BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XVI
G
24
NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

R.P. D. THOMÆ

DELBENE,

CLERICI REGVLARIS,

S. THEOLOGIÆ PROFESSORIS,
Examinatoris, S.Rom.Vniuerſalis Inquiſitionis
Qualificatoris, aliarúmque SS.Congreg.
in Vrbe Conſultoris;

DE OFFICIO
S. INQVISITIONIS
CIRCA HÆRESIM:

Cum Bullis, tam veteribus, quàm recentioribus, ad eandem materiam; ſeu ad idem Officium ſpectantibus,

PARS POSTERIOR.

SYNOPSI MATERIARVM, ET INDICE RERVM
notabilium in hoc Volumine contentarum illuſtrata.

NVNC PRIMVM IN LVCEM PRODIT.

LVGDVNI,
Sumptibus IOANNIS-ANTONII HVGVETAN.

M. DC. LXVI.

CVM APPROBATIONE ET PERMISSV.

ILLVS.^SSIMO. ET EXCEL.^SSIMO PRINCIPI,

MARIO CHISIO,

S. R. ECCLESIÆ GENERALI.

THOM. DELBENE, CLERICVS REGVLARIS,

F. P.

AVSVS non ita pridem quadam mediocris ingenij mei, de Moribus, Chriſtianiſque Officiis, *monumenta ad Alexandri Sanctiſsimi Pontificis, tui (PRINCEPS EXCELLENTISSIME) germani Fratris pedes deferre: aliaque ſubinde non abſimilis argumenti Flauio Cardinali Chiſio, aquè Alexandrum Patruum, & Te Patrem inſigni virtute promerito nuncupare: Tibi vt hanc etiam Moralium Diſputationum partem addicerem, non modò non ſuaderi me, verùm etiam propelli impetu, ac vi quadam ſenſi. Enimverò qui ſingularem adeò humanitatem ab ea Maximi, Auguſtique Fratris Maieſtate, atque à proxima ſummę Inſulę Purpurę, nempe Filio expertus ſum; eandem ipſam polliceri à Te mihi, atque à tuo patrocinio poſſe, facilè intellexi. Inſita nimirum CHISIIS immixta animi magnitudini naturę facilitas, quę magnę fortunę, pręſtantiſque dignitatis lucem ita temperat, vt quantum adeuntes abſterret amplitudo, ac ſplendor; tantumdem alliciat comitas. Planè vt nemo non videat Teſſerarios CHISIORVM Montes à Gentis indole leniter accliues, acceſſuque faciles: ac Quercus ipſas, abiecta aſperitate prorſus omni, abiiſſe in aurum; ac mores repręſentare tanti*

Generis verè aureos. Quam quidem laudem ipſe Tibi potiſſimùm vendicas (MARI EXCELLENTISSIME) cui nihil à Tuis, nihil à Conſanguineis faſcibus, nihil à fraterni Principatus faſtigio faſtus, ac ſupercilij acceſſit. Eadem vultu, ac fronte, totoque corporis habitu domi, foriſque benignitas; idem modeſtiæ cultus, eadem in omnes beneuolentia: videturque profectò in ipſa humaniſſimi oris dignitate quoddam elucere priſcæ comitatis cum recenti Imperio commercium, ac fœdus. Cùm interim priuatæ iſtiuſmodi virtuti publicam etiam addas, qua grauiſſimis negotiis longè par, rem populorum accuratè adminiſtras; Eccleſiaſticæ ditionis commoda ſtrenuè procuras; Romanorum ſaluti, felicitatique excubas; arma, pacem moderaris: omnes denique ampliſſimi muneris, ac Magiſtratus partes egregiè, ac ſupra communem ſolertiam imples. Teſtis Romana hæc Aula, quæ magnam iſtam indolem tuam, quantæcumque fortunæ, curarumque ingentium capaciſſimam, propiùs contemplata. Triumphalem illum Virum, ſepties Conſulem, Caium nempe Marium, citra dehoneſtamenta vitiorum, rediuiuum, ſpirantemque in Te cernere gratulatur, populari quadam morum vrbanitate, Romanæ rei ſtudio, ardore animi, æquitate, conſtantia, vi mentis. Hæc me eximiæ humanitatis tuæ opinio, ac virtutum maximarum decora, vt Tibi, excelſoque tuo Nomini labores hoſce inſcriberem, impulere. Etſi, quando Sanctiſſimi Pontificis in me, meumque Ordinem beneficentia hæret, hærebitque animo ſemper; cauſa haud quidem poſtrema dedicandi Operis ea fuit: ſcilicet, vt communem Regularium Clericorum in tantum Pontificem, adeóque de re Theatina meritum, obſeruantiam, ac debitum meis ſtudiis, quæcumque ea fuerint, ſeriò profiterer: atque agnoſceres Ipſe in hac memoris, gratique animi teſtificatione eò noſtrum omnium vota, ſtudia, preces collimare, vt diu viuat ALEXANDER Optimus, Maximus, ac morum fama, vitæ legibus, Maieſtate, Sanctitatéque Imperij ornet prolixiùs, fortunetque Sacrorum Principatum, æternamque hanc Vrbem, ac Orbem. Faue igitur (Princeps Excellentiſſime) dicatamque inclyto Tuo Nomini Scriptionem hanc, ceu tuam complectere. Nempe quod eſt obſequij in Te mei authoramentum, ac ſpecimen; erit, ſi benignè excipias, CHISIÆ, Tuæque beneuolentiæ monumentum. Vale.

APPRO

APPROBATIO

Doctorum Sacræ Facultatis Pariſienſis.

NOS infrà ſcripti Doctores Theologi Facultatis Pariſienſis fidem facimus, nihil in hoc Opere R. P. D. THOMÆ DELBENE, in quo de iis quæ ad hæreſim, & Sanctæ Inquiſitionis Officium pertinent fusè diſſerit, quódque in duos Tomos eſt diſtributum, contineri quod Fidei Orthodoxæ aduerſetur, in cuius rei teſtimonium lubentes ſubſcripſimus hac die quinta Maij 1666.

Fr. IOANN. ROBE' Ordinis Prædicatorum.

Fr. HVGO NOE' MARCHAND, Ord. Prædic.

Alia approbatio.

EGO infrà ſcriptus Doctor ſacræ facultatis Theologiæ atteſtor, legiſſe librum cui titulus eſt, *R. P. D. THOMÆ DELBENE, de Hæreſi, & de iis quæ ad S. Officium pertinent*, in quo nec quid contra fidem catholicam, nec contra bonos mores inueni: imò plenum affirmo ſumma eruditione. In cuius rei fidem approbaui, dignumque qui typis mandetur, iudicaui. Datum Lugduni die decima octaua Maij, ann. 1662.

P. AVTOSERRE, Pr.

Conſenſus Procuratoris Regij.

VIſis ſupradictis Doctorum atteſtationibus, librum à R. P. DELBENE compoſitum prælo ſubiici permitto, cum prohibitionibus in huiuſmodi caſibus requiſitis, & conſuetis. Lugduni die 7. Maij 1662.

BOVILLOVD MERMET

PERMISSIO.

COncluſionibus Procuratoris Regij adhæreo. Lugduni die decima nona Maij, Anno 1662.

DVSAVZAY.

SYNOPSIS

Digitized by Google

SYNOPSIS MATERIARVM,

Quæ in Dubitationibus Poſterioris Partis de Officio S. Inquiſitionis circa hæreſim pertractantur.

I. DE officio, & poteſtate Summi Pontificis, Inquiſitorum, nec non & poteſtatis ſæcularis.

II. De qualitate, & numero teſtium in prædictis cauſis requiſito: & ad quid reus teneatur, ſi per teſtes legitimè fuerit conuictus.

III. De pœnis aliorum criminum ad S. Officium pertinentium: & de reo, etiam in aliis criminibus ab hæreſi.

IV. De blaſphemia.

V. De ſuperſtitione.

VI. De idololatria.

VII. De diuinatione tam in communi, quàm in particulari, vt per aſtra, phyſiognomiam, chiromantiam, per ſomnia, per ſortes, per auſpicium, vel aliud augurium, &c.

VIII. De magia, & maleficio.

IX. De infidelibus, & Iudæis.

X. De deſperatione, & præſumptione.

XI. De tentatione Dei.

XII. De B. Virginis Conceptionis, Sanctorum Reliquiarum, Imaginum, Deique Agnorum cultu, atque vſu.

XIII. De ſchiſmaticis.

XIV. De Religioſis dimittentibus habitum ſuæ Religionis, euntibus ad ſtudia ſine licentia, apoſtatis, fugitiuis, eiectis, tranſeuntibus ad aliam Religionem, & delinquentibus extra clauſtra.

XV. De Religioſorum Iudicibus, & Conſeruatoribus.

XVI. De Confeſſario ſollicitante, ſeu ad venerem incitante.

INDEX

DVBITATIONVM, SECTIONVM, *Petitionum, Corollariorum, & Aduertendorum poſterioris huius Partis de Officio S. Inquiſitionis circa Hæreſim.*

DVBITATIO CXCV.

AN, & qui in crimine hæreſis ſint Iudices, & qua ratione poſſint in illo procedere. pag.1.

SECTIO PRIMA.

Suppoſita. ibid.

ij. An Inquiſitor ſit Iudex ordinarius, vel delegatus. p.2.

iij. An Inquiſitor non à Sede Apoſtolica immediatè electus, & inſtitutus, ſed ab aliis qui ad id à Sede Apoſtolica authoritatem habent, dici debeat à Sede Apoſtolica delegatus, & ab illa authoritatem habere; an verò ab illis aliis qui eum eligunt. p.3.

iv. An poſſit Inquiſitor vices ſuas aliis committere. p.5.

v. An ſi plures Inquiſitores pro vna prouincia eligantur, quilibet eorum independenter ab alio procedere poſſit. p.6.

vi. An Inquiſitoris iuriſdictio morte delegantis expiret. p.7.

vij. An Inquiſitoris iuriſdictio morte delegantis ſaltem expiret, ſi delegatio non ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ, ſed ad beneplacitum Romani Pontificis facta ſit. p.7.col.2.

viij. A quonam Inquiſitoris iuriſdictio reuocari poſſit. p.8.

ix. An ſine vlla cauſa, ſed ſulo libero eligentium arbitrio huiuſmodi Inquiſitores electi ex vno loco in alium transferri, vel ab Officio remoueri poſſint. p.9.

x. Quænam ſint cauſæ ob quas Inquiſitores ab Officio remoueri poſſint. p.10.

xi. Quænam ſint cauſæ ob quas Inquiſitores de loco in locum mutari poſſint. p.11.

xij. Quænam ætas requiratur in Inquiſitoribus. ibid.

xiij. An in Inquiſitores debeant ſcientia Theologiæ, vel potius iuris Canonici pollere. p.12.

xiv. A quonam Inquiſitores, ſi delinquant (etiam extra crimen hæreſis) ſiue in officio, ſiue extra, & item ſiue ſint Regulares, ſiue Clerici ſæculares, puniri debeant. p.13.

xv. An Inquiſitores, ſi tradant Curiæ ſæculari reum debita pœna puniendum, ſequuta morte illius irregulares efficiantur? Vbi etiam, an poſſint illum ſic tradere, & principio ſi ſit Religioſus, nobilis, vel aliqua ratione inſignitus, ad carcerem comprehendere, inconſulto ſupremo Senatu S. Inquiſitionis. p.13.

xvi. An Inquiſitorum iuriſdictio ſit, non ſolùm in ordine ad cauſas fidei, ſed etiam aliquando in ordine ad alias cauſas tam criminales, quàm ciuiles. ibid.

xvij. An Inquiſitorum iuriſdictio ſit etiam ad reconciliatos, dum habitum pœnitentiæ portant, & generaliter ad quoſcumque pœnitentes, dum pœnitentiam exequuntur; ita vt & hi in cauſis criminalibus, & ciuilibus Inquiſitorum iudicio ſubdantur. p.14.

xviij. An, & quid poſſit Epiſcopus, & Capitulum Sede vacante, in ordine ad crimen hæreſis. p.15.

xix. An Vicarius generalis Epiſcopi, vel Capituli Sede vacante ſit competens iudex hæreticorum. p.17.

xx. An iuriſdictio delegata generaliter Inquiſitori deroget iuriſdictioni Epiſcopi. ibid.col.2.

Appendix ad ea quæ ſupra dicebantur.

xxi. An Inquiſitor, & Epiſcopus procedentes diuiſim teneantur ad inuicem ſibi communicare proceſſus. p.20.

xxij. An poſſit Inquiſitor ſine Ordinario, vel è contra, reum tradere carceri. p.21.

xxiij. An poſſit Inquiſitor ſine Ordinario, vel è contra, reum tormentis ſubiicere. ibid.

xxiv. An poſſit Inquiſitor ſine Epiſcopi conſenſu, vel eo abſente, ſine conſenſu Vicarij reum hæreticum beneficiis, vel dignitatibus Eccleſiaſticis ante hæreſim obtentis priuare. ibid. col.2.

xxv. An poſſit Inquiſitor ſine Epiſcopo, vel è contra, ſuſpectum vehementer de hæreſi cogere abiurare. ibid.

xxvi. An poſſit Inquiſitor ſine Epiſcopo, vel è contra, indicere hæretico pœnitenti abiurationem. p.22.

xxvij. An ſi de facto Inquiſitor ſine Epiſcopo, vel è contra reum ad abiurationem coëgerit, ſic abiurans maneat ſubiectus pœnæ relapſi. ibid. col.2.

xxviij. An poſſit Inquiſitor ſine Ordinario, vel è contra reum abſoluere. p.23.

xxix. An poſſit Inquiſitor ſine Epiſcopo, vel è contra pœnitentiam ab Inquiſitore, & Epiſcopo ſimul impoſitam relaxare, vel mutare. p.24.

xxx. An, & quantum ſe extendat poteſtas Inquiſitoris, & Epiſcopi. ibid.col.2.

xxxi. An Inquiſitor teneatur requirere Epiſcopum, & è contra, quotieſcumque vnus ſine altero non poteſt procedere. p.29.

xxxij. Quas pœnas incurrant Epiſcopi & Inquiſitores, ſi ex malitia, ſeu ex fraude falsò contra aliquem de hæreſi procedant, vel ex odio, ſeu rancore, aut lucro contra hæreticum omit-

tunt procedere. p. 30.

xxxiij. Quas pœnas incurrant Inquiſitores, ſi extorqueant pecuniam prætextu S. Inquiſitionis. p. 30. c. 2.

xxxiv. Quinam ſit poſt Bullam Pij IV. tenor Bullæ Pauli V. in qua ſit reuocatio facultatum Superioribus quorumcumque Ordinum, & Religioſorum quoquo modo conceſſarum, cognoſcendi cauſas ſuorum ſubditorum ad officium S. Inquiſit. hæreticę prauitatis quomodolibet pertinentes. 30.

xxxv. Quæ ſit cauſa finalis prohibendi Prælatis Regularibus, ne cognoſcant cauſas ad Officium, ſeu Tribunal S. Inquiſitionis pertinentes. p. 35.

xxxvi. An Regulares recurrentes ad S. Officium, vel ibi teſtificantes, poſſint à ſuis Superioribus grauari. ibid.

xxxvij. An in cauſis S. Inquiſitionis omnia debeant gratis expediri. p. 36.

xxxviij. An ſi reus ſanus, & in iudicio nondum confeſſus, petat Confeſſarium, debeant inquiſitores eum illi concedere. p. 37.

xxxix. An poſſint Inquiſitores habere familiam armatam. ibid.

xl. An poſſint Inquiſitores citare, & capere reum in alieno territorio, ſine literis ſubſidialibus Dominorum. ibid. col. a.

xli. An poſſint Inquiſitores accipere munera, ſaltem eſculenta, & poculenta, quæ ſcilicet intra paucos dies conſumuntur, ſponte oblata. ibid.

xlij. An poſſin Inquiſitores inquirere, & punire quempiam, ſi in ſortilegio immiſcuerit ſacramentalia: vbi etiam ſi immiſcuerit Sacramenta. Vbi etiam ſi in ſortilegio non immiſcuerit neque ſacramentalia, neque Sacramenta. p. 38.

xliij. An poſſint licitè Inquiſitores promittere impunitatem reo, ſi verum fateatur. p. 39.

xliv. An poſſint Inquiſitores procedere contra Papam in hæreſi repertum. ibid.

xlv. An poſſint Inquiſitores punire eum qui dederit conſilium reo incarcerato, etiam iuſtum, ipſis inſciis. ibid. col. 2.

xlvi. An debeant Inquiſitores quamprimum expedire cauſas reorum. ibid.

xlvij. An, & quibus modis poſſint Inquiſitores terminare proceſſum. p. 40.

xlviij. An poſſint Inquiſitores procedere, & punire eum, ſiue laicum, ſiue etiam Clericum, v.g. indoctum, qui diſputat de fide in caſu à iure prohibito. ibid.

xlix. An poſſint Inquiſitores punire tanquam hæreticum, eum qui negat concluſionem hæreticam. ibid.

l. An poſſint Inquiſitores procedere contra Magiſtratum ipſorum mandatis non obedientem. ib.

li. An gaudeant Inquiſitores fructibus præbendarum, & diſtributionibus: Vbi etiam an excuſentur à reſidentia parochiali. ibid. col. 2.

lij. An poſſint Inquiſitores prohibere ne filij hæreticorum exerceant officia publica. ibid.

liij. An poſſint Inquiſitores verba, vel facta dubia interpretari in ſenſu bono. p. 42.

liv. An debeant Inquiſitores circa declarationem propoſitionum, vel actionum vocare Qualificatores. Vbi etiam quid ſi ipſi Inquiſitores ſint Theologi. p. 43.

lv. An poſſint Inquiſitores diſpenſare ſuper irregularitate contracta ex delicto hæreſis. ibid.

lvi. An poſſint Inquiſitores procedere contra blaſphemantes. ibid.

lvij. An poſſint Inquiſitores ſub obedientia pręcipere Clero, & populo, quod in ipſorum ſermonibus adſint. ibid.

lviij. An, & quomodo debeant Inquiſitores examinare reum. ibid.

lix. An poſſint Inquiſitores permittere, quod Iudices laici ſecum aſſiſtant in cauſis fidei. ib. col. 2.

lx. An poſſint Inquiſitores procedere non ſolùm in hæreticas, ſed etiam in alias inferioris notæ propoſitiones. p. 44.

lxi. An poſſint Inquiſitores procedere contra confeſſarium tempore Iubilæi, ſi non expreſsè excipiatur hæreſis, abſoluentem in foro conſcientiæ ab hæreſi. ibid. col. a.

lxij. An poſſint Inquiſitores procedere contra confeſſarium dicentem pœnitenti quod ipſi reuelet complicem, aliàs non poſſit, neque velit eum abſoluere. ibid.

lxiij. An poſſint Inquiſitores procedere contra Confeſſari frangentem ſigillū confeſſionis. 45.

lxiv. An poſſint Inquiſitores procedere contra communicantem in maioribus, vel minoribus hoſtiis. ibid.

lxv. An poſſint Inquiſitores procedere contra dicentem quod ex priuilegio confeſſi Religioſis ab Epiſcopo approbatis, iterum poſtea teneātur debito tempore eadem peccata confiteri ſuis Parochis, vt impleant præceptum Innoc. III. *in cap. omnis vtriuſque ſexus.* ibid. col. 2.

lxvi. An poſſint Inquiſitores procedere contra prædicantem quod animæ defunctorum non detineantur in Purgatorio vltra decem, vel viginti annos. p. 45. col. a.

lxvij. An poſſint Inquiſitores procedere contra lacerantem, ſeu deturpantem cedulones, in quibus declaratur aliquis excommunicatus. p. 46.

lxviij. Ad poſſint Inquiſitores inducere abiurationem de vehementi, & punire tanquā credentem hæreticorum eum qui bis hæreticorum concionibus, ſeu conuenticulis aſſiſtit. ibid. col. 2.

lxix. An poſſint Inquiſitores reum pro quibuſlibet delictis, etiam grauiſſimis carceri incluſum apud Iudices ſæculares petere ab illis ob negotiū fidei, & illi teneantur tranſmitttere. ibid.

lxx. An poſſint Inquiſitores procedere contra ſuperſtitioſum. ibid.

lxxi. An poſſint Inquiſitores per illa verba, in *cap. accuſatus, Non ſe intromittant, ſed relinquant ſuis Iudicibus puniendos*; relinquere reum ſimpliciter, & non remittere illum Iudicibus, vt ab illis puniatur. p. 47.

lxxij. An poſſint Inquiſitores in dubio, vtrum ſortilegium ſapiat hæreſim manifeſtè, ſe intromittere. p. 48.

lxxiij. An poſſint, & debeant Inquiſitores interrogare teſtem, vtrum ſit de genere Saracenorum, vel Iudæorum, &c. ibid.

lxxiv. An poſſint Inquiſitores ad inſtantiam fiſcalis recipere teſtem ad perpetuam rei memoriam, vt poſtea ſi dictus teſtis fuerit abſens, vel miſſus ad triremes, &c. fidem faciat contra reum ad capturam, torturam, & reliqua. ibid. col. 2.

lxxv. An poſſint Inquiſitores ex indiciis & præſumptionibus indubitatis punire reum pœna ordinaria. ibid.

lxxvi. An poſſint Inquiſitores cognoſcere enſalmos, & punire enſalmatores. p. 49.

lxxvij. An poſſint Inquiſitores examinare reuelationes mulierculares, & aliorum. ibid.

lxxviij. An poſſint Inquiſitores procedere contra Ægyptias, quæ bonam, vel malam fortunam, inſpectis manibus diuinare prætendunt. ibid.

lxxix. An habeant poteſtatem Inquiſitores circa exemptos quoad corpora, imagines, vota, tabellas,

las, &c. quæ locis publicis, aut priuatis appenduntur. ibid.col.2.

Lxxx. An ſi reus nihil teſtibus oppoſuerit, teneantur adhuc Inquiſitores inquirere de vita, conditione, & qualitate teſtium contra dictum reum. ibid.

Lxxxi. An teneantur Inquiſitores in crimine hæreſis (ſicuti tenentur alij Iudices in aliis criminibus ſaltem non exceptis) priuſquam interrogent reum, manifeſtare illi ſtatum cauſæ, ſeu proceſſus, ſcilicet infamiam, indicia, vel ſemiplenam probationem, &c. contra ipſum extare, vt intelligat quod legitimè interrogetur, ſicque teneatur reſpondere ad mentem interrogantis, atque adeò dicere veritatem. p.50.

Lxxxij. An debeant Inquiſitores punire tanquam hæreticum, facientem ritus hæreticales, vel proferentem verba hæreticalia, ſed negantem intentionem. ibid.

Lxxxiij. An poſſint Inquiſitores in crimine hæreſis reum qui eſt abſolutus, ſuperuenientibus nouis indiciis iterum inquirere, examinare, & condemnare etiam pœna ordinaria. ibid.

Lxxxiv. An poſſint Inquiſitores condemnare reum vt publicè abiuret de leui. ibid.

Lxxxv. An poſſint Inquiſitores procedere contra retinentes, & legentes hæreticorum libros, necromanticorum pentacula, &c. ibid.col.2.

Lxxxvi. An poſſint Inquiſitores procedere contra conſpurcantes, & percutientes Imagines ſacras. p.51.

DVBITATIO CXCVI.

Qua ratione Iudex ſæcularis in cauſa hæreſis ſe gerere debeat. p.52.

CXCVII. An Iudex ſæcularis, ſi cognoſcat hæreticum falſis teſtibus eſſe condemnatum, poſſit ſententiam exequi (ſicque innocentem, vt talem cognitum, probatum tamen nocentem condemnare) vt poſſit à ſententia ſuperſedere. p.54.

CXCVIII. De teſtibus in cauſa hæreſis. p.55.

SECTIO PRIMA.

Quinam poſſint eſſe teſtes in cauſa fidei, ſeu in crimine hæreſis. ibid.

Aduertenda. p.58.

ij. An admittantur etiam inimici capitales. p.60.

iij. An ſupradicti teſtes, alias inhabiles, non ſolùm admittantur ad probandum delictum, ſed etiam ad probandum alia adminicula, ſeu circumſtantias cum delicto connexas. p.62.

iv. An prædicti teſtes, aliàs inhabiles admittantur in hoc crimine hæreſis, etiamſi non via inquiſitionis, ſed via accuſationis procedatur. ibid. col.2.

v. An prædicti teſtes inhabiles in hoc crimine hæreſis excepto admitti debeãt abſque tortura. p.63.

vi. An prædicti teſtes, aliàs inhabiles, infames, ſcilicet, criminoſi, ſocij criminis, excommunicati, &c. admittantur ſolùm in defectum aliarum probationũ, ſecus ſi veritas aliter haberi poſſit. p.64.

vij. An prædicti teſtes, aliàs inhabiles, admitti etiam poſſint in defenſionem hæretici, ſi ab ipſo inducantur. p.65.

viij. An in defenſionem hæretici admitti poſſint etiam familiares, conſanguinei, & domeſtici, ſi pro ipſo reo; & hi ſimiliter inducantur. p.65.c.2.

ix. Quanam ratione in crimine hæreſis examinari debeant teſtes de quibus vſque modo loquuti ſumus. p.66.

x. An teſtes examinati, lite non conteſtata, & parte non citata, probent aduerſus delinquentem. p.67.

xi. An teſtes examinati, parte non citata, debeant poſt citationem iterum examinari? vbi etiam, an ſtari debeat potiùs dicto priori ipſorum, ſi fuerint varij in dicendo. ibid.col.2.

Corollaria. p.68.

xij. Quanam ratione teſtium, & accuſantium, vel denunciantium facta depoſitio reo publicari debeat: vbi etiam an Conſultoribus ſint publicanda nomina teſtium, & ſit legendus per extenſum totus proceſſus, ſitque licitum inter ſe de ſcitis in Congregatione, extra Congregationem diſcurrere. p.70.

Difficultatis reſolutio. p.72.

xiij. An, & in quantum probent teſtes, aliàs inhabiles, vt excommunicati, criminoſi, ſocij criminis, Iudæi, & hæretici contra Chriſtianum Catholicum, de quibus ſupra *ſect.* 1. dicebamus. p.73.

xiv. An, & in quantum probent teſtes habiles, fide digni, ſed ſingulares. p.74.

xv. An ſi duo teſtes omni exceptione maiores, quorum vnuſquiſque de actu hæreticali diuerſo deponat, aduerſus Petrum, vnus v.g. ſe audiuiſſe Petrum negaſſe Chriſtum Meſſiam, alter ſe audiſſe Petrum negaſſe Mariam Virginem, vel Sanctorum cultum, & Petrus de hæreſi conuictus reddatur, ita vt ad pœnam ordinariam condemnari poſſit. p.75.

xvi. An ſi duo teſtes deponant quempiam aliquam hæreſim ſpecialem commiſiſſe, deponant tamen de loco, & tempore diuerſo, dici debeant conteſtes, ita vt plenè probent, & ſic reus ad pœnam ordinariam condemnari poſſit. p.76.

xvij. An ſi vnus teſtis deponat reum hæreſim commiſiſſe tali loco & tempore, & alius deponat de eadem hæreſi abſolutè, ſine ſignatione loci, & temporis, quia illorum non recordatur, tales teſtes ſint conteſtes. p.78.

xviij. An duo teſtes deponentes de eadem hæreſi commiſſa eodem loco, & tempore, ſi in verbis diſcordent, v.g. vnus deponat reum tali loco, & tempore dixiſſe Imagines venerandas non eſſe, alius deponat reum dixiſſe, inutilem, vel abolendum eſſe vſum ſacrarum Imaginum, plenè probent, ita vt reus exinde conuictus cenſeatur, & ſic ad pœnam ordinariam condemnari poſſit. p.79.

xix. An ex his tribus, vel quatuor teſtibus ſingularibus omni exceptione maioribus, quorum quilibet de ſua propoſitione, vel actu ſpeciali deponit, reus ſufficienter cenſeatur conuictus, ita vt ad pœnam ordinariam condemnari poſſit. p.80.

xx. An duo teſtes conteſtes omni exceptione maiores (qui ſcilicet nullam exceptionem patiuntur, iuxta *cap. licet, de teſtib.* plenè probent delictum hæreſis, ita vt reus ad pœnam ordinariam condemnari poſſit. p.81.

COROLLARIVM I.

Quinam ſit teſtis ſingularis, & quantam teſtimonium illius fidem faciat. p.83.

2. Quinã ſint teſtes omni exceptione maiores. p.84.

3. Quotnam teſtes in cauſis criminalibus requirantur, & ſufficiant: vbi etiam an Iudex poſſit condemnare reum ex priuata ſcientia, vel certè non citatum, aut non auditum. p.86.

4. Quidnam requiratur, vt duo teſtes plenè, ſeu integrè probent. p.90.

5. An poſſint Inquiſitores per præſumptiones condemnare aliquem pro hæretico. p.91.

Index Dubitationum,

xxi. Quanam pœna teſtis, ſi in Tribunali Sanctæ Inquiſitionis falſum depoſuerit, puniri debeat. p.91.col.2.

Petitio. An ſolus Inquiſitor, vel ſolus Epiſcopus hunc poſſit teſtem falſum torquere, & punire. p.92.

xxij. An teſtis falsò hæreſim alicui imponens pœna mortis damnari, & Curiæ ſæculari tradi debeat. p.93.

Aduertenda. p.94.

xxiij. An pœna mortis puniri, & Curiæ ſæculari tradi debeat teſtis falſus pro defenſione Rei, negando v.gr. hæreſim, quam reum commiſiſſe rectè nouit. p.95.

xxiv. An quod dicebam de teſte falſo, idem dicendum ſit de corrumpente precibus, vel pretio teſtem, vt falſum deponat. p.96.

Petitio. An, & quomodo procedendum ſit contra falſum teſtem. ibid.col.2.

xxv. An quod ſuo loco dicebam de filiis, & nepotibus hæreticorum, idem dicendum ſit de filiis, & nepotibus falſi teſtis in crimine hæreſis condemnati. p.97.

PETITIO PRIMA.

An, & in quibus caſibus, Iudice præcipiente, vel iuramentum deferente, tenearis teſtari, vel denunciare. ibid.

ij. An, & in quibus caſibus Iudice præcipiente, vel iuramentum deferente, è contra non tenearis teſtari, vel denunciare. p.98.

iij. An tenearis ratione falſi teſtimonij ad compenſationem damni, quod exinde ſequitur. p.500.

iv. An tenearis ad compenſationem damni, ſi nolis teſtari, vel occultes veritatem. p.101.

v. An interrogatus ab Inquiſitoribus in cauſa fidei, ſi ſis de genere Saracenorum, vel Iudæorum, &c. tenearis reſpondere ad mentem illorum. p.502.

De Reo Hæretico.

DVBITATIO CXCIX.

An ſi reos hæreſim fateatur, & poſtea confeſſionem factam reuocet, à Iudicibus fidei poſſit condemnari. p.102.col.2.

CC. An reus hæreſim teſtibus probatam fateri teneatur. p.104.

CCI. An ſi reus falſis teſtibus conuictus ſit, & propterea damnetur, poſſit ad euitandam mortem, crimen ſibi falsò impoſitum fateri. ibidem. col.2.

CCII. An reus ob euitanda grauia tormenta poſſit hæreſim non commiſſam, ſemiplenè tamen probatam fateri, & miſericordiam poſtulare. p.505.

CCIII. Quonam modo procedatur contra hæreticum abſentem. ibid.col.2.

SECTIO PRIMA.

Dubitationis reſolutio. ibid.

ij. Quomodo Iudici denunciandus ſit hæreticus, vel ſimilis alius delinquens. p.107.

iij. In quibus caſibus hæreticus, vel quicumque alius delinquens, ſi fuerit bannitus, poſſit à poteſtate Eccleſiaſtica, vel à poteſtate ſæculari capi, bonis ſpoliari, & occidi in territorio alieno. ibid.

DVBITATIO CCIV.

Quonam modo procedatur contra hæreticum defunctum. ibid.

CCV. Per quantum temporis præſcribatur, ne contra hæreticum defunctum procedi poſſit ad eius memoriam damnandam, & ſtatuam, vel effigiem comburendam. p.109.

SECTIO PRIMA.

An delicta (loquendo de delictis aliis in communi) per aliquod tempus, ſaltem inter Regulares præſcribantur. p.110.

ij. Quando, & quomodo in crimine hæreſis Inquiſitores procedere debeant ad carcerandum reum. p.115.

iij. An puniri debeat tanquam hæreticus, faciens ritus hæreticales, vel proferens verba hæreticalia, ſed negans intentionem. ibid.col.2.

iv. An qui fuit abſolutus in cauſa fidei, ſuperuenientibus nouis indiciis iterum poſſit inquiri, examinari, & condemnari, etiam pœna ordinaria. ibid.

DVBITATIO CCVI.

Quonam modo procedatur aduerſus dæmonem adorantes, aduerſus lamias, ſtryges, magas, maleficas, ſeu veneficas. ibid.

PETITIO PRIMA.

An reus de maleficio condemnari poſſit pœna mortis ob multiplicatas perſonarum infamium denunciationes, tametſi ipſemet reus crimen tale confeſſus non fuerit. p.152.

ij. An reus condemnatus ad ignem debeat viuus comburi, vel priùs ſuſpendi, ſeu ſtrangulari. p.553.

iij. An, & in quantum lamia, ſeu ſaga, ſi in carcere moriatur, de crimine infamari, vel condemnari poſſit. ibid.

iv. An, & quid dicendum de praxi quorumdam Iudicum, qui in promulgata ſententia vnius lamiæ, ſeu ſagæ, aliam extra, vel intra carcerem defunctam interdum nominant, quod v.g. hæc alia fuerit ſocia, vel magiſtra artis magicæ, cùm tamen de hoc crimine neque confeſſa, neque conuicta fuerit. ibid.col.2.

v. An, & cur plures viris mulieres cum dæmone paciſcantur, & maleficia ſectentur. p.514.

vi. An Inquiſitores propter cædem infantium tradere debeant ſtryges, ſeu lamias Iudici ſæculari. ibid.

vij. An poſſint Inquiſitores ſoli, non requiſitis Diœceſanis, procedere in cauſis ſtrigum, ſeu lamiarum: ſecus an ſit in cauſis hæreticorum, vt per text. *in cap. Per hoc, de hæretic. in 6. Extrauag. Ex hoc, de hæreticis, & Clement. 1. eodem titulo.* ibid.col.2.

DVBITATIO CCVII.

Quonam modo procedatur contra Iudæos, Mauros, aliosque infideles non baptizatos. p.154.col.2.

PETITIO

Sectionum, Petitionum, &c.

PETITIO PRIMA.

In quibus caſibus poſſint Inquiſitores procedere contra Iudæos, Mauros, & alios Infideles non baptizatos, ex citata Bulla Gregorij XIII. edita anno 1581. p.115.

ij. Quibus pœnis prædicti Iudæi, Mauri, & alij infideles non baptizati prædicta delicta perpetrantes puniantur. p.116.

iij. An Iudæi, &c. ab Inquiſitoribus puniri poſſint præter pœnas ſupradictas, aliqua pœna abiurationis, ſi ſcilicet delinquant in iis quæ ſunt noſtræ, & ipſorum fidei. ibid.col.2.

iv. An Iudæi, &c. ab Inquiſitoribus puniri poſſint, ſi ad Saracenos, vel ad alios infideles tranſierint. p.117.

DVBITATIO CCVIII.

Quonam modo procedatur aduerſus fauentes hæreticis, aduerſus impedientes, vel vſurpantes Officium Sanctæ Inquiſitionis, & aduerſus non reuelantes hæreticum. ibid.

COROLLARIVM I.

Quid dicendum in ſpecie de fautoribus, defenſoribus, receptatoribus hæreticorum, &c. p.118.

ij. Quid dicendum in ſpecie de impedientibus Officium S. Inquiſitionis. p.120.

iij. Quid dicendum in ſpecie de non denunciantibus, vel non reuelantibus hæreticos. p.121.

DVBITATIO CCIX.

Quonam modo procedatur contra reum ſecundam vxorem prima viuente ducentem. p.132.

CCX. Quonam modo procedatur contra reum non Sacerdotem, ſiue laicum ſcilicet, ſiue etiam Eccleſiaſticum, Miſſam celebrantem, vel Sacramentum Confeſſionis adminiſtrantem. p.124.

CCXI. Quonam modo procedatur contra per annum in excommunicatione inſordeſcentem. p.126.

SECTIO PRIMA.

Dubitationis reſolutio. ibid.

ij. Per quantum temporis ſpatium poſt annum huius contumaciæ Iudex expectare debeat, vt reum condemnet, ſeu declaret eſſe hæreticum præſumptione iuris, & de iure. p.129.

iij. An ſi excommunicatus, elapſo anno contumaciæ, priuſquam ſententia pronunciata, vel executioni mandata fuerit, compareat, debeat tunc vti hæreticus condemnari. ibid.col.2.

iv. Quid dicendum, ſi excommunicatus, priuſquam labatur annus contumaciæ, ſic ſuſpectus, & citatus deceſſerit. ibid.

v. An hæreſis probetur ſufficienter, eo quod probetur extitiſſe quis contumax per annum in excommunicatione ob cauſam fidei, & ſic mortuus fuiſſe. p.160.

vi. Corollaria. ibid.

vij. An ei qui per annum in excommunicatione perſiſtit proſit abſolutio quæ datur à Papa in impetrationibus gratiarum, & collationibus beneficiorum ad effectum gratiæ conſequendæ? Vbi etiam, an eadem abſolutio proſit irregulari. p.131.

DVBITATIO CCXII.

Quonam modo procedatur contra eum qui pœnitentias ab Inquiſitoribus ſibi impoſitas non exequitur, v.g. ſaccum benedictum portare omittit, vel aliquo modo ſub veſtibus tegit. p.132.

CCXIII. Quonam modo procedatur contra Inquiſitores, etiam extra crimen hæreſis delinquentes, ſiue delinquant in Officio, ſiue extra Officium; & ſiue ſint Regulares, ſiue ſolùm Clerici ſæculares. ibid.

CCXIV. Quonam modo procedatur contra Inquiſitores familiares, vel Officiales ſiue in cauſis criminalibus, ſiue in cauſis ciuilibus contra illos diſceptatio ſit? Item quonam modo procedatur contra exorciſantes, ſi exorciſando ſuperſtitionem quæ in abiuratione reperitur, committant, vel admiſceant. ibid.

CCXV. Quonam modo procedatur contra reconciliatos, ſeu dum habitum pœnitentiæ geſtant, & generaliter contra quoſcumque Sancti Officij pœnitentes, dum Sancti Officij pœnitentias exequuntur, tam ſimiliter in cauſis criminalibus, quàm etiam in ciuilibus. ibid.

CCXVI. Quonam modo procedatur contra noſtræ Religionis hoſtibus cibaria, arma, equos, vel bellica tormenta transferentem, vel tranſmittentem. ibid.

CCXVII. Quonam modo procedatur contra ſodomiæ crimen committentem. p.133.

PETITIO PRIMA.

An ſit contra iuſtitiam, ſi reus, aduocatus, vel procurator occultum crimen teſtis ad eius teſtimonium infirmandum aperiat? Vbi etiam de citatione, & de probationibus contra reum, tam in cauſa ciuili, quàm criminali. p.134.

Corollaria. Quidnam dicendum ſi reus accuſatori calumniæ, ſeu mendacij crimen impingat. p.135.

ij. An reus à Iudice interrogatus teneatur ſemper veritatem fateri, & an ſemper de calumnia iurare? Vbi etiam quid dicendum in crimine hæreſis, vel in quocumque alio crimine excepto. p.136.

iij. An reus à Iudice interrogatus teneatur veritatem fateri, vel de calumnia iurare, ſaltem ſi Iudex interroget iuridicè, ſeu iuris ordine ſeruato. p.137.

Aduertenda. p.140.

COROLLARIVM I.

An Iudex poſſit reum infamatum, vel etiam conuictum de vno crimine, examinare de aliis criminibus, quæ nec ſua natura, ſcilicet antecedenter, vel conſequenter, nec indiciis connexa ſint. ibid.

2. An Iudex poſſit reum confeſſum interrogare de ſociis criminis, ſi hi nulla indiciorum ſuſpicione, vel infamia laborent. ibid.col.2.

iv. *Pet.* An Iudex poſſit aliquando cum ſolis indiciis condemnare reum ad pœnam ordinariam: Vbi etiam quid dicendum in cauſa fidei. p.141.

v. An reus condemnatus ſecundum allegata, & probata, teneatur ſemper obedire ſententiæ Iudicis. ibid.col.2.

vi. An reus licitè poſſit fugere ex carcere poſt ſententiam; vbi etiam an licitè poſſit fugere vin-

cula, & carcerem, ſiue poſt, ſiue etiam ante ſententiam. p.143.

Corollaria. p.144.

vij. An alij licitè poſſint reo fugam è carcere, & carceris, ac vinculorum effractionem conſulere, & ad hoc auxilium præſtare. p.145.

viij. An Aduocatus, vel Procurator licitè poſſit tueri cauſam, ſeu partem actoris, ſi hæc ſit minùs probabilis, quàm illa rei? vbi etiam in fine, an licitè poſſit tueri cauſam dubiam. ibid.col.a.

ix. An Aduocatus, vel Procurator aliquando teneatur de damno. p.147.

x. An Aduocatus, vel Procurator teneatur ſub mortali pauperibus patrocinari gratis. p.149.

xi. An, & quomodo Confeſſarius ſe gerere debeat cum reo, vel cum ſaga, vltro ad Sacramentum Confeſſionis accedente. p.149.col.a.

xii. An, & quomodo Confeſſarius ſe gerere debeat cum reo, vel cum ſaga à Iudice capta, & condemnata. p.150.

xiij. An, & quomodo ſe gerere debeat confeſſarius, ſi reus, vel ſaga coram ipſo Confeſſario conſtanter aſſerat, ſe ſagam non eſſe, ſed metu tormentorum falsò crimen ſibi in iudicio impoſuiſſe. p.151.

xiv. An, & quomodo ſe gerere debeat Confeſſarius, ſi ex Confeſſione ſacramentali proſpiceru ſe arbitretur, quod reus, vel ſaga crimen metu tormentorum confeſſa, reuerà innocens ſit, an ſcilicet in tali caſu ipſe Confeſſarius tanquam internuncius, & Aduocatus perſonæ confeſſæ, Iucem de ea re mouere debeat. p.151.

xv. An, & quomodo ſe gerere debeat Confeſſarius cum reo, vel cum ſaga, quæ in carcere moritura eſt, in ordine ad viaticum, vel ſacram Euchariſtiam, & ſepulturam. p.152.

xvi. An rata debeat eſſe rei confeſſio, quam Iudex per fictam immunitatis promiſſionem, vel aliam ſimulationeum extorſit, ita vt ſecundum talem confeſſionem reus damnari poſſit. p.153.

xvij. An, & quantam immunitatem præſtet reo ſaluuſconductus, ſeu publica fides, & ſecuritas eundi, ad certum aliquem locum, & exinde redeundi. ibid.

xviij. An, & à quo Iudice, originis ſcilicet, domicilij, vel delicti debeat criminis [illegible] iudicari, & puniri. ibid.

xix. An, & quid ſit appellatio, & quando fieri poſſit: vbi etiam quotuplex ſit, & quos effectus producat. ibid.

Aduertenda. p.155.

xx. An reus, ſi ſit Regularis, licitè poſſit propter delicta grauia condemnari, & mitti ad triremes: vbi etiam, an licitè poſſit ex eis fugere. ibid.col.a.

xxi. An, & quomodo contra reum, præſertim ſi ſit Regularis, iudicialiter procedatur. p.156.

DVBITATIO CCXVIII.

Quidnam dicendum de blaſphemia. p.156.

SECTIO PRIMA.

Suppoſita. ibid.

ij. Dubitationis reſolutio. p.161.

iij. Qualiter, clariùs blaſphemia definiri poſſit. p.162.

iv. Corollaria plurium blaſphemiarum, ex definitione blaſphemiæ mox ſupra tradita. p.166.

v. An ſit blaſphemia maledicere Sanctis. p.174.

vi. An ſit blaſphemia maledicere creaturis. p.175.

vij. An blaſphemia contra Deum ſpecie diſtinguatur à blaſphemia contra Sanctos. p.177.

viij. An blaſphemia ſit ex genere ſuo peccatum mortale. p.180.

ix. An qui eſt aſſuetus maledicere, ſeu blaſphemare, vel periurare, &c. ſemper peccet mortaliter maledicendo, ſeu blaſphemando, ſeu periurando, &c. p.181.

x. An blaſphemiæ peccatum ſit grauius, necne cæteris peccatis. p.184.

xi. An Catholicus blaſphemando peccet grauiùs quàm hæreticus. ibid.col.a.

xij. An qui S.Petro, & aliis vndecim Apoſtolis maledicit, vnum tantùm maledictionis, ſeu blaſphemiæ peccatum committat. p.185.

xiij. An à peccato maledictionis, ſeu blaſphemiæ, etiam publico, & notorio, quilibet Sacerdos ab Epiſcopo ad audiendas confeſſiones approbatus poſſit abſoluere. p.186.

xiv. Quænam blaſphemiæ ſint hæreticales, quænam autem non hæreticales, ſed ſimplices. p.187.

xv. De quibuſnam blaſphemiis Inquiſitores cognoſcant. p.188.

Corollaria ex iis quæ *ſect.* 14. & 15. proximè præcedentibus dicebantur. p.188.

xvi. An omnes blaſphemiæ prædictæ ſint eiuſdem ſpeciei. p.190.

xvij. An blaſphemiæ in Deum, vel in Sanctos excuſentur interdum à peccato mortali. p.191.

xviij. An blaſphemus à Confeſſario, niſi priùs ei grauis pœnitentia arbitrio ipſius Confeſſarij ante abſolutionem in foro conſcientiæ impoſita, abſolui poſſit. p.191.

xix. An qui habet prauam conſuetudinem blaſphemandi, vel periurandi, &c. abſolui debeat. ibid.col.a.

xx. An audiens blaſphemantem teneatur (ſi tamen abſque ſuo periculo poſſit) eum grauiter obiurgare, etiamſi nulla emenda ſperetur. p.194.

xxi. An audiens blaſphemantem teneatur ſaltem illum Iudici denunciare. p.195.

xxij. Quænam pœnæ contra blaſphemum impoſitæ ſint in foro exteriori. p.196.

xxiij. Quænam pœnitentia blaſphemo imponenda ſit in foro interiori, ſeu in foro conſcientiæ. p.198.

Corollaria. p.200.

xxiv. An maledicens Principi ſit puniendus. p.201.

xxv. Quid ſit blaſphemia in Spiritum Sanctum. p.201.

xxvi. An, & quomodo procedatur contra blaſphemum hæreticalem. p.204.

DVBITATIO CCXIX.

Quidnam dicendum de ſuperſtitione. p.205.

SECTIO PRIMA.

Suppoſita. ibid.

ij. Dubitationis reſolutio. p.207.

iij. Corollaria. ibid.

iv. Quidnam dicendum de ieiunio in die Dominico. p.209.

DVBITATIO CCXX.

Quidnam dicendum de idololatria. p.211.

SECTIO PRIMA.

Dubitationis reſolutio. ibid.
ij. Corollaria. p.213

DVBITATIO CCXXI.

Quidnam dicendum de diuinatione in communi. p.214.

SECTIO PRIMA.

Suppoſita. p.214.
i j. Appendix ad ea quæ ſupra dicebantur. p.216.
i i j. An prædicti modi diuinationis (vt per terram, per aquam, per aërem, &c.) diuerſi, contineant diuerſas ſpecies in genere moris, neceſſariò in ſacramento confeſſionis explicandas. p.220.
i v. Dubitationis in principio poſitæ reſolutio. ibid.col.1.
v. An, & quid dicendum de pœnis iure ſtatutis contra diuinatores, magos, vel maleficos. p.222.
v i. An, & quid dicendum de libris, & ſcriptis diuinatorum, magorum, vel maleficorum. ibid.
v i j. An quicumque diuinatores, magi, vel aſtrologi teneantur reſtituere pretium quod pro diuinatione, vel alia opera ſua ſimili acceperunt. ibid.

DVBITATIO CCXXII.

Quidnam dicendum de diuinatione per aſtra, ſeu per Aſtrologiam. p.222.

SECTIO PRIMA.

Dubitationis reſolutio. ibid.
ij. Corollaria. p.224.
i i j. Quidnam dicendum de aſtrologia iudiciaria, quæ prænunciat res occultas ſiue præteritas, ſiue præſentes. p.227.
i v. Quid dicendum de iis qui profitentur ſe videre venas aquarum, & metallorum, theſauros, cadauera in terræ viſceribus abſcondita: Item apoſtemata, & alia humorum genera intra corpus humanum latentia, abſque quod hæc videre opacitate corporis, vel corpore, vel veſtitu hominis impediantur. ibid.col.2.
v. An, & quid dicendum de pœnis iure ſtatutis contra Aſtrologos, magos, & alios diuinatores: Item an, & quid dicendum de libris, & ſcriptis ipſorum. Iteam an teneantur reſtituere pretium, quod pro diuinatione, vel alia opera ſimili acceperunt. p.228.
v i. An, & quomodo procedatur contra Aſtrologos iudiciarios. ibid.

Conſtitutiones Sixti V. & Vrbani VIII. contra exercentes artem aſtrologiæ iudicariæ, & alia quæcumque diuinationum genera, libroſque legentes, vel retinentes. p.229.

DVBITATIO CCXXIII.

Quidnam dicendum de diuinatione per phyſiognomiam, metopoſcopium, chiromantiam, vel per manuſcripti characteres impreſſos. p.231.

SECTIO PRIMA.

Dubitationis reſolutio. ibid.
i j. Corollaria. ibid.
i i j. An etiamſi edictum, aut lex (vt Sixti V. Motus prædictus de chiromantiis, &c.) fundetur in præſumptione, & qui debet denunciare, ſciat deficere præſumptionem, adhuc denunciare teneatur. p.235.
i v. An, & quid dicendum de pœnis iure ſtatutis contra diuinatores, magos, vel maleficos. Item quid dicendum de libris, & ſcriptis ipſorum. Item an reſtituere teneantur pretium quod pro diuinatione, vel alia opera ſua ſimili acceperunt. p.235.col.2.

DVBITATIO CCXXIV.

Quidnam dicendum de diuinatione per ſomnia. p.236.

SECTIO PRIMA.

Dubitationis reſolutio. ibid.
i j. Corollaria. ibid.

DVBITATIO CCXXV.

Quidnam dicendum de diuinatione per ſortes. p.238.

SECTIO PRIMA.

Dubitationis reſolutio. p.238.
i j. Corollaria quoad diuinationem per ſortes diuiſorias. p.239.
i i j. An cùm æquali eligentium numero ad beneficium electi ſunt, licitum ſit quod electio alterutrius per ſortes dirimatur. p.242.
i v. An ſaltem licitum vti ſortibus ad terminandam litem inter Eccleſiaſticos. p.243.
v. An ſortes diuiſoriæ in electionibus Eccleſiaſticis ſint interdictæ iure naturali. p.244.
v i. An ſortes diuiſoriæ in electionibus Eccleſiaſticis ita ſint interdictæ iure poſitiuo Eccleſiaſtico, vt electio Eccleſiaſtica (ſcilicet ad beneficia, officia, & Miniſtros Eccleſiaſticos) ſit ipſo iure nulla. ibid.col.2.
v i j. Appendix ad ea quæ in ſuperioribus ſectionibus dicebantur. p.245.
v i i j. Corollaria quoad diuinationem per ſortes conſultorias & diuinatorias. p.246.

DVBITATIO CCXXVI.

Quidnam dicendum de diuinatione per auſpicium, vel per augurium, nempe ex auium, piſcium, aliorumque animalium motu, voce, cantu, vel volatu, &c. p.247.

SECTIO PRIMA.

Dubitationis reſolutio. ibid.
i j. Corollaria. p.248.
i i j. An, & quid dicendum de pœnis iure ſtatutis contra ipſos diuinatores: Item quid dicendum de libris, & ſcriptis ipſorum: Item an reſtituere teneantur pretium quod pro diuinatione acceperunt. p.249.

Index Dubitationum,

DVBITATIO CCXXVII.

An, & quid dicendum de magia. p.249.

SECTIO PRIMA.

Dubitationis reſolutio. ibid.

i j. Quænam ſint magiæ ſuperſtitioſæ fundamenta. p.251.

i i j. Quotnam modis cognoſci poſſit, an aliqua operatio ad magiam pertineat. p.254.

i v. Quotnam modis diſcerni poſſint ſpirituum apparitiones, vt non accipiamus ſpiritus malos pro bonis. p.258.

v. Qualenam peccatum ſit magia ſuperſtitioſa. p.260.

v i. An, & quid dicendum de pœnis iure ſtatutis contra magos, maleficos, & alios diuinatores. Item quid dicendum de libris, & ſcriptis ipſorum. Item an teneantur reſtituere pretium quod pro diuinatione, vel ſimili alia opera ſua acceperunt. p.261.

DVBITATIO CCXXVIII.

Quid dicendum de quibuſdam aliis magiæ quaſi ſpeciebus, & quibuſdam aliis variis ſuperſtitionibus. p.261.

SECTIO PRIMA.

Dubitationis reſolutio. ibid.

i j. Quidnam dicendum de pœnis iure ſtatutis contra magos, maleficos, vel diuinatores. p.262.

i i j. Quidnam dicendum de libris, & ſcriptis magorum, & maleficorum, vel diuinatorum. p.263.

i v. An magi, aſtrologi, vel diuinatores teneantur reſtituere pretium quod pro diuinatione, vel alia ſimili opera ſua acceperunt. p.263.col.2.

v. Quidnam ſit varia obſeruantia (quæ eſt vltima ſuperſtitionis ſpecies) & in quonam differat à diuinatione. p.264.

v i. An obſeruantia vana, ſeu obſeruantia vanæ ſuperſtitionis ſit ſemper peccatum mortale. p.267.

v i j. Quidnam dicendum de vanæ obſeruantiæ ſuperſtitione ad aliquid præcognoſcendum. p.267.

v i i j. Quidnam dicendum de vanæ obſeruantiæ ſuperſtitione, qua vanæ preces, verba, vel ſcripta adhibentur, vel collo appenſæ geſtantur. p.269.

i x. Quidnam dicendum de ligaturis, & de Sanctorum imaginibus quæ collo geſtantur. p.270.

Corollarium 1. ibid.

x. Quidnam dicendum de arte notoria. p.272.c.2.

Corollarium 2. ibid.

x i. Quidnam dicendum de quorumdam locorum diuturno, & à maioribus recepto vſu immiſcendi in quibuſdam precibus, ſeu orationibus vana quædam quæ ſuperſtitionem ſapiant. ibid.

Corollarium 3. ibid.

x i j. Quidnam dicendum de carminatricibus femellis. p.272.

Corollarium 4. p.273.

x i i j. Quidnam dicendum ſi quis in ſacrificio Miſſæ vanis, & ad cultum diuinum impertinentibus cæremoniis, verbi gratia, quod tot Miſſæ dicantur, & in diebus continuis, certo tempore, certo colore, & certo candelarum numero, tanquam neceſſariis vtatur, ita ſcilicet iis innitendo, vt ſi deficiant, deficere Miſſæ ſacrificium arbitretur. p.274.

Corollarium 5. ibid.

x i v. Quidnam dicendum de vanæ obſeruantiæ ſuperſtitione, qua media naturalia inefficacia ad effectum adhibentur. p.274.

x v. Quidnam in dubio, quando ſcilicet ex circumſtantiis, quas ſectione præcedenti dicebam, vtrum effectus à cauſa naturali, an à bono, vel malo Angelo procedat, dignoſci poteſt, dicendum ſit. p.275.

x v i. Quidnam dicendum ſit de ſalutatoribus, num ſcilicet iſti tales ſuperſtitioſi ſint, necne. p.276.

x v i j. Quidnam dicendum de virtute ſalutatorum, num ſcilicet ea ſit naturalis per naturalem quandam è cælorum conſtellatione complexionem, an ſupernaturalis, ſeu gratia gratis data à Deo. p.279.

x v i i j. Quid dicendum de quibuſdam in Hiſpania vulneratos curantibus. Vbi etiam quid dicendum de arte notoria. ibid.col.2.

x i x. Quidnam dicendum de quibuſdam artificialibus, quæ quatenus artificialia ſunt, ad aliquos extraordinarios effectus applicantur. p.282.

x x. Quidnam dicendum de arte Alchymica, per quam metalla viliora in argentum, vel in aurum tranſmutantur, num ſcilicet ſit poſſibilis, & licita. ibid.col.2.

x x i. Quid dicendum de ludis, qui de *Paſſa paſſa*, vocantur, num ſcilicet damnandi ſit, necne. p.283.

x x i j. Quidnam dicendum de iis, qui dæmoni dato chirographo, quo ſe Baptiſmo, & Fidei Chriſti renunciare, ac ſe dæmonis obſequio totos dicare profitentur, ſi ad pœnitentiam reuertantur. ibid.

x x i i j. Quid dicendum de Cabala. ibid.col.2.

x x i v. Quid dicendum de tota quæ dicitur Bedæ. p.284.

x x v. An Superior Regularis, ſeu Religionis poſſit in ordine ad ſuos ſubditos ſibi reſeruare veneficium, incantationem, & ſortilegium. p.285.

Coroll. 1. Quandonam Regularis cenſeatur incidiſſe in caſum reſeruatum ex parte veneficij, ſi Superior Religionis reſeruauerit ſibi veneficium. p.286.

Coroll. 2. Quandonam Regularis cenſeatur incidiſſe in caſum reſeruatum ex parte incantationis, ſi Superior Religionis reſeruauerit ſibi incantationem. p.287.

Coroll. 3. Quandonam Regularis cenſeatur incidiſſe in caſum reſeruatum ex parte ſortilegij, ſi Superior Religionis reſeruauerit ſibi ſortilegium. ibid.col.2.

x x v i. Quid dicendum in dubio, an effectus ſit à dæmone. p.288.

x x v i j. Quid dicendum de iis, qui ex auium, piſcium, aliorumque animalium voce, cantu, vel volatu, &c. de fortuitis euentibus coniectationem accipiunt: vbi & de aliis ſimilibus obſeruantibus. p.290.

x x v i i j. Conſtitutio Gregorij XV. contra maleficos, & ſortilegos, cum diabolo pactum facientes, & à fide apoſtatando alios lædentes. p.290.

Aduertenda pro Conſtitutione Gregorij XV. præcedenti, pro Dubitatione 229. ſubſequenti. p.292.

DVBITATIO CCXXIX.

An ſi quis homo, vel animal maleficio vexetur, licitè poſſis magum, ſeu veneficum vocare, vt maleficium ſoluat. p.295.

SECTIO

SECTIO PRIMA.

Dubitationis reſolutio. p.295.
ij. proponuntur, & ſoluuntur obiectiones. p.300.
iij. Proponnntur corollaria. p.305.
iv. Quænam remedia auhiberi poſſint contra maleficium. p.308.
v. Proponuntur corollatia. p.310.
vi. An, & quomodo procedatur contra maleficos, ſortilegos, magos, &c. p.311.
vij. An ſit maleficium, vel ſortilegium, &c. ſapiens hæreſim, ſicque hæreticale, inuucare dæmonem ſine cultu, & honore, & ſine mixtura rerum, vel verborum ſactorum, ad ſciendum, vel obtinendum ea quæ dæmon viribus naturaliter ſcire, & præſtare poteſt. p.312.
viij. An ſit maleficium, vel ſortilegium, &c. ſapiens hæreſim, ſicque hæreticale miſcere in maleficio, vel ſortilegio, &c. hoſtiam non conſecratam, dummodo ſuper eam Miſſa fuerit celebrata? vbi etiam quid dicendum de illo qui in maleficio, vel ſortilegio, &c. abuſus fuerit Euchariſtiæ ſacramento. p.313.
ix. An, & quid dicendum de pœnis iure ſtatutis contra maleficos, magos, & alios diuinatores. Item quid dicendum de libris, & ſcriptis ipſorum. Item an reſtituere teneantur ipſi pretium quod pro diuinatione, vel alia opera ſua receperunt. p.314.

DVBITATIO CCXXX.

Quidnam dicendum de Infidelibus? Vbi etiam de Iudæis. p.314.

SECTIO PRIMA.

Qualiternam fidelibus communicatio interdicatur. ibid.
ij. In quotnam caſibus ſpecialiter interdicatur Fidelibus communicatio cum Iudæis. p.315.
iij. Quidnam dicendum de primo caſu in quo Fidelibus interdicitur, quod habirent ſimul cum Iudæis. ibid.
iv. Quidnam dicendum de ſecundo caſu, in quo Fidelibus inrerdicitur, quod azymis Iudæorum veſcantur. ibid.col.2.
v. Quidnam dicendum de tertio caſu, in quo Fidelibus interdicitur, quod Iudæos, vt medicos ad medendum ipſorum Chriſtianorum morbis accerſant. p.316.
vi. Quidnam dicendum de quarto caſu, in quo interdicitur Fidelibus, quod à Iudæis medicinas exhibitas recipiant. p.316.c.2.
vij. Quidnam dicendum de quinto caſu, in quo Fidelibus inrerdicitur, quod ſimul cum Iudæis in balneum ingtediantur. p.317.
viij. Quidnam dicendum de ſexto caſu, in quo Fidelibus interdicitur, quod Iudæos ad conuiuia inuitent, vel ad eorum conuiuia ſe conferant. ibid.
ix. Quidnam dicendum de ſeptimo caſu, in quo Fidelibus interdicitur, quod Iudæorum filios in domibus eorumdem Iudęorum nutriant. p.319.
x. Quidnam dicendum in octauo caſu, in quo Fidelibus interdicitur, quod Iudæis famulentur. Vbi etiam an liceat cum Iudæis contractus inire, vel aliquid eis in teſtamento legare. ibid.c.2.
xi. Quidnam dicendum in nono caſu, in quo Fidelibus interdicitur, quod Iudæis ſeruitutis vinculo ſubiiciantur. Et quidnam dicendũ de decimo caſu, in quo iiſdem Fidelibus interdicitur, quod eoſdem Iudæos publicis officiis inter Chriſtianos fungi permittant. p.321.
xij. An communicatio in omnibus decem caſibus, de quibus dicebatut ſupra, interdicta Fidelibus cum Iudæis, ſit etiam interdicta iiſdem Fidelibus cum omnibus infidelibus. ibid.col.2.
xiij. An communicatio in omnibus decem caſibus, de quibus ſupra dicebatur, cum Iudæis, ſit peccatum mortale. p.322.
xiv. Quiſnam poſſit diſpenſare cum Fidelibus, vt in aliquo ex prædictis decem caſibus, de quibus ſupra, communicent cum Iudæis, v.g. quod fœmina Chriſtiana nutriat filium Iudæi de domo eiuſdem Iudæi. p.323.
xv. An omnis infidelitas ſit peccatum. p.323.c.2.
xvi. Quotnam ſint ſpecies peccati infidelitatis. p.325.
xvij. An liceat infidelium, & Iudæorum ritus tolerare. p.327.
xviij. An poſſit Princeps Chriſtianus infideles, vel Iudæos ſibi ſubditos in temporalibus priuare dominio, quod habent in ſeruos, ſi hi Chriſtiani efficiantur. p.328.
xix. An poſſit Princeps Chriſtianus aliquo modo infideles, vel Iudæos ſibi ſubditos in temporalibus cogere ad Chriſti fidem amplectendam. Vbi etiam de hæreticis, & apoſtatis. p.329.
Corollaria. p.331.
xx. An poſſit Princeps Chriſtianus aliquo modo perſequi bello infideles, vel Iudæos exteros, id eſt ſibi non ſubditos, in temporalibus, propter idololatriam, infidelitatem, vel ſimilia alia eorum delicta, ſeu peccata. p.332.

DVBITATIO CCXXXI.

Quidnam dicendum de deſperatione, & quibuſnam aliis modis peccetur contra virtutem Spei. p.335.

SECTIO PRIMA.

Suppoſita. ibid.
ij. Dubitationis reſolutio. p.339.
iij. In quonam conſiſtat deſperatio. p.340.
iv. *Coroll.* 1. Quàm graue peccatum ſit deſperatio. p.341.
v. *Corollar.* 2. An deſperatio ſemper, & in omni caſu ſit peccatum, atque adeò intrinſecè mala. p.342.
vi. *Coroll.* 3. An habitus ſpei corrumpatur per actum deſperationis. p.344.
vij. Quotuplex ſit præſumptio. p.345.
viij. *Coroll.* 4. An hoc peccatum præſumptionis ita ſpei ſit contrarium, vt per illud hæc deperdatur. p.346.

DVBITATIO CCXXXII.

Quidnam dicendum de tentatione Dei. p.347.

SECTIO PRIMA.

Dubitationis reſolutio. ibid.
ij. Quot modis extraordinarium à Deo ſignum, vel auxilium abſque neceſſitatis, vel vtilitatis cauſa peti poſſit, vt ſit tentatio Dei. p.349.
iij. *Corollaria.* p.350.

DVBITATIO CCXXXIII.

Quidnam dicendum de abiuratione, & ſuperſtitionibus quæ in ea committuntur. p.352.

CCXXXIV. Quidnam dicendum de Sanctorum, & Beatorum Reliquiarum, & Imaginum ſacrarum cultu, atque vſu. ibid.

SECTIO PRIMA.

An adorari poſſint, & debeant Reliquiæ Sanctorum, & Beatorum. ibid.

ij. An adorari poſſint Reliquiæ alicuius viri Sancti nondũ canonizati, necdum beatificati. p.353.

1. *Petitio.* Quare Sanctis non canonizatis, neque beatificatis non poſſimus exhibere cultum publicum, ſeu ſolemnem, poſſimus autem exhibere cultum priuatum. p.355.

2. An Sanctorum non canonizatorum, neque beatificatorum, antequam ſepultutæ tradantur, poſſimus deoſculari pedes, manus, vel veſtes, &c. p.355.

3. An corpora Sanctotum non canonizatorum, neque beatificatorum poſſimus ſepelire in loco honeſtiori, ſeorſim ab aliis, & cum ornatu veſtium pretioſarum. p.356.

4. An Sanctorum non canonizatotum, neque beatificatorum Reliquias poſſimus deferre ad collum appenſas, offerre eis orationes, & iiſdem nos commendare, eoſdemque etiam Sanctos, vel Beatos appellare. ibid.

5. An Sanctorum non canonizatorum, neque beatificatorum Imagines poſſimus renere in Altari domus priuatæ ſolas, vel cum lampade. ibid.c.2.

6. An Sanctis non canonizatis, nec beatificatis poſſimus erigere Altaria: Vbi etiam de Templis. p.357.

7. An in honorem Sanctorum non canonizatorum, nec beatificatorum poſſimus inſtituere diem feſtum: Vbi etiam de ieinnio, voto, vel ſimili. ib.

8. An Sanctos non canonizatorum, nec batificatos poſſimus innocare in diuino Officio, vel in eius recitatione commemorationem eorum facete. p.358.

9. An in anniuerſatio Sanctorum non canonizatorum, nec beatificatorum poſſimus celebrare Miſſam de SS. Trinitate ſolemnem, vel priuatam. ibid.

10. An in anniuerſario Sactorum non canonizatorum, nec barificatorum poſſimus habere concionem ad populum, præclara geſta, virtutes, merita, & laudes illorum efferendo. p.359.

11. An de Sanctis non canonizatis, neque beatificatis poſſimus poſt mortem edere libros, geſta, miracula, & reuelationes, gratias, & alia huiuſmodi eorumdem continentes. p.360.

12. An circa ſepulturas Sanctorum non canonizatorum, neque beatificatorum poſſimus accendere cereos, vel lampades, aut appendere rabellas, imagines, & ſimilia. ibid.col.2.

13. An Sanctorum non canonizatorum, nec beatificatorum poſſimus formare, & exponere imagines. p.361.

14. In quonam differant Sancti canonizati à Sanctis beatificatis. p.362.

Decretum ſuper cultu Beatis adhuc non canonizatis præſtando, à ſacra Rit. Congregatione ordinaria, habita coram SS. D. N. Alexandro PP. VII. emanatum. p.363.

iij. An attento Concilio Trid. *ſeſſ.* 25. in decreto de inuocatione, veneratione, & reliquiis Sanctorum, poſſit Epiſcopus Reliquias Sancti antiqui nondum canonizati approbare, eaſque publicè venerandas exponere. p.364.

iv. Qualiſnam certitudo reliquiarum Sancti canonizati requiratur, vt venerari poſſint. p.365.

v. An quis poſſit Sanctotum reliquias è collo ſuſpenſas geſtare. p.368.

vi. An ſi quis Sanctorum reliquias è collo ſuſpenſas geſtans peieret, aut aliter peccet, inuoluat circumſtantiam in ſacramento confeſſionis neceſſario explicandam. ibid.

vij. Qualenam peccatum ſit falſas reliquias venerandas proponere. ibid.col.2.

viij. An Sanctorum Reliquiæ poſſint de loco ad locum transferri. ibid.

ix. An Sanctorum Reliquiæ licitè poſſint extra capſam oſtendi. ibid.

x. An Sanctorum Reliquiæ licitè poſſint ſubripi, ſaltem vt in loco honorabiliori conſeruentur. p.369.

xi. Qualiternam Sanctorum Reliquias vænales, aut cauſa quæſtus exponi iure prohibeatur. ibid.

xij. An Clericus in Ordinibus minoribus conſtitutus licitè poſſit Sanctorum reliquias tangere, ſeu contrectare, vbi etiam an licitè poſſit vaſa ſacra, in quibus continentur, in Proceſſionibus portare. p.371.

xiij. Quænam Decreta extent quoad Reliquias Sanctorum. ibid.col.2.

xiv. Quidnam dicendum de reliquiis, quas Agnos Dei nominamus, quiſnam ſcilicet licitè poſſit eos tangere, ſeu contrectare. p.372.

xv. Quid dicendum de Decreto Gregorij XV. quod confirmat Decretum Pauli V. de Conceptione B. Virginis. p.373.

DVBITATIO CCXXXV.

Quid dicendum de ſchiſmaticis. p.375.

SECTIO PRIMA.

Quid ſit ſchiſma. ibid.

ij. Quidnam dicendum de illo qui ſe ſeparat ab vnitate Eccleſiæ Catholicę, vel à Capite illius, ſeu Vicario Chriſti Domini. p.377.

iij. *Corollarium* 1. Quotnam modis quis poſſit eſſe ſchiſmaticus. p.378.

iv. *Coroll.* 2. Quidnam dicendum de eo qui ſe ſubtrahit ab obedientia Summi Pontificis materialiter. ibid.col.2.

v. *Coroll.* 3. Quidnam dicendum de eo qui putat in Eccleſia non eſſe Caput, vt ſi v.g. putet Romanum Pontificem non eſſe Caput Eccleſiæ, nec Vicarium Chriſti. p.379.

vi. *Coroll.* 3. An ſit ſchiſmaticus qui non ſe ſeparat à Romano Pontifice, nec ab vniuerſis Eccleſiæ membris, ſed ſolùm ſe ſeparat ab aliquo Epiſcopo, renuens ſubeſſe auctoritati talis Epiſcopi, vel ſolùm ſe ſeparat à fidelibus membris Diœceſis eiuſdem Epiſcopi. ibid.col.2.

vij. *Coroll.* 5. An ſchiſma ſemper ſit coniunctum cum hæreſi. p.380.

viij. *Coroll.* 6. An iure feratur ipſo facto aliqua excommunicatio in ſchiſmaticos. ibid.col.2.

ix. *Coroll.* 7. An ſit verè, & propriè ſchiſmaticus qui eſt excommunicatus. p.381.

x. *Coroll.* 8. An ſit verè, & propriè ſchiſmaticus qui eſt in peccato mortali. p.381.

xi. An ſit verè & propriè ſchiſmaticus qui cùm dubitetur quiſnam verus ſit Pontifex, eo quod plures electi ſint Pontifices, nullum agnoſcit vt Pontificem. p.382.

xij. *Coroll.* 10. Quàm graue ſit peccatum ſchiſmatis. ibid.col.2.

xiij. *Coroll.* 11. An ſchiſmatici ſint membra Eccleſiæ. p.383.

xiv. An

xiv. An Summus Pontifex cogi poſſit ad renunciandum Pontificatui pro tollendo ſchiſmate. p.384.

xv. An ſchiſmatici propter ſchiſmatis delictum priuentur omnibus beneficiis ante ſchiſma obtentis. p.385.

xvi. An ſchiſmatici ſint irregulares. p.386.

xvij. An collationes beneficiorum factæ ab Epiſcopis ſchiſmaticis ſint ipſo iure nullæ. ibid.

xviij. An poſſint Inquiſitores procedere contra ſchiſmaticos. ibid.col.2.

DVBITATIO CCXXXVI.

De apoſtatis à religione. p.386.

SECTIO PRIMA.

An Religioſus dimittens, ſeu deferens habitum ſuæ religionis excommunicationem incurrat. ibid.

ij. Quid dicendum de religioſo, ſi dimittat, ſeu non deferat habitum ſuæ religionis, ex cauſa quidem non iuſta, ſeu rationabili, ſed ignorantia, quamuis culpabili, vel ex paſſione, vel ex timore, vel ex animi leuitate cum aliqua apparenti ratione, ſeu excuſatione. p.387.

iij. Quid dicendum de Religioſo, ſi calumnioſè, & iniuſtè apud ſuum Superiorem fuerit accuſatus, timeatque iniquè, & crudeliter accuſari, & proptereà occultet, ſeu occultè deferat habitum ſuæ religionis. p.388.

iv. Quid dicendum de Religioſo, ſi commiſerit aliquod delictum, & propterea occultauerit, ſeu occultè habitum ſuæ religionis detulerit, vel dimiſerit, ne à ſuo Superiore capiatur, ſicque debitas pœnas ſuſtineat. p.389.

v. Quid dicendum de Religioſo, qui per breue tempus dimiſerit habitum ſuæ religionis in ſuo cubiculo, vel in aliquo loco ſecreto, vt meliùs quieſcat, dormiat, vel ſtudeat, &c. ibid.col.2.

vi. Quid dicendum de Religioſo, qui per breue tempus dimiſerit habitum ſuæ religionis ex leuitate quadam, v.g. vt meliùs currat, ſaltet, ludat, vel lapidem proiiciat. p.390.

vij. Quid dicendum de religioſo, qui per breue tempus dimiſerit habitum ſuæ religionis ex turpi cauſa, v. gr. vt ſecretò quid furetur, fornicetur, vel percutiat, &c. quin etiam vt diuagetur, vel eat ad quemcumque locum, ſtatim tamen habitum illum ſemel dimiſſum reaſſumpturus. ibid. col.2.

viij. Quid dicendum de Religioſo, qui quidem non dimiſerit habitum ſuæ religionis, illum tamen habitum ita occultè detulerit, vt nullo modo exteriùs appareat, ſicque illum habitum deferens nullo modo cognoſcatur eſſe de tali religione. p.391.

ix. Quid dicendum de Religioſo qui occultat quidem habitum ſuæ religionis, ſed ita tamen; vt à domeſticis, vel familiaribus ſuis, quamuis non ab omnibus cognoſci poſſit, quod ſit de tali religione. p.392.

x. Quid dicendum de Religioſo, qui temere dimiſerit habitum ſuæ Religionis animo vagandi: at poſteà, mutata voluntate, illum ſtatim reaſſumpſerit. p.393.

xi. An vt Religioſus contrahat hanc excommunicationem, requiratur, quod non tolùm temerè dimittat habitum ſuæ religionis, ſed etiam, vt aſſumat alium, ad vſum, ſeu ad vtendum. ibid. col.2.

xij. An hanc excommunicationem incurrat Religioſus, qui temerè dimittat habitum ſuæ Religionis, & abſque licentia ſui ſuperioris à ſuo Monaſterio diſcedit animo ingrediendi aliam religionem laxiorem, quam de facto ingreditur. ibid.

xiij. An hanc excommunicationem incurrat Religioſus qui temerè dimittit habitum ſuæ religionis, & aſſumit habitum alterius religionis, quam tamen non ingreditur. p.394.

xiv. An hanc excommunicationem incurrat Religioſus qui recedit à religione cum licentia Superioris; at poſtea temerè dimittit habitum ſuæ religionis. Vbi etiam quid dicendum ſi dimittat prædictum habitum intra parietes Conuentus ſuæ religionis. ibid.col.2.

xv. An hanc excommunicationem incurrat Religioſus qui temere dimittit habitum ſuæ Religionis, quamuis ſine animo apoſtatandi, vel eundi ad audiendam phyſicam, aut legem ciuilem. p.395.

xvi. An hanc excommunicationem incurrat religioſus, qui temerè dimittit ſuæ religionis habitum, quo vtuntur profeſſi illius religionis, & aſſumit habitum quo vtuntur Nouitij eiuſdem religionis. ibid.col.2.

xvij. Quid dicendum de religioſo, ſi fiat Epiſcopus, vel Cardinalis. ibid.

1. *Petitio.* Quid dicendum de Religioſo ſi fiat Protonotarius Apoſtolicus. p.396.

2. Quid dicendum de religioſo ſi ferat habitum alterius religionis, vel ita ſimilem, vt propterea cenſeatur vnus de iſta altera religione. ibid.

3. Quid dicendum de Religioſo, ſi mutet habitum religionis in ſæcularem. p.387.

4. An diſpenſari poſſit cum Religioſo, quod extra clauſtra non deferat habitum ſuæ religionis, vel quod ſaltem deferat illum occultum, præſertim ſub habitu clericali. ibid.col.2.

xviij. An peccet, & excommunicationem incurrat religioſus accedens ad ſtudia ſine licentia. p.388.

xix. An vt Conuentus, ſeu Monaſterij Superior immediatus poſſit dare legitimam, ſeu ſufficientem licentiam adeundi ſtudia Religioſo extra Conuentum; ſeu Monaſterium ſuæ religionis manſuro, ſine conſenſu maioris partis Capituli, vel teneatur ſequi conſilium maioris partis eiuſdem Capituli. p.400.

xx. An incurrant aliquam excommunicationem magiſtri retinentes in ſuis ſcholis Religioſos. p.402.

xxi. An aliquas pœnas incurrant Religioſi exeuntes de Monaſteriis, ſeu Conuentibus ſuis ad medicinam, vel leges ciuiles audiendas p.404.

xxij. Ad quoſnam Clericos ſæculares Honorius III. extenderit excommunicationem. p.405.

xxiij. Quiſnam ſit apoſtata è Religione, & quiſnam fugitiuus. p.406.

Corollaria. p.408.

1. *Petitio.* An, & quid dicendum de quodam Religioſo, qui propter delictum, ſicque non iniuſtè detentus in carcere, receſſit è Conuentu, titulo, ſeu prætextu appellandi ad Superiorem mediatum. p.412.

2. An poſſint Inquiſitores procedere contra apoſtatas à religione, vel ab ordine. p.413.

xxiv. Quidnam dicendum de pœnis ſtatutis in bulla Pauli IV. quæ incipit, *Poſtquam diuina bonitas*: contra Religioſos temerè extra clauſtra ſuorum Regularium locorum degentes; & de aliis ſimilibus pœnis ſtatutis in Trid. Concilio *ſeſſ. 25. de Regular.* & in Bulla Sixti V. quæ incipit, *Cum de omnibus Eccleſiaſticis ordinibus* contra alios ſimiles Religioſos. p.413.

xxv. Quænam pœnæ ſtatutæ aduerſus apoſtatas. p.414.

xxvi. An ſi Religioſus abſque licentia ſui Superioris tranſeat ex Religione ſtrictiori ad laxiorem, & in ea Ordinem ſacrum ſuſcipiat, ſuſpenſus ſit ab executione talis Ordinis ſacri ſuſcepti. p.417.

xxvij. An apoſtata à Religione ſit ipſo facto excommunicatus. p.418.

1. *Petitio.* Quænam in iure non poſſit apoſtata. ibid.

2. Quinam ſint effectus apoſtaſiæ. p.419.

3. An apoſtata in apoſtaſia, ſicque in excommunicatione vltra annum inſordeſcens, ratione inſordeſcentiæ, de qua Tridentinum *ſeſſ.25. cap.3. de reform.* ſit de hæreſi ſuſpectus, ſicque denunciandus Tribunali S. Inquiſitionis. p.421.

4. Quiſnam in crimine apoſtaſiæ, & cenſuris, aliiſque pœnis huiuſmodi crimini annexis (ſi ſcilicet apoſtata redeat ad Religionem) abſoluere poſſit. p.421.

5. An Religioſus ex legitima cauſa poſſit retento habitu religionis extra Monaſterium viuere. ibid.

6. Ad quæ loca Religioſus abſque licentia Superioris non poſſit ſe transferre. p.423.

7. An, & quomodo Religioſus extra clauſtra delinquens puniendus ſit. p.424.

*Conſtitutio Clementis VIII. ſuper executione Concilij Trid.*ſeſſ.25.cap.14. *contra Regulares non ſubditos Epiſcopo intra clauſtra degentes, & extra ea notoriè delinquentes, &c.* p.425.

8. An Religioſus exemptione quadam ſpeciali, quam habet, poſſit ſe tueri contra Epiſcopum procedentem in vigore prædictæ Conſtitutionis Clementis VIII. p.427.

9. In quo prædicta Conſtitutio Clementis VIII. contineat nouum ius. ibid.

10. An Religioſus degens extra clauſtra de licentia Superioris, puniri, ſi delinquat extra clauſtra poſſit ab Ordinario loci. ibid.

11. An Religioſus inferens iniuriam Epiſcopo iuriſdictionem exercenti, poſſit ab illo puniri: Vbi etiam quomodo Epiſcopus dicatur Ordinarius, Diœceſanus, & an ipſorum iuriſdictio ſit de iure communi. p.429.

12. An Religioſus amittat priuilegia, ſi viuat irregulariter. Vbi etiam an eadem amittat ob non vſum, vel ob ceſſationem, ſeu renunciationem eorum, volens v.g. ſe ſubmittere Ordinario. ibid.

13. An Religioſus, ſi diſcedat à ſuo Conuentu ſine licentia, poſſit ab Ordinario puniri. ibid.col.2.

14. An Religioſus ſi quærat eleemoſynas, Conuentui ſcilicet ſuperfluas, poſſit ab Ordinario impediri. p.430.

15. An, & quomodo Religioſus, ſi committat fraudem circa exemptiones ſibi conceſſas, puniatur in virtute Clementinæ 1. *de decimis.* ibid.col.2.

16. An Religioſus ſi notoriè, & ſcandaloſè delinquat intra Eccleſiam ſui monaſterij, poſſit ab Ordinario puniri. p.431.

17. An Religioſus ſi ob notorium crimen, v.g. percuſſionis Clerici, duelli, vel violationis clauſuræ Monialium, &c. incurrat excommunicationem, poſſit ab Ordinario excommunicatus declarari. ibid.col.2.

18. An licitè poſſit Religioſus propter crimina grauia condemnari, & mitti ad triremes. ibid.

19. Quid dicendum in ordine ad cauſas ciuiles, & criminales in communi Religioſorum. p.433.

20. Quænam ſit conſtitutio Gregorij XV. quæ viget hodie quoad electiones de Iudicibus Conſeruatoribus. p.435.

21. An Conſeruatores poſſint ſubdelegare. p.436.

22. An Conſeruatores ſint Iudices delegati. Vbi etiã an ſint æquiparati Iudicibus ordinarijs: & an etiã aliquo modo dici poſſint Iudices ordinarij. ibid.

23. An Conſeruatores poſſint citare. p.437.

24. An Prælatus Regularis ſibi præiudicet, ſi non vtatur foro Conſeruatorum. p.438

25. Ad quem appelletur à Conſeruatoribus. p.439.

26. An Conſtitutio Gregorij XV. de Conſeruatoribus, afficiat Equites Hieroſolymitanos. ibid.c.2.

27. Quid dicendum de electione Conſeruatorum, ſiue quoad tempus, ſiue quoad locum facienda. ib.

28. An Conſeruator poſſit recuſari tanquam ſuſpectus. p.440.

xxviij. An apoſtata, vel fugitiuus, ſi ad Religionem reuertatur, poſſit in Superiorem eligi. ibid.

xxix. An Religio debeat Apoſtatis, vel fugitiuis alimenta præbere. p.441.

xxx. Ad quem pertineant bona acquiſita à Religioſo apoſtata, vel fugitiuo. ibid.

Petitio. An ſi apoſtata tempore apoſtaſiæ, vel etiam fugitiuus tempore fugæ contraxerit debita, & poſtea redeat in Religionem, Religio teneatur ſoluere prædicta debita creditoribus. p.441.

Appendix ad ea quæ de fugitiuis, & apoſtatis ſupra dicebantur. p.444.

xxxi. An Religio aliquando poſſit eiicere Religioſum. p.445.

Corollarium. p.447.

xxxij. A quonam Religioſus incorrigibilis è Religione eiici poſſit. p.448.

1. *Petitio.* An poſſit Generalis quempiam declarare incorrigibilem, & è Religione eiicere de conſilio & conſenſu ſex Patrum per ſententiam ad tempus determinatum, quo finito teneatur eiectus redire ad Religionem. p.449.

2. An poſſit Generalis quempiam declarare incorrigibilem, & è Religione eiicere de conſilio, & conſenſu ſex Patrum, per ſententiam in perpetuum, ſub conditione quod aliam Religionem ingrediatur. p.450.

3. An poſſit Generalis quempiam declarare incorrigibilem, & è Religione eiicere (per ſententiam ſcilicet in perpetuum) de conſilio, & conſenſu maioris partis ex dictis ſex Patribus ad talem finem electis. ibid.

4. An Generalis poſſit alteri delegare cauſam incorrigibilitatis. ibid.col.2.

5. Quid præter dicta aliud in declarandis, & è Religione eiiciendis incorrigibilibus Generalis debeat ſeruare. p.452

xxxiij. Quandonam Religioſus incorrigibilis eſſe dicatur. ibid.

1. *Corollarium.* An poſſit quis declarari incorrigibilis, & eiici è Religione ob vnum tãtum, & enorme delictum. p.453.

2. An poſſit quis declarari incorrigibilis, & eiici è Religione ob conſpirationem in aliquem ex ſuis Superioribus. ibid.

3. An vt poſſit quis declarari incorrigibilis, & eiici è Religione, præter perſeuerantiam in malo, requiratur monitio. ibid.col.2.

4. An poſſit quis declarari incorrigibilis, & tranſacto anno probationis eiici è Religione, ſi priùs fuerit ſcandaloſus, & frequenter delinquens dumtaxat. p.454.

5. An poſſit quis (ſaltem in aliquo caſu) declarari incorrigibilis, & eiici è Religione, non ſeruata forma præſcripta per Decretum Sacræ Congregationis Concilij Tridentini præſcriptam. ibid.

6. An poſſit declarari incorrigibilis, & eiici è Religione

gione, non ſolùm qui eſt incorrigibilis de iure, ſed etiam qui eſt incorrigibilis de facto. ib.c.2.

7. An quis poſſit declarari incorrigibilis, & eiici è Religione, ſi infra annum probationis è carcere fugam arripuerit. p.455.

8. An poſſit quis declarari incorrigibilis, & eiici è Religione, etiam propter illa delicta de quibus priùs abſolutus fuit. ibid.col.2.

9. An poſſit quis declarari incorrigibilis, & eiici è Religione, ſi detentus, etiam per annum in carcere cum ieiunio, & pœnitentia, libenter pœnitentias iniunctas ſuſtinuerit, & executus fuerit. p.456.

10. An completo anno probationis in carcere, ad dignoſcendum verum quis perſiſtat in incorrigibilitate, formandus ſit proceſſus de perſiſtentia in ſua incorrigibilitate. ibid.

Petitio. Quid præter dicta aliud in declarandis, & è Religione eiiciendis incorrigibilibus Generalis debeat ſeruare. p.457.col.2.

xxxiv. Ob quænam delicta Religioſus tanquam incorrigibilis, e Religione eiici poſſit. ibid.

Quas pœnas Pius V. contra peccatum ſodomiæ ſtatuerit.

1. *Aduertendum.* Contra quem ſodomitam in hac conſtitutione Pij V. de nouo pœnæ ſtatutæ ſint. p.460.

2. An prædictæ Conſtitutionis Pij V. pœnas Clericus ſodomita incurrat, ſi ſemel, bis, vel ter crimen ſodomiæ commiſerit. ibid.

3. An prædicta Conſtitutio Pij V. non extendatur ad Clericum exercentem vitium beſtialitatis. p.461.

4. An ad hoc vt pœnæ conſtitutæ in prædicta Conſtitutione Pij V. locum habeant, requiratur ſodomiæ crimen eſſe in ſua ſpecie conſummatum. p.462.

5. An virtute prædictæ Conſtitutionis Pij V. Clericus ſodomiam exercens amittat ipſo iure priuilegium clericale. p.463.

Corollarium. Qualis debeat eſſe praxis Confeſſarij circa abſolutionem Clerici ſodomiam exercentis. p.466.

6. An virtute prædictæ Conſtitutionis Pij V. Clericus ſodomita occultus ſit ſuſpenſus, ſicque ſi celebret, fiat irregularis. p.466.col.2.

7. An ſodomitæ, ſcilicet notorij omnia bona conficentur. p.467.

8. An ſodomita etiam notorius non poſſit teſtari. ibid.

9. An pœnas prædictæ conſtitutionis Pij V. contra Clericum ſodomitam latas incurrat Clericus non ſolùm agens, ſed etiam patiens. ibid.

xxxv. An Religioſus eiectus e Religione teneatur ad illam redire. p.463.

xxxvi. An Religioſus eiectus è Religione, quæ nolit ipſum, quamuis ſe correxerit, iterum admittere, teneatur ad aliam Religionem tranſire. p.472.

Appendix ad ea quæ ſupra dicebantur: vbi quid dicendum ſi Religioſus eiectus à principio vouerit Religionem in genere, non determinando hanc, vel illam Religionem in particulari. Vbi etiam an propria authoritate poſſit ad aliam Religionem tranſire. p.474.

xxxvij. An Religioſus eiectus è Religione, quæ nolit ipſum, quamuis ſe emendauerit, iterum recipere, poſſit abſque diſpenſatione ſummi Pontificis in ſæculo remanere, & cum quo habitu. p.465.

xxxviij. Cuinam Epiſcopo ſubiectus ſit Religioſus eiectus è Religione, quamdiu moratur in ſæculo. p.476.

xxxix. An Religioſus eiectus è Religione, ſi nulla ſpes ſit, quod ad priorem Religionem iterum admittatur, poſſit propria voluntate abſque vllius licentia ad aliam Religionem tranſire. p.477.

xl. An ſi Religioſus eiectus, ſed iam correctus, petat reuerti ad Religionem, teneatur Religio illum iterum recipere. p.478.

Aduertenda. p.480.

xli. Quidnam autem dicendum, ſi Religioſus iniuſte fuerit eiectus è Religione. p.481.

xlij. An Religioſus eiectus è Religione ſolutus ſit votis Religionis. ibid.

xliij. Cuinam acquirat Religioſus iuſtè per ſententiam diffinitiuam eiectus è Religione, ſi non tranſierit ad aliam Religionem, ſed maneat in ſæculo. p.484.

xliv. Cuinam acquirat Religioſus eiectus è Religione, ſi tranſierit ad aliam Religionem, & non maneat in ſæculo. p.486.

xlv. Cuinam acquirat Religioſus, ſi fuerit iniuſtè eiectus è Religione, vel ſi fuit iuſtè eiectus, adhuc quamuis ſe correxerit, & petierit reuerti, iniuſtè non fuerit iterum de nouo receptus. p.486.

xlvi. An Religioſus eiectus validè poſſit inſumere bona quæ poſſidet ad vſus ſuperfluos, illicitos, vel turpes, v.g. ad actos meretricios, vel ad ludos prohibitos, &c. ita vt recipiens huiuſmodi bona ab illo, non teneatur reſtituere? vbi etiam an prædictus Religioſus eiectus, de prædictis bonis poſſit facere eleemoſynas, teſtari, vel cauſa mortis diſponere, & donare. p.487.

xlvij. An Religioſus eiectus è Religione teneatur ad obſeruantias præſcriptas in Religione, v.g. ieiunium, vigilias, vel delectum ciborum: vbi etiam an ad eaſdem teneatur Religioſus, ſi factus fuerit Epiſcopus: & an qui vouit ieiunare qualibet feria ſexta, teneatur ieiunare in die natali Domini, ſi venerit in feria ſexta. p.489.

1. *Petitio.* An eiectus teneatur manibus propriis laborare. p.492.

2. An eiectus in tali caſu poſſit petere alimenta à Religione. ibid.col.2.

3. An eiectus in dicto caſu petere poſſit alimenta à Religione, ſaltem ſi ipſe aliqua bona intulerit Religioni, vel ipſius intuitu, v.g. legati, vel hæreditatis, aliqua bona ante eiectionem obuenerint Religioni. p.493.

4. An eiectus in eodem dicto caſu petere poſſit alimenta à Religione, ſaltem ſi correctus petat de nouo recipi in Religionem, habeatque Ordinarij atteſtationem de ſua correctione. ibid.

xlviij. An Religioſus ſi factus fuerit Epiſcopus, teneatur ad obſeruantias Regulares, ſaltem ad tria vota ſubſtantialia Religionis: vbi etiam an poſſit de bonis quæ poſſidet, teſtari, vel cauſa mortis diſponere. ibid.col.2.

xlix. Ob quas cauſas poſſit Religio eiicere, ſeu dimittere Religioſum. p.494.

1. An ſi Religio aliquem eiiciat, ſeu dimittat abſque iuſta cauſa, peccet contra iuſtitiam. Vbi etiam an iure ſtatui poſſit talis Religio: Et an eiectis debeat dare aliquid pro alimentis. ibid.c.2.

li. An qui ingreditur Religionem, in qua ex Pontificis facultate Superiori conceditur facultas, quod inferiorem, ſi hic importunè poſt vota emiſſa petat dimitti, non habens animum quieſcendi donec Superior conceſſerit dimiſſionem,

vel illam quomodocumque per iniuriam, vel per metum, vim, vel fraudem extorqueat, poſſit è Religione dimittere, eumque à votis liberare, ſi ille in ſtatu peccati mortalis nec liberetur à votis, quamuis Superior illum dimittat. p.498.

L i j. An Religioſus poſſit aliquando licitè tranſire ex vna Religione ad aliam, & quomodo? vbi etiam quandonam poſſit reuocari, vel non reuocari ad Religionem priorem, ex qua tranſiit. p.502.

Dubitationis reſolutio. p.505.

L i i j. In quanam Religione Religioſus, ſi non petita licentia transierit ad aliam Religionem, & interim oriatur lis, apud quamnam Religionem eſſe teneatur, in tali caſu lite pendente, permanere debeat. p.506.

L i v. An aliquando Religioſus tranſire non poſſit ad aliam Religionem, quamuis ſtrictiorem. p.507.

L v. An qui petita licentia tranſire poſſet ad Religionem ſtrictiorem, poſſit ſtatim ad illam tranſire. p.508.

L v i. An ſi Religioſus, petita, & obtenta licentia tranſeat ad Religionem ſtrictiorem, & ante profeſſionem ibi emiſſam, exinde dimittatur, vel mutata voluntate, redire velit ad priorem Religionem, teneatur prior Religio ipſum admittere. p.509.

L v i j. A quonam Religionis Superiore Religioſus petere debeat licentiam, ſi tranſire velit ad Religionem ſtrictiorem. p.509.

L v i i j. Quid dicendum ſi Religioſus, nulla exiſtente cauſa, tranſire velit ad Religionem æquè ſtrictam. p.510.

L i x. Quid dicendum ſi Religioſus, nulla ſimili exiſtente cauſa, tranſire velit ad Religionem laxiorem. p.511.

Corollaria. p.512.

L x. Quidnam cum in iure conceditur quòd Religioſus tranſire poſſit ad Religionem perfectiorem, intelligatur nomine Religionis perfectioris. p.513.

L x i. Quonam de iure competat Religioſo facultas tranſeundi ad aliam Religionem perfectiorem. p.514.

L x i j. An quis Religioſus tranſire poſſit ex aliquo Ordine Mendicantium ad quemcumque alium Ordinem. p.515.

L x i i j. An etiam Monialis tranſire poſſit de vna Religione in aliam ſtrictiorem. p.516.

Petitio. An Monialis tranſiens de vna religione ad aliam, debeat ſecum deferre dotem. p.517.

L x i v. Quidnam dicendum ſit de religione Minimorum S. Franciſci de Paula. p.518.

L x v. Corollaria. ibid.col.2.

1. *Petitio.* An, & quid dicendum ſi quis ingreditur aliquam religionem animo tranſeundi ad aliam, poſtquam Profeſſionem emiſerit, vel animo reuertendi ad ſæculum, poſtquam ſtudiorum curſum compleuerit, vel Preſbyteratum conſequutus fuerit. p.521.

2. An, & quid dicendum de Concilij Tridentini *ſeſſ.*14.*de reformat. cap.*11. Decreto, vbi dicitur; *Quia verò Regulares de vno ordine ad alium ordinem tranſlati, &c.* ibid

3. An tranſire poſſit ad religionem arctiorem totus Conuentus. ibid.col.2.

4. An tranſire poſſit ad religionem arctiorem Epiſcopus Regularis? Vbi etiam an tranſire poſſint laici profeſſi, Religioſi militares, Tertiarij, ſeu Tertiariæ, & Oblati, vel Donati. p.522.

5. An iuſſu, & auctoritate Superiorum tranſire, vel transferri, ſeu deiici poſſit ad ſtatum laicorum, ſeu Conuerſorum in eadem religione Clericus ad Chorum deputatus: Vbi etiam, an è contra transferri poſſit ad ſtatum Clericorum laicus, ſeu Conuerſus. ibid.col.2.

6. An qui tranſit de vna religione ad aliam, debeat in religione ad quam tranſit eſſe de nouo Nouitius per annum, & completo nouitiatu de nouo profiteri. p.523.

7. An, & quem locum qui tranſit de vna Religione ad aliam, tenere debeat in religione ad quam tranſit. ibid.

8. An ſi Religioſus exemptus tranſeat in Prælaturam Conuentus, ſeu Monaſterij non exempti, remaneat exemptus, vel non. p.524.

9. An Religioſus qui tranſit de vna religione ad aliam, teneatur ad obſeruantias prioris religionis de qua tranſit. ibid.

10. An qui illegitimè (ſcilicet ſine cauſa, vel licentia, vel contra iuris prohibitionem) tranſit de vna religione in aliam, ſit apoſtata, vel fugitiuus. p.525.

11. Ad quamnam religionem ſpectent bona Religioſi, qui ex vna religione tranſit ad aliam. ibid. col.2.

12. An Religioſi ſi recipiant quempiam alterius religionis, peccent mortaliter, ſintque excommunicati. p.526.

L x v i. An Summus Pontifex, ſi iuſta cauſa ſubſit, diſpenſare poſſit in voto ſolemni caſtitatis Religioſi. ibid.col.2.

L x v i j. An Summus Pontifex poſſit diſpenſare etiam in voto ſolemni paupertatis, & obedientiæ. p.529.

L x v i i j. An Summus Pontifex diſpenſare poſſit quod quis Eques ex religione Hieroſolymitana Sancti Ioannis tranſeat ad religionem S. Iacobi, Alcantaræ, vel Calatrauæ. p.530.

L x i x. Quænam ſit iuſta cauſa, ob quam Summus Pontifex diſpenſando implicitè, & ſimul commutando votum caſtitatis perpetuæ ſolemne, in votum caſtitatis coniugalis, indulgere poſſit, quod quis Eques ex religione Hieroſolymitana Sancti Ioannis, tranſeat ad religionem S. Iacobi, Alcantaræ, vel Calatrauæ, &c. p.532.

Appendix ad ea quæ per dubitationem præſentem totam dicebantur, vbi Decreta Concilij Tridentini de Religioſis apoſtatis, &c. recenſentur. p.534.

L x x. An, & quid dicendum de iure nouo, & Decreto Sacræ Congregationis Concilij, iuſſu Papæ Vrbani VIII. anno 1624. edito circa Religioſos è religione propter incorrigibilitatem eiiciendos. p.536.

1. *Corollarium.* An, quando, & quomodo Religioſus à religione eiici poſſit. p.538.

2. Quid ſi Religioſus iniuſtè, vel illegitimè eiectus fuerit. ibid.

3. An religionum Prælati teneantur eiectum quærere, & reducere ad religionem. p.539.

4. In quo habitu eiectus, quamdiu ad religionem redierit, incedere debeat. ibid.

5. An eiectus ſi fuerit correctus, poſſit cogere religionem, vt readmittatur. p.540.

6. An eiectus maneat verè religioſus, & cum onere trium votorum eſſentialium, ſicuti prius. p.540.col.2.

7. An eiectus poſſit tranſire ad aliam religionem ſine licentia Superiorum ſuæ religionis dimiſſæ. p.542.

1. *Aduertendum.* An eiectus teneatur ad omnes ſuæ religionis obſeruantias. p.543.

a. An

2. An eiectus teneatur recitare diuinum officium. ibid. col. a.
5. An eiectus teneatur portare habitum Religionis. ibid.
3. An eiectus poſſit confeſſiones audire, prædicare, vel docere. p. 544.
5. An eiectus, ſi Ordines quos habet, exerceat, fiat irregularis. ibid. col. 2.
6. An eiectus promoueri poſſit ad Ordines ſuperiores. ibid.
7. Si eiectus diſpenſetur vt ordinetur, à quonam Epiſcopo ordinari debeat. p. 545.
8. Sub quo titulo qui eiectus fuerit, ordinari debeat. p. 546.
9. An eiectus incedere debeat in habitu clericali, rametſi tantùm in Ordinibus minoribus conſtitutus, aut laicus, ſeu conuerſus ſit. ibid. col. a.
10. An ſi quis eiectus fuerit propter crimina falſa, quæ ipſemet ſibi impoſuit, in conſcientia tutus ſit. p. 547.
11. An etiam Monialis eiici poſſit tanquam incorrigibilis. ibid.
12. Quid ſi de Summi Pontificis licentia, tanquam incorrigibilis eiecta fuerit, ad quid extra clauſtra teneatur. p. 548.

DVBITATIO CCXXXVIII.

Quidnam dicendum de Confeſſario ſollicitante, ſeu ad venerem excitante. p. 548.

SECTIO PRIMA.

Suppoſita. p. 550.
ij. An Inquiſitoribus denunciari debeat Sacerdos, fœminam, vel marem ad actus inhoneſtos inducens. p. 555.
iij. An Inquiſitoribus ſub graui culpa denunciari debeat Sacerdos pœnitentem ad actus inhoneſtos ſolùm venialiter ſollicitans. p. 558.
1. *Petitio.* An denunciari debeat Sacerdos, ſi in actu confeſſionis abſque vlla occaſione dicat pœnitenti, Sumerem te in vxorem, ſi non eſſem Sacerdos, ſed ſæcularis. p. 562.
2. An denunciari debeat Sacerdos, ſi in actu Confeſſionis det aliquod donum pœnitenti. ibid. col. a.
iv. An Inquiſitoribus denunciari debeat Sacerdos, ſi pænitenti tradat in confeſſione chartam in qua ad venerem illum incitet, non poſt ſuſceptum Sacramentum immediatè, ſed poſt illud tranſacto aliquo tempore legendam. p. 563.
v. An Inquiſitoribus denunciari debeat Sacerdos, ſi pœnitentem ſollicitet ad actus turpes, & inhoneſtos in gratiam alterius, vt ſcilicet pœnitens, non cum ipſo Sacerdote, ſed cum alio committat, vel exerceat. p. 564.
vi. An Inquiſitoribus denunciari debeat Sacerdos, ſi pœnitentem ſollicitet, vt procuret quod alia perſona cum ipſo Sacerdote, vel cum aliquo alio in actus turpes, & inhoneſtos conſentiat, verbi gratia vrgeat pœnitentem de proſternenda ſibi, vel alteri filia, conſanguinea, vel amica, &c. ibid.
vij. An Inquiſitoribus denunciari debeat Sacerdos, ſi pœnitens ipſum ſollicitet ad copulam, Sacerdos verò renuat, intendens ſolùm oſculis, vel tactibus cum pœnitente delectari, & ad illos ſolos pœnitentem prouocet. p. 565.
viij. An Inquiſitoribus denunciari debeat ſolùm ſollicitatio ad venerem, vbi etiam ſi ſolùm contigerit in Sacramento confeſſionis. p. 567.
ix. Quandonam ſollicitatio ante, vel poſt confeſſionem immediatè facta cenſeatur, vt Inquiſitoribus denunciari debeat. p. 569.
x. An ſi Sacerdos pœnitenti dicenti, velle ſtatim confiteri, confeſſionem diſſuadeat, animo poſtea alliciendi eum ad venerem, talis diſſuaſio cenſeatur ſollicitatio in confeſſione, ita vt Sacerdos ſic ſollicitans Inquiſitoribus denunciari debeat. p. 573.
xi. An Inquiſitoribus denunciari debeat ſollicitatio facta in confeſſario, vel in alio loco ſimulata confeſſione. ibid. col. 2.
Petitio. An, & quomodo intelligenda ſint Gregor. XV. Conſtitutionis illa verba, *ſimulantes confeſſionem audire.* p. 576.
xij. Quiſnam ex Pontificiis conſtitutionibus veniat nomine Confeſſarij, vel Sacerdotis ſollicitantis; ita vt ob id Inquiſitoribus denunciari debeat. p. 577.
xiij. In quibuſnam caſibus ceſſet obligatio denunciandi Sacerdotem ſollicitationis crimen committentem. p. 580.
1. *Petitio.* An pœnitens ſollicitatus teneatur regulariter denunciare Confeſſarium, ſi ex illa denunciatione timeat damnum notabile. p. 583.
2. An Confeſſarius ſit denunciandus ſi fuerit emendatus. p. 584.
3. An confeſſarius ſit denunciandus ſi ſperetur emendatio. p. 585.
4. Quid dicendum de Edictis in communi. p. 586.
5. An ſi Edicta non publicentur de nouo, adhuc pœnitens ſollicitatus teneatur denunciare Confeſſarium ſollicitantem ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ex vi ſcilicet prioris Edicti. p. 589.
6. An denunciatio facienda ſit ante confeſſionem, vel ſaltem ante abſolutionem, ita vt non poſſit quis abſolui, niſi priùs denunciet. p. 590.
7. An denunciandus ſit Confeſſarius qui propter ſollicitationem alterius ab altero fuit denunciatus. ibid.
8. An denunciandus ſit Confeſſarius ſub onere peccati mortalis: vbi etiam quid dicendum, ſi ſollicitatus non denunciet. p. 595.
9. An denunciandus ſit Confeſſarius, ſi ante ſollicitationem pœnitenti præbuerit multa munera intuitu eleemoſynæ, verbi gratia, abſque malo fine. p. 592.
10. An denunciandus ſit Confeſſarius, ſi vocatus à pœnitente pro eius confeſſionibus audiendis, ab eo ſollicitetur ad turpia, minante quod exclamabit ſibi vim inferri à Confeſſario, niſi conſentiat, vt propterea Confeſſarius conſenſum præbeat. ibid.
11. An ſit denunciandus Confeſſarius qui cum pœnitente ab ipſo Confeſſario per artem, vt per per medicinam, vel maleficium, aut à natura, vt per ſomnum, vel morbum, inter confitendum oppreſſo actus inhoneſtos habet. p. 594.
xiv. Quonam modo Inquiſitores procedere debeant in hoc crimine ſollicitationis. p. 595.
1. *Petitio.* Quonam modo ex Conſtitutione Gregorij XV. probetur hoc crimen ſollicitationis: Vbi etiam, an ad capturam, incarcerationem, & torturam talis Rei ſufficiat vnicus teſtis. p. 598.
2. Quonam modo probetur crimen reuelationis confeſſionis. p. 600.

xv. An

xv. An Inquiſitores procedere poſſint contra Confeſſarium de hoc crimine ſollicitationis ſuſpectum. p.601.

xvi. An Inquiſitores procedere potuerint contra Confeſſarium, qui ante conſtitutiones à Pio IV. Clemente VIII. Paulo V. & Gregorio XV. promulgatas, ſollicitaret in Confeſſione: Et ſic contra Confeſſarium, qui ſollicitaret in confeſſione marem, ante Conſtitutionem Gregorij XV. vel in quocumque alio loco, vbi ſacramentales confeſſiones audiuntur, ſi ibi ſimuletur confeſſio. ibid. col. 2.

xvij. An Inquiſitores procedere poſſint contra confeſſarium ſollicitantem, quamuis ſe ſollicitaſſe ſtatim pœnituerit. p.603.

xviij. An Inquiſitores procedere poſſint contra Confeſſarium ſollicitantem, quamuis ad nullum actum turpem deuentum fuerit, eo quod verbi gratia renuerit perſona ſollicitata, vbi etiam quid, ſi non renuerit, ſed conſenſerit. p.604.

xix. An, & quid poſſit Epiſcopus in hoc crimine ſollicitationis. p.605.

xx. Quonam modo procedatur contra Confeſſarium ſollicitantem, conuictum ſcilicet, vel confeſſum. p.607.

xxi. An ſi Confeſſarius punitus ob crimen ſollicitationis gratiam obtineat, cenſeatur reſtitutus, vt iterum audire poſſit confeſſiones? vbi etiam quid ſi abiurauerit. p.609.

xxij. An Eccleſiaſtici qui interſunt ſententiæ contra Confeſſarium ſollicitantem, teneantur ſub peccato mortali non manifeſtare delinquentem. p.609. col. 2.

xxiij. An Confeſſarius Regularis ex abiuratione propter ſollicitationem quam fuit confeſſus, vel de qua fuit conuictus, inhabilis remaneat ad officia Religionis. p.610.

xxiv. An, & quando Confeſſarius ſollicitans ſit ſuſpectus de hæreſi. ibid.

Sequuntur Decreta, & Conſtitutiones recentiorum Pontificum, ad Tribunal Sancti Officij ſpectantia. p.612 & ſeqq.

Digitized by Google

R. P. D. THOMÆ DELBENE, TRACTATVS DE IIS QVÆ AD HÆRESIM & Sanctæ Inquiſitionis Officium pertinent.

DVBITATIO CXCV.

An, & qui in crimine hæreſis ſint Iudices, & qua ratione poſſint in illo procedere.

SECTIO PRIMA.

Suppoſita.

SVMMARIVM.

1 *Iudices in cauſis fidei ſunt Summus Pontifex, Epiſcopus, Capitulum Sede vacante, Inquiſitor, & Delegati ab ipſis, & præter hos nulli alij.*

2 *Summns Pontifex eſt iudex omnium ſupremus; idque eſt de fide, ita vt ab ipſo omnis aliorum iuriſdictio ſpiritualis dependeat.*

3 *Legatus à latere licèt poſſit in dicto crimine procedere de iure; Nihilominiis non poteſt ſine ſpeciali Summi Pontificis, vel ſupremi Tribunalis Sanctæ Inquiſitionis commiſſione procedere de con uetudine.*

4 *Iudex præcipuus in dicto crimine eſt Delegatus à Pontifice, qui nomen Inquiſitoris retinet, & cognoſcere poteſt non ſolùm de cauſa hæreſis; ſed etiam de omnibus connexis, dependentibus, & incidentibus illius; quia conceſſa Iuriſdictione, & cognitione cauſæ principalis, conceduntur etiam emergentia, incidentia, connexa, & dependentia ab illa.*

5 *Epiſcopus in crimine hæreſis eſt iudex competens, & & Summus Pontifex, de quo nulla eſt difficultas.*

6 *Epiſcopus negligens ſuper expurgando de ſua Diœceſi hæretica prauitatis fermento, Epiſcopali munere priuari debet, & loco ipſius alter idoneus ſubſtitui.*

7 *Epiſcoporum olim ſolùm erat requirere in hæreticos: inquirebant in non exemptos tanquam iudices ordinarij, & in exemptos tanquam à Summo Pontifice delegati.*

8 *Epiſcopus quamuis in cauſa hæreſis ſit de iure communi iudex competens, debet tamen id facere cum conſilio Capituli.*

9 *Epiſcopus inquirendo contra hæreticos, ſeruare debet modum, quem ſeruant Inquiſitores.*

10 *Capitulum Sede vacante in crimine hæreſis eſt etiam index competens.*

11 *Capitulum ſede vacante in crimine hæreſis poteſt alteri delegare cauſas, quas cognoſcere poteſt vt iudex competens in dicto crimine.*

12 *Iudex etiam competens in dicto crimine eſt quilibet alius ſuprà relatus.*

SVPPONO primò, quod in crimine hæreſis, ſeu in cauſis fidei iudices enumerari ſoleant Summus Pontifex, Epiſcopus, Capitulum Sede vacante, Inquiſitor, & Delegati ab ipſis, & præter hos nulli alij. 1

Suppono ſecundò, quod Summus Pontifex (idque de fide) ſit iudex omnium ſupremus, ita vt ab ipſo omnis aliorum iuriſdictio ſpiritualis dependeat. 2

Suppono tertiò, quod legatus à latere, licèt poſſit in dicto crimine (cùm vices Summi Pontificis pleniſſimè gerat) procedere de iure. Nihilominus non poſſit ſine ſpeciali Summi Pontificis, vel ſupremi Tribunalis Sanctæ Inquiſitionis commiſſione procedere de conſuetudine, Doctores quos citat, & ſequitur Farinac. *q.* 186. *num.* 4. 3

Suppono quartò, quod præcipuus iudex in dicto crimine ſit Delegatus à Pontifice, qui nomen Inquiſitoris retinet, iuxtà Textum *in Clement.* 1. §. *Propter, de hæretic.* ibi: *Tam per Diœceſanos Epiſcopos, quàm per Inquiſitores*, &c. Qui inquiſitor cognoſcere poteſt, non ſolùm de cauſa hæreſis, ſed etiam de omnibus connexis, dependentibus & incidentibus illius, Eymer. 3. *par. director. num.* 37. & ibi Peña *comment.* 10. *verſ. In prædictis omnibus*, Decian. *tract. crim. lib.* 5. *cap.* 22. *n.* 12. & alij paſſim, quos refert, & ſequitur Farinac. *de hæreſ. q.* 186. 4

n.26. quia conceſſa iuriſdictione, & cognitione cauſæ principalis, conceduntur etiam emergentia, incidentia, connexa, & dependentia ab illa; *l. Nulli, Cod. de iudic. & Clement. diſpendioſa, eodem titulo*; Vbi Doctores communiter, quos citat, & ſequitur Menoch. *de arbitr. lib. 1. q. 45. n. 9.* Qui propterea ſubdit & rectè, quod iudex habens liberum arbitrium ad procedendum in cauſa principali, poſſit etiam eodem modo procedere in acceſſoria.

5 Quod autem in crimine hæreſis (& quidem de iure communi) ſit iudex (ſcilicèt competens) Epiſcopus (vt omittam Summum Pontificem de quo non eſt difficultas) patet *ex Clem. 1. de heretic.* & tradunt Imola *ibi num. 1.* Zabarella *n. 1. & 2.* & alij Canoniſtæ communiter.

6 Patet etiam ſecundò, ex Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. *cap. 3.* ibi: *ſi quis Epiſcopus ſuper expurgando de ſua Diœceſi heretica prauitatis fermento negligens fuerit, cùm id certis indicijs apparuerit, Epiſcopali munere priuetur, & loco ipſius alter ſubſtituatur idoneus, qui velit, & poſſit hereticam confundere prauitatem.*

Patet etiam tertiò ex antiquioribus Concilijs, v. g. Mileuitano *can. 25.* Toletano XI. *canon. 2.* & alijs.

7 Idque adeò verum eſt, vt olim inquirere in hæreticos ſolùm pertinuerit ad Epiſcopum, qui inquirebat in illos non exemptos, tanquam iudex ordinarius, in exemptos verò, tanquam iudex à Summo Pontifice delegatus: quod etiam facit nunc temporis in illis locis, in quibus non ſunt à Summo Pontifice alij Inquiſitores conſtituti.

Et quidem, quod Epiſcopus in exemptos ſit iudex non ordinarius, ſed à Summo Pontifice delegatus, patet *ex cap. Ad abolendam, in fine, §. ſi qui verò, de hereticis,* ibi: *Si qui verò fuerint, qui à lege Diœceſanæ Iuriſdictionis exempti, ſoli ſubiaceant Sedis Apoſtolicæ poteſtati; Nihilominus in iis, quæ ſunt contra hereticos inſtituta, Epiſcoporum ſubeant iudicium, & eis in hac parte, tanquam à Sede Apoſtolica delegatis, non obſtantibus libertatis ſuæ priuilegiis, obſequantur.* Et tradunt Gloſſa ibi *verb. delegatis*, Abb. *n. 1. & 3.* Butrius *n. 12.* Io. Andreas *num. 14.* Felin. *num. 3.* Henricus *num. 14.* & alij Canoniſtæ paſſim.

Patet etiam ſecundò, *ex cap. Per hoc, de heretic. in 6.* Et tradunt Molina *tom. 5. de iuſt. diſp. 28. n. 3. & director. inquiſ. part. 3. q. 4. art. 4. & 5.* Qua de re videri etiam poterunt, quæ dicam infrà *ſect. 18.*

8 Vbi tamen aduerte, quod (quamuis Epiſcopus in cauſa hæreſis ſit de iure communi iudex competens (vti dicebam) debeat tamen id facere cum conſilio Capituli, ex Textu *in cit. cap. Ad abolendam, de heretic.* & notant Hoſtienſis ibi, *verb. cum concilio, num. 2.* Anchar. *num. 2.* Zabarell. *n. 3.* & Io. Andr. *num. 4.* licèt hodie conſuetudine receptum ſit, quod in cauſa hæreſis Epiſcopus non procedat cum conſilio Capituli. Qua de re videri poterunt, quæ dicam infra *cit. ſect. 18.*

9 Aduerte etiam, quod Epiſcopus inquirendo contra hæreticos ſeruare debeat modum, quem ſeruant Inquiſitores, ex Textu *in cap. Per hoc, §. finali, de heretic. in 6.* ibi: *Siue autem ordinaria, ſiue delegata Epiſcopi poteſtate procedant, illum in procedendo modum obſeruent, quem Inquiſitores poſſunt, & debent per iura communia, vel per ſpeciales conceſſiones, ſeu ordinationes Sedis Apoſtolicæ*; Et notant Syluest. *verb. hereticus 2. num. 10.* Simanch. *de cathol. inſtit. tit. 25. num. 4.* Et dicam Ego infrà eadem *ſect. 18.*

10 Item ſecundò, quod in crimine hæreſis (& quidem ſimiliter de iure communi, ſit iudex (ſcilicet etiam competens) Capitulum Sede vacante; Patet ex dicto *cap. Ad abolendam, de heretic.* & tradunt Gloſſa ibi *verb. Clerici*, Hoſtienſis, *num. 2. & 4.* Abbas, *num. 1.* Henricus, *num. 4.* & alij Canoniſtæ communiter.

Patet etiam ex *Clement. 1. §. Propter, de heretic.* ibi: *vel Epiſcopali Sede vacante ſuper hoc delegato.*

11 Idque adeò verum eſt, vt ex dicta Clementina poſſit Capitulum delegare alteri, qui cognoſcat de rebus fidei: & docent Syluest. *verb. hereſis 1. num. 2.* Molina, *de iuſtitia, tract. 5. diſp. 28. n. 2.* Et patebit ex iis, quæ dicam infrà dicta *ſect. 18.*

Item tertiò, quod in crimine hæreſis ſit iudex (ſcilicet ſimiliter competens) quilibet alius ex iis, quos ſuprà dicebam ſuppoſito primo, ſucceſſiuè patebit ex iis, quæ infrà dicentur per ſectiones ſequentes. 12

SECTIO II.

An inquiſitor ſit iudex ordinarius, vel delegatus?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitoris eſt ex officio cognoſcere de crimine hereſis, ex communi, & vera ſententia apud omnes.*

2 *Inquiſitores in tota Italia non ampliùs eliguntur à Generalibus Ordinum ſancti Dominici, & ſancti Franciſci, iuxta Conſtitutiones à Pontificibus in ſauorem horum Ordinum emanatas, ſed ab Eminentiſſimis Cardinalibus ſanctæ, & vniuerſalis Inquiſitionis Romanæ.*

3 *Inquiſitores ſicut olim eligebantur à dictis Generalibus, & Prouincialibus, ita poterant ab ipſis remoueri ab officio.*

4 *Inquiſitores remouendi ab Officio cauſa iuſta erat ipſorum infirmitas, ſenectus, negligentia, ignorantia, pecuniarum extorſio,* &c.

5 *Inquiſitor licet ſecundùm aliquos DD. ſit Iudex Ordinarius, probabiliùs tamen non eſt Ordinarius, ſed Delegatus.*

6 *Inquiſitor, licèt ſit delegatus ad vniuerſitatem perſonarum: Tamen quia eſt delegatus ad ſolam cauſam hereſis, & illius connexa; Ideò non Iudex Ordinarius, ſed potiùs Delegatus dici debet.*

7 *Inquiſitor plura priuilegia ordinarie iuriſdictionis habet: Tum quia in cauſa fidei plures cauſa continentur: Tum quia vicarius ſuas vices committit: Tum quia eius iuriſdictio etiam nondum cœpta morte delegantis non expirat.*

8 *Quod multò magis dici debet de Inquiſitore Hiſpaniarum, quia eius officium perpetuum eſt,* &c.

SVppono, quod ad Inquiſitorem ex officio pertineat, cognoſcere de crimine hæreſis: Quæ eſt communis, & certa ſententia apud omnes: quo autem tempore creari cœperint Inquiſitores, docet Peña *in 3. part. directorij, ſchol. 43.* & *lib. 8. de pœn. hereticor. in princ.* 1

Suppono ſecundò, quod (licèt olim in Italia conceſſum fuerit à Summis Pontificibus ex conſtitutione Innocentis IV. incipiente *Licèt ex omnibus*, & ex conſtitutione Alexandri IV. incipiente, *Olim præſertim*, Generali, & Prouincialibus Ordinis Sancti Dominici; & ex Conſtitutione Clementis IV. incipiente, *Licèt ex omnibus*, & ex conſtitutione Alexandri IV. incipiente, *Licèt ex omnibus*: apud Peñam inter literas Apoſtolicas, ius eligendi, & creandi Inquiſitores ex ipſorum ordine;) Hodie tamen in tota Italia ij non eligantur ampliùs à Prælatis prædictorum Ordinum, ſed ab Eminentiſſimis Cardinalibus Sanctæ, & vniuerſalis Inquiſitionis Romanæ. 2

Suppono tertiò, quod (ſicut olim Inquiſitores eligebantur à Generalibus & Prouincialibus prædictorum Ordinum) ita etiam tunc iidem Inquiſitores electi poterant, ex dicta Conſtitutione Clementis IV. incipiente *Licèt ex omnibus*, & ex dicta Conſtitutione Innocent. IV. incipiente, *Licèt ex omnibus*, apud Director. Inquiſitor. *part. 3. q. 9.* & apud Peñam ibidem *commentar. 58.* remoti ab officio ex cauſa iuſta ab iiſdem Generalibus & 3

Prouincialibos : ita Doctores, quos ſequitur directorium vbi ſupra *q.* 10. & Peña ibidem *comment.* 59.

4 Cauſa verò iuſta eos remouendi ab Officio erat ipſorum Inquiſitorum electorum infirmitas, ſenectus, negligentia, ignorantia, pecuniarum extorſio, &c. Zecch. *in ſumma par.* 1. *tit. de fide rubric. de hæreſ. cap.* 11. *n.* 13. & alij, quos ſequitur Azor. *tom.* 1. *lib* 8. *cap.* 18. *q.* 9. & Ego dicam infra *ſect.* 10. *&* 11. His ſuppoſitis.

5 Reſpondetur, quod (quamuis Archiadiacon. *in cap. Ne aliqui de hæretic. in* 6. *circa finem*, Bonifacius *in Clem.* 1. *de hæretic. n* 21. Hoſtienſis *in cap. Ad abolendam de hæretic. n.* 2. Io. Andr. *ibidem n.* 3. Ancharan. *num.* 2. Paramus *de origin. Inquiſit. lib.* 3. *q.* 2. & *in defenſ. cap.* 1. *n.* 11. Camera *in quæſtionibus crimin. cap.* 2. *de probation. per teſtes q.* 1. *n.* 65. & Portocarrer. *in allegat. pro Iuriſdict. Inquiſit. n.* 48. putent, quod Inquiſitor ſit Iudex Ordinarius) Probabilius tamen non ſit Iudex Ordinarios, ſed delegatus : Syluest. *verb. hæreſis* 2. *q.* 1. *n.* 2. Alciatus *in rubrica de offic. ordinar. n.* 19. *Director. Inquiſ. par.* 3. *qu.* 4. & ibi Peña *comment.* 53. Mulina *de Iuſt. tract.* 5. *diſput.* 28. *n.* 4. (qui ſubdit, quod hodie dicta Inquiſitorum Iuriſdictio valdè accedat ad iuriſdictionem Ordinariam, & cum illa ferè in omnibus conueniat, ita vt excludat imperfectiones, & includat perfectiones omnes Iuriſdictionis delegatæ, ſicque quodammodo ſit ordinaria quoad vtilitates Iuriſdictionis ordinariæ, delegata quoad vtilitates Iuriſdictionis delegatæ) Scacc. *de Iudic. cap.* 67. *num.* 5. Nauarr. *conſ.* 1. *de Offic. Iudic. delegat. n.* 1. Simanch *de cath. Inſtit. tit.* 34. *n.* 4. Butrius *in cap. Legatos de offic. legat.* Narbona *in* 3. *par. recopilat. lib.* 4. *tit.* 1. *leg.* 20. *Gloſſ.* 22. *num.* 79. Zanard. *in Director. Theol. par.* 2. *præcept.* 1. *cap.* 6. Moſcouius *de maieſt. militant. Eccleſ. lib* 1. *par.* 1. *cap.* 11. Homobon : *de ſtatib. par.* 1. *cap.* 8. Barboſa *in Collectan tom* 3. *lib.* 5. *tit.* 2. *cap.* 17. *num.* 11. *&* 12. Torreblanca *de Magia lib.* 3. *cap.* 5. *numer.* 2. *& ſeqq.* Souſa *in Aphoriſm. Inquiſit. lib* 1. *cap.* 2. *num.* 4. & alij paſſim.

Probatur primò auctoritate, ex Texto *in cap. Ne aliqui de hæret. in* 6. Vbi dicitur, quod Officiom Inquiſitoris ſit ab Apoſtolica ſede commiſſum; Et quia, vt tale, debebat. quoad negotia integra, morte delegantis ſpirare, fauore fidei cauetur, vt perpetoo duret: quod neceſſarium non eſſet, ſi Iuriſdictionis Ordinariæ Officium foret : Item probatur ex Conſtitotionibus Vrbani IV. & Clementis IV. apud Peñam in fine directorij, Ibi : *Prouidemus igitur ad præſens, perſonas aliquas circumſpectas pro tanto negotio deputari* ; Et ex aliis, quæ habentur in eodem *Directorio part.* 3. *quæſt.* 4.

6 Secundò probatur ratione ; quia Inquiſitor licet ſit delegatus ad vniuerſitatem Perſonarum ; Tamen quia eſt delegatus ad ſolam caoſam hæreſis, & illius connexa ; Ideò non Iudex ordinarius, ſed potios delegatos dici debet ; ita Doctores iidem *in loc. ſupra citatis.*

7 Non nego tamen, quod iuxta ea, quæ ſupra dicebam cum Molina, Inquiſitor plura Priuilegia ordinariæ Iuriſdictionis habeat ; Tum quia in cauſa fidei plures cauſæ continentur, ita vt delegatus ad illam cauſam, delegatus ad vniuerſitatem cauſarum dici poſſit ; Tum quia Vicariis ſuas vices committit ; Tum quia ipſius Iuriſdictio, etiam re integra, & nondum cœpta, morte delegantis non ſpirat.

8 Quod idem multo magis dici debet de Inquiſitore Generali Hiſpaniarum ; quia eius officinm perpetuum eſt, & in eum, vno mortuo, vel indè per promotionem, aut aſcenſum ad alia, &c. depoſito, alius ſufficitur ; quod ordinariæ Iuriſdictionis proprium eſt.

Ex dictis igitur Inqoiſitores habent poteſtatem delegandi ſuam auctoritatem, & Iuriſdictionem, ſicque poſſunt delegare Vicarios ſeu Commiſſarios : Quod & docent etiam Gloſſa *in Clem.* 2. *de hæretic. verb. ipſorum & ibi* Imola *num.* 1. *&* 6. Locat. *in Indic. Inquiſ. verb. Inquiſitor num.* 4. & Simanch. *de cathol. Inſtitut. tit.* 34. *num.* 29. Quam facultatem Inquiſitoribus expreſsè etiam conceſſit Clemens IV. in dicta conſtitutione incipiente : *Licet ex omnibus*, (quæ fuit approbata, & confirmata ab Vrbano IV.) Teſte Locato vbi ſupra ; Item & Clemens VII. & Pios V. Teſte Peña *in director. Inquiſit. par.* 3. *q.* 13. *comment.* 62.

SECTIO III.

An Inquiſitor non à Sede Apoſtolica immediatè electus, & inſtitutus, ſed ab aliis, qui ad id à Sede Apoſtolica authoritatem habent, dici debeat à Sede Apoſtolica delegatus, & ab illa authoritatem habere ; An verò ab illis aliis, qui eum eligunt ?

SVMMARIVM.

1 *Generalibus, & Prouincialibus Ordinum ſancti Dominici, & ſancti Franciſci conceſſum fuit priuilegium ab Innocentio IV. Alexandro IV. & Clemente pariter IV. in ſuis Conſtitutionibus eligendi, & inſtituendi aliquos Religioſos Inquiſitores pro ſuis Prouinciis, quibus præerunt ; Quæ tamen poteſtas cum in tota Italia, & Hiſpania in his Prælatis iam ceſſauerit, deuenit ad Eminentiſſimos Cardinales Generales Inquiſitores totius Orbis pro tota Italia ; & ad quemdam Præſidem ſupremi Senatus Inquiſitorem Generalem electum à Catholico Rege & à ſede Apoſtolica confirmatum.*

2 *Inquiſitor non à ſede Apoſtolica immediatè electus, & Inſtitutus, ſed ab aliis, qui ad id à ſede Apoſtolica auctoritatem haberet, dici debeat à ſede Apoſtolica delegatus, & ab illa auctoritatem habere, non autem ab illis, qui eum elegerunt contra nonnullos contrarium ſentientes. Quod quidem probatur auctoritate, & ratione ; quia Inquiſitores particularium inquiſitionum nomine ſedis Apoſtolicæ, & non Inquiſitoris Generalis ſententias contra Reos pronunciant.*

3 *Inquiſitores iſti particularium Inquiſitionum non arctantur ad publicandas, & denuntiandas ſententias per ſe ipſos, ſed de facto publicant, & denunciant in publico Theatro per alios. Quod nullo modo facere poſſent, ſi ſedis Apoſtolicæ delegati non eſſent.*

4 *Inquiſitores prædicti poſſunt alios ſubdelegare, conſequenter ſunt delegati ſedis Apoſtolicæ.*

5 *Inquiſitoris prædicti Iuriſdictio etiam re integra, & nondum cœpta non expirat morte, vel depoſitione Generalis Inquiſitoris illum eligentis ; At ſi eſſet ſubdelegatus, expiraret.*

6 *Inquiſitores ſupremi ſenatus non ſunt delegati Inquiſitoris Generalis, ſed ſummi Pontificis, etiam ſi ab Inquiſitore Generali nominentur, alias non daretur Appellatio ad ipſorum Tribunal à ſententiis reliquorum Tribunalium.*

7 *Non obſtat, quod recipiant illam dependenter ab Inquiſitore Generali ; quia hoc modo potuit committi ; vt melius, & ſecurius in cauſa fidei procedatur.*

8 *Neque etiam obſtat, quod Inquiſitor Generalis in electione dicat. quod vices ſuas committit ; quia id eſt, vt intelligatur dependentiam ab ipſo dictam Iuriſdictionem.*

9 *Barboſa opinio* in l. Prætor §. 1. n. 65. de Iudic. *qui*

ponit diſcrimen inter Inquiſitorem Generalem & alios Inquiſitores reiicitur; quia vterque eſt delegatus, & amouibilis: omnes enim recipiunt iuriſdictionem a ſummo Pontifice mediante ſola nominatione Perſonarum.

1 SVppono enim, quod ab Innocentio IV. Alexandro IV. & Clemente IV. in ſuis Conſtitutionibus apud Peñam 3. *par. directorij quæſt.* 3. *comment.* 52. & apud Farinacium *q.*186. *n.*30. Generalibus, & Prouincialibus Ordinum ſancti Dominici, & ſancti Franciſci conceſſum fuerit Priuilegium eligendi, & inſtituendi aliquos Religioſos Inquiſitores pro ſuis Prouinciis, quibus præeſſent: Et licet in tota Italia, & Hiſpania in his Prælatis iam ceſſauerit hæc poteſtas eligendi, & inſtituendi Inquiſitores, deuenerit tamen nunc hodie ad Eminentiſſimos Cardinales Generales Inquiſitores totius Orbis pro tota Italia, & ad quemdam Præſidem ſupremi ſenatus Inquiſitorum Generalem electum à Catholico Rege, & à ſede Apoſtolica confirmatum, & approbatum, cui ſedes Apoſtolica committit poteſtatem eligendi Inquiſitores omnium Tribunalium, & Viſitatores Inquiſitionum cum ea dependentia, & ſubordinatione, vt poſſit eos de loco in locum mutare, vel etiam cauſa intercedente, deponere, ac punire, & modum procedendi præſcribere, & cauſas, quas voluerit, ſibi reſeruare; Ac denique, vt ad ipſum, tanquam ad ſuperiorem (cùm in ipſo tota circa res fidei iuriſdictio reſideat) ex omnibus Inquiſitoribus poſſit appellari.

2 Quod, cùm ita ſit, videntur tales Inquiſitores, ſic nominati, eſſe delegati Inquiſitoris Generalis, non autem ſedis Apoſtolicæ, à qua ſolùm ſubdelegati videntur exiſtere; cùm ab illa non immediatè, ſed mediatè iudicandi facultatem recipiant; Atque ita tenent complures Doctores, quos ſequitur Simanch. *de catholic. Inſtitut. tit.* 34. *numer.* 15. His tamen non obſtantibus,

Reſpondetur, oppoſitum (quod docent Eymer. 3. *par. directorij quæſt.* 3. & ibi Peña *comment.* 52. *in principio*, Royas *ſingul.* 114. *n.* 4. Repertorium Inquiſitorum *verbo Inquiſitor, verſ. An Inquiſitores*, Molina *de Iuſt. & Iur. tract.* 5. *diſp.* 28. *num.* 7. Zech. *ſumm.* 1. *par. tit. de fide, rubrica de hæreſi cap.* 11. *n.* 13. & Farinac. *q.* 186. *num.* 41.) ſcilicet quod omnes Inquiſitores particulares, etiamſi ab Eminentiſſimis Cardinalibus ſupremæ Inquiſitionis, vel à Generali Hiſpaniarum Inquiſitore eligantur, Sedis Apoſtolicæ delegati ſint, eſſe multo probabilius.

Probatur primò auctoritate ex Textu *in Clement.* 1. §. *Propter de hæretic. & in cap. Per hoc de hæretic. in* 6. Vbi Pontifex loquens de Inquiſitoribus abſolutè, qui cum Epiſcopis procedere debent, affirmat, quod à Sede Apoſtolica deputati ſint; Et notant ibi Zabarella *num.* 2. *in* 4. *notabili*, & Imola *in Clement.* 2. *de hæretic. num.* 9. Item clariùs ex conſtitutione Alexandri IV. quæ incipit: *Quod ſuper*, apud Peñam *in fine directorij inter literas Apoſtolicas*, vbi Pontifex, poſtquam Priori Ordinis Prædicatorum facultatem conceſſit in hæreticos procedendi, tam per ſe, quàm per alios ab ipſo electos, illoſque (quotieſcumque viderit ſic expedire) amouendi, & loco illorum alios ſubſtituendi, ſubiungit, ipſi tamen Priori, & aliis ſic aſſumptis, committendi duntaxat citationes, & examinationes Teſtium, cùm de huiuſmodi crimine, ac circumſtantiis eius inquiritur, ac denunciationes ſententiarum, quas ſuper his contra quoſlibet contigerit fieri, & iis ſimilia faciendi, *conceditur ab eadem ſede facultas.* Ex quibus verbis clarè colligitur, quod æquè Prior, ac alij ab ipſo electi, à Sede Apoſtolica facultatem recipiant.

Secundò probatur ratione; quia Inquiſitores particularium Inquiſitionum nomine Sedis Apoſtolicæ, & non Inquiſitoris Generalis ſententias contra Reos pronunciant; Ergo ſignum eſt, quod ſint delegati Sedis Apoſtolicæ, & non alterius.

Confirmatur; quia non arctantur ad publicandas & denunciandas ſententias per ſe ipſos, ſed de facto publicant, & denunciant in publico Theatro per alios, quod nullo modo facere poſſent, ſi Sedis Apoſtolicæ delegati non eſſent. 3

Confirmatur 2. quia hi Inquiſitores poſſunt vt ſequenti ſectione dicetur, alios ſubdelegare, ſed ſubdelegatus non poteſt alium ſubdelegare (quia aliàs daretur proceſſus in infinitum, cùm nulla ratio poſſit eſſe, quare magis primus, quam reliqui, ſubdelegare poſſit: Proceſſum autem in infinitum Iura abhorrent, & vitari præcipiunt, *l. fideicommiſſum* §. *ſi quis ff. de leg.* 30.) Ergò dicendum eſt, quod hi Inquiſitores non ſint ſubdelegati, ſed delegati Principis, ſeu Sedis Apoſtolicæ. 4

Confirmatur 3. quia Iuriſdictio Inquiſitoris, etiam re integra, & nondum cœpta, non expirat morte vel depoſitione Generalis Inquiſitoris illam eligentis: At ſi eſſet ſubdelegatus, expiraret, vel vt meliùs dicam, in illum iuriſdictio transmiſſa non eſſet iuxta Textum *in cap. quamuis de Offic. delegat. in* 6. Ergò dicendum, quod ſit delegatus Sedis Apoſtolicæ, non autem ſubdelegatus. 5

Confirmatur 4. quia Inquiſitores ſupremi Senatus non ſunt delegati Inquiſitoris Generalis, ſed Summi Pontificis, etiamſi ab Inquiſitore Generali nominentur (aliàs non daretur appellatio ad ipſorum Tribunal à ſententiis reliquorum Tribunalium; quia ab vno ſubdelegato ad alium ſubdelegatum appellari non poteſt, ſed neceſſariò ad ſubdelegantem appellari debet.) Ergò idem de reliquis Inquiſitionibus dicendum eſt, quod ſcilicet & hi etiam ſint delegati Summi Pontificis, & ab ipſo Iuriſdictionem recipiant. 6

Non obſtat, quod recipiant illam dependenter ab Inquiſitore generali, quia hoc modo potuit committi, vt meliùs, & ſecuriùs in cauſa fidei procedatur.

Neque etiam obſtat, quod Inquiſitor Generalis in electione dicat quod vices ſuas committit; quia id dicit, vt intelligatur, quod Iuriſdictio conceſſa, ſit ab ipſo dependens: Atque hinc patet ad fundamentum aduerſariorum. 7

Hinc mihi neque probatur opinio Barboſæ *in l. Prætor* §. 1. *num.* 65. *de Iudic.* qui ponit diſcrimen inter Inquiſitionem generalem, & alios Inquiſitores, aſſerens, quod ille habeat Iuriſdictionem ordinariam, hi autem habeant Iuriſdictionem delegatam, eo quod cæteri Inquiſitores ſint amouibiles ad nutum Inquiſitoris Generalis: Mihi, inquam, neque probatur opinio iſta Barboſæ; quia etiam Inquiſitor Generalis eſt amouibilis ad nutum Summi Pontificis; Et præterea (quidquid in contrarium etiam dixerit Simancha) non rectè dicitur, quod cæteri Inquiſitores ſint delegati Inquiſitoris Generalis, & ab eo Iuriſdictionem accipiant; quia omnes, mediante ſola nominatione perſonarum facta, ex commiſſione Summi Pontificis, accipiunt Iuriſdictionem à dicto Summo Pontifice, ſicuti dicebam, & contra Barboſam docet cum Molina *de Iuſtit. tom.* 5. *tract.* 5. *diſp.* 29. *num.* 7. & aliis; alter Barboſa *in Collect. tom.* 3. *lib.* 5. *tit.* 2. *cap.* 17. *num.* 11. & 12. Torreblanc. *de Magia lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 2. *& ſeqq.* Souſa *in Aphoriſm. Inquiſit. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 4. & Emanuël de Valle *opuſcul.* 1. *de Empſalmis & Incantationibus sect.* 3. *cap.* 1. *num.* 6. 8

SECTIO

SECTIO IV.

An poſſit Inquiſitor vices ſuas aliis committere?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitor ex communi Doctorum ſententia poteſt vices ſuas alteri committere.*

2 *Inquiſitor poteſt non ſolùm his Commiſſariis, & Vicariis electis delegare receptiones denunciationum, Inquiſitionum formationes, teſtium examinationes; ſed etiam ipſam definitiuam ſententiam contra quoſcumque Reos, contrà nonnullos; quia is eſt delegatus Sedis Apoſtolicæ.*

3 *Inquiſitor licèt poſſit, nunquam tamen de facto debet Vicariis, ſeu Commiſſariis ſuis pro ſententiis, præcipuè aduersùs relapſos, & impœnitentes pronunciandis vices ſuas committere; quia cum de vita hominis agatur, altiori examine, quàm eo, quod per Vicarium fieri poteſt opus erit.*

4 *Vicarij, ſeu Commiſſarij huiuſmodi ab Inquiſitore, etiam cum poteſtate pronunciandi definitiuam ſententiam, conſtituti, nullo modo poſſunt aliis vices ſuas neque in totum, neque ex parte ſubſtituere; quia licèt lex concedat poteſtatem ſubdelegandi delegatis a Pontifice, tamen non concedit illam aliis delegatis.*

5 *In cauſis hæreſis ſecundùm Iuris diſpoſitionem eſt prouiſum per inſtructionem Hiſpalenſem, vt Inquiſitores per ſe ipſos examinent teſtes. Quod ſi ex iuſta cauſa alteri id committatur, is, qui examinat, faciat relationem Inquiſitoribus de forma, & modo, quo talis teſtis depoſuerit.*

6 *Inquiſitores debent alteri vices ſuas committere, ſi mulierem honeſtam non deceat de domo ſua exire ad teſtificandum.*

1 RESpondetur affirmatiuè. Eſt ſententia communis Doctorum; & patet, quia ita ſupponitur *in cap. Vt commiſſi §. committendi de hæretic. in 6. & in Clementina p. eodem Titulo §. Porrò*, Ibi: *Inquiſitorum, vel ſuorum Commiſſariorum ordinatio refragatur:* & paulò poſt: *coram dictis Inquiſitoribus & ſubſtitutis ab eis: & § vtrum Inquiſitoribus prædictis, ac aliis ad dicti executionem Officij ſubſtituendis ab eis:* & *in Clement. 2. eodem tit. de hæretic.* ibi: *ſuper hoc deputatis Commiſſariis:* Idipſum patet etiam ex Conſtitutionibus Clementis ſeptimi, & Pij II. apud Peñam 3. *par. Directorij q. 13 n. 62.*

2 An autem Inquiſitor poſſit his Commiſſariis, ſeu Vicariis electis non ſolùm delegare denunciationum receptiones, Inquiſitionũ formationes, teſtium examinationes, ſed etiam ipſam definitiuam ſententiam contra quoſcumque Reos?

Reſpondetur, quod (licet videatur negandum ex conſtitutione Vrbani IV. quæ incipit *licet ex omnibus* & refertur à Peña 3 *par. directorij commentar.* 10 *n.* 37. quatenùs ibi ſolùm concedatur plena facultas ad præparatoria ſententiæ, & ſic tacitè negari videatur de ſententia) nihilominùs dicendo ſit oppoſitum (quod docent Eymer. & Peña *locò ſuprà citato, & q 15. §. Reſpondemus,* & *comment. 61. §. ſed iam;* vbi aſſignat cauſas, ob quas poſſit Inquiſitor ſubdelegare; Triniſanus *lib. 1. deciſ. 66. n. 4. & 5.* Scacc. *de Iudic. tom. 2. lib. 2. c. 9. quæſit. 2. num. 641. & 642.* Molina *de Iuſt. & Iur. tract. 5. diſp. 28. n. 8.* Axor *p. 1. lib. 8. c. 8. q. 10.* & alij, quos citat, & ſequitur Farinac. *q. 186. n. 29.*) poſſe ſcilicèt Inquiſitorem ſubſtituere non ſolùm vnum; ſed etiam, ſi id expedire iudicauerit, plures Vicarios, ſeu Commiſſarios, quibus integrè vices ſuas, etiam vſque ad ſententiæ definitiuæ probationem, committat.

Probatur; quia Inquiſitor, vti ſectione præcedenti dicebam, eſt delegatus Sedis Apoſtolicæ; ſed delegatus poteſt ſubdelegare, & alteri vices ſuas plenè committere, ex textu *in cap. ſuper quæſtionum de Offic. Iudic. deleg. it.* Ergo.

Aduerte tamen, quod, licèt hoc ita ſit, nunquam tamen Inquiſitor Vicariis, ſeu Commiſſariis ſuis pro ſententiis, præcipuè aduersùs relapſos, & impœnitentes, pronunciandis vices ſuas de facto committere debet; quia cùm de vita hominis agatur, altiori examine, quàm eo, quod per Vicarium fieri poteſt, opus erit: Quinimò conueniens eſt, vt neque teſtium examinatio illis concedatur, niſi forſan in caſu vrgenti, v.g. quando neque ipſi teſtes ad Inquiſitores, neque Inquiſitores ad teſtes accedere facilè poſſint, ſicut in Hiſpania cautum eſt per quandam Hiſpalenſem editam ab Alphonſo Mantiquez Card. *n.* 17. apud Peñam 3 *par. directorij c. 37. comment.* 10. Quapropter in eadem Hiſpania, teſte Molina *citata diſp. 28. n. 8.* Commiſſariis ſolùm conceditur, quod ex Officio denunciationes recipiant. 3

Aduerte 2. quod huiuſmodi Vicarij, ſeu Commiſſarij ab inquiſitore, etiam cum poteſtate pronunciandi definitiuam ſententiam, conſtituti, nullo modo poſſunt aliis vices ſuas, neque in totum, neque in parte, ſubſtituere; Gloſſa *in cap ſuper quæſtionum §. Porro verbo transferre de Offit. Iudic. delegat.* & Gloſſa *in cap. cum cauſam verb. delegatus de appellat.* quam ſequuntur Peña 3. *part. directorij q. 15. comment 64.* Molina *loco ſuprà citato n. 8.* Azor. *q. 10.* & alij paſſim; quia inquiunt ipſi, ſi Vicarius, ſeu Commiſſarius, qui eſt ſubdelegatus, poſſet etiam ſubdelegare, hic ſecundus ſubdelegatus poſſet ſubdelegare alium, & ſic in infinitum; quod eſt abſurdum, ſicuti præcedenti ſectione dicebatur: Ergò. Tum quia, licèt lex concedat poteſtatem ſubdelegandi delegatis à Principe non tamen etiam illam concedit aliis delegatis, vel ſubdelegatis; Ergò ſignum eſt, quod ſit quaſi perſonale delegatorum Priuilegium, quod in alios tranſmitti non poteſt, iuxta textum *in cap. Priuilegium de Regul. Iur. in 6.* & iuxta Gloſſam *in cap. quam ſit de elect. in 6.* quam ſequuntur communiter Doctores. 4

Cæterum quoad ea, quæ dicebam in aduertendo primo de examinatione teſtium, videatur præcipuè Cantera *in quæſt crimin. cap. 2. de vera confeſſione n. 8*, (Vbi inquit, quòd in cauſis hæreſis ſecundùm Iuris diſpoſitionem ſit prouiſum per inſtructionem Hiſpalenſem, vt Inquiſitores per ſe ipſos examinent teſtes, quod ſi ex iuſta cauſa id alteri committatur, is, qui examinat, faciat relationem Inquiſitoribus de forma, & modo, quod talis teſtis depoſuerit) Royas *ſingul. 204. n. 7* (Vbi ait, quod teſtium examinationem Inquiſitores alteri non committunt, niſi in duobus caſibus; quando ſcilicet teſtes legitimè ſunt impediti, vel quando non decet, vt Inquiſitor ad eos accedat) Simanch. *de cath. Inſtitut. tit. 64. num. 11. & 13.* (Vbi aſſerit, quod Illuſtres Perſonæ, & aliæ honeſtiores fœminæ non ſint facilè ab Inquiſitoribus in iudicium trahendæ, ſed ad has perſonas Iudices eant, vel alium mittant: Quod ex dignitate, auctoritate, honeſtate, aliiſque Teſtium qualitatibus conſtituendum erit;) Videatur etiam Scacc. *de iudic. cap. 87. num. 15.* 5

Ex quibus apparet, quod Inquiſitores debeant alteri vices ſuas committere, ſi mulierem honeſtam non deceat de domo ſua exire ad teſtificandum. 6

SECTIO V.

An, ſi plures Inquiſitores pro vna Prouincia eligantur, quilibet eorum independenter ab alio procedere poſſit?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores plures ſi pro vna Prouincia eligantur, quilibet eorum independenter ab alio poteſt procedere.*

2 *Reus ab vno Inquiſitore punitus, non poteſt puniri ab alio; quia pro vno delicto vnica pœna, illi correſpondente, Reus puniri debet, non autem pluribus.*

3 *Inquiſitores duo vnius diſtrictus in Hiſpania, quando præſentes ſunt, ex quadam inſtructione Toletana, non poteſt vnus ſine altero procedere ad capturam, & ad purgationem indicendam, neque ad publicationem teſtium, neque ad copiam actorum Reo decernendam, & multo minus ad prolationem ſententiæ; poteſt tamen ad quædam alia leuiora.*

4 *Limita caſu quo ambo Inquiſitores ſint præſentes, ſecus tamen ſi ſint abſentes.*

5 *Pontifex ſi contra aliquem, vel aliquos ſpecialiter & expreſsè Inquiſitorem deſignauerit, tunc reliqui Inquiſitores generaliter deſignati de tali cauſa, etiamſi cognoſcere cœperint, cognoſcere nullatenus poſſunt.*

6 *Inquiſitor hic ſpecialiter à Pontifice deſignatus ſi moriatur, vel alia via ipſius Iuriſdictio ceſſet, non poſſunt Inquiſitores generaliter deſignati, neque Epiſcopus de illa cauſa adhuc cognoſcere.*

7 *Inquiſitor dictus ſpecialiter à Pontifice deſignatus ad huius cauſæ cognitionem ſi informationibus, & depoſitionibus apud alios Inquiſitores factis indigeat, poteſt eos compellere ad eas ſibi exhibendas.*

8 *Inquiſitor prædictus ſpecialiter à Pontifice deſignatus, modeſtè tamen in hoc procedere debet, petendo primò inſtrumenta amicabiliter; cui petitioni ſi noluerint illi acquieſcere Romanum Pontificem poſtea conſulat.*

1 RESpondetur affirmatiuè (poſſe ſcilicet ſpeciali fauore fidei ſimul, vel ſeparatim, prout ſibi magis expedire viſum fuerit, procedere) Eym. 3. *par directorij q.* 46. & ibi Peña *comment.* 95. Zanard. *in director. Theolog. par.* 2. *cap.* 6. *q.* 12. Molina *de Iuſtit. tom.* 5. *tract.* 5. *diſp.* 28. *n.* 9. Royas *ſingul.* 27. *n.* 3. *& ſeqq.* Scacc. *de Iudic. lib.* 1. *cap.* 67 *n.* 9. Simanch. *de cathol. Inſtit. tit.* 34. *n.* 26. Decian. *in Tract. crim. lib.* 5. *cap.* 22. *n.* 7. & alij communiter, quos citat, & ſequitur Farinac. *quæſt.* 186. *numer.* 24. & patet ex texto *in cap. Ne aliqui, & in cap. vt Officium de hæretic. in* 6. Ibi: *Mandamus, quatenus vbique in præfata Prouincia ſimul, vel ſeparatim, aut ſingulariter, prout negotij vtilitas ſuadebit contrà hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defenſores eorum, necnon contrà infamatos de hæreſi, vel ſuſpectos iuxta ſanctiones canonicas procedatur*; & redditur ibidem ratio: *Vt ſic Officium Inquiſitionis efficacius impleatur, & liberiùs res fidei tractentur, & hæretici, eorumque fautores pluribus Iudicibus comprimantur.*

2 Aduerte tamen, quod Reus ab vno Inquiſitore punitus non poſſit puniri ab alio; quia pro vno delicto vnica pœna illi correſpondente Reus puniri debet, non autem pluribus. Eymer, Peña, & Farinac. *in locis ſuprà citatis*, & Molina *de Iuſt. & Iur. tract.* 5. *diſp.* 28. *num.* 9.

Aduerte 2. quod in Hiſpania ex quadam inſtructione Toletana, anno 1561. *n.* 3. apud Royas *ſingul.* 27. *num.* 6. & apud Farinacium vbi ſuprà, quando duo, vel plures Inquiſitores vnius diſtrictus præſentes ſunt, non poſſit vnus ſine altero procedere ad capturam, neque ad purgationem indicendam, neque ad publicationem teſtium, neque ad copiam actorum Reo decernendam; & multò minùs ad probationem ſententiæ; Denique ſeruare tenentur formam ab Inquiſitore generali ſibi præſcriptam; quia dependenter ab illo iuriſdictionem recipiunt, ſicuti *ſectione* 3. dicebamus. 3

Cæterum (cùm dixi, quod non poſſit vnus Inquiſitor ſine altero procedere ad capturam Rei, neque ad purgationem inducendam, neque ad publicationem teſtium, neque ad copiam Actorum Reo decernendam, & multò minus ad probationem ſententiæ) intellige (ſicuti dicebam) ſi ambo Inquiſitores ſint præſentes; quia, vno abſente, alter ſolus ea omnia facere poteſt, conuocatis peritis, vbi opus fuerit: quin immò, etiamſi ambo Inquiſitores ſint præſentes, alter ſolus (præter grauiora ea, quæ dicebam) leuiora alia peragere poterit; vide Doctores, quos ſequitur Simanch. *de cathol. Inſtitut. tit.* 34. *n.* 37. 4

Aduerte 3. quod ſi Pontifex contra aliquem, vel aliquos ſpecialiter, & expreſsè Inquiſitorem deſignauerit, tunc reliqui Inquiſitores generaliter deſignati, de tali cauſa, tamen ſi cognoſcere cœperint, cognoſcere nullatenus poſſint ampliùs; quia per illam delegationem ſpecialiter factam cenſetur Pontifex talem cauſam ſibi, & illi ſpecialiter delegato reſeruare, ſeu aduocare, & conſequenter aliis de dicta cauſa cognoſcendi poteſtatem interdicere, ſeu reuocare; Peña *cit. q.* 46. *comment.* 45. *verſ. ſed obiter.* Molina vbi ſuprà *num.* 9. & Farinac. *q.* 186. *n.* 25. *ex textu in cap. Studuiſti de Offic. delegat. & in cap. vt noſtrum de Appellation.* 5

Vnde fit, quod ſi hic Inquiſitor ſpecialiter à Pontifice deſignatus moriatur, vel alia via ipſius Iuriſdictio ceſſet, non poſſint Inquiſitores generaliter deſignati, neque Epiſcopus de illa cauſa adhuc cognoſcere; quia, ſicuti dicebam, talis cauſa iam fuit Pontifici reſeruata, ſeu auocata, & ab eorum Iuriſdictione ſublata, ita Doctores, quos ſequitur Molina *citata diſp.* 28. *n.* 9. 6

Aduerte 4. quod ſi dictus Inquiſitor ſpecialiter à Pontifice deſignatus ad huius cauſæ cognitionem informationibus, & depoſitionibus apud alios Inquiſitores factis indigeat, poſſit illos, vt eas ſibi exhibeant, compellere, iuxta textum *in cap. vt commiſſi verſ. nec non de hæretic. in* 6. & iuxta Conſtitutionem Bonifacij VIII. & alteram Alexandri IV. apud Peñam 3. *par. directorij q.* 39. *comment* 88. & apud Farinac. *q.* 186. *num.* 25. Doctores ſupra citati, præcipuè Zanardus; qui ſubdit, quod caſu, quo vnus Inquiſitor ſeorſim ab altero procedat, ſi indigeat auxilio alterius ad examinandum aliquem teſtem, vel ad faciendam in cauſa aliquam perquiſitionem, tunc debeat per literas ſuas hoc ei committere, & is ratione Officij teneatur illud facere, & examen ad ipſum mittere: Qua de re vide etiam, quæ dicam infrà *ſect.* 21. 7

Aduerte 5. quod prædictus Inquiſitor ſpecialiter à Pontifice deſignatus, modeſtè tamen in hoc procedere debeat, petendo ſcilicet primò inſtrumenta amicabiliter; cui petitioni, ſi noluerint illi acquieſcere, Romanum Pontificem poſteà conſulat; non tamen eos, illo inconſulto, vi compellat, niſi in caſu aliquo raro, & nimis vrgenti. 8

Google

SECTIO VI.

An Inquiſitoris iuriſdictio morte Delegantis expiret?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitoris iuriſdictio etiam re integra, & nondum cœpta morte delegantis non expirat, ſi abſolutè inſtitutus fuerit; quia in hoc ob fauorem fidei iuriſdictioni ordinariæ comparatur.*

2 *Amplia, id procedere non ſolum in Inquiſitoribus immediatè electis à Summo Pontifice, ſed etiam in nominatis ab Eminentiſſimis Cardinalibus, & à Generali Hiſpaniarum Inquiſitore.*

3 *Inquiſitoris iuriſdictio in fauorem fidei non expirat morte delegantis, ſeu concedentis; quinimmò neque expirat iuriſdictio Vicarij, ſeu Commiſſarij, vel alterius Delegati eius Inquiſitoris, etiam quoad negotia nondum cœpta, neque dum orta: & etiamſi talis iuriſdictio conceſſa fuerit cum clauſula,* Ad beneplacitum, *ſeu* vſque ad beneplacitum.

1 RESpondetur (ſi Inquiſitor abſolutè fuerit inſtitutus) morte Delegantis, etiam re integra, & nondum cœpta, non expirat: ſed in hoc ob fauorem fidei iuriſdictioni ordinariæ comparatur, ex Textu *in cap. Ne aliquis, de hæretic. in 6.* ibi: *Ne aliqui dubitationem ſollicitam excitantes, in dubium reuocent, an officium Inquiſitionis hæreticæ prauitatis, ſollicitudini veſtræ inter certos limites ab Apoſtolica Sede commiſſos, expiret per mortem Romani Pontificis, qui commiſit; præſenti declaramus edicto, ipſum officium non ſolum quoad negotia viuente mandatore incœpta, immò etiam quoad integra, & non cœpta, & quod plus eſt, quantum ad ea quæ tunc nequaquam emerſerant, in fauorem fidei, poſt committentis obitum durare.* Et notat ibi Gloſſa *verb. non cœpta*, quam ſequuntur Director. Inquiſ. *part. 3 q. 7. & 8.* & Peña ibidem *comment. 56 & 57.* Simanch. *de cathol. Inſtit. tit. 34. n. 14.* Læl. Ezech. *in ſumma part. 1. tit de fide, cap. 11. n. 13.* Iaſon. *in l. maiorum, num. 10. ff. de iuriſd. omn. indic.* & alij communiter.

2 Et hoc intellige, non ſolùm de Inquiſitoribus immediatè electis à Summo Pontifice; ſed etiam de Inquiſitoribus nominatis ab Eminentiſſimis Cardinalibus, ab Epiſcopis, à Generali Hiſpaniarum Inquiſitore, & ab aliis Summo Pontifice inferioribus; quia, ſicuti *ſect. 3.* dicebam, omnes hi ſunt delegati Pontificis, & non alterius; Directorium, Peña, Simanchus, Lælius Zechius *in locis ſuprà citatis*, & alij, quos citat, & ſequitur Farinacius *quæſt. 186. n. 20.*

3 Ex dictis igitur, in fauorem fidei non expirat iuriſdictio Inquiſitoris morte Delegantis, ſeu concedentis, v. g. Papæ, vel Inquiſitoris Maioris, &c. Quinimmò neque expirat iuriſdictio Vicarij, ſeu Commiſſarij, vel alterius Delegati morte Inquiſitoris, etiam quoad negotia nondum cœpta neque dum orta; & etiam ſi Delegatus nullam cauſam inceperit antè mortem Delegantis, & etiamſi talis iuriſdictio conceſſa fuerit cum clauſula *Ad beneplacitum*, ſeu *vſque ad beneplacitum*: Videantur præter alios Decian. *tract. crimin. lib. 5. cap 20. n. 8. & cap. 22. n. 5. & 29.* Thom. Treuiſan. *lic. 1. deciſ. 66. num. 7. & ſeqq.* Simanch. *de cathol. inſtit. tit. 34. n. 14.* Royas *ſingul. 114. num. 3.* Peña *in Director. Inquiſit. part. 1. comment. 56. & 57.* Scacc. *de iudic. lib. 1 cap. 67. num. 8.* Azor. *tom. 1. inſtit. moral. lib. 8. cap. 18. quæſit. 7.* & Sanchez *de matrim. lib. 8. diſp. 28. n. 34.*

SECTIO VII.

An Inquiſitoris iuriſdictio morte Delegantis ſaltem expiret, ſi delegatio non ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ, ſed ad beneplacitum Romani Pontificis facta ſit?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitoris Iuriſdictio quamuis ſecundùm aliquos DD. morte delegantis expiret, ſi delegatio non ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ, ſed ad beneplacitum Romani Pontificis facta ſit; non improbabile tamen eſt oppoſitum; quia ob ſingularem fidei fauorem, etiamſi ſub verbo Romani Pontificis concedatur; Adhuc tamen ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ conceſſa cenſeri debet.*

2 *Conceſſio facta ad beneplacitum Principis, expirat morte Principis.*

3 *Iudex quando ſimpliciter iuſſit, aliquem eſſe in poſſeſſione, donec ſibi placuerit, vel donec beneplacitum ſuum fuerit, per mortem ceſſat Iudicis beneplacitum, & poſſeſſio, eo quod voluntas ipſius morte finiatur.*

4 *Gratia, quæ Romanus Pontifex alicui concedit, vt beneficia, quæ tempore promotionis obtinebat, poſſit vſque ad ſuæ voluntatis beneplacitum retinere, expirat per eius mortem, per quam ipſius beneplacitum omninò extinguitur.*

5 *Princeps cùm poſt mortem non ampliùs viuat, non poteſt amplius habere beneplacitum, nec diſpoſitionem.*

6 *Voluntas cùm morte finiatur, morte mandantis finitur mandatum, & morte ſuperioris præcipientis præceptum; & morte Principis, vel Iudicis, banni ſuſpenſionem concedentis, finitur ſuſpenſio talis banni.*

7 *Id eo magis eſt certum, quando ad beneplacitum ſubditur pronomen meum, tuum, ſuum, vel noſtrum, &c. cùm tunc magis conſideretur perſona, quàm dignitas.*

8 *Inquiſitoris tamen iuriſdictio, etiamſi is electus fuerit cum prædicta clauſula ad beneplacitum Romani Pontificis, ob fauorem fidei non expirat eius morte.*

9 *Conceſſio facta à Principe in fauorem publicum, ſecundùm aliquos Doctores, non expirat morte Principis; ceſſat verò ſi fiat in fauorem, & vtilitatem alicuius Perſonæ particularis; Hinc iudex, ſecundùm iſtos, non amittit officium morte Principis concedentis, quia non gratia ſui, ſed publici boni conſtituitur.*

10 *Confeſſiones audiendi conceſſa licentia ad beneplacitum, non ceſſat morte Ordinarij concedentis, neque hic conſiderari poteſt aliquod præiudicium ſucceſſoris, qui pro libito tales licentias poteſt reuocare.*

11 *Iuriſdictio, Beneficium, Gratia, aut Priuilegium ſi concedatur ad beneplacitum Principis non expreſſo eius nomine, non expirat morte Principis concedentis, talis enim conceſſio magis denotat dignitatem, quàm perſonam.*

12 *Conceſſio licèt forſan regulariter, ſi facta fuerit ad beneplacitum Romani Pontificis, ceſſet per mortem illius, non tamen ceſſat, ſi facta fuerit ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ, quia Sedes Apoſtolica nunquam moritur.*

Reſpondetur,

1 REſpondetur; quod (quauis affirment Io. Andreas *in cap. Ne aliquis, de heretic. in 6.* & ibi Geminian. *num.4.* Franch. *num. 2.* Syluester *in Summa verb. Hæreticus, §.2. n.3.* Decian. *tract. crimin. lib.5. cap.10. num.8. verſ. fallit tamen*, & alij, quos citat Farinac. *de hæret. q.186. num.52.* Moti ex Textu *in cap. Si gratioſè, de reſcript in 6.* quatenùs ibi delegati ad beneplacitum Sedis, morte delegantis non finiuntur, ſecùs, ſi delegati fuerint ad beneplacitum Romani Pontificis) non improbabiliter tamen adhuc negent Peña *3. part. Directorij, q 7. comment.56. verſ. ſed vt verum fatear, & comment.57.* Azor. *part.1. Inſtitut. moral. lib.8. cap.18. q.7.* Souſa *in aphoriſm. Inquiſit. lib.1. cap.5. num.5.* & alij; ità vt adhuc iuriſdictio ſic delegati, niſi id in literis delegationis expreſſum fuerit, morte delegantis non expiret.

Probatur; quia ob ſingularem fidei fauorem iuriſdictio, (etiamſi ſub verbo Romani Pontificis concedatur) adhuc tamen ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ conceſſa cenſeri debet; Aliàs contingere poſſet caſus, in quo hæreſes extirpari non poſſent; cùm ceſſet, qui poterat hæreticos inquirere, vel inquiſitos punire; quod admitti non debet.

2 Obiicies: Conceſſio facta ad beneplacitum Principis, expirat morte Principis. Ergò ſimiliter, cùm quis eligitur Inquiſitor ad beneplacitum Romani Pontificis. Conſequentia patet à pari.

Antecedens probatur primò ab extrinſeco, auctoritate; quia præter alios, quos ſuprà citabam, ſic expreſsè tenet gloſſa *in Clement. 1. de probat. verb. Sedis*, & Imola *ibidem notabil. 1.* Et iterum Gloſſa *in cap. Si gratioſè, de reſcript. in 6. verb. ſua*, Io. Andr. *ibidem n. final.* Ancharan. *num.6.* Franch. *n.7.* Archidiacon. *n.2.* Couarruu. *lib.3. var. reſol. cap.15. n.5.* Æneas de Falconibus *tract. de reſeruation. q.4. principal. effect.6. n. 5.* Anton. Gabriel *lib.6. commun. opin. tit. de prabend. concluſ.1. n.20. & ſeqq.* Puteus *lib.1. deciſ.190. in fine*, Pariſ. *conſ.119. num.18. & 20.* Caſſador. *deciſ.3. num.1. & 5. de conſtitution.* Mandoſius *in Regul.1. Cancell. q.1. & 10. n.15.* Simonett. *de reſeruation. quæſt.147. per totam*; Et fauent
3 Bartolus *in l. conceſſionis, §. finali, num.9. ff. de verb. obligat.* & Iaſon. *ibidem num.12.* (quatenùs aiunt, quod, quando iudex ſimpliciter iuſſit, aliquem eſſe in poſſeſſione, donec ſibi placuerit, vel donec ſuum beneplacitum fuerit, per mortem iudicis ceſſet beneficium, & poſſeſſio, eo quod voluntas ipſius morte finiatur; *l.4. ff. locat*)
4 Et patet *ex d. Clem.1. de probat.* & *ex d. cap. Si gratioſè, de reſcript. in 6.* (quatenùs ibi dicitur, quod ſi gratioſè tibi à Romano Pontifice concedatur, vt beneficia, quæ tempore promotionis obtinebas, poſſis vſque ad ſuæ voluntatis beneplacitũ retinere, huiuſmodi gratia per mortem Romani Pontificis, per quam ipſius beneplacitum omninò extinguitur, hoc ipſo quoque extinguatur.)

5 Probatur ſecundò ab intrinſeco, ratione; quia (cùm Princeps poſt mortem non ampliùs viuat) non poteſt ampliùs habere beneplacitum, nec diſpoſitionem; cap. vnico, *§. final.* Ibi: *Sublato Epiſcopo, ne Sede vacante aliquid immutetur.* Nec (cùm voluntas ceſſet per mortem) poteſt ampliùs habere voluntatem; *l. vxor, §. Scæuola, ff. de legat. 3. l.4. ff. locat.* & *l. Centeſimis, §. finali, de verb. obligat.* & docet ibi Iaſon. *d. §. finali, num. 5.* Gloſſa *in cap. A nobis, verb. non niſi, de ſent. excommun.* Alex. *lib.2. conſil.136. num.1.* Hippolyt. *in rubric. de probat. num. 251.* Ancharan. *in cap. Si gratioſè, de reſcript. in 6. num.6.* Geminian. *ibidem n.13.* Franch. *num.9.* Felin. *in cap. ex litteris n.10. de conſtit.* Ant. Gomez *lib.3. cap.9. de tranſmiſ. hæred. num.2. & cap.5. de ſubſtitut. commiſſ. num.27.* Menoch. *de arbitrar. centur.5. caſ.498. num.3.* & *de præſumpt. lib.4. præſumpt. 40.* & Gabriel. *concluſ.1. de prabend. n.32. & ſeqq.*

6 Tertiò probatur à pari; quia (cùm voluntas morte finiatur) morte mandantis finitur mandatum, *l. mandatum, Cod. mandati*, & *§. rectè. Inſtit. Per quas perſonas.* Et ob eandem rationem morte ſuperioris præcipientis finitur præceptum: Decius *in rubric. Cod. de mandat. Princip. num.11. & 12.* quem ſequuntur alij communiter. Et morte Principis, vel Iudicis, banni ſuſpenſionem ad beneplacitum concedentis, finitur ſuſpenſio talis banni, Decius *conſil.108. num.2.* Angel. *conſ.217. n 9. & ſeqq.* Maſcard. *de probat. concluſ.188. num.19. & 30.* Soccinus Iunior *conſil. 63. n.12. lib 2.* Marſil. *in rubric. Cod. de probat. n.570.* Tiraquell. *in l. Connubial. gloſ.4. num.8.* Gratus *conſ.92. n.1.* & Gozadin. *conſil.52. n.10.* 7
Qnod tunc eſt magis certum, quando ad beneplacitum ſubditur pronomen *meum, tuum, ſuum*, vel *noſtrum*, &c. cùm tunc magis conſideretur Perſona, quàm dignitas; Abb. *in d. cap. ſi gratioſè*, Geminian. *ibidem n. 11.* & Capyc. *deciſ.136. n.2. & 3.*

Reſpondetur: Tranſeat pro nunc Antecedens (quod ſcilicet, cùm aliquid conceditur ab beneplacitam Principis, ceſſet conceſſio morte Principis.) At hoc fallit in caſu noſtro (quod ſcilicet ſimiliter cùm quis eligitur Inquiſitor ad beneplacitum Romani Pontificis, ceſſet authoritas talis Inquiſitoris morte Romani Pontificis) ob fauorem fidei ſingularem, vti ſupra dicebam. 8

Adde, nonnullos Doctores ſatis probabiliter ſentire, quod, quando Princeps aliquid concedit ad beneplacitum, conceſſio non ceſſet morte Principis, ſi conceſſio fiat in fauorem, & vtilitatem alicuius perſonæ particularis; Doctores, quos ſequitur Molina *lib.1. de primogen. cap.15. num.14. & ſeqq.* & Vanticus *de nullitat. ex defectu iuriſdict. delegat. num.104.* Vbi propterea dicit, quod, ſi Princeps creet aliquem iudicem ad beneplacitum, talis iudex non amittat officium morte Principis concedentis. Et propterea etiam ego Tractat. de Immu- 10
munit. & Iuriſdict. Eccleſiaſt. dicebam, quod licentia audiendi confeſſiones conceſſa ad beneplacitum, non ceſſet morte Ordinarij concedentis; Quodque non obſtet fundamentum Aduerſariorum in contrarium, ſi cum illis dicas, id præiudicare Ordinario ſucceſſori, quia Ordinarius ſucceſſor poteſt omnes tales, & quaſcumque alias licentias pro libito ſuo quandocumque voluerit reuocare. 9

Adde ſecundò (quod eſt plus) aliquos alios Docto- 11
res, etiam ſatis probabiliter ſentire: quod, quando Iuriſdictio, Beneficium, Gratia, vel Priuilegium, &c. conceditur ad beneplacitum Principis, non expreſſo eius nomine, non expiret morte Principis concedentis, eo quod talis conceſſio magis denotat dignitatem, quàm perſonam, Decius *in cap. ex litteris, de conſtitution. in fine*, Ruinus *lib.1. conſil.115. n.5. & 7.* & *lib.5. conſil.104.* Calderin. *conſil.3. tit. de reſcript.* Capyc. *deciſ.136. n.1. & ſeqq.* (Vbi ſubdit, quod Concilium Neapolitanum ſic etiam ſenſerit.) Maſcardus *de probat. concluſ.88. verb. Beneplacitum, n.1. & ſeqq.* (Vbi illam reddit rationem, quod ſcilicet in dubio magis præſumitur beneplacitum apponi contemplatione dignitatis, quàm perſonæ) & Ludouic. Gomez *in cap.1. de conſtitution. in 6. n.2. & ſeqq.*

At (quidquid ſit de his, quæ in dictis addendis ad- 12
debam) in eo conueniunt omnes Doctores, quod licèt forſan regulariter conceſſio ſi facta fuerit ad beneplacitum Romani Pontificis, ceſſet per mortem illius, non tamen ceſſet, ſi facta fuerit ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ; quia Sedes Apoſtolica nunquam moritur, Io. Andr. *in cap. Ne aliquis, de hæretic. in 6. n.2.* Geminian. *ibidem n.4.* Franch. *n.5.* Syluest. *verb. hæreticus 2. n.3.* & Decian. *in tract. criminal. lib.5. cap.50. n.8.*

SECTIO VIII.

A quonam Inquiſitoris Iuriſdictio reuocari poſſit?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitoris Iuriſdictio abſque dubio reuocari poteſt à Summo Pontifice, qui eam concedit.*

2 *Inquiſi*

2 *Inquiſitoris Iuriſdictio olim poterat reuocari à Generali Sancti Dominici, & Sancti Franciſci reſpectiuè quoad ſuos Religioſos, quibus ex Pontificiis Conſtitutionibus ea concedebatur. At modo quia ſucceſſerunt Eminentiſſimi Cardinales in dicta facultate eligendi ab ipſis reuocari poteſt, & ab Inquiſitore Generali pro Hiſpania.*

1 RESpondetur: Abſque dubio reuocari poteſt à Summo Pontifice, qui eam concedit; in quo, cùm nulla ſit difficultas, Doctores omnes conueniunt.

2 Cæterùm, cùm olim Inquiſitores non ſolùm eligerentur à Summo Pontifice, ſed etiam à Patre Generali, & Prouinciali, eiuſque Miniſtris tam in Ordine Sancti Dominici, quàm Sancti Franciſci, meritò ex Conſtitutione Innocentij IV. quæ incipit *licèt ex omnibus*, & ex altera Conſtitutione Clementis IV. quæ incipit ſimiliter *licèt ex omnibus*, apud Peñam 3. *part. director. quæſt.* 9. *commentar.* 58. & apud Farinac. *q.* 186. *n.* 32. conceſſum fuit iis ſuperioribus, quod poſſint, ſi ſic expedire iudicauerint, à ſe Clericos, auctoritate Apoſtolica remouere: At cùm hodie Inquiſitores non eligantur ab iis Generalibus, vel Prouincialibus, ſed pro tota Italia eligantur ab Eminentiſſimis Cardinalibus Vniuerſali Inquiſitioni Præſidentibus, & pro tota Hiſpania ab Inquiſitore Generali, ab his tantùm à ſe electi, ſi ſic expedire viſum fuerit, de vno loco in alium transferri, vel ab Officio remoueri poſſunt, Peña & Farinac. *in locis ſuprà citatis*, Azor. *par.* 1. *Inſtit. moral. lib.* 8. *cap.* 18. *q.* 9. & alij paſſim.

SECTIO IX.

An ſine vlla cauſa, ſed ſolo libero eligentium arbitrio huiuſmodi Inquiſitores electi ex vno loco in alium transferri, vel ab officio remoueri poſſint?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores prædicti licet ſecundum aliquos ſine vlla cauſa ſed ſolo libero eligentium arbitrio ex vno loco in alium transferri poſſint, vel ab Officio remoueri; probabilius tamen eſt oppoſitum, non poſſe ſcilicet ſine legitima cauſa ipſis Inquiſitoribus inuitis de vno loco in alium mutari, vel ab Officio remoueri, ſiue ab Eminentiſſimis Cardinalibus, ſiue à Generali Hiſpaniarum Inquiſitore; quia in indulto habentur hæc verba: ſi ita expedire vobis videbitur. Quæ non important arbitrium plenum, ſed arbitrium regulatum Iure, & æquitate.*

2 Expedire *verbum conuenientiam ipſius Officij continet.*

3 Si ita vobis videbitur, *clauſula importat boni viri arbitrium ac proinde ratione, & lege regulatum.*

4 *Eminentiſſimorum Cardinalium, & Generalis Inquiſitorum Hiſpaniarum arbitrio licèt commiſſa ſit poteſtas mutandi, vel remouendi Inquiſitores ab ipſis electos, adhuc credendum non eſt, quod liberum eis ſit, prout voluerint facere; ſed omninò eorum placitum Iure, & æquitate firmari.*

5 *Ratio remouendi aliquos eſt conuenientia Officio Inquiſitionis.*

6 *Neque obſtat, quod Inquiſitor Generalis in delegatione dixerit: Vices ſuas committere, donec ipſe non reuocauerit, ſeu ad ſuum beneplacitum; quia adhuc non poterunt ſine iuſta cauſa ab Officio remoueri.*

1 AFfirmant Doctores, quos ſequitur Molina *de Iuſtitia & Iur. tract.* 5. *diſp.* 28. *n.* 7. *verſ. Neque obſtat* (quatenus aiunt, huiuſmodi Inquiſitores eſſe ad nutum Inquiſitoris Generalis amouibilis) & probant, quia in literis electionis huiuſmodi Inquiſitorum dicitur, quod ſint electi *dum noſtra voluntas fuerit.* Quæ verba indicare videntur liberum, & abſolutum arbitrium, non Iure, & æquitate regulatum; Doctores, quos ſequitur Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *q.* 7. *n.* 2. Sed quoties negotium in pleno, & libero arbitrio alicuius ſitum eſt, is expedire illud poteſt pro voluntate (ſecluſo tamen dolo, nullis legibus ſubiecta; Doctores, quos ſequitur idem Menoch. *loco ſuprà citato q.* 6. Ergo Inquiſitores ab Eminentiſſimis Cardinalibus, vel à Generali Inquiſitore electi pro libera voluntate ipſorum eligentium mutari de loco ad locum, vel ab Officio remoueri poſſunt. His tamen non obſtantibus.

Reſpondetur, multò probabilius eſſe oppoſitum (quod docent Eymeric. 3. *par directorij, q.* 10. & ibi Peña *comment.* 59. Zecch. *ſumm. part* 1. *tit. de fide, rubrica de hæreſi, cap.* 11. *n.* 13. Vmbertus Locatus *in Iudicial. Inquiſit. verb. Inquiſitor n.* 38. Azor *part.* 1. *Inſtit. moral. lib.* 8. *cap.* 8. *q.* 9. *verſ. ſi quæras*, & alij, quos ſequitur Farinac. *q.* 186 *n.* 33) non poſſe ſcilicet ſine legitima cauſa huiuſmodi Inquiſitores inuitos de vno loco in alium mutari, vel ab Officio remoueri, ſiue ab Eminentiſſimis Cardinalibus, ſiue à Generali Hiſpaniarum Inquiſitore.

Probatur; quia in ſupradictis decretis in quibus conceditur prædictis perſonis poteſtas mutandi de loco in locum, vel remouendi ab Officio Inquiſitores electos, ſemper ſubdantur illa verba: *Si ita expedire vobis videbitur.* At hæc verba non indicant arbitrium plenum, ſed arbitrium regulatum Iure, & æquitate: ergo. Maior, & conſequentia patent. Minor probatur: quia verbum illud: *expedire*, conuenientiam ipſius Officij continet, iuxta textum *in cap. non ſolùm de Regular. in* 6. & tradunt Doctores, quos citant, & ſequuntur Peña 3. *part. directorij, q.* 10. *comment* 59. *verſ. quæ autem ſine cauſa*, & Menoch. *lib.* 1. *de arbitrar. q.* 8. *n.* 5. Tum quia alterum verbum illud: *ſi ita vobis videbatur*: etiam denotat boni viri arbitrium ac proinde ratione, & lege regulatum; Doctores, quos ſequuntur Peña *loco ſuprà citato*, & Menoch. *cit. q.* 8. *n.* 1. & *l. ſi fideicommiſſaria libertas* 2. *in principio ff. de fideicomm. ſ. libert.* & ex *l. fideicommiſſa*, §. *quamquam de legat* 3. Ergò. 2 3

Confirmatur, quia tamen ſi Eminentiſſimorum Cardinalium, & Generalis Hiſpaniarum Inquiſitoris arbitrio commiſſa eſſet poteſtas mutandi, vel remouendi Inquiſitores ab ipſis electos, adhuc credendum non eſt, quod liberum illis ſit, prout voluerint, facere; ſed omninò eorum placitum Iure, & æquitate firmari debet; Doctores, quos ſequitur Menochius *vbi ſuprà*, *q.* 8. *n.* 7. & *ſeqq. præcipuè* 47. Quatenùs probant, quod cauſa ad beneplacitum alicuius commiſſa, ſecundùm boni viri arbitrium commiſſa cenſeri debeat; Idemque ſubdunt, eſſe dicendum ſi cauſa eius poteſtati committitur. 4

Confirmatur ſecundò, quia quod ratio aliqua ad hanc mutationem, vel remotionem faciendam requiratur, Officio Inquiſitionis conuenientius eſt; Ergo ita dicendum. Conſequentia patet: Antecedens probatur; quia ſic Inquiſitores magis reuerebuntur, & magis ex actè negotia fidei tractabunt, ſcientes, quod non pro libito, ſed cauſa rationabili ſolùm remoueri poſſint, & debeant. 5

Atque hinc patet ad fundamentum in contrario: Neque obſtat, quod Inquiſitor Generalis v. g. in delegatione dixerit vices ſuas committere, donec ipſe non reuocauerit, ſeu ad ſuum beneplacitum; quia adhuc non poterunt ſine iuſta cauſa ab Officio remoueri; ſiquidem conceſſio facta ad beneplacitum perpetua eſſe dicitur, ita Doctores, quos ſequitur Menoch. *q.* 69. Et beneplacitum ſignificat arbitrium boni Viri; ſic Doctores, quos ſequitur idem Menochius *q* 6. *n.* 10 Vide, quæ dicebam *Tractat. de Immunit. & Iuriſdict. Eccleſiaſt. cap.* 14 *dubit.* 18. *ſect.* 11. 6

Digitized by Google

SECTIO X.

Quænam ſint cauſæ, ob quas Inquiſitores ab Officio remoueri poſſint?

SVMMARIVM.

1 *Tres ſunt cauſa ob quas Inquiſit res ab Officio remoueri poſſunt:impotentia ſcilicet, negligentia & iniquitas maximè pratextu Officij commiſſa; ita vt quælibet iſtarum, etiam ſeiunctim ſumpta per ſe ſufficiens ſit ad remotionemfaciendam.*

2 *Imp tentia ideò eſt cauſa ſufficiens remotionis; quia Offi ium d tur ob exercitium.*

3 *Sub impotentia veniunt infirmitas,ſenectus, & ignorantia;cùm hæc omnia Officio exercendo impedimentum praſtent.*

4 *Limita de infirmitate, non intelligi de quacumque, ſed de perpetua,vel quaſi perpetua.*

5 *Limita de ſenectute, ſi rectum iudicium tollat, aliàs non.*

6 *Limita de ignorantia, ſi tanta ſit, vt ignoret ea,qua ad Officium exercendum requiruntur.*

7 *Negligentia ſufficiens cauſa eſt remotioris;quia in quolibet Officio ſufficientem occaſionem prabet vt qui illam in Officio committit,ab Officio remoueatur.*

8 *Negligentia hac non ſ lùm contingit, quando quis aduersùs Hareticos, aut de hareſi ſuſpectos non procedit ſimpliciter; ſed etiam quando non procedis debito tempore, ob quod forſan capiendus aufugit.*

9 *Negligentia qualibet in hareſis crimine extirpando grauis cenſetur,cùm ſit crimen valdè graue, & Reipublica Chriſtiana perniciosum.*

10 *Negligentia hac ſi ſit odij amoris, vel lucri cauſa prater debitam remotionem ab Officio, ſi fuerit Epiſcopus, ipſo facto per triennium ab Officio ſuſpenditur; Reliqui verò excommunicationem Pontifici reſeruatam incurrunt.*

11 *Epiſcopus ſiue Inquiſitor ex quocunque fine,ſi in Hareticis inquirendis, & puniendis negligentia graui negligentes fuerint, fauto iam hareſis incurrunt.*

12 *Iniquitas prabet ſufficientem occaſionem remouendi Inquiſitorem ab Officio; quia non meretur Officium retinere,qui in Offi ium delinquit praſertim in Officium ita ſacrum & pium.*

13 *Inquiſitor, ſi pratextu Sancti Officij, pecuniam extorqueat,eſt remouendus ob Officio.*

14 *Pecunia nomine venit qualibet res pretio aſtimabilis.*

15 *Limita, ſi iniquitas comm ſſa ſit pratextu Officij; quia tunc pracipuè prabet occaſ onem,vt qui eam commiſit remoueatur ab Officio.*

16 *Qualibet grauis in quitas, ſeu quodl bet graue crimen ſufficiens cauſa eſt, vt Inquiſitor remoueatur propter magnum ſcandalum quod aliis prabet.*

1 RESpondetur (quamuis Moliua *de Iuſtit. tom 5. tract. 5. diſp. 28. n. 7.* ſentire videatur, quod remoueri,& multò magis de loco ad locum mutari poſſint ad libitum Inquiſitoris Generalis:) ſunt tamen ea probabiliori ſententia Doctorum tres cauſæ, ob quas Inquiſitores ab Officio remoueri poſſint; Impotentia ſcilicet,negligentia,& iniquitas,maximè prætextu Officij commiſſa: ita vt quælibet iſtarum, etiam ſeiunctim ſumpta,per ſe ſufficiens ſit ad remotionem faciendam; Eymer. 3. *part. directorij q. 12. n. 5.* ibidem Peña *comment.* 61. & *q. 10. comment* 59. Zech. *summ. par. 1. tit. de fide*, Rubt. *de hareſi cap. 11. n. 13.* Zanard, *in director. Theolog. part. 2. cap. 6. quaſit. 9. & 19.* Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 18. quaſit. 9.* & alij communiter,quos citat,& ſequitur Farinac. *q. 186. n. 33.* & Ferdinand. de Caſtro *in oper. moral. tom. 1. tract. 4. diſp. 8. punct. 12. §. 2. n. 20.*

Et primò quoad impotentiam probatur; quia Officium datur ob exercitium. Ergò impotens illud exercere,non eſt,cur illo priuari non debeat. 2

Aduerte tamen, quod ſub impotentia compræhendatur infirmitas, ſenectus, & ignorantia, cùm hæc omnia Officia exercendo impedimentum præſtent. 3

Infirmitas tamen non quæcumque, ſed perpetua, vel 4 quaſi perpetua: Hæc enim ſola reddit hominem Officio exercendo ineptum abſolutè: Temporalis autem ſolùm ſecundùm quid, tempore ſcilicet limitato, pro quo tempore limitato poterit quis conſtituere Vicarium, & ſic ſupplere impotentiam quemadmodum ſi ob iuſtam cauſam pro limitato tempore abſens eſſet.

Senectus,ſi rectum iudicium tollat,aliàs non. 5

Ignorantia ſi tanta ſit,vt ignoret ea, quæ ad Officium 6 exercendum requiruntur, non enim fas eſt Inquiſitori omnia conſultorum conſilio remittere quaſi ipſe ſolùm ſit Inquiſitor, & non Iudex, cùm & ipſe ſcire debeat, rationes perpendere,difficultates examinare,& ſic quod ſciri conformius eſt,pronuntiare.

Secundò quoad negligentiam, probatur, quia negli- 7 gentia in quolibet Officio ſufficientem occaſionem præbet, vt qui illam in Officio committit, ab Officio remoueatur ex textu *in cap. ſi qui Epiſcop. 1. q. 1. in l. vltima ff. vbi Pupill. educt. deb. & in l. ſi quis Cod. de Præfecti Pratorio*, & docent communiter Doctores, quos citat,& ſequitur Clarus *lib. 5. ſentent. Iur. §. final. q. 76. verſ. Item Iudex*, & Menoch. *de arbitr. lib. 1. quaſt. 55. num.* 14.

Aduerte tamen, quod hæc negligentia non ſolùm 8 contingit, quando quis aduersùs hæreticos, aut de hæreſi ſuſpectos non procedit debito tempore, ob quod forſan capiendus aufugit,aut aufugere poterat,aut interim hæreſes diſſeminauit.

Aduerte 2. quod cùm hoc crimen hæreſis ſit val- 9 dè graue, & Reipublicæ Chriſtianæ perniciosum, quælibet negligentia in illo extirpando grauis defectus cenſetur, vt proptereà meritò occaſionem ſufficientem ſemper præbeat ab Officio negligentem remouendi.

Aduerte 3. quod, ſi hæc negligentia ſit odij, amoris, 10 vel lucri cauſa, propter debitam remotionem ab Officio,ſi fuerit Epiſcopus,ipſo facto per triennium ab Officio ſuſpenditur: Reliqui verò excommunicationem Pontifici reſeruatam incurrunt, ex textu *in Clem. p. §. verum de hareticis.*

Aduerte 4. quod ex quocumque fine, ſiue Epiſcopos, 11 ſiue Inquiſitor in hæreticis inquirendis, & puniendis negligentes fuerint negligentia graui, fautoriam hæreſis incurrant, ex textu *in cap. qui poteſt obuiare 23. quaſt. 3. & in cap. Quanta de ſentent. excommunicat.* & tradunt communiter Doctores, quos citat, & ſequitur Farinac. *quaſt.* 182. *num.* 24. & *quaſt.* 186. *numero* 147.

Tertiò quoad iniquitatem,præſertim ſi ſit commiſſa 12 prætextu Officij, quod & hæc præſtet ſufficientem occaſionem remouendi ab Officio iniquum, patet,quia non meretur Officium retinere, qui delinquit in Officium, præſertim in Officium ita ſacrum, & pium, Peña 3. *directorij quaſt.* 12. *commentar.* 61. *verſ. denique*, Menoch. *de Arbitrar. lib. 1. quaſt. 55. num.* 15. & alij complures, quos citat,& ſequitur Farinac. *quaſt.* 186. *n.* 34.

Hinc ſequitur, quod ſi illicitè pecuniam extorquens 13 prætextu Sancti Officij, dignus efficeris, vt ab Officio remouearis,ex textu expreſſo *in Clement. 2. de hæret.* Vbi Pontifex poſtquam ſententiam excommunicationis aduersùs Inquiſitores, & Commiſſarios pecuniam illicitè extorquentes fulminauit, mandat,eos ab Officio remoueri,& amotos aliis pœnis arbitrariis puniri.

Aduerte 5. quod ſub nomine pecuniæ veniat, quæ- 14 libet res pretio æſtimabilis; Gloſſ. *in cit. Clement. 2. in verb. Pecunia*, Peña 3. *part. directorij quaſt.* 12. *comment.*

Google

comment. 61. *verſ. nomine pecuniæ*, & alij communiter, quos citat, & ſequitur Farinac. *q.* 186 *n.* 139.

15 Adverte 6. quod dixerim, *præſertim ſi iniquitas ſit commiſſa prætextu Officij*, quia tunc iniquitas præcipuè præbet occaſionem, vt qui eam committit, remoueatur ab Officio.

16 Cæterum (cùm Officium Inquiſitoris exigat viros prudentia, doctrinâ, & omni virtute perſpicuos iuxta conſtitutionem Vrbani IV. quæ incipit *Præcunctis* apud Vmbert. Locat. *in Iudicial. inquiſit. verbo Inquiſitor, num.* 3. & apud Farinac. *quæſt.* 186 *num.* 54. quælibet grauis iniquitas, ſeu quodlibet graue crimen præſertim ſi ſcandalum generet, ſufficiens eſt, vt à prædicto Officio Inquiſitoris iniquus remoueatur.

SECTIO XI.

Quænam ſint cauſæ, ob quas Inquiſitores de loco in locum mutari poſſint?

SVMMARIVM.

1 *Eminentiſſimi Cardinales Sanctæ Inquiſitionis, & Generalis Inquiſitor Hiſpaniarum mutare poſſunt Inquiſitores de loco ad locum pro maiori Officij conuenientia; quia ſic expedit poteſtati gubernatiuæ illis commiſſæ.*

2 *Neque ad hanc mutationem faciendam opus illis eſt; conuenientiam iuridicè probare: Alias raro poſſent mutare inuitos.*

1 RESpondetur, ſiue ab Eminentiſſimis Cardinalibus, ſiue à Generali Hiſpaniarum Inquiſitore Inquiſitores à ſe electos de loco in locum mutare poſſe, quamuis hi nullam culpam commiſerint, ſi tamen illis viſum fuerit, Officio Inquiſitionis, etſi non ei, qui mutandus eſt, talem mutationem conuenientiorem eſſe; quia ſic expedit poteſtati gubernatiuæ illis commiſſæ.

2 Neque ad hanc mutationem faciendam opus illis eſt, conuenientiam iuridicè probare; alias rarò poſſent mutare inuitos, & transferre Inquiſitores ad loca infeſta, vbi forſan eorum induſtria neceſſaria videtur; ſicque ſequeretur, cauſam fidei non mediocriter periclitari, quapropter hoc negotium eorum conſcientiæ, & prudentiæ relictum eſt; qui re benè conſiderata, non odio, ſed fidei zelo ducti hanc mutationem facere debebunt; vt v.g. Inquiſitor ſit vir multùm aptus ad negotia, & locus, in quo manet, non requirat (ſicut requirit locus alter) perſonam adeò aptam, vel ſi contra Inquiſitorem ſint ſuſcitatæ rixæ, & odia capitalia cum periculo ſcandali; quamuis ſi hæc contra Inquiſitorem ſuſcitata ſint ob iniuſtam cauſam (eo quod ſcilicet meritò contra aliquos proceſſerit) de meliore Inquiſitione prouidendus ſit, ne puniatur, quando præmiari deberet; Zanard. *in director. Theolog. part.* 1. *cap.* 6 *quæſit.* 9. *&* 19. Et videri etiam poterit Peña *in director. Inquiſit. part.* 3. *q.* 10. *comment.* 59. Zecch. *in ſumm. tom.* 1 *tit. de fide cap.* 11 *n.* 13. & Azor. *tom.* 1 *lib.* 8. *cap.* 18. *quæſit.* 9.

SECTIO XII.

Quænam ætas requiratur in Inquiſitoribus?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores ſi non eligantur à Summo Pontifice, ſpectato Iure communi requiritur, quod attingant quadrageſimum annum.*

2 *Amplia id adeo verum eſſe, vt aliàs electio vtpotè contra formam præſcriptam, & conditionem à Iure requiſitam facta nullius ſit valoris.*

3 *Excipe Inquiſitores Hiſpaniarum, qui ex ſpeciali Summi Pontificis priuilegio eligi poſſunt, ſi vigeſimum annum ſolum attingant.*

4 *Quænam ſit ratio, cur in Inquiſitore requiratur quadrageſimus annus, cùm in Epiſcopo hoc ipſum Officium exercente ſufficiat vigeſimus?* Vide ibi.

5 *Ætas 40. annorum, quæ requiritur in Inquiſitoribus, non requiritur ſecundum probabiliorem ſententiam in eorum Vicarijs, ſeu Commiſſarijs, ſed ſufficit ætas 30. annorum videlicet quod eos attingant; quia ſic expreſſè decreuit Clemens VII.*

6 *Vicario, ſeu Commiſſario rarò committitur integra Inquiſitionis poteſtas.*

7 *Vicarius ſeu Commiſſarius, quoad alias qualitates, debet eſſe doctus, probus, & ad Officium exercendum idoneus, qualis debet eſſe Inquiſitor.*

8 *In Vicarium, ſeu Commiſſarium ſemper eligi ſolet Clericus, qui in illa Ciuitate, & Eccleſia aliquam dignitatem præeminentem habeat.*

RESpondetur: ſpectato Iure communi, ſi Inquiſitores non eligantur à Summo Pontifice, requiritur, 1 quod attingant quadrageſimum annum; Doctores communiter, ex textu *in Clem. Nolentes de hæreticis* ibi: *Statuimus, nullis ex tunc, niſi qui quadrageſimum ætatis annum attigerint, Officium Inquiſitionis prædicta committi Inquiſitoribus*; Et notat ibi Gloſſa *verb. Quadrageſimum*, Ancharan. *n.* 1 *&* Imola *n.* 1.

Et hoc adeò verum eſt, vt aliàs electio, vtpotè con- 2 trà formam præſcriptam, & conditionem à Iure requiſitam facta, nullius valoris ſit, Gloſſa *in citata Clem. Nolentes, verb. committi*, quam ſequuntur ibi cómuniter Canoniſtæ & Moſconius *de maieſt. milit. Eccleſ. lib* 1. *part.* 1. *cap.* 11. Homobonus *de Bonis in tract. de ſtatib. par.* 1. *c.* 8. & alij quos citat, & ſequitur Farin. *q.* 186. *n.* 50. Videantur præter alios Ancharan. *num.* 2. & Zabarella *num.* 3.

Excipiunt tamen Simaneh. *de cathol. inſtitut. tit.* 34. 3 *n.* 12. & Peña 3. *part directorij q.* 2. *commentar.* 51. Zanard. *in director. Theol. part.* 1. *cap.* 6 *q.* 12. & Royas *ſingul.* 106. *n.* 7. Inquiſitores Hiſpaniæ, qui ea ſpeciali Summi Pontificis priuilegio, inquiunt ipſi, eligi poſſunt, ſi vigeſimum annum ſolùm attingant.

Ratio verò, cur in Inquiſitore requiratur 40. annum, 4 cùm in Epiſcopo, hoc ipſum Officium exercente, ſufficiat vigeſimus, illa eſt; quia de Epiſcopi moribus, Doctrina, & prudentia fit antè electionem accurata diligentia, quæ tamen non præmittitur in electione Inquiſitoris: Quapropter mirum non eſt, quare in Epiſcopo, tanquam in perſona, aliàs cognita, idonea ad Officium Inquiſitoris exercendum non requiratur annus quadrageſimus, qui tamen requiritur in Inquiſitore, aliàs idoneo non probato.

Dixi, requiri annum quadrageſimum in Inquiſitoribus, ſi non eligantur à Pontifice, quia de illis Inquiſitoribus tantum loquitur textus *in dicta Clement.* 2. ſicuti conſtat ex illis verbis: *Committi Inquiſitoribus.* Quæ verba explicans Gloſſa, inquit: *Per Prælatos Prouinciales vel Miniſtros illorum Ordinum, quibus deputatio talium à Sede Apoſtolica eſt commiſſa*: Quapropter ſi immediatè eligantur à Pontifice, non videtur neceſſarium, quod annum 40. attingant, ſed in quacumque ætate eligantur, valet eorum electio, etiam ſi Pontifex eorum ætatem ignorauerit, Doctores, quos citat, Zanard. *in director. Theolog. part.* 1. *c.* 6. *q.* 12. *&* Farinac. *de hæreſi q.* 186. *n* 51. ſubdens, hoc ipſum procedere in Inquiſitoribus à Cardinalium S. Inquiſitionis Conſiſtorio electis, quia eliguntur de ſcientia Summi Pontificis.

An autem eadem ætas quadrageſimi anni, quæ requiritur in Inquiſitoribus, requiratur etiam in Vicarijs, ſeu 5 Commiſſarijs Inquiſitorum, & Epiſcoporum?

Reſpondetur, quod (quamuis affirment Gloſſa & Io. Andreas *in dicta Clem. 2. de hæretic.* eo quod tales Vicarij, ſeu Commiſſarij loco Inquiſitorum ſubſtituuntur, & ſubſtitutus naturam Principalis ſapere debet, ex textu *in l. Paraſolam cod. de Epiſc. & Cleric.*) Nihilominus dicendum ſit, ſufficere, quod attingant ſolùm 30. annum, quia ſic expreſsè decreuit Clemens VII. in Conſtitutione, quæ incipit. *Cum ſicut*, apud Peñam in fine directorij inter literas Apoſtolicas, ibi: *Decernimus inſuper, vt veſtros Vicarios, ſiue Commiſſarios inſtituere valeatis, viros ſcientia probos, prouidos, aptos, & idoneos: dummodo ætatis vigeſimum annum attigerint*; & notant communiter Doctores apud Molinam *de iuſt. & iur. tract. 5. diſput. 28. num. 23.* Peñam *in director. inquiſit. part. 3. comment. 61. & 65.* Vmbert. Locat. *in indic. inquiſit. verb. inquiſitor, num. 4.* & Azor *part. 1. lib. 8. cap. 18. q. 4. verſ. quæres deinde.*

6 Neque mirum eſſe debet, quod minor ætas requiratur in Vicario, ſeu Commiſſario, quàm in Inquiſitore; quia rarò Vicario, ſeu Commiſſario committitur integra Inquiſitoris poteſtas.

7 Cæterùm quoad alias qualitates certum eſt, quod Vicarius, ſeu Commiſſarius debeat eſſe doctus, probus, & ad Officium exercendum idoneus (qualis debet eſſe Inquiſitor, iuxta Conſtitutionem Vrbani IV. quæ incipit: *Præcunctis* apud Vmbertum Locatum *in iudicial. inquiſit. verb. inquiſitor num. 3.* & nos dicebamus ſuprà, & tradunt communiter Doctores, Eymer. 3. *par. Directorij quæſt.* 1. & ibi Peña *comment.* 50. Vmbert. Locat. vbi *ſuprà*, & Simanch. *de cathol. inſtit. tit. 34. rubrica de inquiſitor. Apoſt lic. n. 9. & 10.*)

8 Quapropter in Vicarium, ſeu Commiſſarium ſemper eligi ſolet Clericus, qui in illa Ciuitate, & Eccleſia aliquam dignitatem præeminentem habeat; Doctores paſſim vide, quos citat, & ſequitur Farinac. *q. 186. n. 55.*

SECTIO XIII.

An Inquiſitores debeant ſcientia Theologiæ, vel potiùs Iuris Canonici pollere?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores pollere debent vtraque ſcientia, Theologia vt hæreſes cognoſcant; Iuris Canonici, vt cauſas, & lites decidere poſſint;*
2 *quamuis alij putent, quod potius ſcientia Theologiæ pollere debeant; quia ipſi de propoſitionibus, & factis hæreticalibus iudicare debent. Reliqua verò acta poſſunt fieri ſimul cum Notario, & Fiſcali.*

3 *Inquiſitores ſecundum alios potius tenentur pollere ſcientia Iuris Canonici; quia in cauſis fidei plura vt Iuriſperiti, quam vt Theologi, efficere debent.*

4 *Inquiſitor, ſi ſimus in Terris propinquis hæreticis, magis expedit bono Religionis quod polleat Theologia, quàm ſcientia Iuris Canonici. Secus ſi ſimus in Terris ab hæreticis valdè diſtantibus; & vbi non ſunt adeò frequentes caſus hæreticales.*

5 *Inquiſitoris munus, cùm ſit inquirere contra hæreticam prauitatem, videtur, quod primariò exigat ſcientiam, qua cognoſcat, & qualificet propoſitiones, quod ſpectat ad Theologum: ſecundariò verò, quod decernat pœnas in foro exteriori, quod ſpectat ad Iuriſtam.*

6 *Inquiſitor abſolutè, & ſimpliciter debet magis callere Sacram Theologiam, quàm Ius Canonicum, quia ratio ob quam Innocentius IV. & Clemens IV. conceſſerunt Generalibus S. Dominici, & Sancti Franciſci facultatem eligendi Inquiſitores ſuos Religioſos, fuit Doctrina Sacræ Theologiæ, quam hi Ordines profitebantur, & profitentur.*

7 *Theologus inſignis vix reperitur, quin non ſit etiam excellens Canoniſta. Et in praxi in Italia Inquiſitores eliguntur Sacræ Theologiæ magiſtri, &c.*

Reſpondetur, quod pollere debeant vtraque ſcientia, Theologiæ, vt hæreſes cognoſcant; Iuris Canonici, vt cauſas, & lites decidere poſſint; Azor *part. 1. inſtitut. moral. lib. 8. cap. 18. q. 3.* & alij, quos ſequitur Farinac. *q. 186. n. 54.* 1

Quamuis alij putent, quod potiùs ſcientia Theologiæ pollere debeant; quia ipſi de propoſitionibus, & factis hæreticalibus iudicare debent; proceſſus autem formare, teſtes examinare, & de cauſa iudicare ſimul cum perito Notario, Fiſcali, & ſuis Conſultoribus explere poſſunt: Peña 3. *part. direct. comment.* 50. & Zanard. *in director. Theolog. par. 2. cap. 6 quæſtio. 12.* 2

Alij autem, quod potiùs ſcientia Iuris Canonici pollere teneantur; quia inquiſitores in cauſis fidei plura, vt Iuriſperiti, quàm vt Theologi, efficere debent; Scacc. *de Iudic. lib. 1. cap. 87. n. 10.* & Simanch. *de cathol. Inſtitut. tit. 41. n. 3.* ſubdens, experientia iam olim in Hiſpania compertum fuiſſe, quod longè vtilius, & commodius ſit, Inquiſitores eligi Iuris, quàm Theologiæ peritos. 3

At reſpondeo diſtinguendo: ſi ſimus in Terris propinquis ad Hæreticos, magis expedit bono Religionis, quod Inquiſitor polleat Theologia, quàm ſcientia Iuris Canonici. Secùs verò, ſi ſimus in Terris ab hæreticis valdè diſtantibus, & vbi non ſunt adeò frequentes caſus hæreticales. 4

Probatur reſponſio quoad primam partem; quia, cùm ibi ſit maius periculum peruerſionis, debet eſſe Inquiſitor Theologus, qui tanquam medicus cognoſcendo morbos, in hæreſum luem ſalutaria adhibeat Antidota: cùm enim ſit Theologi, non Iuriſtæ, decidere, quænam ſint, vel non ſint propoſitiones erroneæ, ſeu hæreticæ, Inquiſitor magis pollere debet Theologia, quàm Iure Canonico. Quoad ſecundam partem pariter probatur; quia non eſt periculum tantæ peruerſionis in locis diſtantibus ab hæreticis, ſatiſque populus deterretur per executionem Iuris Canonici, & alioquin cùm Inquiſitores habeant Conſultores, ſi quid dubij occurrerit, poſſunt Theologos conſulere: quod licèt poſſint etiam facere Iuriſtæ; Attamen cum munus Inquiſitoris ſit inquirere contra hæreticam prauitatem, videtur, quod primario exigat ſcientiam, qua cognoſcat, & qualificet propoſitiones (quod ſpectat ad Theologum;) ſecundario verò, quod decernat pœnas in foro exteriori, quod ſpectat ad Iuriſtam: & id pro conciliandis his duabus opinionibus. 5 6

At vt verum fatear, abſolutè, & ſimpliciter debet Inquiſitor magis callere Sacram Theologiam, quàm Ius Canonicum. Probatur; quia ratio, cur Innocentius IV. & Clemens IV. conceſſerint Generalibus Ordinis Sancti Dominici, & Ordinis Sancti Franciſci facultatem eligendi Inquiſitores ſuos Religioſos, fuit doctrina, quæ viguit, & viget in his Ordinibus; at hæc fuit, & eſt Sacra Theologia, ergo ſimpliciter Inquiſitor debet potius eſſe Theologus, quàm Iuriſta. 7

Addo tamen quod rarò reperitur Theologus excellens, quin ſit etiam excellens Canoniſta, vt videre eſt ex tam inſignibus operibus Theologorum, non ſolùm Sacra Theologia, verùm etiam Iure Pontificio refertis. 8

Amplia, in praxi etiam id ſeruari in Italia, vbi vt plurimum Inquiſitores aſſumuntur Religioſi Sancti Dominici, & Sancti Franciſci, & aliorum Ordinum Sacræ Theologiæ Magiſtri. Vbi cùm ſimus in Religione partim ſubiecta Summo Pontifici, partim etiam Romæ propinquiori, præſumi poteſt, ita ſeruari de ſcientia Pontificis approbatiua.

SECTIO XIV.

A quonam Inquiſitores, ſi delinquant (etiam extra crimen hæreſis) ſiue in officio, ſiue extra, & item ſiue ſint Regulares, ſiue Clerici ſæculares, puniri debeant.

Reſpondetur: De hac re dicam infra, *Sectione 30.*

SECTIO XV.

An Inquiſitores, ſi tradant Curiæ ſæculari Reum debita pœna puniendum, ſecuta morte illius, irregulares efficiantur? Vbi etiam, An poſſint illum ſic tradere. & principio (ſi ſit Religioſus, Nobilis, vel aliqua ratione inſignitus) ad carcerem compræhendere, inconſulto ſupremo Senatu ſanctæ Inquiſitionis.

Reſpondetur: De hac re dixi ſuprà *Dubit.* 162. *Petitione 4. per totam.*

SECTIO XVI.

An Inquiſitorum Iuriſdictio ſit, non ſolùm in ordine ad cauſas fidei, ſed etiam aliquando in ordine ad alias cauſas, tam criminales, quàm ciuiles.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictio Inquiſitorum non ſolùm eſt in ordine ad cauſas fidei, ſed etiam aliquando in ordine ad alias cauſas tam criminales quam ciuiles, videlicet ſuorum familiarium, & Officialium priuatiuè quoad alios. Et alij Iudices ſi capiant illorum delinquentes, tenentur eos remittere Inquiſitorum Iudicio.*

2 *Excipe committentes crimen læſæ maieſtatis, rebellionis, ſeditionis publicæ, proditionis, raptus, mandatorum Regalium deſpectus, eorumque Iudicibus reſiſtentiæ, Eccleſiæ effractionis, ſeu violationis, ſodomiæ, Monaſterij incendiarios, & ſimiles, quia expedit, quod tales à Iudice ſæculari, qui pœnam mortis imponere poteſt, iudicentur, ne prætextu exemptionis talia crimina committere audeant.*

3 *Inquiſitores quoad cauſas ciuiles habent Iuriſdictionem ſolùm reſpectu Officialium, qui ſunt à ſecretis.*

4 *Inquiſitores habent familiam armatam, vulgò familiares, quorum cauſæ tam ciuiles, quam criminales in Inquiſitione Valentina ad Inquiſitorum cognitionem pertinent iuxta concordiam nouam, & antiquam initam inter Regiam maieſtatem, & ſanctam Inquiſitionem.*

5 *Idem obſeruatur in Regno Siciliæ, vbi Inquiſitio formata per Iudices ſæculares contra familiares S. Officij dicti Regni nulla eſt, & inualida; neque enim ciuiliter, neque criminaliter coram Iudice laico conueniri poſſunt.*

6 *Idem obſeruatur in Catalonia, in Regno Aragoniæ, & Maioricarum.*

7 *Viduæ etiam in Regno Siciliæ gaudent priuilegio fori, ſicut gaudebant viuente Marito gaudente dicto priuilegio; quia vxor dum viduitatem ſeruat, licèt non ſit reuera, dicitur tamen quodammodo vxor viri, quem priùs habebat.*

Reſpondetur affirmatiuè; Ità vt ſcilicèt Inquiſitores Iuriſdictionem etiam habeant in ordine ad cauſas criminales ſuorum familiarium, & Officialium priuatiuè, & alij Iudices non poſſint ſe intromittère in illis iudicandis, ſed poſſint ſolùm capere delinquentes; At illos captos teneantur remittere Inquiſitorum Iudicio; Royas *ſingul.* 101. Paramus *de origin. S. Inquiſition. lib.3. quæſt.6. num.27.* Simanch. *de cathol. Inſtitution. tit.* 41. *rubr. de Miniſtris num.* 19. *& ſeqq.* Farinac. *q.*186. *n.*38. Ioan. de Heuia *in curia Philippica par.3. §.1. num.*19. Narbona *in Recopil. lib.4. tit.1. leg.*20. *gloſ.*1. *& ſeqq.* & alij communiter. 1

Excipe tamen committentes crimen læſæ maieſtatis, rebellionis, ſeditionis publicæ, proditionis, raptus, mandatorum Regalium deſpectus, eorum Iudicibus reſiſtentiæ, Eccleſiæ effractionis, ſeu violationis, ſodomiæ; Excipe etiam Monaſterij incendiarios, & ſimiles; Quia expedit, quod tales à Iudice ſæculari, qui pœnam mortis imponere poteſt, iudicentur, ne prætextu exemptionis, hæc tam grauia, & tam Reipublicæ pernicioſa crimina committere auderent; Ita iidem Doctores *in locis ſuprà citatis.* 2

Quoad cauſas tamen ciuiles videtur aliquibus, quod prædicti Inquiſitores Iuriſdictionem habeant ſolùm reſpectu Officialium, qui ſunt à ſecretis: ita vt hi ſolùm conueniri, & conuenire debitores poſſint coram Inquiſitoribus, non autem alij Officiales externi; qua de re tamen dixi diffusè, *tract. de Immunit. & Iuriſdict. Eccleſiaſt.* 3

Et videri interim poteſt Royas *de hæretic. part.* 2. *num.* 422. vbi ait, quod Inquiſitores habeant familiam armatam vulgò *familiares*, quorum cauſæ tam ciuiles, quàm criminales in Inquiſitione Valentina ad Inquiſitorum cognitionem pertinent, iuxta concordiam nouam, & antiquam initam inter Regiam Majeſtatem, & Sanctam Inquiſitionem. Quod etiam obſeruatur in Regno Siciliæ, teſte Paramo *de origin. Inquiſit. lib.3. q.6. num.27.* Vbi inquit, quod inquiſitio formata per Iudices ſeculares contra familiares Sancti Officij Regni Siciliæ nulla ſit, & inualida, quia iſti coram Iudice laico neque ciuiliter, neque criminaliter conueniri poſſunt; cum gaudeant foro Sancti Officij, ſcilicet foro Eccleſiaſtico, tam ex illius Regni Iure municipali, quàm ex Iuris Pontificij deciſionibus, priuilegiis, conſuetudine immemorabili, & concordatis inter Regem, & Inquiſitores Anno 1580. initis. Quod & etiam obſeruatur in Catalonia, & in Regno Aragonis, & Maioricarum, teſte Narbona vbi ſuprà *n.*14. *& Gloſſ.6. n.*2. qui etiam *num.*75. ex Paramo, & aliis obſeruat, quod in dicto Regno Siciliæ gaudeant priuilegio fori non ſolùm familiares, ſed etiam ipſorum vxores, non tantùm viuente Marito, ſed etiam eo mortuo, donec tamen viduitatem ſeruauerint; Et meritò; quia vxor, dum viduitatem ſeruat, licet reuera non ſit, dicitur tamen quodammodo vxor viri, quem prius habebat; at vxor facit vnum cum viro, iuxta illud: *Quod Deus coniunxit homo non ſeparet: & erunt duo in carne vna:* quam doctrinam ego etiam *in dicto tract. de Immunitate, & Iuriſd. Eccleſ.* tradebam de vxoribus Presbyterorum Græcorum, & Religioſorum quorumdam Equitum Militarium. 4 5 6 7

SECTIO XVII.

An Inquiſitorũ Iuriſdictio ſit etiam ad reconciliatos, dum habitum pœnitentiæ portant, & generaliter ad quoſcumque pœnitentes, dum pœnitentiam exequuntur: ita vt & hi in cauſis criminalibus & ciuilibus Inquiſitorum Iudicio ſubdantur.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictio Inquiſitorum ſecundum aliquos, eſt etiam ad Reconciliatos, dum habitum pœnitentiæ portant, & generaliter ad quoſcumque pœnitentes dum pœnitentiam exequuntur.*

2 *Pœnitentes iſti laici tam in ciuilibus, quàm in criminalibus non Eccleſiaſtico Iudicio, & multo minus Iudicio Inquiſitorum ſubduntur, ſed à ſuis Iudicibus ſicut ſi pœnitentialem habitum non portarent, iudicari debent; quia Textus* in citato cap. Aliud nihil obſtat.

3 *Pœnitentes prædicti vel ſunt Actores, vel Rei: ſi Actores debent vocare Reum apud ſuos Iudices, neque poſſunt in hoc variare: ſi autem Rei, conueniri poterunt apud ſuos Iudices, & ſic conuenti non poterunt Iudicium ſubterfugere.*

4 *Pœnitentes prædicti, licet ſub paupere, & miſerabili perſona comprehendantur, adhuc conueniri non poſſunt coram Iudice Eccleſiaſtico Laico, niſi prius probauerint, quod Iudex ſæcularis in adminiſtranda Iuſtitia negligens ſit.*

5 *Textus* in cit. cap. Aliud, *non intelligitur de quolibet Pœnitente, ſed de Pœnitente ſolemniter.*

6 *Item ſecundum alios intelligitur de Pœnitente aliquo Religioſo, qui pœnitentiæ habitum aſſumpſit, ratione cuius eſt conſtitutus Eccleſiaſtica perſona.*

7 *Item intelligitur de Pœnitente Actore; quia ibi datur liberum arbitrium eligendi Iudicium, & datur conſilium eligendi potius conſilium Eccleſiaſticum, quàm forenſe: non autem datur Reo optio declinandi Iudicium ſæculare.*

8 *Inquiſitoribus prohibentur cognitio aliarum cauſarum ab hæreſi, ſeu quæ hæreſim non concernunt.*

9 *Pœnitentes huiuſmodi, ſi Inquiſitorum Iudicio ſubderentur, commodum ex delicto reportarent, & occaſionem delinquendi.*

10 *Pœnitentes prædicti, dum ſunt in perpetuis, vel temporalibus carceribus, ſi inter ſe rixati fuerint, vel propter habitum pœnitentiæ inter ſe conuiciati, poſſunt puniri ab Inquiſitoribus.*

11 *Inquiſitores punire poſſunt eum, qui factis, & verbis ipſos iniuriauerit, & tanto magis quanto ſanctius, & venerabilius debet eſſe ipſorum Officium.*

1 AFfirmant Hoſtienſis *in ſumma tit. de foro competent. § ex præmiſſis*, Butrius *in cap. 2. eodem titulo col 2.* & alij ex Textu *in cap. Aliud de pœniten. diſtinct. 1.* Vbi Pontifex Leo, poſtquam repræhenderat eos, qui ob negligentiam pœnitentiam ſibi impoſitam exequi differunt, ſubdit: *Aliud quidem eſt, debita iuſta repoſcere, aliud propria perfectionis amore contemnere, ſed illicitorum veniam poſtulantes oportet, multis etiam à licitis abſtinere, dicente Apoſtolo (multa mihi licent, ſed non omnia expediunt.) Vndè ſi quis pœnitens habeat cauſam, quam negligere fortè non debeat, melius expedit, Eccleſiaſticum, quàm forenſe Iudicium adire.* Ex quo teſtimonio infert Gratianus ibi generaliter id propter quamcumque cauſam, tam criminalem, quam ciuilem intelligi debere, atque adeò pœnitentem expedire, quod potius Eccleſiaſticum, quàm forenſe iudicium adeat; & conſequenter Laicum pœnitentem Eccleſiaſtico Iudicio, & non ſæculari ſubditum eſſe. His tamen non obſtantibus.

2 Reſpondetur cum Couarruuia *pract. quæſt. cap 34. n. 3. & ſeqq.* Peña *3. par. directorij quæſt. 97. commentar. 146. verſ. In altera ergo quæſtionis parte*, Simanch. *de cathol. Inſtitut. tit. 47. rubr. de pœnitent. & conuerſis n. 18. & 19.* Royas *ſingul. 98.* Decian. *tract. crimin. lib. 5. cap. 23. n. 15.* & aliis, (quos ſequitur Cened. *in decret. Gratiani collect. 34.* & Barboſa *in collectan. tom. 5. lib. 5. tit. 7. cap. 9. n. 27.*) pœnitentes iſtos Laicos tam in criminalibus, quam in ciuilibus non Eccleſiaſtico Iudicio, & multo minus Iudicio Inquiſitorum ſubdi, ſed à ſuis Iudicibus, ſicut ſi pœnitentialem habitum non portarent, iudicari debere.

3 Probatur; quia Textus *in cit. cap. Aliud* (vndè deſumitur fundamentum Aduerſariorum) *nihil obſtat*: Ergo. Antecedens probatur; quia ibi pœnitenti conſilium datur, vt potius adeat iudicium Eccleſiaſticum, quàm forenſe; ſed hoc conſilium his pœnitentibus conuenire non poteſt; quia vel ſunt Actores, vel Rei: ſi Actores, debent vocare Reum apud ipſius Rei Iudicem, neque poſſunt in hoc variare; Doctores communiter ex prædicto *cap.* Aliud: ſi autem quis eorum pœnitens Reus ſit, neceſſariò conueniri debet apud ſuum Iudicem, & ſic conuentus non poterit iudicium ſubterfugere; atque adeò non poterit verificari, quod ipſe pœnitens eligere poſſit Iudicium potius Eccleſiaſticum, quàm forenſe.

4 Dices, poſſe verificari; quia pœnitens Laicus ſubditus eſt Iudicio ſæculari, & Eccleſiaſtico, eo quod dum eſt in pœnitentia, videtur eſſe pauper, & miſerabilis perſona, ob cuius rationem ſub protectione Eccleſiæ conſtitui videtur, iuxta Textum *in cap. 1. & ſeq 87. diſtinct.*

Sed contra, quia eſto talis pœnitens ſub paupere, & miſerabili perſona compræhendatur, adhuc conuenire non poteſt coram Eccleſiaſtico Iudice Laicum, niſi prius probauerit, quod Iudex ſæcularis in adminiſtranda Iuſtitia negligens ſit, iuxta Textum *in cap. Nouit de Iudic.* Probata autem negligentia & remiſſione Iudicis ſæcularis tunc poterit coram Iudice Eccleſiaſtico conuenire, iuxta Textum *in cap. ex tenore de foro competent. & in cap. ſignificantibus de Offic. delegat.* & docet ibi Gloſſa, quam ſequuntur communiter Doctores apud Couarruuiam *pract. quæſt. cap. 6. n. 1. verſ. Immo, & in hoc tractatu*; ergo.

5 Confirmatur; quia multi Doctores (vt Gloſſa *in ſuprad cap. Aliud*, Caldetin. *conſil. 7. tit. de Iudicib. & Repertor. Inquiſit. verb. pœnitentiam pecuniariam*, prædictum Textum intelligunt non de quolibet publico pœnitente, ſed de pœnitente ſolemniter, iuxta Textum *in cap. finali 50. diſtinct.* & differt à pœnitente publico, & priuato ob certos ritus, & ceremonias, quas vt notat Couarruu. *variar. reſolut. lib. 2 cap. 10. num 3.* exercere debet; quæ pœnitentia ſolemnis iam non eſt in vſu; ergo.

6 Confirmatur ſecundò, quia alij Doctores vt Dominicus, Præpoſitus, Turrecremata, Peña *3. par. directorij quæſt. 97. comment. 146. verſ. denique non obſtat*, & Simanch. *de cathol. Inſtitut. tit 47. n. 21.* explicant illum Textum de pœnitente aliquo Religioſo, qui pœnitentiæ habitum aſſumpſit; ratione cuius eſt conſtitutus Eccleſiaſtica perſona; & de hoc prædicti Doctores aiunt, quod ſi is habeat cauſam, quam fortè negligere non debeat, poſſit Reum Laicum vocare ad Eccleſiaſticum Iudicium, ſi ipſe vocatus conſentiat; ſecus, ſi non conſentiat, ſed renuat; cum non poſſit ratione pœnitentiæ maius priuilegium habere, quàm habeat ſacerdos, qui non poteſt Reum Laicum ad Iudicium Eccleſiaſticum vocare, ſi ille nolit, ſed renuat. At ex

hoc

hoc intellectu, ſeu explicatione prædicti Textus nullo modo infertur, quod pœnitens Laicus Eccleſiæ reconciliatus, & pœnitentiæ iudicialis habitum portans poſſit conueniri, vel conuenire coram Iudice Eccleſiaſtico; cùm Laicus reconciliatus non ſit perſona Religioſa, neque talis habitus impoſitio illum Religioſum, vel Eccleſiaſticum conſtituat: Ergo ex prædicto Textu non infertur, quod tales pœnitentes Inquiſitorum iudicio ſubdantur. Vt omittam, quod ſi hi pœnitentes ſunt Eccleſiaſtici, non ſit ratio, cur tam in cauſis criminalibus, quam in ciuilibus, ſubdantur Inquiſitoribus, & non Epiſcopo.

7 Quapropter neceſſario ſupponendum eſt, quod in prædicto Textu Pontifex Leo loquatur de pœnitente Actore; quia ibi datur liberum arbitrium eligendi iudicium, & datur conſilium eligendi Iudicium potius Eccleſiaſticum, quàm forenſe: ſed Actori datur liberum arbitrium eligendi Iudicium, aut illud omittendi; non autem datur Reo optio declinandi Iudicium ſæculare, ſi ad illud pertineat; quia Reus, vel eſt Laicus, vel Eccleſiaſticus; ſi Laicus, nullo Textu, vel ratione eximitur à Iudice ſæculari; ſi Eccleſiaſticus, neceſſario ſubditur Iudici Eccleſiaſtico. Suppoſito igitur, quod Leo Pontifex loquatur de Pœnitente Actore, dicendum eſt, hunc pœnitentem poſſe quidem debita iuſta repoſcere, ſed quia peccatorum veniam poſtulat, melius facit, ſi ab hac petitione ſe abſtineat: ſiquidem, esto habeat cauſam, quam forſan non debeat negligere, expedit illum, vt potius Iudicium Eccleſiaſticum, quàm forenſe adeat, ideſt, vt potius pœnitentiæ Iudicium exequatur, & Iudicio forenſi, ideſt exactioni, & petitioni iudiciali, ſiue per Eccleſiaſticum, ſiue per ſæcularem Iudicem faciendæ, non ſe immiſceat, quouſque Pœnitentiæ tempus adimpleuerit; Neque mirum videri debet, quod iudicium Eccleſiaſticum pro Iudicio pœnitentiæ, ſeu pro executione pœnitentiæ iniunctæ vſurpetur; Qua de re Couarruu. *pract. quæſtion. cap.* 34. *n.* 4. *verſ. Hinc ſequitur*; ergo, &c.

8 Secundò probatur ratione; Quia Inquiſitoribus prohibetur cognitio aliarum cauſarum ab hæreſi, ſeu quæ hæreſim non concernunt, ex Textu *in cap. Accuſatus §. ſanè de hæretic. in* 6. At ex eo, quod Pœnitentium cauſæ ſint agendæ, non efficitur, eſſe cauſas hæreſis, vel quæ hæreſim concernant: ergo ad Inquiſitores pertinere non poſſunt, ſaltem de Iure communi; neque etiam ex priuilegio, cùm priuilegium non appareat, ſed potius appareat oppoſitum, vt patebit ex confirmatione, quæ mox infra ſequetur.

9 Confirmatur; quia ſi tales Pœnitentes Inquiſitorum Iudicio ſubderentur, commodum ex delicto reportarent (ſiquidem conſequerentur à propriis Iudicibus exemptionis priuilegium, quod familiares, & Officiales Inquiſitionis ob ſeruitia exhibita, vel exhibenda conſequuntur) & occaſionem delinquendi deſumerent, dum viderent, quod ipſi ab Inquiſitoribus pro ſuis exceſſibus ſubderentur, puniendi ſint: Quæ omnia ſunt abſurda: ergo.

Atque ex his, quæ mox ſupra dicebantur, patet ad fundamentum Aduerſariorum in contrarium.

10 Interim tamen negari non debet, quod ſi dicti Pœnitentes, dum ſunt in perpetuis, vel temporalibus carceribus, inter ſe rixati, vel propter habitum pœnitentiæ inter ſe conuitiati fuerint, Inquiſitores poſſint illos punire; Royas, & Peña *in locis ſupra citatis*: Videri etiam poterit Couarruu. *Pract. quæſt. c.* 34. *n.* 3. Simanch. *de cath. Inſtitut. tit.* 47. *n.* 18. & Decian. *in Tract. crimin. lib* 5. *cap.* 23. *n.* 23. (quidquid in contrarium dixerit Farinac. *de hæreſ. q.* 186. *n.* 37.) Vide etiam, quæ dicebam ſupra *dubit.* 165.

11 Et multo magis negari non debet, quod Inquiſitores poſſint punire eum, qui factis, aut verbis ipſos iniuriauerit; Simanch. *de cathol. Inſtit. tit.* 24. *n.* 28. (quatenus ait: Poterunt etiam Inquiſitores punire illos, qui factis, aut verbis auſi fuerint ipſis Inquiſitoribus iniuriam facere, & tanto magis, quanto ſanctius, & venerabilius eſſe debet Officium ipſorum, quàm omnium aliorum Iudicum) & Bobadilla *in Politica tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 17. *n* 114. qui *in Gloſſa litera. D.* citat etiam Decianum, & Zanchinum.

SECTIO XVIII.

An, & quid poſſit Epiſcopus, & Capitulum Sede vacante in ordine ad crimen hæreſis.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus non habens poteſtatem ad id à ſummo Pontifice delegatam non poteſt cognoſcere in crimine hæreſis contra Regulares.*

2 *Legatus à latere de Iure poteſt cognoſcere de hæreſi contra omnes; quia vices ſummi Pontificis pleniſſimè gerit; De conſuetudine tamen ſine ſpeciali commiſſione id facere non poteſt, neque quoad alios.*

3 *Epiſcopus ratione ſui muneris eſt competens Iudex omnium Hæreticorum in ſua diœceſi.*

4 *Epiſcopus reſpectu ſuorum ſubditorum in crimine hæreſis eſt Iudex Ordinarius; quia ex proprio munere id ipſi competit.*

5 *Epiſcopus reſpectu Exemptorum in crimine hæreſis eſt Iudex delegatus, contra Hoſtienſem, & Sanchez.*

6 *Delegatio abſolutè facta, non Perſonæ, ſed dignitati tribuit omnimodam Iuriſdictionem, & præſentem, & futuram.*

7 *Appellari non poteſt ab Epiſcopo delegato ad Archiepiſcopum, ſed ad ſummum Pontificem delegantem.*

8 *Epiſcopus procedens in crimine hæreſis vel vt ordinarius, vel vt delegatus, ſeruare debet modum quem ſeruare poſſunt, & debent Inquiſitores per Iura communia, & ſpeciales conceſſiones, ſeu ordinationes ſedis Apoſtolicæ.*

9 *Epiſcopus attento Iuris rigore non poteſt procedere ſine conſilio Capituli.*

10 *Habens Iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem eſt Iudex Ordinarius in rebus fidei, vt ſunt Priores, & Abbates exempti, & Capitulum ſede vacante.*

11 *Vide quid intelligatur nomine ſedis vacantis.*

12 *Capitulum an ſit Iudex delegatus reſpectu exemptorum, reſoluitur negatiuè contra plures Doctores.*

13 *Capitulum non ſuccedit Epiſcopo, niſi in his, quæ Epiſcopo competunt Iure ordinario, non autem ex delegatione.*

14 *Capitulum in exercenda Iuriſdictione in cauſis fidei non per ſe, ſed per Vicarium ad id ſpecialiter deputatum procedere debet.*

15 *Vicarius conſtitutus à Capitulo non tenetur requirere conſilium viciniorum Epiſcoporum.*

16 *Iuriſdictio Epiſcoporum, & Inquiſitorum ſtat vtroque modo, ſcilicet & copulatiuè, & disiunctiuè.*

17 & 18. *Sententia proferenda eſt coniunctiuè, non disiunctiuè & ad hoc tenentur ad inuicem communicare Proceſſum, ſi diſſentiant, negotium per vtroſque inſtructum remitti debet ad ſedem Apoſtolicam.*

19 *Epiſcopus ſine Inquiſitore, & è contra, non poteſt procedere ad pœnas ſiue ad torturam, ſeu tormenta disiunctiuè, ſub pœna nullitatis Iudicij.*

20 *Epiſcopus, ſeu Vicarius, & Inquiſitor, de conſenſu poteſt etiam disiunctiuè procedere.*

Reſpondetur, quod neque poſſit Epiſcopus cognoſcere Regulares de crimine hæreſis; niſi ad id Epiſcopus haberet poteſtatem à ſummo Pontifice delegatam. 1

Quod adeò verum eſt, vt, etſi legatus à latere de Iure 2
omnes

Digitized by Google

omnes de hæreſi cognoſcere poteſt, quia vices ſummi
Pontificis pleniſſime gerit, tamen de conſuetudine ſine
ſpeciali commiſſione ſummi Pontificis, vel ſupremi
Tribunalis ſanctæ Inquiſitionis id facere non poſſit,
neque etiam in ordine ad alios, ſic Doctores quos ci-
tat, & ſequitur Farinacius *q.186.n.4.*

3 Epiſcopus autem ratione ſui muneris eſt competens
Iudex omnium hæreticorum in ſua Diœceſi, *Clement.*
1. §. *propter quod de hæretic.* & tradunt ex communi
Farinac. *Loca ſupra cit.n.5.* Azor. *par.1. lib. 8. cap.18.*
quæſt.1. Cardinalis de Lugo *tract. de fide diſput. 24.* &
4 Gundiſaluus *de hæreticis quæſt.7.n.8.* Ita tamen vt reſpe-
ctu ſubditorum ſit Iudex Ordinarius; quia ex proprio
Officio, & munere id ipſi competit; Peña 3. *par.*
director.quæſt.1. commentar.50. Farinac. *num.6.* Simanch.
in Enchiridian. tit. de Epiſcopis n. 2. & 3. & Decian.
5 *tract. criminal lib. 5. cap.21.n.4.* At reſpectu exempto-
rum, contra Hoſtienſem *in cap. Ad abolendam de hære-*
tic. nu.1. & Sanchez *de matrim. lib.2. diſput. 40. n.14.*
(qui tenent eſſe Iudicem Ordinarium ex eo, quod à
Iure ipſo generaliter eſt ei conceſſa delegatio, & ex alio
capite, quando alicui delegatur Iuriſdictio, non ratio-
ne perſonæ, ſed dignitatis, non delegata, ſed ordina-
ria Iuriſdictio dicitur) ſit Iudex delegatus, vt patet
ex cit. cap. Ad abolendam §. ſi verò, Ibi, *ſi qui verò fue-*
rint, qui à lege Diœceſana Iuriſdictionis exempti, ſubia-
ceant ſoli ſedis Apoſtolicæ poteſtati; Nihilominùs in iis,
quæ ſunt contra hæreticos ſtatuta, Epiſcoporum ſubeant
Iudicium, & eis in hac parte, tanquam à ſede Apoſtolica
delegatis, non obſtantibus ſuæ libertatis priuilegiis, obſe-
quantur. Et docent ibi Gloſſa, Io. Andreas, Abbas,
Felinus, & alij, quos citat, & ſequitur Farinac. *q.186.*
num.7. Simanch. *tit. 25. rubr. de Epiſcopis numer. 6.*
Zanchin. *de hæretic. cap.8. n.3.* Decian. *cit. n.4.* Gun-
diſaluus *citata quæſt.7. num.14.* & Carer. *tract.de hæretic.*
6 *num.65.* Verùm, etſi hæc Iuriſdictio abſolutè delegata
ſit, quia tamen non eſt delegata perſonæ, ſed Digni-
tati, tam præſentibus, quàm futuris Iuriſdictionis or-
dinariæ priuilegiis gaudet quoad delegationem; At
quoad Appellationem ſortitur naturam Iuriſdictionis
7 delegatæ. Vndè nõ appellatur à ſententia Interlocutoria
Epiſcopi ad Archiepiſcopum, ſed ad Pontificem dele-
gantem; Simanch. *tit. 6. rubr. de Appellat. numer. 3.*
Zanchin. *cap. 28. n.3. & 4.* Locat. *in Iudicial. Inquiſ.*
verb. Appellare, num.1. & Farinac. *quæſt. 185. n.240. &*
& quæſt.186. n.9.

8 Cæterùm ſiue Epiſcopus procedat in crimine hære-
ſis poteſtate ordinaria, ſiue delegata, ſeruare debet
modum, quem ſeruare poſſunt, & debent Inquiſito-
res, per Iura communia, & ſpeciales conceſſiones, ſeu
ordinationes Sedis Apoſtolicæ; *cap. Per hoc. §. final. de*
hæret. in 6. & docent ibi Gloſſa, Geminianus, Fran-
chus, (quos citat, & ſequitur Farinac. *cit.q.186.n.16.*)
Syluest. *ver. hæreticus 2. n.10.* Simanch. *tit.25. rubr. de*
Epiſcopis num. 4. & Io. Calderinus *tractat. de hæretic.*
rubr. de proceſſ. Inquiſitor. num. 1.

9 An autem Epiſcopus procedere poſſit ſine conſilio
ſui Capituli?

Reſpondetur, attento Iuris rigore, negatiuè; quia *in*
cit. cap. Ad abolendam dicitur, vt id fiat cum conſilio
Clericorum; & notant Hoſtienſ. ibi *verb. cum conſilio*
n.2. Io. Andr. *num.4.* Ancharan. *num.2. &* Zabarella
num.5. At, attenta conſuetudine, Reſpondetur affir-
matiuè; ſic Doctores, quos ſequitur Farinac. *cit. q.186.*
n.14. & ſeqq.

10 Quod dixi de Epiſcopo, eſſe ſcilicèt eum Iudicem
ordinarium in cauſis fidei, idem dicas de habente Iuriſ-
dictionem quaſi Epiſcopalẽ, vt de aliquibus Prioribus,
& Abbatibus exẽptis; Molin. *de Iuſtit. tr 5. diſp. 28 n.11.*

Idemque etiam dicas de Capitulo ſede vacante,
Clement. 1. §. Propter de hæretic. Ibi: *vel Epiſco-*
pali ſede vacante capituli ſuper hoc delegata; & cit.
cap. Ad abolendam, & docent Gloſſ. ibi *verb. clerici*,
Hoſtienſis *n 2. & 4.* Abb. *n.1.* Henricus *n. 4.* Butrius,
& alij, quos citat, & ſequitur Farinac. *q.186 num.177.*
Simanch. *tit. de Epiſcopis n.6.* Decian. *num. 13.* Carer.
n.66. & ſeqq. Ità vt (ſicuti non poteſt Inquiſitor pro-
cedere ad deciſionem cauſarum ſine Epiſcopo, ſic
etiam non poſſit ſine Vicario Capituli ſede vacante;
quia Capitulum ſede vacante eſt etiam (ſicut Epiſco-
pus) Iudex Ordinarius in cauſa hæreſis, non exercendo
quidem hanc Iuriſdictionem per ſeipſum, ſed per Vi-
carium ad id ſpecialiter deputatum, vti patet *ex dicto*
cap. Ad abolendam de hæretic. Ibi: *vel Clerici ipſi ſede*
vacante, &c. & colligitur *ex dicta Clemen.1. §. Propter*
de hæretic. Et tenent Bonifac. *de Vitalin. in eadem Cle-*
men.1. n.48. & 50. Gundiſaluus *de hæretic. q.7. num.8.*
Simancha, Decianus, & Carer. *in locis ſupra citatis.*

Nomine ſedis vacantis intelligitur, non ſolùm quan- 11
do ſedes vacat abſolutè, ſed etiam quando Diœceſis
ab Epiſcopo gubernari non poteſt, vt ſi Epiſcopus ca-
ptiuus eſſet, vel de Epiſcopatu prouiſus non admini-
ſtraret ob non expeditas literas; quia tunc quoad ad-
miniſtrationem dicitur ſedes verè vacare; Gloſſa *in*
Clement. 1. de hæretic. verb. vacante. Bonifac. *de Vitalin.*
loc. ſupra cit. Decianus *n. 13.* Carer. *n.66.* & Farinac.
num. 179.

An autem Capitulum ſede Vacante ſit etiam Iudex
delegatus reſpectu exemptorum, ſicut eſt Epiſcopus?

Reſpondetur, quod (quamuis affirment Soccinus
in cit. cap. Ad abolendam n.44. & Zabarella *in Clem.1.*
de hæreticis §. dura. n.60. ex eo, quod cum eodem modo
in dicto cap. Ad abolendam dicatur, Clericos ſede vacante
eſſe Iudices in cauſis fidei, ac eſt Epiſcopus, conſequens
eſſe videtur, quod ſicut competit Epiſcopo Iuriſdictio
delegata reſpectu exemptorum, ſic competat etiam
Capitulo) tamen negandum ſit; quia Capitulum non 12
ſuccedit Epiſcopo, niſi in his, quæ Epiſcopo competunt
Iure ordinario, non autem ex delegatione; ſed Epiſco- 13
pus, vti ſupra dicebam, reſpectu exemptorum in cauſa
hæreſis non eſt Iudex Ordinarius, ſed delegatus; ergo.
Atque ità docent Abb. *in cap. Ad abolendam num. 17.*
Ancharan. *ibidem n. 10.* Io. Andr. *n.15.* Zabarell. *§.*
ſi qui. Anania *n.19.* Decian. *cap.21. n.14.* Carer. *n.66.* &
Farinac. *q.186. n.182.*

Cæterùm modus, quem ſeruare debet Capitulum 14
in exercenda Iuriſdictione in cauſis fidei, non eſt per
ſe, ſed per Vicarium ad id ſpecialiter deputatum; *dicta*
Clem.1 §. præter de hæretic. Vbi dicitur, non poſſe In-
quiſitores procedere ad deciſionem cauſarum ſine Epiſ-
copo, vel eius Officiali, vel Capituli Vicario ſede
vacante. Vbi nota non dici ſine Capitulo, & eius Vi-
cario, ſed ſolùm ſine Vicario, ſeu delegato Capituli
ſede vacante, vt inſinuet, Capitulum per ſe Iuriſdictio-
nem hanc exercere non poſſe; Et meritò; quia aliàs
ſecretum ſeruari non poſſet, ac breui tempore cauſæ
non expedirentur; Syluest. *verb. hæreſis 2. n.5.* Molina
de Iuſt. tract.5. diſp.28. n.2. & alij, quos citat, & ſequi-
tur Farinac. *cit. q.186. n.180.*

An autem talis Vicarius debeat conſilium vicino- 15
rum Epiſcoporum requirere?

Reſpondetur negatiuè (præter quam quod ità eſt
in vſu) quia *in cit. cap. Ad abolendam*, ſolùm dicitur,
hoc conſilium requiri debere, ſi oportuerit, cuius rei
iudicium Capitulo relinquitur.

Sed, vt quod modò dixi, diſtinctiùs intelligatur,
vide per extenſum *cap. Per hoc de hæretic. in 6.* Vbi Bo-
nifacius VIII. decernit ex delegatione Inquiſitoris ab
Apoſtolica ſede generaliter facta in aliqua Prouincia,
Ciuitate, vel Diœceſi, nihil Diœceſanis Epiſcopis
derogari, quin & ipſos Diœceſanos Epiſcopos aucto-
ritate ordinaria, vel delegata procedere poſſe. Deindè 16
ſubdit, vt S. Inquiſitionis Officium meliùs peragatur,
poſſe Epiſcopum, & Inquiſitorem communiter, vel
diuiſim inquirere, citare, capere, carceri recludere
hæreticos, examinare teſtes, & alia, quæ ad ſententiam
requiruntur; ſententiã autem per vtroſq; ſimul profe-
rendam eſſe: Ad cuius probationem, ſi diuiſim pro- 17
ceſſerint

Digitized by Google

ceſſerint, teneri ſibi inuicem communicare Proceſ-
18 ſus, vt per hos poſſit meliùs veritas indagari; ſin autem in ſententia ferenda non conuenerint, per vtroſque negotium ſufficienter inſtructum ad Sedem Apoſtolicam remitti debere. Vide etiam per extenſum *Clement.*1. *Multorum de hæretic.* vbi Clemens V. vt dictum ſanctæ Inquiſitionis Officium meliùs procedat, decernit tam per Diæceſanos Epiſcopos, quàm per Inquiſitores à Sede Apoſtolica deputatos (omni carnali amore, odio, vel timore, ac cuiuſlibet commodi temporalis affectu ſemotis) exerceri, ità vt quilibet de prædictis ſine altero, citare Reos poſſit, & arreſtare, ſiue capere, ac tutæ cuſtodiæ mancipare, ponendo etiam in compedibus, vel manicis ferreis, ſi ei viſum fuerit expediens, ſuper quo ipſius conſcientiam onerat; necnon inquirere contra illos, de quibus pro huiuſmodi negotio ſecundùm Deum, & Iuſtitiam vi-
19 derit expedire: Duro tamen carceri tradere, qui magis ad pœnam, quàm ad cuſtodiam videatur, vel tormentis exponere illos, vel ad ſententiam procedere contra illos, Epiſcopus ſine Inquiſitore, vel Inquiſitor ſine Epiſcopo Diæceſano, aut eius Officiali, aut Epiſcopali, Sede vacante, Capituli ſuper hoc delegato, ſi ſui ad inuicem copiam habere poſſint, intra octo dierum ſpatium, poſtquam inuicem ſe requiſierint, non poſſit; Et ſi ſecùs præſumptum fuerit, nullum ſit & irri-
20 tum ipſo Iure. Verum ſi Epiſcopus, vel eius Capituli, ſede vacnte, delegatus cum Inquiſitore, vel Inquiſitor cum altero eorumdem propter præmiſſa nequeat, aut nolit perſonaliter conuenire, poſſit Epiſcopus, vel eius, ſeu capituli ſede vacante delegatus Inquiſitori, & Inquiſitor Epiſcopo, vel eius delegato, ſeu illi, qui ad hoc per Capitulum ſede vacante fuerit deputatus, ſuper illis committere vices ſuas, vel ſuum ſignificare per literas conſilium, & conſenſum.

At quoad omnia, quæ ſuprà dicebam, vide ſuprà *ſect.*1. *per totam.*

SECTIO XIX.

An Vicarius Generalis Epiſcopi, vel Capituli ſede vacante ſit competens Iudex Hæreticorum?

SVMMARIVM.

1 *Vicarius Generalis Epiſcopi, vel Capituli ſede vacante, non eſt competens Iudex Hæreticorum, niſi ad id ſpecialiter deputetur.*

1 EX dictis ſequitur primò, quod Vicarius Generalis Epiſcopi, vel Capituli ſede vacante, non ſit competens Iudex Hæreticorum, niſi ad id ſpecialiter deputetur; Et meritò, quia ob grauitatem criminis requiritur ſpecialis commiſſio, vt colligitur ex Tridentino *ſeſſ.*24. *cap.*6. *de reformat.* Ibi: *Ipſis Epiſcopis, & non eorum Vicariis ſit permiſſum*: Et docent ex communi Locat.*in Iudic. Inquiſit. ver. Epiſcopus,num.*6. Repertor. Inquiſ. *ver. cognoſcere verſ. ſed an Vicarius,*Decian. *num.*7. Farinac. *de hæreſi quæſt.* 186. *numer.*13. & 181. & Barboſ. *de poteſt. Epiſcop.* 3.*par.allegat.*54. *num.*85.

Eſſet tamen competens, quotieſcumque Epiſcopus conſtituens Vicarium expreſſit aliqua de iis, quæ ſpeciale mandatum exigunt poſteaque ſubdidit generalem huiuſmodi clauſulam, & omnia alia, quæ nos poſſimus, & ſpeciale mandatum exigunt; vide Doctores, quos ſequitur Locat. vbi *ſuprà*.

SECTIO XX.

An Iuriſdictio delegata generaliter Inquiſitori derogat Iuriſdictioni Epiſcopi?

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictio generaliter delegata Inquiſitori pro aliqua Diæceſi non derogat Iuriſdictioni Epiſcopi, quia vtrique inſolidum concessa eſt.*

2 *Limita ſi per ſpecialem commiſſionem Ordinariorum, vel Inquiſitorum, poteſtas reſtricta cenſeantur ad certas perſonas.*

3 *Exemptus citatus eodem tempore ab Epiſcopo, & Inquiſitore poteſt comparere coram eo, quem maluerit; ſed debet proteſtare de impotentia comparendi coram alio.*

4 *Citatus ab Epiſcopo tanquam habente Iuriſdictionem ordinariam, & ab Inquiſitore, qui eam habet delegatam, tenetur comparere coram Inquiſitore; quia gerit vices Summi Pontificis.*

5 *Iuriſdictio delegata ex cauſa delegationis eſt maior qualibet alia Iuriſdictione, contra nonnullos non improbabiliter contrarium ſentientes.*

6 *Textus* in cap. finali de Offic. delegat. & in l.1. de Offic. eius, *cui mandata eſt Iuriſdictio, videntur loqui de delegato, cui demandata eſt Iuriſdictio priuatiuè, non autem cumulatiuè cum Ordinario.*

7 *Commiſſarius electus ab Inquiſitore non præfertur Epiſcopo; ſecùs eſt; ſi ſit electus à Pontifice, licet ſit ſubdelegatus.*

8 *Inquiſitor ſuperior eſt Ordinario, & prævalet quoad citationem. Ita dic de Cõmiſſario electo à Papa.*

9 *Commiſſarius ſiue electus ſit à Pontifice, ſiue ab Inquiſitore, eſt ſuperior Ordinario, & eius citatio præferenda eſt citationi Epiſcopi.*

10 *Subdelegatus delegati Summi Pontificis gaudet iiſdem Priuilegiis, quibus ipſe delegatus, vbi nota, quod delegatus à Pontifice poteſt ſubdelegare; alias ſecùs.*

11 *Subdelegatus delegati Pontificis, cui conceſſa eſt Iuriſdictio priuatiuè quoad alios, habet eandem Iuriſdictionem.*

12 *Bartolus* in cit. l. Filius, & l.Vicarius *non loquitur in caſu de quo agitur.*

13 *Subſtitutus Iudicis Ordinarij deputatus ſine expreſſa Principis facultate, non gaudet priuilegiis & Immunitatibus ſubſtituentis; ſecùs ſi ex Principis priuilegio.*

14 *Ordinarij locorum in Regnis Hiſpaniarum non poſſunt cognoſcere cauſas ſancti Officij Inquiſitionis; quia integra Iuriſdictio eſt penes Inquiſitores, quibus tranſmittere debent proceſſus ab ipſis fabricatos.*

15 *Inquiſitores in Regnis, & Statibus Hiſpaniæ ſoli in rebus fidei formant proceſſum aduerſus Reum, ac proinde ſoli Reum citant, non autem Epiſcopi. Neque enim ibi permittantur promulgare edicta contra hæreticum.*

16 *Item in dictis Regnis ex recepta conſuetudine, & ex priuilegio Summi Pontificis Ordinarij non poſſunt ſeparatim ab Inquiſitoribus de cauſis hæreticalibus cognoſcere; ſed de huiuſmodi cauſis ſoli Inquiſitores cognoſcunt, & Epiſcopi per ſe, vel per Vicarios Inquiſitoribus aſſiſtunt.*

17 *Item neque poſſunt citare, capere, ſeu arreſtare, vel in carcerem includere Reos; ſed Teſtium depoſitiones, vel denunciationes, ſi apud ipſos aliquæ fiant,*

debent tranſmittere ad Inquiſitores, quibus in hac parte eſt conceſſa integra Iuriſdictio.

18 *Ordinarij ſi aliud circa hoc efficere aggrediantur, neque deſiſtant, certior fit in Hiſpania Inquiſitor generalis, qui ad eos ſcribit, vt deſiſtant, atque deinceps ſimile quid non efficiant, & ſi non pareant, Pontificem certiorem facit.*

19 *Ordinarij ſi qua repererint etiam in Regnis Hiſpaniæ, debent de iis efficere ſummariam Informationem, eamque tranſmittere ad Inquiſitores.*

20 *Ordinarij, ſi item expediat in dicta inquiſitione delinquentem circa cauſas fidei, ne diſpareat, vel fugiat, comprehendi, comprehendere illum poſſunt, quem tranſmittere debent ad Inquiſitores, vel illos certiores facere, vt illum ad ſuum carcerem adducant.*

21 *Simancha licet neget aſſertum Priuilegium Summi Pontificis, concedit tamen ibi ſic obſeruari ex Regis præſcripto, & ex conſuetudine.*

22 *Inquiſitorum Inquiſitionis Hiſpaniæ Iuriſdictio in ordine ad eorum Miniſtros eſt etiam priuatiua.*

23 *Inquiſitores Inquiſitionis Hiſpaniæ exercere poſſunt aliqua quæ ipſis competunt de Iure, & aliqua, quæ ipſis competunt de conſuetudine; quia ſicut Iuriſdictio poteſt acquiri priuilegio, ſic etiam acquiri poteſt conſuetudine; cum conſuetudo etiam tribuat Iuriſdictionem.*

1 SEquitur ſecundò, quod Iuriſdictio delegata generaliter Inquiſitori pro aliqua Diœceſi non derogat Iuriſdictioni Epiſcopi; quia conceſſa eſt vtrique inſolidum, ſeu (quemadmodum alij loquuntur) conceſſa eſt Inquiſitori non priuatiuè, ſed cumulatiuè ad Epiſcopum; Ita vt Epiſcopus Inquiſitor poſſit in hæreticum inquirere, vel ſimul vel diuiſim; *ex cap. per hoc §. verum de hæretic. in 6.* Ibi: *Concedimus, quod per Epiſcopos, & Inquiſitores de facto eodem inquiri valeat coniunctim, vel diuiſim*; Et ex Conſtitutione Vrbani IV. quæ incipit *licet ex omnibus* apud Peñam inter literas Apoſtolicas; quia, ſicuti dicebam, Iuriſdictio conceſſa Inquiſitori non tollit Iuriſdictionem de Iure communi Epiſcopo competentem, *ex D. cap. per hoc*, Ibi: *Per hoc, quod negotium hæreticæ prauitatis alicui, vel aliquibus ab Apoſtolica Sede generaliter in aliqua Prouincia, Ciuitate, vel Diœceſi delegatur Diœceſanis Epiſcopis, quin & ipſi auctoritate ordinaria, vel delegata ſi velint, in eodem procedere valeant nolumus denegare*; Et ex dicta Conſtitutione Vrbani IV. & docent Syluest. *verb. hæreticus §. 2. n. 10.* Royas *ſingul 28. n. 2.* Simanch. *de cathol. Inſtit. tit. 25. n. 4.* Gundiſaluus *de hæretic. q. 7. n. 9.* & alij, quos citat; & ſequitur Farinac. *tract. de hæreſi q. 186. num. 38.*

2 Excipe, ſi commiſſio reſtricta ſit ad certas perſonas, vel certas hæreſis cauſas; quia per talem ſpecialem commiſſionem Ordinariorum, & Inquiſitorum poteſtas reſtricta cenſetur; Gloſ. *in cap. per hoc ver. generaliter de hæretic. in 6.* & alij communiter Canoniſtæ ibidem, quos citat, & ſequitur Farinac. *citat. quæſtio. 186. numer. 59.*

An autem citatus ab Epiſcopo, & Inquiſitore eodem tempore, poſſit comparere coram eo, quem potiùs voluerit, omiſſa citatione alterius?

Reſpondetur: ſi Epiſcopus procedit ex delegatione (vt quia citatus eſt exemptus) tunc certum eſt, quod citatus comparere poſſit coram illo Iudice, quem maluerit; cùm comparere non poſſit ſimul coram vtroque; *par. 1. lib. 8. cap. 14. quæſt. 8.* Zecch. *par. 1. ſumm. tit. de fide rubr. de hæreſ. cap. 11. numer. 13.* & Farinac. *numer. 95.* Quamuis ne videatur mandatum alterius
3 contemnere; expedit (& ſi non teneatur) vt comparendo coram vno, coram altero proteſtetur impotentiam comparendi; Eymer. *3. par. director. quæſt. 5. num. 3.*

At ſi Epiſcopus, vel qui Epiſcopalem Iuriſdictio- 4
nem habet, procedit ex Iuriſdictione propria, ſcilicet in ſubditos, & ſibi Iure ordinario ſubiectos, tunc citatus comparere debet coram Inquiſitore, quia Inquiſitor, vtpotè delegatus Summi Pontificis, vicea Summi Pontificis gerit, & illum repræſentat: Quapropter ei obediendum eſt, tanquam Summo Pontifici præcipienti, poſthabito omni alio Iudice citante; ob quam rationem *in cap. finali de Offic. delegat.* dicitur Iuriſdictionem delegati in cauſa delegationis maiorem eſſe qualibet alia Iuriſdictione, *& in l. 1. ff. de Offic.* eius cui mandata eſt Iuriſdictio dicitur, eum, qui mandatam Iuriſdictionem ſuſcepit, propriam nihil habere, ſed eius, qui mandauit, Iuriſdictione vti. Atque ita docent cum Eymerico Peña *3. par. directorij quæſt. 5. num. 4. & 5. commentar. 54.* Simanch. *tit. 34. rubr. de modo procedend.* Paramus *de origine S. Inquiſit. lib. 3. quæſtio. 4. rubr. de form. & ordin. Iudic.* Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 18. quæſtio. 8.* & Farinac. *quæſt. 186. num. 87. & ſeqq.* Videatur etiam Zanard. *in director. Theolog. part. 2. cap. 6. quæſt. 13.* Vbi ait, quod ſi Epiſcopus, & Inquiſitor compatibilia ad inuicem præcipiant, v. g. quod Reus vno die, vel vna hora coram ſe compareat, & Inquiſitor altero die, vel altera hora, Reus teneatur vtrique obedire; Et ſi Epiſcopus primo die citans Reum, illum in cuſtodiam coniiciat, ſicque ille altero die ad Inquiſitorem non eat, Inquiſitor poſſit illum ab Epiſcopo repetere, & obtinere; tamen ſi priùs fuerit ab illo citatus; ſi verò præcipiant incompatibilia, v. g. quod Reus eadem hora coram vtroque compareat, vel quod à familia capiatur, altero iubente, quod non capiatur, debeat Inquiſitori (tanquam delegato, & maiori quoad hoc Epiſcopo) obedire.

Quamuis contrarium non improbabiliter ſentiant 5
alij, vt Molin. *de Iuſtitia tract. 5. diſp. 28. numero 17.* quod ſcilicet citatus poſſit adhuc comparere coram Iudice duobus ex prædictis quem maluerit; ex eo, quia Epiſcopus, & Inquiſitor quoad hoc pares ſunt in Iuriſdictione; cùm quilibet ex ipſis inſolidum, & independenter ab altero reum poſſit citare, & examinare, & cùm quando in proferenda ſententia iniunguntur, & diſcordant, neuter præualeat alteri, quæ ſigna ſunt
æqualis Iuriſdictionis. Neque obſtat Textus *in cit.* 6
cap. ſanè, & cit. l. 1. quia videntur loqui de delegato, cui demandata eſt Iuriſdictio priuatiuè reſpectu aliorum, non autem de delegato, cui cumulatiuè cum ordinario, & in ſubſidium illius conceditur Iuriſdictio. Quod adeò verum putat Io. Royas, vt cenſeat, Ordinario potiùs parendum eſſe; Alij verò cenſeant, dari locum præuentioni iuxtà Clem. 1. de hæreticis; ſicque etiam ſeruari *in Praxi.*

Sed, an ſuppoſito, quod Inquiſitor ſit Ordinario ſu- 7
perior, & ſic citatio eius ſit præferenda citationi iſtius, idem de Commiſſario dicendum ſit?

Reſpondetur ex communi ſententia Doctorum, quos citat, & ſequitur Peña *3. par. directorij quæſtio. 5. comment. 54.* Azor. *par. 1. lib. 8. cap. 18. quæſtio. 8.* & Farinac. *quæſtio. 186. numero 91.* diſtiguendo: Vel loquimur de Commiſſario electo ab Inquiſitore, vel de Commiſſario electo à Pontifice. Prior Commiſſarius non præfertur ex doctrina Bartoli *in l. Vicarius, & l. filius ff. de legation.* vbi Vicerector conſtitutus à Rectore non gaudet priuilegiis, & Immunitatibus Rectoris. Poſterior autem præfertur, etiamſi tunc ſubdelegatus ſit; quia à Principe eſt ſubdelegatus, & ſic eandem cum delegato prærogatiuam habet *ex l. vltima Cod.* vt dignitatum ordo ſeruetur *lib. 12. & l. ſuggerente Cod. de Offic. eius*, qui vicem alicuius Iudicis obtinet, & tradit Abbas, & Decius in *citat. cap.*
ſanè: Quapropter ſicut ipſe Inquiſitor ſuperior eſt Or- 8
dinario, & præualet eius citatio; ſic Commiſſarius à Pontifice electus ſuperior etiam eſſe debet, & eius citatio præualere.

His

Digitized by Google

9 His tamen non obſtantibus, probabile etiam mihi
videtur, quod in vniuerſum Commiſſarius ſiue electus
ſit à Pontifice, ſiue ab Inquiſitore, ſuperior ſit Ordina-
10 rio, & eius citatio præferenda citationi Epiſcopi. Mo-
ueor; quia ſubdelegatus delegati Pontificis Pontificem
repræſentat, & vices eius gerit, ſicut & ipſe delegatus;
11 & ſic eiſdẽ priuilegiis gaudet, quibus delegatus. Quod
inde probatur; quia ſi priuatiuè in aliquo caſu delega-
to conceſſa ſit Iuriſdictio, & ſi alterum ſubſtituat,
ſubſtitutus procedere poterit eum iuriſdictione priua-
12 tiua aliorum, ac poterat ipſe ſubſtituens, & ſic ſicut
ipſe ſubſtituens, eſt ſuperior, ſic etiam ſubſti-
tutus.

13 Ad illud ex doctrina Bartoli *in citata l. filius & l.
Vicarius*; Reſpondeo, non obſtare; quia loquitur in
caſu longè diuerſo. Interim fateor, quod ſi iudex or-
dinarius eligat ſubſtitutum extrà caſum neceſſitatis,
ratione morbi, vel abſentiæ, &c. & ſine expreſſa Prin-
cipis facultate, ſubſtitutus non gaudeat Priuilegiis, &
Immunitatibus ſubſtituentis. At ſi ex priuilegio Prin-
cipis, vt eſt in caſu noſtro, eligat ſubſtitutum, vt loco
ipſius cauſas cognoſcat, & decidat, ſentio probabile,
quod iiſdem Priuilegiis, & Immunitatibus gaudeat
ſubſtitutus. Atque ita docet Molina *de Iuſtitia tract. 5.
diſp. 28. num. 17.* & complures alij, quos citat, & ſequi-
tur Maranta *de ordin. Iudic. par. 4. dist. 5. num. 17. &
ſeqq.* & ipſemet Bartol. *in l. nec quidquam § vbi decre-
tum num. 6. & l. obſeruare num. 3. & 5. ff. de Offic. Pro-
conſulis.*

14 Quamuis hodie in Regnis, & Statibus Inquiſitionis
Hiſpaniæ hæc quæſtio locum non habeat; Quia ibi
15 (ſicuti mox infrà dicam) ſoli Inquiſitores in rebus fi-
dei formant Proceſſum aduerſus Reum, ac proinde
ſoli Inquiſitores ſunt, qui Reum citant, non autem
Epiſcopi; quod inde confirmatur; quia Epiſcopi ibi
non permittuntur contra hæreticum edicta promulga-
re; Ergò multò minùs ibi permittentur eum, vt coram
ipſis cõpareat, citare; vide Doctores, quos infrà citabo;
Videatur etiam Souſa *in Aphoriſmis Inquiſit. lib. 1. cap.
2. num. 15.* Vbi inquit, quod ſi Epiſcopus procedat au-
ctoritate delegata, & citet pro tempore incompatibili
ſimul cum Inquiſitore, poſſit citatus eligere coram
quo comparere velit ſecundùm Iuris vigorem; In re-
gno tamen Luſitaniæ probabilius ſit, quod debeat ſe
præſentare Inquiſitori.

16 In Regnis igitur, & Statibus Inquiſitionis Hiſpaniæ
hæc quæſtio locum non habet; quia ex recepta con-
ſuetudine, quin (vt alij ſentiunt) ex priuilegio Summi
Pontificis non poſſunt Ordinarij, ſeparatim ab Inqui-
ſitoribus, de cauſis hæreticalibus cognoſcere, ſed de
huiuſmodi cauſis ſoli Inquiſitores cognoſcunt, & Epiſ-
copi per Vicarios Inquiſitoribus aſſiſtunt; ſicque non
17 poſſunt Ordinarij citare, capere, ſeu arreſtare,
vel in carcerem includere Reos, ſed Teſtium depoſi-
tiones, vel denunciationes, ſi apud ipſos aliquæ fiant,
debent tranſmittere ad Inquiſitores, quibus in hac par-
te conceſſa integra Iuriſdictio, & Ordinariis ſublata;
Molin. *tom. 5. tract. 5. de Iuſtit. diſp. 28. num. 12. & 13.*
(quatenus ait, in Hiſpaniis eſſe receptum, vt ſoli Inqui-
ſitores contrà Reos circa fidei negotium Proceſſus for-
ment, & ipſi ſoli contrà delinquentes procedant, vtque
Rei iuſſu Inquiſitorum comprehendantur, & in ſolo
18 Inquiſitorum carcere detineantur. Quod ſi Ordinarij
aliud circa hoc efficere aggrediantur, nec deſiſtant, cer-
tior fit Inquiſitor Generalis, qui ad eos ſcribit, vt de-
ſiſtant, vtque deinceps ſimile quid non efficiant; quia
fidei negotio id non expedit. Et ſi non parerent, Inqui-
ſitor Generalis Pontificem certiorem faciet; Quin ne-
que Ordinariis permittitur, vt proferant edicta, quæ
ad negotium fidei pertinent; quia expedit, huiuſmodi
denunciationes fieri à ſolis Inquiſitoribus, & Commiſ-
ſariis ab ipſis deputatis propter eamdem rationem. Ad-
ditque, in eiſdem Hiſpaniis eſſe literas Apoſtolicas,
quibus præcipitur, vt prædicta Epiſcopi, & alij Ordi-
narij Inquiſitoribus relinquant, & in iis ſe non intro-
mittant; ſi quæ verò Ordinarij repererint, debeant de 19
iis efficere ſummariam Informationem, eamque tranſ-
mittere ad Inquiſitores; ſi item expediat, delinquen- 20
tem circa cauſas fidei, ne diſpareat, vel fugiat, compræ-
hendi, comprehendere illum Ordinarij poſſint, ſed
tranſmittere debeant ad inquiſitores, vel illos certio-
res facere, vt illum ad ſuum carcerem adducant)
Param. *de origin. Inquiſitor. 10. num. 97.* Rodericus
Acuna *q. 2. de Confeſſar. ſollicitan. num. 1. 10.* Valerus
*in differentiis vtriuſque fori verb. hæreſis different. 3.
numer. 1.* Peña *in director par. 3. quæſt. 52. commentar.
101.* Barbol. *in collectan tom. 3 lib. 5. tit. 2. cap. 17.
num. 3.* Souſa *in Aphoriſm. Inquiſit. lib. 2. num. 11.*
Et ex parte Simanch. *de cathol. Inſtitut. titul. 25. num. 5.
& 6.* & Azor. *lib. 8. Inſtit. moral cap. 18. quæſt. 8.* Quate- 21
nùs (licèt negent Priuilegium Summi Pontificis) con-
cedunt tamen, ibi ſic obſeruari ex præſcripto Regis,
& ex conſuetudine. Videri etiam poſuerunt Ric-
cius *par. 3. deciſ. 279. num. 1.* Bobadilla *in Politica
tom. 1. lib. 2. cap. 17. num. 72.* & Portocarrer. *in cit.
allegat. de Iuriſd. Inquiſit. num. 49.* Vbi ſubdit, quod 22
Iuriſdictio Inquiſitorum Inquiſitionis Hiſpaniæ in
ordine ad eorum Miniſtros ſit etiam priuatiua.

Ex dictis ſequitur, quod prædicti inquiſitores Inquiſi- 23
tionis Hiſpaniæ exercere poſſint aliqua, quæ ipſis
competunt de Iure, & aliqua, quæ ipſis competunt
de conſuetudine; quia, ſicuti Iuriſdictio poteſt acquiri
priuilegio, ſic etiam acquiri poteſt conſuetudine; cùm
conſuetudo etiam tribuat Iuriſdictionem, & docet
Molina cit. *diſput. 28. num. 14.* (vbi propterea ait:
*neque iam nunc Ordinarij audirentur, ſi aliud vellent con-
ſuetudine) in his Regnis tribuente Iuriſdictionem Tri-
bunali Inquiſitionis circa hæc, & circa alia rationabi-
lia, vſu & conſuetudine recepta)* Decian. *lib. 4. cap. 27.
num. 6.* Surd. *conſil. 465. num. 4* Gratian. *diſcept. forenſ.
cap. 184. n. 25.* Sayr. *de cenſur. lib. 19. cap 6. n. 31.* Natta
conſil. 98. num. 4. Ambroſin. *de Immunit. cap. 14 num. 1.*
Menoch. *conſ. 112. num. 65. vol. 2.* & alij, quos ſequi-
tur Portocarrer. *in eadem allegat. pro Iuriſdict. Inquiſit.
num. 24. & 25.* Præſertim quia talem opinionem con-
firmat Philippus II. in quadam Epiſtola apud dictum
Portocarretum *num. 13.* & Philippus III. in quadam
Epiſtola directa ad omnes Proreges anno 1603. apud
eumdem Portocarretum *num. 20. 24. 29. & 43.* Et ean-
dem opinionem confirmat etiam Paulus III. in qua-
dam Bulla apud Souſam *in Aphoriſm. inquiſit. lib. 4.
cap. 3. num. 5.*

APPENDIX.

Ad ea, quæ ſuprà dicebantur.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus attento Iure communi quatuor per ſe poteſt ſine Inquiſitore, & è contra Inquiſitor ſine Epiſcopo, ſcilicet inquirere, citare, arreſtare, ſeu capere, ac tutæ cuſtodiæ Reum mancipare.*

2 *Epiſcopus ſine Inquiſitore, & è contra, tria non poteſt, ſcilicet torquere, ſententiare, & ad carcerem arctum Reum condemnare; Quod ſi ſecùs præſumptum fuerit, nullum ſit, & irritum ipſo Iure.*

3 *Limita quoad ſententiam locum non habere, quod certus non poſſit ſine altero in ſententia abſolutoria, ſed tantum in condemnatoria.*

4 *Limita 2. vt locum non habeat quoad ſententiam condemnatori, nedum quoad Torturam, ſi Epiſcopus à Diœceſi abſens ſit, vel reperiri non poſſit, vel intra octo dies cum Inquiſitore conuenire voluerit.*

5 *Epiſcopus poteſt abſque Inquiſitoris interuentu terminare cauſas ſuperſtitionum, Incantationum, veneficiorum, librorum prohibitorum, & blaſphemiarum, ſi hæreſim manifeſtè non ſapiant.*

6 *Inquiſitor ſolus è contra poteſt ſine Epiſcopo procedere in cauſis Lamiarum ex vi Conſtitutionis Alexandri VI. quamuis Inquiſitio Hiſpanica ſeruet, vt in cauſis hæreticorum.*

1 ATtento tamen Iure communi, quatuor per ſe poteſt Epiſcopus ſine Inquiſitore, & è contra Inquiſitor ſine Epiſcopo, ſcilicet inquirere, citare, arreſtare, ſeu capere, ac tutæ cuſtodiæ Reum municipa-
2 re; Tria verò non poteſt vnus ſine altero, ſcilicet torquere, ſententiare, & ad carcerem arctum (qui magis ad pœnam, quàm ad cuſtodiam videatur) Reum condemnare; ſicuti patet *ex Clement. Multorum in princ. de hæretic.* Vbi ſic habetur, & paulò poſt ibi: *Vt negotium Inquiſitionis huiuſmodi eo proſperetur felicius, quo deinceps eiuſdem labis indago ſolemnius, diligentius, & cautius peragetur, ipſum tàm per Diœceſanos Epiſcopos, quàm per Inquiſitores à Sede Apoſtolica deputatos (omni carnali amore, odio, vel timore, ac cuiuſlibet commodi temporalis affectione ſemotis) decernimus exerceri; ſic quod quilibet de prædictis ſine alio citare poſſit, & arreſtare, ſeu capere, ac tutæ cuſtodiæ mancipare, ponendo etiam in compedibus, vel manicis ferreis, ſi ei viſum fuerit faciendum, ſuper quo ipſius conſcientiam oneramus, nec non inquirere contra illos, de quibus pro huiuſmodi negotio ſecundùm Deum, & Iuſtitiam viderit expedire, Reos tamen tradere carceri arcto, qui magis ad pœnam, quàm ad cuſtodiam videatur, vel tormentis exponere illos, aut ad ſententiam procedere contra eos Epiſcopus ſine Inquiſitore, aut Inquiſitor ſine Epiſcopo Diœceſano, aut eius Officiali, vel Epiſcopali Sede Vacante Capituli ſuper hoc delegato, ſi ſui ad inuicem copiam habere valeant, intrà octo dierum ſpatium, poſtquam ſe inuicem exquiſierint, non valebit; Et ſi ſecus præſumptum fuerit, nullum ſit, & irritum ipſo Iure*; Et quidem, quod vnus ſine altero procedere ad ſententiam non poſſit etiam ante iſtam Clementinam cautum erat *in cap. Per hoc de hæretic. in 6.* Ibi: *Et niſi hoc caſu Inquiſitores in ſententiæ prolatione Diœceſanis, vel è contra duxerint deferendum, per vtroſque ſimul ſententia proferatur*; Et habetur in Conſtitutione Vrbani IV. quæ incipit *licet ex omnibus* apud Peñam inter literas Apoſtolicas, & docent Roſella *verb. Hæreticus n 49.* Syluest. *eodem verb. hæreticus 2. n. 10.* Clarus *in Pract. crimin. §. hæreſis n. 5. Director. Inquiſitor. par. 3. q 47. n. 1.* & Peña *ibidem commentar. 96.* Petr. Greg. *ſyntagm. Iur lib. 33. cap. 7 n 5.* & Simanch. *de catholic. Inſtitut. tit. 34. n. 22. 37. & 38.* Qui rectè ſubdunt, quod *in dicta Clement. 1. §. propter de hæreticis ſubdatur*, quod prædicta ſic ſeruanda ſint, vt ſi ſecùs quid præſumptum fuerit, nullum ſit, & irritum ipſo Iure.

3 Limita ex non improbabili ſententia nonnullorum (ſcilicet quod Epiſcopus non poſſit ſine Inquiſitore, vel è contra Inquiſitor ſine Epiſcopo ferre ſententiam) vt locum non habeat in ſententia abſolutoria, ſed tantùm in condemnatoria; quia ſententiam abſolutoriam, inquiunt ipſi, poteſt vnus ferre ſine altero, moti ex eo, quia, quod feratur ſententia ſimul ab Epiſcopo, & Inquiſitore, eſt in fauorem Rei (ad vitandam ſcilicet eius grauamen in ſententia) quæ ratio finalis omninò ceſſat, quando ſententia eſt abſolutoria. Vide tamen, quæ dicam *infrà ſect. 28.*

4 Limita 2. vt locum non habeat etiam quoad ſententiam condemnatoriam, nedùm quoad torturam, &c. (ſi ſcilicet Epiſcopus à Diœceſi abſens ſit, vel reperiri non poſſit, vel intra octo dies cum Inquiſitore conuenire noluerit; vt habetur *in Clementina 1. de hæretic.* Et tradunt Eymeric. *par. 3. directory q. 49.* Vbi etiam Peña, Souſa *in Aphoriſmis Inquiſit. lib. 1. cap. 3. num. 8. & 10.* & Carena *de Offic. Inquiſit. part. 1. tit. 4. §. 2. num. 15.* Quia propter abſentiam vnius Iudicis non debet impediri curſus cauſarum huius Tribunalis, in quo cum ſumma æquitate proceditur, vt proptereà, ſiue vnus tantùm compilet proceſſum, ſiue diuiſim procedant, compilato proceſſu, priuſquam ad torturam, vel ſententiam deueniant, inuicem debeant communicare, & vnus alterum requirere in ordine ad procedendum, & expectare iuxtà terminum à Iure præfixum. Vide etiam, quæ dicam infrà *ſect. 30.*

Cæterùm poteſt Epiſcopus abſque interuentu Inquiſitoris terminare cauſas ſuperſtitionum, Incantationum, Veneficiorum, Librorum prohibitorum, & blaſphemiarum, ſi hæreſim manifeſtè non ſapiant, ex Textu *in cap. accuſatus de hæretic. in 6.* & docet Abbas *in cap. 1. de ſortileg. n 4. verſ. Et aduerte*, & teſte Franciſco Leo *in Theſauro for. Eccleſiaſt. tit. de ſortileg.* declarauit Sacra generalis Congregatio Romanæ, & vniuerſalis Inquiſitionis die 2. Decembris Anno 1602. Vide tamen, quæ dicam infrà *ſect. 70.* ex Bulla Sixti V. contra ſortilegos in fauorem Inquiſitorum prolatam. 5

Et è contra poteſt Inquiſitor ſolus ſine Epiſcopo procedere in cauſis Lamiarum ex vi Conſtitutionis Alexandri VI. quæ incipit *cùm acceperimus* apud Peñam inter literas Apoſtolicas, & notat idem Peña *in Addition. ad Lucernam Inquiſit. tract. de ſtrygib. verſ. quod ſi quæras*, & Carena *in Offic. Inquiſit. par. 2. tit. 12. § 19. n. 170.* Quamuis (vt dicam infrà *dubit. 206. ſect. 7.*) tutius, & decentius ſit oppoſitum; & Inquiſitio Hiſpanica ſeruet, vt in cauſis hæreticorum. 6

SECTIO XXI.

An Inquiſitor, & Epiſcopus procedentes diuiſim teneantur ad inuicem ſibi communicare Proceſſus.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitor & Epiſcopus procedentes diuiſim, formando diuerſum, & diſtinctum Proceſſum, tenentur ad inuicem ſibi ipſos communicare.*

2 *Communicatio Proceſſus fieri debet, non ſolùm in fine litis, ſed etiam quando vnus non poteſt commodè procedere, niſi viſo proceſſu, & viſis actis alterius, & poſtulat ſibi præberi.*

3 *Epiſcopus non poteſt procedere ad Torturam Rei ſine Inquiſitore, ſecus fortaſſe ad torturam Teſtis, & è contra.*

4 *Communicatio Proceſſuum facienda eſt, ne imprudenter procedant non viſis indiciis, & probationibus ad torturam.*

5 *Communicatio Proceſſuum in caſibus prædictis ceſſat hodie in Regnis Hiſpaniarum.*

SEquitur 3. quod Inquiſitor, & Epiſcopus procedentes diuiſim, diuerſum ſcilicet, & diſtinctum formando Proceſſum, teneantur ad inuicem ſibi communicare Proceſſus, vt ſic veritas clariùs eluceſcat, & ſententia ſine errore proferatur; iuxtà citatum Textum *in cap. per hoc*: Quæ tamen communicatio facienda eſt non ſolùm in fine litis, quando nihil ſupereſt faciendum, niſi ſententiam definitiuam proferre, ſed etiam quando vnus non poteſt commodè procedere, niſi viſo proceſſu, & viſis actis alterius, & poſtulat ſibi præberi; In quo caſu tamen ſemel tantùm, ne fraudi locus detur, in toto negotio copia dari debet iuxtà Textum *in extrauag. 1. de hæretic.* inter communes. Vnde cùm ad torturam Rei (quamuis non ſic fortaſſe ad torturam Teſtis, & docent Peña, Farinacius, Molina, & Decianus in locis mox infrà citandis Inquiſitor ſine Epiſcopo, & è contra, procedere non poſſit) communicatio proceſſuum facienda eſt, ne imprudenter procedant, non viſis indiciis, & probationibus ad torturam; Peña 1 2 3 4

3. par.

Digitized by Google

3. *part. d. rect. quæſt.* 53. *comment.* 102. Farinac. *de hæreſ. quæſtione* 186. *numero* 86. Molina *de Iuſtitia tract.* 5. *diſp.* 28. *num.* 11. Decian. *tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 21. *n.* 23. Locatus *verb. Tortura, n.* 9. Campeg. *in Addit. ad Zanch. tract. de hæretic. cap.* 8. *lit. F. ver. Proceſſum*, Repertor. Inquiſit. *ver. communicare*, §. *ſed quomodò*. Videri etiam poterunt, quæ dicebam *ſect.* 5.

5 Quamuis hodie in Regnis, & ſtatibus Inquiſitionis Hiſpaniæ etiam hæc communicatio Proceſſuum ceſſet; cùm ibi ſolùm Inquiſitores proceſſus faciant, & illis factis, Ordinarios vocent, quibus eos oſtendunt, & ex iis ſententiam ſimul cum Inquiſitoribus Ordinarij proferunt; Peña *q.* 52. *comment.* 101. & Molina *diſp.* 28. *n.* 14. *in fine.*

SECTIO XXII.

An poſſit Inquiſitor ſine Ordinario, vel è contra, tradere Reum carceri?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitor ſine Ordinario, & ordinarius ſine Inquiſitore, etiamſi ſeparatim procedant non poſſunt tradere Reum carceri duro, qui magis ad pœnam, quam ad cuſtodiam reputetur.*

2 *Reus Sancti Officij, qui exiſtens in vno carcere, poteſt communicare cum aliis, poteſt cuſtodiri duriori carcere.*

1 SEquitur ſecundò, quod non poſſit Inquiſitor ſine Ordinario, neque Ordinarius ſine Inquiſitore, etiamſi ſeparatim procedant, tradere Reum carceri duro, qui magis ad pœnam, quàm ad cuſtodiam videatur, *cit. Clement.* 1.

2 Hinc tamen non auferas, quod Reus incluſus in carcere ſecuro à fuga, expoſitus tamen aliorum communicationi, non poſſit in alium durum, & ſtrictum carcerem mutari; quia tunc ad pœnam, ſed ad rationabilem, & debitam cuſtodiam mutatur; Molina *cit. diſput.* 28. *n.* 13. *verſ. mihi verò*, & alij, quos citat, & ſequitur Farinac. *q.* 186. *n.* 75.

SECTIO XXIII.

An poſſit Inquiſitor ſine Ordinario, vel è contrà, Reum tormentis ſubiicere, vel condemnare?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitor non poteſt ſine Ordinario, vel eius Officiali, vel delegato Capituli ſede vacante, & è contra, Reum tormentis ſubiicere, vel condemnare.*

2 *Confeſſio Rei facta in tormentis ei inflictis ab Inquiſitore ſine licentia Ordinarij, & è contra, licèt ratificata, non nocet confitenti.*

1 SEquitur quintò, quod neque poſſit Inquiſitor ſine Ordinario, vel eius Officiali, vel Epiſcopali ſede vacante, Capituli ſuper hoc delegato, aut è contra, Reum tormentis ſubiicere, vel condemnare: Ita vt ſi ſecùs fiat, ſit irritum ipſo Iure, *cit. Clem.* 1. Vnde fit, quod ſi Reus in huiuſmodi tormentis confiteatur, confeſſio ſic facta, etiam fuerit ratificata, illi non noceat, vtpotè contra Iuris ordinem extorta; ſic Doctores, quos citat, & ſequitur Farinac. *n.* 71. *& ſeq.*

SECTIO XXIV.

An poſſit Inquiſitor ſine Epiſcopi conſenſu, vel eo abſente, ſine conſenſu Vicarij, Reum hæreticum beneficiis, vel dignitatibus Eccleſiaſticis ante hæreſim obtentis priuare?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitor ſine Epiſcopi conſenſu, vel eo abſente, ſine conſenſu Vicarij, & è contra, non poteſt priuare Reum hæreticum beneficiis, vel dignitatibus Eccleſiaſticis ante hæreſim obtentis.*

2 *Limitatur à nonnullis non procedere, ſi dignitates ſint ſæculares.*

3 *Ampliatur etiam vt requiratur conſenſus Epiſcopi, vel è contra, licet dignitates ſint ſæculares.*

SEquitur ſextò, quod neque poſſit Inquiſitor ſine Epiſcopi conſenſu, vel eo abſente, ſine conſenſu Vicarij, &c. Reum hæreticum beneficiis, vel dignitatibus Eccleſiaſticis antè hæreſim obtentis priuare; quia id facere, eſſet quædam hæretici condemnatio, & pœnæ impoſitio, quæ ab Inquiſitore ſolo fieri non poteſt; *cit. Clem.* 1. *& cap. vt commiſſi de hæretic. in* 6. Ibi: *Priuandi præterea vel priuatos nunciandi dignitatibus, aut aliis beneficiis Eccleſiaſticis, de Diœceſanorum, vel eis abſentibus, Vicariorum ſuorum conſilio*: Et docent ibi Gloſſa, & Doctores communiter, quos citat, & ſequitur Farinac. *num.* 77. Simanch. *tit.* 46. *rubr. de pœnis n.* 71. & Sanchez *cap.* 18. *num.* 6. Hinc referunt Gloſſa *in cit. cap. Vt commiſſi*, *Archidiacon. n.* 4. Decian. *cap.* 21. *n.* 15. & Farinac. *num.* 78. Si dignitates ſæculares ſint, nullum eſſe neceſſarium Epiſcopi, vel eius Vicarij conſilium. At id verum eſſe arbitror ex vi, & diſpoſitione, *cit. cap. Vt commiſſi*, vbi ſolum conſilium, non item conſenſus videtur requiſitus, non item ex vi, & diſpoſitione *cit. Clement.* 1 *& cit. cap. Per hoc de hæretic. in* 6. Vbi ad quamlibet hæretici priuationem ab Inquiſitore faciendam non ſolùm conſilium, ſed conſenſus Epiſcopi requiritur; cùm ibi expreſsè caueatur, ne contra hæreticum, niſi Epiſcopo requiſito, ſententia proferatur. 1 2 3

SECTIO XXV.

An poſſit Inquiſitor ſine Epiſcopo, vel è contra, ſuſpectum vehementer de hæreſi cogere abiurare?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitor attento Iure communi non poteſt ſine Epiſcopo, & è contra ſuſpectum vehementer de hæreſi cogere abiurare.*

2 *Abiuratio eſt ignominioſa Reo, & eius conſanguineis illumque reddit obnoxium morti, ſi in crimen abiuratum incidat.*

3 *Abiuratio cenſetur grauiſſima pœna.*

4 *Abiuratio non eſt contra Reum, quatenus purgat ſuſpicionem; eſt tamen contra Reum, quatenus reddit illum infamem, & relapſi pœnæ ſubiectum.*

5 *Tortura non eſt contra Reum, quatenus purgat indicium, eſt tamen contra ipſum, quatenus infert dolorem.*

6 *In Regnis Hiſpaniarum Ius commune non habet locum, & eſt correctum, quoad hoc, per contrariam conſuetudinem.*

1 SEquitur ſeptimò, quod attento Iure communi, neque poſſit Inquiſitor ſine Epiſcopo, vel è contra Epiſcopus ſine Inquiſitore ſuſpectum vehementer de hæreſi cogere abiurare; quia cum hæc abiuratio ſit ignominioſa Reo, & eius conſanguineis,
2 illumque reddat obnoxium morti, ſi in crimen abiuratum incidat, cenſetur grauiſſima pœna (quam
3 proptereà Reus conatur euitare magis, quàm torturam,) At ad pœnam condemnare Reum non poteſt Inquiſitor ſine Epiſcopo, nec è contra, vt patet ex
4 dictis ſuprà, ergo &c. Tum quia eſto, Abiuratio non ſit contra Reum, qua parte per illam purgat ſuſpicionem, eſt tamen contra Reum, quia parte reddit illum infa-
5 mem, & relapſi pœnæ ſubiectum; ſicut Tortura, licèt non ſit contra Reum, qua parte per illam purgat indicia, eſt tamen contra Reum, qua illi parte infert dolorem, & tamen ad Torturam Reum condemnare non poteſt Inquiſitor ſine Epiſcopo, nec è contra Epiſco-
6 pus ſine Inquiſitore. Ergo ſic eſt. Atque ita ex probabiliori & magis in vſu recepta ſententia docet Molina *de Iuſtitia tract.5. diſput. 28. n. 16.* Azor. *part. 1. lib.8. cap.18. q.16.* Paramus *lib.3 q.4 rubr. de expedit. proceſſus in cauſis fidei, n. 2.* & multi alij, quos citat & ſequitur Farinac. *q. 186. n.79.* & Peña *in 3 par. directory de 2. modo terminandi proceſſum fidei n.144. & q.48. comment. 97. verſ. An autem* & alij contra Campegium *in Add. ad Zanch. tract. de hæret. cap.8. lit. L verſ definitiuam,* (cuius tamen opinionem in puncto Iuris probabiliorem vocat Peña *in locis ſuprà cit.* (Videatur etiam Souſa *in Aphoriſm. Inquiſ. lib. 1. cap.3. n.5.* Vbi ait, eſſe vſu receptum, quod Inquiſitor imponat abiurationem, & purgationem ſine Epiſcopo; quod ſi alicubi ſit talis conſuetudo legitimè præſcripta, ego quidem illam non damnatem.

6 Dixi, *attento Iure communi*; quia in Regnis, & Statibus Inquiſitionis Hiſpanicæ certum eſt, id non poſſe fieri, nedum non eſſe vſu receptum, ſed Ordinarium ab Inquiſitore vocandum eſſe, vt patet ex dictis ſuprà. Vide tamen, quæ dicebam ſuprà *dubit.47. Petitione 5.*

SECTIO XXVI.

An poſſit Inquiſitor ſine Epiſcopo, vel è contra, indicere hæretico pœnitenti abiurationem?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitor ſine Epiſcopo, & è contra, non poteſt hæretico pœnitenti indicere abiurationem; quia ſi reincidat, eſt grauiſſima pœna.*

2 *Captus à Mauris Profeſſus Mahometanam ſectam, poſtea aufugiens, ſi ſponte ad Tribunal Sancti Officij accedat, & manifeſtando delictum petat abſolutionem, poteſt ab Inquiſitore ſine Ordinario reconciliari, quod tamen non probatur rationibus ab Auctore in contrarium allegatis.*

1 SEquitur octauò, quod à fortiori neque poſſit Inquiſitor ſine Epiſcopo, vel eius delegato, eſt, nec è contrà, indicere hæretico pœnitenti abiurationem; quia cum hæc Abiuratio indicatur per ſententiam, qua declaratur Reus fuiſſe hæreticus, & ex vi illius omnia bona confiſcentur, & morti ſubiectus reddatur, ſi reincidat, eſt grauiſſima pœna, ad quam ex dictis non poteſt Inquiſitor ſine Ordinario, nec Ordinarius ſine Inquiſitore Reum condemnare.

2 Excipit Molina *cit. diſput. 28. n.16.* ſi quis captus à Mauris Mahometanam ſectam Profeſſus fuerit, & poſtea aufugiens, ſponte ad Tribunal Sancti Officij accedat, delictum ſuum manifeſtans, & pœnitentiam petens: Hunc enim, ait, poſſe ab Inquiſitore ſine Ordinario reconciliari; quia ſecreto reconciliatur, & hæreſes abiurat: Tum quia nulla eſt dubitatio, quin talis ad reconciliationem ſit admittendus; quæ videtur eſſe cauſa, ob quam præſentia Ordinarij non expoſtuletur. Sed exceptio mihi non probatur; quia talis abiurans, etiam ſi non coram Populo, ſed ſolùm in Tribunali abiuret, ſubditur pœnæ mortis, ſi reincidat, & declaratur excommunicationem contraxiſſe, eiuſque bona Fiſco eſſe addicta, quæ grauiſſima pœna eſt, & ſic non eſt cur ab Inquiſitore, vel ab Epiſcopo ſolùm imponi poſſit, contrà textum *in cit. Clement. 1. & cit. cap. Per hoc*; Neque valet dici, nullam dubitationem eſſe, quin talis ad reconciliationem ſit admittendus; quin etiam nulla dubitatio eſt, quin pœnitens hæreticus publicus ad reconciliationem admittendus ſit, & tamen hinc non ſequitur, quod is ſine Ordinario ab Inquiſitore, vel è contrà ad reconciliationem admitti poſſit. Vide tamen, quæ dicebam ſuprà *dubit 47. petitione 5.*

SECTIO XXVII.

An ſi de facto Inquiſitor ſine Epiſcopo, vel è contra, Reum ad abiurationem coëgerit, ſic abiurans maneat ſubiectus pœnæ relapſi?

SVMMARIVM.

1 *Abiurans de facto de mandato Inquiſitoris ſine Epiſcopo, & è contrà, non manet ſubiectus pœnæ relapſi.*

2 *Ad quod irritum, & inane eſt, nullum praſtat effectum.*

3 *Abiurationi legitimæ effectus eſt pœna relapſi.*

4 *Opinio Peñæ reiicitur.*

SEquitur nonò, quod ſi de facto (remota ſcilicet con- 1
ſuetudine legitimè præſcripta in contrarium) Inquiſitor ſine Epiſcopo, vel è contra Epiſcopus ſine Inquiſitore, Reum ad abiurationem coëgerit, ſic abiurans non maneat ſubiectus pœnæ relapſi; *cit. Clement. 1. de hæretic. §. Porro*; Vbi poſtquam Pontifex dixerat, non poſſe Inquiſitorem ſine Epiſcopo, vel è contrà, ad ſententiam contrà Reos procedere, ſubdit: *non valebit, & ſi ſecus præſumptum fuerit, irritum ſit, & inane*: At quod 2
irritum, & inane eſt, nullum præſtat effectum; ergo talis Abiurationis ſententia Reum obnoxium pœnæ relapſi non ſubdit, qui eſt effectus legitimæ Abiurationis. 3
Quare non placet, quod in contrarium docet Peña 3. 4
part. direct. q.47. comment.97. verſ. Rurſus dico, non debere ſcilicet id fieri, vtpote Iure prohibitum; Valere tamen, ſi fiat, aſſerendo eſſe de genere eorum, quæ tenent, licèt fieri prohibeamur; Neque placet, quod in contrarium quoad vltimam partem docet Zanard. *in director. Theolog. par. 2. cap.6. quæſit. 15. non poſſe ſcilicet Inquiſitorem ſine Epiſcopo indicere abiurationem, vel è contra; quia abiuratio pœna quadam eſt, & condemnatio: Ad condemnandum autem vterque requiritur. ſicque puto, eſſe vſu receptum apud Inquiſitores, & Epiſcopos, quod ſi tamen abiuratio coram vno illorum tantùm facta fuerit, tenet, neque eſt repetenda; quia expreſsè non eſt aliud ſancitum*; ſic ille. Non placet, inquam, quod in contrarium docet iſte Author quoad vltimam partem, quod ſcilicet abiuratio, ſi coram vno illorum tantùm facta fuerit, teneat, neque ſit repetenda, quia expreſsè non eſt aliud ſancitum *in dicta Clemente. 1. de hæretic. §. Porro*, per illa verba: *Non valebis, & ſi ſecus præſumptum fuerit, irritum ſit, & inane*, ſicuti dicebam. Videatur etiam præter Peñam, & Zanardum, Farinacius *de hæretic. quæſt. 186. numero 79.*

At

At de abiuratione videantur, quæ dicebam ſuprà *dubit.171.per totam.*

SECTIO XXVIII.

An poſſit Inquiſitor ſine Ordinario, vel è contra, Reum abſoluere?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitor ſine Ordinario, & è contra, non poteſt Reum abſoluere, ſiue per ſententiam diffinitiuam, ſiue interlocutoriam diffinitiuæ ſententiæ vim habentem.*

2 *Inquiſitor antequam ſententiam proferat contra Reum, debet Epiſcopum requirere,& inter ſe communicare proceſſus,& examinare,vtrum Reus ſit condemnandus, nec ne.*

3 *Inquiſitor ſi ſine Ordinario, & è contra,abſolueret, ſequerentur multa abſurda.*

4 *Inquiſitor quod nullam poſſit ſine Ordinario proferre ſententiam, & è contra, cauetur in cap. Per hoc de hæretic. in 6. Vbi abſolutè loquitur textus de quacunque ſententia, tam contra Reos, quàm pro Reis danda.*

5 *Quorum eſt eadem Iuris diſciplina, eiuſdem ſunt poteſtatis.*

6 *Opinio quod Inquiſitor poſſit in cæteris ſententiis præter condemnationem procedere ſine Ordinario, & è contra licet ab aliquibus cenſeatur in puncto Iuris probabilior, tamen contrarium ſeruari debet in praxi.*

7 *Epiſcopus de Iure antiquo poterat abſoluere ſine Inquiſitore.*

8 *A Iure antiquo non eſt recedendum, niſi in quantum Iure nouo correctum illud inuenitur.*

9 *Epiſcopus, licet non explicitè, implicitè tamen de Iure nouo, non poteſt proferre ſententiam abſolutoriam ſine Inquiſitore.*

10 & 11. *Communicatio neceſſaria inter Epiſcopum, & inquiſitorem habuit pro ratione impulſiua querelas de vexationibus factis ab Inquiſitoribus per exceſſus eorum Commiſſariorum; At pro ratione finali habuit cauere ab errore in iudicando.*

12 *Bulla Vrbani IV. incipiens:* Præ cunctis §. ſi verò, & Clement.7. Cùm ſicut, declarantur; *quia licet limitatè loquantur, attamen rationibus allatis in quacumque ſententia requirunt prædictam communicationem.*

13 *Argumentum à contrario ſenſu non eſt leue in Iure, quando contrarium eſt conforme diſpoſitioni Iuris antiqui.*

14 *Vide, quid ſeruetur in Regnis Hiſpaniarum circa prædicta.*

15 *Inquiſitor Inquiſitionis Hiſpaniæ nulla conſuetudine ſeorſim ab Epiſcopo profert ſententiam abſolutionis.*

16 *Variæ Doctorum ſententiæ circa ſecundam abſolutionem, conciliantur cum diſtinctione; quia abſoluere Reum de hæreſi ſtat dupliciter: Primò quando ex Proceſſu non reſultat eum eſſe conuictum, confeſſum, vel indiciis ſufficientibus ad torturam indiciatum de hæreſi. Secundò quando eſt conuictus confeſſus,vel grauiter,ita vt torquendus ſit,de hæreſi indiciatus. Si priùs, vterque poteſt Reum abſoluere: ſi poſterius, vnus non poteſt ſine alio.*

17 *At ſententia ſimpliciter negatiua tutior eſt.*

1 SEquitur decimò, quod neque poſſit Inquiſitor ſine Ordinario,aut eius delegato,&c.vel è contrà,Reum abſoluere,ſiue per ſententiam diffinitiuam,qua is abſoluitur ſimpliciter, ſiue per ſententiam interlocutoriam, vim ſententiæ diffinitiuæ habentem, qua ſimiliter is ab-
ſoluitur à tortura,vel alio actu,& pœna;Quia antequam 2
Inquiſitor proferat contrà Reum ſententiam, debet
Epiſcopum requirere, & inter ſe communicare proceſ-
ſus, & examinare, vtrum Reus ſit condemnandus, an
abſoluendus; Et ſic vtriuſque aſſiſtentia eſt neceſſaria, 3
non tam pro actu ſententiæ, quam pro antecedentibus
ad ipſam, ne ſcilicet error aliquis in iudicando com-
mittatur;Tum quia ſi valida eſſet ſentẽtia diffinitiua,qua
ſolus Inquiſitor,non requiſito Ordinario,vel è cõtra,ab- 4
ſolutè abſoluit,vel qua abſoluit, à tortura, &c. ſequere-
tur,quod,cùm ſimul in iudicando procedunt,& inter ſe
diſcordãt,deberet præualere ſentẽtia abſolutoria,vtpotè
quæ non eſt contra Reum, non autem deberet negotiũ
remitti Pontifici cõtra Textum *in cit.cap Per hoc*,vt mox
infra dicetur;Tum quia *in cit.cap.Per hoc de hæretic.in.6.*
abſolutè cauetur de qualibet ſententia, tam contrà 5
Reos,quam pro Reis danda per Epiſcopum,& Inquiſi-
torem ſimul eam proferri debere: Tum quia licet *cit.
Clement.1.* explicitè loquatur ſolum de ſententiis con-
demnatoria (quod ſcilicet ab Inquiſitore ſolum non re-
quiſito Ordinario, vel è contra,talis ſententia proferri
non potuit) indirectè tamen loquitur etiam de qualibet
ſententia ob communicationem, & examinationem
proceſſuum requiſitam;& quia cõdemnare,& abſolue-
re, vtpote contraria (quorum eſt eadem Iuris diſcipli-
na)eiuſdem ſunt poteſtatis; *l.qui condemnare ff. de re iu-
dicata.*

Atque ita (licet contraria opinio ab aliquibus ex 6
ipſis concedatur in puncto Iuris probabilior) ſeruandũ
eſſe in praxi (niſi alicubi ſit conſuetudo in contrarium
legitimè præſcripta) docent Simanch. *tit. 3.rubrica de
abſolution.n.9.& in Enchirid. viol.relig.tit.51.rubr. de ab-
ſolut.n.2.* vbi ait contrariam opinionem eſſe iam à foro
reiectam;Royas *ſingular.27.n.7.* Locat. *q.29* Mandoſ.*in
addit. ad Repertorium Inquiſit. verb. Inquiſitor*, I.C. Ze-
chius *ſumm.p.1.tit.de fide cap.11.rubr.de hæreſ.n.14* Carer.
tract.de hæretic.in n. 71. Azor *par.1.lib.8.cap* 18.*q.*16.(vbi
tamen inquit, contrariam opinionem congruere magis
cum Iure; ſed hanc eſſe tutiorem) & Peña 3.*par.q.48.
comment.97. verſ. Ex his omnibus* (vbi tamen concedit,
contrariam opinionem eſſe magis communem, & in
puncto Iuris probabiliorem)contra Gloſſam *in cit. Cle-
ment.*Eymer. & alios Doctores quos citat idem Peña *lo-
co ſuprà cit.*) Item contra Clarum *in tract. crimin. §. hæ-
reſis n.5. verſic. ſed ſi quis in fine*, Carrerium *in praxi*,
Farinacium *q.* 186.*n.*60. & Molinam *de Iuſtitia tract.5.
diſput.29. num.* 15. Souſam *in Aphoriſm. Inquiſit. lib.2.
cap.37. num. 2.* & Catenam *de Offic. Inquiſit. part. 1.
cap.4. §. num.* 10. qui contrarium tenent ob rationem,
quam dicebam *ſuprà ſect 20.in Appendice.*

Obiicies: Iure antiquo poteſt Epiſcopus ſine Inqui- 7
ſitore ſolus abſoluere. Ergò & poteſt ſolus Iure nouo.
Conſequentia probatur; quia Iure nouo prohibetur ſo-
lùm,ſine Inquiſitore ſententiam condemnatoriam, non
item abſolutoriam proferre, vt conſtat *ex dicta Clement.
1.* Ibi: *Neque ad ſententiam procedere contrà Reos.* 8
Et ex alio capite à Iure antiquo recedendum non eſt,
niſi in quantum Iure nouo correctum illud inuenitur;
*l. Sancimus Cod. de teſtament. l. Præcipimus de Appellat.
Auth.de non alien. aut permut.reb. Eccleſiaſt §. finali,cap.
Ad noſtram de Regular.*Ergo,&c.

Reſpondetur, concedo Antecedens: At nego conſe- 9
quentiam, & ad probationem reſpondeo: Iure nouo
prohibetur ſolùm, ſine Inquiſitore ſententiam con-
demnatoriam,non item abſolutoriam proferre, explici-
tè,concedo: implicitè,nego.

Obiicies ſecundò,tota ratio,ob quam dicta Clemen- 10
tina prohibitum fuit Epiſcopo ſine Inquiſitore, vel è
contra,Reos duro carceri tradere, tormentis ſubiicere:
ſententia condemnare, &c. fuit ſatisfacere querelæ de
vexationibus factis ab Inquiſitoribus prætextu Inqui-
ſitionis Sancti Officij: In cuius exercitio metas Iu-
riſdictionis ſibi commiſſas excedebant. At hæc ſatis-
factio ceſſat,cum Reus abſoluitur; Ergò, &c.

Reſpondetur:

Digitized by Google

11 Reſpondetur: Diſtinguo Aotecedens: Tota ratio fuit ſatisfacere quetelæ de vexationibus factis ab Inquiſitotibus prætextu Inquiſitionis S. Officij; Impulſiua concedo: Tota ratio finalis, nego: Nam ratio finalis, vt dicebamus, fuit, ne error io iudicando committatur.

12 Obiicies 3. In Bulla Vrbani IV. incipiente: *Præcunctis* §. *ſi vero, & in Clem. 7.* incipiente: Cū ſicut expreſsè dicitur *Contra huiuſmodi exemptos vſque ad ſententiam diffinitiuā, ad quam ferendam, ſi fuerit condemnatoria, cum conſenſu*

13 *Ordinarij procedatis.* Ergo tacitè inſinuatur, ſi abſolutoria ſit conſenſum Ordinarij non requiri. Et confirmatur quia argumentum à contrario ſenſu non eſt leue in Iure, quando contrarium diſpoſitioni Iuris antiqui conforme eſt.

14 Reſpondetur, nego conſequentiam ob rationes dictas ex quibus etiam patet ad confirmationem.

Cæterum in Regnis, & Statibus Iuquiſitionis Hiſpaniæ tam ſententia diffinitiua, qua Reus abſoluitur abſolute, quam Interlocutoria, vim ſententiæ diffinitiuæ habeos, qua ſimiliter Reus abſoluitur à tortora, vel alio actu, & pœna, *non poteſt ab Inquiſitore, ſine Epiſcopo, vel eius delegato, &c. vel è contra proferri;* quia ſic expreſsè cauetur in inſtructionibus datis particularibus Inquiſitoribus, quas ipſi obſeruare tenentur; cum iuxta illas ab

15 Inqoiſitore generali Iuriſdictionē acceperint. Vide Doctores & præcipuè Simanch. *in loco ſupra cit.* Vbi rectè negat, in Tribunali Inquiſitionis Hiſpaniæ vigere conſuetudinem, quod Inquiſitor ſeorſim ab Epiſcopo ſententiam abſolutionis proferat; quāuis vigere illam, affirmet Molina *de Iuſtitia tom. 5. tract. 5. diſp. 28. n. 15.*

16 Vide etiam quoad ea, quæ ſupra dicebam, Zanardum *in director. Theolog. part. 2. cap. 6. q. 15.* quatenus ait; quoad ſententiam abſolutoriam multi tenent, quod Inquiſitor, & Epiſcopus vnus poſſit ſine altero Reum de hæreſi abſoluere, vt Io. Andreas, Paulus, Cardinalis, & Abbas. Alij vero negant, vt Ancharanus, Aretinos, & Coccinus; Videtur autem potius diſtioguendum; quia abſoluere Reum de hæreſi ſtat dupliciter. Primò, quando ex proceſſu non reſultat, eum eſſe conuictum, confeſſum, vel indiciis ſufficientibus ad torturam de hæreſi indiciatum ſecundo, quando eſt conuictus, confeſſus, vel grauiter, ita vt torquendus veniat, de hæreſi indiciatus. Si prius, vterque poteſt ſeorſim Reum abſoluere; qoia non eſt inuentus reuera & in effectu Reus, nec aliud contra ipſum manet agendum. Si poſterius, vnus non poteſt ſine altero Reum abſoluere, ſeu relinquere; quia torquendus eſt, & tortura non poteſt inferri ab vno ſine altero; Tum quia ſumus in negotio graui, in quo eſt poſtulanda congregatio, & ad vltiora procedendum.

17 At adhūc ſtandum arbitror noſtræ priori ſententiæ negatiuæ ſimpliciter.

SECTIO XXIX.

An poſſit Inquiſitor ſine Epiſcopo, vel è contra pœnitentiam ab Inquiſitore, & Epiſcopo ſimul impoſitam relaxare, vel mutare?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitor ſine Ordinario non poteſt, vel è contra, mutare pœnas ſeu relaxare Reis condemnatis, quia ad eas imponendas vterque ſimul debuit concurrere.*

2 *Inquiſitor generalis in Hiſpaniarum Regnis ex ſpeciali Summi Pontificis priuilegio poteſt delinquentibus pœnitentias impoſitas mutare, & relaxare.*

1 SEquitur vndecimò, quod neque poſſit Inqoiſitor ſine Diœceſano, vel è cootra, pœniteotiam carceris, triremis, portationis veſtis cruce ſignatæ ab Inquiſitore, & Diœceſano ſimol impoſitam relaxare, vel mutare; quia ad eam imponendam vterque ſimul debuit concurrere *cap. vt commiſſi de hæret. in 6.* Ergò alter ſioe altero noo poteſt eam relaxare, vel mutare. Conſequentia probatur; quia fruſtra vtriuſque auctoritas ad illam imponendam expoſtularetur, ſi quilibet poſtea diſiunctiuè poſſet eamdem relaxare, vel mutare; quin & fraudi occaſio daretur in agendo; ſiquidem quilibet poſſet conſentire condemnationi, quam iniuſtam reputat ſub prætexru, quod ſtatim eam reuocaret; Doctores, quos refert, & ſequitur Farinac. *queſt. 186. num. 76.* & Bariola *in Aphoriſm. lit. P. verb. Pœna,* §. 15. Vbi ſobdit, quod hodie etiam ex decreto vrbis de mandato Vrbani VIII. id fieri non poſſit, niſi ſcilicet, vti dicebam, cumulatiuè, ideſt conſentiente Epiſcopo, & Inquiſitore.

Quapropter non eſt ampliùs amplectenda opinio Zanchini *Tract. de hæretic. cap. 21. n. 2.* aſſerentis, quod Inquiſitores circa laicos poſſint mitigare, & motare pœnas, petito conſilio Epiſcopi, quamuis non obtenro conſenſu illius; ſecus verò circa Clericos, quo caſu debent requirere conſilium, & expectare conſenſum Epiſcopi.

Quapropter (inquam) non eſt ampliùs amplectenda opinio iſta Zanchini; qoia hodie etiam ex dicto decreto Vrbani VIII. Inquiſitotibus denegatur poteſtas minorandi pœnas ſine conſenſu Epiſcopi, ſicuti ſupra dicebam.

In Regnis tamen, & Statibus Inquiſitionis Hiſpanicæ ex ſpeciali Summi Pontificis priuilegio poteſt Inquiſitor Generalis ſolus pœnitentias delinquentibus 2
impoſitas mutare, & relaxare; Fatinac. *loco ſuprà cit.* Royas *ſingul. 155. num. 5. & par. 2. de hæretic. num. 200. & 382.* Peña *in director. par. 3. commentar. 108. & 145.* & Simanch. *tit. 16. rubr. de cuſtod. Reor. n. 20.* Videri etiam poterit inſtructio Hiſpalenſis *cap. 7.* & Inſtructio Tole- 3
rana *cap. 9.*

Quapropter hodie Inquiſitores Inqniſitionis Hiſpanicæ in depoſitione veſtis crucibus ſignatæ diſpenſare non poſſunt, ſed id ad ſolum Inquiſitorem Generalem ſpectabit, vt in ſpecie ex Simancha rectè adnotauit Peña *loco ſuprà citato comment. 108.*

SECTIO XXX.

An, & quantum ſe extendat Poteſtas Inquiſitoris, & Epiſcopi?

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus ſi fuerit de hæreſi ſuſpectus, inquirendum eſt contra ipſum, & ſi fuerit conuictus de ea, poteſt deponi, & degradari.*

2 *Inquiſitores non poſſunt procedere contra Epiſcopum de hæreſi ſuſpectum, & proceſſum formare; ſed id pertinet ad ſolos Eminentiſſimos Cardinales, Congregationis generalis Sancti Officij, qui ſoli in cauſa hæreſis procedunt, & proceſſus formant contra Epiſcopos, & contra Cardinales, & omnes exemptos, & iudicant non abſolutè, & formaliter, ſed conſulto Summo Pontifice.*

3 *Inquiſitores multò minùs poſſunt per ſententiam condemnare Epiſcopum de hæreſi ſuſpectum, illum declarando hæreticum, & aliquibus pœnis punire.*

4 *In iiſdem Regnis nullus Hæreticus, etiam conſentientibus Inquiſitoribus, & Epiſcopis, poteſt brachio ſæculari relaxari, niſi conſulto ſupremo Inquiſitore, eiuſque ſenatu.*

5 *& 6. Inquiſitor diſcordans ab Epiſcopo, & è contra in quocumque actu Iudicij ſpectato Iure communi debet tranſmitti negotium inſtructum ad Summum Pontificem; ſecùs eſt in Regnis Hiſpaniarum: nam negotium remittitur ad generalem Inquiſitorem.*

7 *Inquiſitores cùm diſſentiunt, & cauſa in Senatu Sancta Inquiſitionis definitur. ſententia ſubſcribere ſe debent omnes, etiam illi, qui cōtrariā, vel diuerſam opinionē tuebantur.*

ſtabantur. Et quid faciendum ſit ſi in Prouincia ſint tres Inquiſitores diſſentientes, vt in Regno Siciliæ.

8 *Appellatur in Inquiſitione Romana ab Inquiſitore, & ab Epiſcopo ad Papam: In Inquiſitione autem Hiſpanica appellatur a priuatis Inquiſitoribus ad Generalem Regnorum Inquiſitorem, Idque ſeruatur in praxi fundata in Priuilegio Pontificio.*

9 *Inquiſitor, & Ordinarius non ſolum de hæreſi, ſed etiam de omnibus connexis dependentibus, & incidentibus illius cognoſcere poſſunt.*

10 *Conceſſa Iuriſdictione, & cognitione cauſæ principalis, conceduntur etiam acceſſoria, iuxta illud: Acceſſorium ſequitur naturam ſui Principalis.*

11 *Prælati in cauſa hæreſis contra ſubditos ſuos nullo modo cognoſcere poſſunt, ſed id totum Inquiſitoribus, & Epiſcopis eſt remiſſum.*

12 *Inquiſitor ſubordinatus in Regnis Hiſpaniarum nullum Religioſum nullumque Nobilem, vel aliqua ratione inſignem comprehendere poteſt, quin prius Inquiſitorem generalem, eiuſque ſupremum Senatum de indiciis certiorem reddat, ſecus ſi adſit periculum fugæ, vel alterius grauis mali.*

13 *Priuilegia diuerſarum Religionum recenſentur conceſſa a ſummis Pontificibus ſuperioribus Regularibus procedendi contra, Fratres in cauſa hæreſis. Daturque præuentio contra ipſos, & Inquiſitores.*

14 & 15 *Inquiſitor Generalis non poteſt procedere contra Epiſcopum, niſi de expreſſa Sedis Apoſtolicæ conceſſione; debet tamen certiorare Pontificem de eo, quod ei innotuit.*

16 *Epiſcoporum nomine veniunt etiam Epiſcopi Titulares, veniunt etiam electi, & à Sede Apoſtolica confirmati, etiamſi conſecrati non ſint. Secus electi & nondum à Sede Apoſtolica confirmati*

17 *Inquiſitor poteſt recipere dicta teſtium contra Epiſcopos, vt ea ad Pontificem tranſmittat.*

18 *Inquiſitor poteſt carcerare Epiſcopum ſuſpectum de fuga, ſi clarè cognitus ſit Hæreticus; & multò magis ſi clarè dilatione carcerationis periculum ſit in mora, & ipſum ad Pontificem mittere.*

19 *In dubio ſtandum eſt pro lege prohibente.*

20 *Epiſcopus poteſt procedere contra alium Epiſcopum, ſi in illius Diœceſi hæreſim committat, vel de hæreſi ſuſpectus reddatur.*

21 *Summus Pontifex, cùm dat facultatem Inquiſitoribus, vt poſſint procedere contra quaſcumque perſonas cuiuſcumque dignitatis, adhuc non poſſunt ex vi talis facultatis procedere contra Epiſcopum, niſi expreſsè & ſpecialiter detur ipſis facultas, vt poſſint procedere etiam contra Epiſcopum.*

22 *Inquiſitores in crimine hæreſis poſſunt procedere contra Reges, Principes, Duces, &c. At non ſic contra Epiſcopos; qui ij, vtpotè Patres fidei, ſunt quoad hoc in ſuperiori ordine ad Principes ſæculares.*

23 *Epiſcopi quamuis ordinariè accuſari non debeant, præſertim à ſubditis, ſi tamen fuerint de hæreſi ſuſpecti, poſſunt ab omnibus accuſari, denuntiarique Inquiſitoribus; At non per hoc ſunt ipſis ſubiecti.*

24 *Inquiſitores licet non poſſint procedere contra Epiſcopos; tenentur tamen de hoc monere Summum Pontificem; & è contra.*

25 *Hæreſis Epiſcopi, vel Inquiſitoris quando eſt notoria, poteſt vnus de hæreſi alterius teſtes ſumere, & omnia ad Summum Pontificem referre, & multò magis ſi ad Sedem Apoſtolicam recurſus facilis non ſit.*

26 *Inquiſitores debent in hoc prudenter ſe gerere.*

27 *Inquiſitor, & Epiſcopus non poſſunt procedere contra Nuncios, & alios Sedis Apoſtolicæ Officiales, niſi de facultate expreſſa Summi Pontificis: Poteſt tamen vterque contra eos, dummodo Epiſcopi non ſint, inquirere, & informationem tranſmittere ad Summum Pontificem.*

28 *Nunciorum nomine veniunt legati Sedis Apoſtolicæ.*

29 *Officialium Sedis Apoſtolicæ nomine veniunt ſignati à Sede Apoſtolica ad aliquas cauſas ſedem ipſam Apoſtolicam, eiuſque dignitatem ſpectantes, non item ſignati ad cauſas particulares inter partes decidendas.*

30 *Inquiſitores, & Epiſcopi non poſſunt procedere contra alios Inquiſitores, & Epiſcopos, quia par in parem non habet imperium; ſecus eſt, ſi remoueantur ab Officio Inquiſitoris.*

32 *Item ſi Inquiſitores particulares non ſint delegati à Sede Apoſtolica.*

33 *Commiſſio facta ab Inquiſitore generali Inquiſitori particulari eſt modificata, & reuocabilis ad libitum.*

34 *Epiſcopi quod poſſint procedere contra Inquiſitores eſt opinio multorum Doctorum, maximè quando hæreſis eſt manifeſta ſed reprobatur.*

35 *Epiſcopi contra Inquiſitores poſſunt tantùm informationes capere, & ad Sedem Apoſtolicam tranſmittere.*

36 *Inquiſitores, ſi Clerici ſæculares ſint, electi à Cardinalibus Sanctæ Romanæ Inquiſitionis, etiam extra crimen hæreſis, ſiue delinquant in Officio, ſiue extra, puniri debent ab ipſis.*

37 *Inquiſitores electi à generali Inquiſitore Hiſpaniarum ab eo, & etiam à ſupremo ſenatu, etiam extra crimen hæreſis ſimiliter delinquant in Officio ſiue extra, puniri poſſunt.*

38 *Inquiſitores Regulares non poſſunt puniri à ſuis Prælatis, idemque dic de Conſultoribus ſi delinquant in proprio Officio nedum in crimine hæreſis.*

39 *Inquiſitores Regulares ſi delinquant extra proprium Officium, & contra regularem obſeruantiam, a ſuis Prælatis coërceri, & puniri poſſunt.*

40 *Limita, dummodò pœna, quæ puniuntur, eos non remoueatur à proprij Officij exercitio directè, aut indirectè.*

41 *Prælati Religionum, ne Inquiſitores indirectè retrahantur ab exercitio ſui Officij, poſſunt aſſumere informationes, & eas tranſmittere ad ſupremum Sancti Officij Tribunal.*

42 *Inquiſitores in cauſa hæreſis, licet non poſſint procedere contra Epiſcopos, poſſunt tamen contra Generales Religionum, ſed debent cautè.*

SVppono, quod Epiſcopus, ſi fuerit de hæreſi ſuſpectus, poſſit contra ipſum inquiri, & ſi fuerit de ea conuictus, poſſit deponi, & degradari ex *cap. Nouatianus*, *q.1. c.1. Hæreticis, cap. didicimus, cap. Quicumque 24 q.1.* Et colligitur, *ex cap. ſi quis cap. Paulus 2.q.7.* (Vbi etiam pro aliis delictis deponitur Epiſcopus;) & ex Conſtitutione Pauli IV. *Cùm ex Apoſtolatus officio* apud Peñam, vbi dicitur, quod Epiſcopi, Archiepiſcopi, Patriarchæ, & Cardinales, ſi fuerint de hæreſi conuicti, etiam pœnis in Iure contra hæreticos latis puniendi ſint. 1

Quamuis autem, vti dicebam, poſſit inquiri contrà Epiſcopum, non tamen, vti dicam, conceditur Inquiſitoribus, vt ipſi contra Epiſcopum de hæreſi ſuſpectum procedant, & Proceſſum forment, ſed id pertinebit ad ſolos Eminentiſſimos Cardinales Inquiſitionis Romanæ generalis Inquiſitores, qui ſoli in cauſa hæreſis procedunt, & proceſſus formant contra Epiſcopos, & contra Cardinales, & omnes alios exemptos; Non tamen de iſtis iudicant abſolutè, & finaliter, non conſulto Summo Pontifice, & Conſtitutione Pij IV. *Romanus Pontifex* apud Peñam inter literas Apoſtolicas; Et videri poterit præter alios Suarez *de fide diſp.20. ſect.4.num.25.* 2

Et multò minùs conceditur Inquiſitoribus, vt ipſi Epiſcopũ de hæreſi ſuſpectũ per ſententiam condemnent, illum declarando hæreticum, & pœnis aliquibus puniant, ſed id pertinebit ad ſolum Romanum Pontificem, *cap. Accuſatus cap. Quamuis 3.q.6.* & tradunt Roſella *verb. hæretic. n.3.* Syluester *eod. verb. hæreticus 2.n.13.* 3

Repertor. Inquiſit. *verb. Epiſcopus & ibi* Mandoſius *lit.*C.& Royas *ſingul.*55. His ſuppoſitis.

4 Reſpondetur,& dico primo,quod in Regnis, & Statibus Inquiſitionis Hiſpaniæ nullus Hæreticus, etiam conſentientibus Inquiſitoribus & Epiſcopis Brachio ſæculari relaxari, niſi conſulto ſupremo Inquiſitore, eiuſque Senatu poſſit, vt habetur *in quadam Madriliana Inſtructione c.*66.apud Peñam 3.*p.directr.q.*50. *comment* 96. Molin. *tract.*5.*diſput.* 28. *n.* 14. *prope finem* in his verbis: *Veruntamen in cauſis grauiſſimis* (qualis vtiq; eſt cauſa vitæ *non debent Vota Inquiſitoris Ordinarij & Conſultorum executioni mandari, et amſi fuerint conformia,inconſulto ſenatu,atque ſic ſol tum eſt, & iuſſum fieri.*

5 Dico 2.quod cum Inquiſitor, & Ordinarius diſcordant in his ad quæ ambo ſimul concurrere debent, ſpectato Iure communi, Pontifex ſit conſulendus, eique cauſa cum ſummaria Informatione ſit remittenda, *cap. Per hoc de hæretic in* 6.Ibi: *In qua*(ſcilicet ſententia) *ferenda.ſi non conueniunt, per vtroſque negotium ſufficienter inſtructum ad ſedem Apoſtolicam remittatur.* Neque obſtat, quod Textus loquatur ſolum de ſententia diffinitiua; quia id eſt ex eo, quod illo tempore ad ſolam ſententiam diffinitiuam Inquiſitor, & Epiſcopus concurrere tenebantur: Vnde cum *ex Clement.*1. non ſolùm ad ſententiam diffinitiuam, ſed etiam ad Interlocutoriam torturæ, carceris durioris in pœnam condemnationis, & ambo concurrere teneantur, conſequens eſt, quod ſi in aliquo ex his diſcordent Epiſcopus,& Inquiſitor; cauſa etiam talis ad ſummum Pontificem remittenda ſit; Locat. *in Prax.Inquiſit.ver.Tortura* §.*ſed pone quod Epiſcopus,* Eymeric. *q.*50. Peña *ibidem comment.*99.*verſ.* *tum illud*; Molin. *de Iuſtitia tract.* 5. *diſput.* 28. *numer.* 14. Farinacius *quæſtione* 188. *num...* & alij, quos ſequitur Barboſa *in collectan. tom.*3. *lib.*5.*tit.*2. *cap.*17. *num.*15. Quatenus expreſsè ait, quod diſcordantibus Inquiſitore,& Epiſcopo in prolatione ſententiæ, ſeu in alio actu, quem quicumque ex ipſis ſolus expedire non poteſt, conſuli debeat Sedes Apoſtolica.

6 Quamuis in locis Inquiſitionis Hiſpaniæ ex ſpeciali Pontificis priuilegio(cùm id ſit in præiudicium Ordinariorum)Inquiſitori generali, eiuſque ſenatui remittatur, & prout eis videbitur, executioni mandetur.

7 Simanch. *tit.*25. *num.*5. *& tit.*60. *cap.*10. (Vbi ſubdit, quod cum Inquiſitores diſſentiunt, & cauſa in Senatu Sanctæ Inquiſitionis deferretur,ſententiæ ſubſcribere ſe debeant omnes,etiam illi,qui contrariam, vel diuerſam opinionem tuebantur; At ſi forſan in Prouincia quapiam, vt in Regno Siciliæ, ſint tres Inquiſitores, & vnus eorum cum Epiſcopo, vel cum Epiſcopi Vicario ſentiat, alij autem duo Inquiſitores ab illis diſſentiant, remittenda ſit cauſa ad Senatum; ſi verò duo Inquiſitores cum Ordinario conſentiant, ſententia protinus ferenda ſit, non expectato iudicio Senatus) Molina *loco ſupra cit.circa finem* (vbi citat Royas,& Peñam) Freyras *de confeſ.ſollicit.q.*15.*n.*20. & alij. Videri etiam poterit Inſtructiu Toletana anno 1561.*num.*66.

8 Et quod modò dixi ſeruatur in praxi in omni Appellatione, vt ſcilicet in Inquiſitione Romana appelletur ab inquiſitore,& ab Epiſcopo ad Papam; In Inquiſitione autem Hiſpanica appelletur à priuatis Inquiſitoribus ad Generalem Regnorum Inquiſitorem; Peña *in director. Inquiſit. par.*3. *comment.*21. *n.*116. Param. *de origin.Inquiſit.lib.*3 *q.*4. *n.* 101. Bariola *in floribus Inquiſition. par.* 2. *comment.*31. § 12. & Martinus Real *in Allegation. quo Iur. Sancti Officij concluſ.* 1. *num.* 108. Et ſatis colligitur *ex dicta Inſtructione Toletana anno* 1561.*num* 81.

Quæ praxis fundatur in priuilegio Pontificis, præſertim Clementis VII. vt patet ex eius Bulla, Datum Romæ die 16. Iunij anno 1525.

9 Dico tertiò,quod Inquiſitor, & Ordinarius cognoſcere poſſint de hæreſi modo,quo ſuprà dicebatur,ita vt etiam cognoſcere poſſint de omnibus connexis, dependentibus, & emergentibus, ſeu incidentibus illius; Eymer.3. *par.num.*37.*in fine*, Peña *ibidem comment.*10. *verſ. in prædictis omnibus* (vbi explicat, quæ in hac materia ſint connexa,emergentia, dependentia, &c.)& Farinac. *de hæreſ.quæſt. num.* 186. *num.*26. Et probatur; quia conceſſa Iuriſdictione, & cognitione cauſæ principalis, conceduntur emergentia, ſeu incidentia, connexa, acceſſoria, & dependentia ab illa, *l. nulli Cod de Iud. & Clem. diſpendioſam eodem tit.* & docent communiter Doctores 161. Aretin. *conſ.* 83. Decius *in cap. Paſtoralis de appellat. num.*4. Menoch. *de arbitr. lib.*1. *quæſt.*45. *num* 9. & Decian. *in tract. crimin. lib.*5. *cap.* 22. *num.* 12. *& cap.* 23. *numer.* 13. vbi ſequens Decium *conſ.* 167. *numer.*5. 6. & 15. aduertit, quod (cùm Inquiſitor habeat Iuriſdictionem limitatam) non poſſit cognoſcere de emergentibus dependentibus,&c.ſi non attingant hæreſim immediatè. 10

Dico quartò, quod (cùm dixi, Inquiſitorem poſſe 11
cognoſcere in cauſa hæreſis omnes exiſtentes in ſua Prouincia, & Epiſcopum poſſe cognoſcere omnes exiſtentes in ſua Diœceſi, ſiue ſeculares illi ſint, ſiue Religioſi, ſeu aliàs exempti, iuxta textum *in cap. Vt Officium* §. *denique de hæretic. in* 6. *cap. Accuſatores, & cap.ad abolendam de hæretic.* & iuxta *Director. Inquiſit. part.*3. *quæſt.*28. Peñam *ibidem comment.* 77. Zecchum *in ſumma part.*1.*tit.de fide rubr. de hæreſi cap* 11. *num.*13. Royas *ſingul.* 163. Suarez *de fide diſput.* 20. *ſect.*4. *numer.* 27. & alios communiter hoc ita intelligendum ſit, vt hodie non poſſint Prælati in cauſa hæreſis contra ſubditos ſuos vllo modo procedere, ſed id totum Inquiſitoribus, & Epiſcopis remiſſum ſit ex Conſtitutione Pauli V. prout videre eſt apud Farinacium *cit. quæſt.* 186. *numer.*128. In locis tamen Hiſpaniæ 12
Inquiſitionis ſancitum eſt, quod Inquiſitores particulares nullum Religioſum, nullúmque Nobilem, vel aliqua ratione inſignem compræhendant quin priùs Inquiſitorem generalem, eiuſque ſupremum Senatum, miſſis ad eos iudiciis,certiores fiant,& quod probationibus habitis contrà talem Reum, & ex eorum præſcripto procedatur, & non aliter; Simanch. *cit.*34. *numer.*33.Peña 3.*part.comment.*77. & Molina *diſput.*28. *numer.*18. qui tamen excipiunt, & rectè, niſi ſit periculum fugæ,vel alterius grauis mali.

Cæterùm quoad Religioſos in materia hæreſis va- 13
riæ ſunt ſummorum Pontificum Conſtitutiones apud Peñam inter literas Apoſtolicas; ſiquidem Alexander IV. decreuit, quod Inquiſitores haberent poteſtatem inquirendi contra omnes Religioſos hæreticos, Pius II. conceſſit Generali Religionis Sancti Franciſci, quod ipſe poſſet inquirere contra Fratres ſuæ Religionis de hæreſi ſuſpectos; Innocentius VIII. prohibuit omnibus Inquiſitoribus, ne inquirerent contra Fratres Sancti Franciſci; Sixtus IV. ſtatuit, ne Inquiſitores Sancti Dominici inquirerent contra Fratres Sancti Franciſci, vel è contra; Clemens VII. in Conſtitutione, (quæ incipit: *cùm ſicut* decreuit, quod Inquiſitores poſſent inquirere contra omnes Religioſos de hæreſi ſuſpectos, & reuocauit omnia Priuilegia in contrarium à ſuis Prædeceſſoribus priùs conceſſa; Pius IV. ſanciuit in Conſtitutione (quæ incipit: *Paſtoris æterni*, ſanciuit, quod Inquiſitores poſſent inquirere contra omnes Religioſos hæreticos, vel de hæreſi ſuſpectos, dummodo à ſuis ſuperioribus præuenti non fuerint, quodque poſſent punire eos, non obſtantibus quibuſcumque in contrarium Conſtitutionibus; Hodie tamen, vti dicebam, & notat præter alios Zanard. *in Director. Theolog. part.*2. *cap.*6. *quæſit.*23. extat Conſtitutio Pauli IV. in qua prohibetur Prælatis Regularibus, quod cognoſcant de cauſis hæreticalibus ſuorum ſubditorum, quodque puniant eos; & Nauarrus *conſil.*1. *de hæretic.* ait, quod Prælati Regulares nullam habeant Iuriſdictionem cognoſcendi cauſas ſuorum ſubditorum in crimine hæreſis, quodque ex conſuetudine longiſſimi temporis talis poteſtas ſit Epiſcopis, & Inquiſitoribus reſeruata.

Dico

Google

14 Dico quintò, quod ab hac vniuerſalitate perſonarum, quas cognoſcere poſſunt modo, quo ſupra dicebatur, Inquiſitor, & Epiſcopus.

15 Primò excipiuntur Epiſcopi, contra quos neque poteſt procedere Inquiſitor etiam Generalis, niſi de expreſſa Sedis Apoſtolicæ conceſſione, ſed ſi quid is ſciuerit, debet Pontificem certiorem facere, vt quid faciendum ſit, prouideat, *cap. Inquiſitores de hæretic. in 6.* Ibi: *Inquiſitores prauitatis ab Apoſtolica Sede ſeu alio, vel aliis quibuslibet deputati de huiuſmodi crimine inquirere contra Epiſcopos nequeunt aut eius prætextu procedere contra eos;* Et docent Gundiſaluus *tract. de hæret. q. 7. n. 15.* & Decian. *in tract crimin. lib. 5. cap. 21. num. 5.* Zanard *in Director. Theol. par. 2. q. 22.* Molina *de Iuſtit. tract. 5. diſp. 28. num. 19.* Acuña *de Confeſſar. ſolicit. q. 12. num. 7. & 11.* Barboſ. *de poteſt. Epiſcop part. 3. allegat. 112. numer. 14.* & alij.

16 Nomine verò Epiſcoporum veniunt Epiſcopi etiam Titulares; quia hi verè ſunt Epiſcopi, veniunt etiam electi, & à Sede Apoſtolica confirmati, etiamſi conſecrati non ſint; quia & hi verè Iuriſdictionem Epiſcopalem habent, non ſic electi, ſed nondum à Sede Apoſtolica confirmati; Simanch *tit. 25 n. 11. & ſeqq.* Molina *n. 19.* Sanch. *de matrim. lib.* 8. *diſp. 2. num.* 11. & Acuña vbi ſuprà.

17 Poteſt tamen Inquiſitor contra Gloſſam *in dicto cap. Inquiſitores verb. Apoſtolica & ibi* Monachum, Archidiaconum, & alios dicta teſtium contra Epiſcopos recipere, vt ea ad Pontificem tranſmittat; quia non alia via poteſt ſcire, vel inuenire, Epiſcopos eſſe hæreticos, aut de hæreſi ſuſpectos, vt teneatur eos ſummo Pontifici denuntiare; Suarez *de fide diſp. 20. ſect. 4. n. 25.* Simancha *num* 8. Molina *num. 19.* Peña 3. *part. q. 27. n. 76.* Farinac. *num. 116.* Decian. *lib. 5 cap. 33. n. 1.* & Læl. Zecch. *in ſumma part. 1. tit. de fide rubr. de hæreſi cap. 11. n* 13. Et quia qui non eſt Iudex, poteſt excipere in Reum teſtimonia, vt ea ad proprium Iudicem mittat, *l. 3. in principio ff. de re militar. l. Diuus Adrianus ff. de Cuſtodia Reorum, l. 1. Cod. de exhibend. Reis, & cap. cùm Matthæus verſ. Volumus de hæreticis.*

18 Item poteſt Inquiſitor Epiſcopum ſuſpectum de fuga (ſi clarè cognitus ſit hæreticus, & multò magis, ſi clarè dilatione carcerationis periculum ſit in mora, vt quia interim alios ſeducit) carcerare, & ad Pontificem mittere; quia tunc ex Epycheia caſus cenſetur exceptus, Simancha, Molina, Peña, Farinacius, Decianus & alij Doctores *in locis ſuprà citatis.*

19 Dixi, *ſi clarè cognitus ſit hæreticus, vel clarè periculum ſit in mora;* quia in dubio ſtandum eſt pro lege prohibente.

20 Dixi ſecundò, quod Inquiſitor non poſſit contra Epiſcopum procedere alius Epiſcopus, ſi in ipſius Diœceſi ille hæreſim committat, vel de hæreſi ſuſpectus reddatur; ſiquidem tunc ex delegatione Iuriſdictionem habere videtur iuxta Textum *in cit. cap. ad abolendam,* & docent Farinac. *num. 122.* Decian. *cap. 21. n. 5.* Repert. Inquiſit. *verb. Epiſcop. verſ. ad ſecundum,* & Gundiſaluus *tract. de hæreticis q. 7. n. 16.*

21 Vbi aduerte primò, quod (vti dicebam) quando Summus Pontifex dat facultatem Inquiſitoribus vt poſſint procedere contra quaſcumque perſonas cuiuſcumque dignitatis, adhuc non poſſint ex vi talis facultatis procedere contra Epiſcopum, niſi expreſsè, & ſpecialiter detur ipſis facultas, vt poſſint procedere etiam contra Epiſcopum, *ex dicto cap. Inquiſitores de hæret. in 6.* Ibi: *Niſi in literis commiſſionis Apoſtolica, quod hoc poſſint, contineatur expreſſè;* Et ex Tridentino Concilio *ſeſſ. 24 cap. 5. de reformat.* & tradunt Albert. *in repet. cap. 11 part. 1. de hæret in 6. q. 15. n. 2.* Syluest. *verb. hæreſis 2 n. 13.* Simanch. *in Enchirid. tit 8. n. 11.* Peña *cit. comment. 76.* Suarez *de fide diſp. 20. ſect. 4. n. 25.* & Acuña *cit q. 12. n. 13. de Confeſſar ſollicit.*

22 Obiicies; Inquiſitores in crimine hæreſis poſſunt procedere contra Reges, Principes, Duces, &c. *ex cap. Vt Officium, §. Denique de hæretic. in 6. & ex conſtitutione* Vrban. IV. *Præcunctis;* Et tradunt Director. Inquiſit. *part. 3. q. 31.* & *ibi* Peña *commentar.* 8. Paramus *lib. 3. q. 5. n. 24.* Simanch. *de cathol. Inſtit. cap. 34. n. 32.* & Carer. *de hæretic. n. 85.* Ergo multò magis contra Epiſcopos.

Reſpondetur: Concedo Antecedens (quamuis ex directorio & Peña *loco ſuprà citato,* Molina *de Iuſtitia tract. 5. diſput. 28. n. 22.* Suarez *de fide diſput. 20. ſect. 4. n. 24.* Cenedo *collect. 14. n. 2.* & Azorio *tom. 1. lib. 8. c. 18. q. 13.* Cum ſupremis Principibus cautè ſit agendum, & conſulendus Papa; cùm alioquin infelices coïtus ſequi conſueuerint:) At nego conſequentiam; quia Epiſcopi, vtpote Patres fidei, ſunt quoad hoc in ſuperiori ordine ad Principes ſæculares.

23 Inſtabis: Epiſcopi (quamuis ordinariè accuſari non debeãt præſertim à ſubditis) ſi tamen fuerint de hæreſi ſuſpecti, poſſunt ab omnibus accuſari, ex ſecunda ſynodo Romana ſub Simmacho Papa apud Simancham *de cathol. Inſtitut. cap. 24. n. 7.* Ergo poſſunt Inquiſitoribus denuntiari.

Reſpondetur: Concedo totum; Antecedens, ſcilicet, & conſequens: At nego, quod per hoc ſint ſubiecti Inquiſitoribus, iuxta ea, quæ ſuprà dicebam.

24 Aduerte ſecundò, quod (licet, vti etiam dicebam, ordinariè non poſſint Inquiſitores in cauſa hæreſis procedere contra Epiſcopum, niſi expreſſè, & ſpecialiter, detur ipſis facultas, & poſſint procedere etiam contra Epiſcopum) tamen teneantur de hoc monere Summum Pontificem *ex d. cap. Inquiſitores de hæretic. in 6.* Ibi: *Si tamen Inquiſitores ipſi Epiſcopos, vel alios ſuperiores Prælatos, ſiue ſint vel inuenerint circa crimen hæreſeos commiſiſſe, aut eos de hoc diffamatos exiſtere, vel ſuſpectos id tenebuntur Sedi Apoſtolicæ denuntiare;* Et tradunt Repertor. Inquiſit. *verb. Epiſcopus verſ. Ad ſecundum,* Locat. *in Iudiciali Inquiſit. verb. Inquiſitor. n. 15.* & Decian. *in tract. crimin. lib. 5 cap 21. n. 5.*

25 Quin (vti & etiam dicebam) quando hæreſis Epiſcopi, vel Inquiſitoris eſſet notoria, poteſt vnus de hæreſi alterius teſtes ſumere & omnia ad Summum Pontificem referre; vide Doctores, quos ſequitur Locat. *vbi ſupr.* Et multò magis, quando hæreſes prædicaret, & ad Sedem Apoſtolicam reuerſus facilis non eſſet; quia tunc poteſt illum capere, donec Summus Pontifex certior factus fuerit; Peña *in Director. part. 3. q. 27. Commentar.* 76 Zecch. *in ſumma part. 1 tit. de fide rubric. de hæreſ c. 11. n. 13.* & Suarez *de fide diſp. 20. ſect 4. n. 25.* ſicut etiam poteſt illum capere, quando eſſet periculum, ne fugam arriperet, & priùs Summus Pontifex Conſuli non poteſt; Repertor. Inquiſit. *cit. verſ Ad ſecundum* Simanch. *cap. 34. n. 32.* Gundiſaluus *tract. de hæretic. q. 7. num. 15.* Peña *vbi ſuprà,* & Acuña *de Confeſſar. ſolicit. q. 12. n. 10* Et Colligitur *ex Authent. de defenſor. Ciuitat § Audierit in principio collat. 3.*

26 Aduerte tertiò, quod Inquiſitores in hoc debeant prudenter ſe gerere; ſic Doctores communiter, quos ſequitur Peña *dicto comment. 76. verſ. Cæterum, &* Acuña *loco ſuprà citato.*

27 Secundò excipiuntur Nuntij, & alij eiuſdem Sedis Apoſtolicæ Officiales, contra quos non poteſt, neque Inquiſitor, neque Ordinarius procedere, niſi de facultate expreſſa Summi Pontificis; Poteſt tamen vterque contrà eos (modo Epiſcopi non ſint) inquirere, & ſe informare, vt conformationes ad Summum Pontificem tranſmittat, iuxta textum in Extrauag. Ioannis XXI. cùm Matthæus *de hæretic.* Albertinus *cap. 1. q. 7. n 4.* Repertor. Inquiſit. *verb. Inquiſitores in principio,* Simanch. *de cathol. inſtit. c. 34. num. 36.* Peña *in Director. part. 3. comment. 36. verſ. Item quod,* Acuña *de confeſſor. ſolicit. quæſt. 12. numer. 8.* Zanard. *in direct. Theol. part. 2. capit. 6. quæſit. 21.* Molin. *de Iuſtit. tract. 5. diſp 28. numer. 20.* Decian. *tom. 1. libr. 5. cap. 23 numer. 10.* Suarez *de fid. diſput. 20. ſect. 4. num. 26.* Sancius *in ſelect. diſp. 11. num. 33.* & Simanch. *de cathol. Inſtitut. tit. 34. num. 36.*

Digitized by Google

28 Nomine autem Nunciorū veniunt Legati Sedis Apo-
29 ſtolicæ; *cap. Nobiliſſimus 97. diſt.* & nomine Officialium
Sedis Apoſtolicæ veniunt ſignati à Sede Apoſtolica ad
aliquas cauſas, ſedem ipſam Apoſtolicam, eiuſque digni-
tatem ſpectantes, non item ſignati ad cauſas particula-
res inter partes decidendas; quia hi non negotium Se-
dis Apoſtolicæ, ſed priuatarum perſonarum agunt; & ſic
meritò priuilegiis Officialium Sedis Apoſtolicæ non
gaudent; Peña *q. 25. comment. 75.* & Molina *cit. diſp.* 28.
n. 20. & videri etiam poterit præter alios Cened. 3. *par.*
Collect. 14. *num.* 1. *&* 2.
30 Tertiò excipiuntur Inquiſitores, contra quos nec alij
Inquiſitores, nec Epiſcopi poſſunt procedere; quia ſunt
à Sede Apoſtolica delegati, & par in parem non habet
imperium; Suar. *de fide diſputat.* 29. *ſect.* 4. *num.* 26.
Eymeric; & Peña *q.* 30. *comment.* 79. Molina *n.* 21. Azor.
tom. 1. lib. 8. cap. 18. *q.* 14. & Læl. Zecch. *in ſumma par. 1. tit.*
de fid: rubr. de hereſ. cap 11. *n.* 13. & multò minus Inqui-
tores dominicani poſſunt ſe intromittere prætextu cu-
iuſcumque hæreſis contra Inquiſitores Franciſcanos, vel
è contra, Eymer. & Peña *loc. cit.* Repertor Inquiſit. *Verb.*
Inquiſitor verſ. Nota quod Inquiſit. & Farin. *q.* 186 *n.* 126.
31 Quod tamen iuxta Gegrinianum *in cap. Inquiſi-*
tores de heretic. in 6. n. 5. Franchum *ibid. n.* 1. Royas
ſingul. 109. & alios cōmuniter intellige, donec officium
Inquiſitoris durat; quia ſi à tali officio remoueantur (vt
in Inquiſitione Hiſpanica ab Inquiſitore generali remo-
uentur) poterit tunc Inquiſitor, & Ordinarius contra
32 illos procedere. Quinimo ſi Inquiſitores particulares
non ſint delegati à Sede Apoſtolica, ſed ſubdelegati ab
Inquiſitore generali (vt non improbabiliter contra Ey-
mericum & Peñam *q.* 3. *comment.* 57 *in principio,* Loca-
tum *ver. Inquiſitor, num.* 5. Repertorium *eodem verbo verſ.*
An Inquiſitores, Royam. *ſingul.* 114 *n.* 4. *& tract. de heretic.*
par. 1. *n.* 438. Molinam *diſput.* 28. *num.* 7. & Farinacium
33 *q.* 186. *n.* 41. ſentit Simancha *tit.* 34. *n.* 15. motus ex eo,
quia Inquiſitor generalis in aſſignandis particularibus
Inquiſitoribus modum ſeruat, dicendo: Committimus
vobis vices noſtras, donec ad nos duxerimus eas re-
uocandas) poterit Inquiſitor generalis eos in carcerem
mittere, & punire, Molina, & alij *in locis ſuprà citatis.*
34 Dixi, *contra Inquiſitores nec Epiſcopi poſſunt procedere,*
quia (licèt contrarium affirment Zanch. *de hereticis*
cap 8. *num.* 9. Repertor. Inquiſit. *verb. Epiſcopus verſ.* 1.
Mandoſ. *ibidem Addit.* Decian. *tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 21.
num. 6. Gundiſaluus *tract. de heret. q.* 7. *num.* 17. Royas
ſingul. 109. Calderinus *tract. de heretic. cap.* 8. *num.* 9.
Locatus *ver. Inquiſitor, num* 15. *&* alij, quorum tamen
aliqui, vt Repertorium Inquiſit. & Royas meliùs limi-
35 tant, ſi hæreſis ſit manifeſta, ſecùs ſi ſit occulta) tamen
ita dicendum eſt (ſcilicet nullo modo contra Inquiſito-
res Epiſcopos poſſe, niſi vt ſuprà dicebam, in caſu per
Epicheiam excepto, procedere, ſed ſolùm poſſe infor-
mationes capere, & eas ad Sedem Apoſtolicam tranſ-
mittere.) Ratio; quia, durante Inquiſitoris officio, ſunt
Apoſtolicæ Sedis Officiales; & ſic compræhenduntur
ſub Extrauaganti Ioannis XXII, in qua cauetur, aduer-
sùs Nuncios, Officialéſque Sedis Apoſtolicæ non poſſe
Ordinarios procedere in crimine hæreſis, niſi tantùm
recipiendo informationes, & eas ad Sedem Apoſtoli-
cam tranſmittendo. Vide Eymericum *in direct. In-*
quiſit. par. 3. *q.* 30. & *ibi* Peñam *comment.* 79. Mando-
ſium *in Addit. ad Repertor. Inquiſit. verb. Epiſcopus lit. B.*
& verb. Inquiſitor. lit. D. Azorium *par.* 1. *lib.* 8. *cap.* 18.
q. 14. Molinam *diſput.* 28. *n.* 21. & Farinacium *q.* 186.
n. 124. *&* 131.
Cæterùm olim Legatus Pontificis habebat Iuriſ-
dictionem in Inquiſitores ex Conſtitutione Vrbani IV.
apud Locatum *in Iudic. Inquiſit. verb. Legatus n.* 2. Hodiè
tamen ſine ſpeciali facultate Pontificis, vel ſupremæ, &
generalis Inquiſitionis Romanæ in rebus ad Sanctæ
Inquiſitionis officium pertinentibus Pontificis Legati
ſe ingerere non ſolent.

PETITIO PRIMA.

A quonam autem Inquiſitores, ſi delinquant, etiam 36
extra crimen hæreſis, puniendi ſint?
Reſpondetur diſtinguendo: Si Inquiſitores ſint Cle-
rici ſæculares, à Cardinalibus Sanctæ Romanæ Inqui-
ſitionis electi, ab his, etiam extra crimen hæreſis, ſiue
delinquant in Officio, ſiue extra, puniri debent; quia his
ſunt ſubiecti. Si ſint electi à Generali Hiſpaniarum In-
quiſitore, ab hoc, huiuſque ſupremo ſenatu, etiam ex-
tra crimen hæreſis, ſiue ſimiliter delinquant in Offi- 37
cio, ſiue extra puniri poſſunt, ob eamdem rationem, &
ob commiſſionem à Sede Apoſtolica ipſi factam, vt
teſtatur Peña 3. *p. Directorij q.* 12. *commentar.* 61. *verſic. in*
Hiſpania.
At ſi Inquiſitores ſint Religioſi, idemque dico de 38
Conſultoribus (licet, ſi delinquant in proprio officio,
nedum in crimine hæreſis, puniri non poſſint, quidquid
ſit in contrarium de Iure communi *ex Clem.* 2. *§. qui*
equidem de heretic.) à propriis Prælatis Regularibus;
cum quoad hoc etiam, ſint ab illis exempti; Director.
Inquiſ. *par.* 3. *q.* 11. *&* 12. & *ibi* Peña *comment.* 60. *&* 61.
Royas *tract. de heretic. part.* 2. *numer.* 418. Peyrin.
in Priuileg. Minimor. tom. 1. *Conſtitut. Sixti. IV.* §. 11.
numer. 49. Decian. *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 22. *num.* 33.
Moſcouius *de Maieſt. Militant. Eccleſ. lib.* 1. *par.* 1.
c. 11. *ex Conſtitutione* Alexandri IV. *Catholica fidei*, &
ex Conſtitutione Clementis IV. apud Peñam inter literas
Apoſtolicas, ſed tunc ſolùm puniri poſſint à Cardina-
libus Vniuerſalis Inquiſitionis Romanæ, & in Hiſpa-
niis à Generali Inquiſitore; ita Doctores, quos ſequi-
tur Peña *cit. comment.* 61. & Peyrin. *cit.* §. 11. *n.* 49.
Tamen, ſi delinquant extra Officium, & contra re- 39
gularem obſeruantiam (cùm in hac ratione Religionis
ſuis Prælatis Regularibus ſubdantur) à ſuis Prælatis
Regularibus coërceri, & puniri poterunt; Eymeric.
quaſt. 12. *n.* 1. Locat. *ver. Inquiſitor. num.* 40. & videri etiam
poterit Peña *loco ſupra citato,* Decian. *c.* 22. *n.* 33. & Farin.
q. 186. *n.* 128.
Quod tamen intellige, dummodò non puniantur 40
pœna, quæ aliquo modo retardare poſſit proprij Offi-
cij exercitium quia in ſupradictis Conſtitutionibus
eximuntur à Prælatorum ſuorum Regularium obe-
dientia Inquiſitores & Conſultores in ſuo officio exer-
cendo; ita vt ipſis Prælatis Regularibus grauiter iniun-
gatur, ne dictos Inquiſitores, & Conſultores ab exerci-
tio ſui Officij directè, vel indirectè impediant; At ſi
poſſent eos, extra Officium delinquentes, quomodo-
cumque punire, poſſent conſequenter indirectè eorum-
dem officium impedire contra intentionem Summi
Pontificis in dictis Conſtitutionibus; ergo, &c. Vide Fa-
rinacium *loco ſupra cit. num.* 132. Vbi ait, quod licèt In-
quiſitores teneantur ſuis Superioribus Regularibus
obedire in his, quæ Regulæ obſeruantiam, & alia, per
quæ directè, vel indirectè Sanctum Officium non im-
peditur, reſpiciant; & proptereà in delictis extra Offi-
cium commiſſis per eoſdem ſuperiores poſſint moneri,
& repræhendi, non tamen poſſint dicti ſuperiores eos
punire, & ab eorum Officio per indirectum retrahere:
Quamuis poſſint contrà eoſdem Informationes aſſume-
re, illáſque ad ſupremum Tribunal tranſmittere, expe-
ctando quod ſibi ab eodem Tribunali ſupremo man-
detur: Aliàs eſſet inuenta aperta via impendendi Offi- 41
cium Sanctæ Inquiſitionis per indirectum, contra id,
quod in citatis Conſtitutionibus Summi Pontifices
cauere curarunt. Vide etiam, quæ dicebantur *in tractatu*
de Immunitate Eccleſiaſtica cap. 4. *dubit.* 14. *&* 15. Vbi di-
cebam, à quonam Iudice puniendi ſint cæteri Inquiſi-
torum, ac Epiſcoporum familiares, & Officiales, tam
ſimiliter in cauſis criminalibus extra crimen hæreſis,
quàm etiam in cauſis ciuilibus.

PETITIO II.

An ſicut *ex cap. Inquiſitores de heretic. in* 6. non poſſunt 42
Inquiſitores procedere cōtra Epiſcopos in cauſa hæreſis
(cùm

(cùm delictum hæreſis Epiſcopotum ſit reſeruatum Summo Pontifici, vti dicebam) ſic neque poſſint procedere in eadem cauſa contra Generales Religionum?

Reſpondetur: (licèt affirment Nauatt. *cap.* 1. *de for. compet. n.* 5. Peña *in director. Inquiſit. part.* 3. *comment.* 73. Hieronym. Rodtiguez *in compendio quæſt. Regular. reſol.* 73. *num.* 1. & Emanuël Rodtiguez *in quæſt. regul. tom.* 2. *quæſt.* 81.) Probabiliùs negent alij, quos ſequitur Albetic. *in cap.* 1. *quæſt.* 7. *de hæretic. in* 6. Freytas *in Addit. ad Tractatus Roderic.* & Acuña *de Confeſſar. ſollicit. quæſt.* 12. *numero* 20. Quia exceptio *in dicto cap. Inquiſitores*, excipit tantùm Epiſcopos; Ergo extendi non debet ad Generales Religionum ex Regula *in l. ſiquidem* §. *final. ff.* de pœna legat. *Exceptio firmat regulam in contrarium.*

Non debent tamen facilè Inquiſitores de facto procedere contra Generales Religionum, ſi ſcandalum ſequatur, ſed debent certiorem facere ſummum ſenatum ſanctæ Inquiſitionis; Zanard. *in director. Theolog. par.* 2. *cap.* 6. *quæſt.* 23. & Peyrin. *in priuileg. Minimor. tom.* 2. *Conſtitut.* 9. *Pauli V.* §. 1. *num.* 1. Ex quo non ſequitur, quod prædicti Generales Religionum habeant idem priuilegium, quod habent Epiſcopi: quidquid inſinuare videantur Peña, Hieronymus Rodriguez, & Emanuël Rodtiguez *in locis ſuprà citatis.*

SECTIO XXXI.

An Inquiſitor teneatur requirere Epiſcopum, & è contrà, quotieſcumque vnus ſine altero non poteſt procedere?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitor tenetur requirere Epiſcopum, & è contrà, quoties vnus ſine alio non poteſt procedere.*

2 *Requiſitio Inquiſitoris Epiſcopo, & è contra, ſemel tantum fieri debet.*

3 *In requiſitione non requiritur expreſſio temporis octo dierum; quia hoc tempus ab ipſo Iure præſcribitur, & currit à puncto requiſitionis.*

4 *Requiſitio fieri poteſt per Nuncium, vel per Epiſtolam vel ad domum; quia in Iure, non præſcribitur forma. & ita qualibet ſufficit.*

5 *Requiſitus debet accedere ad locum, vbi eſt requirens, & Proceſſus formatus; ſecùs ſi vterque diuiſim proceſſerit; quia tunc communis locus eſt eligendus niſi obſtet conſuetudo in contrarium*

6 *Epiſcopus in regnis Hiſpaniarum requiſitus ad locum Inquiſitoris accedit*

7 *Alter nolens aut impeditus accedere, poteſt alteri committere vices ſuas, vel per literas ſignificare ſuum conſilium & conſenſum.*

8 *Requiſitus ſi non potuerit, vel noluerit conuenire, neque vices ſuas intrà octo dies à puncto requiſitionis commiſerit, vel ſuum conſilium, & conſenſum ſignificauerit, requirens poterit ſtatim ad ſententiam procedere.*

9 *Exceptio impotentiæ conueniendi ſeu ſignificandi, &c. ob infirmitatem reprobatur.*

10 *Requiſitus admitti debet etiam octo diebus tranſactis, dummodo re integra accedat, ſecùs re non integra.*

11 *Cauſa iam iudicata non debet iterum iudicari.*

12 *Inquiſitor Epiſcopum, & è contra. tenentur ſolùm requirere, quando requiſitus haberi poteſt; aliàs ſecùs.*

13 *Copia requiſiti tunc dicitur haberi non poſſe, ſi ſit abſens extrà Prouinciam, vel ſpectetur nullo relicto delegato.*

14 *Capitulum non eſt requirendum, niſi ſede vacante, non autem per Epiſcopi abſentiam; Nam ſedes tunc non dicitur vacare.*

15 *Sedes Epiſcopalis tunc dicitur quaſi vacans, quando Epiſcopus captus eſt, ſeu literæ non ſunt expeditæ.*

SEquitur duodecimò, quod Inquiſitor teneatur re- 1
quirere Epiſcopum, & è contrà, quoties vnus ſine
altero non poteſt procedere, *cit. Clement.* 1. quæ tamen 2
requiſitio ſemel facienda eſt; quia ibi non cauetur plu-
ries facienda. Item non requiritur exprimi, vt intrà 3
octo dies requiſitus compareat; quia hoc tempus ab
ipſo Iure præſcribitur, & currit à puncto requiſitionis;
Gloſſa *in cit. Clementina verb. requiſiuerint*, & com-
muniter Canoniſtæ, quos citat, & ſequitur Decius *cap.*
29. *num.* 6. Farinac. *quæſt* 486. *num* 98. *& ſeq.* Locatus
verb. expectare, verſ. & ſufficit, & Campegius *in Addit.*
ad Zanchinum tractatu de hæreticis cap. 8. *lit. D. ver. tor-*
quere. Item requiſitio fieri poteſt per Nuncium, vel 4
per Epiſtolam, & ad domum; quia in Iure non præſcri-
bitur forma, & ſic quælibet ſufficit; ita Doctores ſu-
pra citati, qui ſubdunt, requiſitum debere accedere 5
ad locum, vbi eſt requirens, & Proceſſus formatus; ſe-
cùs ſi vterque diuiſim proceſſerint; quia tunc commu-
nis locus eligendus eſt, niſi obſtet conſuetudo in con-
trarium.

Quamuis in Regnis, & Statibus Inquiſitionis Hiſ- 6
panicæ ſemper Epiſcopus, vel eius Officialis requiſitus
ad locum Inquiſitoris accedit; quia in dictis Regnis,
& Statibus, ſicuti dicebam, ſolùm Inquiſitores Proceſ-
ſus fabricant.

Quod ſi Epiſcopus requiſitus ab Inquiſitore, vel è 7
contra Inquiſitor requiſitus ab Epiſcopo (vbi Epiſcopi
independenter ab Inquiſitoribus procedunt) noluerit,
vel non potuerit conuenire, poterit vnus alteri commit-
tere vices ſuas, vel per literas ſignificare ſuum conſi-
lium, & conſenſum; *citata Clemens.* 1. Vnde infertur,
alterutrum ex his duabus rebus ſufficere; cùm appo-
natur particula ly *vel*, & meritò; quia vices commit-
tere non deſeruit, ſi conſilium & conſenſus ſignifice-
tur. Accedit, quod alioquin requiſitus procederet in
cauſa, tùm per ſe, ratione conſilij, & conſenſus; tùm
per alium ex delegatione facta; & ſic procederet quaſi
duplici voto, quod nemini conceſſum videtur; Gloſſa
in citata Clementina verſ. conſenſum; quidquid in con-
trarium dixerit Bonifacius de Vital. *num.* 70. & Fari-
nacius *num.* 107.

At ſi requiſitus non potuerit, vel non voluerit con- 8
uenire, neque vices ſuas intrà octo dies à puncto re-
quiſitionis commiſerit, vel ſuum conſilium & conſen-
ſum ſignificauerit, requirens poterit ſtatim ad ſenten-
tiam procedere; *citata Clement.* 1. & tradunt Gloſſa
ver. conſenſum in fine. Eymeric. *par.* 3. *direct. quæſt.* 49.
vbi etiam Peña, Souſa *in Aphoriſm. Inquiſit. lib.* 3. *cap.* 3.
num. 8. *&* 10. Catena *de Officio Inquiſit. par.* 1 *tit.* 4. §. 2.
num. 15. & communiter Doctores, quos refert, & ſequi-
tur Farinac. *num.* 108. qui limitat, niſi impotentia con-
ueniendi, vel ſignificandi conſilium, & conſenſum ex
infirmitate proueniat, ſed minùs rectè; quia textus in
dicta Clementina indefinitè dicit, ſi requiſitus intra octo
dies non potuerit, aut noluerit; & ſic non eſt, cur re-
ſtringatur ad impotentiam, v. g. ex abſentia, & exclu-
datur Impotentia ex infirmitate: Præſertim quia fa- 9
cultas procedendi in tali caſu, quo requiſitus non po-
tuerit conuenire, eſt in fauorem fidei, vt ſcilicet cauſæ
Reorum citiùs expediantur; & ſic ex quacumque cau-
ſa Impotentia proueniat, cenſenda eſt facultas eſſe
conceſſa.

Quod ſi tranſactis illis octo diebus, requiſitus con- 10
ueniat, vel conſenſum ſignificet, vel vices committat,
admitti debet, ſi res ſit integra; quia terminus ille
non ad excludendum, & priuandum Iuriſdictione re-
quiſitum conceſſus eſt, ſed ne impediatur negotium
Fidei, quod non impeditur, ſi requiſitus admittatur,
cùm ſententia lata non eſt: quamuis ſi ſententia lata 11
adueniat, non poterit ſignificare ſuum conſenſum, vel
committere vices, quia non debet cauſa iterum iudi-

cari, cùm iam verè iudicati ſit; ita Doctores, quos citat, & ſequitur Farinacius *num.* 110. *& ſeqq.* Repertor. Inquiſitor. *verb. Inquiſitor*, & Squillacenſis *tract. de fide Catholica cap.* 40. *num.* 1.

12 Cæterùm obligatio Inquiſitoris requirendi Epiſcopum, & è contra procedit ſolùm, quando requiſitus haberi poteſt; ſecùs ſi haberi non poſſit, iuxtà textum *in citata Clementina.* Ibi: *Si ſui adinuicem copiam ha-*
13 *bere valeant.* Dicitur autem copia requiſiti non haberi, ſi fuerit abſens extrà Prouinciam, vel Diæceſim, nullo relicto delegato. Bonifacius de Vital. *in dicta Clementina* 1. *numero* 65. Quinetiam etſi fuerit intra Prouinciã, vel Diœceſim, ſed adhuc nimis abſens ab Inquiſitore, arbitrio prudentis viri; Locatus *ver. expectare verſ. Idem fiat*, & alij, quos citat, & ſequitur Farinacius *quæſt.* 186. *num.* 96. in quo vtroque caſu requirendum non
14 eſt loco Epiſcopi Capitulum; quia Capitulum, ſeu potiùs dicam, delegatus Capituli loco Epiſcopi requirendus non eſt, niſi ſolùm ſede vacante, vel quaſi vacante. At ex ſola prædicta abſentia non eſt ſedes vacans, vt de ſe conſtat: Neque quaſi vacans,
15 cùm quaſi vacans ſolùm ſit ex captiuitate Epiſcopi, vel quando non ſunt pro Epiſcopatu expeditæ literæ, Imola *in citata Clementina* 1. *de hæreticis num.* 14. Vitalin. *num* 65. *&* 75. Zabarella *num.* 11. *in* 14. *quæſtione*, Locatus *verb. expectare verſ. ſi autem*, & Farinac. *n* 66. Sed in ordine ad omnia, quæ dixi in præſenti dubitatione, Vide, quæ dicebantur ſuprà *ſect.* 20. in Appendice, & quæ dicebantur *cap.* 8. *Dubit.* 26. *& cap* 20. *Dubit.* 2. *ſect.* 2. *in Tractatu de Immunitate, & Iuriſdictione Eccleſiaſtica.*

SECTIO XXXII.

Quas pœnas incurrant Epiſcopi, & Inquiſitores, ſi ex malitia, ſeu ex fraude falsò contrà aliquem de hæreſi procedant, vel ex odio, ſeu rancore, aut lucro contrà Hæreticum omittant procedere?

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopi, ſi ex malitia, ſeu ex fraude falsò contra aliquem de hæreſi procedant, ſeu ex odio, amore, aut lucro contra hæreticum omittant procedere, ſuſpenduntur ab Officio per triennium: Alij verò incurrunt excommunicationem ipſo facto.*

2 *Excommunicatio prædicta non poteſt abſolui niſi per Papam; ſecùs in articulo mortis, & tunc ſatisfactione præmiſſa.*

3 *Epiſcopi, & Inquiſitores prædicti non incurrunt prædictas pœnas, ſi omittant procedere non ob prædictas cauſas, ſed ob timorem, vel ob ſcandala, aut maiora incommoda vitanda.*

1 Reſpondetur: Epiſcopi ſuſpenduntur ab Officio per triennium: Alij verò incurrunt excommunicationem ipſo facto; *Clem.* 1. §. *verum il* 20. *de hæretic.* Et tradunt ibi Gloſſa verb. fraudulenter Bonifacius *num.* 7. *&* 13. Imola *num.* 3. Syluest. *verb. hæreticus* 2. *num.* 13. Director. Inquiſit. *par.* 3. *quæſt.* 24. *num.* 2. & Peña *ibidem commentar.* 73. Simanch. *de Inſtitut. tit.* 34. *n.* 40. & alij communiter.

2 Aduerte tamen hîc, quod in eadem Clementina dicatur: *A qua quidem excommunicatione qui eam incurrerint, non poſſint niſi per Romanum Pontificem præterquam in articulo mortis, & tunc ſatisfactione præmiſſa, beneficium abſolutionis obtinere, nullo in hac parte priuilegio ſuffragante*; Simanch. *de cathol. Inſtit. tit.* 34. *num.* 40. & Peña *in director. Inquiſitorum par.* 3. *comment.* 73.

3 Aduerte 2. quod è contra Epiſcopi, & Inquiſitores prædicti non incurrant prædictas pœnas, ſi omittant procedere non ob prædictas cauſas, ſed ob timorem, vel ob ſcandala, aut maiora incommoda vitanda; Gloſ. *in eadem Clement. verb. Obtenta*, Imola *ibidem num.* 17. Ancharan. §. *ſanè num.* 11. Bonifacius de Vitalin. *n.* 162. Vmbert. Locat. *in Prax. Inquiſition. verb. Inquiſitor num.* 19. & alij paſſim.

SECTIO XXXIII.

Quas pœnas incurrant Inquiſitores, ſi extorqueant pecuniam prætextu ſanctæ Inquiſitionis.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores ſi extorqueant pecunias prætextu Officij ſancta Inquiſitionis ipſo facto ſubiacent excommunicationis ſententiæ, à qua non poſſunt abſolui, præterquam in mortis articulo, donec illis, à quibus extorſerint, plenè ſatisfecerint.*

2 *Inquiſitores in hoc delinquentes poterant olim puniri à ſuis Prælatis Religioſis.*

3 *Inquiſitores prædicti pecuniam extorquentes prætextu ſancti Officij non ſolùm ipſo facto excommunicationem incurrunt, ſed etiam Officio priuantur, & aliis pœnis arbitrio ſuperiorum puniuntur.*

4 *Inquiſitores comprehenduntur ſub hac excommunicatione Clementina ſecunda.*

5 *Excommunicatio quod lata ſit cenſendum non eſt in dubio iuris excommunicationis contra Inquiſitores. Quod dubium videtur eſſe in præſenti caſu; quia lex non obligat, niſi ſit ſufficienter publicata: At non eſt recedendum a ſententia contraria, quæ eſt communis.*

6 *Epiſcopi è contra non comprehenduntur ſub dicta excommunicatione: nam in dicta Clementina 2. non explicantur Epiſcopi, ſicut explicantur alij, & pœnæ ſunt potiùs reſtringendæ quàm ampliandæ.*

7 *Non obſtat, quod Epiſcopi veniant nomine Inquiſitorum; quia nominatim ſolent explicari.*

8 *Epiſcopi comprehenduntur ſub nomine Inquiſitorum in potentia, non actu; & ideo non refert an plus delinquant, vt in pœnalibus comprehendantur; quia excommunicatio ſicut irregularitas incurritur, niſi in caſibus in Iure expreſſis.*

9 *Excommunicatio, ſicut irregularitas, vel alia ſimilis pœna non extenditur de caſu ad caſum, etiam ex maioritate nedum ex identitate rationis.*

10 *Prælati habentes Iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem in ſuis Territoriis non comprehenduntur ſub eadem excommunicatione, neque etiam ipſorum Vicarij, ſeu Commiſſarij ad peragenda ea, quæ pertinent ad Officium ſanctæ Inquiſitionis in ſua Diœceſi deſtinati; quia* in dicta Clementina *neque etiam iſti explicantur.*

11 *Vicarij Capituli è contra ſede vacante comprehenduntur* in dicta Clementina, *non tamen ſimiliter ipſum Capitulum ſede vacante: Illi enim explicantur, non iſtud.*

12 *Commiſſarij omnes Inquiſitorum comprehenduntur Epiſcoporum, & Capitulorum ſede vacante ad negotia ſanctæ Inquiſitionis deſtinati; quia omnes etiam iſti ibi explicantur.*

13 *Per Commiſſarios autem intelliguntur Vicarij, ſiue ſint Vicarij ſiue eorum ſubſtituti, vel delegati; quamuis etiam ad tempus, vel ad aliquam cauſam particularem.*

14 *Pecuniæ nomine, quæ prætextu Officij ſanctæ Inquiſitionis extorquetur, intelligitur omne id, quod eſt pecunia æſtimabile.*

15 *Excommunicatio prædicta non incurritur, ſicut neque*

Simonia, Vſura, vel Aſſaſſinium, &c. ſi extorqueatur Mutuum; quia Mutuum non eſt pecunia æſtimabile: & tunc non extorquetur pecunia ſimpliciter, cùm ſit animus illam reddendi. Secùs ſi non reddatur, & tanquam ſi eſſet data vſurpetur.

16 *Excommunicatio prædicta vt incurratur, requiritur vt pecunia extorqueatur non ſolùm illicitè, ſed etiam crimen concuſſionis: Hinc non incurritur, ſi pecunia, vel quid aliud tanquam munus quoddam etiam illicitè offeratur, & recipiatur.*

17 *Excommunicatio prædicta neque incurritur, ſi pecunia, vel quid aliud etiam illicitè offeratur, & recipiatur, nè Inquiſitus à prædictis perſonis rigorosè tractetur; quia ad hanc incurrendam requiritur etiam crimen concuſſionis.*

18 *Neque incurritur, ſi pecunia etiam illicitè, & per metum concuſſionis extorqueatur prætextu pecuniæ mutuo datæ, vel prætextu alicuius rei creditæ, vel quocunque alio prætextu quantumuis iniuſto; quia tunc non extorquetur prætextu ſancti Officij.*

19 *Excommunicatio lata* in dicta Clementina 2. de hæretic. *non eſt ſimpliciter reſeruata Papæ, & abſolutè, ſed poteſt illa ab Inferioribus Papa abſolui, dummodo planè ſatisfiat illis, à quibus pecunia fuerit extorta nullis remiſſionibus ſuper hoc valituris.*

20 *Excommunicatio prædicta poteſt abſolui ab aliis Inferioribus Papa, licet prius facta non fuerit realis ſatisfactio, dummodo tamen adſit impotentia reſtituendi, & præſtita fuerit cautio, quæ præſtari potuerit.*

21 *Notarij, & Officiales Inquiſitorum debent illos, ſi in extorquenda pecunia deliquerint, denunciare.*

22 *Prælati Regulares* ex dicta Clementina 2. de hæreticis. *Quando fuerint negligentes in puniendis Inquiſitoribus ſuis, ſcilicet Regularibus, pecuniam extorquentibus, Epiſcopi tenentur eorum negligentiam Sedi Apoſtolicæ denunciare.*

23 *Inquiſitores quicumque ſi quid quoad Officium ſanctæ Inquiſitionis delinquent, à ſolis Cardinalibus Romanæ Inquiſitionis hodie ſunt puniendi.*

1 RESpondetur: *In Clementina 2. de hæretic.* ſic legitur: *Inquiſitoribus, & tam ipſorum, quàm Epiſcoporum, ſeu Capitulorum ſede vacante ſuper hoc deputatis Commiſſariis quibuſcunque diſtrictiùs iniungentes, ne prætextu Officij Inquiſitionis quibuſcunque modis illicitis ab aliquibus pecuniam extorqueant; quod ſi ſecus fecerint, excommunicationis ſententiæ eos ſubiacere decernimus ipſo facto à qua non poſſint abſolui, præterquam in mortis articulo, donec illis, a quibus extorſerint plenè ſatisfecerint de pecunia ſic extorta, nullis priuilegiis, pactis, aut remiſſionibus ſuper hoc valituris:* Et tradunt ibi Gloſſa *verſ. Nota quod Inquiſitor*, Imola *num.* 1. Anchatan. *num.* 1. Locat. *in Iudicial. Inquiſit. verb. Inquiſitor*, & alij paſſim.

2 Vbi aduerte, quod Inquiſitores in hoc delinquentes potuerint olim puniri à ſuis Prælatis Religioſis, *ex dicta Clement. 2. §. qui equidem de hæretic.* ſed hodie non poſſint; quia hodie quoad ea, quæ pertinent ad S. Officium, tantùm puniri poſſunt ab Eminentiſſimis Cardinalibus Romanæ, & Generalis Inquiſitionis iuxta ea, quæ dicebam ſuprà *ſect.* 30. & docent communiter Doctores apud Peñam *par.* 3. *directorij quæſtio.* 12. *comment.* 61.

3 Aduerte 2. quod prædictæ Inquiſitores, & ipſorum Commiſſarij prætextu Officij ſanctæ Inquiſitionis pecuniam extorquentes non ſolùm ipſo facto excommunicationem incurrant, ſed etiam Officio priuentur, & aliis pœnis arbitrio ſuperiorum puniantur, *ex eadem Clement.* 2. Ibi: *Qui equidem Prælati, Inquiſitores, & Commiſſarij prædictos reos inde repertos ab Officiis amouere, & amotos aliàs punire, ſeu corrigere teneantur*; & tradunt ibi Gloſſa *verb. valeant*, Imola *n.* 9. Ancharan. *num.* 8. & alij communiter.

Aduerte 3. quod ſub hac excommunicatione Clementinæ 2. comprehendantur Inquiſitores; Gloſſa *in dicta Clementina notab.* 2. Imola *ibidem*, Ancharanus *num.* 5. *notab.* 3. Bonifacius *in principio*, Angel. *verbo excommunicatio* 7. *caſ.* 41. *num. vnico*, Roſella *verb. excommunicatio* 1. *caſ.* 5. Syluestr. *verb. excommunicatio* 9. *caſ.* 42. *num.* 81. Caietan. *eodem verb. excommunicatio cap.* 4. Armilla *caſ.* 20. *num. vnico*, Tabiena *excommunicatio* 5. *caſ.* 4. *quæſt.* 16. Nauarrus *cap.* 27. *num.* 142. S. Antonin. 3. *par. tit.* 24. *cap.* 8. Suarez *tom.* 5. *diſp.* 23 *ſect.* 5. *num.* 24. & alij communiter. 4

Quamuis nonnulli dubitent; quatenus aiunt, quod clauſula non incipiat ex ly *Inquiſitoribus*, ſed prior clauſula finiatur ibi, & altera incipiat ex ly *& tam ipſorum*, cùm poſt ly *Inquiſitoribus* apponatur punctus: Quapropter ex dicta Clementina non conſtat, quod lata ſit excommunicatio contra Inquiſitores; quinimmò ex contextu literæ dubium eſt: At in dubio Iuris de excommunicatione non eſt cenſendum, quod lata ſit excommunicatio; quia lex non obligat, niſi ſit ſufficienter promulgata; vt propterea communiter dicatur, quod in dubio Iuris nemo debeat ſe cenſere excommunicatum, vel irregularem, &c. Quinimmò etiam in delicto dubio Iura volunt, quod Reus ſit abſoluendus, *Regula cum ſunt ff. de Regul. Iur.* Ibi: *Cùm Iura Partium ſunt obſcura, Reo fauendum potiùs eſt quàm Actori:* Vbi Gloſſa ait: *Actore non probante crimen, Reus eſt abſoluendus:* quod etiam habetur *in cap. vnico verb. cùm enim vt Eccleſ. Benef.* Ibi: *Iuris eſt explorati, quod Actore non probante, Is qui conuenitur etiam ſi nihil præſtiterit, debeat abſolui:* Cùm igitur dubium ſit de excommunicatione lata in dicta Clementina contra Inquiſitores, non eſt dicendum, quod ſub ea comprehendantur Inquiſitores. 5

At adhuc à ſententia contraria, quæ eſt communis, non videtur recedendum.

Aduerte 4. quod è contra ſub dicta excommunicatione non comprehendantur Epiſcopi; Gloſſa *in eadem Clement. 2. de hæretic. verb. Commiſſarij*, Imola *ibid. n.* 5. Bonifacius *num.* 41. *& ſeqq.* Cardinalis *verb. Inquiſitoribus num* 1. Angel. *in ſumma verb. excommunicatio* 7. *caſ.* 42. Syluestr. *eodem verbo excommunicatio* 9. *caſ.* 42. *num* 81. S. Antonin. 3. *par. tit* 24. *cap* 8. Repertor. Inquiſit. *verb. extorquere verſ.* 1. & Suarez *tom.* 5. *diſp* 23. *ſect* 5. *num* 24. Qui ibi non explicantur Epiſcopi, ſicut explicantur alij; & pœnæ ex alio capite ſunt potiùs reſtringendæ quàm ampliandæ. 6

Non obſtat, ſi dicas: Epiſcopi comprehenduntur ibi ſub nomine Inquiſitorum. 7

Reſpondetur enim, quod Epiſcopi nominatim ſolent explicari: Accedit, quod cùm explicantur ibi Commiſſarij, explicantur Commiſſarij Inquiſitorum, & Epiſcoporum: quod ſignum eſt, ſub nomine Inquiſitorum non comprehendi ibi Epiſcopos.

Neque obſtat 2. ſi dicas: Epiſcopi in extorquendo pecuniam prætextu Officij Inquiſitionis plùs delinquunt, quàm ipſi Inquiſitores; Ergò ſub excommunicatione lata contra Inquiſitores comprehenduntur etiam Epiſcopi. 8

Reſpondetur enim: Tranſeat Antecedens: At diſtinguo conſequens: In potentia ſufficienter (quaſi ſufficiens ratio ſit, quod poſſint comprehendi etiam Epiſcopi) concedo: Actu, nego; quia excommunicatio (ſicut Irregularitas, vel alia ſimilis pœna) non incurritur, niſi in caſibus Iure expreſſis: Quapropter dici ſolet, quod excommunicatio (ſicut Irregularitas, vel alia ſimilis pœna) non extendatur de caſu ad caſum etiam ex maioritate, nedum ex identitate rationis. 9

Aduerte 5. quod ſub eadem excommunicatione neque comprehendantur Prælati habentes Iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem in ſuis Territoriis, neque etiam ipſorum Vicarij, ſeu Commiſſarij ad peragenda ea, quæ pertinent ad Officium ſanctæ Inquiſitionis in ſua 10

Diœceſ

Diœceſi deſtinati, quia in dicta Clementina neque
11 etiam iſti explicantur, ſicut alij. Et, cùm materia ſit odioſa, verba ſunt potiùs ſtrictè interpretanda, vt ſuprà dicebam; Comprehenduntur autem è contra Vicarij Capituli ſede vacante; quia Vicarij Capituli ſede vacante explicantur, non tamen ſimiliter Capitulum ſede vacante explicatur; ſic Doctores, quos ſuprà citabam, præcipuè Bonifacius *in dicta Clement.* 2.
12 *num.*41. Comprehendantur etiam omnes Commiſſarij Inquiſitorum, Epiſcoporum, & Capitulorum ſede vacante ad negotia ſanctæ Inquiſitionis deſtinati; quia
13 omnes etiam iſti ibi explicantur: Per Commiſſarios autem intelliguntur Vicarij; Gloſſa *in dicta Clement.* 2. *de hæretic. verb. Ipſorum*, Sylueſt. *in ſumma verb. excommunicatio* 9. *caſ.*42. *num.*81. S. Antoninus 3. *par. tit.*24. *cap.*8. & Suarez *tom.*5. *diſp.*23. *sect.*5. *num.*24. Quod eſt verum, ſiue ſint Vicarij, ſiue eorum ſubſtituti, vel delegati; Tabiena *in ſumma verb. excommunicatio* 5. *caſ.* 4. *quæſt.*16. *num.*18. & Nauarr. *cap.*27. *n.*142. Quamuis etiam ad tempus, vel ad aliquam cauſam particularem; quia omnes iſti dicuntur propriè Commiſſarij; ita Doctores, quos ſequitur Suarez *loco ſuprà citato.*

14 Aduerte 6. quod ſub nomine pecuniæ, quæ prætextu Officij ſanctæ Inquiſitionis extorquetur, intelligatur omne id, quod eſt pecunia æſtimabile; Gloſſa *in dicta Clement.*2. *de hæretic. verb. pecunia*, Imola *ibidem num.*6. Cardinalis *ibidem etiam verb Inquiſitoribus notabil.*2. Bonifac. *num.*63. & 64. Nauarr. *in ſumma cap.* 27. *numer.*142. Syluest. *verb. excommunicatio* 9. *caſ.*42. *num.*81. Tabiena *eodem verb. excommunicatio* 5. *caſ.*4. *q.*17. *num.*18. Angelus *verbo excommunicatio* 7. *caſ.*42. *num. vnico*, Caietan. *eodem verbo cap.*4. Armilla *caſ.*20. *numero vnico*, S. Antonin. 3. *part. tit.*24. *cap.*8 Suarez *tom.*5. *diſp.*23. *sect.*5. *num.*25. & Bonacina *tom.*3. *diſp.* 2. *quæſt.* 10. *punct.*10.

15 Hinc non incurritur hæc excommunicatio (ſicut neque incurritur Simonia, Vſura, vel Aſſaſſinium, &c.) Si extorqueatur mutuum; quia mutuum non eſt pecunia æſtimabile; quia tunc non extorquetur pecunia ſimpliciter, cùm ſit animus illam reddendi; quod, ſi poſteà illa non reddatur, ſed tanquam ſi eſſet data, vſurpetur, tunc incurritur hæc excommunicatio (ſicut & incurritur Simonia, Vſura, vel Aſſaſſinium, &c.) Cùm tunc pecunia verè extorqueatur, nedum recipiatur; vide Doctores quos ſequitur Suarez, & Bonacina *locis ſuprà citatis.*

16 Aduerte 7. quod ad hoc, vt prædictæ perſonæ prædictam excommunicationem incurrant, requiratur, vt pecunia extorqueatur, non ſolùm illicitè, ſed etiam per crimen concuſſionis.

Hinc non incurritur hæc excommunicatio, ſi pecunia, vel quid aliud, tanquam munus quoddam etiam illicitè, offeratur, & recipiatur; ita Doctores, quos ſequitur Armilla, Suarez, & Bonacina ibidem: quod eſt verum, quamuis offeratur, & recipiatur prætextu Officij ſanctæ Inquiſitionis; ſic iidem Doctores, quos ſequi-
17 tur Suarez, & Bonacina *locis ſuprà citatis*; Nec etiam incurritur hæc excommunicatio, ſi pecunia, vel quid aliud etiam illicitè, ſimiliter offeratur, & recipiatur, nec Inquiſitus à prædictis perſonis rigoroſè tractetur; quia ad hanc excommunicationem incurrendam requiritur etiam crimen concuſſionis, vti dicebam, & tradunt Gloſſa *in dicta Clementina* 2. *de hæretic. verb. Officij*, Imola *ibidem num.*6. & alij paſſim: quod crimen concuſſionis committitur tantùm, cùm Officialis aliquid à ſuis ſubditis extorquet metum illis, ſi id non dederint, inferendo.

Requiritur etiam, vt pecunia extorqueatur non ſolùm illicitè, & per metum concuſſionis, ſed etiam extorqueatur prætextu Officij ſanctæ Inquiſitionis.

18 Hinc neque incurritur dicta excommunicatio, ſi pecunia, etiam illicitè, & per metum concuſſionis extorqueatur prætextu pecuniæ mutuò datæ, vel prætextu alterius rei creditæ, vel quocumque alio prætextu, quantumuis iniuſto; quia tunc non extorquetur etiam prætextu Officij ſanctæ Inquiſitionis, vti vult Textus allegatus; ita Doctores, quos ſequitur Suarez, & Bonac. in eiſdem locis, quæ ſuprà citabam.

Aduerte 8. quod excommunicatio lata *in dicta Clementina* 2. *de hæretic.* non ſit Papæ ſimpliciter, & abſolutè reſeruata, ſed poſſit illa ab Inferioribus Papa abſolui, dummodò plenè ſatisfiat illis, à quibus pecunia fuerit extorta, nullis remiſſionibus ſuper hoc valituris; Et conſequenter dummodò priùs facta fuerit realis ſatisfactio; Gloſſa *in eadem Clement.*2. Imola *ibidem num* 99. & Zabarella *ibidem etiam verb. Inquiſitoribus num.*5. Quamuis contrarium (ſcilicet dictam excommunicationem eſſe Papæ reſeruatam) teneant Director. Inquiſit. *par.*3. *quæſt.*24. *num.* 3. & Peña *ibidem comment.*73. 19

Poteſt etiam dicta excommunicatio ab Inferioribus Papâ abſolui, tamen ſi priùs non facta fuerit realis ſatisfactio, dummodò tamen adſit impotentia reſtituendi, & præſtita fuerit cautio, quæ præſtari potuerit; Syluest. *verb. excommunicatio* 9. *caſ.*42. *num* 81. S. Antonin. 3. *par. tit.* 24. *cap.* 8. & Nauarr. *in ſumma cap.*27. *n.*142. 20

Aduerte 9. quod *in dicta Clementina* 2. *de hæretic.* præterea habeatur, quod Notarij, & Officiales Inquiſitorum debeant illos, ſi in extorquenda pecunia deliquerint, denunciare, Ibi: *Notarij verò, & Officiales dicti Officij, nec non fratres & ſocij Inquiſitorum, & Commiſſariorum ipſorum, qui dictos Inquiſitores, aut Commiſſarios ſecreto nouerint talia commiſiſſe* (ſcilicet pecuniam prætextu Officij ſanctæ Inquiſitionis extorquiſſe) *ſi indignationem Dei, & Apoſtolicæ Sedis vitare voluerint & offenſam, ipſos grauiter arguere, & corrigere ſtudeant in ſecreto, Quod ſi taliter ea ſciuerint, vt ea probare valeant, ſi ſit opus, hæc Prælatis Inquiſitorum, & Commiſſariorum eorumdem, ad quos id pertinebit, nunciare ſollicitè debeant.* Qua de re videatur Gloſſa *ibi verb. corrigere, & verb. ſecretò*, Imola *num.*1. & 9. Anchatan. *numer* 7. & Repertor. Inquiſit. *verb. extorquere.* 21

Aduerte 10. quod in eadem Clementina etiam habeatur, quod, quando Prælati Regulares fuerint negligentes in puniendis Inquiſitoribus (ſuis ſcilicet Regularibus) pecuniam extorquentibus, Epiſcopi teneantur in virtute ſanctæ Obedientiæ eorum negligentiam Sedi Apoſtolicæ denunciare; & notant *ibi* Imola *n.*1. & 9. Anchatan. *n.*10. & Zabarella *n.*4. 22

Quamuis hodie id locum non habeat; quia Inquiſitores quicumque, ſi quid quoad Officium ſanctæ Inquiſitionis delinquant, à ſolis Romanæ Inquiſitionis Cardinalibus puniuntur, vti ſuprà *sect.*3. dicebam, & tradunt Læl. Zecchius *in ſumma part* 1. *tit. de fide rubr. de hæreſ. cap.*11. *n.*13. Azor. *tom.*1. *lib.*8 *cap.*18. *quæſt.*9. (quatenus ait: *Hodie tamen vt in Directorio Inquiſitorum habetur par.*3 *q.*9. commentar. 59. *Nulla ſunt Prælatorum partes: Nam Reuerend. Cardinales in vniuerſa Republica Chriſtiana ex cauſa, re maturiùs conſiderata, per Italiam Inquiſitores remouent mutant, ac de vno loco, cùm expedit, in alium transferunt*) & alij communiter. 23

SECTIO XXXIV.

Quinam ſit poſt Bullam Pij IV. tenor Bullæ Pauli V. in qua ſit reuocatio facultatum Superioribus quorumcunque Ordinum, & Religioſorum quoquo modo conceſſarum cognoſcendi cauſas ſuorum ſubditorum ad Officium ſanctæ Inquiſitionis hæreticæ prauitatis quomodolibet pertinentes?

SVMMARIVM.

1 *Pius IV. in ſua Bulla* 51. *contra Religioſos ab Inquiſitoribus procedi poſſe decreuerat, dummodò ab eorum ſuperioribus*

ſuperioribus non eſſet præuentum.

2 *Pius IV. in eadem ſua Bulla 51. quaſcumque facultates cuiuſcumque Ordinis Prælatorum cognoſcendi Regularium cauſas ad Officium ſanctæ Inquiſitionis pertinentes reuocat, & eas Ordinariis denunciari mandat.*

3 *Cauſas pendentes coram dictis ſuperioribus ad Inquiſitores, & Ordinarios remittit.*

4 *Acta omnia ad eoſdem tranſmitti iubet.*

5 *Contrauenientibus pœnam imponit.*

6 *Clauſulas Bullæ præſeruatiuas apponit.*

7 *Item derogatorias.*

8 *Formam, & effectum eius publicationis præſcribit.*

9 *Tranſſumptis credi mandat.*

10 *Tenor prædictæ Bullæ exſcribitur de verbo ad verbum.*

11 *Cauſæ, quæ pertinent ad Officium, ſeu Tribunal ſanctæ Inquiſitionis, & de quibus per hanc Bullam prohibentur ſuperiores Regulares cognoſcere, ſunt in primis cauſa hæreſis, & præterea omnes aliæ quocumque modo ad hæreſim pertinentes; quia hoc Tribunal principaliter contra hæreſim erectum ſe extendit ad omnia crimina, quæ quocumque modo ad hæreſim pertinent. Vide ibi quæ numerentur.*

12 *Item cauſa Religioſorum matrimonium ſiue publicè, ſiue ſecretè contrahentium; quia iſti tales ſunt ſuſpecti de hæreſi.*

13 *Item cauſa eorum, qui non ordinati celebrant Miſſam, vel audiunt confeſſiones.*

14 *Item cauſa eorum, qui in confeſſione, vel occaſione, & & prætextu confeſſionis ſolicitant, etiamſi confeſſio non ſequatur & etiamſi ſolicitatio pro aliis fiat.*

15 *Superiores Regularium ſi in loco habeant Iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem poſſunt procedere in cauſis Inquiſitionis contra Regulares ſuos, ita tamen vt non poſſint per ſe ſolos exercere illos actus, quos neque Epiſcopi exercere poſſunt ſine Inquiſitoribus contra ſubditos ſuos, ſed eum ſeruare debent modum, quem ſeruant iidem Epiſcopi.*

16 *Superiores Regulares ſi ignoranter, vel bona fide abſque præſumptione exerceant aliquem actum ex actibus in hac Bulla prohibitis, non incurrunt pœnas in illa ſtatutas; quia ad illas incurrendas requiritur præſumptio. ſcilicet, quod ſcienter, & volentes exerceant talem actum.*

17 *Generalibus Prælatis, & ſuperioribus in hac Bulla iniungitur ſub excommunicationis pœna latæ ſententiæ, priuationis quarumcunque dignitatum, ſeu Prælaturarum, Officiorum & vocis actiuæ, & paſſiuæ, ac perpetua inhabilitatis, vt debeant denunciare ſuos de hæreſi infectos, vel ſuſpectos etiam in actu viſitationis.*

18 *Diſpoſitio prædicta non afficit ſubditos, & ſuperiores, qui præſunt Monaſteriis, ſeu Conuentibus cum ſola adminiſtratione abſque vlla Iuriſdictione; quia Bulla loquitur gradatim deſcendendo à Generalibus ad ſuperiores, & vltimo loco ad Prælatos.*

19 *Superior Regularis quando audit aliquem de ſuis eſſe de hæreſi infectum, vel ſuſpectum ſufficit, vt eum, à quo audit, moneat, quod denunciet, ſicque inret, vt is à quo audit, denunciationem faciat; quia ſic ſatisfacit fini & intentioni legis.*

20 *Oppoſitum non eſt omnino improbabile: obligatio enim denunciandi eſt perſonalis, & non transferibilis in alium.*

21 *Superior Regularis non hoc ipſo ac aliquid audit de hæreſi vel de hæreſis ſuſpicione, ſtatim tenetur ſiue per ſe, ſiue per alium denunciare, ſed debet priùs conſiderare, an veriſimile ſit &c.*

22 *Superior Regularis non obligatur præſenti Bulla ad denunciandum ſiue per ſe, ſiue per alium Nouitios, ſi fortè hi ſint de hæreſi infecti, vel ſuſpecti; quia Bulla loquitur ſolùm de Profeſſis Fratribus & Religioſis, ſi quales non ſunt nouitij.*

Tom. II.

Dixi *poſt Bullam Pij IV.* quia Pius IV. in ſua Bulla 1
51. (de qua ſub tomo 2.) contra Religioſos ab
Inquiſitoribus procedi poſſe decreuerat; dummodò ab
eorum Superioribus non eſſet præuentum §. 1. qui 2
idem Pontifex Pius IV. in eadem ſua Bulla 51. quaſ-
cumque facultates cuiuſcumque Ordinis Prælatorum
cognoſcendi Regularium cauſas ad Officium ſanctæ
Inquiſitionis pertinentes reuocat. § 2. Et eas Ordina-
riis denunciari, mandat §. 3. Et pendentes coram dictis 3
ſuperioribus ad Inquiſitores, & Ordinarios remittit. 4
§. 4. Et omnia Acta ad eoſdem tranſmitti, iubet. §. 5. 5
Contrauenientibus pœnam imponit. § 6. Clauſulas 6
huic Bullæ præſentatiuas apponit. §. 7. derogatoriaſque. 7
§. 8. Formam, & effectum eius publicationis præſcribit. 8
§. 9. Et tranſſumptis credi, mandat. §. 10. His ſuppo- 9
ſitis.

Reſpondetur: Tenor prædictæ Bullæ Pauli V. eſt ſequens.

PAVLVS EPISCOPVS SERVVS SERVORVM Dei ad perpetuam rei memoriam.

Romanus Pontifex ea interdum, quæ Prædeceſſo- 10
ribus ſuis temporum, & rerum qualitate id tunc ex-
poſcente, proinde pro hæreſum extirpatione ſancita
ſunt, nouis emergentibus rationibus reuocat, & immu-
tat, aliaque deſuper diſponit, & ordinat, prout in Do-
mino ſalubriter conſpicit expedire.

§ 1. Dum ſiquidem Fel. rec. Pius Papa IV. Prædeceſſor noſter ſua perpetuò valitura Conſtitutione ſtatuit, ordinauit, & declarauit, quod ex tunc deinceps in omnibus Chriſtiani Orbis Partibus Inquiſitores hæreticæ prauitatis, tam generales, quã in quibuſuis Prouinciis, Ciuitatibus, Oppidis, Terris, & locis pro tempore deputati particulares, contra omnes quorumcunque Ordinum, etiam exemptorum, etiam Mendicantium Profeſſores, & Religioſos, ac etiam alios quoſcumque quouis modo priuilegiatos, & exemptos, de hæreſis crimine quomodolibet ſuſpectos, aut culpabiles, dummodò ab eorumdem Profeſſorum, & Religioſorum ſuperioribus, vel Prælatis in cauſis huiuſmodi præuenti non fuiſſent, iuxtà facultates Officij Inquiſitionis ipſius prauitatis inquirere, & procedere ac culpabiles, & delinquentes reſpectos, ſecundùm canonicas ſanctiones caſtigare, atque punire poſſent, & valerent, ac aliàs prout in literis ipſius Pij Prædeceſſoris latiùs continetur.

§. 2. Cùm autem rerum vſu compertum ſit, occaſione præuentionum huiuſmodi nonnulla interdum impedimenta orta eſſe, quominùs cauſæ huiuſmodi ea qua decet diligentia, cognoſcantur, Nos de conſilio Venerabilium Fratrum noſtrorum S.R.E. Cardinalium contra hæreticam prauitatem generalium Inquiſitorum illa de medio tollere volentes, Motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra, ac matura deliberatione, hac noſtra etiã perpetuò valitura Conſtitutione omnia, & quæcumque Priuilegia, Indulta, facultates, & conceſſiones Generalibus, Superioribus, & Prælatis quorumcunque Ordinum, ſiue Mendicantium, ſiue Clericorum Regularium cuiuſuis Ordinis, & Inſtituti, etiam in dicta Conſtitutione non expreſſorum, & quantumuis exemptorum, & quocumque nomine nuncupentur per dictum Pium, ac quoſcumque Romanos Pontifices Prædeceſſores noſtros, & ſedem Apoſtolicam conceſſa, approbata, & innouata, & quantumuis etiam longiſſimo tempore obſeruata, cauſas ad dictum Officium quouis modo ſpectantes cognoſcendi, & terminandi, ſeu in illis quoquo modo ſe intromittendi; Quorum omnium, & ſingulorum tenores, etiam ſi de illis ſpecialis, & expreſſa mentio habenda eſſet, præſentibus pro plenè, & ſufficienter expreſſis, & inſertis habentes, Apoſtolica auctoritate tenore præſentium perpetuò caſſamus, reuocamus, & abolemus, ipſiſque Generalibus, ſuperioribus, & Prælatis, vt de cætero quouis quæſito colore, vel prætextu præuentionis, vel conſuetudinis,

& præſcriptionis innumerabilis, ſeo cognoſcendi, an delationes huiuſmodi calumnioſæ ſint, necne in eiſdem cauſis, tàm motis, quàm mouendis, quoquo modo ſe intromittere, ſe immiſcere, denunciationes recipere, teſtes examinare, proceſſus conficere, cauſas pias cognoſcere, definire, vel terminare minimè audeant, ſeu præſumant, ſimili auctoritate diſtrictiùs inhibemus.

§. 3. Volentes, & expreſsè mandantes, vt ipſi Religioſi poſſint, & debeant omnes, etiam Ordinum huiuſmodi Profeſſores de hæreſi ſuſpectos, Inquiſitoribus, vel Ordinariis locorum viciniorlbus liberè denunciare, abſque eo, quod ſuperiores prædicti perſonas denunciandas, & cauſas perquirere, vel quoquo modo id impedire, vel retardare audeant, ſeu præſumant.

§ 4. Inſuper omnes, & quaſcumque cauſas ad dictum Officium quomodolibet ſpectantes, & pertinentes coram Generalibus, Superioribus, & Prælatis huiuſmodi in quibuſcumque locis exiſtentibus, ac contra quoſcumque Religioſos, vt præfertur, exemptos, motas, & pendentes, ad nos harum ſerie auocamus, eaſque omnes in ſtatu, & terminis, in quibus de præſenti reperiuntur, ipſius prauitatis Inquiſitoribus, vel Ordinariis locorum viciniribus terminandas committimus.

§ 5. Prætereà ipſis Generalibus, Superioribus, & Prælatis pari auctoritate præcipimus, atque mandamus, vt omnes Proceſſus, & Acta cauſarum huiuſmodi Inquiſitoribus, ſeu Ordinariis prædictis reſpectiuè remittant, & conſignent, nec non Profeſſores, Fratres, & Religioſos ſupradictos, quos hæreſis labe infectos, vel ſuſpectos, etiam in Viſitatione, eſſe nouerint, abſque alia conſultatione cum propriis Superioribus facienda, eiſdem Inquiſitoribus, vel Ordinariis locorum viciniorlbus reſpectiuè denuncient.

§. 6. Quod ſi Generales, aliiſque prædicti præſentibus literis non paruerint, eos omnes priuationis quarumcumque dignitatum, ſeu Prælatorarum, vel Officiorum ſuorum Ordinum, ac vocis actiuæ, & paſſiuæ, perpetuæque inhabilitatis ad eaſdem, nec non contra Fautores hæreticorum, & impeditores Officij ſtatutas, & inflictas pœnas, aliaſque cenſuras Eccleſiaſticas, etiam excommunicationis maioris latæ ſententiæ, à qua niſi à Nobis, vel à Romano Pontifice pro tempore exiſtente, præterquam in mortis articulo, abſolutionis beneficium valeant obtinere, eo ipſo incurriſſe.

§. 5. Nec non præſentes literas, licet Generales, Superiores, & Prælati prædicti, aut quicumque alij quauis auctoritate, dignitate, vel Officio, ſeu honore fulgentes in præmiſſis quomodolibet intereſſe habentes, vel habere prætendentes ad hoc vocati non fuerint, ſemper, & perpetuò validas, & efficaces exiſtere, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, ac de omnibus inuiolabiliter obſeruari, ſicque per quoſcumque Iudices, & Commiſſarios, quauis auctoritate fungentes, etiam S. R. E. Cardinales, ſublata eis, & eorum cuilibet qoauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari, & definiri debere, irritum quoque, & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus, & declaramus.

§. 8. Non obſtantibus prædictis, ac quibuſuis aliis Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, necnon Ordinum, & Inſtitutorum quorumcumque iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate aliqua roboratis, Statutis, & Conſuetudinibus, Priuilegijs quoque indultis, & literis Apoſtolicis, etiam Mare magnum, vel alias quomodolibet nuncupatis, eiſdem Ordinibus, eorumque Generalibus, Superioribus, & Prælatis, ac perſonas etiam per quoſcumque Romanos Pontifices Prædeceſſores noſtros, ac ſedem prædictam, & per nos quouis modo conceſſis, confirmatis, & iteratis vicibus approbatis, & innouatis, quibus, ac alijs omnibus, quæ præſentibus quomodolibet obſtare poſſent, etiamſi de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, & expreſſa, ac indiuidua, & de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quauis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſeruanda foret, eorum tenores pro plenè, & ſufficientes præſentibus expreſſis, & totaliter inſertis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat, & ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cæteriſque contrariis qoibuſcumque.

§. 9. Vt autem præſentes literæ ad omnium notitiam deducantur, neue aliquis ignorantiam earum prætendere aut contra eas ſe excuſare valeat, illas in Valuis S. Ioannis Lateranenſis, & Principis Apoſtolorum Baſilicarum de vrbe, necnon Cancellariæ Apoſtolicæ, ac Acie campi Floræ, de more affigi, & publicari, earumque exempla inibi affixa dimitti, ac poſt publicationem huiuſmodi omnes, & ſingulos, quos concernunt, & concernent in futurum, perinde arctent, & afficiant, ac ſi eorum cuilibet perſonaliter intimatæ fuiſſent.

§. 10. Quodque earum tranſſumptis etiam impreſſis, Notarij publici manu ſubſcriptis, & ſigillo alicuius Prælati, ſeu perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica Conſtitutæ munitis eandem prorſùs fidem in Iudicio, & extrà, vbique Gentium, & locorum adhiberi volumus & mandamus, quæ eiſdem originalibus literis adhiberetur, ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ, & nihilominùs vt ad maiorem notitiam ſingulorum, & quorumcumque Religioſorum prædictorum præſentes deueniant, etiam volumus, & in virtute ſanctæ obedientiæ præcipimus, & mandamus Generalibus, Superioribos, & Prælatis prædictis, vt in primis proximis futuris Capitulis, ſeu Congregationibus Prouincialibus, vel Generalibus cuiuſcumque Prouinciæ tam in Italia, quàm extrà, præſentes noſtras literas legi, & publicari faciant, & procurent.

§. 11. Nulli ergo omninò horum liceat hanc paginam noſtræ caſſationis, reuocationis, abſolutionis, inhibitionis, mandatorum, euocationis, commiſſionis, præceptorum, decreti, declarationis, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire; ſi quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum.

Datum Romæ apud S. Marcum anno Incarnationis Dominicæ M.DCVI. Kal. Septembris Pontificatus noſtri anno 2.

Vbi aduerte, quod cauſæ, quæ pertinent ad Officium, 11
ſeu Tribunal ſanctæ Inquiſitionis, & de quibus per hãc Bullam prohibentur ſuperiores Regulares cognoſcere, ſint in primis cauſæ hæreſis, & prætetea omnes aliæ, quocumque modo ad hæreſim pertinentes; quia hoc Tribunal principaliter contra hæreſim erectum, ſe extendit ad omnia crimina, quæ quocumque modo ad hæreſim pertinent: Quales ſunt v. g. fautorum, receptorum, defenſorum eius (quis ſit hæreticus) Apoſtatarum à fide, Schiſmaticorum, ſuſpectorum de hæreſi, blaſphemantium hæreticaliter, Magorum, Sortilegorum (quorum ſortilegia hæreſim ſapiunt) & alia huiuſmodi, quæ quocumque modo ad hæreſim relationem habent. Item cauſæ Religioſorum, matrimonium 12
ſiue publicè, ſiue ſecretè contrahentium; quia iſti tales ſunt ſuſpecti de hæreſi. Item ex Bulla 2. Gregorij XIII. 13
(quæ incipit *Officij noſtri*) & ex Bulla Clementis VIII. (quæ incipit *etſi alias*) cauſæ eorum, qui non ordinati celebrant Miſſam, vel audiunt confeſſiones. Item ex Bulla 4. Gregorij XV. cauſæ eorum, qui in Confeſſione, vel occaſione, & prætextu Confeſſionis ſollicitant, etiamſi confeſſio non ſequatur, & etiamſi ſollicitatio pro aliis fiat; quia omnes iſtæ cauſæ, & ſimiles aliquam hæreſis ſuſpicionem important.

Aduerte

15 Aduerte 2. quod ſi ſuperiores Regulares in loco habeant Iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem, poſſint procedere in cauſis Inquiſitionis contra Regulares ſuos, ita tamen vt non poſſint per ſe ſolos exercere illos actus, quos neque Epiſcopi exercere poſſunt ſine Inquiſitoribus contra ſubditos ſuos, ſed eum ſeruare debeant modum, quem ſeruant Epiſcopi; quia ſuperiores Regulares ſicuti ratione Iuriſdictionis quaſi Epiſcopalis habent auctoritatem in Tribunali ſanctæ Inquiſitionis, & poſſunt procedere contra cæteros, ità etiam poterunt procedere contra proprios ſubditus.

16 Aduerte 3. quod ſi ſuperiores Regulares ignoranter, vel bona fide abſque præſumptione exerceant aliquem actum ex actibus in hac Bulla prohibitis, non incurrant pœnas in illa ſtatutas; quia ad illas incurrendas requiritur præſumptio, ſicque quod ſcientes, & volentes exerceant talem actum (vti patet ex verbis eiuſdem Bullæ Ibi: *Quoquo modo id impedire vel retardare audeant, ſeu præſumant*) Ergò, cum dicta Bulla puniat præſumentes, non punit procedentes ignoranter, vel bona fide; Innocentius *in cap. à nobis* 1. *verſ. Adde quod dicimus de ſent. excommunic.* Angel. *verb. Ignorantia num* 4. *& verb. excommunicatio* 7. *num.* 3. Syluest. *verb. Ignorantia quæſt.* 8. Nauarr. *in ſumma cap.* 27 *num.* 274. *verſ. tertiod. cimo*, Rodriguez *par.* 1. *ſumma cap.* 155. *num* 3. Auendanus *de exequend. mand. lib.* 1. *cap.* 4. *n.* 38. Dian. *in Practica cap.* 26. *lit.C. verſ. Primo quod eius*; Rota *deciſ.* 438. *numero* 4. *par.* 4. *recent. & in Oſcen archidiacon. die* 18. *Maij anno* 1603. coram Lancellotto.

17 Aduerte 4. quod in hac Bulla iniungatur ſub excommunicationis pœna latæ ſententiæ, nec non priuationis quarumcunque dignitatum, ſeu Prælaturarum, Officiorum, & vocis actiuæ, paſſiuæ, ac perpetuæ inhabilitatis Generalibus, Prælatis, & ſuperioribus, vt debeant denunciare ſuos, quos (quamuis in actu Viſitationis) de hæreſi infectos, vel ſuſpectos reperierint; 18 Quæ Bulla conſequenter non afficit ſubditos, quin neque ſuperiores, qui præſunt Monaſteriis, ſeu Conuentibus cum ſola adminiſtratione abſque vlla Iuriſdictione, vide Doctores communiter, quos ſequitur Bonacina *diſp.* 2. *de cenſur. in particul. quæſt.* 9 *punct.* 7. *num.* 6. Quia Bulla loquitur gradatim deſcendendo à Generalibus ad ſuperiores, & vltimo loco ad Prælatos, ergò ſolùm loquitur de Prælatis Iuriſdictionem habentibus; Cùm hi Prælati (qui ſunt cæteris inferiores, inter eos, de quibus Bulla loquitur) vltimum locum teneant.

19 Aduerte 5. quod quando ſuperior Regularis audit, aliquem de ſuis eſſe de hæreſi infectum, vel ſuſpectum ſufficiat, vt eum, à quo audit, moneat, quod denunciet; ſicque curet, vt is, à quo audit, denunciationem faciat; quia ſic ſuperior Regularis ſatisfacit fini, & intentioni legis, præſertim quia cùm ipſe nihil aliud ſciat, quàm quod audiuit, ipſius denunciatio maiorem notitiam non parit; vide Doctores quos ſequitur Bonacina *diſp.* 2. *de cenſur in particulari q.* 9. *punct.* 7. *num.* 7.

20 Quamuis non omninò improbabile ſit oppoſitum, quod tenent alij moti ex eo, quia (cùm ipſi ſuperiori Regulari committatur denunciatio) obligatio denunciandi eſt perſonalis, vt propterea illam in alium transferre non poſſit.

21 Aduerte 6. quod ſuperior Regularis non hoc ipſo, ac aliquid audit de hæreſi, vel de hæreſis ſuſpicione, ſtatim teneatur ſiue per ſe, ſiue per alium denunciare, ſed debeat priùs conſiderare, an verimile ſit quod audit (qualitatem ſcilicet perſonæ referentis, & perſonæ relatæ, & alia huiuſmodi conſiderando) Ità vt adſit ſufficiens fundamentum procedendi ſeu inquirendi contra perſonam denunciandam; quia (cùm Pontifex prohibeat, ſuperiorem Regularem procedere in cauſis Inquiſitionis, velitque, eum ſiue per ſe, ſiue per alium denunciare) conſequens eſt, quod Pontifex intendat oblique ſuperiorem Regularem ad denunciandum tantùm quoad eos caſus, in quibus Pontifex prohibet, prædictum ſuperiorem Regularem procedere; ſicque quando aliàs poſſet prædictus ſuperior Regularis procedere; atque adeò quando adeſt ſufficiens fundamentum ad procedendum, ſi non prohiberetur prædictus ſuperior Regularis procedere.

Aduerte 7. quod præſenti Bulla non obligetur ſuperior Regularis ad denunciandos, ſiue per ſe, ſiue per alium, Nouitios, ſi forſan hi ſint de hæreſi infecti, vel ſuſpecti; vide Doctores, quos ſequitur Bonacina *punct.* 7. *num.* 3. Quia Bulla loquitur ſolùm de Profeſſis, Fratribus, & Religioſis (quales non ſunt Nouitij, cùm nondum ſint de corpore Religionis, ſeu membra Religionis) Ergò Bulla non afficit ſuperiorem Regularem in ordine ad Nouitios, reſpectu quorum conſequenter non adeſt ipſi ſuperiori Regulari hæc ſpecialis obligatio ad denunciandum, ſed ſuperior Regularis eodem modo ſe gerere poteſt cum Nouitiis, ac cum cæteris, qui non ſunt de corpore Religionis, ſeu membra Religionis. 22

SECTIO XXXV.

Quæ ſit cauſa finalis prohibendi Prælatis Regularibus, nè cognoſcant cauſas ad Officium, ſeu Tribunal ſanctæ Inquiſitionis pertinentes?

SVMMARIVM.

1 *Cauſa finalis prohibendi Prælatis Regularibus, ne cognoſcant cauſas ad Officium, ſeu Tribunal ſanctæ Inquiſitionis pertinentes, eſt nè huiuſmodi cauſæ abſque debita diligentia tractentur: Multum enim intereſt Chriſtianæ Reipublicæ, quod fides pura, & illibata ſeruetur.*

Reſpondetur: Eſt, ne huiuſmodi cauſæ abſque debita diligentia tractentur (ſicuti patet ex eadem Bulla ibi: *Cùm autem rerum vſu compertum ſit, occaſione præuentionum huiuſmodi nonnulla interdum impedimenta orta eſſe, quominùs cauſæ huiuſmodi ea, qua decet, diligentia cognoſcantur, &c.* Quia, cùm multum interſit Chriſtianæ Reipublicæ, quod fides pura, & illibata ſeruetur, neceſſe fuit, vt cauſæ omnes, ex quibus præiudicium aliquod ipſi ſequi poſſit, ſedulò; & cum maxima diligentia tractarentur. Videatur præter alios Peña *Director. Inquiſitor. par.* 3 *comment* 77. *verb. Illuſtriſſime.* 1

---

1 SECTIO XXXVI.

An Regulares recurrentes ad S. Officium, vel ibi teſtificantes, poſſint à ſuis ſuperioribus grauari?

SVMMARIVM.

1 *Regulares recurrentes ad ſanctum Officium, vel ibi teſtificantes non poſſunt à ſuis ſuperioribus grauari ex decreto Pij V. quod refertur.*

2 *Superiores Regulares per decretum non prohibentur imponere ſubditis regulares pœnas, quas iuxtà Regulam, & Religionis conſuetudinem incurrunt, ſi contra regularem diſciplinam delinquant; quia Intentio Pontificis eſt prouidere tantùm indemni-*

tati eorum, in quorum fauorem diſponit in hoc decreto.

3 *Intentio Pontificis non eſt relaxare diſciplinam regularem quæ quidem relaxaretur, ſi ſubditi non poſſent regulariter puniri, &c.*

4 *Superior Regularis ſi in his punitionibus regularibus modum excedat, præſumitur, quod velit moleſtare, cum talis exceſſus ſit quidem prauæ voluntatis effectus.*

5 *Regularis delinquens notoriè, & cum ſcandalo extrà clauſtra, inſtante Epiſcopo apud ſuperiorem Regularem vt puniatur, puniri debet; quia in iſto caſu inſtantia Epiſcopi, & diſpoſitio legis excludit præſumptionem, quod ſuperior puniat animo moleſtandi.*

6 *Epiſcopus enim in iſto caſu prætendit cauſam, vel exceſſum exhibendo delictum, non ſuperior regularis.*

1 RESpondetur negatiuè: Atque ita decreuit Pius V. hæc verba.

Sanctiſſimus D. N. Pius Papa V. in general. Congregatione ſanct. Officij conſulens libertati ipſius ſancti Officij, & indemnitati recurrentium ad illud vel in eo teſtimonium perhibentium ſtatuit, & decreuit, vt Regulares quorumuis, etiam Mendicantium, Ordinum perſonæ quæ pro tempore ad Officium ſanctæ Inquiſitionis pro quocumque fidei negotio recurrerint, ſeu confugerint, vel in eo teſtimonium perhibuerint veritatis, aut aliàs quomodolibet depoſuerint, nequaquam à ſuis ſuperioribus per quinquennium continuum a die recurſus, ſeu depoſitionis huius moleſtari, vel ex quacumque cauſa, vel exceſſibus prætenſis perſonarum iſtarum, & de debitis propterea pœnis, ſeu pœnitentiis eiſdem imponendis, niſi ipſi Illuſtriſſimi Cardinales Inquiſitores Generales certiores facti fuerint, vel eis clarè notificatum, & ab ipſis Cardinalibus deſuper reſponſum fuerit.

2 Petes, an per hoc decretum ſuperiores Regulares prohibeantur imponere ſubditis pœnas regulares, quas iuxta regulam, & Religionis conſuetudinem incurrunt, ſi contra diſciplinam regularem delinquant?

Reſpondetur negatiuè; quia intentio Pontificis eſt, prouidere tantùm indemnitati eorum, in quorum fauorem depoſuit in hoc directo (nè ſcilicet grauari poſſint, vti patet ex ly *moleſtari*.) At dum pro tranſgreſſoribus contra Regulam regulariter puniuntur, non moleſtantur, neque grauantur, ſed (cùm punitio regularis tendat ad profectum ipſorum) perficiuntur; Ergò, &c.

3 Confirmatur; quia intentio Pontificis non eſt relaxare diſciplinam regularem; quæ quidem relaxaretur ſi ſubditi non poſſent regulariter puniri; præſertim quia captarent occaſiones adeundi Officium ſanctæ Inquiſitionis, vt hoc prætextu ſe à diſciplina regulari ſubducant, Ergò.

4 Aduerte tamen hîc, quod ſi ſuperior Regularis in his punitionibus regularibus modum excedat, præſumatur, quod velit moleſtare; cùm talis exceſſus ſit quidam prauæ voluntatis effectus.

5 Petes 2. quid dicendum, ſi quis ex Regularibus delinquat notoriè, & cum ſcandalo extrà clauſtra: Et Epiſcopus iuxtà diſpoſitionem Concilij Tridentini *ſeſſ.25. cap.14. de Regularib.* & iuxtà Conſtitutionem Clementis VIII. *ſuſcepti muneris* die 18. Martij anno 1596. inſtet apud ſuperiorem Regularem, quod puniatur, an in iſto caſu poſſit puniri?

Reſpondetur affirmatiuè; quia in iſto caſu Inſtantia Epiſcopi, & diſpoſitio legis excludit præſumptionem, quod ſuperior Regularis puniat animo moleſtandi: Ergò ceſſat finis huius decreti.

6 Confirmatur; quia in iſto caſu non ſuperior Regularis prætendit cauſam, vel exceſſum, ſed Epiſcopus illi exhibet delictum puniendum: At decretum procedit quando ipſe ſuperior Regularis prætendit cauſam, vel exceſſum (vti conſtat ex illis verbis: *Ex quacumque cauſa, vel exceſſibus prætenſis perſonarum iſtarum.* Ergò.

SECTIO XXXVII.

An in cauſis ſanctæ Inquiſitionis omnia debeant gratis expediri?

SVMMARIVM.

1 *In cauſis ſanctæ Inquiſitionis omnia debent gratis expediri.*

2 *Miniſtris ſanctæ Inquiſitionis ſi pro expenſis non ſit ſufficienter prouiſum, poſſunt imponi Reis pœnæ pecuniariæ, quæ in neceſſitates Officij einſdem ſanctæ Inquiſitionis impendantur: Non tamen ea imponuntur, niſi re communicata cum ſupremo Tribunali.*

RESpondetur affirmatiuè: Atque ita decreuit Clemens VIII. per hæc verba. 1

Sanctiſſimus D. N. volens ac intendens prouidere, vt cauſæ, & negotia, quouis modo ſpectantia ad ſanctam Inquiſitionem, cognoſcantur, & expediantur omni, qua decet, integritate amotis quibuſuis ſordibus, ac pecuniariis ſolutionibus ſtatuit, & decreuit, vt in poſterum omnes Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, ac quiuis Eccleſiarum Prælati, ſeu Inferiores Ordinarij, eorumque Vicarij, & Officiales in cauſis, & negotiis ſancti Officij pro examine Teſtium, ſeu principalium Reorum, pro ſportulis ſententiarum, pro quouis decreto, ſeu actu, ſeu quacumque expeditione nihil omninò exigant, & recipiant, etiam à ſponte dantibus, ſed gratis omnia dantibus, ſed gratis omnia expediant.

Ac eorum Secretarij, Cancellarij, & Notarij pro ſcripturis Proceſſuum, Informationum, ſeu repetitionis Teſtium Fiſci, quas mittunt ad ſanctam, & vniuerſalem Inquiſitionem Romanam nihil penitùs exigant, ſed gratis illas mittant.

Inſuper mandauit omnibus ſupradictis, eorumque Vicariis, & Officialibus, vt cùm aliquid eis ſignificatur, nomine ſupradictæ Inquiſitionis quamprimùm literis reſcribant, & negotia vincta executione demandent.

Et hoc decretum tam ipſi Prælati inuiolabiliter obſeruent, quàm ab aliis obſeruari curent, & eius exemplaria in eorum Cancellariis affixa retineri, vt omnibus noteſcat, & in Archiuiis regiſtrari faciant ſub pœna indignationis Sanctiſſimi Domini Noſtri, & aliis arbitrio ſanctitatis ſuæ infligendis.

In generali Congregatione ſanctæ Romanæ, & vniuerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico apud ſanctum Petrum coram ſanctiſſimo Domino, ac Illuſtriſſimis & Reuerendiſſimis DD. S. R. E. Cardinalibus aduerſus hæreticam prauitatem Generalibus Inquiſitoribus, nonis Ianuarij 1601.

Quintilianus Adrianus Notarius.

Aduerte tamen hîc, quod ſi pro expenſis non ſit 2
ſufficiens prouiſum Miniſtris ſanctæ Inquiſitionis, poſſint imponi Reis pœnæ pecuniariæ, quæ in neceſſitates Officij einſdem ſanctæ Inquiſitionis impendantur; Farin. *de hæreſ. q.193. n.108.* Souſa *in Aphoriſm Inquiſit. lib.3. cap.28. num.1. & 2.* & alij, quos ſequitur Carena *quæſt.1. ad conſil. Fulcod. num.6.* Qui rectè ſubdit, quod huiuſmodi pœnæ pecuniariæ non ſoleant imponi, niſi re communicata cum ſupremo Tribunali, vt ſic cognoſcant Rei, quod, dùm cum tanta maturitate proceditur, in hoc Tribunali ſalus animarum ſolùm intendatur.

SECTIO

SECTIO XXXVIII.

An, ſi Reus ſanus, & in iudicio, nondum confeſſus, petat Confeſſarium, debeant Inquiſitores eum illi concedere?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores an debeant concedere Reo ſano, & in Iudicio nondum Confeſſo Confeſſarium, eſt opinio ſatis pro vtraque parte probabilis, hoc eſt tam pro affirmatiua, quàm pro negatiua.*

1 RESpondetur (quamuis ſatis probabiliter affirment nonnulli ex eo, quod Rei ſaluti expediat, vt Deo reconcilietur: quæ reconciliatio prætetea erit medium ad reconciliationem cum Eccleſia; & ex eo, quod poterit interim Confeſſarius exhortari Reum, vt deferat errores ſuos & integram veritatem tam de ſe, quàm de aliis, vique tædio carceris, vel ſpei celerioris liberationis, vel metu tormentorum ſibi, vel aliis falſum crimen non imponat; Zanard. *in Director. Theolog. part. 3. cap* 86. & Peña *in Director. Inquiſit. part.* 2. *comment.* 25. §. *Diximus huc vſque de Ægrotantibus*, qui ſubdunt tamen, quod non poſſit Confeſſarius dictum Reum abſoluere, priuſquam ab Excommunicatione fuerit abſolutus, & Eccleſiæ reconciliatus.) Adhuc ſatis probabiliter etiam docent oppoſitum; ita Doctores, quos ſequitur Piaſecius *in praxi par.* 2 *cap.* 4 *art.* 6. *n.* 7. (non debere ſcilicet concedi Reo Confeſſarium, niſi poſt confeſſionem ipſius iudicialem; ita vt antè iſtam, pendente cauſa, non ſit admittendus Hæreticus Reus ad audiendam Miſſam, neque illi concedendus Confeſſarius, niſi in periculo mortis, ſi fuerit tunc conuerſus) ſic Doctores, quos ſequitur Piaſecius *in praxi par.* 2. *cap.* 4 *art.* 6. *n.* 7. & probant; quia, ſic tutius eſſe, demonſtrat Praxis, & tradit inſtructio Toletana anno 1561. *num.* 71.

SECTIO XXXIX.

An poſſint Inquiſitores habere familiam armatam?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt habere familiam armatam, licentiámque armorum poſſunt dare non ſolùm Officialibus deſtinatis ad denunciandos, vel capiendos hæreticos, & ad comitandos ipſos Inquiſitores, ſed etiam cæteris Miniſtris, qui quacumque alia ratione Officio Sanctæ Inquiſitionis inſeruiunt.*

2 *Domini temporales ſi impediant ſupradictis, ſeu ſupradicta familia armata arma deferre, poſſunt à prædictis Inquiſitoribus tanquam turbatores Officij Sanctæ Inquiſitionis puniri.*

1 RESpondetur affirmatiuè *ex Clement. Nolentes* §. *porrò de hæretic.* & ex iis, quæ diffusè dicebam *in tractatu de immunit. & Iuriſd. Eccleſ.* Videri etiam præter alios poterit Zanardus *in Director. Theolog. par.* 2. *cap.* 6. *quæſt.* 15. Duard. *in Bull. Cœn. lib.* 2. *canon.* 1. *quæſt.* 33. *num.* 24. Peña *in Director. Inquiſit part.* 3. *q.* 56. *comment.* 103. (Vbi rectè ſubdit, quod hanc armorum licentiam poſſint Inquiſitores dare non ſolùm Officialibus deſtinatis ad denunciandos, vel capiendos hæreticos, & ad comitandos ipſos Inquiſitores, ſed etiam dare cæteris Miniſtris, qui quacumque alia ratione Officio Sanctæ Inquiſitionis inſeruiunt, quales ſunt Aduocati, Notarij, Cuſtodes, Conſultores, &c.) Simanch. *de cathol. Inſtit. tit.* 34 *num.* 23. *& tit.* 41. Campeg. *in Addit. ad Zanchinum tract. de hæretic. cap.* 31. *lit. A.* & Royas *ſingul.* 21. *num.* 8.

Ex quibus ſequitur, quod ſi Domini temporales impediant ſupradictis, vel prædictæ Inquiſitorum familiæ armatæ arma deferre, poſſint à prædictis Inquiſitoribus, tanquam turbatores Officij Sanctæ Inquiſitionis puniri; Gloſſa *in cap. ſtatutum verb. indirectè de hæretic. in* 6. Zabatella *in Clement.* 2. §. *Porrò n.* 9 *eod. tit.* & Peña *loc. ſuprà cit.* 2

SECTIO XL.

An poſſint Inquiſitores citare, & capere Reum in alieno Territorio, ſine literis ſubſidialibus Dominorum?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt citare, & capere Reum in alieno Territorio ſine litteris ſubſidialibus Dominorum; quia hæreſis eſt crimen merè fori Eccleſiaſtici, quod priuatiuè quoad laicos competit Inquiſitoribus, vt propterea aſſenſus eorum neque de Iure; neque de vrbanitate requirendus ſit.*

2 *Item dicas ſaltem in Inquiſitione Hiſpanica quoad Dominos ſpirituales, quales ſunt Epiſcopi, & Inquiſitores; quia poteſt Iudex quando loca ſunt ſub eodem Præſide citare per proprium Nuncium.*

3 *Inquiſitores in praxi Inquiſitoribus, & Epiſcopis ſolent mittere literas requiſitorias.*

RESpondetur affirmatiuè; & quidem quoad Dominos temporales patet; quia hæreſis eſt crimen merè fori Eccleſiaſtici, quod priuatiuè quoad laïcos competit Inquiſitoribus, quibus ſubditi ſunt non ſolùm Iudices prædictorum Dominorum, ſed etiam ipſimet Domini. 1

Vt propterea aſſenſus eorum neque de Iure, neque etiam de vrbanitate requirendus ſit, ſed ſolum in auxilium, ad quod præſtandum tenentur ſub pœna Excommunicationis, vti ſuprà dicebam.

Deinque dicas (ſaltem in Inquiſitione Hiſpanica) quoad Dominos ſpirituales, quales ſunt Epiſcopi, & Inquiſitores; quia poteſt Iudex, quando loca ſunt ſub eodem Præſide, citare per proprium Nuncium; At omnes Epiſcopi, & Inquiſitores ſunt Pontificis Iudices delegati: quo ratione Pontificis, & non alterius Imperio ſubduntur: Ergò, &c. Poterunt igitur Inquiſitores non ſolùm verbaliter, ſed etiam realiter citare, & capere Reum in alieno Territorio, & mandare, quod ad ſeipſos tranſmittantur libri, vel alia huiuſmodi ad cauſam neceſſaria. 2

Quamuis in praxi ſoleant Inquiſitores Inquiſitoribus, & Epiſcopis mittere literas requiſitorias. 3

Videantur Simanch. *de cathol. Inſtitut. tit.* 2. *num.* 13. *&* 14. & Scaccia *de Iudic. lib.* 1. *cap.* 23. *n.* 4. *&* 5. Videantur etiam, quæ diffusè dicebam *in tractatu de immunitate, Eccleſiaſtica.*

SECTIO XLI.

An poſſint Inquiſitores accipere munera (ſaltem eſculenta, & poculenta, quæ ſcilicet intra paucos dies conſumuntur) ſpontè ſibi oblata?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores in Hiſpanica Inquiſitione non poſſunt accipere munera, etiam eſculenta, & poculenta,*

quæ intra paucos dies conſumuntur ſpontè ſibi oblata, adeò vt ſi contrafecerint, incurrant Excommunicationem, priuantur Officio, & tenentur reddere duplum, & aliis pœnis puniuntur. Idque etiam ſi accipiant ab Officialibus, & Miniſtris.

2 *Miniſter ſi ſciuerit, quod alius Miniſter donum acceperit, tenetur ſub eiſdem pœnis illum Inquiſitoribus reuelare.*

1 RESpondetur negatiuè; Peña *in Direct. Inquiſit. part. 3. comment. 153.* Simanch. *de cathol. Inſtitut. tit. 34. n. 45.* Moſcouius *de Maieſt. mil. Eccl. l. 1. part. 1. cap. 11.* Scaccia *de Iudic. lib. 1. cap. 87. n. 12.* (quatenus expreſsè ait, quod in Hiſpania non poſſint Inquiſitores, vel alij Sancti Officij Miniſtri accipere munera, neque etiam eſculenta, & poculenta; Adeo quod ſi contrafacerent, incurrerent Excommunicationem, priuarentur Officio, tenerentur reddere duplum, & aliis punirentur pœnis: Quod procedit, ſubdit ipſe, etiamſi acciperentur ab iiſ-

2 dem Officialibus Sanctæ Inquiſitionis; Quinimò ſi Miniſter ſciuerit, quod ab iis Miniſter donum acceperit, tenebitur ſub eiſdem pœnis illum Inquiſitoribus reuelare; (Quamuis alibi, vbi huiuſmodi Conſtitutiones prohibitiuæ non extant, ab Inquiſitoribus eſculenta, & poculenta accipi conſueuerint) & alij paſſim.

SECTIO XLII.

An poſſint Inquiſitores inquirere, & punire quempiam, ſi in ſortilegio immiſcuerit Sacramentalia? Vbi etiam ſi immiſcuerit Sacramenta? Vbi & etiam, ſi in ſortilegio non immiſcuerit neque Sacramentalia, neque Sacramenta?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores ſecundum probabiliorem ſententiam poſſunt inquirere, & punire quempiam, ſi in ſortilegio immiſcuerit Sacramentalia, Sacramenta, & etiam ſi non immiſcuerit neque Sacramentalia, neque Sacramenta; Eſt enim hæreticale, manifeſtamque hæreſim ſapiens ſortilegium, cui immiſcentur Sacramentalia ſiue etiam ſola verba ſacra.*

2 *Idem magis dicendum eſt ſi ſortilegio immiſceantur Sacramenta; eis enim abuti ſapit hæreſim, poſſuntque abutentes puniri ab Inquiſitoribus.*

3 *Sortilegium in quo ſacrum oleum immiſcetur, ſecundum aliquos non ſapit hæreſim, atque adeo non pertinet ad Iuriſdictionem Inquiſitorum, niſi in dicto ſortilegio auxilium Dæmonis imploretur.*

4 *Inquiſitores poſſunt etiam inquirere ſecundum probabiliorem ſententiam contra committentem ſortilegium, cui non immiſcet neque Sacramentalia, neque Sacramenta ſi reuelet præſentia, vel præterita occulta, quæ naturaliter ſcire non poteſt niſi per operam Dæmonis. Et ſi v. g. reuelet, vbi ſit res aliqua furto ſublata; & enim iſte talis interrogandus ab Inquiſitoribus, eſt ſi fuerit confeſſus, aut conuictus, eſt coercendus, tanquam habens cum Dæmone commercium ſibi de omni Iure interdictum.*

5 *Amplia multo magis id procedere, ſi inuocetur, vel conſulatur ad ea, quæ Dæmon per naturam ſuam facere non poteſt, vt ſi v. g. inuocetur, aut conſulatur ad futura libera.*

1 RESpondetur quoad primum, quod (quamuis, præter Campegium, & Vmbertum Locatum, de quibus dicam mox infrà in Corollario, negent Ghirlandus *de ſortileg. q. 10. num. 15. & ſeqq.* & Torreblanc. *in lib. 3. de Magia cap. 8. num. 15.* Quia non eſt hæreticale, ſeu hæreſim ſapiens ſortilegium, cui immiſcentur ſolùm Sacramentalia) probabilius tamen affirmant Zanard. *in Director. Theolog. par. 3. cap. 64.* Martin. del Rio *in diſquiſit. magicis lib. 5. sect. 15. §. vnico 3.* Peña *in Director. Inquiſitor. par. 2. q. 42. comment. 67.* Scaccia *de Iudic. lib. 1. c. 12. n. 34.* Seſſe *tom. 4. deciſ. 463. n. 9. & deciſ. 464. num. 12.* Floronus *de caſib. reſeruat. par. 2. caſ. 1. num. 49.* Bellochius *in prax. Theolog. moral. par. 2. q. 1. n. 55.* Raphaël de la Torre *in 2. 2. Sancti Thomæ q. 96. art. 4. diſput. 2.* & alij communiter.

Probatur; quia potiùs manifeſtè eſt hæreticale, manifeſtamque hæreſim ſapiens ſortilegium, cui immiſcentur ſiue Sacramentalia, ſiue etiam ſola verba ſacra (vt pſalmus aliquis Dauidis, Euangelium, Symbolum fidei, Pater noſter, Aue Maria, vel alia verba Sacræ Scripturæ, vel ſanctæ Orationes, vel ceræ, qui vocãtur Agni, vel aliæ res ſacratæ, vt veſtes Sacerdotales, aut ſimiles, vel Reliquæ Sanctorum, &c.) cum realiter hoc ipſo, quod quis tales, vel ſimiles res admiſcet ſortilegio; manifeſte ſignificet, ſe credere, quod prædictæ res ad maleficiorum operationem vim habeant.

Ex dictis ſequitur, quod idem etiam, quin multo magis dicendum ſit à maioritate rationis; ſi ſortilegio immiſcuerit Sacramenta; præſertim quia in Gloſſa *verb. ſaperent §. ſanè cap. Accuſatus dicitur*, quod Sacramentis abuti ſapiat hæreſim, & poſſit Inquiſitor punire tales abutentes quando abutuntur Sacramento Altaris ad faciendum Incantationes, vel ſortilegia, vel quando rebaptizant aliquem, vt propterea idem dicendum ſit ſi abutantur aliquo alio ex ſeptem Sacramẽtis, à paritate rationis; Bernardus Comenſis *in Lucerna Inquiſitor. verb. Sacramentis abuti*; Riccius *in Praxi tom. 1. reſolut. 214. n. 11.* Martin. del Rio; Zanardus, Peña, Genuenſis; & etiam Raphaël de la Torre *in locis ſupra citatis.* 2

Quamuis contrarium ſentire videantur Campeg. *in addit. ad Zanchinum cap. 22. lit. C. in verb. Inquiſitor. verſ. Pro his intelligendis in fine*, & Vmbert. Locat. *in prax. Inquiſit. verb. Sacerdos n. 4.* Vbi ſubdunt, quod ſortilegium, in quo Sacrum oleum immiſcetur, non ſapiat hæreſim, atque adeo non pertineat ad Iuriſdictionem Inquiſitorũ niſi in dicto ſacrilegio auxilium Dæmonis imploretur ad ea, quæ de ſui natura Dæmon facere non poteſt. 3

An autem idem (ſcilicet, quod & Inquiſitores poſſint inquirere) dicendum ſit, ſi quis per ſortilegium, cui non immiſcet neque Sacramentalia, neque Sacramenta, reuelet præſentia vel præterita occulta, quæ naturaliter ſcire non poteſt, niſi per operam Dæmonis, vt ſi v. g. reuelet, vbi ſit res aliqua furto ſublata, vel quid in eadẽ hora, vel die geſtum ſit in loco valde diſtanti. 4

Reſpondent quod (quamuis negent Scacc. *de Iudic. lib. 1. cap. 12. n. 40.* Acuña *de Confeſſor. ſolicit. q. 5. n. 34.* & alij complures, quos citat, & ſequitur Farinac. *de hæreſi q. 181. n. 54.* quatenus aiunt, quod diuinationes, & ſortilegia per ſe ſumpta; etiamſi pactum expreſſum vel tacitum interueniat cum dæmone ſuper his, quæ ab ipſo effici poſſunt naturaliter, cuiuſmodi eſt reuelatio eorum quæ nobis ſunt occulta, non pertineant ad Iuriſdictionẽ Inquiſitorum, ſi nulla detur aliundè admixtio hæreſis, veluti Dæmonis adoratio.) Probabilius tamen affirment alij, quos ſequitur Simancha *de cathol. Inſtitut. tit. 21. n. 15.* & videri etiam poterit Seſſe *loco ſuprà citato deciſ. 468. n. 18.* ſcilicet quod & iſte talis ſit interrogandus ab Inquiſitoribus, & ſi fuerit confeſſus, vel conuictus, ſit coërcendus tanquam habens cum dæmone commerciũ ſibi de omni Iure interdictum; Quia, licet in dicto caſu nulla detur aliundè admiſtio hæreſis, veluti dæmonis adoratio, inducitur tamen manifeſtus ſapor illius, ſaltem ſi dæmon inuocetur non imperatiuè ſed deprecatiuè. Et 5 multo magis, ſi inuocetur, vel conſulatur ad ea, quæ Dæmõ per naturam ſuam facere non poteſt: vt ſi v. g. inuocetur, vel conſulatur ad futura libera (ſiue interna, ſiue etiam externa) præſertim ſupernaturalia, vel etiam ad præſentia, vel præterita libera occulta; quales ſunt cogitationes, intentiones, vel volitiones hominis, præſertim

ſuper

ſupernaturales, iuxta ea, quæ dicebam in primam partem Sancti Thomæ Tractat. de Angelis.

At de his omnibus vide, quæ dicam infrà *dubit.229. ſect.6.7. & 8.*

SECTIO XLIII.

An poſſint licitè Inquiſitores promittere impunitatem Reo, ſi verum fateatur?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores non poſſunt licitè promittere impunitatem Reo ſi verum fateatur, contra nonnullos oppoſitum tenentes: non enim debent promittere impunitatem, ſeu gratiam ipſi facturos, ſed quod cum ipſo agerent benigniori modo, quo poterunt.*

1 Reſpondetur (licèt affirment nonnulli, quos ſequitur Flaminius Carrhatius *in practic. interro. ad Reos lib.2. cap.1. n.27.* ex eo, quod habeant Inquiſitores in remittendis, & temperandis pœnis poteſtatem ampliorem, quàm habent cæteri Iudices, *ex cap. Vt commiſſi de hæretic. in 6.* Et tradunt Doctores, quos citat, & ſequitur Barboſ. *in collectan. tom.3. lib.5. tit.2. cap.12. n.9.* Et videri etiam poterit Cantera *in quæſt. crimin. cap.1. de vera confeſſione n.9.* Vbi teſtatur, per Conſilium Sanctæ Inquiſitionis in quadam cauſa cuiuſdam relapſi fuiſſe determinatum, vt iſte talis ex eo, quod Inquiſitor ei miſericordiam promiſerit, Curiæ ſæculari non relaxaretur) probabiliùs tamen negent alij, quos ſequitur Scaccia *de Iudic. lib.1. cap.87. n.25.* (Vbi probat, quod non debeat Inquiſitor promittere Reo impunitatem, ſeu ipſi gratiam facturum, ſed quod cum ipſo aget benigniori modo, quo poterit, præſertim ſi relapſus non ſit) Peña *in director. Inquiſitor. part.3. commentar.23. num.206.* (Vbi rectè tradit, in quibuſnam pœnis poſſint Inquiſitores gratiam facere, & quomodo quoad hoc debeant ſe gerere cum Reis) & Simaneh. *de cathol. Inſtitut. tit.13. n.12.* Videri etiam poterunt, quæ dicebam ſuprà *dubit.153. ſect.4. circa finem.*

SECTIO XLIV.

An poſſint Inquiſitores procedere contra Papam in hæreſi repertum.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores non poſſunt procedere contra Papam in hæreſi repertum, quia ſunt eo inferiores, vtpotè Papæ delegati non poſſunt procedere contra ſuum ſuperiorem eumque iudicare; quapropter tunc cognitio ſpectabit ad Concilium generale.*

2 *Concilium generale Papam hæreticum poterit citare, examinare, & eum, ſi in hæreſi obduratum repererit, à ſuo gradu Pontificatus eiicere; quia tunc ipſo facto immediatè à Chriſto Domino deponitur, & poteſtate priuatur.*

3 *Papa etiam vt perſona priuata ſecundùm aliquos Theologos non poteſt eſſe, neque vnquam fuerit, hæreticus formaliter, ſed tantùm materialiter.*

1 Reſpondetur negatiuè; quia inferior (quales reſpectu Papæ ſint Inquiſitores, vtpotè Papæ delegati) non poteſt procedere contra ſuum ſuperiorem, eumque iu-
2 dicare; Quapropter tunc cognitio ſpectabit ad Concilium generale quod Concilium generale poterit Papam citare, examinare, & eum ſi in hæreſi obduratum repererit, à ſuo gradu Pontificatus eiicere; quia tunc ipſo facto immediatè à Chriſto Domino deponitur, & poteſtate priuatur; Caietan. *de authorit. Papæ cap.18. & 19.* Sotus *in 4. diſt.22. q.2. art.2.* Canus *de locis Theolog. lib.4. cap. vltimo ad Argum. 12.* Corduba *lib.4. q.11.* & alij communiter, quos ſequitur Zanardus *in director. Theolog. part.2. cap.6. q.20.* Quemadmodum poſita electione Cardinalium, tanquam conditione ſine qua non, tunc ipſo facto ſimiliter immediatè à Chriſto aſſumitur, & poteſtate donatur: Eiſdem enim cauſis, quibus res efficitur, deſtruitur, vti dicebam *in primam partem Sancti Thomæ diſp.1. quæſt.…*

3 Quamuis Suarez *de fide diſput.10. ſect.6. n.11.* Bellarmin. *lib.4. de Summo Pontifice cap.8. & 11.* Pighius *lib.4. Hierarch. Eccleſ. cap.8.* & Simaneh. *de cathol. Inſtitut. tit.12. num.14.* putent, quod Papa (etiam vt perſona priuata) non poſſit eſſe, neque tanquam fuerit hæreticus formaliter, ſed tantum materialiter ex inaduertentia ſcilicet, vel ignorantia; Et ſi contrarium teneant Sotus *vbi ſuprà,* Canus *ibidem de locis lib.6. cap.12.* Caſtrus *de iuſt. hæretic. punit. lib.1. cap.6. & lib.2. cap.22.* Turrecremata *lib.2. cap.10.* & Turrianus *tom.1. in 2.2. diſp.16. dub.1.*

At, quid ego de hac re ſentiam, Vide, quæ diffusè dicebam in primam partem Sancti Thomæ *cit. diſput.1. quæſt.19.* Vide etiam, quæ dicebam ſuprà *dubit.154. Petition.12. Corollar.6. in obiectionibus circa finem.*

SECTIO XLV.

An poſſint Inquiſitores punire eum, qui dederit conſilium Reo incarcerato, etiam iuſtum, ipſis inſciis.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt punire eum, qui dederit conſilium Reo incarcerato, etiam iuſtum, ipſis inſciis, non tamen vt fautorem hæreticorum, ſed pœna arbitraria ab ipſiſmet Inquiſitoribus deputanda.*

Reſpondetur affirmatiuè, non tamen vt fautorem hæreticorum, ſed pœna arbitraria ab ipſiſmet Inquiſitoribus deputanda; ita Doctores, quos ſequitur Locat. *in prax. Inquiſitor. caſ.10. Placentia,* & Freytas *in Addition. ad tractat. de confeſſor. ſollicit.* Roderic. Acuña *quæſt.22. n.28.*

SECTIO XLVI.

An debeant Inquiſitores quamprimum expedire cauſas Reorum?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores debent quamprimùm expedire cauſas Reorum in cauſis enim fidei quanta fieri poteſt breuitate procedi debet, neque cauſæ ſuſpenduntur ſpe futurarum probationum.*

Reſpondetur affirmatiuè; ita Doctores paſſim, quos ſequitur Simancha *de cathol. Inſtit. tit.44. num.32. & 33.* quatenùs ait: In cauſis fidei quanta fieri poteſt breuitate procedatur, nec ea differantur, vel ſuſpendantur ſpe futurarum probationum; quia forſan nunquam ſuperuenient, & interim Rei opprimuntur, ipſorumque bona diſſipantur, & dilabuntur; quapropter vitandum eſt, quod ſolent facere quidam Inquiſitores, qui, vt Reos quamplures ſimul puniant, complurium cauſas iamdudum concluſas diutiùs differunt, atque ſuſpendunt. Videatur etiamſi præterea inſtructio Valliſolid *anno 1488. n.30.* 1

SECTIO

SECTIO XLVII.

An, & quibus modis poſſint Inquiſitores terminare proceſſum?

RESpondetur: de hac re vide, quæ dicebam ſuprà *dubit.192.ſect.2.*

SECTIO XLVIII.

An poſſint Inquiſitores procedere, & punire eum (ſiue laicum, ſiue etiam Clericum, v.g. indoctum) qui diſputat de fide in caſu à Iure prohibito?

RESpondetur: de hac re vide, quæ dicebam ſuprà *dubit.154.pet.1.5.*

SECTIO XLIX.

An poſſint Inquiſitores punire, tanquam hæreticum eum, qui negat concluſionem Theologicam?

RESpondetur: de hac re vide, quæ dicebam ſuprà *dubit.13.ſect.9.*

SECTIO L.

An poſſint Inquiſitores procedere contra Magiſtratum ipſorum mandatis non obedientem?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt procedere contra Magiſtratum ipſorum mandatis non obedientem; quia ſic faciendo Magiſtratus eſt de hæreſi ſuſpectus, vt propterea poſſit apprehendi, & ſua Iuriſdictione priuari.*

1 RESpondetur affirmatiuè; quia Magiſtratus Inquiſitorum mandatis non obediens, & eis auxilium præſtare recuſans, eſt de hæreſi ſuſpectus, vt propterea poſſit apprehendi, & ſua Iuriſdictione priuari: Quapropter tenetur ſine mora Inquiſitorum literas, & mandata exequi, eorumque Officium non impedire. Videatur Textus *in cap. Ne aliqui § compeſcit de hæretic. in 6.* Gloſſa *in cap. vt Inquiſitionis eodem titulo*, Io. Andreas, & Franchus *ibidem*, Peña *in 3. par. directorij q.36. comment.83. verſ. ſed Canoniſtæ & commentar 85. verſ. ſed paucis, & comment.88. verſ. Ergo*, Calderin. *tract. de hæretic. rubric. de pœn. hæreticor. q.10.* Vmbert. Locat. *in Iudic. Inquiſit. verb. Iudex num. 57. & 66.* Rebuff. *tom.2. ad leges Galliæ tit. de literis Inquiſitoriis n.20.* Menoch. *de præſumpt. lib.1 præſump.6 num.31.* Mendex de Caſtro *in praxi Luſitana lib.2. cap.1. num.16.* Simanch. *de cathol. Inſtitut. tit.23. n.9. & tit.36. n.3.* Lucern. *Inquiſit. verb. Impedientes n.1.* Bobadilla *in Politica tom.1. lib.2. cap.17. n.81.* Azeued. *in recopil. lib.4. tit.1. leg.15. n.7.* & Farinac. *de hæreſ. q.186. n.161. & ſeqq.* Videantur etiam, quæ dicebam ſuprà *dubit.44. in Addend. circa finem, & dubit. 46. petit.18.* & dicam infrà *dubit. ſequenti n.11. & ſeqq.*

SECTIO LI.

An gaudeant Inquiſitores fructibus præbendarum, & diſtributionibus? Vbi etiam an excuſentur à reſidentia parochiali?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores gaudent fructibus Præbendarum, & diſtributionibus ex priuilegio quodam in fauorem fidei à Paulo III. & Pio V. ipſis conceſſo.*

2 *Item ſecundùm aliquos excuſantur etiam à reſidentia Parochiali; ſecus tamen eſt ſecundùm ſententiam probabiliorem.*

RESpondetur quoad primum affirmatiuè; quia habentur Inquiſitores in ſuis præbendis, & dignitatibus pro præſentibus, & reſidentibus; ſicque percipiunt integros fructus ſuarum Præbendarum ſimul cum diſtributionibus quotidianis ex priuilegio quodam in fauorem fidei à Paulo III. & Pio V. ipſis conceſſo; Royas *ſingul.96. & de hæretic. par.2. n.420.* Garcias *de benefic. tom.1. par.3. cap.2. n.356.* (Vbi teſtatur, quod ſic declarauerit Sacra Cardinalium Congregatio) Armendaris *in recopil. leg.* Nauar. *lib.2. tit.23. leg.2. §.2. n.7.* & Ceuall. *in pract. commun. opinion. quæſt.185. n.12.* 1

Videri etiam poterit Cenedus *in quæſt. Canonic. q.1. num.18.* & Spino *in ſpecul. teſtam. gloſſ.3. princip. num.78.* Qui propterea ſubdunt, quod & excuſentur etiam Inquiſitores à reſidentia parochiali; Quamuis contrarium teneat Santarell. *var. diſput. part.1 q.11. n.4.* & Gonzalez *in Regul.8. Cancell. gloſſa 6. n.265 & gloſſ.13. n.164.* Vbi ſic teſtatur de praxi. 2

SECTIO LII.

An poſſint Inquiſitores prohibere, ne filij Hæreticorum exerceant Officia publica?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt prohibere, ne filij hæreticorum exerceant Officia publica; ij enim efficiuntur inhabiles ad Officia publica, puta Magiſtratus, Prætoriatus, Notariatus.*

2 *Inquiſitores quotieſcumque dubitatur quid veniat nomine Officij publici, à quo hæretici, ipſorumque deſcendentes excluduntur, debent hoc explicare ſimul cum Epiſcopo.*

3 *Hæreticorum filij multò magis ſunt inhabiles ad recipiendum beneficia Eccleſiaſtica, ita vt hanc inhabilitatem incurrant ipſo Iure, & collatio Beneficij ipſis facta ſit irrita.*

4 *Hæreticorum filij hanc inhabilitatem ipſo Iure incurrunt non ſolùm in ordine ad recipiendum beneficia Eccleſiaſtica, ſed etiam in ordine ad recipiendum penſiones.*

5 *Hæreticorum filij, & nepotes ad hoc vt incurrant prædictas pœnas irregularitatis, & inhabilitatis ad recipiendum beneficia Eccleſiaſtica, & penſiones, non requiritur ſententia condemnans Parentes ipſos eſſe hæreticos, ſed ſatis eſt, ſi per euidentiam facti, vel per propriam confeſſionem Parentum in Iudicio conſtet, eos fuiſſe hæreticos, vel etiam fautores, defenſores, aut receptatores hæreticorum.*

6 *Hæreticorum filij etiamſi antè Parentum hæreſim nati fuerint, non omnino improbabiliter incurrunt prædictas pœnas; quia pœna infamia, &c. imponitur filiis in punitionem, & odium Parentum, quæ ratio æquò militat in natis antè hæreſim paternam.*

7 *Hæreticorum eorum filij, qui licèt traditi fuerint curiæ*

ſæculari

ſæculari pœnituerunt poſtea, & catholici mortui ſint, non omninò improbabiliter prædictas pœnas incurrunt: non enim dictus relapſus dici poteſt incorporatus Eccleſiæ, cùm ea ei deneget audientiam.

8 *Hæreticus dicitur reincorporatus Eccleſiæ, quando reincorporatur ei per ſolemnem, & iuridicam abſolutionem. & admittitur ad iuridicè implendam pœnitentiam & non traditur Brachio ſæculari.*

9 *Non obſtat, quod talis relapſus ſit abſolutus in Sacramento Confeſſionis, quia talis abſolutio ſolùm valet quoad forum internum, vt ſcilicet poſſit recipere Sacramentum Euchariſtiæ.*

10 *Pœna ſupradicta locum habet etiam in filiis ſpuriis, & illegitimis; quia ij ſunt verè filij; quales non ſunt Adoptiui.*

11 *Hæreticorum filij ſponte reuelantes hæreſim patrum ob laudabile factum in fauorem fidei non incurrunt prædictas pœnas, etiamſi geniti fuerint poſt delictum Parentum, & multò magis ſi ipſorum Parentes non fuerint condemnati, tanquam hæretici, ſed ſolùm tanquam ſuſpecti de hæreſi.*

12 *Hæreticorum filij neque priuantur beneficiis obtentis antè hæreſim Parentum contra plures Doctores; quia id nullo Iure habetur; & pœna non ſunt amplianda ſed potiùs reſtringenda, formula ſolita ſeruari in proferenda ſententia contra hæreticos, & eorum filios non obſtante; quia per eam Inquiſitores non volunt aliquid certi definire.*

1 RESpondetur affirmatiuè; quia *ex cap quicumque, & cap. ſtatutum de hæretic. in 6.* filij hæreticorum efficiuntur inhabiles ad Officia publica, quales ſunt v.g. Magiſtratus, Prætoriatus, Notariatus, &c. ſic Doctores communiter, quos ſequitur Suarez *de fide diſput. 24. ſect. vlt ma n. 6.* Videri etiam poterit inſtructio Valliſolid. *anno* 1488. *n.* 11.

2 Vbi aduerte, quod quotieſcumque dubitatur, quid veniat nomine Officij publici, à quo hæretici, ipſorumque deſcendentes excluduntur, id explicare pertineat ad Inquiſitores, vel ad Inquiſitores ſimul cum Epiſcopo, vide Doctores, quos ſequitur Peña *in direct. part. 3. comment.* 8. & Narbona *in recopil. lib. 4. tit. 1. leg. 20. gloſſ. 20. num.* 108.

3 Aduerte ſecundò, quod multò magis filij hæreticorum ſint inhabiles ad recipiendum beneficia Eccleſiaſtica, ita vt hanc inhabilitatem incurrant ipſo Iure, & collatio beneficij ipſis facta ſit irrita; *cap. 2. de hæretic. in 6.* Et videri poterit præter alios Royas *de hæretic. part. 2. num.* 336. *& ſeqq.* Peña *in director. Inquiſit. part. 3. comment.* 63. Simanch. *de cathol. inſtitut. tit. 9. & titul.* 29. & Ricciull. *de Iure perſon. lib. 5. capit. 29. numero* 2.

4 Aduerte tertiò, quod prædicti filij hanc inhabilitatem ipſo Iure incurrant non ſolùm in ordine ad recipiendum beneficia Eccleſiaſtica, ſed etiam in ordine ad recipiendum penſiones; Garzias *de benefic. tom. 1. part. 11. cap. 10. § 1. n.* 74. Sanchez *lib. 2. moral. cap* 28. *n.* 35. & Ricciullus *vbi ſuprà.*

5 Aduerte quartò, quod ad hoc, vt filij, & nepotes etiam hæreticorum incurrant prædictas pœnas irregularitatis, & inhabilitatis ad recipiendum beneficia Eccleſiaſtica, & penſiones; non requiratur ſententia condemnans, Parentes ipſorum eſſe hæreticos, ſed ſatis ſit, ſi vel per euidentiam facti, vel per propriam confeſſionem Parentum in Iudicio conſtet, prædictos Parentes fuiſſe hæreticos, vel etiam fautores, defenſores, aut receptatores hæreticorum; Suarez *de cenſur. diſp.* 43. *ſect. 3. n.* 2. Sanchez *cit. lib. 2. moral. cap.* 27. *n.* 28. & Sayrus *de cenſur. lib. 6. cap. 10. n.* 40.

6 Aduerte quintò, quod non omninò improbabiliter contra Doctores (quos citat, & ſequitur Sanchez *cit. cap. 27. n* 14. & Torreblanc. *de magia lib. 3. cap. 12. n.* 48. & ſequitur ego *ſuprà dubit.* 176.) prædictas pœnas incurrant prædicti filij hæreticorum, etiamſi antè Parentum hæreſim fuerint nati; Tolet. *lib. 1. cap* 69. *num.* 4. Royas *de hæret. part. 2. n.* 336. *& ſingul.* 68. *n.* 3. Peña *in director. part. 3. comment.* 163. Suarez *de fide diſput.* 43. *ſect. 3. n.* 2. Azor *tom. 1. lib. 8. cap* 13. *poſt quæſitum* 8. *& tom. 2. lib. 6. cap. 4. quæſit.* 3. Barboſa *in collectan. tom. 3. lib. 5. tit. 2. cap. 15. n.* 3. & Ricciul. *de Iur. perſon. lib. 5. cap. 30. num.* 27. (qui duo vltimi Doctores ſubdunt, ſic determinaſſe Sacram Rotam Romanam in vna Conchen. Penſionis die 6. Martij anno 1599. coram Peregrino) quia pœna infamiæ (ſi tamen forſan eſt; qua de re vide *ſuprà dub.* 174. *&* 178. *petit.* 3.) priuationis Officiorum & beneficiorum, penſionum, &c. in caſu noſtro imponitur filiis in punitionem Parentum, vt Parentes ſic puniti à delicto remoueantur; Gloſſa in Extrauag. vnica Ioannis XXII. *de pœnis § filij eius verſ. quomodolibet*, ſicque in dicto caſu noſtro filij puniuntur in odium Parentis, *l. quiſquis Cod. Ad leg. Iuliam Maieſt. c. 2. §. credentes de hæretic. in 6.* (cùm Parens acrius puniatur in filiis, quàm in ſeipſo; *l. iſti quidem ff. de eo quod met. cauſ.*) Sed iſtæ rationes militare videntur etiam in filiis hæreticorum natis antè hæreſim Parentum; quin multo magis (cùm multò magis Parens affligatur, videre filium adultum, ſæpè etiam in dignitate, & in bonis conſtitutum gradu & ſtatu ſuo deiici, quàm filios infantes, vel nondum natos; præſertim quia contingere poteſt, quod Parens poſt hæreſim nullos ampliùs filios ſuſcipiat) ergo, &c.

Aduerte ſextò, quod non omninò improbabiliter 7
etiam contra Toletum *lib. 1. cap. 69. n* 3. Surdum *concil.* 346. *n.* 24. Repertorium Inquiſit. *verb. filij § nunc*, Henriquez *lib. 14. cap. 5. n.* 4. & alios, (quos citabam, & ſequebar ſuprà *dubit.* 174. *Coroll.* 8. *& dub.* 175. *Corollar.* 1.) prædictas pœnas incurrant filij etiam eorum Hæreticorum, qui (licèt traditi fuerint Curiæ ſæculari) pœnituerint poſtea, & catholici mortui ſint; Peña *in director. part. 3 quæſt.* 15. Simanch. *de Cathol. Inſtitut. tit. 29. n.* 17. Decian. *in tract. crimin. lib. 5. cap. 45. num.* 3. Burſat. *lib. 3. conſ.* 289. *numer.* 16. *&* 17. Suarez *in 3. part. tom. 5. diſput. 45. ſect. 3. num.* 4. Azor *tom. 1. lib. 8. cap* 13. *quæſit.* 8. *& tom. 2. lib. 6. cap. 4. quæſit* 3. Param. *de origin. Inquiſit. lib. 3. q. 9. num.* 209. Ricciull. *de Iur. perſon. lib. 5. cap. 30. numer.* 32. *&* 33. (Vbi tamen ex Cantera pro noſtra priori ſententia fuiſſe decisum in Inquiſitione Conchenſi fatetur) Auila *de cenſur. part. 7. diſput. 4. dub.* 3. & alij; quia *ex cap. ſtatutum* (quod ſuprà *dubit.* 174. *Corollar.* 8. *& dubitat.* 175. *Corollar.* 1. pro noſtra priori ſententia citabam) ne filij incurrant pœnas Parentum hæreticorum, requiri videtur, quod Pater fuerit emendatus, & quod prætereà reincorporatus Eccleſiæ; ſed ſupradictus relapſus non poteſt dici reincorporatus Eccleſiæ (cùm ei deneget Eccleſia audientiam; *cap. ſuper eodem titul.* Et cùm hæreticus di- 8
catur reincorporatus Eccleſiæ, quando reincorporatur ei per ſolemnem, & iuridicam abſolutionem Eccleſiæ, & admittitur ad iuridicè implendam pœnitentiam, & non traditur brachio ſæculari, ſicuti docet præter alios Geminian *in d. cap. ſtatutum n.* 5. & Archidiac. *in cap. Accuſatus eodem tit. n.* 7.) ergo, &c.

Neque obſtat, quod talis relapſus ſit abſolutus in Sa- 9
cramento Confeſſionis; quia talis abſolutio ſolùm valet quoad forum internum, vt ſcilicet poſſit recipere Sacramentum Euchariſtiæ; Gloſſ. *in cap. ſuper eo de hæret. in 6. verb. deneganda*, Paramus *cit. lib. 3. q. 9. n.* 209. Dec. *lib. 5. c. 56. n.* 7. & Azorius *tom. 1. lib. 8. c. 14. quæſit.* 7.

Aduerte ſeptimò, quod pœnæ (quas ſuprà dicebam) 10
locum habeant etiam in filiis ſpuriis, & illegitimis; Io. Andreas *eodem cap. ſtatutum n.* 4. Ancharan. *n.* 1. Franch. *n.* 4. Geminian. *num.* 4. Surd. *conſil.* 386. *n.* 6. Suarez *de cenſuris diſput.* 43. *ſect. 3. num.* 11. Menoch. *de præſumpt. lib. 5. præſumpt.* 33. *numer.* 11. Graff. *in deciſion. lib. 2. cap.* 31. *n.* 19. Ricciull. *de Iur. perſon. lib. 5. cap.* 30. & alij, quos citabam ſuprà *dubit.* 178. Quia filij ſpurij, & illegitimi ſunt verè filij (quales non ſunt Adoptiui); Quapropter prædictas pœnas non incurrunt, iuxta ea,

Digitized by Google

quæ dicebam ſuprà *dubitat.* 173. & ex alio capite non debent ob turpitudinem eſſe melioris conditionis, quàm ſint alij filij veri legitimi ſcilicet, & naturales.

11 Aduerte octauò, quod è contra prædictas pœnas, ob laudabile factum in fauorem fidei, non incurrant filij ſponte reuelantes hæreſim Parentum, etiamſi prædicti filij fuerint geniti poſt delictum eorumdem Parentum; ſicuti patet *ex cap. vt Inquiſitionis de hæretic. in* 6. Et tradunt Tabiena *verb. hæreticus numer.* 6. Armilla *verb. hæreſis numer.* 5. Caſtrus *de hæretic. punit. lib.* 2. *cap.* 26. Peña *in director. part.* 2. *comment.* 15. Simanch. *de Cathol. Inſtit. titul.* 29. *numer.* 46. *&* 47. Royas *ſingul.* 12. *numer.* 5. & alij paſſim.

Quod multò magis dicendum erit, ſi ipſorum Parentes non fuerint condemnati tanquam hæretici, ſed ſolùm tanquam ſuſpecti de hæreſi; Zanchin. *de hæretic. cap.* 28. *n.* 3. Vmbert. Locat. *in prax. Inquiſit. verb. filij n.* 4. Decian. *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 45 *num.* 5. & alij communiter.

12 Aduerte nonò, quod ſimiliter contra Geminianum *in cap. vt commiſſi* §. *priuandi de hæretic. in* 6. *num.* 4. & ibi Dominicum *numer.* 4. Io. Monachum antè *num.* 1. Franchum *in cap. felicis num.* 6. *de pœnis in* 6. Tabienam *verb. hæreticus num.* 6. Graſſium *in decif. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 11. Gutiertez *in quæſtion. canonic. lib.* 2. *cap. vltim. num.* 38. Flaminium *de reſignat. benefic. lib.* 3. *quæſt.* 1. *num.* 34 Garziam *de beneficiis tom.* 2. *part.* 11. *cap.* 10. *num.* 72. *&* 73. Peregrinum *de iur fiſc. lib.* 3. *tit.* 10. *num* 2. Gundiſaluum *de hæretic. quæſt.* 23. *num.* 2. Decianum *in tract. crimin lib.* 5. *cap.* 20. *num* 5. & *cap.* 45. *numer.* 6. & alios; Filij hæreticorum non priuentur beneficiis obtentis antè hæreſim Parentum. Toletus *lib.* 1. *cap.* 69. *num.* 4. Ledeſma *in ſumma tom.* 2. *tractat.* 1. *cap.* 6. *concluſ.* 17. *difficult.* 2. Clarus *lib.* 5. §. *hæreſis num.* 6. Simancha *de cathol. Inſtitut. titul.* 29. *numer.* 20. *& in Enchirid. tit.* 63. *n.* 9. Suedus *conſil.* 386. *num.* 5. Ricciull. *de Iur. perſon. lib.* 5. *cap.* 26. *circa finem* (vbi, ſic Clementem VIII. conſultis Sancti Officij Cardinalibus determinaſſe, teſtatur) Zechius *in ſumma tom.* 1. *titul. de fide cap.* 11. *num.* 16. Paramus *de origin. Inquiſit. lib.* 3. *quæſt* 8. *num.* 203. *&* 204. Azor, *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 13. *quæſit.* 8. Suarez *de fide diſput.* 24. *ſect.* 3. *numer.* 5. & Hoieda *de incompatib. benefic. cap.* 13. *num.* 100. Videri etiam poterit Repertor. Inquiſit. *verb. filij, verſ. nunc quæritur*, Couarruu. *lib.* 2. *var. cap* 8. *num.* 4. Peña *in director. par.* 3. *comment.* 163. Royas *ſingul.* 24. *& ſingul.* 66. *numer.* 3. Rebuff. *in prax. de mod. amittend. benefic. numer.* 25. Azeued. *in recopilat. lib.* 8. *titul.* 3. *leg.* 1. *num.* 204. & Maiolus *de irregularit. lib.* 5. *cap.* 47. Quia, quod filij hæreticorum priuentur beneficiis obtentis antè hæreſim Parentum, nullo Iure habetur; Ergo huiuſmodi pœna ſine textu expreſſo non eſt imponenda; cum pœnæ non ſint ampliandæ ſed potiùs reſtringendæ.

Non obſtat, quod Inquiſitores proferunt ſententiam condemnantem hæreticos, ipſorumque filios, & efficientem eos inhabiles ad habendum, tenendum, & poſſidendum dignitates, beneficia, & Officia, tam Eccleſiaſtica, quàm ſæcularia: quæ verba aptè comprehendunt tam beneficia obtenta, quàm obtinenda.

Reſpondetur enim, vt alibi dicebam, Inquiſitores vti tali formula ordinaria, in qua tamen nihil certi de hoc eſt alicubi ſtatutum; ideoque per eam non volunt quidquam definire, ſed diſcutiendum, & definiendum relinquunt Theologis, & iuriſperitis.

At de pœnis filiorum, & nepotum tam diuinæ, quàm humanæ læſæ Maieſtatis crimen hominis committentis, vide, quæ diffusè dicebam ſupra *dub.* 172. *vſque ad dub.* 178.

SECTIO LIII.

An poſſint Inquiſitores verba, vel facta dubia interpretari in ſenſu bono?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores debent interpretari verba, vel facta dubia in ſenſu bono; quia in dubio quilibet præſumitur bonus.*

2 *Dicens: quod Deus eſt vnus, intelligendus eſt quoad naturam, non autem quoad perſonas. Et quod eſt trinus, quoad perſonas, non quoad naturam. Et quod Deus non facit malum, intelligendus eſt de malo culpæ, non autem de malo pœnæ. Et quod ſola fides ſufficit, intelligendum erit de formata, non autem de informi.*

3 *Limita niſi contra proferentem, verba dubia, vel facta dubia facientem militet aliqua ſiniſtra ſuſpicio præſertim ratione qualitatis perſonæ, vt ſi v. g. ſit de Genere Maurorum, Hæreticorum, vel ex aliqua Prouincia infecta; quia tunc potius in dubio præſumi debet pro hæreſi, & Reus vrgente nimis ſuſpicione poteſt torqueri.*

Reſpondetur iuxta ea, (quæ dicam infrà *dubit.* 198. *ſect.* 11. *in Corollariis n.* 2. *& ſeqq.* loquendo de dubia Teſtium depoſitione) affirmatiue (niſi contrarium confiteatur Reus; vt propterea ipſius intentio quoad hoc diligenter ab Inquiſitoribus perquirenda ſit) & tradunt Decian. *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 37. *num.* 6. *&* 47. Menoch. *lib.* 2. *conſil.* 82. *num.* 10. Riminald. *conſ.* 686. *num.* 6. *lib.* 4. Peña *in director. part.* 3. *comment.* 111. Alberin. *de agnoſcend. quæſt.* 34. *num.* 48. *&* 49. Royas *de hæretic. part.* 1. *num.* 200. *& part.* 2. *num.* 164. *&* 165. & alij, quos citabo *dicta dubit.* 198. *ſect.* 11. *in Corollariis n.* 2. *& ſeqq.* Et ratio eſt; quia in dubio quilibet præſumitur bonus; Et factum, præſertim delictum, non præſumitur, niſi demonſtretur, vti diffusè probabam *in tract. de conſcientia dubia ex l.* 2. *de Probationibus, & aliis Iuribus.* 1

Quapropter, ſi quis dixerit: Deus eſt vnus intelligendus erit quoad naturam (quod eſt Catholicum) non autem quoad Perſonas (quod eſt hæreticum) item ob eandem rationem ſi quis dixerit: Deus eſt Trinus, intelligendus erit quoad perſonas, non autem quoad naturam: Item ſi dixerit: Deus non facit malum, intelligendus erit de malo culpæ (quæ eſt propoſitio Catholica) non autem de malo pœnæ (quæ eſt propoſitio hæretica) & è contra: Item ſi dixerit: Sola fides ſufficit, intelligendus erit formata, ſeu cum operibus, non autem informis, ſeu ſine operibus, & ſic de aliis, &c. 2

Niſi contra eum, qui verba dubia dixerit, vel facta dubia fecerit, militet aliqua ſiniſtra ſuſpicio, præſertim ratione qualitatis perſonæ, (vt ſi v.g. ſit de genere Iudæorum, Maurorum, hæreticorum, vel ex aliqua Prouincia infecta) quia tunc potiùs in dubio præſumi debebit pro hæreſi; adeò quod ſi nimis vrgeat ſuſpicio, vel nimis vrgeant inditia, talis Reus torqueri debeat; cum de ipſius Animæ ſalute tractetur, vt in tortura confiteatur, & Eccleſiæ reconcilietur. Vid. autem præter alios ſupra citatos Royas *vbi ſupra n.* 205. *& n.* 375. Nauarr. *lib.* 5. *conſil.* 6. *n.* 6. *&* 7. *de hæret.* & Simanch. *de cathol. Inſtit. tit.* 54. *num.* 21. *&* 22. Videantur etiam omninò, quæ dicam infrà *eadem dubit.* 198. *ſect.* 11. *in Corollariis num.* 2. *& ſequentibus.* 3

Digitized by Google

SECTIO LIV.

An debeant Inquiſitores circa declarationem propoſitionum, vel actionum vocare qualificatores? Vbi etiam quid, ſi ipſi Inquiſitores ſint Theologi?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores circa declarationem propoſitionum, vel actionum vocare debent qualificatores, iuxta regulam ſtandum eſt Periti in Arte.*

2 *Inquiſitores ſi ſint Theologi, poterunt per ſe ipſos cognoſcere, vtrum dictum, vel factum ſapiat hereſim, necne; Quamuis ſemper in praxi vocari ſoleant qualificatores.*

1 REſpondetur quoad primum affirmatiuè iuxta Regulam quod ſtandum ſit Peritis in Arte; & docent communiter Doctores, quos ſequitur Freytas *in Addition. ad tract. de Confeſſor. ſolicit. q. 5. n. 42.* & Royas *de heret. par. 1. n. 204. & 384.* quatenus expreſsè ait, quod in exponendis verbis dubiis, & in agnoſcendis factis, aut dictis Catholicis, vel ſuſpectis, vel hæreticis, &c. vocandi ſint Sacræ Theologiæ Periti (qui vulgò qualificatores vocantur) & eorum aſſertionibus omnimodam Inquiſitores fidem habere debeant; quodque ſic iam ſit in vſu, & conſuetudine diu receptum. Videri etiam poterit Martinus del Rio *in diſquiſit. magic. lib. 5. ſect. 15. axiom. 1.* & Inſtructio Toletana anno 1561. *n. 1.*

2 Quod, ſi Inquiſitores ſint Theologi, poterunt & ipſi Inquiſitores etiam propter dictam rationem cognoſcere, vtrùm dictum, vel factum ſapiat hæreſim, necne; Quamuis ſemper in praxi vocari ſoleant qualificatores iuxta ſupradictam inſtructionem Toletanam, & iuxta ea, quæ ſuprà dicebam.

SECTIO LV.

An poſſint Inquiſitores diſpenſare ſuper irregularitate contracta ex delicto hæreſis?

REſpondetur: de hac re vide ſuprà *dubitat. 72. num. 14.*

SECTIO LVI.

An poſſint Inquiſitores procedere contra blaſphemantes?

REſpondetur: de hac re dicam infrà *dubit. 218. ſect. 15. & in eius Corollariis n. 1.*

SECTIO LVII.

An poſſint Inquiſitores ſub obedientia præcipere Clero & Populo, quod in ipſorum ſermonibus adſint?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt ſub obedientia præcipere Clero, & Populo, vt in eorum ſermonibus adſint.*

2 *Inquiſitorum præceptum ſub pœna Excommunicationis præcipientium, vt omnes adeant Templum ad*

audiendum edictum fidei, obligat ſub mortali, quia eſt ad exaltationem fidei, &c.

REſpondetur (quamuis negent nonnulli cum Angelo *in ſumma tom. 1. verb. Inquiſitor n. 9.*) Meliùs tamen 1
etiam ſub pœna Excommunicationis, affirment Royas *de
heretic par. 1. n. 425.* Simanch *de cathol. Inſtit. tit. 34. n. 24.*
Repertor. Inquiſit. *verb. prædicare num. 2.* (Vbi teſtatur
de praxi, & conſuetudine) & Alphonſus Narbona
in recopil. lib. 4. tit. 2. leg. 20. gloſſ. 22. num. 65. & ſatis
colligitur *ex cap. Vt commiſſi de heretic. in 6.* Ibi: *conuocand. etiam Clerum, & Populum*; Vnde à fortiori rectè
deducit Auila *de cenſur. part 2. cap. 5. diſput. 1. dub. 3.*
quod Inquiſitorum præceptum ſub pœna Excommu- 2
nicationis præcipiens, vt omnes adeant Templum
ad audiendum edictum fidei, obliget ſub mortali;
quia eſt ad exaltationem fidei, & ad finem, vt ſciant
homines, quæ ſint ipſis Inquiſitoribus denuncianda.

SECTIO LVIII.

An, & quomodò debeant Inquiſitores examinare Reum?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores debent primò interrogare Reum de Genere ſuo, de Parentibus, de Natione, & Patria, de educatione, & diſciplina, bonitate prauitate, ſocietate amicitia, moribus, & verbis. An ſciat, quare ſit captus, an habeat ſuſpectos aliquos, &c.*

2 *Inquiſitores debent intrà primos dies capturæ benignè ſuadere illi, quod velit veritatem dicere, poſſuntque dum examinatur, humile ſedile concedere, & hoc vt magis quietum animum habeat.*

3 *Inquiſitores debent ad habendum indicia de ſtatu ipſius inquirere ab ipſo conſueta catholica Religionis, quas deuotiones habeat, quando & cui confeſſus ſit, ſi communicauerit, ſi Eccleſias frequentauerit, &c.*

REſpondetur cum Zanardo *in director. Theolog. par. 3.* 1
cap. 87. & aliis communiter; debent primò Inqui-
ſitores interrogare Reum de Genere ſuo, de Parenti-
bus, de Natione, & Patria, de educatione, & diſciplina,
de bonitate, & prauitate, de ſocietate, & amicitia, de
moribus, & verbis; an ſciat, quare ſit captus, an habeat
ſuſpectos aliquos, & quos, & qua de cauſa, cætera ſu-
perflua, & aliena protinùs omittendo. Secundò debent 2
intra primos capturæ dies benignè ſuadere illi, quod
velit veritatem dicere, poſſuntque, dum examinatur,
humile ſedile concedere, ad hoc vt magis quietum
animum habeat. Tertiò debent ad habenda indicia de 3
ſtatu ipſius inquirere ab ipſo conſueta Catholicæ Re-
ligionis, quas deuotiones habeat, quando, & cui con-
feſſus ſit, ſi communicauerit, ſi Eccleſias frequentaue-
rit, & quas preces ſoleat Eccleſia in præcipuis die-
bus fundere, & ſimilia, quæ prout notiſſima, apud om-
nes Chriſtianos ſciantur. Videatur etiam præter Za-
nardum *loc. ſuprà cit.* Inſtructio Toletana annu 1561.
num. 15. & ſeq.

SECTIO LIX.

An poſſint Inquiſitores permittere, quod Iudices laïci ſecum aſſiſtant in cauſis fidei?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores non poſſunt permittere, quod Iudices laici ſecum aſſiſtant in cauſis fidei; quia laici*

de cauſis fid i nullo modo poſſunt cognoſcere ſeque intromittere, niſi habeant priuilegium Summi Pontificis, & tunc vt ſint certi, quod iuſtè proceditur, non tamen vt dent votum in cauſa fidei.

1 RESpondetur negatiuè cum eodem Zanardo *in Direttor. Theolog. part. 1. præcept. 1. cap. 6 q. 29.* & aliis paſſim; quia Iudices laici de cauſis fidei (cùm omninò, vtpotè ſpirituales, ſint extra ſphæram, & Iuriſdictionem ipſorum) nullo modo poſſunt cognoſcere, ſeque intromittere, niſi adſit priuilegium Summi Pontificis (vt in dominio Veneto) & tunc, non vt dent votum deciſiuum in cauſa fidei propter rationem dictam, ſed ſolùm, vt ſint certi, quod iuſtè contra hæreticos proceditur.

SECTIO LX.

An poſſint Inqniſitores procedere non ſolum in hæreticas, ſed etiam in alias inferioris notæ propoſitiones?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt procedere non ſolùm in hæreticas, ſed etiam in alias inferioris notæ propoſitiones.*
2 *Qualificandi, & conſecrandi propoſitiones qualis modus.*
3 *Epiſcopi licèt ex Concilio Tridentino procedere poſſint contra propoſitiones temerarias ſcandaloſas, & ſeditioſas, non tamen id poſſunt priuatiuè quoad Inquiſitores, quia Concilium non admit eis poteſtatem delegatam in eaſdem propoſitiones procedendi; cùm Epiſcopi procedant contra eas, tanquam Ordinarij.*

1 RESpondetur affirmatiuè cum Lorca *in 2. 2. Sancti Thomæ q. 11. art. 2. diſput. 40. n. 1.* & aliis communiter & patet ex Concilio Conſtātienſi *ſeſſ.* 8. vbi damnantur errores VVielephi ſub hac forma verborum: [Præfatos Articulos Sancta Synodus ſæpiùs examinari fecit, quibus examinatis, fuit repertum, aliquos, & plures ex ipſis fuiſſe, & eſſe notoriè hæreticos, & à Sanctis Patribus reprobatos, alios non catholicos, ſed erroneos, & ſcandaloſos alios, & blaſphemos, alios piarum aurium offenſiuos, nonnullos eorum temerarios, & ſeditioſos.] Sub eadem forma verborum damnauit etiam Pius V. Gregorius XIII. & Vrbanus VIII. propoſitiones Michaëlis Baij.

2 De modo autem qualificandi, ſeu conſecrandi propoſitiones vide, quæ diffusè dicebam 1. *p. Sancti Thomæ diſput. 1. q. 49.* Videri etiam poterit Canus *lib. 12. de locis cap. 11.* Bannez *in 2. 2. quæſt. 11. art. 2.* Caſtrus *lib. 1. de iuſta hæretic. punit. cap. 3.* Valentia *tom. 3. diſput. 1. quæſt. 11. punct.* Zanard *in direct. Theolog. part. 1. præcept. 1 c. 3. §. 26.* Albertinus *de agnoſcend. quæſt.* 61. Simanch. *de cathol. Inſtit. titul.* 54. Corduba *in quæſtionar. lib. 1. quæſt.* 17. Param. *de origin. S. Inquiſit. lib. 3. quæſt. 3. num. 105. & ſeqq.* Suarez *de fide diſput. 19. ſect 2. num. 6. & 7.* Turrian. *tom. 1. in 2. 2. diſput. 55. dub. 3.* Coninch. *actibus ſupernatural. diſput. 18. dub. 8. num. 136 & ſeqq.* Tanner. *tom. 3. diſput. 1. quæſt. 8. dub. 5. numer. 97.* Turrecremat. *lib. 4. part. 2. capit. 11.* & Ricciul. *tract. de Iur. perſon. lib. 5. cap. 8.*

3 Cæterùm, quamuis Concilium Tridentinum ſæpè dicat, quod Epiſcopi contra prædictas propoſitiones procedant, temerarias (quæ ſcilicet ſunt contra communem Patrum, vel Eccleſiæ opinionem, vt v.g. contra Durandum quod Deus, tanquam cauſa prima non concurrat immediatè, ſed ſolùm mediatè cum cauſis ſecundis, vel quod B. Virgo non ſit in Cœlum aſſumpta ſimul cum corpore) ſcandaloſas (quæ ſcilicet, licet poſſint habere bonum ſenſum, generant tamen ſcandalum) ſeditioſas (quæ ſcilicet generant ſeditionem, vel ſchiſma) & alias ſupradictas; Per hoc tamen Concilium non adimit Inquiſitoribus poteſtatem in eaſdem propoſitiones procedendi delegatam; quia delegatus eſt maior Ordinario, & Concilium ſic dixit propter duo. Primum, quia vbique ſunt Epiſcopi, in multis autem locis non ſunt Inquiſitores, & ideò voluit hoc Epiſcopis proponere, vt ipſi ſciant, quod, vbi non ſunt Inquiſitores, ad ipſoſmet pertineat contra tales propoſitiones procedere: ſecundum, quia Epiſcopi contra dictas propoſitiones procedunt tanquam Ordinarij, Inquiſitores autem, tanquam delegati, & cauſæ fidei ab ambobus communiter definiuntur; & ideo (cum tales cauſæ ſpectent ad fidem, quia ex inordinatis propoſitionibus incurritur hæreſis) loquendo Concilium de Epiſcopis, intelligitur etiam eſſe locutum de Inquiſitoribus.

SECTIO LXI.

An poſſint Inquiſitores procedere contra Confeſſarium tempore Iubilæi, ſi non expreſsè excipiatur hæreſis, abſoluentem in foro conſcientiæ ab hæreſi.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores non poſſunt procedere contra Confeſſarium abſoluentem in foro conſcientiæ ab hæreſi tempore Iubilæi ſi expreſsè ea non excipiatur: quia in dicta cauſa abſoluit ab hæreſi ex opinione non omnino improbabili, contra aliquos Doctores.*
2 *Inquiſitores conſueuiſſe punire Confeſſarium ſic abſoluentem, non conſtat, & de Iure non procedit.*

RESpondetur (quamuis ex Couarruuia affirmet Vaſquez *in 3. p. tom. 4. tract. de excomm. dub. 19. n. 15. & 16.* & Homobon. *in conſultationib. moral. vol. 1. part. 4. reſponſ. 19.*) Meliùs tamen negent alij; quia Confeſſarius in dicto caſu abſoluit ab hæreſi ex opinione non omninò improbabili; Ergò puniri non debet ab Inquiſitoribus. Antecedens patet ex iis quæ dicebam ſuprà *dubit. 59.* Conſequentia probatur; quia res, quæ culpa caret, in damnum vocari non debet, *cap. 2. de conſtitution.* Et nemo puniri debet ſine culpa; cùm nemo ſit dignus pœna, niſi propter culpam; *c. ſatis peruerſum diſtinct. 56. cap. inuentum 16. q. 7. & l. ſi putatur ff. ad leg. Aquil.* 1

Quapropter rectè dixit Molfeſius *in ſumma tom. 1. tract. 7. c. 21. n. 63.* Quod autem quidam dicunt, Inquiſitores punire conſueuiſſe Confeſſarium ſic abſoluentem, non conſtat, & de Iure non procedit. 2

SECTIO LXII.

An poſſint Inquiſitores procedere contra Confeſſarium dicentem Pœnitenti, quod ipſi reueler complicem, aliàs non poſſit, neque velit eum abſoluere?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores non poſſunt procedere contra Confeſſarium dicentem Pœnitenti, quod ipſi reuelet complicem, alias ſe non poſſe, neque velle ipſum abſoluere; quia controuerſum eſt inter Doctores, an reuelare complicem in confeſſione Sacramentali, ſit proximum infamare contra alios oppoſitum aſſerentes.*

RESpondetur (quamuis affirment Medina *in ſumma lib. 2. cap. 4. §. 1.* & Lopez *in inſtructione Confeſſor. part. 1. capit. 27. §. commendamus quoque*; Quapropter & putant talem Confeſſarium Inquiſitoribus eſſe 1

denuncian

denunciandum; qoia hæreſis eſt, aſſerere, quod pœnitens teneatur talem circumſtantiam confiteri: Nam ſequeretur exinde non eſſe illicitum, Proximum infamare) Meliùs tamen neget Coriolanus *tract. de caſib. reſeruat. par.1. ſect.3. art.9. num.3.* & Villalob *in ſumma tom.1. tract.9. difficult.39. num 9.* Quia, licet ſit hæreſis aſſerere, non eſſe illicitum, proximum infamare; Tamen controuerſia inter Doctores eſt, an reuelare Complicem in confeſſione ſacramentali ſit proximum infamare.

SECTIO LXIII.

An poſſint Inquiſitores procedere contra confeſſarium frangentem ſigillum confeſſionis?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores non poſſunt procedere contra confeſſarium frangentem ſigillum cõfeſſionis contra aliquos DD.*
2 *Excipe niſi habeat errorem in intellectu.*

1 RESpondetur (quamuis affirment nonnulli, quos ſequitur Alphonſ. de Leone *de Offic. confeſſar. tom.1. recollect. 22. num.12. caſ.3.*) Meliùs tamen negent alij, ita vt iuxta Textum *in cap omnis vtriuſquè ſexus de pœnit.* ſolùm debeat deponi ab Officio ſacerdotali, & detrudi in arctum Monaſterium ad agendum pœnitentiam: Quæ duo requirunt etiam adhuc Iudicis ſententiam; Coninch. *de ſacrament. diſput.9. dub.4 num.70.* Et videri etiam poterunt Menoch *de arbitr. lib.2. cenſur.5. caſ.414.* & Barboſa *in collectan. tom.2. lib.5. tit.38. cap.12. num.15.*

2 Excipe, niſi prædictus confeſſarius habeat errorem in intellectu, iudicando v. g. non eſſe illicitum, frangere ſigillum, vel aliter malè ſentiendo de Sacramentis Eccleſiæ; Vel ſi ſit ſolitus frangere ſigillum; quia tunc vltrò concedo, quod poſſint Inquiſitores procedere contra talem confeſſarium; Cùm tunc in primo, & ſecundo caſu adſit hæreſis, & in tertio ſuſpicio hæreſis.

SECTIO LXIV.

An poſſint Inquiſitores procedere contra communicantem in maioribus, vel pluribus Hoſtiis?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt procedere contra communicantem in maioribus vel pluribus hoſtiis, ad hoc, vt diutius corpus Chriſti duret in ſtomacho; quia contra Caietanum, & Canum Euchariſtia non cauſat gratiam toto tempore, quo eſt in ſtomacho, neque toto tempore, quo manducatur, aliàs eſſet melioris conditionis qui communicat ſub vtraque ſpecie, quàm ſub vna tantùm.*

1 REſpondetur affirmatiuè ex ſententia nonnullorum, quos ſequitur Fernandez *in diſp Theolog. de Sacrament. tit. de Euchariſtia diſp.2. par.1. dub. vnico num.1.* & Io. de la Cruz *in Dirrector. conſcient. par.2. de Sacrament. Euchariſtia quæſt.4. concluſ.2.* Quatenus ait: Ex dictis patet contra Caietanum, & Canum, quod Euchariſtia non cauſet gratiam toto tempore, quo eſt in ſtomacho, ſicuti neque toto tempore, quo manducatur; aliàs eſſet melioris conditionis, non ſolùm qui communicat in ſpeciebus Panis, & Vini ſimul, ſed etiam qui communicat ſub maioribus, vel pluribus hoſtiis, aut manducat diutiùs, aut ſtomachum habet debiliorem: quod eſt falſum; Et punitur per Inquiſitores, tanquam ſuſpectus, qui multùm ſolicitus eſt communicare ſub maioribus, vel pluribus hoſtiis, ad hoc, vt diutiùs Corpus Chriſti duret in ſtomacho.

SECTIO LXV.

An poſſint Inquiſitores procedere contra dicentem, quod ex priuilegio confeſſi Religioſis ab Epiſcopo approbatis, iterum poſteà teneantur debito tempore eadem peccata confiteri ſuis Parochis, vt adimpleant præceptum Innocentij III. *in cap. omnis vtriuſque ſexus?*

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt procedere contra dicentem, quod ex priuilegio confeſſi Religioſis ab Epiſcopo approbatis, iterùm poſteà teneantur debito tempore eadem peccata confiteri ſuis Parochis, vt adimpleant præceptum Innocentij III.* in cap. Omnis vtriuſque ſexus de pœn. *poſt extrauagantem Ioannis XXII. quæ incipit:* Vas electionis. *Opinio contraria Canoniſtarum non eſt ampliùs tenenda.*

REſpondetur affirmatiuè; Miranda *in Manual Prælat. tom.1. quæſt.45. art.3.* Zanard. *in director. Theol. par.1. de Sacrament. pœnitent. cap.24.* Alphonſ. de Leone *in tract. de Offic. & poteſt. confeſſ. tom.2. recollect.* 1b. *num.101.* Ioan. de la Cruz *de ſtat. Religioſ. lib.2. cap.6. dub.1. concluſ.3.* Peregrin. *in compend. Priuileg. tom.1. verb. communicare* §.11. & Naldus *in ſumma verb. Confeſſarius num.19.* Quia (ſicuti teſtatur Miranda loco ſuprà citato; & conſtat ex quadam extrauaganti, quæ incipit *Vas electionis*) quidam, qui pertinaciùs ſupradictam opinionem tenebat, anno 1322, per Ioannem XXII. vocatus Romam compulſus fuit ſuum errorem reuocare; Tùm quia (ſicuti notat Io. de la Cruz *vbi ſuprà*) Sixtus IV. commiſit Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis tale delictum punire; Quapropter opinio prædicta (quam priùs tenuerant Henricus de Gandauo, Hoſtienſis, Archidiaconus, Io. Monachus, & alij, quos refert Adrianus *in 4. q.5. de confeſſione*) non eſt ampliùs tenenda. 1

SECTIO LXVI.

An poſſint Inquiſitores procedere contra prædicantem, quod Animæ defunctorum non detineantur in Purgatorio vltrà decem, vel viginti annos?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt procedere contra Prædicantem, quod animæ defunctorum non detineantur in Purgatorio vltra x. vel xx. annos; quia, licet ea opinio fuerit nonnullorum grauium Theologorum, & alioquin videtur incerta, & voluntaria, eſt tunc periculoſa, & erronea.*
2 *Item eſt contra mentem, & morem Eccleſiæ, quæ pro defunctis, & pro certa anima celebrat Anniuerſaria.*
3 *Item retrahit fideles ab operibus ſatisfactoriis, & Miſſis offerendis pro defunctis.*
4 *Item quidam Prædicator, qui talem ſententiam prædicauerat compulſus eſt ſe retractare*
5 *Item quidam Innocentius Papa ex Surio detinendus eſt in Purgatorio vſque ad diem Iudicij.*

SECTIO LXXII.

An poſſint Inquiſitores in dubio, vtrum ſortilegium ſapiat hæreſim manifeſtè, ſe intromittere?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores ſi loquamur de Iure nouo poſſunt in dubio, vtrum ſortilegium ſapiat hæreſim manifeſtè, ſe intromittere contra nonnullos; quia Iudex etiam delegatus cognoſcit, an ſua ſit Iuriſdictio, &c.*

1 RESpondetur affirmatiuè, ſi loquamur de Iure nouo Bullæ Sixti V. contra ſortilegos, ſicuti patet ex dictis ſuprà *ſect.* 70. *&* 71. ſi verò loquamur de Iure antiquo *per cap. Accuſatus §. ſanè de hæretic. in* 6. (quamuis negent cum Gloſſa ibi nonnulli Doctores, quos refert Barboſa *in collectan. tom.* 3. *lib.* 5. *tit.* 2. *cap.* 8. *n.* 24.) Probabilius tamen affirment adhuc Simanch. *de cathol. Inſtitut. tit.* 30. *num.* 2. & Rodericus Acuña *in tract. de confeſſar. ſollicit. quæſt.* 5. *num.* 13. quia Iudex, etiam delegatus cognoſcit, an ſua ſit Iuriſdictio; Tum quia, ſi contraria aduerſariorum opinio eſſet vera, ſequeretur, quod Inquiſitorum cognitio facilè ſubuerti poſſet, aſſerente quolibet, Sortilegia, Incantationes, vel diuinationes, &c. non ſapere hæreſim manifeſtè: Dicendum igitur eſt, quod in dubio, an ſortilegia, incantationes, vel diuinationes, &c. ſapiant hæreſim manifeſtè, poſſint Inquiſitores ſe intromittere ad cognoſcendum, an ſapiant hæreſim manifeſtè.

SECTIO LXXIII.

An poſſint, & debeant Inquiſitores interrogare Teſtem vtrum ſit de genere Saracenorum, vel Iudæorum, &c.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt, & debent interrogare Teſtem, vtrum ſit de genere Saracenorum, vel Iudæorum, &c. contra nonnullos negantes ex eo, quod nemo teneatur detegere turpitudinem ſuam; Quod quidem non refragatur; quia quando agitur de fide contra deſcendentem ex Saracenis, vel Iudæis eſt maxima præſumptio.*

1 RESpondetur: (quamuis negent nonnulli, quia nemo tenetur detegere turpitudinẽ ſuam; ſicque loquens de teſtibus notauit Bartolus *in l.* 1. *ff. de offic. Acceſſor.* & Felin. *in cap. Cum cauſam de Teſtibus num.* 44. Vbi teſtatur de communi) Probabilius tamen in crimine hæreſis in fauorem fidei affirmant alij, quos ſequitur Cantera *in quæſt. crimin. cap.* 2. *de ver. confeſſion. num.* 41. Vbi teſtatur de Praxi.

Probatur; quia, quando agitur de fide, contra deſcendentem ex Saracenis, vel Iudæis, &c. eſt maxima præſumptio, quod (cùm ſit de tali genere) non dicat veritatem contra eos, qui ſunt de eodem Genere, ſicuti experientia docet. Vide textum *in cap. quia veriſimile de præſumpt.* & quæ *ibi* tradunt Doctores.

SECTIO LXXIV.

An poſſint Inquiſitores ad inſtantiam Fiſcalis recipere teſtem ad perpetuam rei memoriam, vt poſtea, ſi dictus teſtis fuerit abſens, vel miſſus ad triremes, &c. Faciat fidem contra Reum ad capturam, torturam, & reliqua?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt ad inſtantiam Fiſcalis recipere teſtem ad perpetuam rei memoriam, vt poſtea ſi dictus teſtis fuerit abſens, vel miſſus ad triremes, &c. Faciat fidem contra Reum ad capturam, torturam, & reliqua, contra nonnullos negantes; At probabilius eſt oppoſitum in fauorem fidei præſertim ſi teſtis depoſuiſſet veriſimile.*

RESpondetur (quamuis negent nonnulli ex Gloſſa 3. *in cap. quoniam frequenter vt lit. conteſt.* Vbi ea declarans textum, ſcilicet (vt ibi dicitur) poſſe recipi teſtem ad perpetuam rei memoriam, etiam lite non conteſtata, ait, id intelligi debere in cauſis ciuilibus, non autem in criminalibus: vnde infertur, quod teſtis receptus in iudicio ſummario non faciat fidem in iudicio plenario, ſi ſimus in criminibus, etiam exceptis, eo quod ſit receptus ante litem conteſtatam, iuxtà etiam doctrinam Bartoli *in l. finali ff. de quæſtionib.* Felini *in cap.* 2. *de teſtibus & aliorum*) Probabilius tamen in crimine hæreſis in fauorem fidei (ſi dictus teſtis depoſuerit veriſimilia, & dederit rationem ſui dicti, præſertim ſi, licet minima, præſumptio ſit contra Reum) affirmant alij, quos ſequitur Cantera *in quæſt. crimin. cap.* 2. *de probat. per teſtes quæſt.* 1. *num.* 46. Vbi ſubdit, ſic aliquando fuiſſe practicatum, & reſolutum *per cap in fidei fauorem de hæret. in tit.* ſi ſcilicet dictus teſtis depoſuiſſet veriſimilia, & dediſſet rationem ſui dicti, præſertim ſi, licet minima, præſcriptio ſit contra Reum (vti ſuprà dicebam) qua de re vide etiam infrà *dubitatione* 198. *ſect.* 10. *&* 11. 1

SECTIO LXXV.

An poſſint Inquiſitores ex indiciis & præſumptionibus indubitatis punire reum pœna ordinaria?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt punire Reum ex indiciis, & præſumptionibus indubitatis pœna ordinaria, quamuis negent Doctores communiter ex doctrina Angeli, Innocentij, & aliorum docentium in tali caſu quempiam non affici pœna ordinaria delicti; At oppoſitum non eſt omnino improbabile ob fauorem fidei, cum quis fecerit exempli gratia aliquam ceremoniam Saracenorum, vel Iudæorum, ex qua reſultat indicium, & præſumptio indubitata, &c.*

RESpondetur (quamuis negent Doctores communiter ex doctrina Angeli *in l.* 2. *de furtis,* Innocentij *in cap. quia veriſimile de præſumpt.* Ananiæ *conſil.* 59. *col.* 2. & aliorum docentium, quod quando quis condemnatur ex indiciis, & præſumptionibus, non afficiatur in criminalibus pœna delicti ordinaria, iuxta ea, quæ dicam infrà *dubitat.* 198. *ſect.* 20. *Corollar.* 5.) non omninò improbabiliter tamen in crimine hæreſis in fauorem fidei affirmant nonnulli, quos ſequitur Cantera *in quæſt. crimin. cap.* 2. *de probat. per teſtes quæſt.* 1. *num.* 60. 1

*num.*60.v.g.ſi quis fecerit aliquam ceremoniam Saracenorum, vel Iudæorum,&c. cùm ſit de genere eorum; quia reſultat exinde indiciũ,& præſumptio indubitata, quod illam ceremoniam fecerit propter obſeruationem illius legis, vel ſectæ; ſicque fit, quod, ſi fuerit negatiuus pertinax, pœna hæreſis ordinaria afficiatur per textum *in cap. Ad abolendam ff. de heretic.*

SECTIO LXXVI.

An poſſint Inquiſitores cognoſcere Emſalmos,& punire Emſalmatores?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt ſaltem cumulatiuè cum Epiſcopis cognoſcere Emſalmos,& punire Emſalmatores,etiã quando manifeſtè non ſapiunt hæreſim, ſtatim Conſtitutione Sixti V. contra Sortilegos.*

2 *Emſalmorum delictum minùs rectè dictum fuiſſe per aliquos eſſe mixti fori reſpectu Iudicis ſæcularis, etiam quando manifeſtè ſaperent hæreſim.*

1 RESpondetur affirmatiuè, ſaltem cumulatiuè ad Epiſcopos, etiam quando manifeſtè non ſapiunt hæreſim,ſtante Conſtitutione Sixti V. contra Sortilegos, & ſtante reſponſione Pauli V. qui de hac re conſultus reſpondit per hæc verba: *Seruetur ius commune*;& docet (quod eſt iuxtà ea, quæ dicebam ſuprà *ſect.*70.) Hieron.Ilamas *in* 3.*part method c.*3 *tit.Incantatores* §.*ad ſecundum* & Moura *opuſc de Incantationib. & Emſalm. ſect.*3. *cap.*1. *per totum* vbi etiam teſtatur de praxi.

2 Hinc ſequitur, minùs rectè dixiſſe Malleum maleficarum *par.* 3.*q.*1.& Valentiam *tom.*3. *diſp.*6. *q.*13. quod Emſalmorum delictũ ſit mixti fori reſpectu Iudicis ſæcularis,etiam quando manifeſtè ſaperent hæreſim;quia, ſicuti dicebã, pertinet ad Inquiſitores saltẽ cumulatiuè ad Epiſcopos, priuatiuè autem ad Iudicem ſæcularem ex textu *in cap. Accuſatus de heret.in* 6. qui non intelligitur de ſolis hæreticis formaliter,ſed etiam de quibuſcumque dictis ſcilicet,vel de factis de hæreſi ſuſpectis; ita DD.quos ſuprà citabam, præcipuè Moura *num.*33.

SECTIO LXXVII.

An poſſint Inquiſitores examinare Reuelationes muliercularum,& aliorum?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt examinare reuelationes mulierculorum & aliorum; quia ſuſpecta ſunt, an ſint à Deo, vel à dæmone.*

2 *Reuelationes quomodò cognoſcantur,an ſint à Deo, vel à dæmone.*

1 RESpondetur affirmatiuè;quia ſuſpectæ ſunt;An ſint à Deo,vel à dæmone;Richard.de S.Victore,quem citat,& ſequitur Moura *opuſc.*2.*de Incantat. & Emſalm. ſect.*2.*cap.*3.*n.*19. & Simanch. *de Cathol. Inſtit. tit.*21. *n.*25. *& ſeq.*

Ad cognoſcendum autem, vtrum ſint à Deo, vel à dæmone, videri poterunt, quæ dicam infrà *dub.*227.*ſect.* 4. & Raphaël de la Torre *in* 2.2.*S.Thomæ tom.*2.*q.*95. *art.*2. *diſp.*3. *per totam.*

SECTIO LXXVIII.

An poſſint Inquiſitores procedere contra Ægyptias,quæ bonam,vel malã fortunam, inſpectis manibus, diuinare prætendunt?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores procedere poſſunt contra Ægyptias, quæ bonam,vel malam fortunam, inſpectis manibus, diuinare prætendunt; quia, cùm ſine fundamento loquantur, ſuſpectæ redduntur.*

RESpondetur affirmatiuè;quia,cùm ſine fundamento loquantur,ſuſpectæ redduntur; vide Doctores, quos ſequitur Villadiego *in Politica cap.*5. §.20. *n.*30. quando autem qui eas inducit,vt ſibi bonam, vel malam fortunam diuinent,peccet mortaliter, vel venialiter,vide infrà *dubit.*223.*ſect.*2.*n.*5. 1

SECTIO LXXIX.

An habeant poteſtatem Inquiſitores circa exemptos quoad corpora, Imagines, Vota, vel Tabellas, &c. quæ locis publicis, aut priuatis appenduntur?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores habent poteſtatem circa exemptos quoad corpora, Imagines,Vota, vel Tabellas,&c. quæ locis publicis,vel priuatis appenduntur.*

RESpondetur affirmatiuè ex Conſtitutione Vrbani VIII. die 2. Octobris anno 1625.apud Tamburin. *de Iur. Abbat.tom.*1. *diſp* 15.*q.*7. *num.*53.quæ in fine ſic habet:[Vt autem præmiſſa diligentiùs obſeruentur,tam Ordinariis, quàm hæreticæ prauitatis Inquiſitoribus diſtrictè præcipimus,vt in ſua quiſque Diæceſi,vel Prouincia ſedulò peruigilet, nè ſine approbationibus prædictis Imagines,cum memoratis ſignis exponantur,aut miracula,reuelationes, ac beneficia prædicta publicentur,aliaue contra ſuperiùs diſpoſita fiant; Tranſgreſſores verò,ſi Regulares fuerint,priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ,&c. 1

SECTIO LXXX.

An ſi Reus nihil teſtibus oppoſuerit, teneantur adhuc Inquiſitores inquirere de vita, conditione,& qualitate teſtium contra dictum Reum?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores ſi loquamur de rigore Iuris, ſi Reus nihil teſtibus oppoſuerit,non tenentur adhuc inquirere de vita,conditione,& qualitate teſtium contra eum, ſecùs tamen eſt de æquitate Iuris.*

2 *Reus inquiſitus de quadam hæreſi formali, cùm nihil cuidam teſti oppoſuiſſet,inſtabat Fiſcus vt torqueretur; At quia teſtis interim inuentus fuit crimin oſus, pro illa hæreſi non fuit ad torturam appoſitus.*

3 *Exceptiones in cauſa hæreſis non admittuntur, niſi ſint tales,quæ illum penitùs refellant, vt inimicitia capitales,&c. quia cæteræ fidem teſtis eleuant, & eam prorsùs non tollunt.*

RESpondetur (ſi loquamur de rigore Iuris) negatiuè quia Fiſcus,qui producit teſtes,habet præſumptionem Iuris pro ſe;cùm quilibet præſumatur bonus,ſicque quilibet teſtis præſumatur idoneus, atque omni exceptione maior;Gloſſa *in cap.*1.*de teſtib.* aliique communiter;Quapropter ſtandum eſt dicto teſtium,ſi nihil contra illos opponatur,ſicuti patet *ex cap.Præſentium de teſtib.* Quapropter etiam in Tribunali ſanctæ Inquiſitionis licet ad condemnandum Reum neceſſe ſit, quod teſtes ſint omni exceptione maiores, nihilominùs Fiſcus hoc non articulat, neque probat, teſtes, ad ſui inſtantiam productos,tales eſſe (quidquid in contrarium dixerit Ciazzius *in diſceptat.animal diſcept.*22.*num.*27. Vbi ex quibuſdam ait, quod vbi requiritur teſtis omni exceptione maior, de neceſſitate Fiſcus articulare, & probare debeat, teſtem eſſe talem, aliàs probatio non releuet, 1

quæ intra paucos dies conſumuntur ſpontè ſibi oblata, adeò vt ſi contrafecerint, incurrant Excommunicationem, priuantur Officio, & tenentur reddere duplum, & aliis pœnis puniuntur. Idque etiam ſi accipiant ab Officialibus, & Miniſtris.

a *Miniſter ſi ſciuerit, quod alius Miniſter donum acceperit, tenetur ſub eiſdem pœnis illum Inquiſitoribus reuelare.*

1 RESpondetur negatiuè; Peña *in Direct. Inquiſit. part. 3. comment.* 153. Simanch. *de cathol. Inſtitut. tit.* 34. *n.* 45. Moſcouius *de Maieſt. mil. Eccl. l.* 1. *part.* 1. *cap.* 11. Scaccia *de Iudic. lib.* 1. *cap.* 87. *n.* 12. (quatenus expreſsè ait, quod in Hiſpania non poſſint Inquiſitores, vel alij Sancti Officij Miniſtri accipere munera, neque etiam eſculenta, & poculenta; Adeo quod ſi contrafacerent, incurrerent Excommunicationem, priuarentur Officio, tenerentur reddere duplum, & aliis punirentur pœnis: Quod procedit, ſubdit ipſe, etiamſi acciperentur ab iiſ-
a dem Officialibus Sanctæ Inquiſitionis; Quinimò ſi Miniſter ſciuerit, quod ab iis Miniſter donum acceperit, tenebitur ſub eiſdem pœnis illum Inquiſitoribus reuelare; (Quamuis alibi, vbi huiuſmodi Conſtitutiones prohibitiuæ non extant, ab Inquiſitoribus eſculenta, & poculenta accipi conſueuerint) & alij paſſim.

SECTIO XLII.

An poſſint Inquiſitores inquirere, & punire quempiam, ſi in ſortilegio immiſcuerit Sacramentalia? Vbi etiam ſi immiſcuerit Sacramenta? Vbi & etiam, ſi in ſortilegio non immiſcuerit neque Sacramentalia, neque Sacramenta?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores ſecundùm probabiliorem ſententiam poſſunt inquirere, & punire quempiam, ſi in ſortilegio immiſcuerit Sacramentalia, Sacramenta, & etiam ſi non immiſcuerit neque Sacramentalia, neque Sacramenta; Eſt enim hæreticale, manifeſtamque hæreſim ſapiens ſortilegium, cui immiſcentur Sacramentalia, ſiue etiam ſola verba ſacra.*

2 *Idem magis dicendum eſt ſi ſortilegio immiſceantur Sacramenta; eis enim abuti ſapit hæreſim, poſſuntque abutentes puniri ab Inquiſitoribus.*

3 *Sortilegium, in quo ſacrum oleum immiſcetur, ſecundùm aliquos non ſapit hæreſim, atque adeo non pertinet ad Iuriſdictionem Inquiſitorum, niſi in dicto ſortilegio auxilium Dæmonis imploretur.*

4 *Inquiſitores poſſunt etiam inquirere ſecundùm probabiliorem ſententiam contra committentem ſortilegium, cui non immiſcet neque Sacramentalia, neque Sacramenta ſi reuelet præſentia, vel præterita occulta, quæ naturaliter ſcire non poteſt niſi per operam Dæmonis. Et ſi v.g. reuelet, vbi ſit res aliqua furto ſublata; & enim iſte talis interrogandus ab Inquiſitoribus, & ſi fuerit confeſſus, aut conuictus, eſt coërcendus, tanquam habens cum Dæmone commercium ſibi de omni Iure interdictum.*

5 *Amplia multo magis id procedere, ſi inuocetur, vel conſulatur ad ea, quæ Dæmon per naturam ſuam facere non poteſt, vt ſi v.g. inuocetur, aut conſulatur ad futura libera.*

1 RESpondetur quoad primum, quod (quamuis, præter Campegium, & Vmbertum Locarnm, de quibus dicam mox infrà in Corollario, negent Ghirlandus *de ſortileg. q.* 10. *num.* 15. *& ſeqq.* & Torreblanc. *in lib.* 3. *de Magia cap.* 8. *num.* 15. Quia non eſt hæreticale, ſeu hæreſim ſapiens ſortilegium, cui immiſcentur ſolùm Sacramentalia) probabilius tamen affirmant Zanard. *in Director. Theolog. par.* 3. *cap.* 64. Martin. del Rio *in diſquiſit. magicis lib.* 5. *ſect.* 15. *§. dico* 3. Peña *in Director. Inquiſitor. par.* 2. *q.* 42. *comment.* 67. Scaccia *de Iudic. lib.* 1. *c.* 12. *n.* 34. Seſſe *t. m.* 4. *deciſ.* 463. *n.* 9. *& deciſ.* 464. *num.* 12. Floronus *de caſib. reſeruat. par.* 2. *caſ.* 1. *num.* 49. Bellochius *in prax. Theolog. moral par.* 2. *q.* 1. *n.* 55. Raphaël de la Torre *in* 2. 2. *Sancti Thomæ q* 96. *art.* 4. *diſput.* 2. & alij communiter.

Probatur; quia potiùs manifeſtè eſt hæreticale, manifeſtamque hæreſim ſapiens ſortilegium, cui immiſcentur ſiue Sacramentalia, ſiue etiam ſola verba ſacra (vt pſalmus aliquis Dauidis, Euangelium, Symbolum fidei, Pater noſter, Aue Maria, vel alia verba Sacræ Scripturæ, vel ſanctę Orationes, vel cerei, qui vocātur Agni, vel aliæ res ſacratæ, vt veſtes Sacerdotales, aut ſimiles, vel Reliquæ Sanctorum, &c.) cum realiter hoc ipſo, quod quis tales, vel ſimiles res admiſcet ſortilegio; manifeſtè ſignificet, ſe credere, quod prædictæ res ad maleficiorum operationem vim habeant.

Ex dictis ſequitur, quod idem etiam, quin multo magis dicendum ſit à maioritate rationis; ſi ſortilegio immiſcuerit Sacramenta; præſertim quia in Gloſſa *verb. ſaperent §. ſanè cap. Accuſatus dicitur*, quod Sacramentis abuti ſapiat hæreſim, & poſſit Inquiſitor punire tales abutentes quando abutuntur Sacramento Altaris ad faciendum Incantationes, vel ſortilegia, vel quando rebaptizant aliquem, vt propterea idem dicendum ſit ſi abutantur aliquo alio ex ſeptem Sacramētis, à paritate rationis; Bernardus Comenſis *in Lucerna Inquiſitor. verb. Sacramentis abuti*; Riccius *in Praxi tom.* 1. *reſolut.* 224. *n.* 11. Martin. del Rio; Zanardus, Peña, Geuuenſis; & etiam Raphaël de la Torre *in locis ſupra citatis.* 2

Quamuis contrarium ſentire videantur Campeg. *in addit. ad Zanchinum cap.* 22. *lit. C. in verb. Inquiſitor. verſ. Pro his intelligendis in fine*, & Vmbert. Locat. *in prax. Inquiſit. verb. Sacerdos n.* 4. Vbi ſubdunt, quod ſortilegium, in quo Sacrum oleum immiſcetur, non ſapiat hæreſim, atque adeo non pertineat ad Iuriſdictionem Inquiſitorũ niſi in dicto ſacrilegio auxilium Dæmonis imploretur ad ea, quæ de ſui natura Dæmon facere non poteſt. 3

An autem idem (ſcilicet, quod & Inquiſitores poſſint inquirere) dicendum ſit, ſi quis per ſortilegium, cui non immiſcet neque Sacramentalia, neque Sacramenta, reuelet præſentia vel præterita occulta, quæ naturaliter ſcire non poteſt, niſi per operam Dæmonis, vt ſi v. g. reuelet, vbi ſit res aliqua furto ſublata, vel quid in eadē hora, vel die geſtum ſit in loco valde diſtanti. 4

Reſpondetur quod (quamuis negent Scacc. *de Iudic. lib.* 1. *cap.* 12. *n.* 40. Acuña *de Confeſſor. ſolicit. q* 5. *n.* 34. & alij complures, quos citat, & ſequitur Farinac. *de hæreſi q.* 181. *n.* 54. quatenus aiunt, quod diuinationes, & ſortilegia per ſe ſumpta; etiamſi pactum expreſſum vel tacitum interueniat cum dæmone ſuper his, quæ ab ipſo effici poſſunt naturaliter, cuiuſmodi eſt reuelatio eorum quæ nobis ſunt occulta, non pertineant ad Iuriſdictionē Inquiſitorum, ſi nulla detur aliundè admixtio hæreſis, veluti Dæmonis adoratio.) Probabilius tamen affirment alij, quos ſequitur Simancha *de cathol. Inſtitut. tit.* 21. *n.* 15. & videri etiam poterit Seſſe *loco ſupra citato deciſ.* 468. *n.* 18. ſcilicet quod & iſte talis ſit interrogandus ab Inquiſitoribus, & ſi fuerit confeſſus, vel conuictus, ſit coërcendus tanquam habens cum dæmone commerciũ ſibi de omni Iure interdictum; Quia, licet in dicto caſu nulla detur aliundè admiſtio hæreſis, veluti dæmonis adoratio, inducitur tamen manifeſtus ſapor illius, ſaltem ſi dæmon inuocetur non imperatiuè ſed deprecatiuè. Et 5
multo magis, ſi inuocetur, vel conſulatur ad ea, quæ Dæmō per naturam ſuam facere non poteſt: vt ſi v.g. inuocetur, vel conſulatur ad futura libera (ſiue interna, ſiue etiam externa) præſertim ſupernaturalia, vel etiam ad præſentia, vel præterita libera occulta; quales ſunt cogitationes, intentiones, vel volitiones hominis, præſertim

ſuper

ſupernaturales, iuxta ea, quæ dicebam in primam partem Sancti Thomæ Tractat. de Angelis.

At de his omnibus vide, quæ dicam inf. à *dubit*. 229. *ſect*. 6. 7. & 8.

SECTIO XLIII.

An poſſint licitè Inquiſitores promittere impunitatem Reo, ſi verum fateatur?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores non poſſunt licitè promittere impunitatem Reo ſi verum fateatur: contra nonnullos oppoſitum tenentes: non enim debent promittere impunitatem, ſeu gratiam ipſi facturos, ſed quod cum ipſo agerent benigniori modo, quo poterunt.*

1 REſpondetur (licèt affirment nonnulli, quos ſequitur Flaminius Cartharius *in practic. interrogand. Reos lib*. 2. *cap*. 1. *n*. 27. ex eo, quod habeant Inquiſitores in remittendis, & temperandis pœnis poteſtatem ampliorem, quàm habent cæteri Iudices, *ex cap. Vt commiſſi de hæretic. in* 6. Et tradunt Doctores, quos citat, & ſequitur Barboſ. *in collectan. tom*. 3. *lib*. 5. *tit*. 2. *cap*. 12. *n*. 9. Et videri etiam poterit Cantera *in quaſt. crimin. cap*. 1. *de vera confeſſion. n*. 9. Vbi teſtatur, per Conſilium Sanctæ Inquiſitionis in quadam cauſa cuiuſdam relapſi fuiſſe determinatum, vt iſte talis ex eo, quod Inquiſitor ei miſericordiam promiſerit, Curiæ ſæculari non relaxaretur) probabiliùs tamen negent alij, quos ſequitur Scaccia *de Iudic. lib* 1. *cap*. 87. *n*. 25. (Vbi probat, quod non debeat Inquiſitor promittere Reo impunitatem, ſeu ipſi gratiam facturum, ſed quod cum ipſo aget benigniori modo, quo poterit, præſertim ſi relapſus non ſit) Peña *in director. Inquiſitor. part*. 3. *commentar*. 23. *num*. 206. (Vbi rectè tradit, in quibuſnam pœnis poſſint Inquiſitores gratiam facere, & quomodo quoad hoc debeant ſe gerere cum Reis) & Simanch. *de cathol. Inſtitut. tit*. 13. *n*. 12. Videri etiam poterunt, quæ dicebam ſuprà *dubit*. 153. *ſect*. 4. *circa finem*.

SECTIO XLIV.

An poſſint Inquiſitores procedere contra Papam in hæreſi repertum.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores non poſſunt procedere contra Papam in hæreſi repertum, quia ſunt eo inferiores, vtpotè Papæ delegati non poſſunt procedere contra ſuum ſuperiorem eumque iudicare; quapropter tunc cognitio ſpectabit ad Concilium generale.*

2 *Concilium generale Papam hæreticum poterit citare, examinare, & eum, ſi in hæreſi obduratum repererit, à ſuo gradu Pontificatus eiicere; quia tunc ipſo facto immediatè à Chriſto Domino deponitur, & poteſtate priuatur.*

3 *Papa etiam vt perſona priuata ſecundùm aliquos Theologos non poteſt eſſe, neque vnquam fuerit, hæreticus formaliter, ſed tantùm materialiter.*

1 REſpondetur negatiuè; quia inferior (quales reſpectu Papæ ſunt Inquiſitores, vtpotè Papæ delegati) non poteſt procedere contra ſuum ſuperiorem, eumque iu-
2 dicare; Quapropter tunc cognitio ſpectabit ad Concilium generale quod Concilium generale poterit Papam citare, examinare, & eum ſi in hæreſi obduratum repererit, à ſuo gradu Pontificatus eiicere; quia tunc ipſo facto immediatè à Chriſto Domino deponitur, & poteſtate priuatur; Caietan. *de authorit. Papæ cap*. 18. & 19. Sotus *in* 4. *diſt*. 22. *q*. 2. *art*. 2. Canus *de locis Theolog. lib*. 4. *cap. vltimo ad Argum*. 12. Corduba *lib*. 4. *q*. 11. & alij communiter, quos ſequitur Zanardus *in director. Theolog. part*. 2 *cap*. 6. *q*. 20. Quemadmodum poſita electione Cardinalium, tanquam conditione ſine qua non, tunc ipſo facto ſimiliter immediatè à Chriſto aſſumitur, & poteſtate donatur: Eiſdem enim cauſis, quibus res efficitur, deſtruitur, vti dicebam *in primam partem Sancti Thomæ diſp*. 1. *quæſt*....

Quamuis Suarez *de fide diſput*. 10. *ſect*. 6. *n*. 11. Bellarmin. *lib*. 4. *de Summo Pontifice cap*. 8. & 11. Pighius *lib*. 4. *Hierarch. Eccleſ. cap*. 8. & Simanch. *de cathol. Inſtitut. tit*. 12. *num*. 14. putent, quod Papa (etiam vt perſona priuata) non poſſit eſſe, neque tanquam fuerit hæreticus formaliter, ſed tantum materialiter ex inaduertentia ſcilicet, vel ignorantia; Et ſi contrarium teneant Sotus *vbi ſuprà*, Canus *ibidem de locis lib*. 6. *cap*. 12. Caſtrus *de iuſt. hæretic. punit. lib*. 1. *cap*. 6. & *lib*. 2. *cap*. 22. Turrecremata *lib*. 2. *cap*. 10. & Turrianus *tom*. 1. *in* 2. 2. *diſp*. 16. *dub*. 1. 3

At, quid ego de hac re ſentiam, Vide, quæ diffusè dicebam in primam partem Sancti Thomæ *cit. diſput*. 1. *quæſt*. 29. Vide etiam, quæ dicebam ſuprà *dubit*. 154. *Petition*. 12. *Corollar*. 6. *in obiectionibus circa finem*.

SECTIO XLV.

An poſſint Inquiſitores punire eum, qui dederit conſilium Reo incarcerato, etiam iuſtum, ipſis inſciis.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt punire eum, qui dederit conſilium Reo incarcerato, etiam iuſtum, ipſis inſciis, non tamen vt fautorem hæreticorum, ſed pœna arbitraria ab ipſiſmet Inquiſitoribus deputanda.*

REſpondetur affirmatiuè, non tamen vt fautorem hæreticorum, ſed pœna arbitraria ab ipſiſmet Inquiſitoribus deputanda; ita Doctores, quos ſequitur Locat. *in prax. Inquiſitor. caſ*. 10. *Placentiæ*, & Freytas *in Addition. ad tractat. de confeſſor. ſollicit.* Roderic. Acuña *quæſt*. 22. *n*. 18.

SECTIO XLVI.

An debeant Inquiſitores quamprimum expedire cauſas Reorum?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores debent quamprimùm expedire cauſas Reorum in cauſis enim fidei quanta fieri poteſt breuitate procedi debet, neque cauſæ ſuſpenduntur ſpe futurarum probationum.*

REſpondetur affirmatiuè; ita Doctores paſſim, quos ſequitur Simancha *de cathol. Inſtit. tit*. 44. *num*. 32. 1
& 33. quatenùs ait: In cauſis fidei quanta fieri poteſt breuitate procedatur, nec ea differantur, vel ſuſpendantur ſpe futurarum probationum; quia forſan nunquam superuenient, & interim Rei opprimuntur, ipſorumque bona diſſipantur, & dilabuntur; quapropter vitandum eſt, quod ſolent facere quidam Inquiſitores, qui, vt Reos quamplures ſimul puniant, complurium cauſas iamdudum concluſas diutiùs differunt, atque ſuſpendunt. Videatur etiamſi prætcrea inſtructio Valliſolid *anno* 1488. *n*. 30.

SECTIO XLVII.

An, & quibus modis poſſint Inquiſitores terminare proceſſum?

Reſpondetur: de hac re vide, quæ dicebam ſuprà *dubit.192.ſect.2.*

SECTIO XLVIII.

An poſſint Inquiſitores procedere, & punire eum (ſiue laïcum, ſiue etiam Clericum, v.g. indoctum) qui diſputat de fide in caſu à Iure prohibito?

Reſpondetur: de hac re vide, quæ dicebam ſuprà *dubit.154.petit.5.*

SECTIO XLIX.

An poſſint Inquiſitores punire, tanquam hæreticum eum, qui negat concluſionem Theologicam?

Reſpondetur: de hac re vide, quæ dicebam ſuprà *dubit.13.ſect.9.*

SECTIO L.

An poſſint Inquiſitores procedere contra Magiſtratum ipſorum mandatis non obedientem?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt procedere contra Magiſtratum ipſorum mandatis non obedientem; quia ſic faciendo Magiſtratus eſt de hæreſi ſuſpectus, vt propterea poſſit apprehendi, & ſua Iuriſdictione priuari.*

1 Reſpondetur affirmatiuè; quia Magiſtratus Inquiſitorum mandatis non obediens, & eis auxilium præſtare recuſans, eſt de hæreſi ſuſpectus, vt propterea poſſit apprehendi, & ſua Iuriſdictione priuari: Quapropter tenetur ſine mora Inquiſitorum literas, & mandata exequi, eorumque Officium non impedire. Videatur Textus *in cap. Ne aliqui § campeſcit de hæretic. in 6.* Gloſſa *in cap. vt Inquiſitionis eodem titulo*, Io. Andreas, & Franchus *ibidem*, Peña *in 3. par. directorij q.36. comment.83. verſ. ſed Canoniſtæ & commentar.85. verſ. ſed paucis, & comment.88. verſ. Ergo*, Caldetin. *tract. de hæretic. rubric. de pœn. hæreticor. q.10.* Vmbert. Locat. *in Indic. Inquiſit. verb. Iudex num. 57. & 66.* Rebuff. *tom.2. ad leges Galliæ tit. de literis Inquiſitoriis n.20.* Menoch. *de præſumpt. lib.1 præſump.6. num.31.* Mendex de Caſtro *in praxi Luſitana lib.2. cap.1. num.16.* Simanch. *de cathol. Inſtitut. tit.23. n.9. & tit.36. n.3.* Lucern. *Inquiſit. verb. Impedientes n.1.* Bobadilla *in Politica tom.1. lib.2. cap.17. n.81.* Azeued. *in recopil. lib.4. tit.1. leg.15. n.7.* & Farinac. *de hæreſ. q.186. n.161. & ſeqq.* Videantur etiam, quæ dicebam ſuprà *dubit.44. in Addend. circa finem, & dubit.46. petit.18.* & dicam infrà *dubit. ſequenti n.51. & ſeqq.*

SECTIO LI.

An gaudeant Inquiſitores fructibus præbendarum, & diſtributionibus? Vbi etiam an excuſentur à reſidentia parochiali?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores gaudent fructibus Præbendarum, & diſtributionibus ex priuilegio quodam in fauorem fidei à Paulo III. & Pio V. ipſis conceſſo.*

2 *Item ſecundùm aliquos excuſantur etiam à reſidentia Parochiali; ſecùs tamen eſt ſecundùm ſententiam probabiliorem.*

Reſpondetur quoad primum affirmatiuè; quia habentur Inquiſitores in ſuis præbendis, & dignita- 1
tibus pro præſentibus, & reſidentibus; ſicque percipiunt integros fructos ſuarum Præbendarum ſimul cum diſtributionibus quotidianis ex priuilegio quodam in fauorem fidei à Paulo III. & Pio V. ipſis conceſſo; Royas *ſingul.96. & de hæretic. par.2. n.420.* Garcias *de benefic. tom.1. par.3. cap.2. n.356.* (Vbi teſtatur, quod ſic declarauerit Sacra Cardinalium Congregatio) Armendaris *in recopil. leg. Nauat. lib.2. tit.23. leg.2. §.2. n.7.* & Ceuall. *in pract. commun. opinion. quæſt.185. n.12.*

Videri etiam poterit Cenedus *in quæſt. Canonic. q.1.* 2
num.28. & Spino *in ſpecul. teſtam. gloſſ.3. princip. num.78.* Qui propterea ſubdunt, quod & excuſentur etiam Inquiſitores à reſidentia parochiali; Quamuis contrarium teneat Santarell. *var. diſput. part.1. q.11. n.4.* & Gonzalez *in Regul.8. Cancell. gloſſa 6. n.265 & gloſſ.13. n.164.* Vbi ſic teſtatur de praxi.

SECTIO LII.

An poſſint Inquiſitores prohibere, ne filij Hæreticorum exerceant Officia publica?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt prohibere, ne filij hæreticorum exerceant Officia publica; ij enim efficiuntur inhabiles ad Officia publica, puta Magiſtratus, Prætoriatus, Notariatus.*

2 *Inquiſitores quotieſcumque dubitatur quid veniat nomine Officij publici, à quo hæretici, ipſorumque deſcendentes excluduntur, debent hoc explicare ſimul cum Epiſcopo.*

3 *Hæreticorum filij multò magis ſunt inhabiles ad recipiendum beneficia Eccleſiaſtica, ita vt hanc inhabilitatem incurrant ipſo Iure, & collatio Beneficij ipſis facta ſit irrita.*

4 *Hæreticorum filij hanc inhabilitatem ipſo Iure incurrunt non ſolùm in ordine ad recipiendum beneficia Eccleſiaſtica, ſed etiam in ordine ad recipiendum penſiones.*

5 *Hæreticorum filij, & nepotes ad hoc vt incurrant prædictas pœnas irregularitatis, & inhabilitatis ad recipiendum beneficia Eccleſiaſtica, & penſiones, non requiritur ſententia condemnans Parentes ipſos eſſe hæreticos; ſed ſatis eſt, ſi per euidentiam facti, vel per propriam confeſſionem Parentum in Iudicio conſtet, eos fuiſſe hæreticos, vel etiam fautores, defenſores, aut receptatores hæreticorum.*

6 *Hæreticorum filij etiamſi antè Parentum hæreſim nati fuerint, non omnino improbabiliter incurrunt prædictas pœnas; quia pœna infamiæ, &c. imponitur filiis in punitionem, & odium Parentum, quæ ratio æquè militat in natis antè hæreſim paternam.*

7 *Hæreticorum eorum filij, qui licèt traditi fuerint curiæ ſæculari*

ſæculari pœnituerint poſtea, & catholici mortui ſint, non omninò improbabiliter prædictas pœnas incurrunt: non enim dictus relapſus dici poteſt incorporatus Eccleſiæ, cùm ea ei deneget audientiam.

8 *Hæreticus dicitur reincorporatus Eccleſiæ, quando reincorporatur ei per ſolemnem, & iuridicam abſolutionem, & admittitur ad iuridicè implendam pœnitentiam & non traditur Brachio ſæculari.*

9 *Non obſtat, quod talis relapſus ſit abſolutus in Sacramento Confeſſionis, quia talis abſolutio ſolùm valet quoad forum internum, vt ſcilicet poſſit recipere Sacramentum Euchariſtiæ.*

10 *Pœna ſupradicta locum habet etiam in filiis ſpuriis, & illegitimis; quia ij ſunt verè filij; quales non ſunt Adoptiui.*

11 *Hæreticorum filij ſponte reuelantes hæreſim paternam ob laudabile factum in fauorem fidei non incurrunt prædictas pœnas, etiamſi geniti fuerint poſt delictum Parentum, & multò magis ſi ipſorum Parentes non fuerint condemnati, tanquam hæretici, ſed ſolùm tanquam ſuſpecti de hæreſi.*

12 *Hæreticorum filij neque priuantur beneficiis obtentis antè hæreſim Parentum contra plures Doctores; quia id nullo Iure habetur; & pœna non ſunt amplianda ſed potiùs reſtringenda, formula ſolita ſeruari in proferenda ſententia contra hæreticos, & eorum filios non obſtante; quia per eam Inquiſitores non volunt aliquid certi definire.*

1 RESpondetur affirmatiuè; quia *ex cap quicumque, & cap. ſtatutum de hæretic. in 6.* filij hæreticorum efficiuntur inhabiles ad Officia publica, quales ſunt v.g. Magiſtratus, Prætoriatus, Notariatus, &c. ſic Doctores communiter, quos ſequitur Suarez *de fide diſput. 24. ſect. vltima n. 6.* Videri etiam poterit inſtructio Valliſolid *anno* 1488. *n.* 11.

2 Vbi aduerte, quod quotieſcumque dubitatur, quid veniat nomine Officij publici, à quo hæretici, ipſorumque deſcendentes excluduntur, id explicare pertineat ad Inquiſitores, vel ad Inquiſitores ſimul cum Epiſcopo, vide Doctores, quos ſequitur Peña *in direct. part. 3. comment.* 8. & Narbona *in recopil. lib. 4. tit. 1. leg. 10. gloſſ. 20. num.* 108.

3 Aduerte ſecundò, quod multò magis filij hæreticorum ſint inhabiles ad recipiendum beneficia Eccleſiaſtica, ita vt hanc inhabilitatem incurrant ipſo Iure, & collatio beneficij ipſis facta ſit irrita; *cap. 2. de hæretic. in 6.* Et videri poterit præter alios Ruyas *de hæretic. part. 2. num. 336. & ſeqq.* Peña *in director. Inquiſit. part. 3. comment.* 63. Simanch. *de cathol. inſtitut. tit. 9. & titul.* 29. & Ricciull. *de Iure perſon. lib. 5. capit. 29. numero* 2.

4 Aduerte tertiò, quod prædicti filij hanc inhabilitatem ipſo Iure incurrant non ſolùm in ordine ad recipiendum beneficia Eccleſiaſtica, ſed etiam in ordine ad recipiendum penſiones; Garzias *de benefic. tom. 1. part. 11. cap. 10. § 1. n. 74.* Sanchez *lib. 2. moral. cap 28. n. 35.* & Ricciullus *vbi ſuprà.*

5 Aduerte quartò, quod ad hoc, vt filij, & nepotes etiam hæreticorum incurrant prædictas pœnas irregularitatis, & inhabilitatis ad recipiendum beneficia Eccleſiaſtica, & penſiones; non requiratur ſententia condemnans, Parentes ipſorum eſſe hæreticos, ſed ſatis ſit, ſi vel per euidentiam facti, vel per propriam confeſſionem Parentum in Iudicio conſtet, prædictos Parentes fuiſſe hæreticos, vel etiam fautores, defenſores, aut receptatores hæreticorum; Suarez *de cenſur. diſp. 43. ſect. 3. n. 2.* Sanchez *cit. lib. 2. moral. cap. 27. n. 28.* & Saytus *de cenſur. lib. 6. cap. 10. n. 40.*

6 Aduerte quintò, quod non omninò improbabiliter contra Doctores (quos citat, & ſequitur Sanchez *cit. cap. 27. n. 14.* & Torreblanc. *de magia lib. 3. cap. 12. n. 48.* & ſequitur ego *ſuprà dubit.* 176.) prædictas pœnas incurrant prædicti filij hæreticorum, etiamſi antè Parentum hæreſim fuerint nati; Tolet. *lib. 1. cap. 69. num. 4.* Royas *de hæret. part. 2. n. 336. & ſingul. 68. n. 3.* Peña *in director. part. 3. comment.* 163. Suarez *de fide diſput. 43. ſect. 3. n. 2.* Azor *tom. 1. lib. 8. cap 13. poſt quæſitum 8. & tom. 2. lib. 6. cap. 4. quæſit. 3.* Barboſa *in collectan. tom. 3. lib. 5. tit. 2. cap. 15. n. 3.* & Ricciul. *de Iur. perſon. lib. 5. cap. 30. num. 27.* (qui duo vltimi Doctores ſubdunt, ſic determinaſſe Sacram Rotam Romanam in vna Conchen. Penſionis die 6. Martij anno 1599. coram Peregrino) quia pœna infamiæ (ſi tamen forſan eſt; qua de re vide *ſuprà dub. 174. & 178. petit. 3.*) priuationis Officiorum & beneficiorum, penſionum, &c. in caſu noſtro imponitur filiis in punitionem Parentum, vt Parentes ſic puniti à delicto remoueantur; Gloſſa in Extrauag. vnica Ioannis XXII. *de pœnis § filij eius verſ. quomodolibet*, ſicque in dicto caſu noſtro filij puniuntur in odium Parentis, *l. quiſquis Cod. Ad leg. Iuliam Maieſt. c. 2. § credentes de hæretic. in 6.* (cùm Parens acrius puniatur in filiis, quàm in ſeipſo; *l. iſti quidem ff. de eo quod met. cauſ.*) Sed iſtæ rationes militare videntur etiam in filiis hæreticorum natis antè hæreſim Parentum; quin multo magis (cùm multò magis Parens affligatur, videre filium adultum, ſæpè etiam in dignitate, & in bonis conſtitutum, gradu & ſtatu ſuo deiici, quàm filios infantes, vel nondum natos; præſertim quia contingere poteſt, quod Parens poſt hæreſim nullos ampliùs filios ſuſcipiat) ergo, &c.

Aduerte ſextò, quod non omninò improbabiliter 7
etiam contra Toletum *lib. 1, cap. 69. n 3.* Surdum *concil.* 346. *n.* 24. Repertorium Inquiſit. *verb. filij § nunc*, Henriquez *lib. 14. cap. 5. n. 4.* & alios, (quos citabam, & ſequebar ſuprà *dubit. 174. Coroll. 8. & dub. 175. Corollar. 1.*) prædictas pœnas incurrant filij etiam eorum Hæreticorum, qui (licèt traditi fuerint Curiæ ſæculari) pœnituerint poſtea, & catholici mortui ſint; Peña *in director. part. 3 quæſt. 15.* Simanch. *de Cathol. Inſtitut. tit. 29. n. 17.* Decian. *in tract. crimin. lib. 5. cap. 45. num. 3.* Burſat. *lib. 3. conſ. 289. numer. 16. & 17.* Suarez *in 3. part. tom. 5. diſput. 45. ſect. 3. num. 4.* Azor *tom. 1. lib. 8. cap 13. quæſit. 8. & tom. 2. lib. 6. cap. 4. quæſit. 3.* Param. *de origin. Inquiſit. lib. 3. q. 9. num. 209.* Ricciull. *de Iur. perſon. lib. 5. cap. 30. numer. 32. & 33.* (Vbi tamen ex Cantera pro noſtra priori ſententia fuiſſe deciſum in Inquiſitione Conchenſi fatetur) Auila *de cenſur. part. 7. diſput. 4. dub. 3.* & alij; quia *ex cap. ſtatutum* (quod ſuprà *dubit. 174. Corollar. 8. & dubitat. 175. Corollar. 1.* pro noſtra priori ſententia citabam) ne filij incurrant pœnas Parentum hæreticorum, requiri videtur, quod Pater fuerit emendatus, & quod præterea reincorporatus Eccleſiæ: ſed ſupradictus relapſus non poteſt dici reincorporatus Eccleſiæ (cum ei deneget Eccleſia audientiam; *cap. ſuper eodem titul.* Et cùm hæreticus di- 8
catur reincorporatus Eccleſiæ, quando reincorporatur ei per ſolemnem, & iuridicam abſolutionem Eccleſiæ, & admittitur ad iuridicè implendam pœnitentiam, & non traditur brachio ſæculari, ſicuti docet præter alios Geminian *in d. cap. ſtatutum n. 5.* & Archidiac. *in cap. Accuſatus eodem tit. n. 7.*) ergo, &c.

Neque obſtat, quod talis relapſus ſit abſolutus in Sa- 9
cramento Confeſſionis; quia talis abſolutio ſolùm valet quoad forum internum, vt ſcilicet poſſit recipere Sacramentum Euchariſtiæ; Gloſſ. *in cap. ſuper eo de hæret. in 6. verb. deneganda*, Paramus *cit. lib. 3. q. 9. n. 209.* Dec. *lib. 5. c. 56. n. 7.* & Azorius *tom. 1. lib. 8. c. 14. quæſit. 7.*

Aduerte ſeptimò, quod pœnæ (quas ſuprà dicebam) 10
locum habeant etiam in filiis ſpuriis, & illegitimis; Io. Andreas *eodem cap. ſtatutum n. 4.* Anchatan. *n. 1.* Franch. *n. 4.* Geminian. *num. 4.* Surd. *conſil. 386. n. 6.* Suarez *de cenſuris diſput. 43. ſect. 3 num. 11.* Menoch. *de præſumpt. lib. 5. præſumpt. 33. numer. 11.* Graff. *in deciſion. lib. 2. cap. 31. n. 19.* Ricciull. *de Iur. perſon. lib. 5. cap. 30.* & alij, quos citabam ſuprà *dubit.* 178. Quia filij ſpurij, & illegitimi ſunt verè filij (quales non ſunt Adoptiui;) Quapropter prædictas pœnas non Incurrunt, iuxta ea,

quæ dicebam ſuprà *dubitat.* 173. & ex alio capite non debent ob turpitudinem eſſe melioris conditionis, quàm ſint alij filij veri legitimi ſcilicet, & naturales.

11 Aduerte octauò, quod è contra prædictas pœnas, ob laudabile factum in fauorem fidei, non incurrant filij ſpontè reuelantes hæreſim Parentum, etiamſi prædicti filij fuerint geniti poſt delictum eorumdem Parentum; ſicuti patet *ex cap. vt Inquiſitionis de hæreticis in 6.* Et tradunt Tabiena *verb. hæreticus numer.* 6. Armilla *verb. hæreſis numer.* 5. Caſtrus *de hæretic. punit. lib.* 2. *cap.* 26. Peña *in director. part.* 2. *comment.* 15. Simanch. *de Cathol. Inſtit. titul.* 29. *numer.* 46. *&* 47. Royas *ſingul.* 12. *numer.* 5. & alij paſſim.

Quod multò magis dicendum erit, ſi ipſorum Parentes non fuerint condemnati tanquam hæretici, ſed ſolùm tanquam ſuſpecti de hæreſi; Zanchin. *de hæretic. cap.* 28. *n.* 3. Vmbert. Locat. *in prax. Inquiſit. verb. filij n.* 4. Decian. *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 45 *num.* 5. & alij communiter.

12 Aduerte nonò, quod ſimiliter contra Geminianum *in cap. vt commiſſi §. priuandi de hæretic. in 6. num.* 4. & ibi Dominicum *numer.* 4. Io. Monachum antè *num.* 1. Franchum *in cap. felicis num.* 6. *de pœnis in* 6. Tabienam *verb. hæreticus num.* 6. Graffium *in deciſ. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 11. Gutierrez *in quæſtion. canonic. lib.* 2. *cap. vltim. num.* 38. Flaminium *de reſignat. benefic. lib.* 3. *quæſt.* 1. *num.* 34 Garziam *de beneficiis tom.* 2. *part.* 11. *cap.* 10. *num.* 72. *&* 73. Peregrinum *de iur. fiſc. lib.* 3. *tit.* 10. *num.* 2. Gundiſaluum *de hæretic. quæſt.* 23. *num.* 1. Decianum *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 20. *num* 5. & *cap.* 45. *numer.* 6. & alios; Filij hæreticorum non priuentur beneficiis obtentis antè hæreſim Parentum. Toletus *lib.* 1. *cap.* 69. *num.* 4. Ledeſma *in ſumma tom.* 2. *tractat.* 1. *cap.* 6. *concluſ.* 17. *difficult.* 2. Clarus *lib.* 5. *§. hæreſis num.* 6. Simancha *de cathol. Inſtitut. titul.* 29. *numer.* 20. *& in Enchirid. tit.* 63. *n.* 9. Suidus *conſil.* 386. *num.* 5. Ricciull. *de Iur. perſon. lib.* 5. *cap.* 26. *circa finem* (vbi, ſic Clementem VIII. conſultis Sancti Officij Cardinalibus determinaſſe, teſtatur) Zechius *in ſumma tom.* 1. *titul. de fide cap.* 11. *num.* 16. Paramus *de origin. Inquiſit. lib.* 3. *quæſt* 8. *num.* 203. *&* 204. Azor, *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 13. *quæſit.* 8. Suarez *de fide diſput.* 24. *ſect.* 3. *numer.* 5. & Hoieda *de incompatib. benefic. cap.* 13. *num.* 100. Videri etiam poterit Repertor. Inquiſit. *verb. filij, verſ. nunc quæritur*, Couarruu. *lib.* 2. *var. cap* 8. *num.* 4. Peña *in director. par.* 3. *comment.* 163. Royas *ſingul.* 24. *& ſingul.* 66. *numer.* 3. Rebuff. *in prax. de mod. amittend. benefic. numer.* 25. Azeued. *in recopilat. lib.* 8. *titul.* 3. *leg.* 1. *num.* 204. & Maiolus *de irregularit. lib.* 5. *cap.* 47. Quia, quod filij hæreticorum priuentur beneficiis obtentis antè hæreſim Parentum, nullo Iure habetur; Ergo huiuſmodi pœna ſine textu expreſſo non eſt imponenda; cum pœnæ non ſint ampliandæ ſed potiùs reſtringendæ.

Non obſtat, quod Inquiſitores proferunt ſententiam condemnantem hæreticos, ipſorumque filios, & efficientem eos inhabiles ad habendum, tenendum, & poſſidendum dignitates, beneficia, & Officia, tam Eccleſiaſtica, quàm ſæcularia: quæ verba aptè comprehendunt tam beneficia obtenta, quàm obtinenda.

Reſpondetur enim, vt alibi dicebam, Inquiſitores vti tali formula ordinaria, in qua tamen nihil certi de hoc eſt alicubi ſtatutum; ideoque per eam non volunt quidquam definire, ſed diſcutiendum, & definiendum relinquunt Theologis, & iuriſperitis.

At de pœnis filiorum, & nepotum tam diuinæ, quàm humanæ læſæ Maieſtatis crimen hominis committentis, vide, quæ diffusè dicebam ſupra *dub.* 172. *vſque ad dub.* 178.

SECTIO LIII.

An poſſint Inquiſitores verba, vel facta dubia interpretari in ſenſu bono?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores debent interpretari verba, vel facta dubia in ſenſu bono; quia in dubio quilibet præſumitur bonus.*

2 *Dicens: quod Deus eſt vnus, intelligendus eſt quoad naturam, non autem quoad perſonas. Et quod eſt trinus, quoad perſonas, non quoad naturam. Et quod Deus non faciat malum, intelligendus eſt de malo culpæ, non autem de malo pœnæ. Et quod ſola fides ſufficit intelligendum erit de formata, non autem de informi.*

3 *Limita niſi contra proferentem, verba dubia, vel facta dubia facientem militet aliqua ſiniſtra ſuſpicio præſertim ratione qualitatis perſonæ, vt ſi v. g. ſit de Genere Maurorum, Hæreticorum, vel ex aliqua Prouincia infecta; quia tunc potiùs in dubio præſumi debet pro hæreſi, & Reus vrgente nimis ſuſpicione poteſt torqueri.*

Reſpondetur iuxta ea, (quæ dicam infrà *dubit.* 198. *ſect.* 11. *in Corollariis n.* 2. *& ſeqq.* loquendo de dubia Teſtium depoſitione) affirmatiuè (niſi contrarium confiteatur Reus; vt propterea ipſius intentio quoad hoc diligenter ab Inquiſitoribus perquirenda ſit) & tradunt Decian. *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 37. *num.* 6. *&* 47. Menoch. *lib.* 2. *conſil.* 82. *num.* 10. Riminald. *conſ.* 686. *num.* 6. *lib.* 4. Peña *in director. part.* 3. *comment.* 111. Albertin. *de agnoſcend. quæſt.* 34. *num.* 48. *&* 49. Royas *de hæretic. part.* 1. *num.* 200. *& part.* 2. *num.* 164. *&* 165. & alij, quos citabo *dicta dubit.* 198. *ſect.* 11. *in Corollariis n.* 2. *& ſeqq.* Et ratio eſt; quia in dubio quilibet præſumitur bonus; Et factum, præſertim delictum, non præſumitur, niſi demonſtretur, vti diffuſè probabam *in tract. de conſcientia dubia ex l.* 2. *de Probationibus, & aliis Iuribus.* 1

Quapropter, ſi quis dixerit: Deus eſt vnus intelligendus erit quoad naturam (quod eſt Catholicum) non autem quoad Perſonas (quod eſt hæreticum) item ob eandem rationem ſi quis dixerit: Deus eſt Trinus, intelligendus erit quoad perſonas, non autem quoad naturam: Item ſi dixerit: Deus non facit malum, intelligendus erit de malo culpæ (quæ eſt propoſitio Catholica) non autem de malo pœnæ (quæ eſt propoſitio hæretica) & è contra: Item ſi dixerit: Sola fides ſufficit, intelligendus erit formata, ſeu cum operibus, non autem informis, ſeu ſine operibus, & ſic de aliis, &c. 2

Niſi contra eum, qui verba dubia dixerit, vel facta dubia fecerit, militet aliqua ſiniſtra ſuſpicio, præſertim ratione qualitatis perſonæ, (vt ſi v. g. ſit de genere Iudæorum, Maurorum, hæreticorum, vel ex aliqua Prouincia infecta) quia tunc potiùs in dubio præſumi debebit pro hæreſi; adeò quod ſi nimis vrgeat ſuſpicio, vel nimis vrgeant inditia, talis Reus torqueri debeat; cum de ipſius Animæ ſalute tractetur, vt in tortura confiteatur, & Eccleſiæ reconcilietur. Videatur præter alios ſupra citatos Royas *vbi ſupra n.* 205. *& n.* 375. Nauarr. *lib.* 5. *conſil.* 6. *n.* 6. *&* 7 *de hæret.* & Simanch. *de cathol. Inſtit. tit.* 54. *num.* 21. *&* 22. Videantur etiam omninò, quæ dicam infrà *eadem dubit.* 198. *ſect.* 11. *in Corollariis num.* 2. *& ſequentibus.* 3

SECTIO

Digitized by Google

SECTIO LIV.

An debeant Inquiſitores circa declarationem propoſitionum, vel actionum vocare qualificatores? Vbi etiam quid, ſi ipſi Inquiſitores ſint Theologi?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores circa declarationem propoſitionum, vel actionum vocare debent qualificatores, iuxta regulam ſtandum eſt Periti in Arte.*
2 *Inquiſitores ſi ſint Theologi, poterunt per ſe ipſos cognoſcere, vtrum dictum, vel factum ſapiat hæreſim, necne; Quamuis ſemper in praxi vocari ſoleant qualificatores.*

1 RESpondetur quoad primum affirmatiuè iuxta Regulam quod ſtandum ſit Peritis in Arte;& docent communiter Doctores, quos ſequitur Freytas *in Addition. ad tract. de Confeſſor. ſolicit. q.5.n.42.* & Royas *de heret. par.1.n.204.& 384.* quatenus expreſsè ait, quod in exponendis verbis dubiis, & in agnoſcendis factis, aut dictis Catholicis, vel ſuſpectis, vel hæreticis, &c. vocandi ſint Sacræ Theologiæ Periti (qui vulgò qualificatores vocantur) & eorum aſſertionibus omnimodam Inquiſitores fidem habere debeant; quodque ſic iam ſit in vſu, & conſuetudine diu receptum. Videri etiam poterit Martinus del Rio *in diſquiſit. magic. lib.5. ſect.15. axiom.1.* & Instructio Toletana anno 1561. *n.1.*
2 Quod, ſi Inquiſitores ſint Theologi, poterunt & ipſi Inquiſitores etiam propter dictam rationem cognoſcere, vtrùm dictum, vel factum ſapiat hæreſim, necne; Quamuis ſemper in praxi vocari ſoleant qualificatores iuxta ſupradictam inſtructionem Toletanam, & iuxta ea, quæ ſuprà dicebam.

SECTIO LV.

An poſſint Inquiſitores diſpenſare ſuper irregularitate contracta ex delicto hæreſis?

RESpondetur: de hac re vide ſuprà *dubitat.72. num.14.*

SECTIO LVI.

An poſſint Inquiſitores procedere contra blaſphemantes?

RESpondetur: de hac re dicam infrà *dubit.218. ſect.15. & in eius Corollariis n.1.*

SECTIO LVII.

An poſſint Inquiſitores ſub obedientia præcipere Clero & Populo, quod in ipſorum ſermonibus adſint?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt ſub obedientia præcipere Clero, & Populo, vt in eorum ſermonibus adſint.*
2 *Inquiſitorum præceptum ſub pœna Excommunicationis præcipientium, vt omnes adeant Templum ad audiendum edictum fidei, obligat ſub mortali, quia eſt ad exaltationem fidei, &c.*

RESpondetur (quamuis negent nonnulli cum Angelo *in ſumma tom.1. verb. Inquiſitor n.9.*) Meliùs tamen etiam ſub pœna Excommunicationis, affirmant Royas *de heretic par.1.n.425.* Simanch. *de cathol. Inſtit. tit.34.n.24.* Repertor. Inquiſit. *verb. predicare num.2.* (Vbi teſtatur de praxi, & conſuetudine) & Alphonſus Narbona *in recopil. lib.4. tit.2. leg.20. gloſſ. 22. num.65.* & ſatis colligitur *ex cap. Vt commiſſi de heretic. in 6.* Ibi: *conuocand. etiam Clerum, & Populum*; Vnde à fortiori rectè deducit Auila *de cenſur. part 2. cap.5. diſput.1. dub.3.* 1
quod Inquiſitorum præceptum ſub pœna Excommunicationis præcipiens, vt omnes adeant Templum ad audiendum edictum fidei, obliget ſub mortali; quia eſt ad exaltationem fidei, & ad finem, vt ſciant homines, quæ ſint ipſis Inquiſitoribus denuncianda. 2

SECTIO LVIII.

An, & quomodò debeant Inquiſitores examinare Reum?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores debent primò interrogare Reum de Genere ſuo, de Parentibus, de Natione, & Patria, de educatione, & diſciplina, bonitate prauitate, ſocietate, amicitia, moribus, & verbis. An ſciat, quare ſit captus, an habeat ſuſpectos aliquos, &c.*
2 *Inquiſitores debent intrà primos dies capturæ benignè ſuadere illi, quod velit veritatem dicere, poſſuntque dum examinatur, humile ſedile concedere, & hoc vt magis quietum animum habeat.*
3 *Inquiſitores debent ad habendum indicia de ſtatu ipſius inquirere ab ipſo conſueta catholica Religionis, quas deuotiones habeat, quando & cui confeſſus ſit, ſi communicauerit, ſi Eccleſias frequentauerit, &c.*

RESpondetur cum Zanardo *in director. Theolog. par.3. cap.87.* & aliis communiter; debent primò Inquiſitores interrogare Reum de Genere ſuo, de Parentibus, de Natione, & Patria, de educatione, & diſciplina, de bonitate, & prauitate, de ſocietate, & amicitia, de moribus, & verbis; an ſciat, quare ſit captus, an habeat ſuſpectos aliquos, & quos, & qua de cauſa, cætera ſuperflua, & aliena prorſus omittendo. Secundò debent 1
intra primos capturæ dies benignè ſuadere illi, quod velit veritatem dicere, poſſuntque, dum examinatur, humile ſedile concedere, ad hoc vt magis quietum animum habeat. Tertiò debent ad habenda indicia de 2
ſtatu ipſius inquirere ab ipſo conſueta Catholicæ Religionis, quas deuotiones habeat, quando, & cui confeſſus ſit, ſi communicauerit, ſi Eccleſias frequentauerit, & quas preces ſoleat Eccleſia in præcipuis diebus fundere, & ſimilia, quæ prout notiſſima, apud omnes Chriſtianos ſciantur. Videatur etiam præter Zanardum *loc. ſuprà cit.* Inſtructio Toletana anno 1561. *num.15. & ſeq.* 3

SECTIO LIX.

An poſſint Inquiſitores permittere, quod Iudices laïci ſecum aſſiſtant in cauſis fidei?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores non poſſunt permittere, quod Iudices laici ſecum aſſiſtant in cauſis fidei; quia laici*

de cauſis fidei nullo modo poſſunt cognoſcere ſeque intromittere, niſi habeant priuilegium Summi Pontificis, & tunc vt ſint certi, quod iuſtè proceditur, non tamen vt dent votum in cauſa fidei.

1 RESpondetur negatiuè cum eodem Zanardo *in Directior. Theolog. part. 1. præcept. 1. cap. 6. q. 29.* & aliis paſſim; quia Iudices laici de cauſis fidei (cùm omninò, vtpotè ſpirituales, ſint extra ſphæram, & Iuriſdictionem ipſorum) nullo modo poſſunt cognoſcere, ſeque intromittere, niſi adſit priuilegium Summi Pontificis (vt in dominio Veneto) & tunc, non vt dent votum deciſiuum in cauſa fidei propter rationem dictam, ſed ſolùm, vt ſint certi, quod iuſtè contra hæreticos proceditur.

SECTIO LX.

An poſſint Inquiſitores procedere non ſolum in hæreticas, ſed etiam in alias inferioris notæ propoſitiones?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt procedere non ſolùm in hæreticas, ſed etiam in alias inferioris notæ propoſitiones.*

2 *Qualificandi, & conſecrandi propoſitiones qualis modus.*

3 *Epiſcopi licèt ex Concilio Tridentino procedere poſſint contra propoſitiones temerarias ſcandaloſas, & ſeditioſas, non tamen id poſſunt priuatiuè quoad Inquiſitores; quia Concilium non adimit eis poteſtatem delegatam in eaſdem propoſitiones procedendi; cùm Epiſcopi procedant contra eas, tanquam Ordinarij.*

1 RESpondetur affirmatiuè cum Lorca *in 2. 2. Sancti Thomæ q. 11. art. 2. diſput. 40. n. 1.* & aliis communiter & patet ex Concilio Conſtātienſi *ſeſſ. 8.* vbi damnantur errores VViclephi ſub hac forma verborum: [Præfatos Articulos Sancta Synodus ſæpiùs examinari fecit, quibus examinatis, fuit repertum, aliquos, & plures ex ipſis fuiſſe, & eſſe notoriè hæreticos, & à Sanctis Patribus reprobatos, alios non catholicos, ſed erroneos, & ſcandaloſos alios, & blaſphemos, alios piarum aurium offenſiuos, nonnullos eorum temerarios, & ſeditioſos.] Sub eadem forma verborum damnauit etiam Pius V. Gregorius XIII. & Vrbanus VIII. propoſitiones Michaëlis Baij.

2 De modo autem qualificandi, ſeu conſecrandi propoſitiones vide, quæ diffusè dicebam 1. *p. Sancti Thomæ diſput. 1. q. 49.* Videri etiam poterit Canus *lib. 12. de locis cap. 11.* Bannez *in 2. 2. quæſt. 11. art. 2.* Caſtrus *lib. 1. de iuſta hæretic. punit. cap. 3.* Valentia *tom. 3. diſput. 1. quæſt. 11. punct.* Zanard *in direct. Theolog. part. 1. præcept. 1. c. 3. §. 26.* Albertinus *de agnoſcend. quæſt. 61.* Simanch. *de cathol. Inſtit. titul. 54.* Corduba *in quæſtionar. lib. 1. quæſt. 17.* Param. *de origin. S. Inquiſit. lib. 3. quæſt. 3. num. 105. & ſeqq.* Suarez *de fide diſput. 19. ſect. 2. num. 6. & 7.* Turrian. *tom. 1. in 2. 2. diſput. 55. dub. 3.* Conineh. *actibus ſupernatural. diſput. 18. dub. 8. num. 136 & ſeqq.* Tanner. *tom. 3. diſput. 1. quæſt. 8. dub. 5. numer. 97.* Turrecremat. *lib. 4. part. 2. capit. 11.* & Ricciul. *tract. de Iur. perſon. lib. 5. cap. 8.*

3 Cæterùm, quamuis Concilium Tridentinum ſæpè dicat, quod Epiſcopi contra prædictas propoſitiones procedant, temerarias (quæ ſcilicet ſunt contra communem Patrum, vel Eccleſiæ opinionem, vt v.g. contra Durandum quod Deus, tanquam cauſa prima non concurrat immediatè, ſed ſolùm mediatè cum cauſis ſecundis, vel quod B. Virgo non ſit in Cœlum aſſumpta ſimul cum corpore) ſcandaloſas (quæ ſcilicet, licet poſſint habere bonum ſenſum, generant tamen ſcandalum) ſeditioſas (quæ ſcilicet generant ſeditionem, vel ſchiſma) & alias ſupradictas; Per hoc tamen Concilium non adimit Inquiſitoribus poteſtatem in eaſdem propoſitiones procedendi delegatam; quia delegatus eſt maior Ordinario, & Concilium ſic dixit propter duo. Primum, quia vbique ſunt Epiſcopi, in multis autem locis non ſunt Inquiſitores, & ideò voluit hoc Epiſcopis proponere, vt ipſi ſciant, quod, vbi non ſunt Inquiſitores, ad ipſoſmet pertineat contra tales propoſitiones procedere: ſecundum, quia Epiſcopi contra dictas propoſitiones procedunt tanquam Ordinarij, Inquiſitores autem, tanquam delegati, & cauſæ fidei ab ambobus communiter definiuntur; & ideo (cum tales cauſæ ſpectent ad fidem, quia ex inordinatis propoſitionibus incurritur hæreſis) loquendo Concilium de Epiſcopis, intelligitur etiam eſſe locutum de Inquiſitoribus.

SECTIO LXI.

An poſſint Inquiſitores procedere contra Confeſſarium tempore Iubilæi, ſi non expreſsè excipiatur hæreſis, abſoluentem in foro conſcientiæ ab hæreſi.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores non poſſunt procedere contra Confeſſarium abſoluentem in foro conſcientiæ ab hæreſi tempore Iubilæi ſi expreſsè ea non excipiatur: quia in dicta cauſa abſoluit ab hæreſi ex opinione non omnino improbabili, contra aliquos Doctores.*

2 *Inquiſitores conſueuiſſe punire Confeſſarium ſic abſoluentem, non conſtat, & de Iure non procedit.*

RESpondetur (quamuis ex Couarruuia affirmet Vaſquez *in 3. p. tom. 4. tract. de excomm. dub. 19. n. 15. & 16.* & Homobon *in conſultationib. moral. vol. 1. part. 4. reſponſ. 19.*) Meliùs tamen negent alij; quia Confeſſarius in dicto caſu abſoluit ab hæreſi ex opinione non omninò improbabili; Ergò puniri non debet ab Inquiſitoribus. Antecedens patet ex iis quæ dicebam ſuprà *dubit. 59.* Conſequentia probatur; quia res, quæ culpa caret, in damnum vocari non debet *cap. 2. de conſtitution.* Et nemo puniri debet ſine culpa; cùm nemo ſit dignus pœna, niſi propter culpam; *c. ſatis peruerſum diſtinct. 56. cap. inuentum 16. q. 7. & l. ſi putatur ff. ad leg. Aquil.* 1

Quapropter rectè dixit Molfeſius *in ſumma tom. 1. tract. 7. c. 21. n. 63.* Quod autem quidam dicunt, Inquiſitores punire conſueuiſſe Confeſſarium ſic abſoluentem, non conſtat, & de Iure non procedit. 2

SECTIO LXII.

An poſſint Inquiſitores procedere contra Confeſſarium dicentem Pœnitenti, quod ipſi reuelet complicem, aliàs non poſſit, neque velit eum abſoluere?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores non poſſunt procedere contra Confeſſarium dicentem Pœnitenti, quod ipſi reuelet complicem, alias ſe non poſſe, neque velle ipſum abſoluere; quia controuerſum eſt inter Doctores, an reuelare complicem in confeſſione Sacramentali, ſit proximum infamare contra alios oppoſitum aſſerentes.*

RESpondetur (quamuis affirment Medina *in ſumma lib. 2. cap. 4. §. 1.* & Lopez *in inſtructione Confeſſor. part. 1. capit. 27. §. commendamus quoque*; Quapropter & putant talem Confeſſarium Inquiſitoribus eſſe 1
denunciam

Digitized by Google

denunciandum; quia hæreſis eſt, aſſerere, quod pœnitens teneatur talem circumſtantiam confiteri: Nam ſequeretur exinde non eſſe illicitum, Proximum infamare) Meliùs tamen neget Coriolanus *tract. de caſib. reſeruat. par.1. ſect.3. art.9. num.3.* & Villalob *in ſumma tom.1. tract.9. difficult.19. num 9.* Quia, licet ſit hæreſis aſſerere, non eſſe illicitum, proximum infamare; Tamen controuerſia inter Doctores eſt, an reuelare Complicem in confeſſione ſacramentali ſit proximum infamare.

SECTIO LXIII.

An poſſint Inquiſitores procedere contra confeſſarium frangentem ſigillum confeſſionis?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores non poſſunt procedere contra confeſſarium frangentem ſigillum cõfeſſionis contra aliquos DD.*
2 *Excipe niſi habeat errorem in intellectu.*

1 RESpondetur (quamuis affirment nonnulli, quos ſequitur Alphonſ. de Leone *de Offic. confeſſar. tom.1. recollect. 22. num.12. caſ.3.*) Meliùs tamen negent alij, ita vt iuxta Textum *in cap. omnis vtriuſque ſexus de pœnit.* ſolùm debeat deponi ab Officio ſacerdotali, & detrudi in arctum Monaſterium ad agendum pœnitentiam: Quæ duo requirunt etiam adhuc Iudicis ſententiam; Coninch. *de ſacrament. diſput.9. dub.4. num.70.* Et videri etiam poterunt Menoch *de arbitr. lib.2. cenſur.5. caſ.414.* & Barboſa *in collectan. tom.2. lib.5. tit.38. cap.12. num.15.*

2 Excipe, niſi prædictus confeſſarios habeat errorem in intellectu, iudicando v. g. non eſſe illicitum, frangere ſigillum, vel aliter malè ſentiendo de Sacramentis Eccleſiæ; Vel ſi ſit ſolitus frangere ſigillum; quia tunc vltrò concedo, quod poſſint Inquiſitores procedere contra talem confeſſarium; Cùm tunc in primo, & ſecundo caſu adſit hæreſis, & in tertio ſuſpicio hæreſis.

SECTIO LXIV.

An poſſint Inquiſitores procedere contra communicantem in maioribus, vel pluribus Hoſtiis?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt procedere contra communicantem in maioribus vel pluribus hoſtiis, ad hoc, vt diutius corpus Chriſti duret in ſtomacho; quia contra Caietanum, & Canum Eucharistia non cauſat gratiam toto tempore, quo eſt in ſtomacho, neque toto tempore, quo manducatur, aliàs eſſet melioris conditionis qui communicat ſub vtraque ſpecie, quàm ſub vna tantùm.*

1 RESpondetur affirmatiuè ex ſententia nonnullorum, quos ſequitur Fernandez *in diſp Theolog. de Sacrament. tit. de Eucharistia diſp.2. par.1. dub. vnico num.1.* & Io. de la Cruz *in Director. conſcient. par.2. de Sacrament. Eucharistia quæſt.4. concluſ.2.* Quatenus ait: Ex dictis patet contra Caietanum, & Canum, quod Eucharistia non cauſet gratiam toto tempore, quo eſt in ſtomacho, ſicuti neque toto tempore, quo manducatur; aliàs eſſet melioris conditionis, non ſolùm qui communicat in ſpeciebus Panis, & Vini ſimul, ſed etiam qui communicat ſub maioribus, vel pluribus hoſtiis, aut manducat diutiùs, aut ſtomachum habet debiliorem: quod eſt falſum; Et punitur per Inquiſitores, tanquam ſuſpectus, qui multùm ſolicitus eſt communicare ſub maioribus, vel pluribus hoſtiis, ad hoc, vt diutiùs Corpus Chriſti duret in ſtomacho.

SECTIO LXV.

An poſſint Inquiſitores procedere contra dicentem, quod ex priuilegio confeſſi Religioſis ab Epiſcopo approbatis, iterum poſteà teneantur debito tempore eadem peccata confiteri ſuis Parochis, vt adimpleant præceptum Innocentij III. *in cap. omnis vtriuſque ſexus?*

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt procedere contra dicentem, quod ex priuilegio confeſſi Religioſis ab Epiſcopo approbatis, iterùm poſteà teneantur debito tempore eadem peccata confiteri ſuis Parochis, vt adimpleant præceptum Innocentij III.* in cap. Omnis vtriuſque ſexus de pœn. *poſt extrauagantem Ioannis XXII. quæ incipit:* Vas electionis. *Opinio contraria Canoniſtarum non eſt ampliùs tenenda.*

RESpondetur affirmatiuè; Miranda *in Manual. Prælat. tom.1. quæſt.45. art.3.* Zanard. *in director. Theol. par.1. de Sacrament. pœnitent. cap.24.* Alphonſ. de Leone *in tract. de Offic. & poteſt. confeſſ. tom.2. recollect. 10. num.101.* Ioan. de la Cruz *de ſtat. Religioſ. lib.2. cap.6. dub.1. concluſ.3.* Peregrin. *in compend. Priuileg. tom.1. verb. communicare* §.11. & Naldus *in ſumma verb. Confeſſarius num.19.* Quia (ſicuti teſtatur Miranda loco ſuprà citato; & conſtat ex quadam extrauaganti, quæ incipit *Vas electionis*) quidam, qui pertinaciùs ſupradictam opinionem tenebat, anno 1322. per Ioannem XXII. vocatus Romam compulſus fuit ſuum errorem reuocare; Tùm quia (ſicuti notat Io. de la Cruz *vbi ſuprà*) Sixtus IV. commiſit Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis tale delictum punire; Quapropter opinio prædicta (quam priùs tenuerant Henricus de Gandauo, Hoſtienſis, Archidiaconus, Io. Monachus, & alij, quos refert Adrianus *in 4. q.5. de confeſſione*) non eſt ampliùs tenenda. 1

SECTIO LXVI.

An poſſint Inquiſitores procedere contra prædicantem, quod Animæ defunctorum non detineantur in Purgatorio vltrà decem, vel viginti annos?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt procedere contra Prædicantem, quod animæ defunctorum non detineantur in Purgatorio vltra x. vel xx. annos; quia, licet ea opinio fuerit nonnullorum grauium Theologorum, & alioquin videtur incerta, & voluntaria, eſt tunc periculoſa, & erronea.*
2 *Item eſt contra mentem, & morem Eccleſiæ, quæ pro defunctis, & pro certa anima celebrat Anniuerſaria.*
3 *Item retrahit fideles ab operibus ſatisfactoriis, & Miſſis offerendis pro defunctis.*
4 *Item quidam Prædicator, qui talem ſententiam prædicauerat compulſus eſt ſe retractare.*
5 *Item quidam Innocentius Papa ex Surio detinendus eſt in Purgatorio vſque ad diem Iudicij.*

6 *Item minus videri non debet rigor Dei, ſi ab anima etiam iuſta exigat longas pœnas.*

1 SVppono, quod hanc opinionem tenuerint Sotus *in 4. diſt. 19. quæſt. 3. art. 2.* Conrados *in Reſponſ. caſ. conſcient. tom. 1. q. 118.* Io. de la Cruz *in Directer. conſcientiæ par. 2. de Sacram. Pænit. quæſt. de Indulgentiis dub. 2. concluſ. 3.* & Viualdus *in candelabro aureo, iuſſu ſuperiorum emendato, tit. 10. de Purgatorio num. 16.* ſubdens, etiam ſi nulla eſſet Indulgentia, propter immenſam Dei miſericordiam, & propter tormentorum (quæ longè ſuperant tormenta huius vitæ) grauitatem, & acerbitatem circa animas iuſtas; Contrariam tamen ſententiam teneant Bellarmin. *de Purgatorio lib. 2. cap. 9.* Coninch. *de Sacrament. diſp. 11. dub. 4. num. 38.* Molfeſ. *in ſumma tom. 1. tract. 2. cap 26. num. 112.* Lorichius *in Theſauro verb. Purgatorium num* 8. & alij communiter. Difficultas igitur eſt, an prior ſententia Soti, & aliorum cenſuram aliquam mereatur. His ſuppoſitis.

Reſpondetur (quamuis Suarez *in 3. part. tom. 4. diſp. 46. ſect. 4. num* 6. & quidam alij negent, quatenus aiunt, priorem ſententiam Soti, & aliorum eſſe tantum incertam, & voluntariam) Probabilius tamen affirmant Naldus *in ſumma verb. anima, num. 2.* (quatenus priorem ſententiam Soti, & aliorum vocat periculoſam, & erroneam) & Henriquez *lib. 7. cap. 16. num. 4.* (quatenùs dictam priorem ſententiam Soti, & aliorum vocat temerariam.

2 Probatur; quia dicta prior ſententia Soti, & aliorum eſt contra mentem, & morem Eccleſiæ, quæ pro defunctis, & pro certa anima celebrat Anniuerſaria, Miſſas & Officia vltrà viginti annos; quapropter videtur eſſe ſententia temeraria.

3 Secundò, quia retrahit fideles ab operibus ſatisfactoriis, & Miſſis offerendis pro defunctis: Quapropter videtur etiam quodammodo impia.

4 Tertiò, quia (ſicuti teſtatur. Henriquez *loco ſuprà cit.*) de facto quidam inſignis Prædicator, qui talem ſententiam prædicauerat, compulſus eſt à ſanctæ Inquiſitionis Senatu ſe retractare.

5 Quartò, quia (ſicuti notat ex Surio idem Henriq ez in Gloſſa *litera I,*) de facto quidam Innocentius Papa detinendus eſt in Purgatorio vſque ad diem Iudicij.

6 Quintò ratione; quia minus videri non debet rigor Dei, ſi ab anima, etiam iuſta, quæ propriè non ſatisfacit, ſed ſatis patitur, exigat longas pœnas, ſicuti pro vno mortali exigit æternas. Vt omittam, quod anima, quæ ſatis patitur in Purgatorio, purgetur ad ſummum bonum, ad ſumma præmia gaudiorum, ad Beatitudinem æternam, vti ſumma, & quam maxima purgatio conuenit.

SECTIO LXVII.

An poſſint Inquiſitores procedere contra lacerantem, ſeu deturpantem Cedulones, in quibus aliquis declaratur excommunicatus.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt procedere contra lacerantes Cedulones, in quibus aliquis declaratur excommunicatus, quia tales lacerantes præſumuntur ſuſpecti de hæreſi.*

1 REſpondetur affirmatiuè; vide Doctores communiter, quos ſequitur Homobon. *in conſult. moral. part. 4. reſponſ. 16. vol. 1.* Quia iſte talis præſumitur ſuſpectus de hæreſi, ſicque de facto occaſione caſus contingentis in Curia Archiepiſcopali Salernitana fuit Romæ deciſum.

SECTIO LXVIII.

An poſſint Inquiſitores indicere abiurationem de vehementi, & punire, tanquam credentem Hæreticorum eum, qui bis Hæreticorum concionibus, ſeu conuenticulis adſiſtit?

REſpondetur: de hac re vide ſuprà *dubit. 154. Petitione 3. in Corollario.*

SECTIO LXIX.

An poſſint Inquiſitores Reum pro quibuſcumque delictis, etiam grauiſſimis, carceri incluſum apud Iudices ſæculares, petere ab illis ob negotium fidei, & illi teneantur tranſmittere?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt petere Reum, pro quibuſcumque delictis etiam grauiſſimis carceri incluſum apud Iudices ſæculares, ob negotium fidei, & illi tenentur tranſmittere.*

2 *Excipe, niſi Reus doloſè ſe geſſerit, vt ſi quis v.g. nunquam prius de hæreſi ſuſpectus, poſtea damnatus ad mortem aliquid hæreticale faciat, vel dicat, vt eo prætextu Mors ipſius differatur; quia tunc non erit tranſmittendus ad Inquiſitores.*

REſpondetur affirmatiuè ex Conſtitutione Pij V. quā de re Peña *in Addit. ad tract. de ſtrygis*, Simanch. *in fine tract. de Cathol. Inſtitut.* Et videri etiam poterit Ioſeph Seſſe *de Inhibitione cap. 30. n. 52. & 53.* Et ratio eſt; quia cauſa fidei eſt in ſuperiore ordine ad qualcumque alias cauſas, ita vt eis omnibus anteferri debeat. 1

Excipe, niſi Reus doloſè ſe geſſerit, vt ſi quis v. g. nunquam priùs de hæreſi ſuſpectus, poſteà damnatus ad mortem aliquid hæreticale faciat, vel dicat, vt eo prætextu mors ipſius differatur; quia tunc tranſmittendus ad Inquiſitores non erit; cùm dolus, vel fraus nemini patrocinari debeat; Royas *ſingular. 107. num. 5.* & alij paſſim. 2

SECTIO LXX.

An poſſint Inquiſitores procedere contra ſuperſtitioſum?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt procedere contra ſuperſtitioſum, & contra Sacrilegos, contra facientem Breuia cum caracteribus, ſeu literis ignotis, contra dicentem quaſdam orationes ad ſanandum Infirmum ex quadam credulitate, fabricantem Imagines cereas, facientem maleficia cum capillis, &c.*

2 *Bulla Sixti V. contra ſortilegos in fauorem Iuriſdictionis Inquiſitorum tribuit Inquiſitoribus facultatem nedum procedendi contra alias ſuperſtitiones, ſed etiam contra diuinationes, cumulatiuè tamen cum Epiſcopis.*

3 *Inquiſitores iure dictæ Bullæ Sixti V. poſſunt, & tenentur ſe intromittere circa ſuperſtitiones ſaltem hæreſim ſapientes etiam non manifeſtè.*

4 *Superſtitiones puræ, quæ ſcilicet nullo modo hæreſim ſapiunt,*

pium, non pertinent ad Inquiſitores, etiam per Bullam prædictam Sixti V.

5 *Incantationum, Sortilegiorum, &c. cognitio in terminis eiuſdem Bullæ Sixti V. non pertinet ad Inquiſitores priuatiuè quoad Ordinarios; quia in dubio ſemper eſt euitanda Iuris correctio, & Bulla præfata eſt odioſa Ordinariis.*

6 *Epiſcopi poſſunt cognoſcere cauſas ſuperſtitionum, Incantationum, Veneficiorum, & blaſphemiarum, etſi non ſapiant manifeſtè hæreſim, abſque interuentu Inquiſitorum illas decidere, definire, & terminare.*

1 RESpondetur affirmatiuè ex Bulla Sixti V. contra ſortilegos, & docent Doctores communiter, quos citat, & ſequitur Riccius *in Praxi tom.1. reſol.423.* v.g. poſſunt procedere contra facientem Breuia cum caracteribus, ſeu literis ignotis; Item contra dicentem quaſdam orationes (etiam remota omni circumſtantia vana, ſi eas dicat ex certa credulitate, ſecùs ſi dicat ex deuotione ad piè impetrandum, quamuis cum quadam fide, & credulitate) pro ſanandis infirmis: Item contra fabricantem imagines cereas cum quibuſdam puncturis ad amorem, odium, vel infirmitatem inducendam. Item contra facientem maleficia cum capillis, clauis, lapidibus, vel ferramentis, quæ poſteà euomentur ab ore maleficiati: Item contra aſpicientem ſpeculum, vel phialam cum candela, & aqua benedicta, & dicentem aliqua verba pro reperiendis furtis, vel pro ſciendis ſecretis: Item contra ſpretorem campanarum, & quidam olim, qui nocte Sabathi ſancti abſtulit malleolos à quibuſdam campanis, illos ſuſpendendo in arbore nucis; cùm ſpretio, deſpectio, ſeu contemptus campanarum ſit vnus de erroribus Saracenorum, ſeu Turcarum. Vide, quæ diffusè dicam *infrà dubit.219. per totam, & dubit.227. & ſeqq. vſque ad 230. excluſiuè.*

2 Et circa Bullam Sixti V. contra ſortilegos in fauorem Iuriſdictionis Inquiſitorum prædictam aduerte cum Doctoribus (quos ſequitur Emanuël de Moura *opuſc. de Enſalm. & Incantationib. ſect.3. cap.1. num.47.* contra Sanchez *lib.2. moral. cap.38. num.92.* & alios) quod minùs verum ſit, Bullam prædictam Sixti V. non tribuere Inquiſitoribus Iuriſdictionem ſuper alias ſuperſtitiones, quàm ſuper diuinationes; quia ea intelligi poteſt, quod committat talem Iuriſdictionem Inquiſitoribus, & Ordinariis cumulatiuè, ſimultaneè tamen more aliorum delictorum, de quibus Inquiſitores cognoſcunt; cùm illa verba: *tam, & quam* talem ſenſum patiantur.

3 Aduerte 2. quod, ſpectato Iure dictæ Bullæ Sixti V. poſſint, & teneantur Inquiſitores ſe intromittere circa ſuperſtitiones, ſaltem hæreſim ſapientes, etiam non manifeſtè, ſicuti patet ex verbis eiuſdem Bullæ, per quæ verba ſubmittuntur ipſis Inquiſitoribus omnes Incantationes, & ſimiles ſuperſtitiones; Quod ſaltem intelligendum eſt de ſuperſtitionibus hæreſim ſapientibus, etiam non manifeſtè (quidquid in contrarium ſentire videatur Suarez *de Religione tom.1. lib.2. cap. vltimo n.11.*) cùm Pontifex addat: *Etiamſi in pleriſque his caſibus procedere* (ſcilicet Inquiſitores) *non valebant, &c.* Valebant autem in omnibus hæreſim ſapientibus manifeſtè; Ergò, &c.

4 Quod ſi ſint ſuperſtitiones puræ, quæ ſcilicet nullo modo hæreſim ſapiant, tunc concedo cum Suarez, & aliis, eos non pertinere ad Inquiſitores (etiam per Bullam Sixti V. prædictam) licet hæ rariſſimæ ſint.

5 Aduerte 3. quod in terminis eiuſdem Bullæ Sixti V. non ſpectet ad Inquiſitores, Incantationum, Sortilegiorum, &c. cognitio priuatiuè ad Ordinarios; quia in dubio ſemper eſt euitanda Iuris correctio; Tum quia Bulla Sixti V. eſt odioſa ordinariis; Ergò Iuriſdictio per dictam Bullam Sixti V. Inquiſitoribus conceſſa, eſt reſtringenda ad cumulatiuam Iuriſdictionem. Vide, quæ diffusè dicebam ſuprà *ſect.20.*

6 Vide etiam Io. Franciſcum Leo *in libro de Sortilegiis cap.8.* Vbi expreſsè ait, quod ex Conſtitutione Sixti V. côtra ſortilegos poſſunt quidē Inquiſitores cognoſcere de ſortilegiis, non tamē priuatiuè quoad Epiſcopos, imò poſſunt Epiſcopi cauſas ſuperſtitionum, Incantationum, Veneficiorum, & blaſphemiarum cognoſcere, etſi non ſapiant manifeſtè hæreſim, abſque interuentu Inquiſitorum illas decidere, definire, & terminare per Textum *in cap. Accuſatus de hæretic. in 6.* ſicque cenſuit ſacra generalis Congregatio Romanæ, & vniuerſalis Inquiſitionis die 21. Decembris 1602. licet enim per dictam Conſtitutionem Sixti V. fuerit Inquiſitoribus collata Iuriſdictio cognoſcendi de cauſis ſortilegiorum, ſuperſtitionum, Veneficiorum, & Incantationum (etiam quod alias de iſtis criminibus non cognoſcerent) Non tamen per hoc reſtricta ſuit Ordinariis facultas, quin liberè poſſint in cauſis prædictis, vti priùs, (dummodò manifeſtè hæreſim non ſapiant) procedere; cum id ex Iuris communis diſpoſitione illis competat.

SECTIO LXXI.

An poſſint Inquiſitores per illa verba in cap. Accuſatus: *non ſe intromittant, ſed relinquant ſuis Iudicibus puniendos*: relinquere Reum ſimpliciter, & non remittere illum Iudicibus, vt ab illis puniatur?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt per illa verba in cap. Accuſatus:* non ſe intromittant, ſed relinquant ſuis Iudicibus puniendos, *relinquere Reum ſimpliciter, & non remittere illum Iudicibus, vt ab illis puniatur.*

2 *Iudex, ad quem punitio ſpectabit, poterit, & tenebit cauſæ cognitionem aſſumere, & conſtito ipſi, quod Tribunal ſancti Officij propterea tantum Reum dimiſerit, poterit prouidere contra illum.*

3 *Sortilegium committentis punitio regulariter pertinet ad Inquiſitores; quia vix non miſcet, vel credit aliquid ſapiens hæreſim.*

RESpondetur affirmatiuè; quia dicta verba *in dicto cap. Accuſatus*, faciunt ſenſum, vt ſi prima facie non appareat in ſortilegio ſuſpicio hæreſis, non poſſint Inquiſitores cauſam cognoſcere, ſed teneantur relinquere rem intactam aliis Iudicibus, ſi verò prima facie ſuſpicio hæreſis apparuerit, & poſteà præuio examine inuentum fuerit, talem ſuſpicionem hæreſis non ſubeſſe, tenentur dimittere Reum impunitum, quantumuis conſtet ipſis de delicto; ſicuti, quando propter blaſphemiam, quæ videbatur hæreticalis, Reus capitur, & poſteà præuio examine reperitur blaſphemaſſe quidem, ſed non hæreticaliter, tenentur Reum dimittere, non quidem remittendo illum ad alios Iudices, vt illum puniant pro tali delicto, ſed illum relinquendo ſimpliciter iuxta prædictum verbum *relinquant* ideſt, dimittant, & non impediant. 1

Iudex tamen, ad quem punitio ſpectauerit, poterit, & tenebitur cauſæ cognitionem aſſumere; Et conſtito ipſi, quod Tribunal ſancti Officij propterea tantum Reum dimiſerit, quia delictum non qualificabitur ſuſpicione hæreſis, poterit procedere contra Reum illum. 2

Cæterùm, quia vix, qui ſortilegium committit, non miſcet vel credit aliquid ſapiens hæreſim, regulariter illius punitio pertinet de Iure ad Inquiſitores, quorum etiam de Iure nouo per dictam Bullam Sixti V. contra ſortilegos Iuriſdictio magis in hoc ampliatur, ſicuti dicebam *ſect. præcedenti.* 3

SECTIO LXXII.

An poſſint Inquiſitores in dubio, vtrum ſortilegium ſapiat hæreſim manifeſtè, ſe intromittere?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores ſi loquamur de Iure nouo poſſint in dubio, vtrum ſortilegium ſapiat hæreſim manifeſtè, ſe intromittere contra nonnullos; quia Iudex etiam delegatus cognoſcit, an ſua ſit Iuriſdictio, &c.*

1 REſpondetur affirmatiuè; ſi loquamur de Iure nuuo Bullæ Sixti V. contra ſortilegos, ſicuti patet ex dictis ſuprà *ſect.70. & 71.* ſi verò loquamur de Iure antiquo *per cap. Accuſatus §. ſanè de hæreſie in 6.* (quamuis negent cum Gloſſa ibi nonnulli Doctores, quos refert Barboſa *in collectan. tom.3 lib.5 tit.2. cap.8. n.24.*) Probabilius tamen affirment adhuc Simanch. *de cathol. Inſtitut. tit.30. num.2.* & Rodericus Acuña *in tract. de confeſſar. ſollicit. quæſt.5. num.13.* quia Iudex, etiam delegatus cognoſcit, an ſua ſit Iuriſdictio; Tum quia, ſi contraria aduerſariorum opinio eſſet vera, ſequeretur, quod Inquiſitorum cognitio facilè ſubuerti poſſet, aſſerente quolibet, Sortilegia, Incantationes, vel diuinationes, &c. non ſapere hæreſim manifeſtè: Dicendum igitur eſt, quod in dubio, an ſortilegia, incantationes, vel diuinationes, &c. ſapiant hæreſim manifeſtè, poſſint Inquiſitores ſe intromittere ad cognoſcendum, an ſapiant hæreſim manifeſtè.

SECTIO LXXIII.

An poſſint, & debeant Inquiſitores interrogare Teſtem vtrum ſit de genere Saracenorum, vel Iudæorum, &c.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt, & debent interrogare Teſtem, vtrum ſit de genere Saracenorum, vel Iudæorum, &c. contra nonnullos negantes ex eo, quod nemo teneatur detegere turpitudinem ſuam; Quod quidem non refragatur; quia quando agitur de fide contra deſcendentem ex Saracenis, vel Iudæis eſt maxima præſumptio.*

1 REſpondetur: (quamuis negent nonnulli, quia nemo tenetur detegere turpitudinē ſuam; ſicque loquens de teſtibus notauit Bartolus *in l.1. ff. de offic. Acceſſor.* & Felin. *in cap. Cum cauſam de Teſtibus num.44.* Vbi teſtatur de communi) Probabilius tamen in crimine hæreſis in fauorem fidei affirmant alij, quos ſequitur Cantera *in quæſt. crimin. cap.2. de ver. confeſſion. num.41.* Vbi teſtatur de Praxi.

Probatur; quia, quando agitur de fide, contra deſcendentem ex Saracenis, vel Iudæis, &c. eſt maxima præſumptio, quod (cùm ſit de tali genere) non dicat veritatem contra eos, qui ſunt de eodem Genere, ſicuti experientia docet. Vide textum *in cap. quia veriſimile de præſumpt.* & quæ ibi tradunt Doctores.

SECTIO LXXIV.

An poſſint Inquiſitores ad inſtantiam Fiſcalis recipere teſtem ad perpetuam rei memoriam, vt poſtea, ſi dictus teſtis fuerit abſens, vel miſſus ad triremes, &c. Faciat fidem contra Reum ad capturam, torturam, & reliqua?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt ad inſtantiam Fiſcalis recipere teſtem ad perpetuam rei memoriam, vt poſtea ſi dictus teſtis fuerit abſens, vel miſſus ad triremes, &c. Faciat fidem contra Reum ad capturam, torturam, & reliqua, contra nonnullos negantes; At probabilius eſt oppoſitum in fauorem fidei præſertim ſi teſtis depoſuiſſet veriſimile.*

REſpondetur (quamuis negent nonnulli ex Gloſſa 1
3. *in cap. quoniam frequenter vt lit. conteſt.* Vbi ea declarans textum, ſcilicet (vt ibi dicitur) poſſe recipi teſtem ad perpetuam rei memoriam, etiam lite non conteſtata, ait, id intelligi debere in cauſis ciuilibus, non autem in criminalibus: vnde infertur, quod teſtis receptus in iudicio ſummario non faciat fidem in iudicio plenario, ſi ſimus in criminibus, etiam exceptis, eo quod ſit receptus ante litem conteſtatam, iuxtà etiam doctrinam Bartoli *in l. finali ff. de quæſtionib.* Felini *in cap.2. de teſtibus & aliorum*) Probabilius tamen in crimine hæreſis in fauorem fidei (ſi dictus teſtis depoſuerit veriſimilia, & dederit rationem ſui dicti, præſertim ſi, licet minima, præſumptio ſit contra Reum) affirmant alij, quos ſequitur Cantera *in quæſt. crimin. cap.2. de probat. per teſtes quæſt.1. num.46.* Vbi ſubdit, ſic aliquando fuiſſe practicatum, & reſolutum *per cap in fidei fauorem de hæret. in 6.* ſi ſcilicet dictus teſtis depoſuiſſet veriſimilia, & dediſſet rationem ſui dicti. præſertim ſi, licet minima, præſcriptio ſit contra Reum (vti ſuprà dicebam) qua de re vide etiam infrà *dubitatione* 198. *ſect.10. & 11.*

SECTIO LXXV.

An poſſint Inquiſitores ex indiciis & præſumptionibus indubitatis punire reum pœna ordinaria?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt punire Reum ex indiciis, & præſumptionibus indubitatis pœna ordinaria, quamuis negent Doctores communiter ex doctrina Angeli, Innocentij; & aliorum docentium in tali caſu quempiam non affici pœna ordinaria delicti; At oppoſitum non eſt omnino improbabile ob fauorem fidei, cum quis fecerit exempli gratia aliquam ceremoniam Saracenorum, vel Iudæorum, ex qua reſultat indicium, & præſumptio indubitata, &c.*

REſpondetur (quamuis negent Doctores communiter ex doctrina Angeli *in l.2. de f.rtis*, Innocentij *in cap. quia veriſimile de præſumpt.* Ananiæ *conſil.59. col.2.* & aliorum docentium, quod quando quis condemnatur ex indiciis, & præſumptionibus, non afficiatur in criminalibus pœna delicti ordinaria, iuxta ea, quæ dicam infrà *dubitat.198. ſect.20. Corollar.5.*) non omninò improbabiliter tamen in crimine hæreſis in fauorem fidei affirmant nonnulli, quos ſequitur Cantera *in quæſt. crimin. cap.2. de probat. per teſtes quæſt. 1. num.60.* 1

*num.*60.v.g.ſi quis fecerit aliquam ceremoniam Saracenorum, vel Iudæorum,&c. cùm ſit de genere eorum; quia reſultat exinde indiciũ,& præſumptio indubitata, quod illam ceremoniam fecerit propter obſeruationem illius legis, vel ſectæ; ſicque fit,quod, ſi fuerit negatiuus pertinax, pœna hæreſis ordinaria afficiatur per textum *in cap. Ad abolendam ff. de hæretic.*

SECTIO LXXVI.

An poſſint Inquiſitores cognoſcere Emſalmos,& punire Emſalmatores?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt ſaltem cumulatiuè cum Epiſcopis cognoſcere Emſalmos,& punire Emſalmatores,etiã quando manifeſtè non ſapiunt hæreſim, ſtatim Conſtitutione Sixti V. contra Sortilegos.*

2 *Emſalmorum delictum minùs rectè dictum fuiſſe per aliquos eſſe mixti fori reſpectu Iudicis ſæcularis, etiam quando manifeſtè ſaperent hæreſim.*

1 RESpondetur affirmatiuè, ſaltem cumulatiuè ad Epiſcopos, etiam quando manifeſtè non ſapiunt hæreſim,ſtante Conſtitutione Sixti V. contra Sortilegos, & ſtante reſponſione Pauli V. qui de hac re conſultus reſpondit per hæc verba: *Seruetur ius commune*;& docet (quod eſt iuxtà ea, quæ dicebam ſuprà *ſect.*70.) Hieron.Llamas *in* 3.*part method c.*3.*tit.Incantatores* §.*ad ſecundum* & Moura *opuſc. de Incantationib. & Emſalm. ſect.*3. *cap.*1. *per totum* vbi etiam teſtatur de praxi.

2 Hinc ſequitur, minùs rectè dixiſſe Malleum maleficarum *par.*3.*q.*1.& Valentiam *tom.*3. *diſp.*6. *q.*13. quod Emſalmorum delictũ ſit mixti fori reſpectu Iudicis ſæcularis,etiam quando manifeſtè ſaperent hæreſim;quia, ſicuti dicebã, pertinet ad Inquiſitores ſaltẽ cumulatiuè ad Epiſcopos, priuatiuè autem ad Iudicem ſæcularem ex textu *in cap. Accuſatus de hæret.in* 6. qui non intelligitur de ſolis hæreticis formaliter,ſed etiam de quibuſcumque dictis ſcilicet,vel de factis de hæreſi ſuſpectis; ita DD.quos ſuprà citabam, præcipuè Moura *num.*33.

SECTIO LXXVII.

An poſſint Inquiſitores examinare Reuelationes mulierculatum,& aliorum?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt examinare reuelationes mulierculatum & aliorum; quia ſuſpectæ ſunt, an ſint à Deo, vel à dæmone.*

2 *Reuelationes quomodò cognoſcantur,an ſint à Deo, vel à dæmone,*

1 RESpondetur affirmatiuè;quia ſuſpectæ ſunt; An ſint à Deo,vel à dæmone;Richard.de S.Victore,quem citat,& ſequitur Moura *opuſc.*2.*de Incantat. & Emſalm. ſect.*2.*cap.*3.*n.*19. & Simanch. *de Cathol. Inſtit. tit.*21. *n.*25. *& ſeq.*

Ad cognoſcendum autem, vtrum ſint à Deo, vel à dæmone, videri poterunt,quæ dicam infrà *dub.*227 *ſect.* 4. & Raphaël de la Torre *in* 2.2.*S.Thomæ tom.*2.*q.*95. *art.*2. *diſp.*3. *per totam.*

SECTIO LXXVIII.

An poſſint Inquiſitores procedere contra Ægyptias,quæ bonam,vel malã fortunam, inſpectis manibus, diuinare prætendunt?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores procedere poſſunt contra Ægyptias, quæ bonam,vel malam fortunam, inſpectis manibus, diuinare prætendunt; quia, cùm ſine fundamento loquantur, ſuſpectæ redduntur.*

RESpondetur affirmatiuè;quia,cùm ſine fundamento loquantur,ſuſpectæ redduntur; vide Doctores, quos ſequitur Villad ego *in Politica cap.*5. §.20. *n.*30. quando autem qui eas inducit,vt ſibi bonam, vel malam fortunam diuinent,peccet mortaliter, vel venialiter,vide infrà *dubit.*223.*ſect.*2.*n.*5. 1

SECTIO LXXIX.

An habeant poteſtatem Inquiſitores circa exemptos quoad corpora, Imagines, Vota, vel Tabellas, &c. quæ locis publicis, aut priuatis appenduntur?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores habent poteſtatem circa exemptos quoad corpora, Imagines,Vota, vel Tabellas,&c. quæ locis publicis,vel priuatis appenduntur.*

RESpondetur affirmatiuè ex Conſtitutione Vrbani VIII. die 2. Octobris anno 1625.apud Tamburin. *de Iur. Abbat.tom.*1. *diſp* 15.*q.*7. *num.*53.quæ in fine ſic habet:[Vt autem præmiſſa diligentiùs obſeruentur,tam Ordinariis, quàm hæreticæ prauitatis Inquiſitoribus diſtrictè præcipimus,vt in ſua quiſque Diœceſi,vel Prouincia ſedulò peruigilet, nè ſine approbationibus prædictis Imagines,cum memoratis ſignis exponantur,aut miracula,reuelationes, ac beneficia prædicta publicentur,aliaue contra ſuperiùs diſpoſita fiant; Tranſgreſſores verò,ſi Regulares fuerint,priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ,&c. 1

SECTIO LXXX.

An ſi Reus nihil teſtibus oppoſuerit, teneantur adhuc Inquiſitores inquirere de vita, conditione,& qualitate teſtium contra dictum Reum?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores ſi loquamur de rigore Iuris, ſi Reus nihil teſtibus oppoſuerit,non tenentur adhuc inquirere de vita,conditione,& qualitate teſtium contra eum, ſecùs tamen eſt de æquitate Iuris.*

2 *Reus inquiſitus de quadam hæreſi formali, cùm nihil cuidam teſti oppoſuiſſet,inſtabat Fiſcus vt torqueretur; At quia teſtis interim inuentus fuit criminoſus, pro illa hæreſi non fuit ad torturam appoſitus.*

3 *Exceptiones in cauſa hæreſis non admittuntur, niſi ſint tales,quæ illum penitùs refellant, vt inimicitia capitales,&c. quia cæteræ fidem teſtis eleuant, & eam prorsùs non tollunt,*

RESpondetur (ſi loquamur de rigore Iuris) negatiuè quia Fiſcus,qui producit teſtes,habet præſumptionem Iuris pro ſe;cùm quilibet præſumatur bonus,ſicque quilibet teſtis præſumatur idoneus, atque omni exceptione maior;Gloſſa *in cap.*1.*de teſtib.* aliique communiter;Quapropter ſtandum eſt dicto teſtium,ſi nihil contra illos opponatur,ſicuti patet *ex cap.Præſentium de teſtib.* Quapropter etiam in Tribunali ſanctæ Inquiſitionis licet ad condemnandum Reum neceſſe ſit, quod teſtes ſint omni exceptione maiores, nihilominùs Fiſcus hoc non articulat, neque probat, teſtes, ad ſui inſtantiam productos,tales eſſe (quidquid in contrarium dixerit Ciazzius *in diſceptat.animal diſcept.*22. *num.*27. Vbi ex quibuſdam ait, quod vbi requiritur teſtis omni exceptione maior, de neceſſitate Fiſcus articulate, & probare debeat, teſtem eſſe talem, aliàs probatio non releuet. 1

Si verò loquamur de æquitate (licet hoc, vti dicebam in Tribunali ſanctæ Inquiſitionis de facto non ſeruetur) Reſpondetur affirmatiuè, debere ſcilicet Inquiſitores etiamſi contra teſtes nihil opponatur, inquirere de vita, conditione, & qualitate eorum (præſertim in cauſa fidei, in qua nomina teſtium non reuelantur Reo) ad hoc poſſit ipſe iudex, viſa Teſtium conditione, & qualitate, adhibere, vel non adhibere fidem teſtibus ad condemnandum Reum; vide Doctores, quos ſequitur Albertin. *in cap. 1. de hæret. in 6 q. 16. n. 28. & ſeqq.* Campegius *in Annot. ad Zanchinum c. 13. lit. B. verſ.* de aliis verò, & Simanch. *in Enchirid. tit. 35. n. 23.* & alij.

2 Qui ſubdunt; quod propterea olim (& quidem rectè) in vna conſultatione Reus inquiſitus de quadam hæreſi formali quia nihil oppoſuerat contra teſtem, Fiſcus inſtabat, quod eſſet torquendus, eo quod teſtis ex dictis ſuprà cenſeretur idoneus, & omni exceptione maior, cùm Reus aduerſus illum nihil oppoſuerit; At quia teſtis interim inuentus fuit criminoſus, Reus pro illa hæreſi non fuit ad torturam appoſitus.

3 Subdunt 2. quod contra teſtem in cauſa hæreſis non admittantur exceptiones, niſi ſint tales, quæ illum penitùs repellant (vt inimicitiæ capitales, conſpirationes, ſubornationes, & ſimilia) quia cæteræ fidem teſtis eleuant, & eam prorsùs non tollunt.

SECTIO LXXXI.

An teneantur Inquiſitores in crimine hæreſis (ſicuti tenentur alij Iudices in aliis criminibus, ſaltem non exceptis) priuſquam interrogent Reum, manifeſtare illi ſtatum cauſæ, ſeu proceſſus, ſcilicet infamiam, indicia, vel ſemiplenam probationem, &c. contra ipſum extare, vt intelligat, quod legitimè interrogetur, ſicque teneatur reſpondere ad mentem interrogantis, atque adeò dicere veritatem?

RESpondetur: de hac re dicam infrà *dubit. 217. Petitione 2. propè finem.*

SECTIO LXXXII.

An debeant Inquiſitores punire, tanquam hæreticum, facientem ritus hæreticales, vel proferentem verba hæreticalia, ſed negantem intentionem?

REſpondetur: de hac re dixi ſuprà *dubit. 193. ſect. 3. num. 4. & ſeqq.*

SECTIO LXXXIII.

An poſſint Inquiſitores in crimine hæreſis Reum, qui eſt abſolutus, ſuperuenientibus nouis indiciis iterum inquirere, examinare, & condemnare etiam pœna ordinaria?

REſpondetur: de hac re vide ſuprà *dubitat. 194. ſect. 8. & 9.*

SECTIO LXXXIV.

An poſſint Inquiſitores condemnare Reum, vt publicè abiuret de leui?

REſpondetur: de hac re dixi ſuprà *dubitat. 171. Petitione 5.*

SECTIO LXXXV.

An poſſint Inquiſitores procedere contra retinentes, & legentes hæreticorum libros, Necromanticorum Pentacula, &c.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt procedere contra retinentes, & legentes Hæreticorum Libros, Necromanticorum pentacula &c. quia tales vel præſumuntur hæretici vel ſunt ſuſpecti de hæreſi vehementer, vel ſaltem leuiter iuxta qualitatem delicti, & perſonarum.*

2 *Pœnitentia imponi debet modò grauis, modò leuis pro qualitate delicti, & delinquentis; & aliquando poſt abiurationem impoſita fuerunt ieiunia, orationes, & peregrinationes.*

3 *Retinentes, & legentes Hæreticorum libros, Necromanticorum pentacula, &c. niſi obſtet delicti, & delinquentis qualitas, quæ ſcilicet contra delinquentem ſuſpicionem de hæreſi inducat vehementem abiurant de leui, contra nonnullos Doctores tenentes eos abiurare de vehementi.*

4 *Id maximè procedit, ſi Reus tortus ſit ſuper intentione, & complicibus, & neget intentionem, & vſum.*

5 *Retinentes, vel legentes Libros Hæreticorum, Necromanticorum Pentacula, puniri etiam poſſunt arbitrio Inquiſitorum pœna amiſſionis, & publicationis omnium librorum fiſco applicanda, atque aliis pœnis grauioribus, corporiſque afflictiuis Iudæi, & alij Infideles in Terris Chriſtianorum commorantes.*

6 *Idemque dic de Typographis, & Bibliopolis, ſeu Mercatoribus qui libros, & Codices Thalmudicos, Cabaliſticos & alios nefarios ſimiles retinere, habere, legere ſcribere, vel exemplare &c. auſi fuerint.*

7 *Inquiſitores punire etiam poſſunt legentes, & retinentes Aſtrologiæ iudiciariæ libros, qui de futuris contingentibus, & actibus liberis tractant.*

8 *Item punire poſſunt retinentes, ſeu legentes libros ab ipſis Inquiſitoribus prohibitos, etiamſi non ſint libri hæreticorum.*

REſpondetur affirmatiuè; quia tales vel præſumuntur hæretici, ita vt debeant abiurare de formali (ſicuti volunt nonnulli, quos ſequitur Carrer. *tract. de hæretic. n. 125.* Et ſi mihi rectè, niſi in caſu quo conſtet, quod libri ſint compoſiti ab illo, in cuius poteſtate reperiuntur, vel in caſu quo ille ſit obnoxius illis libris, eo quod ſcilicet teneat, quod tenent illi libri) vel ſunt ſuſpecti de hæreſi vehementer, aut ſaltem leuiter, ita vt debeant abiurare de vehementi, aut ſaltem de leui iuxta qualitatē delicti. & perſonarum, ſicuti volunt ex communi doctorum ſententia, Albertin *q 28 num. 25. & 26.* Simanch. *tit. 28. n. 24.* Azor. *tom. 1. lib. 8. cap. 16. quæſit. 10.* Zanchinus *de hæretic. cap. 7. n. 7. & 8.* Burſat. *l. 1. conſil. 90, n. 10.* Martin. del Rio *in diſquiſit. magic. lib. 5. ſect. 17.* Souſa *in Aphor. Inquiſ. lib. 1. cap. 21. n. 37.* Zech. *in ſumma tom. 1. tract. de hæreſi cap. 11. n. 5.* Paramus *lib. 3. q. 9. num. 147* Metolla *tom. 1. diſput. 1. cap. 2. difficult. 6. n. 373.* Carrer. *in quæſt. crimin. cap. 1. de hæretic. n. 64.* & Peña *in Director. Inquiſit. par. 2. comment. 3.* quatenus ait: Falconius, & Archidiaconus purgationem talibus admonent inducendam, quam interdum ex cauſa imponi poſſe, non dubito; hoc tamen ſit certum, pœnitentiam eſſe imponendam nunc grauiorem, nunc verò leniorem pro qualitate delicti, & delinquentis: Nos aliquando poſt abiurationem ieiunia, orationes, & peregrinationes imponi, vidimus.

Regulariter tamen prædicti Rei (niſi obſtet delicti, & delinquentis qualitas, quæ ſcilicet contra delinquentem ſuſpicionem de hæreſi vehementem inducat) abiurant de leui; vide DD. quos ſequitur Suarez *tract. de fide diſp. 24. ſect. 2. num. 4.*

Quamuis

Quamuis contrarium (quod ſcilicet abiurent de vehementi teneant Farinac. *de hæreſ. quæſt.* 180. *num.*9. Merolla *cit.diſp.*1.*cap.*2.*diſſerd.*6.*n.*375. & tenere videtur etiam Genuenſ. *in Prax.Archiepiſc. cap.*18. *n.*14.
4 Vbi ait: Anno 1599. fuit reſcriptum à ſacra generali Inquiſitione vrbis, quod torqueretur ſuper intentione, ſiue credulitate,& vſu quidam doctor bonæ famæ, qui ſcienter penes ſe retinuerat Pentaculum, & cum fuiſſet tortus,& nõ confeſſus,abiurauit de leui pro retentione; Et *cap.*68. *n.*12. vbi inquit:In Curia (ſi apud aliquem reperiuntur Hæreticorum libri, Necromanticorũ Pentacula, & ſimiles ſcripturæ continentes hæreſim, vel apoſtaſiam, & tortus ſuper intentione, & complicibus neget intentionẽ,& vſum) ſolet pro retentione tantùm abiurare de leui,& ipſi iniungi pœnitentiæ ſalutaris; Et ſi ſit exterus expellitur ex Diæceſi arbitrio Curiæ.

5 Vbi aduerte, quod etiam ab Inquiſitoribus arbitrio ſuo puniri poſſint pœna amiſſionis, & publicationis omnium librorum Fiſco applicanda, atque aliis pœnis grauioribus, corporiſque afflictiuis Iudæi, & alij Infi-
6 deles in terris Chriſtianorum commorantes (Idemque dicas deTypographis,& Bibliopolis,ſeu Mercatoribus) qui libros, & Codices Thalmudicos, Cabaliſticos,& alios nefarios ſimiles retinere, habere, legere, ſcribere, vel exemplare, aduehere, donare, commutare, aut aliàs quomodolibet diſtrahere,vel alienare auſi fuerint; Peña,Azorius, Farinacius, & alij, quos ſequitur Souſa *in Aphor. Inquiſit. lib.*1. *cap.*21. *num.* 52. *ex Bulla Clementis VIII.*

7 Aduerte 2. quod & etiam ab Inquiſitoribus puniri poſſint legentes, & retinentes Aſtrologiæ iudiciariæ libros, qui de futuris contingentibus, & actibus liberis tractant,ita Doctores communiter ex Bulla Sixti V. & ex Bulla Vrbani VIII. die 1. Aprilis anno 1631.edicta.
8 Aduerte 3. quod ſimiliter etiam ab Inquiſitoribus puniri poſſint legentes, & retinentes libros ab Inquiſitoribus prohibitos, etiamſi non ſint libri Hæreticorum; vide Doctores paſſim,quos ſequitur etiam Souſa *in Aphor.Inquiſ.lib.*1.*cap.*31.*n.*46. *&* 54.& Seſſe *tom.*4. *deciſion* 464. *num.*24.

At de his, & ſimilibus vide diffuſiùs ſuprà *dub* 46. *Petitione* 25.

SECTIO LXXXVI.

An poſſint Inquiſitores procedere contra conſpurcantes, & percutientes Imagines ſacras?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt procedere contra conſpurcantes & percutientes Imagines ſacras, contra nonnullos id negantes,etiam ſi hæc,& huiuſmodi fiant ex iracundia,cùm id ſapiat hæreſim.*

2 *Conſpurcantes, & percutientes,&c prædicti, quamuis ſi Catholici ſint non abiurent de formali, abiurant tamen de leui, vel de vehementi iuxta qualitatem facti,& perſonæ delinquentis.*

3 *Delinquentes prædicti interdum puniri debent à Iudicibus Eccleſiaſticis dura, & vltrice ſententia: ſæpè etiam pœnitentia publica, vel ieiuniis, eleëmoſynis, & orationibus, vel ictibus fuſtium, vel multa pecuniaria, iiſdemque pœnis puniri poſſunt ab Inquiſitoribus.*

4 *Inquiſitores ſi reppererint, prædictos delinquentes habuiſſe errorem intellectus, poterunt procedere contra eos, ſicut procedunt contra alios hæreticos, ſeu de hæreſi ſuſpectos, & ſi pertinaces, atque impœnitentes fuerint, Curiæ ſæculari morte puniendos relinquere.*

5 *Committens huiuſmodi horrendum delictum ſiue hæreticalem animum fateatur, ſiue non, ob facti qualitatem tradi debet Curiæ ſæculari vltimo ſupplicio puniendus:non enim debet tantum delictum impunitum manere & ſemper timeri poteſt quod conuerſio fuerit ficta.*

RESpondetur(quamuis negent Ghirland. *de ſortileg. quæſt.*10 *num.*12. & Torreblanc. *de magia lib.*3. *cap.*8. *num.*17. Ex eo,quod id facere, licet ſit grauiſſimum delictum, non tamen ſit factum hæreticale, vt propterea pertinere non poſſit ad inquiſitores) Melius tamen affirmant Zech. *in ſumma tom.*1.*cap.*11. *num.*5. Martinus del Rio *in diſquiſit.magic. lib.*5.*ſect.*16. § *Sacerdotes*, Caret. *tract. de hæreſie. num.*49. Ioſeph Seſſe *tom.*4. *deciſ.*448. *numer.*19. Raphaël de la Torre *in* 2.2. *S.Thomæ q* 96. *art.*4.*diſput.*2. (quatenùs inter alia ſortilegia,quæ hæreſim manifeſtam ſapiunt, poſſit hoc ipſum, ſi ſcilicet quis Crucem, vel imaginem alicuius Sancti conculcet; Idque etiam ſi conculcatio,direptio, vel inhonoratio fiat ex iracundia; cùm id ſapiat hæreſim de imaginibus ſacris explodendis Riccius *in Prax. tom.*1.*reſolut.*423.Bellocchius *par.*2.*q.*1. *n.*73. Zanardus *in Director.Theolog.par* 3.*c.p.*64 Genuenſ. *in Praxi cap.* 18. *num.*12. & Lazarias *tract. de blaſphemia q.*6. Qui tamen duo poſtremi Doctores huiuſmodi factum adeò hæreticale eſſe, putant,vt velint,eius cognitionem pertinere tantum ad Inquiſitores;ſubdantque ſic determinatum olim fuiſſe in ſupremo Regio Conſilio Hiſpaniarum. 1

Aduerte tamen, quod tales delinquentes, (quamuis, ſi Catholici ſint, non abiurent de formali) abiurant ſaltem de leui,vel de vehementi,iuxtà qualitatem facti, & perſonę delinquentis; vide Doctores, quos ſequitur Zanardus *in loc. ſuprà cit.* quia (quamuis aliqui tenuerint,hos nõ debere abiurare,eo quòd maieſtatem confitentur,& ſolùm ex odio, & prauo animo offendunt) Nihilominùs, quia ab indiciis prauæ credulitatis non longè recedunt (cum malè de omnipotentia, Iudicio, & Iuſtitia Dei ſentire videantur) & faciunt id, quod hoſtes fidei noſtræ facere ſolent, debet propterea ipſis indici abiuratio (ſi non de formali, caſu quo catholici ſint) ſaltem de leui, vel de vehementi, ſicuti dicebam. 2

Aduerte 2. quod præterea prædicti delinquentes interdum dura, & vltrice ſententia (quemadmodum Gregorius X. in Concilio Lugdunenſis decreuit ſæpè etiam pœnitentia publica,vel ieiuniis, eleëmoſynis, & orationibus,vel ictibus fuſtium, vel mulcta pecuniaria puniri debent à Iudicibus Eccleſiaſticis, eiſdemque etiam pœnis puniri poſſunt ab Inquiſitoribus; Ad quorum Officium ampliùs pertinebit vt inquirant, vtrum intellectus error in dictis delinquentibus interceſſerit, quem ſi in illis interceſſiſſe reppererint, vel ſuſpicati fuerint, non ſecus aduerſus illos poterunt procedere, atque poſſunt aduerſus alios quoſlibet hæreticos,vel de hæreſi ſuſpectos, ita vt poſſint aduerſus illos etiam tormentis, abiuratione, purgatione, canonica, & aliis arbitriis pœnis procedere, eoſdemque, ſi illos pertinaces, atque impœnitentes reppererint, Curiæ ſæculari morte puniendos relinquere; Simanch. *tit* 27. *num.*20. *&* 21. & Genuenſ. *in Praxi cap.*18. *numero* 12. quatenus ait, quod percutientes, abradentes, vel deturpantes imagines Sanctorum, ſint per Inquiſitores puniendi; neque obſtet, quod pœna mortis (ſi ſcilicet pertinaces, atque impœnitentes non ſint) non puniantur (prout per Iudices ſæculares punirentur) quia ſatis eſt, quod ſufficienter puniantur aliis pœnis, ſcilicet fuſtigationis, triremis, carceris, infamiæ, Concilij, & aliis, quas Ius Canonicum admittit. 3 4

Aduerte 3. quod ſi quis prædictorum delinquentium publicè huiuſmodi horrendum delictum commiſerit (ſiue hæreticalem animum fateatur, ſiue non) ob facti qualitatem tradi debeat Curiæ ſæculari vltimo 5

Digitized by Google

ſupplicio puniendus; Et ſi hæreticalem animum fateatur, & miſericordiam petat, etiam, hoc non obſtante, poſt reconciliationem ad vnionem Eccleſiæ, decet eidem Curiæ ſæculari tradi ſimiliter puniendus; Quia tale, & tantum delictum non debet impunitum manere, & ſemper timeri poteſt, quod conuerſio fuerit ficta; vide Doctores, quos ſequitur Souſa *in Aphor. Inqu. ſ. l. 1. cap. 42. n. 16.* qui rectè ſubdit, quod & in tali caſu prædictus Reus torqueri debeat ſuper complices.

DVBITATIO CXCVI.

Quanam ratione iudex ſæcularis in cauſa hæreſis ſe gerere debeat?

SVMMARIVM.

1 *Bonifacius VIII. primò approbat leges Frederici Imperatoris in deuotionem Eccleſiæ promulgatas in* cap. vt Inquiſitionis de hæretic. in 6. *quatenus illæ Dei, & Eccleſiæ ſuæ honorem promouent, & hæreticorum extirpationem proſequuntur, & Canonicis ſtatutis non obſiſtunt.*

2 *Idem ſecundò monet vniuerſas ſæculi poteſtates, & temporales Dominos, quod Inquiſitoribus in inueſtigandis, & capiendis hæreticis pareant.*

3 *Item mandat tertiò prædictis Poteſtatibus, quod condemnatos ab Epiſcopo, vel Inquiſitore, ſibique ad pœnam inferenda relictos ſine dilatione debita pœna puniendos recipiant, remota qualibet appellatione.*

4 *Item diſtrictius prohibet nè de hoc crimine vtpotè Eccleſiaſtico quoquo modo cognoſcant, neuè delinquentes à carcere liberent, neuè condemnatoriam ſententiam retardent.*

5 *Præſumentes contra ſupradicta quid facere, vel omittere excommunicatione innodantur, & ſi in illa per annum perſtiterint, tanquam hæretici condemnandi ſunt.*

6 *Iudex ſæcularis in cognitione huius criminis, vtpotè Eccleſiaſtici, nulla ratione neque directè, neque indirectè ſe intromittere poteſt.*

7 *Principes, Magiſtratus, & Iudices ſæculares non poſſunt condere ſtatuta quibus præſcribatur modus procedendi, vel puniendi crimen hæreſis, ſi aduerſus ſit ab illo quem Eccleſia obſeruat.*

8 *Præſcribere modum procedendi in crimine hæreſis, cùm ſit crimen Eccleſiaſticum, ſpectat ad Iuriſdictionem Eccleſiaſticam.*

9 *Statuta Laicorum Eccleſiaſticam Iuriſdictionem concernentia quouſque à Romano Pontifice non approbantur nulla & inualida ſunt*

10 *Principes ſæculares ſi conderent ſtatuta, quæ ſolùm augeant, & promoueant talem procedendi, & puniendi modum, firma, & valida erunt, cùm tunc non in Eccleſiaſticæ Iuriſdictionis diminutionem; ſed potiùs in illius augmentum cedant.*

11 *Magiſtratus, & Iudices ſæculares non poſſunt examinare cauſas, & proceſſus hæreticorum qui ſibi à Iudicibus Eccleſiaſticis puniendi committuntur; quia hoc eſſet expreſſè contra prohibitionem ſupradicti textus.*

12 *Iudices ſæculares tenentur debita pœna, ſcilicet pœna mortis, hæreticos ſibi puniendos commiſſos omninò punire; quia talis eſt pœna aduerſus illos per leges Imperiales à Summis Pontificibus approbatas conſtituta, quam pœnam tenentur etiam ſtatim, & abſque vlla dilatione in dictos hæreticos exequi.*

13 *Iudices prædicti dicentur ſtatim, & ſine vlla dilatione prædictam pœnam in hæreticos exequi, ſi illa intrà ſex dies per ipſos Iudices executioni mandetur ex reſcripto Innocentij Octaui.*

14 *Iudices ſæculares ab Inquiſitore auxilium pro capiendis hæreticis illiſque cuſtodiendis vocati, tenentur fauorem præſtare.*

15 *Iudices ſæculares, ſi auxilium hoc præſtare recuſauerint, vel ſententiam ab Inquiſitore latam executioni mandare diſtulerint, pœnis excommunicationis, & alijs pœnis pro qualitate contumaciæ, vel dilatoriis arbitrariis ad id cogendi ſunt.*

16 *Iudices ſæculares prædicti ſententiam ab Inquiſitore latam exequi recuſantes, vel hæreticis puniendis præſtare fauorem omittentes, cùm requiſiti fuerint, eo ipſo in fautoria ſuſpecti redduntur, vt proinde aduerſus ipſos, tanquam aduerſus fautores procedi poſſit.*

SVppono, quod (licet olim Iudex ſæcularis cauſam hæreſis cognoſcere potuerit de iure ciuili, ſicuti patet ex §. *ſi vero crimen authent. de ſanctiſſ. Epiſcop. ex l. 1. §. finali Cod. de ſumma Trinit. & ex l. quicumque §. vltimo Cod. de hæret.*) Hodie tamen prohibeatur de iure canonico ſub pœna excõmunicationis ipſo iure incurrenda; ſicuti patet *ex cap. vt Inquiſitionis Offic. §. Prohibemus de hæret. in 6.* Ibi: [Prohibemus quoq; diſtrictiùs Poteſtatibus, Dominis Temporalibus, & Rectoribus, eorumque Officialibus ſupradictis, nè ipſi de hoc crimine, cùm merè ſit Eccleſiaſticum, quoquo modo cognoſcant, vel iudicent;] Et ex Conſtitutione Iulij III. quæ incipit: *licet à diuerſis*, apud Peñam inter literas Apoſtolicas, vbi excommunicatio reſeruatur Summo Pontifici: Et notat Clarus *in pract. crimin. § hæreſis, n. 4.* Caſtro *l. 1. de iuſt. hæreticæ punit. cap. 23.* Simanch. *de Cathol. inſtit. tit. 36 num.* 1. & Scaccia *tract. de Iudic. cauſ. cap. 15. n. 2.* His ſuppoſitis,

Reſpondetur: de hac re ſatis conſtat, præcipuè ex textu *in cit. cap. vt Inquiſitionis de hæretic. in* 6. vbi Pontifex Bonifacius VIII. 1

Primò approbat leges Frederici Imperatoris in deuotionem Eccleſiæ promulgatas, quatenus illæ Dei, & Eccleſiæ ſuæ honorem promouent, & hæreticorum extirpationem proſequuntur, & Canonicis ſtatutis non obſiſtunt.

Secundò monet vniuerſas ſæculi Poteſtates, & Temporales Dominos, quod Inquiſitoribus in inueſtigandis, & capiendis Hæreticis pareant. 2

Tertiò mandat prædictis Poteſtatibus, quod condemnatos ab Epiſcopo, vel Inquiſitore, ſibique ad pœnam inferendam relictos, ſine dilatione, pœna debita puniendos recipiant, remota quãlibet appellatione, vel proclamatione. 3

Quartò diſtrictiùs prohibet, ne de hoc crimine, vtpotè merè Eccleſiaſtico, quoquo modò cognoſcant, neue delinquentes à carcere liberent, neue condemnatoriam ſententiam retardent. 4

Quòd ſi contra ſupradicta quid facere, vel omittere præſumpſerint, excommunicatione innodantur; & ſi in illa per annum perſtiterint, tanquam hæretici condemnandi ſunt. 5

Ex his ſequitur, quod non poſſit ſæcularis iudex in cognitione huius criminis, vtpotè merè Eccleſiaſtici, neque directè, neque indirectè (ſeu quòd idem eſt neq; principaliter, neque incidenter, ſe intromittere: quod expreſsè definitur *in cit. cap. vt inquiſitionis* ibi: [Prohibemus, ne ipſi de hoc crimine, (cùm merè ſit Eccleſiaſticum) quoquo modo cognoſcant, vel iudicent.] Quæ verba: *quoquo modo*: omnem cognitionem, etiam incidentem, excludunt; Gloſſa ibi, quam ſequuntur communiter Doctores, Patiſ. *conſil. 2. n. 107. lib. 4.* Simanch. *de Cathol. inſtit. tit. 36. rubr. de iudicibus ſæcularibus n. 1.* & Farin. *q. 186. num. 154.* 6

Sequitur 2. quod non poſſint Principes, Magiſtratus, & iudices ſæculares condere ſtatuta, vel decreta, quibus præſcribatur modus procedendi, vel puniendi crimen hæreſis, ſi diuerſus ſit ab illo, quem Eccleſia tradit, & obſeruat; quia hoc eſſet de crimine hæreſis cognoſcere, & in alienam Meſſem falcem mittere, contrà textum 7

tum expreſſum *in cap. ſtatutum Ciuitatis*, *in cap. accuſatus §. ſacerdotes*, *& in cap. vt Inquiſitionis in principio de hæretic. in 6.* & contra textum *in cap. Quæ in Eccleſiarum de Conſtitutionibus*; & tradunt Paul. vbi *ſupra* n. 104. Boſſius *tit. de hæret. n. 13. & 14.* & alij paſſim.

8 Confirmatur; quia præſcribere modum procedendi in crimine hæreſis, cùm ſit crimen merè Eccleſiaſticum, ſpectat ad Iuriſdictionem Eccleſiaſticam; ergo non poſſunt Iudices ſæculas condere ſtatuta vel decreta, quibus talis modus procedendi præſcribatur.

9 Confirmatur ſecundò; quia ſtatuta, vel decreta laïcorum Eccleſiaſticam Iuriſdictionem concernentia, quouſque à Romano Pontifice non approbantur, nulla, & inualida ſunt, ex textu *in cit. cap. vt Inquiſitionis in principio, & in cit. cap. quæ in Eccleſiarum de conſtitutionibus*, & notant cum Gloſſa ibi communiter Doctores, quos citat, & ſequitur Decianus *tract. crimin. lib. 5. cap. 26. num. 4.* Ergo, cùm ſtatuta, vel decreta præſcribentia modum procedendi in crimine hæreſis Eccleſiaſticam Iuriſdictionem concernant, ſi à Iudicibus laïcis fiant, ex ſe nulla, & inualida erunt; & multò magis, ſi directè, vel indirectè Officium Sanctæ Inquiſitionis impediant.

10 Quapropter ſubditi non debebunt obedire dictis ſtatutis, vel decretis, vtpote contra Eccleſiæ Catholicæ leges promulgatis; & Inquiſitores poterunt contra ſic ſtatuentes, vel decernentes, procedere ſub pœna Excommunicationis & aliis pœnis contra fautores hæreticorum impoſitis; Eymeric. *in director. part. 3. q. 34.* & Peña *ibidem comment. 83.* Zanchin. *de hæretic. cap. 31. n. 6.* Vmbert. Locatus *in prax. Inquiſit. verb. Domini temporales n. 5. & verb. Ordinario n. 1.* Zapatdus *in director. Theolog. part. 1. præcept. 2. cap. 6. q. 28.* & alij, quos ſequitur Barboſ. *in collectan. tom. 3. lib. 5. tit. 2. cap. 10.* Quin & poterunt ſic ſtatuentes, vel decernentes cogere, quod prædicta ſtatuta, vel decreta reuocent ex Bullis Alexandri IV. Innocentis IV. & Vrbani IV. apud eoſdem Doctores, quos *ſuprà* citabam.

Dixi, [quod non poſſunt Principes, Magiſtratus, & Iudices ſæculares condere ſtatuta, vel decreta, quibus præſcribatur modus procedendi, vel puniendi crimen hæreſis, ſi diuerſus ſit ab eo quem Eccleſia obſeruat, & multò minus condere ſtatuta, vel decreta, quibus directè, vel indirectè impediatur Officium Sanctæ Inquiſitionis; Adeò vt talia ſtatuta, vel decreta nulla, & inualida ſint;] quia ſi conderent ſtatuta, vel decreta, quæ ſolùm augeant, & promoueant talem procedendi, & puniendi modum, firma, & valida forent; cùm tunc non in Eccleſiaſticæ Iuriſdictionis diminutionem, ſed potiùs in illius augmentum cederent; Quapropter, laïcorum ſtatuta, vel decreta pœnas per ius Canonicum hæreticis impoſitas augentia, vel ab Eccleſiaſticis Iudicibus impoſitas obſeruari mandantia, firma, & valida eſſe, diffusè probabam *in tractatu de immunitate, & Iuriſdictione Eccleſiaſtica cap. 8.* & tradunt Peña *3. part. directorij quæſt. 86. comment. 135. verſ. de Principibus ſæcularibus*, Decian. *tract. crimin. lib. 5. cap. 25. n. 1.* & alij communiter, quos citat, & ſequitur Farinac. *de hæreſ. q. 186. num. 157.*

Qua ſimili ratione poſſunt Principes, Magiſtratus, & Iudices ſæculares punire hæreticum laicum aliis pœnis præter eas, quæ Iure Canonico imponuntur, dummodò eis non ſint contrariæ, neque eas impediant modo, quo ſuprà dicebam, & tradunt Peña, Decianus, & alij, quos *ſuprà* citabam.

11 Sequitur tertiò, quod non poſſint Magiſtratus, & Iudices ſæculares examinare cauſas, & Proceſſus hæreticorum, qui ſibi à Iudicibus Eccleſiaſticis puniendi committuntur; quia hoc eſſet expreſsè contra prohibitionem ſupradicti textus *in cap. vt Inquiſitionis*, quatenùs ibi expreſsè ipſis mandatur, quod Reos ſibi relictos recipiant, indilatè pœna debita puniendos, & quod de tali crimine, vtpotè Eccleſiaſtico, quoquomodo non cognoſcant, nec iudicent, nec ſententiæ executionem adimplere detrectent, vel alias directè, vel indirectè impediant; At ſi Reos ſibi commiſſos, & eorum cauſas iterum examinare poſſent, non dicerentur recipere Reos pœna debita puniendos, ſed potiùs examinandos, vt puniantur, vel à punitione liberentur. Item iam latæ ſententiæ executionem adimplere detrectarent; ac tandem de hæreſis crimine verè cognoſcerent: Quod omninò ipſis ibi prohibetur, & tradunt cum Gloſſa *ibidem* in verbo indilatè communiter Canoniſtæ, quos citat, & ſequitur Peña *3. par. Directorij q. 36. comment. 85 vers. ſed Canoniſtæ*, Caldetin *tract. de hæres. rubr. de pæn. hæreticor. n. 10.* & Farinac. *de hæreſi q. 186. n. 161.*

Sequitur quartò, quod teneantur Iudices ſæculares debita pœna (ſcilicet pœna mortis) hæreticos ſibi puniẽdos commiſſos omnino punire; quia talis eſt pœna aduerſus illos per leges Imperiales à ſummis Pontificibus approbatas conſtituta: quam pœnam tenentur etiam prædicti Iudices ſtatim, & abſque vlla dilatione in dictos hæreticos exequi, *ex citato Textu in cap. vt inquiſitionis §. prohibemus de hæretic. in 6.* & ex conſtitutione Martini V. *inter cunctas*, apud Peñam *inter literas Apoſtolicas*. 12

Aduerte tamen, quod prædicti Iudices debent ſtatim, & ſine vlla dilatione prædictam pœnam in hæreticos exequi, ſi illa intra ſex dies per ipſos Iudices executioni mandetur, ex reſcripto Innocentij VIII. (quod incipit: *dilectus filius*, apud Peñam *3. par. directorij q. 36. comment. 85. verſ. ex quibus declaratur*, & apud Farinacium *de hæreſi q. 186. n. 162. & ſeqq.*) Ibi: [In eiſdem Officialibus ſæcularibus ſub excommunicationis pœna, & aliis cenſuris Eccleſiaſticis præcipiatis, atque mandetis, vt infrà ſex dies, poſtquam legitimè fuerint requiſiti, ſiue aliqua dictorum Proceſſuum per vos aguatorum viſione, ſententias per vos latas contra huiuſmodi hæreticos promptè exequantur, appellatione remota:] Et tradunt Peña, & Farinacius *in locis ſupra citatis*, & Dian. *pract. crimin. canonic. cap. 144. n. 2.* 13

Sequitur quintò, quod Iudices ſæculares à Iudice Eccleſiaſtico in auxilium pro capiendis hæreticis (idemque dicas de fautoribus, defenſoribus, receptatoribus, &c. & de omnibus aliis ſuſpectis) illiſque cuſtodiendis requiſiti teneantur (milites ſcilicet dando) fauorem præſtare, ex ſupradicto textu *in cap. vt Inquiſitionis*, & ex conſtitutione Innocentij IV. *tunc potiſſimè*. & altera *ex commiſſis*, ex Conſtitutione Vrbani IV. *licet ex omnibus*, ex Conſtitutione Alexandri IV. *Dum ad ſtudium*, & ex Conſtitutione Martini V. *inter cunctas*, apud Peñam *inter literas Apoſtolicas*; & apud Farinac. *q. 186. num. 160.* & probat etiam Vmbert. Locat. *in Iudic. Inquiſit. verb. Iudex num. 67.* ex aliis Pontificiis Conſtitutionibus. 14

Sequitur ſextò, quod Iudices ſæculares, ſi auxilium hoc præſtare recuſauerint, ſeu in eo præſtando contumaces, vel negligentes fuerint poſſint honore priuari, & aliis pœnis pro delicti qualitate coërceri, & prætereà ipſo Iure ſint excommunicati; etſi in excommunicatione per annum perſtiterint, tanquam hæretici, ſint condemnandi; ſicuti patet *ex cit. cap. vt Inquiſitionis Officium §. finali de hæretic. in 6. & ex cap. ad abolendam §. penult. & ex cap. excommunicatus §. moneantur de hæretic.* & docent præter alios Vmbert. Locat *in Iudic. Inquiſit. ver. Iudex n. 16.* & Decian. *in tract. crim. lib. 5. cap. 25. num. 1.* 15

Sequitur ſeptimò, quod ſi ſententiam à Iudice Eccleſiaſtico latam executioni mandare diſtulerint, pœna Excommunicationis, & aliis pœnis pro qualitate cõtumaciæ, vel dilationis, arbitrariis ad id cogendi ſint, iuxta ea, quæ dicebam ſuprà; & tradunt Io. Andr. *in cit. cap. vt Inquiſitionis num. 1.* Franch. *num. 3.* & alij communiter, quos ſequitur Peña *3. par. Directorij q. 36. comment. 88. verſ. Ergo Inquiſitor*, & Farinac. *q. 186.*

Vt omittam, quod & prædicti Iudices ſæculares, ſi, cũ requiſiti fuerint, ſentẽtiã à Iudice Eccleſiaſtico latam exequi recuſent, vel ad hæreticos puniendos fauorem præſtare omittant, etiam fautoriæ ſuſpecti reddantur; 16

vt proinde etiam aduersùs ipſos, tanquam aduersùs hæreticorum fautores, procedi poſſit; vide DD. quos ſequitur Peña *cit. comment. 85. verſ. ſed paucis*, Campeg. *in Addition. ad Zanchin. tract. de hæretic. cap. 8.* & Farinac. *cit. q. 186. n. 164.* & patet ex Conſtitutione Alexandri IV. *Ad audientiam noſtram*, & ex Conſtitutione Innocentij VIII. *dilectus filius* apud Peñá inter literas Apoſtolicas; Nec poſſunt differre ſententiæ executionem ſub prætextu, quod ſententia à Iudice Eccleſiaſtico contra hæreticum lata ſit iniuſta; quia nullo modo poſſunt ſe intromittere in cognitione cauſarum hæreticalium, vti dicebam, & docent Repertor. Inquiſit. *verb. executio*, & *ibi* Mandoſ. *in addit. lit. B.* Vmbert. Locat. *in Iudic. Inquiſit. verb. Iudex n. 57. & 66.* & Simanch. *de cathol. Inſtitut. tit. 23 n. 9. & tit. 36. n. 3. & ſeqq. & in Enchiridion. tit. 66. n. 3.* ex dicta Conſtitutione Alexandri IV. *Ad audientiam noſtram* & dicta Conſtitutione Innocentij VIII. *dilectus filius.*

At de hac dubitatione vide etiam, quæ dicam infrà *dubit. 208.* & quæ dicebam ſuprà *dub. 44. in addẽdis circa finem, & dubit. 46 per. 18. & dubit. præcedenti ſect. 50.*

DVBITATIO CXCVII.

An Iudex ſæcularis, ſi cognoſcat, hæreticum falſis teſtibus eſſe condemnatum, poſſit ſententiam exequi (ſicque Innocentem, vt talem cognitum, probatum tamen nocentem, condemnare; vel poſſit à ſententia ſuperſedere?

SVMMARIVM.

1 *Iudex ſæcularis ſi malitiam cognoſcat euidenter, abſque vlla tergiuerſatione, & abſque vlla Proceſſus viſione, tenetur ab executione ſententiæ abſtinere; quia ſatis probabile eſt Innocentem; vt talem cognitum, condemnari non poſſe; At ſi malitiam non cognoſcat euidenter, ſed altiori examine ad id opus fuerit, tenetur ſententiam exequi; quia ipſe non poteſt examinare Proceſſum, &c.*

2 *Idem dic ſi euidenter conſtet de nullitate, ob non ſeruatum ordinem Iuris, vel quia ſententia lata fuit à Iudice incompetente, & iuriſdictionem nullam prorſus habente; quia tunc non ex auctoritate publica, ſed ex propria priuata delatus condemnatur. Quod ex ſe eſt iniquum; proindeque executor ab executione ſententiæ ſuperſedere tenetur.*

3 *Iudex ſæcularis ſi nullitas ſententiæ ex ſe euidenter non appareat, nullo poterit modo executionem ſententiæ contra hæreticum differre prætextu nullitatis; neque etiam poterit recipere probationes etiam ad effectum ſuperſedendi à ſententiæ executione, & cauſam ſuperiori remittendi.*

4 *Iudex ſæcularis non poteſt cognoſcere iniuſtitiam, vel nullitatem ſententiæ per ſcientiam publicam, ſed neceſſariò illam cognoſcere debet per ſcientiam priuatam; & hæc ſcientia priuata ſufficit, vt is non poſſit ad ſententiæ latæ executionem procedere; procederet enim ad executionem ex ſe iniuſtæ, & iniquæ actionis, qualis eſt Innocentem vita priuare.*

5 *Textus* in cap. Paſtoralis §. quia verò de Offic. & poteſt. Iudicis delegati, *non obſtat; debet enim merces executor ex illo textu exequi ſententiam iniuſtam delegati, ſi ea ſolùm ſit iniuſta in iis, quæ condemnatus cedere poteſt; At cùm in priuatione vitæ cedere iſte non poſſit, non poteſt ille in tali caſu, ſi iniuſta ſententia lata ſit, illam executioni mandare.*

6 *Executor non tenetur ſententiam latam exequi, ſi nouerit illam nullam, vt ſi lata eſſet auctoritate falſarum literarum, eò quod Iudex falſis inſtrumentis, vel aduerſarij dolo, iuriſdictionem vſurpauerit, in quo caſu etiam ſuperſedere debet ab executione, ſi in continenti hæc coram executore obiiciantur.*

7 *Quod tamen intelligi debet in aliis criminibus ab hæreſi diſtinctis; cùm in crimine hæreſis nulla cognitio iudicialis à Laico haberi poſſit.*

Reſpondetur: de hac re ſatis dixi tractatu *de Comitiis, ſeu Parlamentis dubit. 4. editione 1. & cap. 2. dubit. 4 ſect. 38. editione 2.* Nunc tamen, quantum ſpectat ad præſentem caſum, dicam breuiter. 1

Si Iudex ſæcularis malitiam cognoſcat euidenter, abſque vlla tergiuerſatione, & abſque vlla Proceſſus viſione, tenetur ab executione ſententiæ abſtinere; quia ſatis probabile eſt ex dictis ibi, Innocentem, vt talem cognitum (eſto nocens probatus ſit) condemnari non poſſe; At ſi malitiam non cognoſcat euidenter, ſed altiori examine ad id opus fuerit, tenetur ſententiam exequi; quia ipſe Iudex ſæcularis non poteſt examinare Proceſſum, neque poteſt prætextu iniuſtæ condemnationis executionem retardare.

Et quod dixi de iniuſta ſententia ob innocentiam delata, idem dico, ſi euidenter conſtet de nullitate ſententiæ ob non ſeruatum ordinem Iuris, vel quia ſententia lata fuit à Iudice incompetente, & Iuriſdictionem nullam prorsùs habente; quia tunc non ex authoritate publica (cùm nulla adſit) ſed ex propria priuata delatus condemnatur: Quod ex ſe eſt iniquum, vt proinde executor ab executione ſententiæ ſuperſedere teneatur. 2

Sic in vtroque caſu Doctores, quos citat, & ſequitur Decianus *tractat. criminal lib. 5. cap. 25 num. 3. & 4.* Repert. Inquiſitor. *verbo executor verſ. ex prædictis*, & Brunus *tractat. de hæreticis part. 4. cap. 15. numer. 10. & ſeqq.*

At, ſi nullitas ſententiæ ex ſe euidenter non appareat, nullo modo Iudex ſæcularis poterit executionem ſententiæ contrà hæreticum differre prætextu nullitatis; neque etiam poterit probationes, etiam ad effectum ſuperſedendi à ſententiæ executione, & cauſam ſuperiori remittendi, recipere; Quia licèt hoc in aliis delictis (cùm in contrarium probationes offeruntur) fieri poſſit (ſicuti docent Doctores, quos ſequitur Nauarrus *in cap. cùm contingat in primo remedio num. 7. & 8. de reſcript.* Dian. *cap 154. n. 14.* & Farinacius *q. 97. num. 91.*) In crimine tamen hæreſis, ob fauorem fidei, fieri prohibitum eſſe videtur ex reſcripto Innocentij octaui ſupra citato; & tradunt ita Doctores, quos citat, & ſequitur Simancha *de cathol. Inſtitut. tit. 36. n. 7.* & Farinacius *q. 97 numer. 108.* 3

Obiicies ex Aduerſariis (quatenus omnino contendunt Iudicem ſæcularem, quantumcumque cognoſcat iniuſtitiam, vel nullitatem ſententiæ Iudicis Eccleſiaſtici, non poſſe ab eius executione abſtinere;) quia Iudex ſæcularis, inquiunt ipſi, vel cognoſcit iniuſtitiam ex actis, vel aliunde: ex actis cognoſcere non poteſt (cùm apud ipſum facta non fuerint, neque ipſe poſſit illa examinare) quod ſi ea, vt priuatus, legit, ex ipſius ſcientia, vtpote priuata, moueri non poteſt ad ſententiæ executionem ſuſpendendam; cùm in executione ſententiæ gubernari non debeat ob ſcientiam priuatam, ſed publicam (ſicuti Iudex in ſententiæ prolatione non mouetur ex priuata ſcientia, ſed ex publica, quam ſcilicet conſtituunt teſtes, & probationes;) ergo, &c. 4

Reſpondetur: Concedo Antecedens; at nego conſequentiam; Concedo enim, Iudicem ſæcularem executorem non poſſe cognoſcere iniuſtitiam, vel nullitatem ſententiæ per ſcientiam publicam ob rationem iam dictam, neceſſariò illam cognoſcere debere per ſcientiam priuatam; At hæc ſcientia, ſeu cognitio priuata ſufficit, vt non poſſit Iudex ſæcularis executor ad ſententiæ latæ executionem procedere; quia procederet ad executionem

Digitized by Google

cutionem ex ſe iniuſtæ, & iniquæ actionis, qualis eſt innocentem vita priuare: Neq; hoc honeſtare poteſt ſcientia publica (cum illa in errore fundetur, & veritati contraria euidenter cognoſcatur) ſicuti præceptum Regis, bellum iniuſtum ineuntis, honeſtare non poteſt pugnationem Militis euidenter ſcientis, quod bellum illud à Rege initum iniuſtum ſit.

5 Obiicies ſecundò Textum *in cap. paſtoralis §. quia verò de offic. & poteſt. Iudic. delegat.* Vbi Innocentius III. ſic habet: [Quia verò ſæpè contingit, quod executio ſententiæ Ordinario demandatur, quæſiuiſti, an ſi ipſam iniuſtam eſſe cognouerit, debeat eam executioni mandare; an ſit ei potiùs ſuperſedendum? Attendentes itaque, quod non cognitio, ſed executio tantum demandatur eidem, reſpondemus, quod cum Ordinarius teneatur obſequi delegato, etſi ſciat ſententiam illam iniuſtam, exequi nihilominus tenetur eandem, niſi apud eum efficere poſſit, vt ab hoc onere ipſum abſoluat.] Ergo, cum Iudici ſæculari ſolum executio, & nulla cognitio demandetur, ſequitur, quod iſte etiam ſi cognoſcat ſententiam aduerſus hæreticum latam iniuſtam eſſe debeat nihilominus ſimiliter illam exequi.

Reſpondetur: Textum hunc non obſtare, concedo enim cum Gloſſa *in ſupradicto Textu verbo etſi ſciat*, quod debeat merus executor exequi ſententiam iniuſtam delegati, ſi ea ſolùm ſit iniuſta in iis, quæ condemnatus cedere poteſt; At, cùm in priuatione vitæ cedere iſte non poſſit, non poteſt ille in tali caſu, ſi iniuſta ſententia lata ſit, executioni illam mandare: ſic, inquam, Gloſſa Ibi: Quatenus ait: [Non ſemper obediendum eſt Iudici, ſi euidenter iniquum eſt mandatum illius, ſiue contra Ius, *cap. quod culpatur 23. quæſt. 1.* ſecus ſi aliàs fuerit iuſtum; *cap. lex externa, & cap. cùm Miniſter 23. quæſt. 5.* Quia hoc præceptum iam non dicitur iniquum, ſed iuſtum ex Iuris rigore, & exequendum: Nam ex quo ſententia lata eſt, licèt iniuſta, & contra Ius litigatoris, à qua non eſt appellatum, elapſo decennio, de Iuris rigore mandanda eſt executioni; *Argum. leg. vltima Cod. vt lit. penden.* ſpontanea enim appellationis omiſſio turpitudinem purgat, quæ ſententiæ inerat, *Argument. l. ſi ob turp. ff. de condition. ob turp. cauſ.* vel ſi appellauit ſecundò, & ſuccubuit, & hoc etiam de rigore Iuris introductum eſt, ne lites protrahantur, &c. Ergo iuxta Gloſſam *loco ſupra citato*, ſupradictus textus loquitur tantùm de ſententia iniuſta, ſcilicet lata contra Ius litigatoris, vti Iuri ipſe cedere poteſt; ſecùs de ſententia iniuſta, quæ ex ſe iniquitatem continet, qualis eſt vita priuare Innocentem, ſic taliter cognitum.

6 Accedit, quod in eodem loco dixerat Gloſſa, quod executor non teneatur ſententiam latam exequi, ſi nouerit illam nullam, vt ſi lata eſſet authoritate falſarum literarum, eo quod Iudex falſis inſtrumentis, vel aduerſarij dolo iuriſdictionem vſurpauerit; in quo caſu etiam ſuperſedere debet ab executione, ſi in continenti hæc coram executore obiiciantur; Poterit enim illa recipere, vt cauſam ſuperiori referat.

Quod tamen ex dictis intelligi debet in aliis criminibus ab hæreſi diſtinctis; cùm in crimine hæreſis nulla cognitio iudicialis à laico haberi poſſit vti ſupra dicebam.

DVBITATIO CXCVIII.

DE TESTIBVS IN CAVSA Hæreſis.

Vt autem in hac Dubitatione enucleanda diſtinctiùs procedamus ſit,

SECTIO PRIMA.

Quinam poſſint eſſe Teſtes in cauſa Fidei, ſeu in crimine hæreſis?

SVMMARIVM.

1 *Hæreſis in crimine compelli poſſunt ad iurandum de dicenda veritate omnes quacumque polleant auctoritate, & dignitate.*

2 *Inquiſitores poſſunt citare teſtes de crimine delatos de vna diœceſi ad aliam.*

3 *Epiſcopi etiam, & Inquiſitores poſſunt in cauſa hæreſis citare teſtes ſimiliter, etiamſi teſtes ſint extra ſuam Diœceſin.*

4 *Teſtes in crimine hæreſis, cùm ſit valdè graue, & valdè Reipublicæ pernicioſum vt faciliùs puniri, & extirpari poſſit omnes alias inhabiles admittuntur, exceptis tamen inimicis capitalibus.*

5 *Teſtes primò Excommunicati, criminoſi infames criminum ſocij, admittuntur ad teſtificandum in crimine hæreſis.*

6 *Teſtes ſecundò periuri, licèt periurij pœnitentiam non egerint admittuntur; quia licet periurus cùm de veritate ſuſpectus ſit à teſtimonio repellatur, fauore tamen fidei, quoties ex circumſtantiis, & indiciis vera deponere colligitur, ad teſtimonium contra ſe, & contra alios admittitur.*

7 *Periurus quilibet non admittitur ad teſtimonium dicendum ſed ſolum ille, qui primò veritatem celauit, & poſtea zelo fidei eam manifeſtare intendit, quia huius tantùm periurij teſtimonium valere conceditur* in cap. Accuſatus de hæreticis.

8 *Teſtes tertiò Iudæi admittuntur aduerſus Chriſtianos iudaizantes, vel quocumque alio modo à fide Apoſtatantes; ne crimen hoc hæreſis adeo graue defectu probationum impunitum relinquatur.*

9 *Teſtes quartò admittuntur ob eamdem rationem Hæretici contra fideles.*

10 *Textus* in cap. dubius de hæretic. non obſtat; *quia ex eo non infertur, quod illis credendum non ſit omnino, id eſt nullo modo ſeu nulla ratione, ſed ſolùm infertur, quod credendum non ſit omnino, id eſt integrè, plenè, & perfectè.*

11 *Hæreticus extra delictum hæreſis, & ſimile aliud delictum graue, (vt crimen læſæ Maieſtatis humanæ, &c.) regulariter non poteſt eſſe teſtis contra fidelem.*

12 *Teſtes quintò admittuntur domeſtici, familiares, & conſanguinei aduerſus alios domeſticos, familiares, & conſanguineos, idque etiam in aliis criminibus exceptis: Quinimo & ſeruus aduerſus Dominum, Pater aduerſus filium, & filius aduerſus Patrem, vxor aduerſus maritum, & maritus aduerſus vxorem.*

13 *Teſtes huiuſmodi cum contra ſibi coniunctos teſtimonium ferant à ſuſpicione alieni redduntur: & domeſtici meliùs, quàm alij, domeſticorum mores, & facta cognoſcunt & ſic meliùs per illos, quàm per alios domeſticorum crimen probari poteſt.*

14 *Domeſtici,*

Digitized by Google

14 *Domeſtici, & familiares admittuntur ad teſtimonium ferendum in crimine hæreſis; Item Affines, & conſanguinei: Vxor contra Maritum, & è contrà. Item ſeruus, quamuis regulariter ſeruus non poſſit eſſe teſtis contra Dominum ſuum; quia cùm hoc crimen occultè committatur, magis per eos, quàm per exteros cognoſci poteſt, &c.*

15 *Domeſtici, & familiares, & cæteri ſupradicti non tamen ſimiliter admittuntur ad teſtimonium ferendum in fauorem illius, qui de hæreſi fuit Inquiſitus, vel accuſatus; quamuis in fauorem admitti probabiliter, & forſan probabilius poſſint, quando eſſent viri valdè digni, & virtute inſignes.*

16 *Teſtimonium falſum proferentes contra conſanguineos grauiori pœna puniendi ſunt, quam qui contra extraneos; quia contra carnem ſuam ſæuire videntur.*

17 *Teſtes ſextò in dicto crimine hæreſis admittuntur Minores 14. annorum, quin & cuiuſcunque alterius minoris ætatis, dummodo fuerint doli capaces, quinimo & ad id cogi, & torqueri poſſunt.*

18 *Teſtes item ſeptimo admittuntur mulieres, quæ licèt repellantur à teſtimonio ferendo in cauſa ſanguinis, eo quod ob fragilitatem ſexus ipſarum teſtimonium infirmum præſumatur, non eſt ſic in crimine hæreſis, & aliis criminibus exceptis.*

1 SVppono, quod in crimine hæreſis ad iurandum de dicenda veritate compelli poſſint omnes, quacumque polleant authoritate, & dignitate. Archidiaconus *in cap. vt Officium de hæretic. in 6. n. 9.* Io. Andr. *ibidem n. 1.* Syluester *verb. Hæreticus 2. num. 7.* Directorium Inquiſit. *part. 3. quæſt. 61.* & ibi Peña *commentar. 111. verſ. quantum ad primam concluſionem*, & conſtat *ex cap. Peruenit de teſtibus cogendis* (vbi dicitur, quod teſtes in cauſis Eccleſiaſticis cogendi ſint ad dicendam veritatem medio Iuramento, alioquin teſtimonium non valeret) conſtat etiam *ex cap. Excommunicamus §. Adiicimus de hæreticis* (vbi habetur, quod Archiepiſcopus, vel Epiſcopus parochiam, in qua fama fuerit, hæreticos habitare, circumeat, & ibi tres, vel plures boni teſtimonij viros, vel etiam, ſi expedire videbitur, totam viciniam iurare compellat; ſi qui verò ex eis iuramenti religionem obſtinatione damnabili reſpuentes, iurare fortè noluerint, ex hoc ipſo tanquam hæretici reputentur) & ex aliis teſtibus.

2 Suppono ſecundò, quod Inquiſitores poſſint teſtes, alioſque de hæreſi delatos citare de vna diœceſi ad aliam; Director. Inquiſit. *part. 3. q. 74.* & *ibi* Peña *commentar. 123.* Royas *ſingul. 95.* & Simanch. *de cathol. Inſtitut. tit. 34. n. 24. ex cap. vt Officium § denique de hæretic. in 6.* (vbi præcipitur Inquiſitoribus, quod procedant contra quoſcumque de hæreſi delatos, cuiuſcumque ſint conditionis, dignitatis, vel Religionis, etiam non obſtante conſtitutione de duabus dictis in Concilio generali edicta, quæ refertur *in cap. Nonnulli de reſcript. & in cap. ſtatutum tit. eodem in 6.*) & *ex cap. vt commiſſi de hæretic. in 6.* (Vbi dicitur: & contra illos, quos in Prouincia, in qua vobis Inquiſitionis Officium eſt commiſſum, hæreſis crimen conſtiterit commiſiſſe, licet ad alias partes ſe transferendo duxerint, procedendi) & ex aliis Iuribus.

3 Suppono tertiò, quod Epiſcopi etiam, ſicut & Inquiſitores, poſſint in cauſa hæreſis citare teſtes, tamen ſi teſtes ſint ſimiliter extra ſuam Diœceſim; quia huiuſmodi priuilegium non eſt conceſſum intuitu perſonæ, ſed intuitu Officij Sanctæ Inquiſitionis; Peña *cit. comment. 123* & Farinac. *de hæreſ. q. 188. §. 1. num. 4.* qui ſubdunt, quod non teneantur Epiſcopi, & Inquiſitores mittere proceſſum ad Epiſcopum, ex cuius Diœceſi teſtes ſunt citandi; ſubdunt etiam, quod non debeant Epiſcopi, & Inquiſitores in iudicium ad ferendum teſtimonium Nobiles perſonas, & Illuſtres mulieres trahere, ſed Inquiſitores debeant potiùs illas adire, vel alteri examen committere. His ſuppoſitis,

Reſpondetur (cùm crimen hæreſis valdè graue, & valdè Reipublicæ perniciosum ſit) vt faciliùs puniri, & extirpari poſſit, qui aliàs inhabiles ſunt, in teſtes admittuntur, exceptis inimicis capitalibus, ita Doctores communiter (vt videre eſt apud Repertorium Inquiſitorum *in verbo exceptiones verſ. Item ſolum, & in verbo teſtis verſ. Nota*, & apud Roſellam *verb. hæreticus num. 31.* Armillam *verb. hæreſis n. 10.* Peñam *in director. in par. 2. comment. 13. & Inquiſ. par. 3. comment. 114. & comment. 119.* Zecchium *in ſumma tom. 1. tit. de fid. cap. 11. num. 14.* Simancham *de cathol. Inſtitut. tit. 64.* Royas *ſingul. 147.* Maſcardum *lib. 2. concl. 762. n. 22.* Gundiſaluum *de hæret. q. 28. n. 10. & ſeqq.* & Vmbertum Locatum *in iudicial. Inquiſit. verb. exceptio, n. 4.* & quidem, quod (quamuis ordinariè inhabiles, quales ſunt excommunicati, periuri, infames, criminis ſocij, ſeu complices, & alij ſimiles non admittantur ad teſtificandum; *cap. 1. de exception. cap. teſtimonium de teſtib. cap. licet de probation. & cap. teſtes 2. q. 7.*) Tamen in fidei fauorem admittantur. Patet *ex cap. in fidei de hæret. in 6.* Ibi: [In fidei fauorem concedimus, vt in negotio Inquiſitionis hæreticæ prauitatis excommunicati, & participes, vel ſocij criminis admittantur, præſertim in probationum aliorum defectum contra hæreticos, credentes, fautores, Receptatores, & defenſores eorum, ſi ex veriſimilibus coniecturis, & ex numero Teſtium, aut perſonarum, tam deponentium, quam eorum, contra quos deponitur, qualitate, aut aliis circumſtantiis ſic teſtificantes, falſa non dicere præſumantur;] & notant *ibi* Gloſſa *verb. Excommunicati*, Geminian. *ibidem n. 1.* & docent Repertorium Inquiſitorum Roſella, Armilla, & alij *in locis ſupra citatis*. 4

Admittuntur igitur primò Excommunicati, criminoſi, infames, criminum ſocij, ſeu complices (qui alias erant inhabiles) ex citato textu expreſſo *in cap. in fidei fauorem de hæretic. in 6.* & docent ex communi Doctores, quos ſuprà citabam. Videri poterunt etiam Maſcard. *de probation. vol. 2. concluſ. 856. n. 8.* Federic. de Senis *conſil. 252. numer. 4.* & Gundiſaluus *tractat. de hæretic. quæſt. 13. num. 10.* 5

Admittuntur ſecundò periuri (licet periurij pœnitentiam non egerint) ſi vera dicere præſumantur ex texto *in cap. Accuſatus §. licet de hæretic. in 6.* Ibi:] Licet verò periuri à teſtimonio, etiam poſt pœnitentiam, repellantur, ſi tamen ij, qui coram Inquiſitoribus iurantes, tam de ſe, quàm de aliis, ſuper facto hæreſis dicere veritatem, eam cælando deierent, & poſtmodum velint corrigere dictum ſuum contra ſe, ac alios ſuos complices deponendo: Nam, cùm crimen huiuſmodi ſit exceptum, ſi ex manifeſtis indiciis apparuerint, tales non animi leuitate, vel odij ſomite, ſeu pecuniæ corruptione, ſed fidei orthodoxæ zelo dictum ſuum velle corrigere, & nunc, quæ priùs tacuerant, reuelare in fauorem fidei, niſi aliud obſiſtat, ſtari debet tam contra ſe quàm contra alios atteſtationibus eorumdem.] Et notant ibi præter alios Io. Monachus *n. 1.* Franch. *n. 2.* & Director. Inquiſit. 3. *part. q. 65.* quia, licet periurus (vti dicebatur) cùm de veritate ſuſpectus ſit, à teſtimonio dicendo repellatur, fauore tamen fidei, ex circumſtantiis, & indiciis vera deponere colligitur, ad teſtimonium dicendum contra ſe, & contrà alios admittitur; Canoniſtæ communiter *in cit. cap. Accuſatus*, quos ſequitur Peña *in cit. 3. par. directorij q. 65. comment. 114.* & Farinacius *quæſt. 188 num. 81. & ſeqq.* Vide etiam *infrà in Aduertendo 5. 6 & 7.* 6

Periurus verò regulariter non admittitur ad teſtimonium ferendum vel quia eſt infamis, vel quia ineptum eſt teſtimonium illius, qui modò affirmat, modò negat; ita Doctores *in cap. teſtimonia de teſtibus.*

Cæterùm ad teſtimonium dicendum non admittitur quilibet periurus, ſed ſolum ille, qui primò veritatem cælauit, & poſtea zelo Fidei eam manifeſtare intendit; quia huius tantum periurij teſtimonium valere conceditur *in ſupradicto cap. Accuſatus*; Quapropter 7

Digitized by Google

propter ſi in alio caſu quis periurus extiterit, vel de falſo damnatus fuerit, eius teſtimonium, etiam in crimine hæreſis, non admittetur, quia in hoc crimine hæreſis, ſeu in hac cauſa fidei non omnes inhabiles admittuntur, ſed tantum illi, qui à Iure conceduntur admitti: Aliàs ſi indifferenter omnes admitterentur, non leui periculo calumniæ fideles innocentes exponerentur; Decianus *tract. crimin.lib.5.cap.35.n.54.* Repertor. Inquiſit. *verb. Teſtes verſ. ſed ponamus*, Zanchin. *tractat. de hæreticis cap.* 14. *n.5.* Peña *p.3. Directorij commentar.* 114. *verſ. Poſtremo*, & alij paſſim, quos citat, & ſequitur Farinac. *cit q.*188 *n.*77. *& ſeqq.* vide etiam, quæ dicentur *infrà in aduertendo quinto ſexto, & ſeptimo.*

8 Admittuntur tertiò Iudæi aduerſus Chriſtianos Iudaizantes, vel quocunque alio modo a fide apoſtatantes, ne crimen hoc hæreſis adeo graue defectu probationum impunitum relinquatur, ex Textu expreſſo *in cap. contra Chriſtianos de heret.in 6.* Ibi: [Per Chriſtianos, ſeu Iudæos conuicti;] & tradunt *ibi* cum Gloſſa, Ioanne Monacho *n.*2. & Probo *n.*9. communiter Canoniſtæ, quos citat, & ſequitur Maſcardus *de probation. num.*9. *&* 10. Peña 2. *par. Directorij comment.*13. *ad cap. Contra Chriſtianos*, & Farinac. *de hæreſ. q* 184. *num.*124. Vide etiam, quæ dicentur infra *in Aduertendo* 8.

9 Admittuntur quartò ob eamdem rationem Hæretici contra fideles, communiter etiam Canoniſtæ, quos ſequitur Lælius Zechius *in ſumma part.*1. *titul. de fide rubric. de hæreſ. cap.* 11. *numer.* 14. Farinac. *de hæreſi quæſt.* 188. §. 7. *num.* 116. Peña *in director. Inquiſit. part.*3. *q.*68. *comment.* 117. Simancha *de cathol. inſtitut. titul.* 64. *num.*43. & Conradus Brunus *lib.*5. *de hæretic. cap.* 10.

10 Obiicies contra id (quod modò, & numero præcedenti dicebatur) textum *in cap. dubius de hæreticis*, quatenus ibi dicitur:] Nec eis omninò credendum eſt qui fidem veritatis ignorant.

Reſpondetur, textum hunc non obſtare; quia ex eo non infertur, quod illis credendum non ſit omninò, ideſt, nullo modo, ſeu nulla ratione, ſed ſolùm infertur, quod credendum non ſit omnino, ideſt, integrè, plenè, & perfectè; vt propterea teſtimonium eorum non ſit plenum, & perfectum; ſeu non faciat probationem plenam, & perfectam, ſed ſolùm ſit imperfectum, ſeu faciat probationem aliqualem, ſeu imperfectam, ſaltem ad inquirendum, præſertim in delictis atrocibus; & ſic de facto ſeruatur in praxi; Maſcard. *de probat. concluſ.* 857. *num* 9. Simanch. *de cathol. Inſtitut. tit.* 64. *rubrica de teſtibus num.* 43. *& ſeqq.* Peña 3. *par. Directorij quæſt.*68. *commentar.* 117. *verſ. quantum vero*, Farinac. *quæſt.* 186. *numer.*156. Vide etiam, quæ dicentur infrà *in aduertendo* 9.

11 Cæterùm extra delictum hæreſis, & ſimile aliud delictum graue (vt crimen læſæ Maieſtatis humanæ, &c.) Hæreticus regulariter non poteſt eſſe teſtis contra fidelem; *l. quoniam Cod. de hæretic.* ibi: [Sancimus contra orthodoxos quidem litigantes nemini hæretico eſſe in teſtimonio communionem, ſiue vtraque pars orthodoxa ſit, ſiue altera;] & notant *ibidem* Gloſſa, Alberic. *numer.* 1. & Odofred. *num.* 1. Idem patet *ex cap. ipſa pietas* 23. *quæſt.* 4. Ibi: [Qui enim diuina teſtimonia non ſequuntur; pondus humani teſtimonij prodiderunt;] *& ex capit. Excommunicamus* 6. §. *credentes de hæretic.* Vbi ſermo eſt de defenſore, ſeu fautores hæreticorum, & notat ibi Oſtienſ. *numer.*19. Io. Andreas *numer.*15. Soccin. *numer.*39. & Ananias *num.*6. Vide etiam, quæ dicam infrà *in aduertendo* 9.

12 Admittuntur quintò domeſtici, familiares, & conſanguinei aduerſùs alios domeſticos, familiares, & conſanguineos (idque etiam in aliis criminibus exceptis, quinimmò & ſeruus aduerſùs Dominum, Pater aduerſùs filium, & filius aduerſùs Patrem, vxor aduerſùs Maritum, & Maritus aduerſùs vxorem, ex textu *in l. vltima Cod. ad leg. Iul. Maieſtat.* Sic enim Eccleſia hoc crimen ita graue, & ita Reipublicæ pernicioſum in ſuis filiis omninò præcauere, & ſi commiſſum fuerit, punire intendit; Ne igitur ipſa probationibus careat, teſtes, qui aliàs repelluntur, admittit.

Accedit, quod tales teſtes, cùm contrà ſibi coniunctos teſtimonium ferant, à ſuſpicione alieni redduntur. Accedit etiam, quod domeſtici meliùs, quàm alij, domeſticorum mores, & facta cognoſcunt, & ſic meliùs per illos, quàm per alios, domeſticorum crimen probari poteſt; *l. conſenſu, Cod. de repudiis, & cap. tertio loco de probat.* & tradunt Guundiſaluus *tract. de hæreticis quæſt.* 13. *numer.* 11. Bernard. Diaz *regul.* 746. Simanch. *de Cathol. Inſtitution. titul.* 64. *numer.* 49. Royas *ſingul.* 183. *& ſingul.* 197. Maſcard. *de probation. lib.* 2. *concluſ.* 857. *numer.* 22. Peña 3. *part. Directorij quæſt.* 70. *commentar.* 119. *verſ. horum ſententia* (vbi explicat etiam, qui dicantur familiares) & alij, quos citat, & ſequitur Farinac. *quæſt.* 188. *numer.* 143. 13

In crimine igitur hæreſis, vel ſimili alio crimine graui admittuntur ad teſtimonium ferendum domeſtici, & familiares; Guundiſaluus, Bernardus Diaz, Peña, Simancha *in locis ſuprà citatis*; Item affines, & conſanguinei; Simanch. & Maſcard. vbi ſuprà. Item filius contra Patrem, & Pater contra filium, Maſcard. *num.* 18. & Peña *cit. comment.* 119. Item vxor contra Maritum, & Maritus contra vxorem; Eymeric. *cit. par.* 3. *quæſt.* 70. & *ibi* Peña. Item ſeruus (quamuis regulariter ſeruus non poſſit eſſe teſtis contra dominum ſuum, *l. Penultima Cod. qui accuſare non poſſunt*) contra Dominum, Royas *ſingul.* 183. & alij. 14

Ratio autem, cur prædicti admittantur ad teſtimonium ferendum, & poſſint eſſe teſtes modò vt ſuprà eſt, tum ob criminis atrocitatem, & deformitatem; tum quia meliùs per domeſticos, & familiares hoc crimen (cùm ordinariè occultè committatur, & occulta magis per domeſticos, & familiares cognoſcantur, *l. conſenſu* §. *ſin autem Cod. de repud. & cap. tertio loco de probation.*) quàm per extraneos cognoſci poteſt, quin etiam domeſticorum, & familiarium teſtimonium eſt ad probandum magis efficax quia domeſtici, & familiares non cenſentur id facere ex odio, vel ex aliqua alia praua affectione, ſed ex zelo fidei, & veritatis, vti dicebam.

Non tamen prædicti domeſtici & familiares admittuntur ſimiliter ad teſtimonium ferendum in fauorem illius, qui de hæreſi fuit inquiſitus, vel accuſatus, *cap. filij de hæretic. in 6. circa finem* ibi: [Non autem per vxores, filios, familiares, vel de ſuis aliquos, ſed per teſtes alios fide dignos, & ſpecialiter fidei zelatores.] & notant ibidem Gloſſa, Io. Andr. *num.* 1. *&* 2. Idem etiam habetur in conſtitutione Alexandri IV. (quæ incipit ex parte) apud Peñam inter literas Apoſtolicas, adeò verò prædicti domeſtici, & familiares in fauorem non admittuntur, quia eſſet magnum periculum, ne mentirentur ex amore erga ſuos domeſticos, affines, vel conſanguineos, & ne contraherent ex huiuſmodi atteſtatione magnam infamiam, & ne etiam priuarentur bonis patrimonialibus, &c. 15

Quamuis in fauorem admitti probabiliter, & forſan probabilius poſſint, quando eſſent viri valdè digni, & virtute inſignes, qui mentiri non præſumerentur, præſertim ſi alia indicia de Reorum innocẽtia haberentur: Bald. *in l. Parentes Cod. de teſtibus num.* 1. Marſil. *in l.* 1. §. *ad quæſtionem ff. de quæſt onib. n.*7. *&* 15. Abbas *in cap. literas de præſumpt. n.*8. & Fel. n. *in cap. cum oporteat de accuſat. n.* 3. & meritò, quia ſemper veritati locus eſſe debet, *l. Imperatores ff. de probat.* vbi communiter Doctores.

Vnde infertur, quod grauiori pœna puniendi ſint illi, qui falſum teſtimonium proferunt contra conſanguineos, 16

guineos, quàm qui contra extraneos; quia cùm quis falſum teſtimonium profert contra conſanguineum, contra carnem ſuam ſænire videtur; vide Doctores, quos ſequitur Pena *in director. part. 3. q. 7. comment. 119. verſ. horum ſententia, & verſ. ex priori vero ratione*, & Simanch. *de cathol. inſtitut. tit. 64. n. 49.* Vide etiam, quæ dicam infrà *ſectione* 8.

Admittuntur ſextò Minores 14. annorum, quin & cuiuſcunque alterius minoris ætatis (dummodò fuerint doli capaces) quinimò & ad id cogi, & torqueri poſſunt ex textu *in l. de minore in principio ff. de quæſtion.* quia ſi hoc in crimine læſæ Maieſtatis humanæ procedit, multò magis in crimine læſæ Maieſtatis diuinæ procedere debebit; ita Doctores, quos ſequitur Farinac. *de hæreſi q. 188. n. 75.* & Maſcard. *loco ſuprà citato concl. 462. n. 5.* Vbi tamen ſubdit, quod Minor deponere debeat cum authoritate tutoris; aliàs nullius valoris ſit ipſius teſtimonium, ex textu *in l. Clarum, Cod. de authorit. præſtand.* Quamuis id hodie in praxi non ſeruari, teſtetur Farinacius *ubi ſuprà quæſt. 54. num. 24.*

Admittuntur ſeptimò mulieres, (quæ tamen ſi à teſtimonio in cauſa ſanguinis ferendo, eo quod ob fragilitatem ſexus ipſarum teſtimonium infirmum præſumatur, repellantur, iuxta textum expreſſum *in cap. forum verſic. finali de verbor. ſignificat.* & iuxta textum *in cap. mulierem 33 q. 5.* Quod tamen intelligi debet, ſi ad inſtantiam accuſatoris productæ in teſtem; ſecùs, ſi à Iudice ex Officio examinatæ fuerint; Gloſſæ, & Canoniſtæ communiter *in cap. quoniam de verb. ſignific.* quos ſequitur Maſcard. *lib. 2. concl. 762. n. 21.* & Farinac. *q. 59. n. 9.*) In crimine tamen hæreſis, & in aliis criminibus exceptis admittuntur, ex textu *in cap. tanta, & in cap. per tuas de ſimonia*, & *ibi* Gloſſa, & Canoniſtæ communiter, quos citat, & ſequitur Maſcard. *loco ſuprà cit. n. 22.* & Farinac. *n. 10.*

ADVERTENDA.

SVMMARIVM.

1 *Inhabiles, quales ſunt excommunicati, periuri, infames, criminis ſocij ſeu complices, & alij ſimiles non admittuntur ordinariè ad teſtificandum; Admittuntur autem in fauorem fidei; At non ſufficiunt ex iis tantùm duo ad faciendum plenam probationem, & ſic ad inferendam pœnam ordinariam, ſed ſolùm ad inferendam pœnam extraordinariam.*

2 *Numeri appellatione intelliguntur duo:*

3 *Textus* in cap. in fidei fauorem *tantùm dicit, quod teſtes in fauorem fidei, alioquin inhabiles, admitti poſſunt ad teſtificandum, non autem quod duo ſufficiant.*

4 *Criminis ſocij licèt admittantur ad alterius hæreſim probandum, debent tamen præſtare iuramentum de veritate dicenda; quia ſocius criminis licèt in perſona ſua ſit Reus, nihilominus deponendo contra alium eſt teſtis, contra Marcum Antonium Blancum dicentem, ipſum non debere deponere contra alium teſtem cum iuramento.*

5 *Criminis ſocij alioquin criminoſi, infames & inhabiles, admittuntur in crimine hæreſis, & tanquam teſtes, & tanquam accuſatores ex probabiliori ſententia.*

6 *Teſtes excommunicati, infames, & alij inhabiles admittuntur in crimine hæreſis ad teſtificandum contra hæreticos non autem pro hæreticis, contra nonnullos tenentes oppoſitum & quidem probabilius.*

7 *In cauſa fidei ſpeciale eſt, quod ſtetur poſteriori dicto teſtis, licèt in aliis cauſis regulariter magis ſtetur priori dicto.*

8 *Limita, quando veriſimilius eſt ex coniecturis, quod verum ſit dictum poſterius.*

9 *Amplia in cauſa fidei ſpeciale eſſe, vt ſtetur potius poſteriori dicto teſtis, non ſolùm quando deponens teſtificatur contra ſe, & contra complices ſuos, ſed etiam quando teſtificatur contra alios.*

10 *Item intelligitur, quando in poſteriori dicto quis delictum detegit, non verò, ſi illud neget, cùm tamen in priori dicto delictum manifeſtauerit: nam in tali caſu teſtis præſumitur fuiſſe corruptus, & ſubornatus, & ideo priori dicto potiùs ſtari debebit.*

11 *Quamuis oppoſitum aliquando in fauorem innocentis non ſit omnino improbabile, ſaltem de æquitate teſtis, requiritur, vt torqueatur ad hoc, vt ſtetur non priori, ſed potiùs poſteriori dicto.*

12 *Iudæus contra Chriſtianum ordinariè non poteſt eſſe teſtis; idemque dic de omnibus infidelibus.*

13 *Neque facilè Neophitus, non multò priùs ad fidem conuerſus contra Chriſtianum recipitur in teſtem.*

14 *Iudæus poteſt tamen eſſe teſtis contra alterum Iudæum.*

15 *Iudæus poteſt eſſe teſtis contra Chriſtianum tranſeuntem, vel redeuntem ad Iudaiſmum, non tamen in dicta cauſa fidei admittitur Iudæus teſtis in fauorem Chriſtiani.*

16 *Hæreticus in contractibus, & vltimis voluntatibus admitti poteſt in teſtem.*

17 *Limita ſi in eo loco, vbi conficitur Teſtamentum vel contractus, non inueniantur catholici, ſed ſolùm hæretici; quamuis non omnino improbabile ſit, quod abſolutè hæreticus admitti teſtis in contractibus, & in vltimis voluntatibus de Iure ciuili poſſit, non autem de Iure Canonico, eo quod ſit communicatus.*

18 *Hæreticus poteſt eſſe teſtis in grauiſſimis delictis, vt in crimine læſæ Maieſtatis diuinæ, & humanæ.*

19 *Hæretico poteſt etiam fides adhiberi, ſi veriſimile deponat; quia ſemper veritati locus eſſe debet.*

20 *Hæreticus ſimiliter poteſt eſſe teſtis contra alium hæreticum.*

ADuerte tamen hîc, quod (quamuis inhabiles, quales ſunt excommunicati, periuri, infames, criminis ſocij, ſeu complices & alij ſimiles, non admittantur ordinariè ad teſtificandum, admittantur autem in fauorem fidei, ſicuti ſuprà dicebam) non tamen duo ex dictis perſonis ſufficiunt ad faciendam probationem plenam, & ſic ad inferendam pœnam ordinariam, ſed ſolùm ad faciendam probationem aliqualem, & ſic ad inferendam pœnam extraordinariam ſeu mitiorem, vel ad indicium torturæ: Locatus *in Iudic. Inquiſit. verb. complices num. 1.* (quatenus ait, quod complices in crimine hæreſis admittantur quidem ad inquirendum, non tamen ad torturam, & ad condemnationem) Maſcard. *de probat. concluſ. 857. num. 32.* & Montemar. *in prax. Archiepiſc. cap. 184. num. 11.* 1

Non obſtat, ſi dicas: *In cap. in fidei fauorem de hæreſie. in 6.* dicitur, quod prædictæ perſonæ, alioquin in aliis delictis inhabiles, admittendæ ſint ad teſtificandum in cauſa fidei, ſeu in crimine hæreſis, & poſſint eſſe de numero teſtium; At appellatione *numeri* intelliguntur duo, *l. vbi numerus ff. de teſtibus, & cap. pluralis locutio de Regul. Iur.* Ergo duo ex dictis perſonis, quæ in aliis delictis ſunt inhabiles, erunt ſufficientes ad faciendam probationem plenam in crimine hæreſis. 2

Reſpondetur

3 Reſpondetur enim, nego conſequentiam; quia ſolùm ibi dicitur, quod in fauorem fidei teſtes, alioquin inhabiles, admitti poſſint ad teſtificandum; non tamen etiam dicitur, quòd duo ſufficiant; illorum autem verborum: *de numero teſtium*: ſenſus eſt, ac ſi diceretur de multitudine teſtium; Aretinus *in cap. finali de teſtibus in fine*, & Palatius *rubric. in allegat. de hæreſ. §. vltimo*; Quapropter aliæ Coniecturæ requiruntur ad condemnandum, & non ſufficiunt duo ex prædictis teſtibus.

4 Aduerte ſecundò, quod (quamuis ſocij criminis admittuntur ad alterius hæreſim probandam; *cap. in fidei fauorem de hæretic. in 6.* & tenent Guandiſaluus *de hæretic. quæſt.* 13. *numer.* 10. Federic. de Senis *conſil.* 252. Maſcard. *de probation. concluſ.* 857. *numer.* 8. & alij, quos citabam ſuprà *in principio præſentis ſectionis numer.* 2.) debent tamen præſtare iuramentum de dicenda veritate; ita vt ſi illud non præſtent, fides ipſis habenda non ſit; Clar. *in pract. crimin. §. final. quæſt.* 21. *verſ quæro numquid*, Peña *in director. par.* 3. *quæſt.* 64. *comment.* 113. *verſ. ſed de ſocio*, & Marſil. *in practica crimin. §. diligenter numer.* 62. quia ſocius criminis licèt in perſona ſua ſit Reus, nihilominus deponendo contrà alium eſt teſtis, & teſti non habetur fides, niſi præſtito iuramento, *l. iuſiurandi Cod. de teſtibus.*

Quidquid in contrarium dixerint quidam (quos ſequitur Marcus Antonius Blanc. *tract. de indic*) quatenùs aiunt, quod ſocius criminis non debeat diſponere contra alium ſocium cum iuramento.

5 Aduerte tertiò, quod (cùm dicitur, ſocios criminis, alioſque criminoſos, infames, & inhabiles admitti in crimine hæreſis) licet Gloſſa *in cap. in fidei fauorem de hæretic. in 6. verb. Inquiſitionis*, Io. Andreas *ibidem numer* 3. Geminian. *num.* 7. & 8. Syluest. *verb. hæreticus* 2. *numer.* 6. & Maſcard. *de probat. concluſ.* 857. *num.* 30. intelligant, iſtos admitti, tanquam teſtes, non tamen tanquam accuſatores) probabilius tamen eſt, quod prædicti criminoſi, infames, & inhabiles poſſint in fauorem fidei admitti, non ſolùm tanquam teſtes, ſed etiam, tanquam accuſatores; Archidiacon. *in dicto cap. in fidei fauorem n.* 2. *verb. Inquiſitionis, & num.* 3. Royas *ſingul.* 188. *n.* 6. *& ſeqq. & ſingul.* 191. *n.* 3. Caret. *tract. de hæret. n.* 120. & alij; quia militat eadem ratio, vt propterea idem etiam dicendum ſit in aliis delictis grauibus, & enormibus.

6 Aduerte quartò, quod (cùm ſimiliter dicitur, teſtes excommunicatos, infames periuros, & alios inhabiles admitti ad teſtificandum in cauſa fidei) intelligendum eſt, iſtos admitti contrà hæreticum, ſeu ad probandum, quod aliquis ſit hæreticus, non autem admitti etiam in fauorem alicuius de hæreſi inquiſiti, vel accuſati; quia in hoc caſu prædicti Teſtes inhabiles à teſtimonio ferendo repelluntur; Repertor. Inquiſ. *verb. teſtes verſ. Item an illi*, Gygas *de crimin. Læſ. Maieſt. lib.* 2. *rubrica quomodo, & per quos crimen Læſæ Maieſt probetur q.* 17. Farinac. *q.* 188. *num.* 81. Io. Royas *ſingul.* 188. *n.* 9. & 10. *& in Tractatu de hæretic. par.* 2. *n.* 177. *aſſertion.* 46. & alij, quos ſequitur Boſſius *in tit. de hæretic. n.* 3.

Quamuis Anton. Gomez *tom.* 3. *var. cap.* 12. *rubr. de probat. delicti n.* 23. & alij (quos refert Farinac. *q.* 61. *n.* 97.) teneant oppoſitum; & quidem ſatis probabiliter, quinimò & forſan probabiliùs iuxta ea, quæ dicam infrà *ſect.* 7.

7 Aduerte quintò, quod (licet in aliis cauſis magis ſtetur priori dicto teſtis, quàm poſteriori; Innocent. *in cap. præterea de teſtib. cogend.* Abbas *in cap veniens* 2. *de teſtib* & Decius *conſil.* 174. *n.* 7. *& conſ.* 189.) Tamen in cauſa fidei ſpeciale eſt, vt ſtetur potiùs poſteriori dicto teſtis; Gloſſa *in cap. accuſatus §. licèt de hæretic. in* 6. Ioannes Monachus *ibidem n.* 7. Archidiacon. *n.* 4. Roſella *verbo hæreticus n.* 31. & Syluest. *eodem verb. hæreticus* 2. *num.* 6.

Quod tamen intellige, quando veriſimilius eſt ex coniecturis, quod verum ſit dictum poſterius *ex citato cap. accuſatus*, Ibi: [Si ex manifeſtis indiciis apparuerit, tales non animi leuitate, aut odij fomite, ſeu corruptione pecuniæ, ſed zelo fidei orthodoxæ dictum ſuum velle corrigere;] & notant Pariſ. *conſil.* 2. *num.* 78. *lib.* 4. Maſcard. *de probat. concluſ.* 857. *num.* 6. Zanchin. *de hæret. cap.* 14. *num.* 5. Director. Inquiſit. *part.* 3. *quæſt.* 65. & ibi Peña *comment.* 114. Guandiſaluus *de hæret. quæſt.* 13. *num.* 12. Barboſa *in collect. tom.* 3. *lib.* 5. *tit.* 2. *cap.* 8. *num.* 17. & Couarruu. *lib.* 2. *var. reſol. cap.* 13. *num.* 9. Et patet etiam ex conſtitutione Alexandri IV. (quæ incipit *quod inſuper*) apud Peñam inter literas Apoſtolicas. 8

Aduerte ſextò, quòd (cùm dixi in cauſa fidei ſpeciale eſſe, vt ſtetur potiùs poſteriori dicto teſtis) intelligitur, non ſolùm, quando deponens teſtificatur contra ſe, & contrà complices ſuos (vti clarè habetur *in dicto cap. accuſatus, §. licet de hæretic. in* 6.) ibi: *contra ſe, & alios complices deponendo*; iunctis verbis præcedentibus, *tam de ſe, quam de aliis ſuper facto hæreſis, &c.*) Sed etiam quando teſtificatur contrà alios, vti tenent Doctores, quos ſequitur Peña *in* 3. *part. director. q* 65. *commentar.* 114. *verſ. Rursùs hæc ſententia* & clarè etiam indicatur *in cit. cap.* per illa verba: [Stari debet tam contra ſe, quàm contra reliquos atteſtationibus eorumdem.] Item 9 10
intelligitur, quando in poſteriori dicto quis delictum detegit, non verò, ſi illud neget, cùm tamen in priori dicto delictum manifeſtauerit; quia tunc non poſteriori, ſed priori dicto ſtandum erit (vti indicatur *in eodem cap. accuſatus §. licet de hæret. in* 6. Ibi: *etiam celando*, & paulo poſt: *et modo, quæ priùs tacuerint, reuelare*; & notant Repertor. Inquiſit. *verb. teſtes verſ ſed ponamus*, Zanchin. *tract. de hæretic. cap.* 14. *num.* 5. Peña *in* 3. *par. director. quæſt.* 65. *comment.* 114. *verſ. Poſtremò* Barboſa *loc. ſuprà cit.* Decian. *tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 35. *num.* 54. & Farinac. *quæſt.* 188 *num.* 77. *& ſeqq.*) Nam in tali caſu teſtis præſumitur fuiſſe corruptus, & ſubornatus; & ideò priori dicto potiùs ſtari debebit.

Vide Arelatanum *de hæretic. notabil.* 13. (quatenùs ait, quod ſi teſtis dixerit vnum in Iudicio, poſtea autem ex interuallo dixerit aliud in eodem Iudicio, ſtetur primo dicto, non autem ſecundo; in crimine tamen hæreſis ſpeciale ſit in fauorem fidei, quod ſtetur vltimo dicto; quapropter, licèt teſtis primò dixerit, aliquem eſſe innocentem, poſtea verò dicat, eum eſſe nocentem, & hæreticum, ſtatur vltimo dicto, quamuis vtrumque dictum fuerit iudiciale, & iuratum) & Triuiſanum *lib.* 2. *deciſ.* 39. *num.* 15. (quatenùs inquit, quod in cauſis fidei ſancitum ſit, inter duo dicta iurata ſtandum eſſe dicto, quod fidei fauorem concernit) vide etiam, quæ dicebam ſuprà *in principio præſentis ſectionis n.* 6.

Quamuis Simancha *titul.* 64. *numer.* 59. & 60. & Martinus del Rio *in diſquiſit. magic lib.* 5. *ſect.* 5. velint, quod Inquiſitores debeant etiam ſtare ſecundo dicto, tamen ſi teſtis neget hæreſim, quam de aliquo in primo dicto confeſſus fuerat; quia in Iudicio, inquiunt ipſi, ſeruari debet æqualitas; & in crimine tam graui non debet eſſe fauorabilior detectio hæreſis, quàm liberatio innocentis; dummodo ſcilicet iuxta ſupra dicta conſtet ſimiliter, reuocationem primi dicti factam eſſe non leuitate, odio, vel pretio, ſed zelo Catholicæ fidei, & probitatis, adducta etiam probabili cauſa ſuæ reuocationis, ſeu correctionis primi dicti,) quorum Doctorum opinio, ſi non de rigore Iuris, ſaltem de æquitate, non eſt omnino improbabilis.

Aduerte ſeptimò, quod ad hoc vt ſtetur non priori, ſed potiùs poſteriori dicto, requiritur, vt torqueatur teſtis; ita Doctores, quos ſequitur Peña *in director. p.* 3. *q.* 65. *comment.* 114. *verſ. vt autem*, Montemar. *in pract. Archiepiſc. c.* 84 *n.* 11. 11

Aduerte octauò, quoad Iudæos, quod Iudæus contra Chriſtianum ordinariè non poteſt eſſe teſtis; *l. quoniam, Cod. de hæretic.* Ibi: *Veliis etiam, qui Iudaicam ſuper-*

Digitized by Google

ſtitionem colunt: Et notant ibi Gloſſa *verb. Anguſtetur.* Peña *in director Inquiſit. part 2. comment. in cap. contra Chriſtianos de hæretic. in 6. litt. a, verſ. 1.* Quod idem de omnibus infidelibus tradunt; ita Doctores, quos ſequitur Paramus *de origin. Sanctæ Inquiſitioni. lib. 3. q. 9. num.* 103.

13 Et hoc adeò verum eſt, vt nec etiam facilè contrà Chriſtianum recipiatur in teſtem Iudæus, non multò priùs ad fidem conuerſus; Gloſſ. *in cap. Conſtitut. q. 4.* quam cum Romano *ſingul.* 679. ſequuntur communiter Canoniſtæ.

14 Poteſt tamen Iudæus eſſe Teſtis contra alterum Iudæum; *l. quoniam verſ. Inter ſe autem Cod. de hæretic.* & notant cum gloſſ. *ibidem verb. Introducere* & cum Oſtienſi *in ſumma de hæreticis §. Qua pœna n.* 8. communiter Doctores.

15 Poteſt etiam Iudæus eſſe Teſtis cõtra Chriſtianum trãſeuntem, vel redeuntem ad Iudaiſmum; *c. contra Chriſtianos de hæretic. in* 6. & notant *ibi* Gloſſ. *verb. Iudæus*, Io. Monachus *ibidem n.* 2. & Bobus *num.* 9. quinimò poteſt Iudæus eſſe teſtis contra Chriſtianum permanentem in fide (modo, quo ſuprà dicebam *in principio ſectionis præſentis n.* 5. in omni cauſa fidei; Non tamen in dicta cauſa Fidei admittitur Iudæus Teſtis in fauorem Chriſtiani; Eymer. *in director. Inquiſ. par. 3. q.* 68. & Peña *ibidem comment.* 117. *verſ. finali.*

16 Aduerte 9. quoad Hæreticos, quod Hæreticus in contractibus, & vltimis voluntatibus admitti poteſt in Teſtem; *l. Quoniam §. aliis Cod de hæret.* ibi: [Cæterum teſtamenta eorum, & quæ in vltimis Elogiis, vel in contractibus conſiſtunt propter vtilitatem neceſſitatis vſus eis ſine vlla diſtinctione permittimus, ne probationum facultas anguſtetur,] & notat ibi Gloſſa *verb. Permittimus*, Cynus *ibidem n.* 2. & Petrus Gregorius *ſyntagmat. Iuris lib. 33. cap. 8. n.* 15.

17 Quod intellige, ſi in eo loco, in quo conficitur Teſtamentum, vel contractus, non inueniantur Catholici, ſed ſolùm Hæretici; ita Doctores, quos ſequitur Azor. *in dicta l. Quoniam circa finem*, & colligitur ex illis verbis eiuſdem *l. quoniam, ne probationum facultas anguſtetur.*

Quamuis non omninò improbabile ſit, quod abſolutè hæreticus admitti teſtis in contractibus, & in vltimis voluntatibus de Iure ciuili poſſit, etſi non de Iure canonico, eo quod ſit excommunicatus, *cap. excommunicamus* 1. & 2. *de hæretic.* & *cap. non poteſt* 2. *q.* 7. & probant Gloſſ. *in cap. ſi hæreticus* 2. *q.* 7. Repertor. Inquiſit. *verb. teſtes § an hæreticus*, & Peña *in director part. 3 q.* 68. *comment.* 117. *verſ. & quamuis.*

18 Poteſt tamen hæreticus eſſe teſtis in grauiſſimis delictis, vt in crimine læſæ Maieſtatis diuinæ, & humanæ, Simoniæ, &c. modo, quo ſuprà dicebam *in principio ſectionis præſentis n.* 6. & 7. & videri poterit Simancha, Peña *in director. Inquiſit.* & Conradus Brunus, quos *ibi* citabam.

19 Poteſt etiam hæretico fides adhiberi, ſi veriſimile deponat; quia ſemper veritati locus eſſe debet; *l. Imperatores ff. de probation.* Vbi communiter Doctores.

20 Poteſt etiam hæreticus eſſe teſtis contra alium hæreticum; *l. quoniam verſ. inter ſe autem Cod. de hæretic.* (vbi Gloſſa *verb. introducere*, quam ſequuntur alij Doctores) & *cap ſi hæreticus* 2. *q* 7. Ibi: ſi hæreticus contra hæreticum litigat, liceat cuiuis eorum hæreticum teſtem adducere; & tradunt præter alios Simancha *de cathol. Inſtitut. tit. 64. n.* 42. & Maſcard. *de probat. vol. 2. concluſ.* 857. Vide etiam, quæ dicebam ſuprà *cit. num.* 6. & 7. *in principio ſectionis præſentis.*

SECTIO II.

An admittantur etiam inimici capitales?

SVMMARIVM.

1 *Teſtes in crimine hæreſis non admittuntur inimici capitales eo quod inimicus ſæpè non verum dicere, quin & falſum deponere præſumitur, cùm non ex zelo iuſtitiæ, ſed ex vindicta procedere credatur.*

2 *Inimicus ob inimicitiam repellitur ab accuſando, conſequenter multo magis a teſtificando.*

3 *Inimicus tamen quilibet à teſtificando non repellitur, ſed ſolum inimicus capitalis; quia cùm crimen hæreſis grauibus pœnis puniatur, non præſumitur falſum dicere niſi magnus inimicus.*

4 *Inimicitiæ pro qualitate cum ſemper præſumptio falſitatis oriatur, fit, quod propterea licèt teſtimonium inimici non capitalis admittatur, admittatur tamen tanquam infirmum.*

5 *Inimici capitalis veri teſtimonium non admittitur, non autem ſuſpecti, qualis eſt v. g. qui cum inimico meo amicitiam ſtrictam, parentelam, vel confederationem contraxit; Quamuis alij oppoſitum ſentiant, quia is talis vnus cum illo effectus eſt.*

6 *Inimicus capitalis: quiſnam dicatur, videri poteſt apud Peñam, & alios.*

7 *Neque ſolum excluditur à teſtimonio ferendo inimicus capitalis, ſed etiam reconciliatus reconciliatione recenti ob timorem, ne adhuc in animo reliquias inimicitiæ conſeruet; & occaſione accepta vindictam ſumat falſum deponens.*

8 *Reconciliatio recens, vel antiqua, & benè fundata quandonam dicatur, relinquitur arbitrio Iudicis.*

6 *Reconciliatio hæc nunquam præſumitur; quapropter allegantì incumbit onus probandi, quia ſemel inimicus probatus in inimicitia perſeuerare præſumitur.*

10 *Inimicus capitalis, vt à teſtimonio ferendo repellatur, non debet eſſe inimicitia à parte procurata; quia ſi procurata fuit ad repellendum teſtem, qui crimen manifeſtaturus erat, non debet illi prodeſſe; cùm iniuſtum non ſit, quod ex ſua iniquitate commodum reportet.*

11 *Inimicitia an ſit procurata per fraudem à parte relinquitur arbitrio Iudicis.*

12 *Teſti dicenti, partem inimicitiam procuraſſe, nunquam creditur; debet enim id aliunde, quam ex ſuo dicto probari.*

REſpondetur ex dictis ſectione præcedenti negatiuè, 1
& habetur in Concilio Biterrenſi *cap.* 13. Ibi: [Illis tantùm exceptionibus fidem teſtium euacuantibus in totum, quæ non ex zelo iuſtitiæ, ſed de malignitatis fomite procedere videantur, vt ſunt conſpirationes, & inimicitiæ capitales.] Idem & iiſdem verbis habetur in Concilio Narbonenſi *cap.* 25. & colligitur etiam clarè *ex cap repellantur, & cap. meminimus, ex cap. cùm oporteat de accuſat. & ex cap. ſi teſtes* 4. *q.* 3. & docent Paris. *conſ.* 2. *num.* 49. & *ſeqq. lib.* 4. Simanch. *de cathol. inſtitut. tit* 64. *num.* 80. Maſcard. *de probation. concl.* 857. *num.* 40. Gabriel *conſ.* 178. *num.* 8. *lib.* 1. Io. Royas *de hæret. part.* 2. *numer.* 231. (Vbi ait, quod teſti in mico non ſit credendum, etiam in articulo mortis, & etiamſi deponat in tortura, & etiamſi ſit reconciliatus, dummodo reconciliatio fuerit recens; ſecùs ſi antiqua, iuxta ea, quæ infrà dicentur: Vnde ex Officio Inquiſitores debent diligenter inquirere de inimicitia teſtium tam in ipſos teſtes, quàm in Inquiſitores) Gundiſaluus *de hæretic. queſt.* 13. *n.* 13. Zanchin. *c.* 13. *n.* 3. Director. Inquiſit. *p.* 3. *q.* 67. & *ibi* Peña *comment.* 116. & alij cõmuniter, eo

quod

Digitized by Google

quod inimicus ſæpè non verum dicere,quin & falſum deponere præſumitur,cùm non ex zelo iuſtitiæ, ſed ex vindicta procedere credatur, iuxta textum *in cit. cap. ſi teſtes 4.q.3.in cit.cap. meminimus,in cit.cap. repellantur,& in cap. cum oporteat de accuſat.*

3 Confirmatur; quia inimicus ob inimicitiam repellitur ab accuſando, *cap. per tuas, & cap. licet de Simonia;* Ergo multò magis ob inimicitiam repelli debet à teſtificando; cùm magis nocere poſſit in teſtificando, quàm in accuſando. Vide,quæ dicebam ſuprà *dub.* 182. *circa finem.*

4 Aduerte tamen, quod à teſtificando non repellatur quilibet inimicus, ſed ſolùm inimicus capitalis; quia cùm hoc crimen hæreſis ſit valdè graue, & valdè grauibus pœnis puniatur, non præſumitur falſum teſtificari teſtis,niſi qui grauiter à teſtificato offenſus fuerit; Vide Doctores,quos mox infrà citabo.

5 Aduerte 2. quod (cùm pro qualitate inimicitiæ ſemper præſumptio ſaculiaris oriatur) fit,quod propterea, licet teſtimonium inimici noo capitalis admittatur, admittatur tamen tanquam infirmum; Pariſius *conſil* 2. *n.*46.*& ſeq.lib.*4. Zechius *in ſumma par.*1. *titulo de fide rubrica de hæreſi cap.*11.*n.*14.Eymer. 3.*par.Directorij rubr. de defenſion. Reorum n.*118. *verſ.*1. & *ibi* Peña *comment.* 28. *verſ. illis tamen exceptionibus & q.*67. *comment.*116. *verſ.cauſas verò,*Decian. *tract.criminal.lib.*5.*cap.*35.*n.*10. Vmbert. Locat. *in iudicial. Inquiſit. verbo inimicitia n.*3. Campeg. *in addition. ad Zanch.tract. de hæretic. cap.*13. *in verbo conſpiratores*, & alij, quos ſequitur Farinacius *q.*188. *n.*100.

Aduerte 3. quod,cùm dixi,teſtimonium inimici capitalis non admitti, debeat intelligi de inimico capitali vero, non autem de ſuſpecto; qualis eſt, qui cum inimico meo amicitiam ſtrictam, Parentelam, ſubiectionem vel confederationem contraxit; Talis enim,ſi videbitur Inquiſitori (v.g. ſi adſint probabiles coniecturæ,quod non ducatur ad teſtificandum ex odio, ſed ex zelo fidei,& veritatis) admitti poterit,tamen ſi de illius fide multum dimiouit debeat;Zanchinus,Calder.*tract. de hæretic. Rubric. de iis*, quæ pertinent ad executionem Officij *num.*8. *& ſeq.* & in Rubric. *de materia Proceſſ. Inquiſit.n.*6.*&* 7. Campeg. *loco ſuprà citato cap.*31.*verſ. teſtium quoque impedimentum,*& alij,quos citat,& ſequitur Farinac. *q.*188.*n.*107.& Souſa *in Aphoriſm. Inquiſit. lib.*2.*cap.*10. *n.*8.

Quamuis alij,& forſan ex probabiliori, ſentiant oppoſitum ex eo, quia qui cum meo inimico amicitiam ſtrictam, Parentelam, ſubiectionem vel confederationem contraxit,vnus cum illo factus eſt,ac proinde eaſdem qualitates accepiſſe videtur, Idemque de vtroque præſumi debet;Hieronym. Gabriel *lib.*1.*conſil.*178. *n.*8. & 24. & Peña *cit. commentar.*116. *verſ. Item præſumuntur*; quatenùs ibi probat, quod à teſtimonio ferendo repellatur primò, qui cum inimicis meis commoratur; *cap. Accuſatoribus* 3. *q.*5. *cap. Cum oporteat, & cap. Repellantur de accuſat.* Secundò amicus intimus inimici mei, quia verè eſt meus inimicus. Tertiò qui affinitatem cum inimicis meis contraxit ex Baldo, & aliis *in l.liberi Cod. de in offic.Teſtament.*

A teſtimonio igitur ferendo probabiliùs repelluntur, qui ex inimico capitali deſcenduot; quia tales præſumantur inimici, *l. Athleta §.dat remiſſionem ff.de excuſat. tutor.* & tradunt Anton. Gomez *tom.*3. *var.reſol.cap.*21. *n.*14. Angelus *conſ.*248. *Alex.conſ.*24 *lib.*2. & Marſil. *in l.*1. *§.præterea ff.de quæſtion. num.*103. Item repelluntur etiam,qui cum inimicis eius, contra quem ferunt teſtimonium,commorantur; *dicto cap. Accuſatoribus* 3. *q.*5. *dicto cap.Cùm oporteat, & dicto cap.Repellantur de accuſat.*

6 Cæterùm,quinam dicatur inimicus capitalis? Arbitrio Iudicis relinquitur;cùm à Iure capitalium inimicitiarum cauſæ non ſint præſcriptæ, ſicuti rectè præter alios adnotauit Felinus *in cap. Cùm oporteat de accuſat. n.*5.Marian. Soccin.*in cap Repellantur de accuſat.num.*13. Videri poterit etiam Peña *citato comment.*116.Giazzius *in diſceptat.crimin.diſcept.*34.*cap.*1.*num.*1. & Læl. Zech. *ſummæ par.*1. *tit. de fide rubr.de hæreſi cap.*11. *num.*14. Et quidem capitalium inimicitiarum cauſa cenſetur; v.g. quempiam offenderis vulnerando, vel percutiendo manu,baculo,vel virga,&c. Alexand. *conſ* 99 *lib.*1. & Anton. Gomez *tom.*3. *variar. cap.*6 *num.*1. Item ſecundò, ſi quempiam graui contumelia affeceris; Marſil. *in lib.*1. *§ præterea ff. de quæſt. & conſ.*3. Item tertiò, ſi cuipiam litem intuleris de omnibus bonis, vel de maiori parte eorum; Alex. *cit.conſ.*99 Ananias *in cap.Cum oporteat de accuſat. num.*6. & Alb. *in cap* 1. *de Iud c. n* 3. *& in c. ſi. Repellantur de accuſat. n.*4. Item quartò, ſi quempiam volueris afficere;vide Doctores,quos ſequitur *Director. Inquiſit. par.*3.*n.*118. Item quintò, ſi cuipiam comminatus fueris mortem; Gloſſa *in cap.licet ff. de recept. arbitr.verb. capitales,*& Ananias *in cit. cap.Cum oporteat de accuſat. num.*7. quod intellige, ſi minas executioni mandare potueris, vel ſi qood minatus es, adimplere conſueueris; Alex. *conſ.*14. *num.*3. *lib.*3. & Grammat. *conſ.*57. *n.*8. Item ſextò, ſi cuiuſpiam conſanguineum occideris, Soccin. *in dicto cap.repellantur de accuſat.n.*14. & Marſil. *in l.*1.*§.præterea ff.de quæſtion.* Item ſeptimò,ſi quempiam de crimine capitali accuſaueris; Gloſſa *in l.*3.*verbo capitale ,ff.de recept arbitr.*& Zabatella *in cap. Cum oporteat de accuſat. num.*12. quia omnia hæc, quæ vſque adhuc dixi, cenſentur capitalium inimicitiarum cauſæ,& indicia ſufficientia.

Aduerte 4. quod cùm dixi, excludi inimicum capi- 7
talem, excludatur etiam reconciliatus, reconciliatione ſcilicet recenti, ob timorem, nè adhuc in animo reliquias inimicitiæ conſeruet, & occaſione accepta, vindictam ſumat falſum deponens. Secùs, ſi fuerit reconciliatus reconciliatione antiqua,& benè fundata; Quia tunc nulla eſt inimicitiæ ſuſpicio rationabilis,& conſequenter nulla eſt cauſa, ob quam à teſtimonio ferendo repellatur; Alexand.*conſ.*99. Grammat. *conſ.*57. Alciat. *tract.de præſumpt.regul.*2.*præſumpt* 11.Royas *ſingul.*199. *num.*4.Maſcard.*de probat lib.*2. *concl.*857. *num* 47. Peña *cit. commentar.*116. *circa finem*, & alij, (quos ſequitur Farinac. *q.*54.*num.*59. *& q.*188 *n.*105.) ex textu *in cap. Accuſatores primò* 3 *q.*5. Ibi: [Accuſatores, & teſtes eſſe non poſſint, qui ante externam diem, aut nodius tertius inimici fuerint,nè irati nocere, vel læſi ſic vlciſci velint]

Quandonam autem dicatur Reconciliatio recens, 8
vel antiqua,& benè fundata, relinquitur arbitrio Iudicis; Campeg. *de teſtib. regul.*23. *in* 3. *fallentia.*Maſcard. *lib.*1.*de probat.concluſ* 809 *num.*10. Peña *loco ſuprà citato,*Clarus *in Practica § final.q.*24.*verſ. ſed quid* & Farin. *cit. q.*54. *num* 62.

Cæterùm hæc reconciliatio nunquam præſumitur; 9
quapropter alleganti incumbit onus probandi, quia ſemel inimicus probatus,in inimicitia perſeuerare præſumitur *l.incipiens Cod.famil.Erciſc.*& ibi Bald. Decian. *tract.crimin. lib.*3.*cap.*25.*num.*86. Menoch.*de præſumpt. lib.*5. *præſumpt.*42. *n.*7. & alij paſſim.

Aduerte 5. quod, vt inimicus capitalis à teſtimonio 10
ferendo repellatur, noo debeat eſſe inimicitia à parte procurata; quia ſi procurata fuit ad appellandum teſtem, qui crimen manifeſtaturus erat, non debet illi prodeſſe: cùm iniuſtum non ſit, quod ex ſua iniquitate commodum reportet. Maſcard.*de probat. lib.*2.*concluſ.* 857.*num.*54. Peña 3.*par.Directorij commentar.*116. *circa finem,verſ.rurſus non procedunt,*& alij multi, quos citat, & ſequitur Farinacius *q.*54.*n.*64.

An autem inimicitia ſit procurata per fraudem à 11
parte, relinquitur arbitrio Iudicis: vide Doctores,quos citat, & ſequitur idem Farinac. vbi ſuprà *num.*65.

Cæterùm nunquam creditur teſti dicenti, partem 12
inimicitiam procuraſſe: debet enim id aliunde, quàm ex ſuo dicto, probari: Rota, quam citat, & ſequitur Creſcentius *deciſ.*3.*n.*5.*&* 6.*in tit. de teſtibus.*

SECTIO III.

An ſupradicti teſtes, alias inhabiles, non ſolùm admittantur ad probandum delictum, ſed etiam ad probandum alia adminicula, ſeu circumſtantias cum delicto connexas?

SVMMARIVM.

1 *Teſtes ſupradicti alias inhabiles ſecundùm aliquos non ſolum admittuntur ad probandum delictum, ſed etiam ad probandum alia adminicula, ſeu circumſtantias cum delicto connexas, ex eo, quod aſſerant admiſſos ad probandum delictum, admitti debere etiam ad probandum omnia illa, ſine quibus delictum eſſe non poteſt.*

2 *Qui dat formam, dat conſequentia ad formam, & vno conceſſo conceduntur omnia illa, ſine quibus id eſſe non poteſt; alias videtur diminuta, quinimmò inutilis conceſſio.*

3 *Teſtes prædicti aliàs inhabiles admittuntur ad probandum delictum, & adminicula, ſeu circumſtantias ſolùm illius intrinſecas, delictumque inferentes; ſecus verò ad probandum adminicula, ſeu circumſtantias extrinſecas negotio, pro quo ipſi admittuntur, etiamſi neceſſariò præſupponantur delicto.*

4 *Hæreſis, quæ punitur ab Eccleſia, non poteſt committi, niſi à baptizato: quo ſuppoſito, licet teſtes criminoſi, & aliàs inhabiles admittantur ad probandam hæreſim, non tamen admittuntur ad probandum baptiſmum; quia baptiſmus nihil commune habet cum hæreſi.*

5 *Infames admittuntur ex Bartolo ad probandum, Rectorem cuiuſdam Prouinciæ non admiſiſſe ſucceſſorem Regem, ac proinde læſæ Maieſtatis humanæ crimen commiſiſſe; non tamen admittuntur ad probandum eſſe ſucceſſorem illum Regni legitimum, cùm tamen id neceſſario præſupponatur ad committendum crimen læſæ Maieſtatis humanæ.*

6 *Infames ſi ex tanto admittantur ſecundùm Baldum ad probandum adulterium, non inde infertur etiam, quod admittantur ad probandum matrimonium adeſſe.*

7 *Delicti ſubſtantialia nullo modo dici debent illa, quæ in alio genere præſupponuntur delicto; ſed ſolùm illa, quæ præſupponuntur delicto tanquam illatiua illius; eſſe autem baptizatum non infert hæreſim, neque illius eſt pars: neque ſucceſſio in regno infert rebellionem ſubditorum; neque matrimonium infert adulterium: contra regulam citatam, quod conceſſo vno, conceduntur etiam ea, ſine quibus id eſſe non poteſt.*

1 AFfirmant Salicetus *in Auth. ſi dicatur num. 11. Cod. de teſtibus.* Angel. *in l. famoſi n. 3. ff. ad leg. Iul. Maieſt.* Gygas *de crimin. læſ. Maieſt. lib. 2. rubr.* Quomodò & per quos crimen læſæ maieſtatis probetur *queſt. 5. per totam,* & alij, quos ſequitur Boſſius *in tit. de crimine læſ. maieſt. num. 114.* quatenus aiunt, teſtes admiſſos ad probandum aliquod delictum admitti debere ad probandum etiam omnia illa, ſine quibus delictum eſſe non poteſt; quia omnia illa (inquiunt ipſi) ſunt ſubſtantialia delicti.

2 Confirmant; quia qui dat formam, dat conſequentia ad formam; & vno conceſſo, conceduntur omnia illa, ſine quibus id eſſe non poteſt; Aliàs videretur diminuta, quinimmò inutilis conceſſio, ex textu *in lib. 2. Iuriſdictio ff. de Iuriſd. omn. Iudic. & in l. ad rem mobilem ff. de Procurator.* ſed crimen hæreſis (quod punitur ab Eccleſia) non poteſt eſſe, niſi v. g. à baptiſato: Ergò conceſſio infamibus, vt poſſint eſſe teſtes in hoc crimine conceditur etiam, vt poſſint teſtificari omnia illa, ſine quibus tale crimen eſſe non poteſt: His tamen non obſtantibus.

3 Reſpondetur: Prædictos teſtes, alias inhabiles, admitti ad probandum delictum, & adminicula, ſeu circumſtantias ſolùm illius intrinſecas, delictumque inferentes; ſecùs verò ad probandum adminicula, ſeu circumſtantias extrinſecas negotio (pro quo ipſi admittuntur) etiamſi neceſſariò præſupponantur delicto; vide Doctores, quos ſequitur Souſa *in Aphor. Inquiſ. lib. 2. cap. 13. numero 7.* Narbona *in recopil. par. 2. leg. 2. gloſſ. 7. num. 6. & 7.* Farinac. *lib. 2. Praxis tit. 6. & q. 56. de teſtibus n. 78. & ſeqq. & q. 62. n. 69.*

4 Exempli gratia Hæreſis (quæ punitur ab Eccleſia) non poteſt committi, niſi à baptiſato ſicuti dicebam: quo ſuppoſito, dico: licet teſtes criminoſi, & aliàs inhabiles, admittantur ad probandam hæreſim, non tamen admittuntur ad probandum baptiſmum; quia baptiſmus nihil commune habet cum hæreſi; cùm ex baptiſmo non inferatur hæreſis, neque è contra, benè tamen admittuntur ad probandum indicia, ex quibus infertur hæreſis, v. g. ad probandum familiaritatem cum hæreticis, conuenticula ſecreta, & alia huiuſmodi; cùm hæc delictum inferant, & ſint de intrinſeca ſubſtantia illius.

5 Confirmatur ex Bartolo *in l. quæſtionibus ff. ad l. Iul. Maieſt.* quatenus ibi ait, infames admitti quidem ad probandum, Rectorem cuiuſdam Prouinciæ non admiſiſſe ſucceſſorem Regem, ac proinde læſæ maieſtatis humanæ crimen commiſiſſe; non tamen admitti ad probandum, eſſe ſucceſſorem illum regni legitimum; Cùm tamen, eſſe ſucceſſorem illum legitimum, neceſſariò præſupponatur ad crimen læſæ maieſtatis humanæ committendum.

6 Confirmatur ſecundo ex Baldo *in Auth. ſi teſtis productus n. 7. Cod. de Teſtibus* quatenus ibi docet, quod ſi Statuto admittantur infames ad probandum Adulterium, non inde infertur, quod admittantur etiam ad probandum, matrimonium adeſſe; cum tamen ſinè matrimonio Adulterium adeſſe non poſſit.

Et ratio horum omnium eſt; quia ſicuti dicebam, nec ſucceſſio in Regno infert Rebellionem ſubditorum, nec matrimonium infert Adulterium, nec cum his delictis aliquid commune habent.

7 Atque hinc patet ad fundamentum Aduerſariorum in contrarium; quia ex dictis nullo modo ſubſtantialia delicti dici debent illa, quæ in alio genere præſupponuntur delicto, ſed ſolum illa, quæ præſupponuntur delicto, tanquam illatiua illius; eſſe autem baptizatum non infert hæreſim, neque illius eſt pars; Neque ſucceſſio in Regno infert rebellionem Subditorum; Neque matrimonium infert Adulterium. Quapropter ex conceſſione facta Teſtibus alias inhabilibus, vt teſtentur de hæreſi, de rebellione, de Adulterio, eſt; non conceditur teſtari etiam de illis ſic præſuppoſitis.

Hinc etiam patet ad confirmationem; quia aduerſus dicta non pugnat vulgaris Regula illa: Quod ſcilicet conceſſo vno, concedantur etiam ea, ſine quibus id eſſe non poteſt; quia intelligitur Regula illa ſolum de ijs quæ ſunt in eodem genere, & quæ ſe mutuo inferunt, vti ſupra dicebam.

SECTIO IV.

An prædicti teſtes, aliàs inhabiles, admittantur in hoc crimine hæreſis, etiam ſi non via Inquiſitionis, ſed via accuſationis procedatur?

SVMMARIVM.

1 *Teſtes prædicti aliàs inhabiles non admittuntur ſecundùm aliquos in hoc crimine hæreſis, etiamſi*

via

Digitized by Google

via accuſationis procedatur; quia à teſtimonio ferendo excluduntur.

2 *Accuſatio non eſt fauorabilis, quemadmodum eſt Inquiſitio, conſequenter priuilegium conceſſum pro Inquiſitione non debet extendi ad accuſationem.*

3 *Item quia ſi in accuſatione tales teſtes admitterentur, eorum admiſſio non tam eſſet in fauorem fidei, quam in fauorem accuſatoris.*

4 *Teſtes prædicti alias inhabiles quod admittantur in hoc crimine hæreſis, etiamſi via accuſationis procedatur, eſt probabilius; quia non videtur Pontifex voluiſſe reſtringere priuilegium admittendi teſtes inhabiles in crimine hæreſis, ad caſum, in quo via inquiſitionis proceditur, alias hoc expreſſiſſet.*

1 NEgant Gloſſa *in cit cap. in fidei fauorem verbo Inquiſitor*, Io. Andreas *ibidem num* 3. Franchin. *n.*3. Gemoian. *num.*7. Decian. *tract criminal lib.*5. *cap.*35. *n.*2. Repetior. Inquiſit. *verbo teſtes verſ. necta diſtinctione*, Maſcard. *de probation. lib.*2. *concluſ.*837. *num.*3. & alij, quos ſequitur Farinacius *de hæreſi q.*188. *num.*78. & Barboſa *in collectan. tom.*3 *lib.*5. *tit.*2. *cap.*5. *num.*8.

Probant; quia prædicti teſtes, aliàs inhabiles à teſtimonio ferendo excluduntur; *cap. teſtes* 2. *q.*7. *cap. Teſtimonium de teſtib. cap. licet de probation. & cap.*1. *de præſcription.* Ergo in tantum admitti poterunt, in quantum ipſis à lege conceſſum fuerit: *At in ſupradicto cap. in fidei fauorem de hæretic. in* 6. ſolùm conceditur, cùm iudex procedit via Inquiſitionis, vti conſtat ex illis verbis: *In negotio Inquiſitionis*: Ergò, cùm ſit à regula generali, exceptio non debet extendi ad viam accuſationis, ſeu cùm via accuſationis proceditur.

2 Confirmant; quia accuſatio non eſt fauorabilis, quemadmodum eſt Inquiſitio ex textu *in cap. ſi quis Epiſcopus* 2. *quæſt.*7. Ergò priuilegium conceſſum pro Inquiſitione non debet extendi ad accuſationem.

3 Confirmant 2. quia ſi in accuſatione tales teſtes admitterentur, eorum admiſſio non tam eſſet in fauorem fidei, quàm in fauorem accuſatoris, cui ius fauere non intendit: Ergò. His tamen non obſtantibus.

4 Reſpondetur; Probabilius affirmant Archidiaconus *in cit. cap. in fidei fauorem num.*2. Carrer. *tract. de hæret. num.*120. Royas *ſingul.*188. *num.*6. *& ſeqq. & ſingul.*191. *num.* 3. Gundiſaluus *de hæretic. q.*13. *num.*17. Farinacius ſibi contrarius *q.*162 *num.*86. Souſa *in Aphor. Inquiſit. lib.*2. *cap.*13. *num* 6. & alij complures, quos refert Maſcard. *lib.*1. *concluſ.*857 *n.*31.

Probatur; quia priuilegium admittendi teſtes inhabiles in crimine hæreſis non videtur voluiſſe Pontifex reſtringere ad caſum, in quo via Inquiſitionis proceditur: Aliàs hoc expreſſiſſet; & ex verbis ſupradicti textus in fauorem fidei hæc reſtrictio non colligitur; Ergò non eſt, cur priuilegium in fidei fauorem conceſſum, limitari debeat ad caſum in quo via Inquiſitionis in negotio Inquiſitionis proceditur; cùm poſſit illud intelligi de quocumque modo procedendi, ſeu quocumque modo procedatur. Quod autem ex verbis ſupradicti textus in fidei fauorem hæc reſtrictio non colligatur, patet; quia Pontifex inquit *Ibi*: In fidei fauorem concedimus, vt in negotio Inquiſitionis hæreticæ prauitatis excommunicati, & participes, vel ſocij criminum ad teſtimonium admittantur: At cùm inquit: *in negotio Inquiſitionis*, quid commune dixit, ſiue via accuſationis procedatur; quia quocumque modo Inquiſitor procedat, hæreticam prauitatem inquirit, & in negotio Inquiſitionis verſatur, Ergo, &c.

Atque hinc patet ad fundamentum Aduerſariorum & ad primam confirmationem; patet etiam ad ſecundam; Quia licet id quodàmmodo ſit in fauorem accuſatoris, principaliter tamen eſt in fauorem fidei, cui ius fauere intendit; ſicque in vtroque caſu videtur eadem ratio in fidei fauorem.

SECTIO V.

An prædicti teſtes inhabiles in hoc crimine hæreſis excepto admitti debeant abſque tortura?

SVMMARIVM.

1 *Teſtes prædicti inhabiles regulariter ad teſtificandum licet admittantur in crimine hæreſis ob fauorem fidei, ſecundum aliquos tamen, torqueri debent, licet leuiter; At oppoſitum eſt probabilius, videlicet admitti debere ad teſtimonium dicendum ſine vlla tortura, quotieſcumque ex officio examinantur, vel in fauorem fidei ipſi ex propria conſcientia coacti deponunt; quia non videtur iuſtum, torquere teſtes, quorum non intereſt teſtimonium & bono communi, & Reipublica fauent.*

2 *Item daretur occaſio, ne quis eſſet qui teſtimonium ferret.*

3 *Textus* in l. ob carmen ff. de teſtibus non obſtat; *quia loquitur de teſte producto à parte in ſui fauorem, vel ab accuſatore pro ſua intentione fundanda; quapropter vltra inhabilitatem, quam habet, ſuſpectus de veritate redditur.*

4 *Teſtes prædicti in praxi ex communi ſtylo ſacræ Inquiſitionis, non torquentur.*

5 *Teſtes ſupradicti, ipſo iure inhabiles à teſtimonio ferendo regulariter repelluntur: At in criminibus exceptis, & in cauſis fidei propter Religionis fauorem, ne tam graue crimen hæreſis impunitum remaneat, admittuntur, etiamſi ſponte, & ſine tormentis teſtimonium tulerint.*

6 *Teſtes prædicti aliquando, ſpectata eorum improbitate, torqueri poſſunt, & debent.*

NEgant ex communi ſententia Gloſſa *in cap. cùm de accuſ. & in cap. per tuas de Simonia*, Bart. *in l. cunctos populos Cod. de ſumma Trinit. & fide Cathol. num.*12. (quatenus ait, quod teſtes infames, ſeu infamia facti, ſeu infamia iuris, non admittantur, niſi in ſubſidium, & cum tormentis) Marſil. *conſ.*109. *num.*13. *& ſeq. & in pract. criminal.* § *diligenter n.*61. *&* 62. Genuenſ. *in pract. Archiep. cap.*68. *n.*11. (quatenus inquit, quod licet ſecundùm Simancham teſti ſocio criminis ſit adhibenda fides, etiam ſine tormentis, praxis tamen ſe habeat in contrarium, quod ſcilicet torqueatur aliquantulum ad validandam ipſius depoſitionem contra ſocium, Riccius *par.*3. *deciſ.*298. Triuiſan. *lib.*2. *deciſ.*39. *n.*7. Zanard. *in Director. Theolog. par.*3. *cap.*94. (quatenus plus aſſerit, quod ſcilicet duo ſocij criminis faciant indicium ad torturam, dummodo cum aliquibus indiciis deponant, & dictum ſuum in tormentis ſuſtineant) Queued. *de indic. & tort. part.*2. *cap.*5. *n.*10. Narbona *in recopil. par.*2. *lib.*8. *tit.*12. *leg.*2. *Gloſ.*5. *n.*36. *&* 40. Catharin. *de interrogat. reor. lib.*4. *cap.*2. *n.*13. Caballus *centur.* 1. *caſ.*32. & ſpecialiter loquens de crimine hæreſis, Campeg *in Addit ad Zanch. tract. de hæret. cap.*9. *lit. C, in verbo Inquiſitores verſ. adſunt inſuper*, Clar. *pract. crimin. q.*21. *verſ. ſuam etiam*, Martin. del Rio *diſquiſit. magic. lib.*5. *q.*11. *& eodem lib.*5. *ſect.*3. *verſ. ſed quoſdam*, Valentia *tom.*3. *diſput* 6. *q.*13. *par.*4. *verſ. cæterum*; Et generaliter loquens de quolibet crimine excepto, Farinac. *de teſtibus q.*56. *n.*57. *& q.*62. *&* 72. *num.*23 *& ſeqq.* quamuis omnes hi Doctores ſubdant, eſſe tamen hos teſtes ſolùm leuiter torquendos, & Valentia cum nonnullis aliis ſentiat, ſufficere torturæ timorem. His tamen non obſtantibus.

Reſpondetur: Probabilius eſſe oppoſitum (quod docent Simanch. *de cathol. inſtitut. tit.*64. *rubr. de teſtibus n.*37. *& ſeqq* Anton. Gomez *lib.*3. *var. reſolut. cap.*13. *n.*16. Auendan. *reſp.*31. *num.*8. Freytas *in addit. ad tract.*

de

Digitized by Google

d. conſ. ff. ſollic. q. 4. n. 42. & 43. Anton. de Bailis *tract. var. lib. 1. q. 26. n. 6.* Vbi ſic teſtatur de praxi, & fatetur Caballus *vbi ſuprà, & caſ. 84. n. 11. & 12.* dicens, quod, licet non valeat dictum ſocij ſine tortura, tamen in multis locis non ſeruetur in praxi; Item Peña *3. part. Directorij q. 64. comment. 113. verſ. illa eſt etiam*, vbi licet contrariam ſententiam aſſerat eſſe veram, hanc tamen dicit eſſe benigniorem, & fauorabiliorem fidei, ac proinde ſequendam; Item Royas *tract. de hæretic. part 2. num. 153.* Decian. *in tract. crim. lib. 5. cap. 35. n. 1.* Scaccia *tract. de Iudic. cap. 82 n. 2.* Maſcard. *de probat. lib. 2. concl. 857. n. 3.* & Læl Zech. *ſumm. par. 1. tit. de fide rubr. de hæret. cap. 11. num. 14.*) Prædictos ſcilicet teſtes excommunicatos, infames, criminoſos, criminis ſocios, vel ex quocumque alio capite ſimiliter inhabiles, admitti poſſe, & regulariter admitti debere ad teſtimonium dicendum ſine vlla tortura, quotieſcumque ex officio examinantur, vel ipſi in fauorem fidei, & ex propria conſcientia coacti deponunt.

Probatur; quia non videtur iuſtum, torquere teſtes, quorum non intereſt teſtimonium, & qui bono communi, & Reipublicæ fauent.

2 Confirmatur, quia aliàs tales teſtes, ſi ſcirent teſtimonium ſuum non admitti; niſi priùs tormentis examinentur, & firmentur, à teſtimonio dicendo retraherentur, quod in graue Reipublicæ, & Religionis detrimentum cederet.

3 Obiicies ex aduerſariis textum *in l. ob carmen § ſi ea rei conditio ff. de teſtibus*, à Iure Canonico *in cap. illi qui § q 5 in cap. inprimis 2. q. 1. & in cap. ſi teſte. 4 q. 3.* approbatum, vbi expreſsè dicitur: [Si ea rei conditio ſit, vbi arenarium teſtem, vel ſimilem perſonam admittere cogimur, ſine tormentis teſtimonio illius credendum non eſt.]

Reſpondetur, textum hunc, & quidem à Iure Canonico pluries approbatum, non obſtare; quia loquitur de teſte producto à parte in ſui fauorem, vel ab accuſatore pro ſua intentione fundanda: Hic enim teſtis, quem iudex admittere cogitur, credi meritò non debet abſque tortura; quia ipſe non partes iudicis, ſed partem Rei, vel accuſatoris agit; Quapropter vltrà inhabilitatem, quam habet, ſuſpectus de veritate redditur; Et ideò mirum non eſt, ſi debeat ſuſpicionem illam tormentis purgare; ſecùs verò dicendum eſt de teſte, ex officio iudicis examinato, & qui zelo Fidei, & Reipublicæ teſtimonio dicendo ſe offert.

4 Atque, hos teſtes ſine tortura regulariter admitti, vniuerſalis Inquiſitionis praxim eſſe, præter alios fatetur etiam Farinac. *q. 188. num. 68.* Quamuis in aliquo caſu, arbitrio Iudicis, torqueri poſſe, liciter tamen, concedant Royas, Scaccia, Maſcardus, Læl. Zech. *in locis ſuprà citatis* & alij, quos mox infrà citabo.

5 Teſtes igitur prædicti, qui (vtpotè inhabiles, à teſtimonio ferendo regulariter repelluntur, at in criminibus exceptis, & in cauſis fidei propter religionis fauorem (nè tam graue crimen hæreſis impunitum remaneat) *ex cap. in fidei fauorem de hæretic. in 6.* admittuntur, faciunt ſiue maius, ſiue minus contra nominatum Reum indicium, ſpectatis perſonarum qualitatibus, aliiſque circumſtantiis (etiamſi ſpontè, & ſine tormentis teſtimonium tulerint) propter rationes, quas ſuprà dicebam.

6 Quamuis non inficiar, quod aliquando, arbitrio Iudicis, vti etiam dicebam, ſpectata teſtium infamium improbitate & varietate, torqueri poſſint, quin etiam & debeant; Peña *in director. Inquiſ. par. 3. q. 46. comment. 113.* Royas *de hæreticis par. 2. num. 152.* Simanch. *de Cathol. inſtitut. tit. 64. n. 37.* Anton. Gomez *var. reſolut. lib. 3. cap. 12. num. 16* Sigiſmund. Scaccia *tom. 1. lib. 1. cap. 82. numero 2.* Souſa *in Aphoriſm. Inquiſit. lib. 2. cap. 13. numero 15.* & alij, quos mox ſuprà citabam; ſicque (quod ſcilicet dicti teſtes ordinariè non torqueantur) ſeruatur in Tribunali Inquiſitionis Hiſpaniæ; ſicque etiam, teſte Aloyſio Riccio *parte 2. deciſion.* 268. ſeruatur in Curia Archiepiſcopali Neapolitana.

SECTIO VI.

An prædicti teſtes, aliàs inhabiles (infames ſcilicet, criminoſi, ſocij criminis, excommunicati, &c.) admittantur ſolùm in defectum aliarum probationum; ſecùs, ſi veritas aliter haberi poſſit?

SVMMARIVM.

1 *Teſtes prædicti, aliàs inhabiles, &c. licet ſecundum aliquos admittantur ſolùm in defectum aliarum probationum, oppoſitum tamen eſt probabilius in fidei fauorem.*

2 *Aduerbium, præſertim, in textu* in fidei fauorem de hæretic. in 6. *eſt ampliatiuum, & denotat illos in omni caſu admittendos eſſe, præſertim in illo; Explicat enim caſum minus dubitabilem, & includit, ſeu ſupponit caſum magis deteſtabilem.*

3 *Aduerbium, præſertim, in textu* in cap. literas de reſtitutione ſpoliat. *facit eundem ſenſum.*

4 *Teſtes infames, & alias inhabiles, admittuntur, cùm veritas aliter haberi non poteſt de iure communi.*

AFfirmant nonnulli, quos ſequitur Eymer. *3. part. director. quæſt. 69* & Martin. del Rio *diſquiſ. magic. lib. 5. ſect. 5. § poſſunt in hac cauſa*; quia ſolùm in tali caſu eorum admiſſio neceſſaria reputatur. His tamen non obſtantibus.

Reſpondetur, omninò oppoſitum cum Syluestro *verb. Hæreticus* §. 2 *num. 6.* Repertor. Inquiſ. *verb. teſtes verſ. eſt tamen*, Scaccia *de iudic. tom. 1. lib. 1. cap. 82 n. 2.* Decian. *tract. criminal. lib. 5. cap. 35. num. 1.* Simancha *de Cathol. Inſtitut. tit. 35. rubric. de teſtibus num. 17.* Vmb. de Locat. *in iudicial. Inquiſit. verb. excommunicati num. 4.* Farinac. *de hæreſ. q. 188.* §. 5. *num. 74.* & aliis dicendum eſſe, prædictos ſcilicet teſtes admitti, ſiue aliæ probationes adſint, ſiue non adſint, ſeu deficiant. 1

Probatur; quia in citato textu *in fidei fauorem de hæretic. in 6.* Pontifex ait: [In fidei fauorem hos admitti poſſe, præſertim in defectum aliarum probationum;] ſed aduerbium, *Præſertim*, eſt ampliatiuum, & denotat, illos in omni caſu eſſe admittendos, præſertim in illo; Ergò. Minor probatur; quia aduerbium *præſertim*, ſeu *maximè* explicat caſum minùs dubitabilem, & includit, ſeu ſupponit caſum magis dubitabilem; vide Doctores communiter, quos citat, & ſequitur Guttier. *lib. 1. canonic. quæſt. cap. 20. num. 5. & ſeqq.* Barboſa *in tract. de dictionibus vſufrequent. dict. 277. n. 4.* & Sanchez *de matr. mon. lib. 2. diſp. 39. n. 6.* 2

Confirmatur; quia ex textu *in cap. literas de reſtitut. ſpoliat.* (vbi de conſcio impedimenti conſanguinitatis; præſertim in gradibus prohibitis lege diuina deciditur, quod debitum reddere non poſſit:) Doctores apud Sanchez vbi ſuprà deducunt, quod neque debitum reddere poſſit, ſi impedimentum ſit ex gradibus prohibitis lege humana: Ergò à pari idem ſimiliter in caſu noſtro dicendum erit. 3

Confirmatur 2. quia teſtes infames, & aliàs inhabiles, admitti (cùm veritas aliter haberi non poteſt) de iure communi ſtatutum eſt *in cap. veritas 2. de teſtibus, & in cap. finali de teſtib. cogend.* & tradunt communiter Doctores, quos citat, & ſequitur Farinac. *q. 61. n. 50.* Ergò ſi dicti teſtes in caſu noſtro ſolùm admitterentur in defectum aliarum probationum hos admitti, non eſſet ſpecialis fauor fidei contra textum *in cap. in fidei fauorem de hæretic in 6.* 4

Atque hinc patet, quid dicendum ſit ad fundamentum aduerſariorum in contrarium.

SECTIO

probationes ; at in defenſionem Hæretici ſolùm in defectu aliarum probationum.

SECTIO VIII.

An in defenſionem Hæretici admitti poſſint, etiam familiares, conſanguinei, & domeſtici, ſi pro ipſo Reo & hi ſimiliter inducantur?

SVMMARIVM.

1 *Teſtes familiares, conſanguinei, & domeſtici admitti etiam poſſunt in defenſionem Hæretici, ſi pro ipſo Reo & hi ſimiliter inducantur contra plures Doctores ſi probatæ vitæ ſint, & maximè ſi cum alio teſte, qui omni exceptione ſit maior, coniungantur, licet admitti non poſſint tanquam teſtes integri, ſed diminutæ veritatis, ſeu non integræ opinionis; quia nullo Iure reperiuntur excluſi.*

2 *Textus* in cap. Filij de hæretic. in 6. *non obſtat; quia intelligitur, quod prædicti teſtes non ſint admittendi tanquam teſtes integri, & plena fide digni, vel quod non ſint admittendi ad reprobationem aliorum teſtium &c.*

3 *Quod multò magis procedit ſi tractetur de reprobandis teſtibus omni exceptione maioribus; quia tunc abſque dubio teſtes reprobatorij ſimilis qualitatis eſſe debēt.*

NEgant Roſella *verb. Hæreticus n.*29. Sylu. *eodem verb. hæreticus* 2. *num.*16. & alij quamplures Doctores, quos citat, & ſequitur Maſcard. *de probat. lib.*2. *concluſ.*857. *n.*24. Crottus *de teſtibus n.*104. & Farinac. *de hæreſi q.*188 *n.*149. ex textu *in cap. filij, de hæretic. in* 6. 1
Vbi de eo (qui tempore mortis conſolationem ab hæreticis poſtulauit, quem non eſſe tunc ſanæ mentis, filij, vel hæredes probare conabantur) dicitur, caſu quo id probandum ſit, non per vxores, filios, familiares, vel de ſuis aliquos, ſed per teſtes alios fide dignos, & ſpecialiter fidei zelatores probandum eſſe; & notant *ibi* Gloſſa & Io Andr. *num.*1. Idem etiam habetur in Conſtitutione Alexandri IV. (quæ incipit *ex parte*) apud Peñam inter literas Apoſtolicas; quia ij ob conſanguinitatem, amicitiam, vel ſubiectionem (cùm ſua interſit, delinquentem à delicto liberari) præſumuntur, quod ſint veritatem occultaturi: Ideò igitur non admittuntur; quia eſſet magnum periculum, ne mentirentur ex amore erga ſuos domeſticos, affines, vel conſanguineos; & nè contraherent ex huiuſmodi atteſtatione magnam infamiam, & priuarentur etiam bonis patrimonialibus, &c. His tamen non obſtantibus.

Reſpondetur cum Baldo *in l. parentes num.*1. *Cod. de teſtibus* Marſilio *in l.*1. *§. ad quæſtionem num.*7. *&* 25. *ff. de quæſtionib.* Felino *in cap. cùm oporteat n.*3. *de accuſat.* Abbate *in cap. literas num.*8. *de præſcript.* Campegio *de teſtibus regul.*5. *in* 9. *fallentia*, Lxl. Zech. *ſumm. part.*1. *tit. de fide rubr. de hæreſi cap.*11. *num.*14. Peña 3. *part. Director. commentar.*119. *verſ. Et quamuis* (vbi admittit teſtes domeſticos, ſi probatæ vitæ ſint, & maximè, ſi cum alio teſte, qui omni ſit exceptione maior, coniungantur) Maſcardo *de probat. lib.*1. *concl.*857. *n.*27. *&* 28. Farinacio *de hæreſi q.*188. *n.*150. *& de teſtibus q.*54. *n.*118. *& q.*55. *n.*73. & aliis probabilius eſſe, quod familiares, conſanguinei, & domeſtici in defenſionem delinquentis (licet admitti non poſſint, tanquam teſtes integri propter rationem ſupradictam) admitti tamen poſſint, tanquam teſtes diminutæ veritatis, ſeu non integræ opinionis; ſaltem ſi ſint viri valde digni qui non præſumantur mentiri.

Probatur; quia nullo iure reperiuntur excluſi, quin potiùs *in cit. cap. literas de præſumpt.* reperiuntur admiſſi, ſicuti ſuprà *ſect. præcedenti* dicebam; Ergò. Vide etiam, quæ dicebam ſuprà *ſect.*1. *n.*8.

2 Neque obſtat textus *in cap. filij*, qui ab aduerſariis in contrarium citabatur; quia intelligitur, quod prædicti teſtes (etiamſi fuerint valdè digni, qui non præſumantur mentiri) non ſint admittendi tanquam teſtes integri, & digni plena fide ſicuti dicebatur; vel quod non ſint admittendi ad reprobationem aliorum teſtiū, quibus probatum fuerat, defunctam ſanæ mentis fuiſſe, cum hæreticorum more in extremis conſolationem poſtulauit: In hoc enim caſu familiares conſanguinei, & domeſtici à teſtimonio dicendo repelluntur; Cùm reprobatorij teſtes eſſe debeant omni exceptione maiores ex textu *in cap. 1. de exception.* & tradit ibi Gloſſa, quam ſequuntur Rota *tit. de reſcript. in antiquis deciſ.* 22. Speculat. *in tit de teſtib. reprobatoriis in princ.* Rummald. *conſil.* 809. *n.* 70. *lib.* 7. & alij communiter.

3 Quòd multò magis locum habet, ſi tractetur de reprobandis teſtibus omni exceptione maioribus; quia tunc abſque dubio teſtes reprobatorij ſimilis qualitatis eſſe debent ex textu *in l. nihil tam natural. de regul. iur.* Abſurdum enim eſt, quod quilibet aſtringatur, probare cauſam per teſtes omni exceptione maiores, & aduerſarius poſſit illos reprobare per teſtes diminutæ veritatis, ſeu non integræ opinionis. Non igitur ex ſupradicto textu *in cap. Filij* ſequitur, quod Innocentia Rei non poſſit probari vllo modo, ſed ſolùm ſequitur, quod non poſſit probari, reprobando teſtes legitimos, quibus malitia Rei probata fuerat.

Vide præter Doctores ſupracitatos Simancham *in Enchirid tit.* 35. *n.* 24 Vbi (poſtquam dixerat; Conſanguineos, familiares, & domeſticos, ſi pro Reo adducantur, admittendos eſſe, etſi non vt teſtes integros, ſed vt teſtes diminutæ veritatis) ſubdit, id non procedere; quando conſanguinei admittuntur ad probandas exceptiones contra teſtes Promotoris Fiſcalis; quia tunc inquit ipſe, conſanguinei intrà quartum gradum nec ad probandas defenſiones obliquas, ſeu indirectas admittendi ſunt.

SECTIO IX.

Quanam ratione in crimine hæreſis examinari debeant teſtes, de quibus vſque modo locuti ſumus?

SVMMARIVM.

1 *Teſtes aliàs inhabiles, &c. in crimine hæreſis examinari debent ea ratione, vt omnes (exceptis inimicis capitalibus) ad teſtificandum, ſi ad cognitionem veritatis expedire Inquiſitori viſum fuerit, compelli poſſint, etiam frater aduerſus fratrem, & filius aduerſus Patrem, & vxor aduerſus maritum.*

2 *Amplia, id ita verum eſſe, vt nemo vocatus ſe defendere poſſit ex eo quod extrà terminos Iuriſdictionis Inquiſitoris vltra duas dietas exiſtat; quia fauore fidei priuilegium inſertum* in cap. nonnulli de reſcript. *teſtibus eſt ſublatum.*

3 *Cautè tamen & prudenter tunc agendum eſt præſertim cum viris Illuſtribus, qui potiùs rogandi ſunt, quam trahendi.*

4 *Inquiſitor. ſi examinare debeat mulierem honeſtam, & religioſam, quam non decet domo exire, & in Iudicium trahi, conuenientius eſt, quod ad eam accedat, vel alteri, qui eam examinet, vices committat.*

5 *Teſtis extrà Inquiſitoris Iuriſdictionem exiſtentis vocatio ſeu citatio fieri debet per literas requiſitionis ab Epiſcopo, vel Inquiſitore illius Diœceſis, ne videantur Iuriſdictio eorum offendi: In qua tamen requiſitione non eſt opus illi ad Inquiſitorem, vel Epiſcopum requiſitum proceſſum tranſmittere.*

6 *Teſtes in hoc crimine hæreſis examinari poſſunt lite non conteſtata, & parte non citata.*

Reſpondetur: Ea ratione, vt omnes (exceptis inimicis capitalibus) ad teſtificandum, ſi ad cognitionem veritatis expedire Inquiſitori viſum fuerit, compelli poſſint; etiam frater aduerſus fratrem, & filius aduerſus patrem, & vxor aduerſus maritum & è contra; vide Doctores communiter apud Farinacium *q.* 188. *num.* 2. Et videri poterit etiam Michaël Iuſtinianus in ſuis Conſtitutionibus Eccleſiaſticis. 1

Vbi aduerte id, quod dixi, adeò verum eſſe, vt nemo ſe defendere poſſit vocatus ex eo, quod extrà terminos Iuriſdictionis Inquiſitoris vltrà duas dietas exiſtat (in quo caſu teſtis ad comparendum compelli non poteſt ex textu *in cap. nonnulli de reſcript. & in cap. ſtatutum eodem tit. in 6.*) Quia fauore fidei hoc Priuilegium teſtibus eſt ſublatum, & Inquiſitoribus, vel Epiſcopis in cauſa fidei procedentibus conceſſum, vt poſſint teſtem, quantumcumque diſtantem vocare, citare, & ad comparendum compellere iuxtà textum *in cap. vt officium §. denique de hæretic. in* 6. (Vbi præcipitur Inquiſitoribus, quod procedant contra quoſcumque de hæreſi delatos, cuiuſcumque ſint conditionis, dignitatis, Ordinis, vel Religionis, etiam non obſtante Conſtitutione de duabus dietis in Concilio generali edita, quæ refertur *in cap. nonnulli de reſcript. & in cap. ſtatutum eodem tit. in* 8. & iuxtà textum *in cap. vt commiſſi de hæretic. in* 6. Vbi dicitur: [Et contrà illos quos in Prouincia, in qua vobis Inquiſitionis Officium eſt commiſſum, hæreſis crimen conſtiterit commiſiſſe, licet ad alias partes ſe transferendos duxerint procedendi] & docet Eymer. 3. *part. director. q.* 74. & *ibi* Peña *commentar.* 123. Rojas *ſingul.* 95. Simanch. *de Cathol. inſtit. tit.* 34. *rubric. de Inquiſit. Apoſtolic. n.* 124. & alij paſſim. 2

Et, quod dixi adeò verum eſt, vt Epiſcopi etiam, ſicut & Inquiſitores, poſſint in cauſa hæreſis teſtes euocare, quamuis teſtes ſint extrà ſuam Diœceſim; quia tale priuilegium non eſt conceſſum Inquiſitoribus ratione perſonæ, ſed ratione Officij ſanctæ Inquiſitionis; Peña *in Director. Inquiſ. par.* 3. *quæſt.* 74. *commentar.* 123. & Farinac. *de hæreſ. q.* 188. §. 1. *num.* 4. qui iuxta ea, quæ mox infrà dicam, ſubdunt, quod Epiſcopi, & Inquiſitores non teneantur mittere proceſſum ad Epiſcopum, ex cuius Diœceſi teſtes euocāt: Subdunt 2. iuxta ea, quæ mox infrà etiam dicā, quod non debeant in Iudiciū ad ferendum teſtimonium perſonas nobiles, & mulieres illuſtres, vel ſimiles alias perſonas trahere, ſed debeant potiùs Inquiſitores illas adire, vel alteri examē cōmittere.

Aduerte 2. quod cautè tamen, & prudenter tunc agendum ſit, præcipuè cum viris Illuſtribus, qui potiùs rogandi ſunt, quàm trahendi; vide Doctores, quos ſequitur Peña, & Farinacius *locis ſuprà citatis.* 3

Aduerte 3. id, quod modò dixi, adeò verum eſſe, vt aliquando (v. g. ſi ſit Mulier honeſta, vel Religioſa, quam non decet domo exire, & in Iudicium trahi) conuenientius ſit, quod Inquiſitor ad examinandum teſtem potiùs accedat, vel alteri vices committat; quas illum committere poſſe, extat reſcriptum Vrbani IV. quod incipit *licet ex omnibus*, & tradunt Doctores, quos ſequitur Peña *loco ſuprà cit. commentar.* 10. & Farinac. *q.* 188. *n.* 20. *& ſeqq.* 4

Aduerte 4. quod hæc vocatio, vel citatio teſtis extrà Inquiſitoris Iuriſdictionem exiſtentis fieri debeat per literas requiſitorias ab Epiſcopo, vel Inquiſitore illius Diœceſis, nè videatur Iuriſdictio iſtorum offendi, in qua tamen requiſitione non eſt opus illi, ad Inquiſitorem, vel Epiſcopum requiſitum proceſſum tranſmittere, ſed eo ipſo, quod Inquiſitor dixerit, pro cauſa fidei expediēda ſibi opus eſſe hoc, vel illo teſte, tenetur Epiſcopus, vel Inquiſitor requiſitus teſtem tranſmittere; Aliàs cenſebitur Inquiſitionis officium impedire; ſic Peña *cit. comment.* 123. *verſ. neque Epiſcopus*, & alij quos ſequitur Farinac. *cit. q* 188. *n.* 4. 5

Aduerte 5. quod teſtes in hoc crimine hæreſis examinari poſſint, lite non conteſtata, & parte non citata; quia in tali cauſa non aſtringitur Inquiſitor ſeruare 6

formam

formam iudicialem, ſed poteſt procedere ſimpliciter, & de plano, *cap. finali de hæretic. in 6.* & docent Peña *3. part. directorij commentar.19. in cap. veritatis de del. & contum.* Marſil. *pract. crimin. §. diligenter num.*158. Royas *ſingul.*125. Simancha *de Cathol. inſtitut. tit.*64. *rubrica de teſtibus n.*15. & alij, quos citat, & ſequitur Farin. *q* 188.

SECTIO X.

An teſtes examinati, lite non conteſtata, & parte non citata, probent aduerſus delinquentem?

SVMMARIVM.

1 *Teſtes examinati, lite non conteſtata, & parte non citata, in hoc Tribunali ſancti Officij probant aduerſus delinquentem, contra aliquos, qui videntur ſentire contrarium; quia aliàs nullus eſſet fidei factus fauor, cùm in qualibet cauſa dicti teſtes iuuent ad inquirendum.*

2 *Teſtes, parte non citata, examinati ex ſententia ſatis recepta, & practicata repetendi non ſunt, ſaltem ſi inquiſitus annuerit eorum examinationi, & repeti non quæſiuerit.*

3 *Limitant aliqui Doctores, vt intelligatur, quando inquiſitus eſt potens, & ob eius potentiam aliquod damnum teſtibus euenturum timetur, ob quam rationem nomina teſtium non publicentur.*

4 *Limitatio prædicta reiicitur; quia probabilius eſt, quod etiam remota inquiſiti potentia, non requiratur citatio Rei ad valorem depoſitionis teſtium antea facta, ſed ſolùm, vt ipſe opponat ſi quid habeat aduerſus talem depoſitionem.*

1 RESpondetur, quod (quamuis videantur negare Peña, & Farinacius *in locis ſuprà citatis*, quatenùs aiunt, debere teſtes, vt contra Inquiſitum probent, repeti parte citata, alioquin ſolùm iuuare ad inquirendum) Probabilius tamen ſit oppoſitum (quod docent Royas *ſingul.*125. & *ſingul.*196. Simanch. *de cathol. inſtit. tit.*64. *rubrica de teſtibus num.*15. 16. & 28. & *in Enchirid. tit.*35. *num.*8. Maſcard. *lib.*1. *in præfatione q.*5. *num.*41. Cantera *in quæſt. crimin. cap.*2. *de probat. per teſte q.*1. Pariſ. *conſ.*2. *n.*165. Decian. *tract. criminal. lib.*5. *cap.*29. & alij, quos refert Farinac *q.*72. *n* 215. & *ſeq.* & *de hæreſi q.*188. *n* 24. videatur etiam Peña *in Director. par.* 2. *commentar.*19.) ſic ſcilicet examinatos teſtes non ſolùm iuuare ad inquirendum, ſed etiam probare contrà Reum iuxtà ea, quæ dicebam ſuprà *dubit.*195. *ſect.*74. cum Cantera *loc. ſuprà cit. num* 46.

Probatur; quia (vt omittam, Inquiſitores in cauſis fidei procedere ſimpliciter, & de plano) aliàs nullus eſſet fidei factus fauor; cũ in qualibet cauſa teſtes examinati, parte non citata, & lite non conteſtata, iuuent ad inquirendum ſpecialiter contra Reum. Neque hinc infertas, poſſe Reum ex talium depoſitione citatione condemnari; quia ad condemnationem non ſolùm requiritur probatio delicti, ſed etiam requiritur probatio delicti ab Inquiſito non infirmata, ad cuius effectum neceſſaria eſt citatio.

2 Confirmatur; quia ſatis recepta, & practicata ſententia eſt, quod teſtes, parte non citata, examinati repetendi non ſint, ſaltem ſi Inquiſitus annuerit eorum examinationi, & repeti non quæſiuerit; vide Doctores, quos citat, & ſequitur Farinac. *cit. q.*72. *n.*149. & *de hæreſi cit. q.*188. *n.*17. *verſ. contrarium*; Ergo ſignum eſt, quod valeat depoſitio teſtium, parte non citata.

3 Limitant tamen Pariſ. *loco ſuprà citato*, Royas *vbi ſuprà n.*6. Decian. *cap.*35. *n* 15. & alij, quos refert Farin. *cit. q.*72. *num.*116. vt intelligatur, quando inquiſitus eſt potens, & ob eius potentiam aliquod damnum teſtibus euenturum timetur, ob quam rationem nomina teſtium non publicantur.

4 At hæc limitatio mihi minùs probatur; & cum Simancha, *loco ſuprà citato*, Repertorio Inquiſit. *verb. teſtes verſ. Item nota* Calderin. *tract. de hæretic. rubr. de materia Proceſſ. Inquiſit. num.*2. & aliis, probabilius videtur, quod etiam remota Inquiſiti potentia non requiratur citatio Rei ad valorem depoſitionis teſtium antea factæ, ſed ſolùm, vt ipſe opponat, ſi quid habeat aduerſus talem depoſitionem.

SECTIO XI.

An teſtes examinati, parte non citata, debeant poſt citationem iterum examinari? Vbi etiam, an ſtari debeat potiùs dicto priori ipſorum, ſi fuerint varij in dicendo?

SVMMARIVM.

1 *Teſtes examinati, parte non citata, debent poſt citationem iterum examinari, ſi Inquiſitus & citatus aliquid oppoſuerit, vel dederit interrogatoria, quibus veritas ampliùs inueſtiganda ſit; quia ſi ij non ſatisfaciant oppoſitionibus, & interrogationibus Inquiſiti, multum infirmatur depoſitio priùs facta.*

2 *Teſtes examinati non debent ampliùs examinari, ſi Inquiſitus & citatus nihil contra eos, aut eorum dicta oppoſuerit.*

3 *Teſtes prædicti examinati ex officio iudicis repeti poſſunt, & de facto ſæpè repetuntur in criminalibus, quoties de graui Inquiſiti præiudicio tractatur.*

4 *Teſtes examinati quando iterum examinantur, debent primam depoſitionem, quin ipſis legatur, vel oſtendatur, ſummariè referre; adeò quod non ſatisfaciãt, ſi ſe generaliter referant ad priora dicta.*

5 *Teſtis poteſt deponere prout tunc recordatur ſolùm in caſu, quo longum tempus inter primam, & ſecundam depoſitionem præceſſit; addens ex integro, ſe remittere ad priorem depoſitionem, & per illam velle hanc ſecundam poſteriorem corrigi ſi forſan in aliquo fuerit illi contraria.*

6 *Teſtes cùm ex propria inſtantia examinandi ſunt, vel ipſorum examen repetendum eſt, debent coram Notario, & duobus diſcretis, & Religioſis viris examinari: Quod ſi Notarius deficiat, poteſt Notarij defectus duobus aliis honeſtis viris ſuppleri: quorum vnus debeat ſcribere, & alter ſcripta ſubſcribere.*

7 *Vſus obtinuit, quod teſtes examinentur in præſentia Notarij, & Fiſcalis tantum; Viri enim prædicti non ſunt de præcepto adhibendi, ſed tantum de conſilio.*

8 *Notarius ſi deficiat, eius defectus ſuppleri poteſt duobus viris honeſtis, quorum ſcilicet vnus debet ſcribere, & alter ſcripta ſubſcribere; Neque opus eſt, vtrumque dicta teſtium ſcriptis mandare.*

9 *Reus cùm neget crimina obiecta, tunc accuſatione à Procuratore Fiſcale poſt admonitiones facta, teſtes iterum ſunt ab Inquiſitoribus vocandi, iterumque interrogandi. Quod fieri ſolet non oſtenſo illis priori teſtimonio, vt rectiùs intelligi poſſit, vtrùm vera, vel falſa deponant; & etiam ſi Reus dicat, ſe habere velle teſtes pro ratificatis.*

10 *Limita, id non habere locum, vtpote inhumanum, ſi longum tempus ſit elapſum; cũ teſtis tunc prioris dicti, poſſit ob memoriæ fragilitatem eſſe penitùs oblitus.*

11 *Teſtimonia poſteriora ſi cum prioribus congruentia non fuerint, tunc teſtibus legenda ſunt priora teſtimonia, ſicque teſtes interrogandi, cur illa variauerint, & modeſtè monendi, vt in veritate perſiſtant.*

RESpondetur, quod debeant poſt citationẽ iterũ examinari, ſi inquiſitus, & citatus aliquid oppoſuerit, 1

vel dederit interrogatoria, quibus veritas ampliùs inueſtiganda ſit; Peña 2. *par. directorij commentar.* 19. *ad cap. veritatis de dol. & contum.* Simancha, Royas, Genuenſis, Bobadilla, Lud. Miranda, Suar. de Paz *in locis infrà citandis*. Scaccia *tract. de indic. cap.* 98. *num.* 7. *verſ. ſi loquimur*, & alij communiter, quos citat, & ſequitur Farinac. *q.* 188. *n.* 22.

Probatur; quia ſi oppoſitionibus, & interrogationibus Inquiſiti non ſatisfacient teſtes, ipſorum depoſitio priùs facta multum infirmatur; Ergò vt depoſitiones factæ, probent in iudicio, & firmæ permaneant, debent iterum teſtes examinari.

2 Dixi; [quod debeant poſt citationem iterum examinari, ſi inquiſitus, & citatus aliquid oppoſuerit, vel dederit interrogatoria, quibus veritas ampliùs inueſtiganda ſit;] quia secùs dicendum erit, ſi Inquiſitus & citatus nihil horum fecerit, vel Fiſci teſtes pro repertis habuerit: Nam tunc iterum eos examinari, ſeu eorum examen repeti, neceſſe non eſt; cùm ipſorum depoſitio in tali caſu nullo modo infirmetur; vide Doctores communiter, quos citat, & ſequitur Farinac. *q.* 72. *n.* 149. *& de hæreſi q* 188. *n.* 27. & Genuenſis *in praxi Archiepiſc. cap.* 68. *n.* 4.

3 Aduerte tamen, quod ex officio iudicis repeti poſſint, & de facto ſæpè repetantur in criminalibus, quoties de graui Inquiſiti præiudicio tractatur, vide Doctores, quos citat, & ſequitur idem Farinac. *de hæreſi citata q.* 188. *n.* 27. *& q.* 73. *n.* 9.

Videri etiam poterunt Archidiacon. *in cap. vt officium. § verum de hæretic. in* 6 *n.* 9. Director. Inquiſit. *par.* 3. *q* 62. *n.* 3. & Peña *comment.* 121. *verſ. quod autem*, Simancha, & Royas *infrà*, Suar. de Paz *in praxi tom.* 1. *par.* 5. *cap.* 3. *q.* 4. *§.* 9. *n.* 3 *& ſeqq.* (Vbi ait, non ſufficere, quod Reus habeat teſtes pro repertis) Bobadilla *in Politica lib.* 2. *cap.* 21. *n.* 53. Lud. Mirand. *de ordin. iudic. tom.* 1. *q.* 18. *art.* 7. *circa finem* & Genuenſ. *cit. cap.* 68. *num.* 3. & videri etiam poterunt, quæ dicam *infra Corollar.* 1.

4 Aduerte 2. quod quando teſtes iam examinati iterum examinantur, ſeu iterum examini ſubiiciuntur, debeant primam depoſitionem (quin ea ipſis legatur, vel oſtendatur) ſummariè referre; adeò quod non ſatisfaciant, ſi ſe generaliter referant ad priora dicta; quia licet in aliis depoſitionibus, ob variationis periculum euitandum, id fieri poſſit iuxtà doctrinam Bartoli *in l. eos qui diuerſa ff. de falſ. n.* 6. In crimine tamen hæreſis vbi ex teſtium depoſitione Inquiſitus tam graue damnum percipit, & facilè vitare non poteſt (eo quod ipſi nomina teſtium non publicentur, neque copia illorum concedatur) neceſſe eſt, in ſecundo examine ita deponere, ac ſi tunc primò examinati fuiſſent, vt ſic veritas meliùs cognoſcatur; Royas *ſingul.* 206. Genuenſ. *in prax. Archiep. cap.* 68. *n* 3. *&* 4. Simanch. *in Enchiridio. violata Religioni tit.* 35. *rubr. de teſtibus num.* 10. & alij, quos ſequitur Farinac. *q.* 188. *n.* 35.

5 Aduerte 3. quod ſolùm in caſu, quo longum tempus inter primam, & ſecundam depoſitionem præceſſit, poſſit teſtis deponere, prout tunc recordatur, addens ex integro ſe remittere ad priorem depoſitionem, & per illam velle, hanc ſecundam poſteriorem corrigi, ſi forſan in aliquo fuerit illi contraria; quia tunc ratione præſumptæ obliuionis id admitti meritò poteſt; vide Doctores, quos ſequitur Royas, & Farinac. *locis ſuprà citatis*.

6 Aduerte 4. quod cùm teſtes ex prima inſtantia examinandi ſint, vel ipſorum examen repetendum eſt, debeant coram Notario, & duobus diſcretis, & religioſis viris examinari; quod ſi Notarius deficiat, poteſt Notarij defectus duobus aliis honeſtis viris ſuppleri ex textu expreſſo *in cap. vt officium §. verum hæretic. in* 6. Ibi: [Verùm, quia in tam graui crimine cum multa oportet cautela procedi (vt in Reos ſine vllo proferatur errore duræ, ac dignæ ſeueritas vltionis) volumus & mandamus, vt in examinatione teſtium, quos recipi ſuper crimine prædicto, ipſumque contingentibus oportuerit, adhibeatis duas religioſas, & diſcretas perſonas, in quarum præſentia per publicam, ſi commodè poteſtis, perſonam, aut per duos viros idoneos fideliter eorumdem diſpoſitiones teſtium conſcribantur.]

Nomine autem Religioſorum virorum intelliguntur viri honeſti (qui ſcilicet zelo Religionis commendentur, ſiue Clerici, ſiue Laïci ſint) qui, ſi in fine depoſitionis, & poſteà per Notarium lecti, & à teſte confirmati aſſiſtant, ſatisfacient diſpoſitioni ſupradicti textus; Eymericus 3. *part. director. rubric. quod perſonæ eſſe debeant in examinatione teſtium n.* 81. & *ibi* Peña *comment.* 20.

Quamuis rarò ad examinationem Rei, & teſtis tales viri adhibeantur, ſed vſus obtinuerit, quod in præſentia Notarij, & Fiſcalis tantum examinentur; Quapropter Eymericus *loco ſuprà citato q.* 63. & *ibi* Peña *comment.* 112. putant, tales viros ſolùm ex conſilio, non autem ex præcepto adhibendos eſſe. Vide, quæ dicam infrà *Corollario* 2. 7

Dixi: [Si Notarius deficiat, eius defectum ſuppleri poſſe duobus viris honeſtis,] quorum ſcilicet vnus debet ſcribere, & alter ſcripta ſubſcribere; neque opus eſt, vtrumque dicta teſtium ſcriptis mandare; Vmbert. Locat. *in iudic. Inquiſit. verb. Inquiſitor. n.* 29. & alij, quos citat, & ſequuntur Peña, & Farinacius *in locis ſuprà citatis*. 8

Cæterùm quoad ea, quæ ſuprà dicebam, vide præcipuè Simancham *de cathol. inſtitut. tit.* 64. *num.* 24. *&* 25. Vbi iuxta ea, quæ dicebam, ait, quod, cùm Reus negat crimina obiecta tunc accuſatione à Procuratore Fiſcale poſt admonitiones facta, teſtes iterum ſint ab Inquiſitoribus vocandi, iterumque interrogandi: quod fieri ſolet non oſtenſo illis priori teſtimonio, ad hoc vt rectiùs intelligi poſſit, vtrum vera, vel falſa deponant: Mendacem enim oportet eſſe memorem; quamuis in aliis cauſis aliud, ne teſtis anceps periurium ſubire cogatur, fieri debeat; ſubditque iuxta etiam ea, quæ dicebam, quòd (cùm in hac poſteriori teſtium examinatione perſiſtat totum ferè teſtimoniorum pondus) licet Reus dicat ſe habere velle teſtes, vt vulgò dicitur, pro ratificatis, nihilominùs iudex eoſdem iterum examinare, & interrogare debeat, ne fortè pereat Rei defenſio, cui Reus ne nominatim quidem renunciare poteſt. 9

Quam tamen Simanchæ ſententiam iuxta & etiam ea, quæ dicebam, quoad primam partem (ſi longum tempus ſit elapſum) inhumanam vocat Royas *ſing.* 206. *n.* 2. quaterùs inquit: in crimine hæreſis debent teſtes iterum ſuum dictum deponere, nõ oſtenſo, vel exhibito priori dicto ad mentem quorumdam Doctorum, quorũ ſententia inhumana videtur, ſi longũ tempus eſſet elapſum; cũ teſtis tunc prioris dicti poſſit ob memoriæ fragilitatẽ eſſe penitùs oblitus; Ideoque cautus teſtis dicat, quod ſi apparuerit, ſe aliter dixiſſe in alia priori examinatione, quàm in iſta poſteriori, ex tunc corrigat dictum ſuum poſterius, illudque reducat ad dictum ſuum prius; cùm tunc temporis meliùs rei memoriam habuerit. 10

Vide eum Simancham *tit.* 24. *n.* 24. vbi inquit, quod ſi poſteriora teſtimonia cum prioribus congruentia non fuerint, tunc teſtibus legenda ſint priora teſtimonia, ſintque teſtes interrogandi, vti illa variauerint, & modeſtè monendi, vt in veritate perſiſtant; Et poſtremò, quidquid reſponderint, ſit ſcribendum, & teſtes varij, ac vacillantes in cuſtodiam mittendi, & ſi cauſa ſic depopoſcerit, torquendi, & puniendi. 11

Vide etiam Inſtructionem Toletanam anno 1561. *num.* 4. vbi habetur, quod in ratificatione teſtium Procurator Fiſcalis non poſſit eſſe præſens.

COROLLARIA.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes in crimine hæreſis poſſunt pluries examinari, ſi confusè depoſuerint, & de cauſa ſcientiæ minùs plenè requiſiti fuerint.*

2 *Teſtium dicta, quando ſunt obſcura, & ambigua, tunc accipiendus eſt ſenſus, qui delictum excludat; quia delictum factum non præſumitur, præſertim in dubio, niſi demonſtretur.*

3 *Dubia in meliorem partem ſunt interpretanda; ſemperque in dubiis benigniora ſunt præferenda, &c.*

4 *Verba cum quis protulit, & de illis apud Inquiſitorem accuſatur, ſi ea habere poſſint duplicem ſenſum, ſcilicet hæreticum, & catholicum interpretanda ſunt quod habeant ſenſum catholicum in fauorem delinquentis; quia in cauſis capitalibus probationes debent eſſe omnino euidentes.*

5 *Limita id eo tantum procedere, qui vir probus habetur; quia tunc in eius verbis obſcuris, & ambiguis præſumendum eſt non eſſe delictum; At ſecus ſi eſſet fama, quod ſit hæreticus, vel eſſet ex illis locis in quibus hæreſes graſſantur.*

6 *Teſtes quamdiu confusè depoſuerunt, poſſunt etiam poſt publicatas atteſtationes iterum interrogari; quia dictum obſcurum habetur pro non dicto.*

7 *Amplia, id eſſe verum etiam poſt publicatas atteſtationes: Poſſunt enim non ſolum interrogari illi teſtes, qui prius confusè depoſuerunt, ſed etiam recipi, & examinari de nouo alij teſtes, non ſolum vt Reus defendatur, ſed etiam vt puniatur, & plenius delictum probetur.*

8 *Teſtes, vel Reus quando examinantur in cauſa fidei, ſeu in crimine hæreſis præter ſecretarium neceſſariò requiritur, vt adſint duæ perſonæ diſcretæ, & religioſæ.*

9 *Perſonarum Religioſarum nomine quinam in hoc caſu intelligi debeant.*

10 *Laici probi, qui ſcilicet Religionis zelo commendentur, ſumendo hoc nomen paulo latius, etiam Religioſi appellantur; ſufficereque laicos probos, etiam data copia Religioſorum, & Clericorum, tenet Auctor. Hæc ſolemnitas tamen hodie non eſt in vſu in ſupremo Romanæ Sanctæ Inquiſitionis Tribunali.*

11 *Solemnitas adhibendi dictas perſonas Religioſas eſt in vſu in Tribunali ſupremo Sanctæ Inquiſitionis Hiſpaniarum, vbi adſunt ſemper quinque perſonæ, videlicet Iudex, Teſtis, Scriba ſeu Notarius, & duæ Perſonæ Religioſæ.*

12 *Epiſcopi in recipiendis teſtibus contra hæreticum, an teneantur adhibere has duas perſonas Religioſas, alij affirmant, & alij negant.*

1 Ex dictis igitur habetur primò, quod teſtes in crimine hæreſis poſſint pluries examinari; Archidiac. *in cap. vt Officium §. verum de hæretic. in 6. num. 9.* (quatenus inquit, quod Inquiſitor debeat eſſe ſollicitus, vt ſi teſtes confusè depoſuerint, & de cauſa ſcientiæ minus plenè requiſiti fuerint, quod iterùm eos inquirat, quia de iure id fieri poteſt; ſic Directorium Inquiſitor. *par. 3. q. 62. n. 3.* & *ibi* Peña *comment. 111. verſ. quod autem.* & alij paſſim.

2 Cæterùm, quando teſtium dicta ſunt obſcura, & ambigua, tunc accipiendus eſt ſenſus, qui delictum excludit; *l. ſi quis intentione ff. de iudic.* & docent S. Thom. *2. 2. q. 60. art. 4.* Innocentius *in cap. dudum de elect.* Bald. *conſ. 98. col. 2. circa finem lib. 1.* Alex. *conſ. 188. lib. 7.* Aymon. *conſ. 9. n. 20.* Albertin. *tract. de agnoſc. aſſertion. q. 7. & q. 19. n. 19. & q. 34. n. 48 & ſeqq.* & Royas *tract. de hæretic. par. 1. n. 190. & ſeqq.* Quia factum, præſertim delictum (cum in dubio quilibet præſumatur bonus) non præſumitur, niſi demonſtretur, vti diffusè in tractatu de conſcientia dubia probabam.

3 Et ideò dubia in meliorem partem ſunt interpretanda, *cap. 2 de Regul. Iur. & l. merito ff. pro ſocio.* Item ſemper in dubiis benigniora ſunt præferenda; *l. ſemper ff. de Regul. Iur.* Item in re dubia benigniorem interpretationem ſequi, non minus eſt iuſtum, quàm tutum; *l. proximè ff. de his quæ in teſtament.* Item in benigniorem partem leges ſunt interpretandæ, *l. benignius ff. de legibus.* Item in ambigua voce eſt accipienda ſignificatio, quæ vitio caret, *l. in ambiguis ff. eodem.* Item verba non ſunt accipienda captioſe contra proferentem, *l. Præculas ff. de vſufruct. & l. inſula ff. de præſcript.*

Vnde, cum quis protulit verba, & de illis apud Inquiſitorem accuſatur, & illa poſſunt habere duplicem ſenſum, ſcilicet hæreticum, & catholicum, interpretanda ſunt, quod habeant ſenſum catholicum in fauorem delinquentis, *l. fauorabiliores ff. de regul. iur.* & tradunt Peña *cit. comment. 111. verſ. ſed etiam,* Menoch. *conſil. 82. n. 15. lib. 1.* Rimınald. *conſ. 686. num. 69. lib. 4.* Gabriel *conſ. 178. lib. 1.* Decian. *in tract. crimin. lib. 5. cap. 37. n. 6. & 47.* Albertin. *tract. de agnoſc. aſſert. q. 34. num. 48.* Royas *tract. de hæretic. par. 1. num. 200. & num. 366. & par. 2 num. 164.* Archidiac. *in cap. 2. de hæret. in 6.* & Caſtro *lib. 1. de iuſt. hæretic. punit. cap. 9.* (quatenùs hi duo poſtremi Doctores expreſsè aiunt, quod dicta, quæ ſunt æquiuoca, & multiplicem habent ſenſum, non debent dici hæretica) quia in cauſis capitalibus probationes debent eſſe omninò euidentes, *l. vnica Cod. de probat.* & verba, vel facta hæreticalia de quibus aliquis iudicari debeat, oportet, quod ſint clara, certa, & non ambigua: Nam alioquin (cùm in dubio ſtandum ſit pro Reo) non inducerent delicti probationem, *l. neque natales Cod. de probation. l. non hoc Cod. vnde legitim. & cap. In præſentia de probat.* 4

Quod tamen intellige de eo, qui vir probus habetur; quia tunc in eius verbis obſcuris, & ambiguis præſumendum eſt, non eſſe delictum; at ſecùs, ſi eſſet fama, quod ſit hæreticus, vel eſſet ex illis locis, in quibus hæreſes graſſantur; Peña *loco ſuprà citato,* Simanch. *de cathol. inſtit. tit. 54. num. 21. & 22.* & Royas *tract. de hæretic. part. 1. num. 205. & num. 279.* iuxta textum in *l. quod ſi nolit §. qui mancipia ff. de ædilic. edict.* Vbi dicitur, [Seruos bonos eſſe, qui Nationis non infamatæ, quoſdam malos videri, quia ex natione ſunt, quæ magis infamis eſt.] At de hoc vide etiam, quæ dicebam ſuprà *dubit. 195. ſect. 53 & 54.* 5

Habetur ſecundò, quod teſtes, quando confusè depoſuerunt, poſſint etiam poſt publicatas atteſtationes iterùm interrogari; *cap. clamor de teſtib.* & docent Io. Andr. *in cap. vt Officium de hæret. in 6. num. 2.* Geminian. *ibidem in §. verum, num. 7.* Maſcard. *de probat. concl. 857. num. 37. vol. 2.* Syluester *verb. hæreticus 2. numer. 7.* & alij paſſim; quia dictum obſcurum habetur pro non dicto; Gloſſa *in cap. ſi teſtes § in teſtibus verb. ſimpliciter 4. q. 3.* 6

Quod adeò verum eſt, vt, etiam poſt publicas atteſtationes non ſolùm poſſint iterum interrogari illi teſtes, qui priùs confusè depoſuerunt, ſed etiam poſſint recipi, & examinari de nouo alij teſtes; Socein *regul. 497. fallent. 6. 10. & 11.* Royas *ſingul. 22.* & Peña *loco ſuprà cit. comment. 111.* Idque non ſolùm, vt Reus defendatur, ſed etiam vt puniatur, & pleniùs delictum probetur; ita Doctores, quos ſequitur Simanch. *de cath. inſtit. tit. 64. n. 50 & ſeqq.* 7

Habetur tertiò, quod, quando examinantur teſtes, vel Rei in cauſa fidei, ſeu in crimine hæreſis, neceſſariò requiratur, vt adſint duæ perſonæ diſcretæ, & religioſæ *dicto cap. vt Officium de hæretic. in 6.* quod ſuprà citabam. 8

Nomine autem Perſonarum Religioſarum, quæ requiruntur in examinatione teſtium, nonnulli (vt Franch. *in dicto cap. vt Officium*) volunt, quod intelligantur perſonæ verè, & propriè Religioſæ, quæ ſcilicet tria vota Religionis ſubſtantialia (nempè paupertatem, caſtitatem, & obedientiam) in Religionibus, à Summo Pontifice approbatis, emiſerint. 9

Alij verò (vt Simanch. *de cathol. Inſtit. tit. 64. num. 8.*) volunt, quod ſub nomine Perſonarum Religioſarum intelliguntur etiam Clerici ſæculares.

Alij (vt Peña *in direct. Inquiſit. par. 3. q. 63. verſ. & quanquam*) Probabilius iuxta ea, quæ ſuprà dicebam, volunt, quod intelligantur etiam Laici probi (qui ſcilicet Reli- 10

gioſis zelo commendentur;) quia laici probi ſumendo hoc nomen paulo latiùs etiam Religioſi appellantur *in cap finali de reb. Eccl.non alie.nan. & in cap. Eccleſia Sancta Maria de conſtitution.* & ex alio capite, quamuis in materia odioſa,& pœnali verba propriè, & ſtrictè ſint accipienda *cap ſtatutum de Elect.in* 6. In materia tamen fauorabili (qualis eſt materia noſtra de fide) latè accipi poſſunt.

Limitant hanc Peñæ ſententiam Praſecius *in Praxi par.1.cap.4.art.6.n.4.*& Genuen*ſ.in prax. archiepiſc.cap.* 68.*n.*1.ſi clerici reperiri non poſſint, ita vt tunc tantum laici probi adhiberi debeant.

At ego probabilius abſolutè puto quod,etiã,data copia verè Religioſorum, & clericorum, ſufficiant laici probi quales ſuprà dicebam accedit, quod (vt animi Zechius in ſumma *tom.1.de hæretic.cap.*11.*n.*15. & Scaccia *de Iudic.lib.1.cap.*87.*n.*16.)hodiè magna ex parte fiunt proceſſus in Tribunali Sanctæ Inquiſitionis abſq; præſentia perſonarum religioſarum, & tales proceſſus approbantur à ſuprema, & generali Inquiſitione Romana; Quapropter ſatis probabiliter cum eodem Peña vbi ſuprà ſubdunt,quod duæ perſonæ Religioſæ debeant intereſſe,ſit potius quid de conſilio, quam quid de præcepto, iuxta ea, quæ ſupra etiam dicebam.

11 Quamuis in Tribunali S.Inquiſitionis Hiſpaniæ quoad recipiendos Teſtes adſint ſemper quinque perſonæ, Iudex,Teſtis, Scriba,ſeu Notarius,& duæ perſonæ Religioſæ;Religioſæ,inquam,non verè,ſed quæ Religionis zelo commendentur,vti ſuprà dicebam:Paramus *de origin Inquiſit.lib.*3.*q.*4 *num.* 50.& videri etiam poterit Menoch. *vol.*2 *conſil.* 139.

12 An autem Epiſcopi ſimiliter in recipiendis Teſtibus contra hæreticum teneantur adhibere dictas duas perſonas religioſas? Negant quidam, quos ſequitur Repertor. Inquiſit. *verb. Excommunicatio teſtium*; quia *d. cap.vt offi.ciun* § *verum de hæretic. in* 6.loquitur de ſolis Inquiſitoribus;affirmant autem alij,quos ſequitur Peña *in directorio par.* 3. *q.* 63.*comment.*112.quia in vtriſque, tam ſcilicet in Inquiſitoribus, quam in Epiſcopis eſt eadem ratio.

Cæterum an ſtari debeat potius dicto priori teſtium, ſi fuerint varij in dicendo?Reſpondetur:vide,quæ dicebam ſuprà *ſect.*1.*num.*6.*& in eius aduertendis quinto,ſexto, & ſeptimo.*

SECTIO XII.

Quanam ratione teſtium, & accuſantium, vel denunciantium facta, depoſitio Reo publicari debeat? Vbi etiam an conſultoribus ſint publicanda nomina teſtium, & ſit legendus per extenſum totus proceſſus, ſitque licitum,inter ſe de ſcitis in Congregatione extrà Congregationem diſcurrere?

SVMMARIVM.

1 *Teſtium,& accuſantium,vel denuntiantium nomina Reo de hæreſi publicari non debent ex conſtitutionibus Innocentij IV. Vrbani IV. Pij V.ex conſilio Biturienſi, & decreto Eminentiſſ. Sancta Romana Inquiſitionis.*

2 *Idem probat ratione,ex eo enim ſequi poſſent multa incommoda & vix reperiretur qui vellet Inquiſitoribus hæreticos denunciare, vel contra eos teſtimonium proferre. Quod redundaret in maximum fidei catholica detrimentum.*

3 *Textus* in cap.finali de hæretic. in 6. *Vbi conceditur, quod in crimine hæreſis publicentur teſtes, ſicut in aliis criminibus, non obſtat: Nam circumſcripta potentia Rei inquiſiti, & ceſſante periculo teſtium, & accuſatorum contrarium decidi videtur.*

4 *Textus prædictus eſt abrogatus per conſuetudinem: vel intelligi debet,ceſſante periculo,non abſolutè.*

5 *Confrontatio teſtium cum ipſo delinquente multò minus fieri debet. Et ſi quandoque fiat in generali Inquiſitione Romana ſit ex permiſſione Sacra Inquiſitionis,& ſolum in aliquo caſu graui,& quando nullum teſtibus, & accuſatoribus, vel denunciantibus periculum imminet.*

6 *Tertium confrontatio quamuis Reo fieri expediat in aliis delictis, non tamen ſic ſimiliter expedit in crimine hæreſis.*

7 *Limita quando teſtes ſunt ſocij criminis; & quando prudentis iudicis arbitrio omne teſtium periculum ceſſauerit.*

8 *Inquiſitor tamen ſi putauerit ceſſare iam omne periculum confrontand. teſtes adhuc non debet ad recognitionem, & confrontationem deuenire ſine conſenſu Epiſcopi & Peritorum qui ſi cum ipſo in hac re non conuenerint, conſulere debebit maiores Inquiſitores.*

9 *Inquiſitor licet nomina teſtium, & accuſantium, vel denunciantium publicari non debeant, poteſt ſub præcepto ſilentij & ſub pœna excommunicationis,ea aliquibus Theologis,& Iuriſperitis,vt ſententia prudentius feratur publicare.*

10 *Conſuetudo licèt obtinuerit in aliquibus Inquiſitionibus, vt nomina teſtium Conſultoribus non manifeſtentur niſi in aliquo caſu; contrarium tamen ſeruatur in Inquiſitione Hiſpanica, in quo paſſim manifeſtantur Conſultoribus nomina prædictorum teſtium.*

11 *Conſuetudo licèt obtinuerit in aliquibus Inquiſitionibus, vt Conſultoribus tantùm ſumma proceſſus manifeſtetur;contrarium tamen etiam ſeruatur in dicta Inquiſitione Hiſpanica.*

12 *Conſultores ſi de cauſis fidei and tis inter ſe, non audientibus aliis, qui non ſunt Conſultores, diſcurrant, quamuis extra Congregationem, non incurrant pœnam violati ſecreti; quia ſic illi loquendo,illud non violant, quin non omnino improbabiliter,poſtquam eſt publicatus proceſſus,& lecta ſententia, poterunt dicere votum quod in dicta cauſa dederint, quia agitur de re iam publicata.*

SVppono,quod teſtium, & accuſantium, vel denunciantium nomina Reo de hæreſi publicari non debeant; Roſella *verbo Hæreticus n.*48. Simaneh. *de cathol. inſtitut.tit.*64.*n.*26.*& ſeqq. & in En hirid. tit.*35.*n.*13. *& ſeqq.*Repertor.Inquiſit. *verb. accuſatio verſ. ſed an accuſatorum nomina, & verb. Nomina verſ. Tunc videndum eſt.*Calder. *tract.de hæret. rubr. de materia proceſſuum Inquiſit.num.*1.Locat. *in Iudic.Inquiſit verb. aduocatus n* 1. *& verb. defenſiones num.*1.*& verb.teſtis num.*93. Guandiſalun. *tract. de hæret. q.* 10. *n.* 4. *& q.*14. *n.*1. Zanchir. *tract. de hæret. cap.* 9. *num.* 6. & *ibi* Campeg. *num.* 7. Decian. *in tract. crimin. lib.*5. *cap.*35. *num.*16. Peña *in director.par.*2.*q.*75. *comment.*124. Io. Royas *ſingul.*108. Læl. Zech.*in ſumma part* 1.*tit.de fide rubr. de hæreſ.cap.*11. *num.* 14. Clar. *in prax. q.*49. Miranda *in ordin. Iudic. tom.*2.*quæſt.*26.*art.*14 *concl.*1. Scacc.*de Iudic.lib.*1.*cap.*87. *num.*18.Martin. del Rio *in diſquiſ. magic. lib.*5. *ſect.* 15. Homobon. *de ſtatib. part.* 1. *cap.*6. Moſcou. *de maieſt. milit. Eccleſ. lib.*1. *part* 1. *cap.*11. Quened. *de iudic. & tortur cap.*10. *num.*15. Barboſa *in collectan. tom.*5. *lib.* 5. *tit.*1.*cap.*10.*n* 6.*& ſeqq.*& alij communiter. 1

Primò ex Conſtitutione Innocentij IV. (quæ incipit *cùm negotium fidei*) apud Peñam *in* 2. *par. directorij pag.*115.*b.* [Sanè volumus,& nomina tam accuſantium prauitatem hæreticam, quàm teſtificantium ſuper eà, nullatenùs publicentur propter ſcandalum, vel periculum, quod ex publicatione huiuſmodi ſequi poſſit, & adhibeatur dictis huiuſmodi teſtium nihilominus plena fides,]

Secundò ex conſtitutione Vrbani IV. (quæ incipit

Pra

Præ cunctis)apud eundem Peñam *eadem 2. parte directorij pag.* 138. Ibi : [Quod ſi teſtibus, quos à vobis recipi, vel ab alio,licet extrà , ſuper eodem crimine hæreſis examinari contigerit,ex publicatione nominum eorumdem videritis periculum imminere , ipſorum nomina non publicè , ſed ſecretò tantùm , aliquibus perſonis prouidis, & honeſtis religioſis, & aliis,ad hoc vocatis, de quorum conſilio ad ſententiam , vel condemnationem procedi volumus,exprimantur;Et ſic non obſtante , quod illis , contra quos huiuſmodi teſtes depoſuerint,eorum nomina non fuerint publicata, ad cognitionem Iudicis inſtruendam , adhibeatur plena fides teſtium depoſitionibus eorumdem.

Tertiò ex Conſtitutione Pij IV. (quæ incipit *cùm ſicut*)apud Peñam *inter literas Apoſtolicas* ibi : [Mandatur Inquiſitoribus, vt perſonas, quæ Schiſmaticos, ſeu hæreticos reuelauerint, ſeu contra eos depoſuerint, & teſtificauerint , publicare, ſeu reuelare minimè teneantur, & ſi ab eodem Inquiſitore aliqua ipſorum teſtium dicta publicari contingat,ita truncata , & ſecreta publicentur;vt cognitio nominum,& cognominum ipſorum teſtium ad aliquam notitiam deueniri non poſſit.

Quartò ex Concilio Bitatonenſi *cap.* 10. ibi : [Illud autem caueatis ſecundùm prouidam Sedis Apoſtolicæ voluntatem,ne teſtium nomina ſigno,vel aliquo verbo publicentur.]

Quintò ex quadam inſtructione Toletana edita anno 1561. *n.*39. & ex quadam altera priori inſtructione Hiſpalenſi edita Anno 1486. *cap.* 16. apud Peñam 3. *par. directorij comment.* 124. ibi: [Quoniam conſtat,quod ex publicatione nominum , & perſonarum ipſorum teſtium, qui deponunt ſuper hæreſis crimine, poſſunt incurrere in graue damnum, & periculum perſonarum,& bonorum,vt experientia demonſtrauit, Domini decreuerunt,quod Inquiſitores poſſint non publicare nomina , vel perſonas teſtium , qui contrà hæreticos depoſuerunt.]

Sextò ex quodam decreto Eminentiſſimorum Cardinalium Sanctæ Romanæ Inquiſitionis edicto 1566. 14. Maij apud Locatum *poſt iudicial. Inquiſit. inter decreta Sancti Officij*, vbi prohibetur (ne publicentur teſtium nomina , nec iterum publicentur aliæ circumſtantiæ , propter quas deueniri poſſit in cognitionem teſtium) in his verbis : *Illuſtriſſimi* Cardinales Inquiſitores generales in Congregatione ordinaria decreuerunt,dari nuda teſtium dicta , prout hucuſque obſeruatum fuit , abſque nominum publicatione , aliarumque circumſtantiarum , propter quas poſſit deueniri ad ipſorum teſtium notitiam;& quoad reſponſiones teſtium ſuper Rei interrogatoriis pariter decreuerunt , non eſſe illas dandas , ſi ex illarum publicatione deueniretur in notitiam,quinam fuerint teſtes ipſi.

2 Septimò ex ratione ; quia ex eo ſequi poſſent multa incommoda,& vix reperiretur , qui vellet Inquiſitoribus hæreticos denunciare , vel contra eos teſtimonium proferre ; quod in fidei Catholicæ detrimentum quam maximum redundaret ; Quapropter in inſtructione Matritiana quadam edicta anno 1561. *cap.* 72. apud Peña 3. *par. directorij comment.* 23. *n.* 101. *lit.* C, dicitur : [Quamuis in aliis Tribunalibus ſoleant Iudices ad delictorum veritatem indagandam conciliare teſtes cum delinquentibus ; in Iudicio tamen Inquiſitionis id neque debet , neque conſuetum eſt fieri ; quia prætérquam quod ex hoc videtur ſecretum , quod circa teſtes haberi præcipitur,experientia notum eſt,quod ſi quandoque id factum ſit, non eſt exinde ſecutus bonos effectus , immò ſecuta ſunt quamplurima incommoda.]

Et ideò conſuetudinem eſſe, quod non publicentur nomina teſtium , & accuſantium , vel denunciantium, teſtantur , (præter alios Doctores , quos ſuprà citabam) Repertor. Inquiſit. *verb. nomina,verſ. nunc videndum*,& Paramus *de origine Sanctæ Inquiſit. lib.* 3. *q.* 4. *in rubr. de expeditione Proceſſus n.*48.

Non obſtat, ſi dicas : *in cap. finali de hæret. in 6.* conceditur , quod in crimine hæreſis publicentur, ſicuti in aliis criminibus , nomina teſtium, & accuſantium , vel denunciantium : Nam , circumſcripta potentia Rei inquiſiti, & ceſſante periculo teſtium , & accuſatorum, contrarium decidi videtur in his verbis : [Iubemus tamen,quod ſi accuſatoribus , vel teſtibus in cauſa hæreſis interuenientibus , ſeu deponentibus propter potentiam perſonarum, contra quas inquiritur, videant Epiſcopi,vel Inquiſitores graue periculum imminere,ſi contingat fieri publicatio nominum eorum , ipſorum nomina non publicè,ſed ſecretò , omiſſis aliis, exprimantur : ſicque,non obſtante quod illis, contra quos huiuſmodi depoſuerunt , nomina ipſorum non fuerint publicata , adhibeatur ad cognitionem Iudicis inſtruendam plena fides depoſitionibus teſtium eorumdem.] 3

Accedit Bulla Pauli III. vbi , poſtquam Pontifex mandauit in copiis iudiciorum Reis ante torturam tradendis nomina teſtium eſſe exprimenda , ſubdit poſteà , *præterquam in crimine hæreſis* , iuxta Iuris diſpoſitionem;ſed circumſcripta potentia inquiſiti,& ceſſante periculo teſtium,& accuſatorum,ius diſponit (vti patet *ex dicto cap. finali*) in crimine etiam hæreſis publicari nomine teſtium , & accuſatorum ; ergo, circumſcripta potentia inquiſiti, & ceſſante periculo teſtium,& accuſatorum,ea publicari debebunt.

Reſpondetur enim(vt omittam,poſſe dici,quod talis textos ſit iam abrogatus per conſuetudinem in contrarium, & per dictam Conſtitutionem Pij IV. in illis verbis : *Non obſtantibus conſtitutionibus , & ordinationibus Apoſtolicis*) diſtinguo antecedens (conceditur , quod in crimine hæreſis publicentur , ſicuti in aliis criminibus, nomina teſtium , & accuſantium , vel denunciantium)abſolutè, nego (quia ibi apertè dicitur, quod nomina teſtium, & accuſantium, vel denunciantium non debeant publicari , quando adeſt aliquod periculum, quod ferè ſemper adeſſe cenſetur, quotieſcumque prædicta nomina publicantur) ceſſante periculo , concedo; ſcilicet , quod tunc prædicta nomina in crimine hæreſis , ſicut in aliis criminibus,publicari poſſint; & ita tenet Gloſſa *in dicto cap. finali verb. ſtatuta* Io. Andr. *ibidem num.* 1. Geminianus *n.* 3. *&* 5. Ioannes Monach. *num.* 4. Roſella *verb. hæreticus* 2. *num.* 48. Sylveſt. *eodem verbo hæreticus* 2 *num.* 10. Repertor. Inquiſit. *verb. nomina*,Locat. *in Indic. Inquiſit. verb. teſtis num* 92. Director. Inquiſ. *par.* 3. *in rubric. de defenſ. Reor. &* q 75. *n.* 2. C rer. *tract. de hæret. n.* 122. & Squillac. *tract. de fide cathol. cap.* 27 *num.* 6. 4

Hinc multò minus fieri debet teſtium , & accuſantium, vel denunciantium conuentio, ſeu (vt ita dicam) confrontatio cum ipſo delinquente ; & quidem in generali Inquiſitione Romana nunquam hæc conuentio , ſeu confrontatio fieri ſolet , niſi ex peculiari Eminentiſſimorum Cardinalium in vniuerſa Republica Chriſtiana Generalium Inquiſitorum, & ſolùm in caſu aliquo graui , & quando nullum teſtibus , & accuſantibus, vel denunciantibus periculum imminet, & tunc ſolùm etiam coram ipſis Inquiſitoribus; Io. Royas *ſingul.* 94. Director. Inquiſit. *part.* 3. *num.* 101. (quatenus ait , poſſe teſtium nomina explicari, quando periculum deponentibus non imminet, & facie ad faciem affrontari,vt ſic cum rubore,& verecundia hæreticus, ſeu delatus veritatem fateatur , per textum *in l. ſi poſtulauerit* §. *quæſtion. ff. ad leg. Iul. de adulter.* Ibi : [Quæſtioni intereſſe iubentur Reus , vel Reo, & Patroni eorum , & qui crimen detulerit ;] & per textum *in cap. vltimo* §. *ceſſante de hæretic. in* 6. Ibi : ceſſante periculo teſtium nomina publicentur, vt Reus poſſit pleniùs ſe defendere) & *ibi* Peña *comment.* 23. *num.* 101. *& comment* 48. *lit.* C, *num.* 209. Repertor. Inquiſit. *verb. prouiſo ſolerte* §. *ſequuntur cautelæ verſ.* 3. *cautela* , & Simanch. *in Enchiridion tit.* 35 *num.* 16. Videri etiam poterit inſtructio Tolet. *anno* 1561. *n.* 72. 5

Quamuis

6 Quamuis igitur (vti dicebam) confrontatio teſtium cum Reo fieri expediat in aliis delictis *ex dictu l.ſi poſtulauerit §.queſtioni ff.ad leg. Iul.de adulter.* Non tamen ſic ſimiliter expedit in crimine hæreſis; ita Doctores *in locis ſupra citatis* cum citata inſtructione Toletana anno 1561.*n.*72.& cum Genuenſi *in prax. Archiepiſc.c.*68.
7 *n.*6. Qui iuxta ſupradicta limitat in duobus caſibus, Primò,quãdo teſtes ſunt ſocij criminis; Secundò,quando prudentis Iudicis arbitrio omne teſtium periculum ceſſauerit, vt ſi v.g. Reus ſit homo vilis parum curans, an bonam, vel malam famam habeat, vt meretrix, & ſimiles infames.

8 At adhuc Scaccia *de Iudic. lib.*1. *cap.*4. *n.*19. vult, quod tamen ſi putauerit Inquiſitor, ceſſare iam omne periculum confrontandi teſtes, adhuc non debeat ad recognitionem, & confrontationem deuenire ſine conſenſu Epiſcopi, & Peritorum, qui ſi cum ipſo in hac re non conuenerint, conſulere debebit maiores Inquiſitores; Quandoquidem etiam in ſupremo Senatu generalis Inquiſitionis nunquam fit talis recognitio, ſeu confrontatio, niſi re cognita, & decreto interpoſito per Cardinales Inquiſitores Generales: Quod ſignum eſt, debere Inquiſitores in re tam periculoſa cautè procedere; ſic Scaccia *loco ſuprà cit.* qui & ſubdit, quod, quando dicta recognitio, ſeu confrontatio fit,fieri non debeat Reo videnti teſtem. Vide etiam,quæ dicam infrà in difficultatis reſolutione *n.*5. *& ſeqq.*

9 Cæterum, quamuis etiam (vti dicebam) teſtium, & accuſantium, vel denunciantium nomina publicari non debeant, poteſt tamen Inquiſitor ſub præcepto ſilentij, & ſub pœna excommunicationis ea aliquibus Theologis,& Iuriſperitis,vt ſententia prudentius feratur, publicare; *cap. finali hæretic.in* 6. & notat ibi Gloſſa *verb. abſente*, Geminian.*ibidem n.*1.Io. Monach.*n.*2. Franch. *n.*1.*&* 3 & Syluest.*verb.hæreticus* 2.*n.*10.Et patet ex dicta conſtitutione Vrbani IV. *Præ cunctis* apud Peñam *loc.cit.*Quia tunc ceſſare videtur periculũ,quod dicebã.

10 Adde,quod (licèt conſuetudo obtinuerit in aliquibus Inquiſitionibus,vt nomina teſtium iuxta ea, quæ ſupra dicebam, conſultoribus non manifeſtentur, niſi in aliquo caſu;Peña *in director.p.*3.*comment.*126. Campeg. *in addit.ad Zanchinum tract.de hæret.c.*15.*lit. A.* Bariola *in Aphoriſm.lit. T.verb.teſtis* §.8. Figuerula *in notis margin. ad Zanchinum vbi ſupra in fauorem fidei*, ad alliciendum ſcilicet teſtes, vt ſic faciliùs, & ſecurius contra hæreticos deponerent,cùm ſcirent,quod ipſorum nomina non ſolùm Reus,ſed nec etiam conſultoribus manifeſtantur) contrarium tamen ſeruetur in Inquiſitione Hiſpanica, in qua paſſim manifeſtantur conſultoribus nomina teſtium prædictorum; Eymer. *in direct. Inquiſit p.*3. *q.*8*n.*. Souſa *in Aphoriſm.lib.*2 *c.*6.*n.*76. ex textu *in cap.ſtatuta §.iubemus de hæret.in* 6.Vbi etiam præter alios Ancharanus *n* 1.

11 Adde ſecundò, quod (licèt etiam conſuetudo obtinuerit in aliquibus Inquiſitionibus,vt Conſultoribus tantùm ſumma proceſſus manifeſtetur,Figuerola *loco ſupra cit.c.*15. *in addition. lit. A.*) Contrarium tamen etiam ſeruetur in eadem dicta Inquiſitione Hiſpanica, in qua paſſim etiam per extenſum à ſecretario S. Officij legitur Conſultoribus totus proceſſus; Eymer. *in director. Inquiſit.p.*3 *q.*79.& ibi Peña *comment.*128. Lucerna Inquiſit.*verb.Inquiſitor* §.21.Zanardus *in director.Theolog. p.*2.*precept.c.*6.*q.*42.Paramus *de origin.Inquiſit.lib.*3.*q.*4. *n.*56. Et habetur in inſtructione Toletana anno 1561. *n.*41.quin & habetur etiam *in cit.cap.finali §.iubemus de hæretic.in* 6.

12 Adde tertiò,quod Conſultores,ſi de cauſis fidei auditis inter ſe,non audientibus aliis (qui non ſunt Conſultores) diſcurrant, quamuis de iis diſcurrant extrà Congregationem,non incurrant pœnas violati ſecreti; quia ſic illi loquendo illud non violant, quin non omninò improbabiliter, poſtquam eſt publicatus proceſſus, & lecta ſententia, poterunt dicere votum, quod in dicta cauſa dederunt,quia agitur de re iam publicata;quamuis peccare poſſint,ſi exinde alij deueniant in cognitionem votorum Conſultorum, qui contra delinquentem votarunt;quia ſic aperiretur via ad rixas, odia, &c. ita Doctores, quos ſequitur Zanard *loco ſuprà cit.* His ſuppoſitis, ſit

DIFFICVLTATIS RESOLVTIO.

SVMMARIVM.

1 *Teſtium depoſitio Reo publicari debet in hoc Tribunali Sancti Officij ſuppreſſis nominibus teſtium & delatorum.*

2 *Reo dari non debet copia cognominum teſtium, neque aliquarum depoſitionis circumſtantiarum, ex quibus in notitiam aduerſus ipſum deponentium deuenire poſſit.*

3 *Idque procedit quoties ex hac publicatione teſtibus, vel delatoribus periculum timetur; quin ſi periculum non timetur publicari Reo nomina debent.*

4 *In praxi tamen periculum ſemper præſumitur, etiamſi Reus inquiſitus potens non ſit; & aliàs teſtes occultarent delicta,&c.*

5 *Teſtes non ſunt cum Reo confrontandi in hoc Tribunali Sancti Officij, ne à delicto manifeſtando fauore fidei remoueantur.*

6 *Inquiſitor imprudentiſſimè ſe gereret, ſi teſtes renuentes confrontare, compelleret extra duplicem caſum: Primo ſi teſtis eſt ſocius criminis. Secundò cùm dubium eſt de falſitate teſtium.*

7 *Inquiſitor hoc facere debet cum magna prudentia, & cautela, & omninò præcauere omne periculum teſtium.*

RESpondetur,quod teſtium, & accuſantium,vel denunciantium facta depoſitio Reo publicari debeat,ſuppreſſis nominibus prædictorum teſtium,& accuſantium,vel denunciantium; ita Doctores communiter,quos ſuprà citabam, & præcipuè Eymer.3.*par.director.n.*119.& *ibi* Peña *comment.*29.Læl.Zech.*in ſumma p.*1.*tit.de fide rubr.de hæreſ.c.*11.*n.*14. & Farinac.*de hæreſ. q.*188.*n.*7. ex textu expreſſo *in cap. finali de hæretic.n.*6. & ex aliis iuribus,quæ ſuprà citabam; & hoc ob fauorem fidei, ne teſtes remoueantur à depoſitione criminis adeò grauis,& adeò Reipublicæ pernicioſi, ſicuti dicebam. 1

Ex his infertur,quod Reo dari non debeat copia cognominum teſtium, neque aliquarum depoſitionis circumſtantiarum ,ex quibus in notitiam aduerſùs ipſum deponentium deuenire poſſit;ita Doctores iiſdem,quos ſupra citabam , & præcipuè etiam Eymericus , Peña, Læl.Zech.& Farinac.*in locis citatis.* 2

Aduerte tamen,id, quod dixi, procedere , quoties ex hac publicatione teſtibus,accuſantibus, vel denunciantibus periculum timetur;quia ſi periculum non timeatur,publicari (ſicut in aliis iudiciis) Reo nomina debent ex iis, quæ ſuprà dicebam, & ex eodem expreſſo textu *in dicto cap.finali de hæret.in* 6. 3

Quamuis hodie vſus obtinuerit, quod ſemper , etiam ſi Reus inquiſitus potens non ſit , hoc periculum præſumatur,quia ſaltem eius conſanguinei, vel eius ſocij,& complices potentes eſſe poſſunt ad vindicandum. Accedit, periculum grauis detrimenti adeſſe Religioni, quod ſcilicet teſtes occultent delictum, quod aliàs manifeſtarent,ſi ſcirent, ſe publicandos non eſſe. Accedit ſecundò,vt tota ratio dubitandi,& omnis ſcrupulus Inquiſitorum auferatur, extare ſupradictam Conſtitutionem Pij IV.cum ſicut, vbi decernitur, quod nunquam Inquiſitores teneantur nomina teſtium delato publicare;Peña 3 *par.direct.q.*75.*comment.*124.*verſ.tamen ſi verò*, Royas *tract de hæreſ c.p.*2.*n.*29. Repertor.Inquiſit. *verb. nomina verſ.nunc.videndum*, Paramus *de origin S. Inquiſit.lib* 3.*q.*4. *rubrica de expedit. proceſſ.n.*48 & alij, quos ſequitur Farinac.*cit.q.*188.*n.*12. 4

Sequitur

5 Sequitur ſecundò à fortiori, quod teſtes, non ſint cum Reo confrontandi, quia eſto in aliis indiciis & cauſis hæc confrontatio, vt Reus ſic facilius conuincatur, & veritatem negare non audeat, ſæpè ſæpiùs expediens ſit, iuxta textum *in l. ſi poſtulauerit §. quæſtioni ff. ad leg. Iul. de adulteriis*, ibi: [Quæſtioni intereſſe iubentur Reus, Reaue, & patroni eorum, & qui crimen detulerit,] & iuxta alia iura, quæ ſuprà citabam, fauore tamen fidei, ne propterea teſtes, vel alij à delicto manifeſtando remoueantur, expediens non eſt, quin potiùs expediens eſt contrarium, eos ſcilicet ab hac confrontationis obligatione liberari; Peña *3. par. directory comment. 23. n. 101. & comment. 48. n. 209.* & alij, quos citat, & ſequitur Farinac. *de hæret. cit. q. 188. n. 28.*

6 Quapropter prædicti Doctores affirmant, quod imprudentiſſimè ſe gereret Inquiſitor, ſi teſtes renuentes confrontare compelleret, extra duplicem caſum.

Primò cum teſtis eſt ſimul ſocius criminis: quia tunc ratione ſocietatis in delicto, & non ratione teſtimonij, confrontare compelleretur. Neque in hac compulſione graue inconueniens ſequi videtur; cùm teſtis ſe ipſum ſimul condemnet, & Reos teneatur deponentem manifeſtare; Peña *3. part. directory comment. 48. verſ. ſit ſecundum Axioma*, Martin. del Rio *diſquiſ. magic. lib. 5. in 2. Appendice q. 39.* & Farinac. *d. q. 188. n. 30.*

Secundò cum dubium eſt de falſitate teſtium, neque apparet via, qua dubium tollatur, & veritas eluceſcat, quia tunc poterit Inquiſitor, ne innocens condemnetur, ad confrontationem teſtes compellere.

7 Aduerte tamen, quod Inquiſitor hoc facere debeat cum magna prudentia, & cautela, & omninò præcauere omne periculum teſtium: Quapropter Peña, & Farinac. *in locis ſuprà citatis* aiunt, hanc confrontationem (cùm ſit res grauiſſima) faciendam non eſſe ab Epiſcopo ſine Inquiſitore, vel è contra, quinimò in generali totius Orbis Inquiſitionis Tribunali nunquam de facto fieri, niſi ex decreto Eminentiſſimorum Cardinalium ibi præſidentium. Vide etiam, quæ dicebam ſuprà in ſuppoſito, & quæ dicebam *dubit. 192. ſect. 30.*

SECTIO XIII.

An, & in quantum probent teſtes, aliàs inhabiles, vt Excommunicati, criminoſi, ſocij criminis, Iudæi, & Hæretici contra Chriſtianum Catholicum, de quibus ſup à ſect. prima dicebamus?

SVMMARIVM.

1 *Teſtes aliàs inhabiles, vt Excommunicati, criminoſi, ſocij criminis, Iudæi, & Hæretici, probant quidem delictum contra Chriſtianum Catholicum, ſed non integrè; quia licèt fauore fidei ij admittantur ad teſtificandum, admittuntur tamen, vt falſitatis dicendæ periculo ſemper ſubiecti.*

2 *Reus duplici teſte conteſte ſociis criminis, aut aliàs inhabilibus, non poteſt ad pœnam ordinariam condemnari, etiamſi concurrant indicia, & circumſtantiæ, quibus præſumi poteſt eos veritatem deponere.*

3 *Teſtis vnius inhabilis depoſitio rarò ſufficit ad torturam, niſi aliis adminiculis, & præſumptionibus grauibus adiuuetur, quamuis depoſitio duorum ſufficiat ad torturam, vel condemnationem extraordinariam.*

4 *Delictum neque etiam probatur plenè integrè & perfectè, licet cum teſte aliàs inhabili concurrat teſtis alter omninò integer & fide dignus, quia ex dignitate vnius non reparatur defectus alterius.*

5 *Teſtis vnus valdè dignus & alter teſtis infamis, ſeu minùs idoneus, & minùs dignus licet faciant probationem plenam, eo quod fides excellens vnius ſupplet defectum alterius in crimine tamen hæreſis, vt etiam in aliis cauſis criminalibus huiuſmodi duo teſtes non ſufficiant, ſed ambo debent eſſe probatæ fidei.*

6 *Teſtes prædict. inhabiles admittuntur contra Reum, quando ex veriſimilibus coniecturis falſa dicere non præſumuntur.*

Reſpondetur, quod probent quidem, ſed non integrè Aretin. *in cap. finali de teſtibus circa finem*, Palacius *rubrica in allegat. de hæreſi §. vltimo*, Locatus *in iudicial. Inquiſit. verbo complices numero 1.* (quatenùs ait, quod complices in crimine hæreſis admittantur quidem ad inquirendum, non tamen ad torturam, vel condemnationem (Genuenſis *in prax. archiep. c. 184. n. 11.* Peña *3. part. directorij q. 64. commentar. 113. verſ. Cæteris tamen*, Royas *ſingul. 191. n. 3.* Maſcard. *de probat. lib. 2. concl. 857. n. 38.* Farinac. *q. 188. n. 83.* & alij communiter. 1

Probatur; quia, licèt fauore fidei tales teſtes, aliàs inhabiles, ad teſtificandum admittantur, admittuntur tamen, vt falſitatis dicendæ periculo ſemper ſubiecti; cùm hoc periculum, quod eſt intrinſecum, per admiſſionem purgari non poſſit.

Non obſtat, ſi dicas: *In cap. in fidei fauorem de hæret. in 6. dicitur*, quod prædicti teſtes, alioquin in aliis delictis inhabiles, admittendi ſint ad teſtificandum in cauſa fidei, ſeu in crimine hæreſis, & poſſint eſſe de numero teſtium: At appellatione numeri intelliguntur duo; *l. vbi numerus ff. de teſtib. & cap. pluralis locutio de regul. iur. in 6.*; Ergo duo ex dictis teſtibus, qui in aliis delictis ſunt inhabiles, erunt ſufficientes ad faciendam probationem plenam in crimine hæreſis.

Reſpondetur enim, nego conſequentiam; quia ibi ſolum dicitur, quod in fidei fauorem teſtes, alioquin inhabiles, poſſint admitti ad teſtimonium ferendum, non tamen dicitur, quod duo ſufficiant ad probandum; & illorum verborum: *de numero teſtium* ſenſus eſt, ac ſi diceretur de multitudine teſtium; Aretinus, & Palac. *in locis ſuprà citatis*; & ideò aliæ coniecturæ requiruntur ad probandum, & ſic ad condemnandum, & non ſufficiunt duo ex prædictis teſtibus.

Hinc ſequitur, quod duobus teſtibus conteſtibus, v.g. ſociis criminis, aut aliàs inhabilibus, non poſſit Reus ad pœnam ordinariam condemnari, etiamſi concurrant indicia, & circumſtantiæ, quibus præſumi poteſt, eos veritatem deponere; quia huiuſmodi indicia, & circumſtantiæ requiruntur, vt ipſorum dictum admitti poſſit, non autem requiruntur, vt probent integrè; ita Doctores iidem *in locis ſuprà citatis ex textu in cap. in fidei fauorem de hæreticis in 6.* 2

Quapropter depoſitio vnius teſtis inhabilis rarò ſufficit ad torturam; niſi aliis adminiculis, & præſumptionibus grauibus adiuuetur; quamuis depoſitio duorum ſufficiat ad torturam, vel ad condemnationem extraordinariam, & depoſitio trium, vel quatuor ſufficiat ad condemnationem ordinariam; quia multitudine deponentium reparatur ipſorum inhabilitas; ita Doctores, quos citat, & ſequitur Palacius, Genuenſis, Royas, Peña, Maſcardus, & Farinacius vbi ſuprà (ex quibus videatur præcipuè Peña *in director. p. 3. q. 64. comment. 113.* Maſcardus *de probation. lib. 2. concluſ. 857. n. 38.* Martin. del Rio *in diſquiſit. magic. lib. 5. in appendice 2. q. 12. 13. 14. & 15.* Farinac. *de hæreſ. q. 188. n. 83.* & Souſa *in aphoriſm. Inquiſit. lib. 2. cap. 12. n. 13*) contra Ciaxxium *in diſcept. crimin. diſcept. 17. n. 46. & ſeqq.* & nonnullos alios (qui ſimpliciter volunt, quod teſtis inhabilis non poſſit ſuppleri per alios teſtes inhabiles; quia, quod nihil eſt, ſupplementum non recipit, *l. ſed ſi manente ff. de precar.* Et quia, vt teſtium inhabilitas ſuppleatur ex dicto alterius, neceſſe eſt, quod teſtis ſupplens non ſit inhabilis, vt tenent Aymon *conſil. 99. n. 10.* & Corn. *lib. 2. conſil. 172. n. 20.* Et quia ex pluribus imperfectis non poteſt oriri perfectum. Bec. *conſil. 85. n. 20.*) & contra nonnullos etiam alios, qui moderatiùs volunt, quod Hæreticus damnandus non ſit ad pœnam ordinariam ex teſtimonio ſolùm trium, vel etiam quatuor teſtium 3

inhabilium, quia (cùm hodie regulariter non damnetur hæreticus ad pœnam ordinariam, niſi contra ipſum adſint tres teſtes conteſtes omni exceptione maiores) conſequens eſt, quod damnandus non ſit ex teſtimonio ſolùm trium, vel etiam quatuor teſtium inhabilium, ſed plures propterea ad id requirantur: in quo caſu, ſicut etiam in noſtro, quem ſuprà dicebam (vt ex *cap in fidei fauorem de hæretic. in 6.* adnotarunt Royas *ſingul.* 188. *n.* 11. *& ſingul.* 200. *n* 3. Peña *in director. par.* 3. *comment.* 113. Zechius *in ſumma tom.* 1. *cap.* 11. *de hæreſi num.* 14. *ver. admittuntur,* Martin. del Rio *in appendic.* 2. *ad diſquiſit magic. lib.* 5. *q.* 12. *in fine,* & Binsfeldius *de confeſſion. malef. membr.* 2. *concluſ.* 7.) Numerus teſtium ſupplet ipſorum defectum, etiam ad effectum, vt dicantur omni exceptione maiores & etiamſi omnes patiantur aliquas exceptiones; Gregor. XV. *deciſ.* 351. *n.* 4. *&* 5. & Cæſar. de Graſſ. *deciſ.* 175. *n.* 9. licèt quoad hoc vltimum diſſentiant Burſat. *conſ.* 321. *n.* 31. *lib.* 3. Cacheran. *caſ.* 64. *num.* 30.

Ad ea verò, quæ dicebam Ciazzius cum nonnullis aliis, reſpondetur: ad primum negando, quod teſtis inhabilis ſit nihil; quia in cauſa fidei admittitur, & facit fidem, licet aliqualem: Ad ſecundum dicendo, quod, vt teſtium inhabilitas ſuppleatur ex dicto alterius, neceſſe ſit, vt teſtis ſupplens non ſit inhabilis, vel etiam diſiunctiuè, vt adſit quid æquiualens: quod in caſu noſtro eſt pluralitas teſtium, licèt inhabilium: Ad tertium concedendo, quod ex pluribus imperfectis non poſſit oriri perfectum, ſi illa plura imperfecta non ſe adiuuent ad inuicem, & non confluant ad vnum; At ſecùs ſi aliter, vt eſt in caſu noſtro; cum prædicti teſtes inhabiles ſupponantur non ſingulares teſtes, ſed conteſtes.

4 Sequitur ſecundò, quod (quidquid in contrarium ſentire videantur Pitigianus *in pract. crim. canon par* 2. *cap.* 1. & Ghiſſerius *de iudice Regul. cap.* 17. *num.* 46.) neque etiam delictum probetur plenè, integrè, & perfectè, tamen ſi cum teſte aliàs inhabili concurrat teſtis alter omnino integer, & fide dignus, quia ex dignitate vnius non reparatur defectus alterius, licet reparetur, ſi cum depoſitione vtriuſque concurrant aliæ circumſtantiæ & indicia; ita Doctores, quos citat, & ſequitur Bernard. Diaz *in regul.* 752. Peña 3 *par. directory q.* 64. *comment.* 113. *verſ. ſit [illegible] tertium.* Puteel. *in dub. Regul. ver. teſtis num.* 10. Souſa *in Aphoriſ Inquiſ. lib.* 2. *c.* 19 *n.* 2. & Farinac.
5 *q.* 188. *n.* 69. quia (licet in multis cauſis vnus teſtis valdè dignus, & alter teſtis infamis, ſeu minùs idoneus, & minùs dignus faciant probationem plenam, eo quod fides excellens vnius ſupplet defectum alterius, vt adnotat Bald. *in l. ſi quis ex argentariis* §. 1. *ff de edendo.* aliique Doctores ibidem, & Iaſon *in l. cunctos populos Cod. de ſumm. Trinit. & fid. cathol. n.* 53.) In crimine tamen hæreſis, ſicut etiam in aliis cauſis criminalibus, huiuſmodi dicti teſtes non ſufficiunt, ſed ambo debent eſſe probatæ fidei; Bernard Diaz (Peña, & Farinac. *vbi ſuprà*; quia in criminalibus probationes debent eſſe claræ, & certæ, niſi caſu quo crimen eſſe commiſſum) indicia, & coniecturæ aliæ concurrant; quia tunc huiuſmodi indicia, & coniecturæ adiuuant teſtimonium alterius teſtis minùs habilis, ſeu minùs digni; *cit. cap. in in fidei fauorem de hæretic. in* 6. Ibi: [At aliis circumſtantiis ſic teſtificantes falſa non dicere præſumantur.]

6 Cæterùm prædicti teſtes inhabiles admittuntur contrà Reum, quando (ſicut habetur *in cap in fidei fauorem de hæretic. in* 6.) ex veriſimilibus coniecturis, & ex teſtium numero, aut perſonarum, tam deponentium, quàm earum, contra quas deponitur, qualitate, & aliis circumſtantiis ſic teſtificantur, vt falſa dicere non præſumantur.; Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *caſ.* 474. *n.* 58. Maſcard. *de probat. lib.* 1. *concl.* 158. *n.* 3. Martinus del Rio *in diſquiſ. magic. append.* 2 *lib.* 5. *q.* 1. Hippol. de Marſil *conſ.* 74. *n.* 13. & alij paſſim.

SECTIO XIV.

An, & in quantum probent teſtes habiles, & fide digni, ſed ſingulares?

SVMMARIVM.

1 *Teſtis ſingularis dicitur is, cuius depoſitio conteſtem non habet, ſeu cuius depoſitio cum nullius alterius depoſitione coniungitur.*

2 *Teſtium ſingularitas triplex eſt obſtatiua, adminiculata, ſeu cumulatiua, & diuerſificatiua.*

3 *Singularitas obſtatiua eſt, cum vnius dictum obſtat, ſeu repugnat dicto alterius.*

4 *Singularitas adminiculata, ſeu cumulatiua eſt, cum dictum vnius fauet, ſeu patrocinatur dicto alterius.*

5 *Singularitas diuerſificatiua eſt, cum ex teſtium depoſitionibus diuerſus actus in ſpecie, & in ſubſtantia colligitur.*

6 *Teſtis vnicus, & ſingularis non ſufficit ad hoc, vt quis condemnetur pœna ordinaria Hæreticis impoſita.*

7 *Teſtes, ſi ſint ſingulares ſingularitate obſtatiua, nihil probant; quia ſibi inuicem aduerſantur, & dictum vnius infirmat dictum alterius.*

8 *Teſtes ſi ſint ſingulares ſingularitate adminiculata, ſeu cumulatiua ſibi inuicem adiuuant, & ſcilicet non probent delictum concludenter, probant tamen illud aliquantulum inefficaciùs.*

9 *Idem dic. licèt non ita efficaciter, ſi teſtes ſint ſingulares ſingularitate diuerſificatiua, quia ex dicto vnius non confirmatur, ſed potius adiuuatur dictum alterius.*

10 *Teſtes, ſi ſint ſingulares ſingularitate cumulatiua, vel diuerſificatiua licet delictum non probent plenè, vt Reus condemnari poſſit ad pœnam ordinariam; probant tamen ita vt is poſſit ſubiici quæſtionibus, & condemnari ad pœnam extraordinariam.*

11 *Teſtes ſingulares probant ad inquirendum de aliquo, an ſit hæreticus non tamen ad condemnandum. quinimò ſi cum teſte ſingulari adſit etiam fama quod aliquis ſit hæreticus, vel alterius criminis Reus, & fama fuerit ſufficienter probata, adhuc Reus non condemnabitur pœna ordinaria.*

Item neque. ſi teſtes ſingulares ſint viri valde digni, nobiles, & egregiæ qualitatis.

12 *Teſtes in dubio, an deponant de diuerſis actibus, vel de vno tantum, ſi in loco, & tempore conueniant, præſumuntur de vnico tantum actu deponere. ac proindè eſſe conteſtes, non autem teſtes ſingulares, quia pluralitas actuum non præſumitur.*

SVppono, quod teſtis ſingularis dicatur, cuius depoſitio conteſtem non habet, vnius depoſitio cum nullius alterius depoſitione coniungitur, ſed ab omni alia alterius depoſitione diſiungitur; Baldus *in l. de quibus ff. de legib. n.* 37. quem ſequuntur Peña *loco ſupra citato q.* 72. *comment.* 121. *verſ. teſtis verò ſingularis.* Farinac. *de teſtib q.* 64. *n.* 26. *& ſeqq.* & alij communiter. Vide etiam, quæ dicam infrà *ſect.* 20. *corollar.* 1. 1

Suppono ſecundò, quod triplex ſit teſtium ſingularitas: obſtatiua, adminiculata, ſeu cumulatiua, & diuerſificatiua, Bald. *in cap. licet cauſa de probat. n.* 11. quem ſequuntur Peña *cit. commentar.* 121. *verſ. ſed quo apertiùs;* Royas *de hæretic.* 2. *part. aſſert.* 6. *n.* 122. Farinac. *cit. q.* 64. *n.* 4. & alij paſſim. Obſtatiua ſingularitas eſt, cùm vnius dictum obſtat, ſeu repugnat dicto alterius; è contra verò adminiculata, ſeu cumulatiua ſingularitas eſt, cum dictum vnius fauet, ſeu patrocinator dicto alterius; vt ſi, te hæreſim commiſiſſe, vnus deponat, ſe vidiſſe; alter deponat, ſe audiuiſſe; in hoc enim caſu dictum vnius fauet, ſeu patrocinatur dicto alterius. Diuerſificatiua ſingularitas 2 3 4 5

ſingularitas eſt, cùm ex teſtium depoſitionibus diuerſus actus in ſpecie, & in ſubſtantia colligitur; vt ſi vnus deponat, te hæreſim commiſiſſe tali loco, & tempore; quia tunc horum teſtium depoſitiones diuerſas hæreſes commiſſas arguunt; aliàs ſi prædicti teſtes ſolùm de vnico, eodemque actu vellent deponere, ſibi ipſi obſtarent, & ſingularitatem obſtatiuam in ſuis depoſitionibus inuoluerent; ita Doctores communiter, quos citat, & ſequitur Peña, & Farinac. *vbi ſuprà*, Paramus, & Royas *de hæreticis par.* 2. *n.* 122.

6 Suppono tertiò, quod vnicus, & ſingularis teſtis non ſufficiat ad hoc, vt quis condemnetur pœna ordinaria hæreticis impoſita; S. Thomas 2. 2. *q.* 70. *art.* 2. Syluest. *verb. hæreticus* 2. *num.* 6. Archidiac. *in cap vt Officium de hæret. in* 6. *num.* 8. & 9. Io. Andr. *ibidem num.* 8. Geminian. *num.* 6. Director. inquiſit. *part.* 3. *quæſt.* 72. & *ibi* Peña *comment.* 121. quia (cùm Reus ſit in poſſeſſione ſuæ famæ, & ſuorum bonorum; & cùm melior ſit conditio poſſidentis) vnicus, & ſingularis teſtis non debet eſſe ſufficiens, ad hoc vt Reus priuetur hac poſſeſſione; tum quia in aliis delictis vnicus, & ſingularis teſtis (cùm vnicus & ſingularis teſtis dicatur nullus teſtis) non probat; ergò multò minùs probabit in crimine hæreſis, vbi requiruntur probationes clariores, & certiores; cùm in criminalibus probationes luce clariores eſſe debeant; *l. ſciant Cod. de probat.* ſi igitur Reus vnicum, & ſingularem teſtem contra ſe tantùm habet, propter ſuum delictum condemnari non debebit. His ſuppoſitis.

7 Reſpondetur, & dico primò: teſtes, ſi ſint ſingulares ſingularitate obſtatiua, nihil probant; quia ſibi inuicem aduerſantur; & dictum vnius infirmat dictum alterius; ac proinde minùs probant plures, quàm vnus tantùm; ita Doctores communiter, quos citat, & ſequitur Royas *tract. de hæreticis* 2. *part. aſſert.* 6. *n.* 121. & Farinac. *quæſt.* 64 *num.* 41.

8 Quod ſi teſtes ſint ſingulares ſingularitate adminiculata, ſeu cumulatiua, ſibi inuicem adiuuant; & ſic licèt quidem non probent delictum concludenter, probant tamen illud (& ſi aliquantulùm inefficaciùs) quia teſtis deponens de auditu coadiuuat deponentem de viſu, & deponens de fama coadiuuat deponentem de facto; ita Doctores communiter, quos citat, & ſequitur Farinacius *q.* 64 *n.* 126. & *ſeqq.*

9 Idemque (licèt non ita efficaciter) dicendum, ſi teſtes ſint ſingulares ſingularitate diuerſificatiua, quia ex dicto vnius non infirmatur, ſed potiùs adiuuatur dictum alterius; ita Doctores, quos citat, & ſequitur Peña 2. *par. directorij comment.* 121. *verſ. vltima eſt diuerſificatiua*, Farinacius *vbi ſuprà n.* 115. & Gabriel *tit. de teſtibus lib.* 1. *concluſ.* 2. *n.* 9.

10 Dico ſecundò: teſtes (ſi ſint ſingulares ſingularitate cumulatiua, vel diuerſificatiua) licèt delictum non probent plenè, vt Reus condemnari poſſit ad pœnam ordinariam; probant tamen ita, vt Reus ſubiici poſſit quæſtionibus, & condemnari ad pœnam extraordinariam, & vt ipſi poſſit indici purgatio; quia delictum ex ipſorum depoſitionibus eſt pluſquam ſemiplenè probatum; Calder. *tract. de hæretic. rubr. de ſentent. Inquiſit. num.* 1. Pariſius *lib.* 4. *conſil.* 2. *num.* 93. Menoch. *lib* 1. *conſil.* 82. *num.* 166. Maſcard. *de probation. lib.* 2. *concluſ.* 856. *numer.* 12. & *ſeqq.* Peña *citato commentar.* 121. *circa finem*, & alij, quos citat, & ſequitur Farinac. *quæſt.* 64. *num.* 118. & *de hæreſi quæſt.* 188. *num.* 163.

11 Item teſtes ſingulares probant ad inquirendum de aliquo, an ſit hæreticus, non tamen ad condemnandum, Pariſ. *vbi ſuprà num* 92. & Maſcard. *numer.* 22. Quinimò, ſi cùm teſte ſingulari adſit etiam fama (quod aliquis ſit hæreticus, vel alterius criminis Reus) & fama fuerit ſufficienter probata, adhuc Reus non condemnabitur pœna ordinaria; Gloſſ. *in cap. veniens primò de teſtib. verb. illorum*, Simanch. *de catholic. inſtit. tit.* 51. *num.* 3. Albertin. *de agnoſcend. aſſert. q.* 34. *num.* 8. & Guundiſaluus *tract. de hæretic. quæſt.* 13. *num.* 9 quia in cauſis criminalibus plures probationes imperfectæ non ſunt ſufficientes ad faciendam vnam probationem integram, & perfectam; Gloſſ. *loco ſuprà citato*, quam cum Claro *in pract. criminal q.* 63. *verſ. in ſcis*, ſequuntur communiter Doctores.

An autem teſtes ſingulares, ſi ſint viri valdè digni, Nobiles, & egregiæ qualitatis, faciant plenam probationem contra Reum?

Reſpondetur (licèt affirment nonnulli, quos ſequitur Hippol. de Marſilijs *in tract. crimin.* § *diligenter n.* 17.) Meliùs tamen negant alij, quos ſequitur Cantera *in quæſtion. criminal. cap.* 2. *de probation. per teſtes quæſt.* 5. *n* 3. & Campeg. *in addition. ad Zanchinum c.* 13. *lit. C.*

Dico tertiò: in dubio (an teſtes de diuerſis actibus, vel de vno tantùm deponant) ſi in loco, & tempore conueniant, præſumuntur de vnico tantùm actu deponere, ac proinde eſſe conteſtes, non autem teſtes ſingulares; quia pluralitas actuum non præſumitur ex textu *in cap. cum Ioannes de fide inſtrument.* At ſi in loco, & tempore diſcordent (cùm ex tali diſcordia, ſeu diuerſitate diuerſitas actuum inferatur) præſumuntur de pluribus actibus teſtari, & non de vno, ac proinde eſſe teſtes ſingulares, non autem conteſtes; ita Doctores communiter, quos citat, & ſequitur Farinac. *citata quæſt.* 64. *n.* 317 & *ſequentibus*. 12

SECTIO XV.

An, ſi duo teſtes omni exceptione maiores (quorum vnuſquiſque de actu hæreticali diuerſo deponat) aduerſùs Petrum, vnus v.g. ſe audiſſe, Petrum negaſſe Chriſtum Meſſiam; alter, ſe audiſſe, Petrum negaſſe Mariam Virginem, vel Sanctorum cultum, &c. Petrus de hæreſi conuictus reddatur, ita vt ad pœnam ordinariam condemnari poſſit?

SVMMARIVM.

1 *Teſtes duo omni exceptione maiores, ſi aduersùs quempiam deponant ſecundùm aliquos Doctores, talis Reus redditur de hæreſi conuictus, vt ad pœnam ordinariam condemnari poſſit, quia huiuſmodi teſtes licèt concludenter non probent aliquam hæreſim in ſpecie probant tamen in genere.*

2 *Teſtes duo omni exceptione maiores ſi aduersùs quempiam deponant, probabilius eſt, quod non probent, quia non poteſt eſſe genus, niſi ſit in aliqua ſpecie, neque ſpecies niſi ſit in aliquo indiuiduo.*

3 *Nemo poteſt condemnari, & puniri tanquam hæreticus, niſi ſaltem duobus legitimis teſtibus fuerit de hæreſi conuictus.*

4 *teſtis ſingularis, quod aliquis vir patrauerit miracula, v.g. erexerit claudum, ſi alter etiam diceret, quod illuminauerit cæcum non plenè probaret, quod dictus vir probus miracula fecerit.*

5 *Ad plenè probandum aliud delictum graue neceſſariò requiruntur teſtes conteſtes ſimpliciter, & non ſufficiunt teſtes conteſtes in genere, & ſecundùm quid.*

6 *Vt quis condemnetur de graui crimine (quale eſt crimen hæreſis) requiruntur graues probationes.*

7 *Non poſſunt Inquiſitores vnire duas ſemiplenas probationes ad condemnandum Reum pœna ordinaria*

AFfirmant Zanchin. *tract. de hæretic. cap.* 13. *num.* 6. Locat. *in iudic. Inquiſit. verb. teſtis n.* 19. Segouienſ. *de hæretic. capit.* 12. & Philippus Portius *lib.* 1. *commun. opinion. regul.* 34. *verſ. contrariam opinionem*, 1

videri etiam poterit Menoch. *conſ.* 82. *num.* 138. *lib.* 1. & Anton. Gomez *tom.* 3. *cap.* 12. *num.* 12. *verſ. ſecus tamen eſt.*

Probant; quia huiuſmodi teſtes, licet concludenter non probent aliquam hæreſim in ſpecie, probant tamen in genere (cum probent, prædictum Reum hæreticum eſſe; ſiquidem per quamlibet hæreſim hæreticus conſtituitur; & cum omnes hæreſes ſint connexæ, & ad inuicem inter ſe colligatæ *cap. excommunicamus 1. de hæretic. & cap. accuſatus eod. tit. in 6.*) in qua generalitate conueniunt, & conteſtes eſſe videntur; quod multo magis locum habet, ſi propoſitiones hæreticales prolatæ, vel actus hæreticales commiſſi ad vnam eandemque ſectam pertineant; vt ſi v.g. vnus teſtis deponat, Reum ex obſeruatione legis antiquæ Sabathum cuſtodiſſe, alter verò teſtis deponat, Reum ſe circumcidi permiſiſſe; quia tunc de tali ſecta conuictus eſſe videtur. His tamen non obſtantibus.

Reſpondetur: probabilius negant Caietan. 2. 2. *q.* 70. *art.* 2. Conrad. Brun. *lib.* 4 *de hæretic. cap.* 9. Albertin. *de agnoſcend. aſſertion. q.* 34. *num.* 10. Petr. de Aragon. 2. 2. *q.* 70. *art.* 2. Mynſinger. *centur.* 2. *obſeruat.* 100. Simanch. *de cath. Inſtit. tit.* 51. *&* 64. *num.* 69. *& ſeqq.* Peña 3. *par. directory comment.* 121. *verſ. cæterum omiſſa*, Clar. *q.* 53. *n.* 14. Maſcard. *de probat. concluſ.* 856. *n.* 13. *vol.* 2. Cantera *in quæſtion. crimin. cap.* 2. *de vera confeſſion. n.* 17. Scaccia *de Iudic. tom.* 2. *lib.* 2. *cap.* 9. *dub.* 10. *num.* 527. Zanard. *in director. confeſſ. par.* 3. *cap.* 11. *n.* 11. Flores de Mena *quæſt. var. lib.* 3. *q.* 22 *n.* 45. Sayrus *in clau. Reg. lib.* 12. *cap.* 21. *n.* 16. Menoch. *vol.* 2 *conſil.* 149. *n.* 17 *&* 44. Molla *in Empor. Iur. p.* 1 *tit.* 11. *in Præludiis n.* 51. Miranda *de ordin. Iudic. q.* 25. *art.* 4. *conſ. vnica in fine*, & Ignatius de Villar *in ſylua reſponſ. lib.* 1. *reſponſ.* 15. *num.* 38. & alij, quos citat, & ſequitur Royas *tract. de hæret.* 2. *par. aſſert.* 6. *num.* 142. *& ſeqq.* vbi contrariam ſententiam appellat periculoſam.

2 Probatur; quia à parte rei non poteſt eſſe genus, niſi ſit in aliqua ſpecie, neque ſpecies, niſi ſit in aliquo Indiuiduo; Ergo Reus non poteſt probari hæreticus in genere, quin probetur aliquo actu in indiuiduo hæreſim commiſiſſe (cùm indiuidua tantum ſint à parte rei, & ſenſibilia, & ſic de his tantum poſſit teſtimonium deponi) ſed Reus concludenter de nullo actu hæreticali in indiuiduo conuincitur per duos prædictos Teſtes (vt caſus ſupponit) ergo nunquam redditur ſufficienter ex eorum teſtimonio de hæreſi conuictus, ità vt ad pœnam ordinariam (benè tamen ad extraordinariam, vel ad torturam) condemnari poſſit.

Confirmatur; quia per teſtes ſingulares nulla ſpecies hæreſis eſt plenè probata cum ex pluribus diuerſis non reſultet vnum integrale *l. ſancimus §. ſi quis autem Cod. de donation. & l. vſura Cod. de vſur.* cumque plura imperfecta, ſi ſcilicet non adiuuent ad inuicem & non confluant ad idem, non faciant vnum perfectum, *l. vnica Cod. qui à tut. ſe excuſ.*) Ergo ex huiuſmodi probatione non benè deducitur, quod Petrus ſit condemnandus tanquam hæreticus.

3 Confirmatur 2. quia Nemo poteſt condemnari, & puniri tanquam hæreticus, niſi ſaltem duobus legitimis teſtibus fuerit de hæreſi conuictus: at Petrus per tales teſtes de nulla fuit hæreſi conuictus: Ergo condemnari non poteſt, tanquam hæreticus.

4 Confirmatur 3. quia ſi velles probare, quod vir aliquis probus miracula fecerit, & vnico teſte probares, quod is ſanauerit, & erexerit claudum, altero teſte probares, quod illuminauerit cæcum, per tales teſtes non plenè probares quod dictus vir probus miracula fecerit (vt benè præter alios probat Alex. de Imola *conſ.* 104.) Ergo idem dicendum erit in caſu noſtro, ſicque quod ad plenè probandum aliquid requirantur ſaltem duo conteſtes, non ſolum in genere, & ſecundum quid, ſed etiam in ſpecie, & ſimpliciter, vt benè præter alios notat Salicet. *in l. teſtium Cod. de teſtibus num.* 16.

5 Confirmatur quartò, quia ad plenè probandum aliud delictum graue neceſſario requiruntur teſtes conteſtes ſimpliciter, & non ſufficiunt teſtes conteſtes in genere & ſecundùm quid (cum hi potius ſint teſtes ſingulares) Bald. *in l.* 1. *de teſtib. n.* 14 *& conſ.* 37. *vol.* 1. Iaſon. *conſ.* 81. *num.* 5. *vol.* 3. Abbas *conſ.* 42 *num.* 2 *& ſeqq. lib.* 2. Federic. de Senis *conſ.* 162. & Calcan. *conſ.* 9. *num.* 3. ergo multo magis ad plenè probandum delictum hæreſis neceſſario etiam requiretur, quod teſtes ſint conteſtes ſimpliciter, & non ſatis erit, quod ſint conteſtes in genere, & ſecundum quid; cum potius hi ſint teſtes ſingulares, vti dicebam.

Confirmatur quintò; quia ad hoc, vt quis condemnetur de crimine graui (quale eſt crimen hæreſis) requiruntur clariſſimæ probationes, at huiuſmodi teſtes, licet plures (vtpotè ſinguli circa obiecta ſingula diuerſa, & ſinguli ſeiunctim ſumpti circa diuerſa, licet plures, facilè decipi poſſint, ſicut facilè decipi non poſſunt ſumpti coniunctim circa idem numero obiectum) non efficiunt tales probationes; Ergo per illas Reus condemnari non poterit tanquam hæreticus. Vide etiam, quæ dicam infra ſect. ſequenti circa finem. 6

Atque hinc patet primo ad fundamentum in contrarium aduerſariorum.

Patet ſecundò, quod non poſſint Inquiſitores iuxta ea, quæ dicebam ſupra *dubit.* 193 *ſect.* 4. vnire duas ſemiplenas probationes ad condemnandum Reum pœna ordinaria Simanch. *de cathol. Inſtitut. tit.* 51. *num.* 5. *& in Enchirid. tit.* 34. *num.* 3. Souſa *in Aphoriſm. Inquiſit. lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 10. Anton Queued. *de indic. & tortur. par.* 1. *cap.* 6. *num.* 2. Peña, Farinacius, & alij quos ſupra citabam; quia, cum quælibet ſemiplena probatio ſit in ſuo ordine diuerſa, non poteſt cum alia coniungi; ſicuti & ſupra etiam dicebam. 7

Quamuis contrarium in fauorem fidei teneant Vmbert. Locat. *in Praxi verb. teſtis* & Ioſeph. Seſſe in deciſion. Regni Aragoniæ *tom.* 4. *deciſ.* 477. *num.* 24. Eo quod (cum ambæ ſemiplenæ probationes in cauſa hæreſis tendant ad eumdem finem) poſſunt inter ſe coniungi, Quod quidem ex dictis eſt minus verum, ſicque non ſunt ſufficientes ad condemnandum Reum pœna ordinaria, niſi forſan, quando ſimul cum duabus ſemiplenis probationibus eſſent alia indicia, ſicuti præter alios tenet Cantera *in quæſtion. crimin. cap.* 2 *de probat. per teſtes quæſt. quinta, num. ſecundo* citans pro ſua ſententia Ripam.

Dixi 2 *niſi forſan, quando ſimul cum duabus ſemiplenis probationibus eſſent alia indicia*; Quia regulariter praxis Inquiſitionis, præſertim Hiſpanicæ, non condemnat hæreticum ad pœnam ordinariam ex duabus ſemiplenis probationibus, etiam ſi adſint alia indicia

SECTIO XVI.

An ſi duo teſtes deponant, quempiam aliquam hæreſim ſpecialem commiſiſſe, deponant tamen de loco, & tempore diuerſo, dici debeant conteſtes, ita vt plenè probent, & ſic Reus ad pœnam ordinariam condemnari poſſit?

SVMMARIVM.

1 *Teſtes duo ſi deponant, quempiam aliquam hæreſim ſpecialem commiſiſſe, deponant tamen de loco, & tempore diuerſo, licet ſecundum aliquos dici debeant conteſtes, ita vt plenè probent, & ſic Reus ad pœnam ordinariam poſſit condemnari; Probabilius tamen eſt oppoſitum, quod probatur & Iure, & ratione; quia teſtes deponentes de hæreſi commiſſa diuerſo loco, non deponunt de eodem numero actu, ſed de diuerſo.*

2 *Teſtium diſcordantia de loco & tempore non eſt extrinſeca*

trinſeca hæreſi quoad eius indiuiduationem, ſed intrinſeca licèt ſit extrinſeca quoad ſpeciem.

3 *Teſtes prædicti eſſent teſtes ſingulares ſingularitate diuerſificatiua; quia ſi de vno tantùm numero homicidio vellent deponere, ſibi ipſis obſtarent, & fidem tollerent.*

4 *Teſtis vnus ſi probaret, Reum veſtem Titio ſubripuiſſe die Lunæ; & alius teſtis probaret die Martij ſequenti apud ipſum Reum veſtem retentam vidiſſe plenè, integrè, ſeu concludenter de furto probarent etiamſi de diuerſis actibus deponerent; quia probarent de eodem actu continuo, non diuerſo.*

5 *Teſtes deponentes, ſe per foramen, vnum poſt alium adulterinam copulam, vel alium actum vidiſſe, plenè, integrè, & concludenter probant, quia ex quo vident vnum actum continuatum ſimul vidiſſe dicuntur.*

6 *Teſtes vt ſint conteſtes, debent de eodem facto ſpeciali teſtari: Quapropter ſi vnus teſtetur de vno furto, vel de vna hæreſi, alius verò teſtetur de alio furto, vel de alia hæreſi, non efficiunt plenam criminis probationem.*

7 *Ampliùs neque efficere teſtes plenam probationem, ſi teſtentur de eadem propoſitione hæretica diuerſo tamen loco, vel tempore aſſerta.*

8 *Teſtes ſingulares teſtantes de actibus diuerſis diuerſo loco, vel tempore commiſſis, licèt non efficiant contra Reum probationem plenam, efficiunt tamen præſumptionem magnam, & plusquam ſemiplenam probationem.*

9 *Locum vel locum habere in cauſis criminalibus (in quibus fortiores probationes requiruntur) quia in cauſis ciuilibus teſtes teſtantes de pluribus factis particularibus ad vnum eumdemque finem tendentibus, abſque dubio ſufficere poſſunt ad probationem plenam.*

10 *Stylus diuerſus Inquiſitionum ſcilicet, Luſitanæ, Hiſpanæ, & Romanæ.*

1. RESPONDETUR, quod (quamuis affirment Salycet. *in l. teſtium cap. de teſtib. n. 16.* vbi ait: [Secùs, ſi ambo deponunt de eadem ſpecie hæreſis; licet vnus dicat, ſe audiuiſſe in vno loco, alter in alio; quia tunc videtur dicendum, quod ſpecies illa ſit plenè probata. Nam in tali caſu locus non pluríficat hæreſim, ſæpiùs firmatam, & reiteratam, & continuatam;] Leſſius *de iuſt. lib. 2. cap. 30. dub. 4. n. 33.* vbi inquit: [Si duo de hæreſi aſſerta deponant, & ſolùm in tempore diſcrepent, plenè probant; quia in ſubſtantia delicti conueniunt, & quamuis non ſit idem numero actus, tamen quia eſt idem numero ſignificatum, habetur pro eodem actu, immò diſcrepantia temporis facit ad maiorem fidem:] Albertin. *tract. de agnoſc. aſſertion. q. 14. n. 2.* Simanch. *in Enchirid. tit. 37. num. 8. & de cathol. inſtit. tit. 51. num. 3. & tit. 64. num. 75. & ſeqq.* Vbi adducit pro ſe Sanctum Thomam 2. 2. *q. 70. art. 2.* Rimiņald. *lib. 1. conſil. 7.* Souſa *quæſt. vnica de teſtib. ſingularib. ſect. 2. num. 11. poſt Aphor. Inquiſit.* Miranda *de ordin. iudic. tom. 1. q. 17. art. 8. concl. 5.* Villalob. *in ſumma tom. 2. tract. 17. difficult. 3. num. 6.* Conradus Brunus *lib. 4. de hæret. cap. 9. circa finem*, & alij; quorum ſententiam probabilem vocat Ioſeph Aldrete *de relig. diſcipl. tuend. lib. 2. cap. 3. num. 29.*) probabilius tamen negent Royas *tract. de hæretic. part. 2. aſſert. 6. n. 145.* vocans contrariam ſententiam periculoſam, Maſcardus *de probat. lib. 2. concluſ. 856. n. 13.* Peña *3. par. director. comment. 121. verſ. omiſſa igitur*, probabilius cum Caietano, & Soto, Sanctum Thomam huius eſſe ſententiæ. Palae Rubeus *in allegat. quod materiam hæreſis §. 12.* Albertin. *de agnoſc. aſſertion. q. 34. n. 12.* Farinac. *q. 64. n. 217. verſ. ſi vero*, Freytas *in addition. ad tract. de Confeſſ. ſollicit.* Scacc. *de iudic. tom. 3. lib. 2. cap. 9. dub. 10. n. 527.* Acuña *q. 22. n. 25.* Flores de Mena *var. quæſt. lib. 3. q. 22. num. 45.* Layman. *lib. 3. ſect. 5. tract. 6. cap. 4. n. 5.* & Aldrete *loc. ſuprà cit.*

Probatur authoritate ex textu *in cap. de parentela 2. 35. q. 6.* & ex textu *in cap. Nihilominus 3. q. 9.* Ibi: [Ne eorum voces, tanquam plurium, admittantur, quos temporum quidem diuerſitas ſimul interfuiſſe prohibuit:] Et notant ibi cum Gloſſa communiter Canoniſtæ, & alij quamplures Doctores, quos refert & ſequitur Farinac. *citata q. 64. n. 72.*

Secundò probatur ratione, quia teſtes deponentes de hæreſi commiſſa diuerſo loco, & tempore, non deponunt de eodem numero actu, ſed de diuerſo (cùm impoſſibile ſit, eumdem numero actum, v. g. eamdem numero propoſitionem hæreticalem longo tempore continuari) ſed teſtes deponentes de diuerſo numero actu ſunt teſtes, non conteſtes ſimpliciter, ſed ſolùm ſecundùm quid, & ſic potiùs teſtes ſingulares iuxta ea, quæ dicebam *ſect. 14. & 15.* Ergò non plenè, integrè, ſeu concludenter probant, ita vt Reus ad pœnam ordinariam condemnari poſſit.

Et quidem quod prædicti teſtes non ſint conteſtes ſimpliciter, ſed ſolùm ſecundùm quid, & ſic potiùs teſtes ſingulares, docent Bald. *conſ. 39. lib. 3. & conſ. 459. lib. 4.* Iaſon *conſ. 131. lib. 1.* Paulus Caſtrenſ. *conſ. 137. & conſ. 151. lib. 2.* Ancha. *conſ. 64. & conſ. 147.* Abb. *conſ. 98. lib. 1.* Cynus *in l. teſtium q. 60. de teſtib.* Archidiacon. *in cap. Nihilominus 3. q. 9.* & Crauetta *in tract. de antiquit. tempor. part. 4. num. 157.* quatenus hi Doctores omnes aiunt, quòd in huiuſmodi teſtes cadat ſingularitas diuerſificatiua, quæ (ſicuti dicebam *citata ſect. 14.*) tunc eſt, quando vnus teſtis, aliquid eſſe dictum, vel factum, deponit de vno loco, & tempore; alius verò, idipſum eſſe dictum vel factum, deponit de alio loco, & tempore.

Obijcies: vterque teſtis concordat in vna, & eadem hæreſi, diſcordat tamen in loco, & tempore: quæ diſcordantia videtur eſſe extrinſeca, ac proinde inſufficiens infirmare teſtimonium ipſorum; Ergò plenè, integrè, ſeu concludenter probant, vt Reus ad pœnam ordinariam poſſit condemnari. 2

Reſpondetur: nego conſequentiam; quia licet diuerſitas temporis, & loci extrinſeca ſit hæreſi quoad ſpeciem, non tamen extrinſeca, ſed intrinſeca eſt hæreſi quoad eius indiuiduationem, cùm pro varietate temporis, & loci diuerſa numero hæreſis conſtituatur, inde rectè ex Aymone, Albertin. & aliis dixit Farinac. *loco ſuprà citato num. 80.* non obſtare tempus, & locum non eſſe de ſubſtantia hæreſis, neque eſſe articulata; quia ſufficit, quod tempus, & locus inducat diuerſitatem hæreſis (ſcilicet quoad indiuiduationem) vt depoſitiones ſint non conteſtes, ſed ſingulares.

Inſtabis: illi duo teſtes, vel deponent de eodem actu hæreticali, vel de diuerſis, ſi primum: iam ſunt conteſtes; ſi ſecundum: cum huiuſmodi actus ad eumdem finem tendant, & ad eamdem hæreſim pertineant, teſtes æquiualenter de eodem actu deponunt, & ſic ſunt adhuc conteſtes. 3

Reſpondetur: deponunt de diuerſis actibus; etſi tales actus ad eumdem finem tendant, & ad eamdem hæreſim (ſcilicet in ſpecie) pertineant, ſicut ſi vnus teſtis deponeret de homicidio commiſſo hoc die, & alius deponeret de homicidio commiſſo die antecedenti: deponerent namque de diuerſis homicidiis, & ſic eſſent non conteſtes, ſed teſtes ſingulares, ſingularitate ſcilicet diuerſificatiua, quia ſi de vno tantùm numero homicidio vellent deponere, ſibi ipſis obſtarent, & fidem tollerent.

Vrgebis: ſi vnus teſtis probaret, Reum veſtem Titio ſubripuiſſe die Lunæ, & alius teſtis probaret, die Martij ſequenti apud ipſum Reum veſtem retentam vidiſſe, plenè, integrè, ſeu concludenter de furto probarent, etiamſi de diuerſis actibus deponerent, quia in eadem materia, & in eadem ſpecie furti conueniunt: ergò ſic & in caſu noſtro. 4

Reſpondetur: concedo antecedens illos ſcilicet duos teſtes plenè, integrè, ſeu concludenter furtum probare, quia probarent de eodem actu continuo, non de diuerſo:

Google

Cùm retentio eiuſdem rei ſit idem actus continens cum prima illius vſurpatione, quotieſcumque autem teſtes deponunt de eodem actu continuo, non teſtes ſingulares, ſed conteſtes dicuntur, ex Gloſſa *in cap. nihilominus 3.q.9. verbo ſimul*, quam ſequuntur communiter Doctores, quos citat, & ſequitur Farinac. *q.64.n 90. & ſeqq.* Peña *citato comment.*121. *verſ. Poſtremò illud hoc loco*, Maſcard. *de probat.lib.3.concl.59 n.17.* & Anton. Gomez *tom.3. de probat.delicti cap.12. num.*12. quatenùs

5 comprobant, quod teſtes deponentes ſe per foramen vnum poſt alium adulterium, copulam, vel alium actum vidiſſe, plenè, integrè, & concludenter probent; Quia ex quo vident vnum actum continuatum, ſimul vidiſſe dicuntur: At in noſtro caſu, cùm in tam diuerſo tempore, & loco eadem numero hæreſis continuari non poſſit, fit, quod ſic deponentes de diuerſa numero hæreſi deponant; atque adeò, quod non conteſtes, ſed teſtes ſingulares ſint.

6 Ex iis igitur, quæ mox ſuprà, & præcedenti ſectione dicebam, teſtes, vt ſint conteſtes, debent de eodem facto ſpeciali teſtari: Quapropter, ſi vnus teſtetur de vno furto, vel de vna hæreſi, alius verò teſtetur de alio furto, vel de alia hæreſi, non efficiunt plenam criminis probationem, quæ ſufficiat ad condemnandum Reum pœna ordinaria (quidquid in contrarium dixerint alij, quod ſcilicet teſtes ſingulares teſtantes de diuerſis actibus ſpecificis, vt de diuerſis propoſitionibus hæreticis, plenè probent crimen hæreſis in genere) quia, cùm per huiuſmodi teſtes ſingulares plenè non probetur crimen hæreſis in ſpecie, neque etiam plenè probatur crimen hæreſis in genere; cùm genus non exiſtat, niſi in ſpecie, & genus non niſi per intellectum abſtrahatur à ſpecie.

7 Quin etiam, ſi teſtes teſtentur de eadem propoſitione hæretica, diuerſo tamen loco, vel tempore aſſerta, neque etiam efficiunt probationem plenam; cùm reuera adhuc non ſint conteſtes teſtantes de eodem facto ſpeciali ideoque faciliùs contingere poſſit, quod ambo teſtes decipiant, & mentiantur.

8 Concedo tamen, quod teſtes ſingulares teſtantes de actibus diuerſis diuerſo loco, vel tempore commiſſis (licet non efficiant contra Reum probationem plenam, ſeu perfectam) efficiant tamen præſumptionem magnam & probationem pluſquàm ſemiplenam (quæ ſufficiat ad torturam, quinimmò interdum etiam ad pœnam extraordinariam) Caietan. 2 2.*q.*70.*art.*2. Clarus *q.*53.*n.*19. Myſſinger *centur.*3. *obſeru.*76. Farinac. *q.*37. *num.*14.& Franciſc. Brunus *de indic. & tortur. par.*1. *q.*2. *num.*6.

9 Idque in cauſis criminalibus (in quibus fortiores probationes requiruntur) quia in cauſis ciuilibus teſtes teſtantes de pluribus factis particularibus ad vnum, eumdemque finem tendentibus, abſque dubio ſufficere poſſunt ad probationem plenam, ſeu perfectam; vt ſi v. g. in controuerſia, de poſſeſſione iuris decimandi, vnus teſtis teſtetur de vino, alius de oleo viſo à ſe decimati; vide Doctores, quos ſequitur Gayll. *lib.*2. *obſeru.* 66. quin & in cauſa criminali, ſi plures teſtes teſtentur de diuerſis indiciis ad vnum, eumdemque effectum tendentibus, v. g. vnus (ſcilicet cum iuramento) teſtetur de viſo egreſſu è loco delicti, alius de viſo enſe, alius de viſo ſanguine, alius de fuga, alius de fama publica, &c. Interdum efficere poterunt probationem plenam, & perfectam, ſeu talem, per quam iudex plenè, & perfectè informetur ad ſententiam ferendam; Myſſingerius *vbi ſuprà obſeru.*106. Albertin. *de agnoſc. aſſertion. hæretic q.*25.*n.*20. Plancus *de indic. & tortur. n.*368. & Farinae. *q.*86 *n.*72. Videri etiam poterunt, quæ dicam *infrà ſect.*20. *per totam.*

Dico igitur, quod, etiamſi Reus pluribus teſtibus ſingularibus idoneis vrgeatur, adhuc pœna ordinaria condemnari non poſſit: Quapropter ſi in negatiua per aliquod tempus perſiſtet, expectandum, & inquirendum erit, an teſtes per omnia concordes haberi poſſint; Interim torqueri debebit, qui ſi nihil confiteatur, debet abiurare de vehementi, & condemnari ad triremes, vel ad carcerem perpetuum, non autem poterit relaxari, tanquam negatiuus, Curiæ ſæculari; Scaccia *de iudic. lib.*2. *cap.*9. *dub.*10. *num.*527. Peña *in Director. Inquiſit. part.*3. *comment.*121. & alij paſſim.

Cæterùm ex diuerſitate opinionum, quas ſuprà dicebam, ortum eſt diſcrimen inter ſtylum, ſeu praxim Inquiſitionis Hiſpanicæ, & Inquiſitionis Luſitanæ; Quia in Inquiſitione Hiſpanica Hæreticus nunquam condemnatur ad pœnam ordinariam ex teſtibus ſingularibus; ſecùs autem in Inquiſitione Luſitana; Fernand. *in examin. Theolog. par.*1. *cap.*19. §. 10. *num.*19. quatenus ait, quod crimen hæreſis Iudaiſmi, Lutheraniſmi, &c. ſufficienter probetur per plures actus ſingulares tendentes ad eumdem finem: Ideoque teſtes de his criminibus ſingulariter teſtificati; verè habeantur concordes, ſicque probet praxis Inquiſitionis Luſitanæ, eo quod aliter non ſatis eſſet proximum bono communi: Poſſet enim vnus Hæreticus cum ſingulis ſucceſſiuè inficere totam vrbem, & Iudæus cum ſingulis ſucceſſiuè Iudaïzare, modo quo non poſſet conuinci; Quamuis contrarium ſeruet Inquiſitio Hiſpanica ex eo, quod, iuxta ea, quæ ſuprà dicebantur, nulla ſpecies perfectè probatur, niſi in aliquo ſingulari indiuiduo) Souſa *queſt. vnica de teſtib. ſingularib. poſt Aphor. Inquiſit.* & alij.

Idem, quod ſeruat Inquiſitio Hiſpanica, ſeruat etiam Inquiſitio Sicula, quin & etiam Inquiſitio Romana; Farinac. *q.*64.*n.*218. Maſcard. *lib.*2. *concl.*856.*n.*25. & 26. & Freytas *in tract. de Confeſſ. ſollicit. q.*22. *n.*24. & 64. ſubdens, quod omnis alia Inquiſitio ſequi debeat ſtylum, ſeu praxim Inquiſitionis Romanæ, non condemnando ſcilicet Reum ad pœnam ordinariam ex teſtibus ſingularibus.

SECTIO XVII.

An ſi vnus teſtis deponat, Reum hæreſim commiſiſſe tali loco, & tempore, & alius deponat de eadem hæreſi abſolutè ſine ſignatione loci, & temporis (quia illorum non recordatur) tales teſtes ſint conteſtes?

SVMMARIVM.

1 *Teſtes ſunt conteſtes, ſed non integrè, & plenè, ſi teſtis vnus deponat, Reum hæreſim commiſiſſe tali loco, & tempore, & alius deponat de eadem hæreſi abſolutè ſine ſignatione loci, & temporis; quia illorum non recordatur.*

2 *Teſtis enim deponens de delicto ſine ſignatione loci, & temporis, conuenit cum deponente de eodem delicto, facta loci, & temporis ſignatione; conſequenter quoad ſubſtantiam ſunt conteſtes.*

3 *Ad integritatem probationum nihil ſpeciale habere debet vna depoſitio ab alia.*

4 *Teſti deponenti in ciuilibus licet neceſſarium non ſit ſignare locum, & tempus, præſertim ſi ſit antiquum, nec de illis interrogetur; Eſt tamen neceſſarium in criminalibus, vbi clariores probationes requiruntur.*

Reſpondetur, quod ſint conteſtes, ſed non integrè, 1 ideoque non plenè delictum probent, vt Reus ad pœnam ordinariam condemnari poſſit.

Prior pars (quod ſcilicet ſint conteſtes) eſt Crotti *de teſtibus part.*7.*n.*321. & aliorum, quos ſequitur Farin. *q.*64. *num.*74. Et probatur; quia teſtis deponens de de- 2 licto ſine ſignatione loci, & temporis, conuenit cum deponente de eodem delicto, facta loci, & temporis ſignatione (cùm vterque de eodem delicto deponat:) Ergò in tali depoſitione quoad ſubſtantiam ſunt conteſtes.

Poſterior pars (quod ſcilicet non ſint conteſtes in- 3 tegrè)

Digitized by Google

tegrè) eſt eorumdem Doctorum, quos citat, & ſequitur idem Farinac. *loco ſuprà citato num.* 107. Et probatur; quia ad hanc integritatem nihil ſpeciale habere debet vna depoſitio ab alia; ſed vna depoſitio ſignat locum, & tempus, quod alia non ſignat: Ergò.

4 Confirmatur; quia licet in ciuilibus neceſſarium non ſit teſti deponenti ſignare locum, & tempus, (præſertim ſi ſit antiquum, nec de illis interrogetur) in criminalibus tamen (vbi clariores probationes requiruntur) neceſſarium id eſt; Aliàs teſti deponenti de delicto, loco, & tempore non ſignato, fides integra non habetur; Ita vt ex huiuſmodi defectu tale ipſius teſtimonium non ſit plenum, vt ex illo Reus ad pœnam ordinariam condemnari poſſit.

SECTIO XVIII.

An duo teſtes deponentes de eadem hæreſi commiſſa eodem loco, & tempore, ſi in verbis diſcordent, v.g. vnus deponat Reum tali loco & tempore dixiſſe, ſacras imagines venerandas non eſſe; alius deponat, Reum dixiſſe, inutilem, vel abolendum eſſe vſum ſacrarum Imaginum) plenè probent, ita vt Reus exinde conuictus cenſeatur, & ſic ad pœnam ordinariam condemnari poſſit?

SVMMARIVM.

1 *Teſtes duo deponentes de eadem hæreſi commiſſa eodem loco & tempore, licet in verbis diſcordent, plenè probant, ita vt Reus exinde conuictus plenè cenſeatur, & ſic ad pœnam ordinariam condemnari poteſt, contra nonnullos contrarium ſentientes; Quod probatur tam ex Iure, quam ex doctrina Doctorum, & ratione.*

2 *Teſtes duo plenè probant, ſi vnus deponat, quod Titius promiſit Seio duos ſolidos; Alter verò quod promiſit vigintiquatuor denarios, niſi interrogati fuerint de qualitate vocis, & verborum formalitate.*

3 *Diuerſitas non conſiſtit in naturalitate verborum quoad hæreſim, ſed in formalitate.*

4 *Depoſitio facta per eadem formalia verba falſitatis ſuſpicionem arguit.*

5 *Teſtium modica contrarietas, ſeu diuerſitas eorum fidem non infirmat.*

6 *Teſtes tunc dicuntur conteſtes, cùm inferunt facti identitatem; Et tunc dicuntur ſingulares, cùm inferunt facti ſeparationem.*

7 *Sententia contraria locum habere poterit, ſi teſtes de verborum formalitate fuerint examinati, & vnus de aliis & alter de aliis verbis deponat.*

1 REſpondetur, quod (quamuis quidam, quos ſequitur Albertin. *tract. de cognoſcend. aſſertion. Catholic. quæſt.* 34. *num.* 47. negent; quia hæreſis verbis commiſſa in verbis conſiſtit; At in verbis huiuſmodi teſtes non ſunt conformes; Ergò non ſunt conteſtes, atque adeò non plenè probant, ſeu conuincunt, vt propterea Reus ad pœnam ordinariam condemnari poſſit) Probabilius tamen affirmant Gloſſa *in cap. dudum de conuerſ. coniug. verb. ſubſtantia, & in cap. cùm Eccleſia de cauſ. poſſeſ. propriet. verbo vacillare* Simanch. *de Cathol. Inſtit. tit.* 64. *num.* 53. Baldus *in l. teſtium num.* 13. *Cod. de teſtib.* Iaſon. *in l. quæ extrinſecus num.* 5. *ff. de verb. obligat.* Anton. Gabriel *lib.* 1. *commun. concluſ. tit. de teſtibus concl. num.* 64. Geminian. *in cap. nihilominus* 3. *quæſt.* 9. Sotus *de iuſtitia lib.* 5. *q.* 7. *art.* 2. *ad* 1. S. Thomas 2. 2. *q.* 70. *ad* 2. Maſcard. *concluſ.* 856. *num.* 18 Royas *tract. de hæretic.* 2. *part. aſſert. num.* 132. *& ſingul.* 204. *n.* 8. *& ſeqq.* Peña 3. *par. Directory quæſt.* 72. *comment.* 121. *verſ. veram tamen*, & Farinac. *q.* 64. *num.* 70 *& ſeqq. vſque ad* 107. *& q.* 65. *n.* 22.

Probatur primò authoritate ex textu *in cap. nihil obſtat de verb. ſignific.* ibi: [Nihil obſtat narrandi diuerſitas, vbi eadem dicuntur;] *& ex l. qui ſententiam Cod. de pœnis, & l. quicumque §. idcircò Cod. de hæretic.* [Et virtus, & ſubſtantia verborum minimè in illorum ſuperficie conſiſtit, ſed in ſenſu, & intentione;] *cap. intelligenti, cap. præterea de verb. ſignif. & cap. Marcion* 1. *quæſt.* 1. [Et nihil [illegible] quia ex æquipollentibus fiat;] *l. mulier ff. ad Senat. conſul. Trebell. & l. ſi mater Cod. de inſtit. & ſubſtit. ſub condit. facien.*

Confirmatur ex Doctrina Baldi *in cap. Bonæ de elect.* 2
quatenus ibi ait, quod ſi ſunt duo teſtes, quorum vnus deponit, quod Titius promiſit Seio duos ſolidos, alter verò, quod promiſit 24. denarios; vtique tales teſtes ſint conteſtes, & ſufficienter probent, niſi interrogati fuerint de qualitate vocis, & verborum formalitate.

Probatur 2. ratione; quia ea verba, licet materialiter ſint diuerſa, formaliter tamen ſunt eadem; quia eumdem ſenſum, eamdemque ſignificationem habent (in qua ſignificatione verborum conſiſtit; *cap. intelligentia, & cap. præterea de verb. ſignific.*) Ergò teſtes de illis deponentes non ſunt diuerſi, ſed potiùs ſimiles, & conformes formaliter. 3

Confirmatur; quia depoſitio facta per eadem formalia verba falſitatis ſuſpicionem arguit, ex textu *in l.* 3. *§.* 1. *ff. de teſtib.* Ibi: [Vnum, eumdemque præmeditatum ſermonem.] Et docent S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 70. *art.* 2. *ad* 2. (quatenùs ait: Quinimmò aliqua diſcordia in teſtibus facit teſtimonium credibilius, vt Chryſoſtomus dicit ſuper Matthæum; quia ſi in omnibus concordarent, etiam in minimis, viderentur ex condito eumdem ſermonem proferre; quod tamen prudentiæ Iudicum relinquitur diſcernendum) Sotus *de iuſt. lib.* 5. *q.* 7. *art.* 1. *ad* 1. Hyppolit. *in rubr. Cod. de probat. n.* 338. Franc. Curt. *de teſtibus n.* 29 Royas *tract. de hæretic. par.* 2. *aſſert.* 6. *num.* 131. Maſcard. *lib.* 2. *de probat. concl.* 745. *num.* 16. & alij complures, quos ſequitur Farinac. *q.* 65. *num.* 24. Ergò diſcordia in cortice verborum cum omnimoda conuenientia in ſenſu, infirmare non poteſt, ſed potiùs credibilius reddit teſtimonium deponentium; S. Thomas *cit. q.* 70. *art.* 2. *ad* 2. Argumentum, Sotus *cit. lib.* 5. *q.* 7. *art.* 2. ad primum argumentum, & alij, quos ſequitur Peña *citato commentar.* 121. *circa finem.* 4

Confirmatur 2. quia modica teſtium contrarietas, ſeu diuerſitas, fidem eorum non infirmat, vide Doctores, quos citat, & ſequitur Maſcard. *de probation. lib.* 3. *concluſ.* 1361. *num.* 5. & Farinac. *q.* 65. *num.* 34. Ergò neque diuerſitas, de qua loquimur. Conſequentia probatur; quia nulla poteſt eſſe minor diuerſitas, & extrà rei ſubſtantiam, quam diuerſitas materialis verborum. 5

Confirmatur 3. quia tunc teſtes dicuntur conteſtes, cùm inferunt facti identitatem, & tunc dicuntur ſingulares, cùm inferunt facti ſeparationem; vide Doctores, quos citat, & ſequitur Viuian. *in communib. opinionib. verb. teſtes ſingulares num.* 5. *&* Follet. *in pract. crimin. verbo idem quod commiſit falſitatem num.* 28. ſed in caſu noſtro teſtes non inferunt ſeparatam, ſed potiùs vnam, eamdemque hæreſim, Ergò. 6

Atque hinc patet ad fundamentum ſententiæ contrariæ, quæ quidem locum habere poteſt, ſi teſtes de verborum formalitate fuerint examinati, & vnus de vnis verbis, alius de aliis deponeret; quia in tali caſu (cùm tunc in ſubſtantia depoſitiones ſint diſcordes) nihil probarent, iuxtà doctrinam Baldi, quam ſuprà dicebam, & ſequuntur Maſcard. *de probat. concluſ.* 856. *num.* 19. *volum.* 2. Roland. *conſ.* 13. *num.* 22. *& ſeq. lib.* 2. Riminaldus *conſil.* 549. *num.* 7. *lib.* 3. & Farinac. *quæſt.* 64. *num.* 77. *& ſeqq.* Albertin. *tract. de agnoſcend. aſſertionib. quæſt.* 34. *num.* 47. *& q.* 35. *num.* 7. Marſil. *in rubr. Cod. de probat. num.* 383. Peña *comment.* 121. *in fine*, Quetard. *in locis argument. legal. in loco ab æquipollentibus numero* 14. 7

Gemin.

Digitized by Google

Geminian. *conſil.*142. *num.* 6. Oldrad. *conſ.*210. *num* 6. Anton. Butrius *in cap. nihilominus num.* 2. *de verb. ſignific.* Quamuis contrarium etiam in hoc velit Ioannes Royas *tract. de hæretic. part* 2. *aſſert.* 6. *num* 131. Quia verba non ſunt (vt ait Bald. *in l. quicumque num.* 17. *Cod. de ſeru. fugitiu.*) intelligenda grammaticaliter, & Iudaice, ſed iuridicè.

SECTIO XIX.

An ex his tribus, vel quatuor teſtibus ſingularibus omni exceptione maioribus (quorum quilibet de ſua propoſitione, vel actu ſpeciali deponit) Reus ſufficienter cenſeatur conuictus, ita vt ad pœnam ordinariam condemnari poſſit?

SVMMARIVM.

1 *Reus ſufficienter non cenſetur conuictus, ita vt ad pœnam ordinariam condemnari poſſit, ſi ex tribus, vel quatuor Teſtibus ſingularibus omni exceptione maioribus quorum quilibet de ſua propoſitione, vel actu hæreticali deponit contra aliquos Doctores contrarium ſentientes; quia non poteſt quis integrè & plenè probari hæreticus, quin de illo integrè, & plenè probetur hæreſis.*

2 *Iudex non poteſt ferre ſententiam in Reum, niſi Reus ſpontè crimen ſuum fuerit confeſſus, vel niſi de crimine ſuo fuerit conuictus.*

3 *Iudex prohibetur ex Concilio Biterenſi aliquem condemnare ſine confeſſione propria, vel ſine probationibus apertis, & dilucidis.*

4 *Probationes plures in criminalibus in ſua ſpecie imperfectæ non faciunt vnam probationem perfectam.*

5 *Depoſitio vnius teſtis cum depoſitione alterius teſtis non coniungitur, cùm ſint de re omnino diſtincta.*

6 *Probatio perfecta in aliis criminibus non conſtituitur ex multitudine teſtium ſingularium, conſequenter multo minus in crimine hæreſis.*

7 *Teſtes ſingulares ſingularitate diuerſificatiua mutuò ſe adiuuant, & diſpoſitionem probabiliorem faciunt: At talis maior firmitas, & probabilitas non extrahit primam depoſitionem à probatione imperfecta, quam habet; ſed illam in ſuo modo imperfectè probandi relinquit.*

8 *Teſtes tot ſpectata vita non eſt credibile, quod falſum deponant; & ideò delictum ita probatum præſumitur verè eſſe commiſſum; Quapropter Reus illud negans torqueri debet, & poſtquam fuit tortus, ſi adhuc in negatiua perſiſtat, abiurare debet de vehementi, & inſuper condemnari poterit ad aliquam arbitrariam pecuniariam pœnam, vel ad pœnam carceris, aut triremis iuxta delicti, perſonæ, & teſtium qualitatem.*

1 RESpondetur, quod (quamuis affirment Soccin. *lib.* 2. *conſ.*262. Caccialup. *in repet. l. admonendi ff. de iureiur. col.* 39. *verſ. patet igitur.* Hippol. Marſil. *ſingul.* 114. *& in l.* 1. §. *ad quæſtionem ff. de teſtib.* Paul. Caſtrenſ. *in dicta l. admonendi, & in l. Lucius ff. de his, qui notant. infam.* Marſil. *conſil.* 1 *num.* 71. Tiraquell. *de pœn temporal. cauſ.* 51. *num.* 106. Simanch. *tract. de hæretic tit.* 64. *n.* 77. Brunus *tract. de indic. & tortur. part.* 1. *quæſt.* 2. *num.* 6. & Cepolla *conſil.* 3. *circa finem*) Probabilius tamen negent Peña 3. *part Directorij commentar.* 121. *verſ.* Atque vt in hac *de teſtibus part.* 7. *num.* 326. Royas *tract. de hæretic. part* 2. *aſſert.* 6 *num.* 146. Beroius *in cap licet cauſam, num.* 43. *de probat.* Farinac. *q.* 64. *num.* 305. Caietan. 2. 2. *quæſt.* 70. *art.* 2. & Sotus *de iuſtit. lib.* 5. *q.* 7. *art.* 2. *ad* 1. Quatenus hi duo poſtremi Doctores abſolutè, & vniuerſaliter aiunt, quod ob dicta plurium teſtium ſingularium non poſſit Reus puniri pœna ordinaria.

Probatur; quia non poteſt quis integrè, & plenè probari hæreticus, quin de illo integrè, & plenè probetur hæreſis: At, cùm teſtes ſunt ſingulares non poteſt plenè probari hæreſis: Ergò. Maior patet. Minor probatur; quia non poteſt probari hæreſis, niſi probetur actus hæreticalis; Ergò integrè, & plenè non probetur vllus actus hæreticalis, fit, quod neque integrè, & plenè probetur hæreſis. Vide, quæ dicebam *ſuprà ſect.* 15. *&* 16.

Confirmatur; quia *ex cap.* 1. 2. *quæſt.* 1. non poteſt iudex ferre ſententiam in Reum, niſi Reus ſpontè crimen ſuum fuerit confeſſus; vel niſi de crimine ſuo fuerit conuictus: At in caſu noſtro non eſt conuictus; Ergò. Minor probatur; quia non poteſt dici Reus conuictus, niſi contra ipſum probetur crimen per teſtes quoad omnia idoneos, & quoad omnia conteſtes inter ſeſe conuenientes, at in caſu noſtro non probatur contra eum crimen hæreſis per teſtes quoad omnia conteſtes (cùm vnus teſtis, crimen fuiſſe commiſſum dicat in vno tempore, & loco; Alius autem, illud eſſe commiſſum, dicat, in alio tempore, & loco:) Ergò, &c. 2

Confirmatur 2. quia ex Concilio Biterenſi *cap.* 11. prohibetur iudex aliquem condemnare ſine confeſſione propria, vel ſine probationibus apertis, & dilucidis (*cùm tutius ſit,* inquit Concilium, *relinquere facinus impunitum, quàm condemnare innocentem:*) At, in caſu noſtro probationes non ſunt apertæ, & dilucidæ: Ergò. Minor probatur, quia teſtes, licèt plures (cùm ſinguli de ſingulis diuerſis obiectis deponant, facilè decipi poſſunt; non ſic ſi plures deponant de vno, eodemque obiecto ſimul ſumpti; vt propterea communiter Doctores dicant, quod Reus condemnari debeat de crimine graui, niſi teſtes, contra ipſum deponentes, planè, & plenè in omnibus ſint conteſtes, ſeu inter ſeſe conuenientes. 3

Confirmatur 3. quia in animalibus plures probationes in ſua ſpecie imperfectæ (quales ſunt in caſu noſtro, ſicuti dicebam) non faciunt vnam probationem perfectam; Gloſſ. *in cap. veniens par. de teſtib. verb. illorum* Bartol. *in l. ſi quis ex argentariis* § 1. *ff. de edend.* Simanch. *in Enchirid. tit.* 34. *num.* 3. Ioan. Royas *tract. de hæretic. par.* 2. *aſſertion* 6. *num* 147. & Albertin. *tract. de agnoſc. aſſertion. quæſt.* 25. *num.* 21. Item plura imperfecta non faciunt quid vnum integrum, *l. ſancimus* §. *ſi quis autem Cod. de donat. & l. vſura Cod. de vſur.* Ergo ex huiuſmodi probationibus, tanquam imperfectis, & diuerſis non conficitur vna probatio perfecta, integra, & plena; atque adeò ex eis non plenè conuincitur, quod aliquis ſit hæreticus, vt ad pœnam ordinariam condemnari poſſit; quia ſi in aliis delictis, ad hoc, vt Reus conuincatur, & ad pœnam ordinariam condemnetur neceſſariò requiruntur probationes perfectæ, integræ, & plenæ; ſicque apertæ, & dilucidæ, & (vt dicitur *in l. vltima Cod. de probation. & in l. addictos Cod. de appellat. & in cap. ſciant cuncti* 2. *quæſt.* 8.) Luce meridiana clariores, multò magis neceſſariò id requiritur in crimine hæreſis, in quo agitur de re grauiſſima; & ex cuius condemnatione naſcuntur, non ſolùm contra Reum, ſed etiam contra Rei conſanguineos grauiſſima incommoda in vita, fama, honore, bonis, dignitatibus, &c. Et in quo non manifeſtantur Reo nomina teſtium; vt propterea defenſio Rei diminuatur, & obtruncetur; quia, licet quilibet teſtis ſit probatæ fidei, & virtutis, incertum tamen eſt, quid à Reo poſſit illis obiici; vt propterea per dicta talium teſtium non planè, & plenè hæreſis probetur, & Rei defenſio diminuatur, & obtruncetur: Poſſet enim fortaſſe Reus (vti dicebam) aliquid contra illos obiicere, propter quod illorum teſtimonium vel non admitteretur, vel ſaltem debilitaretur. 4

Confirmatur

5 Confirmatur 4. quia depoſitio vnius teſtis cum depoſitione alterius teſtis non coniungitur (cùm ſint de re omninò diſtincta) Ergò, ſi prima depoſitio in ſe imperfecta eſt, & delictum plenè non probat, ex aduentu alterius (quæ de alia re diſtincta deponit) perfecta reddi non poteſt. Et huc ſpectat ſupradicta communis illa doctrina Gloſſæ *in cap. veniens 1. de teſtibus verb. illorum*, & Bartol. *in l. ſi quis ex argenteis* §. 1. *ff. de edendo*, quam tradunt paſſim Doctores; quatenus aiunt ex pluribus imperfectis probationibus criminalibus non coaleſcere vnam perfectam, ſed omnes ſemper imperfectas remanere, *Argument. l. vnica Cod. qui tutel. ſe excuſat.* & *l. ſancimus* §. *ſi quis autem Cod. de donat.*

6 Confirmatur 5. quia; (ſicuti dicebam) in aliis criminibus non conſtituitur perfecta probatio ex multitudine teſtium ſingularium; Ergò multò minus in crimine hæreſis; quia (ſicuti etiam dicebam) in crimine hæreſis tot, & tam graues pœnæ concurrunt, & vberiores atque clariores probationes propter obtruncatam ſcilicet, & diminutam defenſionem Rei (cui nomina teſtium non publicantur) requiruntur, cùm ſæpè ſæpiùs teſtes, qui aliàs reputantur omni exceptione maiores, iudicarentur inhabiles, & defectuoſi, ſi manifeſtarentur Reo, qui illis obiicere poterat defectum, qui nobis non eſt notus, ſed prorſus ignotus.

7 Obiicies: Teſtes ſingulares, ſingularitate ſcilicet diuerſificatiua, mutuò ſe adiuuant, & depoſitionem probabiliorem faciunt; Ergò ex hoc adminiculo, & adiutorio integrè delictum probare poſſunt.

Reſpondetur: Concedo antecedens, ſicque depoſitiones ſingulares ſe mutuò aliqua ratione adiuuare, quatenus quælibet magis firma, & probabilis redditur ex conſortio alterius; At talis maior firmitas, & probabilitas (cùm à cauſa extrinſeca, ſcilicet ab alia depoſitione extrinſeca oriatur) non extrahit primam depoſitionem à probatione imperfecta, quam habet, ſed illam in ſuo modo probandi imperfecto relinquit; Ideoque ex multitudine depoſitionum ſingularium, quæ imperfectæ ſunt, nunquam vna probatio integra, & perfecta conſurgit, vti ſuprà dicebatur.

8 Inſtabis: Non eſt credibile, quod tot teſtes ſpectatæ vitæ falſum deponant. Præterquam quod ſequeretur, quod poſſet hæreticus plures de populo peruertere, & ad ſuam falſam opinionem trahere, quin poſſit conuinci; ſi vnumquemque ſcilicet ſolùm ſeorſim perverteret; quod magnum videtur inconueniens.

Reſpondetur: Concedo antecedens; ſicque delictum ita probatum præſumi verè eſſe commiſſum; quapropter Reus illud negans, torqueri debet: quod ſi poſtquam fuerit tortus, adhuc in negatiua perſiſtit, abiurare debet de vehementi, ob vehementem delicti præſumptionem, quæ per torturam in hoc caſu purgari ſatis non potuit; Et inſuper condemnari poterit ad aliquam arbitrariam pecuniariam pœnam, vel ad pœnam carceris, aut triremis, &c. iuxtà delicti, & perſonæ, & teſtium, quos contra ſe habet qualitatem: Qua condemnatione ſatisfit inconuenienti, quod ſubdebatur; Peña *citato commentar.* 121. *verſ. quoties quis*, Maſcard. *de probation. lib. 2. concluſ.* 856. *num.* 25. & 26. & alij complures, quos citat, & ſequitur Farin. *q.* 64. *num.* 218. & *ſeqq.*

SECTIO XX.

An duo teſtes conteſtes omni exceptione maiores (qui ſcilicet nullam exceptionem patiuntur iuxtà *cap. licet de teſtibus*) plenè probent delictum hæreſis; ita vt Reus ad pœnam ordinariam condemnari poſſit?

SVMMARIVM.

1 *Hæreſis delictum probatur per teſtes.*

2 *Teſtes duo conteſtes omni exceptione maiores plenè probant delictum hæreſis, ita vt Reus ad pœnam ordinariam condemnari poſſit.*

3 *Textus* in cap. præſul 1. quæſt. 4. *Vbi ad condemnandum Cardinalem, ſi ſit Epiſcopus, requiruntur 72. teſtes, ſi Presbyter 44. ſi Diaconus Vrbis Romæ 27. ſi Subdiaconus, Acolytus, Exorciſta, Lector, vel Hoſtiarius ſeptem, non obſtat; quia loquitur de Cardinali cui ob illius eminentem dignitatem hæc prærogatiua debetur.*

4 *Textus prædictus non loquitur de teſtibus fide dignis, ſed de teſtibus inhabilibus.*

5 *Capituli præſul citati diſpoſitio emanauit ad reprimendam malitiam aliquorum improborum hominum, qui aduerſus Cardinalem, & Clericos Romanæ Eccleſiæ proſiliebant accuſantes eos, vt ſic ab officio remouerentur.*

6 *Capituli præſul citati diſpoſitio ex conſuetudine iam recepta omninò ceſſauit.*

7 *Textus* in cap. excommunicamus de hæret. *non obſtat; quia ibi non eſt ſermo, quomodo debeat hæreſis probari, ſed quomodo debeat inquiri.*

8 *Diligentia Inquiſitorum ſupplet id, quod defenſionis adimitur Reo in non plicandis ei nominibus teſtium.*

9 *Teſtes duo ſufficiunt ad condemnandum de hæreſi, ſi ſint omnino integri, bonæ fidei, ſeu omni exceptione maiores.*

10 *Teſtes infames, excommunicati, crimінoſi, & alij ſimiles in fauorem fidei admittuntur, ad hoc, vt poſſit inquiri de hæreſi, non vt poſſit condemnari.*

11 *Reus, licet ſpectato rigore iuris ex duorum omni exceptione maiorum teſtimonio conuinci, & ad pœnam ordinariam condemnari poſſit; Nihilominus ſi delinquens ſit probatæ vitæ, de facto ad pœnam ordinariam condemnari non debet; ſed ad id exequendum oportet ad minus adeſſe tres, vel quatuor teſtes.*

12 *Rei defenſio valdè minuitur in hoc crimine hæreſis, cùm in eius præſentia teſtes non examinentur, neque ei eorum nomina manifeſtentur, quibus forſan poterat ipſe aliquem defectum obiicere, ob quem eorum teſtimonium non leuiter infirmaret.*

13 *Reus probatæ vitæ conuictus ex teſtimonio duorum teſtium omni exceptione maiorum licet de facto non debeat ad pœnam ordinariam condemnari, poteſt tamen ad pœnam extraordinariam arbitrio Iudicis.*

SVppono, quod delictum hæreſis probetur per teſtes, vt patet ex dictis, & *ex cap. vt officium* §. *verum in principio, ex cap. accuſatus* §. *licet de hæretic. in* 6. & *ex cap. Cùm ad ſedem* §. *nos prioris de teſtibus.* Hoc ſuppoſito. 1

Reſpondetur, quod (quamuis negent Guido Fulcon. poſteà Papa Clemens IV. in conſultationibus ad Inquiſitores hæreticæ prauitatis *q.* 15. *cap.* 18. Vbi inquit: [Durum mihi videtur, hominē bonæ opinionis, & famæ ad voces duorum teſtium, de tanto crimine condemnari.] Archidiacon. *in cap. vt officium cit.* §. *verum* 2

*n.*4. Ioan. Andr. *ibidem verbo teſtium num.* 1. Director. Inquiſit. *par.*3. *q.*71. S. Antoninus *par.*3. *tit.*18. *cap.*2. § 5. Tabiena *verb. Inquiſit. n.*37. Ioan. Royas *tractat. de hæreticis par* 2. *aſſert.*4. *num.*103. vbi ait: [Non audeo in tam graui crimine, in quo truncata eſt, & diminuta Reorum defenſio duobus tantùm teſtibus, etiam legitimis, quempiam condemnare] Calderin. *tract. de hæreticis rubr. de materia proceſſuum Inquiſitionis num.*10. *& in rubr. de ſentent. Inquiſit num.*1. Zanchin. *tract. de hæret. cap.*13. *num.*5. Oſtienſ. *in ſumma tit. de hæreſ.* §. *qualiter verſ. vt autem.* Ioan. Lopez *in allegat. hæretical.* §.13. *in princip.* Albertinus *tract. de agnoſc. aſſert. q.*34. *num.*3. Conrad. Brun. *lib.*4. *de hæret. cap.*9. Acuña *de confeſſ. ſollicit q.*23. *num.*7. Malleus Malefic. *tom.*1 *part.*3. *quæſt* 1. Spatharius *in Prax. Regul. tract.*7. *cap.*14. *n.*2. & Barboſ. *in collectan. tom.*3. *lib.*5. *tit.*2. *cap.*5 *n.*5. Probabilius tamen affirment Ananias *in cap. excommunicamus* §. *Adjicimus de hæretic.* Soccin. *in cap. excommunicamus* 1. *col.* 8. *n.*27. Syluest. *verb. hæreſis* 2. *q.*4. Zabarell. *in Clement.* 1. *de hæret.* §. *verum q.*1. *num* 5. Peña *in Director. Inquiſit. par.*3. *q.*71. *comment.* 120. (Vbi inquit, contrariam ſententiam non eſſe contemnendam, & eſſe tutiorem, & ſecuriorem; vt ſi ſcilicet homo videatur ſpectatæ virtutis, & probitatis, non condemnetur ad voces duorum teſtium, niſi alia adſint adminicula, & indicia; quia tunc condemnari quidem poterit: Quod multo magis dicendum erit de homine malæ famæ, iſtum ſcilicet hominem malæ famæ, duobus teſtibus legitimis conuictum, condemnari poſſe; ſubditque paulo poſt, fatendum tamen eſſe, quod liberum ſit iudicibus fidei propter communem ſententiam, & propter iura duos tantùm teſtes idoneos in quauis cauſæ poſtulantia, & propter communem etiam vſum ſancti Tribunalis Inquiſitionis ad voces duorum teſtium idoneorum Reos huius criminis condemnare) Guundiſalu. *tract. de hæret. q* 13. *n.*9. Villadiego *tract. de hæret. q.*13. *n.*9. Ambroſ. de Vignate *tract. de hæret. q.*13. Repertorium Inquiſit. *verbo teſtes, verſ. per quot*, Caretius *in practica criminal. num.*162. Ioan. Royas *ſingul.*165. *n.*8. Decianus *in tract. crimin. lib.*5. *cap.*35. *n.*6. Boſſius *tit. de hæret. n.*4. Boër. *deciſ.*342. *num.*4. (Vbi teſtatur, eſſe communem opinionem) Iul. Clar. *in pract. lib.*5. §. *hæreſis num.*20. *verſ. habetur etiam.* Simanch. *in Enchirid. tit.*34. *num.*5. *& de Cathol. inſtit. tit.*51. *rubr. de probation. num.*8. *& tit.*64. *num.*36. Læl. Zecch. *par.*1. *tit. de fide rub. de hæreſi cap.*11. *num.*14. Ceuall. *in commun. contra commun. q.*721. *num.*1. (Vbi dicit, eſſe receptiſſimam ſententiam) Anton. Gomez *tom.*3. *variar. cap.*12. *num.*9. Farinac. *q.*63. *n.*233. *& ſeqq. & de hæreſi q.* 188. *num.* 55. Cantera *in quæſt. crimin. cap.*1. *de hæret. num.*61. Leſſius *de iuſt. lib.* 2. *cap.*30. *dub.*4. *num.*33. Aldrete *de relig. diſcipl. tuend. lib.*1. *cap.*14. *num.*13. Torreblanc. *de Magia lib.* 3. *cap.*17. *num.*70. & alij communiter.

Probatur ex textu *in cap. nullum* §. *ſed hoc in fine* 2. *quæſt.*4. ibi: [Duorum, vel trium teſtium quilibet iure conuinci, & damnari poterit, iuxta Euangelium dicens, in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum:] A qua regula generali nullibi reperitur exceptum crimen hæreſis; Ergo, &c.

Confirmatur; quia Tribunal ſanctæ Inquiſitionis procedit cum magna cautela, & conſideratione: Ergò propterea non videtur Reus debita ſua defenſione deſtitutus.

3 Obiicies textum *in cap. præſul* 2. *q.*4. vbi ad condemnandum Cardinalem, ſi ſit Epiſcopus, requiruntur 72. Teſtes, ſi Presbyter 44. ſi Diaconus Vrbis Romanæ 27 ſi Subdiaconus, Acolytus, Exorciſta, Lector, vel Hoſtiarius, ſeptem.

Reſpondetur: Textum hunc non obſtare, primò quia textus ſolùm loquitur de Cardinali, cui ob illius eminentem dignitatem hæc prærogatiua debetur, vt

4 ſcilicet non ita facilè condemnari poſſit. Secundò, quia non loquitur de teſtibus fide dignis, ſed de teſtibus inhabilibus, qui cùm à teſtimonio repellantur, mirum non eſt, ſi in tàm magno numero ad plenam fidem aduerſus Cardinalem faciendam expoſtulentur. Quod autem prædictus textus de teſtibus inhabilibus loquatur, patet *ex citato cap. nullam*, ibi: [Sed hoc particulari priuilegio de Clericis Romanæ Eccleſiæ intelligitur, vel propter improbitatem quorumdam, qui cùm non ſint ſpectatæ vitæ, & ſcientiæ in accuſationem Miniſtrorum Dei repentè proſiliunt; Quorum verò vita adeò laudabilis eſt, vt omnibus imitanda appareat, de quorum aſſertione nulla dubitatio naſci poterit, eorum teſtimonio duorum, vel trium teſtium quilibet iure

conuinci, & damnari poterit.] Ex quibus verbis clarè 5
conſtat, quod depoſitio *cap. præſul* emanauerit ad reprimendam malitiam aliquorum improborum hominum, qui aduerſus Cardinales, & Clericos Romanę Eccleſię proſiliebant, accuſantes eos, vt ſic ab officio remouerentur; Ac proinde de his teſtibus talis magnus numerus ad Cardinalem conuincendum expoſtulatur.

Tertiò quia ex conſuetudine diu recepta iam ſupradi- 6
cta diſpoſitio *citati cap. præſul* omninò ceſſauit, Decius *in cap. at ſi Clerici de Iudic. in* 6. Clarus *pract. crimin.* §. *finali q.*66. *verſ. debes etiam ſcire*, & alij communiter Doctores, quos citat, & ſequitur Farinac. *q.*63. *n.*244.

Obiicies 2. Textum *in cap. excommunicamus* 1. §. 7
Adiicimus de hæret. vbi ſtatuitur, quod iudex tres, aut plures boni teſtimonij viros, vel etiam ſi expedire videbitur, totam viciniam iurare compellat: Ergò.

Reſpondetur: Neque hunc textum obſtare; quia ibi non eſt ſermo, quomodò debeat hæreſis probari, ſed quomodo debeat hæreſis inquiri, ſeu quomodo debeant hæretici inquiri generaliter; quia iudex (inquit textus) generalem hanc inquiſitionem debet facere per duos, vel tres viros, vel per omnes homines totius viciniæ, & Parochiæ.

Obiicies 3. teſtes, quorum nomina (vt in caſu noſtro 8
de praxi) non manifeſtantur Reo, reſpectu Rei non ſunt teſtes idonei, & omni exceptione maiores; cùm per ignorantiam eorum non poſſit obiicere aduerſus eos: Ergò.

Reſpondetur: Nego antecedens; quia in Tribunali ſanctæ Inquiſitionis diligentia Inquiſitorum ſupplet abundanter id, quod defenſionis adimitur Reo in non manifeſtandis ei nominibus teſtium.

Aduerte tamen hîc, quod, cùm dixi, ſufficere duos 9
teſtes ad condemnandum aliquem de hæreſi, id intelligendum ſit, dummodò teſtes ſint omninò integri, bonæ fidei, ſeu omni exceptione maiores, ita vt nulla exceptione repelli poſſint; Albertin. *tract. de agnoſcend. aſſertion. quæſt.*34. *num.*3. *& ſeqq.* Simancha *de Cathol. inſtitut. tit.*51. *num.*9. *& tit.*64. *num.*36. *& in Enchirid. tit.*34. *num.*5. Peña *in Director. Inquiſit. part.*3. *q.*71. *commentar.*120. Maſcard. *probation. concluſ.*855. *num.* 8. *vol.*2. Gabriel *conſ.*178. *num.*29. Ioannes Lopez *in allegat. hæretical.* §.13. *&* §.14. Ioan. Royas *ſingul.*164. *num.*11. *& ſingul.*188. *num.*1. *&* 2. *& in tract. de hæret. par.*2. *num.*86. Boſſius *tit. de hæretic. num.*4. Menoch. *conſ.* 82. *num.*163. *lib.*1. & Decian. *in tract. crimin. lib.*5. *cap.*35. *num.*6.

Non obſtat, ſi dicas: In fauorem fidei admittuntur 10
teſtes infames, excommunicati, criminoſi, fœminæ, minores, & alij ſimiles (qui in aliis delictis repelluntur) ergò non neceſſariò requiritur, quod tales teſtes ſint omninò integri, bonæ fidei, ſeu omni exceptione maiores, qui nulla exceptione repelli poſſint.

Reſpondetur enim: diſtinguo Antecedens: In fauorem fidei admittuntur teſtes infames, excommunicati, criminoſi, fœminæ, minores, & alij ſimiles, ad hoc vt poſſit inquiri de hæreſi, concedo; Ad hoc, vt poſſit probari hæreſis; ſubdiſtinguo, ita vt probetur per ipſos hæreſis probatione integra, plena,

plena, & perfecta, nego: ita vt probetur per ipſos hæreſis, probatione aliquali, & imperfecta, concedo.

11 Aduerte ſecundò, quod licet, ſpectato rigore Iuris, ex duorum, omni exceptione maiorum, teſtimonio, Reus conuinci, & ad pœnam ordinariam condemnari poſſit, vti ſuprà dicebam, nihilominus, ſi delinquens ſit probatæ vitæ, de facto ad pœnam ordinariam condemnari non debeat, ſed ad id exequendum conueniat, ad minus tres, vel quatuor teſtes adeſſe (ſicut obſeruat Inquiſitio Hiſpanica) vel ſaltem aliqua indicia, & circumſtantias, quibus præſumatur, delictum eſſe commiſſum; Eymer. 3. *part. Director. quæſt.* 71. ibi Peña *comment.* 20. (Quatenus aſſerit: non poſſumus diffiteri liberum eſſe Iudicibus fidei, & ob communem ſententiã, & ob iura duos ſolùm teſtes idoneos in quauis cauſa poſtulantia & ob communem vſum ſacri Tribunalis Inquiſitionis ad voces duorum teſtium idoneorum Reum huius criminis condemnare; Negatiua tamen ſententia valde benigna eſt, & ſecura, quæ tunc potiſſimum non eſſet contemnenda, quando Reus inſignis probitatis communiter haberetur, & integræ famæ, & incorruptæ vitæ: Tunc enim non eſſet incongruum, vel differre ſupplicium, donec aliæ forſan accederent coniecturæ, & probationes, vel mitiùs punire; Et hac etiam ratione videtur locuti huius opinionis aſſertores) Royas *de hæretic. part.* 1. *num.* 103. (quatenus inquit; Ego non auderem in tam graui crimine duobus tantùm legitimis teſtibus quempiam condemnare, niſi delatus eſſet malæ opinionis, & famæ, vel alia adminicula contra eum concurrerent: Quo caſu communis Doctorum opinio eſſet tenenda.) & Farinacius *de hæreſi quæſt.* 88. §. 3. *num.* 18. (quatenus ait: Nec contra ſententiam noſtram faciunt Doctores pro opinione negatiua citati; quia concordandi ſunt, vt ſcilicet loquantur, quando teſtes non ſunt omnis exceptionis maiores, v. g. criminoſi, impuberes, vel fœminæ, &c. Vel quod loquantur in caſu quo delatus eſt vir alioquin bonæ famæ; ſecùs autem, ſi eſſet malæ famæ, & vitæ,) & alij complures; Reus igitur malæ famæ, & vitæ puniri poterit ab Inquiſitoribus, tanquam Hæreticus, ex delatione duorum teſtium, dummodò ſint conteſtes; & omni exceptione maiores (vt præter Doctores etiam citatos tenet etiam Malleus Malefic. *tom.* 1. *par.* 3. *quæſt.* 2.) quod tamen adhuc dictum ſit in rigore loquendo; cùm hodie praxis Inquiſitionis, præſertim Hiſpanicæ, regulariter non condemnet Hæreticum ad pœnam ordinariam niſi per três teſtes conteſtes, idoneos, ſeu omni exceptione maiores, vti ſuprà dicebam.

12 Ratio autem eſt, quia reuera in hoc crimine hæreſis valde minuitur defenſio Rei; cùm in eius præſentia teſtes non examinentur, neque ei illorum nomina manifeſtentur, quibus forſan vel omnibus, vel alterutris poterat ipſe aliquem defectum obiicere, ob quem eorum teſtimonium non leuiter infirmaret, ſicuti præcedenti ſectione dicebam: Quapropter Peña *loco ſuprà citato commen.* 121. *in princ.* nonnullos Doctores referens, rectè dixit, duos illos teſtes vix duos eſſe, eo quod, vrgente neceſſitate, ordo truncatur, Reo ſcilicet non manifeſtentur nomina teſtium, quibus, vel omnibus, vel alterutris aliquem is defectum forſitan obiicere poterat, vti dicebam. Vide etiam quæ dicebam *dubit.* 192. *ſect.* 10. & *ſect.* 12.

13 Dixi, duobus teſtibus omni exceptione maioribus Reum probatæ vitæ conuictum non debere condemnari ad pœnam ordinariam; quia quod debeat condemnari arbitrio Iudicis ad pœnam extraordinariam, dubium non eſt, ita vt in hoc omnes prorſus Doctores conueniant.

COROLLARIVM I.

Quinam ſit teſtis ſingularis, & quantamnam teſtimonium illius fidem faciat?

SVMMARIVM.

1 *Teſtis ſingularis eſt ille, qui in depoſitione ſua non habet alium teſtem, qui ſibi per omnia ſit concors, & conteſtis.*

2 *Teſtes conteſtes ſunt qui per omnia, ſaltem quoad ſignificatum, ſeu ſubſtantiam ſunt ſibi concordes.*

3 *Teſtimonium, ſeu dictum vnius teſtis ſingularis idonei ſæpè dat iuſtam, & probabilem cauſam credendi.*

4 *Teſtimonium, ſeu dictum vnius teſtis ſingularis in cauſis non iudicialibus nec tertiæ perſonæ præiudicantibus, v.g. cùm quæritur, an moribundus quæſiuerit abſolutionem, an Infans ſit baptizatus, &c. ſufficit ad credendum. Idemque dic de impedimento matrimonij, non autem de eiuſdem contractus reſciſſione, cùm tunc requiratur plena probatio.*

5 *Teſtis vnus ſingularis de viſu, qui ſit omni exceptione maior ordinariè in externo iudiciali foro facit tantum probationem ſemiplenam, quæ tamen in criminalibus ſufficit ad torturam, dummodo teſtis deponat de ipſo crimine, ſecùs enim ſi deponat de indicio criminis.*

6 *Teſtis, qui minùs alioquin idoneus eſt, ſi in ſubſidium adhibeatur, non facit probationem ſemiplenam, ſed ſolùm indicium, quod iunctum cum aliis indiciis ſufficere poteſt ad torturam.*

RElpondetur ex dictis, quod teſtis ſingularis ſit ille, 1
qui in depoſitione ſua nõ habet alium teſtem, qui ſibi per omnia ſit concors, & conteſtis; Practica Papienſ. *in forma oppoſ. contra teſtes verſ. ſuntque etiam ſingulares num.* 1. Maſcard. *de probat. concluſ.* 856. *num.* 20. Peña *in Director. Inquiſ. par.* 3. *q.* 72. *commentar.* 121. *verſ. teſtis verò*, Says. *in claui regia lib.* 12. *cap.* 21. *numero* 15. & al.) communiter iuxta ea, quæ dicebam ſuprà *ſect.* 14. Quapropter è contra teſtes conteſtes ſunt, qui per omnia, ſaltem quoad ſignificatum, ſeu ſubſtantiam ſunt ſibi concordes, iuxtà ea, quæ ſuprà etiam ex communi ſententia doctorum dicebam *ſect.* 18.

Vbi aduerte, quod teſtimonium, ſeu dictum vnius 2
teſtis ſingularis idonei ſæpè dat iuſtam, & probabilem cauſam credendi; Gloſſ. *in l. Titia fundus ff. de condit. & demonſtr.* quam Gloſſam præter alios ſequitur Nauarr. *lib.* 2. *conſ.* 1. *de teſtib. & attentat. num.* 2. (quatenus ait, quod ſi vnus teſtis ſingularis idoneus deponat, per 40. annos beneficium ſine reſidentia perſonali pacificè obtentum fuiſſe; nouus beneficiatus via præſcriptionis, modo, fama vel teſtimonium in contrarium non adſit, ſe tutum in conſcientia credere poſſit) & *in ſumma c.* 22. *n.* 82. quatenus inquit, quod (licèt teſtimonium ſeu dictum vnius teſtis ſingularis fide digni ſufficiat, vt iuſtè quis credere poſſit, iuxta Gloſſam *in cit. l. Titia fundus*) non tamen afferat neceſſitatem credendi; quia ad id requiruntur ſaltem duo teſtes, *cap. cùm à nobis de teſtibus.*

Aduerte 2. quod interdum è contra ad credendum 3
ſufficit teſtimonium, ſeu dictum vnius teſtis ſingularis, vt in cauſis non iudicialibus, nec tertiæ perſonæ præiudicantibus (v.g. cùm quæritur, an moribundus quæſiuerit abſolutionem, an infans ſit baptiſatus, an Eccleſia ſit conſeruata, &c.) Item in iis cauſis, in quibus agitur de impediendo peccato, modò ius parti non ſit acquiſitum (v. g. in denunciatione impedimenti ad matrimonium contrahendum, iuxtà *cap. præterea* 2. *de ſponſalib.*) vel in denunciatione inhabilitatis ad ordines, ad officium, vel beneficium Eccleſiaſticum obtinendum, &c.) ſin verò matrimonium fuerit contractum, vel electio, aut collatio officij, vel beneficij fuerit

facta, tunc ad reſcindendum, vel ad irritum declarandum quod factum eſt, requiritur plena, ſeu perfecta probatio per duos ſaltem teſtes; *Argument. cap. ſuper his de accuſation* & docet præter alios Nauarrus *lib. 5. conſil. 22. ad quartum, quæſt. de Simonia edit. 2.*

5 Aduerte 3. quod vnus teſtis ſingularis de viſu (qui ſit omni exceptione maior) ordinariè in externo iudiciali foro facit tantùm probationem ſemiplenam (quæ tamen etiam in criminalibus ſufficiat ad torturam) Gloſſa *in l. ſi quis verb. conuictus Cod. ad leg. Iul. maieſt.* Clar. *quæſt. 22.* & Myſſinger. *centur. 6. obſeru. 97.* Dummodò tamen teſtis deponat de ipſo crimine; Secùs, ſi deponat de indicio criminis, quantumuis propinquo: Talis enim depoſitio tantum efficiet probationem ſemiplenam ſolius indicij, ſeu ſigni, non tamen commiſſi criminis, niſi plures teſtes ſingulares de diuerſis indiciis, iiſque propinquis, teſtentur; Quia quæ non iuuant ſingula, iuuant iuncta iuxta ea, quæ dicam *infra Corollar. 4. circa finem.*

6 Aduerte 4. quod teſtis (qoi minùs alioquin idoneus eſt) ſi in ſubſidium (quia ſcilicet alij teſtes haberi non poſſunt) vel ad aduertendum malum in criminibus pernicioſis, & exceptis ad teſtificandum adhibeatur, non facit probationem ſemiplenam, ſed ſolùm indicium, quod iunctum cum aliis indiciis ſufficere poſſit ad torturam; vide Doctores communiter, quos ſequitur Clarus *q. aa. num. 3.*

COROLLARIVM II.

Quinam ſint teſtes omni exceptione maiores?

SVMMARIVM.

1 *Teſtei omni exceptione maiores ſunt, qui per omnia ſunt idonei, ita vt nulla exceptione repelli poſſint.*

2 *Teſtimonium teſtis omni exceptione maioris vt vim habeat requiritur, quod quilibet de vno teſtimonio rationem probabilem reddat.*

3 *Teſtes omni exceptione maiores ſunt, qui per omnia ſunt idonei, ita vt nihil iure opponi poſſit, cur non ſit ipſis fides adhibenda.*

4 *Teſtes minus idonei ſunt, contra quos aliquid vel ex natura rei, vel ex diſpoſitione iuris opponi poteſt.*

5 *Mulier in cauſis criminalibus de iure canonico ob ſexus fragilitatem, & ingenij mutabilitatem repellitur à teſtificando; De iure tamen ciuili admittitur in omni cauſa præter quàm in teſtamento.*

6 *Minor 20. annis in cauſis criminalibus repellitur à teſtificando: teſtimonium tamen ipſius facit indicium ſufficiens ad capiendam informationem, non tamen ad inferendam torturam; ſi tamen iſte ſit puber, admittitur ſimpliciter in ciuilibus.*

7 *Homo vilis, & inops repellitur à teſtificando in criminalibus; quia facilè præſumitur, quod pecunia corrumpi poſſit, ſecùs ſi ſit honeſtæ & probatæ vitæ.*

8 *Conſanguineus, & affinis etiam collateralis vſque ad 4. gradum repellitur in criminalibus, qui tamen interdum, ſi ſit probata vita, vel adſint indicia de innocentia Rei admitti poſſunt ad defendendũ Reum.*

9 *Domeſticus tam in cauſis criminalibus, quam in cauſis ciuilibus repellitur eodem modo quo conſanguineus, ſeu affinis.*

10 *Periurus, qui in aliqua cauſa falſum cum iuramento depoſuit pariter repellitur, quia ſemel malus ſemper præſumitur malus in eodem genere mali.*

11 *Excommunicatus, crimino ſus, & infamis infamia iuris, qualiſcunque de aliquo crimine damnatus, repellitur pariter à teſtimonio: Repellitur etiam infamis infamia facti, ſed tamen interdum admitti poteſt in ſubſidium.*

12 *Infamis infamia iuris repellitur ſimpliciter à teſtimonio; quia teſtimonium in iudicio ferre numeratur inter actus legitimos, à quibus infamis arcetur: Repellitur etiam ordinariè infamis infamia facti in cauſa criminali, vel ardua.*

13 *Paganus, Iudæus, & Apoſtata à fide repellitur contra Chriſtianum.*

14 *Socius criminis item repellitur; quia facilè alium nominabit, vel ob ſpem veniæ, vel ob odium.*

15 *Socius criminis in criminibus exceptis hæreſis, læſæ maieſtatis humanæ, falſæ monetæ, maleficio, ſeu ſortilegio, Sodomia, furto famoſo, & in criminibus, quæ non poſſunt ſine ſocio perpetrari, ſicut etiam quicunque alius ex prædictis teſtis inhabilis non omnino improbabiliter admittitur vt teſtis idoneus faciens non ſolum ſufficiens indicium ad torturam, ſed etiam ſemiplenam probationem.*

16 *Teſtes duo inhabiles quando in prædictis criminibus exceptis admittuntur vt habiles, etiam ſi ſint conteſtes, multo probabilius non plenè, & integrè probant.*

17 *Inimicus eius contra quem teſtimonium profertur etiam in criminibus exceptis, qualia ſunt ſupradicta, repellitur à teſtificando: debet tamen eſſe inimicus grauis.*

18 *Teſtis minus idoneus etſi non probet ſemiplenè, facit tamen aliquod indicium, quod coniunctum cum aliis ſufficit ad torturam inferendam niſi repellatur ob ſubiectionem, vel reuerentiam, vt ſeruus, libertus, & filius; quia tunc nullum indicium facit ſimiliter ſi repellatur ob inimicitiam, vel quod ſit receptus ante litem conteſtatam, vel parte non citata.*

19 *Teſtes minus idonei non faciunt vllum indicium, ſi tempore depoſitionis pars oppoſuerit exceptionem inhabilitatis.*

20 *Teſtes minus idonei, quando delictum eſt commiſſum eo loco, vel tempore, vbi copia teſtium haberi non poteſt admittuntur tanquam idonei; At non ita vt duo ex iſtis integrè probent, & ſint ſufficientes ad condemnandum Reum pœna ordinaria.*

21 *Teſtium alter ſi ſit fide valde dignus, poteſt ſupplere defectum, qui eſt in altero teſte minus idoneo, & minus digno, ita vt ſimul efficiant plenam, & integram probationem, & ſic ſufficientes ſint ad inferendam Reo pœnam ordinariam. At ſi ſimus in crimine hæreſis, &c. probabilius eſt oppoſitum.*

22 *Nemo in cauſa propria teſtis admittitur: Diciturque cauſa propria ea, ex qua emolumentum, vel damnum ad aliquẽ ſuo nomine, ſeu per ſe, & directè pertinet.*

23 *Iudex debet ex officio teſtes prohibitos repellere.*

24 *Teſtes præſertim in cauſis ciuilibus minus idonei reputantur, eo quia contra eos Reus excipere poteſt.*

RESpondetur ex dictis etiam, quod teſtes omni exceptione maiores ſint, qui per omnia ſunt idonei, ita vt nulla exceptione repelli poſſint; *cap. licet de teſtib.* & docent Gloſſ. *in cap. 1. de conſanguinit. & affinit. verb. maiores*, Bald. *in l. optimam Cod. de contrah. & committ. ſtipulat. n. 8.* Decius *conſ. 429.* Palatius *in allegat. de hæret. §. 13.* Maſcard. *de probat. concl. 855. num. 10. vol. 2.* Peña *in Director. Inquiſit. par. 3. q. 71. comment. 120.* Albertin. *tract. de agnoſcend. aſſert. q. 34. num. 4 & ſeqq.* Ioan. Royas *tract. de hæretic. par. 2. aſſert. 4. n. 88.* & alij paſſim. 1

Ad hoc verò, vt & iſtorum etiam teſtimonium vim habeat, neceſſariò requiritur, quod quilibet de ſuo teſtimonio rationem probabilem reddat; Simanch. *de Cathol. inſtit. tit. 51. num. 6.* Maſcard. *de probat. concluſ. 855. n. 12. vol. 2.* & alij communiter. 2

Teſtes igitur omni exceptione maiores ſunt, qui per omnia ſunt idonei, ita vt nihil iure opponi poſſit, cur non ſit ipſis fides adhibenda, ſeu cur non ſint ipſi ad teſtificandum admittendi: Teſtes minùs idonei ſunt, contra quos aliquid, vel ex natura rei, vel ex diſpoſitione iuris, opponi poteſt; Et quia omnes, qui habent perfectum vſum rationis ſunt idonei, niſi in ipſis ſit aliquid, ob quod velit ius eos cenſeri minùs 3

idoneos,

idoneos Syluest. *verb. teſtis quæſt.*1. Farinacius *quæſt.* 53. *numero* 1. & colligitur *ex l.*1. *ff. de teſtibus*; Ideò videndum eſt, quinam Iure repellantur (quamuis in criminibus exceptis, vt in crimine hæreſis, in fauorem fidei, admittantur, vti dicebam ſuprà *ſect.*1.) Vt ſic intelligatur, quinam teſtes ſint omni exceptione maiores.

5 Repellitur igitur primò in cauſis criminalibus de Iure Canonico mulier, ob ſexus fragilitatem, & ingenij mutabilitatem: *cap. forum ſub finem de verb. ſignif. iuncta Gloſſa, & cap. Mulierem* 33.*q.*5. & dicebam *ſuprà ſect.*1. de Iure tamen ciuili admittitur in omni cauſa; *l. ex eo ff. de teſtib.* & ex communi docet Abb. *in cap. quoniam de teſtib. num.* 2. Gomez *cap.*12.*num.*13. Farinac. *q.*59 *n.*17. & Clarus *q.*24. *n.*4. Præterquam in teſtamento, *l. qui teſtamento §. mulier ff. de teſtamentis*, & docent communiter Doctores, quos ſequitur Gomez *cit. cap.* 12. *num.* 13.

6 Repellitur ſecundò in cauſis criminalibus minor 20. annis; *l. in teſtimonium ff. de teſtib.* Teſtimonium tamen iſtius facit indicium ſufficiens ad capiendam informationem, non tamen (quidquid in contrarium dixerit Syluest. *verb. teſtis q.*1.) ad inferendam etiam torturam ſi tamen iſte ſit puoer (id eſt mas 14. annorum, vel ſupra, & fœmina duodecim, vel ſimiliter ſuprà) admittitur ſimpliciter in ciuilibus; iuxta *l.*3. *de teſtib. § lege Iulia*, & docent Syluester, Gomez *in locis ſuprà citatis*, & Farinac. *q.*58. *n.*1. *&* 20. Deinde in crimine excepto, & valdè pernicioſo depoſitio puberis ætate minoris aliquod indicium facit; ita Doctores, quos ſequitur Binsfeld. *de confeſſ. malefic. membr.* 2. *concl.*6. *circa finem.*

7 Repellitur tertiò homo vilis, & inops; quia facilè præſumitur, quod pecunia corrumpi poſſit, multò magis, ſi de illo, iudicis arbitrio, ſuſpicio ſit, quod de facto pecunia corruptus ſit ſecùs, ſi ſit honeſtus, & probatæ vitæ, *l.*3. *&* 4. *ff. de teſtib.* Vbi communiter Doctores, item Abb. *in cap. ſi qui teſtium in fine de teſtib.* Syluest, *verb. teſtis q.*1. & Farinac. *q.*57. *n.*1.

8 Repellitur quartò conſanguineus, & affinis, etiam collateralis (ſcilicet, vt notat præter alios Gomez *vbi ſuprà num.*15. vſque ad quartum gradum;) *ex l.*3. *ff. de legib. ex cap. ſimiliter* 5.*q.*5. *& ex cap. abſens* 2. *cauſa* 3. *quæſt.*9. Qui tamen conſanguineus, & affinis interdum (cùm ſcilicet eſt probæ vitæ, vel adſunt indicia de innocentia Rei) admitti poteſt ad defendendum Reum, eiuſque innocentiam probandam, vti dicebam *ſuprà ſect.*1. *&* 8. Et vti habet vſus, teſte Claro *q.*24. *n.*12. admitti etiam poteſt in cauſis ciuilibus, ſi eæ non arduæ, & multùm præiudicantes ſint; Maſcard. *vol.*1. *concl.*68. *n.*10. & Farinac. *q.*53 *n.*24.

9 Similiter & eodem modo (quo repellitur conſangoineus, & affinis) repellitur domeſticus tam in cauſis criminalibus, quàm in cauſis ciuilibus: iuxta *l. teſtes ff. de teſtibus, l.*1. *§. ad quæſtionem ff. de quæſtionib. l. etiam Cod. de teſtib. & cap. ſi teſtes* 4.*q.*3. Domeſtici autem alicuius dicuntur non ſolùm vxor, filij, ſerui, ſed etiam liberti, famuli conducttitij, & alij familiares, ſaltem ſi iis aliquo modo is imperare poſſit, iuxta *l. reſpiciendi ff. de pœnis*, & docet præter alios Abbas *in cap. in literis de teſtib. num.*5. in ſubſidium tamen (ſi ſcilicet veritas aliter haberi non poſſit, v.g. in cauſa adulterij) domeſtici teſtes etiam admittuntur; ita Doctores communiter *in l. conſenſu Cod. de repud.* quos ſequitur Farinac. *q.*55. *num.*35.

10 Repellitur quintò periurus, qui in aliqua cauſa falſum cum iuramento depoſuit; quia, qui ſemel periurauit, cenſetur facilè ſecundò periuraturus, iuxta Regulam illam: ſemel malus, ſemper præſumitur malus in eodem genere mali. Vide, quæ dicebam *ſuprà cit. ſect. prima.*

11 Repellitur ſextò excommunicatus, criminoſus, & infamis infamia Iuris, qualis eſt quicumque de aliquo crimine eſt damnatus; Repellitur etiam infamis infamia facti, ſed tamen interdum admitti poteſt in ſubſidium (quando ſcilicet aliter veritas attingi non poteſt) quamuis cum tortura; ita Doctores, quos ſequitur Clarus *vbi ſuprà n.*13. Videri etiam poterunt, quæ dicebam *ſuprà ſect.*5.

12 Et quidem repellitur ſimpliciter infamis infamia Iuris, vti conſtat *ex cap. licet, & cap. teſtimonium de teſtib.* quia teſtimonium in iudicio ferre, numeratur inter actus legitimos, à quibus infamis arcetur; Repellitur etiam ordinariè infamis infamia facti in cauſa criminali, vel ardua; ita Doctores, quos ſequitur Couarruu. *in quæſtion. pract. cap.*18. *n.*1. Interdum tamen admittitur; in defectum ſcilicet, ſi aliter veritas cognoſci non poſſit: eo quod v.g. crimen ex ſua natura ſit occultum, vel in occulto loco commiſſum; Clar. *quæſt.*24. *num.*13. Farinac. *q.*56. *n.*56. & Binsfeld. *de confeſſ. malef. membr.*2. *concl.*6. §.5. Huiuſmodi autem infamis teſtimonium nullam fidem meretur ſine tortura, ſicuti habetur *in l. ob carmen ff. de teſtib.* Quamuis id non vbique obſeruetur, teſte Binsfeldo *cit. membr.*2. *concluſ.*5. Porrò in cauſa ciuili non ardua admittitur infamis infamia facti, quamuis quà talis minorem fidem faciat.

13 Repellitur ſeptimò Paganus, Iudæus, & Apoſtata à fide contra Chriſtianum, *cap. non poteſt & ſeqq.* 2.*q.*7. Ibi: [Qui enim diuina teſtimonia nō ſequuntur, pondus humani teſtimonij perdiderunt;] ſicut ex Sancto Auguſtino refertur *in cap. ipſa pietas* 23. *quæſt.* 4. admittitur tamen in crimine hæreſis, In crimine Læſæ Maieſtatis humanæ, & in aliis criminibus exceptis, vti dicebam ſupra *ſectione prima.*

14 Repellitur octauò ſocius criminis; *l. finali Cod. de accuſation. l. quoniam Cod. de teſtibus cap. veniens* 1. *de teſtibus, & cap. de confeſſis*, vbi id docet Abbas, & Gomez *lib.* 3. *reſol. cap.* 12. *num.* 16. iuxta ea, quæ dicebam *cit. ſect.* 1 quia facilè alium nominabit, eo quod vel illius priuilegio veniam ſperat, vel eo quod illum eodem ſupplicio puniri, odio deſiderat, vt habetur *in dicta l. finali.*

15 In criminibus tamen exceptis (vt in hæreſi, in crimine Læſæ Maieſtatis humanæ, falſæ monetæ, in maleficio, ſeu ſortilegio, Sodomia, furto famoſo, & etiam ex Gomezio *num.*16. in criminibus, quæ non poſſunt ſine ſocio perpetrari) ſocius criminis (ſicut & quicumque alius ex prædictis teſtis inhabilis) admittitur, vt teſtis idoneus, quapropter in huiuſmodi criminibus exceptis non omninò improbabiliter depoſitio ſocij criminis non ſolùm erit ſufficiens indicium ad torturam, ſed etiam erit ſemiplena probatio; ita vt accedente alio ſocio, qui idem deponat, ſit plena probatio, & poſſit Reus condemnari ad pœnam ordinariam (dummodo hæc depoſitio fiat à ſocio criminis, tanquam à teſte; ſcilicet cum iuramento, & citata parte cui etiam detur copia depoſitionis, vt poſſit ſe defendere) Cynus *in l. vltima Cod. de accuſation.* Butrius, Imola, Abb. *in c.*1. *de confeſſis*, Gomez *var. reſol. tom.*3. *cap.*12. *num.*18. Blanch. *de indic. ad leg. final. de quæſtion. num* 378. *&* 379. Guido de Suſaña *de indic. num.* 24. Caballus *cent.* 1. *caſ.* 84. *num.*7. & Pitigian. *in pract. crimin. part.* 2. *cap.*1. §.7. *ſocius criminis.*

16 Quamuis multò probabilius ex iis, quæ dicebam *cit. ſect.*1. *&* 13. Duo teſtes inhabiles (quando in prædictis criminibus exceptis admittuntur, vt habiles) etiamſi ſint conteſtes (cùm vtriuſve teſtimonium fidem faciat, ſicuti alterius hominis vilis, infamiæ, aut ſuſpecti) non plenè, & integrè probent, vt Reus condemnari poſſit ad pœnam ordinariam, ſed tantùm ad mitiorem, & extraordinariam.

17 Repellitur nonò (& etiam in criminibus exceptis, vt in probanda hæreſi, ſimonia, crimine Læſæ Maieſtatis, & ſimilibus, in quibus alij teſtes minùs idonei, & minùs habiles, quos dicebam, admittuntur) inimicus eius, contra quem teſtimonium profertur; *cap. per tuas de ſimonia, & l.*3. *ff. de legib.* & dicebam ſuprà *cit. ſect.*1. *&* 2. *per totam.* Debet tamen eſſe inimicus grauis, vt ſi

v.g. præceſſerit inter eos iniuria, vel lis ſuper cauſa capitali, vel ſuper magna parte bonorum, arbitrio Iudicis, vt *ibidem* dicebam, & docent Clar. §. *final. q.* 24. *num.* 5. Binsfeld. *de confeſſ. malefic. membr.* 2. *concl.* 6. *corollar.* 6. §. *dies*, Gomez 3. *reſol. cap.* 12. *n.* 14. & Farinac. *q.* 53. *n.* 5. & conſtat etiam *ex cap. per tuas* 1. *de ſimonia.*

18 Cæterùm quoad omnia, quæ vſque adhuc dicta ſunt, aduerte primò, quod, etſi teſtis minùs idoneus non probet ſemiplenè, faciat tamen aliquod indicium, quod coniunctum cum aliis ſufficiat ad inferendam torturam; niſi repellatur ob ſubiectionem, vel reuerentiam (quam debet accuſatori) vt ſi ſit ſeruus, vel libertus, vel filius, quia tunc nullum indicium facit, ſimiliter, ſi repellatur ob inimicitiam, ſimiliter etiam, ſi repellatur, eo quod ſit receptus antè litem conteſtatam, vel parte non citata, quia in hoc caſu (ſicuti habetur *in cap. quoniam vt lit non conteſt. non procedat.*) atteſtationes non valent, præter quàm in caſibus *ibidem*, vt in Gloſſa, exceptis. Vide, quæ dicebam ſuprà *sect.* 10. & 11. *per totas.*

19 Aduerte ſecundò, quod quidam Doctores (quos ſequitur Gomez vbi ſupra *num.* 20.) teneant, teſtes minùs idoneos non facere vllum indicium, ſi tempore depoſitionis pars oppoſuerit exceptionem inhabilitatis; At contrarium videtur probabilius, & in praxi receptum.

20 Aduerte tertiò, quod teſtes minus idonei, (quando delictum eſt commiſſum eo loco, vel tempore, vbi teſtium copia haberi non poteſt, v.g. in campo, ſilua, cubiculo, monte, vel nocturno tempore) admittantur tanquam idonei, *cap. finali de teſtib.* at non ita tamen, vt duo ex iſtis, licet conteſtes, integrè probent, & ſint ſufficientes ad condemnandum Reum pœna ordinaria, ſed tantum mitiori, & extraordinaria, iuxta ea, quæ dicebam mox *ſupra & citata sect.* 1. & 13.

21 Aduerte quartò, quod ſi alter teſtium ſit fide valdè dignus poſſit ſupplere defectum, qui eſt in altero teſte minùs idoneo, & minùs digno; ita vt ſimul efficiant plenam, & integram probationem, & ſic ſint ſufficientes ad inferendam Reo pœnam ordinariam; Iaſon *in l. cunctos populos Cod. de ſumma Trinit. & fid. cathol. in* 2. *lectura num.* 53. & Baldus *in l. ſi quis ex argentariis* §. 1. *ff. de edend.* Et quidam alij Doctores ibidem; at (ſi ſimus in crimine hæreſis, vel in aliis criminibus grauibus) probabilius eſt oppoſitum, vti dicebam iam *ſuprà, & eadem sect.* 1. & 13.

22 Aduerte quintò, quod in cauſa propria nemo admittatur teſtis; *l. nullus ff. de teſtib.*. Propria verò cauſa dicitur ea, cuius emolumentum, vel damnum ad aliquem ſuo nomine, ſeu per ſe, & directè pertinet, *l.* 1. §. *propria cauſa ff. quand. appelland. ſit*; Et ideò Prælatus & Clericus in cauſa ſuæ Eccleſiæ teſtes eſſe non prohibentur, iuxta *cap. inſuper de teſtib. & cap.* 3. *loco de probat.* & docet ibi præter alios Abbas *num.* 2. quia tunc, & in tali caſu non cenſentur moueri proprio commodo.

23 Aduerte ſextò, quod Iudex debeat ex Officio teſtes prohibitos repellere; quæ eſt ſententia communis Doctorum.

24 Aduerte ſeptimò, quod interdum teſtes, præſertim in cauſis ciuilibus, minùs idonei reputentur ex eo, quia contra eos Reus excipere poteſt: v.g. quod ſint familiares, conſanguinei, vel domeſtici actores, &c. ſin verò Reus non excipiat, nihil obſtat, quin Iudex eorum teſtimonium admittat; ita Doctores communiter, inter quos præſertim Abb. *in cap. Bona n.* 9. *de poſtulat. Prælat. & in cit. cap.* 3. *loco de probat. n.* 5. Vbi ſubdit, quod propter defectum teſtium ſurgentem ex natura rei admittuntur teſtes, alioquin minùs idonei.

COROLLARIVM III.

Quotnam teſtes in cauſis criminalibus requirantur, & ſufficiant: Vbi etiam, an Iudex poſſit condemnare Reum ex priuata ſcientia, vel certè non citatum, aut non auditum?

SVMMARIVM.

1 *Nemo condemnari poteſt, niſi Iudici de crimine, & criminis Auctore conſtet per publicam ſcientiam; quia cum Iudex iudicia exerceat ex publica poteſtate, ſententia ipſius præſertim condemnatoria procedere debet ex publica ſcientia. Quod tribus modis conſtare poteſt.*

2 *Iudex vt Reum condemnare poſſit, ſufficiunt duo teſtes fide digni, & omni exceptione maiores, ita vt ad condemnandum vnus non ſufficiat.*

3 *Reſpublica poteſt Principi ſapienti, & iuſto dare poteſtatem condemnandi cum vno teſte, vel etiam ſine teſte Reum ex propria, & particulari ſcientia.*

4 *Reſpublica non poteſt dare poteſtatem Principi, vt etiam, quando ipſe alia ratione de crimine non eſt certus, ex dicto vnius teſtis poſſit ſimiliter condemnare Reum, quia ex vno teſte non habetur certitudo ſufficiens ad inferendam pœnam mortis, vel mutilationis.*

5 *Teſtes duo ſufficiunt; quia ſimiliter ſic de iure gentium receptum eſt.*

6 *Ius Canonicum, vel Ciuile in aliqua cauſa requirit plures, quam duos teſtes, vti ad condemnandum Epiſcopum Cardinalem* 72. *Presbyterum Cardinalem* 64. *& Diaconum Cardinalem* 27. *reliquos Clericos* 7. *quia iſti quod alios corrigant, ſæpè ſunt in magna inuidia. Hoc tamen Ius hodie in praxi non ſeruatur, &c.*

7 *Teſtium duorum, vel trium numerus eſt etiam de Iure poſitiuo, quamuis in noua lege hoc Ius non obliget; quia omnia præcepta legis veteris, quæ parte continent ius poſitiuum, per mortem Chriſti Domini ceſſarunt.*

8 *Non obſtat illud* Matth. 18 *Vbi Chriſtus Dominus ait, quod frater peccans corripiatur coram vno, vel duobus teſtibus; nam per hoc innuit id eſſe conſentaneum, & legi veteri, & nouæ.*

9 *Teſtes duo prædicti de Iure Canonico, & Ciuili requiruntur præter accuſatorem, & præter id, quod vicem accuſatoris ſupplet.*

10 *Furans fructus ex hortis, vel ligna ex ſyluis puniri ſolet ex teſtimonio vnius cuſtodis, & ad caſtigationem aliquam leuem, quæ ſit abſque infamia, poteſt quidem interdum teſtis vnus ſufficere, qui ſit ſimul accuſator, at non ſic eſt ſufficiens ad pœnam grauem cui coniuncta ſit infamia.*

11 *Teſtes duo in omni cauſa tam Eccleſiaſtica, quàm ſæculari, tam ciuili, quàm criminali ad plenam probationem contra aliquem præter actorem, vel accuſatorem de Iure Canonico, & Ciuili requiruntur.*

12 *Teſtes duo idonei ſufficiunt etiam ad condemnandum Sacerdotem, ſi non de Iure, ſaltem de conſuetudine.*

13 *Teſtimonium laicorum in criminalibus contra Clericum non admittitur vt ſufficiens ad probationem plenam, cum laici Clericis infeſti eſſe ſoleant, niſi crimen ſit exceptum.*

14 *Teſtis de Iure Canonico, & Ciuili debet eſſe diſtinctus ab accuſatore, quin etiam à denunciatore, non tamen in quibuſdam cauſis, vt cùm agitur de peccato impediendo.*

15 *Teſtes*

15. *Teſtes duo quamuis requirantur de Iure canonico, & ciuili non tamen de Iure naturali, vel gentium; quia accuſator non requiritur vt ipſe ex ſe referat vllam probationem, vel confirmationem criminis, ſed ſolum vt excitet iudicem ad cognoſcendam cauſam, quam ipſe accuſator probat.*

16 *Crimen quando eſt manifeſtum, & auctor criminis prorſus occultus, ſi a certant duo teſtes; poteſt is abſque dubio condemnari, & tamen nullus eſt, qui eum in particulari accuſet.*

17 *Accuſator à eſſe diſtinctus neque requiritur de Iure diuino poſitiuo, quia ex ſacris ſcripturis, vt quis poſſit ad mortem condemnari, ſolum requiruntur duo teſtes.*

18 *Iudex inferior nullo modo poteſt condemnare Reum ex priuata ſcientia, id eſt ſine teſtibus, quia is diſpenſare non poteſt in legibus ad ordinem Iuris pertinentibus, vtpotè non ab ipſo ſed ab eius ſuperiore conſtitutis.*

19 *Iudex ſupremus, ſeu princeps non poteſt condemnare Reum ex priuata ſcientia, ſiue ſine teſtibus ſecundum probabiliorem ſententiam contra plures Iuriſtas; quia vt ſententia feratur ex publicis probationibus non eſt merè de iure poſitiuo, in quo princeps poteſt diſpenſare, ſed eſt de iure gentium, quod apud omnes eſt receptum, & ſub cuius obligatione Reſpublica ſuam poteſtatem in principem tranſtuliſſe cenſetur.*

20 *Princeps non habet maiorem poteſtatem ea, quam Reſpublica in ipſum tranſtulit.*

21 *Iudex ſicut ex publica poteſtate, ita etiam ex publica ſcientia iudicare debet.*

22 *Iudex quod ſolus nouit, cenſetur adhuc occultum in iudiciis humanis; ſi enim ſecus eſſet, tolleretur Reo iuſta ſui defenſio cùm poſſit ſe defendere, quamdiu crimen non eſt probatum.*

23 *Item vſurparetur in eum poteſtas iudicandi, cùm ſolus Deus ſit Iudex occultorum.*

24 *Supremi principis aſſertio licet in Teſtamentis, Contractibus, & aliis cauſis ciuilibus poſſit æquiualere pluribus teſtibus; non tamen in cauſis criminalibus, quando ſaltem agitur de aliquo condemnando ad pœnam mortis, vel mutilationis, præſertim ſi probationes ſint in contrarium.*

25 *Supremi principis aſſertio ex ſententia contraria eſt etiā probabilis, quod in criminalibus poſſit æquiualere pluribus teſtibus, præſertim ſi crimen ſit atrox; ita vt valde expediat, quod Reus puniatur, & ex alio capite non conueniat, quod diuulgetur ob infamiam coniunctam, vel aliam inuidiam grauem principi illatam.* Vide ibi exemplum.

26 *Princeps quando non agitur de puniendo crimine, ſed de cauendo in poſterum aliquo malo, quod Reipublicæ, vel innocenti intentatur, poteſt ordinariè, ſi alia ratio non ſuppetat, Reum interfici iubere; quia tunc non agit vt iudex, ſed vt quilibet priuatus.*

27 *Princeps quantumuis certus ſit de crimine, non poteſt ſimiliter ordinariè condemnare Reum non citatum, & non auditum; quia contrafacere eſſet Reo auferre arma quibus ſe iure poſſet defendere.*

28 *Princeps quamuis ordinariè non poſſit condemnare Reum ſine citatione, & defenſione poteſt tamen his omiſſis eum condemnare in quibuſdam caſibus, & primò quando quis machinatur Reipublicæ, vel etiam homini priuato perniciem.*

29 *Item quando ſi iuridicè procedatur, adeſt periculum rebellionis, vel alterius grauis turbationis, vt ſi Reus eſſet valdè potens.*

30 *Item quando crimen eſt publicum; ſic enim latro, vel miles, cum bellum geritur, repertus in crimine flagranti, interdum ſine vlla defenſione, vel proceſſu ſtatim ad modum belli ſuſpenditur.*

31 *Item quando crimen eſt etiam notum ſoli Principi, & tribus aliis, ita vt poſſit iuridicè probari; quo caſu poteſt etiam occultè ſine citatione, & probationibus Reus interfici ſi publicè ſine graui aliquo incommodo puniri non poſſit.*

32 *Prædicta locum habent non ſolùm in condemnatione ad mortem, verum etiam in priuatione bonorum, &c.*

SVppono, quod nemo condemnari poſſit, niſi iudici de crimine, & criminis Authore conſtet per publicam ſcientiam; quia cum iudex iudicia exerceat ex publica poteſtate, ſententia ipſius præſertim condemnatoria procedere debet ex publica ſcientia; crimen autem per publicam ſcientiam tribus modis conſtare poteſt: *Primò*, ſi iudex cum tribus, vel quatuor aliis Reum deprehendat in flagranti crimine. *Secundò*, ſi ipſe Reus fateatur crimen ſuum in iudicio. *Tertiò*, ſi teſtibus in eodem iudicio conuincatur. Hoc ſuppoſito. 1

Reſpondetur ex dictis etiam, quod requirantur, & ſufficiant duo teſtes fide digni, & omni exceptione maiores; ita Doctores communiter; & ſatis colligitur ex *l. vbi numerus ff. de teſtib. ex cap. licet vniuerſis eodem titulo, & ex cap. cum Aleſſes de teſtament.* Vide etiam, quæ dicentur infrà *dubit. 206. Petit. 1. in principio.* 2

Dixi, quod duo requirantur (ita vt ad condemnationem vnus non ſufficiat) quia ſic Iure gentium receptum eſt; Et meritò, quia vnum peruerti, vel falli, aut fallere, eſt facile: At duos peruerti, & effici, vt conformiter loquantur, & nunquam ſe falſitas prodat, eſt valde difficile.

Non obſtat, quod quidam dicunt, id eſſe de Iure naturæ, quia Ius gentium (eo quod ratio naturalis omnes gētes ius huiuſmodi docuit) paſſim vocatur ius naturale, nō ſcilicet propriè, & primæuū ſeu primatiū, ſed impropriè, ſeu ſecundarium; propriè igitur loquendo, quod aiebam, non eſt vniuerſim de Iure naturali, ſcilicet primæuo, ſeu primario; quia poſſet (vt infrà dicam) Reſpublica Principi ſapienti, & iuſto dare poteſtatem condemnandi cum vno teſte, vel etiam ſine teſte, Reum ex propria, & particulari ſcientia: Quod adeò verum eſt, vt probabile ſit, Principem (vt etiam infrà dicam) hanc poteſtatem habere de facto ſaltem in quibuſdam caſibus. 3

Non tamen poterit Reſpublica dare poteſtatem Principi, vt etiam (quando ipſe alia ratione de crimine non eſt certus) ex dicto vnius teſtis poſſit ſimiliter condemnare Reum; quia ex vno teſte non habetur certitudo ſufficiens ad inferendam pœnam mortis, vel mutilationis; niſi fortè teſtis ſit ſummæ fidei, & authoritatis; & hac ratione eſt propriè de Iure naturæ ſcilicet primæuo ſeu primario, vt ſint duo teſtes, id eſt, non ſint pauciores, quàm duo teſtes. 4

Dixi ſecundo, quod duo teſtes ſufficiant; quia ſimiliter ſic de Iure gentium receptum eſt; non quod ius gentium præcipiat, vt duo ſufficiant, ſed quod non requirat plures, ſicque Reum ex duobus teſtibus condemnari, permittat. 5

Hinc non obſtat, quin Ius Canonicum, vel Ciuile in aliqua cauſa poſſit requirere plures, quàm duos teſtes: ſic ius Canonicum ad condemnandum Cardinalem Epiſcopum requirit teſtes 72. ad condemnandum Cardinalem Presbyterum requirit 64. ad condemnandum Cardinalem Diaconum requirit 27. ad condemnandos reliquos Clericos requirit ſeptem, vti patet *ex cap. præſul 2. q. 5.* Et ratio eſt, tum quia iſti (eo quod alios corripere debeant) apud multos ſæpè ſunt in magna inuidia; tum quia ex iſtorum damnatione exiſtimationi, & reuerentiæ (quæ debetur Miniſtris Eccleſiæ) multum detrahitur; quamuis hodie hic numerus teſtium in praxi non ſeruetur, vti præter alios adnotauit Iulius Clarus *q. 66.* ſic etiam ius ciuile in teſtamentis clauſis requirit ſeptem teſtes, in teſtamentis apertis, & in codicillis requirit quinque, quamuis in criminalibus ſufficiant duo, (ſicuti dicebam) quia in teſtamentis, & codicillis, & aliis vltimis voluntatibus plures ſunt inſidiatores, & teſtator mortuus non poteſt ſuam mentem explicare. 6

Vbi

7 Vbi aduerte primò, quod hic numerus teſtium ſit etiam de Iure diuino poſitiuo; ſicuti patet *ex Deuter.* 17. Ibi: [In ore duorum, vel trium teſtium peribit, qui interficietur; nemo autem occidatur, vno contra ſe dicente teſtimonium:] *& ex cap.* 19. Ibi: [Non ſtabit vnus teſtis contra aliquem, quidquid illud peccati, & facinoris fuerit, ſed in ore duorum, vel trium teſtium ſtabit omne verbum.

Quamuis in noua lege hoc Ius (niſi quatenùs continet id, quod eſt de Iure naturæ) non obliget; quia omnia præcepta veteris legis, qua parte continent Ius poſitiuum, per mortem Chriſti Domini ceſſarunt.

8 Non obſtat illud *Matthæi* 18. vbi Chriſtus Dominus ait, quod frater peccans corripiatur coram vno, vel duobus teſtibus; vt (quemadmodum ſubdit) *in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum.*

Reſpondetur enim, quod per hæc Chriſtus Dominus ſolùm vult innuere, id eſſe conſentaneum, & legi veteri, & rationi naturali; cùm poſſit quis, ſi neget, ſe malè feciſſe, per duos, vel tres teſtes ſatis conuinci.

9 Aduerte ſecundò, quod de Iure Canonico, & Ciuili duo prædicti teſtes requirantur præter accuſatorem, vel præter id, quod vicem accuſatoris ſupplet; quia Iudex non poteſt procedere ſine accuſatore vero, vel ficto.

10 Non obſtat, ſi dicas: qui furatur fructus ex hortis, vel ligna ex ſyluis, &c. puniri ſolet ex teſtimonio ſolius cuſtodis; Ergo non requiruntur duo teſtes; quinimò ſufficit vnus, qui ſit ſimul & accuſator, & teſtis.

Reſpondetur enim (vt omittam, quod ad caſtigationem aliquam leuem, quæ ſit abſque infamia, irrogandam, poſſe quidem interdum vnum teſtem, qui ſit ſimul accuſator, ſufficere; quemadmodum fieri ſolet in ſcholis inter ſcholares, & inter filios, & ſeruos eiuſdem Patrisfamilias: At ad pœnam nihilominùs grauem, cui coniuncta ſit infamia, requiruntur duo teſtes præter id, quod ſupplet vicem accuſatoris) nego antecedens; quia teſtimonium ſolius cuſtodis abſque aliis indiciis, ſi Reus neget, non ſufficit ad condemnandum, ſed ſolùm ad examinandum, & inquirendum.

11 Breuiter igitur ex dictis: In omni cauſa tam Eccleſiaſtica, quàm ſæculari, tam ciuili, quàm criminali ad plenam probationem contra aliquem, præter actorem, vel accuſatorem, de Iure Canonico, & Ciuili requiruntur, & ſufficiunt duo teſtes, ſi ſint idonei, & omni exceptione maiores, ſicuti conſtat etiam *ex cap. licèt de teſtib. ex l. vbi numerus ff. eodem, & ex l. Iuſiurandum, Cod. eodem*, & conſentit lex vetus *Deuteron.* 17. & 19. quam (vt conſuetudine gentium confirmatam, immò & vt etiam Iuri naturali valdè conformem) allegauit Chriſtus Dominus Matth. 18. *In ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum.* Et ratio, ſicuti dicebam, eſt; quia plerumque vnus homo peruerti poteſt, ſed non tam facilè duo peruertuntur, ſaltem vt in omnibus, & per omnia conformiter loquantur, & falſitas aliquo modo ſe non probat; vti videre eſt in duobus ſenibus Suſannæ *cap.* 13. *Danielis*; & videri poterit præter alios Petrus Nauarra *de reſtitut. lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 199. & Simanch. *de catholic. inſtit. tit.* 64. *n.* 32.

12 His adde, quod etiam ad condemnandum Sacerdotem, vel Epiſcopum (ſi non de Iure propter *cap. Preſul* 2. *q.* 5. *&c.*) ſaltem de conſuetudine ſufficiunt ſimiliter duo teſtes idonei; ſicuti notauit Gratianus *in cap.* 1. *eodem q.* 1. Iul. Clar. *in § finali q.* 66. & alij, quos ſequitur Farinac. *q.* 63. *n.* 235. *&* 244.

13 Laicorum tamen teſtimonium contra Clericum in criminalibus communiter (vt ſufficiens ad probationem plenam) non admittitur; ſicuti conſtat ex textu *in cap. de cætero de teſtib.* (cùm laici Clericis infeſti eſſe ſoleant) præter quàm ſi crimen ſit exceptum, ſicuti præter alios notauit ibi Gloſſa *verb. ſuam*, vel etiam in ſubſidium, quando ſcilicet crimen aliter probari non poteſt, vt ſi verbi gratia commiſſum fuerit in agro coram ſolis Laïcis Abbas *in cit. cap. de cætero num.* 3. & alij, quos ſequitur Farinac. *q.* 61. *n.* 107.

Debet autem etiam ex dictis de Iure canonico, & ciuili teſtis eſſe diſtinctus ab accuſatore, quin etiam à denunciatore; non tamen in quibuſdam cauſis (vt cùm agitur de peccato impediendo, v. g. ne perſona inhabilis ad officium, beneficium, vel ordines admittatur, aut nè cum impedimento matrimonium contrahatur, vel Profeſſio emittatur, &c.) Tunc enim denunciator etiam in teſtem admittitur, Abbas *in cap. iurauit num.* 2. *de probation.* Maſcard. *vol.* 1. *concluſ.* 26. *num.* 7. & alij, quos ſequitur Farinac. *q.* 60. *num.* 72. *Argumento cap. in omni negotio de teſtib. & atteſt.* Item in cauſis leuibus, & non infamantibus creditur denuncianti Officiali ſine altero teſte; Maſcard. *vbi ſuprà num.* 9. & Farinac. *etiam vbi ſuprà num.* 74. 14

Cæterùm, (quamuis de Iure canonico, & ciuili duo teſtes præter accuſatorem, vel præter id, quod vicem accuſatoris ſupplet, requirantur) non tamen requiruntur ſimiliter de iure naturali, vel gentium, neque de iure diuino poſitiuo.

Non quidem de iure naturali, vel gentium; quia accuſator non requiritur, vt ipſe ex ſe offerat vllam probationem, vel confirmationem criminis, ſed ſolùm vt excitet iudicem ad cognoſcendam cauſam, quam ipſe accuſator probat Iudici ſolùm per teſtes (ita vt tota cognitio, & certitudo criminis commiſſi ſit ex teſtibus:) At de iure naturali, vel Gentium non requiritur, quod iudex aliunde excitetur ad cognitionem cauſæ, ſed hoc conſtitutum eſt tantum de iure poſitiuo ad coërcendam malignitatem, qua alioquin iudex poſſet vti, ſi ſponte ſua, vel, relatione alicuius priuati extraiudicialiter facta, poſſet, nulla infamia præcedente, cauſas inchoare; Ergò. 15

Confirmatur; quia, quando crimen eſt manifeſtum, & Author criminis prorſus occultus, ſi accedant duo teſtes, poteſt is abſque dubio condemnari, & tamen tunc nullus eſt, qui eum in particulari accuſet (niſi fortè Fiſcalis, qui tamen non ſit aliundè, quàm ex illis duobus teſtibus deponendis) cùm, quod dicatur crimen notorium vicem accuſatoris ſupplere, in tantum ſit verum, in quantum inſtar accuſatoris excitat iudicem, vt procedat ex officio: Ergò. 16

Neque etiam quidem de iure diuino poſitiuo requiritur accuſator à teſte diſtinctus; quia *Deuteron.* 17. & 19. ſolùm requiruntur duo teſtes, vt quis poſſit ad mortem condemnari; *& Matth.* 18. Is, qui corripit fratrem, & poſtea illum denunciat Eccleſiæ, vocatur teſtis (vt patet ex verbis Chriſti Domini ibi: [Corripe eum inter te, & ipſum ſolum: ſi te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum, vel duos, vt in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum:] Si enim adhibes vnum, iam eſtis duo teſtes; ſi adhibes duos, iam eſtis tres) Ergò ipſe, qui accuſat, vel denunciat, (ſi deponat eo modo, quo teſtis debet) eſt teſtis; & ſatis huic alter accedit. 17

Aduerte 3. quod iudex inferior nullo modo poſſit condemnare Reum ex priuata ſcientia, id eſt ſine teſtibus; quia iudex inferior diſpenſare non poteſt in legibus ad ordinem iuris pertinentibus, vtpotè non ab ipſo, ſed ab ipſius ſuperiore conſtitutis; quarum vna eſt; vt nemo condemnetur non citatus, & non auditus, Altera, vt nemo condemnetur ſine teſtibus, iuxta illud *Deuteron.* 17. [In ore duorum, vel trium teſtium peribit, qui interficietur:] Quinimmò neque diſpenſare poteſt in aliis legibus minoribus, quamuis merè ſint de iure poſitiuo, verbi gratia, quod accuſatio non fiat in ſcriptis, vel quod Reo non detur ad reſpondendum certus terminus. Ratio eſt; quia inferior, vti dicebam, diſpenſare non poteſt in legibus ſuis ſuperioris. 18

An autem iudex ſupremus, ſeu princeps ſaltem, poſſit 19

Digitized by Google

poſſit condemnare Reum ex priuata ſcientia, ſeu ſine teſtibus?

Reſpondetur; quod (quamuis, etiam contra fidem allegationum, & actorum, affirmeot Bartolus, Cynus, *& alij in l. 1. Cod.* vt quæ deſunt Aduocatis partium Iudex ſuppleat, Alberic. *in l. illicitas §. veritas ff. de offic. præſid.* Felin. *in cap. paſtoralis §. quia verò,* & Couarruu. *lib. 1. variar. cap. 1. n. 7.*) Probabilius tamen negent Caietan. *ver. homicidium in principio.* Sotus *de Iuſt. lib. 5. q. 1. art. 3.* & Nauarr. *cap. 25. n. 9.* & colligitur ex S. Thoma 2. 2. *quæſt. 67. art. 3. ad 3.* Vbi ait, eundem hominem non poſſe eſſe ſimul iudicem, accuſatorem, & teſtem.

Primò, quia vt ſententia feratur ex publicis probationibus, & allegationibus, non eſt merò de Iure poſitiuo, in quo Princeps poſſit diſpenſare, ſed eſt de Iure gentium, quod apud omnes eſt receptum, & ſub cuius obligatione Reſpublica ſuam poteſtatem in Principem tranſtuliſſe cenſetur (ita vt ſi Princeps id non obſeruet, in Tyrannidem declinare videatur; cùm nihil videatur magis tyrannicum quàm condemnare, vel abſoluere contra publicas probationes, & allegationes iudiciorum) ergò, &c.

20 Confirmatur; quia Princeps non habet maiorem poteſtatem ea, quam Reſpublica in ipſum tranſtulit, (cùm omnis Principis poteſtas ſit à Republica) At Reſpublica nuſquam gentium hanc poteſtatem in Principem tranſtulit (vt ſcilicet pro ſuo inſcio Reos poſſit abſoluere, tanquam innocentes, vel damnare, tanquam nocentes, contra publicas probationes, & allegationes; cùm id eſſet ei dare licentiam Tyrannidem exercendi) ergo.

21 Secundò; quia Iudex, ſicut ex publica poteſtate, ita etiam ex publica ſcientia iudicare debet; (cùm actus publicus procedere debeat à publica poteſtate, & notitia, tanquam à cauſa ſibi commenſurata) ergo.

22 Tertiò, quia, quod ſolus Iudex nouit, cenſetur adhuc occultum in iudiciis humanis; ita vt Reus negare poſſit (in ſenſu tamen vero, ſcilicet æquiuocandi) ſi de tali crimine interrogetur: Ad hoc enim per omnes Ipſe ius habet; (cùm non teneatur, niſi iuridicè interrogetur, ad mentem iudicis reſpondere) ergò grauis iniuria ipſi fieret, ſi de tali crimine puniatur.

Confirmatur; quia tolleretur ei iuſta ſui defenſio, cùm poſſit ſe defendere, quamdiu crimen non eſt probatum, & maximè ſi non poterit probari.

23 Confirmatur ſecundò, quia vſurparetur in eum poteſtas iudicandi cùm ſolus Deus ſit Iudex occultorum, *cap. erubeſcant diſt. 32. cap. conſuluiſti 2. q. 4. & cap. tua nos de ſimonia*, in quibus locis eſt ſermo de occulto, quod (quamuis in opus externum prodierit) teſtibus probari non poteſt.

24 Non obſtat, ſi dicas: Principi ſupremo non minùs credendum eſt, quàm duobus, vel tribus teſtibus, ergo illius ſcientia, & aſſertio æquiualet ſcientiæ, & aſſertioni publicæ quæ in duobus teſtibus eſſe cenſetur.

Reſpondetur enim, quod licèt ſupremi Principis aſſertio in teſtamentis, contractibus, & aliis cauſis ciuilibus poſſit æquiualere pluribus teſtibus, non tamen in cauſis criminalibus, quando ſaltem agitur de aliquo condemnando ad pœnam mortis, vel mutilationis, præſertim, ſi probationes, & allegationes ſint in contrarium, & quamuis minus incommodi ſit, poſſe abſoluere, quàm poſſe condemnare ex ſcientia priuata, tamen adhuc ex probabiliori ſententia abſoluere non poteſt ex poteſtate publica, tum quia hæc poteſtas non eſt ipſi neceſſaria ad liberationem innocentis (ſufficit enim, ſi impediat progreſſum iudicij, vel apud Populum cum Iuramento teſtetur innocentiam Rei, eo quod v. g. tali tempore cum viderit tali loco, cum talibus, &c.) Tum quia abſolutio iudiciaria procedere debet ex notitia publica ſecundùm formam iuris apud omnes receptam: poteſt tamen dici, abſoluere authoritate priuata, quia iudicat, & teſtatur, Reum non eſſe condemnandum, & fides haberi debet Principi, vtporè fide digniſſimo, ſed hoc nihil aliud eſt, quàm defendere innocentem authoritate priuata: Quod cuilibet priuato, qui id poſſet, licitum etiam foret.

Aduerte ſecundò, quod & ſententia contraria (ſicuti dicebam) ſit etiam probabilis, præſertim, ſi crimen ſit atrox, ita vt valdè expediat, quod Reus priuatus, & ex alio capite non conuincatur, quod diuulgetur ob infamiam coniunctam, & ſi quis v. g. conſanguineæ Principis vim intulerit, vel aliam iniuriam grauem Principi fecerit, ſoluſque Princeps id nouerit; quia in tali caſu cenſetur conſentire Reſpublica; quæ, quod Princeps in dicto, vel ſimili caſu ex priuata ſcientia Reum condemnet, vel abſoluat, poſſit conſentire, probatur; quia poteſt Reſpublica cedere iuri, quod habet in famam circa occulta, & poteſt etiam cedere iuri, quod habet, vt de occultis non poſſit ab homine condemnari, & vtrumque totum hoc ius conferre in Principem; ergo tunc Princeps abſque vlla iniuria poterit de occultis, quæ ipſe certò nouerit, condemnare, vel abſoluere; & quamuis hæc ceſſio Iuris eſſet contra rectam, & prudentem adminiſtrationem, eo quod Princeps ex malitia, vel ignorantia facilè poſſet peruersè iudicare, & cum magna Reipublicæ iactura hoc Iure abuti (quod non eſſet, ſi Princeps foret eius ſapientiæ, & ſanctitatis, vt neque falli, neque fallere facilè poſſet) tamen non eſſet contra iuſtitiam, quia quilibet poteſt cedere Iuri ſuo, ergo Princeps ſic abſoluendo, vel puniendo ex priuata ſcientia (ſi ſubeſſet cauſa digna, quæ talem pœnam meretur) non delinqueret. 25

Aduerte quintò, quod, quando non agitur de puniendo crimine, ſed de euitando in poſterum aliquo malo (quod Reipublicæ, vel innocenti intentatur) poſſit ordinariè Princeps, ſi alia ratio non ſuppetat, Reum interfici iubere, quia tunc Princeps non agit, vt Iudex, authoritate publica puniens, ſed vt quilibet priuatus, ſe, vel rem ſibi commiſſam Iure naturali defendens. 26

Aduerte ſextò, quod Princeps, quantumuis certus ſit de crimine, non poſſit ſimiliter ordinariè condemnare Reum, non citatum, & non auditum. Eſt communis ſententia Doctorum, & videri, etiam poterunt, quæ dicam *infrà dubit. 216. petit. 1 in principio:* Probatur, quia contrafacere eſſet Reo auferre arma, quibus ſe Iure poteſt defendere, crimen ſcilicet negando, (ſi eſt occultum) vel excuſando eo modo, quo poterit: quod eſt de iure gentium, quin videtur eſſe de iure naturali, ex texto *in Clement. Paſtoralis circa finem.* Ibi: [*De crimine graui delato facultas defenſionis*, quæ à Iure naturali prouenit, adimi valet, cùm illa tollere, Imperatori non licuerit, quæ Iuris naturalis exiſtunt:] Quamuis ſæpè ſæpiùs in vtroque Iure id, quod propriè eſt de Iure gentium, dicitur eſſe de Iure naturali; ſcilicet non primæuo, ſeu primario ſed ſecundario, ſicuti ſupra dicebam 27

Dixi, *ordinariè*, quia in quibuſdam caſibus poteſt Princeps condemnare Reum, tametſi eum non citatum, neque auditum. 28

Primò, quando quis machinatur Reipublicæ, vel etiam homini priuato perniciem, quæ ſecùs auerti non poterit, ſicuti dicebam *in 5. Aduertendo*; ſed hoc non tam eſt punire crimen commiſſum, quàm impedire malum impendens, ſicuti dicebam *ibidem.*

Secundo, quando, ſi iuridicè procedatur, adeſt periculum rebellionis, vel alterius grauis turbationis (vt ſi Reus eſſet valdè potens) Archidiaconus, & alij Canoniſtæ, quos citat, & ſequitur Syluester *verb. homicidium 1. quæſt. 2.* & Nauarr. *in ſumma capit. 25. numer. 10.* Tunc tamen debet eius cauſa, niſi ſit omninò euidens, priuatim diſcuti, & examinari. 29

Tertiò,

30 Tertiò, quando crimen eſt publicum; ita Doctores, quos ſequitur Nauarr. *loc. ſupr. cit.* ſic Latro, vel Miles, cū bellum geritur, repertus in crimine flagranti, interdum ſine vlla defenſione, vel proceſſu, ſtatim ad modum belli ſuſpenditur; Quia factum publicum, ſeu notorium eſt loco accuſatoris, & teſtium, nec relinquit Reo ius vllum, vt ſe in iudicio defendat.

31 Quartò, quando crimen eſt etiam notum ſoli Principi, & tribus aliis, ita vt poſſit iuridicè probari: Quo caſu poteſt etiam occultè ſine citatione, & probationibus Reus interfici, ſi publicè, ſine graui aliquo incommodo, puniri non poſſit; quia, quando crimen ſic probari poteſt, Reus non habet iuſtam vllam defenſionem in iudicio; Gregor. Lopez, & alij, quos citat, & ſequitur Aragonius *q.67.art.2.* Pert. Nauarr. *n.192.* Couarruu. *lib. 1. variar. cap. 1. n.7.*

32 Aduerte 7. quod ea quæ vſque adhuc dicta ſunt de non condemnando Reum ex priuata ſcientia, & de non condemnando Reum non citatum, & non auditum (et ſi præcipuè locum habent in condemnatione ad mortem, vel ad mutilationē.) Tamē propter eaſdem rationes locū etiam habeant in priuatione bonorum, vel officiorum perpetuorum, in carcere, exilio, & ſimili pœna graui; ita Doctores, quos ſequitur Nauarr. *loco ſupra citato.*

COROLLARIVM IV.

Quidnam requiratur, vt duo teſtes plenè, ſeu integrè probent?

SVMMARIVM.

1 *Teſtes duo vt plenè, ſeu integrè probent, requiritur, vt deponant iurati; quia abſque iuramento facilius eſt mentiri quàm cum iuramento.*

2 *Item requiritur, quod deponant de eodem numero facto, quia alioquin non erunt teſtes conteſtes.*

3 *Teſtis vnus ſi deponat de vna propoſitione hæretica aſſerta ab alio, & alius de alia, non plenè ſeu integrè probatur, quod iſte ſit hæreticus. &c.*

4 *Probatio tamen huiuſmodi eſt pluſquam ſemiplena; quia ambæ ſunt ſemiplenæ.*

5 *Teſtes duo ſi de eadem hæreſi aſſerta deponant, & ſolum in loco, vel in tempore diſcrepent, adhuc plenè non probant; quia licèt ſit idem numero obiectum, non tamen eſt idem numero actus.*

6 *Teſtes duo vt ſint conteſtes, debent teſtari de eodem facto ſpeciali.*

7 *Teſtes ſi deponant de eadem propoſitione hæretica, diuerſo tamen loco, vel tempore aſſerta, neque adhuc efficiunt probationem plenam, ſed ſolum præſumptionem magnam.*

8 *Idē dic in cauſis criminalibus, in quibus probationes efficaciores requiruntur; quia in cauſis ciuilibus teſtes de pluribus factis particularibus ad vnum finem tendentibus deponentes ſufficere poſſunt ad probationem plenam ſeu perfectam.*

9 *Item requiritur, quod teſtes ſenſu externo perceperint.*

10 *Item quod ſint omni exceptione maiores.*

1 RESpondetur ex communi ſententia Doctorum.

Requiritur primò, quod deponant iurati. Patet *ex cap. tuis quæſtion de teſtib.* Vbi Abbas ait, Ne Epiſcopo quidem, vt teſti, creditur in alterius præiudicium, niſi iurato; Patet etiam *ex cap. nuper eodem tit.* ibi: nullius teſtimonio quantumuis Religioſus exiſtat, niſi iuratus depoſuerit, in alterius præiudicium credi debet; & ratio eſt, quia abſque iuramento facilius eſt, mentiri, quàm cum iuramento, propter reuerentiam debitam Deo optimo maximo; & ex alio capite veritas in iudiciis certiſſimo modo debet inueſtigari: debent igitur teſtes eſſe iurati, alioquin iis non creditur in præiudicium alterius; *l. iuriſiurandi C. d. de teſtib. & atteſtat. cap. de teſtibus cap. tuis, & cap. nuper eodem tit.* niſi ille, cuius intereſt, iuramentum ſponte remittat, *cit. cap. tuis iuncta Gloſſa verb. remittatur.* Porrò iurare debent, quod nulla falſitate adiecta, dicturi ſint totam veritatem, quam in cauſa præſenti nouerint; *cap. Hortamur 3. q.9.* & docent communiter Doctores.

Requiritur ſecundò, quod deponant de eodem numero facto; quia alioquin non erunt teſtes conteſtes, ſed teſtes ſingulares, quorum alter non confirmat dictum alterius, ſed vterque ſuum ſolum; & ſic erit tantùm probatio per vnum teſtem: quapropter conuenire debent etiam in tempore, & loco; quia ex diuerſo tempore & loco colligitur non eſſe idem numero factum, de quo deponunt; quod ſi vnus exprimat certum diem, alter dicat, ſe non recordari diem, valet; ſecùs tamen, ſi exprimat alium diem; quia tunc putaretur aliud numero factum, niſi ipſum ſit tale, vt non poſſit bis fieri. 2

Hinc ſequitur, quod ſi vnus teſtis deponat de vna propoſitione hæretica aſſerta ab aliquo, & alius de alia, non plenè, ſeu integrè probetur, quod iſte ſit hæreticus; quia neutra hæreſis eſt plenè, ſeu integrè probata: ſicut enim nemo poteſt probari, quod ſit adulter, aut fur, niſi per duos teſtes probetur vnum, idemque factum externum; ſic etiam nemo poteſt probari, quod ſit hæreticus, niſi per duos teſtes probetur, vna, eademque hæreſis aſſerta; Caietan. 2.2. *q.70. art.2.* Clar. *q.53. n.19.* Myſſinger *centur.1. obſeruat.* 100. Maſcard. *vol.2. concl.856. n.13.* Arnald. Albertin. *tract. de cognoſc. aſſertion. cathol. q.34. n.6.* & Simanch. *de cathol. inſtit tit.51. n.3.* (quidquid in contrarium dixerint Gomez *lib.3. reſolut. c.12. n.12.* Zanchin. Vgolinus *tract. de hæretic. c.13. n.6.* & alij apud Ioan. Royas *tract. de hæretic. aſſertion. 6. n.139.*) Quia, quod ipſi dicunt, hæreſim continere multas ſpecies, ac proinde, ſi vnus teſtis deponat de vna hæreſi, & alius de alia, plenè probetur crimen in genere, quod ex ſpeciebus reſultat; idem etiam dici poſſet de furto, & aliis criminibus: continent enim & iſta multas ſpecies, ſecùs facta, ex quibus reſultat, aliquem eſſe furem, aut adulterum, &c. 3

Dicendum tamen quidem eſt, quod huiuſmodi probatio ſit plus quàm ſemiplena, quia ambæ ſunt ſemiplenæ, ſed quia ſunt de factis diuerſis, non poſſunt facere vnam plenam, & ſi vna alteri adiuncta nouum indicium, ſeu ſuſpicionem adiungat. 4

Quod ſi etiam duo teſtes de eadem hæreſi aſſerta deponant, & ſolùm in loco, vel in tempore diſcrepent, adhuc plenè non probant. Farinac. *q.64. n.216.* & alij apud Maſcardum *loco ſuprà cit. n.20.* (quidquid in contrarium dixerint alij cum Simanch. vbi ſuprà) quia, licet ſit idem numero ſignificatum idem numero obiectum, ſeu eadem numero hæreſis obiectiua, non tamen eſt idem numero actus, ſeu eadem numero hæreſis formalis, ſicque per omnia prædicti duo teſtes non ſunt teſtes conteſtes. Vide, quæ diffuſiùs dicebam ſuprà *ſect.14.15.16.17.18.* & 19. 5

Debent igitur, vt ſint conteſtes, teſtari de eodem facto ſpeciali; quapropter, vti dicebam, ſi vnus teſtetur de vno furto, vel de vna hæreſi, alius de alio furto, vel de alia hæreſi, non efficiunt plenam criminis probationem, quæ ſufficiat ad condemnandum Reum pœna ordinaria, (quidquid in contrarium dixerint aduerſarij, ſcilicet quod teſtes ſingulares de diuerſis actibus ſpecificis, nempè de diuerſis propoſitionibus hæreticis aſſertis deponentes, probent crimen hæreſis in genere) quia cùm ex dictis per huiuſmodi teſtes ſingulares plenè non probetur hæreſis in ſpecie, ſequitur, quod neque etiam plenè probetur hæreſis in genere, cùm genus non exiſtat, niſi in ſpeciebus, à quibus per intellectum ſolummodo abſtrahitur, ſeu præſcinditur. 6

Quin etiam ſi teſtes deponant de eadem propoſitione hæretica, diuerſo tamen loco, vel tempore aſſerta adhuc neque efficiunt probationē plenam; quia adhuc 7

reuera

reuera non ſunt conteſtes de eodem facto deponentes; Ideoque facilius contingere poteſt, quod vterque decipiat, & mentiatur.

Non nego tamen, quod teſtes ſingulares de diuerſis actibus diuerſo loco vel tempore commiſſis deponentes, licet contra Reum non efficiant probationem plenam, ſeu perfectam, efficiant tamen præſumptionem magnam, & pluſquam probationem ſemiplenam (quæ propterea ſufficiat ad torturam, quin, & interdum ad pœnam extraordinariam inferendam; Caietanus 2.2.*q.* 70. *art.* 2. Myſſinger *centur.* 3. *obſeru.* 76. Brunus *de Indic. & tortur. par.* 1. *q.* 2. *n.* 6. Clarus *q.* 53. *n.* 19. & Farinac. *q.* 37. *n.* 54.

8 Idque iuxta mox dicta in cauſis criminalibus (in quibus probationes efficaciores requiruntur) quia in cauſis ciuilibus teſtes de pluribus factis particularibus, ad vnum finem tendentibus, deponentes (vt ſi v.g. in controuerſia de poſſeſſione Iuris decimandi vnus teſtis deponat de auena, alius de tritico, alius de hordeo viſo à ſe decimari) ſufficere poſſunt ad probationem plenam, ſeu perfectã; ita Doctores, quos ſequitur Gayll. *lib.* 2. *obſeru.* 66. Quin eſt in cauſa criminali (ſi plures teſtes de diuerſis indiciis, ad eumdem effectum tendentibus, deponant, v.g. vnus, cum iuramento ſcilicet deponat deciſo egreſſu è domo occiſi, vel è loco delicti, alius de viſo ſanguine, alius de fuga, alius de fama publica, eſt) interdum etiam efficere poſſunt probationem plenam, ſeu perfectam, ſcilicet talem, per quam animus Iudicis plenè, ſeu perfectè informetur; Myſſinger. vbi ſupra *obſeru.* 106. Marcus Anthonius Planc. *de Indic. & tortur. n.* 368. Arnal. Abertin. *de cognoſc. aſſertion. hæretic. q.* 25. *n.* 20. & alij quos ſequitur Farinac. *q.* 86. *n.* 72. & colligitur *ex l.* 3. *ff. de teſtib.* Videri etiam poterunt, quæ dicebam ſupra Corollar. 1.

9 Requiritur 3. quod ſenſu externo perceperint, *l. ſolam Cod. de teſtib.* (vbi Gloſſa communiter recepta) & *cap. ſi teſtes* §. *ſolam* 4. *q.* 3. (v.g. quod viderint quempiam furentem, vel occidentem audiuerint blaſphemantem, vel detrahentem: Palpauerint rem quantam, & palpabilem guſtauerint liquorem, vel quid ſimile; Olfecerint odorem, vel fætorem, eſt quia non poſſunt eſſe certi de facto externo, niſi per aliquem ſenſum: quapropter, ſi ſolum audiuerint ab aliis (cùm tunc ſit dictum de dicto) non probant plenè, ſed ſolùm faciunt indicium ad inquirendum ab illis. Debent igitur teſtes deponere de ſenſu; ſi enim deponant de audito, ideoque non de ipſo crimine, ſed de fama criminis, vel de alio indicio, licèt duo, vel plures ſint, non oſtendunt, crimen eſſe commiſſum, ſed tantùm afferunt criminis indicium quod interdum ſufficit ad probationem ſemiplenam; Bartol. *in l. vltima ff. de quæſtion.* & Nauarr. *in cap. quis aliquando* §. *non tibi dico n.* 12 *diſt.* 1. *de pœnitentia.*

10 Requiritur quattò, quod ſint omni exceptione maiores; Qua de re vide *ſuprà in Corollario ſecundo.*

COROLLARIVM V.

An poſſint Inquiſitores per præſumptiones condemnare aliquem pro hæretico?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores non poſſunt per præſumptiones condemnare aliquem pro hæretico; quia licèt ex aliquibus præſumptionibus, & indiciis fieri poſſit vna integra, & perfecta probatio in cauſis ciuilibus; non tamen poteſt ſimiliter in cauſis criminalibus.*

2 *Præſumptiones, & indicia in fauorem fidei ſecundum aliquos ſufficiunt ad condemnandum, quando ea plenè probantur; At ſecus eſt ſecundum ſententiam Auctoris; quia probationes in crimine hæreſis non ſolùm debent eſſe ſufficientes, ſed etiam luce meridiana clariores ad condemnandum hæreticum in pœna ordinaria, non autem extraordinaria.*

4 *Inquiſitores per præſumptiones, & indicia plenè probata poterunt condemnare Hæreticum ad pœnam extraordinariam, vt triremis, fuſtigationis, exilij, carceris, &c. contra alios putantes non poſſe niſi ad pœnam extraordinariam pecuniariam, non autem extraordinariam corporalem.*

Reſpondetur negatiuè; quia licèt ex aliquibus præſumptionibus, & indiciis fieri poſſit vna plena, integra, & perfecta probatio in cauſis ciuilibus; ita Doctores cum Gloſſa *in l.* 2. *ff. de excuſation. tutor.* Non tamen poteſt ſimiliter in cauſis criminalibus; ita doctores iidem cum Gloſſa *in cap. veniens* 3. *de teſtib. illorum.* 1

Et quamuis in fauorem fidei putent nonnulli, quod præſumptiones & indicia ſufficiant ad condemnandum, quãdo dictæ præſumptiones, & indicia plenè probãtur, & adducunt pro ſe textum *in l.* 2. *circa finem Cod. de hæretic.* & Innocentium *in cap. ſi ne de ſimonia*; Et videri etiam poterit Vmbert. Locat. *in praxi Inquiſit. verb. hæreticus n.* 12. & Repert. Inquiſ. *verb. Probationes.* 2

His tamen nõ obſtantibus, cõtrariũ tenendũ arbitror; quia probationes in crimine hæreſis (cùm in ipſo de maiori periculo tractetur) non ſolùm debent eſſe ſufficientes, ſed etiam luce meridiana clariores; Atque ita tenent Zanchin. *de hæretic cap.* 13. *n.* 4. Menochius *conſil.* 82. *n.* 16. Riminald. *conſ.* 686. *n.* 46. *lib.* 6. & Simanch. *de catholic. inſtitut. tit.* 50. *n* 21. & *tit.* 51. *n.* 2. & *in Enchiridio. tit.* 34. *n.* 1. Videri etiam poterit Pariſius *conſ.* 1. *n.* 101. & *ſeqq. lib.* 4. Deci. *in tract. crimin. lib.* 5. *c.* 35. *n.* 20. & Paramus *de origin. Inquiſit. lib.* 3. *q.* 6. & videtur etiam deciſum *in cap. literas de præſumptionib.*

Quod tamen intellige quoad condemnandum Hæreticum in pœna hæreſis ordinaria, non autem extraordinaria; Simanch. *cit. tit.* 50. *n.* 21. & *cit. tit.* 51. *n.* 12. Albertin. *de agnoſcend. q.* 34 *n.* 56. & 57. Peña *in director. p.* 2. *comment.* 80. & Gundiſaluo. *de hæretic. q.* 13. *n.* 21. & 22. 3

Quapropter poterunt Inquiſitores per præſumptiones, & indicia plenè probata condemnare Hæreticum ad pœnam extraordinariam, vt triremis, fuſtigationis, exilij, carceris, &c. Quamuis alij cum Menochio *cit. conſ* 22. *n.* 144. putent, quod non poſſint, niſi ad pœnam extraordinariam pecuniariam, non autem ad pœnam prædictam extraordinariam corporalem. Sed quo ad ſupradicta vide, quæ dicebam ſuprà *dubit.* 192. *ſect.* 40. *petit.* 14 & *dubit.* 193. *ſect.* 4. & *dubit.* 195 *ſect.* 75. & quæ dicam *infrà dubit.* 217. *petit.* 4. 4

SECTIO XXI.

Quanam pœna teſtis, ſi in Tribunali Sanctæ Inquiſitionis falſum depoſuerit, puniri debeat?

SVMMARIVM.

1 *Teſtis falſus grauiter delinquit, & obnoxius eſt Deo, Iudici, & Innocenti.*

2 *Teſtis falſus dicitur non ſolùm is, qui mendacium dicit; ſed etiam qui veritatem occultat.*

3 *Teſtis falſus eſt etiam is, qui propoſitionem hæreticalem, quam aliquis recitando, referendo, vel interrogando protulit, teſtetur illum affirmando protuliſſe, quia falſa eſt talis depoſitio, & crimen illi reuera non commiſſum imponit.*

4 *Teſtis falſus ab Inquiſitore torqueri, & puniri debet, ſi in Tribunali Sancta Inquiſitionis falſum depoſuerit, & cur?*

5 *Inquiſitor quod habeat hanc poteſtatem eſt iam conſuetudine receptum.*

6 *Inquiſitor habet autem hanc poteſtatem ex reſcripto Leonis X. incipiente:* Intelleximus.

7 *Inquiſitor ex propria Iuriſdictione ſibi per delegationem conceſſa poteſt torquere, & punire Reum.*

m 2 8 *Inquiſitor*

8 *Iaquiſitar licet de Iure communi noa poſſit ſiae Epiſcopo, neque Epiſcopus ſine Inquiſitore torquere Reum; Nihilominus quilibet ipſorum per ſe poteſt torquere teſtem.*

9 *Teſtu ſi ex teſte efficiatur Reus, & ſic veniat puniendus, non poteſt caſtigari ab Epiſcopo ſine Inquiſitore, neque è cantra ab Inquiſitore ſine Epiſcopa.*

10 *Inquiſitar per ſe, vel Epiſcopus per ſe poteſt hunc teſtem falſum torquere, & punira: Primò ſi torqueri debet non vt Reus, ſed vt teſtis pro depoſitionis ſcilicet factæ firmitate; quia quilibet illorum poteſtatem habet inquirendi, & examinandi veritatem quouſque cauſa in ſtatu ſententiæ conſtituatur.*

11 *Inquiſitor, & Epiſcopus, vterque ſimul paſſunt hunc teſtem falſum torquera, & punire, ſi torqueri debet vt Reus, nec poteſt vnus ſine altera; quia ſic expreſsè deciditur* in Clem. 1. de hæreticis.

12 *Inquiſitor, ſi loquamur de punitiaae non poteſt ſine Epiſcopo hunc teſtem falſum torquere, & punire ex reſcripta Leonis X.*

13 *Reſcriptum prædictum Leonis X. directum ad Inquiſitores Aragoaiæ, aon videtur extendeadum ad alios Inquiſitores, quia prætudicat iuriſdictiani tam Inquiſitorum, quàm Ordinariorum.*

14 *Teſtis falſus non eſt tradendus brachio ſæculari pœna mortis puniendus ab Inquiſitoribus particularibus, inconſulto ſupremo Seaatu Sanctæ Inquiſitionis.*

1 SVppono primò, quod teſtis falſus grauiter delinquat; &(vt dicitur *in cap. 1. de crimin. falſi*) falſidius teſtis obnoxius eſt tribus perſonis: Deo, cuius præſentiam contemnit: Iudici, quem mentiendo decipit: innocenti, quem falſo teſtimonio lædit.

2 Suppono ſecundò, quod teſtis falſus dicatur non ſolùm is, qui mendacium dicit, ſed etiam qui veritatem occultat; Simanch. *de cathol. inſtit. tit. 64. n. 89.* Læl. Zech. *in ſumma part. 1. tit. de fide rubric. de hæreſ. cap. 11. num. 14.* Peña *in director. Inquiſ. part. 3. q. 73. comment. 122. verſ. falſum autem teſtem*, & alij Doctores communiter, quos refert, & ſequitur Farinac. *q. 67. n. 220.* ex textu *in cit. cap. 1. de crimin. falſ.* Ibi: [Vterque Reus eſt & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit; quia & ille prodeſſe non vult, & iſte nocere deſiderat.]

3 Suppono tertiò, quod teſtis falſus ſit etiam is, qui propoſitionem hæreticalem, quam tu recitando, referendo, vel interrogando protuliſti, teſtetur, te affirmando protuliſſe; quia falſa eſt talis depoſitio, & crimen tibi reuera non commiſſum imponit; Simanch. *de cathol. inſtit. tit. 64. rubr. de teſtibus n. 89.* Peña *3. par. directorij q. 37. comment. 122. verſ. nec modò ſunt*, & alij communiter, quos citat, & ſequitur Farinacius *q. 188. num. 42.* His ſuppoſitis.

4 Reſpondetur, quod teſtis falſus ab Inquiſitore torqueri, & puniri poſſit.

Probatur; quia (licet inter Doctores controuerſum ſit, an delegatus poſſit teſtem, alioquin ſibi non ſubditum, ſi in ſuo tribunali delinquat, punire) ex communiori tamen ſententia Couarruuiæ *pract. quæſt. cap. 18. n. 8.* Peña *loco ſuprà citato verſ. quantum ad primum.* Farinacij *q. 67. n. 50. & ſeqq.* & aliorum poteſt ſi ſit delegatus Principis; ergo à fortiori poterit Inquiſitor, qui non ſolùm eſt delegatus Principis, ſcilicet Pontificis, ad vnam cauſam, ſed etiam ad plures cauſas criminales.

5 Confirmatur; quia quod Inquiſitor hanc poteſtatem habeat, eſt iam conſuetudine receptum, de qua conſuetudine teſtantur Peña *loco ſuprà citato*, & Farinacius *cit. q. 188. n. 40.*

6 Confirmatur ſecundò, quia quod ſimiliter Inquiſitor dictam poteſtatem habeat, extat reſcriptum Leonis X. incipiens: *intelleximus*, de quo mentionem facit Peña *in fine directorij inter literas Apoſtolicas*, & Farinacius *vbi ſuprà.*

Et quidem quod Inquiſitor teſtem falſum ex propria 7
iuriſdictione ſibi per delegationem conceſſa torquere, & punire poſſit, tenent in criminis ſpeculat. *tit. de teſte n. 44.* Abbas *in cap. 1. de crimin. falſ. n. 9.* Director. Inquiſ. *par. 3. q. 73.* & *ibi* Peña *comment. 122. verſ. quantum ad primum.* Læl. Zech. *in ſumm. par. 1 tit. de fide rubr. de hæreſi. c. 11. n. 14.* & alij quos ſequitur Farinac. *de hæreſ. q. 188. §. 2. n. 40.* Quia Inquiſitores, & Epiſcopi poſſunt per ſe ſolos inquirere in cauſa fidei, & teſtes examinare: ergo etiam poterunt efficere ea omnia, quæ ad talem Inquiſitionem requiruntur (inter quæ requiritur, teſtes torquere, & punire) nam cui eſt conceſſus finis, cenſentur etiam eidem eſſe conceſſa media, & cui eſt conceſſa facultas aliquid efficiendi, cenſetur etiam eidem eſſe conceſſa facultas faciendi ea, quæ ad talem facultatem exercendam neceſſaria ſunt, *cap. præterea, cap. prudentia verb. explorati de offic. deleg. & l. 2. ff. de iuriſd. omni iudic.*

Et quamuis (vt infra dicam) de Iure communi non 8
poſſit Inquiſitor ſine Epiſcopo, neque Epiſcopus ſine Inquiſitore torquere Reum, nihilominus quilibet ipſorum per ſe, ſine altero, poteſt torquere teſtem: Director Inquiſit. 3. *part. q. 73.* & *ibi* Peña *comment. 122. verſ. Alterum eſt.* Tabiena *verb. Inquiſit. n. 36.* Zanchin. *tract. de hæret. cap. 14. n. 3. & ibi* Campeg. *verſ. ex his iam:* Quia (ſicuti dicebam) quilibet ipſorum per ſe in crimine hæreſis poteſt inquirere, & expedire ea, quæ ad plenam cauſæ cognitionem neceſſaria ſunt: ergò, ſi neceſſe fuerit (ad hoc vt plena cauſæ cognitio habeatur) torquere teſtes, poterit quilibet ipſorum per ſe id efficere.

Quod ſi contigerit, vt ex teſte efficiatur Reus, tunc 9
Inquiſitor non poterit ſine Epiſcopo, neque Epiſcopus ſine Inquiſitore eum torquere: Director. Inquiſ. *par. 3. in 12. modo terminandi proceſſum fidei n. 209. & q. 73. & ibi* Peña *commentar. 122. verſ. id tamen*, & alij paſſim, iuxta ea, quæ mox infra dicentur.

P E T I T I O.

An ſolus Inquiſitor, vel ſolus Epiſcopus poſſit hunc teſtem falſum torquere, & punire?

Reſpondetur, & dico primò iuxta ea, quæ mox ſu- 10
prà dicebam, ſi torqueri debet non, vt Reus, ſed vt teſtis, pro depoſitionis ſcilicet factæ firmitate ſine dubio quilibet illorum in cauſa procedens prædictum teſtem falſum torquere poteſt: quia quilibet illorum poteſtatem habet inquirendi, & examinandi veritatem, quouſque cauſa in ſtatu ſententiæ conſtituatur: conſtat autem, quod ad hunc effectum neceſſaria ſit ſæpè teſtis tortura; Ergo ſequitur, quod quilibet illorum prædictum teſtem falſum torquere poſſit.

At, ſi torqueri debet, vt reus (quod contingit, cùm 11
ſpecialiter contra ipſum de nouo formatur proceſſus) tunc vterque ſimul, ſcilicet Inquiſitor, & Epiſcopus, torquere debet, neque poteſt vnus ſine altero; quia ſic expreſsè deciditur *in Clement. 1. de hæretic. §. propter verſ. duro tamen tradere carceri*, & habetur in præſcripto Leonis X. apud Peñam *loc. ſuprà cit.* & docent Eymer. 3. *par. Directorij q. 73. n. 4.* Peña *cit. comment. 122. verſ. alterum eſt*, & alij, quos ſuprà citabam.

Dico ſecundò: ſi verò de punitione loquamur, (li- 12
cet, ſpectato rigore Iuris poſſit Inquiſitor ſine Epiſcopo, vel è contra, teſtem coram ſe notoriè, & manifeſtè falſum punire pœna extraordinaria; quia quilibet Principis delegatus in cauſa criminali hanc poteſtatem habet, Couarruu. *pract. cap. 18. n. 8.* Clar. *in pract. §. final. q. 38. verſ. ſed quæro numquid.* Farinac. *q. 67. n. 48. & 49.* Et de quolibet delegato delicta puniendi iuriſdictionem habente. Facchin. *lib. 9. cap. 26.* ex textu *in l. nullum Cod. de teſtib.*) Nihilominus, quia exiſtit reſcriptum Leonis X. (quod incipit *Intelleximus*) ad Inquiſitores Aragoniæ remiſſum apud Peñam *cit. comment. 122. circa finem*, (in quo cauetur, ne poſſit Inquiſitor ſine Epiſcopo hunc teſtem falſum damnare) dicendum eſt, quod ita in praxi obſeruari debeat; vide Doctores communiter,

by Google

ſiter, quos ſequitur Peña *loco ſupra citato*, & Farinac. *q.*188. *n.*41.

13 Cæterùm (cùm ſupradictum Leonis X. reſcriptum iuriſdictioni ordinariæ, & delegatæ quodammodo præiudicet: limitat enim Inquiſitori, & Epiſcopo teſtes falſos puniendi poteſtatem, quam ius illis in integram concedit) Ideò ad alios Inquiſitores, & Epiſcopos, præter deputatos Aragoniæ (de quibus ſolis, teſte Peña vbi ſuprà, prædictum reſcriptum loquitur) extendendum non eſſe, aliquibus Doctoribus videtur.

14 Aduerte tamen, quod (ſi interdum contingat, teſtem falſum ſæculari Iudici morte puniendum tradi) debeat id ab Inquiſitoribus particularibus, conſulto ſupremo Senatu, fieri, & non aliter; quia, cùm agatur de vita hominis, quæ eſt res valde grauis, & in iure, hac pœna teſtem falſum afficiendum eſſe, non ita certum ſit, expedit, ne cuiuſlibet Inquiſitionis particularis iudicio negotium committatur; Salſedo *pract. cap.* 93. *verſ. in Romana*. Peña *cit. comment.* 122. *verſ. iam quamuis*, & alij, quos ſequitur Farinac. *q.* 188. *n.* 53.

SECTIO XXII.

An teſtis falsò hæreſim alicui imponens, pœna mortis damnari, & Curiæ ſæculari tradi debeat?

SVMMARIVM.

1 *Teſtis falsò hæreſim alicui imponens pœna mortis puniri debet, & Curiæ ſæculari tradi; quia in aliis cauſis teſtis falſum alicui imponens punitur eadem pœna, qua puniretur teſtificatus, ſi verum eſſet crimen, quod ipſi obiiciebatur.*

2 *Leo X. in citato reſcripto remittit Inquiſitoribus punitionem teſtis falſi pro qualitate criminis, & circumſtantiarum etiam vſque ad traditionem, & remiſſionem faciendam brachio ſæculari, & hoc abſque periculo irregularitatis.*

3 *Doctrina prædicta, videlicet quod teſtis falſus puniendus ſit eadem pœna, qua puniri deberet teſtificatus, ſi crimen obiectum eſſet verum, non poteſt verificari, niſi eum falsò alicui hæreſim imponit: Nam ſi imponat crimen aliquod inferius mitius pœna eſt puniendus.*

4 *Teſtis falſus in crimine hæreſis ex conſuetudine iam recepta punitur pœna arbitraria, quæ rarè, vel ferè nunquam ad pœnam mortis; ſed ſolùm ad pœnam fuſtigationis, vel triremis, vel ad vtramque pœnam ſimul extenditur.*

5 *Teſtis falsò hæreſim alicui imponens pœna mortis damnari, & Curiæ ſæculari tradi debet, ſi ob ipſius falſam depoſitionem teſtificatus, vt negatiuus condemnatus fuit, & obijt: Ita vt in hoc caſu teſtis falſus nullo modo admitti debeat ad pœnitentiam, ſicut hæreticus admittitur ad reconciliationem.*

6 *Teſtis falsò hæreſim alicui imponens, ſi veritas tamen manifeſtetur, priuſquam teſtificatus mortis pœnam ſubiret: Probabilius etiam eſt, attento rigore iuris, quod non debeat pœna mortis puniri; quia pœna talionis ſaltem in foro Eccleſiaſtico non eſt in vſu.*

7 *Neque in hoc caſu eſt textus aliquis in iure, qui cogat illi mortis pœnam imponi.*

8 *Nulla differentia eſt ſaltem attento iuris rigore inter teſtem falsò imponentem hæreſim alicui de hæreſi nunquam damnato, & inter teſtem falsò imponentem hæreſim alicui iam de illa damnato, quia in vtroque caſu teſtificatus, ſi forma maneret falſi teſtis depoſitio morti tradendus erat; At non ita ſecundùm Authorem. Vide ibi.*

9 *Teſtis falſus ſi ſe ipſum deferat, & complices ſi fortè habeat plenè manifeſtet, mitiùs cum ipſo agendum eſt; ita vt nullo modo morti tradi, ſed ſolùm carceri, vel exilio, vel triremi damnari debeat.*

10 *Teſtis falſi depoſitio ſi ex aliquo capite nulla fuit; non ob inde falſi pœnam integrè effugiet; ſed ſolùm ordinariam; Extraordinariam enim arbitrio iudicis omninò ſubire debebit; quia verè iniuriam irrogare tentauit falſitatem commiſit, & iudicium offendit.*

11 *Teſti falsò mandans, iubens, vel pretio, aut alio modo perſuadens, vt falſum deponat, eadem pœna punitur, qua in crimine hæreſis punitur teſtis falſus; quia per ipſum non ſtetit, quod nocumentum ob ſuum falſum teſtimonium proximo illatum non fuerit.*

12 *Teſtis falſus cum in cauſa fidei punitur, debent ſimul interuenire Epiſcopus, & Inquiſitor.*

13 *Teſtis falſus in crimine hæreſis non admittitur ad pœnitentiam, ſicut admittitur hæreticus, niſi ſpontè ſe ipſum ad Inquiſitores deferat, ſeque falſum dixiſſe confiteatur.*

1 RESpondetur affirmatiuè; & quidem, quod vniuerſaliter, ſeu in omni cauſa, teſtis falſus pœna talionis puniri debeat, docent Alex. *conſ.* 55 *lib.* 7. Iaſon *in l. etſi lege num.* 5. *Cod ſi contra ius vel vtil. publ. & in §. Item ſi quis poſtulante num.* 64. *inſtit. de action.* Soccin. *conſ.* 185. *lib.* 2. Corſet. *ſingular.* 52. Guido Pap. *deciſ.* 44. Nellus *tract. de teſt.bus §. falſus teſtis num.* 231. Bald. *in cap.* 1. *§. iniuria de pace iuramento firmanda in vſib. feud. & in l.* 2. *Cod. de reb. credit.* Couarruu. *in cap. quamuis de pactis lib.* 6 *par.* 1 *§.* 7. *num.* 6. Petr. Dueñas *regul.* 27. *verſ. quod tamen*, & Bernard. Diaz *in pract. crimin. canonic. cap.* 87. *ex l.* 1. *§. præterea ff. de ſicariis*, vbi dicitur, quod teſtis, ſi falſum deponat in cauſa homicidij, puniendus ſit tanquam homicida.

Quod autem ſpecialiter, ſeu in cauſa hæreſis, teſtis falſus puniri debeat etiam pœna talionis, & ſic Curiæ ſæculari tradi cum publicatione bonorum, docent Salſedo *pract. in addit. ad Bernard. Diaz. cap.* 93. *verſ. Hic ſanè*. Royas *tract. de hæretic. par.* 2. *aſſert.* 8. *num.* 156. *& ſeqq.* Læl. Zech. *in ſumma part.* 1. *de fide rubr. de hæreſi cap.* 11. *num.* 14. Simanch. *de Cathol. inſtit. tit.* 64. *rubr. de teſtib num.* 86. *&* 90. *& in Enchirid. tit.* 38. *num.* 2. *&* 3. & Anton. Gomez *in l. Tauri* 83. *n.* 8.

Probatur; quia in aliis cauſis teſtis falſum alicui imponens punitur eadem pœna, qua puniretur teſtificatus, ſi verum eſſet crimen, quod ipſi obiiciebatur, *ex cit. textu in l.* 1. *§. præterea de ſicariis* ibi: [Qui falſum teſtimonium dolo malo dixerit, quo quis publico iudicio Rei capitalis damnaretur:] Et ex textu *in cap. ſatis hinc in fine* 33. *q.* 5. Vbi, poſtquam dictum fuerat, virum falsò accuſantem de adulterio vxorem ſuam non debere pœna mortis damnari, ſubditur: [In aliis autem falſis eum, qui teſtimonio falſo cuiquam nocuerit, quod ſi probaretur, ius ſit occidi, eadem plecti iubemus pœna; qua fuerat, ſi verum eſſet, teſtis plectendus:] Et concordat lex Regis 83. Tauri: Ergò & in cauſa Fidei teſtis crimen alteri falſum imponens pœna mortis damnari debet; Cùm talis ſit pœna, quæ teſtificato imponeretur, ſi crimen, quod ipſi obiiciebatur, verum eſſet.

2 Probatur 2. ex reſcripto Leonis X. apud Peñam *par.* 3. *Directorij q.* 73. *comment.* 122. *verſ. poſtremò Leonis* vbi Pontifex, Inquiſitoribus remittit punitionem teſtis falſi pro qualitate criminis, & circumſtantiarum, etiam vſque ad traditionem, & remiſſionem faciendam brachio ſæculari, & hoc abſque periculo alicuius pœnæ, ſeu cenſuræ Eccleſiaſticæ; & abſque periculo etiam irregularitatis; At nullus poteſt eſſe caſus, in quo hæc pœna teſti falſo imponenda ſit, niſi cum is, de quo ipſe deponit, illam, ſi verum eſſet crimen, quod obiiciebatur, ſubire debebat: Ergò in tali caſu teſtis falſus pœna mortis puniri debet.

Probatur 3. ratione; quia crimen hæreſis grauius

eſt aliis criminibus, *cap. vergentis de heret.* (cùm Deus propter tale crimen priuetur vita, fama, & cæteris bonis, & deſcendentes ipſius etiam exinde maximam incurrant infamiam) Ergò teſtis, qui falſum deponit in hac materia, puniri debet pœna grauiori, quàm ſi falſum deponat in alia materia (vt per ſe patet; Et probant, præter alios, Simanch. *in Enchirid. tit.* 38. *numero* 1. & Peña *in Director. Inquiſit. par.* 3. *q.* 73. *comment.* 122. *verſ. ad primum*) At ſi falſum deponant in alia materia, pœna mortis punitur: Ergò, &c.

Confirmatur; quia in Tribunali ſanctæ Inquiſitionis Reo non publicantur nomina teſtium, & denunciantium; Ergò teſtis falſus in hac materia puniri debet grauiùs, quàm teſtis falſus in alia materia (cùm Reus, non publicatis ſibi nominibus teſtium, & denunciantium, vix poſſit ſuam innocentiam tueri; ſicque detur improbis maior anſa imponendi falſum, ſeu ferendi teſtimonium falſum) Ergò puniri debet pœna mortis.

ADVERTENDA.

3 Aduerte tamen, quod dixerim, teſtem falſum pœna mortis puniendum eſſe, caſu quo teſtificatus illam, ſi verum eſſet crimen, quod ipſi obiiciebatur, ſubire debebat, quod verificari non poteſt, niſi cum falsò hæreſim alicui imponit: Nam ſi imponat crimen aliud inferius, ob quod teſtificato pœna mortis imponenda non eſſet, clarum eſt, quod neque teſti talis pœna imponenda ſit, ſed alia mitior, v. g. fuſtigationis, triremis, exilij, vel pecuniæ, &c. arbitrio prudentis iudicis; Peña *cit. comment.* 122. *verſ. cæterum, & verſ. quod ſi leuiter nocuerit*, Læl. Zech. *in ſumma* 1. *par. tit. de fide rubr. de hereſi cap.* 11. *num.* 14. Simanch. *de cathol. inſtit. tit.* 64. *rubr. de teſtib. num.* 90. *&* 91. & alij, quos ſequitur Farioac. *q.* 188. *num.* 51.

4 Aduerte 2. quod iam conſuetudine receptum ſit, teſtem, in crimine hæreſis falſum, pœna arbitraria puniri, quæ tardò, vel ferè nunquam ad pœnam mortis, ſed ſolùm ad pœnam fuſtigationis, vel triremis, vel ad vtramque pœnam ſimul, extenditur; Director. Inquiſit. *part.* 3. *rubric. de forma procedendi, & condemnandi falſos teſtes num.* 209. (Vbi inquit, quod falſus teſtis in crimine hæreſis puniri conſueuerit ad pœnam perpetui carceris, & ad ſtandum ligatis manibus, & capite diſcooperto, & in camiſia vſque ad horam prandij in ſcala, ſeu porta Eccleſiæ) & ibi Peña *comment.* 48. *lit. E.* Idem Director, *par.* 3. *quæſt.* 73. *num.* 2. *&* 4. & ibi Peña *commentar.* 122. *verſ. ſed iam*, Simancha *tit.* 74. *num.* 91. Souſa *in Aphor. Inquiſ. lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 24. Bariola *in Aphor. lit. T. verſ. teſtis* §. 8. Zanchin. *tractat. de heretic. cap.* 14. *num.* 1. & ibi Campeg. *in addit. lit. A. verſ. ex his*, Repertor. Inquiſ. *verb. teſtes verſ. Nunc videndum eſt*, Salſedo *cap.* 93. *verſ. in Romana quidem Curia*, & alij, quos ſequitur Farinacius *cit. q.* 188. *num.* 39. (vbi ait, quod in ſupremo vrbis, totiuſque Chriſtianæ Reipublicæ ſanctæ Inquiſitionis Tribunali regulariter falſus teſtis pœna mortis non puniatur, ſed vel, vt ſuprà dicebam, fuſtigetur, vel ad triremes tranſmittatur, vel ſimul ad vtramque pœnam condemnetur) *& de teſtibus q.* 67. *num.* 29. Et ratio eſſe poteſt; quia is, cui falſo hæreſis crimen imponitur, etiamſi verum eſſet crimen impoſitum, mortem neceſſariò non ſubiret, ſed pœnitens illam (niſi relapſus ſit, euitare poſſet:) Ergò teſti falſo non eſt pœna mortis abſolutè imponenda, ſed alia mitior, æqualis illi, quam hæreticus verus, & pœnitens ſubire debebat.

5 Aduerte 3. quod valde probabiliter (conſulto tamen ſupremo Inquiſitionis Senatu iuxta ea, quæ dicebam *ſuprà ſect.* 21. *in fine*) pœna mortis tamen damnari, & Curiæ ſæculari tradi debeat teſtis, falſo alicui hæreſim imponens, ſi ob ipſius falſam depoſitionē teſtificatus, vt negatiuus, condemnatus fuit, & obiit; (ita vt in hoc caſu, ſicuti tradunt Baldus, Cynus, Ioan. Andreas, & Abbas *in cap. excommunicamus* 2. *de heretic.* Peña 3. *par. Director. comment.* 122. *circa finem verſ. quæſitum eſt*, & Farinac. *q.* 188. *num.* 43. Talis teſtis falſus admitti non debeat ad pœnitentiam, ſicut hæreticus admittitur ad reconciliationem) Simancha *tit.* 64. *num.* 90. *&* 91. Peña *cit. commentar.* 122. *verſ. illi vero.* Salſed. *in addit. ad pract. criminal.* Diaz *cap.* 93. *lit. B.* & alij, complures, quos citat, & ſequitur Farinacius *de teſtib. q.* 67. *num.* 14 *&* 21. Ratio; quia in dicto caſu prædictus teſtis non ſolùm, vt teſtis falſus, ſed vt verè homicida, puniri debet; Idemque dicendum arbitror, ſi teſtificatus in carcere exiſtens obiret; quia & in hoc caſu etiam teſtis falſus videtur, quod ſit cauſa mortis teſtificati.

Aduerte 4. quod, ſi teſtis falſo hæreſim alicui imponat, veritas tamen, priuſquam teſtificatus mortis pœnam ſubiret, manifeſtetur, probabilius (etiam attento rigore Iuris) ſit, quod tunc teſtis talis non debeat pœna mortis puniri; quia pœna talionis, ſaltem in foro Eccleſiaſtico, non eſt vſu recepta. 6

Accedit, quod præterea in hoc caſu non eſt textus, qui cogat, illi mortis pœnam imponi; quia textus *in citato cap. ſatis binc* (præterquam quod non eſt Pontificis, ſed Auguſtini) non probat, quod prædictus teſtis puniri debeat eadem pœna, qua puniendus erat teſtificatus, ſi de facto teſtificatus illa punitus non fuit: Quinimmò dictus textus potiùs indicat contrariam in illis verbis: *Cùm qui teſtimonio falſò cuiquam nocuerit* quæ verba nocumentum non attentatum, ſed nocumentum cum effectu denotant: Quod & clariùs indicat etiam reſcriptum Leonis X. quatenus ibi conceditur facultas liberè procedendi ſine timore irregularitatis aduerſus eos, qui vel tacendo verum, vel deponendo falſum, vel inſtigando ad hanc falſam depoſitionem occiderunt, vel membro aliquo mutilarunt, vel bonis ſuis omnibus, aut maiori parte expoliarunt, &c. Ex quibus verbis clarè colligitur, quod textus de teſte cum effectu damnificante ſolum loquatur: Obſtare tamen videtur lex regia 83. Tauri; At cum illa in crimine hæreſis, vtpote Eccleſiaſtico, diſponere non poſſit, ſequitur, quod in hoc crimine pœna mortis, quando cum effectu in teſtificatum executa non eſt (licet exequenda foret, ſi verum eſſet crimen, quod obiiciebatur) in teſtem falſum neque exequenda ſit. 7

Atque ita nobiſcum ſentiunt complures Doctores quos citat, & ſequitur Farinac. *quæſt.* 188. *numer.* 48. *& q.* 67. *num.* 16. *& ſeqq.* Vbi loquens generaliter de teſte deponente falſum in cauſa capitali, in qua effectus non eſt ſecutus, affirmat, quod talis teſtis pœna capitali puniri non debeat; quia ex conſuetudine iamdiu recepta affectus, non ſequuto effectu, non punitur eadem pœna, qua punitur effectus: cùm non videatur iuſtum, quod teſtis deponens falſum, ob cuius depoſitionem falſam nullum teſtificato damnum illatum eſt, puniatur eadem pœna, qua punitur teſtis deponens falſum, ob cuius depoſitionem falſam teſtificato pœna mortis obuenit. Quamuis contrarium ſentire videantur Bartolus *in l. ſi quis legatum ff. de leg. Cornel. de falſis* Salycet. *in l.* 1. *Cod. de ſepulchro violato.* Iulius Clarus *in* §. *falſum verſ. tu ſcis*, & Peña 3. *par. Director. quæſt.* 73. *comment.* 122.

Aduerte 5. quod (ſaltem attento iuris rigore) nulla differentia ſit inter teſtem falſo imponentem hæreſim alicui, de hæreſi nunquam damnato, & inter teſtem falſo imponentem hæreſim alicui iam de illo damnato; quia in vtroque caſu teſtificatus, ſi firma maneret falſi teſtis depoſitio, morti tradendus erat. Siquidem in vtroque caſu mori debebat, vt impœnitens negatiuus; cùm ſecundùm probabilem ſententiam nemo crimen hæreſis non commiſſum licitè fateri poſſit; Ergò, ſi teſtis falſo imponens hæreſim alicui, aliàs damnato, morte puniendus eſt, etiam eadem morte puniri debet teſtis falsò imponens hæreſim ei, qui 8

nunquam

Google

nunquam de illa damnatus fuit; quamuis hoc, vt verum fateat, in imponente falſo hæreſim illi, qui aliàs de hæreſi fuit damnatus, efficacius procedat; cùm iſte nulla via, niſi falſitas detegeretur, à morte liberari poſſit; quia ſiue hæreſim impoſitam neget, ſiue illam fateatur, mortem prædictam euitare non poteſt; quandoquidem in vno caſu damnaretur vt negatiuus, in altero damnaretur, vt relapſus: At teſtificatus de hæreſi, aliàs de illa nunquam damnatus, retinet adhuc aliquam viam euadendi mortem, ſi ſcilicet crimen fateatur: quod an fieri poſſit, dicam infrà *dubitatio.* 200. 201. *&* 202.

9 Aduerte 6. quod, ſi teſtis falſus ſe ipſum deferat, & complices (ſi fortè eos habeat) plenè manifeſtet, mitiùs cum ipſo agendum ſit; ita vt nullo modo morti (niſi ſolum in caſu, quo teſtificatus mortem ſubiiſſet) tradi, ſed ſolùm carceri, vel exilio, vel triremi damnari debeat. Simancha *de Cathol. inſtit. tit.* 64. *num.* 95. *& in Enchirid. tit.* 38. *num.* 6. *&* 7. Læl. Zech. *in ſumma par.* 1. *tit. de fide rubr. de hæreſi cap.* 11. *numero* 14. Peña 3. *par. Director. comment.* 122. *circa finem, verſ. multis modis,* & alij, quos citat, & ſequitur Farinac. *citat. quæſt.* 188. *num.* 43.

10 Aduerte 7. quod ſi ex aliquo capite teſtis falſi depoſitio nulla fuit (eo quod deponendo v. g. non iurauerit, vel ob aliam cauſam, &c.) non ob inde falſi pœnam integrè effugiat, iuxtà ea, quæ dicebam in Aduertendo 4. ſed ſolùm ordinariam. Extraordinariam enim, arbitrio iudicis, omninò ſubire debebit; quia verè iniuriam irrogare tentauit, & falſitatem commiſit, & iudicium offendit; vide Doctores communiter, quos citat, & ſequitur Farinac. *q* 67. §. 6. *num.* 219.

11 Aduerte 8. quod, eadem pœna (qua in crimine hæreſis punitur teſtis falſus) puniatur etiam ille, qui teſti, vt falſum deponat, mandat, iubet, vel pretio, aut alio modo perſuadet; Simanch. *de cathol. inſtit. tit.* 64. *num.* 96. *& in Enchirid. tit.* 38. *n.* 8. Læl. Zech. *in ſumma par.* 1. *tit. de fide rubr. de hæreſi cap.* 11. *num.* 14 Ignat. Lopez *in addit. ad D az in pract. crimin. canonic. cap.* 93. *lit. B.* & Peña 3. *part. Directorij q.* 73. *comment.* 122. Vbi ſubdit (& tenent Bartol. *in l. ſi quis legatum ff. ad leg. Cornel. de falſ.* Salycet. *in l.* 1. *Cod. de ſepulchro violato* & Iulius Clarus *in* §. *falſum verſ. tu ſcis*) quod teſtis falſus (quamuis ipſius depoſitio ex eo, quod deponendo iuramentum non adhibuerit) adhuc puniatur (etſi mitiùs, iuxta ea, quæ dicebam ſuprà *in Aduertendo* 4. *&* 7.) quia per ipſum non ſtetit, quod nocumentum ob ſuum falſum teſtimonium proximo illatum non fuerit. Vide quæ dicam infrà *ſect.* 24. *per totam.*

12 Aduerte 9. quod, cùm teſtis falſus in cauſa Fidei punitur, debeant ſimul Epiſcopus, & Inquiſitor interuenire; Director. Inquiſit. *par.* 3. *in* 12. *modo proceſſum fidei terminandi n.* 29. & ibi Peña *comment.* 122. *verſ. illa etiam eſt,* & patet ex iis, quæ dicebam ſuprà *ſect.* 21. *& ex reſcripto Leonis X. apud Peñam loco citato* ibi: [Et quod, ſi aliquis teſtis falſum deponeret in dicto Inquiſitionis officio, per iudices Eccleſiaſticos ordinarios Diæceſis, in qua falſum huiuſmodi committeretur, & per dictæ hæreticæ prauitatis Inquiſitores in eadem Diæceſi pro tempore deputatos ſimul, ita vt alius ſine alio procedere non poſſet, puniretur.

13 Aduerte 10. quod teſtis falſus in crimine hæreſis ad pœnitentiam (ſicut admittitur hæreticus) non admittatur (niſi ſpontè ſeipſum ad Inquiſitores deferat, ſéque falſum dixiſſe confiteatur) & tunc adhuc puniatur, quamuis mitiùs, iuxta ea, quæ dicebam ſuprà *in Aduertendo* 6. Et videri poterit etiam Peña *in eodem commentar.* 112. *verſ. cùm verò,* Læl. Zech. *in ſumma par.* 1. *tit.* 64. *num* 94. *& in Enchiridion. tit.* 38. *num.* 6. *&* 7. & Ioannes Royas *in tract. de hæret. par.* 2. *aſſertion.* 8. *num.* 156.

SECTIO XXIII.

An pœna mortis puniri, & Curiæ ſæculari tradi debeat teſtis falſus pro defenſione Rei, ſeu qui falſum deponit pro defenſione Rei, negando v.g. hæreſim, quem Reum commiſiſſe, rectè nouit?

SVMMARIVM.

1 *Teſtis falſus pro defenſione Rei, ſeu qui falſum deponit pro defenſione Rei, negando v.g. hæreſim, quam Reum commiſiſſe, rectè nouit, licet nonnulli affirment quod puniendus ſit pœna mortis, & tradendus Curiæ ſæculari; Probabilius tamen eſt, quod puniendus ſit pœna arbitraria, quæ tamen non accedat ad pœnam mortis, niſi fortè contingeret aliquis caſus extraordinarius, ex quo graue damnum Reipublicæ immineret; quia nullibi reperitur quod pœna mortis imponatur teſti, ſi in defenſionem Rei falſum depoſuerit.*

2 *Qui occultat hæreſim grauiùs delinquit, quàm qui deponit falſum, illam imponendo; cùm ille offendat diuinam Maieſtatem, iſte autem humanam; At non inde ſequitur, grauius eſſe puniendum; quia ſæpè contingit, grauiora peccata leuioribus pœnis humanis puniri; Vel quia ea non ſunt ita frequentia, vel quia non reputantur Reipublicæ ita perniciosa.*

3 *Qui occultat veritatem, delinquit contra Fiſcum, & Rempublicam, & dignus eſt grauiori pœna, quam qui delinquit contra priuatum.*

4 *Qui eſt cauſa alicui damnationis temporalis, pœna mortis punitur; conſequenter multo magis puniri debet qui eſt cauſa damnationis æternæ.*

5 *Proceſſus formari poteſt contra huiuſmodi teſtem falſo hæreſim occultantem, de crimine fautoriæ, ſicque tanquam Hæreticorum fautor condemnari.*

RESpondetur, quod (quamuis ſimpliciter affirment Peña 3. *par. Directorij commentar.* 122. *verſ. par ratio eorum.* Læl. Zech. *ſumma par.* 1. *tit. de fide rubric. de hæreſi cap* 11. *num.* 14. *verſ. quod ſi teſtes,* & complures alij) Probabilius tamen ſit, quod ſi teſtis pro defenſione Rei falſum deponat, negando v.g. hæreſim, quam Reum commiſiſſe, rectè nouit, & ipſe illam reuelare obligatus eſt, pœna arbitraria (quæ tamen non accedat ad pœnam mortis, niſi fortè contingeret aliquis caſus extraordinarius, in quo ex falſa depoſitione teſtis, & occultatione veritatis graue damnum Reipublicæ immineret) ſolùm puniri debeat. Simancha *de Cathol. Inſtit. tit.* 64. *rubr. de teſtib. num.* 90. *ex quadam Inſtructione Toletana,* & alij complures, quos citat, & ſequitur Farinac. *q.* 188. *n.* 49. & loquens generaliter de teſtibus idem Farinac. *q.* 67. *n.* 18. 1

Probatur; quia nullibi cautum reperitur, quod pœna mortis imponatur teſti, ſi in defenſionem Rei falſum depoſuerit; ſiquidem reſcriptum Leonis X. ſuprà *ſect. præcedenti* allegatum (in quo Pontifex æqualiter de depoſitione falſa contra Reos vel in fauorem illorum loquitur) hanc pœnam illis non imponit, ſed ſolùm pœnam arbitrariam vſque ad relaxationem brachio ſæculari, quam relaxationem, non eſt neceſſe, quod intelligatur, deberi omnibus, ſed ſufficit, ſi intelligatur, deberi illis, qui ſua falſa depoſitione cauſa fuerunt, vt aliquis morti iniuſtè traderetur; Textus autem *in l.* 1. §. *præterea ff. de ſicariis,* & Textus *in cap. ſatis hinc* 33. *q.* 5. (quos *citata ſectione præcedenti* adducebam) expreſsè loquuntur de teſte deponente falſum contra Reum, non autem de teſte falſum deponente in defenſionem Rei, ſeu pro Reo: Ergò ex huiuſmodi depoſitione falſa

non

non eſt, cur dicatur, infirenda eſſe tali teſti pœna tam grauis, ſed ſolùm pœna fuſtigationis, vel triremis, vel vtraque ſimul.

2 Obiicies: qui occultat hæreſim, grauiùs delinquit, quàm qui deponit falſum, illam imponendo (cùm ille offendat diuinam Maieſtatem; iſte autem humanam:) Ergò grauiùs puniri debet.

3 Confirmatur: quia, qui occultat veritatem, delinquit contra Fiſcum, & Rempublicam, ſicque ex Textu *in auth. multò magis Cod. de Sacroſanct. Eccleſ.* dignus eſt grauiori pœna, quàm qui delinquit contra priuatum: Ergò.

4 Confirmatur 2. quia qui eſt cauſa alicui damnationis temporalis, pœna mortis punitur: Ergò multò magis pœna mortis puniri debet, qui eſt cauſa pluribus damnationis æternæ, vt eſt in caſu noſtro; cùm qui occultat veritatem, cauſa ſit, vt hæreticus defenſus, & alij per ipſum morte perpetua damnentur, & vita æterna priuentur: Ergo, &c.

Reſpondetur ad Argumentum principale: Nego conſequentiam; quia ſæpè contingit, grauiora peccata leuioribus pœnis humanis puniri, vel quia grauiora illa peccata non ſunt ita frequentia; vel quia non reputantur Reipublicæ ita pernicioſa; ſicuti patet in periurio, & ſacrilegio, quæ leuiori pœna, quàm homicidium, vel adulterium, puniuntur; cùm tamen ſint grauiora peccata, & directè diuinam Maieſtatem offendant. Vt omittam, non eſſe ita certum, quod grauiùs diuinam Maieſtatem offendat ille, qui per falſam depoſitionem hæreticum occultat, quàm qui Catholicum hæreticum reputari facit; Cùm iſte non ſolùm hominem, ſed etiam Deum, & Rempublicam valdè grauiter offendat.

5 Aduerte tamen, quod contra huiuſmodi teſtem falsò hæreſim occultantem poſſit formari proceſſus de crimine fautoriæ, ſicque tamquam hæreticorum fautor condemnari; Illa tamen tunc non erit condemnatio ob præciſam falſitatem, ſed potiùs ob fauorem, & auxilium ex illa hæretico tributum.

SECTIO XXIV.

An quod dicebam de teſte falſo, idem dicendum ſit de corrumpente precibus, vel pretio teſtem, vt falſum deponat?

SVMMARIVM.

1 *Dicta de teſte falſo pariter dici debent de corrumpente precibus, vel pretio teſtem vt falſum deponat. Idemque dic de Mandante, vel perſuadente ad falſum teſtimonium, vel etiam de mandante alicui, vt teſtem corrumpat; quia omnes hi falſitatis cauſa eſſe videntur efficaciores, & principaliores.*

1 RESpondetur affirmatiuè; Idemque dico de Mandante vel perſuadente ad falſum teſtimonium, vel etiam de mandante alicui, vt teſtem corrumpat; Læl. Zech. *ſumm. par. 1. tit. de fide rubr. de hæreſ. cap. 11. n. 14. verſ. quod ſi teſtes*, Simanch. *de Cathol. inſtit. tit. 64. rubr. de teſtib. num. 96. & in Enchirid tit. 58. n. 8.* Peña *3. part. Directer. commentar. 122. verſ. atque hoc ipſum.* Salſed. *pract. cap. 93. verſ. & quod de teſtib.* Locatus *in prax. Inquiſ. in caſibus placentia diſcuſſis, caſu 5.* Souſa *in Aphor. Inquiſ. lib. 2. cap. 8. num. 28.* & alij communiter quos citat, & ſequitur Farinac. *q. 188. n. 44.*

Probatur primò ratione; quia omnes hi falſitatis cauſæ videntur eſſe efficaciores, & principaliores.

Secundò probatur authoritate ex citato Reſcripto Leonis X. Ibi: [Qui ad talia committenda minis cogunt, vel pecunia alliciunt, &c. & paulò poſt: aut alium ad falſum deponendum, aut verum tacendum induxiſſe, &c] Vide quæ dicebam ſuprà *ſect. 22. Aduertendo 8.*

PETITIO.

An, & quomodò procedendum ſit contra falſum teſtem?

SVMMARIVM.

1 *Teſtis falſus in crimine hæreſis tam in Romana, quàm Hiſpanica Inquiſitione regulariter non punitur pœna talionis, neque traditur Curiæ ſæculari, contra aliquos Doctores id aſſerentes ob rationem, quæ vrget imponendi tales pœnas, ne, cùm non publicentur nomina teſtium, maior occaſio præbeatur improbis ferendi falſum teſtimonium; punitur tamen grauiùs, quàm in aliis criminibus puniendus ſit, verbi gratia fuſtigationis publicæ, & triremium mitra infami, exilio, & carcere etiam perpetuo.*

2 *Excipe, niſi quis ex eadem falſa teſtificatione fuerit morte affectus, vel combuſtus; quia tunc probabiliter talis teſtis puniendus erit pœna talionis. Inquiſitores tamen inferiores id facere non poſſunt, inconſulto ſupremo Inquiſitionis Senatu; quia tam grauis pœna ſine lege expreſſa canonica. prætextu cuiuſlibet opinionis huius vel illius Doctoris facilè imponenda non erit: Cùm Conſtitutio Leonis X. non ſit vbique recepta.*

3 *Teſtis falſus prædictus, ſiue puniendus ſit, ſiue non non debet abiurare; Secus tamen ſi teſtatus fuerit falſum in fauorem hæretici ratione fautoria &c.*

4 *Inquiſitores poſſunt procedere non ſolùm contra teſtem falſum, ſed etiam contra eum, qui precibus, minis, pretio, vel quocumque alio modo corruperit teſtem, vt falſum in ſacro Inquiſitionis Tribunali contra quempiam deponeret contra Bertazzolam, &c.*

5 *Inquiſitores poſſunt etiam procedere eiſdem pœnis contra mandantes, vel corrumpentes teſtem falſum.*

6 *Filij, & nepotes teſtis falſi (etiam in caſu, quo teſtis falſus ob pœnam talionis combuſtus fuerit) non ſubduntur eiſdem pœnis, quibus ſubduntur filij, & nepote hæreticorum.*

RESpondetur ex dictis ſuprà *ſect. 21. 22. 23. & 24.* quod (licet Antonius Gomez *in l. Tauri 83. num. 8.* Royas *de hæreſ. par. 2. num. 156.* Zecchius *in ſumma tom. 1. de hæreſ. cap. 11. n. 14.* & alij, quos citabam *ſect. 22. num. 1.* patet, quod falſus teſtis condemnandus ſit pœna talionis, tùm ex Conſtitutione Leonis X. in qua decernitur, quod teſtis falſus, qui innocentem, tanquam hæreticum opprimere voluerit, Curiæ ſæculari tradendus ſit; Tùm ex ratione, quia in crimine hæreſis maior, quàm in aliis criminibus, vrget ratio, vt imponatur pœna talionis; cùm in crimine hæreſis nomina teſtium Reo non publicentur; ſicque maior ferendi falſum teſtimonium anſa improbis præbeatur) contrarium tamen regulariter tam in Inquiſitione Romana, quam in Hiſpanica practicetur; vide Doctores communiter, quos citabam *ſect. 22. Aduertendo 2.* ex quibus videatur præcipuè Souſa *in Aphor. Inquiſit. lib. 2. cap. 8. num. 27.* (Vbi expreſsè ait, quod teſtis falſus in crimine hæreſis grauiùs, quam in aliis criminibus puniendus ſit, regulariter tamen Curiæ ſæculari non tradatur, ſed in publicum ſpectaculum, ligatis manibus, & pedibus, diſcooperto capite in camiſia producatur, fuſtigetur, ad triremes mittatur, aliiſque pœnis, vt mitra infami, exilio, & carcere, etiam perpetuò, puniatur) & Bariola *in Aphoriſm. lit. T. verb. teſtes §. 8.* Vbi inquit, quod ex inueterata conſuetudine teſtis falſus in ſancto Officio ad remos condemnetur.

Dixi, *regulariter*; quia ſi ex falſa teſtificatione quis fuerit morte affectus, vel combuſtus, tunc valdè probabiliter

babiliter falius teſtis puniendus erit pœna talionis; ita Doctores, quos citabam *citata ſect.* 22. *Aduertendo* 3.

Quod tamen ab Inquiſitoribus inferioribus faciendum erit conſulto ſupremo Inquiſitionis Senatu, & non aliter; ita Doctores, (quos citabam *ſect.* 21. *in fine*) ex quibus videatur præcipuè Farinac. *quæſt.* 158. *n.* 51. & Salſed. *in additionib.* 6. *ad practicam criminalem.* Diaz *cap.* 93. *lit. B.* Vbi ait, quod in Romana Curia ſupremus, & generalis Inquiſitionis Senatus teſtem falſum ſæculari Curiæ tradere non ſoleat, ſed cum aliis pœnis puniat; quapropter, quotieſcumque talis caſus euenerit, inferiores Inquiſitores, inconſulto ſupremo Inquiſitionis Senatu, non debent teſtem falſum Curiæ ſæculari puniendum tradere; Atque adeo ſi teſtis falſus de vera, & formali hæreſi depoſuerit contra quempiam (qui, vt hæreticus negatiuus, combuſtus fuit, cuiuſque bona publicata fuerunt) & inferiores Inquiſitores pro tam graui crimine iudicauerint, ad condignam punitionem teſtem falſum ſæculari Curiæ eſſe tradendum, debent conſulere generalem Inquiſitionis Senatum; quia tam grauis pœna ſine lege expreſſa canonica, prætextu cuiuſlibet opinionis huius, vel illius Doctoris facilè imponenda non erit; cùm Conſtitutio illa Leonis X. non ſit vbique recepta, neque Pontifex Leo voluerit, vt ea, tanquam lex vniuerſalis, obſeruaretur: Si igitur inferiores Inquiſitores eum propria auctoritate punire voluerint, pœna perpetuj carceris, vel condemnatio ad triremes ei, producto potiùs in publicum ſpectaculum, imponenda erit.

3 Aduerte tamen hîc, quod dictus teſtis falſus in omni caſu (ſiue Reus Curiæ ſæculari tradatur, ſiue aliis pœnis, vt ſuprà, puniatur) minimè abiurare debeat; quia in omni caſu non cadit abiuratio: Secùs, ſi pro defenſione Rei falſum coram Inquiſitoribus (negando ſcilicet hæreſim, quam Reus reuera commiſerat) depoſuerit; quia tunc, tanquam fautor hæreticorum, debebit abiurare fautoriam pro qualitate ſuſpicionis, & vt plurimum puniri pœna extraordinaria, verbi gratia fuſtigationis, aut triremis (vel loco triremis, ſi fuerit fœmina, carceris, aut exilij) vel vtraque ſimul; ita Doctores, quos ſequitur Simanch. *tit.* 64. *num.* 90.

4 Aduerte 2. quod Inquiſitores poſſint procedere non ſolùm contra teſtem falſum, ſed etiam contra eum, qui precibus, minis, pretio, vel quocumque alio modo corruperit teſtem, vt falſum in ſacro Tribunali Inquiſitionis contra quempiam deponeret; ita Doctores, quos citabam *ſect.* 22. *Aduertendo* 8. & *ſect.* 24. (quidquid in contrarium minùs rectè dixerit Bertazolius *conſil.* 61. *vol.* 1. Vbi vult, quod, licet Inquiſitores poſſint procedere contra teſtem falſum, non tamen poſſint procedere contra mandantes, vel corrumpentes teſtem, vt falsò coram ipſis Inquiſitoribus deponat) quia ſic expreſsè decernit Leo X. in ſua Conſtitutione edita die 14. Decembris anno 1518. Ibi: [Aut alium ad falſum deponendum, &c.] Tum quia eſt eadem ratio, quinimmò maior, cùm is, qui mandat, vel corruperit teſtem, vt falſum teſtimonium coram Inquiſitoribus deponat, animum nocendi priùs habuerit, & alium ad tantum ſcelus impulerit, aut ſaltem induxerit.

5 Aduerte 3. quod Inquiſitores ob eaſdem iam dictas rationes poſſint etiam contra dictos mandantes, vel corrumpentes teſtem falſum procedere eiſdem pœnis, quibus procedere poſſunt contra ipſum teſtem falſum; vide Doctores, quos adducebam *locis ſuprà citatis*, & ſatis colligitur etiam ex Concilio Bituricenſi *cap.* 26.

6 Aduerte 4. quod filij, & nepotes teſtis falſi, (etiam in caſu quo teſtis falſus ob pœnam talionis combuſtus fuerit) non ſubdantur eiſdem pœnis, quibus ſubduntur filij, & nepotes hæreticorum; qua de re tamen dicam commodiùs *ſect. ſequenti.*

SECTIO XXV.

An quod ſuo loco dicebam de filiis, & nepotibus Hæreticorum, idem dicendum ſit de filiis, & nepotibus falſi teſtis in crimine hæreſis condemnati?

SVMMARIVM.

1 *Dicta de filiis, & nepotibus Hæreticorum, dici non debent de filiis, & nepotibus falſi teſtis in crimine hæreſis condemnati; quia hi non redduntur infames, neque obnoxij aliis pœnis, quibus redduntur filij, & nepotes Hæreticorum, quia nullibi id in iure reperitur cautum.*

Reſpondetur negatiuè; ita vt filij, & nepotes falſi teſtis in crimine hæreſis (etiam in effectu ad pœnam mortis condemnati, & in effectu etiam combuſti) non reddantur infames, neque obnoxij aliis pœnis, quibus redduntur filij, & nepotes hæreticorum; Læl. Zech. *cit. cap.* 11. *n.* 14. *verſ. quod ſi teſtes falſum deponant.* Simanch. *de cathol. inſtit. tit.* 64. *rubr. de teſtib. num.* 92. & *in Enchirid. tit.* 38. *num.* 5. Peña *cit. commentar.* 122. *circa finem verſ. poſtremò quæſitum eſt.* Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 27. *num.* 25. & alij paſſim, quos refert, & ſequitur Farinac. *cit. q.* 188. *num.* 54. & Souſa *in Aphor. Inquiſ. lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 31. 1

Probatur, quia nullibi id in iure reperitur cautum; & ex alio capite pœnæ potiùs reſtringi, quàm ampliari debent; *cap. odia de regul. iuris in* 6. & *cap. pœna de pœnitentia diſt.* 1. Præſertim, quia neque militat eadem ratio (cùm magis delinquat hæreticus, quàm falſus teſtis) & conſequenter filij, & nepotes teſtis falſi non ſunt ita grauiter puniendi, ſicut filij, & nepotes hæreticorum; Tum etiam quia non eſt vſu receptum, quod filij, & nepotes teſtis falſi afficiantur eiſdem pœnis, quibus afficiuntur filij & nepotes hæreticorum.

Sed (vt cætera, quæ ad materiam de teſtibus in communi pertinent) ſciantur, ſint Petitiones ſequentes.

PETITIO I.

An, & in quibus caſibus, iudice præcipiente, vel iuramentum deferente, tenearis teſtari, vel denunciare?

SVMMARIVM.

1 *Teſtis, vel denunciator Iudice præcipiente, vel iuramentum deferente tenetur denunciare primò, ſi auctor laboret infamia criminis.*

2 *Secundò, ſi de auctore crimen ſit ſemiplenè probatum; quia tunc crimen incipit eſſe publicum non minùs, quàm per infamiam.*

3 *Tertiò, ſi quamuis auctor infamia criminis non laboret, & crimen de auctore non ſit ſemiplenè probatum, tamen ab eo bono publico immineat damnum in futurum.*

4 *Quartò, ſi procedatur via accuſationis, & crimen plenè probari poſſit; quia & in hoc caſu teſtis citatus teſtari tenetur.*

5 *Obligatus in conſcientia ad denunciandum, ſeu ad accuſandum ſine præcepto Iudicis tenetur ſponte id agere ſi videat teſtimonium ſuum eſſe neceſſarium.*

6 *Teſtis, Iudice præcipiente, tenetur veritatem ſibi cognitam aperire, & de crimine teſtari, ſi Iudex competens legitimè, iuſte, ſeu iuridicè interroget.*

7 *Teſtis legitimè interrogatus, vel examinatus, &c. ſi tergiuerſari,*

giuerſari, variare, vel veritatem per malitiam celare velit, interdum torqueri poteſt.

8 *Teſtis qui per errorem, vel obliuionem falſum depoſuit, debet ſuum teſtimonium, ſeu dictum ante ſententiam latam reuocare.*

1 RESpondetur: Teneris, primò, ſi auctor laboret infamia criminis, iuxtà ea, quæ dicebam ſuprà *dubitatio* 185. *Petit.* 3. ex communi ſententia Doctorum.

2 Secundò, ſi de Authore crimen ſit ſemiplenè probatum; quia tunc crimen incipit eſſe publicum, non minùs, quàm per infamiam: Ergò, ſi teneris teſtari poſita infamia, teneberis etiam teſtari poſita ſemiplena probatione; cùm iam ceſſet ratio, (cur poſſis excuſari) ſcilicet infamatio Rei de crimine occulto.

3 Tertiò, ſi (quamuis Author infamia criminis non laboret, & crimen de Authore non ſit ſemiplenè probatum) Tamen ab eo immineat bono publico, vel etiam perſonæ priuatæ damnum in futurum (quod alia ratione, quàm per Iudicem, auerti non poteſt) quia tunc etiam charitas abſque præcepto Iudicis obligat ad ſpontè teſtandum, & denunciandum, In his tribus caſibus Iudex habet auctoritatem præcipiendi teſtificationem, & denunciationem; vnde ſi præceperit ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, & tu non obedieris, incurres excommunicationem; quia tenebaris obedire; quin & ſpontè teneris ex charitate abſque præcepto Iudicis in tertio caſu, ſicuti dicebam, & præter alios dicit Nauarr. *cap.* 17. *num.* 34. *& ſeqq. & cap.* 25. *num.* 46. *&* 47.

4 Quartò, ſi procedatur via accuſationis, & crimen plenè probari poſſit; quia & in hoc caſu etiam tu teſtis citatus teſtari teneberis, vti colligitur *ex l. inuitus ff. de teſtib. à contrario ſenſu*: Et probatur, quia ſi in hoc caſu tu teſtis cogi non poſſes teſtari, nemo auderet accuſare: Non enim poſſet, nolente teſte, probare; & ſic videretur calumniator, quod in damnum publicum redundaret.

5 Adde, quod, quando quis accuſauit, vel denunciauit, eo quod in conſcientia ad hoc obligaretur, tunc teneris etiam ſpontè ſine præcepto Iudicis te in teſtem offerre ex charitate, iuxta ea, quæ ſuprà dicebam, & docet Nauartus *cit. cap.* 25. *n.* 47.

6 Quod tamen intellige, ſi vides, teſtimonium tuum eſſe neceſſarium, ad damnum ſcilicet Innocentis, proximi vitandum.

Breuiter igitur, iuxta ea, quæ dicebam, teneris veritatem tibi cognitam aperire, & de crimine teſtari, ſi Iudex competens legitimè, iuſtè, ſeu iuridicè (eo, quod ſcilicet hominis infamia, ſemiplena probatio, iuſta accuſatio, criminis denunciatio, vel alia ad teſtes examinandos ſufficientia indicia præceſſerint) interroget, examinet, vel teſtimonium exigat, ſic S. Thomas 2.2. *q.* 70. *art.* 1. Gabriel *in* 4. *diſt.* 15. *q.* 6. *art.* 2. *concluſ.* 7. & alij communiter; & patet *ex titulo lib.* 2. *decret. de teſtib. cogen.* Et probatur etiam ratione, quia iuſto ſuperioris præcepto obediendum eſt.

7 Adde, quod ſi legitimè interrogatus, vel examinatus, &c. tergiuerſari, variare, vel veritatem per malitiam celare velis, interdum etiã torqueri poſſis; ſic Clar. *q.* 25. & alij paſſim, quos ſequitur Farinac. *q.* 66. *num.* 96. *& ſeqq.*

8 Adde 2. quod ſi falſum (quamuis per errorem, vel obliuionem, &c.) depoſueris, debeas tuum teſtimonium ſeu dictum (ſi te prodeſſe poſſe ſperes) ante ſententiam latam reuocare; ſaltem ad hoc, vt non ſis teſtis integer, ſeu omni exceptione maior; Nauarr. *cap.* 25. *numero* 40. *iuxtà Textum in cap. præterea de teſtibus cogend.*

PETITIO II.

An, & in quibus caſibus, Iudice præcipiente, vel iuramentum deferente, è contra non tenearis teſtari, vel denunciare?

SVMMARIVM.

1 *Teſtis, vel denunciator in aliquibus caſibus, etiam Iudice præcipiente, non tenetur teſtari, & primò ſi nouerit delictum ex confeſſione ſacramentali, etiam ſi inde Reipublicæ ſalus penderet.*

2 *Secundò, ſi nouerit ſub ſecreto conſilij, vel auxilij petendi cauſa ad ſalutem animæ, vel corporis perſona delinquentis, vt ſi ſit Aduocatus, Medicus, obſtetrix, vir Doctus, vel valdè amicus: Alioquin enim auerteretur homo à petendo conſilio.*

3 *Iudex licet legitimè inquirat, vt officio ſuo, & Reipublicæ ſatisfaciat: Tamen teſtis, qui modo recenſito nouit, non tenetur nec poteſt patefacere; quia id vergeret in damnum publicum communitatis, cùm auerteretur in futurum à conſiliis: ſecùs tamen eſt, ſi teſtificatio, vel denunciatio neceſſaria ſit ad damnum aliquod publicum, vel priuatum auertendum; quia tunc promiſſio ſecreti, etiam iuramento firmata, obligationem non induceret.*

4 *Conſiliarius, qui accepit ſub ſigillo ſecreti, vt conſilium, vel remedium miſero delinquenti adhiberet, non tenetur reuelare, quando Iudex iuridicè interrogat, ſi neſcit teſtem notitiam accepiſſe cum pacto iuſti ſecreti; quia tunc non præſumitur Iudex velle te ad reuelandum obligare, niſi agatur de malo in futurum impediendo.*

5 *Teſtis non tenetur tertio reuelare, ſi notitiam criminis per iniuriã accepit, v.g. literas aperiendo, vel hominem per vim, aut per metũ ad reuelandũ cõpellendo.*

6 *Teſtis neque tenetur teſtificari, ſi auctor non laboret infamia criminis, neque damnum timeatur in futurum quamuis nonnulli putẽt, quod in tali caſu cõtra iuſtitiã non ſit, ſi teſtetur, vel denunciet, modo tamẽ crimẽ non ſit ita occultum, quin aliquo modo poſſit probari.*

7. *Neque contra iuſtitiam eſt ſecundùm alios, ſi quando crimen eſt publicum, & auctor occultus, contra Reum ſi ſolus quis viderit deponere.*

8 *Teſtis quinto non tenetur teſtari, ſi procedatur via accuſationis, vt putet delictum non poſſe probari, quod ſolus cum accuſatore nouerit. Poteſt tamen teſtari, ſi velit, & faciet ſemiplenam probationem, qua Reus poterit ſubiici torturæ.*

9 *Neque ſexto tenetur ſi ex teſtificatione, ſeu denunciatione aliquod notabile damnum ſibi, vel ſuis immineat, quia non tenetur cum tanto incommodo.*

10 *Neq; ſeptimo tenetur manifeſtare, ſi quid acceperit via iuſtè cõpenſationis, cũ nõ potuerit aliter ſuũ obtinere.*

11 *Neque tenetur manifeſtare, ſi nouerit ab aliis, de quibus non recordatur, vel ab Authoribus incertis, vel ab iis, qui non ſunt fide digni. Neque expedit, vt reueles eos, qui fide digni non ſunt; quia Reus exponeretur periculo iniuſtæ pœnæ, & infamiæ.*

12 *Amplia etiam ſi audiueris à fide dignis, ſi tamen ipſi etiam teſtati ſint.*

13 *Perſona exempta, vel priuilegiata neque coguntur eſſe teſtes, v.g. Clerici coram Iudice ſæculari, admittuntur tamen valentes.*

14 *Parentes contra liberos neque coguntur eſſe teſtes; vel liberi contra parentes.*

15 *Denũciare, vel accuſare nõ tenetur, qui nõ poteſt probare.*

16 *Denunciare, teſtari, vel reuelare cùm quis iniuratus non tenetur, neq; iuratus tenetur, modo iuramentũ reſtrinxerit interna reſtrictione, quæ caſũ præſentẽ excludat.*

17 *Iurans ſine huiuſmodi reſtrictione tenetur reuelare, vt iuramento ſatisfaciat.*

RESpondetur: Non teneris primò, ſi noueris ex confeſſione ſacramentali: quin immò tunc nulla ratione potes, etiam ſi inde Reipublicæ ſalus penderet, 1

vide

vide Doctores communiter; quia ſigillum confeſſionis ſacramentalis, vtpote ſpirituale, eſt in ſuperiori ordine ad omne temporale.

2 Secundò, ſi noueris ſub ſecreto conſilij, vel auxilij petendi cauſa ad ſalutem animæ, vel corporis perſonæ delinquentis (vt ſi ſis Aduocatus, Medicus, obſtetrix, vir doctus, aut valdè amicus, &c.) quia tunc non potes teſtari, nec denunciare: Tamen ſi de authore criminis ſit infamia, vel ſemiplena probatio, vel via accuſationis procedatur; Nauarr. *cit. cap.* 25. *num* 46. Molina *de iuſt. tract.* 4. *diſput.* 5. *num.* 3. Corduba *lib.* 1. *q.* 33. *dub.* 2. & alij quos ſequitur Petrus Nauarra *de reſtitut. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 122. (quamuis contrarium ſentiant alij cum Abbate *in cap. intimauit de teſtib. num.* 3. & cum Soto *de ſecreto membr.* 2. *q.* 7. *concluſ.* 4.) quia non debet obeſſe, quod conſilij, vel auxilij petendi cauſa quis ſe alteri bona fide patefecerit; Alioquin anetteretur homo à petendo conſilio: quæ res vergeret in damnum publicum communitatis.

3 Non obſtat, ſi dicas cum aduerſariis: Iudex habet ius inquirendi, dum eſt infamia, vel ſemiplena probatio, &c. Ergò Tu, qui noſti, teneris, patefacere, etiamſi ſub iuramento promiſeris ſecretum ſeruare; cum tua promiſſio, & tuum iuramentum non poſſit iuri Iudicis præiudicare.

Reſpondetur enim: Nego conſequentiam; quia (licèt Iudex legitimè inquirat, vt officio ſuo, & Reipublicæ ſatisfaciat) Tu tamen, qui ſic noſti (ſicut etſi ex confeſſione ſacramentali nouiſſes) non teneris, nec potes patefacere ob rationem dictam; quia ſcilicet id vergeret in damnum publicum communitatis; cùm tunc multò magis bono publico communitatis expediat, vt potiùs taceatur, quàm vt quidquam pateſiat: quapropter in hoc caſu datur quędam ſpecies belli vtrimque iuſti, dum iudex iuſtè à teſte petit, & teſtis iuſtè Iudici denegat: At ſi teſtificatio, vel denunciatio ad damnum aliquod publicum, vel priuatum auertendum neceſſaria ſit, vltro concedo, quod promiſſio ſecreti (etiam iuramento firmata) obligationem non inducat; quia nullum iuramentum promiſſorium in damnum iniuſtum teſtis redundans obligationem inducit; ac proinde in tali caſu patefacere illum teneris, non ſecùs, ac ſi non promiſiſſes, nec iuraſſes.

4 Et quidem teneris, ſi acceperis ſub ſigillo ſecreti, vt conſilium, vel remedium miſero delinquenti adhiberes, quando iudex iuridicè interrogans neſcit, te notitiam cum pacto iuſti ſecreti accepiſſe; quia tunc non præſumitur iudex velle te ad reuelandum obligare, niſi agatur de malo in futurum impediendo; cùm alioquin miſeris hominibus omne iuſtum ſolamen, conſilium, vel remedium intercluderentur.

At, ſi Iudex, ſecretum tibi (Aduocato, vel Medico, &c.) commiſſum eſſe ſciens, vel ſuſpicans, legitimè inquirat, eo quod ſcilicet præceſſerit criminis infamia, vel ſemiplena probatio, &c. Tunc (licet Abbas, Sotus, & quidam alij ſimpliciter putent, quod veritatem aperire debeas; quia vt inquiunt ipſi, priuatum pactum de ſecreto tegendo, etiam iuramento formatum, non poteſt Iuri Magiſtratus præiudicare) Id tamen tantùm verum mihi videatur, ſi ponamus, quod crimen occultum ex alio capite ſciueris, vt ſi v. g. ſocius criminis, vel caſu interueniens, te in nullo caſu reuelaturum, etiam iuramento, promiſeris; quia tunc non poſuiſti etiam tali iuramento, ſeu tali promiſſione iurata præiudicare iudici, quominùs illo iuridicè interrogante, manifeſtare tenearis; Ita Doctores, quos ſequitur Molina *de iuſtitia diſp.* 5. *num.* 8. Sin verò notitiam criminis merè præteriti, & in futurum non pernicioſi acceperis ab ipſomet criminoſo cum pacto, ac veluti oneri reticendi, ex huiuſmodi pacto nullum Magiſtratui, vel Reipublicæ damnum, ſeu præiudicium infertur; Cùm ſi tale pactum reticendi expreſſum, vel tacitum non interueniſſet, criminis notitiam non habuiſſes: quapropter, cum huiuſmodi pactum in ſe de iure naturali iuſtum ſit, ex probabiliori ſententia Doctorum iudex non poteſt illius manifeſtationem tibi imperare; vide Doctores, quos ſequitur Molina *loco ſuprà citato num.* 3. rectè ſubdens, quod & idem dicendum ſit, ſi tu, cui ſub ſecreto crimen commiſſum eſt, perſonæ tertię (quamuis iniuſtè, & nullo interpoſito pacto) manifeſtes; quia, ſicuti tu reuelator iniuriam intuliſti rem ſecretam manifeſtando, ſic tertia illa perſona iniuriam augeret, & extenderet vlteriùs rem eamdem reuelando.

Tertiò, ſi notitiam criminis, vel alterius ſecreti per iniuriam (v. g. literas aperiendo, vel hominem per vim, aut per metum ad reuelandum compellendo) acceperis; quia tunc Iudici etiam legitimè interroganti manifeſtare iuſtè non poteris; cum non minùs ex delicto, quàm ex voluntario pacto contrahatur iuſtitiæ obligatio ad damnum alicui datum non extendendum, ſed potiùs, quantum fieri poterit, reſarciendum; vide Doctores, quos ſequitur Molina *loco ſuprà citato num.* 5. 5

Quartò, ſi Author non laboret infamia criminis, nec damnum timeatur in futurum (vt ſi v. g. per ſecretam correctionem corrigendus ſperetur) non teneris (quando proceditur via Inquiſitionis) contra illum teſtari, nec denunciare, etiamſi tu cum duobus, vel tribus aliis id noueris, ita Doctores (quatenus cum Petro Nauarra *de reſtit lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 119. inquiunt, quod ſi crimen ſit occultum, ita vt nulla publica de eo indicia adſint, quamuis fortè duobus, vel tribus cognitum fuerit, hoc caſu non teneatur quis de eo teſtificari, niſi crimen pernicioſum ſit: Et quatenus docent, quod iudex tunc non poſſit inquirere, vel ſi poſſit, id non ſit ex eo, quod Iuriſdictionem in criminoſum occultum habeat, ſed ex eo, vt ſatisfaciat Reipublicæ, quæ, vt criminoſi exterreantur, ſicque ſe à committendis criminibus contineant, exigit fieri diligentem inquiſitionem, non tamen exigit, patefieri criminoſos: Quapropter & hîc etiam datur quædam ſpecies belli vtriuſque iuſti, ſicuti ſuprà dicebam) Ita ex communi ſententia Doctorum præter alios docent Syluest. *verb. Inquiſitio num.* 7. & *verb. correctio n* 6. Armilla *eodem verbo Inquiſitio, n.* 10. & Petrus Nauarra *de reſtit. lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 168. 6

Quamuis nonnulli putent, quod in tali caſu contra iuſtitiam non ſit, ſi teſteris, vel denuncies: Modò tamen crimen non ſit ità occultum, quin aliquo modo poſſit probari; quia, qui (inquiunt ipſi) probare poteſt, propter bonum publicum communitatis ius teſtãdi, & accuſandi, vel denunciandi habet; cùm ſic ad criminoſos exterrendos, & coërcendos expediens ſit. Vide, quæ dicebam *ſuprà dubit.* 184. *Petit.* 1.

Addunt alij, quod neque contra iuſtitiam ſit, ſi, quando crimen eſt publicum, & Author occultus, contra eum (etiamſi ſolus videris, ſeu noueris) tanquam teſtis, cum iuramento deponas; quia efficies probationem ſemiplenam, qua poſita, Iudex, etiam ad torturam, ex officio procedere poteſt. Vide, quæ dicebam *citata dubit.* 184. *Petit.* 2. 7

Quintò (ſi procedatur via accuſationis, & tu teſtis eo quod ſolus cum accuſatore noueris, putes, rem non poſſe probari) non teneris teſtari; quia tunc accuſator (niſi forſan id ad malum impediendum fuerit neceſſarium) non poteſt accuſare; Potes tamen teſtari, ſi velis, & efficies ſemiplenam probationem; poteritque iudex contra Reum, (cum torturæ ſubiiciendo) ex officio procedere: quia conſuetudine receptum eſt, quod nec accuſatio Inquiſitionem, nec Inquiſitio accuſationem impediat: quodque hæc duo remedia poſſint in principio, medio, & fine totius cauſæ ſimul concurrere, & alterum alteri ſuccedere, ſéque ad inuicem adminiculare, & coadiuuare. Videri poterit præter alios Gomez *tom.* 3. *cap.* 13. & Iulius Clarus *lib.* 5. §. *pract. criminalis q.* 3. 8

Sextò (ſi ex teſtificatione, vel denunciatione aliquod notabile damnum tibi, vel tuis immineat) neque teneris; quia non teneris teſtari, vel denunciare cum tanto incommodo; niſi ſic (eo quod crimen Reipublicæ per- 9

Digitized by Google

nicioſum ſit, & alia ratione impediri non poſſit) exigat bonum publicum, quod præterri debet priuato, Nauarrus *cap. 25. num. 50.* Couarruu. *quæſt. pract. cap. 18.* & alij paſſim.

10 Septimò, (ſi iudex quærat, quiſnam quid acceperit) neque teneris; quia & in tali caſu patefacere non teneris eum, qui (cùm non poſſet aliter ſuum obtinere) cauſa iuſtæ compenſationis accepit; vide Doctores communiter, quos ſequitur Nauarr. *cap. 17. num. 115.* & Petrus Nauarra *de reſtit. lib. 2. cap. 4. num. 226.* quia præceptum ſuperioris procedit ex præſumptione alicuius iniuſtitiæ, quæ in caſu noſtro locum non habet.

Si igitur ſcias Titij factum, de quo interrogaris, à peccato, & pœna alienum eſſe (vt ſi v. g. ſicuti dicebam, Titius rem alienam abſtulit gratia compenſandi, vel graui neceſſitate ductus, aut ſi ex ignorantia, vel inaduertentia hominem pro fera occidit) manifeſtare quidquam non debes; quia ſicuti etiam dicebam, interrogatio iudicis procedit ex præſumptione commiſtæ culpæ, ſecundùm quam Iudicis intentionem rectè negas factum Titij tibi cognitum eſſe, ſicut & Titius ipſe negare poterit in eodem ſenſu, etiam iuratus, vt mox infrà dicam circa finem Petitionis præſentis.

11 Octauò (ſi noueris ab iis, quos non recordaris, vel ab authoribus incertis, vel ab iis, qui non fide digni) neque teneris teſtari, vel denonciare; vide Doctores communiter, quos ſequitur idem Nauarr. *cap. 25. num. 46.* quia hoc proinde eſt, ac ſi non noſſes.

Quod adeò verum eſt, vt neque expediat, vt reueles eos (qui dixerunt) ſi fide digni non ſint; quia Reus exponeretur periculo iniuſtæ pœnæ, & infamiæ quandoquidem fortaſſe iudex, qui neſcit fidem eorum infirmam, eis credet, & ex eorum teſtimonio Reo pœ-
12 nam inferet. Similiter neque teneris teſtari, vel denunciare, etiamſi noueris ab iis, qui ſunt fide digni, ſi tamen hi teſtati fuerunt vel denunciauerunt, aut teſtabuntur, vel denunciabunt; quia tunc ſuprà illos tu nihil authoritatis addes, ſicque quid inutile erit; Ad actum autem inutilem nemo tenetur.

13 Adde iis, quæ dicebantur, quod neque coguntur eſſe teſtes perſonæ exemptæ, vel priuilegiatæ, v. g. Clerici coram iudice ſæculari, *l. inuiti ff. de teſtib. & cap. ſi teſtes §. item lege Iulia 4. q. 3.* Admittuntur tamen volentes, Gloſſa *in cit. l. inuiti ver. non licet*, quam Gloſſam ſequuntur alij Doctores communiter. Deinde dictæ perſonæ teſtificari etiam debent in aliorum teſtium, ac probationum defectum; Clerici tamen coram ſuo Iudice Eccleſiaſtico, vel eo conſentiente, coram iudice ſæculari, Gloſſ. *in cap. quamquam verbo coram ſe 14. q. 2.* & alij paſſim, quos ſequitur Gayll. *lib. 1. obſeruat. 100. num. 16.*

14 Adde 2. quod eſſe teſtes neque etiam cogi, & admitti poſſint parentes contra liberos, vel liberi contra parentes, *lib. 5. Cod. de teſtib.* exceptis delictis atrocibus (vt hæreſis, læſæ Majeſtatis, vel veneficiorum) ſi alij teſtes haberi non poſſent, Clar. *q. 24. num. 22.* Nauarr. *cap. 25. num. 50.* Binsfeldius *de confeſſ. malef. membr. 2. in principio*, & alij, quos ſequitur Farinac. *q. 54. num 171.* Nec etiam ordinariè eſſe teſtes cogi poſſunt frater contra fratrem, Gener contra Socerum, vel ſocer contra Generum, *l. lege Iulia ff de teſtib.* quamuis in criminibus exceptis, & interdum in ſubſidium tales perſonæ eſſe teſtes cogi poſſint.

Cæterùm aduerte hîc, quod omnia, quæ dixi, deſeruiant pro Monitoriis, & excommunicationibus, in quibus Doctores, iuxta ea, quæ mox ſuprà dicebam, excuſant etiam à teſtando, & reuelando conſanguineos, & affines vſque ad quartum gradum ex eo, quia expedit bono communi, ne ſuſcitentur, & gignantur rixæ, & inimicitiæ inter conſanguineos, & affines.

15 Aduerte 2. quod, ſi non poſſis probare (vt ſi ſolos noueris) non tenearis (etiamſi ſuperior præcipiat denunciare, vel accuſare; Nauarr. *cap. 17. num. 136.* & alij communiter (quod intellige de denunciatione, vel accuſatione, quæ fit, tanquam iudici, & in ordine ad punitionem) ſi tamen agatur de teſtando, ſatis eſt, ſi noueris; quia, vt teſtis, non teneris probare.

Aduerte 3. quod in omni caſu, in quo non teneris 16
teſtari, denunciare, vel reuelare iniuratus, neque etiam tenearis iuratus, modò iuramentum tuum reſtrinxeris interna reſtrictione, quæ caſum præſentem excludat; vt ſi, Iudice præcipiente, iures, te dicturum veritatem, quam noſti, mente reſtringas; *quatenus iure teneor*; quia quotieſcumque, iudice præcipiente, non teneris teſtari, denunciare, vel reuelare, iudex tibi non poteſt obligationem imponere, quod ſecundùm mentem ipſius iures: Quapropter æquiuocando, abſque eo, quod committas mendacium, poteris in alio ſenſu tibi commodo iuramentum proferre; Cauere tamen debebis, nè deprehenſa veritate à iudice, periurus puteris, & falſi pœna plectaris.

Aduerte 4. quod ſi ſine huiuſmodi reſtrictione iu- 17
raueris, tenearis, vt iuramento ſatisfacias, reuelare, quidquid ſine peccato reuelare poteris.

PETITIO III.

An tenearis ratione falſi teſtimonij ad compenſationem damni, quod exinde ſequitur?

SVMMARIVM.

1 *Teſtis, qui vel ſciens, vel ex ignorantia craſſa culpabili falſum dixit teſtimonium, ratione cuius alter iniuſtè damnum patitur, tenetur ad compenſationem illius inſolidum, quia per iniuriam eſt cauſa efficax totius damni.*

2 *Teſtis ad nihil tenetur ſi Reus iam erat de crimine conuictus, licet teſtimonium ſit falſum; quia & ſi eſt iniurius, non tamen eſt cauſa damni efficax.*

3 *Teſtis ſi ſuo falſo teſtimonio fuit ſolùm cauſa augmenti pœna, vel damni, tenetur ſolùm ad illud augmentum compenſandum.*

4 *Teſtis ſi ob ſuum falſum teſtimonium alter plectendus ſit pœna capitis, vel mutilatione membrorum, quamuis ſubiturus ſit ipſemet talem pœnam, ſi profuturum putet, tenetur ſe retractare, quia tenetur cum pari damno ſuo damnum, quod alteri iniuſtè parauit, impedire.*

5 *Quilibet magis tenetur conſulere vitæ ſuæ, quam vitæ alterius, quando cætera ſunt paria, ſeu quando ſunt in cauſa pari innocentia.*

6 *Ad falſum teſtimonium dicendum qui alios induxit, ex iuſtitia tenetur eos monere, vt dictum falſum teſtimonium ſuum retractent: quod ſi noluerint retractare debent, ſi profuturum putet, totam ſuam malitiam Iudici manifeſtare etiamſi immineret periculum vitæ.*

7 *Secus dic de illo, qui falſum teſtimonium dixit ex ignorantia, inaduertentia, vel obliuione non damnabili, ſaltem non mortifera.*

8 *Item is probabiliter non tenetur in iſto caſu cum periculo vitæ ſuæ dictum ſuum retractare.*

RESpondetur, quod ſi vel ſciens, vel ex ignorantia 1
craſſa culpabili dixeris falſum teſtimonium, ratione cuius alter iniuſtè damnum patitur tenearis ad cōpenſationē illius inſolidum; ita Doctores cōmuniter: Et probatur, quia per iniuriā es cauſa efficax totius damni. Hinc ſequitur, quod ſi Reus iam erat per alios teſtes conuictus, & falſum teſtimonium tuum accedens nihil effecit, ad nihil teneris; quia, licet iniuriam Reo facias, non tamen es cauſa efficax damni, cùm damnum ſufficienter ex prioribus teſtimoniis iam illatum cenſeatur.

Sequitur 2. quod ſi tamen falſum teſtimonium tuum accedens effecit, vt Reus maiorem pœnam, vel maius damnum pateretur, tenearis ſolùm quoad augmentum pœnæ, vel damni; quia ſolùm quoad augmentum pœnæ, vel damni cauſa efficax fuiſti.

Sequitur

4 Sequitur tertiò; quod ſi falſum teſtimonium tuum effecit, vt Reus mortem, vel mutilationem paſſurus ſit, tenearis illud (ſi ſic profuturum putes) quamuis ipſe ſimilis pœnæ periculum ſubeas, retractare; ita Doctores etiam communiter; & probatur; quia quilibet damnum, quod alteri iniuſtè parauit, tenetur (etiam cum pari damno ſuo, ſicuti patet in reſtitutione honoris, famæ, vel pecuniæ, &c.) impedire, ne ſequatur; cùm in pari damno melior eſſe debeat conditio Innocentis.

5 Non obſtat, ſi dicas: quilibet magis tenetur conſulere vitæ ſuæ, quàm vitæ alterius: Ergo non teneris conſulere vitæ alterius cum periculo vitæ tuæ.

Reſpondetur enim, id verum eſſe; quando cætera ſunt paria, ſeu quando ſumus in cauſæ pari innocentiæ; vt ſi vita alterius ſit in periculo ſine culpa tua, ſecùs autem, ſi ſit in periculo culpa tua.

6 Sequitur quartò, quod ſi alios ad falſum teſtimonium dicendum induxeris, ex iuſtitia tenearis eos monere, vt dictum falſum teſtimonium ſuum retractent; quod ſi noluerint retractare, teneris (ſi ſic profuturum putes, vt innocens liberetur) totam malitiam tuam (quamuis exinde tibi certa mors immineret) iudici manifeſtare ob rationem dictam. Videri poterit præter alios Petrus Nauarra *de reſtitutien. lib. 2. c. 3. n. 253.*

7 Sequitur quintò, quod ſi tamen falſum teſtimonium dixeris ex ignorantia, inaduertentia, vel obliuione non damnabili, ſaltem non mortifera (ratione cuius fit, quod aliquis damnetur) ad compenſationem damni probabiliter non tenearis; quia tunc non teneris ratione rei acceptæ (cum nihil exindè habeas) neque teneris ratione iniuſtæ damnificationis (cùm non deliqueris ſaltem mortiferè, ſicuti ſuppono) Atqui probabiliter non teneris ad compenſationem damni, ſi non deliqueris mortiferè (cùm obligatio compenſationis, vel æſtimationis ſub peccato mortali, ſeu graui, non poſſit oriri, niſi ex iniuria graui, & cum alias tale damnum cenſeatur quaſi fortuito illatum, ſicuti diffuſè putabam in tractatu de radice reſtitutionis, & pœnarum, vt excommunicationis, & irregularitatis, quæ oritur ex delicto) ergo, &c. Videatur Caietan. 2. 2. *q. 70. art. 4.* & Petr. Nauarr. *loc ſupra cit.*

8 Sequitur ſextò, quod & probabiliter non tenearis in iſto caſu cum periculo vitæ tuæ dictum tuum teſtimonium retractare; Caietan. *ibidem*; niſi fortè dicas, quod non retractando (cum aduerteris) id ſcienter continues iniuriam, atque adeò ſic incipias formaliter contra iuſtitiam operari.

PETITIO IV.

An tenearis ad compenſationem damni, ſi nolis teſtari, vel occultes veritatem?

SVMMARIVM.

1 *Teſtis non tenetur ex eo, quod non ſe obtulit ad teſtificandum ad aliquam compenſationem; quia non tenetur ſe offerre ex iuſtitia.*

2 *Neque etiam ſimpliciter tenetur, ſi nolit teſtari, vel reuelare; quando graue damnum ſibi, vel ſuis immineret; quia tunc etiam ſi ſuperior præcipiat, niſi ſic poſtulet bonum publicum, quod præferri debet priuato, ſimpliciter non tenetur cum tanto incommodo teſtari.*

3 *Teſtari nolens, vel ſe occultans vt non teſtetur, non tenetur ad compenſationem damni defectu teſtificationis Reo vel accuſatori ſecuti, ſi fugiat, vel ſe occultet priuſquam citatio, vel iudicis præceptum legitimè fuerit ei denunciatum, quamuis ſic faciendo peccauerit contra charitatem.*

4 *Neque eſt improbabile, prædictum non teneri ad præfatam damni compenſationem, ſi fugiat, vel ſe occultet, & vt teſtificandi actum declinet, poſtquam citatio, vel præceptum iudicis legitimè fuerit ei inſinuatum; quamuis ſimiliter peccare poſſit contra charitatem: Neque enim ob id cenſetur iniuſtus, ſed ſolùm inobediens, & contumax.*

5 *Obligatio, qua quis lege iuſtitiæ tenetur in gratiam proximi aliquam functionem ſuſcipere, non oritur præciſè ex præcepto ſuperioris, ſed ex acceptatione illius qui illam ſuſcipit, vt de Tutore, & Curatore, & ſimilibus liquet.*

6 *Neque omninò improbabile eſt non teneri ad compenſationem damni prædicti, ſi etiam poſtquam fuerit legitime citatus compareat, & à iudice præſente interrogatus non tamen reſpondeat, neque iuret de dicenda veritate; quia ex dictis non tenetur ex iuſtitia.*

7 *Citatus, vel iuſſus citari non tenetur teſtimonium proferre ex iuſtitia ſed ſolum ex obedientia.*

8 *Iudice ſi præciperet proferre aliquam ſcripturam ad cauſam ſpectantem eam lacerans, & occultans tenetur ad reſtitutionem damni indè ſecuti; At non ſic, ſi à Iudice præcipiente teſtari nolit ob diſparitatem aſſignatam.*

9 *Teſtis tenetur dicere veritatem ex obedientia, & virtute Religionis, ſi iurauerit eam dicere; quia per huiuſmodi iuramentum non intendit ius vllum iuſtitiæ conferre in illam.*

1 SVppono, quod non teneatis ex eo, quod te non obtuliſti, quia non teneris ex iuſtitia, te afferre: quamuis interdum tenearis ad hoc ex charitate: vt ſi v.g. teſtimonium tuum ad innocentem liberandum, vel ad accuſatorem (qui propter bonum publicum accuſare tenebatur) à Talionis pœnæ periculo eripiendum, vel ad quid ſimile aliud fuerit neceſſarium, ita Doctores communiter, quos ſequitur Nauarr. *cap. 15. n. 17.*

2 Suppono ſecundò, quod neque etiam ſimpliciter tenearis, ſi nolis teſtari, vel reuelare, quando graue damnum tibi, vel tuis exinde immineret, quia tunc (etiam ſi ſuperior præcipiat, niſi ſic poſtulet bonum publicum, quod præferri debet priuato) ſimpliciter nõ teneris cum tanto incommodo teſtari, vel reuelare. Vnde poteris vel citatus non comparere, vel ſi compareas, aliqua arte, vel æquiuocatione, &c. te eximere, & iudicis interrogationem eludere, vel euitare: Sotus *de ſecrete membr. 2. q. 7. dub. 3.* Nauarr. *c. 25. n. 50.* & alij communiter.

3 Difficultas igitur eſt, ſi nullum damnum notabile tibi, vel tuis immineat, & à iudice citeris, vel iuſſus ſis citari, an in tali caſu (ſi fugias, vel te occultes, vel aliquo artificio iudicis interrogationem eludas, vel euites) ad compenſationem damni tenearis?

Reſpondetur, quod (quamuis affirment Sotus *de iuſt. lib. 5. q. 7. art. 1.* Nauarr. *c. 25. n. 41* & alij communiter) probabilius tamen ſit oppoſitum, te non teneri ſcilicet ad compenſationem damni defectu teſtificationis Reo, vel accuſatori ſecuti, ſi fugias, vel te occultes, prius quàm citatiò, vel præceptum iudicis legitimè tibi fuerit denunciatum (quamuis ſic faciendo poteris grauiter peccare contra charitatem) quia non obligaris præcepto ſuperioris, priuſquam illud debito modo fuerit tibi inſinuatum. Vnde ſi conſpectum ſuperioris vites, ne ab illo præceptum aliquod accipias, non obligaris præcepto; quamuis maleféceris, ſi huiuſmodi artificium adhibeas. Similiter, ſi fugias, vel te occultes, ne à magiſtratu Tutor, vel Curator pupilli inſtituaris, non peccas contrà iuſtitiam: quamuis ſic faciendo ſimiliter peccare poſſis contra charitatem.

4 Quinimò non eſt improbabile, te neque teneri ad compenſationẽ damni prædicti, ſi fugias, vel te occultes, vel fraude aliqua alia (vt ſi dicas, Reum tibi eſſe inimicum) teſtificandi actum declines, poſtquam citatio, vel præceptum iudicis legitimè fuerit tibi inſinuatum (quamuis & ſic faciendo peccare poſſis ſimiliter, vti dicebam, contra charitatem) quia citatio illa, vel præceptum illud iudicis non imponit tibi ad te ſiſtendum, & ad teſtificandum obligationem iuſtitiæ, ſed ſolùm obligationem obedientiæ: Non enim (etiamſi tunc fugias, vel te occultes, ſicque non compareas) cenſeris

iniuſtus, ſed ſolùm inobediens, & contumax; quemadmodum ſimiliter, ſi iuſſus à ſuperiore tutelam ſuſcipere, nolles obedire; vel falſo aliquo prætextu te excuſares, non eſſes in ſuperiorem, aut in pupillum iniurius, ſed ſolùm eſſes in ſuperiorem inobediens, vel contumax, & in
5 pupillum parum pius; & ratio à priori eſt; quia obligatio, qua quis lege iuſtitiæ tenetur in gratiam proximi aliquam functionem ſuſcipere, non oritur præcisè ex præcepto ſuperioris, ſed ex acceptione illius, qui illam ſuſcipit: Iſte enim acceptando functionem implicitè illam promittit, ſicque ſe ad illam obligat, & alteri ius ad illam exigendam tribuit; Cum Nemo poſſit alteri dare ius ad functiones liberas, niſi qui earum eſt dominus: Quapropter (cum nemo ſit dominus tuarum functionum, præter te) nemo abſque te, ſeu abſque conſenſu tuo alteri ius ad illas dare poterit, vti dicebam: Quapropter.

6 Neque omnino improbabile eſt te non teneri ad compenſationem damni prædicti, ſi etiam poſtquam fueris legitimè citatus, compareas, & à Iudice præſente interrogeris, non tamen reſpondeas, neque iures de dicenda veritate; Quia ex dictis reſpondere, & iurare de dicenda veritate non teneris ex iuſtitia, ſed ſolùm ex obedientia; cum iudex ex dictis etiam præcepto ſuo non poſſit ad reſpondendum, & iurandum de dicenda veritate imponere tibi obligationẽ iuſtitiæ; ſed ſolùm obligationem obedientiæ. Vnde, ſi nolueris reſpondere, vel iurare, puniri quidem poteris, tanquam inobediens, ſeu contumax non tamen teneberis ad compenſationem damni defectu teſtificationis Reo, vel accuſatori ſecuti, ſicuti dicebam.

7 Obiicies: Hoc ipſo, quo citatus es, vel iuſſus citari, miſſo ad te publico nũcio, teneris teſtimoniũ proferre; ergo.

Reſpondetur: diſtinguo antecedens: teneris ex iuſtitia, nego: teneris ex obedientia, concedo.

8 Inſtabis: ſi Iudex tibi præciperet, vt proferas aliquam ſcripturam (quæ ad aliquam cauſam pertinet) & tu eam occultes, vel laceres, ad compenſationem damni indè ſecuti ex iuſtitia teneris: ergo, ſi præciperet, vt proferas tuum teſtimonium (quod ſimiliter ad aliquam cauſam pertinet) & tu non proferas, ad compenſationem damni inde ſecuti ſimiliter ex iuſtitia teneberis.

Reſpondetur, nego conſequentiam; & diſparitas eſt; quia ſcriptura eſt res externa, de qua Reſpublica, ſi cauſa rationabilis ſubſit, poteſt diſponere, ſicut de aliis bonis externis, non ſic de actibus internis, vti dicebam.

9 Vrgebis, ſaltem ex iuſtitia teneberis dicere veritatem, ſi te dicturum veritatem iuraueris.

Reſpondetur: nego antecedens; ſed ſolùm teneberis ex obedientia, & virtute religionis; quia per huiuſmodi iuramentum non intendis ius vllum iuſtitiæ conferre in illum, cuius cauſa iuras; cùm non intendas aliquid ei promittere, ſed ſolùm iurare hoc futurum, ſcilicet, quòd ſis dicturus veritatem, quam noſti. Secùs, ſi promiſeris; quia tunc vltro concedo, quod tenearis non ſolùm ex obedientia, & virtute Religionis, ſed etiam ex iuſtitia.

PETITIO V.

An interrogatus ab Inquiſitoribus in cauſa fidei, ſi ſit de genere Saracenorum, vel Iudæorum, &c. tenearis reſpondere ad mentem illorum?

Reſpondetur: detrahere dixi ſuprà *dubit.* 191. *ſect.* 73.

DVBITATIO CXCIX.

De Reo Hæretico.

An, ſi Reus hæreſim fateatur, & poſteà confeſſionem factam reuocet, à Iudicibus fidei poſſit condemnari?

SVMMARIVM.

1 *Reus in Tribunali Sanctæ Inquiſitionis poteſt eſſe vel Hæreticus, vel ob fautoriam de hæreſi ſuſpectus.*

2 *Reum ſæpè contingit hæreſim fateri, & poſtea confeſſionem factam reuocare.*

3 *Reus ſi hæreſim fateatur, & poſteà confeſſionem factam non reuocet, abſque dubio condemnari poteſt; quia talis delicti nulla poteſt clarior probatio dari, quàm illa, quæ habetur ex ore proprio delinquentis.*

4 *Confeſſio ſola in aliis delictis ſi de corpore delicti non conſtet, ad condemnandum Reum inſufficiens videtur, at in crimine hæreſis nulla de corpore delicti probatio requiritur, ſed vt illud probatum eſſe cenſeatur, ſufficit ſola confeſſio delinquentis.*

5 *Confeſſio hæc debet eſſe ſpecialis, ſcilicet quæ ſufficienter hæreſim aliquam declaret; aliàs non erit ſufficiens, vt Reus poſſit condemnari; quapropter ſi quis ſolùm generaliter diceret. ſe hæreticum fuiſſe, niſi hæreſim etiam declaret, confeſſio inſufficiens erit.*

6 *Reus ſi confeſſionem factam reuocet in continenti, & in præſentia Iudicis non poteſt ex prima illa confeſſione damnari; quia tunc credendum eſt ex lapſu linguæ, vel ex metu vel ex alia cauſa extrinſeca prædictam confeſſionem feciſſe.*

7 *Confeſſio ſi iam fuerit à Iudice, vel à Fiſcali acceptata, tunc ſi Reus eam reuocet, errore probato, valida eſt reuocatio; ita vt neque ex prima illa confeſſione facta Reus poſſit condemnari.*

8 *Reus tunc debet non ſolùm probare errore; ſed etiam probare cauſam, quare ſi errauerit: quod ſufficienter probabit. ſi probet metum, vel à Iudice, vel ab alio extrinſeco ſibi illatum fuiſſe.*

9 *Reuocatio confeſſionis, ſi neque fiat in continenti, neque errore probato nullius eſt valoris, contra aliquos contrarium ſentientes, quia prima illa confeſſio ſemper firma permanet, quoties error in ea commiſſus non oſtenditur.*

10 *Reus in Tribunali Sanctæ Inquiſitionis quocumque tempore, & modo confeſſionem reuocet, licèt non afferat cauſam probabilem, nec ſatis idoneam, admittitur tamen eius reuocatio, & ſiue pro ipſo, ſiue contra ipſum extremæ confeſſioni ſtatur: Hæc enim eſt, quæ efficit, vt Reus pœnitens, vel impenitens videatur; nihilominùs oppoſitum probabilius eſt, videlicèt nullius valoris eſſe huiuſmodi reuocationem ſponte factam errore non probato.*

11 *Impœnitens eſt, qui confeſſionem iam factam, non probato errore, neque probata cauſa erroris reuocat; quia tunc ſemper in ipſo præſumitur dolus, & malitia, vt ſic ſcilicèt pœnas debitas euadat, quapropter tradendus erit Curiæ ſæculari.*

12 *Idem dic de cuiuſlibet delicti confeſſione in genere loquendo.*

13 *Limita, niſi Reus reuocet aliqua nõ benè cõtra ipſum probata ad excuſandos cõplices, affines, vel amicos, &c. quinetiã benè, vel plenè probata, dummodo confeſſus ſit, & confiteatur contra ſe ipſum hæreſim conſummatam, vel alia, de quibus non erat teſtificatus; in hoc enim caſu Reus rarò relaxandus erit curiæ ſæculari.*

14 *Reus de hæreſi ſi factam confeſſionem poſt adimpletam pœnitentiam reuocat, debet arbitrio Inquiſitorum tanquam temerarius puniri, & nonnunquam addita comminatione grauioris pœnæ, ſi deinceps eandem temeritatem*

temeritatem commiſerit, fuſtibus caſtigari, ſi in reuocatione non perſiſtat, ſi autem perſiſtat, tradendus erit Curiæ ſæculari.

1 SVppono, quod Reus in tribunali Sanctæ Inquiſitionis poſſit eſſe vel Hæreticus, vel ob fautoriam de hæreſi ſuſpectus. De Hæretico, & ob fautoriā de hæreſi ſuſpecto, qua ratione aduerſus iſtos poſſint Inquiſitores procedere, patet ex iis, quæ ſuis locis de Inquiſitione, Accuſatione, Denunciatione, & pœnis Hæreticorum dicebam. Nunc pro complemento materiæ, ad alias difficultates ſoluendas procedemus.

2 Suppono 2. quod ſæpè contingat, Reum hæreſim fateri, & poſtea confeſſionem factam reuocare.

3 Suppono 3. quod ſi Reus hæreſim fateatur, & poſtea confeſſionem factam non reuocet, abſque dubio poſſit condemnari, quia talis delicti nulla poteſt clarior probatio dari, quam illa, quæ habetur ex ore proprio delinquenti; *cap. veſtra, cap. finali de cohabit. Clericor. & mulier. & l. 1 Cod. de Confeſſ.*

4 Et quamuis in aliis delictis ſola Confeſſio, ſi de corpore delicti non conſtet, ad condemnandum Reum inſufficiens videatur; *l. 1. §. item illud ff. ad ſenat. Syllan.* vbi Bartolus, & Bald. *in auth. ſed nouo Iure Cod. de ſeruis fugitiuis.* Angelus, & alij Iuriſtæ communiter *in l. 1. Cod. de confeſſ.* In hoc tamen hæreſis delicto (cùm potiùs interiùs, quàm exteriùs conſumetur) nulla de corpore delicti probatio requiritur, ſed, vt illud probatum eſſe cenſeatur, ſufficit ſola delinquentis confeſſio; ſic Maſcard *de probat. lib. 2. concl.* 859. *n. 1. & ſeqq.* Royas *tract. de hæret. 2. p. n.* 255. Peña 3 *par. directorij tit. de defenſ. Reor. comment.* 28. *in princ. verſ. & quamquam,* Simanch *de cathol. inſtit. tit.* 13. *rubr. de confeſſ. n.* 1. & alij paſſim, quos citat, & ſequitur Farinac. *q.* 188 *n.* 73.

5 Aduerte tamen, quod hæc confeſſio debeat eſſe ſpecialis; ſcilicet quæ ſufficienter hæreſim aliquam ſpecialem declaret; aliàs ſufficiens non erit, vt Reus poſſit cōdemnari; quapropter, ſi Reus ſolùm generaliter diceret, ſe hæreticum fuiſſe, niſi hæreſim etiam declaret, hæc confeſſio ſufficiens non erit, vt Reus tanquam hæreticus, condemnetur, quia forſan procedet ex errore, quo putet hæreſim eſſe, quæ verè hæreſis non ſit; (quamuis hæc ratio conuincere non videatur, quia tunc ſi non hæreſis materialis, hæreſis tamen formalis intercedit, quæ ſola adhuc æquè punibilis videtur) ſecùs, ſi diceret, ſe Caluiniſtam vel Lutheranum eſſe, quia tunc exprimit errores, quibus iam priùs aſſenſus fuit; ſic Dec *tract. crimin lib* 5. *c.* 35. *n* 19. Royas *tract. de hæret.* 2. *par. n.* 268. Simanch. *de cathol. inſtit. tit.* 13. *n.* 3. *& ſeqq.* & alij complures, quos ſequitur Farinacius *loco ſuprà cit. n.* 74. His ſuppoſitis.

6 Reſpondetur diſtinguendo: ſi Reus confeſſionem factam reuocet in continenti, & in præſentia Iudicis, (etiam non probato errore) talis confeſſio Reo non nocebit, neque Reus ex tali confeſſione condamnari poterit, quia tunc credendum eſt, quod ex lapſu linguæ, vel ex metu vel ex errore, vel ex alia cauſa extrinſeca prædictam confeſſionem fecerit: ita Doctores paſſim, quos ſequitur Royas *tract. de hæret.* 2. *par. n.* 260. & Farinac. *q.* 81. *n.* 348.

Et in continenti dicitur reuocatio facta, ſi Reus adhuc ſit in præſentia Iudicis, vti dicebam ſuprà, & notat Gloſſa *verb. incontinenti cap. præterea de teſtib.* Secùs, ſi intra triduum, vt voluerunt aliqui. Vide Doctores, quos ſuprà citabam.

7 Si autem confeſſio facta, iam fuerit à Iudice, vel à Fiſcali acceptata, tunc ſi Reus eam reuocet, errore probato, valida eſt reuocatio: ita vt neque ex prima illa confeſſione facta Reus poſſit condemnari, ita Simanch. *de cathol. inſtit. tit.* 13 *n.* 13. *& ſeqq.* & alij. quos citat, & ſequitur Farinacius *de hæreſi q.* 188. *n.* 75.

8 Aduerte tamen, quod debeat tunc Reus non ſolùm probare errorem, ſed etiam probare cauſam, quare ſic errauerit. quod ſufficienter probabit, ſi probet metum, vel à Iudice, vel ab alio extrinſeco ſibi illatum fuiſſe, vel ſi probet præceſſiſſe multum tempus, ita vt tūc obliuio rationabiliter præſumi poſſit: ita Doctores, quos citat, & ſequitur Farinac. *de hæreſ. q.* 81 *n.* 344.

Quod ſi autem reuocatio neque fiat in continenti, neque errore probato (licèt nōnulli, quos ſequitur Cantera *quæſt. crimin. rubr. de hæret. c.* 1. *n* 70. putent, quod talis reuocatio adhuc efficax ſit ad infirmandam primā confeſſionem, ita vt neque ex dicta prima confeſſione Reus poſſit Curiæ ſæculari tradi, niſi forſan conſtaret, quod is ex malitia reuocationem fecerit; quia prima confeſſio, inquiunt ipſi, eatenùs ad ſic confeſſum condemnandū efficax eſt, quatenùs in ſuo robore, & firmitate permanet, at ex reuocatione facta minuitur eius firmitas, cùm tota firmitas confeſſionis ex approbatione confitentis proueniat, ergo tota eius firmitas ex eiuſdem reprobatione deſtruitur: Vnde & Simancha *tit.* 13. *n.* 14. ait, 10
quod in Iudicio Sanctæ Inquiſitionis quocunque tempore & quocumque modo Reus confeſſionem reuocet, licèt nec afferat cauſam probabilem, nec ſatis idoneam, admittitur tamen ipſius reuocatio, & ſiue pro ipſo, ſiue contra ipſum extremæ confeſſioni ſtatuti. Hæc enim eſt, quæ efficit, vt Reus pœnitens, vel impœnitens videatur, & hoc iure vtimur). Nihilominus multo probabilius eſſe arbitror oppoſitum (quod docet Farinac. *cit. q.* 188. *n.* 75.) ſcilicet quod nullius valoris ſit confeſſionis ſpontè factæ, errore non probato, reuocatio, ita vt, tali reuocatione non obſtante, poſſit, & debeat Reus ſic confeſſus Curiæ ſæculari, tanquam impœnitens, tradi, ſi vel ipſam confeſſionem factam non approbet, & criminis pœnitentiam petat, vel errorem in præcedenti confeſſione commiſſum non oſtendat.

Probatur; quia prima illa confeſſio ſemper firma permanet, quoties error in ea commiſſus non oſtenditur (cum nemo contra ſe teſtimonium falſum dicere præſumatur) Quapropter, qui confeſſionem factam, errore non probato, neque cauſa erroris allegata reuocat, audiri non debet; Alias nullus hæreticus confeſſus poſſet condemnari; quia quilibet ante condemnationem ipſius confeſſionem factam poſſit reuocare: vnde patet ad argumentum Aduerſariorum in contrarium.

Atque ita nobiſcum ſentiunt Royas *de hæretic. par.* 2. 11
aſſert 25. *n* 265 Ioſeph. Seſſe *tom.* 4. *deciſ.* 472. *n.* 7. Treutlanut *lib.* 2 *deciſ.* 31. (quatenus ait, quod impœnitens eſt, qui confeſſionem iam factam, non probato errore, neque probata cauſa erroris, reuocat. Quia tunc ſemper in ipſo præſumitur dolus & malitia. vt ſic ſcilicet pœnas debitas euadat. Quapropter tradendus erit Curiæ ſæculari) & Souſa *in Aphoriſm Inquiſ. lib.* 2. *cap.* 48. *n.* 22.) quatenus inquit, quod impœnitens, & negatiuus cenſetur, qui hæreſim confeſſus, factam confeſſionem poſteà ante adimpletam pœnitentiam reuocat, non probans cauſam talis reuocationis: Quapropter, ſi non reſipiſcat, tradendus eſt Curiæ ſæculari) & alij Doctores paſſim.

Atque ita etiam de cuiuſlibet delicti confeſſione in 12
genere loquendo, nobiſcum ſimiliter ſentiunt Carer. *pract. tract.* 1. *de appellat. §. tertius caſus n.* 23. Pariſ. *de puteo de ſindicat. verb. tortus, c.* 8. *n.* 1. *verſ. etſi confeſſionem reuocat.* & alij complures, quos citat, & ſequitur Farinacius *q.* 81 *n* 344

Aduerte tamen hìc, quod libenter admitterem opinio- 13
nem Canteræ caſu quo Reus reuocat aliqua non benè contra ipſum probata, ad accuſandos complices, affines, vel amicos, &c. quin etiam benè, vel plenè probata; dummodo confeſſus ſit, & confiteatur contra ſe ipſum hæreſim conſummatam, vel alia, de quibus non erat teſtificatus: in hoc enim caſu Reus rarò relaxandus erit Curiæ ſæculari (quod nota pro hæreticis diminutis.) quia tunc Reus (cùm contra ſeipſum in re graui, qualis eſt hæreſis formalis, teſtificatus ſit) præſumitur res illas ex alia cauſa, non autem ex malitia reuocare.

Aduerte 2. quod qui de hæreſi factam confeſſionem 14
poſt adimpletam pœnitentiam reuocat, debeat arbitrio Inquiſitorum, tanquam temerarius, puniri, & nonnunquam

quam (addita comminatione grauioris pœnæ ſi deinceps eamdem temeritatem commiſerit) fuſtibus caſtigari. Quod tamen intellige, ſi in reuocatione non perſiſtat: Nam, ſi perſiſtat, tanquam impœnitens, tradendus erit Curiæ ſæculari: DD. quos ſequitur Souſa *in Aphoriſm. Inquiſ. lib. 1. c. 48. n. 23.*

DVBITATIO. CC.

An Reus hæreſim teſtibus probatam fateri teneatur?

SVMMARIVM.

1 *Reus tenetur hæreſim teſtibus probatam fateri, ſi verè eam commiſit, Iudice legitimè interrogante; quia tenetur in aliis delictis ex communi ſententia Doctorum. Conſequenter multò magis in crimine hæreſis.*

2 *Excipe caſum, quo Reus ex confeſſione pœnam mortis ſibi imponendam videret, & negando delictum talem pœnam euitaret, quia tunc ſi doleat de peccato, & ab incurſa excommunicatione, abſolutionem impetrandi aliam etiam habeat, non improbabiliter poterit in reſpondendo amphybologia vti, vt pœnam mortis euitaret.*

3 *Reus ſi teſtibus conteſtibus conuictus eſſet, & propterea tanquam negatiuus damnaretur, tenetur ſub mortali crimen commiſſum fateri publicè, ita vt nequeat alia via à peccatis abſolui.*

4 *Neque obſtat; quod Reus in aliis delictis non teneatur poſt condemnationem delictum priùs negatum confiteri; quia ex illorum negatione non præbet ſcandalum, vti præbet in negatione hæreſis.*

1 Reſpondetur affirmatiuè, ſi verè eam commiſit, Iudice legitimè interrogante; ita Doctores communiter, quos citat, & ſequitur Leſſius *de iuſtitia & Iure lib. 2. cap. 31. dubit. 3. n. 16.*

Probatur; quia Reus (ſi ſimus in ſimili caſu) in aliis delictis tenetur ex communi ſententia Doctorum veritatem fateri: Ergo multo magis in crimine hæreſis.

2 Excipe caſum, quo Reus ex confeſſione pœnam mortis ſibi imponendam videret, & negando delictum, talem pœnam euitaret; Quia tunc ſi doleat de peccato, & ab inuerſa Excommunicatione abſolutionem impetrandi aliam viam habeat non improbabiliter poterit in reſpondendo amphybologia vti, vt pœnam mortis, quam dicebam, euitaret; ita Doctores iidem, quos citat, & ſequitur Leſſius *loco ſuprà citato.*

3 At, ſi Reus teſtibus conteſtibus conuictus eſſet, & propterea tanquam negatiuus damnaretur, tenetur ſub mortali crimen cõmiſſum fateri publicè, ita vt nequeat alia via à peccatis abſolui, ſic ex probabiliori docẽt doctores, quos citat, & ſequitur Sanchez *lib. 3. moral. cap. 7. num. 11.* Ratio; quia media illa confeſſione Reus euitare poteſt mortem ſibi imminentem, quam ſi commodè poteſt (cùm non ſit Dominus vitæ) euitare tenetur. Et dato, quod euitare non poſſit, eo quod ſit relapſus, vel quia non præſumitur, ex vero corde (cùm tardè ad pœnitentiam acceſſerit) conuerti, euitat tamen, ne æſtimetur impœnitens, & pertinax è vita decedere ad quam exiſtimationem non leue fundamentum præbet; Ergo tenetur hoc ſcandalum euitare.

4 Neque obſtat, ſi dicas, quod Reus in aliis delictis non teneatur poſt condemnationem delictum priùs negatum confiteri; Ergo ſic & in caſu noſtro. Non obſtat, inquam; quia ex illorum negatione non præbet ſcãdalum, vti præbet in negatione hæreſis neque teſtibus Iudici, vel alteri tertio damnum infert; ita Doctores iidem, quos ſequitur Sanchez *loco ſuprà citato.*

DVBITATIO CCI.

An, ſi Reus falſis teſtibus conuictus ſit, & propterea damnetur, poſſit ad euitandam mortem crimen ſibi falsò impoſitum fateri?

SVMMARIVM.

1 *Reus ſi falſis teſtibus conuictus ſit, & propterea damnetur, non poteſt ſecundùm aliquos ad euitandam mortem, crimen ſibi falsò impoſitum fateri, quia fatendo crimen non commiſſum mentitur; at mentiri ſemper eſt peccatum.*

2 *Quis non poteſt pro tuendo honore effundere diuitias alienas, ſicut poteſt ſuas, ſic etiam non poteſt quis fateri crimen hæreſis non commiſſum, quia eſt effundere honorem aliorum, & non tantum proprium, videlicet filiorum, nepotum, & conſanguineorum.*

3 *Reus in caſu de quo agitur, poteſt probabilius fateri ad euitandam mortem crimen hæreſis ſibi falsò impoſitum, quia rationes ſuperiùs allatæ non conuincunt.*

4 *Reus rectè poteſt crimen non commiſſum ſine mendacio fateri, ſi ſubintelligat, ſe illud commiſiſſe non verè, ſed præſumptiuè, & in æſtimatione aliorum.*

5 *Reus ex tali confeſſione criminis non infamat filios, nepotes & conſanguineos, quin potiùs minuit eorum infamiam, quæ ex condemnatione ipſius Rei, ob probationem teſtium illis proueniret.*

6 *Reus ſi moriatur hæreticus negatiuus, quilibet præſumit illum impœnitentem, & hæreticum è vita decedere, Ac proinde cuilibet ſcandalum præbet.*

7 *Quilibet tenetur, cùm commodè poteſt, vitam ſuam conſeruare, & crimen ſic probatum fatendo conſeruat vitam ſuam, quam crimen negando perderet.*

Negant Sotus *lib. 4. de iuſtitia & Iure quæſt. 2. art. 3.* 1
concluſ. 4. Couarruu. *lib. 1. variar. cap. 2. n. 8.* Peña *3. par. directory n. 210. commentar. 48. verſ. Quamobrem,* & alij multi.

Probant; quia Reus fatendo crimen non commiſſum mentitur: At mentiri; ſemper eſt peccatum mortale: Ergo.

Secundò, quia licet pro tuendo honore poſſit quis 2
effundere diuitias, & pro tuenda vita effundere honorẽ
vtpotè quid inferioris ordinis (quod intelligitur, cum
effundit honorem, & diuitias proprias: ſecus ſi honor, &
diuitiæ ſint alterius) ſed qui crimen hæreſis ſibi imponit,
non ſolum effundit honorem proprium, ſed etiam
honorem filiorum, nepotum, & conſanguineorum; Ergo
ex hoc capite non poteſt quis crimen falſum hæreſis ſibi
imponere. His tamen non obſtantibus.

Reſpondetur, non omninò improbabile eſſe oppoſi- 3
tum; quia rationes ſupradictæ non conuincunt: Non
enim conuincit prima; quia rectè poteſt Reus crimen 4
non commiſſum ſine mendacio fateri; ſi ſubintelligat, ſe
illud commiſiſſe, non verè ſed præſumptiuè, & in æſti-
matione aliorum; Neque conuincit ſecunda; quia ex ta- 5
li confeſſione criminis Reus non infamat filios, nepotes
& conſanguineos, quin potiùs minuit eorum infamiam,
quæ ex condemnatione ipſius Rei, ob probationem
teſtium, illis proueniret: Quandoquidem ſi condemnaretur,
vt negatiuus, filij, & nepotes ab officiis, & beneficiis
excluſi manerent: ſecùs autem, ſi facta criminis
confeſſione ad pœnitentiam recipiatur: Ergo potius talis
confeſſio vtilitatem, quam detrimentum, aliis affert.

Confirmatur: Quia, ſi moriatur negatiuus, quilibet 6
præſumit, illum impœnitentem, & hæreticum è vita decedere,
ac proinde cuilibet ſcandalum præbet: At ſi fatetur,
& ad pœnitentiam recipitur, hoc ſcandalum tollit:
Ergo poterit crimen fateri.

Confirmatur 2. quia quilibet tenetur, cum commodè 7
poteſt, vitam ſuam conſeruare: Sed crimen ſic probatum
fatendo

Digitized by Google

fatendo conſeruat vitam quam crimen negando perderet,& tali confeſſione,ſicuti dicebam,nullum ſibi, neque conſanguineis damnum infert: Ergo non ſolùm crimen ſic probatū fateri poteſt, ſed etiā teneri videtur.

Atque hinc patet ad rationem aduerſariorum in contrarium.

DVBITATIO CCII.

An Reus ob vitanda grauia tormenta poſſit hæreſim non commiſſam, ſemiplenè tamen probatam, fateri, & miſericordiam poſtulare?

SVMMARIVM.

1 *Reus ob vitanda grauia tormenta poteſt hæreſim non commiſſam ſemiplenè tamen probatam fateri, & miſericordiam poſtulare; quia poteſt ſibi imponere crimen homicidij, vel furti, licet morte condemnandus ſit, conſequenter etiam hæreſim.*

2 *Non obſtat infamia, quæ ex tali non vera confeſſione conſanguineis prouenit, & ſcandalum, quod præbet ſe ipſum delinquentem efficiendo: quia frequenter infamia non eſt tantæ conſiderationis, quanta ſunt tormenta, & dolores, quos Reus negando ſuſtineret. Et aliàs ſcandalum non videtur ſequi, etſi quod fuit reparatur per pœnitentiam.*

3 *Charitas, contra quam ad ſummum is peccaret, quinimò & iuſtitia non videtur cum tam graui damno, & dolore obligare.*

4 *Reus, vel delinquens ſic reputatus licet crimen ſibi falsò impoſitum approbare, poſſe videatur ad vitanda grauia tormenta, debet tamen in approbatione vitare mendacium amphybologia ſcilicet vtendo.*

5 *Limita ſi Reus ſit Religioſus, vel valdè Nobilis; quia tunc atrociſſima tormenta ſuſtinere teneri videtur, ne Religionem, vel familiam valdè nobilem, falſo crimine ſibi impoſito, macularet.*

1 RESpondetur ex non improbabili ſententia Doctorum (quos citat, & ſequitur Leſſius *de iuſt. & iur. lib. 2. c. 11. dub. 7. n. 41.*) affirmatiuè.

Probatur; quia poteſt Reus ſibi imponere crimen homicidij, vel furti, tamen ſi exindè morti damnandus ſit: Ergo idem in crimine hæreſis dicendum erit; Præcipuè cum Reus ex illius criminis confeſſione, ſi ex animo, & corde efficiatur, non mors, ſed vita conceditur. Conſequentia patet. Antecedens probatur, quia non tenetur homo cum tanto dolore, & labore vitam, & honorem ſuum conſeruare, ſicuti non tenetur membrorum ſeſſionem ſuſtinere, vt vitam conſeruet. Neque illud eſt, hominem ſe ipſum occidere, ſed potiùs ab vna continua occiſione liberare: Iudici autem, & teſtibus (cum ipſi, ſi Reus crimen fateatur, intentum habeant) iniuriam non infert. Ergo non eſt cur Reus non poſſit id licitè facere.

2 Dices, Reum id licitè non poſſe facere, ſeu talem confeſſionem illicitam eſſe; Tum ob infamiam, quæ conſanguineis prouenit; Tum ob ſcandalum, quod præbet ſeipſum delinquentem efficiendo.

Reſpondetur: Nego antecedens; quia ſæpeſæpiùs infamia; quæ exinde aliis prouenit, non eſt tantæ conſiderationis, quantæ ſunt tormenta, & dolores, quos Reus negando ſuſtineret. Accedit, quod Reus imponendo ſibi falſum crimen, non videtur directè conſanguineos infamare, & Ius illorum lædere, alias cū ipſummet crimen committeret, contra iuſtitiam conſanguineorum honori debitam peccaret, & ſic in cōfeſſione explicare deberet, quos conſanguineos habeat, vt ſic plenè iniuſtitia facta cognoſceretur; Quod nemo dixerit. Non igitur contra Ius conſanguineis debitum, crimen falſum fatendo, peccat, ſed ad ſummum contra charitatem ſibi & illis debitā. At hæc charitas, quinimò & iuſtitia, non videtur cum tam graui damno, & dolore obligare; ſicuti non obligat proprio honori; Ergo neq; alieno; Scandalum autem ex huiuſmodi confeſſione non videtur ſequi: Tum quia complures putare poſſunt, Reum delictum confeſſum fuiſſe; non quia illud commiſerit, ſed quia tormenta, & dolores timuerit; Tum etiam quia, ſi ex confeſſione delicti aliquod ſcandalum ſequitur, & aliis occaſio præbetur, id ipſum committendi, per pœnitentiam, & dolorem illius ſufficienter reparatur. Ergo ex nullo capite apparet, quod Reus licitè id nō poſſit facere, ſeu licita nō ſit delicti prędicta cōfeſſio.

Aduerte tamen, quod licèt Reus, ſeu delinquens ſic 4
reputatus, crimen ſibi falsò impoſitum approbare licitè poſſe videatur ob vitanda grauia tormenta, quæ dicebam; debeat tamen in opprobatione vitare mendacium, amphybologia ſcilicet vtendo.

Aduerte ſecundò, quod limitarem; ſi ſcilicèt Reus ſit 5
Religioſus, vel vir valdè Nobilis; quia tunc atrociſſima tormenta ſuſtinere teneri videtur, ne Religionem, vel familiam valdè nobilem falſo crimine ſibi imputato, ſeu impoſito macularet, cùm bonum commune, etiam cum vitæ diſpendio, conſeruare, & illæſum cuſtodire teneri videatur.

DVBITATIO CCIII.

Quonam modo procedatur contra hæreticum abſentem?

SECTIO I.

Dubitationis Reſolutio.

SVMMARIVM.

1 *Reus abſens in hoc Tribunali S. Officij, ſi delictum non ſit plenè probatum citatur publicè in Eccleſia, vt intra ſpatium 30. dierum ſub pœna Excommunicationis latæ ſententiæ compareat; Quæ citatio tribus vicibus fit, in qua idem tempus aſſignatur, & in qualibet illarum denuò eius contumacia accuſatur.*

2 *Reus ſic citatus termino tranſacto in Excommunicationem incidiſſe declaratur, & annus integer expectatur an cōpareat; qui ſi non comparuerit, tanquam hæreticus contumax damnatur, eiuſque effigies, ſeu ſtatua Curiæ ſæculari comburenda traditur, eiuſdemque bona à die teſtificationis Fiſco applicantur.*

3 *Rei abſentis contumacis delictum ſi plenè probatum ſit, ad eius condemnationem annus non expectatur, ſed accuſata eius contumacia in Tribunali ad ſententiam publicam proceditur.*

4 *Rei prædicti ad defenſionem admittitur excuſator, allegans, Reum ſic citatum, non potuiſſe intra terminum ſignatum comparere, & pro qualitate excuſationis ſolet per quatuor menſes circiter prorogari terminus ad comparendum.*

5 *Rei prædicti abſentis bona in tertium poſſeſſorem tranſlata quamquā de rigore iuris ſequeſtrari nō debeant, ſi tamen paulo ante citationē fuga præceſſerit, & quæ bona ſint facilè probari poſſint ſequeſtrari debent.*

6 *Reus ſi fugit tempore, quo captura exequenda erat, ſequeſtrantur bona pro derelicto habita, vel quæ in poteſtate vxoris, vel filiorum reperiuntur, &c.*

7 *Reus contumax ſi intra annum moriatur, & eius delictū plenè, & concludenter probatum non ſit, ſed contra illum tanquam contra ſuſpectum procedebatur, tunc ſiſtendū eſt, neque vlterius ad condemnationē deueniēdū, niſi ſuperueniāt claræ, & legitimæ probationes.*

8 *Citatio facienda contra contumacem abſentē in crimine hæreſis continere debet cauſam, vt ſcilicet cōpareat ex cauſa fidei: quāuis ſufficere in tali caſu, quod Reus citetur ad comparēdū corā Inquiſitoribus volentibus ab ipſo quędā ſcire, ſatis probabiliter teneāt aliqui DD.*

9 *Citatio facta contra contumacem abſentem, ſi is non compareat, vt ſufficiat ad condemnandum requiritur, vt expreſſè contineat, vt idem contumax compareat ad reſpondendum, quid ſentiat de fide.*

10 *Contumax ſi poſt annum compareat, debent ſaltem ex miſericordia, & benignitate Inquiſitores illum audire, etiam quoad bona confiſcata. Et ſic ſeruatur in Tribunali Sanctæ Generalis Inquiſitionis non ſolùm quoad bona ſed etiam quoad perſonam, ſi ſponte compareat, & innocentiam ſuam plenè probet, vt ſic Reus*
11 *ad conuerſionem magis alliciatur. Contra nonnullos tenentes oppoſitum, quod quidem eſt de rigore Iuris; Excepto ſi de innocentia, vel de legitimo impedimento plenè conſtiterit; quia quando bona ob contumaciam hæretici abſentis publicantur, elapſo iam anno tranſeunt in rem iudicatam.*

1 RESpondetur: cùm contra abſentem proceditur, ſi delictum non ſit plenè probatum, ſeu is non ſit de hæreſi conuictus, ſed ſolùm inuentus de hæreſi leuiter ſuſpectus, citatur, ad modum infrà explicandum, publicè in Eccleſia, vt infrà ſpatium 30. dierum ſub pœna Excommunicationis latæ ſententiæ compareat; & fit hæc citatio tribus vicibus (vti dicebam *dub.* 185. & docent Royas *ſingul.* 29. *n.* 2. Simanch *de cath. inſtit. tit.* 14. *n.* 6. *&* *in Enchirid. n.* 3. *&* 4. Paramus *de origine Inquiſ. lib.* 3. *q.* 4. *n.* 65. & alij communiter; quamuis, ad minus duas eſſe neceſſarias, velint Carret. *n.* 128 Locat. *in prax. Inquiſ. verb. ſententian.* 25. & Dec. *in tract. crim. lib.* 5. *c.* 39. *n.* 9. *&* 27.) In qua idem tempus aſſignatur, & in qualibet illarum non comparentis contumaciam accuſet fiſcalis, & petat literas, ſeu libellos aggrauatorios, quibus denuncietur
2 eius contumacia: Quo termino tranſacto, Reus in excommunicationem incidiſſe, declaratur; Et, vt compareat, per annum integrum expectatur; Quod ſi poſt annum integrum non comparuerit, tanquã hæreticus contumax, condemnatur, eiuſque ſtatua, vel effigies Curiæ ſæculari comburenda traditur, eiuſdemque bona (ſicuti infra dicam) à die teſtificationis Fiſco applicantur; ita Doctores communiter, quos *numero ſequenti* citabo.
3 At ſi delictum abſentis contumacis plenè (propria ſcilicèt confeſſione, facti euidentia, vel teſtium legitima productione) ſit probatum, & is legitimè citatus non compareat, eſt tradendos Curiæ ſæculari, tanquam vetus hæreticus contumax, & impœnitens; peremptoriè tamẽ eſt citãdus ad omnia, & ſingula iudicij acta, vt infra 30. dies compareat, aliàs quod ipſius cauſa vſque ad finalem ſententiam iudicabitur: in ſingulis autem edicti terminis fiſcalis libellum accuſatoris edat; & cùm terminis fuerit elapſus, ad ſententiam publicam proceditur, eiuſque ſtatua, vel effigies comburitur: non enim in tali caſu ad eius condemnationem annus expectatur, ſed, ſicuti dicebam, accuſata eius contumacia in Tribunali, ad ſententiam publicã proceditur; Simanch *in Enchir. tit.* 46. *n.* 5. Peña *in director. p.* 3. *comment.* 49 *&* 91. Farin. *q.* 190. §. 12 *n.* 21. Souſa *in Aphor. Inq. lib.* 2. *c.* 49. *n.* 2. *& ſeqq.* & alij paſſim.
4 Aduerte tamen, quod ad huius Rei defenſionem admittatur excuſator allegans, Reum ſic citatum non potuiſſe intra terminum ſignatum comparere, & pro qualitate excuſationum ſoleat per quatuor menſes circiter prorogari terminus ad comparendum.

Quinimò in eodem dicto crimine hæreſis admittitur pro abſente citato Procurator comparens, vt defenſor innocentiæ, dummodo res ſit dubia, & Reus ſit tantùm de hæreſi ſuſpectus; quia, ſi verè ſit hæreticus, & de eius hæreſi in proceſſu conſtiterit. Tunc Procurator non admittitur, vt defenſor, ſed ſolùm ad excuſandam Rei contumaciam, & ad allegandas abſentiæ cauſas, propter quas aliquando Inquiſitores ſolent prorogare terminum ad comparendum, vti dicebam, & videri poterit etiam Simancha *tit.* 5 a *num.* 4. Farinac. *quæſt.* 185. §. 7. *n.* 98. *&* 99. Souſa *in Aphor. Inquiſ. lib.* 2. *c.* 49. *n.* 7.
5 Aduerte ſecundò, quod eiuſdem Rei abſentis bona in tertium poſſeſſorem tranſlata, quanquam de rigore Iuris ſequeſtrari non debent, ſi tamen paulo antè citationem fuga præceſſit & quæ bona ſint, ſi facilè probari poteſt,
6 ſequeſtrari debeant; At, ſi fugit Reus tempore, quo captura exequenda erat, ſequeſtrantur bona pro derelicto habita, & quæ in poteſtate vxoris, & filiorum reperiuntur. Quod, ſi hæc diſcerni non poterunt, ſequeſtrantur omnia, quæ in eius domo reperientur, quia omnia illa Rei fugientis eſſe præſumuntur.

Aduerte 3. quod & eiuſdẽ Rei abſentis bona propter contumaciam (iuxta ea, quæ dicebã *dubit.* 137.) publicari debeant, non à die, quo per ſententiam contumax declaratur, ſed à die, quo teſtes deponunt, eũ in hæreſim incidiſſe, quia ex tunc bona Rei Fiſco affecta fuerunt, Farin. *vbi ſupra*, Menoch. *conſil.* 185. *n.* 8. Peregr. *de iur. fiſc. lib.* 5. *tit.* 1. *n.* 176. Leſſius *de iuſt. lib.* 2. *c.* 29. *dub.* 8. *n.* 64. Sayr. *in clau. reg. lib.* 3. *c.* 9. *n.* 30. & Azor *tom.* 1. *lib* 5. *cap.* 7. *q.* 2. *&* *lib* 8. *cap.* 12. *quæſit.* 2.

Quamuis contrarium velint Molin. *de iuſt. tom.* 1. *diſp.* 95. Henriq. *li* 13. *c.* 56. *n.* 2. Vaſquez *in* 1. 2. *q.* 96. *art.* 5. *diſp.* 170. *c.* 3. *per totum*. Gabriel Quemada *in quæſtion. fiſcal. q.* 8. *per totam.* Sanch. *lib.* 2. *moral. c.* 22. *n.* 35. Auila *de cenſur. p.* 1. *dub.* 7. & Simanch. *tit.* 9 *n.* 26. Quatenus expreſsè ait, quod bona illius, qui deficit in purgatione, vel propter contumaciam eſt condemnatus, non publicantur, niſi à die, quo hæreticus eſſe præſumitur, non autem à tempore, quo teſtes deponunt, illum fuiſſe hæreticum, vbi ſubdit etiam, quod ſic ex interpretatione benigna receptum ſit: quod quidem ex benignitate, tamen ſi non de Iure propter ea, quæ ſupra dicebam, non omninò mihi improbatur.

Aduerte 4. quod, ſi Reus contumax moritur intra annum, & eius delictum plenè, & concludenter probatum 7
non eſt, ſed contra illum, tãquam contra ſuſpectum, procedebatur, tunc ſiſtendum ſit, neque vlteriùs ad condemnationem deueniendum, niſi ſuperueniant claræ, & legitimæ probationes: ita Doctores, quos citat, & ſequitur Farinac. *q.* 197. *n.* 103. ſi autem, tranſacto contumaciæ anno, obiit, condemnari poterit, vt infra ex communi ſententia Doctorum dicetur.

Aduerte 5. quod citatio facienda contra contumacem 8
abſentem in crimine hæreſis continere debeat cauſam (vt ſcilicet compareat ex cauſa fidei) Augel. *verb. hæret. n.* 1. Decian. *in tract. crimin. lib.* 5. *c.* 32. *n.* 8. & alij, quamuis ſufficere in tali caſu, quod Reus citetur ad comparendũ coram Inquiſitoribus volentibus ab ipſo quædam ſcire, ſatis probabiliter teneant Simanch. *de cath. inſtit. tit.* 43. *n.* 12. Peña *in direct. Inquiſ. p.* 3. *comment.* 33. & Paramus *de origin. Inquiſit. lib.* 3. *q.* 4 *n.* 34. Quod, ſi tamen Inquiſi- 9
tores poſt citationem ſic generaliter factam intendant contra Reum non comparentem procedere ad condemnandum illum, tanquam contumacem, tunc requiratur alia citatio, in qua expreſsè citetur ad comparendum, quid ſentiat de fide, iuxta ea, quæ dicebam diffuſiùs *cit. dubit.* 185. & docent communiter DD. quos ſequitur Scacc. *de iudic. lib.* 1. *c.* 43. *n.* 9.

Aduerte 6. quod (contumax poſt annum, quin & 10
poſt ipſius ſtatuam combuſtam compareat) debeant, ſaltem ex miſericordia, & benignitate, Inquiſitores illum audire non ſolum quoad perſonam (præmiſſa ſcilicet abiuratione prout fuerit de Iure, niſi ſit relapſus, ſed etiã quoad bona confiſcata, Scaccia *c.* 98. *num.* 34 & alij, quos ſequitur Farinac. *de hæreſi q.* 85. *n.* 109. ſicque in tribunali Sanctæ generalis Inquiſitionis Romanæ teſte Farinacio *loco ſupra cit.* ſeruatur quod ſcilicet, vti dicebam quãdocumque contumax ſponte comparuerit, ſemper audiatur & quoad perſonam, & etiam quoad bona, ad hoc vt ſic Reus ad conuerſionem magis alliciatur.

Quamuis contrarium (quod quidem eſt de rigore Iu- 11
ris) teneat. Simanch. *de cath. Inſtit. tit.* 2. *c.* 21. Quatenus ait, quod is, qui intra annum præſentiam ſui fecerit, audiri debeat, ne bona ſua publicentur: Poſt annum autem, quamuis audiatur, nihilominus bona ipſius publicentur, excepto ſi de innocentia, vel de legitimo impedimento ſuo plenè conſtiterit: Idemque tenent Peña *in director. Inquiſitor. p.* 3. *comment.* 49. Royas *ſingul.* 145 *n.* 5. Souſa *in Aphor. Inquiſ. lib.* 2. *cap.* 49 *n.* 7. Param. *de origin. Inquiſ. lib.* 3. *q.* 4. *num.* 47. & Sanchez *tom.* 1. *moral. lib* 2. *cap.* 20. *num.* 7. moti ex eo, quia, quando bona ob contumaciam

hæretici

Digitized by Google

hæretici abſcuris publicantur, elapſo iam anno, tranſeunt in rem iudicatam, vt propterea comparens poſita non ſit circa illa audiendus, nec illa amplius recuperet; niſi quemadmodum dicebam comparens innocentiam, vel iuſtum impedimentũ ſuum plenè probauerit; Sicq; ut in Inquiſitione Hiſpanica ſeruatur. At de his: Vide etiam, quæ ſupra *dub.* 140. & quæ dicebã infrà *du.* 211.

SECTIO II.

Quonam modo Iudici denunciandus ſit hæreticus, vel ſimilis alius delinquens?

RESpondetur: de hac re vide, quæ dicebam ſupra *dubit.* 15 *vſque ad* 25. & quæ dicam infrà *dubit. vltima de Confeſſario ad Venerem pœnitentes incitãte ſect.* 13.

SECTIO III.

In quibus caſibus hæreticus, vel quicumque alius delinquens (ſi fuerit bannitus) poſſit è poteſtate Eccleſiaſtica, vel à poteſtate ſæculari capi, bonis ſpoliari, & occidi in territorio alieno?

RESpondetur: de hac re ſatis dixi *tracta u de immunit. & iuriſd. Eccleſiaſtica cap.* 9. *dub.* 35. *ſect.* 6. *per totam.* Vide etiam, quæ dicebam ſupra *dub* 195. *ſect.* 40.

DVBITATIO CCIV.

Quonam modo procedatur contra hæreticum defunctum?

SVMMARIVM.

1 *Delinquentis morte licèt extinguantur omnia crimina, non tamen extinguitur crimen hæreſis; ſicut neque crimen Læſæ Maieſtatis.*

2 *Hæreticus defunctus vt damnetur, requiruntur claræ & dilucidæ probationes, quod ſcilicèt ille in hæreſi deceſſerit; quia hæreticus viuens damnari non poteſt, niſi legitimè confeſſus, vel conuictus, conſequenter multò magis defunctus.*

3 *Neque condemnari poterit, vt de hæreſi ſuſpectus, quia talis condemnatio de hæreſi ſuſpecto poſt mortem non reperitur in Iure.*

4 *Hæreſis defuncti plenè, & ſufficienter probatur. Primò ſi illam viuens confeſſus fuerit, & illius pœnitentiam non demonſtrauerit; quia tunc tanquam pertinax, qui noluit Eccleſiæ reconciliari, condemnari debet.*

5 *Item ſi in carcere exiſtens ſe ipſum interfecerit; quia illa eſt quædam criminis confeſſio*

6 *Item probatur teſtibus, qui debent eſſe omni exceptione maiores; aliàs plenè & concludenter non probabunt.*

7 *Inquiſitus ſi pendente proceſſu mortuus fuerit, eius memoria, niſi aliunde plenè, & concludenter hæreſis probata fuerit, damnari non poteſt; quia infamatus de hæreſi hæreticus non eſt.*

8 *Hæreſis ſufficienter probatur; eo quod probetur extitiſſe quis contumax per annum in excommunicatione ob cauſam fidei, & ſic mortuus fuiſſe contra nonnullos oppoſitum ſentientes; quia illa probatio viuente delinquente, ſufficeret ad illum tanquam hæreticum condemnandum.*

9 *Poſt mortem non proceditur aduerſùs fautores, defenſores, vel Receptatores Hæreticorum; quia hi non ſunt hæretici, ſed ſolum de hæreſi ſuſpecti; crimen autem hæreſis tantum poſt mortem delinquentis puniendum ſeruatur.*

10 *Hæretici memoria condemnari non poteſt, niſi prius citentur filij & hæredes ſiue ſint præſentes, ſiue abſentes, ſiue certi, ſiue incerti, quorum intereſt; quia iuſta defenſio nemini denegatur.*

11 *Filiis, & hæredibus danda eſt copia indiciorum, & accuſationum vt ſe defendant, quia nullus aptior modus defunctum defendendi reperiri poteſt, quàm probationes in contrarium infirmando.*

12 *Filij, & hæredes prædicti non tenentur comparere per ſe ſed ſufficit ſi compareant per Procuratorem, ita vt & ſic comparendo audiri debeant*

13 *Quilibet de populo volens hæreticum defunctum defendere, admitti poteſt, & debet ad illius defenſionem, quia talis vtiliter gerit negotium Eccleſiæ, & Religionis, contra nonnullos contrarium ſentientes.*

14 *Appellatio cuiuſlibet pro morte damnato admitti ſolet; conſequenter etiam & hæc defenſio.*

15 *Neque is de populo dicitur Hæretici defenſor, quia non conſtat, ſi non ſit condemnatus, quod defunctus fuerit hæreticus.*

16 *Reus defunctus facta citatione, & proceſſu, quam breuiſſimè fieri poterit formato, ſtatim abſolui, vel condemnari debet. Et Inquiſitores cauſam in ſuſpenſo habere non poſſunt; quia id cederet in grauiſſimum præiudicium filiorum, conſanguineorum & hæredum.*

17 *Inquiſitores nunquam debent defunctum citare, & cauſam contra eius memoriam proſequi niſi habeant plenam, & dilucidam probationem, quod ille in hæreſi deceſſerit.*

18 *Inquiſitores, ſpectato iuris rigore, non impediuntur aduerſùs prædictum hæreticum defunctum ſemiplenè probatum inquirere, & cauſam agere, ita vt ſi aduerſùs illum viuentem inſtituta fuerit Inquiſitio, & proceſſu pendente obierit poſſint ij proſequi.*

19 *Cauſa dum interim formatur, donec ſententia acceſſerit, poſſeſſores non debent bonorum ſequeſtrationem pati, quia ipſi non deliquerunt, & cùm vitè poſſederint, non debent in caſu dubio illorum vſu priuari.*

20 *Reus debet damnari formato proceſſu, ſi hæreſis eſt plenè probata, eiuſque bona, licèt ad tertium poſſeſſorem deuenerint, debent fiſco applicari, eiuſdem oſſa ſi ab oſſibus Catholicorum diſcerni poterunt, exhumari, & tandem effigies, ſeu ſtatua comburi.*

21 *Hæreſis ſi non ſit plenè probata, neque iudicetur, quod breui tempore probanda ſit, Reus abſolui debet, ne famæ detrimentum patiatur, neue ipſius filij, & hæredes aliquo modo grauentur.*

22 *Hæreticus ſi in extremis ſigna contritionis exhibuerit, & ob temporis anguſtiam abſolui non potuerit, eius memoria damnari non debet, ſed potius debet ad reconciliationem admitti.*

SVppono, quod licèt morte delinquentis extinguantur omnia crimina; *l.* 1. *Cod. ſi Reus, vel accuſatus mortuus fuerit, l. pupillum §. in hæredem ff. de regul. iur. l. defuncto ff. de public. iudic. & l.* 1. *Cod. ne ex delicto defunctorum,* non tamen extinguatur crimen hæreſis, ſicut nec crimen Læſæ Maieſtatis humanæ, *l. Manichæos §.* 2. *Cod. de hæret.* Ibi: [In mortem quoq; Inquiſitio extendatur: nam ſi in criminibus maieſtatis licet memoriam accuſare defuncti, non immeritò & hic debet ſubire tale iudicium.] Item *l. vltima Cod. ad leg. Iul. maieſtat.* Item *cap. final.* 24. *q.* 3 *ex cap. accuſatus §. in eo verò, & cap. filij de hæret. in* 6. & docent communiter Doctores, quos citat, & ſequitur Farinac. *q.* 10. *n.* 137. Hoc ſuppoſito, 1

Reſpondetur, vt hæreticus defunctus damnetur, requiruntur claræ, & dilucidæ probationes, quod ſcilicèt ille in hæreſi deceſſerit; Vmbert. Locat. *in Iudic. Inquiſit. verb. Cadauera n.* 1. *& verb. filij n.* 13. Peña 3. *par directorij comment.* 92. *verſ. & ratio quidem* Simanch. *de cathol. inſtit. tit.* 18. *rubr. de defunctis n.* 13. *& tit.* 46. *rubrica de pœnis n.* 77. Royas *de hæret. p.* 2. *n.* 30. & alij paſſim, quos refert, & ſequitur Farinac. *q* 197. *n.* 103. Quidquid in contrarium dixerit Decian. *in tract. crimin. lib.* 5. *c.* 57. *n.* 6. *&* 9. 2

Probatur; quia hæreticus viuens damnari non poteſt, niſi legitimè confeſſus, vel conuictus de hæreſi fuerit: Ergò multò minùs defunctus, qui vis defendendi ſe non habet.

3 Dices: licet damnari non poſſit vt hæreticus, damnari tamen poterit, vt de hæreſi ſuſpectus: ergo.

Reſpondetur: Nego antecedens: quia in ſupradictis teſtibus ſolùm conceditur condemnatio aduersùs hæreticum, non item aduersùs de hæreſi ſuſpectum, & infamatum: quod vlterius etiam patet; quia *ex citato cap.* accuſatus proceditur ad confiſcationem bonorum, quæ ſuſpecto de hæreſi conuenire non poteſt: Tum quia ſuſpiciones hæreſis morte delinquentis extinguuntur. *ex dicto cap accuſatus*, & docent Doctores *in locis ſupra citatis*; Videatur præcipuè Simancha *de cathol. inſtitut. tit.4 num.5.*

4 Aduerte tamen, quod hæreſis plenè, & ſufficienter probetur.

Primò, ſi illam viuens confeſſus fuerit, & illius pœnitentiam non demonſtrauerit; quia tunc tanquam pertinax, qui noluit Eccleſiæ reconciliari, condemnari debet.

5 Ad huiuſmodi probationem reducitur, ſi in carcere exiſtens ſe ipſum interfecerit; quia illa eſt quædam criminis confeſſio: credi namque debet, quod ex conſcientia criminis ſe interfecerit, & quod pœnitentiam de illo facere noluerit; ſic Simanch. *de cathol. inſt. cit. tit.* 18. *n.* 31. Peña 3. *par. directorij commen.* 42. *verſ. quod ipſum in eo*, Gundiſaluu. *de hæretic. q.* 21 *n.* 1. & alij, quos refert, & ſequitur Farinac. *q.* 197 *n.* 90.

6 Secundò probatur teſtibus, qui debent eſſe omni exceptione maiores; alias plenè, & concludenter non probabunt iuxta ea, quæ dicebam ſuprà *dubit.* 198. Sicque intelligitur inſtructio Toletana anno 1561. *n.* 61. ſicuti videre eſt apud Royas *de hæretic. p.* 2. *n.* 30.

7 Hinc ſequitur, quod ſi pendente proceſſu, mortuus fuerit Inquiſitus, eius memoria (niſi aliundè plenè, & concludenter hæreſis probata fuerit) damnari non poſſit, quia infamatus de hæreſi, hæreticus non eſt: Tum quia eo ipſo, quod malitia defuncti plenè probata, non ſit, hæres defuncti innocentiam illius probaſſe cenſetur: Decianus, Simancha, & alij, quos citat, & ſequitur Farinac. *q.* 197. *n.* 92.

8 An autem hæreſis probetur ſufficienter, eo quod probetur, extitiſſe quis contumax per annum in excommunicatione ob cauſam fidei, & ſic mortuus fuiſſe.

Reſpondetur, quod (quamuis nonnulli negent; quia talis non eſt verè hæreticus, ſed ſolùm per fictionem Iuris: Ergo lex eximens crimen hæreſis a generali regula, qua omnia delicta morte delinquentis extinguuntur, de vero delicto hæreſis, & non præſumpto intelligi debet) probabiliùs tamen ſit oppoſitum (quod docent Clar. *pract.* §. *hæreſis n.* 19. *verſ. item de crimine.* Decian. *tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 57. *num.* 6. & Farinac. *quæſt.* 197. *numer.* 93.) ſcilicet quod ſic hæreſis ſufficienter probetur.

Ratio, quia illa probatio, viuente delinquente, ſufficeret ad illum, tanquam hæreticum, condemnandum, & declarandum: ergo non eſt, cur, & ipſo mortuo, non ſufficiat, cùm iam à Iure illa contumacia tanquam legitima probatio hæreſis, & non tantùm ſuſpicionis de hæreſi admiſſa ſit.

9 Sequitur 2. quod poſt mortem non procedatur aduerſus fautores, defenſores, vel Receptatores hæreticorũ eſt; quia tales non ſunt hæretici, &c. ſed ſolum de hæreſi ſuſpecti: Crimen autem hæreſis tantum poſt mortem delinquentis puniẽdum ſeruatur (vti ſupra dicebam) Ergò non iſtorum crimen etiam: Et patet vlterius ex textu expreſſo *in cap. accuſatus* §. *ſi vero de hæretic. in* 6. *Ibi*: [Eius hæredibus non eſt ſatisfactio pro extincto iam crimine iniungenda:] Et docent communiter Doctores, Simanch. *de catholic. inſtit. tit.* 4. *rubr. de accuſat. num* 5. Peña 3. *par. director. commentar. quæſt.* 24. *verſ. alterum caput.* Decian. *tractat. crimin. lib.* 5. *cap.* 52. *numer.* 55 Farinac. *quæſt.* 197. *num.* 104. & Acuna *in decreto Gratiani part.* 1. *diſtinct.* 23. *c.* 14. *n.* 6.

Aduerte ſecundò, quod hæretici memoria condemnari non poſſit, niſi priùs citentur filij, & hæredes (ſiue ſint præſentes, ſiue abſentes, ſiue certi, ſiue incerti) quorum intereſt, quia iuſta defenſio nemini denegatur: Ergo cùm filij, & hæredes ex condemnatione defuncti, tam in fama, quàm in bonis, quibus ſpoliantur, grauiſſimum damnum recipiant, citari debent, vt ſi velint Inquiſitum defendere, allegare poſſint, ſi quid in illius defenſionem habeant. 10

Cæterum, vt filij, & hæredes hoc facere poſſint, dari debet ipſis copia indiciorum, & accuſationum, quia nullus aptior modus defunctum defendendi reperiri poteſt, quàm probationes in contrarium infirmando: ita Peña 3. *par. directorij commentar.* 92. *circa finem.* Decianus *tractat. criminal. lib.* 5. *cap.* 37. *num.* 8. & alij, quos ſequitur Farinac. *q.* 197. *n.* 106. Videatur etiam inſtructio Toletana anno 1561. *n.* 61. 11

Aduerte tertiò, quod dicti filij & hæredes non teneantur comparere per ſe, ſed ſufficit, ſi compareant per Procuratorem, ita vt & ſic comparendo, audiri debeant, ita Simanch. *in Enchyrid tit.* 43. *rubr. de Procurator. num.* 3. & alij, quos ſequitur Farinac. *loco ſuprà cit. n.* 83. Solùm à defenſione hæretici defuncti (qui in extremis ab hæreticis conſolationem expoſtulauit) excluduntur filij, domeſtici, & hæredes; niſi velint probare, quod ille, cùm id fecerit, mentis compos non fuerit, iuxta textum *in cap. filij de hæretic. in* 6. quæ prohibitio ad aliam quamcumque defenſionem non extenditur, Decianus, & alij, quos citat, & ſequitur Farinac. *q.* 197. *num.* 111. 12

An autem quilibet de populo volens hæreticum defunctum defendere, admitti debeat? 13

Reſpondetur, quod (quamuis Royas *ſingul.* 39. & alij negent, quia ſi filius, conſanguineus, vel hæres defuncti non eſt, illius defuncti condemnatio ſua non intereſt. Ergo illius defuncti partes aſſumens videtur, quod ſit hæreticorum fautor, & defenſor) multò probabilius tamen ſit oppoſitum; (quod docent Peña 3. *par. directorij q.* 92. *verſ. eo termino elapſo, & ſeqq.* Decianus *tract. crimin. lib* 5. *cap.* 37. *num.* 31. Simanch. *de catholic. inſtit. cap.* 18. *num.* 15. *& in Enchirid. tit.* 62. *num.* 8. Gundiſaluu. *de hæretic. q.* 12. *num.* 9. & Farinac. *quæſt.* 197. *num.* 108.) quod ſcilicet quilibet de populo volens hæreticum defunctum defendere, admitti poſſit, & debeat ad illius defuncti defenſionem.

Probatur, quia talis de populo vtiliter gerit negotium Eccleſiæ, & Religionis: (cùm enim Eccleſia ſuis edictis citet ad comparendum eos, qui hæreticum defunctum defendere velint, & caſu quo nullus compareat, ex officio ſignet defenſorem) ſequitur, quod quis de populo aſſumit officium defenſionis defuncti, negotium Eccleſiæ, & Religionis faciat, & non proprium.

Confirmatur, quia cuiuſlibet appellatio pro morte damnato admitti ſolet: Ergo & hæc defenſio admitti debebit, cùm vtraque in Charitate fundetur. 14

Atque hinc patet ad argomentum in contrarium, non enim iſte talis de populo (vt argumentum contendebat) dici poterit hæreticorum fautor, & defenſor, quia vſquequo defunctus condemnatus fuerit, non conſtat, ipſum hæreticum fuiſſe: ſed ſolùm conſtat, ipſum, ipſiuſque filios, conſanguineos, & hæredes in ſummo periculo grauiſſimi damni verſari, quod, ſi ioſtè aduerti poteſt, Charitas petit, vt aduertatur; ſic Peña, Decianus, Simanch. & Farinacius *in locis ſupra citatis.* 15

Aduerte quartò, quod facta citatione, & proceſſu, qua breuiſſimè fieri poteſt, formato, Reus defunctus ſtatim abſolui, vel condemnari debeat; & Inquiſitores cauſam 16

in

in ſuſpenſo habere non poſſint; quia id cederet in grauiſſimum præiudicium filiorum, conſanguineorum, & hæredum, qui matrimonia, & contractus interim celebrare impedirentur; cum nullus auderet contrahere cum illis, quorum aſcendens periculum damnationis ſubit, & quorum contractus periculum reſciſſionis, quorumque diuitiæ periculum confiſcationis ſubeunt; ita Doctores, quos ſequitur Peña *citato commentar. 92. verſ. obſeruandum etiam cenſet, ex quadam Inſtructione Abulenſi.*

17 Aduerte 5. quod nunquam tamen Inquiſitores debeant defunctum citare, & cauſam contrà eius memoriam proſequi, niſi plenam, & dilucidam probationem, quod ille in hæreſi deceſſerit, habeant; ſic Peña 3. *par. Direct. comment. 92. verſ. in hac cauſa.* Simanch. *de cathol. inſtit. tit. 18. rubr. de defunctis num.* 12. Royas *tractat. de hæretic. 2. par. num. 30. ex quadam Inſtructione Granatenſi, & Madriliana*, & alij, quos citat, & ſequitur Farinac. *q. 197. num. 120.*

18 Quamuis, ſpectato iuris rigore, non impediantur Inquiſitores aduerſus prædictum hæreticum ſemiplenè probatum, inquirere, & cauſam agere; ita vt ſi aduerſus illum viuentem inſtituta fuerit Inquiſitio, & proceſſu pendente, obierit, poſſint Inquiſitores proſequi; quia ſemper cenſentur proſequi cauſam aduerſus hæreticum; aliàs, ſi ſemper cauſa defuncti ante citationem hæredum plenè probari deberet, fruſtratoriè ad eius defenſionem hæredes citarentur. Ita Decian. *tract. crimin. lib. 5 cap. 57. num. 6. & ſeq.* Farinac. *quæſt. 197. num. 99.* & alij.

19 Aduerte 6. quod interim tamen, quo cauſa formatur (donec ſententia acceſſerit) poſſeſſores non debeant bonorum ſequeſtrationem pati, quia ipſi non deliquerunt; &, cùm ritè poſſederint, non debent in caſu dubio illorum vſu priuari. Sic Peña *citato commentar. 92. verſ. tamen ſi vero*, & alij quos citat, & ſequitur Farinacius *q. 197. num. 102.*

20 Formato autem proceſſu, ſi hæreſis eſt plenè probata, Reus debet damnari, eiuſque bona, licet ad tertium poſſeſſorem deuenerint, debent Fiſco applicari, eiuſdemque oſſa, ſi ab oſſibus Catholicorum diſcerni poterunt, exhumari, & exhumata ſimul cum ſtatua, vel effigie comburi; vide Doctores communiter, quos citat, & ſequitur Farinac. *q. 197. num. 92. & ſeqq.* Videri etiam poterit Peña *citato commentar. 92. circa finem* qui rectè ſubdit, ſententiæ formam optimam eſſe, quæ deducitur ex illa, quæ lata fuit in Concilio Conſtantienſi *ſeſſ.* 8. aduerſus Ioannem Vviclef hæreticum.

21 Quod ſi hæreſis non eſt plenè probata, neque indicatur, quod breui tempore probanda ſit, Reus abſolui debet, nè famæ detrimentum patiatur, neuè ipſius filij, & hæredes aliquo modo grauentur; quia in hac abſolutione nullum Eccleſiæ, neque Fiſco ſequitur inconueniens: Quandoquidem ſuperuenientibus nouis probationibus; & his iunctis cum iis, quæ priùs erant in proceſſu, poterit ſic abſolutos condemnari; vide Doctores, quos ſequitur Peña *cit. comment. 92. verſ. quod ſi fortaſſis.*

22 Aduerte 7. quod ſemper adhuc locutus ſim de Hæretico, ſi ſic deceſſerit; quia ſi in extremis ſigna Contritionis exhibuerit, & ob temporis anguſtiam abſolui non potuerit, eius memoria damnari non debet, ſed potiùs debet ad reconciliationem admitti; Vmbertus Locatus *in iudiciis Inquiſit. verbo caducum numero* 1. & *verb. Inquiſitor num.* 25. & alij, quos ſequitur Farinac. *quæſt. 193. num. 20. & 21.* ex Textu *in cap. à nobis 2. de ſentent. excommunic.* & ex Textu *in cap. filij de hæret. in* 6. ducto Argumento à contrario ſenſu.

DVBITATIO CCV.

Per quantum temporis præſcribatur, ne contrà defunctum hæreticum procedi poſſit ad eius memoriam damnandam, & ſtatuam, vel effigiem comburendam?

SVMMARIVM.

1 *Ius procedendi contrà defunctum hæreticum præſcribitur ſecundum aliquos per quinquennium, per vicennium, per tricennium, per quatricennium, & tandem per nullum tempus: at probabilius præſcribitur per quatricennium; quia ius confiſcandi bona Hæreticorum præſcribitur per quatricennium.*

2 *Reiiciendi ſunt Doctores illi, qui inter damnationem memoriæ defuncti, & confiſcationem bonorum differentiam conſtituunt; quia confiſcatio bonorum eſt acceſſoria memoriæ defuncti condemnatæ.*

3 *Hæreticorum bona non præſcribuntur à poſſeſſoribus per ſpatium quinquennij, tametſi applicanda ſint Fiſco ſæculari, quia ad præſcriptionem bonorum hæreticorum requiritur ſpatium 40. annorum, ſtandumque eſt circa id Iuri Eccleſiaſtico.*

Reſpondetur, quod (quamuis, vt videre eſt apud Decianum *tract. criminal. lib. 5. cap. 57. numero* 12. Peñam 3. *part. Directorij comment. 92. verſic. His ita poſitis, & ſequentibus.* Farinac. *q. 197. num. 112. & ſeqq.* & alios, nonnulli putent, præſcribi per quinquennium, alij, per vicennium, alij per tricennium, alij per quatricennium, ſeu per annos quadraginta, alij tandem per nullum tempus) Probabilius tamen ſit, præſcribi per quatricennium, ſeu per annos 40. ſic Royas *tract. de hær. 2. par. num. 193. & ſingul.* 50. Maſcard. *de probat. lib. 1. concluſ. 112 num.* 19. & alij, quos ſequitur Farinacius *quæſt. 10. num. 82. verſ. tu dic.* 1

Probatur; quia, cùm (ſicuti ſuprà ſuo loco dicebam) ius confiſcandi bona hæreticorum præſcribatur per quatricenniũ, ſeu per annos quadraginta, & hoc ius ſit acceſſorium memoriæ defuncti damnatæ, ſit, quod & toto illo tempore defuncti memoria damnari, & ſtatua, vel effigies comburi poſſit.

Hinc ſequitur, quod reiiciendi ſint Doctores illi, qui inter damnationem memoriæ, combuſtionemque ſtatuæ defuncti, & confiſcationem bonorum differentiam conſtituunt; vt ſunt Felinus *cap. cùm nobis de præſcript. num.* 52. & Baiardus *ad Iul. Clar. §. hæreſis n.* 27. qui docent, damnationem memoriæ, combuſtionemque ſtatuæ defuncti præſcribi per quinquennium, & confiſcationem bonorum præſcribi per quatricennium: Et, vt ſunt Peña *citato commentar. 92. verſ. His ita poſitis*, Giaffius *lib 2. deciſ. cap. 11. num.* 12. Couarruu. *in 4. decretal. par. 2. cap. 6. num.* 16. Simanch. *de cathol. inſtit. tit. 18. num.* 14. Acuña *in Decretum Gratiani par. 1. diſt. 23. cap. 14. num.* 6. Azorius 3. *part. inſtit. moral. lib. 1. cap. 18. verſ. nihilominus*, & Sanchez *lib. 2. moral. cap. 22. num.* 22. qui etſi tolerabilius, & forſan etiam non omninò, improbabiliter, tenent è contra, confiſcationem bonorum præſcribi per quatricennium iuxta Textum *in cap. 2. de præſcript. in* 6. damnationem autem memoriæ, combuſtionemque ſtatuæ defuncti præſcribi per nullum tempus ex eo quia, inquiunt ipſi, citatus Textus loquitur tantùm de præſcriptione quoad ſola bona hæreticorum. 2

Probatur; quia (vt omittam, quod hæc diſtinctio, teſte Farinacio *q. 197. num.* 116. nec iure, nec ratione fundetur) confiſcatio bonorum, vti dicebam, eſt acceſſoria memoriæ defuncti condemnatæ (ita vt ſuper confiſcatione bonorum non requiratur ſpecialis ſententia,

tentia, ſed eo ipſo, quo memoria defuncti damnatur, bona illius maneant Fiſco applicata, & liberè poſſint à Fiſco occupari) Ergò, ſi memoria defuncti, non niſi infrà quinquennium, damnari poterit, neque confiſcatio bonorum vltrà quinquennium locum habebit; vel è contra, ſi memoria defuncti ſemper damnari poteſt, etiam bonorum confiſcatio, quæ illi acceſſoria eſt, ſemper locum habere debebit. At de hac re, præter Doctores ſuprà citatos. Videatur etiam Royas *ſingul.* 50. Zanchin. *de hæretic. cap.* 24. *num.* 5. & ibi Campeg. *lit. B.*

5 Ex his ſequitur contra Gloſſam *in l. Manichæos verb. ſubire Cod. de hæretic.* Bartolum *in l.* 2. *Cod. de Apoſtatis* & alios, quod bona hæreticorum non præſcribantur à poſſeſſoribus per ſpatium quinquennij (tamen ſi applicanda ſint Fiſco ſæculari, ſicuti præter alios voluit Couarruu. *in* 4. *Decretal. par.* 2. *cap.* 6. *n.* 16. Gomez *lib.* 3. *var. cap. vltim num.* 5. & Quen ada *in quæſt. Fiſcali q.* 16. *concluſ.* 2. *&* 3.) Quia, ſicuti dicebam, ad præſcriptionem bonorum hæreticorum ex *cap. final. de præſcript. in* 6. requiritur ſpatium 40. annorum: Et in præſcriptione circa bona hæreticorum (quamuis non etiam aliorum delinquentium) ſtandum eſt Iuri Eccleſiaſtico, non autem Iuri ciuili, iuxta ea, quæ dicebam *dub.* 134. *ſect.* 3. Vbi & ſubdebam conditiones ad dictam præſcriptionem neceſſarias; Videri etiam poterit Gloſſa *in dicto cap. finali de præſcript. verb. hæretic.* Dominicus *ibidem* §. *ſi poſt mortem num.* 4. Abbas *in cap. cum nobis eodem tit. num* 8. Felinus *ibidem num.* 15. Syluest. *verb. hæreticus* 1. *num.* 14. Tabiena *eodem verbo num.* 12. Molina *de iuſt. & iur. tom.* 1. *diſput.* 3. Gundiſaluus *de hæreticis quæſt.* 22. & Azor. *tom.* 1. *lib.* 5. *cap.* 7. *q.* 16.

PETITIO I.

An delicta (loquendo de delictis aliis in communi) per aliquod tempus, ſaltem inter Regulares, præſcribantur?

SVMMARIVM.

1 *Delictum etiam inter Regulares per aliquod tempus non præſcribuntur, quia publicè intereſt, quod delicta puniantur, cum expediat Reipublicæ, ne maneant impunita.*

2 *Non eſt aperienda via fraudibus. & delictis, quorum pœna timeri debet, vt ſupplicium vnius eſſe poſſit exemplum multorum.*

3 *Poteſt quis puniri multoties quotieſcumque ſcilicet, cùm puniri potuerit maiori pœna, punitus ſit pœna minori: Conſequenter multo magis, ſi nulla vnquam pœna punitus fuerit.*

4 *Statutum, quo cauetur, delicta poſt aliquod tempus non eſſe punienda, ſi infrà illud tempus non ſint punita, etiamſi reperiatur in aliqua Religione non eſt validum, vtpote contra ius canonicum, & ius ciuile.*

5 *Statutum, ſi per Principem ſit confirmatum non ſolum Laicorum, ſed etiam Regularium, ſuſtineri debet, ita vt minùs ius commune lædatur.*

6 *Delicta ſtante ſtatuto inducente præſcriptionem, nunquam præſcribuntur quoad hoc, vt non poſſit ſemper Prælatus, ex officio Iudicis, per viam ſcilicet Inquiſitionis procedens, delicta punire, ne de crimine infamatus in adminiſtratione diuinorum cum aliorum ſcandalo, & contra bonum commune toleretur: At non poteſt Prælatus per viam accuſationis ad inſtantiam partis delictum punire.*

7 *Prælatus Religionis ſtante ſtatuto, quod delicta poſt aliquod tempus ſint præſcripta, adhuc poteſt procedere per viam Inquiſitionis tantùm ex officio; præſertim ſi per multos annos delictum non punierit, vt aliquo modo impeditus; quia ex Regula Iuris impedito non currit tempus. Et multò magis ſi impeditus fuerit dolo, vel fraude; quia dolus, & fraus nemini debet patrocinari.*

RESpondetur negatiuè; Syluest. *verb. præſcriptio* 2. *q.* 2. *&* 3. Spararius *tract.* 3. *cap.* 5. *n.* 1. Diaz *in pract. cap.* 150. vbi Salſedo, Azorius 3. *par. lib.* 1. *cap.* 20. *q.* 5. Gloſſa, Decius, Boſſius, Nauarrus, quos refert, & ſequitur Rodriq. *tom.* 2. *quæſt. Regular. art.* 11. & Pagnin. *tom.* 1. *de ſubdito q.* 1. §. 4. Qui duo poſtremò loco citati Doctores expreſsè aiunt, quod ſi Religioſus quindecim abhinc annis conuictus fuerit de aliquo delicto, de quo tunc non fuerit punitus, adhuc de eo nunc poſſit puniri. 1

Probatur; quia publicè intereſt, quod delicta puniantur, cùm expediat Reipublicæ, nè maneant impunita; *l. Ita vulneratus* § *quod ſi quis verſ. cùm neque impunita ff ad leg. Aquil. l. licitatio* §. *quod illicitè ff. de publicat. l. congruit ff de offic. Præſid. & l. Stychus* §. *tamen ſi ff. de ſolution.* Tum quia non eſt aperienda via fraudibus, 2
& delictis; vide Doctores communiter (quos ſequitur Bartholomæus Pertettus *ad extrauag. ambitioſè de reb. Eccleſ. non alienand. num.* 3. & Barboſ. *Axiom.* 68. *n.* 2.) cum delicti pœna timeri debeat, ad hoc, vt ſupplicium vnius poſſit eſſe exemplum multorum; *l.* 1. *Cod. ad leg. Iul. repet.* Vnde eſt illud dictum commune: *Oderunt peccare mali formidine pœnæ; cap. ineffragabili* §. *cæterum,* vbi Gloſſa *verb. metu pœnæ de offic. Ordinar.* Tum quia (ſicuti conſtat ex ipſo Iure) poteſt quis puniri multo- 3
ties (quotieſcumque ſcilicet, cùm puniri potuerit maiori pœna, punitus ſit pœna minori; *l. cum ex vno ff de action. & obligat. l. qui ſeruum, & l. quoties* §. 1. *eodem tit. l.* 1. *& l. ad legem Aquil. & l. ſi vulnerato ff. de vi bon. rapt. cap. attendendum* 17. *q.* 4. *& cap. etſi Clerici de Iudic.*) Ergò multò magis id dicendum erit, ſi nulla vnquam pœna punitus fuerit.

Hinc ſequitur, quod (ſi alicubi, etiam in aliqua Re- 4
ligione, ſtatutum exiſtat, vt ſi per tot, vel tot annos delictum non fuerit punitum, ampliùs non puniatur) tale ſtatutum (vtpotè contra ius canonicum, & ciuile) non ſit validum; quod ſi per principem ſtatuta talis 5
loci, vel talis Religionis confirmantem, vt validum aliquo modo ſuſtineri poſſit, ſuſtineri tantùm debeat, ita, vt, quam minimè poteſt, ius commune lædatur; vide Doctores vbi ſuprà, præcipuè Peytinus *loco citato* §. *dico* 3. qui de ſimilibus ſtatutis loquens rectè ait, delicta 6
nunquam præſcribi quoad hoc, vt non poſſit ſemper Prælatus ex officio Iudicis per viam ſcilicet inquiſitionis procedens) delicta punire, nè de crimine infamatus in adminiſtratione diuinorum cùm aliorum ſcandalo, & contra bonum commune toleretur, ſtante tamen ſtatuto in contrarum non poſſe Prælatum per viam accuſationis ad inſtantiam partis delictum punire: Quamuis ſecùs per viam Inquiſitionis ex officio, 7
ſicuti dicebatur; præſertim ſi Prælatus (etiam per multos annos) delictum non puniuerit ex eo, quod impeditus fuerit aliquo modo; quia tunc intrat Regula, quod impedito non currat tempus, *l.* 1. §. *finali C. de annal. except. & cap. quia diuerſitatem de conceſſ. prabend. & & cap. final. de elect.* Et videri poterit præter alios Tiraquell. *de retract. lignag.* §. 3. *Gloſſ.* 4. *num.* 6. *&* §. 35. *Gloſſ.* 4. *num.* 29. Et multò magis, ſi impeditus fuerit dolo, vel fraude; quia tunc intrat altera Regula, quod ſcilicet dolus, & fraus nemini debeat patrocinari, *l. is qui dolo ff. de rei vendic. l. nec ex dolo ff. de dolo & l.* 3. *ff. de tranſact.*

PETITIO

Digitized by Google

PETITIO II.

Quando, & quomodo in crimine hæreſis Inquiſitores procedere debeant ad carcerandum Reum?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores in crimine hæreſis cum infamiam inferat, caſu quo fuga Rei non timeatur, procedere non debent ad eum carcerandum, niſi adſint ſufficientia indicia ad torquendum: Et quando denunciatus eſt vir grauis priuſquam carceretur, iniungendum eſt vni ex conſultoribus, vt ſecreto ſe informet à Parocho denunciati de vita, & moribus, & ab aliis perſonis fide dignis.*

2 *Inquiſitores rarò procedunt ad citationem verbalem, & quando citant non inſerunt in citatione cauſas delicti ſed in genere citāt ad ſubiiciendum ſe examini ſuprà nonnullis mouentibus mentem ipſius Curiæ tangentibus ſanctam fidem.*

3 *Ad Rei capturam plena delicti probatio, vel maxima indicia, vel vehementes ſuſpiciones in hoc ſancto Tribunali procedere debent.*

4 *Teſtimonium vnius viri omni exceptione maioris ſufficit ad carcerandum; ſecùs ſi accuſatus ſit Vir nobilis, vel bona famâ; quia in tali caſu requiruntur plures teſtes,*

1 RESpondetur: In crimine hæreſis, cùm infamiam
inferat, Inquiſitores (caſu quo fuga Rei non ti-
meatur) procedere non debent ad eum carcerandum,
niſi adſint ſufficientia indicia ad torquendum. Zanard.
in Director. Theolog. par. 3. cap. 83. Boër. *deciſ.* 215. *n.* 34.
Simanch. *in Enchirid. tit.* 15. *n.* 2. Acuña *tract. de confeſſ.*
ſolicit. q. 4. *n.* 17. Cantera *in quæſt. crimin. cap.* 1. *de probat.*
per teſtes q. 1. *n.* 60. (Vbi teſtatur, quod ſic ſeruetur in
Inquiſitione Hiſpanica) Genuenſ. *in prax. Archiepiſc.*
cap. 68. *n.* 1. (Vbi teſtatur, quod ſic etiam ſeruetur in
Inquiſitionibus Italiæ; ſubditque, quod, cùm carceratio
in cauſis ſanctæ Fidei irroget ſæpè infamiam, Curia
nunquam procedit ad capturam, niſi ſaltem adſint in-
dicia ad torturam: & nonnunquam, quando denun-
ciatus eſt vir grauis, priuſquam carceret, ſolet dicta
Curia iniungere vni ex conſultoribus, vt ſecretò ſe in-
formet à Parocho denunciati, vel ab aliis perſonis fide
2 dignis, quomodo viuat, & moribus ſe gerat; Rarò autem
procedat ad citationem verbalem; & quando citat, non
inſerit in citatione, vt in aliis citationibus fieri debet,
cauſam delicti, ſed citat in genere ad ſubiiciendum ſe
examini ſuprà nonnullis mouentibus mentem ipſius
Curiæ tangentibus ſanctam fidem) Peña *in Director.*
Inquiſ. par. 3. *commentar* 17. (Vbi ait, quod ad Rei ca-
3 pturam plena delicti probatio, vel maxima indicia, vel
vehementes ſuſpiciones præcedere debent; quia ex le-
uibus ſuſpicionibus non eſt ad eam, ſi Rei fuga non ti-
meatur, deueniendum; Et licet ſoli Inquiſitores poſſint
capturam decernere, tutius tamen eſt, quod maturo
conſultorum conſilio, tum ob delictum omnium gra-
uiſſimum, tam ob famam, quæ propter ſolam captu-
ram grauiter offenditur, rem iſtam aggrediantur) Royas
de hæretic. par. 2. *aſſer.* 1. *n.* 21. Vbi inquit, quod teſtimo-
4 nium vnius Viri omni exceptione maioris ſufficiat ad
carcerandum; Secùs ſi accuſatus ſit Vir Nobilis, vel
bonæ famæ; quia in tali caſu requiritur, quod adſint
plures teſtes, vel indicia; Adeò vt propterea velint non-
nulli, quod Inquiſitores etiam Sacerdotem in cauſa
hæreſis non debeant incarcerare ex delatione vnius
teſtis, & debeant ſemper conſiderare circumſtantias, &
qualitates teſtis, & Rei. Videatur præter Doctores ci-
tatos etiam Inſtructio Toletana anno 1561. *num.* 3.

PETITIO III.

An puniri debeat, tanquam hæreticus, faciens ritus hæreticales, vel proferens verba hæreticalia, ſed negans intentionem?

RESpondetur: de hac re dixi ſuprà *dub.* 193. *ſect.* 3. *num.* 4. *& ſequentibus.*

PETITIO IV.

An, qui fuit abſolutus in cauſa fidei, ſuperuenientibus nouis indiciis, iterum poſſit inquiri, examinari, & condemnari, etiam pœna ordinaria?

RESpondetur: de hac re dixi *citata dubitatio.* 193. *ſect* 8. *&* 9.

DVBITATIO CCVI.

Quonam modo procedatur aduerſus dæmonem adorantes, aduerſus lamias, ſtryges, ſagas, magas, maleficas, ſeu veneficas?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitor aduerſus dæmonem adorantes, lamias, ſtryges, ſagas, magas, maleficas, ſeu veneficas, non debet procedere ad capturam, & ad iudiciarium proceſſum, niſi adſit veriſimile commiſſi criminis indicium, & non ſola delatio perſonarum infamium, vel ſola infamia à talibus orta.*

2 *Item debet iuxtà numerum delationum, & grauitatē indiciorum ad torturam ipſarum deuenire, & grauiùs, vel ſæpiùs quàm indicia exigant, nō torqueat.*

3 *Inquiſitor in crimine hæreſis, cui propter grauitatem crimen maleficij æquiparatur, ſolet ad torturam eſſe pronior, cùm ſit crimen valdè pernicioſum ſua natura occultum, & plerumque plena probatione deſtitutum.*

4 *Indicia grauia, ſi perſona ſit magni nominis, familia, vel dignitatis, requiruntur in crimine maleficij, præſertim ad proceſſum ſpecialem inſtituendum.*

5 *Tortura vt inferatur de crimine ſuſpecto requiruntur indicia talia, quibus Iudicis animus planè inclinetur ad exiſtimandum hominem noxium eſſe.*

6 *Lamiarum aliqua, ſi dæmoni cultum exhibeat ex affectu dæmonem venerandi, abſque errore intellectus (etſi hæretica non ſit) quia tamē eſt verè Idololatra, incurrit præter bonorum confiſcationem alias pœnas aduerſus Hæreticos latas. Secùs, ſi cultum dæmoni exhibuerit ex metu, vel auaritia, vel ex alio affectu, quia tunc pœnam excommunicationis non incurrit, cùm non ſit verè Idololatra.*

7 *Lamiæ vt capiantur, requiruntur indicia, & probationes clariores, quàm in aliis delictis ob periculum falſitatis, quod, vt experientia docet, frequenter cōtingere ſolet: ex dæmonis enim illuſione videtur adeſſe earū cōplicibus in Congregatione quā habent, multi viri probi, qui reuera non ſunt; quapropter ex complicum depoſitione non capitur Reus. Vbi vide, quæ dicuntur de illuſione dictarū lamiarum.*

8 *Lamiarum iſtarum aliqua ſi ſeipſum detulerit, & dæmoni cultū exhibuiſſe, illique credidiſſe, & à noſtra fide ex animo apoſtataſſe faſſa fuerit, ad reconciliationem ſecretam admittitur, eius bona non confiſcantur, neque habitus pœnitentialis imponitur. Vbi quod ſi bis, vel ter relabatur, licet de rigore iuris tradenda ſit brachio ſæculari, in Hiſpania tamen admittitur ad reconciliationem.*

9 *Delinquens abſoluitur ad cautelam ſi ſpontaneè confiteatur,*

Digitized by Google

fiteatur, in Congregatione lamiarum dæmonem adoraſſe, abſque tamen Apoſtaſia a fide.

1 RESpondetur: Ita vt officiũ Iudicis in proceſſu cõtra iſtas ſit. Primò, vt nullam ex ipſis capiat, & ad iudiciarium proceſſum trahat; niſi adſit veriſimile cõmiſſi criminis indicium, & non ſola delatio perſonarũ infamium, vel ſola infamia à perſonis vilibus, & improbis orta, ſine probabili cauſa, vel coniectura aliqua; vide Doctores cõmuniter, quos ſequitur Farin. *lib. tit. 5. q. 47.*

2 Secundò, vt iuxta numerum delationum, & grauitatem indiciorum ad torturam ipſorum deueniat, & grauiùs, vel ſæpiùs, quam indicia exigunt non torqueat.

Cæterùm ex Royas *tract. de hæretic. aſſert. 31. n. 269.* Binsfeldo *de confeſſ. malef. membr. 2. conclus. 5. §. hac quæ*
3 *ſtio.* Martin. del Rio *lib. 5. ſect. 5. circa finem*, & aliis communiter in crimine hæreſis (cui propter grauitatem crimen maleficij æquiparatur) Iudices ad torturam ſolent eſſe proniores; cùm ſit crimen valdè pernicioſum ſua natura occultum, & plerumque plena probatione deſtitutum, *Argumento l. Diuus ff. de quæſtionib.* ex quibus Doctoribus ſubdunt nonnulli, quod dicta crimina adeò deteſtabilia, & pernicioſa ſunt, vt (licet interdum contingat, quibuſdam prauis hominibus ex denunciantium malitia iniuriam fieri) potiùs id permittendum ſit, quàm vt per Magiſtratus diſſimulationem bonum publicum periclitetur.

4 Nihilominùs tamen iuxtà ea, quæ dicam infrà *Aduertendo 2.* dicendum mihi videtur, quod in crimine maleficij præſertim ad proceſſum ſpecialem inſtituendum requirantur indicia grauia (quæcumque perſona ſit illa, contra quam talis proceſſus inſtituitur) & requirantur indicia grauiora, ſi perſona ſit magni nomi-
5 nis, familiæ, vel dignitatis: Ad torturam autem de crimine ſuſpecto inferendam requirantur *ex l. 1. ff. de quæſtionib.* ſemper indicia talia, quibus Iudicis animus plenè inclinetur ad exiſtimandum, hominem noxium eſſe; ita vt nihil aliud deeſſe videatur, quàm ipſius Rei confeſſio; vide Doctores, quos ſequitur Martinus del Rio *lib. 5. ſect. 3. §. ad aſſumendas.* Vide etiam, quæ dicebam ſuprà *dubit. 192. ſect. 8.*

6 Aduerte tamen hìc, quod ſi lamiarum, vel ſagarum iſtarum aliqua dæmoni cultum exhibeat ex affectu dæmonem reuerendi abſque errore intellectus (etſi hæretica non ſit) quia tamen eſt verè Idololatra, incurrit, præter bonorum confiſcationem, alias pœnas aduerſus hæreticos latas *ex Extrauag. Ioannis XXII.* quæ incipit *ſuper illius ſpecula*, apud Peñam *2 par. Director. q. 43. num. 9.* (quamuis nonnulli putent, extrauagantem iſtam non eſſe vſu receptam;) Quod ſi cultum dæmoni exhibuerit ex metu, vel auaritia, vel ex alio affectu, pœnam excommunicationis non incurrit; quia non eſt tunc verè Idololatria, ſicuti dicebam, & docent Doctores, quos ſequitur Sanchez *lib. 2. moral. cap. 7. n. 10.*

7 Aduerte 2. quod ad capturam iſtarum requirantur indicia, & probationes clariores, quàm in aliis delictis, ob periculum falſitatis, quod, vt experientia docet, ſæpè ſæpiùs contingere ſolet: Quapropter ex depoſitione præciſa complicum, qui teſtentur, quod quis adfuerit in Congregatione iſtarum lamiarum dæmonem adorantium, quodque is ibi & dæmonem adorauerit, non capitur Reus; quia ſæpè per illuſionem dæmonis aliqui probi viri in hac Congregatione adeſſe videntur, cùm tamen reuerà non adſint; quin & ipſæ Lamiæ etiam ſæpè ſæpiùs exiſtimant corporaliter adeſſe, cùm tamen & ipſæ etiam ſolùm in repræſentatione adſint; vide Doctores, quos citat, & ſequitur Farinac. *q. 185. n. 152. & q. 188. n. 76.* Vnde ſi ſimul cum complicum depoſitione non conſtet de aliquo actu exteriori (v. g. de nece alicuius hominis, vel alicuius animalis) vel apud teſtificatum non appareant aliqua vnguenta; & animalia immunda, vt bufones, vel angues, (ex quibus vehemens præſumptio criminis oriatur) nunquam Reus capturæ traditur, ſaltem iuxtà practicam Inquiſitionis Hiſpaniæ ex quadam Inſtructione Madriliana (quæ eſt 15. & 20. circa lamias) Vide etiam, quæ dicebam ſuprà *dubit. 192. de tortura ſect. 8.*

Aduerte 3. quod (ſi lamiarum iſtarum aliqua ſe ipſam detulerit, & dæmoni cultum exhibuiſſe, illique credidiſſe, & à noſtra fide ex animo apoſtataſſe, faſſa fuerit) ad reconciliationem ſecretam admittatur, eius bona non confiſcentur, nec ei habitus pœnitentialis imponatur, iuxtà prædictam practicam Inquiſitionis Hiſpaniæ ex quadam Inſtructione Madriliana anno 1613. quæ eſt 14. circa lamias: Quod ſi poſt hanc abiurationem relabatur, quamuis de rigore iuris, tanquam relapſa, brachio ſæculari tradi deberet; nihilominùs in Hiſpania iuxtà ſupradictam inſtructionem ad reconciliationem, & bis, & ter admittitur: Si verò ſic delinquens in minori ætate, v. g. ante 12. vel 14. annum, fuerit, ſolùm ad cautelam abſoluitur; Eſto in aliis delictis, ſi fuerit doli capax, abſolutè abſoluatur, iuxtà ſupradictam Inſtructionem Madrilianam. 8

Aduerte 4. quod, ſi delinquens, & ſpontaneè confitens, ſe in Congregatione lamiarum dæmonem adorantium, abſque tamen Apoſtaſia à fide, adfuiſſe fateatur, tunc ipſius abſolutio ad cautelam & abiuratio Commiſſariis remitti ſoleat. 9

PETITIO I.

An Reus de maleficio condemnari poſſit pœna mortis ob multiplicatas perſonarum infamium denunciationes, tametſi ipſemet Reus crimẽ tale confeſſus non fuerit?

SVMMARIVM.

1 *Reus de maleficio condemnari poteſt pœna mortis ob multiplicatas perſonarum infamium denunciationes, licet ipſe crimen confeſſus non fuerit, contra Martinum del Rio, & Farinacium, quia harum perſonarum depoſitio indicium aliquod facit, eoque maius quo plurium perſonarum infamium denunciationes teſtimonia, ſeu depoſitiones ſimul concurrunt.*

2 *Denunciationes, teſtimonia ſeu depoſitiones plurium vt ad condemnatoriam ſententiam perſonæ non confeſſæ ſufficiant, debeant ij eſſe conteſtes, id eſt de eodem facto particulari teſtificari.*

RESpondetur: (quamuis Martin. del Rio *lib. 5. ſect. 15.* & alij, quos ſequitur Farinac. *q. 43. num. 39. & 62.* negent) Probabilius tamen affirmant Gomez *3. reſolut. cap. 12. n. 18.* Binsfeld. *de confeſſion. malef. memb. 2. concl. 7.* & alij complures. 1

Probatur; quia, licet denunciatio, teſtimonium, ſeu depoſitio perſonæ infamis minùs probet, tamen indicium aliquod facit, eoque maius, quo plurium perſonarum infamium denunciationes, teſtimonia, ſeu depoſitiones ſimul concurrunt: Ergò fieri poteſt, quod tot perſonæ, v. g. quindecim, vel ſexdecim lamiæ, ſeu ſagæ de proprio crimine confeſſæ, aliam tanquam ſociam, perſeueranter denuncient, vt exinde oriatur indicium moraliter certum, ſeu indubitatum, quod in criminibus exceptis, & ex ſua natura occultis plenæ, ſeu perfectæ probationi æquiualere poſſit.

Cæterùm, vt denunciationes, teſtimonia, ſeu depoſitiones plurium ad condemnatoriam ſententiam perſonæ non confeſſæ ſufficiant, debent ij eſſe conteſtes, id eſt teſtificari de eodem facto particulari, ſicuti ſuprà *dubit. 197. ſect. 14. 15. 16. & ſeqq.* ex communi ſententia Doctorum dicebam; ita vt huiuſmodi depoſitiones, ſeu denunciationes perſonarum infamium, quantumuis multiplicatæ, ſi ſint ſolæ, vel non aliis grauioribus indiciis, aut teſtimoniis confirmatæ, ad condemnatoriam ſententiam prædictæ perſonæ, ſeu prædicti Rei non ſufficiant. 2

PETITIO

PETITIO II.

An condemnatus ad ignem, debeat viuus comburi, vel priùs ſuſpendi, ſeu ſtrangulari?

SVMMARIVM.

1 *Reus intelligitur quod comburatur viuus, ſi lex ob aliquod crimen ita iubeat. Et iudex ita exequi debet, niſi ſit ſupremus, qui poſſit in lege diſpenſare.*

2 *Condemnatus ad ignem apud Chriſtianos non comburitur viuus nè incidat in deſperationem, &c.*

3 *Excipe, niſi in crimine ſit pertinax atque adeo impœnitens perſeueret maleficus.*

1 RESpondetur: ſi lex ob criminis atrocitatem iubeat vt Reus igne comburatur, intelligitur, quod comburatur viuus; Iulius Clarus §. *final. quæſt* 99. *numero* 7. Couarruuias 2. *reſolution cap* 10. *numero* 9. Binsfeld. vbi ſuprà *membr.* 2. *concluſ* 7. *dubit.* 4. & alij communiter: Quapropter iudex hoc legis præſcriptum exequi debet, niſi ſit iudex ſupremus (qui ſcilicet in lege diſpenſare poſſit) vel niſi propter circumſtantias ex Epicheis quadam, legis rigorem in caſu particulari aliquo mitigandum eſſe, arbitretur; vide Doctores, quos ſequitur Farinacius *in pract. criminal. quæſtio.* 17. *num* 5.

2 Quamuis apud Chriſtianos conſuetudo ſit, quod ad ignem condemnatus non comburatur viuus, nè in deſperationem, vel in aliud graue peccatum incidat, ſicque impœnitens moriatur.

3 Excipe, niſi in crimine pertinax, atque adeò impœnitens perſeueret maleficus, aut hæreticus; quia tunc meritò viuus comburi debebit; cùm ceſſet ratio, cur pœna iure decreta, mitigari debet.

PETITIO III.

An, & in quantum lamia ſeu ſaga, ſi in carcere moriatur, de crimine infamari, vel damnari poſſit?

SVMMARIVM.

1 *Crimen, eiuſque pœna ordinariè non extinguuntur: Id tamen locum non habet in criminibus exceptis, qualia ſunt crimen hæreſis, de quo Reus conuictus, vel anteà confeſſus, etiam poſt mortem damnari, eiuſque bona confiſcari poſſunt: Ideoque ſaga, ſeu lamia, &c. in quibuſdam locis, ſi in carcere moriantur, ſolent comburi in loco publico. Idemque dic de aliis delictis grauiſſimis.*

2 *Lamia ſeu ſaga ſi in carcere decedit priuſquam crimen confeſſa ſit, vel fuerit conuicta, in loco ſacro ſepeliri debet & ſic de aliis.*

3 *Excipe* 1. *niſi Reus in carcere ſibimet ipſi mortem dederit; quia tunc cadauer ipſius igne comburi, vel furca ſuſpendi debet; ſecùs, ſi antequam moriatur, de crimine doleat, etiamſi mortem ſibi intulerit.*

4 *Excipe* 2. *ſi iudex permittens, vt cadauer ſepulturæ tradatur tamen proteſtetur, quod litem contra Reum cœptam proſequi velit, citatis ad defenſionem iis, quorum intereſt: quamuis hoc ius agendi contra defunctum duret tantùm per quinquennium.*

1 RESpondetur, (quamuis ordinariè crimen, eiuſque pœnæ morte extinguantur, *l.* 1. *&* 5. *Cod. ſi Reus, vel accuſator mortuus ſit, & l. Lucius ff. de Iur. fiſc.*) Nihilominus id locum non habet in criminibus exceptis, qualia ſunt verbi gratia crimen hæreſis, *l. Manichæos Cod. de hæretic.* crimen *Apoſtaſia, l. hi qui Cod. de Apoſtat.* crimen maleficij, quippe quod hæreſi æquiparatur; crimen læſæ maieſtatis; *l. vltima Cod. ad leg. Iul maieſt.* crimen deſertæ militiæ *l. deſunctorum Cod. de re militar. lib.* 12. *&c.* Quapropter in eiuſmodi criminibus Reus conuictus, vel antea confeſſus, etiam poſt mortem, damnari, eiuſque bona confiſcari poſſunt, Gloſſa *in citat. l.* 1 *Cod. ſi Reus, vel accuſator,* Clarus *citat.* § *finali quæſtione* 55 *numer.* 13. Gomez 3. *reſolution. cap.* 1. *numero* 8. & alij paſſim; Ideoque in quibuſdam aliis locis conſuetudo eſt, quod in tali caſu lamia, ſeu ſaga, ſi in carcere poſt iuridicam criminis confeſſionem, vel conuictionem moriatur, in loco publico comburatur: quod idem in aliis grauiſſimis criminibus (vt hæreſis, læſæ maieſtatis, Sodomiæ, & latrocinij) etiam fieri conſueuit; vt ſcilicet cadauer Rei in aliquo ex his crimine notoriè deprehenſi, confeſſi, vel conuicti, poſt ipſius mortem comburatur, vel ſuſpendatur, vide Doctores, quos ſequitur Gomez *citat. cap.* 1. *num.* 81. & Iul. Clar *vbi ſuprà num.* 15.

Cæterum ſi lamia, ſeu ſaga in carcere decidat, priuſquam crimen confeſſa, vel de eo conuicta ſit, in loco ſacro (ſi aliud non obſtat) ſepeliri debet: Tantum abeſt quod ipſius cadauer comburi, vel ipſius memoriæ, ſeu fama publicè damnari poſſit. 2

Excipe, niſi Reus in carcere ſibimetipſi mortem dederit; quia tunc cadauer ipſius igne comburi, vel furca ſuſpendi iure, & meritò poterit; cùm tunc crimen, tali pœna (ſicuti ſuppono) dignum, ipſo facto confiteri cenſeantur, Couarruuias *reſolution. cap.* 2. Gomez *citat. cap.* 1. *numero* 79. Menoch. *de arbitrar. caſ.* 285. & Martin. del Rio *lib.* 5. *cap.* 19. quod adeò verum eſt, vt (tamen ſi ſaga, vel ibi gratis ſibimetipſi mortem inferens antequam moriatur, de crimine doleat, & crimen confiteatur, quinimmò & ſacram Euchariſtiam accipiat) adhuc nihilominus iudex conſuetudinem ſequi poſſit, vt ſcilicet prædictæ ſagæ, tanquam crimen ſuum confeſſæ, cadauer comburatur, memoria, ſeu fama publicè damnetur, & bona confiſcentur; cùm pœnitentia illa (vtpotè ſacramentalis, & ſecreta) foro externo nihil præiudicet. 3

Excipe 2. ſi iudex permittens, vt cadauer ſepulturæ tradatur, tamen proteſtetur, quod litem contra Reum cœptam proſequi velit, citatis ad defenſionem iis, quorum intereſt (ſicut & in crimine hæreſis etiam paſſim ſeruatur) Doctores quos ſequitur Martin. del Rio *loco ſuprà cit.*

Quamuis hoc ius agendi contra defunctum duret tantùm per quinquennium de iure ciuili, ſicuti colligitur *ex l. ſi quis defunctum Cod. Apoſtat* & docet Gloſſa *in l. Manichæos verb. ſubire Cod. de hæretic.* Quam Gloſſam præter alios ſequitur Clar. *q* 51. *num.* 14. & Gomez 3. *reſolut. cap.* 1. *num* 81. quid autem ſeruandum ſit de iure canonico, vide Textum *in cap.* 2. *de præſcript. in* 6. & quæ dicebam ſuprà *dubit. præcedenti.* 4

PETITIO IV.

An, & quid dicendum ſit de praxi quorumdam iudicum, qui in promulgata ſententia vnius lamiæ, ſeu ſagæ, aliam extrà, vel intrà carcerem defunctum interdum nominant, quod v. g. hæc alia fuerit ſocia, vel magiſtra artis magicæ; cùm tamen de hoc crimine neque confeſſa, neque conuicta fuerit.

SVMMARIVM.

1 *Praxis quorumdam iudicum qui in promulgata ſententia vnius lamiæ, ſeu ſagæ, aliam extrà, vel intra carcerem defunctam interdum nominant, quod v. g. hæc alia fuerit ſocia, vel magiſtra artis magicæ cùm tamen de hoc crimine neque confeſſa neque conuicta fuerit, videtur eſſe iniqua; quia iniquum eſſe videtur, quod talis per publicam ſententiam ſic infametur.*

2 *Praxis prædicta tolerari poteſt, ſi vehementia, & quaſi indubitata adſint indicia.*

1 RESpondetur: Praxis hæc videtur eſſe iniqua; quia iniquum eſſe videtur, quod talis mulier per publicam ſententiam veluti damnata, ſic infametur.

2 Quamuis, ſi vehementia, & quaſi indubitata adſint indicia (vt ſi verbi gratia ſex, vel ſeptem lamiæ, ſeu ſagæ cum debitis circumſtantiis, & coniecturis conſtanter aſſerant, quod dicta mulier fuerit ſocia, vel magiſtra talis artis magicæ, tolerari poſſit prædicta praxis, vt ſcilicet tunc in promulgatione nominent eam, vt talem, ſi de hoc crimine prius publicè infamata fuerit.

PETITIO V.

An, & cur plures viris mulieres cum dæmone paciſcantur, & maleficia ſectentur?

SVMMARIVM.

1 *Mulieres ſunt proniores, quàm ſint viri ad ineundum pactum cum dæmone, & maleficia ſectanda, tum ob defectum iudicij, tum ob maiorem curioſitatem, & ad libidinem maiorem proclinitatem, & ſexus fragilitatem, &c.*

1 RESpondetur (vt omittam, quod non primus vir, ſcilicet Adam, ſed prima mulier, ſcilicet Eua, decepta fuerit à ſerpente) mulieres ob defectum iudicij citiùs, quàm viri, credunt, & faciliùs, quàm viri, decipiuntur: Sunt etiam viris curioſiores, ad libidinem proniores, atque animo infirmiores; ita vt propterea animi mœſtitiam, & paſſiones ægriùs ferentes, faciliùs, quàm viri, quodlibet quantumlibet impium dæmonis auxilium, & ſolatium admittant; Simanch. *de cathol. inſtit. tit. 37. num. 3.* Grillandus *tract. de ſortileg. quæſt. 7. numero 31.* & Binsfeldus *in rubrica Cod. de malef. & mathemat.*

Cætera, quæ pertinent ad materiam de lamiis, ſeu ſagis: vide infrà *dubitat. 216. Petit. 11. vſque ad 15.*

PETITIO VI.

An Inquiſitor propter cædes infantium tradere debeat ſtryges, ſeu lamias iudici ſæculari?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitor propter cædes infantium non ſemper, ſed ſolum in quibuſdam caſibus debet tradere ſtryges, ſeu lamias iudici ſæculari.*

1 RESpondetur cum Peña *in paralipom. ad tractat. de ſtrygibus Bernardi Comenſis, & in notis ad Ambroſium de Vignate quæſt. de ſtrygibus art. 20. §. ſi verò, &c.* Quatenus hîc ait, quod (quamuis auctor mallei maleficarum, & Syluester teneant, quod & tenet Ambroſius de Vignate *loco citato*, lamias ob infanticidia, etiam in primo lapſu, tradi poſſe Curiæ ſæculari, ſicque aliquando obſeruatum ſit in certis Inquiſitionibus particularibus, præſertim Pedemontanis, vbi quamplurimùm peſtis iſta inualuerat) non tamen conſueuit hoc ſanctum Officium illas tradere, nec aliter illas punire, quàm ſacri Canones puniri mandant Apoſtatas à fide Chriſtiana.

Quamuis, ſi iudex ſæcularis illas priùs Officio ſanctæ Inquiſitionis conſignaſſet ſuſpenſa aliorum criminum cognitione, tunc expedita cauſa hæreſis, Officium ſanctæ Inquiſitionis debeat, & ſoleat eidem iudici illas reſtituere; de quo & extat particularis conſtitutio Pij V. apud eumdem Peñam.

Quamuis etiam aliquando obſeruatum ſit, quod propter infanticidiorum frequentiam, & aliquas alias circumſtantias aggrauantes, lamiæ, facta abiuratione, conſignentur de mandato ſanctiſſimi iudici ſæculari, qui proceſſum formabit de nouo ſuper iiſdem infanticidiis, vt quos repererit culpabiles, puniat ſecundùm iura. At de hac re vide etiam, quæ dicam infrà *dubit. 219 ſect. 6.*

PETITIO VII.

An poſſint Inquiſitores ſoli, non requiſitis Diæceſanis, procedere in cauſis ſtrygum, ſeù lamiarum; ſecùs ac fit in cauſis hæreticorum, vt per textum *in cap. per hoc de hæretic. in 6. extrauagant. ex eo de hæreticis, & Clement. 1. eodem titulo?*

SVMMARIVM.

1 *Poſſunt Inquiſitores ſoli, non requiſitis Diæceſanis, procedere in cauſis lamiarum, ſecùs ac fit in cauſis hæreticorum; Contrarium tamen eſt tutius, atque decentius; & Inquiſitio Hiſpanica ſeruat, vt in cauſis Hæreticorum.*

RESpondetur cum Peña *in Paralipomen. ad tractat. de ſtrygibus Bernardi Comenſis*, tutius, atque decentius eſſe, quod Inquiſitores, non ſoli, ſed requiſitis Diæceſanis, procedant in cauſis ſtrygum, ſeu lamiarum, (ſicut in cauſis Hæreticorum) & quod ſimiliter non ſoli, ſed requiſitis Diæceſanis, conficiant proceſſus ſecundùm iuris diſpoſitionem in textibus, quos ſuprà dicebam. 1

Quamuis ſi Inquiſitores ſoli, non requiſitis Diæceſanis velint procedere, id Inquiſitores poſſint facere, & id, quod ſoli, non requiſitis Diæceſanis (ſiue condemnando, ſiue abſoluendo) procedentes fecerint, atque decreuerint, ſit validum ex Conſtitutione Alexandri VI. directa ad Angelum de Verona Inquiſitorem apud eumdem Peñam vbi ſuprà.

Inquiſitio tamen Hiſpanica ſeruat, quod Inquiſitores ſimul cum Epiſcopo in cauſis contra ſtryges, ſeu lamias procedant, ſicut in cauſis Hæreticorum.

DVBITATIO CCVII.

Quonam modo procedatur contra Iudæos, Mauros, alioſque Infideles non baptizatos?

SVMMARIVM.

1 *Iudæi, Mauri, & alij Infideles non baptizati, cùm ſint extrà Eccleſiam, videntur non poſſe puniri à Iudicibus fidei: ſecùs tamen eſt, quando delinquunt aduerſus noſtram legem; tunc enim à Iudicibus fidei puniri poſſunt.*

2 *Iudæus, Maurus, vel alius Infidelis non baptizatus, ſi Eccleſias violet, Sacramenta contemnat, vel irrideat,*

Digitized by Google

videat, blaſphemias in Chriſtum iactet, puniri debet pro qualitate criminis.

3 *Item ſi Chriſtiano perſuadeant, vt fidem abneget, vel abnegantes recipiat, fauoremque hæreticis præſtent, ne à fidelibus capiantur, puniri debent, tanquam hæreticorum fautores, pœna ſcilicet arbitraria, fuſtigationis, triremis, exilij, vel pecuniæ, nec non & alia pœna grauiori.*

4 *Iudæus, Maurus, aliuſque Infidelis non baptizatus, ſi in iis, quæ ſunt noſtra, & ſuæ fidei communia, errauerit negando videlicet non eſſe Deum, &c. poteſt puniri à Iudicibus fidei, præſertim ex Conſtitutione Gregorij XIII. Item ratione, quia noſtram fidem offendit.*

5 *Rei iſtius delicta vt puniri poſſint, debent eſſe commiſſa in præſentia Chriſtianorum.*

6 *Contingere poteſt, aliquem non eſſe baptizatum, & tamen vt talem communiter reputari.*

7 *Iudæus, Maurus, vel quicumque alius Infidelis, quando puniendus eſt, ab Inquiſitore ſimul, & ab Epiſcopo puniri debet.*

1 RESpondetur: Tales, quamuis (cùm ſint extrà Eccleſiam) à iudicibus Fidei puniri non poſſe videantur; quia tamen id ſolùm verum eſt, quando aduerſus ſuam legem, & non ſpecialiter aduerſus noſtram delinquunt, ſequitur, quod à prædictis iudicibus Fidei, (ad quos pertinet illam immaculatam cuſtodire, & à quibuſcumque contrariis defendere) puniri poſſint, & debeant; Eymer. 3. *par. Directorij quæſt.* 46 & ibi Peña *commentar.* 69. *verſ. tertium eſt & ſequentibus, & comment.* 71. Royas *tractat. de hæreticis par.* 1. *num.* 557. *& ſeqq.* Riminaldus *conſil. crimin. diuerſ.* 83. *n.* 4. *lib.* 2. Campeg. *in addition. ad Zanchinum tractat. de hæreticis quæſt.* 9. *num.* 11. Azor. *inſt tut. moral. par.* 1. *lib.* 8. *cap.* 12. *rubrica de obſtinata Iudæorum perfidia quæſt.* 12. Simanch. *tit.* 35. *per totum.* Cantera *in quæſt. criminal. cap.* 1. *de hæretic. num.* 72. Souſa *in Aphoriſm. Inquiſit. lib.* 1. *cap* 37. *n.* 18. *& ſeqq.* Scortia *in Bullas Pontific. theorem.* 347. Riccius *de iur. perſon. lib.* 1. *cap.* 52. *num.* 7. & alij paſſim, quos ſequitur Farinacius *quæſt.* 178. § 6. *numero* 143. *ex cap. contra Chriſtianos de hæreticis in* 6. *ex extrauaganti Gregorij XI.* (quæ incipit: *Admodum dolenter audiuimus*) *& ex Conſtitutione Gregorij XIII.* (quæ incipit: *Antiqua Iudæorum improbitas*) apud Peñam *in fine Directorij inter literas Apoſtolicas.*

2 Hinc ſequitur, quod, ſi quis Iudæus, Maurus, aliuſque Infidelis non baptizatus Eccleſias violat, Sacramenta contemnit, vel irridet, blaſphemias in Chriſtum iactat, puniri debeat pro qualitate criminis.

3 Sequitur ſecundò, quod, ſi Chriſtianos perſuadet vt fidem abnegent, ipſius ritus ſequantur, vel abnegantes, ipſius ritus ſequentes recipit, & abſcondit, alium Iudæum impedit, ne baptiſmum ſuſcipiat, vel fauorem hæreticis præſtat, nè ab Inquiſitoribus capiantur puniri debeat tanquam Hæreticorum fautor, pœna ſcilicet arbitraria priuationis communicationis cum Chriſtianis fuſtigationis, triremis, exilij, vel pecuniæ, necnon & alia pœna grauiori (prout Inquiſitoribus viſum fuerit) etiam vſque ad relaxationem brachio ſæculari; ſic Doctores *in locis ſuprà citatis ex ſupradictis Iuribus, & Conſtitutionibus.* Videri poterunt etiam Zabarella *in Clementina* 2. § *Inquiſitoribus num.* 7. *de hæreticis,* & Syluest. *verb. hæreticus* 2. *num.* 4.

4 An autem, ſi Iudæus, Maurus, aliuſque Infidelis non baptizatus in iis, quæ ſunt noſtræ, & ſuæ fidei communia (v. g. Deum eſſe neget, vel dæmones adoret, & inuocet, vel eis ſacrificia offerat) Iudicibus fidei etiam puniri poſſit?

Reſpondetur; quod (quamuis nonnulli negent) contrariam tamen (quod docent Peña 2. *part. Directorij quæſt.* 46. *comment.* 71. *poſt principium.* Cantera *in quæſt. criminalibus rubric. de hæreticis cap.* 1. *num.* 72. Azorius *par.* 1. *lib.* 8. *cap.* 22. *quæſt.* 11. & Farinacius *quæſtio.* 178. *num.* 146.) dicendum ſit, nempè prædictum Reum à Iudicibus fidei etiam puniri poſſe.

Probatur primò authoritate, ex citata Conſtitutione Gregorij XIII. vbi (cùm recenſeantur caſus, in quibus Inquiſitores poſſunt aduerſus Iudæos, alioſque Infideles procedere) primo loco ponitur is (de quo nunc agimus) per hæc verba: [Si quis Iudæus, aut Infidelis in his, quæ circà fidem cum illis nobis ſunt communia, veluti Deum vnum, æternum, omnipotentem, Creatorem omnium viſibilium, & inuiſibilium, & ſimilia, non eſſe, aſſeruerit, prædicauerit, vel priuatim alicui inſinuauerit, Inquiſitorum hæreticæ prauitatis iudicio ſubiacebit, &c.]

Secundò probatur ratione; quia ſic delinquendo noſtram fidem offendit: Ergò Iudicibus fidei (ad quos, vti dicebam, pertinet, illam immaculatam cuſtodire, & à quibuſcumque contrariis defendere) competet offenſorem punire, & media offenſoris punitione audaciam aliorum reprimere, & compeſcere.

Aduerte tamen, quod hæc iſtius Rei delicta, vt ſic cenſeantur malo ſuo exemplo Chriſtianos mouere, in præſentia Chriſtianorum fieri debeant; aliàs non videtur eſſe ſpecialis offenſio, & oppugnatio noſtræ fidei, neque locus defenſioni; Eymeric. *citata quæſt.* 46. & Peña *citato comment.* 71. *verſ. ſi ergo in fine*, vbi ſubdit formam abiurandi tales errores. 5

Aduerte ſecundò, quod contingere poſſit, aliquem non eſſe baptizatum, & tamen (cùm inter Chriſtianos nutritus ſit) talem communiter æſtimari: qui quidem, ſi aduerſus noſtram fidem delinquit (& ſi hæreticus non ſit) tamen, tanquam hæreticus (ita vt ſi pœnitens miſericordiam expoſtulauerit, reconciliandus ſit) puniri debeat; quia offendit Religionem noſtram, quam exteriùs ſaltem profitetur; Simanch. *de cathol. inſtitut. tit.* 31. *rubric. de hæretic. num* 5. Azor. 1. *part. lib.* 8. *cap* 9 *q.* 3. *verſ. ſi quæras*, & alij, quos ſequitur Farinac. *q.* 178 *num.* 135 6

Aduerte tertiò, quod (quoties Iudæus, Maurus, vel quicumque alius Infidelis non baptizatus puniendus eſt) ab Inquiſitione ſimul cum ordinario puniri debeat; ità vt ab vno ſine altero puniri non poſſit, *iuxtà Clement.* 1. §. *duro de hæretic.* & docent Peña 2. *part. Directorij quæſt.* 44. *commentar.* 69. *verſ. illud hic non eſt omittendum*, & alij, quos citat, & ſequitur Farinacius *citata q.* 178. *num.* 147. 7

PETITIO I.

In quibus caſibus poſſint Inquiſitores procedere contra Iudæos, Mauros, & alios Infideles non baptizatos ex citata Bulla Gregorij XIII. edita anno 1581.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores poſſunt procedere contra Iudæos, Mauros & alios Infideles non baptizatos ex Bulla Gregorij XIII. edita anno 1581. primò ſi negent quæ circa fidem communia habent cum Chriſtianis, vt ſi negent, Deum eſſe vnum, æternum, omnipotentem, Creatorem omnium, vel ſi id alicui etiam priuatim inſinuent.*

2 *Item ſi inuocent dæmonem, conſulant, ei immolent, vel thus, & fumigationem offerant.*

3 *Item ſi huiuſmodi nefaria verbo, facto, exemplo, vel alio modo Chriſtianum doceant, vel ad ea perpetranda perducant.*

4 *Item ſi blaſphemias hæreticales proferant de Chriſto, & de B. Virgine.*

5 *Item ſi Chriſtianum aliquo modo ad impias ſectas, ſuperſtitiones vel hæreſim ſollicitent.*

6 *Item ſi aliquem à fidei, vel Baptiſmi ſuſceptione poſt eius declaratam voluntatem aliquo modo retrahant.*

7 *Item ſi hæreticos, vel Apoſtatas à fide ſcienter recipiant, alant, commeatu iuuent, aſſocient, deducant, vel id fieri curent.*

8 *Item ſi deferant libros prohibitos & retineant.*

9 *Item ſi Chriſtianos in deciſionem habeant, ſacram Hoſtiam, Crucem, Chriſtum Dominum conſpuant, &c.*

10 *Item ſi Chriſtianas nutrices teneant, vel eas quando communicant, cogant effundere lac in cloacas, vel latrinas vno, aut pluribus diebus.*

1 RESpondetur: (vt ex §. 2. *prædictæ Bullæ*) ſi prædicti Iudæi, Mauri, vel alij Infideles non baptizati negent, quæ circa fidem communia habent cum Chriſtianis; vt ſi negent, Deum eſſe vnum, æternum, Omnipotentem, Creatorem omnium, vel ſi id alicui etiam priuatim, inſinuent.

2 Secundò (vt *ex* §. 3.) ſi dæmonem inuocent, conſulant, ei immolent, vel thus, & fumigationem offerant.

3 Tertiò (vt ex §. 4.) ſi verbo, facto, exemplo, vel quouis alio modo nefaria huiuſmodi facinora chriſtianum doceant, vel ad ea perpetranda perducere conentur.

4 Quartò (vt *ex* §. 5.) ſi Chriſtum eſſe purum hominem, vel peccatorem; Aut Mariam Dei Matrem non eſſe Virginem, vel ſimiles illis blaſphemias hæreticales proferant.

5 Quintò (vt *ex* § 6.) ſi auxilio, conſilio, opere, fauore Chriſtianum à fide ad impias ſectas, ſuperſtitiones, vel hæreſim ſollicitent.

6 Sextò (vt *ex* §. 7.) ſi aliquem, poſt eius nutu, verbo, facto, vel aliquo quocumque modo declaratam voluntatem, à fidei, vel baptiſmi ſuſceptione retrahant, dehortentur, vel quouis modo impediant.

7 Septimò (vt *ex* §. 8.) ſi hæreticos, vel Apoſtatas à fide ſcienter receptent, alant, commeatu iuuent, aſſocient, deducant, vel aſſociandos, & deducendos curent, defendant, aut quomodolibet iis auxilium, conſilium, fauorem deferant, vel, nè ab eiſdem perpetrata facinora inueſtigati poſſint, operentur.

8 Octauò (vt *ex* §. 9.) ſi prohibitos libros deferant, retineant, aut diuulgent, vel ad id operam ſuam conferant.

Nonò (vt *ex* §. 10.) ſi Chriſtianos in deriſione habeant, ſacram Hoſtiam, Crucem, Chriſtum Dominum conſpuant, vel quid ſimile, ouem v. g. Agnum, vel aliud quid Crucì affigentes, vel appendentes, efficiant.

10 Decimò (vt *ex* §. 11.) ſi Chriſtianas nutrices teneant, vel eas, quando communicant, vno, aut pluribus, diebus lac in cloacas, vel latrinas effundere, cogant.

PETITIO II.

Quibus pœnis prædicti Iudæi, Mauri, vel alij Infideles non baptizati prædicta delicta perpetrantes puniantur?

SVMMARIVM.

1 *Iudæi, Mauri, vel alij Infideles non baptizati prædicta delicta perpetrantes, puniuntur pœna priuationis communicationis cum Chriſtianis, pecuniæ, carceris, exilij, fuſtigationis & triremis.*

2 *Delictum prædictorum ſi ſit atrox contra fidem, puniri poſſunt pœna etiam maiori, ac relinqui Curiæ ſæculari, quæ tamen extendi poteſt vſque ad mortem.*

3 *Pœna quæ imponi debet prædictis Infidelibus, eſt arbitraria, maior, vel minor pro qualitate delicti.*

RESpondetur ex dictis: Puniuntur pœna priuatio- 1
nis communicationis cum Chriſtianis, pecuniæ, carceris, exilij, fuſtigationis, & triremis.

Atque ſic tradit Peña *in Director. Inquiſit. par. 2. com-*
ment. 69. Vbi ſubdit, quod ſi delictum ſit atrox contra 2
fidem perpetratum, puniri poſſint pœna etiam maiori, ac relinqui Curiæ ſæculari; quia, quotieſcumque pœna relinquitur arbitrio Iudicis, ſi crimen ſit atrox, Iudex extendere poteſt arbitrium etiam vſque ad mortem (quod & docent Calderin. *tract. de hæreticis cap.* 36 *num.* 4. Repertorium Inquiſit. *verb. Iudæus* §. *ſed circa prædicta*. Zanchin. *de hæretic. cap.* 36. *num.* 4. & *ibi* Campegius, & Farinac. *de hæreſ. quæſt.* 168. *num.* 146. Item &
Souſa *in Aphor. Inquiſ. lib.* 1. *cap.* 37. *num.* 29. Quatenus 3
ſimiliter ait, quod pœna, quæ prædictis Infidelibus imponi debet, ſit arbitraria, maior, vel minor pro qualitate delicti, pœna ſcilicet priuationis communicationis cum Chriſtianis, pecuniæ, carceris, verberum, remigandi, etiam in perpetuum, & tradi quoque Curiæ ſæculari pœna mortis puniendi, ex Conſtitutione Gregorij XIII.

Et quidem in ſpecie, quod Inquiſitores poſſint procedere contra Iudeas, quotieſcumque adiuuant, vel conſulunt Chriſtianum apoſtatandum, vel ad ſuos ritus ſequendos, tradit Eymeric. *in Director. Inquiſit par.* 2. *q.* 45. *num.* 3. & Zech *in ſumma tom.* 1. *cap.* 11. *de hæreticis num.* 13. & patet ex Bulla Gregorij XI. apud Eymericum *vbi ſuprà* & Scottia *in Bullis Pontificum epitom.* 27. *theorem.* 73. 74. & 75.

PETITIO III.

An Iudæi, &c. ab Inquiſitoribus puniri poſſint, præter pœnas ſupradictas, pœna aliqua abiurationis, ſi ſcilicet delinquant in iis, quæ ſunt noſtræ, & ipſorum fidei?

SVMMARIVM.

1 *Iudæi, &c. præter pœnas prædictas puniendi ſunt publicè pœna abiurationis, ſi ſcilicet delinquant in iis, quæ ſunt noſtræ, & ipſorum fidei.*

2 *Forma, qua abiurauit quidam Iudæus Barcinonæ anno 1371. recenſetur.*

3 *Quilibet Iudæus, &c. abiurare debet ſub hac forma, ſi ſimilis caſus occurrat.*

RESpondetur affirmatiuè; Eymeric. *in Director. In-* 1
quiſitor. par. 2. *q.* 46 *n.* 16. & Peñà *ibidem*, & Vmbert. Locat. *in prax. Inquiſit. verb. inuocare* §. *vltimo*, vbi ſubdit, ſic in facti contingentia practicatum eſſe Barcinoniæ anno 1371. vbi Epiſcopus, & Inquiſitor publicè abiurare fecerunt, & per ſententiam ad perpetuum carcerem condemnarunt quemdam Iudæum conuictum, & confeſſum, quod dæmonem inuocauerit, eique ſacrificauerit.

Publicè tamen abiurare fecerunt ſub hac forma: 2
Ego N. ſacroſancta Dei lege poſita coram me, & manibus meis facta, iuro, me credere corde, & profiteor ore illam veritatem, ac fidem, quam lex Dei ſacroſancta docet, ac in primis Deum eſſe inuocandum, ſolumque adorandum, & per conſequens deteſtor eum errorem, qui dicit, dæmonem eſſe inuocandum, eique diuinum honorem tribuendum.

Sub ſimili forma abiurare debebit ſimilis Reus iux- 3
tà qualitatem errorum, quos contra fidem committit: Non enim ſimilis Reus iurat ſuper Euangelia, quibus non credit, neque abiurat hæreſim, quæ in ipſum non cadit, ſeu in ipſo locum non habet.

PETITIO

Digitized by Google

PETITIO IV.

An Iudæi, &c. ab Inquiſitoribus puniri poſſint, ſi ad Saracenos, vel ad alios infideles tranſiuerint?

SVMMARIVM.

1 *Iudæi, &c. ab Inquiſitoribus puniri poſſunt, ſi ad Saracenos, vel ad alios infideles tranſiuerint, contra nonnullos oppoſitum tenentes; quia ſic de facto tranſeunt ad aliam ſectam, in cuius ritu continentur contraria iis, quæ ipſi circa fidem nobiſcum tenent.*

1 Reſpondetur (quamuis negent Romanus *in ſingular.* 784. Decianus *lib.* 5. *cap.* 11. *n.* 34. Scuſa *in Aphor. Inquiſit. lib.* 1. *cap* 37. *n.* 27. & Farinac. *de hæreſi q.* 178. *n.* 132.) Meliùs tamen affirmant alij, quos ſequitur Campeg. *in addition. ad Zanchinum de hæretic. cap.* 36. *lit. B, in fine*; quia ſic de facto tranſeunt ad aliam ſectam, in cuius ritu continentur contraria iis, quæ ipſi Iudæi circa fidem nobiſcum tenent.

Confirmatur; quia ex ſupra citata Bulla Gregorij XIII. *in* §. 20. expreſsè tribuitur Inquiſitoribus poteſtas contra Iudæos negantes, quæ habent communia circa fidem cum Chriſtianis: At Iudæi tranſeuntes ad ſectam Saracenorum neceſſe eſt, quod negent multa, quæ habent communia circa fidem cum Chriſtianis; Ergò, &c. Quapropter arbitror, quod poſt ſupradictam Bullam contrarium teneri non poſſit. Quamuis contrarium tenuerint alij, præſertim ante illam, ſicut ex ſupradictis habetur.

DVBITATIO CCVIII.

Quonam modo procedatur aduersùs fauentes hæreticis, aduersùs impedientes, vel vſurpantes Officium Sanctæ Inquiſitionis, & aduersùs non reuelantes Hæreticum?

SVMMARIVM.

1 *Fauor ſi præſtitus ſit Hæreticis quatenus tales ſunt, contrahuntur pœna fautoribus impoſita, videlicet excommunicatio. & alia arbitrio Iudicis pro qualitate criminis imponenda, vt pecuniæ, triremis & ſimilium, & de leui abiurant: Secùs autem ſi fauor præſtitus ſit Hæreticis, non quatenus hæretici ſunt ſed quatenus conſanguinei, & amici.*

2 *Idem, quod dictum eſt de fautoribus, dici etiam debet de impedientibus Sanctæ Inquiſitionis Officium; quia & iſti etiam ſunt Hæreticorum fautores, & de hæreſi ſuſpecti.*

3 *Hæreticum captum qui de manibus Miniſtri eripere auſus fuerit, vel ne capiatur impedierit, vel aliquo modo auxilium, conſilium vel fauorem ad liberandum præſtiterit, ſiue id faciat vi, & armis, ſiue clamoribus, & monitionibus, quibus auditis fugit delinquens, perpetuo cum publicatione bonorum relegatur.*

4 *Pius V. huic crimini impoſuit etiam pœnam mortis, & confiſcationis bonorum, ac reliquas omnes pœnas, quibus Rei Læſæ Maieſtatis humanæ afficiuntur; Quamuis de facto hæc pœna mortis ob hoc crimen præcisè nunquam imponatur, niſi vulneratio alicuius Miniſtri Sanctæ Inquiſitionis ſequatur.*

5 *Fingens ſe hæreticum, cum re vera non ſit, ſubſtituendo videlicet ſe in loco Hæretici capiendi, vt ipſum ſaluet, cum ita ſit verè fautor Hæreticorum; iiſdem pœnis eſt puniendus.*

6 *Sanctæ Inquiſitionis Tribunali item ſubiectus eſt etiam, qui vſurpat Officium Inquiſitoris, Notarij, vel alterius Miniſtri; quia ſanctiſſimi huius Tribunalis Iuriſdictionem offendit.*

7 *Si Officium quis vſurpauerit, vt ſe ab aliquo periculo, in quod inciderit, liberaret, & alteri non obfuit, leuiter reprahenſione aliqua verbali in Tribunali facta, & pœna aliqua pecuniaria, vel exilio per aliquot annos, puniri debet.*

8 *At, ſi Officium Inquiſitionis vſurpauit, vt aliquos teneret, vel pecunias extorqueret, vel aliud crimen perpetraret, debet in actu publico produci, ibique ipſius ſententia legi, quæ quidem debet eſſe pecuniæ, vel fuſtigationis, vel triremis pro qualitate delicti.*

Svppono, quod, ſi fauor præſtitus ſit hæreticis, quatenus tales ſunt, contrahantur pœnæ fautoribus impoſitæ, videlicet excommunicatio, & aliæ arbitrio Iudicis pro qualitate criminis, vt pecuniæ, triremis, fuſtigationis, & ſimilium, & etiam abiurationis de vehementi, quam præceſſerit Tortura; Quod, ſi autem fauor præſtitus ſit hæreticis, non quatenus hæretici, ſed quatenus v.g. conſanguinei, affines, vel amiſſi ſunt, non contrahantur prædictæ pœnæ, ſed aliæ, quæ ſint multò leuiores (vt dicam infrà, & dicebam ſuprà *dubit.* 167. *& ſequentibus*) Peña 2 *par. directorij quæſt.* 53. *commentar.* 78. *verſ. ſecundo, & ſeqq.* & Farinac. *q.* 182. *num.* 10. (Vbi ſubdit modos cognoſcendi, qui fautores hæreticorum dicantur, qui verò non. 1

Et quod dixi de fauentibus, idem dicas de impedientibus Officium Sanctæ Inquiſitionis, quia & iſti ſimiliter etiam ſunt Hæreticorum fautores, & de hæreſi ſuſpecti; Quin grauius quibuſcumque aliis fautoribus delinquunt, ſicque grauiùs puniri debent. Idemque etiam dicas de non reuelantibus hæreticos. His ſuppoſitis. 2

Reſpondetur, & dico primo: *Ex cap. ſtatutum de hæret. in 6. & ex conſtitutione Vrbani, & Innocentij IV.* (quæ incipit. *Ad extirpanda*) & ex conſtitutione Clementis IV. (quæ incipit etiam *ad extirpanda*) apud Peñam inter literas Apoſtolicas qui hæreticum captum de manibus Miniſtri eripere auſus fuerit, vel ne capiatur impedierit, vel aliquo modo auxilium, conſilium, vel fauorem ad liberandum præſtiterit (ſiue id faciat vi, & armis, ſiue clamoribus, & monitionibus, quibus auditis, fugit delinquens) perpetuò cum publicatione bonorum relegatur. 3

Quin, & huic crimini Pius V. in quadam ſua conſtitutione (quæ incipit *ſi de protegendis*) præcedentium confirmatoria apud Peñam *loco ſupra citato*, & apud Farinacium *de hæreticis quæſt.* 182. *num.* 96 pœnam mortis, & confiſcationis bonorum, ac reliquas omnes pœnas, quibus Rei Læſæ Maieſtatis humanæ afficiuntur, impoſuit. Quamuis de facto hæc pœna mortis, ob hoc crimen præcisè, nunquam imponatur, niſi in aliquo caſu raro, & extraordinario, in quo ſimul cum hæretici defenſione occiſio, ſeu grauis alicuius Miniſtri Sanctæ Inquiſitionis vulneratio coniungatur. Tunc enim ſic delinquens Curiæ ſæculari traditur. Eſto fateatur, ſe hæreticum eſſe, & pœnitentiam expoſtulet, & ad reconciliationem admittatur. 4

Ad idem eſt, qui fingeret, ſe eſſe hæreticum illum, qui capiendus quæritur, & loco illius ſe ſubmitteret, vel alium ſubmitti faceret, vt ſic hæreticum à poteſtate Sanctæ Inquiſitionis liberet: Hic enim etiam, tanquam Hæreticorum fautor, & Sanctæ Inquiſitionis Officij impeditor, puniri debet, ita vt ex ſupradictis Innocentij IV. & Clementis IV. conſtitutionibus qui ſic ſe ſupponit, carceri perpetuo mancipetur; Qui verò alterum ſubmittit, publicatis bonis omnibus, in perpetuum relegetur; 5

relegetur; Et ſuppoſitus, ſi fuerit in dolo, carceri perpetuo mancipetur; ita Doctores, quos ſequitur Farinacius *quæſtion.* 182 *num.* 98.

6 Dico ſecundo: Huic Sanctæ Inquiſitionis Tribunali ſubiectus eſt etiam (ita vt à prædicto Tribunali etiam puniri poſſit) qui vſurpat officium Inquiſitoris, Notarij, vel alterius Miniſtri; quia Sanctiſſimam huius tribunalis Iuriſdictionem offendit : Ergo merito ab eius Iudicibus puniri poteſt, & debet.

Quanam autem pœna puniatur?

7 Reſpondetur ſi officium vſurpauit, vt ſe ab aliquo periculo, in quod incidit, liberaret, & alteri non ob fuit, leuiter, (reprehenſione aliqua verbali ſecreto in tribunali facta, & pœna aliqua pecuniaria, vel exilio per aliquot annos) puniri debet; ita Doctores, quos ſequitur Menoch. *de arbitr. lib.* 2 *caſ.* 306. *n.* 14. *& ſeqq.* Quatenus docent falſitatem, quæ nemini nocuit, nec nocere poteſt, non pœna falſi, ſed aliqua pœna extraordinaria puniri debere.

8 At ſi officium Inquiſitionis vſurpauit, vt aliquos terreret, vel pecunias extorqueret, vel aliud crimen perpetraret, debet in actu publico produci ibique ipſius ſententia legi.

Cæterum ſententia ſolet eſſe pecuniæ, vel fuſtigationis, vel triremis pro qualitate delicti; Simanch. *de cathol. Inſtitut. tit.* 46. *& in Enchirid. cap. vltimo num.* 15. & præter alios Clarus *lib.* 5. *receptarum ſententiarum tit. ad leg. Cornel. teſtament.* Quatenus ait [Qui inſignibus altioris Ordinis vtuntur, militiamue confingunt, quo quem terreant, vel concutiant, humiliores capite puniuntur, honeſtiores in inſulam deportantur.]

COROLLARIVM I.

Quid dicendum in ſpecie de fautoribus, defenſoribus, receptatoribus hæreticorum, &c.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores procedunt contra fautores, defenſores, & receptatores hæreticorum, &c.*

2 *Dicta de fautoribus hæreticorum propter eandem rationem dici debent de defenſoribus, & receptatoribus.*

3 *Fautores, defenſores & receptatores pro qualitate circumſtantiarum, indiciorum, & perſonarum abiurant de leui, vel vehementi propter leuem, vel vehementem hæreſis ſuſpicionem, quam contraxerunt.*

4 *Delinquentes prædicti ſi abiurent de vehementi, eo quod incurrerint hæreſis ſuſpicionem vehementem, dicuntur verè fautores hæreticorum, & torquendi priùs ſunt.*

5 *Abiuratio fautoria ſicut etiam impedimenti, fieri poteſt dupliciter, Primò in genere abiurando omnes hæreſes, quando fautoria ſe habet indifferenter. Secundò in particulari ſi fautoria ſe habeat erga hunc, & non illos.*

6 *Abiuratio generalis in aliquo caſu ſuſtineri poteſt non expreſſis particularibus erroribus, & hæreſibus, quia qui generaliter alicui fauet, vel etiam nulli fauendo Officium Sancta Inquiſitionis impedit, in nullam ſpecificam, & particularem hæreſim videtur conſentire, & ideo nullam in ſpecie hæreſim abiurare poterit.*

7 *Inquiſitores contra huiuſmodi Reum debent inquirere etiam adhibitis tormentis (ſi ſic cauſa ipſius, & conditio poſtulauerit) an cum eo familiaritatem habeat, & cur ei auxilium præſtiterit: ſi enim fauor tendit in fauorem perſonæ, non erroris, ſufficit generalis abiuratio; ſi vero in fauorem erroris, requiritur abiuratio ſpecifica.*

8 *Fautores, defenſores, & receptatores prædicti, &c. propter pœnas prædictas, poſſunt etiam arbitrio Inquiſitorum puniri pœna pecuniaria, exilio, carcere, fuſtigatione, triremi, aliiſque pœnis corporalibus pro qualitate criminis, etiam ſi opus fuerit, vſque ad confiſcationem bonorum contra Canteram, & Farinacium.*

9 *Titulus conſanguinitatis, affinitatis, vel amicitiæ, &c. non excuſat prædictos fautores, defenſores, & receptatores hæreticorum à prædictis pœnis, quæ latitudinem & diuiſibilitatem habent, in totum, ſed ſolùm ex parte pro maiori, vel minori conſanguinitatis, affinitatis, vel amicitiæ coniunctione.*

10 *Lex ſecunda ff.* de receptatoribus *locum habet in fautoribus, defenſoribus, & receptatoribus conſanguineorum, affinium, vel amicorum, &c. qui mitiùs puniendi ſunt cõtra Repertorium Inquiſitorum* verbo receptatores §. *ſed tamen receptatores, & alios. qui aſſerunt prædictos æquè puniendos eſſe, ac alios receptantes hæreticos non conſanguineos, &c. propter criminis immanitatme.*

11 *Opinio aſſerentium, quod neque leuiter prædicti fautores, defenſores, vel receptatores conſanguineorum, affinium, vel amicorum, &c. puniendi ſint, reiicitur.*

12 *Idem etiam procedit in caſu dubio, ſi ſcilicet dubium ſit an fauens, defendens, vel receptans hæreticum, conſanguineum, affinem, vel amicum, &c. id præſtiterit ob dictam coniunctionem ſanguinis, &c. an ob hæreſis crimen*

13 *Fautores, defenſores, vel receptatores conſanguineorum, &c. etiam in dubio ad ſummum, præſertim ſi ſint bona fama abiurare debent de leui, puniri leniter.*

14 *Delinquentes prædicti etiam in dubio; an contrahant pœnam excommunicationis latæ in Bulla Cœnæ contra fautores, defenſores, vel receptatores hæreticorum, ſatis probabiliter, quia ad incurrendam fautoriam requiri videtur intentio formalis fouendi, defendendi, vel receptandi hæreticum, quà hæreticus eſt; Quamuis contrarium etiam ſatis probabiliter, & forſan probabilius, teneant Suarez, & alij.*

15 *Fautores, defenſores, vel receptatores, &c. hæreticorum, quicumque ij ſint, non contrahunt prædictas pœnas, niſi effectu ſecuto ſecundùm probabiliorem ſententiam, licet alia appoſita non ſit improbabilis.*

RESpondetur: Aduerſus iſtos procedunt Inquiſitores, vti patet *ex Bullis Pontificiis in principio citatis, & ex cap. ſtatutum de hæretic. in* 6. & tradunt communiter Doctores, quos ſupra ſequebar, & ſequitur Duard. *in Bull. Cœn. lib.* 2. *can. n.* 1. *q.* 33. *n.* 4. 1

Vbi aduerte, quod dicitur de fautoribus hæreticorũ, propter eamdem rationem dicendũm ſit de defenſoribus, receptatoribus, & è cõtra; ita Doctores comm. quos ſequitur Souſa *in Aphor. Inquiſ. lib.* 1. *cap.* 25. *n.* 16. 2

Aduerte 2. quoad abiurationem, quod prædicti delinquentes (cum pro qualitate circumſtantiarum, indiciorum, & perſonarum incurrant ſuſpicionem leuem vel vehementem) abiurent de leui, vel de vehementi; ita DD. communiter, quos ſequitur Peña *in Director. par.* 2. *comment.* 76. *lit.* C. Quatenus an Receptatores hæreticorum abiurationis pœnitentiam patiuntur propter hæreſis ſuſpicionem, quam contraxerunt. An autem hæc abiuratio fieri debeat tantum de leui, vel de vehementi, qualitas perſonarum, & genus Receptationis demonſtrabunt. 3

Aduerte 3. quod ſi abiurent de vehementi eo quod ſcilicet incurrerint hæreſis ſuſpicionem vehementem, dicantur vere fautores hæreticorum, & torquendi prius ſint; Ita Doctores iidem communiter, quos ſupra citabã. 4

Aduerte

5 Aduerte quartò, quod abiuratio fautoriæ (ſicut etiam impedimenti) fieri poſſit dupliciter. Primò in genere abiurando omnes hæreſes; & hoc quando qui fauet, defendit, vel receptat, &c. fauet, defendit, vel receptat, &c. indifferenter. Secundò in particulari, quando fauet, defendit, receptat, &c. hos, & non illos; v. gr. Lutheranos, & non Caluiniſtas. Zanard. *in director. Theolog part.3.cap.134.* Peña *in director. Inquiſ. loc. ſuprà citato comment.79.* (Quatenus inquit: in ali-
6 quo caſu ſuſtineri poteſt abiuratio generalis, non expreſſis particularibus erroribus, & hæreſibus; quia qui generaliter alicui fauendo, vel etiam nulli fauendo officium ſanctæ Inquiſitionis impedit, in nullam ſpecificam, & particularem hæreſim videtur conſentire; Et ideò nullam in ſpecie hæreſim abiurare poterit, ſed in genere dicet, ſe deteſtari omnem hæreſim, cuius ſuſpicionem fauendo, vel impediendo officium ſanctæ Inquiſitionis contraxit; inquiratur tamen interim à Reo, qui facit, vel impediuit officium ſanctæ
7 Inquiſitionis, adhibitis etiam tormentis (ſi ſic cauſa ipſius, & conditio poſtulauerit) an cum eo familiaritatem habeat, & cur ei auxilium præſtiterit; quia ſi auxilium præſtitum potiùs videatur tendere in fauorem perſonæ, quàm erroris, ſufficiet generalis abiuratio fautoriæ, vel impedimenti eo modo, quo ſuprà dicebam; quod ſi ſecùs fuerit & aliqua alia concurrant, ex quibus oriatur ſuſpicio, quod is, qui præſtitit auxilium, eoſdem illos errores; quos profitetur ille, cui præſtitit auxilium, ſentiat, & teneat. Tunc præter generalem fautoriæ, & impedimenti abiurationem; cogendus erit ad abiurandum in particulari, ſeu ad abiurandos errores particulares) Duard. *in Bull. Cœn. lib.2. canon.p q.33.n 34.* & alij paſſim.

8 Aduerte quintò, quoad alias pœnis, quod præter pœnas enumeratas à Pontifice *in cap. Excommunicamus §. Credentes de hæretic.* (quas non incurrunt, niſi per annum in excommunicatione notati insorduerint, ſicuti dicebam *dub. 33.* & præter pœnas enumeratas à Farinacio *de hæreſi q̃ 182.* & à me *dub.34.*) Prædicti fautores, defenſores, receptatores, &c. poſſunt etiam arbitrio Inquiſitorum puniri pœna pecuniaria, exilio, carcere, fuſtigatione, triremi, aliiſque pœnis corporalibus pro qualitate criminis, etiam (ſi opus fuerit) vſque ad confiſcationem bonorum, ex conſtitutione Pij V. *Si de protegendis*, In qua elatè contra ſupradictos delinquentes infligitur talis pœna, quamuis hanc pœnam confiſcationis bonorum contra fautores, defenſores, & receptatores hæreticorum non admittat Cantera, *in quæſt. crimin. cap. 1. de hæretic. num. 55. circa finem*, & Farinacius *de hæreſi q 82 num 55.*

9 Aduerte ſextò, quod titulus conſanguinitatis, affinitatis, vel amicitiæ, &c. prædictos fautores, defenſores, & receptatores Hæreticorum non excuſet à prædictis pœnis (quæ latitudinem, & diuiſibilitatem habent) in totum, ſed ſolùm ex parte pro maiori, vel minori conſanguinitatis, affinitatis, vel amicitiæ, &c. Coniunctione, iuxta Textum *in l.2. de Receptatorib.* Vbi Iuriſconſultus de Latronum receptatoribus loquens ait, [Eos; apud quos affinis, vel cognatus latro conſeruatus eſt, neque abſoluendos, neque ſeuerè admodùm puniendos eſſe: non enim par eſt eorum delictum, & eorum, qui nihil ad ſe pertinentes latrones recipiunt.] Graffius *in deciſ. part. 1. lib.4. cap.18. num 35.* (Quatenùs inquit: licèt mitiùs puniantur conſanguinei, vxores, amici, fratres, patres, filij, & ſimiles perſonæ receptantes Hæreticos ſibi coniunctos, non tamen excuſantur à tota pœna, & per conſequens non ſunt penitùs immunes à delicto) Peña *in director. Inquiſit. part 2. comment 81. lit. P.* (Quatenùs aſſerit: conſanguineorum, & coniunctorum ratio haberi debet; quia filius receptans patrem, vxor virum, frater fratrem, leuius puniendi ſunt, quàm ſi remotiores, ſeu alios non vſque adeò coniunctos receptaſſent, vel defendiſſent) Zanard. *in direct. Theol. p.2. præcept.1. c.5. q.22. circa finem* Duard. *in Bull. Cœn. lib.2. canon. 1. q.29. n.11.* & alij, quos citat, & ſequitur Souſa *in Bull. Cœn. cap.2. diſp.10. num.4. & ſeqq.*

10 Hinc mihi minùs probatur opinio Repertorij Inquiſitorum *verb. Receptatores §. Sed tamen receptantes*, Ghirlandi *tract. de ſortileg q. 9. n.2.* & ex parte Villadiego *tract. de hæretic. q.16. circa finem*, qui volunt, quod prædicta doctrina, & prædicta *lex 2 ff. de receptatorib.* locum non habeant in fautoribus, defenſoribus, & receptatoribus conſanguineorum, affinium, vel amicorum, &c. propter criminis immanitatem, ſicquè tales non mitiùs, ſed æquè puniendi ſint, ac cæteri, qui ſcilicet fauent, defendunt, vel receptant hæreticos non conſanguineos, non affines, non amicos.

11 Hinc etiam mihi minùs probatur opinio eorum, qui è contra volunt, quod neque leuiter prædicti fautores, vel receptatores, conſanguineorum, affinium, amicorum, &c. Puniendi ſint; vt præter alios vult Simanch. *titul. 15. num. 20.* Quatenus aſſerit, quod filius, vxor, & frater receptantes Patrem, Maritum, & fratrem hæreticum ſint immunes omninò à pœna; Minùs (inquam) etiam mihi probatur opinio iſtorum; quia, ſicuti dicebam, ſunt & hi puniendi, licèt mitiùs, propter rationes, & auctoritates, quas iam ſuprà adducebam. Vide etiam, quæ dicebam ſuprà *dubit. 31.*

12 Aduerte ſeptimò, quod & hoc idem dicendum ſit in caſu dubio; ſi ſcilicet dubium ſit, an fauens, defendens, vel receptans hæreticum conſanguineum, affinem, vel amicum, &c. id præſtiterit ob conſanguinitatis, affinitatis, vel amicitiæ coniunctionem, an ob hæreſis crimen; quia tunc etiam & talis puniendus erit mitiùs, iuxta ea, quæ dicebam ſuprà: Cùm (prætterquamquod in dubio ſtandum eſt pro Reo, & partes Rei ſunt fauorabiliores, & pœnæ reſtringendæ) negari non poſſit, quod conſanguinitas, affinitas, vel amicitia, &c. quam maximè moueat, & trahat, ſicque præſumptio eſſe debeat in mitiorem partem. Vide Simancham, & Graffium *locis ſuprà cit.* Vide etiam, quæ dicebam *cit. dubit. 31.*

13 Hinc ſequitur, quod fautores, defenſores, vel receptatores conſanguineorum, affinium, vel amicorum, &c. (etiam in dubio) ad ſummam, præſertim ſi ſint bonæ famæ, abiurent de leui, & puniantur leuiter, vt verbi gratia, pœna pecuniaria, carcere, vel exilio, &c.

14 Sequitur ſecundò, quod prædicti delinquentes (etiam in dubio, modo quo ſuprà dicebam) ſatis probabiliter non contrahant pœnam Excommunicationis latæ in Bulla Cœnæ contra fautores, defenſores, vel receptatores hæreticorum. Lorca *in 2. 2. ſancti Thomæ quæſt. 11. articul.4. diſputat.48. num.6.* Axor *tom. 1. lib.8. cap. 15. quæſt. 4.* Duardus *in Bull. Cœn. lib. 2. canon 1. quæſt.29 & quæſt.31. num. 21.* Sanchez *lib. 2. moral. cap.10. num.5.* Scortia *in Bull. Pontific epitom.9. theorem. 27* Megal. *in 3 part. lib.3. cap.1 quæſt.2. n.27.* & Peyrinus *in Priuileg. Minimor. tom. 2. conſtitut. 9. Pauli V. §. 2. num. 7.* Præſertim quia ad incurrendam fautoriam requiri videtur intentio formalis fauendi, defendendi, vel receptandi hæreticum qua hæreticus eſt, vti colligitur *ex cap. Accuſatus §. Sacerdotes de hæretic. in 6.* Ibi: cùm non ſit dubium, eos ipſa facere in fauorem hæreticæ prauitatis.

Quamuis contrarium, etiam ſatis probabiliter, & forſan probabiliùs teneant Suar. *de fide diſp. 24 ſect.1. n 9.* Souſa *in Bull. Cœn. cap. 2. diſput 10. n.5.* iuxta ea, quæ dicebam diffusè *dubit.28.* & iterum *ibidem corollar. 2. in fine.*

15 An autem fautores, defenſores, vel receptatores, &c. Hæreticorum (quicumque fautores, defenſores, vel receptatores ſint) contrahant ſupradictas pœnas, licèt effectus fautoriæ, &c. ſecutus non fuerit?

Reſpondetur, quod (quamuis ſatis probabiliter affirment Caſtr *lib.1. de iuſt. hæretic. punit. cap.17* Sayrus *tom.1. Theſ. lib.3 cap.5 n.4.* Graff. *lib.4 deciſ. c.16. n.34.*

Suarez

Suarez *de fide diſput.24.sect 1.num.14.* Duard. *in Bull. Cœn.lib.2.canon.1. quaſt.31 num.2.* & Megal.*in 3 part. lib.3.cap.1.qu.1.num.2.*) Probabiliùs tamen negent alij, quos ſequitur Farinac.*de hereſ.q 181.num.*101. Sanchez *lib.2.Moral. cap.10. num.9.* & Bonacina *tom 3.in Bull. Cœn.diſput.1.qu.1 punct.3.num.3.* iuxtà ea, quæ dicebam diffusè, *dubit.16.corollar.1.& dubit29 per totam.*

COROLLARIVM II.

Quid dicendum in ſpecie de impedientibus Officium ſanctæ Inquiſitionis?

SVMMARIVM.

1. *Inquiſitores procedant etiam contra impedientes officium ſancta Inquiſitionis ex Bulla Pij V. edita anno 1569. qua incipit ſi de protegendis, & renouata ab Vrbano VIII. ex qua quidem tales impedientes puniuntur vt Rei læſa Majeſtatis, & excommunicantur, etiam non ſecuto effectu.*
2. *Inquiſitores non poſſunt inferre dictas pœnas in quoſcumque, ſed ſolùm in eos, qui commiſerint ea, qua continentur in dicta Bulla ex odio, vel contemptu ſancta Inquiſitionis; ſecùs, ſi ex alia cauſa, verbi gratia ex precibus, pretio, conſanguinitate, affinitate, vel amicitia, &c. & ex ea cauſa ſe id feciſſe per claras probationes demonſtrent.*
3. *Inquiſitores ſunt Iudices quoad iniurias in dicta Bulla Pij V. contentas, & ſibi, vel ſuis Miniſtris illatas.*
4. *Bulla prædicta Pij V. cùm lata fuerit ob publicam vtilitatem, latè interpretanda eſt.*
5. *Perterrefacientes miniſtros ſancta Inquiſitionis, denunciatores, vel teſtes, incurrunt prædictas pœnas contentas in Bulla Pij V. ſi perterrefactio ſit formalis, ſcilicet in actu ſancti Officij, & circa ea, quæ ſpectant ad ſanctum Officium, non autem facta propter alias cauſas priuatas, ſitque talis, quæ inducat metum in Virum conſtantem.*
6. *Pœna prædicta vt actu infligantur, conſuli debet Senatus Cardinalium ſuper negotiis fidei deputatorum.*
7. *Mortis pœna vt actu infligatur, debet ſimul cum defenſione hæretici interuenire occiſio, vel grauis vulneratio alicuius Miniſtri ſancta Inquiſitionis.*
8. *Impedientes Officium ſancta Inquiſitionis ſunt de fide ſuſpecti vehementer, ſicque abiurare debent de vehementi, & priùs torqueri, dummodò tamen impediant & odio, vel contemptu ſancta Inquiſitionis; ſecùs ſi impediant ex precibus, pretio, conſanguinitate, affinitate, vel amicitia, &c. quia tunc ex dictis abiurare, & puniri debent ſaltem de leui ſatis probabiliter.*

1 REſpondetur aduersùs iſtos etiam procedunt Inquiſitores, vti patet *ex dictis, & ex Bullis Pontificum in principio citatis, & ex cap. Statutum de hæretic. in 6.* Et tradunt communiter Doctores, quos ſequitur Peña *in director. Inquiſ. part.2. commentar.79 & p.3. comment.83.& 85.* & Souſa *in Aphoriſm.Inquiſit.lib.1. cap.5.num.7.*

Et quidem quoad hoc quam maximam auctoritatem tribuit Inquiſitoribus Pius V. in Bulla, (quæ incipit *ſi de protegendis*) edicta anno 1569. in qua Pontifex §.2.3.& 4.quoſcumqoe, & cuiuſcumque ſint ſæculares dignitatis, & gradus, qui aliquem ex Inqoiſitoribus, Aduocatis, Procuratoribus, Notariis, Teſtibus, Accuſatoribus, Denunciatoribus, aliiſque Mioiſtris ſanctæ Inquiſitionis officij offenderint, vel offendere tentauerint, tenuerint, deiecerint, perterrefecerint, eorúmque fautores, & complices, aut Eccleſias, Ædes, carceres, aliáſque res, ſiue publicas, ſiue priuatas, ſancti Officij, aut Miniſtrorum inuaſerint, incenderint, expilauerint, libros, literas, exempla, ſcripturas, aliaque inſtruoieota diripuerint, aut alio quocumque modo exportauerint, ſuppreſſerint, vel etiam inermes fecerint, cauſa vt hæc fierent, vel res, aut perſonas ſeruari, defendiuè prohibuerint, vinctum extraxerint, emiſerint, capi vetuerint, fugiendi facultatem dederint, receptauerint, occultauerint, aut eadem cauſa cœtum, concorſúmque fecerint, etiamſi effectus ſecutus non ſit, excommunicat ipſo facto, reſeruata Pontifici abſolutione; eóſque declarat Reos læſæ Majeſtatis, priuatos perpetuò dominiis, feudis, honore, dignitate, tradendos ſæculari Iudicio puniendos, bonis, rebúſque omnibus, Fiſci iuribus applicatis; vt de Reis læſæ Majeſtatis, & hæreticis conſtitutum eſt. Idémque etiam de omnibus Eccleſiaſticis decernit. Quam Pij V. Bullam renouat Vrbanus VIII.

Aduerte tamen hîc, quod dictas pœnas non poſſint Inquiſitores inferre in qooſcumque, ſed ſolùm in eos, 2
qui, quæ continentur in dicta Bulla, commiſerint ex odio, vel contemptu ſanctæ Inquiſitionis, ſecùs, ſi ex alia cauſa, verbi gratia ex precibos, pretio, conſanguinitate, affinitate, vel amicitia, &c. & ex ea cauſa ſe id feciſſe, per claras probationes demonſtret; vti colligitur ex verbis ipſius Bullæ, Ibi: [Nemo autem expurgationem habere, aut cauſam vllam proponere, vel prætendere poſſit, qui taotum nefas in contemptum, & odium ſanctæ Inquiſitionis officij, admiſerit, niſi contrarium per claras probationes docuerit, ſe feciſſe;] Farinac. *de hæreſi qu.182.num.80.* & Souſa *in Aphoriſm. Inquiſit lib.1 cap.28.num 9.* Videri etiam poterit Scortia, *in Bull. Pontific.epitom.106.theorem.278.*

Aduerte ſecundò, quod ipſimet Inquiſitores ſint Iudices quoad iniurias in dicta Bulla Pij V. contentas, & 3
ibi, vel ſuis Miniſtris illatas; Simanch. *tit. 34. num. 29.* Zanchin. *de hæretic.cap.32.num.1.* & alij communiter.

Aduerte tertiò, quod eadem Bulla Pij V. (cùm lata fuerit ob publicam vtilitatem) latè interpretanda ſit. 4
Sic Doctores, quos ſequitur Ricc. *in dec.tom.1.deciſ.74. num. 4.*

Aduerte quartò, quod (cùm ex dicta Bulla Pij V. 5
eaſdem pœnas incurrat perterrefaciens Miniſtros ſanctæ Inquiſitionis, denunciatores, vel teſtes, &c.) hæc perterrefactio debeat eſſe formalis, ſcilicet in actu ſancti Officij, & circa ea, quæ ſpectant ad ſanctum Officium, non aotem facta propter alias cauſas priuatas: Itémque debeat eſſe talis, quæ poſſit inducere metum cadentem in conſtantem Virum: debeat verbi gratia, eſſe de re graui, & per Virum, qui ſit potens, & qui verba, mináſque ad facta deducere conſueuerit; Vide Doctores, quos ſequitur Zanard.*in director. Theolog.p.2.præcept.1.cap.5.§.23.*

Aduerte quintò, quod (vt infligantur actu prædictæ pœnæ) conſuli debeat ſenatus Cardinalium ſuper negociis fidei deputatorum; Doctores paſſim. 6

Adoerte ſextò, quod (vt infligatur actu pœna mortis) debeat iuxtà ea, quæ ſuprà dicebam, ſimul cum defenſione Hæretici interuenire occiſio, vel grauis vulneratio alicuius Miniſtri ſanctæ Inquiſitionis: Tunc, enim ſic delinquens Curiæ ſæculari relaxatur, eſto ſe hæreticum eſſe fateatur, & pœnitentiam expoſcat, & ad reconciliationem admittatur. 7

Hæc dixerim in termioìs Bullæ Pij V. *ſi de protegendis.*

At in genere loquendo dico, quod, qui impediuot Officiom ſanctæ Inquiſitionis, ſint de fide ſuſpecti vehementer, ſicque abiurent de vehementi & priùs torqueantor; Peña *in director. Inquiſit. part. 2. comment.79.* Locat. *in Prax. Inquiſit. verbo ſuſpicio, numero 11.* Campegius *in Addition. ad Zanchinum de hæreticor. cap. 20. littera A, verbo ſuſpicio,* & alij communiter. 8

Dummodò tamen illud ex odio, vel contemptu ſanctæ Inquiſitionis; ſecùs ſi impediant verbi gratia ex precibus, pretio, conſanguinitate, affinitate, vel amicitia,

citia, &c. quia tunc, licet adhuc poſſit contra ipſos procedi, non tamen poterit procedi tanquam contra ſuſpectos de fide vehementer, vel fautores hæreticorum, ſed ſolùm tanquam perturbatores Officij Sanctæ Inquiſitionis, ſicque pœnis leuioribus; Bonifac. *de Vitalinis in clem. 1. de hæretic. in* 100. Zabarell. *ibidem* §. *verum d. 2. num. 7.* Peña *in director. part. 2. quæſt. 56. comment. 82. verſ. & quamquam ex ſententia* Duard. *in Bull. Cœn. lib. 2. canon 1. q. 33. n. 28.* & Bariola *in Aphoriſm. Inquiſ. lit. I, verb. impeditores Sancti Officij.* Vide etiam, quæ dicebam ſuprà *dubit. 171 petitione 3.*

Quamuis (quod adhuc cõtra ipſos poſſit procedi, tanquam ſuſpectos de fide ſaltem leuiter, ſicque adhuc ſimiliter ipſi poſſint puniri pœnis ſaltem leuioribus, iuxta textum *in l. 2. ff. de receptatorib.* Vbi receptans conſanguineum non liberatur à pœnis, ſed punitur mitiùs) etiam probabiliter teneant alij, quos ſequitur Souſa *in Aphoriſm. Inquiſ. lib. 1. cap. 28. n. 17.*

Et tũc debent prædicti delinquẽtes abiurare in genere impedimentum, & fautoriam pro qualitate ſuſpicionis; ita Doctores, quos ſequitur idem Souſa *cit. cap. 28. num. 19.* & tamen modo, quo explicat Peña *in director. Inquiſ. par. 2. commentar. 79. lit. C.* & Duard. *in Bull. Cœn. lib. 2. comm. 1. q. 33. num. 24.* Et videri etiam poterit Zanard. *in director. Theolog. par. 2. precept. 1. cap. 5.* §. 23.

Debent etiam abiurare ſaltem de leui; ſicque (ſicuti dicebam) puniri pœnis, ſaltem leuioribus ſecundùm arbitrium Iudicis pro qualitate criminis, vt verbi gratia pœna pecuniæ, carceris, exilij, non tamen triremis, fuſtigationis, & ſimilium (vt volunt aliqui) niſi forſan in caſu, quo circumſtantiæ fuerint valdè aggrauantes.

COROLLARIVM III.

Quid dicendum in ſpecie de non denunciantibus, vel non reuelantibus hæreticos?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores procedunt etiam contra non denunciantes & non reuelantes hæreticos tanquam contra ſuſpectos vehementer de hæreſi, & tanquam hæreticorum fautores ſecundum ſententiam Caſtri Deciani, & Peña.*

2 *Opinio prædictorum auctori non probatur, & videtur quod prædicti non ſolùm non ſint ſuſpecti de hæreſi vehementer, ſed nec etiam forſitan ſuſpecti leuiter, ſicque nullo modo ſint puniendi pœnis latis contra fautores hæreticorum, ſed aliis pœnis leuioribus ad arbitrium Inquiſitorum tanquam ſolùm inobedientes ipſorum mandatis, omiſſa abiuratione etiam de leui.*

3 *Limita tamen ſi concurrant aliæ circumſtantiæ, ex quibus oriatur, vel augeatur contra non denunciantes, vel non reuelantes ſuſpicio de hæreſi.*

4 *Primò ſi qui non denunciat, vel non reuelat hæreticum, voluntariè cum eo conuerſetur, & ei nimis familiaris, & amicus ſit.*

5 *Vxor tamen quia neceſſario conuerſatur etiam ſi non reuelet de hæreſi ſuſpecta non eſt, contra Peñam.*

6 *Secundò ſi qui non denunciat, vel non reuelat, teneatur ex Officio, vt Miniſtri, ſeu familiares Sancti Officij, &c. vel ex ſpeciali præcepto, vt teſtis iuſtè, & legitimè ab Inquiſitoribus interrogatus; quia tunc etiam eſt de hæreſi ſuſpectus vehementer, & tanquam hæreticorum fautor puniri debet.*

7 *Qui non tenetur denuntiare, vel reuelare ex Officio, ſed ſolùm ex præcepto non detur immunis à fautoria, non enim facit contra iuſtitiam talia omittendo, ſed ſolum peccat contra fidem, vel obedientiam.*

Respondetur: Aduersùs iſtos etiam procedunt Inquiſitores, vti etiam patet ex dictis, & tradunt etiam communiter Doctores: Adeò quod tales eſſe de hæreſi ſuſpectos vehementer, & tanquam hæreticorum fautores eſſe puniendos pœnis latis contra fautores hæreticorum, teneant Caſtro *de iuſt. hæreticor. punit. lib. 2. cap. 23.* Decianus *lib. 5. cap. 51 n. 25.* Peña *in director. par. 2. comment. 78.* & Zanard. *in director. Theolog. par. 3. cap. 134.* Qui tamen id limitat in viris nobilibus, quos tantum vult eſſe de hæreſi ſuſpectos leuiter, atque adeò etiam leuiter puniendos. 1

At hæc ſententia Caſtri, Deciani, Peñæ, &c. mihi minùs probatur; & videtur, quod prædicti non ſolùm non ſint ſuſpecti de hæreſi vehementer, ſed nec etiam forſan ſuſpecti leuiter, ſicque nullo modo ſint puniendi pœnis latis contra fautores hæreticorum, ſed aliis pœnis ad arbitrium Inquiſitorum leuioribus, tanquam ſolùm inobedientes ipſorum mandatis, omiſſa abiuratione etiam de leui; vel ad ſummum tanquam de hæreſi ſuſpecti ſolùm leuiter ſicque etiam puniendi ſimiliter aliis pœnis ad arbitrium Inquiſitorum leuioribus, adiuncta tamen prætereà abiuratione de leui; Royas *ſingul. 3. num. 18.* & Suarez *de fide diſput. 20. ſect. 4. num. 28.* 2

Limita tamen cum Royas, & Suarez *in locis ſupra citatis*; quod modo dixi, ſi concurrant aliæ circumſtantiæ, ex quibus oriatur, vel augeatur contra non denunciantes, vel non reuelantes ſuſpicio de hæreſi, vt v.g. 3

Primò, ſi qui non denunciat, vel non reuelat hæreticum, voluntariè cum eo conuerſetur, & ei nimia familiaris, & amicus ſit; quia tunc contra non denunciantem, vel non reuelantem orietur ſuſpicio de hæreſi vehemens, vel violenta; Royas, & Suarez *ibidem.* 4

Dixi, *ſi voluntariè cum eo conuerſetur, &c.* vt excludam vxorem; Hæc enim (licet ſemper conuerſetur cum viro) quia tamen neceſſariò conuerſatur cum eo, & non denunciandi, vel non reuelandi eum cauſam habet, ſi non denunciet, vel non reuelet, de hæreſi ſuſpecta non eſt: quidquid in contrarium tenuerit Peña *in director. part. 3. comment. 160.* 5

Secundò, ſi qui non denunciat, vel non reuelat; teneatur ex Officio (vt Miniſtri, ſeu familiares Sancti Officij, Fiſcus, &c.) vel ex ſpeciali præcepto (vt teſtis iuſtè, & legitimè ab Inquiſitoribus interrogatus, &c.) denunciare, vel reuelare; quia tunc etiam eſt de hæreſi ſuſpectus vehementer, & tanquam hæreticorum fautor puniendus; Suarez *de fide diſput. 24. ſect. 1. n. 6.* Megal. *in 3. par. lib. 3. cap. 1. q. 2. n. 31.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 10. n. 15.* & Souſa *in Bull. Cœn. cap. 2. diſput. 11. cap. 6. & 7. & in Aphoriſm. Inquiſ. lib. 1. cap. 25. n. 7. & 8.*) quatenùs expreſsè ſic ait: perſonæ priuatæ, ſi à Miniſtris requirantur ad fauorem, vel auxilium præſtandum contra hæreticos, & cùm poſſint, præſtare prætermittant, fautores hæreticorum ſunt; & qui teſtimonium contra hæreticos ferre nolunt, vel veritatem occultant, vel diminutè manifeſtant, cùm ad veritatem dicendam ab Inquiſitoribus adſtringantur, fautores etiam dicuntur,) & alij. quos ſequitur Farinac. *de hæreſ. q. 182. §. 2. n. 36.* Videri etiam poterit Ioſeph Saſſe *tom. 4. deciſ. 474. n. 17.* & videri etiam poterunt, quæ dicebam *dubit. 25. & 27. per totas.* 6

Aduerte tamen hîc, quod cum Farinacio, & aliis liberabam *in citata dubit. 25. & cit. dubit. 27.* non omnino improbabiliter à fautoria hæreſis eum, qui non denunciat, vel non reuelat, ſi ſolùm teneatur denuntiare, vel reuelare ex ſpeciali præcepto, non tamen ex Officio; quia, (cùm non teneatur ex Officio) non videtur in omittendo talem fauorem, vel auxilium aduerſùs iuſtitiam, 7

iuſtitiam, ſed ſolùm aduerſus fidem, vel obedientiam peccare, ſicque non videtur fautor hæreticorum eſſe; cùm ipſi, ſicuti dicebam, non incumbat ex Officio fauorem, vel auxilium præſtare, & hæreſim extirpare.

At de his omnibus (quæ vſque adhuc dicta ſunt *in præſenti dubitatione per totam*) vide, quæ diffusè dicebam *dubit. 25. & ſeqq. vſque ad dubitationem 34 incluſiuè.*

DVBITATIO CCIX.

Quonam modo procedatur contra Reum ſecundam vxorem, prima viuente, ducentem?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores procedunt priuatiuè quoad Iudices contra Reum ſecundam vxorem, prima viuente, ducentem,*

2 *Binas nuptias contrahentium culpa de Iure communi ſpectat ad vtrumque Iudicem, Eccleſiaſticum ſcilicet & ſæcularem, at ex declaratione Summi Pontificis ſpectat tantùm ad Inquiſitores.*

3 *Bigamus quando eſt præuentus à Curia ſæculari debet remitti ad Curiam Eccleſiaſticam, Inquiſitorem ſcilicet, quæ ipſum ſuper intentione torquet, & abiurare facit, deinde tenetur illum remittere ad Curiam ſæcularem, quæ ipſum punit pro bigamia; quando autem eſt præuentus à Curia Eccleſiaſtica, in totum punit ipſa Curia Eccleſiaſtica.*

4 *Contra Reum ſecundam vxorem prima viuente, ducentem, tanquam de hæreſi ſuſpectum, & malè de matrimonij Sacramento ſentientem procedunt Inquiſitores, ſiue ſecundum matrimonium palam, ſiue ſecretò contrahatur; quia id licet ex parte diminuat, non tamen tollit totaliter ſuſpicionem.*

5 *Quod etiam procedit, etiamſi ſecundum matrimonium aliàs ſit inualidum; quia in præſenti non tam punitur matrimonium in effectu, quàm matrimonium in affectu.*

6 *Reus vt effugiat hoc iudicium, probare tenetur, quod ignoranter proceſſerit; quam ignorantiam non ſufficienter probat ex eo, quod multo tempore coniux primus abſens fuerit; quia inſuper probare debet, quod certum nuncium de morte illius habuerit.*

7 *Criminis huius pœna in Italia, & in aliis locis eſt arbitraria, & Reus abiurat de vehementi. In Hiſpania tamen de leui, & ſi ſit plebeius flagellis caditur, & per quinquennium triremi condemnatur, ſi vero Nobilis pœnis aliis pecuniariis, & exilio.*

8 *Reus prædictus, ſi priuſquam teſtificatus ſit, ſe ipſum Inquiſitoribus deferat, & crimen manifeſtet, mitiùs punitur, ita vt ſecundum aliquos, dum illius cauſa agitur, non ſit in carcere ſecreto recludendus.*

9 *Et hæc locum habent tam in viro ducente vxorem, quàm in vxore ducente virum.*

10 *Conſulens aliquem vt binas nuptias contrahat, incurrit ſupradictas pœnas propter eandem rationem.*

11 *Habens vnam vxorem ſi deueniat ad actum proximum contrahendi cum alia, verbi gratia faciendo contractum dotis, vel denunciationes in Eccleſia denunciando, & iiſdem ferè pœnis puniendus eſt, contra aliquos Doctores.*

12 *Binas nuptias ſcienter contrahens, quamuis nullam vxorem carnaliter cognoſcat; quia tamen iam contraxit de facto duplex matrimonium eſt ſuſpectus de fide, ſicque ſubiectus Inquiſitoribus; Secùs autem ſi contraheret ſponſalia cum duabus.*

13 *In hoc crimine priuſquam procedatur ad capturam delinquentis præcedere debet plena probatio, vt ſcilicet conſtet delinquentem vno, eodemque tempore duas vxores habere, adeò quod licet ipſemet delinquens ſe ipſum detulerit, adhuc tamen per legitimos teſtes delictum debeat probari.*

14 *Coniugatus, qui ſine vxoris licentia in ſæculo degentis ſuſcepit Ordines ſacros, propter eandem rationem incurrit prædictas pœnas. Vbi etiam habenda eſt ratio, qualiſnam Nationis ſit delinquens.*

15 *Ad huiuſmodi crimen reducitur præter ſacrilegium, quod in tali caſu committitur ſi Religioſus, ſiue laicus, ſiue Clericus ſit, vel ſi Clericus Sacris Ordinibus initiatus ducat vxorem: quapropter vt vehementer ſuſpectus de hæreſi, is de vehementi debet abiurare.*

16 *Qui in Societate Ieſu vota biennia emiſit, ſicut & qui profeſſus eſt aliam Religionem, ſupradictas pœnas incurrit, ſi matrimonium poſtea contrahat, præterquam quod matrimonium eſt irritum.*

17 *Item eſt etiam ſuſpectus de fide, & ſic Inquiſitoribus ſubiectus, qui matrimonium ſcienter contraxit cum hæretica.*

SVppono, quod contra talem Reum procedant Inquiſitores priuatiuè quoad Iudices ſæculares. Henriquez *lib. 11. cap. 2. num. 3.* Guttierez *in quæſtionib. canonic. lib. 2. cap. 8. num. 1.* Scaccia *de iudic. cauſ. lib. 1. cap. 12. num. 55.* Freytas *in addition. ad Acuñam cap. 2. num. 32.* Homobon. *in Examin. Eccleſiaſt. par. 2. tractat. 11. cap. 7. quæſt. 12* Bobadilla *in Politica lib. 2. cap. 17. num. 152. in Gloſſ. littera A.* Barboſa *de poteſtat. Epiſcop. part. 2. allegat. 40. num. 44.* & Souſa *in Aphoriſmis Inquiſitorum lib. 1. cap. 35. numer. 18.* quatenùs cum Simancha *de cathol. inſtit. tit. 49. num. 2. & 3.* rectè ait, quod de Iure communi culpa contrahentium binas nuptias ſpectet ad vtrumque Iudicem (Eccleſiaſticum ſcilicet, & ſæcularem.) Nunc autem ex declaratione Summi Pontificis ad Inquiſitorem Luſitaniæ ſpectet ad ſolos Inquiſitores. 1 2

Quamuis Genuenſis *in praxi Archiepiſcop. cap. 68. numer. 13.* aſſerat, quod ex literis Congregationis Sancti Officij, quæ in tali Curia conſeruantur, quando Bigamus eſt præuentus à Curia ſæculari, debeat remitti ad Curiam Eccleſiaſticam (Inquiſitorum ſcilicet, vt adnotauit Farinacius *loco infra citando*) quæ ipſum ſuper intentione torquet, & abiurare facit; deinde teneatur illum remittere ad Curiam ſæcularem, quæ ipſum puniat pro bigamia; Quando verò eſt præuentus à Curia Eccleſiaſtica, in totum puniat ipſa Curia Eccleſiaſtica, & non poſſit ampliùs ſe intromittere Curia ſæcularis. His ſuppoſitis. 3

Reſpondetur: aduersùs iſtum Reum, tanquam de hæreſi ſuſpectum, & malè de matrimonij Sacramento ſentientem, procedunt Inquiſitores. Roſella *verb. hæreticus numer. 6.* Geminian. *in cap. Accuſatus §. ſanè de hæretic. in 6.* Caſtro *lib. 1. de inſt. hæretic. punit. cap. 1.* Simanch. *de cathol. inſtit. titul 40. numer. 2. & in Enchirid. titul. 12. numer. 5.* (Vbi ſubdit ſic ſeruari in Hiſpania) Repert. Inquiſit. *verb. hæreticus, & verb. contrahens verſ. 1.* Graff. *lib. 5. deciſ. cap. 18. numer. 16.* Brun. *de hæretic. lib. 1. capit. 2.* Couarruuias *Epitome de ſponſalibus ſecunda parte capit. 7. §. 3. numero 6.* Albertinus *tractatu de Agnoſcendis aſſertionibus quæſtion. 23.* Menochius *de præſumption. lib. 5.* 4

Google

lib. 5. præſumpt. 6. num. 37. Peña *3. part. directorij qu. 56. commentar 81. verſic de eo,* Roya *ſingular. 98. numer. 4.* Farinacius *quæſtion. 178. numero 68. & ſequentibus*, & alij communiter, quos ſuprà citabam.

Et hoc procedit, ſecundum Matrimonium palam, ſiue ſecretò contrahatur; quia id, licèt ex parte diminuat, non tamen totaliter tollit ſuſpicionem; Squillaceuſ. *de fide Catholic cap. 25. num. 2.* Campeg. *ad Zanchinum cap. 15.* Vmbert. Locat. *in Iudic. Inquiſ. verb. Hæreticus num. 21. & verb. Suſpicio num. 17.* Salſed. *in practic. crimin. cap. 80 littera B. verſ. Nè illud,* & alij, quos refert, & ſequitur idem Farinacius *de delict. carnis quæſt. 140. n. 24.* Quamuis; quod Inquiſitores non poſſint procedere in hoc caſu, ſi ſcilicet quis ſecretò duas vxores habeat, teneant nonnulli cum Repertorio Inquiſ. *verb. Contrahens, & verb. pertinax*, ſed minùs rectè ſicuti patet ex dictis.

5 Procedit etiam, tametſi ſecundum Matrimonium aliàs (vt quia erat conſanguinea, vel Religioſa, vel alio impedimento ligata) ſit inualidum; quia in præſenti non tam punitur Matrimonium in effectu, quam Matrimonium in affectu; Albertinus *de agnoſcend. aſſertionibus Catholicis quæſt. 23. num. 10.* & alij, quos refert, & ſequitur idem Farinacius *citata quæſt. 140. num. 25. ex Textu in l. Cum qui duas Cod. Ad leg. Iul. de Adulteriis, in authent. Inceſtas Cod. de iniuſt. nupt. & in cap. Nuper de bigamis.*

6 Hinc iſte Reus, vt effugiat hoc Iudicium, probare tenetur, quod ignoranter proceſſerit; quam ignorantiam non ſufficienter probat ex eo, quod multo tempore coniux primus abſens fuerit; quia inſuper probare debet, quod certum nuncium de morte illius habuerit, iuxtà Textum: *in cap. In præſentia de ſponſalibus.* Vel probare tenetur, quod primum Matrimonium nullum fuerit; & quouſque hoc probet, Inquiſitorum Iudicio ſubditur ob hæreſis ſuſpicionem; nullitate autem Matrimonij probata, ceſſat Inquiſitor, & ſuccedit Epiſcopus; qui ſic contrahentem (eo quod abſque Eccleſiæ declaratione nullitatis primi Matrimonij ſecundum Matrimonium contrahere auſus fuerit) punire debet, iuxtà Textum *in cap. Cum apoſtolica de ſponſalibus*, & docent Doctores, quos ſequitur Farinacius *de hæreſi quæſt. 188. num. 72.*

7 Aduerte tamen, quod in Inquiſitione Romana huius criminis pœna ſit arbitraria, & Reus torqueatur, & abiuret de vehementi; Peña *citato commentar. 81 verſ. de eo,* Farinacius *de hæreſi quæſt. 178 num. 68.* Paſecius *in praxi part. 2. cap. 4. art 6 num. 9.* Genuenſ. *cap. 18. num. 11. & cap 68. num 13.* Naldus *in ſumma verb. Vxor num. 2.* Riccius *in addition ad inſtitut canonic. lib. 4. titul. 2.* Ricciull. *de iur. perſon. lib 1. cap 11. num. 19. & 30.* & Bariola *in aphoriſm. littera V. verb. Vxor. §. 2.* quatenùs ait, quod ſi quis ducat Vxorem, priore viuente, id ſpectet ad ſanctum Officium, & ex decreto vrbis confeſſus, vel conuictus, præmiſſa Tortura, in forma abiuret de vehementi coram Congregatione, & tranſmittatur ad remum per quinquennium vel per ſeptennium, pœnitentiis ſalutaribus iniunctis arbitrio Inquiſitorum.

In Inquiſitione Hiſpanica tamen non torquetur, & abiurat tantùm de leui, & ſi Plebæius eſt, flagellis cæditur, & per quinquennium triremi condemnatur; ſi verò Nobilis, vel Mulier, aliis pœnis pecuniariis, & exilio punitur; Farinacius *loco ſuprà citato, num. 74.* Simanch. *de cathol. inſtitut. tit. 40. num. 6.* Suarez. *de fide diſput. 24. ſect. 2. num. 4.* Moura *de incantationib. opuſcul. 1. ſect. 3. cap. 3. num. 8.* Salſed. *in addition. ad practic. criminal.* Diaz *cap. 8. lit. B.* Humada *in l. ſi ſancta tit. 6. part. 1. ad Textum num. 3.* & Souſa *in Aphoriſm. Inquiſ. lib. 1. cap. 35. num. 20. & de confeſſ. ſollicit. tractat. 2. cap. 13 concluſ. 3. numer. 11.* Quia talis vt plurimum præſumitur contrahere binas nuptias ex luxuria, vel ex deſiderio lucrandi dotem; quamuis ſecùs, ſi Reus eſſet ex Prouincia infecta hæreſis Caluini, vel Lutheri; quia in tali caſu (cùm contra ipſum augeatur ſuſpicio; redditur enim ſuſpectus quilibet reſpectu Prouinciæ ſuæ, ſicuti præter alios rectè aduertit Ioſeph Seſſe *in deciſione Regni Aragon. tom. 4. deciſione 452. numero 4.*) etiam in Inquiſitione Hiſpanica abiuraret de vehementi, & torqueretur ſuper intentione; ſic Doctores, quos ſequitur idem Moura *citato cap. 13. num. 9.*

Aduerte ſecundò, quod dictus Reus, ſi priuſquàm teſtificatus ſit, ſe ipſum Inquiſitoribus deferat, & crimen manifeſtet, mitiùs puniatur; ita vt nonnulli putent, quod, dum ipſius cauſa agitur, non ſit in carcerem ſecretum recludendus, ſed in aliqua particulari domo retinendus; putent etiam, quod quamuis Plebæius ſit, non flagellis cædi, neque triremi; ſed exilio, & alia aliqua pœna pecuniaria condemnari debeat; idémque dicunt de eo, qui probat, quod aliqua de morte prioris coniugis ratione ductus (eo quod verbi gratia, diei ès abſens fuerit) ſecundum matrimonium contraxerit. 8

Aduerte tertiò, quod hæc, quæ dicebam, tàm in viro ducente vxorem, quàm in vxore ducente virum locum habeant. Simanch. *de catholic. inſtitut. titulo 40. num. 5.* Farinacius *quæſt. 178. num. 73.* & alij communiter. 9

Aduerte quartò, quod eaſdem ſupradictas pœnas propter eandem rationem incurrat is, qui conſulit aliquem, vt binas nuptias contrahat; vide Doctores, quos ſequitur Moura *de incantationib. opuſcul. 1. ſection. 3. cap. 6. num. 11.* qui ſubdit, ſe ſic vidiſſe in praxi poſitum, quod ſcilicet eadem pœna damnaretur mater conſulens filiam, vt ſecundò, nuberet; ac ipſa filia; quia non minor contra matrem ſic conſulentem ſuſpicio non benè ſentiendi de matrimonio habebatur, ac contra filiam. 10

Aduerte quintò, quod etiam ſit denunciandus, & eiſdem ferè pœnis ſubdatur is, qui habens vnam vxorem deuenit ad actum proximum contrahendi matrimonium cum alia (verbi gratia faciendo contractum Dotis, vel denunciationes in Eccleſia, &c.) propter attentatum ſcilicet ſecundum matrimonium; quapropter in Inquiſitione Romana abiurat de leui, & punitur exilio, vel carcere, & aliis pœnis arbitrariis, & torquetur etiam priùs ſuper intentione. 11

Quamuis contrarium teneant alij, quos ſequitur Souſa *in aphoriſm. Inquiſit. libr. 1. cap. 55. numer. 6.* quatenùs ait, quod contrahens matrimonium cum prima & Sponſalia cum ſecunda, non ſit ſuſpectus de fide, ſicque non poſſit puniri ab inquiſitionibus, ſed ſolùm ab Ordinario.

Aduerte ſextò, quod etiam ſit ſuſpectus de fide, ſicque ſubiectus inquiſitoribus is, qui ſcienter contrahit binas nuptias, quamuis nullam vxorem carnaliter cognoſcat; quia iam contraxit de facto duplex matrimonium. Albertinus *de agnoſc. quæſt. 23 num. 49. & ſequentibus*, & Farinacius *de delict. carn. quæſt. 140. parte 1. numer. 24. & 30.* Secùs autem, ſi contraheret Sponſalia cum duabus, quamuis ambas eas carnaliter cognoſcat; quia in tali caſu non eſt ſuſpectus de fide, ſicut in primo; cùm in tali caſu non contrahat matrimonium, ſicut in primo; & ſuſpicio contra fidem oriatur in homine ex contracto matrimonio. 12

Aduerte ſeptimò, quod priuſquàm in hoc crimine procedatur ad capturam delinquentis, præcedere debeat plena probatio, vt ſcilicet conſtet delinquentem vno, eodémque tempore duas habere vxores, adeò quod licèt ipſemet delinquens ſeipſum detulerit, adhuc tamen per legitimos Teſtes delictum debeat probari, vel teſtimonium authenticum de libro Parochi, vbi adſcribi ſolet, deſumi; Teſtes autem ſatis eſt, ſi deponant, quod vicinia mulierem habuerit pro vxore, illámque Reus 13

tractauerit tanquam vxorem, eundo ſcilicet, & redeundo, atque in vna eademque domo ſimul viuendo cum illa.

14 Aduerte 8. quod eaſdem ſupradictas pœnas propter ſimilem, & æquiualentem rationem incurrat coniugatus, qui ſine licentia vxoris in ſæculo degentis ſuſcipit Ordines ſacros. Vbi etiam habenda eſt ratio, qualiſnam Nationis ſit delinquens: Nam ſi eſſet Nationis infectæ de tali hæreſi (cum tunc, vti ſupra dicebam, contra ipſum augeatur ſuſpicio) etiam in Inquiſitione Hiſpanica, abiuraret de vehementi, & torqueretur ſuper intentione; Carrera *de hæretic.cap.*1.*n.*71.& Farinac. *q.*183.*n.*71.

15 Aduerte 9. quod (præter ſacrilegium, quod in tali caſu committitur) ad huiuſmodi crimen reducatur ſi Religioſus (ſiue laicus, ſiue clericus ſit) vel ſi clericus ſacris Ordinibus initiatus ducat vxorem: quapropter & iſte etiam ab Inquiſitoribus punitur eiſdem pœnis, quibus punitur binas nuptias contrahens, quin & punitur pœnis grauioribus ob grauiorem ſuſpicionem hæreſis Lutheranæ. Carrera *quæſt. crimin. cap.*1.*de hæres.n.*70.*&* 71.Director Inquiſit.*par.*2 *q.*49. & ibi Peña *comment.* 74. Param. *de origin.Sanctæ Inquiſitionis lib.*3. *q.*10.*num.*75. Hieronym. *Rodriq.in compend.quæſt regul. reſol.*93.*num.*1.Moura *de incantat.opuſcul.*1. *ſect.* 3.*cap* 3. *num.*9.Ioſeph Seſſe *tom* 4.*deciſ*.449. *num.* 3. *&* 9. Souſa *in Aphor.Inquiſ.lib.*1.*cap.*8.*n.*16.Peyrin. *in priuileg.Minimor.tom.*1.*conſtitut.*9. *Pauli V.* §.2. *num* 20. Alphonſ. de Leone *de poteſt confeſſ.par.*1.*recoll.*22.*n.*15.*caſ.*24. & alter Rodriquez *in quæſt regular.tom.*3.*q.*1.*art.*1.

Quapropter, vtpotè ſuſpectus de hæreſi vehementer, in Inquiſitione Romana (ſicut contrahens binas nuptias) torquetur, & abiurat de vehementi; Carrera *in quæſt.crimin.cap.*1 *de hæret num* 71. & Simancha *in Enchirid. tit.*12.*num.*1. In Inquiſitione verò Hiſpana non torquetur, neque abiurat de vehementi, ſed ſolùm de leui, niſi perſonæ & circumſtantiæ talis qualitas concurrent, vt etiam neceſſe ſit, eum torqueri, eique abiurationem de vehementi imponi, & augeri pœnam ad triremes; vt ſi v. g. Clericus, vel Religioſus eſſet de Prouincia infecta talis hæreſis; quia tunc (cùm contra ipſum augeatur ſuſpicio iuxta ea, quæ ſuprà dicebam in aduertendo primo) etiam in Inquiſitione Hiſpanica abiurat de vehementi, & torquetur ſuper intentione.

16 Aduerte decimò, quod ſupradictas pœnas incurrat is, qui in Societate IESV vota biennia emiſit, ſi (ſicut & qui profeſſus eſt aliam Religionem) matrimonium poſtea contrahat; præterquam quod & matrimonium, quod contrahit, eſt etiam irritum.

17 Aduerte vndecimò, quod etiam ſit ſuſpectus de fide, ſicque etiam ſubiectus Inquiſitoribus is, qui matrimonium ſcienter contrahit cum hæretica; Gloſſa *in cap. decreuit de hæretic.in* 6.Geminian. *ibidem n.*2.Io. Andreas *n.*1.Franch.*n.*1. & Carrera *in quæſt. criminal. cap.*1. *de hæretic.num.*1.

DVBITATIO CCX.

Quonam modo procedatur contra Reum, non Sacerdotem (ſiue laicum ſcilicèt, ſiue etiam Eccleſiaſticum) Miſſam celebrantem, vel Sacramentum Confeſſionis adminiſtrantem?

SVMMARIVM.

1 *Contra Reum non Sacerdotem Miſſam celebrantem, vel aliud Sacramentum miniſtrantem proceditur tanquam contra de hæreſi ſuſpectum; quia crimen falſi in re grauiſſima, Officium ſcilicet, & Iuriſdictionem Sacram à ſe prorſus alienam vſurpando committit; ſecùs ſi non animo vſurpandi id fecerit, ſed tantùm irridendi; quia tunc tantùm vt irriſor eſt puniendus.*

2 *Reus non Sacerdos Miſſam celebrans, vel aliud Sacramentum miniſtrans punitur pœna mortis, & Brachio ſæculari traditur, vbicumque conſtitutiones Pontificia vſu receptæ fuerint.*

3 *Conſtitutiones prædictæ in Inquiſitionibus Hiſpaniæ, quoad pœnam mortis, & conſignationis Brachio ſæculari non videntur vſu receptæ ſed ſolùm delinquens pœna arbitraria punitur.*

4 *Pœna arbitraria prædicta ſolùm eſt, quod Reus in actu publico abiurat de leui. flagellis cædatur. triremi condemnetur. & ab ordinibus perpetuo priuatus ſit: quin aliquando hæc pœna minuitur, & in exilium, & pecuniam commutatur &c.*

5 *Inquiſitores aduerſus non Sacerdotes Miſſam celebrantes poſſunt, & debent procedere per pœnas grauiſſimas; quia licet in Iure id non ſit cautum, eſt tamen cautum in Bullis prædictis ſicque eos degradatos Sacris Ordinibus Curiæ ſæculari puniendos tradere debent.*

6 *Bullæ prædictæ quoad traditionem Curiæ ſæculari in Inquiſitione Hiſpanica non ſunt vſu receptæ: Puniuntur enim ibi dicti crimìnoſi ſolummodo pœna arbitraria, non abiurant de vehementi, neque torquentur ſuper intentione, niſi ſint in Religione ſuſpecta de tali hæreſi.*

7 *Bullæ prædictæ violantur, ſi non Sacerdos, ſiue ſcilicet laicus, ſiue etiam Eccleſiaſticus vnam tantum Miſſam celebret, non autem etiam ſi induens veſtibus Sacerdotalibus, poſtea tamen non celebret, quia ea loquuntur de celebrantibus &c.*

8 *Inquiſitores poſſunt punire dictum crimen cumulatiuè cum Epiſcopis, non autem priuatiuè.*

9 *Sacerdos verus ſi ex eo, quod ſit in peccato mortali non conſecret, & verba conſecrationis proferat ſuper aliam hoſtiam iam conſecratam, vel non conſecratam oſtendat populo, &c. poteſt ab Inquiſitoribus puniri; quia proferendo ſuper hoſtiam conſecratam talia verba, facit iniuriam Sacramento, & eleuando hoſtiam non conſecratam præbet populo cauſam idololatrandi.*

10 *Item Inquiſitores procedere poſſunt per pœnas grauiſſimas contra non Sacerdotes ſiue laicos, ſiue etiam Eccleſiaſticos audientes confeſſionem Sacramentalem, & meritò, quia ij ſic facientes approbant Miniſtros huius Sacramenti non eſſe ſolos Sacerdotes, ſed etiam alios, eoſque laicos cum Luthero, & VVicleffo, & aliis hæreticis.*

11 *Bullæ prædictæ neque in hoc crimine ſunt vſu receptæ quoad traditionem Curiæ ſæculari in Inquiſitione Hiſpanica, ſed in ea Rei talis criminis puniuntur pœna arbitraria niſi ſint de Religione ſuſpecta talis hæreſis: Vbi vide de conditione delinquentium, & de genere pœnarum quibus puniuntur.*

12 *Sacerdos ſimplex audiendo confeſſiones, vel ſuſpenſus ab audiendis confeſſionibus, quamuis confeſſionem audiat, & abſoluat, non incurrit dictas pœnas; quia Bullæ loquuntur de non Sacerdotibus.*

13 *Non Sacerdos ſiue Eccleſiaſticus ſiue etiam laicus neque dictas pœnas incurrit, ſi audiat confeſſiones ex indiſpoſitione pœnitentis, vel ex quacumque alia cauſa non abſoluat, quia hæ Bullæ requirunt actum conſummatum.*

Reſpondetur: Aduerſus iſtum, tanquam de hæreſi 1
etiam ſuſpectum (præſertim quia crimen falſi in re grauiſſima, Officium ſcilicet & Iuriſdictionem Sacram, à ſe prorſus alienam, vſurpando, committit) procedunt Inquiſitores; Menoch. *de arbitr. lib.*2 *caſ.*320. *n.*13. *& ſeqq.* Bernard Diaz *pract. crimin. cap.*12. *n.*3. Salaedo *in loco ſupra citato.* Peyrin. *in Priuileg. Minim. tom.*2.

con. luſ

by Google

concluſ.9. Pauli V. §.2. *num.*22. Vallenſ. *in pract. iur. canonic. lib.5. tit.*28. *numero* 2. Scortia *in Bull. Pontific. epitom.*162. *theoremat.*403. *& de Sacrificio Miſſæ lib.*2. *cap.6.num.*10. Aldret. *de religioſ. diſciplin. lib.*2. *cap.*20. *num.*14. Zepæus *in iur. Pontif. lib.5. titul. de Cleric. non ordinat. celebrant.* Franciſcus Leo *in theſauro for. Eccleſ. par.3.cap.4.num.*58. Moura *de incantat.opuſcul.*1. *ſect.*3. *cap.*3. *num.*9. Homobon. *in conſultation. par.*1. *reſponſ.* 150. *volum.*1. Barboſ. *de poteſt. Epiſcop. par.*3. *allegat.* 110. *numero* 18. & Souſa *de confeſſar. ſollic. tractat.*9. *cap.*1. *num.*1.

Solùm dubitatur, ſi ex intentione ludendi, vel irridendi, hæc ſacramenta miniſtraret, & talis intentio omnibus adſtantibus nota fieret, quia tunc non videtur, tam vt alienæ, & ſacræ Iuriſdictionis vſurpator, quàm vt irriſor puniendus.

2 Quanam autem pœna puniendus ſit?

Reſponderem: pœna mortis, & brachio ſæculari tradendus, vbicumque Pontificiæ Conſtitutiones vſu receptæ fuerint; quia ſic expreſsè ſtatuit noſter Paulus IV. in ſua Conſtitutione edita anno 1557. & in altera edita anno 1559. apud Silſed. in *loco ſuprà cit.* ſicque etiam ſtatuit Gregorius XIII. Sixtus V. Clemens VIII. in ſua Conſtitution. (quæ incipit *etſi alias*) apud Farinacium *q.*193. *num.* 59. & nouiſſimè Vrbanus VIII. (qui & ſtatuit, quod minores 25. annis etiam, ſi tale crimen committant, tradi debeant Curiæ ſæculari) Et meritò, quia eſt ſcelus omnium grauiſſimum; quale veteres Pontifices nunquam committendum præſumpſerunt; & propterea forſan (vti dixit Bernardus Diaz *cit.cap.*11. *in principio.* Rodriquez *tom.*2. *q.*28. *articul.*2. & Scortia *de ſacrific. Miſſæ lib.*2. *cap.*6. *num.*10.) huic crimini pœnam non impoſuerunt.

3 Dixi, *vbicumque Pontificiæ Conſtitutiones vſu receptæ fuerint*; quia in Inquiſitione Hiſpanica quoad pœnam mortis, & relaxationis Curiæ ſæculari ob huiuſmodi crimen non videntur vſu receptæ, ſed ſolùm ſic delinquens pœna arbitraria punitur. Bernard. Diaz *locò ſuprà citatò*, Menoch. *vbi ſuprà caſ.*320. *num.*14. & alij, quos infra citabo.

4 Quæ pœna arbitraria regulariter ſolùm eſt, quod Reus in actu publico abiuret de leui; Flagellis cædatur (dummodò non ſit Religioſus; vel ſacris Ordinibus initiatus; quia de iure pro nullo delicto Religioſus, vel ſacris Ordinibus initiatus flagellis cæditur, ſeu flagellatur, ſicuti docent communiter Doctores) triremi condemnetur, & ab Ordinibus perpetuò priuatus ſit.

Quin aliquando hæc pœna minuitur, & in exilium & pecuniam commutatur; vt ſi delinquens ſit Vir Nobilis, & in actu ſpecialem malitiam non commiſerit; vel ſi ſit ita Ruſticus, vt non tam ex malitia, quam ex aliquali ignorantia proceſſiſſe videatur; Vel ſi ſit adoleſcens ſimplex, qui ex ſimplicitate fingens ſe ſacerdotem, alterius confeſſionem v.g. excipiat, vt poſteà illum irrideat.

5 At loquendo in ſpecie de non ſacerdotibus (ſiue ſcilicet laïcis, ſiue etiam Eccleſiaſticis) Miſſam celebrantibus, dico, quod aduerſus tales criminoſos poſſint, & debeant Inquiſitores procedere per pœnas grauiſſimas; quia licèt id in iure non ſit cautum (eo quod, vti dicebam, veteres patres non putauerint quemquam tale, & tantum facinus eſſe attentaturum) eſt tamen cautum in Bullis prædictis, in quibus decernunt Pontifices, quod Inquiſitores dictos criminoſos Ordinibus Eccleſiaſticis (ſi quos habent) degradatos; tanquam Eccleſiæ miſericordia indignos, Curiæ ſæculari morte puniendos tradant; vide Doctores, quos ſuprà citabam.

6 Quamuis quoad traditionem iſtam Curiæ ſæculari dictæ Bullæ non ſint vſu receptæ in Inquiſitione Hiſpanica; vide Doctores alios, quos etiam ſuprà citabam, & præter illos Souſa *in Aphoriſm. Inquiſit.lib.*1.*cap.*12. *numero.*12. (Vbi ait, quod dictæ Inquiſitioni Hiſpanicæ dictam pœnam traditionis Curiæ ſæculari dictis criminoſis imponendam præceperit quidem Vrbanus VIII. per Epiſtolam Cardinalis Mellini ad Inquiſitorem Generalem Luſitaniæ die 5. Martij ann. 1621. nunquam tamen in praxi poſitam viderit) Acuña *tract. de confeſſor. ſollicit. q.*13. *num.*10. (Vbi inquit, quod Conimbricæ in actu publico anno 1610. viderit, abiuraſſe de leui quemdam, qui ad Diaconatum tantùm promotus Presbyteratum exercebat) Freytas Additionator. *ibid num.*30. (Vbi aſſerit, quod Pinciæ anno 1615. Laïcus, qui Miſſas celebrare conſueuerat, poſt fuſtigationem per plateas ad triremes condemnatus fuerit) Moura *de incantat. opuſcul.*1. *ſectione* 4. *cap.*3. *num.*9. *& prius ſect.*3. *cap.*3. *num.*9. (Vbi aſſerit, quod dicti criminoſi mittendi ſint ad triremes, vel ad carceres perpetuos, aut ſaltem per plurimos annos, ſi ſcilicet interuenerit aliqua circumſtantia, quæ criminis grauitatem, ſi non ex toto, ſaltem ex parte diminuat) & alij complures.

Puniuntur igitur in Inquiſitione Hiſpanica dicti criminoſi pœna ſolùm arbitraria; Et non abiurant de vehementi, neque torquentur ſuper intentione, niſi ſint de regione ſuſpecta de tali hæreſi; quia tunc (cùm contra ipſos augeatur ſuſpicio) etiam in Inquiſitione Hiſpanica abiurant de vehementi, & torquentur ſuper intentione, ſicuti *dubit. præcedenti* dicebam de contrahentibus binas nuptias.

Aduerte tamen hîc, quod ad violationem dictarum Bullarum ſufficiat, ſi non Sacerdos (ſiue ſcilicet Laïcus, ſiue etiam Eccleſiaſticus) vnam tantùm Miſſam celebret: Non autem ſufficiat, ſi veſtibus ſacerdotalibus induatur celebrare intendens, poſtea tamen non celebret; quia dictæ Bullæ loquuntur de celebrantibus; Quin ex non omnino improbabili ſententia nonnullorum dictas Bullas neque violat is, qui non Sacerdos veſtibus ſacerdotalibus indutus Miſſam celebrare incipiat, at non perficiat, neque verba conſecrationis proferat; quia non videtur, quod in tali caſu conſummetur delictum: Quamuis contrarium ſatis probabiliter teneant alij (quos ſequitur Souſa *in Aphor. Inquiſ. lib.*1. *cap.*32.) quia & in tali caſu etiam is Miſſam celebrare dicitur. 7

Aduerte 2. quod huiuſmodi crimen non ſit commiſſum Inquiſitoribus priuatiuè ad Epiſcopos, ſed cumulatiuè ad illos. 8

Aduerte 3. quod etiam verus Sacerdos (ſi ex eo verbi gratia quod ſit in peccato mortali non conſecret panem, vel vinum) Ideoque habens antè ſe hoſtiam conſecrandam, extrahat è tabernaculo particulam conſecratam, & verba conſecrationis proferat non ſuper hoſtiam, quam eleuando oſtendit populo, ſed ſuper particulam conſecratam, quam extraxit) poſſit ab Inquiſitoribus puniri; quia & proferendo verba conſecrationis ſuper particulam conſecratam infert iniuriam Sacramento, & quia eleuando hoſtiam non conſecratã præbet populo cauſam idololatrandi; vide Doctores, quos ſequitur Bardola *in Aphoriſm. litt.S. verb. Sacerdos* §.12. (Vbi ſubdit, quod ſic determinauerit Congregatio ſancti Officij Mediolanenſis die 30. Aprilis anno 1627.) & videri etiam poterit Lucerna Inquiſit. *verb. Sacerdos,* & *ibi* Peña *in Additionibus.* 9

Et loquendo in ſpecie de non ſacerdotibus (ſiue ſcilicet ſimiliter Laicis, ſiue etiam Eccleſiaſticis) audientibus confeſſionem, dico, quod etiam aduerſus tales criminoſos poſſint, & debeant Inquiſitores procedere per pœnas grauiſſimas, ita vt prædicti criminoſi, tamen ſi ſint verè pœnitentes, adhuc non reconcilientur, ſed Curiæ ſæculari morte puniendi tradantur, ſicuti patet ex Bullis, & Doctoribus ſupracitatis; Et merito etiam, quia præter rationes ſupra adductas, is, qui ſic facit, facto ipſo cum hæreticis noſtri temporis (vt cum Luthero *apud Roffenſem art.*13. & Vvicleſo *apud Vualdenſem tom.*2. *cap.*135. *&* 145.) contra Concilium Florentinum in literis vnionis, & contra Concilium Tridentinum *ſeſſ.*14. *cap.*6. approbat, miniſtros huius ſacramenti 10

cramenti non eſſe ſolos Sacerdotes, ſed etiam alios, eoſque laicos.

11 Quamuis ſimiliter quoad iſtam traditionem Curiæ ſæcularis prædictæ Bullæ neque in hoc criminè ſint vſu receptæ in Inquiſitione Hiſpanica; ſed in ea Rei talia criminis puniuntur ſimiliter pœna arbitraria; & ſimiliter non abiurant de vehementi, neque torquentur ſuper intentione; niſi iuxtà ea, quæ dicebam *dn. it. præcedente de contrahentibus bina ſponſalia*, ſint de regione ſuſpecta de tali hæreſi; quià tunc (cùm contra ipſos augeatur propterea ſuſpicio) etiam in Inquiſitione Hiſpanica abiurant de vehementi, & torquentur ſuper intentione; vide Doctores, quos ſuprà citabam, & præter illos Souſa *in Aphor. Inqu ſ. lib. 1. cap. 32. n. 13. & cap. 33.* quater ùs ai.; quod ſi fictus Sacerdos fuerit Laicus, & homo vilis, fuſtibus cæditur (dummodò ſcilicet ex dictis non ſit Religioſus, vel ſacris ordinibus initiatus) & ad triremes mittitur, & aliquibus ſpiritualibus pœnis afficitur; ſi verò fuerit vir honeſtus, & Religioſus, damnatur ad triremes; Quod ſi fuerit talis, qui ad triremes mitti non debeat, mittitur in exilium; & ſi fuerit aliquo ordine initiatus, ab eo ſuſpenditur, talem per totum tempus, quo durat exilium; quod ſi etiam habuerit aliquas circumſtantias aggrauantes, afficitur aliis pœnis grauioribus ſecundùm qualitatem circumſtantiæ aggrauantis; & abiurat de leui, & non torquetur ſuper intentione, niſi ſcilicet (vti pluries dicebam) ſit de regione ſuſpecta de tali hæreſi, propter eandem pluries etiam dictam rationem.

12 Aduerte tamen hîc, quod dictas pœnas in dictis Bullis decretas non incurrat Sacerdos ſimplex, vel etiam approbatus (ab audiendis tamen confeſſionibus ſuſpenſus) quamuis confeſſionem audiat, & abſoluat; quia dictæ Bullæ loquuntur de non ſacerdotibus, non autem de Sacerdotibus; Souſa *de confeſſor. ſollicit. tract. 1. cap. 9. num. 5. & in Aphor. Inquiſ. lib. 1. cap. 33. num. 6.* & Acuña *de confeſſor. ſollicit. q. 13. num. 15.*

13 Aduerte 2. quod neque dictas pœnas incurrat non Sacerdos (ſiue ſcilicet Eccleſiaſticus, ſiue etiam Laicus) ſi audiat confeſſiones, at ex indiſpoſitione pœnitentis, vel ex quacumque alia cauſa non abſoluat; Rodriquez, & Sancius, quos ſequitur Acuña *cit. q. 13. n. 14.* (quamuis contrarium, ex eo quòd contra dictas Bullas confeſſionem audit, teneant Freytas *de confeſſ. ſollicitat. q. 13. num. 36.* & Souſa *in Aphor. Inquiſ. lib. 1. cap. 33. num. 8. & de confeſſ. ſollicit. tract. 1. cap. 9. n. 3. & ſeqq.*) quia per audire confeſſionem tantùm non videtur delictum conſummare, cũ Sacramentum confeſſionis non conſummetur, niſi per abſolutionẽ; quapropter è contra dictas pœnas incurret, ſi confeſſiones audiat, & abſoluat, quamuis audiat peccatorum confeſſionem ſolum generalem, non tamen ſpecialem, vel quamuis audiat ſolùm vnam confeſſionem, aut vnum ſolum peccatum, non tamen omnia peccata. Sed quo ad hæc vide, quæ dicebam ſuprà *Dubit. 162. in Corollariis n. 21. & 22.*

DVBITATIO CCXI.

Quonam modo procedatur contra per annum in excommunicatione inſordeſcentem?

SECTIO I.

Dubitationis Reſolutio.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio duplex datur, vna ob fidem; Altera extra fidem.*

2 *Excommunicatus ex cauſa criminali, v. g. per iurij, violationis Monaſterij, irreligionis, &c. ſi per annum in excommunicatione inſorduerit, habetur pro conuicto, & pro confeſſo, ita vt iudex ſtatim poſſit ad ſententiam procedere; quia illa contumacia loco propriæ confeſſionis ſuccedit.*

3 *Idem dic de excommunicatione etiam in cauſa ciuili; quia ſi perſeuerantia in excommunicatione hunc effectum operatur multo magis debet eundem operari in cauſa ciuili, vbi non requiruntur ita claræ probationes.*

4 *Annus, vt hoc verum ſit, requiritur primò quod computetur, non à die excommunicationis incurſæ, ſed à die, quo Reus nominatim fuerit excommunicatus vel taliter declaratus; quia ex illo die tantùm claues Eccleſiæ grauiter contemnere, & contumax fieri cenſetur.*

5 *Excipe, niſi Reus fuerit notoriè excommunicatus; quia tunc notorietas excommunicationis declarationi ſuccedit. At id fieri poſſe non videtur; quia licet excommunicatio notoria ſit, poteſt tamen excommunicatus intra annum abſolutionem obtinere.*

6 *Annus item ſecundo requiritur, quod ſit continuus.*

7 *Item tertio requiritur, quod integro illo anno excommunicatus potuerit comparere, & reſpondere iudici, & tamen non comparuerit neque reſponderit Iudici, quia ſi impeditus fuit, contumax non cenſetur; qualiſcunque enim impedimenti cauſa excuſat à contumacia.*

8 *Excommunicatus ſi iudicem quæſiuerit vel ſatisfactionem obtulerit, & abſolutionem poſtulauerit, contumax non cenſetur.*

9 *In excommunicatione declaratus, & per annum integrum ſic perſeuerans nullo oſtenſo impedimento, vel ſatisfactionis ſigno, licet pro conuicto habeatur, tamen non impeditur, quin innocentiam allegare, & probare poſſit: quod probatur authoritate, & ratione, q. in contumacia non eſt confeſſio vera, & clara, ſeu à iure præſumpta.*

10 *Contumacia hæc ad illum effectum ſolum efficax eſt, vt accuſator, Fiſcus, vel Actor à probandi accuſationem, vel actionem à ſe propoſitam onere releuetur; quia loco probationis lex ſubrogauit ſolùm hanc excommunicati confeſſionem.*

11 *Textus in canon. Rursus q. 3 non obſtat; quia intelligi debet, cùm plurics requiſitus per annum ſuam innocentiam probare neglexit: Tunc enim lex meritò illum à probatione repellit.*

12 *Excommunicatus hic etiam ex cauſa, quæ ad fidem non pertinet, & per annum in excõmunicatione inſordeſcens redditur ſuſpectus de hæreſi ex Concil. Trident.*

13 *Amplia, id verum eſſe, non ſolum in excommunicatione lata ob cauſam criminalem; ſed etiam in excommunicatione lata ob cauſam ciuilem; quia contumacia vniformis eſt, imò maior eſſe videtur in cauſa ciuili.*

14 *Suſpicio tamen hæc eſt leuis, ſufficiens nihilominus ad indicendam purgationem, & cogendum excommunicatum, vt reſpondeat, non tamen ſufficiens ad torturã.*

15 *Inquiſitores tamen ex recepta conſuetudine non ſolent aduerſus excommunicatum per annum, & ampliùs in excommunicatione inſordeſcentem procedere, ſi excommunicatus fuerit ex cauſa fidei, quia aliàs excõmunicatus ordinario iudici puniendus remittitur.*

16 *Perſeuerans per annum in excommunicatione non ex cauſa fidei non reputatur hæreticus, ſed ſolùm leuiter ſuſpectus de fide: Ex conſuetudine tamen Inquiſitionis Romanæ non procedunt Inquiſitores contra huiuſmodi excommunicatum contra Iannenſem.*

17 *Inquiſitio Hiſpanica procedit non contra quoſcunque inſordeſcentes per annum in excommunicatione, ſed tantùm contra inſordeſcentes per annum ex cauſa fidei, & is, ſi citatus non compareat, condemnatur tanquam hæreticus, non verus ſed præſumptus.*

18 *Idem dicendum de fautoribus defenſoribus, & receptatoribus hæreticorũ, & quocumq; modo Officiũ ſanctæ Inquiſitionis impedientibus, vel ſe purgare recuſantib.*

19 *Suſpectus*

19 *Suſpectus leuiter de fide, ſi ob eam cauſam citatus vt reſpondeat, intra terminum aſſignatum negligit reſpondere, illa leuis ſuſpicio tranſit in vehementem, etſi poſtea in illa negligentia per annum perſeuerat, ſuſpicio vehemens tranſit in violentam.*

20 *Excommunicatus ille dicitur ob cauſam fidei, qui vt reſpondeat de fide ſub excommunicatione ipſo facto citatus fuerit, & reſpondere, ſeu comparere noluerit. Hæc tamen citatio neceſſario ſupponit citatum de hæreſi ſuſpectum, non tamen ſuſpicione quacumque, ſed ſuſpicione probabili.*

21 *De fide reſponſurus, ſi ſine ſuſpicione probabili ſub excommunicatione citatus in tali excommunicatione per annum perſiſtat, non redditur de hæreſi violenter ſuſpectus, neque vti hæreticus condemnari poteſt.*

22 *Suſpectus ſic de fide citari debet cum aſſignatione termini ad reſpondendum; non ſufficit ſola citatio, neque ſufficit aſſignatio termini, ſed vtraque requiritur.*

23 *Citatus ad reſpondendum de fide, ſi per annum integrum nullo allegato impedimento reſpondere neglexerit, habetur pro confeſſo, & debet condemnari tanquam hæreticus.*

24 *Excommunicatus prædictus ad hoc vt tanquam hæreticus condemnetur, ſi facile capi non poteſt debet ſpecificè citari ad reſpondendum de fide, & ad ſe purgandum de ſuſpicione ex inſordeſcentia ſua.*

25 *Annus vero debet eſſe continuus, & cum facultate, ſeu poteſtate comparendi per ſpatium eiuſdem anni incipientis non a die excommunicationis incurſa, ſed à die ſententiæ vel declarationis, &c.*

1 SVppono, quod detur duplex excommunicatio, vna ob fidem; Altera extra fidem. Abbas *in cap. grauem de pœnis n.7.* Menoch. *de arbitr. lib. 2. caſ.416.* Eymeric. *2. par. Directorij q.47. num.6.* & ibi Peña *comment 72.* & alij communiter, quos citat, & ſequitur Farinac. *de hæreſi q.182. §.2.* Hoc ſuppoſito.

2 Reſpondetur, & dico primò. Excommunicatus ex cauſa criminali, v. g. periurij, violationis Monaſterij, irreligionis, &c. ſi per annum in excommunicatione inſorduerit, habetur pro conuicto & pro confeſſo, ita vt iudex ſtatim poſſit ad ſententiam procedere; Salſed. *pract. criminal. cap.116. numero 4.* Ripa *in cap.1. de iudic. num.73.* Decian. *lib.5. cap.17. ver.34.* Roman. *ſingular. 307.* & eius Additio. Marant. *de ordin. iudic. par.6. tit. de contumac. num.35.* Menoch. *loco ſuprà cit. num.11. & ſequent.* Farinac. *vbi ſuprà n.14.* & alij paſſim.

Probatur; quia illa contumacia loco propriæ confeſſionis ſuccedit: Ergò ſicut ex propria confeſſione lis conteſtatur, ita & ex huiuſmodi contumacia; vide Doctores iiſdem *in locis ſuprà cit. & expreſſo Textu in cap. rursùs, in cap. quicumque 11. q.3. & in cap. cùm contumacia de hæret. in 6.*

3 Et quod dixi de excommunicatione ex cauſa criminali, idem dico de excommunicatione ex cauſa ciuili; quia ſi perſeuerantia in excommunicatione ex cauſa criminali hunc effectum operatur; multò magis eum operari debet in excommunicatione ex cauſa ciuili; Cùm in hac cauſa non requirantur ita claræ probationes, ſicut requiruntur in cauſa criminali, iuxta Textum *in l. finali. Cod. de probat.* & tradunt Salſed. *loco ſupra citato num.9.* Menoch. *num.32.* & Couarruu. *cap. alma, par.1. §.7.* Etſi contrarium (quamuis per multos annos quis in excommunicatione perſtiterit pro cauſa ciuili) ſentiant Ripa *cap.1. de iudiciis n.77.* Gratian. *diſcept. forenſ. cap.119. n.2.* & alij.

4 Aduerte tamen, quod vt hoc verum ſit, requiratur primò, quod annus computetur, non à die excommunicationis incurſæ, ſed à die, quo Reus nominatim fuerit excommunicatus, vel taliter declaratus; quia ex illo die tantùm claues Eccleſiæ grauiter contemnere, & contumax fieri cenſetur, Albertin. *in rubr. de hæret. quæſtio.13. numero 35. & ſequent.* & alij, quos ſequitur Farinac. *vbi ſupra numero 28.* qui tamen excipiunt, niſi Reus fuerit notoriè excommunicatus; quia tunc (inquiunt ipſi) notorietas excommunicationis pro declaratione ſuccedit; Et quidem id mihi probaretur, ſi fieri poſſet, at fieri poſſe non videtur; quia licet delictum, & excommunicatio notoria ſint, poteſt tamen excommunicatus intrà annum abſolutionem obtinere: Ergò quod contumacia integro anno duret, conſtare non poterit, niſi ſit contumacia aduerſus ſententiam ab homine latam. 5

6 Secundò requiritur, quod annus ſit continuus, ex *cap. cum contumacia de hæretic. in 6.* Ibi: *Per annum*; cum dictio *per* continuationem denotet, vt colligitur ex *l. Vrbana familia §. pernoctare ff. de verb. ſignificat.* & docent Archidiacon. *in cap. contumacia de hæret. in 6. numero 2.* Franchin. *ibidem num.2.* Geminian. *numer.9.* Nauarr. *conſil.7. de hæret. conſil.34. num.2. & conſil.36. de irregul numero 1.* Menoch. *de arbitrar. caſ.416. numero 55.* Simanch. *de cathol. inſtitut. titul.14. rubr. de contumacia numero 13.* Royas *ſingul.60. numero 3.* & alij, quos citat, & ſequitur Farinac. *vbi ſuprà num.29.* Videri etiam poterit Cardinalis Seraphinus *deciſion. 1285. numero 4. & ſeqq.* Vbi ſubdit, quod ſic declarauerit Sac. Congregatio Concilij Tridentini: videri & etiam poterunt Couarruu. *in cap. alma par.1. § 7. num. 11.* Peña *in par.3. directorij commentar.47. §. quod ſi is,* & Vgolinus *de cenſur. tabul.1. cap.14. §.3. num.2.* Vbi notant, quod totus annus debeat eſſe lapſus ad prædictum effectum.

7 Tertiò requiritur, quod integro illo anno excommunicatus potuerit comparere, & reſpondere iudici, & tamen non comparuerit, nec reſponderit iudici, quia ſi impeditus fuit, contumax non cenſetur; Simanch. *citat. tit.14. numero 10.* Scacc. *de iudic. cap.98. num.27.* Salſed. *cap.116. numero 12.* Locat. *in iudicial. Inquiſit. verb. Catholica cap.25. numero 2.* & Farinac. *de hæreſi quæſt.192. §.2. numero 21. & 22.* Vbi rectè ſubdunt, quod qualiſcumque impedimenti cauſa excuſet à contumacia; ſubdunt etiam rectè, quod ſi excommunicatus iudicem quæſiuerit, vel ſatisfactionem obtulerit, & abſolutionem poſtulauerit, contumax non cenſeatur. 8

9 Dico 2. licet in excommunicatione declaratus, & per annum integrum, nullo oſtenſo impedimento, vel ſatisfactionis ſigno, ſic perſeuerans, pro conuicto, & pro confeſſo habeatur, tamen non impeditur, quin innocentiam allegare, & probare poſſit; Menoch. *de arbitrar. lib 2. caſ.416. numero 36.* Salſed. *cap.116. num. 10.* & alij complures, quos ſequitur Farinac. *vbi ſuprà num.23.*

Probatur primò auctoritate ex Textu *in l.2. Cod. de requirend. Reis,* vbi Banniti habentur tanquam confeſſi, & conuicti, & nihilominus ad innocentiam ſuam probandam admittuntur.

Secundò probatur ratione; quia contumacia non eſt confeſſio vera, & clara, ſed à iure præſumpta: At aduerſus confeſſionem fictam, & præſumptam admittitur probatio; vide Doctores, quos citat, & ſequitur Neuizan. *conſil.60. numero 2. & ſequent.* Et innocentiæ probatio (tamen ſi lata fuerit ſententia) nunquam cenſetur excluſa; Decius *in cap. ex parte 2. numero 7. de offic. delegat. & in cap quoniam numero 4. de probationib.* quem ſequuntur communiter Doctores.

Hinc ſequitur, quod hæc contumacia ad illum effectum ſolùm efficax ſit, vt accuſator, Fiſcus, vel Actor à probandi accuſationem, vel actionem à ſe propoſitam onere releuetur; quia loco probationis, quam ipſi exhibere debebant, lex ſubrogauit fictam hanc excommunicati confeſſionem; vide Doctores, quos citat, & ſequitur Salſed. *cap.116. n.10.* Menoch. *de arbitr. lib.2. caſ.416. num.36.* & Farinac. *vbi ſuprà num.23.* 10

Obiicies

11 Obiicies Textum *in cap. Rursùs* 11. *quæſt.* 3. Vbi dicitur, quod per annum inſordeſcens audiri non debeat.

Reſpondetur cum Salſedo *loco ſuprà citato n.* 11 Menochio *num.* 41. & aliis, Textum hunc non obſtare; quia intelligi debet, cùm pluries requiſitus per annum ſuam innocentiam probare neglexit. Tunc enim lex meritò illum à probatione repellit.

12 Dico tertiò, hic excommunicatus (etiam ex cauſa, quæ ad fidẽ non pertinet) & per annum in excõmunicatione inſordeſcens redditur ſuſpectus de hæreſi (ità vt contra ipſum procedere poſſint Inquiſitores, iuxtà Decretum Tridentini Concilij *ſeſſ.* 25. *c.* 3. *de reformat.* & docent Royas *ſingul.* 60. *n.* 2. Simanch *tit* 27. *n.* 4. Fuſcus *de viſitation lib.* 1. *cap.* 19. *n* 2. Azeued. *lib.* 8. *tit.* 5. *l.* 1. *g.* 1. *n.* 21. Sayr. *de cenſur. lib.* 2. *c.* 10. *n.* 10. Gutier. *in canonic quæſt. lib.* 1. *c.* 12. *n.* 20. & Barboſ. *in collectan. Doctor tom* 2. *lib.* 5. *tit.* 7. *c* 15. *n.* 12. Quapropter, cùm ſupradictus excommunicatus cenſeatur malè ſentire de fide, interrogari debebit, quid ſentiat de poteſtate Eccleſiæ.

13 Quod ex ſatis probabili ſententia Doctorum non ſolum verum eſt in excommunicatione lata ob cauſam criminalem, ſed etiam in excommunicatione lata ob cauſam ciuilem; quia contumacia vniformis eſt; immò maior eſſe videtur in cauſa ciuili (vtpotè leniori, & quæ regulariter minùs retardare debet excommunicatum à comparendo) quàm in cauſa criminali: Tùm quia Concilium in ſupradicto decreto ſtatuens (quod non ſolùm ob cauſam criminalem, ſed etiam ob cauſam ciuilem excommunicatio ferri, poſſit) ſtatim ſubiungit. [Excommunicatus quicumque, ſi poſt legitimas monitiones, &c. indurato animo cenſuris annexus, in illis inſorduerit, procedi poſſe contrà eum tanquàm de hæreſi ſuſpectum.] Ergò compræhendit Concilium tàm excommunicatum ex cauſa criminali, quàm excommunicatum ex cauſa ciuili & docent. Menoch. *vbi ſuprà n.* 52. *& ſeqq.* & alij quos citat, & ſequitur Farinac. *de hæreſi qu.* 192. §. 2. *n.* 23. Quamuis contrarium ſentiant Sayr. *de cenſur. lib.* 2 *c.* 10. *n.* 4. Gonzales *in Regal.* 8. *Cancell. Gloſ.* 15. *n.* 106. (qui ſubdit, quod ita deciſum fuerit à Rota Romana in vna Segouienſi inſordeſcentiæ die 5. Iunij anno 1598. coram Seraphino, vbi reiicitur Menochius, & Salzedus, quos ſuprà citabam pro priori contraria ſententia) & Barboſ. *in collectan. tom.* 3. *lib.* 5 *tit.* 2. *cap.* 6. *n.* 6. (qui ſubdit etiam, quod contumax in excommunicatione per annum inſordeſcens habeatur quidem ſuſpectus de hæreſi, beneficiiſque priuetur; At ſi ſit excommunicatus pro crimine tantum: ſecùs ſi pro cauſa ciuili) & alij complures.

14 Aduerte tamen, quod ſuſpicio hæc ſit leuis, ſufficiens nihilominùs ad indicendam purgationem, & cogendum excommunicatum, vt reſpondeat; non tamen ſufficiens ad torturam; Eymeric. 1. *part. directorij q.* 47. *n.* 7. & ibi Peña *commentar.* 72. Læl. Zecch. *in ſumma part* 1. *tit. de fide rubric. de hæreſi cap* 11. *num.* 13. & alij.

15 Aduerte ſecundò, quod iam ex recepta conſuetudine (licèt poſſint) non tamen ſoleant inquiſitores aduerſus excommunicatum per annum, & ampliùs in excommunicatione inſordeſcentem procedere, niſi excommunicatus fuerit ex cauſa ſola fidei: Alias enim excommunicatus ordinario Iudici puniendus remittitur: Scaccia *tract. de Iudic. cap.* 98. *num.* 36 Graff. *in deciſ. part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 14 *n.* 4. Peña. Lælius Zecchias, & Farinacius, *in locis ſuprà citatis.* Zenardus *in director. Theolog. p* 2. *præcept.* 1 *cap.* 5. §. 18 *in fine*, Graff *in deciſion. part* 1. *lib.* 4. *cap* 14. *num.* 4. & Acuña *de confeſſ ſollicit quæſt.* 24 *n* 65.

16 Idemque refert Souſa *in aphoriſm inquiſ. lib.* 1 *cap* 17. *num.* 6. quatenus ait, quod perſeuerans per annum in excommunicatione non ex cauſa fidei, non reputatur hæreticus, ſed ſolum leuiter ſuſpectus de fide, ex conſuetudine tamen Inquiſitionis Romanæ non procedunt Inquiſitores contra huiuſmodi excommunicatum: quamuis contrarium referat Genuenſ. *in Prax. Archiepiſcop. cap.* 68. *num* 8. Expreſſè aſſerens, quod procedant, etiam contrà inſordeſcentes per annum in excommunicatione non ex cauſa fidei, imponentque ei pœnitentiam ſalutarem, & abiurationem de leui.

17 At (quidquid ſit de tali conſuetudine Inquiſitionis Romanæ in aliquibus locis) in Inquiſitione Hiſpanica tamen eſt talis conſuetudo, quod ſcilicet non procedant, ſed procedant tantùm contra inſordeſcentem in excommunicatione ex cauſa fidei, itavt iſte iuxta ea (quæ mox dicam) ſi citatus ad reſpondendum de fide, contumax fuerit per annum in excommunicatione inſordeſcens, tanquàm Hæreticus, non verus, ſed præſumptus, condemnetur.

18 Idémque dicendum de fautoribus, defenſoribus, Hæreticorum receptatoribus, & quomodocumque officium ſanctæ Inquiſitionis impedientibus, vel ſe purgare recuſantibus; Peña *in director. Inquiſ. part.* 3. *comment.* 172. Scaccia *de Iudic. lib.* 1. *cap.* 98. *num.* 4. Menoch *de Arbitr lib. caſ.* 374. *num.* 10. Farinac. *de hæreſ. qu.* 192 *num.* 14 & Souſa *in Aphoriſm. Inquiſit. lib.* 1. *cap.* 27. *n.* 1. *&* 2 ex textu claro *in cap. Cum contumacia de hæret. in* 6 quem mox infrà citabo. Et ex ratione; quia (vt etiam mox infrà cum Eymerico *in director. part.* 3. *quæſt.* 47. dicam) ſi quis ſuſpectus eſt leniter de fide, & ob eam

19 cauſam citatus, vt reſpondeat, intra terminum aſſignatum negligit reſpondere, illa leuis ſuſpicio tranſit in vehementem. Et ſi poſteà præterea in illa negligentia perſeuerat per annum, ſuſpicio vehemens tranſit in violentam *ex dicto cap. Cum contumacia*: quapropter tanquam hæreticus condemnabitur.

20 Aduerte tertiò, quod ob cauſam fidei dicatur excommunicatus ille, qui, quod reſpondeat de fide, ſub excommunicatione ipſo facto citatus fuerit, & reſpondere, ſeu comparere non voluerit; hæc tamen citatio neceſſariò ſupponit citatum. De hæreſi ſuſpectum, non tamen ſuſpicione quacumque, ſed ſuſpicione probabili, Geminian *in cap. Cùm contumacia de hæret. in* 6. *num.* 8. & alij, quos citat, & ſequitur Farinac. *de hæreſ. q* 192. *n.* 126.

21 Quapropter, ſi ſine ſuſpicione probabili reſponſurus de fide ſub excommunicatione citatus in tali excommunicatione per annum perſiſtat, non redditur de hæreſi violenter ſuſpectus, neque, vt hæreticus, condemnari poteſt, Geminianus, & alij Canoniſtæ *in ſupradicto cap. Cum contumacia*, quo refert, & ſequitur idem Farinac. *num.* 16.

22 Citari autem debet ſic ſuſpectus de fide cum aſſignatione termini ad reſpondendum; quia non ſufficit ſola citatio, neque ſufficit ſola aſſignatio termini, ſed vtraque requiritur; Hoſtienſ. *in cap. Excommunicatus primo de hæretic. num.* 9. *&* 10. & alij, quos ſequitur Farinacius *citata quæſt.* 192. *num.* 27.

23 Dico quartò, ſi citatus ad reſpondendum de fide per annum integrum, nullo allegato impedimento, reſpondere neglexerit, habetur pro confeſſo, & debet condemnari, tanquàm hæreticus. Eymericus *loco ſuprà citato, & quæſt.* 56. *num.* 5. Menoch. *de arbitrar. libr.* 2. *caſ.* 374. *num.* 10. Scaccia *de Iudic. cap.* 98. *numer.* 4. Salzed. *cap.* 116. *concluſ.* 5. & Farinacius *quæſt* 192. *num.* 14. & alij complures (quos infrà corollario primo citabo) *ex Textu expreſſo in citato cap. Cum contumacia de hæret. in* 6. Ibi: [Cùm contumacia in cauſa, præſertim fidei, ſuſpicioni præſumptionem adiiciat vehementem, ſi ſuſpectus de hæreſi vocatus à vobis, vt de fide reſpondeat excommunicationis vinculo, pro eo, quod parere ſubterfugit, aut contumaciter ſe abſentat, per vos fuerit innodatus, quam ſi per annum animo ſuſtineat pertinaci, ex tunc velut hæreticus condemnetur:] Et meritò; quia qui de fide leuiter eſt ſuſpectus, & ob eam cauſam, vt reſpondeat, eſt citatus, ſi intrà terminum aſſignatum reſpondere neglexit, illa ſuſpicio leuis tranſit in vehementem, ſi autem in illa negligentia per annum perſiſtit, ſuſpicio vehemens tranſit in violentam *ex dicto cap. Cum contumacia*: Ergo condemnari poteſt, & debet,

debet,vt hæreticus;vide Doctores iidem in locis ſuprà citatis.

4 Aduerte tamen, quod prædictus excommunicatus ad hoc, vt tanquam hæreticus condemnetur, ſi facilè capi non poteſt, debeat ſpecificè citari ad reſpondendum de fide, & ad ſe purgandum de ſuſpicione orta ex inſordeſcentia ſua; & licet forſan vna citatio ſufficiat in tali caſu,tutius tamen ſit,quod triplex præmittatur.

5 Annus verò debet eſſe continuus, & cum facultate, ſeu poteſtate comparendi per ſpatium totius illius anni, incipientia non à die excommunicationis incurſæ, ſed à die ſententiæ, vel declarationis, vel (vt alij volunt) notorietatis. Vide, quæ dicebam ſuprà *n.* 4. *& ſeqq.*

SECTIO II.

Per quantum temporis ſpatium poſt annum huius contumaciæ iudex expectare debeat, vt Reum condemnet, ſeu declaret, eſſe hæreticum præſumptione iuris, & de iure?

SVMMARIVM.

1 *Iudex,vt Reum condemnet, ſeu declaret eſſe hæreticum præſumptione iuris,& de iure ſecundùm aliquos poſt annum expectare debet per triennium, vel per biennium; ſed id relinquitur arbitrio iudicis, quia nullo Textu cauetur: & alioquin in iure decernitur, quod iudex ſtatim poſt lapſum annum contumacia Reum condemnare poſſit.*

2 *Textus* in cap. cum bonæ memoriæ de ætat. & qualitat. & in cap. grauem vltimo de pœnis *non obſtant,; quia referunt quid factum ſit, non autem inducunt diſpoſitionem.*

3 *Iudex rectè faceret, ſi elapſo aliquo tempore poſt annum, iterum citaret contumacem ad allegandum, quare tanto tempore in excommunicatione inſorduerit, &c.*

1 NOnnulli Doctores ex Abbate *in cap.* 1. *num.* 23. *de iudic.* putant, quod iudex expectare debeat per triennium, vel per biennium. His tamen non obſtantibus,

Reſpondemr, quod id relinquatur arbitrio iudicij; quia nullo textu cauetur in iudice hæc expectandi obligatio; quinimmò ex ſupra *cit. cap. cùm contumacia de hæret. in* 6. manifeſtè colligitur, quod iudex ſtatim poſt lapſum annum contumaciæ Reum condemnare poſſit; cùm ſic denotet verbum illud: *Et tunc*: Eymeric. 2. *par. directorij q.* 47. *n.* 6. Menoch. *lib.* 2. *de arbitr. caſ.* 416. *n.* 65. & Salſed. *cap.* 116. *circa finem.*

2 Obiicies Textum *in cap. cum bonæ memoriæ de ætat. & qualitat.* vbi ob perſeuerantiam triennalem Clericus priuatus fuit beneficiis; & Textum *in cap. grauem vlt. de pœnis*, vbi biennium videtur in laïco expoſtulatum.

Reſpondetur, Textus hos non obſtare; quia referunt, quid factum ſit, non autem inducunt diſpoſitionem; vide Doctores eoſdem, quos ſuprà citabam.

3 Aduerte tamen, quod rectè faceret iudex, ſi elapſo aliquo tempore poſt annum, iterum citaret contumacem ad allegandum, quare tanto tempore in excommunicatione inſorduerit; quod ſi huic vltimæ citationi Reus adhuc contumax fuerit, tunc ampliùs ipſe non expectans eum, tanquam hæreticum, condemnaret; Menoch. Salſedo, & alij, quos ſequitur Farinac. *q.* 192. *num.* 21.

SECTIO III.

An, ſi excommunicatus, elapſo anno contumaciæ, priuſquam ſententia pronunciata, vel executioni mandata fuerit, compareat; debeat tunc, vti hæreticus, condemnari?

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus ſi elapſo anno contumaciæ, priuſquam ſententia pronunciata, vel executioni mandata fuerit, compareat, ſi comparendo non ſolùm purget criminis obiecti ſuſpicionem, ſed etiam ſe legitimè impeditum fuiſſe, omnem pœnam effugiet.*

2 *Excommunicatus ſi probet innocentiam reſpectu criminis obiecti, non tamen reſpectu contumaciæ, adhuc non debet condemnari tanquam hæreticus, neque in pœna corporali, neque in confiſcatione bonorum, ſed ſolùm eſt puniendus pœna arbitraria, quæ contumaciæ culpam adæquet.*

3 *Item ſi innocentiam integrè non probauerit; ſed adhuc ſuſpectus de hæreſi permanſerit, adhuc ſolùm abiurare debet, & pœna ſolùm arbitraria puniri; quia pœnam hæreſis ſtatutam non incurrit fictus hæreticus, ſeu de hæreſi ſuſpectus, ſed ſolùm qui vt talis conuictus eſt.*

REſpondetur diſtinguendo: ſi tunc iſte talis comparendo, non ſolùm purgat criminis obiecti ſuſpicionem, ſed etiam (quia probat, ſe legitimè impeditum fuiſſe) probat contumaciam, omnem pœnam effugiet; Salſed. *vbi ſuprà concluſ.* 5. *verſic.* Immò, & alij; quia pœnam ſubire debebat, vel ob crimen obiectum, vel ob contumaciam: Ergò ſi vtrumque purgat; nullam pœnam ſubire debet. 1

Si autem probat innocentiam reſpectu criminis obiecti, non tamen reſpectu contumaciæ, adhuc non debet condemnari, tanquam hæreticus, neque in pœna corporali, neque in confiſcatione bonorum, ſed ſolùm puniri pœna arbitraria, quæ contumaciæ culpam adæquet; quia tunc, facta probatione in contrarium, ceſſat præſumptio hæreſis. 2

Quinimmò, ſi innocentiam integrè non probauerit ſed adhuc ſuſpectus de hæreſi permanſerit, adhuc ſolùm abiurare debet, & pœna ſolùm arbitraria puniri; quia pœnam hæreticis ſtatutam non incurrit fictus hæreticus, ſeu de hæreſi ſuſpectus, ſed ſolus qui, vt talis cõuictus eſt, *cap. accuſat.* §. *porrò de hær.* & docent Salſed. *c.* 116. *n.* 12. Zanchin. *tract. de hær. c.* 25. *de confiſc. bonor.* & alij, quos ſequitur Menoch. *conſil.* 159. *vol.* 2. *n.* 16. Vide etiam, quæ dicebam ſuprà *dubit.* 140. 185. 203. *&* 210. 3

SECTIO IV.

Quid dicendum, ſi excommunicatus, priuſquam labatur annus contumaciæ, ſic ſuſpectus, & citatus deceſſerit?

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus, ſi priuſquam labatur annus contumaciæ ſic ſuſpectus, & citatus deceſſerit, non debet condemnari tanquam hæreticus, neque puniri confiſcatione bonorum; quia tunc deceſſit ſolùm leuiter, vel vehementer ſuſpectus, non autem conuictus de hæreſi.*

2 *Excommunicatus ſi in dicto caſu in proceſſu apparuerint plenæ, & concludentes probationes, poteſt tunc condemnari tanquam hæreticus, & pœnis hæretici puniri; quia tunc non ob contumaciam, ſed ob delictum plenè probatum condemnatur.*

3 RESpondetur, quod adhuc excommunicatus in tali caſu non debeat condemnari, tanquam hæreticus, neque puniri in confiſcatione bonorum; quia tunc deceſſit ſolùm leuiter, vel vehementer ſuſpectus, non autem conuictus de hæreſi. Decian. *tract. crimin. lib. 5. cap. 32. num. 10.* Simanch. *de cathol. inſtitut. tit. 14. rubr. de contumac. num. 4.* & alij communiter, quos citat, & ſequitur Farinac. *q. 192. num. 36. & ſeqq.* & Souſa *in Aphor. Inquiſ. lib. 1, cap. 27. num. 1. & 2.*

2 Aduerte tamen, quod ſi in proceſſu appareerint plenæ, & concludentes probationes, poſſit tunc excommunicatus condemnari, tanquam hæreticus, & pœnis hæretici puniri; quia tunc non condemnatur ob contumaciam, ſed ob delictum plenè probatum: Neque contumacia ad condemnationem opus erat.

SECTIO V.

An hæreſis probetur ſufficienter eo quod probetur, extitiſſe quis contumax per annum in excommunicatione ob cauſam fidei, & ſic mortuus fuiſſe?

RESpondetur: de hac te dixi ſuprà *dubit.* 204.

SECTIO VI.

Corollaria.

SVMMARIVM.

1 *Qui propter cauſam ſpectantem ad fidem citatus, & non comparens excommunicatus fuerit ſi per annum in tali excommunicatione permanſerit, debet haberi, vt hæreticus, ex iuribus citatis.*

2 *Excommunicatus propter hæreſis crimen ſi per annum in excommunicatione permanſerit ipſo iure abſque alia ſententia condemnatoria, habendus eſt vt hæreticus.*

3 *Lex huiuſmodi, licet ſit ciuilis, ab Eccleſia fuit approbata & propterea vim habet ac ſi à poteſtate Eccleſiaſtica lata fuiſſet.*

4 *Requiritur tamen ſententia declaratoria.*

5 *Item requiritur, vt prius citetur ad ſe purgandum de ſuſpicione, quod ſcilicet ſit hæreticus, eo quod per annum in excommunicatione inſorduerit.*

6 *Qui per annum propter crimen hæreſis permanſit in excommunicatione, non debet, ſi petit abſolutionem, condemnari vt hæreticus.*

7 *Condemnatus de hæreſi, & à iuſtitiæ miniſtris captus, ſi probet ſe fuiſſe legitimè impeditum, & propterea non potuiſſe ſe iudici præſentare, nulla debet pœna puniri.*

8 *Excommunicatus qui fuit in cauſa fidei, ſi elapſo anno poſteà ſe præſentet coram Inquiſitore, debet, ſi nondum fuerit declaratus hæreticus, ad reſpondendum admitti in ea cauſa, ob quam citatus, & excommunicatus fuit.*

9 *Quin & debet etiam admitti, ſi compareat, poſtquam fuit declaratus hæreticus, vel eius ſtatua ſeu imago combuſta.*

10 *Excommunicatus ex alio delicto, quàm ex delicto hæreſis ſi in excommunicatione illa per annum permanſit, non debet haberi, neque condemnari tanquam hæreticus, ſed ſolùm tanquam ſuſpectus de hæreſi; quia cenſetur malè ſentire de fide, & de poteſtate Eccleſiæ.*

11 *Permanens in excommunicatione per annum etiam pro aliis criminibus præter hæreſim, cogi poteſt ad purgationem ſubeundam; quod ſi recuſet, & pertinaciter in ea permanſerit, tunc condemnari poterit vt hæreticus.*

12 *Praxis eſt, vt ſi in excommunicatione etiam per annum ex aliis delictis præter hæreſim inſorduerit quiſpiam, non procedatur contra eum, tanquam contra ſuſpectum de hæreſi.*

1 EX dictis habetur 1. quod qui propter cauſam ſpectantem ad fidem (vt ſi fuerit citatus ab Inquiſitoribus ad dicendum quid de fide ſentiat, vel ſi impedierit Officium ſanctæ Inquiſitionis, & fuerit contumax, nec accedere voluerit) eſt (priùs ſcilicet citatus, & non comparens) excommunicatus, & per annum in tali excommunicatione permanſit, debeat haberi, vt hæreticus. Patet *ex cap. cum contumacia de hæret. in 6.* (quod ſuprà adducebam) Patet etiam *ex cap. vt Inquiſitionis officium in fine de hæretic. in 6.* [Quam ſi per annum animo ſuſtinuerit pertinaci, ex tunc, velut hæreticus, condemnetur;] & tradit Gloſſ. *in cap. excommunicamus 1. de hæret. in 6. verb. condemnentur.* Quatenus ait: [Ex eo, quod quis in excommunicatione propter crimen hæreſis permanſerit per annum, inducitur vehementiſſima ſuſpicio, quod is ſit hæreticus.] Oſtienſ. *in eodem cap. excommunicamus n. 2. & ſeqq.* Quatenus inquit: [Ex hac contumacia perſiſtendi in excommunicatione per annum propter crimen hæreſis oritur præſumptio iuris, & de iure, propter quam tollitur omnis defenſio, & crimen hæreſis ſufficienter probatur.] Et Oſtienſis *in ſumma de hæret. §. qualiter deprehendantur num. 4.* quatenus aſſerit: [Licet aliqui Canones loquantur de iis, qui per biennium, vel triennium perſeuerant in excommunicatione; ſatis tamen eſt, ſi per annum perſeuerent; quia Canones ſolùm narrant factum, prout contigit, non verò, quod neceſſariò requiratur tempus biennij, vel triennij:] Idemque tradunt etiam Ancharanus *num. 4.* Ioan. Andreas *num. 3.* Ananias *num. 6.* Henric. *num. 3.* Butrius *num. 7. & 12.* & alij Canoniſtæ communiter *in cit. cap. excommunicamus 1. de hæret. in 6.* Soccinus *in cap. per tuas de ſent. excommunic. num. 30.* Iſernia *de feudis tit ſtatu, & conſuetudine contra libertatem Eccleſiaſt. num. 10.* Couarruu. *in cap. alma par. 1. §. 7. num. 11.* Clarus *in § hæreſis n. 21. verſ. hac autem concluſi.* Peña *3 par. Director. comment. 49. §. Quod ſi n.* Royas *ſingular. 60. num. 3.* Vgolin. *de cenſur. tabul. 1. cap. 34 §. 3. num. 2.* Menoch. *de arbitr. caſ. 416. num. 6.* Villadiego *de hæret. q. 9. in principio.* Scaccia *lib. 1. de iudicial. cauſ. cap. 98. num. 36.* Salſedo *ad Diaz cap. 116. num. 12.* Simanch. *de Cathol. inſtitut. tit. 2. n. 9. & tit. 24 n. 2.* Graffius *deciſ. lib. 4. cap. 14. num. 4.* & Saytus *de cenſur. lib. 2. cap. 10 num. 11.*

Neque mirum eſt, quod debeat haberi, vt hæreticus: tum quia propter cauſam hæreſis citatus fuit; tum quia iudicium recuſauit, & fugam arripuit; tum quia per annum in excommunicatione permanſit.

2 Adeò quod qui propter hæreſis crimen excommunicatus fuit, & per annum in excommunicatione permanſit, debeat haberi, vt hæreticus, ipſo iure, abſque alia ſententia condemnatoria; Authent. *Gazaros quod de hæret.* ibi: [Ita quod ſi ſic per annum permanſerint, ex tunc eos ſicut hæreticos condemnamus;] Et notant ibi communiter Doctores.

3 Non obſtat, ſi dicas: Huiuſmodi lex eſt ciuilis: Ergò vim non habet; cùm id pertineat ad poteſtatem Eccleſiaſticam.

Reſpondetur enim, nego conſequentiam; quia prædicta lex ciuilis ab Eccleſia approbata fuit; & propterea vim habet, ac ſi à poteſtate Eccleſiaſtica lata fuiſſet; Abbas *in cap. excommunicamus 1. de hæret. num. 11.* Ancharan. *ibidem num. 4. & 5.* Oſtienſ. *num. 7. & 8.* Soccin. *num. 14.* Butrius *num. 17.* Ioan. Andreas *num. 4.* Ananias *num. 6.* & alij Canoniſtæ paſſim.

4 Requiritur tamen ſententia declaratoria; vide Doctores, quos ſequitur Peña *in Director. par. 3. tit. 13.* de modo terminandi proceſſum, & Scaccia *tract. de iudic. cauſar. cap. 98. num. 10.*

Requiritur

Digitized by Google

5 Requiritur tamen etiam, vt priùs citetur ad ſe purgandum de ſuſpicione, quod ſcilicet ſit hæreticus, eo quod per annum in excommunicatione inſorduerit. Sylueſt. *verb. hæreticus* 1. *num.*1. Angelus *eodem verbo num.*1. Tabiena *num.*5. Director. Inquiſit. *par.*2. *q.*47. *num.*7. Peña *ibidem comment.*52. *lit.G.* Repertor. Inquiſ. *verb. contumacia verſ. nota quod.* & Zanchin. *tract. de hæreticis cap.*9. *num* 3. Videri etiam poterit Menoch. *de arbitr. lib.*2. *caſ.*416. *num.*69. Vbi ait, quod iudex, priuſquam condemnet prædictum Reum, tanquam hæreticum, debeat illum citare ad comparendum, & ad allegandam cauſam, quare non debeat declarari excommunicatus.

6 Habetur 2. quod qui per annum propter crimen hæreſis permanſit in excommunicatione, non debeat (ſi petiit abſolutionem) condemnari, vt hæreticus. Geminianus *in cap. cum contumacia de hæret. in* 6. *num.*11. Francbin. *ibidem num.*2. & Ioan. Andreas *verb. pertinacia*: Videri etiam poterit Nauarrus *conſil* 7. *de hæret. num.*7. vbi inquit, quod qui per annum permanſit in excommunicatione non poſſit, (ſi infra annum petiit abſolui) declarari tanquam ſuſpectus de hæreſi.

7 Habetur 3. quod, ſi de hæreſi condemnatus; & à Iuſtitiæ miniſtris captus probet, ſe fuiſſe legitimè impeditum, & propterea non potuiſſe ſe iudici præſentare, nulla debeat pœna puniri; vide Doctores, quos ſequitur Lopez *in addit. ad Diaz in pract. crimin. cap.*116. *num.*12.

8 Habetur 4. quod qui in cauſa fidei fuit excommunicatus, & elapſo anno poſtea ſe præſentat coram Inquiſitore, debeat (ſi nondum fuerit declaratus hæreticus) admitti ad reſpondendum in ea cauſa, ob quam citatus, & excommunicatus fuit. Salſedo ad Diaz *in citato cap.*116. *num.*12. Peña *in Director. par.*3. *comment.* 174. Scaccia *lib.*1. *de iudic. cauſar. cap.*28. *numero* 95. & alij communiter.

9 Quin & debeat etiam admitti, ſi compareat, poſtquam fuit declaratus hæreticus, vel eius ſtatua, ſeu imago combuſta; Flamin. Chartar. *de execut. ſent. capt bannit. cap.*1. *num.* 278. *& ſeqq.* Salſed. *loco ſuprà citato.* Peña *in director. par.*1. *comment.*46. *verſ adueniente autem, & verſ. poſtremò illud.* Simaneh. *de cathol. institut. tit.*2. *num.*26. & Decianus *lib.*5. *cap.*33. *num.*13. iuxta ea, quæ docet Gloſſa *in cap. excommunicamus* 1. §. *qui autem de hæretic.*

10 Habetur 5. quod ex alio delicto, quàm ex delicto hæreſis, fuit excommunicatus, & in excommunicatione illa per annum permanſit, non debeat haberi, neque condemnari, tanquam hæreticus, ſed ſolùm, tanquam ſuſpectus de hæreſi. Tridentinum Concilium *ſeſſ.*25. *cap.*3. *de reformat. in fine.* Ibi: [Excommunicatus verò quicumque ſi poſt legitimas monitiones non reſipuerit, non ſolùm ad ſacramenta, & communionem fidelium non recipiatur, ſed ſi obdurat animo, cenſuris annexus, in illis inſorduerit, etiam contra eum tanquam de hæreſi ſuſpectum procedi poſſet.]

Et docet Abbas *in cap. grauem de pœnit. num.*3. *& in cap. excommunicamus* 1. *de hæretic. num.*6. (quatenùs ait, quod, qui pro aliis criminibus præter hæreſis crimen fuerit excommunicatus, & per annum in ea excommunicatione permanſerit, non ſit habendus, tanquam hæreticus, ſed tanquam conuictus de illo crimine propter quod fuit excommunicatus,) Albertin. *in rubric. de hæreticis in* 6. (quatenus inquit, quod qui permanet in excommunicatione per annum, ſimiliter pro aliis criminibus præter hæreſim non ſit habendus, tanquam hæreticus, ſed tanquam ſuſpectus de hæreſi) Idemque docent Director. Inquiſit. *par.*2. *q.*47. *num.*6. *&* 7. Peña *ibidem commentar* 72. *lit.C. verſ. quidem verò*, Lælius Zech. *in ſumma par.*1. *tit. de fide rubric. de hæret. cap.*15. *num.*13. Royas *ſingul.*62. *num.*2. Paulus Fuſcus *de viſitatione lib.*1. *cap.*29. *numero* 2. Azeuedo *lib* 8. *titulo* 5. *leg.*1. *numero* 213. Didacus Perez *lib.*8. *tit.*19. *leg.*9. Rebuffus *in praxi titulo forma & declaratio noua praxis* §. *Téque abſoluentes numero* 19. Vgolinus *de cenſur. tab.*1. *cap.*14. §.3. *numero* 3. Lopez *in inſtructione par.*2. *tit.*1. *de excommunicat. cap.*12. *verſ: quod ſi talis*, Matul. *de irregular. lib.*3. *cap.*22. *num.*12. Graffius *lib.*2. *cap.*76. *numero* 8. Sayrus *de cenſuris lib.*2. *cap.*10. *numero* 10. Locatus *in iudic. Inquiſit. verb. excommunicati, numero* 2. Paulus Guirlandus *in tractat. de hæretic. quæſt.*8. *numero* 4. Montemar. *in practica Archiepiſcop. cap.*84. *numero* 8. & Scaccia *tract. de iudic. cauſ. cap.*98. *num.*36.

Ratio; quia permanens in excommunicatione per annum, etiam pro aliis criminibus præter hæreſis crimen, cenſetur malè ſentire de fide, & de poteſtate Eccleſiæ: Ergò poterunt Inquiſitores contra eum procedere, & inquirere, quid de fide, & poteſtate Eccleſiæ ſentiat. Couarruuias *in cap. alma par.*1. §.7. *numero* 10. *verſ* 4. *eſt conſiderandum.* Guttierrez *lib.*1. *quæſt. canonic. cap.*12. *numero* 20. Salſedo *ad Diaz in praxi cap.*110. *numero* 12. Vgolinus *loco ſuprà citato num.*4. Auffred. *deciſion.* 365. *& volum.* 1. *commun. opinion. cap.*3. Simaneha *de catholic. inſtit. tit.* 27. *num.*4. & alij.

Hinc ſequitur, quod permanens in excommunicatione per annum, etiam pro aliis criminibus præter hæreſim, cogi poſſit ad purgationem ſubeundam (ſicut adnotarunt Sayr. *vbi ſupra numero* 10. Vgolin. *numero* 3. & Rubeus *in repetit. cap. per veſtras in princ.* § 18. *numero* 24. *de donat. inter vir. & vxor.*) quam ſi ſubire noluerit; ſed pertinaciter adhuc in excommunicatione permanſerit, tunc eum, tanquam hæreticum, condemnandum eſſe, putant. Vide Doctores, quos ſequitur Diaz *in praxi citat. cap.*110. *numero* 12. & Boſſius *in praxi verb. caſus verſ. excommunicati*, & colligitur *ex cap. excommunicamus* 1. §. *qui autem de hæretic.* 11

Quamuis hodie (ſicuti ſuprà *ſectione* 1. dicebam) ſaltem in Inquiſitione Hiſpanica, praxis ſit, vt contra excommunicatum pro aliis criminibus præter hæreſim, nè dum pro cauſa ciuili (etiamſi in excommunicatione per annum, & ampliùs inſorduerit) contra talem, tanquam contra quempiam ſuſpectum de hæreſi, non procedatur; ſed is iudici ordinario puniendus remittatur. 12

SECTIO VII.

An ei, qui per annum in excommunicatione perſiſtit, proſit abſolutio, quæ datur à Papa in impetrationibus gratiarum, & collationibus beneficiorum ad effectum gratiæ conſequendæ? Vbi etiam, an eadem abſolutio proſit irregulari?

SVMMARIVM.

1 *Abſolutio ab excommunicatione, quæ datur à Papa in impetrationibus gratiarũ, & collationibus beneficiorum ad effectum gratiæ conſequendæ, non prodeſt ei, qui per annum in excommunicatione perſiſtit.*

2 *Excipe niſi Papa ſciuerit hanc per annum in excommunicatione perſtitiſſe.*

3 *Abſolutio prædicta vt illi non proſit, requiritur vt per annum continuum in excommunicatione perſtiterit.*

4 *Item abſolutio prædicta non extenditur ad cenſuras incurſas poſt ipſas literas Apoſtolicas.*

5 *Item non valet niſi ad effectum præſentium duntaxat conſequendarum.*

6 *Abſolutio prædicta neque prodeſt irregulari; quia propter collatio beneficij facta irregulari valida non eſt.*

RESpondetur, & dico 1. Dicta abſolutio nõ prodeſt ei, qui per annum in excommunicatione perſiſtit. Eſt cõmunis Doctorũ ſententia, quã præter alios ſequitur

Feimus *in cap. Apoſtolica in principio de exceptionib.6.* Nauarrus *in ſumma cap.27. num.22. & in cap. i a quorundam de Iudais notabil.*11. Boërius *deciſ.*290.*num.*3. Puteus *deciſ.*128.*lib.*6. Roland. *vol.*1.*conſ.*46. *num.*37. Rehuff *in praxi par.*3. *tit. forma noua proviſion.s verſ. Téque abſoluentes num.*10. Henriquez *lib.*13.*cap.*13.§.3. *& in Gloſſa lit.F.* Sayr. *de cenſur. lib.*2. *cap.*5.*num.*6. *& ſeqq.* Auila *de cenſur.par.*2.*cap.*6.*diſput.*5. *dub.*2. *concluſ.* 4. Garzias *de benefic.par.*7.*cap.*13.*n.*61. & patet *ex regula* 65. *de inforaeſcentibus.*

2 Excipe, niſi Papa ſciuerit, hunc per annum in excommunicatione perſtitiſſe; vide Doctores, quos ſequitur Auila *loco ſupra citato.*

3 Aduerte tamen, quod vt illi prædicta abſolutio non proſit, requiratur, quod ipſe per annum continuum in excommunicatione perſtiterit; vide Doctores, quos ſequitur Rehuffus *vbi ſuprà num* 12,

4 Aduerte 2. quod prædicta abſolutio, ſeu clauſula: *Téque à quibuſcumque, &c.* non extendatur ad cenſuras incurſas poſt ipſas literas Apoſtolicas, ſed ſolùm ad cenſuras de præſentiꝭ ſicuti patet ex illis verbis: *Si quibus quomodolibet innodatus exiſtis.*

5 Aduerte 3. quod prædicta abſolutio, ſeu clauſula non valeat, niſi ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum; Quapropter qui ſic ab excommunicatione eſt abſolutus, non poterit celebrare, nec diuinis intereſſe, nec alia Sacramenta miniſtrare; vide Doctores, quos ſequitur Zerola *in praxi par.*1.*verb.Ordo* §.4. *circa finem*, & Philiarchus *par.*1. *lib.*3.*cap.*26.

6 Dico 2. Neque prædicta abſolutio, ſeu clauſula: *Téque à quibuſcumque, &c.* prodeſt irregulari; quapropter collatio beneficij facta irregulari valida non eſt; quamuis in collatione beneficij dicta clauſula ponatur; Nauarrus *conſil.*17. *de cleric. excommunic. & conſ.*48. *de ſent. excommunic. in fine.* Gutier. *lib.*2. *quæſtion canonic. cap.*5. *num* 94. Roderic. *in ſumma tom.*1. *cap.*29. *num.*3. Flaminius Pariſius *de reſignat. benefic.lib.*4.*q.*3. *num.*40. *&* 41? *& lib* 8. *q.*7. *num.*112. Saytus *de cenſuris lib.*2. *cap.*5.*num.*6. *& lib.*6. *cap.*2. *num.*22. Vega *par.*1. *ſumma cap.*36.*caſ.*15. & Rota *in vna Cæzoten. Canonicatus* 25. *Maij anno* 1601. *&* 22. *Martij anno* 1602. quatenùs inquit 1 Irregularis non poteſt impetrare beneficium; quamuis in impetrationibus gratiarum ſit ſolita apponi clauſula: *Et cum abſolutione ad effectum præſentium dumtaxat;* Irregularis enim non poteſt gaudere hac clauſula; quia irregularitas non eſt cenſura *cap. quærenti de verb. ſignific.* Et propterea, quando quis abſoluitur à cenſuris, non cenſetur diſpenſatus in irregularitate; & quando in Iubilæis, & Bullis datur facultas abſoluendi à pœnis, & cenſuris, &c. Non datur propterea facultas diſpenſandi in irregularitate; Nauarr. *in ſumma cap.*27. *num.*194. *&* 250. Salſedo *ad dial. cap.*26. Molina *de iuſt. tract.*3. *diſp.*80. Auila *de cenſur. par.*1. *dub.*5. *& par.*7. *diſput.*1.*dub.*1. Lopez *in inſtruction. tom.*1. *par.*62. *& par.* 2. *cap.*8. Suarez *tom* 5. *de cenſur diſp.*1. *ſect.*3. *num* 4. *& ſeqq. & diſp.*40. *ſect.*3. *num.*3. Henriquez *lib.*7. *cap.*13. *num.*6. *& lib.*14. *cap.*17. *num.*4. Philiarchus *par.*1. *lib.*4. *cap* 6. Vgolin. *de cenſur. tabul.*1. *cap.*10. § 4. *num.*11. *& cap.*26. *num* 2. Zerola *in praxi Epiſcop. par.*1. *verb. irregularitas* §.13. Saytus *de cenſur. lib.*1. *cap.*1. *num.*18. *& lib.*6. *cap.*2. *num.*95. & Magiſter Sacri Palatij *in indic. libror. expurg. in Emanuële Sà.* Vbi ait, quod nullo modo tenenda ſit ſententia quorumdam affirmantium; quia in contrarium eſt praxis Curiæ Romanæ, & omnis Canoniſtarum doctrina, quæ optimo nititur fundamento, quod ſcilicet poteſtas abſoluendi extendi non poſſit ad irregularitatem; cùm irregularitas non per abſolutionem, ſed per diſpenſationem tollatur.

DVBITATIO CCXII.

Quonam modo procedatur contra eum, qui pœnitentias ab Inquiſitoribus ſibi impoſitas non exequitur v. g. ſaccum benedictum portare omittit, vel aliquo modo ſub veſtibus tegit?

RESpondetur: de hac re dixi ſuprà *dubit.*165.

DVBITATIO CCXIII.

Quonam modo procedatur contra Inquiſitores (etiam extrà crimen hæreſis) delinquentes, ſiue delinquant in officio, ſiue extrà officium; & ſiue ſint Regulares, ſiue ſolùm Clerici ſæculares?

RESpondetur: de hac re dixi ſuprà *dubitat.*195. *ſectione* 30.

DVBITATIO CCXIV.

Quonam modo procedatur contra Inquiſitorum familiares, vel officiales, ſiue in cauſis criminalibus, ſiue in cauſis ciuilibus contra iſtos diſceptatio ſit? Item quonam modo procedatur contrà exorcizantes, ſi exorcizando, ſuperſtitionem, quæ in adiuratione reperitur, committant, vel admiſceant?

RESpondetur: Quoad primum vide, quæ dicebam *dubit.*195.*ſect.*16. Quoad ſecundum vide, quæ dicebam *tractatu de iuramento circa finem titulo de adiuratione.*

DVBITATIO CCXV.

Quonam modo procedatur contra reconciliatos (ſeu dum habitum pœnitentiæ geſtant) & generaliter contra quoſcumque ſancti Officij pœnitentes, dum ſancti Officij pœnitentias exequuntur, tam ſimiliter in cauſis criminalibus, quàm etiam in ciuilibus?

RESpondetur: de hac re dixi *eadem dubitatio.*195. *ſect.*17.

DVBITATIO CCXVI.

Quonam modo procedatur contra noſtræ religionis hoſtibus cibaria arma, equos, vel bellica tormenta tranſmittentem, vel transferentem?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores in Hiſpania procedunt etiam contra noſtræ Religionis hoſtibus arma, equos, vel bellica tormenta tranſmittentem, tanquã contra fautorẽ Hæreticorum.*

a *Criminis*

2 *Criminis huius cauſa concluſa ſimul cum Ordinario, pronunciatur ſententia, quæ regulariter non in actu publico, ſed in Tribunali tantum pronuntiatur, niſi caſus eſſet grauis, & extraordinarius.*

3 *Delinquentis huius pœna eſt, vt ſi ſit vilis homo, fuſtibus cadatur, ſin minùs exilio, & pecunia in ea quantitate, qua equi, & arma valebant, puniatur*

4 *Delinquens prædictus, quamuis antiquitùs abiuraret de leui, nunc non ſolet abiurare.*

1 REſpondetur: Contra iſtum, etiam ob hæreſis ſuſpicionem, in Hiſpanica Inquiſitione procedunt Inquiſitores: Videtur enim, quod iſte, ſic delinquens, fautor ſit hæreticorum; Quapropter, dum ipſius cauſa agitur, in carcerem ſecretũ includitur; ſic DD. communiter, quos ſequitur Camera *in quæſt. crimin. cap. 1. de hæretic. num.* 68. *in fine* & Bobadilla *in Politica tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 69.

2 Aduerte tamen, quod iſtius cauſa concluſa ſimul cum Ordinario (quod ſemper intelligitur) pronuncietur ſententia; quæ regulariter in Tribunali tantùm pronuntiatur, & non in actu publico, niſi in aliquo caſu graui, & extraordinario.

3 Aduerte ſecundò, quod iſtius delinquentis pœna ſit, vt, (ſi eſt vilis homo) fuſtibus cædatur; ſin minùs, exilio, & pecunia in ea quantitate (qua cibaria, equi, & arma valebant) puniatur: & inſuper omnia illa bona, quæ dicebam, confiſcentur; quæ ſi iam fuerint tranſmiſſa, vel tranſlata, pœna pecuniaria duplicetur.

4 Aduerte tertiò, quod prædictus delinquens, quamuis antiquitùs abiuraret de leui, nunc non ſoleat; cùm id ampliùs in vſu non ſit.

Aduerte quartò, quod omnia ſupradicta procedant; quia putatur talis delinquens cibaria, equos, vel arma, &c. in terras infidelium, vel hæreticorum tranſmittere, vel transferre lucrandi, & negociandi cauſa; quia ſi id faceret animo adiuuandi infideles, vel hæreticos in bello contra Chriſtianos, in tali caſu ex circumſtantiis delicti, & qualitate perſonæ, tanquam fautor, & defenſor infidelium, vel hæreticorum, poſſet ab Inquiſitoribus puniri, & iuxta ſuſpicionis gradum torqueri, & ad publicè abiurandum cogi, & ad alias pœnas arbitrarias etiam condemnari.

DVBITATIO CCXVII.

Quonam modo procedatur contra Sodomiæ crimen committentem?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores in Hiſpania procedunt contra Sodomiæ crimen committentes quicumque illi ſint, ex particulari Summi Pontificis priuilegio. Et aperitur ipſis via ad huius criminis cognitionem ex depoſitione vnius teſtis etiam complicis. Vbi vide, quomodo proceſſus formetur caſu quo maximè Reus neget.*

2 *Sodomita in Hiſpania, ſi in Tribunali Sancti Officij delictum fateatur, & ſit maior viginti quinque annis, Curiæ ſæculari relaxatur in actu publico; ſi non fateatur, & delictum probatum ſit tribus teſtibus, etiam ſingularibus, quantumuis neget, Curiæ ſæculari iuxta legem Regiam relaxatur.*

3 *Sodomita in Hiſpania in Tribunali Sancti Officij ſi minor ſit viginti quinque annis, flagellis cæditur, & ad triremes condemnatur.*

4 *Cæſaraugustæ de hoc delicto ſicut & de cauſis omnibus fidei ſimul cum Inquiſitoribus cognoſcit Ordinarius Eccleſiaſticus.*

5 *Barcinonæ ſimul cum Inquiſitoribus cognoſcit Iudex ſæcularis.*

6 *Beſtialitatis ob delictum in Tribunali Sanctæ Inquiſitionis Hiſpaniæ nunquam animal crematur.*

7 *Reus in tali crimine neque abiurat de leui, ſed ſi conuictus fuerit, vel delictum confeſſus, Curiæ ſæculari in actu publico relaxetur.*

8 *Reus ſi virile membrum intus poſuerit, quamuis extrà ſemen effuderit, adhuc punitur pœna ordinaria Sodomiæ.*

REſpondetur: & contra iſtum (quicumque ille ſit) in Inquiſitione Hiſpanica ex particulari Pij IV. Gregorij XIII. & Clementis VII. priuilegio procedunt Inquiſitores; Henriquez *lib.* 13. *cap.* 24. *num.* 2. *in Gloſſa lit. P.* Narbona *in Recopil. lib.* 4. *tit.* 1. *leg.* 20. *gloſſ.* 8. *num* 3. Salſed. *in addition. ad prax. crimin. Bernardi Diaz cap.* 86. Emanuël Mouta *de incantation. opuſcul.* 1. *ſect.* 3. *cap.* 8. *n.* 16. Barboſ. *de poteſt. Epiſcop. par.* 2. *allegat.* 40. *n.* 45. Souſa *in Aphor. Inquiſ. lib.* 1. *cap.* 59. *n.* 10. Ioſeph Seſſe, & Freytas *in locis infrà citandis.* 1

Vbi aduerte, quod aperitur ipſis Inquiſitoribus via ad huius criminis cognitionem ex depoſitione vnius teſtis, etiam complicis: qua depoſitione facta, Reus, ſi adſint aliquæ aliæ præſumptiones de delicto commiſſo, comprehenditur, in carcere ſecreto includitur, & examinatur; ſi neget, vocatur teſtis, & in teſtis præſentia conuinci procuratur; quod ſi in negatione perſiſtat, & teſtis rationes vrgentes ſint, ſubiicitur torturæ; quam ſi vincat, liber dimittitur. Si verò delictum fateatur, & 2 viginti quinque annis maior ſit; Curiæ ſæculari relaxatur in actu publico; ſi delictum tribus teſtibus, etiamſi ſingulares ſint, comprobetur, Curiæ ſæculari iuxta legem Regiam anno 1598. editam, quantumuis neget, relaxatur: ſi viginti quinque annis minor ſit, flagellis cæditur, & ad triremem condemnatur. 3

Aduerte ſecundò, quod Cæſaraguſtæ de hoc delicto, ſicut & de cauſis omnibus fidei, ſimul cum Inquiſitoribus cognoſcit Ordinarius Eccleſiaſticus; Barcinonæ verò ſimul cum Inquiſitoribus cognoſcit Iudex ſæcularis. Nunquam ob beſtialitatis delictum animal in Tribunali Sanctæ Inquiſitionis crematur, fortè ne huius occaſione à denunciando nonnulli retardentur. 4 5 6

Aduerte tertiò, quod in tali crimine Reus non abiuret, neque etiam de leui, (non enim redditur ſuſpectus de hæreſi, ſicuti redditur Confeſſarius ſollicitans; ideoque contra illum non procedunt Inquiſitores in Italia) ſed ſi fuerit conuictus, vel delictum confeſſus, Curiæ ſæculari in actu publico relaxatur; ita Doctores, quos ſequitur Emanuël Mouta *in loc. ſuprà cit.* (Quamuis alij, quos ſequitur Freytas *in addition. ad tractat. de Confeſſor. ſollicit. q.* 24. *n.* 136. velint, quod non poſſit ab Inquiſitoribus Sodomita Reus Curiæ ſæculari relaxari, niſi fuerit incorrigibilis) ſi verò delictum fuerit attentatum, & non conſummatum, flagellis cæditur, & ad triremes mittitur. 7

Aduerte quartò, quod Reus, ſi virile membrum intus poſuerit, quamuis extra ſemen effuderit, adhuc punitur pœna ordinaria Sodomiæ; vide Doctores, quos ſequitur Ioſeph Seſſe *in deciſion. Regni Aragon. dec.* 475. *n.* 5. *tom.* 4. Quod ego cum Souſa *in Aphoriſm. lib.* 1. *cap.* 59. *n.* 63. libenter admitterem forſan, ſi id non intelligant pro vno actu, ſed pro pluribus actibus huiuſmodi repetitis; cùm tunc (quod deficit ad complementum actus Sodomitici) ſuppleatur ex repetitione plurium actuum huiuſmodi in fraudem legis. 8

Sed (vt ſciantur cætera, quæ pertinent ad materiam de Reo in communi, aduocato, Procuratore & Confeſſario, & ad materiam de appellationibus etiam in communi) ſint petitiones ſequentes.

PETITIO I.

An ſit contra iuſtitiam, ſi Reus, Aduocatus, vel Procurator occultum crimen teſtis ad eius teſtimonium infirmandum aperiat? Vbi etiam de citatione Rei, & de probationibus contra Reum tam in cauſa ciuili, quàm in cauſa criminali.

SVMMARIVM.

1 *Reus, actore non comparente, inſtare poteſt, quod Iudex cauſa cognita, condemnet actorem in expenſis factis in comparendo.*

2 *Amplia id etiam locum habere in accuſatore, & etiam in Reo, ſi peremptoriè citatus contumaciter non compareat. Idemque de alijs damnis emergentibus dicendum eſt remiſſa qualibet alia citatione, niſi contumax ſufficienter caueat in iudicio ſiſti.*

3 *Reus ſi ad trinam, & peremptoriam citationem nec per ſe, nec per Procuratorem, nulla legitima cauſa impeditus compareat, per Iudicem in bona Rei poteſt miſſio fieri alioquin excommunicatio inferri.*

4 *Reus, actore contumaciter non comparente, debet expediri & per teſtium receptionem, & per ſententiam definitiuam etiam lite nondum conteſtata; contumacia enim actoris intolerabilior eſt contumacia Rei.*

5 *Citatio per quam Reo præſenti datur copia ſe defendendi & ad obiecta reſpondendi, adeò Iure naturali & Iure gentium neceſſaria eſt, vt ſine ea proceſſus Iudicij, & lata ſententia irrita cenſeatur; ſecus ſi conſtet, quod nulla Reo defenſio competere poſſit.*

6 *Reus de atroci crimine, nulla illi legitima exceptione, vel defenſione competente, iuridicè conuictus ſi aſſignatis defenſionibus, periculum eſſet, vt iuſtitiæ curſus impediretur, poteſt per Principem interdum puniri in bonum Reipublicæ.*

7 *Probationes fieri debent poſt litis conteſtationem, & poſt iuramentum de calumnia ſi id exactum fuerit, quæ in cauſa ciuili variæ ſunt, nempè per teſtes, per inſtrumenta, vel libros antiquos, item per famam, indicia, ſeu præſumptiones.*

8 *Reus actore non probante, abſoluitur, neque cogi poteſt ad edendum propria inſtrumenta contra ſe ipſum, id autemque nimis durum eſt, ſecus ſi ſint inſtrumenta communia.*

9 *Emphyteuta cogi poteſt à Domino, ſi non negat ſe eſſe emphyteutam, ad edendum emphyteuſis inſtrumenta.*

10 *Inſtrumentum, ſeu ſcriptura duplex eſt, ſcilicet publica, & priuata & quanam vtraque ſit.*

11 *Inſtrumentum ſeu ſcriptura publica dicitur quæ per publicam manum, ſcilicet Tabellionis, legitime confecta eſt, & ideò publicam fidem facit.*

12 *Acta Iudicij apud Iudicem conſcripta à duobus teſtibus publicam etiam fidem faciunt.*

13 *Protocolla à Notario, vel ſimili perſona in publicis actibus ſcripta ſine alia obſignatione, ſeu ſubſcriptione, ſi nulla tamen fraudis ſuſpicio ſubſit & de rebus magni momenti non agatur publicam fidem ſimiliter faciunt ex conſuetudine.*

14 *Item libri cenſuales, & ſimiles antiquæ ſcripturæ publicam etiam fidem faciunt.*

15 *Inſtrumentum ſeu ſcriptura priuata dicitur, quæ à priuato homine, qui nullam publicam auctoritatem habet, confecta eſt; quæ quatenus non ſit munita teſtibus probat contra actorem.*

16 *Mercatorum libris ſaltem in minoribus debitis, æquum eſt vt fides habeatur.*

17 *Index ad hoc, vt in cauſa criminali Reum condemnare poſſit requirere debet maiorem notitiam, eamque publicam & iudicialem, quà crimen in iudicio publicum ſeu notorium reddatur. Tale enim fit per ipſius Rei confeſſionem, & per teſtium legitimas depoſitiones. Vel quando à Iudice coram tribus aut quatuor teſtibus criminoſus in flagranti crimine reperitur.*

Non eſt contra iuſtitiam, ſi Reus, Aduocatus, vel Procurator occultum crimen teſtis ad eius teſtimonium infirmandum aperiat, ſi crimen illud ſit periurij falſi, ob quod incurritur ipſo facto Excommunicatio; Quilibet enim poteſt ſe defendere eodem genere armorum, quo impugnatur.

18 *Poteſt tamen hoc eſſe contra Charitatem ratione grauitatis criminis obiecto, etſi Reus alia ratione minus noxia poſſit teſtem repellere.*

19 *Reus non videtur peccare contra iuſtitiam, etiamſi teſtis crimen occultum aperiat; quia habet ius teſtem repellendi quouis modo magis idoneo potuerit, cum is hoc ipſo, quo vult teſtari, videatur cedere iuri ſuo & permittere Reo, quod omni modo commodiori ſe defendat, dummodo non excedat debitum moderamen.*

20 *Reus ſi de crimine, quod iuridicè probari non poteſt, fuerit accuſatus, non peccat contra iuſtitiam negando crimen, quin neque aſſerendo accuſatorem calumniari, ſeu mentiri; quia qui accuſat de crimine, quod non poteſt probare præſumitur calumniator, ac proinde cenſetur etiam mentiri.*

21 *Idem dic de illo, qui etiam extra iudicium negat ſe feciſſe, vel dixiſſe aliquid illicitè ab alio patefactum, ſi inde infamia, vel offenſio naſcatur.*

22 *Reus tenetur ſaltem ex charitate reſpondere, & ſe tueri modo minus accuſatori offenſiuo, vt ſi verbi gratia, de crimine occulto accuſetur, ſufficit crimen negare abſtinendo à verborum aſperitate.*

23 *Reus quando alter poteſt licitè eius crimen aperire, fit iniurioſus; negando crimen, quia ſine ſua culpa detector infamatur.*

SVppono, quod (cum Iudex officium ſuum Actori non impertiatur, niſi imploratus) ſi Actor, aduerſarium ad certum tempus citari faciens, tempore conſtituto non compareat, Reus præſens inſtare poteſt, quod Iudex cauſa cognita, Actorem condemnet ad expenſas, quas Reus citatus in comparendo facere debuit, *l. Eum quem ff. de Iudic.* Quod locum etiam habet in accuſatore, quin & in Reo, ſi peremptoriè citatus contumaciter non compareat, quod ſcilicet etiam ad expenſas Actoris condemnari debeat; *cap. ex literis de dolo, & contumacia;* quin & omnia alia emergentia damna ſiue Actor, ſiue Reus contumax parti aduerſæ præſtare cogitur; *l. Sancimus Cod. de Iudic.* Neque ad alteram citationem deueniri oportet, niſi contumax ſufficienter caueat in Iudicio ſiſti; *cap. de dol. & contumac. circa finem.* Demum ſi Reus ad trinam, & peremptoriam citationem nec per ſe, nec per Procuratorem, nulla legitima cauſa impeditus, compareat, per Iudicem in bona Rei poteſt miſſio fieri, alioquin excommunicatio inferri; *cap. Tuæ vt lit. non contest.* &c. Et docent etiam Doctores communiter cum Gloſſa *in cap. 2. verb. rationabili cauſa de Procuratorib.* Sin verò Actor contumaciter non compareat, poſſunt, Reo præſente, Teſtes recipi, poteſtque ad ſententiam definitiuam, etiam lite nondum conteſtata, procedi; *cap. Cauſam quæ in rcta gloſſa verbo ad domum de dol. & contumac.* & Abb. *ibidem num. 15.* Vbi ſubdunt, quod contumacia Actoris ſit intolerabilior contumacia Rei. 1 2 3 4

Porrò citatio, per quam Reo præſenti datur copia ſe defendendi, & ab obiecta reſpondendi, adeò Iure naturali, & Iure Gentium neceſſaria eſt, vt ſine ea proceſſus Iudicij, & lata ſententia irrita cenſeatur; excepto, ſi conſtet, quod nulla Reo defenſio competere poſſit; 5

poſſit; Abbas *in cap. dilecti de Iudic. num.* 6. Miſſinger.
*centur.2.obſeru.*91.Gayll.*lib.1.obſeruat.*48. & 49. Nauar-
rus *in ſumma cap.*25.*num.*10.*& lib.*2.*conſil.*5.*num.*3. *de
appellat* Petrus Nauartus,*lib.*2.*de reſtitution.cap.*3. *n.*192.
6 & alij communiter, vbi inquiunt, quod (ſi Reum de
atroci crimine, nulla illi legitima exceptione, vel de-
fenſione competente, iutidicè conuinci poſſe, certum
ſit; At verò ad euitandum graue malum iuridico pro-
ceſſu neceſſariò ſuperſedendum eſſe, exiſtimetur.)
Tunc abſque eo ad condemuatoriam ſententiam, eiuſ-
que executionem interdum Princeps procedere ſine
dubio poſſit. Vide, quæ dicebam ſupra *dub.*198 *ſect.*20.
Corollario tertio.

7 Suppono ſecundò, quod poſt litis conteſtationem, &
poſt iuramentum de calumnia, ſi id exactum fuerit, de-
uenitur ad probationes, quæ in cauſa ciuili variæ ſunt,
nempè per teſtes. *l.*3.*ff.de teſtibus*; Item per inſtrumen-
ta, vel libros antiquos, *cap. cum cauſam, cap. vltimo de
probation & cap.cum Ioannes de fid.inſtrument.* Ibi inſtru-
mentorum fides, & depoſitiones teſtium in litibus
exercendis eamdem vim obtinent. Item per famam,
indicia, ſeu præſumptionem, *eit.cap.cum cauſam.*

8 Quod ſi huiuſmodi probationibus actor cauſam
ſuam probabiliorem reddere non poterit, Reus (etſi
nihil præſtiterit) obtinebit *cap.vltimo §.ſanè de iureiuran.*
Et cogi non poterit, quod propria inſtrumenta actori
edat, *cap.1. de probation. & l.1. & 4.Cod. de edend.* quia
nimis durum eſt, quod quis contra ſe producere de-
beat ea, quibus ab aduerſario oppugnetur; *l.Nimis graue
Cod de teſtibus*; ſecùs, ſi ſint inſtrumenta communia: Ad
hæc enim edenda Iudex, petente vna parte alteram co-
gere debebit; *cap.perpetuis de fid inſtrument.* Quapropter
ſi certum ſit, nec alter neget, ſe emphyteutam eſſe, cogi
9 poteſt à Domino, quod inſtrumenta emphyteuſeos
edat. Doctores communiter *in tractat de emphyteuſi.*

10 Porrò inſtrumentum, ſeu ſcriptura, eſt publica, vel
priuata.

11 Inſtrumentum, ſeu ſcriptura publica dicitur, quæ per
publicam manum, ſcilicet Tabellionis, legitimè confe-
cta eſt; *cap.2.de fide inſtrument.* & ideò publicam fidem
12 facit. Publicam etiam fidem faciunt acta iudicij apud
Iudicem conſcripta à duobus teſtibus (qui publice No-
tarij fidem ſupplere poſſunt) *cap. quoniam de probation.*
13 Quinimò publicam fidem ſimiliter ex conſuetudine
faciunt Protocolla à Notario, vel ſimili perſona in pu-
blicis actibus ſcripta ſine alia obſignatione, ſeu ſubſcri-
ptione; ſi tamen nulla fraudis ſuſpicio ſubſit, & de re-
bus magni momenti non agatur; Publicam etiam fi-
14 dem faciunt libri cenſuales, & ſimiles antiquæ ſcriptu-
ræ, ſicuti colligitur *ex cap. ad audientiam de præſcription.*
& docet præter alios Abbas *ibi n.*11. *& in cap. Cum
cauſam de probation.* & Miſſinger. *cenſur.*6.*obſeru.*26.

15 Inſtrumentum autem, ſeu ſcriptura priuata dicitur,
quæ à priuato homine (qui nullam publicam authori-
tatem habet) confecta eſt; & huiuſmodi ſcriptura ſi ſit
ſola, & teſtium ſubſcriptione, vel &c. non munita, pro-
bat contra Authorem ſuum, non item pro ipſo, *l. Rat o-
nes, & l. Exemplo ff. de probation.* (quatenùs ibi dicitur,
quod ex ſcriptura propria creditoris debitum non oſten-
datur) & docent paſſim Doctores, præſertim Abbas *in*
16 *cap. Poſtulationem n.*30.*de poſtulat. Prælator.* Vbi tamen
ſubdit, æquum eſſe, quod rationibus Mercatorum (ſal-
tem in minoribus debitis) fides etiam pro ipſis (ſicut
& contra ipſos) habeatur; quia alioquin Officium eis
à publico Magiſtratu creditum, cum tacito mandato,
quod codicem rationum conficiant, ipſis damnoſum
eſſet. Requiritur tamen hic iudicis arbitrium, vtrum
ſcilicet fraus ſubeſſe poſſit.

17 In cauſa criminali maior notitia, eaque publica, ſeu
iudicialis (qua crimen in iudicio publicum, ſeu noto-
rium reddatur) requiritur ad hoc, vt Iudex Reum con-
demnare poſſit; Duobus autem modis crimen in iudicio
notorium redditur. Primò, ſi Reus crimen in iudicio ſit
confeſſus. Secundò, ſi Reus de crimine in iudicio ſit
conuictus: Quæ conuictio plerumque fit per teſtes,
Præter hos duos modos ordinarios datur tertius ex-
traordinarius, quoad condemnationem etiam deueni-
tur; ſi ſcilicet Iudex præſentibus tribus, vel quatuor cri-
minoſum in flagranti crimine deprehendit; ita Docto-
res communiter; quia *de manifeſta, & nota pluribus cauſa
non ſunt quærendi teſtes, cap.de manifeſta* 2.*q.* Vide etiam
quæ dicebam ſuprà *citata dubit.* 198. *ſect.*20.*corollar.*3.
His ſuppoſitis.

Reſpondetur negatiuè; ſi crimen illud (quale ex Claro
*q.*24. & aliis communiter eſt crimen periurij, crimen
falſi, crimen, ob quod incurritur ipſo facto excommuni-
catio, ſi nondum ſit abſolutus, & crimen, ob quod in-
curritur infamia Iuris, vel facti, vt ſi alibi de aliquo cri-
mine ſit infamis) valent ad eius teſtimonium infirman-
dum; Præſertim ſi alius modus illius repellendi non ſit
commodus; Sotus *de iuſtitia lib.* 5. *q.*7. *art.* 3. & alij
paſſim.

Probatur; quia quilibet poteſt cum iuſto moderami-
ne, eodem ſcilicet genere armorum, quo oppugnatur,
ſe defendere; Et alter (cum ipſe ſit inuaſor, & hoc ip-
ſo, quo teſtatur, vel accuſat, ſponte huic periculo ſe ex-
ponat) non poteſt de iniuria queri; Ergò.

Aduerte tamen hic, poſſe, quod dixi, eſſe contra chari- 18
tatem. Primò, ſi crimen, quod teſti obiicitur, ſit graue,
ob quod capite plectendus ſit, cauſa verò Rei non ſit
magni momenti; & præterea teſtis non ſe ingeſſit ſpon-
tè, ſed coactus à iudice.

Dixi: *Et præterea teſtis non ſe ingeſſit ſponte, ſed coa-
ctus à Iudice*; quia, ſi ſponte ſe ingeſſit, & non coactus
à Iudice, non eſt habenda tanta ratio iacturæ teſtis, ſed
ſibi imputet teſtis illam iacturam, quam per alterius
exceptionem incurrit.

Secundò, ſi Reus alia ratione minùs noxia poſſit te-
ſtem repellere; vt ſi ſit inimicus ipſius Rei, vel conſan-
guineus, aut affinis actoris, aut de eius familia; vel ſi ſit
mente parum compos, vel impuber, vel in cauſa crimi-
nali nondum viginti annorum, vel pauper, &c.

Dices: quotieſcumque Reus poteſt aliter teſtem re- 19
pellere, videtur, quod ſi Reus teſtis crimen occultum
aperiat, peccet contra iuſtitiam; Ergo. Antecedens pro-
bant; quia, ſi Reus alia ratione minus noxia ſe poteſt
defendere, non habet ius vtendi defenſione nocentio-
re; Quemadmodum, qui poteſt minori incommodo
inuaſorem repellere, non poteſt in eum grauem læſio-
nem inferre.

Reſpondetur: Nego antecedens; quia Reus habet ius
teſtem repellendi quouis modo magis idoneo potue-
rit; cum teſtis, hoc ipſo, quo vult teſtari, videatur cedere
iuri ſuo, & permittere Reo, quod omni modo commo-
diori ſe defendat; Quamuis in illo modo teneatur non
excedere debitum moderamen. Quemadmodum, qui
armis inuaditur, non tenetur ex iuſtitia fugam arripere,
vel inuaſorem clamoribus terrere, præſertim quando
hæc decorè facere non poteſt, ſed poterit faciendo id,
quod ad euaſionem eſt neceſſarium, armis ſe defendere;
Quamuis aliquando poſſit ex charitate obligari, quod
adhibeat modum ſuauiorem, ſeu mitiorem.

COROLLARIA.

*Quidnam dicendum, ſi Reus accuſatori calumniã, ſeu men-
dacij crimen impingat.*

Ex dictis ſequitur, quod Reus, ſi de crimine, quod 20
iuridicè probari non poteſt, fuerit accuſatus, non peccet
contra iuſtitiam, negando crimen, quin neque aſſerendo,
accuſatorem calumniari, ſeu mentiri. Sylneſt. *verbo reſti-
tutio* 2.*q.*3. Nauarr.*c* 18.*n.*49.& alij, quos ſequitur Pe-
trus Nauarra *de iuſtitia lib.*2. *cap.*4. *n.*348. quia ex S.
Thoma 2.2.*q.*69.*art.*2. [Reus ſe poteſt tueri quacumque
via, modò non dicat mendacium.] At dum aſſerit talem
accuſatorem calumniari, ſeu mentiri, non dicit menda-
cium; Ergò. Minor probatur; quia qui accuſat de cri-
mine

mine, quod non poteſt probare, præſumitur calumniator (quam ſequuntur communiter Doctores) ac proinde cenſetur etiam mentiri, præſertim cum contra dictamen conſcientiæ ſuæ loquatur, cumque falſum in iudicio præſumatur, quod non poteſt probari.

21 Idem dicas de illo, qui, etiam extra iudicium, negat, ſe feciſſe, vel dixiſſe aliquid (quod tu illicitè patefeciſti) vnde illi infamia, vel offenſio naſceretur; vt v.g. ſub ſecreto commiſit aliquid, vel tanquam amico ex confidentia tibi communicauit, & tu id alteri referas (vnde ille grauiter offenderetur (quia tunc, ſi ille de tali re interrogaretur, poſſet (æquiuocando ſcilicet, ne mendacium committat) negare, ſe talem rem commiſiſſe, vel dixiſſe: negando enim vtitur Iure ſuo; cum quilibet ius habeat ſua occulta facta, vel dicta (vnde ſibi infamia, vel offenſio naſceretur (tegendi, quantumcumque tegere potuerit; quod ſi tibi iniquo, & iniuſto delatori aliquod exinde incommodum ſequatur, id ipſe tibi imputare debebis; vide Doctores *in locis ſuprà citatis*, præſertim Petrum Nauarra *cap.4.n.348*.

22 Sequitur ſecundò, quod Reus, ſaltem ex charitate, teneatur reſpondere, & ſe tueri modo, quo quam minimè accuſatorem offēdat, vt ſi v.g. de crimine occulto accuſetur, ſolummodo crimen neget, abſtinendo ſe à verborum aſperitate, qua calumniæ, vel mendacij crimen impingat accuſatori; quia contra charitatem eſt, ſi proximo maius malum inferat, quàm ad ſui defenſionem neceſſarium fuerit.

23 Sequitur tertiò, quod quando alter poterit licitè Rei crimen operire, tunc ei fieret iniuria à Reo, ſi Reus negaret crimen; quia ſine ſua culpa is à Reo infamaretur, vt calumniator, & mendax.

PETITIO II.

An Reus à Iudice interrogatus teneatur ſemper veritatem fateri; & an ſemper de calumnia iurare? Vbi etiam quid dicendum in crimine hæreſis, vel in quocunque alio crimine excepto?

SVMMARIVM.

1 *Iurare de calumnia eſt iurare ſe in omni litis parte veritatem dicturum.*

2 *Iuramentum de calumnia quinque importat, & quæ ea ſint.*

3 *Iudex non interrogat Reum iuridicè, ſeu iuris ordine ſeruato, quandocumque interrogat de crimine occulto, de quo contra ipſum neque eſt fama, neque ſunt indicia competentia, neque eſt probatio ſemiplena, quæ requiruntur ad imponendam obligationem Reo ad fatendum crimen.*

4 *Delictum quamdiu eſt ita occultum, vel incertum, vt Reus poſſit ſe probabiliter defendere, & obiecta depellere, & contra ius naturæ imponere in foro conſcientiæ obligationem illud in ſuam perniciem confitendi, cum huiuſmodi præceptum ſit nimis durum, & fragilitati humanæ parum conſentaneum.*

5 *Reus à Iudice interrogatus non tenetur veritatem fateri vel de calumnia iurare, ſi Iudex non interroget eum iuridicè, ſeu iuris ordine ſeruato tum ex Iure ſcripto, tum ex ratione, quia non poteſt Iudex Reo hanc obligationem imponere, & propterea poterit is eludere aliqua arte, ſeu æquiuocatione Iudicis mentem.*

6 *Id etiam verum eſt, etiamſi Reus dubitet an Iudex interroget ipſum iuridicè ſeu iuris ordine ſeruato.*

7 *Amplia, id procedere etiam in teſte, qui ſe habet tanquam quid acceſſorium ad Reum; Nemo enim tenetur cum graui ſuo, vel alterius incommodo ſuperiori obtemperare, niſi certo ſciuerit, quod is legitimè præcipiat, & obligandi auctoritatem habeat.*

8 *Iudex, vt legitimè procedat, & obligare poſſit Reum ad fatendum, vel iurandum, tenetur aperire Reo ſtatum cauſæ, probationes, indicia, & teſtes, vt ſic Reus videat iuridicè contra ſe procedi, ſeque legitimè interrogari, atque ſic, ſi quid contra habeat, poſſit in ſui defenſionem opponere, & excipere.*

9 *Reus non ſecundum iuris ordinem examinatus de crimine, cum ſcilicet neque infamia laboret, neque ſemiplena probatio, vel expreſſa indicia exiſtant, non tenetur illud fateri, ſed poteſt amphibologia aliqua celare.*

10 *Non obſtat, quod Reus in tali caſu diſſimulans veritatem intelligat exinde iudicem accuſatorem, vel denunciatorem calumniæ notam eſſe incurſurum, quia nullus videtur dolo facere, qui iure ſuo vtitur.*

11 *Amplia, id habere locum, non ſolum in Iudicio, ſed etiam extra iudicium in conſuetudine ſcilicet familiari, vt ſi v.g. Titio ſecretum aliquod commiſeris, quod publicè ignorari tua intereſt.*

12 *Negans occultum crimen in tali caſu ex charitate debet, quatenus poſſibile eſt, denunciatoris famæ conſulere, dicendo quod is probabili aliqua ratione deceptus ſit.*

13 *Reus ſi rationabiliter dubius ſit, an Iudex ſecundùm ordinem iuris interroget, ſuum crimen commiſſum fateri neque tenetur, quia, licet in dubio plerumque pro ſuperiore ſtandum ſit, non tamen id procedit, quando præceptum eſt graue.*

14 *Idem probabilius dicas etiam de teſte, quamuis de eius præiudicio non agatur, is enim ſe habet acceſſorie ad Reum, & ita ſequi debet eius conditionem.*

15 *Non tenentur Inquiſitores in crimine hæreſis (ſicuti tenentur alij iudices in alijs criminibus non exceptis) antequam interrogent Reum, manifeſtare illi ſtatum proceſſus, vt intelligat, quod legitimè interrogetur, ſicque teneatur dicere veritatem.*

SVppono, quod de calumnia iurare, ſit iurare, ſe in omni litis parte veritatem dicturum. Quapropter iuramentum de calumnia ex Gloſſa *in cap. 1. de Iurament. calumn.* quinque hæc importat. Primò, Reum putare, ſe bonam cauſam cauſam tueri. Secundò, ſe interrogatum à iudice veritatem non celaturum: Tertiò, ſe ſcienter falſas probationes non adhibiturum: Quartò, ſe litem fraudulenter non prorogaturum: Quintò, ſe nihil promiſiſſe, vel deinceps cauſa litis alicui, niſi quod iura permittunt, promiſſurum: quamuis hæc omnia quinque non ſint ſemper iuranda præſertim Reo in cauſa criminali. 1 2

Suppono ſecundò, quod Iudex non interroget Reum iuridicè, ſeu iuris ordine ſeruato, quandocumque interrogat Reum de crimine occulto, de quo contra Reum neque eſt fama, neque ſunt indicia competentia, neque eſt probatio ſemiplena; ſiquidem, vt Reo poſſit imponi à iudice obligatio ad fatendum crimen, requiritur, vt illud aliquo modo ad notitiam publicam deductum fuerit, vel per idonea indicia, vel per ſemiplenam probationem, adeò quod Reo non ſuppetat probabilis ratio celandi, ſeque defendendi; Quia, quamdiu delictum eſt ita occultum, vel incertum, vt ipſe poſſit ſe probabiliter defendere, & obiecta depellere, contra ius naturæ eſt, vt ipſi imponatur in foro conſcientiæ obligatio ad illud in ſuam perniciem fatendum (cum huiuſmodi præceptum ſit nimis durum, & fragilitati humanæ parum conſentaneum: vix enim quis illud eſſet ſeruaturus.) Tum quia Iudex non poteſt iudicis poteſtatem publicam exercere, niſi procedat ex ſcientia etiam publica, proportionata prædictæ poteſtati iudicis publicæ, ſicuti ſuprà *dubit.198. ſect.20. Corollar.3.* probabam. His ſuppoſitis. 3 4

Reſpondetur: Reus à iudice interrogatus non tenetur veritatem fateri, vel de calumnia iurare, ſi Iudex non interroget Reum iuridicè, ſeu iuris ordine ſeruato; S. Thom. 2.2. *q.69. art.2.* Caietan. *ibidem*, Scot. *in 4. diſtinct. 15. q.4. art.3.* Maior. *q.8.* Gabriel. *q.6. art.2. concl.6.* Angel. 5

verbo

verb. Confeſſio delicti q 1. Syluest *eodem verbo.* Henricus *quodlib.* 1. *q.* 34. Sot. *de iuſt. lib.* 5. *q.* 6. *art.* 2. Petr. Nauarr. *de reſtit. lib.* 2. *c.* 4 *n* 136. Argon. *in* 2. 2. *q.* 69 *art.* 2. Miranda *in ord. iud q.* 18. *art.* 1 *concl.* 1. Nauar. *in ſumma c.* 25. *n.* 33. Bern. Diaz *in prax. crimin. c.* 126. & *ibi* Salſedus Auolos *in direct. p.* 2. *c* 14. *n* 30. & Suar. de Paz *in prax. tom.* 5. *p.* 5. *cap.* 3. *num.* 14.

Probatur auctoritate *ex c. Cum oporteat, ex c. Inquiſitionis, & ex c. Qualiter & quando de accuſat.* Ex quibus clarè colligitur, quod dicebam.

Probatur ſecundò, ratione; quia non poteſt tunc Iudex (cum ius tunc hanc poteſtatem ipſi non concedat) Reo ad crimen fatendum, vel ad iurandum obligationem imponere; Ergo non tenebitur tunc Reus veritatem fateri, vel de calumnia iurare, ſed poterit mentem iudicis aliqua arte, vel æquiuocatione eludere, ſicque ad mentem illius non reſpondere.

6 Et quod dixi, verum eſt (etiamſi Reus dubitet, vtrùm Iudex interroget ipſum iuridicè, ſeu Iuris ordine ſeruato; quod ſcilicèt neque in tali caſu dubio teneatur Reus Iudici ad mentem ipſius Iudicis veritatem fateri, vel de
7 calumnia iurare, (Idémque dicere de teſte qui ſe habet tanquàm quid acceſſorium ad Reum (Adrian. *quodlib.* 2. Caiet. *cit. q.* 69. *art* 1. Sotus *de ſecreto memb.* 3. *q.* 2. *concl.* 2. Sà *de Reo n.* 1. & alij contrà Paludanum *in* 4. *diſt.* 19. *q.* 4. *circa fin* quia nemo tenetur cum graui ſuo, vel alterius incommodo ſuperiori obtemperare; niſi certò ſciuerit, quod is legitimè præcipiat, & obligandi auctoritatem habeat, cum nemo teneatur tantum onus ſuſcipere ab eo, de quo dubitat, an poſſit imponere, ſed in tali caſu potiùs ſtandum ſit pro Reo quàm pro ſuperiore, quamuis ſecùs, ſi nullum exinde incommodum timeatur.

8 Ex dictis ſequitur, quod, vt Iudex legitimè procedat, & obligare poſſit Reum ad fatendum, vel ad iurandum teneatur aperire Reo ſtatum cauſæ, ſeu proceſſus, probationes, indicia, & teſtes, vt ſic Reus videat iuridice contra ſe procedi, ſeque legitimè interrogari, vtque ſic, ſi quid contra habeat poſſit in ſui defenſionem opponere, & excipere. Vide Doctores *vbi ſup.* præſertim Caiet. *dict. q.* 69. *art.* 1. *in* 2. *caſu notab.* 3. Nau *c. menſuram §. Non tibi dico diſt* 1 *de pœnit. & in rub. de indic. n.* 59. Clar. *q.* 64. *n.* 23. & Suarez de Paz *cit. cap.* 3. *num.* 14.

9 Reus igitur non ſecundum iuris ordinem examinatus de crimine (cuius ſcilicet neque infamia laborat, neque ſemiplena probatio, vel expreſſa indicia exiſtunt) non tenetur illud fateri, ſed poteſt illud amphibologia aliqua cælare: quapropter, vti dicebam, debet Iudex aperire Reo cauſæ, ſeu proceſſus ſtatum, ſcilicet teſtes de infamia, vel alia contra cum indicia, vt ei appareat, quod Iudex contra ipſum iuridicè procedat, & de crimine examinandi ius habeat, alioquin Reus ſuum crimen commiſſum fateri non tenebitur.

10 Neque obſtat, quod Reus diſſimulans veritatem (eo quod non legitimè examinatur) intelligat, exinde Iudicem, accuſatorem, vel denunciatorem calumniæ notam eſſe incurſurum.

Reſpondetur enim, id non obſtare; quia *nullus videtur dolo facere, qui iure ſuo vtitur, regul.* 55. *digeſtorum*, vt propterea, ſi quis ius habet aliquid agendi, non debeat ei imputare damnum, quod ex actione eius per accidens alteri contingit: At in caſu noſtro quilibet ius habet cælandi ſuum crimen occultum, de quo illegitimè accuſatur, vel interrogatur, ergo poteſt illud celare: Nihilo obſtante, quod exindè alter calumniæ, vel mendacij ſuſpicionem ſit incurſurus.

11 Quod non ſolùm locum habet in iudicio, ſed etiam extrà Iudicium, in conſuetudine ſcilicèt, ſeu conuerſatione familiari: vt ſi v. g. Titio ſecretum aliquod commiſeris, quod publicè ignorari tua intereſt, poſtea verò Titius ſecretum illud non ſine tua iniuria aliis patefaciat, poteris rem totam diſſimulare, vel amphibologia aliqua negare: nihil obſtante, quod Titius mendacij ſuſpicionem ſit incurſurus; quia huiuſmodi incommodum Titius debet imputare ſibi ipſi, non tibi, qui Iure tuo cælandi factum occultum tuum vſus es, Doctores, quos ſequitur Petr. Nauar. *de reſtit. lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 34.

Debes tamen ex charitate, ſi crimen tuum occultum cæles, vel neges, quatenùs poſſibile eſt, denunciatoris famæ conſulere, dicendo, v. g. quod is perperá ab aliis informatus, vel quod probabili aliqua ratione deceptus ſit. 12

Quin etiam (vt contra Paludanum dicebam) ſi Reus rationabiliter dubius ſit, an Iudex ſecundùm ordinem iuris interroget, ſuum crimen commiſſum fateri neque tenebitur; quia, licèt in dubio plerúmque pro ſuperiore ſtandum ſit, non tamen ſimiliter, quando præceptum eſt graue; quod proinde ſubditus in dubio, an iuſtum ſit, necne, ſuſcipere non tenetur, ſed potiùs pro libertate, vel incolumitate ſua ſtare poterit; Et quamuis non idem dicendum videatur eſſe de teſte (cum de eius præiudicio non agatur) nihilominus eſt probabilius oppoſitũ (quod docet præter alios Sot. *loc. ſup. cit*) non ſolùm, quia teſtis ſe habet acceſſoriè ad Reum, & ſic ſequi debeat conditionem Rei, ſed etiam, quia ſi iudex inquirat de re graui, v. g. de homicidio commiſſo, maius nunc periculum ſubeſt iniuſti ſupplicij inferendi, ſi iudex ius inquirendi non habeat, quã æſtimari debeat incõmodum, quod ex criminis punitione proueniet, ſi ius inquirendi habeat. 13 14

Cæterum, tamen ſi Reus ſuum crimen occultũ prodeſt non teneatur, nihilominùs, ſi ad ſuſtinendam criminis iuſtam vindictam vltrò prodere velit, opus virtutis, per ſe loquendo, exercebit, Petr. Nau. *de reſtitut. lib.* 2. *cap.* 4. *n.* 134. & alij communiter.

An autem teneantur Inquiſitores in crimine hæreſis (ſicuti tenentur alij Iudices in aliis criminibus, ſcilicet non exceptis) antequàm interrogent Reum, manifeſtare illi ſtatum Proceſſus, nempè infamiã, indicia, vel ſemiplenam probationẽ eſſe contra ipſum, vt intelligat, quod legitimè interrogetur, ſicque teneatur reſpondere ad mentem interrogantis, atque adeò fateri veritatem? 15

Reſpondetur, ad id non teneri Inquiſitores; quia in criminibus exceptis (vt ſunt hæreſis, crimen læſæ Majeſtatis, vel proditio ciuitatis, &c. nõ eſt neceſſe, quod Reo à iudicibus ius ſuum, quod habent ipſum interrogandi, reueletur: Non enim requiritur ad Reum, vel teſtes interrogandos tanta infamia, & tanta ſolemnitas in his criminibus exceptis, quanta requiritur in aliis criminibus priuatis, ſeu non exceptis; Cùm in criminum exceptorum inquiſitione procedi poſſit ſimpliciter, de plano, & abſque ſtrepitu, figuráque Iudicij; *c. fin. de hæret. in* 6. & docét DD. quos ſequitur Peg. *in prax. crim. c.* 12. §. 5. *n.* 131

PETITIO III.

An Reus à Iudice interrogatus teneatur veritatem fateri, vel de calumnia iurare, ſaltem ſi Iudex interroget iuridicè, ſeu iuris ordine ſeruato?

SVMMARIVM.

1 *Reus à Iudice interrogatus iuridicè, ſeu iuris ordine ſeruato ex non improbabili ſententia non tenetur veritatem fateri, etiamſi non ſimus in cauſa capitali, ſed in alia cauſa, in qua tamen imponatur pœna valde grauis, & ſpes ſit euadendi, contra plures Doctores ſentientes oppoſitum etiam in cauſa capitali & etiam ſi Reus non iurauerit, ſed tantum abſque iuramento præceptum ſuperioris habuerit. Quando enim adeſt ſpes euadendi præceptum illud fatendi crimen eſt valde difficile, & imbecillitati humanæ parum accommodatum, & proinde etiamſi iurauerit, non tenetur fateri veritatem non improbabiliter.*

2 *Nemo cogi poteſt ad teſtificandum contra ſanguine coniunctum & nemo tenetur denunciare, vel teſtari, quotieſcunque exinde graue ſibi damnum timet. At nemo cuiquam magis eſt ſanguine coniunctus, quam ipſe ſibi, nec maius poteſt eſſe damnum, quàm damnum vitæ, vel alterius rei ſim. l. s.*

3 Superiori quilibet tenetur obedire legitimè, ſeu iuris ordine ſeruato præcipienti, ſi non ſimus in cauſa capitali, vel in alia ſimili graui: ſecùs autem ſi ſimus in cauſa capitali, vel graui: fieri enim poteſt, quod iudex habeat ius interrogandi cauſa boni publici, & tamen alter non teneatur ad mentem illius reſpondere ob ſummum ius vitæ, vel alterius rei grauis defendenti.

4 Carceratus, qui eſt in periculo vitæ ob dictam rationem, poteſt licitè fugere de carcere, etiamſi Iudex, & leges præcipiant nè fugiat, & fugientem licitè puniant.

5 Seruus bello captus ob ſummum ius ſuum libertatis recuperandæ poteſt licitè fugere, etiamſi dominus præceperit nè fugiat, & fugientem licitè puniat.

6 Citatus poteſt licitè aliquando non comparere etiamſi Iudex præceperit, quod compareat, & non comparentem tanquam contumacem licitè puniat.

7 Iuramentum de calumnia (quatenùs pertinet ad Reum) duo principaliter inuoluit: Alterum, quod Reus putet ſe bonam cauſam habere: Alterum, quod non neget id, quod credit eſſe verum.

8 Iuramentum de dicenda veritate à Reo exigere ne Iudex poſſet ſecundùm Gomeſium valdè expediret, quod ſummus Pontifex præciperet, vel Princeps ſupremus legem conderet propter magnum periculum periurij in cauſa capitali, & graui.

9 Clerici, qui tenent concubinas, compellendi non ſunt ad eas abiurandas propter periculum periurij, ſed cenſuris cogi debent.

10 Gloſſa in cap. Clericos de cohabit. Clericor. & mulierum reiicitur, & cur?

11 Coniux in actione rerum amotarum cogitur facto diuortio iuramentum emittere; At non inde ſequitur, quod Reo in cauſa capitali, ſeu graui dandum ſit iuramentum de veritate dicenda; Mulieri enim in tali caſu datur iuramentum ad terminandam litem, &c.

12 Iudex etiam ſi Reus non teneatur veritatem fateri, non tamen exigendo Iuramentum perperam agit, quia datur hic quædam ſpecies belli ex vtraque parte iuſti.

13 Neque eluderentur iudicia multa, ſi Reus non teneretur veritatem fateri, quia non admittimus hoc in omni cauſa, ſed tantum in capitali, vel graui.

14 Confeſſarius in cauſa, de quo loquimur non debet multum vrgere Reum ad confitendum crimen, ſed debet illum abſoluere, quia is ſequitur in tali caſu ſententiam non omninò improbabilem, vel ſaltem talem, quæ ab aliquibus Doctoribus non improbabilis iudicatur, & hactenùs de falſitate clarè conuicta non eſt.

15 Reus poſt latam à Iudice ſententiam ſiue abſolutoriam, ſiue condemnatoriam non tenetur confiteri crimen, quod antea licet iniuſtè in iudicio negauerat.

16 Reus licet crimen ſuum occultum non teneatur fateri, ſi tamen illud ad ſuſtinendam iuſtam criminis vindictam vltrò fateri velit, opus virtutis exercet.

17 Iudex vt poſſit Reo in cauſa criminali iuramentum deferre, requiruntur ea indicia, ſiue ea probationes, quæ ſufficiunt ad torturam; quia iuramentum eſt ſpiritualis quædam tortura.

18 Idem dic de obligatione confitendi crimen, quia non minus eſt imponere hanc obligationem confitendi, quàm imponere neceſſitatem iurandi.

19 Veritatem occultare, ſeu mentiri in iudicio quoad quid parui momenti, non eſt peccatum mortale, ſi ſcilicet ſit contra iuramentum promiſſorium tantum & non aſſertorium etiam paruitas enim materiæ excuſat à peccato.

20 Iudex ſi quærat de facto quod abſque peccato ſaltem mortali Reus perpetrauit, tam Reus, quàm teſtis non tenentur reſpondere ad mentem iudicis interrogantis. Vide ibi exempla, quæ afferuntur.

COROLLARIVM I.

21. Iudex non poteſt Reum infamatum, vel etiam conuictum de vno crimine, examinare de aliis criminibus, quæ nec ſua natura antecedenti, vel conſequenti, nec indiciis connexa ſunt. Itavt v.g. Reus in furto deprehenſus non debeat examinari de homicidio, niſi in loco, in quo furtum commiſit, homo occiſus fuerit.

22. Amplia, id etiam habere locum in criminibus eiuſdem generis, ſi ſimiliter connexa non ſint, itavt Reus conuictus de vno homicidio non debeat examinari, num aliàs aliud homicidium commiſerit.

23. Conſuetudo ſecularium Iudicum in crimine furti præſertim improbatur, qui Reum deprehenſum in vno, mox ſine vlla dubitatione examinant de aliis alibi commiſſis furtis, quorum nullum indicium habent, quia id non eſt ſecundum ius.

24. Excipe, ſi Reus infamatus fuerit de crimine ſæpiùs commiſſo, v.g. vt famoſus homicidiarius, famoſus fur, vel famoſus latro.

25 Iudex ex indiciis, quæ iniuſtè, ſeu contra iuris ordinem eſt aſſecutus, non poteſt vlterius procedere v.g. ad torturam, neque ex teſtimoniis, vel Rei confeſſione, quam ſimiliter iniuſtè ſeu contra Iuris ordinem extorſit vlteriùs procedere ad condemnationem, ſed omnia acta erunt irrita, & nulla.

26 Captura ſi iniuſta, & non ſufficientibus indiciis nixa fuit, non iuſtificatur per ſubſequentem legitimam probationem, vel Rei confeſſionem, quia ſic ordo proceſſus iudiciarij peruerſus foret, quamuis in tali caſu ſupremus Iudex qui nō conſenſit in iniuriā ex tali notitia moueri poſſit ad proceſſum nouum inſtituendum, non ſecùs, ac ſi alius priuatus occulti criminis confeſſionem per iniuriam extorſerit.

27 Reus ſi vltro non coactus nec obligatus crimen ſuum, vel alterius coram proprio Iudice manifeſtauerit, puniri poteſt; quia per huiuſmodi confeſſionem crimen fit publicum, quamuis etiā in hoc caſu debeat Iudex indicia, ſeu veſtigia criminis, ſi illud ſit facti permanentis indagare. Spontanea enim criminis confeſſio ſufficiens non eſt ad Reum condemnandum pœna capitali, niſi aliundè conſtiterit crimen commiſſum fuiſſe.

COROLLARIVM II.

28 Iudex non poteſt Reum confeſſum interrogare de ſociis criminis, ſi hi nulla indiciorum ſuſpicione, vel infamia laborent: Nemo enim inquit lex, ſuper proprio crimine confitentem, de conſcientia ſcrutetur aliena, quod in vtroque Iure receptum eſt.

29 Excipe, niſi crimen ſit tale, quod neceſſario, & ex ſua natura (vt Sodomia) vel ſaltem communiter ſine ſocio non committatur; quamuis ſi ſocius criminoſus omnino occultus ſit, & teſtibus, vel indiciis aliis conuinci non poſſe videatur. Reus conuictus neque teneatur, neque iure poſſit de illo teſtari.

30 Excipe, niſi crimen ſit tale, quod vergat in perniciem publicam, vt hæreſis, monetæ falſificatio, proditio, crimen Læſæ Maieſtatis, veneficium, latrocinium & de conſuetudine etiam furtum.

31 Excipe, niſi crimen ſit tale, quod vergat etiam in perniciem alicuius priuatæ perſonæ, vt v.g. ſi aliqui coniurauerint in homicidium committendum, quamuis quia Reus eſt perſona vilis, & infamis, eius confeſſio, ſeu teſtificatio non efficiat probationem ſemiplenam, niſi inſuper acceſſerit aliud indicium, vel alterius Rei in tortura confeſſio.

32 Fœminis ob ſexus fragilitatem nō æquè ac maribus fides adhibetur, & proinde vt aliquis tanquam criminis ſocius capi, & torqueri poſſit, trium vel quatuor fœminarū cōſentiens ſeu cōformis denūciatio requiratur.

RESPONDETUR, quod (quamuis affirment S.Th. 2.2. q.69. art. 1. Caietanus *ibidem*. Paludanus *in* 4. *diſp*. 19 *q*.4. *circa finem*. Gabriel *diſt*. 15. *q*.6. *art*.2. *concl*.6. Maior *q*.18. Henricus *quodlib*.8 *q*. 33. Sotus *de ſecreto membr*. 2. *q*. 7. Nauarr. *cap*.25. *num*. 53. Couarruuias 1

quæſt.

by Google

quæſt. practic q.23. Gomez *tom.3. cap.12.n.5.* & alij communiter; Etiamſi ſimus in cauſa capitali; & etiam, ſi Reus non iurauerit, ſed tantum abſque iuramento præceptum ſuperioris habuerit) non omnino improbabiliter tamen negent Abbas *in cap. cum ſuper de confeſſis col.penultima.* Angel.*verb. Confeſſio delicti n.1.* Syluester *eo item verbo q.1.* Armilla *n.* 8. Petrus Nauarts *lib.2. de reſtitution.cap.4.n.136.& ſeqq.* Sa *verb. Reus* & alij recentiores; etiamſi non ſimus in cauſa capitali, ſed in alia cauſa (in qua tamen imponatur pœna valdè grauis, vt damnatio ad triremes, vel ad perpetuum carcerem, vel confiſcatio bonorum; ſecùs, ſi imponatur pœna ſolùm excommunicationis, quia hæc facilè tollitur) quamdiu tamen (eo quod intelligit Reus, crimen plenè probari non poſſe, ideoque niſi ſe prodat) ſpes eſt euadendi: ſi enim ſpes euadendi non ſit (vt ſi videat, crimen ſuum facilè plenè poſſe probari) tunc tenebitur Reus veritatem fateri, etiamſi non iurauerit, ſed tantum præceptum ſuperioris habuerit; quia ceſſat tunc ratio cælandi, & alias tenetur ſuperiori legitimè, ſeu iuris ordine ſeruato præcipienti obtemperare.

Probatur; quia quamdiu ſpes eſt euadendi, (eo quod nondum ſit Rei crimen plenè probatum, vel facilè plenè probandum) præceptum illud fatendi crimen eſt valdè difficile, & conditioni, ſeu imbecillitati humanæ parum accommodatum (cum vix in tali caſo quis crimen ſuum ſit confeſſurus ob naturalem propenſionem maximam ſeruandæ propriæ vitæ, & corporis integritatis.) At præceptum (ſicut & lex, quæ propterea dicitur non obligare cum periculo mortis, vel cum alio magno incommodo) vt obliget, debet eſſe conditioni, ſeu imbecillitati humanæ accommodatum: ergo.

2 Confirmatur; quia nemo cogi poteſt ad teſtificandum contrà ſanguine coniunctum (vt habetur *ex l.4. ff. de teſtib.& ex l.5. Cod.eodem*) & nemo tenetur denuntiare, vel teſtari, quotieſcumque exinde graue ſibi damnum timet (vti dicebam *dubit.182 petitione 5.*) At nemo cuiquam magis eſt ſanguine coniunctus, quàm ipſe ſibi, nec maius poteſt eſſe damnum, quam damnum vitæ, vel alterius rei ſimilis. Ergo non tenetur contra ſe crimen fateri, ſed poterit (vt mendacium euitet; etiam ſi iurauerit) adhibita conuenienti reſtrictione mentis æquiuocare, ſicque mentem iudicis ipſum interrogantis eludere.

3 Obiicies ex aduerſariis: Quilibet tenetur obedire ſuperiori legitimè, ſeu iuris ordine ſeruato præcipienti (cum in tali caſu ex eo, quod Iudex habet ius eliciendi veritatem ob bonum publicum, Reos, ſi eam occultet faciat contra ius; & auctoritatem prædicti ſuperioris præcipientis) at ſuperior quotieſcumque ſecundùm ordinem iuris Reum interrogat, vel iuramentum ei defert, legitimè præcipit: ergò Reus tenetur tunc illi præcipienti obedire, dicendo veritatem.

Reſpondetur: Diſtinguo maiorem; ſi non ſimus in cauſa capitali, vel in alia ſimili graui, concedo: ſi ſimus in cauſa capitali, vel in alia ſimili graui, nego; quia fieri poteſt, quod Iudex, vt officio ſuo fungatur, habeat ius interrogandi cauſa boni publici, & tamen aliter non teneatur ad mentem illius reſpondere ob ſummum ius vitæ, vel alterius rei grauis defendendæ, per quod licitè poteſt cælare ea, per quæ vita, vel alia res grauis

4 ipſi eripietur; ſicut ob rationem iam dictam, qui eſt in periculo vitæ, poteſt licitè fugere de carcere, etiamſi iudex, & leges præcipiant, ne fugiat, & fugientem licitè

5 puniant (vti dicam *infrà Petit.6.*) Et ſeruus bello captus ob ſummum ius ſuum libertatis recuperandæ poteſt licitè fugere, etiamſi Dominus præceperit nè fugiat & fugientem licitè puniat (vti dixi ſuprà ex com-

6 moni ſententia Doctorum.) Et citatus poteſt licitè aliquando non comparere, etiamſi Iudex præceperit, quod compareat, & non comparentem, tanquàm contumacem, licitè puniat, (vti dicebam *ſuprà dubit.198 ſect.15. Petitione 4.* Nihil enim repugnat ex dictis, quod Iudex habeat ius inquirendi veritatem à Reo, & Reus habeat ius cælandi: quo caſu, quamuis poſſit Iudex præcipere, præceptum tamen ipſius non obligat, neque fit ad obligandum, ſed ad id inducendum, vel terrendum Reum, quod veritatem fateatur; itavt detur quædam ſpecies belli ex vtraque parte iuſti, vti dicebam *ſuprà loco cit.* Non igitur eſt improbabile, quod Reus, in caſu, de quo loquimur, etiamſi iurauerit, non teneatur fateri veritatem; Ac proindè Sacerdos non debeat tunc eum in Sacramento Pœnitentiæ cogere, quod crimen fateatur; quamdiù ſcilicèt eſt ſpes euadendi; ſecùs, ſi talis ſpes non ſit, vti mox ſuprà dicebam.

Obiicies ſecundò *in lib 2.Cod.de Iureiur.* propter calumniam dando, habetur, *Partes debere iurare de calumnia:* Quod iuramentum ex gloſſa *in cap.1. de iuram. calumniæ,* (quatenùs pertinet ad Reum) duo principaliter inuoluit: vnum, quod Reus putet, ſe bonam cauſam habere: Alterum, quod non negauerit id, quod credit eſſe verum, ſeu quod interrogatus a Iudice dixerit id, quod putat eſſe verum. 7

Reſpondetur (vt omittam, ad mentem Gomezij *tom.3.cap.12. num.5.* & aliarum valdè expedire, ſi ſummus Pontifex præciperet, vel Princeps ſupremus legem conderet, ne Iudex in cauſa capitali, vel alia graui ſimili poſſit à Reo exigere iuramentum de dicenda veritate propter magnum periculum periurij, iuxtà Textum *in cap. Clericos de cohabitat. Clericor. & mulier,* vbi dicitur, 8

[Clericos, qui tenent, concubinas, non eſſe compellendos ad eas abiurandas propter periculum periurij, ſed cenſuris cogendos; Cùm multò maius periculum ſit in Reo quoad cauſam capitalem, vel aliam grauem ſimilem) per iuramentum calumniæ ibi (quidquid dixerit gloſſa) non intelligi iuramentum de dicenda veritate, ſed iuramentum de non agendo calumnioſè, ſeu quod Reus non committet calumniam in cauſa; cum ibi non requiratur, quod Reus iuret, ſe in omni litis parte veritatem dicturum, ſed ſolùm quod [putans, ſe bona inſtantia vti, ad reluctandum venerit, & quod cauſa Patrocinij Iudicibus nihil dederit, vel promiſerit.] 9

10

Inſtabis: *In l. Marcellus §.1.ff. rerum amotarum,* cogitur coniux (contra quem actio inſtituitur) quod in actione rerum amotarum, facto diuortio, iuramentum emittat; ergò ſic &c. 11

Reſpondetur. Nego conſequentiam, quia id intelligitur de iuramento, quod parti à parte defertur ad terminandam litem, & ad recuperandum ſuum, vel ſibi debitum, quod pars ex iuſtitia debet reſtituere: Nos autem hic loquimur de iuramento, quod à Iudice Reo defertur in cauſa criminali, vel in alia graui ſimili.

Obiicies tertiò: ſi Reus non teneretur crimen commiſſum fateri, Iudex tunc perperam ageret, eum ad id per iuramentum, ac torturam compellendo. 12

Reſpondetur, nego ſequelam antecedentis; quia, ſicuti dicebam, datur hic quædam ſpecies belli ex vtraque parte iuſti.

Obiicies quartò: Multa iudicia eluderentur (cum criminaliter condemnari non poſſet, niſi vel crimen ſit cõfeſſus, vel de crimine per claras probationes ſit conuictus *l. vltima Cod. de probation.* Quod plerumque haberi non poſſet, ſi Reus veritatem fateri non teneretur) at hoc vergit in magnum Reipublicæ detrimentum; ergo. 13

Reſpondetur: Tranſeat maior, at diſtingui minorem, ſi quod dixi, diceretur in omni cauſa, concedo: ſi quod dixi, diceretur ſolùm in cauſa capitali, vel in alia graui ſimili ob rationes dictas, nego.

Cæterum (quidquid ſit de veritate huius ſententiæ) in eo tamen conueniunt primò Doctores, quod Confeſſarius in caſu, de quo loquimur, non debeat multum vrgere Reum ad confitendum crimen, ſed debeat illum abſoluere; quia ſequitur Reus in tali caſu ſententiam non omnino improbabilem, vel ſaltem talem, quæ ab aliquibus Doctoribus non improbabilis iudicatur, & hactenus de falſitate clarè conuicta non eſt, videatur præter alios Sotus *de iuſt.lib.6.q.5.art.2. col.penultima,* & Sà *verbo iudicialis actus de Reo n.6.* 14

Digitized by Google

15 Conueniunt ſecundò, quod poſt latam à iudice ſantentiam, ſiue abſolutoriam, ſiue condemnatoriam, ceſſet in Reo obligatio confitendi crimen, quod antea, licet iniuſtè, In iudicio negauerat; quia *finito iudicio, finitur etiam obligatio Rei.*

16 Conueniunt tertiò, quod (licet Reus crimen ſuum occultum non teneatur fateri) ſi tamen illud ad ſuſtinendam iuſtam criminis vindictam vltrò fateri velit, opus virtutis exerceat per ſe loquendo; videatur Petrus Nauarra *de reſtitution. lib. 2. cap. 4. n.* 134.

ADVERTENDA.

17 Aduerte 1. quod, vt Iudex poſſit Reo in cauſa criminali iuramentum deferre, requirantur ea indicia, ſeu eæ probationes, quæ ſufficiant ad torturam; DD. præſertim Conarruuias *quæſt. pract. q.* 23. quia iuramentum eſt ſpiritualis quædam tortura; cum hominem (ſaltem non datum in reprobum ſenſum) non minùs vrgeat ad veritatem dicendam iuramentum, quàm vrgeat tortura.

18 Idemque dicas de obligatione confitendi crimen; quia non minus eſt, imponere hanc obligationem confitendi, quàm imponere neceſſitatem iurandi: Quapropter ex ſimplici infamia (ſi nullum aliud adſit iodicium) Reo non poteſt imponi confitendi crimen obligatio; quia infamia non facit ſemiplenam probationem, ſed ſolùm ſupplet vicem accuſatorem, vti dicebam *ſuprà dubit.* 185. *Pe it.* 5 & 4.

19 Aduerte 2. quod occultare veritatem, vel mentiri in iudicio quoad quid parui momenti, non ſit peccatum mortale, (ſi ſcilicet ſit contra iuramentum promiſſoriũ tantum, & non aſſertorium etiã) vt ſi mentiaris circa aliquam circumſtantiã facti, vnde ſtatus cauſę non pendet; quia materiæ paruitas excuſat in præcepus à mortali.

20 Aduerte 3. quod, ſi Iudex quærat de facto, quod abſque peccato, ſaltem mortali, perpetraſti, tu Reus (idemq; dicas de teſte, cum ſit ad Reum acceſſorius) non tenearis reſpondere ad mentem iudicis interrogantis; v.g. occidiſti Titiũ (qui te inuaſerat) cum moderamine iuſto, ſeu inculpata tutela, ſeu abſque notabili exceſſu, non teneris fateri (tametſi de te ſparſa ſit infamia) illum occidiſſe; quia Iudex ſolùm quærit de occiſione criminoſa, & ex alia parte, ſi tu fatereris, & non poſſes probare, propter neceſſariam tui defenſionem illum occidiſſe, ex falſa præſumptione de homicidiu condemnateris. Similiter ſi tu non es Aothor criminis, non teneris fateri aliquas circumſtantias (ex quibus orıretur vehemens ſuſpicio, quod tu fueris Author illius criminis) v.g. non teneris fateri, tuum eſſe gladium, te ibi, vel tunc temporis fuiſſe, &c. quia, licet iudicis interrogatio iuridica ſit, procedit tamen ex falſa præſumptione. In his igitur, & ſimilibus caſibus poteris, adhibita (ad hoc, vt mendacium cures) conuenienti mentis reſtitutione, negare, quidquid tibi detrimentum, vel præiudicium inferre poterit: vide Nauarrum *in c. Humana aures 2. q* 5. Salonium *q. 69. art.* 2. & alios paſſim.

COROLLARIVM PRIMVM

An Iudex poſſit Reum infamatum, vel etiam conuictum de vno crimine, examinare de aliis criminibus, quæ nec ſua natura (ſcilicet antecedenter, vel conſequenter) nec indiciis connexa ſunt?

21 Reſpondetur ex dictis ſuprà negatiuè; ita vt v.g. Reus deprænhenſus in furto non debeat examinari de homicidio, niſi in loco, in quo furtum commiſit, homo occiſus fuerit; Adrianus *quodlib.* 11. *difficult.* 2. Caietanus 2. 2. *q. 69. art.* 1. Nauarrus *in rubrica de indic. n.* 62. Sotus *de iuſtitia lib. 5. q 6. art.* x. Petrus Nauarra *de reſtitut. lib. 2. cap. 4. n. 170. argum. cap. Inquiſitionis §. tertia de accuſation.* & alij communiter contra Paludanum *in 4. diſt. 19 q. 4. circa finem*, & Syluestrum *verbo Inquiſitio* 1. *q. 3. dicto* 4.

22 Quod etiam propter eamdem rationem locum habet in criminibus eiuſdem generis. Si ſimiliter, vt ſuprà dicebam connexa non ſint; ita vt v.g. Reus infamatus, vel etiam conuictus de vno homicidio non debeat examinari, num alias aliud homicidium commiſerit, ſi de hoc nulla indicia fuerint.

Probatur; quia Iudex non poteſt inquirere de crimine, niſi illud aliquo modo, tanquam perſona publica cognitum habeat: At non quia vnum crimen hominis cognitum habet, aliud etiam propterea cognitum habebit, vel præſumptione quadam colligere poterit, ſi aliquo modo, vt ſuprà dicebam, connexa non fuerint; Ergò.

Hinc mihi non probatur conſuetudo (præſertim in 23 crimine furti) ſæcularium iudicum, qui Reum deprænhenſum in vno, mox ſine vlla dubitatione examinant de aliis alibi commiſſis furtis, quorum nullum indicium habent; quia id (vti fatetur præter alios Clarus *q. 64. n.* 45. & Binsfeld. *de confeſſ. malef. membr. 2. in principio*) non 24 eſt ſecundùm ius; excepto ſi Reus infamatus fuerit de crimine ſępiùs commiſſo, v.g. vt famoſus homicidiarius, famoſus fur, vel famoſus latro; quia tunc quidem Reus in vno homicidio, furto, vel latrocinio deprænhenſus, vel illud confeſſus, poterit de aliis ſimilibus criminibus interrogari; ſic Doctores, quos rectè ſequitur Petrus Nauarra *loco ſuprà cit. n.* 71.

His, quæ dicebantur, adde, quod non poſſit Iudex ex 25 indiciis quæ iniuſtè, ſeu contra iuris ordinem eſt aſſecutus, vlterius procedere, v.g. ad torturam, neque ex teſtimoniis, vel Rei confeſſione, quam ſimiliter iniuſtè, ſeu contrà iuris ordinem extorſit, vlteriùs procedere, v.g. ad condemnationem, ſed omnia acta erunt irrita, & nulla; Quapropter nec captura, ſi iniuſta, & non ſuffi- 26 cientibus indiciis nixa fuit, iuſtificatur per ſubſequentem legitimam probationem, vel Rei confeſſionem; quia ſic ordo Proceſſus iudiciarij peruerſus foret; Gloſſa, & Doctores *in l. penultima ff. de quæſtionib.* Clarus *q* 55. *n.* 13. Myſſingerius *centur. 3. obſeruat* 8. Binsfeldus *vbi ſuprà membr. 2. concluſ.* 7. Martinus del Rio *lib* 5. *ſect.* 21. & alij, vbi ſubdunt, quod Rei confeſſio ſine ſufficientibus indiciis extorta, licet ſexcenties fuerit ratificata, adhuc ſit nulla. Quamuis in tali caſu ſupremus Iudex, qui non conſenſit in iniuriam, ex tali notitia moueri poſſit ad proceſſum nouum inſtituendum, non ſecùs, ac ſi alias priuatus occulti criminis confeſſionem per iniuriam extorſerit, iuxtà ea quæ dicebam *ſupr. dub.* 185. *Petitione* 6.

Adde ſecundò, quod, ſi Reus vltrò, non coactus, nec 27 obligatus, crimen ſuum, vel alterius coram proprio iudice manifeſtauerit, puniri poſſit; quia per huiuſmodi confeſſionem crimen ſit publicum; Doctores communiter *in cap. At ſi clerici de Iudiciis.* Quamuis etiam in caſu debeat Iudex indicia, ſeu veſtigia criminis, ſi illud ſit facti permanentis indagare; v.g. ſi Reus confeſſus fuerit, quod hominem occiderit, debeat curare, quod cadauer exhumetur, & inſpiciatur; Clarus *cit. q. 55. n.* 11. & Myſſingerius *centur. 5 obſeru.* 81. Quatenus ait, quod ſpontanea criminis confeſſio ſufficiens non ſit ad Reum condemnandum pœna capitali, niſi aliundè etiam conſtiterit, quod crimen commiſſum fuerit.

COROLLARIVM II.

An Iudex poſſit Reum confeſſum interrogare de ſociis criminis, ſi hi nulla indiciorum ſuſpicione, vel infamia laborent?

Reſpondetur negatiuè *ex l. vltima Cod. de accuſation.* 28 Ibi. [Nemo ſuper proprio crimine confitendum de conſcientia ſcrutetur aliena:] Quod in vtroque Iure receptum eſſe, habetur *in cap. 1. de confeſſ.* & docet ibidem præter alios Abbas *n* 4. Henricus *quodlib. 9. q.* 25. Clarus *q. 21. n.* 7. Martinus del Rio *lib. 5 d ſquiſit. ſect.* 3. Binsfeld. *de confeſſ. malefic. membr.* 2. Sotus *membr. 2. q. 6. concl.* 4. Nauart. *cap* 18. *n.* 59. & Gomez 3. *reſolut. c.* 12.

Excipe, ſi crimen ſit tale, quod neceſſariò, & ex ſua 29 natura (vt Sodomia) vel ſaltem cõmuniter ſine ſocio nõ committatur;

committatur; Tunc enim iudex poteſt Reum cõfeſſum, vel conuictũ interrogare de ſociis; vide Doctores, quos ſequitur Gomez *loco ſupra citato*: Quamuis (ſi locius criminoſus omninò occultus ſit, & teſtibus, vel indiciis aliis conuinci non poſſe videatur) Reus conuictus neque teneatur, neque iure poſſit de illo teſtari; vide Doctores, quos ſequitur Petrus Nauarra *de reſtitut. lib. 2. cap. 4. num. 173.*

30 Excipe 2. ſi crimen ſit tale, quod vergat in perniciem publicam; vt eſt hæreſis, monetæ falſificatio, proditio, crimen læſæ maieſtatis, veneficium, latrocinium (vt etiam furtum, licet non de iure, ſed ſolùm de conſuetudine) Sotus, & Binsfeldus *in locis ſuprà citatis.*

31 Excipe 3. ſi crimen ſit tale, quod vergat in perniciem etiam priuatæ perſonæ; vt ſi v.g. aliqui coniurauerint in homicidium committendum; Quamuis, quia Reus eſt perſona vilis, & infamis, eius confeſſio, ſeu teſtificatio non efficiat probationem ſemiplenam; niſi inſuper acceſſerit aliud indicium, vel alterius Rei in tortura confeſſio; Tunc enim erit hæc ſufficiens præſumptio ad capiendum, examinandum, & torquendum ſocium; Clarus *queſt. 21 n. 8. & q. 22 num. 3.* & alij communiter:

32 Præterquam quod fœminis ob ſexus fragilitatem non æquè ac maribus fides adhibeatur; vt proinde, vt aliquis tanquam criminis ſocius capi, & torqueri poſſit trium, vel quatuor fœminarum conſentiens, ſeu conformis denunciatio requiratur; Maſcard. *de probation. vol. 1. concluſ. 462. num. 27.* Gomez *cit. cap. 12. num. 18.* & Binsfeld. *vbi ſuprà membr. 2. concluſ. probat. 5.* quod etiam in praxi obſeruatur in proceſſu ſuper crimine veneficij, vel ſimili alio.

PETITIO IV.

An iudex poſſit aliquando ex ſolis indiciis condemnare Reum ad pœnam ordinariam? Vbi etiam quid dicendum in cauſa fidei?

SVMMARIVM.

1 *Iudex poteſt aliquando ex ſolis indiciis condemnare Reum ad pœnam ordinariam.*

2 *Reus infamatus de ſimonia, ſi non poſſit ſe purgare, condemnari debet, perinde ac ſi crimen de ipſo eſſet probatum.*

3 *Clericus ſi defecerit in purgatione hæreſis, condemnari debet, quia tunc punitur vt conuictus, & ab officio, & beneficio depoſitus detruditur in monaſterium ad pœnitentiam faciendam.*

4 *Item Officialis fugiens tempore Syndicatus, quia tunc habetur pro confeſſo.*

5 *Item ſi alicui ter denunciaueris, ne tuam vxorem alloquatur, & poſtea reperiatur alicubi cum ea loqui; quia tunc puniri poterit pœna adulterij ordinaria.*

6 *Iudex poteſt ex ſolis indiciis condemnare Reum ad pœnam ordinariam aliquando, & in quibuſdam caſibus, quia ex communi ſententia Doctorum ordinariè, & regulariter non poteſt, etiamſi indicia illa faciant indicium indubitatum, vt ex eo reſultet violentiſſima præſumptio ſeu ſuſpicio: Non enim inde habetur probatio luce meridiana clarior, quæ requiritur in criminalibus.*

7 *Holophernes licet amore captus malus homo poſt epulas lætus & vino plenus Iudith mulierem pulchram nimis, cui etiam Dominus gratiam contulerat, ſolam ſponte conſentientem & de nocte in cubiculo clauſam habuerit, nihil tamen turpe, vel obſcœnum in illam commiſit.*

8 *Reus tamen tali caſu poteſt condemnari ad pœnam extraordinariam minorem, prout iudex arbitratus fuerit, & cauſa poſtulauerit.*

Reſpondetur affirmatiuè ex Gomez *cap. 12. num. 25.* aliquando, & in quibuſdam caſibus. 1

Primò, ſi Reus ſit infamatus de Simonia, & non poſſit ſe purgare; quia tunc condemnari debet, perinde ac ſi crimen de ipſo eſſet probatum, *cap. de hoc de Simonia.* 2

Secundò, ſi quis Clericus defecerit in purgatione hæreſis; quia tunc punitur, vt conuictus; & ab officio, & beneficio depoſitus, detruditur in monaſterium ad pœnitentiam faciendam, *cap. inter ſollicitudines de purgation. canonic. circa finem.* 3

Tertiò, ſi quis Officialis fugerit tempore Syndicatus; quia tunc habetur pro confeſſo, *l. conſiliarios Cod. de Aſſeſſor.* 4

Quartò, ſi alicui ter denunciaueris, ne tuam vxorem alloquatur, & poſtea reperiatur alicubi cum illa loqui; quia tunc puniri poterit pœna adulterij ordinaria: ſicuti decernitur *in Nouella Conſtitutione* 117. *Iuſtinian. c. 15.*

Dixi, quod iudex poſſit ex ſolis indiciis cõdẽnare Reũ ad pœnam ordinariam aliquãdo, & in quibuſdam caſibus; quia ex communi ſententia Doctorum ordinariè, & regulariter (qua de re ſatis dicebam ſuprà *dubit. 192. ſect. 40. Petit. 14. & dubit. 143. ſect. 4. & dubitat. 198. ſect. 40. Corollar. 5.* non poteſt, etiamſi indicia illa faciant indicium, quod Doctores appellant indubitatum; Ita vt ex tali indicio capiatur contra Reum violentiſſima præſumptio, ſeu ſuſpicio (v g. ſi quis viſus ſit cum gladio cruento, facie pallida, fugere de domo, quæ ſolùm vnum exitum habeat, & in qua aliquis recenter occiſus reperiatur: Eſſe enim poteſt, quod alius homicidium illud fecerit, vel quod ſi ipſe fecerit, cauſa defenſionis naturalis fecerit: Item ſi quis in eodem lecto decumbens inueniatur: Holophernes enim *cap* 13. Iudith, licet amore captus, malus homo, poſt epulas lætus, & vino plenus Iudith mulierem pulchram nimia, cui etiam Dominus gratiam contulerat, ſolam, ſpontè conſentientem, & de nocte in cubiculo clauſam habuerit, nihil tamen turpe, vel obſcœnum in illam commiſit) Et ratio eſt; quia adhuc per huiuſmodi indicia non habetur de crimine certitudo, quæ haberi debet in criminalibus, in quibus propterea requiruntur probationes luce meridiana clariores, *ex l. abſentem ff. de pœnis,* & ex Bartolo cum cæteris Iuriſtis *ibidem.* 6 7

Poteſt tamen Reus tunc condemnari ad pœnam extraordinariam minorem, prout iudex arbitratus fuerit, & cauſa poſtulauerit; vide Doctores, quos ſequitur Clarus *queſt. 21. num. 40.* Vbi ſubdit, quod ſic etiam ſit receptum in praxi, & poſitum in arbitrio iudicis, vt talem Reum, vel ad pœnam extraordinariam condemnet, vel ad grauem torturam ſubmittat; quamuis in puncto iuris probabilius oppoſitum tenuerim *dubitat.* 191. *ſect. 3.* contra Clarum. 8

Cæterum quid dicendum in cauſa fidei? Vide ſuprà *dubit. 195. ſect. 73.*

PETITIO V.

An Reus condemnatus ſecundùm allegata, & probata teneatur ſemper obedire ſententiæ iudicis?

SVMMARIVM.

1 *Reus condemnatus ſecundùm allegata, & probata non tenetur ſemper obedire ſententiæ iudicis, ſi ſcilicet ſententia ſit iniqua, eo quod v.g. nitatur falſo fundamento, falſæ præſumptioni, ſeu falſis probationibus & c.*

2 *Reus ſi per talem ſententiam ſit aliqua re (vt hæreditate, vel legato, &c) priuatus, vel pecunia punitus, in conſcientia non tenetur ad ſolutionem, niſi non obediendo ſententiæ exinde maius malum, vel ſcandalum timeat.*

3 *Sententia etiam fauorabilis per quam alicui applicantur bona, ſi conſtet eam falſæ præſumptioni niti, non eſt attendenda; nullum enim ius tribuit ad res, ſeu bona illa retinenda in foro conſcientiæ.*

4 *Reſpublica vel princeps poteſt diſponere de bonis ſubditorum eaque aliis applicare; At non eſt cauſa rationabilis, vt alter amittat re vera rem ſuam, & in foro conſcientiæ eam cedere teneatur, vel vt is, cui res illa applicata eſt, non teneatur reſtituere, ſi poſſis, & noueris ſententiam falſæ præſumptione niti, licet ſit cauſa rationabilis, vt tribuat iudici auctoritatem iudicandi ſecundùm allegata, & probata, quia in primo caſu hoc ad bonum publicum non eſt aliquo modo neceſſarium.*

5 *Prouiſus de beneficio, vel officio à legitimo collatore, quo priuatus eſt alter per ſententiam ſecundùm allegata, & probata prolatam, ſatis probabiliter non tenetur ad reſtitutionem, etiam ſi ſententia falſo fundamento, falſæ præſumptioni, ſeu falſis probationibus niti nouerit.*

6 *Ratio, quam adducunt, quia condemnatus non appellando acquieuit, ſententia reiicitur, quia ſolum probat eſſe præſumendum in foro conſcientiæ ſententiam fuiſſe iuſtam.*

7 *Reſpublica, & Eccleſia in tali caſu priuant eum abſolutè beneficio, vel officio, & illud applicant alteri, cui poſtea confertur, idque facere poſſunt, cum hæc ſint bona communia in quibus multo maiorem poteſtatem habent, quam in bonis priuatorum, & ob alias etiam rationes hic recenſitas.*

8 *Prouiſus de tali beneficio, ſeu officio à legitimo collatore, poteſt illud retinere; quia reſignando non poteſt alteri prodeſſe & præterea non tenetur ei fructus reſtituere, quia ſi poteſt retinere titulum, & præſtare officium, poterit etiam retinere fructus, cum fructus ſequantur titulum, & debeantur propter officium. Neque tenetur alia ratione compenſare, cum cauſa non ſit talis priuationis.*

9 *Amplia dicta de beneficiis Eccleſiaſticis, etiam in officiis ſæcularibus, cum & hæc ſimiliter ſint etiam bona communia.*

10 *Reus condemnatus ſecundùm allegata, & probata licet non teneatur obedire ſententiæ iudicis, ſi ea ſit iniuſta eo quod ſcilicet nitatur falſæ præſumptioni, falſo fundamento ſeu falſis probationibus, non tamen poterit contra iudicem, qui proceſſit iuris ordine ſeruato aut contra eius miniſtros ne illi ſententiam talem exequantur, ſe per vim aliquam defendere, quia exinde graue ſcandalum, & grauis perturbatio in Republica ſequeretur.*

11 *Reus ſecundùm nonnullos in hoc caſu licitè poteſt, ſi ſcandalum abſit, & alioquin innocẽs morte pleƈtendus ſit, mera defenſione vti, quia iudex præſertim ſi iniquitatem cauſæ nouerit, ipſiuſque miniſtri, cum Reus pœna dignus non ſit non habent verum ius inuadendi, ſed ſolùm præſumptum, ſeu putatiuum, & in opinione.*

12 *Sententia iſta vix in praxi eſt conſulenda propter ſcandalum præcipuè quod vix abeſſe poteſt. Secùs ſi ſciretur iudex ſeruato iuris ordine non proceſſiſſe, tunc enim poteſt Reus licitè ſe defendere.*

1 RESpondetur negatiuè (ſi ſcilicet ſentẽtia ſit iniqua, eo quod v. g. nitatur falſo fundamento, falſæ præſumptioni, ſeu falſis probationibus) Ita vt in tali caſu non teneatur in conſcientia obedire prædictæ ſententiæ iudicis, quamuis illa lata fuerit ſecundùm ordinem iuris. Eſt ſententia communis Doctorum, &c.

Probatur; quia ſententia eſt veluti lex quædam alicui priuatim impoſita, ſed lex (quando ex eius obſeruatione ſequeretur id, quod eſt contrarium fini legis) non obligat: Ergò (cum finis ſententiæ ſit, quod vnicuique tribuatur, quod ſuum eſt) ſi ex eius obſeruatione contrarium ſequeretur, neque obligabit.

Hinc ſequitur, quod ſi Reus per talem ſententiam ſit aliqua re (vt hæreditate, aut legato, &c.) priuatus, vel pecunia punitus in conſcientia non teneatur ad ſolutionem, niſi non obediendo ſententiæ, exinde maius malum, vel ſcandalum timeat. 2

Sequitur 2. quod (ſi tibi talis res fuerit applicata, & tibi conſtiterit, ſententiam falſæ præſumptioni niti) rem illam retinere non poſſis, ſed reſtituere tenearis; quia res illa non eſt tua, ſed alterius: Innocentius *in cap. quia plerique de immunit. Eccleſiaſt.* & alij, quos ſequitur Scotus *de iuſt. lib. 3. q. 4. art. 5.* 3

Obiicies: Reſpublica, vel princeps poteſt (vti patet in præſcriptione) diſponere de bonis ſubditorum, eaque aliis applicare: At hîc eſt cauſa rationabilis (vt ſcilicet ſeruetur publica forma iudiciorum.) Ergò. 4

Reſpondetur: diſtinguo minorem: Eſt cauſa rationabilis, vt tribuat iudici auctoritatem iudicandi ſecundum allegata, & probata, & exequendi etiam iudicatum contrà priuatam ſcientiam ſuam, concedo: vt alter amittat re vera rem ſuam, & in foro conſcientiæ eam tibi cedere teneatur; vel, vt tu (cui res illa eſt applicata) non tenearis eam reſtituere, ſi poſſis, & noueris ſententiam falſæ præſumptioni niti, nego; quia hoc ad bonum publicum nullo modo eſt neceſſarium, aut expediens: Non enim ad bonum publicum eſt neceſſarium aut expediens, vt v. g. Fiſcus poſſit ſibi vindicare bona illius, quem idem fiſcus per calumniam, & per falſos teſtes de crimine læſæ maieſtatis ſeu diuinæ, ſeu humanæ, vel de inceſtis nuptiis eſſe conuictum, certò nouerit; Vel vt tu poſſis retinere legatum, aut hæreditatem, &c. quam per calumniam, & per falſos teſtes tibi eſſe adiudicatam certò ſcieueris.

Quamuis (ſi quis eſſet priuatus beneficio, vel officio per ſententiam ſecundum allegata, & probata prolatã, & illud tibi à legitimo collatore eſſet collatum) ſatis probabiliter putent Gloſſa *in cap. 1. de conceſſion. præbend.* Abbas *ibidem*, & Innocentius *in cap. quia plerique de immunit. Eccleſ.* Te non teneri ad reſtitutionem, etiamſi ſententiam falſo fundamento, falſæ præſumptioni, ſeu falſis probationibus niti, certò noueris. Et probatur primò, quia hoc ipſo (probant ipſi) quo condemnatus non appellauit, acquieuit ſententiæ, ſicque ſententia tranſiit in rem iudicatam iuxta Textum *in cap. quo ad conſultat. de ſent. & re iudic. & in cap. cum dilectus de electiõn.* 5 6

At hæc ratio non conuincit; quia ſolum probat, eſſe præſumendum in foro externo, ſententiam (eo quod condemnatus non appellauerit) fuiſſe iuſtam: Et ideò poſtea illum (ſi repetat beneficium) non eſſe in iudicio admittendum; non tamen probat, beneficium (ſi tibi conſtiterit, quod ille dicto beneficio iniuſtè priuatus fuerit) te iuſtè retinere, quapropter meliùs.

Secundò probatur ex eo, quia Reſpublica, & Eccleſia in tali caſu priuant eum abſolutè beneficio, vel officio, & illud applicant tibi, cui poſteà confertur: quod Reſpublica, & Eccleſia (cum hæc ſint bona communia, in quibus multo maiorem poteſtatem habent, quàm in bonis priuatorum) facere poterunt: Et ex alio capite ſubeſt cauſa rationabilis ſic faciendi; quia quotieſcumque conſtiterit de innocentia Rei, facilè poterit Reo alia ratione prouideri, conferendo ſcilicet & aliud beneficium, vel officium; Tum quia quamdiu non conſtat publicè, quod Reus fuerit innocens, reſtitutio eſt impoſſibilis, cum beneficium non poſſit reſtitui, niſi per collatorem: Collator autem nollet reſtituere, vel quia de Rei innocentia ſibi non conſtat, vel quia nollet videri contra iudicis ſententiam feciſſe, vel quia ipſemet eſt iudex, qui Reum beneficio, vel officio priuauit.

Quapropter tu, cui tale beneficium, vel officium eſt collatum, potes illud retinere; quia reſignando non potes alteri prodeſſe: Et præterea non teneris ei fructus reſtituere, quia ſi potes retinere titulum, & præſtare officium, poteris etiam retinere fructus, cum fructus ſequantur titulum, & debeantur propter officium: Neque teneris alia ratione compenſare, quia tu cauſa non es, 8
cur

Digitized by Google

cur alter ſit beneficio, vel officio priuatus: vnde ille, queri non poterit, quod ſibi à te iniuria facta fuerit.

9 Et quod dixi de beneficiis, & officiis Eccleſiaſticis (eo quod ſint bona commonia) idem ſimiliter dico de officiis ſæcularibus; cum & hæc ſimiliter ſint etiam bona commuoia.

10 Cæterum, (licet Reus condemnatus ſecundùm allegata, & probata non teneatur obedire ſententiæ iudicis; ſi ea ſit iniuſta, eo quod ſcilicet nitatur falſæ præſumptioni, falſo fundamento, ſeu falſis probationibus, vti dicebam) non tamen poterit contra iudicem, (ſi iudex ſeruato iuris ordine proceſſerit) aut contra eius miniſtros, ne illi ſententiam talem exequantur, ſe per vim aliquam defendere. S. Thomas 2.2. *q.69. art.* 4. quem cum Soto *de iuſt. lib.5. q.6. art.* 4. ſequantur alij communiter; quia exinde graue ſcandalum, & grauis perturbatio in Republica ſequeretur: Omnes enim illum iudicarent crimen maieſtatis committere, ſicque omnes concurrerent ad ipſum opprimendum: quod, ſi è contrà benè illi contingeret, ad exemplum ipſius eodem modo cæteri improbi homines operarentur: quod in damnum commune Reipublicæ quam maximè redundaret.

11 Nonnulli (quos citat Couarruu. *lib. var. cap. 2. n. 13*) putant, quod in hoc caſu licitè poſſit Reus (ſi ſcandalum abſit, & alioquin innocens morte plectendus ſit) mera defenſione vti; quia iudex (præſertim ſi iniquitatem cauſæ nouerit) ipſiuſque miniſtri (cum Reus pœna dignus non ſit) non habent verum ius inuadendi, ſed ſolum præſumptum, ſeu putatiuum, & in opinione: Ergo licitè poterit aduerſus eos mera defenſione vti; ſicut qui inuaditur ab innocente furioſo licitè poteſt contra illum (etiam cum illius læſione, & morte, ſi aliter illius vim declinare non poterit) ſe defendere, eo quod ille ius inuadendi non habeat. Similiter quando erratur à iudice, vel ab eius miniſtris in perſona Rei, ſeu delinquentis.

12 At ſententiam iſtam iſtorum Doctorum vix in praxi conſulerem, propter ſcandalum præcipuè, quod vix abeſſe poſſet. Quod ſi autem iudex ſeruato iuris ordine non proceſſiſſet, idque ſciretur, vltrò concedo, quod Reus poſſit tunc licitè ſe defendere, & docet præter alios S. Thomas *loco ſupra citato.*

PETITIO VI.

An Reus licitè poſſit fugere ex carcere poſt ſententiam? Vbi etiam an licitè poſſit effringere vincula, & carcerem, ſiue poſt, ſiue etiam ante ſententiam?

SVMMARIVM.

1 *Reus ante ſententiam licitè è carcere fugere poteſt, niſi iurauerit ſe permanſurum, quia non conijcitur in carcerem, vt ibi ſpontè permaneat, ſed vt ibi detineatur, donec ipſius cauſa excuſſa fuerit. Neque ex iuſtitia tenetur de damno Cuſtodi carceris, cum vtatur iure ſuo.*

2 *Reus licitè poteſt fugere ex carcere etiam poſt ſententiam; ſi per eam condemnatus fuerat ad mortem, vel mutilationem, vel etiam aliam grauem pœnam corporalem. Non enim poteſt ei præcipi, vt cum tanto detrimento permaneat in carcere.*

3 *Nemo condemnari poteſt ad faciendum aliquid, vnde ipſi mors, mutilatio, vel aliquod graue corporis detrimentum ſequatur.*

4 *Reus licet poſſit facere aliquid, vnde per accidens, ſeu ab alio ſibi mors, vel mutilatio, &c. inferatur v.g. permanere in carcere, aſcendere ſcalas, præbere ceruicem ad ictum gladij, &c. Non poteſt tamen ad hæc faciendo ſic condemnari, vt in quouis caſu ad ea obligetur, ſeu teneatur; ſi enim oſtenderetur ſpes euadendi, poteſt etiam ſub patibulo, vel ictu gladij fugam capeſcere.*

5 *Limita, niſi bonum publicum aliter exigat, vt ſi v.g. ciuitas ſit in periculo; quia pars exponi debet pro toto.*

6 *Reus etiam poſt ſententiam poteſt in ſupradicto caſu effringere vincula, & carcerē, cōtra aliquos Doctores cui enim licitus eſt finis, licita etiam ſunt media.*

7 *Reus non tenetur permanere in carcere, ſed iudicis eſt curare, quod ille cautè ibi detineatur.*

8 *Præceptum in caſu prædicto manendi in carcere eſſet nimis durum, oblata occaſione euadendi.*

9 *Carceris effractor grauiter punitur ſcilicet pœna capitali, ſed non peccat ſic fugiendo in opinione omnium, vel peccat ſic fugiendo, ſi fuga, & effractio carceris coniungatur cum vi illata Cuſtodi, vel aliis miniſtris iuſtitiæ. Secus è contra.*

10 *Reus effringens vincula, & carcerē nō teneatur de damno carceris effracti ratione iniuſtæ actionis; quaſi damnum proueniat ratione alicuius iniuriæ illatæ, ſed tenetur ratione taciti contractus, quia Reus cum iuſtè detineatur in carcere, videtur tacitè conſentire in compenſationem damni, ſi quod fugiendo inferat directè, & per ſe Reipublicæ; ſecus, ſi iniuſtè detineatur.*

11 *Reus in carcere iuſtè etiam detentus, ſi occaſione fugæ, carcere effracto ab ipſo, alij etiam fugiant nō tenetur ad compenſandum damnū aliorum, quia per accidens eſt, quod ex facto ipſius huiuſmodi damnum ſequatur.*

COROLLARIA.

12 *Reus poſt ſententiam non poteſt licitè fugere, ſi dānatus fuerit ad carcerem temporaneum. quia pœna iſta non eſt ita grauis vt is, qui ob ſua crimina iuſtè ad eam damnatus eſt, non debeat eam ſpontè ſubire, ſicut pecuniariam pœnam ſoluere, ad tempus exulare, &c.*

13 *Reus etiam poſt ſententiam licitè poteſt fugere; damnatus ſit ad ſeruitutē duram; ſecùs ſi illa eſſet tolerabilis.*

14 *Reus etiam poſt ſententiam licitè poteſt fugere, ſi damnatus ſit ad carcerem perpetuum grauem; ſecùs ſi carcer eſſet laxus, & commodus.*

15 *Reus etiam poſt ſententiam licitè poteſt fugere; ſi damnatus ſit ad triremes.*

16 *Idem dic, ſi damnatus ſit ad exilium graue; ſecùs ſi non eſſet graue.*

Dixi: An Reus licitè poſſit fugere ex carcere poſt ſententiam; quia antè ſententiam ſuppono, quod abſque dubio licitè poſſit fugere, niſi forſan iurauerit, ſe permanſurum; vide Doctores communiter, quos ſequitur Couarruuias *lib. var. cap. 2. num.* 11. Et ratio eſt, quia Reus non conijcitur in carcerem, vt ibi ſpontè permaneat, ſed vt detineatur, donec ipſius cauſa excuſſa fuerit. Nec obſtat, quod ex fuga ipſius cuſtodi carceris, vel alteri damnum ſequatur; quia Reus iure ſuo vtitur, & cuſtos carceris ſibi ipſi imputet, ſi cautiùs Reum non cuſtodierit; debet tamen ex charitate Reus conſiderare, an tanti ſua interſit, fugam arripere, vt damnum illud proximi ſecundùm legem charitatis curare non debeat. Hoc ſuppoſito. 1

Reſpondetur: Reus licitè poteſt fugere ex carcere, etiam poſt ſententiam, ſi per ſententiam condemnatus fuerit ad mortem, vel mutilationem, vel etiam aliam grauem pœnam corporalem. S. Thomas 2.2. *q.69. art.* 4. Caietanus *ibidem.* Couarruu. *loco ſupra citato.* Sotus *de iuſtitia lib.5. q.6. art.4.* & alij paſſim. 2

Probatur, quia non poteſt præcipi Reo cum obligatione, vt cum tanto detrimento ſuo permaneat in carcere: tale enim præceptum eſſet valde durum, & imbecillitati humanæ parum accommodatum.

Confirmatur; quia (vt inquit S. Thomas *vbi ſuprà*) nemo condemnari poteſt ad faciendum aliquid, vnde ipſi mors, mutilatio, vel aliud graue corporis detrimentum ſequatur: At (vt inquit idem S. Thomas ibidem) ſpontè permanere in carcere in tali caſu eſt facere aliquid, vnde mors, mutilatio, vel graue corporis detrimentum ſequatur: Ergo, &c. 3

Vbi

Digitized by Google

4 Vbi aduerte, quod licet poſſit quis facere aliquid (vnde per accidens,ſeu ab alio ſibi mors,vel mutilatio, &c.inferretur)v.g.permanere in carcere,aſcēdere ſcalas præbere ceruicem ad ictum gladij, & ſimilia: Nemo tamen poſſit ad hæc facienda ſic condēnari,vt in quouis caſu ad hæc facienda obligetur, ſeu teneatur; Quia ſi oſtenderetur ſpes euadendi, poſſet Reus, etiam ſub patibulo,vel ictu gladij,fugam capeſcere; cum tantum cuilibet iuris ſit ad vitam conſeruandam, vt nulla poteſtate humana (ſi vitæ conſeruandæ ſpes, & copia oſtendatur) obligari poſſit ad eam non conſeruandam;
5 Niſi bonum publicum aliter exigat (vt ſi v. g. ciuitas ſit in periculo) quia pars exponi debet pro toto. Quotieſcumque tamen talis cauſa non ſubeſt,nimis durum, & parum moribus humanis conſentaneum eſſet huiuſmodi præceptum. Vnde fit, quod lege humana ſtatui non poſſit,vt Reus ad mortem, vel mutilationem, vel etiam aliam grauem pœnam corporalem condemnatus,ſi euadendi ſpem habeat,non poſſit fugam capeſcere; vide Doctores, quos ſequitur Sotus *loco ſupra citato*; quidquid in contrarium,de talis præcepti poſſibilitate loquendo,dixerit Caietanus *cit. q.69. art.4.*

6 An autem Reus poſſit,etiam poſt ſententiam, in ſupradicto caſu effringere vincula,& carcerem?

Reſpondetur, quod (quamuis negent Syluest. *verb. accuſatio num.* 11. Henricus *quodlib.9. q.25.* & alij,quos ſequitur Couarruu. *lib.5.var. cap.2. n.14.*) Probabilius tamen affirment Caietan.& Sotus *vbi ſupra*,& Nauar. *cap.17.num.*102. Ita vt,quotieſcumque Reus licitè poteſt fugere ex carcere, licitè etiam poſſit effringere vincula,& carcerem.

Probatur; quia cui eſt licitus finis,licita etiam ſunt media: Ergò cui licita eſt fuga,licita etiam ſunt media ad eam capeſcendam neceſſaria, ſicque omnia eiuſdem fugæ impedimenta tollere, ac remouere. Neque huc eſt vim inferre poteſtati publicæ;quia poteſtas publica non ineſt vinculis,& carceri,ſed ſolum ineſt iudici, & iuſtitiæ miniſtris (quibus propterea,quando iuſta eſt Rei condemnatio, vim inferre non licet) ſecùs eſt de vinculis,& carcere: quod inde patet,quia, ſi Reus per ſententiam in pœnam obiiceretur Leoni deuorandus, licitè poſſet pro viribus contra eum ſe defendere.

7 Confirmatur, quia Reus (vti dicebam) non tenetur permanere in carcere, ſed iudicis eſt curare, quod ille cautè ibi detineatur;cum propterea compedes, & catenæ ſint ferreæ,& carceres firmi.

8 Confirmatur 2. quia (vti etiam dicebam) huiuſmodi præceptum, oblata occaſione euadendi, eſſet nimis durum, & conditioni humanæ parum conſentaneum, & accommodatum.

9 Obiicies: Carceris effractor grauiter punitur, ſcilicet pœna capitali (ſicuti probat Couarruuias *loco ſuprà citato*) Ergo peccat Reus ſic fugiendo, ſeu ſic fugam attentando: ſi enim non peccaret, tam grauis pœna eſſet iniqua, & iniuſta.

Reſpondetur:diſtinguo conſequens;*Ergo peccat Reus ſic fugiendo,&c.* peccat in opinione omnium,nego:Peccat in opinione aliquorum, quos forſan legiſlatores ſecuti ſunt in iſto caſu,concedo. Vel reſpondetur ſecundo aliter diſtinguendo conſequens: *Ergo peccat Reus ſic fugiendo, &c.* (ſi fuga,& effractio carceris coniungatur cum vi illata cuſtodi, vel aliis miniſtris iuſtitiæ, iuxta Textum *in l.penultima ff.de cuſtodia & exhibit. in l.1. ff. de effractorib.*) concedo: Si non coniungatur cum vi illata cuſtodi carceris,vel aliis miniſtris iuſtitiæ, ſed ſit ſola,& ſeiuncta à tali vi illata) nego. Vel reſpondetur tertiò: Nego ſimpliciter conſequentiam, & probationem conſequentiæ;quia licet culpa non ſit in tali fuga, tamen, (vt faciliùs Rei poſſint detineri in carcere) ob bonum commune Reipublicæ pœna aliqua conſtitui potuit, non quidem mortis (niſi fortè vis illata eſſet carceris cuſtodi,vel aliis iuſtitiæ miniſtris,vti dicebam) ſed mitior pro arbitrio iudicis, quia pœna effractionis carceris reuera non eſt pœna capitis,ſed longè mitior, & arbitraria;vide Doctores,quos ſequitur Gomez *tom. 3.cap.9.num.*11. quidquid in contrarium dixerit Couarruuias *loco ſuprà citato.*

Obiicies 2. ſi licitè poſſet Reus effringere vincula,& carcerem,non teneretur de damno carceris effracti, inde ſecuto; ſed tenetur, vt etiam docent Caietanus, & Sotus *vbi ſuprà*,Ergo,&c. 10

Reſpondetur (vt omittam, quod talis damni compenſatio vix ſit in vſu) diſtinguo minorem:Tenetur ratione iniuſtæ actionis (quaſi damnum proueniat ratione alicuius iniuriæ illatæ) nego:Tenetur ratione taciti contractus, concedo;quia Reus,cum iuſtè detineatur in carcere, videtur tacitè conſentire in compenſationem damni,ſi quod fugiendo inferat directè, & per ſe Reipublicæ,quæ iuſtè detinet; Et ideò meritò Reſpublica poterit à Reo exigere compenſationem talis damni. Non enim par eſt, vt Reus per fugam ſuam per ſe, & directè inferat damnum Reipublicæ,quæ iuſtè detinet.

Secùs (quidquid in contrarium dixerit Salonius *q.69. art.4.*) ſi iniuſtè detineat; quia tunc Reus (cum per iniuriam à Republica, ſeu à Reipublicæ miniſtris detinetur) poterit vti iure ſuo, & effringere vincula, & carcerem abſque animo compenſandi damnum (quod Reſpublica ex illa effractione patitur) eo quod Reſpublica tunc non habeat ius Reum ſic detinendi; ſicut,ſi quis detineatur à perſona priuata,licitè poterit tunc effringere parietem loci,vbi detinetur, & non tenebitur ad damnum,quod ex tali effractione ſequitur.

Secùs etiam ſi occaſione fugæ Rei,carcere effracto, 11 etiam alij,qui detinebantur in carcere, fugam arripiant; quia & in tali caſu etiam Reus (quamuis iuſtè detineretur in carcere)non tenebitur ad damnum,quod exinde Reipublicæ,vel Actori contingit, cum ex ipſius facto illorum fuga per accidens ſequatur; & ipſe non teneretur illorum fugam impedire, vel propter illorum fugam vtendam iure ſuo non vti;vide Doctores, quos ſequitur Salonius *vbi ſuprà.*

CÓROLLARIA.

Ex dictis ſequitur,quod poſt ſententiam Reus licitè 12 non poſſit fugere,ſi damnatus fuerit ad carcerem temporaneum, quia pœna iſta non eſt ita grauis, vt Reus (qui ob ſua crimina iuſtè ad eam damnatus eſt) non debeat eam ſpontè ſubire; ſicut pecuniariam pœnam ſoluere,ad tempus exulare, ad tempus in hoſpitali ſeruire,ad tēpus in monaſteriū incluſus manere,& ſimilia.

Sequitur 2. quod è contrà,etiam poſt ſententiam li- 13 citè poſſit fugere,ſi damnatus ſit ad ſeruitutem duram, ſecùs ſi illa eſſet tolerabilis;quamuis nonnulli (quos ſequitur Salonius *citata q.69.art.4.*) probabiliter teneant, quod abſolutè,ſeu generatim licitè poſſit fugere; ſicut ſeruus bello captus, præſertim cum ſeruitus ſit mors quædam ciuilis.

Sequitur 3. quod etiam poſt ſententiam, licitè poſ- 14 ſit fugere,ſi damnatus ſit ad carcerem perpetuum grauem,(ſecus ſi carcer eſſet laxus,& cōmodus)vide Doctores, quos ſequitur Salonius *vbi ſuprà*, ob rationem dictam; Tum quia Reus ad carcerem damnatur,non tam vt ibi ſpontè maneat,quàm vt ibi vi detineatur; quamuis contrarium, & quidem ſatis probabiliter, teneant Caietanus *cit.q.69. art.4.* Sotus *vbi ſuprà*.& Couarruuias *num.*14.

Sequitur 4.quod etiam poſt ſententiam licitè poſſit 15 fugere, ſi damnatus ſit ad triremes, ob eamdem etiam rationem; Tum quia Reus ad triremes damnatur, non tam vt ibi ſpontè maneat,quàm vt ibi vi ſimiliter detineatur.

Sequitur 5. quod etiam poſt ſententiam,licitè poſſit 16 fugere, ſi damnatus ſit ad exilium graue; Secùs ſi non eſſet graue;præſertim cum pœna exilij ad differentiam pœnæ carceris,& triremis,non poſſit executioni mandari,niſi per ſpontaneam actionem Rei.

Quid autem dicendum ſit de Religioſo à ſuis ſuperioribus ad ſuprà dictas pœnas damnato? Vide infrà *exhibit.*236.*ſect.*23.

Quid

Quid autem etiam dicendum de detento in carcere cauſa hæreſis, vel ſuſpicionis de illa? Vide *ſuprà dub.* 163.

PETITIO VII.

An alij licitè poſſint Reo fugam è carcere, & carceris, ac vinculorum effractionem conſulere, & ad hoc auxilium præſtare?

SVMMARIVM.

1 *Reo licitè poteſt ſuaderi fuga è carcere & einſdem carceris effractio, quia quod alteri facere licitum eſt, licitum eſt etiam alteri eidem conſulere.*

2 *Amplia probabiliter poſſe etiam quam licitè miniſtrare Reo inſtrumenta ad effringendum carcerem, & vincula contra nonnullos; ſi enim poteſt quis alteri conſulere finem, non eſt cur ei licitè non poſſit porrigere media, & vel maximè, quia conſilium non eſt aliud, quam ſpeciale quoddam inſtrumentum*

3 *Oſtendere Reo viam, & modum, quo poſſit fugere non eſt minus auxilium quam præbere inſtrumenta.*

4 *Quiſque poteſt licitè præbere inſtrumentum ei, qui illo licitè vtitur, niſi ob aliquam cauſam peculiarem prohibeatur?*

5 *Præbens inſtrumenta ad effringendum carcerem, licet grauiter puniatur in foro fori, non tamen exinde ſequitur quod ſit peccatum, & cur?*

6 *Reo licet non poſſit prohiberi ne fugiat ob ſummum ius, quod habet in vitam, & corpus ſuum poteſt tamen aliis prohiberi, ne ei vel fugam ſuadeant, vel inſtrumenta præbeant, quia alij non habent ad hæc tantum iuris.*

7 *Nemo licitè poteſt iuuare Reum ad effringendum exterius carcerem, vel vincula, quia ad id ſolus Reus ius habet propter maximum incommodum.*

1 RESpondetur affirmatiuè (ita vt cuicumque licitum eſt fugere è carcere, & carcerem, ac vincula effringere, licitè poſſim ei fugam è carcere, & carceris, ac vinculorum effractionem conſulere; Caietan. & Sotus *in locis ſuprà citatis*, & alij communiter.)

Probatur; quia, quod tibi licitum eſt facere, non eſt, cur tibi licitè non poſſim ſuadere, & author eſſe, vt facias, niſi ratione officij prohibeat; ſicut prohibentur iuſtitiæ miniſtri, qui (cum ex officio, ne Reus fugiat, curare teneantur) contra iuſtitiam Reipublicæ debitam operarentur, ſi fugam è carcere, & carceris, ac vinculorum effractionem ſuaderent.

2 Et quod dixi, adeo eſt verum, vt etiam probabiliter (quamuis contrarium ſentiant nonnulli cum Soto *de iuſtitia lib. 5. q. 6. art. 4.*) licitè poſſim porrigere ei inſtrumenta, quibus carcerem, & vincula effringat; Caietan. & alij, quos ſequitur Salonius *dicta q. 60. art. 4.*

Probatur; quia ſi licitè poſſum alicui conſulere finem, non eſt, cur ei licitè non poſſim porrigere media ad finem conſequendum neceſſaria.

Confirmatur ad hominem contra aduerſarios; quia licitum eſt per ipſos dare conſilium; At conſilium non eſt aliud, quam ſpiritale quoddam inſtrumentum; Ergo.

3 Confirmatur 2. quia licitũ eſt etiam per ipſos oſtendere viam, & modum, quo Reus poſſit fugere (& meritò, cum totum hoc ſpectet ad conſilium) At hoc nõ eſt minus auxiliari, quàm præbere inſtrumenta; Ergo, &c.

4 Confirmatur 3. quia non eſt cur licitè non poſſim præbere inſtrumentum ei, qui licitè vtitur (niſi ob aliquam cauſam peculiarẽ prohibeat iuxta ea, quæ ſuprà dicebam; præſertim cum id non ſit publicam cuſtodiam violare; quandoquidem non adiuuo Reum ad effringendum carcerem, vel vincula, neque porrigo Reo inſtrumenta, quibus ille iniuſtè vſurus ſit) Ergo &c.

5 Non obſtat, ſi dicas: ſi probatur inſtrumenta Reo præbuiſſe, grauiter puniter; Ergo eſt peccatum.

Reſpondetur enim, concedo ſequelam antecedentis; At nego conſequentiam per inſtantiam; quia etiam ipſe Reus fugiens, & conſultor fugæ, & effractionis carceris, & vinculorum grauiter punitetur, & tamen fugere; & hæc conſulere, licitum eſt, etiam in aduerſariorum ſententia.

Aduerte tamen, quod quamuis Reo non poſſit (ita vt in conſcientia obligetur) prohiberi, nè fugiat, ob ſummum ius, quod habet in vitam, & corpus ſuum, tamen poſſit aliis prohiberi, nè Reo, vel fugam ſuadeant, vel inſtrumenta præbeant; quia alij non habet tantum iuris ad hæc, quantum habet Reus; neque illis huiuſmodi præceptum eſt ita durum, ſicuti eſt Reo, ob rationem dictam. 6

Hinc ſequitur, quod neque licitè poſſim iuuare Reum ad effringendum exteriùs carcerem, vel vincula; quia ad id ſolus Reus ius habet propter maximum incommodum, quod ipſi imminet in vita, vel in corpore, ad quod ius ſummum habet, vti dicebam. Accedit, quod alioquin nihil poſſet eſſe ſatis firmum, & tutum ad Reos cuſtodiendos; quod in maximum Reipublicæ detrimentum redundaret. 7

PETITIO VIII.

An Aduocatus, vel Procurator licitè poſſit tueri cauſam, ſeu partem Actoris; ſi hæc ſit minùs probabilis, quàm illa Rei? Vbi etiam in fine, an licitè poſſit tueri cauſam dubiam?

SVMMARIVM.

1 *Aduocatus, ſiue Procurator, ſi vtraque pars eſt quaſi æquè probabilis, poteſt licitè tueri quamcumque partem voluerit, ſiue Rei, ſiue Actoris.*

2 *Aduocatus, ſiue Procurator, licet pars Rei ſit minus probabilis, quam pars Actoris, poſſunt tueri partem Rei, quia in dubio ſtandum eſt pro Reo.*

3 *Aduocatus, ſiue Procurator licitè poſſunt tueri cauſam Actoris, ſi cauſa aliquo modo ſit verè probabilis, contra nonnullos.*

4 *Aduocatus ſolùm præcipitur deſerere cauſam deſperatam.*

5 *Aduocati, ſiue Procuratoris officium eſt, partis, quam defendit, veritatem dilucidare, & eius cauſæ merita iudici præſentare quod licitè fieri poteſt, quando cauſa eſt aliquo modo probabilis.*

6 *Aduocati, ſiue Procuratoris officium non eſt definire, ſeu ius inter partes litigantes dicere, ſed ſolùm vni partium litigantiũ aſſiſtere, ſeu patrociniũ præſtare.*

7 *Quod quis poteſt per ſe ipſum poteſt per alium; Hinc eſt, quod ſi vna pars poteſt per ſe ipſam conteſtari litem cum alia parte aduerſa, idem poſſit etiam per Aduocatum, ſiue per Procuratorem.*

8 *Verum non ſemper eſt à parte rei id quod videtur probabilius; Imò à parte rei ſæpè eſt verum, quod videtur minùs probabile.*

9 *Cauſa probabilior non eſt ſemper iure potior reipſa, ſed eſt iure potior in prima apparentia: quapropter is, cuius cauſa eſt probabilis, licet minùs, non tenetur eam deſerere.*

10 *Bellum alteri inferre non poteſt is, cuius cauſa eſt minùs probabilis: At non ex hoc ſequitur, quod non poſſit aduerſus eum litem ſuſcipere; quia per litem ſit inquiſitio veritatis; ſed illatio belli eſt executio ſententiæ.*

11 *Aduocatus, vel Procurator, (niſi alicubi obſtet ius municipale) inter cauſas in communi probabiles, modo vnius modo alterius partis patrocinium ſuſcipere poteſt, Idque etiã in diuerſis articulis & inſtantiis, patrocinando nunc pro vna parte in cauſa principali; & nunc pro altera in cauſa appellationis.*

12 *Aduocatus, vel Procurator arctatus eſt defendere eam cauſam quam defendendam prius ſuſcepit, eo quod allegans contraria,non ſit audiendus. At id intelligi debet, ſi alleget contraria facta,non autem ſi alleget contraria iura.*

13 *Ius municipale plurimarum ciuitatum de facto prohibet Aduocatum, vel Procuratorem vnius partis litigantis cauſa ſuſcepta, alteram partem in eadem cauſa patrocinari, & non ſolum in eadem inſtantia, ſed etiam in diuerſa.*

14 *Aduocatus, vel Procurator poteſt de rigore nondum capta lite, & nondum factis actibus pro contraria parte patrocinari, ſi ſolatium ſolutum non habeat. Quamuis indecens ſit, vt propter hoc partem ſuſceptam relinquat.*

15 *Aduocatus, vel Procurator, quamuis plerumque poſſit cauſam ſuſceptam relinquere, quam aduertit iniuſtam eſſe, & pro altera parte patrocinari, dummodo ſecreta non aperiat; plerumque tamen id ratione ſcandali facere non debet, nec magiſtratus permittere.*

16 *Aduocatus, vel Procurator, etiam in cauſa criminali ſanguinis,vel in cauſa magni honoris, vel magni momenti vt maioratus inſignis, aut poſſeſſionis omnium bonorum, &c. cauſam minus probabilem, aliqualiter tamen probabilem defendere; Ratio enim de minoribus quod poſſit,æquè probat de maioribus.*

17 *Aduocatus, vel Procurator cauſam quantumuis leuiter probabilem, dummodo tamen aliqualiter probabilis ſit,licitè poteſt defendere; quia ſicut in hoc caſu cliens eam poteſt attentare, ita Aduocatus,&c. defendere.*

18 *Aduocatus,&c. licitè poteſt patrocinari non ſolum pro opinione quacumque, vel leuiter probabili relicta probabiliori, ſed etiam in cauſa ſanguinis magni honoris, vel ampliſsimis omnium bonorum, ſententia in oppoſitum nil refragrante; Regula enim quibus nititur (puta in dubio fauendum eſt Reo; in dubio melior eſt conditio poſſidentis) habent locum in ordine ad iudicem, non in ordine ad Aduocatum &c. qui merita cauſæ tantum proponit.*

1 SVppono ex communi ſententia Doctorum (vt videre eſt apud Sotum *de iuſt lib.5. q.8.art.3.* & alios mox infrà citandos) quod ſi vtraque pars eſt quaſi æquè probabilis,poſſit tueri Aduocatus, vel Procurator quamcumque partem voluerit (ſiue ſcilicet Rei, ſiue Actoris;) quia in tali caſu vterque (ſiue ſcilicet Reus,ſiue Actor) ius habet tentandi,ſi forſan ſibi cauſa adiudicetur in iudicio.

2 Suppono 2. quod ſi pars Rei eſt quidem minùs probabilis,quàm pars Actoris,eſt tamen aliquo modo probabilis, poſſit Aduocatus,vel Procurator tueri partem Rei;quia Reus tunc (cum partes Rei ſint fauorabiliores;quapropter in dubio dicitur,ſtandum eſſe pro Reo) poteſt ſe tueri. His ſuppoſitis,

3 Reſpondetur (quamuis nonnulli cum Soto *loco ſuprà citato art.5.* Syluestro *verb. Aduocatus q.13.* & Valentia *2.2 diſp.5.q.15.punct.14.concl.1.& 2.* putent,Aduocatum, vel Procuratorem licitè non poſſe tunc tueri cauſam actoris, ſi inde graue damnum impenderet Reo; quia id, inquiunt ipſi, eſſet contra charitatem: Quod quidem interdum poterit eſſe verum, quando ſcilicet cauſam vincere,ſeu obtinere actori parùm prodeſt, & Reo multum obeſt (ordinariè tamen, ſi cauſa aliquo modo ſit verè probabilis) licitè poteſt Aduocatus,vel Procurator, quamcumque voluerit,ſiue ſcilicet Actoris ſiue Rei, partem tueri;.Nauarrus *cap.25.n.28.* Sayrus *lib.1.cap.11.n.17.* Vaſquez *diſp.64.cap.1.* Sanchez *lib.1.moral.cap.9.n.51.& 52* Salas *p.2.q.21.tract.8. diſp.64.cap.1.* Sanchez *lib.1. moral. cap 9.n.51. & 52.* Salas *p 2 q.21. tract.8. diſp. vnica ſect.11. num.104.* Gutierrez *canonic. quæſt. lib 1. cap.13. num.24.* Lorca *in p.2. tom.1. lib.2.cap.17.q.vltima.* Burgos de Paz *in proœm. leg. Tauri num.709.& ſeq.* Villalobos *tom.1 tract.1 difficult. num 3.* Turrianus *in 2.2 tom.2.q.71.art.3.* Perez *certam.10.ſcholaſt. dub.2. cap.15. n 67. & ſeqq.* Ioan. Sancius *in ſelect. diſp.44.n.54.* & alij communiter.

Probatur 1. auctoritate *ex cap. ſi virgo 34.q.2. & ex l.rem non nouam §. patroni Cod. de iudic.* vbi ſolum Aduocatus præcipitur,deſerere cauſam deſperatam.

Probatur 2. ratione; quia officium Aduocati, vel Procuratoris eſt, partis,quam defendit,veritatem dilucidare,& eius cauſæ merita iudici præſentare: At hoc, quando cauſa eſt aliquo modo probabilis, non eſt,cur licitè fieri non poſſit (cum ſæpè quod ſibi probabilius videtur,aliis,& iudici probabilius non videatur; & reuera forſan ita non ſit à parte rei) ergo. Quapropter Aduocatus, vel Procurator à iudice non petet ſententiam in fauorem actoris contrà Reum, caſu quo iudex illam non poteſt ferre, ſed ſolum iudici ius actoris repræſentat, vt ipſe examinet, & videat, an poſſit pro actore ferre ſententiam,quam Aduocatus,vel Procurator putat, quod dictus iudex poſſit pro illo ferre; cum pars,quam Aduocatus,vel Procurator defendit, habeat ius probabile, & forſan in aliorum opinione probabiliùs,& forſan etiam verum à parte rei. 5

Confirmatur; quia officium Aduocati,vel Procuratoris non eſt,definire, ſeu ius inter partes litigantes dicere, ſed ſolum vni parti litigantium aſſiſtere, ſeu patrocinium præſtare (vnde patet diſparitas ad argumentum de iudice, qui in iudicando ſequi debeat opinionem probabiliorem) Ergo Aduocatus,vel Procurator, ſi clientis cauſam manifeſtè iniuſtā non iudicet,ſed aliquo modo probabilē putet, licitè poterit etiā apud iudicē defendendam ſuſcipere,quamuis contrariā multò probabiliorē,& multò faciliùs obtinendam arbitretur. 6

Confirmatur 2. quia in tali caſu poteſt vna pars cum altera aduerſa parte litem conteſtari,& propoſitis iuribus,& rationibus ſuis,iudicis dirimentis ſententiam poſtulare: At quod quis poteſt per ſeipſum,poteſt per aliū *ex regula iuris 68. in 6.* Et conſequenter poterit etiam per Aduocatum,vel Procuratorem; cum ius permittat, quod Aduocatus,vel Procurator ſit vtriuſque litigantis partis,veluti Vicarius,aut ſubſtitutus. 7

Confirmatur 3. quia ſicuti dicebam, non ſemper à parte rei eſt verum id,quod videtur probabiliùs;Immò ſæpè à parte rei eſt verum id,quod videtur minùs probabile; Ergo,tamen ſi Aduocatus,vel Procurator iudicauerit cauſam Rei eſſe probabiliorem,poterit tamen bona fide tueri cauſam actoris, licet minùs probabilem, & allatis rationibus (quæ pro tali cauſa faciunt) ſubiicere ſe iudicis determinationi. 8

Obiicies: Ea pars eſt iure potior,cuius cauſa eſt probabilior: At iniuſtum eſt,agere contra eum, qui maius ius habet; Ergò. 9

Reſpondetur: diſtinguo maiorem (*ea pars eſt iure potior cuius cauſa eſt probabilior*) eſt iure potior in prima facie,ſeu in prima apparentia,concedo: Eſt iure potior ſemper reipſa,nego. Quapropter is,cuius cauſa eſt probabilis (licet minùs)non tenetur eam deſerere,eo quod cauſam aduerſæ partis probabiliorem iudicauerit, ſed poterit afferre rationes (quæ pro cauſa ſua faciunt) & totam determinationem relinquere iudici, qui forſan aliter iudicabit.

Inſtabis: Cuius cauſa eſt minùs probabilis,non poteſt alteri bellum inferre; Ergo neque poterit aduerſus eum litem ſuſcipere. 10

Reſpondetur: Concedo antecedens: At nego conſequentiam: Et diſparitas eſt; quia per litem fit Inquiſitio veritatis, cuinam reipſa plus iuris competat, & deciſio relinquitur Iudici, cuius eſt, vtriuſque partis merita,& rationes expendere; ſed illatio belli eſt executio ſententiæ; vnde ſupponit ſententiam eſſe latam,vel debere ferri in fauorem illius,qui bellum infert; Cuius autem ius eſt minùs probabile,non debet pro illo, ſed potiùs contra illum ſententia ferri, ac proinde non poteſt ille bellum mouere.

An

An autem iudex teneatur ſem per ſequi ſententiam probabiliorem in iudicando? Dixi *in tractatu de conſcientia probabili dubitat. 2. & in tractatu de conſcientia dubia dubit. 33.*

11 Ex dictis ſequitur, quod licitè poſſit Aduocatus, vel Procurator (niſi alicubi obſtet ius municipale in contrarium) inter cauſas in communi probabiles modò vnius, modò alterius partis patrocinium ſuſcipere, Idque etiam in diuerſis articulis, & inſtantiis, modò v. g. patrocinando pro vna parte in cauſa principali, & modò pro altera in cauſa appellationis, &c. Ioan. Andreas *in cap. diſciplina diſt. 46.* Præpoſitus *ibidem.* Speculator *tit. de Aduocatis*, & alij.

Et hoc adeò verum eſt, vt id licitè poſſit Aduocatus, vel Procurator, etiam in vna, eademque numero cauſa, & inſtantia, quia (cum pro vtraque parte adſit probabilitas, neque appareat ex qua parte reuera ſit iuſtitia) non eſt, cur vtramuis partem pro libito defendere licitè non poſſit, vbi patet ex dictis.

12 Non obſtat, ſi dicas Aduocatus, vel Procurator astrictos eſt defendere eam cauſam, quam defendendā priùs ſuſcepit, eo quod allegans contraria non ſit audiendus; *l. 1. Cod. de furtis, & l. cum procura Cod. deliberal. cauſ.*

Reſpondetur enim, id in elligi, ſi alleget contraria facta, non autem ſi alleget contraria iura.

13 Dixi: *Niſi alicubi obſtet ius municipale in contrarium;* quia de facto prohibetur Aduocatus, vel Procurator vnius partis litigantis cauſa ſuſcepta, alteram partem in eadem cauſa patrocinari; *l. 13. tit. 16. lib. 2. noua compilat.* & non ſolùm in eadem inſtantia, ſed etiam in diuerſis, vti probat Salas *vbi ſuprà ſect. 12. num. 119.* Burgos de Paz *in procem leg. Tauri num. 410.* & Azeued. *in dictam*

14 *l. 13.* qui tamen ſubdit *in l. 17. n. 5. & 6.* quod Aduocatus, vel Procurator de rigore poſſit, nondum cœpta lite, & nondum factis actibus pro contraria parte patrocinati, ſi ſalarium ſolutum non habeat; quamuis indecens ſit, quod dictus Aduocatus, vel Procurator ob non ſolutum ſalarium partem ſuſceptam relinquat, & in alteram (niſi adſit iudicis licentia) defendendam ſe inflectat.

15 Cæterùm ex dictis, quamuis attento iure naturæ, & iure poſitiuo in communi (non autem attento iure municipali quorumdam locorum) abſolutè loquendo, poſſit Aduocatus, vel Procurator deprehendens, iniuſtam eſſe cauſam, quam defendendam prius ſuſceperat, ea derelicta, (dummodo ſecreta, quæ eum expreſſu, vel tacito pacto reticendi excepit, non aperiat) pro parte aduerſa licitè patrocinari, plerumque tamen id ratione ſcandali non debebit facere, nec magiſtratus permittere; Guttierrez *lib. 1. quæſt. pract. q. 30.* & alij, quos citat Farinacius *lib. 1. tit. 1 praxis criminalis q. 4. num. 16.*

16 Sequitur 2. quod licitè poſſit Aduocatus, vel Procurator (etiam in cauſa criminali ſanguinis, vel in cauſa magni honoris, vel in alia cauſa magni momenti, vt maioratus inſignis, aut poſſeſſionis omnium bonorum, &c.) cauſam minùs probabilem, aliqualiter tamen probabilem, defendere; ſic contra Sotum *de iuſtitia lib. 5. q 8. art. 5.* Bannez *2. 2. q. 71. art. 4. in primam partem dub. 6.* Salonium *2. 2. q. 62. art. 3. contron. 2.* Ataguinium *ibid.* Maſcardum *lib. 6. de contractibus cap. 8.* Burgos de Paz *num. 421.* & alios docent Vaſquez, Salas, Lorca, Turtianus, Sanchez, Villalobos, & Perez *in locis ſuprà citatis:* Quia ideò Aduocatus, vel Procurator licitè poteſt cauſam minùs probabilem, aliqualiter tamen probabilem defendere in rebus minoris momenti; quia ſolùm ipſius officium eſt, merita ſui clientis allegare, & ea iudici examinanda præſentare, & ſi iuſta fuerint, perſuadere, & rogare, quod pro ſuo cliente ſententiam ferat: At hæc ratio æquè probat, ſiue cauſa ſit criminalis, ſiue ciuilis; Item ſiue ſit cauſa minoris, ſiue maioris momenti; Item ſiue pars aducta non poſſideat, ſiue poſſideat: Ergo, &c.

17 Sequitur 3. quod licitè poſſit Aduocatus, vel Procurator cauſam, quantumuis leuiter probabilem (dummodo tamen aliqualiter probabilis ſit) defendere; quia hoc ipſo, quod cauſa aliqualiter probabilis eſt ex dictis abſolutè poteſt Aduocatus, vel Procurator eam defendere, ſicuti poteſt cliens eamdem attentare: Quotieſcumque enim poteſt quis litem contra aliquem mouere, poterit etiam contra eumdem, contrà quem litem mouit, Aduocatum, vel Procuratorem habere, ſicuti ſuprà dicebam, & præter alios docet Vaſquez *loco ſupra cita. num. 4.* quidquid in contrarium dixerint alij cum Sanchez *vbi ſuprà num. 54.*

Sequitur 4. quod licitè poſſit Aduocatus vel Procurator patrocinari (non ſolùm pro opinione quacumque, vel leuiter probabili, relicta probabiliori, & etiam in cauſa ſanguinis, vel magni honoris, vel amiſſionis omnium bonorum; quia ſcilicet, vti dicebam, officium Aduocati vel Procuratoris non eſt definire cauſam, ſed tantùm proponere merita cauſæ; Tum quia, vti etiam dicebam, ſi cliens poteſt litigare, poteſt etiam Aduocatus, vel Procurator litem illam patrocinari; Vaſquez, Turtianus, Sanchez, Perez, Villalobos, & alij in locis ſuprà citatis contra Sotum, Bannez, Salonium, Aragonium, Mercadum, & Burgoſium de P z *vbi ſuprà.* Item contra Ioannem de la Cruz *par. 1. precept. 8. art. 5. dub. 1. concl. 2.* & Malderum *in p. 2. q. 19. art. 6. dub. 6. concl. 3.* qui contrarium tenet ex eo, quia in dubio fauendum eſt Reo, & quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis; Ad quorum rationes tamen reſpondetur ex dictis, quod ea locum habeant in ordine ad iudicem, quia definit cauſam, non autem in ordine ad Aduocatum, vel Procuratorem, qui tantum proponit merita cauſæ) ſed etiam poſſit patrocinari pro cauſa dubia ob eaſdem rationes, quia ſcilicet præter alias rationes Aduocatus, vel Procurator non definit, ſed ſolùm proponit, quæ ſui clientis ius confirmare poſſunt: At hæc iudici proponere in cauſa dubia non eſt quid iniuſtum, ſeu quid ſatis rationabile; eum non parum iuuet, vt à iudice cauſa meliùs expendatur; Malderus *loco ſupra citato circa finem*, Lorca *cit. membr. 2.* Et videri poterit etiam Sylneſt. *verb. Aduocatus quæſt. 10.* Angelus *eodem verbo num. 17.* Armilla *n 20.* S. Antonin. *par. 2. tit. 1 cap. 19. §. 8.* & Nauarrus *cap. 25. num. 28.* 18

PETITIO IX.

An Aduocatus, vel Procurator aliquando teneatur de damno?

SUMMARIUM.

1 *Aduocatus, vel Procurator tenetur de damno, quando ex imperitia vel negligentia ipſius cliens iuſtam cauſam amiſit; lege enim iuſtitia tenetur ſuo clienti diligentiam præſtare pro conditione cauſæ. Secus dè ſi cliens id ſciuerit.*

2 *Aduocatus, vel Procurator tenetur de damno, quando tuetur cauſam quam aduertit eſſe iniquam, ſeu iniuſtam, non ſolum ſuo clienti, ſi eum bona fide præcedentem de iniquitate, ſeu iniuſtitia cauſæ non monuerit, ſed etiā parti contrariæ, ſi ei damnū obuenerit.*

3 *Cliens ſi monitus ſit de cauſa iniuſtitia, & nolit deſiſtere, Aduocatus, vel Procurator debet illum deſerere, non tamen aduerſa parti ſecreta cauſa manifeſtare, niſi forſan ad graue proximi aliquod damnum vitandum id neceſſarium eſſet.*

4 *Aduocatus, vel Procurator non poteſt inducere partem ad tranſactionem, ſi tranſactio cum damno partis futura eſſet, tranſactio enim locum habet ſolum in cauſa dubia.*

5 *Aduocatus, vel Procurator tenetur cauſam dubiam ſuſcipiens, ante omnia diligenter inſpicere merita cauſæ, quam ſi improbabilem, ſeu manifeſtè iniuſtam repererit, nullo modo poteſt eam defendendam ſuſcipere,*

& multo minùs clientem ſuum ad litem mouendam inducere alioquin tanquam concauſa tenebitur parti læſæ de damno.

6 *Aduocatus, vel Procurator paratus ad defendendam quamcumque cauſam ſiue ſcilicet probabilem, ſiue improbabilem, iuſtam, ſiue iniuſtam, abſoluendus non eſt.*

7 *Aduocatus, vel Procurator tenetur 2. poſt diligentem cauſæ inſpectionem ſincerè aperire clienti, quantam probabilitatem, quantamque ſpem vincendi cauſam habeat quia ſi falſa promiſſione, vel inani ſpe victoriæ clientem ad litem mouendam inducit, tenebitur de damno etiam clienti nedum parti aduerſæ litiganti, caſu quo is cognita veritate litem moturus, vel proſecuturus non fuiſſet.*

8 *Aduocatus, vel Procurator ſi bona fide, vel probabili ignorantia ductus ſuſcepit defendendam cauſam, quam poſtea ex aliquo accidenti, vt ex inſtrumento nouiter reperto, vel ex ipſius clientis confeſſione iniuſtam deprahendit poteſt nihilominùs ſalarium ſuſcipere. Secùs ſi ob imperitiam, vel aliam cauſam ſuſcepit.*

9 *Aduocatus vel Procurator tamen in criminalibus, qui Reum fraudibus contra fiſcum defendit, non tenetur ad compenſandum emolumentum, quod ad fiſcum ex damnatione Rei ſpectaſſet, quia nec ipſe Reus, qui eſt principalis ad illud compenſandum tenetur; pœna enim non debetur niſi ſecuta ſententia.*

10 *Aduocatus, vel Procurator Fiſci etiam non improbabiliter neque ad illud compenſandum tenetur contra communem ſententiam Doctorum ſe fundantium in eo, quod teneatur ex officio fiſci commoda curare. At non improbabile eſt prædictum non eſſe eius officium ſed vt leges ſeruentur & legum violatores puniantur.*

11 *Aduocatus, vel Procurator in criminalibus ſi Reum ita defendat, vt accuſator, cum non potuerit conuincere illum, damnatus ſit ad pœnam talionis non tenetur ad compenſationem talis damni nec efficitur irregularis, quia hoc damnum per accidens, & præter intentionem contingit.*

1 RESpondetur: Tenetur de damno, quando ex imperitia, vel negligentia ipſius cliens iuſtam cauſam amittit, quia lege iuſtitiæ tenetur Aduocatus, vel Procurator ſuo clienti diligentiam præſtare pro conditione cauſæ; laborare ſcilicet magis ſi cauſa ſit difficilis, vel magni momenti, quàm, ſi ſit cauſa facilis, vel parui momenti. Item ſimiliter ex officio tenetur eſſe inſtructus conuenienti peritia, quia pro idoneo Aduocato, vel Procuratore ſe gerit, & tanquam talis, ſtipendium exigit.

In vtroque caſu tamen Aduocatus, vel Procurator non tenetur de damno, ſi ſcilicet cliens id ſciuerit; quia tunc (cum ſcienti, & volenti iniuria non fiat) cenſetur cedere iuri ſuo.

2 Item tenetur Aduocatus, vel Procurator de damno, quando tuetur cauſam, quam aduertit eſſe iniquam, ſeu iniuſtam: Tenetur tunc inquam, de damno, & ſuo clienti, ſi eum bona fide procedentem de iniquitate, ſeu iniuſtitia cauſæ non monuerit; & tenetur etiam parti contrariæ ſi parti contrariæ damnum ubuenerit (vt expenſarum factarum, & eorum omnium, quæ per litem amiſit) quia horum omnium Aduocatus, vel Procurator eſt cauſa, vel committendo, vel omittendo, contra debitum officij.

3 Hinc ſequitur, quod ſi cliens monitus ſit de cauſę iniuſtitia, & nolit deſiſtere, Aduocatus, vel Procurator debeat illum deſerere, non tamen aduerſæ parti ſecreta cauſæ manifeſtare, niſi forſan ad graue aliquod proximi damnum vitandum id neceſſarium eſſet; quia tunc deberet iudici aperire, vt prouideat, & occurrat; cum quilibet ex charitate teneatur, ſi ſine ſuo damno potuerit, proximi damnum impedire; vnde in ſtatu peccati reperiuntur Aduocati, vel Procuratores, qui parati ſunt quamcumque cauſam, (ſiue ſcilicet fuerit iuſta, ſiue iniuſta) defendendam ſuſcipere.

Sequitur 2. quod non poſſit Aduocatus, vel Procurator inducere partem ad tranſactionem, ſi tranſactio cum damno partis futura eſſet; quia ex S. Thoma 2. 2. *q. 7. art. 5. ad* 2. Syluestro *verb. Aduocatus n.* 16. Nauarro *cap. 25. n.* 28 & aliis paſſim tranſactio ſolùm in cauſa dubia locum habet; vnde grauiter peccant Aduocati, vel Procuratores, & conſiliarij, qui dum in ſucceſſu litis aduertunt, quod vna pars iniuſtam cauſam habeat, inducunt alteram ad compoſitionem faciendam. 4

Sequitur 3. quod teneatur Aduocatus, vel Procurator cauſam dubiam ſuſcipiens, antè omnia diligenter inſpicere merita cauſæ, quam, ſi improbabilem, ſeu iniuſtam manifeſtè repererit, nullo modo poteſt eam defendendam ſuſcipere, & multò minùs clientem ſuum ad litem mouendam inducere; Alioquin tanquam concauſa tenebitur parti læſæ de damno; S. Thomas 2. 2. *q. 62. art. 7. & q. 71. art. 3. in corpore*; Quapropter, vti ſuprà dicebam, abſolui non poteſt, qui paratus eſt defendendam ſuſcipere quamcumque cauſam, ſiue ſcilicet probabilem, ſiue improbabilem, ſeu ſiue iuſtam, ſiue iniuſtam. Teneatur 2. poſt diligentem cauſæ inſpectionem ſincerè aperire clienti, quantam probabilitatem quantamque ſpem vincendi cauſam habeat; quia ſi falſa promiſſione, vel inani ſpe victoriæ clientem ad litem mouendam inducit, tenebitur de damno, etiam clienti, nedum parti aduerſæ litiganti, caſu quo cliens, cognita veritate, ſeu cognita dubietate cauſæ, litem moturus, vel continuaturus non fuiſſet; Syluest. *verb. Aduocatus q.* 10. Salas *ſect.* 11. *n.* 103. Sanchez *num.* 51. Vaſquez *cap.* 1. *n.* 3. & Ioannes Sancius *n.* 540. Teneatur 3. ſi cauſæ dubiæ patrociniū ſuſcepit, paratus eſſe, ſi in progreſſu temporis iniuſtam eam eſſe repererit, quamprimum ab eius patrocinio deſiſtere. S. Thomas 2. 2. *q. 71. art. 3. ad* 2. quem ſequuntur Doctores alij communiter. 5 6 7

Quod Aduocatus ægrè ferre non debet; quia à principio cauere debebat, ne ſuſciperet cauſam dubiam, cuius vincendæ ſpes nulla, vel valdè tenuis eſſet; Io. Maior *in 4. diſt. 15. q. 28. §. 5. infertur.* Gabriel *q. 6. art.* 2. & alij paſſim.

Cæterùm, ſi Aduocatus vel Procurator bona fide, vel probabili ignorantia ductus ſuſcepit defendendā cauſā, quam poſtea ex aliquo accidenti, vt ex inſtrumento nouiter reperto, vel ex ipſius clientis confeſſione iniuſtam deprehendit, poteſt nihilominùs ſalarium percipere; Secùs, ſi ſuſcepit ob imperitiam, vel aliam cauſam culpabilem, quia tunc ſibi imputare debet, ſi in eā defendendam tempus, & laborem inſumpſerit. Syluest. *verb. Aduocatus q.* 2. Armilla *eod. verbo n.* 18. & alij communiter *argum. l. prætor ff. de vacant. & excuſat. muner.* 8

Vbi aduerte, quod Aduocatus, vel Procurator Rei tamen, (qui Reum fraudibus contra fiſcum defendit) non teneatur ad impenſandum emolumentum (quod ad fiſcum ex damnatione Rei ſpectaſſet) ſi Reum ipſe ſic non defendiſſet; quia non ipſe Reus, qui eſt principalis, ad illud compenſandum tenetur; eo quod non, niſi ſecuta ſententia, fiſco pœna debetur: Ergo nec compenſatio; & quamuis Aduocatus, vel Procurator fraudibus iſtis (quatenùs ſcilicet peruerrit iudicium publicum) iniuriam faciat Reipublicæ, huiuſmodi tamen iniuria non obligat ad reſtitutionem; quia non eſt contra iuſtitiam particularem, ſed ſolum contra legalem; qualis etiam eſt iniuria, quam eidem Reipublicæ facit Reus, falſum teſtem ſubornans, vt ipſe Reus dictam pœnam effugiat. 9

Et quod dixi, adeò verum eſt, vt etiam non improbabiliter ad illud compenſandum neque teneatur Aduocatus, vel Procurator Fiſci (quamuis alij ex communi ſententia Doctorum ſentiant, quod dictus Aduocatus, vel Procurator teneatur compenſare fiſco emolumentum talis pœnæ, ſi cauſam fiſci negligenter, aut minùs fideliter egerit, moti ex eo, quod Aduocatus, vel Procurator Fiſci ex officio tenetur fiſci commoda curare.) 10

curare.) Quia contrarium ex contrario fundamento videtur non omnino improbabile: Officium ſcilicet Aduocati, vel Procuratoris Fiſci non eſſe curare, vt fiſcus mulctis, & confiſcationibus locupletetur, ſed vt leges ſeruentur, & legum violatores puniantur. Ergo (cum Aduocatus, vel Procurator Fiſci non teneatur ex iuſtitia cauſam Fiſci proſequi, vt Fiſcus bona Rei acquirat) non tenetur ad reſtitutionem; etiamſi Fiſci cauſæ proſequutionem negligenter, aut minùs fideliter omiſerit; Præſertim cum fiſcus ad bona illa Rei, non (niſi ſecuta damnatione, vel criminis declaratione) ius propinquum habeat; Vide, quæ dicebam *ſuprà dubit.* 134.

11 Aduerte ſecundò, quod (ſi clienti intentetur actio criminalis, & eius Aduocatus, vel Procurator eum ita defendat, vt accuſator, cum ita non potuerit conuincere Reum, damnatus ſit ad pœnam Talionis) Aduocatus, vel Procurator clientis non teneatur ad compenſationem talis damni (quod contingit accuſatori) nec efficiatur irregularis; Couarruu *in clement. ſi furioſus par.* 2. §. 5. *n* 5. & alij, quos ſequitur Salonicus *quaſt.* 71. *art* 3. *controu.* 1. (quidquid in contrarium dixerint alij cum Nauarro *cap.* 27. *n.* 209.) Quia hoc damnum per accidens, & præter intentionem dict. Aduocati, vel Procuratoris contingit accuſatori, cuius cauſam dictus Aduocatus, vel Procurator non tenebatur iuuare; Idemque dicas de Reo, ſi ex eius negatione contingat, quod accuſator ſimiliter puniatur.

PETITIO X.

An Aduocatus, vel Procurator teneatur ſub mortali pauperibus patrocinari gratis.

SVMMARIVM.

1 *Aduocatus, vel Procurator tenetur ſub mortali pauperibus patrocinari gratis, ſi ſimus in extrema neceſſitate pauperis; quia quilibet tenetur ſub mortali extremè egenti impendere illud, quod ipſe inſtructus eſt, ſi ipſe ſimiliter non eget. Vide ibi plura exempla.*

2 *Limita dummodò ipſe Aduocatus vel Procurator aliquo modo ſuperfluum ſuo ſtatui habeat, ſcilicet dummodo præter illam operam, quæ ipſi neceſſaria eſt ad ſtatum ſuum ſuſtentandum, aliquid temporis, vel induſtriæ ſuperſit.*

1 RESpondetur affirmatiuè; ſi ſimus in extrema neceſſitate pauperis (v. g. ſi vita ipſius, vel ipſi coniunctorum, vt Patris Matris vxoris, prolis, &c. pendeat ex patrocinio; vel ſi imponatur ipſi crimen, ob quod, vti dicebam ſit plectendus capite, aut ſpoliandus omnibus bonis, & coniiciendus in extremam paupertatem, niſi defendatur (ita vt tunc, ſi putetur nemo alius illi patrocinaturus, quilibet Aduocatus, vel Procurator teneatur ſub mortali ei patrocinari gratis; eſt communis ſententia Doctorum cum S. Thoma 2. 2. *q.* 71. *art.* 1. Et videri poterit Gregorius *homil.* 9. *in Euangel. circa finem.*

Probatur; quia quilibet tenetur ſub mortali extremè egenti impendere illud quod ipſe inſtructus eſt, ſi ipſe ſimiliter non eget; v. g. ſi pauper extremè eget cibo, tenetur ſub mortali pauperi ſubuenire de cibo, qui habet cibum; qui verò non habet cibum, ſed pecuniam, non tenetur, niſi in defectum illius, qui habet cibum, & non præbet cibum (cùm tunc aliter non poſſit obtineri cibus) Si extremè eget pecunia, tenetur ſub mortali ſubuenire de pecunia, qui habet pecuniam: ſi extremè eget opera Medici vel Chirurgi, tenetur ſub mortali operam ſuam gratis præſtare Medicus, vel Chyrurgus, & non tenetur ſub mortali diues ſoluere pro eo pecuniam; niſi Medicus, vel Chyrurgus ex ſua malitia noluerit aliter operam ſuam præſtare (cum tunc pauperi ad ſuam vitam ſuſtentandam neceſſaria ſit pecunia; ergo idem dicendum erit de Aduocato, vel Procuratore, cuius patrocinio pauper extremè eget.

Et, quod dixi, adeò verum eſt, vt etiam Aduocatus, vel Procurator teneatur ſimiliter ſub mortali pauperibus patrocinari gratis, ſi ſimus in graui neceſſitate pauperis; (v. g. ſi putetur iniuſtè damnandus ad triremes, ad publicam flagellationem, ad durum carcerem, vel exilium, &c.) modo ipſe Aduocatus, vel Procurator aliquo modo ſuperfluum ſuo ſtatui habeat; ſcilicet modò præter illam operam, quæ ipſi neceſſaria eſt ad ſtatum ſuum ſuſtentandum, aliquid temporis, vel induſtriæ ſuperſit. Syluester *verb. Aduocatus n.* 11. Sotus *de iuſt. lib.* 5. *q.* 8. *art.* 1 & alij communiter (quidquid in contrarium dixerit Nauarrus *cap.* 25. *num.* 20. & Caietanus *in S. Thomam cit. q.* 71. *art.* 1. quatenùs ibi ait, quod in tali caſu Aduocatus, vel Procurator teneatur ſolùm ſub veniali.) 2

Probatur, quia quilibet quotieſcumque ſuperfluum habet, tenetur ſub mortali ſubuenire proximo, etiam ſi ſimus in graui neceſſitate, ſicut habet communis ſententia Doctorum, & conſentit idem Caietanus *in S. Thom.* 2. 2. *q.* 32. *art.* 5. *dub* 5. ergo, &c.

Cæterùm in hac materia vix locum habet communis neceſſitas; quia cauſæ iudiciales ſunt ordinariè magni momenti reſpectu pauperum; vel certè non ſunt pauperes.

PETITIO XI.

An, & quomodo Confeſſarius ſe gerere debeat cum Reo, vel cum ſaga vltrò ad Sacramentum Confeſſionis accedente?

SVMMARIVM.

1 *Confeſſarius quomodo ſe gerere debeat cum Reo, vel cum ſaga vltrò ad Sacramentum Confeſſionis accedente diſquiritur, vbi enumerantur peccata, de quibus interrogari debet.*

2 *Confeſſarius, de quonam admonere debeat ſagam ad amuſſim recenſetur.*

RESpondetur: Interroget Confeſſarius eam, an ex animo fidei Chriſtianæ renuntiauerit, diabolum adorauerit, falſa de Deo, & æternitate crediderit; quia tunc eſt peccatum hæreſis contra fidem. Item an rebus ſacris abuſa fuerit; quia tunc eſt peccatum ſacrilegij contra Religionem. Item an alicui in bonis corporis, vel fortunæ nocumentum intulerit; quia tunc eſt peccatum iniuſtitiæ contra iuſtitiam. Item an in bonis corporis nocumentum intulerit Clericis, vel Religioſis; quia tunc præter peccatum iniuſtitiæ contra iuſtitiam, eſt cenſura excõmunicationis. Itẽ an alios ſeduxerit, & an hi in tali crimine perſiſtant, quia tunc tenetur eos ad viam veritatis reducere, vel ſi reduci nolint, tenetur eoſdem Inquiſitori deferre, quamuis deferre non teneatur, ſi exindè ſibi probabiliter in ſuſpicionem, & captiuam veniendi periculum timeat. Videatur Martinus del Rio *diſquiſ. magic. lib.* 6. *sect.* 1. §. *quoad interrogatoria.* 1

Moneat etiam eam Confeſſarius (ad hoc, vt è poteſtate dæmonis, cum quo pactum iniit, eripiatur) quod, abiurato dæmone, fidem, ac ſpem in Deum (qui peccatores omnes ad ſe inuitat, & volentes recipit) confidenter concipiat. Item quod frequenter peccata ſua confiteatur, frequenter Fidei catholicæ profeſſionem repetat, frequenter Symbolum Apoſtolicum recitet: Crucis ſignum, ſacras imagines, Sanctorum Reliquias, Aquam, Agnus Dei, & ſimilia benedicta (quæ ad dæmonem repellendum vim maximam habent) cum deuotione adhibeat. Videatur Bartholomæus Spinæus *de ſtrygibus quæſtion.* 32. 2

Google

PETITIO XII.

An, & quomodo Confeſſarius ſe gerere debeat cum Reo, vel cum ſaga à Iudice capta, vel condemnata?

SVMMARIVM.

1 *Confeſſarius, (ſi conſuetudo non ſit in contrarium) poterit etiam ante iudiciale examen Reum, vel ſagam adire, eamque ad contritionem de peccatis diſponere, & ad patientiam & obedientiam exhortari.*

2 *Confeſſarius coram ſaga, vel alio Reo non debet improbare vel in dubium reuocare ſententiam iudicis, ne Reus inde capiat occaſionem lamentationis. Officium enim Confeſſarij non eſt talia iudicare, ſed illum ad veram pœnitentiam diſponere, &c.*

3 *Confeſſarius ſi Reus, vel ſaga ei crimen confiteatur ſtatim, vti ſupra dictum eſt, interroget de peccatis, & peccatorum circumſtantiis poſtea diſponat ad veram pœnitentiam, propoſita Dei magna Miſericordia, &c. horteturque etiam ad fortiter ſuſtinenda ſupplicia corporis breuiter duratura, &c.*

4 *Reus, vel ſaga, ſi aſſerant ſe innocentes Confeſſario, ſed metu tormentorum confeſſum id, quod non fecit; tunc Confeſſarius exemplo Sanctorum Martyrum eum conſolari poterit, &c.*

5 *Reus vel ſaga, ſi crimen ſuum in iudicio confeſſus fuerit, interroget eū Cōfeſſarius, an ſocios iudici manifeſtauerit, quia ad id in conſcientia tenetur, vt pernicioſa crimina à Magiſtratu extirpari poſſint. Quod ſi Innocentes nominauerit, vrgeat ad retractandam denunciationem; modo ſpes ſit, vt Iudex credat.*

6 *Iudex attendere, & æſtimare non debet reuocationem denunciationis poſt latam ſententiam condemnatoriam perſonæ denunciantis, quando perſona hæc ſupplicio proxima aſſerit innocentem eſſe perſonam à ſe denunciatam; nam denunciatio in tormentis facta, & poſtea coram Iudice, atque Notario ratificata, præſumptionem veritatis inducit.*

7 *Nemo morte inſtante ſuæ ſalutis immemor cenſetur; ſed reuocatio perſonæ mox moritura præſertim ſi animo perturbato ſit, non efficit præſumptionem certam.*

8 *Reus, vel ſaga ſi conſtanter Confeſſario dicat, quod perſonam innocentem denunciauerit, ſuadere non dum permittere Confeſſarius illi poterit coram populo dictam retractationem; quia ea ſine dubio æqualiter debilitat denunciationem priorem.*

9 *Confeſſarius non tenebitur, quinimo minùs rectè operabitur, querimoniæ ſe licet, vel ſcandali occaſionem prabendo, ſi poſt Rei vel ſagæ mortem, ſignificet iudici, quod ea in extremis denunciationem iam factam reuocauerit; quia præterquam quod Iudex eam non acceptat Sacramentale Confeſſionis ſigillum violaret, non habita prius à pœnitente licentia.*

1 RESpondetur: ſi conſuetudo non ſit in contrarium, (qua de re vide, quæ dicebam *ſupra dubit. 195. ſect. 38*) poterit Confeſſarios, etiam ante iudiciale examen, Reũm, vel ſagam adire, eamque ad contritionem de peccatis diſponere, & ad patientiam, atque ad obedientiam magiſtratui debitam exhortari.

2 Caueat tamen, ne coram Reo, vel ſaga modum procedendi, vel ſententiam iudicis repræhendat, vel in dubium reuocet, ne occaſionem præbeat lamentationis, quam facilè arripere conſueuit quicumque Reos. Accedit, quod Officium Confeſſarij non eſt, talia iudicare, ſed Reum ad veram pœnitentiam diſponere, ad patientiam, & mortem ipſam (ſi ſic opus fuerit) fortiter tolerandam exhortari, eiuſque peccatorum confeſſionem, ſi facere voluerit, audire.

3 Porrò ſi Reus, vel ſaga Confeſſario crimen fateatur, ſtatim illam Confeſſarius (vti ſuprà dicebam) interroget de peccatis, & peccatorum circumſtantiis, poſtea diſponat ad veram pœnitentiam, propoſita magna Dei miſericordia, per quam id iam conſecuta ſit, vt è faucibus dæmonis eripiatur, alioquin in æternum cum illo gehennæ pœnas paſſ. ra; hortetur etiam ad fortiter ſubeundum ſupplicia corporis breui tempore duratura, per quæ pro ſuis peccatis ſatisfaciat, atque alterius vitæ pœnas, in æternum duraturas, redimat; ſin verò Reus, vel ſaga in iudicio confeſſa, Confeſſario conſtanter aſſeueret, ſe innocentem eſſe, ſed metu tormentorum confeſſam fuiſſe, ſi eam Confeſſarius verum dicere hic & nunc arbitretur (præſertim quia in ſoro confeſſionis interno credendum eſt Reo, non ſolùm contra ſe, ſed etiam pro ſe dicenti) tunc conſolari eam poterit, aſſerendo, quod etiam martyres innocenter paſſi fuerint, quodque pœna hæc ei ad meritum, atque ad aliorum ſuorum peccatorum ſatisfactionem deſeruiat: interim verò ſciat, quod Deus non irridetur, ideoque caueat, ne ſi falsò innocentem ſe eſſe aſſeueret, cum dæmone gehennæ pœnas ſubeat in æternum. 4

Denique, ſi Reus, vel ſaga crimen ſuum in iudicio confeſſa fuerit, interroget eam Confeſſarius, an ſocias iudici manifeſtauerit, quia ad id, vt pernicioſa crimina à Magiſtratu extirpari poſſint, in conſcientia tenetur; ſin autem Reus, vel ſaga aſſerat, quod per odium, vel per tormentorum metum innocentes iudici denuntiauerit, vrgeat eam Confeſſarius, vt falſam denunciationem coram iudice (quamuis timeat, quod ob variationem, & inconſtantiam noua tormenta ſubitura ſit) retractet; ſic DD. quos ſequitur Petr. Nauarr. *de reſtitut. lib. 2. c. 3. n. 251.* Modo tamen ſpes aliqua ſit, quod Iudex huiuſmodi retractationem ſimplicē, & extraiudicialem contra priorem iuratam, & iudicialem diſpoſitionem crediturus ſit; ſiquidem ordinariè Iudex ſtare ſolet Confeſſioni, vel denunciationi criminis ſemel iudicialiter factæ, licet hæc poſtea poſt aliquod tempus reuocata fuerit. Abb. *in cap. ſicut de teſtib. n. 1.* Couarr. *2. reſol. c. 73.* Menochius *de arbitr. iudic. quæſt. caſ. 108.* & alij quos ſequitur Binsfeldius *de confeſſ. malef. membr. 2. concl. 5.* Excepto, ſi deponens de crimine poſtea errorem ſuum alleget, & eius probabilem rationem afferat; Abb. *cap. præterea de teſtib. cogend. n. 4.* Couarr. *loco ſuprà citato n. 8.* Menoch. *n. 7.* Martinus del Rio *lib. 5. ſect. 5. circa finem*; Vbi ſubdit quod ſi ex manifeſtis indiciis appareat, quod teſtis, vel denunciator non ex leuitate, & perturbatione animi, neque ex precibus vel ſuaſionibus teſtimonium ſuum retracter, non ſolùm in hoc crimine, de quo loquimur, ſed etiam in crimine hæreſis à iudice audiri debeat, ex textu *in cit. cap. ſicut.* 5

An autem Iudex attendere, & æſtimare debeat reuocationem denunciationis poſt latam ſententiam condemnatoriam perſonæ denunciantis, quando perſona hæc ſupplicio proxima aſſerit, innocentem eſſe perſonam, quam in iudicio falsò denunciauit? 6

Reſpondetur negatiuè: Martinus del Rio *lib. 5. diſp. magic. ſect. 5. n. 5.* Binsfeldius *cit. memb. 2. concl. 5. §. v. detur quod elidat*, & alij communiter.

Probatur; quia denunciatio in tormentis facta, & poſtea coram iudice, atque Notario ratificata (vtpotè iudicialis, & ſolemnis) præſumptionem veritatis inducit; ergo nõ eliditur per ſubſequētē reuocationem extraiudicialem, & non ſolemnē, quæ poſtea ſubſequitur.

Non obſtat, ſi dicas: Nemo morte inſtante ſuæ ſalutis immemor cenſetur: ſic DD. communiter *in l. vltima, Cod. ad leg. iul. repetundar.* Ergo magna præſumptio eſt, quod reuocatio ſit vera, per quam propterea elidatur denunciatio priùs facta. 7

Reſpondetur enim, Nego conſequentiā, quia denunciatio, vel reuocatio perſonæ mox morituræ (præſertim ſi animo perturbato ſit, ſicuti plerumque eſſe conſueuit) non efficit præſumptionem certam, ex textu *in l. ſi quis §. 1. ff. ad ſenat. conſul. ſyllan.* vbi dicitur, quòd

vulnerato

vulnerato non creditur, ſi mox deceſſurus dicat, quod à Titio percuſſus fuerit; niſi id aliter ex aliis capitibus vlterius probari queat.

8 Nihilominus, ſi Reus, vel Saga conſtanter Confeſſario dicat, quod perſonam innocentem denunciauerit; ſuadere, nedùm permittere Confeſſarius illi poterit, quod publicè coram Populo talem denunciationem retractet. Tùm ad pacationem ſuæ conſcientiæ maiorem; Tùm quia talis reuocatio à mox morituro facta ſine dubio aliquatenùs debilitat denunciationem priorem, itaut ſi alia etiam indicia prædictæ falſæ denunciationis accedant, contrà denunciatam perſonam procedi non debeat.

9 Ex his ſequitur, quod Confeſſarius non tenebitur, quinimmò minùs rectè operabitur, quærimoniæ ſcilicet, vel ſcandali occaſionem præbendo, ſi poſt Rei, vel Sagæ mortem, ſeu ſupplicium ſignificet Iudici, quod ea in extremis denunciationem iam factam reuocauerit; quia Iudex (vti dicebam) huiuſmodi reuocationem non acceptat, plus fidei habendo iudiciali priùs legitimæ factæ denunciationi (cùm per eam quodammodò ius iam acquiſiuerit) quam extraiudiciali, ſibique non probatæ reuocationi, quæ poſteà ſubſequitur.

Adde, quod Confeſſarius ſacramentale Confeſſionis ſigillum violaret, ſi non habita priùs à Pœnitente licentia, iudici, vel alteri cuicumque ſignificaret innocentiam perſonæ denunciatæ, eo ipſo ſcilicet ſignificans iniuriam perſonæ denunciantis: quapropter, ſi in aliquo caſu (eo, quod ſcilicet alia etiam indicia innocentiæ habeantur) Confeſſarius conſultum arbitretur, vt Iudicem de hac re admoneat, debet de hac re, ne fractor ſigilli ſacramentalis efficiatur, licentiam à Pœnitente priùs obtinere, vt id faciat licitè, & abſque peccato.

PETITIO XIII.

An, & quomodo ſe gerere debeat Confeſſarius, ſi Reus vel Saga coram ipſo Confeſſario conſtanter aſſerat, ſe Sagam non eſſe, ſed metu tormentorum falsò crimen ſibi in iudicio impoſuiſſe?

SVMMARIVM.

1 *Confeſſarius, ſi Reus, vel Saga coram ipſo conſtanter aſſerat ſe Sagam non eſſe, ſed metu tormentorum falsò ſibi crimen impoſuiſſe, ſi alia peccata ſua rectè confiteri, ideóque ſincerè agere videatur, tenetur illum abſoluere; quia in foro interno credendum eſt Reo tam contrà ſe, quàm etiam pro ſe.*

2 *Confeſſarius debet eandem monere, vt conſiderato dedecore, quod ſibi, & familiæ ſuæ infert, & etiam vitæ detrimento confeſſionem ſuam coram Iudice omnino retractet, dummodo ſpes aliqua ſit quod Iudex ei crediturus ſit.*

3 *Confeſſarius, ſi Saga propter metum, ne in ipſam priora tormenta repetantur, licet per falſam confeſſionem crimen falſum ſibi impoſuerit, &c. Perſuaderi non ſinat, vt retractet, ſed potiùs vult mori, vrgere eam non debet ad retractandum cum periculo priorum tormentorum; quia tunc ſequi poteſt probabilem ſententiam Angeli, & aliorum.*

4 *Contraria ſententia Auctori ab intrinſeco videtur probabilior; quia qui cauſam ſuæ mortis poſuit, tenetur eam tollere, ſi poſſit, alioquin ſui ipſius homicida erit.*

5 *Crimen falsò alteri imponens, ob quod ille morte puniendus eſt, in ſententia omnium eſt homicida.*

1 RESpondetur: ſi Saga, vel Reus in tali caſu alia peccata ſua rectè confiteri, ideóque ſincerè agere videatur, tenetur eam Confeſſarius abſoluere; præſertim, quia, ſicuti dicebam, in foro cõfeſſionis interno credendum eſt Reo, tam contra ſe, quam etiam pro ſe dicenti. 2

At verò debet eandem Confeſſarius monere, vt conſiderato dedecore, quod ſibi, & familiæ ſuæ infert, & conſiderato etiam vitæ detrimento, cuius ſibi ipſi cauſa exiſtit, confeſſionem ſuam prædictam coram Iudice omninò retractet: dummodò ſpes aliqua ſit, quod ipſi Iudex confeſſionem ſuam prædictam retractare volenti crediturus ſit, (cum Iudex ſtare ſoleat confeſſioni ſemel iudicialiter extrà metum tormentorum confirmatæ, non obſtante, quod ſatis probabilia argumenta commiſſæ falſitatis appareant) alioquin enim inanis, & fruſtratoria eſſet reuocatio, quæ nihil profutura putatur. Doctores communiter inter quos præcipuè Simanch. *de cathol. inſtit. tit. 13. num. 28.*

Cæterum, ſi Reus, vel Saga (quæ ſibi per falſam confeſſionem falſum crimen impoſuit, ob quod pœna mortis afficienda erit) ſibi propter metum, ne in ipſam priora tormenta repetantur perſuaderi, non ſinit, vt retractet, ſed potiùs vult mori, quàm priorum tormentorum repetitionis periculum ſubire, Confeſſarius eam vrgere non debet, quod cum tali periculo retractet; quia tunc ſequi poteſt probabilem ſententiam Angeli *verb. detractio. §. 7.* Sot. *lib. 5. de Iuſt. q. 10. art. 2.* Toleti *lib. 5. c. 66.* Sà *verb. Infamare*, & aliorum tenentium, quod Reus in tali caſu retractare ſub peccato mortali non teneatur. 3

Quamuis ab intrinſeco (propter rationes ſcilicet) probabilior mihi videatur contraria ſententia Couar. *tere. ſol. c. 2. n. 8.* Molin. *de iuſt tract. 4. diſp. 37. concl. 15.* & Nauar. *c. 18. n. 92.* Qui meritò contrarium tenent ex eo; quia qui cauſam ſuæ mortis poſuit, tenetur eam tollere, ſi poſſit, alioquin ſui ipſius homicida erit (quemadmodum qui poſuit ignem, ex quo intelligit, quod oriturum ſit incendium, niſi extinguat ignem, ſi poſſit, tanquam incendiarius damnabitur) ſed qui ſibi falsò crimen impoſuit, ob quod morte puniendus eſt, is cauſam ſuæ occiſionis poſuit; ergò tenetur eam tollere ſi poſſit, retractando ſcilicet crimen, quod ſibi falsò impoſuit. 4

Confirmatur; quia qui falsò crimen impoſuit alteri, ob quod ille morte puniendus erit, in ſententia omnium homicida eſt alterius; ergò & qui falsò crimen impoſuit ſibimetipſi, homicida erit ſuimetipſius; cum ſuæ vitæ (quidquid ſit de ſua fama) Dominus non ſit, ſicuti neque vitæ alienæ Dominus eſt. 5

PETITIO XIV.

An, & quomodò ſe gerere debeat Confeſſarius, ſi ex confeſſione ſacramentali proſpicere ſe arbitretur, quod Reus, vel Saga, crimen metu tormentorum confeſſa, reuera innocens ſit; an ſcilicet in tali caſu ipſe confeſſarius tanquàm Internuncius, & Aduocatus perſonæ confeſſæ, Iudicem de eare monere debeat?

SVMMARIVM.

1 *Confeſſarius etiamſi ex ſacramentali confeſſione proſpicere ſe arbitretur, quod Reus, vel Saga metu tormentorum crimen confeſſa, quod non patrauit, ſit innocens, non debet de ea re monere Iudicem; quia huic retractationi extraiudiciali fides non habetur, & ne alij Rei, & verè nocentes ſumant occaſionem tegendi ſua peccata, & foueant ſacrilegium. Violaret*
2 *enim ſigillum confeſſionis.*

RESpondetur negatiuè; quia (ſicuti ſuprà dicebam Iudex huic retractationi extraiudiciali poſt publicam Rei confeſſionem, vel conuictionem, fidem vllam non habet. 1

Confirmatur; quia ſi ſciatur, quod confeſſarius intercedat pro Reo, quem ipſe innocentem eſſe ex confeſſione ſacramentali ſuſpicatur, alij verè nocentes exinde occaſionem

caſionem ſumerent delicta ſua Confeſſario non detegeodi cum graui Sacramenti ſacrilegio, & cum graui ſuarum animarum detrimento.

Confirmatur ſecundò, quia ſi Confeſſarius plures Reos, vel ſagas audire conſuetus, de vnius, non item de aliorum innocentia conteſtaretur, hoc ipſo tacitè aliorum nocentiam confirmaret, ſicque Sacramentale Coofeſſioois ſigillum violaret.

PETITIO XV.

An, & quomodo ſe gerere debeat Confeſſarius cum Reo, vel cum ſaga (quæ in carcere moritura eſt) in ordine ad viaticum, vel Sacram Eucharistiam, & ſepulturam?

SVMMARIVM.

1 *Reus, vel ſaga ad mortis ſupplicium ducenda, ſi pœnitens, & confeſſa fuerit, abſque dubio ad ſacrum viaticum admitti debet.*

2 *Reus, vel ſaga, quæ in carcere moritura eſt, de crimine valdè ſuſpecta, ſi crimen (ſiue ſit torta, ſiue non torta propter corporis ſcilicet infirmitatem, vel pregnantiam &c.) non confiteatur, Sacra Eucharistia non eſt priuanda, caſu quo eam petierit, & Sacramentaliter confeſſa ſit; cui enim conceditur Sacramentum Pœnitentiæ, concedi debet etiam viaticum.*

3 *Idem dic, ſi Reus, vel ſaga crimen in tortura confeſſa ſit ſed poſtea illud in publico iudicio retractauerit.*

4 *Idem ſi Reus, vel ſaga coram iudice, & Notario extra torturam crimen confeſſa ſit, poſtea tamen allatis falſitatis indiciis, reuocauerit, quia ſic priorem confeſſionem expurgaſſe cenſetur.*

5 *Confeſſionis ſemel factæ expurgandi conſuetudo in quibuſdam locis per tres torturas, non obſtat; eſt enim parum iuri conformis, cum tortura priores criminis præſumptiones expurget.*

6 *Reus, & ſaga licet crimen confeſſa, vel ſecundum externi fori præſumptiones conuicta, ſi tamen coram Confeſſario poſt ſeriam admonitionem crimen conſtanter neget in foro conſcientiæ credenda eſt, ideoque à peccatis abſoluenda & ſacro viatico ante diem mortis, ſeu ſupplicij ſecreto munienda. Sed ſi poſt Sacramentalem confeſſionem ſe innocentem eſſe palam dixerit, ſacro viatico donanda non eſt propter ſcandalum.*

7 *Sepultura Eccleſiaſtica (ſicut Reo, vel ſagæ denegari non debet Sacrum Viaticum, ſi iudicio adhuc pendente deceſſura in carcere putetur) etiam deneganda non eſt, ſi de crimine neque ſufficienter conuicta, neque crimen confeſſa fuerit, talis enim conſuetudo eam denegandi. tantum habet locum in damnato.*

8 *Sepulturam Eccleſiaſticam conſuetudo denegandi improbari non poteſt contra Reum, vel ſagam crimen confiteri recuſantem ſi grauiſſima, atque indubitata indicia adſint cum tamen eidem Sacramentaliter confeſſæ Sacrum Viaticum negari non debeat, & cur?*

9 *Sacra Eucharistia ſi deferatur ad Reum, vel ſagam, vel ad aliam infamem perſonam, deferri debet cum ſolemnitate minori, hoc eſt ſine pulſu campanæ, & magno comitatu per plateas.*

10 *Idem dic de ſepultura Eccleſiaſtica, vt non omninò clanculum, ſed cum caremoniis ſaltem ſubſtantialibus.*

11 *Pro condemnatis, & ſupplicio mortis affectis per amicos, & conſanguineos priuatim orandum, & ſacrificia offerri curandum eſt, modo non conſtet eos impœnitentes deceſſiſſe, &c.*

LOquor de Reo, vel ſaga in carcere moritura, non autem de Reo, vel ſaga ad mortis ſupplicium ducenda, ſeu ventura: Huic enim, ſi pœnitens, & confeſſa fuerit, abſque dubio Sacrum Viaticum negari non debet; ita Doctores, quos ſequitur Binsfeld. *de confeſſion. malef. membr. 2. concl. 7. dub. 5.* Hoc ſuppoſito. 1

Reſpondetur: ſi Reus, vel ſaga de crimine valdè ſuſpecta crimen (ſiue ſit torta, ſiue non torta propter corporis ſcilicet infirmitatem, vel in vtero fœtum, &c.) non confiteatur, Sacra Eucharistia (caſu quo eam petierit, & Sacramentaliter confeſſa ſit) priuari non debet; quia ex communi ſententia Doctorum cui conceditur Sacramentum Pœnitentiæ, concedi debet, & Viaticum. 2

Quod etiam locum habet, ſi Reus, vel ſaga crimen in tortura confeſſa ſit, ſed poſtea illud in publico iudicio reuocauerit; quia confeſſio in tortura, niſi poſtea ratificetur, alicuius momenti non eſt. 3

Item & locum habet, ſi Reus, vel ſaga coram iudice, & Notario extra torturam crimen confeſſa ſit, poſtea tamen, allatis falſitatis indiciis (ob quæ Iudex propter variationem, & inconſtantiam in Reum, vel ſagam noua tormenta intulit, & ea Reus, vel ſaga conſtanter pertulit) reuocauerit; quia ſic Reus, vel ſaga priorem confeſſionem expurgaſſe cenſetur; Vnde ſi poſtea in dicta retractatione, ſeu innocentiæ conteſtatione Reus, vel ſaga perſeuerer, non debet Reus, vel ſaga in mortis periculo conſtituta Sacramẽtis priuari. 4

Non obſtat, quod in quibuſdam locis conſuetudo ſit, vt confeſſio, ſemel facta, non niſi per tres torturas expurgetur. 5

Reſpondetur enim (vt omittam, quod conſuetudo hæc parum iuri conformis ſi; cùm tortura priores criminis præſumptiones expurget; ita Martin. del Rio *lib. 5. ſect. 9 §. cæterum.* Farinac. *q. 4. n. 16. & q. 40. n. 2.* & alij communiter) extendi ſaltem illa non debet ad ſacramentorum ſubtractionem, quia Sacramenta morituro negari non poſſunt, niſi conſtet, quod is ſit in ſtatu peccati mortalis, at Reus, ſeu ſaga, quæ crimen ſemel confeſſa, poſtea retractauit, non conſtat, quod ſit in ſtatu peccati mortalis, ſcilicet falſæ, & pertinacis reuocationis (alioquin enim Iudex non debuiſſet eam iterum torturæ ſubiicere, cùm tortura tantùm in cauſa dubia ad cognoſcendam veritatem adhibenda ſit) ergo, &c.

His, quæ dicebam, adde quod (licet Reus, vel ſaga, crimen confeſſa, vel ſecundùm externi fori præſumptionem conuicta ſit) ſi tamen coram Confeſſario poſt ſeriam admonitionem crimen conſtanter neget, in foro conſcientiæ credenda ſit. Ideoque à peccatis abſoluenda, & Sacro Viatico antè diem mortis, vel ſupplicij munienda, iuxta ea, quæ dicebam ſuprà *petit.* 12. 6

Dixi: *coram Confeſſario*, ſcilicet in ſecreto, quia ſi poſt Sacramentalem Confeſſionem ſe innocentem eſſe, palam dixerit, Sacro Viatico donanda non eſt, propter ſcandalum, cùm tunc quidem publicè præſumatur mendax, & pertinax, atque adeò impœnitens.

Adde ſecundò, quod (ſicut Reo, vel ſagæ denegari non debet Sacrum Viaticum ſi iudicio adhuc pendente deceſſura in carcere putetur) ita etiam eidem decedenti denegari non debet ſacra ſepultura, ſi de crimine neque ſufficienter conuicta, neque crimen confeſſa fuerit; quia conſuetudo illa denegandi ſepulturam Reo vel ſagæ, (etiamſi antè mortem Sacramentis donata fuerit) locum tantùm habet in damnato, vel in eo, cuius memoria, etiam poſt mortem, damnari poterit; At eius, qui crimen nec confeſſus, nec de crimine ſufficienter conuictus eſt, memoria damnari non poteſt, Ergo, &c. 7

Cæterùm, ſi contra Reum, vel ſagam crimen confiteri recuſantem grauiſſima, atque indubitata indicia adſint, improbari non poteſt prædicta conſuetudo, quod ſcilicet tunc propter violentam criminis præſumptionem ei decedenti ſacra ſepultura denegetur) Non tamen ſic ſimiliter eidẽ Sacramẽtaliter confeſſæ 8

Sacrum

Digitized by Google

Sacrum Viaticum denegari debebit ; quia iudicia, & præſumptiones illæ fori externi transferri non debent ad internum conſcientiæ examen, quod ſoli iudici ſpirituali, ſeu ſoli Confeſſario committitur.

9 Adde tertiò, quod Sacra Euchariſtia deferatur ad Reum, vel ſagam, vel ad aliam eiuſmodi perſonam infamem, deferri, illa debeat cum ſolemnitate minori (ita vt pulſus campanæ per plateas, & magnus Comitatus omittatur) non tamen omninò clanculum, quia id cederet in irreuerentiam Sacramenti.

10 Similiter ſi Reo, vel Sagæ, vel alteri eiuſmodi perſonæ infami, in carcere decedenti. vel ſupplic o mortis affectæ, ſacra ſepultura concedatur, debebit id fieri cum ſolemnitate minori, ſine ſcilicet exequiis publicis, non tamen (ſicut de Sacra Euchariſtia dicebam) omninò clanculum, ſeu furtiuè, ſed cum cæremoniis, ſaltem præcipuis, & quaſi ſubſtantialibus, nempè in rituali præſcriptis.

Interim poterunt conſanguinei, & amici pietatis opus exercere, ſcilicet pro condemnatis, & ſupplicio mortis affectis priuatim orare, ſacrificia offerre, vel offerri curare; modo non conſtet, vel vehemens præſumptio ſit, quod impœnitentes deceſſerint.

Cætera, quæ pertinent ad materiam de lamiis, ſeu ſagis, vide *ſuprà dubis. 206. per totam.*

PETITIO XVI.

An rata debeat eſſe Rei confeſſio (quam Iudex per fictam immunitatis promiſſionem, vel aliam ſimulationem extorſit) ita vt ſecundùm talem confeſſionem Reus damnari poſſit?

RESpondetur: De hac re dixi *ſuprà dubit. 185. Petitione ſexta, Corollario primo.*

PETITIO XVII.

An, & quantam immunitatem præſtet Reo ſaluus conductus, ſeu publica fides, & ſecuritas eundi ad certum aliquem locum, & exindè redeundi?

RESpondetur: De hac re dixi *eadem Petitione 6. Corollario 2.* & diffusè priùs *dubit. 154. ſect. 4.*

PETITIO XVIII.

An, & à quo iudice (originis ſcilicet, domicilij, vel delicti) debeat criminis Reus iudicari, & puniri?

RESpondetur: De hac re dixi *citata dubitatione 185. Petitione vndecima.*

PETITIO XIX.

An, & quid ſit appellatio, & quando fieri poſſit; vbi etiam quotuplex ſit, & quos effectus producat?

SVMMARIVM.

1 *Appellatio eſt prouocatio à ſententia, vel à quocumque alio ſuperioris grauamine ad alium maiorem iudicem, ſeu Magiſtratum.*

2 *Appellari nō poteſt à Sūmo Principe, cū is non habeat Superiorē, ad quē prouocetur, poteſt tamē ſupplicari.*

3 *Appellari neque poteſt ab illo, cui Summus Princeps cauſam delegauit remota appellatione; quia Summus Princeps eſt ſuprà leges.*

4 *Inferior, ſeu Superiorem recognoſcens, quamuis ſit legatus Summi Pontificis, vtpotè ſubditus legibus, non poteſt cauſam committere, appellatione remota, vel alium iuris ordinem immutare.*

5 *Appellari non poteſt in eadem cauſa, niſi bis, ita vt quis tertiò appellans non audiatur.*

6 *Appellari neque poteſt ab arbitris, ſi q̃ conſenſu partiū fuerint delecti; quia tūc ſibimetipſi imputare debebit.*

7 *Appellatio inſtituta eſt, tanquam remedium ad iuſtam defenſionem, & vt præſidium innocentiæ; non autem ad defenſionem iniquitatis.*

8 *Appellationi non eſt deferendum, ſi cauſa, confeſſione ipſius appellantis præcedente, vel alio quocumque modo notoria eſt.*

9 *Appellans à ſententia lata contrà abſentem ob veram contumaciam non auditur.*

10 *Appellatio duplex eſt, iudicialis & extraiudicialis.*

11 *Appellatio iudicialis eſt de iis, quæ circa iudicium contingunt, quāuis de iure ciuili, non niſi à ſentētia diffinitiua, non item à ſentētia interlocutoria appellari poſſit, niſi graue per diffinitiuā reparari queat.*

12 *Appellatio extraiudicialis eſt, quæ extra iudicium interponitur ob aliud quodcumque grauamen illatum, vel inferendum, vt ſi v. g. beneficium alteri in tuum præiudicium collatum ſit, &c.*

13 *Appellationi vtrique tam iudiciali quàm extraiudiciali illud commune eſt, quod intra decem dies à lata ſentētia, vel à quocumq; alio grauamine fieri debeat.*

14 *Grauatus à grauamine extraiudiciali (cum illud in rem iudicatam non tranſeat) etiam poſt decennium auditur, ſi per modum querelæ adeat ſuperiorem Officium eius implorando.*

15 *Sententia in iudicio lata (ſi intra decem dies per appellationem ſuſpenſa non fuerit, tranſit in rem iudicatam, id eſt tribuit ius plenum parti litiganti, niſi de ſententiæ iniquitate certò conſtet.*

16 *Superior ex Officio inquirere poterit, an ex obſeruatione ſententiæ peccatum immineat parti, pro qua iudicatum fuit, vt ſi beneficium Eccleſiaſticum alicui non canonicè adiudicatum fuerit.*

17 *Coniux ſi à ſententia pro valore matrimonij lata appellet, & oſtendat matrimonij impedimentum adeſſe, ſemper audiri debet.*

18 *Idem dic in cauſa diuortij quoad vinculum, & oſtendat è contrà matrimonij impedimentum non adeſſe.*

19 *Excipi etiam ſolent cauſæ publicæ, ſcilicet ad Rempublicam pertinentes, in quibus tota ſententia propter inſtrumenta poſtea de nouo reperta, ex cauſa rationabili retractari poteſt.*

20 *Appellationi ſimiliter vtrique tam iudiciali, quàm extraiudiciali, illud etiam commune eſt, vt ſi rationabili cauſa nitatur ordinariè producat effectum ſuſpenſiuum, & deuolutiuum.*

21 *Effectus ſuſpenſiuus præcipuè locum habet in appellatione iudiciali, præſertim à ſententia diffinitiua; talis enim appellatio omnino ſuſpendit iudicis iuriſdictionem quoad illam cauſam.*

22 *In appellatione extraiudiciali reuocantur, & reſcinduntur acta ſeu attentata poſt eam, quando veritas cauſæ à iudice appellationis cognita fuerit.*

23 *Effectus deuolutiuus conſiſtit in eo, quod Iudex, ad quem appellatur, priorem iudicē inhibere, & ipſe ad ſe deuolutam cauſam cognoſcere, & definire poſſit.*

ADVERTENDA.

24 *Appellatio interdū non operatur effectum ſuſpenſiuū, vt cum appellatur à ſententia excommunicationis, vel ſimilis cenſuræ, quæ ſi abſolutè in aliquem inflicta fuerit, executionem rei iudicatæ ſecum trahit; operatur tamen effectum deuolutiuum.*

25 *Appellatio à ſententia excommunicationis declaratoria operatur etiam effectum ſuſpenſiuum, ita vt interim excommunicatus non ſit neceſſariò euitandus.*

26 *Literæ, ſeu Apoſtoli inſtanter peti debent à iudice, à quã*

Digitized by Google

quo intra triginta dies à die latæ ſententiæ, ſi inſ. à decennium appellatum fuerit, alioquin qui appellauit ſpectato iure communi renunciaſſe appellationi cenſetur. Eaque dicuntur vel dimiſſoria, vel refutatoria; Et quænam ſint.

27 *Literæ ſeu Apoſtoli in appellatione extraiudiciali inſtituta peti ſolent, ſi ſit qui eas dare poſſit, alias non.*

28 *Appellare ſi quis non poſſit in præſentiam iudicis, appellare tamen poteſt coram Notario, vel coram duobus viris honeſtis, qui Notarij vicem ſupplent.*

29 *Appellationis finienda totum tempus eſt annus, ſin verò impedimenti cauſa contingeret, eſt biennium, &c.*

30 *Appellans ſi appellationem ſuam non proſequatur, Iudex, ad quem cauſa deuoluta fuit, in ea procedere poteſt, quia nemo cum alterius præiudicio conſilium ſuum mutare poteſt.*

31 *Iudex ſecundùm ius canonicum (ſi parti litiganti ſuſpectus ſit v.g. quia parti litiganti eſt conſanguineus) recuſari poteſt, & tunc ex communi conſenſu ſtatuendi ſunt arbitri, qui de iuſtitia huius recuſationis videant.*

32 *Appellationi ſimilis eſt querela ſimplex, quæ ad ſuperiorem interdum defertur ob denegatam iuſtitiam ab inferiore iudice debitè requiſito, modò cauſa cœpta non fuerit.*

33 *Iudex ſi negligens fuerit, litem ſuam facit, & ad damna parti læſæ illata condemnari debet, &c.*

34 *Appellans iniuſtè (ſcilicet vt tẽpus exequendæ ſententiæ differat) tenetur ad expenſas litis, & ad alia dãna.*

35 *Superior etiam peccat, ſi deferat appellationi, quæ nulli probabili rationi nititur, ſed manifeſto friuola, & iniuſta eſt; Quapropter in tali caſu pars aduerſa inſtare poterit, quod Iudex ad quem, cauſam proſequatur ad maiorem confirmationem cauſæ ſuæ, &c.*

36 *Dicta de appellatione extra, & intra Iudicem, & de iudicis ſuſpecti recuſatione, locum etiam habent in cauſis Regularium modo manifeſtum ſit, quod hi non tamen leuiter grauentur, alioquin negabitur eis appellatio ne ſe ſubtrahant ab obedientia, quam voto promiſerunt.*

1 RESpondetur, & dico primò, appellatio eſt prouocatio à ſententia, vel à quocumq; alio ſuperioris grauamine ad alium maiorem Iudicem, ſeu magiſtratum; ſic communiter Doctores *ex cap. placuit 2. q. 6.*

2 Hinc ſequitur, quod appellari non poſſit à Summo Principe; cum is non habeat Superiorem, ad quem prouocetur, iuxta textum *in l. 1. ff. à quibus appell. non licet*; Poteſt tamen ad eumdem Summum Principem humiliter ſupplicari, ſicuti *alibi* dicebam.

3 Sequitur ſecundò, quod appellari neque poſſit ab illo, cui Summus Princeps cauſam delegauit, remota appellatione; *cit. l. 1. § vltimo, cap. ſuper de offic. iudic. delegat. & cap. Paſtoralis de appellation.* quia Summus

4 Princeps eſt ſuprà leges; Non tamen poteſt inferior, ſeu ſuperiorem recognoſcens (quamuis ſit legatus Summi Pontificis) vtpotè ſubditus legibus, cauſam committere appellatione remota, vel alium iuris ordinem immutare. Abbas *in c. 1. de reſcriptis n. 1.* & alij communiter.

5 Adde, quod appellari non poſſit in eadem cauſa, niſi bis; ita vt quis tertiò appellans non audiatur; *cap. directa, cap. ſua de appell. & l. vnica Cod. ne liceat in vna cauſa, &c.* ne detur proceſſus in infinitum.

6 Adde 2. quod neque poſſit appellari ab arbitris, ſi ij conſenſu partium fuerint delecti; *l. 1. Cod. de arbitr.* & docent præter alios communiter S. Thom. 2. 2. *q. 69. art. 3. ad 2.* quia tunc ſibimetipſi imputare debebit.

7 Dico 2. appellatio inſtituta eſt tanquam remedium ad iuſtam defenſionem & vt præſidium innocentiæ, non autem ad defenſionem iniquitatis; *cap. cum ſpeciale §. porrò de appellation.*

8 Hinc ſequitur, quod, ſi cauſa, confeſſione ipſius appellantis præcedente, vel alio quocumque modo notoria ſit, appellationi non ſit deferendum, *cit. §. Porrò*, Et eſt ſententia communis Doctorum.

Sequitur 2. quod, ſi contra abſentem ob veram contumaciam ſententia lata fuerit, appellans à tali ſententia, non audiatur; *l. 1. Cod. quorum appellationes non recipiuntur*, & *ibi* communiter Doctores. 9

Dico 4. appellatio eſt duplex, vna iudicialis, altera extraiudicialis. Doctores paſſim cum Gloſſa *ſuper titulum de appellation.* 10

Appellatio iudicialis eſt de iis, quæ circa iudicium contingunt; quamuis de iure ciuili non niſi à ſententia diffinitiua, non item à ſententia interlocutoria, appellari poſſit; *l. ante Cod. quor. appellat. &c.* Præterquam ſi ſententiæ interlocutoriæ grauamen per appellationem à ſententia diffinitiua reparari non queat, ex Tridentino Concilio *ſeſſ. 13. c. 1. de reform. & ſeſſ. 24. c. 20. de reformat.* 11

Appellatio extraiudicialis eſt, quæ extra iudicium interponitur ob alium quodcumque grauamen illatum vel inferendum; vt ſi v.g. beneficium alteri in tuum præiudicium collatum ſit; *cap. concertationi de appellat. in 6. vel vt electio collati benefic. &c.* indebitè non fiat; *cap. conſiderauimus, & cap. cum nobis de elect on.* Vel vt poſtulatio alicuius ad Prælaturam ob bonum publicum admittatur, aut aliqua diſpenſatio concedatur, cuius petendæ iuſta cauſa ſubſit, ideoque indebitè denegetur; in quo caſu etiam ad ſuperiorem eius, qui iniuſtè denegat, querelam deferre poteris; Abbas *in cap. bonæ 1. n. 14. de poſtul. Prælat. & in cap. Paſtoralis eodem tit.* & alij, quos ſequitur Sanchez *de matrimonio lib. 3. diſput. 10. q. 3.* 12

Dico 4. vtrique appellationi, tam iudiciali ſcilicet, quam extraiudiciali, illud commune eſt, quod intra decem dies à lata ſententia, vel à quocumque alio grauamine fieri debeat; *Auth. hodie Cod. de appell. cap. Ad conſultationem de ſent. & re iudic. & cap. concertationi de appellation. in 6.* Et docet præter alios communiter S. Thomas 2. 2. *q. 69. art. 3. ad 3.* 13

Quamuis à grauamine extraiudiciali (cum illud in rem iudicatam non tranſeat) grauatus, etiam poſt decennium audiatur, ſi per modum querelæ adeat ſuperiorem, Officium eius implorando; *cit. cap. concertationi § ſed ſi* & docet præter alios Abbas *in cap. cum ſit Romana n. 22. & in cap. Bonæ n. 10. de appellation.* 14

At ſententia in iudicio lata (ſi intra decem dies per appellationem ſuſpenſa non fuerit) tranſit in rem iudicatam, ſcilicet facit auctoritatem rei iudicatæ, & tribuit ius plenum parti litiganti (niſi de ſententiæ iniquitate certò conſtet) *ex Regul. 20. ff. Res iudicata pro veritate accipitur; & ex cap. cum inter de ſent. & re iudic.* Vbi Abbas *n. 7.* & alij Canoniſtæ; præſertim in ordine ad aduerſarium, cum is (ſi intra tale tempus non appellauerit) cenſeatur ſententiæ acquieuiſſe; Abbas *in cap. cum dilectus n. 5. de electiõ* & alij paſſim. 15

Interim verò ſuperior ex Officio inquirere poterit, an ex obſeruatione ſententiæ peccatum immineat parti, pro qua iudicatum fuit; vt ſi v.g. alicui videatur beneficium eccleſiaſticum non canonicè adiudicatum, ideoque iniuſtè illud ab illo poſſideri. 16

Quinimò in matrimonio ſemper audiri debet cõiux, 17 ſi à ſententia pro valore matrimonij lata, appellet, & oſtendat, matrimonij impedimentum adeſſe; vel ſi 18 appellet à ſententia diuortij quoad vinculum, & oſtendat è contra matrimonij impedimentum non adeſſe; cum in his caſibus agatur de peccato vitando; *cap. lator, & cap. conſanguinei de ſent. & re iudic.* vbi Doctores inquiunt, quod ſententia in cauſa matrimoniali etiam poſt decennium non tranſeat in rem iudicatam. Videri etiam poterit in ſpecie præter alios, Abbas *in cap. 1. de concepit præbend.*

Excipi etiam ſolent cauſæ publicæ, ſcilicet ad Rempublicam pertinentes, in quibus tota ſententia propter inſtrumenta poſtea de nouo reperta, ex cauſa rationabili retractari poteſt; *l. Imperatores ff. de re iudic.* & communiter ibi Doctores. 19

Dico

Digitized by Google

20 Dico quintò, vtique ſimiliter appellationi (tam iudiciali, ſcilicet, quàm extraiudiciali) illud etiam commune eſt, vt ſi rationabili cauſæ nitatur; ordinariè producat effectum ſuſpenſiuum, & deuolutiuum.

21 Effectus ſuſpenſiuus præcipuè locum habet in appellatione iudiciali, præſertim à ſententia diffinitiua; talis enim appellatio omnino ſuſpendit iudicis iuriſdictionem, quo ad illam cauſam; *cap. ſi à Iudice de appellat. in 6.* Et pendente appellatione, nihil omninò innouari, nec ſententia executioni mandari debet; *cap. non ſolum eodem tit. in 6. & l. vnica ff. nihil nouari ap-*

22 *pellat. interpoſ.* In appellatione autem extraiudiciali reuocantur, & reſcinduntur acta, ſeu attentata poſt eam, quando veritas cauſæ à iudice appellationis cognita fuerit; *cit. cap. non ſolum, & cap. Romana §. cum autem, & ſeqq. de appellat. in* 6. & docet præter alios communiter Abbas *in cit. cap. conſuluit. n. vltimo, & cit. cap. Bona eodem tit. & cap. conſiderauimus de elect. n.* 1.

23 Effectus autem deuolutiuus conſiſtit in eo, quod iudex, ad quem appellatur, priorem iudicem inhibere, & ipſe ad ſe deuolutam cauſam cognoſcere, ac definire poſſit, *cit. cap. ſi à iudice, & cit. cap. non ſolùm de appellat. in* 6. & docent communiter Doctores.

ADVERTENDA.

24 Aduerte tamen hîc primò, quod interdum appellatio non operetur effectum ſuſpenſiuum; vt cum appellatur à ſententia excommunicationis, vel ſimilis cenſuræ, quæ (ſi abſolutè in aliquem inflicta fuerit) executionem rei iudicatæ ſecum trahit; *cap. Paſtoralis § verum de appellation.* Et tradit præter alios Abbas *ibidem n.* 16. Operatur tamen in tali caſu effectum deuolutiuum, vt ſcilicet iudex (recipiens appellationem, ſeu querelam) cauſam, & iuſtitiam inflictæ excommunicationis cognoſcat; Gloſſa *in cit. § verum verbo cum executionem.* Abbas *in cap. conſanguin. de ſent. & re*

25 *iudic. num* 9. & alij communiter; præterquam quod ſententia declaratoria, per quam iudex pronunciat, quod quis in excommunicationem inciderit, per appellationem etiam ſuſpendatur; ita vt interim excommunicatus non ſit neceſſariò euitandus; Nauarr. *conſil. 6. de ſent. excommunic. numer.* 2. & alij paſſim.

26 Aduerte ſecundò, quod intra triginta dies à die latæ ſententiæ numerandos (ſi infrà decennium appellatum fuerit) literæ, ſeu Apoſtoli, inſtanter peti debent à iudice (à quo appellatur) ad iudicem, qui de appellatione cogniturus eſt; alioquin, qui appellauit, ſpectato iure communi renunciaſſe appellationi cenſetur; *l. iudicibus Cod. de appellat. Clement.* Quamuis rigor *eodem titulo. & cap. ab eo de appellat. in* 6. Quæ literæ ex Gloſſa *in cap. 1. de appellat. in* 6. ſunt, vel *dimiſſoriæ*, quibus Iudex appellationi defert, & cauſam ad ſuperiorem ablegat; vel ſunt *refutatoriæ*, quibus appellationi non defert, ſed appellationem iniquam eſſe contendit; vel ſunt reuerentiales, quibus defert quidem, ſed non tam propter meritum cauſæ, quam propter reuerentiam ſuperioris, ad quem appellatur.

27 At in appellatione extraiudiciali (propter grauamen ſcilicet illatum, vel inferendum) inſtituta, literæ, ſeu Apoſtoli peti ſolent, ſi ſit qui eos dare poſſit, aliàs non; Gloſſa *in cit. cap. 1. de appellat. in* 6. & Abbas *in cit. cap. Bona n.* 8.

28 Aduerte tertiò, quod ſi quis in præſentia iudicis appellare non poteſt, appellare tamen poſſit coram Notario, vel coram duobus viris honeſtis, qui Notarij vicem ſupplent; ita Abb. *in Clement. ſi à iudicibus de appellat. n.* 4. & alij paſſim.

29 Aduerte ſecundò, quod totum tempus exercendæ, & finiendæ appellationis ſit annus; ſin verò impedimenti cauſa contigerit, ſit biennium, inter quod temporis ſpatium appellans curare debet, quod cauſa apud iudicem appellationis terminetur; alioquin ſententia prioris iudicis (ſi appellatio iudicialis fuerit) tranſibit in rem iudicatam; *cap. cum ſit Romana, & Clement. ſicut de appellat. & etiam Auth. ei qui Cod. de tempor. & reparat.*

Aduerte quintò, quod ſi appellans appellationem 30
ſuam non proſequatur, hoc non obſtante, iudex, ad quem cauſa deuoluta fuit, in ea procedere poſſit; quia nemo cum alterius præiudicio conſilium ſuum mutare poteſt; qua de re Abbas *in cap. ex parte 12. de reſcript.*

Aduerte ſextò, quod Iudex ſecundùm ius canoni- 31
cum (ſi parti litiganti ſuſpectus ſit, eo quod v.g. Partis aduerſæ conſanguineus eſt) recuſari poſſit, & tunc ex communi conſenſu ſtatuendi ſint arbitri, qui recuſandi cauſam, an ea ſit iuſta, nec ne, videant, & cognoſcant, & ſi iuſta cauſa ſuſpicionis, atque recuſationis videatur; Tunc cognitio ad ſuperiorem iudicem ablegandа, vel cum conſenſu recuſantis alteri committenda erit; *cap. cum ſpeciali de appellat.* & ibi Doctores.

Aduerte ſeptimò, quod appellationi ſimilis ſit que- 32
rela ſimplex, quæ ad ſuperiorem interdum defertur ob denegatam iuſtitiam ab inferiore iudice debitè requiſito; Modò cauſa cœpta non fuerit; Alioquin ſi in eius proceſſu iuſtitia denegetur, vel cauſa nimis protrahatur, appellationi locus erit; ſic Doctores, quos ſequitur Gayll. *lib. 1. obſeru. 27. n.* 3.

Aduerte octauo, quod Iudex, ſi negligens fuerit, li- 33
tem ſuam faciat, & ad damna parti læſæ illata condemnari debeat; quin, ſi magna fuerit Iudicis negligentia, etiam ab officio remoueri poſſit, Doctores iidem, quos ſequitur Gayll. *vbi ſuprà n.* 7.

Aduerte nonò, quod qui iniuſtè appellat (ſcilicet vt 34
tempus exequendæ ſententiæ differat) tenetur ad expenſas litis, & ad alia damna parti aduerſæ illata; Quinimò puniri etiam poſſit propter illatam calumniam; ita Doctores communiter, præſertim Abbas *in cap. 2 n. 1. & in cap. de priore n. 7. de appellat.*

Quod adeò verum eſt, vt & peccet etiam ſuperior, 35
ſi deferat appellationi, quæ nulli probabili rationi nititur, ſed manifeſtò friuola, & iniuſta eſt. Abbas *in cit. cap. de priore n.* 1. Quapropter in tali caſu pars aduerſa (quando ipſius intereſt) etiam inſtare poterit, quod Iudex, ad quem à ſententia diffinitiua appellatum fuit, eam proſequatur, ſcilicet ad maiorem confirmationem cauſæ ſuæ; Abbas *in cap. accepta de appellat. n.* 4. & alij paſſim; alioquin verò ſi Rei conuenti non intereſſe videatur, ſufficit conſenſus actoris, vt cauſa ad iudicem, à cuius v.g. interlocutoria ſententia appellatum fuit, remitti poſſit; ita Doctores communiter cum Gloſſa *in eodem cap. accepta.*

Aduerte decimò, quod, quæ de appellatione extra, 36
& intra Iudicium, ac de iudicis ſuſcepti recuſatione dixi, locum etiam habeant in cauſis Regularium; modò manifeſtum ſit, quod hi (non tamen leuiter) grauentur, ſeu iniuriam patiantur; *cit. cap. de priore, & cap. licet de Offic. Ordinar.* Alioquin verò denegabitur eis appellatio, ne prætextu appellationis à Prælatorum ſuorum obedientia, quam voto promiſerunt, ſe facilè ſubtrahant, & ſubducant; *cap. reprehenſibilis. cap. ad noſtram, & cap. cum ſpeciatim de appellation.* Et etiam videri præter alios poterit Sanchez *lib. 6. moral. cap. 8. q. vltima.*

PETITIO XX.

An Reus, ſi ſit Regularis, licitè poſſit propter delicta grauia, condemnari, & mitti ad triremes? Vbi etiam, an licitè poſſit ex eis fugere?

RESpondetur: de hac re vide *infrà dubit. 236. ſect. 27. Petitione* 18.

PETITIO XXI.

An, & quomodo contra Reum, præſertim ſi ſit Regularis, iudicialiter procedatur?

RESpondeo: Proceditur tripliciter; via ſcilicet accuſationis, denunciationis, vel inquiſitionis: De prima dixi *ſuprà dubit.* 181. De 2. dixi *dubit.* 182. & de tertia dixi *dubit.* 184.

DVBITATIO CCVXIII.

Quidnam dicendum de Blaſphemia?

SECTIO I.

Suppoſita.

SVMMARIVM.

1 *Blaſphemia licèt, ſi vocis ſignificatio ſpectetur, non ſit aliud, quàm maledictio, ſeu conuicium, vel contumelia: communiter tamen ſumitur non pro quolibet verbo contumelioſo, ſed pro eo, quod tendit contra Deum.*

2 *Blaſphemia eſt maledictio, ſeu verbum contumelia, vel conuitij, ſiue locutio per modum contumeliæ, vel conuitij contra Deum.*

3 *Blaſpemia propriè non eſt contumelia prolata contra ſanctos, niſi aliquo modo prolata fuerit contra Deum, cum in ſanctos maledicatur Deus.*

4 *Blaſphemus non dicitur periurus, & è contra; non enim putat, quod Deus poſſit eſſe teſtis falſi, ſed tantum eum adducit in teſtem falſi.*

5 *Contumelia prolata contra Deum, eſt propriè blaſphemia contra Couarruuiam dicentem, eam eſſe*
6 *impropriè, & cur vbi, quod ipſe Couarruuias retractauerit ſuam ſententiam, aſſerens proferentes in Chriſtiana Republica verba contumelioſa contra Deum, & ſanctos eſſe verè blaſphemos.*

7 *Blaſphemia directè, & formaliter opponitur laudi Dei.*

8 *Blaſphemia duplex eſt, vna cordis, altera oris; ſicut etiam laus, cui opponitur, & duplex, & cordis, & oris.*

9 *Blaſphemia, ſicut & hæreſis, conſiſtit in intellectu, quamuis prauum voluntatis affectum formalem, vel virtualem requirat.*

10 *Blaſphemia interior ſi quis externis, præſertim verborum, manifeſtatur, & magis conſummatur.*

11 *Item manifeſtatur, & conſummatur etiam nutu, & factis aliquibus externis, quæ recenſentur, inferentibus contumeliam Deo.*

12 *Adoratio, & laus Dei conſiſtit in intellectu per piam affectionem moto, & ad agnoſcendam, & confitendam Dei excellentiam applicato externis ſignis.*

13 *Blaſphemia non eſt propriè dicta, ſed materialis, ſi quis blaſphemia verba proferat animo nec actualiter, nec virtualiter aduertente, v.g. in ſomno, & ebrietate, etiam ſi ille ſciuerit, ſe in ſomno, & ebrietate talia verba proferre, & nihilominus ſe ſomno dederit, vel inebriauerit.*

14 *Blaſphemia malitia, item hæreſis, & periurij in intellectu ſubſtantialiter perficitur; & ideò eſſe non poteſt actuale peccatum, præciſa intellectus aduertentia.*

15 *Blaſphemia interna intellectus eſt executio, & quaſi impletio interna voluntatis, ſeu affectus blaſphemandi, quamuis poſtea externo ſigno præſertim verborum conſummetur.*

16 *Furtum, vel homicidium mentale non eſt reuera furtum, &c. ſed imputatiuè tantùm; & in hoc differunt à blaſphemia, quæ licet in intellectu, nihilominus eſt proprium blaſphemiæ peccatum.*

17 *Blaſphemia eſt quædam ſpecies contumeliæ, ad quam contumeliam requiritur ſcientia, & dolus: vnde non cenſetur blaſphemus qui in ſomno, vel ebrietate protulit verba contumelioſa, niſi in hac intentione ſe dederit ſomno, & ebrietati.*

19 *Idem dic de verbis blaſphemis ex praua conſuetudine prolatis, quam quis extirpare non curat antè rationis animaduerſionem; quamuis contineant grauem irreuerentiam, ſeu irreligioſitatem materialem.*

20 *Blaſphemia eſt peccatum ab infidelitate diſtinctum; quia infidelitas eſt erroneus aſſenſus, ſeu erroneè, vel falsò aſſentire contra fidem: At blaſphemia mala verba proferre contra Deum, etiam præciſo aſſenſu.*

21 *Blaſphemia peccatum permanſiue in fidelibus locum habet (non ſic peccatum hæreſis) quia non fidei, ſed Religionis virtuti opponitur; quia Religionis eſt, honorem & dignitatem Dei tueri.*

22 *Limita, prædicta intelligi debere de blaſphemia propriè ſumpta, quatenus ſcilicet verſatur contra Deum, & contra ſanctos in ordine ad Deum, non ad ſanctos præcisè ſumptos.*

23 *Blaſphemia frequenter naſcitur ex infidelitate, & aliis peccatis, quæ contra Deum committuntur, vel cum iis vno, eodemque actu coniuncta eſt.*

24 *Hæreticus v.g. Arianus ex falſa perſuaſione, quam de Dei filio habet facilè prorumpit in blaſphemiam, negando ſcilicet eum eſſe eiuſdem ſubſtantia cum Deo patre, quod repugnat diuerſa habitudine fidei, & Religionis virtuti.*

25 *Catholicus ſi aduersùs Chriſtum, vel Religionē Chriſtianam exteriùs tantum abneget, is non ſolùm deficit in externa fidei confeſſione, ſed etiam blaſphemat.*

26 *Deſperatio non ſolùm eſt cauſa, ſeu radix blaſphemiæ, ſed etiam cum quis in verba deſperationis prorumpit, actu ipſo blaſphemat.*

27 *Odium Dei non ſolùm eſt cauſa, ſeu radix blaſphemiæ præſertim in damnatis; ſed etiam ipſamet odij erga Deum ſignificatio, præſertim per verba expreſſio, & manifeſtatio eſt quædam blaſphemia ſeu maledictio Dei.*

28 *Blaſphemia dupliciter diuiditur hoc eſt in directam & in indirectam.*

29 *Blaſphemia directa reperitur in infidelibus, ſeu non credentibus, aliquando in credentibus Deum eſſe, ſed Dei miſericordiam deſperantibus.*

30 *Blaſphemia indirecta eſt cum quis ſcienter, ac ſeriò profert verba, quæ vel ex propria ſignificatione, vel ex modo proferendi, vel ex aliis circumſtantiis diuini honoris diminutionem continent, licet is blaſphemiam directè non intendat.*

31 *Blaſphemia contingit dictis duobus modis v.g. directè, & indirectè: directè volendo diminutionem, ſeu derogationem Diuinæ Maieſtatis, & bonitatis, ſicut vult damnatus. Indirectè verò, cum quis Deum blaſphemat, non quidem directè volendo talem diminutionem, ſed cum tali modo, & circumſtantiis in actu exercito ſignificando diminutionem, ſeu derogationem Diuinæ Maieſtatis.*

32 *Blaſphemia non præexigit neceſſariè directam voluntatem derogandi, ſeu diminuendi Diuinam Maieſtatem, ſed tantùm indirectam.*

33 *Blaſphemia peccatum raro committetur, ſi neceſſariò requireretur directa voluntas derogandi Diuinæ Maieſtati.*

34 *Blaſphemia omnis, licet ſit à mala voluntate, non tamen omnis blaſphemia oritur ex mala voluntate derogandi, ſeu diminuendi Diuinæ Maieſtati, & Bonitati.*

35 *Credere licet ſit voluntarium, non tamen credere ſemper oritur à voluntate affecta Diuina Charitate: & ſimiliter blaſphemia poteſt eſſe ſine peruerſa directa voluntate.*

36 *Blaſphe-*

36 *Blaſphemia. quæ oritur ex voluntate non affecta intentione directa dei gaudi, ſeu diminuendi diuinam maieſtatem & bonitatem, retinet quidem rationem blaſphemiæ, dicitur tamen informis, & non ex omni parte perfecta, cum deſit ipſi ratio intrinſeca odij contra Deum.*

37 *Fides abſque charitate licet ſit perfecta & propria fides intra ſuã naturam, & rationem. dicitur tamen imperfecta, & informis; quia non eſt coniuncta cum charitate.*

38 *Blaſphemia dupliciter diuiditur, hoc eſt in eam, quæ eſt abſque iuramento, & in eam, quæ eſt cum iuramento, eoque peruerſo, vt ſi quis iuret per idolum, vel per falſum Deum necnon execrando, & ſpernendo.*

39 *Blaſphemia adhuc bipartitur, videlicet in eam, quæ eſt in Deum, & in eam, quæ eſt in ſanctos.*

40 *Deus ſicut laudatur in Sanctis ſuis, ita & in ipſis blaſphematur, quapropter vtraque blaſphemia tam in Deum, quam in ſanctos cenſetur eſſe eiuſdem ſpeciei, vtraque enim continet eamdẽ rationem malitiæ.*

41 *Limita in caſu, quo quis maledicat Sanctis, quatenus ſancti, & Beati ſunt ſeu cum habitudine ſaltem virtuali ad Deum.*

42 *Secus ſi maledicat, ſeu contumeliam inferat Sanctis cum Chriſto regnantibus, non vt Sancti, ſeu Beati ſunt, ſed vt quidam viri in terris fuerunt quibus nunc excellentia ſanctitatis accidentalis eſt. v. g. de ſancto Criſpino, & Criſpiniano quod fuerint ſutores, & ſic de ſingulis: non enim tunc eſt peccatum blaſphemiæ contra Religionem, ſed tantum contra obſeruantiam Religioni annexam. Et ob paruitatem materiæ tantum veniale ſi non fiat ex odio vel indignatione*

43 *Contumeliam inferens in ſacramenta Dei, vel in quaſcunque alias res ſacras, vere. & propriè adhuc blaſphemat ſicut enim cultus illarum. ita & blaſphemia redundat in Deum illarum authorem.*

44 *Maledicens creaturis in hoc mundo exiſtentibus rationalibus, vel irrationalibus, quatenus creaturæ Dei ſunt, ſicque cum habitudine etiam ad ipſum Deum, verè, & propriè blaſphemat; ſed plerumque blaſphemia non cenſetur defectu intentionis inhonorandi Deum; ſecus autem maledicendo rebus ſacris, ſi id comprehendatur ex verbis prolatis.*

45 *Creaturis irrationalibus quatuor modis maledici poteſt.*

46 *Maledictio in creaturas irrationales non eſt vera, & propria blaſphemia, niſi referatur in Deum.*

47 *Maledictio creaturarum quatenus ſpectant ad homines, vel eorum vſum eſt blaſphemia. Duplex enim iſta maledictio dicitur, & quæ ſit per imperium efficax, & inefficax & quando ſit peccatum mortale, vel non.*

48 *Maledictio per exaggerationem olim in planctu ſatis vſitata ad ſignificandam animi mæſtitiam, quandoque non eſt peccatum mortale, ſi fiat in odium, & deteſtationem peccati.*

49 *Maledictio in creaturas irrationales ſi abſolutè ſpectentur, ſaltem eſt actus otioſus niſi inordinatus affectus iræ, & impatientia admiſceatur, & tunc ad minus eſt veniale.*

50 *Blaſphemia diuiditur etiam in blaſphemiam hæreticalem, & in blaſphemiam ſimplicem.*

51 *Blaſphemia hæreticalis eſt quæ falſitatem continet, dum Deo tribuitur quid quod ipſi non conuenit, v. g. eſſe iniuſtum perſonarum acceptatorem, crudelem, &c. Vel negatur de eo quid quod ipſi conuenit, vt non eſſe miſericordẽ. Vel dũ creaturæ tribuitur quid quod Deo propriũ eſt, vt ſi mulier Amaſium Deũ ſuũ appellet.*

52 *Blaſphemia hæreticales, non eſt neceſſe, quod coniungantur infidelitati, vel hæreſi, cum etiam in dæmonibus, hominibus damnatis, & malis Chriſtianis locum habeant; dicuntur tamen hæreticales, quia cum hæreſi ſimilitudinem habent.*

53 *Blaſphemia ſimplex eſt, quæ non per modum enunciatiuum, ſed per modum optatiuum, vel imperatiuum concipitur v. g. vtinam non ſit Deus, &c. vel per modum indignationis, vel deſpectionis aduerſus Deum, vt per Crucem, per Corpus, per ſanguinem, licet, id, quod verum eſt de Deo enuncietur.*

54 *Blaſphemia ad eſſentialem rationem nihil refert, vtrum quis expreſſè, vel tantùm implicite enunciet de Deo, quod falſum eſt; vel enunciet de Deo quod verum eſt per modum indignationis, vel deſperationis in Deum; Vide ibi exempla allata.*

55 *Blaſphemia proprie non eſt quod quis in ira, vel rixa cũ aliquo enunciat quod de Deo, explicite vel implicite quod verum eſt, v. g. Crux, paſſio, ſanguis corpus, vel vulnera Dei &c. niſi affectus indignationis tendat cõtra Deũ, ſed tamũ cõtra hominẽ aut contra iumentũ.*

56 *Proferre talia verba in ira, vel rixa temerè licet non ſit propriè blaſphemia, quia non tendit contra Deum, eſt tamen peccatum cuiuſdam irreligioſitatis, ſiue ſacrilegij, altero decalogi præcepto prohibitum, veniale tamen ex quo venit pœnitens abſoluendus, licet talem conſuetudinem deponere nolit.*

57 *Blaſphemandi recenſita conſuetudo ob ſcandalum, vel periculum formalis blaſphemiæ mortalis fieri poteſt; Ideoque pœnitẽs à tali irreligioſitate alterutri debet.*

SVppono, quod licet blaſphemia, ſi vocis ſignificatio 1
ſpectetur, non ſit aliud, quam maledictio, ſeu verbũ
conuitij, vel contumeliæ; Communiter tamen ſumatur
non pro quolibet verbo cõtumelioſo, ſed pro eo verbo
ſolo, quod tendit contra Deum; ſic Doctores communiter
ex Auguſtino *lib.* 2. *de morib. Manichæorum cap.* 11.
Ibi: [Eſt autem blaſphemia, cum aliqua mala dicuntur
de bonis; Itaque iam vulgò blaſphemia non accipitur,
niſi mala verba de Deo dicere: De hominibus namque
dubitari poteſt, Deus vero ſine controuerſia bonus eſt.]
Quapropter ex Bannez 2.2.*q.*13.*art.* 1. & Suarez *tom.* 1.
de relig. tract. 3. *lib.* 1. *c.* 4. *n.* 1. Blaſphemia ſic rectè definiri
poteſt: *Eſt maledictio, ſiue verbum contumeliæ, vel conuitij,* 2
ſiue locutio per modũ contumeliæ, vel conuitij contra Deum.

Non obſtat, ſi dicas: Blaſphemia eſt etiam contra 3
ſanctos: Ergo talis definitio non eſt bona.

Reſpondetur enim, quod ideo nonnulli (vt Nauarrus
in ſumma cap. 12. *n* 81. & Turrianus 2.2. *diſp.* 38. *dubit.* 1.
addunt in prædicta definitione, *vel contra Sanctos*: At reuera
neceſſe non eſt id addere; quia contumelia prolata
contra Sanctos non eſt propriè blaſphemia, niſi aliquo
modo prolata fuerit contra Deum; cum in Sanctis maledicatur
Deus, vt *infrà* dicetur.

Non obſtat 2. ſi dicas: Si vera eſſet definitio tradita 4
blaſphemiæ, ſequeretur, quod omne periurium ſit
blaſphemia; cum periurans afferat Deum, tanquam
teſtem falſi, eique attribuat, quod ei nullo modo conuenit.

Reſpondetur enim, Nego ſequelam antecedentia;
quia periurans nõ eſt blaſphemus, eo quod non affirmat
de Deo aliquid, quod Deo non conuenit: Non enim putat,
quod Deus poſſit eſſe teſtis falſi, ſed affert Deum in
teſtem falſi, ſperans, quod Deus ſuper illa re, quam ipſe
falsò iurat, non ſit per ſignum aliquod exterius teſtificaturus,
quod ipſe iurans iuret falſum.

Non obſtat 3. ſi dicas: Couarruu. *p.* 1. §. 7. *n.* 8. cum 5
nonnullis grauis notæ Doctoribus docet, quod propriè
cõtumelia ſit (qua affirmatur, Deo ineſſe aliquid, quod
non ineſt, vel non ineſſe aliquid, quod ineſt; Et qua tribuitur
creaturæ aliquid, quod eſt proprium Dei) contumelia
vero prolata contra Deum non ſit propriè blaſphemia,
ſed dumtaxat impropriè: Ergò minùs rectè definitur
blaſphemia, quod ſit maledictio, ſiue verbum
contumeliæ, vel conuitij, ſiue locutio per modum contumeliæ,
vel conuitij contra Deum.

Reſpondetur enim: minus rectè Couarruuiam negare,
quod contumelia prolata contra Deum ſit propriè
blaſphemia; quia probabilius eſt, quod etiam omnis
contumelia, vel conuitium prolatum contra Deum ſit
propriè blaſphemia: continet enim irreligioſitatis malitiam
contra Deum, eiuſque honorem, & dignitatem; &

per huiuſmodi verba contumelioſa inhonoratur Deus,
6 & diminuitur eius honor,& dignitas; Quapropter etiã
in verbis contumelioſis contra Deum ineſt propria, &
vera malitia blaſphemiæ; Nec Couarruuias perſiſtit
in illa ſententia; cùm paulò poſt fateatur, ſe reue-
ra putare, quod etiam proferentes verba contume-
lioſa contra Deum, & contra Sanctos in Republica
Chriſtiana ſint verè blaſphemi,& plectendi eiſdem pœ-
nis,quibus plectuntur cæteri verè blaſphemi.Idque ex-
preſsè affirmant etiam Bartholus *in l. Apud Labeonem.*
§. Conuitium ff de iniuriis,& in l.Iniuriarum §. Sed adiici-
tur,& §. Ait Prætor n.4 ff.eodem, Socin. Senior *lib.4.con-*
ſil. 119. Clarus *in §.blaſphemia in principio* .Maſcard. *de*
*de probationib.lib.1.concl.*193. *num.* 3.*& ſeqq.*Decianus *in*
*tract.crimin.p.2.lib.6.c.2.n.3.*Albert.*in tract.de agnoſcend.*
*aſſert.q.27.n.1.*Menoch.*de arbitr. lib.2. centur.4. caſ.375*
n.16.& Boſſius *in titulo de Inquiſitione num.*130.*& ſeqq.*
Et clariùs patebit ex iis, quæ dicam *infrà ſect.*3.

7 Hinc ſequitur primò, quod blaſphæmia directè ac
formaliter opponatur laudi Dei: ſicut igitur laus Dei
duplex eſt, vna interna,ſiue mente concepta, altera ex-
8 terna, ſiue verbis prolata; ita etiam & blaſphemia vna
eſt cordis,altera oris;S.Thom.2.2.*q.*13.*art.*1.*in corpore,*
quem ſequuntur communiter Doctores.

9 Sequitur ſecundò,quod blaſphemia, ſicut & hæreſis,
conſiſtat in intellectu, quamuis prauum voluntatis af-
fectum formalem, vel virtualem requirat; cum nullum
ſit peccatum,niſi ſit voluntarium, vt in prima ſecundæ
communiter Doctores.

10 Externis potiò ſignis, præſertim verborum, interior
11 blaſphemia manifeſtatur, & magis conſummatur. Dixi
præſertim verborum:Quia,ſi quis nutu,vel alio facto ex-
terno (v.g. terram pedibus conculcando,vel in cœlum
expuendo,aut lapides proiiciendo, vel ſanctorum Ima-
gines lacerando, proſternendo, aut expuendo, vel ſan-
ctiſſimam Euchariſtiam,tanquàm panem communem,
& vſualem, in communi menſa comedendo, aut cani-
bus proiiciendo,&c.Deo contumeliam inferat,erit pec-
catum à blaſphemia eſſentialiter non diſtinctum,ſed ad
eam reducendum; ſic Doctores, quos ſequitur Suarez
*de Religione tom.*1.*tract.*3 *lib.*1.*cap.*4.*n.*3. *& ſeqq.*

12 Idémque proportionaliter dici poterit de Adoratio-
ne,& laude Dei,quod ſcilicet & Adoratio, & laus Dei,
etiam conſiſtant in intellectu per piam affectionem
moto,& ad agnoſcendum,& confitendam Dei excellen-
tiam applicato; externis autem ſignis ſimiliter,præſer-
tim verborum,manifeſtentur, ac magis conſummentur.

13 Sequitur tertiò, quod ſi quis blaſphemiæ verba
proferat,animo nec actualiter, nec virtualiter aduerten-
te, verbi gratia, in ſomno, vel ebrietate, &c. non
ſint blaſphemia propriè dicta, ſed tantùm blaſphemia
materialis; Nihil obſtante, quod ille ſciuerit, ſe in
ſomno, vel in ebrietate.&c. Talia verba proferre con-
ſueuiſſe,& nihilominùs ſe ſomno dederit, vel inebria-
14 uerit, &c. Sic Doctores, quos ſequitur Vaſquez 1. 2.
diſput. 127. *cap.*3. Quia malitia blaſphemiæ, (ſicut &
malitia hæreſis,ac periurij) in intellectu ſubſtantialiter
perficitur;quapropter eſſe non poteſt actuale peccatum
blaſphemiæ(ſicut & hæreſis,& periurij)niſi concurren-
te intellectu, qui actu, vel virtute aduertat ad verba,
quæ ore pronunciantur; ſic Doctores, quos ſequitur
Suarez *loco ſuprà citato cap.*4.*num.*2.*& cap.* 6. *num.* 11.
15 Quatenùs aiunt, quod ipſa blaſphemia interna intelle-
ctus ſit executio; & quaſi impletio internæ voluntatis,
ſeu affectus blaſphemandi; quamuis poſtea externo
ſigno, præſertim verborum, magis, ſed accidentaliter
tantùm, conſummetur; Non ita verò res ſe habet in
fornicatione, furto, homicidio, & ſimilibus peccatis,
quæ externo opere conſummari dicuntur. Iterum enim
16 vnica executio conſiſtit in externa actione. In animo
autem tantùm conſiſtit intentio, ac deſiderium eo-
rum, ita vt dici poſſit, quod mentale furtum, vel ho-
micidium, &c. Non ſit reuera, ſed imputatiuè tantùm
furtum, vel homicidium, &c. At verò mentalis blaſ-
phemia (ſicut & mentalis hæreſis, vel mentale periu-
rium, & ſimilia peccata, quæ in intellectu conſiſtunt)
ſit verè ac propriè peccatum blaſphemiæ, ſicut & hæ-
reſis, ac periurij,&c.

Confirmatur, quia blaſphemia eſt ſpecies quædam 17
contumeliæ; ſed ad contumeliam requiritur ſcientia,
ac dolus, iuxtà Textum *in lib* 5.*ff.ad leg. Aquil.* cùm
non contemnat is, qui ignorat, vti colligitur ex textu
in l Si ignorans ff locati;quapropter contumeliam Deo, 18
vel homini intuliſſe cenſeri non debet is, qui verba
contumelioſa in ſomno, vel in ebrietate protulit; niſi
ea ipſa intentione ſe ſomno dederit, vel inebriauerit,vel
ſcilicet conuitia in Deum, vel hominem proferre
poſſet.

Et quod dixi de diſpoſitione ſomni, vel ebrietatis, 19
idem eadem ratione dici debet de verbis blaſphemis
quæ ex praua conſuetudine, quam quis extirpare non
curat, antè rationis animaduerſionem proferuntur,
quod ſcilicet neque iſta ſint verè, ac propriè peccata
blaſphemiæ. Nauarrus *in ſumma cap* 12. *num.*84.& alij,
quos ſequitur Turrian.*in* 2.2.*diſput.*58.*dubit.*8.quamuis
contineant grauem irreuerentiam, ſiue irreligioſitatem
materialem. Ideóque repræhenſionem, & pœnam
mereantur; non quod in ſe, & formaliter ſint pecca-
ta, ſed quia ſunt praui effectus peccatorum, nempè
voluntariæ conſuetudinis, vel ebrietatis, &c. quam
homo etiam propterea deuitare debebat; Cum præui-
derit, quod ſint cauſa, & quaſi ſemen conſequentium
blaſphemiæ verborum, quæ proindè ipſi indirectè,ſeu
in cauſa voluntaria cenſentur. Vide quæ dicentur in-
frà diffuſiùs *ſect.* 1.*corollar.*2.*& ſect.*9 *& ſect.*17.

Sequitur quartò, quod blaſphemia ſit peccatum 20
ab infidelitate diſtinctum; quia infidelitas eſt erroneus
aſſenſus, ſeu erroneè, vel falsò aſſentire contra fidem.
Blaſphemia autem eſt, mala verba proferre contrà
Deum; ad quod aſſenſus non requiritur; quemadmo-
dum etiam quempiam latronem, vel furem poſſum
vocare per contemptum, rectè ſciens, talem illum re-
uera non eſſe. Item poſſum malum aliquod eidem im-
precari non ſine contumelia, ſed abſque intellectus
errore, ſeu abſque falsò aliquo aſſenſu: Quapropter 21
blaſphemiæ peccatum (non ſic peccatum hæreſis)
permanſiue (vt ita dicam) in fidelibus etiam locum
habet; quia non fidei (ſicuti peccatum hæreſis) ſed
Religionis virtuti (cuius eſt Deum ſanctóſque venera-
ri) opponitur; vti ſuprà dicebam, & docent Sotus
de Iuſtit. & Iure, lib. 2. *quæſtion.* 3. *articulo* 11. *& quæ-*
ſtione 4. *artic.* 3. Saytus *in Claui regia lib.* 6. *cap.*13. *n.* 2.
Petrus de Ledeſma 2. *tom. ſumma tractat.*1. *cap.*9. *nota-*
bili 3. Vaſquez *de Adorat. Imagin. lib.* 1. *diſput.*6. *cap.*4.
Bannez 2. 2. *quæſt.*13. *art.*1. *notabil.*3. *& art.*2. Azorius
*tom.*1 *Inſtitut. moral. lib.*9. *cap.*28. *quæſt.*1. Suarez *tom.* 1.
*de Religione tract.*3.*lib.*1.*cap.*4. *circa finem.* Catechiſmus
Romanus *in fine* 2.*præcepti*, & Valentia 2. 2. *diſput.* 1.
quæſt. 13. *punct.*2. Quia Religionis eſt, honorem, &
dignitatem Dei tueri; ergò blaſphemia,quæ honorem,
& dignitatem Dei diminuit, opponitur Religioni; tum
quia, ſi quis factis Deum inhonoraret, peccaret contra
Religionem: ergò & qui verbis (quemadmodum fa-
cit blaſphemus) Deum inhonorat, peccabit etiam con-
tra Religionem.

Quod tamen intellige de blaſphemia propriè ſumpta, 22
quatenùs ſcilicèt verſatur contra Deum,vel contra ſan-
ctos in ordine ad Deum;quia & contumelia prolata con-
trà Sanctos,non vt ſunt quid Dei,ſed vt ſunt excellentes
quædam perſonæ, propriè non opponitur virtuti Reli-
gionis,ſed obſeruantiæ (cuius eſt, Sanctis deferre eam
reuerentiam, quæ illis debetur) quamuis & hæc virtus
ſit etiam Religioni annexa. Vaſquez *loco ſuprà citato,*
Valentia *cit.qu.*13.*punct.*2. & Sanchez *lib.*1.*moral. c.*32.
*n.*7.*&* 27.Licèt alij(quos ſequitur Suarez *cit. lib.* 1. *c.*5.
n. 6.) probabiliter velint, quod & contumelia prolata
contrà Sanctos,etiam vt ſunt excellentes quædam per-
ſonæ, habeat veram rationem blaſphemiæ.

Suppono

23 Suppono ſecundò, quod blaſphemia frequenter ex
infidelitate,& aliis peccatis,quæ contra Deum commit-
tuntur,naſcatur, vel cum iis vno, eodémque actu con-
iuncta ſit,ita vt infidelitas ſit cauſa, ſeu radix blaſphe-
24 miæ: Nam hæreticus,v.g. Arrianus,ex falſa perſuaſione,
quam de Dei filio habet, facilè prorumpit in blaſphe-
miam, negando ſcilicet, eum eſſe eiuſdem ſubſtantiæ
cum Deo patre: quæ locutio diuerſa habitudine, & fi-
25 dei,& Religionis virtuti repugnat: Item ſi Catholicus
aduerſus Christum, vel Religionem Christianam ex-
teriùs tantum abroget, is non ſolùm deficit in externa
fidei confeſſione, ſed etiam blaſphemat; ſicuti de ſan-
cto Petro Christum negante docent communiter Do-
ctores ex S.Thoma *quodlibeto 6. q.7. art.14.*

26 Similiter deſperatio non ſolùm eſt cauſa, ſeu radix
blaſphemiæ (cum homines à blaſphemando timore
pœnarum inferni ſe abſtinere ſoleant; vnde poſtquam
deſperarunt, quod pœnas illius euaſuri non ſint,ferun-
tur ad omne id, quod ipſis peruerſa voluntas ſuggerit;
ſicuti de damnatis Deum blaſphemantibus docent
communiter Doctores ex S.Thoma *q.13. art.4. ad 1.*)
Sed etiam,cum quis in verba deſperationis prorumpit,
actu ipſo blaſphemat;quia derogat veracitati,bonitati,
& potentiæ Dei; ſic Doctores, quos ſequitur Suarez
citato lib.1. cap.6. n.9.

27 Similiter etiam odium Dei non ſolum eſt cauſa, ſeu
radix blaſphemiæ (præſertim in damnatis) quia pro-
nus eſt quiſquis ei,quem odit,maledicere,ſed etiam ip-
ſamet odij erga Deum ſignificatio (præſertim per
verba) expreſſio, vel manifeſtatio, eſt quædam blaſ-
phemia,ſeu maledictio Dei;vide Doctores, quos ſequi-
tur idem Suarez *loco ſuprà citato.*

28 Suppono 3.quod blaſphemia diuidatur in eam,quæ
eſt cum intentione inhonorandi Deum directa, & in
eam, quæ eſt cum intentione inhonorandi Deum indi-
recta,ſeu virtuali.

29 Prior per ſe patet, & præcipuè reperitur in infideli-
bus,ſeu non credentibus; aliquando etiam reperitur in
credentibus, Deum eſſe, ſed Dei miſericordiam deſpe-
rantibus,vel ob iuſtitiæ vindictam odio, ac indignatio-
ne Deum perſequentibus;quod damnatis maximè con-
uenit.

30 Poſterior eſt,cum quis ſcienter, ac ſerió profert ver-
ba,(quæ vel ex propria ſignificatione,vel ex modo pro-
ferendi, vel ex aliis circumſtantiis diuini honoris di-
minutionem continent) Quamuis is blaſphemiam di-
rectè non intendat: qualis blaſphemia, licet ſit minùs
grauis, eſt tamen verè, ac propriè blaſphemiæ pecca-
tum,tametſi intentionem inhonorandi Deum directam
non inuoluat, (quemadmodum etiam ad peccatum
veræ, ac propriæ detractionis,vel contumeliæ, in ho-
minem non requiritur directum,ſeu formalem nocendi
propoſitum, ſed ſufficit indirectum, ſeu virtuale,)
S.Thom. *cit.*13. *q.*13.*art.*1. *ad* 1.Caietan. *ibidem verb.
quoad tertium*,& alij.quos citat,& ſequitur Valentia *cit.
q.*13.*punct.*1.§.2.*aduertendi*,& Sanchez *lib.*1. *moral. cap.*
32. *num.*2.

31 Duobus igitur modis blaſphemia contingit; Primò,
cum quis Deum blaſphemat, directè volendo diminu-
tionem,ſeu derogationem diuinæ maieſtatis,& bonita-
tis quo modo blaſphemat damnatus. Secundo, cum
quis Deum blaſphemat, non quidem directè volendo
talem diminutionem, ſeu derogationem diuinæ maie-
ſtatis,& bonitatis, ſed cum tali modo,& circumſtan-
tiis blaſphemat, vt tali locutione in actu exercito ſi-
gnificet diminutionem, ſeu derogationem diuinæ ma-
ieſtatis,& bonitatis.

32 Et quamuis nonnulli velint, quod ad blaſphemiam
neceſſariò requiratur directa voluntas derogandi, ſeu
diminuendi diuinam maieſtatem,& bonitatem; Proba-
bilius nihilominus eſt, quod neceſſariò non requiratur
talis voluntas directa,ſed ſatis ſit tantum indirecta.

33 Primò;quia, ſi neceſſariò requireretur talis voluntas
directa, rarò committeretur peccatum blaſphemiæ;
quia rarò homines conijciunt verba contumelioſa con-
tra Deum cum directa voluntate derogandi, ſeu dimi-
nuendi diuinam maieſtatem,& bonitatem; ſed ex ira,
& impatientia prorumpunt in huiuſmodi verba con-
tumelioſa contra Deum.

Secundò; quia, licet omnis blaſphemia ſit à mala 34
voluntate (cùm omne peccatum neceſſariò ſit volun-
tarium) Non tamen omnis blaſphemia oritur ex mala
voluntate derogandi,ſeu diminuendi diuinam maieſta-
tem, & bonitatem, (vti rectè præter alios adnotauit
Caietanus 2.2. *q.*13. *art.*1. *verſ. quoad tertium, & art.*3.
ferè circa principium) Ergo ad rationem blaſphemiæ
non neceſſariò requiritur, quod procedat ex directa
voluntate derogandi, ſeu diminuendi diuinam maieſta-
tem,& bonitatem.

Tertiò à pari;quia,licet credere ſit voluntarium,non 35
tamen credere ſemper oritur ex voluntate affecta diui-
na charitate: Ergò ſimiliter, licet blaſphemare ſit vo-
luntarium, non tamen blaſphemare ſemper oritur à
peruerſa voluntate derogandi,ſeu diminuendi diuinam
maieſtatem,& bonitatem, ſeu gloriam, & dignitatem;
Sed,quemadmodum fides poteſt eſſe ſine charitate, ſi-
militer ſic blaſphemia poterit eſſe ſine hac peruerſa
directa voluntate.

Hinc blaſphemia,quæ oritur ex voluntate non affe- 36
cta intentione directa derogandi, ſeu diminuendi diui-
nam maieſtatem, & bonitatem, retinet quidem ratio-
nem blaſphemiæ; dicitur tamen informis, & non ex
omni parte, vel capite perfecta; quia non procedit ex
odio contra Deum, ſed procedit ſolum ex ira, vel ex
alia animi paſſione praua;Et quamuis ſit perfecta intra
rationem, & naturam blaſphemiæ; quia tamen deeſt
ipſi ratio extrinſeca odij contra Deum dicitur ex capite
informis,& imperfecta: Altera verò blaſphemia dici-
tur formata,& perfecta;quia nimirum procedit ex odio
contra Deum; Ita Bannez *in* 2.2. *q.*13. *art.*1. *notabil.*4.
Petr. de Ledeſma *in ſumma tom.*2.*tract.*1.*cap.*9.*concl.*4.
& alij,quos ſequitur Sanchez *lib.*2.*moral. cap.*32. *n.*2.

Quemadmodum & fides abſque charitate, licet ſit 37
perfecta, & propria fides intra naturam, & rationem
fidei: dicitur tamen imperfecta,& informis; quia non
eſt coniuncta cum charitate.

Diuiditur 2. blaſphemia in eam,quæ eſt abſque iu- 38
ramento,& in eam,quæ eſt cum iuramento, eoque per-
uerſo, vt ſi quis v.g. iuret per idolum, vel per falſum
Deum,vel per creaturam abſque ordine ad Deum crea-
torem. Sotus *de iuſt. & iur.lib.*8.*q.*1. *art.*6. *& q.*2. *art.*3.
& alij, quos citat, & ſequitur Sanchez *cit. cap.*32. *n.*9.
& ſeqq. Item ſi quis proferat iuramentum execrato-
rium,cum deſpectu Dei,v.g. dicat: *Non viuat Deus*,vel
*pereat Deus,niſi hoc verum ſit.*Couarruu. *in cap. quamuis
pactum par.*2. § 7. *num.*13. & alij,quos citat,& ſequitur
Sanchez *loco ſuprà citato n.*24. *&* 28. Item ſi iuret exe-
cratoriè per modum ſpernentis; v.g. *per corpus Dei, per
capillos Dei*; quomodo intelligi debet Textus *in cap. ſi
quis* 22. *q.*1.*& in Auth.vt non luxurientur homines collat.*
6. & videri poterit Sotus *cit.q.*1.*art.*6.*& cit.q.*2. *art.*3.

Diuiditur 3. blaſphemia in eam, quæ eſt in Deum, 39
& in eam,quæ eſt in ſanctos, *ex cap.*2. *de maledicis*, &
communiter docent Doctores ex S.Thoma *citat. q.*13.
*art.*1. *ad* 2. Ibi: [Sicuti Deus in Sanctis ſuis laudatur, 40
in quantum opera, quæ Deus in Sanctis efficit, ita &
blaſphemia,quę fit in Sanctos,ex conſequenti in Deum
redundat:] Quapropter vtraque blaſphemia cenſetur
eſſe eiuſdem ſpeciei; quia vtraque continet eamdem
rationem malitiæ,nempè diuini honoris diminutionem;
Caietan. *cit art.*1. *circa finem*,& alij,quos ſequitur Sua-
rez *vbi ſuprà cap.*5.*n.*5.

Quod tamen intellige,ſi quis maledicat Sanctis,qua- 41
tenus ſancti, ſeu beati ſunt, ſeu cum habitudine,ſaltem
virtuali, ad Deum,vti ſuprà dicebam, & docent com-
muniter Doctores,quos citat, & ſequitur Sanchez *loco*

ſuprà

41 *ſuprà citato num.* 17. Secus, ſi maledicat, ſeu contumeliam inferat Sanctis, cum Chriſto regnantibus, non vt Sancti, ſeu Beati ſunt, ſed vt quidam Viri in terris fuerunt, quibus nunc excellentia ſanctitatis accidentalis eſt (vt ſi de ſanctis Petro, & Andrea dicat, quod fuerint piſcatores, de S. Matthæo quod fuerit Telonarius; de ſanctis Criſpino, & Criſpiniano, quod fuerint ſutores; vel de ſanctis Ioanne, & Paulo, quod fuerint Eunuchi) Quia tunc non eſt verè, & propriè peccatum blaſphemiæ contra Religionem, cùm non redundet in Deum, ſed eſt tantum peccatum contra obſeruantiam, cuius eſt, ſanctis deferre eam reuerentiam quæ illis debetur, (quamuis hæc virtus ſit etiam Religioni annexa, ſicuti etiam ſuprà dicebam) adeò quod talis contumelia, ſi non ex odio, vel indignatione contra Sanctos, ſed ioco, dicatur, ſit peccatum tantum veniale, ob paruitatem materiæ; Bannez *vbi ſuprà*, & alij, quos citat, & ſequitur Sanchez *loco ſuprà citato num.* 42.

43 Similiter etiam ob eamdem rationem, ſi quis contumeliam inferat in Sacramenta Dei, vel in quaſcumque alias res ſacras, verè & propriè adhuc blaſphemat; quia, ſicuti cultus earum, ita & contumelia ipſis illata reſpectiua, & ad Deum illarum Authorem redundans eſt; vide Doctores, quos citat, & ſequitur idem Sanchez *loco ſuprà citato num.* 22.

44 Quinetiam, ſi quis maledicat creaturis in hoc mundo exiſtentibus, rationalibus, vel irrationabilibus, quatenus creaturæ Dei ſunt, ſicque cum habitudine etiam ad ipſum Deum, verè, & propriè adhuc etiam blaſphemat; cum diſcrimine tamen, quod maledictio, ſeu conuitium prolatum in res ſacras, vel in ſanctos in cœlo exiſtentes, cenſeatur referri in Deum (niſi circumſtantiæ, & modus dicendi indicent; quod à tali habitudine præſcindatur) At verò maledictio, ſeu conuitium prolatum in homines, vel in creaturas irrationales, non ſactas, plerumque alia intentione, quàm intentione inhonorandi Deum, proferri cenſeatur.

45 Cæterum creaturis irrationalibus quatuor modis maledici poteſt. S. Thom. 2.2.q.76.*art.*2. quem ſequuntur communiter Doctores.

46 Primò, quatenus creaturæ Dei ſunt; qua ratione ad veram, & propriam blaſphemiam pertinet; quia contra Deum tendit, vt patet ex dictis. S. Thomas *vbi ſuprà cit. art.* 4. *ad* 1. Caietan. 2.2.q.13.*art.*1. Nauarr. *in ſumma cap.* 12.*n.*87. *& cap.* 23.*n.*17. Videri etiam poterit Toletus *lib.* 4. *cap.* 12.

47 Secundò, quatenus creaturæ ad dominium, vel vſum hominis ſpectant; cuiuſmodi maledictio duplex eſt, vna per imperium efficax, quomodo Deus *Geneſ.* 30. maledixit terræ, & Chriſtus *Marci* 11. maledixit ficui. Altera inefficax per modum ſimplicis deſiderij, quomodo homines maledicere ſolent bonis, & rebus eorum, quos oderunt (cum talis maledictio ab odio imperetur) & tunc eſt peccatum mortale, niſi excuſet paruitas materiæ, vel imperfectio actus.

48 Tertiò, per exaggerationem olim in planctu ſatis vſitatam ad ſignificandam animi triſtitiam, quæ ex mali alicuius euentu concepta fuerat: quo ſenſu Dauid 2. *Reg.* 1. maledixit montibus Gelboë, vbi Saül, & Ionathas ceciderunt; *& Iob cap.* 3. *Hieremias cap.* 20. maledixerunt diei, in qua nati ſunt, vel propter originale peccatum, quod, & cuius conſequentes pœnalitates naſcendo contraxerunt, (vti docent complures cum S. Thom. *cit. q* 76.*art.*2.) Vel quia attendo præciſè ad moleſtias, quas homo interdum patitur, & ſecluſa voluntate Dei, & fructu patientiæ, meliùs iudicatur homini, ſi natus non fuiſſet: quo ſenſu loquitur Eccleſiaſtes *cap.* 4. (ſicuti docent Molin. *de iuſt. & iur. tract.* 4. *diſp.* 22. *n.* 9. & alij paſſim) & ſic nullum eſt peccatum.

49 Quartò, quatenus creaturæ irrationales abſolutè ſpectantur; & ſic eis maledicere, ſaltem eſt actus otioſus, præter quam quod inordinatus affectus iræ, ac impatientiæ admiſceri ſoleat: quapropter ad minùs videtur eſſe peccatum veniale. Videri poterit S. Thom. Caietan. Nauarrus, & Molina *in locis ſuprà citatis.*

50 Diuiditur 4. Blaſphemia in blaſphemiam hæreticalem, & in blaſphemiam ſimplicem; ſic communiter Doctores.

51 Blaſphemia hæreticalis eſt, quæ falſitatem continet; dum Deo tribuitur quid, quod ipſi non conuenit, v. g. eſſe iniuſtum, perſonarum acceptatorem, crudelem, &c. Vel negatur de eo quid, quod ipſi conuenit, v. g. non eſſe miſericordem, non eſſe prouidum, non curare res noſtras, &c. Vel dum creaturæ tribuitur quid, quod Deo proprium eſt, vt ſi mulier Amaſium, vel quis alius dæmonem Deum, vel Creatorem ſuum appeller, &c.

52 Vbi aduerte, non eſſe neceſſe, quod huiuſmodi blaſphemiæ infidelitati, vel hæreſi coniungantur; Cùm etiam in dæmonibus, hominibus damnatis, & malis Chriſtianis, (qui illas falſas, ac nefarias eſſe cognoſcunt) locum habeant: Dicuntur tamen blaſphemiæ hæreticales; quia cum hæreſi ſimilitudinem habent, & ſæpè Chriſtianum ſic blaſphemantem de hæreſi ſuſpectum reddunt; ſic Doctores communiter, quos ſequitur Finellius *de caſib. reſeruat. caſ.* 3.*n.*28.

53 Blaſphemia ſimplex eſt, quæ non per modum enunciatiuum, ſed per modum imperatiuum, vel optatiuum concipitur, v. g. *Vtinam non ſit Deus*, vel *diſpereat Deus, &c.* Aut quia id, quod verum eſt, de Deo enunciatur, ſed tamen per modum indignationis, vel deſpectionis aduerſus Deum; *Vt per Crucem, per Corpus, per ſanguinem, per caput, vel per vulnera Dei, &c.*

54 Vbi aduerte, nihil referre ad eſſentialem rationem blaſphemiæ, vtrum quis expreſsè, vel tantum implicitè enunciet de Deo, quod falſum eſt, vel enunciet de Deo, quod verum eſt, per modum indignationis, vel deſpectionis in Deum, vt ſi quis dicat: *O Deum iniuſtum, vel crudelem, &c.* (quæ hæreticales blaſphemiæ ſunt,) vel cum indignatione, aut deſpectione in Deum dicat: *O Deum Crucifixum, ô Dei corpus, ſanguis, caput, vulnera, &c.* ſic Doctores, quos ſequitur Suarez *loco ſuprà citato cap.* 5. *num.* 7.

55 Aduerte 2. non eſſe propriè blaſphemiam, quod quis in ira, vel rixa cum aliquo enunciat quid de Deo explicitè, vel implicitè, quod verum eſt, v. g. *Crux, Paſſio, Sanguis, Corpus, vel vulnera Dei, &c.* Si affectus indignationis non tendat contra Deum, ſed tantùm contra hominem, vel contra iumentum, cui quis iraſcitur (quod ex modo dicendi, aliiſque circumſtantiis colligi debet,) Caietanus *verbo blaſphemia*, Armilla *eodem verbo num.* 1. Nauarr. *in ſumma cap.* 12. *num.* 85. Sanchez *citat. cap.* 32. Valentia *cit. puncto* 1. Etſi diſſentiant nonnulli, quos ſequitur Sanchez *citato lib.* 1. *cap.* 6.

56 Cæterum, quamuis talia verba ſacra in ira, vel rixa temerè, & irreuerenter ſic proferre non ſit propriè blaſphemia; quia non tendit contra Deum (vti ſuppono) eſt tamen peccatum cuiuſdam irreligioſitatis, ſiue ſacrilegij altero decalogi præcepto prohibitum *cap.* 5. *Deuteron. Non vſurpabis nomen Domini Dei tui fruſtrà*; 57 Veniale tamen (ita vt confeſſarius teneatur abſoluere pœnitentem, tametſi talem conſuetudinem, vtpote non mortaliter malam deponere non velit) Caietanus, Armilla, & Sanchez *in locis ſuprà citatis.* Quamuis ob ſcandalum, vel periculum formaliter blaſphemandi mortale fieri poſſit; Ideoque pœnitens à tali irreligioſitate, & apparente blaſphemia omninò abſterreri debeat. His ſuppoſitis, ſit.

SECTIO

SECTIO II.

Dubitationis Reſolutio.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores etiam poſſunt procedere contra blaſphemum ſaltem blaſphemia hæreticali; quia ea cum hæreſi ſimilitudinem habet, & ingerit ſuſpicionem de hæreſi.*

2 *Blaſphemiæ hæreticales ſæpè oriuntur ex infidelitate, deſperatione, odio, & tentatione Dei, & cum huiuſmodi peccatis contra Deum coniunguntur.*

3 *Pœnitens in confeſſione, ſi abſolutè dicat, ſe blaſphemaſſe, Confeſſarius non tenetur eum interrogare quomodo, vel quibus verbis vſus fuerit: Probabile enim eſt, omnes blaſphemias eſſe eiuſdem ſpeciei.*

4 *Confeſſarius tenetur interrogare pœnitentem, vtrum blaſphemiam protulerit cum directa, ſeu formali intentione contemnendi, ſeu inhonorandi Deum; quia talis peruerſa intentio ſemper prouenit ex infidelitate, non quia hæreſis circumſtantia, vtpote non mutans ſpeciem neceſſariò confitenda ſit.*

5 *Confeſſarius, ſi pœnitens dixerit, ſe directa, ac formali intentione maledicendi, Deo maledixiſſe examinare vlteriùs debet, quanam ratione motus fuerit; ſi enim indignatione erga Deum directè non ſe extenderit, ſed ſolum contra hominem; vel iumentum, cui iratus fuit, & verba non includant honoris diuini diminutionem, cenſeri debet non blaſphemaſſe, neque peccatum mortale commiſiſſe. Secùs ſi ex ipſis verbis contrarium colligatur.*

6 *Blaſphemias materiales qui ex inueterata conſuetudine, tanquam ex quodam neceſſario impetu profert, non propriè eſt blaſphemus, vel periurus; quia nullum peccatum ſine rationis deliberatione committitur; ſecùs tamen ſi aduertat malam conſuetudinem, & non curet eam extirpare.*

7 *Blaſphemias materiales proferens ex conſuetudine recenſita poſtquam aduerterit prauam ſuam conſuetudinem, ſi deinde in eamdem labatur, debet dicere, quoties blaſphemauerit, vel quanto tempore permanſerit in tali conſuetudine continuè blaſphemandi, &c.*

8 *Blaſphemias ex ſibi ingenerata voluntaria conſuetudine proferens, tenetur ſub mortali deponere talem conſuetudinem.*

9 *Neque ſufficit, quod talis homo de blaſphemiis, vel periuriis præteritis dolorem, & in poſterum abſtinendi propoſitum concipiat, niſi tale propoſitum ſit efficax, extendens ſe ſcilicet ad proximas occaſiones tollendas.*

10 *Confeſſarius quid poſſit circa huiuſmodi pœnitentem examinatur.*

11 *Blaſphemia verba, vel periura non imputantur ad peccatum homini, qui conſuetudinem blaſphemandi, vel periurandi efficaci propoſito retractauit, cum ſint conſequentia ex eodem praua conſuetudine quaſi naturali, & neceſſario impetu prouenientia.*

1 RÉſpondetur ex dictis: contra blaſphemum, ſaltem blaſphemia hæreticali, procedere poſſunt etiam Inquiſitores, iuxta ea, quæ dicentur *infra ſect.6. per totam*; quia blaſphemiæ hæreticales cum hæreſi ſimilitudinem habent, & ſæpè Chriſtianum ſic blaſphemantem de hæreſi ſuſpectum reddunt, vti ſuprà dicebam.

2 Confirmatur, quia ſæpè ſæpiùs oriuntur ex infidelitate, deſperatione, odio, & tentatione Dei, & cum huiuſmodi peccatis contra Deum coniunguntur, vti ſuprà etiam dicebam; Ergo, &c. Vide quæ dicebam *dubitat.* 167. *& ſeqq. vſque ad* 172. & quæ dicebam *dubit.*213.

3 Ex dictis etiam ſequitur, quod, ſi pœnitens in confeſſione abſolutè dicat, ſe blaſphemaſſe, non teneatur confeſſarius illum interrogare, quomodo, vel quibus verbis blaſphemauerit; quia ex ſententia Caietani *cit. quæſtio.*13. *articulo* 1. *& in ſumma verbo blaſphemia*, & aliorum, ſatis probabile eſt, omnes propriè dictas blaſphemias, vtpotè omnes contra vnum, eumdemque Deum, vnius, eiuſdemque ſpeciei eſſe; & ex alio capite ſatis etiam probabile eſt, circumſtantias, non mutantes ſpeciem, ſed ſolùm aggrauantes, non neceſſariò in confeſſione explicandas eſſe; Ergo, &c.

4 Quamuis teneatur Confeſſarius interrogare pœnitentem, vtrum blaſphemiam protulerit cum directa, ſeu formali intentione contemnendi, ſeu inhonorandi Deum; Non quia talis circumſtantia intrinſecè aggrauat, & auget contemptum, ſeu inhonorationem Dei (in qua conſiſtit blaſphemiæ malitia eſſentialis;) cùm circumſtantiæ, non mutantes ſpeciem, ſed tantùm aggrauantes, non neceſſariò in confeſſione explicandæ ſint, vti dicebam, ſed quia talis peruerſa intentio ſæpè prouenit ex infidelitate, deſperatione, tentatione, & odio Dei, ſaltem abominationis erga ipſum Deum, (vti etiam ſuprà dicebam) quæ ſunt peccata ſpecie diſtincta à blaſphemiæ peccato.

5 Cæterùm, quia non ſemper prouenit ex infidelitate, deſperatione, tentatione, & odio Dei, ſed interdum tantum prouenit ex ira, rixa, vel tædio, ideò expedit, quod Confeſſarius pœnitentem, ſi dixerit, ſe directa, ac formali intentione maledicendi, Deo maledixiſſe, vlteriùs examinet, quanam ratione motus, Deo maledicere, ſeu contumeliam verbis inferre voluerit.

Quod ſi dixerit, quod affectus indignationis ſuæ erga Deum directè non ſe extenderit, ſed ſolum erga hominem, vel iumentum, cui iratus fuerat, tunc Confeſſarius attendat ad verba, quibus pœnitens vſus fuerit in maledicendo; quia ſi ſecundùm ſe diuini honoris diminutionem nullam talia ipſius verba exprimunt, cenſeri debet non blaſphemaſſe, neque peccatum mortale commiſiſſe, vti ſuprà dicebam; Sin autem verba talia, vel tali modo ab ipſo prolata fuerint, vt contumeliam Dei, Sacramenti, vel alterius rei ſacræ ſignificent, cenſeri debet blaſphemaſſe; dummodò attenderit ad Dei, Sacramenti, vel alterius rei ſacræ contemptum, qui talibus verbis exprimitur: Sæpeſæpius enim homo eiuſmodi verba blaſphema profert inaduertenter, ac materialiter tantum, non attendens, quid illa ſignificent, & tunc excuſatur à peccato mortali propter imperfectionem actus, ſcilicet propter imperfectionem cognitionis, & voluntatis; modò interim prauam iſtam conſuetudinem deponere conetur.

6 Sequitur 2. quod is (qui ex inueterata conſuetudine tanquam ex quodam neceſſario impetu, materiales blaſphemias, vel materialia periuria profert) tunc non propriè blaſphemat, vel periuret; quia nullum peccatum ſine rationis deliberatione committitur, ſed ſolum priùs aggrauatè, & quaſi dupliciter peccauerit; cum blaſphemias, vel periuria deliberatè frequentans, ſimul etiam aduertit, prauam ingenerari ſibi conſuetudinem, quæ cauſa futura ſit frequentium blaſphemiarum, vel periuriorum, ſaltem materialium; S. Antoninus *par.* 2. *titulo* 10. *cap.*7. §.1. Suarez *de Religion. tom.*1. *lib.*3. *de iurament. cap.*7. *numero* 3. & alij paſſim, quos ſequitur Sanchez *lib.* 3. *moral. cap.* 5. *numero* 18.

7 Quapropter talis homo in confeſſione non ſolùm dicere debet, quod v. g. centies circiter deliberatè blaſphemauerit, vel periurauerit, ſed etiam dicere debebit, quod ita continuò blaſphemias, vel periuria frequentauerit, vt ſibi conſuetudinem blaſphemandi, vel periurandi, quaſi naturalem, ingenerauerit.

8 His adde, quod prædictus homo, qui ſibi voluntariè blaſphemandi, vel periurandi conſuetudinem ingenerauit, teneatur ſub mortali procurare, quod talem conſuetudinem deponat; quia qui cauſam praui euentus, vel damni futuri à ſe voluntariè poſitam (cùm poſſit tollere) non tollit, is continuò peccat obmiſſionis peccato, ideoque in ſtatu peccati reperitur, (ſicuti qui ignem excitauit, ex quo incendium oriturum præuidet, ſi illum non extinguat) ſed mala conſuetudo blaſphemandi, periurandi, vel ad quodlibet dictum, (nihil, aut parum examinando, num verum, an falſum ſit) iurandi ponit hominem in maximo probabili periculo blaſphemiarum, vel periuriorum, ſaltem materialium, quæ licet (vti dicebam) propriè blaſphemiæ, vel periuria non ſint, ſunt tamen graues deformitates contra virtutem Religionis; Ergo continuò peccat obmiſſionis peccato mortali, atque adeò reperitur in ſtatu peccati mortalis; proinde ac concubinarius, ſi concubinam non eiiciat, vel detentor rei alienæ, ſi illam Domino non reſtituat; vide Doctores, quos ſequitur Suarez *loco ſuprà citato cap.6.*

9 Quapropter ſæpeſæpiùs etiam non ſufficit, quod talis homo de blaſphemiis, vel periuriis prætentis dolorem, & in poſterum abſtinendi propoſitum concipiat (vti dixerunt Valentia *tom.3. diſp.6. q.7. punct.3.* Sayr. *lib.5. clauis regia cap.5. num.*10. & alij) niſi tale propoſitum ſit efficax, extendens ſe ſcilicet ad proximas (ſi ſine magno incommodo fieri queat) occaſio-
10 nes tollendas: Ita vt Confeſſarius poſſit illum quandoque compellere ad fugiendos ludos, & conuiuia, quibus blaſphemandi, vel periurandi conſuetudinem confirmat, & ſi non ſimiliter ad deſerendam etiam mercaturam, officium nauigandi, vel aurigandi, vel ſimile aliud officium, quod profitetur ad ſe, ſuamque familiam ſuſtentandam; Suarez *citato lib.3. de Religione cap.8. numero* 7. & Sanchez *citato lib. 3. moral. cap.5. num.*16.

11 Cæterùm, poſtquam talis homo conſuetudinem blaſphemandi, vel periurandi efficaci propoſito retractauit, extunc ipſi conſequentia verba blaſphemiæ, vel periuria, ex eadem praua conſuetudine quaſi naturali, & neceſſariò impetu prouenientia, non imputabuntur ad peccatum; quia neque ſunt voluntaria in ſe (ſicuti ſuppono) neque in ſua cauſa, ſcilicet in conſuetudine, illa praua; Cùm illa ab ipſo iam per propoſitum efficax retractata, non ampliùs voluntaria ipſi cenſeri debeat. Vide quæ dicebam *ſuprà ſect.1. ſuppoſito 1. Corollar.*3. & quæ dicam *infrà ſect.9. & ſect.17.*

SECTIO III.

Qualiter clariùs blaſphemia definiri poſſit?

SVMMARIVM.

1 *Blaſphemia, quæ fidei confeſſioni opponitur, & ſic quodammodo pertinet ad infidelitatem, eſt peccatum, quo de diuinæ gloriæ, maieſtatis, ſeu bonitatis excellentia aliquid detrahitur, dicendo falſo ineſſe Deo aliquid quod ineſt, vel negando falſo ineſſe Deo aliquid, quod ineſt voluntate quadam ſic diuinæ gloriæ maieſtati, vel bonitati derogandi.*

2 *Additio facta ab aliquibus (vel quando dicitur aliquid contra Sanctos) eſt ſuperflua; quia comprehenditur ſub dicta definitione, vtpotè redundans in Deum.*

3 *Additio facta ab aliquibus (vel quando tribuitur creaturis aliquid proprium Dei) eſt pariter ſuperflua, & cur.*

4 *Blaſphemia item breuiùs ſic definiri poteſt: Eſt locutio falſa contra Deum per modum conuitij, ſeu voluntate quadam diuinæ gloriæ, maieſtati, ſeu bonitati derogandi.*

5 *Blaſphemiæ ratio propriè conſiſtit in falſa locutione.*

6 *Blaſphemia diſtinguitur ab infidelitate, quia de ratione infidelitatis non eſt, velle derogare honori diuino, ſicut id eſt de ratione blaſphemiæ.*

7 *Quæ voluntas peruerſa requiratur diuinæ gloriæ, maieſtati, ſeu bonitati derogandi ad rationem blaſphemiæ, latius examinatur.*

8 *Blaſphemus intendit inferre nocumentum honori diuino: ad rationemque blaſphemiæ pertinet deteſtatio diuinæ bonitatis.*

9 *S. Thomas ſecundum Thomiſtas non accipit deteſtationem pro formali diuinæ bonitatis odio, quod directè opponitur charitati; ſed accipit deteſtationem alicuius excellentiæ diuinæ, vt diuini honoris, iuſtitiæ, &c. Perfectior tamen blaſphemia eſt, quando eſt odium Dei.*

10 *Ad rationem blaſphemiæ non requiritur odium Dei; quia ſi praua voluntas derogandi diuinæ gloriæ, maieſtati, ſeu bonitati requireretur, rarò pronunciatis blaſphemiæ verbis daretur blaſphemia, communiter enim ea non ad derogandum diuinæ bonitati, ſed ex ira, indignatione, vel alia paſſione proferuntur.*

11 *Blaſphemia omnis ſecundum Caietanum, & alios, in quantum eſt voluntaria eſt à mala voluntate, non tamen omnis blaſphemia eſt cum voluntate affecta ad derogandum diuinæ bonitati.*

12 *Voluntatis malitia prædicta ita ſe habet ad intellectus blaſphemiam, ſicut charitas ſe habet ad fidem. Et ſicut fides poteſt eſſe ſine charitate ſic & blaſphemia.*

13 *Blaſphemiæ de ratione eſt diminutio, ſeu derogatio diuinæ gloriæ, maieſtatis, ſiue bonitatis. Quod poteſt dupliciter contingere: Primò, volendo id directa intentione: Secundò indirectè, quando ſcilicet quis iis circumſtantiis, & eo modo blaſphemiam vſurpat. Verbi gratia ſi blaſphemiam dicat ſeriò, & ex quadam indignatione, eſt vera blaſphemia, ſecùs ſi ioco, niſi ex iocoſo modo dicendi redundaret diminutio diuinæ gloriæ, maieſtatis, ſeu bonitatis.*

14 *Deteſtatio voluntatis quando ſe habet ad blaſphemiam, ſicut charitas ſe habet ad fidem, ſecundum Caietanum, & alios, eſt formale odium Dei.*

15 *Blaſphemia retinens veram ſpeciem blaſphemiæ eſt duplex, vna informis, & non vndequaque perfecta, quæ non procedit ex odio Dei, ſed ex rixa, iracundia, vel alia. Altera verò perfecta, & formata, quæ procedit ex odio Dei.*

16 *Blaſphemia informis dicitur blaſphemia ſecundum intellectum, non quia voluntas non adſit, ſed quia deeſt hæc Dei deteſtatio. Formata verò dicitur ſecundum affectum.*

17 *Blaſphemia propriè, & eſſentialiter conſiſtit in dicendo contra Deum aliquid, quod eius honori deroget, eius honorem diminuat.*

18 *Fides duo includit, & interiorem aſſenſum, & exteriorem rerum fidei confeſſionem. Et infidelitas pariter duo requirit, hoc eſt diſſenſum fidei rerum, & hic pertinet ad infidelitatem, eſtque hæreſis & aliquid intus, vel extra, hoc eſt aliquid dicere contra fidem, quod pertinet ad blaſphemiam, quæ non conſiſtit in ſentiendo, ſed in dicendo aliquid contra Deum.*

19 *Blaſphemia non eſt propriè, & eſſentialiter infidelitas; quia infidelitas conſiſtit propriè in aſſenſu aliquo interno falſo, & in externa aſſeueratione alicuius falſi de Deo, quæ ex huiuſmodi interno aſſenſu exoritur.*

ritur. At horum neutrum requirit blaſphemia, ſed ſolum conſiſtit in ſignificatione aliqua falſa de Deo.

20 *Blaſphemia diſtinguitur ab infidelitate: quia infidelitas non eſt niſi falſus aſſenſus mentis contra fidem: At blaſphemia conſiſtit in verbis.*

21 *Blaſphemia etiam hæreticalis diſtinguitur ab infidelitate; quia dæmones, & damnati vocant Deum iniuſtum crudelem, ſine miſericordia, & tamen de Deo non ita ſentiunt, & credunt: quod etiam ſæpè faciunt homines.*

22 *In locutione proferentis contra Deum hæreticales blaſphemias continetur malitia quæ opponitur locutioni fidei, & malitia, quæ opponitur diuino honori, ſicut etiam quando hæreticus aliquid falſi de Deo profert, in tali actu continetur malitia infidelitatis, & malitia contra confeſſionem fidei.*

23 *Blaſphemia ad malitiam ſufficit, ſi quis faciat actum contumelioſum contra Deum, licet directè, & formaliter non intendat diminuere honorem, & dignitatem Dei.*

24 *Blaſphemia quamuis non ſit propriè, & eſſentialiter infidelitas nec vera, & propria infidelitatis ſpecies, poteſt tamen inueniri coniuncta cum infidelitate, ſicut & diſiuncta ab eadem.*

25 *Ad blaſphemiam non requiritur loquela externa contra Deum; ſed ſufficit ſolum interna, vt ſcilicet quis ſolum concipiat per ſimplicem quamdam intellectus apprehenſionem Deum eſſe quod non eſt, vel Deum non eſſe quod eſt; diuiditur enim ea in blaſphemiam cordis, & oris.*

26 *Blaſphemia etiam in ſolis factis, & ſignis conſiſtere poteſt, vt ſi quis v. g. ſanctorum Imagines conculcet: At probabilius videtur eſſe oppoſitum v. g. quod in ſolis verbis mente, ore, vel ſcripto prolatis conſiſtat; opponitur enim propriè blaſphemia ſolum laudi diuinæ quæ ſolum verbis exhibetur.*

27 *Blaſphemia communiter vocatur vitium linguæ: & eſt ſacrilega infamatio, quæ non fit ſine verbis: conſiſtit enim in maledictione, & conuitio Dei, quod nequit eſſe ſine verbis.*

28 *Homo improbus poteſt in contemptum Dei terram pedibus conculcare, ſanctorum imagines cadere, lacerare, vel conſpuere, in cælum lapides, vel ſputa conijcere; At quia non eſt talis vſus, vt huiuſmodi ſignis blaſphemia exprimatur, abſolutè dicitur non eſſe blaſphemus. Secus autem ſi illis ſignis vellet blaſphemiam exprimere; quia ſunt æquiualentia verbis.*

29 *Blaſphemia eſt dicere, Euchariſtiam eſſe communem, & vſualem panem, ſi quis tali ſigno comeſtionis vellet ſimiliter exprimere blaſphemiam; quamuis propriè, & vt plurimum Euchariſtiam, tanquam communem, & vſualem panem comedere in menſa communi, non ſit blaſphemia, ſed ſolum actio ſacrilega.*

30 *Blaſphemare factis aliqui dicuntur in ſacris literis; quia iis ſignis proferre blaſphemias intendebant in diminutionem diuini honoris.*

31 *Blaſphemia ſemper aliquid falſi continet, ſemperque in ipſa aliquid falſi ſubſiſtit.*

32 *Falſum dupliciter eſſe poteſt: Primò in actu ſignato enunciatiuè, ſeu propriè, & rigoroſè. Secundo in actu exercitu affectiuè, ſiue minus propriè, & minus rigoroſè. Vide ibi exempla vtriuſque.*

33 *Blaſphemia de ratione quamuis ſit proferre contumeliam in Deum, vel ſanctos, eſt etiam quomodolibet aliquid falſi dicere.*

34 *Falſitas prædicta ineſt etiam odio Dei; quandoquidem ſi quis prorumperet in verba odij Dei, vel deſperationis, eſſet vera blaſphemia, quia ſic etiam detraheret bonitati, & potentia Dei, ſicut ſi diceret: Non credo, detraheret fidei diuinæ.*

RESpondetur ex dictis, & etiam ex S. Thoma 2. 2. *quæſt.* 13. *art.* 1. Blaſphemia (quæ etiam fidei confeſſioni opponitur, & ſic quodammodo ad infidelitatem pertinet) ſic clariùs definiri poteſt: [Eſt peccatum, quo de diuinæ gloriæ, maieſtatis, ſeu bonitatis excellentia aliquid detrahitur, dicendo falsò, ineſſe Deo aliquid, quod non ineſt, vel negando falsò, ineſſe Deo aliquid, quod reuera ineſt, idque voluntate quadam ſic diuinæ gloriæ, maieſtati, vel bonitati derogandi.] Vide Caietanum 2. 2. *quæſt.* 13. *artic.* 1. Aragon. *ibidem Corollar.* 3. Toletum *lib.* 4. *cap.* 13 *numero* 6. Sylueſtrum *verbo blaſphemia quæſtio.* 1. Soccinum *libro* 1. *conſil.* 102. Couarruuiam *in cap. quamuis pactum part.* 1. §. 7. *numero* 2. *de pactis in* 6. Boërium *deciſ.* 301. *numero* 2. Bannez 2. 2. *quæſt.* 13. *art.* 1. *in principio.* Menochium *de arbitr. lib.* 2. *centur. caſ.* 375. *numero* 1. Maſcardum *de probation. lib.* 1. *concluſ.* 195. *num.* 2. *& ſeqq.* Albertin. *tract. de agnoſcend. aſſertion. quæſt.* 6. *num* 13. *& ſeqq. & quæſt.* 27. *num.* 1. Cornæum *vol.* 1. *conſil.* 185. & præcipuè præter alios Valentiam 2. 2. *diſp.* 1. *q.* 13. *punct.* 1. contra nonnullos, quos ſequitur Suarez *tom.* 1. *de Religion. tract.* 3. *cap.* 4. *num.* 9. 1

2 Additur ab aliquibus: *Vel quando dicitur aliquid contra Sanctos*, ſed minùs rectè additur; quia id blaſphemiæ rationem habet, eo quod redundat in Deum; & ſic comprehenditur ſub dicta definitione, ſicuti ſuprà *ſect.* 1. dicebam.

3 Additur ab aliis: *Vel quando tribuitur creaturis aliquid proprium Dei*, ſed etiam minus rectè additur; quia tunc negatur Deo aliquid, quod reuera ineſt Deo, ſeu competit Deo (in quo propriè ratio blaſphemiæ conſiſtit) ſicque etiam comprehenditur in eadem dicta definitione.

4 Vel breuiùs ſic cum aliis (quos ſequitur Bannez 2. 2. *quæſt.* 13. *artic.* 1. *notabil.* 2.) definiri poteſt: *Eſt locutio falſa contra Deum per modum conuitij:* (Quod idem eſt, quod ſuprà dicebatur) *voluntate quadam ſic diuinæ gloriæ maieſtati, ſeu bonitati derogandi.*

5 Dicitur in vtraque definitione, *locutio falſa*, quia in eo propriè conſiſtit ratio blaſphemiæ, ſicut infrà clariùs patebit.

6 Dicitur, *per modum conuitij, ſeu voluntate quadam diuinæ gloriæ, maieſtati, ſeu bonitati derogandi*; quia in hoc diſtinguitur ab infidelitate, cum de ratione infidelitatis non ſit, velle derogare honori diuino; quia potiùs hæreticus credit, ſe honorem Deo deferre, ſicuti etiam infrà clariùs conſtabit.

7 Petes, qualiter non peruerſa diuinæ gloriæ maieſtati, ſeu bonitati derogandi voluntas ad rationem blaſphemiæ requiratur?

8 Ratio dubitandi eſt; quia ex vno capite id requiri videtur; Tum quia in blaſphemiæ definitione ponitur; Tum quia S. Thomas 2. 2. *q.* 13. *art.* 3. *ad* 1. docet, quod blaſphemus intendat inferre nocumentum honori diuino, & *art.* 4. *in corpore* tradit, quod ad rationem blaſphemiæ pertineat deteſtatio diuinæ bonitatis; Et Thomiſtæ, (quos ſequitur Bannez *cit. art.* 3. *ad* 3.) explicando mentem S. Thomæ dicunt, quod ille non accipiat 9
deteſtationem alicuius excellentiæ diuinæ, & diuini honoris, iuſtitiæ, &c. quamuis perfectior blaſphemia ſit, quando eſt odium Dei; Tum quia tandem ſic ſuadet ratio; cùm infideles dicentes falſa de Deo, non ſint propriè blaſphemi, eo quod ea non dicunt ex prauo ergà Deum affectu, ſed quia iudicant, eſſe vera.

10 Ex altero autem capite id requiri non videtur; Tum quia, ſi praua illa diuinæ gloriæ, maieſtati, ſeu bonitati derogãdi voluntas requireretur ad rationẽ blaſphemię, rarò pronunciatis blaſphemiæ verbis, daretur blaſphemia; cum communiter animus talia verba proferentis nõ ſit, velle diuinæ bonitati derogare, ſed ea verba proferat ex ira, indignatione, vel alia paſſione; Tum quia ex S. Thoma 2. 2. *quæſtio.* 13. *articulo* 1. Caietanus *ibi*, & *articulo* 3. *paulò poſt principium.* Caſtrus *lib.* 1. *de iuſta hæretic.*

11 *hæreticor. punct. cap.* 12. & alij docent, quod licet omnis blaſphemia, in quantum eſt voluntaria, ſit à mala voluntate, non tamen omnis blaſphemia ſit cum voluntate affecta ad derogandum diuinæ bonitati; quemadmodum licet omne credere ſit voluntarium, non tamen omne credere eſt cum voluntate affecta charitati Dei:
12 Quapropter ſubdunt, quod hæc voluntatis malitia ſe habeat ad intellectus blaſphemiam, ſicut charitas ſe habet ad finem; Sicque, ſicut fides poteſt eſſe ſine charitate, ita & blaſphemia poſſit eſſe ſine hac affectus malitia. His poſitis,

13 Reſpondetur ad Petitionem, quod de ratione blaſphemiæ ſit quidem diminutio, ſeu derogatio diuinæ gloriæ, maieſtatis, ſeu bonitatis, id tamen poſſit contingere dupliciter: Primò, volendo id directa intentione: quo modo damnati blaſphemant Deum: Secundò, indirectè, quando ſcilicet qui iis circumſtantiis, & eo modo blaſphemiam vſurpat, vt (quamuis ipſe directè nolit detrahere diuinæ maieſtati) merito tamen ex circumſtantiis, & ex modo blaſphemandi vſurpatio illa iudicetur habere diuinæ maieſtatis diminutionem, derogationem, ſeu contemptum; v. g. ſi blaſphemiam dicat ſeriò, & ex quadam indignatione (quæ prudenter iudicatur pertinere quodammodo ad Deum) ſit vera blaſphemia; ſi verò blaſphemiam dicat ioco, vel alio fine (vt ad docendum, &c. non ſit, (quamuis id aliunde poſſit eſſe peccatum leuitatis, vanitatis, vel ſcandali) vera blaſphemia: Quod tamen intellige, niſi ex iocoſo modo dicendi talia verba, adhuc redundaret diminutio diuinæ gloriæ maieſtatis, ſeu bonitatis iuxta ea, quæ infrà dicentur; Quia tunc ea verba dicens adhuc cenſebitur indirectè velle diuini honoris diminutionem, ſeu contemptum; Qua de re videri poterit Valentia 2. 2. *diſp.* 1. *q.* 13. *punct.* 1. *notab.* 2.

14 Hinc ſequitur, quod, dum Caietanus, Caſtrus, & alij dicunt, quod deteſtatio voluntatis ſe habeat ad blaſphemiam, ſicut charitas ſe habet ad fidem, loquantur (vt vndequaque æquiparatio procedat) de deteſtatione, quæ eſt formale odium Dei, ac directè opponitur charitati.

15 Sequitur 2. quod blaſphemia, retinens veram ſpeciem blaſphemiæ, ſit duplex: Vna informis, & non vndequaque perfecta, (nempè, quæ non procedit ex odio Dei, ſed ex rixa, iracundia, vel alia paſſione) eſt tamen vera, & perfecta blaſphemia iuxta propriam blaſphemiæ ſpeciem, & deſtituitur ſola perfectione extrinſeca (quemadmodum fides abſque charitate eſt vera, & perfecta fides intra propriam fidei ſpeciem; At quia deſtituitur perfectione, & forma extrinſeca charitatis, dicitur fides imperfecta, & informis.) Altera autem perfecta, & formata, nempe, quæ procedit ex odio Dei; ſic Doctores, quos ſequitur Bannez 2. 2. *quæſt.* 13. *art.* 1. *notab.* 4. & Petrus Ledeſma 2. *tomo ſummæ tract.* 1. *cap.* 9. *concluſ.* 4.

16 Prior dicitur à S. Thoma *citato art.* 1. Blaſphemia ſecundum intellectum, non quia voluntas non adſit, ſed quia deſit hæc deteſtatio Dei.

Poſterior autem dicitur ſecundum affectum, iuxta ea, quæ mox ſuprà dicebantur.

17 Sequitur 3. quod blaſphemia propriè, & eſſentialiter conſiſtat in dicendo contra Deum aliquid, quod
18 eius honori deroget, ſeu eius honorem diminuat; quia (ſicut in fide reperitur interior fidei rerum aſſenſus, & hic pertinet ad ipſam fidem; Et reperitur ipſos fidei articulos corde, vel ore dicere, & hoc pertinet ad fidei confeſſionem) ſic in infidelitate reperitur diſſenſus fidei rerum, & hic pertinet ad infidelitatem, eſtque vera hæreſis; Et reperitur aliquid intus, vel extra contra fidem dicere, & hoc pertinet ad blaſphemiam: Ita vt in hoc eſſentialiter conſtituatur blaſphemia; ſicque blaſphemia non conſiſtat in ſentiendo aliquid contra Deum, ſed conſiſtat in dicendo aliquid contra Deum; Caietanus 2. 2. *quæſtio.* 13. *articul.* 1. *verſ. ad euidentiam horum.* Caſtro *lib.* 1. *de iuſti. hæretic. punct. cap.* 12. & alij.

Sequitur 4. quod blaſphemia non ſit propriè, & eſ- 19
ſentialiter infidelitas; quia infidelitas propriè conſiſtit in aſſenſu aliquo interno falſo, & in externa aſſeueratione alicuius falſi de Deo, quæ ex tali interno aſſenſu falſo de deo exoritur; Blaſphemia verò neutrum iſtorum requirit, ſed ſolùm conſiſtit in ſignificatione aliqua falſa de Deo; (Qualiter autem blaſphemia ad infidelitatem pertineat, & æqualiter fidei confeſſioni opponatur, dicetur *infrà ſect. ſeqq.*

Blaſphemia igitur diſtinguitur ab infidelitate; quia, 20
ſicuti dicebam, infidelitas non eſt, niſi falſus mentis aſſenſus contra fidem; At blaſphemia conſiſtit in verbis: Nec enim blaſphemus, quod contra Deum verbis contumelioſis profert, credit de Deo, ſed ad contra Deum quid dicendum ab ira, vel odio, vel alia animi perturbatione, & non ab interiori intellectus errore mouetur; Caietanus 2. 2. *quæſt.* 13. *art.* 1. Valentia *ibidem diſp.* 1. *quæſt.* 13. *punct.* 2. & alij paſſim. Et quidem fideles dicere poſſunt: *Vtinam Deus non eſſet, vel vtinam Deus eſſet iniuſtus:* qui certum eſt, quod blaſphement, & tamen non habent errorem in intellectu; cum de facto credant, Deum eſſe per eſſentiam, ita vt non poſſit deficere, Deumque non eſſe iniuſtum, ſed eſſentialiter iuſtum: Ergo blaſphemia diſtinguitur ab infidelitate, nec ſemper ſupponit infidelitatem, ſeu errorem in intellectu.

Quod adeò verum eſt, vt blaſphemia etiam hæreti- 21
calis diſtinguatur ab infidelitate; quia dæmones, & damnati vocant Deum iniuſtum, crudelem, ſine miſericordia; & tamen de Deo non ita ſentiunt, & credunt: Ergo blaſphemia etiam hæreticalis diſtinguitur ab infidelitate: Tum quia homines ſæpè blaſphemant Deum, vocando illum iniuſtum, perſonarum acceptatorem; non habere curam rerum huius mundi, & tamen de Deo non ita ſentiunt, & credunt; Ergo blaſphemia, etiam hæreticalis, diſtinguitur ab infidelitate: Tum quia ſæpè contingit, vt quis vocet aliquem, latronem, adulterum hæreticum, &c. & tamen de illo interiùs non ita ſentit, ſed huiuſmodi verba ex ira, vel aliqua animi paſſione profert contra illum: Ergò ſimiliter poteſt quis contumelioſa, & hæreticalia verba proferre contra Deum, & tamen non ita ſentire de Deo; & conſequenter poteſt blaſphemia etiam hæreticalis eſſe ſine infidelitate, ita vt clarum ſignum ſit, quod & ipſa diſtinguatur ab illa.

Vbi aduerte, quod, quando quis profert contra Deum 22
hæreticales blaſphemias, in tali locutione continetur malitia, (quæ opponitur confeſſioni fidei) & malitia, (quæ opponitur diuino honori) ſicut etiam quando hæreticus aliquid falſi de Deo profert, in tali actu continetur malitia infidelitatis (cùm errorem contra fidem contineat) & malitia contra confeſſionem fidei, (cum falſa de Deo loquatur) & malitia blaſphemiæ (cum verba contumelioſa contra Dei dignitatem proferat) ſicque omnis hæreticus, qui de Deo falſa loquitur, non ſolùm eſt hæreticus, ſed etiam & blaſphemus; Caſtro *lib.* 1. *de iuſta hæreticorum punitione cap.* 12. Toletus *lib.* 4. *cap.* 13. & alij communiter.

Non obſtat, ſi dicas: Hæreticus non intendit blaſ- 23
phemare Deum; Ergò non eſt blaſphemus.

Reſpondetur enim; Nego conſequentiam; quia ad malitiam blaſphemiæ ſufficit, vt quis faciat actum contumelioſum contra Deum; licet directè, & formaliter non intendat, diminuere honorem, & dignitatem Dei. Hæreticus tamen interior non eſt blaſphemus; quia blaſphemia conſiſtit in locutione contumelioſa contra Deum, vel contra Sanctos, non autem in falſa opinione; ſicuti ſuprà *ſect.* 1. *ſuppoſito* 3. dicebam.

Cæterum, quamuis blaſphemia non ſit propriè, 24
& eſſentialiter infidelitas, nec vera, & propria infidelitatis ſpecies; poteſt tamen inueniri coniuncta

cum

Digitized by Google

cum infidelitate, ſicut & diſiuncta ab eadem; ita vt ſiquis dicat aliquid diuino honori derogans, credens ita eſſe, ſit ſimul hæreticus, & blaſphemus; Hæreticus, quatenùs credit; blaſphemus, quatenùs dicit: ſi credit, & & non dicit, ſit tantùm hæreticus; ſi verò non credit, & & dicit, ſit tantùm blaſphæmus. Videri poterit Valentia 2. 2. *diſp* 1. *q.* 13. *punct.* 2. & Caſtrus *lib.* 1. *de iuſta hæretic. punitione cap.* 12.

25 Sequitur quintò, quod ad blaſphemiam non requiratur loquela externa contrà Deum, ſed ſufficiat ſolùm interna, vt ſcilicet quis ſolùm concipiat per ſimplicem quamdam intellectus apprehenſionem, Deum eſſe, quod non eſt, vel Deum non eſſe, quod eſt; Et blaſphemia iſta dicitur blaſphemia cordis; At ſi verò prorumpat in loquelam externam, dicitur blaſphemia oris; S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 13. *art.* 1. quem ſequuntur communiter Doctores.

26 Quod adeò verum eſt, vt non improbabiliter ex ſententia Caſtri *loc. ſupr. cit.* Cordubæ *in quæſtionario lib.* 1. *q.* 17. § 15. *notab.* 2. Graff. *lib.* 1 *caſuum reſerv. c.* 10. *num.* 4. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *centur.* 4. *caſ.* 376. & aliorum. Blaſphemia etiam in ſolis factis, & ſignis (vt ſi quis, v.g. Sanctorum Imagines conculcet, vel expuat) conſiſtere poſſit; quamuis ex ſententia aliorum, vt S. Thomæ 2. 2. *q.* 13. *art.* 1. Aleuſ. 3. *p. q.* 12 *membr.* 6. Nauar. *in ſumm. c.* 12. *n.* 81. & Leſſij *de Iuſt. & Iur. lib.* 2. *c.* 45. *dub.* 5 *n.* 24. (quos ſequitur Suarez *tom.* 1. *de Religione tract.* 3. *lib.* 1. *c* 4. *n.* 4. & 5.) Probabilius eſſe videatur oppoſitum, quod ſcilicet blaſphemia propriè non in factis, & ſignis, ſed in ſolis verbis, mente, ore, vel ſcripto prolatis, conſiſtat; quia blaſphemia propriè opponitur laudi diuinæ, quæ ſolis verbis exhibetur (etſi honor quibuſcumque verbis, &
27 factis, vt ait S. Thomas 2. 2. *q.* 103. *art.* 1. *ad* 3. exhibeatur) tùm quia blaſphemia communiter vocatur vitium linguæ: tùm quia blaſphemia eſt ſacrilega infamatio; ſed infamatio non fit ſine verbis: ergò blaſphemia propriè requirit verba; tùm quia blaſphemia conſiſtit in maledictione, & conuitio Dei, ſed maledictio & conuicium non poteſt eſſe ſine verbis, mente, ore ſcilicet, vel ſcripto prolatis: ergò; &c. Tùm quia contumelia contrà hominem propriè conſiſtit in verbis: Ergò & contumelia etiam contrà Deum propriè conſiſtet in verbis: tum denique quia aliàs Idololatria, & ſimilia vitia (cùm verum Dei cultum ipſo facto negent, illúmque creaturæ tribuant) poſſent dici propriè, & verè blaſphemia; quod non videtur dicendum.

28 Non obſtat, ſi dicas: Poteſt homo improbus in contemptum Dei terram pedibus conculcare, Sanctorum Imagines cædere, lacerare, vel conſpuere; in cælum lapides vel ſputum conijcere, &c. Quo facto blaſphemaret: ergò blaſphemia non neceſſariò requirit, vt fiat verbis.

Reſpondetur enim, concedo antecedens; quia reuera ſi quis illis ſignis vellet blaſphemiam exprimere, talia ſigna quidem, vtpotè æquiualentia verbis, haberent rationem blaſphemiæ; At quia non eſt talis vſus, vt ſcilicet huiuſmodi ſignis blaſphemia exprimatur; ideò abſolutè dicitur, quod blaſphemia conſiſtat ore, vel ſcripto prolatis.

29 Non obſtat ſecundò, ſi dicas: blaſphemia eſt dicere, Euchariſtiam eſſe communem, & vſualem panem: ergò blaſphemia etiam erit, illam, tanquàm communem, & vſualem panem, comedere in menſa cómuni; ſed huiuſmodi actio conſiſtit in mero, & ſolo facto: ergo ad blaſphemiam non neceſſariò verba requiruntur.

Reſpondetur enim, vt ſuprà, quod, ſi quis tali ſigno comeſtionis vellet ſimiliter exprimere blaſphemiam, tale ſignum, vtpotè æquiualens etiam verbis, haberet eodem modo rationem blaſphemiæ; quamuis propriè, & vt plurimum, Euchariſtiam, tanquam communem, & vſualem panem, comedere in menſa communi, non ſit blaſphemia, ſed ſolùm actio ſacrilega; vt & ſolùm actio ſacrilega eſt, Euchariſtiam proiicere canibus, & ſimilia.

30 Non obſtat tertiò, ſi dicas: In ſacris literis, vt 1. *Eſdræ cap.* 9. & *Matt. cap.* 27. &c. dicuntur aliqui blaſphemare factis: Ergò.

Reſpondetur enim, etiam vt ſuprà, id eſſe, ſi ij factis illis vterentur, tanquàm ſignis ad exprimendam blaſphemiam; at ſecùs, ſi aliter; Vel Reſpondetur ſecundò, diſtinguo: dicuntur aliqui blaſphemare factis, ſolitariè ſumptis, nego; dicuntur aliqui blaſphemare factis, ratione verborum blaſphemorum, quæ huiuſmodi factis coniungebãtur, (ita vt ratione talium verborum adiunctorum, facta etiam dicantur blaſphemiæ) concedo.

Atque hinc patet ad rationem dubitandi ſuprà poſitam. Petes ſecundò, qualiternam blaſphemia ſemper 31
aliquid falſi contineat?

Ratio dubitandi eſt; quia nonnulli (quos ſequitur Suarez *cit. c.* 4. *n* 9. Turrian. 2. 2. *diſp.* 58. *dub.* 1. *verſ. Verum hæc*, & Azor. *tom.* 1. *Inſt. moral. lib.* 9. *c.* 28. *q.* 1. & 2.) id negant, (quatenùs aiunt, ſatis eſſe ad blaſphemiæ rationem, quod quis verba contumeliæ in Deum, vel ſanctos, & ſi non falſa, proferat.) Et probant; quia veritas, & falſitas ſolùm reperitur in modo indicatiuo, ſed blaſphemia explicatur interdum per modum imperatiuum, vel optatiuum, imprecando, vel optando Deo malum, (vt ſi quis v.g. dicat: *Pæniteat Deum*, vel *vtinam Deus ſit iniuſtus*, &c.) Ergò, tùm quia inhoneſtè membra Chriſti, vel Sanctorum pudenda nominare, eſt blaſphemia, (ſicuti *infrà* dicetur) & tamen ibi nulla eſt falſitas: ergo, &c. His tamen non obſtantibus.

Reſpondetur, quod ex probabiliori ſententia Caietani 2. 2. *q.* 13. *art.* 1. *v. Quoad ſecundum*, & *v. Ex his autem.* Bannez *ibidem notab.* 2. Aragon. *coroll.* 3. Petri Ledeſma *in ſumma* 2. *tom. tract* 1. *c.* 9. Valentiæ 2. 2. *diſput.* 1. *q.* 13. *punct.* 1. Toleti *lib.* 4. *c.* 13. *n.* 6. Simanch. *de Cathol. Inſtit. tit.* 8. *n.* 2. & aliorum, blaſphemia ſemper aliquid falſi contineat, ita vt ſemper in ipſa aliquid falſi ſubſit: falſum
enim dupliciter poteſt eſſe falſum. Primò, in actu ſi- 32
gnato, enunciatiuè, ſeu propriè, & rigoroſè, vt cum aliquid falſum Deo tribuitur (v.g. eſt iniuſtus, vel acceptator perſonarum, &c.) Aut cum aliquid verum Deo negatur (v.g. non eſt omnipotens, vel immenſus, &c.) quod contingit ſolùm in modo indicatiuo, in quo ſolo modo conſiſtit falſitas enunciatiuè, propriè, & rigoroſè, ſcilicet in enunciatione eius, quod eſt aut non eſt. Secundò, in actu practico, vel exercito, affectiuè, ſeu minùs propriè, & minùs rigoroſè, vt cum (etſi verum ſignificetur) ex ipſo tamen irriſorio, vel contumelioſo ſignificandi modo, ſignificatur, id eſſe in Deo, vel in ſanctis, tanquam quid irriſorium, & contemptibile, v.g. ſi quis inhoneſtè membra Chriſti, vel Sanctorum pudenda nominet: In quo modo non conſiſtit falſitas in enunciatione, eius quod eſt, vel non eſt, & ſic enunciatiuè, ſeu propriè, & rigoroſè, ſed ſolùm in affectu, vt ſcilicet affectetur, eſſe in Deo, quod eſſe nequit; quamuis igitur ratio blaſphemiæ non exigat ſemper falſitatem enunciatiuè, exigit tamen ſaltem falſitatem affectiuè, ex modo ſcilicet loquendi blaſphemantis, qui optat, vel imprecatur id malum Deo repugnans, vel falsò ſignificat, id eſſe in Deo, tanquam quid irriſorium, contemptibile, vel contumelioſum, eſſe autem de ratione blaſphemiæ quomodolibet aliquid falſi ſeu aliquam falſitatem.

Probatur, quia de ratione blaſphemiæ eſt, contume- 33
liam in Deum, vel ſanctos proferre, ſed nihil per modum veri ſignificati, poteſt in Dei, vel Sanctorum contumeliam proferri: Ergo, &c.

Neque obſtat, ſi cum aduerſariis dicas, quod etiam in 34
odio Dei inſit falſitas iſta practica, ſeu in actu practico, vel exercito, & tamen odium Dei non ſit propriè blaſphemia.

Reſpondetur enim, quod etiam in odio Dei, inſit quidem prædicta falſitas, ſed nec in enunciatione, nec etiam ex modo loquendi, quare potiùs retorquetur contra aduerſarios argumentum: quandoquidem, ſi quis prorumperet in verba odij Dei, vel deſperationis (vt ſi *v. g. diceret: odio habeo Deum, vel deſpero*) eſſet etiam vere blaſphemus, quia ſic etiam detraheret bo-

nitati, & potentiæ Dei; ſicut & ſi diceret: *non credo,* dettaheret etiam fidei Dei: Quod ipſum fatetur & ipſemet Suarez *eodem lib. 1. c. 6 n. 9.*

Atque hinc patet ad rationes aduerſariorum in contrarium ſuprà poſitas.

SECTIO IV.

Corollaria complurium blaſphemiatum ex definitione blaſphemiæ mox ſuprà tradita.

SVMMARIVM.

1 *Blaſphemia opponitur Confeſſioni fidei; ſed non intelligi id debet, quaſi ſit verè, & propriè infidelitas, aut aliqua infidelitatis ſpecies; ſed quatenus continet verbum contumelioſum, quod includit hæreſim, vel ſapit: Blaſphemia enim hæreticalis eſt ſemper contraria fidei, & licet interius non credas talia blaſphemãs de Deo, peccat tamen cõtrà fidei confeſſionẽ.*

2 *Blaſphemia de ratione etiam in communi licet non ſit ſentire falſum de Deo, eſt tamen de ratione illius ſignificare aliquid falſum de eo: & ad infidelitatis genus ſpectat non ſolùm ſi quis ſentiat falſum de Deo; ſed etiam ſi quis aliquid falſum ſignificet de eo, non tamen ita quod blaſphemia ſit infidelitatis ſpecies aliqua; ſed quia ſit ſpecies illi coniuncta.*

3 *Fidei confeſſio ſecundùm Ledeſmam & Bannez ſumitur à S. Thoma non pro ipſa fidei aſſertione, quo pacto illi opponitur infidelitas, ſed vt eſt quædam laus diuina, & honor Dei, & ſic illi opponitur blaſphemia, quæ propriè, & formaliter loquendo opponitur virtuti Religionis.*

4 *Secus eſt, ſi contumelia, vel contemptus non irrogetur ſanctis, vt habent reſpectum ad ipſum Deum, & non vt ſancti ſunt quidam viri excellentes; Nam primo modo opponitur Religioni, at 2. modo obſeruantiæ congruam ſancti reuerentiam deferenti, quæ eſt virtus quædam annexa Religioni; licet oppoſitum non improbabiliter defendatur.*

5 *Blaſphemia interdicitur primo præcepto decalogi, quia cùm ipſa opponatur confeſſioni fidei, blaſphemiæ interdictio reducitur ad infidelitatem, quæ primo præcepto interdicitur; ſicut etiam cum opponitur Religioni debitum Deo honorem exhibenti; quamuis etiam dici poſſit interdici ſecundo præcepto.*

6 *Blaſphemia in primo gradu, & omnium peſſima, eſt ſi quis vero, vel falſo iuret per falſos gentilium Deos, vt per Saturnum, Iouem, Venerem, Bacchum, vel Mercurium; quia cum ſic honorem vero Deo debitum tribuat falſis diis, committit quemdam actum idololatriæ.*

7 *Limita, niſi quis iuret cauſa ioci, & irridẽdi falſos Deos.*

8 *Blaſphemia eſt, ſi quis iuret etiam per quamcumque creaturam, dummodò iurando ſiſtat in creatura & non vt Deus relucet in ea.*

9 *Blaſphemia grauiſſima item eſt iurare per falſos Deos, & ſimul etiam idololatria, cum honor, qui vero Deo debetur, falſis diis tribuatur; & cum qui ſic iurat, aſſerit illos falſos Deos eſſe ſummam, & infallibilem veritatem in dicendo, atque adeo in eſſendo.*

10 *Blaſphemia grauiſſima item eſt iurare per quamcumque creaturam non inultimatè ſed vltimatè ſcilicet non vt eſt quid Dei, ſed in ea ſiſtendo propter eamdem rationem; quia tribuit creaturæ ſummam, & infallibilem veritatem quod eſt blaſphemia, id namque eſt proprium Dei.*

11 *Blaſphemia cum ſit iurare per falſos Deos, grauius peccat is, qui iurat vera per falſos Deos, quàm qui iurat falſum per verum Deum; quia primo modo eſt blaſphemia 2. modo periurium, quod eſt minus.*

12 *Textus in cap.* mouet *22. q. 1. quod eſt deſumptum à S. Auguſtino, ſignificetur contrarium quid, id intelligi debet non intenſiuè ſimpliciter, vel abſolutè, ſed extenſiuè, & ſecundum quid.*

13 *Item intelligitur quando Chriſtianus iurat verum per falſos Deos putans illos eſſe reuera falſos Deos, & tamen iurat per illos ſolo animo decipiendi; quia is peccat tantùm decipiendo contra fidem præſtitum, non tamen reuera eſt periurus.*

14 *Item intelligitur non abſolutè, & ſimpliciter, ſed in ratione periurij; quia qui iurat falſum per verum Deum, eſt vere & proprie periurus; at iurans verum per falſos Deos eſt periurus ſecundum quid.*

15 *Blaſphemia eſt etiam ſi quis dicat, non credo in Deum, nego, vel renego Deum, nego, vel renego crucem, fidem, Chriſma, vel intemeratam Deiparæ Mariæ Virginitatem, & ſimilia; quia hæc omnia inuoluunt per modum indicatiui fidei Deo debitæ abnegationem & ſic infidelitatem quamdam.*

16 *Blaſphemia etiam eſt, ſi quis dicat: Malum Deo contingat; quia ſic attribuit Deo id, quod à Deo, cui nullum malum contingere poteſt, eſt omnino alienum.*

17 *Blaſphemia eſt etiam quodcumque conuitium, vel maledictum in Deum, aut in ſanctos; quia nec conuitium, nec maledictum poſſunt ex aliqua parte eis conuenire; etſi proferantur in ſanctos, redundant in Deum.*

18 *Blaſphemia etiam eſt quodcumque conuitium, vel maledictum in creaturas, quatenus Dei creaturæ ſunt; eſt enim ſic conuitiari creatori.*

19 *Idemque dicas ſi maledicatur creaturis vſum rationis habentibus, ſi maledicatur eis ſub eadem ratione.*

20 *Blaſphemia non eſt, ſi quis dicat (mal' habbia non dico tuuo) quia addit particulam illam negatiuam, (Non.)*

21 *Blaſphemia eſt etiam ſi quis, vt vulgò dici ſolet, dicat,* Al diſpetto di Dio, *quidquid in contrarium dicant Baldus, Bolinus, & alij DD. citati, ex eo, quod ea verba ſenſum facere videantur, quod ſicut multa fiunt mala, quæ Deo diſplicent, ita & fiet hoc malum; quamuis Deo diſpliceat.*

22 *Blaſphemia etiam eſt, ſi quis dicat: Deus non poteſt; quia ſic manifeſtè poteſtati Dei aduerſatur, & contemptum infert.*

23 *Limita, niſi eu proferens proferat ſuper rebus non factibilibus ex natura ſua, quæ neque potentiæ diuinæ ſubiacent; vt ſi dicat, Deus non poteſt facere præteritum non fuiſſe, &c. id enim non venit ex defectu potentiæ diuinæ; ſed ſolùm ex defectu termini, contra Socinum, & alios & cæt.*

24 *Blaſphemia etiam eſt, ſi quis dicat: Deum tædeat, vel Deo diſpliceat, quia licet qualibet ex his propoſitionibus non ſit indicatiui modi, vt poſſit formaliter falſum importare, ex intentione tamen verba illa proferentis eſt tribuere Deo, quod Deo cõuenire nõ poteſt.*

25 *Limita, niſi prædicta verba proferantur ſuper facto quod ſit illicitum, v. g. tædeat Deum, vel diſpliceat Deo, hunc hominem fornicari, occidere, vel furari.*

26 *Limitatio prædicta probatur auctori ſi verba huiuſmodi ex modo loquendi non redundent, nec proferantur in Dei contumeliam, & eius honoris diminutionem.*

27 *Blaſphemia etiam eſt, ſi quis dicat: velit, nolit Deus peccatum hoc ſum facturus, quia licet peccatum repugnet diuinæ voluntati, tamen adhuc huiuſmodi verba important diminutionem diuinæ potentiæ, quaſi Deus non poſſit impedire peccatum.*

28 *Blaſphemia non eſſet ſi quis diceret: Quamuis hoc ſit peccatum, vel offenſa Dei, ſum tamen ego facturus, quia huiuſmodi verba ſolùm important iniquam peccandi voluntatem.*

29 *Blaſphemia etiam eſt, ſi quis dicat: nolit Beata Virgo, reſtitues mihi quod debes, cum ſenſus ſit, reſtitues mihi quod debes ad deſpectum B. Virginis, contra Corneum, & alios putantes non eſſe blaſphemiam quia ſecundum ipſos B. Virgo non poteſt impedire hanc reſtitutionem, cum non reſtituere ſit peccatum.*

Blaſphe-

Digitized by Google

30 *Blaſphemia eſt, ſi quis dicat: deuoto Deum vel deuoueo, Deo, ſic hæc verba faciunt ſenſum, non credo in Deum, vel abnego Deum; ſecus ſi faciat ſenſum me voueo Deo, vel iuro per Deum.*

31 *Blaſphemia etiam eſt ſiquis dicat: Deus non curat noſtra, eſt iniuſtus, acceptator perſonarum, malè prouidus, vel crudelis, &c. quia ſic clarè tribuit Deo, quod ei non ineſt, vel clarè negat quod ineſt.*

32 *Blaſphemia etiam eſt, ſi quis nominet potentiam, ſapientiam, iuſtitiam, vel quodcumque aliud attributum Dei conuitiando, vel irridendo; quia ſic eſt falſitas ſaltem in actu practico, ſeu in actu exercito.*

33 *Blaſphemia etiam eſt, ſiquis contumeliam, conuitium, irriſionem, vel vituperium inferat in quaſcumque res ſacras, diuinum cultum, vel in ſimilia alia, quæ referuntur ad Deum, quia redundant in Deum, tanquàm in Auctorem.*

34 *Deus, vel ſanctus aliquis niſi nominetur, in huiuſmodi verbis iniurioſis, vel irriſoriis, ſed ſolummodo dicatur:* per vita dal tale, rinego il tale, *malum contingat* al tale, *non eſt blaſphemia; ſecus autem ſi per id,* tale, *intelligit Deum, vel ſanctum, itavt totum dependeat in foro interno ex intentione proferentis. Intentio tamē in foro externo colligi debet coniecturis.*

35 *Proferens iſta, ſi ſit probæ vitæ, cenſendus eſt etiam in foro externo, nec Deum, nec ſanctum illis intelligere.*

36 *Blaſphemia verba proferens ſub conditione. v. g. non credo in Deum, rinego Deum, Deus non eſt omnipotens, vel iuſtus, ſi vindictam non ſumpſero de inimicis meis, vel ſi verum non eſt, quod ego aſſero, non eſt blaſphemus ſecundùm aliquos, quod conditionalis nihil ponat in eſſe; probabilius tamen eſt oppoſitum, quia ſic fidei diuinæ firmitati derogatur.*

37 *Blaſphemus etiam eſt iurans per caput, vel per vitam Dei; non enim ſic adducitur in teſtem vita Dei, ſicut in hoc iuramento: Viuat Deus; ſed eſt potiùs iuramentum quoddam execratorium, cuius ſenſus eſt: amittat vitam Deus, ſi ita non eſt, ſicque tribuitur Deo quod ei non conuenit, nec conuenire poteſt.*

38 *Item dic, ſiquis iuret per vitam ſanctorum; quia ſimiliter ex modo iuramenti cuiuſdam execratorij falsò tribuitur ſanctis, poſſe eos vitam amittere, quod nec etiam conuenit, vel hic & nunc conuenire poteſt; quamuis non blaſphemet dicendo: viuit Deus: quia ſic nihil execratorium dicit de Deo, contrà nonnullos contrarium ſentientes.*

39 *Blaſphemus etiam eſt dicens: tædeat, vel pœniteat S. Petrum, vel quemcumque alium ſanctum; quia ad id non opus eſt expreſſa habitudo ad Deum, qui in ſanctis relucet ſed ſufficit virtualis, & implicita, quæ continetur in contumelia.*

40 *Proferens contumelias in ſanctos, ſi expreſsè præſcindat ab habitudine, quam ſancti habent ad Deum, blaſphemat. At probabilius eſt oppoſitum, non eſſe ſcilicet veram & propriam blaſphemiam.*

41 *Blaſphemus etiam eſt iurans per Chriſti, vel Sanctorum membra inhoneſta, ſeu pudenda, vel ſi ea quomodocumque inhoneſtè nominet: Fuerunt enim in Chriſto, & Sanctis huiuſmodi partes corporis naturalis, ac non vituperabiles, contrà Syluestrum & alios aſſerentes, talia dicere non eſſe propriè blaſphemiam, ſed tantùm quoad modum.*

42 *Blaſphemus etiam eſt iurans per membra Dei, vel Sanctorum honeſta, attribuendo ea Deo, vt Deus eſt, ſi ex contemptu; ſecus ſi reuerenter, & non cum magna frequentia ſic iurauerit, tunc enim eſſet tantùm veniale peccatum.*

43 *Clericus iurans per capillum Dei, vel caput, vel alio modo blaſphemia contrà Deum vſus fuerit, eſt deponendus.*

44 *Iurans per Dei, vel Sanctorum membra honeſta nihil tribuit Deo, vel Sanctis, quod verè ipſi non habeant, & ideò non cedit in contemptum, ignominiam, vel deriſionem Dei, vel Sanctorum, nec ſenſus iuramenti per talia verba eſt execratorius, ſed ſimplex, & ideò ſi reuerenter fiat tantùm eſt veniale, non mortale, neque frequēs conſuetudo illius arguat blaſphemiā.*

45 *Blaſphemia nihilominùs erit prædictum iuramentum, vel etiamſi abſque iuramento membra Dei, vel ſanctorum honeſta nominentur iniurioſè, & per modū contemptus, aut vituperij; non enim prædicta membra ſunt in Deo, vel in ſanctis vt quid ignominioſū.*

46 *Lex ſexta regia* tit. 4. lib. 8. nouæ recopilat. ſuprà citata declaratur, *vbinam habeat locum in materia blaſphemia.*

47 *Blaſphemans propriè non eſt nominans membra Dei, vel ſanctorum honeſta cum indignatione quadam v. g. dicens:* Corpo, ò ſangue di Dio, di S. Pietro *&c. ſi id fiat non per modum contumeliæ in Deum, & in ſanctos, neque indignatio ſit in ipſis, contra plures DD. eſt tamen peccatum veniale graue. Secùs ſi ex indignatione contra Deum; eſt enim blaſphemia ratione contemptus.*

48 *Blaſphemus eſt adæquans veritatem humanam cum veritate diuina, ſeu ponens in ſuo dicto tantam certitudinem, quanta eſt in veritate diuina, dicendo: verum eſt quod dico ſicut Deus eſt ipſa veritas, vel ſicut Deus eſt natus ex Maria Virgine; vel hoc eſt Euangelium, vel [illegible]ds poteſt tanquam Euangeliū; vel ſum innocens ſicut Chriſtus, quia ſit veritati diuinæ iniuria, ſi fiat talis adæquatio; & includitur implicita propoſitio affirmatiua recedendi à voluntate diuino, ſi defecerit veritas humana. Secùs tamen eſt, ſi animus proferentis ea intendat per quamdam ſimilitudinem, ſeu analogiam, vel exaggerationem, quia ſic ceſſat ratio ſuprà tacta.*

49 *Proferens talia, ſi de intentione non conſtet, in dubio ſecundum aliquos cenſeri debet blaſphemia; At oppoſitum eſt probabilius, quia ex communiter accidētibus non præſumitur animus adæquandi omnino veritatem diuinam, & humanam per proportionem arithmeticam.*

50 *Blaſphemus etiam eſt tribuens aliquid creaturæ quod quod ſit proprium Dei, v. g. quod dæmon ſit ſanctus, omnipotens, immenſus, vel quod fatum regat omnia, vel tribuens aliquid Deo, quod ei non conuenit; quia negat de Deo, quod Dei proprium eſt. Si verò talia proferens eſſet idiota, non intelligens vim verborum, excuſaretur à blaſphemia hæreticali.*

51 *Blaſphemus non eſt, qui in infortuniis contingentibus dicit: ſic tandem futurum erat; licet enim talis propoſitio videatur malè ſonans, nihilominus ſi intelligatur non de neceſſitate antecedente abſoluta, ſeu in cauſa tollente rerum contingentes euentus, & libertatem humanam, ſed de neceſſitate conſequenti, conditionali, & ex ſuppoſitione, non eſt blaſphemia.*

52 *Blaſphemus etiam eſt proferens ex iracundia illud, quod dici ſolet:* Pùo fardio, *ſi intendat proferre in Deum aliquam contumeliam; communiter tamen non ſolet eſſe blaſphemia, quia illa verba ſolum proferuntur exaggeratiuè, eſt tamen peccatum veniale graue propter aliquam irreuerentiam.*

53 *Blaſphemus etiam eſt ſecundum plures DD. iurans per intemeratam Deiparæ Virginitatem; At ſecus eſt probabilius; quia reuera per tale iuramētum adducitur in teſtem ea veritas diuina Virginitatis Deiparæ Mariæ, & ſic neque inualuit culpam venialē.*

54 *Blaſphemus non eſt quicumque periurus licet adducat Deum in teſtem falſitatis, quia non dicit aliquid falſum de Deo.*

EX dictis ſequitur primò, qualiter verum ſit, quod ait S. Thom. 2. 2. *q.* 13. *art.* 1. *in corpore, & art.* 2 *ad* 2. *& art.* 3. quem ſequuntur Syluest. *verbo blaſphemia n.* 2. Armilla *eodem verbo n.* 2. Sotus *de iuſt. lib.* 8. *q.* 2. *art.* 3. *concl.* 1. Caſtr. *lib.* 1. *de hæret. punit. c.* 12. Nauarr. *in ſumma c.* 12. *n.* 22.) Blaſphemiam ſcilicet opponi confeſſioni fidei; non enim id intelligi debet, quaſi blaſphemia ſit 1

verè

verè,& propriè infidelitas,aut infidelitatis ſpecies aliqua,(ſicuti patet ex iis,quæ dicebantur *ſupra ſect.1.& 2.*)ſed,(vt omit tam,quod Azor.*tom.1.inſtit.moral.lib 9. cap.28. q.1.* & Suarez *tom.1. de Religione tract.3. lib.1. c.6.circa finem*, id intelligant de blaſphemia,quæ contra Deum continet verbum contumelioſum,quod hæreſim contineat,vel ſapiat;quia blaſphemia hæreticalis ſemper eſt contraria fidei: Nam licet, qui profert blaſphemiam hæreticalem, illam interiùs non credat de Deo, peccat tamen contra confeſſionem fidei; cùm fides obliget, ne quis illam neget,non ſolùm mente,& exteriùs,ſed nec etiam verbis externis) intelligi debet cum Caietano *eo art.3.*& aliis,quod,
2 etſi de ratione blaſphemiæ (etiam in communi) non ſit,ſentire falſum de Deo, ſit tamen de ratione illius, ſignificare aliquid falſum de eo;ad infidelitatis autem genus ſpectat non ſolùm, ſi quis ſentiat falſum de Deo; ſed etiam, ſi quis aliquid falſum ſignificet de eo; Non tamen ita,quod blaſphemia ſit infidelitatis ſpecies aliqua, ſed quia ſit ſpecies illi coniuncta; Quandoquidem blaſphemus,licet non ſentiat,eſſe verum id, quod dicit de Deo, induit tamen perſonam illius qui ſic ſentit de eo;cum ſic loquatur de Deo, ac ſi crederet,ita eſſe,vel ita poſſe eſſe in Deo.

3 Vel intelligi debet cum Petro de Ledeſma *in ſumma tom.2.tract.1.cap.9.concl.3.*& Bannez *2 2 q.13.art. 1. notabil.3.* quod confeſſio fidei ſumatur à S. Thoma non pro ipſa fidei aſſertione,quo pacto illi opponitur infidelitas, ſed vt eſt quædam laus diuina, & honor Dei, & ſic illi opponitur blaſphemia; Quapropter propriè,& formaliter loquendo, blaſphemia opponitur virtuti Religionis, cuius eſt Deo, & ſanctis reuerentiam exhibere; Valentia *2.2. diſp.1. q.13. punct.2.* Petrus de Ledeſma,& Bannez *in locis ſuprà citatis.*

4 Quod tamen intellige,ſi loquamur propriè, & formaliter de blaſphemia, prout ſcilicet verſatur circa Deum, vel circa ſanctos, vt habent quemiam reſpectum ad ipſum Deum; quia ſi contumelia, ſeu contemptus irrogetur ſanctis, non vt habent reſpectum ad ipſum Deum, ſed vt ipſi ſancti ſunt in ſe quidam viri excellentes,non opponitur propriè Religioni,ſed obſeruantiæ,congruam ſanctis reuerentiam deferenti, quæ eſt virtus quædam annexa Religioni; Vaſquez *de adorat. imagin.lib.1.diſp.6.c.4.* Turrian *2 2.diſp.58.dub. 2.in fine*,Valentia, Petrus de Ledeſma, & Bannez *locis citatis*,& nos dicebamus *ſuprà*; & diſtinctiùs dicemus *infrà ſect ſequenti*;licet oppoſitum non improbabiliter ſentiat Suarez *tom 1.de Relig.tract 3 lib.1.c.5 n.6.*ſcilicet quod & contumelia prolata contra ſanctos, etiam vt ſunt perſonæ quædam excellentes, habeat veram rationem blaſphemiæ.

5 Sequitur ſecundo, quod blaſphemia interdicatur primo Præcepto Decalogi; quia cum ipſa opponatur confeſſioni fidei,blaſphemiæ interdictio reducitur ad infidelitatem, quæ primo Præcepto interdicitur; vel cum opponatur Religioni, debitum Deo honorem exhibenti, interdicitur etiam primo Præcepto Decalogi,quod debitè Deum colendum præſcribit;Quamuis etiam dici poſſit, quod blaſphemia interdicatur 2. præcepto Decalogi; quia magis in vanum Dei nomē aſſumit,qui aliquid falſum aſſeuerat de Deo,quàm qui aliquid falſum confirmat per nomen Dei; S. Thomas *2 2.q.13 art 2 ad 2.* quem ſequuntur alij Doctores paſſim.

6 Sequitur tertiò,quod ſit blaſphemia(quin & in primo gradu. & omnium peſſima)ſi quis verè. vel falsò iuret per falſos Gentilium Deos, vt per Saturnum, Iouem,Venerem,Bacchum,vel Mercurium,&c.Sotus *de iuſt.& iur lib 8.q.2 art.4. concl.1.* Aleoçer *in ſumma c.15.*& alij communiter; Quia cum ſic honorem vero Deo debitū falſis Diis tribuat,committit idololatriæ quemdam actum; profitetur enim ſic per illos iurans, eſſe illos ſummam, ac infallibilem veritatem in dicendo,atque adeò etiam in eſſendo.

7 Limita, niſi ſic iuret cauſa ioci,& irridendi falſos Deos;quia tunc(cum nulla ſit cōtumelia in Deum,ſed potiùs in falſos gentilium Deos)nullum erit peccatū.

8 Sequitur quartò,quod & ſit blaſphemia,ſi quis iuret etiam per quamcumque creaturam, dummodo iurando ſiſtat in creatura, & non vt Deus relucet in ea; S. Thomas *2.2 q.89. art.6.* Sotus *de iuſt. & iur. lib.8.q.1. art 6.* Suarez *tom.1.de Relig. tract.3. lib.1.c.4.n.13.* & alij communiter; quia iurare eſt in teſtem adducere Deum,(tanquam ſummam,& infallibilem veritatem, quæ nec falli, nec fallere poteſt) ergo, ſi quis iuret etiam per creaturam ſiſtendo in ea, hunc honorem Dei proprium exhibebit creaturæ, ac proindè erit etiam verè,& propriè blaſphemus.

9 Quantum igitur ſpectat *ad 3.& 4. Corollarium*, eſt grauiſſima blaſphemia,& ſimul etiā idololatria,iurare per falſos Deos,cùm honor,qui Deo vero debetur, falſis diis tribuatur,& cum qui ſic iurat, aſſerat, illos falſos Deos eſſe ſummam, & infallibilem veritatem in dicendo,atque adeò in eſſendo;quod ſoli Deo vero competit; Quamuis,ſi quis per illos falſos Deos iuraret,non quidem animo per illos iurandi, ſed vel in illorum contemptum, vel ioci gratia, tunc non eſſet blaſphemia,neque vllum peccatum.

10 Item ſimiliter eſt grauiſſima blaſphemia iurare per quamcumque creaturam,non in vltimatè,ſed vltimatè, ſcilicet non vt eſt quid Dei,ſed in ea ſiſtendo propter eamdem rationem, vti rectè adnotarunt S. Thomas, Sotus, & Suarez *in locis ſuprà citatis*; Quia cum iurare ſit,afferre in teſtem Deum,tanquam ſummam, & infallibilem veritatem,fit,quod qui ſic iurat per creaturam,in ea ſcilicet ſiſtendo,tribuat creaturæ ſummam, & infallibilem veritatem, quod eſt blaſphemia; cùm blaſphemia ſit, tribuere creaturæ id, quod eſt proprium Dei; Et huiuſmodi iuramentum opponitur etiam confeſſioni fidei;quia qui ſic iurat,in actu exercito profitetur,creaturam eſſe primam,& infallibilem veritatem.

11 Hinc ſequitur,quod, cum iurare per falſos Deos, ſit blaſphemia, grauius peccet is,qui iurat verum per falſos Deos, quàm qui iurat falſum per verum Deum, Alenſis *3.par.q.21.memb.3.art.2.§.2.* Couarru.*de pactis par.1.§ 1.n.10.*Sotus *de iuſt.& Iure lib.8.q.2. art.3.concl. 1.& tract.de iuramenti abuſu par.1. cap.6.* Azor *tom.1. inſtitut.moral.lib 11.cap.12.q.12.* Suarez *tom.1. de Religion. tract.3.lib.1.cap.6.n.15.& tom.2.tract. de iuramento lib.1. cap.3.num.6.*Suar.*in Claui regia lib.5. cap.3. n.18.* Aragon.*2.2.q.89.art.6.dub.2.*Leſſius *de iuſt. & iur.lib.2 cap. 42.dub.10.n 51.* Graff.*par.2.deciſ.lib.2.cap.8.n.6. & cap. 11.n.5.*Quia cum iurare verum per falſos Deos,ſit,vti diceb mi,blaſphemia; iurare autem falſum per verum Deum ſit periurium, & blaſphemia ex alio capite ſit peccatum grauius,quàm periurium,fit,quod,qui iurat verum per falſos Deos,peccet grauiùs, quàm qui iurat falſum per verum Deum.

12 Non obſtat quod *in cap.Mouet 2.2.q.1.*(quod eſt deſumptum ex S.Auguſtino *epiſt 154.*) ſignificetur contrarium, ſcilicet quod, qui iurat falſum per verum Deum,peccet grauiùs.

Reſpondetur enim cum nonnullis (quos ſequitur Suarez *vbi ſuprà n.15*)id intelligi non intenſiuè, ſimpliciter,vel abſolutè,ſed extenſiuè,& ſecundùm quid; Quia ſcilicet iſte talis peccat ex duplici capite, primò delinquendo contra humanam iuſtitiam (cuius officium eſt,vt in pactis fides præſtita ſeruetur) ſecundò delinquendo contra Deum, afferendo illum in teſtem falſi;cùm tamen intenſiuè,ſimpliciter, & abſolutè, grauiùs peccet,qui iurat verum per falſos Deos;Quandoquidem, vti dicebam, iſte talis committit peccatum blaſphemiæ,quod eſt grauius peccato periurij; Vel

13 Reſpondetur ſecundò cum aliis, (quos ſequitur Azor.*cit.q.12.*)intelligi,quando Chriſtianus iurat verum per falſos Deos, putans, illos eſſe reuera falſos Deos, & tamen iurat per illos ſolo animo decipiendi;

Quandoqui

Digitized by Google

Quando quidem tunc iſte talis, ſi fidem præſtitam non ſeruat, peccat tantùm decipiendo, non tamen reuera eſt periurus, qualis eſt qui iurat falſum per verum Deum; Quapropter peccat grauiùs iſte, quam ille. Vel

14 Reſpondetur tertiò cum Soto *loco ſuprà cit.* intelligi non abſolutè, & ſimpliciter, ſed in ratione periurij; quia qui iurat falſum per verum Deum, eſt verè & propriè periurus; at qui iurat verum per falſos Deos, eſt periurus tantùm ſecundum quid.

15 Sequitur quintò, quod, etiam ſit blaſphemia, ſi quis dicat: *Non credo in Deum; nego, vel renego Deum; nego, vel renego crucem, fidem, Chriſma; vel intemeratam Deiparæ Mariæ Virginitatem*, & ſimilia; Eymeric. *in director. Inquiſ. 2. par. q. 41. n. 1. & 2.* Peña *ibidem commen. 66.* Bannes *2. 2. q. 13. art. 1. circa finem*, Petrus de Ledeſma *in ſumma tom. 2. tract. 1. cap. 9. concl. 6.* Vgolinus *de caſib. reſeruat. 2. par. cap. 1. §. 1. n. 1.* Royas *de hæret. 2. par. aſſert. 12. n. 170. & ſeq.* Salſed. *in practi. Bernardi Diaz c. 110. verſ. & quia ſæpiſſimè.* Manuel *in ſumma tom. 1. c. 34. n. 1.* Suarez *tom. 1. de Religion. tract. 3. lib. 1. c. 5. n. 7. & ſeqq.* Quia hæc omnia inuoluunt per modum indicatiui, fidei Deo debitæ abnegationem, & ſic infidelitatem quamdam; quod adeò verum eſt, vt & ſint blaſphemiæ etiã hæreticales, ſicut infrà clariùs explicabimus.

16 Sequitur ſextò, quod ſit etiam blaſphemia, ſi quis dicat: *Malum Deo contingat*: Couarruu. *de pact. 1 par. §. 7. n. 9. verſ. 3.* Salſed. *in practica Bernardi Diaz c. 110. verſ. & quia ſæpiſſimè*, Manuel *in ſumma 1. tom. cap. 34. n. 1.* Royas *de hæret. 2. par. aſſert. 12. n. 171.* & Azor *tom. 1. inſtit. moral. lib. 11. cap. 3. q. 2.* Quia ſic attribuit Deo id, quod à Deo (vtpotè cui nullum malum contingere poteſt) eſt omnino alienum; nec ei vllo modo conuenit, vel conuenire poteſt.

17 Adde, quod ſit etiam blaſphemia, quodcumque conuitium, vel maledictum in Deum, aut in ſanctos; Couarruu. *cit. §. 7. n. 8.* Valentia *2. 2. diſp. 1. q. 13. punct. 1. circa finem*, Azor. *tom. 1. inſt. moral. lib. 9. c. 28. q. 4.* Suarez *tom. 1. de relig. tract. 3. lib. 1. cap. 4. n. 7.* & Simanch *de cathol. inſtit. t. 8. n. 1.* Quia nec conuitium, nec maledictum poſſunt ex aliqua parte eis conuenire; etſi proferantur in ſanctos, redundant in Deum, vt *infrà Corollario 14.* diffusè dicetur.

18 Adde ſecundò, quod, ſit ſimiliter etiam blaſphemia quodcumque conuitium, vel maledictum in creaturas, quatenus Dei creaturæ ſunt; S. Thom. *2. 2. q. 76. art. 2.* quem cum Tolero *in loco ſuprà citando* communiter ſequuntur Doctores quia conuitiari, vel maledicere creaturis, quatenus Dei creaturæ ſunt, eſt conuitiari, vel maledicere creatori.

19 Idemque dicas, ſi maledicatur creaturis vſum rationis habentibus ſi maledicatur eis ſub eadem ratione, quatenus ſcilicet ſimiliter Dei creaturæ ſunt; Toletus *in ſumma c. 13. n. 11.* & alij paſſim; quia vtrobique eſt eadem ratio, quod ſcilicet maledicatur Deus: quamuis blaſphemia non ſit, ſi quis dicat: *Mal'habbia, non dico*

20 *Iddio*; quia addit particulam illam negatiuam, non erit tamen iſte talis repræhendendus, ſic Doctores, quos ſequitur Graff *lib. 1. caſ. reſeruat. c. 10. n. 72.*

21 Sequitur ſeptimò, quod ſit etiam blaſphemia, ſi quis (vt vulgò dici ſolet) dicat: *A diſpetto di Dio*; Imola *in l. his verbis § 1. ff. de hæred. inſtit.* Soccin. Sen. *lib. 1. conſ. 102.* Grammatic. *deciſ. 50.* Beſſius *tit. de Inquiſit. n. 160.* quos refert, & ſequitur Menoch. *de arbitr. lib. 2. centur. 4. caſ. 375. n. 4.* Couarruu. *eodem §. 7. n. 9. verſ. 1.* Decian. *de delict. tom. 2. lib. 6. cap. 2. n. 4.* Clarus *lib. 5. receptar. in practica crimin. § blaſphemia n. 2.* Tolet. *in ſumma lib. 4. c. 13. n. 6.* Royas *de hæretic. 2. par. aſſert. 12. n. 171.* Salſi do *in practica Bernard. Diaz c. 110. & quia ſæpiſſimè.* Azor. *tom. 1. inſtit. moral. lib. 11. c. 3. q. 2.* Suarez *cit. lib. 1. c. 5. n. 8.* Boër. *deciſ. 301. n. 1.* Albertin. *tract. de agnoſcend. aſſert. q. 6. n. 18.* Gerardus *ſing. 38 in fine* Catald. *de ſindic. q. 163.* Maſcard. *de probat. lib. 1. concl. 194. n. 2. & ſeqq.* Follerius *in practic. crimin. in fragmentis n. 14.* & alij communiter (quidquid in contrarium, quod ſcilicet non ſit blaſphemia, ſentire videantur Baldus *lib. 3. conſ. 476.* Felinus *in proœm. decretal. n. 11.* Angel. *in l. his verbis § 1. ff. de hæred. inſtituend.* Alexand. *ad Bartol. in l. apud Labeonem § ait prætor ff. de iniurijs*, quos refert Couarruu. vbi ſuprà, & Arnon. *ſingul. 4.* ſicut multa fiunt mala, quæ Deo diſplicent, ita & fiet hoc malum, quamuis Deo diſpliceat) quia reuera prædicta verba vel manifeſtè tendunt in derogationẽ diuinæ poteſtatis, (ita vt ea proferens velit, id faciendum eſſe, tamen ſi Deus omnipotens fieri noluerit, ſeu ſua omnipotentia impedire voluerit) vel quamuis hic ſenſus abeſſet, non poteſt iis verbis interpretatio aliter adaptari, quin in cõtemptum Dei, eiuſque poteſtatis prolata cenſeantur.

Sequitur octauò, quod ſit etiam blaſphemia, ſi quis dicat: *Deus non poteſt*, Alexand. *lib. 3. conſ. 15. n. 7.* Soccin. Sen. *lib. 1. conſ. 102.* Couarru. *cit. §. 7. n. 9. verſ. 4.* Menoch. *cit. caſ. 375. n. 4.* Azor. *tom. 1. inſtit. moral. lib. 11. c. 3. q. 2.* Decian. *eodem c. 2. n. 6.* & alij communiter; quia ſic manifeſtè poteſtati Dei aduerſatur, & contemptũ infert. 22

Limita cum Alexandro, Soccino, Menochio, & Deciano *in locis ſuprà citatis*, niſi qui ea verba profert, proferat ſuper rebus, in ſe ex natura ſua non factibilibus, quæ neque potentiæ diuinæ ſubiacent Ariſtotel. *lib. 6. moral. ad Nico. c. 2.* Bartol. *in l. non dubium n. 14. Cod. de legib.* Tiraquell. *in tract. de iur. conſtit. par. 3. limit. 6. n. 6. & ſeqq.* & communiter tam Theologiæ, quam Philoſophiæ Doctores, vt ſi dicat: Deus non poteſt facere, præteritum non fuiſſe, vel non poteſt facere duas propoſitiones contradictorias veras eſſe (v. g. idem ſimul eſſe, & non eſſe, & ſimilia) quia tunc de Deo nihil falſum, ſed potiùs quid veriſſimum dicit; Neque quod hæc Deus non poſſit facere, cedit in aliquam diuinæ potentiæ diminutionem, cùm id non proueniat ex defectu potentiæ diuinæ, ſed ſolùm ex defectu termini; quod ſcilicet prædictæ res in ſe, ex natura ſua factibiles non ſint.

Quamuis contrarium dixerint Soccinus, & quidam alij (quos citat, & ſequitur Azeuedo *lib. 8. recopil. tit. 4. lib. 6. n. 40. & ſeqq.* ex eo, quod prædicta verba tendant in contumeliam, & diminutionem diuinæ potentiæ; ſi quæ in illis falſitas, ſi non in actu ſignato, ſaltem in actu practico, ſeu in actu exercito ex modo dicendi: quod ad veram, & propriam blaſphemiam ſufficit ex iis quæ ſectione præcedenti circa finem dicebantur; Quoniam Doctorum opinio vera eſt, ſi quis prædicta verba proferat per modum conuitij, contumeliæ, vel contemptus proferat; at ſecùs, ſi non per talem modũ; quia tunc in illo modo dicendi non continetur vlla falſitas atque adeò nec vlla ratio blaſphemiæ. 23

Sequitur 9. quod, ſit etiam blaſphemia, ſi quis dicat: *Venga ad*, vel: *Deo diſpliceat*; ſic Doctores cõmuniter; quia licet quælibet ex his propoſitionibus non ſit indicatiui modi vt poſſit formaliter falſum importare; ex intentione tamen verba illa proferentis, eſt tribuere Deo quod Deo conuenire non poteſt, ſicque quodammodo (ſcilicet in actu practico, ſeu in actu exercito) falſum ſignificat: quod ſufficit ad veram, & propriam blaſphemiam, iuxta ea, quæ citata ſectione præcedenti circa finem dicebantur. 24

Limita cum Couarru *de pactis §. 7. n. 9. verſ. 5* Decian. *in tract. crim. tom. 2. lib. 6. c. 2. n. 8.* Claud. *ad Bertazol. conſ. 553. verſ. ob hæc lib. 2.* Menoch. *cit. caſ. 375. n. 12.* & aliis, niſi prædicta verba proferantur ſuper facto, quod ſit illicitum, v. g. tædeat Deum, vel diſpliceat Deo, hunc hominem fornicari, occidere, vel furari, &c. quia cum id, tanquam quid, quod eſt peccatum, Deo diſpliceat, nihil Deo tribuitur, quod ei non conuenit. 25

Quæ limitatio mihi quidẽ probatur, ſi prędicta verba ex modo loquendi non redundent, nec proferantur in Dei contumeliam, & eius honoris diminutionẽ iuxta eadem, quæ *cit. ſect. præced. circa finem* dicebantur. 26

Sequitur 10. quod, ſit etiam blaſphemia, ſi quis dicat: *Velit, nolit Deus, peccatum hoc ſum facturus*; quia licet peccatum repugnet diuinæ voluntati, & Deus nolit 27

peccatum,eique illud diſplicear ; tamen adhue huiuſ-modi verba important diminutionem diuinæ potētiæ, quaſi Deus non poſſit impadire peccatum, quod homo hic & nunc facturus decatur ; & cunſtat ex iis, quæ dicebam *ſuprà Corollario 7.* ſi quis ſcilicet dieat: *à diſpetto di D.o :* Quandoquidem hæc verba *à diſpetto di Dio*,nihil aliud ſignificant,quàm *velit nolit Deus*, vt explicant Doctores omnes *ibidem* citati.

28 Similiter eſt blaſphemia,ſi quis dicat : *Nolit Beata Virgo reſtitues mihi quod debes*,cum ſenſus ſit : reſtitues mihi quod debes ad deſpectum Beatæ Virginis ; Iul. Clarus *in §.blaſphemia circa principium*; quia huiuſmodi verba proferuutur in contemptum Beatæ Virginis; Idem ſentira videtur Caietan.2.2.q. 13.*art.1.verſ. Ex iis autem* , quatenus ait, quod nominare attributa diuina,v.g. ſapientiam,potentiam , vel bonitatem Dei, &c. per modum contumeliæ, conuiuij, vel irriſionis, ſit blaſphemia,quia talia verba in actu exercito,& in modo ſignificandi continent falſitatem , & ſignificant, quod illa attributa ſint in Deo modo contemptibili,& irriſorio; cùm tamen Deo competente, vt laude,& honote digniſſimo. Sic in caſu noſtro,quamuis Beata Virgo nolit, ſed quam maximè velit, quod debitum reſtituatur creditori ; quia tamen illa verba proferuntur modo contemptibili,& irriſorio in Beatam Virginem, ſit, quod qui prædicta verba profert,blaſphemiæ peccatum committat.

Quamuis hunc talem non eſſe blaſphemum putent Corneus *vol.1.conſ.*101.Maſcard. *vol. 1.de prol ar.concl. 195.n.8.& ſeqq.*quia (inquiunt ipſi) cum non reſtituere debitum creditori ſit peccatum , non poreſt Beata Virgo impedire hanc reſtitutionem ; alioquin diuinæ iuſtitiæ , & Deo ſe opponeret : Ergò cum nihil iſtis verbis detrahatur potentiæ,& beatitudini Beatæ Virginis,prædicta verba non habebunt,neque ſapient naturam blaſphemiæ.

At, quod dixi,eſt multo probabilius , quia cum illa verba proferantur modo contemptibili , & irriſorio in Beatam Virginem,vti dicebam,verè habebunt, atque ſapient naturam blaſphemiæ; quia ex dictis,& ex Doctoribus communiter(quos citat , & ſequitur Menoch.*de arbitr.lib.2.centur.4.caſ.375.n.7 circa finem*)ſola irreuerantia, & contemptus ſufficienter importat, & operatur blaſphemiam.

29 Cæterùm,ſi quis diceret : *Quamuis hoc ſit peccatum, vel offenſa Dei , ſum tamen ego facturus:* non eſſet blaſphemia ; quia huiuſmodi verba ſolùm important iniquam quamdam peccandi voluntatem,non autem vllam potentiæ, vel alterius attributi diuini diminutionem,contumeliam,vel contemptum.

30 Sequitur vndecimò, quod ſit etiam blaſphemia, ſi quis dicat: *leuoto Deum* , *vel deuoueo Deo*, ſi hæc verba faciant ſenſum *non credo in Deum, vel abnego Deum* vt volunt aliqui cum Couarruu.*de pactis 1.par.§.7.num.9. verſ.7.* vel ſi faciant ſenſum . *maledico Deo* , *execror Deum.* vt volunt Azeued.*in l.6.regia tit.4.lib.8. noua recopil.n.42.& 43* Azor.*tom.1.inſtit moral.lib.12.c 3 q.2.*& alij cum S.Auguſtino *libro quæſtionum , ſuper Numeros cap. 40.*

Secùs ſi faciant ſenſum , *me voueo Deo* , vel *iuro per Deum*;quia tunc nullo modo blaſphemiam, ſed ſolùm voti,vel iuramenti formam important, & mihi probatur.

31 Sequitur XII.quod, ſit etiam blaſphemia, ſi quis dicat:Deus non curat noſtra; ſt iniuſtus;acceptator perſonarum;malè prouidus;vel crudelis.&c.Quia ſic clarè tribuit Deo,quod ei non ineſt,vel clarè negat Deo, quod eidem ineſt;vbi propriè conſiſtit ratio blaſphemiæ,ſicuti dicebam *ſuprà ſect præcedenti* ; Quinimò & etiam propriè blaſphemia hæreticalis, ſicuti dicam *infrà ſectione ſequenti.*

32 Adde,quod ſit etiam blaſphemia , ſi quis nominet potentiam , ſapientiam, iuſtitiam , vel quodcumque aliud attributum Dei,conuitiando,vel irridendo;quia ſic eſt falſitas ſaltem in actu practico,ſeu in actu exercito.ſcilicet ex modo loquendi,cum prædicta attributa conueniant Deo , non vt ſunt digna conuitio , vel irriſione, ſed vt ſunt digna ſumma laude , & ſummo honore iuxta ea; quæ dicebam *cit. ſect. præcedenti circa finem*;Et præter alios Doctores *ibi* citatos,videri poterit Caietanus 2.2 *q.13.art.1.verſ.ex his autem.*

33 Adde 2. quod, ſit etiam blaſphemia,ſi quis contumeliam,conuitium, irriſionem, vel vituperium inferat in quaſcumque res ſacras , diuinum cultum, vel in ſimilia alia quæ referuntur ad Deum;quia omnia hæc in ipſum Deum eorum authorem redundant , ſicuti *inf. à Corollario* 14 dicam de vituperiis ſanctorum ; & videri poterit præter alios Corduba *in quæſtionario lib.1.q.1 ,.§.15.in principio.*

34 Aduerte tamen, quod , ſi quis in huiuſmodi verbis iniurioſis, vel irriſoriis non nominet Deum , vel ſanctum aliquem,ſed dicat: *Per vitam del tale: rinego il tale: malum conti gat al tale,&c.* ſi per ly *del tale, ò il tale* intelligat Deum , vel ſanctum aliquem abſque dubio erit blaſphemus,ſecùs autem ſi non;Manuel *in ſumma 1.tomo cap.54.n.2.*Ludouic. Lopez *in inſtruct.1.p.c.282. verſ.4.* & de his modis Petrus de Ledeſma *in ſumma tom.2.tract 1.c.9.poſt 5.concluſionem dub.1.* & alij communiter , ita vt totum dependeat in foro interno ex intentione proferentis; cuius tamen intentio in foro externo colligi debebit ex coniecturis; v g. ſi talis eſt homo improbæ vitæ , & ea, vel ſimilia verba profert iracundia furens, & oculos in cœlum eleuans ſit præſumendus quod proferat in Deum,vel in aliquem ſanctum;ſi verò eſt probæ vitæ,& timoratæ conſcientiæ, 35 cenſendus,quod nomine , *del tale* : nec Deum,nec vllum ſanctum intelligat; quia cum totum pendeat (ſicuti dicebam ,ex intentione proferentis,ad coniecturas,& præſumptiones recurri debet; cum ea,quæ difficilè probantur,& in corda latent,coniecturis,& præſumptionibus probari debeant iuxta doctrinam communem,quam tradunt Baldus *in l. Deo nobis Cod.de ſacroſ. Eccleſ.& in l. Quicumque col.6. verſ.3. nota Cod. de ſeru.fugitiu.*Alexand.*lib 2.coroll.24. circa finem* , Albertin.*tract.de agnoſc.aſſertion.q.27.n.19.* Aymon.*conſil.73. n.1.& ſeqq.* Boër.*deciſ.164.n.4* Neuez.*conſ.25.n.12.dec. in cap licet cauſam de probat.num.22.* Gerard.*ſingul.8. in principio*, & Marſil.*in rubric.de probat.n.238.*

36 Aduerte 2.quod,ſi quis verba blaſphemiæ proferat ſub conditione, v g. *Non credo in Deum; renego Deum; Deus non eſt omnipotens,vel iuſtus,&c.*ſi vindictam non ſumpſero de inimicis meis,vel ſi verum non eſt, quod ego aſſero(quamuis nonnulli , quos ſequitur Salazar *de vſu & conſuetudine c.5.n 28.verſ.vnde poſſunt*,putent huiuſmodi verba non eſſe blaſphemiam , eo quod conditionalis nihil ponat in eſſe) probabilius ſit oppoſitum(quod docent Couarru.*de pactis 2 par.§.7 n.9. verſ.2* Corduba *in ſumma q.61.* Ludouic. Lopez *p.par. inſtructionis cap. 282. verſ.6. & de qualitate*, Royas *de hæreſic.2 par. aſſert. 22. numer. 173. & ſeqq.* Azeuedo *lib.8. recopil. titul.4. l.1. numer. 14.* & Alroçer *in ſumma cap.15.paulo poſt principium*) eſſe ſcilicet blaſphemiam.

Probatur, quia ſi fidei diuinæ omnimoda,ſeu ſumma firmitas (quæ ei vtpotè in primæ veritatis dicentis teſtimonio fundatæ competit) derogatur , cum ſic ſignificetur , quod quaſi pendeat potiùs ex conditione contingenti, quæ ſcilicet poſſit euenire, & non euenire;& præterea, quia ſic includitur tacita affirmatio negãdæ fidei,omnipotētiæ,vel iuſtitiæ diuinæ,&c. in euentu , quo non ſequatur vindicta illa de inimicis,vel veritas illius rei, quam ille talis affirmat ; erit igitur hic blaſphemia ; cum fidei , omnipotentiæ, vel iuſtitiæ diuinæ,&c.tribuatur, quod in aliquo caſu poſſit negari ; ſicque non ſit ſummæ certitudinis , & firmitatis.

Sequitur

37 Sequitur decimotertiò, quod ſit etiam blaſphemia, ſi quis iuret: Per caput, vel per vitam Dei, Couarruu. *de pactis 1. par. §. 7. n. 9. verſ. 6.* Suarez *tom. 1. de Religion. tract. 3 lib. 1. cap. 5. n. 8.* Sotus *de iuramenti abuſu cap. 6. & de iuſt. & iur. lib. 8. q. 2. art. 5.* Royás *de hæretic. 2. par. aſſert. 12. n. 171.* Menoch. *de arbitr. lib. 2. centur. 4. caſ. 575. n. 12.* Salſedo *in practica Bernardi Diaz cap. 100. verſ. & quia ſæpiſſimè*, Alcoçer *in ſumma cap 15. paulo poſt principium*, Azor *tom. 1. inſtitut. moral. lib. 11. cap. 3. q. 2.* Ludouic. Lopez *par. 1. inſtitutionis c. 182.* Azeuedo *in l. 6. regia tit. 4. lib. 8. recopil. n. 34.* Medina *in ſumma lib. 1. cap. 14. §. 2.* & alij communiter.

Probatur; quia ſic non adducitur, tanquam teſtis, vita Dei, (ſicut in hoc iuramento: *viuat Deus*) ſed eſt potiùs iuramentum quoddam execratorium (cuius ſenſus eſt: *Amittat vitam Deus, ſi ita non eſt*; vt cum iuratur: *Per vitam, vel per caput Regis, vel parentis, &c.*) ſicque tribuitur Deo, quod ei non conuenit, nec conuenire poteſt, (ſcilicet quod Deus poſſit vitam amittere, & mortalis eſſe) conuenire poteſt; Atque adeò eſt falſitas, ſaltem in actu practico, ſeu in actu exercito, vt ſic ſit vera, & propria blaſphemia, iuxta ea, quæ dicebam *ſuprà cit. ſectione præcedenti circa finem*.

38 Idemque dicas cum Ludouico Lopez, Alcoçer, Azeuedo, & aliis vbi ſuprà, ſi quis iuret: *Per vitam ſanctorum*; quia ſimiliter ex modo iuramenti cuiuſdam execratorij falſò tribuitur ſanctis, poſſe eos vitam amittere, quod nec eis etiam conuenit, vel hic & nunc conuenire poteſt; & præterea, quia totum redundat in contumeliam Dei, ſicuti patet ex dictis, & patebit etiam ex dicendis.

Quamuis blaſphemia non ſit, ſi quis dicat: *Viuit Deus*; quia ſic nihil execratorium dicit de Deo, ſed ſolùm in teſtem adducit Deum viuentem.

Vbi aduerte, quod nonnulli, quos ſequitor Decian. *in tract. crimin. tom. 2. lib. 6. cap. 2. n. 13.* & Graff. *1. par. deciſ. lib. 2. cap. 19. n. 13.* quod iurare per vitam Dei non ſit blaſphemia (niſi qui ſic iurat, id intenderit) quia iurare, inquiunt ipſi, per vitam Dei (cum vita Dei ſit de eſſentia ipſiuſmet Dei) idem eſt, quod iurare per Deum (quod non eſt blaſphemia) ſicque qui iurat per Deum vitam, ſolùm videtur in teſtem adducere Deum viuentem.

At quod dicebam *ſuprà*, eſt communius, niſi in contrarium certò ſit intentio proferentis.

39 Sequitur decimoquartò, quod, ſit etiam blaſphemia, ſi quis dicat: *Tadeat, vel pæniteat S. Petrum*, vel quemcumque alium ſanctum; aut ſi proferat quamcumque aliam contumeliam in quemcumque vnum ex ſanctis, iuxta ea, quæ dicebam *ſuprà Corollario 6.* Et videri præter alios poterit Caietanus *2. 2. q. 13. art. 1. in ſolutione ad ſecundum*, & Suarez *tom. 1. de Religione tract. 3 lib. 1. cap 5. n. 6.* Subdens, quod ad id non opus ſit expreſſa habitudo ad Deum, qui in ſanctis relucet, ſed ſufficiat virtualis, & implicita quæ continetur in contumelia, vel vituperio ſanctorum; quia, ſicuti ex S. Thoma *1. 2. q. 13. art. 1. ad 2.* quando laudantur opera, quæ Deus facit in ſanctis, laudatur in illis; ita ſimiliter contumelia, quæ profertur in ſanctos, redundat in Deum, qui relucet in iiſdem: Item ſicut vt religiosè iuret per ſanctos, non opus eſt expreſſa habitudo ad Deum, ſed ſufficit virtualis, vel implicita, quæ continetur in ſanctis; ita & ſimiliter dicendum, eſt in blaſphemia quando per eam vituperantur ſancti.

40 Cæterùm, ſi quis contumelias in ſanctos proferens expreſsè præſciudat ab habitudine, quam ſancti habent ad Deum, ſolamque ſanctorum quaſi quorumdam excellentium virorum, excellentiam conſideret (quamuis ſatis probabiliter nonnulli, quos ſequitur Suarez *loco ſuprà citato*, patent eſſe veram, & propriam blaſphemiam) probabilius tamen eſt oppoſitum, non eſſe ſcilicet veram, & propriam blaſphemiam, ſed ſolùm peccatum contra obſeruantiam (Religioni quidem annexam) debitam ſanctis, iuxta ea, quæ dicebam *ſuprà corollar. 1. circa finem*, & docent Vaſquez *in 3. par. diſput. 98. cap. 4. tom. 1.* Valentia *2. 2. diſp. 1 q. 13. punct. 1.* & Turrianus *ibidem diſp. 58. dub. 2. circa finem*.

Sequitur decimoquintò, quod ſit etiam blaſphemia, 41
ſi quis iuret *per Chriſti, vel ſanctorum membra inhoneſta, ſeu pudenda*, vel ſi ea quomodocumque inhoneſtè nominet; Caietanus *2. 2. q. 13. art. 1. verſ. quoad ſecundum*, Angelus *verbo iuramentum 3. n. 12.* Armilla *eodem verbo n. 5.* Couarruu. *de pactis 1. pa. §. 1. n. 6* Albertin. *de cognoſcend. aſſert. q. 17. n. 25* Boſſius *tit. de inquiſit. n. 171. verſ. Non obſtat* Decian. *in tract. crimin. tom. 2. lib. 6. cap. 2 n. 3. & ſeqq.* Catald. *de ſyndicatu n. 104 & ſeq* Corduba *lib. 1. q. 17. §. 15. notabil. 1.* Suarez *de Religione tom. 1. tract. 3. lib. 1. cap. 5. n. 8, & ſeqq.* Sotus *de iuſt. & iur. lib. 8. q. 2. art. 3. col. 7.* Nauarrus *in ſumma cap. 18. n. 85.* Caſtro *lib. 1. de iuſta hæretic. punit. cap. 12.* Simanch. *de cathol. inſtit. lib. 8. n. 1.* Valentia *2. 2 diſp. 1. q. 13. punct. 1. verſ. cum poteſt fieri*, Azor. *lib. 9. inſt. moral. c. 28. q. 3. & lib. 11. c. 3. q. 2.* Azeued. *lib. 8. recopil. n. 4. lib 6. n. 55.* & alij communiter.

Probatur; quia, licet Chriſtus, & ſancti reuera habuerint huiuſmodi membra, habuerunt tamen illa, tanquam corporis partes naturales, non autem tanquam quid vituperabile, & ignominioſum; Quapropter ex modo loquendi iurantis eſſet falſitas, ſaltem in actu practico ſeu in actu exercito, vt propterea iurans per huiuſmodi membra Chriſti, vel ſanctorum, ſit verè, & propriè blaſphemus iuxta ea, quæ dicebam *ſuprà ſect. præcedenti circa finem*.

Non obſtat, ſi dicas, quod Syluester *verb. blaſphemia q. 2. & 3. & verbo iuramentum 2. circa finem*, Manuel *in ſumma tom. 1. cap. 34. n. 2.* & alij dicant, non eſſe verè, & propriè blaſphemiam.

Reſpondetur enim, quod, licet hi Doctores dicant, non eſſe verè & propriè blaſphemiam, ſubdunt tamen, eſſe blaſphemiam quoad modum, & ita vt ſit peccatum mortale; quapropter per id intendunt ſolùm dicere, non eſſe blaſphemiam ex eis blaſphamiis, quæ tribuunt Deo, vel ſanctis id, quod Deus, vel ſancti non habent, ſed eſſe blaſphemiam ex eis blaſphemiis, quæ falſitatem continent quoad dicendi modum; ita vt ſit verè, & propriè blaſphemia, ſiue enunciatiuè, ſiue optatiuè membra pudenda in ignominiam Chriſti, vel ſanctorum nominentur, iuxta eadem quæ ſuprà dicebam; & docet Caietanus *loco citato*; vbi rectè ait, non eſſe differentiam formalem, ſiue quis ignominiosè nominet membra Chriſti, vel ſanctorum pudenda (quæ reuera habent) ſiue quæ non habent (vt ſi quis iuret per ſexum fœmineum Chriſti, vel alicuius viri ſancti) quia quoad rationem ignominioſi, vel vituperabilis in vtroque caſu de Chriſto, vel de ſanctis dicitur falsò; Quamuis in poſteriori caſu dicatur non ſolùm falsò, ſed etiam falſum, ſeu non ſolùm falſum formaliter, ſed etiam falſum materialiter, ſeu tandem non ſolum falſum, vt quo, ſed etiam falſum, vt quod; & ideò ſubdit Caietanus, iſtam eſſe blaſphemiam peiorem, ſcilicet non formaliter, ſed ſolùm materialiter.

Petes: An ſi quis iuret per Dei, vel ſanctorum mem- 42
bra honeſta, ſit etiam blaſphemia?

Suppono, quod ſi iuret per membra Dei honeſta, attribuendo ea Deo, vt Deus eſt, abſque dubio ſit blaſphemia; cum ſic iurans attribuat Deo, quod ipſi Deo nec conuenit, nec conuenire poteſt; at nunquam videtur, quod quis in hoc ſenſu iuret, ſed ſolùm per illa membra honeſta, quæ Deus habet, vt homo, v. g. per caput, oculos, manus, pedes, capillos, corpus, aut ſanguinem, &c. Et ſi in hoc ſenſu quis (vt contingere conſueuit) aliquando curauerit, difficultas eſt, an ſit etiam blaſphemia?

Affirmant Gloſſa, Alexander, Bartolus *in Authent. Vt non luxurientur contr. natur. notab 2.* Albertinus *de agnoſcend. aſſertion. quæſtion. 27. number. 24. & ſequentibus.* Decianus *in tract. crimin. tom 2. lib. 6. cap. 2.*

numer. 13. *&* 14. Angelus *de maleſic. verb Verba iniurioſa, numer.* 14. *verſ. Quaro quapœna*, Addentes *ibidem in princip.* Baldus *in l.* 2. *in fine ff. de rebus cred.* Bonifacius de Vitalinis *titulo de pœnis blaſphemantis, num.* 1. Catald. *in tractatu de ſyndicatu numer.* 104. Diaz *in practica crimin. canon. verb. blaſphemia n.*103. Conrad. *in practica titulo de iniuriantibus, num.* 25. Boſſius *titulo de Inquiſ. numer.* 10. *& ſeq.* Maſcard. *de probat. libr.* 1. *concluſ.* 195. *numer.* 6. Claudius ad Battazol. *conſil.* 153. *lib.* 2. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *centur.* 4. *caſ.* 375 *num* 14. & alij, quos refert Couarruuias *de pactis* 1. *parte.* §. 1. *numer.* 6. & quibus etiam ex parte conſentit (ſi quis ſic iurat, aſſuetus fuerit ſic iurare, ſeu ſic iurandi habuerit conſuetudinem) quod ſi tamen ſic iurandi non fuerit conſuetudo, neque fuerit contemptus, ſubdit ipſe, eſſe ſolùm culpam venialem: Idèmque tenet Angelus *verbo Iuramentum* 3. *num.* 12. vbi ſimiliter ait, eſſe ſolùm culpam venialem, ſi quis reuerenter, & non cum magna frequentia ſic iurauerit; Idémque etiam tenet Syluester *verb. Blaſphemia quaſt.* 2. vbi inquit, eſſe blaſphemiam quoad modum ſi reuerenter iuretur; ſubdit tamen ſimiliter *quaſt.* 3. non eſſe culpam mortalem, niſi caſu quo irreuerentia fuerit notabilis, & magna.

42 Affirmant etiam Sotus *lib* 8. *de Iuſt. & Iure, quaſt.* 2. *art.* 3. *col.* 7. *& de Iuramentorum abuſu cap.* 6. Azeuedo *in lib.* 6. *regin titul.* 4. *lib.* 8 *recopil. numer.* 60 & alij, quatenùs prædictum iuramentum inter blaſphemias expreſsè reponunt.

Fauet *citata libr.* 6 *regia*, quatenùs, iurantem per quæcumque Chriſti membra, etiam honeſta, iubet blaſphemi pœnis puniri, quam *lib* 6. *regiam* explicans Couarruuias *loco ſuprà citato* §. 7. *num.* 9 *verſ.* 8. ait, eius rationem eſſe, quia prædicti iuramenti ſenſus eſt execratorius, (qualis eſt, ſi quis per vitam Dei, vel Sanctorum iurauerit, iuxtà ea, quæ *corollario* 13. dicebam) & ideò eſſe blaſphemiam.

Fauet etiam Textus *in cap. ſiquis* 22. *quaſt.* 1. vbi ſignificatur expreſsè, quod ſit blaſphemia, quatenùs ibi dicitur: [Siquis per capillum Dei, vel caput, iurauerit, vel alio modo blaſphemia contrà Deum vſus fuerit, ſi in Eeeleſiaſtico ordine eſt, deponatur.] His tamen non obſtantibus,

43 Reſpondetur ex probabiliore ſententia Caietani *in ſumma verb. Blaſphemia*, Armillæ *ibidem num.* 1. Nauarri *in ſumma cap.* 12. *num.* 85. Alcoçer *in ſumma cap* 15. *pag.* 3. Ludouici Lopez 1. *parte inſtructionis cap.* 282. *verſ. Poſtquàm de malitia*, Sancti Antonini 2 *part. titulo* 10. *cap.* 4. *in princip.* Syluestri *verb. Iuramentum* 2. *circa finem*, Manuelis *in ſumma tom.* 1. *cap.* 34. *num.* 2. Valentiæ 2. 2. *diſput.* 6. *quaſt.* 7. *punct.* 3. *verſ. Si verò aliquis iuret*, Tabienæ *verbo Iurare quaſt.* 5. *num.* 6. Petri de Ledeſma *in ſumma tom.* 2. *tractat.* 1 *cap.* 9. *poſt quintam concluſionem corollario* 2. Toleti *lib.* 4 *cap.* 13. *num.* 6. & aliorum, non eſſe blaſphemiam.

44 Probatur, quia iurans per Dei, vel Sanctorum membra honeſta, nihil tribuit Deo, vel ſanctis, quod verè ipſi non habeant; Et ex alio capite, cùm talia membra ſint honeſta, ea nominare, non eſt inhoneſtas, & indecentia (qualis eſt, cum inhoneſta nominantur;) Et idcò non cedit in contemptum, ignominiam, vel deriſionem Dei, vel Sanctorum; nec ſenſus iuramenti per talia membra eſt execratorius, ſed ſimplex (ſicut quando iuratur per Deum; per ſacroſanctum iuramentum, per Euangelia, vel per ſanctos, &c.) Quinimò, ſi huiuſmodi iuramentum reuerenter emittatur, in eo neque culpa venialis interueniet, ſicut nec in aliis iuramentis, quæ licitè emittuntur; S. Antoninus, Sylueſter, Valentia, Tabiena, & alij *in locis ſuprà citatis*. Nec frequens conſuetudo hoc iuramentum emittendi tribuit aliquid, vt blaſphemia cenſeatur; quin neque vt peccatum mortale reputetur; quemadmodum nec alia iuramenta ex hac ſola praua conſuetudine mortalia redduntur.

45 Erit tamen blaſphemia prædictum iuramentum, vel etiam ſi abſque vllo iuramento membra Dei, vel Sanctorum honeſta nominentur, caſu quo iniurioſè, vel per modum contemptus, aut vituperij cuiuſdam nominarentur; Sic Doctores, quos ſequitur Suarez *tom.* 1. *de Religione tractat.* 3. *lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 11. Toletus *citato cap.* 13. *num.* 6. & alij communiter; quia cum prædicta membra non ſint in Deo, vel in Sanctis, vt quid ignominioſum, vel contemptibile, eſſet falſitas, ſaltem in actu practico, ſeu in actu exercito, ex parte modi dicendi, (ſicuti de membris inhoneſtis *ſuprà* dicebam) quod ſatis eſt ad veram, & propriam blaſphemiam, iuxtà ea, quæ dicebantur *ſectione præcedenti circà finem*.

46 Et forſan in hoc ſenſu intelligitur *Lex* 6. *regia ſuprà citata*, condemnans huiuſmodi iuramentum tanquam blaſphemiam; & ſic ſimiliter intelligitur Textus *in citato cap. ſiquis* 22. *quaſt* 1. vbi ſignificatur etiam, quod ſit blaſphemia. Vel dicas, quod vterquè textus intelligantur, ſiquis iuret per membra Dei (quatenùs Deus eſt) putans, Deum ratione Deitatis habere membra (cum hoc ſit hæreticum;) At ſecùs, ſi iuret per membra Dei (quatenùs homo eſt) ratione ſcilicet humanitatis aſſumptæ; cum hoc ſit veriſſimum.

Petes: an, ſi quis membra Dei, vel ſanctorum honeſta nominet cum indignatione quadam (verbi gratia dicens: *Corpo o ſangue di Dio, di ſan Pietro*, &c. in aliquo iurgio) ſit ſaltem blaſphemia?

47 Reſpondetur (quidquid in contrarium dixerint nonnulli, quos ſequitur Suarez *tom.* 1. *de Religione tract.* 3. *lib.* 1. *cap.* 6 *num.* 12.) negatiuè cum Caietano, *in ſumma verb. Blaſphemia*, Armilla *eodem verbo num.* 1. Nauarro *cap.* 12. *num.* 85. Valentia 2. 2. *diſp.* 1. *quaſt.* 13. *punct.* 1. *in fine*, Toleto *lib.* 4. *cap.* 13. Sayro *in claui regia lib.* 6. *cap.* 13. *n.* 3. *circà finem*. Alcoçer, Lopez, & alijs, *vbi ſuprà* (qui tamen rectè ſubdunt, quod ſit peccatum veniale graue.)

Probatur, quia, licèt ſic prædicta membra Dei, vel ſanctorum honeſta irreuerenter nominentur, non tamen per modum contumeliæ, vel contemptus in Deum nominantur; & ex alio capite ſic nihil falſum Deo, vel ſanctis tribuitur, quod reuera non habeant; ergo, &c.

Quod tamen intellige, ſi indignatio illa non ſit in Deum, vel in ſanctos, ſed ſolùm in hominem, cum quo eſt iurgium, ſeu cum quo contenditur; quia ſi indignatio, vel ira ſit in Deum, vel in ſanctos; abſque dubio erit blaſphemia; quandoquidem in actu practico, ſeu in actu exercito falsè ſignificatur, quod Deus, vel ſancti indignationem mereantur; ſic Doctores communiter quos, ſequitur Valentia 2. 2. *diſp.* 1. *q.* 13. *punct.* 1. *verſ. Sed tamen illud*, & Sotus *de iuramentorum abuſu c* 6. ſubdens, idem dicendum eſſe (ſi quis dixerit: *O fides Dei cum tali homine*: id modum quo Gentiles implorantes ſuorum Deorum fidem, aiebant: *Dij veſtram fidem*.) Quod ſcilicet ſit ſimiliter blaſphemia, ſi indignatio fuerit in Deum: ſecùs autem, ſi indignatio fuerit tantùm in hominem, cum quo eſt iurgium, ſeu contentio; quia in tali caſu, ſicuti dicebam, illa verba in contemptum Dei non proferuntur, nec per illa verba Deo iniuria irrogatur, vel quid falſi tribuitur; non tamen qui ſic loqoitur (ſicuti etiam dicebam) excuſandus eſt à peccato veniali graui, cum irreuerenter illa verba proferat, quemadmodum neque excuſatur à peccato veniali graui, qoi per Deum iurat ex indignatione; & cum dicebam, quod iurans ad Corpus, vel Sanguinem Dei non ſit blaſphemus, intellige, etiamſi hæc verba proferat ex indignatione quadam contrà eum, cum quo iurans contendit; quod ſi verò proferret ex indignatione contrà Deum, licèt vera ſint illa verba (cum ex dictis, & ex Caietano *in ſumma verbo Blaſphemia*, poſt naturam humanam aſſumptam à Verbo diuino dici poſſit Corpus, & ſanguis Chriſti) eſſent tamen blaſphemia; quia prædicta verba ipſe proferendo ſignificaret in actu exercito, quod Deus mereatur indignationem, Sotus *de iurament. abuſu cap.* 6. & alij partim, quos citat, & ſequitur Valentia *cit. punct.* 1.

Quamuis

Digitized by Google

Quamuis Suarez *tom.1. de Religione tract.3. lib.1. cap.6. numero* 11. non omnino improbabiliter, ſentiat quod eadem verba ſic prolata ſemper (etiam ſi ita, & indignatio ſit contra hominem) habeant rationem blaſphemiæ; quia, inquit ipſe, ſunt verba contumeliæ, & contemptus in Deum; Et ſi poſtea ſubdat, quod prædicta verba ſæpeſæpiùs homines proferant quaſi materialiter, & omnino ignorando, quid tunc ſignificent; Et tunc ij ſic loquentes excuſari poſſint à graui culpa blaſphemiæ.

48 Sequitur 16. quod ſit etiam blaſphemia; ſi quis (Intendens adæquare veritatem humanam cum veritate diuina, ſeu ponere in ſuo dicto tantum certitudinem, quanta certitudo eſt in veritate diuina) dicat: [Verum eſt, quod dico; ſicut Deus eſt ipſa veritas, vel ſicut Deus eſt natus de Maria Virgine, vel dicat: hoc eſt Euangelium; vel credi poteſt tanquam Euangelium, vel dicat: ſum innocens, ſicut eſt Chriſtus, vel S. Petrus, &c.] Sotus *de iuramen. abuſu cap.6. & de inſtit. & iur. lib.8. quæſt.2. art.3. col.7.* Couarru. *de pactiõ. 1. part. §.7. num 9. verſ.* 11. Suarez *tom.1. de Relig. tract.3. lib.1. cap.6. num* 12. & alij paſſim; Quia cum veritas diuina (vtpote fundata in teſtimonio primæ veritatis dicentis, quæ nec falli, nec fallere poteſt) ſit ſummæ, & omnimodæ certitudinis, qualis non eſt veritas humana, ſeu creata, (ad quod ſignificandum dixit Chriſtus Dominus Lucæ 12. *Cœlum, & terra tranſibunt, verba autem mea non præteribunt*) fit veritati diuinæ iniuria, ſi fiat talis adæquatio. Præterquam quod includitur implicita propoſitio affirmatiua recedendi à veritate diuina, ſi deficeret veritas humana, ſeu creata.

Quod tamen intellige, ſi (quemadmodum dicebam) animus proferentis ea, vel ſimilia dicta, ſit, veritatem humanam adæquare cum diuina, ſeu ponere in dicto ſuo tantam certitudinem, quanta certitudo eſt in veritate diuina; quia ſic tribuitur creaturæ id, quod eſt proprium creatoris: quod propriè pertinet ad blaſphemiam; ſecùs autem ſi animus proferentis ſit, quod id intendat per quamdam ſimilitudinem, ſiue per quamdam proportionem non Arithmeticam, ſed Geometricam, ſeu per quamdam Analogiam, vel tandem exaggeratiuè per quamdã exaggerationem; Ita vt ſenſus ſit: hoc, quod dico, ſuo modo eſt verum, ſicut ea veritas diuina; Petrus de Ledeſma *in ſumma tom.2. tractat.1. c.9. poſt quintam concluſionem dub.2.* Azeued. *l.3. recopil. tit.4. lib.6. num.* 18. *& ſeqq.* Metina *in ſumma lib.1. cap.14. §.2.* Alcoçer *in ſumma cap.15.* Azor. *tom.1. inſtit. moral. lib.11. cap 3. quæſt.2. circa finem.* Ludouic. Lopez *part.1. inſtructionis cap.182. verſ.3. de iſto modo*, & alij communiter; quia tunc ceſſat ratio (quam ſuprà dicebam) vt ſcilicet fiat inter veritatem humanam, & diuinam omnimoda, vel arithmetica adæquatio; ſicque ceſſat etiam, vt fiat iniuria veritati diuinæ, & tribuatur creaturæ, quod eſt proprium creatoris.

Totum igitur pendet ex intentione loquentium, qui ſæpè loquuntur per exaggerationem, & non intendunt facere omnimodam, vel arithmeticam æquiparationem; Quapropter excuſari poſſunt à malitia blaſphemiæ, ſicut etiam caſu quo non aduertant, quid verba illa ſignificent; vel ſi verba illa capacia ſint alterius ſignificationis, quam ipſi proferentes intendunt; Qua de re videri poterit Suarez *tom.1. de Religion. tractat.3. lib.1. cap.6. num.6.*

49 Petes, quid dicendum in dubio, ſi ſcilicet non conſtet de ſana proferentis intentione?

Reſpondetur, quod quamuis nonnulli, (quos ſequitur Azeuedo *loco ſuprà citato num.*40.) putent, eſſe tunc præſumendam blaſphemiam; multò probabilius ſit oppoſitum (quod docent Alcoçer, Ludouicus Lopez & alij paſſim)

Probatur; quia ex communiter accidentibus non præſumitur in ea, vel ſimilia alia dicta proferente animus adæquandi omnino veritatem diuinam, & humanam, per proportionem arithmeticam; nec hic eſt communiter animus ea verba proferentis, ſed eſt geometricè proportionalis, ſeu analogica quædam, vel hyperbolica locutio; cum ſolùm exaggeret ſui dicti veritatem, vel ſuæ perſonæ innocentiam, aſſimilando illas veritates veritati diuinæ, vel innocentiæ alicuius Sancti, per quamdam ſimilitudinem, vel analogiam vti dicebam.

Sequitur 17. quod ſit etiam blaſphemia, ſi quis creaturæ tribuat aliquid, quod eſt proprium Dei, vbi quod *dæmon ſit ſanctus, omnipotens, immenſus, &c.* Vel quod *fatum regat omnia*; S. Thomas 2.2. *quæſt.13. art.1. ad* 3. (quem ſequuntur communiter Doctores) Idque vel quia (ſicuti vult S. Thomas) hoc ipſo tribuit aliquid Deo, quod ipſi Deo non conuenit, (cum enim quodlibet attributum Dei ſit ipſemet Deus, tribuens illud tributum creaturæ, hoc ipſo dicit; creaturam eſſe idem cum Deo, & è contrà) vel quia (ſicuti volunt alij, quos ſequitur Valentia 2.2. *quæſt.13. diſp.1. punct.1.*) tribuens id attributum creaturæ, eo ipſo dicit, illud non eſſe Dei proprium, ſed commune cum creatura, ac proinde eſt blaſphemus, vtpotè qui negat de Deo, quod ei proprium eſt; & vtpotè qui (cum quodlibet attributum diuinum ſit ipſe Deus) tribuens creaturæ aliquod attributum diuinum, hoc ipſo dicit, creaturam eſſe Deum: Et hoc blaſphemiæ peccatum committere ſolent amatores fœminarum, quas ita ardenter amant, vt blaſphemantes nominibus Dei propriis eas appellent. 50

Eſt etiam (vti dicebam) blaſphemia vocare (quemadmodum in quibuſdam locis mos eſt) diabolum ſanctum, ex eo, quia, cum Deus habeat diabolum inimicum, qui ſic blaſphemat, tribuit Deo, quod habeat diabolum amicum: Tum ex eo, quia eſt contra ſanctitatem Dei, quæ ex modo loquendi blaſphemantis coniungitur cum peruerſo ſubiecto, nempe cum diabolo; Nauarrus *in ſumma cap.12. num.* 84. Tabiena *verbo excommunicatio 5. caſ.4. §.12. num.13.* & Graffius *lib.1. caſ. reſeruat. cap.10. num* 47. Vbi aduertit; quod, ſi quis ex quodam nequam vſu verborum hoc, vel quodcumque aliud, blaſphemum, velut ac ſi non eſſet alicuius ponderis inaduertenter proferret, non peccaret mortaliter; quando ſic diſpoſitus eſſet, quod, ſi id, quod profert, blaſphemiam eſſe, ſciret, nunquam illud proferret; Et vbi etiam *paulò poſt num.*49. ſubdit, quod, ſi qui profert verba blaſphemiæ, ignorer (ſicuti ſolent quidam Idiotæ) vim verborum, talia verba non ſint inter hæreticales blaſphemias, quinimmò nec inter ſimplices blaſphemias, computanda.

Obiicies: Ergo blaſphemus eſt, qui in infortuniis contingentibus (vt dici conſueuit) dicit: *Sic tandem futurum erat*: Videtur enim ſic ſignificare, quod fato regente, id euenerit; Ita vt, (quemadmodum gentiles putabant) fatum inſit rebus, ſeu per fatum inſit neceſſitas horum caſuum contingentium; vel quod ordinatio diuina imponat hominibus neceſſitatem abſolutam. 51

Reſpondetur, quod (quamuis iſta talis propoſitio propter rationem dictam ſit malè ſonans, vt propterea illam proferens corrigi debeat) nihilominus (ſi intelligatur non de neceſſitate antecedente, abſoluta, ſeu in cauſa, tollente rerum contingentes euentus, & libertatem humanam, ſed de neceſſitate conſequenti, conditionali, ac ex ſuppoſitione, ſeu in effectu: qua omnia ordinata, ac præciſa à Deo ab æterno neceſſe eſt, euenire, ſcilicet conſequenter) non ſit blaſphemia, ſed propoſitio vera, iuxta ea, quæ dicebam *in 1. par. S. Thomæ diſput.4. quæſt.11. & 30.*

Sequitur 18. quod ſit etiam blaſphemia, ſi quis (vt quidam ſolent) dicat: *Può far Dio*, proferens ſcilicet talia verba ex iracundia, vt in Deum aliquam inferat, contumeliam; quamuis communiter non ſoleat eſſe blaſphemia; quia prædicta verba proferentes ſolùm intendunt dicere, quod Deus poſſit facere, & per ea verba aliquid exaggerare: Peccãt tamen venialiter, cùm ſic irrogetur diuino nomini aliqua irreuerentia. 52

Sequitur 19. (ad mentem tamen Soti *lib.8. de inſt. & iur. q.2. art.3. col 7.* Couarruuiæ *de pactis 1. par. §.7. num.9.*

Digitized by Google

*num.9. verſ.*10.Menoch.*de arbit.libr.1. centur.4 caſ.*375. Azeuedi *lib.8. recopil. tit.4. lib.5. num.*13. & aliorum) quod ſit etiam blaſphemia: *Si quis iuret per intemeratam Deiparæ Mariæ virginitatem*; Ita vt huiuſmodi iuramentum ſit non ſolùm blaſphemum, ſed etiam nefandum; Idque vel quia (ſicuti vult Couarruuias) facit ſenſum execratorium, quem ſenſum facit etiam iuramentum *per vitam, vel caput Dei*, iuxta ea, quæ dicebam *ſuprà Corollario* 13. Quapropter & adduc t quamdam Pragmaticam Regiam, qua cauetur, quod huiuſmodi iuramentum, tanquam blaſphemia quædam puniatur. Vel quia (ſicuti vult Sotus) per huiuſmodi iuramentum videtur ignominioſè fieri mentio de membro pudendo Deiparæ Virginis Mariæ.

At mihi minùs probatur Doctorum iſtorum ſententia; quia reuera prædictum iuramentum neutrum ex dictis ſenſibus ſenſum facit, ſed per tale iuramentum tantum in teſtem adducitur ea veritas diuina virginitatis Deiparæ Mariæ (ſicuti, quando iuratur per Deum, vel per aliquem ſanctum, &c.) Quapropter prædictum iuramentum neque eſt blaſphemum, neque nefandum; Quinimmò, ſi reuerenter emittatur, neque culpã etiam venialem inuoluit; ſicuti contingit in cæteris iuramentis (ſi ſcilicet ſimiliter reuerenter emittantur) in ſen-
14 tentia communi omnium Doctorum.

Sequitur 20. (ad mentem etiam aliorum) quod ſit etiam blaſphemia quodcumque periurium; quia periurans adducit Deum in teſtem falſitatis, quod ipſi Deo nec conuenit, nec conuenire poteſt.

At mihi minùs etiam probatur hæc altera Doctorum ſententia; quia ex S. Thoma 2.2.*q.*13.*art.*3.*ad* 2. periorans non dicit aliquid falſum de Deo, ſed tantum adducit Deum in teſtem falſitatis, non quaſi iudicans, Deum poſſe eſſe teſtem falſitatis, aut volens id tribuere Deo, ſed tantum ſperans futurum, quod Deus, ſuper hoc per aliquod euidens ſignum teſtificaturus non ſit.

SECTIO V.

An ſit blaſphemia maledicere Sanctis?

SVMMARIVM.

1 *Blaſphemia eſt maledicere Sanctis; quia cultus, quo Sanctos veneramur, eſt actus Religionis, cum veneremur illos propter Deum, qui ſanctos eos effecit.*

2 *Iuramentum præſtitum per ſanctos eſt actus Religionis, cum etiam tunc iuretur per Deum, à quo ſanctitas omnis procedit.*

3 *Blaſphemia non ſolum eſt maledictio prolata contra ſanctos, quando quis per illam intendit honori diuino detrahere, ſed etiam quando quis maledicit ſanctis cum aliqua habitudine ad Deum, puta vt ſunt Dei amici.*

4 *Maledicens Sanctis non expreſsè quatenùs ſunt amici Dei, ſed ratione excellentis ſanctitatis, qua illi præditi ſunt, eſt blaſphemus; quia talis maledictio, ſeu contumelia etiam continet malitiam blaſphemiæ, ſi non directè ſaltem indirectè.*

5 *Adoratio ſanctorum licet ſit diſtincta ab adoratione Dei, non tamen blaſphemia ſanctorum eſt diſtincta à Dei blaſphemia; quia ad contrahendam malitiam blaſphemiæ non eſt neceſſaria formalis, & directa intentio maledicendi Deo in Sanctis; ſed ſufficit interpretatiua, & indirecta.*

6 *Laudans aliquem ſanctum non dicitur propriè, & directè laudare, at non ex hoc ſequitur, vt qui maledicit Sanctis, non committat peccatum blaſphemiæ.*

7 *Maledictio prolata in creaturam non ſanctam, vt habeat malitiam blaſphemiæ requiritur, vt formaliter, & directè maledicatur creaturæ, vt eſt Dei creatura; At non ſic vt maledictio prolata in ſanctos habeat rationem blaſphemiæ: ſufficit voluntas indirecta, & interpretatiua.*

8 *Virtus, qua colitur Sanctus, vt excellens quædam perſona eſt, non eſt virtus Religionis, ſed obſeruantiæ; non ideo ſequitur quod maledictio, ſeu contumelia quæ opponitur virtuti, non habeat propriè, & verè malitiam blaſphemiæ, niſi præſcindatur ab habitudine, quam habet ad Deum.*

Reſpondetur affirmatiuè ex dictis *ſupra ſectione* 1. *corollario* 3.*diuiſ.*3. & ex dictis *ſuprà ſect.*4. *corollario* 6. & 14. ſicque tenent S.Thomas 2. 2. *q.*13. *art.*1. 1
Caietanus *ibidem ad ſecundum*, Menoch. *de arbitr. lib.*2. *centur.*4.*caſ.*375.*num.*14. Maſcard.*de probat. vol* 1. *concl.* 195.*num.*1. & 4. Albertin.*de agnoſc. aſſert. quæſt.*6. *n.*23. Valentia 2. 2. *diſput.*1. *q.*33. *punct.*1. *circa finem.* Azor. *tom.*1.*inſtit. moral. lib.*9. *cap.*18. *q* 4. Tolet. *lib.*4. *cap.*13. *num.*7. Suarez *tom.*1. *de Relig. tract.*3. *lib.*1. *cap.*5. *num.*6. Sayrus *in claui Regia lib.*6. *cap.*13. *num.*3. & alij communiter: Ita vt maledictio prolata contra Sanctos habeat verè, & propriè rationem blaſphemiæ.

Probatur; quia cultus, quo Sanctos veneramur, eſt actus Religionis (cùm per eum non ſolum veneremur, & honoremus ſanctos propter ipſos ſanctos, ſed etiam propter Deum, qui ſanctos illos effecit: Ergo ſic maledictio, qua maledicimus Sanctis, eſt blaſphemia; cum etiam tali maledictione maledicatur Deo, & tota iniuria redundet in Deum: Nam qui maledictionem profert in ſanctos, maledicit illis, quatenùs ſunt ſancti, & conſequenter in illis maledicit Deo, cum ſanctitatem illis contulerit Deus.

Confirmatur, quia etiam iuramentum præſtitum per 2
Sanctos, eſt actus religionis; cum etiam tunc iuretur per Deum, à quo ſanctitas omnis procedit.

Vbi aduerte, quod maledictio prolata contra ſanctos 3
non ſolum ſit blaſphemia, quando quis per illam intendit honori diuino detrahere in ſancto, cui maledicit, ſeu quando intendit directè blaſphemare Deum in ſancto (quod rarò contingit) ſed etiam quando quis maledicit ſancto cum aliqua habitudine, ſeu relatione ad Deum, quatenus ille ſanctus eſt miniſter, & amicus
Dei; quia talis maledictio, ſeu contumelia (quamuis 4
blaſphemans directè, & formaliter id non intendat) de facto tendit in Deum: Quinimmò ſi quis maledicat ſancto, non expreſsè quatenùs eſt amicus Dei, ſed ratione excellentis ſanctitatis, qua ille præditus eſt, talis maledictio, ſeu contumelia etiam continebit malitiam blaſphemiæ; quia talis intentio verſatur circa obiectum quod tendit in contumeliam Deo: Nam, quando quis verbum contumelioſum profert contra Deum, verè, & propriè contrahit malitiam blaſphemiæ (quamuis directè, & formaliter non intendat inhonorare Deum, nec diminuere dignitatem, & honorem Dei) cum ad hanc malitiam contrahendam ſufficiat actus voluntarius indirectus (ſcilicet, quod homo potuerit, & debuerit cogitare, quod per illa verba inhonoretur Deus) Ergo ſic etiam & in caſu noſtro ſufficiet voluntas eadem indirecta, quam dicebam.

Obiicies: licet Deus adoretur in ſanctis ſuis, tamen 5
adoratio ſanctorum eſt diſtincta ab adoratione Dei: Ergo etiam blaſphemia Sanctorum erit diſtincta à blaſphemia Dei, ita vt is, qui maledixit Sanctis, non etiam maledicat Deo.

Reſpondetur: concedo antecedens: At nego conſequentiam, & diſparitas eſt; quia ex dictis contrahendam malitiam blaſphemiæ non eſt neceſſaria formalis, & directa intentio maledicendi Deo in Sanctis, ſed ſufficit interpretatiua, & indirecta: At ad adorandum Deum in Sanctis, ita vt idem cultus, & eadem adoratio reputetur, requiritur formalis, & directa intentio, vt ſcilicet adorentur ſancti, quatenus ſunt amici Dei; quia bonum eſt ex integra cauſa; & plura requiruntur ad bonitatem, quam ad malitiam actuum.

Obiicies 2. cum quis laudat aliquem ſanctum, non 6
dicitur propriè, & immediatè laudare Deum, niſi qui laudat Sanctum, intendat expreſsè, formaliter, ſeu di-

rectè

rectè laudare Deum in ſancto (ita vt alioquin talis actus ſit actus Duliæ, & non Latriæ) Ergo cum quis maledicit Sancto, non committit propriè peccatum blaſphemiæ, niſi expreſsè, formaliter, ſeu directè intendat maledicere Deo in ſancto.

Reſpondetur ſimiliter vt ſuprà: concedo antecedens; At nego conſequentiam; Et diſparitas eſt, quia ex dictis plura requiruntur ad bonitatem, quàm ad malitiam actuum; cum in bonitate actus requiratur intentio formalis, & directa; in malitia autem, ſeu prauitate actus ſufficiat interpretatiua; & indirecta.

7 Obiicies 3. ad hoc, vt maledictio prolata in creaturam, non ſanctam, habeat malitiam blaſphemiæ, requiritur, vt formaliter, & directè maledicatur creaturæ, vt eſt Dei creatura: Ergo etiam ad hoc, vt maledictio prolata in ſanctos habeat rationem blaſphemiæ requiretur; vt maledicens formaliter, & directè intendat maledicere Deo, eumque inhonorare in ſancto.

Reſpondetur etiam vt ſuprà: concedo antecedens, At nego conſequentiam; quia ex dictis etiam ſufficit in caſu noſtro voluntas indirecta, & interpretatiua: Nec enim eſt par ratio in creaturis carentibus ſanctitate, & in creaturis illam habentibus; quia cum ſancti habeant intrinſecam habitudinem, ſeu relationem ad Deum ratione ſtatus, in quo ſunt, maledictio, ſeu contumelia prolata contra illos, cenſetur prolata contra Deũ. Et ſatis eſt, quod maledicens ſancto potuerit, & debuerit conſiderare, talem habitudinem, ſeu reſpectum, quem ſancti habent ad Deum ratione ſtatus, in quo ſunt: quem reſpectum non habent ad Deum aliæ creaturæ; ſicque non valet illa conſequentia.

8 Obiicies 4. virtus, qua colimus Sanctos, vt excellens quædam perſona eſt, non eſt virtus Religionis, ſed obſeruantiæ: Ergò maledictio, ſeu contumelia, quæ opponitur virtuti (qua colitur Sanctus, quæ virtus eſt obſeruantiæ) non habet propriè, & verè malitiam blaſphemię, quæ opponitur Religioni.

Reſpondetur: Tranſeat antecedens; At diſtinguo conſequens (ſi quis maledictionem, ſeu contumeliam profert in ſanctum, expreſsè præſcindat ab habitudine, quam Sanctus habet ad Deum, ſolamque ſancti, quaſi cuiuſdam excellentis viri, excellentiam conſideret) concedo; ſi ſecùs, nego, Vaſquez *in 3. par. diſput. 98. cap. 4. tom. 1.* Valentia 2. 2. *diſput. 1. q. aſt. 13. punct. 1.* Turrianus *ibidem diſp. 58. dubit. 2. circa finem*, & alij. Dixi præterea: *Tranſeat antecedens*; quia ſatis probabiliter alij, (quos ſequitur Suarez *tom. 1. de Relig. tract. 3. lib. 1. cap. 5. n. 6.*) tenent, quod in omni maledictione, ſeu contumelia, quæ profertur in ſanctum, continetur duplex malitia, vna ſcilicet contra obſeruantiam, & altera contra Religionèm (quemadmodum ſæpè contingit in multis actibus peccaminoſis, in quibus continentur plures malitiæ) Ita vt maledictio, ſeu contumelia prolata in ſanctum contineat etiam veram rationem, ſeu malitiam blaſphemiæ. Vide quæ dicebantur *ſuprà ſect. 1. ſuppoſit. 3. diuiſion. 3.* & quæ dicebantur etiam ſuprà *ſectione 4. corollar. 1. & 14.*

SECTIO VI.

An ſit blaſphemia maledicere creaturis?

SVMMARIVM.

1 *Blaſphemus eſt, qui maledicit creaturis ſiue rationabilibus, ſiue irrationabilibus, prout creaturæ ſunt effectus vel opera Dei; quia ſic totum cedit in contemptum, iniuriam, ſeu contumeliam Dei.*

2 *Amplia, id verum eſſe etiam ſi maledicat diabolum, cum etiam ſit creatura, effectus, & opus Dei; ſecus ſi illum maledicat ratione ſua culpa.*

3 *Blaſphemus non eſt maledicens creaturis, non intendendo maledicere eis, prout creaturæ Dei ſunt, ſed quia ea maledicens inferunt aliquod incommodum, neque in tali caſu peccat mortaliter.*

4 *Amplia neque peccare venialiter, ſi maledicat prædictis creaturis prout præcisè continent aliquid mali; vel ſunt cauſa alicuius mali, quin hinc nullo modo maledicit eis, prout ſunt tales res, ſed ſolum ratione mali cuius ſunt cauſa.*

5 *Maledicendi periculum in dictis maledictionibus ineſt, maledicendi creaturis, prout ſunt aliquid Dei, & ne indignatio feratur in Deum.*

6 *Maledicens horæ diei vel anno, &c. ſi per hæc intelligat ſolum ſpatium illud temporis erit peccatum mortale, vel veniale ſecundum tradita ſuperiùs: At ſi aliquem ſanctum, cuius feſtum colitur in illa hora, die, vel anno mortale.*

7 *Maledicens creaturæ irrationali in ordine ad creaturam rationalem v. g. agro, vel equo eo quod ſit huius, vel illius Domini peccat mortaliter.*

8 *Maledictionis prædicta peccatum non eſt blaſphemia, ſed odij contra charitatem proximi, cum malum creatura irrationalis redundet tunc in damnum proximi; ita vt ſit maledicere ipſi homini caſu prædicto.*

9 *Maledicens creaturis irrationabilibus ſine vlla habitudine, ſeu relatione ad Deum, vel ad hominem, ſed ſolum ſecundum ſe, non peccat mortaliter, ſed ſolum venialiter; quia ſcilicet profert verbum otioſum. Secùs ſi quatenus referuntur vel ad Deum, vel ad hominem, quia erit reſpectiuè blaſphemia, vel odium contra charitatem.*

10 *Maledicens creaturæ rationali, imprecando ei malum, committit peccatum ex genere ſuo mortale. Veniale tamen ſi malum quod imprecatur, ſit leue, vel non ex animo, ſed tantum ex ira.*

11 *Maledictiones, quas parentes communiter in filios, Domini in famules, coloni, & muliones bobus, ac mulis coniiciunt, non ſunt peccata mortalia; quia non proferuntur ex animo, vt illis eueniant.*

12 *Parentes aſſueti maledicere filiis etiam non ex animo ſecundum Valentiam peccant mortaliter ratione ſcandali, quæ ſententia auctori non omnino improbatur, cum exinde filij occaſionem ſumant maledicendi aliis perſonis.*

13 *Filij maledicẽtes parentibus præſertim ipſis præſentibus; & audientibus, non excuſantur à peccato mortali.*

14 *Serui maledicentes Dominis, & ſubditi maledicentes Prælatis etiam ſi non ex animo, præſertim ipſis præſentibus, & audientibus, peccant mortaliter.*

15 *Imprecans proximo ſuſpendium, malam mortem à diabolo euehi quo ille voluerit, peccat mortaliter, ſi interiùs, & ex animò; Secùs autem ſi exteriùs & ore tantum.*

16 *Committens, ſeu commendans aliquem diabolo etiam non ex animo ſecundum Sotum, peccat mortaliter; At auctori id minus probatur in caſu, quo ille diabolo ſeipſum committeret.*

17 *Imprecans malum alteri extra, vel indignatione, ſed ita quod pro tunc vellet, vt illi eueniret tale malum peccat mortaliter, quamuis ſtatim poſtea tranſacta ira, vel indignatione nollet, vt illi eueniret prædictum malum.*

18 *Hieremias graue malum optauit homini, qui nunciauit eius Patri, ipſius Hieremiæ natiuitatem; At quia huiuſmodi verba protulit per hyperbolem, ſcilicet ad exprimendum, & exaggerandum non peccauit; quia non ex animo optauit tot, & tam grauia mala ei.*

19 *Item protulit prædicta verba non ſimpliciter, & abſolutè, ſed ſub intellecta conditione, nempè ſi vllus dies infauſtus, & infelix eſt, illum dicerem natalẽ meum.*

20 *Hieremias maledixit diei natalis ſui non in ſe ipſo, ſcilicet vt quid eſt in ſe, ſed ratione ingentium malorum, quæ homini in hac vita contingunt, & in die natiuitatis incipiunt.*

21 *Hieremias maledixit diei natalis ſui, quatenus fuit principium peccatorum, & miſeriarum, & quatenus*

continebat

continebat malum peccati originalis, & affectionum, & pœnarum huius vitæ.

21 *Hieremias locutus eſt ita, iuxta partem inferiorem, ſeu ſenſitiuam, quomodo Chriſtus Dominus dixit: Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem.*

23 *Hieremias ſecundum originem, maledixit diei in quo natus eſt, eo quod talis dies præteritus nihil ſit.*

24 *Dauid maledixit montibus Gelboe, non quod mala ei realiter euenirent, ſed ex hyperbole ad exaggerandum dolorem, quem ſentiebat ex morte Saul, Ionathæ, & aliorum.*

25 *Viri ſancti multa imprecantur peccatoribus, at ea, quæ recenſentur, non ſunt propriè imprecationes, ſed prædictiones, ſeu prophetia.*

26 *Item ſunt imprecationes optatiuæ, quatenùs ſancti ſe conformant cum diuina voluntate.*

27 *Imprecari ex animo mala hominibus licitum non eſt, etiam peccatoribus; eaque illis optare ex odio; non enim Deus odit vllam creaturam.*

28 *Item Apoſtolus ad Galatas* 5. *dixit: vtinam abſcindantur, &c. intelligendo ab Eccleſia, ne morum, & doctrina prauitate corrumperent alios.*

29 *Maledicere diabolo non eſt peccatum mortale, licet* Eccleſiaſt. 21. *habeatur: Cum maledicet impius diabolo maledicit ipſe animam ſuam; quia maledicere diabolo quoad culpam, vt ſupradictum eſt, non eſt peccatum, ſecus eſt quoad naturam.*

30 *Deus non maledixit terræ quomodocumque, ſed quatenùs in pœnam peccati Adami reddidit illam minùs fertilem, quàm futura fuiſſet, ſi Adam non peccaſſet, quod iuſtè potuit facere in pœnam peccati; neque maledixit ſimpliciter, & abſolutè, ſed in opere ipſius Adæ.*

31 *Deus quando pariter* Deuter. 28. *maledixit dicens: Maledictum horreum tuum, &c. maledixit in pœnam peccati.*

32 *Chriſtus maledixit* Matth. 21 *ficulneæ, non quidem in pœnam, ſed myſticè, quatenùs ſignificabat ſynagogam deficientem.*

1 RESpondetur, & dico primò: qui maledicit creaturis, (ſiue rationabilibus, ſiue irrationabilibus) prout ſunt creaturæ, effectus, vel opera Dei, committit peccatum blaſphemiæ. Patet ex iis, quæ dicebam *ſuprà ſect. 1. ſuppoſito* 3. *diuiſ.* 3. & ex iis, quæ dicebam etiam *ſuprà ſect. 4. corollar.* 6. & 14. & tenent S. Thom. 2. 2. *q.* 76. *art.* 2. Caietanus *ibidem*, Nauarrus *in ſumma cap.* 12. *num.* 117. Graſſius *par.* 1. *lib.* 2. *cap.* 19. *num.* 7. Summa Corona *par.* 1. *num.* 86. Valentia 2. 2. *diſput.* 5. *q.* 19. *punct.* 1. Tolet. *in ſumma lib.* 4. *cap.* 13. *n.* 7. Azor. *tom.* 3. *inſtit. moral. lib.* 2. *cap.* 23. *verſ.* 3. Sayr. *in claui regia lib.* 6. *cap.* 13. *num.* 3. *verſ.* 3. & alij paſſim; quia ſic totum cedit in contemptum, iniuriam, ſeu contumeliam Dei.

2 Quod (vt rectè, præter alios, adnotauit Nauarrus *loco ſuprà citato*) verum eſt, etiam ſi ſic maledicat diabolum, quia diabolus etiam eſt quid factum à Deo, creatura, effectus, & opus Dei; Secùs, ſi illum maledicat (vt ferè ſemper homines conſueuerunt) ratione ſuæ culpæ.

3 Hinc ſequitur, quod non ſit blaſphemia, ſi quis maledicat creaturis, non intendendo maledicere eis, prout creaturæ Dei ſunt, ſed quia eæ ipſi maledicenti inferunt aliquod incommodum, v.g. ſi maledicat lapidi, quia offendit in lapidem; vel maledicat ventis, pluuiis, ſoli, &c. quia hæc ipſi maledicenti inferunt aliquam moleſtiam; quia in tali caſu non peccat mortaliter, ſed ad ſummum venialiter forſan otioſè operatur; ſic Doctores *in locis ſuprà citatis*.

4 Quinimmò neque peccabit venialiter, ſi maledicat prædictis creaturis, prout præciſè continent aliquid mali, vel ſunt cauſa alicuius mali, v.g. ſi maledicat venenum, prout præciſè infert homini mortem, vel maledicat panem, vinum, vel fructus, prout præciſè ſunt cauſa alicuius infirmitatis; quia tunc nullo modo maledicit eis, prout ſunt res tales, ſed ſolùm ratione mali, cuius ſunt cauſa, & maledictio nullo modo tendit in res ipſas, ſed ſolùm in malum, cuius ſunt cauſa, ſeu quod inferunt; vide Doctores, quos ſequitur Toletus *loco ſuprà citato*.

Eſt tamen in dictis maledictionibus periculum, ne 5
in eis maledicatur creaturis, prout ſunt aliquid Dei, ſcilicet prout Deus eis vtitur ad hunc, vel illum effectum; Eſtque etiam periculum, ne indignatio feratur in Deum; vt propterea prædictæ maledictiones vſurpari non debeant; quod ſi neutrum adſit, non erit peccatum, ſaltem mortale.

Dico 2. qui maledicit horæ, diei, vel anno, &c. ſi per 6
horam, diem, vel annum, &c. ſolùm intelligat ſpatium illud temporis, erit peccatum mortale, vel veniale, iuxta ea, quæ mox *ſuprà dicto præcedenti* dicebam; ſi verò intelligat aliquem ſanctum, cuius dies feſtus agitur in illa hora, die, vel anno, &c. peccabit mortaliter, quia tunc maledictio redundat in ſanctum; ſic Doctores, quos ſequitur Sayrus *in clau. reg lib.* 6. *cap.* 13. *num.* 3.

Hinc ſequitur, quod ſi quis maledicat creaturæ irra- 7
tionali in ordine ad creaturam rationalem, v.g. agro, vel equo, &c. eo quod ſit huius vel illius Domini, tunc ſi ex animo malum agro, vel equo, &c. optet propter eum, qui eſt Dominus talis rei, peccat mortaliter; Nauarrus *in ſumma cap.* 13. *num.* 117. Toletus *lib.* 4. *cap.* 13. *n.* 7. Azorius *tom.* 3. *inſtit. moral. lib.* 2. *cap.* 23. *verſ.* 3. & alij communiter.

Eſt tamen peccatum hoc, non blaſphemiæ, ſed odij 8
contra charitatem proximi, cum malum creaturæ irrationalis redundet tunc in damnum proximi; Ita vt propterea maledicere creaturæ irrationali, prout refertur ad creaturam rationalem, ſcilicet ad hominem, ſit maledicere ipſi homini; S. Thomas 2. 2. *q.* 76. *art* 1. Caietan. *ibidem*, Toletus *loco ſuprà citato*, & alij, quos ſequitur Valentia 2. 2. *diſp.* 5. *q.* 19. *punct.* 1.

Dico 3. qui maledicit creaturis irrationabilibus ſine 9
vlla habitudine, ſeu relatione ad Deum, vel ad hominem, ſed ſolùm maledicit eis ſecundùm ſe, ſeu prout ſunt quid in ſeipſis, non committit peccatum mortale, (ſed ſolùm veniale; quia ſic profert verbum otioſum, vt patet ex dictis) S. Thomas *citato art* 2. Caietanus *in ſumma verbo maledictio*, Sylueſt. *eod verbo q.* 2. *in fine*, Nauarrus *in ſumma cap* 23. *n.* 127. Toletus *lib.* 4. *cap.* 13. *num.* 7. & Valentia 2. 2. *diſp.* 5. *q.* 19. *punct.* 1. quia creaturæ irrationales non ſunt capaces maledictionis; quod ſi eis (prout referuntur aliquo modo ad Deum, vel ad hominem, maledixerit, erit blaſphemia, maledictio, vel odium contra charitatem proximi, iuxta ea, quæ *ſuprà dicebam*.

Dico 4. qui maledicit creaturæ rationali, imprecan- 10
do ei malum, committit peccatum, quod ex genere ſuo eſt mortale; Erit tamen peccatum veniale, ſi malum, quod ei imprecatur, eſſet leue, vel ſi eſſet graue, imprecatur tamen illud ei non ex animo, ſed ſolùm ore, & exteriùs) vel non cum plena, & perfecta aduertentia, atque adeò non ex plena, & perfecta deliberatione, ſed ſemiplena, & imperfecta; Ita vt maledictio in tali caſu ſit peccatum veniale, vel ratione paruitatis materiæ, vel ratione imperfectionis actus.

Hinc ſequitur, quod communiter maledictiones, quas 11
parentes in filios, Domini in famulos; & etiam coloni, & muliones bobus, ac mulis coniiciunt, non ſint peccata mortalia; quia non proferuntur ex animo, vt illa eueniant, ſed ſolùm ex ira, & indignatione quadam; Caietan. 2. 2. *q.* 76. *art.* 1. Nauarr. *in ſumma cap.* 23. *n.* 117. Azor. *tom.* 3 *inſtit. moral. lib.* 2. *cap.* 23. *queſt.* 2. & *lib.* 13. *cap.* 10. Toletus *lib.* 4. *cap.* 13. *n.* 6. & alij communiter.

Quamuis Valentia *tom.* 3. *diſp.* 5. *q.* 19. *punct.* 2. velit, 12
quod parentes aſſueti maledicere filiis (etiam non ex animo) peccent mortaliter ratione ſcandali; Cuius ſententia mihi non omnino improbatur: Præſertim cum exinde filij ſumant occaſionem maledicendi aliis perſonis, & prauo parentum exemplo moueantur ad quid ſimile ſemper faciendum; vt propterea merito parentes

rentes excuſandi non videantur à peccato mortali.

13 Nec etiam excuſandi videntur à peccato mortali filij maledicentes parentibus, etiam ſi ex animo non maledicant parentibus, præſertim ſi maledicant prædictis parentibus, & audientibus; quia id valdè videtur aduerſari reuerentiæ, obſeruantiæ, & pietati, quam filij parentibus tenentur præſtare.

14 Nec etiam ſimiliter excuſandi videntur à peccato mortali ſerui maledicentes Dominis, & ſubditi maledicentes Prælatis, etiamſi ſimiliter ex animo non maledicant Dominis, vel Prælatis: Præſertim ſi ſimiliter maledicant prædictis Dominis, vel Prælatis præſentibus, & audientibus; quia & id etiam valdè videtur aduerſari reuerentiæ, & honori, quem exhibere debent Dominis, & Prælatis; Ita vt propterea ſerui, & ſubditi grauem iniuriam illis inferre videantur, cum in faciem illis præſentibus, & audientibus maledictiones proiiciunt.

15 Sequitur ſecundò, quod ſiquis dicat alteri: *Suſpendaris, mala morte moriaris, a diabolo, quo ille voluerit, ducaris*: peccet mortaliter, ſi interiùs, & ex animo mala iſta proximo imprecentur; ſecùs autem ſi exteriùs, & ore tantum; Valentia *loco ſuprà citato*, Summa Corona *par.1 n.86.* Nauarrus *cit. num.117.* & Sayr. *in claui regia lib.6. cap.13. n.7.*

16 Quamuis Sotus *lib.5. de iuſt. q.2. art.1. verſ.3.* concluſionem ponat, quod qui committit, ſeu commendat, etiam non ex animo, aliquem diabolo, peccet mortaliter: Quod mihi non probatur; niſi caſu, quo ille ſeipſum diabolo committeret; Quia, quod tunc (v. g. ſi dicat. *Diabole duc me, quo tu volueris*) peccet mortaliter ob rei horrorem, fœditatem, & turpitudinem, eſt valdè probabile; Vt propterea iure non videatur excuſandus à peccato mortali.

17 Dico 5. qui malum alteri ex ira, vel indignatione imprecatur, ſed ita quod pro tunc vellet, vt illi eueniret tale malum, peccat mortaliter, quamuis ſtatim poſteà, tranſacta ira, vel indignatione; nollet, vt illi eueniret prædictum malum; Caietanus 2. 2. *q.76. art.1.* (quem ſequuntur Valentia 2. 2. *diſp.5. quæſt.19. punct.2.* & alij) Quatenùs ait, oportet ergo ad ipſum paſſionis tempus inſpicere: An tunc maledicens conſenſerit, hoc eſt, an tunc voluerit, quod ſic eſſet, vti dicebat, an non: Hoc enim tempus infallibiliter oſtendit, vtrum mortale, an veniale fuerit; Tempus autem quietis poſt paſſionem oſtendit, quod non eſt perſiſtens animus erga malum, & quod non per modum habitus, ſed paſſionis tranſeuntis peccauerit; Et Nauarrus *in ſumma cap.23. n.113.* (quatenùs aſſerit) ſufficit tamen iſta mala imprecari ex animo deliberato, etiam momentaneo, licet illico pœniteat; ſicuti ſufficit conſenſus deliberatus, etiam momentaneus voluntatis ad quodcumque aliud peccatum mortale; & Azorius *tom.3. inſtitut. moral. lib.2. cap 23. quæſt.3.* (quatenùs inquit) ſiqui ex deliberata ratione, licet ſubita, maledicat, peccat; nec ſignum eſt, ſe non feciſſe ex deliberatione, eo quod ſtatim incipiat ipſum pœnitere; quoniam ſic multa facimus, & ſtatim nos pœnitet.

Quod idem contingit in aliis peccatis; quia, ſiquis v. g. ex concupiſcentia fæmellam deliberatè deſideret, peccat mortaliter; quamuis paulò poſt, tranſacta huiuſmodi paſſione, doleat, quod conſenſum præſtiterit: Ergo ſimiliter, ſiquis tempore maledictionis optat, vt malum, quod alicui imprecatur, illud ei eueniat, peccabit mortaliter; quamuis paulò poſt nollet, vt illud eidem eueniret.

OBIECTIONES.

18 Obiicies: Hieremias *cap.20.* graue malum optauit homini qui nunciauit ipſius Hieremiæ patri ipſius Hieremiæ natiuitatem: Ergo ex ira, indignatione, vel dolore, alteri graue malum imprecari, non eſt peccatum mortale. Conſequentia probatur; quia Hieremias ab vtero ſuæ matris, priùs ſcilicet quam naſceretur, ſeu prodiret in lucem, ſanctificatus fuit. Antecedens patet *ex dicto cap.20.* Ibi: [Maledicta ſit dies, in qua natus ſum: dies, in qua peperit me Mater mea, non ſit benedicta: Maledictus vir, qui annunciauit patri meo, dicens: Natus eſt tibi puer maſculus, & quaſi gaudio lætificauit eum: ſit homo ille, vt ciuitates, quas ſubuertit Dominus, & non pœniteat eum: Audiat clamorem mane, & vlulatum in meridiano, qui me non interfecit à vulua, vt fieret mihi mater mea ſepulchrum, & vulua eius conceptus æternus: Quare de vulua egreſſus ſum, vt viderem laborem, & dolorem, & inhonorentur in confuſione dies mei, &c.]

Reſpondetur: Nego antecedens; quia Hieremias huiuſmodi verba protulit per hyperbolem, ſcilicet ad exprimendum, & exaggerandum, in quantonam dolore, gemitu, & miſeria fuerit, quando in diuturnum carcerem iniuſtè coniectus fuit; Non autem, quod ex animo optaret, tot, & tam grauia mala ei, qui nunciauit ipſius Hieremiæ patri, ipſius Hieremiæ natiuitatem; ſic Hieronymus *in dicto cap.20.* Sic etiam Carthuſianus, Theodoretus, Hugo, Chryſoſtomus, & S. Thomas *in Catena Græca ſuper 3. cap. Iob*, qui omnes aſſerunt, quod prædicta verba Hieremiæ non fuerint verba optantis, ſed verba declarantis internum dolorem, quo pro tunc vir ſanctus excruciabatur. Vel

Reſpondetur 2. quia prædicta verba Hieremias protulit non ſimpliciter, & abſolutè, ſed ſubintellecta conditione, nempè, ſi vllus dies infauſtus, & infelix eſt, illum dicerem natalem meum; Et ſi vllus nuncius infauſtus, & infelix eſt, illum dicerem, qui patri meo nunciauit natiuitatem meam; ſic Iſidorus, & alij; ſic etiam explicatur locus *Matthæi* 12. Ibi: Omne peccatum, & blaſphemia remittitur hominibus, ſpiritus autem blaſphemiæ non remittitur; Et quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei, qui autem dixerit contra ſpiritum ſanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro. Quia, cùm omne peccatum poſſit in hac vita remitti, ſenſus illorum verborum eſt, ſi aliquod peccatum, vel blaſphemia non meretur remitti in hac vita, illud eſſet peccatum, vel blaſphemia in ſpiritum ſanctum; ſic etiam explicatur illud ad Hæbræos 6. *Impoſſibile eſt eos, qui ſemel ſunt illuminati, & guſtauerunt etiam donum cæleſte, & prolapſi ſunt, iterum renouari ad pœnitentiam*; & illud cap.10. *Voluntariè enim peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis iam non relinquitur pro peccatis hoſtia*, id eſt, ſiqui merentur, vt ſalutem æternam non conſequantur, ij præcipuè eſſent iſti tales. Vel 19

Reſpondetur 3. quia Hieremias maledixit diei natalis ſui non in ſe ipſo, ſcilicet vt quid eſt in ſe, ſed ratione ingentium malorum, quæ homini in hac vita contingunt, & in die natiuitatis incipiunt; Cùm meliùs ſit, non eſſe, quam tot, & tantis anguſtiis vexari, iuxta illud Iob.3. *Quare data eſt miſero lux, & vita iis, qui in amaritudine animæ ſunt?* & iuxta illud Eccleſ.4. *Laudaui magis mortuos, quam viuentes, & feliciorem vtroque iudicaui, qui necdum natus eſt, nec vidit mala, quæ ſub ſole fiunt.* Et iuxta illud Matthæi 26. *Meliùs ei fuerat ſi natus non fuiſſet homo ille*; Quapropter Hieremias maledixit diei natalis ſui, deſiderans ſcilicet diem illum non fuiſſe; cùm meliùs iudicaret, quod natus non fuiſſet, quam quod ad tot, & tantas afflictiones natus fuerit; ſic Hieronymus, Rabanus, & alij. Vel 20

Reſpondetur 4. quia Hieremias maledixit diei natalis ſui, quatenùs fuit principium peccatorum, & miſeriarum, & quatenùs continebat malum peccati originalis, & afflictionum, & pœnarum huius vitæ; ſic Origenes *lib.3. in Iob.* Hilarius *in Pſalm.29.* Gregorius *lib.4. moral. cap.6. & 7.* Carthuſianus *in cap.3. Iob.* & alij. Quapropter Caietanus, *in ſumma verb. maledico*, & Saytus *in claui regia lib.6. cap.13. num.3.* docent, quod (ſicut ordinariè non eſt peccatum maledicere diabolo, eo quod ordinariè intelligitur maledici illi ratione 21

ſtatus peccati, in quo reperitur, & ratione obſtinationis, & odij grauiſſimi, quo genus humanum inſequitur, & vt author multorum malorum, & inimicus Dei eſt) ſic etiam ordinariè non ſit peccatum maledicere diei natalis ſui, vel alterius, quatenùs ſcilicet talis dies continet peccatum originale cum pœnis, & miſeriis huius præſentis vitæ. Vel.

22 Reſpondetur 5. quia Hieremias ſic locutus eſt iuxta partem inferiorem, ſeu ſenſitiuam, quo modo Chriſtus Dominus dixit Matthæi 26. *Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem*, & paulò poſt: *Pater, ſi poſſibile eſt, tranſeat à me Calix iſte*; Ita vt ſenſus iſtorum verborum Hieremiæ ſic; Tot, & tantis anguſtiis, ac cruciatibus affligor, vt ſi ſequi vellem partem inferiorem, ſeu ſenſitiuam, dicerem: *Maledictus ſit dies, in quo natus ſum, &c.* ſic Dionyſius, Lyranus, S. Thomas, & alij.

23 Vt omittam interpretationem Origenis *lib. 3. in Iob* (quod ſcilicet Hieremias maledixerit diei, in quo natus eſt, eo quod talis dies præteritus nihil ſit: Quapropter cum nihil ſit (inquit ipſe) Hieremias nihil maledixit) nam interpretatio hæc Origenis minùs mihi probatur, quia cum dies ille fuerit, non poteſt illi diei maledici ſine aliqua culpa Præſertim cum Hieremias non ſolum maledixerit diei, in quo natus eſt, ſed etiam homini, qui nunciauit ipſius Hieremiæ patri ipſius etiam Hieremiæ natiuitatem.

Obiicies 2. Dauid *Regum cap. 1.* maledixit montibus Gelboë, ibi: [Montes Gelboë nec ros, nec pluuia veniant ſuper vos, neque ſint agri primitiarum, quia ibi obiectus eſt clypeus fortium, clypeus Sauli, quaſi non eſſet vnctus ab eo;] Ergo non eſt peccatum maledicere creaturis, ſaltem rationis expertibus, ſeu irrationalibus.

24 Reſpondetur nego conſequentiam; quia Dauid ſic locutus eſt, non quod vellet, vt prædicta mala realiter euenirent, ſed ex hyperbole ad exaggerandum dolorem, quam ſentiebat ex morte Saül, Ionathæ, & aliorum; Præſertim cum id priſcis temporibus vſitatum fuerit in mortibus, & euentibus funeſtis: Maledicebant enim tunc homines creaturas irrationales, non cum animo deſiderandi eis aliquod malum, ſed ad exprimendum internum dolorem, quo premebantur; Nec in talibus imprecationibus continebatur vllum mendacium; quia, (ſicuti dicebam) ex hyperbole talia verba proferebantur, ſicque tunc olim vſitatum erat; Præſertim cum mendacium non ſit in orationibus imperatiuis, & optatiuis, ſed in ſolis enunciatiuis.

25 Obiicies 3. ſæpe viri ſancti multo imprecantur peccatoribus (vt Pſalmo 9. *Conuertantur peccatores in infernum omnes gentes, quæ obliuiſcuntur Deum*, & Pſalm. 108. *Conſtitue ſuper eum peccatorem, & diabolus ſtet à dextris eius.*) Ergo non eſt peccatum, imprecari mala hominibus ſaltem peccatoribus.

Reſpondetur, nego conſequentiam; quia tales locutiones non tam ſunt imprecationes, quam prædictiones; Patres, & Doctores, quos ſequitur Bellarminus *in Pſalm. 9. verſ. 18.* in illa verba: *Conuertantur peccatores*, quatenùs ex Patribus, & Doctoribus ibi atten non imprecatio, ſed Prophetia eſt, impios ad inferna deſcenſuros; Ita vt iſtorum verborum ſenſus ſit: Conuertentur, ſeu reuertentur in infernum; dicuntur autem peccatores reuerti in infernum, quia exinde venerunt, qua peccatores ſunt.

26 Adde, quod eſto prædictæ locutiones non tam ſint prædictiones quam imprecationes; ſunt tamen imprecationes imperatiuæ, vel optatiuæ, conformando ſe cum voluntate diuina, vt id fiat; vel deſiderando vt iuſtitiæ intuitu mala illa contingant; quia (ſicut in hac vita licitum eſt ex zelo iuſtitiæ petere à miniſtris iuſtitiæ iuſtam vindictam) Ita etiam licitum erit ex eodem zelo iuſtitiæ idipſum petere à Deo; quamuis potiùs petendum ſit à Deo, quod miſericordia vtatur erga eos, qui nos offendunt, quàm ab eodem petere, quod de illis vindictam ſumat; ſic Hieronymus *ibi, & in cap. 1. Threnorum*, Remigius, Euthymius *in Pſalm. 34.* Bernardus *ſerm. 3. in Pſalm. 40.* S. Thomas 2. 2. *quæſtio 25. articulo 6. ad 2.* & alij multi recentiores, ex quibus videri poterit præcipuè Lorinus, quatenus in dictis verbis *Pſalmi 59.* ſit inquit: quamuis optando, & imperando Propheta loquatur, prædicit tamen potiùs, quàm vel imperet, vel optet, aut certè approbat, & adgratulatur diuinæ ſententiæ; *& in Pſalm. 108. verſ. 6.* quatenùs explicans illa verba: [Conſtitues ſuper eum peccatores, & diabolus ſtet à dextris eius,] ſic ait: Intelliguntur illa verba de prophetica prænunciatione ſub forma imprecationis, de demonſtratione, quid impius mereatur, de zelo, quo homo ſe conformat diuinæ iuſtitiæ mala imprecando ſecundum ordinem illius, niſi pœniteat impium; *& Hieremiæ 18.* Ne propitieris iniquitati eorum, & peccatum eorum non deleatur.

Inſtabis: Apoſtolus *ad Galatas 5.* dicit: vtinam abſcindantur qui vos conturbant; Ergo recurrit difficultas. 27

Reſpondetur nego conſequentiam; quia ex dictis licitum non eſt ex animo imprecari mala hominibus, etiam peccatoribus, eaque illis optare ex odio: Non enim Deus odit vllam creaturam; Sapient. 1. *Nec delectatur Deus in perditione impiorum*; & Sapient. 11. *Nihil odit eorum, quæ fecit*: quod etiam docet, & probat S. Thomas *lib. 1. contra gentes cap. 95. & 96.* licitum tamen eſt illis imprecari mala ſub aliqua ratione boni, vt nimirum conuertantur; & reuertantur ad Deum; Et ſub hac ratione poſſumus illis optare, quod à Deo, & à poteſtate humana puniantur, ad hoc, vt ſcilicet alij peccatores contineantur in officio, & retrahantur à delictis multiplicandis; Syluestr. *verb. maledictio*, Nauarrus *in ſumma cap. 23. num. 119.* Sotus *de iuſtit. & iur. lib. 5. quæſtio. 12. articulo 7.* & alij (quos ſequitur Azor. *tom. 3. inſtitut. moral. lib. 5. cap. 53. verſ. ſecundò notandum*) ex S. Hieronymo, qui in dictum locum Apoſtoli *ad Galat. 5.* ait, quod Apoſtolus eis imprecatus ſit, vt abſcinderentur, non quidem ex odio, ſed ex zelo iuſtitiæ non imprecatus eſt; Quomodo S. Petrus *Actor. 8.* maledixit Simoni Mago; & Heliſæus 4. *Reg. 2.* maledixit pueris ſe irridentibus; vel etiam ex motiuo charitatis, vt ſcilicet corrigerentur, & amendarentur.

Vt omittam, etiam dici poſſe, quod Apoſtolus illis imprecatus ſit, *vt abſcinderentur*, ſcilicet ab Eccleſia, & à fidelium conſortio, ne morum, & doctrinæ prauitate corrumperent alios: Quemadmodum 1. *Corinthior. 5.* Idem Apoſtolus præcepit, vt fornicarius abſcinderetur ab Eccleſia: quod nullo modo eſt peccatum, ſed potiùs quod licitum, & optimum, vtque ſalutare deſiderium, & conſilium. 28

Obiicies 4. *Eccleſiaſt. 21.* dicitur: *cum maledicit impius diabolo, maledicit ipſe animam ſuam*: Ergò maledicere diabolo eſt peccatum mortale, ſicut maledicere animæ ſuæ: Ergò falſum eſt, quod maledicere diabolo non ſit peccatum mortale contra id quod ſuprà dictum eſt. 29

Reſpondetur nego conſequentiam; quia ſuprà tantum dictum eſt, quod non ſit peccatum mortale, maledicere diabolo, quoad culpam, non item quoad naturam; ſicque illud Eccleſiaſtici non aduerſatur prædictæ noſtræ ſententiæ, cum ſenſus talium verborum ſit, quod impius maledicens diabolo, indicat, ſe ipſum eodem modo, ac diabolum, dignum eſſe maledictione ob culpam, in qua ipſe eſt ſimilis illi, iuxta illud ad Romanos 12. *In quo iudicas alterum, te ipſum condemnas.*

Obiicies 5. *Gen. 3.* Deus maledixit terræ dicens: *maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea cunctis diebus* 30

diebus vitæ tuæ; ſpinas, & tribulos germinabit tibi, & comedes herbas terræ; Ergo nun eſt peccatum, maledicere creaturæ, ſaltem irrationali.

Reſpondetur nego conſequentiam; quia Deus non maledixit terræ quomodocumque, ſed quatenùs in pœnam peccati Adami reddidit illam minùs fertilem, quam futura fuiſſet, ſi Adam non peccaſſet: quod Deus iuſtè potuit facere in pœnam peccati; nec Deus etiam maledixit terræ ſimpliciter, & abſolutè, ſed in opere ipſius Adami; quia ſcilicet ei laboranti paucos eſſet reddítura fructus, immò ſæpeſæpius eſſet reddítura tribulos, & ſpinas; Et quamuis ſi Adam non peccaſſet, terra reddidiſſet etiam tribulos, & ſpinas (cum terra die tertio produxerit etiam herbas venenatas, & ſpinas;) Quandoquidem roſa tunc etiam nata eſt cum ſpinis, vtpotè ſibi congenitis, & connaturalibus, ſicuti docent Ambroſius *lib. 3. Hexameran cap. 9.* Damaſcen. *lib. 2. de fide cap.* 10. & alij, licet Beda, Robertus, & Rabaous *Geneſi* 1. teneant oppoſitum, ſcilicet quod terra non eſſet tunc productura tribulos, & ſpinas: Præſertim in Paradiſo terreſtri, in quo loco hominem omnia recreaſſent; nec quicquam in eo fuiſſet, quod hominem læderet; & conſequenter nec ſpinæ, nec tribuli fuiſſent; & homo ex Paradiſo fructibus ſine vllo labore vixiſſet) non tamen ſaltem ſi Adam non peccaſſet, tot ſpinas, & tribulos terra produxiſſet, quot nunc de facto producit.

31 Inſtabis: *Deuteron.* 28. legitur, quod Deus dixerit: Maledictum horreum tuum, & maledictę reliquiæ tuę, maledictus fructus ventris tui, & fructus terræ tuæ, armenta boum tuorum, &c. Ergo recurrit difficultas.

Reſpondetur nego conſequentiam; quia Deus & his omnibus maledixit ſimiliter in pœnam peccati, ſi ſcilicet populus legem à Deo traditam non cuſtodiſſet; ſicut è contra dictam legem obſeruantibus promiſit quamplurima bona, tam temporalia, quam ſpiritualia.

32 Vrgebis: *Matthæi* 21. Chriſtus maledixit ficulneæ, *vt ex illa nunquam naſcerentur fructus in ſempiternum*; Ergo recurrit difficultas.

Reſpondetur nego conſequentiam; & concedo, quod Chriſtus neque maledixerit ficulneæ cauſa inferendæ pœnæ; quia nec arbor merebatur pœnam (cum, vt ait S. Marcus, non eſſet tunc tempus ficorum) nec arbor talē pœnam, (etiamſi eam mereretur) poterat ſentire; ſed id factum eſt ſolum ad myſterium (ſicuti docent Hieronymus, & Hilarius *in dicta cap.* 21. & Origenes *tract. in Matth.* 17.) ſcilicet, quod (cum ſynaguga eſſet arbor à Deo plantata, cumque ſæpè Deus in illa fructus quæſiſſet, nec inueniſſet iuxta illud Iſaiæ 5. *Expectaui, vt faceret vuas, fecit autem labruſcas*; & iuxta parabolam Chriſti *Lucæ* 13. de arbore plantata in vinea, & fructus non faciente, quam Dominus iuſſit ſuccidi in illis verbis: *Succide ergo illam, vt quid enim terram occupat?* Ideo Chriſtus Dominus ſuccidit, & areſecit arborem, & ficulneam, vt ſignificaret, quod ipſe ſit abrogaturus legem veterem, & ſynagogam, quæ bonorum operum fructus non ferebat: quod idem Chriſtus Dominus docuit, & ſignificauit per aliam parabolam *in eodem cap.* 21. vbi manifeſtè ſic ſubdit: Auferetur à vobis regnum Dei & dabitur genti facienti fructus eius.

SECTIO VII.

An blaſphemia contra Deum ſpecie diſtinguatur à blaſphemia contra Sanctos?

SVMMARIVM.

1 *Blaſphemia contra Deum non diſtinguitur ſpecie à blaſphemia contra Sanctos quia maledictio prolata contra Deum opponitur virtuti Religionis, cui etiam opponitur maledictio prolata contra Sanctos.*

2 *Item à pari, quia iuramentum per Deum non diſtinguitur ſpecie à iuramento per Sanctos.*

3 *Colere Deum in ſe, vel in ſua imagine eſt eiuſdem ſpeciei, ſeu rationis: Ergo & dehonorare Deum in ſe, vel in aliqua creatura.*

4 *Odiſſe Deum in ſe, vel in proximo eſt eiuſdem ſpeciei; ſicque maledicere Deo in ſe, vel in proximo.*

5 *Dehonorare principem in ſe, vel in ſuo legato eſt eiuſdem rationis. ſic etiam dehonorare Deū in Sanctis.*

6 *Blaſphemia Dei eſt maledictio irreligioſa, & dehonoratiua Dei, ſiue in ſe, ſiue in Sanctis, & conſequenter blaſphemia eiuſdem rationis*

7 *Blaſphemia licet quatenus opponuntur Religioni ſint eiuſdem ſpeciei: poſſunt tamen ex alio capite ſpecie diſtingui inter ſe; quia ea, quæ continet hæreſim, diſtinguitur ſpecie ab illa, quæ non continet.*

8 *Blaſphemia hæreticalis continet duo peccata ſpecie diſtincta, vnum ratione hæreſis internæ, quod opponitur confeſſioni fidei, Alterum ratione blaſphemiæ, quod opponitur virtuti Religionis.*

9 *Blaſphemia ſimplex continet etiam duo peccata ſpecie diſtincta vnum ſimiliter blaſphemiæ contra Religionem, alterum deſperationis contra ſpem, & odij Dei.*

10 *Circumſtantia blaſphemiæ non ſunt neceſſario aperiendæ in confeſſione, ſufficit enim quod pœnitens dicat ſe toties blaſphemaſſe; quia omnes blaſphemiæ tam in Deum, quam in B. Virginem & alios ſanctos ſunt eiuſdem ſpeciei.*

11 *Idem dic etiam de contumeliis prolatis contra homines, cum etiam ea ſint eiuſdem ſpeciei.*

12 *Cultus Latriæ, quo Deus honoratur, eſt diuerſæ virtutis à cultu Hyperduliæ, quo honoratur B. Virgo & à cultu Duliæ, quo honorantur Sancti: at non idea blaſphemia qua maledicitur Deus eſt diuerſæ rationis à blaſphemia, qua maledicitur B. Virgo, vel qua maledicuntur ſancti: quia Deus (vt ſupra diximus) honoratur in Sanctis.*

13 *Blaſphemiæ hæreticalis circumſtantia in confeſſione explicanda ſunt, & etiam ea quæ proferuntur ex deſperatione, vel ex odio Dei; quia in blaſphemia hæreticali eſt duplex malitia ſpecie diſtincta, vna contra Religionem, altera contra fidem: & in alia ex deſperatione vna ſimiliter contra Religionem, altera contra ſpem, vel odij Dei contra charitatem.*

Reſpondetur negatiuè; Ita vt omnes eiuſmodi blaſphemiæ ſint eiuſdem ſpeciei; Caiet. *in ſumma verb. blaſphemia & 2. 2. q. 13. art. 1. ad 2. & 3.* Bàñez *ibid. notab. vlt.* Aragon. *in fine*, Valentia *diſput. 1. q. 13. punct. 2. verſ. Quocumque igitur*, Sayrus *in clau. regia lib. 6. cap. 13. n. 4.* Azor. *tom. 1. inſtit. moral lib. 9. cap. 28. q. 10.* & alij multi. 1

Probatur: Maledictio prolata contra Deum opponitur virtuti Religionis, cui eidem virtuti opponitur etiam maledictio prolata contra Sanctos, ſcilicet in ordine ad Deum; At vna eſt Religio, quæ cultum tribuit Deo, & Sanctis propter Deum; Ergo vnum eſt peccatum blaſphemiæ, quo maledicitur Deus, in ſe ipſo, vel in ſuis Sanctis in ordine ad Deum.

Secundò à pari; quia iuramentum per Deum non diſtinguitur ſpecie à iuramento per Sanctos (ſicuti rectè docent Caietanus 2. 2. *q. 80. art.* 1. Valentia *ibidem diſp. 6. q. 7. punct.* 2. Suarez *tom. 2. de Religione tract. de iuramen. lib. 1. cap. 5. n. 13. & cap. 9 num. 2. & cap. 12. num. 10.* Leſſius *de iuſt. & iur. lib. 2. cap. 42. dubit. 2. num. 9. & 10.* Azor. *tom. 1. inſtit. moral. lib. 11. cap. 3 q. 7.* & alij paſſim) Ergo neque blaſphemia prolata contra Deum diſtinguetur ſpecie à blaſphemia prolata contra Sanctos. 2

Tertiò, quia colere Deum in ſe, vel in ſua imagine, eſt eiuſdem ſpeciei, ſeu rationis: Ergo per verba contumelioſa dehonorare Deum in ſe, vel in alia creatura (præſertim in Sanctis) propter Deum, erit etiam eiuſdem ſpeciei, ſeu rationis. 3

Quartò, quia odiſſe Deum in ſe, vel in proximo, eſt eiuſdem ſpeciei; Ergo maledicere Deo, in ſe, vel in proximo, erit etiam eiuſdem ſpeciei. 4

5 Quintò, quia dehonorare principem in ſe, vel in ſuo legato, eſt eiuſdem rationis; Ergo dehonorare Deum vel in ſe, vel in ſuis Sanctis, erit etiam eiuſdem rationis.

6 Sextò, quia blaſphemia Dei eſt maledictio irreligioſa, & dehonoratiua Dei; ſed quælibet maledictio Dei, ſiue in ſe, ſiue in Sanctis (vtpote in ordine ad Deum) eſt maledictio irreligioſa, & dehonoratiua Dei: Ergo quælibet maledictio Dei, ſiue in ſe, ſiue in Sanctis (vtpotè in ordine ad Deum) eſt blaſphemia Dei, atque adeò blaſphemia eiuſdem rationis, ſeu ſpeciei cum blaſphemia Dei.

7 Vbi aduerte quod, quamuis omnes blaſphemiæ, quatenùs opponuntur Religioni, ſint (ſicuti dicebam) eiuſdem ſpeciei, poſſunt tamen ex alio capite, ſpecie diſtingui inter ſe; quia blaſphemia v. g. quæ continet hæreſim, diſtinguitur ſpecie ab illa, quæ non continet hæreſim, non quidem in ratione blaſphemiæ, ſed in ratione hæreſis adiunctæ; Suarez *tom. 1. de Relig. tract. 3. lib. 1. cap. 6.* Sayr. *in claui regia lib. 6. cap. 13. n. 4.* & alij (quos ſequitur Azor. *lib. 9. inſtit. moral. cap. 28. q. 10*) Et ratio eſt; quia tunc ea opponuntur diuerſis virtutibus, & verſantur circa diuerſa obiecta, & eliciuntur ex diuerſis

8 motiuis: Quapropter in blaſphemia quæ continet hæreſim, ſeu quæ eſt hæreticalis continentur duo peccata ſpecie diſtincta, vnum ratione hæreſis externæ (quod opponitur directè confeſſioni fidei) Alterum ratione blaſphemiæ (quod opponitur directè virtuti Religionis:) Quinimmò & in blaſphemia, quæ non eſt hæreticalis (ſi proferatur ex deſperatione, vel ex odio Dei) continentur etiam duo peccata ſpecie diſtincta, vnum ſimiliter blaſphemiæ contra Religionem, alterum deſperationis contra ſpem, vel odij Dei contra charitatem.

10 Hinc ſequitur, quod ſatis probabiliter in Sacramento confeſſionis ſufficiat, quod homo dicat, ſe toties blaſphemaſſe, non autem teneatur etiam explicare, quales nam fuerint illæ blaſphemiæ: Vtrum ſcilicet contra Deum, an contra Beatam Virginem, vel contra ſanctum; Item vtrum in his, an illis verbis, ſeu vtrum in hac, an illa materia, &c. Quia (cum omnes blaſphemiæ, ſicuti dicebam, ſint eiuſdem ſpeciei) ſatis probabiliter ſufficit, quod homo ſolum explicet numerum blaſphemiarum; Cùm ſatis probabile ſit, in ſacramento confeſſionis non eſſe neceſſario explicandas circumſtantias notabiliter aggrauantes, ſed tantummodò circumſtantias ſpeciem mutantes; Caietan. 2. 2. *quæſt. 13. art. 1.* & alij, quamuis contrarium ſentiant Bannez 2. 2. *q. 13. art. 1. notab. vltimo,* Atagonius *ibidem in fine.* Molina 1. 2. *cap. 14. §. 2.* Suarez *tom. 1. de Relig. tract. 3. lib. 1. cap. 6. circa finem.* Toletus *lib. 4. cap. 13. num. 6.* & Reginald. *in praxi lib. 18. cap. 14. q. 3. n. 201.*

11 Confirmatur; quia idem contingit in contumeliis prolatis contra homines: Nam (cum tales etiam contumeliæ ſint eiuſdem ſpeciei, ſicuti rectè probant idem Caietan. *ibidem q. 72. art. 1.* Sotus *de iuſt. & iur. lib. 5. q. 9. art. 1. circa finem.* Molina *de iuſtitia commutatiua tract. 4. diſp. 19. num. 3.* & Reginald. *in praxi lib. 24. cap. 5. n. 102.* Ex eo, quod omnes conueniant in eadem ratione formali, quæ eſt intentio auferendi alteri honorem ſine iuſta cauſa) ſufficit ſimiliter in ſacramento confeſſionis, quod homo dicat, ſe tot numero contumelias in proximum contuliſſe, nō autem neceſſariò dicere etiam teneatur, quænam verba protulerit contra illum, v. g. an illum vocauerit ſeurram, adulterum, ebrium, vel furem, &c. Sotus & Reginald. *in locis ſuprà citat.* quamuis excipiant, ſi illum vocauerit hæreticum, patriæ proditorem, vel Reum alicuius alterius ſimilis valdè grauis delicti.

12 Non obſtat, ſi dicas: Cultus Latriæ, quo Deus honoratur, eſt diuerſæ rationis à cultu Hyperduliæ, quo honoratur B. Virgo, & à cultu Duliæ, quo honorantur ſancti; Ergo blaſphemia, qua maledicitur Deus, eſt diuerſæ rationis à blaſphemia, qua maledicitur Beata Virgo, vel qua maledicuntur ſancti; Cùm maledictio, qua maledicitur Deus, opponatur Latriæ, maledictio autem, qua maledicitur B. Virgo, opponatur Hyperduliæ, & maledictio, qua maledicuntur ſancti, opponatur Duliæ.

Reſpondetur enim iuxta ea, quæ dicebam ſuprà *ſect. 1. ſuppoſito 3. diuiſ. 3. & ſect. 4. corollar. 1. & 14. in fine,* quod (ſicut ſancti poſſunt dupliciter honorari, vno modo quatenùs honorantur ſolum propter Deum, ſeu quatenùs Deus honoratur in Sanctis, ita vt tota ratio honorandi Sanctos ſit excellentia diuina; & hoc modo ſancti honorantur ſeu coluntur eodem cultu, quo colitur Deus: Secundo modo propter propriam excellentiam ipſorum Sanctorum, & hoc modo ſancti honorantur, ſeu coluntur diuerſo cultu ab illo, quo colitur Deus.) Sic etiam ſancti poſſint dupliciter blaſphemari, vno modo, quatenùs ſunt perſonæ quædam magnæ excellentiæ, & ſub hoc motiuo ſancti non propriè blaſphemantur, ſed ſolùm illis maledicitur, ſicut maledicitur aliis hominibus: Secundo modo, quatenus ſunt quid Dei, ſcilicet quatenùs ſunt amici, & miniſtri Dei; ſicque in ordine ad Deum, quo modo, ſeu qua ratione non tam blaſphemantur ipſi ſancti, quam Deus in Sanctis, ita vt talis maledictio ſit verè, & propriè blaſphemia, quæ non diſtinguitur ſpecie à maledictione, qua maledicitur Deus.

Sequitur 2. quod è contrà in Sacramento confeſſionis neceſſariò explicandæ ſint blaſphemiæ hæreticales, & blaſphemiæ, quæ proferuntur ex deſperatione, vel ex odio Dei; quia (ſicuti dicebam) in blaſphemia hæreticali, eſt duplex ſpecie diſtincta malitia, vna blaſphemiæ contra Religionem; Altera hæreſis contra fidem; & in blaſphemia ex deſperatione, vel ex odio Dei, eſt etiam duplex malitia ſpecie diſtincta, vna ſimiliter blaſphemiæ contra Religionem, altera deſperationis contra ſpem, vel odio Dei contra charitatem; ita Doctores communiter, quos ſequitur Valentia 2. 2. *diſp. 1. q. 10. punct. 3. vol. 2. verſ. his ita.* 13

SECTIO VIII.

An blaſphemia ſit ex genere ſuo peccatum mortale?

SVMMARIVM.

1 *Blaſphemia ex genere ſuo eſt peccatum mortale; Ita enim habetur* Leuit. 24. *qui blaſphemauerit, &c.*

2 *Blaſphemia ſecundum Hieronymum nihil horribilius, & omne peccatum comparatum blaſphemiæ leuius eſt; quapropter ob tantam criminis atrocitatem Deus grauiter punit blaſphemos Vide exempla, & auctoritates SS. PP. quæ afferuntur.*

3 *Iniuriam inferre homini ex ſuo genere eſt peccatum mortale & conſequenter multo magis blaſphemia.*

4 *Periurium, & homicidium ſunt ex genere ſuo peccata mortalia & conſequenter multo magis blaſphemia.*

5 *Blaſphemia eo quod ſint impoſita grauiſſima pœna, infertur grauitas peccati.*

6 *Blaſphemia prolata contra Deum, vel contra Sanctos in ordine ad Deum non poteſt eſſe peccatum veniale ratione paruitatis materiæ.*

7 *Blaſphemia omnis notabiliter aduerſatur virtuti Religionis, & charitatis erga Deum, & conſequenter ex genere ſuo eſt peccatum mortale.*

8 *Iniuria grauis, & atrox dicitur quæ à vili perſona infertur in Magiſtratum, vel Senatorem; in illo maledictionem proferendo, conſequenter multo magis in Deum.*

9 *Iuramentum aſſertorium falſum non poteſt eſſe ratione paruitatis materiæ peccatum veniale, conſequenter multo minus blaſphemia.*

10 *Blaſphemia eſt peccatum, eo quod profertur verbum contumelioſum in Deum cum animo dehonorandi Deum vel directè, vel indirectè, ſeu interpretatiuè, & virtualiter. At Deus dehonoratur tribuendo ei per blaſphemiam etiam aliquid leue.*

11 *Maledictio, ſeu conuitium prolatum contra ſanctos non vt ſancti, ſeu beati ſunt in Cælis; ſed vt viri quidam excellentes fuerunt in terris poteſt eſſe peccatum veniale ratione paruitatis materiæ quia tunc non propriè redundat in Deum.*

12 *Blaſphemia etiam prolata contra Deum, vel contra Sanctos, vt ſancti, ſeu vt Beati ſunt, poteſt eſſe peccatum veniale, non quidem ob paruitatem materiæ; ſed ratione imperfectionis actus; velut ex iracundia, vel ex alia paſſione, quæ talis ſit, vt præueniat omnem vſum rationis.*

13 *Idem dic de periurio, quia periurus etiam excuſatur à peccato pariter ratione imperfectionis actus.*

14 *Amplia, id verum eſſe, ſiue hæc inaduertentia, ſiue inconſideratio preueniat ex cauſa licita, & iuſta, ſiue ex iniuſta, & illicita, v.g. ex ludo, & ebrietate contra aliquos Doctores.*

15 *Blaſphemare dum quis incipit, vel periurare, ſi nullo pacto aduertat ad id, quod agit, & cum diſcurſu temporis, incipiat tamen imperfectè, vel perfectè aduertere, & nihilominus non ceſſet à blaſphemando, vel peierando, ex tunc incipit peccare venialiter, vel mortaliter, cum iuxta menſuram voluntarij vel inuoluntarij, ſequatur ratio peccati mortalis, vel venialis.*

16 *Proferens ex ioco vel ex leuitate quadam verba etiam blaſphemiæ aſſumendo ſolummodò Dei nomen in vanum, excuſatur etiam à peccato mortali; quia tunc non eſt propriè blaſphemia, cum non proferantur per modum conuitij contra nonnullos oppoſitũ ſentientes.*

17 *Blaſphemia peccatum eſt ita atrox, & graue, vt illud in ſacra Scriptura per antitheſim nomine benedictionis nominetur. Vide ibi plura exempla, quibus in ſacra Scriptura accipitur benedictio pro maledictione.*

18 *Blaſphemia eſt peccatum hominum peſſimorum, quod Iob non poterat præſumere de filiis ſuis, quos optimis moribus inſtruxerat.*

1 RESpondetur affirmatirè; ſic S.Thomas 2. 2. *q.13 art.2.* Bannez *ibidem*, Alenſis *p.2.q.131. membr.3* & alij communiter.

2 Probatur primò ex authoritate ſacræ Scripturæ; quia in *Leuitico* 24. dicitur: *Qui blaſphemauerit nomen Domini*, Pœna etenim mortis in ſacra Scriptura non infligitur, niſi pro peccato mortali; vbi aduerte illud: *morte moriatur*: ſignificare, quod nullo modo mortem euadat, ſed omninò, & abſque retractatione moriatur.

Secundò, probatur ex authoritate Sanctorum Patrum; quia S.Hier. *in Iſaia c.*18. ait: [Blaſphemia nihil horribilius, & omne peccatum, comparatum blaſphemiæ, leuius eſt; Quapropter ob tantam criminis atrocitatem Deus grauiter punit blaſphemos; & quidem ob blaſphemiam Sennacherib eum 185. millibus cæſus eſt; & S. Paulus blaſphemum tradidit Sathanæ S. Thimothei *c.1. in fine*, & Pharao ob blaſphemiam in mari rubro mortuus eſt (dicebat enim impius Princeps, non noui Dominum, & Syri dicentes, Deus montium eſt Dominus eorum, & non eſt Deus vallium.] Multis à paucis Iſraëlitis in valle prælio interfecti ſunt 3 *Reg.*20. Et blaſphemus Antichriſtus deiicitur in tartara, *Apoc.*13. *&* 19. & Arrius in filium Dei blaſphemus, dum aluum purgaret, viſcera effudit; & Neſtorius eo quod dicebat, B.Virginem eſſe quidem Chriſtiparam, non autem Deiparam, in lingua à vermibus eroſus eſt; Item & S.Auguſtinus in illud Matthæi a 6. *Blaſphemauit*, inquit: nõ minus peccant, qui blaſphemant Chriſtum regnantem in cœlis, quàm qui crucifixerunt eum ambulantem in terris, & S.Chryſ. *in Pſal. hom.*95. aſſerit: nihil magis impium, quàm aduerſus Deum blaſphemia, & *in 1. ad Timoth. c.*5. blaſphemia nihil peius; & Theodor. *q.*33. *in Leuit.* dicit: Meritò punitur blaſphemus ea pœna, qua punitur homicida, meritóque talis criminis Reum lapidari, iuſſit Deus; quia blaſphemator Creatorem, cum interficere non poſſit, lingua ferit.

Tertiò probatur ratione; quia inferre iniuriam homini ex ſuo genere, eſt peccatum mortale: ergo multò magis ex ſuo genere erit peccatum mortale per blaſphemiam inferre iniuriam Deo. 3

Quartò periurium, & homicidium ſunt ex genere ſuo peccata mortalia, ſicuti dicetur *infrà ſect.*10. ergò multò magis & blaſphemia; cum blaſphemia ſit peccatum grauius periurio, & homicidio, ſicuti dicetur etiam *infrà cit. ſect.*10. 4

Quintò, quia blaſphemiæ ſunt impoſitæ grauiſſimæ pœnæ (ſicuti infrà loco ſuo de blaſphemiæ pœnis dicetur) ergo ſignum eſt, quod blaſphemia ex genere ſuo ſit peccatum graue, quin & grauiſſimum. 5

Hinc ſequitur, quod blaſphemia prolata contra Deũ, vel contrà Sanctos, ſcilicet in ordine ad Deum, non poſſit eſſe peccatum veniale ratione paruitatis materiæ; Caiet. *in ſumm. verb. Blaſphemia*, Bannez, 2.2.*q.*13. *art.*2. Arag. *ibid.* Suar. *tom.*1. *de Religione tr.*3. *lib.*1. *cap.*6. *n.*2. Sayr. *in claui regia lib.*6. *c.*13. *n* 5. Valent. 2.2. *diſp.*1 *q.*13. *punct.*1. *notabili* 3. & alij paſſim, & vlterius. 6

Probatur; quia omnis blaſphemia notabiliter aduerſatur virtuti Religionis, & charitatis erga Deum: Ergo omnis blaſphemia ex genere ſuo erit peccatum mortale; Tum quia grauis, & atrox iniuria dicitur eſſe illa, quam vilis perſona infert in magiſtratum, vel Senatorem, in illos maledictionem proferendo §. *Atrox inſtit. de Iniuriis, & l. Prætor* § *atrocem ff. eodem*: ergo multò magis erit grauis & atrox iniuria, quam homo per blaſphemiam infert Deo; Atque adeò nullo pacto poterit eſſe ratione paruitatis materiæ peccatum leue: Tùm quia iuramentum aſſertorium falſum non poteſt eſſe ratione paruitatis materiæ peccatum veniale (cùm in Iuramento falsò Deus in teſtem falſitatis adducatur) ergo multò minùs blaſphemia (cùm in blaſphemia de Deo aliquid falſi dicatur) tùm quia blaſphemia eſt peccatum, eo quod profertur verbum contumelioſum in Deum cum animo dehonorandi Deum, vel directè, vel indirectè, ſeu interpretatiuè, & virtualiter; At Deus dehonoratur non ſolùm, ſi per blaſphemiam falsò tribuatur ei aliquid graue, ſed etiam, ſi falsò tribuatur ei aliquid leue; ergo blaſphemia non poterit eſſe peccatum veniale ratione paruitatis materiæ. 7 9 10

Aduerte tamen, quod è contra maledictio, ſeu conuitium prolatum contrà ſanctos, non vt ſancti, ſeu beati ſunt in cœlis, ſed vt viri quidam excellentes fuerunt in terris, poſſit eſſe peccatum veniale ratione paruitatis materiæ; vt ſi quis v.g. per iocum dicat, ſanctos Criſpinum, & Criſpinianũ fuiſſe ſutores & SS Paulũ & Ioannem fuiſſe Eunuchos; Bannez 2.2.*q.*13. *art.*2. Arag. *ibid.* Sayr. *in claui regia lib.*6. *c.*13. *num.*5. & alij communiter, quia tunc maledictio, ſeu conuitium non propriè redundat in Deum, nec propriè eſt contra virtutem Religionis, ſed contrà virtutem obſeruantiæ, annexam quidem virtuti Religionis. Vide quæ dicebam ſuprà diffuſiùs *ſect.*1. *ſuppoſitio* 3. *diuiſione* 3. *& ſectione* 4 *corollar.*1. *circa finem, & coroll.*14. *in fine.* 11

Aduerte ſecundò, quod etiam blaſphemia prolata contrà Deum, vel contrà Sanctos, vt Sancti, ſeu Beati ſunt, poſſit eſſe peccatum veniale, non quidem ratione paruitatis materiæ (ſicuti dicebam) ſed ratione imperfectionis actus, quandoquidem ſiquis maledicat Deo, vel ſanctis, etiam vt Sanctis, ex iracundia, vel ex alia paſſione, quæ talis ſit, vt præueniat omnem vſum rationis, exuſabitur etiam à peccato veniali, (cùm ſine omnĩ aduertentia blaſphemare non ſit actus humanus) ſi tamen ſit aliqua aduertentia, ſeu deliberatio, non tamen plena, & perfecta, ſed ſolùm ſemiplena, & imperfecta excuſabitur à peccato mortali, non tamen à peccato veniali, ſi verò tandem ſit aduertentia, ſeu deliberatio talis, vt blaſphemans plenè, & perfectè aduertat, ſe blaſphemare, ſeu peccare, non excuſab tur à mortali, ita S.Th. 2.2.*q.*13. *art.*2. *ad* 3. Caiet. *in ſumma verb. Blaſphemia circà finem.* Alenſ *p.*2. *q.*131. *memb.*3. Angel. *verb. Blaſphe-* 12

mia n.6. Nauar *in ſumma c.12.n.84.* Couarru. *de pact.1. part.§.7.n.10.* S. Antoninus *p.2. tit.7.c.5.§.1.* Syluest. *verb. Blaſphemia q.4.* Angelus *eodem verbo n.6.* Toletus *lib.4.c.13.* Suarez *tom.1.de Relig. tract.3.lib.1.cap.6.n 2.* Graffius *p.1.deciſ.lib.2.c.19.n.8.* Azor *tom.1.inſtit. moral. lib.9.c.28.q.16.* Et ratio eſt; quia ſicut voluntarium (cum voluntas ex Philoſopho ſit potentia cæca) non eſt, niſi præcognitum, ſic non eſt imperfectè, ſeu ſemiplenè, vel perfectè, ſeu plenè voluntarium, niſi ſit imperfectè, ſeu ſemiplenè vel perfectè, ſeu plenè præcognitum; ita vt menſura voluntarij ſit ex menſura præcogniti; ſeu voluntarium ſit tantum, & tantum, quantum & quantum eſt præcognitum.

Idemque dico de periurio; quia periurus etiam excuſatur à peccato ſimiliter ratione imperfectionis actus, ita vt ſi quis, quando periurat, nullo pacto, vel imperfectè, ſeu ſemiplenè aduertat, ſe iurare, vel quod iurat falſum eſſet, excuſetur ſimiliter etiam ab omni peccato, vel ſaltim à mortali, iuxta ea, quæ mox ſuprà dicebam; S. Thomas *2.2.q.89.art.3.ad 2.* Caietan. *ibidem in fine,* Syluest. *verb. iuramentum 2.q.6.verſ.2.* Nauar. *in ſumma c.12.n.7.* & alij, quos ſequitur Valentia *2.2. diſput.6.q.7.punct.3.*

14 Et quod dixi, verum eſt, ſiue hæc Inaduertentia, ſeu inconſideratio (vel omnimoda, vel ſolùm imperfecta, & ſemiplena) proueniat ex cauſa iuſta, & licita, ſiue ex iniuſta, & illicita, vt v.g. ex ludo, ebrietate, vel alia occupatione praua; quia cum in vtroque caſu ſit eadẽ inaduertentia, ſeu inconſideratio (omnimoda ſcilicet, vel imperfecta, & ſemiplena) in vtroq; caſu etiam erit eadem voluntas, ſeu idem voluntarium, atq; adeò in vtroque caſu etiam erit vel nullum peccatum propter ſcilicet nullam aduertentiam, vel ad ſummum peccatũ veniale, propter ſcilicet imperfectam, ſeu ſemi plenam aduertentiam; Angelus *verbo blaſphemia n.6.* Nauarr. *in ſumma c.12.n.84.verſ.1.* Lopez *1.par.inſtruction.c.51.* Sayr. *in claui regia lib.6.c.13.n.6* & alij paſſim.

Quidquid in contrarium dixerit Abbas *in cap ſtatuimus de maledictis,* Summa Corona *p.n.86.* & Medices *in ſumma peccat.tit.4.q.80.* quatenus aiũt, quod blaſphemia per motum indeliberatũ proueniens ex ludo, ebrietate, vel alia cauſa illicita, ſit etiã peccatũ mortale.

15 Aduerte tertiò, quod, ſi quis, dum incipit blaſphemare, vel periurare, nullo pacto aduertit ad id, quod agit, at in diſcurſu temporis tamen incipit imperfectè vel perfectè aduertere, & ex tũc; hoc non obſtãte; nõ ceſſat à blaſphemando, vel periurando, ex tunc incipiat peccare venialiter, vel mortaliter; quia ex tunc incipit imperfectè, vel perfectè aduertere quod ipſe blaſphemet, vel periuret; ita vt iuxta menſuram aduertentiæ imperfectæ, vel perfectæ ſequatur ratio peccati venialis, vel mortalis; cùm ex dictis iuxta menſurã aduertentiæ imperfectæ, vel perfectæ, ſequatur imperfectũ, vel perfectũ voluntarium, quod eſt homini in genere moris imputabile.

16 Aduerte 4. quod excuſetur etiam à peccato mortali, qui ex ioco, & ex leuitate quadam profert verba, etiã blaſphemiæ, aſſumẽdo ſolummodo Dei nomen in vanum; quia tunc non erit propriè blaſphemia; cum de blaſphemiæ ratione ſit, vt per modum conuicij, contumeliæ vel maledictionis formaliter verba contra Deum proferantur; ſic Doctores, quos ſequitur Suarez *tom.1.de Religione tract.3 lib.1 n.1.*

Quamuis alij (vt Nauarrus *in ſumma c.12.n.84.*) ſentiant oppoſitum quod ſcilicet peccet mortaliter etiã, qui ex ioco, vel leuitate quadam verba contumelioſa profert contra Deum, vel contra aliquem ſanctum, v.g ſi ex ioco, vel leuitate quadam nominet membra Chriſti, B. Virginis, vel alicuius ſancti; quia per huiuſmodi verba grauis etiam iniuria infertur Chriſto, B. Virgini, vel ſancto; quod mihi magis probatur.

17 Aduerte 5. quod blaſphemiæ peccatum ſit ita atrox, & graue, vt illud in ſacra ſcriptura per Antiphraſim nomine benedictionis nominetur; ſic DD. paſſim, & Cathechiſmus Romanus *in tract de 2. præcepto Decal gi n 29.* & conſtat etiam *ex lib.3. Regum c.21.* vbi impia Iezabel de Naboth loquens, calumniando dixit: *Benedixit Deo, & Reg.;* & Iob 2. *Benedic Deo &c.* & Iob 1. *Ne fortè peccauerint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus ſuis;* quia per ly *benedixerint* intelligit ibi Titelmanos maledixerint, ſeu blaſphemauerint; quãuis pro- 18
babilius Hieronymus, Baſilius, Origenes, Beda, & alij velint, quod ly *benedixerint* non ſignificet ibi maledictionem, ſeu blaſphemiã; quia blaſphemia eſt peccatum hominum peſſimorũ, quod Iob non poterat præſumere de filiis ſuis, quos optimis moribus inſtruxerat, atque adeò non erat, cur Iob ſuſpicari deberet iure, quod filij ſui optimis moribus inſtructi tam atrox, & graue peccatum committerent: quapropter potius ly *benedixerint* accipiatur ibi pro quolibet peccato etiam leuiſſimo, ſiue interno, ſiue externo; quia quodlibet peccatum (quodcumque illud exiſtat) cum ſit in diuini cultus contemptum, contrarium eſt diuinis laudibus, & benedictionibus; atque ſic verbum illud prædictũ interpretantur ibi Hieronymus Baſilius, Origenes, & Beda quos ſuprà citabam; & fauent 70. interpretes quatenus ibi legunt: *Ne fortè filij mei in mente ſua cogitauerint mala contra Deum;* & fauent etiam alij cum Polychronio; quatenus ibidem legunt: *Ne fortè cogitatione conceperint, quæ Deo diſpliceant.*

SECTIO IX.

An, qui eſt aſſuetus maledicere, ſeu blaſphemare, vel periurare, &c. ſemper peccet mortaliter, maledicendo, ſeu blaſphemando, vel periurando, &c.

SVMMARIVM.

1 *Maledicens, ſeu blaſphemans, vel periurans ex conſuetudine, tenetur talem conſuetudinem extirpare, nec*
eſt abſoluendus, niſi habuerit firmum propoſitum extirpandi dictam prauam conſuetudinem; quod etiam contingit in omnibus peccatis.
2 *Maledicens, ſeu blaſphemans, vel periurans ex conſuetudine, ſi fecerit quantum in ſe ipſo eſt pro extirpanda conſuetudine praua ſi rurſus inaduertenter in aliquam blaſphemiam inciderit non committet peccatum blaſphemia, &c. neque in genere moris erit imputabile; quia huiuſmodi maledictiones, ſeu blaſphemia non cenſentur eſſe voluntaria.*
3 *Maledicens, ſeu blaſphemans, ſeu periurans abſque vlla prorſus aduertentia ſeu conſideratione: quamuis ſi aduerteret ſe maledicere, ſeu blaſphemare, & periurare, &c. adhuc blaſphemaret vel periuraret &c. ex praua conſuetudine quam habet, &c. non propterea peccat:*
Quia talis procliuitas ad peccandum non eſt pecca-
4 *tum; Cum iſtud conſiſtat tantùm in actu: neque eſt*
peccatum, quando quis eſt in tali diſpoſitione, quod ſi ipſi præberetur occaſio peccandi, tunc de facto peccaret.
5 *Eleemoſynam facere non dicitur is, qui ſi eidem præberetur occaſio faciendi eam faceret, cum tamen hic, & nunc nullo modo cogitet de ea facienda.*
6 *Merita, vel demerita conditionata ſecundum Theologos non ſunt verè & propriè merita vel demerita.*
7 *Inaduertentia, ſeu inconſideratio ſecundùm Caietanum, & alios non excuſat à blaſphemia, vel periurio eum, qui ſolet blaſphemare, vel peierare, caſu quo ſi aduerteret de facto blaſphemaret, vel peieraret. At quod dictum fuit ſuperiùs eſt probabilius.*
8 *Maledictiones ſeu blaſphemia, vel periuria, cum omnino inaduertenter & indeliberate eliciuntur, non ſunt noua, ſpecialia & propria peccata mortalia: etiamſi is non fuerit conatus prauam conſuetudinẽ extirpare.*
9 *Peccata procedentia ex ignorantia, quæ in principio fuit culpabilis, nullam malitiam contrahunt de nouo, tametſi illa fuerint præuiſa à principio, ſed tota malitia illorum eſt in ſua cauſa.*
10 *Item eo modo malitiam habent quæ ſunt voluntaria.*

11 *Male*

11 *Maledictiones ſeu blaſphemiæ, vel periuria per omni-
modam inaduertentiam, ſeu inconſiderationem, &
indeliberationem commiſſa, non ſunt voluntaria nec
directè, nec indirectè, conſequenter non habent nouam
rationem malitiæ; contrarium tamen non improbabi-
liter ſentiunt Caietanus, & alij.*

1 RESpondetur & dico primò: qui ex conſuetudine
maledicit, ſeu blaſphemat, vel periurat, &c. tene-
tur talem prauam conſuetudinem extirpare; Sotus *de
iurament. abuſu c.* 12. Suarez *tom.* 2. *de Religione tractatu
de iurament. lib.* 3. *c.* 6. *n.* 6. *& ſequentibus.* Valentia 2.2.
diſp. 6. *q.* 7 *punct.* 3. Aragonius *ibidem q.* 89. *art.* 3. *dub.* 1.
vlt. concl. 3. Sayr. *in claui regia lib.* 5. *c.* 5. *n.* 8. Azor. *tom.* 1.
inſtit. moral. lib. 11. c. 3. *q* 3. & alij communiter, ita vt iſte
talis non poſſit abſolui, niſi firmum habuerit propo-
ſitum extirpandi dictam prauam conſuetudinem;
quemadmodum & contingit in cæteris peccatis om-
nibus; at ſi firmum habeat propoſitum illam extirpan-
di, poteſt, & debet abſolui; Sotus *de iuſt. lib.* 8. *q.* 2 *art.* 3.
concl. 7. *verſ. at fortaſſe, & tract. de iuram. abuſu cit. c.* 12.
Suarez, Valentia. Sayrus *vbi ſuprà*, & Reginald. *lib.* 18.
n 84. quatenus aiunt, quod pœnitens abſolui poſſit
à peccatis quando de illis, & de praua præterita con-
ſuetudine peccandi dolet, & firmiter emendationem
proponit; præſertim caſu quo talem prauam conſue-
tudinem habens ſi hic & nunc non abſolueretur, deſ-
peraret, vel à confeſſionibus retraheretur, vel in peius
laberetur. Qua de re diffuſius dicam infrà ſectione...

2 Dico 2. Qui ex conſuetudine maledicit, ſeu blaſphe-
mat, vel periurat, &c. (ſi conetur prauam iſtam conſue-
tudinem extirpare & firmiter, atque efficaciter propo-
nat impoſterum talia peccata deuitare) caſu quo po-
ſtea ex inaduertentia malediceret, ſeu blaſphemaret,
vel periuraret, &c. huiuſmodi maledictiones, ſeu blaſ-
phemiæ, vel periuria non erunt tali perſonæ peccata,
ſeu imputabilia in genere moris; Gabriel *in* 3. *diſp.* 39.
q. 1. *art.* 2. *concl.* 1. Sotus *de iurament. abuſu c.* 18. Toletus
lib. 4 *c.* 33. *n.* 4. & alij, quos ſequitur Suarez *tom.* 2. *de
Religione tract. de iuramento lib.* 3. *c.* 6. *n.* 8.

Probatur; quia huiuſmodi maledictiones, ſeu blaſ-
phemiæ; vel periuria non cenſentur eſſe voluntaria,
nec in ſe (ſicuti patet) nec in cauſa ſcilicet in praua
conſuetudine) cum ſic inaduertenter maledicens, ſeu
blaſphemans, vel periurans, &c. conatus ſit prædictam
prauam conſuetudinem extirpare: ergo huiuſmodi
inaduertentia erit naturalis; ita vt (ſicut non habenti
talem conſuetudinem huiuſmodi locutiones eſſent
inuoluntariæ) ſic etiam ſint inuoluntariæ habenti di-
ctam conſuetudinem, maledicendi ſcilicet, ſeu blaſphe-
mandi, vel peierandi, &c. caſu quo conatus fuerit illã
extirpare; cùm in poteſtate hominis non ſit, illã ſtatim,
ſed paulatim frequentatis actibus contrariis, extirpare.

3 Dico 3. ſi quis abſque vlla prorsùs aduertentia, ſeu
conſideratione maledicit, ſeu blaſphemat, vel periurat,
&c. quamuis (ſi aduerteret, ſe maledicere, ſeu blaſphe-
mare & periurare, &c.) adhuc malediceret, ſeu blaſ-
phemaret, vel periuraret, &c ex praua conſuetudine,
quã habet, maledicendi, ſeu blaſphemandi, vel periu-
randi, &c non propterea peccat; Sotus *de iuſt. lib.* 8. *q.* 2.
art. 3. *ad* 3. Suarez *tom.* 2. *de Relig tract. de iurament. lib.*
3. *c.* 7. *n.* 5. Valentia 2 2 *diſp.* 6. *q.* 7. *punct.* 3. *circa finem*, &
Reginald. *lib.* 18. *num.* 85.
4 Probatur; quia talis procliuitas ad peccandum non
eſt peccatum (cùm peccatum cõſiſtat tantùm in actu)
nec eſt peccatum; quando quis eſt in tali diſpoſitione,
quod ſi ipſi præberetur occaſio peccandi, tunc de fa-
cto peccaret, caſu tamen, quod re vera in actu illud nõ
5 facit; quemadmodum nec dicitur facere eleemoſynã
is, qui ſi ipſi præberetur occaſio faciendi eleemoſynã,
illam faceret; cum tamen hic & nunc nullo modo co-
6 gitet de facienda eleemoſyna: Quapropter Theologi
communiter aiunt, quod merita, vel demerita condi-
tionata non ſint verè, & propriè merita, vel demerita:
Quod exindè patet; quia multi de facto ſunt damnati
in inferno, qui ſi diutiùs vixiſſent, benè egiſſent; & è
contra multi ſunt prædeſtinati, & Beati in cælis, qui ſi
diutiùs etiam vixiſſent, malè egiſſent; iuxta illud ſa-
pientiæ c. 4. *Raptus eſt, ne malitia mutaret intellectum eius
aut ne fictio deciperet animam illius.*

Quamuis contrarium ſentiant Caietanus 2.2. *q.* 98. 7
art. 3. *circa finem, & in ſumma verb. blaſphemia*, Nauarrus
c. 12. *n.* 6. *& n.* 84. Toletus *lib.* 4. *c.* 22. *n.* 8 Sayrus *in claui
regia lib.* 5. *c.* 4. *n.* 17. quatenùs aiunt, quod inaduertentia,
ſeu inconſideratio non excuſet à blaſphemia, vel
periurio eum, qui ſolet blaſphemare, vel periurare,
caſu quo, ſi aduerteret, de facto blaſphemaret, vel
periuraret.

At, quod dicebam, magis mihi probatur ob ratio-
nes ſuprà dictas.

Dico 4. Maledictiones, ſeu blaſphemiæ, vel periuria, 8
cùm omnino inaduertentes, & indeliberatè eliciuntur,
(quamuis, tanquam à cauſa, à praua conſuetudine
maledicendi, ſeu blaſphemandi, vel periurandi proce-
dant) non ſunt tamen noua ſpecialia, & propria pecca-
ta mortalia, etiam caſu, quo maledicens, ſeu blaſphe-
mans, vel periurans talem prauam conſuetudinem ex-
tirpare non fuerit conatus, ſed tota malitia eſt in ſua
cauſa; Quapropter, vt maledictiones, ſeu blaſphemiæ,
vel periuria in habente hanc prauam conſuetudinem
ſint peccata mortalia, requiritur talis aduertentia,
qualis requiritur etiam in illo, qui non eſt aſſuetus
maledicere, ſeu blaſphemare, vel periurare; S. Thom.
2.2. *q.* 98. *art.* 3. *ad* 3. S. Bonauentura *in* 4. *diſtin.* 39. *art.* 1.
q. 3. *n.* 11. *& ſeqq.* Scotus *in* 3. *diſtinct.* 39. *q. vnica art.* 1.
circa finem, Durandus *ibidem q.* 5. *n.* 6. Richard. *art.* 3.
q. 2. Maior *q.* 4. *concl.* 3. Paludanus *q.* 2. *art.* 1. Sotus *de
iurament. abuſu c.* 12. S. Antoninus *p.* 2. *tit.* 10 c. 7. §. 1. &
alij quos ſequitur Suarez *tom.* 1 *de Religion. tract.* 3. *lib.*
3. *c.* 6. *n.* 2. *& tom.* 2. *de Religione tract. de iurament. lib.* 3.
c. 7. *n.* 3. *& ſeqq.*

Probatur; quia peccata procedentia ex ignorantia, 9
quæ in principio fuit culpabilis, nullam malitiam cõ-
trahunt de nouo, tamen ſi illa fuerint præuiſa à prin-
cipio; ſed tota malitia illorum eſt in ſua cauſa (ſicuti
contingit in peccatis, quæ committuntur in ebrietate,
vel in ſomno, &c. etiamſi præuiſa fuerint in illis, tan-
quam in cauſa) at maledictiones, ſeu blaſphemiæ, vel
periuria, quæ per inaduertentiam, ſeu inconſideratio-
nem, & indeliberationem committuntur ab illo, qui
conſuetudinem habet maledicendi, ſeu blaſpheman-
di, vel periurandi, non ſunt voluntaria in ſe (ſicuti pa-
tet) ſed in ſua cauſa, ſcilicet in praua conſuetudine
maledicendi, ſeu blaſphemandi, vel periurandi, in qua
præuidentur tanquam in cauſa; ergo nullam pro-
priam, & ſpecialem malitiam habent in ſe, ſed tota
malitia eorum eſt in ſua cauſa Minor patet.

Maior probatur; quia eo modo malitiam habent, 10
quo ſunt voluntaria; ſed ſunt voluntaria in ſola cauſa,
ergo ſolùm illius malitiam habent, atque adeò non
ſunt noua, propria, & ſpecialia peccata. Videri poterit
S. Thom. *in* 4. *diſt.* 17. *q.* 2. *art.* 2 *quæſtione* 4. *ad* 2. Vaſquez
1 2. *q.* 17. *art.* 3. *diſp.* 94. *c.* 3. *n.* 9 *& q.* 76. *art.* 3. *diſp.* 127. &
Suarez *tom.* 2. *de Religione lib.* 2. *de iuram. c.* 7. *n.* 7.

Secundò probatur eadem Maior, quia maledictio- 11
nes, ſeu blaſphemiæ, vel periuria per omnimodam
inaduertentiam, ſeu inconſiderationem, & indelibera-
tionem commiſſa non ſunt voluntaria, nec directè, nec
indirectè; Ergò (cum omne peccatum neceſſariò de-
beat eſſe aliquo modo voluntarium) nullo modo poſ-
ſunt habere nouam rationem malitiæ. Conſequentia
patet. Antecedens, quod ſcilicet prædicta peccata non
ſint voluntaria directè, probatur; Quia talis inaduer-
tentia eſt omninò inuincibilis (vti ſuppono;) Quod
autem neque ſint voluntaria indirectè, etiam proba-
tur; quia ad hoc, vt aliquid ſit voluntarium indirectè,
requiritur, vt aliquid ſit voluntarium indirectè, re-
quiritur, vt quis poſſit, & teneatur illud peccatum
coitare;

euitare; ſed cum quis omnino inaduertenter maledicit,ſeu blaſphemat,vel periurat,non poteſt tunc illud euitare;(cùm pro tunc inaduertentia, ſeu inconſideratio & indeliberatio ſit omnino inuincibilis; & cum pro tunc non habeat modum, vel medium aliquod, quo poſſit aduertere)ergò peccata,quæ tunc committuntur,nullam nouam, & ſpecialem malitiam habent in ſe,ſed tota eorum malitia eſt in cauſa.

Quamuis contrarium,non omninò improbabiliter, ſentiant Caietanus 2.2.*q.*88. *art.*1. *&* 9. *& q.*98.*art.*3. *circa finem, & in ſumma verbo periurium*, Gabriel *in* 3. *diſt.*39.*q.*2.*art.*2 *concl.*1.Valentia 2.2.*diſp.*6.*q.*7.*punct.*3. *verſ.hinc ſequitur*,Medina *lib.*1.*ſummæ c.*14. §.4.*propè finem*,Angles *in floribus p.*2.*q.vnica de voto art.*1.Armilla *verbo periurium n* 1.Toletus *lib.*4.*c.*13.*n.*7. Azor.*tom.*1. *inſtitut. moral lib.*11.*c.*3. *q.* 3. & alij; quatenus aiunt, quod maledictiones, ſeu blaſphemiæ, vel periuria, etiam abſque vlla aduertensia, commiſſa, ſint noua peccata mortalia, quotieſcumque oriuntur ex praua conſuetudine maledicendi, ſeu blaſphemandi, vel periurandi,ſi maledicens,ſeu blaſphemans,vel periurans talem conſuetudinem prauam extirpare priùs conatus non fuerit.

At,quod dicebam,mihi magis probatur ob rationes ſuprà dictas.Vide quæ dicebantur *ſupra ſect.*1.*ſuppoſito* 1. *Corollario* 3. *& ſect.* 2. *Corollario* 1. *&* 2. Vide etiam quæ dicentur *infrà ſect.*17.

SECTIO X.

An blaſphemiæ peccatum ſit grauius,nec ne, cæteris peccatis?

SVMMARIVM.

1 *Blaſphemia peccatum eſt leuius infidelitate; quia infidelitas opponitur fidei; blaſphemia autem opponitur Religioni;ſicut enim fides eſt virtus præſtantior Religione,ita infidelitas eſt peccatũ grauius blaſphemia.*

2 *Blaſphemia,quam S.Thomas dicit pertinere ad infidelitatem, & habere grauitatem infidelitatis habet adiunctum aliquem errorem contra fidem,vel prouenit ab ipſa infidelitate; quod non conuenit ſimplici blaſphemiæ.*

3 *Deſperatio ob eamdem rationem eſt peccatum grauius blaſphemia;quia opponitur ſpei; blaſphemia autem Religioni.*

4 *Odium Dei eſt etiã peccatũ grauius blaſphemia;quia opponitur Charitati,quæ eſt virtus præſtãtior Religione.*

5 *Blaſphemia eſt peccatum grauius homicidio; quia ipſa verſatur circa Deum; Homicidium autem contra proximum.*

6 *Homicidium non ex eo, quod puniatur grauiùs blaſphemia,eſt maius peccatum eadem;in hac enim vita non ſemper puniuntur grauius peccata grauiora; puniri namque grauiùs ſolent ea peccata, quæ ſtatum Reipublicæ magis perturbant.*

7 *Blaſphemia eſt peccatum grauius periurio; quia per periurium facimus Deum teſtem falſi; per blaſphemiam autem tribuimus ipſi Deo falſitatem.*

8 *Blaſphemia eſt diſtincta à iuramento falſo; in eo enim adducitur Deus in teſtem, at ſæpè in iſta non adducitur.*

1 RESpondetur, & dico primo: Blaſphemiæ peccatum eſt leuius peccato infidelitatis; Bannez 2.2.*q.*13.*art* 3.Valent.*ibid.diſp* 1.*q.*13.*punct.*2 & alij cõmuniter.

Probatur,quia infidelitas opponitur fidei; Blaſphemia autẽ opponitur Religioni;ſed fides(vtpote virtus Theologica, quæ verſatur immediatè circa Deum)eſt virtus præſtantior Religione;ergo infidelitas eſt peccatũ grauius blaſphemiæ peccato; cùm inter peccata grauius ſit illud,quod opponitur virtuti præſtantiori.

2 Non obſtat,ſi dicas: S. Thom.2.2.*q.*13.*art.*3.ait quod blaſphemia pertineat ad infidelitatem, habeat grauitatem infidelitatis,eamque aggrauet: ergò, &c.

Reſpondetur enim, quod S. Thomas ibi loquitur de blaſphemia, quatenus habet adiunctũ aliquẽ errorem cõtrà hũc,ſeu de blaſphemia,quatenus prouenit ab infidelitate,nõ autẽ de blaſphemia ſimplici,quã ſolã nũc nos dicimus, eſſe peccatũ leuius peccato infidelitatis.

Ob eandem rationem deſperatio eſt etiam peccatũ grauius peccato blaſphemiæ; quia deſperatio opponitur ſpei; Blaſphemia verò Religioni:ſed ſpes etiã,(vtpotè ſimiliter virtus theologica,quæ ſimiliter verſatur immediatè circa Deum)eſt virtus præſtantior Religione.ergo peccatũ illi oppoſitũ eſt ex genere ſuo etiam peccatum grauius peccato blaſphemiæ quæ opponitur Religioni. 3

Propter eandem etiam rationem odium Dei eſt etiã peccatum grauius peccato blaſphemiæ,quia odiũ Dei opponitur charitati, quæ eſt virtus præſtantior Religione,cui opponitur blaſphemia,ergo,&c. quæ blaſphemia diſtinguitur etiam ab odio Dei in hoc, quod blaſphemia conſiſtit in verbo,odium autem Dei non conſiſtit in verbo,ſed in prauo affectu; Quod ſi quis autem velit odium Dei verbo proferre, erit tunc blaſphemia,ab interno odio Dei imperata. 4

Dico 2. Blaſphemia eſt peccatum grauius homicidio;S.Thom.*eâ q.*13.*art.*3. Caietan. & Bannez *ibidem* Alenſis 2.*part.q.*131.*membr.*5. Sotus *de iuſt.& iur.lib.*8. *q.*2 *art.*3.*concl.*1.Tabiena *verb.blaſphemia verſ.*4.*&* 5.S. Antoninus *p.*2.*tit.*7.*c.*5.§ 1.*&* 2.Graſſius *p.*1.*lib.*2.*c.*20. *n.*9.Emanuel Sà *verb. blaſphemia*, & alij, quos ſequitur Valentia 2.2 *diſp.*1.*q.*13.*punct.*2. 5

Probatur; quia blaſphemia verſatur circa Deum (quatenus per ipſam dehonoratur Deus)homicidium autem verſatur circa proximum: ſed cæteris paribus peccata,quæ verſantur circa Deũ,ſunt grauiora,quàm peccata,quæ verſantur circa proximum; ergo, &c.

Non obſtat, ſi dicas:Homicidium punitur grauiùs, quàm blaſphemia: ergò ſignum eſt, quod homicidium ſit peccatum grauius,quàm blaſphemia. 6

Reſpondetur enim Nego conſequentiam,quia in hac vita non ſemper puniuntur grauiùs peccata grauiora (cùm odium Dei ſit peccatum grauiſſimum, & tamen alia peccata odio Dei leuiora puniantur grauiùs,quàm odium Dei)ſed puniri grauiùs ſolent ea peccata, quæ Reipublicæ ſtatum magis perturbant, ex quibus vnum præcipuè eſt homicidium.

Dico 3.Blaſphemia eſt peccatum grauius periurio: S Thom *eadem q.*13.*art.*2.*ad* 2.*& art.*3.*ad* 2.*&* 3.Sotus *de iuſt.& iur.lib.*8.*q.*2.*art.*3.Sa *loc ſupr.cit.*& alij paſſim. 7

Probatur, quia per periurium facimus Deum teſtem falſi,per blaſphemiam autem tribuimus ipſi Deo falſitatem:ergo,&c.Quapropter S Auguſtinus *libro contra mendac.c.*9.inquit (Ideo peius eſt blaſphemare,quàm periurare, quia periurando falſæ rei adhibetur teſtis Deus,blaſphemando autẽ de ipſo Deo falſa dicuntur)

Hinc ſequitur,quod blaſphemia ſit diſtincta à iuramento,falſo,quia in iuramento adducitur Deus in teſtem,at ſæpè quis blaſphemat, & tamen non adducit Deum in teſtem:Ergo malitia blaſphemiæ eſt diſtincta à malitia iuramenti falſi, ſeu iuramenti,quod continet falſitatem. 8

SECTIO XI.

An Catholicus blaſphemando peccet grauiùs, quàm hæreticus?

SVMMARIVM.

1 *Catholicus blaſphemando peccat grauiùs,quàm hæreticus, ſi ſola blaſphemiæ ratio conſideretur:quia cæteris paribus grauiùs peccat qui ſcienter, quàm qui ex ignorantia peccat.*

2 *Hæreticus quia non ſolùm blaſphemat, ſed etiam eſt infidelis,ideò ex hoc capite peccat grauiùs.*

3 *Infidelis ordinariè blaſphemando peccat grauius, quàm fidelis;quia licet infidelis non credat in Deum, quem blaſphemat,tamen directè, & formaliter intendit detrahere vero Deo quem fideles credunt.*

RESpondetur affirmatiuè, (ſi ſola blaſphemiæ ratio conſideretur) Caietan.2.2.*q* 13.*art.*3. Bannez *ibidem*,& alij communiter. 1

Probatur

Probatur; quia cæteris paribus grauiùs peccat, qui peccat ſcienter, quàm qui peccat ex ignorantia, iuxta illud Lucæ 12. *Qui cognouit voluntatem Domini ſui, & non facit, vapulabit multis*. Et 2. Petri 2. *melius erat ei veritatem non cognoſcere, quàm poſt cognitam non retroire*; Et ratio eſt clara; quia ſcientia auget, ignorantia verò diminuit, voluntarium conſtituit peccatum; ſed Catholicus peccat peccato blaſphæmiæ ſcienter, Hæreticus autem aliqua ignorantia: ergo ex hoc capite peccat grauiùs Catholicus, quàm Hæreticus.

2 Cæterum, quia hæreticus non ſolùm blaſphæmat, ſed etiam eſt Infidelis, ita vt blaſphæmet ex infidelitate; ideò fit, quod ex hoc capite peccatum hæretici ſit grauius, quàm peccatum Catholici: Præſertim cùm infidelitas ex dictis ſit peccatum grauius, quàm ſit blaſphæmia.

Et quidem ordinariè infidelis blaſphæmando peccat grauiùs, quàm fidelis; quia licet infidelis non credat in Deum, quem blaſphæmat, tamen directè, & formaliter attendit detrahere vero Deo, quem fideles credunt; quæ directa, & formalis intentio ordinariè reperiri non ſolet in fideli; Ergo ex hoc capite ordinariè peccat grauiùs infidelis, quàm fidelis.

SECTIO XII.

An qui S. Petro, & alijs vndecim Apoſtolis maledicit, vnum tantùm maledictionis, ſeu blaſphæmiæ peccatum committat?

SVMMARIVM.

1 *Maledicens S. Petro, & aliis vndecim Apoſtolis ſecundum Nauarrum, committit duo peccata; ſecundùm Azorium tot peccata, quot ſunt perſonæ: At probabiliùs committit vnum tantùm peccatum æquiualens tot peccatis, quot ſunt perſonæ; quia vnum eſt obiectum totale.*

2 *Blaſphemans Deo, B. Virgini, & Sanctis, prout Sancti, in ordine ad Deum, ita vt totum redundet in Deum contra cultum latriæ, vnum tantùm peccatum committit, licet multò grauius, quamplurimis ſcilicet peccatis æquiualens: ſecùs ſi maledicat, prout quædam perſonæ excellentes in hac vita; quia tunc non vnum, ſed tria ſpecie diſtincta committit.*

3 *Proferens vnico impetu plures maledictiones, ſeu blaſphemias in Deum, vnum tantùm peccatum committit, licèt multò grauius.*

4 *Percutiens aliquem vnico impetu gladio, vel pugnis, licet multiplicet vulnera, verbera, vel pugnos, vnum tantùm peccatum committit; quia omnia illa ſe habent tanquam partes vnius pugnæ, rixæ, vel contentionis.*

5 *Appellans aliquem vnico impetu bis, vel ter, latronem, furem, vel homicidam, vnicum tantùm peccatum committit.*

6 *Percutiens vnico impetu plures Clericum, vnam tantùm excommunicationem incurrit.*

7 *Appellans vnico impetu ad Superiorem bis, vel ter, ſemel tantùm dicitur appellare.*

8 *Legans bis, vel ter in teſtamento eandem rem, vel in codicillis, ſemel tantùm legaſſe cenſetur.*

9 *Plura facta vnico actu repetita reputantur pro vnico facto ratione continuationis.*

10 *Maledictio prima, ſecunda, & tertia, cæteræque ſequentes in eodem impetu, ſatis probabiliter nihil aliud ſunt, quàm prima confirmatio.*

1 Reſpondetur, quod (quamuis Nauarrus *conſil. 14. de pœnit. & remiſſ. nu. 9. verſ. 5.* ſentiat quod committat duo peccata; quia qui imprecatur, inquit ipſe, morte alicui, & toti eius familiæ, duo tantùm committit peccata, & non tot, quot ſunt perſonæ in illa familia; cum tota familia dſumatur pro vna perſona ficta, *Argument. leg. 1. ff. ſi famil. furt. feciſſe dicatur*; Ergò ſic, &c. Azorius autem *tom. 1. Inſtit. moral. lib. 4. cap. 4. quæſt. 1.* ſentiat, quod committat tot peccata, quot ſunt perſonæ, quas maledicit; Cum plures perſonas contumelia ſic efficiat, quemadmodum ſi plures perſonas vno ictu vulneret, vel occidat, &c.) non improbabiliter tamen alij (quos ſequitur Henriquez *in ſumma lib. 5. cap. 8. num. 4.*) putent, quod vnum tantùm, (etſi grauius duodecim ſcilicet peccatis æquiualens peccatum committat; quia blaſphæmia in tali caſu verſatur circa vnicum obiectum totale, ſcilicet circa vnicum collegium Apoſtolorum, quod ſe habet per modum vnius totius moralis; Quemadmodum & vnicum tantum peccatum committit, qui furatur totam arcam plurium Vaſorum pretioſiorum, totum horreum tritici, totam cellam vinariam, vel totam bibliothecam, &c. *Argumento leg. vulgaris ff. de furtis, & cap. vulgaris de pœnit. diſtinct. 1.*

2 Hinc ſequitur, quod vnum etiam (etſi ſimiliter multò grauius quamplurimis ſcilicet peccatis æquiualens) peccatum committat, qui maledicit, ſeu blaſphæmat Deo, B. Virgini, & Sanctis, prout Sanctis; in ordine ſcilicet ad Deum, ita vt totum redundet in Deum contra cultum latriæ; ſecùs ſi maledicat B. Virgini, & Sanctis, prout B. Virgo, & Sancti fuerunt quædam perſonæ excellentes in hac vita; quia tum non vnum, ſed tria ſpecie diſtincta committit peccata, vnum ſcilicet contra cultum latriæ: aliud contra cultum hyperduliæ: & aliud contra cultum duliæ, iuxta ea quæ dicebam ſuprà *ſect. 1. ſuppoſito 3. & ſect. 4. corollario 14.*

3 Sequitur 2. quod vnum etiam (etſi ſimiliter multò grauius) peccatum committat, qui vnico impetu plures maledictiones, ſeu blaſphæmias profert in Deum, in B. Virginem, vel in Sanctos; Menoch. *de præſumpt. lib. 5. præſumpt. 2. num. 27.* Graff. *de caſib. reſeruatis lib. 1. ca. 10. num. 59.* Addentes ad Quaranta *in Bullario, verbo. Blaſphæmia*, & alij paſſim.

4 Primò; quia ſi quis vnico impetu gladio, vel pugnis aliquem percutit (licet multiplicet vulnera, verbera, vel pugnos) vnum tantùm peccatum committit, eo quod omnia illa tunc ſe habent, tanquam partes vnius pugnæ, rixæ, vel contentionis: Ergo ſimiliter qui vnico impetu plures maledictiones, vel blaſphæmias profert in Deum, in B. Virginem, vel in Sanctos, vnum etiam tantùm peccatum committet, eo quod ſimiliter omnes illæ maledictiones, ſeu blaſphæmiæ tunc ſe habeant, tanquam partes vnius continuati maledicentis, ſeu blaſphæmantis ſermonis.

5 Secundò, quia ſi quis vnico impetu aliquem bis, vel ter appellet latronem, furem, vel homicidam, &c. vnum tantùm peccatum committit, *ex cap. Lotharius 31. quæſt. 2. iuncta gloſſa, verb. Appellauit*, & ex communi docet Nauarrus *in conſil. 14. de pœnit. & remiſſ. num. 7.* eo quod vnica tunc fit rixa, vel contentio, & omnia illa verba tunc ſe habeant, tanquam partes vnius rixæ, vel contentionis: ergò ſimiliter qui vnico impetu plures maledictiones ſeu blaſphæmias in Deum, in B. Virginem, vel in Sanctos profert, vnum ſimiliter tantùm peccatum maledictionis, vel blaſphæmiæ committet propter eandem rationem.

6 Tertiò, quia ſi quis vno impetu plures Clericum percutit, vnam tantùm excommunicationem contrahit, *cap. cùm pro cauſa de ſent. excommunic.* & notat Nauarrus *loco ſuprà citato*: 7 Item ſi quis vnico impetu bis, vel ter appellat ad ſuperiorem, ſemel tantùm dicitur appellare, *cit. cap.* Lotharius, & Gloſſa

ibidem

8 *ibidem, verb. Appellauit*: Item ſi quis bis, vel ter eandem rem in teſtamento, vel in codicillis legauit, ſemel tantùm cenſetur legaſſe, *leg. Cum quæſtio §. finali, Cod. de legat.* Ergo ſimiliter qui vno ictu pluries maledicit, ſeu blaſphæmat Deo, B. Virgini, vel Sanctis, vnum tantum peccatum maledictionis, ſeu blaſphæmiæ committet.

9 Quartò, quia plura facta vnico impetu repetita reputantur pro vnico facto ratione continuationis, *ex l. Cum qui ff. de furtis*, *ex l. Vnum ff. de teſtament. ex leg. Illud in fine ff. Ad leg. Aquil. & ex cap. Cum haberet de eo qui duxit in matrim.* Et docet Gloſſa *in l. Nunquam ff. de action. & obligat.* Et etiam Bartolus *in leg. Item apud Labeonem ff. de iniuriis* (quem cum Cæpolla *conſ. 77.* ſequuntur communiter Doctores.) Ergo ſimiliter plures maledictiones, ſeu blaſphæmiæ vnico impetu repetitæ reputabuntur vnica maledictio, ſeu blaſphæmia propter eandem rationem.

10 Quintò, quia ſecunda, tertia, & cæteræ aliæ maledictiones, quæ in eodem impetu ſequuntur, ſatis probabiliter in aliorum Doctorum ſententia nihil aliud ſunt, niſi confirmationes primæ maledictionis; ita vt ad eam primam maledictionem confirmandam tantùm ordinentur: Ergo adhùc non reputabuntur, niſi vnica maledictio; ita vt adhuc non niſi vnicum maledictionis peccatum conſtituant.

SECTIO XIII.

An à peccato maledictionis, ſeu blaſphæmiæ, etiam publico, & notorio, quilibet Sacerdos ab Epiſcopo ad audiendas confeſſiones approbatus poſsit abſoluere?

SVMMARIVM.

1 *Maledictionis, ſeu blaſphæmia à peccato etiam publico, & notorio quilibet Sacerdos ab Epiſcopo ad audiendas confeſſiones approbatus, poteſt abſoluere; Quia huiuſmodi peccatum de iure communi non eſt Epiſcopo reſeruatum contra Gloſſam, & alios.*

2 *Confeſſarij, vt habetur in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. non poſſunt abſoluere blaſphæmum, niſi impoſita graui pœnitentia, ex quo infertur, quilibet Confeſſarium poſſe abſoluere.*

3 *Textus* in cap. Statuimus de maledicis *ſolùm loquitur de blaſphæmo blaſphæmia publica iudicialiter coram Epiſcopo delata: Non de eo, qui poſt blaſphæmiam confitetur in foro ſecreto, & pœnitentiali.*

4 *Epiſcopi ſolent paſſim in ſuis edictis ſibi reſeruare publicam blaſphæmiam.*

5 *Blaſphæmia dicitur publica dupliciter, vel quando eſt notoria de iure, vel quando eſt notoria de facto.*

6 *Blaſphæmia dici poteſt publica, quando fuit prolata coram ſex; Occulta verò quando fuit prolata coram nullo, vel coram vno; penè occulta, quando fuit prolata coram quinque.*

7 *Reſeruata ab aliquo Ordinario blaſphæmia Sanctorum: qui in illa Diœceſi blaſphæmauerit vnicum Sanctum, committet peccatum reſeruatum; non obſtante quod edictum diſponat in plurali.*

8 *Statutum puniens producentem falſos teſtes, comprehendit eum, qui vnicum tantum teſtem falſum produxit.*

9 *Conſtitutio pœnalis, licet vt odioſa ſit reſtringenda, ſi tamen loquatur in plurali, extenditur etiam ad numerum ſingularem.*

Reſpondetur affirmatiuè; Quia huiuſmodi peccatum de iure communi non eſt Epiſcopo reſeruatum; Angelus *verb. Blaſphemia num. 4.* Syluest. *ibidem q. 6.* Armilla *eodem verbo*, Tabiena *ibidem n. 16.* Nauarrus *in ſumma cap. 27. num. 257.* Comitol. *lib. 4. reſponſ. moral. quæſt. 9. cap. 8.* Suarez *tom. 1. de Relig. tract. 3. lib. 1. cap. 7. num. 21. & tom. 4. de pænit. diſp. 28. ſect. 3. num. 10.* Saytus *in Claui regia lib. 6. cap. 13. num. 31.* & alij quos ſequitur Azor. *tom. 1. Inſtitut. moral. lib. 9. cap. 28. quæſt. 12.* (quamvis contrarium ſentiant Gloſſa *in cap. 2. de pænit. & remiſſ. in 6. verb. reſeruantur*, Summa Corona *parte 1. num. 86.* & Medices *in ſumma peccator. capital. titul. 4. quæſtione 41.*) 1

Probatur; quia in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. *ſeſſ. 9. §. Ad abolendam*, dicitur, quod Confeſſarij non poſſint abſoluere blaſphæmum, niſi impoſita graui pœnitentia: Ergo ſignum eſt, quod quilibet Confeſſarius poſſit abſoluere illum, dummodò imponat illi grauem pœnitentiam ſicuti rectè præter alios adnotarunt Nauarr. & Saytus *locis ſupra citatis.* 2

Obijcies fundamentum Aduerſariorum: *In cap. Statuimus de maledicis dicitur*, quod blaſphæmus ab Epiſcopo ſolùm abſoluatur; Ergo. 3

Reſpondetur; Nego conſequentiam; quia prædictus Textus ſolùm loquitur de blaſphæmo blaſphæmia publica iudicialiter coram Epiſcopo delata (quam ſolemni pœnitentia Epiſcopus puniebat; Quamuis poſteà ex parte, vel ex toto talem pœnitentiam relaxaret) Nos autem hìc loquimur de eo, qui, licèt publicè blaſphæmauerit, adit tamen poſtea Confeſſarium, vt ab eo ſacramentaliter abſoluatur: In quo caſu dicimus nos, quo Confeſſarij poſſint abſoluere blaſphæmum; cum nullibi iure conſtet, quod blaſphæmiæ peccatum ſit de iure communi Epiſcopo reſeruatum.

Aduerte tamen, quod ſolent Epiſcopi paſſim in ſuis Edictis ſibi reſeruare publicam blaſphæmiam; 4
Dicitur autem blaſphæmia ex Abbate *in cap. Veſtra de cohabitation. Cleric. & mulieris, num. 16.* Summa Corona, & Sayro *locis ſuprà citatis*, publica, quando vel eſt notoria de iure (quia ſcilicet in iudicio blaſphæmus conuictus fuit de hoc peccato, aut ipſe eam in iudicio eſt confeſſus) vel quando eſt notoria de facto (quia ſcilicet nulli tergiuerſationi locus derelinquitur, aut quia prolata fuit coram pluribus, qui cum poſtea ad Iudicem Eccleſiaſticum detulerunt, Gloſſa *in §. Conſequens eſt Inſtitut. de ſuſpect. tutoribus.* Et patet *ex leg. finali, Cod. de Sacroſ. Eccleſiis*, vbi communiter Doctores.)

Quapropter blaſphæmia dici poteſt publica, quando fuit prolata coram ſex, *Argument. gloſſæ in cap. Manifeſta 2. quæſt. 1.* Occulta, verò quando fuit prolata coram nullo, vel coram vno (quia dictum vnius eſt dictum nullius; vti colligitur *ex cap. Veniens, & ex capite Nuper de teſtibus.*) Penè occulta tandem, quando fuit prolata coram quinque; quia penè occultum dicitur, quod fit coram quinque perſonis, *cap. Quis aliquando, §. hæc ergo de pænit. diſtinct. 1.* 6

Aduerte 2. quòd cum Ordinarij reſeruant ſibi blaſphæmiam Sanctorum, Is, qui in illa Diœceſi (licet talis Diœceſis Edictum loquatur in numero plurali) blaſphæmauerit aliquem vnicum Sanctum, committeret adhuc peccatum reſeruatum; Bartol. *in leg. 2. §. ſed ſi vnus ff. Vi bonor. rap.* quatenùs ait, ſtatutum puniens producentem falſos teſtes comprehendere eum, qui vnicum tantùm teſtem falſum produxerit. Et Franch. *in cap. 1. num. 5. verſ. 13. de tempor. ordinat. in 6.* (quatenùs inquit, conſtitutionem pœnalem, licet, vt odioſa, reſtringenda ſit, tamen, ſi loquatur in numero plurali, extendi etiam ad numerum ſingularem iuxta Textum *in leg. ſi compromiſſarius de elect. in 6.*) Et in terminis Ioannes 7 8 9

Andr.

Andr. *in cap. 2. de maleficis* (quatenùs aſſerit, pœnam latam in decima contra maledicentes Sanctis comprehendere eum, qui vnum tantùm Sanctum blaſphæmauerit.)

SECTIO XIV.

Quænam blaſphæmiæ ſint hæreticales, quænam autem non hæreticales, ſed ſimplices?

SVMMARIVM.

1 *Blaſphemiæ hæreticales ſunt quæ ſecundùm ſe affirmant, vel negant aliquid contra fidem.*

2 *Blaſphemiæ non hæreticales, ſiue ſimplices ſunt, quæ licet ex dicendi modo in actu practico, ſeu in actu exercito continent aliquid contra fidem, non tamen ſecundùm ſe affirmant, vel negant aliquid contra fidem.*

3 *Blaſphemiarum hæreticalium exempla quænam ſint. Vbi quod in ipſis verba per modum indicatiui important fidei abnegationem, & infidelitatem quandam.*

4 *Item quæ non hæreticalium exempla. Vbi quod per iſtas omnes blaſphemias, cùm non ſint indicatiui modi, nihil falſi dicatur de Deo, vt poſſint hæreſim continere.*

5 *Blaſphemiæ hæreticales ſunt, ſi blaſphemans per modum indicatiui, aſſerat, Deum eſſe illorum capacem.*

6 *Blaſphemiæ hæreticales ſatis probabiliter etiam ſunt falſa Deo attributa.*

7 *Blaſphemiæ hæreticales etiam ſunt, tribuere creaturæ quod eſt ſolius Dei.*

8 *Blaſphemiæ hæreticales non ſunt dicere: Renego S. Petrum, S. Paulum, vel quemcumque alium Sanctum; quia hæc proferuntur per modum contumeliæ, non ob negandam aliquam fidei veritatem de illis pertinentem ad fidem.*

1 RESpondetur: Hæreticales ſunt, quæ ſecundùm ſe affirmant, vel negant aliquid contra fidem; & clariùs, quando per verbum aliquod indicatiui modi ſecundùm ſe affirmatur, vel negatur aliquid contra fidem, vel etiam oſtenditur aliqua dubitatio contra fidem.

2 Non hæreticales, ſeu ſimplices blaſphæmiæ ſunt, quæ (licèt ex dicendi modo in actu exercito contineant aliquid contra fidem) non tamen ſecundùm ſe (ita vt contra fidei veritatem formaliter, vel virtualiter contineant falſitatem quaſi ſpeculatiuam) affirmant, vel negant aliquid contra fidem; Et clariùs, quando id non affirmatur, vel negatur per verbum aliquod indicatiui modi; (Ita vt contra fidei veritatem formaliter, vel virtualiter contineat falſitatem quaſi ſpeculatiuam) ſed tantùm profertur optando, imperando, vel imprecando, &c. Eymeric. *in director. Inquiſit. 2. part. q. 41. n. 1. & 2.* Peña *ibidem comment.* 66. Petrus de Ledeſma *in ſumma, tom. 2. tract. 4. c. 9. concl. 6.* Bannez 2. 2. *q. 13. art. 1. circa finem*, Vgolinus *de caſibus reſeruat. 2. part. cap. 1. §. 3. n. 1.* & alij paſſim.

Non hæreticales igitur, ſeu ſimplices blaſphæmiæ ſunt; quæ non formaliter, neque virtualiter continent falſitatem quaſi ſpeculatiuam contra fidei veritatem, vt ſunt ex dictis omnes blaſphæmiæ, quæ proferuntur per modum optandi, vel imprecandi: Item quæ proferuntur nominando aliquid (vt verbi gratia, ſanguinem, vel corpus) quod in Deo verè reperitur; attamen per modum contumeliæ, vel irriſionis, &c.

3 Exempla blaſphæmiarum hæreticalium ſunt; ſi quis, v. gr. dicat: *Deus eſt impius, crudelis, iniuſtus, improuidus, acceptator perſonarum*; & ſimilia; vel ſi dicat: *Non eſt omnipotens, immenſus, miſericors*, &c. Quæ exempla per ſe manifeſta ſunt, Ita vt nullam dubitationem inuoluant; Inſuper Blaſphæmiæ hæreticales ſunt; ſi quis verbi gratia, dicat: *Non credo in Deum, diſcredo Deum, renego Deum, Fidem, Crucem, Chriſma, Sacramenta, puritatem Deiparæ Mariæ* & ſimilia, Suarez *tom. 1. de religion. tract. 3. lib. 1. cap. 5. num. 7. & ſeqq.* Manuel *in ſumma tom. 1. cap. 34. n. 1.* Royas *de hæretic. 2. part. aſſert. 12. num. 170. & ſeqq.* Salzedo *in practica Bernardi Diaz cap. 140. verſ.* Et quia ſæpiſſimè, Azotedo *lib. 8. recopil. titul. 4. lib. 1. num. 3.* & alij paſſim.

Probatur; quia hæc omnia verba per modum indicatiui important fidei abnegationem, & infidelitatem quandam; Ergo &c.

4 Exempla blaſphæmiarum non hæreticalium ſunt quæcumque aliæ Dei maledictiones; Vt ſi quis v. g. dicat: *Al diſpetto di Dio, à mal grado di Dio, maledictus ſit Deus, Pœniteat, vel tædeat Deum, per caput, vel per vitam Dei, Corpus, vel Sanguis Dei*, & ſimilia; Peña, Bannez, Suarez, Royas, Petrus de Ledeſma, Manuel, Salzedo, *in locis ſuprà citatis*, & Chapeauilla *de caſib. reſeru. c. 19. q. 2.*

Probatur; quia reuera per iſtas alias blaſphæmias (cùm non ſint indicatiui modi) nihil falſum dicitur de Deo, vt poſſint hæreſim continere; ſed per ipſas tantùm indicatur prauus affectus eius, qui blaſphæmat in Deum, volens ex modo dicendi, quaſi talium ignominiarum, vel irriſionis, capacem reddere Deum, ſeu conuitiari, aut irridere Deum.

Ratio igitur, cur in ſpecie blaſphæmia illa *Al diſpetto di Dio*, non ſit hæreticalis, eſt ex dictis; quia fidei confeſſioni non opponitur: Non enim per talia verba ſignificatur, aliquid fieri poſſe contra Dei voluntatem efficacem, ſed vel ſignificatur voluntas faciendi aliquid (etiamſi Deo id diſpliceat, eo modo quo diſplicere poteſt per modum ſigni) vel certè profertur per modum imprecationis, optandi Deo diſplicentiam, vel tædium de tali re.

Quamvis contrarium non omninò improbabiliter teneant Flotonus *de caſib. reſeruat. part. 2. caſ. 3. num. 8.* Naldus *in ſumma, verb. Blaſphemia, n. 1.* Filliuccius *de caſib. reſeruat. caſ. 5. n. 2.* & Lazarus *in tract. de blaſphemia q. 6. n. 39. ex Inſtructione S. Officij*; Quia ſenſus talis blaſphæmiæ, inquiunt ipſi, eſt, quod omninò (tamen ſi Deus ſua omnipotentia id non velit) fieri debeat id, quod à blaſphæmante profertur: quo modo loquendi contra fidei veritatem derogatur potentiæ Dei.

At (quidquid ſit de hoc) illud certum eſt, quod ſit blaſphæmia, ſaltem non hæreticalis; quidquid in contrarium dixerit Baldus *lib. 3. conſil. 476.* Angel. *in l. His verbis ff. de hæred. Inſtitut.* Alexander *ad Bartolum in l. Apud Labeonem §. ait, Prætor. de iniuriis*, & Felin. *in proœm. decretal. n. 11.* contra quos videri poterit præter alios Boërius *deciſ. 301. n. 1.* Grammat. *deciſ. 56.* Maſcard. *de probat. lib. 1. concluſ. 194. n. 3. & 4.* Menoch. *de arbitr. lib. 2. centur. 4. caſ. 275. n. 4.* Gyptius *de caſib. reſeru. cap. 9. caſ. 3. n. 12.* & Azot. *tom. 1. lib. 11. cap. 3. quaſt. 2.*

5 Ex dictis aduerte, quod ſint è contra blaſphæmiæ hæreticales, ſi blaſphæmans per modum indicatiui aſſerat, ignominiæ, conuitij, vel irriſionis eſſe capacem Deum.

6 Aduerte 2. quod etiam non omninò improbabiliter ſint blaſphæmiæ hæreticales ſi blaſphæmans aliquid (quodcumque illud ſit) per modum ignominiæ, conuitij, vel irriſionis, &c. tribuat falsò, ſeu cum falſitate Deo, vt ſi v. g. dicat: Deus crudelis, impius, vel iniuſtus, &c. vel ô Deum crudelem, im-

pium, vel iniuſtum, &c. Quia licèt id quòd per modum ignominiæ, conuitij, vel irriſionis, &c. tribuitur falsò, ſed cum falſitate Deo; expreſsè non affirmetur de Deo, (enunciando ſcilicet & componendo) ſed ſimpliciter, ita nominando, nihilominus virtualiter ſatis affirmatur, quod ita profertur de Deo; ſic Doctores, quos ſequitur Suar. *tom. 1. de Religion. tract. 3. lib. 1. c. 5. n. 7.*

7 Aduerte 3. quod & etiam ſint blaſphæmiæ hæreticales, ſi quis tribuat creaturæ, quod eſt ſolius Dei, vel de eo aliquam dubitationem oſtendat, vt ſuprà dicebam.

8 Aduerte 4. quod non ſint tamen blaſphæmiæ hæreticales; ſi quis dicat, Reocgo S. Petrum, Paulum, vel quemcumque alium Sanctum, &c. forſan, quia ſic non negatur aliqua veritas de illis pertinens ad fidem, ſed tantum eſt verbum quoddam contumelioſum in Sanctos; Ita vt ſolùm inuoluat blaſphæmiam in illos. Et confirmatur à poſteriori; quia in praxi de huiuſmodi blaſphæmiis non inquirunt, neque cognoſcunt Inquiſitores.

SECTIO XV.

De quibuſnam blaſphæmiis Inquiſitores cognoſcant?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores cognoſcunt de ſolis blaſphemiis hæreticalibus, de quibus cognoſcunt priuatiuè.*

2 *Caſtro minus rectè dixit: Inquiſitores cognoſcere etiam de blaſphemiis non hæreticalibus ex poteſtate delegata, vel ſaltem ex Inquiſitionis Hiſpanicæ conſuetudine, cumulatiuè cum Iudice Eccleſiaſtico.*

3 *Blaſphemia ſimplices, excepta hæreticali, ſunt mixti fori, ita vt inter Iudicem Eccleſiaſticum, & ſæcularem detur locus præuentioni.*

1 RESpondetur: De ſolis blaſphæmiis hæreticalibus: Eymericus *in directorio Inquiſit. 2. part. q. 41. num. 2. & ſeqq.* Peña *ibidem, comment. 66.* Lorca *in 2. 2. S. Thomæ quæſt. 15. art. 2. diſp. 51. num. 10.* Zanard. *in direct. Theolog. part. 1. precept. 1. cap. 11. §. 10.* Albert. *quæſt. 9. num. 24. & 25.* Turrian. *tom. 2. in 2. 2. S. Thomæ diſp. 58. dub. 3.* Villalob. *in ſumma tom. 2. tract. 2. difficult. 15. num. 7.* Simanch. *de Catholic. Inſtitut. tit. 8. n. 6.* & alij ex ſancta Inſtructione Hiſpalenſi anno 1550. *cap. 4:* De quibus blaſphæmiis hæreticalibus Inquiſitores cognoſcunt priuatiuè, inhibendo ſcilicet, quod quicumque alius Iudex etiam Eccleſiaſticus (quod eſt ſatis probabile) & multò magis ſæcularis (quod eſt certum) de illis cognoſcat.

2 Hinc ſequitur, quod minùs rectè dixerint Caſtro *lib. 1. de iuſt. hæreticor. punit. cap. 12. circa finem*, Corduba *in quæſtionario lib. 1. quæſt. 17. §. 15. notabil. 4. verſ. in cuius examinatione*, & alij, quod Inquiſitores ex ex poteſtate delegata, vel ſaltem ex Inquiſitionis Hiſpanicæ conſuetudine cognoſcant de blaſphæmiis etiam non hæreticalibus, cumulatiuè cum Iudice Eccleſiaſtico, & ſæculari; Ita vt inter ipſos detur locus præuentioni; Quia ſicuti dicebam, Inquiſitores cognoſcunt de blaſphæmiis ſolis hæreticalibus, priuatiuè tamen, inhibendo ſcilicet aliis Iudicibus, quod de illis cognoſcant modo, quo ſuprà dicebam.

3 Cæterùm, præter blaſphæmias hæreticales, aliæ blaſphæmiæ ſunt mixti fori; Ita vt ad cognoſcendum de aliis inter Iudicem Eccleſiaſticum, & ſæcularem detur locus præuentioni; Quemadmodum per Textum *in cap. 2. de maledicis* docent Abbas *ibidem num. 9.* Royas *de hæretic. 2. part. aſſert. 12. num. 171. & ſeqq.* Couarrun. *de paſtis part. 1. §. 7. n. 12. verſ. Crimen autem*, Simanch. *de Cathol. Inſtit. tit. 8. n. 9.* & alij communiter, quos ſequitur Azor. *tom. 1. Inſtit. moral. lib. 9. cap. 28. quæſt. 9.* Vide quæ dicebam ſuprà *dubit. 195. ſect. 20. & ſect. 70. 71. & 72.*

COROLLARIA

Ex iis, quæ ſectione 14. & 15. proximè præcedentibus dicebantur.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores de ſolis blaſphemiis hæreticalibus inquirunt, ita vt ipſi ſolum poſſint procedere contra eos, qui proferunt blaſphemias continentes, vel ſapientes hæreſim; (etiam ſi quis dicat:* Non credo in Deum, niſi te occidam;) *non autem contra alios blaſphemos; quocumque in contrarium non obſtante.*

2 *Blaſphemia hæreticalis, contra quam Inquiſitores poſſunt procedere eſt, quæ ſignificat, & continet errorem contra fidem: Blaſphemia verò non hæreticalis eſt, quæ licet ex modo loquendi ſignificet errorem contra Deum, non autem ex ſe affirmat aliquid quod ſit contra fidem.*

3 *Hæreticalem blaſphemiam quomodo quis dicatur proferre.*

4 *Blaſphemia hæreticalis eſt tribuere creaturæ, quod ſoli Deo conuenit, vel ſignificare dubitationem de iis, quæ Deo conueniunt.*

5 *Inquiſitores priuatiuè quoad alios Iudices poſſunt cognoſcere de blaſphemiis hæreticalibus, habentque facultatem inhibendi cuicumque Iudici etiam Eccleſiaſtico; licet contrarium forſan ſit probabilius quo ad Iudicem Eccleſiaſticum.*

6 *Dicens aliquid ioci cauſa contra Deum, B. Virginem, vel Sanctos, vel contra fidem, eſt puniendus.*

7 *Blaſphemi eſt probare, ſe ea verba ioci gratia protuliſſe; & interim Inquiſitores poſſunt contra eum procedere contra Decianum ſentientem oppoſitum, videlicet, quod Ordinarij ſolùm poſſint in illum pœnam extraordinariam infligere.*

8 *Aſſerenti, ſe cauſa ioci, vel lubrico linguæ, vel inaduertenter, vel ex ſubita iracundia verba hæreſim ſapientia protuliſſe; credendum non eſt: Quod ſi probet ioci cauſa protuliſſe, poteſt ei Inquiſitor imponere pœnam pecuniariam, vel aliquam aliam pœnam habita ratione perſonæ, loci, & verborum.*

9 *Quænam perſona habenda ſit nobilis, vel plebeia, diues, vel pauper habetur in directorio Inquiſitionis.*

10 *Sacræ Scripturæ verba detorquens ad inania, ſimilia, & obſcœnia, eſt etiam puniendus.*

Chriſtiani, necnon Iudæi blaſphemantes in Chriſtum, B. Virginem, in Sanctos, vel in fidem noſtram, ſunt puniendi. Iudæi tamen licet ſecundùm aliquos puniri poſſint per Iudicem ſæcularem, probabiliùs tamen poſſunt etiam à principio puniri per Iudicem Eccleſiaſticum.

12 *Fœdantes, conſpuentes, vel pedibus conculcantes, aut inhonorantes Chriſti, B. Virginis, aut aliorum Sanctorum, ſtatuas, imagines, vel figuras grauiſſimè plectendi ſunt arbitrio iudicis.*

EX iis igitur, quæ ſectione 14. & 15. proximè præcedentibus dicebantur, habetur,

Primò, quod Inquiſitores de ſolis blaſphæmiis hæreticalibus inquirant; Ita vt ipſi poſſint ſolum 1

proce-

procedere contra eos, qui proferunt blaſphæmias continentes vel ſapientes hæreſim; non autem contra alios blaſphæmos; Director. Inquiſit. *part. 2. quæſt. 41.* Peña *ibidem commentar. 66.* Royas *de hæretic. part. 2. num. 172.* Bannez 2.2. *quæſt. 13. artic. 1.* circa finem, Simanch. *de Cathol. Inſtitut. cap. 8.* Couar. *de pact. 1. part. §. 7. num. 12. verſ. Crimen autem,* Caſtro *libr. 1. de iuſt. hæretic. puniti. cap. 12.* Albert. *tract. de agnoſcend. aſſertion. qu. 6. num. 24. & 25. qu. 22. num. 62. quæſt. 27. & quæſt. 36. num. 18.* Turrian. 2.2. *diſp. 58. dubit. 3. in princ.* & alij, quos ſequitur Azor. *tom. 1. libro 9. cap. 28. quæſt. 5.* Videri etiam poterunt, quæ dicebam ſuprà *cit. dubit. 195. ſect. 20. & ſect. 70. 71. & 73.*

Quamuis contrarium ſignificetur in conſtitutione Iulij 3. (quæ incipit *In multis*) quatenus in ea dicitur: Iudices verò tam horrendi, & impij criminis (nempè blaſphæmiæ in Chriſtum, B. Virginem, & in Sanctos) deputamus, & inſtituimus Reuerendiſſimos D D. Inquiſitores noſtros generales quos volumus poſſe addere præſtitutis pœnis, & maximè in corpore; ſi modus blaſphæmiæ ob grauitatem, impietatem, vel malitiam id expoſcat.

Sed hoc hodie non ſeruatur in praxi; quia hodie in Tribunali S. Inquiſitionis tantùm proceditur contra blaſphæmantes hæreticaliter, etiamſi tamen ſolùm ex calore iracundiæ blaſphæmauerit, quo caſu propterea mitiori pœna puniuntur: Royas *loco ſuprà citato,* Albertin. *de agnoſcend. quæſt. 27. num. 18.* Videri etiam poterit Riccius *in praxi tom. 1. reſolut. 425.* (Vbi ſubdit, quod blaſphæmantes hæreticaliter, quamuis ex calore iracundiæ, & in ludo, debeant abiurare) & Emanuel de Valle *opuſcul. de Emſalm. ſect. 3. cap. 3. num. 7.* (Vbi reprehendit quemdam Theologum eo, quod liberauerit à iuriſdictione Inquiſitorum blaſphæmantem ex magna quadam iracundia, & vehementi paſſione.

Cæterùm poſſunt etiam Inquiſitores procedere contra blaſphæmantem ſub iſta conditione: *Non credo in Deum, niſi te occidam,* Quia hæc blaſphæmia conditionalis inuoluit aliam puram implicitam affirmatiuam: nempè, ſi ad te occidendum opus fuerit, me in Deum non credere, paratus ſum id facere; Royas *loco ſuprà citato, num. 173. & 174.* Lazarius *tract. de blaſphemia quæſt. 6. n. 11.*

2 Secundo habetur, quod hæreticalis Blaſphæmia (contra quam Inquiſitores poſſunt procedere) ſit, quæ ſignificat, & continet errorem contra fidem; Blaſphæmia verò non hæreticalis ſit, quæ, licèt ex modo loquendi ſignificet errorem contra fidem, non tamen ex ſe affirmat aliquid, quod ſit contra fidem. Sic explicant blaſphæmiam hæreticalem, & non hæreticalem Director. Inquiſit. *part. 2. quæſt. 41. num. 1. & ſeqq.* Peña *ibidem commentar. 66.* Bannez 2. 2. *qu. 13. art. 1. circa finem,* Vgolin. *in Bullam Cœnæ Domini, part. 2. cap. 1. §. 3. num. 1.* Turrianus 2. 2. *diſp. 58. dub. 3. in principio,* & alij paſſim; vel blaſphæmia hæreticalis eſt, per quam indicatiuo modo aliquid aſſeritur contra fidem; Blaſphæmia verò non hæreticalis eſt, per quam non indicatiuo modo aliquid aſſeritur; ſed tantùm deprecando, imprecando, imperando, vel optando aliquid profertur contra Deum. Sic explicant alij.

3 Et quidem tunc diceretur quis proferre blaſphæmiam hæreticalem, cum v. g. diceret; Non credo in Deum, abnego Deum, diſcredo de Deo, renego Fidem, vel Sacramenta, vel Crucem Chriſti, vel Chriſma, quod recepi, vel puritatem B. Virginis, &c. Deus eſt iniuſtus, qui permittit, me eſſe cæcum, pauperem, vel claudum, &c. Deus non eſt omnipotens, non curat hæc inferiora, non habet prouidentiam, eſt perſonarum acceptator, & ſimilia; Baldus *lib. 1. con. 85.* Albertin. *de agnoſcend. aſſertion. quæſt. 16. num. 18.* Decian. *in tract. crimin. tom. 2. lib. 6. cap. 2. n. 5.* Royas *de hæreticis part. 2. aſſert. 12. num. 170. & 171.* Suarez *tom. 1. de Religion. tract. 3. lib. 1. cap. 5. num. 7. & 8.* Salzedo *ad Bernard. Diaz cap. 112. verſ. Et quia ſæpiſſimè,* & alij communiter; Quia equidem per huiuſmodi blaſphæmias ſignificatur, quod Deus ſit capax talium maledictionum; cùm tamen per blaſphæmias non hæreticales nihil falſi de Deo dicatur, ſed ſolùm oſtendatur prauus blaſphæmantis animus in Deum, volendo ſcilicet per talem modum loquendi quaſi reddere Deum capacem prædictarum maledictionum, vel conuitiorum, &c. ſeu volendo maledicere, vel conuitiari Deum, &c.

Item blaſphæmia hæreticalis eſt, Creaturæ tribuere quod ſoli Deo conuenit, vel ſignificare dubitationem de iis, quæ Deo conueniunt; DD. quos ſequitur Suarez *citat. cap. 5. num. 8.* & nos dicebamus ſuprà. 4

Cæterùm de blaſphæmiis hæreticalibus ſolis cognoſcere poſſunt Inquiſitores, & ita, vt ipſi prohibere poſſint etiam iudici Eccleſiaſtico, quod de illis cognoſcat; quamvis non omninò improbabiliter; quin forſan probabiliùs (ſi loquamur de Iudice Eccleſiaſtico) contrarium teneant Caſtro *lib. 1. de iuſt. hæret. punit. cap. 12. circa finem,* & Corduba *lib. 1. quæſtionarij quæſt. 17. §. 15. notabil. 4. verſ. In cuius examinatione,* quatenùs aiunt, quod de blaſphæmiis hæreticalibus cognoſcere poſſint Inquiſitores cumulatiuè cum Iudice Eccleſiaſtico (quin etiam cùm ſæculari, quod eſt falſum, vti ſuprà dicebamus) ſicque inter Inquiſitores, & Iudicem Eccleſiaſticum detur locus præuentioni. Vide, quæ dicebam *dubit. 195. ſect. 20. & ſect. 70. 71. & 72.* Vide etiam Doctores, quos citat, & ſequitur Souſa *in Aphor. Inquiſit. lib. 1. cap. 19. n. 24.* Vbi ait, quod blaſphæmus, ſufficienter etiam punitus à Iudice laico, poſſit iterum propter ſuſpicionem hæreſis examinari ab Inquiſitoribus; plenè verò examinatus à Iudice Eccleſiaſtico, iterùm examinari non poſſit ab Inquiſitoribus, cùm crimen ſit mixti fori. 5

Tertiò, quod qui ioci cauſa aliquid dixerit contra Deum, B. Virginem, Sanctus, vel contra fidem puniri debet, Cardinalis Zabarella *in clement. 1. §. Nos igitur in fine de ſumma Trinitate,* Arelatanus *tract. de hæretic. notabil. 8.* Repertor Inquiſit. *verb. Hæreticus verſ. ſed Andreas,* Simanch. *de Cathol. Inſtitut. tit. 17. num. 23. & ſeqq. & in Enchirid. tit. 47. num. 18.* Locatus *in Iudicial. Inquiſit. verb. dolus num. 6. verbo, Fautores, num. 8. & verbo Punitio, num. 4.* Royas *ſingul. 103.* Zanchin. *tract. de hæretic. cap. 7. num. 6.* Peña *in directorio part. 3. commentar. 17.* Genuenſis *in praxi Archiepiſcop. cap. 84. num. 14.* Salzedo *in Bernard. Diaz cap. 110.* & Farinac. *de hæreſi, quæſt. 179. §. 4. num. 78.* 6

Vbi aduerte, quod ad blaſphæmum pertineat probare, ſe ioci gratia ea verba protuliſſe; Calderinus *tract. de forma procedendi contra Inquiſitos de hæreſi in rubrica de hæretic. redeuntib. n. 6.* Peña, & Salzedo *in locis ſuprà citatis;* Quapropter interim Inquiſitores poſſunt contra illum procedere, Peña vbi ſuprà, Farinac. *de hæreſ. citat. qu. 179. §. 4. n. 78.* & Gundiſaluus *tract. de hæretic. qu. 1. n. 7. & q. 8. n. 6.* Quamvis Decianus *in tract. Crimin. lib. 5. cap. 37. num. 8.* & idem Gundiſaluus *loco ſuprà citato q. 1. num. 8.* ſibi contrarius teneant oppoſitum, quod ſcilicet, quando quis gratia ioci, vel lubrico linguæ verba hæreſim ſapientia protulit, non Inquiſitores, ſed ordinarij ſolùm poſſint in illum pœnam extraordinariam infligere; At prior Peñæ, & Farinacij ſententia probabilior mihi videtur ob rationem dictam. 7

Quartò, quod ei, qui aſſerit, ſe cauſa ioci, vel lubrico linguæ, vel inaduertenter, vel ex ſubita iracundia verba hæreſim ſapientia protuliſſe, credendum non ſit, Peña *in director. part. 3. q. 61. comment. 17.* 8

Albertin. *tract. de agnoſc. aſſertion. q.* 36. *n.* 18. Calderinus *in tract. de hæretic. in rubric. de hæretic. redeuntib. n.* 6. Decian. *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 37. *n.* 8. & Guindiſaluus *tract. de hæretic. q.* 1. *n.* 8. Quapropter poteſt, & debet iſte talis torqueri; Peña *citata part.* 3. *q.* 61. *comment.* 120. Simanch. *de cath. Inſtit. cap.* 65. *n.* 52. *& in Enchirid. tit.* 29. *rubr. de confeſſ. num.* 10. *& tit.* 52. *n.* 7. Decian. *loco ſuprà cit. cap.* 36. *n.* 17. & alij paſſim.

Quod, ſi probet, ſe verè ioci cauſa prædicta verba protuliſſe, adhuc ei Inquiſitor imponere poteſt pœnam pecuniariam; Zabella *in element.* 2. §. *in Inquiſitoribus, n.* 2. Imola *ibidem, n.* 6. & Calderin. *tract. de hæretic. in verb. de hæreticis redeuntib. n.* 1. *& in rubrica de ſent. Inquiſit. n.* 3. Vel poteſt ei Inquiſitor imponere aliquam aliam pœnam, habita ratione perſonæ, loci, & verborum; Peña *in director. Inquiſit. part.* 3. *comment.* 17. Albertin. *de agnoſcend. aſſertion. q.* 36. *n.* 11. *& ſeqq.* Royas *de hæretic. part.* 1. *n.* 45. *&* 66. *& ſingul.* 103. *num.* 1. *& ſeqq.* Carrera *tract. de hæretic. n.* 9. & Guindiſaluus *tractat. de hæretic. quæſt.* 1. *num.* 7. *& quæſt.* 8. *num.* 6.

9 Quænam autem perſona habenda ſit Nobilis, vel Plebeia, Diues, vel Pauper, videri poterunt Director. Inquiſit. *part.* 2. *quæſt.* 41. Peña *ibidem commentar.* 66. Caſtr. *lib.* 1. *de iuſt. hæretic. punit. cap.* 12. Couarruuias *de pact. part.* 1. §. 7. *num.* 12. Simanch. *de Catholic. Inſtitut. cap.* 8. Albertinus *tract. de agnoſcend. aſſertion. qu.* 6. *num.* 24. *qu.* 22. *num.* 63. *qu.* 27. *& qu.* 36. *num.* 18. Bannez 2. 2. *q.* 13. *art.* 1. & Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 28. *q.* 5.

10 Quintò, quòd debeat etiam puniri, qui verba ſacræ Scripturæ ad inania, ſcurrilia, vel obſcœna detorquet: quem etiam peccare mortaliter, docent DD. quos ſequitur Graffius *part.* 1. *deciſ. lib.* 2. *cap.* 19. *n.* 17. & ſatis indicat Tridentinum Concilium *ſeſſ.* 4. *in fine*, quatenùs ibi iſtum talem notabiliter reprehendit.

11 Sextò, quod debeant etiam puniri, tam Chriſtiani, quàm Iudæi in Chriſtum, B. Virginem, in Sanctos, vel in fidem noſtram quomodocumque blaſphæmantes; Clarus *in* §. *Blaſphemia*, Alexander *libr.* 3. *conſ.* 15. Couarruuias *de pactis, part.* 1. § 7. *num.* 9. Calderin. *lib.* 1. *conſil.* 102. *& lib.* 4. *conſ.* 119. Albert. *de agnoſc. aſſertion. qu.* 6. *n.* 23. & Cataldus *de ſyndicatu num.* 104.

Cæterùm, Iudæos ſic blaſphæmantes non à Iudice Eccleſiaſtico, ſed à Iudice ſæculari puniendos eſſe, putant Alexander *lib.* 6. *conſil.* 99. *num.* 15. Soccin. *lib.* 4. *conſ.* 119. *n.* 16. & Decian. *in tract. crimin. lib.* 6. *cap.* 4. *n.* 3. *&* 31 *& cap.* 5. *n.* 5. niſi caſu, quo Iudex ſæcularis fuerit negligens in puniendo iſtos Iudæos blaſphæmantes: Tunc enim concedunt, quòd puniri poſſint etiam à Iudice Eccleſiaſtico, ſed ex probabiliori ſententia Doctorum non eſt, cur Iudæi ſic blaſphæmantes non poſſint à principio puniri etiam à Iudice Eccleſiaſtico; cum defendere fidem pertineat ad Iudicem Eccleſiaſticum.

12 Septimò, quod grauiſſimè debeant etiam puniri, qui fœdant, vel conſpuant, vel pedibus conculcant, aut inhoneſtant Chriſti, B. Virginis, vel aliorum ſtatuas, imagines, vel figuras; quia hi grauiſſimè plectendi ſunt, *leg. Non contrahunt, & l. famoſi ff. Ad leg. Iul. maieſt. & l. Capitolium* §. *ad ſtatuas, ff. de pœnis*, qui fœdant, & dehoneſtant ſtatuam Principis; multò magis plectendi erunt, qui fœdant, & dehoneſtant ſtatuas, imagines, vel figuras Chriſti, B. Virginis, vel aliorum Sanctorum. Accedit, quod *in l. Vnica, Cod. nemini licere*, expreſsè habetur, quod plectendus ſit is, qui in Chriſtianæ Religionis contemptum ſculpſit in terra, vel in marmore Crucis ſignum, quod pedibus calcari poteſt.

Quibus autem pœnis iſti tales ſint afficiendi, relinquitur arbitrio Iudicis iuxta facti qualitatem: Gloſſ. *in cap. ſi Canonici de Offic. Ordinar. in* 6. Angel. *in leg. ex Senatuſconſulto, ff. Ad legem Cornel. de ſicariis*, Decius *in leg. ſi quis id quod n.* 4. *de Iuriſd. omn. Iudic.* Paris de Puteo *tract. de ſynd. num.* 62. Boërius *q.* 301. *n.* 17. Grillandus *tract. de ſortileg. q.* 11. *n.* 18. & alij communiter.

SECTIO XVI.

An omnes blaſphæmiæ prædictæ ſint eiuſdem ſpeciei?

SVMMARIVM.

1 *Blaſphemiæ omnes prædictæ ſunt eiuſdem ſpeciei: quomodocumque proferantur ſiue in Deum, ſiue in Sanctos, ſiue enunciatiuè, ſiue optatiuè, ſiue imprecatiuè, ſiue imperatiuè, ſiue per modum maledictionis, ſiue contemptus, ſiue contumeliæ, ſiue irriſionis, ſiue detractionis, contra nonnullos contrarium ſentientes.*

2 *Religio tribuens cultum Deo, & Sanctis propter Deum eſt vnius & eiuſdem ſpeciei; Conſequenter & blaſphemia in Deum, & Sanctos, quatenus redundat in Deum.*

3 *Iuramentum, quo iuratur per Deum in ſeipſo eiuſdem ſpeciei eſt, cum eo, quo iuratur per Sanctos, quatenùs in ipſis relucet Deus; quare in periurio iuramenti qualitas non venit neceſſario exprimenda in confeſſione. Idémque dicendum eſt de blaſphemia.*

4 *Blaſphemia, quæ continet hæreſim, differt tamen ſpecie à blaſphemia, quæ non continet hæreſim, non quidem in ratione blaſphemiæ, ſed in ratione hæreſis adiunctæ, etiamſi non adſit aſſenſus internus hæreticus, & cur.*

5 *Blaſphemia pariter eſt diſtinctæ ſpeciei, ſi ea proceſſerit ex deſperatione, vel ex odio Dei formali; quia vltra ſpeciem blaſphemiæ interuenit nunc deſperatio contraria ſpei, vel odium Dei contrarium charitati.*

6 *Confeſſarius non tenetur diuerſitatem blaſphemiarum inquirere, neque tenetur pœnitens eam explicare pro diuerſitate illarum ſpecifica, cum non neceſſariò in Sacramento Confeſſionis ſint explicandæ circumſtantiæ notabiliter aggrauantes.*

Reſpondetur affirmatiuè; Ita vt quomodocumque blaſphæmiæ proferantur, ſiue in Deum, ſiue in Sanctos, ſiue enunciatiuè, ſiue optatiuè, ſiue imprecatiuè, ſiue imperatiuè, ſiue per modum maledictionis, ſiue contemptus, ſiue contumeliæ, ſiue detractionis, &c. in vniuerſum ſint omnes eiuſdem ſpeciei; Caietanus *in ſumma, verbo, Blaſphemia, & 2. 2. q.* 3. *art.* 1. *verſ. Quoad* 2. *& verſ. Hinc reſponſio ad* 2. Bannez *ibidem notabili vltimo*, Azor. *tom.* 1. *Inſtitut. moral. lib.* 9. *cap.* 28. *quæſt.* 10. Petrus Ledeſma *in ſumma tom.* 2. *tract.* 2. *cap.* 9. *concluſ.* 5. Valentia 2. 2. *diſp.* 1. *q.* 13. *punct.* 1. *verſ. Quocumque igitur*, & alij paſſim. 1

Quod adeò verum eſt, quod (quamvis nonnulli teneant, blaſphæmiam in Deum ſpecie differre à blaſphæmia in Sanctos) multò probabilius tamen ſit oppoſitum; quod ſcilicet ſpecie non differat, ſed ſit eiuſdem rationis cum blaſphæmia in Sanctos; Vide, quæ dicebam ſuprà *ſectione* 7.

Probatur, quia vtraque blaſphæmia (cum blaſphæmia in Sanctos, ſicuti *ſect.* 1. *ſuppoſito* 3. *& ſect.* 4. *coroll.* 6. *&* 14. dicebam, redundet in Deum) eſt contraria virtuti Religionis; At vnius, & eiuſdem ſpeciei eſt Religio tribuens cultum Deo, & Sanctis propter Deum; Ergo vnius, & eiuſdem ſpeciei eſt 2

blaſphæ

blaſphæmia, qua Deus blaſphæmatur in ſe, vel qua blaſphæmatur in Sanctos.

3 Confirmatur, quia vnius, & eiuſdem ſpeciei eſt iuramentum, quo iuratur per Deum in ſe ipſo, vel prout relucet in Sanctis (ita vt, licèt iuramentum falſum, iurando ſcilicet per Deum, ſit grauius, quam iurando per Sanctos, vel per creaturas, in nullius tamen ſententia iuramenti qualitas in periurio fatenda ſit, quia vtroque modo Deus adducitur in teſtem falſitatis, ſiue iuretur per Deum in ſe, ſiue prout relucet in Sanctis, aut creaturis.) Ergo idem dicendum eſt in blaſphæmia; quia ſimiliter vtroque modo blaſphæmia profertur contra Deum, ſiue proferatur contra Deum in ſe, ſiue prout relucet in Sanctis, & creaturis.

4 Aduerte tamen, quod blaſphæmiæ poſſint aliundè differre ſpecie inter ſe, quia blaſphæmia, quæ continet hæreſim, manifeſtè differt ſpecie à blaſphæmia, quæ non continet hæreſim, non quidem in ratione blaſphæmiæ, ſed in ratione hæreſis adiunctæ: quod intellige etiamſi non adſit aſſenſus internus hæreticus; quia talis hæreſis, ſolùm ſcilicet externa, opponitur directè, & propriè confeſſioni externæ fidei; Blaſphæmia autem opponitur directè, & propriè Religioni, iuxta ea, quæ dicebam ſuprà *ſect. 1. ſuppoſito 3. & ſect. 3. & 4. corollar. 1. & 2.* Ergo erunt duo peccata ſpecie diuerſa, virtutibus ſpecie diuerſis oppoſita. Videri poterit præter alios Suarez *tomo 1. de Religione tractat. 3. lib. 1. cap. 6. num. 8. & 18.* Videri etiam poterunt quæ dicebam *cit. ſect. 1. ſuppoſito 2. & ſect. 2. circa finem.*

5 Item ſimiliter eſt diſtincta ſpecies, ſi blaſphæmia proceſſerit ex deſperatione, vel ex odio Dei formali; quia vltrà ſpeciem blaſphæmiæ interuenit tunc deſperatio contraria ſpei, vel odium Dei contrarium charitati; quod ſi tamen blaſphæmia non proceſſerit ex deſperatione, vel ex odio Dei formali, ſed ex ira, vel tædio (etiamſi ſic blaſphæmans haberet animum derogandi bonitati, vel maieſtati diuinæ, & inferendi ei conuitia illa) quamvis ſit blaſphæmia grauior, non tamen erit blaſphæmia ſpecie diuerſa; quia (ſicuti dicebam *citata ſect. 1. ſuppoſit. 3. ſect. 3. & ſect. 4. corollar. 4.*) hæc iniqua voluntas, ſiue formalis, & explicita, ſiue virtualis, & implicita, eſt de ratione blaſphæmiæ; Ergo non conſtituet diuerſam ſpeciem blaſphæmiæ. Vt omittam, quod expliciti, & impliciti eadem eſt virtus; & ſic non differunt ſpecie, iuxta ſententiam communem Doctorum.

6 Hinc ſequitur, quod (quantum ſpectat ad confeſſionem) non tenetur Confeſſor diuerſitatem blaſphæmiarum inquirere, nec tenetur pœnitens eam explicare pro diuerſitate illarum ſpecifica; Cùm omnes blaſphæmiæ (ſicuti dicebam) ſint eiuſdem ſpeciei; & cum ex alio capite in ſententia (etiam forſan communiori, & probabiliori) non neceſſariò in Sacramento Confeſſionis ſint explicandæ circumſtantiæ aggrauantes notabiliter, ſed ſolùm circumſtantiæ mutantes ſpeciem; quapropter amplectendo ſententiam iſtam dicentem, ſolas circumſtantias mutantes ſpeciem eſſe in Sacramento Confeſſionis neceſſariò explicandas, non eſt neceſſariò in dicto Sacramento Confeſſionis blaſphæmiarum qualitas exprimenda, extra illos caſus, quos iam ſuprà dicebam; ſed ſatis pœnitens fatetur, dicens, ſe toties in blaſphæmias, non hæreticales, nec ex deſperatione, vel ex formali odio Dei, prorupiſſe; quia extra prædictos iſtos caſus, blaſphæmiæ non differunt ſpecie inter ſe. Vide, quæ dicebam *cit. ſect. 1. ſuppoſit. 2. & ſect. 2. circa finem, & ſect. 7.*

Cæterùm, quid dicendum, ſi quis blaſphæmet Sanctos, vel B. Virginem Mariam ſine habitudine ad Deum, tam explicita, quàm implicita, ſicque præſcindendo ſcilicet à tali habitudine.

Reſpondetur: de hac re dixi ſuprà *ſect. 3. ſuppoſito 3. & 4. & ſect. 4. corollario 14.*

SECTIO XVII.

An Blaſphæmiæ in Deum, vel in Sanctos excuſentur interdum à peccato mortali?

SVMMARIVM.

1 *Blaſphemia in Deum, vel in Sanctos non excuſantur interdum à peccato mortali ratione paruitatis materiæ; ſed tantum ratione imperfectionis, ſeu indeliberationis actus, ideſt, ratione plenæ deliberationis defectus.*

2 *Contumelia qualiſcumque in Deum, vel in Sanctos prolata notabilem deformitatem inuoluit, vt peccatum mortale cenſeatur.*

3 *Limita, ſi blaſphemia proferatur in Sanctos non directè; vel formaliter, ſed indirectè materialiter, & per accidens, quatenus ſunt quidam viri excellentes; Tunc enim in blaſphemia Sanctorum habere poterit locum paruitas materiæ.*

4 *Plena rationis deliberatio non interuenit, quotieſcumque actus non eſt perfectus, ſed indeliberatio quædam, & ideò neque perfectum voluntarium.*

5 *Limita, blaſphemiam non eſſe mortalem ratione imperfectionis, ſeu indeliberationis actus, id eſt, ratione plenæ deliberationis defectus, ſed tantum venialem, niſi quis blaſphemandi conſuetudinem habuerit, & eam deponere conatus non fuerit.*

6 *Auctoris ſententia habetur ſuperiùs ſectis. &c.*

7 *Blaſphemandi, & periurandi conſuetudo æquiparantur, quoad obligationem eam extirpandi, & inductionem peccati in conſuetudinario.*

RESpondetur negatiuè, ratione paruitatis materiæ; Benè tamen ratione imperfectionis actus ſeu indeliberationis actus, ideſt, ratione plenæ deliberationis defectus; ſicut & periurium ſimiliter, licet non admittat paruitatem, materiæ, poteſt tamen ex plenæ deliberationis defectu eſſe veniale; S. Thomas 2. 2. *quæſt. 13. art. 2. ad 3.* Caietanus *in ſumma, verb. Blaſphemia,* Nauarrus *in ſumma, cap. 12. n. 48.* Suarez *tom. 1. de religione tract. 1. lib. 1. cap. 6. num. 2.* Bannez 2. 2. *quæſt. 13. num. 2.* Aragonius *ibidem,* Ludouicus Lopez *1. part. Inſtructionis cap. 282. col. 5.* Valentia 2. 2. *diſp. 1. quæſt. 13. punct. 2. notabil. 3.* Petrus de Ledeſma *in ſumma 2. tomo tract. 1. cap. 9. poſt 7. concluſionem,* & alij communiter iuxta ea, quæ dicebam ſuprà *ſect. 8.* 1

Probatur prior pars, quia qualiſcumque contumelia in Deum, vel in Sanctos prolata notabilem deformitatem inuoluit, vt peccatum mortale cenſeatur; Quod adeò verum eſt (ait Nauarrus *loco ſuprà citato*) vt etiam ſi ioco dicatur, adhuc mortale peccatum ſit; Non enim (ſubdit ipſe) leuis iniuria eſt, nominare, v.g. ioco membra pudenda Chriſti, vel Sanctorum, aut dicere: *Pœniteat illos, renego illos, malum contingat illis,* &c. 2

Limita, ſi tamen blaſphæmia proferatur in Sanctos, non directè, & formaliter, ſed indirectè, materialiter; & per accidens, quatenus ſunt Sancti; directè tamen, & formaliter ſolùm quatenus ſunt quidam viri excellentes; quia tunc in blaſphæmia Sanctorum habere poterit locum paruitas materiæ, ita vt blaſphæmia in illos non ſit mortalis, ſed tantùm venialis; Cùm tunc ſanctitas 3

in

Digitized by Google

in illis ſe habeat ſolùm indirectè, materialiter, & per accidens, vti dicebam, (caſu quo tamen adhuc aliquo modo, & materialiter blaſphæmia dicetur; quia propter coniunctam ſanctitatem ſuorum Sanctis, etiam in naturalibus, plus cæteris hominibus honorandi;) Vt ſi quis v. g. ioco dicat, Sanctum Criſpinum fuiſſe ſutorem, SS. Petrum, & Andream fuiſſe piſcatores, Sanctos Ioannem, & Paulum fratres fuiſſe Eunuchos, &c. Videri poterunt præter alios Banoez, Aragonius, Ludouicus Lopez *locis ſuprà citatis*: Videri etiam poterunt, quæ dicebam *citata ſect. 1. ſuppoſito 2. & citat. ſect. 4. corollar. 6. & 14. & ſect. 8.*

4 Probatur poſterior pars; quia quotieſcumque actus non eſt perfectus, ſed imperfectus, ſcilicet non interuenit plena rationis deliberatio, ſed indeliberatio quædam, non eſt perfectum voluntarium, vt poſſit perfectam rationem peccati conſtituere, iuxta ea, quæ dicebam ſuprà *ſect. 2. corollar. 1. & 2. & ſect. 9.* & docent S. Thomas *1. 2. q. 6. & ibi* communiter Scholaſtici.

5 Limitant Ludouicus Lopez *1. part. Inſtruct. c. 282. verſ. 8.* Vide alios modos, Toletus *lib. 4. cap. 13. n. 7.* Sà *verb. Blaſphemia, n. 3.* & alij, vt ratione imperfectionis, ſeu indeliberationis actus, ideſt, ratione plenæ deliberationis defectus blaſphæmia non ſit mortalis, ſed venialis; Niſi quis blaſphæmandi conſuetudinem habuerit, & talem prauam blaſphæmandi conſuetudinem deponere conatus non fuerit; In tali enim caſu (inquiunt ipſi) blaſphæmia, etiamſi ex ſubreptione proceſſerit, mortalis erit; quia licèt non ſit plenè volita in ſe, erit tamen plenè volita in cauſa (quemadmodum de peccatis ebrij priùs præuiſis dici conſueuit.) Secùs autem eſt, ſi iſtam prauam conſuetudinem non habuerit, vel ſi eam habens deponere conatus fuerit.

Quamuis diſſentiant alij cum Nauarro *in ſumma cap. 12. n. 84.* Vbi ait, quod blaſphæmia ex ſubreptione procedens, etiamſi ex praua conſuetudine, & lata culpa procedat, mortalis non ſit; ſi ſcilicet indeliberatio ſit cauſa blaſphæmiam proferendi; quia nimirùm, ſi illam proferens plenè aduertiſſet, non protuliſſet; & citat pro ſe Caietanum *in ſumma, verbo Blaſphemia*, qui tamen reuera non loquitur de blaſphæmia, quæ ſimpliciter procedit ex indeliberatione, ſeu ex imperfectione actus; citat etiam pro ſe Syluestrum *verb. Blaſphemia quæſt. 3.* qui tamen reuera dubius eſt, & potiùs inclinat in priorem ſententiam, quam alij tanquàm probabiliorem, ſequuntur, cum ea tamen limitatione, vt qui talem prauam blaſphæmandi conſuetudinem habuerit, aduerterit priùs, dictam prauam conſuetudinem eſſe ſibi cauſam prorumpendi in blaſphæmias abſque plena deliberatione actus, nec tamen eam prauam conſuetudinem deponere curauerit.

At quid ego quoad hoc ſentiam, videri poterit, quid dicebam ſuprà *ſect. 1. ſuppoſit. 1. coroll. 3. & ſect. 2. corollar. 1. & 2. & ſect. 9. per totam.*

Cæterum, quod dixi de eo, qui habet conſuetudinem prauam blaſphæmandi, idem dicas de eo, qui habet conſuetudinem prauam periurandi, &c.

SECTIO XVIII.

An blaſphæmus à Confeſſario, niſi priùs ei graui pœnitentia arbitrio ipſius Confeſſarij ante abſolutionem in foro conſcientiæ impoſita, abſolui non poſſit?

SVMMARIVM.

1 *Blaſphæmus poteſt abſolui à Confeſſario etiamſi priùs ei graui pœnitentia arbitrio ipſius Confeſſarij ante abſolutionem in foro conſcientiæ impoſita non ſit; quia decretum Concilij Lateranenſis non eſt vſu receptum.*

Reſpondetur, quod (quamvis affirment Petrus de Ledeſma *in ſumma, tom. 2. tract. 1. cap. 9. circa finem*, Ludouicus Lopez *1. part. Inſtruct. cap. 5. paulo poſt principium*, Nauarrus *in ſumma, cap. 12. num. 83.* & alij, ex eo quia ſic expreſsè decreuit Concilium Lateranenſe *ſeſſ. 9. §. Ad abolendam*,) dicendum tamen ſit oppoſitum. 1

Probatur; quia huiuſmodi decretum Concilij Lateranenſis non eſt vſu receptum, & conſequenter hodie non obligat; Armilla *verb. Blaſphemia, circa finem*, Sà *eodem verbo, num. 2.* Azor. *tom. 1. Inſtitut. moral. lib. 9. cap. 28. qu. 9.* Suarez *tom. 4. in 3. partem, diſp. 23. ſect. 3. num. 10. & tom. 1. de Religion. tract. 3. lib. 1. cap. 7. num. 21.* Vbi ſubdit, & rectè, quod peccatum blaſphæmiæ neque ſit reſeruatum.

SECTIO XIX.

An qui habet prauam conſuetudinem blaſphæmandi, vel periurandi, &c. abſolui debeat?

SVMMARIVM.

1 *Blaſphæmandi, ſeu periurandi prauam conſuetudinem habens, ſi nunquam in præcedentibus confeſſionibus fuit admonitus, vt illam prauam conſuetudinem emendaret: vel ſi in aliis multis præcedentibus confeſſionibus fuit admonitus, & aliquam ad dictam prauam conſuetudinem emendandam curam adhibuit, eſt abſoluendus.*

2 *Blaſphæmandi, ſeu peierandi conſuetudinem habens, ſi in aliis multis præcedentibus confeſſionibus fuit admonitus, & nullam ad dictam conſuetudinem emendandam curam adhibuit, adhuc in rigore poteſt abſolui, ſi de præſenti probabiliter dederit ſigna veri doloris de præteritis, & probabiliter etiam veri, ſeu firmi propoſiti de futuro.*

3 *In caſu dictæ prauæ conſuetudinis differre, vel non differre abſolutio Pœnitenti remittitur arbitrio Confeſſarij, hoc eſt, eius prudentia.*

4 *Blaſphæmandi, ſeu peierandi habens prauam conſuetudinem poteſt abſolui, ſi verè de peccatis doleat, & firmum cum diuino auxilio non ampliùs in poſterum peccandi propoſitum habeat.*

5 *Interdum tamen, prout prudens Confeſſarius iudicauerit, conſilium erit, abſolutionem differre, quando ſcilicet Pœnitens non notabiliter id ægrè ferret.*

6 *Interdum etiam neceſſariò differri debet abſolutio, quando ſcilicet eſſet publicum ſcandalum, ſi pœnitens ſtatim priuſquàm tali ſcandalo ſatisfaceret, abſolueretur.*

7 *Ruſtici tempore Paſchatis, qui in maledictiones, ſeu blaſphæmias incidere ſolent, abſoluuntur paſſim à piis, & doctis Confeſſariis.*

8 *Vagantes continuè per ciuitatem, qui aſſiduè ſunt in deſideriis, & delectationibus moroſis, cum accedunt ad Confeſſarios, ſi verè de peccatis doleant, & firmiter non ampliùs in futurò cum diuino auxilio peccare proponant, paſſim etiam abſoluuntur.*

9 *Pœnitentes, qui ſæpè propoſuit abſtinere à maledictionibus, ſeu blaſphæmiis, vel periculis, & tamen is talem prauam conſuetudinem adhuc non extirpauit,*

tirpauit, debet Confeſſarius imponere pœnitentiam, quæ poſſit prodeſſe ad prædictam prauam conſuetudinem extirpandam.

10 *Pœnitens non videtur teneri ad acceptandum huiuſmodi pœnitentias, quia id nullo Iure habetur, licet benefaceret acceptando.*

1 QVidam, vt Rodriq. *tom.1. Summ. cap.34. num.5. & cap.192.n.11.* Ludouic. Lopez *part.1. Inſtruct. cap.282. verſ. Sed quid ſi blaſphemus.* Manuel *in Summa tom.1. cap.34. n.5. & cap.192. n.11.* Medina *lib.1. cap.14. §.1.* Petrus de Ledeſma *tom.2. tract.1. cap.9. circa finem.* & alij, tenent, quod ſi iſte talis in aliis multis præcedentibus confeſſionibus emendam propoſuerit, & tamen emendatus adhuc non fuerit, non debeat ſtatim abſolui, ſed debeat donec emendetur, abſolutione priuari.

Quod nonnulli cum Azorio *tom.1. Inſtit. Moral. lib.9. cap.28. q.18.* temperant, niſi de præſenti ſigna certæ deteſtationis illius criminis apertè dederit, & in aliud tempus commodè abſolutio differri non poſſit. Temperant alij, niſi alioquin in aliis multis præcedentibus Confeſſionibus admonitus aliquam ad eam prauam conſuetudinem emendandam curam adhibuerit; In quo caſu (inquiunt ipſi) ſtatim abſolui debet; Secùs, ſi in aliis multis præcedentibus Confeſſionibus admonitus nullam ad dictam prauam conſuetudinem extirpandam curam adhibuerit; quia tunc, ſubdunt ipſi, non ſtatim abſolui debet, niſi aliundè iuſta cauſa ſubſit ad concedendam ei ſtatim abſolutionem; Sic etiam idem Azorius *cit. tom.1. lib.11. c.3. q.4.* loquendo de eo, qui habet prauam conſuetudinem periurandi. Quapropter

Reſpondetur, & dico Primò: Qui prauam conſuetudinem blaſphemandi vel periurandi habet, ſi nunquam in præcedentibus confeſſionibus fuit admonitus, vt illam prauam conſuetudinem emendaret; vel ſi in aliis multis præcedentibus, confeſſionibus fuit admonitus, & aliquam ad dictam prauam conſuetudinem emendandam curam adhibuit, in vtroque caſu debet ſtatim abſolui; quia ſi nunquam fuit admonitus, non eſt in tanta culpa; Si autem fuit admonitus, & aliquam ad prauam illam conſuetudinem emendandam curam adhibuit, iam ex parte ſua aliquid præſtitit; Et ex alio capite ſi abſolutio ei differatur, forſitan à Confeſſionibus deterritus, abſtinebit, & ſic in peius ruet.

2 Dico Secundò: Si in aliis multis præcedentibus confeſſionibus fuit admonitus, & nullam ad dictam prauam conſuetudinem emendandam curam adhibuit, adhuc in rigore poteſt abſolui, ſi de præſenti probabiliter dederit ſigna veri doloris de præteritis, & probabiliter etiam dederit ſigna veri, ſeu firmi propoſiti de emenda in futurum; quia nullam occaſionem extrinſecam habet, vt vel ſic neceſſariò abſolutione priuetur, ſed ſolùm ex fragilitate labitur in iſtas blaſphæmias, ſicut & in alia vitia.

Confirmatur; quia qui de iiſdem peccatis venialibus ſæpè ſæpiùs confiteri conſueuit, ſi hic & nunc de præſenti ſigna veri doloris de præteritis, & ſigna veri, ſeu firmi propoſiti de abſtinendo in futurum probabiliter dederit, paſsim ſtatim abſoluitur; Ergò ſic &c.

3 An autem ſit ſaltem conſilium, in tali caſu ei abſolutionem differre?

Reſpondetur, pendere hoc ex prudentia Confeſſarij; Quia ſi Pœnitens id non multum ægrè ferat, & ſperetur, quod ob id à confeſsionibus non retrahatur, ſed potiùs quòd ad medicinam totum recipiat, erit conſilium, ei differre abſolutionem; ſi verò timeatur oppoſitum, non erit conſilium, niſi caſu quo ille blaſphæmus, vel periurus publicis ſcandalum præbuerit; Ita vt Confeſſarius hic & nunc prudenter iudicet poſtponendum eſſe, priuatum Pœnitentis ſolatium gloriæ Dei; Cùm in tali caſu ad gloriam Dei expediat, quod is non abſoluatur, niſi priùs vitæ prioris emendam procurando, ſcandalo publico ſatisfactionem dederit.

Ex his igitur, qui prauam habet maledicendi, ſeu blaſphæmandi, vel periurandi conſuetudinem, poteſt abſolui; ſi verè de peccatis doleat, & firmum cum diuino auxilio non ampliùs in poſterum peccandi propoſitum habeat (ſicuti contingit in cæteris omnibus peccatis) Præſertim, quando ſi non abſolueretur, à confeſsionibus retraheretur, vel deſperaret vel in deterius laberetur; Præſertim etiam, quando aliquid ſtudij adhibuit in prædicta praua conſuetudine extirpanda (non enim tenetur Confeſſarius iudicare certò futurum, quod pœnitens non ampliùs in peccata ſit relapſurus) DD. quos ſequitur Suar. *tom.2. de Relig. tract. de Iurament. lib.3. c.8. circa finem.* 4

Interdùm tamen (prout prudens Confeſſarius iudicauerit) conſilium erit, abſolutionem differre, quando ſcilicet Pœnitens non notabiliter id ægrè ferret; Nec dubitatur, quòd is ſit retrahendus à confeſsionibus, vel deſperaturus, vel in deterius relapſurus ob dilatam abſolutionem; Sayr. *in claui regia, lib.5. c.5. n.8.* & alij, quos ſequitur Suar. *loco ſuprà citato.* 5

Interdùm etiam neceſſariò differri debet abſolutio, quando ſcilicet eſſet publicum ſcandalum, ſi Pœnitens ſtatim, priuſquàm tali ſcandalo ſatisfaceret, abſolueretur; quia tunc viget præceptum de differenda abſolutione, quamuis Pœnitens id notabiliter ægrè ferret; ordinariè tamen in rigore abſolui poteſt, ob rationem iam dictam.

Et quidem tempore Paſchatis Ruſtici (qui in maledictiones ſeu blaſphæmias incidere ſolent) abſoluuntur paſsim à piis, & doctis Confeſſariis; & rarò differtur illis abſolutio (alioquin complures ex ipſis prædicto tempore Paſchatis abſolutionem Sacramentalem non reciperent) quibus tamen imponitur grauis, magna etiam præcedente admonitione, pœnitentia, vt à tam enormi peccato ſe abſtineant. 7

Similiter & Iuuenes (qui continuè per Ciuitatem vagantes, aſsidui ſunt in deſideriis, & delectationibus moroſis, cùm accedant ad Confeſſarios, ſi verè de peccatis doleant, & firmiter non ampliùs in futurum cum diuino auxilio peccare proponant) paſsim etiam abſoluuntur: Ergò ſententia Aduerſariorum, quod habenti prauam conſuetudinem maledicendi, ſeu blaſphæmandi, vel periurandi, &c. ordinariè abſolutio differri debeat, non videtur, quod ſeruetur in Praxi, ſed potiùs ſeruatur noſtra, quam iam ſuprà dicebam; Cùm quidem in rigore ſatis ſit, quod iſte verè doleat de peccatis, & efficaciter proponat cum auxilio Dei non ampliùs peccare. 8

Aduerte tamen, quòd ei (qui ſæpè propoſuit abſtinere à maledictionibus, ſeu blaſphæmiis, vel periuriis, &c. & tamen is talem prauam conſuetudinem adhuc non extirpauit) debeat Confeſſarius imponere pœnitentiam, quæ poſsit illi prodeſſe ad prædictam prauam conſuetudinem extirpandam, v.g. quod ſingulis menſibus confiteatur; quod, quotieſcumque blaſphæmauerit, vel periurauerit, &c. aliquas orationes recitet, vel aliquas eleemoſynas elargiatur; Et tenetur Pœnitens prædictas pœnitentias acceptare; DD. quos ſequitur Sayr. *to.2. de relig. tr. de Iuram. lib.3. c.8.* 9

Quamuis probabilius mihi videatur, quod non teneatur eas acceptare, ſed poſsit (licèt optimè faceret ſi acceptaret) petere à Confeſſario, ne tales pœnitentiæ ipſi imponantur. 10

Et quidem quod in rigore loquendo non teneatur eas acceptare, docet Sot. *de Iuram. abuſu c.17.* quia quod habens prauam conſuetudinem blaſphæmandi, vel periurandi, &c. prædictas pœnitentias acceptare teneatur, nullibi Iure habetur; Tùm quia non tenetur eas acceptare, ſi talia peccata commiſerit, & in ea ſæpè fuerit relapſus: Ergo neque tenebitur in caſu noſtro; cum vtrobiquè ſit eadem ratio.

SECTIO XX.

An audiens blaſphæmantem, teneatur (ſi tamen abſque ſuo periculo poſsit) eum grauiter obiurgare, etiamſi nulla emenda ſperetur?

SVMMARIVM.

1 *Audiens blaſphemantem ex diſpoſitione Concilij Lateranenſis* ſeſſ. 9. §. Ad abolenda, *licet teneatur, ſi tamen abſque ſuo periculo poſſit, eum obiurgare grauiter, etiam ſi nulla ſperetur emendatio; At quia Decretum dicti Concilij non eſt vſu receptum, probabilius eſt oppoſitum.*

2 *Concilium Lateranenſe præcipiendo grauem obiurgationem voluit condere ius nouum, cum regulariter non grauis, ſed ſuauis, & fraterna quædam admonitio adhibenda ſit.*

3 *Audiens blaſphemantem ex præcepto Concilij Lateranenſis non tenetur eum corrigere, neque tenetur conſequenter eum grauiter obiurgare, etiamſi nulla ſperetur emendatio.*

4 *Audiens aliquem in Deum blaſphemias proferentem tenetur ex præcepto dilectionis Dei illum obiurgare, ac diuinum honorem defendere, in caſu, quo eſſet periculum, ne diuinus honor, ſi non reſponderetur pro eo, detrimentum aliquod pateretur.*

5 *Audiens proferentem blaſphemias ſecundùm tradita per Bannez tenetur eum obiurgare non ex præcepto dilectionis Dei, ſed potiùs ex præcepto Religionis; At vide, quidnam ſit probabilius.*

1 RESpondetur, quod (quamvis affirment Petrus de Ledeſma *in ſumma tom. 2. tract. 1. cap. 9. circa finem*, Graff. *part. 1. deciſ. lib. 2. cap. 19. n. 16.* Nauarrus *cap. 12. n. 83.* Ludou. Lopez *1. p. Inſtruct. cap. 51. paulò poſt principium*, & alij, ex eo, quia Concilium Lateranenſe *ſeſſ. 9. §. Ad abolenda*, id præcipere videtur, Ibi: [Quicumque blaſphæmantem audierint, eum acriter verbis obiurgare teneantur, ſi citrà periculum ſuum id fieri poſſe, continget:] Probabiliùs tamen negent alij, quos ſequitur Azor. *tom. 1. Inſtit. moral. lib. 9 cap. 28. q. 7.* & Sayr. *in claui Regia lib. 6. cap. 13. num. 18.*

Probatur, quia licet prædictum Concilium Lateranenſe tale ius nouum (non ſpectando blaſphæmantis emendam, ſed potiùs delicti pœnam, vt ſcilicet illa obiurgatio ſit in pænam talis delicti) condere potuerit, non tamen conſtat ex ipſius Concilij verbis, quod tale ius nouum pænale condere voluerit; Ergò, ne præcepta, & pænæ ſine cogenti fundamento multiplicentur, dici potiùs debebit, quod ſolùm voluerit Concilium in memoriam audientis reuocare præceptum naturale, & diuinum correctionis fraternæ, quod præceptum certum eſt non obligare, niſi emenda ſperetur.

2 Secundò, probatur meliùs; quia, eſto Concilium Lateranenſe tale ius nouum condere voluerit (quod mihi probabilius videtur; quia id ſatis indicant ea verba ipſius Concilij: *acriter obiurgare teneantur*:) cùm fraternè corrigere (ad quod præceptum naturale, & diuinum obligat) non ſit acris obiurgatio, ſed potiùs ſuauis, & fraterna quædam admonitio: Quapropter verè Concilium in hac acri obiurgatione non tàm attendit ad blaſphæmantis emendam, quàm ad quamdam delicti pænam, & ad tuendum per illam acrem obiurgationem honorem diuinum, qui per blaſphæmiam detrimentum patitur,) non tamen dictum Concilium quoad hoc eſt vſu receptum, ſicut nec quoad pænitentiam grauem antè abſolutionem in foro conſcientiæ imponendam (vti dicebam ſuprà *ſect. 9.*) ſicque nec quoad hoc hodie obligat idem Concilium.

Ex dictis ſequitur, quod cum audiens blaſphæmantem, non teneatur eum corrigere ex præcepto Concilij Lateranenſis; & ſic non teneatur eum obiurgare grauiter (etiamſi nulla emenda ſperetur) iuxta præceptum dicti Concilij, teneatur ſolùm corrigere ex præcepto naturali, & diuino; & ſic teneatur eum admonere ſolùm ſuauiter & fraternè (idque ſolùm, quando ſperatur emenda) iuxta dictum præceptum naturale, & diuinum. 3

Cæterùm (cum quis audit aliquem in Deum blaſphæmias proferentem) Nauarrus *in ſumma c. 11. n. 10.* Sotus *de iuſt. lib. 2. q. 3. art. 10. col. 6. verſ. hoc tamen, & lib. 1. de natura & gratia, c. 22. col. 2.* Valent. 2. 2. *diſp. 3. q. 19. punct. 1. caſ. 6.* & alij putant, quod teneatur ex præcepto dilectionis Dei illum obiurgare, ſi. que diuinum honorem defendere: quod intellige in caſu, quo eſſet periculum, ne diuinus honor, ſi non reſponderetur pro eo, detrimentum aliquod pateretur; quia tunc abſque dubio obligatur audiens (quamvis non ſperaretur, quod blaſphæmus emendaretur) ad talem obiurgationem faciendam; Cum tunc non tàm obliget præceptum correctionis fraternæ, (quæ tunc tantùm obligat, quando ſpes eſt emendationis) quàm præceptum dilectionis Dei, vel alterius virtutis, quod obligat fideles ad diuinum honorem, quando eſt periculum, ne detrimentum patiatur, defendendum; Cum igitur ob blaſphæmiam diuinus honor periclitatur, tunc ad eum defendendum tenemur obiurgare blaſphæmantem, & pro diuino honore reſpondere, quamvis nulla ſperaretur emenda blaſphæmantis, DD. *in locis ſuprà citatis*, iuxtà ea, quæ S. Chryſoſt. *homil. 1. & 5. ad populum*, ait, quod ſcilicet quilibet, etiam priuatus, debeat acriter obiurgare blaſphæmantem, & colapho impacto hanc Dei iniuriam vlciſci. 4

Quamvis alij cum Bannez 2. 2. *q. 44. art. 1. dubit. 2.* probabiliùs arbitrarentur, quod in dicto caſu audiens in Deum blaſphæmias proferentem, teneatur illum obiurgare, non ex præcepto dilectionis Dei, ſed potiùs ex præcepto Religionis; quia ſicut ad Religionem pertinet Deo honorem deferre, ſic etiam ad eamdem Religionem pertinebit (cum neceſſitas occurrerit) illum defendere; Ergo ſi opus fuerit blaſphæmantem obiurgare; quia alioquin periculum eſt, ne diuinus honor detrimentum aliquod patiatur, tunc ex præcepto Religionis tenebimur illum obiurgare: Quod præceptum impleri poteſt etiam in peccato mortali; quia qui audit alterum blaſphæmantem, quamvis ipſe ſit in peccato mortali, debet tamen illum obiurgare, nec tenetur priùs à ſe (niſi forſan eſſet alioquin ſcandalum) ad hoc præceptum implendum, peccatum mortale repellere, ſeu expugnare. 5

At ſi ex præcepto charitatis teneremur in dicto caſu blaſphæmantem obiurgare (ſicuti volebat prior ſententia Doctorum) tunc neceſſe eſt, quod talis obiurgatio procedat ex interno actu charitatis, & dilectionis Dei, prout naturæ viribus nobis eſt cognitus, Nauarrus *in ſumma c. 11. n. 10.* & Valentia 2. 2. *diſp. 3. q. 19. punct. 1. caſ. 6.* ſicque ſecundùm hanc ſententiam etiam præceptum de repræhendendo blaſphæmante ad defendendum diuinum honorem impleri adhuc poterit in peccato mortali: Quod etiam aſſerit Sotus *locis ſuprà citatis*, licèt ipſe ſentiat, quod fideles non teneantur ad diuinum honorem defendendum ex actu dilectionis interno; quia præceptum dilectionis Dei ſolùm obligat ad illam externam defenſionem honoris diuini, nec neceſſe eſt, quod talis externa defenſio procedat ex actu interno dilectionis Dei, quod eſt etiam ſatis probabile.

Google

SECTIO XXI.

An audiens blaſphæmantem, teneatur ſaltem illum Iudici denunciare?

SVMMARIVM.

1 *Audiens blaſphemantem, tenetur eum denunciare ex precepto Concilij Lateranenſis, & ex aliis Pontificum Decretis, quæ ibi recenſentur, nempè Pij I. & Iulij III.*

2 *Blaſphæmi hæreticales ſunt denunciandi ſolis Inquiſitoribus, qui ſolum de iis blaſphæmiis cognoſcunt.*

3 *Blaſphæmi non hæreticales denuntiandi ſunt Iudici Eccleſiaſtico, vel ſæculari; quia de iis blaſphæmiis ij ſolum cognoſcunt.*

4 *Iudicum Eccleſiaſticorum Edicta præcipientia, ſibi Blaſphæmos denunciari, non impediunt denunciationem fieri alteri Iudici, qui poteſt cognoſcere de talibus blaſphæmiis.*

5 *Blaſphæmi, quamvis blaſphæmias ſub conditione protulerint, denunciandi ſunt; quia & tales ſunt verè blaſphæmi.*

6 *Blaſphæmi denunciandi ſunt etiam ſi non expreſsè Deum, vel Sanctos nominauerint, quando ſaltem ex coniecturis apertè colligitur, quod animus blaſphæmantis fuerit intelligere Deum per quodcumque aliud.*

7 *Blaſphæmia licet ſit ſecreta, & ſperetur emendatio, nihilominus eſt denuncianda ob periculum magnum, & ob hæretici difficilem correctionem, etiam non præmiſſa correctione fraterna, contra plures oppoſitum tenentes.*

8 *Edicta, ſeu decreta, de quibus ſuprà dictum fuit, intelligi debent ſecundum ordinem Euangelij.*

9 *Suſpecti quomodocumque de hæreſi, etiam de leui ex decreto ſanctiſſimi Domini noſtri Alexandri VII. ſunt denunciandi Inquiſitoribus, ſiue locorum Ordinariis.*

10 *Blaſphæmia, quando eſt publica, poteſt blaſphæmus denunciari Iudici, non ſolum poſt præmiſſam fraternam correctionem, ſed etiam antea, quinimò etiam emendatione ſecuta.*

11 *Blaſphæmus ſi in foro exteriori fuerit abſolutus, non tamen à Iudice Eccleſiaſtico condignè punitus, poteſt apud Iudicem ſæcularem accuſari, & ab eodem Iudice ſæculari iterum puniri, cum crimen ſimplicis blaſphæmia ſit mixti fori.*

12 *Textus* in cap. de his de accuſationibus, *intelligi debet quando Reus à Iudice Eccleſiaſtico condignas iuxta grauitatem delicti pœnas perpeſſus eſt.*

13 *Reus criminis mixti fori ſi priùs à Iudice ſæculari punitus fuit, non poteſt poſteà regulariter à Iudice Eccleſiaſtico puniri; quia pœna, quam infligunt Iudices ſæculares, Ordinariè ſolet eſſe competens delicto commiſſo.*

1 RESpondetur affirmatiuè; quia ſic præcipit Concilium Lateranenſe *loco ſuprà citato* Ibi: [*Eum denique deferre, vel notificare apud iudicem Eccleſiaſticum, ſeu ſæcularem intra triduum debeant; quod ſi plures dictum blaſphæmantem ſimul audierint, ſinguli eum accuſare teneantur; niſi fortè omnes conuenerint, vt vnus pro cunctis tali officio fungatur:*] Tum quia Pius I. *in cap. ſi quis per capillum* 22. *quæſt.* 1. conſtituit, diuina condemnatione coercendum non denunciantem; Tum quia Iulius III. in conſtitutione, quæ incipit *In multis*, imperat, vt audiens intrà triduum denunciet, alioquin incurrat eaſdem pœnas, quas incurrit blaſphæmus; Tum tandem, quia Inquiſitores quotannis in ſuis Edictis, & Epiſcopi in ſuis iubent ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, blaſphæmum denunciari.

Hinc ſequitur, quod blaſphæmi hæreticales ſint denunciandi ſolis inquiſitoribus; quia de huiuſmodi blaſphæmis cognoſcunt ſolùm Inquiſitores, vti dicebam ſuprà *ſect.* 15. 2

Sequitur 2. quod blaſphæmi non hæreticales ſint denunciandi Iudici Eccleſiaſtico, vel ſæculari; quia de huiuſmodi aliis blaſphæmis cognoſcunt ſolùm Iudex Eccleſiaſticus, vel ſæcularis, vti dicebam *eadem ſect.* 3

Aduerte tamen, quod Edicta Iudicum Eccleſiaſticorum præcipientia, ſibi blaſphæmos denunciari, non impediant, denunciationem fieri alteri Iudici, qui poteſt cognoſcere de talibus blaſphæmis, cùm non minuant alterius competentis Iudicis Iuriſdictionem, ſed ſolùm intendant, quod blaſphæmi denuncientur ne remaneant impuniti. 4

Aduerte 2. quod denunciandi ſint blaſphæmi, quamvis blaſphæmias ſub conditione protulerint; quia & tales blaſphæmi ſunt verè blaſphæmi, ſicuti dicebam *ſect.* 4. *corollar.* 12. & tenent Royas *de hæret.* 2. *parte*, *aſſertion.* 12. *num.* 173. Cantera, & alij, quos ſequitur Azeuedo *lib.* 8. *recopil. titul.* 4. *libr.* 1. *num.* 14. 5

Aduerte 3. quod & denunciandi ſint blaſphæmi, etiam ſi non expreſsè Deum, vel ſanctos nominauerint, (vt ſi dixerint, *à diſpetto del tale, renego il tale, malum contingat al tale*, &c.) quando ſaltem ex coniecturis apertè colligitur, quod animus blaſphæmantis fuerit per ly *del tale, il tale*, ò *al tale*, intelligere Deum, vel aliquem Sanctum, ſicuti dicebam *cit. corollar.* 12. 6

An autem, quando blaſphæmia eſt ſecreta, & ſperatur, quod blaſphæmus fraternè correctus emendetur, ſit præmittenda correctio fraterna? 7

Reſpondetur, quod (quamvis nonnulli, quos ſequitur Azorius *lib.* 9. *Inſtit. moral. cap.* 28. *q.* 8. negent; quia talis denunciatio, ſicut & denunciatio de hæreſi, non præcipiatur ad criminis emendam; ſed ad criminis pœnam, ſeu punitionem) probabiliùs tamen affirment Manuël *in ſumma tom.* 1. *cap.* 34. *num.* 6 Ludouic. Lopez 1. *part. Inſtruct. cap.* 282. *circa finem*, & Medina *lib.* 1. *ſumma cap.* 14. §. 2.

Probatur, quia quod dicebant nonnulli cum Azorio, eſt ſpeciale in crimine hæreſis, vt ob eius periculum magnum, & ob hæretici correctionem difficilem, ſit ſtatim, nulla præmiſſa correctione fraterna, denunciandum; quod in caſu noſtro de blaſphæmia locum non habet; Ergò.

Hinc ſequitur, quod Edicta, ſeu Decreta, de quibus ſuprà dicebam, intelligi debeant ſeruato ordine Euangelico, ſcilicet, quod ſi blaſphæmia ſit publica, vel ſi ſecreta, non ſperetur, quod correctio fraterna profit, ſtatim blaſphæmia, correctione fraterna omiſſa, denuncietur: ſi verò blaſphæmia ſit occulta, & ſperetur, quod correctio fraterna profit, correctio fraterna præmittatur, & non ſtatim blaſphæmia denuncietur. 8

Cæterùm quoad hanc materiam de correctione, vel denunciatione facienda, vide, quæ dicebam ſuprà *dubit.* 15. *vſque ad* 25. *& dubit.* 203. *ſect.* 2. vide quæ dicam infrà *dubit. vlt. ſect.* 13. vide etiam Alexandri VII. Decretum anno 1660. menſe Auguſto, poſtquàm hæc ſcripſeram, editum, in quo diſtrictè mandatur, vt tam hæreticus, quàm de hæreſi quomodocumque, vel leuiſſimè ſuſpectus locorum Ordinariis, vel Inquiſitoribus omninò denuncietur. 9

Aduerte 4. quod, quando blaſphæmia eſt publica; poſſit blaſphæmus denunciari Iudici, 10

Google

non ſolùm poſt factam fraternam correctionem, ſed etiam antea, quinimmo etiam emendatione ſecuta; Couarruuias *libr. 2. variarum cap. 10. num. 3.* Sayr. *in claui regia lib. 6. cap. 13. num. 18.* & alij, quos ſequitur Azor. *tom. 1. lib. 9. cap. 28. quæſt. 8. & 13.* quia denunciatio iudicialis non tam refertur ad emendationem eius, qui peccauit, quàm ad publica delicta pœnis debitis punienda; Imò ſi publicus blaſphæmus in foro pœnitentiæ fuerit abſolutus, adhuc poterit in foro exteriori publicè puniri; Couarruuias, & Saytus *vbi ſuprà,* & Azor. *citata quæſtione 13.*

11 Aduerte 5. quod ſi blaſphæmus in foro exteriori fuerit abſolutus, non tamen à Iudice Eccleſiaſtico condignè punitus, poſſit apud Iudicem ſæcularem accuſari, & ab eodem Iudice ſæculari iterùm puniri; Cùm crimen blaſphæmiæ (ſcilicet ſimplicis, ſed non hæreticalis) ſit mixti fori; ita tamen vt hæc ſecunda punitio ſit mitior, & condigna, habita ratione pœnæ à Iudice Eccleſiaſtico priùs inflictæ, Couarruuias *lib. 2. variar. cap. 10. num. 6. verſ. 11.* Salzedo *in Diaz cap. 110.* & alij, quos ſequitur Azor. *tom. 1. lib. 9. cap. 28. q. 14.*

Et in vniuerſum, quotieſcumque Reus non eſt à Iudice Eccleſiaſtico condignè punitus, poterit a Iudice ſæculari in ſupplementum puniri, ſi Reus ſit laicus, & crimen ſit mixti fori; Abbas *in cap. de officio Ordinarij circa finem,* Fœlinus *in cap. Quod olim de Iudæis in fine,* Clarus *in §. finali q. 75. verſ. penultimo,* Gomez. *lib. 3. variar. cap. 1. num. 40.* & Maranta *in pract. part. 4. tit. An ſit iudicium ciuile n. 27.* Et patet ex Textu *in cap. fælicis circa finem de pœnis, & in cap. 2. de maledicis.*

12 Non obſtat, ſi dicas: *in cap. de his accuſationibus dicitur,* non poſſe accuſationem replicari, de quibus abſolutus eſt ille, qui fuit accuſatus; ergò punitus a Iudice Eccleſiaſtico non poterit apud Iudicem ſæcularem accuſari neque ab illo puniri.

Reſpondetur enim: Nego conſequentiam; quia Textus ille intelligi debet, quando Reus à Iudice Eccleſiaſtico condignas iuxta grauitatem delicti pœnas perpeſſus eſt.

13 Aduerte 6. quod, quando Reus criminis mixti fori priùs à Iudice ſæculari punitus fuit, non poſſit poſtea regulariter à Iudice Eccleſiaſtico puniri; Iul. Clar. & Gomez. *locis ſuprà citatis;* quia pœna, quam infligunt Iudices ſæculares, ordinariè ſolet eſſe competens delicto commiſſo; Quod, ſi verò talis pœna eſſet leuior ea, (quæ imponeretur à Iudice Eccleſiaſtico) ita vt non reputaretur competens pœna, poſſet in tali caſu puniri ſimiliter à Iudice Eccleſiaſtico, DD. quos ſequitur Iul. Clar. *vbi ſuprà:* Quod tamen intellige, ſi pœna, quæ imponeretur à Iudice Eccleſiaſtico, eſſet corporalis, vel pecuniaria; quia excommunicatio, licet ſit pœna grauiſſima non tamen in his caſibus computatur inter pœnas graues; cùm ipſa potiùs ſit pœna medicinalis, quàm afflictiua, *cap. 1. de ſent. excommunic. in 6.*

SECTIO XXII.

Quænam pœnæ contra Blaſphæmum impoſitæ ſint in foro exteriori?

SVMMARIVM.

1 *Blaſphæmus in lege veteri præcipitur lapidari ex* Leuit. cap. 24.

2 *Blaſphæmus in iure ciuili præcipitur puniri pœna mortis.*

3 *Blaſphæmia propter delictum, & fames, & terræ motus, & peſtes eueniunt,* vt in Authent. citata.

4 *Quæ intelligitur de iis, qui ex conſuetudine blaſphæmant.*

5 *Pœna prædicta iam abiit in deſuetudinem.*

6 *Blaſphæmus in iure canonico puniri præcipitur grauiſſimis pœnis, & quidem ſi ſit Clericus, eſt deponendus.*

7 *Textus* in cap. ſi quis per capillum 27. q. 1. *extenſus poſtea fuit ad pœnam mo ti.*

8 *Textus* in cap. ſtatuimus de maleficis, *in quo præcipitur, quod blaſphæmus ſeptem diebus Dominicis pro foribus Eccleſiæ palàm, dum aguntur Miſſarum ſolemnia exiſtat, &c. non intelligitur de Clericis, ſed de laicis.*

9 *Item neque intelligitur de omnibus laicis, ſed de ſolis illis, qui ex conſuetudine, & ſine emendationis ſpe maledictiones in Deum proferunt.*

10 *Item pœna prædicta tam in laicos, quàm in Clericos impoſita iam abiit in deſuetudinem.*

11 *Blaſphæmans ex conſuetudine in omnium ſententia grauius, quàm alij, puniri debet.*

12 *Blaſphæmandi conſuetudinem ad hoc, vt quis habere dicatur, non ſufficit, quod ſemel, aut bis blaſphæmauerit, ſed requiritur, quod ſæpè id fecerit; quamuis in aliis delictis ex duplici actu ordinariè induciatur conſuetudo delinquendi.*

13 *Dæmoniaci, Energumeni, & Laborantes morbo caduco, ſi frequenter cadant, non poſſunt in Ordinibus miniſtrare.*

14 *Item Clerici exercentes vitium contra naturam debent deponi, & dicuntur dictum vitium exercere, ſi bis illud committant.*

15 *Clericus blaſphæmas in Concilio Lateranenſi præcipitur priuari beneficijs, dignitatibus, & reddi inhabilis ad ea in poſterum obtinenda, ſeruatis tamen terminis pro qualitate, & quantitate contumaciæ, ſeu delicti.*

16 *Laici verò ſecundùm Abbatem* in cap. cum non ab homine de Iudic. *puniuntur pœna pecuniaria, damnantur ad triremes, vel ad perpetuos carceres.*

17 *Iudices, qui blaſphæmos non puniunt pœnis grauibus plectuntur.*

18 *Audientes aliquem blaſphæmare,* ex dicto cap. *tenentur eum grauiter obiurgare, & ad iudicem ſæcularem, vel Eccleſiaſticum infrà triduum deferre.*

19. *Blaſphæmus item habetur infamis, & inhabilis, &c. ex conſtitutione Iulij III. quæ incipit:* In multis.

20 *Limita, ſi tamen de hoc crimine fuerit condemnatus.*

21 *Iura canonica circa hoc non ſunt hodie vſu recepta.*

22 *Blaſphæmus in iſtis noſtris partibus hodie nullibi morte mulctatur, ſed ad ſummum ad triremes condemnatur, vel pœna pecuniaria punitur, vel ante fores Eccleſiæ matricis ſiſtitur.*

23 *Conſuetudo loci in illis locis, vbi eſt, licèt ſit peſſima, excuſat tamen vtcumque ne blaſphæmus puniatur pœnis iure ciuili, vel canonico, vel municipali ſtatutis ſecundùm aliquos Doctores; Contrarium tamen eſt probabilius, ex eo, quia conſuetudo in iis, quæ ex ſua natura ſunt mala, & illicita, nullo modo excuſet.*

24 *Blaſphæmus ex ira, vel ex aliqua alia paſſione mitiùs ſolet puniri.*

25 *Pœnæ graues contra blaſphæmum in diuerſis locis imponuntur, prout in Gallia, & in Hiſpania.*

26 *Item etiam à Saracenis contra blaſphæmos graues pœnæ fuerunt impoſitæ.*

RESpondetur, & dico Primò: in lege veteri præcipitur, quod blaſphæmus lapidetur. Patet ex *Leuit.* 1

Leuit. cap. 24. vbi etiam legitur, quod quidam homo
præcepto Domini fuerit lapidatus, & quod nomen
Domini blaſphæmauerit.

2 Dico 2. In iure ciuili præcipitur, quod blaſphæ-
mus puniatur pœna mortis. Patet *ex Auth. vt non
luxurientur homines contra naturam*; Vbi id expreſsè
habetur; & docet *ibidem* Gloſſa *verb. vltimis ſup-
plicijs, & in cap. finali de Clero maledico, & in cap. ſi
quis per capillum* 22. *q.* 1. Angel. *de maleſic. verb. iniu-
riæ, num.* 14. Clarus *in* §. *blaſphemia, verſ. ſed quæro,*
Couarruuias *de pact. part.* 1. §. 7. *num.* 16. Boërius *de-
ciſ.* 301. *num.* 10. Decian. *in tract. crimin. tom.* 2. *lib.* 6.
c. 6. *num.* 1. *& ſeqq.* Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *centur.* 4.
caſ. 375. *num.* 25. & alij, quos ſequitur Boſſius *tit.
de Inquiſit. n.* 131.

3 Vbi aduerte, in dicta Authentica dici, quod prop-
ter blaſphæmiæ delictum, & fames, & peſtes eue-
niant.

4 Aduerte 2. dictam Authenticam intelligi de iis,
qui ex conſuetudine blaſphæmant; Alex. *lib.* 6. *con-
ſil.* 133. *num.* 7. Ananias *in cap.* 2. *de maledic. col.* 8. Co-
uarruuias *cit.* §. 7. *num.* 10. Boërius *vbi ſuprà num.* 11.
Menoch. *num.* 26. Albertinus *de agnoſcend. aſſertion.
q.* 6. *num.* 19. Saytus *in claui regia, lib.* 6. *cap.* 13. *n.* 12.
Corrad. *in pract. tit. de iniuriis, n.* 25. & alij, quos ſe-
quitur Azor. *lib.* 9. *Inſtit. moral. cap.* 28. *tom.* 1. *quæſt.* 6.
Quia conſuetudo peccandi facit, vt delictum ſit
grauius, & pœna grauiori puniatur; *l. Capitalium
§. ſolent, & §. Graſſatores ff. de pœnis, l.* 1. *ff. de Iur. patron.
l.* 3. *ff. de re milita. & l.* 3. *Cod. ad leg. Iul. de vi, &c.* Et
tradunt communiter DD. quos ſequitur Beurt. *conſil.
criminal. diuerſor.* 115. *n.* 15. *&* 16. *tom.* 2. & Marſilius
ſingul. 378.

5 Aduerte 3. hanc pœnam iam abiiſſe in deſuetu-
dinem; Lucas de Peña *in l. omnes Iudices Cod. de De-
latoribus, lib.* 1. *col.* 3. Iul. Cæſar. *in verb. Blaſphemia,
num.* 3. Menochius, Saytus & Azor. *in locis ſuprà ci-
tatis.*

6 Dico 3. in iure canonico præcipitur, quod blaſ-
phæmus puniatur grauiſſimis pœnis.

Et quidem *in cap. ſi quis per capillos* 27. *q.* 1. (quod
eſt Pij I.) dicitur, quod iurans per capillum Dei,
vel aliter blaſphæmans, ſi in Eccleſiaſtico Ordine
7 eſt, deponitur; ſi laicus, anathematizetur. Vbi ad-
uerte, quod *dictum cap. ſi quis per capillum*, extenſum
poſteà fuerit ad pœnam mortis *in citata Authent. vt
non luxurientur homines contra naturam.*

8 Et in *cap. ſtatuimus de maledic.* (quod eſt Gregorij
IX.) præcipitur, quod blaſphæmus ſeptem diebus
Dominicis præ foribus Eccleſiæ palam, dum agun-
tur Miſſarum ſolemnia, exiſtat, quod alere pauperes
teneatur, quod certis diebus in pane & aqua ieiunet;
vbi etiam contra eundem blaſphæmum aliæ pœni-
tentiæ complures imponuntur.

Aduerte tamen, quod *dictum cap. ſtatuimus non
intelligatur de Clericis, ſed de Laicis*; Abbas *ibi num.* 8.
Simanch. *tract. de hæretic. cap.* 8. *num.* 12. Sayr. *in claui
regia lib.* 6. *cap.* 13. *num.* 12. & alij, quos ſequitur
Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 28. *q.* 6. quia Clerici non im-
poni debet publica pœnitentia, *cap. ex pœnitentibus,
diſtinct.* 50. quapropter ſi blaſphæmus fuerit Cleri-
cus, debet is ab ordine Eccleſiaſtico, & honore de-
pelli; *cap. ſi quis per capillum* 22. *q.* 1.

9 Aduerte 2. quod idem *cap. ſtatuimus*, neque in-
telligatur de omnibus laicis, ſed de ſolis illis, qui ex
conſuetudine, & ſine emendationis ſpe maledictio-
nes in Deum proferunt; Couarruuias *de pact. part.* 1.
§. 7. *num.* 10. Bernard. Diaz *in pract. crimin. cap.* 103.
Sayr. *in claui reg. lib.* 6. *cap.* 13. *num.* 14. & alij, quos
ſequitur Azor. *cit. q.* 6.

10 Aduerte 3. quod hæc pœna tàm in Laicos, quàm
in Clericos impoſita iam abierit in deſuetudinem;
Lucas de Peña *in dicta l. omnes Iudices C. de Delatori-
bus lib.* 10. Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *centur.* 4. *caſ.* 375.
num. 26. & alij, quos ſequitur Azorius *citata quæ-
ſtione* 6.

Aduerte 4. quod in ſententia omnium is, qui ex 11
conſuetudine blaſphæmat, grauiùs, quàm alij, puniri
debeat; Alex. *libr.* 1. *conſil.* 72. *num.* 8. Bernard. Diaz
in pract. crimin. cap. 103. Decian. *in tract. crimin. tom.* 2.
lib. 6. *c.* 3. *n.* 26. *& cap.* 5. *n.* 14. & nos dicebamus ſuprà
dicto præcedenti.

Aduerte 5. quod ad hoc, vt quis dicatur habere 12
conſuetudinem blaſphæmandi, non ſufficiat, quod
ſemel aut bis blaſphæmauerit, ſed requiratur, quod
ſæpè id fecerit; Alexand. *citato libr.* 1. *conſil.* 77. *n.* 8.
Corrad. *in practic. criminal. n.* 35. Iaſon. *in l.* 3. §. *Iurari
n.* 4. *ff. de iureiuran.* Maſcard. *de probat. lib.* 1. *concluſ.* 194.
n. 1. Decian. *in tract. crimin. tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 3. *num.* 26.
Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *centur.* 4. *caſ.* 375. *n.* 31. Albert.
de agnoſcend. aſſertionibus, quæſt. 6. *num.* 15. & alij
paſſim.

Quamuis in aliis delictis in duplici actu ordinariè
inducatur conſuetudo delinquendi; Gloſſa *in cap.
mos, diſtinct.* 1. *& in cap. Tua nos, & in cap. Bos de pigno-
rib.* Grammatic. *deciſ.* 48. *n.* 3. Cæpolla *in Auth. ſed
nouo iure num.* 91. *Cod. de ſeruis fugitiuis*, & Cæphalus
conſ. 28. *num.* 12. quia quod bis fit, frequenter dicitur
fieri; Authent. *de defenſ. ciu. ad finem collat.* 3. *& cap.
Monaſteria de vita, & honeſt. Clericor.* & docent Abbas
ibi n. 5. & cæteri Canoniſtæ.

Quapropter Dæmoniaci, Energumeni, & Laboran- 13
tes morbo caduco, ſi frequenter cadant, non poſ-
ſunt in Ordinibus miniſtrare; *cap. communiter diſt.* 33.
cap. 1. *&* 7. Et dicuntur frequenter cadere, ſi bis ca-
dant; Gloſſ. *in dicto cap. Monaſteria*, quam ſequun-
tur communiter Doctores.

Item Clerici, qui exercent vitium contra natu- 14
ram debent deponi, *cap. Clerici de vita, & honeſtat.
Clericor.* Et dicuntur dictum vitium exercere, ſi bis
illud committant *citato cap. Monaſteria*; licèt Bartol.
in leg. iura n. 1. *ff. de legibus* dicat, quod fit ſemel, vel
bis, rarò fieri.

Et in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. *ſeſſ.* 9. 15
in §. *Ad abolendam*, (quod decretum à Leone X. in
Concilio Lateranenſi editum habetur etiam in Bul-
lario *tom.* 1. *conſtit.* 7. *inter conſtitutiones Leonis X. n.* 23.
pag. 477.) præcipitur, quod Clericus blaſphæmus
priuetur beneficiis, dignitatibus, &c. & reddatur in-
habilis ad ea in poſterum obtinenda; Et quod pro
prima vice pendat omnium beneficiorum fructus
vnius anni: Pro altera vice priuetur vno vel alte-
ro beneficio; Pro tertia vice priuetur omnibus be-
neficiis, & reddatur inhabilis ad alia conſequenda,
& retinenda; Et intelligitur pro prima vice puni-
tionis, non autem pro prima vice blaſphæmiæ, Lo-
pez ad Bernardum Diaz *cap.* 30. *Addentes ad Qua-
rantam, in Bullario verb. Blaſphemia*; Graffius *lib.* 1. *de
caſib. reſeruat. n.* 21. *& num.* 55. Et in ſimili Abbas *in
cap. cum non ab homine n.* 28. *de Iudic.* Ibi etiam præ- 16
cipitur, quod laici puniantur pœna pecuniaria, dam-
nentur ad triremes, vel ad perpetuas carceres, &c.
Quodque Iudices, qui blaſphæmum non puniunt, 17
pœnis grauibus plectantur; Ibique etiam præcipitur,
quod omnes, qui audiunt aliquem blaſphæmantem, 18
teneantur illum grauiter obiurgare, & ad Iudicem
ſæcularem, vel Eccleſiaſticum infrà triduum deferre:
Quemadmodum & in *d. cap. ſi quis per capillum* 22.
quæſt. 1. prius ſtatutum etiam fuerat, ſcilicet, quod
blaſphæmans apud Iudicem accuſetur, vti ſuprà di-
cebatur.

Et in conſtitutione Iulij III. (quæ incipit: *In mul-* 19
tis & refertur *tom.* 1. *in Bullario*, & eſt 3. in ordine
inter conſtitutiones dicti Pontificis) ſtatuitur etiam,
quod ſcientes aliquem blaſphæmum, teneantur illum
infrà triduum denunciare; ſubditque, quod blaſphæ-
mus habeatur infamis, & inhabilis ad quæcumque
beneficia, honores, & dignitates, quodque non poſſit

eſſe teſtis in Iudicio, ſed repellatur ex illo, tanquam infamis: quod tamen intellige, ſi ſemel de hoc crimine fuerit is condemnatus; Couarruuias *de pact. part.1. §.7. num.12.* Sayrus *in claui regia, lib.6. cap.13. num.18.* & alij, quos ſequitur Azor. *tom.1. lib.9. c.28. dubit.19.*

Et in conſtitutione Pij V. quæ incipit: *Cum primùm Apoſtolatus*, & refertur *in Bullario tom.2. fol.179.* Eſtque quinta in ordine inter conſtitutiones eiuſdem Pontificis) renouantur decreta Concilij Lateranenſis ſub Leone X. præcipiturque, quod blaſphæmi tam Laici, quàm Clerici pænis grauiſſimis afficiantur.

21 Vbi aduerte, quod prædicta iura canonica non ſint hodie vſu recepta; Sayr. *in claui reg. lib.6. cap.13. num.18.* & Azor. *tom.1. lib.9. cap.28. dubit.6.* Sed pænæ, quæ exercentur hodie contra blaſphæmum ſunt Iudici arbitrariæ; Iaſon. *in l.3. §. iurari num.14. ff. de iureiur.* Oſtienſis *in ſumma tit. de maledicis in §. Blaſphamantes, verſ. grauior,* Iul. Clar. *in §. blaſphæmia, verſ. ſed quæro*, Bonifacius de Vitalin. *titulo de pænis blaſphæmia, num.3.* Menoch. *de arbitr. lib.2. caſ.375. n.30.* & Pollerius *in practic. crimin. in fragment. num.15.* Quinimò & omnes etiam ferè aliæ pænæ in alios delinquentes ſunt hodie ſimiliter Iudici arbitrariæ, idem Clar. *in §. finali quæſt. 85. verſ. vlteriùs quæro,* Menoch. *de arbitr. lib.1. cap.99. num.16.* Tiraquellus *tract. de pænis in præfatione num.22.* Marſil. *ſingul.182. & ſingul.244.* Viuius *communium opinionum verb. Iudex vbicumque n.6.* & alij, quos ſequitur Boſſius *tit. de pænis n.10.*

22 Et quidem hodie nullibi in his noſtris partibus blaſphæmus morte plectitur, ſed ad ſummum ad triremes condemnatur, vel pœna pecuniaria punitur, vel ante fores Eccleſiæ matricis ſiſtitur, vel in publico exponitur, vel eius lingua perforatur.

23 Aduerte 2. quod in illis locis, in quibus eſt conſuetudo blaſphæmandi, talis conſuetudo, licet ſit peſſima, excuſat tamen vtrumque, ne blaſphæmos pænæ mortis, vel aliis pænis contra Blaſphæmum iure ciuili, vel canonico, vel municipali ſtatutis puniatur; Angel. *in l. his verbis §.1. ff. de hæred. Inſtit.* & alij, quos ſequitur Petraſancta *ſingul.83. num.3.* Et quidem, quod conſuetudo loci, licet mala, excuſet, ne quis puniatur grauibus pænis, quibus puniretur, ſi non eſſet talis conſuetudo, docent etiam Ancharan. *conſ.51. & conſ.283.* Rolandus *lib.1. conſ.75. num.42. & ſeqq.* Caſſiodorus *deciſ.19. tit. de regul. Cancellar.* Plotus *conſil.108. num.122.* Romanus *ſingul.46.* Marſilius *conſ.12. n.6. vol.1.* & alij, quos ſequitur Graſſius *conſ.15. etiam vol.1.*

Quamvis contrarium (quod ſcilicet non excuſet) probabiliùs teneant Iaſon. *in l.3. §. iurari, num.6. ff. de iureiur.* Clarus *in §. Blaſphæmia, verſ. item poteſt,* Menoch. *de arbitr. lib.2. caſ.375. num.34.* Bellamer. *conſ. vltimo, num.6.* Grammatic. *deciſ.56.* Albert. *de agnoſc. aſſert. qu.6. num.26.* & Couarruuias *de pact. part.1. §.7. num.12.* quia (ſicuti dicitur *in cap. Flagitia 32. q.7. & in cap. Obiiciuntur 32. qu.4.*) conſuetudo in iis, quæ ex ſua natura ſunt mala, & illicita, nullo modo excuſat; quod etiam tenent Gloſſ. *in cap. ſatis de tempor. ordinat. & in cap. Cum ſecundùm leges de hæretic. in 6.* Baldus *in l. de quibus col.2. ff. de legibus.* & Antonius Gabriel *lib.6. concl.8. num.27.*

24 Aduerte 3. quod qui ex ira, vel ex aliqua alia paſſione blaſphæmat, mitiùs ſoleat puniri; Archidiac. *in cap. Quid ergo circa finem 23. q.5.* Decius *conſil.163. n.10.* Tiraquell. *de pænis temperand. cauſ.1. num.14.* Clar. *in practic. q.60. verſ. Eſt etiam,* Bonifac. de Vitalin. *tit. de pæn. blaſphæmia, n.2.* Albertin. *de agnoſcend. aſſertion. q.27. n.2. & ſeqq.* Couarruuias *de pact. p.1. §.7. num.13.* Menoch. *de arbitr. lib.2. centur.4. caſ.375. n.33.* & alij paſſim; quamvis non ſemper id locum habeat, vt ſi v.g. blaſphæmans deliberatè, vel ex incita, v.g. ludo, &c. Cagnol. *in l. quidquid calore n.9. ff. de regul. iur.* Felin. *in cap. ſicut n.30. de iureiur.* Tiraquell. *de pænis temperandis cauſ.1. n.14.* Maſcard. *de probat. vol.1. concl.194. n.12.*

Aduerte 4. quod in diuerſis locis pænæ graues contra blaſphæmum imponantur; Et quidem in Gallia (ſicuti teſtantur Boerius *deciſ.301. n.15.* Couarruuias *de pact. part.1. §.7. num.11.* & Ioannes Benedictus *lib.1. in ſumma de peccatis cap.9. §.1. circa finem*) Carolus VIII. & Ludouicus XII. ſtatuerunt quod blaſphæmus pro ſecunda blaſphæmia puniretur pæna abſciſſionis ſuperioris labij, pro tertia inferioris, pro quarta linguæ; Et in Hiſpania (ſicuti teſtatur Couarruuias *loco ſuprà citato*) Alphonſus Rex decreuit, quod blaſphæmus, præſertim plebeius, pro prima blaſphæmia verberaretur, pro ſecunda notaretur in labiis ferro candenti ſigno crucis, pro tertia ei lingua abſcinderetur; Et in Regno Neapolis (ſicuti teſtatur Thomas Grammaticus *deciſ.50.*) Blaſphæmus punitur, ita vt lingua eius clauo publicè perforetur. 25

Nec mirum, quia etiam à Saracænis (ſicuti teſtatus S. Antoninus *2. part. tit.7.*) graues pænæ ſimiliter contrà blaſphæmum imponuntur. 26

SECTIO XXIII.

Quænam Pænitentia blaſphæmo imponenda ſit in foro interiori, ſeu conſcientiæ?

SVMMARIVM.

1 *Pænitentia grauiſſima imponenda eſt in foro conſcientiæ Blaſphæmo ex diſpoſitione Concilij Lateranenſis ſub Leone X. At probabilius eſt oppoſitum, eo quod huiuſmodi decretum non fuerit vſu receptum, quoad pænas in blaſphæmum ſtatutas.*

2 *Lex, ſeu Decretum etiam latum à Concilio generali, ſi non fuerit vſu receptum, vel ſi fuerit per contrariam conſuetudinem abrogatum, non obligat, etiamſi habeat clauſulam irritantem.*

3 *Leges à Principe feruntur ſub ea conditione, & intentione, vt non aliter obligent, quàm ſi fuerint vſu receptæ à Populo, vel per contrariam conſuetudinem non abrogatæ.*

4 *Lex Summi Pontificis obligat independenter à conſenſu Populi, cum habeat à Deo poteſtatem legiſlatiuam; Non ſic Principes ſæculares; At ſolum peccant non recipiendo eam, qui primi non acceperunt: ſecùs verò qui contrariam conſuetudinem iam introductam inuenerunt.*

5 *Confeſſarius debet imponere Pænitenti ſatisfactionem, & pænitentiam proportionatam iuxta delicti qualitatem, & id voluit Concilium Tridentinum citatum, & aliud Moguntinum; ſed tamen propter impotentiam, fragilitatem, & imperfectionem pænitentis poteſt etiam imponere pænitentiam leuem; Pluribuſque id ſuadetur rationibus ad ſpiritualem Animarum frugem, & maximè nè pænitentes auertantur à frequentia Sacramenti Pænitentiæ.*

6 *Confeſſarius quando multo leniorem, quàm pænitentis peccata merentur, pænitentiam imponit, debet tunc illum monere grauioribus pænitentiis eſſe puniendum, &c. vt hinc ſumat occaſionem voluntarias pænitentias ſuſcipiendi.*

COROLLARIA.

7 *Confeſſarius tenetur quantum fieri poteſt ordinariè ſeruare quod ſtatutum fuit in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. & in Tridentino, & Moguntino.*

8 *Pænitentia impoſita à Confeſſario eſt magis meritoria, & ſatisfactoria, quàm Pænitentia, quam ſpontè Pænitens ſibi aſſumit, & leuis pænitentia poteſt minùs præbere occaſionem emendationis.*

9 *Confeſſarius, ſi iuſta cauſa adſit diminuendi pænitentiam Pænitenti, benè facit illam diminuendo.*

10 *Confeſſarius Pænitenti nolenti acceptare Pænitentiam grauem, debet illam diminuere, quantumcumque ille voluerit, præſertim cum multi DD. teneant, illam non teneri eam acceptare, quæ tamen opinio poſt Concil. Trid. maximè non placet Auctori.*

11 *Pænitens ſecundùm multos DD. poteſt lucrari Indulgentias, ſicque à Pænitentiis ſe liberare: Quapropter in tali caſu Confeſſarius poteſt hortari Pœnitentiam, vt conetur lucrari dictas Indulgentias, & ita licèt peccata ſint grauia, imponere leuem pænitentiam.*

12 *Confeſſarius non poteſt, nec debet contra nonnullos oppoſitum tenentes, pro peccato blaſphæmia, & pro quocumque alio ſtatuere tanquam regulam certam, & determinatam quandam pænitentiam; ſed debet imponere talem, quam credit Pænitentem executurum fore, cum is pænitentiam in Confeſſione acceptatam exequi teneatur ſub culpa mortali, &c.*

1 Reſpondetur: In Concilio Lateranenſi ſub Leone X. *ſeſſ.9. §. Ad abolendam*, dicitur, non licere abſolui blaſphæmum abſque grauiſſima pænitentia illi impoſita ex arbitrio ſeueri Confeſſarij: Quapropter Nauar. *in Summ. c.12. n.83.* Lop. *part.1. Inſtruct. c.15. circa principium*, Petr. de Ledeſma *tom.1. ſumma tract.1. c.9. circa fin.* & Comitol. *lib.4. reſponſ. moral. q.9. cap.9.* putant, quod non poſſit Confeſſarius abſoluere blaſphæmum pænitentem, niſi illi imponat grauiſſimam Pænitentiam.

Quamuis contrarium, & quidem probabiliùs, teneant Armilla *verb. Blaſphæmia, num.5.* Suar. *tom.1. de relig. tract.3. lib.1. c.7. n.21.* Sayr. *in claui regia, lib.6. c.13. n.10.* & alij, quos ſequitur Azor. *tom.1. Inſtitut. moral. lib.9. cap.28. q.9.* Eo quod huiuſmodi decretum Concilij Lateranenſis, quoad pænas in blaſphæmum ſtatutas, non fuerit vſu receptum, vel fuerit per contrariam conſuetudinem abrogatum; Sicque nunc ſatis ſit, ſi Confeſſarius oſtenderit Pænitenti criminis grauitatem, & illi imponat pænitentiam iuxta prudens arbitrium, ſicut imponere deberet, tamen ſi dictum decretum auditum non fuerit à Concilio Lateranenſi.

2 Obiicies: In fine illius Conſtitutionis Concilij Lateranenſis dicitur, quod illi decreto per nullam contrariam conſuetudinem derogari poſſit; Ergo adhuc tale decretum eſt in ſuo robore.

Reſpondetur: Nego conſequentiam; Quia lex, & decretum, etiam latum à Concilio generali, ſi non fuerit vſu receptum, vel ſi fuerit per contrariam conſuetudinem abrogatum, non obligat; Couarr. *lib.2. variar. cap.16. num.6.* Medina *part.2. q.90. art.3. ad 2.* Menoch. *de præſumpt. lib.2. præſumpt. 2. n.1.* Valent. *tom.2. diſp.7. quæſt.5. punct.5. q.4.* Mantica *de tacit. convent. lib.5. tit.13. num.35. & 36.* & alij, quos ſequitur Sanchez *de matrimon. lib.3. diſp.18. n.1.*

Quod eſt verum, etiamſi lex habeat decretum irritans; Alex. *conſ.132. vol.1.* Ruin. *conſ.13. num.27. vol.2.* Rocchus *in cap. final. de conſuetud. ſect.7. n.15.* & Anton. Gabriel *de clauſul. concl.3. n.43.* Itemque eſt verum, etiamſi lex, & decretum deroget conſuetudini, Rocch. *loco ſuprà citato*, Dueña *regul.144. limit. 2.* Bott. *de Synod. part. 3. art.2. num.64.* & alij, quos ſequitur Rodriquez *tom.1. quæſt. regul. quæſt.6. art.11.* quia lex ordinariè fertur ſub conditione, ſi recipiatur, & contraria conſuetudine legitimè non abrogetur; Et (vt dicit Gloſſ. *in cap.1. de tregua & pace, & in l. Rem non nouam, §. Patroni, C. de Iudic.* & Dominicus *in cap. In ipſis, §. Leges diſt.*) Leges 3
à Principe feruntur ſub ea conditione, & intentione, vt non aliter obligent; quàm ſi fuerint à Populo receptæ, vel per contrariam conſuetudinem legitimè non abrogatæ; Cùm lex, quæ non recipitur, vel per contrariam conſuetudinem legitimè abrogatur, non cenſeatur Reipublicæ expediens; Couarru. *cit. cap.16.* Et ex alio capite lex debeat tendere in bonum, non autem in damnum commune, debeatque eſſe ſuauis, atque fragili naturæ ſubditorum conformis; Cùm igitur prædictum decretum Concilij Lateranenſis de imponenda grauiſſima Pænitentia blaſphæmo non fuerit vſu receptum, vel fuerit per contrariam conſuetudinem legitimè abrogatum, non ampliùs nunc obligat.

Quamuis. Ego (ſi de lege, vel decreto non Prin- 4
cipis ſæcularis, ſed Summi Pontificis, vt Pontificis loquamur) teneam contrariam (vt alibi diffusè probabam; Præſertim cum Summus Pontifex non à Populo, vt Princeps ſæcularis, ſed à Deo legem ferendi poteſtatem acceperit) ſcilicèt, quòd lex Summi Pontificis obliget independenter à conſenſo ſubditorum; Ita vt ſaltem mortaliter peccent, qui primò illam non recipiunt, etſi non item alij, qui illam poſtea non vſu receptam, vel per contrariam conſuetudinem legitimè abrogatam reperiunt.

Inſtabis: In Concilio Tridentino *ſeſſ.14. cap.8.* 5
habetur; [Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum ſpiritus, & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum, & pænitentium facultate, ſalutares, & conuenientes ſatisfactiones iniungere, ne ſi fortè indulgentiùs cum pænitente agant, leuiſſima quadam opera pro grauiſſimis debitis iniungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur; Habeant autem præ oculis, vt ſatisfactio, quam imponunt, non ſit tantùm ad nouæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & caſtigationem.] Sic Conc. Trid. vt etiam ſtatuerat priùs Concilium Moguntinum *2. cap.31.* Et meritò; Quia, cum Sacerdos ſit Iudex, debet in ferendo ſententiam ſeruare proportionem & æqualitatem: Quapropter, ſicut ſi pro leui peccato imponeret Pænitenti pænitentiam grauiſſimam, faceret iniuriam Pænitenti; ſic ſi pro grauiſſimis peccatis imponeret pænitenti pænitentiam leuiſsimam faceret iniuriam Deo; Cùm igitur blaſphæmiæ peccatum ſit grauiſſimum, perperàm faceret Confeſſarius, ſi iuxta decretum Conc. Trid. Lateranenſis, & Moguntini non imponeret blaſphæmo pænitentiam grauiſſimam.

Reſpondetur: Diſtinguo conſequens; Perperàm ſic agendo faceret Confeſſarius, ſi non adſit iuſta cauſa, concedo; Si adſit, nego. Debet igitur quidem Confeſſarius ordinariè imponere Pænitenti proportionatam Pænitentiam, & ſatisfactionem iuxta delicti grauitatem, & hoc eſt, quod volunt citata Concilia, ſed tamen propter impotentiam, fragilitatem, & imperfectionē Pænitentis, poterit etiam interdùm Confeſſarius imponere pænitentiam leuem, vt aduertit S. Thom. *in Addit. q.18. art.4.* Quia cum in Sacramento Pænitentiæ debeat Confeſſarius magis habere rationē ſpiritualis boni Pænitētis, ac ſatisfactionis pro pœnis, quàm deberet Peccator pati pro peccatis ab ipſo cōmiſſis, prudenter faciet interdum Confeſſarius, ſi leuiorem pænitentiam imponat pro grauibus peccatis; Quandoquidē, ſi imponeret proportionatā pœnitentiam, ſalus ſpiritualis Pænitētis periculo exponeretur;

Cum

Digitized by Google

Cum illam Pænitens vel non faceret, vel à confeſſionibus frequentandis auerteretur, vel deſperaret, vel alio modo in peius rueret; Nec Confeſſarius vllam iniuriam facit Deo; quia ſi pænitens pro ſuis peccatis ad proportionem non ſatisfacit in hac vita, ſatisfaciet ſaltem in altera; Et Chriſtus Dominus ex dictis voluit, quod in hoc Sacramento Pænitentiæ haberetur ratio ſpiritualis boni pænitentis iuxta prudens arbitrium Confeſſarij; quodque in dicto Sacramento Pænitentiæ non ſeruaretur magnus rigor, ſed iudicetur cum magna miſericordia, ne auertantur homines à confeſſionibus, vti dicebam; Quapropter *in c. Alleg. 26. q. 7.* dicitur quod prudens Confeſſarius debeat potiùs in mitiorem partem inclinare, quodq; melius ſit, Sacerdotem iudicari de nimia miſericordia, quàm de nimia ſeueritate; & S. Gregorius Nazianzenus *orat. 26. circa finem* inquit: Hanc rationem tene, vt partim illum corrigas; Idque leuiter, & humanè, non vt hoſtis, neque, vt durus, & rigidus Medicus: Namque Chriſti Diſcipulus es, mitis, & benignus, qui noſtras infirmitates portauit.

6 Aduerte tamen, quod Confeſſarius, quando multò leuiorem, quàm pænitentis peccata merentur, pænitentiam imponit, debeat tunc illum monere, grauioribus pænitentiis eſſe puniendum; propter tamen ipſius fragilitatem, & imperfectionem mitiùs ſecum agi; vt hinc pænitens ſumat occaſionem voluntarias pænitentias ſuſcipiendi, & peccatorum, quibus detinebatur, grauitatem melius perpendendi; Syluest. *verb. Confeſſor. 4. qu. 2.* Nauarr. *cap. 26. n. 19. & 20.* Viuald. *de ſatisfact. n. 10.* & alij, quos ſequitur Coninch. *de Sacramentis diſput. 10. de ſatisfact. dub. 8. num. 73.*

COROLLARIA.

7 HInc ſequitur, quod Confeſſarius teneatur ordinariè quantum fieri poteſt, ſeruare quod ſtatutum fuit in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. *loco ſuprà citato*, & in Concilio Tridentino, & Moguntino.

8 Præſertim, quia pænitentia impoſita à Confeſſario, eſt magis meritoria, & ſatisfactoria, quàm pænitentia, quam ſponte pænitens ſibi aſſumit; Et leuis præterea pænitentia poteſt pænitenti præbere occaſionem, vt minùs peccatorum ſuorum grauitatem perpendat; Caietanus *3. part. q. 90. art. 2.* Sotus *in 4. diſt. 20. q. 2. art. 3.* Nauarrus *cap. 26. n. 15. & 21.* & Ledeſma *2. part. q. 20. art. 4.*

9 At ſi iuſta cauſa adſit diminuendi pænitenti pænitentiam, benè facit Confeſſarius illam ei diminuendo: Quapropter Syluester, (quem præter alios ſequitur Nauarr. *in citato cap. 26. n. 20.*) *verb. Confeſſor. 4. q. 2.* ait, quod Confeſſarius potiùs debeat vel leue quid imponere pro pænitentia, quàm permittere, quod pænitens à ſe deſperatus recedat; & eodem *verb. Confeſſor. 3. q. 12.* inquit, quod Confeſſarius pænitenti nolenti acceptare grauem pænitentiam, debeat eam illi diminuere, quantumcumque ille voluerit.

10 Præſertim, quia multi Doctores tenent quod pænitens non teneatur vllam acceptare pænitentiam; ſic Scotus *in 4. diſt. 18. & 19. qu. 1. §. 1. ad quæſtionem motam diſt 18.* Caietan. *verb. Confeſſio condit. 16. & verb. ſatisfactio*, Sylueſter *verb. Confeſſor. 1. quæſt. 25. & 26.* (vbi citat Oſtienſem, & Panormitanum) Medina *Cod. de confeſſ. qu. 41. de pænitent. iniuncta acceptanda*, Tabiena *verb. Confeſſio, 2.* Armilla *eodem verb. 29.* Nauar. *in d. cap. 26. n. 20.* vbi dicit, hanc ſententiam eſſe in vrbe, & in orbe communiter receptam) Reginald. *in praxi lib. 7. cap. 1. n. 15.* Quamvis iſtorum Doctorum opinio, maximè poſt Tridentinum Concilium, mihi non probetur; qua de re videri poterit Vaſquez *de Sacramento Pænitentiæ, quæſt. 84. art. 2. dubit. 1. num. 5.* Valentia *tom. 4. diſp. 7. qu. 14. punct. 4.* & Suarez *tractat. de pænitentia, diſput. 38. ſectione 7. num. 2.*

Præſertim etiam, quia multi alij Doctores cen- 11
ſent, quod pænitens poſſit lucrari Indulgentias, ſicque ſe à pænitentiis liberare, ita vt tunc poſſit Confeſſarius pænitentem hortari, quod aliquam Indulgentiam lucrari conetur: Quo caſu dicunt prædicti Doctores, quod poſſit pænitenti, quamvis grauia peccata commiſerit, leuis imponi pænitentia; Sic Sanctus Thomas *in 4. diſtinct. 20. quæſt. 1. articul. 3.* Caietanus *in opuſcul. de Indulgentiis, cap. 7. & in ſumma, verbo, Indulgentia*, Sylueſter *eodem verbo, quæſtione 9.* Tabiena *quæſtione 12.* Angelus *numer. 1.* Armilla *num. 17.* Corduba *de Indulgent. quæſtion. 15.* Henriquez *in ſumma, libro 7. cap. 17.* Suarez *tom. 4. de pænitentia, diſputatione 50. ſectione 2. numero 4.* Toletus *libro 6. cap. 13. num. 3.* Beja *parte 1. caſu 38.* Reginaldus *libro 7. num. 150. & 170.* Coninchus *de pænitent. diſputatione 22. dubit. 3. num. 21. & 40.* Filliucius *tom. 1. tract. 8. cap. 7. quæſt. 2. n. 175.* & alij paſſim.

Qui ſubdunt, quod ſi pænitens magnis, & grauibus pænitentiis, vel magnis, & grauibus peccatis ſit plenus, ita vt difficilè illi imponi poſſit conueniens, & proportionata pænitentia pro peccatis, Confeſſarius tunc debeat illi ſubuenire hortando, quod Indulgentiam plenariam aliquam conetur lucrari; ſubdunt etiam, quod ipſemet pænitens poſſit propria authoritate ſibi commutare pænitentiam in confeſſionibus iniunctam; Quemadmodum & vouens poteſt propria authoritate ſibi commutare (præſertim in melius) votum, quod emiſit.

Sequitur ſecundò, quod non poſſit, nec debeat 12
(quidquid in contrarium dixerint nonnulli, quos ſequitur Comitolus *libro 4. reſponſion. moral. quæſtione 9. capite 9. circa finem*) pro peccato blaſphæmiæ, nec pro quocumque alio, ſtatui, tanquam Regula, certa & determinata quædam pænitentia, ſed debeat Confeſſarius imponere pænitenti talem pænitentiam, quam credit, quod ille executurus ſit; quia ſi Confeſſarius ordinariè imponeret pænitentiam conuenientem, & proportionatam pro peccatis grauibus, exponeretur pænitens magno periculo eam non exequendi, & conſequenter peccandi mortaliter; cùm pænitens pænitentiam grauem acceptatam in confeſſione exequi teneatur ſub culpa mortali; Nauarrus *in ſumma, cap. 21. num. 43.* Henriquez *libr. 5. cap. 20. num. 3.* Medina *Cod. de ſatisfact. quæſt. 6.* Zerola *in praxi cap. 23. quæſtione 2. verſ. dico 3. & cap. 25. quæſtione 36.* Suarez *tomo 4. de pænitent. diſput. 38. ſectione 7. num. 4. & 5.* Valentia *tom. 4. diſputatione 7. quæſtione 14. puncto 4. col. 5. verſ. Eſt igitur 3.* Reginaldus *libro 7. num. 37.* & Coninchus *diſputatione 10. de pænitentia, dubit. 9. num. 80. & 81.* Vt omittam, quod præterea pænitens ſumeret ob id occaſionem quærendi Confeſſarios ineptos, & indoctos, qui ſine rationabili cauſa pro grauiſſimis peccatis leuem pænitentiam imponerent (quod eſt quid peius) cum tamen ad Confeſſarium pertineat amouere pænitentem ab omni periculo peccandi.

SECTIO

SECTIO XXIV.

An maledicens, Principi ſit puniendus?

SVMMARIVM.

1 *Maledicens Principi eſt puniendus. Quod primum probatur auctoritate ſacræ ſcripturæ.* Exodi 22. *Diis non detrahes, & Principi Populi tui non maledices, & alibi, vide ibi loca, quæ recenſentur.*

2 *Item probatur ex Iure canonico, vbi ſtatuitur quod Clericus ob hoc crimen veniat deponendus, & laicus excommunicandus.* Vide alia, quæ ibi receoſentur.

3 *Item punitur etiam de Iure ciuili, in quo præcipitur vt maledicentes Principi puniantur.*

4 *Iniuria, & contumelia illata priuatæ Perſonæ puniri debet, conſequenter multo magis illata Principi.*

5 *Leges non debent contemni; tenderet enim hoc in damnum commune, conſequenter neque Principem, quia ſic redderentur inhabiles ad bonum regimen Populorum.*

6 *Quilibet tenetur habere rationem, & curam ſuæ famæ, ità vt potiùs debeat amittere vitam, quàm honorem. Conſequenter Princeps debet punire ſibi maledicentes.*

7 *Qui maledixerit Patri, vel Matri, morte mori debet, conſequenter multo magis puniri debebit qui ſuo Principi maledixerit.*

8 *Maledicentes Principi ſi non punirentur, facilè poſſent Vaſſalli coniurare in Principem.*

9 *Maledicens Principi qua pœna puniendus ſit, remittitur arbitrio Principis; non enim puniendus eſt eiſdem pœnis, & tantis, quibus & quantis punitur Deus læſæ maieſtatis.*

10 *Maledicens Principi ex leuitate animi, vel ex lubrico linguæ etiam punitur arbitrio Principis; ſecùs ſi in ebrietate, quo caſu ordinariè non ſolet puniri; At quandoque etiam debet puniri etiam ſi fuerit ebrius maledicens.*

11 *Milites delinquentes in ebrietate ſunt puniendi, leniùs tamen, quàm ſi delinquerent quandò ſunt rationis compotes.*

RESpondetur affirmatiuè. Eſt communis ſententia DD. Et probatur.

1 Primò; quia *Exodi* 22. dicitur: *Diis non detrahes; & Principi Populi tui non maledices*: Paraphraſis Chaldæa legit: *Iudices non vilipendes, & Principi in Populo tuo non maledices, vel execraberis, ſeu blaſphemabis.* Et Prouerbiorum 26. *Qui imponit ſtulto ſilentium, iras mitigat; & reſponde ſtulto iuxtà ſtultitiam ſuam, ne ſibi ſapiens videatur.* Ergo, ſi prudentia dictat, quod debeat Princeps punire illos, qui in ipſum Principem, maledictiones coniiciunt; debet id facere Princeps, vt huiuſmodi perſonis ſilentium imponat; & ne ſibi ſapientes videantur, & vt per pœnas cognoſcant ſe perperam agere, maledictiones in Principem coniiciendo. Et quidem quod Deus grauiter puniat illos, qui ſuo Principi maledixerint, vel detraxerint, patet de ſorore Moyſis. *Num.* 12. De Core, Dathan, & Abiron, Moyſi maledicentibus. *Num.* 16. & de Populo Dei murmurante contrà Moyſem, & Aaron, *Num.* 14. Ergò ad Iudices, ad quos ſpectat iuſtitiam ſeruare, ſpectabit punire improbos, præſertim illos, qui Principi maledicunt; Et *Matthæi* 22. Christus Dominus prohibuit, ne alicui dicatur Racha, ſeu fatue; Ergò multò magis prohibuit, ne malediceretur Principi; Et *Actorum* 23. expreſsè dicitur: *Principem Populi tui non maledices.*

2 Secundò probatur ex Iure canonico; quia *in Canon.* 74. *Apoſtolorum* ſic ſtatuitur: [*Si quis in Regem, aut Magiſtratum contumelioſus fuerit, ſoluat pœnas; ſi quidem Clericus ſit, deponatur; ſi verò laicus, excommunicetur.*] *Et in cap. Innotuit de maledic.* Clemens PP. Tertius iuſſit, quod quidam Clericus, qui in contemptum Officij Pontificij aliqua verba protulerat, puniretur *vt pœna* illius (inquit Pontifex) alijs terrorem deiiciat, ne de cætero contra Romanam Eccleſiam in talia verba prorumpant; Et *in cap. Inter querelas* 22. *qu.*4. Gregorius inquit. [*Priuati iniuriam, ſi exempla non noceat, & in contemptum publica, ac in primis ſuperioris dignitatis non vergat, præſtat diſſimulare, & ignoſcere.*] Ergo è contra iniuria ſi contemnatur publica, & ſuperior dignitas, non debet (vt alij contineantur in officio). diſſimulari, ſed puniri.

3 Tertiò probatur ex Iure ciuili; quia *in l. vnicus Cod. ſi quis Imperator. maledic. & in l. vnica Cod. Theodoſ. lib.* 9. *tit.*4. expreſsè præcipitur, quod maledicentes Principibus puniantur.

4 Quartò probatur ratione; quia iniuria, & contumelia illata priuatæ perſonæ puniri debet, §. *Atrox. Inſtit. de Iniuriis*; Ergò multò magis iniuria, & contumelia illata Principi.

5 Confirmatur; quia leges non debent contemni, *l. ſi Prætor ff. de Iudic. & l. vltima ff. nequid in loc. public.* (quia hoc vergeret in damnum commune) Ergò multò minùs contemni debebant Principes, (quia & hoc multò magis vergeret etiam in damnum commune: Redderentur enim ſic Principes inhabiles ad bonum regimen Populorum) contemnerentur autem Principes, ſi non punirentur illi, qui maledictiones coniiciunt in ipſos Principes: Ergò &c.

6 Confirmatur ſecundò, quia quilibet tenetur, habere rationem & curam ſuæ famæ, ità vt potiùs debeat amittere vitam, quàm honorem, *l. Iſti quidem §. penultimo ff. de eo quod met. cauſ.* (quod præcipuè debet facere Princeps) Ergò debet Princeps punire illos, qui ipſius Principis famæ detrahunt.

7 Confirmatur tertiò, quia qui maledixerit Patri, vel Matri morte mori debet, *Exodi* 21. *& Matthæi* 15. Ergò multò magis puniri debebit, qui ſuo Principi maledixerit; Cùm Princeps in Republica ſit veluti Pater, quin & maiori reuerentia, & honore dignus, quàm Pater.

8 Confirmatur quartò, quia ſi qui maledicunt Principi non punirentur, facilè poſſent Vaſſalli coniurare in Principem; (cognoſcerent enim ex hoc, quinam animum prauum habeant in Principem) Et ſic cum illis ſimul conuenire, atque adeò & coniurare contrà Principem.

9 Quibuſnam autem, & quantis pœnis puniri debeat, qui maledicit Principi?

Reſpondetur, remitti de arbitrio Principis; Sic Crauetta *conſil.*6. *n.*71. Franciſcus Lucanus *tract. de fiſco part.*2. *num.*34. Diaz *in Practic. cap.*60. *num.*1. Afflictus *decis.*265. *num.*62. Plaza *in Epitome delictorum lib.*1. *cap.*4. *num.*1. & alij communiter: Non tamen puniri debebit eiſdem & tantis pœnis, quibus, & quantis punitur Deus criminis læſæ Maieſtatis; Gigas *de crimin. laſ. Maieſt. tit. qualiter q.*40. *circa finem.* Crauetta *d. conſil.*6. *num.*4. Afflictus *in cap. Quæ ſanè regalia verb. Et bona committentium, num.*43. Plaza *loco ſuprà citata cap.*1. *in fine* & alij paſſim.

10 Cæterùm, ſi quis ex leuitate animi, vel ex lubrico linguæ maledixerit Principi, etiam punitur arbitrio Principis; (ſicuti docent DD. quos ſequitur Crauetta *citata conſ.*6. *num.*4. *&* 71.) ſed tamen leniùs;

Google

Et ideò dicitur, quod iſte talia ordinariè non facilè puniatur, vt habetur *ex lege famoſi ff. ad legem Iul. maieſt.* Quemadmodùm etiam dicitur, quod ordinariè non ſoleat puniri, qui Principi maledicit in ebrietate, vt colligitur *ex l. vnica Cod. ſi quis Imperator maledic.* & docet Tiraquell. *tractat. de pœnis cauſ. 6. num. 5. & 6.* & Gigas *citata quæſtione 40.* At verè poſſunt, & interdùm etiam debent iſti tales puniri, ſicuti patet *ex cap. ſanè 15. q. 1. & ex l. contra*
11 *delictum §. per vinum ff. de re militar.* Vbi dicitur, quod Milites, delinquentes in ebrietate, ſint puniendi, leuiùs tamen, quàm ſi delinquerent, quando ſunt rationis compotes; Nec dicta lex vnica excludit omnem pœnam, ſed solùm vult, quod iſti mitiùs puniantur: quo modo explicandæ ſunt aliæ leges, quæ contrarium videntur ſignificare.

SECTIO XXV.

Quid ſit Blaſphæmia in Spiritum ſanctum, & quare dicatur irremiſsibilis?

SVMMARIVM.

1 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum, quæ à Chriſto Domino* Matthæi. 12. *dicitur irremiſſibilis, ſumitur ex ſententia ſancti Auguſtini, ſeu potiùs Fulgentij, pro finali impœnitentia; cùm remiſſio peccatorum ſit proprius effectus Spiritus ſancti; eique propriè, & peculiariter tribuatur, quæque tollitur per finalem impœnitentiam.*

2 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum pariter ſecundùm Auguſtinum eſt negare, in Eccleſia eſſe poteſtatem remittendi peccata.*

3 *Item ſecundùm ipſum, peccatum, ſeu Blaſphemia in Spiritum ſanctum eſt, ſi quis per malitiam, & inuidiam oppugnet fraternam charitatem poſt acceptam gratiam Spiritus ſancti.*

4 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum ſecundùm alios eſt negare Chriſti Diuinitatem.*

5 *Item eſt ſecundùm alios, ſi quis neget per Sacramenta remitti peccata.*

6 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum ſecundùm Richardum eſt deſiderium, & affectatio diuinæ vituperationis, & Spiritui ſancto ſemper aduerſari, & in contrarium niti ad odium Dei. Quemadmodum è contra Spiritus ſanctus ſemper nititur ad charitatem, quæ diffunditur in cordibus noſtris.*

7 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum propriè eſſe non poteſt, ſine execrabili odio Dei.*

8 *Peccatum, ſeu blaſphemia in Spiritum ſanctum eſt omnium maximum, & irremiſſibile; eo quod qui ſemel illud commiſerit, nunquam vera pœnitentia expiabit; quia Deus ſuo auxilio eum priuabit.*

9 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum ſecundùm Bonauenturam, eſt propoſitum, ſeu conſilium non pœnitendi.*

10 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum ſecundùm Scotum eſt obſtinatio in peccato, cum deſperatione veniæ, & propoſito non pœnitendi.*

11 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum in dicto loco* Matthæi. 12. *ex probabiliori ſententia Sanctorum Patrum, & Doctorum, ſumitur pro peccato Iudæorum, qui ex liuore inuidiæ, & odio contra Chriſtum Dominum, quæ Chriſtus virtute ſuæ Diuinitatis operabatur, Sathanæ tribuebant.*

12 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum propriè eſt, quando quis ex malitia, & cordis duritia Dæmoni tribuit diuina, & ſupernaturalia opera, quæ Spiritus ſanctus ad fidem confirmandam ad infideles, atque peccatores conuertendos ſpeciali ſua prouidentia præſtat, & operatur; cum hoc ſit propriè, & verè Spiritui ſancto reſiſtere.*

13 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum* Matthæi. 12. *dicitur irremiſſibilis, non eo quod non poſſit remitti, ſed eo quod difficilè remittatur; quia homo quoad peccatum ex nullo capite dignus eſt venia, cum ex nullo capite poſſit excuſari.*

14 *Peccatum quodlibet eſt talis naturæ, & conditionis, vt nullam mereatur veniam abſolutè; At non ſic comparatiuè; ſi enim blaſphemia comparetur ad alia peccata, videntur cætera peccata veniam aliquam mereri, cum aliquo modo excuſari poſſint, ſcilicet ex ignorantia, infirmitate, ſeu imbecillitate; At non ſic blaſphemia in Spiritum ſanctum.*

15 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum ſecundùm alios, eſt irremiſſibilis, quia licet poſſit remitti, non tamen eſt remittenda.*

16 *Iudæis, qui peccatum in Spiritum ſanctum commiſerunt contradicendo, ac maledicendo operibus Chriſti, erat hoc peccatum irremiſsibile; At potuit eſſe, quod aliquibus eorum fuerit remiſſum, ſi ſecuti fuerint fidem Chriſti, ſeſe ad eam conuertendo; Non enim hoc peccatum dicitur irremiſsibile ex eo, quod non poſsit remitti, ſed quia non conſueuit remitti.*

17 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum ſecundùm alios, dicitur irremiſsibilis, eo quod non remittatur abſque peculiari pœnitentia.*

18 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum ſecundùm alios irremiſsibilis dicitur ratione pœnæ, eo quod ſcilicet, licet de illo peccato pœnitentiam agat, tamen illud ipſi non remittetur in hac vita ſine aliqua pœna.*

19 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum cur dicatur peccatum irremiſsibile, attende rationem ſuprà allatam ab Auctore, quam dicit eſſe probabiliorem.*

Ratio dubitandi deſumitur ex illis verbis Chriſti Domini *Matth.* 12. [Omne peccatum, & blaſphæmia remittetur hominibus, ſpiritus autem blaſphæmiæ (ſeu blaſphæmia in Spiritum ſanctum, vt ibi communiter explicant ſancti Patres, & Doctores) non remittetur; & quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei; qui autem dixerit contra Spiritum ſanctum non remittetur ei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro.] 1

Nonnulli, (vt Sanctus Auguſtinus, ſeu potiùs Fulgentius *libro de fide ad Petrum cap. 3.* & Sanctus Auguſtinus *libro de vera, & falſa pœnitentia cap. 4. & epiſtola 50. ad Bonifacium circa finem, & in Enchirid. cap. 83. & libro 4. contra Creſconium; & ſermon. 11. de verbo Domini*, vbi talem quæſtionem aſſerit adeò grauem, & difficilem, vt ipſa nullam maiorem eſſe iudicet in ſacris ſcripturis) dicunt blaſphæmiam in Spiritum ſanctum ſumi *in dicto loco Matthæi pro finali impœnitentia*; Cùm remiſſio peccatorum ſit proprius effectus Spiritus ſancti, eique propriè, & peculiariter tribuatur; quæ remiſſio peccatorum tollitur per finalem impœnitentiam; Et *in dict. cap. 85. in Enchirid. ad Laurentium*, idem S. Au- 2
guſtinus ait, blaſphæmiam in Spiritum ſanctum eſſe, ſi quis neget, quod ſit in Eccleſia poteſtas remittendi peccata; Et *in libro 1. de ſermone Domini* 3
in monte, inquit, peccatum, ſeu blaſphæmiam in Spiritum ſanctum eſſe, ſi quis per malitiam, & inuidiam oppugnet fraternam charitatem poſt acceptam gratiam Spiritus ſancti; Et in commentariis

in

in Epiſtol. ad Romanos aſſerit, blaſphæmiam in Spiritum Sanctum eſſe, ſi quis deſperet Indulgentiam Dei.

4 Alij (vt Hilarius *in dictum c.12. Matthæi*) cenſent, blaſphæmiam in Spiritum Sanctum eſſe, ſi quis neget diuinitatem Chriſti.

5 Alij (vt Beda *in idem cap.12. Matth.*) putant eſſe, ſi quis neget per Sacramenta remitti peccata.

6 Alij (vt Richardus *lib. de blaſphemia*) aſſerunt, eſſe deſiderium, & affectationem diuinæ vituperationis, & Spiritui Sancto ſemper aduerſari, & in contrarium niti ad odium Dei; Quemadmodum è contra Spiritus Sanctus ſemper nititur ad charitatem, quæ per illum diffunditur in cordibus noſtris,
7 *Ad Roman.5.* Itavt propterea blaſphæmia in Spiritum Sanctum eſſe non poſſit ſine execrabili odio Dei: Quam ſententiam ſequi videtur Alphonſus à
8 Caſtro *lib.1. de iuſt. hæreticor. punit. cap.12.* Quatenùs etiam explicitè ait, blaſphæmiam in Spiritum Sanctum eſſe deſiderium diuinæ vituperationis, & odium Dei, iſtudque peccatum eſſe omnium maximum, & irremiſſibile, eo quod qui ſemel illud commiſerit, nunquam vera pænitentia expiabit; quia Deus ſuo auxilio eum priuabit, vt ait Beda *in cap.4. Marci*; vel eo quod qui peccatum illud commiſerit, iniuriam facit Deo, & ex malignitate peccat, & diuinæ Majeſtatis oculos prouocat ad non remittendum, neque ad miſerendum.

9 Alij (vt S. Bonauentura *in 2. diſt.43. art.1. q.2.*) putant, blaſphæmiam in Spiritum Sanctum eſſe propoſitum, ſeu conſilium non pænitendi.

10 Alij (vt Scotus *in 4. diſt.43.*) inquiunt, eſſe obſtinationem in peccato cum deſperatione veniæ, & propoſito non pænitendi. His ſuppoſitis,

11 Reſpondetur; Blaſphæmiam in Spiritum Sanctum *in dicto loco Matthæi* 12. Ex probabiliori ſententia Sanctorum Patrum, & Doctorum ſumi pro peccato Iudæorum, qui ex liuore inuidiæ, & odio contra Chriſtum Dominum, quæ Chriſtus Dominus virtute ſuæ Diuinitatis mirabiliter operabatur, Sata-
12 næ tribuebant; Ita vt blaſphæmia in Spiritum Sanctum propriè ſit; quando quis ex malitia, & cordis duritia Dæmoni tribuit diuina, & ſupernaturalia opera, quæ Spiritus Sanctus ad fidem confirmandam, & ad Infideles, atque peccatores conuertendos ſpeciali ſua prouidentia, & ſapientia præſtat, & operatur; Cùm hoc ſit propriè, & verè Spiritui Sancto reſiſtere; Sic S. Auguſtinus *in quæſt. de vtroque Teſtamento, quæſt.*101. Hieronymus *Epiſt.*149. Baſil. *in Regulis Maiorum interrogat.* 273. Athanaſius *homilia in dict. cap. Matthæi* 12. *& oratione* 2. *contra Arianos.* Chryſoſtomus *homilia* 42. *in Matthæum.* Anaſtaſius Nicænus *in quæſtion. Scripturæ, quæſt.* 68. Ambroſius *in illud* 12. *Matthæi, & lib.2. de pænitentia, cap.4.* Hilarius *in dict. cap.12. eiuſdem Matthæi.* Didymus *lib. de Spiritu Sancto,* S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 14. *art.4.* Durandus *in* 2. *diſt.*43. *quæſt.*1. Bellarminus *tom.* 2. *lib.2. de Pænitentia, cap.*26. Vaſquez 1. *part. diſput.*97. *cap.*1. Suarez *tom.5. de pænit. diſput.* 8. *ſect.1. num.*12. Maldonatus *in dictum cap.12. Matthæi.* Turrianus 2. 2. *diſp.69. dub.1. verſ. Alij ſentiunt.* Comitol. *lib.4. reſponſ. Moral. quæſtione* 10. *capite* 10. *numero* 18. *& ſeqq.* & alij paſſim.

13 Cæterùm blaſphæmia in Spiritum Sanctum *Matthæi* 12. dicitur irremiſſibilis, non eo quod non poſſit remitti, ſed eo quod difficilè remittatur; S. Chryſoſtomus *vbi ſuprà*, & alij quos ſequitur Vaſq. *cit. cap.*11. quia homo quoad hoc peccatum ex nullo capite dignus eſt venia, cùm ex nullo capite poſſit excuſari; ſicut quoad alia peccata, quæ ex ignorantia, vel ex infirmitate, ſeu fragilitate committuntur; Et quidem Iudæi in filium hominis, id eſt in Chriſti Domini naturam humanam directè peccantes, poterant aliquo modo excuſari, cum v. g. Vini-potatorem, & Publicanorum amicum appellando; Non tamen ſic etiam ſupernaturalia, & mirabilia opera, (quæ idem Chriſtus Dominus vi ſuæ diuinitatis operabatur) Satanæ ex odio, maleuolentia, & inuidia tribuendo; Quare S. Chryſoſtomus *homil.42. in Matth.* ait, Tunc hoc peccatum committi, quando ſine ignorantia committitur; Et affert rationem; quia cum Spiritus Sanctus iam notus vobis eſſe debeat, rem claram, & manifeſtam oppugnatis: Quod etiam tradunt Athanaſ. *in dict. oratione* 2. *contra Arianos,* Cyprian. *Epiſt.*52. *& libro de lapſis*, & alij, quos ſequitur Suar. *tom.4. de pænit. diſp.8. ſect.1. n.*18.

Obijcies: Quodlibet peccatum eſt talis naturæ, & 14
conditionis, vt nullam mereatur veniam: Ergo quodlibet peccatum dici poteſt irremiſſibile; Ergo non tantùm blaſphæmia in Spiritum Sanctum.

Reſpondetur: Concedo Antecedens, & primum conſequens; quia re vera nullum peccatum natura ſua veniam meretur; At diſtinguo ſecundum conſequens (Ly ſcilicet, *Ergo non tantùm blaſphæmia in Spiritum Sanctum*) Abſolutè, concedo: Comparatiuè, nego; Quia ſi illa comparentur ad alia peccata, videntur hæc veniam aliquam mereri; Cum aliquo modo excuſari poſſint, quod ſcilicet ex ignorantia, vel ex infirmitate, ſeu imbecillitate committantur, iuxta illud Pſalmi 77. *Spiritus vadens, & non rediens:* Quibus verbis clarè ſignificatur hominis inſtabilitas, infirmitas, fragilitas, ſeu imbecillitas; Et iuxta illud Pſalmi 102. *Et ipſe cognouit figmentum noſtrum; & recordatus eſt, quoniam puluis ſumus:* Et iuxta illud Apoſtoli ad Timothæum 1. *Miſericordiam conſecutus ſum, quia ignoranter feci:* Dicitur igitur blaſphæmia in Spiritum Sanctum Matthæi 12. irremiſſibilis, comparatiuè; quia ſcilicet difficilè remittitur eo quod comparatiuè ad alia peccata nullam veniam mereatur; quomodo non contingit in aliis peccatis, quæ ex ignorantia, vel ex fragilitate committuntur.

Quamuis alij dicant, blaſphæmiam in Spiritum 15
Sanctum eſſe irremiſſibilem; quia licet quidem poſſit remitti, non tamen ſit remittenda; Sic Vega *lib.3. in Tridentinum Concil. c.9.* & alij, quos ſequitur Comitolus *lib.4. reſponſ. moral. q.9. c.10. n.23. verſ. Mihi ſanè*; quatenus inquit, peccatum illud Iudæorum ideo ſine remiſſione, & venia futurum eſſe Chriſtus Dominus prædixit, quia ex diuino, & æterno decreto illud nunquam iis remittendum erat; Et mihi quidem valdè perſuaſum eſt, neminem illorum (qui offenſo animo miracula Chriſti Domini excogitarunt, eúmque habere Spiritum immundum contenderunt) delicti veniam, aut æternam ſalutem eſſe conſecutum.

At obſtare videtur Chryſoſt. *hom. 42. in Matth.* 16
vbi hic Sanctus Pater inquit, forſan aliquos ex illis Iudæis, quos Chriſtus Dominus reprehendebat, fuiſſe poſtea ad fidem conuerſos, & ſimul remiſſionem illius peccati propter Chriſtum Dominum, & Apoſtolorum prædicationem conſecutos: Quod inſinuat etiam S. Bonauent. *in 2. diſt.43. art.1. q.3.* quatenus ait, peccatum in Spiritum Sanctum irremiſſibile dici, non eo quod non poſſit remitti, ſed eo quod non conſueuerit remitti, quibus verbis apertè ſignificat, illud peccatum à Iudæis (opera ſcilicet Chriſti ſupernaturalia, & mirabilia Satanæ ex odio, maleuolentia, & inuidia tribuendo) licet non fuerit remiſſum omnibus, fuerit tamen remiſſum aliquibus: Quod etiam tanquam probabile, tradunt quidam alij, quos ſequitur Maldonat. *Matthæi 12. verſ.*35.

Quamuis ſecundò alij putent, blaſphæmiam in 17
Spiritum Sanctum dici irremiſſibilem, eo quod non remittatur abſque peculiari pænitentia, cum non committatur ex ignorantia, vel ex fragilitate, ſed ex malitia; Sic Theophilact. & Abulenſ. *in d. c.12. Matth.*

Digitized by Google

At obſtare videtur, quia hoc modo quodlibet peccatum ex malitia commiſſum, etiam irremiſſibile diei deberet; quod non eſt verum.

18 Quamvis tertiò alij ſentiant, blaſphæmiam, ſeu peccatum in Spiritum ſanctum dici irremiſſibilem ratione pœnæ; eo quod ſcilicet, licèt quis de illo peccato pœnitentiam agat, tamen illud ipſi non remittetur in hac vita ſine aliqua pœna: Deus enim quædam peccata non punit in hac vita, ſed ea punit in altera vita, & quædam punit in hac vita, & non in altera; Hoc verò peccatum blaſphæmiæ contra Spiritum ſanctum punit in hac vita, & in altera vita; Quemadmodum contingit Iudæis, qui in hac vita à Deo fuerunt puniti per Romanos, & in altera vita puniuntur per Dæmones. Ita Richardus *in libro de ſpiritu blaſphemia*, & quidam alij.

19 At obſtare videtur; quia communiter Patres locum illum *Matthei* 12. interpretantur de remiſſione ratione culpæ; Tùm quia ex dictis probabile eſt, quod nonnulli ex illis Iudæis (qui ex odio, & malitia opera ſupernaturalia, & mirabilia Chriſti tribuebant dæmoni) propter Chriſtum, & prædicationem Apoſtolorum, & talis peccati veniam, & vitam æternam fuerunt conſecuti.

Quapropter ratio, quare blaſphæmia in Spiritum ſanctum dicatur irremiſſibilis, probabilior mihi videtur ea, quam ſuprà dicebam.

SECTIO XXVI.

An, & quomodo procedatur contra blaſphæmum hæreticalem?

SVMMARIVM.

1 *Blaſphemus hæreticalis, etiam ſæpiùs, ideſt, vltra tres vices reincidens, abiurare debet de leui ſecundùm aliquos, quod leniter de hæreſi ſuſpectus ſit; At meliùs eſt dicendum, eundem abiurare debere de vehementi, quod de hæreſi ſuſpectus ſit vehementer; ſicque ſeruatur in Inquiſitione Hiſpanica, ſi non obſtet qualitas blaſphæmantis.*

2 *Blaſphemi, qui inueniuntur frequenter, & quaſi per conſuetudinem in ludo, vel extra ludum ad leuem turbationis modum in hæreticales blaſphemias prorupiſſe, abiurare debent de vehementi, attenta vita & conſuetudine perſonæ, aliàs abiurant de leui.*

3 *Blaſphemi in ira ſemel, bis, & ter, ſi ira magna fuit, & ex cauſa iuſta, non ſolent abiurare: Conſuetudinarij verò abiurant de leui in ira, & extra iram abiurant de vehementi.*

4 *Blaſphemans hæreticalis in blaſphemiis hæreticalibus grauioribus, ſi ſit homo vilis, flagellis cum publica pœnitentia, & in publico ſpectaculo, lingua per ferrum, vel per lignum comprehenſa caditur, & ad exilium, vel potiùs ad triremes condemnatur. Si verò ſit vir nobilis, pœna pecuniaria mulctatur, & ad tempus in monaſterium detruditur.*

5 *Blaſphemus hæreticalis in blaſphemiis leuioribus ſolet condemnari, vt aliquo die feſto, dum in Eccleſia celebrantur diuina, & nudo capite, ſine chlamyde, nudis pedibus tenens in dextra candelam accenſam, & ſacris peractis, publicè legitur ſententia contra ipſum lata: Imponuntur enim ieiunia, precationes, & aliquando pœna pecuniaria.*

6 *Blaſphemiam hæreticalem proferens non ex credulitate hæretica, ſed ex nimia perturbatione licet ſecundùm aliquos ab Inquiſitoribus non ſit puniendus, puniendus nihilominùs eſt, ſed mitiùs, ſalutaribus ſcilicet pœnitentiis, habita ratione blaſphemiæ, loci, & perſonæ, ſine tamen abiuratione.*

7 *Inſtructio Hiſpalenſis non obſtat; quia loquitur de blaſphemo non hæreticali.*

8 *Blaſphemus prædictus aliquando, ſi ſcilicet non publicè, & cum ſcandalo blaſphemauerit, abiurare ſolet ſecretò in domo S. Officij.*

RESpondetur loquendo quoad abiurationem 1
(quamvis nonnulli, quos ſequitur Ioſeph Seſſe
tom.4.deciſ.450.n.9. velint, quod blaſphæmus hæreticalis, etiam ſæpiùs, ideſt, vltrà tres vices, reincidens, abiurare debeat de leui, eo quod de hæreſi ſuſpectus ſit leniter; ſicque videntur velle Royas *de hæretic.part. 2. n.176.* & Salzed. *in addit.ad pract.crimin.* Bernard. Diaz *cap.110.* ſicque etiam ſeruatur *in Inquiſit. Hiſpanica*; ſi non obſtat qualitas blaſphæmantis, & hæreticalium blaſphæmiarum) meliùs tamen volunt alij, quod ſcilicet abiurare debeat de vehementi, eo quod de hæreſi ſuſpectus ſit vehementer; ſicque volunt Vmbert. Locat. *in prax. Inquiſit. verb. Blaſphemi* §.5.& 6. Eymer.*in Director. Inquiſit.part.2. q.41.num.5. & 6.* Genuenſ.*in praxi,c.68. n.8.* Lælius Zecch. *in ſumma tom. 1. cap. 15. num. 3.* Lazarius *in pract.de blaſpham.q.6.n.17.* Souſa *in Aphor.Inquiſ.lib.1. cap. 19. n. 18.* (Quatenùs ait: Blaſphæmi, qui inue- 2
niuntur frequenter, & quaſi per conſuetudinem in ludo, vel extra ludum ad leuem turbationis motum in hæreticales blaſphæmias prorupiſſe, abiurare debent de vehementi, attenta vita, & conſuetudine perſonæ; Aliàs abiurant de leui) & Zanard. *in Director.*
Theolog.part.2.præcept.1.c.11.n.10. (Quatenùs inquit: 3
Blaſphæmi in ira ſemel, bis, & ter, ſi ira magna fuit, & ex cauſa iuſta, non ſolent abiurare; conſuetudinarij verò in ira, abiurant de leui, & conſuetudinarij in ira, & extra iram, abiurant de vehementi) ſicque etiam ſeruatur in Inquiſitione Romana.

Loquendo autem quoad alias pœnas, dico, quod 4
prædictus blaſphæmus hæreticalis in blaſphæmiis hæreticalibus grauioribus, ſi ſit homo vilis, flagellis cum publica pœnitentia, & in publico ſpectaculo, lingua per ferrum, vel per lignum compræhenſa cædatur, & ad exilium, vel potiùs ad triremes condemnetur; ſi verò ſit vir nobilis, pœna pecuniaria mulctetur, & ad tempus in monaſterium detrudatur:
In blaſphæmiis autem hæreticalibus leuioribus ſolet 6
condemnari, vt aliquo die feſto, dum in Eccleſia celebrantur diuina, ſtet nudo capite, ſine chlamyde, nudis pedibus, tenens in dextra candelam accenſam, & ſacris peractis, publicè legitur ſententia contra ipſum lata; Imponuntur etiam ieiunia, precationes, necnon & aliquando pœna pecuniaria; Simanch. *tit.8.num.10.& 11.* & Salzéd.*in addit.ad pract.crimin.* Bernard. Diaz *cap.110. lit. A.* Videri etiam poterit Peña *in Director. Inquiſ. part.2. comment. 66.* Royas *de hæret.part.2.n.176.* & Lazarius *de blaſphemia, q.6. num.20.*

Aduerte tamen hìc, quod (quamvis Comitolus 6
in reſponſ.moral.lib.4.q.9.cap.3. & Lazarius *ubi ſuprà n.16.* quibus fauere videtur Inſtructio Hiſpalenſis Anno 1550. *cap.4.* teneant, quod ab Inquiſitoribus puniri non debeat is, qui non ex credulitate hæretica, ſed ex vehementi perturbatione protulit blaſphæmiam hæreticalem) meliùs tamen tenent Albert. *q.27.n.6.* & Royas *de hæretic. loc. ſuprà citato* nempè quod adhuc puniendus ſit, etſi mitiùs, ſalutaribus ſcilicet pœnitentiis, habita ratione blaſphæmiæ, loci, & perſonæ, ſine tamen abiuratione; quia turbatio & commotio, ſeu iracundiæ calor probatus in foro externo minuit quidem delictum, ſed non excuſat totaliter, ita vt Reus liberetur à pœna totali; videatur etiam Genuenſis *in praxi cap. 68. n. 13.* quatenùs ait, quod iis, qui ſemel dicunt aliqua verba hæreticalia,

vel

Google

vel ſcandaloſa ex ira, ſoleat impooi pænitentia ſalutaris, & aliquando publica, quod v.g. teneant candelam accenſam in Eccleſia tempore Miſſæ ſolemnis ſine aliqua abiuratione. Quod multò magis locum habebit, ſi prædictus blaſphæmaos poſt blaſphæmias ſigna doloris oſtenderit; ita DD. quos ſequitur Zanard. *in Direct. Theolog. p.3. c.* 134. quatenùs aſſerit, quod qui in ira magna, vel in alia vehementi paſſione bis, & ter blaſphæmauerit hæreticaliter, & ſedata paſſione, dolorem de ſuo crimine oſtenderit, pænitentiis ſalutaribus punitus, ſine abiuratione relinquatur.

7 Non obſtat Inſtructio Hiſpalenſis, quam ſuprà dicebam; quia ſicuti præter alios adnotauit Royas *loco ſuprà citato*, talis Inſtructio loquitur de blaſphæmo non hæreticali.

8 Aduerte 2. quod prædictus etiam blaſphæmus aliquando (ſi ſcilicet non publicè, & cum ſcandalo blaſphæmauerit) abiurare ſolet ſecretò in domo S. Officij; ſic Doctores. quos ſequitur Ioſeph. Seſſe *in decis. Regn. Aragon. tom. 4. deciſ.* 470. *num.* 24. quatenùs teſtatur, quod quidam blaſphæmus vna & altera vice fuerit coodemnatus ad abiurandum de leui, in Audientia Tribunalis, & ad exilium per ſpatium quatuor annorum.

DVBITATIO CCXIX.

Quidnam dicendum de ſuperſtitione?

SECTIO PRIMA.

Suppoſita.

SVMMARIVM.

1 *Superſtitio eſt actus cultus falſi; ſicuti Religio eſt actus cultus veri. Ad cultum autem verum duo requiruntur, vnum ratione obiecti, nempè verus Deus: Alterum ratione modi, videlicet ad Dei excellentiam proteſtandam.*

2 *Ex primo capite ſi Deus non ſit verus, emergunt tres ſuperſtitionis ſpecies, ſcilicet Idololatria, Diuinatio, & vana Obſeruatio.*

3 *Ex ſecundo capite, videlicet ſi error ſit ex parte cultus, ſiue modi colendi verum Deum, duæ aliæ ſuperſtitionis ſpecies emergunt, ſcilicet cultus falſus, & mendax ſaltem materialiter, & obiectiuè; & cultus pernicioſus.*

4 *Cultus falſi, mendacis, & pernicioſi prior ſpecies diuiditur in duos modos: Primus enim modus falſitatis eſt cum ordine ad rem ſignificatam, à qua diſcordat cultus ſignificatio. Secundus modus ex parte ipſius colentis.*

5 *Hæreticorum falſæ, & pernicioſæ traditiones ſpectant ad primum modum, dicentium in ſacrificio aliud offerendum, quàm quod Chriſtus, & Apoſtoli nobis tradiderunt, & Eccleſia Catholica ſemper tenuit.*

6 *Item ſi quis reliquias non Sanctorum pro reliquiis Sanctorum venerandas proponat; Vel in falſa miracula prædicet, aut ſcriptis mandet, &c.*

7 *Ad ſecundum modum ſpectat, ſi quis v.g. Deum colat tanquam publicus, ſiue ab Eccleſia inſtitutus Miniſter, cum nullam commiſſionem, vel ſaltem talem commiſſionem ab Eccleſia non habeat; quia ſicut falſarius cenſetur is, qui nomine alterius proponit aliqua, quæ commiſſa non habet.*

8 *Item ad dictum modum ſpectat, ſi quis, cum Sacerdos non ſit ſacrificium offert; vel ſi quis etiam Sacerdos, ſed excommunicatus, & ab Eccleſia præciſus, nomine Eccleſiæ ſacrificet, aut alia Sacramenta adminiſtret, &c.*

9 *Cultus falſus, licet nonnulli Doctores dicant reperiri non ſolùm in cultu publico; ſed etiam in cultu priuato; Probabilius tamen eſt, quod ex parte colentis reperiatur tantùm in cultu publico, ſeu communi; quia in cultu priuato vnus non colit Deum nomine alterius, vt in hoc poſſit eſſe falſitas; ſed quiſquam colit in ſola ſua perſona priuata.*

10 *Oratio Dominica dici poteſt nomine priuato; neque enim eſt inſtituta, vt ſolo nomine Eccleſiæ dicatur; ſed eſt inſtituta, vt pro tota Eccleſia fiat; Quapropter ſi quis eam pro ſe ſolo proferat, nihil falſum ex parte ipſiuſmet orantis profert; ſicque non eſt peccatum ſuperſtitionis, ſed tantùm contra charitatem, excludendo ſcilicet alios ab illo fructu.*

11 *Sacerdos, ſi celebrando Miſſam, intenderet excludere alios à fructu orationis Dominicæ, neque eſſet mendax in cultu; quia oratio totius Eccleſiæ pro vno priuato offerri poteſt, ſed eſſet prauus in ſua intentione, & peccaret contra charitatem communem, & contra ſui miniſterij fidelitatem.*

12 *Ieiunium in die Dominico eſt ſuperſtitioſum; quia in eo eſt falſitas ex parte rei ſignificatæ; ſignificaretur enim Reſurrectionem Chriſti colendam non eſſe: At nulla eſſet falſitas ex parte colentis, ſeu ieiunantis.*

13 *Idem dic de proponente falſas reliquias, vt veras; non enim eſſet falſitas ex parte proponentis, ſed ex parte rei ſignificatæ.*

14 *Cultus ſuperſtitioſi poſterior ſpecies, qui eſt ſecundum ſuperfluitatem, conſiſtit in eo, quod quis Deum colit eo modo, aut ea ceremonia, quæ ex ſe, neque ad ipſius Dei gloriam, neque ad ſpiritus deuotionem excitandam, neque ad illecebras carnis damnandas deſeruit, aut quia ex ſe eſt ceremonia inanis. Vide ibi varia exempla.*

15 *Cultus igitur ſuperfluus vel eſt ſuperfluus ſecundùm ſe, & contingit, quando cultus exterior ad ſola exteriora eſt vtilis; At nihil ſpiritui deſeruit; vel eſt ſuperfluus iuxta ſtatuta Eccleſiæ. Vide ibi exempla allata.*

16 *Cultus Diuini ſuperfluitas non vitabitur, quamuis nouarum præter Eccleſiæ morem ceremoniarum Adinuentor ad interiorem deuotionem eas ordinare intendat.*

17 *Superſtitio huiuſmodi cultum, ſcilicet indebitum, ſeu ſuperfluum exhibens, ſi contemptus, & ſcandalum abſit, eſt tantùm peccatum veniale; At ſi cultus non eſt tantùm vanus, ſed etiam turpis, eſt mortale.*

SVPPONO, quod ſuppoſitio ſit actus cultus falſi; ſicuti Religio eſt actus cultus 1
veri; Quapropter, cum ad cultum verum, ac religioſum duo requirantur; vnum ex parte obiecti, vt ſcilicet verus Deus colatur; Alterum ex parte modi, quo Deus colitur, vt ſcilicet ſignum ad Dei excellentiam proteſtandam congruum ab homine exhibeatur; Ideò; ſi horum alterutrum deficiat, ſuperſtitio, ſeu falſus cultus efficitur; Cum ex Philoſopho: Bonum ſit ex integra cauſa, malum autem ex ſingulari defectu.

Suppono 2. quod ex primo capite, ſi ſcilicet error, 2
ſeu defectus ſit ex parte obiecti, quia non Deus verus, ſed falſus colitur, Tres ſuperſtitionis ſpecies emergant, Idololatria ſcilicet, Diuinatio, & vana Obſeruatio; S. Thomas *quæſt.* 92. *art.* 2. quem commu-

niter ſequuntur Doctores; quia Dæmon ex ſuperbia Diuinum honorem in omnibus affectans, iiſdem modis, quibus Deus ab hominibus colitur, & ipſe ab illis coli procurat; Colimus autem Deum, tum reuerentiam ipſius Dei diuinæ excellentiæ debitam deferendo; Tum ab illo petendo ea, quæ ſolus ipſe nobis concedere poteſt, partim ſcilicet ad noſtræ mentis inſtructionem, partim etiam ad noſtrarum actionum directionem; Quapropter & ita dæmon ſimiliter homines edocet: Primò vt ipſi cultum, ac reuerentiam ſoli Deo debitam exhibeant, per Idololatriam; ſecundò, vt ab ipſo rerum occultarum cognitionem petant, per diuinationem; Tertiò, vt ab ipſo ſuarum actionum directionem expoſtulent, per Magiam, ſeu vanam Obſeruationem.

3 Suppono 3. quod ex ſecundo capite (ſi ſcilicet error, ſeu defectus ſit ex parte cultus, ſiue modi colendi verum) duæ aliæ ſuperſtitionis ſpecies exurgant; idem S. Thomas *q. 93. art. 1. & 2.* quem etiam communiter ſequuntur Doctores; quia vel eſt cultus falſus, ac mendax (ſaltem materialiter, & obiectiuè, vt ibi notauit Caietanus) quem cultum S. Thomas cultum pernicioſum, appellat; quia omnis falſitas, & omne mendacium in materia Religionis Deo iniurioſum, ac maximè pernicioſum eſt, Teſte Auguſtino *in libro contra mendacium cap.* 3. vel eſt cultus tantùm inanis, ac ſuperfluus (ſcriptum eſt enim, inquit Caietanus verbo ſuperſtitio, veri Adoratores adorabunt in ſpiritu, & veritate *Ioann.* 4.) Cultus autem pernicioſus eſt contra veritatem; cultus verò ſuperfluus recedit à ſpiritu.

Suppono 4. quod ex his duabus vltimis ſpeciebus cultus ſcilicet falſi, mendacis, ac pernicioſi, quas mox ſuprà dicebam, prior ſpecies diuidatur in duos modos.

Primus enim modus falſitatis eſt cum ordine ad rem ſignificatam, à qua diſcordat cultus ſignificatio; Vt ſi quis v. gr. hodie colat Deum per Agni Paſchalis ceremoniam, per quam ex diuina Inſtitutione ſignificabatur Paſſio Chriſti futura; Idemque eſt de aliis Iudaicis ceremoniis, per quas ex Dei inſtitutione ſignificabatur gratia futura per Chriſtum exhibenda, quæ tamen nobis iam exhibita eſt.

5 Quò ſpectant falſæ, & pernicioſæ traditiones eorum Hæreticorum, qui aiunt, in ſacrificio aliud offerendum, quàm quod Chriſtus, & Apoſtoli nobis tradiderunt & Eccleſia Catholica ſemper tenuit; contra quos hæreticos videri poterit S. Auguſtinus *hæreſi* 54. & S. Thomas *vbi ſuprà art.* 1.

6 Quò etiam ſpectat, ſi quis reliquias non Sanctorum pro reliquiis Sanctorum venerandas proponat, vel ſi falſa miracula prædicet, aut ſcriptis mandet; vel ſi Anathemata afferat, vt ſigna miraculorum, quando nulla contigerunt: quæ ex genere ſuo ſunt peccata mortalia; cum ſint pernicioſæ falſitates, (ob quas minor deinde fides veris Sanctorum Reliquiis, veriſque miraculis adhibetur) ſicque, quantum eſt ex ſe, extirpent fidem earum Reliquiarum, quæ ſunt veræ Sanctorum Reliquiæ, & fidem eorum miraculorum, quæ ſunt vera miracula; Caietan. *in ſumma, verb. Superſtitio, cap.* 1. *Nauarr. cap.* 11. *n.* 27. *verb. Sextò*, & alij, quos ſequitur Sanchez *libr. 2. moral. c.* 37. *num.* 9.

7 Secundus modus falſitatis eſt ex parte ipſius colentis; vt ſi quis v. gr. Deum colat tanquam publicus, ſeu ab Eccleſia inſtitutus Miniſter, cum nullam commiſſionem, vel ſaltem talem commiſſionem ab Eccleſia non habeat; quia ſicut falſarius cenſetur is, qui nomine alterius proponit aliqua, quæ commiſſa non habet; ita etiam falſarius cenſebitur is, qui nomine Eccleſiæ contra voluntatem Eccleſiæ, vel contra formam conſtitutam, & obſeruatam ab Eccleſia cultum Deo exhibet; Doctores communiter ex S. Thoma *cit. q. 93. art.* 1.

Quò ſpectat; ſi quis, cum Sacerdos non ſit, ſacrificium offert (cuius exemplum habemus in Saule 1. *Regum.* 3. *cap.* 13.) Vel ſi quis (etiam Sacerdos, ſed excommunicatus, vel ab Eccleſia præciſus) nomine Eccleſiæ ſacrificet, aut ſi alia Sacramenta, quæ ipſi non commiſſa, ſed prohibita ſunt, adminiſtret; Vel ſi quis, (etiam ſimiliter Sacerdos, ſed non prohibitus, ſeu Miniſter non præciſus) in ſacrificiis, aut in aliis publicis Officiis Deum nomine Eccleſiæ contra voluntatem, & ordinationem Eccleſiæ precetur; Doctores quos ſequitur Suarez *tom. tract. 3. lib. 2. de ſuperſtitione c. 2. n.* 11 *& ſeqq.* 8

Dixi: *in ſacrificiis, aut in aliis publicis officiis*; quia (quamuis cultum falſum ex parte colentis non ſolùm in cultu publico, Miniſtri ſcilicet exercentis nomine Eccleſiæ, ſed etiam in cultu priuato reperiri doceant Caietanus 2. 2. *q.* 93. Valentia 2. 2. *diſp. 6. q. 10. punct. 2. circa finem*, Leſſius *de iuſt. & iur. lib. 2. cap. 43. dub. 1. num.* 3. & Sayrus *in clau. regia, lib. 4. cap. 4. n.* 4. Vbi exemplum afferunt Caietanus, & Valentia, ſi quis orationem Dominicam inſtitutam à Chriſto Domino ad orandum pro omnibus, vt patet ex eius forma: *dimitte nobis, &c.* velit pro ſe offerre ſingulariter, excludendo ſcilicet alios; Et vbi aliud exemplum affert Caietanus, ſi quis nimirum ieiunet die Dominico; Et vbi aliud etiam exemplum affert Leſſius, ſi quis ſcilicet Reliquias falſas, vt veras proponat.) Probabilius tamen ſit, prædictum cultum falſum ex parte colentis reperiri ſolum in cultu publico, ſeu communi; quia in cultu priuato vnus non colit Deum nomine alterius, (vt in hoc poſſit eſſe falſitas) ſed quiſque colit in ſola ſua perſona priuata; Ergo non poteſt eſſe falſitas ex parte colentis, ſed ex parte ſolius rei ſignificatæ vtendo falſo ſigno, ſignificando ſcilicet quod non ſit ita; Et conſtat in exemplo ipſius orationis Dominicæ: quia quidem dici poteſt illa nomine priuato, nec eſt inſtituta, vt ſolo nomine Eccleſiæ dicatur; (cum Chriſtus Dominus omnibus, & ſingulis dixerit Matth. 5. *Vos autem ſic orabitis:*) Sed eſt inſtituta, vt pro tota Eccleſia fiat; Quapropter ſi quis eam pro ſe ſolo proferat, nihil falſum ex parte ipſiuſmet orantis (cum in ſua ſola perſona oret) proferet; ſicque non erit ſuperſtitionis, ſed contra charitatem peccatum, excludendo ſcilicet alios ab illo fructu; Quinimò etiam ſi Sacerdos eam in Miſſa proferens intenderet alios excludere ab illo fructu, neque adhuc etiam eſſet mendax in cultu; quia oratio totius Eccleſiæ pro vno priuato offerri poteſt; ſed eſſet prauus in ſua intentione, & peccaret contra charitatem communem, & contra ſui Miniſterij fidelitatem: ſimiliter in ſuperſtitioſo diei Dominici ieiunio eſſet falſitas ex parte rei ſignificatæ; quia ſic ſignificaretur, Reſurrectionem Chriſti non eſſe colendam; At nulla eſſet falſitas ex parte colentis, ſeu ieiunantis; quia nomine proprio verè ieiunaret, nec ſimularet, ſe nomine Eccleſiæ ieiunare. Similiter tandem in proponente nomine proprio falſas Reliquias vt veras, nulla eſſet falſitas, ex parte proponentis; vtpotè qui non fingeret ſe nomine Eccleſiæ eas proponere, ſed eſſet falſitas ex parte rei ſignificatæ; Et ſic de aliis. Videri poterit Suarez *tom. 1. de Religione lib. 2. de ſuperſtitione cap. 2. num. 15. & ſequentibus.* 9 10 11 12 13

Suppono 5. quod poſterior ſpecies cultus (cultus ſcilicet ſuperſtitioſi) qui eſt ſecundùm ſuperfluitatem, conſiſtat in eo, quod quis Deum colit eo modo, aut ea ceremonia, quæ ex ſe neque ad ipſius Dei gloriam, neque ad ſpiritus deuotionem excitandam, neque ad illecebras carnis domandas deſeruit; Aut quia ex ſe eſt ceremonia inanis, (v. gr. abſtinendi die Sabathi in honorem Beatæ Virginis ab vno opere ſeruili, vt ſuendi, vel nendi &c. & non ab aliis operibus ſeruilibus eiuſdem generis; Aut orandi ante ſolis ortum, adhibito certo numero, certo ſitu, cer- 14

Digitized by Google

tóque colore Cereorum; aut audiẽdi Miſſam à Sacerdote, qui vocetur Petrus, vel Paulus, &c. ſic Doctores, quos ſequitur Nauarr, *in ſumma citato cap.* 11. *n.* 23. *&* 35.) Vel quia eſt ceremonia contra ſtatutum, aut conſuetudinem Eccleſiæ, v.g. in Miſſa ſæpiùs dicendi Alleluia, vel Kyrie eleiſon, faciendi plures cruces quàm ordinatum ſit ab Eccleſia; dicendi Gloria, vel Credo, quando ex inſtituto Eccleſiæ omitti debent, &c. Ita vt breuiter cultus ſuperfluus ſit; vel quia ex ſe ipſo eſt inanis, & ad ſpiritum excitandum inutilis; vel quia eſt ab Eccleſiæ ſtatuto, aut conſuetudine alienus: Quo poſteriori caſu quamvis, vt præciſè ſpectatus, ad Dei gloriam, & ad ſpiritus deuotionem excitandam, & ad illecebras carnis domandas idoneus eſſe poſſit, poſito tamen Eccleſiæ contrario decreto, inutilis, & peccato obnoxius eſt; Caietan. *cit. c.*1. quem paſſim ſequuntur Doctores.

15 Cultus igitur ſuperfluus teſte Caietano vbi ſuprà (quem ſequuntur Armilla *eod. verb. Superſtitio num.*2. Nauar. *in ſumma cap.*11. *n.* 24. Saytus *in claui regia, lib.*4. *cap.*4. *n.*1. Leſſius *de iuſt. & iur. lib.* 2. *c.*43. *dub.* 1. *n.*5. & alij communiter) vel eſt ſuperfluus ſecundùm ſe: quod dicunt contingere, quando cultus exterior ad ſola exteriora eſt vtilis, at nihil ſpiritui deſeruit, v.g. cum quis præter vſum Eccleſiæ, & proborum virorum, apud quos viuit, ſingulariter aliquid diuini cultus operatur: vel eſt ſuperfluus iuxta ſtatuta Eccleſiæ; Huius poſterioris cultus ſuperflui exempla ſubjiciunt Caietanus, Armilla, Nauarrus, Sayrus, & Leſſius *in locis ſuprà cit.* vt ſi quis præter rubricas Breuiarij, & Miſſalis dicat in Miſſa, vel in Officio diuino aliquid, vt bis Alleluia (quando ſemel dicendum eſt) aut Credo, aut Gloria (quando dicenda non ſunt) vel (vt ait Caietanus) ſi in Miſſa faciat ſignum Crucis, vbi fieri non mandatur; vel (vt ait idem Caietanus, & Armilla) plures Acolyti, quàm ſoleant de more Eccleſiæ, adhibeantur. Prioris autem cultus ſuperflui exempla ſubjicit Nauar. vt ſi quis adhibeat ceremoniam orandi ante ſolis ortum, vel audiendi Miſſam Sacerdotis, qui tali nomine, v.g. Petrus, vel Paulus, &c. appelletur.

16 Nec (vt rectè ait Caiet. 2.2. *q* 93. *art.* 2.) ſuperfluitas hæc diuini cultus vitabitur, quamvis nouatum, præter Eccleſiæ morem, ceremoniarum Adinuentor ad interiorem deuotionem eas ordinare intendat; quia (cum exterior Dei cultus ordinetur ad interiorem, omnis ille cultus, qui non ordinatur ad interiorem qualiſcumque eum cultum adhibentis intentio fuerit, eſt ſuperfluus:) At non rectè ordinatur ad interiorem Dei cultum id, quod præter Eccleſiæ, & proborum virorum conſuetudinem cauſa diuini cultus efficitur (cùm à tali conſuetudine recedere ſit peccatum) Ergo &c.

17 Cæterùm huiuſmodi ſuperſtitio (cultum ſcilicet indebitum, ſeu ſuperfluum exhibens) ſi contemptus, & ſcandalum abſit, eſt tantum peccatum veniale; Caietanus *citato cap.* 1. & Leſſius *de iuſt. & iur. lib.* 2. *c.*43. *dubit.* 1. *n.*5. At, ſi cultus non ſit tantùm vanus, ſed etiam ſit turpis (vt ſi quis Deum colat aliqua actione praua vel turpitudinem continẽte, exempli gratia hominis immolatione, rei furtiuæ oblatione, turpibus verbis in Templo decantatis, vel ſolo etiam vocis, aut organi ſono notabiliter laſciuo, & ad impuritatem prouocante, eſt peccatum mortale; qua de re videri poterit Caietan. 2.2. *q.*91. *art.*1. *& in ſumma verb. organorum vſus*, Suar. *tom.* 1. *de Religione c.*13. *n.*16. Valentia *tom.*3. *diſp.*6. *q.*9. *puncto vnico.* & Sanchez *lib.* 2. *moral. c.*37. *n.*7. videri etiam poterit Concilium Tridentinum *ſeſſ.*22. *in decreto de obſeruandis & euitandis in celebratione Miſſæ.* His ſuppoſitis, ſit,

SECTIO II.

Dubitationis Reſolutio.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores procedunt contra ſuperſtitioſum, ſaltem ſi cultus error, ſeu defectus contingat ex parte obiecti; quia non verus, ſed falſus Deus colitur: vel ſi cultus error, ſeu defectus contingat ex parte ipſiuſmet cultus, ſeu modi colendi verum Deum, ſiue, quia modus falſitatis eſt cum ordine ad rem ſignificatam; quia talis vel eſt Hæreticus formalis, vel de hæreſi grauiter ſuſpectus.*

2 *In dubio an effectus ſit à Dæmone, nec non de variis ſuperſtitioſis obſeruationibus in dubio quid dicendum ſit, habetur* tract. 3. de conſcientia dubia ſect. 1. 2. & 3. Auctoris, *& dicetur etiam* infrà dubitationib. ſeqq.

RESpondetur: Contra ſuperſtitioſum (ſaltem ſi cultus error, ſeu defectus contingat ex parte obiecti, quia non verus, ſed falſus Deus colitur; vel ſi cultus error, ſeu defectus contingat ex parte ipſiuſmet cultus, ſeu modi colendi verum Deum, ſiue quia modus falſitatis eſt cum ordine ad rem ſignificatam, à qua diſcordat cultus ſignificatio, ſiue quia modus falſitatis eſt ex parte ipſiuſmet colentis) abſque dubio procedunt etiam Inquiſitores. 1

Probatur; quia talis ſuperſtitioſus vel eſt hæreticus formalis, vel ſaltem eſt de hæreſi grauiter ſuſpectus. Vide, quæ dicebam de ſuſpectis hæreſis *dubit.* 167. *& ſeqq.* & quæ dicebam *dubit.* 195. *ſect.* 70. 71. *&* 72. *& dubit.* 206. *per totam.*

Cæterùm, quid dicendum in dubio: An effectus ſit à dæmone: Item quid dicendum de quibuſdam grauiter vulneratos in Hiſpania curantibus: Item quid dicendum de iis, qui ex Auium, Piſcium, aliorúmque Animalium voce, cantu, volatu, &c. de fortuitis euentibus coniectationem deſumunt; & tandem quid dicendum de aliis ſimilia obſeruantibus, videri poterunt, quæ dicebam *tract.* 3. *de conſcientia dubia, ſect.* 1. 2. *&* 3. & etiam quæ dicam *infra dubitationibus ſeqq. præſertim dubit.* 226. *&* 228. *per ſuas ſectiones.* a

SECTIO III.

Corollaria.

SVMMARIVM.

1 *Suppoſitio, quæ diuino cultui directè opponitur, eſt vitium religioni oppoſitum ſecundùm exceſſum: Exceſſus autem non attenditur penès quantitatem, ſed ſecundùm alias circumſtantias.*

2 *Superſtitio quadruplex eſt, & quænam ſit quælibet earum recenſetur.*

3 *Superſtitio indebiti modi cultus diuini duplex eſt: Vna, cum cultus eſt falſus, ac proinde pernicioſus: Altera verò cum cultus eſt ſuperfluus.*

4 *Cultus falſus contingit dupliciter. Primò cum cultus eſt falſus ratione rei ſignificatæ. Secundò cum cultus eſt falſus ratione colentis, ſaltem in cultu publico per Miniſtrum Eccleſiæ nomine ipſius Eccleſiæ exhibito.*

5 *Cultus indebiti vtriuſque modi deformitas conſiſtit in*

eſſe teſtis in Iudicio, ſed repellatur ex illo, tanquam infamis: quod tamen intellige, ſi ſemel de hoc crimine fuerit is condemnatus; Couarruuias *de pact. part.1. §.7. num.12.* Sayrus *in claui regia, lib.6. cap.13. num.18.* & alij, quos ſequitur Azor. *tom.1. lib.9. c.28. dubit.19.*

Et in conſtitutione Pij V. quæ incipit: *Cum primum Apoſtolatus*, & refertur *in Bullario tom.2. fol.179.* Eſtque quinta in ordine inter conſtitutiones eiuſdem Pontificis) renouantur decreta Concilij Lateranenſis ſub Leone X. præcipiturque, quod blaſphæmi tam Laici, quàm Clerici pænis grauiſſimis afficiantur.

21 Vnde aduerte, quod prædicta iura canonica non ſint hodie vſu recepta; Sayr. *in claui reg. lib.6. cap.13. num.18.* & Azor. *tom.1. lib.9. cap.28. dubit.6.* Sed pænæ, quæ exercentur hodie contra blaſphæmum ſunt Iudici arbitrariæ; Iaſon. *in l.3. §. iurari num.14. ff. de iureiur.* Oſtienſis *in ſumma tit. de maledicis in §. Blaſphemantes, verſ. grauior,* Iul. Clar. *in §. blaſphemia, verſ. ſed quæro*, Bonifacius de Vitalin. *titulo de pænis blaſphemia, num.3.* Menoch. *de arbitr. lib.2. caſ.375. n.30.* & Follerius *in practic. crimin. in fragment. num.15.* Quinimò & omnes etiam ferè aliæ pænæ in alios delinquentes ſunt hodie ſimiliter Iudici arbitrariæ, idem Clar. *in §. finali quæſt. 85. verſ. vlterius quæro*, Menoch. *de arbitr. lib.1. cap.99. num.16.* Tiraquellus *tract. de pænis in præfatione num.22.* Marſil. *ſingul.182. & ſingul.244.* Viuius *communium opinionum verb. Iudex vbicumque n.6.* & alij, quos ſequitur Boſſius *tit. de pænis n.10.*

22 Et quidem hodie nullibi in his noſtris partibus blaſphæmus morte plectitur, ſed ad ſummum ad triremes condemnatur, vel pœna pecuniaria punitur, vel ante fores Eccleſiæ marmoris ſiſtitur, vel in publico exponitur, vel eius lingua perforatur.

23 Aduerte 2. quod in illis locis, in quibus eſt conſuetudo blaſphæmandi, talis conſuetudo, licet ſit peſſima, excuſat tamen vtrumque, ne blaſphæmos pænæ mortis, vel alijs pænis contra Blaſphæmum iure ciuili, vel canonico, vel municipali ſtatutis puniatur; Angel. *in l. his verbis §.1. ff. de hæred. Inſtit.* & alij, quos ſequitur Petraſancta *ſingul.83. num.3.* Et quidem, quod conſuetudo loci, licet mala, excuſet, ne quis puniatur grauibus pænis, quibus puniretur, ſi non eſſet talis conſuetudo, docent etiam Anchatan. *conſ.51, & conſ.283.* Rolandus *lib.1. conſ.75. num.42. & ſeqq.* Caſſiodorus *deciſ.19. tit. de regul. Cancellar.* Plotus *conſil.108. num.122.* Romanus *ſingul.46.* Marſilius *conſ.12. n.6. vol.1.* & alij, quos ſequitur Graſſius *conſ.15. etiam vol.1.*

Quamvis contrarium (quod ſcilicet non excuſet) probabiliùs teneant Iaſon. *in l.3. §. iurari, num.6. ff. de iureiur.* Clarus *in §. Blaſphemia, verſ. item poteſt*, Menoch. *de arbitr. lib.2. caſ.375. num.34.* Bellamer. *conſ. vltimo, num.6.* Grammatic. *deciſ.56.* Albert. *de agnoſc. aſſert. qu.6. num.26.* & Couarruuias *de pact. part.1. §.7. num.12*, quia (ſicuti dicitur *in cap. Flagitia 32. q.7. & in cap. Obiiciuntur 32. qu.4.*) conſuetudo in iis, quæ ex ſua natura ſunt mala, & illicita, nullo modo excuſat; quod etiam tenent Gloſſ. *in cap. ſatis de tempor. ordinat. & in cap. Cum ſecundum leges de hæretic. in 6.* Baldus *in l. de quibus col.2. ff. de legibus*, & Antonius Gabriel *lib.6. concl.8. num.27.*

24 Aduerte 3. quod qui ex ira, vel ex aliqua alia paſſione blaſphemat, minùs ſoleat puniri; Archidiac. *in cap. Quid ergo circa finem 23. q.5.* Decius *conſil.165. n.10.* Tiraquell. *de pænis temperand. cauſ.1. num.14.* Clar. *in practic. q.60. verſ. Eſt etiam*, Bonifac. de Vitalin. *tit. de pæn. blaſphemia, n.2.* Albertin. *de agnoſcend. aſſertion. q.27. n.2. & ſeqq.* Couarruuias *de pact. p.1. §.7. num.13.* Menoch. *de arbitr. lib.2. centur.4. caſ.375. n.33.* & alij paſſim; quamvis non ſemper id locum habeat, vt ſi v.g. blaſphæmans det operam rei illicitæ, v.g. ludo, &c. Cagnol. *in l. quidquid calore n.9. ff. de regul. iur.* Felin. *in cap. ſicut n.30. de iureiur.* Tiraquell. *de pænis temperandis cauſ.1. n.14.* Maſcard. *de probat. vol.1. concl.194. n.12.*

Aduerte 4. quod in diuerſis locis pænæ graues 25 contra blaſphæmum imponantur; Et quidem in Gallia (ſicuti teſtantur Buërius *deciſ.301. n.15.* Couarruuias *de pact. part.1. §.7. num.11.* & Ioannes Benedictus *lib.1. in ſumma de peccatis cap.9. §.1. circa finem*) Carolus VIII. & Ludouicus XII. ſtatuerunt, quod blaſphæmus pro ſecunda blaſphæmia puniretur pæna abſciſſionis ſuperioris labij, pro tertia inferioris, pro quarta linguæ; Et in Hiſpania (ſicuti teſtatur Couarruuias *loco ſuprà citato*) Alphonſus Rex decreuit, quod blaſphæmus, præſertim plebeius, pro prima blaſphæmia verberaretur, pro ſecunda notaretur in labiis ferro candenti ſigno crucis, pro tertia ei lingua abſcinderetur; Et in Regno Neapolis (ſicuti teſtatur Thomas Grammaticus *deciſ.50.*) Blaſphæmus punitur, ita vt lingua eius clauo publicè perforetur.

Nec mirum, quia etiam à Saracænis (ſicuti teſtatur 26 S. Antoninus *2. part. tit.7.*) graues pænæ ſimiliter contra blaſphæmum imponuntur.

SECTIO XXIII.

Quænam Pænitentia blaſphæmo imponenda ſit in foro interiori, ſeu conſcientiæ?

SVMMARIVM.

1 *Pænitentia grauiſſima imponenda eſt in foro conſcientiæ Blaſphæmo ex diſpoſitione Concilij Lateranenſis ſub Leone X. At probabilius eſt oppoſitum, eo quod huiuſmodi decretum non fuerit vſu receptum, quoad pænas in blaſphæmum ſtatutas.*

2 *Lex, ſeu Decretum etiam latum à Concilio generali, ſi non fuerit vſu receptum, vel ſi fuerit per contrariam conſuetudinem abrogatum, non obligat, etiamſi habeat clauſulam irritantem.*

3 *Leges à Principe feruntur ſub ea conditione, & intentione, vt non aliter obligent, quàm ſi fuerint vſu recepta à Populo, vel per contrariam conſuetudinem non abrogatæ.*

4 *Lex Summi Pontificis obligat independenter à conſenſu Populi, cum habeat à Deo poteſtatem legiſlatiuam; Non ſic Principes ſæculares; At ſolum peccant non recipiendo eam, qui primi non acceptarunt: ſecùs verò qui contrariam conſuetudinem iam introductam inuenerunt.*

5 *Confeſſarius debet imponere Pænitenti ſatisfactionem, & pænitentiam proportionatam iuxta delicti qualitatem, & id voluit Concilium Tridentinum citatum, & aliud Moguntinum; ſed tamen propter impotentiam, fragilitatem, & imperfectionem pænitentis poteſt etiam imponere pænitentiam leuem; Pluribúſque id ſuadetur rationibus ad ſpiritualem Animarum frugem, & maximè nè pænitentes auertantur à frequentia Sacramenti Pænitentiæ.*

6 *Confeſſarius quando multo leuiorem, quàm pænitentis peccata merentur, pænitentiam imponit, debet tunc illum monere grauioribus pænitentiis eſſe puniendum, &c. vt hinc ſumat occaſionem voluntarias pænitentias ſuſcipiendi.*

COROL

Digitized by Google

COROLLARIA.

7 *Confeſſarius tenetur quantum fieri poteſt ordinariè ſeruare quod ſtatutum fuit in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. & in Tridentino, & Moguntino.*

8 *Pænitentia impoſita à Confeſſario eſt magis meritoria, & ſatisfactoria, quam Pænitentia, quam ſponte Pænitens ſibi aſſumit, & leuis pænitentia poteſt minùs præbere occaſionem emendationis.*

9 *Confeſſarius, ſi iuſta cauſa adſit diminuendi pænitentiam Pænitenti, benè facit illam diminuendo.*

10 *Confeſſarius Pænitenti nolenti acceptare Pænitentiam grauem, debet illam diminuere, quantumcumque ille voluerit, præſertim cum multi DD. teneant, illum non teneri eam acceptare, quæ tamen opinio poſt Concil. Trid. maximè non placet Auctori.*

11 *Pænitens ſecundùm multos DD. poteſt lucrari Indulgentias, ſicque à Pænitentiis ſe liberare: Quapropter in tali caſu Confeſſarius poteſt hortari Pœnitentiam, vt conetur lucrari dictas Indulgentias, & ita licèt peccata ſint grauia, imponere leuem pænitentiam.*

12 *Confeſſarius non poteſt, nec debet contra nonnullos oppoſitum tenentes, pro peccato blaſphemiæ, & pro quocumque alio ſtatuere tanquam regulam certam, & determinatam quandam pænitentiam; ſed debet imponere talem, quam credit Pænitentem executurum fore, cum is pænitentiam in Confeſſione acceptatam exequi tenatur ſub culpa mortali, &c.*

1 RESpondetur: In Concilio Lateranenſi ſub Leone X. *ſeſſ.9. §. Ad abolendam*, dicitur, non licere abſolui blaſphæmum abſque grauiſſima pænitentia illi impoſita ex arbitrio ſeueri Confeſſarij: Quapropter Nauar. *in Summ. c.12. n.83.* Lop. *part.1. Inſtruct. c.15. circa principium*, Petr. de Ledeſma *tom.1. ſumma tract.1.c.9. circa fin.* & Conutol. *lib.4. reſponſ. moral q.9. cap.9.* putant, quod non poſſit Confeſſarius abſoluere blaſphæmum pænitentem, niſi illi imponat grauiſſimam Pænitentiam.

Quamuis contrarium, & quidem probabiliùs, teneant Armilla *verb. Blaſphemia, num.5.* Suar. *tom.1. de relig. tract.3. lib.1. c.7. n.21.* Sayr. *in claui regia, lib.6. c.13. n.10.* & alij, quos ſequitur Azor. *tom.1. Inſtitut. moral. lib.9. cap.28. q.9.* Eo quod huiuſmodi decretum Concilij Lateranenſis, quoad pœnas in blaſphæmum ſtatutas, non fuerit vſu receptum, vel fuerit per contrariam conſuetudinem abrogatum; Sicque nunc ſatis ſit, ſi Confeſſarius oſtenderit Pænitenti criminis grauitatem, & illi imponat pænitentiam iuxta prudens arbitrium, ſicut imponere deberet, tamen ſi dictum decretum auditum non fuerit à Concilio Lateranenſi.

2 Obijcies: In fine illius Conſtitutionis Concilij Lateranenſis dicitur, quod illi decreto per nullam contrariam conſuetudinem derogari poſſit; Ergo adhuc tale decretum eſt in ſuo robore.

Reſpondetur: Nego conſequentiam; Quia lex, & decretum, etiam latum à Concilio generali, ſi non fuerit vſu receptum, vel ſi fuerit per contrariam conſuetudinem abrogatum, non obligat; Couarr. *lib.2. variar. cap.16. num.6.* Medina *part.2. q.90. art.3. ad 2.* Menoch. *de præſumpt. lib.2. præſumpt. 2. n.1.* Valent. *tom.2. diſp.7. quæſt.5. punct.5. q.4.* Mantica *de tacit. convent. lib.5. tit.13. num.35. & 36.* & alij, quos ſequitur Sanchez *de matrimon. lib.3. diſp.18. n.1.*

Quod eſt verum, etiamſi lex habeat decretum irritans; Alex. *conſ.132. vol.1.* Ruin. *conſ.13. num.27. vol.2.* Rocchus *in cap. final. de conſuetud. sect.7. n.15.* & Anton. Gabriel *de clauſul. concl.3. n.43.* Itemque eſt verum, etiamſi lex, & decretum deroget conſuetudini, Rocch. *loco ſuprà citato*, Dueña *regul.144. limit. 2.* Bott. *de Synod. part. 3. art.2. num.64.* & alij, quos ſequitur Rodriquez *tom.1. quæſt. regul. quæſt.6. art.11.* quia lex ordinariè fertur ſub conditione, ſi recipiatur, & contraria conſuetudine legitimè non abrogetur; Et (vt dicit Gloſſ. *in cap.1. de tregua & pace, & in l. Rem non nouam, §. Patroni, C. de Iudic.* & Dominicus *in cap. In ipſis, §. Leges diſt.*) Leges 3 à Principe feruntur ſub ea conditione, & intentione, vt non aliter obligent; quàm ſi fuerint à Populo receptæ, vel per contrariam conſuetudinem legitimè non abrogatæ; Cùm lex, quæ non recipitur, vel per contrariam conſuetudinem legitimè abrogatur, non cenſeatur Reipublicæ expediens; Couarruu. *cit. cap.16.* Et ex alio capite lex debeat tendere in bonum, non autem in damnum commune, debéatque eſſe ſuauis, atque fragili naturæ ſubditorum conformis; Cùm igitur prædictum decretum Concilij Lateranenſis de imponenda grauiſſima Pænitentia blaſphæmo non fuerit vſu receptum, vel fuerit per contrariam conſuetudinem legitimè abrogatum, non ampliùs nunc obligat.

Quamuis. Ego (ſi de lege, vel decreto non Principis ſæcularis, ſed Summi Pontificis, vt Pontificis loquamur) teneam contrariam (vt alibi diffusè 4 probabam; Præſertim cum Summus Pontifex non à Populo, vt Princeps ſæcularis, ſed à Deo legem ferendi poteſtatem acceperit) ſcilicèt, quód lex Summi Pontificis obliget, independenter à conſenſu ſubditorum; Ita vt ſaltem mortaliter peccent, qui primò illam non recipiunt, etſi non item alij, qui illam poſtea non vſu receptam, vel per contrariam conſuetudinem legitimè abrogatam reperiunt.

Inſtabis: In Concilio Tridentino *ſeſſ.14. cap.8.* 5 habetur; [Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum ſpiritus, & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum, & pænitentium facultate, ſalutares, & conuenientes ſatisfactiones iniungere, ne ſi fortè indulgentiùs cum pænitente agant, leuiſſima quadam opera pro grauiſſimis debitis iniungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur; Habeant autem præ oculis, vt ſatisfactio, quam imponunt, non ſit tantùm ad nouæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & caſtigationem.] Sic Conc. Trid. vt etiam ſtatuerat priùs Concilium Moguntinum *2. cap.31.* Et meritò; Quia, cum Sacerdos ſit Iudex, debet in ferendo ſententiam ſeruare proportionem & æqualitatem: Quapropter, ſicuti ſi pro leui peccato imponeret Pænitenti pænitentiam grauiſſimam, faceret iniuriam Pænitenti; ſic ſi pro grauiſſimis peccatis imponeret pænitenti pænitentiam leuiſſimam faceret iniuriam Deo; Cùm igitur blaſphæmiæ peccatum ſit grauiſſimum, perperàm faceret Confeſſarius, ſi iuxta decretum Conc. Trid. Lateranenſis, & Moguntini non imponeret blaſphæmo pænitentiam grauiſſimam.

Reſpondetur: Diſtinguo conſequens; Perperàm ſic agendo faceret Confeſſarius, ſi non adſit iuſta cauſa, concedo; Si adſit, nego. Debet igitur quidem Confeſſarius ordinariè imponere Pænitenti proportionatam Pænitentiam, & ſatisfactionem iuxta delicti grauitatem, & hoc eſt, quod volunt citata Concilia, ſed tamen propter impotentiam, fragilitatem, & imperfectionē Pænitentis, poterit etiam interdùm Confeſſarius imponere pænitentiam leuem, vt aduertit S. Thom. *in Addit. q.18. art.4.* Quia cum in Sacramento Pænitentiæ debeat Confeſſarius magis habere rationē ſpiritualis boni Pænitentis, ac ſatisfactionis pro pœna, quam deberet Peccator pati pro peccatis ab ipſo cōmiſſis, prudenter faciet interdum Confeſſarius, ſi leuiorem pænitentiam imponat pro grauibus peccatis; Quandoquidē, ſi imponeret proportionatā pœnitentiam, ſalus ſpiritualis Pænitentis periculo exponeretur;

Cum

Digitized by Google

Cum illam Pænitens vel non faceret, vel à confeſſionibus frequentandis auerteretur, vel deſperaret, vel alio modo in peius rueret; Nec Confeſſarius vllam iniuriam facit Deo; quia ſi pænitens pro ſuis peccatis ad proportionem non ſatisfacit in hac vita, ſatisfaciet ſaltem in altera; Et Chriſtus Dominus ex dictis voluit, quod in hoc Sacramento Pænitentiæ haberetur ratio ſpiritualis boni pænitentis iuxta prudens arbitrium Confeſſarij; quodque in dicto Sacramento Pænitentiæ non ſeruaretur magnus rigor, ſed iudicetur cum magna miſericordia, ne auertantur homines à confeſſionibus, vti dicebam; Quapropter *in c. Alleg. 26. q. 7.* dicitur quod prudens Confeſſarius debeat potiùs in mitiorem partem inclinare, quodq; melius ſit, Sacerdotem iudicare de nimia miſericordia, quàm de nimia ſeueritate; & S. Gregorius Nazianzenus *orat. 26. circa finem* inquit: Hanc rationem tene, vt partim illum corrigas; Idque leuiter, & humanè, non vt hoſtis, neque, vt durus, & rigidus Medicus: Namque Chriſti Diſcipulus es, mitis, & benignus, qui noſtras infirmitates portauit.

6 Aduerte tamen, quod Confeſſarius, quando multò leuiorem, quàm pænitentis peccata merentur, pænitentiam imponit, debeat tunc illum monere, grauioribus pænitentiis eſſe puniendum; propter tamen ipſius fragilitatem, & imperfectionem mitiùs ſecum agi; vt hinc pænitens ſumat occaſionem voluntarias pænitentias ſuſcipiendi, & peccatorum, quibus detinebatur, grauitatem melius perpendendi; Syluest. *verb. Confeſſor. 4. qu. 2.* Nauarr. *cap. 26. n. 19. & 20.* Viuald. *de ſatisfact. n. 10.* & alij, quos ſequitur Coninch. *de Sacramentis diſput. 10. de ſatisfact. dub. 8. num. 73.*

COROLLARIA.

7 Hinc ſequitur, quod Confeſſarius teneatur ordinariè quantum fieri poteſt, ſeruare quod ſtatutum fuit in Concilio Lateranenſi ſub Leone X. *loco ſuprà citato*, & in Concilio Tridentino, & Moguntino.

8 Præſertim, quia pænitentia impoſita à Confeſſario, eſt magis meritoria, & ſatisfactoria, quàm pænitentia, quam ſpontè pænitens ſibi aſſumit; Et leuis prætereà pænitentia poteſt pænitenti præbere occaſionem, vt minùs peccatorum ſuorum grauitatem perpendat; Caietanus *3. part. q. 90. art. 2.* Sotus *in 4. diſt. 20. q. 2. art. 3.* Nauarrus *cap. 26. n. 15. & 21.* & Ledeſma *2. part. q. 20. art. 4.*

9 At ſi iuſta cauſa adſit diminuendi pænitenti pænitentiam, benè facit Confeſſarius illam ei diminuendo: Quapropter Syluester, (quem præter alios ſequitur Nauarr. *in citato cap. 26. n. 20.*) *verb. Confeſſor. 4. q. 2. ait*, quod Confeſſarius potiùs debeat vel leue quid imponere pro pænitentia, quàm permittere, quod pænitens à ſe deſperatus recedat; & eodem *verb. Confeſſor. 3. q. 12.* inquit, quod Confeſſarius pænitenti nolenti acceptare grauem pænitentiam, debeat eam illi diminuere, quantumcumque ille voluerit.

10 Præſertim, quia multi Doctores tenent quod pænitens non teneatur vllam acceptare pænitentiam; ſic Scotus *in 4. diſt. 18. & 19. qu. 1. §. 1. ad quæſtionem motam diſt. 18.* Caietan. *verb. Confeſſio condit. 16. & verb. ſatisfactio*, Syluester *verb. Confeſſor. 1. quæſt. 25. & 26.* (vbi citat Oſtienſem, & Panormitanum) Medina *Cod. de confeſſ. qu. 41. de pænitent. iniuncta acceptanda*, Tabiena *verb. Confeſſio, 2.* Armilla *eodem verb. 29.* Nauar. *in d. cap. 26. n. 20.* vbi dicit, hanc ſententiam eſſe in vrbe, & in orbe communiter receptam) Reginald. *in praxi lib. 7. cap. 1. n. 15.* Quamvis iſtorum Doctorum opinio, maximè poſt Tridentinum Concilium, mihi non probetur; qua de re videri poterit Vaſquez *de Sacramento Pænitentiæ, quæſt. 84. art. 2. dubit. 1. num. 5.* Valentia *tom. 4. diſp. 7. qu. 14. punct. 4.* & Suarez *tractat. de pænitentia, diſput. 38. ſectione 7. num. 2.*

Præſertim etiam, quia multi alij Doctores cenſent, quod pænitens poſſit lucrari Indulgentias, ſicque ſe à pænitentiis liberare, ita vt tunc poſſit Confeſſarius pænitentem hortari, quod aliquam Indulgentiam lucrari conetur: Quo caſu dicunt prædicti Doctores, quod poſſit pænitenti, quamvis grauia peccata commiſerit, leuis imponi pænitentia; Sic Sanctus Thomas *in 4. diſtinct. 20. quæſt. 1. articul. 3.* Caietanus *in opuſcul. de Indulgentiis, cap. 7. & in ſumma, verbo, Indulgentia*, Syluester *eodem verbo, quæſtione 9.* Tabiena *quæſtione 12.* Angelus *numer. 1.* Armilla *num. 17.* Corduba *de Indulgent. quæſtion. 15.* Henriquez *in ſumma, libro 7. cap. 17.* Suarez *tom. 4. de pænitentia, diſputatione 50. ſectione 2. numero 4.* Toletus *libro 6. cap. 13. num. 3.* Beja *parte 1. caſu 38.* Reginaldus *libro 7. num. 150. & 170.* Coninchus *de pænitent. diſputatione 22. dubit. 3. num. 21. & 40.* Filliucius *tom. 1. tract. 8. cap. 7. quæſt. 2. n. 175.* & alij paſſim. 11

Qui ſubdunt, quod ſi pænitens magnis, & grauibus pænitentiis, vel magnis, & grauibus peccatis ſit plenus, ita vt difficilè illi imponi poſſit conueniens, & proportionata pænitentia pro peccatis, Confeſſarius tunc debeat illi ſubuenire hortando, quod Indulgentiam plenariam aliquam conetur lucrari; ſubdunt etiam, quod ipſemet pænitens poſſit propria authoritate ſibi commutare pænitentiam in confeſſionibus iniunctam; Quemadmodum & vouens poteſt propria authoritate ſibi commutare (præſertim in melius) votum, quod emiſit.

Sequitur ſecundò, quod non poſſit, nec debeat 12 (quidquid in contrarium dixerint nonnulli, quos ſequitur Comitolus *libro 4. reſponſion. moral. quæſtione 9. capite 9. circa finem*) pro peccato blaſphæmiæ, nec pro quocumque alio, ſtatui, tanquam Regula, certa & determinata quædam pænitentia, ſed debeat Confeſſarius imponere pænitenti talem pænitentiam, quam credit, quod ille executurus ſit; quia ſi Confeſſarius ordinariè imponeret pænitentiam conuenientem, & proportionatam pro peccatis grauibus, exponeretur pænitens magno periculo eam non exequendi, & conſequenter peccandi mortaliter; cùm pænitens pænitentiam grauem acceptatam in confeſſione exequi teneantur ſub culpa mortali; Nauarrus *in ſumma, cap. 21. num. 43.* Henriquez *libr. 5. cap. 20. num. 3.* Medina *Cod. de ſatisfact. quæſt. 6.* Zerola *in praxi cap. 23. quæſtione 2. verſ. dico 3. & cap. 25. quæſtione 36.* Suarez *tomo 4. de pænitent. diſput. 38. ſectione 7. num. 4. & 5.* Valentia *tom. 4. diſputatione 7. quæſtione 14. puncto 4. col. 5. verſ. Eſt igitur 3.* Reginaldus *libro 7. num. 37.* & Coninchus *diſputatione 10. de pænitentia, dubit. 9. num. 80. & 81.* Vt omittam, quod prætereà pænitens ſumeret ob id occaſionem quærendi Confeſſarios ineptos, & indoctos, qui ſine rationabili cauſa pro grauiſſimis peccatis leuem pænitentiam imponerent (quod eſt quid peius) cum tamen ad Confeſſarium pertineat amouere pænitentem ab omni periculo peccandi.

SECTIO

SECTIO XXIV.

An maledicens, Principi ſit puniendus?

SVMMARIVM.

1 *Maledicens Principi eſt puniendus. Quod primum probatur auctoritate ſacræ ſcripturæ.* Exodi 22. *Dijs non detrahes, & Principi Populi tui non maledices, & alibi, vide ibi loca, quæ recenſentur.*

2 *Item probatur ex Iure canonico, vbi ſtatuitur quod Clericus ob hoc crimen veniat deponendus, & laicus excommunicandus.* Vide alia, quæ ibi recenſentur.

3 *Item punitur etiam de Iure ciuili, in quo præcipitur vt maledicentes Principi puniantur.*

4 *Iniuria, & contumelia illata priuatæ Perſonæ puniri debet, conſequenter multo magis illata Principi.*

5 *Leges non debent contemni; tenderet enim hoc in damnum commune, conſequenter neque Principem, quia ſic redderentur inhabiles ad bonum regimen Populorum.*

6 *Quilibet tenetur habere rationem, & curam ſuæ famæ, ità vt potiùs debeat amittere vitam, quàm honorem. Conſequenter Princeps debet punire ſibi maledicentes.*

7 *Qui maledixerit Patri, vel Matri, morte mori debet, conſequenter multo magis puniri debebit qui ſuo Principi maledixerit.*

8 *Maledicentes Principi ſi non punirentur, facilè poſſent Vaſſalli coniurare in Principem.*

9 *Maledicens Principi qua pœna puniendus ſit, remittitur arbitrio Principis; non enim puniendus eſt eiſdem pœnis, & tantis, quibus & quantis punitur Deus læſæ maieſtatis.*

10 *Maledicens Principi ex leuitate animi, vel ex lubrica lingua etiam punitur arbitrio Principis; ſecùs ſi in ebrietate, quo caſu ordinariè non ſolet puniri; At quandoque etiam debet puniri etiam ſi fuerit ebrius maledicens.*

11 *Milites delinquentes in ebrietate ſunt puniendi, leuiùs tamen, quàm ſi delinquerent quando ſunt rationis compotes.*

RESpondetur affirmatiuè. Eſt communis ſententia DD. Et probatur.

1 Primò; quia *Exodi* 22. dicitur: *Dijs non detrahes; & Principi Populi tui non maledices*: Paraphraſis Chaldæa legit: *Iudices non vilipendes, & Principi in Populo tuo non maledices, vel execraberis, ſeu blaſphemabis.* Et Prouerbiorum 26. *Qui imponit ſtulto ſilentium, iras mitigat; & reſponde ſtulto iuxta ſtultitiam ſuam, ne ſibi ſapiens videatur.* Ergo, ſi prudentia dictat, quod debeat Princeps punire illos, qui in ipſum Principem, maledictiones coniiciunt; debet id facere Princeps, vt huiuſmodi perſonis ſilentium imponat; & ne ſibi ſapientes videantur, & vt per pœnas cognoſcant ſe perperam agere, maledictiones in Principem coniiciendo. Et quidem quod Deus grauiter puniat illos, qui ſuo Principi maledixerint, vel detraxerint, patet de ſorore Moyſis. *Num.* 12. De Core, Dathan, & Abiron, Moyſi maledicentibus. *Num.* 16. & de Populo Dei murmurante contrà Moyſem, & Aaron, *Num.* 14. Ergò ad Iudices, ad quos ſpectat iuſtitiam ſeruare, ſpectabit punire improbos, præſertim illos, qui Principi maledicunt; Et *Matthæi* 22. Chriſtus Dominus prohibuit, ne alicui dicatur Racha, ſeu fatue; Ergò multò magis prohibuit, ne malediceretur Principi; Et *Actorum* 23. expreſsè dicitur: *Principem Populi tui non maledices.*

Secundò probatur ex Iure canonico; quia in *Canon.* 74. *Apoſtolorum* ſic ſtatuitur: [*Si quis in Regem, aut Magiſtratum contumelioſus fuerit, ſoluat pœnas; ſi quidem Clericus ſit, deponatur; ſi verò laicus, excommunicetur.*] *Et in cap. Innotuit de maledic.* Clemens PP. Tertius iuſſit, quod quidam Clericus, qui in contemptum Officij Pontificij aliqua verba protulerat, puniretur *vt pœna* illius (inquit Pontifex) alijs terrorem deiiciat, ne de cætero contra Romanam Eccleſiam in talia verba prorumpant; Et *in cap. Inter querelas* 22. *qu.*4. Gregorius inquit. [*Priuati iniuriam, ſi exemplo non noceat, & in contemptum publicæ, ac in primis ſuperioris dignitatis non vergat, præſtat diſſimulare, & ignoſcere.*] Ergo è contra iniuria ſi contemnatur publicæ, & ſuperior dignitas, non debet (vt alij contineantur in officio) diſſimulari, ſed puniri. 2

Tertiò probatur ex Iure ciuili; quia *in l. vnicus Cod. ſi quis Imperator. maledic. & in l. vnica Cod. Theodoſ. lib.* 9. *tit.*4. expreſsè præcipitur, quod maledicentes Principibus puniantur. 3

Quartò probatur ratione; quia iniuria, & contumelia illata priuatæ perſonæ puniri debet, §. *Atrox. Inſtit. de Iniurijs*; Ergò multò magis iniuria, & contumelia illata Principi. 4

Confirmatur; quia leges non debent contemni, *l. ſi Prætor ff. de Iudic. & l. vltima ff. nequid in loc. public.* (quia hoc vergeret in damnum commune) Ergò multò minùs contemni debebant Principes, (quia & hoc multò magis vergeret etiam in damnum commune: Redderentur enim ſic Principes inhabiles ad bonum regimen Populorum) contemnerentur autem Principes, ſi non punirentur illi, qui maledictiones coniiciunt in ipſos Principes: Ergò &c. 5

Confirmatur ſecundò, quia quilibet tenetur habere rationem & curam ſuæ famæ, ità vt potiùs debeat amittere vitam, quàm honorem, *l. Iſti quidem §. penultimo ff. de eo quod met. cauſ.* (quod præcipuè debet facere Princeps) Ergò debet Princeps punire illos, qui ipſius Principis famæ detrahunt. 6

Confirmatur tertiò, quia qui maledixerit Patri, vel Matri morte mori debet, *Exodi* 21. *& Matthæi* 15. Ergò multò magis puniri debebit, qui ſuo Principi maledixerit; Cùm Princeps in Republica ſit veluti Pater, quin & maiori reuerentia, & honore dignus, quàm Pater. 7

Confirmatur quartò, quia ſi qui maledicunt Principi non punirentur, facilè poſſent Vaſſalli coniurare in Principem; (cognoſcerent enim ex hoc, quinam animum prauum habeant in Principem) Et ſic cum illis ſimul conuenire, atque adeò & coniurare contrà Principem. 8

Quibuſnam autem, & quantis pœnis puniri debeat, qui maledicit Principi? 9

Reſpondetur, remitti de arbitrio Principis; Sic Crauetta *conſil.*6. *n.*71. Franciſcus Lucanus *tract. de fiſco part.* 2. *num.*34. Diaz *in Practic. cap.* 60. *num.*1. Afflictus *deciſ.* 265. *num.*62. Plaza *in Epicome delictorum lib.* 1. *cap.*4. *num.*1. & alij communiter. Non tamen puniri debebit eiſdem & tantis pœnis, quibus, & quantis punitur Deus criminis læſæ Maieſtatis; Gigas *de crimin. læſ. Maieſt. tit. qualiter q.*40. *circa finem.* Crauetta *d. conſil.*6. *num.*4. Afflictus *in cap. Quæ ſanè regalia verb. Et bona committentium, num.*43. Plaza *loco ſuprà citato cap.*1. *in fine* & alij paſſim.

Cæterùm, ſi quis ex leuitate animi, vel ex lubrico linguæ maledixerit Principi, etiam punitur arbitrio Principis, (ſicuti docent DD. quos ſequitur Crauetta *citata conſ.*6. *num.*4. & 71.) ſed tamen leuiùs; 10

Et ideò dicitur, quod iſte talis ordinariè non facilè puniatur, vt habetur *ex lege famoſi ff. ad legem Iul. maieſt.* Quemadmodum etiam dicitur, quod ordinariè non ſoleat puniri, qui Principi maledicit in ebrietate, vt colligitur *ex l. vnica Cod. ſi quis Imperator maledic.* & docet Tiraquell. *tractat. de pœnis cauſ.6. num.5. & 6.* & Gigas *citata quæſtione 40.* At verè poſſunt, & interdùm etiam debent iſti tales puniri, ſicuti patet *ex cap. ſanè 15. q. 1. & ex l. contra*
11 *delictum §. per virum ff. de re militar.* Vbi dicitur, quod Milites, delinquentes in ebrietate, ſint puniendi, leuiùs tamen, quàm ſi delinquerent, quando ſunt rationis compotes; Nec dicta lex vnica excludit omnem pœnam, ſed ſolùm vult, quod iſti mitiùs puniantur: quo modo explicandæ ſunt aliæ leges, quæ contrarium videntur ſignificare.

SECTIO XXV.

Quid ſit Blaſphæmia in Spiritum ſanctum, & quare dicatur irremiſsibilis?

SVMMARIVM.

1 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum, quæ à Chriſto Domino* Matthæi. 12. *dicitur irremiſſibilis, ſumitur ex ſententia ſancti Auguſtini, ſeu potiùs Fulgentij, pro finali impænitentia; cùm remiſſio peccatorum ſit proprius effectus Spiritus ſancti; eique propriè, & peculiariter tribuatur, quæque tollitur per finalem impænitentiam.*

2 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum pariter ſecundùm Auguſtinum eſt negare, in Eccleſia eſſe poteſtatem remittendi peccata.*

3 *Item ſecundùm ipſum, peccatum, ſeu Blaſphemia in Spiritum ſanctum eſt, ſi quis per malitiam, & inuidiam oppugnet fraternam charitatem poſt acceptam gratiam Spiritus ſancti.*

4 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum ſecundùm alios eſt negare Chriſti Diuinitatem.*

5 *Item eſt ſecundùm alios, ſi quis neget per Sacramenta remitti peccata.*

6 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum ſecundùm Richardum eſt deſiderium, & affectatio diuinæ vituperationis, & Spiritui ſancto ſemper aduerſari, & in contrarium niti ad odium Dei. Quemadmodum è contra Spiritus ſanctus ſemper nititur ad charitatem, quæ diffunditur in cordibus noſtris.*

7 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum propriè eſſe non poteſt, ſine execrabili odio Dei.*

8 *Peccatum, ſeu blaſphemia in Spiritum ſanctum eſt omnium maximum, & irremiſſibile; eo quod qui ſemel illud commiſerit, nunquam vera pænitentia expiabit; quia Deus ſuo auxilio eum priuabit.*

9 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum ſecundùm Bonauenturam, eſt propoſitum, ſeu conſilium non pænitendi.*

10 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum ſecundùm Scotum eſt obſtinatio in peccato, cum deſperatione veniæ, & propoſito non pænitendi.*

11 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum in dicto loco* Matthæi. 12. *ex probabiliori ſententia Sanctorum Patrum, & Doctorum, ſumitur pro peccato Iudæorum, qui ex liuore inuidiæ, & odio contra Chriſtum Dominum, quæ Chriſtus virtute ſuæ Diuinitatis operabatur, Sathanæ tribuebant.*

12 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum propriè eſt, quando quis ex malitia, & cordis duritia Dæmoni tribuit diuina, & ſupernaturalia opera, quæ Spiritus ſanctus ad fidem confirmandam ad infideles, atque peccatores conuertendos ſpeciali ſua prouidentia præſtat, & operatur; cum hoc ſit propriè, & verè Spiritui ſancto reſiſtere.*

13 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum* Matthæi. 12. *dicitur irremiſſibilis, non eo quod non poſſit remitti, ſed eo quod difficilè remittatur; quia homo quoad peccatum ex nullo capite dignus eſt venia, cum ex nullo capite poſſit excuſari.*

14 *Peccatum quodlibet eſt talis naturæ, & conditionis, vt nullam mereatur veniam abſolutè; At non ſic comparatiuè; ſi enim blaſphemia comparetur ad alia peccata, videntur cætera peccata veniam aliquam mereri, cum aliquo modo excuſari poſſint, ſcilicet ex ignorantia, infirmitate, ſeu imbecillitate; At non ſic blaſphemia in Spiritum ſanctum.*

15 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum ſecundùm alios, eſt irremiſſibilis, quia licet poſſit remitti, non tamen eſt remittenda.*

16 *Iudæis, qui peccatum in Spiritum ſanctum commiſerunt contradicendo, ac maledicendo operibus Chriſti, erat hoc peccatum irremiſsibile; At potuit eſſe, quod aliquibus eorum fuerit remiſſum, ſi ſecuti fuerint fidem Chriſti, ſeſe ad eam conuertendo; Non enim hoc peccatum dicitur irremiſsibile ex eo, quod non poſsit remitti, ſed quia non conſueuit remitti.*

17 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum ſecundùm alios, dicitur irremiſsibilis, eo quod non remittatur abſque peculiari pænitentia.*

18 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum ſecundùm alios irremiſsibilis dicitur ratione pœnæ, eo quod ſcilicet, licet de illo peccato pænitentiam agat, tamen illud ipſi non remittetur in hac vita ſine aliqua pœna.*

19 *Blaſphemia in Spiritum ſanctum cur dicatur peccatum irremiſsibile, attende rationem ſuprà allatam ab Auctore, quam dicit eſſe probabiliorem.*

Ratio dubitandi deſumitur ex illis verbis Chri- 1
ſti Domini *Matth.* 12. [Omne peccatum, & blaſphæmia remittetur hominibus, ſpiritus autem blaſphæmiæ (ſeu blaſphæmia in Spiritum ſanctum, vt ibi communiter explicant ſancti Patres, & Doctores) non remittetur; & quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei; qui autem dixerit contra Spiritum ſanctum non remittetur ei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro.]

Nonnulli, (vt Sanctus Auguſtinus, ſeu potiùs Fulgentius *libro de fide ad Petrum cap. 3.* & Sanctus Auguſtinus *libro de vera, & falſa pænitentia cap. 4. & epiſtola 50. ad Bonifacium circa finem, & in Enchirid. cap. 83. & libro 4. contra Creſconium; & ſermon. 11. de verbo Domini*, vbi talem quæſtionem aſſerit adeò grauem, & difficilem, vt ipſa nullam maiorem eſſe iudicet in ſacris ſcripturis) dicunt blaſphæmiam in Spiritum ſanctum ſumi *in dicto loco Matthæi pro finali impænitentia*; Cùm remiſſio peccatorum ſit proprius effectus Spiritus ſancti, eique propriè, & peculiariter tribuatur; quæ remiſſio peccatorum tollitur per finalem impænitentiam; Et *in*
dict. cap. 85. in Enchirid. ad Laurentium, idem S. Au- 2
guſtinus ait, blaſphæmiam in Spiritum ſanctum eſſe, ſi quis neget, quod ſit in Eccleſia poteſtas
remittendi peccata; Et *in libro 1. de ſermone Domini* 3
in monte, inquit, peccatum, ſeu blaſphæmiam in Spiritum ſanctum eſſe, ſi quis per malitiam, & inuidiam oppugnet fraternam charitatem poſt acceptam gratiam Spiritus ſancti; Et in commentariis

in

in Epiſtol. ad Romanos aſſerit, blaſphæmiam in Spiritum Sanctum eſſe, ſi quis deſperet Indulgentiam Dei.

4 Alij (vt Hilarius *in dictum c.12. Matthæi*) cenſent, blaſphæmiam in Spiritum Sanctum eſſe, ſi quis neget diuinitatem Chriſti.

5 Alij (vt Beda *in idem cap.12. Matth.*) putant eſſe, ſi quis neget per Sacramenta remitti peccata.

6 Alij (vt Richardus *lib. de blaſphæmia*) aſſerunt, eſſe deſiderium, & affectationem diuinæ vituperationis, & Spiritui Sancto ſemper aduerſari, & in contrarium niti ad odium Dei; Quemadmodum è contra Spiritus Sanctus ſemper nititur ad charitatem, quæ per illum diffunditur in cordibus noſtris,
7 *Ad Roman.5.* Itavt propterea blaſphæmia in Spiritum Sanctum eſſe non poſſit ſine execrabili odio Dei: Quam ſententiam ſequi videtur Alphonſus à
8 Caſtro *lib.1. de iuſt. hæreticor. punit. cap.12.* Quatenùs etiam explicitè ait, blaſphæmiam in Spiritum Sanctum eſſe deſiderium diuinæ vituperationis, & odium Dei, iſtudque peccatum eſſe omnium maximum, & irremiſſibile, eo quod qui ſemel illud commiſerit, nunquam vera pænitentia expiabit; quia Deus ſuo auxilio eum priuabit, vt ait Beda *in cap.4. Marci*, vel eo quod qui peccatum illud commiſerit, iniuriam facit Deo, & ex malignitate peccat, & diuinæ Majeſtatis oculos prouocat ad non remittendum, neque ad miſerendum.

9 Alij (vt S. Bonauentura *in 2. diſt.43. art.1. q.2.*) putant, blaſphæmiam in Spiritum Sanctum eſſe propoſitum, ſeu conſilium non pænitendi.

10 Alij (vt Scotus *in 4. diſt.43.*) inquiunt, eſſe obſtinationem in peccato cum deſperatione veniæ, & propoſito non pænitendi. His ſuppoſitis,

11 Reſpondetur; Blaſphæmiam in Spiritum Sanctum *in dicto loco Matthæi* 12. Ex probabiliori ſententia Sanctorum Patrum, & Doctorum fuiſſe pro peccato Iudæorum, qui ex liuore inuidiæ, & odio contra Chriſtum Dominum, quæ Chriſtus Dominus virtute ſuæ Diuinitatis mirabiliter operabatur, Sata-
12 næ tribuebant; Ita vt blaſphæmia in Spiritum Sanctum propriè ſit; quando quis ex malitia, & cordis duritia Dæmoni tribuit diuina, & ſupernaturalia opera, quæ Spiritus Sanctus ad fidem confirmandam, & ad Infideles, atque peccatores conuertendos ſpeciali ſua prouidentia, & ſapientia præſtat, & operatur; Cùm hoc ſit propriè, & verè Spiritui Sancto reſiſtere; Sic S. Auguſtinus *in quæſt. de vtroque Teſtamento, quæſt.*101. Hieronymus *Epiſt.*149. Baſil. *in Regulis Maiorum interrogat.* 273. Athanaſius *homilia in dict. cap. Matthæi* 12. *& oratione 2. contra Arianos.* Chryſoſtomus *homilia* 42. *in Matthæum.* Anaſtaſius Nicænus *in quæſtion. Scripturæ, quæſt.* 68. Ambroſius *in illud* 12. *Matthæi, & lib.2. de pænitentia, cap.4.* Hilarius *in dict. cap.12. eiuſdem Matthæi.* Didymus *lib. de Spiritu Sancto*, S. Thomas 2. 2. *quæſt.14. art.4.* Durandus *in* 2. *diſt.43. quæſt.1.* Bellarminus *tom. 2. lib.2. de Pænitentia, cap.26.* Vaſquez 1. *part. diſput.97. cap.1.* Suarez *tom.5. de pænit. diſput. 8. ſect.1. num.12.* Maldonatus *in dictum cap.12. Matthæi.* Turrianus 2. 2. *diſp.69. dub.1. verſ. Alij ſentiunt.* Comitol. *lib.4. reſponſ. Moral. quæſtione* 10. *capite* 10. *numero* 18. *& ſeqq.* & alij paſſim.

13 Cæterùm blaſphæmia in Spiritum Sanctum *Matthæi* 12. dicitur irremiſſibilis, non eo quod non poſſit remitti, ſed eo quod difficilè remittatur; S. Chryſoſtomus *vbi ſuprà*, & alij, quos ſequitur Vaſq. *cit. cap.1.* quia homo quoad hoc peccatum ex nullo capite dignus eſt venia, cùm ex nullo capite poſſit excuſari; ſicut quoad alia peccata, quæ ex ignorantia, vel ex infirmitate, ſeu fragilitate committuntur; Et quidem Iudæi in filium hominis, id eſt in Chriſti Domini naturam humanam directè peccantes, poterant aliquo modo excuſari, eum v. g. Vini-potatorem, & Publicanorum amicum appellando; Non tamen ſic etiam ſupernaturalia, & mirabilia opera, (quæ idem Chriſtus Dominus vi ſuæ diuinitatis operabatur) Satanæ ex odio, maleuolentia, & inuidia tribuendo; Quare S. Chryſoſtomus *homil.42. in Matth.* ait, Tunc hoc peccatum committi, quando ſine ignorantia committitur; Et affert rationem; quia cum Spiritus Sanctus iam notus vobis eſſe debeat, rem claram, & manifeſtam oppugnatis: Quod etiam tradunt Athanaſ. *in dict. oratione 2. contra Arianos*, Cyprian. *Epiſt.52. & libro de lapſis*, & alij, quos ſequitur Suar. *tom.4. de pænit. diſp.8. ſect.1. n.18.*

Obiicies: Quodlibet peccatum eſt talis naturæ, & 14
conditionis, vt nullam mereatur veniam; Ergo quodlibet peccatum dici poteſt irremiſſibile; Ergo non tantùm blaſphæmia in Spiritum Sanctum.

Reſpondetur: Concedo Antecedens, & primum conſequens; quia re vera nullum peccatum natura ſua veniam meretur; At diſtinguo ſecundum conſequens (Ly ſcilicet, *Ergo non tantùm blaſphæmia in Spiritum Sanctum*) Abſolutè, concedo: Comparatiuè, nego; Quia ſi illa comparetur ad alia peccata, videntur hæc veniam aliquam mereri; Cum aliquo modo excuſari poſſint, quod ſcilicet ex ignorantia, vel ex infirmitate, ſeu imbecillitate committantur, iuxta illud Pſalm 77. *Spiritus vadens, & non rediens*: Quibus verbis clarè ſignificatur hominis inſtabilitas, infirmitas, fragilitas, ſeu imbecillitas; Et iuxta illud Pſalmi 102. *Et ipſe cognouit figmentum noſtrum; & recordatus eſt, quoniam puluis ſumus*: Et iuxta illud Apoſtoli ad Timothæum 1. *Miſericordiam conſecutus ſum, quia ignoranter feci*: Dicitur igitur blaſphæmia in Spiritum Sanctum Matthæi 12. irremiſſibilis, comparatiuè; quia ſcilicet difficilè remittitur eo quod comparatiuè ad alia peccata nullam veniam mereatur; quomodo non contingit in aliis peccatis, quæ ex ignorantia, vel ex fragilitate committuntur.

Quamuis alij dicant, blaſphæmiam in Spiritum 15
Sanctum eſſe irremiſſibilem; quia licet quidem poſſit remitti, non tamen ſit remittenda; Sic Vega *lib.3. in Tridentinum Concil. c.9.* & alij, quos ſequitur Comitolus *lib.4. reſponſ. moral. q.9. c.10. n.23. verſ. Mihi ſanè*; quatenus inquit, peccatum illud Iudæorum ideo ſine remiſſione, & venia futurum eſſe Chriſtus Dominus prædixit, quia ex diuino, & æterno decreto illud nunquam iis remittendum erat; Et mihi quidem valdè perſuaſum eſt, neminem illorum (qui offenſo animo miracula Chriſti Domini excogitarunt, eúmque habere Spiritum immundum contenderunt) delicti veniam, aut æternam ſalutem eſſe conſecutum.

At obſtare videtur Chryſoſt. *hom. 42. in Matth.* 16
vbi hic Sanctus Pater inquit, forſan aliquos ex illis Iudæis, quos Chriſtus Dominus reprehendebat, fuiſſe poſtea ad fidem conuerſos, & ſimul remiſſionem illius peccati propter Chriſtum Dominum, & Apoſtolorum prædicationem conſecutos: Quod inſinuat etiam S. Bonauent. *in 2. diſt.43. art.1. q.3.* quatenus ait, peccatum in Spiritum Sanctum irremiſſibile dici, non eo quod non poſſit remitti, ſed eo quod non conſueuerit remitti, quibus verbis apertè ſignificat, illud peccatum à Iudæis (opera ſcilicet Chriſti ſupernaturalia, & mirabilia Satanæ ex odio, maleuolentia, & inuidia tribuendo) licèt non fuerit remiſſum omnibus, fuerit tamen remiſſum aliquibus: Quod etiam, tanquam probabile, tradunt quidam alij, quos ſequitur Maldonat. *Matthæi* 12. *verſ.*31.

Quamuis ſecundò alij putent, blaſphæmiam in 17
Spiritum Sanctum dici irremiſſibilem, eo quod non remittatur abſque peculiari pænitentia, cum non committatur ex ignorantia, vel ex fragilitate, ſed ex malitia; Sic Theophilact. & Abulenſ. *in d. c.12. Matth.*

Digitized by Google

At obſtare videtur, quia hoc modo quodlibet peccatum ex malitia commiſſum, etiam irremiſſibile dici deberet; quod non eſt verum.

18 Quamvis tertiò alij ſentiant, blaſphæmiam, ſeu peccatum in Spiritum ſanctum dici irremiſſibilem ratione pænæ; eo quod ſcilicet, licèt quis de illo peccato pænitentiam agat, tamen illud ipſi non remittetur in hac vita ſine aliqua pæna: Deus enim quædam peccata non punit in hac vita, ſed ea punit in altera vita, & quædam punit in hac vita, & non in altera; Hoc verò peccatum blaſphæmiæ contra Spiritum ſanctum punit in hac vita, & in altera vita; Quemadmodum contingit Iudæis, qui in hac vita à Deo fuerunt puniti per Romanos, & in altera vita puniuntur per Dæmones. Ita Richardus *in libro de ſpiritu blaſphemia*, & quidam alij.

19 At obſtare videtur; quia communiter Patres locum illum *Matthei* 12. interpretantur de remiſſione ratione culpæ; Tùm quia ex dictis probabile eſt, quod nonnulli ex illis Iudæis (qui ex odio, & malitia opera ſupernaturalia, & mirabilia Chriſti tribuebant dæmoni) propter Chriſtum, & prædicationem Apoſtolorum, & talis peccati veniam, & vitam æternam fuerunt conſecuti.

Quapropter ratio, quare blaſphæmia in Spiritum ſanctum dicatur irremiſſibilis, probabilior mihi videtur ea, quam ſuprà dicebam.

SECTIO XXVI.

An, & quomodo procedatur contra blaſphæmum hæreticalem?

SVMMARIVM.

1 *Blaſphemus hæreticalis, etiam ſæpiùs, ideſt, vltra tres vices reincidens, abiurare debet de leui ſecundùm aliquos, quod leuiter de hæreſi ſuſpectus ſit; At meliùs eſt dicendum, eundem abiurare debere de vehementi, quod de hæreſi ſuſpectus ſit vehementer; ſicque ſeruatur in Inquiſitione Hiſpanica, ſi non obſtet qualitas blaſphemantis.*

2 *Blaſphemi, qui inueniuntur frequenter, & quaſi per conſuetudinem in ludo, vel extra ludum ad leuem turbationis modum in hæreticales blaſphemias prorupiſſe, abiurare debent de vehementi, attenta vita & conſuetudine perſonæ, aliàs abiurant de leui.*

3 *Blaſphemi in ira ſemel, bis, & ter, ſi ira magna fuit, & ex cauſa iuſta, non ſolent abiurare: Conſuetudinarij verò abiurant de leui in ira, & extra iram abiurant de vehementi.*

4 *Blaſphemans hæreticalis in blaſphemiis hæreticalibus grauioribus, ſi ſit homo vilis, flagellis cum publica pænitentia, & in publico ſpectaculo, lingua per ferrum, vel per lignum comprehenſa ceditur, & ad exilium, vel potiùs ad triremes condemnatur. Si verò ſit vir nobilis, pæna pecuniaria mulctatur, & ad tempus in monaſterium detruditur.*

5 *Blaſphemus hæreticalis in blaſphemiis leuioribus ſolet condemnari, vt aliquo die feſto, dum in Eccleſia celebrantur diuina, & nudo capite, ſine chlamyde, nudis pedibus tenens in dextra candelam accenſam, & ſacris peractis, publicè legitur ſententia contra ipſum lata: Imponuntur enim ieiunia, precationes, & aliquando pæna pecuniaria.*

6 *Blaſphemiam hæreticalem proferens non ex credulitate hæretica, ſed ex nimia perturbatione licet ſecundùm aliquos ab Inquiſitoribus non ſit puniendus, puniendus nihilominùs eſt, ſed mitiùs, ſalutaribus ſcilicet pænitentiis, habita ratione blaſphemiæ, loci, & perſonæ, ſine tamen abiuratione.*

7 *Inſtructio Hiſpalenſis non obſtat; quia loquitur de blaſphemo non hæreticali.*

8 *Blaſphemus prædictus aliquando, ſi ſcilicet non publicè, & cum ſcandalo blaſphemauerit, abiurare ſolet ſecretò in domo S.Officij.*

RESpondetur loquendo quoad abiurationem (quamvis nonnulli, quos ſequitur Ioſeph.Seſſe *tom.4.deciſ.450.n.9.* velint, quod blaſphæmus hæreticalis, etiam ſæpiùs, ideſt, vltrà tres vices, reincidens, abiurare debeat de leui, eo quod de hæreſi ſuſpectus ſit leuiter; ſicque videntur velle Royas *de hæreſie.part. 2. n.176.* & Salzed. *in addit.ad pract.crimin.* Bernard. Diaz *cap.110.* ſicque etiam ſeruatur *in Inquiſit. Hiſpanica*; ſi non obſtat qualitas blaſphæmantis, & hæreticalium blaſphæmiarum) meliùs tamen volunt alij, quod ſcilicet abiurare debeat de vehementi, eo quod de hæreſi ſuſpectus ſit vehementer; ſicque volunt Vmbert. Locat. *in prax. Inquiſit. verb. Blaſphemi* §.5.*&* 6. Eymer. *in Director. Inquiſit.part.2. q.41. num.5. &* 6. Genuenſ. *in praxi, c.68. n.8.* Lælius Zecch. *in ſumma tom. 1. cap. 15. num. 3.* Lazarius *in pract.de blaſphem.q.6.n.17.* Souſa *in Aphor.Inquiſ.lib.1. cap. 19. n. 18.* (Quatenùs ait: Blaſphæmi, qui inueniuntur frequenter, & quaſi per conſuetudinem in ludo, vel extra ludum ad leuem turbationis motum in hæreticales blaſphæmias prorupiſſe, abiurare debent de vehementi, attenta vita, & conſuetudine perſonæ; Aliàs abiurant de leui) & Zanard. *in Director. Theolog.part.2.præcept.1.c.11.n.10.* (Quatenùs inquit: Blaſphæmi in ira ſemel, bis, & ter, ſi ira magna fuit, & ex cauſa iuſta, non ſolent abiurare; conſuetudinarij verò in ira, abiurant de leui, & conſuetudinarij in ira, & extra iram, abiurant de vehementi) ſicque etiam ſeruatur in Inquiſitione Romana. 1 2 3

Loquendo autem quoad alias pænas, dico, quod prædictus blaſphæmus hæreticalis in blaſphæmiis hæreticalibus grauioribus, ſi ſit homo vilis, flagellis cum publica pænitentia, & in publico ſpectaculo, lingua per ferrum, vel per lignum comprehenſa cædatur, & ad exilium, vel potiùs ad triremes condemnetur; ſi verò ſit vir nobilis, pæna pecuniaria mulctetur, & ad tempus in monaſterium detrudatur: In blaſphæmiis autem hæreticalibus leuioribus ſolet condemnari, vt aliquo die feſto, dum in Eccleſia celebrantur diuina, ſtet nudo capite, ſine chlamyde, nudis pedibus, tenens in dextra candelam accenſam, & ſacris peractis, publicè legitur ſententia contra ipſum lata; Imponuntur etiam ieiunia, precationes, necnon & aliquando pæna pecuniaria; Simanch. *tit.8.num.10.& 11.* & Salzed. *in addit.ad pract.crimin.* Bernard. Diaz *cap.110. lit. A.* Videri etiam poterit Peña *in Director. Inquiſ. part.2. comment. 66.* Royas *de hæret.part.2.n.176.* & Lazarius *de blaſphemia, q.6. num.20.* 4 6

Aduerte tamen hîc, quod (quamvis Comitolus *in reſponſ.moral.lib.4.q.9.cap.3.* & Lazarius *ubi ſuprà n.16.* quibus fauere videtur Inſtructio Hiſpalenſis Anno 1550. *cap.4.* teneant, quod ab Inquiſitoribus puniri non debeat is, qui non ex credulitate hæretica, ſed ex vehementi perturbatione protulit blaſphæmiam hæreticalem) meliùs tamen tenent Albert. *q.27.n.6.* & Royas *de hæretic. loc. ſuprà citato* nempè quod adhuc puniendus ſit, etſi mitiùs, ſalutaribus ſcilicet pænitentiis, habita ratione blaſphæmiæ, loci, & perſonæ, ſine tamen abiuratione; quia turbatio & commotio, ſeu iracundiæ calor probatus in foro externo minuit quidem delictum, ſed non excuſat totaliter, ita vt Reus liberetur à pæna totali; videatur etiam Genuenſis *in praxi cap. 68. n. 13.* quatenùs ait, quod iis, qui ſemel dicunt aliqua verba hæreticalia, 6

vel

vel ſcandaloſa ex ira, ſoleat imponi pœnitentia ſalutaris, & aliquando publica, quod v.g. teneant candelam accenſam in Eccleſia tempore Miſſæ ſolemnis ſine aliqua abiuratione. Quod multò magis locum habebit, ſi prædictus blaſphæmaos poſt blaſphæmias ſigna doloris oſtenderit; ita DD. quos ſequitur Zanard. *in Direct. Theolog. p. 3. c. 134.* quatenùs aſſerit, quod qui in ira magna, vel in alia vehementi paſſione bis, & ter blaſphæmauerit hæreticaliter, & ſedata paſſione, dolorem de ſuo crimine oſtenderit, pœnitentiis ſalutaribus puniius, ſine abiuratione, relinquatur.

7 Non obſtat Inſtructio Hiſpalenſis, quam ſuprà dicebam; quia ſicuti præter alios adnotauit Royas *loco ſuprà citato*, talis Inſtructio loquitur de blaſphæmo non hæreticali.

8 Aduerte 2. quod prædictus etiam blaſphæmus aliquando (ſi ſcilicet non publicè, & cum ſcandalo blaſphæmauerit) abiurare ſolet ſecretò in domo S. Officii; ſic Doctores, quos ſequitur Ioſeph. Seſſe *in decis. Regn. Aragon. tom. 4. decis. 470. num. 24.* quatenùs teſtatur, quod quidam blaſphæmus vna & altera vice fuerit condemnatus ad abiurandum de leui, in Audientia Tribunalis, & ad exilium per ſpatium quatuor annorum.

DVBITATIO CCXIX.

Quidnam dicendum de ſuperſtitione?

SECTIO PRIMA.

Suppoſita.

SVMMARIVM.

1 *Superſtitio eſt actus cultus falſi; ſicuti Religio eſt actus cultus veri. Ad cultum autem verum duo requiruntur, vnum ratione obiecti, nempè verus Deus: Alterum ratione modi, videlicet ad Dei excellentiam proteſtandam.*

2 *Ex primo capite ſi Deus non ſit verus, emergunt tres ſuperſtitionis ſpecies, ſcilicet Idololatria, Diuinatio, & vana Obſeruatio.*

3 *Ex ſecundo capite, videlicet ſi error ſit ex parte cultus, ſiue modi colendi verum Deum, duæ aliæ ſuperſtitionis ſpecies emergunt, ſcilicet cultus falſus, & mendax ſaltem materialiter, & obiectiuè; & cultus pernicioſus.*

4 *Cultus falſi, mendacis, & pernicioſi prior ſpecies diuiditur in duos modos: Primus enim modus falſitatis eſt cum ordine ad rem ſignificatam, à qua diſcordat cultus ſignificatio. Secundus modus ex parte ipſius colentis.*

5 *Hæreticorum falſa, & pernicioſa traditiones ſpectant ad primum modum, dicentium in ſacrificio aliud offerendum, quàm quod Chriſtus, & Apoſtoli nobis tradiderunt, & Eccleſia Catholica ſemper tenuit.*

6 *Item ſi quis reliquias non Sanctorum pro reliquiis Sanctorum venerandas proponat; Vel in falſa miracula prædicet, aut ſcriptis mandet, &c.*

7 *Ad ſecundum modum ſpectat, ſi quis v.g. Deum colat tanquam publicus, ſiue ab Eccleſia inſtitutus Miniſter, cum nullam commiſſionem, vel ſaltem talem commiſſionem ab Eccleſia non habeat; quia ſicut falſarius cenſetur is, qui nomine alterius proponit aliqua, quæ commiſſa non habet.*

8 *Item ad dictum modum ſpectat, ſi quis, cum Sacerdos non ſit ſacrificium offert; vel ſi quis etiam Sacerdos, ſed excommunicatus, & ab Eccleſia præciſus, nomine Eccleſiæ ſacrificet, aut alia Sacramenta adminiſtret, &c.*

9 *Cultus falſus, licet nonnulli Doctores dicant reperiri non ſolùm in cultu publico; ſed etiam in cultu priuato; Probabilius tamen eſt, quod ex parte colentis reperiatur tantùm in cultu publico, ſeu communi; quia in cultu priuato vnus non colit Deum nomine alterius, vt in hoc poſſit eſſe falſitas, ſed quiſquam colit in ſola ſua perſona priuata.*

10 *Oratio Dominica dici poteſt nomine priuato; neque enim eſt inſtituta, vt ſolo nomine Eccleſiæ dicatur; ſed eſt inſtituta, vt pro tota Eccleſia fiat; Quapropter ſi quis eam pro ſe ſolo proferat, nihil falſum ex parte ipſiuſmet orantis profert; ſicque non eſt peccatum ſuperſtitionis, ſed tantùm contra charitatem, excludendo ſcilicet alios ab illo fructu.*

11 *Sacerdos, ſi celebrando Miſſam, intenderet excludere alios à fructu orationis Dominicæ, neque eſſet mendax in cultu; quia oratio totius Eccleſiæ pro vno priuato offerri poteſt, ſed eſſet prauus in ſua intentione, & peccaret contra charitatem communem, & contra ſui miniſterij fidelitatem.*

12 *Ieiunium in die Dominico eſt ſuperſtitioſum; quia in eo eſt falſitas ex parte rei ſignificatæ; ſignificaretur enim Reſurrectionem Chriſti colenda non eſſe: At nulla eſſet falſitas ex parte colentis, ſeu ieiunantis.*

13 *Idem dic de proponente falſas reliquias, vt veras; non enim eſſet falſitas ex parte proponentis, ſed ex parte rei ſignificatæ.*

14 *Cultus ſuperſtitioſi poſterior ſpecies, qui eſt ſecundùm ſuperfluitatem, conſiſtit in eo, quod quis Deum colit eo modo, aut ea ceremonia, quæ ex ſe, neque ad ipſius Dei gloriam, neque ad ſpiritus deuotionem excitandam, neque ad illecebras carnis damnandas deſeruit, aut quia ex ſe eſt ceremonia inanis. Vide ibi varia exempla.*

15 *Cultus igitur ſuperfluus vel eſt ſuperfluus ſecundùm ſe, & contingit, quando cultus exterior ad ſola exteriora eſt vtilis; At nihil ſpiritui deſeruit; vel eſt ſuperfluus iuxta ſtatuta Eccleſiæ. Vide ibi exempla allata.*

16 *Cultus Diuini ſuperfluitas non vitabitur, quamuis nouarum præter Eccleſiæ morem ceremoniarum Adinuentor ad interiorem deuotionem eas ordinare intendat.*

17 *Superſtitio huiuſmodi cultum, ſcilicet indebitum, ſeu ſuperfluum exhibens, ſi contemptus, & ſcandalum abſit, eſt tantùm peccatum veniale; At ſi cultus non eſt tantùm vanus, ſed etiam turpis, eſt mortale.*

SVPPONO, quod ſuppoſitio ſit actus cultus falſi, ſicuti Religio eſt actus cultus 1 veri; Quapropter, cum ad cultum verum, ac religioſum duo requirantur, vnum ex parte obiecti, vt ſcilicet verus Deus colatur; Alterum ex parte modi, quo Deus colitur, vt ſcilicet ſignum ad Dei excellentiam proteſtandam congruum ab homine exhibeatur; Ideò; ſi horum alterutrum deficiat, ſuperſtitio, ſeu falſus cultus efficitur; Cum ex Philoſopho: Bonum ſit ex integra cauſa, malum autem ex ſingulari defectu.

Suppono 2. quod ex primo capite, ſi ſcilicet error, 2 ſeu defectus ſit ex parte obiecti, quia non Deus verus, ſed falſus colitur, Tres ſuperſtitionis ſpecies emergant, Idololatria ſcilicet, Diuinatio, & vana Obſeruatio; S. Thomas *quæſt. 92. art. 2.* quem commu-

tóque colore Cereorum; aut audiendi Miſſam à Sacerdote, qui vocetur Petrus, vel Paulus, &c. ſic Doctores, quos ſequitur Nauarr. *in ſumma citato cap. 11. n. 23. & 35.*) Vel quia eſt ceremonia contra ſtatutum, aut conſuetudinem Eccleſiæ, v.g. in Miſſa ſæpiùs dicendi Allelúia, vel Kyrie eleiſon, faciendi plures cruces quàm ordinatum ſit ab Eccleſia; dicendi Gloria, vel Credo, quando ex inſtituto Eccleſiæ omitti debent, &c. Ita vt breuiter cultus ſuperfluus ſit; vel quia ex ſe ipſo eſt inanis, & ad ſpiritum excitandum inutilis; vel quia eſt ab Eccleſiæ ſtatuto, aut conſuetudine alienus: Quo poſteriori caſu quamvis, vt præcisè ſpectatus, ad Dei gloriam, & ad ſpiritus deuotionem excitandam, & ad illecebras carnis domandas idoneus eſſe poſſit, poſito tamen Eccleſiæ contrario decreto, inutilis, & peccato obnoxius eſt; Caietan. *cit. c. 1.* quem paſſim ſequuntur Doctores.

15 Cultus igitur ſuperfluus teſte Caietano vbi ſuprà (quem ſequuntur Armilla *eod. verb. Superſtitio num. 2.* Nauar. *in ſumma cap. 11. n. 24.* Sayrus *in claui regia, lib. 4. cap. 4. n. 1.* Leſſius *de iuſt. & iur. lib. 2. c. 43. dub. 1. n. 5.* & alij communiter) vel eſt ſuperfluus ſecundùm ſe: quod dicunt contingere, quando cultus exterior ad ſola exteriora eſt vtilis, at nihil ſpiritui deſeruit, v.g. cum quis præter vſum Eccleſiæ, & proborum virorum, apud quos viuit, ſingulariter aliquid diuini cultus operatur: vel eſt ſuperfluus iuxta ſtatuta Eccleſiæ; Huius poſterioris cultus ſuperflui exempla ſubjiciunt Caietanus, Armilla, Nauarrus, Sayrus, & Leſſius *in locis ſuprà cit.* vt ſi quis præter rubricas Breuiarij, & Miſſalis dicat in Miſſa, vel in Officio diuino aliquid, vt bis Alleluia (quando ſemel dicendum eſt) aut Credo, aut Gloria (quando dicenda non ſunt) vel (vt ait Caietanus) ſi in Miſſa faciat ſignum Crucis, vbi fieri non mandatur; vel (vt ait idem Caietanus, & Armilla) plures Acolyti, quàm ſoleant de more Eccleſiæ, adhibeantur. Prioris autem cultus ſuperflui exempla ſubjicit Nauar. vt ſi quis adhibeat ceremoniam orandi ante ſolis ortum, vel audiendi Miſſam Sacerdotis, qui tali nomine, v.g. Petrus, vel Paulus, &c. appelletur.

16 Nec (vt rectè ait Caiet. 2. 2. *q. 93. art. 2.*) ſuperfluitas hæc diuini cultus vitabitur, quamvis nouarum, præter Eccleſiæ morem, ceremoniarum Adinuentor ad interiorem deuotionem eas ordinare intendat; quia (cum exterior Dei cultus ordinetur ad interiorem, omnis ille cultus, qui non ordinatur ad interiorem qualiſcumque eum cultum adhibentis intentio fuerit, eſt ſuperfluus:) At non rectè ordinatur ad interiorem Dei cultum id, quod præter Eccleſiæ, & proborum virorum conſuetudinem cauſa diuini cultus efficitur (cùm à tali conſuetudine recedere ſit peccatum) Ergo &c.

17 Cæterùm huiuſmodi ſuperſtitio (cultum ſcilicet indebitum, ſeu ſuperfluum exhibens) ſi contemptus, & ſcandalum abſit, eſt tantum peccatum veniale; Caietanus *citato cap. 1.* & Leſſius *de iuſt. & iur. lib. 2. c. 43. dubit. 1. n. 5.* At, ſi cultus non ſit tantùm vanus, ſed etiam ſit turpis (vt ſi quis Deum colat aliqua actione praua vel turpitudinem continente, exempli gratia hominis immolatione, rei furtiuæ oblatione, turpibus verbis in Templo decantatis, vel ſolo etiam vocis, aut organi ſono notabiliter laſciuo, & ad impuritatem prouocante, eſt peccatum mortale; qua de re videri poterit Caietan. 2. 2. *q. 93. art. 1. & in ſumma verb. organorum vſus,* Suar. *tom. 1. de Religione c. 13. n. 16.* Valentia *tom. 3. diſp. 6. q. 9. puncto vnico.* & Sanchez *lib. 2. moral. c. 37. n. 7.* videri etiam poterit Concilium Tridentinum *ſeſſ. 22. in decreto de obſeruandis & euitandis in celebratione Miſſæ.* His ſuppoſitis, ſit.

SECTIO II.

Dubitationis Reſolutio.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores procedunt contra ſuperſtitioſum, ſaltem ſi cultus error, ſeu defectus contingat ex parte obiecti; quia non verus, ſed falſus Deus colitur: vel ſi cultus error, ſeu defectus contingat ex parte ipſiuſmet cultus, ſeu modi colendi verum Deum, ſiue, quia modus falſitatis eſt cum ordine ad rem ſignificatam; quia talis vel eſt Hæreticus formalis, vel de hæreſi grauiter ſuſpectus.*

2 *In dubio an effectus ſit à Dæmone, nec non de variis ſuperſtitioſis obſeruationibus in dubio quid dicendum ſit, habetur* tract. 3. de conſcientia dubia ſect. 1. 2. & 3. Auctoris, *& dicetur etiam* infrà dubitationib. ſeqq.

REſpondetur: Contra ſuperſtitioſum (ſaltem ſi cultus error, ſeu defectus contingat ex parte obiecti, quia non verus, ſed falſus Deus colitur; vel ſi cultus error, ſeu defectus contingat ex parte ipſiuſmet cultus, ſeu modi colendi verum Deum, ſiue quia modus falſitatis eſt cum ordine ad rem ſignificatam, à qua diſcordat cultus ſignificatio, ſiue quia modus falſitatis eſt ex parte ipſiuſmet colentis) abſque dubio procedunt etiam Inquiſitores. 1

Probatur; quia talis ſuperſtitioſus vel eſt hæreticus formalis, vel ſaltem eſt de hæreſi grauiter ſuſpectus. Vide, quæ dicebam de ſuſpectis hæreſis *dubit. 167. & ſeqq.* & quæ dicebam *dubit. 195. ſect. 70. 71. & 72. & dubit. 206. per totam.*

Cæterùm, quid dicendum in dubio: An effectus ſit à dæmone: Item quid dicendum de quibuſdam grauiter vulneratos in Hiſpania curantibus: Item quid dicendum de iis, qui ex Auium, Piſcium, aliorúmque Animalium voce, cantu, volatu, &c. de fortuitis euentibus coniectationem deſumunt; & tandem quid dicendum de aliis ſimilia obſeruantibus, videri poterunt, quæ dicebam *tract. 3. de conſcientia dubia. ſect. 1. 2. & 3.* & etiam quæ dicam *infra dubitationibus ſeqq. præſertim dubit. 226. & 228. per ſuas ſectiones.* 2

SECTIO III.

Corollaria.

SVMMARIVM.

1 *Superſtitio, quæ diuino cultui directè opponitur, eſt vitium religioni oppoſitum ſecundum exceſſum: Exceſſus autem non attenditur penes quantitatem, ſed ſecundùm alias circumſtantias.*

2 *Superſtitio quadruplex eſt, & quænam ſit qualibet earum recenſetur.*

3 *Superſtitio indebiti modi cultus diuini duplex eſt: Vna, cum cultus eſt falſus, ac proinde pernicioſus: Altera verò cum cultus eſt ſuperfluus.*

4 *Cultus falſus contingit dupliciter. Primò cum cultus eſt falſus ratione rei ſignificatæ. Secundò cum cultus eſt falſus ratione colentis, ſaltem in cultu publico per Miniſtrum Eccleſiæ nomine ipſius Eccleſiæ exhibito.*

5 *Cultus indebiti vtriuſque modi deformitas conſiſtit*

in

in eo, quod in externo actu cultus diuini veritas, vel commenſuratio, ſeu proportio ad ſpiritum deſit, quia Deum in Spiritu & veritate adorare oportet.

6 *Cultus, ſi ſit indebitus, eſt peccatum mortale, quia falſus; falſitas enim in materia Religionis eſt valdè graue, & perniciosum peccatum.*

7 *Limita, ſi cultus, in quo eſt falſitas ex parte colentis, ſit communis, & publicus; ſecùs ſi ſit particularis & priuatus, quia tunc eſt ſolum culpa venialis.*

8 *Admiſcent ſiuè turpia, ſiuè vana, prophana, ſeu ſæcularia voce, ſeu organo diuinis Officijs formaliter, & ex intentione; tunc vltrà deformitatem, qua talis actus ſuaptè natura (quatenus ſcilicet eſt vanus, vel prouocat ad malum) efficitur, eſt etiam peccatum mortale ſuperſtitionis indebiti cultus diuini; quia eſt cultus falſus ex parte colentis, & cur.*

9 *Admiſcens materialiter tantum prædicta diuinis Officijs, non intendens ea admiſcere vt partem illorum, ſed applicare tantum materialiter illam conſonantiam ad diuina verba, quæ ſunt cantanda, committit mortale, vel veniale pro ratione mali grauis, vel leuis, ad quod prouocat; & ſi poteſt etiam committere mortale ratione ſcandali.*

10 *Vel tandem, ſi quis vult organis prophana ſignificare, non tamen vult ea tanquam partem diuini cultus, ſed ſolùm delectationis cauſa tanquam quid impertinens ad Diuinum Officium, & tunc ſi ea ſint turpia, &c. præter malitiam, quam habent ratione prouocantis ad malum, habent etiam aliam moralem malitiam mortalem ob iniuriam cultus diuini.*

11 *Sonus laſciuus, aut valdè ſæcularis, poteſt eſſe veniale peccatum ratione paruitatis materiæ, vel bonæ intentionis, vel inaduertentiæ, ſi non ſit impurus, ſed ſolummodò vanus.*

12 *Item poteſt etiam eſſe venialis imprudentia, ſi ſit intentio prouocandi per illum ſonum ad deuotionem ſpiritualem; niſi tanta ſit illius ſoni accommodatio ad laſciua, vt moraliter non poſſit id excuſari.*

13 *Dicentes inuicem in nocte Natiuitatis Domini noſtri Ieſu Chriſti execrationes, ſeu maledictiones tempore, quo lectiones dicturi, benedictionem petunt, mortaliter peccant, ſi prædictæ execrationes admiſceantur vt pars quædam diuini officij, vel cum ſcandalo, vel ſint quid turpe.*

14 *Eſt peccatum mortale, ſi quis Sanctorum reliquias falſas tanquam veras adorandas proponat; vel ſi ceræ aut cuiuſcumque alterius materiæ figuras Imagini in falſi miraculi, vel falſi beneficij recepti ſignum offerant; quia ex natura actus is operatur contra diuinum cultum.*

15 *Idem dic, ſi miracula falſa, tanquam vera, prædicet, aut ſcriptis mandet; quia pariter talis cultus eſt falſus, & pernicioſus, veram miraculorum fidem eneruans.*

16 *Cultus è contrà ſi ſit indebitus, quia eſt tantum ſuperfluus, nec adeſt contemptus Eccleſiaſticæ diſciplinæ, eſt tantùm peccatum veniale, quia bonus animus, ex quo huiuſmodi cultus emanat, eius deformitatem diminuit.*

17 *Limita, niſi ſit contra præceptum aliquod grauiter obligans.*

18 *Item limita, niſi magna ſit peruerſio.*

1 EX dictis ſequitur Primò, quod ſuperſtitio, quæ diuino cultui directè opponitur (teſte etiam S. Thoma 2. 2. *qu.* 92. *art.* 1.) ſit vitium Religionis oppoſitum ſecundum exceſſum; quia per ipſam ſuperſtitionem exhibetur cultus diuinus creaturæ (cui non debetur) vel, ſi quidem exhibetur Deo (cui debetur) non exhibetur eo modo, quo exhiberi debet.

Dicitur autem *ſecundùm exceſſum*, non quidem ſecundum circumſtantiam *quanti*, ſeu *quantitatis*; quia nihil poteſt eſſe ſecundùm ſe nimium in materia Religionis, ſed ſecundùm alias circumſtantias ſicuti ex dictis patet, & ex dicendis etiam patebit.

Sequitur ſecundò, quod (teſte enim S. Thoma 2
ibidem, ad mentem S. Auguſtini *lib.* 2. *de doctrina Chriſtiana*, & refertur *in cap. Illud* 26. *qu.* 2.) quadruplex ſit ſuperſtitio; *Prima* ſi quis exhibet cultum Deo modo indebito; Et hæc appellatur ſuperſtitio indebiti modi colendi Deum; *Secunda*, ſi quis exhibet cultum diuinum creaturæ, eam loco Dei adorando; Et hæc appellabatur Idololatria. *Tertia*, ſi quis petit à Creatura inſtructionem, quæ à ſolo Deo haberi poteſt; Atque ſic hunc diuinum cultum tribuit creaturæ, vt per ipſam creaturam velit inſtrui de futuris, vel de præteritis, vel de præſentibus occultis; Et hæc appellatur diuinatio; *Quarta*, & *vltima*, ſi quis in ſuis actibus omittit dirigi à Deo (quemadmodum cultus diuinus petit) & hunc cultum tribuit creaturæ directionem ſcilicet ab ipſa creatura petendo; Et hæc appellatur ſuperſtitio vanæ obſeruationis. De prima ſuperſtitione dicam *ſectione præcedenti*; De tribus autem aliis poſterioribus dicam *dubitationibus ſequentibus*.

Sequitur tertiò, quod ſuperſtitio indebiti modi 3
cultus diuini ſit duplex: vna, cum cultus eſt falſus, ac perindè pernicioſus; Altera verò, cum cultus eſt ſuperfluus. Cultus falſus (teſte etiam S. Thoma 2. 2. 4
qu. 93. *art.* 2.) contingit dupliciter. Primò, cum cultus eſt falſus ratione rei ſignificatæ; Secundò, cum cultus eſt falſus ex parte colentis, ſaltem in cultu publico per Miniſtrum Eccleſiæ nomine ſcilicèt ipſius Eccleſiæ exhibito, ſicut ex probabiliori dicebam *ſectione præcedenti ſuppoſito* 4. Cultus autem ſuperfluus (teſte etiam S. Thoma *loco ſuprà citato*) contingit, cùm exhibetur eis ceremoniis, quæ iudicio proborum, & ſapientum virorum nec ad Dei gloriam, nec ad excitandum Spiritum, nec ad domandas illecebras carnis quidquam conducunt.

Deformitas vtriuſque modi cultus indebiti conſi- 5
ſtit in eo, quod in externo actu cultus diuini veritas, vel commenſuratio, ſeu proportio ad ſpiritum deſit; quia Deum in ſpiritu, & veritate adorari oportet, *Ioann.* 4. At veritati falſitas; commenſurationi autem, ſeu proportioni ad ſpiritum ſuperfluitas aduerſatur; Ergò &c.

Sequitur quartò, quod ſit peccatum mortale, ſi cultus ſit indebitus, quia falſus, ſiuè ſcilicèt falſus ratione rei per ipſum cultum ſignificatæ, ſiuè falſus ex parte colentis; quia falſitas in materia Religionis eſt valdè graue, & perniciosum peccatum; S. Auguſtin. *libro de mendacio*, *cap.* 4. quem ſequuntur Caietanus 2. 2. *qu.* 93. *art.* 1. *verſ. Ad hoc dicitur*, & *in ſumma verb. Interrogatio Confeſſorum*; & *verbo ſuperſtitio cap.* 1. Armilla *ibidem num.* 2. Valentia 2. 2. *diſput.* 6. *qu.* 10. *punct.* 2. *verſ. ſi autem quæratur*, Suarez *tom.* 1. *de Religion. lib.* 2. *de ſuperſtitione cap.* 2. *num.* 18. Leſſius *de Iuſt. & Iur. cap.* 43. *dubit.* 1. *num.* 4. Nauarrus *in ſumma cap.* 11. *num.* 24. Sayrus *in Claui regia lib.* 4. *cap.* 4. *numero* 4. & alij paſſim.

Limitant tamen Valentia, Nauarrus, & Sayrus 7
in locis ſuprà citatis, ſi cultus, in quo eſt falſitas ex parte colentis, ſit communis, & publicus; ſecùs ſi ſit particularis, & priuatus (vt in exemplo orationis Dominicæ, vel Ieiunij in die Dominico) quia tunc (inquiunt ipſi) eſt ſolùm culpa venialis: Quod multò magis locum habebit in noſtra ſententia, qui iuxtà ea quæ dicebamus *præcedenti ſuppoſito* 4. non admittimus cultum falſum in cultu particulari, ſeu priuato.

Petes;

8 Petes, quid dicendum, ſi inter diuina officia voce, vel organis turpia canteout, vel turpes ſoni proferantur, vel vana prophana, ſeu ſæcularia admiſceantur (Quod Tridentinum Concilium *ſeſſ.24. de ſeruandis, & vitandis in celebratione Miſſæ*, præcipit Epiſcopis, vt interdicant; & improbat S. Hieronymus *in cap. 5. ad Epheſios relatus cap. 1. diſtinct. 92.*)

Reſpondetur cum Caietano 2. 2. *quæſt. 91. art. 2. verſ. Inter hæc*, & *in ſumma verb. organorum vſus*, Armillà *in ſumma eodem verbo, numero vnico, & verb. Cantus num. 4.* Suarez *tom. 2. de Religione de oratione lib. 4. cap. 13. num. 16. & 17.* Nauarro *in ſumma cap. 12. num. 87.* Valentia 2. 2. *diſput. 6. quæſt. 9. punct. vnico*, & alijs, diſtinguendo: Si quis ea, ſiue turpia, ſiue vana, prophana, ſeu ſæcularia voce, ſiue organo diuinis officiis admiſceat, formaliter, & ex intentione: (quod euenit; cum quis ea prædictis officiis diuinis admiſcet, tanquam partem eorum, v.g. loco Antiphonæ (tunc vltra deformitatem, qua talis actus ſuaptè natura (quatenùs ſcilicet eſt vanus, vel prouocat ad malum) afficitur, eſt etiam peccatum mortale ſuperſtitionis indebiti cultus diuini; quia eſt cultus falſus ex parte colentis; vtpotè qui nomine Eccleſiæ inſerit, tanquam partem diuini cultus, quod Eccleſia inſeri non vult, tùm quia aduerſatur diuini cultus fini, qui eſt, quod non ad vana, prophana, ſeu ſæcularia, ſed quod ad cœleſtia mentes excitet.

9 Vel admiſcet materialiter tantùm, (quod euenit; cum quis non intendit ea diuinis officiis admiſcere, tanquam partem illorum, ſed applicare ſolùm materialiter illam conſonantiam ad diuina verba, quæ ſunt cantanda) & tunc id, quamuis ex ſe ſit quid indifferens (ſonus enim, ſiue vocis ſiue organorum, ex ſe indifferens eſt ad ſignificanda Sacra vel prophana:) eſt tamen peccatum ratione conditionis, aut naturæ ſoni (ſi talis ſit, vt commoueat audientes ad malum prouocet) Mortale tamen, vel veniale pro ratione mali grauis, vel leuis, ad quod prouocat, Etſi poſſit etiam eſſe mortale ratione ſcandali; vt ſi audientes conſonantiam apprehendant, quod Muſicus ex intentione ea prophana diuinis officiis admiſceat.

10 Vel tandem, quis vult organis prophana ſignificare, non tamen vult ea tanquam partem diuini cultus, ſed ſolùm delectationis cauſa, tanquam quid impertinens ad diuinum officium admiſcere: & tunc ſi illa prophana ſint turpia, & laſciua, præter moralem malitiam (quam ex ſe habent, ratione prouocationis ad malum) habent etiam aliam moralem malitiam mortalem ob iniuriam cultus diuini; Et cum ipſa res manifeſtè ſuam turpitudinem præferat, vix, ac vix quidem in ea dari poterit ignorantia excuſans. Si verò non ſint turpia, & laſciua, ſed vana, prophana, ſeu ſæcularia tantum, erit ſolùm peccatum veniale; quia non eſt grauis iniuria; præſertim, ſiquis exindè non grauiter diuinum officium lædi, arbitretur.

11 Videri poterit præter alios, Suarez *loco ſuprà citato*, vbi ſubdit Primò, quod ſonus laſciuus, aut valdè ſæcularis poſſit eſſe veniale peccatum ratione paruitatis materiæ, vel bonæ intentionis, vel inaduertentiæ, ſi non ſit impurus, ſed ſolummodò vanus, ſeu ſi non admiſceatur ad delectationem impurum, ſed ſolummodò ad delectationem vanam. Sub-

12 dit ſecundò, quod ſit etiam venialis imprudentia, ſi ſit intentio prouocandi per illum ſonum ad deuotionem ſpiritualem, niſi tanta ſit illius ſoni accommodatio ad laſciua, vt mortaliter non poſſit id excuſari, vel à pulſantibus organa, aut à præcipientibus ignorari.

13 Petes ſecundo, quid dicendum de illis, qui in nocte Natiuitis Chriſti Domini execrationes, ſeu maledictiones tempore quo lectiones dicturi benedictionem petunt, ſibi inuicem dicunt.

Reſpondetur cum Nauarro *in ſumma cap. 12. numero 87. & in cap. quando cauſa 16. num. 92.* & aliis, quod peccant mortaliter; quia id valdè dedecet diuinum officium.

Quod tamen intellige iuxtà ea, quæ mox ſuprà dicebantur, ſi prædictæ execrationes, ſeu maledictiones, admiſceantur, vt pars quædam diuini officij, vel cum ſcandalo, vel ſint quid turpe, quod ad malum prouocet.

Sequitur quintò, quod ſit peccatum mortale, ſi quis Sanctorum Reliquias falſas, tanquam veras, adorandas proponat, vel ſi ceræ, vel cuiuſcumque alterius materiæ figuras imaginum falſi miraculi, vel falſi beneficij, ab imagine recepti, ſignum offerat; quia ſic operans quamuis nil contrà diuinum cultum machinari, ſed alios ad deuotionem, vt ei imagini offerant, excitare intendat, ex natura tamen actus operatur contra diuinum cultum, & veritate Chriſti fidem eneruat; Ita vt magnam Religioni iniuriam inferat, & nulla pia intentione excuſari poſſit; ita Caietanus 2. 2. q. 3. *art. 1. circa finem, & in Summa verb. Superſtitio, c. 1.* Armilla *ibid. n. 2.* Nauarrus *in Summa c. 11. n. 16.* Sayr. *in claui regia, lib. 4. c. 4. num. 4.* & alij paſſim. 14

Idemque dicas, ſi miracula falſa, tanquam vera prædicet, aut ſcriptis mandet; quia ſimiliter talis cultus eſt cultus falſus, & perniciuſus veram miraculorum fidem eneruans, ita vt ſimiliter ſic operans magnam Religioni iniuriam inferat, & nulla pia intentione excuſari poſſit. Videatur præcipuè inter alios Caietanus *cit. art. 1. circa fin.* 15

Sequitur ſextò, quòd è contra non ſit peccatum mortale, ſed tantùm veniale, ſi cultus ſit indebitus; quia eſt tantùm ſuperfluus, nec adeſt contemptus Eccleſiaſticæ diſciplinæ; quia tunc non adeſt perfecta ſuperſtitionis ratio. Et ex alio capite bonus animus, ex quo eiuſmodi cultus ſuperfluus emanare ſolet, eius deformitatem diminuit. Ita Caietanus *cit. q. 93. art. 1. & art. 2.* & *in ſumma verb. Superſtitio cap. 1.* Armilla *ibidem num. 2.* Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 2. de ſuperſtitione, cap. 2. num. 21.* Leſſius *de Iuſtitia & Iure, lib. 2. cap. 43. dubit. 2. n. 4.* Saytus *cit. cap. 4. n. 11.* Valentia 2. 2. *diſput. 7. q. 10. puncto 2.* & alij communiter. 16

Limita tamen cum Caietano *cit. art. 1.* Nauarro, Suarez, & aliis vbi ſuprà, niſi ſit contra præceptum aliquod grauiter obligans. 17

Limita ſecundò, cum Leſſio, & aliis etiam vbi ſuprà, niſi magna ſit peruerſio; Poteſt enim v.g. in ceremoniis Miſſæ tanta peruerſio eſſe, vt ſit peccatum mortale. 18

SECTIO IV.

Quidnam dicendum de ieiunio in die Dominico?

SVMMARIVM.

1 *Ieiunium in die Dominico damnatur à quibuſdam tanquam cultus ſuperſtitioſus falſus; ab aliis tanquam cultus ſuperſtitioſus ſuperfluus.*

2 *Ieiunium duplex, Afflictionis, ſiue luctus, & gaudij, ſeu exultationis. Primum eſt illicitum die Dominico ſecundum verò licitum.*

3 *Ieiunium quodcumque tam luctus, quàm gaudij, hodie eſt etiam licitum die Dominico, cum prohibitio ipſius fuerit propter hereſim Manichæorum dicentium, tale ieiunium neceſſarium eſſe in contem-*

Digitized by Google

tum Reſurrectionis Chriſti; At quia ceſſauit hæc hæreſis, non eſt cur de Dominico cenſeatur prohibitum.

4 *Ieiunium in die Dominico ob quoddam ſingularitatis ſtudium eſt ſuperſtitionis peccatum; quia ſapit cultum indebitum ſuperfluum.*

5 *Ieiunare die Dominico ſolo, & non aliis hebdomadæ diebus, eſt peccatum; quia id pertinet ad quamdam ſingularitatem, & cultum ſuperfluum.*

6 *Ieiunare diebus Dominicis eſt etiam peccatum propter eamdem rationem; præſertim quia aduerſatur Eccleſiæ conſuetudini, quæ legis vim habere videtur.*

7 *Ieiunandi votum, præſertim diebus Dominicis ſiue ieiunio afflictionis, ſiue exultationis, eſt irritum, & id vouens ad nihil tenetur, neque ad ieiunandum altera die.*

8 *Vouens ieiunium in aliquo die, puta in die S. Ioannis Baptiſtæ, & talis dies veniat in Dominica, ſi votum ſit Ieiunij afflictionis, debet ieiunare in Sabbatho præcedenti, ſi verò votum fuit ieiunij gaudij, ſeu exultationis, implere illud debet ipſa die Dominica, & cur?*

9 *Vouens, ſi neutrius ieiunij memor fuerit, debet ieiunare ipſa die Dominica.*

10 *Vouens, ſi vtriuſque ieiunij memor fuit, debet ieiunare Sabbatho præcedenti; quia cæteris paribus debet ſe Eccleſiæ conſuetudini conformare.*

11 *Vouens quocumque dictorum modorum non tenetur ieiunare die antecedenti; ſed ſatisfacit non ieiunando die Dominico.*

12 *Vouens tamen in omnibus iſtis euentibus poteſt propria auctoritate ieiunium hoc ſuum in præcedens Sabbathum transferre; quia quilibet poteſt votum ſuum propria auctoritate in manifeſtè melius commutare.*

13 *Limita, niſi iſta dies Sabbathi fuerit aliqua vigilia de præcepto ieiunij, quia tunc non poterit voto ſatisfacere.*

14 *Vouens ieiunare Veſpere alicuius diei feſti, & ille dies feſtus inciderit feria ſecunda, tenetur ieiunare Sabbatho præcedenti, quia huiuſmodi ieiunium intelligi debet iuxtà ieiunium ab Eccleſia in vigilia cuiuſcumque dies feſti inditum.*

15 *Vouens ieiunare per totum aliquem integrum menſem, non tenetur ieiunare diebus Dominicis ob eamdem rationem, niſi contrarium expreſsè intenderit.*

1 QVidam (vt Caietanus 2.2. *quæſt.*93. *art.*1. *verſ. In ſequenti verò*) huiuſmodi ieiunium damnant, tanquam cultum ſuperſtitioſum falſum: Alij, (vt Nauarrus *in ſumma cap.*11. *num.*41. *verſ. Quinto*, & Sayrus *cit. cap.*4. *num.*2.) damnant, tanquam cultum ſuperſtitioſum ſuperfluum: Fauet S. Thomas 2. 2. *quæſt.*147. *art.*5. *ad* 3. & 4. quatenùs ibi prædictum ieiunium etiam improbare videtur; Fauet vſus Eccleſiæ, quatenùs à ieiunio quadrageſimali dies Dominicos excipit, & quamcumque vigiliam die Dominico incidentem in præcedens Sabbathum transfert: Fauent tandem Textus *in cap. ſi quis tanquam, & cap. ſiquis Presbyter*, & *cap. Sacerdos* 26. *quæſt.*6. & *cap. ne quis ieiunet de conſecratione diſtinct. tertia.* Quatenus prædictum ieiunium etiam interdicere videntur.

2 Alij diſtinguunt de duplici Ieiunio; de ieiunio ſcilicet luctus, ſeu afflictionis (quod aſſumitur ad ſatisfaciendum pro peccatis præteritis, vel ad præcauenda peccata futura) & de Ieiunio Gaudij, ſeu exultationis, (quod aſſumitur, vt mens promptior ſit ad gaudium, & magis eleuatur in Deum,) & dicunt, quod ieiunium luctus, ſeu afflictionis die Dominico ſit illicitum ieiunium vero gaudij, ſeu exultationis ſit licitum: Sic Syluester *verb. Ieiunium, quæſt.*1. Quod idem ſentire videntur omnes illi Doctores infrà citandi, qui docent, quod ieiunij gaudij, ſeu exultationis promiſſum die, quo feſtum aliquod inciderit, non poſſit (ſi tale feſtum die Dominico contigerit) in præcedens Sabbathum transferri. His tamen non obſtantibus.

Reſpondetur ex probabiliori ſententia Hugonis *in cap. vtinam diſt.*76. Nauarri *in ſumma cap.*21. *numero* 27. Ledeſmæ 2. *part. quæſt.*17. *art.*4. Palatij *in* 4. *diſt.*15. *diſput.*8. Valentiæ 2.2. *diſput.*9. *q.*2. *punct.*4. *dub.*2. Azorij *tom.*1. *Inſtitut. moral. cap.*26. *quæſt. vltima.* Leſſij *de Iuſtitia & Iure lib.*4. *cap.*2. *dubit.*9. *num.*68. & aliorum, quod licèt olim ieiunium in die Dominico; vtpotè quia interdictum erat ob hæreſim Manichæorum dicentium, tale ieiunium neceſſarium eſſe in contemptum Reſurrectionis Chriſti Domini noſtri (& hoc ieiunium improbant, S. Thomas, & Textus ſuprà citati; Atque propter hunc Manichæorum errorem, qui tunc vigebat, Eccleſia à ieiunio quadrageſimali dies Dominicos excepit; *cap. Quadrageſima de conſecrat. diſtinct.*3.) fuerit illicitum; Hodie tamen, vtpotè quia ceſſauit iſta cauſa, ſit licitum, idque ſiue ſit ieiunium gaudij, vel exultationis, ſiue ieiunium luctus, afflictionis, ſeu mortificationis, dummodò non fiat cum ſcandalo; vel ex errore aliquo, vel ex contumacia, quaſi improbando conſuetudinem Eccleſiæ, ſed fiat ex aliquo honeſto fine, v.g. ex peculiari deuotione, augmento ſpiritus, vel donatione carnis, &c. 3

Probatur, tùm ex Auguſtino *Epiſt.*86. *ad Caſulanum* vbi poſtquam dixerit, ieiunium in die Dominico eſſe ſcandaloſum, & illicitum, ſubiunxit modum, quo tale ieiunium reddatur licitum; tùm ex S. Hieronymo *epiſt.*28. *ad Lucinium*, & refertur *in cit. cap. vtinam diſt.*76. vbi prædictum ieiunium approbat, ſubditque, quod illud & Apoſtoli ſeruauerint.

Aduerte tamen, quod ſiquis ex quodam ſingularitatis ſtudio die Dominico ieiunet, ſit (vti rectè præter alios, notauit Valentia loco ſuprà citato) ſuperſtitionis peccatum; quia ſapit cultum indebitum ſuperfluum; eſſet tamen ſolùm veniale, ceſſante ſcandalo, & omni alio prauo mortali fine, iuxtà ea, quæ ſuprà dicebantur. 4

Hinc ſequitur, quod ſit peccatum, ieiunare die Dominico ſolo, & non aliis hebdomadæ diebus; ſic Doctores, quos ſequitur Ledeſma *vbi ſuprà n.*12. quia id ad quamdam ſingularitatem, & cultum ſuperfluum pertinet, ſed eſt ſolùm veniale, ceſſante ſcandalo, & omni alio prauo fine mortali, ſicuti dicebam. 5

Sequitur ſecundò; quod ſit etiam propter eamdem rationem peccatum, ieiunare ordinariè diebus Dominicis; ſi Doctores, quos ſequitur Valentia etiam ſuprà *citat. n.*12. Præſertim quia aduerſatur Eccleſiæ conſuetudini, quæ in hac parte, teſte S. Auguſtino *cit. epiſt.*86. *ad Caſulanum*, legis vim habere videtur; Eſſet tamen ſimiliter veniale, ceſſante ſcandalo, & omni alio prauo mortali fine, ſicuti ſuprà etiam dicebam. 6

Sequitur tertiò, quod votum ieiunandi ordinariè diebus Dominicis (ſiue ieiunio afflictionis, ſiue ieiunio exultationis) ſit irritum (ità vt id vouens ad nihil, neque etiam ad ieiunium in alteram diem transferendum teneatur) quia eſt votum de re illicita, ſicuti iam ſuprà dicebam; Et videri poterit præter alios, Suarez *tom.*2. *de Religione tract. de voto lib.*3. *cap.*6. *n.*21. Quamuis ſecùs dicendum ſit, ſi fuerit votum ieiunandi ſolis aliquibus diebus Dominicis, ob honeſtum aliquem finem, ſecluſo ſcandalo, & omni alio prauo mortali fine, & etiam ſecluſo vano ſingularitatis ſtudio; quia tunc iuxtà ea, quæ ſuprà dicebam, eſt votum de re licita. 7

An

Digitized by Google

An autem poſſit iſte talis vouens propria authoritate huiuſmodi ieiunium in alium diem transferre patebit ex iis, quæ mox infrà dicentur.

8 Petes, quid dicendum, ſi quis vouit ieiunare die, in quo incidit aliquod feſtum (v.g. Ioannis Baptiſtæ) & tale feſtum incidit in die Dominico, debeat ne eſſe Dominico ieiunare, vel poſſit huiuſmodi ieiunium in præcedens Sabathum transferre?

Quidam (vt S. Antoninus 2. *part. tit.* 11. *cap.* 2. §. 10. Syluester *verb. Votum* 2. *q.* 16. Armilla *eodem verbo num.* 15. Tabiena *eodem verbo Votum* 3. *quæſt.* 7. & alij) diſtinguunt: ſi ieiunium fuit mortificationis, ſeu afflictionis, debet iſte talis vouens ieiunare in Sabatho præcedenti; quia ieiunium mortificationis, ſeu afflictionis (ad quod ipſe ſe obligare intendit) intelligi debet iuxta ieiunium, ad quod obligat Eccleſia; At Eccleſia tale ieiunium, quando feſtum incidit die Dominico, transfert in Sabathum præcedens; Ergò ſic &c. Si verò ieiunium fuit gaudij, ſeu exultationis, implere illud debet ipſo die Dominico; quia eſt votum de re licita.

9 Subdunt 1. ſi vouens neutrius ieiunij memor fuit, debet ieiunare die Dominico; quia (cum non vouerit ieiunare veſpere diei feſti, ſed ipſomet die feſto) probabilius eſt, tacitam ipſius vouentis intentionem fuiſſe, vouere ieiunium exultationis.

10 Subdunt 2. ſi verò vtriuſque ieiunij memor fuit, debet ieiunare Sabatho præcedenti; quia cæteris paribus debet ſe potiùs Eccleſiæ conſuetudini conformare. His tamen non obſtantibus.

11 Reſpondetur ex probabiliori ſententia Doctorum, quod iſte talis vouens in nullo dictorum caſuum teneatur ieiunare die præcedenti, ſed ſatisfaciat obligationi huiuſmodi voti ſui, ieiunando ipſo die Dominico; quia licet votum de aliqua re debeat intelligi inſtar eiuſdem rei cadentis ſub præcepto Eccleſiæ (quæ ieiunium vigiliæ diei feſti, ſi vigilia diei feſti inciderit in die Dominico, transfert in diem præcedentem) Eccleſia tamen non obligat ad ieiunium in die aliquo feſto ratione ipſius diei feſti, ſed obligat ad ieiunium in vigilia diei feſti ratione vigiliæ diei feſti; ergo non eſt aliquod præceptum Eccleſiæ de ſimili ieiunio, quod prædicti voti regula eſſe poſſit, vel debeat.

Confirmatur; quia ſpecialis deuotio vouentis fuit, ieiunare quotannis die illo, quo tale feſtum inciderit, & non fuit, ieiunare vigilia talis feſti (ita vt ieiunium ipſius diei feſti, non autem ieiunium vigiliæ vouerit) At ex dictis (ſiue ieiunio exultationis, ſiue ieiunio afflictionis) licitum eſt die Dominico ieiunare; Ergo ſatisfaciet ſuæ obligationi (ſiue ieiunio exultationis, ſiue ieiunio afflictionis) die Dominico ieiunando.

12 Cæterum certum eſt, quod in omnibus iſtis euentibus poſſit iſte talis vouens propria authoritate ieiunium hoc ſuum in præcedens Sabathum transferre; quia ex communi ſententia Doctorum quilibet poteſt propria authoritate votum ſuum in manifeſtè melius commutare, ſed manifeſtè melius eſt ſe conformare conſuetudini Eccleſiæ (quæ ieiunium, quod die Dominico incidit, transfert in Sabathum præcedens) Ergo &c.

13 Aduerte tamen, quod excipi debeat Sabathum, quo iſte talis vouens, vtpotè ætatem ad ieiunandum ſufficientem habens, ex alio præcepto ieiunare tenetur, (ita vt non poſſit in tali caſu ieiunium illius diei Dominici transferre, verbi gratia, in Sabathum Quadrageſimæ, vel quatuor temporum, vel quo alia vigilia inciderit) quia in tali caſu ieiunium illud abundè obligans, non eſt æquè acceptum Deo; Et præterea votum, niſi aliud expreſſum fuerit, ſemper de actu aliàs non obligante, ſeu ſupererogationis intelligi debet.

Aduerte 2. quod è contra, ſi quis vouerit ieiunare veſpere alicuius diei feſti, & ille dies feſtus inciderit feria ſecunda, teneatur (niſi expreſſam ieiunandi die Dominico intentionem habuerit) ieiunare Sabatho præcedenti; Tabiena *in ſumma, verbo votum* 3. *quæſt.* 7. Armilla *eodem verbo num.* 25. & alij; Quia huiuſmodi ieiunium è contra intelligi debet iuxta ieiunium ab Eccleſia in vigilia cuiuſcumque diei feſti indictum, quod ieiunium vigilia eius diei in Dominica incidente, transfertur ab Eccleſia in Sabathum præcedens iuxta ea, quæ mox infrà dicentur. 14

Aduerte 3, quod ſimiliter ob eandem rationem, ſi quis vouerit ieiunare per totum aliquem integrum menſem, non teneatur (niſi contrarium expreſſè intenderit) ieiunare diebus Dominicis; quia ſimiliter, & huiuſmodi ieiunium etiam intelligi debet ad modum ieiunij ab Eccleſia inſtituti, à quo dies Dominici ab Eccleſia ſemper excipiuntur; Tabiena, & Armilla *in locis ſuprà citatis.* 15

DVBITATIO CCXX.

Quidnam dicendum de Idololatria?

SECTIO PRIMA.

Dubitationis Reſolutio.

SVMMARIVM.

1 *Idolum, ſecundùm Scripturam ſacram, & Scriptores Eccleſiaſticos, idem eſt, ac falſi Dei ſimulacrum.*

2 *Idolum per extenſionem quandam dicitur omne illud, quod colitur Deus, cum Deus non ſit in corpore: ſecundùm quam frequentem acceptionem Idololatria non eſt aliud, quàm ſeruitus, quæ ſoli Deo debetur, alicui creaturæ exhibita.*

3 *Dei adoratio duplex eſt, vna interna, Altera externa: Interna conſiſtit in ſupremi Dominij recognitione: Externa verò in exhibitione ſigni externi.*

4 *Dei adoratio, omniſque latriæ actio principaliter conſiſtit in mente; ſecundariò autem in actione externa, tanquam in ſigno internæ ſubmiſſionis, & adorationis expreſſio.*

5 *Cultus externa ſigna quædam ſunt propria latriæ, ſcilicet communi hominum vſurpatione inſtituta tantùm ad proteſtandam ſupremam excellentiam, & Dominium, ſeu poteſtatem Dei, cuiuſmodi eſt Miſſæ ſacrificium, & quæ ad id ſunt pertinentia, vt Templum, Altare, &c.*

6 *Latria Græca vox, Latinè vno verbo dici non poteſt, cum ſit quædam propriè diuinitati debita ſeruitus.*

7 *Quædam alia ſigna ſunt indifferentia ad latriam, & duliam, ſiue cultum inferiorem creaturis rationabilibus exhiberi conſuetum; cuiuſmodi ſunt capitis inclinatio, genuflectio, incenſatio, &c. quæ ſecundùm ſe indeterminata determinantur ab intentione operantis. Vide diuerſa exempla tam ad latriam, quam ad aliam ſpectantia.*

8 *Cruces, & aliæ Christi imagines cultu latriæ adorantur*

rantur, non quod credatur in eis ineſſe aliqua diuinitas, aut virtus, propter quam ſint ſic adorandæ, ſeu colendæ; ſed quia honor, qui eis exhibetur, refertur ad Prototypon.

9 *Idololatria triplex dicitur: Prima propria, & perfecta; Secunda propria; ſed minus perfecta; Tertia impropria, & ſimulata. Vide, quando vnaquæque earum contingat, vbi vnaquæque quid ſit declaratur.*

10 *Idololatria merè externa non eſt vera formalis, ſed ſimulata materialis, & impropria.*

11 *Idololatria tripliciter, etiam etſi diuerſo modo apud gentiles diuidebatur. Prima enim, ex qua colebant homines mortuos, nempè Mercurium, Martem, Iouem, &c. Secunda eorum, ſeu Beſtiarum ſimulacra; Tertia demque Cæli ſydera, lunam, & ſolem nec non Elementa Aquam, Aerem, Ignem, & reliquas mundi partes.*

1 SVPPONO tamen Primo, quod idolum ſecundum ſcripturam ſacram, & Scriptores Eccleſiaſticos idem ſit, ac falſi Dei ſimulacrum, ſicut definit Auguſtinus *ſuper librum Iudicum lib. 7. quæſt. 41.* Quia ſic de idolo loquitur Hieremias cap. 10. *Confuſus eſt Artifex omnis in ſculptili, quoniam falſum eſt, quod conflauit, & non eſt Spiritus in eis:* Sic etiam loquitur Habacuc cap. 2. *Quod prodeſt ſculptile, quia ſculpſit illud fictor ſuus conflatile, & Imaginem falſam:* Sic etiam loquitur Apoſtolus primo ad Corinthios 8. *ſcimus quia nihil eſt idolum in mundo* (ideſt nullam veram, ſed ſolùm putatiuam diuinitatem habet) *& quod nullus eſt Deus, niſi vnus.* Quapropter idem Apoſtolus ad Romanos primo idola gentium deſcribens ait: *Mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinem Imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & ſerpentium.*

2 Quamuis per extenſionem quamdam idolum frequenter etiam dicatur omne illud, quod colitur Deus, cum Deus non ſit, teſte S. Thoma *q. 94. art. 1. in corpore:* Secondùm quam frequentem acceptionem idololatria non eſt aliud, quàm ſeruitus, quæ ſoli Deo debetur, alicui creaturæ exhibita; cuiuſmodi ſeruitus Græcè latria dicitur; Et ſic definiri poteſt: *Eſt voluntaria exhibitio ſigni ſupremam Dei excellentiam, & ſuper res omnes Dominium proteſtantis;* Vnde S. Auguſtinus *lib. 1. quæſt. ſuper Geneſi quæſt. 16.* ait: [Dictum eſt Deuteronomio 6. Et illi ſoli ſeruies; talis enim ſeruitus non niſi Deo debetur. Vnde damnantur idololatræ, ideſt, eiuſmodi ſeruitutem exhibentes idolo, quæ debetur Deo.] Quod in iiſdem gentilibus damnauit Apoſtolus ad Romanos primo, *Seruierunt creaturæ potiùs, quàm creatori.*

3 Suppono ſecundò, quod duplex ſit, teſte S. Thoma *1. 2. quæſt. 84. art. 2. & 3.* Dei Adoratio, ſeu latria: vna interna, altera externa: Interna conſiſtit in ſupremi Dominij recognitione, ſeu confeſſione mentali, quam creatura rationalis offert Deo ex affectu ſubmiſſionis, & reuerentiæ: Externa autem conſiſtit in exhibitione ſigni externi, quo creatura rationalis internam de Dei excellentia exiſtimationem, & ſubmiſſionis affectionem proteſtatur.

4 Vnde ſequitur, quod Dei adoratio, omniſque latriæ actio principaliter conſiſtat in mente; Secundariò autem in actione externa, tanquam in ſigno internæ ſubmiſſionis, & adorationis, expreſſiuo; S. Thomas *cit. quæſt. 84. art. 1. ad 1. & art. 2 & 3. in corpore,* Suarez *part. 3. tom. 1. diſp. 51. ſect. 2.* & Bellarmin. *lib. 2. de cultu Sanctorum cap. 12.* Quidquid in contrarium dixerint alij, quos ſequitur Leſſius *de iuſt. & iur. lib. 2. cap. 38. dub. 1. n. 4.* & Valentia *tom. 3. diſput. 6. quæſt. 5. punct. 1.*

Suppono tertiò, quod ſigna cultus externa quædam ſunt propria latriæ, ſcilicet communi hominum vſurpatione instituta tantùm ad proteſtandum ſupremam excellentiam, & dominium, ſeu poteſtatem Dei; cuiuſmodi eſt Miſſæ ſacrificium, & quæ ad tale ſacrificium pertinent, vt Templum, Altare, &c. S. Auguſtinus *de Ciuitate Dei lib. 22. cap. 10. & lib. 20. contra Fauſtum, cap. 21.* quatenùs ait: [Nulli Martyrum, ſed ipſi Deo Martyrum, quamuis in memorias Martyrum conſtituimus Altaria:] & paulò poſt: [Illo 5 6
cultu quæ Græcè latria dicitur, Latinè vno verbo dici non poteſt, cùm ſit quædam propriè diuinitati debita ſeruitus, nec colimus, nec colendum docemus, niſi vnum Deum; cum ad hunc cultum pertineat obligatio Sacrificij: Vnde idololatria dicitur eorum, qui hoc etiam idolis exhibent, nullo modo tale aliquid offerimus, aut offerendum præcipimus, vel cuiquam Martyri, vel cuiquam Sanctæ Animæ, vel cuiquam Angelo, &c.].

Quædam autem alia ſigna ſunt indifferentia ad latriam, & Duliam, ſiue cultum inferiorem creaturis rationabilibus exhiberi conſuetum; cuiuſmodi ſunt capitis inclinatio, genuflexio, incenſatio, &c. quæ ſecundum ſe indeterminata, determinantur ab intentione operantis; vt ſi exhibeantur creaturæ cuiuſcumque ad diuinitatem in ipſa creatura reſidentem proteſtandam, idololatria committatur; Si verò exhibeantur rationali creaturæ, ſcilicet homini, Animæ, vel Angelo bono ad inferioris creaturæ excellentiam ſignificandam, duliæ, ſeu inferioris obſeruantiæ cultus exerceatur. Atque ita de duplici iſta adoratione, quarum vna eſt ex affectu latriæ, altera verò ex affectu duliæ, ſeu inferioris obſeruantiæ loquitur S. Thomas *cit. quæſt. 84. art. 3.* quatenùs ait: [Secundum reuerentiam, quæ creaturæ excellenti debetur, Nathan adorauit Dauidem, 3. Regum cap. 1. ſecundum autem reuerentiam, quæ debetur Deo, Mardochæus noluit adorare Aman, timens, ne honorem Dei transferret ad hominem, vt dicitur Eſter. 13. Et ſimiliter ſecundum reuerentiam debitam creaturæ excellenti, Abraham adorauit Angelos, & etiam Ioſue, vt legitur Ioſue cap. 5. quamuis poſſit intelligi, quod adorauerint adoratione latriæ Deum, qui in perſona Angeli apparebat, & loquebatur. 7

Similiter etiam cruces, & aliæ Chriſti Imagines cultu latriæ adorantur, non quod credatur in eis ineſſe aliqua diuinitas, aut virtus, propter quam ſint ſic adorandæ, ſeu colendæ, ſed quia honor, qui eis exhibetur, refertur ad Prototypa, Tridentinum Concilium, *ſeſſion. 25. de Imaginibus.* Et videri poteſt Gregorius *1. lib. 7. epiſtol. 53. ad Secundinum,* & Athanaſius *quæſtione 41. ad Anthiochum.* 8

Ex dictis ſequitur, quod triplex idololatria diſtingui poſſit. 9

Prima, propria, & perfecta; cum quis idolo diuinum honorem exhibere intendit, quia falsò putat, Deum eſſe: qualis idololatria cum Infidelitate coniuncta eſt.

Secunda etiam propria, ſed minus perfecta; cum quis rectè ſciens idolo (ſcilicet creaturæ cuicumque, quæ colitur, vt Deus) diuinitatem nullam ineſſe, tamen ex prauo affectu (v. g. ex odio in verum Deum, vel ex deſiderio aliquid à dæmone conſequendi) ipſi dæmoni, vel alteri creaturæ externum cultum, tanquam Deo exhibet: Cuiuſmodi cultus quamuis à proprietate idololatriæ deficiat ſecundum intellectum, (quia non procedit ex falſa diuinitatis exiſtimatione) tamen non deficit ſecundum voluntatem; quia procedit ex affectu internæ reuerentiæ, ac ſubmiſſionis, tanquam erga Deum; in cuius etiam proteſtationem ac ſignum

ex,

externa actio exhibetur; Ita vt hæc Idololatriæ ſpecies priorem in grauitate peccati excedere videatur; Tum quia ex mera voluntatis malitia committitur; Prior autem ob ignorantiam aliquo modo excuſatur; Tum quia aliquam etiam ſimulationem, ac mendacium pernicioſum, & Deo iniurioſum inuoluit.

Tertia impropria, & ſimulata; cum quis ſine exiſtimatione diuinitatis, & ſine interno affectu colendi, ſeu adorandi, propter Tyranni, vel Populi timorem, exterius tantum idolo exhibet cultum latriæ vero Deo debitum: Quod etiam ſemper illicitum eſt, cum repugnet veræ fidei confeſſioni, & ſic plenum in cultu Religionis mendacium, quod & Deo iniurioſum, & hominibus ſcandaloſum eſt ſicuti rectè dixit S. Thomas *qu.94. art.2. in corpore*, & *art.3. ad* 1. ex Sancto Auguſtino *lib.6. de Ciuitate Dei cap.*10. *& lib.*10. *cap.*1. qui ſic Platonicos, & ſic Senecam, ſimulatè ſcilicet, & mendaciter, idola coluiſſe ſignificat.

10 Eſt autem hæc merè externa idololatria, non vera, formalis, & propria, ſed tantum ſimulata, materialis, & impropria idololatria; quia ad omnem latriam, ſeu diuini cultus exhibitionem requiritur ſubmiſſionis affectus, tanquam erga ſupremam excellentiam Ergò vbicumque deficit talis affectus, non eſt verus, formalis, & proprius cultus latriæ, ſed ſimulatus, licet interim adhuc ſit peccatum grauiſſimum, etiam contrà virtutem Religionis, ſicuti ſupra dicebam.

11 His adde, quod tripliciter etiam, etſi alio modo, idololatria apud veteres Gentiles diuidebatur, teſte S. Thoma *cit. qu.94. art.*1. ex eodem S.Auguſtino *citato lib.6. de Ciuitate Dei, cap.*5.

Primò erga homines mortuos, v.g. Mercurium, Martem, Iouem, & Saturnum: Cuiuſmodi idololatriæ genus Varro apud S. Auguſtinum loco ſuprà citato appellat Theologiam fabuloſam; eiuſque originem tradit ſapiens *cap.*14. Quo ſpectat error Platonicorum, qui præter vnum ſupremum Deum, Angelicos Spiritus tanquam Deos cultu latriæ colebant, teſte eodem S. Auguſtino *lib.*13. *de Ciuitate Dei, cap.*16.

Secundò erga demortuorum hominum, vel beſtiarum ſimulacra ſecundùm ſe, quippè quæ animata eſſe, & vim diuinam in ſe continere putabantur; Quando dæmon cauſa decipiendi homines, ſe in ſtatuas inſinuabat, & exinde reſponſa dabat, vt mirarentur gentiles (teſte eodem S. Auguſtino *ibidem lib.6. cap.*23.) poteſtatem ſuam Deos efficiendi; cuiuſmodi idololatriæ genus Varro appellat Theologiam ciuilem; quia in vrbibus à Populo frequentabatur.

Tertiò erga Lunam, Solem, Sydera, Aquam, Aërem, Ignem, & reliquas Mundi partes, quippè qui animatus eſſe credebatur, & diuino numine plenus, à quo res omnes generentur, moueantur, & conſeruentur. Cuiuſmodi idololatriæ genus Varro appellat Theologiam phyſicam; quia à naturalibus Philoſophis inuenta fuerat. His ſuppoſitis.

Reſpondetur: Contra committentes actum idololatriæ etiam Inquiſitores procedunt; quia tales rei etiam vel ſunt hæretici formaliter, vel ſaltem de hæreſi grauiter ſuſpecti. Vide quæ dicebam ſuprà *dubit.*206.

SECTIO II.

Corollaria.

SVMMARIVM.

1 *Idololatria eſt actus, quo tribuitur honor, ſeu cultus creaturæ, ſicuti Deo. Ex quo duo ea includit. Primum, vt honor, ſeu cultus tributus creaturæ, ſoli Deo debeatur. Secundum, vt honor, ſeu cultus verè tribuatur creaturæ.*

2 *Idololatria qualiſcunque ſit etiam ficta, & ſolum exterior, grauiſſimum eſt peccatum, ità vt nullo metu excuſari poſſit.*

3 *Idololatria ſiue interior, ſiue exterior poteſt contingere cum mentis errore, & ſic cum hæreſi, & poteſt etiam contingere abſque mentis errore, & ſic ſine hæreſi. Vide quomodo vtraque contingat.*

4 *Idololatria ſi ſit ſine mentis errore, & ſic abſque hæreſi nullam cenſuram inuoluit.*

5 *Idololatria ficta tantum eſt deficiente voluntate interna, ſiue expreſſa, ſiue tacita conciliandi creaturæ per cultum diuinum exterius ei exhibitum, quamuis grauiſſimum peccatum inuoluat, quia ſicut hæreſis ad rationem veræ hæreſis requirit omninò errorem intellectus, ſic & idololatria ad ſui rationem omninò requirit voluntatem peruerſam.*

6 *Idololatria cum à Doctoribus diuidatur in internam & externam, per internam intendunt veram, & formalem idololatriam, per externam fictam adorationem.*

EX dictis, teſte etiam S. Thoma 2. 2. *quæſt.*94. *art.*1. ſequitur quod idololatria ſit, qua tribuitur honor, ſeu cultus creaturæ, ſicuti Deo; Ita vt ad idololatriam duo requirantur; Primum, vt honor, ſeu cultus, tributus creaturæ, ſoli Deo debeatur. Secundum, vt honor, ſeu cultus verè tribuatur creaturæ, ſicuti debebat tribui Deo: Quapropter is diuinum cultum tribuit creaturæ, tanquam Deo, qui creaturam diuino cultu ſic proſequitur, vt eo cultu, quantum eſt in ſe, velit creaturæ conciliare talem opinionem, qualis reuera competit ſoli Deo; ſiue id velit tunc expreſſa, atque præſenti intentione, ſiue ex vi ſolius intentionis prioris, qua ſic prius creaturam colere decreuerat; ſiue tandem implicitè, ſeu virtute, nimirum quando (ſicuti multis olim contigit Philoſophis) verum Deum, & idololatriæ falſitatem agnoſcens, aliorum tamen conſuetudine, metu, vel alia ratione ductus, aut obcæcatus intendit, creaturam venerando, præſtare idipſum, quod intendunt ij, qui reuera diuinum honorem creaturæ tribuere volunt. 1

Cæterùm qualiſcumque ſit idololatria etiam ficta, & ſolùm exterior (vtpotè quid contra Deum, ad quem omnia ordinari debent) grauiſſimum eſt peccatum; Ita vt nullo metu excuſari poſſit. 2

Sequitur ſecundò, quod idololatria, ſiue interior, ſiue exterior, poſſit contingere cum mentis errore, & ſic cum hæreſi, & poſſit etiam contingere abſque mentis errore, & ſic abſque hæreſi. Contingit cum mentis errore, & ſic cum hæreſi, cum idololatria credit, creaturam à ſe adoratam eſſe Deum; Contingit autem abſque mentis errore, & ſic abſque hæreſi, cum non credit, eam eſſe Deum, vult tamen ei verè honorem diuinum deferre, S.Thomas 2. 2. *quæſt.*94. *artic.*3. *ad* 1. quem paſſim ſequuntur Doctores, inter quos præcipuè videri poterit 5

Valentia 2.2. *diſp.6.qu.11. punct.2.verſ. Ex aduerſa autem, & punct.3.verſ.Neque obſtat.*

4 Aduerte tamen, quod cum Idololatria eſt abſque mentis errore, & ſic abſque hæreſi, nullam cenſuram inuoluit; ita Sanchez *lib. 2. moral. cap.7.n.10.* Sayrus *in claui regia lib.4.cap.4.num.11.* Suarez *tom.1. de relig. lib.2. de ſuperſtit. cap.6. n.20. & ſeqq.* Leſſius *de iuſt. & iur. lib.2. cap.43. dubit.2. n.11.* & alij communiter.

5 Sequitur 3. quod, deficiente voluntate interna, ſiue expreſſa, ſiue tacita conciliandi creaturæ per cultum diuinum exterius ei exhibitum, non ſit (quamuis grauiſſimum peccatum inuoluat) vera, ſed ſolùm ficta Idololatria; quia ſicut hæreſis ad rationem veræ hæreſis requirit omninò errorem intellectus, ſic & Idololatria ad rationem veræ Idololatriæ omninò requirit, (ſiue ſit error in intellectu, ſiue non) eam
6 voluntatem peruerſam; quare dum communiter Doctores veram Idololatriam diuidunt in interiorem, & exteriorem, nomine exterioris non intelligunt hanc externam fictam adorationem, ſed intelligunt eam, quæ procedit ex tacita illa voluntate abſq; interno errore intellectus; Nomine autem interioris intelligunt eam, quæ procedit vel ab interno errore intellectus (quo creatura creditur Deus) vel eam, quæ procedit ab expreſſa, & directa voluntate conciliandi creaturæ diuinam æſtimationem, ita Doctores quos ſequitur Valentia *cit. diſp.6.q.11. punct.2. verſ. Ex diuerſa autem, & punct.3. verſ. Apparet itaque, & verſ. Neque obſtat.*

DVBITATIO CCXXI.

Quidnam dicendum de Diuinatione in communi?

SECTIO PRIMA.

Suppoſita.

SVMMARIVM.

1 *Diuinatio dicitur quaſi Diuinitatis æmulatio; quia per eam homo futura contingentia, & alia nobis occulta, & Diuinæ ſcientiæ propria cognoſcere affectat.*

2 *Diuinatio definitur ſignificatio occultorum ex pacto cum Dæmone.*

3 *Diuinatio dicitur ſignificatio; quia prænotio occultorum per varia ſigna contingit; vnde variæ Diuinationis materiales ſpecies emergunt.*

4 *Diuinatio dicitur ex pacto cum Dæmone; quiquicumque res occultas, & naturalem noſtram cognitionem excedentes, non Dei beneficio, ac reuelatione ſcire deſiderat, conuincitur quod Dæmonis ope illas addiſcere deſiderat.*

5 *Diuinationis malitia conſiſtit in eo, quod homo in aſſequenda rerum cognitione non ad Deum, ſed ad Dæmonem, Dei, & Generis humani inimicum, pro inſtructione confugiat, quod cedit in ipſius Dæmonis diuinitatem affectantis honorem, & in Dei contemptum.*

6 *Diuinationis peccatum eſt grauius, & ad Idololatriam propinquius, ſi quis petat à Dæmone certam cognitionem earum rerum v.gr. actionum liberè futurarum, vel internarum cogitationum, quarum ſcientia, & reuelatio propriè competit Deo; ſecùs tamen erit, ſi tantùm aſſequi velit cognitionem non omninò certam; ſed tantùm coniecturalem; erit enim ſolum peccatum ſuperſtitionis ex genere ſuo mortale.*

7 *Diuinatio duplex dicitur; Prima, quæ eſt per pactum explicitum, vel ſaltem per propoſitum, & voluntatem explicitam aliquid à Dæmone addiſcendi. Secunda per pactum, ac ſocietatem cum Dæmone implicitam.*

8 *Superſtitionis huiuſmodi primæ diuinationis ad peccatum ſufficit requirere à Dæmone ſcientiam, vel inſtructionem aliquam, licet Dæmon non reſpondeat, vel quia prohibetur à Deo, vel ob aliam cauſam, ſed ſæpius reſpondet.*

9 *Dæmon vt magis ſibi deuinciat hominem, ei quandoque reuelat vera; At quia dependentia à libera hominum voluntate non cognoſcit, niſi coniecturaliter, plerùmque falſa predicit, eſt enim Pater mendacij communiter in omnibus.*

10 *Superſtitionis huiuſmodi ſecunda diuinationis exemplum eſt, cum quis ex ſigno aliquo conſequi ſerio confidit alicuius rei notitiam, quam illud ſignum naturaliter nullo modo indicare poteſt; qui tunc diuinator talem rei notitiam ab intelligentia tacitè deſiderare conuincitur, &c.*

11 *Diuinatores non excuſantur propter diuturnam multorum priorum experientiam, ſi talibus ſignis ſuapte natura vanis, ac inutilibus certam fidem præſtent, quamvis interim proteſtentur, quòd cum Dæmone ſocietatem aliquam non intendant, neque cognitionem aliquam ope ipſius conſequi velint; nam agunt contra proteſtationem, &c.*

12 *Diuinatio per pactum implicitum eſt minùs grauis, & periculoſa, quàm per pactum expreſſum; ſeu explicitum; quia diuinationis peccatum conſiſtit in participando rationem Idololatriæ, quod fit, dum dæmoni honor defertur: Id verò magis contingit per pactum explicitum, quàm implicitum.*

13 *Societas cum dæmone, quo maior, & euidentior eſt, eo euidentior eſt Apoſtaſia à Deo, ob quam Deus deſertorem ſuum auxilijs gratiæ priuat, & deceptori dæmoni derelinquit.*

14 *Diuinatio cum pacto explicito ſæpiùs grauiſſima peccata inuoluit, ſcilicet abnegationem Baptiſmi, Apoſtaſiam à Chriſto, Idololatriam per genuflexionem, ſacrificium, incenſationem, &c.*

15 *Diuinatio per pactum explicitum cum Dæmone nunquam excuſatur à peccato mortali; quia nimis grauem, eamque manifeſtam deformitatem inuoluit; At diuinatio per pactum implicitum interdum excuſatur à mortali, vel propter ignorantiam ſaltem non craſſam, vel propter imperfectionem ſuperſtitionis.*

Svppono, quod Diuinatio dicatur, 1
quaſi Diuinitatis æmulatio; quia per eam homo futura contingentia, & alia nobis occulta, & diuinæ ſcientiæ propria cognoſcere affectat, iuxta illud Iſaiæ 41. *Annunciate, quæ futura ſunt in futurum, & ſciemus, quia Dij eſtis Vos.*

Definitur autem Diuinatio apud Doctores, *Significatio* 2
occultorum ex pacto cum dæmone.

Dicitur; *Significatio*, quia prænotio occultorum 3
per varia ſigna contingit; vnde variæ diuinationis materiales ſpecies emergunt; S. Thomas 2.2. *q.95. art.3.* quem communiter omnes ſequuntur.

Dicitur 2. *Ex pacto cum dæmone*; quia quicumque 4
res occultas, & naturalem noſtram cognitionem excedentes, non Dei beneficio; ac reuelatione ſcire deſiderat, conuincitur, quod dæmonis opere illas addiſcere deſideret; Ideòque cum illo ſocietatem, ac pactum expreſsè, vel tacitè ſaltem habeat, contra illud Apoſtoli 2. ad Corinthios 10. *Nolo, vos fieri,*

ſocios

ſocios dæmoniorum : qua de re S. Auguſtinus *libr. 2. de de Geneſi ad literam c. 17.*

5 Conſiſtit ergo diuinationis malitia in eo, quod homo in aſſequenda rerum cognitione, non ad Deum, ſed ad Dæmonem Dei, & Generis humani inimicum, pro inſtructione confugiat; quod cedit in ipſius dæmonis, diuinitatem in manibus affectantis, honorem; & in Dei contemptum, ac contumeliam: Quapropter talis homo (cùm relicto Deo, ad hoſtem illius ſe conferat) quodammodò Apoſtaſiæ, & læſæ Majeſtatis Diuinæ Reus efficitur; Vnde *in cap. Epiſcopi 26. q. 5.* [Subuerſi dicuntur, qui, relicto creatore ſuo, diaboli ſuffragia quærunt;] & *lib. 4. Regum cap. 1.* dicitur: *Nunquid quia non erat Deus in Iſrael, mittitis vt conſulatur Belzebub Deus Accaron*: Vbi Ochozias peccauit etiam; quia conſolendo Belzebub, contemnebat Deum, ac ſi nullus eſſet; Abulenſis *ibi q. 7.* Videri etiam poterit Caietanus *2. 2. q. 95. art. 5.* & Origenes *in libro Numer. homilia 16.* Quamvis ait: [Si expedit nobis ſcire futura, dicentur à Deo per Spiritum ſanctum, Si verò non dicuntur, denunciantur, ſcito; quia nobis non expedit.]

6 Hinc ſequitur, quod (quamvis diuinationis peccatum ſit grauius, & ad Idololatriam propinquius, ſi quis petat à dæmone certam cognitionem earum rerum, v.g. Actionum liberè futurarum, vel internarum cognitionum, aut affectionum quarum ſcientia, & reuelatio propriè competit Deo) adhuc tamen petere à dæmone cognitionem aliarum rerum, quas ille naturali virtute comprehendere, aliiſque manifeſtari poteſt (v.g. ſi quis dæmonis ope ſcire deſideret furti, vel homicidij occultum Auctorem, vel futurorum ex libero hominum arbitrio dependentium effectuum cognitionem non omninò certam, ſed coniecturalem, ac probabilem, qualem dæmon naturali facultate conſequi poteſt) ſit verè, ac propriè peccatum ſuperſtitionis contrà virtutem Religionis ex genere ſuo mortale; ſic S. Thomas *cit. q. 95. art. 2.* Caietanus *ibidem, & art. 5.* Suarez *tract. 3. lib. 2. de ſuperſtitione cap. 8. num. 16.* Nauarr. *in cap. Nouit, notabil. 2. de Iudic.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 38. num. 9.* & alij (quidquid in contrarium dixerit Valentia *tom. 3. diſp. 6. q. 12. punct. 3.* & Leſſ. *de Iuſt. & Iur. lib. 2. cap. 43. dub. 5. n. 28.*) Præſertim quia ſic etiam ſentire videtur S. Auguſtinus *in locis ſuprà citatis.*

7 Suppono 2. quod diuinatio ſit duplex: Eſt ſententia communis Doctorum.

8 Prior diuinatio eſt per pactum explicitum, vel ſaltem per propoſitum, ac voluntatem explicitam aliquid à dæmone addiſcendi: Sufficit enim ad peccatum huius ſuperſtitionis, quod quis à dæmone ſcientiam, vel inſtructionem aliquam imploret; licet dæmon non reſpondeat, vel quia prohibetur à Deo; vel ob aliam cauſam, ſicuti rectè dixit Caietanus *cit. art. 5.* ſæpè ſæpiùs tamen reſpondet, & hominem edocet, idque variis modis, qui ad materiales ſpecies ſuperſtitionis diuerſas pertinent; ſic S. Thom. *cit. q. 95. art. 3.* Leſſius *de Iuſt. & Iur. lib. 2. cap. 43. dubit. 5. n. 25.* Suarez *cit. cap. 8. n. 2.* & alij, quos ſequitur San-
9 chez *locò ſuprà citato n. 12.* Et quamuis dæmon, vtpotè Pater mendacij, mendax, & infidelis ſit ex ſe, nihilominus, vt hominem magis ſibi deuinctum detineat, & in grauiora præcipitia poſtea deducat, ſæpè promiſſionem obſeruans, vera (modò à Deo permittatur) petentem edocet; ſed quia multarum rerum, præſertim internarum cogitationum, ac voluntatum, & ex libertate pendentium effectuum certam notitiam non habet, propterea de iis interrogatus, interdum ambiguis reſponſis interrogantem deludit, interdum verò caſu, eo modo (quo à dæmone erant prædicta) eueniant, ſicut & quæ prædicuntur ab Ægyptia.

10 Poſterior diuinatio eſt per pactum, ac ſocietatem cum dæmone implicitam; cùm quis ex ſigno aliquo conſequi ſeriò confidit alicuius rei notitiam, quam illud ſignum naturaliter nullo modo indicare poteſt; quia tunc Diuinator talem rei notitiam ab intelligentiore ſubſtantia tacitè deſiderare conuincitur; cùm autem, huiuſmodi ſigna vanitatis à Deo inſtituta non eſſe, neque à bonis Angelis aliquid hominibus abſque Dei voluntate, ac iuſſu reuelari, certum ſit, ſequitur, quod per huiuſmodi ſignum à dæmone talis rei cognitionem expectet, & acquirere velit, ſic S. Thom. *22. q. 96. art. 1.* Caietanus *ibidem.* Nauarr. *in ſumma cap. 11. n. 25.* & alij paſſim.

Neque excuſantur, qui talibus ſignis ſuaptè natu- 11
ra vanis, ac inutilibus certam fidem præſtant propter diuturnam multorum priorem experientiam; quamvis interim proteſtentur, quod cum dæmone ſocietatem aliquam non intendant, neque cognitionem aliquam dæmonis ope conſequi velint; quia nihil excuſat proteſtatio contraria facto; Et ita eſt in noſtro caſu; quia re ipſa tales contra proteſtationem ſuam faciunt; cum adhibent tanquam idonea ad cognoſcendam veritatem, ſigna, quæ nullam ad hunc finem proportionem, vel vtilitatem habent, niſi ex conſtitutione, & ope dæmonis, quam proinde ipſo facto petere cenſentur, & propterea ſæpè ſæpiùs aſſequuntur, vt dæmon ſe ingerat, & res occultas per huiuſmodi ſigna edoceat, ſicut ipſa, quam ipſi dicunt, experientia teſtatur.

Suppono 3. quod diuinatio per pactum implici- 12
tum ſit minùs grauis, & periculoſa, quàm illa, quæ eſt per pactum explicitum, ſeu per explicitam, aut expreſſam inuocationem dæmonis; ita S. Thom. *q. 95. articul. 3. ad 1.* quem ſequuntur communiter Doctores.

Primò, quia diuinationis peccatum maximè conſiſtit in eo quod Idololatriæ (quæ grauiſſima ſuperſtitionis ſpecies eſt) rationem participat, dùm quis dæmoni honorem defert, vt ab illo, diuinitatis æmulatore rerum occultarum reuelationem excipiat; Iſte autem inordinatus honor, ſeu ſuperſtitionis deformitas grauior eſt; ſi dæmon expreſsè inuocetur, quàm ſi fiat aliquid, ratione cuius dignum ſit, vt dæmon ſe ingerat; vt per ſe patet, & docet S. Thomas *loco ſuprà citato*; Ergo &c.

Confirmatur; quia quo maior, & euidentior eſt 13
ſocietas cum dæmone, eo euidentior eſt Apoſtaſia à Deo, ob quam Deus deſertorem ſuum auxiliis Gratiæ priuat, & deceptori dæmoni derelinquit, vti rectè notauit Caietanus *vbi ſuprà art. 4.* ſubdens, quod hoc ſit probabile ſignum reprobationis æternæ; quia ſicuti ſpectat ad initium felicitatis æternæ conuerſatio in hac vita cum Deo, & Angelis per preces, &c. Ita ſpectat ad initium damnationis æterna ſocietas & conuerſatio cum dæmone per huiuſmodi pacta, &c. Quod magis locum habet in iis, qui cum dæmone habent pactum explicitum, quàm in iis, qui cum eodem habent pactum implicitum, vt per ſe patet; Ergò.

Secundò, quia diuinatio cum pacto explicito ſæpè 14
ſæpiùs alia grauiſſima peccata inuoluit, ſcilicet abiurationem baptiſmi; Apoſtaſiam à Chriſto, Idololatriam per genoflexionem, ſacrificium, incenſationem, &c. erga dæmonem, cum blaſphæma deuotione ad perpetuum illius obſequium, & cum reciproca eiuſdem promiſſione inſtruendi hominem talem ſibi deuotum: quæ tamen omnia in diuinatione per pactum implicitum ſaltem ita frequenter, euènire non conſueuerunt; ita DD. quos ſequitur Suarez *vbi ſuprà cap. 8. n. 22.* & Leſſius *de Iuſt. & Iur. lib. 2. cap. 43. dubit. 5. n. 28.*

Tertiò, quia diuinatio per pactum explicitum cum 15
dæmone nunquam excuſatur à peccato mortali; quia nimis grauem, eàmque manifeſtam deformitatem inuoluit; ſic DD. quos ſequitur Sanchez *lib. 2. moral.*

cap.

*cap.*38.*num.*18.& Valentia *tom.*3.*diſp.*6.*q.*12.*punct.*4. At diuinatio per pactum implicitum interdum excuſatur à mortali, vel propter ignorantiam, ſaltem non craſſam (cùm huius diuinationis malitia, licet ſecundùm ſe ſit grauis, non tamen omnibus ſit ita manifeſta) vel propter imperfectionem ſuperſtitionis; ſi ſcilicet non certa fides, ſed ſolùm quædam ſuſpicio, vel quædam expectatio concipiatur euentus ita euenturi, ſicuti indicat prænotio ſigni vani, quod adhibetur; Caietanus *cit. q.*95. *art.*6. *& qu.*96.*art.*3. *& in ſumma verb. ſuperſtitio cap.* 2. Nauar. *cap.*15.*n.*38. & alij, quos citat & ſequitur Sanchez *loco ſuprà citato num.*21.

SECTIO II.

Appendix ad ea, quæ ſuprà dicebantur.

SVMMARIVM.

1 *Diuinationis malitia conſiſtit in eo, quod tribuitur creaturæ quodammodo cultus debitus Deo, & quia innititur pacto expreſſo, vel ſaltem tacito cum dæmone.*

2 *Vana occultorum per diuinationem Inquiſitio innititur ſemper auxilio, vel pacto dæmonis ſiue expreſsè, ſiue tacitè ſaltem implorati.*

3 *Pactum cum dæmone contingit dupliciter, explicitè, vel implicitè; Et vtrumque quomodo contingat.*

4 *Dæmon his medijs vanis, etiam homine ignoranter illa exercente, ſe immiſcet, ac proinde præter ipſius hominis expreſſam intentionem in his vanis medijs fiduciam ponendam eſſe fallit, & ſuadet.*

5 *Ad hanc tacitam inuocationem ſatis eſt his vanis medijs vti ad cognoſcenda ea, quæ vim humanam excedunt; & ideò non obſtat, quod tales diuinatores non intendant opem dæmonis implorare, ſiquidem cùm talia media vana ſecundum ſolam ſecretam dæmonis opem ad id conferant, vtendo quis iiſdem affectat facto tacitè, & virtualiter dæmonis opem.*

6 *Neque obſtat, quod qui prædictis medijs vtitur, illa vtilia credat propter experientiam, quia hoc ipſo ſimiliter eſt credere ex interuentu, & auxilio dæmonis vtilia eſſe.*

7 *Pactum, vt dicatur tacitum cum dæmone, ſeu tacita inuocatio dæmonis, non exigitur, dæmonem cum aliquo iniſſe pactum ſe immiſcendi cum iis vanis medijs à quocumque adhibitis, & concurrendi ad effectum internum, ſed ſatis eſt, quempiam vanis medijs vti ad effectum conſequendum.*

8 *Pacti expreſſi malitia, vel taciti cum dæmone, ſeu malitia qualiſcumque inuocationis dæmonis conſiſtit in eo, quod ab ipſo principio Mundi, Deus* Geneſis 3. *inter hominem, & dæmonem conſtituit inimicitias. Quare in baptiſmo renunciat homo omnibus dæmonis operibus, & ideò per talem dæmonis inuocationem ad Apoſtaſiam aliquo modo tendat.*

9 *Dæmon, quatenùs ſpectat ad futura, licet ea ſi ſint contingentia, & à libero arbitrio dependentia, quamdiù non habent cauſam certam, & determinatam, non poſſit prædicere certò; poteſt tamen prædicere probabiliter, & coniecturaliter.*

10 *Dæmon quoad præterita poteſt certò annunciare omnia ea, quæ aliquando coram ipſo geſta ſunt, vel ea relatione alterius accepit.*

11 *Dæmon quoad præſentia certè nouit hæc omnia, quamuis occultiſſima, vt furta, res perditas, Theſauros olim defoſſos, &c. ſicque certo nunciare poteſt, ſi in actu externo conſiſtant; At cogitationes, ac deliberationes à libero arbitrio dependentes poteſt ex ſignis quibuſdam, ſi non certo, tamen probabiliter coniectare.*

12 *Dæmon docet occulta prædicta diuinatores, vel in corpore aſſumpto eis viſibilem ſe offerendo, ac verbis ea manifeſtando, vel abſque vllo viſu, formatis ſolùm in aere verbis, vel immiſſo ſcripto aliquo, vel vigiliaꝗ phantaſiam eorum commouendo, &c.*

13 *Illicitum, non tamen ſuperſtitioſum eſt, ſecundùm Valentiam, procurare medijs vanis cognitionem, quæ Dæmonis ſcientiam non excedat; quia tunc non procuratur à dæmone cognitio propria Dei, ac proinde nulla Dei excellentia dæmoni tribuitur; Probabilius tamen eſt oppoſitum, quia per hanc cum homine ſocietatem affectat dæmon vſurpare aliquam diuinam excellentiam.*

14 *Diuinatio illicita, & ſuperſtitioſa, quæ continet tacitum pactum cum dæmone, diſcernitur à diuinatione licita, & non ſuperſtitioſa ex tribus, videlicet, ex proportione rei cognoſcendæ: Secundò ex modo cognoſcendi: Tertiò ex intentione eam cognitionem procurantis.*

15 *Proportio inter rem cognoſcendam, & modum, per quod rei cognitio procuratur, ne ſcilicet ſit mala diuinatio, ſed coniectatio licita, conſiſtit in eo, ſi procuretur cognoſci vnum ex alio, quando vnum ex alio ſufficienter cognoſci poteſt.*

16 *Vnum ex alio ſufficienter cognoſci poſſe contingit tripliciter; Primò ſi cognoſcatur vt ex ſua cauſa, vt fumus ex igne; Secundò, è contra, ſi cognoſcatur vt ex ſuo effectu; Tertiò ſi cognoſcatur, vt ex effectu ſua cauſa, à qua vterque effectus procedit, vt ſerenitas ex Iride.*

17 *Diuinatio eſt vana, & ſuperſtitioſa, ſi quid cognoſcatur aliter, quàm vno ex his modis.*

18 *Cognoſcendi modus, ſeu natura ipſius cognitionis conſiſtit in eo, quod ſi procuretur cognitio omninò certa, vel ſaltem certior, quàm conſiderata libertate arbitrij, & defectu cauſarum concurrentium poſſibili, haberi poſſit, ſit diuinatio mala, & ſuperſtitioſa.*

19 *Intentio etiam procurantis cognitionem ſpectari debet; quia ſi ſeriò quis per media illa vana cognitionem occultorum procuret, eſt mala, & ſuperſtitioſa diuinatio; ſecùs autem ſi ioci ſolùm, & vanitatis cauſa ſciens ea media vana, & inutilia eſſe.*

20 *Diuinationis huius experientia non redditur licita, & libera à ſuſpicione ſuperſtitionis per ſucceſſus proſperos, vel aduerſos, ex occurſu illarum rerum, quæ vanæ, & ad diuinandum improportionatæ dicebantur.*

21 *Diuinatio duplex eſt (vt ſuprà dictum fuit) & quæ continet pactum expreſſum, & quæ implicitum cum dæmone.*

22 *Diuinatio ex pacto expreſſo ex generali nomine Necromantia vocatur, & diuiditur in nouem ſpecies.*

23 *Prima ſpecies eſt Præſtigium, & quid ſit.*

24 *Secunda diuinatio per ſomnia, per quæ dæmonis ſperatur inſtructio.*

25 *Tertia eſt Necromantia cum adhibitis ſanguine, & certis carminibus videntur mortui reſurgere, loqui, & docere.*

26 *Quarta eſt diuinatio per Pythones, cum dæmon docet per homines arreptitios.*

27 *Quinta eſt Geomantia, cum dæmon docet per ſigna apparentia in corporibus.*

28 *Sexta eſt Hydromantia, cum docet per ſigna apparentia in aquis.*

29 *Septi*

29 *Septima eſt Aëromantia, cum docet per ſigna apparentia in Aëre.*

30 *Octaua eſt Pyromantia, cum docet per ſigna apparentia in Igne.*

31 *Nona eſt Aruſpicium, cum docet per ſigna apparentia in extis Animalium Dæmoni Sacrificatorum.*

32 *Diuinatio poſterior, quæ ſcilicet continet pactum implicitum cum dæmone, adhuc duplex eſt: Prima, cum cognitio occultorum procuratur variè ex conſideratione alicuius diſpoſitionis aliàs in quibuſcumque rebus exiſtentis: Altera eſt, cum cognitio occultorum variè procuratur ex diſpoſitione eorum, quæ homines cauſa talis cognitionis conſequendæ conſultò faciunt. Et hæc pariter diuiditur in nouem ſpecies.*

33 *Species eiuſdem ſunt Genethlica, Augurium, Auſpicium, Omen, Onitocritica, Phyſiognomia, Spatulamanthia, Metopoſcopia, Chyromantia. Et quæ ea ſint vide ibi.*

34 *Item poſterior ſubdiuiditur in duas alias ſpecies: Prima enim dicitur Geomantia, cum cognitio procuratur ex protractione punctoram. Secunda eſt Diuinatio per ſortes, cum v. g. cognitio procuratur ex ſignis reſultantibus in plumbo liquefacto, & in aquam proiecto, &c.*

1 CONſiſtit igitur ex dictis diuinationis malitia in eo, quod tribuatur quodammodo creaturæ cultus debitus Deo, dum occultorum cognitio, ſolius Dei propria, & à ſolo Deo expectanda, per varias inuentiones procuratur ex creaturis; Et præterea, quia innititur pacto expreſſo vel ſaltim tacito cum dæmone: Quapropter,

2 Aduerte primò, quod hæc vana occultorum per diuinationem Inquiſitio innititur ſemper auxilio, vel pacto dæmonis, ſiue expreſsè, ſiue tacitè ſaltem implorati; S. Auguſt. *lib.* de *Doctrina Chriſtiana, c.22. circa finem, & cap.23. in princ.* quem cum S. Thoma 2. 2. *quæſt.95. art.2. & 3.* ſequuntur communiter Doctores. Quod pactum cum dæmone, ſeu dæmonis Inuocatio contingit dupliciter, explicitè, vel implicitè.

3 Explicitè, quando expreſſis verbis initur pactum cum dæmone, ſeu expreſſis verbis inuocatur dæmon; vel quando ipſomet facto hæc efficiuntur, ſi ſcilicet quis ſciens, dæmonem per aliquod ſignum occulta docere, Ipſe, vt à dæmone occulta illa doceatur, tale ſignum vſurpet.

Tacitè autem, ſeu implicitè, quando quis cognitionem ſoli Deo reſeruatam mediis vanis, & indebitis procurat; quia, licet tunc præter ipſius intentionem ſit, dæmonem inuocare, tamen eo ipſo, quod his mediis vanis, (quibus dæmon libenter ſe admiſcet) de facto vtitur, vult à dæmone, inuentore vanorum, edoceri; Caietanus 2.2.*q.95.art.2.& art.8. in princ.* Valent. *ibid. diſp.6. quæſt.12. punct.2. & 4.* Nauarr. *in Summa cap.11.n.25.* Martinus del Rio *lib.4. diſquiſit. Magicar. cap.2. q.5.* Suarez *tom.1. de Relig. lib.2. de ſuperſtitione, c.9. n.9. & ſeqq.* & Sayr. *in claui regia, lib.4. cap.5.n.5.* Et meritò quia qui intendit mediis vanis ſcire ea, quæ excedunt humanam cognitionem, id non intendit via Inuentionis, (cum tali inuentioni ea media inepta ſint) ergo intendit via diſciplinæ, ſed talis diſciplinæ, ſeu doctrinæ magiſter non eſt Deus per ſe, vel per bonum Angelum (cum non intendat Deus his vanis mediis eam communicare) nec eſt alius homo (cùm humanam cognitionem excedat his mediis improportionatis eam ſcientiam habere) Ergo reſtat, quod Magiſter ſit ſolus dæmon; Adeò quod ſi doctrina illa per modum alicuius Artis inueniatur tradita in aliquo libro, ſit tradita à dæmone per aliquem eius Miniſtrum, ac proinde diſcatur à dæmone, atque adeò interueniat pactum tacitum cum dæmone.

Hinc ſequitur, quod dæmon his mediis vanis, 4 etiam homine ignoranter illa exercente, ſe immiſceat ac proinde præter ipſius hominis expreſſam intentionem, vt ſcilicet fallat, & ſuadeat in his vanis mediis fiduciam ponendam eſſe; S. Auguſt. 2. *ſuper Geneſi ad literam*, quem cum S. Thoma 2.2.*q.95.art.5. ad 2.* ſequuntur Caiet. *in Summa verb. Incantatio, in princ.* Victoria *relectione de Magia, q.6. num.28.* Suarez *cit. cap.9. num.13. & 17.* & Simanch. *de Cathol. Inſtit. tit.63. num.13.* & docent Sixtus V. *in Motu proprio*, & Vrbanus VIII. *in altero Motu proprio contra Aſtrologos.*

Non obſtat, quod tales diuinatores non intendant 5 opem dæmonis implorare, vel in ea ſperare; quia ſatis eſt ad hanc tacitam inuocationem, his vanis mediis vti ad cognoſcenda, quæ vim humanam excedunt; ſiquidem cum talia media vana ſecundùm ſolam ſecretam dæmonis opem ad id conferant, ſequitur, quod eo ipſo, quo quis his mediis vanis ad eam cognitionem conſequendam vtitur, affectet de facto tacitè, & virtualiter, velle ſe eam dæmonis opem; Caietanus 2. 2. *quæſt.95. art.2. verſ. Ad euidentiam huius*; Suarez *eodem cap.9. n.13.* Simanch. *eodem etiam num.13.* & alij paſſim: Interdum enim homo per craſſam ignorantiam, vel inaduertentiam vult contraria, vnum ſcilicet in ſe, & formaliter; Aliud in alio, & virtualiter; Vt & prorsùs contingit in caſu noſtro; quia licèt vtens his vanis mediis dicat expreſsè, ſe nolle pactum cum dæmone, vult tamen illud implicitè, ſicque licet nolit pactum expreſſum, vult tamen implicitum; Siquidem vult ad eam rem vti mediis ex ſe vanis, & inutilibus, quaſi illa vtilia ſint; cum tamen vtilia eſſe non poſsint, niſi interuentu dæmonis.

Neque obſtat, quod qui prædictis modis vtitur, 6 illa media vtilia credat propter experientiam; quia hoc ipſo ſimiliter eſt credere, ex interuentu, & auxilio dæmonis vtilia eſſe; Cùm dæmon eas experientias procuret, vt eis homines decepti credant, talia media eſſe vtilia, & eis vtantur ad ſimiles effectus conſequendos.

Secundò, ſequitur, quod, vt dicatur Pactum ta- 7 citum cum dæmone, ſeu tacita Inuocatio dæmonis, non exigatur, dæmonem cum aliquo iniiſſe pactum ſe immiſcendi cum iis vanis mediis à quocumque adhibitis, & concurrendi ad effectum intentum, ſed ſatis eſt, quempiam vanis mediis vti ad effectum conſequendum; Nam eo ipſo dæmon his mediis vanis ſe immiſcet; Vnde & Victoria *loco ſuprà citato* hanc immixtionem appellat pactum tacitum cum dæmone; & Caietanus *loco etiam ſuprà citato* eandem immixtionem appellat tacitam inuocationem dæmonis iuxta doctrinam S. Auguſt. *cit. 2. ſ. per Geneſim ad literam.*

Aduerte ſecondò, quod malitia pacti expreſſi, vel 8 taciti cum dæmone, ſeu malitia qualiſcumque Inuocationis dæmonis conſiſtit in eo, quod ab ipſo principio mundi *Geneſis* 3. Deus inter hominem, & dæmonem conſtituit inimicitias, quas & ipſe homo in baptiſmo ſpondet, renunciando dæmoni; & omnibus operibus eius; Vnde qui pactum expreſſum, vel tacitum cum dæmone init, fœdum cum Dei inimico conſtituit; Ita vt id ad proditionem, & Apoſtaſiam quandam pertineat; Quemadmodùm cum quis militum ad contrariam inimicorum factionem declinat; Et quamuis inter homines inimicos diſtingui poſſit duplex voluntarij genus, vnum pertinens ad inimicitias, alterum verò non; In dæmone tamen propter obſtinatam in malo voluntatem illius omne voluntarium eſt hoſtile, vt proinde omnis ſocietas cum illo ſit illicita; Caietanus 2. 2. *quæſtione 90. articulo primo*, & alij paſſim; Quod & ſatis indicat Apoſtolus *primo ad Corinthios decimo*, quatenùs ait: *Nolo, vos ſocios fieri dæmoniorum*: Qua-

propter ſemper dæmon tanquam Dei, & generis humani acerrimus hoſtis, vitari debebit.

9 Aduerte tertiò, quod dæmon (quatenus ſpectat ad futura) licèt ea, ſi ſint contingentia, ſeu à libero arbitrio dependentia, non poſſit (quamdiù non habent cauſam certam, & determinatam) prædicere certò; poteſt tamen prædicere probabiliter, & conjecturaliter; quia (cum dæmon ingenium perſpicax, & exactam omnium naturalium cognitionem, & longam experientiam habeat, & præterea omnium hominum temperamenta, effectuſque, vt quid ex ipſis oriri conſueuerit, rectè cognoſcat) poteſt ex his omnibus probabiliter (ita vt ſæpè collimet) conijcere contingentia, ſeu à libero arbitrio dependentia, ſicuti diffusè probabam in primam partem, S. Thomas *tract. de Angelis diſput.7.* & videri poterit Pereyra *lib.3. de Magia, cap.5. num.35.* & Martinus del Rio *lib.4. diſquiſit. Magicar. cap.2. quæſt.2.* Poteſt etiam dæmon ex clandeſtinis conſilijs, verbis, ſcriptis, probabiliter conijcere deliberationes hominum futuras; vt ibidem probabam & videri quoque poterunt Pereira, & Martinus del Rio *locis ſuprà citatis*: Poteſt etiam dæmon certò ſcire futura illa, quæ ex reuelatione Dei per Angelum ſibi facta cognouit; cùm ſæpè Deus ad malum pœnæ cuipiam inferendum vti ſoleat dæmonis miniſterio; in quo caſu dæmon prædicere poteſt talis hominis damnum, & eiuſdem damni principium, finem & durationem. Poteſt etiam dæmon certò prædicere finem morbi, ſi morbus ſit ex maleficio, & ea pacto cum ipſo dæmone irrito, ſublato ſigno, ſit ceſſaturus.

10 Quatenus autem ſpectat ad præterita, poteſt dæmon certò annunciare omnia ea, quæ aliquando coram ipſo geſta ſunt, vel ex relatione alterius accepit; quia omnia hæc rectè memoria retinet.

11 Quatenus tandem ſpectat ad præſentia, dæmon omnia hæc (quamuis occultiſſima, vt furta, res perditas, theſauros olim defoſſos, &c.) certò nouit, ſicque certo nunciare poteſt, ſi in actu externo conſiſtant; cogitationes autem hominum, ac deliberationes, quæ à libero arbitrio dependent, quamuis certò ſimiliter aſſequi non poſſit, poteſt tamen eas probabiliſſimè conijcere ex iis, quæ in corpore tàm interiùs, quàm exteriùs, & ex verbis, ſcriptis, & alijs clandeſtinis conſilijs apparent; Poteſt etiam dæmon aliquando ferè certò eaſdem conijcere, quando ſcilicet, phantaſmate immiſſo, vehementer ipſe dæmon phantaſiam hominis perturbat; quia tunc vix poteſt homo aliud cogitare, quàm id, quod à dæmone ſibi ſuggeſtum fuit. Poteſt tandem dæmon (cum ſit motu velociſſimus quin, & poſſit, vt *in citato tractatu, de Angelis diſput.4. quæſt.8.* cum S. Thoma dicebam, tranſire, dummodo ſecum non trahat aliquod corpus, ab extremo ad extremum abſque medio) celerrimè denunciare ea, quæ in remotiſſimis Regionibus geſta ſunt, ità vt diuinatores, ea à dæmone accipientes, reuelare poſſint alijs multo tempore ante, quàm humano modo ſciri valeant. Vide, quæ dicebam *citato tractatu de Angelis diſput.7. per totam*; Vide etiam Pereyram, & Martinum del Rio *in locis ſuprà citatis*, & Valentiam *in loco infrà citando.*

12 Cæterùm occulta hæc diuinatores edocet dæmon, vel in corpore aſſumpto eis viſibilem ſe offerendo, ac verbis ea manifeſtando, vel abſque vllo viſu, formatis ſolùm in Aëre verbis, vel immiſſo ſcripto aliquo, vel in ſomnis, vel vigilia, phantaſiam eorum commouendo, & effingendo in iiſdem phantaſmata idonea ad prædicta occulta repræſentanda, atque ſimul prædictos diuinatores incitando, vt ſibi ab ipſo dæmone prædicta occulta per phantaſmata repræſentata alijs annuncient, & prædicant; Vide, quæ dicebam *cit. diſput.7. de Angelis*, & Pereyram *lib.3. de Magia, cap.5. num.55.* Martinum del Rio *lib.4. diſquiſit. Magic. cap.2. q.2.* & Valentiam 2. 2. *diſp.6. q.12. puncto tertio.*

Aduerte quartò, quod (licet Valentia *cit. diſp.6. q.12. punct.3.* Leſſius *de Iuſt. & Iur. lib.2. cap 43. dub. 5. num.28.* & alij putant, etſi illicitum, non tamen ſuperſtitioſum eſſe, quando quis medijs vanis procurat cognitionem, quæ non excedat ſcientiam dæmonis, vt ſi procuret cognitionem certam præteritorum, vel præſentium in actu externo conſiſtentium, vel ſolam coniecturalem futurorum contingentium, & à libero arbitrio dependentium; quia non procurat tunc à dæmone, inquiunt ipſi, cognitionem propriam Dei ac proindè nullam excellentiam Dei dæmoni tribuit; Et quamuis, ſubdunt ipſi, in tali caſu tribuat is dæmoni aliquem honorem, & fateatur in dæmone eſſe aliquam perfectionem, & excellentiam, qua nos homines excedit, verè talis perfectio, & excellentia, qua nos homines excedit, naturaliter eſt in eo) Probabilius tamen ſit oppoſitum, quod *ſectione præcedenti* docebam cum S. Thoma 2. 2. *quæſt.95. art.2.* & ibi Caietano *circa finem.* Suarez *tom.1. de Religione lib.2. de ſuperſtitione cap.8. num.16.* & alijs, quatenùs abſolutè aiunt, ad quodcumque faciendum, vel cognoſcendum, ope dæmonis, vti ſuperſtitioſum eſſe, ratione excellentiæ diuinæ affectatæ à dæmone, quia licet in dicto caſu homo non confugiat ad dæmonem, gratia obtinendæ ab ipſo dæmone altioris rerum occultarum cognitionis, quàm ipſe dæmon virtute ſua naturali communicari poſſit; tamen quia per hanc ipſam ſocietatem affectat dæmon vſurpare aliquid de excellentia diuina, & de honore Deo debito ab homine (quod ſcilicet homo, relicto Deo, ad ipſum dæmonem confugiat, & in ipſo dæmone contrà Dei voluntatem confidat) fit, quod homo ſic confugiens ad dæmonem cooperetur Dæmoni ad hanc vſurpationem de diuina excellentia, & de honore Deo debito ab homine; vt propterea ſic agens homo, contra Religionem Deo debitam ſuperſtitioſè agere cenſeatur. 13

Aduerte quintò, quod diuinatio illicita, & ſuperſtitioſa, quæ continet tacitum pactum cum dæmone (quæ enim continet pactum expreſſum cum illo, ex ſe ſatis clarè, & apertè ſuam malitiam præſefert) diſcernitur à diuinatione licita, & non ſuperſtitioſa ex tribus. Primò ex proportione rei cognoſcendæ ad medium, per quod rei cognitio procuratur. Secundò ex modo cognoſcendi, ſeu ex natura ipſius cognitionis. Tertiò, ex intentione eam cognitionem procurantis. 14

Cæterùm proportio inter rem cognoſcendam & medium, per quod rei cognitio procuratur (ne ſcilicet ſit mala diuinatio, ſed coniectatio licita) conſiſtit in eo, ſi procuretur cognoſci vnum ex alio, quando vnum ex alio ſufficienter cognoſci poteſt; vnum autem ex alio ſufficienter cognoſci poſſe, contingit tripliciter. Primò ſi cognoſcatur, vt ex ſua cauſa, ſicut fumus ex igne, Eclypſis ex motu cœli, &c. Secundò, ſi cognoſcatur è contra, vt ex ſuo effectu, ſicut ignis ex fumo. Tertiò, ſi cognoſcatur, vt ex effectu ſuæ cauſæ, à qua vterque effectus procedit, ſicut cognoſcitur ex Arcu cœleſti ſerenitas, eo quod eadem Arcus cæleſtis, & ſerenitatis eſt cauſa: Quapropter, ſi nullo modo ex his tribus modis vnũ quid cognoſcatur, eſt vana, & ſuperſtitioſa diuinatio, quæ pactum tacitum cum dæmone, ſeu tacitam inuocationem dæmonis contineat; Quia res non reducitur ad cauſam naturalem, ſeu ad quid ſibi connexum naturale; Si autem cognoſcatur aliquo ex his tribus modis, ſit coniectatio licita, & libera ab omni ſuperſtitione; quia reducitur ſufficienter ad cauſam naturalem, ſeu ad quid ſibi connexum naturale; S. Thom. 2. 2. *quæſt.95. art.5.* & *ibi* Caietanus, Valentia *diſput.6. quæſt.12. punct.3.* Suar. *tom.1. de Religione, lib.2. de* 15 16 17

ſuper

ſuperſtitione cap.9. num.2. & ſeqq. Martinus del Rio *lib.4. diſquiſit. magic. cap.2, quæſt.3.* & alij communiter.

18 Modus autem cognoſcendi, ſui natura ipſius cognitionis in eo, quod ſi procuretur cognitio omnino certa, vel ſaltem certior, quàm (conſiderata libertate arbitrij, & defectu cauſarum concurrentium poſſibili) haberi poſſit, ſit diuinatio mala, & ſuperſtitioſa propter eandem rationem dictam; quia non reducitur res ad cauſam naturalem, ſeu ad quid ſibi connexum naturale ; Si autem non procuretur cognitio certa, vel certior (quàm haberi poſſit modo, quo ſuprà dicebam, ſed procuretur ſola cognitio coniecturalis (qualis ex medio, quod ad ipſam habendam adhibetur, haberi poteſt) ſit coniectatio licita, & libera ab omni ſuperſtitione; quia ſimiliter, vti ſuprà dicebam, res reducitur ſufficienter ad cauſam naturalem, ſeu ad quid ſibi connexum naturale; ita S.Thomas *cit. art.5. circa finem, in corpore. ibid.* Caietanus, Valentia, Suarez, & Martinus del Rio *in locis ſuprà citatis.*

19 Intentio tandem procurantis cognitionem etiam ſpectari debet; quia, ſi ſeriò quis per media illa vana cognitionem occultorum procuret, eſt mala, & ſuperſtitioſa diuinatio, quæ pactum tacitum cum dæmone, ſeu tacitam inuocationem dæmonis contineat; quia ſimiliter res reducitur ad cauſam naturalem, ſeu ad quid ſibi connexum naturale ; Secùs autem, ſi ioci ſolius & vanitatis cauſa, ſciens ea media vana, & inutilia eſſe, dictam cognitionem procuret; quia tunc etiam res reducitur ſufficienter ad cauſam ſibi proportionatam naturalem, ſeu ad quid ſibi proportionatum naturale; Tum quia quando ſeria cognitio ex re vana non procuratur, propria Dei cognitio non affectatur; cum cognitio iocoſa, & ſimulata non ſit propria cognitio Deo; Caietanus 2.2. *quæſt.95. art.2. verſ. Ad euidentiam huius.* Valentia *citato punct.3.* Martinus del Rio *citato cap.2. q.3.* & alij, quos ſuprà citabam.

Quid autem in dubio, an cognitio licitè ex eo medio procuretur, ſentiendum ſit, dicam infrà *dubit. ſeqq.*

20 Aduerte ſextò, quod non reddit licitam, & à ſuperſtitionis ſuſpicione liberã hanc diuinationẽ experientia ſucceſſus proſperi, vel aduerſi ex occurſu illarum rerum, quæ vanæ, & quæ ad diuinandum improportionatæ dicebantur; vt ſi v.g. diuinans pluries expertus fuerit, aliqua tempora, vel loca, vel verba audita, vel occurſum hominis, aut alterius rei aliquid boni, vel mali venturi ſibi præſagium habere; quia id (cum nullam connexionem habeat ad prædicta) caſu contigit, & poſteà, cum homines his vanis obſeruantiis animum ſuum applicuerint, multa ſecundùm has vanas obſeruationes euenerunt ex deceptione dæmonis, ad hoc, vt homines in his vanis obſeruantiis attendendis curioſiores affecti, perniciosi erroris laqueis quamplurimis inuoluerentur; S. Auguſtinus *lib.2. de doctrina Chriſtiana cap.20.* quam cum S. Thoma 2.2. *quæſt.96. art.3. ad 2.* ſequuntur S. Antoninus *2. part. tit.12. cap.1. §.11.* Angelus *verb. Superſtitio num.12.* Sylueſter *verbo etiam ſuperſtitio, q.10. dicto 3. circa finem.* Suarez *tom.1. de Religione lib.2. de ſuperſtitione cap.9. num.17.* & alij paſſim.

21 Aduerte ſeptimò quod (vt ſuprà dicebam) diuinatio duplex eſt. Prior, quæ continet pactum expreſſum cum dæmone, ſeu inuocationem expreſſam illius. Poſterior, quæ continet pactum implicitum dæmonis, ſeu vocationem implicitam illius ; Et vtraque iuxtà diuerſitatem ſignorum, quibus dæmon diuinatores docere conſueuit, diuiditur in varias ſpecies.

22 Prior diuinatio, quæ ſcilicet continet Pactum expreſſum cum dæmone, & generali nomine Necromantia vocatur, diuiditur in nouem ſpecies, quarum.

23 Prima eſt præſtigium ; cum dæmon variis apparitionibus ſuperſtitioſorum, ſe illorum aſpectibus obiiciens, & occulta reuelans, oculos præſtringit.

24 Secunda eſt diuinatio per ſomnia, cum inſtructio dæmonis per ſomnia ſperatur.

25 Tertia eſt Necromantia, cum adhibitis ſanguine, & certis carminibus, videntur mortui reſurgere, loqui, & docere.

26 Quarta eſt diuinatio per Pythones, cum dæmon docet per homines arreptitios.

27 Quinta eſt Geomantia, cum dæmon docet per ſigna apparentia in corporibus terreſtribus, vt in lapide, metallo, vel ligno, &c.

28 Sexta eſt Hydromantia, cum docet per ſigna apparentia in aquis.

29 Septima eſt Æromantia cum docet per ſigna apparentia in Aëre.

30 Octaua eſt Pyromantia, cum docet per ſigna apparentia in igne.

31 Nona eſt Aruſpicium, cum docet per ſigna apparentia in extis animalium dæmoni ſacrificatorum; De quibus omnibus ſpeciebus videri poterit Martinus del Rio *lib.4. diſquiſit. Magicar. cap.2. quæſt.6. & 7. per totas.*

32 Poſterior diuinatio, quæ ſcilicet continet pactum implicitum cum dæmone, iterum duplex eſt : vna, cum cognitio occultorum variè procuratur ex conſideratione alicuius diſpoſitionis aliàs in quibuſcumque rebus exiſtentis : Altera eſt, cum cognitio occultorum vanè procuratur ex diſpoſitione eorum, quæ homines, cauſa talis cognitionis conſequendæ, conſultò faciunt.

Illa prior ex S. Thoma 2.2. *q.95. art.3.* ſubdiuiditur etiam in nouem ſpecies quarum.

33 Prima eſt Genethlia, cum cognitio procuratur ex ſiderum motu, vel ſitu.

Secunda eſt Augurium, cùm cognitio procuratur ex animalium vocibus, vel ex hominum ſternutatione.

Tertia eſt Auſpicium, cum procuratur Auium volatu, vel quorumlibet animalium motu.

Quarta eſt Omeo, cum procuratur ex hominum vocibus, præter intentionem prolatis.

Quinta eſt Onirocritica, cum procuratur ex ſomniis.

Sexta eſt Phyſiognomia, cum procuratur ex totius corporis humani ſignis.

Septima eſt Spatulamanthia, cum procuratur ex ſpatulæ ſignis.

Octaua eſt Metropoſcopia, cum procuratur ex fronte, ſeu ex lineis illius.

Nona eſt Chyromantia, cum procuratur ex lineis manuum.

Iſta poſterior ſubdiuiditur à S.Thoma *in loco ſuprà citato* in duas alias ſpecies, quarum.

Prima eſt Geomantia, cum cognitio procuratur ex protractione punctorum.

Secunda, eſt diuinatio per ſortes, cum v.g. cognitio procuratur ex ſignis reſultantibus in plumbo liquefacto, & in aquam proiecto, vel ex conſideratione feſtucæ ex duabus oblatis delectæ, vel ſchedulæ ſcriptæ, aut albæ; vel ex proiectione taxillorum, vel ex conſideratione eius, quod alicui librum aperienti occurrerit, &c. De quibus omnibus videri poterit S. Thomas cum Martino del Rio *in locis ſupra citatis.*

SECTIO III.

An prædicti modi diuinationis (vt per terram, per aquam, vel per aërem, &c.) diuerſi, conſtituant diuerſas ſpecies in genere moris, neceſſariò in Sacramento Confeſsionis explicandas?

SVMMARIVM.

1 *Diuinationis modi prædicti, vt per terram, per aquam & per aërem diuerſi conſtituunt quidem diuerſas ſpecies in genere entis, ſeu natura: Non tamen conſtituunt diuerſas ſpecies in genere moris, ſed tantum tres ſpecies.*

2 *Prima ſpecies continet pactúm expreſſum cum dæmone, & generali nomine vocatur Necromantia.*

3 *Secunda continet pactum implicitum cum dæmone, quæ per ſolam conſiderationem diſpoſitiones, vel motus alicuius rei, occultorum cognitio procuratur, & generali nomine vocatur Augurium.*

4 *Species vltima eſt dum aliquid conſultò fit ad talem cognitionem procurandam, & conſequendam, & generali nomine vocatur Diuinatio per ſortes.*

5 *Diuinationis modi prædicti probabilius eſt, quod non conſtituant diuerſas ſpecies, neque enim tres prædictas, ſed vnicam tantùm ſpeciem in genere moris; Et ideò opus non eſt, quod quis in Sacramento Confeſſionis explicet per quas res diuinatio fiat, ſed ſufficit, quod ſolùm fateatur, ſe eſſe Reum ſuperſtitionis.*

6 *Diuinationis ſpeciem eſſe neceſſariò confitendam tenent plures Doctores; At dic id procedere in ſententia illorum, qui tenent in Sacramento Confeſſionis explicandas eſſe circumſtantias non ſolùm mutantes ſpeciem, ſed etiam notabiliter aggrauantes; Quod quidem in ſententia Auctoris non procedit per ſe, ſed quando diuinatio, quæ continet pactum expreſſum cum dæmone inuoluit alia peccata.*

1 RESpondetur, (licet nonnulli, quos ſequitur Valentia 2.2. *diſp.6. q.12. punct.2. circa finem*, putent, quod prædicti modi diuinationis diuerſi conſtituant quidem diuerſas ſpecies in genere entis, ſeu naturæ, non tamen conſtituant diuerſas ſpecies in genere moris, ſed tantùm tres ſpecies.

2 Primam, quæ continet pactum expreſſum cum dæmone, & generali nomine vocatur Necromantia.

3 Secundam, quæ continet pactum implicitum cum dæmone, qua per ſolam conſiderationem diſpoſitionis, vel motus alicuius rei, occultorum cognitio procuratur, & generali nomine vocatur Augurium.

4 Vltimum, dum aliquid conſultò fit ad talem cognitionem procurandam, & conſequendam, & generali nomine vocatur Diuinatio per ſortes; Idque colligi videtur ex S.Thoma 2.2.*q.94.art.3. circa finem*
5 *corporis*; quatenùs ibi S. Thomas omnes diuinationis ſpecies ab ipſo latè enumeratas, ad ſolas tres ſpecies reducit) Probabilius tamen eſſe quod docent Caietanus *in opuſcul. tom.1. tract.5. de confeſſione q.3. verſ. Et quoniam*, Sotus *in 4. diſtinct.18. q.2. art.4. concl.6. circa finem.* Victoria *in ſumma de Confeſſione n.176.* Manuël *tom.1. ſumma cap.53. n.5.* Suarez *tom.1. de Religione lib.2. de ſuperſtitione cap.9. n.5. & cap.10. n.2. & ſeqq.* Azor. *tom.1. Inſtit. moral. lib.9. cap.12. q.3.* & alij paſſim, ſcilicet quod prædicti modi diuinationis diuerſi non conſtituant diuerſas ſpecies, neque etiam tres prædictas, ſed vnicam tantùm ſpeciem in genere moris, atque adeò non opus ſit, quod quis in Sacramento Confeſſionis explicet, per quas res diuinatio fiat, ſed ſufficiat, quod ſolùm fateatur, dicendo, ſe fuiſſe Reum ſuperſtitionis mortalis, eò quod prædicti modi diuinationis diuerſi non habent ſpecialem contra rectam, rationem deformitatem, ſed omnes vnam, & eandem.

Et quamvis nonnulli Doctores etiam huius poſterioris ſententiæ (quam nos ſequimur) velint, in Sacramento Confeſſionis (quando adeſt pactum expreſſum cum dæmone) id omninò explicandum eſſe, adeò quod Suarez *citato cap.10. n.1.* dicat, id eſſe certiſſimum (tamen ſi dicatur diuinatio, quæ continet pactum expreſſum cum dæmone, eſſe eiuſdem ſpeciei moralis cum ea, quæ continet pactum implicitú; & ſolùm differt, ſicut completum & incompletum, perfectum, & imperfectum intra eamdem ſpeciem; ſicut & profeſſio expreſſa, & tacita ſunt eiuſdem ſpeciei) eò quod longè diuerſum Iudicium faciendum eſt in Sacramento Confeſſionis de pacto expreſſo, ac de pacto implicito cum dæmone: Quapropter & S.Thom. 2.2. *q.95. art.3.* ad primum ait: Multò grauius eſt dæmones inuocare, quàm aliqua facere, quibus dignum ſit, vt ſe dæmones ingerant. 6

Id tamen intelligo in ſententia illorum, qui tenent, in Sacramento Confeſſionis explicandas eſſe circumſtantias, non ſolùm mutantes ſpeciem, ſed etiam circumſtantias notabiliter ſolùm aggrauantes; vel etiam intelligo in ſententia illorum, qui tenent, in Sacramento Confeſſionis explicandas eſſe circumſtantias ſolùm mutantes ſpeciem; At non per ſe, propter rationem iam ſuprà dictam, ſed ſolùm per accidens, quando ſcilicet diuinatio, quæ continet pactum explicitum cum dæmone, inuoluit alia peccata ſpecie diuerſa, quæ vtplurimum inuoluere ſolet, vt dicebam ſuprà *ſect. prima*, & dicam *infrà dubit.* 227. *ſect.5.*

SECTIO IV.

Dubitationis in principio poſitæ Reſolutio.

SVMMARIVM.

1 *Diuinatio iſta ſuperſtitioſa eſt prohibita omni iure diuino ſcilicet canonico & ciuili.*

2 *Diuinatio, quæ continet pactum cum dæmone ſiue verbis, ſiue ipſo facto explicitum eſt ſemper peccatum mortale, ita vt à tali peccato nunquam poſſit quis ob ignorantiam aliquam excuſari.*

3 *Diuinatio, quæ continet pactum implicitum cum dæmone, eſt etiam ex genere ſuo peccatum mortale; ita vt neque à tali poſſit quis ex paucitate materiæ facilè excuſari.*

4 *Excuſatur tamen à peccato mortali, ratione inaduertentiæ, vel ignorantiæ, quæ nec affectata, nec nimis craſſa ſit.*

5 *Excuſatur etiam à peccato mortali, ſi quis ioci cauſa ad ſe oblectandum ea diuinatione vtatur; quia tunc ea diuinatio non eſt verè ſuperſtitioſa.*

6 *Amplia ex aliquibus circumſtantiis huiuſmodi iocum poſſe vacare culpa.*

7 *A peccato mortali etiam excuſatur, ſi quis obſeruet ſomnia, ſortes, Auguria, auſpicia, & ſimilia, per quæ fit diuinatio, non habendo illis fidem certam, ſed ſolùm concipiendo quemdam timorem; quia*

cum tunc eis fides integra non habeatur, deficit ratio ſuperſtitionis perfecta.

8 *Periculoſa tamen res eſt, iuxta hac etiam illis fidem integram non habendo, actiones ſuas hominem interdùm dirigere.*

9 *Item nulla interdum eſt culpa, quod quis ex caſu præſenti, vel ex ſomnio timeat ſibi malum aliquod eventurum: Ac hoc locum habere non poteſt, niſi quando malum futurum in aliqua probabili ratione fundatur.*

10 *Pendere à talibus diuinationibus, ita vt ad earum quaſi normam actiones ſuas etiam vtplurimum quiſque dirigat, eſt peccatum mortale; quia ſic & gratiam diuinam, & arbitrium ſuum valdè vilificat, quamvis ſemel, vel iterum hac obſeruando, omittere aliquid ſit tantùm peccatum veniale.*

11 *Inquiſitores etiam procedunt contra diuinos, & diuinatores iſtos ſuperſtitioſos in communi: Quia & iſti ſunt hæretici formaliter, vel ſaltem de hæreſi, ſuſpecti:*

1 His præmiſſis, Reſpondetur, & dico primò; diuinatio iſta ſuperſtitioſa eſt prohibita omni iure, ſcilicet iure diuino, *Deuternomio* 18. *Numero* 15. *Iſaia* 8. *& Eccleſiaſt.* 34. Iure canonico per multa capita, 26. *quæſt.* 5. & à Sixto V. *in motu proprio*, & ab Vrbano VIII. *in altero motu proprio contra Aſtrologos*; & iure ciuili *l. Nemo Cod. de maleficis*, &c.

1 Cæterùm, quamvis moneat Eccleſia in prædictis capitibus, fideles abſtinere ſe à licitæ Aſtrologiæ, ſomniorum, & linearum manus obſeruatione propter periculum declinandi in vſum illicitum, re vera tamen nullum. Præceptum nouum indicere, ſed ſolùm eam occultorum Inquiſitionem, quæ iure naturæ iniqua erat ibi condemnare intendit: Quod conſtat ex eo, quia in iis locis dicitur, earum rerum obſeruationem pertinere ad Paganorum ritus, & dæmonum ſocietatem; Quod de ſola obſeruatione iure naturæ prohibita verum eſt dicere; Caietanus 2. 2. *q.* 95. *art.* 2. *verſ. ad euidentiam huius.* Sayrus *in claui regia lib.* 4. *cap.* 5. *n.* 3. Valentia 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 12. *punct.* 1. *circa finem*, & alij communiter.

2 Dico ſecundò, diuinatio, quæ continet pactum cum dæmone ſiue verbis, ſiue ipſo facto explicitum, eſt ſemper peccatum mortale; ita vt à tali peccato nunquam poſſit quis ob ignorantiam aliquam excuſari; Cùm res ex ſe ipſa ſatis clarè, ſatiſque apertè malitiam ſuam grauem præferat; ſic Valent. *loco ſuprà citato punct.* 4. & alij paſſim, quos ſequitur Martinus del Rio *libro* 4. *diſquiſition. magicar. cap.* 2. *quæſtione* 4.

3 Dico tertiò, diuinatio, quæ continet pactum implicitum cum dæmone, eſt etiam ex genere ſuo peccatum mortale; ita vt neque à tali peccato poſſit quis ex paruitate materiæ facilè excuſari; quia vſurpatio cognitionis Deo reſeruatæ eſt ex ſe, abſtrahendo à quacumque materia, admodum grauis; Valentia, & Martinus del Rio *in locis ſuprà citatis*, & nos dicemus infrà *dubit.* 227. *ſect.* 5.

4 Dico quartò, excuſatur tamen à peccato mortali, ratione inaduertentiæ, vel ignorantiæ, quæ nec affectata, nec nimis craſſa ſit; quia non ita clara, neque ita patens eſt talis diuinationis malitia; ſic Caietan. 2. 2. *q.* 95. *art.* 2. *verſ. Ad euidentiam huius.* Valentia *ibid. q.* 12. *punct.* 1. Sayrus *in claui regia lib.* 4. *cap.* 5. *n. vltim.* Martinus del Rio *lib.* 4. *diſquiſit. magic. cap.* 2. *q.* 4. *n.* 17. Leſſius *de Iuſt. & Iur. lib.* 2. *cap.* 43. *dubit.* 10. *n.* 64. & alij communiter.

5 Dico quintò, excuſatur etiam à peccato mortali, ſi quis ioci cauſa ad ſe oblectandum ea diuinatione vtatur; quia tunc ea diuinatio non eſt verè ſuperſtitioſa; ſicuti ſuprà dicebam, & docent Caietanus, Valentia, & Martinus del Rio *in locis ſuprà citatis*, Sayrus *cit. cap.* 5. *n. vltimo.* Suarez *tom.* 1. *de Religione lib.* 2. *de ſuperſtitione c.* 9. *n.* 11.

Addo quod contingere poſſit, talem iocum talibus 6
circumſtantiis veſtiri, vt ille omni culpa vacet, & ad Eutrapeliæ virtutem pertineat: qua de re videri poterunt Valentia, & Martinus del Rio *vbi ſuprà.*

Dico ſextò, à peccato mortali etiam excuſatur, ſi 7.
quis obſeruet ſomnia, ſortes, auguria, aruſpicia, & ſimilia, per quæ fit diuinatio, non habendo illis fidem certam ſolùm concipiendo quemdam timorem; quia cum tunc eis fides integra non habeatur, deficit ratio ſuperſtitionis perfecta; ita Caietan. 2. 2. *q.* 96. *art.* 3. *& citata q.* 95. *art.* 6. *circa finem*, *& in ſumma verbo ſuperſtitio cap.* 2. *& ibidem* Armilla *num.* 3. Nauarrus *cap.* 11. *num.* 37. Bartholomæus à Ledeſma *in ſumma & confeſſione poſt dubium* 12. Leſſius *de Iuſt. & Iur. libr.* 2. *cap.* 43. *dubit.* 8. *n.* 53. Suarez *tom.* 1. *de religione lib.* 2. *de ſuperſtitione cap.* 10. *n.* 6. *& cap.* 13. *n.* 25. Martinus del Rio *lib.* 4. *diſquiſit. magic. cap.* 2. *qu.* 7. *ſect.* 4. & Sayrus *in claui regia lib.* 4. *c.* 9. *n.* 5.

Aduerte tamen, quod, licet hoc ita ſit, ſemper ta- 8
men eſt res valdè periculoſa, iuxta hæc etiam illis fidem integram non habendo, actiones ſuas hominem interdum dirigere; quia ſic ille quodammodò & liberum arbitrium ſuum, & gratiam diuinam vilificat, vti dicetur infrà *dubit.* 222. Quapropter Deus iuſtiſſimè permittere ſolet, talium obſeruatorem malè perire; & dæmon etiam eum per huiuſmodi ſæpè ſæpiùs in peiora pertrahit, & in magis ſeriis negotiis decipit; ſic DD. quos ſequitur Martin. del Rio *cit. c.* 2. *q.* 7. *ſect.* 4.

Aduerte ſecundò, quod Caietanus *in ſumma citato* 9
verbo Superſtitio, & ibidem Armilla putant, nullam aliquando eſſe culpam, quod quis ex caſu præſenti, vel ex ſomnio, &c. timeat ſibi malum aliquod eventurum; v. g. ſi corporaliter cadens, timeat, quod à ſtatu, quem habet, caſurus ſit; non tamen propterea interim deſiſtat ab operibus prudenter agendis, ſed magis cautus inuigilet; quia (inquiunt ipſi) caſus ille præſens corporalis poteſt eſſe, vel ex Prouidentia diuina, vel ex communi vtriuſque caſus cauſa cœleſti, ſignum futuri caſus à ſtatu, quem minatur.

At hoc cum Martino del Rio *lib.* 3. *diſquiſit. magic. part.* 2. *q.* 4. *ſect.* 4. *litt. D.* Suarez *cit. c.* 10. *n.* 6. Leſſio *cit. cap.* 44. *dubit.* 10. *n.* 66. & aliis, mihi minùs probatur; quia id, quod Caietanus, & Armilla aiunt, locum habere non poteſt, niſi quando malum futurum in aliqua probabili ratione fundatur, qualis nunc non eſt; cum rariſſimè, vel nunquam contingat, caſum illum corporalem eſſe ſignum futuri mali, vel caſus à ſtatu quem minetur: Quapropter id aperit viam ad vanas obſeruationes obſeruandas, & ſequendas.

Dico ſeptimò, vſque adeò ex his diuinationibus 10
quempiam pendere, vt ad earum quaſi normam actiones ſuas etiam vtplurimum dirigat, eſt peccatum mortale; quia ſic & arbitrium ſuum, & gratiam diuinam valde vilificat, ſicuti dicam infrà *cit. dub.* 122. & docent Caietanus *in Summa, verbo Aſtrorum obſeruatio.* Armilla *verb. Somnium n. vnico*, Suarez *loco ſuprà citato cap.* 13. *n.* 25. & Leſſius *de Iuſt. & Iur. cit. dubit.* 10. *n.* 32.

Quamvis ſemel, vel iterùm hæc obſeruando omittere aliquid, (alias non obligans ſub mortali) ſit tantùm peccatum veniale; ſicuti etiam dicam *eadem dub.* 122. & docent idem Caietanus *in Summa, verbo, Somniorum obſeruatio.* Armilla *ibidem*, Nauarrus *in Summa cap.* 11. *n.* 33. Azot. *tom.* 1. *Inſtitut. moral. lib.* 9. *c.* 17. *circa finem*, & alij paſſim.

Dico octauò, contra diuinos, ſeu diuinatores ſu- 11
perſtitioſos iſtos in communi procedunt etiam Inquiſitores, quia ex dictis, & tales etiam vel ſunt hæretici formaliter, vel ſaltem de hæreſi grauiter ſuſpecti. Vide, quæ dicebam, ſuprà, præſertim *dubit.* 106.

Cæterùm reſtat ounc, quod aliquas (ſcilicet in genere entis, vel naturæ tantùm) ſpecies diuinationis (præſertim illius, quæ fit per pactum implicitum cum dæmooe) pertractemus ; quarum vna ex S. Thoma 2.2.*q.95. art.5.& ſeqq.*eſt diuinatio per Aſtra, quæ Aſtrologia vocatur. Secunda eſt per Phyſiognomiam, Metopoſcopiam, Chyromantiam, Pedomantiam, & manuſcripti Characteres impreſſos. Tertia eſt per Somnia. Quarta per Sortes. Quinta per Auſpicium, vel Augurium, nempe ex Auium, Piſcium, aliorumque Animalium voce, cantu vel volatu, &c. De quibus omnibus infrà *dubitat. ſeqq.* dicemus.

SECTIO V.

An, & quid dicendum de pœnis iure ſtatutis contra Diuinatores, Magos, vel Maleficos?

Reſpondetur: de hac re dicam infrà *dubit.* 128. *ſect.1.& 2.*

SECTIO VI.

An, & quid dicendum de libris, & ſcriptis Diuinatorum, Magorum, vel Maleficorum?

Reſpondetur: de hac re dicam etiam infrà *citata dubit.*28.*ſect.3.*

SECTIO VII.

An quicumque Diuinatores, Magi, vel Aſtrologi teneantur reſtituere pretium, quod pro diuinatione, vel alia opera ſua ſimili acceperunt?

Reſpondetur: de hac re dicam etiam infrà *eadem dubit.*228.*ſect.*4.

DVBITATIO CCXXII.

Quidnam dicendum de Diuinatione per Aſtra, ſeu per Aſtrologiam?

SECTIO PRIMA.

Dubitationis Reſolutio.

SVMMARIVM.

1 *Aſtrologia duplex eſt: Naturalis, & licita, hominique vtilis, præſertim Medicinæ, Agriculturæ, & Nauigationi. Iudiciaria, & illicita.*

2 *Ex Aſtrologia naturali obſeruantur Aſtrorum ſitus, ac motus, ex quibus prædicuntur effectus naturales. In duplici differentia, & neceſſariò euenturi, & contingenter.*

3 *Ecclypſes Solis, Lunæ, & aliquando Mercurij, & forſan etiam Veneris neceſſariò dicuntur effectus venturi. Vide ibi quando, & quomodo fiant.*

4 *Effectus contingentes eueniunt ex eo quod propter concurſum aliarum cauſarum interdum impediri poſſint: vt Aëris ſalubritas, ſerenitas, &c.*

5 *Temperamenti coniectatio contingens, & incerta eſt, ac naturalis propenſionis hominis nati ex aſpectu Aſtrorum obſeruato puncto natiuitatis; quia hæc pendent non tantùm ex influxu Aſtrorum ſed etiam ex materia conceptionis, & ex materia nutritionis.*

6 *Item quia punctum natiuitatis deprehendi certo non poteſt ob rapidiſſimum mobilis primi motum, & ob alia quamplurima impedimenta, & etiam ob calculi diuerſitatem, vel ſecundùm regulas Regiomontis, vel ſecundùm regulas Copernici, & nouiſſimè Tyconis.*

7 *Item quia Aſtra influunt in fœtum in vtero materno adhuc exiſtentem, cum de facto etiam influant in viſcera terræ. Ita vt obſeruandum ſit etiam punctum conceptionis, quæ obſeruatio eſt multò impoſſibilior, & cur?*

8 *Figuræ verificatio per Trutinam Hermetis requiritur.*

9 *Punctum natiuitatis, (per quod dicunt Aſtrologi verificari punctum conceptionis) verificatur per Animodar, ſcilicet per coniunctionem, vel oppoſitionem luminarium Solis, & Lunæ, proximè præcedentem, & verificari etiam per verificationem, quam dicunt per accidentia.*

10 *Reijcitur ſententia Ptolemei, punctum ſcilicet conceptionis haberi per punctum natiuitatis.*

11 *Reijcitur verſificatio figuræ per Animodar, & etiam ea, quæ dicitur per accidentia, & cur?*

12 *Aſtrologi prædicentes Aſtrorum effectus naturales v.g. Aëris ſerenitatem, ſalubritatem, ſiccitatem, vel pluuias, animalium morbos, vel mortes, anni ſterilitatem, &c. maiori certitudine, quam ex aſpectu Aſtrorum conſequi poſſunt, committunt peccatum temeritatis, & mendacij, non tamen peccatum diuinationis mortale.*

13 *Neque contra ipſos procedere poſſunt Inquiſitores, tanquam contra ſuſpectos de fide.*

14 *Aſtrologi committunt peccatum contra Religionis virtutem, ſi ex natiuitatis aſpectu non prædicant effectus particulares contingentes; ſed ſolùm generatim propenſionem naturalem, ſicque effectus inde conſequentes vt plurimum apud eos, qui naturæ ſuæ victoriam non aſſequuntur.*

15 *Aſtra non influunt in Animam immediatè; ſed mediante corpore, & dependenter ab ipſo.*

16 *Inquiſitores procedere poſſunt contra Aſtrologos iudiciarios, tanquam contra ſuſpectos de fide, cum per Aſtrologiam iudiciariam non ſolùm modo, quo ſuprà, ſed etiam ea, quæ pendent à libero hominis arbitrio denunciant.*

17 *Effectus liberè contingentes non pendent ex Aſtris, quia tolleretur libertas, & dependentes à cauſis contingentibus ſciri certò non poſſunt.*

18 *Effectus neque verificari poſſunt, quatenus Aſtra ſunt pura ſigna, adeoque ex alicuius inſtitutione ſignificantia, & cur?*

RESPONDETVR, quod Aſtrologia ſit duplex.

Prior naturalis, eaque licita, vtpote 2
vera; cum verè materialia hæc inferiora regantur per ſuperiora. Angelus *in ſumma verb. ſuperſtitio n.*15. & alij communiter; Et videri etiam poterit S. Auguſtinus *libr.*4. *de Ciuit. Dei cap.*

*cap.*1. *&* 15. *Et in Ioannem cap.*8. *Et in Matthæum*
*cap.*2. S. Thomas *prima par. quæſt.*22. *ad* 3. *&* *q.*116.
*art.*2. *&* *lib.*3. *contra Gentes cap.*92. & ibi Ferrarien-
ſis, & Boëtius 4. *lib. de conſolatione.* Eaque etiam
homini vtilis, vtpotè Medicinæ, Agriculturæ, &
Nauigationi quamplurimum conducens) per quam
obſeruantur Aſtrorum ſitus, ac motus, ex quibus
prædicuntur effectus naturales.

3 Partim, qui ſunt euenturi neceſſariò, vt Eclypſes
ſolis (per interpoſitionem ſcilicet lunæ inter terram,
& ſolem) & Eclypſes Lunæ, & aliquando Mercu-
rij, & forſan etiam aliquando Veneris. (per inter-
poſitionem ſcilicet terræ inter Solem, & Lunam, &
aliquando Mercurium, & forſan etiam aliquando
Venerem, etſi rariſſimè, cum eo verſus Pyramida-
lis vmbra terræ valdè attenuetur) non ſic vnquam
Martis, Iouis, & Saturni; cum dicta Pyramidalis
vmbra terræ non pertingat vnquam vſque ad corpus
Martis, Iouis, & Saturni, ſicuti pertingit vſque ad
corpus Lunæ, & aliquando vſque ad corpus Mer-
curij, & forſan etiam aliquando vſque ad corpus
Veneris, vti ſuprà dicebam, quamuis neque Eccly-
pſes Solis, & Lunæ quoad quantitatem, & dura-
tionem temporis ipſarum certò etiam ab Aſtrologis
prædicantur; cum quoad has circumſtantias ab ipſis
ſæpè ſæpiùs error non mediocris committatur, ſicut
experientia docet.

4 Partim, qui ſunt euenturi contingenter ea eo, quod
propter concurſum aliarum cauſarum interdum im-
pediri poſſint; cuiuſmodi ſunt Aëris ſalubritas, ſe-
renitas, ſiccitas, vel pluuiæ, animalium morbi, vel
Mortes, Anni ſterilitas, vel abundantia, & ſi-
milia.

5 Et multò magis contingens, & incerta eſt con-
iectatio temperamenti, ac naturalis propenſionis ho-
minis nati ea aſpectu Aſtrorum, obſeruato puncto
Natiuitatis, habita; Tùm quia temperamentum, &
naturalis propenſio hominis nati, non tantum de-
pendet ea influxu cœlorum, ſed etiam (quin & for-
ſan multò magis) ea materia Conceptionis (ſicuti
infrà *ſectione ſequenti* dicetur) & ex materia nu-
tritionis (ſicuti patet ea animalibus paſcentibus,
quæ eadem ea diuerſis paſcuis diuerſorum locorum
diuerſum nutrimentum, diuerſumque ſaporem, &c.
6 ſortiuntur.) Tùm quia punctum illud, ſeu momen-
tum Natiuitatis, quod Aſtrologi eaactiſſimè obſer-
uandum eſſe tradunt, & meritò; quia alioquin ſalua-
ri non poteſt, quomodò duo Gemelli ſint diuerſo-
rum morum, diuerſæ fortunæ, diuerſæque naturæ;
Ità vt vnus ſit leuia, vt Iacob, alter piloſus, vt Eſau:
vnus felix, alter infelix; vnus ſanus, alter infirmus:
Vnus Mas, alter femella, &c.) deprehendi certò
non poteſt ob rapidiſſimum mobilis primi motum,
& ob alia quamplurima impedimenta, & etiam ob
calculi diuerſitatem, vel ſecundum regulas ſcilicet
Regiomontis, vel ſecundum regulas Copernici, vel
7 ſecundum regulas, nouiſſimè Tyconis: Tùm quia
ſine dubio Aſtra influunt in fœtum, etiam in vtero
materno adhuc exiſtentem, quin, & tunc forſan
magis, vtpotè in tenellum (cum de facto influant
per multa milliaria paſſuum in viſcera terræ, diuerſa
mineralia ibi generando) ità vt omninò obſeruan-
dum eſſe videatur etiam punctum conceptionis, &
punctum animationis, quorum tamen obſeruatio
Aſtrologis multo magis impoſſibilis eſt; cum non
quilibet fœtus mathematicè per ſpatium, nouem
8 menſium in vtero materno retineatur; Quapropter
ab ipſiſmet Aſtrologis meritò reiicitur verifica-
tio figuræ hominis nati per trutinam Hermetis
(quam ipſi vocant) reducendo per regreſſum
omnia ad punctum conceptionis ipſius hominis
nati.

9 Dices: Punctum natiuitatis (per quod & habe-
tur punctum conceptionis; quia ſicuti docet Pto-
lomæus *lib.* 3. *quadripartita* fœtus naturaliter non
emittitur, niſi tempore proportionato tempori con-
ceptionis; cum tunc tantum fœtus ſit completus,
ſeu perfectus, & fœtus naturaliter non emittatur,
niſi fuerit completus, ſeu perfectus) verificari per
verificationem, quæ dicitur per Animodar, ſcilicet
per coniunctionem, vel oppoſitionem luminarium
Solis, & Lunæ proximè præcedentem, & verificari
etiam per verificationem, quæ dicitur per acciden-
tia, ſcilicet quæ certo noto tempore contigerunt
ei, qui natus eſt; Ex quibus eruitur dictum pun-
ctum natiuitatis.

Sed contrà quo ad id (quod dicitur ea Ptolomæo, 10
punctum ſcilicet conceptionis haberi per punctum
natiuitatis; cum fœtus naturaliter non emittatur,
niſi tempore proportionato tempori conceptionis)
quia impoſſibile eſt, quod vnum tempus (etiam
breuiſſimum, nedum plurium menſium) ſit propor-
tionatum alteri tempori; Cum & in diuerſo tem-
pore duorum Gemellorum, ſint neceſſario diuerſi
ſitus, & aſpectus planetarum; præſertim ſi planetæ
fuerint propè angulos figuræ cœleſtis, quæ propter
rapidiſſimum motum primi mobilis per breuiſſimum
tempus tota mutatur; Et fateri debent Aſtrologi, vt
ſaluare poſſint in gemellis varios effectus, &
euentus.

Contrà ſecundò quoad id (quod dicitur punctum 11
natiuitatis verificari per verificationem, quæ dicitur
per Animodar; quia verificatio hæc per Animodar
(vt experientia docet) perrarò, vel ferè nunquam
ſubſiſtit; Quapropter Aſtrologi neceſſariò recurrunt
ad aliam verificationem, nempè per accidentia (quæ
ſcilicet certo noto tempore homini nato contige-
runt) Ea quibus eruitur dictum punctum natiuita-
tis. At hæc verificatio per accidentia (præterquam-
quod ſæpè ſæpiùs accidentia inter ſeſe non concor-
dant) non deducit, ſaltem vt plurimum, Aſtrologos
ad punctum natiuitatis; quia effectus directionis,
quæ hic & nunc v. g. dirigitur, non contingit in
puncto, quin neque (ſaltem vt plurimum) in die,
menſe, vel Anno illius temporis, quod ſignificat,
cum directionis effectus teſte Cardano in Ptolo-
mæum *loco ſuprà citato*, antecedere, vel poſtponi
poſſit (etiam per biennium) iuxtà ſcilicet per dire-
ctiones alias ſubſequentes, reuolutiones, profectio-
nes, & tranſitus planetarum concordes, vel diſcor-
des ad ipſam directionem, quæ hic & nunc v. g.
dirigitur; & iuxtà ſignificatorem & promiſſorem
fortem, vel debilem (tam ratione ſigni, quàm ra-
tione domus, in quibus reperitur) & tandem etiam
iuxtà eumdem Promiſſorem velocem, vel tardum in
motu, quem habet, ſicque velocem, vel tardum in
operando, ſeu in afficiendo ſubiectum ſcilicet na-
tum; de quibus omnibus doctrinam tradunt ipſimet
Aſtrologi, qui prætereà neque inter ſe concordant
in calculando tempus directionis, neque quantum
temporis important ſinguli gradus directionis, vt
propterea impoſſibile moraliter ſit, per verificatio-
nem accidentium nati deuenire ad punctum natiui-
tatis eiuſdem nati.

Cæterùm, quamuis Aſtrologi aſtrorum effectus 12
naturales (v. g. aëris ſerenitatem, ſalubritatem, ſic-
citatem, vel pluuias, animalium morbos, vel mor-
tes, Anni ſterilitatem, vel abundantiam, peſtis
graſſationem ſanitatem, vel infirmitatem, ventos,
grandines, hominis nati temperamentum, & na-
turalem propenſionem, &c.) maiori certitudine,
quàm & Aſtrorum aſpectu conſequi poſſunt, præ-
dicant) ſicque peccatum temeritatis, ac mendacij
committant, non tamen peccatum diuinationis mor-
tale (ità vt Inquiſitores aduerſus tales, tanquam 13
aduerſus ſuſpectos de fide procedere poſſint) con-
tra Religionis virtutem committunt (ſi ex natiui- 14
tatis aſpectu non prædicant effectus particulares
con

Digitized by Google

contingentes, ſed ſolùm generatim propenſionem naturalem, ſicque effectus inde conſequentes, vt plurimum apud eos, qui naturæ ſuæ victoriam non aſſequuntur; Ex quo fieri ſoleat, vt eiuſmodi coniectatio non quidem certa, ſed tamen non omninò improbabilis exiſtat) S. Thomas 1. *p. q.* 115. *argum.* 4. & 6. (quatenùs docet, quod impreſſiones corporum cæleſtium indirectè, & per accidens pertinere poſſint ad intellectum, & rationem, ſeu voluntatem, in quantum tam intellectus, quàm voluntas aliquo modo ab inferioribus vires accipiunt, quæ organis corporeis alligantur) & 2.2. *q.* 95. *art.* 6 *an corpore* (in quantum tradit, quod corpora cœleſtia non poſſint eſſe cauſa per ſe operationum liberi arbitrij; ſed poſſint ad hoc inclinare diſpoſitiuè, quatenùs imprimunt in corpus humanum, & per conſequens in vires ſenſitiuas, quæ tamen obediunt rationi; Et nulla neceſſitas ex hoc imponitur libero arbitrio) Aſtenſis *lib.* 1. *tit.* 12. (quatenus ait, quod mores hominum poſſint à diſpoſitionibus ſiderum variari diſpoſitiuè, & contingenter, & ſtella poſſint per conſtellationem influentiarum inclinare) Syluest. *verb. ſuperſtitio* §. 6. (quatenus inquit, quod cæleſtia non poſſint imprimere directè in intellectum, & voluntatem, ſed poſſint ad hoc inclinare diſpoſitiuè) Armilla *verbo Aſtrologia, num.* 2. (quatenùs aſſerit, quod corpora cæleſtia, & conſtellationes poſſint homines quandoque ad vitia, quandoque ad virtutes inclinare, non tamen cogere, vel neceſſitare) Sotus *de Iuſt. & Iur. libr.* 8. *quæſt.* 3. *art.* 2. (quatenùs habet, quod corpora cæleſtia poſſint quodammodò ipſam Animam inclinare) Caietanus *verb. Aſtrorum obſeruatio* (cuius verba referam diffuſiùs *ſect. ſequenti*) Abbas *de ſortileg. cap.* 2. & 7. & alij plures, quos citat, & ſequitur Suarez *tract.* 3. *lib.* 2. *de ſuperſtitione cap.* 11. *n.* 12. Petr. Nauarra *de reſtitution. lib.* 2. *cap.* 2. *n.* 28. & 80. Bonacina *de cenſur. in particu. diſput.* 2. *q.* 2. *punct.* 39. *n.* 3. Vulpes *in praxi cap.* 37. *n.* 13. & nos etiam dicemus etiam infrà *ſectione ſequenti.*

15 Ratio; quia cum homo operetur independenter à corpore. & per ſympathiam ad corpus, vt plurimùm operatur ſecundùm ſuam propenſionem naturalem; ſicque Aſtra (licet materialia) in animam (licet ſpiritualem) influunt, non quidem immediatè ob hanc iam dictam rationem, ſed ſolùm mediatè, influendo ſcilicet in corpus dependenter à quo, & per ſympathiam ad quod, Anima operatur.

16 Poſterior Iudiciaria, eaque illicita, & ſuperſtitioſa (ita vt Inquiſitores aduerſus tales Aſtrologos, tanquam aduerſus ſuſpectos de fide, procedere poſſint) per quam (non modo, quo ſuprà, ſed abſolutè certo) ex Aſtrorum aſpectu euentus à libero arbitrio dependentes, vel effectus præteriti, aut præſentes occulti (v. gr. Titium eſſe authorem furti, vel homicidij occulti, &c.) denunciantur; vel effectus futuri (v. g. Paulum tale matrimonium eſſe contracturum, vxorem ſcilicet, diuitem, vel pauperem, pulchram, vel deformem ducturum; Epiſcopum, vel Cardinalem, vel tali Principi gratum futurum; tale iter facturum; tali loco vel tali morte, v. g. gladio, aqua, igne, vel domus ruina periturum; tales liberos, tales amicitias, vel inimicitias habiturum; tales carceres paſſurum; tales diuitias, vel honores acquiſiturum; talem ſtatum vel talem artem profeſſurum, &c.) ſimiliter abſolutè, ſeu certò prædicuntur.

17 Ratio (cur hæc Aſtrologia iudiciaria ſit illicita, & ſuperſtitioſa) eſt quia talis Coniectatio, ſeu tale Iudicium fieri poteſt, aut quia Aſtra ſint cauſa talium effectuum, aut quia ſint ſolùm ſigna: Primum dici non poteſt, de effectibus liberè contingentibus (tolleretur enim libertas hominis, eiuſque opera ſubiicerentur fati neceſſitati: quod eſt hæreticum, & gentilitium; Adeò vt & Ptolemæus Aſtrologorum Princeps 3. *libr. Quadripartita in principio,* dicat, quod ipſe tradit principia, per quæ prædici poſſit inclinatio hominis nati ad hoc, vel ad illud, &c. faciendum, vel aſſequendum; An autem poſtea homo natus, hoc vel illud &c. ſit facturus, vel aſſecuturus, pendeat ex libero arbitrio ipſius hominis nati) Neque idem primum dici poteſt de effectibus caſualibus; quia tales effectus non proueniunt ex vnica cauſa, ſed ex cauſarum fortuito concurſu, quem Aſtrologi nequo alio modo ſecundum naturalem rationem depræhendere poſſunt (qua de re multa congerit Gratianus *cauſa* 26. *q.* 4. & præter alios multos videri poterit Petrus Nauarra *de reſtitutione lib.* 2. *cap.* 2. *n.* 46.) Ergò dici debet ſecundùm, quod ſcilicet Aſtra ab Aſtrologis iudiciariis obſeruentur, quatenus pura ſigna ſunt, adeoque ex alicuius inſtitutione ſignificantia; ſed non Dei, vel boni Angeli (cum talis ſignificationis nullum indicium extet in ſacra Scriptura; quin potiùs in illa tanquam vana, prohibeantur, Iſaiæ *c.* 47. & Ieremiæ *cap.* 10. *Iuxta vias Gentium nolite diſcere, & à ſignis cæli nolite metuere, quæ timent Gentes; quia leges Populorum vana ſunt*) Ergò dæmonis ex expreſſo, vel tacito cum hominibus pacto inſtituta, ſicuti rectè dixit S. Auguſtinus *lib.* 2. *de doctrina Chriſtiana cap.* 22. *circa finem,* quem cum S. Thoma ſequuntur communiter Scholaſtici, & Doctores.

SECTIO II.

Corollaria.

SVMMARIVM.

1 *Aſtrologia naturalis coniectans ex Aſtrorum aſpectu, quæ contingunt naturaliter, & coniectans conſiderando punctum natiuitatis, temperamentum, & propenſionem hominis naturalem, eſt licita; quia hæc ſcientia ad hæc ſe extendere poteſt, neque eorum iudicium damnatur in motu proprio Sixti V. neque in altero Vrbani VIII.*

2 *Effectus prædicti (præciſis neceſſariis, vt Eclypſes) ſunt valde incerti ex eo, quod à multis aliis cauſis pendeant, & ex multis capitibus impediri poſſint.*

3 *Aſtrologia iudiciaria abſolutè, ſeu certò prædicens ea, quæ pendent ex libero arbitrio, vel ſimili modo prædicens caſus fortuitos, eſt ex tacito cum dæmone pacto ſuperſtitioſa; quapropter prohibita eſt omni Iure.*

4 *Aſtrologi tripliciter quoad hoc peccare poſſunt mortaliter; Primo ſi velint hæc futura contingentia poſſe ex aſtris cognoſci certo. Secundo ſi velint Chriſtianæ fidei myſteria ex Aſtrorum ſitu, & influxu deduci ſicut voluit Cardanus meritò damnatus, quod Chriſti Domini Natiuitatem auſus ſit facere. Tertiò ſi actiones humanæ aſtris tanquam certæ cuidam Regulæ ſubiiciantur. Vide ibi rationes cur his modis contingat mortaliter peccare.*

5 *Prædicere ex aſtris ea, quæ pendent ex libero arbitrio non vt certò, ſed vt coniecturaliter euentura, & ita habeat in mente, non eſt peccatum mortale; quia ex Aſtris quidem cognitio eorum, quæ pendent ex libero arbitrio coniecturalis haberi poteſt.*

6 *Prædicere ex aſtris ea, quæ pendent ex libero arbitrio damnant nonnulli loci ſacræ Scripturæ, multi Sancti Patres, & multa Iura. Sed intelligi debet, ſi prædicantur certò, non tamen ſi coniecturaliter tantùm.*

7 *Motuo proprius Sixti V. ſecundùm plures DD. non eſt vſu receptus, & eſt abrogatus per conſue-*

tudinem

tudinem in contrarium. Sed intelligendus eſt, vt contrà tales Aſtrologos procedatur tantùm in foro externo.

8 *Contra Aſtrologos prædicentes ex Aſtris, ea quæ pendent ex libero arbitrio, etiam non certo, ſed coniecturaliter tantùm, emanauit conſtitutio Vrbani VIII. quæ obligat etiam in foro conſcientiæ imponit pœnam excommunicationis, præter pœnam capitis, & bonorum; At intelligenda eſt tantum in ordine ad perſonam Summi Pontificis, & eius conſanguineos, & ideò non abſolutè & ſimpliciter, ſed ſecundùm quid.*

9 *In ordine ad alias perſonas nullum eſt peccatum neque ratione ſcandali; quia hodie neque ſcandalum adeſſe videtur.*

10 *Aſtrologia Iudiciaria, quæ verſatur circa reuolutiones, & quæ prædicit totius anni bello, vel pace viciſſitudines, aëris ſalubritatem, abundantiam, &c. neque eſt mortale peccatum, ſi videlicet non pronunciet tanquam certa, ſed ſolùm tanquam dubia, & coniecturaliter tantùm; eſt enim peccatum mortale pronunciare in caſibus fortuitis, & in iis, quæ pendent ex libero arbitrio.*

1 EX dictis ſequitur Primò, quod Aſtrologia naturalis cõiectans ex Aſtrorum aſpectu, quæ contingunt naturaliter, & coniectans, conſiderando punctum natiuitatis, temperamentum, & propenſionem hominis naturalem, ſit licita; Caietanus 2. 2. *q.95. art.5. circa finem.* Abbas *cap.2. de Sacrilegiis, n.7.* Manuel *primo tomo Summæ cap.7. n.3.* Suarez *tom. 1. de Religione lib.2. de ſuperſtitione cap.11. n.8. & ſeqq.* Salas *prima ſecundæ q.9. art.5. tract.5. diſput.2. ſect.8. n.79.* & alij, quos ſuprà *ſect. præcedenti* citabam; quia talis ſcientia ad hæc verè ſe extendere poteſt, neque horum iudicium damnatur *in Motu proprio* Sixti V. nec etiam *in altero Motu proprio* Vrbani VIII. contrà Aſtrologos, ſed tantùm in illis Motibus damnatur iudicium, quando ex Aſtris prædicuntur caſus fortuiti, vel pendentes à libero arbitrio, ſic vti rectè præter alios, notauit Suarez *loco ſuprà citato n.12.* & nos *infrà* dicemus.

2 Aduerte tamen, quod effectus prædicti (demptis neceſſariis, vt Eclypſes) ſint valdè incerti ex eo, quod à malis aliis cauſis pendeant, & ex multis capitibus impediri poſſint. Et præcipuè adeò incerta eſt coniectatio temperamenti, & inclinationis naturalis hominis nati, quæ ex Aſtrorum aſpectu, conſiderato momento natiuitatis, deſumitur, vt Caietanus vbi ſuprà dixerit, quod vix poſſit dici coniectura, & alij, quos ſequitur Suarez *cit. cap. 11. n.9.* dixerint, quod vix poſſit dici ſuſpicio; quia Aſtrorum aſpectus, ex quibus hæc coniectatio deſumitur, difficillimè, & imperfectiſſimè cognoſcuntur; Ita vt vix ſine vllo errore ſitus Aſtrorum, tempore natiuitatis exiſtens, notari poſſit illo in momento (prout Aſtrologi exactiſſimè momentum illud ad hoc iudicium faciendum conſiderandum eſſe dicunt) quia rapidiſſimus primi Mobilis motus efficit, quod per ſingula momenta varietur cœli facies.

Tum quia ad hoc potiùs ſpectandum eſſet momentum animationis fœtus in vtero materno exiſtentis: Nam ſi vis Aſtrorum profunda terræ penetrat, multò magis vterum maternum penetrabit; & cùm tunc fœtus ſit tenerrimus, potiùs tunc in illum influent Aſtra; Hoc autem momentum eſt ſcitu impoſſibile, ſicuti *ſectione præcedenti* dicebam.

Tùm quia ſæpè ſubiectum, ideſt natus non afficitur influentiis (quæ vigent tempore ſuæ natiuitatis) cùm non ſint conformes, ſeu non concordent cum influentiis quæ vigebant tempore ſuæ conceptionis: quod eſſe mirum non debet; quia ſæpè etiam ſubiectum neque afficitur influentiis generalibus, vt peſtis, &c. (quæ ex Ptolomæo, & ex aliis Aſtrologis communiter notabiliter vincunt influentias particulares propter eamdem dictam rationem, quia ſcilicet influentiæ generales (quæ nunc v.g. de præſenti vigent) non ſunt conformes, ſeu non concordant cum influentiis particularibus, quæ vigebant tempore natiuitatis ſubiecti: Quapropter in tali caſu huius ſubiecti natiuitatis dicitur ab iis, qui Aſtrologiam callent, per quemcumque modum (ſiue ſcilicet per Hermetis Trutinam, ſiue per Animodar ſiue per Accidentia) inuerificabilis.

Hinc, ſi hæc omnia prædicantur ab Aſtrologis maiori certitudine, quàm ſciri poſſunt, erit peccatum temeritatis, & imprudentiæ, ſeu mendacij non excedens tamen culpam venialem (niſi forſan cederet in alterius præiudicium, vel ſcandalum. Tunc enim eſſet mortale, ſicuti rectè, præter alios, notauit Suarez *d. c.11. n.5. & 12.*) quia cum coniectent ea, ad quæ Aſtrorum aſpectus ſe extendit, nulla interuenit ſuperſtitio, ſed erit ſolùm error temeritatis, & imprudentiæ, ſeu mendacij, ſicut ſiquis erraret in concluſione phyſica, eam certiorem, quàm ſit, aſſerendo.

Sequitur ſecundò, quod è contra Aſtrologia iudiciaria abſolutè, ſeu certò prædicens ea, quæ pendent ex libero arbitrio, vel ſimili modo prædicens caſus fortuitos, ſit ex tacito cũ dæmone pacto ſuperſtitioſa; Quapropter prohibita eſt omni Iure: Iure canonico *in c. Igitur 26. q.3. cap. Non liceat 26. q.1. c. Illud, & c. ſed & illud 26. q.2. & in Motu proprio* Sixti V. & *in altero Motu proprio* Vrbani VIII. contra Aſtrologos: Iure ciuili *in l.2.5. & 7. Cod. de malefic. & Mathem. & in l. Mathematicos Cod. de Epiſc. Audient.* Sicque tenent eum S.Thoma 2.2. *q.95. art.5.* ex multis Sacræ Scripturæ, Sanctorum, & Philoſophorum teſtimoniis, & rationibus. Suarez *cit. c.11. n.13. & ſeqq.* Salas *t. 2. q.9. art.5. tract.5. diſp.2. ſect.3. n.26. & ſeqq.* Petrus Nauarra *de reſtitutione lib.2. c.2. dubit.2.* Pereyra *de Magia lib.2. & 3.* & alij communiter, & nos probabamus ſuprà *ſectione præcedenti*, eo quod tales euentus non poſſint eſſe ab Aſtris naturaliter, neque vt à cauſis, neque vt à ſignis. Et idem probabamus de effectibus caſualibus; quia huiuſmodi effectus, vt tales, non habent cauſam per ſe, teſte Ariſtotele 6. Metaphyſicor. Ergo ex Aſtrorum obſeruatione talis cognitio haberi non poteſt; Ergò, ſi exindè quæratur, quid ſuperſtitioſum erit, & diſciplina dæmonis implicitè, ſeu tacitè quæretur. 3

Sequitur tertiò, quod (vt rectè notauit Caietanus *in Summa verb. Aſtrorum obſeruatio*, quem ſequuntur alij communiter) tripliciter quoad hoc mortaliter peccari poſſit. 4

Primò, ſi Aſtrologi velint, hæc futura contingentia poſſe ex Aſtris cognoſci certò; quia tunc tollitur libertas, vt ſuprà *ſectione præcedenti* dicebam.

Secundò, ſi Aſtrologi velint Chriſtiana fidei myſteria ex Aſtrorum ſitu, & influxu deduci, vel etiam aliquo quocumque modo, quaſi ſubſint cœleſtibus cauſis aliquo modo; quia Chriſtiana Religio vtpotè omninò ſpiritualis, eſt ad Aſtra ſuperior, & eius myſteria pendent ex ſolo Dei decreto: Quapropter & damnatus fuit Cardanus, qui voluit Chriſto Domino exigere figuram, ex qua, ſeu ex cuius Planetarum aſpectibus, tanquam ex cauſis, vel ſignis naturalibus, deducebat omnia, quæ Chriſtus Dominus pro nobis paſſus fuit, & ſi defendebat ſe Cardanus, quod cum Deus Pater voluerit, Chriſtum Dominum filium ſuũ ea omnia pro nobis pati, proportionatum elegerit punctum, ſeu momentum, in quo filius ſuus naſceretur, vt ea omnia pro nobis pati ſubiectus fuerit; At minùs rectè, tùm ob rationem iam dictam; Tùm quia ex ſcripturis Chriſtus Dominus oblatus eſt, quoniam ipſe voluit, & myſterioſè.

Tertiò, ſi actiones humanæ, & electiones Aſtris, tanquam certæ cuidam Regulæ ſubiiciantur; ita vt quis hanc vitæ, & actionibus ſuis regulam præſeribat;

bat; quia hoc liberi Arbitrij dignitati, & diuinæ gratiæ derogat, & multis illuſionum periculis expoſitum eſt; Caietanus *citato verbo Aſtrorum obſeruantia*, & præter alios communiter Salas 1.2. *qu.* 9. *art.* 5. *tract.* 5. *diſput.* 2. *ſect.* 8. *n.* 81. Martinus del Rio *lib.* 4. *diſquiſit. magicar. cap.* 4. *q.* 1. Toletus *in ſumma lib.* 4. *cap.* 5. *n.* 6.

Quamvis ſecus, ſi id ſemel, vel iterùm Aſtra aſpiciens, in ſuis actionibus efficiat, iudicando rem eſſe incertam; quia tunc committeret tantùm culpam venialem, ſicuti præter alios rectè notauit Toletus *loco ſuprà cit.* & nos dicebamus ſuprà *ſectione præced.*

Vide omninò Caietanum *loco ſuprà citato*, vbi quodlibet iſtorum trium eſſe ex ſuo genere peccatum mortale ſic probat. Primum, quia eſt contrà veritatem doctrinæ Chriſtianæ, & liberi arbitrij, quo Domini ſumus noſtrorum operum. Secundum, quia eſt contrà ſpiritualitatem Chriſtianæ Religionis, quæ ſuper Cœlos eſt, immutare potens etiam ipſos Cœlorum curſus, iuxta id, quod ſcriptum eſt: *Confeſſio eius ſuper Cœlum & Terram*; Et experientia teſtata eſt: Tertium, quia eſt contra dignitatem gratiæ diuinæ legis, ac humanæ mentis, qua ſuper omnia corporalia conſtituti ſumus; Et ſicut erraremus ſubiiciendo nos paſſionibus iræ, odij, ſpei, vel timoris (ita vt haberemus impetus paſſionum pro lege) ſic viliſicamus nos, ſi inclinationes Cœlorum habemus pro lege; cum corpora ſint, & per modum paſſionum nos inclinent.

Siquis autem (ſubdit Caietanus) cæleſtium influxuum cauſas, vt inclinatiuas ad ea, quæ ex corporibus pendent humana, ſuſcipiat (ita vt ex conſideratione Aſtrorum timeat, caueat, vel audeat aliquid, quatenus ex corporibus pendet) nullum peccatum eſt, ſeruato tamen moderamine coniecturæ; quod ſcilicet homo non pro certo, ſed ſolum pro coniectura aliqua habeat, quidquid ex Cœlo dicitur circa actiones humanas; Non quidem ex ratione, quia ſcilicet caremus, ſcientia Aſtrorum; ſed quia actiones humanæ non ſubiiciuntur Cælo, niſi per indirectam inclinationem, ideſt, niſi pro quanto pendent à corporibus, ſicuti dicebam ſuprà *ſect. præceden.* ſecundùm quæ (inquit Caiet.) iudicare quis poterit eos, qui Aſtrologorum iudicia ſequuntur circa actiones humanas: De Aſtrorum enim iudiciis circa corporales effectus (puta ſanitatis, vel infirmitatis, fertilitatis vel ſterilitatis, pluuiarum, vel ſiccitatis, &c.) nulla eſt (ſubdit ipſe) quæſtio; quia hæc abſque peccato (nempe mortali iuxta ea, quæ dicebam *cit. ſect. præcedenti*) efficiuntur; cum effectus quærantur, & in ſuas cauſas naturales reducantur.

5 Sequitur 4. quod prædicere ex Aſtris (præſertim ſi non ex aſtris ſolis, ſed etiam ex aliis circumſtantiis, & cauſis particularibus, vt ex temperamento, & naturali propenſione hominis nati, &c.) ea, quæ pendent ex libero arbitrio (ſi prædicantur, non vt certò, ſed vt coniecturaliter euentura; & ita habeat in mente prædicens, vel ſi abſolutè prædicat, ita in mente intendat) non ſit peccatum mortale; quia ea Aſtris quidem cognitio eorum, quæ pendent ex libero arbitrio, coniecturalis quodammodo haberi poteſt, vti ſuprà *citata ſectione* 1. dicebant, & docent S. Thom. 2.2. *q.* 95. *art.* 5. *circa finem in corpore*; ſic Index librorum prohibitorum iuſſu Concilij Tridentini, Manuël 1. *tom. ſumma, cap.* 7. *num.* 3. Abbas *cap.* 2. *de ſortilegiis, num.* 7. Sayrus *in claui regia lib.* 4. *cap.* 7. *num.* 4. (quatenus aiunt, hoc eſſe ſuperſtitioſum, & malum, ſi prædicta, tanquam certa prænuncientur) Et expreſſè Caietanus *eodem art.* 5. *paulo poſt principium verſ. In articulo eodem repete, & in fine*, Valentia 2.2. *diſput.* 6. *quæſt.* 12. *punct.* 3. *verſ. Iam verò ex conditione*. Martinus del Rio *libr.* 4. *diſquiſit. magicar. cap.* 3. *q.* 1. *concluſ.* 2. & Toletus *in ſumma, lib.* 4. *cap.* 15. *num.* 6.

Idque etiam poſt motum proprium Sixti V. contra Aſtrologos, Valentia *citato puncto* 3. *verſ. ſi autem*, Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de ſuperſtitione, cap.* 11. *num.* 11. Martinus del Rio *cap.* 2. *quæſt.* 3. Molfeſius *in ſumma, part.* 1. *tract.* 11. *cap.* 8. *num.* 120. Raphaël de la Torre *in* 2.2. *quæſt.* 95. *artic.* 5. *diſput.* 2. & Naldus *in ſumma, verb. Aſtrologus, num.* 4. (Etſi diſſentire videantur Salas 1.2. *quæſt.* 9. *art.* 5. *tract.* 5. *diſp.* 2. *ſect.* 8. *num.* 80. & *ſect.* 3. *num.* 36. Homobonus *de Examin. Eccleſ. part.* 1. *tract.* 6. *cap.* 5. *quæſt.* 22. Flauius Cherubinus *in compendio Bullar. tom.* 2. *conſtitut.* 17. *Sixti V. Scholio* 1. Graffius, & Sanchez, quos citat Farinacius *de hæreſi quæſt.* 181. §. 1. *num.* 59. & Peyrinus *in priuilegiis Minim. tom.* 2. *conſt.* 9. *Pauli V.* §. 2. *num.* 24.

Obiicies: Prædicere ex Aſtris ea, quæ pendent ex libero arbitrio damnant nonnulli loci Scripturæ ſacræ, multi Sancti Patres, & multa Iura, *Tit. C. de Maleficis & Mathematicis, & l. Mathematicos, Cod. de Epiſcopal.* Audientia, & quæ congerit Gratianus *cauſa* 26. *q.* 3. Ergò. 6

Reſpondetur; Damnant, ſi prædicantur certò concedo: ſi prædicantur coniecturaliter tantùm, nego. 7

Obiicies 2. Prædicere ex Aſtris ea, quæ pendent ex libero arbitrio (etiam non certò, ſed coniecturaliter tantùm) damnat ſaltem motus proprius Sixti V. contra Aſtrologos in illis verbis: [Statuimus, vt contra facientes Iudicia, & natiuitates hominum, quibus de futuris contingentibus ſucceſſibus, fortuitiſq; caſibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus aliquid euenturum affirmare audent, etiamſi id ſe non verò affirmare aſſerant, aut proteſtentur, &c. inquirant, & procedant, & in eos ſeueriùs canonicis pœnis, & aliis ipſorum arbitrio animaduertant Inquiſitores;] Ergò.

Reſpondetur: Motum hunc proprium Sixti V. (vt omittam, nonnullos Doctores ſentire, non eſſe vſu receptum, & per conſuetudinem in contrarium eſſe abrogatum; vel intelligi, *ſi id ſed non certò affirmare aſſerant, aut proteſtentur* non quidem reſpectu ſcientiæ, ſeu Aſtrologiæ, ſed reſpectu ſolius ſcientifici, ſeu Aſtrologi, qui omnia aſſequi non valet) procedere tantùm in foro externo ex illis verbis: [inquirant, & procedant, & in eos ſeueriùs canonicis pœnis, & aliis ipſorum arbitrio animaduertant Inquiſitores:] Ita vt quidquid erat licitum de iure antiquo, prædicere ante prædictum motum proprium Sixti V. & nunc etiam in foro conſcientiæ licitum ſit.

Obiicies 3. Prædicere ex Aſtris ea, quæ pendent ex libero arbitrio (etiam non certò, ſed coniecturaliter tantùm) damnat ſaltem in foro conſcientiæ alter motus proprius Vrbani VIII. quatenus ſic etiam prædicentibus (præter pœnam capitis, & bonorum pœnam, quæ & in praxi pluries poſita eſt) imponit excommunicationem latæ ſententiæ, quæ neceſſariò peccatum mortale ſupponit; Ergò. 8

Reſpondetur diſtinguendo Antecedens: Abſolutè & ſimpliciter, ſi ſcilicet talis prædictio fiat in ordine ad quaſcumque perſonas, nego: ſi fiat tantùm in ordine ad perſonam Summi Pontificis, & eius conſanguineos vſque ad tertium gradum; Ita vt quoad alias perſonas, nihil innouando, remittat ſe motui proprio Sixti V. & concedo, quod Vrbanus VIII. in ordine ad perſonam Summi Pontificis viuentis, eiuſque conſanguineos vſque ad tertium gradum meritò decreuit in beneficium vniuerſalis Eccleſiæ, ne interim ſollicitentur corda virorum in damnum, & detrimentum eiuſdem vniuerſalis Eccleſiæ.

Obiicies 4. In ordine ad alias perſonas etiam ſic prædicere, erit ſaltem peccatum mortale ratione ſcandali, & ratione periculi, cui Aſtrologi, quæ pendent ex libero arbitrio (etiam non certò, ſed coniecturaliter tantùm) prædicentes, ſe ſubdunt, quod experiantur Iudicium, & pœnas Inquiſitorum; Ergò. 9

Reſpon

Reſpondetur, Nego Antecedens; quia hodie nec ſcandalum adeſſe videtur, nec prædictum periculum; cum contra tales Aſtrologos (ſcil. non certò, ſed coniecturaliter tantùm prædicentes procedere non conſueuerint Inquiſitores. Vt omittam, quod poſſint tales Aſtrologi cautè agere; ita vt propterea, ſaltem in tali caſu & ſcandalum, & prædictum periculum abiſſet; & ſic in tali caſu ſaltem Aſtrolngi ſic prædicentes, mortaliter non peccabunt.

10 Sequitur 5. quod nnn ſit ſuperſtitioſa, neque mortale peccatum inuoluat Aſtrologia iudiciaria (quæ verſatur circa reuolutiones, & quæ prædicit totius anni bello, vel pace viciſſitudines, aëris ſalubritatem, abundantiam, vel ſterilitatem, morbos, vel mortes animalium, & ſimilia; Nec Aſtrologia iudiciaria natiuitatum, quæ prædicit, quid ſigillatim toto vitæ tempore homini continget; Nec Aſtrologia iudiciaria electionum, quæ prænunciat, quid in ſingulis rebus faciendum, vel omittendum ſit, vt feliciter eueniant) ſi hæc non aſſumantur, tanquam Regula vitæ, & actionum hominis, neque prænuncientur tanquam certa, ſed ſolùm tanquam dubia, ſeu coniecturaliter tantùm, & intentio conſonet verbis, ſicuti ſuprà dicebam, & videri poterit Martinus del Rio *libro diſquiſit. Magicar. cap. 3. quæſt. 1.* Quamvis enim non ſit peccatum mortale, prænunciare certò, in rebus naturalibus, & in iis, quæ pertinent ad Artem Medicam, Agriculturæ, & Artem Nauigatoriam, erit tamen peccatum mortale, prænunciare certò in caſibus fortuitis, & in iis, quæ pendent ex libero arbitrio; Secus tamen ſi coniecturaliter taotùm etiam poſt motum proprium Sixti V. & poſt motum proprium Vrbani VIII. exceptis Summo Pontifice viuente, eiuſque conſanguineis vſque ad tertium gradum, ſicuti ſuprà etiam dicebam.

SECTIO III.

Quidnam dicendum de Aſtrologia Iudiciaria quæ prænunciat res occultas, ſiue præteritas, ſiue præſentes.

SVMMARIVM.

1 *Aſtrologia iudiciaria, quæ prænunciat res occultas ſiue præteritas, ſiue præſentes, vt furtum, vel homicidium occultum, &c. eſt ſuperſtitioſa; quia hæc non poſſunt cognoſci per Aſtra.*

2 *Per Aſtrolabium, qui abſque intentione inuocandi, Dæmonem conatus eſt furem occultum cognoſcere, fuit damnatus tanquam grauiſſimè peccans, & ſimul ſuſpenſus ab Altaris miniſterio*, in cap. 2. de ſortilegiis.

3 *Crimen occultum licet cognoſci poſſet per Aſtra adhùc id efficere eſſet mortale peccatum contra Iuſtitiam, quia iniuſtè crimen occultum panderetur.*

4 *Magum, vel Aſtrologum conſulens, vt aperiat vbi ſit Theſaurus, & quid ſimile, peccat mortaliter; quia neque Magus, neque Aſtrologus id ſcire poteſt.*

1 Reſpondetur: Aſtrologia iudiciaria, quæ prænunciat res occultas, ſiue præteritas, ſiue præſentes, vt furtum, vel homicidium occultum, Theſaurum, Virginitatem, vel quid aliud ſimile, eſt ſuperſtitioſa, & omni iure prohibita, atque adeò peccatum mortale inuoluit; ita Sotus *lib. 8. de Iuſt. qu. 3. art. 2. circa ſolutionem ad quintum.* Nauarrus *in ſumma cap. 11. n. 30.* Manuël *tom. 1. in ſumma, c. 7. num. 4.* Salas 1. 2. *qu. 9. art. 5. tract. 5. diſp. 2. ſect. 8. num. 79.* Suarez *cit. cap. 11. num. 27.* Martinus del Rio *cit. lib. 4. diſquiſit. magicar. cap. 2. q. 7. ſect. 4.* & alij communiter.

Probatur; quia hæc non poſſunt cognoſci per Aſtra; Ergò ſi eorum cognitio quæratur, conſulto dæmone, ſeu illius ope, & auxilio quæretur.

Hinc *in cap. 2. de ſortilegiis* quidam, qui per Aſtrolabium abſque intentione inuocandi dæmonem conatus eſt furem occultum cognoſcere, fuit damnatus tanquàm grauiſſime peccans, & ſimul ſuſpenſus ab Altaris miniſterio per ſpatium vnius Anni. 2

Confirmatur; quia etiamſi crimen occultum cognoſci per Aſtra, adhuc id efficere, eſſet mortale peccatum contra Iuſtitiam, quia iniuſtè contra Iuſtitiam crimen occultum panderetur. 3

Hinc peccaret mortaliter, qui Magum, vel Aſtrologum conſuleret, vt aperiat, vbi ſit Theſaurus, vel quid ſimile; quia neque Magus, neque Aſtrologus id ſcire poteſt, niſi conſulto dæmone, ſeu niſi cum ope, & auxilio dæmoois, vti dicebam. 4

SECTIO IV.

Quid dicendum de iis, qui profitentur, ſe videre venas aquarum, & metallorum, Theſauros, Cadauera in terræ viſceribus abſcondita; Item Apoſthemata, & alia humorum genera intrà corpus humanum latentia abſque eo, quod hæc videre, opacitate terræ, vel corpore, vel veſtitu hominis impediantur?

SVMMARIVM.

1 *Nonnulli homines naturaliter ſecundùm aliquos poſſunt naturaliter videre venas aquarum, & metallorum, Theſaurum, & Cadauera in terra viſceribus abſcondita, &c. eo quod ex humore melancholico, & ex quadam inde conſurgentium vehementia hanc virtutem habeant.*

2 *Iſti tales reuera poſſunt naturaliter venas aquæ in terra viſceribus abſconditas cognoſcere ex vaporibus manè, & veſpere inde expirantibus, & metalla ibidem abſcondita cognoſcere naturaliter ex quodam herba genere, ibi naſci conſueto; At non poſſunt videre naturaliter reliqua, quæ ſe videre profitentur.*

3 *Iſti tales vim hanc certis diebus alligant, quod eſt manifeſtum indicium ſuperſtitionis: Quapropter ad fundamentum Aduerſariorum dicimus, eos non probare illos hæc reuera videre, ſed tantùm imaginari ſe videre, quæ tamen reuera non vident.*

4 *Conſulentes iſtos tales circa ea, quæ ſolo dæmonis auxilio prædicunt, peccant mortaliter.*

Reſpondetur, quod (licèt quidam Doctores, quos ſequitur Varius *lib. 2. de faſcino cap. 4.* teneant, nonnullos homines id poſſe efficere naturaliter, eo, quod ex humore melãcholico, & ex quadam inde conſurgentium ſpirituum vehementia hanc virtutem habeant; Et inclinent alij, quos ſequitur Vera Cruz *lib. 2. de Anima ſpeculat. 2. circa finem*, quatenus aiunt, quod non audeant iſtos tales damnare; quia nouerunt viros aliàs probos affirmantes, ſe hæc & ſimilia latentia videre) dicendum tamen ſit, cum 1

aliis, quos ſequitur Martinus del Rio *lib.1.diſquiſit.*
2 *magic.cap.3.q.4.litt.C. verſ.Adyciam his*, poſſe quidem iſtos tales venas aquæ in terræ viſceribus abſconditas cognoſcere naturaliter ex vaporibus mane, & veſpere inde expirantibus, & metalla ibidem abſcondita cognoſcere naturaliter ex quodam herbæ genere ibi naſci conſueto; At non poſſe videre naturaliter reliqua, quæ ſe videre profitentur; quia impoſſibile eſt quod viſus hominis penetret corpus iam denſum, & opacum; Ergò ſi ea prænunciant, dicendum eſt, quod prænoncient conſulto dæmone, ſeu cum ope, & auxilio dæmonis.

3 Confirmatur; quia iſti tales vim hanc certis diebos (ſcilicet feriæ tertiæ, & ſextæ) alligant, ergo vanæ ſuperſtitionis, & occulti cum dæmone pacti manifeſtum indicium eſt; cum iſti dies ad hominis viſum acuendum præ cæteris nihil habeant.

Hinc ad fundamentum Aduerſariorum (quod ſcilicet nonnulli homines ex humore melancholico, & ex quadam inde conſurgentium ſpirituum vehemeotia virtutem hanc habeant) Reſpondetur, quod non probat, illos hæc reuera videre, ſed tantùm imaginari ſe videre, quæ tamen reuera non vident.

4 Hinc etiam ſequitur, quod qui conſulit iſtos tales circa ea, quæ ſolo dæmonis auxilio hæc prædicont, peccet mortaliter.

SECTIO V.

An, & quid dicendum de pænis Iure ſtatutis contra Aſtrologos, Magos, & alios Diuinatores: Item an, & quid dicendum de libris, & ſcriptis ipſorum: Item an reſtituere teneantur pretium, quod pro diuinatione, vel alia opera ſua ſimili acceperunt?

RESpondetur: De his rebus vide infrà *dubitatione 228. ſectione prima, ſecunda, tertia, & quarta.*

SECTIO VI.

An, & quomodo procedatur contra Aſtrologos Iudiciarios.

SVMMARIVM.

1 *Ordinarij, & Inquiſitores ex Bulla Sixti V. & ex altera Vrbani VIII. procedere poſſunt contra Aſtrologos Iudiciarios; quia eorum modus prænunciandi futura contingentia, eſt Reipublicæ valde periculoſus, & expoſitus multis ſuperſtitionibus, & præſumitur pendere ex occulta ſocietate cum dæmone, &c.*

2 *Ordinarij & Inquiſitores ex dictis Bullis poſſunt procedere contra Aſtrologos Iudiciarios pænis canonicis, ac etiam aliis pænis ſecundùm eorum arbitrium.*

3 *Clericus quidam in Inquiſitione Hiſpanica, qui prædixerat tempus, genus, & modum mortis Regis Francorum (quomodo poſtea euenit) abjurauit de leui, fuit ab ordinibus ſuſpenſus, & beneficiis priuatus, & à tota Hiſpania relegatus.*

4 *Aſtrologus Iudiciarius ſecundùm alios ſi ſolum affirmet, ſe credidiſſe, Aſtra tantùm inclinare, eo quod influant in corpus dependenter (à quo anima operatur, & in ordine ad quod anima ſimpathiam habet) non autem cogere, vel neceſſitare, non debet abiurare, licet ſubdatur Iudicio Inquiſitorum quoad credulitatem.*

5 *Aſtrologi Iudiciarij, ne dicta Conſtitutiones reddantur eluſoria, (quilibet enim ſic poſſet ſe excuſare negando coactionem in Aſtris, ſed ſolùm ponendo quandam inclinationem) debet abiurare. At conſuetudo eſt in contrarium.*

6 *Conſtitutio Sixti V. contra exercentes Aſtrologiam iudiciariam recenſetur ad verbum, & primùm ſummatur: Pontifex enim enarrat quamplurima mala Magia, Necromantia, Aſtrologiæ iudiciaria, & ſimilium §.1. & prohibet Aſtrologiam iudiciariam præterquàm circa Agriculturam, Nauigationem, & Artem medicam, &c.*

7 *Conſtitutionis Sixti, & Conſtitutionis Vrbani VIII. tenores referuntur.*

RESpondetur; Contra iſtos procedere poſſunt Ordinarij, & Inquiſitores *ex Conſtit. Sixti V. & ex altera Conſtitut. Vrbani VIII.* Et tradunt etiam Scortia *in Bull. Pontific. epitom. 140. theorem. 361.* Alphonſ. de Leone *de offic. & poteſt. Confeſſor. p.1. recoll. 22. n.15. caſ. 30.* Peyrin. *in priuil. Minimor. tom. 2. conſt. 9. Pauli V. §. 2. n. 23.* Souſa *in Aphor. Inquiſit. lib. 1. c. 48. n. 15.* Zanard. *in Director. Inquiſit. p. 1. præcept. 1. c. 5. q. 16.* & alij communiter. Videri etiam poterit Leſſ. *de Iuſt. & Iur. lib. 2. c. 43. dub. 6. n. 42.* 1

Ratio eſt; quia eorum modos pronunciandi futura contingentia eſt Reipublicæ valde periculoſus, & expoſitus multis ſuperſtitionibus, & pendere præſomitur ex occulta ſocietate cum dæmone, vt propterea tales Aſtrologi non excuſantur, licet proteſtentur, ſe id non affirmare certò, ſed tantùm probabiliter, vel veriſimiliter: Id enim videtur facere ad fraudes tegendas, & ſtatutas pœnas vitandas, vt ſic ſcilicet ſe excuſent, & contra Iudices ſe defendant.

Contra iſtos, inquam, Aſtrologos Iudiciarios poſſunt procedere Ordinarij, & Inquiſitores *ex d. Conſtitutione Sixti V. & d. Conſtit. Vrbani VIII.* pænis canonicis, ac etiam aliis pænis ſecundùm ipſorum arbitrium; Ita Doctores, quos ſuprà citabam, præcipuè Souſa *cit. n. 15.* Vbi ſubdit, quod propterea in Inquiſitione Hiſpanica quidam clericus, qui prædixerat tempus, genus, & modum mortis Regis Francorum (quo modo poſtea euenit) abiurauerit de leui, & fuerit ab Ordinibus ſuſpenſus, beneficiis priuatus, & à tota Hiſpania relegatus; quodque etiam alius Clericos eodem tempore abiurauerit ſimiliter de leui, & per annum in quoddam monaſterium, adiuncta etiam pæna pecuniaria, recluſus. 2 3

Quamvis alij, quos ſequitur Zanardus vbi ſuprà, velint, quod Aſtrologus Iudiciarius, ſi ſolùm affirmet, ſe crediſſe, Aſtra tantùm inclinare (eo quod influant in corpus, dependenter à quo anima operatur, & in ordine ad quod anima ſimpathiam habet; ita S.Thomas *1. part. qu. 22. ad 3. & qu. 115. argum. 4. & 6. & q. 116. art. 2. & 2. 2. q. 95. art. 6. in corpore*) non autem cogere, vel neceſſitare (eo quod in animam, vtpotè ſpiritualem, & in ſuperiore ordine ad ipſam, non influant directè, ſed tantùm indirectè, modo quo iam ſuprà dicebam; & eo quod alioquin Actus humani ipſius animæ non eſſent liberi, atque adeò neque meritorij, neque demeritorij: In quo ſenſu tantùm cõtra Priſcillianiſtas, & Fauſtum Manichæum Aſtrologia iudiciaria à ſanctis Patribus damnatur) Tamen ſi ſubdatur iudicio ordinariorũ, & Inquiſitorum quoad inueſtigationem credulitatis, quia ex facto ipſo ſe reddidit ſuſpectum, non tamen debeat abiurare; quia rem indifferentem geſsit. 4

At quoniam (cùm Aſtrologi Iudiciarij in Tribunali S. Officij non torqueantur) interrogati ab Inquiſitoribus omnes, & ſinguli ad pænas effugiendas reſponderent, ſe non credere, quod Aſtra cogant, vel 5

neceſsi

neceſſitent, ſed tantùm inclinent, ſicque fruſtratoriæ, & irriſoriæ redderentur prædictæ Pontificiæ conſtitutiones, arbitror, quod debeant abiurare, tametſi non abiurent de facto, eo quod vſus, & conſuetudo eſt in contrarium, vbi ſuprà dicebam.

Constitvt. Sixti V.

Contra exercentes Artem Aſtrologiæ Iudiciariæ, & alia quacumque Diuinationum genera, libroſque legentes, vel retinentes.

6 IN qua Pontifex enarrat quamplurima mala Magiæ Necromantiæ, Aſtrologiæ iudiciariæ, & ſimilium §. 1. Quibus extirpandis Ordinarij non plenè ſatisfecerunt §. 2. Quapropter Aſtrologiam iudiciariam prohibet, præterquàm circa agriculturam, nauigationem, & artem medicam, & aduersùs contrauenientes, etiam id certò non affirmantes, ab Ordinariis, & Inquiſitoribus pænis canonicis, & aliis pænis ipſorum arbitrio puniri, iubet, §. 3. libroſque de his tractantes retineri, prohibet, §. 4. De huiuſmodi diuinationum, & ſortilegiorum materia extant plures aliæ conſtitutiones Pontificum, Innocentij VIII. & aliorum, vt adnotauit præter alios Cherubinus, *in Bullario Romano in hac Bulla fol. 510.*

Constit. Sixti PP. V.

7 COeli, & terræ Creator Deus, &c. Hac perpetuò valitura conſtitutione Apoſtolica auctoritate ſtatuimus, & mandamus: vt tam contra Aſtrologos, mathematicos, & alios quoſcumque dictæ iudiciariæ Aſtrologiæ artem, præterquam circa agricultarum, nauigationem, & rem medicam in poſterum exercentes, aut facientes iudicia, & natiuitates hominum, quibus de futuris contingentibus ſucceſſibus, fortuitiſque caſibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus aliquid euenturum affirmare audent, etiamſi id ſe non certè affirmare aſſerant, aut proteſtentur, quàm contrà alios vtriuſque ſexus, qui ſupradictas damnatas, vanas, fallaces, & perniciosas diuinandi artes, ſiue ſcientias exercentes profitentur, & docent, aut diſcunt, quiuè huiuſmodi illicitas diuinationes, Sacrilegia, ſuperſtitiones, veneficia, incantationes, ac præmiſſa deteſtanda ſcelera, & delicta, vt præfertur, faciunt, aut in eis ſe quomodolibet intromittunt, cuiuſque dignitatis gradus, & conditionis exiſtant, tam Epiſcopi, & prælati ſuperiores, ac alij ordinarij locorum, quàm Inquiſitores hæreticæ prauitatis vbique gentium deputati, etiamſi in pleriſque ex his caſibus antea non procedebant, aut procedere non valebant, diligentiùs inquirant, & procedant, atque in eos ſeueriùs canonicis pænis, & aliis eorum arbitrio animaduertant prohibentes omnes, & ſingulos libros, opera, & tractatus huiuſmodi iudiciariæ Aſtrologiæ, Geomantiæ, Hydromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chyromantiæ, Necromantiæ, artis magicæ, aut in quibus ſortilegia, veneficia, augúria, auſpicia, execrabiles incantationes ac ſuperſtitiones continentur, ac vt ſuprà in memorato indice interdictos ſub cenſuris, & pænis in eo contentis à quibuſcumque Chriſti fidelibus legi, aut quomodolibet retineri, ſed illos Epiſcopus, Ordinariis locorum, vel Inquiſitoribus prædictis præſentari, & conſignari debere. Et nihilominus eadem auctoritate ſtatuimus, & mandamus, vt contra ſcienter legentes, aut retinentes libros, & ſcripta huiuſmodi, ſeu in quibus talia continentur, ſimiliter iidem Inquiſitores liberè, & licitè procedant, ac procedere, & pænis condignis punire, & coërcere poſſint. Non obſtantibus, &c. Romæ Ann. 1586.

Hanc eamdem conſtitutionem Sixti V. innouando Vrbanus VIII. edidit ſub prohibitione eiuſdem Aſtrologiæ iudiciariæ alteram ſuam conſtitutionem ſequentis tenoris.

Constit. S. D. N. Vrbani VIII.

Contra Aſtrologos Iudiciarios, qui de ſtatu Reipublicæ Chriſtianæ, vel Sedis Apoſtolicæ, ſeu vita Romani Pontificis, aut eius Conſanguineorum, iudicia facere; nec non eos, qui illos deſuper conſulere præſumpſerint, cum innouatione ſimilis Conſtitutionis Sixti V.

VRBANVS EPISCOPVS
Seruus ſeruorum Dei.

Ad perpetuam rei memoriam.

INſcrutabilis iudiciorum Dei altitudo non patitur, vt humanus intellectus tenebroſo carcere cõſtrictus, ſuper aſtra ſe extollens, arcana in ſinu diuino recondita, & ipſis beatiſſimis ſpiritibus ignota, nefaria curioſitate, non ſolùm explorare, ſed etiam tanquam explorata, in Dei contemptum, Reipublicæ perturbationem, & Principum periculum, arroganti, & pernicioſo exemplo venditare præſumat.

I.

Hinc eſt, vt quamuis ciuilibus, canoniciſque ſanctionibus ac nouiſſimè fel. rec. Sixti Papæ V. Prædeceſſoris noſtri conſtitutione deſuper edita, Aſtrologorum, Mathematicorum, vaticinatorum, & aliorum, qui euentura diuinare, ſeu prædicere audent, quoſque viri homicidas, & maleficos antiquitas æſtimauit, illorum potiſſimum, qui de ſumma Reipublicæ, vel Principis ſalute iudicia ferre præſumerent, Ars, profeſſio, ſiue exercitium grauibus pænis inhibita eſſe noſcantur. Attamen, ſicut accepimus, nonnulli iniquitatis filij propriæ puſillitatis obliti, ac leuitate forſan, vel conniuentia audentiores facti vanam fatidicorum æſtimationem aucupantes, in deplorandam animarum ſuarum perditionem, grauéque Chriſti fidelium ſcandalum, etiam de Reipublicæ, & Principum incolumitate, illis ſollicitudinem, hominibus verò inquietis rerum nouandarum occaſionem ea ratione inferre ſatagentes, Prognoſtica, & Prædictiones verbo, vel etiam ſcripto edere non erubeſcunt.

II.

Nos itaque pernicioſis huiuſmodi auſibus, quantum nobis ex alto conceditur, obuiam ire, ac quos Dei reſpectus in officio non continet, pænarum grauitate, & ſeuerioris diſciplinæ fræno coërcere volentes: Motu proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtris, déque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, conſtitutionem per præfatum Sixtum prædeceſſorem deſuper, vt præfertur, editam, Apoſtolica auctoritate tenore præſentium perpetuò approbamus, confirmamus, & innouamus.

III.

Et inſuper omnibus, & quibuſcumque laïcis, cuiuſcumque ſexus, conditionis, ſtatus, gradus, qualitatis, & dignitatis, etiam Marchionalis, vel Ducalis exiſtentibus, qui de ſtatu Reipublicæ Chriſtianæ, vel Sedis Apoſtolicæ, ſiue de vita aut morte Romani Pontificis pro tempore exiſtentis, eiuſque vſque ad tertium gradum incluſiuè, conſanguineorum Mathematicos, Ariolos, Aruſpices, Vaticinato-

reſque nuncupatos, vel alios Aſtrologiam iudiciariam exercentes, ſeu aliàs quomodolibet profitentes de cætero conſuluerint, ſiue deſuper eorum iudicia, prognoſtica, prædictiones, ſeu præcognitiones etiam ſibi oblatas receperint, illiſque quomodolibet vſi fuerint, vel illas penes ſe ſcienter retinuerint, aut alicui oſtenderint, necnon eiſdem Mathematicis, Ariolis, Aruſpicibus, Vaticinatoribus, ſeu aliàs Aſtrologiam iudiciariam, ſeu quamlibet artem diuinatoriam quomodolibet profitentes, qui iudicia, prognoſtica, ſeu præcognitiones, & prædictiones ſuper præmiſſis, etiamſi id non certò ſe affirmare proteſtentur, fecerint; ſiue à ſe, vel ab aliis iam facta, ſeu factas impoſterum penes ſe ſimiliter retinuerint, vel alicui dederint, ſeu oſtenderint, aut de eis quouis modo, etiam improbando, ſcripto, vel verbis tractauerint, nedum excommunicationis maioris latæ ſententiæ, ſed etiam vti læſæ Maieſtatis Reis, vltimi ſupplicij, ac confiſcationis omnium bonorum ſuorum etiam Romanæ Curiæ officiorum, ac deuolutionis quorumcumque Ciuitatum, Caſtrorum, & locorum Iuriſdictionalium, & Feudalium.

IV.

Clericis quoque, & Presbyteris, aliiſque perſonis Eccleſiaſticis, tam ſæcularibus, quàm cuiuſuis Ordinis, Congregationis, Societatis, ſeu inſtituti, vel militarium quarumcumque etiam Hoſpitalis S. Ioannis Hieroſolymitani, aliiſque quomodolibet exemptis, ac nobis, & Apoſtolicæ Sedi immediatè ſubiectis, Regularibus vtriuſque ſexus, vltrà prædictas, etiam priuationis beneficiorum, & dignitatum, ac Officiorum Eccleſiaſticorum, etiam Monaſteriorum, Prioratuum, & Præceptoriarum, & aliorum quorumcumque, & inhabilitatis perpetuæ ad illa impoſterum obtinenda; ita quod perſonæ Eccleſiaſticæ prænia illarum degradatione, Curiæ ſæculari tradantur puniendæ: In Epiſcopali verò, Archiepiſcopali, Metropolitana, Primatiali, Patriarchali, aut quacumque alia etiam ſuperiori Eccleſiaſtica, vel mundana, quantumuis ſublimi, excellente, & ſpeciali nota digna, etiam ſuprema conſtitutis dignitate, eaſdem excommunicationis, ac priuationis etiam Regiminis, & adminiſtrationis Eccleſiarum, & aliorum quorumcumque beneficiorum, & dignitatum quantumuis ampliſſimarum, & Patriarchali maiorum, ac officiorum ſuorum & inhabilitatis pænas ipſo facto incurrendas Apoſtolica auctoritate tenore præſentium infligimus, & imponimus.

V.

Cognitionem autem cauſarum huiuſmodi quoad perſonas Eccleſiaſticas, tàm ſæculares, quam Regulares, in vrbe noſtra, & illius diſtrictu ad dilectos filios noſtrum in eis vicarium in ſpiritualibus generalem, necnon eiuſdem vrbis gubernatorem ac cauſarum Curiæ Cameræ Apoſtolicæ auditorem generalem, & eorum quemlibet inſolidum; extra verò vrbem, & diſtrictum prædictum, in Prouinciis nobis & Apoſtolicæ ſedis ſubiectis, Sacræ Romanæ Eccleſiæ Cardinales in eiſdem Prouinciis de latere legatos, & prolegatos ac præſides in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutos pro tempore exiſtentes: In aliis verò omnibus, & ſingulis Prouinciis, Regnis, Ciuitatibus, Oppidis, Caſtris, & locis, tam ſub noſtra, & dictæ ſedis, quàm cuiuſuis alterius Principis ditione comprehenſis, priuatiuè quoad omnes, etiam ſuperiores Religioſorum, ipſiſque ſuperioribus penitùs excluſis, ad Ordinario locorum; vbilibet vero locorum etiam ad hæreticæ prauitatis Inquiſitores ſpectare volumus.

VI.

Mandantes dilectis filiis noſtris, & dictæ ſedis de latere Legatis, & eorum Vicelegatis, & præſidibus prædictis nunc & pro tempore exiſtentibus, necnon venerabilibus fratribus Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis ſingulis, videlicet, in ſuis Ciuitate, & Diœceſi, & quoad loca intrà fines alicuius Diœceſis, non tamen de Diœceſi exiſtentia ipſarum diœceſum, intrà quarum fines eadem loca extiterint; quo verò ad ea, quæ extra fines alicuius diœceſis conſiſtunt, vicinioribus eorumdem locorum Ordinariis, ac etiam Inquiſitoribus prædictis, quatenùs ad inſtantiam cuiuſuis fiſci, vel denunciatoris, ac etiam ex eorum officio cauſarum huiuſmodi cognitiones ſuſcipientes, præuia etiam auocatione à quibuſuis aliis ſuprà non expreſſis, nec à nobis ſpecialiter delegatis, in cauſis ipſis modo præmiſſo procedant, omnibus Iuris, & facti remediis opportunis, inuocato etiam auxilio brachij ſæcularis.

VII.

Inhibentes inſuper Decanis, & Capitulis Eccleſiarum Cathedralium, Metropolitanorum, & Patriarcharum, necnon quorumuis Ordinum, & Locorum Regolarium, Societatum, & Inſtitutorum, ac etiam Hoſpitalis prædictorum Superioribus, Conuentibus, & Fratribus quantumuis exemptis, ne ſub priuationis beneficiorum, & officiorum quorumcumque per eos reſpectiuè obtentorum, ac ſimiliter inhabilitatis ad alia in futurum obtinenda, vociſque actiuæ, & paſſiuæ, necnon Excommunicationis latæ ſententiæ eo ipſo incurrendis pænis, Ordinarios locorum, necnon Legatos, ſeu Vicelegatos, alioſque prædictos in cauſis huiuſmodi procedentes quoquomodo impedire, moleſtare, ſeu perturbare audeant, vel præſumant: ac etiam mandantes, vt quoties ad id fuerint requiſiti, Religioſos ipſos, etiamſi alicuius loci Regularis Superiores actu fuerint, Ordinariis, Legatis, ſeu Vicelegatis, & aliis prædictis, ſeu quibus iidem mandauerint, conſignent cum ſcripturis, & actis, ſi quæ facta fuiſſe reperiantur.

VIII.

Sicque, & non aliter in præmiſſis per quoſcumque Iudices Ordinario, Delegatos, & Commiſſarios, ac etiam Cameræ Apoſtolicæ Clericos, Præſidentes, necnon cauſarum Palatij Apoſtolici, & Curiæ eiuſdem Cameræ generalem Auditorem, ac S. R. E. Camerarium, & alios Cardinales etiam de latere Legatos, necnon Vicecamerarium; ſublata eis & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, vbique iudicari, & diffiniri debere: Irritum quoque, & inane, ſi ſecùs ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus.

IX.

Non obſtantibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, nec non noſtra in numero ſeptuageſima, & aliis Cancellariæ Apoſtolicæ Regulis, ac Prouinciarum, Regnorum, Ciuitatum, Terrarum, Oppidorum, Locorum, Eccleſiarum, Monaſteriorum, Militiarum, Hoſpitalium etiam Sancti Ioannis, prædictorum, aliorumque Religioſorum, & piorum locorum, etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, Priuilegiis quoque, Indultis, & literis Apoſtolicis eiſdem Prouinciis, Regnis, Ciuitatibus, Terris, Oppidis, Locis, Eccleſiis, Monaſteriis, Hoſpitalibus, & Militiis prædictis, & aliis piis locis, ac illorum Vniuerſitatibus, Capitulis, Superioribus, & perſonis, in contrarium forſan quomodolibet conceſſis, approbatis, & innouatis. Quibus omnibus, & ſingulis, etiamſi de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes, mentio, ſeu quæuis alia expreſſio, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſeruanda foret, eorum omnium tenores, ac ſi de verbo ad verbum infererentur præſentibus, pro expreſſis habentes; illis alias in ſuo robore permanſuris,

ſuris, hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſsè harum ſerie derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

X.

Volumus autem, quod præſentes literæ in valuis Eccleſiæ Lateranenſis, & Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe, ac Cancellariæ Apoſtolicæ, necnon in Acie Campi Floræ publicentur, & affigantur, quæ poſtquam ſic affixæ, & publicatæ fuerint, quoſcumque tàm in ſtatu noſtro temporali, quàm extrà, vbicumque locorum, perindè arctent, & afficiant, ac ſi vnicuique nominatim, & perſonaliter intimatæ fuiſſent.

X I.

Quodque earum exemplis, etiam impreſſis, manu Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis eadem prorsùs fides in iudicio, & extrà, vbique adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

XII.

Nulli ergò omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ approbationis, confirmationis, innouationis, inflictionis, impoſitionis, inhibitionis, decreti, derogationis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo ſexenteſimo trigeſimo primo Kalendis Aprilis, Pontificatus noſtri Anno octauo.

In Dei Nomine Amen. Anno à Natiuitate Domini noſtri Ieſu Chriſti milleſimo ſexenteſimo trigeſimo primo, die verò decima menſis Aprilis, Indictione decimaquarta, Pontificatus autem Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & Domini noſtri Domini Vrbani diuina prouidentia Papæ octaui, Anno eius octauo, ſupradictæ literæ Apoſtolicæ præſentatæ, & affixæ fuerunt, ac dimiſſis copiis ad Baſilicas Eccleſiarum Sancti Ioannis Lateranenſis, & Principis Apoſtolorum vrbis, & in Cancellaria Apoſtolica, in Acie Campi Floræ, ac aliis locis ſolitis, & conſuetis vrbis, per nos Auguſtinum de Bolis, & Ioannem Radicam Sanctiſſimi Domini Noſtri Curſores.

Matthias Spada Magiſter Curſorum.

DVBITATIO CCXXIII.

Quidnam dicendum de diuinatione per Phyſiognomiam, Metopoſcopiam, Chyromantiam, Pedomantiam, vel per manuſcripti characteres impreſſos?

SECTIO PRIMA.

Dubitationis Reſolutio.

SVMMARIVM.

1 *Phyſiognomia eſt diuinatio ſuperſtitioſa, ſecundum quam ex corporis, ſcilicet vultus, manuum, & pedum lineamentis, vel ex manuſcriptis characteribus impreſſis proſpera, vel aduerſa fortuna, aliaque liberè contingentes euentus prædicuntur. Ità vt contrà ipſos procedant Inquiſitores tanquam contrà de fide ſuſpectos.*

2 *Phyſiognomia, Chyromantia, Pedomantia, &c. eſt etiam philoſophica, & naturalis, per quam ex corporis. & membrorum habitudine, ac proportione, vultus etiam, ac manuum, vel pedum lineamentis, de corporis valetudine, & temperamento, conſequenter etiam & de hominis ingenio, & propenſione coniectatio aliqua licitè fieri poteſt, contrà Nauarrum.*

RESPONDATVR, quod & Diuinatio ſuperſtitioſa ſit Phyſiognomia (cuius 1
partes ſunt Metopoſcopia, Chyromantia, Pedomantia, & manuſcripti characteres impreſſi) ſecundùm quam ex corporis, ſcilicet vultus, manuum & pedum lineamentis, vel ex manuſcripti characteribus impreſſis proſperà, vel aduerſa fortuna, aliique liberè contingentes euentus prædicuntur; ità vt contrà iſtos diuinos, ſeu diuinatores, tanquam de fide ſuſpectos, poſſint (ſicut & contrà Aſtrologos iudiciarios) procedere Inquiſitores.

Quamuis, vt fatear, ſic etiam Phyſiognomia, Chy- 2
romantia, Pedomantia, &c. Philoſophica, ac naturalis, per quam ex corporis, & membrorum habitudine, ac proportione, vultus etiam, ac manuum, vel pedum lineamentis (ſicuti etiam ex manuſcripti characteribus impreſſis) de corporis valetudine, & temperamento, conſequenter etiam & de hominis ingenio, & animi propenſione coniectatio aliqua (ſicut ex aſtris vti ſuprà dicebam) licitè fieri poſſit; Martinus del Rio *lib.4. diſquiſit. magicar. cap.3. q.4.* Leſſius *de Inſt. & Iur. lib.2. cap.43. dubit.7. num.45.* Sanchez *lib.2. moral. cap.38. num.44.* & Ciruelo *de ſuperſtit. 2. part. cap.4.* Quid in contrarium dixerit Nauarr. *lib.2. cap.2. part.1. dub.7. numero* 161; negans, cognoſci poſſe per lineas manuum complexionem, humores, & aptitudinem hominis naturalem. At minus rectè, ſicut explicabo *ſectione ſequenti.*

SECTIO II.

Corollaria.

SVMMARIVM.

1 *Phyſiognomia Philoſophia naturalis pars eſt licita; quia in ea poſſunt probabiliter prædicta coniectari; ſecùs ſi coniectaremur certò; quia certò ſciri non poſſunt.*

2 *Phyſiognomia Aſtrologica, eſt ſuperſtitioſa, & illicita, ità vt, licet poſſit Phyſiognomus licitè iudicare de propenſione, & inclinatione hominis naturali, non tamen poſſit licitè prænunciare de facto, ſeu de actuali vita hominis, cùm nihil iſtorum pendeat ex habitu, vel diſpoſitione corporis, ſed ex libero arbitrio hominis, vt ſcilicet non prænunciet certò, ſed coniecturaliter tantum.*

3 *Dicta de Phyſiognomia intelligi etiam debent de Metopoſcopia, Chyromantia, &c. Ità vt & hæc etiam naturalis ſit licita, quia per partes, & lineas frontis, vel manus conſiderat probabiliter corporis temperiem.*

4 *Metopoſcopia, Chyromantia Aſtrologica, &c. ſi prænunciet libera contingentia, pluſquam coniecturaliter*

SECTIO III.

An, etiam ſi edictum, aut lex (vt Sixti V. Motus prædictus de Chyromanticis, &c.) fundetur in præſumptione, & qui debet denunciare, ſciat deficere præſumptionem, adhuc denunciare teneatur?

SVMMARIVM.

1 *Denunciare quis debet Chyromanticos, Negromanticos, & alios ex frontis, manus, vel pedis, &c. linearum inſpectione libera contingentia prædicentes, etiamſi præſumptio Motus proprij Sixti V. in aliquo iſtorum ceſſet, puta nullum eſſe pactum cum dæmone; quia id expedit ad bonum publicum Religionis. Et hoc examinare non eſt iniunctum Confeſſariis, ſed tantum Epiſcopis, & Inquiſitoribus.*

2 *Bulla Gregorij XV. contrà ſollicitantem in confeſſione licet ſit fundata in præſumptione, iudicium tamen diſcernendi circa ſuſpicionem de fide Confeſſarij ſollicitantis, non conceditur aliis, ſed reſeruatur ſolis Epiſcopis, & Inquiſitoribus.*

3 *Dicta ſententia aſſeritur etiam ab Auctore in Tractatu de Immunitate, & Iuriſdictione Eccleſiaſtica contrà nonnullos Doctores, qui non improbabiliter dicebant oppoſitum, ex eo quod lex fundata in præſumptione ſi ceſſet præſumptio, ceſſet obligare. Præſumptio enim ſemper cedit veritati.*

4 *Regulæ Cancellariæ non obligant in foro interiori, & conſequenter donatio per Epiſcopum facta intrà viginti dies ante ſuum obitum, eſt valida in foro conſcientiæ; licet per Regulam Cancellariæ de viginti in foro exteriori ſit nulla.*

5 *Regulæ aliæ Cancellariæ ſunt tantum pro foro exteriori non autem interiori, cum ſint tantum iudiciales.*

6 *Anglia, id maximè locum habere, cum donatio per Epiſcopum facta fuerit ante infirmitatem, nempè cum is ſanus eſſet, dicentibus aliis prædictas donationes etiam propè, vel circa mortem validas eſſe in vtroque foro. Quod tamen non admittunt Collectores generales, tutus tamen eſt donatarius in foro conſcientiæ, nec contrahit cenſuram publicatam, contra retinentes, nec eam contrahunt reuelantes in tali circumſtantia.*

8 *Denunciare, an quis teneatur ſe ipſum, Complices, Filium, vel Patrem, aut Matrem, &c. Auctor alibi dixit.*

1 Reſpondetur, Etiamſi edictum, aut lex fundetur in præſumptione, & qui debet denunciare, ſciat deficere præſumptionem, v.g. ſciat, in Chyromanticis, Nigromanticis, & aliis ex frontis, manus, vel pedis, &c. linearum inſpectione libera contingentia prædicentibus (quos Motus Sixti V. fundans ſe in præſumptione præcipit eſſe denunciandos) pactum cum dæmone nullum eſſe, adhuc tales denunciare tenetur.

Probatur, quia ob bonum publicum Religionis, & fidei iudicium diſcernendi circa ſuſpicionem de Religione, & fide (quæ poſita Pontificis, vel alterius inferioris poteſtate edicti præſumptione, reſultat) non relinquitur Confeſſario, vel alteri perſonæ priuatæ, ſed reſeruatur ſolis Epiſcopis, & Inquiſitoribus:
2 Quapropter etiam ſimiliter (licet Bulla Gregorij XV. contrà Confeſſarium ſollicitantem in confeſſione fundetur in præſumptione, ſicuti patet ex illis verbis: *Nos in animum inducere nequeuntes:*) Iudicium tamen diſcernendi circa ſuſpicionem de fide Confeſſarij ſollicitantis non conceditur aliis, ſed reſeruatur ſolis Epiſcopis, & Inquiſitoribus.

Atque ita ex probabiliori ſententia Doctorum te- 3
nebam *de Immunitate, & Iuriſdictione Eccleſiaſtica cap. 2. dubit. 8. ſect. 18.* & præter alios docet Freytas *in Addition. ad Tractat.* Acuñæ *de Confeſſ. ſollicit. q. 21. n. 26. contrà Valerium verb. Hæreſis difficult. prima n. 4.* & Riccium *part. 3. deciſ. 278. n. 6.* qui (in caſu, quod certò, non tamen in dubio ſciat, præſumptionem deficere) contrarium, & quidem probabiliter, docent, ex eo, quod lex fundata in præſumptione, ſi ceſſat præſumptio, ceſſet obligare (cum præſumptio videatur, quod ſemper cedere debeat veritati) iuxtà ea, quæ dicebam *de Immunitate, & Iuriſd. Eccleſ. cap. 8. dubit. 15.* per totam, *& tract. 5. de radice reſtitutionis, & Irregularitatis ex delicto dubit. 10. ſect. 11. etiam per totam,* & docent Valerus *verb. Lex, difficult. 12. n. 1.* Layman *lib. 1. tract. 4. cap. 21. n. 4.* Fernandez *part. 2. cap. 4. §. 3. n. 4.* Homobonus *in examen Eccleſ. par. 1. tract. 5. cap. 8. q. 53.* Becanus *par. 2. tract. 3. c. 6. q. 9. concluſ. 4. n. 5.* Megalius 2. 2. *lib. 2. cap. 7. q. 2. n. 55.* & alij multi.

Quapropter, & alibi dicebam, quod Regulæ 4
Cancellariæ non obligent in foro interiori; & conſequenter donatio per Epiſcopum intrà viginti dies antè ſuum obitum facta ſit valida in foro conſcien-
tiæ, licet per Regulam Cancellariæ de viginti in fo- 5
ro interiori ſit nulla; quia prædicta Regula de viginti, & aliæ Regulæ Cancellariæ ſunt tantùm pro foro exteriori; cum ſint tantùm iudiciales, per notata à
Gomez *de Regal. Cancell. in principio.* Quod maximè 6
locum habet; cùm donatio per Epiſcopum facta fuit extra infirmitatem, nempè cùm is ſanus eſſet; adeò vt nonnulli (quos citat, & ſequitur Henriquez *in Summa tit. de Indulgentiis cap. 30. §. 7. in Gloſſa*
lit. R.) dicant prædictas donationes etiam propè, vel 7
circa mortem per Epiſcopum factas, validas eſſe in vtroque foro: Quod quamuis non admittant Collectores generales, eſt nihilominus tutus quoad forum conſcientiæ donatarius; Ita vt ſi fortè publicetur excommunicatio contra ſic retinentes, vel non reuelantes bona Epiſcopi defuncti, poſſit abſurdeſcere, ſicut & ſcientes, & non reuelantes; quia cum qui ſic retinet, licitè retineat, atque adeò reſtituere non teneatur, neque qui ſciunt reuelare tenebuntur.

Cæterùm, an in caſibus, quos ſuprà dicebam, te- 8
neatur etiam quis denunciare ſe ipſum, complices (& ſic Confeſſarium ſollicitantem, ſi ipſe ſollicitatus in turpia conſenſerit) filium, vel patrem, aut matrem, vxorem, vel maritum, fratrem, vel ſororem, ac denique extraneos (ſi ex tali denunciatione ſibi, filio, patri, matri, marito, vxori, fratri, ſorori, vel etiam alteri ſibi coniunctiſſimo notabile damnum in vita fama, vel bonis fortunæ rationabiliter timeat) videri poterunt, quæ *ſuprà dubit. 203. ſect. 2. & lib. de Parlament. dubit. 4. ſect. 19. ſubſection. 35. Addendo 9.* aliquantulum benignius, ſed ſatis probabiliter pro parte negatiua dicebam. Vide etiam quæ dicam *infrà dubit. vltima de Confeſſario ad Venerem pænitentes ſollicitante ſect. 13.*

SECTIO IV.

An, & quid dicendum de pœnis iure ſtatutis contrà Diuinatores, Magos, vel Maleficos: Item quid dicendum de libris, & ſcriptis ipſorum: Item an reſtituere teneantur pretium, quod pro diuinatione, vel alia opera ſua ſimili acceperunt.

Reſpondetur: De his rebus dicam infrà *dubit. 228. ſect. 1. 2. 3. & 4.*

DVBITATIO CCXXIV.

Quidnam dicendum de Diuinatione per ſomnia?

SECTIO PRIMA.

Dubitationis Reſolutio.

SVMMARIVM.

1 *Somniorum triplex eſt Genus. Primum genus eſt eorum quæ proueniunt naturaliter ex animi precedente cogitatione, & affectione, ſiue ex corporis conſtitutione, quibus ſiquis maiorem quàm par ſit, fidem præſtet, peccabit venialiter, & temerè.*

2 *Somniorum ſecundum genus eſt eorum, quæ à Deo immittuntur, &c. cuiuſmodi ſomniis clarè aliquid oſtendentibus debet homo fidem habere, & obſequium præſtare, ſi ſufficientia indicia adſint quod ſint à Deo.*

3 *Somniorum tertium genus eſt eorum, quæ à dæmone hominis phantaſiam commouente, excitantur, & ea deſiderare expreſſè, vel implicitè, aut fidem eis habere, eſt peccatum ſuperſtitionis graue.*

4 *Somniorum obſeruatio illicita, & cum dæmonis pacto tunc cenſeri debet, quando ex illis quis vanè, ac temerè coniectationem facit de effectu liberè euenturo, vel merè caſuali, & fortuito, &c.*

5 *Huiuſmodi peccatum eſt ex genere ſuo mortale, quamuis aliquando minuatur per ignorantiam, vel ſimplicitatem.*

6 *Somnium inter dæmoniacum, & diuinum diſcernitur non tantùm ex materia, ſiue obiecto, ac fine illius vtrùm ſcilicet ad rem bonam, ac honeſtam, an verò ad rem prauam, ac turpem moueat, vel impellat; ſed etiam multò magis ex interna ſomniantis, atque è ſomno euigilantis affectione, qualis eſt illuſtratio, & conſolatio Animi, &c.*

7 *Somnium Dæmoniacum vel inclinat ad malum, vel ſi deceptionis cauſa inclinet ad id, quod boni ſpeciem habet, animum tamen perturbare, & ad Dei obſequium tardiorem hominem reddere conſueuit.*

8 *Somnium in dubio vtrùm proueniat à Deo, vel à dæmone non debet homo ſomnio fidem habere.*

9 *Somnium item duplex eſt, & propriè dictum, & impropriè dictum. In ſomnio propriè dicto vſus rationis non eſt liber, & expeditus; ſiquidem intellectus in hac vita dependet à phantaſmatibus ſenſibilibus, quæ in ſomno per vaporum eleuationem perturbantur; Adeoque intellectus dormientis perfectam deliberationem, ac iudicium de rebus formare non poteſt; Secùs ſi phantaſia hominis ſit fortis, &c. quia tunc non omninò ligantur ſenſus externi.*

10 *Somnium poſterius impropriè dictum eſt extaſis, ſeu raptus, cum intellectus dormientis abſque dependentia à phantaſmatibus eleuatur ad perfectè intelligendum, & iudicandum de reuelatis.*

1 RESpondetur, quod ſomniorum triplex ſit genus, S. Thomas 2.2.q.95.*art*.6. quem ſequuntur communiter Doctores.

Primum genus eſt eorum, quæ proueniunt naturaliter ſiue ex animi præcedente cogitatione, & affectione, ſiue ex corporis conſtitutione; quare licitè poterit quis eo fine obſeruare ſomnia, vt ex his vel præſens corporis valetudo, vel ſecuturus morbus, vel ex morbo conualeſcentia conijciatur; quod ſi huiuſmodi ſomniis maiorem fidem, quam ex ipſis ſomniis conijci poſſit habeat peccatum vanitatis, & temeritatis, illudque leue, non autem peccatum ſuperſtitionis, illudque graue committet.

Secundum genus eſt eorum, quæ à Deo immittuntur, vt Gedeoni Iudicum 7. *Danieli cap.2. S. Ioſepho, & Magis cap.1. Matthæi, & Numer.12.* ait Dominus: *Si fuerit inter nos Propheta Domini, in viſione apparebo ei, vel per ſomnium loquar ad illum:* Cuiuſmodi ſomniis clarè aliquid oſtendentibus debet homo fidem habere, & obſequium præſtare, ſi ſufficientia indicia adſint, quod ſint à Deo. 2

Tertium genus eſt eorum, quæ à dæmone hominis phantaſiam commouente, excitantur; Et huiuſmodi ſomnia expreſsè, vel implicitè deſiderare, aut fidem eis habere, actioneſque ſuas ex illis dirigere peccatum diuinationis, ac ſuperſtitionis graue eſt; ita vt contra talem, vt de hæreſi ſuſpectum, procedere poſſint Inquiſitores. 3

Cæterum, tunc obſeruatio ſomniorum illicita, & cum dæmonis pacto coniuncta cenſeri debet; quando ex illis quis vanè, ac temerè coniectationem facit de effectu liberè euenturo, vel merè caſuali, & fortuito; multóque magis, ſi quis expreſsè deſideret, vel propterea certo corporis ſitu, vel certa herba ſub ceruicali poſita, ſomnum capiat, vt ſibi occultum aliquid reueletur; quia cum ſomnium non habeat vim naturalem ſignificandi huiuſmodi occulta, vel futura contingentia, ſequitur quod poſtuletur, vel accipetur, tanquam ſignum inſtitutum, & immiſſum ab aliqua ſubſtantia intelligente; ſed nec à Deo, nec ab Angelo (cum ſupponam, non adeſſe indicia ſomnij diuini) ergo à dæmone? Quapropter ſomniorum obſeruatio expreſsè prohibetur *Leuitici* 19. *Deuteronomij* 18. 4

Eſt autem huiuſmodi peccatum ex genere ſuo mortale, quamuis aliquando minuatur per ignorantiam, vel ſimplicitatem; vel ſi quis ſomnio certam fidem non habeat, ſed ſolùm ad cautelam ſemel, aut iterum ex eo actiones ſuas dirigat: Quod licèt plerumque ſit vanum, & inutile, excuſatur tamen à mortali, ſicuti dicebam, & dicam diſtinctiùs infrà *ſectione præced.* docent etiam Caietanus *verb. Somniorum obſeruatio.* Nauarr. *in Summa, c.*11.*n.*33. & alij paſſim. 5

Aduerte tamen, diſcerni inter diuinum & dæmoniacum ſomnium, non tantùm ex materia, ſiue obiecto, ac fine illius, vtrùm ſcilicet ad rem bonam, ac honeſtam, an verò ad rem prauam, ac turpem moueat, vel impellat (cùm ſæpè etiam *Sathan transfiguret ſe in Angelum lucis* 2. Corinthior. 11.) Sed etiam, & multò magis ex interna ſomniantis, atque è ſomno euigilantis affectione: qualis eſt illuſtratio, & conſolatio animi inſolita propenſio ad Dei obſequia, & ſimilia: Ex his enim indicijs homo, vel ſecundùm internum animi dictamen, vel ſecundùm viri ſapientis iudicium magnam probabilitatem, vel etiam certitudinem conſequi poterit, quod ſomnium proueniat à Deo, Dæmoniacum enim ſomnium vel inclinat ad malum, vel ſi deceptionis cauſa, inclinet ad id, quod boni ſpeciem habet, animum tamen perturbare, & ad Dei obſequium tardiorem hominem reddere conſueuit. 6 7

In dubio autem, vtrùm ſomnium proueniat à Deo, an autem à dæmone, non debet homo ſomnio fidem habere, iuxta illud Eccleſ. 34. *Niſi ab Altiſſimo fuerit emiſſa viſitatio: ne des in illis cor tuum: Multos enim errare fecerunt ſomnia.* Videri poterit Suarez *loco ſuprà citato cap.*13. Leſſius *cap.*43. & Sanchez *num.*51. Videri etiam poterunt, quæ dicam infrà *ſectione ſequenti.* 8

Aduerte

9 Aduerte Secuodò, duplex eſſe ſomnium.

Priùs propriè dictum, in quo vſus rationis non eſt liber, & expeditus; ſiquidem intellectus in hac vita dependet à Phantaſmatibus ſenſibilibus, quæ in ſomoo per vaporum eleuationem perturbantur, ideóque intellectus dormieotis perfectam deliberationem, ac iudicium de rebus formare non poteſt, atque adeò neque mereri, vel demereri; quamuis, ſi Phantaſia hominis ſit fortis, & eleuatus vapor non ſit admodùm copioſus, tuoc non omninò ligentur ſenſus interni, ſed appareant Phantaſmata (licèt inordinata) vt facultas æſtimatiua aliquo modo diſcernere, qoin & intellectus aliquando diſcuttere poſſit, tameo ſi valdè imperfectè, & non cum vera libertate (ſicuti contingit etiam ſtultis ac ebriis) quæ ſufficiat ad meritum, vel demeritum. Vide quæ dicentur *infrà ſectione ſequenti in fine*; videri etiam poterit S. Thomas *prima part. q. 84. art.* 8. quem ſequontur communiter Scholaſtici, præſertim Suarez *lib. 2. de ſuperſtitione cap.* 13 *num.* 23. Vbi ſubdit, quod de tali ſomnio, vtrùm ſit à Deo necnè iudicium facere non poſſit dormiens, niſi poſtquàm ex ſomno euigilauerit, exemplo Patriarchæ Iacobi *Geneſ.* 28. qui, com euigilaſſet de ſomno, dixit: *Verè Dominus eſt in loco iſto, & ego neſciebam*; & S. Petrus *Actor.* 12. ad ſe reuerſus ait: *Nunc ſcio verè, quia miſit Dominus Angelum ſuum, &c.*

10 Poſterius verò ſomoiom impropriè dictum, ac potiùs Extaſis ſeù Raptus; cum intellectus dormientis abſquè dependentia à Phantaſmatibus eleuatur ad perfectè intelligendum, & iudicandum de reuelatis: Qui modus eleuationis, ac reuelationis, cùm eſſe non poſſit à Dæmone, certum ſignum eſt, quod ſit à Deo.

SECTIO II.

Corollaria.

SVMMARIVM.

1 *Somnia obſeruare non eſt illicitum, quatenùs indicant bonam, vel malam corporis affectionem, & morbos; quia ſomnia naturalèm habent virtutèm indicandi humorem prædominantem, ità vt, & Medici conſueuerint infirmorum ſomnia percuntari.*

2 *Somnia obſeruare neque eſt illicitum, quatenùs indicant quandam animi affectionem, v.g. obſeruare ſomnia, quibus ſæpè infeſtamur, & conturbamur.*

3 *Somnia obſeruare neque eſt illicitum, quatenùs in illis nobis innoteſcit aliqua veritas ad ſcientias ſpeculatiuas pertinens, vel ad res pertractandas conferens.*

4 *Somnia diuina à Diabolicis diſcernuntur iiſdem modis, quibus diuinæ reuelationes à falſis.*

5 *Somnium ſi nos impellat ad aliquod malum, vel indiſcretum, ſignum eſt, quod ſit à Dæmone, ſi autem ad aliquod bonum, poſſet quis non temerè, humiliter autem, & cum tremore credere, quod ſit à Deo.*

6 *A ſomno ſi animus derelinquatur confuſus, & ad opera bona tardior, ſignum eſt, quod ſit à dæmone; ſi verò illuminatus, vel conſolatus, & ad opera bona promptior, ſignum eſt, quod ſit à Deo.*

7 *Somnium an ſit à Deo, vel ad homine expedit, vt tanquam à dæmone immiſſum contemnatur.*

8 *Somniorum curioſa obſeruatio ad hæc diſcrimen diſcernendum, eſt ſuperflua; cum Deus ſomnium mittens conſueuerit ſimul hominem certum reddere, à quonam ſomnium immittatur; Quamuis ſatis probabile ſit iudicium arbitrio viri prudentis, vt credatur ſomnium eſſe à Deo.*

9 *Somnia obſeruare è contra eſt illicitum, & ſuperſtitioſum, ita vt ordinariè culpa grauis inuoluatur, cum ſe extendunt ad ea, quæ per ipſa ſomnia cognoſci non poſſunt, videlicet per ea cognoſcere futura contingentia, vel quæ ex libero arbitrio proueniunt certiùs, quàm poſſint ex ſomniis; Poteſt tamen per accidens aliquando eſſe culpa leuis.*

10 *Ex ſomniis haberi non poteſt de futuris contingentibus, & à libero etiam hominis arbitrio dependentibus, coniectura, niſi leuiſſima quæ ſcilicet limites ſuſpicionis non excedat; cum ſomnium per ſe ipſum non producat tales effectus contingentes, aut liberos, &c.*

11 *Somniis variis ſibi contingentibus Caietanus fidem aliquam nunquam habere auſus fuit, quamuis interdum eorum veritatem effectu comprobauerit.*

12 *Somnium prouenire poteſt à quinque cauſis, & quænam ſint.*

13 *Somnium ſi conſtet, vel probabile ſit, prouenire ex peculiari prouidentia Deo, licitè poterit quis ex ſomnio futurorum prænotionem accipere. Quod quidem fieri poteſt duobus modis, & apprehenſione verborum; & apprehenſione aliquarum rerum. Vide ibi exempla vtriuſque.*

14 *Somnium an ſit à Deo, vel à dæmone, vndenam diſcerni poſſit. Vltrà enumeratas ſæpiùs, enumerantur circa id alij modi cognoſcendi vtrumque.*

15 *Somnium, ſi probabile non ſit, prouenire ex peculiari prouidentia Dei, licitè tunc non poterit ex ſomnio futurorum prænotio ſumi; quia illud non poteſt ex natura ſua illa futura præſignare, quare ſiquis niſi ex directione Dei diuinet, agit id Dæmonis diſciplina.*

16 *Non obſtat hoc non intendere, quia ipſo facto, & interpretatione intelligitur: ſiquidem poſitis iis circumſtantiis talis diuinatio nihil valet ad conſequendam futuram veritatem, ſeu potiùs futurum euentum rei, niſi eo modo ſumatur.*

17 *Poteſt nihilominùs id eſſe peccatum veniale, Primò ratione ſimplicitatis, leuis fidei ſomnio præſtitæ, & alicuius mali, ſeu aduerſi ob ſomnium timoris: At regulariter vti in rebus pertractandis ſomniorum obſeruatione, eſt peccatum mortale.*

18 *Somnia, ſi quis putet eſſe ex cauſa naturali, licitè poterit ex illis de euentis, quæ ab illa cauſa prouenire ſolent, coniecturam facere, &c.*

19 *Ex ſomniis ſæpiùs, & certius de affectionibus corporis, quam de mutationibus cœli, vel aeris coniectura deſumuntur; quia affectiones corporis immediatè ex corporis diſpoſitione procedunt. Vide ibi exempla ex corporis habitudine.*

20 *Somnium ſi proueniat ex prauiis curis, vel cogitationibus, nihil de futuris ſignificat, ſed ſolùm ſuam cauſam inſinuat.*

21 *Somniorum quinque genera alio modo diſtingui poſſunt, videlicet Oraculum, Viſio, Somnium, Phantaſma, & Inſomnium.*

22 *Componere ſe certo ſitu, vel modo, vt per ſomnia ſibi reuelentur occulta, peſſima ſuperſtitio eſt; Eſt enim Dæmonis inſtructionem expectare.*

23 *In ſomnis ſæpè ſæpiùs vſus rationis eſt liber, & expeditus vt docet experientia: Is tamen vſus rationis non eſt perfectus, ſeu ad merendum, ſeu demerendum ſufficiens; quia hoc perfectam hominis libertatem, nempè ſolutionem omnium ſenſuum, & potentiarum requirit.*

EX dictis ſequitur, quod non ſit illicitum, obſeruare ſomnia quatenùs indicant booam, vel malam corporis affectionem, & morbos; quia ſomnia oaturalem habeot virtutem indicandi humorē prædominaotem; Ita vt & Medici conoenerint Infirmorum 1

Digitized by Google

ſomnia percuntari. Nauarr. *in ſumma cap.*11. *num.*33. Suarez *tom.*1. *de Relig. lib.* 2. *de ſuperſtitione cap.* 13. *num.*6. Azor. *tom.*1. *Inſtitut. moral. cap.*17. *verſ. Eſt igitur.* Ciruelo *de ſuperſtition.* 2. *part. cap.*6. Pereyra *de Magia lib.*2. *q.*7. & alij paſſim.

2 Sequitur ſecundò, quod neque ſit illicitum, obſeruare ſomnia, quatenùs indicant quandam Animi affectionem; v. g. obſeruare ſomnia (quibus ſæpè ſæpiùs infeſtamur, & conturbamur) vnde proueniant, vt ſic aliquo modo ab illorum moleſtia nos liberare poſſimus. Suarez *loco ſuprà citato*, & alij, quos ſequitur Martinus del Rio *lib.*4. *diſquiſ. Magic. c.*3. *q.*6. *concluſ.*3.

3 Sequitur tertiò, quod neque ſit illicitum, obſeruare ſomnia, quatenùs in illis nobis innoteſcit aliqua veritas, ad ſcientias ſpeculatiuas pertinens, vel ad res pertractandas conferens; v. g. obſeruare ſomnia (quibus inſtigamur ad aliquid bonum) an ſint à Deo, & obſeruare ſomnia, (quibus inſtigamur ad aliquod malum) an ſint à dæmone; ſic DD. quos ſequitur Pereyra *loco ſuprà citato de Magia quæſtione* 7.

4 Sequitur quartò, quod iiſdem modis, quibus diui-
næ reuelationes à falſis diſcernuntur, ſomnia diuina
5 etiam à diabolicis diſcernantur; Primò ſcilicet con-
ſiderando, ad quid ſomnium nos impellat; quia ſi
impellit ad aliquod malum, vel indiſcretum, ſignum
eſt, quod ſit à dæmone; Si autem impellit ad aliquid
bonum, poſſet quis non temerè, humiliter tamen, &
cum timore (nam ſolet dæmon ſe in Angelum lucis
transfigurare, ut ſic poſteà ex ſomniis vana, & falſa
faciliùs perſuadeat) credere tunc, quod ſit à Deo.
6 Secundò conſiderando, quomodo à ſomnio animus
derelinquatur; quia ſi derelinquitur confuſus, & ad
opera bona tardior, ſignum eſt, quod ſit à dæmone;
Si verò derelinquitur illuminatus, vel conſolatus, &
ad opera bona promptior, ſignum eſt, quod ſit à
7 Deo; In dubio, An ſit à Deo, vel à dæmone, expedit,
vt, tanquam à Dæmone immiſſum, contemnatur;
iuxta ea, quæ dicebam *ſectione præcedenti ex Eccle-*
*ſiaſt.*34. *Niſi ab Altiſſimo fuerit miſſa viſitatio, ne*
8 *des in ſomniis cor tuum.* Accedit, quod curioſa ſom-
niorum obſeruatio ad hoc diſcrimen diſcernendum
eſt ſuperflua; cum Deus ſomnium mittens conſueue-
rit ſimul hominem certum reddere, à quonam ſom-
nium immittatur.

Quamuis ſatis probabile ſit Iudicium, arbitrio Viri prudentis, vt credatur, ſomnium eſſe à Deo. Vide, quæ dicebam ſuprà citata *ſectione præcedenti*, & quæ dicam *infrà Corollar.* 6. *ſequenti.* Videri etiam poterit Valentia 2.2. *diſp.*6. *q.*12. *punct.*3. *circa finem.* Suar. *tom.*1. *de Relig. lib.*2. *de ſuperſtition. cap.*13. *num.*24. Pereyra *de Magia, lib.*2. *quæſt.*3. & Martinus del Rio *lib.*4. *diſquiſit. Magicar. cap.*1. *q.*3. *& cap.*3. *q.*6. *concluſ.* 5.

9 Sequitur quintò, quòd è contra ſit illicitum, & ſuperſtitioſum, (ita vt ordinariè culpa grauis inuoluatur: Per accidens enim poteſt eſſe aliquando culpa leuis, vt dicam infrà *cit. Corollar. ſequenti*) obſeruare ſomnia, cum ſe extendunt ad ea, quæ per ipſa ſomnia cognoſci non poſſunt; Vt ſi quis velit per ipſa ſomnia cognoſcere futura contingentia, vel ea (quæ ex libero arbitrio hominis dependent) certiùs, quàm ex ſomniis cognoſci poſſint; Et in hoc ſenſu id interdicitur in ſcripturis Sacris, vt *in Leuitico* 19. *& in Deuteron.* 18. *& in aliis multis locis*, vt infrà *in eodem Corollar.* 6. *ſequenti* dicetur; Et in eodem ſenſu id etiam interdicitur in Iure Canonico, *cap. Non obſeruetis* 26. *q.*7. & docet S. Thomas 2. 2. *q.*95. *art.*6. (quem cum Caietano *ibid. circa finem* ſequuntur
10 communiter Doctores) Et meritò; quia ex ſomniis non haberi poteſt de futuris contingentibus, & de his (quæ ex libero arbitrio hominis dependent) coniectura, niſi leuiſſima, quæ ſcilicet limites ſuſpicionis non excedat; Cum ſomnium per ſeipſum non producat tales effectus contingentes, aut liberos, neque ex ipſo ſomnio poſſit conijci quidquam, niſi cauſa ipſius ſomnij cognita, quæ cognitu eſt valdè, difficilis, eo quod nullum ſomnium ſic ab vna cauſa procedat, quin ab aliis multis etiam procedere poſſit.

Hinc rectè dixit Caietanus *cit. art.* 6. quod nun- 11
quàm ſomniis variis ſibi contingentibus fidem aliquam (quamuis interdùm eorum veritas effectu ſit comprobata) habere auſus fuerit; quia caſu, vel id procurante Dæmone (vt faciliùs ad fidem ſomniis habendam homines inducat) res poſteà ſic accidit; rectè etiam ſubdidit Valentia *citata quæſt.*12. *punct.*3. *circa finem verſ. cum igitur*, quod tunc, vel maximè (ne ſomniis credamus) cauendum ſit, cum per euentum comprobata videntur propter eandem dictam rationem à Caietano traditam.

Dixi, quod ſit illicitum, & ſuperſtitioſum (ità vt ordinariè culpa grauis inuoluatur: Per accidens enim poteſt eſſe aliquandò culpa leuis, vt dicam *infrà citato Corollario* 6. *ſequenti*) obſeruare ſomnia, cum ſe extendunt ad contingentia, & ad ea (quæ ex libero arbitrio hominis dependent) certiùs, quàm ex ſomniis cognoſci poſſint; quia ex iis cognoſci non poſſunt. Indè ſiquis in effectibus naturalibus, qui ex ſomniis conijci poſſunt, (cum ex iis cògnoſci poſſint) exceſſum aliquem committat, tales ſcilicet effectus certiores, quàm par eſt, prædicendo, non erit ſuperſtitionis peccatum graue, ſed temeritatis peccatum leue, iuxtà ea, quæ dicebam ſuprà *ſect. præcedenti*, & etiam ſuprà *dubit.* 222. Et videri poterit Suarez *cit. lib.*2. *de ſuperſtitione cap.*13. *n.*14.

Sequitur ſextò, quod ſomnium prouenire poſſit 12
ex quinque cauſis; Primò, ex peculiari prouidentia Dei. Secundò ex procuratione Dæmonis. Tertiò ex conſtitutione Cœli, vel Aëris. Quartò ex affectione corporis humani. Quintò ex præuiis curis, vel cogitationibus.

Si conſtet, vel probabile ſit, ſomnium prouenire 13
ex peculiari prouidentia Dei, licitè poteris ex ſomnio futurorum prænotionem accipere; quia Deus ſomnium non immittit, niſi ad ſignificandum aliquid, quo te moueat, vel inſtruat.

Quod fieri poteſt duobus modis: Primò apprehenſione verborum, cum Deus per Angelum facit, quod phantaſia, vel ſenſus communis concipiat per modum auditus, ac veluti alio loquente, certa verba, quibus quid facere debeas, ſignificatur; & ſimul, vel interna illuſtratione, vel occulto quodam ſapore mentem reddit certam, quod fraus non ſubſit: Huiuſmodi fuit ſomnium Ioſephi de Virgine Maria non deſerenda, de fuga in Ægyptum, & de reditu ex Ægypto, *Matth.*1. *&* 2. Hujuſmodi etiam fuit ſomnium Magorum de non redeundo ad Herodem, ſed per aliam viam, & ſimilia ſomnia alia multa in Scripturis Sacris; cùm ſæpè ſæpiùs Deus in ſomnis loquens conſueuerit: Vndè *numer.*12. ait: *ſi fuerit Propheta inter vos per ſomnium loquar ad eum:* Hoc genus ſomnij vocatur *Oraculum.*

Secundò apprehenſione aliquarum rerum, quæ rebus euenturis vel ſimiles ſint, vel cum eis ſaltem analogiam, ſeu proportionem aliquam habeant: Hoc ſi clarè rem exhibet, ſicut futura eſt, vocatur *Viſio*; ſi obſcurè, vel ænigmaticè, vocatur *Somnium*: Huiuſmodi fuit ſomnium Iacob *Geneſ.*31. *verſic.*10. *de ouibus* (vbi etiam prior modus admiſcebatur, quia Angelus ei loquebatur in ſomnis) Huiuſmodi etiam fuit ſomnium Ioſeph. *Geneſ.*37. *de Pincerna, & Piſtore, Geneſ.*40. Somnium Pharaonis de ſeptem bobus, & ſeptem ſpicis, *Geneſ.*41. Somnium Nabuchodonoſor de ſtatua illa myſtica, *Danielis* 2. & alia ſomnia quamplurima in eiſdem ſcripturis ſacris; Huiuſmodi etiam fuit ſomnium Sancti Polycarpi, cui in ſomnis

ſomnis ſuum ceruical comburi viſum fuit, quo præſignaretur ipſi genus ſui Martyrij, nempè per ignem.

14 Vndenam autem diſcerni poſſit, An ſomnium ſit à Deo, vel à dæmone?

Reſpondetur. Ex dictis, diſcerni partim ex eo, ad quod per ſomnium impelleris: Nam ſi impellaris ad aliquid bonum, v.g. ad deſerendum ſæculum, ad capeſſendam Religionem, ad timorem Inferni, ad dolorem peccatorum, vel quid aliud ſimile, ſignum eſt, quod ſomnium ſit à Deo; partim ex affectu, qui relinquitur, ſi v.g. exindè remaneat animi illuſtratio, conſolatio, vel promptitudo ad obſequium Dei, &c. Partim etiam ex intimo quodam ſapore, cùm aliter mentem afficiat ſomnium diuinitus, quàm ſomnium aliundè proueniens; ſicuti rectè dixit Gregorius *lib.4. Dialogorum cap.48.* in his verbis: [Sancti viri inter illuſiones, ac reuelationes quodam intimo ſapore diſcernunt, vt ſciant, vel quid à bono ſpiritu percipiant, vel quid ab illuſore patiantur:] Quapropter & Sancta Monica (ſicuti refert Auguſtinus *lib.6. Confeſſionum cap.13.*) [dicebat, ſe diſcernere intimo quodam ſapore (quem verbis explicare non poterat) quid intereſſet inter reuelantem Deum, & animam ſuam ſomniantem.] Nec mirum, quod ſomnia diuina, cum ſint ſupernaturalia, aliquid diuinum, & ſupernaturale ſapiant. Interdum tamen res eſt obſcura, & tunc (vti dicebam) opus eſt conſilio viri prudentis, ne fraude dæmonis (quod multis contigit) circumueniatis. Idemque dicas, cum ſignificatio eſt obſcura; cùm enim eſt clara, & ſimul conſtat, quod ſit à Deo, nullo pacto de euentu dubitare poteris.

15 At ſi probabile non ſit, ſomnium prouenire ex peculiari Prouidentia Dei, licitè tunc non poteris ex ſomnio futurorum prænotionem deſumere: quia ſomnium non poteſt natura ſua, nec etiam (vt proueniens à cauſis naturalibus) illa futura præſignare, ſicuti patet ex dictis; Ergo reſtat, quod ſolùm ex directione Dei, vel dæmonis dicta futura præſignet, & conſequenter, quando probabile non eſt, quod ſit à Deo, ſi tu ex ſomnio diuines, ſubiicis te diſciplinæ dæmonis, eique tribuis futurorum prænotionem, ſicque tacitè illum allicis, vt procuret, quod tu præſignatum arbitraris.

16 Neque obſtat, ſi dicas, te hoc non intendere; quia ipſo facto, & interpretatiuè id iam intendis: Siquidem poſitis eius circumſtantiis, talis diuinatio nihil valet ad conſequendam futuram veritatem, ſeu potiùs futurum euentum rei, niſi eo modo ſumatur: Quapropter id ex genere ſuo eſt peccatum mortale; Vnde & expreſsè prohibetur Leuitic.12. *Non augurabimini neque obſeruabitis ſomnia:* Et Eccleſiaſt.34. *Vana ſpes, & mendacium viro inſenſato, & ſomnia extollunt imprudentes,* &c. & Paulò poſt: *Multos enim errare fecerunt ſomnia, & exciderunt ſperantes in illis.* Quod quam verum ſit, rectè oſtendit Gregor. *lib.4. Dialogor. cap.49. de quodam.* [Qui dum ſomnia vehementer attenderet, & per ſomnium longa vitæ ſpatia promiſſa ſunt, cumque multas pecunias pro longioris vitæ ſtipendiis collegiſſet, ita repentè defunctus eſt, vt intactas omnes relinqueret, & ipſe ſecum nihil ex bono opere portaret.]

17 Poteſt tamen id eſſe peccatum veniale: Primò ratione ſimplicitatis, ſi cum ſis homo ſimplex, vel rudis, facilè putes ſomnium prouenire à Deo. Secundò, ſi ſolùm leuiter ſomnio fidem habeas. Tertiò, ſi propter ſomnium aliquid aduerſi timeas, vel aliquid proſperi ſperes, cogitans tecum (etſi temerè, & abſque vllo fundamento) illud forſan à Deo prouenire, ideoque aliquid facias, vel omittas; Modo id non ſit contra aliquod præceptum naturale, vel poſitiuum. Caietan. *in Summa verb. ſomniorum obſeruatio.* Nauarrus etiam *in Summa cap.11. numero 33.* quos ſequuntur alij communiter Doctores. At ſi ſic deditus ſis obſeruationi ſomniorum, vt paſſim illa in rebus pertractandis vtaris, peccabis mortaliter; Et multo magis peccabis mortaliter, ſi per ſomnia certo modo, vel ritu, te componendo ad ſomnium, diuinationem quæras, quia hoc expreſsè eſt dæmonem inuocare: Quo modo Gentiles olim, præmiſſo ieiunio in cæſorum animalium pellibus, dormire conſuebant, vt reſponſa in ſomnis acciperent; Qua de re Cælius Rhodiginus *lib.27. antiquar. lect. cap.14.* facilè namque dæmon ſomnia, quæcumque voluerit, excitare poteſt, concitando ſcilicet humores & ſpiritus: Quomodo varia viſa in febribus, in frænesi, in atra bile, aliiſque morbis, & affectibus excitantur.

Quod, ſi ſomnia putas eſſe ex cauſa naturali, licitè poteris ex illis de euentis, quæ ab illa cauſa prouenire ſolent, coniecturam facere; vt de mutationibus Cœli, vel aëris, de morbis, de corporis temperie, de humorum redundantia; & ſimilibus, de quibus Hypocrates *libro de inſomniis*, & Galenus *libro de Præſagio & inſomniis*) quia Cœlum, & Aër in corpus humanum, ſanguinem, & ſpiritus impreſſionem aliquam faciunt, ratione cuius per ſympathiam phantaſia conſentanea viſa apprehendit, præſertim per quietem, dum ſenſuum externorum operatione non diſtrahitur, eo ferè modo, quo fieri ſolet in Auibus vigilantibus. 18

Sæpiùs tamen, & certius ex ſomniis de affectionibus corporis, quam de mutationibus Cœli, vel aëris coniecturæ deſumuntur; quia affectiones corporis immediatè ex corporis diſpoſitione procedunt: Hoc modo, ſi ſomnies incendia, tonitrua, contentiones, rixas, homicidia, bella, & ſimilia, ſignum eſt, quod infeſteris flaua bile: ſi ſomnies pluuiam, flumina, maria, niues, grandines, glaciem, aquas, &c. ſignum eſt, quod infeſteris pituita, ſeu frigido phlegmate; Si ſomnies fumum, caliginem, profundas tenebras, funera, mortuos, ſepulchra, luctus, vel quid ſimile triſte, ſignum eſt, quod infeſteris atra bile: Si ſomnies, te volare, vel velociter currere ſignum eſt, quod leuem, & temperatam complexionem retineas: Si ſomnies grauia onera ferre, vel in anguſtis locis, vbi vix te mouere poſſis, verſari, ſignum eſt, quod quoad vim animalem multitudine humorum graueris: Si ſomnies ea, quæ ad libidinem pertinent, ſignum eſt, quod redundantiam ſpermatis habeas: Si ſomnies verſari in ſterquilinio, vel fimo, &c. ſignum eſt, quod humoribus putridis, vel inteſtinorum excrementis abundes; ſic qui ſomniauerat crus effectum ſibi lapideum, paulò poſt factus eſt crure illo paralyticus; Sic etiam, qui ſomniauerat, ſe in ciſterna ſanguine plena conſtitutum, cœpit plethora ſanguinis laborare, de quibus Galenus *in libello de præſagiis ſomniorum.* 19

Huc etiam pertinet ſomnium illud, quo aliquod ſpectrum irruere, & opprimere hominem videtur, (quod Latini Incubum vocant;) quia id prouenit à craſſo, & tetro vapore in cerebrum irruente, & vias ſpirituum animalium intercipiente: Quapropter eſt ſignum craſſi, & melancholici ſanguinis, ſignumque cruditatum; Ita vt Epilepſiæ periculum adſit, ſi id ſæpè patiaris. Hoc genus ſomniorum vocatur *Phantaſma.*

Cæterùm, ſi ſomnium prouenit ex præuiis curis, vel cogitationibus, nihil de futuris ſignificat, ſed ſolùm ſuam cauſam inſinuat: Quod genus ſomnij vocatur *Inſomnium*: Quapropter ex dictis. 20

Sequitur ſeptimò, quod alio modo quinque genera ſomniorum diſtingui poſſint, *Oraculum, Viſio, Somnium, Phantaſma,* & *Inſomnium*, de quibus omnibus fusè Macrobius *lib.1.* in ſomnium Scipionis. 21

Aduerte tamen, hic quod (vt ſuprà dicebam) peſ- 22

Digitized by Google

ſima ſuperſtitio ſit, ſi more Gentilium certo modo, vel ſitu, te componendo ad ſomnium, vtaris, vt tibi per ſomnia reuelentur occulta; quia id eſt dæmonis inſtructionem expectare.

23 Aduerte ſecundò, quod (vt ſuprà etiam dicebam) in ſomnis ſæpè ſæpiùs vſus rationis ſit liber, & expeditus; quia (vt experientia docet) ſæpè ſæpiùs ratio, ſeu pars ſuperior hominis, res ſimplices plenè cognoſcit, eaſque iudicando vel componit, vel diſiungit, miratur, ratiocinatur, noua quædam inuenit, ad ſuas actiones conſiderandas, reflectit; ità vt tunc homo dubitet, an dormiat, necnè; Is tamen vſus non ſit vſus rationis perfectus, ſeu ad merendum, ſeu demerendum ſufficiens; quia hoc perfectam hominis libertatem, nempè ſolutionem omnium ſenſuum, & potentiarum, requirit, ità vt ſit ipſe homo, qui tunc agat, & non almodè agatur; ſitque ipſe homo ſuarum actionum Dominus, habeatque in ſuo poſſe, hoc vel illo modo agere, vel nihil agere; quod etiam in ſomniis (de quibus nunc agimus) vtique non contingit. Vide, quæ dicebam ſuprà *ſectione præcedenti.*

DVBITATIO CCXXV.

Quidnam dicendum de diuinatione per ſortes?

SECTIO PRIMA.

Dubitationis Reſolutio.

SVMMARIVM.

1 *Sortes ſunt in triplici genere: Diuiſoriæ, Conſultoriæ, & diuinatoriæ.*

2 *Sortes diuiſoriæ non ſunt per ſe malæ, ſed ſæpè ſæpius bonæ, & vtiles, ſiue ad honeſtum ludum, ſiue ad hæreditatis diuiſionem, ſiue ad litis alicuius compoſitionem.*

3 *Apoſtoli ſecundùm aliquos, ſorte diuiſerunt orbem terrarum inter ſe ad prædicandum Euangelium.*

4 *Sorte ſecundùm Auguſtinum tempore peſtis dirimendum eſt, qui ex Sacerdotibus periculum ſubire debeat.*

5 *Sorte etiam definiri poterit, ſi plures morte digni fuerint ob delictum commiſſum, neque expediat quod omnes moriantur, quiſnam ex illis morti tradendus ſit.*

6 *Sorte etiam definiri poterit ex communi conſenſu in certo periculo communis naufragij, niſi aliqui nauigantium in mare proſiliant, vel eijciantur, quinam ex ipſis in mare proſilire, vel eijci debeat.*

7 *Sorti ſi aliqui nauigantium conſentire recuſent, ab alijs in mare proijci poſſunt, ſi illi ſortitionem impedire conentur; quia tunc inferunt rem iniuſtam, contrà quam alij licitè vitæ plurium ſeruandæ cauſa ſe defendere poterunt; & quatenus non impediant, cæteri nauigantes ſortitionem facere poterunt.*

8 *Sorte dirimi poterunt etiam lites, licèt beneficiales, ſine cum ordinarij Collatoris tamen conſenſu.*

9 *Sortes conſultoriæ ſunt, in quibus occulta veritatis manifeſtatio, vel conſilij alicuius directio à Deo expoſtulatur: quare licitæ ſunt, ſi fiant Dei iuſſu, vel inſtinctu, vel ſi conſilium nullum ſuppetat, & negocij grauitas aliquo modo exigat, vt ad Deum conſulendum cum reuerentia accedatur: ita ſecundùm aliquos Apoſtoli fecerunt in Electione Matthiæ.*

10 *Electio omnis, vel compromiſſio ad officia, vel beneficia Eccleſiaſtica Iure canonico prohibetur, & reſcindi debet, & ipſe Iure eſt nulla ſaltem, ea electio per ſortem, quæ eſt ad paſtorale officium, & dignitatem.*

11 *Electio in dubio Summi Pontificis, hoc eſt quinam ex duobus reuera ad Summum Pontificatum electus ſit, de conſenſu Cardinalium poterit diſcordia hæc ſorte dirimi.*

12 *Sortes diuinatoriæ ſunt, quibus latentis veritatis manifeſtatio, vel Conſilij directio non à Deo, conſequenter à dæmone, expreſſè, vel tacitè expoſtulatur; ideoque ſunt ſuperſtitioſæ.*

13 *Sortium directionem à Deo petere abſque iuſta neceſſitate vel abſque debita reuerentia eſt ſolùm peccatum tentationis, vel alterius irreligioſitatis.*

RESPONDETVR: Sortes ſunt in triplici genere: Diuiſoriæ, conſultatoriæ, & diuinatoriæ. Eſt ſententia communis Doctorum cum S. Thoma 2. 2. *quæſt.* 95. *art.* 8. vbi ait, quod propriè ſortes ſint, cum aliquid fit, vt eius euentu conſiderato, aliquid fiat, vel innoteſcat, & eæ (ſicuti dicebam) ſint triplices: quædam diuiſoriæ, vt ſciant ſortientes, quid in electionibus, vel controuerſiis, &c. vnicuique ſit tribuendum: Aliæ Conſultoriæ, quibus diuina voluntas exquiritur, vt ſciatur, quid in aliquo negotio ſit faciendum, vel cauendum: Aliæ diuinatoriæ quibus aliqui vtuntur, ad occulta cognoſcenda, vt ſi v. g. ſic vel aliter taxilli vel chartæ decidant, coniecturetur proſper, vel aduerſus euentus, vel ſi diuerſa nomina ponantur in vrna, vt coniecturetur furtum v. g. eſſe apud illum cuius nomen educitur ex illa vrna; vel ſi librum aperienti occurrat ſcriptum læta, aut triſtia continens & exindè coniecturetur proſper vel aduerſus ſucceſſus. 1

Diuiſoriæ Sortes non ſunt per ſe malæ, ſed ſæpè ſæpiùs bonæ, & vtiles, ſiue ad honeſtum ludum, ſiue ad hæreditatis diuiſionem, ſiue ad litis alicuius compoſitionem dummodò litigantes, qui ius æquale habent, conſentiant in ſortitionem) quo ſenſu Salomon prouerb. 18. dixit: *Contradictiones comprimit ſors, & inter potentes quoque diiudicat.* 2

Sic exiſtimant nonnulli apud Turrian. *lib.* 8. *conſtitut. cap.* 5. Apoſtolos orbem terrarum ad Euangelium prædicandum inter ſe diuiſiſſe. 3

Sic etiam exiſtimat Auguſtinus *epiſtola* 180. ad Honoratum, tempore peſtis ſorte dirimendum eſſe quinam ex Sacerdotibus periculum ſubire debeat. 4

Sic etiam (ſi plures morte digni fuerint ob delictum commiſſum, neque expediat, quod omnes moriantur) ſorte (ſicut in militia fieri conſueuit) definiri poterit, quiſnam ex illis morti tradendus ſit; Vide DD. quos citat, & ſequitur Sanch. *lib.* 2. *moral. cap.* 38. *n.* 60. 5

Sic etiam in certo periculo communis naufragij (niſi aliqui nauigantium in mare proſiliant, vel eijciantur) ex communi conſenſu ſorte definiri poteſt, quinam ex ipſis in mare proſilire, vel eijci debeant; Maior *in quarto diſtinct.* 15. *quæſt.* 22. & *quæſt.* 50. & alij, quos citat & ſequitur Sanchez *loco ſuprà citato.* Neque enim id eſt hominem ſe ipſum occidere, ſed nauis qualecumque ſubſidium, mortis plurium euadendæ cauſa, deſerere; ſicuti ſi quis tabulam, per quam ex naufragio ſe liberare 6

berare poſſet, derelinquat, vt liberetur dignior.

7 Quod ſi aliqui nauigantium in ſortitionem conſentire recuſent, ſubdit Maior, vbi ſuprà, quod tales ab aliis in mare proijci poſſint: Quod intellige, ſi illi ſortitionem impedire conentur; quia tunc inferunt vim iniuſtam, contrà quam alij licitè, vitæ plurium ſeruandæ cauſa, ſe defendere poterunt; At ſi ſortitionem non impediant, ſed tantùm conſenſum præſtare recuſent, tunc ipſis etiam inuitis, poterunt cæteri nauigantes ſortitionem facere, & ſortis euentum, in quoſcumque ille euenerit, etiam in conſenſum præſtare recuſatores, exequi.

8 Sic etiam ſorte dirimi poterunt lites, tamen ſi beneficiariæ illæ ſint, cum ordinarij collatoris tamen conſenſu gloſ. *in cap. licet cauſam, verſ. vti poſſidetis de probationib.* quam ſequuntur communiter Doctores, quos citat Suarez *cit. lib. 2. cap.* 12. *num.* 12. & Sanchez *cit. c.* 38. *n.* 78.

9 Conſultatoriæ ſortes ſunt, in quibus occultæ veritatis manifeſtatio, vel conſilij alicuius directio à Deo expoſtulatur: Quare licitæ ſunt, ſi fiant Dei iuſſu, vel inſtinctu (vt Ioſue *cap.* 7. & in electione Regis Saulis 1. *Regum* 10.) vel ſi conſilium nullum ſuppetat, & negocij grauitas aliquo modo exigat, vt ad Deum conſulendum cum reuerentia accedatur; Quare Salomon *Prouerb. cap.* 16. inquit: *ſortes mittuntur in ſinu, ſed à Domino temperantur.*

Sic putat S. Thomas 2. *q.* 95. *art.* 8. S. Antonini *p.* 2. *tit.* 12. *cap.* 1. §. 9. Suarez *citato cap.* 12. *num.* 10. & alij paſſim, Apoſtolos ſortem miſiſſe ſuper Matthiam, & Ioſeph, vt oſtenderetur, quemnam ex his duobus Deus in Apoſtolatum eligeret; quam Dei electionem ſigno viſibili ab eodem Deo demonſtratum fuiſſe teſtatus S. Dionyſius *de cæleſti Hierarchia c.* 5.

10 Quamuis iure Canonico ex Textu *in cap. vltimo de Sortilegiis*, ad officia, vel beneficia Eccleſiaſtica omnis electio, vel compromiſſio (quæ ſortibus fit) prohibeatur, vt reſcindi debeat; quin immò ipſo Iure nulla ſit; ſaltem ea electio per ſortes, quæ eſt ad paſtorale officium, ac dignitatem, iuxtà Textum *in cap. Quia propter de election.* & docet Abbas *in cit. cap. vltimo n.* 5. cum aliis Canoniſtis.

11 Cæterùm (cum huiuſmodi Iuribus poſitiuis ſummi Pontifices non aſtringantur) ſi dubitetur, quinam ex duobus verè ad Pontificatum electus ſit, poterit diſcordia hæc, cum conſenſu tamen Eminentiſſimorum Cardinalium ſorte dirimi, Fælin. *in cap. capitulum de reſcriptis n.* 21. & alij, quos ſequitur Sanchez *loco ſuprà cit. n.* 80.

12 Diuinatoriæ ſortes ſunt, quibus latentis veritatis manifeſtatio vel conſilij diſcretio non à Deo, conſequenter à Dæmone expreſsè, vel tacitè expoſtulatur, Ideóque ſunt ſuperſtitioſæ (ità vt contra ſic ſortibus vtentes, tanquam contra ſuſpectos de fide, poſſint Inquiſitores procedere) ſicuti patet ex iis, quæ ſuprà dicebam, *& ex cap. ſi quis Epiſcopus, & cap. ſortes* 26. *quæſt.* 5. vbi propterea expreſsè prohibentur.

13 Quamuis, ſi quis ſortium directionem à Deo petat abſque iuſta neceſſitate, vel abſque debita reuerencia, peccatum ſolum tentationis, vel alterius Irreligioſitatis committet; D D. quos citat & ſequitur Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 38. *num* 85. & videri poterunt quæ congerit Gratianus *cauſ.* 26. *q.* 2. & quæ dicam infrà *ſectionib. ſeqq.*

SECTIO II.

Corollaria quoad Diuinationem per ſortes diuiſorias.

SVMMARIVM.

1 *Sortes diuiſoria ſtando in Iure natura ſunt licita, ac proindè licita in omnibus caſibus, in quibus Iure humano ſed poſitiuo non interdicuntur; quia huiuſmodi ſortes diuiſoria non includunt aliud quam quemdam humanum contractum.*

2 *Sors non aliquid mali eſt ſecundum Auguſtinum.*

3 *Sortes diuiſoria Iure Ciuili de facto approbantur in multis caſibus.*

4 *Sortes non licere, niſi in caſibus iure permiſſis minùs rectè tradidit Baldus.*

5 *Sortes diuiſoria ſunt licita in electionibus ad munia ſeu officia ſacularia; quia nullibi id reperitur prohibitum, Et textus* in cap. finali de Sortilegiis, *intelligi debet de electionibus tantùm Eccleſiaſticis.*

6 *Sortes diuiſoria ſunt licita tempore perſecutionis Eccleſia & tempore Peſtis, vt ſi controuerſia nata exempli gratia inter Clericos, qui exponi tunc debent, ſorte dirimatur.*

7 *Idem dic de Medicis, vel aliis Miniſtris ad temporales Infirmorum neceſſitates neceſſariis; nec non ſi tractetur de mittendis Miniſtris ad Indos.*

8 *Sortes diuiſoria pariter licita ſunt inter æquè pauperes, quorum alteri eleemoſyna eroganda ſit.*

9 *Sortes diuiſoria ſunt licita tempore periculi naufragij, vt ſuprà dictum fuit.*

10 *Sortes diuiſoria ſunt licita, quandò ſunt plures Rei, vt ſcilicèt & in tali caſu, ſicut & in militia fieri conſueuit ſorte excipiantur.*

11 *Sortibus tamen non licèt indagare Reum, quandò de illo non conſtat, an delictum commiſerit; quia præter ſuperſtitioſam diuinationem ibi admixtam, aderit periculum puniendi Innocentem.*

12 *Iudex in Iudiciis, in quibus eſt dubium facti, vel iuris an poſſit vti ſortibus diuiſoriis alij diſceptant, Author exiſtimat res diuidendas inter illos, de quibus eſt dubium.*

13 *Sortes diuiſoria quamuis ex ſe ſint licita, poſſunt tamen vitiari ex aliquibus circumſtantiis adiunctis; Primò vitiari poſſunt ratione exiſtimationis falſa, vel intentionis praua, vt ſiquis ex Aſtrorum influxu expectet ſortem ſibi feliciter euenturam.*

14 *Sortes diuiſoria item vitiari poſſunt, ſi expectetur euentus à fortuna, homo enim ſic, cum ex electione, & conſilio operari debeat, exorbitat à recta ratione. Vide etiam alias cauſas recenſitas, & quomodò ſit tantùm peccatum veniale. Secùs verò ſi more gentilitio quiſque negando prouidentiam ſe committat fortuna, quia tunc erit peccatum ſuperſtitionis grauiſſimum.*

15 *Sortes diuiſoria item vitiari poſſunt, ſi expectetur Dæmonis ſortes extrahentium manus dirigentis auxilium vel ſi mittantur ſortes Dæmonis inuocatione, vel eius aliqua promiſſione, ſeu pradicatione præcedente, &c.*

16 *Sortes diuiſoria item vitiari poſſunt, ſi peccetur contra iuſtitiam diſtributiuam, vt ſi v. g. in electionibus ad officia mittantur ſortes inter dignos, & indignos, quia tunc contingere poterit, quod ſors cadat ſuper indignum, quod eſt contra bonum commune, & contrà Republica rectam adminiſtrationem.*

17 *Sortes ſi mitterentur inter dignos, & indignos eſſet peccatum*

Google

peccatum mortale ob rationem ſupradictam; ſi verò mitterentur inter ſolos dignos, & aliquos digniores, eſſet peccatum tale quale peccatum eſſet eligere ad illud munus perſonam dignam amiſſa digniori; veniale enim an ſit, vel mortale attendi debet penes qualitatem muneris.

18 *Sortes ſi mitterentur inter dignos, & digniores nullum eſſe peccatum ſuperſtitionis, vel etiam indignos, ſed ſolùm peccatum contraria electionis contra inſtitiam diſtributiuam.*

19 *Item poſſunt vitiari, ſi violetur iuſtitia commutatiua, vt ſi v.g. res in ſortem expoſita non ſit ſortientium, ſed alterius, cuius conſenſus non adſit, aſt enim in tali caſu peccatum iniuſtitia. Sic etiam dici debet de illis, qui ad rem non par ius habent.*

20 *Item vitiari poſſunt, ſi alia fraudes interueniant.*

21 *Item vitiari poſſunt ratione irreuerentia, ſeu irreligioſitatis, vtendo ſcilicet libris Euangeliorum, vel alijs rebus Sacris; quamuis non eſſet peccatum mortale, niſi magna eſſet irreuerentia.*

22 *Item vitiari poſſunt, ſi expectetur voluntatis diuina extraordinario modo, vel per aliquod ſignum manifeſtatio.*

23 *Sortes diuiſoria ſunt illicita in electionibus Eccleſiaſticis; quia id indefinitè, ſeu indiſtinctè, atque.*

24 *Adeò generaliter prohibetur per ſortes neque eligi poſſunt ipſi compromiſſarij ad eligendum in rebus Eccleſiaſticis, nec Iuriſdictio ad has electiones per ſortes conferri debet.*

25 *Sortes interdicuntur etiam in tractatibus electionis.*

1 EX dictis ſequitur, quod ſtando in ſolo Iure naturæ, ſortes diuiſoriæ ſint licitæ, ac proinde ſint licitæ in omnibus caſibus, in quibus Iure humano, ſeu poſitiuo non interdicuntur; Et ratio eſt clara; quia huiuſmodi ſortes diuiſoriæ non includunt aliud, quàm quemdam humanum contractum, per quem ex communi conſenſu paciſcentium, qui Ius ad aliquàm rem habent, res illa inter ipſos ſorte diuidatur, vt ſcilicèt ſit illius, cui ſors ipſa contigerit; At huiuſmodi contractus ex ſe nihil ſuperſtitionis, nihilque mali habet (cum ad nullam incertam rem cognoſcendam ordinetur, ſed ſolùm ad quemdam ſortis, ſeu fortunæ contractum, in quo æqualis eſt vtriuſque contrahentis conditio) ergo huiuſmodi ſortes diuiſoriæ nullam ex ſe malitiam inuoluunt, ac proindè licitæ ſunt in omnibus caſibus, in quibus Iure humano, ſeu poſitiuo non interdicuntur.

2 Confirmatur ex Textu *in cap.* 1. 26. *quæſt.* 2. (quod eſt dictum Auguſtini *in Pſal.* 30. *concione* 2. quatenùs expreſsè dicitur ibi: *Sors non aliquid mali eſt.*

3 Confirmatur Secundò, quia prædictæ ſortes diuiſoriæ de facto Iure ciuili potiùs approbantur in multis caſibus, vt v.g. ad dirimendas controuerſias inter hæredes, legatarios, fideicommiſſarios, & alios; *l. ſi cum ambo ff. de Iudicijs, l. ſi qui ſunt ff. famil. Erciſc. & l. ſi duobus Cod. commun. de legat.*

Atque ita etiam tenent S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 95. *art.* 8. & 161. Caietan. *dub.* 1. Archidiacon. 26. *q.* 2. *Sap.* 1. *num.* 1. & 161. Bellamer. *num.* 3. Oſtienſis *in cap. finali n.* 2. Cardinalis *q.* 2. Abbas *n.* 3. Ancharan. *n.* 3. Bellamer *n.* 26. S. Antoninus 2. *part. tit.* 12. *cap.* 1. §. 9. Roſella *verb. Sortilegium*, Angelus *verb. Sors n.* 2. & 161, Tabiena *q.* 5. *n.* 6. Sylueſt. *verb. ſuperſtitio q.* 9. Tolet. *in ſumma lib.* 4. *cap.* 14. *num.* 11. Martinus del Rio *lib.* 4. *diſquiſ. Magicar. cap.* 4. *q.* 1. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de ſuperſt. cap.* 12. *n.* 15. & Sayrus *in Claui regia lib.* 4. *cap.* 5. *num.* 20. & 21. (quatenùs iſti Doctores in ſolis vetitis Iure Eccleſiaſtico negant ſortes licitas eſſe, ideóque eos admittunt in electionibus ad munia, ſeu officia Ciuilia, eo quod in talibus officijs prædictæ ſortes non interdicantur) ità etiam tenent Caietanus *in ſumma verb. ſors circà finem.* Azor. *tom.* 1. *Inſtitut. moral. lib.* 9. *cap.* 2. *quæſt. vnica, verſ. At verò in electionibus.* Valentia 2. 2. *diſput.* 6. *quæſt.* 12. *punct.* 3. *verſ. Ex eodem capite*, & alijs (quatenus iſti Doctores aiunt, ſolo Iure Eccleſiaſtico interdici ſortes diuiſorias in electionibus Eccleſiaſticis) Et ità etiam in proprijs terminis tenent gloſ. *in cap. finali circà finem de Sortilegijs, & in cap.* 1. *verb. mali* 26. *q.* 2. Fælin. *in cap. licet cauſam circà finem de probation. & in cap. capitulum num.* 21. *verſ. Et pro Doctrina de reſcript.* Suarez *in citato cap.* 12. *num.* 3. *& ſeqq.* & alij complures.

Quapropter minùs rectè dixit Bald. *leg.* 2. *num.* 3. *Cod. quando & quibus* 4. *pars debeatur lib.* 10. Sortes non licere, niſi in caſibus Iure permiſſis; cùm potiùs dicere debuiſſet, ſortes ſemper licere, niſi in caſibus Iure exceptis, ſeu Iure interdictis. 4

Sequitur Secundò, quod ſortes diuiſoriæ ſint licitæ in electionibus ad munia, ſeu officia ſæcularia; quia nullibi id reperitur prohibitum; licet enim *in c. finali circa finem de Sortilegiis*, videantur ſortes illæ indiſtinctè in electionibus prohibitæ, Ibi: *Sortis vſum in electionibus perpetua prohibitione damnantes*; Ea tamen verba intelligi debent iuxtà ſubiectam materiam, de qua Textus ille loquebatur, in electionibus ſcilicèt Eccleſiaſticis, ſicuti textum conſideranti facilè patebit; & docent S. Thomas, Caietanus, Archidiaconus, Bellamera, Oſtienſis, Cardinalis, Abbas, Ancharanus, S. Antoninus, Roſella, Angelus, Tabiena, Syluester, Toletus, Maximus del Rio, Suarez, & Sayrus *in locis ſuprà citatis.* Item & Caietanus *in ſumma verb. Sors* Marianus Soccinus Senior *in cap. finali n.* 27. Turrecremata 26. *q.* 2. *num.* 2. & 6. Armilla *verb. Sors num.* 1. & *in fine*, Emanuel Sà *verb. ſortes n.* 1. & Leſſius *de Iuſt. & iur. lib.* 2. *c.* 43. *dub.* 9. *n.* 58. 5

Sequitur tertiò, quod ſortes diuiſoriæ ſint licitæ tempore perſecutionis Eccleſiæ, & tempore peſtis (quando controuerſia fuerit, qui Parochi clerici, vel Religioſi in loco perſecutionis, vel peſte infecto ad reliquis ſubueniendum manere debeant) vt ſcilicet, & in tali caſu, ſi controuerſia aliter decidi non poteſt, decidatur per ſortes diuiſorias Sanctus Auguſtinus *epiſt.* 180. *ad Honoratum & lib.* 2. *de doctrina Chriſtiana cap.* 28. quem cum S. Thoma ſequuntur Doctores *in locis ſuprà citatis*, præſertim Syluest. *verb. Superſtitio quæſt.* 9. Nauarrus *in Summa cap.* 11. *n.* 38. & Suares *cap.* 12. *n.* 17. Idemque dicas ſi tractetur de mittendis medicis, vel alijs Miniſtris ad temporales infirmorum neceſſitates neceſſarijs, vel ſi tractetur de mittendis Miniſtris ad Indos; quia ſemper eſt eadem ratio. Idemque ſimiliter dicas, quod ſcilicet & ſortes diuiſoriæ licitæ ſint inter æquè pauperes, quorum alteri eleemoſyna eroganda ſit; S. Auguſtinus *citato lib. de doctrina Chriſtiana cap.* 28. Syluester, & Suarez *in iiſdem locis vbi ſuprà.* 6 7 8

Sequitur quartò, quod ſortes diuiſoriæ ſint licitæ tempore periculi naufragij (quando, ne omnes pereant, neceſſe eſt gratia alleuiandæ Nauis, quod aliqui homines proiiciantur in mare) vt ſcilicet & in tali caſu per ſortes ex omnium conſenſu aliqui, qui proiiciendi ſint deſumantur; ſic DD. quos ſequitur Martinus del Rio *lib.* 4. *diſquiſit. magicar. cap.* 4. *q.* 1. *n.* 60. Quod ad eo verum cenſeo, vt idem etiam licitè fieri poſſe cenſeam, illis inuitis; quia licitè poteſt dux Nauis ob commune bonum, ne omnes pereant, medium illud eligere, cum bonum commune præferri debeat priuato. 9

Sequitur quintò, quod ſortes diuiſoriæ ſint licitæ (quando ſunt plures Rei, nec expedit, quod omnes morte puniantur) vt ſcilicet & in tali caſu (ſicut & in militia fieri conſueuit) ſorte excipiantur, quinam morte puniendi ſint; quia alia via id dirimi non poterit, Turrecremata 26. *q.* 2. *num.* 2. Leſſius *de Iuſt.* 10

Iuſt. & *Iur. cap.*43.*dubit.*9.*n.*58. & alij, quos ſequitur Martinus del Rio *loco ſuprà citato*; qui limitat, id intelligi debere, quando par eſt ſortientium culpa; quia aliàs (inquit ipſe) iniqua eſſet ſortitio quoad minùs nocentes. Quod intellige, ſi, qui ſunt minùs nocentes, notabiliter ſint minùs nocentes: Secùs, ſi parum; quia parum in iure pro nihilo reputatur.

11 Aduerte tamen, quod quando non conſtat de Reo, qui delictum commiſerit, nullo pacto licitum erit, vt ſortibus ille indagetur, quia præter ſuperſtitioſam diuinationem ibi admiſtam, aderit periculum puniendi Innocentem, (ſi forſan ſors ſuper ipſum ceciderit,) vel periculum puniendi Reum, non legitimè delicto illius probato; cum probatio ſortium non ſit legitima, ſed merè caſualis; quod ſi autem per ſortes expectetur inſtructio dæmonis, erit etiam adhuc iniuſtitiæ peccatum; quia dæmon eſt Pater mendacij, & præterea eſt procliuior ad puniendos Innocentes, quàm nocentes; Quapropter cum id in veteri Teſtamento factum aliquando legitur, factum vtique dici debet, vel iuſſu Dei (vt *Ioſue* 7.) vel ſpeciali inſtinctu illius. Abulenſis 1. *Regum cap.*14.*quæſt.*37.& 38. quem ſequitur Suarez *eodem cap.* 12. *numero* 16. & *ſeqq.*

12 An verò in iudiciis (vbi eſt dubium facti, vel Iuris) ſortes diuiſoriæ adhuc ſint licitæ, vt ſcilicet & in tali caſu iudex ſortibus diuiſoriis vti licitè poſſit. Videri poterunt Gloſſ. *in cap. cauſam verb. Vti poſſidetis circa finem de probation.* & *in cap. In noſtra verb. Aduerſa de teſtib.* Felin. *in eodem cap. licet cauſam*, & *in cap. Capitulum num.*21. *de reſcript.* Imola *ibidem numero* 4. Abbas *in cap. finali numero* 6. *de Sortileg. ibidem* Ananias *num.*12. & Marianus Soccinus Senior *num.*30. quamuis interim probabilius mihi videatur, ſi res pro parte dubij diuidatur inter illas, de quibus eſt dubium, an ad aliquem ipſorum res illa ſpectet.

13 Aduerte ſecundò, quod quamuis ſortes diuiſoriæ ex ſe ſint licitæ, ex aliquibus tamen extrinſecis circumſtantiis adiunctis (ſicut & reliqui actus humani morales) vitiari poſſint.

Primò vitiari poſſunt ratione æſtimationis falſæ vel intentionis prauæ, vt ſi quis v.g. ex Aſtrorum influxu expectet ſortem ſibi feliciter euenturam; quia cum Aſtra in hoc nihil operentur, eſſet ſuperſtitionis peccatum, id ex Aſtrorum influxu expectare; & quidem mortale, ſi certò expectaret. Sic S. Thom. 2.2.*q.*95.*art.*8. Syluester *verb. Superſtitio qu.*9. Martinus del Rio *lib.*4. *diſquiſit. magic. cap.*4. *quæſt.*1. & Suarez *tom.*1. *de Religione lib.*2. *de ſuperſtitione cap.*12. *numero* 16.

14 Secundò vitiari poſſunt, ſi expectetur euentus à fortuna: In quo caſu tamen docent, S. Thomas 2.2. *q.*95. *art.*8. Archidiacon. 26. *quæſt.*2. *cap.*1. Bellamera *ibidem* S. Antoninus 2. *par. tit.* 12. *cap.*1. §.9. Syluest. *verb. Superſtitio quæſt.*9. *n.*58. Valentia 2.2. *diſput.*6. *q.*12. *punct.*3. Suarez *tom.*1. *de Religion. lib.*2. *de ſuperſtition. cap.*12. *num.*16. & Martinus del Rio *lib.*4. *diſquiſit. magicar. cap.*4. *quæſt.*1. Quod non inſit, niſi forſan vanitatis vitium; vel quia (ſicut putat Suarez) eſt ſolùm actus otioſus (ſi ſcilicet abſque neceſſitate, aut vtilitate fiat) vel quia (ſicut ſentit Valentia) Homo, cum ex electione, & conſilio operari debeat, exorbitat à recta ratione, ſi fortunæ ſe committat: Ex quo ſequitur, vt ſolùm ſit culpa venialis, etiam in re graui: quod ſatis inſinuant Doctores ſuprà citati (quatenùs culpam iſtam vanitatem forſan quamdam ſolùm appellant) & expreſsè tradit Martinus del Rio *vbi ſuprà*; Subdens, quod in re leui vix adſit culpa vlla: quod intellige, ſi concurrat cauſa ſaltem leuis; quia alioqnin (cum adhuc homo, vtpotè operans ſine cauſa vlla, exorbitet à recta ratione, peccabit: adhuc venialiter ſequitur etiam, quod nulla ſit culpa, ſi id fiat ex cauſa iuſta, vel ex cauſa ludi, aut lucri; quia cum iſti fines ſint ex ſe indifferentes, ex aliis bonis finibus honeſtari poterunt.

Cæterùm cum dixi ad mentem S. Thomæ, Archidiaconi, Bellameræ, S. Antonini, Syluestri, Valentiæ, Suarij, & Martini del Rio, quod ſi expectetur euentus à fortuna, non ſit, niſi forſan quoddam vanitatis vitium intellige, ſi qui ſe fortunæ committit, ità ſe ei committat, vt tamen non excludat diuinam Prouidentiam ſortes dirigentem, vel permittentem; quia ſi fortunæ ſe committat more gentilitio, quaſi Prouidentiam Dei non agnoſcens, abſque dubio peccatum ſuperſtitionis grauiſſimum erit. Vide Suar. & Martin. del Rio *in locis ſuprà citatis.*

Tertiò vitiari poſſunt, ſi expectetur dæmonis ſortes extrahentium manus dirigentis auxilium, vel ſi mittantur ſortes, dæmonis inuocatione, vel eius aliqua promiſſione, ſeu prædictione præcedente; quia tunc etiam abſque dubio peccatum ſuperſtitionis ſimiliter grauiſſimum erit; quamuis peccatum iſtud non ſpectet ad diuinationem (cum nihil occultum tunc à dæmone reuelari ſperetur) ſed ad magiam; Et ità vt magnus (quando arte magica auxilio dæmonis fecit ſortem ſibi feliciter euenire) quidquid ſortibus acquiſiuit, reſtituere teneatur; quia decepit alterum ſortientem, cuius conditio non fuit par, ſed valdè diſpar. 15

Quartò vitiari poſſunt, ſi peccetur contrà iuſtitiam diſtributiuam, vt ſi v.g. in electionibus ad officia mittantur ſortes inter dignos, & indignos, quia tunc contingere poterit, quod ſors cadat ſuper indignum: quod eſt contra bonum commune, & contra Reipublicæ certam adminiſtrationem: Quapropter vt licitæ ſint ſortes, mitti debent inter eos ſolos, qui ſunt tali munere digni. Caietanus 2.2. *quæſt.*95. *art.*8. *dub.*1. & *in ſumma verb. Sors. Ibidem* Armilla *num.*1. & Tabiena *quæſt.*5. *num.*6. Turrecremata 26. *quæſt.*2. *in ſumma num.*2. Toletus *lib.*4. *cap.*15. *num. vltimo.* Suarez *citato cap.*12. *num.*15. Azor. *tom.*1. *Inſtitut. moral. lib.*9. *cap.*21. *quæſt. vnica verſ. At verò in electionibus.* Saytus *in Claui regia lib.*4. *cap.*5. *num.*21. Martinus del Rio *lib* 4. *diſquiſit. Magic. cap.*2. *q.*1. & Leſſius *de Iuſt.* & *Iur. lib.*2. *cap.*43. *dub.*9. *n.*58. 16

Aduerte tamen, quod eſſet peccatum mortale, ſi mitterentur ſortes inter dignos, & indignos ob rationem ſupradictam, & docet præter Doctores *in locis ſuprà citatis*, expreſsè Nauarrus *in ſumma cap.*11. *num.*39. Si verò mitterentur inter ſolos dignos, & aliquos digniores, eſſet peccatum tale, quale peccatum eſſet eligere ad illud munus perſonam dignam, omiſſa digniori; quia tunc tali periculo ſe exponerent ij, qui ſic mitterent ſortes: An verò ſit mortale, vel veniale, determinandum erit ex qualitate muneris, ad quod eſt electio; cum non ſemper (vt ſi v.g. electio ſit ad munera non magni momenti) ſit peccatum mortale, eligere perſonam dignam, relicta digniori: Quapropter, vt ſortes ſint omninò licitæ, mitti debent inter ſolos æquè, vel ferè æquè dignos; cum parum in iure pro nihilo reputetur (vti ſuprà dicebam) & docent Doctores citati, præſertim Suarez, & Leſſius *vbi ſuprà*. 17

Aduerte 2. quod nullum eſſet peccatum ſuperſtitionis, ſi mitterentur ſortes inter dignos, & digniores, vel etiam indignos, ſed ſolùm peccatum temerariæ electionis contra iuſtitiam diſtributiuam, quæ ex ſe ſeruari debet in electionibus. Sic Caiet. *cit. art.*8. *dub.*1. Tabiena, Suarez, & Sayrus *vbi ſuprà*. 18

Quintò, poſſunt vitiari, ſi violetur iuſtitia commutatiua, vt ſi v.g. res in ſortem expoſita non ſit ſortientium, ſed alterius, cuius conſenſus non adſit. Suarez *eodem cap.*12. *n.*16. & patet, quod in tali caſu ſit iniuſtitiæ peccatum, ſicut & iniuſtitiæ peccatum 19

eſſet, ſi ſortes mitterentur inter eos, qui non par ius habent ad rem illam, vel ſi excluderentur aliqui, qui par ius ad rem eamdem habent; quia in priori caſu æqualis ſtatueretur conditio habentium ius impar; In poſteriori autem defraudarentur habentes ius par. Sayrus *in Claui regia lib.4.cap.5.n.20.* Toletus *in ſumma lib.4.cap.15.n.vlt.* & alij paſſim. Quinimmò & iniuſtitiæ peccatum etiam eſſet, ſi ſortes mitterentur inter eos, qui habent ius par, inuitis illis, qui habent ius impar (ſi poſteriores iſti non cederent iuri ſuo, vel non ſatisfieret iuri ipſorum, vel non determinaretur prius, quod ipſorum ius nullius momenti ſit) quia fieret illis iniuſtitia, non relinquendo ſaltem, ipſis ius petendi pro iure illo ſatisfactionem ab eo, ſuper quem ſors ceciderit.

20 Sextò vitiari poſſunt, ſi aliæ (ſicut in aliis ludis) fraudes interueniant: quod ex ſe patet, & eſt in confeſſo apud omnes.

21 Septimò vitiari poſſunt, ratione irreuerentiæ, ſeu irreligioſitatis vtendo v.g. libris Euangeliorum, vel aliis rebus ſacris ad has ſortes mittendas; quamuis non eſſet id peccatum mortale, niſi magna irreuerentia interuenerit; ſic Doctores, quos ſequitur Martinus del Rio *citato cap.1. q.1.* & Suarez *citato cap.11. num.16.*

22 Octauò, vitiari poſſunt, ſi expectetur voluntatis diuinæ extraordinario modo, vel per aliquod ſignum manifeſtatio; quia id eſſet peccatum tentationis Dei, vel peccatum, quod ſpectaret ad ſortes conſultorias (de quibus dicam infrà *ſect. vlt.*) Martinus del Rio, & Suarez *in locis ſuprà citatis.*

23 Sequitur ſextò, quod ſortes diuiſoriæ è contra ſint illicitæ in electionibus Eccleſiaſticis; quia id indefinitè, ſeu indiſtinctè, atque adeò generaliter prohibetur *in cap. finali de Sortilegijs in fine, Ibi*: [Sortis vſum in electionibus perpetua prohibitione damnantes:] Eſt enim ibi ſermo de electionibus Eccleſiaſticis, ita vt includantur non ſolùm electiones ad beneficia, ſed etiam ad Officia, vel ad Miniſtros Eccleſiaſticos.

Atque ita tenent S. Thomas, & alij Doctores, quos ſuprà *pro Corollario* 1. citabam, (quatenùs generaliter intelligunt illum Textum de omnibus electionibus Eccleſiaſticis, inter quas & prædictæ, ſcilicet ad Officia vel ad Miniſtros Eccleſiaſticos electiones annumerantur.) Ita etiam, & clariùs, tenent Oſtienſis *in cit. cap. finali circa finem.* Antonius *ibidem n. vltimo,* Henricus *in cap.1. eodem titulo num.2.* & alij (quatenùs intelligunt eumdem Textum de electionibus Eccleſiaſticis, & de aliis electionibus ſpiritualibus) Ita etiam, & in propriis terminis, tenent Azor. *tom.1. Inſtitut. moral. lib.9. cap.22. q. vnica verſ. At verò in electionibus.* Suarez *eodem cap.12. num.5.* & alij, qui extendunt eundem Textum etiam ad electiones Eccleſiaſticas, per quas vel ad vnum actum iuriſdictio confertur.

24 Confirmatur; quia nec ipſi Compromiſſarij ad eligendum in rebus Eccleſiaſticis per ſortes eligi poſſunt, nec iuriſdictio ad has electiones per ſortes inferri debet: quod probat Textus *in d. cap. finali,* quatenùs reprobat electionem horum Compromiſſariorum per ſortes; quia mediatè diceretur, quod electio illa ad beneficium facta ſit per ſortes; Innocentius *in cit. cap. finali in principio.* Oſtienſis *ibidem num.3.* Ananias *num.11.* Angelus *in ſumma verb. Sors num.2.* & alij quos citat, & ſequitur Suarez *tom.1. de Religione lib.2. de ſuperſtitione cap.12. n.5.*

Confirmatur ſecundò, quia etiam in tractatibus electionis ſortes interdicuntur: quod probat generalitas illius prohibitionis *eodem cap. finali*; Et ratio, quam mox ſuprà tradebam, & tenent Ananias *in eodem cap. finali num.2. circa finem.* Angelus *verb. Sors n.2.* & alij paſſim.

SECTIO III.

An cùm duo æquali eligentium numero ad Beneficium electi, ſunt, licitum ſit, quod electio alterutrius per ſortes dirimatur?

SVMMARIVM.

1 *Per ſortes electio non eſt dirimenda, etiamſi duo æquali eligentium numero ad beneficium electi ſint, contrà gloſſam, & nonnullos relatos per Archidiaconum; Tunc enim adeundus eſt Superior, vt terminum eligentibus præſcribat, & eo termino tranſacto electio deuoluitur ad Superiorem.*

2 *Item etiam ſi plures eligantur à maiori parte eligentium, non vt omnes electi eo munere fungantur, ſed vt ſortes poſtea inter ipſos electos mittantur; Id etiam adhuc licitum non eſt; quia prohibitio eſt generalis.*

3 *Sortium vſus in electionibus Eccleſiaſticis ſi ſit in aliqua Congregatione, id eſt vel virtute alicuius Conſtitutionis à Sede Apoſtolica approbata, vel eſt in Officijs, quæ iuriſdictionem, aut adminiſtrationem Eccleſiaſticam non habent.*

Reſpondetur, quod (quamuis affirment gloſſ. 26. *q.2. in ſumma verb. Sortes,* & alij; quos refert 1
Archidiaconus *ibi circa finem.* moti ex eo, quia iam electio legitimè facta fuerat, & ſortes eo ſolùm nituntur, quod alter alteri præferatur) Nihilominùs cum Archidiacono *in eodem cap. finali circa finem.* Antonio *ibidem num. vlt.* Oſtienſi *num.3.* Io. Andrea *num.12.* Anania *num.11.* Cardinali *quæſt. penultima, & in cap. licet cauſa circa finem de probationib.* Felino *in cap. Capitulum num.21. verſ. Sed ſaluando circa finem de reſcript.* & aliis, (quos ſequitur Suarez *eodem cap.12. num.7.* omninò negandum ſit, tùm quia Textus *in d. cap. finali* loquitur indiſtinctè, ſeu indefinitè, atque adeò generaliter, vti dicebam, tùm quia verè electio hæc, (cum neuter habeat maiorem eligentium partem, quam electio canonica requirit) fieret per ſortes.

Confirmatur; quia ità ſupponere videtur Gloſſa (communiter ibi recepta) *in cap. penultimo verb. Teneantur de reſcript. in 6.* quatenùs in hac diſcordia ait, quod ſit adeundus Superior, vt terminum eligentibus præſcribat, quodque eo termino tranſacto, electio deuoluatur ad ipſum ſuperiorem.

Hinc ſequitur, quod etiamſi plures eligantur à 2
maiori parte eligentium, non vt omnes electi eo munere fungantur, ſed vt ſortes poſtea inter ipſos electos mittantur, id etiam adhuc licitum non ſit; quia ſicuti dicebam, generalis eſt prohibitio dicti cap. finalis, & verè in dicto caſu abſoluta electio per ſortes dirimeretur.

Quapropter (vti rectè notauit Suarez *cit. cap.12.* 3
num.8.) ſi in aliqua Congregatione talis vſus ſit, is eſt vel virtute alicuius Conſtitutionis à Sede Apoſtolica approbatæ, vel eſt in officiis, quæ iuriſdictionem, aut adminiſtrationem Eccleſiaſticam non habent.

SECTIO

SECTIO IV.

An ſaltem licitum ſit, vti ſortibus ad terminandam litem inter Eccleſiaſticos.

SVMMARIVM.

1 *Lis inter Eccleſiaſticos ſi ſit circà res temporales ſorte dirimi poteſt, quia id nullo Iure prohibetur.*

2 *Lis inter Eccleſiaſticos circa res ſpirituales an ſorte dirimi poſſit, ſunt Doctores pro vtraque ſententia tam negatiua, quam affirmatiua. Vide tamen in ſententia affirmatiua an requiratur conſenſus vtriuſque litigantis, &c.*

3 *Lis inter prædictos Eccleſiaſticos per ſortes determinari non eſt contra deciſionem Textus* in cap. finali de ſortilegiis.

4 *Lis auctoritate propria dirimi inter prædictos Eccleſiaſticos non licet. Secùs tamen eſt, ſi dirimatur auctoritate Iudicis Eccleſiaſtici; quia in talibus beneficialibus omninò cauendum eſt periculum vitioſi congreſſus in Beneficium.*

5 *Pactum quodcumque propria auctoritate circa beneficia Eccleſiaſtica litigioſa initum, eſt ſimoniacum; quare ſi vterque ex litigantibus pactum illud in manu Iudicis Eccleſiaſtici ineat, & iuxtà illud ſententiam ferat, ceſſat vitioſus impreſſus, & ſimonia peccatum.*

6 *In Pontificis electione, quandò inter duos diſceptatio eſſet, vtervam ex illis verè electus fuerit poteſt diſceptatio hac per ſortes determinari, & conſenſu tamen Eminentiſſimorum Cardinalium, quorum eſt electio.*

1 SVppono quod ſi lis inter Eccleſiaſticos ſit circa res temporales, certum eſt, quod id licitum ſit: quia nullo iure id prohibetur; cum textus *in cap. finali de ſortileg.* ſolùm de electionibus Eccleſiaſticis loquatur Oſtienſ. *ibi num.*2. Abbas *num.*3. Antonius *circa finem.* Anchatanus *num.*3. Ananias *num.*5. Henricus *cap.* 1. *num.* 3. *eodem titulo.* Azor. *tom.* 1. *Inſtit. moral. lib.*9. *cap.*21. *qua vnica verſ. At verò in electionibus,* & alij, quos ſequitur Suarez *eodem cap.* 12. *n.*11. Tota igitur difficultas eſt, ſi lis inter Eccleſiaſticos ſit circà res ſpirituales, v.g. circa electiones ad beneficia, vel officia Eccleſiaſtica, vel Miniſtros Eccleſiaſticos. His poſitis

2 Negant Ioann. Andreas *in cap. vnico de eo, qui mittitur in poſſeſſionem in* 6. *n.*4. Anchatan. *ibidem circa finem.* Franch. *num.*9. Dominic. *num.*13. Cardinalis *in cap. licet cauſam circa finem de probation.* Felin. *in cap. Capitulum num.*21. *verſ. Sed ſaluando de reſcript.* & alij, mouentur *ex dicto cap. finali de Sortileg.* quia ille indiſtinctè, ſeu indefinitè, atque adeò generaliter loquitur; Et quia verè electio alterius ex litigantibus componeretur per ſortes.

3 Affirmant verò gloſſ. *in cap. licet cauſa verb. vti poſſideas circa finem de probation.* Oſtienſ. *ibidem num.*20. *col.*1. (qui ſubdit, quod exigatur conſenſus vtriuſque litigantis, ne alterutri non conſentienti iniuria ſic inferatur) Decius *num.*206. *& ſeqq.* & alij (quos refert Felinus *in eodem c. Capitulum n.*21.) & inclinat Leſſius *de Iuſt. & Iur. lib.*2. *cap.*43. *dubit.*9. *num.*58. (vbi poſtquam dixerat, quod ſortes in electionibus ad beneficia Eccleſiaſtica ſint prohibitæ *ex cap. Eccleſia de ſortilegiis circa finem*, ſubdit, quod fortaſſe tamen ad litem beneficiariam, quando ratio commodior iniri non poteſt, terminandam improbandæ non ſint; quia non eſt mens Eccleſiæ, quod lites diù protrahantur; & alias Iure naturæ id non ſolùm eſt licitum, ſed etiam optimum conſilium, nec Eccleſia id vſquam prohibuit.

Mouentur; quia textus *in d. cap. finali* non loquitur in hoc caſu, ſed in ſolis electionibus Eccleſiaſticis; At qui ſortibus litem determinant, non eligunt (cum is, ſuper quem ſors ceciderit, non recipiat beneficium ex vi ſortis, ſed ex vi iuris, quod prætendebat, & cum per illas ſortes auferatur tantùm impedimentum, ita vt licet compleatur electio alterius ex litigantibus per illas ſortes, compleatur tamen ea per illas ſortes, non cauſaliter, tanquam per cauſam; quæ influat in electionem, ſed tantùm conditionaliter tanquam per conditionem, per quam ſolùm auferatur impedimentum, vti dicebam. Ex quo patet ad rationem primæ ſententiæ negantis contrariæ; Ergò, &c. His tamen non obſtantibus.

Reſpondetur meliùs cum aliis, (quos ſequitur Suarez *tom.* 1. *de Relegione lib.*2. *de ſuperſtition. cap.* 12. *n.*12. *& ſeqq.*) dicendo: litem hanc per ſortes determinari, non eſt contra deciſionem textus *d. cap. finalis*: Quod probat ratio tradita à ſecunda ſententia affirmante; Et quoad hoc eſt vera ſecunda ſententia affirmans. 4

Alia tamen ratione id non eſt licitum, ſi ſcilicèt id fiat authoritate propria (ſecùs tamen ſi fiat authoritate Iudicis Eccleſiaſtici) & quoad hoc eſt vera prima ſententia negans.

Prior pars huius vltimi dicti probatur; quia in litibus beneficialibus omninò cauendum eſt periculum vitioſi ingreſſus in beneficium (qualis eſt, ſi ille ſit abſque legitimo titulo beneficij) ſed quandò componitur lis hæc authoritate propria, prædictum periculum ſubeſt; Ergò. Maior patet ex Textu *in cap. vnico de eo, qui mittitur in poſſeſſionem in* 6. Minor probatur; quia (cum neuter ex litigantibus poſſit alteri ſua authoritate, ſuoque pacto legitimum beneficij titulum conferre; cumque non conſtet, vtrum ex litigantibus titulum legitimum habeat) ſubeſt periculum (ſi forſan alter ex litigantibus legitimo titulo carebat) quod poſſideat beneficium abſque legitimo titulo, ergo &c.

Secundò probatur; quia omne pactum propria authoritate circa beneficia Eccleſiaſtica litigioſa initum, eſt ſimoniacum; *cap. Quam pro* 1. *q.*1. *& cap. finali de pact.* Ergò. 5

Poſterior pars eiuſdem vltimi dicti patet; quia ſi vterque ex litigantibus pactum illud in manu Iudicis Eccleſiaſtici ineat, vt iuxtà illud ſententiam ferat, ceſſat vitioſus ingreſſus, ceſſatque ſimoniæ peccatum (cum vtrumque authoritate Iudicis Eccleſiaſtici fiat) Ergò.

Hinc ſequitur; quod Iudex iſte neceſſario futurus ſit ille cuius eſt conferre titulum talis beneficij, quod litigioſum eſt; quandoquidem, ſi alius ſit, non vitatur dictum periculum vitioſi ingreſſus.

Sequitur ſecundò, quod in electione Pontificis (quando inter duos diſceptatio eſſet, vtrum ex illis verè electus fuerit) poſſit diſceptatio hæc per ſortes determinari, ex conſenſu tamen Eminentiſſimorum Cardinalium, quorum eſt electio; Præſertim quia non aſtringit illos ius Eccleſiaſticum, quo ſortes interdicuntur; ſic Cardinalis, & alij Canoniſtæ, quos citat, & ſequitur Felinus *in d. cap. Capitulum n.* 21. *verſ. Sed ſaluando de reſcriptis.* 6

SECTIO V.

An ſortes diuiſoriæ in electionibus Eccleſiaſticis ſint interdictæ iure naturali?

SVMMARIVM.

1 *Sortes diuiſoria in electionibus Eccleſiaſticis non ſunt interdicta Iure naturali, ſed ſolo Iure poſitiuo, eoque Eccleſiaſtico: Nunquam enim dicuntur illicita, niſi quando Iure poſitiuo fuerint interdicta.*

2 *Electio præſcripta in Iure canonico antiquiore cum non eſſet per ſortes, ideo Iure nouo fuit dicta reprehenſibilis, ſi fiat per ſortes.*

3 *Electiones Eccleſiaſticæ ſecundum D. Thomam potiùs inſpiratione diuina, quàm ſortibus facienda ſunt; At non ex eo ſequitur, ſortes eſſe in electionibus prædictis interdictas Iure natura.*

1 RESpondetur negatiuè; ſed ioterdictæ ſunt ſolo Iure poſitiuo, eoque Eccleſiaſtico.

Probatur ex iis, quæ dicebam *ſuprà ſect. 2. pro primo Corollario*; atque ità oobiſcum tenent Caietanus *in Summa verbo Sors circa finem*. Valentia 2. 2. *diſp. 6. q. 12. punct. 3. verſ. Ex eodem capite*. & Azor. *tom. 1. Inſtitut. moral. lib. 9. cap. 21. q. vnica, verſ. At verò in electionibus*. Ita etiam oobiſcum tenent, S. Thomas 2. 2. *q. 95. art.* 8. & alij multi (quos citabam *eadem ſect. 2. pro eodem primo Corollario*) quatenùs aiuot, quod ſortes diuiſoriæ nunquam ſint illicitæ, niſi quando Iure poſitiuo fuerint ioterdictæ.

2 Non obſtat, ſi dicas: Pontifex poſtquam *in cap. finali de Sortileg.* prædixerat in his verbis: [licet nota oon careat, quinimmò multa teprehenſiooe ſit dignum, quod ſors in talibus interueniat:] concludit, ſortium vſum in electionibus Eccleſiaſticis iotetdiceodo; Ergò ſignum eſt, quod id in electionibus Eccleſiaſticis ſit interdictum Iure naturali; Alioquin noo erat id teprehenſione dignum, ſicuti Pontifex prius prædixerat.

Reſpondetur enim, quod Pontifex prædixerat, id eſſe reprehenſione digoum ex eo, quia Textu antiquiori, ſcilicet *in cap. Quia propter de electionibus* præſcripta erat triplex harum electionum forma, & nulla ipſarum erat per ſortes; Quod autem textus ille ſit antiquior, conſtat; quia Innocentius Tertius (qui Author illius fuit) præceſſit Honorium Tertium qui author fuit Textus *d. cap. finalis*.

3 Noo obſtat ſecundò, ſi dicas, quod S. Thomas 2. 2. *q. 95. art.* 8. (quem alij communiter ſequuntur) eam huius interdictionis rationem reddit, quod ſcilicet electiones Eccleſiaſticæ potiùs inſpiratione diuina, quàm ſortibus faciendæ ſint; Ergò, cùm hæc ratio ſit naturalis, ſequitur quod id Iure naturali ſit interdictum.

Reſpondetur enim, negando ſequelam; quia ratio illa oon concludit, id eſſe iure naturali interdictum, ſed ſolùm coocludit congruentiam quandam, quæ probet, conueniens eſſe, vt id in illis electionibus iure poſitiuo interdicatur.

SECTIO VI.

An ſortes diuiſoriæ in electionibus Eccleſiaſticis ità ſint interdictæ Iure poſitiuo Eccleſiaſtico, vt electio Eccleſiaſtica (ſcilicet ad beneficia, officia, & Miniſtros Eccleſiaſticos) ſit ipſo Iure nulla?

SVMMARIVM.

1 *Sortes diuiſoria in electionibus Eccleſiaſticis non ſunt ita interdicta Iure poſitiuo Eccleſiaſtico ſecundùm probabiliorem ſententiam, vt electio Eccleſiaſtica ad beneficia, Officia, & Miniſtros Eccleſiaſticos, ſit ipſo Iure nulla, licet nonnulli exiſtiment oppoſitum.*

2 *Electio Epiſcopi à Compromiſſarijs per ſortes electis facta, de qua loquitur Textus* in cap. finali de Sortilegiis, *non eſt ipſo Iure nulla, ſed valida.*

3 *Electio illa Eccleſiaſtica, de qua loquitur Textus* in cap. Quia propter de elect. *ſi per ſortes efficiatur, eſt ipſo Iure nulla; Textus enim non loquitur de omni electione Eccleſiaſtica, ſed ſolùm de electione Epiſcoporum, & aliorum Prælatorum Eccleſiaſticorum, ſiue ſæcularium, ſiue Regularium.*

4 *Eccleſia non dicitur viduata morte alicuius Canonici, vel alterius aliam dignitatem habentis, ſed morte ſolius Prælati, qui ipſius Eccleſiæ Sponſus fuit.*

RESpondetur, quod (licet Abbas *in cap. finali de ſortilegiis num. 5.* & Oſtienſis *in loco infrà citando* affirment ex eo, quod talis electio ſit contra prohibitionem Textus *in eodem cap. finali*, & præterea ex eo, quod ſit contra formam electiooum traditam *in cap. Quia propter de election.*) Probabiliùs tameo negent Gloſſa, Innocentius, Abbas, Cardinalis, Ancharanus, Immola, Baldus, Anaoias, Bellamera, Heoricus, Roſella, Angelus, Syluester *in locis infrà citandis*, & alij (quos ſequitur Suarez *tom. 1. de Religione libro 2. de ſuperſtitione capite 12. numero 9. & 10.*) quatenùs aiunt, quod noo ſit ipſo iure oulla, ſed quod tantùm ſit annullanda. 1

Probatur; quia non eſt ipſo iure nulla ex Textu *in dicto cap. finali*; Cùm talis Teatus (licet ioterdicat huiuſmodi electionem) illam tamen interdicando nullum verbum irritans adiungat; Et ideo electio 2 Epiſcopi à Compromiſſariis per ſortes electis facta (de qua loquitur Textus *in eodem cap. finali*) ooo eſt ipſo Iure nulla, ſed valida: Quod ſatis indicat Gloſſa *ibi verbo Ad gratiam*, quatenùs expreſsè ait, quod ſit annullanda; neque, quod ſit ipſo Iure nulla quidquam facit Teatus *in citato cap. Quia propter*; quia licet talis Textus dicat, oon valere electionem noo ſeruata forma ibi præſcripta factam; vt propterea talis electio ipſo iure reddatur nulla; In caſu tamen (de quo loquimur) ſeruata eſt forma ibi præſcripta (cum vous ex tribùs modis ibi contentis ſit, quod electio fiat per Compromiſſarios, qui io hac electione ſeruatus fuit, ſolùmque error commiſſus fuit in modo eligendi Compromiſſarios per ſortes: de quo modo oihil io eo Textu dicebatur) Ergò &c.

Hinc ſequitur, qood ſolùm illa electio Eccleſiaſtica (de qua loquitur Textus *in d. cap. Quia propter*) 3 ſi per ſortes efficiatur, ſit ipſo Iure nulla, ſicuti rectè

cum

Digitized by Google

cum Doctoribus ſuprà citatis adnotauit Suarez *eod. cap.* 12. *num.* 10. & conſtat ex iis, quæ mox ſuprà dicebam; quia ibi annullatur electio facta vltrà illos tres modos ibi cootentos (ex quibus nullus eſt per ſortes) At Textus *in eodem cap. Quia propter*, noo loquitur de omni electiooe Eccleſiaſtica, ſed ſolùm de electione Epiſcoporum, & aliorum Prælatorum Eccleſiaſticorum, ſiue ſæcularium, ſiue Regularium (qui ad cognoſcendum de cauſis criminalibus, & ſimilibus Iuriſdictionem habeant) ergò, &c. Maior patet. Minor probatur ex illis verbis Textus: *Magna pericula* imminent Eccleſiis viduatis; At Eccleſia noo dicitur viduata morte alicuius Caoonici, vel alterius aliam dignitatem habentis, ſed morte ſolius Prælati, qui ipſius Eccleſiæ Sponſus fuerit; Ergò.

Atque ita nobiſcum teneot Gloſſa *ibi verbo Eccleſiis*. Inoocentius *ibidem in principio*. Antonius *n.* 19. Abb. *num.* 7. & 8. Cardinalis *q.* 11. Ancharanus *n.* 1. *q.* 1. Ananias *paulò poſt principium*. Immola *numero* 3. Baldus *numero* 9. Bellamera *num.* 5. Henricus *in principio num.* 1. & *ſeqq.* Roſella *verb. Electio* 1. *num.* 26. Angelus *eodem verbo num.* 19. & Syluester *eodem etiam verbo* 2. *q.* 1. *num.* 1. Quidquid in contrarium ſenſerit Oſtienſis *in eodem cap. Quia propter verb. Viduatis* quatenùs, Textum illum etiam in quorumcumque aliorum Eccleſiæ Miniſtrorum electione locum habere, contendit.

SECTIO VII.

Appendix ad ea, quæ in ſuperioribus ſectionibus dicebantur.

SVMMARIVM.

1 *Sortes diuiſoriæ ſunt licitæ, ſi expectetur euentus à caſu, vel ex prouidentia Dei peculiari, non tamen in rebus omnibus, ſed in pleriſque. Secùs ſi expectetur à Cœlo, vel à dæmone, à quibus etiam expectari poteſt.*

2 *Sortes diuiſoriæ ſunt licitæ in rebus externis, & in alijs, quæ aliter commodè diuidi, vel diſtribui non poſſunt: Sic hæreditates, & alia bona communia ſæpè ſorte diuiduntur.*

3 *Sortes diuiſoriæ ſunt licitæ in functionibus; vbi de honore, vel periculo tractatur; vt quando v.g. Ciuitas eſt diripienda ſorte inter milites diuerſarum Nationum decidi ſolet.*

4 *Sorte eligendus eſt Sacerdos, qui tempore perſecutionis, vel Peſtis maneat in Ciuitate, vt fidelibus res materiales neceſſarias, & multò magis etiam ſacras adminiſtret.*

5 *Sortes diuiſoriæ licitæ ſunt in dirimendis litibus maximè de rebus ſæcularibus.*

6 *Sortes diuiſoriæ licitæ ſunt in pœnis, vt cum v.g. duo, vel plures ſunt morte digni, & Princeps, vt clementiam exerceat, & oſtendat, vult aliquibus mortem inferre, alijs autem ignoſcere.*

7 *Item ſunt licitæ, quotieſcumque non apparet ratio, cur alter alteri in aliquo commodo, vel incommodo præferri debeat.*

8 *Sortibus regulariter officia, etiam ſi ſæcularia ſint, non debent diſtribui, ſed conferri, maximè idoneis, quos diligens Inquiſitio, & examen rationis, non autem quos caſus, & cæca ſors oſtenderit.*

9 *Sortibus Saul fuit electus, & Matthias Apoſtolus, ſed inſpiratione diuina non caſu; cum electioni Saulis præfuerit Samuel, qui illum priùs vnxerat iuſſu Dei.*

10 *Matthias non ſortibus ſecundùm aliquos id conijcientes ex Textu Græco, ſed ſuffragijs electus fuit; At minùs rectè id aſſerunt. Alij Apoſtoli immediatè à Chriſto, non autem ſuffragijs humanis electi fuerunt.*

12 *Sors à ſcriptura appellatur ſecundùm aliquos diuinum quoddam donum, inſinuans illi caſui, quem Deus elegiſſet.*

SOrtes igitur diuiſoriæ (quales ſunt ſi iudicio ſortium quæratur, quid cui tribuendum, ſiue illud ſit res poſſeſſa, ſiue honor ſiue pœna, ſiue functio aliqua &c.) ſi expectetur euentus à caſu, vel ex prouidentia Dei peculiari (ſecùs, ſi expectetur à cœlo, vel à dæmone, à quibus etiam expectari poteſt) ſuot licitæ, non tamen in rebus omnibus, ſed in pleriſque. 1

Primò in rebus externis, & io aliis, quæ aliter commodè diuidi, vel diſtribui noo poſſunt: Sic hæreditates, & alia bona communia ſæpè ſæpiùs ſorte diuiduntur: Quo etiam pertinet contractus ſponſionis, & ſortium, qui ſæpè ſæpiùs inter homines initur: Conſentiunt enim partes, quod res, vel electio ſit illius, ſuper quem ſors, vel caſus ceciderit. 2

Secundò in functionibus, vbi de honore, vel periculo tractatur; vt quando v.g. Ciuitas eſt inuadenda, ſorte inter milites diuerſarum Natiooum decidi ſolet, quæ Natio prior illam inuadere debeat: Sic S. Auguſtinus *Epiſtola* 180. (quem referebam *ſuprà ſect.* 1.) ait, ſorte eligendum eſſe Sacerdotem, qui tempore perſecutionis, vel Peſtis maneat in Ciuitate, vt fidelibus res materiales neceſſarias, & moltò magis etiam ſacras adminiſtret. 3 4

Tertiò io dirimendis litibus, maximè de rebus ſæcolaribus *l. ſi cum ambo ff. de Iudicijs*, & alij multis iuribus, vt ſuprà. 5

Quartò in pœnis; vt cum v.g. duo, vel plures ſunt morte digni, & Princeps, vt clemeotiam exerceat, & oſtendat, vult aliquibus mortem inferre, aliis autem ignoſcere. 6

Quintò quotieſcomque non apparet ratio, cur alter alteri in aliquo commodo, vel incommodo præferri debeat; Vide S. Auguſtinum *lib.* 2. *de doctrina Chriſtiana cap.* 28. & quæ dicebam ſuprà, præcipuè *ſect.* 1. & 2. 7

Officia tamen, etiamſi ſæcolaria ſint, regulariter non debeot ſortibus diſtribui, ſed conferri maximè idoneis, quos diligens inquiſitio, & examen rationis, non autem quos caſus, & cæca ſors oſtenderit: Quamuis, ſi plures ſint idonei, & fere æquales, poterit res ſortibus committi, qood tamen in electionibus ad beneficia, vel officia Eccleſiaſtica permiſſum non eſt *ex cap. Eccleſia de Sortileg. circa finem*, & ex aliis multis iuribus (quæ ſuprà citabam) Idque cum fundamento à parte rei ſatis rationabili. 8

Obiicies: Saul ſortibus fuit electus, *primo Regum* 10. Item & Matthias Apoſtolus, *Actorum* 1. Ergò. 9

Reſpondetur concedo totum; Attamen inſpiratione diuina; cum electioni Saulis præfuerit Samuel, qui illum priùs vnxerat iuſſu Dei: Quapropter etiam certò ſortes à Deo ita dirigendæ erant, vt ea eumdem Saulem certò confirmaturæ eſſent. Idemque dico de Matthia Apoſtolo, quod colligi poteſt ex illa exhortatione Petri (quæ tota erat à Spiritu Sancto) & ex communi oratione omnium, qua petebant quod Deus oſtenderet, quemnam ipſe elegiſſet.

Quidam tamen ex Textu Græco putant, qood Matthias, non ſortibus, ſed ſuffragiis electus fuerit; At repugnat non ſolùm Textus Latinus, ſed etiam & Textus Græcus: Nō enim Textus Græcus habet: *Dederūt eis ſuffragia*, ſed dederūt eis ſortes, vt interpres vertit: 10

Vnde ſequitur: *Et cecidit ſors ſuper Matthiam*: nec obſtant verba ſubſequentia, *quæ Matthiam ſuffragiis connumeratum indicant*; Quia non ſignificant aliud, quam Matthiam communi Decreto, vel conſenſu, poſtquam viderunt ſortem ſuper illum cecidiſſe, vndecim Apoſtolis fuiſſe connumeratum: quod nihil aliud fuit, quàm Iudicium ſortium communi ſuffragio, vel decreto eligentium fuiſſe comprobatum.

11 Adde, quod ſicut alij Apoſtoli immediatè à Chriſto, non autem ſuffragiis humanis electi fuerant; Ita etiam decuit, quod eligeretur is, qui in locum Iudæ Proditoris ſuccederet.

12 Adde 2. quod magna exteriùs apparebat paritas, quapropter non faciè erat humano Iudicio quod vnum alteri præferret.

Quidam etiam alij putant, quod Dionyſius Areopagita *lib. de Eccleſiaſtica Hierarchia cap. 5. part. 3.* cenſeat, ſortem appellari à Scriptura (quando dicitur cecidit ſors ſuper Matthiam) diuinum quoddam donum inſinuans illi cœtui quem Deus elegiſſet: fieri enim potuit, quod Deus ſortem mox, collato dono Prophetiæ, vel Sapientiæ, approbauerit; vel quando ſortes miraculosè omnibus aduertentibus direxerit; At negari non poteſt, quin verè ſortes miſerint, cum expreſsè dicatur: *dederunt ſortes illis*: (quod de tali dono intelligi non poteſt) Et cum etiam expreſsè dicatur: *cecidit ſors ſuper Matthiam.*

SECTIO VIII.

Corollaria

Quoad Diuinationem per ſortes conſultorias, & diuinatorias.

SVMMARIVM.

1 *Sortes conſultoriæ rarò ſunt licitæ; quia Deus non vult ſuam voluntatem per ſortes, ſed per Eccleſiæ, & Sanctorum doctrinam, ac prudentum virorum conſilium indagari.*

2 *Sortes conſultoriæ poſſunt eſſe licitæ quatuor conditionibus concurrentibus, & quænam ſint.*

3 *Sortes conſultoriæ, ſi non ſeruentur prædictæ quatuor conditiones non continent ſuperſtitionem diuinatoriam, ſed vel continent tentationem Dei, vel quoddam ſacrilegij genus, & quomodo hæc contingant.*

4 *Conſultatio Dei dupliciter fieri poteſt: Primo intendendo, vel expreſsè, vel tacitè petendo à Deo ſignum aliquod extraordinarium, quo rem petitam manifeſtet: ſecundo ſolum intendendo impetrare à Deo occultam ſortium directionem per ſpecialem prouidentiam.*

5 *Sortes conſultoriæ, quales ſunt quando ſortibus inquiritur diuinum conſilium, vt ſciatur in negocio obſcuro quid agendum ſit, regulariter non ſunt licitæ, ſed illicitæ, & ſuperſtitioſæ.*

6 *Sortibus his vti licitum eſt, ſi tamen humanum conſilium non ſuppetat, cum ſpe futurum, quod Deus illas ſingulari prouidentia moderaturus ſit. Vide ibi plura exempla.*

7 *Sortes diuinatoriæ non ſunt licitæ, ſed illicitæ, & ſuperſtitioſæ, quia cum illæ non deſeruiant ad rem cognoſcendam; ſed ſint medium improportionatum, & vanum ad illam aſſequendam, admiſcetur in eis tacita dæmonis inuocatio.*

8 *Sortium malitia vt cognoſcatur, aduertendum eſt aliquando huiuſmodi ſortes eſſe ſpeculatiuas. Vbi quomodo contineant malitiam ſuperſtitionis; Et aliquando practicas, & tunc præter malitiam ſuperſtitionis, continent aliam malitiam iniuſtitiæ, &c.*

9 *Sortes diuinatoriæ non ſunt licitæ, ſed illicitæ, & ſuperſtitioſæ quapropter iure canonico prohibentur.*

10 *Sortium directio, moderatio, ſeu temperatio, vel expectatur à Deo, vel à cælo, vel à caſu, vel à Dæmone; à Deo tamen non eſt probabile expectari; neque à Cælo, & cur?*

11 *Sententia Agrippæ* lib. 2. occultæ Philoſophiæ, cap. 54. *contendentis ſcilicet in anima hominis eſſe ſufficientem virtutem, ſeu poteſtatem ad ſortes dirigendas, vana eſt.*

EX dictis ſuprà *eadem ſectione prima*, ſequitur etiam quod ſortes conſultoriæ (quales ſunt, quando ſortibus inquiritur diuinum conſilium, vt ſciatur in negocio obſcuro, quid agendum ſit) rarò ſint licitæ; quia Deus non vult ſuam voluntatem per ſortes, ſed per Eccleſiæ, & Sanctorum doctrinam, ac petitum prudentium virorum conſilium indagari; & ideò ſub Anathemate prohibentur *in cap. ſortes 26. quæſt. 5.* 1

Quamvis poſſint eſſe licitæ, ſi quatuor conditiones concurrant, prima, neceſſitas (ſiue ſpiritualis, ſiue etiam temporalis perſonæ, vel etiam rerum ad magnum detrimentum vitandum) Aliàs enim eſſet tentatio Dei. Secunda, vt ſortes mittantur cum debita reuerentia ad Deum. Tertia vt ſeruetur modus proportionatus, ac Sanctorum Reliquiæ, vel diuina Oracula ad ſæcularia (ſcilicet ad temporalia lucra; ſecùs ad detrimentum vitandum) conuertantur. Quarta, & vltima, vt ſit circa debitam materiam, ſcilicet, vt non ſit circa electiones Eccleſiaſticas; Cum id in electionibus Eccleſiaſticis ſpecialiter (ſicuti ſuprà dicebam) interdictum ſit; ita S. Thomas 2. 2. *q. 95. art.* 8. Sylueſter *verb. ſuperſtitio 4. q.* 1. Armil. *verb. ſors, n.* 2. Tabiena *eod. verb. q. 5. n. 6.* Margarita Confeſſorum *in primo præcepto.* Azor. *tom. 1. Inſtitut. moral. lib. 9. c. 21. circa finem*, & alij paſſim. 2

Aduerte tamen, quod ſortes conſultoriæ (ſi non ſeruentur prædictæ quatuor conditiones) non contineant ſuperſtitionem diuinatoriam, ſed vel contineant tentationem Dei (ſi fiat ſine neceſſitate, & prætermiſſis ordinariis diuinæ Prouidentiæ medijs) vel ſi non ſeruentur 2. & 3. conditio) contineant quoddam ſacrilegij genus; ſimiliter, & contineant illud iure humano introductum, ſi mittantur circa electiones Eccleſiaſticas; cum ob reuerentiam rei ſpiritualis ſortes in electionibus Eccleſiaſticis, ſicuti ſuprà dicebam interdictæ ſint; ſic Doctores, quos ſequitur Suar. *citato c. 12. n. 25.* 3

Aduerte 2. quod hæc Dei conſultatio dupliciter fieri poſſit. 4

Primò, intendendo, & expreſsè, vel tacitè petendo à Deo ſignum aliquod extraordinarium, quo rem petitam manifeſtet; Atque, vt hic modus ſit licitus, non ſatis eſt neceſſitas, ſed exigitur præterea quidam inſtinctus Dei valde ſpecialis, & extraordinarius; Aliàs non vitabitur tentatio Dei.

Secundò, ſolum intendendo impetrare à Deo occultam ſortium directionem per ſpecialem prouidentiam (quæ tamen ſi miraculum non contineat, pertinet tamen ad ſpecialem gratiam, & beneficentiam Dei) idque cum tanta fiducia petendo à Deo, vt petens ſecum id (quod ſors tulerit, tanquam diuinum beneplacitum, & non tanquam ex ſola Dei permiſſione profectum) amplecti ſtatuat: Atque, vt hic modus ſit licitus, non requiritur extraordinarius Spiritus ſancti inſtinctus, ſed ſufficit prudens ratio ſumpta ex neceſſitate, vel honeſtate cauſæ; & vt à prior modus ad illud dubium ſperandum non appareat; & dummodo cum debita reuerentia, præmiſſa oratione,

efficia

Digitized by Google

efficiatur; & dummodò ex ſortium ſucceſſu non iniuſtitiæ, vel alterius mali periculum adſit; vide DD. quos ſequitur Suarez *eod. c. 12. n. 16.*

5 Sortes igitur conſultoriæ (quales ſunt, quando ſortibus inquiritur diuinum conſilium, vt ſciatur in negocio obſcuro, quid agendum ſit) regulariter non ſunt licitæ, ſed illicitæ, & ſuperſtitioſæ, (niſi caſu quo humanum conſilium non ſuppetat, vel caſu quo Deus inſpiret, illis vtendum eſſe) quia ſine neceſſitate velle, quod Deus ſuam voluntatem peculiari modo manifeſtet, pertinet ad tentationem Dei, ſicuti ſuprà dicebam cum S. Thoma communiter recepto 2. 2. *quæſt. 95. art.* 8 Tùm quia Deus nunquam promiſit, quod ipſe has ſortes moderaturus ſit: ergo vanum eſt, hominem ſibi perſuadere, Dei voluntatem eſſe illam, quam hic & nunc ſortes ſignificant: Quinimò etiam eſt valdè periculoſum, cùm facilè dæmon ſe immiſcere, & hominem decipere poſſit: Vnde meritò talis ſortium vſus ab Auguſtino *epiſtola* 119. *cap.* 20. & à Leone 4. ad Epiſcopus Britanniæ relato *in cap. ſortes* 26. *quæſt.* 5. reprehenditur in his verbis: [Sortes, quibus cuncta vos veſtris diſcriminatis prouinciis, quas Patres damnauerunt, nihil aliud, quàm diuinationes, & maleficia eſſe decernimus; Quamobrem volumus, illas omninò damnari, & inter Chriſtianos vlterà volumus nominari, & ne exerceantur, Anathematis interdicto prohibemus.]

6 Quod ſi ratio humanum conſilium non ſuppetat, licitum eſt, his ſortibus vti, cum ſpe, futurum, quod Deus illas ſingulari Prouidentia moderaturus ſit, iuxta illud Prouerbiorum 16. *Sortes mittuntur in ſinum, ſed à Domino temperantur:* Quod tamen cum magna reuerentia, & adhibitis precibus (quod Deus velit illas moderari) fieri debet; Quò referri poſſunt exempla quædam, quæ ſuprà de ſortitione in oppugnatione Ciuitatis, & in deligendo Sacerdote tempore peſtis, vel perſecutionis, & ſimilia referebam; ſi tamen ſortea mittantur eo fine, quod Dei voluntas exquiratur (ſecus, ſi euentus expectetur à caſu: cùm nemo conſulat caſum: Quapropter tunc ad diuiſorias ſortes referentur) Item ſi mittantur diuina inſpiratione, ſicuti de electione Saülis, & Matthiæ Apoſtoli ſuprà dicebam: Quò etiam ſpectat exemplum quod habetur *Ioſue* 7. vbi indicio ſortium inuentus eſt Achan, qui de anathemate aliquid ſibi vſurpauerat; ſimili modo etiam inuentus eſt Ionas à nautis, *Ionæ primo*; Et quamuis iſti ex inſpiratione Dei id non fecerint, nec euentum à Deo, ſed à Dæmone expectauerint, Deus tamen propter Ionam eas temperauit, & direxit.

7 Sequitur ſecundò, quod neque ſortes diuinatoriæ ſint licitæ, ſed ſimiliter etiam illicitæ, & ſuperſtitioſæ; quia (cum illæ non deſeruiant ad rem cognoſcendam, ſed ſint medium improportionatum, & vanum ad illam aſſequendam, admiſcetur in eis tacita dæmonis inuocatio: Quapropter iure canonico prohibentur *in cap. primo de ſortilegiis, & 26. quæſt. 5. cap. ſortes, cap. Peruenit, cap. ſi quis Clericus, cap. contra, cap. Epiſcopi, cap. ſiquis Epiſcopus* (quibus locis prohibentur ſortilegia, ſicut & aliæ diuinationes, & incantationes) & etiam in motu proprio Sixti V. & in altero motu proprio Vrbani VIII. aduerſus Aſtrologos; Atque ita etiam præterea docet S. Thomas 2. 2. *q.* 95. *art.* 8. *in corpore*, quem ſe quuntur communiter Doctores.

8 Aduerte tamen ad cognoſcendam huiuſmodi ſortium malitiam, quod aliquando huiuſmodi ſortes ſint ſpeculatiuæ (quia ſcilicet, ordinantur ad ſolam cognitionem alicuius rei occultæ, v. gr. ad diuinandum, quiſnam ſit beneficium, victoriam, aut cathedram &c. obtenturus) & tunc contineant ſolùm malitiam ſuperſtitionis; Aliquando verò ſint practicæ; (quia ſcilicet ordinantur ad aliquid agendum, v. g. ad cognoſcendum delinquentem occultum, & illum puniendum, &c.) & tunc præter malitiam ſuperſtitionis contineant aliam malitiam iniuſtitiæ, infamationis proximi, & iniuſtæ, delicto non probato, punitionis, vti ſuprà dicebam, & videri poterit Suarez *citato c.* 12. *n.* 29.

Sortes igitur diuinatoriæ non ſunt licitæ, ſed 9 illicitæ, & ſuperſtitioſæ: Quapropter iure canonico prohibentur in Textibus, quos *ſuprà* referebam.

Et meritò: quia ſortium directio, moderatio, ſeu 10 temperatio vel expectatur à Deo, vel à cœlo, vel à caſu, vel à Dæmone: Sed non expectatur à Deo, quia quia non eſt probabile, quod Deus illas ad præſignanda futura, vel aperienda occulta directurus, moderaturus, ſeu temperaturus ſit (cùm nuſquam id promiſerit, & euentus ſæpè ſæpius contrarium oſtenderit: & nulla ſit neceſſitas ordinariè tam peculiaris concurſus: Quapropter vanum eſt, ſine alio fundamento peculiarem talem concurſum expectare à Deo) nec à cœlo; quia hoc eſſet actiones humanas liberas à cœlo dependentes agnoſcere, & illas cum præiudicio libertatis Fato ſubiicere (cùm non poſſint ſortes euentibus futuris vi cœlorum, & aſtrorum accommodari, niſi vel vtraque à cœlo neceſſariò proueniant, vel eſſectus ipſi cœlo præcogniti ſint, vt iis ſortes adaptare poſſit: Quomodo Deus poteſt per ſortes & futura præſignare, & occulta declarare) Nec etiam à caſu: quia ſortes, vt caſu ſic, vel ſic cadunt, nihil præſignare poſſunt: Ergo expectatur à dæmone: ac proinde dæmoni tribuitur futurorum præcognitio: & dæmon tacito quodam pacto, & conſenſu inuocatur, vt ipſe & ſortes dirigat, & effectum præſignatum procuret.

Cæterùm, quod Agrippa *lib.* 2. *occultæ Philoſophiæ* 11 *cap.* 54. contendit, ſcilicet in anima hominis (præſertim, ſi accedat cæleſtis opportunitas, idest, congrua conſtellatio) eſſe ſufficientem virtutem, ſeu poteſtatem ad ſortes dirigendas, vanum eſt, & vnum ex magiæ fundamentis, vt *infrà dubitatione* 227. *ſect.* 2. dicetur.

DVBITATIO CCXXVI.

Quidnam dicendum de diuinatione per Auſpicium, vel Augurium, nempè ex Auium, Piſcium, aliorúmque Animalium motu, voce, cantu, vel volatu, &c.

SECTIO PRIMA.

Dubitationis Reſolutio.

SVMMARIVM.

1 *Coniectationem deſumens per Auſpicium, vel Augurium, nempè ex Auium, Piſcium, aliorúmque Animalium motu, voce, cantu, vel volatu, &c. & exinde non de naturalibus, ſed de liberis, aut futuris euentibus actum ſuperſtitionis committit, & contra ipſum tanquam de fide ſuſpectum procedere poſſunt Inquiſitores.*

2 *Idem dic, ſi quis vocem hominis, præter intentionem, ac fortuitò prolatam, in ſignum proſperi,*

ſperi, vel aduerſi contingentis euentus accipiat.

Idem dic de aliis multis vanis, atque inutilibus obſeruationibus, quæ hîc recenſentur; ſæpè tamen prædictæ obſeruationes non excedunt peccatum veniale.

1 RESpondetur: ſiquis exinde non de naturalibus, ſed de liberis, aut fortuitis euentibus coniectationem deſumit, actum ſuperſtitionis committit; Ita vt contra ipſum, tanquam contra ſuſpectum de fide, procedere poſſint Inquiſitores, iuxta ea, quæ dicebam ſuprà *dub.*219.

2 Idemque dicendum, ſi quis vocem hominis præter intentionem, ac fortuitò prolatam in ſignum proſperi, vel aduerſi contingentis euentus accipiat.

3 Quò etiam ſpectant multæ ſimiles vanæ, atque inutiles obſeruationes, v.gr. ex ſternutatione, auis ſinoſtræ, vulturis occurſu, corrigiæ ruptione, & ſimilibus, vt ait S. Auguſtinus *lib.* 2. *de doctrina Chriſtiana, cap.*20. [Si membrum aliquod ſalierit, ſi iunctim ambulantibus amicis lapis, aut canis, aut puer medius interuenerit] Et paulò poſt: [Hinc ſunt etiam illa, limen calcare, cum ante domum ſuam tranſit; redire ad lectum, ſi quis dum ſe calceat, ſternutauerit: redire domum, ſi procedens offenderit; cum veſtis à ſoricibus roditur, plus timere ſuſpicionem futuri mali, quam dolere præſens damnum.]

Quamvis plerumque huiuſmodi vanæ obſeruationes non excedant peccatum veniale; quia non certa fides, ſed vana tantùm formido quædam eis tribuitur: Tùm quia dicta, & facta hominum interdum per diuinam prouidentiam aſſumuntur ad alicuius rei ſignificationem, & hominis commonitionem, ſicuti docet S. Thomas *loco ſuprà citat. art.* 7. *ad Tertium*, Vbi rectè ſubdit Caietanus, quod facilis in his credulitas repræhendi debeat; quia requiritur aliquod ſingulare lumen, ſiue aliquod ſingulare inſtinctum Dei, vt quis ex huiuſmodi ſigno, tanquam ex omine diuino ad operandum moueatur.

Cæterùm multa alia, quæ ad ſuperſtitionis peccatum attinent, videri poterunt *in citata dubitatione* 219. *& tractatu* 3. *de conſcientia dubia dubitatione* 34. *ſect.* 1. 2. *&* 3. *& infrà dubit.*228. *ſect.* 18. 26. *&* 27. *per totas.*

SECTIO II.

Corollaria.

SVMMARIVM.

1. *Prænunciare ex quibuſdam auium, piſcium, vel aliorum animalium frequentibus motibus, cantibus, vel volatibus futura euenientia, quorum illa ſigna ſunt, vt pluuias, tempeſtatem, ſerenitatem, & ſimilia, non eſt ſuperſtitio, neque peccatum.*
2. *Prænunciare ex iiſdem ſignis probabiliter tantum etiam aliqua futura euenientia ad homines pertinentia; quia vna, & eadem conſtellatio, ſeu cauſa cæleſtis, quæ mouet animalia, inclinat etiam homines ad eundem, ſeu ſimilem affectum, neque ſuperſtitio eſt, neque peccatum; ſecùs prænunciare certò, quia eſt ſuperſtitio, & peccatum mortale.*
3. *Ex corporis humani motibus multò debilior coniectura deſumi poteſt, quàm ex motibus cæterorum animalium; quia ſæpè motus humani corporis non ſunt ab impreſſione cæleſti; ſed à libera voluntate hominis.*
4. *Prænunciare ex quibuſdam fortuitò homini contingentibus aliquid feliciter, vel infeliciter illi euenturum; quia hæc omnia fortuitò contingunt, eſt ſuperſtitio, & peccatum.*
5. *Prænunciare ex hominum vocibus aliquos euentus futuros contingentes, ſuperſtitio, & peccatum eſt; quia cum tales voces ſignificent ad placitum, non proueniunt ex cæleſti conſtellatione; Ita vt diuinatio per huiuſmodi voces ſit ſemper ſuperſtitioſa, niſi cognitio tunc expectetur à Deo.*

EX dictis ſequitur, quod non ſit ſuperſtitio, neque peccatum, ſiquis ex quibuſdam auium, piſcium, vel aliorum animalium frequentibus motibus, cantibus, vel volatibus prænunciet aliqua futura euenientia, quorum illa ſigna ſunt (vt pluuias, tempeſtates, ſerenitatem, & ſimilia) quia verè, & realiter ſigna iſtorum cauſant. Ita S. Thomas 2.2. *q.*95. *art.*7. quem ſequuntur Leſſius *de Iuſt. & Iur. lib.*2. *cap.* 43. *dubit.* 7. *n.*45. Azor. *tom.* 1. *Inſtitut. moral. lib.*9. *cap.* 15. *circa finem*, & alij communiter. 1

Sequitur 2. quod neque ſit ſuperſtitio, neque peccatum, ſiquis ex iiſdem ſignis prænunciet probabiliter tantùm etiam aliqua futura euenientia ad homines pertinentia; quia vna, & eadem conſtellatio, ſeu cauſa cæleſtis, quæ mouet animalia, inclinat etiam homines ad eundem, ſeu ſimilem affectum, v.g. conſtellatio, quæ mouet animalia, vt inter ſe ſe vocibus, mugitibus, vel garritibus exerceant actus rixæ, vel iræ, inclinat etiam homines ad eundem, vel ſimilem affectum; Quapropter ex his poterit quis probabiliter bella, & rixas inter homines prænunciare; Caietanus 2.2. *quæſt.*95. *art.*7. Valentia *ibidem diſputat.*6. *quæſt.* 12. *punct.* 3. *verſ. ſimiliter poſſunt*, & alij paſſim. 2

Dixi *probabiliter*; quia ſi prænunciet certò, erit ſuperſtitio, & peccatum mortale iuxta ea, quæ dicebam ſuprà *dubit.*221. & docet etiam S. Thomas 2.2. *quæſt.* 95. *art.* 7. quem ſequuntur communiter Doctores.

Vbi aduerte etiam, quod ex motibus humani corporis multò debilior coniectura deſumi poſſit, quàm ex motibus cæterorum animalium; quia ſæpè motus humani corporis non ſunt ab impreſſione cæleſti, ſed à libera voluntate hominis; Tùm quia reliqua animalia, cum quietiorem phantaſiam habeant, præbent certiora ſigna cæleſtium impreſſionum. Vide Doctores, quos ſequitur Valentia *cit. puncto* 3. *verſ.* Et idem etiam. 3

Sequitur 3. quod è contra ſit ſuperſtitio, & peccatum, ſiquis ex quibuſdam fortuitò homini contingentibus, (vt ex certorum animalium, vel funeris occurſu, ex ruptione corrigiæ calcei, ex ſternutatione, & aliis ſimilibus contingentibus, quæ præcedenti ſectione dicebam) prænunciet aliquid feliciter, vel infeliciter illi euenturum; quia hæc omnia fortuitò contingunt; Ergò nihil boni, vel mali præſignificare poſſunt; ſicuti *citata ſect. præcedenti* dicebam, & præter alios tradit etiam Azor. *tom.* 1. *Inſtit. moral. lib.*9. *c.*22. *q. vnica*, quamplurima exempla ad id comprobandum adducens. 4

Sequitur 4. quod etiam ſit ſuperſtitio, & peccatum, ſiquis ex hominum vocibus, (quatenus ſignificant) prænunciet aliquos euentus futuros contingentes; quia cum tales voces ſignificent ad placitum, non proueniunt ex cæleſti conſtellatione, ſed ex ratione, & libero arbitrio hominis; Ergo nullam coniecturam inferre poſſunt; ita vt propterea diuinatio per huiuſmodi voces ſit ſemper ſuperſtitioſa, niſi cognitio tunc expectetur à Deo, iuxta ea quæ *citata præcedenti ſectione* dicebam, & tradunt etiam 5

Azor.

Azot *tem.1.Inſtit.moral.lib.9.c.18.circa finem*, & Valentia 2.2.*diſput.6.q.12.punct.3.verſ.Quod autem attinet*; Cum licitum ſit quandoque expectare cognitionem à Deo per aliquam vocem humanam, præter intentionem, dictam: Ita vt tunc oon ſit Omen ſuperſtitioſum iuxta ea, quæ *cit.præcedenti ſectione* dicebam, & docet etiam S.Thomas 2.2.q.95. *art.7. ad tertium.* Caietanus *ibidem circà finem*, qui rectè ſubdit, oportere percipere diuinum lumen, aut præceptum ad hæc, & non ex ſola hac facili credulitate, & fiducia moueri ad opua.

Quamvis in tertio, & quarto Corollario, ſeu in tertio, & quarto caſu poſſit, àliunde etiam, eſſe peccatum veniale, ſi ſcilicet qui prænunciat, oon prænunciet certò, ſed cooiecturaliter tantùm, non certam ſcilicet fidem, ſed vanam ſolam formidinem quandam eis tribuendo, iuxta ea, quæ dicebam *ſupr. ſect.1.* & iuxtà ea, quæ dicebam *dubit. 222. de prædictiene per Aſtra.*

SECTIO III.

An, & quid dicendum de pœnis iure ſtatutis contra iſtos diuinatores: Item quid dicendum de libris, & ſeripeis ipſorum. Item an reſtituere teneantur pretium, quod pro diuinatione acceperunt?

RESpondetur: De his rebus dicam *infrà dub.* 228. *ſect.2.3.& 4.*

DVBITATIO CCXXVII.

An, & quid dicendum de Magia?

SECTIO PRIMA.

Dubitationis Reſolutio.

SVMMARIVM.

1 *Magia duplex eſt: Naturalis vna: Altera ſuperſtitioſa.*

2 *Magia naturalis eſt ratio efficiendi mira opera per cauſas naturales, ſeu per cauſarum naturalium applicationem naturalem.*

3 *Magiæ naturalis multæ ſunt Regulæ, quæ recenſentur apud Cardanum* de varietate rerum, *& alios, qui tamen quædam ſuperſtitioſa paſſim admiſcent.*

4 *Magia naturalis, licet per ſe non ſit mala, eſt tamen periculoſa; quia hominum ingenia rebus curioſis implicat, & ſenſim ad magiam ſuperſtitioſam diſponit.*

5 *De Magia naturali omnes libri tractantes tanquam ſuſpecti, & tanquam periculoſi Iuuenes vitare debent.*

6 *Magia ſuperſtitioſa eſt ratio efficiendi mira opera per ſigna à dæmone inſtituta ope, vel miniſterio ipſius dæmonis.*

7 *Magia naturalis, ſicut vtitur cauſis naturalibus, ita & magis ſuperſtitioſa vtitur ſignis, quæ ſunt cauſæ morales: His enim ex pacto allicitur dæmon, vt faciat quod magus petit, & ſic ipſa ſigna facere videtur.*

8 *Signa hæc inſtituta ſunt, & tota Magia ſuperſtitioſa diſciplina à dæmonibus, non quia ij delectentur ſignis per ſe ſpectatis, ſed quatenus illis honorantur, vel ab ipſorum inſtitutione dependent.*

9 *Magia ſuperſtitioſa duplex eſt, vel potius duplicem finem habet; quia vel refertur ad oſtentationem ipſius magi, vel ad aliquam noxam alteri inferendam.*

10 *Magia ſuperſtitioſa, & diuinatio ſunt peccata eiuſdem rationis, ſolùmque differunt materialiter; Quapropter ambo peccata iſta eandem formalem malitiam, & deformitatem in ſe habent: Vnde in Scriptura ſacra eodem modo prædicta iſta peccata prohibentur.*

11 *Magia ſuperſtitioſa, atque adeò Inquiſitoribus ſubiecta, adhuc duplex eſt. Prior, per pactum expreſſum, ſeu explicitum cum dæmone. Poſterior per pactum implicitum.*

12 *Magia ſuperſtitioſa per pactum expreſſum cum dæmone interdum alia grauiſſima ſcelera inuoluit, nempè expreſſam Apoſtaſiam à Chriſto Domino, & dæmonis adorationem iunctam cum infidelitate; item iunctam cum blaſphemiis, & cum ſacrilega tractatione rerum ſacrarum, & aliquando cum carnali cum ipſomet dæmone in phantaſtico corpore commixtione.*

13 *Magia ſuperſtitioſa per pactum cum dæmone implicitum, contingit, vt ſi præter Eccleſiæ conſuetudinem quid adhibeas ad operationem aliquam ſecuturam, quam illud efficiendi, vel tali modo vim naturalem non habet; Hoc enim poſito, id ad magiam ſuperſtitioſam, & tacitam cum dæmone ſocietatem ſpectabit, & cur?*

14 *Non obſtat, quod interdum in ſpeciem pietatis ſignum Crucis, vel ſacra verba, vel ſacræ precationes adhibeantur, ſi interim alia quoque vana, & inutilia præſertim vt neceſſaria admiſceantur, v.g. ignota nomina, aut caracteres, &c. Vide ibi multa exempla ſuperſtitioſa circa res ſacras.*

15 *Amplia id procedere, licet non adhibeatur, niſi quod ſecundum ſe ſanctum, vel pium eſt, & Dei cultum ſolum præſeferens. Vide ibi plura exempla; quia licet Deus quibuſdam conferat gratiam ſanctitatis, quæ eſt gratia gratis data, nihilominus illam ſic confert, vt ſit gratia perſonalis, & non infallibiliter adnexa alicui certæ rei, vel alicui certæ actioni, quam quilibet homo adhibere, & effectum miraculoſum præſtare poſſit.*

16 *Amplia, quod licet quis gratiam gratis datam, v.g. ſanitatis conferendæ, vel alicuius alterius rei, &c. per ſacram aliquam precationem, ſeu incantationem, vel per alterius rei ſacræ vſum, aut adhibitionem perſonaliter ſibi vendicet, ſi tamen de mala vita ſuſpectus, vel conuictus ſit, credi adhuc non debeat. Gratia enim gratis data non confertur peccatori permanenter, & habitualiter, ſed ſolùm ad arbitrium.*

17 *Limita non poſſe id tanquàm magicum condemnari, ſed ſæpè eſſe cultum inanem, ac ſuperfluum contra Eccleſiæ conſuetudinem, ſi res, vel cerimonia aliqua pietatis ſpeciem præferens adhibeatur, non quaſi certus, & infallibilis effectus exinde conſequi debeat, ſed quaſi inſeruiat ad meliùs precandum, & efficaciùs à Deo aliquod temporale obtinendum.*

18 *Homines rudes ſi bona fide, & ex mera deuotione ritum aliquem ab Eccleſia non receptum obſeruent, in ſua ſimplicitate interdum relinqui debent. Seciùs ſi ſpecialem ſuperſtitionem præſeferant. Vide huius rei ibi multa exempla.*

RESpondetur: duplex eſt Magia: Eſt ſententia communis Doctorum. 1

by Google

2 Vna naturalis, quæ eſt ratio efficiendi mira opera per cauſas naturales, ſeu per cauſarum naturalium applicationem naturalem ſine opera, ſeu miniſterio dæmonis.

3 Huius Magiæ naturalis multæ ſunt Regulæ, & exempla apud Cardanum *de varietate rerum*, Alexium Pedemontanum, Ioannem Baptiſtam à Porta, & alios, qui tamen Authores quædam ſuperſtitioſa paſſim admiſcent.

4 Et quamvis hæc Magia naturalis per ſe mala non ſit, eſt tamen periculoſa; Quia hominum ingenia rebus curioſis implicat, & ſenſim ad magiam ſuperſtitioſam diſponit; Cum ſub ſpecie occultæ operationis naturæ dæmon facilè ſe admiſceat; Et ſic occultæ virtuti cauſæ naturalis tribuatur, quod ipſius dæmonis opera, ſeu miniſterio efficitur; Vnde & magi quique magni volunt, ſe iudicari profeſſores tantùm magiæ naturalis & conantur omnia ſua tegere imagine quadam occultæ virtutis naturæ: licet enim aliquando quaſdam cauſas naturales adhibeant, hæ tamen vel nihil prorſus ad effectum intentum deſeruiunt, vel ſaltem inſufficientes ſunt; & ſic quædam ſigna, quæ ad Magiam ſuperſtitioſam pertineant, adiungere coguntur: Quare meritò S. Auguſtinus *de Ciuitate Dei lib.8. cap.19.* ait: [Omnia miracula Magorum doctrinis fiunt, & operibus dæmonum,] & Apuleius apud eundem Auguſtinum *eodem libro cap.19.* inquit: [Ad dæmones pertinent diuinationes Augurum, Aruſpicum, Vatum, atque ſomniorum; Ab his quoque ſunt miracula Magorum] & Lactantius *libr.2. diuinar. Inſtitut. cap.17.* dicit: [Inuenta dæmonum ſunt Aſtrologia, Aruſpicina, & Auguratio, & ipſa, quæ dicuntur Oracula, & Necromantia, & Ars magica.]

5 Hinc omnes libri, qui de Magia naturali tractant, tanquam ſuſpecti, & tanquam periculoſi iuuenibus vitari debent.

6 Altera ſuperſtitioſa, quæ eſt ratio efficiendi mira opera per ſigna à dæmone inſtituta, ope vel miniſterio ipſius dæmonis. Sicut enim Chriſtus Dominus inſtituit ſenſibilia Sacramentorum ſigna, ad animarum ſanctificationem, & ſalutem; Ita & dæmon Chriſti Domini Æmulator, imponit ſigna ſenſibilia, per quorum exhibitionem, & vſum aliquid operatur

7 ad earundem animarum perditionem; Sicut igitur Magia naturalis vtitur cauſis naturalibus, ita & Magia ſuperſtitioſa vtitur ſignis, quæ ſunt cauſæ morales: His enim ea pacto allicitur dæmon, vt faciat, quod Magus petit; & ſic ipſa ſigna facere videtur: vnde S. Auguſtinus *de Ciuitate Dei lib.21. cap.6.* ait: [Alliciuntur dæmones per creaturas, quas non ipſi, ſed Deus creauit; non vt animalia cibis, ſed vt Spiritus ſignis, quæ cuiuſque delectationi congruunt, per varia genera herbarum, lapidum, lignorum, animalium, carminum, rituum, &c.]

8 Inſtituta autem ſunt hæc ſigna, & tota Magiæ ſuperſtitioſæ diſciplina, Primùm à dæmonibus, vt *ibidem* Sanctus Auguſtinus docet: [Neque enim potuit (inquit ipſe) niſi ipſis docentibus diſci, quid quiſque illorum appetat, quid exhorreat, quo inuitetur nomine, quo cogatur; Vnde Magicæ artes, earumque Artifices extiterunt;] Aduerte tamen, quod dæmones non delectentur ſignis per ſe ſpectatis, ſed quatenus illis honorantur, vel ab ipſorum inſtitutione dependent: Hoc modo intelligitur S. Auguſtinus *ſuprà*, & clariùs docent Euſebius *lib.5. de præpar. Euang. cap.7.* & Cyprianus *oratione de Idolorum vanitate:* Quapropter parum refert, quiſnam inter homines Inuentor primus, ſeu primum inſtrumentum, per quod dæmon mundo hanc peſtiferam doctrinam infudit, extiterit.

9 Hæc Magia, ſcilicet ſuperſtitioſa, duplex eſt; vel potiùs duplicem finem habet; quia vel refertur ad oſtentationem, aliudue commodum magi, vel alterius; & ſic vocatur nomine communi Magia, vel refertur ad aliquam noxam alteri inferendam; & propriè dicitur maleficium, aut veneficium.

Vbi aduerte, quod prædicta Magia (ſcilicet ſuperſtitioſa) & diuinatio ſint peccata eiuſdem rationis, ſolumque differant materialiter; quia per magiam ſuperſtitioſam petitur, vel deſideratur à dæmone alicuius operis effectio; Per diuinationem autem petitur, vel deſideratur ab eodem alicuius rei occultæ cognitio: Quapropter ambo peccata iſta eandem formalem malitiam, & deformitatem (quæ eſt ſocietas cum dæmone, & eiuſdem dæmonis vt mali quædam veneratio, ac veluti quædam Idololatria) in ſe habent: Vnde in Scriptura ſacra ambo prædicta iſta peccata eodem modo prohibentur, Leuitici cap. 19. *Non declinetis ad magos, nec ab Arioliſ, ſeu diuinatoribus aliquid ſciſcitemini*: & cap. 10. *Anima quæ declinauerit ad magos, & ariolos, &c. interficiam illam.* 10

Hinc prædicta magia (ſuperſtitioſa, inquam, atque adeò Inquiſitoribus ſubiecta) iterum duplex eſt. 11

Prior per pactum, ſeu ſocietatem explicitam cum dæmone; quæ Magia interdum alia grauiſſima ſcelera inuoluit nempè expreſſam Apoſtaſiam à Chriſto Domino, & dæmonis adorationem, iunctam cum infidelitate (credit enim Magus, dæmonem non eſſe miſerum, ſed potentem, ac felicem, qui & ipſummet magum felicem reddere poſſit) Item iunctam cum blaſphemiis in Chriſtum Dominum, & in Sanctos, iunctamque cum ſacrilega tractatione rerum ſacrarum (præſertim ſanctiſſimæ Euchariſtiæ) & aliquando etiam cum carnali cum ipſomet dæmone in phantaſtico corpore commixtione. 12

Poſterior eſt per pactum cum dæmone implicitum; vt ſi præter Eccleſiæ conſuetudinem quid adhibeas ad operationem aliquam ſecuturam, quam illud efficiendi, vel tali modo (v.g. in tanta diſtantia, vel in tanta celeritate, &c.) efficiendi vim naturalem non habet; quia hoc poſito, id ad magiam ſuperſtitioſam, & tacitam cum dæmone ſocietatem ſpectabit; ita S. Auguſtinus *lib. de Ciuit. Dei 21. cap.6.* S. Thomas *2.2. q.96. art.2.* Gratian. *in cap. Admoneant, & ſeqq. cauſ.26. qu.7.* S. Antonius *in ſumma, part.2. tit.12. cap.1. §.11.* Caietanus *in ſumma, verbo Incantatio.* Syluester *verb. ſuperſtitio, qu.10. dicto 2.* Nauarrus *in cap. Nouit. notabil. 2. de Iudiciis, & in ſumma cap.11. num. 12.* Suarez *citato lib.2. cap.15. num.13.* & alij, quos citat, & ſequitur Sanchez *lib. 2. moral. cap.40. num.44. & lib.7. de matrimonio, diſputatione 25. num.5.* 13

Ratio: quia cum talis res adhiberi non poſſit vt cauſa naturalis, ſequitur quod adhibeatur, vt ſignum, ſed non vt ſignum diuinum, vel ſacrum (cum neque à Chriſto Domino, neque ab Eccleſia inſtitutum ſit: Non quidem à Chriſto Domino; quia ſeptem ſolùm is Sacramenta inſtituit: Non ab Eccleſia: quia alioquin eſſet vnum de Sacramentalibus Eccleſiæ: quod nemo dixerit.) Ergò vt ſignum occulti pacti cum dæmone.

Neque obſtat, quod interdum in ſpeciem pietatis ſignum Crucis, vel ſacra verba, vel ſacræ precationes adhibeantur: ſi interim alia quoque vana, & inutilia (præſertim, vt neceſſaria) admiſceantur: v.g. ignota nomina, aut caracteres: vel ſi ſpecies habeatur in modo ſcribendi, ligandi, &c. vel in quacumque alia vanitate ad cultum Dei non pertinente: quia adhoc id ob rationem dictam ſuperſtitioſum etiam iudicari debet: ſic S. Thomas *cit. q.96. art.4. in corpore allegato, cap. Non liceat 26. q.5.* (quem communiter ſequuntur cæteri DD.) exempli gratia Euangelium S. Ioannis debere eſſe ſcriptum à virgine, vel in membrana virginea, vel oriente ſole, vel tribus funiculis colloeſſe alligatum: Orationem aliquam debere dici ad aures Iumenti infirmi, &c. 14

Quinimò, licet non adhibeatur, niſi quod ſecun- 15

dum

Digitized by Google

dùm ſe ſanctum, vel pium eſt, & Dei cultum ſolùm præſeferens (v. gr. ſola ad Deum precatio; ſolus ex pſalmis verſiculus; ſolum vinum ex Sacerdotis oblatione deſumptum; ſola oua Sabatho ſancto crucifixo oblata, vel applicata, ſoli flores ex Altari, deſumpti, & ſimilia) ſi tamen interim in his certa fiducia conferendæ ſanitatis, vel alterius temporalis commoditatis conſtituatur, à quacumque perſona adhibeantur, ſuperſtitioſa iudicari debent; ſic DD. *in locis ſuprà citatis*, & Gerſon *p. 2. tract. de abſolut. ſacramental. verb. vlterius ad illud.* Leſſ. *de Iuſt. & Iur. lib. 2. c. 44. dub. 3.* Martin. del Rio *lib. 3. diſquiſit. magic. p. 2. q. 4. ſect. 7.* & Suarez *cit. c. 15. n. 25.*

Ratio; quia licet Deus quibuſdam conferat gratiam ſanitatis, (quæ eſt gratia gratis data) nihilominus illam ſic confert, vt ſit gratia perſonalis, & non infallibiliter adnexa alicui certæ rei, vel alicui certæ actioni, quam quilibet homo adhibere, & effectum miraculoſum præſtare poſſit. Vide DD. quos *ſuprà* citabam, & rationem, quam etiam *ſuprà* dicebam; quod ſcil. Chriſtus Dominus non inſtituerit, niſi ſolùm ſeptem Sacramenta.

16 Adde quod, licet quis gratiam gratis datam, v.g. ſanitatis conferendæ, vel alicuius alterius rei, &c. per ſacram aliquam precationem, ſeu incantationem, vel per alterius rei ſacræ vſum, aut adhibitionem perſonaliter ſibi vendicet, ſi tamen de mala vita ſuſpectus, vel conuictus ſit, credi adhuc non debeat; quia licet Deus interdum homini peccatori gratiam gratis datam conferat, non tamen confert permanenter, & habitualiter, & ad arbitrium ipſius hominis habentis, ſed ſolùm ad aliquem actum hîc & nunc, idque propter occaſionem fidei defendendæ, vel augendæ. Sic DD. quos ſequitur Suar. *loco ſuprà citato.*

17 Quamvis ſi res, vel cerimonia aliqua pietatis ſpeciem præſeferens adhibeatur, non quaſi certus, & infallibilis effectus exinde conſequi debeat, ſed quaſi inſeruiat ad meliùs precandum, & efficaciùs à Deo aliquod temporale obtinendum, non poſſit id tanquam magicum condemnari, ſed ſæpè ſit cultus inanis, ac ſuperfluus contra Eccleſiæ conſuetudinem, vel interdum ſpecialem irreuerentiam inuoluens.

18 Hinc Caietanus 2. 2. *q. 96. art. 4.* inſinuat, quod ſi homines rudes bona fide, & ex mera deuotione ritum aliquem, ab Eccleſia non receptum, obſeruent, in ſua ſimplicitate interdùm relinqui debeant; quia difficile quidam abducuntur ab eo, quod à maioribus ſuis ſine ſuſpicione mali deſumpſerunt.

Quamvis nonnulli alij Doctores, quos ſequitur Sanch. *cit. c. 40. n. 31.* rectè admoneant, quod ſi eiuſmodi ritus ſpeciales, qui ſuperſtitionem præſeferunt (v.g. certo die feſto alicuius Sancti venam equis aperire; eos ter circa Templum circumducere; die S. Ioannis Baptiſtæ flores decerpere, ex materia aurea, vel argentea Crucifixo in die Paraſceues applicata annulum ad morbos auertendos conficere, & ſimilia) populo diſſuaderi non poſſint, ſaltem is edoceri debeat, quod in iis certam ſpem non habeat, ſed effectum expectet (ſi ſaluti animæ ſuæ expediens fuerit) ab aliquo ſancto, vel potiùs à Deo per Chriſtum Dominum, & interceſſionem talis ſancti.

Quod ſi è populo fideles aliqui certo numero precum vel candelarum, &c. vtantur, edoceri ſimiliter debent, quod faciant id in honorem alicuius ſacri myſterij; non autem ex perſuaſione, quaſi deprecatio Deo grata futura non ſit, ſi alius numerus adhibeatur (v.g. niſi ſeptem Miſſæ pro defuncto dicantur, niſi ſeptem candelis accenſis, vel niſi ſeptem eleemoſynis datis, &c. Animæ defuncti profuturum non ſit, quod faciunt) ſuperſtitioſa ſit iſta perſuaſio.

SECTIO II.

Quænam ſint Magiæ ſuperſtitioſæ fundamenta?

SVMMARIVM.

1 *Magia ſuperſtitioſa diſciplinam vt faciliùs dæmon hominibus curioſis perſuaderet, excogitauit quædam principia, & fundamenta, quibus poſitis, ipſa non videretur eſſe à dæmone tanquam ab Auctore, ſed potiùs licita.*

2 *Magiæ naturalis primum fundamentum eſt, mundum, & ſingulas eius partes eſſe animatum anima intelligente, quæ & ipſis vitam præbeat, & vim intelligendi, ac ſentiendi in ſe habeat.*

3 *Item nomina Deorum, & Dearum, vt Iouis, Iunonis, &c. non eſſe nomina malorum dæmonum, ſed eſſe nomina animarum iſtarum naturalium. Vide ibi nomina ſingulorum. Ideò excogitatum hoc fundamentum, vt quando magi expreſsè inuocant dæmones, non videantur inuocare dæmones, ſed animas Stellarum, vel Elementorum.*

4 *Abſurdum eſt dicere, Terram, Aquam, Ignem, &c. animata eſſe anima rationali, & ſentire; quia ſi haberent animam ſentientem, habere etiam deberent animam vegetatiuam, quæ animæ ſentienti ſubſeruit, &c.*

5 *Item ſequeretur, quod ſaxa, metalla, & cætera non ſolum ſentirent, ſed etiam intelligerent, ſicque haberent ſcientiam, ſapientiam, &c.*

6 *Abſurdum etiam eſt ſaltem ex ſententia communi etiam Sanctorum Patrum, dicere, Cælos, & Stellas animatas eſſe. Quod inter Origenis errores etiam recenſetur, & anathemate damnatur.*

7 *Sacræ Scripturæ locutiones, quibus ad lætitiam inuitantur Cæli, & Terra, non fauent huic ſententiæ; nam per Cælos Angeli, & per terram homines intelliguntur. Vel ſacra Scriptura vtitur Proſopopæia.*

8 *Cælorum anima, quam nonnulli ſancti Patres vocarunt, accipi debet pro aſſiſtente intelligentia, non pro informante.*

9 *Ad magicas operationes, etiamſi tales animæ darentur, adhuc parum conferrent; quia alligatæ eſſent ſuis corporibus, ſicque intereſſe non poſſent rebus humanis, &c.*

10 *Ex bonitate, vel malitia dictarum animarum demonſtratur effugij vanitas, & quod ſub nominibus illis non inuocentur animæ, ſed dæmones ad tradita ſuperiùs.*

11 *Magia aſſumit pro alio fundamento præter Angelos bonos, & Dæmones malos, dari multa alia genera Dæmonum, bonorum cæleſtium ſcilicet elementarium, &c. Quod tamen eſt contra Scripturas, & Eccleſiam.*

12 *Dæmones, ſi eſſent boni, non cooperarentur ad opera vana, & curioſa, & ad maleficia, neque deciperent, & in varias fraudes impellerent homines: neque Magia ſub pæna mortis prohibita fuiſſet in veteri teſtamento, &c.*

13 *Magiæ tertium fundamentum eſt, animam hominis cùm fortiter imaginatur, & in deſiderium vehemens exardeſcit, habere ſufficientem vim ad imprimendum verbis, ſcripturis, imaginibus, & caracteribus virtutem quandam naturaliter efficacem ad deſideratum effectum conſequendum, &c.*

14 *Magia aſſumit hoc fundamentum ad perſuadendum omnes incantationes, ſigilla, &c. operari*

per virtutem naturalem, ſeu vim ab ipſa anima, vel à cœlis, & ſyderibus impreſſam.

15 *Anima hominis quantumcunque vehementer imaginando, vel exardenter deſiderando, non poteſt res externas alterare, vel eis qualitatem aliquam imprimere; cùm actiones illæ ſint immanentes, quæ nullum effectum in rem ſeiunctam, ſeu ſeparatam producunt.*

16 *Verba non ſunt capacia talis virtutis, cum in ſubſtantia non ſint aliud, quàm voces, & meri ſoni, quibus nihil eſt magis ineptum ad cœlorum, & ſtellarum virtutes, aut alias qualitates quaſcumque excipiendas.*

17 *Idem dic de aliorum ſignorum ſignificatione; quia cum hæc non ſit aliud, quàm extrinſeca quædam rationis relatio circa vocem facta, non poteſt aliquo modo diſpoſitio eſſe ad aliquam qualitatem realem excipiendam, &c.*

18 *Anima licet aliquid imprimeret huiuſmodi ſignis, id tamen ſtatim euaneſceret, neque poſſet in res valdè diſtantes operari.*

19 *Magia item aſſumit pro fundamento, Imagines, & characteres Syderum, & ſignorum Cæleſtium ſub congrua ſibi conſtellatione fabricatas excipere, cum ſyderum, & ſignorum cœleſtium ad occultos, & mirabiles effectus, ad quos ipſa ſydera, & ſigna cœleſtia valent, producendos. At talem vim non habent ipſa ſydera.*

20 *Item ſi talem vim haberent, eam potiùs imprimerent rebus naturalibus, quàm artefactis.*

21 *Figura per artem impreſſa non eſt idonea diſpoſitio ad qualitatem, vel virtutem phyſicam excipiendam, cum videamus Ignem, Solem, & cætera æquè agere in ſubiectum, qualiſcumque figura in illo inſculpta fuerit.*

22 *Figuræ huiuſmodi reuera non ſunt in cœlo, quales ponunt Aſtronomi, ſeu Mathematici; ſed illæ confictæ ſunt ad libitum ex aliqua confuſa, & rudi ſimilitudine diſpoſitionis Aſtrorum cum tali figura.*

23 *Item minus ſubſiſtit huiuſmodi Imaginibus interdum adiungi, quod opus ſit ipſas conſtare ex auro, vel ex quadam alia determinata materia.*

24 *Magorum effectus, & operationes per recenſita fundamenta ad cauſas naturales reduci non poſſunt.*

1 SVppono, quod dæmon, vt faciliùs hominibus curioſis hanc peſtiferam diſciplinam perſuaderet, excogitauerit quædam principia, & fundamenta, quibus poſitis ipſa non videretur eſſe à dæmone, tanquam ab Authore, ſed potiùs licita, & in naturalium rerum concurſu, cooperatione, ſympathia, & antipathia, & ſimilibus fundata. Hoc ſuppoſito.

2 Reſpondetur. Primum fundamentum eſt, mundum, & ſingulas mundi partes eſſe animatas, anima intelligente, quæ & ipſis vitam præbeat, & vim in-
3 telligendi, ac ſentiendi in ſe habeat; Item nomina Deorum, & Dearum vt Iouis, Iunonis, &c. non eſſe nomina malorum dæmonum, ſed eſſe nomina animarum ipſarum naturalium; ita vt quatenùs quælibet animarum iſtarum vim intelligendi habet, catenùs vocetur nomine maſculino; quatenùs autem animat corpus, catenùs vocetur nomine fæminino, v.g. Plutonem, & Proſerpinam non eſſe aliud, quàm animam terræ, quatenùs duplicem illam vim in ſe habet: Neptunum, & Thetin animam aquæ; Iouem, & Iunonem animam aëris; Phanetam, & Auroram animam ignis; nouem Muſas, & nouem Bacchos animas nouem cœlorum, animas ſeptem Planetarum ſignificari nomine Lunæ, Mercurij, Veneris, Solis, Martis, Iouis, & Saturni, &c.

Quod fundamentum excogitatum eſt, ad hoc, vt quandò magi expreſsè inuocant dæmones, non videantur inuocare dæmones, ſed animas ſtellarum, vel elementorum, quas dicunt eſſe bonas virtutes à Deo in vtilitatem hominum, qui illis vti nouerint, per mundum diſtributas.

Sed contrà; quia abſurdum eſt dicere, Terram, 4
Aquam, Aërem, Ignem, &c. animata eſſe anima rationali, & ſentiente; quia ſi habent animam ſentientem, habere etiam debent animam vegetantem, quæ animæ ſentienti ſubſeruit, & ſanguinem, ſpiritusque functionibus eius ſuppeditat; habere etiam debent organa ſuis figuris, & temperamentis diſtincta; cùm non poſſit eſſe ſenſio ſine organo conuenienti, ſicuti rectè Ariſtoteles *lib.2. de Anima* probat, & omnia ſententia nobis nota ſatis, ſatiſque declarant.

Contrà ſecundò, quia ſequeretur, quod ſaxa, me- 5
talla, & cætera non ſolùm ſentirent, ſed etiam intelligerent; ſicque haberent ſcientiam, ſapientiam, &c. Haberent etiam liberum arbitrium;Ità vt ipſorum animæ, vel ſint iuſtæ, vel iniuſtæ, Beatæ, vel miſeræ, in via, vel in termino; quod nemo dixerit.

Contrà tertiò, quia abſurdum etiam eſt (ſaltem 6
ex ſententia communi etiam Sanctorum Patrum) dicere, cœlos, & ſtellas animatas eſſe; adeò quod ſi S.Hieronymus *in Epiſtola ad Pammachium, & Auitum*, hanc ſententiam poſuerit inter errores Origenis; & Nicephorus *libro 17. hiſtoriar. cap.28.* inter Anathamatiſmos, quos ſynodus quinta Conſtãt. contorſit in Origenem in his verbis: [Siquis dicit, cœlum, & ſolem, & lunam, & ſtellas, & aquas, quæ ſuprà cœlos ſunt, animatas quaſdam eſſe, & materiales virtutes, Anathema ſit:] Et S.Bonauentura *in 2.diſt.14.* cum Damaſceno *2. de fide cap.6.* Baſilio, Ambroſio *homil.3. in Geneſi*, & aliis, putauerit falſam, & erroneam contrà Tertullianum *3. aduerſus Marcionem c.9.* Vide quæ dicebam *in 1. par.* S.Thomæ *tract. de Angelis diſp.2. q.1.*

Non obſtat, quod aliquando huic ſententiæ vi- 7
deantur fauere locutiones Scripturæ Sacræ.

Reſpondetur enim cum Damaſceno *cit. lib.2. de fide orthodoxa cap.6. circa finem.* quatenùs ait: [Nullus etiam cœlos, aut luminaria arbitretur animata: Inanima enim ſunt, & inſenſibilia; quare ſi ſcriptura dicit: lætentur cœli, & exultet terra; Angelos, qui ſunt in cœlo, & homines, qui in terra, ad lætitiam vocat; nouit etiam ſcriptura proſopopæia vti, & de rebus inanimis, tanquam animatis, diſſerere, vt mare vidit, & fugit, &c.]

Neque obſtat, quod aliquando etiam quidam Pa- 8
tres cœlis animam, & ſpiritum tribuere videantur; eoſque animatos appellent.

Reſpondetur enim, eos intelligi, non de anima informante, ſed de anima aſſiſtente, quæ non eſt aliud, quam intelligentia cœlorum motrix, vt loquuntur Peripatetici; Et videri poteſt, S. Thomas *prima part. quæſt.70. art.3.* videri etiam poterunt, quæ dicebam *citato tractatu de Angelis diſput.2. quæſt.1.*

Contrà quartò, quia tamen ſi eſſent tales animæ, 9
adhuc parum illæ conferre poſſent ad magicas operationes; quia alligatæ eſſent ſuis corporibus, ſicque intereſſe non poſſent rebus humanis; tùm quia non poſſent conferre, niſi per virtutes Aſtrorum, nempè per lumen, caloremque, & per influentias, (ſi tamen præter lumen, caloremque, influentiæ dentur) quæ minimè ad effectus magicos ſufficientes ſunt.

Contrà quintò, quia vel illæ animæ eſſent bonæ, 10
vel malæ; ſi bonæ, non vellent cooperari ad opera vana, & noxia, qualia ferè ſunt omnia opera magorum; ſi malæ; non eſt cur ad illas confugiatur, cum dæmones ad cooperandum in huiuſmodi operibus noxiis ſint ſemper ſatis, ſatiſque parati.

Hinc

Hinc patet, quod ſub nominibus illis noo inuocceotur animæ quæ nullæ ſunt, ſed inuocentur dæmones, qui ſe ſtellarum, & elementorum animas eſſe finguot, vt ſub his nominibus ipſi colantur.

11 Secundum fundamentum eſt, præter Angelos bonos, & dæmones malos, dari multa alia genera dæmonum bonorum, quorum alij ſint cœleſtes, & præſint cœlis, & ſyderibus, & animabus illorum: Alij elementares; ex quibus alij ſint ignei, alij aërei, alij aquatici, & alij tandem terreni; Sic Platonici paſſim & Agrippa *lib.3. cap.16.*

Sed contrà. quia id eſt contra ſcripturas, & Eccleſiam, quæ præter dęmones malos, dæmones alios noo agnoſcit; Et videri poterit S. Auguſtinus *de Ciuitate Dei, lib.8. cap.13. & 14.*

12 Contrà ſecundò, quia ſi eſſent dæmones boni, non cooperarentur ad opera vana, & curioſa, & ad maleficia, neque deciperent, & in varias fraudes impellerent homines, neque magia ſub pæna mortis prohibita fuiſſet in veteri teſtamento, neque nunc damnata ab Eccleſia, neque olim proſcripta à Republica Romana, quæ adhuc in infidelitate, & Idolorum cultu perſiſtens magiam, tanquam peroiciosam, & malorum dæmonum auxilio ſubnixam, prohibuit, ſicuti conſtat ex geſtis Martyrum, & *ex l.a. Cod. de maleſic. & Math. mat.*

13 Tertium fundamentum eſt, animam hominis, cum fortiter imaginatur, & in d. ſiderium vehemens exardeſcit, habere ſufficientem vim ad imprimendum verbis, ſcripturis, imaginibus, & caracteribus virtutem quamdam quæ naturaliter ſit efficax, & energiam habeat ad effectum deſideratum conſequendum; modò illa ad talem effectum quamdam habeant proportionem, quæ in eo ſignificando ſita ſit; v.g. ſi velis alicui inferre noxam aliquam, adhibeas verba, vel alia ſigna, quæ noxam illam aliquo modo deſignent; ſi velis concitare ad amorem, adhibeas ea, quæ amorem ſignificent, depictis v.g. duobus ſeſe mutuo complectentibus; ſi ad odium, duobus v.g. inter ſe pugnantibus, &c.

14 Hoc fundamentum, ſicut & quartum ſequens, excogitatum eſt ad perſuadendum omnes incantationes, adiurationes, caracteres, & ſigilla, quæ à magis adhibentur naturaliter operari per virtutem, ſeu vim ab ipſa anima, vel à cœlis, & ſyderibus impreſſam, atque adeò omnem magorum per ſigna operationem eſſe naturalem.

15 Sed contrà; quia anima hominis, quantumcumque vehementer imaginando, vel exardenter deſiderando, non poteſt res externas alterare, vel eis qualitatem aliquam imprimere; cum actiones illæ ſint immanentes, quæ nullum effectum in rem ſeiunctam, ſeu ſeparatam producunt, vt experientia teſtatur; licet poſſint quidem concitare ſpiritus, & humores, qui ipſi ſubſtantiæ animæ ſunt intimi, & præſentiſſimi, & naturalem ſubiectionem ad illam habent, vt experientia etiam teſtatur; Ergò quod magi dicunt, eſſe ſimilem ſubiectionem, & audientiam rerum externarum ad animam, cum vehementer imaginatur, & exardenter deſiderat, eſt contrà rationem, & omnem experientiam, & etiam contrà illud Domini Matth.5. *Non potes vnum capillum album facere, aut nigrum*: Et contrà illud Matthæi 6. *Nemo poteſt ad ſtaturam ſuam adijcere cubitum vnum, &c.* Ergò ſi non poſſumus rem tam coniunctam mutare, multò minus poterimus rebus externis virtutem, ſeu vim affectricem ad operandum imprimere.

16 Contrà ſecundò, quia verba non ſunt capacia talis virtutis; cum in ſubſtantia non ſint aliud, quàm voces, & meri ſoni, quibus nihil eſt magis ineptum ad cœlorum; & ſtellarum virtutes, aut alias qualitates quaſcumque excipiendas; quare ſicut vox non poteſt eſſe propriè alba, vel nigra, lucida, vel tenebroſa, calida, vel frigida, ſic neque poteſt accipere ab anima, aut à cœlis, & ſyderibus virtutem impreſſam, qua corpora immutet; ſed nec ſignificatio quicquam ad hoc conferre poteſt; quia ſignificatio in ipſis vocibus nihil ponit; cum ſit ſolum denominatio extrinſeca, ab hominis inſtitutione, quæ præterijt: Ergò ſuperſtitioſum eſt in vocibus requirere ſignificationem effectus, vt poſſint illæ virtutem phyſicam ad effectum illum præſtandum recipere.

Idemque dicas de aliorum ſignorum ſignificatione; quia cum hæc non ſit aliud, quàm extrinſeca quædam rationis relatio circa vocem facta, non poteſt aliquo modo diſpoſitio eſſe ad aliquam qualitatem realem excipiendam, nec conferre quidquam ad phyſicam actionem; ſed ſolùm ad moralem, quæ fit; alliciendo naturam intelligentem ad aliquid efficiendum ex pacto; ita vt omnia huiuſmodi ſigna, & ſignificationes ad quædam cum dæmonibus pacta pertineant, vt rectè pluries probat S. Auguſtinus *lib.2. de doctrina Chriſtiana cap.21. & ſeqq.* 17

Contrà tertio, quia, licet anima aliquid imprimeret huiuſmodi ſignis, id tamen ſtatim euaneſceret, nec poſſet hærere, & diu, vel in res valdè diſtantes, operari; cum tamen ſigna magica diutiſſimè vim retineant, & in res diſtantiſſimas operentur. 18

Quartum fundamentum eſt, imagines, & caracteres ſyderum, & ſignorum cœleſtium ſub congrua ſibi conſtellatione fabricatas, excipere vim ſyderum, & ſignorum cœleſtium ad occultos, & mirabiles effectus, ad quos ipſa ſydera, & ſigna cœleſtia valent, producendos, v.g. imaginem Leonis inſculptam auro, ſole exiſtente in prima facie Leonis (ſcilicet in aliquo ex decem primis gradibus illius ſigni, quod conſtat ex triginta) & manè exoriente, concipere vim contra phantaſmata melancholica, hydropem, peſtem febres, & ſimilia: Eamdem imaginem Leonis inſculptam auro, ſole exiſtente in corde, ſeu in medio ſigno Leonis, & medium, ſeu decimam domum cœli obtinente, concipere vim contrà calculum, nephticos dolores, & ſimilia. 19

Sed contrà, quia ipſa ſydera, & ſigna cœleſtia talem vim non habent.

Contrà ſecundò, quia etiam ſi quam vim haberent, eam potiùs imprimerent rebus naturalibus, quàm rebus artefactis. 20

Contrà tertiò, quia figura per artem impreſſa non eſt idonea diſpoſitio ad qualitatem, vel virtutem phyſicam excipiendam; cum videamus ignem, ſolem, & cætera æquè agere in ſubiectum, qualiſcumque figura in illo inſculpta fuerit; Ergò ſuperſtitioſum eſt, inſculpere formam Leonis, Arietis, Tauri, Scorpij, vel alterius animalis, vt illa poſſit excipere vim, ſeu virtutem illius Aſtri, quod tali nomine ab hominibus appellatur. 21

Contrà quartò, quia in cœlo reuera non ſunt tales figuræ, quales ponunt Aſtronomi, ſeu Mathematici; ſed illæ confictæ ſunt ad libitum ex aliqua confuſa, & rudi ſimilitudine diſpoſitionis Aſtrorum cum tali figura, vt ſcilicet Aſtra omnia figuris 48. poſſint comprehendi, & exprimi: Non autem ex eo, quod ſit ibi magis imago Leonis, quam Equi: Arietis, quàm Ouis: Tauri, quàm Vulpis: Scorpij, quàm Lupi, & ſic de alijs &c. Ergò ad excipiendam virtutem Leonis cœleſtis non magis valet imago Leonis terreni, quam Equi, Bouis, Hominis, vel vulpis, &c. Sic S. Auguſtinus *de Ciuit. Dei, lib.10. c.11.* & S. Thomas *q.96. art.2. & lib.3. contra gentes cap.105.* quidquid in contrarium dixerit Caietan. *in cit. quæſt.96. art.2. S. Thomæ.* 22

Contrà quintò, quia videmus, huiuſmodi imaginibus interdum adiungi, quod opus ſit ipſas conſtare ex auro, vel ex quadam alia determinata mate- 23

riæ, interdum adiungi alios caracteres, interdum etiam eis adhiberi ſuffitus ex thure, galbano, ſtorace, & ſimilibus (vt vim, ſeu virtutem concipiant) quod eſt merè quidam actus idololatriæ.

24 Ex his ſequitur, quod effectus & operationes magorum per hæc fundamenta ad cauſas naturales reduci non poſſint; quare cum ad tales cauſas non reducantur, neceſſe eſt, quod referantur ad opem, & miniſterium dæmonum, cum quibus complures ipſorum Magorum etiam expreſſa pacta ineunt, vt id, quod deſiderant, & petunt, opera dæmonum conſequantur.

SECTIO III.

Quotnam modis cognoſci poſſit, an aliqua operatio ad Magiam pertineat?

SVMMARIVM.

1 *Ad Magiam an aliqua operatio pertineat tribus modis cognoſci poteſt. Primò ex conditione cauſarum. Secundò ex conditione operationis. Tertiò ex conditione effectus.*

2 *Ex cognitione cauſarum, quæ applicantur, cognoſcitur operatio ad Magiam pertinere, vt ſi v.g. expreſſè inuocetur dæmon, ſi adhibeantur preces, quibus permiſcentur falſa, ſi adhibeantur verba incognita, ſi caracteres, imagines, vel ſigilla, ſi ligaturæ, vnctiones, & ſimilia præter morem Eccleſiæ.*

3 *Non obſtat, quod interdum nihil niſi verba ſacra, vel verſiculus aliquis ſacræ ſcripturæ adhibeatur; quia non dirigitur ad Deum, nec profertur eo ſenſu, quo ſacer eſt; ſed animo prophano, vt aliquis effectus vanus, vel alius obtineatur.*

4 *Ad magiam item operatio pertinere cognoſcitur ex conditione operationis; vt ſi v. g. repentè curetur animal, vel homo abſque diuino miraculo, ſi breuiſſimo eo tempore multa viæ milliaria conficiantur.*

5 *Ad magiam item operatio pertinere cognoſcitur ex conditione effectus, ſi hic induſtriam humanam excedat, ſiue circa elementa, ſiue circa alia corpora.*

6 *Magi circa elementa dæmonum operâ poſſunt excitare tempeſtates, grandines, tonitrua, fulmina, ventos, iiſque lædere, & euertere ſegetes, arbores, animalia, ædificia, & ſimilia, &c. quæ diffuſius narrantur.*

7 *Magi dæmonum opera poſſunt corpora hominum, vel animalium celerrimè transferre de loco ad locum; quia & ipſe dæmon eſt celerrimus, & potentiſſimus, cui nulla poteſtas ſuper terram comparari poteſt.*

8 *Lamiæ aliquando reipſa non transferuntur à dæmone, cum conſtet aliquando eas adhibita vnctione conſopitas fuiſſe, & aliquando etiam re ipſa transferantur, vt ſexcentis exemplis comprobatur.*

9 *Dominus ipſe permiſit ſe transferri à dæmone ex deſerto in Pinnaculum Templi.*

10 *Lamias non transferri reuera aſſerentes, ſed ſola imaginatione patrocinantur crimini grauiſſimo, & Reipublicæ & Eccleſiæ perniciosiſſimo, vtpotè auertentes Iudices ab inferenda in has pœna mortis, & præbentes anſam maleficiis. Et arguentes Legiſlatores iniuſtitiæ, & crudelitatis, quod ſcilicet pœna mortis afficiant mulierculas ob maleficia.*

11 *Deluſio dæmoniaca ipſarum non eſt cauſa ſufficiens, ob quam ipſis parcendum ſit; quia cum delictum fateantur præſumptio eſt contra ipſas, ita vt præſumi non debeant deluſæ, niſi contrarium probetur; ſicut in aliis delictis, qui fatetur, non cenſetur deluſus, ſi eſt ſanæ mentis, &c.*

12 *Lamiæ etiam illæ, quæ in ſomno deluſæ ſunt aliquo modo ſimiliter puniri poſſunt propter expreſſum pactum cum dæmone, & Apoſtaſiam ordinatè coniunctam, & propter deſiderium, & conatum faciendi ea, quæ conſopitæ ſibi videntur facere, inter quæ ſunt idololatria, commercium cum dæmone, renunciatio Chriſti, ſtudium aliis in corpore, vel in bonis nocendi.*

13 *Textus* in cap. Epiſcopi, 26. q. 5. *non obſtat; quia non loquitur de ſagis, ſeu maleficis, aut lamiis, ſed de aliis quibuſdam mulierculis à Diabolo deceptis.*

14 *Item Textus prædictus cur non obſtaret, etiamſi loqueretur in caſu, quo hic loquitur.*

15 *Item Textus prædictus ſi aliquid contra ſententiam Authoris faceret, ſequeretur, Hæreticum eſſe illum, qui crederet ſagas, maleficas, ſeu lamias per dæmonem in ſpecie hirci transferri, quod omninò dici non poteſt.*

16 *Sagæ, maleficæ, lamiæ, ſiue ſtryges non phantaſticè tantùm, ſeu per imaginationem transferuntur, ſed etiam verè aliquando, quod pluribus modis innoteſcit; Neque valet argumentum deſumptum ex eo, quod huiuſmodi conuentus phantaſtici, ſtatimque inuocatum fuerit Nomen Ieſu diſſoluantur; quia diſſoluuntur etiam veri, & non imaginarij tantùm Ieſu inuocato, vt patet & multis exemplis, & ipſarum lamiarum confeſſione. Quod quidem ſatis eſt ad declarandam Auguſtini ſententiam.*

17 *Concilium Ancyranum, licet fuerit Prouinciale, fuit nihilominùs confirmatum in Concilio Niceno, & in ſexta Synodo generali canon. 2. ipſumque intelligit de mulierculis ſe concitari putantibus Dianam, & Herodiadam Deas, quarum iuſſionibus obtemperandum eſſe credebant. Quod ſecundùm dictum Concilium eſt deuiare à fide.*

18 *Lamiæ, ſiue ſtryges iſtæ non ſtatim tunc euaneſcunt, ſed perſtrictis intuentium oculis, ſtatim à dæmone aſportantur, & ſic dicuntur euaneſcere, nempè deſinere videri.*

19 *Lamiæ, ſeu ſtryges ope dæmonum non poſſunt penetrare corpora; quia id eſſet verum miraculum ſuprà naturam quantitatis, neque ſingula poſſunt eſſe in duobus locis ſimul, quia pariter id eſſet verum miraculum ſuprà naturam entis finiti: Quapropter dæmones remouent obſtacula, vt ipſi domos ingredi poſſint.*

20 *Magi dæmonum opera poſſunt corpora hominum, & animalium transferre, non quidem mutando figuram intrinſecè; ſed extrinſecè ex vaporibus, & exhalationibus aliam circumponendo; ſic enim aliqui opera dæmonum conuertuntur in ſpeciem lupi: Accommodant enim ſe manibus, & pedibus incedendo, quantum poſſunt ad ſpeciem lupi, &c.*

21 *Dæmon item poteſt verum lupum, homine repentè ſublato, ſubſtituere; Ita vt ipſe homo oculorum iudicio videatur in lupum conuerſus. Vide exempla multarum conuerſionum, quæ hoc pacto factas fuiſſe ex S. Auguſtino deprehenditur.*

22 *Dæmon poteſt etiam homine conſopito formam lupi aſſumere, eam ſibi ex vaporibus, & exhalationibus formando, & in ea varia myſteria ſubire, & interim per ſe, vel per alium dæmonem efficere, quod ille homo dormiens, videatur ſibi in lupum mutatus. Vide pariter exempla allata.*

23 *Dæmon*

23 *Dæmon item poteſt hanc mutationem facere nudo præſtigio; ſicut enim melancholici, & phrenetici videntur ſibi mira exteriùs videre; cùm tamen totum ſit interius ex qualitate, & commotione humorum, ita ſimiliter etiam eius opera fieri poteſt, quod mira exteriùs videantur, vel audiantur ſola humorum agitatione, & infectione.*

24 *Dæmon non ſolùm his quatuor modis mira efficere poteſt, ſed etiam applicando actiua paſſiuis, efficere poteſt tranſmutationes, quales etiam ſimili modo homo, licet dæmon plures, illaſque & exactius, & expeditiùs. Vide quænam ea ſint.*

25 *Magi dæmonum opera poſſunt inferre morbos occultos, qui nulla arte medica curari poſſint; quia facilè poteſt dæmon commouere humores, & inſtillare ſuccos venenatos, eoſque ita regere, vt lentè operentur, vel poterit infringere vim medicamentorum, renouare quotidie noxam, intercipere vias ſpirituum, & humorum, & aliis ſexcentis modis nocere,*

26 *Dæmon item poteſt etiam inferre in corpus hominis pilorum villos, clauorum, & vitrorum fragmenta, & ſimilia, quæ maleficiis affectis à corpore eijciunt, quamuis etiam nullo ſolo præſtigio efficere poſſit.*

27 *Magi dæmonum opera poſſunt curare morbos omnes, qui naturalibus remediis curari poſſunt, & omnes, qui à dæmonis actuali nocumento dependent, &c.*

28 *Magi dæmonum opera poſſunt impedire ſanguinis à vulnere effluxum, quin & impedire omnes læſiones, quæ gladio, igne, vel aliis inſtrumentis inferri poſſunt, &c.*

29 *Magi dæmonum opera poſſunt eruere theſauros occultos, & diuitias ſub mare iacentes; quamuis Deus id nunc ex maxima ſua miſericordia rariſſimè permittat, quia eſſet maxima ad omne malum inductio.*

30 *Magi dæmonum opera poſſunt aliquo modo ſe efficere inuiſibiles, & quomodo.*

31 *Magi dæmonum opera poſſunt immittere dæmones in hominem, & efficere, quod ab illis obſideatur, ſi ſcilicet Deus permiſerit: poſſuntque illos expellere, vel ex pacto cum ipſis, & volentibus ipſis, vel ex pacto cum dæmone potentiore.*

32 *Magi circa animam hominis coniunctam corpori poſſunt dæmonum opera omnia ea, quæ ex corporis diſpoſitione, & imaginatione dependent, v.g. inferre amentiam, incitare ad amorem, ad libidinem, vel odium, & ſimilia, &c.*

33 *Magi circa animas ſeparatas nihil dæmonum opera poſſunt; quia circa ipſas neque etiam ipſi poſſunt dæmones, præterquam quod eis, quæ damnatæ ſunt, inferre ſupplicia ſecundùm menſuram pro ſingularum demeritis à Deo conſtitutam.*

34 *Samuel non prodiit excitatus vi magica, licet Saul petiiſſet excitari per Pythoniſſam, ſed in pœnam impij Regis, iuſſu diuino; excitatus enim magicam incantationem præuenit, & Pythoniſſa conturbata fuit, &c.*

35 *Elohym, licet ſit numeri pluralis, frequenter tamen apud Hebræos ſumitur pro numero ſingulari.*

36 *Spectra, quæ ad Magorum inuocationem ſe exhibent, ſunt dæmones, qui ſe horum, vel illorum animas fingunt, vt homines decipiant, & Deo contumeliam inferant.*

37 *Spiritus quid aliud poſſint in multis aliis rebus, præſertim aſſumendo corpora, & in aſſumptis corporibus, Auctor ſe remittit ad ea, quæ luculenter dixit* in tractatu de Angelis diſput. 2. per totam: *Omnia enim quæ mali ſpiritus efficere poſſunt ad malum finem, poſſunt boni ad bonum finem.*

RESpondetur: tribus modis, Primò ex conditione cauſarum, quæ applicantur. Secundò, ex conditione operationis. Tertiò, ex conditione effectus. 1

Primò, inquam, ex conditione cauſarum, quæ applicantur; vt ſi v.g. expreſsè inuocetur dæmon: ſi adhibeantur preces, quibus permiſcentur falſa, vt v.g. Chriſtum habuiſſe ſpaſmum, vel febres: ſi adhibeantur verba incognita, ſi caracteres, imagines, vel ſigilla; ſi ligaturæ, vnctiones, & ſimilia præter morem Eccleſiæ; quia, cum effectus, ad quem diriguntur, expectari non poſſit ex virtute talium cauſarum (cum illæ nullam talem in ſe virtutem habeant) nec etiam à Deo (cum nec à Deo, nec ab Eccleſia, quæ ſpiritu Dei regitur, ſint inſtituta, quinimmò ab ipſa Eccleſia reprobentur) ſequitur quod expectetur à dæmonibus, qui huiuſmodi rebus, tanquam ſignis, alliciuntur ad præſtandum id, ad quod ab ipſis ea inſtituta fuerunt, ita vt omnia hæc ſint magicæ actiones, & tacitæ dæmonum inuocationes. Vide quæ dicebam *ſuprà ſect.* 1. 2

Non obſtat, quod interdum nihil, niſi verba ſacra, vel verſiculus aliquis ſacræ ſcripturæ adhibeatur. 3

Reſpondetur enim, id non obſtare, quia talis verſiculus non dirigitur ad Deum, nec profertur eo ſenſu, quo ſacer eſt, ſed animo prophano, vt aliquis affectus vanus, vel alius (ad quem ex Dei, vel Eccleſiæ inſtitutione non valet) obtineatur; ſic illum verſiculum *Conſummatum eſt*: quidam adhibent ad luxationes equorum curandas; & illum verſiculum: *In chamo & phræno conſtringes eos*, quidam adhibent ad ſopiendos canes: Ergò implicitè diriguntur ad dæmonem, qui etiam in rebus ſacris ſua ſigna inſtituit, vt homines facilius deciperet, & Deo maiorem contumeliam inferret. Vide, quæ dicebam *citata ſect.* 1.

Secundò, ex conditione operationis, vt ſi v.g. repentè curetur animal, vel homo abſque diuino miraculo: ſi breuiſſimo tempore multa viæ milliaria conficiantur; ſi operatio ad rem valdè diſtantem ſe extendat, exempli gratia, ſi hic pungatur imago ceræa Titij, & Titius alibi vexetur, aut dolore conficiatur. 4

Tertiò, ex conditione effectus, ſi hic induſtriam humanam excedat, ſiue circa elementa, ſiue circa alia corpora, præſertim hominum, vel animalium, ſiue circa animas, & ſpiritus. 5

Circa elementa enim magi dæmonum opera poſſunt excitare tempeſtates, grandines, tonitrua, fulmina, ventos, iiſque lædere, & euertere ſegetes, arbores, animalia, ædificia, & ſimilia; ſicuti colligitur ex *libro Iob. cap.* 1. Poſſunt etiam excitare inundationes, terræmotus, repentina incendia, explantare, ſeu transferre de loco ad locum ſegetes, arbores, & pomaria integra; Idque vel ſingulis tranſplantatis, vel ſuperficie terræ ad certam altitudinem ſimul abrepta, & tranſlata, quia facilè poteſt dæmon, ſi à Deo permittatur, condenſare vapores, & exhalationes hîc generatas, quin & huc impellere nubes in aliis Regionibus collectas, & ventos etiam ibi ſpirantes; præſertim cum ad quodlibet iſtorum opus plures dæmones ſimul concurrere poſſint. 6

Circa corpora hominum, & animalium.

Primò magi dæmonum opera poſſunt ea corpora (ſicuti patet in lamiis, maleficis, ſeu ſagis) celerrimè transferre de loco ad locum; quia & ipſe dæmon eſt celerrimus, & potentiſſimus, cui nulla poteſtas ſuper terram comparari poteſt. *Iob.* 41. 7

Obiicies, lamias non transferri re ipſa à dæmone de loco ad locum: ſed eas, quæ putant, ſe re ipſa 8

trans

transferri à dæmone ad conuentus, decipi; ità vt & translatio lamiarum, & cætera, quæ in conuentibus ipſarum lamiarum fieri videntur, v. g. conuiuia, tripudia, dæmonis adorationes, nefarij concubitus, & ſimilia non fiant, re ipſa exteriùs, ſed ſolùm interius in phantaſia, ſeu in imaginatione; cùm ipſæ lamiæ ſopiantur, & dæmon ipſarum phantaſiæ hæc omnia repræſentet, ac ſi re ipſa fierent; ita vt tales mulierculæ ſibi perſuadeant, ſe hæc omnia re ipſa egiſſe, cum tamen re ipſa non egerint, ſed egiſſe ſomniauerint.

Reſpondetur diſtinguo antecedens: aliquando concedo; (cum conſtet, aliquando lamias adhibita vnctione conſopitas fuiſſe; quæ tamen poſtea excitatæ narrabant, ſe mira feciſſe, & vidiſſe: quod aliquando dæmon callidè facit, vt idem putetur ſemper fieri, ſicque iudicibus perſuadeat, totam hanc rem eſſe imaginationis, & exteriùs nemini nocere) ſemper, nego; quia repugnat id ſexcentis exemplis, & experientiis earum, quas tranſlatas fuiſſe re ipſa in factis deprehenſum eſt (qua de re Alphonſ. de Caſtro *lib.* 1. *de iuſt. hæretic. punit. cap.* 16. Malleus maleficarum, & alij paſſim, quos ſequitur Martin. del Rio
9 *lib.* 2. *diſquiſit. magicar. quæſt.* 16.) tùm quia repugnat etiam rationi: non enim eſt, cur negemus, id poſſe efficere dæmon, cui nulla poteſtas ſuper terram comparari poteſt, vti dicebam ex *Iob. cap.* 41. neque eſt; cur negetur, id permittere Deus; cum lamiæ in id conſentiant, & dæmonem ad id aduocent, & ipſe Dominus ſe permiſerit à dæmone ex decreto deferri in Pinnaculum Templi, & inde in montem excelſum; vti colligitur *ex cap.* 4. *Matth.* & docent paſſim Sancti Patres.

10 Accedit, quod id ſemper negare, eſt doctrina reipublicæ valdè pernicioſa; Patrocinatur enim crimini grauiſſimo, & Reipublicæ, & Eccleſiæ pernicioſiſſimo, & impedit lamiarum dignam caſtigationem; cum iudices, quibus hæc doctrina eſt perſuaſa, vel non caſtigant lamias, vel ſi caſtigent, caſtigant leuiter conceſſa eis vita, vnde fiet, quod complures talem peſtiferam artem ſequantur, & dæmon tutò graſſetur; condemnat etiam omnia, tam Eccleſiaſtica, quam ſæcularia tribunalia non ſolùm imperitiæ, & imprudentiæ, quod ſcilicet non poſſint diſtinguere inter ea, quæ fiunt re ipſa, & inter ea, quæ fiunt ſola imaginatione; ſed etiam iniuſtitiæ, & crudelitatis, quod ſcilicet pœna mortis afficiant mulierculas ob maleficia, quæ reuera non fecerunt, ſed ſolùm facere ſomniarunt, & illuſione dæmonis feciſſe ſibi viſæ ſunt; cùm tamen in iure non puniatur affectus, ſicut effectus.

11 Inſtabis: ſi aliquando deluduntur, ergò non poſſunt tutò caſtigari, quia forſan ſunt innocentes; cùm conſtare minimè poſſit, iſtam lamiam v.g. hic & nunc non deludi.

Reſpondetur, nego conſequentiam; quia cum delictum fateantur, præſumptio eſt contra ipſas, ità vt præſumi non debeant deluſæ, niſi probetur contrarium; ſicut in aliis delictis, qui fatetur, non præſumitur deluſus, ſi eſt ſanæ mentis: Et ſi alij de aliqua teſtantur, non poteſt præſumi dæmon loco illius fuiſſe ſuppoſitus; ſed hoc clarè tunc probandum erit, alioquin iudicandum ſecundùm leges: tùm quia ex indiciis & variis circumſtantiis prudens iudex facilè deprehendere poterit, quomodò res geſta fuerit; cum ſæpè appareat aliquis effectus exterior; ſæpè accedant aliorum teſtimonia; ſæpè ipſæ lamiæ ſint boni, & integri ſenſus, & fateantur rem exteriùs re ipſa geſtam fuiſſe, explicentque cauſam, & modum, locum, tempus, & perſonas, coram quibus & cætera; idque multò tempore poſt facti contingentiam, quando ipſarum phantaſia non poteſt præſumi con-
12 turbata; tùm quia etiam illæ lamiæ, quæ in ſomno deluſæ ſunt, aliquo modo ſimiliter puniri poſſunt propter expreſſum pactum cum dæmone, & Apoſtaſiam ordinariè coniunctam; tùm propter deſiderium, & conatum faciendi ea, quæ conſopitæ ſibi videntur facere; propterea enim ſe vngunt, & ſigna magica ponunt, vt illa faciant re ipſa; & poſtea cum putant facta, approbant, & proponunt rurſus facere; quæ ſe iam fuiſſe arbitrantur: inter quæ ſunt Idololatria, commercium cum dæmone, renunciatio Chriſti, ſtudium aliis in corpore, vel in bonis nocendi, & ſimilia; Vide DD. quos ſequitur Martin. del Rio *lib.* 5. *diſquiſit. magic. ſect.* 16.

Reinſtabis: *in cap. Epiſc.* 26. *quæſt.* 5. expreſsè ſignificatur, ſagas non ipſa transferri, vel alia ſimilia perpeti, ſed ſolùm phantaſticè in imaginatione; Ergò. 13

Reſpondetur, Textum hunc non obſtare; quia non loquitur de ſagis, ſeu maleficis, aut lamiis, de quibus loquimur nos, ſed de aliis quibuſdam mulierculis; [Quæ deceptæ à diabolo variis illuſionibus, credebant, ſe nocturnis horis cum Diana Dea Paganorum, vel cum Herodiade & innumera multitudine mulierum equitare ſuper quaſdam beſtias, & multarum terrarum ſpatia intempeſtæ noctis ſilentio pertranſire, eiuſque iuſſionibus, velut Domina, obedire, & certis noctibus ad eius ſeruitium euocari:] ſicut *in d. cap. Epiſcop.* habetur; DD. quos ſequitur Alphonſ. de Caſtro *cit. lib.* 1. *cap.* 16. Et meritò; quia ſi textus loqueretur de ſagis, maleficis, ſeu lamiis, de quibus loquimur nos, non eſſet, cur in eis tam immane ſcelus non reprehendatur, ſed ſolùm praua earum credulitas.

Reſpondetur ſecundò, etiam ſi Textus loqueretur 14
de ſagis, de quibus loquimur nos, adhuc talis Textus non obſtaret; quia non damnatur in eis, quod crederent ea, quæ ſagæ, de quibus loquimur nos, de ſe referunt, ſcilicet ſe à dæmone in ſpecie hirci ad conuentum transferri, ibidem conuiuia, & tripudia cum ipſo dæmone, & veneficis agitari, dæmonem adorari, nefarios cum ipſo dæmone in corpore phantaſtico concubitus miſceri, &c. ſed quod crederent longè alia, ac diuerſa, ſcilicet Dianam, & Herodiadem eſſe Deas, eis honorem, & obſequium eſſe exhibendum, poſſe ab eis naturas rerum mutari, & transformari, eſſe veras beſtias ab ipſis productas, quarum ope, & miniſterio per aërem vectarentur: quorum nihil credunt ſagæ, de quibus loquimur nos; ſciunt enim ipſæ eſſe dæmonem, cum quo rem, & negocium habent.

Accedit, quod ſi prædictus Textus aliquid contrà 15
noſtram ſententiam faceret, ſequeretur, hæreticum eſſe illum, qui crederet ſagas, maleficas, ſeu lamias per dæmonem in ſpecie hirci transferri; quod omninò dici non poteſt.

Vrgebis, ſagas, maleficas, lamias, ſeu ſtryges tan- 16
tùm phantaſticè per imaginationem transferri; cùm quæ ſibi conuiuari videbantur, domi dormientes repertæ ſint, vti legitur *in vita S. Germani*, & videtur eſſe ſententia S. Auguſtini *de Ciuit. Dei lib.* 15. *cap.* 13. quin & Concilij Ancyrani, quod Concilium, vt refertur *in cit. cap. Epiſcopi* expreſsè habet, iſtas mulierculas, hæc vera eſſe credentes, deuiare à fide (quapropter Nauarrus *in ſumma cap.* 11. *numero* 38. *verſ.* 32. & Manuël *primo tomo ſumma cap.* 7. *num.* 9. aiunt, peccare mortaliter, id credentes) Et ſuadet ratio; quia conuentus illi, pronunciato Nomine Ieſu ſtatim, interdum euaneſcunt; quod fieri non poſſet, ſi reuera intereſſent corpora.

Reſpondetur iuxtà ea, quæ ſuprà dicebam cum Caiet. 2. 2. *q.* 95. *art.* 3. Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 12. *punct.* 2. *n.* 4. Sylueſtro, Caſtro, Peña, & aliis, quos referunt, & ſequuntur Suarez *tom.* 1. *de Religion. lib.* 2. *de ſuperſtit. cap.* 16. *num.* 24. Azor. *tom.* 1. *Inſtit. moral. lib.* 9. *cap.* 25. *quæſt.* 3. & Martino del Rio *lib.* 2. *diſquiſit. magicar. quæſt.* 16. vbi rectè ſubdit, quod lamiæ, ſeu

ſtryges

Digitized by Google

ſtryges iſtæ transferantur de loco ad locum à dæmone in forma hirci, aut alterius animalis; vel in arundine vera, aut vero ſcoparum baculo, equitantes, quæ à dæmone aguntur, & ſubleuantur; atque adeò tunc nefariis conuentibus verè corporaliter interſunt; quidquid in contrarium dixerint Nauarrus, & Manuël *in locis ſuprà citatis*, & alij, quos refert Martinus del Rio *eadem quæſt*. 16. putantes, quod hæc omnia, quæ de lamiis ſeu ſtrygibus dicebam, eis ſemper apparenter, ſeu phantaſticè in phantaſia ſcilicet, ſeu imaginatione contingant) ſagas, maleficas, lamias, ſeu ſtryges, licet aliquando phantaſticè per imaginationem transferantur, ſæpè tamen verè transferri: Et patet primò, quia aliquando ſolent ad decipiendum maritum, cum quo dormiunt, aliud corpus ſubſtituere, ſicuti rectè refert Martinus del Rio *lib. 2. diſquiſit. magicar. q.* 16. quod neceſſarium non eſſet, ſi tantum phantaſticè per imaginationem transferrentur. Patet ſecundò, quia aliquando inuocato Ieſu, in valdè diſtantibus Regionibus repertæ ſunt, vt rectè etiam refert Malleus Maleficorum *par*. 2. *cap*. 3. Patet tertiò, ex ipſarum ſagarum confeſſione; quia in caſu, quo phantaſticè per imaginationem, non autem verè, & realiter id contingit, quando poſtea phantaſia ad ſanum ſtatum naturalem reuertitur, facilè diſcernunt rem phantaſticam, ſeu imaginariam, à vera, ſeu reali à parte rei, (ſic enim ſomnia à rebus veris diſcernunt vigilantes) At ſagæ conſtanter affirmant, ſe realiter aliò tranſlatas fuiſſe; Idque etiam multo tempore poſtquam id eſt factum, & cum ipſarum phantaſia nondum eſt perturbata.

17 Ad Auguſtinum itaque reſpondetur vt ſuprà, id ſcilicet aliquando phantaſticè per imaginationem contingere, non tamen ſemper.

Ad Concilium autem Ancyranum reſpondent aliqui fuiſſe illud Prouinciale & minùs canonicum; ſicque non certæ auctoritatis. Sed minùs rectè, quia confirmatum poſtea fuit Concilium illud in Concilio Nicæno, & in ſexta Synodo generali *canon*. 2. quare melius Reſpondetur ſecundò, iuxta ſupradicta cum Abulenſi *in cap. 4. Matth. q.* 47. Suarez, Azorio, & Martino del Rio *locis ſuprà citatis*, referri in eodem illo Concilio Ancyrano, mulierculas illas putaſſe, ſe comitari Deam Dianam, & Deam Herodiadem, quarum etiam iuſſionibus obtemperandum ſit, quod credere, ait Concilium Ancyranum, eſt deuiare à fide; ita vt breuiter Concilium (cum ait, hæc vera eſſe credentes deuiare à fide intelligatur de credentibus cum illis modis in eo Concilio narratis, nempè quod huiuſmodi lamiæ, ſeu ſtryges comitentur Deam Dianam, & Deam Herodiadem, & cum Dea Diana, & Dea Herodiade conueniuntur &c.

18 Ad rationem tandem reſpondetur, quod lamiæ, ſeu ſtriges iſtæ non ſtatim tunc euaneſcant, ſed perſtrictis intuentium oculis, ſtatim à dæmone aſportentur, & ſic dicantur euaneſcere, nempè deſinere videri. Vt omittam, quod aliquando, pronunciato Nomine Ieſu, tametſi dæmon ſtatim fugiat, lamiæ tamen, ſeu ſtryges verè corporaliter ibi remaneant; quia verè corporaliter ibi repertæ ſunt, vti ſuprà cum Malleo Maleficorum *par*. 2. *capite* 3. dicebam.

19 Cæterum lamiæ, ſeu ſtryges dæmonis ope non poſſunt penetrare corpora; quia id eſſet verum miraculum ſuprà naturam quantitatis (cum hæc quoad quaſlibet ſuas partes exigat extenſionem in ordine ad locum) nec ſingulæ poſſunt eſſe in duobus locis ſimul; quia id etiam eſſet verum miraculum ſuprà naturam entis finiti (cum hoc vtpotè vnum, exigat vnam proprietatem ſeu quaſi proprietatem, vt vnam exiſtentiam, vnam ſubſiſtentiam, vel inhærentiam, vnam durationem, &c. Quapropter quando lamiæ, ſeu ſtryges intrant domos clauſas ad occidendos Infantes, id non faciunt penetrando ianuas, vel parietes domus, ſed faciunt, dæmone ianuas, remotis obſtaculis, vel etiam ipſos parietes domus aperiendo, & poſtea ſtatim ſiue ianuas, ſiue parietes ipſos domus, in eodem ſtatu priori reponendo; vel id faciunt intrando domus clauſas per aperta tamen eiuſdem domus loca ſuperiora, è dæmone per aërem vectæ, ſeu tranſportatæ. Vide Martinum del Rio *lib. 2. diſquiſ. magic. q.* 15. & Tolet. *lib. 4. ſummæ c.* 16. *circa fin.*

Secundò, Magi dæmonum opera poſſunt corpora hominum, & animalium transformare, non quidem 20
mutando figuram intrinſecè, ſed extrinſecùs ex vaporibus, & exhalationibus aliam circumponendo: Sic aliqui opera dæmonis conuertuntur in ſpeciem lupi: Accommodant enim ſe, manibus, & pedibus incedẽdu quantũ poſsũt ad ſpeciem lupi, & dæmõ adijcit reliqua, circumpoſita alia figura; ita vt ſpeciem lupi exactè referant deinde ingreditur dæmon, & commotis humoribus, & venenatis ſuccis adhibitis, phantaſiam mutat, & animum ferinum inducit; denique agilitate lupina corpus tegit; Vnde fit, quod tales inuadant, lacerent, & deuorent homines modo, quo veri lupi facere conſueuerunt. Poteſt etiam ſe- 21
cundò, dæmon verum lupum, homine repente ſublato, ſubſtituere; ità vt ipſe homo oculorum iudicio videatur in lupum conuerſus; Sic S. Auguſtinus *de Ciuit. Dei lib.* 18. *cap.* 18. ait, ſocios Diomedis conuerſos fuiſſe in Aues, & Iphigeniam conuerſam fuiſſe in ceruam: ſic etiam arbitror, virgas magorum fuiſſe conuerſas in ſerpentes; cum dæmon, cauſas naturales virgis applicando, non poſſit tam breui tempore ex materia tam diſſimili veros ſerpentes efficere.

Poteſt etiam tertiò dæmon, homine conſopito for- 22
mam lupi aſſumere, eam ſibi ex vaporibus, & exhalationibus formando, & in ea varia miniſteria ſubire, & interim per ſe, vel per alium dæmonem efficere, quod ille homo dormiens videatur ſibi in lupum mutatus, hæc omnia exequi. Sic S. Auguſtinus *loco ſuprà citato* putat, ſocios Vlyſſis à Circe venefica conuerſos fuiſſe in porcos, & alios quoſdam ſuo tempore veneno in caſeo ſumpto, à fæminis Tabulariis fuiſſe in iumenta, quæ onera portabant, quamdiù illæ volebant, & poſtea videbantur ſibi in formam humanam reuerti. Poteſt etiam quartò, dæmon hanc 23
mutationem facere nudo ſolo præſtigio; ſicut enim Melancholici, & Phrænetici videntur ſibi mira exteriùs videre; cum tamen totum ſit interius ex qualitate, & commotione humorum, ita ſimiliter etiam opera dæmonis fieri poteſt, quod mira exteriùs videantur, vel audiantur ſola humorum agitatione, & infectione. Sic dæmon exhibere poteſt pomaria, palatia, vrbes, exercitus, flumina, incendia, tempeſtates, tonitrua, &c.

Hinc patet, quod Magi dæmonum opera qua- 24
tuor modis has transformationes efficere poſſint, interim tamen negari non debet, quin dæmon poſſit etiam aliquas, applicando actiua paſſiuis, efficere transmutationes, quales etiam ſimili modo efficere poteſt homo, tametſi dæmon poſſit plures, illaſque, & exactiùs & expeditiùs. Sic poteſt dæmon efficere ranas, pulices, mures, muſcas, &c. Item forſan & animantia, quæ ſunt ex ſemine, infuſo tamen iſto in vaſa genituræ naturale; quo caſu qui ſic naſcitur, non erit filius dæmonis, ſed filius eius, cuius erit ſemen.

Tertiò, Magi dæmonum opera poſſunt inferre mor- 25
bos occultos, qui nulla arte medica curari poſſint; quia facilè poteſt dæmon commouere humores, & inſtillare ſuccos venenatos, eoſque ita regere, vt lentè operentur; vel poterit infringere vim medicamentorum, vel ſi hanc non infringat; poterit renouare quotidie nouam, intercipere vias ſpirituum, & humorum, & aliis ſexcentis modis, ſibi ſatis, ſatiſque cognitis, nocere. Poteſt etiam in corpus ho- 26
minis inferre pilorum villos, clauorum, & vitrorum,

fragmenta, & ſimilia, quæ maleficiis affecti è corpore eiiciunt; quamuis etiam nudo ſolo præſtigio facere poſſit, quod hæc videantur è corpore eiici; cum tamen reuera nunquam intus in corpore fuerint.

27 Quartò Magi dæmonum opera poſſunt curare morbos omnes, qui naturalibus remediis curari poſſunt, & omnes, qui à dæmonis actuali nocumento dependent; Poteſt enim facilè dæmon applicare naturalia remedia, quæ optimè nouit, & deſiſtere ab actuali nocumento, quod per maleficium infert.

28 Quintò Magi dæmonum opera poſſunt impedire ſanguinis è vulnere effluxum, quin & impedire omnes læſiones, quæ gladio, igne, vel aliis inſtrumentis inferri poſſunt; poteſt enim facilè dæmon ictum iuxta corpus hominis excipere, & impetum refringere, & ea, quæ vim ignis, vel alterius agentis impediunt, aſſiduè interponere; Ita vt læſio nulla, vel ferè nulla ſequatur; & ſi Deus, raro hæc fieri permittat.

29 Sextò Magi dæmonum opera poſſunt eruere theſauros occultos, & diuitias ſub mare iacentes, quamuis Deus id nunc ex maxima ſua erga nos miſericordia rariſſimè permittat; quia eſſet maxima ad omne malum inductio; quapropter videmus, omnes penè magos pauperes, viles, & abiectos eſſe.

30 Septimò Magi dæmonum opera poſſunt aliquo modo ſe efficere inuiſibiles; idque vel efficiendo, quod ſubitò adſtantibus non aduertentibus, ad alium locum transferantur; vel aliquod corpus inſtar veli, vel alienam figuram interponendo, vt & ſi videatur, non tamen agnoſcatur; vel tandem ſubtrahendo, aut impediendo ſpiritus viſuales, qua parte ad illius obiecti viſionem concurrere debebant.

31 Octauò Magi dæmonum opera poſſunt immittere dæmones in hominem, & efficere, quod ab illis obſideatur; ſi ſcilicet, vti ſuprà dicebam, Deus permiſerit. Poſſunt etiam eoſdem expellere; idque vel ex pacto cum ipſis, & volentibus ipſis (quamuis ſimulent, ex vi incantationis ſe cogi ad egrediendum) vel ex pacto cum dæmone potentiore, qui inferiores etiam inuitos expellere poteſt; qua de re S. Gregor. *lib.* 1. *Dialog. cap.* 10. vbi rectè ſubdit, quod nunquam id faciat iſte dæmon niſi vt magis noceat, præſertim in anima, ſicuti infrà *dubit.* 229. *ſect.* 2. diſtinctiùs dicetur.

32 Circà animam hominis coniunctam corpori Magi dæmonum opera poſſunt omnia ea, quæ ex corporis diſpoſitione, & imaginatione dependent, vt v.g. inferre amentiam, incitare ad amorem, libidinem; vel odium, & ſimilia; poteſt enim facilè dæmon efficere, quod tibi obiectum aliquod aſſiduè obuerſetur phantaſiæ in modum conuenientis, vel diſconuenientis, quodque ſimul concitentur humores, & ſpiritus amoris, vel odij affectui conſentanei; quo ſpectant amorum, & odiorum maleficia, de quibus S. Gregor. *lib.* 1. *Dialog. cap.* 1.

33 Circà animas autem ſeparatas nihil dæmonum opera poſſunt magi; quia circa ipſas nihil etiam ipſi poſſunt dæmones, præterquam quod eis, quæ damnatæ fuerint, inferre poſſint ſupplicia ſecundùm menſuram pro ſingularum demeritis à Deo conſtitutam: quapropter non poſſunt dæmones illas ab inferis excitare, & viuis hominibus repræſentare; quemadmodum nec Tortor poteſt Reos quocumque voluerit, conducere: quod ſi id dæmones non poſſunt in animas damnatas, multò minùs id poterunt in animas ſanctas, quæ veluti Domini, & Iudices, ſunt dæmonibus magnæ formidinis, & terroris.

34 Obiicies illud 1. *Regum* 28. vbi, cum Saul petiiſſet, excitari Samuelem per Pythoniſſam, ipſe Samuel apparuit; ſicuti tenet probabilior Doctorum ſententia, quæ quamplurimum confirmatur *Eccleſiaſt.* 46. vbi Samuel poſt mortem propheta ſse, & interitum Regi prædixiſse, legitur; Ergò.

Reſpondetur, hunc Textum non obſtare; quia Samuel non prodiit excitatus vi magica, ſed in pœnam impij Regis, iuſſu diuino: quod inde probatur; quia Samuel excitatus magicam incantationem præuenit (vnde & conturbata fuit Pythoniſſa) & præterea quia Samuel rectus capite ſurſum elato, contrà morem vmbrarum magicarum (quæ pedibus ſurſum verſis, ex capite deorſum pendere dicuntur) de terra emerſit: quod & inſinuare videtur Pythoniſſa, cum ait: *Deos vidi aſcendentes è terra*, id eſt virum inſtar 35
Dei, vel ſimilem Deo: licet enim *Elohym* ſit numeri pluralis, ſæpè ſæpiùs tamen apud Hebræos ſumitur pro numero ſingulari; quo modo hîc ſumi, patet ex verbis, quæ proximè ſequuntur: *qualis eſt forma eius*; Quapropter Pythoniſſa non loquitur de vmbris, ſed de Samuele modo ſupradicto Pythoniſſa apparente; Spectra autem illa, quæ ad inuocatio- 36
nem magorum ſe exhibent, ſunt dæmones, qui ſe horum, vel illorum animas fingunt, vt homines decipiant, & Deo contumeliam inferant.

Cæterùm (quidnam aliud poſſint ſpiritus, ſiue 37
mali, ſiue etiam boni, v.g. An re vera aliquando aſſumant corpora, ità vt ipſorum apparitiones non ſint ſemper phantaſticæ, ſed aliquandò reales: Item ſecundò, an ſpiritus, cum aſſumendo corpus, illud ſibi formant, illud ſibi forment virtute naturali: Item tertiò, an illud ſibi forment ex ſolo aëre, vel etiam cum mixtione alterius ſubſtantiæ craſſioris: Item quartò quomodò illud colorent, & figurent, & calefaciant, ità vt calorem vitalem præſeferat: Item quintò an in corpore aſſumpto poſſint formare talem duritiem, & ſoliditatem, quæ à vera duritie, & ſoliditate carnis, & oſſis diſcerni non poſſit: Item ſextò quidnam requiratur ad hoc, vt ſpiritus dicantur aſſumere corpus: Item ſeptimò an in corpore aſſumpto exerceant opera vitæ; Item octauò an in eodem corpore aſsumpto propriè comedant, loquantur, reſpirent, & deambulent) Vide, quæ dicebam *in citato tractatu de Angelis diſputat.* 2. *per totam, vbi quæſtione* 1. ſubdebam, quod omnia, quæ poſsunt efficere ſpiritus mali ad malum finem, poſsint etiam efficere boni ad bonum finem.

SECTIO IV.

Quotnam modis diſcerni poſſint ſpirituum apparitiones, vt non accipiamus ſpiritus malos pro bonis?

SVMMARIVM.

1 *Spirituum apparitiones multis modis diſcerni poſſunt, vt non accipiamus ſpiritus malos pro bonis.*

2 *Spirituum apparitio mala eſt, ſi ad rerum ſacrarum, quibus Eccleſia vti ſolet, præſentiam, ſpiritus effugiant.*

3 *Mala item, ſi ſua apparitionis, falſam, vel prauam cauſam inſinuet, vt ſi dicat ſe redire imperio alicuius magi.*

4 *Item apparitio mala eſt, ſi quid dicat, quod eſt contra fidem, vel Eccleſiæ doctrinam.*

5 *Item mala eſt, ſi non patiatur, rem tractar*

cumâ

cum ſuperiore, vel Confeſſario; quia ſpiritus bonus non quærit tenebras, nec vult ordinem.

6 *Apparitio item mala eſt, ſi ſpiritus ſuo ſermone excitet mentem hominis ad ſuperbiam, ad vanam gloriam, ad deſperationem.*

7 *Apparitio item mala eſt, ſi blandè accedat, ſed poſtea mærorem, deſolationem, vel animi tenebras derelinquat; quia ſicut boni eſt illuminare, ita mali eſt tenebras offundere.*

8 *Apparitio item mala eſt, ſi in forma tetra, vel abiecta, v.g. ſerpentis, canis, &c. fiat.*

9 *Apparitio item mala eſt, ſi anima vbi ſemel pro ipſa ſatisfactum ſit, quod ſubſidij cauſa petierat, iterum quæſitis alijs occaſionibus friuolis redeat; quia anima vbi ſemel pro ipſa ſatisfactum fuerit, vel non redit, vel ſi redit, ſemel tantùm redit.*

10 *Dæmon ſæpè apparet fingens, ſe eſſe animam alicuius defuncti, vt ſic videntes in errorem inducat.*

11 *Apparitiones licet ſæpè ſint imaginariæ, negandum tamen non eſt, quod animæ beatæ, vel in Purgatorio, vel in Inferno detentæ, aliquando, ſic Deo permittente, viuentibus ob aliquas iuſtas cauſas appareant.*

12 *Dæmon quando in Dæmoniaco dicit, ſe eſſe animam alicuius defuncti, ſemper mentitur; quia nunquam anima defuncti aliud corpus ingreditur.*

13 *Dæmon ſi aliquid faciendum præſcribat, faciendum non eſt; ſi verò præcipiat aliquid, vel de præcepto, vel de conſilio, faciendum non eſt ex eo, quod ipſe præcepit, ſed ratione præcepti, vel conſilij diuini, vel humani &c. Tutius eſt etiam aliquando huiuſmodi conſilium prætermittere, aut in aliud commutare, ne quid fraudis eo conſilij moliatur.*

14 *Pactum, quod præmoriens ſuperſtiti appareat, deque ſuo ſtatu reddat certiorem, eſt temerarium, & non imitandum; non enim caret ſuperſtitione.*

1 RESpondetur: Multis modis.

2 Primò ſi ſpiritus ad præſentiam, vel vſum rerum ſacrarum, v.g. ſigni Crucis, Nominis Ieſu, Beatæ Virginis, aut alterius Sancti, aquæ benedictæ, ſacrarum Reliquiarum, ſacræ Imaginis, Agni Dei, cærei benedicti, ſtolæ ſacræ, & ſimilium, (quibus Eccleſia contrà dæmonis fraudes vti conſueuit) effugiat: Item, ſi hæc improbet, vel diſſuadeat.

3 Secundò ſi ſuæ apparitionis falſam, vel prauam cauſam inſinuet; vt ſi dicat, ſe redire imperio alicuius magi, vel vt reuelet quid quod eſt friuolum, curioſum, vel noxium.

4 Tertiò ſi quid dicat, quod eſt contra fidem, vel Eccleſiæ doctrinam: aut ſi quid ſuadeat, quod à moribus Sanctorum eſt alienum.

5 Quartò ſi non patiatur, rem tractari cum Superiore, vel Confeſſario; quia Spiritus bonus nõ quærit tenebras, nec vult ordinem, quem Sancti Patres, & ſacræ ſcripturæ tradiderunt, peruerti; præſertim cum & ipſe facilè poſſit ſuperiores permouere.

6 Quintò, ſi ſuo ſermone excitet mentem hominis ad ſuperbiam, ad vanam gloriam, ad deſperationem, ad præſumptionem animi, vel ad quemcumque alium minus rectum, minuſue ordinatum affectum.

7 Sextò ſi blandè accedat, ſed poſtea mœrorem, deſolationem, turbationem, vel animi tenebras derelinquat; quia ſicut boni ſpiritus eſt illuminare, conſolari, & animi tranquillitatem afferre; ita ſimiliter mali ſpiritus eſt, in animo tenebras, mærorem, perplexitatem, vel turbationem derelinquere; cùm vnuſquiſque ſibi conſentaneâ operetur; quia modus operandi ſequitur modum eſſendi, ſicut ait Philoſophus.

Septimò, ſi in forma tetra, vel abiecta, v.g. ſerpentis, canis, bufonis, vel Æthiopis appareat; vel ſi cum fœtore, tumultu, clade, vel horrore diſcedat. 8

Octauò, ſi anima, vbi ſemel pro ipſa ſatisfactum ſit, quod ſubſidij cauſa petierat, iterum quæſitis alijs occaſionibus friuolis, redeat; quia anima, vbi ſemel pro ipſa ſatisfactum fuerit, vel non redit; vel ſi redit, ſemel tantùm redit, vt gratias agat; dæmon autem quia paucis apparitionibus conſequi non poteſt, quod intendit, varias occaſiones quærit, vt pluries appareat; quapropter crebritas iſta apparendi debet eſſe ſuſpecta; qua de re Thyræus *lib.1. de apparitione ſpirituum cap.16.* & alij paſſim, quos ſequitur Martinus del Rio *lib.2. diſquiſit. magicar. qu.26. ſect.3.* Videri etiam poterunt, quæ dicentur, *infrà dubit.229. ſect.4.* 9

Vbi aduerte, quod ſæpè dæmon apparet fingens, ſe eſſe animam alicuius defuncti, vt ſic videntes in errorem inducat. S.Auguſtinus *de Ciuit. Dei lib.10. cap.11.* S.Chryſoſtomus *homilia 29. in Matthæum.* S.Thomas *prima par. q.117. art.4. ad 2.* Syluester *verb. Maleficium q.4. dicto 2.* Sotus *de Iuſt. & Iur. lib.8. q.2. art.2. verſ. Sed rogat.* Victoria *de Magia q.4. num.17.* Ciruelo *de ſuperſtitione par.3. cap.8.* & Martinus del Rio *lib.2. diſquiſit. magicar. q.26. ſect.7.* Et quamuis conſulat quid boni, petatque ſibi ſuffragia fieri, vel aliquid in beneficium ſuum reſtitui, id efficit vt poſtea faciliùs in errorem inducat. Victoria *loco ſuprà citato*; Thyræus *de ſpirituum apparitionibus cap.16. n.9.* & Pedraza *in ſumma in primo præcepto* §.10. Et quamuis etiam ſæpè (ſicuti ſupra dicebam *ſect.3.*) apparitiones ſint imaginariæ, negandum interim tamen non eſt, quod animæ beatæ, vel in Purgatorio, vel in Inferno detentæ, aliquando ſic Deo permittente) viuentibus ob aliquas iuſtas cauſas appareant. Martinus del Rio *citata q.26. ſect. 3. & ſeqq.* Thyræus *de ſpirituum apparitionibus cap.11. cap.16. & ſeqq.* & alij paſſim. 10 11

Aduerte ſecundò, quod quando dæmon in dæmoniaco dicit, ſe eſſe animam alicuius defuncti, ſemper mentitur; quia nunquam anima defuncti aliud corpus ingreditur. Abulenſis *cap.8. Matth. q.124. ad 1.* & alij, quos ſequitur Martinus del Rio *poſt leg. ſextum diſquiſ. magic. in Anacephalæoſi monit. 10.* rectè ibi ſubdens, faciendum non eſſe (quod dæmon fieri præſcribit) At ſi aliàs id obliget, faciendum eſſe ratione præcepti obligantis; ſi verò ſit ſub conſilio, licitè quidem adhuc poſſe; non quia dæmon dixit, ſed quia eſt in ſe aliquid bonum; Etſi tutius adhuc ſit, aliquando id conſilium prætermittere, aut in aliud commutare, ne quid fraudis dæmon, ſicuti ſemper conſueuit, eo conſilio moliatur: Quapropter & rectè dixit Thyræus *de ſuperſtitionibus ſpirituum c.15. num.20.* dæmonem nec bona conſulentem audiri debere, eo quod omne bonum, quod conſulit, in noſtram perniciem conſulat. 12 13

Hinc ſequitur, quod olim à nonnullis mutuo paciſcentibus (vt præmoriens ſuperſtiti appareat, & certiorem eum de ſuo ſtatu faciat) factum eſt, temerè imitandum non eſſe; quia licet id ſecundùm ſe conſideratum, culpam non inuoluat (vti rectè docent Doctores quos ſequitur Martinus del Rio *lib.2. diſquiſ. magic. q.26. ſect.7.*) Eſt tamen ſubiectum periculo diabolicæ illuſionis: quapropter meritò reprehenditur à Ciruelo *de ſuperſtitionibus par.3. cap.11.* & à Martino del Rio *loco ſuprà citato*, vbi & rectè ſubdit, quod vix fieri poſſit, vt pactum hoc curioſitatis culpam non inuoluat. 15

SECTIO V.

Qualenam peccatum ſit Magia ſuperſtitioſa?

SVMMARIVM.

1 *Magia ſuperſtitioſa ex genere ſuo eſt, peccatum mortale; quia continet expreſſam, vel ſaltem tacitam dæmonis inuocationem.*

2 *Magia ſuperſtitioſa aliquando excuſatur à peccato mortali ratione ignorantiæ, vel inaduertentiæ.*

3 *Suſpicans de aliquo latenti malo, tenetur abſtinere donec pleniùs de re cognouerit, quod negligens, incipit tunc peccare.*

4 *Magia ſuperſtitioſa ratione leuitatis materiæ præcisè non videtur vnquam eſſe peccatum veniale, neque enim eſt minus malum, dæmonem inuocare in re parua, & ludicra, quàm in re magna.*

5 *Dæmonis tacita, vel remota inuocatio, ſi plena, ſeu perfecta aduertentia adſit, eſt eiuſdem rationis, ac expreſſa; quamuis non ſemper apprehendatur mali magnitudo, quando res eſt parua.*

6 *Dæmonis inuocatione in iis, qui ei ſunt addicti, ordinariè admiſcentur alia crimina grauiſſima.*

7 *Primum eſt crimen hæreſis, quia multi ex iſtis non credunt dæmonem nihil poſſe, niſi permiſſu Dei, neque credunt ipſum eſſe damnatum, & miſerum cum ſuis ſequacibus.*

8 *Secundum eſt crimen Idololatriæ; quia tales deſumunt loco Dei dæmonem.*

9 *Tertium eſt crimen Apoſtaſiæ; quia abnegant Chriſtum, Chriſti fidem, & frequenter ipſum Deum.*

10 *Quartum eſt crimen blaſphemiæ in Deum, in Chriſti humanitatem, &c.*

11 *Quintum eſt crimen Sacrilegij; quia iſti tales in ſuis incantationibus vtuntur rebus ſacris.*

12 *Sextum eſt præiudicium alterius, damna ſcilicet proximorum, vt v.g. homicidia præſertim infantium; varij morbi hominibus irrogati, &c.*

13 *Septimum eſt crimen luxuriæ, vt nefariæ cum ipſo dæmone commixtiones.*

14 *Magi, ſagæ, vel lamiæ etiam ſi fortè damna aliquibus non intulerint, digni ſunt morte ob dicta delicta.*

15 *Magia continet Idololatriam, quandoque Idolodulíam, & aliam malitiam adiunctam, quandoque hæreſim, ſacrilegam hypocriſim, curioſitatem, &c. Vide quomodò hæc contingant.*

1 RESpondetur: Ex genere ſuo eſt peccatum mortale. Sic communiter Doctores; Et probatur; quia continet expreſſam vel ſaltem tacitam dæmonis inuocationem, ac proindè ſocietatem, & beneuolentiam cum illo.

2 Aduerte tamen, quod aliquando excuſatur à peccato mortali, ratione ſcilicet ignorantiæ, vel inaduertentiæ, vt ſiquis ignoret, vel non aduertat tacitam dæmonis inuocationem; cum ſæpè ſæpiùs tacita dæmonis inuocatio ſit adeò occulta, vt non facilè aduertatur.

3 Aduerte ſecundò, quod ſæpè ſæpiùs homo ſuſpicari incipit de aliquo latenti malo, ratione cuius tenetur tunc abſtinere, donec pleniùs de re cognouerit; quod ſi non fecerit, incipit tunc peccare, ſaltem venialiter.

4 Aduerte tertiò, quod ratione leuitatis materiæ præcisè non videtur vnquam eſſe peccatum veniale, quia quod ſeriò dæmon in re parua, vel ludicra inuocetur per ſe non eſt minus malum, quàm ſi id fiat in re magna, vel graui.

Aduerte quartò, quod ſimiliter tacita, vel remota dæmonis inuocatio, ſi plena, ſeu perfecta aduertentia adſit, eſt eiuſdem rationis, ac expreſſa; quamuis ſæpè contingat, quod quando eſt res parua, non apprehendatur mali magnitudo, & ſic poſſit eſſe peccatum veniale defectu aduertentiæ, ſeu ratione imperfectionis actus. 5

Aduerte quintò, quod (vti dicebam *ſect.* 1.) huic crimini in iis, qui ei ſunt addicti, ordinariè admiſcentur alia crimina grauiſſima, de quibus tales à Confeſſariis, & iudicibus omninò interrogari debent. 6

Primum eſt crimen hæreſis; quia multi ex iſtis non credunt, dæmonem nihil poſſe, niſi permiſſu Dei, neque credunt, dæmonem eſſe damnatum, & miſerum, ac eos, qui ipſum ſequuntur, eſſe ſimiliter damnandos; Quapropter pauci ex iſtis ſunt firmi in fide, & complures comprehenduntur, vel hæretici, vel oblitus Religionis. 7

Secundum eſt crimen Idololatriæ; quia deſumunt loco Dei dæmonem, cui fidem ſpondent, ſe totos mancipant, ſacrificia offerunt, alioſque honores deferunt. 8

Tertium eſt crimen Apoſtaſiæ; quia abnegant Chriſtum, Chriſti fidem, & ſæpè ſæpiùs etiam ipſum Deum; renunciant baptiſmo, confirmationi, &c. eaque conantur in ſe quibuſdam contrariis ceremoniis extirpare. 9

Quartum eſt crimen blaſphæmiæ in Deum, in Chriſti humanitatem, in B. Virginem Mariam, & in omnes alios Sanctos. 10

Quintum eſt crimen Sacrilegij; quia ſæpè ſæpiùs in ſuis incantationibus vtuntur rebus ſacris, & interdum ipſa etiam Sanctiſſima Euchariſtia. 11

Sextum eſt præiudicium alterius, damna ſcilicet proximorum, vt v.g. homicidia, præſertim infantium, (è quorum corpuſculis decoctis conficiunt pulueres, vnguenta, & alia magica Symbola) varij morbi hominibus irrogati, mortes animalium, vaſtationes ſegetum, arborum, domorum, & ſimilia. 12

Septimum eſt crimen luxuriæ, & nefariæ cum dæmone ipſo in corpore aſſumpto commixtiones. 13

Ex quibus omnibus ſequitur, quod Magi (idemque dico de ſagis, ſeu lamiis) etiam ſi forte damna aliquibus non intulerint, digni ſint morte, & è Republica penitùs exterminandi, ob hæreſim, apoſtaſiam, idololatriam, nefandas commixtiones, & ſimilia: Quapropter etiam *Exodi* 22. præcipitur, quod tales morte puniantur, Ibi; Maleficos non patieris viuere. Vide Suarez *tom.* 1. *de Religione libro* 2. *de ſuperſtitione capite* 8. *numero* 22. & *ſeqq.* 14

Vbi aduerte, quod quandoque adoratur dæmon cultu ſolius Dei, & ceremoniis ad ipſum ſolum Deum ordinatis, & tunc eſt Idololatria: Quandoque verò adoratur cultu ſolo Sanctorum propter excellentiam ſuæ naturæ, ac ſcientiæ ad habendum eum propitium, & tunc erit Idolodulia, contraria virtuti duliæ, qua coluntur Sancti; quandoque adiungitur promiſſio renunciandi baptiſmo, & Chriſto, vel promiſſio perpetuæ obedientiæ dæmoni, &c. & tunc talis erit malitia peccati noua adiuncta, quale fuerit pactum, & qualis promiſſio: quandoque creditur dæmoni quidpiam dicenti, & tunc ſi credatur ei tanquam veritati infallibili in dicendo, vel res dicta ab eo ſit contrà fidem, erit crimen hæreſis; ſi verò ex hoc diuinatio ſequatur, & inductio aliorum ad credendum illa, quæ diuinantur, & ad iuxtà illa, quæ diuinantur, operandum, erit peccatum diuinationis, ſcandali, ſeu inductionis aliorum ad peccandum; 15

G

ſi tandem ſit ad conciliandam opinionem hominum, quod ſcilicet ipſe commercium habens cum dæmone ſit Sanctus, vel Propheta, erit ſacrilega hypocriſis; ſic Doctores, quos ſequitur Leſſius *de Iuſt. & Iur. lib.2.cap.43.dub.5.num.*28. Quod ſi verò nihil horum coniungatur, ſed ſolùm ſit animus ſciendi res illas diuinandas hoc illicito modo, erit curioſitas, non addens ſuperſtitioſæ, ac mortali diuinationi, & pacto cum dæmone malitiam vllam de nouo; ſic Doctores iidem, quos ſequitur idem Leſſius *loco ſuprà cit.*

SECTIO VI.

An, & quid dicendum de pœnis Iure ſtatutis contra Magos, Maleficos, & alios Diuinatores: Item quid dicendum de libris, & ſcriptis ipſorum: Item an teneantur reſtituere pretium, quod pro diuinatione, vel ſimili alia opera ſua acceperunt?

RESpondetur: De his rebus vide *infrà dubit.*228. *ſect.*1.2.3.*&* 4.

DVBITATIO CCXXVIII.

Quidnam dicendum de quibuſdam aliis Magiæ quaſi ſpeciebus, & quibuſdam aliis vanis obſeruationibus?

SECTIO PRIMA.

Dubitationis Reſolutio.

SVMMARIVM.

1 *Magia alio modo dupliciter deſumitur, aliquando latè, & impropriè, pro ratione ſcilicet efficiendi cuiuſcumque operis, aliquando ſtrictè, & propriè, pro ratione ſcilicet efficiendi opera mirabilia. Cuius Magiæ tres ſpecies ſunt.*

2 *Magiæ prædictæ prima ſpecies eſt Ars notoria per quam verbis, certiſque ſignis adhibitis, variæ ſcientiæ, vel diſciplinæ ſine labore comparantur: Qua arte Hæretici Anabaptiſtæ vtuntur.*

3 *Magiæ huiuſmodi ſecunda ſpecies eſt, quæ refertur ad ſanitatem, & ad immunitatem à vulneribus hominum, vel animalium corporibus præſtandam per benedictiones, inſufflationes, incantationes, ſcripturas, vel legumina,&c. & quomodo contingat.*

4 *Magia in dubio, hoc eſt an alicui rei virtus aliqua inſit ad ſanitatem conſequendam, non ſtatim tanquam quid ſuperſtitioſum, aut magicum damnari debet, cum admirabiles virtutes inſint rebus incognitis etiam viris ſapientibus; Et ideò poteſt iis rebus vti cum ſuperſtitione non velle vti ſcilicet re diabolica, quatenùs diabolica ſit.*

5 *Secùs ſi res, quæ adhibetur ſit inutilis vel propè inutilis.*

6 *Ad hanc Magiæ quaſi ſpeciem reducuntur aliæ corporum mutationes, quæ in hominis vtilitatem aliquam efficiuntur, & à cauſis naturalibus tali modo prouenire non poſſunt, vt exempli gratia Theſauri occulti inuentio, & tranſportatio,&c.*

7 *Magiæ tertia ſpecies eſt quæ refertur ad damnum, vel nocumentum hominibus, iumentis, ſegetibus, vel poſſeſſionibus inferendum, vt propriè maleficium, ſeu veneficium nominatur; quod inuoluit reſtitutionis obligationem.*

8 *Magus, Ariolus, ſeu Diuinator ſi operam ſuam accepta mercede alicui præſtiterit, licet paciſcendo peccauerit, tamen quod accepit in conſcientia reſtituere non tenetur, cum opera, quam præſtitit ſit pretio æſtimabilis.*

9 *Medicus, qui iuxta medicæ artis præcepta medicinam adhibuit, non tenetur infirmo moriente, mercedem acceptam hæredibus illius reſtituere.*

RESpondetur, quod præterea Magia dupliciter alio modo deſumatur; Aliquandò latè & impropriè pro ratione ſcilicet efficiendi cuiuſcumque operis (licet illud non ſit admirabile, neque facultatem humanam excedens, ſed etiam ab homine præſtari poſſit) per opem, ac ſocietatem dæmonis; Aliquando verò ſtrictè, & propriè pro ratione ſcilicet efficiendi opera mirabilia, & facultatem humanam excedentia (quæ ab homine præſtari non poſſint) per opem, ac ſocietatem ſimiliter eiuſdem dæmonis: dicitur enim Magia; quia ad oſtendendam ſapientiam, & ad homines in admirationem commouendos quamplurimùm confert: cuius magiæ tres ſpecies ſunt. 1

Prima eſt Ars notoria, per quam, certis verbis, certiſque ſignis adhibitis, variæ ſcientiæ, vel diſciplinæ ſine labore comparantur: qua Arte Anabaptiſtæ, vti, ſed cum ad fidem catholicam redierint, in priſtinam inſcitiam relabi dicuntur. 2

Secunda eſt, quæ refertur ad ſanitatem, & ad immunitatem à vulneribus, hominum, vel animalium corporibus præſtandam per benedictiones, inſufflationes, incantationes, ſcripturas, vel ligamina, &c. quæ quod naturalem virtutem hanc medendi non habeant, manifeſtè conſtat ex vera Philoſophia, v.gr. ſi ferrum, quo læſus quis ſit, in porcinum vnguem infingatur, vel certum genus arboris per illud cædatur, ſanitatem fore recuperandam: ſi loco vulneris circumligandi ramus arboris, vel pes ſcamni circumligetur, curationem fore ſecuturam: vt olera ab erucis non infeſtentur, ſummo mane quotidie ſcopis eſſe tangenda: vt pluuia proueniat, ſanctorum imaginem aquis eſſe mergendam, & ſimilia. 3

Quamvis, ſi dubitetur, an rei, quæ ad ſanitatem conſequendam applicatur, huiuſmodi virtus naturalis ineſſe poſſit, non ſtatim, tanquam quid ſuperſtitioſum, vel magicum id damnari debeat; cùm admirabiles, eæque etiam viris doctis incognitæ, rebus multis de facto virtutes inſint: ſicuti rectè notarunt Victoria *in relatione de arte magica, q.3.n.6.* & alij, quos ſequitur Sanchez *lib.2.moral.cap.38.n.44.* 4

Quapropter in tali caſu ſiquis, experientia motus, huiuſmodi rem, tanquam ad ſanitatem conſequendam idoneam adhibere velit, expreſsè proteſtari debet, quod (ſi vlla vis diabolica ex quocumque pacto ſuperſtitioſo ſubdit) nolit, quod effectus vllo modo ſequatur; ſic Doctores, quos citat, & ſequitur Sanch. *loco ſuprà citato n.*45. 5

At ſi certum, vel propè certum ſit, quod res, quæ adhibetur, ſecundùm ſe inutilis, & vana ſit: Is, qui etiam ſic proteſtatur, per proteſtationem non excuſetur à peccato; quandoquidem, vt alibi dicebam, proteſtatio eſt contraria facto; niſi forſan id fiat non ad experiendum, ſed ad dæmonis inſtitutionem conuincendam: Qua ratione Caietanus *in ſumma, verbo Incantatio*, ait, ſe mouendi annulum ſuperſtitionem illam, pronunciato verſiculo Pſalmi, demonſtraſſe; quia cum proteſtaretur, nolle ſe prædictum verſicu-

lum ſecundùm dæmonis inſtitutionem, ſed ad Dei laudem pronunciare, Annulus nullo modo motus fuit.

6 Ad hanc Magiæ quaſi ſpeciem reducuntur aliæ corporum mutationes, quæ in hominis vtilitatem aliquam efficiuntur, & à cauſis naturalibus tali modo prouenire non poſſunt; verbi gratia, Theſauri occulti inuentio, & transportatio; Nubium repentina congregatio; vel de loco ad locum hominis diſtantis deductio; Quod Sagis, & Lamiis nonnunquam accidit, vt re ipſa quidem interdum ad montes, prata, cellas vinarias, dæmonis ope, ſine ſtrepitu, reſeratis ſeris iterumque eis clauſis, deferantur; ſicuti in primam partem Sancti Thomæ *tractatu de Angelis* probabam, & experientia demonſtrat, & ex communi docent Martinus del Rio *libro 2. diſquiſit. Magicar. quæſtione* 16. Sylueſter *verbo hæreſis* 3. *quæſtione* 6. Malleus Maleficiorum *parte* 1. *quæſtione* 1. Simanchus *de catholic. Inſtitution. titul.* 57. *num.* 6. Leſſius *de Iuſt. & Iur. lib.* 2. *cap.* 44. *dub.* 3. *num.* 15. & Suarez *citato libr.* 2. *cap.* 16. *num.* 24. Etſi diſſentiant Nauarrus *in ſumma, cap.* 11. *num.* 38. *verſ.* 32. Rodriquez *tom.* 1. *cap.* 7. *concluſione* 9. quibus fauet, vt fatear, Author *cap. Epiſcopi* 26. *quæſtione* 5. & quibus vltrò concedo, quod ſæpè ſæpiùs Sagis, ac Lamiis talia contingant non re ipſa, ſed per phantaſticam ſolam dæmonis illuſionem.

7 Tertia eſt, quæ refertur ad damnum, vel nocumentum hominibus, iumentis, ſegetibus, vel poſſeſſionibus, &c. inferendum; & propriè maleficium, ſeu veneficium nominatur; Ideoque iniuſtitiæ actum, & reſtitutionis obligationem inuoluit; Adeò vt, vbicumque per conſuetudinem maleficorum, ſeu veneficorum bona confiſcantur, ex iſtorum bonis confiſcatis fiſcus damnum, vel nocumentum illatum compenſare debeat, iuxta Textum *in leg. non poſſunt Digeſt. de Iure fiſci*; [quia id bonorum cuiuſque eſſe intelligitur, quod æri alieno ſupereſt,] vt ibi dicitur; Idemque dicas de hæredibus, ſi bona prædictorum delinquentium ad ipſos hæredes deferantur; vti deſumitur *ex cap. In literis de raptorib.* quia res, ſicque hæreditas, ſemper tranſit cum onere ſuo.

8 Cæterum, ſi Magus, Ariolus, ſeu Diuinator operam ſuam, accepta mercede, alicui præſtiterit, licet paciſcendo peccauerit, tamen, quod accepit (cùm opera, quam præſtitit, ſit pretiu æſtimabilis) in conſcientia reſtituere non tenetur; Rodriquez *tom.* 1. *ſumma cap.* 7. *concluſione* 4. Petrus Nauarra *de reſtitutione libr.* 2. *cap.* 2. *num.* 117. & alij, quos ſequitur Sanchez *libr.* 2. *moral. cap.* 38. *num.* 96. qui contra Petrum Nauarram, & alios ſatis probabiliter ſubdit, quod Magus, Ariolus, ſeu Diuinator neque, quod accepit, in conſcientia reſtituere teneatur, tametſi res ab ipſo poſtulata non euenerit; dummodo ipſe Artis Magicæ peritus iuxtà Magicæ Artis regulas operam, & diligentiam præſtiterit; cum talis opera ſit pretio æſtimabilis (vti ſuprà dicebam) Quemadmodum & medicus etiam, qui iuxtà Medicæ Artis præcepta Medicinam adhibuit, non tenetur, infirmo moriente, mercedem acceptam hæredibus illius reſtituere, iuxta Textum *in leg. Item apud §. ſiquis Aſtrologus*, & tradit *ibi* Gloſſ. *verb. non poteſt, ff. de Iniuriis*. Vide, quæ dicentur *infrà ſectione* 4.

SECTIO II.

Quidnam dicendum de pœnis Iure ſtatutis contra Magos, Maleficos, vel Diuinatores?

SVMMARIVM.

1 *Magi nullam incurrunt ſuſpenſionem, aut irregularitatem, ſed ſolùm excommunicationem ſecundùm quoſdam ipſo iure latam, non autem ferendam ex diuerſis iuribus allegatis: At oppoſitum non eſt omninò improbabile.*

2 *Iura in contrarium allegata non vrgent, & cur?*

3 *Verbum Anathema ſit: quando importet excommunicationem latam ipſo iure, vel ferendam per Iudicis ſententiam.*

4 *Decreta poſteriora dubia, abſurdum non eſt, declarari per priora.*

5 *Inquiſitores, attento iure veteri, cognoſcebant aduerſus ſolos Diuinatores ſapientes aliquid hæreſis.*

6 *Inquiſitores item cognoſcere poſſunt, ſi quis actus, vel ſi quod opus aliam contineat ſuperſtitionem, in qua ſit ob expreſſum cum dæmone pactum, vel ob alias circumſtantias, hæreſis ſuſpicio, qua ſuſpicione ceſſante eſt mixti fori, ſcilicet Iudicis Eccleſiaſtici, & Iudicis Laici, ita vt detur præuentio inter ipſos.*

SVppono, quod tales homines nullam incurrant ſuſpenſionem, aut irregularitatem, ſed ſolùm excommunicationem; quæ tamen dubium eſt inter Doctores, an ſit ipſo Iure, ſeu ipſo facto lata, vel tantùm ferenda. 1

Quidam (quos ſequitur Martinus del Rio *lib.* 4. *diſquiſ. magicar. cap.* 2. *q.* 7. *ſect.* 4. & inclinat Suar. *tom.* 1. *de Religione lib.* 2. *de ſuperſtitione cap.* 19. *num.* 5. & alij) putant, quod ſit ipſo iure lata, non autem ſolùm ferenda.

Mouentur primò *ex cap. ſiquis Epiſcopus.*

Secundò, *ex c. Aliquanti* 26. *q.* 1. quatenùs *ibi* dicitur: *ab Eccleſia habeantur extranei.*

Tertiò, ex Extrauaganti Ioannis XXII. incipiente *ſuper illius* (quæ licet inter extrauagantes eius in corpore iuris non habeatur, habetur tamen apud Tabienam *verbo excommunicatio* 5. *caſ.* 4. *n.* 1. & apud Directorium Inquiſitorum 2. *part. q.* 43.) Vbi tamen ſolùm fit mentio de dæmonem inuocantibus, vel illum in aliqua re alligantibus, vel illum adorantibus, vel cum illo pactum aliquod ineuntibus, vel illi immolantibus; & tunc tantummodo, quando tales homines aliquid ex dictis operibus facere præſumpſerint.

Quartò, meliùs *ex cap.* 1. 26. *q.* 5. quatenùs *ibi* dicitur: *Siquis Areolos, Aruſpices, aut Incantatores obſeruauerit, aut Phylacteriis vſus fuit, Anathema ſit:* Cum hæc verba *Anathema ſit*: aut *Excommunicatus ſit*, &c. contineant excommunicationem ipſo iure, ſeu ipſo facto latam, & non ſolùm ferendam. Suarez *cit. c.* 19. *num.* 3. *& ſeqq. & in* 3. *part. diſp.* 3. *ſect.* 3. *num.* 4. & alij multi, quos refert Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 12. *num.* 2. His tamen non obſtantibus,

Reſpondetur: Non omninò improbabile eſt oppoſitum (quod docent Alenſis 2. *part. q.* 164 *membr.* 5. Sylueſter *verb. ſuperſtitio qu. vltima*, quatenus aiunt, quod tales homines excommunicandi ſint: Et expreſsè Nauarrus *in ſumma cap.* 27. *num.* 12. Suarez *cit. cap.* 19. *n.* 5. *&* 6. Leſſius *de Iuſt. & Iur. lib.* 2. *cap.* 43. *dubit.* 5. *num.* 29. Azor. *tom.* 1. *Inſtit. moral. lib.* 9. *cap.* 26. *qu.* 3.

q.3. & alij complures, quos citat, & ſequitur Saochez *loco ſuprà citato de matrimonio.*)

2 Probatur, quia non vrget Textus *in cap. ſiquis Epiſcopus*; cum de excommuoicatiooe nihil loquatur, oeque vrget Textus *in cap. aliquanti*; cum vtatur verbo futuri: *Ab Eccleſia habeantur extranei*: quod verbum continet excommunicationem non ipſo iure latam, ſed tantùm ferendam; oeque vrget Textus *in Extrauaganti Ioannis XXII.* cum (prætee ea, quæ quoad hanc extrauagántem ſuprà dicebam) non ſit ſufficienter promulgata, vt eum effectum operetur. Suarez *eodem cap.19. n.6.* & alij paſſim; neque tandem vrget Textus *in c.1.26. q.5.* quatenùs ibi dicitur: *Anathema ſit*; quia oon omoinò improbabile

3 eſt, quod talia verba (licèt in Coociliorum decretis pertinentia ad fidem determinantibus importent; hæreticum eſſe illum, qui contra alicuius ex dictis decretis determinationem contrarium ſenſerit) non importent tamen excommunicationem ipſo iure, ſeu ipſo facto latam, ſed ſolùm ferendam (ſicuti notarunt DD. quos citat, & ſequitur Sanchez *loco ſuprà citato* de matrimonio, & Nauarrus *citato num.12.* loquens de his verbis: *excommunicatus ſit*; probanſque id ex eo, quia verbum ly: *ſit*: eſt futuri temporis, aut ſaltem, an ſit futuri vel optatiui modi, vel præſentis ſubiunctiui, ambiguum, Quapropter illud in hoc dubio magis in mitiorem partem interpretari debemus) At hæc ratio militat omninò in his verbis: *Anathema ſit*; Quinimmò clariora ſunt illa verba: *excommunicatus ſit*; Ergò &c.

Confirmatur; quia eſto dicamus, quod prædicta verba *Anathema ſit*: importent excommunicationem ipſo iure, ſeu ipſo facto latam, & non tantùm ferendam, intelligendum tamen id eſt, niſi proferantur in materia, in qua conſtat ex aliis textibus non imponi excommunicationem ipſo iure latam, ſed imponi excommunicationem ferendam; (ſicuti dixerunt Nauarrus *eodem cap.27. n.12.* Suarez *eodem cap.19. n.4.* & alij multi, quos ſequitur Sanchez *eadem diſput.12. n.2.*) At hoc idem (cum *cap.2. & 3.* & *cap. Non oportet 26. quæſt.5.* & alij complures Textus ſint, qui declarent, excommunicationem iſtam eſſe ferendam) in caſu noſtro contingit; Ergò &c.

4 Non obſtat, ſi dicas, hoc nihil probare; quia Textus iſti ſunt antiquiores; Non obſtat, inquam, ſi ſic dicas, quia nullum abſurdum eſt, decreta poſteriora dubia declarari per priora, ſicuti rectè adootarunt Doctores, quos citat, & ſequitur Sanchez *de matrimonio lib.2. diſp.24. n.6.*

Atque hinc patet ad rationes oppoſitas ſententiæ prioris contrariæ.

5 Cæterum, attento iure veteri, Inquiſitores cognoſcebant aduerſùs ſolos diuinatores, miſcentes aliquid hæreſis, ex Textu *in cap. Accuſatus §. licet de hæretic. in 6.* At hodie, attento motu proprio Sixti V. & altero motu proprio Vrbani VIII. contrà Aſtrologos, poſſunt & Ordinarij, & Inquiſitores inquirere, procedere, & animaduertere in omnes ſuperſtitioſam quamlibet diuinandi artem exercentes, profitentes, diſcentes, docentes, & diuinationem vanam quamcumque adhibentes, aut in ea quomodocumque ſe ingerentes ex prædicto motu proprio Sixti V. & prædicto altero motu proprio Vrbani VIII. & tradunt Doctores communiter, quos citat, & ſequitur Suarez *eod. cap.19. n.11.* & Azor. *tom.1. Inſtit. moral. lib.9. cap.26. n.4.*

6 Si quis autem actus, vel ſi quod opus aliam contineat ſuperſtitionem, in qua ſit, ob expreſſum cum dæmone pactum, vel ob alias circumſtantias, hæreſis ſuperſtitio, pertinet ad Inquiſitores; Si verò nulla ſit hæreſis ſuſpicio, eſt mixti fori, ſcilicet iudicis Eccleſiaſtici, & iudicis laici; & ità, vt detur præuentio inter illos. Abbas, & alij paſſim, quos citat, & ſequitur Iulius Clarus *lib.5. receptarum §. hæreſis numero 35.* & Suarez *vbi ſuprà citato numero 11.*

SECTIO III.

Quidnam dicendum de libris, & ſcriptis Magorum, & Maleficorum, vel Diuinatorum?

SVMMARIVM.

1 *Libri omnes, & omnia ſcripta Geomantia, Hydromantia, Aeromantia, Pyromantia, Oenomantia, & in quibus Sortilegia, Veneficia, Augaria, Auſpicia, vel Artis Magica incantationes continentur, interdicuntur in Indice librorum prohibitorum in Motu proprio Vrbani VIII. & Sixti V.*

REſpondetur: Omnes libri & omnia ſcripta Geomantiæ, Hydromantiæ, Aëromantiæ, Pyromantiæ, Oenomantiæ, & in quibus Sortilegia, Veneficia, Auguria, Auſpicia, vel Artis Magicæ incantationes continentur, interdicuntur in Indice librorum prohibitorum iuſſu Tridentini Concilij addito, Regula nona, & in Motu proprio Sixti V. & in altero motu proprio Vrbani VIII. contrà Aſtrologos, quos *præcedenti ſectione* referebam; vbi vterque Pontifex iubet, quod omnes huiuſmodi libri, & huiuſmodi ſcripta tradantur Ordinariis, vel Inquiſitoribus, quodque poſſint Inquiſitores in eos (qui tales libros, vel talia ſcripta legerint, vel tenuerint) procedere, & animaduertere. 1

Sed de prohibitione librorum, & de pœnis libros prohibitos legentium, vel tenentium; Vide, quæ diffusè dicebam *dubit.35. vſque ad dubit.46.* vt quæ dicam *dubit.230. ſect.17.*

SECTIO IV.

An Magi, Aſtrologi, vel Diuinatores teneantur reſtituere pretium, quod pro diuinatione, vel alia ſimili opera ſua acceperunt.

SVMMARIVM.

1 *Magi, Aſtrologi, vel Diuinatores non tenentur reſtituere pretium, quod pro diuinatione, vel alia ſimili opera ſua acceperunt, ſi ea videlicet naturalia ſunt, & quæ naturaliter prædici ſolent, vt Ecclypſes, &c.*

2 *Magi, Aſtrologi, vel Diuinatores tenentur è contra reſtituere pretium, quod pro diuinatione, vel alia ſimili opera acceperunt, ſi ea videlicet, quæ prædixerunt, occulta ſint, vt furtum, vel homicidium occultum, &c. vel libera contingentia, ſeu actum liberum, quia ad hæc eorum ſcientia non ſe extendit.*

3 *Medicus profitens, ſe liberaturum infirmum à morbo, quem nouit immedicabilem; Et Aduocatus, vel Procurator, &c. profitens, ſe victurum Clientulo litem, quam nouit inuincibilem, tenentur expenſas reſarcire.*

Diui

Digitized by Google

4 *Diuinator, vel Magus ſi nullam operam appoſuit, vt arte dæmonis ſciret id, quod nullo alio modo ſciri poteſt, tenetur, ſiue effectus ſequatur, ſiue non, pretium acceptum reſtituere danti; quia nullam diligentiam adhibuit, contra nonnullos aſſerentes, reſtituendum eſſe pauperibus, tanquam turpe lucrum.*

5 *Idem procedit etiam ſi conſulens Diuinatorem deliquerit, niſi damnatus fuerit per ſententiam; quia etiam in tali caſu pretium danti eſt reſtituendum.*

6 *Diuinator, vel Aſtrologus ſi operam ſuam appoſuit, vt id arte dæmonis ſciret, & arte dæmonis res ita euenit, non tenetur pretium acceptum reſtituere danti, quia ipſe ſuam operam etſi turpem, conſulenti tamen vtilem appoſuit.*

7 *Acceptum pro opere turpi, puta pro fornicatione, pro adulterio, &c. quinimò & acceptum pro opere turpi contra iuſtitiam, vt pro homicidio, aſſaſſinio, vel etiam pro iniuſtitia in iudicio facienda, non eſt obnoxium reſtitutioni.*

8 *Diuinator, vel Aſtrologus quod ſecundùm Petrum Nauarrum, Salam, & Manuelem teneatur indiſtinctè pretium acceptum reſtituere, quando res non ita euenit, Auctori minus probatur. Sufficit enim hos diligentiam pro illa re adhibuiſſe. Quæ quidem eſt pretio æſtimabilis.*

1 RESpoodetur: Noo tenentur, ſi ea (v.gr. naturalia, vt ecclypſes, pluuias, &c. vel etiam inclinatiooes naturales) ad quæ ipſorum ſcientia ſe extendit, prædicant (etiam ſi poſtea effectus non ſequatur) quia bona fide ſecundùm regulas Artis id, ad quod ipſorum ſcientia ſe extendit, prædixerint; ſicut non tenetur Medicus (ſi ſcilicet ſimiliter ſecundùm regulas Medicinæ medicatus fuerit) reſtituere curationis ſtipendium, eo quod Infirmus moriatur; Nec in ſimili tenetur Aduocatus aduocationis pretium, vel Procurator procurationis mercedem reſtituere, eo quod lis deperdatur; ſic Doctores communiter, quos ſequitur Nauarra *de reſtitutione lib. 2. c. 2. part. 1. dub. 7. n. 161. & ſeqq.*

2 Dico ſecundò: Tenentur autem è contra, ſi ea (v.g. occulta, vt furtum, vel homicidium occultum, &c. vel libera contingentia, vt quemcumque actum liberum) ad quæ ipſorum ſcientia ſe non extendit, prænuncient (etiamſi poſtea effectus ſequatur) quia per accidens ſequetur; quinimò propter idem tenentur etiam ad damnum ſpirituale, nempè liberare conſulentem ab errore (ſi ſcilicet iſte talis crediderit, id per artem ſciri poſſe, & aliundè non fuerit ab errore liberatus) Teoentur etiam ad damna ex ipſorum iudicio eidem conſulenti ſubſequuta, ſi iſte ſub ſpe diuinationis illorum expenſas fecerit, vel damnum aliud paſſus fuerit; quia ipſi omni iſtorum damnorum prædicto conſulenti iniuſta cauſa fuerunt (ſicut
3 Medicus profitens, ſe liberaturum infirmum à morbo, quem nouit immedicabilem; Et Aduocatus, vel Procurator, &c. profitens, ſe victurum Clientulo litem, quam nouit inuincibilem, tenentur expenſas reſarcire) ſic DD. quos ſequitur Petrus Nauarra *loco ſuprà citato n. 162. & 163.*

Quod tamen intellige cum limitatione, quam dicam infrà *in fine ſectionis præſentis.*

4 Cuinam autem pretium, acceptum, pro hoc Iudicio ferendo, reſtituendum ſit?

Reſpondetur, quod (quamvis nonnulli, quos ſequitur Gratian. *in cap. qui haberis 14. q. 5.* teneant, illud tanquam turpe lucrum, reſtituendum eſſe pauperibus) melius diſtinguant alij (quos ſequitur Petrus Nauarra *cit. n. 163. & ſeqq.* Salas 1. 2. q. 9. *art. 5. tract. 5. diſp. 2. ſect. 8. n.* 79. & Manuël 1. *ſumma cap. 7. n. 4.*) in hunc modum.

Si Diuinator, vel Magus nullam operam appoſuit, vt arte dæmonis ſciret id (quod nullo alio modo ſciri poteſt) tenetur, ſiue effectus ſequatur, ſiue noo ſequatur, pretium acceptum reſtituere danti: quia nullam diligentiam adhibuit (ſed caſu effectus euenit, aut non euenit) At pretium datur ipſi propter operam, & quidem conſulenti ad effectum conſequendum vtilem, quam impendit: Ergò, &c. Sicut ſi quis Medicinæ: prorſus ignarus eſſet, aut inutilia infirmo applicaret (idemque proportionaliter de Aduocato, Procuratore, vel alio ſimili dico) teneretur pretium curationis acceptum infirmo reſtituere, quamvis iſte caſu liber à morbo factus fuiſſet.

Neque obſtat, quod conſulens, ſeu adiens Diuinatorem, vel Aſtrologum in ea re, offerens pretium pro re turpi, deliquerit; quia adhuc probabilior ſenteotia tenet, illud ipſi danti, donec per ſententiam, quod illo pretio priuetur, condemnatus fuerit, reſtitui debere. 5

Si verò Diuinator, vel Aſtrologus operam ſuam appoſuit, vt id arte dæmonis ſciret, & arte dæmonis res ita euenit, non tenetur pretium acceptum reſtituere danti; quia ipſe ſuam operam, etſi turpem, 6
conſulenti tamen vtilem appoſuit; At acceptum pro 7
opere turpi (vt pro fornicatione, vel adulterio, &c. quinimò & acceptum pro opere turpi contrà Iuſtitiã, vt pro homicidio, aſſaſſinio, vel etiam pro iniuſtitia in Iudicio facieoda; quamvis non item pro Iuſtitia in eodem iudicio tribuenda, cum ad hanc Iudex teneatur ex officio) non eſt obnoxium reſtitutioni iuxta probabiliorem ſententiam Doctorum; Ergò &c.

Cæterum, quod indiſtinctè addunt Petrus Nauarra, Salas, & Manuël *in locis ſuprà citatis*, teneri ſcilicet Diuinatorem, vel Aſtrologum pretium acceptum reſtituere, quando res non ita euenit; Mihi minùs probatur, ſed potiùs dicendum videtur, quod quando Diuinator, vel Aſtrologus diligentiam arte dæmonis ad eum effectum neceſſariam adhibuit, pretium acceptum pro diuinatione reſtituere non teneatur. (ſicut Medicus, quando iuxta artis præcepta medicatus eſt, non tenetur pretium acceptum reſtituere, etiamſi infirmus moriatur; Idemque dico de Aduocato, Procuratore, vel alio ſimili, etiamſi lis deperdatur:) Quia diligentia illa, quam Diuinator, vel Aſtrologus appoſuit, eſt pretio æſtimabilis; Quapropter neque tenetur damna, & expenſas conſulenti reſarcire in hoc caſu, ſed tantùm; quando nullam operam impendit, vel eius diabolicæ artis ignarus fuerat; Quia in hoc caſu tantùm, non autem, quando operam ſuam, eamque conſulenti vtilem, impendit, proximum decepit. 8

Et in hunc modum limitari debet, quod ſuprà dicebam dicto ſecundo in fine, iuxta eã etiam, quæ dicebam *ſuprà ſectione 1. circa finem.*

SECTIO V.

Quidnam ſit vana obſeruantia (quæ eſt vltima ſuperſtitionis ſpecies) & in quonam differat à diuinatione?

SVMMARIVM.

1 *Vana obſeruantia eſt, cum quis mediis inutilibus, & à Diuina Prouidentia non conſtitutis procurat aliquem effectum, v.g. conſequi aliquod bonum, vel vitare aliquod malum, vel alteri inferre aliquod damnum.*

2 *Vana obſeruantia dicitur, vel quia non conſequitur effectum intentum: vel quia, ſi illum conſequatur, plus noxæ, quàm commodi homini affert.*

3 *Vana obſeruantia differt à diuinatione: Nam diuinatio*

Digitized by Google

natio ordinatur ad ſolam rerum occultarum cognitionem indebito modo conſequendam. Vana autem obſeruatio ad effectum externum, vt ad aliquid obtinendum, vel vitandum.

4 *Vana huius obſeruantiæ malitia conſiſtit in eo, quod aliquo modo tribuitur creaturæ diuinus honor, expectando à Creatura medijs inutilibus effectum qui à Deo per media, quæ ipſe conſtituit, expectandus eſt.*

5 *Vanam per obſeruantiam conſecutio effectus auxilio dæmonis, qui vel expreſsè, vel tacitè inuocatur, ac proindè pacto expreſſo, vel tacito ab homine cum ipſo dæmone inito ſemper innititur.*

6 *Pactum expreſſum cum dæmone dupliciter contingit: Primo quando dæmon verbis inuocatur: Secundo, facto ipſo, quando quiſquam ſciens dæmonem per medium aliquod vanum operari, medium illud vanum vſurpat.*

7 *Dæmon ſolet quatuor modis præcipuè concurrere ad magorum effectus.*

8 *Concurrit primo modo obiiciens ſenſibus vera corpora, ſiue aliundè occultè, vt velociter aſportata; ſiue per occultam actiuorum, & paſſiuorum applicationem ab ipſo dæmone factam generata.*

9 *Concurrit ſecundo modo obijciens oculis intuentium apparentes corporum ſimilitudines; ex aere ſcilicet, vaporibus, & exhalationibus ab ipſo dæmone formatas.*

10 *Concurrit tertio modo nec vera corpora, nec corporum ſimilitudines ex aere, vaporibus, & exhalationibus formatas obiiciens ſenſibus externis, ſed per aliud medium illudens, vt homo ſe videre exteriùs credat, quod reuera nec videt, nec extat à parte rei.*

11 *Concurrit quarto modo illudens per aliud medium ſimiliter abſque ſcilicet alienatione à ſenſibus externis, ordinante dæmone phantaſmata interiora, & commouente ſpiritus, vel cum alienatione à prædictis ſenſibus externis per quamdam corporis alterationem, &c.*

12 *Magi, licet poſſint virtute, vel auxilio dæmonis efficere quædam mirabilia, quæ in admirationem intuentes mouent, eo quod cauſa illorum mirabilium occulta ipſos lateat, non poſſunt tamen efficere vera miracula, cùm prædicta naturalium cauſarum virtutem non excedant.*

13 *Obſeruantia vana eſt ſuperſtitio verè, & propriè, quando effectus, qui per media illa vana ſperatur dæmonis poteſtatem excedit; quia tunc effectus ſolius Dei proprius à dæmone ſperatur, ac proindè honor ſoli Deo debitus ad dæmonem transfertur.*

14 *Vana Obſeruantia verè & propriè neque eſt ſuperſtitio, quando cauſa adhibita eſt ſufficiens ad effectum conſequendum; Attamen modus eſt vanus; ſed tantum pactum cum dæmone, quamuis contrà Valentiam, & alios adhuc probabilius ſit oppoſitum.*

15 *Obſeruantia vana ſuperſtitio cognoſci poteſt ex duplici capite, vel ex inſufficientia cauſæ ad effectum intentum conſequendum adhibitæ, vel ex circumſtantia inutili, & vana tanquam ad talem finem neceſſaria.*

16 *Obſeruantia vana ſuperſtitionem non reddit licitam experientia effectuum ſucceſſus, qui per talem ſuperſtitionem obtineri conſueuit.*

17 *Obſeruantia vana ſuperſtitio eſt duplex, vna, quæ continet pactum expreſſum, ſeu explicitum, cum dæmone: Altera, quæ continet pactum tacitum, ſeu implicitum cum eodem: Et quomodo vtraque contingat, vbi poſterioris vide triplicem diuiſionem, & quæ vnaquaque ſit.*

1 RESpondetur, quod vana obſeruantia (ſicuti colligitur ex S. Thoma 2.2.*q.*96.*art.*1. & 2. quam ſequuntur communiter Doctores) ſit, cum quis medijs inutilibus, & à diuina Prouidentia non conſtitutis procurat aliquem effectum, v.g. conſequi aliquod bonum, vel vitare aliquod malum, vel alteri inferre aliquod damnum.

Dicitur autem vana Obſeruantia, vel quia non 2 conſequitur effectum intentum, vel quia, ſi illum conſequatur plus ooxæ, quam commodi (cum noxa ſit in rebus animæ, & ſpiritualibus, commodum autem in rebus corporis, & temporalibus) homini affert: Quapropter differt à diuinatione, quod diuinatio ordinetur ad ſolam rerum occultarum cognitionem indebito modo conſequendam, vana autem obſeruantia ad effectum externum, vt ad aliquid obtinendum, vel vitandum, vel ad aliquod damnum alteri inferendum. 3

Cæterum huius vanæ obſeruantiæ malitia conſiſtit in eo quod aliquo modo tribuitur creaturæ diuinus honor, expectando à creatura medijs inutilibus, & inefficacibus, & à Deo non conſtitutis effectum, qui à Deo per media, quæ ipſe conſtituit, expectandus eſſet. Item quia innititur pacto expreſſo, vel tacito (ſicuti mox infrà dicam) ab homine cum dæmone inito, in quo & malitiam diuinationis conſiſtere, *dubit.* 221. *ſect.* 1. & 2. dicebam. 4

Aduerte tamen, quod conſecutio effectus per 5 vanam obſeruantiam auxilio dæmonis (qui vel expreſsè, vel tacitè inuocatur) ac proindè pacto expreſſo, vel tacito ab homine cum ipſo dæmone inito, ſemper innititur, ſicuti *& de diuinatione cit. ſect.* 1. *&* 2. dicebatur, & videri poterit S. Auguſtinus *de Ciuit. Dei, lib.* 21. *cap.* 6. & S. Thomas 2.2.*q.*96.*art.*2. *& opuſc.* 25. communiter receptus.

Contingit autem pactum expreſſum cum dæmone 6 dupliciter. Primò, quando dæmon verbis inuocatur. Secundò, facto ipſo, quando quiſpiam, ſciens dæmonem per medium aliquod vanum operari, medium illud vanum vſurpat, ſicuti dicebam *eadem ſect.* 1. *&* 2. vbi & ſubdebam, quod pactum tacitum cum dæmone, ſeu tacita inuocatio, & auxilium dæmonis (etiam homine ignorante, & præter eius intentionem, abſque vllo ſcilicet expreſsè pacto inito cum aliquo Mago) contingat.

Aduerte ſecundò, quod præter alios modos (de 7 quibus dicebatur *cit. dubit. præced. ſect.* 2. & videri poterit ſic Caietanus 2.2. *quæſt.* 95. *artic.* 3. Pereyra *de Magia lib.* 1. *cap.* 17. Valentia 2.2. *diſput.* 6. *q.* 12. *punct.* 2. & Martinus del Rio *lib.* 2. *diſquiſition. magic. quæſt.* 8.) quatuot modis præcipuè ſolet dæmon concurrere ad Magorum effectus, qui nobis mirabiles apparent.

Primo modo, obiiciente dæmone ſenſibus vera corpora, ſiue aliundè occultè, & velociter aſportata, ſiue per occultam actiuorum, & paſſiuorum applicationem ab ipſo dæmone factam generata; Ita vt ille vnam rem ab oculis intuentium ſubtrahendo, & aliam occultè, & velociter ſubſtituendo, oculos intuentium decipiat, & faciat, quod res prior in priorem conuerſa videatur; Quo modo dæmon (quippè qui naturalium omnium cauſarum virtutem, & proprietates, & eas applicandi commoda tempora nouit.) ſæpè ſæpiùs multa mirabilia facit, quæ naturæ ſolius operatio, niſi artificioſa dæmone applicatione adiuuante, non effeciſſet; At hæc tamen mirabilia non ſunt ſuprà naturam cauſarum naturalium; quia virtus naturalis mirabilia prædicta faciendi ineſt prædictis cauſis naturalibus à dæmone ſic applicatis. Nec dæmon eas applicando aliquid virtutis eis confert, ſed ſolo artificioſo, & peculiari modo eas applicat: quæ ſolùm eſt conditio, ſine qua non prædicta mirabilia à cauſis naturalibus efficerentur; ſicuti rectè

Digitized by Google

dixit S. Thom. *1. par. q.* 110. *art.* 2. *ad* 3. *& lib.* 3. *contra gentes cap.* 103.

Atque ita iuxta S. Auguſtinum *lib.* 3. *de Trinitat. cap.* 7. *&* 8. & malos alios, quos referebam *citata ſect.* 2. Magi Pharaonis *Exod.* 7. auxilio dæmonis ſerpentes apparere fecerunt, auferente ſcilicet dæmone clàm Magorum virgas, & aliundè aſportantes ſerpentes veros; itaque velociter, & occoltè, vt videntes crederent, Virgas in ſerpentes conuerſas fuiſſe.

9 Secundo modo, obiiciente dæmone oculis intuentium apparentes corporum ſimilitudines, ex aëre ſcilicet, vaporibus, & exhalationibus ab ipſo dæmone formatas, quæ vera corpora apparent, ſicuti iuxtà alios Doctores illi ſerpentes non erant ſerpentes veri, ſed apparentes.

10 Tertio modo, nec vera corpora, nec corporum ſimilitudines ex aëre, vaporibus, & exhalationibus formatas, dæmone obiiciente ſenſibus externis, ſed per aliud medium illudente, vt homo ſe videre exteriùs credat quod re vera nec videt, nec extat à parte rei, & hoc dæmon operatur commouens humores; qualiter idipſum humorum commotio in phræneticis, & ſomniantibus operatur.

11 Quarto modo, dæmone per aliud medium ſimiliter vel illudente, abſque ſcilicet alienatione à ſenſibus externis, ordinante dæmone phantaſmata interiora, & commouente ſpiritus, vel cum alienatione à prædictis ſenſibus externis per quamdam corporis alterationem, & vnctionem: quod lamiis, ſeu ſtrygibus contingere aliquando conſueuit: Siquidem iſtæ aliquando omninò à ſenſibus alienatæ manent, & tanquam mortuæ in terram corruunt (ita vt neque Ignem ſuper ipſas ad motum aliquo modo ſentiant) & ſola animi cogitatione, & diabolica illuſione in alia loca feruntur. Vtrùm autem prædictis lamiis, ſeu ſtrygibus ſic ſemper contingat, an aliquando verè, & realiter ipſæ ad quoſdam conuentus corporaliter ferantur, dixi *eadem dubitatione præcedenti ſect.* 2.

12 Ex quibus ſequitur, quod Magi (licèt poſſint virtute, vel auxilio dæmonis efficere quædam mirabilia, quæ in admirationem intuentes mouent, eo, quod cauſa illorum mirabilium occulta ipſos lateat) non poſſunt tamen efficere vera miracula; cum prædicta mirabilia naturalium cauſarum virtutem non excedant; DD. communiter, quos ſequitur Victoria *de Magia q.* 13. *n.* 18. & Martinus del Rio *lib.* 2. *diſquiſition. magic. q.* 7.

13 Aduerte tertiò, quod quando effectus, qui per media illa vana ſperatur, dæmonis poteſtatem excedit (vt mortui reſuſcitatio, veræ cæcitatis, vel claudicationis ſanatio, vel quodcumque aliud verum miraculum) eſt obſeruantiæ vanæ ſuperſtitio verè, & propriè; quia tunc effectus ſolius Dei proprius à dæmone ſperatur, ac proindè honor ſoli Deo debitus ad dæmonem transfertur: At quando prædictus effectus dæmonis poteſtatem non excedit (vtpotè qui ab ipſo dæmone actiua paſſiuis applicante produci poteſt) eſt quidem propter commercium cum dæmone grauiſſimum peccatum, non tamen in opinione Valentiæ 2. 2. *diſput.* 9. *q.* 13. *punct.* 1. Sayri *in Claui regia lib.* 4. *cap.* 6. *n.* 1. & aliorum, eſt obſeruantiæ vanæ ſuperſtitio verè, & propriè, ſed ſolùm minùs verè & impropriè; quia tunc nihil Dei proprium dæmoni tribuitur; quamuis contra Valentiam, Sayrum, & alios, probabiliùs ſit oppoſitum ex iis, quæ dicebam de diuinatione *dubit.* 221. *ſect.* 1. *&* 2.

14 Similiter, quando cauſa adhibita eſt ſufficiens ad effectum conſequendum, attamen modus eſt vanus, in opinione etiam Valentiæ *loco ſuprà citato punct.* 2. *verſ. Primò igitur*, & aliorum, neque eſt obſeruantiæ vanæ ſuperſtitio verè, & propriè, ſed tantùm pactum cum dæmone; quamuis contra Valentiam, & alios adhuc probabilius ſit oppoſitum ex iiſdem, quæ dicebam *citata ſect.* 1. *&* 2. Ità vt in iſto caſu etiam non ſit quidem obſeruantiæ vanæ ſuperſtitio verè, & propriè ex parte effectus ſperati, ſit tamen obſeruantiæ vanæ ſuperſtitio verè, & propriè ex parte vitioſæ circumſtantiæ; quemadmodum cilicium, flagellatio, vel ieiunium &c. (eo quod corpus affligunt) vim quidem habent ad corporis concupiſcentias coërcendas; ſed, ſi addatur aliqua circumſtantia ad id minimè conducens, ſed inutilis, & vana, v.g. quod certo loco, certo tempore, certo numero (ità vt neque excedi, neque minui liceat) certa manu, vel certo inſtrumento, &c. fiant, erit obſeruantiæ vanæ ſuperſtitio ex parte circumſtantiæ; cum illa licet ad id inutilis, & vana ſit, tanquam neceſſaria tamen expoſtuletur.

Aduerte quartò, quod obſeruantiæ vanæ ſuperſtitio cognoſci poteſt ex duplici capite, vel ſcilicet ex inſufficientia cauſæ ad effectum intentum conſequendum adhibitæ, vel ex circumſtantia inutili, & vana, (tanquam ad talem finem neceſſaria) adiuncta: quapropter quotieſcumque cauſa ad bonum aliquod conſequendum, vel ad malum aliquod fugiendum adhibita, non habet ad id virtutem naturalem, nec de ſupernaturali legitimè conſtat, & quotieſcumque, licet cauſa ſit ſufficiens, aliqua tamen circumſtantia inutilis, & vana, tanquam ſi neceſſaria ſit, adhibetur, cenſeri debet, quod opus ſuperſtitioſum ſit, quodque ex tacito cum dæmonis pacto effectus expectetur, iuxtà ea, quæ iam ſuprà dicebam, & docent S. Thomas 2. 2. *qu.* 96. *art.* 2. 3. *&* 4. Nauarrus *in ſumma cap.* 11. *n.* 25. Ciruelo *de ſuperſtitione par.* 1. *cap.* 2. & alij paſſim. 15

Aduerte quintò, quod non reddit licitam hanc obſeruantiæ vanæ ſuperſtitionem experientia effectuum ſucceſſus, qui talem per obſeruantiæ vanæ ſuperſtitionem obtineri conſueuit, iuxtà ea, quæ dicebam *de diuinatione cit. dubit.* 221. *ſect.* 1. *&* 2. 16

Aduerte ſextò, quod vanæ obſeruantiæ ſuperſtitio eſt duplex: vna, quæ continet pactum expreſſum, ſeu explicitum cum dæmone: altera, quæ continet pactum tacitum, ſeu implicitum cum eodem. Prior eſt, quando quis per pactum expreſſum (ſiue verbis, ſiue ipſo facto, vti ſuprà explicabam) à dæmone expreſsè inuocato, vel in commercium adducto addiſcit aliqua incognita media, quæ naturales ad effectus producendos cauſæ ſunt, vel quibus applicatis dæmon occultè effectum operatur: Poſterior eſt, quando non ſit prædicta inuocatio, ſed adhibet quis ad effectum conſequendum media, quæ ad illum conſequendum inutilia, & vana ſunt; atque iſta poſterior ex S. Thoma 2. 2. *q.* 96. *per totam* adhuc eſt triplex: Prima, quando alicuius calamitatis, vel proſperitatis præcognitio per vanam diuinationem procuratur, vt per eam præcognitionem quis edoctus aliquid faciat, vel vitet; Secunda eſt, quando adhibentur preces voce, vel ſcripto, vel in collo appenſæ conuertente aliqua vana circumſtantia, ex qua appareat, illas preces non referri ad Deum, vt vel ſic ab illo expectetur effectus. Tertia, quando vanè, (tanquam cauſæ alicuius effectus efficaces) adhibentur aliqua media, ſiue ſint naturalia (vt herbæ) ſiue artificialia (vt caracteres, vel figuræ, &c.) quæ ad illum effectum conſequendum cauſæ ſunt inefficaces. 17

SECTIO VI.

An obſeruantia vana, ſeu obſeruantiæ vanæ ſuperſtitio ſit ſemper peccatum mortale?

SVMMARIVM.

1 *Obſeruantia vana ſuperſtitio, ſi continet expreſſum pactum cum dæmone, ſemper eſt peccatum mortale; vbi etiam traditur, non requiri, quod effectus, & modus excedat virtutem dæmonis naturalem, quando intercedit huiuſmodi pactum expreſſum, vt ſit ſuperſtitioſa Magia, ſeu obſeruantia vana ſuperſtitio.*

2 *Obſeruantia vana ſuperſtitio, ſi continet tacitum ſolum pactum cum dæmone, quamuis ex ſuo genere ſit peccatum mortale, poteſt tamen eſſe veniale.*

3 *Primò ratione ignorantiæ vincibilis quidem, ſed non craſſa, vel affectata.*

4 *Secundò ratione intentionis; vt ſi quis ex leuitate quadam ſuperſtitionem iſtam exerceat.*

5 *Tertiò ratione paruitatis materiæ ſecundùm nonnullos, quos ſequitur Valentia, cum hac tamen limitatione non improbabiliter, ſi pactum non ſit expreſſum cum dæmone.*

6 *Auctor in caſibus prædictis negat, dari paruitatem materiæ, ità vt excuſari quis poſſit in dicto caſu à peccato mortali, & cur.*

1 RESpondetur: Obſeruantiæ vanæ ſuperſtitio, ſi continet expreſſum pactum cum dæmone (ſiue effectus, qui ſperatur, excedat naturalem poteſtatem 1
dæmonis, ſiue non excedat) ſemper eſt peccatum mortale; ſicuti conſtat ex iis, quæ dicebam *ſuprà dubit.*211. *ſect.*4. & videri poterit inter alios præcipuè Valentia 2. 2. *diſput.*6. *quæſt.*13. *punct.*1. *circa* 2
finem.

Vbi aduerte, quod (quando intercedit huiuſmodi pactum expreſſum) vt ſit ſuperſtitioſa Magia, ſeu obſeruantiæ vanæ ſuperſtitio, non requiritur, quod effectus, & modus excedat virtutem dæmonis naturalem, ſicuti rectè annotauit inter alios Suarez *tom.*1. *de Relig. lib.*2. *de ſuperſtit. cap.*15. *n.*1. 3

2 Dico ſecundò: Obſeruantiæ vanæ ſuperſtitio, ſi continet tacitum ſolùm pactum cum dæmone, quamuis ex ſuo genere ſit peccatum mortale, quia eſt contrà Religionem, & cultum Deo debitum, poteſt ta- 4
men eſſe veniale.

3 Primò ratione ignorantiæ, vincibilis quidem, ſed non craſſæ, vel affectatæ; ſicuti de diuinatione dice- 5
bam *dubit.*221. *ſect.*4.

4 Secundò ratione intentionis; vt ſi quis ſuperſtitionem iſtam non quaſi efficacem, ſed ex leuitate quadam quaſi vanam exerceat; ſicuti dicebam *citata* 6
*ſect.*4.

5 Tertiò ex nonnullis (quos ſequitur Valentia 2.2. *diſput.*6. *q.*13. *punct.*3.) ratione paruitatis materiæ; quia licet (inquiunt ipſi) huius peccati malitia conſiſtat in auferendo cultum Deo debitum, & in tribuendo creaturæ effectum, à Deo ſperandum, & vtraque 7
deformitas, abſtrahendo à quacumque materia videatur ex ſe grauis, ſicque videantur non poſſe dari in tali caſu paruitas materiæ; tamen improbabile non ſit oppoſitum, dari ſcilicet in dicto caſu paruitatem materiæ, quando non eſt expreſſum pactum cum dæmone (vt ſemel facere, annulum ſuper filum moueri;) quia ea ſolo tacito cõmercio cum dæmone, ſubdunt ipſi, non magnum ſalutis ſpiritualis periculum homini 8
imminet; quippè facilè huiuſmodi vanam in materia leui occupationem deſeret, ſicque non facilè ad maiora à dæmone exindè allicietur.

At his non obſtantibus, mihi cum aliis (quos ſequitur Leſſius *de Iuſt. & Iur. lib.*2. *cap.*44. *dubit.*4. *num.*26.) probabilius videtur dicendum non dari paruitatem materiæ, vt ratione ſcilicet paruitatis materiæ excuſari quis poſſit in dicto caſu à peccato mortali; tùm ob rationem ſuprà tactam; tùm quia in diuinatione paruitatem iſtam materiæ *in eadem dubit.* 221. *ſect.*4. negabam; cùm tamen vtrobique ſit eadem ratio; tùm quia ſic Caietanus *in ſumma verb. Incantatio in principio.* Armilla *ibidem in fine.* Syluester *verb. Superſtitio qu.*10. *circa finem.* Nauarrus *in ſumma cap.*11. *numero* 24. Alcozer *in ſumma cap.*14. & alij multi vanæ iſtius obſeruantiæ ſuperſtitionem ſeriò & tanquam efficacem exercitam à mortali tantùm excuſant ex ſola ignorantia: quapropter & à mortali etiam excuſarem Ego, ſi non ſeriò, ſed ioco, & ad experiendum effectum cauſa curioſitatis quis ſemel talem ſuperſtitionem (mouendo v.g. annulum ſuper filum) committeret iuxta ea, quæ dicebam *citata ſectione quarta*, & iuxta ea, quæ dicam *ſect.*8. 6

SECTIO VII.

Quidnam dicendum de vanæ obſeruantiæ ſuperſtitione ad aliquid præcognoſcendum?

SVMMARIVM.

1 *Vana obſeruantia ſuperſtitio eſt eiuſdem prorsùs malitiæ, ac eſt diuinatio vana, ſeu ſuperſtitioſa, & ideò diſpoſita de vna cenſentur etiam diſpoſita de alia.*

2 *Vana obſeruantia ſuperſtitionis malitia conſiſtit in eo, quod ipſius media adhibita ad ea mala, vel proſpera prænuncianda nullam vim naturalem, aut ſupernaturalem habent, ac proindè vt ſigna mala huius præcognitionis, cooperante dæmone, ac homines huiuſmodi vanitatibus implicare volente, obſeruantur.*

3 *Superſtitionis huius eſt, ſi quis obſeruet dies, quaſi quidam dies ſint fauſti, quidam infauſti, ſicque v. g. nolit opus incipere die Martis. Quod tanquam vanum & ſuperſtitioſum interdicitur.*

4 *Id tamen intellige, ſi quis id efficaciter, & certò credat, nec excuſetur ex ignorantia; ſecùs ſi obſeruet dies ex ſolo quodam timore, &c.*

5 *Superſtitionis huius etiam eſt, ſi quis certis diebus olera ſcopis tangat; ne ab erucis, vel aliis inſectis animalibus lædantur, vel ſi nolit die Veneris vngues præſcindere, &c.*

6 *Superſtitio non eſt, ſi quis obſeruet annos, menſes, dies, vel horas, quibus ad negocia inchoanda diſpoſitio, ſeu conſtellatio cœli conuenientior ſit, quemadmodum ſuperſtitio non eſt, ſiquis in naturalibus obſeruet tempora colligendis herbis, ſecandis lignis, vel purgandis corporibus conuenientia.*

7 *Infirmus ſecundùm Galenum non eſt committendus Medico Aſtrologiæ ignaro; quia medicamenta illius, aut nihil proderunt, aut multum nocebunt; dantur enim ſtellæ maleficæ vt Mars, & Saturnus, & beneficæ vt Venus, & Iupiter, & ſimiliter conſtellationes maleficæ, vt aſpectus oppoſitionis, & quadrati, & conſtellationes beneficæ, ſeu fauo- 1
rabiles, vt aſpectus ſextilis, & trini.*

8 *Superſtitio nihilominùs eſſet obſeruare certos hebdomada*

domadæ aut menſis dies, aut hora, ſi adderentur circumſtantiæ vanæ, & inutiles, aut orationes, ſeu preces non approbatæ ab Eccleſia.

9 *Superſtitio neque eſt, immo pium & laudabile obſeruare, & eligere ex deuotione diem certum alicuius ſancti ad aliquid inchoandum, v. gr. ad incundam Religionem, ad matrimonium contrahendum.*

10 *Superſtitionis etiam huius eſt, ſiqua femella nuptiarum auida preces recitet nocte S. Ioannis Baptiſtæ vt ipſi manifeſtetur, cum quonam viro matrimonium contractura ſit.*

11 *Superſtitionis huius etiam eſt recitare, vel portare preces & orationes quaſdam, credens quod cum eis morte ſubita diſceſſurus non ſit, vel quod propterea fortunam bonam conſecuturus ſit, &c.*

12 *Superſtitio non eſt portare prædictas preces, & orationes non expectando prædictos effectus, propterea tanquam certo euenturos, ſed ſolùm confidendo in illis ſanctis, ad quos ea diriguntur.*

13 *Superſtitionis huius etiam eſt, ſiquis ex luſoribus locum mutet, vel tantiſper ſurgat ad malam fortunam, quam in ludo experitur, abyciendam; vel ſi Aſtrologos conſulat quo tempore luſurus ſit, vt in ludo lucretur, &c. vt hæc tantùm attingant peccatum veniale; quia luſores non firmiter id credere videntur, ſecùs ſi annulis quibuſdam vtantur, &c.*

1 RESpondetur de vanæ obſeruantiæ ſuperſtitione iſta, qua præcognitio rei proſperæ, vel aduerſæ per vanam diuinationem procuratur, cum ſit eiuſdem prorsùs malitiæ ac eſt diuinatio vana, ſeu ſuperſtitioſa (de qua dicebam *dubit.* 221. *per totam*) Idem, ac de illa dicebam, dicendum eſt; Siquidem tantùm differt ab illa, quod illa præcipuè refertur ad ſpeculationem; Ita autem ad opus eius, qui talem præcognitionem procurat; ſicuti rectè præter alios adnotauit Valentia 2.2. *diſputat.6. quæſtione* 13. *puncto* 2.

2 Cæterum *i*ſtius ſuperſtitionis malitia conſiſtit in eo, quod ipſius media adhibita ad ea mala, vel proſpera prænuncianda nullam vim naturalem, aut ſupernaturalem habent, ac proindè vt ſigna vana huius præcognitionis, cooperante dæmone, ac homines huiuſmodi vanitatibus implicare volente, obſeruarentur; ſicuti rectè dixit S.Thomas 2.2. *quæſt.*96. *art.*3. vbi ea S. Auguſtino in argumento *ſed contra* multa exempla refert; vt, cum ad egrediendum domo, aut non egrediendum, aut ad quid aliud faciendum, aut omittendum obſeruatur, ſi membrum aliquod ſalierit; vel ſi iunctim amicis ambulantibus aliquis lapis, canis, aut puer medius interuenerit; vel ſi quis, cum ſternutauerit, & ſimilia multa, quæ nos etiam ex S. Auguſtino referebamus *dubit.* 226. *ſect.*1. & 2.

3 Ad hanc ſuperſtitionem pertinet, ſiquis obſeruet dies, quaſi quidam dies ſint fauſti, quidam autem infauſti; ſicque v. g. nolit incipere die Martis, quaſi dies iſte ſit vnus de infauſtis; atque ita id tanquam, quid vanum, & ſuperſtitioſum, interdicitur *in cap. Non obſeruetis*, & *cap. ſequenti* 26. *q.*7. Et docet S. Thomas 2.2. *q.*96. *art.*3. *in corpore.* Nauarrus *in ſumma cap.*11. *num.*38. Ciruelo *de ſuperſtitionibus* 3. *part. cap.*6. Alcozer *in ſumma cap.*14. *circa finem*, & alij communiter.

4 Hoc tamen intellige, ſiquis id efficaciter, & certò credat, nec excuſetur ex ignorantia; ſecùs, ſi obſeruet dies ea ſolo quodam timore, ſicque non audeat v.g. die Martis aliquod opus incipere; quia tunc erit ſolùm veniale peccatum (ſicut de auguriis, & ſomniis ſuprà dicebam) Et ita communiter contingere videtur.

5 Ad hanc ſuperſtitionem etiam ſecundò pertinet, ſiquis certis diebus oleta ſcopis tangat, ne ab erucis, vel aliis infeſtis animalibus lædantur; vel ſi nolit die Veneris vngues præſcindere, aut die Sabathi in honorem B.Virginis nere, cùm tamen eodem die opera alia ſeruilia exerceat; vel ſi maiorem vim ad quoſdam effectus tribuat aquæ, quæ diebus Dominicis poſt quatuor tempora benedicitur, quàm alij aquæ, quæ aliis Dominicis benedicatur; vel ſi ſeruet oua, quæ in die Paraſceue à gallinis pariuntur eo quod in ignem iniecta, vim illius extinguendi habere credant; quia hæc omnia, quod talem vim ſeu virtutem non habeant, manifeſtum eſt. Sic Doctores communiter, quos ſequitur Martinus del Rio *lib.*3. *diſquiſit. magicar. part.*2. *quæſtione* 4. *ſect.*6. *circa finem.*

Aduerte tamen, quod ſuperſtitio non ſit, ſiquis obſeruet annos, menſes, dies, vel horas, quibus ad negocia inchoanda diſpoſitio, ſeu conſtellatio cœli conuenientior ſit; quemadmodum ſuperſtitio non eſt, ſiquis in naturalibus obſeruet tempora, colligendis herbis, ſecandis lignis, vel purgandis corporibus conuenientiora; quia certum eſt, quod certis temporibus herbæ efficaciorem virtutem habent; & ligna corruptioni minùs obnoxia, & ad vſum aptiora ſint, & purgatio magis proſit; Ità vt in aliis temporibus non ſolùm minùs proſit, ſed etiam multum obſit; 6
Quapropter Galenus monuit, ne infirmus Medico Aſtrologiæ ignaro ſe committat; quia medicamenta illius, (inquit ipſe) aut nihil proderunt, aut multum nocebunt; Et meritò, quia certum etiam eſt, quod dentur ſtellæ maleficæ (vt Mars, & Saturnus) & dentur ſtellæ beneficæ, ſeu fauorabiles (vt Venus, & Iupiter) & dentur etiam ſimiliter conſtellationes maleficæ (vt aſpectus oppoſitionis, & quadrati) & conſtellationes beneficæ, ſeu fauorabiles (vt aſpectus ſextilis & trini) Et ideò hæc obſeruare, proderit ad malum vitandum, vel minuendum, & ad bonum conſequendum. Vide DD. quos citat, & ſequitur Petrus Nauarra *de reſtitutione lib.*2.*c.*2. *in parte poſteriori dub.* 7. *num.*133. *& ſeqq.* & Martinus del Rio *cit. ſect.*6. *in* 7
principio. Eſſet tamen ſuperſtitio, ſiquis obſeruaret certos hebdomadæ, aut menſis dies, aut certas diei horas, quatenus dies, aut horæ tales ſunt; vel adderentur circumſtantiæ vanæ, & inutiles, aut orationes, ſeu preces non approbatæ ab Eccleſia; quia hæc omnia quod nullam ad effectum intentum conſequendum virtutem habeant, per ſe patet. Sic DD. quos ſequitur Martinus del Rio *loco ſuprà citato.* 8

Aduerte ſecundò, quod neque ſuperſtitio ſit, quin pium, & laudabile, ſi quis obſeruet, & eligat ex deuotione diem certum alicuius ſancti ad aliquid inchoandum, v.g. ad incundam Religionem, ad matrimonium contrahendum, ad faciendum primum ſacrum, &c. Quia id fit, vt ſanctus ille opem, & auxilium præſtet; ſic DD. quos ſequitur Syluest. *verb. Superſtitio q.*10. *circa finem.* 9

Ad hanc ſuperſtitionem etiam tertio, pertinet, ſi quæ femella (ſicuti nonnullæ femellæ conſueuerunt) nuptiarum auida preces recitet nocte S. Ioannis Baptiſtæ, vt ipſi manifeſtetur, cum quonam viro matrimonium contractura ſit, applicetque ſimul auditum, credens nomen, quod audierit, fore viri ſui; vel ſi preces recitet animæ deſertæ in Auroræ primo aſpectu diei Sancti Ioannis Baptiſtæ, dirigens, eas, quod virum, cui matrimonio iungenda ſit, reuelet; quia hæc omnia quod vana ſint, & ad talem effectum conſequendum virtutem non habeant, per ſe conſtat. 10

Ad hanc ſuperſtitionem etiam quartò pertinet, ſi quis preces vel orationes quaſdam recitet, vel portet, credens, quod proptereà morte ſubita deceſſurus non ſit, vel quod propterea fortunam bonam conſecuturus ſit, quia quod tales preces, vel orationes 11

tiones talem vim non habeant, eſt per ſe notum; Syluеſter *verb. Superſtitio quaſt.10. in fine.* Armilla *verb. Sortilegium num.3.* Tabiena *verb. Sors quaſt.7. num.8.* Nauarrus *in ſumma cap.11. numero 34. & cap. Quando de conſecratione diſtinct.1. cap.19. num.160.* S.Antoninus *2.par. tit.12. cap.1. §.13.* Leſſius *de Inſt. & Iur. lib.2. cap.43. dubit.10. numero 63.* Ciruelo *de ſuperſtitione par.3. cap.4.* Sayrus *in Claui regia lib.4. cap.6. numero 8.* Manuël *in ſumma cap.7. numero 8.* Philiarcus *de Officio Sacerdotis tom.1. par.3. lib.3. cap.10.* & alij paſſim, quos ſequitur Suarez *tom.1. de Religion. lib.2. de ſuperſtit. cap.15. numero 9. & ſeqq.*

12 Aduerte tamen, quod ſuperſtitio non ſit, ſi quia prædictas preces, vel orationes portet, vel recitet non expectans prædictos effectus propterea tanquam certò euenturos, ſed ſolùm confidens, propterea ſanctorum illorum, ad quos illæ preces, vel orationes diriguntur, meritis futurum, quod præſeruetur ab illis malis, vel conſequatur illa bona.

13 Ad hanc ſuperſtitionem etiam quinto, pertinet, ſi quis ex luſoribus locum mutet, vel tantiſper ſurgat ad malam fortunam, quam in ludo experitur, abiiciendam; vel ſi Aſtrulogos conſulat, quo tempore luſurus ſit, vt in ludo lucretur; vel ſi ad hunc finem conſequendum annulis quibuſdam vtatur; quia hæc omnia quod ad id conſequendum talem virtutem non habeant, perſpicuum; Nec per ſcientiam Aſtrologicam, quod hic potiùs, vel ille ex luſoribus lucraturus ſit, ſciri poteſt; ſic DD. quos ſequitur Alcozer *de ludo cap.2.* paulò poſt principium, qui rectè ſubdit, quod illa loci mutatio, vel è ludo ſurrectio, ſit communiter veniale; quia luſores non firmiter id credere videntur; At iis annulis vti, & Aſtrologos conſulere, ſit mortale, quia eſt res grauis, & abſque vllo fundamento dicta: quod tamen vltimum Alcozer dictum mihi minùs probanit: quia reuera fieri poteſt, quod conſtellatio (quæ hîc, & nunc eſt in cœlo, locis Apheticis, hylegialibus, ſeu principalibus (vt Domini geniture, Solis, Lunæ, partis fortunæ, & præcipuè in hoc caſu, de quo nunc agimus; aſcendentis, ſeu domus primæ, medij cœli, ſeu domus decimæ) ſit fauſta per aſpectus fauſtos (vt per trinum, vel ſextilem) Geneſis vnius ex luſoribus, & ſit infauſta per aſpectus infauſtos (vt per quadratum, vel per oppoſitionem) Geneſis alterius ex luſoribus, ſicque ab Aſtrologis cum fundamento coniici poſſit, quod hîc, & nunc vnus ex luſoribus in ludo ſit lucraturus, alter autem iacturam facturus.

SECTIO VIII.

Quidnam dicendum de vanæ Obſeruantiæ ſuperſtitione, qua vanæ preces verbo, vel ſcripto adhibentur, vel collo appenſæ geſtantur.

SVMMARIVM.

1 *Vana Obſeruantia, qua vana precee verbo, vel ſcripto adhibentur, vel collo appenſa geſtantur, ſuperſtitio contingit, Primò, cum conditio, vel circumſtantia aliqua vana, & inutilis adhibetur, tanquam neceſſaria; Ita vt vis, virtus, ſeu efficacia precum conſtituatur in ea, &c.*

2 *Vana Obſeruantia ſuperſtitio contingit, Secundò, cum adhibentur nomina ignota, vel obſcura ſignificationis, vel caracteres ignoti.*

3 *Vana Obſeruantia ſuperſtitio contingit, Tertiò cum inſeruntur incerta, falſa vel apocrifa aliqua, v. gr. quod Chriſtus ſpaſmum, vel febrim habuerit, &c. quia dæmon vtpote pater mendacij, his, & ſimilibus delectatur.*

4 *Vana Obſeruantia ſuperſtitio contingit, Quartò, cum effectus eſt vanus, vt ſi dictis verbis ſacris moueatur annulus ſuper filum; quia virtus diuina operatur quid vani, & ideò credendum eſt ea verba ad dæmonem referri.*

5 *Vana Obſeruantia ſuperſtitio non eſt, ſi conditio, ſeu circumſtantia vana, & inutilis ſe habeat in precibus tantùm concomitanter.*

6 *Vana Obſeruantia neque ſuperſtitio eſt, quando quis operatur ita manuum celeritate, vt illudat aſtantes dicens aliqua verba ſacra ioci gratia; ſed eſt cuiuſdam vanitatis peccatum.*

7 *Non licet verba ſacra, vt vim ad eum vanum effectum habentia etiam ioco, & cauſa experiendi effectum, proferri; quamuis forſan peccatum mortale non ſit, ſi quis ex leuitate, & curioſitate quadam id ſemper committat.*

8 *Neque licet his vanis rebus proteſtatione præmiſſa, quod ſi effectus ſit à dæmone, non ſit animus rebus eius vtendi, neque ſit animus mediis rebus eis effectum conſequendi; quia tunc proteſtatio eſt contraria facto.*

Reſpondetur: ſuperſtitio iſta contingit.

Primò, cum conditio, vel circumſtantia aliqua vana, & inutilis adhibetur, tanquam neceſſaria: Ita vt vis, virtus, ſeu efficacia precum conſtituatur in ea, vt ſi vis, virtus, ſeu efficacia verborum ſacrorum conſtituatur in eo, quod dicta verba tali loco, tali tempore, tali charta, tali figura, vel talibus caracteribus imprimantur, ſeu ſcribantur; quia quod omnia iſta ad effectum intentum conſequendum vana, & inutilia ſint, eſt per ſe clarum. 1

Secundò, cum adhibentur nomina ignota, vel obſcuræ ſignificationis, vel caracteres ignoti (ſiue abſolutè ſiue ad quidnam pertineant) quia eo ipſo ad dæmonem ea intelligentem referuntur, vel ſaltem, quod erroris, vel impietatis periculum afferant, ſuſpecta redduntur. 2

Tertiò, cum inſeruntur incerta, falſa, vel apocrifa aliqua, v. g. quod Chriſtus ſpaſmum, vel febrim habuerit, &c. quia dæmon, vtpotè pater mendacij, his, & ſimilibus delectatur; tùm quia veriſimile non eſt, quod ſacra incerta virtutem habeant, quam non habent ſacra certa: tum quia, ſi ſacra incerta virtutem hanc haberent, potiùs id, (vti rectè dixerunt Caietanus, Armilla, Nauarrus, & alij *in locis infrà citandis*) Deus reuelaſſet viris ſanctis, quàm femellis vanis. 3

Quartò, cum effectus eſt vanus; vt ſi dictis verbis ſacris moueatur annulus ſuper filum; quia virtus diuina non operatur quid vani; Et ideò credendum eſt, quod ea verba ad dæmonem, qui quærit, verbis ſacris honorari, referantur.

Atque ita docent S.Thomas *2.2. q.96. art.4.* Armilla *verb. Sortilegium num.3.* Tabiena *verb. Sors qu.7. num.8.* Angelus *verb. Superſtitio num.7.* Syluеſter *eodem verbo qu.10. dicto 4.* S.Antonious *2. part. tit.12. cap.1. §.13.* Nauarrus *in ſumma cap.11. numero 35.* Suarez *tom.1. de Religion. lib.2. de ſuperſtitione cap.15. num.11.* Ciruelo *de ſuperſtition. part.3. cap.4.* Martinus del Rio *lib.3. diſquiſit. magicar. par.2. q.4. ſect.3.* & Sayrus *in Claui regia lib.4. cap.6. num.6.* (quatenus, ſi quid iſtorum reperiatur in ligaturis, eas condemnandas arbitrantur) & in propriis terminis, prædictas quatuor conditiones, ſeu circumſtantias referendo, docent etiam Caietanus *in ſumma verb. Incantatio,* Armilla *ibidem num.2.* Valentia *2.2. diſput.6. qu.13. punct.2.* Azor. *tom.1. Inſtitut. moral.* 4

lib.9.cap.26.qu.6. Medina *libr.1. ſumma cap.14.§.2.* Nauarrus *in ſumma, eodem cap.11.n.25.* Martinus del Rio *lib.3.diſquiſ.magic.part.2.q.4.ſect.2.* & Toletus *in ſumma lib.4.cap.14.n.11.*

5 Aduerte tamen quod diximus ſuperſtitionem eſſe, ſi conditio, vel circumſtantia aliqua vana, & inutilis adhibetur, tanquam neceſſaria; ita vt vis, virtus, ſeu efficacia precum conſtituatur in ea; quia, ſi conditio, ſeu circumſtantia vana, & inutilis, ſe habeat in precibus tantùm concomitanter (eò quod, qui eam adhibet, cognoſcit, eandem non eſſe per ſe vtilem, aut efficacem, ſed tantùm vanè ea illo modo vtitur) non eſt ſuperſtitio, ſed tantùm cuiuſdam vanitatis peccatum; ſicuti ſuprà *dubit.221. de diuinatione* dicebam & videri poterit præter alios Valentia *eod. punct.2. columna 2.*

6 Aduerte 2. quod ea, quæ dixi quartò, quod aliquandò qui vtitur illis verbis ſacris, effectum illum vanum (vt motum annuli ſuper filum) non mediantibus illis verbis ſacris, ſed manuum celeritate, vel arte quadam, (vt id non percipiatur ab Aſtantibus) efficiat, & ſolùm verba illa ſacra (vt Aſtantibus illudat ioci cauſa) proferat, & tunc neque eſt ſuperſtitio, ſed ſimiliter cuiuſda vanitatis peccatum, vel etiam, Aſtantium ſcandalo remoto, licita quædam animi recreatio: Valentia vbi *ſuprà columna 3. verſ. ſed diſpiciendum eſt.*

7 Aduerte 3. quod non liceat tamen ea verba (vt vim ad eum vanum effectum habentia) etiam ioco, & gratia experiendi effectum, proferri; atque ita Caietanus *in ſumma, verb. Incantatio teſtatur*, quod per experientiam probauerit; quia, dicente homine quædam verba ſacra, quidam annulus ſuper filum poſitus mouebatur; Ipſe verò Caietanus, non cauſa experiendi effectum, ſed cauſa vanitatem, pactumque diabolicum conuincendi, proteſtatus, quod verba illa ſacra (non vt inſtituta à dæmone ad mouendum annulum, ſed ad Deum eorum Authorem dirigendo) proferat, annulus motus non fuit: Vnde colligit, quod talis effectus non ſequatur, niſi, cum (ſaltem tacitè) quis ea verba ad dæmonem referat; ſubditque, quod ea tacita intentio adſit, quotieſcumque quis, etiam ioco, ea verba (vt vim ad mouendum annulum habentia) protulerit: Atque idem iudicium de ſimilibus faciendum eſſe ait; quia & iſta etiam eam vim non habent; niſi ex pacto, quod olim quis cum dæmone fecerit.

Quamvis forſan peccatum mortale non ſit, ſiquis ea leuitate, & curioſitate quadam id ſemel committat; iuxta ea, quæ dicebam *ſuprà ſect.6. dubit. 221. ſect.4.*

8 Aduerte 4. quod neque liceat, vti his vanis rebus proteſtatione præmiſſa, quod ſi effectus ſit à dæmone, non ſit animus rebus eis vtendi, neque ſit animus, mediis rebus eis, effectum conſequendi; quia tametſi, quandò dubium eſt an ſint ſuperſtitioſæ, id liceat, non tamen, quando conſtat, licebit; quia tunc proteſtatio eſt contraria facto; cum ſit re ipſa, & facto ſuperſtitione vti; ſicuti dicebam *dubit. 221. ſect.1. & 2.* & tradunt DD. quos ſequitur Philiarchus *de officio Sacerdotis tom.1.par.2. lib.3.cap.11. verſ.4.concluſio.*

SECTIO IX.

Quidnam dicendum de ligaturis, & de Sanctorum Imaginibus, quæ collo geſtantur?

COROLLARIVM PRIMVM.

SVMMARIVM.

1 *Ligaturæ, & Sanctorum Imagines, quæ collo geſtantur, ſunt licitæ, atque ab omni ſuperſtitione liberæ, ſi nulla in ipſis ligaturis vana conditio, ſeu circunſtantia inuoluatur.*

2 *Sanctorum Reliquias, vel Imagines in collo ſuſpenſas geſtare licitum eſt non ſolùm, ſed etiam pium, ſi nulla vana conditio, ſeu circunſtantia in eis inuoluatur, contra nonnullos; non enim, id eſt, prohibitum iure naturali, neque iure Eccleſiaſtico, & vſus Eccleſiæ id approbat.*

3 *Peccatum, quod quis committit geſtans Sanctorum Reliquias, vel Imagines collo ſuſpenſas non inuoluit ſpecialem malitiam ſacrilegij in confeſſione neceſſariò explicandam, ſi peccatum non ſit directè contrà cultum ipſarum contra nonnullos oppoſitum ſentientes.*

4 *Fornicari, vel luxurioſè viuere Sanctorum Reliquias, vel Imagines geſtando, quamvis aliqualem inuoluat irreuerentiam, non tamen inuoluit notabilem diſformitatem, quæ in Sacramento Pœnitentiæ neceſſariò explicanda ſit; Id enim nullo iure ſpecialiter prohibitum eſt, nec directè opponitur earum cultui.*

5 *Ligaturas in collo geſtare, quas vel vſus Eccleſiæ, vel probatorum Medicorum non commendat, eſt quid ſuperſtitioſum, & omninò prohibitum; Vbi quid Phylacteria ſint ex Iſidoro declaratur.*

RЕſpondetur *ex dictis ſect. præcedenti* 8. quod licitæ atque ab omni ſuperſtitione liberæ ſint, ſi nulla in ipſis ligaturis vana conditio, ſeu circunſtantia inuoluatur (v. g. quod verba ſacra, quæ in dictis ligaturis continentur, ſint ſcripta ſic, vel ſic; vel ſint ſcripta in vaſe talis figuræ, aut talis materiæ, ita vt vis formæ, aut materiæ tribuatur; vel ſint ſcripta in tali charta, vt virginea, aut pergamina; vel tali tempore, vt oriente, aut occidente Sole; vel ſint alligata à tali perſona, vt à Virgine, aut à Puero; vel tali modo, vt tot filis, vel tabulis, &c.) Item ſi nulla adſit figura præter figuram Crucis, & nulla adſit Imago præter Imaginem Chriſti, vel Sancti alicuius noti: Item, ſi nulla barbara, & incognita Dei, vel Angelorum nomina ſint ſcripta, nec aliud quid vanum, vel mendax inuoluatur; ſic S.Thomas, Angelus, Syluester, Armilla, Tabiena, S.Antoninus, Nauarrus, Suarez, Sayros, & Martinus del Rio *in locis ſuprà citatis.* 1

An autem liceat Sanctorum Reliquias, vel Imagines in collo ſuſpenſas geſtare? 2

Reſpondetur: quod (quamvis Angelus *verb. Reliquia num.4.* Ciruelo *loco ſuprà citato*, & alij negent ex Textu *in cap. corpora de conſecratione diſtinct.1.* vbi præcipitur, quod Reliquiæ de loco ad locum non transferantur abſque licentia Epiſcopi; Et ex Concilio Bracharenſi *3.c.5.* Vbi repræhenduntur Epiſcopi, qui in martyrum ſolemnitatibus ad Eccleſiam progreſſuri, Sanctorum Reliquias collo ſuſpenſas geſtabant) Nihilominùs cum S. Thoma *2.2.q.96. art.4.* Roſella *verb. Reliquia circa finem.* Syluester *eodem verbo n.4.* Tabiena *in fine* Armilla *num.4.* S.Antoninus *vbi ſuprà.* Nauarro *in ſumma cap.11.num.35.* Azor. *tom.1.*

tom.1. Inſtitut.moral. lib.9.cap.8. q.6. Suarez *tom. 1. de Religione lib.2. de ſuperſtition.cap.15.num.16.* Vaſquez *de Adoratione Imagin.lib.3.diſp.3.cap.8.n.115.* Martino del Rio *vbi ſuprà.* Sayro *in claui regia,lib.4.cap.6.n.8.* & alijs paſſim, omninò affirmandum ſit; Ita vt non ſolùm id licitum ſit, ſed etiam pium, ſi nulla vana conditio, ſeu circumſtantia ex eis, quas *ſectione præcedenti* dicebam, inuoluatur.

Probatur; quia huic ſententiæ fauet vſus Eccleſiæ quotidianus, & etiam ratio; ſi quidem id non eſt prohibitum iure naturali (cum nullam indecentiam, aut malitiam per ſe coniunctam habeat, ſicque per ſe malum non ſit, quin cum ex pia in honorem Sanctorum affectione efficiatur maximè pium) Neque eſt prohibitum iure Eccleſiaſtico; quia Textus *in cap. corpora* in contrarium allegatus ſolùm loquitur de tranſlatione Sanctorum corporum, quorum eſt propriè ſepultura; Et Concilium Bracharenſe non repræhendit Epiſcopos, eo, quod Sanctorum Reliquias collo ſuſpenſas geſtabant, ſed eo quod ob vanam gloriam & vanam hominum oſtentationem (vt ſuper Leuitarum humeros in ſellulis portarentur) id faciebant.

3 Cæterum an peccatum, quod quis Sanctorum Reliquias vel imagines in collo ſuſpenſas geſtando committit, (ſi tale peccatum non ſit directè contra cultum eis debitum, quale eſſet turpiter, & obſcænè eas pertractare) inuoluat ſpecialem malitiam, quæ neceſſariò in Sacramento Confeſſionis explicanda ſit?

Reſpondetur; quod (quamvis nonnulli, quos ſequitur Philiarcus *de officio Sacerdotis tom.1. part.2. lib.3.cap.9.circa finem* affirment, quatenùs inter peccata abuſus Reliquiarum numerant, quempiam eas geſtando luxurioſè viuere) Probabiliùs tamen negent alij, quos ſequitur Azor. *tom.1. Inſtitut. moral. lib.9.cap.8.q.6.* quatenùs aiunt, quod eas geſtans, non peccet grauiùs, ſi peieret, furetur, detrahat, maledicat, vel quod aliud peccatum ſimile committat: Quod conſequenter etiam intelligunt: ſi quis Reliquias geſtans fornicetur, vel luxurioſè viuat; quia quæſtionem generaliter mouent; & peccata ſupradicta cauſa exempli (quod regulam non coarctat) referunt; Et præterea, quia ab ea ſolum vſum turpem, eas turpiter, & obſcænè contrectando, excipiunt.

4 Et quidem, quod fornicari, vel luxurioſè viuere, Sanctorum Reliquias, vel Imagines geſtando (quamvis aliqualem inuoluat irreuerentiam) non tamen inuoluat notabilem deformitatem, quæ in Sacramento pænitentiæ neceſſariò explicanda ſit.

Probatur; quia (ſicuti dicebam) id nullo iure ſpecialiter prohibitum eſt, nec directè cultui Sanctorum Reliquiis, vel Imaginibus debito opponitur (cum non ſit turpis, & obſcæna earum contrectatio) Ergò, &c.

5 Aduerte tamen, quod alias in collo geſtare ligaturas, quas vel vſus Eccleſiæ, vel probatorum Medicorum non commendat, ſit quid ſuperſtitioſum, & omninò prohibitum; Tùm *ex cap.1.26.q.5.* (vbi qui phylacterijs vtuntur, Anathemate damnantur) Tum *ex cap. 4.* (Vbi Clerici, qui iiſdem vtuntur ex Eccleſia eijci iubentur) Tum *ex cap. vltimo* (vbi quid per phylacteria intelligatur, S. Iſidorus, cuius eſt Textus, ait: *Ad hæc pertinere ligaturas execrabilium remediorum, quæ Ars Medica non commendat*) Tum tandem *ex cap. illud 26.q.2.*) vbi S. Auguſtinus *tract.7. in Ioannem, & lib.2. de doctrina Chriſtiana cap. 2.* cuius eſt ille Textus, idem repræhendit) & ſequuntur S. Antoninus *2.p.tit.12.c.2.§.13.* Martinus del Rio *lib.3. diſquiſit.magicar.p.2. q.4. ſect. 3.* & Simanch. *de Inſtitut. Catholic.tit.6.n.19.*

SECTIO X.

Quidnam dicendum de Arte notoria?

COROLLARIVM II.

SVMMARIVM.

1 *Ars notoria eſt ſuperſtitioſa; quia ad ſcientiam acquirendam vtitur quibuſdam precibus, ſeu orationibus, & ieiunijs, immiſcendo quibuſdam circumſtantiis vanis, & inefficacibus, vt inſpectionibus quarundam figurarum, quas Deus non attendit ad ſcientiam infundendam.* 1

Reſpondetur ex dictis *eadem ſect. 8.* quod talis Ars ſit ſuperſtitioſa; quia ad ſcientiam acquirendam vtitur quibuſdam precibus, ſeu orationibus, & ieiuniis, immiſcendo quibuſdam circumſtantiis vanis, & inefficacibus, vt inſpectionibus quarundam figurarum, quas certum eſt, quod Deus non attendat ad ſcientiam infundendam; S. Thomas *2.2.q.96. art. 1.* & alij communiter, quos ſequitur Martinus del Rio *lib.3. diſquiſit. magicar. q. 4. ſect.2. verſ. 4. & ſeqq.* Vide, quæ dicebam ſuprà *ſect. 1.* & quæ dicam infrà *ſect. 18.* 1

SECTIO XI.

Quidnam dicendum de quorundam locorum diuturno & à maioribus recepto vſu immiſcendi in quibuſdam precibus, ſeu orationibus vana quædam, quæ ſuperſtitionem ſapiant?

COROLLARIVM III.

SVMMARIVM.

1 *Retinentes vſum à maioribus receptum immiſcendi in quibuſdam precibus, ſeu orationibus vana quædam, quæ ſuperſtitionem ſapiunt, v. gr. die certo alicuius Sancti venam iumentis aperire: In die S. Ioannis Baptiſtæ herbas ad conferendam ſanitatem colligere; In die Paraſceue ex prima pecunia Crucifixo oblata annulum ad membrorum contractionem ſanandam conflare, & ſimilia, excuſantur à peccato propter affectum deuotionis ex ſimplicitate quadam.*

2 *Doctrina prædicta, quæ eſt Caietani, licet excuſet eos, qui in ſimilia inciderunt; Attamen non eſt conſulenda; Eſt enim res ſuſpecta, & quæ poteſt aperire viam ad magicas ſuperſtitiones.*

3 *Retinere dictum vſum eſt ſuperſtitio mortalis, ſi animus ſit adhibendi eas conditiones, ſeu circumſtantias tanquam ad ſanitatem, & rerum ſuarum incolumitatem à Deo obtinendam efficacis, nec excuſari poteſt, niſi ignorantia, vel ſimplicitate quadam: At ſecùs eſt, ſi id ex animi deuotione fiat erga Deum, & Sanctos ſimpliciter tantum.*

4 *Vſus tamen prædictus à maioribus receptus talia committendi, ſi extirpari poterit, extirpari debet; quia vanam ſuperſtitionem ſapit, & ex ſe ſcandalum gignit, & eſt vltra vſitatum Sanctos honorandi modum in Eccleſia receptum; At ſi commodè extirpari non poterit, non eſt condemnandus;*

nandus; ſed monendi ſunt ſimplices, &c.

5 *Colligentes herbas in die S. Ioannis Baptiſtæ, vel eo die ante ſolis occaſum, credendo, quod tali die, vel tali tempore maiorem virtutem habeant, & eos, qui in die alicuius Sancti ſuorum iumentorum venas ad ſanitatem aperiunt, credendo, quod tali die, &c. ad ſanitatem dicta apertio magis proſit, non excuſantur ab aliquibus de mortifera ſuperſtitione, niſi ignorantia, & ſimplicitate quadam interueniente.*

6 *Superſtitioſum, & illicitum non eſt in animalibus cuſtodiendis, vel in floribus colligendis, certa verba ſacra, ad eam rem impoſita, & accommodata, adhibere; Si ſpes non fundetur in aliqua vanitate, vt in literis, ſyllabis, vel nudis ipſis nominibus, ſed dumtaxat in Deo.*

7 *Vana, & ſuperſtitioſa ſunt publicæ ſupplicationes, in quibus Imago alicuius Sancti in flumen proiicitur, aut in eius ara reponitur, donec pluuia obtineatur; quia ea cum tali circumſtantia neque ex inſtitutione diuina, vel Eccleſiaſtica virtutem habent.*

8 *Vanæ etiam, & ſuperſtitioſæ ſunt orationes, quibus Lamiæ, ſeu Sagæ, parturientibus, vel morbo laborantibus, vt à malo liberentur, benedicunt.*

9 *Caſſiodorus quando intelligendus ſit, vbi* in Pſalm. *115. ait frequenter in varijs morbis efficax remedium fuiſſe trinam recitationem illius verſiculi: dirupiſti Domine vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis.*

10 *Deuotiones, quas quidam faciunt in certo numero, pondere, vel menſura, v. g. quod nouies viſitent Templum, ter recitent, ſymbolum, candelam offerant eius longitudines, cuius eſt offerens, &c. à ſuperſtitione mortifera libera quodammodo eſſe poſſunt, & quomodò ſaluari poſſint.*

1 VErbi gratia, In die certo alicuius ſancti venam iumentis aperire: In die S. Ioannis Baptiſtæ herbas ad conferendam ſanitatem colligere: Circa templum S. Antonij nouies iumenta circumducere: In die Paraſceue ex prima pecunia Crucifixo oblata annulum ad membrorum contractionem ſanandam conflare, & ſimilia.

Caietanus 2. 2. *q.66. art.4.* hunc vſum diuturnum, & à maioribus receptum excuſat propter affectum deuotionis ex ſimplicitate quadam; Et *in ſumma verb. ſuperſtitio obſeruationum in fine* ait, ſe illum non audere condemnare, ſed tolerabilem iudicare; quando, qui hæc faciunt ex mera deuotione, & non niſi à Deo ſanitatem expectando faciunt, putantes, quod Deus illa alicui ſancto viro inſpirauerit.

2 At hæc Caietani doctrina licet quidem deſeruire poſſit ad excuſandos eos, qui prædicta ex bona fide fecerunt; Attamen ſi conſilium petant, monendi mihi videntur, quod non liceat ipſis, id ſibi perſuadere; quia cum Deus lege ordinaria non conſueuerit huiuſmodi conditiones, ſeu circumſtantias, in quibus aliquid vanitatis apparet, Sanctis viris inſpirare, temerarium eſt, ſibi quid huiuſmodi perſuadere; & ſaltem res eſt ſuſpecta, & quæ aperiat viam ad innumerabiles ſimiles dæmonum, & magorum fraudes protegendas: Quapropter, vt aliquo modo tales homines excuſari poſſint, meliùs.

3 Reſpondetur ex dictis *eadem ſect.* 8. diſtinguendo: Si animus ſit adhibendi eas conditiones, ſeu circumſtantias, tanquam ad ſanitatem; & rerum ſuarum incolumitatem à Deo obtinendam efficaces, eſt ſuperſtitio mortalis, nec excuſari poſſunt, niſi ignorantia, vel ſimplicitate quadam excuſentur; At ſi non ſit animus adhibendi prædictas conditiones, ſeu circumſtantias, tanquam ſic per ſe efficaces, ſed vt ipſos, qui deprecantur, ad intentius Deum deprecandum excitantes, vel propter diem Sancto dicatum; Vel propter rerum ſuarum circa Templum ſancti præſentiam, vel propter Crucifixi memoriam, non eſt ſuperſtitio mortalis, ſed poſſint excuſari; ſi ceſſet ſcandalum aliorum, qui putare poſſent, quod ea, tanquam ſuperſtitioſa, adhibeantur (quamvis huius ſcandali periculum non ſit, vbi omnes ſimplici animo iis conditionibus, ſeu circumſtantiis vtuntur) Valentia 2. 2. *diſput. 6. q. 13. punct. 2.* Saytus *in claui regia lib. 4. c. 6. n. 7.* & Martinus del Rio *lib. 3. diſquiſit. magic. par. 2. q. 4. ſect. 6.* Quatenùs colligentes herbas in die S. Ioannis Baptiſtæ, vel minuentes iumentis ſanguinem cauſa ſanitatis certo die feſto (ſi cauſam ſolam naturalem attendant) de ſuperſtitione mortali damnat; At (ſi directè hæc Sanctorum meritis adſcribant, atque Deo vt Sanctos illos honoret, effectum tribuant) ait, ſe non audere damnare.

Cæterùm, ſi prædictus quorumdam locorum diuturnus, & à maioribus receptus vſus extirpari poterit, extirpari debet; quia vanam ſuperſtitionem ſapit, & ex ſe ſcandalum gignit, & (quantumvis dirigatur intentio, & propterea à mortifera ſuperſtitione excuſari poſſit) eſt vltrà vſitatum Sanctos honorandi modum in Eccleſia receptum; at ſi commodè extirpari non poterit, non eſt condemnandus, ſed monendi ſunt ſimplices, quod prædictam rectam intentionem habeant, vt ſicuti dicebam) ſic à prædicta mortifera ſuperſtitione liberentur. 4

Ex dictis aduerte cum Valentia 2. 2. *diſp. 6. q. 13.* 5
punct. 2. Sayro *in claui regia lib. 4. c. 6. n. 7.* & Martino del Rio *lib. 3. diſquiſ. Magic. p. 2. q. 4. ſect. 6.* quod Nauar. (dum *in ſumma cap. 11. n. 36.* eos, qui die S. Ioannis Baptiſtæ, vel eo die ante ſolis occaſum herbas colligunt, credendo, quod tali die, vel tali tempore collectæ maiorem virtutem habeant, & eos, qui in die alicuius ſancti ſuorum iumentorum venas ad ſanitatem aperiunt, credendo ſimiliter, quod tali die, vel tali tempore prædicta venarum apertio ſuis iumentis ad ſanitatem magis proſit, de mortifera ſuperſtitione condemnat, ſi ignorantia, vel ſimplicitate quadam non excuſentur) intelligi debet iuxta ea, quæ ſuprà dicebam, ſi ſcilicet iſti tales prædicta faciant modo illo priori; ſecùs ſi faciant modo poſteriori.

Aduerte 2. cum aliis (quos ſequitur Azor. *tom. 1.* 6
Inſtit. moral. lib. 9. cap. 26. q. 6.) quod non ſit illicitum, & ſuperſtitioſum, in animalibus cuſtodiendis, vel in floribus, herbis, aut fructibus colligendis certa verba ſacra ad eam rem impoſita, & accommodata (vt ab illis morbi vitia, & quidquid aduerſi, aut mali habuerint, auferantur) adhibere; ſi ſpes non fundetur in aliqua vanitate, vt in literis, ſyllabis, vel nudis ipſis nominibus, ſed duntaxat in Deo; Et videtur eſſe ſententia S. Auguſtini *in cap. non obſeruetis 26. q. 7. relati,* & S. Thomæ 2. 2. *q. 96. art. 4. circa finem in corpore,* quatenus aiunt, quod in herbarum collectione non obſeruantia vana, ſed oratio Dominica, vel ſymbolum fidei adhiberi debeat.

Aduerte 3. cum Nauarro *in cap. quando cap. 6. n. 46.* 7.
de conſecrat. diſtinct. 1. & aliis, quod è contra vanæ, & ſuperſtitioſæ ſint publicæ ſupplicationes, in quibus imago alicuius ſancti in flumen proiicitur, aut in eius ora reponitur, donec pluuia obtineatur; quia publicæ ſupplicationes ſic circumſtantiatæ neque ex ſe, neque ex inſtitutione diuina, vel Eccleſiaſtica ad eum effectum obtinendum virtutem habent; Et præterea ſic circumſtantiatæ vanitatem inuoluunt, & cum recepto Eccleſiæ vſu repugnantiam habent; Quapropter nequeunt placere Sanctis, vt ſic à Deo deſideratam pluuiam obtineant.

Aduerte 4. cum Nauarro *eodem cap. 6. n. 49.* & aliis, 8
quod vanæ etiam, & ſuperſtitioſæ ſint orationes, quibus Lamiæ, ſeu Sagæ (circulis virgineis immixtis verbis, quæ nec ipſæ intelligunt, additiſque habitus, ſufflatus, & obſeruationis ſuperſtitioſis ceremoniis)

parturien

parturientibus, vel morbo laborantibus, vt à malo liberentur, benedicunt.

9 Aduerte 5. cum Mart. del Rio *lib. 3. diſquiſ. magic. p. 2. q. 3. ſect. 3. circa finem*, quod Caſſiod. (cùm in *Pſal.* 115. ait ſæpe ſæpiùs in variis morbis efficax remedium fuiſſe trinam recitationem illius verſiculi: *dirupiſti Domine vincula mea: tibi ſacrificabo hoſtiam laudis*) ſano modo intelligi debeat; vt ſcil. non ipſi trinæ recitationi, ſed ter in honorem SS. Trinitatis verſiculum illum recitantis deuotioni id Deus deferat.

10 Aduerte 6. cum Gerſone *2. p. tract. de abſolutione ſacramentali Alphabeto 33. lit. L*, quod à ſuperſtitione mortifera liberæ quodammodo poſſint eſſe deuotiones, quas quidam faciunt in certo numero, pondere, vel menſura (v.g. quod nouies viſitent Templum; ter recitent ſymbolum; candelam offerant eius longitudinis, cuius eſt offerens, &c.) credentes ſimplices, quod ſi in alio numero, pondere, vel menſura fiant, valore ſuo deſtituantur, ſicque nihil proſint: Non enim propterea ſtatim deuotiones iſtæ condemnandæ, vel extirpandæ ſunt, ſed potiùs docendi fideles, quod pias dictas, vel ſimiles alias deuotiones faciant in honorem, vel memoriam alicuius myſterij (v. gr. quod nouies viſitent Templum in honorem, vel memoriam nouem Chororum, quibus conſtituuntur Angeli, vel nouem menſium, quibus Chriſtus in vtero Virginis fuit: Ter recitent ſymbolum in honorem, vel memoriam SS. Trinitatis, &c.) non ita tamen eis innitendo, quod, ſi fiant in maiori numero, pondere, vel menſura, nihil proſint, ſed quòd potiùs plus proſint (quia plus offertur) etſi fiant in minori numero, &c. proſint etiam etſi minùs; quia minùs offertur.

Ac de his, & ſimilibus deuotionibus, & obſeruantiis videri poterit Mart. del Rio *lib. 3. diſquiſ. magic. p. 2. q. 4. ſect. 7. & 8. & lib. 6. c. 2. ſect. 1. q. 1.*

SECTIO XII.

Quidnam dicendum de Carminatricibus fœmellis.

COROLLARIVM IV.

SVMMARIVM.

1 *Fœmellæ carminatrices ſuperſtitioſæ non ſunt, ſi orationibus vel adiurationibus licitis ad medicinas naturales, quas infirmis applicant ſolis vtantur ſic ſupplicantes à Deo, quod prædictæ medicinæ prædictis infirmis proſint; quia in hoc nihil mali reperitur, quinimò eſt quid pium.*

2 *Fœmellæ carminatrices ſuperſtitioſæ ſunt, ſi prædictis verbis ſignis, & adiurationibus, nullam applicando medicinam naturalem vtantur, credentes, quod iis ſolis vtentes infirmus ſalutem conſecuturus ſit; quia ea præciſè ſumpta ad talem effectum præſtandum vim non habent.*

3 *Limita, id procedere, ſi ex prædictis verbis, ſignis, vel abiurationibus effectus expectaretur certò; quia præter Sacramenta, quæ inſtituit Chriſtus Dominus, non datur aliud Sacramentum, & præter ſacramentalia, quæ inſtituit Eccleſia, non datur aliud ſacramentale. Secùs ſi ſolùm ſperetur impetratoriè propter deuotionem.*

4 *Idem dic, ſiquis ad ſciendum aliquid occultum rationabile proferat illa verba* Pſalm. 50. *Ecce enim veritatem dilexiſti, & ſic de aliis, quæ ibi recenſentur.*

5 *Fœmellæ carminatrices, quia vtplurimum ſuperſtitioſa, & vana permiſcent, permittenda non ſunt, niſi in ciuitate ſint perſonæ probatæ vitæ; Et præterea non adſit periculum, quod earum exemplo aliæ perſonæ non ita probatæ vitæ ſimilibus vſu a fint, ſecus ſi aliter, & Iudex Eccleſiaſticus id interdixerit.*

Reſpondetur ex dictis *ead. ſect. 8.* quod tales fœmellæ ſuperſtitioſæ non ſunt, ſi orationibus, vel adiurationibus licitis (abſque vlla circumſtantia vana, vt per paſſionem Chriſti, &c.) ad medicinas naturales, quas infirmis applicant, ſolis vtantur, ſic ſupplicantes à Deo, quod prædictæ medicinæ prædictis infirmis proſint. 1

Ratio; quia in hoc nihil mali reperitur, quinimò eſt quid pium; per orationes ſcil. vel adiurationes pias à Deo ſanitatis effectum poſtulare. Angelus *verb. ſuperſtitio, n. 9.* Syloeſt. *eod. verb. q. 10. dicto 4.* S. Antoninus *2. p. tit. 12. c. 1. §. 11.* Nauarrus *in ſumma, c. 11. n. 30.* Manuël *1. tom. ſumma, c. 7. n. 6.* Ludouic. Lop. *1. p. Inſtructioni, c. 41. verſ. Mulieres orationibus*, & alij, quos ſequitur Ciruelo *de ſuperſtit. p. 3. c. 3.*

Quamvis ſuperſtitioſæ ſint, ſi prædictis verbis, ſignis, vel adiurationibus, nullam applicando medicinam naturalem ſolis vtantur, credentes, quod illis verbis, ſignis, vel adiurationibus ſolis infirmus ſalutem conſecuturus ſit; quia illa verba, ſigna, vel adiurationes, etſi ſacræ, clarum eſt, quod ad talem effectum vim non habeant naturalem; Quod autem habeant ſupernaturalem, non præſumitur, niſi oſtendatur iuxta ea, quæ dicam *infrà ſect. 15.* & docent DD. quos ſequitur Ciruelo *loco ſuprà cit.* & Victoria *de arte magica n. 28.* Quatenus ait: ſæpè fœminæ ſtultæ vtuntur bona fide rebus aliquibus, & verbis ad remedia infirmitatum, & ſine dubio dæmones aſſiſtunt illis operationibus. 2

Quod autem dixi, intellige; ſi ex prædictis verbis, ſignis, vel abiurationibus effectus expectetur certò; quia præter Sacramenta, quæ inſtituit Chriſtus Dominus, non datur aliud Sacramentum, & præter ſacramentalia, quæ inſtituit Eccleſia, non datur aliud ſacramentale; ſecùs ſi ſolùm ſperetur impetratoriè propter deuotionem. 3

Ideoque dicas, ſiquis ad ſciendum rationabile, proferat illa verba Pſalmi 50. *Ecce enim veritatem dilexiſti, incerta, & occulta ſapientiæ ſuæ manifeſtaſti mihi.* Vel ſi ad ſurgendum manè diluculò ad aliquem honeſtum finem, proferat illa verba Pſalm. 56. *Exurge gloria mea, exurge pſalterium, & cithara; exurgam diluculo*; Vel ſi ad vitandum periculum equorum, canum, vel leonum proferat illa verba pſalm. 33. *In chamo & freno maxillas eorum conſtringe, qui non approximant ad te*; Aut illa alia verba Pſalmi 57. *Deus conteret dentes eorum in ore ipſorum; malas leonum confringet Dominus*: Quod ſcilicet ſi effectum expectet certò, ſuperſtitionem mortiferam committat; Secùs, ſi expectet ſolùm impetratoriè propter deuotionem, vti ſuprà dicebam; Vide etiam, quæ *infrà citata ſect. 15.* dicam. 4

Cæterum prædictæ carminatrices fœmellæ (etiamſi applicando medicinam naturalem, orationibus, vel adiurationibus licitis vtantur) quia vt plurimum ſuperſtitioſa, & vana permiſcent, permittendæ non ſunt; niſi in ciuitate ſint perſonæ probatæ vitæ; Et præterea non adſit periculum, quod earum exemplo aliæ perſonæ non ita probatæ vitæ ſimilibus vſuræ ſint; ſecùs, ſi aliter; (præſertim, ſi Iudex Eccleſiaſticus id interdixerit) quia tunc abſque dubio prædictus vſus erit raoquam mortalis, damnandus: Qua de re videri poterit Angelus, Syluester, S. Antoninus, Nauar. & Ludouic. Lopez *in locis ſuprà cit.* 5

SECTIO XIII.

Quidnam dicendum, ſi quis in ſacrificio Miſſæ vanis, & ad cultum diuinum impertinentibus ceremoniis (v. g. quod tot Miſſæ dicantur, & in diebus continuis, certo tempore, certo colore, & certo candelarum numero) tanquam neceſſariis vtatur, ita ſcilicet eis innitendo, vt ſi ex deficiant, deficere Miſſæ ſacrificium arbitretur?

COROLLARIVM V.

SVMMARIVM.

1 *Vtens in ſacrificio Miſſa vanis, & ad cultum diuinum impertinentibus ceremoniis tanquam neceſſariis, ita ſcilicet eis innitendo, vt ſi ea deficiant, deficere Miſſa ſacrificium, arbitretur, committit ſuperſtitionem mortiferam.*

2 *Numerus certus Miſſarum, & candelarum non damnatur, ſi ſit ſolùm in honorem, vel memoriam alicuius myſterij, v.g. duarum Miſſarum in honorem SS. Petri & Pauli, vel SS. Coſma & Damiani, &c. dummodò tali numero certo non ita fidatur quod neque augeri, neque minui poſſit, ad hoc vt ſacrificium profuturum exiſtimetur.*

3 *Superſtitioſa ſunt Miſſa S. Amatoris cum certis ceremoniis vanis, & ad cultum diuinum impertinentibus, nempè quod inchoari, & terminari debeant certis deſtinatis diebus.*

4 *Triginta Miſſa S. Amatoris, & triginta S. Gregorij quomodo ſint licita, & quomodo non, quando non curent vana circumſtantia.*

1 Reſpondetur ex dictis *ead. ſect.* 8. quod talis ſuperſtitionem mortiferam committat. Sic DD. quos ſequitur Alcoçer *in ſumm. c.* 14. & Ciruelo *de ſuperſt.* 3. *p. c.* 11. & colligitur ex Trident. Concil. *ſeſſ.* 22. *in decreto de obſeruandis, & vitandis in Miſſa celebratione*, Ibi: [Quarumdam Miſſarum, & candelarum certum numerum, qui magis à ſuperſtitioſo cultu, quàm à verè religioſo inuentus eſt, omninò ab Eccleſia Epiſcopi remoueant.]

2 Aduerte tamen, quod iuxta ea, quæ dicebam *ſect. præced.* non damnetur propterea certus Miſſarum, vel candelarum numerus, ſi ſit ſolùm in honorem, vel memoriam alicuius myſterij, v. g. duarum Miſſarum in honorẽ SS. Petri & Pauli, vel SS. Coſmæ, & Damiani, trium Miſſarum in honorem SS. Trinitatis; nouem Miſſarum in honorem nouem Chororum, quibus conſtituuntur Angeli, vel nouem menſium, quibus Chriſtus Dominus fuit in vtero Virginis Matris; vndecim Miſſarum in honorem vndecim millium Virginum; duodecim Miſſarum in honorem duodecim Apoſtolorum: triginta Miſſarum in honorem, vel memoriam illius facti, quod fecit S. Gregorius, qui fecit per triginta dies orari pro defunctis, &c. dummodo tali numero certo non ita fidatur, quod neque augeri, neque minui poſſit, ad hoc vt ſacrificium profuturum exiſtimetur, ſed talis numerus in alicuius ex dictis myſteriis memoriam, vel honorem tantùm adhibeatur.

3 Hinc ſuperſtitioſæ ſunt Miſſæ S. Amatoris, cum certis ceremoniis vanis, & ad cultum diuinum impertinentibus, nempè quod inchoari, & terminari debeant certis deſtinatis diebus, & abſque interpolatione, & certo candelarum numero, &c. ita Caiet. 2. 2. *q.* 96. *art.* c. & alij, quos ſequitur Ciruelo *de ſuperſt.* 3. *p. c.* 11.

4 Quamvis iuxta ea, quæ dicebam *ſect.* 11. ſi triginta illæ Miſſæ S. Amatoris dicantur in memoriam eius facti S. Gregorij, qui fecit, quod triginta diebus oretur pro defunctis, & denudentur omni vana circumſtantia, vel conditione, nec certo illi numero qui ita innitatur, quaſi eo, vel aucto, vel diminuto prædictarum Miſſarum valor amittatur, licitæ ſint, ſicut & licitæ ſunt triginta Miſſæ S. Gregorij, quæ paſſim ſunt in vſu apud fideles.

SECTIO XIV.

Quidnam dicendum de vanæ obſeruantiæ ſuperſtitione, qua media naturalia inefficacia ad effectum adhibentur?

SVMMARIVM.

1 *Vana obſeruantia ſuperſtitio, qua media naturalia inefficacia ad effectum adhibentur, non ſatis colligitur ex eo, quod etiam ſapientes poſſe eum effectum à cauſa naturali produci, lateat.*

2 *Neque ſatis colligitur ex ipſius effectus præſtantia, ſeu quod cauſa adhibita non videatur haberé ſufficientem proportionem cum eo effectu.*

3 *Neque ſatis colligitur ex improba vita operantis; quia certum etiam in peccatoribus aliquando gratia gratis data reperiantur ex illo Matthæi 7.*

4 *Neque etiam ſatis colligitur ex improbo fine eiuſdem operantis; quia nihil obſtat, quod quis gratia gratis data abutatur; Quamvis interim negari non debeat, quod proba, vel improba vita operantis, ſi non præbeat argumentum conueniens, præbeat tamen argumentum non leue.*

5 *Vana obſeruantia ſuperſtitio, qua media naturalia inefficacia ad effectum adhibentur, ſatis colligitur, Primò, ſi ad effectum habeatur conditio, ſeu circumſtantia aliqua vana, & inutilis tanquam neceſſaria, v.g. quod ad effectum conſequendum fieri quid debeat certo loco, certo tempore, certo numero, &c.*

6 *Item ſatis colligitur 2. ex modo operandi, vt ſi quis cauſam applicet in loco ita diſtanti à paſſo, vt iuxta veram philoſophiam, & communem Philoſophorum opinionem impoſſibile ſit, vt cauſa in tam diſtans obſtans obiectum operetur; ſecùs ſi ſit opinionum diuerſitas.*

7 *Item ſatis colligitur 3. ex conditione effectus, qui expectatur, ſi ſcilicet conſtet, quod is ex cauſa naturali procedere non poſſit, ſed ſolùm à bono, vel malo ſpiritu, & ex alio capite concurrat aliqua vana conditio, ſeu circumſtantia, &c.*

8 *Item ſatis colligitur 4. ſiquis repentè abſque vllo motu locali flumen, aut aliquid aliud apparere faciat: vel ſi quis effectus, vt mortui ſuſcitatio, vera claudicationis, aut cæcitatis, & ſimilium ſanatio cauſarum naturalium applicatarum virtutem excedat, &c.*

Reſpondetur, & dico 1. quod ſuperſtitio iſta, ſeu quod adhibitio cauſæ ad extraordinarium effectum ſuperſtitioſa ſit, non ſatis colligitur ex eo, quod etiam ſapientes poſſe eum effectum à cauſa naturali produci, lateat; ſi quidem etiam ſapientes rerum naturalium quamplurimos effectus non aſſequuntur; cũ detur quædã licita magia naturalis, & artificioſa, quæ occulta quadã cognitione, & naturalium rerũ quarũdam virtutũ applicatione mira, & inuſitata operatur: 1

Qua de re Victoria *de arte magica q.3.n.7.* Pereira *de magia lib.1.cap.3.* & Martinus del Rio *lib.1. diſquiſit. magic.cap.2.& 3.*

2 Neque ſatis colligitur ex ipſius effectus præſtantia, ſeu quod cauſa adhibita non videatur habere ſufficientem proportionem cum eo effectu; quia cauſæ naturales, præſertim, ſi artificioſè miſceantur, præſtantiſſimos effectus operantur.

3 Neque ſatis colligitur ex improba vita operantis; quia certum eſt, quod etiam in peccatoribus aliquando gratiæ gratis datæ reperiantur ex illo Matthæi 7. *nonne in nomine tuo prophetauimus, &c.* & ex illo Ioan. c.11. vbi Caiphas, cum eſſet Pontifex anni illius prophetauit dicens: *Expedit vobis, quod vnus homo moriatur pro populo, & non tota, gens pereat.*

4 Neque etiam ſatis colligitur ex improbo fine eiuſdem operantis; quia nihil obſtat, quod quis gratia gratis data abutatur; quamvis interim negari non debeat, quod proba, vel improba vita operantis, licet (An virtus faciendi hæc mirabilia ſit à Deo, vel à dæmone) non præbeat argumentum conuincens, præbeat tamen argumentum non leue: Itavt ſi qui hæc operatur, ſit probæ vitæ, credi debeat, quod ea virtute Dei per gratiam gratis datam, ſi autem ſit improbæ vitæ, virtute dæmonis per maleficium operetur; Victoria *de arte magic. q.4.n.16.* & alij, quos ſequitur Valentia *2.2.disp.6.q.13.punct.2.*

5 Dico 2. ſatis autem colligitur.

Primò ſi ad effectum adhibeatur conditio, ſeu circumſtantia aliqua vana, & inutilis, tanquam neceſſaria, v.g. quod ad effectum conſequendum fieri quid debeat certo loco, certo tempore (vt certis diebus, vel certis horis) certo numero crucium, vel candelarum, certo corporis ſitu, &c. vel ſi adhibeantur ignota, aut obſcura, ſeu obſcuræ ſignificationis verba, aut ignoti characteris, aut etiam ignota Dei, vel Angelorum nomina, iuxta ea, quæ dicebam *ſuprà ſect.5. & 9.* & tradunt Valentia *loco ſuprà citato*, Mart. del Rio *lib.2. diſquiſ. magic. q.5. lit.B.*

6 Secundò ſatis colligitur ex modo operandi, vt ſi quis cauſam applicet in loco ita diſtanti à paſſo, vt iuxta veram philoſophiam, & communem Philoſophorum opinionem (ſecùs, ſi ſit opinionum diuerſitas) impoſſibile ſit, quod cauſa in tam diſtans obiectum operetur. Valent. & Mart. del Rio *ibidem lit. A,* & alij paſſim.

7 Tertiò ſatis colligitur ex conditione effectus, qui expectatur ſi ſcil. conſtet, quod is ex cauſa naturali procedere non poſſit, ſed ſolùm à bono, vel malo ſpiritu; & ex alio capite concurrat aliqua vana conditio, ſeu circumſtantia, quæ, quod ille effectus à bono ſpiritu expectari non poſſit, ſatis ſuadet; Vt ſi quis v.g. ſtatuæ alicuius motum localem, vel reſponſum promittat, & qui hæc promittit, conditionem, vel circumſtantiam vanam adhibeant; vt ſi effectus non ſequatur, quid impoſſibile, vel abſurdum minetur, v.g. fore, quod cælum, vel infernum conterat, ſidera, vel infernum conturbet, & ſimilia; vnde ſequitur, quod ſi huiuſmodi effectus miri à quocumque, & quotieſcumque cauſa naturalis applicata fuerit, ſine ceremoniis, vel obſeruationibus vanis producantur, meritò iudicari poſſit, quod effectus non ſit ſuperſtitioſus, ſed naturalis; ſic DD. quos ſequitur Valentia *2.2.disp.6.q.13.punct.2.* & Mart. del Rio *lib.2. diſquiſ. magicar. q.5. circa finem.*

8 Quartò ſatis colligitur, ſiquis repentè, abſque vllo motu locali flumen, aut aliquid aliud apparere faciat, vel ſi quid effectus (vt mortui ſuſcitatio, veræ claudicationis, aut cæcitatis, & ſimilium ſanatio) cauſarum naturalium applicatarum virtutem excedat, conſtiterit; Vel ſi quod apparet, ſtatim euaneſcat, & non permaneat.

SECTIO XV.

Quidnam in dubio, quando ſcilicet ex circumſtantiis (quas ſectione præcedenti dicebam) vtrùm effectus à cauſa naturali, An à bono, vel à malo Angelo procedat, dignoſci non poteſt) dicendum ſit?

SVMMARIVM.

1 *In dubio an effectus procedat à cauſa naturali, vel à bono, vel à malo Angelo, ſi dubium ſit, an effectus à cauſa naturali proueniat, eo quod non conſtet, an ille virtutem cauſæ naturalis excedat, dicendum eſt, quod potius ſit à cauſa naturali; Non enim eſt denegandus effectus cauſæ naturalis ex eo, quod virtus illa nobis dubia ſit.*

2 *Ad miraculum confugere non debemus abſque neceſſitate, vel ad occultum boni, aut mali Angeli operationem.*

3 *Mira quadam ab hominibus producta naturaliter, ab Inſciis attributa fuerunt dæmonum virtuti; Vide exempla cuiuſdam, qui pro libito ſe à ſenſibus alienabat, & cuiuſdam, qui pro libito ſudabat, &c.*

4 *Effectus ſi conſtet, quod virtutem cauſæ naturalis excedat, dicendum eſt, quod ſit à dæmone; ſecùs ſi conſtet de maxima operantis ſanctitate, vel obſtet alia vrgentiſſima ratio effectum illum à Deo, vel à bono Angelo prouenire.*

5 *Cauſa adhibita quotieſcumque non poteſt effectum naturaliter producere, effectus ſuperſtitioſus eſt, & pertinet ad pactum tacitum cum dæmone.*

6 *Noſſe ſecreta cordium, ſanare ſtatim hominem, vel quodcumque aliud animal, effectus eſt adeò excellens, vt ſi conſtet, quod is cauſarum naturalium virtutem excedat, præciſo miraculo, eſt ſignum pacti cum dæmone.*

7 *Idipſum in terminis tradit Gerſon, ex cuius doctrina nunquam attribuenda eſt aliqua virtus ſupernaturalis talibus rebus quibuſcumque, niſi hoc ex Scriptura ſacra vel reuelatione diuina trahi poſſit. Adde iuxta dicta ſuperiùs, vel ex maxima operantis ſanctitate.*

8 *Virtus prædicta, ſi eſſet ſupernaturalis, eſſet reuelata Eccleſiæ, vel ei legitimè conſtaret, vel ſaltem eſſet reuelatum viris probis.*

9 *Vtentes ad morbos remediis externis, quæ conſtat, quod non poſſint eſſe cauſæ naturales ſanctitatis, quamvis publicè tolerentur, non ſunt abſoluendi; quia non habent probabilem rationem ad præſumendum iis verbis, vel actionibus virtutem eſſe infallibiliter aſſiſtentem.*

10 *Præter Sacramenta, quæ inſtituit Chriſtus Dominus, non datur aliud Sacramentum; præter Sacramentalia, quæ inſtituit mater Eccleſia, non datur aliud ſacramentale.*

11 *De ſuperſtitione mortifera damnandus non eſt, ſi quis iis verbis, vel rebus ſacris vtatur, non expectando ſalutem certò ex ipſis, ſed tantùm per modum impetrationis à Deo.*

RESpondetur, quod (quamvis tunc dicendum videatur in fauorem effectus, quod ſcilicet non ſit 1
is à dæmone, & ſuperſtitioſus; quia, ſicuti docet rectè S.Thomas 2.2.q.60.art.4. Dubia in meliorem partem interpretanda ſunt) meliùs tamen iuxta ea, quæ *in tractatu de conſcientia dubia dubit.34. ſect.5.* dicebam, diſtinguatur.

Si dubium ſit, an effectus à cauſa naturali ſit, eo quod non conſtet, an ille virtutem cauſæ natu-

ralis excedat, dicendum eſt, quod potiùs à cauſa naturali ſit.

Probatur, quia (cum nos multarum cauſarum naturalium virtutem neſciamus) non eſt, cur ex eo, quod virtus illa nobis dubia ſit, effectum illum cauſæ naturali denegemus.

2 Confirmatur; quia neque eſt, cur abſque neceſſitate ad miraculum, vel ad occultam boni, aut mali Angeli operationem confugiamus.

3 Confirmatur 2. quia S. Auguſtinus *de Ciuitate Dei lib.14. cap.24.* multos effectus miros à quibuſdam hominibus naturaliter productos (vt quod quidam pro libito, quotieſcumque voluerit, ità à ſenſibus alienabatur, & ita abſque vlla reſpiratione ſimilis mortuo iacebat, vt non ſolùm pungentes, ſed etiam ignem ſuper ſe ipſum admotum non ſentiret; Et alius, quod etiam pro libito, quotieſcumque etiam voluerit, ſudare ſolitus erat: Et alius ſimiliter pro libito, quotieſcumque ſimiliter voluerit, ſingulas, vel ambas ſimul aures mouebat) quos effectus, qui cauſarum naturalium virtutem ignorant, facilè dæmoni, tanquam eorum effectuum, quos dicebam, Auctori tribuerent.

4 At ſi conſtet, quod effectus virtutem cauſæ naturalis excedat, in dubio (niſi maxima operantis ſanctitas vel alia vrgentiſſima ratio obſtet effectum illum à Deo, vel à bono Angelo prouenire, ſuadens) dicendum eſt, quod ſit à dæmone, & ſuperſtitioſus, etiam ſi verba, ſeu voces, vel res adhibitæ ſacræ ſint, & nullam conditionem, ſeu circumſtantiam vanam inuoluant.

5 Probatur; quia S. Thomas 2.2. *q.96. art.2. in corpore.* Angelus *verb. ſuperſtitio, n.2.* Sylueſter *eodem verbo q. 10.* Armilla *ibidem n.4.* Tabiena *ibidem etiam n. finali.* Sayrus *in claui regia lib.4. cap.6. n.4.* Toletus *in ſumma lib.4. cap.14. n.10.* Suarez *tom.1. de Religione lib.2. de ſuperſtitione cap.15. n.1.13. & ſeqq.* Simanch. *de Cathol. inſtit. tit.63. n.33.* Leſſius *de Iuſt. & Iur. lib.2. c.43. n.62. & ſeqq.* & *c.44. n.2.* & alij complures, ad diſcernendum effectum, vtrum ſit à dæmone, & ſuperſtitioſus, necnè, hanc regulam generalem tradunt; quod quotieſcumque cauſa adhibita non poteſt effectum naturaliter producere, ſuperſtitioſus ſit, & ad tacitum cum dæmone pactum pertineat: Idemque
6 Caietanus *in ſumma verb. Incantatio verſ. 4.* Armilla *ibidem n.2.* & alij, docent, ſi effectus, (vt noſſe ſecreta cordium, ſanare ſtatim hominem, vel quodcumque aliud Animal &c.) qui expectatur, ſit ita excellens, vt conſtet, quod is cauſarum naturalium virtutem excedat; Et hanc huius Regulæ generalis rationem reddunt; quia tunc talis cauſa non adhibetur, vt cauſa (vtpotè quæ naturaliter effectum illum producere non poteſt) Ergò adhibetur vt ſignum, & non diuinum; quia non eſt vnum de Sacramentis (quæ inſtituit Chriſtus Dominus) neque eſt vnum de ſacramentalibus (quæ inſtituit mater Eccleſia) Ergò vt ſignum pacti cum dæmone: quæ ratio non vrgeret, ſi adhuc poſſet in dubio præſumi, quod talis effectus ſit à Deo, vel à bono Angelo; Ergò, &c.

7 Confirmatur; quia idipſum in terminis tradit Gerſon 2. *part. tract. de abſolut. Sacrament. Alphabeto 13. lit. L, verſ. vlteriùs ad illud*, vbi quærens, an verſiculus ille: *dirupiſti vincula mea: tibi ſacrificabo hoſtiam laudis, &c.* habeat ad ſanandum efficaciam, qualem quidam contendunt, ait: [Reſpondeo pro regula circa talia, quæ ſunt innumerabilia, quod nunquam attribuenda eſt aliqua virtus ſupernaturalis talibus rebus quibuſcumque, niſi hoc ex ſcriptura ſacra, vel reuelatione diuina (vel, adde tu iuxta ea, quæ ſuprà dicebam, ex maxima operantis ſanctitate, vel ex alia vrgentiſſima ratione, quæ effectum illum à Deo, vel à bono Angelo prouenire ſuadeat) trahi poſſit; & oppoſitum credere, habet ſpeciem ſuperſtitionis.

Atque ita etiam expreſsè, præter alios, docet Mart. del Rio *lib.3. diſquiſit. magic. part.2. q.4. ſect.1.* vbi docet, quod, ſi conſtet, effectum excedere naturæ vires, & ex ſacra Scriptura, vel Eccleſiaſtica traditione, non conſtet, effectum eſſe diuinum, tribuendum ſic pacto cum dæmone ab hominibus inito, & *lib.2. qu.5. lit. A*, inquit, quod, ſi poſitiuè concludatur, cauſam adhibitam non habere vim naturalem ad eum effectum, nec rationabilem ſuppetere cauſam, cur Deo, vel Angelo bono ille effectus adſcribatur, ad dæmoniacam magiam pertineat; *Et citato ſuprà libr.3. eadem q.4. ſect. 8. lit. L*, agens de verbis ſacris, quibus morbus aliquis ſanatur (cum eæ vim naturalem ſanandi non habeant) & reſpondens Argumento cuiuſdam Doctoris id defendentis, eo quod fortaſſis, alicui viro ſancto reuelata ſit eorum verborum virtus, ait, quod, quandiù de illa reuelatione non eſt legitima probatio, tutior pars ſit ſequenda, & illis verbis vtenti incumbat probare, reuelationem illam factam eſſe, quia virtutem illam verbis illis ineſſe, eſt quid facti; Ergò præſumi non debet; & cum ad defenſionem verbis illis vtentis id pertineat; ipſi incumbit probare prædictam virtutem prædictis verbis ineſſe; Quapropter dum de ea legitimè non conſtiterit, ſed res dubia fuerit, non eſt talis virtus præſumenda, eò vel maximè, quia hodie non eſt talis miraculorum neceſſitas.

Adde cum aliis (quos ſequitur Leſſius *de Iuſt. &* 8
Iur. c.43. dubit.10. n.62. & ſeqq.) quod, ſi virtus hæc eſſet ſupernaturalis, eſſet illa reuelata Eccleſiæ, vel ei legitimè conſtaret. Addo ego, quod ſaltem eſſet reuelata viris probis, & Sanctis, non autem hominibus improbis, & vulgaribus.

Adde 2. cum aliis (quos ſequitur Suarez *tom.1. de* 9
Religion. lib.2. de ſuperſtitione cap.15. num.26. & ſeqq. vbi propterea ait, vtentes ad morbos remediis externis, quæ conſtat, quod non poſſint eſſe cauſæ naturales ſanitatis, quamvis publicè tolerentur, non eſſe abſoluendos:) quod illi non habent probabilem rationem ad præſumendum iis verbis, vel actionibus virtutem eſſe infallibiliter aſſiſtentem, quia hoc eſt proprium verborum ſacramentalium; & aliquid ſimile ſine Eccleſiæ authoritate introduci; eſt quid ſuperſtitioſum, & periculoſum in fide; nec credi debet, quod talem virtutem Deus alicui viro ſancto reuelauerit; quia talem virtutem iis verbis ineſſe à quocunque proferantur diuinæ prouidentiæ conforme non eſt: eſſet enim anſa excuſandi multas dæmonum, & magorum fraudes, quæ in dies adinueniuntur.

Adde 3. quod re vera præter ſacramenta (quæ in- 10
ſtituit Chriſtus Dominus) non datur aliud Sacramentum; & præter ſacramentalia, (quæ inſtituit Eccleſia mater) non datur aliud ſacramentale.

Cæterùm ſi quis iis verbis, vel rebus ſacris vtatur, 11
non expectando ſalutem certò ex ipſis, ſed ex deuotione per modum impetrationis à Deo, non eſſet de ſuperſtitione mortifera damnandus, vti dicebam *ſect. præcedenti.*

At de his, & ſimilibus, vide etiam, quæ dicebam *cit. tract. de conſcientia dubia dubit.34. ſect.1.2. & 3.* & quæ dicam infrà *ſect.26. & dubit.229. ſect.1. dicto 3. & ſect.5. per totam.*

SECTIO XVI.

Quidnam dicendum de ſalutatoribus, num ſcilicet iſti tales ſuperſtitioſi ſint, necnè?

SVMMARIVM.

1 *Salutatores, & qui ipſis ſalutatoribus vtuntur, peccant mortaliter; Victoria, qui inclinat in hanc ſenten*

ſententiam ait: ſe multum timere tales homines nullam ad ſanandum contra rabiem ex canis morſu virtutem habere, & ſi quam habent, eam à dæmone habere; quia communiter ſunt reproba vita, &c. Subdit tamen, ſe id non dicere definiendo, quia fieri poteſt, quod iſti tales munus ſuum exerceant ex gratia gratis data, vel ex virtute aliqua naturali quemadmodum Marſi, & Pſylli.

2 *Saliua iſtorum ſalutatorum non habet ad medendum naturalem vim à natura, nec ſupernaturalem à Deo, ex quo infertur eam habere ſuperſtitioſam à dæmone.*

3 *Salutatores prædicti non ſunt vniuerſaliter omnes damnandi, nec in vniuerſum omnes approbandi, licet aliqua eos approbent vniuerſaliter.*

4 *Salutatores iſti approbantur à grauibus Auctoribus, & ab aliis non damnantur, Eccleſiaque eos tolerat, ex quo infertur nulla in eis eſſe ſuperſtitio.*

5 *Salutatorum iſtorum complures ad miniſterium ſuum exercendum adhibent conditiones, ſeu circumſtantias quaſdam ſuperſtitioſas, ita vt rarò licitè eo miniſterio vtantur, & quia vt plurimum ſunt homines improba vita præſumptio militat contra ipſos.*

6 *In Salutatorum prædictorum miniſterio, ſeu curatione, multa, quæ ſuperſtitionem ſapiunt, innoluntur; quorum primum eſt ad huius virtutis vſum exercendum ipſos nimium vini potum exigere, in quo tamen non poſſunt omninò improbari, niſi dicatur eorum virtus eſſe ſupernaturalis, & ex gratia gratis data, &c.*

7 *Salutatores huiuſmodi ſolent hominibus à cane morbido morſis panem à ſe morſum præbere, quod minùs rectè improbatur à Martino del Rio; Si enim ea virtus in ipſis ſit naturalis; nihil repugnat quod ea ineſſe dicatur tactui dentium, & ori ſalutatorum, & ita dic de virtute ſupernaturali conceſſa videlicet medio tactu dentium, &c.*

8 *Salutatores prædicti dicunt ſe in præſentia alterius ſalutatoris maiorem ſanandi virtutem habentis, ſanare quempiam non poſſe, quod improbatur tanquam mendax.*

9 *Salutatores prædicti ſalutant panem dicentes, eum prodeſſe contrà canis rabidi venenum, quod improbatur à Veracruce; quia ea virtus nequit eſſe in pane ſalutato; At improbat minùs rectè, non enim repugnat, quod ſit ex gratia gratis data medio pane ſic ſalutato.*

10 *Salutatores huiuſmodi dicant, vnum ſalutatorem ab aliis ſalutatoribus, etiamſi nunquam ab illis viſus fuerit, naturaliter cognoſci, quod minùs rectè damnat Martinus del Rio, & Veracrux, quia dici poteſt, quod id ſit ex gratia gratis data.*

11 *Salutatores huiuſmodi dicunt hanc vim (ſi maſculinum ordinem fæmineus partus non interruperit) ſeptimo cuique ſalutatorum filio ineſſe, quod etiam improbat Martinus del Rio.*

12 *Salutatores item dicunt poſſe ſe ſine vllo detrimento in ardentem ignem conijcere, quod improbat Martinus del Rio; quia naturaliter id fieri non poteſt.*

13 *Salutatores prædicti, ſi certis vtantur verbis, aut ſignis, quibus putent ineſſe virtutem, vt à quocumque dicta, vel appoſita fuerint, eumdem effectum habeant, tanquam ſuſpecti de ſuperſtitione damnandi ſunt; quia tunc quod operatur, habet rationem de ſacramentalibus, quæ inſtituere non poteſt, niſi ſolùm Eccleſia, & aliis de cauſis &c.*

14 *Deus licet interdum etiam peccatori aliquam gratiam gratis datam conferat, non tamen eam habitualiter, & permanenter, & quaſi ad eius arbitrium, ſed ſolum ad aliquem actum propter aliquam fidei vtilitatem.*

15 *Salutatores prædicti hominem rabie vexatum, ac moribundum, ne diu crucietur, vt nè aliis noceat, ſuo flatu, vel ſaliua interimere ſolent, quod nullo modo licet vtpotè intrinſecè malum occidere Innocentem, neque id prouenire poteſt ex gratia gratis data, neque ex virtute aliqua naturali.*

AFfirmant nonnulli, (quos ſequitur Ciruelo *de ſuperſtitione 3. par. cap.7.*) Iraut & ipſos ſalutatores, & eos, qui ipſis ſalutatoribus vtuntur, peccate mortaliter arbitrentur; Ad quorum ſententiam inclinat Victoria *de Arte Magica q.4.n.16.* (vbi ait, ſe multum timere tales homines nullam ad ſanandum contrà rabiem ex canis morſu virtutem habere, & ſi quam habent, eam à dæmone habere; quia communiter ſunt reprobæ vitæ, & vtuntur quibuſdam obſeruationibus minùs religioſis, quin ſuperſtitionem non mediocriter præferentibus;) Subdit tamen, quod id non dicat definiendo; quia fieri poteſt, quod iſti tales munus ſuum exerceant ex gratia gratis data (quæ ad bonum commune etiam reprobis concedi poteſt) vel ex virtute quadam naturali; quemadmodum Marſi & Pſylli, teſtibus probatis Auctoribus, contrà ſerpentium venenum virtutem naturalem habent. Ad eorumdem ſententiam inclinant etiam complures alij Doctores. 1

Et probant; quia ſaliua iſtorum ſalutatorum non habet ad credendum vim naturalem à natura, nec ſupernaturalem à Deo, ergo ſuperſtitioſam à dæmone. Conſequentia patet: Antecedens quoad priorem partem etiam patet, (quia medicina naturalis eadem non omnibus prodeſt, ſed iuxtà varias infirmorum complexiones variatur, At ſaliua iſtorum ſalutatorum æquè omnibus prodeſt; ergò.) Quoad poſteriorem autem probatur; quia ſæpè tales homines ſunt improbæ vitæ: quod indicium (ipſos ſcilicet talem vim ſeu virtutem ſupernaturalem non habere à Deo) licet non ſit indicium conuincens, eſt tamen indicium non leue (ſicuti dicebatur *ſectione praeced.*) Et cum virtus, de qua nunc loquimur, ſit ſupernaturalis, ſi legitimè non conſtiterit, præſumi non debet (ſicuti dicebatur ibidem) ità vt duplex præſumptio, ſeu ex duplici capite præſumptio ſit contrà iſtos ſalutatores. 2

Negant autem abſolutè Margarita Confeſſorum *quaſt. moral.* Palacius *in ſumma verb. Incantationes.* Nauarrus *capite 11. numero 36.* & alij, quos ſequitur Azor. *libro 8. Inſtitut. moral. capite 25. quæſtione 2.* Quapropter ex probabiliori ſententia aliorum, 3

Reſpondetur quod prædicti ſalutatores non ſint in vniuerſum omnes damnandi, nec in vniuerſum omnes approbandi.

Probatur pars prior; quia iſtos tales homines approbant abſolutè Doctores graues ſecundæ ſententiæ, & non audent damnare nonnulli Doctores graues primæ ſententiæ, & eoſdem permittit, & tolerat Eccleſia: Ergò abſque ratione conuincenti (quod eorum miniſterium ſuperſtitioſum ſit) non ſunt in vniuerſum omnes damnandi; ſed (quod eorum miniſterium ſuperſtitioſum ſit) nulla eſt ratio conuincens; Ergò, &c. Maior patet; Minor probatur; quia fieri poteſt, quod huiuſmodi ſuum miniſterium prædicti ſalutatores exerceant ex gratia gratis data; cum (ſicuti, præter alios, notauit Azorius *loco ſuprà citato*) nihil repugnet, quod talis virtus ſanandi gratuito quibuſdam hominibus à Deo concedatur, ita vt operante ipſo Deo, & talium hominum ſermone, tactu, aſpectu, odore, ſudore, vel halitu, &c. interueniente, præſtetur effectus; Ergò; Tùm quia etiam fieri poteſt, quod prædictum ſuum miniſterium prædicti ſalutatores exerceant ex virtute naturali, quam per quamdam ex cœlorum conſtellatione tem-

periem ſortiuntur, vt infrà *ſectione ſequenti* dicetur, & ſuprà de Marſis, & Pſyllis dicebatur; Ergò.

5 Probatur pars poſterior; quia complures ea prædictis ſalutatoribus ad miniſterium ſuum exercendum adhibent conditiones, ſeu circumſtantias quaſdam ſuperſtitioſas ita vt rarò (ſicuti, præter alios, notauit Martinus del Rio *lib.* 1. *diſquiſit. magic. cap.* 3. *q.* 4.) licitè eo miniſterio vtuntur: Et præterea ſunt homines improbæ vitæ, ita vt (ſicuti ſuprà dicebatur) præſumptio ſit contrà ipſos; Ergò non ſunt in vniuerſum omnes approbandi; ſed ſunt priuſquam miniſterium ſuum exercere permittantur, ab ordinariis examinandi, Vtrùm per remedia naturalia, an per gratiam gratis datam, vel per pactum cum dæmone initum operentur.

Atque ita tenent Suárez *tom.* 1. *de Religione lib.* 2. *de ſuperſtitione cap.* 15. *numero* 25. Veracrua *lib.* 2. *de Anima ſpeculat.* 2. & Martinus del Rio *citata quæſtione* 4. *Lit. F. verſ. Dico tertiò.* Vbi ſubdit primò, quod hanc gratiam ſolis Catholicis concedi à Deo,
6 ſibi certum ſit: Subdit ſecundò, quod in prædictorum ſalutatorum miniſterio, ſeu curatione multa, quæ ſuperſtitionem ſapiunt, inuoluantur: quorum

Primum eſt, quia dicunt ipſi ad huius ſuæ virtutis vſum exercendum ſe nimium vini potum exigere. Quod improbat Martinus del Rio *eadem q.* 4. *lit. G.* quia id eſſe nequit ad contrariorum morborum curationem; cum ſi proſit frigidis, obſit calidis.

At non improbat efficaciter; quia dici poteſt, quod iſtorum ſalutatorum virtus ſit per quamdam ex cœlorum conſtellatione complexionem naturalis, atque adeò, quod poſt nimij vini potum efficiatur maior, quippè quæ, ſi à calore proueniat, maiores ex nimij vini potu vires recipit: Nam cum ſit virtus naturalis, fieri poteſt, quod tanquam à calore proueniens, ex nimij vini potu confortetur. Vide Veracruz *vbi ſuprà.*

Quamuis, ſi dicatur, quod prædictorum ſalutatorum virtus ſit ſupernaturalis, & gratia gratis data, improbarem & Ego cum Martino del Rio dictum ſalutatorum iſtud primum; quia non eſt probabile, quod Deus gratiam ſuam alliget nimij vini potui, & ebrietatis periculo; quin potiùs valdè probabile eſt, quod totum proueniat à dæmone, qui nimij vini potu, & ebrietatis periculo quam maxime delectatur.

7 Secundum eſt, quia ſolent iſti ſalutatores hominibus à cane rabido morſis panem à ſe morſum præbere: Quod improbat etiam Martinus del Rio *loco ſuprà citato.*

At improbat minùs rectè, quia ſi dicatur, quod ea ſanandi virtus in ſalutatoribus ſit naturalis, nihil repugnat, quod ea ineſſe dicatur tactui dentium & ori ſalutatorum, ſicuti ineſt tactui manuum, odori, ſudori, vel halitui; &c. Si verò dicatur, quod ſit virtus ſupernaturalis, & gratia gratis data, nihil repugnat, quod ea conceſſa dicatur ſalutatoribus medio tactu dentium, ita vt panis à ſalutatore aliquo morſus vim habeat, inſitam à Deo, vt proſit contra rabidi canis morſum, quemadmodum concedi poteſt medio odore, ſudore, halitu vel alio tactu, &c. ſicuti *ſuprà* cum Azorio dicebatur.

8 Tertium eſt, quia dicunt, ſe in præſentia alterius ſalutatoris, maiorem ſanandi virtutem habentis, ſanare quempiam non poſſe; quod Martinus del Rio, & Veracruz *in locis ſuprà citatis* improbant, tanquam mendax; Et meritò; quia, ſiue ipſorum virtus dicatur eſſe naturalis, ſiue ſupernaturalis, & gratia gratis data, non eſt cur vnius ſalutatoris virtuti obſtet alterius ſalutatoris præſentia.

Neque dicas, quod ſicut maius lumen occupat minus, ſic &c. Reſpondetur enim, quod maius lumen, ſolùm occupat minus, ita vt minus operetur perceptibiliter, ſeu ſenſibiliter, non autem, vt non operetur vllo modo; quandoquidem & de die præſente ſcilicet ſole, operantur etiam & cæteræ ſtellæ & cæteri Planetæ cœlorum.

Quartum eſt, quia ſalutant panem dicentes, enim 9
prodiſſe contra à canis rabidi venenum: quod improbat Veracruz *vbi ſuprà*, quia ea virtus nequit eſſe in pane ſalutato à naturali complexione ſalutatorum per quamdam conſtellationem cœlorum.

At improbat minùs rectè; quia, licet ea virtus nequeat eſſe à naturali complexione ſalutatorum per quamdam conſtellationem cœlorum: non tamen repugnat, quod ſit ea gratia gratis data; cum non repugnet, eam virtutem illis concedi, medio pane ſic ſalutato, ſicuti dicebam de morſu panis.

Quintum eſt; quia dicunt, vnum ſalutatorem ab 10
aliis ſalutatoribus, etiamſi nunquam ab illis viſus fuerit, naturaliter cognoſci: quod damnant & Martinus del Rio, & Veracruz *vbi ſuprà*, tanquam quid mendax; addendo, quod ſi ſit aliquod ſignum alicuius notæ illis à dæmone impreſſum, quod ſine dubio, ſi verum eſſet, ſuperſtitionem denotaret.

At improbant minùs rectè; quia dici poteſt, quod id ſit ea gratia gratis data, ſicut de Sanctis Paulo, Petro Eremita, & Antonio, & de Sanctis Dominico, & Franciſco dicitur, quod abſque eo, quod vnquam ſe viderint, ſe cognouerint, & ſalutauerint.

Sextum eſt; quia dicunt, hanc vim (ſi maſculinum 11
ordinem fæmineus partus non interruperit) ſeptimo cuique ſalutatorum filio ineſſe, quod improbat etiam Martinus del Rio *ibidem*, tanquam qui omni fundamento prorsùs carens; At de hac re diai *tract. de Conſcientia dubit.* 34. *ſect.* 2.

Septimum eſt, quia dicunt, poſſe ſe ſine vllo de- 12
trimento in ardentem ignem conicere: quod improbat etiam Martinus del Rio *eodem loco*, quia naturaliter id fieri non poteſt, nec inter fideles huiuſmodi miraculi neceſſitas exiſtit.

Cæterum aduerte, quod ſi prædicti ſalutatores 13
certis vtantur verbis, aut ſignis, quibus putent ineſſe virtutem, vt à quocumque dicta, vel appoſita fuerint, eumdem effectum habeant, tanquam ſuſpecti de ſuperſtitione damnandi ſint; quia tunc, quod operantur, habet rationem de ſacramentalibus, quæ inſtituere non poteſt, niſi ſolùm Eccleſia, & quia tunc non poteſt eſſe gratia gratis data (cum hæc non hæreat verbis, vel ſignis, ſed communicetur perſonæ, ita vt non ſit in eius poteſtate, eam aliis communicare; ſed eam ſolus dat gratis Deus cuicumque ipſe voluerit) Nec etiam poteſt eſſe virtus naturalis, (cum caſu quo eſt naturalis virtus, ſit quaſi indiuidualis per talem è cœlorum conſtellatione complexionem) Et ideo non inhæret verbis, vel ſignis, à quocumque ea verba, vel ſigna dicta, vel appoſita fuerint; Nec eſt in poteſtate vnius, eam in alium complexionem transfundere; Quapropter ſi quis è ſalutatoribus ſe hoc modo hanc virtutem habere dicat, tanquam ſuſpectus de ſuperſtitione, ſicuti dicebam, damnandus erit. At ſi virtus eſt perſonalis, nec malum principium habuit, ſed ſalutator caſu, vel bona fide cæpit ſic operari, & poſtea expertus eſt effectum, & illum à Deo ſperat, non eſt, tanquam de ſuperſtitione ſuſpectus, damnandus; Præſertim ſi honeſtè viuat, & illa gratia honeſtè vtatur; Secùs forſan, ſi aliter res ſeſe habeat, quia licet Deus interdum, etiam peccatori aliquam gratiam gratis datam conferat, non tamen eam habitualiter, & permanenter, & quaſi ad eius arbitrium, ſed ſolùm ad aliquem actum

propter

propter aliquam fidei vtilitatem confert; ſicuti ex S. Thoma probat Valentia *de Arte Magica q.4.n.14.* Et videri poterit etiam Suarex *tom.1. de Relig. lib.2. de ſuperſtitione cap.15.n.25.*

15 Aduerte ſecundò, quod ſolent prædicti ſalutatores hominem rabie vexatum, ac moribundum, ne diu crucietur, neuè aliis noceat, ſuo flatu, vel ſaliua interimere: quod (vtpotè intrinſecè malum, interimere ſcilicet Innocentem, ſeu accelerare mortem Innocentis) nullo modo licitè efficere poſſunt; Nec ea virtus poteſt eſſe gratia gratis data; cum gratiam gratis datam Deus non conferat ad peccandum; Nec etiam poteſt eſſe virtus naturalis, cum ipſorum virtus, ſi eſt naturalis, ſit ad ſanandum potiùs; quapropter in tali caſu magna ſuſpicio eſt, quod Deo permittente in pœnam hominis iſtis ſalutatoribus vtétis, interueniat ad eum effectum aliquis concurſus dæmonis ex pacto quodam inito cum illo.

SECTIO XVII.

Quidnam dicendum de virtute ſalutatorum: num ſcilicet ea ſit naturalis per naturalem quamdam è cœlorum conſtellatione complexionem, an ſupernaturalis; ſeu gratia gratis data à Deo?

SVMMARIVM.

1 *Salutatorum virtus licet ſecundum aliquos ſit naturalis per naturalem quamdam è cœlorum conſtellatione complexionem, probabilius tamen eſt ſupernaturalis, ſeu gratia gratis data à Deo.*

2 *Virtus naturalis ſanandi probabilius eſt, quod contactui oſculo, aſpectui, ſeu viſioni, voci, vel halitui competere non poſſit.*

3 *Sanandi virtutem quidam homines habent medio contactu; oſculo, odore, voce, ſeu ſermone, aſpectu, ſeu viſione, vel habitu, at non per vim naturalem, ſed vel per gratiam gratis datam, vel per occultum cum dæmone clam medicinam applicante, pactum.*

4 *Faſcinatio etiam quæ naturaliter videtur fieri, forſitan ſit aliquando per pactum initum cum dæmone, at licet fiat naturaliter, non valet à morbo illatio ad ſanitatem.*

5 *Sanandi virtutem licet de facto habeant quidam lapides, herbæ, & animalia, at non ſic homines; quia lapides, &c. eam virtutem habent ex temperamento determinato totius ſpeciei, at non ſic homines.*

6 *Gratia gratis data quomodo in curationibus præſumi poſſit, & debeat.*

1 RESpondetur, quod quamuis nonnulli quos (ſequitur Caſtanenga *de ſuperſtitione, cap.12.n.46.* & Veracruz *lib.2. de Anima ſpeculat.2.* & non improbat Victoria *de Arte Magica quæſt.4. num.45.* & Margarita Confeſſorum *quæſt. moral. fol.185.*) probabiliter teneant, quod ſit naturalis per naturalem quamdam è cœlorum conſtellatione complexionem, Probabiliùs tamen docent Nauarrus *in ſumma cap.11. num.39.* Palatios *in ſumma verb. Incantationes.* Margarita Confeſſorum *vbi ſuprà.* Azor. *tom.1. Inſtitut. moral. libro 8. capite 25. quæſtione 2.* Martinus del Rio *libro 1. diſquiſit. magic. cap.3. quæſt.4.* quod ſit virtus ſupernaturalis, ſeu gratia gratis data à Deo.

2 Probatur, quia probabilius eſt, quod contactui, oſculo, aſpectui, ſeu viſioni, voci, vel halitui &c. (cum ſint vt plurimum actus quidam immanentes, & non actiui; & ex alio capite rationes aduerſariorum in contrarium non vrgeant) virtus ſanandi naturalis competere non poſſit; Ergò &c.

3 Obiicies: de facto ex Plinio, & aliis Auctoribus (quos refert Azor. *vbi ſuprà*) quidam homines medio contactu, oſculo, odore, voce, ſeu ſermone, aſpectu, ſeu viſione, vel halitu, &c. quædam morborum genera ſanandi vim habent; Ergò.

Reſpondetur: diſtinguo antecedens, Ita vt ea via ſit per virtutem naturalem, nego; ita vt ſit per gratiam gratis datam, vel per occultum cum dæmone, clàm medicinas applicante, pactum, concedo.

4 Obiicies ſecundò, de facto etiam quidam alij homines per naturalem quamdam è cœlorum conſtellatione complexionem grauiter aliis nocendi vim habent (vt per experientiam conſtat de faſcinatione cum ſint ex multis grauibus authoribus, quos refert Veracruz *lib.2. de Anima ſpeculat.2.* & Azor. *lib.9. Inſtitut. moral. cap.25. quæſt.1.* quidam homines talis complexionis, vt ſolo aſpectu, vel laudatione aliis noceant, præcipuè infantibus, & bellicis) Ergò ſic, &c.

Reſpondetur (vt omittam, quod forſan id faciunt per pactum aliquod cum dæmone initum, vti dicebam) tranſeat antecedens; At nego conſequentiam: quia ex Ariſtotele *in Problematibus ſect.7.* plura requiruntur ad ſanitatem, quàm ad morbum; cum bonum ſit ex integra cauſa; Malum autem ex ſingulari defectu.

5 Obiicies tertiò: de facto etiam quidam lapides, quædam herbæ, & quædam animalia quamdam ſanandi virtutem habent, Ergò non eſt, cur & quid ſimile homines non habeant.

Reſpondetur: Concedo antecedens: At nego conſequentiam diſparitas eſt; quia lapides, herbæ, & animalia illa virtutem habent ex temperamento certo & definito, totius ſpeciei; At non ſic omnes homines eam ſalutatorum virtutem obtinent; quapropter dicendum eſt, quod ſit gratia gratis data.

6 Obiicies quartò: Hæc gratia gratis data non conſtat legitimè; ergò ex iis, quæ dicebantur *ſect. præced.*) præſumi non debet.

Reſpondetur. Nego antecedens; quia cogimur eam aſtruere ex eo, quia ex vno capite videmus, quod eam quidem homines habeant, & vbique approbentur, ac permittantur; Et ex alio capite non videatur ex iis, quæ mox ſuprà dicebam, quod ea ſit virtus naturalis: Quapropter iure optimo præſumi poteſt, quod ſit gratia iſtis ſalutatoribus data, & conceſſa modo, quo *ſuprà eadem ſect. præced.* cum Azorio dicebam.

SECTIO XVIII.

Quid dicendum de quibuſdam in Hiſpania vulneratos curantibus? Vbi etiam quid dicendum de Arte notoria?

SVMMARIVM.

1 *Recenſentur verba, & ritus quidam in curandis vulneribus, qui vigent in Hiſpania, qui non improbantur, dummodò virtus non putetur annexa formulæ verborum, ita vt à quocumque illa adhibeatur, effectum habeat; quia in tali caſu eſſet ſuperſtitio.*

2 *Formula prædicta, de qua agitur, non habet hanc vim à Natura, nec etiam à Deo, quia Deus nulla*

ſigna

ſigna per ſe efficacia inſtituit præter Sacramenta, neque ab Eccleſia.

3 *Sacramentalia non habent vim niſi per modum impetrationis ad obtinendum à Deo aliquod auxilium gratiæ præuenientis, vel diuinæ protectionis aduersùs dæmonum infeſtationes.*

4 *Hiſpani præfati curantes modo, & formula ſupradictis vulnera, damnandi non ſunt, ſi virtus putetur annexa perſonæ, ita vt ab aliis eodem modo adhibita eadem forma verborum, nihil illa operetur.*

5 *In omnibus ſignis à dæmone inſtitutis, quæ ex pacto illius operantur, vis operandi eſt annexa ipſis ſignis immediatè quibuſdam etiam malis viris à Deo conceditur gratia curationum, & ſic præſumi poteſt in caſu, de quo agitur, ſi nihil, quod apertè ſit ſuperſtitioſum, in illo deprehendatur.*

6 *Verba, quibus vtuntur Hiſpani in curandis vulneribus prædictus nihil continent ſuperſtitioſum.*

7 *Signum Crucis non poteſt eſſe ſuſpectum, niſi aliqua circumſtantia varia tanquam neceſſaria, ei coniungantur, tunc enim abſque dubio dicendum eſt, quod ſuperſtitio interueniat.*

8 *Omnis circumſtantia inutilis ſi tanquam neceſſaria adhibeatur; facit vt opus ſit ſuperſtitioſum.*

9 *Superſtitio grauis eſt Ars notoria, per quam certis verbis, aliiſque ſignis adhibitis, tanquam neceſſariis, quarum vis naturalis ad effectum non ſufficit, varia ſcientia, ſeu doctrina (quod eſt proprium Dei) abſque labore acquiruntur.*

10 *Superſtitio grauis eſt obſeruatio ſanitatum, cùm ſcilicet adhibentur aliqua verba, vel alia ſigna, aut ceremoniæ inanes ad hominum, vel aliorum animalium curandos morbos, &c.*

11 *Amplia, eam procedere, cum adhibentur quidem medicamenta naturalia, iis tamen aliqua friuola adiunguntur tanquam neceſſaria.*

12 *Item cum adhibentur periammata, amuleta, breuia, inuolucra, reliquiæ, verba ſacra, preces deſcripta, quæ geſtantur à quibuſdam, ne poſſint lædi, aut ne effluat ſanguis, aut ob ſimiles alios fines, ſi contineant aliquas circumſtantias inanes, tanquam neceſſarias.*

13 *Item cum ad ſanitatem, & immunitatem à vulneribus hominum, aliorumque animalium corporibus præſtandam adhibentur benedictiones, incantationes, inſufflationes, ligamina, &c. quia naturalem vim medendi non habent.*

14 *Exempla multa talium vanitatum recenſentur.*

15 *Sagis accidit, vt reipſa interdum deferantur ad Montes; prata, vel cellas vinarias dæmonis auxilio ſine ſtrepitu reſeratis portis, iterumque clauſis.*

16 *Sagis prædicta accidere non reipſa, ſed per phantaſticam dæmonis illuſionem, docet Nauarrus, & alij.*

17 *Inhalatio ſuper vulnus poteſt habere peculiarem vim naturalem ad talem effectum ratione temperamenti perſonæ inhalantis, vel ratione occultæ proprietatis quibuſdam viris diuina gratia inſita.*

18 *Pſylli in Africa, & in Italia Marſi extrahebant manuum tacta venena à corporibus. Vide varia exempla de nonnullorum virtute ad ſanandum varios morbos ibi recenſita.*

19 *Gratia ſanitatum plenè alicui conceſſa (ſicut erat collata Apoſtolis, & aliis ſanctis) non eſt alligata iſtis externis actibus; tamen collata ſolùm ex parte, vel ad certum morbum, iis tanquam inſtrumentis neceſſariis alligata eſt, vt Reges Galliæ curantes ſtrumas, &c.*

20 *Habentes gratiam curationum licitè fungi poſſunt ſuo munere, cùm Dominus velit per iſtos homines nobis miſericordiam impertiri.*

RESpondetur quoad primum: Non damnarem de ſuperſtitione tales, qui in Hiſpania grauiter vulneratos curant in huoc modum: Primò cum quis eorum grauiter vulneratum aliquem curat, facit tres cruces ſuper vulnus dicens Hiſpanicè: *In nomine Patris, filij, & Spiritus ſancti*: Idque cum quadam inhalatione ſuper vulnus; deindè prolato vino, & oleo, dicit etiam Hiſpanicè: [In nocte Sanctiſſimæ Natiuitatis Domini noſtri Ieſu Chriſti Beata Virgo, ſalua Virginitate, peperit Dominum noſtrum; per myſterium iſtud altiſſimum ſupplico diuinæ Maieſtati, vt hoc vinum, & oleum benedicere dignetur ad vulnerum curationem per ſanctiſſimorum verborum virtutem.] Poſtea prædictum vinum, & oleum applicat vulneri, cuius curatio ſequitur poſt non multum tempus: Non damnarem, inquam, de ſuperſtitione tales ſic grauiter vulneratum curantes. 1

Dummodò virtus (loquendo ſcilicet de virtute diſtincta à virtute impetratoria per deuotionem iuxtà ea, quæ dicam *infrà ſectione* 26.) non putetur annexa formulæ verborum. Ità vt à quocumque formula verborum adhibeatur illa effectum habeat: In hoc enim caſu damnarem eos de ſuperſtitione, quia prædicta formula verborum (cum verba naturaliter non ſint actiua) non habet hanc virtutem à natura, (vt per ſe patet) Nec etiam à Deo; quia 2
Deus nulla ſigna, quæ ſint efficacia, inſtituit, præter ſacramenta, & hæc non ad curationem corporum, ſed animarum; Nec etiam ab Eccleſia; quia neque Eccleſia talem modum inſtituit, immò nec inſtituere potuit; quia non poteſt ſigna (quæ ex natura ſua ſunt inefficacia) efficacia inſtituere, præſertim ad effectus materiales corporis & non ſpirituales animæ: quapropter etiam ſacramentalia (quæ de facto 3
inſtituit Eccleſia) non habent (quicquid aliqui dixerint in contrarium) virtutem, niſi per modum impetrationis ad obtinendum à Deo aliquod auxilium gratiæ præuenientis, vel protectionis diuinæ aduerſus dæmonum infeſtationes, vel quodcumque aliud eorum incommodum, & vexamen; Et hinc eſt, quod ſæpè non habeant effectum.

Accedit, quia alioquin deberet illa formula verborum ab Eccleſiæ Miniſtris, & nomine Eccleſiæ applicari.

Reſtat igitur, quod habeat virtutem ex inſtitutione, & occulto pacto cum dæmone inuiſibiliter concurrente, & ſanante homines remediis naturalibus, quæ dæmon optimè nouit: dæmon enim vulnera, & morbos curare non poteſt abſque adminiculis rerum naturalium, ſed (vti dicebam *in 1. par. S. Thomæ tract. de Angelis*) applicando, nemine aduertente, paſſiua actiua, v.g. quintam eſſentiam aliquam ex diuerſis rebus abſtractam; ſicque breuiori tempore, quàm quicumque Medicus vulnera, & morbos curare conſueuit. Damnarem igitur de ſuperſtitione prædictos curantes, ſi virtus (loquendo inquam, de virtute diſtincta à virtute impetratoria per deuotionem iuxtà ea, quæ dicam *infrà cit. ſectione* 26.) putetur annexa formulæ verborum, ita vt à quocumque prædicta formula verborum adhibeatur, illa effectum habeat, vt ſuprà dicebam.

At de ſuperſtitione non damnarem, ſi virtus prædicta (etiam ſcilicet non impetratoria per deuotionem) putetur annexa perſonæ, ita vt ab aliis eodem modo adhibita eadem formula verborum nihil operetur. 4

Primò, quia in omnibus ſignis à dæmone inſtitutis, quæ ex pacto illius operantur, virtus operandi eſt annexa ipſis ſignis immediatè, ita vt ea à quocumque applicentur, eumdem effectum habeant, modo applicatio cum tali animo fiat: dæmon enim vult concurrere cum omnibus, qui ipſius ſigna adhibent, ita vt omnes, quoſcumque poteſt, ſibi obſtringat, & decipiat. Quod ſi effectus aliquando non 5
ſequatur

Digitized by Google

ſequatur, id prouenit, vel quia ſigna ex præſcripto
dæmonis non applicantur, vel quia aliqua condictio,
aot pactum ex parte hominis deeſt, vel quia diuini-
tùs ille impeditur.
6 Secundò, quia conſtat, quod quibuſdam, etiam
improbis, hominibus concedatur à Deo gratia cura-
tionum; Ergò ſic præſumi poterit in caſu noſtro; ſi
nihil, quod apertè ſit ſuperſtitioſum, in illo depræ-
hendatur; At in illo nihil ſuperſtitioſi depræbendi,
7 probatur; quia verba illa nihil contioent præter in-
uocationem Sanctiſsimæ Trinitatis, confeſsionem
Natiuitatis ex Beata Virgine, & Inuocationem diui-
næ Virtutis per Myſterium Sanctiſsimæ Natiuitatis
Domioi Ieſu ſuper vinum, & oleum ad curationem
vulnerum, Illud autem: *Per virtutem iſtorum San-
ctiſsimorum verborum*; poteſt ſaoo modo intelligi,
ſcilicet de virtute rei ſignificatæ, noo autem de vir-
tute, quæ annexa ſit ſono verborum; Ergò, &c.
8 Nec eſse poteſt ſuſpectum ſignum Crucis, niſi
aliqua circumſtantia vana, taoquam oeceſſaria, ei
adiungatur: Tuoc enim, etiam cum ſigno Crucis di-
9 cendum erit, quod ſuperſtitio interueniat; quia om-
nis circumſtantia vana, ſi, tanqoam neceſſaria, ad-
hibetur, facit, vt opus ſit ſuperſtitioſum: Cùm enim
illa non iuuet vt cauſa, oeceſſe eſt, quod adhibea-
tur, vt ſignum, quod cùm noo ſit à Deo, conſe-
quens eſt, vt ſit à dæmooe, ſicque ad occultum cum
dæmone pactom pertineat.

Cooſirmatur; quia io tali caſu effectus non po-
teſt expectari à virtute naturali illius rei, quæ eſt va-
na; nec etiam à Deo, qui talia nec per ſe, nec per
Eccleſiam inſtituit; Ergò expectatur à dæmone iux-
tà ea, quæ *ſuprà* dicebam.
10 Hioc ſuperſtitio grauis eſt Ars notoria, per quam
certis verbis, certiſque ſignis, adhibitis, tanquam
neceſſariis (quorum virtus naturalis ad effectum ta-
lis Artis noo ſofficit) variæ ſcientiæ abſque labore
(quod eſt proprium Dei) quaſi tribuuntur, & ac-
quiruntur. Arte iſta vtuntur Anabaptiſtæ, qoi poſt-
quàm nonnulla, abiecta perfidia, ad fidem redeunt,
in priſtinam inſcitiam relabuntur. Qua de re vide,
quæ dicebam *ſuprà ſect.* 10.
11 Item ſuperſtitio grauis eſt Obſeruatio ſanita-
tum, cùm ſcilicet adhibentur aliqua verba, ſigna,
vel cæremoniæ inanes ad hominum, vel animalium
curandos morbos, ad ſiſtendum ſanguinem, ad mi-
tigandos dolores, ad conſeruandam vitam, vel va-
letudinem, ad præſtandam immunitatem contra læ-
ſionem hoſtium, aut animalium, vel contra caſus
fortuitos, & ſimilia.
12 Quò etiam ſpectat, cùm adhibentur quidem me-
dicamenta naturalia, iis tamen aliquæ friuolæ cir-
cumſtantiæ adiunguntur, tanquam neceſſariæ. Item,
cum adhibentur Periammata, Amuleta, Breuia, In-
13 uolucra, Reliquiæ, verba ſacra, preces ſcriptæ, quæ
geſtãntur à quibuſdam, ne poſſint lædi ab aliquo,
vel ne effluat ſanguis, vel ob alios ſimiles fioes; ſi
contineaot aliquas circumſtantias ioanes, taoquam
neceſſarias, vel ſi ab ipſis prædictis rebus ſacris
(etiam remota omni circumſtantia inani, tanquam
neceſſaria) expectentur effectus infallibiliter, & non
impetratoriè per deuotionem; Quia ſic Deus im-
mediatè per ſe non inſtituit, niſi Sacramenta, &
mediatè per Eccleſiam non inſtituit, niſi Sacrameo-
14 talia; Vide, *infrà ſect.* 26. Item cum ad ſanitatem,
vel ad immunitatem à vulneribus præſtandam adhi-
bentur benedictiones, Incantationes, inſufflatio-
nes, ligamioa, & ſimilia; quæ ex vera Philoſophia
medendi virtutem naturalem non habent, ob eam-
dem dictam rationem.
15 Exempla, talium Vaoitatum ſunt, quoticſcúm-
que qois operatur cum certa fiducia, verbi gratia,
ſi ferrum, quo læſus eſt, in porcinum vnguem in-
fingatur, aut certum genus arboris, cædatur, ſaoi-
tatem obueoturam: ſi loco vulneris circumligandi,
arboris ramus, aut ſcannum perligetur: curationem
ſecuturam: Vt olera ab ærucis non ioſeſtentur, ſum-
mo mane ſcopis tangenda ſore; Vt pluuia eueniat,
Sancti alicuius imaginem aquis immergeodam eſſe,
& ſimilia.

Huc etiam ſpectant corporum mutationes, qoæ
in hominum vtilitatem efficiuntur, & à cauſis natu-
ralibus tali modo proueoire non poſſuot, v.g. oc-
culti Theſauri inoentio, vel tranſportatio: Nubium
repeotina congregatio, de loco ad locum diſtantem
alicuios rei, vel perſouæ deductio: Quod Sagis ac- 16
cidit, vt ioterdum ad montes, prata vel cellas vina-
rias ſine ſtrepitu, reſeratis, iterúmque clauſis portis,
dæmonum auxilio deferaotur, ſicuti ex communi
docent Syluester *verbo Hæreſis* 3. *q.* 6. Malleus Ma-
lef. *par.* 1. *q.* 1. *& par.* 2. *cap.* 3. Suarez *lib.* 2. *de ſu-
perſtitione cap.* 16. *n.* 24. Grilland. *de ſortileg. cap.* 7.
Martin. del Rio *lib.* 2. *de Magie. diſquiſit. q.* 16. Si-
manch. *de Cathol. Inſtitut. tit.* 37. *n.* 6. Azot. *tom.* 1.
lib. 9. *cap.* 25. *q.* 3. & Petrus Thyreus *de ſpirituum
apparitiomb. lib.* 2. *cap.* 13. *contra Nauarrum cap.* 11.
n. 38. *verſ.* 32. Rodriqoez *tom.* 1. *cap.* 7. *concluſ.* 9.
& quoſdam alios putantes, id nunquam reipſa, ſed
ſemper per phantaſticam dæmonis illuſionem fieri: 17
Quibus Doctoribus fauere videtur Author *cap. Epiſ-
copi* 26. *q.* 5. ſed non ſaoet, quia ſæpè quidem (vt
ibi eſt ſenſus) non tamen ſemper (vt voluot Nauar-
rus, Rodriquez, & quidam alij) Sagis & Magis
talia contingunt per phantaſticam dæmonis illuſio-
nem. Qua de re vide, quæ diffusè dicebam *ſuprà
dub.* 227. *ſect.* 3. & in primam partem S. Thom. *in
Tractatu de Angelis.*

Non obſtat iohalatio ſuper vulnus: Inhalatio 18
enim ſuper vulous habere poteſt peculiarem virtu-
tem oaturalem ad talem curatioois effectum, ratione
temperamenti perſooæ inhalantis (vt omittam, ra-
tione proprietatis occultæ quibuſdam diuina gratia
ioſitæ) ſicut ex Plioio tradit Victoria *Relectione de
Arte Magica n.* 16. ſcribit enim Plinius *lib.* 28. *Hiſto-
ria naturalis cap.* 3. fuiſſe in Africa Pſyllos, & in Ita- 19
lia Marſos, ex quorum familia qui originem trăbe-
bant, eraot tales, quorum corpora tactu ipſo leua-
bant percuſſos à ſerpentibus, & manu corporibus
impoſita venenum exindè extrahebant; Alios verò
fuiſſe, quorum corpora ſolo aſpectu terrori erant
ſerpentibus; Et quidam in dolium olei feruentis con-
iectum experimeoti cauſa circommulcentibus linguis
illæſum penitùs extitiſſe; Item fuiſſe alios, quorum
ſudor multis morbis medebatur; Alios, quorum ſa-
liua contra ſerpentis, & canis ictus valebat; & ſi-
milia: Item *lib.* 7. *cap.* 2. ſcribit aliquandò aliquas
corporis humaoi partes ad aliquos effectus naſci mi-
rabiles; ſicut, ſubdit ipſe, Pyrrhi Regis pollex in
dextero pede tactus lienoſis medebatur; Et ſic de
nonnullis aliis, &c. Ergò ſaluari poſſe videtur in ca-
ſu noſtro ſuperſtitio? (ſiue hæc ſint naturalia, vt
ex temperamento ſequantur, ſiue ad occultas pro-
prietates diuinitùs inſitas, vel ad dona quædam,
quæ dicuntur gratis data, pertineant) & referri
quodammodò poſſunt ad gratiam ſanitatum in
commone hominum commodum conceſſam; præ-
ſertim in quibuſdam locis, vbi id erat neceſſa-
rium, vti ſcribitur de Pſyllis, quorum Regio ſer-
pentibus abuodabat, & abundat. Sic quidam ha-
bent gratiam curaodi ſtrumas, qnam gratiam ha-
bere putatur Mas, qui ſeptimo loco contiouato or-
dioe oaſcitur.

Et quidem dubitari non debet, quod aliquando
Deus quibuſdam hominibus, & familiis virtutem
concedat, vt ſuo tactu, halitu, vel odore poſſint ali-
quos morbos curare, ſanguioem ſiſtere, ſpiritus
euaneſcentes cohibere, partem læſam corrobora-
re, venenum extrahere, & ſimilia; Ità vt etiamſi

Google

gratia ſanitatum plenè alicui conceſſa (ſicuti erat conceſſa Aroſtolis , & quibuſdam aliis Sanctis) non ſit alligata iſtis externis actibus , tameo collata ſolùm ex parte , vel ad certum morbum iis, tanquam inſtrumentis , alligata ſit. Sic Reges Galliæ non curant ſtrumas , niſi cootactu partis affectæ , & Marſi, ac Pſylli non curabant, niſi etiam præſtito contactu.

Vide Victoriam *loco ſuprà citato*; Vbi (cùm de hac re ſe dubitare dixiſſet , & in contrarium aliqua attuliſſet (tales ſcilicet curatores ſæpè ſæpiùs eſſe improbæ vitæ; Vnde verendum, ne ſint impoſtores, ſicque quod effectus potiùs ſit à dæmone, quàm à Deo) ſtatim ſubiungit : *hac dico non definiendo* ; quia (cùm gratiæ dentur propter bonum commune hominum)
21 fieri poteſt , vt Deus illam miſericordiam impertiri nobis velit per iſtos homines, qualeſcúmque illi ſint; Et paulò pòſt iterum eoſdem excuſat exemplo Pſyllorum , & Marſorum.

Vide etiam Nauarrum *in ſumma cap.* 11. *num.* 36. Vbi abſolutè ait, iſtos Curatores licitè fuogi poſſe munere ſuo; Redditque rationem ex eo, quia ex gratia gratis data , & citat Margaritam Confeſſorom.

Vide tandem Azorium , qui *lib.* 9. *cap.* 25. *q.* 2. exempla prædicta ex Plinio , & de Marſis afferendo prædictos Curatores etiam excuſat, & defendit.

SECTIO XIX.

Quidnam dicendum de quibuſdam artificialibus , quæ quatenùs artificialia ſunt, ad aliquos extraordinarios effectus applicantur.

SVMMARIVM.

1 *Caracteres , vel Imagines , quæ Aſtrologicæ vocantur , vt Annulus ſub tali conſtellatione conflatus , vel imago ſub tali ſigno in lapide impreſſa , licet defendantur ab aliquibus tanquam licita , & aliis tamen tanquam illicita , & ſuperſtitioſa improbantur.*

2 *Artificialia huiuſmodi non poſſunt eſſe ſecundùm ſe principium alterationis corporum.*

3 *Artificialia neque poſſunt eſſe talis alterationis principium ob aliquam virtutem cæleſtem ex influxu cælorum eis impreſſam ; quia opus artificiale vt ſic eſt voluntarium , & ad opus voluntarium, vt voluntarium, cælum non influit.*

1 QVales ſunt v.g. caracteres, vel Imagines , quæ Aſtrologicæ vocantur; vt Annulus ſub tali conſtellatione conflatus, vel Imago ſub tali ſigno in lapide impreſſa , de quibus dicebam *in tractatu de conſcientia dubia eadem Dubit.* 34. *ſect.* 1. *n.* 2.

Reſpoodetur , quod (quamois ea, tanquam licita defendant Cajetanus 2. 2. *q.* 96. *art.* 2. Pomponiacus *de Incantationibus lib.* 4. & alij) Probabiliùs tamen , tanquam illicita , & ſuperſtitioſa improbent cum S. Thom. eadem *q.* 96. *art.* 2. *ad* 2. & *lib.* 4. *contra gentes cap.* 104. & 125. Ferrarienſis *ibidem.* Angelus *verbo ſuperſtitio n.* 2. Syluester *eodem verbo q.* 10. *dicto* 2. Armilla *n. vltimo.* Tabiena *q. vltima.* Valentia 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 13. *punct.* 2. Suarez *tom.* 1. *de Religione lib.* 2. *de ſuperſtitione cap.* 15. *n.* 18. & *ſeqq.* Sayrus *in claui Regia lib.* 4. *c.* 6. *n.* 3. Martinus del Rio *lib.* 1. *diſquiſ. Magicar. cap.* 3. *q.* 1. & *c.* 4. *q.* 1. & 2. (vbi id idem probat de numeris Arithmeticis) Leſſius *de Iuſt. & Iur. lib.* 2. *cap.* 43. *dub.* 10. *num.* 63. & *cap* 44. *dub.* 2. *num.* 12. & Simaoch. *de cathol. Inſtit. tit* 63. *num.* 22.

2 Probatur, quia huiuſmodi artificialia oon poſſuot eſſe ſecundùm ſe principium alicuius alterationis corporum (cum hoc principium ſit oaturalis quædam poteotia agentis alterantis corpora) ſed figura artificialis non eſt naturalis potentia, (cum rei ſubſtantia ; & rei naturalibus qualitatibus immutatis , ad libitum Artificis mutari poſſit) Ergò , &c.

Neque dicas , quod prædicta Artificialia poſſint eſſe talis alterationis priocipium ob aliquam virtutem cœleſtem ex iofluxu cœlorum eis impreſſam , quia opus artificiale , vt ſic , eſt voluntarium ; At ad opus voluntarium , vt voluntarium , cœlum non influit, ſicut non influit in voluntatem , à qua illud procedit ; Ergò. Vide , quæ dicebam *citato Tractatu de conſcientia dubia eadem dubit.* 34. *ſect.* 1. 3

SECTIO XX.

Quidnam dicendum de Arte Alchymica, per quam metalla viliora in argentum, vel in aurum tranſmutantur , num ſcilicet ſit poſſibilis , & licita ?

SVMMARIVM.

1 *Alchymica Ars licet ab aliquibus cenſeatur impoſſibilis , ità vt tranſmutatio , quæ vera tranſmutatio ſit , naturaliter eſſe non poſſit , Probabilius tamen ſecundùm alios eſt poſſibilis.*

2 *Alchymica Ars quoad mores , licet in diſtillationibus , & aliis rebus ſit licita , & forſan vtilis , in confectione verò argenti, vel auri ex metallis vilioribus , ſeu imperfectioribus , eſt illicita, ſuperſtitioſa , & Reipublicæ pernicioſa.*

3 *Tranſmutatio prædicta de facto ſit per cælos ex quo infertur , quod applicando actiua paſsiuis fieri etiam poſsit per homines ſaltem adiutos ope , vel auxilio dæmonis.*

4 *Tranſmutatio prædicta , quæ ſit vera tranſmutatio eſt valde difficilis , & ſuprà humanam facultatem , vt Iure optimo iudicari poſsit moraliter impoſſibilis.*

5 *Ars Alchymica eſt expoſita multis fraudis periculis.*

6 *Ars Alchymica item ſub grauiſsima pœna prohibetur.*

7 *Alchymiæ vſus ab aliquibus exiſtimatur licitus , & ab omni culpa liber.*

REſpondetur ; quod (quamuis oonnulli putent , 1
quod ſit impoſſibile , ità vt prædicta tranſmutatio , quæ vera tranſmutatio ſit , naturaliter eſſe non poſsit , ſed ſit omninò fictitia) Probabiliùs tamen te- 2
neant alij, quod ſit poſsibilis, quoad mores autem licet in diſtillationibus , & aliis rebus ſit licita, & forſan vtilis , in confectione verò argenti , vel auri ex metallis vilioribus , ſeu imperfectioribus ſit illicita , ſuperſtitioſa & Reipublicæ pernicioſa ; qua de re videri poterunt Doctores apud Valentiam 2. 2. *diſput.* 6. *q.* 13. *punct.* 2. *difficult. vltima.* Pereyram *de Magia lib.* 1. *cap.* 12. & Martinum del Rio *lib.* 1. *diſquiſ. magic. capite* 5. *quæſt.* 1. *ſection.* 2. & 3. & *quæſt.* 4. *per totam.*

Probatur Pars prior , quia prædicta traoſmutatio, 3
quæ ſit vera tranſmutatio , de facto ſit per cœlos; Ergò non eſt , cur , applicando actiua paſsiuis, fieri etiam non poſsit per operam hominis , ſaltem adiuti ope , & auxiloi dæmonis.

Probatur Pars poſterior , quia eadem tranſmu- 4
tatio , quæ ſit vera tranſmutatio , eſt adeò difficilis , vt ſuprà humanam facultatem , & Iure optimo iudi

Digitized by Google

indicari poſſit moraliter impoſſibilis; Ergò eſt illicita, ſuperſtitioſa & Reipublicæ pernicioſa.

5 Confirmatur, quia huiuſmodi Artis Alchymicæ exercitium, eſt expoſitum multis defraudandi periculis, & prætereà quod dæmon eius operationi ſe immiſceat; Ergò.

6 Confirmatur ſecundò: quia grauiſſimis verbis ſub grauiſſima pœna prohibetur in extrauaganti ſpondent, Ioannis XXII. de crimine falſi.

7 Atque ità, præter alios, tenent Valentia, & Pereyra *in locis ſuprà citatis*, Quidquid in contrarium dixerint alij cum Martino del Rio *cit. cap. 5. q. 4.* qui Artis prædictæ Alchymicæ vſum contendunt eſſe licitum ità vt ex omni capite à culpa liber exiſtat.

SECTIO XXI.

Quidnam dicendum de ludis, qui de *Paſſapaſſa* vocantur, num ſcilicet ſint damnandi necne.

SVMMARIVM.

1 *Ludi, qui Paſſapaſſa vocantur, non ſunt damnandi, neque dicendum; quod omnes, qui huiuſmodi ludis vtuntur, auxilio dæmonis nitantur; quia poſſunt manuum agilitate res fictas, vt veras, oſtendere.*

1 RESpondetur, eos damnandos non eſſe, neque dicendum, quod omnes, qui huiuſmodi ludis vtuntur, auxilio dæmonis nitantur; quia poſſunt manuum agilitate res fictas, vt veras oſtendere, aliàs non ità communiter vbique permitterentur; Sotus *de Iuſtitia & Iure lib. 8. q. 3. art. 2.* & alij multi, quos ſequitur Alcozer *de Ludo cap. 15.*

SECTIO XXII.

Quidnam dicendum de iis, qui dæmoni dato chyrographo (quo ſe baptiſmo, & fidei Chriſti renunciare, ac ſi dæmonis obſequio totos dicare profitentur) ſi ad pœnitentiam reuertantur?

SVMMARIVM.

1 *Dæmoni (qui, dato chyrographo, baptiſmo, & Chriſti fidei renunciantes) ſe totos dicarunt, tenentur ſi ad pœnitentiam reuertantur, huiuſmodi pactum cum dæmone initum diſſoluere, & à prioribus ſuperſtitionibus, & magiis omninò recedere, ità tamen vt opus non ſit, vt dæmon prædictum chyrographum reddere cogatur.*

2 *Pactum cum dæmone initum omninò diſſoluitur per eius criminis pœnitentiam; quamuis homines retinentes apud ſe chyrographum illud lacerare, vel comburere cogendi ſint.*

1 RESpondetur: Tenentur iſti tales huiuſmodi pactum cum dæmone initum diſſoluere, & à prioribus ſuperſtitionibus, & magiis omninò recedere; Ità vt tamen prætereà opus non ſit, quod dæmon prædictum chyrographum reddere cogatur; DD. quos ſequitur Suarez *tom. 1. de Religione lib. 2. de ſuperſtitione cap. 17. n. 3.*

2 Probatur, quia prædictum pactum cum dæmone initum omninò diſſoluitur per eius criminis pœnitentiam; quamuis, ſi quis ex iſtis hominibus apud ſe chyrographum, aut illius Tranſſumptum retineat, illud lacerare, vel comburere cogendus ſit; quia licet illud apud ſe retinere (non quidem gratia ſeruandi fidelitatem dæmoni, ſed ad ſui confuſionem, & ad illius ex normis peccati ſeruandam memoriam) nihil mali ex ſe contineat, poteſt tamen ſcandalum gignere, ſi forſan deperdatur, aut inter alias ipſius pœnitentis ſcripturas, ſiue in vita, ſiue poſt mortem, reperiatur; Cum fieri poſſit, quod de ſubito moriatur, vel demens fiat, vel illius immemor ante mortem non laceret, neque comburat.

SECTIO XXIII.

Quid dicendum de Cabala?

SVMMARIVM.

1 *Cabala Hebraicum nomen, Latinè ſignificat receptionem, vel traditionem Patrum receptam ſine aliquo ſcripto ſecundùm Rabinos.*

2 *Cabala nomen iniquè vſurpatum ab improbis ad denominandam Artem diuinandi futura, & cognoſcendi occulta præſentia per nomina, caracteres, & numeros, ea propter ſic dicta, quia hanc per traditionem à vetuſtiſſimis Magis originem traxit, &c. Vbi quomodò placent occultam intelligentiam.*

3 *Cabala iſta ſuperſtitioſa, atque adeò illicita eſt, quia non ſolùm profitetur prænunciare futura, ſed etiam manifeſtare ſecreta cordium, quod eſt proprium Dei.*

4 *Signum, quod interuenit ad placandam prædictam occultam intelligentiam, non eſt aliud, niſi tacitum pactum cum dæmone; & cur.*

5 *Cabalam iſtam exercentes, & ab illam exercentibus conſilium circa illam petentes ſubiacent iudicio Inquiſitorum, ſuntque iis denunciandi; & ſi fuerint Clerici, ſunt ab Ordine deponendi, & in Monaſterium per omne tempus trudendi tanquam Diabolicam Artem Magicam profitentes; ſi verò fuerint laici, ſunt excommunicandi, & aliis etiam pœnis puniendi*

SVppono, quod Cabalæ nomen Hebraicum (quod Latinè ſignificat receptionem, vel traditionem Patrum receptam ſine aliquo ſcripto ſecundùm Rabinos) nonnulli improbi homines vſurpent 1
ad denominandam quamdam Artem diuinandi futura, & cognoſcendi occulta præſentia per nomina, 2
caracteres, & numeros, & per occultam quamdam intelligentiam (quam aiunt benignam ſibi reddere per cuiuſdam ſigni impreſſionem) cuius occultiſſimo inſtinctu ducti calculando, & ſubtrahendo caracteres, multa ſcribunt ſenſum facientes; & tam futura, quàm occulta præſentia manifeſtantes: Cui dæmoniacæ Arti nomen Cabalæ dederunt; quia vni ab aliis illam (quæ à vetuſtiſſimis Magis originem traxit) recipiendo didicerunt. Hoc ſuppoſito.

Reſpondetur: Eſt ita Cabala ſuperſtitioſa, atque 3
adeò illicita, idque propter eaſdem rationes, propter quas id ipſum ſectione ſequenti dicam de Rota, quæ dicitur Bedæ.

Confirmatur; quia dicta Cabala non ſolùm profitetur prænunciare futura, ſed etiam manifeſtare ſecreta cordium: quod eſt proprium Dei, ſicuti diffusè probabam *in p. part.* S. Thom. *Tract. de Angelis.*

Confirmatur 2. quia ſignū, quod interuenit ad pla- 4
candam prædictam occultam intelligentiam, non eſt aliud, niſi tacitum pactum cum dæmone: quotieſcūq; enim in agendis adhibentur certi caracteres, figuræ,

vel ſigna præter ſignum Crucis, quinetiam & ſignum ipſum Crucis, non, vt oportet, locatum, vel formatum, vel vbi non oportet poſitum, vel ſuperfluè certis locis, ac certo numero iteratum, tacitum pactum cum dæmone in illis interuenit, iuxtà ea, quæ dicam *infrà cit. ſect. ſequenti*, & tradunt communiter Theologi, quos ſequitur Martinus del Rio *lib. 2. diſquiſit. magic. circà principium*, & videri poterunt etiam; quæ dicebam *ſuprà ſect.* 18. & quæ dicam *infrà ſect.* 26.

5 Hinc ſequitur, quod tam Cabalam iſtam exercentes, quàm ab illam exercentibus conſilium circa illam petentes ſubiaceant iudicio Inquiſitorum, & ſint denunciandi Inquiſitoribus; Quin, ſi fuerint Clerici, ſint ab ordine deponendi, & in Monaſterium per omne tempus detrudendi, tanquàm diabolicam Artem magicam profitentes, vt *in cap. ſiquis Epiſcopus* 26. *q.* 2. ſi verò fuerint laïci, ſint excommunicandi, vt *in cap. Aliquanti eadem cauſa & quæſtione*; Sintque etiam aliis pœnis puniendi, tanquàm ſortilegium, & magiam exercentes, de quibus videri poterunt præter alios Bernardus Dial, & Salzedo ad ipſum *in Practica criminali canonica cap.* 107. *& cap.* 108.

SECTIO XXIV.

Quid dicendum de Rota, quæ dicitur Bedæ?

SVMMARIVM.

1 *Rota, quæ dicitur Bedæ, non eſt Bedæ, ſed alicuius hæretici ſortilegi, & vt nonnulli volunt, Apulei Platonici, qui temporibus ſuis de Magia, & Necromantia fuit grauiter accuſatus, Ita enim eſt Ars hæreticorum, vt fideles reputentur ab hominibus, & ità poſſint inducere eos ad diabolicum vſum eiuſdem.*

2 *Trithemius non recenſet dictam Rotam inter opera eiuſdem Bedæ, imò de ea nullam fecit mentionem, & doctrina, quæ in illa traditur, eſt ſingularis, etſi diabolica & ſuperſtitioſa.*

3 *Rota huiuſmodi eſt ſuperſtitioſa, atque illicita, ſicut & Cabala; quia verſatur circa diuinationem, & cognitionem futurorum per dies, per nomina, literas, & numeros, quam non poſſunt hæc omnia conferre tanquam cauſa, quia ad eam inferendam vim naturalem vllam non habent.*

4 *Idem dicendum de literis, caracteribus, & numeris, quia ſunt ſcripti, vel ore prolati; ſi ſunt ſcripti, ſunt quid mortuum; ſi ore prolati, aliam vim non habent, quàm aërem mouendi, &c.*

5 *Literæ, caracteres, & numeri neque dictam diuinationem & cognitionem futurorum inferre poſſunt tanquam ſigna, quia natura per ea non operatur, & ſigna diuina non ſunt, cùm non reperiantur in ſacra Scriptura.*

6 *Literæ, caracteres, & numeri prædicti ſunt ſigna dæmoniaca, ſeu à dæmone, qui talibus ex pacto explicito, ſeu implicito, præbet aliquando efficaciam, & cur?*

7 *Inuentores primi prædictæ Rotæ inierunt pactum expreſſum cum Dæmone, & implicitum qui ea vtuntur.*

8 *Caracteres, figuræ, vel ſigna, &c. certis locis, aut numeris iterata quotieſcumque in agendis adhibentur, tacitum pactum cum dæmone in illis interuenit: quotieſcumque enim ad effectum adhibetur aliquid, quod ad eum producendum non conducit, vt cauſa, neque vt ſignum naturale, vel diuinum, eſt quid vanum, &c.*

9 *Rota prædicta pertinet ad ſpeciem ſortilegij diuinatorij, nam ſortes propriè dicuntur, cùm fit aliquid, vt eius euentu conſiderato aliquid occultum innoteſcat, quod euenit in ea, &c. proindéque talis diuinatio pertinet ad ſortilegium.*

10 *Sortes huiuſmodi fuerunt interdictæ ſub pœna Anathematis à Leone IV.*

11 *Qui has Rotæ prædictæ, vel quaſcumque diuinationes, aut fata, aut augeria obſeruat, aut attendit, aut conſentit obſeruationibus inutiliter ſine cauſa magis ad ſuam damnationem, quam ad ſalutem tendit, &c.*

12 *Inquiſitorum iudicio ſubſunt tam Rotam iſtam exercentes, quàm ab illam exercentibus futura ſcire quærentes, iique denunciandi ſunt, & tanquam ſortilegi puniendi.*

13 *Epiſcopi, Presbyteri, & quilibet alij Clerici ſortilegia exercentes ſunt puniendi, & ab Eccleſia communione cum his, qui eos credunt, pellendi.*

SVppono, quod talis Rota non ſit Bedæ, ſed alicuius Hæretici ſortilegi; & (vt nonnulli volunt) 1
Apulei Platonici, qui temporibus ſuis de magia, & Necromantia fuit grauiter accuſatus, vti refert S. Auguſtinus *epiſt.* 5. *ad Marcellinum*, & multorum teſtimonio comprobat Martinus del Rio *lib.* 2. *diſquiſ. magic. cap.* 9. *col.* 2. Dicatur tamen Bedæ; quia induſtria hæreticorum, & ſortilegorum quorumdam, vt fideles auctoritate tanti viri faciliùs inducerentur ad diabolicum vſum prædictæ Rotæ, inter opera eiuſdem Bedæ *tom.* 2. fuit inſerta, & Baſileæ typis
mandata: Quod inde patet, quia Trithemius *lib.* 2. 2
de Viris Illuſtrib. Religionis S. Benedicti, ſcribens de Venerabili Beda, & de eius operibus, de prædicta Rota mentionem nullam facit, quam vtique feciſſet, ſi talis Rota eſſet Venerabilis Bedæ, cum doctrina, quæ in illa traditur, ſit ſingularis, etſi diabolica, & ſuperſtitioſa. Hoc ſuppoſito,

Reſpondetur, & dico primò: Talis Rota eſt etiam 3
ſuperſtitioſa, atque adeò etiam illicita, ſicut & Cabala, quia verſatur circa diuinationem, & cognitionem futurorum per dies, per nomina, literas, & numeros: quam diuinationem, & cognitionem futurorum non poſſunt hæc omnia inferre, tanquam cauſæ; quia ad eam inferendam vim naturalem vllam non habent, quin nullo modo ſunt actiua; quapropter rectè dixit Scaliger *lib.* 16. *de ſubtilitate cap.* 349. Langius *epiſt.* 33. Valleſius *de Sacra Philoſophia cap.* 3. & Torreblanca *de Magia diuinatrice lib.* 1. *cap.* 13. *de Arte Cabaliſtica n.* 18. Quod nomina, quorumvis ſpecioſa, nullam habent virtutem operandi, neque naturalem ſcilicet, neque artificialem.

Idémque dicendum de literis, caracteribus, & 4
numeris; quia vel ſunt ſcripti, vel ore prolati: ſi ſunt ſcripti, ſunt quid mortuum, ſicque ſua propria virtute operari non poſſunt; ſi ſunt ore prolati, vim aliam non habent, quàm aërem mouendi; cùm nullam iis in Sacra Scriptura inueniamus à Deo virtutem datam fuiſſe, prout in Euangelio legimus, datam fuiſſe formis Sacramentorum, & ex Apoſtolorum traditione habemus datam fuiſſe Sacramentalibus, exorciſmis ſcilicet, & benedictionibus, quibus Eccleſia vtitur.

Neque dicam diuinationem, & cognitionem fu- 5
turorum inferre poſſunt, tanquam ſigna; Et quidem, non tanquam ſigna naturalia, ſeu à natura; quia natura per nomina, literas, & numeros non operatur; Neque tanquam ſigna diuina, ſeu à Deo; quia, ſicuti dicebam, nullibi in ſacris litteris legimus, Deum huiuſmodi ſigna dediſſe hominibus, præter Sacramenta immediatè per ſeipſum & Sacramentalia mediatè per Eccleſiam.

Ergò (cùm aliud non eſſet) dictam diuinatio- 6
nem,

nem, & cognitionem futurorum inferunt tanquam ſigna dæmoniaca, ſeu à dæmone, qui talibus ex pacto explicito, vel implicito præbet efficaciam aliquando; quia hoc ipſo, quod quis huiuſmodi diuinationibus operam dat, tacitè vult doceri à dæmone, ſe illis immiſcente; ita Doctores communiter, quos ſequitur Valentia in 2. 2. diſput. 6. q. 12. punct. 2. Tùm quia hoc ipſo, quod Dæmon aduertit, homines huiuſmodi vanitatibus ſe dare, illis ſe ingerit, vt mentes hominum ad vanitatem inuoluat; S. Thom. *in 2. 2. q. 95. art. 2.* quem Doctores etiam communiter ſequuntur; Tùm quia hoc ipſo Dæmon ſemper agens Simiam Dei (affectando ſcilicet ſimilitudinem Dei; iuxtà illud: *Ero ſimilis Altiſſimo*) ſua quodammodò, in quantum poteſt, ad ſimilitudinem quamdam Dei quædam inſtituit Sacramenta.

7 Cùm igitur, vti dicebam, prædicta nomina, literæ, caracteres, & numeri non inferant prædictam diuinationem, & cognitionem futurorum, tanquam ſigna naturalia, ſeu à natura; quia natura per nomina, literas, caracteres, & numeros non operatur; neque tanquàm ſigna diuina, ſeu à Deo; quia nullibi in ſacris literis legimus, Deum huiuſmodi ſigna dediſſe hominibus, præter Sacramenta immediatè per ſeipſum, & Sacramentalia mediatè per Eccleſiam; Reſtat, quod eam inferant, tanquam ſigna dæmoniaca, ſeu à Dæmone per pactum expreſſum, vel implicitum; expreſſum ſcilicet primi Inuentoris prædictæ Rotæ, & implicitum, ſeu tacitum eorum, qui nunc illam exercent iuxtà dicta Sancti Thomæ *cit. q. 95.* Et videri poterit præter alios Valentia vbi ſuprà, Martinus del Rio *lib. 2. diſquiſ. magic. circa principium*, & Suar. *tom. 1. lib. 2. de Religione c. 12. n. 27.*

8 Confirmatur; quia quotieſcumque in agendis adhibentur certi caracteres, figuræ, vel ſigna, &c. certis locis, aut numeris iterata) tacitum pactum cum Dæmone in illis interuenit, vt ex communi ſententia Theologorum aduertit Martinus del Rio *loco ſuprà cit.* Et meritò quia (quotieſcumque ad effectum adhibetur aliquid, quod ad talem effectum non inſeruit, vt cauſa, neque vt ſignum naturale, vel diuinum (ſicut ex dictis contingit in caſu noſtro) eſt quid vanum, ergò id tribuendum dæmoni, qui delectatur vanis.

9 Dico ſecundò: dicta Rota pertinet ad ſpeciem ſortilegij diuinatorij; quia (ſicuti tradit S. Thomas *cit. q. 95. art. 2.* & ego dicam *infrà ſect. 25.*) Sortes propriè dicuntur; cùm fit aliquid, vt eius euentu conſiderato aliquid occultum innoteſcat; Sed in dicta Rota fit aliquid, vt eius euentu conſiderato aliquid occultum innoteſcat (v.g. An infirmus ſit moriturus: An fugitiuus ſit reuerſurus: An gladiator ſit victurus: An res aliqua felicem exitum ſit habitura, &c. Ergo talis diuinatio pertinet ad ſortilegium; & quia in eadem Rota quæritur, quidnam ſit futurum,

10 dicitur propterea (vt *ibidem* ait S. Thomas) ſortilegium diuinatorium (vt idem etiam S. Thomas *in prædict. art. 8.* refert) fuit damnatum, & Anathematis interdicto prohibitum à Leone. Quarto *in cap. ſortes 26. q. 5.* per hæc verba. [Sortes quibus cuncta vos veſtris diſcriminatis Prouinciis, quas Patres damnarunt, nihil aliud, quàm diuinationes, & maleficia, eſſe decernimus: Quamobrem volumus omninò illas damnari, & vltra inter Chriſtianos nolumus nominari; & ne exerceantur, Anathematis interdicto prohibemus.]

11 Et *in cap. non obſeruetis 26. q. 7.* (quod eſt S. Auguſtini) omnia ferè, quæ in d. Rota fiunt, expreſsè damnantur, Ibi: [Non obſeruetis, &c. & paulò pòſt: Aut tempora, aut dies, & annos, aut Lunæ, Solíſque curſum; quia qui & has, & quaſcumque diuinationes, aut facta, aut Auguria obſeruat, aut attendit, aut conſentit obſeruantibus inutiliter ſine cauſa, magis ad ſuam damnationem, quam ad ſalutem tendit, ſiuè per quoſdam numeros, literarum, & Lunæ per Pythagoricam Necromantiam Ægrotantium vitam, vel mortem, vel proſpera, vel aduerſa futura inquirunt.] Et paulò poſt: [Qui autem talibus credunt, ſciant, ſe fidem Chriſtianam, & baptiſmum præuaricaſſe, & Paganum, & Apoſtatam, ideſt retroabeuntem, & Dei inimicum, iram Dei grauiter, & in æternum incurriſſe, niſi Eccleſiaſtica pœnitentia emendatus Deo reconcilietur.]

Hinc ſequitur, quod tam Rotam iſtam exercentes, quàm ab illam exercentibus futura ſcire quærentes ſubjaceant iudicio Inquiſitorum, & denunciandi ſint Inquiſitoribus, & tanquam ſortilegi puniendi; D D. communiter, quos ſequitur Diaz, & Salzedo *in Pract. crim. canonic. cap. 107. & cap. 108.* 12

Videatur *cap. ſiquis Epiſcopus, cap. Peruenit, cap. Idolorum in d. cauſa, & quæſtione* & *cap. Non licet 26. q. 5.* Vbi ſortilegi cum diuinatoribus, & maleficis æquè damnantur; Quinimò *in d. cap. ſiquis Epiſcopus ex Concilio Toletano 4. cap. 28.* Epiſcopi, Presbyteri, & quilibet alij ex ordine Clericorum ſortilegia exercentes ſunt deponendi; & *in cap. ſiquis Clericus ibidem ex concilio Aurelianenſi 1. cap. 32.* ſic determinatur: ſiquis Clericus, Monachus, vel Sæcularis diuinationem, vel Auguria crediderit obſeruanda, vel ſortes, quas mentiuntur, eſſe ſanctorum, quibuſcúmque putauerint intimandas, cum his, qui eis crediderint, ab Eccleſiæ communione pellantur. 13

SECTIO XXV.

An Superior Regularis, ſeu Religionis, poſſit in Ordine ad ſuos ſubditos ſibi reſeruare Veneficium, Incantationem, & Sortilegium?

SVMMARIVM.

1 *Superior Regularis poteſt in ordine ad ſuos ſubditos ſibi reſeruare veneficium, Incantationem, & Sortilegium.*

2 *Veneficium, Incantatio, & Sortilegium non differunt ſpecie, ſeu formaliter, ſcilicet ex parte malitiæ formalis, quæ ſemper quoad iſta tria crimina conſiſtit in ſocietate, vel pacto explicito, aut implicito cū dæmone, ſed ſolùm materialiter, ſcilicet ex parte materiæ, ſeu modi, quo fiunt.*

3 *Veneficium fit applicando in ordine ad aliquem effectum res naturales inutiles, ſeu inefficaces, non tamen applicando verba, neque cæremonias.*

4 *Incantatio fit in ordine ſimiliter applicādo ad aliquē effectum verba inutilia, ſeu inefficacia, non tamen applicando res naturales, ſed ſolùm verba.*

5 *Sortilegium fit in ordine ad ſciendum aliquod ſecretum, & occultum, ſiue futurum, vel præteritum, ſiue etiam præſens, applicando ſortes, vel quid aliud æquiualens ad ſortes; Ità vt ſemper in iſtis tribus criminibus conuertat Dæmon ex ſocietate, vel ex pacto implicito, vel explicito. Ità vt in his tribus criminibus non detur paruitas materiæ.*

6 *Actus peccaminoſus non cenſetur reſeruatus ſi ſit venialis, cum reſeruatio caſuum, vtpotè pœnalis, & odioſa, non ſit amplianda, ſed reſtringenda; Vbi vide, ſi fuerit dubium, vtrùm ſit venialis, an mortalis, &c. & de aliis dubiis ſimilibus.*

7 *Extenſio non eſt facienda ad alios caſus, præter ſupradictos Veneficij, Incantationis, & Sortilegij; cum Clemens VIII. ſolum exprimat has ſpecies ſuperſtitionis, contra plures tenentes oppoſitū.*

8 *Superſtitio eſt vana, ſeu falſa Religio, vel cultus alicui indebitè præſtitus.*

9 *Superſtitionis huiuſmodi quatuor ſpecies aſſignantur. Indebitus cultus, Idololatria, Diuinatio, Obſeruatio vana.*

10 *Obſeruatio vana eſt procuratio alicuius effectus adhibitis mediis inefficacibus, ſeu inutilibus, & à Deo minimè conſtitutis, ſed ope dæmonis ex expreſſo, vel tacito pacto cum illo, ad quam reducuntur veneficium, & incantatio. Sortilegium verò ad diuinationem, quæ tertia ſpecies ſuperſtitionis vocatur.*

1 RESpondetur affirmatiuè ex conſtitutione Clementis VIII. in qua Pontifex expreſsè habet, quod Superior Regularis poſſit præter alios caſus ſibi reſeruare veneficium, incantationem, & ſortilegium.

2 Vbi aduerte, quod veneficium, incantatio, & ſortilegium non differant ſpecie, ſed formaliter (ſcil. ex
parte malitiæ formalis, quæ ſemper quoad iſta tria crimina conſiſtit in ſocietate, vel pacto explicito, aut implicito cum dæmone) ſed ſolùm materialiter, ſcil. ex
3 parte materiæ, ſeu modi, quo fiunt: Fit enim veneficium applicando in ordine ad aliquem effectum res naturales, inutiles, ſeu inefficaces, non tamen appli-
4 cando verba, neque ceremonias; Fit autem incantatio applicando in ordine ſimiliter ad aliquem effectum verba inutilia, ſeu inefficacia, non tamen appli-
5 cando res naturales, ſed ſolùm verba: Fit tandem ſortilegium in ordine ad ſciendum aliquid ſecretum, & occultum, ſiue futurum, vel præteritum, ſiue etiam præſens, applicando ſortes, vel quid aliud æquiualens ad ſortes; Ita vt ſemper in his tribus criminibus concurrat dæmon ex ſocietate, vel ex pacto explicito, aut implicito cum illo; ſic DD. communiter, quos ſequitur Graffius *de caſib. reſeruat. ſuper hunc caſum.* Portell. *in dub. regular. verb. veneficia, n.* 1. & Bordonus *reſolut.* 40. *n.* 11. *& ſeqq.* Quapropter in his tribus criminibus non datur paruitas materiæ, cùm fundentur, vti dicebam, in ſocietate, vel pacto explicito, aut implicito cum dæmone, in quo non datur paruitas materiæ. Sic DD. communiter, quos ſequitur Martin. del Rio *libr.* 4. *diſquiſit. magic. cap.* 2. *quæſt.* 6. *&* 7.

6 Aduerte 2. quod (cùm reſeruatio caſuum, vtpote pœnalis, & odioſa, non ſit amplianda, ſed reſtringenda) Actus peccaminoſus non cenſeatur reſeruatus, ſi ſit venialis: Item neque (ſaltem de facto, quidquid ſit de poſſibili) ſi ſit ſolùm internus, tametſi mortalis; item neque, ſi ſit internus mortalis, ſed externus venialis, vel è contra; item neque, ſi ſit mortalis internus, & externus, ſed aliàs confeſſus: Item neque ſi non ſit completus, & conſummatus; niſi ſit reſeruata ipſa attentatio criminis: item tandem neque, ſi ſimus in dubio, verùm ſit reſeruatus; ita vt in dubio propter rationem dictam non debeat cenſeri quis in caſum reſeruatum incidiſſe.

7 Aduerte 3, quod (licet Molfeſius *in ſumma, tom.* 1. *tract.* 7. *cap.* 20. *num.* 25. Graffius, Coriolanus, & alij, quos ſequitur Peirin. *tom.* 2. *de Prælato quæſt.* 3. *cap.* 2. §. 1. *num.* 38. velint, quod in his tribus ſuperſtitionum ſpeciebus includantur omnes aliæ ſuperſtitionum ſpecies, eo quod, iuxta doctrinam Iaſonis *in Auth. quas actiones, num.* 25. *Cod. de ſacroſ. Eccleſ.* quando agitur de ſalute Animæ, & de vitando peccato, Ius etiam pœnale, vt pote potius fauorabile, extendi debeat, adeo vt potiùs dicatur incluſio ſimilium delictorum, quàm extenſio) Probabiliùs tamen alij, quos ſequitur Bordonus *loco ſuprà citato num.* 1. teneant, quod reſeruatio caſuum (cùm ex dictis odioſa, & pœnalis) ſit reſtringenda, non autem extendenda de caſu ad caſum, etiam ſimilem ex rationis identitate, vel etiam maiorem ex rationis maioritate; Et per conſequens (cùm in hoc caſu Clemens VIII. ſolùm exprimat has tres ſpecies ſuperſtitionis, ſcilicet veneficium, incantationem, & ſortilegium) non videtur admittenda extenſio ad alias ſuperſtitionum ſpecies: Quod vt meliùs intelligatur,

Aduerte 4. quod ſuperſtitio ſit vana, ſeu falſa 8
Religio, vel cultus alicui indebitè præſtitus; Nauarrus *in ſumma cap.* 11. *num.* 22. Tolet. *lib.* 4. *cap.* 14. *n.* 1.
& alij communiter; Cuius ſuperſtitionis ſunt qua- 9
tuor ſpecies.

Prima, indebitus cultus Deo vero præſtitus.

Secunda, Idololatria.

Tertia, Diuinatio.

Quarta, Obſeruatio vana; Nauarrus *vbi ſuprà num.* 23. Sayr. *in claue Regia, lib.* 4. *cap* 4. & alij paſ-
ſim, quos ſequitur Bordonus *loco citato num.* 2. Cùm 10
autem obſeruatio vana ſit procuratio alicuius effectus adhibitis mediis inefficacibus, ſeu inutilibus, & à Deo minimè conſtitutis, ſed ope dæmonis ex expreſſo, vel tacito pacto cum illo, (ſicuti ex Sancto Thoma 2. 2. *quæſt.* 96. *art.* 1. *&* 2. tradunt communiter Doctores) fit, quod ex tribus prædictis veluti ſuperſtitionis ſpeciebus, duæ (ſcilicet veneficium, & incantatio) ſolum ad quartam ſpeciem, quæ obſeruatio vana nominatur, reducantur; Tertia verò, quæ eſt ſortilegium, etiam ad tertiam ſpeciem ſuperſtitionis quæ diuinatio vocatur, reduci poſſit. Sic DD. quos ſequitur Bordonus *vbi ſupra n.* 11. *& ſeqq.*

COROLLARIVM I.

Quandonam Regularis cenſeatur incidiſſe in in caſum reſeruatum ex parte veneficij, ſi Superior Religionis reſeruauerit ſibi veneficium?

SVMMARIVM.

1 *Regularis tunc quando maleficium aliquod fecerit ad tollendum, vel inferendum morbum, &c. incidit in caſum reſeruatum ex parte veneficij, ſi Superior Religionis reſeruauerit ſibi veneficium.*

2 *Item licet non fecerit, vel facere neſciuerit, eo tamen vſus ſit ad ſoluendum, ſiue ad ligandum.*

3 *Secùs, ſi conſilio capto à veneficis, ſeu ſagis, illo non ſit vſus.*

4 *Secùs etiam, ſi ex conſilio venefica, ſeu ſaga collegauerit oſſa mortuorum, vel alias res, ſiue ſacras, ſiue profanas, ad veneficium componendum; quia per hæc, licet grauiſſimè peccet, non tamen fecit, neque adhibuit maleficium.*

RESpondetur ex dictis: Tunc, quando Regularis 1
maleficium aliquod fecerit ad tollendum, vel auferendum morbum, aut ad aliàs damnificandum aliquem ſiue in perſona, ſiue in rebus.

Item quandò (licet maleficium non fecerit, vel 2
etiam facere neſciuerit) eo tamen à maleficis compoſito vſus fuerit, ſiue ad ſoluendum, ſiue ad ligandum; Peyrin. *loco ſuprà cit.* & Fagund. *in* 2. *præcept. Eccleſiæ lib.* 8. *c.* 4. *n.* 7. *&* 8.

Secùs autem, ſi Regularis conſuluerit veneficam, ſeu 3
ſagam, vel conſuluerit alios, vt eam conſulant, ſi eius remediis ipſe vſus non fuerit; Peyrin. Fagund. vbi ſuprà, & alij, quos ſequitur Portell. *n.* 30.

Secùs etiam, ſi Regularis ex conſilio veneficæ, ſeu 4
ſagæ colligauerit oſſa mortuorum, vel alias res, ſiue ſacras, ſiue profanas, ad veneficium componendum; quia per hoc Regularis neque fecit maleficium, neque eo à veneficis compoſito vſus fuit, ſed tantum materiam præparauit; quod, licet ſit peccatum graue, non tamen inuoluitur ſub reſeruatione in caſu noſtro propter rationes dictas

COROL

COROLLARIVM II.

Quandonam Regularis cenſeatur incidiſſe in caſum reſeruatum ex parte incantationis, ſi Superior Religionis reſeruauerit ſibi incantationem?

SVMMARIVM.

1 *Regularis tunc, quando ad aliquem effectum conſequendum, vel ad aliquam rem improportionatam efficiendam vſus fuerit aliquibus verbis, vel ſignis inutilibus, ſeu inefficacibus, tunc cenſetur incidiſſe in caſum reſeruatum ex parte incantationis, ſi Superior Regularis ſibi reſeruauerit incantationem.*

2 *Idemque dicas, ſi talia verba ſint ſacra, ſi cum illis adhibeatur aliqua vana, & inutilis circumſtantia, vel ſi, licet cum illis non adhibeatur aliqua vana, & inutilis circumſtantia, expectetur tamen ex illis effectus non quidem ex deuotione impetratoriè, ſed certò, & infallibiliter, &c.*

3 *Idem dic, ſi talia verba ſint falſa, v.g. quod Chriſtus habuerit febres.*

4 *Idem dic, ſi effectus ſecutus ex talibus verbis ſit vanus, & inutilis; quia neque præſumitur Deus ordinaſſe quid ſacrum ad effectum vanum.*

5 *Idem, ſi id fiat ex ioco; quia cum dæmone, vtpotè inimico Dei, iocus haberi non debet.*

6 *Secùs dic, ſi Regularis fecerit pactum implicitum, quinetiam explicitè cum dæmone, auxilium ab eo aliquem effectum expectando, vel etiam dæmonem ipſum colendo; quia hoc licet ſit grauiſſimum peccatum, non tamen eſt formaliter incantatio.*

1 Reſpondetur ex dictis etiam: Tunc, quando Regularis ad aliquem effectum conſequendum, vel ad aliquam rem improportionatam efficiendam, vſus fuerit aliquibus verbis, vel ſignis inutilibus, ſeu inefficacibus, verbi gratia ignotis literis, figuris, caracteribus, vel nominibus, etiam Angelorum, vel aliarum rerum, prolatis; quia hæc ex ſe non ſunt actiua, & ad id prorſus improportionata; Caietan. *verb. incantatio*, Nauarr. *n.* 25. Fagundez *n.* 12. Portel. *n.* 10. & alij communiter.

2 Idemque dicas, ſi talia verba ſint ſacra (v.g. ex nouo, vel veteri Teſtamento deſumpta) ſi cum illis adhibentur aliqua vana, & inutilis circumſtantia (vt quod proferantur tali die, tali hora, tali ſitu corporis, versùs talem partem mundi, ſeu cœli, tali voce, vel quod ſint ſcripta tali modo, aut in tali charta, &c.) quia tunc per ſe patet, inuolui in operatione aliquid vanum; Nauarrus, Fagundez, & Portellus *in locis ſuprà citatis*. Vel ſi (licet cum illis non adhibeatur aliqua vana, & inutilis circumſtantia) expectetur tamen ex illis effectus, non quidem ex deuotione impetratoriè, ſed certò, & infallibiliter; quia ſic Chriſtus non inſtituerit, niſi Sacramenta, & non niſi ad effectus ſupernaturales pro anima, non autem ad effectus naturales pro corpore; Et præterea non niſi per Miniſtros Eccleſiæ, non autem per quoſcumque alios, præſertim fæmellas.

3 Idemque dicas, ſi talia verba ſint falſa, v.g. quod Chriſtus habuerit febres, aut quod B. Virgo habuerit dolorem in partu; quia non præſumitur Deus verbis falſis dediſſe virtutem: Nauarrus, Fagundez, & alij, quos *ſuprà* citabam.

4 Idemque dicas, ſi effectus ſecutus ex talibus verbis ſit vanus, & inutilis (vt ſi v.g. ex illorum prolatione moueatur annulus, cribrum, vel quid ſimile) quia neque præſumitur Deus ordinaſſe quid ſacrum ad effectum vanum, & inutilem; ita Nauarr. Fagund. etiam, & Portell. *in locis ſuprà citatis*.

Idemque dicas, ſi id fiat ex ioco; quia cum dæmone, vtpotè inimico Dei, & hoſte Generis humani, iocus haberi non debet; ſic Doctores quos ſequitur Portell. vbi ſuprà. 5

Secus autem, ſi Regularis fecerit pactum implicitè, quinetiam explicitè cum dæmone, auxilium ab eo ad aliquem effectum expectando, vel etiam ipſum dæmonem colendo; quia (licet hoc ſit grauiſſimum peccatum, & grauiſſimis pœnis puniendum) non tamen eſt formaliter, vti dicebam, incantatio (cum iſta ſolùm conſtat in vſu verborum, vel ſignorum, &c. inutilium ad aliquem effectum conſequendum) & ex alio capite, vti etiam dicebam, reſeruatio caſuum (cùm ſit pœnalis, & odioſa) extendi non debet de caſu ad caſum èx identitate, vel etiam ex maioritate rationis. 6

COROLLARIVM III.

Quandonam Regularis cenſeatur incidiſſe in caſum reſeruatum ex parte ſortilegij, ſi Superior Religionis reſeruauerit ſibi ſortilegium?

SVMMARIVM.

1 *Sortes hìc propriè ſumuntur, cùm aliquid fit, vt, eius euentu conſiderato, aliquid fiat, vel innoteſcat.*

2 *Sortes hæ triplices ſunt, diuiſoria, conſultoria, & diuinatoria; & quæ vtraque ſint.*

3 *Regularis tunc, quando vſus fuerit ſortibus conſultoriis, quia Deus non vult indagari ſuam voluntatem ſortibus, ſed Eccleſiæ, ac Sanctorum doctrinis, ac petito à viris prudentibus conſilio, quamuis aliquandò ea licita ſint, concurrentibus aliquibus conditionibus, cenſetur incidiſſe in caſum reſeruatum ex parte ſortilegij, ſi Superior Regularis reſeruauerit ſortilegium.*

4 *Item quando vſus fuerit ſortibus diuinatoriis, quia ſunt vana, & ſuſpecta de pacto ſaltem implicito cum dæmone.*

5 *Secùs dic, quandò aliam diuinationem per aliud medium impertinens fecerit, contra nonnullos.*

6 *Secùs etiam, quando vſus fuerit ſortibus diuiſoriis ad dirimendas lites inter hæredes.*

7 *Regularis incidit in caſum reſeruatum exercendo ea, quæ exercent Enſalmadores, ſeu Salutatores, quatenus ad prædicta crimina referantur.*

8 *Signa prædicta quotieſcumque ad talem effectum non habent virtutem naturalem, neque, diuinam ex ſacris literis, includunt pactum cum dæmone tacitum, vel expreſſum.*

Suppono ex S. Thoma 2.2. *q.* 95. *art.* 8. & aliis communiter, quod ſortes hìc propriè ſumantur, cùm aliquid fit, vt, eius euentu conſiderato, aliquid fiat, vel innoteſcat; Et hæ triplices ſint; *Diuiſoria*, vt ſciant ſortientes, quod cuilibet tribuendum ſit in controuerſiis, vel in electionibus, &c. *Conſultoria*, quibus diuina voluntas exquiritur, vt ſciatur, quid in aliqua re ſit faciendum, vel cauendum; *Diuinatoria*, quibus quis vtitur ad quid occultum cognoſcendum, vt ſi v.g. ſic, vel aliter taxilli, vel chartæ decidāt, coniectur etur felix, vel infelix euentus, aut ſi diuerſa nomina ponātur in vrna, vt coniectur etur v.g. furtum eſſe apud eum, cuius nomen ex vrna deducitur. His ſuppoſitis, 1 2

Reſpon

3 Reſpondetur ex dictis etiam; Tunc, quando Regularis vſus fuerit ſortibus conſultatorijs; quia Deus non vult, indagari ſuam voluntatem ſortibus, ſed Eccleſiæ, & Sanctorum doctrinis, ac petito à viris prudentibus conſilio; quamvis aliquando, concurrentibus ſcil. quibuſdam conditionibus, licitæ ſint; Vide, quæ dicebam *ſuprà dubit.* 225. *ſect.* 8.

4 Item quando vſus fuerit ſortibus diuinatorijs; quia (cùm tales ſortes ſint medium improportionatum ad occulta cognoſcenda) ſunt vanæ, & ſuſpectæ de pacto, ſaltem implicito, cum dæmone, ſicque illicitæ, & ſuperſtitioſæ: quapropter iure canonico prohibentur *in c. ſiquis Epiſcopus*, & *c. ſeq.* 26. *q.* 5. Vide quæ dicebam *cit. ſect.* 8.

Regularis igitur cenſetur incidiſſe in caſum reſeruatum ex parte ſortilegij, ſi Superior Religionis reſeruauerit ſibi ſortilegium, quando, præiactis ſortibus, aliquid occultum (ſiue præteritum, ſiue futurum, ſiue etiam præſens) noſcere voluerit; ita Saytus *vbi ſuprà n.* 15. Graff. *n.* 16. Portel. *n.* 21. Peyrin. 38. & Bord. *n.* 11.

5 Secùs, quando aliam diuinationem per aliud medium impertinens (quidquid in contrarium dixerint ijdem DD. mox *ſupr.* citati. Item Mart. del Rio *lib.* 4. *diſquiſ. magic. c.* 2. *q.* 6. & 7. Tolet. *lib.* 4. *c.* 15. & alij communiter) quia ſortilegium, vti dicebam, ſolùm importat diuinationem per ſortes; & ex alio capite reſeruatio caſuum, vti etiam dicebam (vtporè pœnalis, & odioſa) extendi non debet de caſu ad caſum ex identitate, quin neque ex maioritate rationis.

6 Secùs etiam, quando vſus fuerit ſortibus diuiſorijs, quæ ſcil. mittuntur ad dirimendas inter hæredes, & legatarios controuerſias, ad obtinenda aliqua bona, ad conſequenda in electionibus officia ſæcularia, & ſimilia; quia tales ſortes ſunt iure naturæ licitæ. Vide, quæ dicebam *cit. dubit.* 225. *ſect.* 2. & *ſeqq.*

7 Hinc patet, quando etiam Regularis inciderit in caſum reſeruatum, ſi exercuerit ea, quæ exercent Enſalmadores, ſeu Salutatores; de quibus videri poterunt præter alios Fagund. *vbi ſupr. n.* 16. & Portell. *n.* 6. & *ſeqq.* videri etiam poterunt, quæ dicebam *ſuprà ſect.* 16. & 17.

8 Cæterùm circa prædictas res, & circa prædicta verba, ſigna, vel quælibet alia (quæ per veneficia, vel incantationes, &c. applicantur ad effectum improportionatum) Aduerte (maximè pro foro externo) ex S. Thoma *loco ſuprà citato* & alijs communiter, quod quotieſcumque prædicta ad talem effectum non habent virtutem naturalem, neque ex ſacris literis, vel ex alia reuelatione virtutem ſupernaturalem, haberi debent, tanquam ſuſpecta de pacto, ſaltem implicito, cum dæmone: ſic Doctores communiter, quos ſequitur Portell. *vbi ſuprà n.* 1 a. qui ex Victoria, & Mart. del Rio ſubdit (& rectè) quod non tamen tunc effectus, qui nobis videntur inhabiles, procedant à dæmone; quia procedere poſſunt à cauſa naturali nobis incognita; maximè per magiam naturalem, quæ rerum naturalium virtutes ſecretas particulares cognoſcendo, illaſque miſcendo producit effectus, vtique naturales, nobis tamen mirabiles, eo quod nobis illarum rerum prædictæ virtutes particulares incognitæ ſint.

SECTIO XXVI.

Quid dicendum in dubio, an effectus ſit à Dæmone.

SVMMARIVM.

1 *Effectus in dubio cenſetur potiùs à cauſa naturali, quàm à dæmone.*

2 *Opinio Caietani recenſetur, qua excuſauit à peccato mortali eos, qui imagines aſtronomicas ſub certa conſtellatione fabricarunt, de quibus multa ſcribit Cornelius Agrippa.*

3 *Opinio aliorum contra Caietanum oppoſitum tenentium affertur.*

4 *Res naturalis ſi dubitetur an ei vis talis ineſſe poſſit, non ſtatim tanquam ſuperſtitio magica damnari debet; præſertim quia admirabiles rebus multis virtutes inſunt, plerìſque etiam doctis viris incognitæ.*

5 *Vtens ad ſui morbi depulſionem re naturali dubia in caſu, de quo agitur, conſultius eſſet, ſi præmitteret proteſtationem ſe nolle conſequi effectum, ſi diabolica ſit.*

6 *Proteſtatio prædicta non excuſabit à peccato, ſi certum ſit, rem, qua adhibetur, ſecundùm ſe vanam, & inutilem eſſe.*

7 *Cauſa adhibita quotieſcumque nequit effectum naturaliter producere, eſt ſuperſtitio, & ad tacitum cum dæmone pactum ſpectat.*

8 *Superſtitio eſt, ſi quis v. g. Reliquias, vel ſchedulas ſacris verbis, aut ſigno crucis inſcriptas geſtet cum certa perſuaſione, ſe propterea non poſſe offendi ab inimicis, aut non poſſe mori ſine confeſ-*
9 *ſione, & cur? Secùs tamen ſi in his, & ſimilibus caſibus ex ſola deuotione effectus ſperetur, ex quo ceſſat ſuperſtitio, cùm à Deo (& non à dæmone) piè, & miſericorditer effectus expectetur.*

10 *Verba Caietani deſcribentis varias ſuperſtitionum ſpecies referuntur.*

11 *Superſtitio eſt, etiamſi certo alicuius diei feſto venam equis ſecet: ter circa Templum obequitet: die S. Ioan. Baptiſtæ flores decerpat ad morbos auertendos: certo numero precum, & candelarum quis eleemoſynarum, & etiam Miſſarum vtatur.*

12 *Effectus an in dubio ſit à cauſa naturali, vel à dæmone, & ſic an licitus, vel illicitus probabiliter à cauſa naturali potiùs, & ſic licitus iudicandus eſt.*

13 *Oppoſitum etiam probabiliter docent alij, inter quos Emanuel de Moura.*

14 *Enſalmus concurrentibus talibus indicijs, quibus intellectus prudenter dubitet vtrum operetur virtute naturali, diuina, vel diabolica fas non eſt ſecundùm ſupradictum Auctorem eo vti.*

15 *Enſalmo dubio ſaltem ad medendum, & ſuccurrendum graui neceſſitati fas non eſt vti ſecundùm præfatum.*

16 *Dæmon in dubio quod ſit auctor Enſalmi fas non eſt, illo vti neque ſub conditione, & proteſtatione, ſi dæmon non ſubeſt.*

17 *Non eſt licitum ſecundùm Leſſium vti remedio ſuperſtitioſo, & de quo dubium eſt, an contineat tacitam dæmonis inuocationem.*

18 *A Mago fas non eſt petere, vt maleficium diſſoluat, ſi dubitetur, an id ſine nouo maleficio diſſoluat.*

19 *Id, de quo dubium eſt, an ſine peccato fieri poſſit, ſicut abſolutè non eſt faciendum, ita nec abſolutè ab alio petendum, vt ille faciat: Secùs, quando conſtat, ſine peccato fieri poſſe & cauſa iuſta petendi ſubeſt, ſaltem ſub conditione, & proteſtatione.*

RESpondetur: In dubio, an effectus ſit à dæmone, ſicque illicitus, an autem potiùs à cauſa naturali, ſicque licitus, dicendum eſt, non omninò improbabiliter, quod potius ſit à cauſa naturali, ſicque licitus, Tùm ex iis, quæ dicebam *ſect. præced. circa fin.* & *ſuprà ſect.* 15. *per tot.* & *tr. de conſcientia dubia dubit.* 34. Tùm etiam ex eo, quia (cùm in dubio melior ſit conditio poſſidentis ſuam libertatem) poteſt quis depoſito dubio (nempe ſpeculatiuo) practicè certus, fundatè, atque adeò non temerè, ſed prudenter, ſicque ſine vllo peccato operari propter rationes dictas. 1

Hinc forſan Caiet. 2. 2. *q.* 96. *art.* 2. excuſat à peccato mortali 2

mortali eos, qui imagines aſtronomicas ſub certa
conſtellatione ad aliquem effectum fabricantur; v.
g. cùm quis ſub ſigno Leonis ſculpit in auro figuram
Leonis, quam dicunt valere, & virtutem concipere
cõtra phantaſmata melancholica, hydropem, peſtem,
& febrem; ſi fiat ſole exiſtente in primi facie Leonis,
id eſt in vno ex decem primis gradibus talis ſigni;
Si autem fiat ſola exiſtente in corde Leonis, & cœli
medium tenente, dicunt valere, & virtutem con-
cipere contra calculos, & nephreticos dolores, &
ſimilia, de quibus Cornelius Agrippa *lib. 2. de occul-
ta Philoſophia à cap. 35. vſque ad 48.*

3 Quamuis contra Caietanum communiter contra-
rium ſentiant alij, qui pro ſua ſententia citant S.
Auguſtinum *lib. 10. de Ciuitate cap. 11.* & S. Thomam
citata quæſt. 96. art. 2. & lib. 3. contra Gentes, c. 105.

4 Hinc ſecundò, ſi dubitetur, an alicui rei ad ſa-
nandum applicandæ eiuſmodi virtus naturalis inſit,
non ſtatim, tanquam magica ſuperſtitio damnari de-
bet, præſertim, quia multis rebus admirabiles vir-
tutes inſunt, eæque quamplurimis, etiam doctis,
viris incognitæ, ſicut oſtendit Victoria *in relectione
de Arte magica q. 3. n. 6.* & ego dicebam *cit. ſectione
præcedenti coroll. 3. & citato tractatu de conſcientia du-
bia dubit. 34.*

5 Quapropter in hoc caſu conſulerem ei, qui expe-
rientia motus, huiuſmodi re (tanquam ad morbi ali-
cuius depulſionem idonea) vti vellet, vt expreſsè pro-
teſtaretur, quod ſi vlla vis diabolica ex pacto ſubſit,
nolit ſe effectum eaindè conſequi; ſicuti præter alios
adnotauit Philiarchus *tom. 1 de off. c. ſacerd. p. 1. a. lib. 3.
cap. 11. concluſ. 4.*

6 At ſi certum, vel propè certum ſit; rem quæ ad-
hibetur, ſecundum ſe vanam, & inutilem &c. tunc
non excuſabit proteſtatio; quia tunc proteſtatio eſt
contraria facto. Excipe, ſi id fiat non ad experien-
dum, ſed ad conuincendum inſtitutionem dæmonis:
qua ratione Caietanus *verb. Incantatio* ait, ſe de-
monſtraſſe ſuperſtitioſum illam mouendi annulum,
pronunciato *verſiculo Pſalmi* 50. Cùm enim prote-
ſtatus fuiſſet ſe nolle verſiculum illum pronunciare
ſecundum dæmonis inſtitutionem, ſed tantùm ad
laudandum Deum, annulus motus non fuit.

Vide Victoriam, Philiarcum *in locis ſuprà citatis*,
& Sanchez *lib. 2. moral. cap. 40. n. 44.* Vbi expreſsè
ait, quod ſi dubium ſit, an effectus à cauſa natura-
li proueniat (eo quod non conſtet, vtrùm vires cau-
ſæ naturalis excedat, nec nè) cenſendus ſit potiùs à
cauſa naturali prouenire, quàm à dæmone; quia (cùm
innumeræ agentium naturalium vires nos lateant)
non eſt, cur (ex eo quod virtus illa nobis dubia ſit)
effectum illum cauſæ naturali negemus; Nec abſque
7 neceſſitate confugiendum eſt ad occultam dæmonis
operationem; Si verò conſtet, effectum illum vires
cauſæ naturalis excedere, ſubdit (niſi ſanctitas ope-
rantis, aut aliud vrgentiſſimum indicium ſuadeat,
effectum illum prouenire à Deo) cenſendum eſſe ſu-
perſtitioſum, & ex pacto aliquo (tamen ſi verba ad-
hibita ſint ſacra) prouenire à dæmone, quia quoties-
cumque cauſa adhibita nequit effectum naturaliter
producere videtur ſuperſtitio, & ad tacitum cum
dæmone pactum ſpectare.

8 Quapropter ſuperſtitio videtur, ſi quis v. g. Reli-
quias, vel ſchedulas ſacris verbis, aut ſigno crucis
inſcriptas geſtet cum perſuaſione certa, ſe propterea
non poſſe offendi ab inimicis, vel ab aliquo alio, aut
non poſſe mori ſine confeſſione; quia tamen ſi nihil
ſuperſtitionis exteriùs admiſceatur, ſuperſtitioſè ta-
men rebus illis vtitur (ſcilicet ad effectum, quem
neque ex natura ſua, neque ex ordinatione Dei ad
certam animæ, vel corporis ſalutem conſequendum
habent) ita vt ſit quid ſuperſtitioſum, ſi non vt quod,
ſaltem vt quo; ſeu ſi non quoad ſubſtantiam, ſaltem
quoad modum.

Non nego tamen, quod ſi in his, & ſimilibus ca- 9
ſibus ex ſola deuotione impetratoriè effectus expe-
ctantur, ſicque tunc non eſt quid ſuperſtitioſum, ne-
que vt quod, neque vt quo, ſeu neque quoad ſub-
ſtantiam, neque quoad modum.

Quinimmò plus addit Caietanus *verb. ſuperſtitio*, 10
vbi ſic ait. Quarta ſuperſtitio eſt obſeruationum in
verbis, aut rebus ſacris portandis, dicendis, vel
vtendis, &c. adiunctis aliquibus conditionibus non
malis, quarum ratio neſcitur; vt verbi gratia neruo-
rum ſpaſmum patientes annulo confecto ex primo
caroleno Chriſti cruci in paraſceue oblato ad reme-
dium vtantur, & ſic de aliis, &c. Quantum enim
apparet, in his ſuperſtitio interuenit; quia vanæ con-
ditiones apparent; Si tamen ex mera deuotione fiant,
& homines, non niſi à Deo intendant, & expectent
effectum, putantes Deum inſpiraſſe alicui viro ſan-
cto huiuſmodi conditiones, non audeo damnare, ſed
tolerabile mihi id videtur: Sic ille.

Idemque ſimiliter dici poterit, ſi quis v. g. certo 11
alicuius Sancti feſto venam equis aperiat, eoſque ter
circa templum obequitet, vel conducat: die Sancti
Ioannis Baptiſtæ ad morbos auertendos flores de-
cerpat, vel certo numero precum, aut candelarum
vtatur, &c.

Quamuis edoceri hic fideles oporteat, rectè qui-
dem id ipſos facere in honorem alicuius ſacri my-
ſterij, ſed non ex perſuaſione, quaſi deprecatio ip-
ſorum Deo grata futura non ſit, ſi alius numerus ad-
hibeatur; v. g. niſi ſeptem Miſſæ pro defuncto dicao-
tur, niſi ſeptem accenſis candelis, vel niſi ſeptem
datis eleemoſynis, &c. animæ defuncti non ſit, quod
ab ipſis fit, profuturum; ſic enim tanquam ſuperſti-
tioſa tollenda foret ipſorum iſta perſuaſio.

At quidquid ſit de hoc, illud ſaltem (vt à princi- 12
pio dicebam) non omninò improbabiliter dicitur,
ſcilicet in dubio (an effectus ſit à cauſa naturali, vel
à dæmone, ſicque ſit licitus, vel illicitus) illum à cau- 13
ſa naturali potius, ſicque licitum iudicandum eſſe;
quamuis oppoſitum, & quidem ſatis probabiliter, do-
ceant alij, inter quos Moura *opuſcul. 1. de Enſalm. &
Incantation. ſect. 2. cap. 16. 17. &* 18. Vbi quærens (An 14
concurrentibus talibus indiciis, quibus intellectus
prudenter dubitet, vtrùm Enſalmus operetur virtute
diuina, naturali, vel diabolica, fas ſit eo vti; Secun- 15
dò, an fas ſit vti Enſalmo dubio, ſaltem ad meden-
dum, & ſuccurrendum graui neceſſitati; Tertiò, an in 16
dubio, vtrum dæmon ſit Auctor Enſalmi fas ſit eo vti,
ſaltem ſub conditione, & proteſtatione, ſi dæmon non
ſubeſt) ad omnia negatiuè reſpondet.

Idemque, quod Moura, ex parte docet Leſſius *lib.* 17
2. de Iuſtitia cap. 44. dub. 6. n. 46. Vbi inquit, non eſſe
licitum, vti remedio, de quo dubium eſt, an illud con-
tineat tacitam dæmonis inuocationem: Hoc enim
eſt, hominem ſe exponere manifeſto periculo ſuper-
ſtitionis; niſi forſan id faciat iuxtà ea, quæ ſuprà di-
cebam, cum expreſſa voluntatis contrariæ proteſta-
tione. Pari modo quod fas non ſit, à Mago petere, 18
quod maleficium diſſoluat, ſi dubitas, an abſque
nouo maleficio id facere poſſit; quia id, de quo du-
bium eſt, an abſque peccato fieri poſſit, ſicut abſolu- 19
tè non eſt faciendum, ita ſimiliter nec abſolutè eſt ab
alio petendum, vt ille faciat: Secùs quando conſtat,
abſque peccato ab illo fieri poſſe, & iuſta cauſa pe-
tendi ſubeſt.

At nihilominùs, quod dixi (ſaltem ſub conditio-
ne, & proteſtatione, ſi ſcilicet dæmon non ſubſit)
eſt etiam non omninò improbabile propter ratio-
nes dictas; Et videri poterunt præcipuè, quæ
dicebam *ſuprà citata ſectione 15. per totam*; qua-
re ſit.

SECTIO XXVII.

Quid dicendum de iis, qui ex auium, piſcium, aliorumque animalium voce, cantu, vel volatu, &c. de fortuitis euentibus coniectationem accipiunt? Vbi & de aliis ſimilia obſeruantibus.

SVMMARIVM.

1 *Accipientes coniectationem ex auium, piſcium, aliorumque animalium voce, cantu, volatu, &c. de futuris euentibus excuſantur ſaltem à peccato mortali.*

2 *Item accipientes hominis vocem præter intentionem, & fortuitò prolatam in ſignum proſperi, vel aduerſi euentus, excuſantur à peccato mortali.*

3 *Item dic de aliis vanis, & inutilibus obſeruationibus, v.g. ex ſternutatione, auris tinnitu, vulturis occurſu, corrigiæ ruptione, & aliis huiuſmodi.*

4 *Item de ſomniorum obſeruatione, & diuinatione, de occurſibus variorum vana indicantibus, &c.*

5 *Canones nonnulli ſuperſtitioſi ad rem medicam pertinentes recenſentur à Ioanne* de indagine lib. 4.

6 *Superſtitioſi hic recenſiti ideò non damnantur de peccato mortali, non obſtantibus prædictis obſeruationibus; quia ab ipſis non fides, ſed vana tantùm formido eis tribuitur, tùm quia ratione ignorantia, & bona fidei non apprehendunt in iis quidquam mali.*

7 *Homo poteſt quandoque abſque omni peccato ex aliquo præſagio cauere ſibi prudenter in operando, dubitans, ne præſens occurſus v.g. ſit ſignum futuri, & communi vtriuſque cauſa, cœleſti, vel diuina.*

8 *Credulitas tamen in his rebus facilè reprehendenda eſt.*

1 REſpondetur ex dictis *ſuprà ſect. 18. & dubit. 226. per totam.* Non damnarem, ſaltem de mortali, illos, qui ex auium piſcium, aliorumque animalium voce, cantu, vel volatu, &c. de fortuitis euentibus coniectationem accipiunt.

2 Item, cùm vox hominis præter intentionem, & fortuitò prolata in ſignum proſperi, vel aduerſi euentus accipitur.

3 Et huc pertinent vanæ, & inutiles aliæ obſeruationes, v.g. ea ſternutatione, auris tinnitu, volucris occurſu, corrigiæ ruptione, & alia huiuſmodi, de quibus, & ſimilibus,

Videri poterit S. Auguſtinus *lib. 2. de doctrina Chriſtiana cap. 20.* Ibi: [Si membrum aliquod ſalierit, ſi iunctim ambulantibus amicis, lapis, aut puer medius interuenerit: & iterum: Hic ſunt etiam alia, limen calcare, cùm ante domum ſuam tranſit: redire ad lectum, ſi quis, dum ſe calceat, ſternutauerit: redire domum, ſi procedens offenderit: cùm à ſoricibus veſtis roditur, plus timere ſuſpicionem mali futuri, quàm dolere damnum præſens:] Videri etiam poterit S. Chryſoſtomus *homilia* 21. *ad Populum Antiochenum.*

4 Huc etiam ſpectant ſomniorum obſeruatio, vel diuinatio: Item ſi tibi exeunti foras primò occurrat virgo, & idcircò putes, diem illum fore ſterilem; proſperum autem, & fœcundum, ſi meretrix: Si occurſum vulpis, vel canis prægnantis vel Æthiopis, &c. putes infortunatum: ſi dies quoſdam iudices infauſtos (vnde nihil in iis aggredi, vel tentare audes) quoſdam autem alios dies indices fauſtos, & fortunatos.

5 Quo etiam ſpectant quidam Canones ad rem medicam pertinentes, de quibus Ioannes *de Indagine lib. 4.* v.g. non abluendum eſſe caput diebus Martis: Ad ſubuentionem hypocondriorum auſpicatos eſſe dies Iouis, Lunæ, & Solis, inauſpicatos autem dies Martis, & Mercurij: Natis ſub ſigno Leonis infauſtos eſſe dies Iouis & Saturni: Et ſimiles vanitates abſque firmo fundamento confictæ, & quaſi Planetæ dies iſtos, quibus vires ſuas effundant, peculiares ſibi vindicent, quomodocumque Kalendaria ab hominibus diſponantur.

Non inquam, damnarem, ſaltem de mortali, eos, qui ex huiuſmodi rebus ſupradictis coniectationem accipiunt; quia ipſi tales non fidem, ſed vanam tantùm formidinem quamdam eis adſcribunt; tùm quia ratione ignorantiæ, & bonæ fidei non apprehendunt in eis quidquam mali, ſed eis vtuntur, tanquam quibuſdam Regulis à maioribus traditis, & experientia comprobatis; vel (vt ait Caietanus *verbo ſuperſtitio obſeruationum*) ad cauſas referunt ſibi ignotas, & occultas. 6

Quinimmò addo cum eodem Caietano ibidem, poſſe te quandoque ſine omni peccato ex aliquo caſu, tanquam ex præſagio, cauere tibi in operando pro tunc, dubitans, an præſens caſus ſit ſignum futuri, ex communi vtriuſque caſus cauſa, vel cœleſti, vel diuina; vt ſi cadens corporaliter timeas tibi caſum aliquem futurum moralem in ſtatu, vel honore: fieri enim poteſt, quod vterque caſus ab eadem cauſa cœleſti cauſetur, aut quod dicta, vel facta hominum interdum per diuinam prouidentiam ad alicuius rei ſignificationem, & hominis commonitionem aſſumantur, vti docet S. Thomas 2. 2. *q. 95. art. 7. ad 3.* rectè tamen addit Caietanus ibidem, credulitatem in his facilem reprehendendam eſſe; quia requiritur aliquod ſingulare lumen, vel Dei quoddam inſtinctum, vt ex huiuſmodi ſigno, tanquam ex omine diuino, monearis ad operandum. Vide etiam *in ſuprà citata ſect. 18. & citata dubit. 226. per totam.* 7 8

SECTIO XXVIII.

CONSTITVT. GREGORII XV.

Contra maleficos, & ſortilegos, cum diabolo pactum facientes, & à fide apoſtatando alios lædentes.

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutio Gregorij XV. contra maleficos, & ſortilegos cum diabolo pactum facientes, & à fide apoſtatando alios lædentes, recenſetur de verbo ad verbum.*

2 *Conſtitutio prædicta comprehendit tantùm duo genera ſortilegiorum, & maleficiorum, &c. vnum eorum, quæ mortem inferunt: Alterum eorum, quæ infirmitatem, diuortium, generandi impotentiam notabile damnum animalibus, frugibus, vel aliis fructibus inducunt; quia lex non comprehendit ea, quæ in verbis ipſius non ſunt expreſſa.*

3 *Conſtitutio prædicta tantùm afficit eos, qui pactum ineundo cum dæmone, & apoſtatando à fide exercent ſortilegia, vel maleficia.*

4 *Conſtitutionis prædicta pænas non incurrit, qui pactum ineundo cum dæmone, abſque eo, quod apoſtataret à fide, committeret delicta, de quibus ea loquitur, quia vtrumque coniunctim requiri videtur.*

5 *Idem etiam indicant verba eiuſdem Conſtitutionis, quatenùs per eam ſtatuitur pæna pro iiſdem perſonis quoad alia delicta.*

6 *Conſtitutionis prædicta pænas neque incurrit, qui vtitur opera ſortilegiorum, vel maleficiorum, &c. ad lædendum aliquem, etiam ſecuta morte illius; quia ea ſolùm eſt contra ſortilegos, & maleficos.*

7 *Delictum attentatum non ſufficit ad prædictas pænas incurrendas, ſed requiritur conſummatum, ita vt non ſolùm ſit initum pactum cum Apoſtaſia*

Digitized by Google

ſtaſia à fide, ſed etiam ſit illatum aliquod ex damnis ibi à Pontifice recenſitis.

8 *Sortilegium propriè eſt diuinatio per ſortes, & verſatur propriè circa cognoſcenda futura, vel etiam occulta præſentia.*

9 *Sortilegium punitur pœna excommunicationis, non tamen reſeruata, præciſa hæreſi.*

10 *Excommunicatio contra ſortilegos non eſt lata ſententia, ſed ferenda.*

11 *Sortilegium, quando ſapit hæreſim, ſpectat ab Inquiſitores de iure veteri, de iure verò nouo, etiamſi non ſapiat hæreſim, ex Conſtitut. 17. Sixti V. ſpectare poteſt etiam ad eoſdem Inquiſitores.*

12 *Sortilegium hæreticale, ſeu ſapiens hæreſim eſt duplex: vnum ex parte operis, alterum ex parte operantis. Ex parte operis, quando ex ipſo opere colligitur hæreſis. Ex parte operantis, quando ex modo operandi præſumitur.*

13 *Hæreſis ſemper eſt in exercente talia ſortilegia, vel maleficia, &c. quia hæreſis pendet ab interiori aſſenſu operantis.*

14 *Sortilegium, vel maleficium vt ex parte operis ſit hæreticale, ſeu ſapiens hæreſim manifeſtè, requiritur: quod ſit talis conditionis, vt vel ratione modi, quo fit, vel ratione rerum quæ adhibentur, exerceri non poſſit ſine hæreſi, vel quod ex ſe primo manifeſtet aliquam hæreſim. Idque præſumptiuè procedit; quia ſi is benè ſentiat de Religione, non eſt reuera hæreticus.*

15 *Dæmonis inuocatio eſt ſemper nobis interdicta; ſeu inuocetur per modum adorationis, & cultus latriæ, per quem modum inducitur Apoſtaſia; quia ſic inuocans dæmonem expreſsè abnegat Chriſti fidem, & iterum baptizatur in nomine Belzebub Principe dæmoniorum; ſiue inuocetur alio modo, per quem non inducitur Apoſtaſia.*

16 *Dæmonis adiuratio licita eſt, ſi fiat compulſiuo modo in virtute diuina, mediis ſcilicet Exorciſmis, non tamen eſt licita per modum deprecationis; quia hoc pertinet ad quamdam beneuolentiam.*

17 *Dæmonem neque licet adiurare compulſiuo modo ad aliquid per eum obtinendum, vel addiſcendum, quia hoc etiam pertinet ad quamdam ſocietatem cum illo, cùm ſic ad aliquod obſequium noſtrum inuocetur.*

18 *Dæmonem cogere, vt tollat maleficium, quo aliquem vexat; licet ſiue tollat ſignum, quo durante durat pactum de aliquo vexando, quia hoc non eſt vti eius opera in obſequium noſtrum.*

19 *Dæmonis ſuperioris vti auxilio ad coercendum dæmonem inferiorem licet ſecundum aliquos, ſi tamen adhibeatur non modo deprecatiuo, ſed compulſiuo; quia ſic eſt cogere illum, vt deſtruat opera ſua. At negant Scotus, & Suarez, & quamplures; quia hoc etiam eſt quodammodo recipere beneficium, & auxilium quoddam à dæmone ſuperiore.*

20 *Sortilegium, vel maleficium, &c. mediis imaginibus cereis, vel ex creta, aut alio modo confectis inducit interdum animo, vel corpori infirmitatem, & ea talis, ex qua aliquando ſequatur etiam mors. Vbi vide de operatione maleficiorum per intus ſumptionem, id eſt in potu, vel in cibo, & per exteriorem applicationem ad contactum, & per ſigna, quæ operantur etiam in abſentiam.*

21 *Maleficium inducit etiam impotentiam ad copulam.*

22 *Idque quinque modis, videlicet.*

23 *Impediendo corpora, ne ſibi mutuo appropinquent.*

24 *Applicando actiua paſſiuis. Turbando imaginatiuam.*

25 *Ante copulam prohibendo erectionem membri, ſeu motum illius, reddendo illud flaccidum.*

26 *Domum obſtrando, vel nimis arctando vas muliebre.*

27 *Sortilegium, vel maleficium, &c. interdum impedit potentiam abſolutè, ſeu quoad omnes perſonas; interdum autem ſecundum quid, ſeu quoad vnam tantum, vel alteram perſonam; quia cum dæmon quoad hoc voluntariè, & non ex natura neceſſitate operatur, poteſt impedire potentiam quoad vnam, vel alteram perſonam, relicta potentia non impedita quoad alias perſonas.*

28 *Impedimentum huiuſmodi duplici modo contingere poteſt, vel per mutationem factam in imaginatiua, vel per alterationem in organis generationis, & quomodo hæc poſſit.*

29 *Sortilegium, vel maleficium interdum eſt temporale, ſcilicet duraturum ad tempus, interdum verò perpetuum; ſcilicet duraturum ad ſemper, & vſque ad finem vitæ, non quod ex natura ſua habeat hanc determinatam durationem, ſed quod ſit inſtitutum pro tota vita, vt propterea nec naturali, nec alias licitè remedio tolli poſſit.*

30 *Maleficij ſignum eſt, quando vir appetit copulam, & erigit membrum, ſed accedendo ad vas muliebre, ſibi concidunt, & laxantur organa, ita vt non poſſit complere, & hæc eueniant iterum poſt primum conatum, ita vt iterum erecta virga, & attentata copula, concidant, & laxentur organa.*

31 *Item ſortilegij, ſeu maleficij ſignum eſt, quando vir mouetur ad copulam, & membrum erigit, & poteſt complere cum aliis, non tamen poteſt cum ſua coniuge.*

32 *Item ſortilegij, ſeu maleficij ſignum eſt, quando vir appetit copulam, & ſtatim ac accedere attentat, exhorreſcit, ac accedere non poteſt; vel quando ſimiliter fœmina appetit copulam, & viro accedente, ſtatim eodem modo exhorreſcit; quia cum id non poſſit eſſe ex cauſa naturali, tribuendum eſt maleficio.*

33 *Impedimentum eſt naturale, ex frigiditate ſcilicet proueniens, quando eſt continuum; cum enim cauſæ naturales agant naturaliter, quamdiu perſeuerant, ſemper inducunt eoſdem effectus: Eſt autem impedimentum ex maleficio, quando eſt interpolatum, ita tamen, vt ſuperueniat, quando exercendus eſſet actus copulæ.*

GREGORIVS, PP. XV.

Omnipotentis Dei Saluatoris noſtri, qui, vt hominem à laqueis diaboli liberaret, Crucem ſubire dignatus eſt, vices, quamquam immeriti gerentes in Terris, in id ſummo ſtudio, iuxta creditum nobis deſuper Apoſtolicæ ſeruitutis officium, incumbimus, vt Gregem Dominicum, inæſtimabili pretio redemptum, aduerſùs Satanæ fraudes defendamus, eiuſdem officij partes deſuper interponendo, prout conſpicimus in Domino ſalubriter expedire.

Sanè nonnulli ſuæ conditionis obliti, & ſolemnis ſponſionis ab iis factæ, cùm in Chriſti Gregem, per ſacrum regenerationis lauacrum adſciti fuerunt, Satanæ, cui renunciarunt, artibus, maleficiis, ſuperſtitionibus, ac nefariis inuentis operam dare non verentur, quinimmò Magiſtrum imitantes, qui capitali odio, quo humanum genus proſequitur, hominibus inſidiari nunquam ceſſat, proximum variis modis lædere, animas verò ſuas perdere, non timent.

Quapropter, vt tam exitioſa ſcelera à Chriſti fidelibus arceantur, grauioribus pœnis vindicāda duximus.

Motu itaque proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione Noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, tenore præſentium decernimus, præcipimus, & mandamus, vt conſtito, quod aliquis pactum cum diabolo fecerit, & à fide apoſtatando, maleficiis, ſiue ſortilegiis vnam, ſeu plures perſonas ita læſerit, vt ex maleficio, vel ſortilegio mors ſecuta ſit, etiam primo lapſu, curiæ ſæculari tradatur, debitis pænis puniendus; qui verò ſimiliter apoſtatando, pactum cum diabolo, vt præfertur, fecerit, & maleficium, ſeu ſortilegium commiſerit, ex quo licet mors ſecuta non ſit, infirmitas tamen, diuortia, impotentia generandi, ſiue animalibus, frugibus, vel aliis fructibus damnum notabile prouenerit, muro claudi ſiue perpetuis carceribus, in Sancto Inquiſitionis officio, vbi illud exiſtit, fabricandis, mancipari debeat.

Qui verò ſimilium delinquentium notitiam habuerint, eos Epiſcopo, ſiue Inquiſitori denunciare teneantur.

Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

Volumus autem, quod præſentium tranſcriptis, etiam impreſſis, manu alicuius notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorsùs fides vbique adhibeatur, quæ eiſdem præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Quodque eædem præſentes poſtquam in Valuis Baſilicarum Sancti Ioannis Lateranenſis, ac Principis Apoſtolorum de Vrbe, & Cancellariæ Apoſtolicæ, nec non in acie Campi Floræ affixæ fuerint, omnes, & ſingulos ad quos ſpectat, arctent, & afficiant, perindè ac ſi vnicuique perſonaliter intimatæ fuiſſent. Datum apud S. Petrum ſub annulo Piſcatoris die 20. Martij 1623. Pontificatus noſtri Anno tertio.

ADVERTENDA.

Pro Conſtitutione Gregorij XV. præcedenti, & pro Dubitatione 229. ſubſequenti.

2 Aduerte, quod Conſtitutio Gregorij XV. præcedens comprehendit tantùm duo genera ſortilegiorum, vel maleficiorum, &c. Vnum eorum quæ mortem inferunt: Alterum eorum; quæ infirmitatem, diuortium, generandi impotentiam, notabile damnum animalibus, frugibus, vel aliis fructibus inducunt, quia (cùm Pontifex ibi tantùm hæc ſpecialia ſortilegia, vel maleficia, &c. expreſſerit, & aliquam clauſulam, ex qua, quod cætera etiam comprehendere voluerit, colligatur, non appoſuerit) conſequens eſt, quod cætera (vt eſſet ſortilegium, vel maleficium, &c. ad captandum amorem) non comprehendat; quia lex non comprehendit ea, quæ in verbis ipſius non ſunt expreſſa, *l. Ità autem ff. de administr. Tutel. & capite Indemnitatibus §. ſed cum eas de elect. in 6.* Si enim comprehendere voluiſſet, expreſſiſſet, *capite, Ad audientiam 2. de decimis.*

3 Aduerte ſecundò, quod conſtitutio prædicta tantùm afficit eos, qui ineundo pactum cum dæmone, & apoſtatando à fide exercent ſortilegia, vel maleficia, &c. ibi à Pontifice recenſita; quia ſic indicant verba eiuſdem Conſtitutionis Ibi: [Pactum cum diabolo fuerit, & à fide apoſtatando ſortilegiis, vel maleficiis vnam, vel plures perſonas ita læſerit,] &c.

4 Hinc ſequitur, quod pænas conſtitutionis prædictæ non incurrat is, qui pactum ineundo cum dæmone, abſque eo quod apoſtataret à fide, committeret delicta, de quibus loquitur conſtitutio prædicta; quia vtrumque coniunctim requiri videtur; ponitur enim ibi dictio illa: *Et*: quæ coniungit, & facit, quod requiratur concurſus copulatorum; Decian. *conſil.44. num.58. lib.4.* Gonzalez *ad Regul.8. Cancell. §.7. Proemij num.123.* Thuſc. *lit. E, concluſ. 274. num.1.* & Rota *deciſ.308. numero 7. coram Ludouiſio.*

Confirmatur; quia idem etiam indicant verba eiuſdem conſtitutionis, quatenus per eam ſtatuitur pæna pro eiſdem perſonis quoad alia delicta, Ibi: [Qui verò ſimiliter apoſtatando pactum cum diabolo, vt præfertur, fecerit:] Hic enim repetitur eadem perſona delinquens, ſeu idem delictum: Et (cum apoſtatario à fide explicetur per gerundium) ponitur tanquam conditio, qua fiat pactum cum dæmone, iuxtà, *l. ſi cum ex pacto ff. de acquirend. hæredit.* vbi Gloſſa *verb. Adeundo.* & Bartolus *circà finem, & in l.1. numero 36. ff. de condition. & demonſtrat.* Decius *conſilio 433. numero 6.* & Ludouiſius, *deciſ.187. numero 7.* 5

Sequitur ſecundò, quod neque prædictas pænas incurrat is, qui vteretur opera ſortilegorum, vel maleficorum, &c. ad lædendum aliquem, etiam ſecuta morte illius; quia conſtitutio ſolùm eſt contra ſortilegos, vel maleficos, &c. (qualis ipſe non eſſet) & contra Apoſtaſiam à fide, & pactum cum dæmone, tanquam qualificatiuum delicti proximum in perſona, vel in rebus à Pontifice ibi recenſitis damnificantis, quinimmò ſequitur, quod neque prædictas pænas incurrat is, qui mediante pacto implicito læderet aliquem illis prædictis modis aliquo Sortilegio, vel maleficio, &c. quia nec apoſtataret à fide, nec faceret pactum cum dæmone, ſed tantùm vteretur pacto ab aliis facto cum illo. 6

Aduerte tertiò, quod ad prædictas pænas incurrendas non ſufficit delictum attentatum, ſed requiritur conſummatum; ita vt non ſolùm ſit initum pactum cum Apoſtaſia à fide, ſed etiam ſit illatum aliquod ex damnis ibi à Pontifice recenſitis; quia ſic indicant illa verba: [Ita læſerit, vt ex ſortilegio, vel maleficio mors ſecuta ſit;] Et quoad alia damna ſic etiam indicat illud verbum: *prouenerit*: Huiuſmodi enim verba ſupponunt damnum cum effectu, & diſponunt non contra attentantes, ſed contra exequentes cum effectu. 7

Aduerte quartò, quod ſortilegium propriè eſt diuinatio per ſortes iuxtà ea, quæ dicebam *ſuprà dubit.225. & dubit.228. ſect.25. ex cap. ſortes 26. q.5.* Et verſatur propriè circa cognoſcenda futura, vel etiam occulta præſentia, iuxta ea, quæ dicebam *in locis ſuprà cit.* Et tradunt S. Thomas *2.2. qu.95. art.4.* Torrez *ibidem diſp.2.* Azorius *par.1. lib 9. cap.21.* Trullench *in Decalogum lib.1. cap.10. dub.9. n.24.* & alij communiter, quos ſequitur Souſa *lib.1. Aphoriſm. Inquiſit. cap.53. n.7.* 8

Punitur autem ſortilegium pæna excommunicationis, vt *in d. cap. ſortes 26.* non tamen ponitur ibi aliqua reſeruatio: De hoc tamen ſortilegio non agit præſens conſtitutio præcedens Gregorij XV. ſicuti patet ex contextu ipſius. 9

Excommunicatio contra ſortilegos (quamuis nonnulli, quos ſequitur Martin. del Rio *lib.4. diſquiſ. magic. cap.2. q.7. ſect.4.* velint, quod ſit ſententiæ latæ) non eſt tamen tenera ſententiæ latæ, ſed ferendæ. Suarez *tom.1. de Relig. lib.2. cap.19. n.6.* Azor. *tom.1. lib.9. cap.26. q.4.* Villalobos *in ſumma par.2. tract.36. difficult.6. n.1.* Trullench. *in Decalogum, lib.1. cap.10. dub.12. n.4.* & alij paſſim, quos ſequitur idem Souſa *vbi ſuprà cap.58.* 10

Quod tamen intellige, ſecluſa hæreſi; quia (ſi ſortilegus ſit ſimul hæreticus) ratione hæreſis ipſo facto eſt excommunicatus; Et quidem etiam excommunicatione in Bulla Cœnæ. Suarez *loco ſuprà cit. n.8.* Souſa *n.5.* Farin. *de hæreſ. q.181. §.1. n.4.*

Aduerte

Digitized by Google

11 Aduerte quintò, quod ſortilegium, quando ſapit hæreſim, ſpectat ad Inquiſitores, *c. Accuſatus*, §. *ſanè*, *de hæretic. in* 6. & notant præter alios Eymeric. *in director. part.* 2. *quæſt.* 42. Peña *ibidem comment.* 67. Torrez *in* 2. 2. *tom.* 2. *quæſt.* 69. *art.* 4. *diſput.* 3. & Farinac. *de hæreſ. quæſt.* 181. §. 4. *num.* 91. Hodie tamen, etiamſi non ſapiat hæreſim, ex Conſtitutione 17. Sixti V. ſpectare poteſt etiam ad eoſdem Inquiſitores, vt proinde ſortilegium non ſapiens hæreſim, ſit mixti fori, & detur præuentio; Azor. *lib.* 9. *c.* 26. *q.* 4. Suar. *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de ſuperſtitione*, *c.* 19. *num.* 11. Farinac. *vbi ſuprà* & Souſa *cit. c.* 58. *num.* 4.

12 Aduerte ſextò, quod ſortilegium hæreticale, ſeu ſapiens hæreſim eſt duplex, vnum ex parte operis: Alterum ex parte operantis. Ex parte operis eſt, quando ex ipſo opere colligitur hæreſis; Vt quando dæmon inuocatur ad ea, quæ virtutem ipſius excedunt; v. g. ad mortuum reſuſcitandum, vel ad cæcum illuminandum: Hæc enim dæmon naturaliter præſtare non poteſt; quia naturaliter à priuatione ad habitum non datur regreſſus. Ex parte operantis eſt; quando ex modo operandi præſumitur hæreſis; vt quando dæmon inuocatur ad inducendum, vel ſanandum aliquem morbum: Hæc enim dæmon naturaliter præſtare poteſt, applicando ſcilicet actiua paſſiuis; quia naturaliter ea præſtari poſſunt, ſi actiua proportionata paſſiuis applicentur; Iul. Clar. *in* §. *hæreſis verſ. ſucceſſiuè quæro.* Paul. Grilland. *in tract. de ſortileg. quæſt.* 10. Torrez *in* 2. 2. *tom.* 2. *quæſt.* 96. *art.* 4. *diſput.* 2. *tit. de qualific. ſuperſtit. dicto* 1. Martin. del Rio *lib.* 5. *diſquiſ. magic. ſect.* 15. *tom.* 1. & Farin. *de hæreſ. q.* 181. *n.* 5. *&* 72.

13 Semper tamen hæreſis eſt in exercente talia ſortilegia, vel maleficia, &c. quia hæreſis pendet ab interiori aſſenſu operantis; Quapropter operans excuſari poterit ab hæreſi ratione ignorantiæ, ſi ſcilicet ignoret, quæ ſunt propria Dei, ſeu quæ excedunt, vel non excedunt virtutem dæmonis.

Vt autem ex parte operantis ſortilegium, vel maleficium, &c. ſit hæreticale, ſeu ſapiens hæreſim manifeſtè, requiritur, quod ſit talis conditionis, vt vel ratione modi, quo fit, vel ratione rerum, quæ adhibentur, exerceri non poſſit ſine hæreſi, vel quod ex ſe primo aſpectu, ſeu prima facie manifeſtet aliquam hæreſim; Simanch. *de Cathol. Inſtitut. tit.* 62. *num.* 3. & alij, quos ſequitur Farinac. *de hæreſi q.* 181. *n.* 94. Hoc autem procedit præſumptiuè; quia ſi illud exercens benè ſentiat de fide, non eſt reuera hæreticus; cum ex dictis hæreſis pendeat ex interiori aſſenſu operantis; illa tamen ipſius operatio, ſeu actio, ex natura ſua facit, præſumi hæreſim.

14 Minùs tamen rectè dixerunt quidam (quos ſequitur Souſa *in Aphoriſm. Inquiſit. lib.* 1. *cap.* 53. *n.* 82.) quod omnia ſortilegia, diuinationes, inanes obſeruationes, aut maleficia, quæ fiunt ex pacto explicito, vel implicito cum dæmone, ſint hæreticalia, ſeu ſapiant hæreſim manifeſtè. Moti ex eo, quia omnis familiaritas, & omne pactum cum dæmone inducit hæreſim, vel apoſtaſiam. Minùs tamen rectè, inquam, ſic dixerunt quidam, quos ſequitur Souſa; (cum hæc omnia fundentur in pacto ſaltem implicito cum dæmone,) nullum daretur ſortilegium, diuinatio, inanis obſeruatio, vel maleficium, &c. quod non eſſet hæreticale, ſeu quod non ſaperet hæreſim manifeſtè; At hoc eſt falſum; quia ſic ſuperflua fuiſſet diſtinctio de iure communi veteri (*vt in cap. Accuſatus* §. *ſanè de hæretic. in* 6.) quod ſcilicet ſortilegia, quæ ſapiunt hæreſim manifeſtè, ad Inquiſitores pertineant; quæ verò non ſapiunt, non pertineant; Et ſuperflua etiam eſſet diſtinctio de iure nouo, quod ſcilicet, quæ non ſapiunt hæreſim, mixti fori ſint, & præuentio detur. Et hoc igitur capite ſortilegia, vel maleficia, &c. hæreticalia ſolùm erunt, & ſolùm hæreſim ſapient manifeſtè, ſi in ipſis cum dæmone interuenerit pactum explicitum, quia per huiuſmodi pactum primo aſpectu, ſeu prima facie manifeſtatur hæreſis, iuxtà ea, quæ *ſuprà* dicebam, & tradit præter alios Simanch. *vbi ſuprà tit.* 30. *n.* 16. *& tit.* 63. *n.* 11.

Aduerte ſeptimò, quod (ſiue dæmon inuocetur per modum adorationis, & cultus latriæ, per quem modum inducitur apoſtaſia; quia ſic inuocans dæmonem expreſſè abnegat Chriſti fidem, & iterum baptizatur in nomine Belzebub principe dæmoniorum, Gloſſa *in cap. Accuſatus* §. *ſanè de hæretic. in* 6. & alij, quos ſequitur Paulus Grilland. *de Sortileg. q.* 10. ſiue inuocetur alio modo, per quem non inducatur apoſtaſia, eo, quod ſic inuocans non ſit penitus remotus à Chriſtiana Religione) ſemper inuocatio dæmonis eſt nobis interdicta; quia omnis familiaritas cum dæmone eſt nobis prohibita; S. Auguſtin. *lib.* 2. *de doctrina Chriſtiana cap.* 23. S. Thomas 2. 2. *q.* 90. *art.* 2. & alij communiter; Vnde Apoſtolus 1. *ad Corinth.* 10. prohibet, *nos ſocios fieri dæmoniorum*; Eſt tamen, vt ibidem ſubdit S. Thomas, licita adiuratio dæmonis, ſi fiat compulſiuo modo in virtute diuina (mediis ſcilicet exorciſmis) iuxtà illud Lucæ X. *Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſerpentes, & ſcorpiones, & ſuprà omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.* Non tamen eſt licita adiuratio dæmonis per modum deprecationis; quia hoc pertinet ad quamdam beneuolentiam, amicitiam, & ſocietatem cum dæmone. 15 16

Hinc ſequitur, quod neque compulſiuo modo liceat adiurare dæmonem ad aliquid per eum obtinendum, vel addiſcendum; quia hoc etiam pertinet ad quamdam ſocietatem cum illo; cum ſic ille ad aliquod obſequium noſtrum inuocetur; S. Thomas 2. 2. *q.* 90. *art.* 2. *ad* 2. Syluest. *de ſtrygib. libro* 2. *cap.* 10. *punct.* 1. *circa finem*, & alij communiter: quapropter ſi viri ſancti interdum id præſtiterunt, fecerunt ex ſpeciali quodam inſtinctu Dei. Vt omittam, quod ſtante dæmonis odio in humanam naturam, nihil boni ab ipſo expectare poſſumus; quia quidquid fecerit, quod eſſe videatur in obſequium noſtrum; detorquebit ſemper in aliquod damnum noſtrum, ſi non temporale, ſaltem ſpirituale, quod eſt multo deterius; vt propterea quilibet ſic dæmonem inuocans dicere ſemper poſſit, & debeat. 17

Timeo Danaos, & dona ferentes.

18 Sequitur ſecundò: quod è contra liceat cogere dæmonem, vt tollat maleficium, quo aliquem vexet, ſeu tollat ſignum, quo durante durat pactum de aliquo vexando; quia hoc non eſt vti opera dæmonis in obſequium noſtrum, ſed eſt illum cogere, vt deſtruat opera ſua, & à nobis per modum defenſionis naturalis auertere malum; & reuexare dæmonem nos vexantem.

19 An autem liceat, vti auxilio dæmonis ſuperioris ad coercendum dæmonem inferiorem.

Reſpondetur (quamuis affirmet Syluester *In ſumma verb. Adiuratio q.* 5. *& lib.* 2. *de ſtrygibus cap.* 12. *punct.* 1. *verb. Notandum eſt tertiò*, ſi tamen adhibeatur non modo deprecatiuo, ſed compulſiuo; quia ſic etiam eſt cogere dæmonem, vt deſtruat opera ſua; cum adhuc mediatè, ſcilicet per alium, cogatur; quinimmò cogatur & etiam dæmon ſuperior; quia ſtante odio in humanam naturam coactè cogit dæmonem inferiorem, vt deſtruat maleficium, quod dæmon inferior operatus fuerat) negant tamen Sotus *lib.* 8. *de Iuſt. & Iure q.* 3. *art.* 2. Suarez *tom.* 1. *de Religione lib.* 2. *de ſuperſtitione cap.* 18. *num.* 8. & alij complures; quia hoc etiam eſt quodammodo recipere beneficium, & auxilium quoddam à dæmone ſuperiore, qui cogit in noſtrum commodum dæmonem inferiorem.

20 Aduerte octauò, quod per ſortilegium, vel maleficium, &c. mediis imaginibus cereis, vel ex creta,

aut alio modo confectis inducitur interdum animo, vel corpori infirmitas, & ea talis, ex qua aliquando ſequatur etiam mors; ſic habetur ex experientia, *& ex cap. Nec mirum §. Magi 26. q. 5.* (quod eſt S. Auguſtini *lib. 10. de Ciuitate Dei*) & ex eodem Auguſtino *ſermone 207. de temporibus, & tract. de diuinatione dæmonior. cap. 6.* & ex conſtitutionibus Innocentij octaui, Alexandri VI. Adriani VI. & Leonis X. *relatis ex titulo de maleficijs, & Incantationibus lib. 7. decretal. & ex l. 3. §. hæc adiectio ff. de ſicariis, l. ſi quid aliquid §. qui abortionis ff. de pœnis, l. multi, & l. eorum Cod. de maleſic. & Mathemat. in Nouella 65. Leonis Imperatoris.* Et videri poterunt etiam præter alios Albertus magnus *de animalibus lib. 22.* Paludanus *in 4. diſtinct. 34. q. 2.* & Paul. Grillandus *de ſortileg. q. 3. & 5.* Qui modos (quibus per maleficium inducitur interdum animo, vel corpori infirmitas, & aliquando etiam mors) ponit duos; vnum per intus ſumptionem (quando ſcilicet maleficium exhibetur in potu, vel in cibo) ſecundum per exteriorem applicationem ad contactum; At quia maleficium aliquando operatur, vt ſuprà; etiam in abſentia per ſigna quædam, ad quorum poſitionem conſurgit damnum maleficiato (ſicuti conſtat ea maleficio illo apud Ioannem Niuer *libro vltimo formicar.* quod conſiſtebat in lacerta redacta in puluerem, & poſita ſubter limen oſtij domus; ratione cuius tam fœminæ, quàm bruta nullum partum viuum in lucem edebant) Ideò potiùs in hunc modum duo ſunt conſtituenda maleficiorum genera, vnum, quod fiat per contactum, ſiue interiùs, ſiue exteriùs, & alterum, quod fiat ſolummodo per ſignum.

21 Aduerte nonò; quod per maleficium ſimiliter, vt ſuprà, inducitur impotentia ad copulam, Paludanus *in 4. diſtinct. 34. q. 2. art. 3. num. 16.* Martinus del Rio *lib. 3. diſquiſ. magic. par. 1. quaſt. 4. ſect. 8. per totam*, & Sanchez *de matrimon. libro 7. diſputat. 44. de impediment. matrimon.* Idque quinque modis.

22 Primò, cùm dæmon impedit corpora, ne ſibi mutuò appropinquent ad copulam, vel directè ea detinendo in diuerſis locis, vel indirectè inter ea, ſe ipſum interponendo in corpore aſſumpto, & iniiciendo intermedium Phantaſma, vel quid aliud.

23 Secundò, cùm dæmon applicat paſſiuis actiua, quæ optimè nouit, virum vel refrigerando à copula, vel inflammando nimis ad copulam, ita vt ante eam ſemen effundat.

24 Tertiò, cùm dæmon turbat imaginatiuam, qua reddit mulierem exoſam viro, obiiciendo eidem viro ſpeciem formæ deformis, vt eam habeat exoſam, aut è contra; vel etiam reddendo ambos adinuicem inter ſe exoſos per calumniam, ſuſpicionem, morbi alicuius immiſſionem, aut per rixas, & diſcordias, præſertim paulò antè, quam præcederet copula: Item, cùm turbat imaginatiuam mulieris, ita vt quando vir vult accedere, exhorreat mulier membrum viri quaſi improportionatæ magnitudinis; ſicque nullo modo ſe ab illo cognoſci ſinat (cùm tamen reuerà membrum illud non ſit tale, ſed appareat tale dæmonis opera, mulieris imaginatiuam turbantis; vti dicebam; quotieſcumque enim dæmon ponit impedimentum per auerſionem vnius ab altero, vel per auerſionem mutuam adinuicem ab ipſis, id operatur imaginatiuam alterando, & ſpecies proportionatas qualitati auerſionis, quam vult inducere, excitando.

25 Quartò, cùm dæmon prohibet antè copulam rigorem membri, redditque illud flaccidum; vel ſcilicet impediendo motum illius (ſicut impedire poteſt quemcumque motum alterius) vel ſubtrahendo illi ſpiritus ſeminales, ſeu prohibendo ad illud (in quo eſt virtus motiua) miſſionem ſpirituum animalium; quaſi intercludendo vias ſeminis ne ſemen deſcendat ad membrum; ſicque vel non erigatur membrum, vel non emittatur, ſed ſubtrahatur ſemen à membro.

Quintò, cùm dæmon obſerat, vel nimis arctat vas muliebre: quod dæmon efficere poteſt (cùm enim id prouenire poſſit ex cauſis naturalibus alterantibus ſtructuram corporis, poterit etiam id ipſum efficere dæmon, illas, aut ſimiles cauſas adhibendo, ſicque cauſare veram etiam coarctationem vaſis muliebris) Item, cum dæmon retrahit membrum: vel impediendo motum illius, vel per applicationem actiuorum ad paſſiua, ſubtrahendo ſpiritus ſeminales ab illo iuxta ea, quæ mox ſuprà dicebam: Item, cùm dæmon (vt volunt nonnulli) reuera adimit membrum: quod mihi non probatur, cùm id effici non poſſit ſine ſectione, vel aliqua ſaltem à corpore membri ſeparatione: licet enim poſſet dæmon illud adimere ſine dolore (poſſet enim dæmon impedire, ne confluant ſpiritus viuificantes organum tactus in ordine ad ſenſationem, ſicque poſſet ſine dolore adimere membrum ſeparando à corpore) non tamen poſſet illud vitaliter reſtituere corpori, quia ad id non ſolùm requireretur vnio (ſeu coniunctio membri illius ad corpus; ſed etiam animatio, quæ (cùm naturaliter à priuatione ad habitum non detur regreſſus) naturaliter effici non poteſt; vt propterea (ſicuti non poteſt naturaliter anima reuniri corpori, à quo ſemel eſt ſeparata) ſic etiam ob eamdem rationem neque poſſit naturaliter reuniri parti corporis, à qua ſimiliter fuerit etiam ſemel ſeparata. 26

Aduerte decimò, quod ſortilegium, vel maleficium, &c. interdum impedit potentiam abſolutè, ſeu quo ad omnes perſonas, interdum autem ſecundùm quid, ſeu quoad vnam tantùm, vel alteram perſonam Sanctus Thomas *in 4. diſtinct. 34. quaſt. vnica art. 3. ad quartum*, & alij communiter, quia (cùm dæmon quo ad hoc voluntariè, & non ex naturæ neceſſitate operetur) poteſt impedire potentiam quoad vnam, vel alteram perſonam, relicta potentia non impedita quoad alias perſonas, rarò tamen impedit dæmon quoad omnes perſonas, ſed regulariter impedit quoad vnam tantum, vel alteram perſonam; Abulenſis *cap. 16. Matthæi, q. 90. col. 5.* ſupplementum Gabrielis *in 4. diſtinct. 34. quæſtione vnica, articulo ſecundo, concluſ. 6.* & alij paſſim. 27.

At (ſiue dæmon per ſortilegium, vel maleficium; &c.) impediat potentiam quoad omnes, ſiue quoad certas tantùm perſonas) id iuxtà ea, quæ ſuprà dicebam; duplici modo contingere poteſt; vel ſcilicet per mutationem factam in imaginatiua, vel per alterationem in organis generationis; Poteſt enim dæmon vel excitare in imaginatiua ſpecies, ratione quarum comprimantur ſpiritus ſeminales excitantes ad generationem; quia ſicuti ratione imaginationis excitari poſſunt; ita etiam ratione eiuſdem comprimi poterunt: Item poteſt dæmon immediatè agere in organis generationis, illaque ſic alterare, vt non ſint apta ad generationem; quia ſi id effici poteſt naturaliter, poterit etiam effici opera dæmonis, idque variis modis, ſicuti variis modis effici poteſt naturaliter. 28

Aduerte vndecimo, quod ſortilegium, vel maleficium, &c. interdum eſt temporale, ſcilicet duraturum ad tempus, interdum verò perpetuum, ſcilicet duraturum ad ſemper, ſcilicet vſque ad finem vitæ, non eo quod ex natura ſua habeat hanc determinatam durationem, ſed eo quod ſic 29

in

Digitized by Google

inſtitutum pro tota vita, vt propterea nec naturali, nec aliàs licito remedio tolli poſſit; Magiſter *in 4. diſtinctione* 34. Sanct. Thomas, *ibidem*, *articulo* 20. Abulenſis, *quæſtione* 90. *in capite* 19. *Matthæi*, & alij communiter, quos citat, & ſequitur Henriquez *libro ſecundo*, *de matrimon. capite octauo*, §. 2. *littera O. contra gloſſam in cap. Requiſiuiſti, de frigid. & malefic.* volentem, nullum huiuſmodi impedimentum eſſe perpetuum; quod eſt & gratis, & contra quotidianam experientiam dictum.

30 Aduerte decimuſecundò, quod ſignum maleficij eſt; quando vir appetit copulam, & erigit membrum (ita vt non ſit ex frigiditate ineptus ad copulam) quando tamen ad vas muliebre penetrandum accedit, ſibi concidunt, & laxantur organa (ita vt poſſit complere) At iterum poſtea ſibi rigent organa, & ſi iterum copulam attentare velit, iterum ſibi concidunt, & laxantur organa, quia, cùm id ex radice naturali non poſſit conſurgere (ſemel enim organa rigentia non concidunt, ſeu laxantur, quouſque exſufflentur, vel conſumantur ſpiritus ſenſuales ea inſtantes) tribuendum eſt dæmoni impedienti copulam.

31 Secundò, ſortilegij, ſeu maleficij ſignum eſt, quandò vir mouetur ad copulam, & membrum erigit (ita vt non ſit ex frigiditate, ineptus ad copulam, vti dicebam) & potens complere cum alijs, cum ſua tamen complere non poteſt (dummodo in ſua non reperiatur arctitudo, vel virginitas, quæ obſtet ad penetrationem; quia tunc (cum neque ex parte viri, neque ex parte mulieris ſit obſtaculum vllum naturale) tribuendum erit dæmoni impedienti congreſſum.

32 Tertiò, ſortilegij, ſeu maleficij ſignum eſt, quando vir appetit copulam, & ſtatim ac accidere attentar, exhorreſcit, & accedere non poteſt; vel quando ſimiliter fæmina appetit copulam, at viro accedente, ſtatim eodem modo exhorreſcit; quia (cùm id non poſſit eſſe ex cauſa naturali) tribuendum erit maleficio; Et quidem in primo caſu maleficio ex parte viri; in ſecundo autem caſu maleficio ex parte mulieris.

Videantur Scotus *in quarto diſtinct.* 34. *quæſtione unica*, Sotus *ibidem articulo* 3. Abulenſis *cap.* 13. *Matthæi quæſtione* 90. Syluester *de ſtrygibus libro ſe-*
33 *cundo*, *capite* 6. *puncto ſecundo* & Sanchez *de matrimon. diſputat.* 44. *libro* 7. *de impedimentis*. Qui ſubdunt, & rectè, Regulam eſſe generalem, quod impedimentum ſit naturale, ex frigiditate ſcilicet proueniens, quando eſt continuum (cùm enim cauſæ naturales agant naturaliter, quamdiu perſeuerant, ſemper inducunt eoſdem effectus:) Sit autem impedimentum ex maleficio, quando eſt interpolatum, ita tamen, vt ſuperueniat, quando exercendus eſſet actus copulæ.

DVBITATIO CCXXIX.

An, ſi quis homo, vel animal maleficio vexetur, licitè poſſis magum maleficum, ſeu veneficum vocare, vt maleficium ſoluat?

SECTIO PRIMA.

Dubitationis Reſolutio.

SVMMARIVM.

1 *Maleficium duobus modis ſolui poteſt. Primò deſtruendo ſigna: Secundò adhibendo noua ſigna.*

2 *Maleficiatus, ſi certò, vel propè certò putet, maleficium à malefico priori modo ſolui poſſe, licitè poteſt maleficum vocare, vt maleficium ſoluat, licet ſuſpicetur, quod is talem artem à dæmone didicerit; quia maleficus arte bona, quam malè didicit, benè vti poteſt.*

3 *Amplia etiam, ſi maleficiatus ſuſpicetur, maleficum non modo licito, ſed illicito ad maleficium diſſoluendum eſſe vſurum, nempè per nouum ſignum, & pactum magicum; quia cum is poſſit vti modo licito, culpa ſua fatit, ſi illicito viatur.*

Si tamen ſpes eſt, quod monitus corrigatur, monendus erit ex charitate.

4 *Maleficiatus quando eſt certus, maleficum non velle diſſoluere maleficium modo licito, ſed modo illicito, tunc non poteſt petere, ſecundùm aliquot Doctores, talis maleficij diſſolutionem; At probabilius videtur oppoſitum.*

5 *Maleficus ſi nollet maleficium ſoluere modo licito ſibi cognito, poteſt, qui petit, acceptare, quod maleficus maleficium alio maleficio ſoluat; ſicut qui petit mutuum ab vſurario nolente mutuum concedere, niſi ſub vſuris, poteſt acceptare mutuum acceptum, conditione recipiendi mutuum ſub vſuris.*

6 *Non obſtat ratio ſcandali, quando vrget neceſſitas; ea namque oſtendit, non eſſe mentem acceptantis approbare conditionem, ſed ſolùm illam permittere.*

7 *Maleficus, ſi abſque aliqua petentis, vel maleficiati cooperatione ad maleficium illud mederì nolit, niſi adhibita medicina aliqua vana, & ſuperſtitioſa, nullatenus licet id admittere; quia eſt vti re vana, & ſuperſtitioſa.*

8 *Maleficus, licet ſpes eſſet, fore quod petitus, vel monitus modo licito, non vteretur modo illicito, teneretur ob id petens lege charitatis, vti tenetur ad vitandum quodcumque proximi peccatum; ſi ſpes illa ceſſit, non tenetur.*

9 *A dæmone petere nullo modo licet, quod maleficio maleficiatum vexare ceſſet; quia licet ceſſatio illa poſſit in ſe eſſe bona, nihilominus illum à dæmone petere eſt intrinſecè malum; cum inuoluat pactum, & ſocietatem cum dæmone.*

10 *Malefici ſigna, vbicumque inuenta fuerint, quilibet poteſt licitè tollere, deſtruere, vel amouere, & conſequenter id ipſum petere fieri à maleficio etiam cum intentione curandi maleficium.*

11 *Maleficium à maleficis ſolui duobus modis contingit: Primò per ſimplicem diſſolutionem, ſeu deſtructionem maleficij priùs facti, puta diſſoluendo ligaturam capillorum cum annulo ligneo, &c. & hoc licitum eſt. Secundò per inuocationem dæmonum, ſeu per aliud maleficium, & hoc abſque dubio eſt peccatum mortale.*

12 *Per exiſtentiam ſigni exercetur pactum initum cum dæmone; quapropter licitè tolletur, etiam ad recuperandam ſanitatem, nedum ad irridendum, & contemnendum dæmonem.*

13 *Signa huiuſmodi, ſi eſſet illicitum (vt dæmon deſinat nocere) tollere, deſtruere, vel amouere; Id eſſet, qui talis actus amouendi, cenſeretur eſſe quædam implicita, vel tacita dæmonis inuocatio, vel pactionis implendi monitio, quod eſt falſum.*

14 *Maleficus alliciens dæmonem ad nocendum alicui verbis ſcripturis, vel caracteribus poteſt omni ope impediri, conſequenter etiam ſi ſignis alliciat.*

15 Signa

15 *Signa damni proxima ſignificantia pactum nocendi poſſunt à quocumque ſciente tolli, & deſirui.*

16 *Signum datum ratione pacti cum aſſaſſino aliquem occidendi quiſque ſciens tenetur auferre illud.*

17 *Signum maleficij licitè tolli poteſt non ſolùm per deſtructionem, ſed etiam per poſitionem alterius ſigni, ex ſe non illicit; dummodo talis poſitio non contineat nouum pactum cum dæmone.*

18 *Signum maleficy licitè tolli poteſt vtroque modo, vt ſuprà; tamèn ſi maleficium fortè conuertendum contra maleficum, quàmetiam contra Tertium, illumque innocentem.*

19 *Signum malefici; tollere vtroque modo, vt ſuprà, tenentur maleficus, & Iudex ex iuſtitia, cæteri verò ex charitate.*

20 *Maleficiatus, ſi certò, vel propè certò ſciat, maleficium à malefico non niſi poſteriori modo illieito, ſcilicet per magicum ſignum ſolui poſſe, non poteſt licitè eum, quamuis paratum, vocare, contra Petrum Aureolum, & Angelum; quia nunquam licitum eſt ab aliquo petere, ſeu aliquem iuſſu, mandato, vel conſilio inducere ad agendum id, quod ab eo ſine peccato præſtari non, poteſt.*

21 *Maleficiatus non poteſt licitè cogere minis, vel verberibus maleficum, vt maleficio maleficum ſoluat.*

22 *Nec poteſt licitè petere à malefico, vt maleficium ſoluat, ſi certo nouerit, quod maleficus ignoret licitum modum ſoluendi maleficium.*

23 *Dubitans dubio ſcilicet negatiuo, ita vt ſit anceps, ſeu pendulus, vtrum maleficium à malefico priori modo licito ſolui poſſit, an ſolo poſteriori illicito, non poteſt ab eo petere, vt maleficium ſoluat; quia in dubio facti ſcilicet negatiuo, cum agatur de periculo peccandi tutior pars eſt eligenda.*

24 *Maleficy auctor, cum faciliùs præſumi poſſit ſigna, quæ ipſemet poſuit, deſtruere, eorumque moralem effectum tollere poſſe, ad quod præſtandum ex iuſtitia tenetur, minis, ac verberibus cogi poteſt; At is, qui maleficij auctor non fuit, non tam facilè præſumi poteſt, ſigna deſtruere poſſe ſine noua cum dæmone pactione inita.*

25 *Ab alio malefico, qui auctor illius maleficij non fuit, non licet petere, vt illud maleficium ſoluat, quando nihil de illo maleficio, vel de loco, vbi ſunt illius maleficij ſigna nouerit.*

26 *Peccandi periculo dupliciter homo ſe exponere poteſt. Primò faciendo opus dubium. Secundo eundo ad locum, ſeu ſocietatem, vbi eſt periculum peccandi mortaliter.*

27 *Petens ſolui maleficium cum dubio poſitiuo, ita vt adſint motiua pro vtraque parte, ſeu ad credendum pro vtraque parte, quod ſcilicet maleficus ſciat, & non ſciat, poſſit & non poſſit licitè ſoluere, ſequitur opinionem probabilem, ſicque formare poteſt conſcientiam, quod licitè poſſit petere, atque adeo non peccabit; At ſecus eſt cum dubio negatiuo, niſi dubium deponatur.*

28 *Petens ſolui maleficium depoſito dubio negatiuo neque adhuc ſe exponit periculo peccandi, neque etiam inducit alterum ad peccandum.*

29 *Non eſt eadem ratio, quando quis petit maleficium ſolui ab illo, quem certo nouerit ignorare licitum modum illud ſoluendi; quia tunc petit directè quod non eſt licitum.*

SVppono, quod maleficium duobus modis ſolui poſſit: Primò deſtruendo ſigna (ex quibus maleficium per dæmonis pactum dependet) verbi gratia, ligaturas, nodos, glomos, vel volumina capillorum, & ſimilia. Secundò adhibendo noua ſigna, quibus ex pactione cum dæmone inita maleficium deſtruatur; Henricus Gandauenſis *quodlibet.* 5. *quæſtione* 23. Leſſius *de Iuſt. & Iur. libro ſecundo, capite* 44. *dubitatione* 6. Martinus del Rio *libro* 6. *diſquiſit. magicar. capite ſecundo, ſectione prima, quæſtione* 2. & 3. & alij, quos ſequitur Sanchez *de matrimon. libro ſeptimo, diſputatione* 95. Hoc poſito, 1

Reſpondetur, & dico Primò, ſi certò, vel propè certò putes, maleficium à malefico priori modo ſolui poſſe, licitè potes maleficum (licet ſuſpiceris, quod is talem artem à dæmone didicerit) vocare, vt maleficium ſoluat; quia maleficus arte bona, quam malè didicit, benè vti poteſt; Ouandus *in quarto, diſtinctione* 34. *diſputatione vnica, pagina penultima*, Leſſius *citatus dubitatione ſexta, num.*46. Suarez *tomo primo, de Religion. libro ſecundo, capite decimo octauo, numero nono*, Sanchez *citata diſputatione* 95. *numero decimoſecundo, & libro ſecundo, moral. capite* 41. *numero decimotertio.* Henriquez *libro decimoſecundo, capite octauo, numero tertio*, Fagundez *precept.* 1. *Decalog. libro primo, capite* 42. *numero* 10. Filliuc. *tractatu* 24. *capite octauo, numero* 192. Trullench. *libro primo, in Decalog. capite decimo, dubitatione* 13. *numero ſeptimo*, Hurtad. *de fide, ſpe, & charitate, diſputatione* 173. *ſectione* 16. §.205. Diana *part.*5. *tractatu ſeptimo, reſolut.* 15. Caietanus, & Martious del Rio *in locis infrà citandis, numero quarto.* 2

Quod adeò verum eſt, Primò, vt (tamen, ſi ſuſpiceris maleficum modo licito, quo is ad maleficium deſtruendum vti poſſet, non eſſe vſurum, ſed eſſe vſurum modo altero illicito, nempè per nouum ſignum, & pactum magicum) Adhuc nihilominùs vocare, & rogare illum poſſis, vt ſcilicet maleficium ſoluat; quia (cum is ad deſtruendum maleficium modo licito poſſit) culpa ſua facit, ſi modo illicito vtatur; vt propterea tu non petas ab illo aliquid, quod ipſe ſine peccato præſtare non poteſt; atque adeò tu ex te non inducas eum ad peccatum, ſed tantùm permittas; & quidem licitè; cum tu id petas neceſſitate, vel ſaltem vtilitate ductus; ſicut, ſi petas mutuum ab vſurario, & vſurarius ſine vſuris mutuum tibi dare non velit, potes mutuum cum vſuris ab vſurario recipere; permittendo ſcilicet ſolùm vſurarij peccatum ob rationem dictam, Ouandus, Leſſius, Suarez, Sanchez, & alij *in locis ſuprà citatis*, qui tamen rectè ſubdunt, quòd (ſi ſpes ſit, maleficum, ſi corrigatur, ſeu moneatur, obtemperaturum eſſe vt modo licito, & non illicito vtatur) ex lege charitatis tenearis maleficum ad id adhortari; cum tunc poſſis illius peccatum impedire ſubintrat enim tunc obligatio charitatis ad eum corrigendum, ſeu monendum, vt vtatur medio licito; cùm tunc ſit obligatio generalis obligans ad corrigendum proximum vt euertatur à peccato, quod ſi maleficus tibi corrigenti, ſeu monenti reſponderet, quod neſciat ſoluere licitè, cùm tamen probabiliter ſciat ſoluere licitè, poteris maleficij ſolutionem acceptare; quia talis reſponſio eſſet quædam implicita declaratio, quod nolit ſoluere, niſi illicitè, quamuis ſciat ſoluere licitè. Quapropter tunc poteris vti peccato illius in tui neceſſitatem, vel ſaltem commodum iuxtà ea, quæ dicentur *infrà num.*4. 3

Quando igitur Maleficus nouit medium licitum, & illicitum ſoluendi maleficium, poteſt quis abſolutè petere ab illo ſolutionem maleficij; & quidam

Digitized by Google

dem, quandò petẽs credit probabiliter, fore quod maleficus modo licito maleficium ſoluat, vel eſt dubius, quonam modo illorum modorum ſoluat, poterit tunc abſq; dubio abſolutè petere ab illo maleficij ſolutionem; quia petitio eſt ex ſe indifferens, & maleficus, à quo maleficij ſolutio petitur, poteſt licitè illã exequi, vt propterea ex parte petentis ceſſet morale peccati periculũ; Suarez *tom. 1. de Religione lib. 2. de ſuperſtit. c. 18. n. 8.* Sanchez *cit. diſp. 95.* & alij, quos *ſuprà* citabã.

Quandò autem petens eſt certus, fore, quod maleficus medio illicito maleficium ſoluat (etſi Cajet. *tom. 2. opuſc. tract. 12. de maleſ. in fine.* Mart. del Rio *lib. de diſq. mag. cap. 2. ſect. 1. q. 2. verſ. Dei igitur,* & alij apud Sanchez *eadem diſp. 95. n. 11.* damnent tunc talem petitionem, eo quod, petita abſolutè maleficij ſolutione; malefici ſeu Miniſtri dæmonum vt ſic opus petatur) Adhuc nihilominus etiam tunc cum Suarez *cit. cap. 18. n. 9.* Leſſio *de Iuſt. & Iur. lib. 2. cap. 44. dub. 6. n. 46.* & alijs *ibid. ſuprà citatis* multò probabilius videtur oppoſitum; Quia ferè Doctores omnes fatentur, licitum eſſe, ex cauſa iuſta petere mutuum ab vſurario, & Iuramentum ab Infideli; quamuis petenti conſtiterit, fore, quod ille peccet exigendo mutui vſuras, & hic iurando per falſos Deos; & rationem reddunt, quia tunc, qui petit, rem petit, licitam, quam alius licitè præſtare poteſt; & qui petit, petendi neceſſitatem habet; Quapropter qui petit, non cenſetur ad malum inducere eum, nec moralem peccandi occaſionem præbere ei, à quo petit; ſed cẽſetur ipſe, à quo petit, ſua ſola malitia peccare; At hæc ratio prorſus eodem modo procedit in noſtro caſu, (cum ſimiliter poſſit res illa à malefico licitè præſtari, nec petatur modus illicitus; & vrgeat obtinendæ ſalutis neceſſitas ad eam maleficij ſolutionem petendam) ergò, &c.

Eccleſia ſimiliter quamuis moraliter certum ſit, aliquos ſacrilegè adimpleturos eſſe ſua præcepta, non tamen deſinit illos ſuis præceptis obligare; Et Deus etiã, quãuis certò ſciat, aliquos cum peccato adimpleturos ſua mandata; Adhuc tamen exigit ea ab illis adimpleri; quia per leges, & præcepta non exigitur ſimiliter, niſi quod bonum eſt, & quod adimpleatur cum peccato, prouenit ex malitia adimplentis.

Quinimò, ſicut ex communi ſententia Doctorũ, qui petit mutuum ab vſurario (nolente mutuum concedere, niſi ſub vſuris) poteſt acceptare mutuum, acceptata conditione recipiendi mutuum ſub vſuris, & qui petit iuramentum ab Infideli (nolente iurare, niſi per Idola) poteſt acceptare iuramentum, acceptata conditione iurandi per Idola, eo quod id non ſit ad peccandum inducere alterum, neque cooperari peccato alterius, vtpotè qui ſola ſua malitia peccat (cùm poſſit licitè mutuum concedere, & licitè iuramentum præſtare) ſed ſit ſolum peccati quod aliter committit, vſus quidam ad propriæ neceſſitati vel ſaltem vtilitati cõſulendum; Ità ſi maleficus nollet maleficium ſoluere modo licito ſibi cognito, poteſt qui petit acceptare, quod maleficus maleficium alio maleficio ſoluat; quia eadem prorsùs ratio vtrobique militat. Sic DD. quos citat, & ſequitur Sanchez *de matr. lib. 7. diſp. 95. n. 11.*

6 Neque obſtat ſi dicas cum Suarez *tom. 2. de Religione lib. 3. de Iuram. c. 13. n. 51.* & aliis, non eſſe hanc æquiparationẽ vtriuſque caſus admittendam, ratione ſcandali, cum in caſu Vſurarij ſit per ſe notum, nolle acceptantem approbare vſuras, ſed inuitum illas tantum permittere; At in caſu noſtro, de quo loquimur, exterius appareat quædam maleficij poſterioris approbatio, fidei profeſſioni externæ cõtraria; ergò, &c.

Reſpondetur enim, quod ſimiliter, quandò neceſſitas, vel ſaltem vtilitas vrgens oſtendit, non eſſe mentẽ acceptantis approbare conditionem, ſed ſolùm illam (eo quod medium licitum obtinere non poſsit) permittere, eadem prorsùs militet ratio, ſicuti ipſemet Suarez *ibidem* paulò pòſt concedit; & concedunt omnes in eo, qui petit iuramentum ab infideli, parato per falſos Deos iurare, ſi tale Iuramentum neceſſitate, vel ſaltem vtilitate ductus ab illo petat.

Aduerte tamen, quod ſi maleficus abſque aliqua petentis, vel maleficiati cooperatione ad maleficium illud, mederi nolit, vt ſi mederi non velit, niſi media medicina aliqua vana, & ſuperſtitioſa, nullatenùs id admitti licitum ſit; quia eſt vtì re vana, & ſuperſtitioſa, quæ nullam, niſi ex dæmonis pacto medendi virtutem habet; Nec poteſt id dici ſolus peccati alterius vſus; quia conſentiens medicinam illam ſibi applicari, reuera vtitur illa; ac proinde cooperatur medio vano, ac ſuperſtitioſo; Suarez *tom. 1. de Religione lib. 2. de Superſtit. cap. 18. circà finem,* & alij quos ſequitur Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 95. n. 12.* 7

Aduerte ſecundò, quod licet, quandò (ſicuti ſuprà dicebam) ſpes eſt, fore, quod maleficus petitus, vel monitus, ad ſoluendum maleficium non vtatur modo illicito, tenearis tunc ſic petere, vel monere lege charitatis; quia lege charitatis teneris tunc vitare proximi peccatum; Quamuis, ſi ſpes illa ceſſet, ad id non tenearis; Suarez *vbi ſuprà* & alij, quos ſequitur Sanchez *cit. n. 12.* 8

Aduerte tertiò, quod nullo pacto licitum ſit, petere à dæmone, quod maleficio maleficiatum vexare ceſſet; quia licet ceſſatio illa in ſe poſſit eſſe bona, nihilominùs illam à dæmone petere, eſt intrinſecè malum; cum inuoluat pactum, & ſocietatem cum dæmone, cùmque inuoluat cultum quendam ipſius dæmonis; quia non minùs eſt quidam cultus dæmonis, petere ab illo, vt aliquid faciat, quàm petere, vt non faciat (nec imperio, erga dæmonem vti poſſumus, niſi in Dei nomine per exorciſmos, vti dicebam in Tractatu de Iuramento & Adiuratione, vbi etiam agebam, an illud fieri liceat, inuocato dæmone ſuperiore, vt inferiorem cogat) Suarez *cit. cap. 18. n. 5. & 8.* Sanch. *cit. diſp. 95. n. vltimo,* & nos *infrà ſect. ſeqq. in reſponſ. ad Obiect. 10.* vbi dicemus, licitum eſſe, verbis petere à dæmone quod deſinat nocere; dummodò id non fiat ex amicitia, vel beneuolentiæ, ſeu per modum deprecationis, ſed tantùm per modum obiurgationis, & contemptus, vt dicendo: *Abhinc, ceſſa malefacere,* &c. 9

Quod adeò verum eſt ſecundò, vt quilibet, illa ſigna, vbicúmque inuenta fuerint, poſſit licitè tollere, deſtruere, vel amouere; & conſequenter etiam petere à malefico, vt tollat, deſtruat, vel amoueat: Scotus *in 4. diſtinct. 34. quaeſt. vnica,* vbi ſic ait: [Ridiculum eſſe, quærere, an liceat tollere maleficium intentione curandi maleficiatum; Non enim ſolùm licet, ſed etiam eſt meritorium, deſtruere opera diaboli;] Gabriel. *in 2. diſtinct. 8. quaeſt. 2. art. 4. dub. 1.* Vbi idem docent iiſdem ferè verbis; Cajetanus *tom. 2. opuſcul. tract. 12.* vbi ſic inquit: [duobus modis contingit, maleficum à maleficis ſolui; Primò per ſimplicem diſſolutionem, ſeu deſtructionem maleficij priùs facti puta diſſoluendo ligaturam capillorũ cum annulo ligneo, &c. & hoc abſque dubio licitum eſt: Nec eſt opus malefici, vt maleficus eſt, ſed opus hominis ſcientis impedimentũ boni proximi ſui; quia hîc nulla euenit dæmonum inuocatio, ſed ſola diſſolutio ſigni; Quo durante, diabolus ſtatuerat malum alterius continuare. Secundò per inuocationem dæmonum, ſeu per aliud maleficium, & hoc abſque dubio peccatum eſt mortale;] Dominicus Sotus *in 4. diſt. 34. q. vnic. art. 3.* Vbi ſic loquitur: [Poteſt quiſque conuenire maleficũ, & rogare, & pecunias ab illo extorquere, vt illas ligaturas, quas habet ſepultas, aut ſuſpenſas, aut alicubi aſſeruatas, inde dimoueat; quia illud maleficum facere, virtus eſt, &c. 10

Idem tenent Henricus Gandauenſis *quolibet 5. quaeſtione 33.* Orbel. *in 4. diſtinct. 34. quaeſtione vnica.* Baſſolis *articul. 1.* Antonius Andreas *in fine diſtinction.* Brianzon. *quaeſtione 13. concluſ. 3.* Bortil. *articul. 2.* Ouand. *diſputat. 2.* Pelbartus *part. 4.*

Roſarij, *verbo*, *matrimonium* 5. §. 38. Ledeſma 2. *part.* 4. *quæſtione* 60. *articul.* 2. *in fine*, Roſella *verbo*, *impedimentum* 15. *num.* 18. Angel. *verb. ſuperſtitio num.* 13. Aſtenſis *part.* 2. *ſumma lib.* 8. *tit.* 29. *artic. vnico quæſtion.* 2. *in fine.* Syluect. *verbo*, *maleficium quæſtion.* 7. Armilla *eodem verbo numero* 2. Tabiena *verb. Impedimentum* 12. *numero* 10. Nauarr. *capite* 11. *ſumma numero* 29. Angleſ. *in floribus part.* 1. *quæſt.* 8. *de matrim. art.* 2. *dubitat.* 2. Lopez *part.* 2. *Inſtruction. cap.* 52. *de matrimonio verſ. concluditur ergò*; Bannez 2. 2. *quæſtion.* 78. *art.* 4. *dubitat.* 2. *ad* 4. Bartholom. Ledeſma *de matrim. dubitat.* 49. *poſt qui ntam concluſionem.* Rodriquez *tom.* 2. *ſumma capite* 235. *numero* 3. Philiarch. *tom.* 1. *de offic. Sacerdotis part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 11. *in fine.* Petrus Ledeſma *de matrimon. quæſtion.* 58. *a t.* 2. *in fine.* Vega *part.* 2. *ſumma cap.* 34. *caſ.* 110. Llamas *part.* 3. *methodi cap.* 8. §. 13. *in fine*, Graſſiua *part.* 1. *deciſ. lib.* 2. *cap.* 6. *in fine.* Sanchez *de matrimonio lib.* 7. *diſputat.* 96. *numero* 3. & *lib.* 2. *moral. cap.* 41. *numero* 19. Binsfeldius *in l. eorum quæſtion.* 5. *Cod. de maleſ. & mathemat.* Sayrus *in claui Regia lib.* 4. *capite* 6. *in fine.* Suarez *tom.* 1. *de Religione lib.* 2. *de Superſtitionibus cap.* 17. *numero* 9. Fagundez, *præcept.* 1. *Decalogi lib.* 1. *cap.* 43. *numero* 3. Filiuc. *tract.* 24. *cap.* 8. *numero* 194. Villalob. *in ſumma part.* 2. *tract.* 38. *difficultat.* 11. *num.* 2. Trullench. *lib.* 1. *in Decalogum cap.* 10. *dubitat.* 13. *numero* 8. Caſtro *lib.* 3. *de Iuſt. hæretic. punit. cap.* 15. Martin. del Rio *lib.* 6. *diſquiſ. magic. cap.* 2. *ſect.* 1. *quæſtion.* 3. & alij communiter contra quoſdã apud Mart. del Rio *loco citato* (quatenùs volunt; quod liceat quidem prædicta ſigna tollere, deſtruere, vel amouere ad irridendum, & de vanitate arguendum dæmonem, ſed non ad recuperandam ſanitatem; quia in hoc videretur deferri dæmoni, & ſtari pacto dæmonis, expectando ab ipſo ſanitatem.)

12 Probatur; quia poſt exiſtentiam ſigni exercetur pactum initum cum dæmone (qui in obſequium malefici præſtat id, de quo pactus eſt dæmon) Rurſùs vexatio dæmonis eſt coarctata ad ſignum, ità vt ſit commenſuranda ſecundùm exiſtentiam ſigni; Ergò deſtruendo ſignum, deſtruitur exercitium pacti initi cum dæmone, & ſoluitur opus maleficum dæmonis, ac proinde nihil defertur dæmoni; Nec, quod ſit, fundatur in aliquo pacto dæmonis, ità vt ſanitas ſequatur naturaliter, ſicuti, remoto obice, lapis deſcendit naturaliter: Ergò cùm medium, ſcilicet diſſolutio ſigni, ſit licitum, erit etiam licitum adhibere ipſum ad recuperandam ſanitatem.

13 Confirmatur ſecundò, quia ſi eſſet illicitum, huiuſmodi ſigna (ad hoc vt dæmon deſinat nocere) tollere, deſtruere, vel amouere, id eſſet, quia talis actus ea tollendi, deſtruendi, vel amouendi cenſeretur eſſe quædam implicita, ſeu tacita dæmonis inuocatio, vel pactionis complendæ monitio; ſed hoc eſt falſum; Ergò non eſt illicitum, prædicta ſigna tollere, deſtruere, vel amouere. Maior eſt Aduerſariorum; cùm nulla alia ratio excogitari poſſit (ſepono enim ſcandalum, quod vbique vitari debet) Minor probatur; quia ſublatio, deſtructio, ſeu amotio illa ſignorum non eſt inuocatio dæmonis ex natura rei, vt per ſe patet; neque ex intentione amouentis; non enim amouens intendit dæmonem inuocare, ſed potiùs dæmonis inuocationem per magum, ſeu maleficum illo ſigno factam impedire, tollere, & diſſoluere; Neque ex pacto aliquo antecedenti; quia qui amouet ſignum, non init pactum, ſeu paciſcitur cum dæmone, vt ad amotionem ſigni dæmon nocere deſinat; Ergò, &c. Nec refert, quòd fortè magus, ſeu maleficus id pactus fuerit; quia qui amouet ſignum, non intendit ex pacto ipſius magi, ſeu malefici operari, vel dæmonem inducere, vt pactum cum mago, ſeu malefico initum ſeruet; ſed ſolùm intendit pactum nocendi cum dæmone à mago, vel malefico initum reſcindere; Quod abſque dubio licitè, & meritoriè poteſt facere.

Confirmatur tertio: quia ſi quis verbis, ſcripturis, vel caracteribus alliceret dæmonem, vt mihi, vel alteri noceat, poſſem omni ope impedire; Ergò & poſſum impedire, ſi illum ſignis alliciat, ſicque poſſum ſigna illa deſtruere, ſeu remouere, vt dæmon deſinat allici & conſequenter vt deſinat docere. 14

Confirmatur quarto: quia ſi quis cum inimico Titij pactus eſſet, vt, datu certu ſigno, damnum inferat Titio, & ego tale pactum ſcirem, poſſem illud ſignum tollere, ſeu deſtruere; nec vllo modo cenſeret conſentire in illorum pactum, ſed potius illorum pactum odiſſe, & deſtruere: Ergò ſimiliter, ſi ſciam à mago cum dæmone pactum initum, vt dato certo ſigno, noceat, potero illud ſignum tollere, vt euerſa pacti conditione, non noceat, neque cenſebor vllo modo in illud pactum conſentire, 15

Confirmatur quintò; quia ſi quis habet pactum cum Aſſaſſino, vt poſito certo ſigno, Titio damno inferat, poteſt, quin & tenetur, qui pactum habet, ſignum ad hunc finem poſitum, (ſicut & qui alius, qui illud nouit) tollere, vt damnum non ſequatur; Ergò etiam qui huiuſmodi pactum habet cum dæmone, & quiuis alius, qui ſignum pacti nouit, poteſt, quin & tenetur illud tollere, vt damnum impediatur. 16

Quinimò licet, ponere res aliquas poſitiuas ad deſtruendum maleficij ſignum, vt lauare ſe aqua, geſtare annulum in alio digito, repercutere ſaxum, dare ei panem, & alia huiuſmodi (dummodò illa poſitiua actio, quæ fit, non contineat nouum pactum cum dæmone) Hoſtienſis *in cap. litera* §. *mulieres de frigid. & malef.* Syluect. *verb. maleficium quæſtion.* 9. Suarez *de Religione tom.* 1. *lib.* 2. *de Superſtitione cap.* 17. *num.* 16. Fagundez *præcept.* 1. *Decalogi lib.* 1. *cap.* 43. *num.* 6. Sanchez *de matrimonio lib.* 7. *diſputat.* 96. *numero* 3. Trullench. *lib.* 1. *in Decalogi cap.* 10. *dubitat.* 13. *numero* 8. & Filiuc. *tractat.* 34. *cap.* 8. *num.* 195. Quia exercitium pacti cum dæmone initi pendet à non poſitione talis ſigni, eo quod ſcilicet ex pacto inito coarctatum eſt, vt daret quovſque hoc; vel illud efficiatur; Ergò efficere hoc, vel illud eſt deſtruere pactum initum cum dæmone, ac proinde (cùm ſit actio naturalis) poni poteſt in ſignum, vt deſinat exercitium maleficij, & deſtruatur opus dæmonis. 17

Non obſtat, ſi dicas: Hæc, vel illa actio naturalis non habet vim ex ſe ad deſtruendum pactum, ſeu maleficium, ſed ſolùm ex eo, quod dæmon ex inito pacto cum malefico hanc ſibi legem impoſuit, vt ſcilicet continuaret maleficium, quovſque tale, vel tale ſignum poneretur: Ergo ponere ſignum eſt exequi voluntatem dæmonis; & pactum ipſius, ſeu cooperari executioni talis pacti.

Reſpondetur enim, quod hæc, vel illa actio naturalis non deſtruat maleficium, ſed ponat terminum durationi maleficij, quatenùs ſcilicet ex pacto coarctatum eſt ad talem terminum: Quapropter pactum cadit ſuprà maleficium, & durationem maleficij, eo quod ſcilicet dæmon non ſe obligat maleficio, niſi vſque ad illum terminum; Ideóque ponere hunc terminum non eſt cooperari pacto, & executioni maleficij, ſed ſiſtere illud, & coërcere dæmonem.

Neque etiam obſtat, quod dæmon coërceri velit

tali

tali ſigno; quia non tenemur diſcordare à voluntate dæmonis in omnibus, ſed ſolùm in iis, quæ mala ſunt: Malum autem non eſt, quod dæmon ceſſet à vexatione noſtra; Quapropter, quandò vult ceſſare, poſſumus etiam nos velle, quod ceſſet. Accedit, quod poſitio talis ſigni tendit ad deſtructionem prioris ſigni, ratione cuius continuatur maleficium; Ideóque ſicuti licet deſumere ſignum, deſtruendo ipſum, ſic etiam licebit deſtruere ſignum alio poſitiuo ſigno. Vide *infrà ſect. 2. ad Obiectionem decimam, & ſect. 3. Corollar. 7.*

18 Quinimò licet etiam, vtróque modo deſtruere maleficij ſignum, tamen ſi maleficium ſit contrà maleficum conuertendum, aut exinde maleficio ſit aliud damnum ſecuturum; Ouandus *in 4. diſtinct. 34. diſp. vnica circa finem*, Trullench. *lib. 1. in Decalog. dub.* 13. *n.* 8. Sanchez *de matrim. lib. 7. diſput. 96. n. 5. & lib. 2. moral. cap. 41. n. 11.* & Filiuc. *tract. 24. cap. 8. n.* 194. Quia hoc non eſt ex ſe damnificare quempiam (cùm non fiat aliqua actio poſitiua inferens damnum cuipiam) ſed ſolum arcetur damnum à ſe ipſo: Quilibet autem habet ius arcendi damnum à ſeipſo; & dùm vtitur iure ſuo, nemini infert iniuriam. Quod idem habet locum, etiamſi maleficium ſit in Tertium innocentem conuertendum; quia militat eadem ratio; cùm deſtruens maleficium non intendat damnificare Tertium, ſed vti iure ſuo auertendi ſcilicet à ſe damnum, vti dicebam. Sic licet arcere aquam pluuiam à proprio fundo, quamuis alienum ſit inundatura; *l. 1. §. denique Marcellus ff. de aqua pluuia arcenda*; Et videri poterit præter alios Sanchez *loc. ſuprà cit.* Videri etiam poterunt, quæ dicam *infrà ſect. 3. Corollar. 3.*

19 Ex quibus ſequitur, quod adſit præceptum Iuſtitiæ, vel Charitatis ad deſtruendum maleficij ſignum: maleficus enim ad id tenetur ex Iuſtitia; quia quilibet tenetur ex Iuſtitia proximum non damnificare; Iudex etiam tenetur ex Iuſtitia, cogere ſcilicet maleficum ad deſtruendum ſignum, vt reddat maleficiato ius ſuum; quia tenetur etiam ex Iuſtitia vnicuique Iuſtitiam adminiſtrare. Cæteri verò tenentur ex Charitate, quotieſcomque concurrunt circumſtantiæ; ratione quarum ſubintrat obligatio ſubueniendi proximo ſi fuerit conſtitutus in neceſſitate. Sed de his, & ſimilibus. Vide, *infrà cit. ſect. 3. per totam, præcipuè Corollar. 4.*

20 Dicò ſecundò: ſi certò, vel propè certò putes, maleficium à malefico non niſi poſteriori modo illicito (ſcilicet per magicum ſignum) ſolui poſſe, non potes licitè eum (quamuis paratum; quidquid in contrarium dicerint Petrus Aureolus, & Angelus *in loc. infrà citandis*) vocare, vt maleficium ſoluat; *Leuitic. 19. & 20. & Deuter. 18.* (Vbi ſub pœna mortis prohibetur conſultatio Magorum, & Ariolorum) *cap. Qui ſunt, & cap. 2. de Sortileg.* (Vbi Alex. III. damnat ſuperſtitioſam diuinationem, etiam ex bono fine) & tradunt Albert. Magn. *in 4. diſt. 34. art. 9.* Cajetan. *in ſumma verb. maleficium in fine, & in opuſcul. tract. 12. de malef. q. vnica* Abulenſis *q. 90. in cap. 19. Matthæi in reſponſ. ad 3.* Syluest. *verb. malef. q. 8.* Armilla *ibidem n. 2.* Roſella *verb. Impedimentum 15. n. 19.* Tabiena *eodem verbo Impedimentum* 12 Couarr. *in cap. quamuis pactum p. 1. §. 1. n. 10.* Nauarr. *in ſumma cap. 11. n. 29.* Bañez. *2. 2. q. 68. art. 4. dub. 2. ad 4.* Angleſ. *in floribus q. de Arte magic. art. 6. difficult. 2.* Petr. Ledeſma *de matr. q. 38. art. 2. dub. 2.* Caſtr. *lib. 1. de Iuſt. hæretic. punit. c. 15.* Martin. del Rio *lib. 6. diſquiſ. mag. cap. 2. ſect. 1. q. 2.* Ciruelus *de Superſtit. pa. 3. c. 15.* Tolet. *lib. 4. c. 16. n. 9.* Vega *p. 2. c. 54. caſ. 110.* Henriquez *lib. 5. de pœnitent. c. 6. circa finem.* Ledeſma *2. p. 4. q. 60. art. 2. in fine.* Philiarch. *tom. 1. de offic. Sacerd. p. 2. lib. 3. cap. 2. circa finem.* Lopez *p. 2. Inſtruct. cap. 52. de matr. verſ. præterea quæritur.* Rodriq. *in ſumma. p. 2. c. 7. concluſ. 11. n. 11.* Sanchez *de matr. lib. 7. diſput. 95. n. 7.* Graff. *par. 1. deciſ. lib. 2. cap. 6. n. 10.* Suarez *tom. 2. de Religion. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 18. n. 4* Fagundez *præcept. 1. Decalog. lib. 1. cap. 42. n. 4.* Sayrus *in clavi Regia cap. 6. n. 29.* Villalob. *in ſumma p. 2. tract. 38. difficult. 11. n. 2.* & Trullench. *lib. 1. in Decalog. cap. 10. dub. 13. n. 5.* quia nunquam licitum eſt, ab aliquo petere ſeu aliquem iuſſu, mandato, vel conſilio inducere ad agendum id, quod ab eo ſine peccato præſtari non poteſt (cùm id ſit formaliter, inducere illum ad peccatum) ſed adhibere ſignum magicum per pactum, & ſocietatem cum dæmone, per ſe, & intrinſecè (cùm id ſit per modum actus amicabilis) malum eſt, ideóque ſine peccato præſtari non poteſt; Ergò tale opus petere, vel aliquem ad id inducere, eſt quid illicitum, & peccatum mortale; Quia (ſicuti dicebam) non poteſt maleficiu maleficium ſolui ſine peccato; Ergò ſi petas ab aliquo, vt maleficio maleficium ſoluat, eſſet petere ab illo peccatum.

Nec dici poteſt quod liceat tibi vti peccato alterius ad bonum; quia tunc ſolùm id locum habet, quandò iam exiſtit peccatum alterius; cùm tunc tu vtens non ſis cauſa illius; ſecùs autem, quandò nondum exiſtit; quia tunc eſt inducere illum ad peccandum; & ex eo quod ille ſit paratus, ſolùm ſequitur, quòd tu non ſis prima cauſa peccati, non autem quod non ſis concauſa peccati.

Hinc reiiciuntur quidam (quos ſequitur Remigius *lib. 3. dæmonolog. cap. 3.*) aſſerentes, quod liceat tibi cogere minis, & verberibus maleficum, vt maleficio maleficium ſoluat: moti ex eo, quia hoc non continet pactum cum dæmone, ſed potiùs cedit in dedecus illius; Tùm quia licet tibi vi excipere ab aliquo rem tuam, quam alio modo ab illo recuperare non potes: Reijciuntur, inquam, quia adhuc maleficus cogeretur ad vtendum pactu cum dæmone, ſicque ad peccandum; Quod non contingit, quandò vi eripis ab aliquo rem tuam, quam alio modo ab illo recuperare non potes; cùm tunc ille, à quo ſic rem tuam recuperas, non inducatur ad peccandum. Imò in tali caſu grauiùs peccares, quia grauiùs peccat, qui cogit aliquem ad peccandum, quàm qui inducit precibus; Martin. del Rio *lib. 6. diſquiſ. magic. cap. 2. q. 1. ſect. 2.* Sanchez *de matr. lib. 7. diſput. 95. n. 9.* Suarez *tom. 1. de Religione lib. 2. de ſuperſtitione cap. 18. n. 7.* & Fagundez *præcept. 1. Decalog. lib. 1. cap. 42. n. 7.* 21

Hinc etiam non potes licitè petere, ſolui maleficiũ ab eo, quem certò noueris ignorare licitum modum illud ſoluendi; quia tunc petis directè, quòd non eſt licitũ; ſiquidẽ tunc petitio ex tua intentione coarctatur ad id tantũ quod maleficus ſcit, & poteſt, atq; adeò ad illicitũ, cùm is tantũ illicito modo ſoluere ſciat, & poſſit. DD. cõmuniter, quos ſequitur Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 3. de Iuram. c. 13. n. 5.* & Sanch. *lib. 2. moral. c. 41. n. 6.* Vide etiã *infr. ſect. ſeq. in reſponſ. ad obiect. 12.* 22

Dico 3. Si dubites (dubio ſcilicet negatiuo, ità vt ſis anceps, ſeu pendulus; cum ex neutra parte motiuum aſſentiẽdi vllũ habeas) vtrũ maleficiũ à malefico priori modo licito ſolui poſſit, an ſolũ poſteriori illicito, non potes ab eo petere, vt maleficium ſoluat; Leſſius *citata dub. 6. n. 46.* Mart. del Rio *cit. c. 2. ſect. 1. q. 1. & 2.* Fagund. *præcep. 1. Decal. lib. 1. c. 41. n. 15.* Suarez *cit. c. 18. n. 8.* & Sanch. *cit. c. 41. n. 7. & de matr. lib. 7. diſp. 95. n. 14.* Quia ſtante tali dubio, dubitatur an ſolutio maleficij licitè fieri poſſit; Quando autem dubitatur, an aliquid licitè fieri poſſit, tunc illud nec fieri, nec peti, nec conſuli licitè poteſt: Nam eſſet ſe exponere periculo peccandi; At cum agitur de periculo peccandi, ſeu Deum dehonerandi tutiorem partem amplecti debes; alioquin conuinceris, pluris æſtimare affectum proprium, quàm honorem Dei; quapropter dicitur: *Qui amat periculum peribit in illo.* 23

Aduerte tamen, quod is, qui maleficij auctor fuit, faciliùs præſumi poſſit; ſigna, quæ ipſemet poſuit, deſtruere, eorúmque moralem effectum tollere 24

poſſe (ad quod præſtandum ex iuſtitia tenetur, ideóque etiam minis, ac verberibus cogi poterit) At is, qui maleficij Author non fuit, non iam facilè præſumi poteſt, ſigna deſtruere poſſe, ſine noua cum dæmone pactione inita: Quare, ſi iſte talis operam ſuam promittat, examinari debebit, quemnam modum ſoluendi maleficij teneat, & à quonam acceperit, ſigna dæmonis tali loco, vel modo poſita eſſe, & quamdiù dubium (ſcilicet negatiuum, vti dicebam) perſeueret, eius opera vti non poteris propter rationem iam dictam, Leſſius, Martinus del Rio, Suarez, & Sanchez *in locis ſuprà citatis*.

25 Hinc ſequitur, quod non liceat petere ab alio malefico, qui Author illius maleficij non fuit, vt illud maleficium ſoluat, quando nihil de illo maleficio, vel de loco, vbi ſunt illius maleficij ſigna, monuerit, quia talis petitio eſt quædam tacita petitio, quod alio maleficio id à dæmone diſcat, & ſoluat: Quapropter tarò licet eam ſolutionem ab alio malefico petere, niſi de loco, & de modo maleficij ab ipſomet Authore maleficij vel ab alio certior factus fuerit; quia iſte talis moraliter neſcit mederi ſine alio maleficio, & ſine alia noua dæmonis cooperatione, Leſſius, Martin. del Rio Suarez & Sanchez *ibidem*.

26 Aduerte ſecundò, quod (vt melius intelligantur, quæ dicebam *Dicto* 3.) dupliciter poteſt homo (ſicuti rectè notauit Cajetanus.) exponere ſe periculo peccandi.

Primò faciendo opus dubium (ſcilicet negatiuum) an ſit licitum, vel illicitum; & hoc modo, hominem ſe exponere periculo peccandi, eſt peccatum (vti dicebam) etſi agitur de licito, vel illicito mortaliter, eſt peccatum mortale; quia voluntas operantis ex hoc ipſo exorbitat à recta ratione, & à diuino amore, cum magis optet opus illud cum dubio negatiuo incurrendi tranſgreſſionem præcepti diuini, quàm abſtinere ſe ab opere illo dubio cum certitudine non errandi; ac per hoc voluntas operantis magis amat opus illud, quàm Deum in ſuo præcepto; & ſic verificatur ſententia illa: Exponens ſe periculo peccati mortalis, peccat mortaliter: Vnde in dubio (ſcilicet negatiuo, ſicuti dicebam) an occidas ceruum, vel hominem, non potes occidere; & in dubio, an habeas copulam cum tua, vel non cum tua, non potes habere; & in dubio, an proijcias rem tuam, vel non tuam, ſed alienam; non potes proijcere, &c.

Secundò ad locum, ſeu ſocietatem, vbi eſt periculum peccandi mortaliter (v.g. propter aſpectum per ſuaſionis commoditates, vel quid aliud ſimile, &c.) & hoc quidem, ſi ſine vrgente neceſſitate fiat, ad incautelæ peccatum ſpectabit, non erit autem ex ſuo genere peccatum mortale; quia adhuc etiam præſentibus talibus occaſionibus, in operantis hominis libertatis arbitrio reſtat, peccare, vel non peccare mortaliter; Ex conditione verò ſuæ fragilitatis menſurare ſe tenetur, qui fragilitatis propriæ conſcius de lapſu ſuo futuro dubitat; etſi experientia teſte didicit, ſe in talibus occaſionibus non ſubſiſtere, ſed ſtatim, aut quaſi ſtatim labi; & nulla neceſſitate aſtringitur, vt illuc eat, vel illic moretur (*ſcriptum eſt enim: ſi pes tuus ſcandalizat te, abſcinde eum, & proijce abs te*:) erit peccatum incautelæ; ſi verò conſtantem ſe putat futurum, & eundi neceſſitas vrget, nullum erit peccatum; Non vigente autem neceſſitate erit tantùm peccatum incautelæ (ſicuti dicebam) maius, vel minus iuxtà periculi ſingulares conditiones vndique perpenſas, & conſideratas.

27 Cæterùm dixi *ſuprà num.* 17. ſi dubitas (*dubio ſcilicet negatiuo*) quia ſi dubitas (dubio poſitiuo) ità vt adſint motiua pro vtraque parte, ſeu ad credendum pro vtraque parte (quod ſcilicet maleficus ſciat, & non ſciat, ſicque poſſit, & non poſſit licitè maleficium ſoluere.) Tunc conſurgit opinio probabilis pro vtraque parte; ac proinde petens ſolui maleficium, ſequeris opinionem probabilem; & petis, quod probabiliter putas, licitè fieri poſſe; ſicque formare poteris conſcientiam, quod poſſis licitè petere, atque adeò non peccabis; cùm non peccet, is, qui cum opinione probabili operatur. Secùs, ſi dubites (dubio negatiuo) rationes dictas; niſi ex ratione aliqua deponas huiuſmodi dubium; quia, tum etiam non improbabiliter poteris licitè petere: ſicut enim qui poſſidet dubius negatiuè, an res, quam poſſidet, ſit ſua, ſi deponat huiuſmodi dubium ex ratione (quod ſcilicet in dubio melior ſit conditio poſſidentis) licitè retinet, ſic ſimiliter in caſu noſtro licitè petere poteris, cùm petitio, depoſito huiuſmodi dubio, non ſit illicita ratione materiæ, ſeu objecti; quia quod petitur, licitè fieri poteſt; neque ratione illius, à quo petitur, quia (cùm non ſciatur, quod neſciat licitè ſoluere, & fieri poſſit, quod ſciat) per talem petitionē is non inducitur ad aliquid illicitũ; ac proinde cenſetur petitio fieri, quatenùs licito modo obtineri poſſit: Vnde potes petens formare tibi conſcientiã, quod licitè petas, eo quod ſcilicet intendas petere, quatenùs licito modo fieri poſſit; Ideóque neque adhuc te exponis periculo peccandi; neque etiam inducis alterũ ad peccandum, ſicuti non inducis, ſi petas, maleficium ſolui ab illo, quem certò ſcieris illicitè illud ſoluturum, quandò ab illo licitè ſolui poteſt, vti dicebã *ſuprà* cum quamplurimis Doctorib. qui conſequenter hanc etiam partem tenere deberent. Vide, quæ dicebam *ſuprà Dubitatione præcedenti ſect.* 15. *& ſect.* 26. & quæ dicam *infrà ſect.* 5. *per totam*. 28

Nec eſt eadem ratio, quandò petis, maleficium 29
ſolui ab illo, quem certò noueris ignorare licitum modum illud ſoluendi; quia tunc petis directè quod non eſt licitum; ſiquidem petitio ex tua intentione petentis coarctatur ad id tantùm, quod maleficus ſcit; & poteſt, atque adeò ad illicitum; cùm is tantùm illicito modo ſoluere ſciat, & poſſit, ſicuti *ſuprà* cum Suarez, & Sanchez dicebam.

SECTIO II.

Proponuntur, & ſoluuntur Objectiones in contrarium.

SVMMARIVM.

1 *Dæmoniorum quoddam genus licet non eijciatur oratione, & ieiunio, nihil vetat, quin aliquis poſſit eius egreſſum tentare per ſigni remotionem: alioquin eius egreſſum neque etiam poſſet tentare medijs exorciſmis.*

2 *Signa tollere, vel perquirere minùs rectè arguitur ex S. Hieronymo in vita S. Hilarionis pertinere ad incantationem, quia verba Hieronymi aliter ſonant.*

3 *Signum tollens, vt dæmon nocere deſinat, non miſcet ſe pacto malefico cum dæmone inito; quia non eſt duplex pactum, ſed vnum tantùm, vt ſcilicet poſito tali ſigno dæmon noceat.*

4 *Signũ tollit qui ignorat eſſe inter magũ & dæmonem duplex pactum, eſto inter eos ſit, & arbitrari poteſt tale pactum non eſſe. Vt omittam quod licet ſciret eſſe tale pactum, non tamen propterea ſe huic pacto miſceret.*

5 *Signum tollens ſpe noxæ dæmonis ceſſaturæ hunc effectum expectat à dæmone; non vt aliqua actio eius poſitiua, ſed vt ceſſatio, vel priuatio actionis. Quomodo non eſt illicitum à dæmone aliquem effectum expectare.*

6 *Signa non tolluntur fruſtra, etiamſi dæmon non ſit alligatus ſignis, vtpotè valens nocere ſine iiſdem: tolluntur*

tolluntur enim, vt ſic euertatur pactum magicum, & tacita dæmonis inuocatio.

7 Dæmonis poteſtas ita ligata eſt, vt nihil ferè ſolus poſſit in nos, vel in bona noſtra externa, niſi Deus id ei ſpecialiter permittat, vt patet ex hiſtoria Iob; tanta enim eſt eius malitia, vt nihil prætermitteret mali, quod nobis poſſet inferre. Hominis autem poteſtas non eſt ita alligata, qui dum dæmoni cooperatur, plura ei, quàm ſoli Deus permittit.

8 Dæmon nunquam ceſſat ſponte à nocumento corporali, niſi vt grauius noceat in animâ; at non ideo per nocumenti ceſſationem, quæ fit amotis ſignis grauius vel amouenti, vel maleficiato damnum infert in anima, licet id forſan intelligat.

9 Maleficiatus ſi aliud remedium non ſuppetat, tenetur procurare vt ſigna malefica remoueantur, & ad id malefici opem expoſtulare.

10 Maleficis ad torturam adductis abradentes omnes corporis pilos rectè faciunt, neque maleficij ſigno corpori adhæreſcente ij reddantur inſenſibiles, & ſic cogi non poſſint ad veritatem fatendam, neque hoc ſuperſtitioſum cenſendum eſt, ſi id faciant, ne ſub capillis, vel pilis aliquid tale ſignum occultum lateat.

11 Iudices maleficum torquere volentes licitè poſſunt efficere, quod eius corpus abluatur, quodque eius totius corporis pili, vel capilli abradantur; quia id non fit gratia alicuius ſuperſtitionis, ſed ſolùm ne lateat maleficium aliquod foraminibus inſertum.

12 Maleficium contra concubitus coniugalis Doctores, & ſancti Patres proponentes remedia, talis remedij mentionem non fecerunt; quia ſemper vulgò ſatis notum fuit; non quia ſit ſuperſtitioſum.

13 Licitum eſt aliquid facere, quo poſito finitur prauum pactum; & dæmon deſinit nocere; cum hoc non ſit ſignum pacti noui; Sed potiùs ſit euerſio pacti

14 veteris, vel antiqui, &c.

15 Nec refert, vtrum hoc proueniat ex eo, quod dæmon tali ſigno offendatur, an ex eo, quod forſan ipſemet dæmon ſtatuerit, vt tali re interueniente, pactum non conſtet, quia ſolum ſtatuit his poſitis non nocere.

16 Neque obſtat dicere, quod expectatur effectus à dæmone; neque enim expectatur ab eo effectus vllus poſitiuus, ſed ſolùm ceſſatio à malo: qualis licitè expectari poteſt ab illo.

17 Signa tollere, vt deſinat pactum, & nocumentum dæmonis licitum eſt, & conſequenter apponere etiam alia ſigna ad eundem finem conſequendum.

18 Licitum eſt petere à dæmone, vt deſinat nocere, ſi non id petatur verbis deprecatiuis, ſeu ex affectu, vel beneuolentia, ſed tantum obiurgationis, & contemptionis, & conſequenter licitum erit petere id à dæmone ſignis: Secùs ſi petatur quod dæmon aliquid agat.

19 Dæmon ſi haberet tale pactum cum mago, & poſito tali ſigno noceat, donec ponatur aliud ſignum contrarium, & non eſſet aliud remedium ad deſinendum nocumentum, poſſet magus illud aliud contrarium ſignum adhibere.

20 Dicta ſuperius intellige de pura ceſſatione, non autem de aliqua actione poſitiua, vel de fauore aliquo eliciendo à dæmone.

21 Licitum ſimiliter non eſt, ſi res ſit dubia; quia non licet vti remedio ſuſpecto, vel de quo dubitatur, an contineat tacitam dæmonis inuocationem.

22 Licitum ſimiliter non eſt à mago petere; quod maleficium diſſoluat, ſi dubium eſt, an abſque nouo maleficio fieri poſſit; quia id, de quo dubitatur an ſine peccato fieri poſſit, ſicut abſolutè non eſt faciendum, ita nec abſolutè ab alio eſt petendum.

23 A malefico non licet petere, quod maleficium maleficio ſoluat, illum rogando; neque illum cogendo minis, & verberibus.

24 Iudices non poſſunt licitè cogere maleficum, vt benedictione quadam maleficium ſoluat, quia talis benedictio malefici non eſt aliud, quàm quædam formula, & ceremonia, qua adhibita dæmon iniit pactum quod ſit ceſſaturus à noxa.

25 Iudices neque poſſunt licitè cauſa curioſitatis, aut verificandi criminis, aut ob quemcumque alium bonum finem efficere, quod maleficus coram ipſis aliquod maleficij opus exerceat.

26 Iudices licitè poſſunt maleficum torturæ ſubjicere volentes, quod eius corpus abluatur, quodque totius corporis pili, & capilli abradantur; quia id non fit gratia alicuius ſuperſtitionis.

27 Sententia Petri Aureoli, & Angeli, putantium eſſe licitum alterius, qui ad id paratus ſit, maleficio, vel incantatione vti ad tollendum à ſe, vel ab aliis nocumentum maleficij reijcitur tanquam omninò falſa, & erronea.

28 Petere tantum licet à parato, quod ipſe licitè præſtare poteſt, & ſua malitia modum illicitum eligit, & ex alia parte petentis intereſt, vt ſuæ neceſſitati conſulat.

29 Neque etiam licebit petere à malefico, vt ſoluat maleficium, quod conſtat modo licito ſolui poſſe, quando etiam conſtat talem modum licitum à malefico ignorari.

30 Imò neque id licebit, quando eſt dubium, an maleficus nouerit aliquod medium licitum; quia cum communiter ſola media ſuperſtitioſa ſciat, eſt præſumptio contra ipſum.

31 Petens copulam à fœmina parata ſecundum Sotum, & alios nonnullos, non tenetur vltra ſuum fornicationis peccatum circumſtantiam ſcandali, ſeu inductionis ad peccatum in Sacramento Confeſſionis aperire; quia tunc reuera non datur ſcandalum, neque eſt propria, & moralis inductio ad peccandum, cum voluntas ex ſe ad id expoſita ſit.

32 At non ſic, ſe habet in malefico parato maleficium ſoluere, cum id licitè exequi non poſſit; quare petere ab ipſo vt ſoluat cum licitè non poſſit, eſt verè inducere ipſum ad peccandum; hæc enim eſt radix liciti, vel illiciti, ſi poſſit, vel non poſſit ſine peccato fieri id quod petitur.

33 Petens à meretrice in Lupanari expoſita, quod peccet cum tertio, peccat mortaliter peccato ſcandali generalis, ſeu inductionis ad peccatum, & euſdem eſſe rationis videtur, ſi petat pro ſe.

34 Petens à paratiſſimo ad vindictam, quod ambo vindictam ſumant, non ſatis in Sacramento Confeſſionis, confiteretur, dicens, ſe vindictam ſumpſiſſe, ſed vlteriùs teneretur alterius inductionem explicare.

35 Petens fornicationem à parata, non tenetur circumſtantiam inductionis explicare; non quod ſpecialis circumſtantia non ſit; ſed quia propriam fornicationem confitendo à communiter accidentibus, ſatis explicare cenſetur, ſe petiiſſe.

36 Petens fornicari, ſi non fornicaretur, ſed tantum deſideraſſet copulam mulieris, non ſatis confiteretur dicendo, ſe deſideraſſe cum muliere peccare; ſed vlteriùs teneretur explicare eiuſdem inductionem.

37 Mulier ſi pariter virum paratum induxiſſet, teneretur hanc inductionem aperire; communiter enim non mulier virum, ſed vir mulierem inducit.

38 Vir inducens mulierem non paratam, tenetur inductionem confiteri; quia eſt circumſtantia ſcandali notabiliter aggrauans ſuprà eam, quando mulier eſt parata.

1 OBjicies contra ea, quæ dicebantur dicto primo: Matthæi 17. Eſt certum dæmoniorum genus, quod non ejicitur, niſi in oratione, & ieiunio, Ergò ſi hoc dæmoniorum genus per maleficium ingreſſum eſſet, non liceret eius egreſſum per ſigni remotionem procurare.

Reſpondetur: forſan non eſt tale genus dæmoniorum, ſed aliud ac proinde nihil vetat, quin poſſim eius egreſſum tentare per ſigni remotionem: Alioquin eius egreſſum neq; etiam poſſem tentare mediis exorciſmis, quod nemo dixerit. Vt omittam, quod ibi Chriſtus Dom. agat de eiectione dæmonum hominem poſſidentium, qui non leguntur ejici per ſigni remotionem, ſicuti neque permittuntur ingredi per operam magorum, niſi fortè rariſſimè; & interueniente nocumento, quod dæmon magicis ſignis illectus infert.

2 Objicies 2. Hieronymus *in vita ſancti Hilarionis* refert, cum quædam puella per incantationes à dæmone obſeſſa adducta eſſet ad Hilarionem: [Noluiſſe virum ſanctum, antequam purgaret virginem; vel adoleſcentem, ſigna iubere perquiri, ne aut ſolitis incantationibus receſſiſſe dæmon videretur; aut ipſe ſermoni eius accommodaſſe fidem:] Ergò perquirere, & tollere ſigna, vt dæmon nocere deſinat, pertinet ad incantationem.

Reſpondetur, nego conſequentiam; quia Hieronymus non dixit: [ne ſolitis incantationibus recederet, ſed receſſiſſe videretur,] ſcilicet hominibus vulgaribus ibi aſtantibus, & ſpectantibus; tum quia Hieronymus dixit diſiunctiuè: [Ne aut ſolitis incantationibus receſſiſſe videretur, aut ipſe ſermoni dæmonis accommodaſſe fidem.] Maximè, cum dæmon ipſe hoc conſilium indicato ſignorum loco, ſuggeſſiſſet, & dixiſſet, ſe ſe illis ligatum teneri, & non poſſe, niſi illis ſublatis, exire.

3 Objicies 3. qui ſignum tollit, vt dæmon nocere deſinat, miſcet ſe pacto à malefico cum dæmone inito, quod eſt huiuſmodi, vt dæmon, ſigno poſito, nocere incipiat; ablato autem ſigno, nocere deſinat: Ergò, &c.

Reſpondetur: Nego Antecedens; quia non eſt duplex pactum ſed vnum tantum, vt ſcilicet, poſito tali ſigno, dæmon noceat: Cum enim dæmon aliquo ſigno allici debet, vt faciat aliquid extraordinarium, non requiritur nouum pactum, vt deſinat facere, ſed ſatis eſt, vt deſinat allici: quod fit ſublato ſigno; exinde enim ſequitur, vt deſinat operari, eò quod vis prioris pacti, ex quo ad operandum eſt allectus, & inductus, ſit amota, & extincta.

4 Reſpondetur 2. eſto forſan inter magum, & dæmonem ſit duplex pactum (vt dicitur in Argumento), is tamen, qui ſignum tollit, id ignorat; & arbitrari poteſt, tale pactum non eſſe, ſicque & ſignum illud, tanquam dæmonis allectiuum, remouere. Vt omittam, quod etſi ſciret eſſe tale pactum, non tamen propterea ſe huic pacto miſceret, aut ei aliquo modo conſentiret; quia per amotionem ſigni non intendit inducere dæmonem ad ſeruandum pactum; neque vtitur amotione ſigni, veluti ſigno alterius pacti, ſed ſolùm intendit deſtruere ſignum prioris pacti, quo dæmon ad nocendum alliciebatur; Aliud enim eſt, amouere ſignum, ea mente, quod moneas dæmonem, vt ſeruet pactum, & ex fide data deſinat nocere; Aliud autem amouere ſignum, vt deſtruas quaſi realem dæmonis inuocationem, & pactum cum mago initum; ſiquidem, quando aliquod ſignum non eſt ordinatum ex natura ſua ad aliquid ſignificandum, facilè per intentionem operantis alio referri poteſt; quapropter (cum amotio ſigni facta eo fine, quod dæmon nocere deſinat, non ſit inuocatio dæmonis ex natura rei, ſed potiùs euerſio prioris pacti, neque etiam ſit ex intentione amouentis, quin potiùs ſit illi prorsùs contraria) nullo modo cenſeri poteſt illi ita. Vide quæ dicentur infrà *ſect. ſeq. 1. coroll.*

5 Obiicies 4. qui ſignum tollit ſpe noxæ dæmonis ceſſaturæ, hunc effectum non expectat à cauſa naturali, neque expectat à Deo miraculosè: Ergò expectat à dæmone; ac proinde eſt opus ſuperſtitioſum, vt perinde ſit, ac ſi dæmoni dicat: pactus es amoto ſigno, non amplius nocere: Ecce amoueo ſignum, præſta, quod pactus es.

Reſpondetur, diſtinguo priorem partem conſequentis; expectat à dæmone, ita vt effectus, qui hic expectatur à dæmone, non ſit aliqua actio poſitiua dæmonis, ſed ſit tantum ceſſatio, ſeu priuatio actionis, & concedo. At talem effectum aliquo modo expectare à dæmone non illicitum, ſed licitum eſt: quod inde patet; quia multa quotidie facimus, vt dæmon aliquid non faciat, vel ceſſet facere, non ſolùm coactus omnipotentia Dei, ſed etiã quaſi offenſus & abhorrens; vt dum v.g. geſtamus Agnos Dei, vel Reliquias Sanctorum, dum vtimur aqua benedicta, dum benedicimus domos, vel Tẽpla, &c. quapropter ſimiliter poterimus deſtruere ſigna magica, vt dæmon nocere deſinat, tanquam non amplius illis ſignis ad nocendum alliciatur; non igitur, quouis modo illicitum eſt, expectare à dæmone effectum priuatiuum, ſed ſolùm expectare illum ex fide data, & accepta, ſeu ex vi alicuius alterius pacti cum dæmone initi, quod in caſu noſtro non contingit: Non enim hic expectatur ex vi pacti, ſed potius ex euerſione pacti, ſeu inuocationis; cum ſit effectus priuatiuus, qui ſufficienter ſequitur ex hoc, quod non amplius dæmon per ſignum alliciatur, ſeu quod prius pactum cum ipſo initum deſtruatur. Vnde qui ſic expectat noxæ ceſſationem à dæmone, non perinde facit, ac ſi dicat: pactus es, amoto ſigno, non amplius nocere: Ecce amoueo ſignum, præſta, quod pactus es, ſeu quod promiſiſti; ſed potiùs perinde facit, ac ſi dicat: pactum tuum, quod cum mago feciſti, reſcindo; & ſigna tua, quæ ad nocendum inſtituiſti, tollo, ac remoueo: quare non eſt, quod ampliùs nocere continues.

6 Objicies 5. dæmon non eſt alligatus ſignis (cùm poſſit nocere ſine ſignis, & deſinere nocere perſeuerantibus ſignis, & non deſinere nocere, ſublatis ſignis) ergo fruſtra tolluntur ſigna; niſi intendat pactum, vt dæmon, illis ſublatis, deſinat nocere.

Nego conſequentiam: tolluntur enim ſigna, vt ſic euertatur pactum magicum, & tacita dæmonis inuocatio, ſicuti dicebam; Quod autem dæmon poſſit continuare, vel non continuare noxam, parum refert, modo conſtet ſemper, vel ferè ſemper deſinere noxam, ſublatis ſignis: quod mirum eſſe non debet; cum ſæpè dæmon non poſſit nobis nocere corporaliter, niſi malitia hominis ei ſimul cooperetur: ita 7
enim ligata eſt poteſtas dæmonis, vt nihil ferè ſolus poſſit in nos, vel in bona noſtra externa, niſi Deus id ei ſpecialiter permittat, vt patet ex hiſtoria Iob; quia tanta eſt dæmonis malitia, vt nihil prætermitteret mali, quod nobis poſſet inferre; hominis autem poteſtas (cum homo homini reſiſtere poſſit) non eſt ita ligata; quæ dum dæmoni cooperatur, plura ei, quàm ſoli, Deus permittit: vnde præter alios Victoria *relectione de arte magica, circa finem* ait: [Mirum eſt, & myſterium, quod cum dæmones per ſe nocere non permittantur, tamen non adeò impediuntur nocere per homines, vt magos, lamias, & alias maleficas:] Quare verum non eſt quod dæmon ordinariè poſſit nocere ſine ſignis magicis, ſicuti poteſt cum illis; vel quod poſſit continuare nocumentum, ſublatis ſignis: ſicuti poteſt poſitis ſignis. Hinc fit, vt non fruſtrà tollantur ſigna; quia forſan dæmon non permittitur nocere, ſublatis ſignis.

8 Objicies 6. dæmon nunquam ceſſat ſponte à nocumento corporali, niſi vt grauiùs noceat in animã

(cum

(cum beneficia illius nocentiora fiot omnibus vulneribus, vt rectè dixit Leo *ſerm.19.de Paſſione*) Ergo per nocumenti ceſſationem, quæ fit amotis ſignis grauius vel amouenti, vel maleficiato damnū infert in anima.

Reſpondetur, nego conſequentiam; quia licet dæmon id ſorſan intendat, non tamen, quod intendit, ſemper aſſequitur; præſertim cum in poſſe noſtro ſit per Dei gratiam, quod nobis nō noceat in anima; neque verum eſt, expectari nocumenti ceſſationem à dæmone, tanquam beneficium illius; quemadmodum amouens ſignum aſſaſſinij non expectat aſſaſſinij ceſſationem ab aſſaſſino, tanquam beneficium illius.

9 Objicies 7. ſi licitum eſt, ſigna malefica remouere, vel ad id malefici opem expoſtulare, ſequitur, quod qui maleficium patitur, teneatur id, ſi aliud remedium non ſuppetat, procurare.

Reſpondetur, concedo totum: itavt & prædicta ſigna remouere teneatur, quicumque poteſt, & commodè poteſt; præſertim maleficus, qui ea poſuit: ſicut enim maleficus qui dæmonem inuocat verbis, vel ſcriptis, vt mihi noceat, ceſſare tenetur ab iſta inuocatione, non ſolum quia ſuperſtitioſa, ſed etiam quia noxia eſt; ſic etiam ſigna poſita, quibus dæmon allicitur ad nocendum, tollere tenetur, ſi aliter nocumentum impediri non poſſit.

10 Objicies 8. ſi licitum eſt, ſigna magica remouere, ſequitur, quod rectè faciaut, qui maleficis ad torturam adductis abradunt omnes corporis pilos, ne quo maleficij ſigno corpori adhæreſcente malefici reddantur inſenſibiles, & ſic cogi non poſſint ad veritatem fatendam: At hoc eſt ſuperſtitioſum, inquit Victoria *relect.de magia,n.16.* quatenus ait: [Si ad expulſionem dæmonum radunt pilus, aut capillos, aut aliquid huiuſmodi eſt magia manifeſta;] Ergo &c.

Reſpondetur, concedo maiorem, ſi id faciant, ne ſub capillis, vel pilis aliquod tale ſignum occultatum lateat; quod autem Victoria inquit, non facit ad rem; loquitur enim de expulſione dæmonum è corporibus hominum per gratiam gratis datam; Ad quam expulſionem nihil facit raſura pilorum, aut capillorum: non enim pili, aut capilli ſunt ſignum maleficum, ibi à mago poſitum; ac proinde non eſt, cur amoueri debeant, vt pactum aliquod magicum ceſſet.

11 Poſſunt igitur licitè iudices maleficum torquere volentes efficere, quod eius corpus abſoluatur, quodque eius totius corporis pili, & capilli abradantur; quia id non fit gratia alicuius ſuperſtitionis, ſed ſolùm, ne lateat maleficium aliquod foraminibus inſertum, vel pilis, aut capillis, inſperſum, vel ne ſubſit aliqua vnctio, quibus maleficus torturæ dolorem non ſentiat, atque adeò propterea veritatem confiteri non compellatur. Sic DD. quos citat, & ſequitur Sanch. *de matr.lib.7.cit.diſp.95.* & Mart.del Rio *lib.5.diſquiſ.magic.ſect.9 dub.3.n.3.* vbi rectè ſubdit, id fore tamen ſuperſtitioſum (ſi tonſio illa fiat, credendo, quod per illam vires amittantur, inſtar Samſonis) quia, cum ad eum effectum talis tonſio ſit vana, & inutilis, eſſet vtique ſuperſtitioſa, & ſuperſtitionem ſaperet, ac inuolueret.

12 Objicies 9. DD. & SS. Patres quatenùs contra concubitus coniugalis maleficiom remedia proponunt, talia remedij mentionem non fecerunt: Ergo ſignum eſt, quòd non ſit licitum, ſed ſuperſtitioſum.

Reſpondetur, nego conſequentiam, talis enim remedij mentionem non fecerunt; quia ſemper vulgò ſatis notum fuit; nec decuit eos, niſi remedia Eccleſiaſtica, & diuina proponere. Accedit, quod ſi illicitum, & ſuperſtitioſum illud putaſſent, non ſolùm debebant eius mentionem non facere, ſed etiam debebant expreſsè (cum ſcirent, eſſe illud vulgare) nobis prohibere, quod cum non feciſſent, ſignum maximum eſt, quod prædictum remedium non improbauerint. Accedit 2. quod loquuntur in caſibus, in quibus humana auxilia non ſuppetunt; ſæpè ſæpiùs enim ignorantur ſigna, & eorum loca, niſi à magis, vel maleficis indicentur; vnde niſi remedia diuina, & Eccleſiaſtica proſint, cenſent, maleficij impedimentum eſſe perpetuum, iubentque coniuges ſeparari. Quod tamen non facerent, ſi ſigna malefica eſſent cognita, & huiuſmodi ſignis ſublatis maleficiom poſſet ſolui: ex communi enim ſententia Doctorum impedimentum non cenſetur perpetuum; quandò impedimentum ope humana ſine nouo maleficio tolli poteſt.

Objicies 10. ſi hoc eſſet ſequeretur, quod non ſolum licitum eſſet, tollere ſigna magica, ſed etiam per ſe licitum eſſet, ponere alia ſigna, quibus poſitis ceſſat, vel deſtruitur pactum prius, & dæmon nocere deſinit, vel certè priora ſigna vim ſuam amittunt. 13

Reſpondetur, iuxta ea, quæ dicebam *ſupr.ſect. præcedenti dicto 1. in fine*, & dicam infrà *ſect.3.corollar.7.* concedo totum; & tenent Syluester *verbo malef.q. vltima.* Martinus del Rio *lib.6.diſquiſ.magic.cap.2.ſect.1. qu.2. verſ. Alij itaque*, Suarez *tom.1.de Religion.lib.2.de ſuperſtition.cap.17.num.16* & alij, quos citat, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib.7. diſput. 95.* Et probari poteſt.

Primò, quia licitum eſt aliquid facere, quo poſito finitur prauum pactum, & dæmon deſinit nocere; cùm hoc non ſit ſignum pacti noui, ſed potiùs ſit euerſio pacti veteris, vel antiqui; verbi gratia, ſi à malefica tangaris, inficeris; ſi tamen illam mox repercutias, dicitur impediri nocumentum, vel quia dæmon ſtatuit tunc non nocere, vel quia ſignum maleficæ non eſt tale; quale dæmon requirit: Item ſi à malefica ſis infectus, & tamen ab illa infectus eidem maleficæ panem des, vel ab eadem malefica panem recipias, dicitur ceſſare nocumentum, forſan propter Euchariſtiæ myſterium. 14

Nec refert, vtrùm hoc proueniat ex eo, quod dæmon tali ſigno offendatur, an eo, quod forſan ipſemet dæmon ſtatuerit, vt tali, te interueniente, pactum non conſtet (ſi non fiat modo deprecatorio, ſeu ſupplicatorio, vel ex affectu aliquo amicitiæ, ſeu beneuolentiæ;) quia ſolum ſtatuit, his poſitis, non nocere, & quod pactum præcedens expiret: At licitum eſt aliquid facere, quod per ſe eſt indifferens, vt dæmonis pactum expiret, & nocumentum ceſſet (hoc enim non eſt ſignum amicitiæ, vel beneuolentiæ; cùm etiam erga inimicum poſſit quis talibus ſignis vti, ſine vlla ſpecie beneuolentiæ) Ergo &c. 15

Neque obſtat, ſi dicas, quod expectetur effectus à dæmone: non enim expectatur à dæmone effectus vllus poſitiuus, ſed ſolùm ceſſatio à malo: qualis effectus (modò non ex amicitia, vel beneuolentia) licitè expectari poteſt ab illo, ſicuti ſuprà dicebam *in Reſponſione ad 4.obiectionem.* 16

Secundò, quia licitum eſt, tollere ſigna, vt deſinat pactum, & nocumentum dæmonis: Ergò licitum tum etiam erit apponere alia ſigna ad eundem finem conſequendum. 17

Tertiò, quia licitum eſt, petere à dæmone verbis (ſi ſicuti dicebam *ſect. præcedenti aduerten.3.* non id petatur modo deprecatiuo, ſeu ſupplicatiuo, vel ex affectu amicitiæ, ſeu beneuolentiæ, ſed modo obiurgatiuo, vel contemptiuo, ſeu per modum obiurgationis, vel contemptus; vt dicendo: *Abi hinc, vel ceſſa malefacere*, &c.) quod deſinat nocere: Ergò licitum etiam erit, petere id à dæmone ſignis: ſecùs, ſi petatur, quod dæmon aliquid agat; hoc enim eſſet actus beneuolentiæ, vel amicitiæ, ſicuti patet ex dictis. 18

Quartò, quia, ſi dæmon haberet tale pactum cum mago, vt poſito tali ſigno, noceat, donec ponatur ſignum aliud contrarium, & non eſſet aliud remedium ad deſinendum nocumentum, poſſet magus illud aliud contrarium ſignum adhibere: ſicut enim poſſet dæmoni exprimere verbis, *ceſſa*, ſic poterit, idipſum exprimere aliis ſignis. 19

Quæ

20 Quæ tamen modo dixi, intellige de pura ceſſatione, non autem de aliqua actione poſitiua, vel de fauore aliquo eliciendo à dæmone: vnde, ſi putaretur nocumentum per actionem poſitiuam eiuſdem, vel alterius dæmonis deſinendum, licitum non eſſet, vt patet etiam ex dictis.

21 Similiter licitum non eſt, ſi res ſit dubia; (dubio ſcilicet negatiuo, non autem poſitiuo) quia non eſt licitum, vti remedio ſuſpecto, vel de quo dubitatur negatiuè, an contineat tacitam dæmonis inuocationem: hoc enim (niſi fortè fiat cum expreſſa voluntatis contrariæ proteſtatione, ſicuti refert Caietanus, ſe feciſſe de annulo, qui propterea pronunciato verſiculo Pſalm. nullatenus motus fuit; vel niſi fiat depoſito tali dubio eſt, ſe exponere manifeſto periculo ſuperſtitionis, vt patet ex iis, quæ dicebam *ſect. præced. dicto 3.*

22 Similiter etiam licitum non eſt, à mago petere, quod maleficium ſoluat, ſi dubium (ſimiliter negatiuum, & non depoſitum eſt, an abſque nouo maleficio fieri poſſit; quia id, de quo dubitatur negatiuè, an ſine peccato fieri poſſit, ſicut abſolutè non eſt faciendum, ita nec abſolutè ab alio eſt petendum, & fiat. Secùs, quando conſtat, ſine peccato fieri poſſe, vt cauſa iuſta petendi ſubeſt, vti patet etiam ex iis, quæ dicebam *cit. ſect. præced. dicto 2. & 3. per totum.*

23 Hucuſque quoad ea, quæ dicebantur *dicto primo*: quoad ea autem, quæ dicebantur *dicto 2.*

Objicies 1º. quamvis non liceat petere à malefico, quod maleficium maleficio ſoluat illum rogando; licebit tamen petere à malefico, quod maleficio maleficium ſoluat illum cogendo minis, ac verberibus; atque ita tenent quidam DD. noſtram doctrinam limitantes, quos refert Sanchez *de matrim. lib. 7. diſput. 95. num. 8.*

Reſpondetur: nego antecedens, adeò vt horum Doctorum ſententia ab omnibus, tanquam omninò falſa, & erronea reiiciatur (qua de re Sanchez *loco ſuprà citato*, Suarez *tom. 5. de Relig. lib. 2. de ſuperſtition. c. 18. n. 7.* & Martin. del Rio *lib. 6. diſquiſit. magic. c. 2. ſect. 1. q. 2.*) Et meritò; quia cum ille maleficus (quantumvis minis, ac verberibus coactus) peccet mortaliter, maleficium maleficio ſoluens (vtpotè quod eſt intrinſecè malum) eadem culpa & is, qui ad id maleficum cogit, ligabitur.

24 Hinc ſequitur, quod Iudices non poſſint licitè cogere maleficum, quod benedictione quadam maleficium ſoluat, quia talis benedictio malefici non eſt aliud, quàm quædam formula, & ceremonia, qua adhibita, dæmon init pactum, quod ſit ipſe ceſſaturus à noxa; ita Martinus del Rio, & alij, quos citat, & ſequitur Sanchez *cit. diſp. 95. n. 10.* quod eſt intrinſecè malum.

25 Sequitur 2. quod Iudices neque poſſint licitè cauſa curioſitatis, aut verificandi criminis, aut ob quemcunque alium bonum finem efficere, quod maleficus coram ipſis aliquod maleficij opus exerceat, v. g. quod ſubitò ibi appareant ranæ, vel quod ſtryges vnctione quadam linitæ ferantur per aëra, &c. quia hoc etiam eſt intrinſecè malum.

26 Quamvis Iudices licitè poſſint (vt ſuprà in reſponſione ad 8. obiectionem dicebam) maleficum torturæ ſubjicere volentes, efficere, quod eius corpus abluatur, quodque eius totius corporis pili, & capilli abradantur; quia id non fit gratia alicuius ſuperſtitionis, ſed ſolùm, ne lateat maleficium aliquod foraminibus inſertum, vel pilis, aut capillis inſperſum, vel ne ſubſit aliqua vnctio, quibus maleficus tormentorum dolorem non ſentiat, atque ſic ad veritatem confitendam non compellatur, vt ibidem dicebam.

27 Objicies 12. ex Petro Aureolo *in 4. diſt. 34. q. 2.* & Angelo *in ſumma verb. ſuperſtitio §. 13.* (hi enim DD. etſi concedant, pro maleficio ſoluendo non eſſe licitum, facere maleficium, vel incantationem, licitum tamen putant, alterius, qui ad id paratus ſit, maleficio, vel incantatione vti, vt à nobis, vel ab aliis maleficij nocumentum tollamus) quia licitum eſt (inquiunt ipſi) petere mutuum ab vſurario parato, & iuramentum ab infideli, vel quocumque alio parato per falſos Deos iurare (cum id non ſit ad malum inducere, ſed vti malitia parati ad illud perpetrandum, cogente neceſſitate) ergò ſic etiam & in caſu noſtro.

Reſpondetur, nego conſequentiam, adeò vt & horum Doctorum ſententia ab omnibus ſimiliter tanquam omninò falſa, & erronea reiiciatur (qua de re Caietanus *tom. 2. opuſcul. 12.* Syluest. *verb. malef. qu. 8.* Caſtr. *lib. 1. de iuſta hæret. punition. cap. 15.* Soy us *in clavi regia lib. 4. cap. 6. n. 26.* Suarez *tom. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtitione cap. 18. n. 3. & ſeqq.* Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 95. num. 7.* & alij paſſim, quos citabam *ſupr. ſect. præcedenti n. 16.*) & meritò etiam; quia illa malefici operatio (cum ſit vſus Artis magicæ, & ad aliquem effectum à dæmone obtinendum tacita, vel expreſſa dæmonis inuocatio) eſt intrinſecè mala; ac proinde nullo modo benè fieri poteſt; atque adeò nec quis licitè petere, vel conſentire poterit, vt fiat, iuxta illud ad Romanos 1. *qui talia agunt, digni ſunt morte, non ſolùm qui faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facinoribus*: Secùs autem eſt, cum petitur mutuum ab eo, qui ſolet vſuras exigere, vel cum petitur iuramentum ab eo, qui putatur per falſos Deos iuraturus; quia quod hic petitur, ex ſe malum non eſt, & benè fieri poteſt, ſi velit is, à quo petitur; quod ſi non faciat, culpa ipſius eſt, vti *ſuprà* dicebam.

Id igitur ſolùm licet à parato petere, quod ipſe licitè præſtare poteſt, & ſua malitia modum illicitum eligit; & ex alia parte petentis intereſt, vt ſuæ neceſſitati conſulat: tunc enim non eſt petere peccatum, neque ad peccatum cooperari, ſed eſt petere rem licitam, quam alter ſua malitia illicitè præſtat, & operatur (quemadmodum contingit ex dictis in petente mutuum ab vſurario parato, & iuramentum à parato iurare per falſos Deos), at maleficus ob nullum bonum finem poteſt maleficium maleficio ſoluere; cum hoc ſit per ſe, & ab intrinſeco malum, vti *ſuprà* probabam. 28

Atque hinc ratio diſparitatis inter vtrumque caſum apparet; quia petens à quopiam opus aliquod, eſt cauſa moralis illius operis, quamvis alter ſit paratiſſimus; quapropter petens mutuum ab vſurario parato excuſatur à peccato, nō eò quod non ſit cauſa moralis illius mutui, ſed quia mutuum de ſe eſt bonum, & ex ſola mutuantis culpa maleſit; quando igitur opus à parato licitè præſtari non poteſt, illud petens eſt cauſa malitiæ inſeparabilis ab illo opere petito, ac proinde peccabit.

Hinc etiam (vti dicebam *ſectione præcedenti dicto 2. in fine*) non licebit petere à malefico, vt ſoluat maleficium, quod conſtat modo licito ſolui poſſe, quando etiam conſtat, talem modum licitum à malefico ignorari; quia nihil refert, modum licitum in ſe eſſe poſſibilem, ſi huic malefico talis modus licitus fuerit ignotus, (cùm eo ipſo ſit illi impoſſibilis) & ideò petendo ab illo, vt ſoluat maleficium, virtualiter petitur, vt maleficium alio maleficio ſoluat; cum non petatur, vt modo ſibi incognito, ac proinde ſibi impoſſibili ſoluat; ſic DD. quos ſequitur Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 3. de iuramento citat. cap. 13. num. 5.* 29

Imò nec id licebit, quandò eſt dubium (dubio ſcilicet ſimiliter negatiuo, non autem poſitiuo) An maleficus nouerit aliquod medium licitum; quia, cum communiter ſola media ſuperſtitioſa ſciat, eſt præſumptio contra ipſum; Tùm quia tunc proinde eſt, ac dubitare, an ſolutio illa maleficij poſſit licitè fieri; quo dubio perſeuerante, non eſt licitum operari, 30

Digitized by Google

fieri; quo dubio perſeuerante non eſt licitum operari, ſicuti patet ex iis quæ dicebam *ſupra dicto* 3. vbi ſubdebam, quod gratia vincendi huius dubij, maleficus interrogari debet, quæ media nouerit; & ſi explicare noluerit, eſt vehemens ſuſpicio contrà ipſum; Si autem explicuerit, tunc videndum eſt, an ſint licita; & ſi facta diligentia, adhuc perſeuerauerit dubium, adhuc ſimiliter, ob eamdem rationem, non erit licitum operari, iuxtà ea quæ dicebam *ibidem*.

31 Obicies 13. qui petit copulam à fœmina parata, non tenetur vltrà ſuum fornicationis peccatum, circumſtantiam hanc ſcandali, ſeu inductionis ad peccatum in Sacramento Confeſſionis confiteri; quia tunc reuera non datur ſcandalum, nec eſt propria, & moralis inductio ad peccandum (cum voluntas ex ſe & ſua ſponte expoſita ſit ad peccatum) Ergò ſic etiam & in caſu noſtro non erit peccatum inductionis. Conſequentia patet à pari: Antecedens vlteriùs ab extrinſeco ex authoritate quorumdam Doctorum probatur; quia ſic loquens de meretrice, tenet Sotus *de iuſt. & iur. lib.6. q.1. art.5. verſ. Hac autem ſpecialis ratio*; Et ſic loquens de ita parata (vt ſit quaſi in actuali, vel virtuali peccandi voluntate) tenet Suarez 4. *tom. in 3. p. diſp.* 2x. *ſect.4. n.*18. Et ſic loquentes de parata quocumque modo ſimpliciter, tenent Enriquez *lib.5. de pœnit. c.6. n.7.* Azor. *tom.2. inſtit. moral. lib.12. c.16. q.5.* & Salonius *2.2. q.62. art.2. controu. 2. punct.*617. Et videntur expreſsè tenere Ludou. Lopez *1. par. inſtructor. cap.*73. Alcozer. *in ſumma cap.*20. Manuël *in ſumma tom.1. cap.*213. *n.5.* & Valentia *2.2. diſp.3. q.18. punct.2. in ſolutione ad* 3. quatenùs aiunt, eſſe circumſtantiam ſcandali, & inductionis ad peccatum inducere fœminam non paratam: quapropter à contrario ſenſu aliud ſentire videntur de fœmina parata.

32 Reſpondetur: Nego antecedens, & eiuſdem antecedentis probationem.

Primo (tamen ſi indirectè) quia (ſicuti ſuprà dicebam) omnes ferè Doctores tanquam certiſſimum fatentur, eſſe peccatum mortale ſcandali generalis; & inductionis ad peccatum petere à malefico (quantumuis parato) vt maleficio maleficium ſoluat; quia (inquiunt ipſi) maleficus id licitè exequi non poteſt; & (quantumuis paratus ſit) hoc numero peccatum, te non petente, non exequeretur; Et (quamuis exequendi voluntatem haberet) te non petente, non exequeretur: quare rectè dixit ſic Caietanus 2.2. *q.*78. *art.4. paulò poſt principium*: [Aduerte ſemper in caſibus, vt diſcernas, ſi actus petitus poteſt ab eo, à quo petitur, ſine peccato fieri, quia hæc radix eſt liciti, vel illiciti, cum de vſu peccati alterius agitur; Si enim quis peteret ab aliquo actum, quem non poteſt exercere abſque peccato, procul dubio ad peccandum eum induceret, quamuis paratiſſimum:] At hæc omnia contingunt in caſu noſtro, cum conſtet non poſſe mulierem licitè fornicationem à ſe petitam exequi, nec te non petente hoc numero peccatum exequeretur; Ergò &c.

Secundò quia rectè nonnulli Doctores (inter quos Suarez *tom.3. in 3. partem q.65. art.4. diſp.18. ſect.1. corollar.2.*) tenent, quod ſit peccatum mortale, à Miniſtro parato, exiſtente tamen in peccato mortali & abſque vlla petentis neceſſitate, vel ſaltē notabili maiori vtilitate, aut commoditate ſacramentum petere; quia probetur (inquiunt ipſi) ei aliqua materia, ex qua ipſe hic, & nùnc occaſionem peccandi deſumit: Ergò ſi in re, quam alter benè exequi poteſt & culpa ſua malè exequitur, eſt peccatum mortale ſine neceſſitate, vel ſaltem notabili maiori ſua vtilitate, aut commoditate talem occaſionem hic & nunc peccandi præbere; multò magis erit peccatum mortale petere in re, quam nullo pacto licitè is exequi poteſt.

33 Tertiò quia rectè etiam nonnulli alij Doctores (inter quos Nauarrus *in ſumma cap.14. n.38.*) tenent, quod petens à meretrice in lupanari expoſita, quod peccet cum tertio (tamen ſi id non intenderet, ſed oretenùs diceret) peccaret mortaliter peccato ſcandali generalis, ſeu inductionis ad peccatum: At eiuſdem prorsùs rationis peccatum eſt, petere, quod ſecum fornicetur; Ergo &c.

Quartò quia petens à paratiſſimo ad vindictam, quod ambo vindictam ſumant, non ſatis in Sacramento Confeſſionis confiteretur, dicens, ſe vindictam ſumpſiſſe, ſed vlterius teneretur alterius inductionem ad peccatum explicare: Ergò &c. 34

Cōcedo tamen (& hoc eſt, quod volunt Doctores, qui in obiectione contrà nos adducebantur) quod in Sacramento Confeſſionis non tenetur quis hanc circumſtantiam inductionis mulieris paratæ explicare, non quod ſpecialis circumſtantia non ſit (ſatis enim, quod talis ſit, probatum iam eſt) ſed quia, cum quis in Sacramento Confeſſionis fornicationem propriam confitetur, à communiter accidentibus ſatis explicare cenſetur, ſe petiiſſe, atque adeò fœminam quæ conſenſit, à ſe inuitatam fuiſſe. 35

Cæterùm, ſi non fornicaretur, ſed tantùm deſideraſſet copulam mulieris, non ſatis confiteretur, dicendo, ſe deſideraſſe cum muliere peccare, ſed alterius teneretur explicare mulieris inductionem, vtpotè quæ inductio mulieris in eo deſiderio non explicatur; aliàs ſi ſine animo fornicandi dixiſſet (ita tamen, vt ſeriò dicere videretur) neque teneretur eam inductionem confiteri, quod nemo dixerit; & non leue argumentum eſt ad noſtram ſententiam comprobandam. 36

Similiter, ſi mulier virum paratum induxiſſet, teneretur mulier hanc inductionem viri confiteri, vtpotè quæ inductio viri (cum non mulier virum, ſed vir mulierem inducere conſueuerit) in fornicatione mulieris, quam mulier confitetur, non explicatur. 37

Similiter tandem (inquiunt nonnulli, quos ſequitur Azor. *cit. cap.16. q.5.*) quando mulier non eſt parata, tenetur vir mulieris inductionem confiteri; quia eſt circumſtantia ſcandali notabiliter aggrauans ſuprà eam, quando mulier eſt parata in fornicatione viri, quam vir confitetur, explicatur; quod tamen in opinione illorum (qui tenent in Sacramento Confeſſionis, non ſolùm circumſtantias ſpeciem mutantes, ſed etiam circumſtantias notabiliter aggrauantes explicandas eſſe) dicendum arbitror. 38

SECTIO III.

Proponuntur Corollaria.

SVMMARIVM.

1 *Malefico, & cuilibet ſciēti maleficij ſignū ad obtinendam maleficiati ſanitatem deſtruere licet, & c.*

2 *Pactum dupliciter cum dæmone iniri poteſt, primo modo ita, vt intercedat duplex pactum, vt cum conuenitur fore quod dæmon vexet maleficiatum adhibito tali ſigno, ceſſet autem eumdem vexare remoto prædicto ſigno: Secundo modo ita, vt intercedat vnicum tantum pactum, vt nocendi maleficiato poſito tali ſigno.*

3 *Maleficus, non poteſt deſtruere maleficium animo ſeruandi pactum initum cum dæmone; quia id eſſet illud confirmare; ſed animo deſtruēdi pactū cum dæmone, & obtinendæ ſanitatis maleficiati; quia deſtruendo ſignū intentione prædicta, nec pactū, nec amicitia cū dæmone confirmatur, nec illi honor vllus exhibetur; ſed potiùs contēnitur, & c.*

4 *Maleficum interrogari licet, an ſciat, in quonam tali maleficio conſiſtat, ad hoc vt ſignum talis maleficij deſtruatur, quod ſi neſciuerit, induci non*

poterit ad id per magiam inueſtigandum; At ſi ſemel iam ſciuerit, licitè vti poterit ex ſcientia.

5 *Non tamen ſimiliter dæmonem interrogari licet, vt ſcilicet dicat, in quo conſiſtat maleficium, vel vt ceſſet nocere (niſi per modum obiurgationis, & contemptus.)*

6 *Idque etiam, ſi maleficiatus eſſet diſpoſitus ad tentanda media illicita.*

7 *Maleficij ſignum adhuc licitum eſt deſtruere, quamuis ſublato maleficij ſigno debeat in ipſum maleficum ratione pacti initi cum dæmone aliquod malum redundare; quia auferens maleficij ſignum, nulla ratione ad malefici damnum concurrit, ſed ſolùm ſibi conſulit auferendo ſignum.*

8 *Maleficiatus, vt incolumis euadat, ſi præter ſigni oblationem aliqua actio poſitiua maleficum damnificans, neceſſaria ſit, non licet auctoritate priuata illam exercere: Secùs autem auctoritate publica.*

9 *Maleficij ſignum, non ſolùm licet deſtruere, ſed etiam tenetur maleficus, vel quicumque alius, qui nouit id efficere; Ille quidem tanquam damnificator lege Iuſtitiæ, hic autem lege Charitatis.*

10 *Maleficus tenetur integrè totum damnum reſarcire, ſi ex eius maleficio ſecutum ſit; quia licet illud intulerit dæmon, cauſa tamen fuit ipſe maleficus.*

11 *Maleficus ad maleficij ſignum deſtruendum cogi poteſt à iudice, & iudex tenetur illum cogere ex iuſtitia.*

12 *Pactum cum dæmone initum, vt oſtendatur, licitum etiam eſt, ſignum poſitiuum contrarium apponere, dummodo ex ſe ſit licitum, vel ſaltem indifferens, & quomodo id fiat.*

13 *Retinere cognitionem aliquam, vel bonum naturale aliquod quodcumque illud ſit, ſiue ſanitas, ſiue pecunia &c. à dæmone acquiſitum, eſt licitum, dummodo ipſorum conſeruatio non dependeat à dæmone.*

14 *Item quia dæmon poteſt ſubripere alicui diuitias, & poteſt ſimul ex maris profundo, vel ex theſauris abditis ſub terram in illius Dominio exiſtentibus recipere, & aliquem iis locupletare, poterunt hæc, donec de furto non conſtiterit, licitè retineri.*

15 *Maleficio nunquam ob quemcumque bonum finem licet, quia auxilium dæmonis per maleficium inuocare eſt intrinſecè malum, & ideò iudices ad probandum crimen non poſſunt eo vti.*

16 *Textus* in l. eorum Cod. de maleficis, & in l. Regia finali tit. 23. par. 7. *intelligi debent, quod maleficus in tali caſu excuſetur à pœna in foro externo, non autem à culpa in foro interno, ſeu pœnitentia, aliàs continerent errorem intolerabilem.*

17 *Eſt prohibitum reuera tam de iure ciuili, quam Canonico.*

1 EX dictis ſequitur, quod licitum ſit tam malefico, quàm cuicumque alteri ſcienti, maleficij ſignum ad obtinendam maleficiati ſanitatem deſtruere (ſolet enim, vt dicebam, à malefico pactum cum dæmone iniri, vt quamdiu ligatura aliqua fuerit, vel quamdiu res aliqua in tali loco defoſſa permanſerit, vel quid ſimile, &c. Maleficium duret, his autem ſublatis ceſſet: quod pactum dupliciter iniri poteſt;
2 Primo modo, ita vt intercedat duplex pactum; vt cum conuenitur, fore quod dæmon vexet maleficiatum, adhibito tali ſigno; tunc enim eſt duplex pactum; vnum nocendi, poſito tali ſigno; alterum deſiſtendi à nocendo, remoto prædicto ſigno. Secundo modo ita, vt intercedat vnicum tantum pactum vt nocendi maleficiatum, poſito tali ſigno; ſiquidem huiuſmodi pacto dæmon tantùm obligatur vexare, poſito tali ſigno; manet autem liber vexandi, vel ceſſandi à vexando remoto prædicto ſigno) deſtruere 3
inquam, non quidem animo, vt malefico pactum à dæmone ſeruetur, ſed animo, deſtruendi pactum cum dæmone initum, & obtinendæ ſanitatis maleficiati (quidquid in contrarium dixerint aliqui, eo quod id ſit, inquiunt ipſi, confirmare pactum à dæmone initũ; & nulla alia ratione, remoto ſigno, dæmon deſinat nocere; niſi virtute pacti, ſicuti patet ex dictis *ſect. præced. & ſect. 1. n. 10. & ſeqq.*) ſiue vnicum, ſiue duplex pactum cum dæmone initum fuerit. Ratio, quia deſtruendo ſignum intentione prædicta, nec pactum, nec amicitia cum dæmone confirmatur, nec illi honor vllus exhibetur, quin potiùs pactum ſoluitur, ac contempto dæmone ab eius amicitia receditur, ita vt propterea ſignum pacti tollatur, vel comburatur. Vide, quæ dicebam *citata ſect. præced.* præcipuè in reſponſione ad tertiam obiectionem, & quæ dicebam *cit. ſect. 1. n. 10. & ſeqq.*

Sequitur ſecundò, quod licitum etiam ſit, interro- 4
gare maleficum, an ſciat, in quonam tale maleficium conſiſtat, ad hoc vt ſignum talis maleficij deſtruatur; quod ſi ille non ſciuerit, induci non poterit ad id per ſuam artem magicam inueſtigandum; quia id eſſet inducere illum ad maleficium perpetrandum, quo mediante id à dæmone addiſceret; At ſi fortè ille per maleficiũ id à dæmone didicerit, licitè poterit ad maleficij ſignum deſtruendũ ea ſcientia vti; quia quamuis, vti *cit. ſect. præced.* dicebam peccatum ſit, notitiam alicuius rei à dæmone procurare, ea tamen, ſemel à dæmone habita, licitum erit vti.

Si igitur fortè maleficus (etiam cum à peccato per nouum pactum initum cum dæmone, id à dæmone didicerit) poteris licitè ea ſcientia ad maleficij ſignũ deſtruendũ in tuam vtilitatem vti; quia (licet peccatũ grauiſsimum ſit, inquirere à dæmone, vt ex cognitione ab ipſo habita tuæ vtilitati conſulas: Id enim eſſet quoddam amicitiæ fœdus) nihilominùs, poſtquam ea ſemel, etiam cum peccato, à dæmone habita fuerit, licitè poteris poſtea abſque peccato ea, (non tanquã à dæmone habita, ſed tanquam vera) ad bonum finem vti, ſi ipſius dæmonis opera ampliùs non concurrat; Victoria *relect. de magia q. 4. n. 15* Suar. *tom. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. c. 15. n. 34. & c. 17. n. 1. & 2.* Valent. *tom. 3. diſp. 6. q. 13. punct. 2.* Mart. del Rio *lib. 2. diſquiſ. magic. q. 4. verb. Pactum tacitum,* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 96.* & Fagundez *præcept. 1. Decalog. lib. 1. c. 43. n. 14.*

Vnde licebit vti virtutibus rerum naturaliũ occultis, quamuis à dæmone cum peccato fuerint cognitæ; Item licebit tollere ſigna maleficij, quamuis à dæmone cum peccato fuerint ſcita; Item licebit ſeruare influxus aſtrorum, quamuis à dæmone cũ peccato fuerint habiti; Itẽ licebit vti Rethorica, vel Philoſophia, &c. quamuis à dæmone cum peccato fuerit percepta, quia hæc omnia ſunt naturalia, & iam ampliùs non exercetur ſocietas cum dęmone, ſicut neq; exercetur à diſcipulo Societas com Magiſtro, ſi quæ didicit à Magiſtro, doceat alios poſtea, tanquam Magiſter.

At (quamuis licitè poſsis petere à malefico, quod 5
ſoluat maleficium, quando illud medio licito ſolui poteſt, & licitè petere ab eodem, vbi conſiſtat maleficium, etiã ſi id cum peccato à dæmone didicerit) non tamen etiã hæc eadẽ (quidquid in contrariũ ſentiat Brianconus *in collect. ſup. 4. ſent. q. 13. concluſ. 3.*) licitè poteris petere à dæmone, quia omnis familiaritas, & amicitia cũ dæmone eſt nobis interdicta: quapropter non eſt eadem ratio de malefico, ac de dæmone: Ideò enim poſſumus petere à malefico, vt licitè ſoluat ſignũ maleficij, quia poſſumus habere ſocietatem cum malefico, non autem cum dæmone, ideoque non poſſumus petere à dæmone, neque ea, quæ licita ſunt; quia petitio ipſa à dæmone eſt illicita: Vnde neque

neque poſſumus petere à dæmone, quod ceſſet nocere; quia per hoc ipſum aliqua ſocietas exerceretur cum ipſo, ſed ſolùm poſſumus per modum contemptus, & obiurgationis arcere dæmonem à nocendo; & in hoc ſenſu ſolùm poſſumus verbo petere à dæmone, vt deſiſtat nocere, ſicuti dicebam *ſuprà Corollar.* 2. & tradunt Sotus *in 4. diſtinct. 34. quæſt. vnica artic.* 3. Suarez *tom.* 1. *de Religione lib. 2. de ſuperſtitione cap.* 18. *numer.* 5. Sanchez *libr.* 2. *moral. capite* 41. *numero* 17. Filiuccius *tractatu* 24. *cap.* 8. *num.* 192. & Trullenchus *libr.* 1. *in Decalog. cap.* 10. *dub.* 13. *n.* 7.

Non autem poſſumus alio modo petere à dæmone; quia non poſſumus precibus, vt per ſe patet; neque poſſumus imperio, quia dæmon (cùm ei non ſit ſimilis poteſtas in terra) non ſubiicitur imperio noſtro, ſed ſolùm in nomine, ſeu virtute Dei poſſumus ei imperare per exorciſmi modum; & tunc ad depulſionem ipſius, non autem ad obſequium, vel auxilium noſtrum, verbi gratia, quod detegat cauſam infirmitatis, vel aliquod remedium; S. Thomas 2. 2. *q.* 90. *art.* 2. Caietan. *ibidem art.* 1. Angel. *verbo Adiuratio num.* 2. & 4. Syluester *quæſt.* 7. Tabiena *n.* 6. S. Antonin. 2. *part. tit.* 10. *cap.* 8. Valentia 2. 2. *diſput.* 6. *quæſt.* 8. *punct.* 2. *quæſt.* 2. Nauarrus *in ſumma cap.* 11. *num.* 28. Suarez *tom.* 2. *de Religion. lib.* 4. *de adiuratione cap.* 2. *numero* 8. Leſſius *de iuſtit. & iur. libro* 2. *capite* 42. *dubit.* 13. *num.* 70. Sanchez *lib.* 2. *moral. c.* 42. *num.* 19. Quia (cùm ex dictis ſit nobis interdictum omne commercium cum dæmone) non poſſumus vti eius auxilio, vel opera in vtilitatem noſtram: Per hoc enim ipſum exerceretur aliqua ſocietas, vel amicitia cum ipſo.

Et hæc, quæ dixi, locum habent, etiamſi infirmus eſſet diſpoſitus ad tentanda media illicita (v. g. conſulere maleficos, vel quid ſimile) quia quapropter vitandum vnum malum non eſt faciendum aliud malum (præſertim ſi hoc aliud malum liberè eligatur, ſicque ex culpa; & malitia propria) cùm non ſint facienda mala, vt eueniant bona.

Neque dici poteſt, quod ſocietas, vel amicitia cum dæmone non ſit de ſe mala, ſolùm quia à Deo prohibita, vt proinde, graui neceſſitate vrgente, ceſſare cenſeatur prohibitio.

Reſpondetur enim (quidquid ſit pro nunc de prima parte antecedentis) quod recurſus ad dæmonem non ſit vnicum, & neceſſarium medium ad obtinendam ſanitatem; cùm poſſit illa melius obtineri à Deo, ſi ei, qui petit, expedierit, quinimmò nullo modo benè obtineri poſſit à dæmone; quia, vt acerrimus hoſtis naturæ humanæ, quidquid in beneficium noſtrum operari videtur, reuera non in beneficium, ſed in damnum noſtrum (ſaltem ſpirituale, quod multo maius) ſemper operetur.

Sequitur tertiò, quod adhuc licitum ſit deſtruere maleficij ſignum (quamuis ſublato maleficij ſigno, debeat in ipſum maleficum aliquod damnum redundare, eo quod ſcilicet ita dæmon cum ipſo malefico pactus fuerit) quia maleficij ſignum auferens nulla ratione ad malefici damnum concurrit, ſed ſolùm ſibi conſulit; auferendo ſignum; quapropter damnum, quod malefico ſequitur, eſt præter intentionem eius, qui ſignum aufert; nec damnum ſequitur ex illa ſigni ablatione, ſed ex dæmonis pacto, cui pacto qui maleficij ſignum aufert, nullo modo cooperatur: quæ ratio concludit, idem dicendum eſſe, tametſi damnum illud, malefico ſcilicet ita paciſcente cum dæmone in Tertium redundaret; quia, qui maleficij ſignum aufert, nihil ad damnum illud cooperatur, ſed tantum ſe defendit, ablato ſibi nocente; Nec tenetur damnum alterius cum ſuo damno vitare. Vide ſuprà *ſect.* 1. *dicto* 1. *circa finem.*

8 Quod ſi præter ſigni ablationem aliqua actio poſitiua, maleficum damnificans neceſſaria eſſet, vt maleficiatus incolumis euadat, non erit licitum auctoritate priuata illam exercere, erit tamen licitum auctoritate publica (ſi in illa actione nullum dæmonis pactum inſit;) cum auctoritatis publicæ ſit, liberare innocentes, etiam cum damno nocentium; ſic DD. quos ſequitur Sanchez *de matrim. libr.* 7. *diſput.* 96. *num.* 5.

Sequitur 4. quod non ſolùm licitum ſit deſtruere maleficij ſignum, ſed etiam teneatur maleficus, vel quicumque alius, qui nouit, id efficere; Ille quidem tanquam damnificator, lege Iuſtitiæ; Hic autem ſi commodè poteſt, lege Charitatis; niſi ſit miniſter Iuſtitiæ; quia tunc etiam (cum teneatur ex officio) tenebitur lege Iuſtitiæ: ſic DD. quos ſequitur Suarez *tom.* 1. *de Religione lib.* 2. *de ſuperſtit. c.* 17. *n.* 13. & ego dicebam *cit. ſect.* 1. *dicto* 1. *in fine.* 9

Sequitur 5. quod ſi ex maleficio ſecutum ſit aliquod damnum, teneatur maleficus integrè totum illud damnum reſarcire; quia licet damnum illud intulerit dæmon, cauſa tamen fuit maleficus, dæmonem ad id incitans; ſic DD. quos ſequitur idem Suarez *citato c.* 17. *n.* 13. & *c.* 14. *n.* 12. 10

Sequitur 6. quod propterea maleficus ad maleficij ſignum deſtruendum cogi poſſit à Iudice; ita DD. quos citat idem Suarez *citato libr.* 2. *de ſuperſtitione cap.* 18. *num.* 7. & *ſeqq.* Quod adeò verum eſt vt Iudex etiam ex Iuſtitia teneatur illum cogere; cum ex officio teneatur cogere quemlibet ad damnum reſarciendum quod alteri iniuſtè intulit. Vide *dict. ſect.* 1. *dicto* 1. *in fine.* 11

Sequitur 7. quod, ad pactum cum dæmone initum reſcindendum, licitum etiam ſit, ſignum poſitiuum contrarium apponere; dummodo ex ſe ſit licitum, vel ſaltem indifferens; verbi gr. ſi dæmon cum malefico pactus fuiſſet, quod ipſe ſit nociturus, niſi maleficiatus poſtea ſe cruce ſignet, vel corpus ſuum lauet, poterit tunc licitè maleficiatus ſe cruce ſignare, vel corpus ſuum lauare, non animo, & intentione ſanandi poſitiuè eo modo, vel opera dæmonis, ſed animo, ſeu intentione tollendi ſignum, & diſſoluendi pactum de nocendo cum dæmone à malefico initum; quia huiuſmodi intentio eſt bona, & medium eſt licitum, vel ſaltem de ſe indifferens, ac ſuppoſita dæmonis malitia, bonum; cum ſolùm ſit ad auferendum incentiuum mali contra ſeipſum: & parum refert, vtrum ablatio ſignificet per actionem poſitiuam alterius rationis, an non; ſicuti *eadem ſect.* 1. *Dicto* 1. *in fine*, & *ſectione præcedenti in reſponſione ad* 10. *Obiectionem* dicebam cum Syluestro *verbo Maleficium quæſtione vltima*, Suarez *tom.* 1. *de Religione lib.* 2. *de reſtit. cap.* 17. *n.* 16. & Martino del Rio *lib.* 6. *diſquiſ. magicar. cap.* 2. *ſect.* 1. *quæſt.* 2. *verſ. Alij itaque*; Vbi relatam ſententiam dicentium, licere vana vanis reijcere (quam tenent Oſtienſis *cap. finali n.* 6. *de frigidis*, & *ibi* Ioannes Andreas *n.* 16. & alij apud Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſput.* 95. *n.* 2. Intelligendo, licere, vana vanis, id eſt indifferentibus, reijcere; quam tamen eamdem ſententiam impugnant alij, quos refert idem Sanch. *loco ſuprà cit. num.* 3.) declarat cum Syluestro, & aliis *vbi ſuprà* id licere, quando quis indifferentia faceret, vel adhiberet, experiri volens, vel credens, maleficium ſolui non dæmonis operatione, ſed dæmonis ceſſatione ab operando; eo quod ſcilicet ſciret, dæmonem cum malefico pactum fuiſſe, vt tunc à nocendo ipſe dæmon ceſſaturus ſit; quia tunc (vti dicebam) ſuppoſita dæmonis malitia, non ſunt indifferentia, ſed bona, atque adeò licita, & meritoria. 12

Sequitur 8. quod licitum etiam ſit, retinere cognitionem aliquam, vel bonum naturale aliquod (quodcumque illud ſit, ſiue ſanitas, ſiue pecunia, &c.) à dæmone acquiſitum, ita vt illorum vſus ſit licitus (dummodo ipſorum conſeruatio iam non dependeat à 13

dæmone) ſicuti probabam *ſuprà Corollar.2. & ſect.1. dicto primo*, & probabo etiam *infrà Corollar. ſequenti.*

Circa tamen bona externa, vt diuitias,&c. à dæmone acquiſita, videndum omnino eſt, verùm ſint certa, an potiùs apparentia. Solent enim ſæpè ſæpiùs apparentia eſſe, ac poſtea in carbones conuerti, vel omninò euaneſcere: quare, niſi ſatis probabata vanitas illorum bonorum fuerit, ipſorum vſus licitus non erit. Solet etiam dæmon, veras maleſico pecunias daturus, ſubripere aliis; quare, ſi id conſtiterit, tenetur recipiens eas veris Dominis reſtituere; quia tametſi Deus permiſerit dæmoni ſubreptionem illarum, non tamen eam permiſit, auſerendo Dominium vero Domino, ſicut nec illud auſert, quando permittit, quod bonum ab homine ſubripiantur.

14 Cæterùm, quia vix ſciri poteſt, dæmonem alicui illas ſubripuiſſe (cum potuerit ex Maris profundo, vel ex aliquo Theſauro ſub Dominio nullius exiſtente recipere) propterea, donec de furto non conſtiterit, poterunt licitè retineri; Sic DD. quos ſequitur Suarez *citato lib.2. de ſuperſtitione cap. 17. num.3.*

15 Sequitur nonò, quod nunquam, ob quemcumque bonum finem licitum ſit maleficio vti; quia auxilium dæmonis per maleficium inuocare, eſt intrinſecè malum. ſicuti etiam *citata ſect.1.* ex communi ſententia Doctorum probabam, vbi ſubdebam, poſſe Iudices licitè ob curioſitatem, vel ob verificandum crimen, vel ob quemcumque alium bonum finem efficere, quod maleficus coram ipſis maleficij aliquod opus exerceat, v.g. aliud maleficium ſoluat, vel ſtryges vnctione quadam linitas per aëra ferri, vel ſubitò ibi vanas apparere, vel quid ſimile faciat, quia eſt quid intrinſecè malum, vti dicebam. Vide etiam, quæ dicam *infrà ſect.5. per totam.*

16 Obiicies textum *in l. eorum, Cod. de Maleficiis*, & textum *in l. Regia finali tit.23, par.7.* quatenùs ibi dicitur maleficium ob bonum finem (ne v.g fructus terræ vi ventorum, vel grandinum abſumantur) excuſari, Ergò.

Reſpondetur. Textus hos intelligi quod maleficus in tali caſu excuſetur à pœna in foro externo, non autem à culpa in foro interno, ſeu pœnitentiæ, aliàs continerent errorem intolerabilem, Bartolus, Salycetus, ibi, Suarez *tom.1. de Religione lib.2. de ſuperſtitione cap.24.n.14.* Gregorius Lopez *in l.3. tit.23. artic.7.* Azeued.*lib.8.recopilat. tit.1. leg.5. n 23.* Sanchez *de matrimon. lib.7. diſput.95. n.1.* Azor. *in ſumma tit. de malef.* & Fagundez *precept.1. Decalog. lib.1. cap.42. n. 6.* quia (cum ad Ius ciuile non ſpectet regere conſcientias, ſed tantùm curare publicam vtilitatem temporalem, & politicam) permittit plura, quæ ſine peccato exerceri non poſſint; eo quod ſcilicet vel ſunt vtilia (quatenùs auertunt maius malum) vel ſaltem non ſunt nociua.

17 Ob quemcumque igitur bonum finem maleficium nunquam eſt licitum, ſed vtraque iure prohibitum; Et quidem quatenus ſpectat ad ius ciuile, eſt Textus *in l.1. Cod. de Theſaur. lib.10.* vbi præter alios tradit Odoffr. nec obſtat dicta, *l. eorum* quia (præterquamquod, vti dicebam, loquitur de pœna in foro externo) non dicit, tales incantationes fieri poſſe, ob bonum finem opera dæmonis, ſed poſſe quæri remedia vtilia (ſcilicet licita, ne iura iuribus ſint contraria) non autem remedia inuocatione dæmonis: quod eſt prohibitum, vti præter alios ait Angelus *in d. l. eorum*; Et ſic intelligi debet Scotus *in 3. diſt.24. q.1* Vbi docet eſſe licitum, quinimmò meritorium, tollere maleficium cum intentione curandi maleficiatum: quod fieri poteſt per deſtructionem ſigni, ſi forſan ſciri illud potuerit, non autem dicit, maleficium tolli poſſe mediante alio maleficio; Quapropter falsò ab aliquibus allegatur Scotus quoad hoc; Nec Hoſtienſis dicit, maleficium poſſe tolli alio maleficio, ſed poſſe tolerari, vt vana vanis, quæ, ſicuti ſuprà dicebam, ſuppoſita dæmonis malitia, ſunt bona) non tamen illicitis tollantur; Et quatenùs ſpectat ad ius canonicum, eſt Textus *in c. Admoneat 26. q.7.* (vbi prohibetur, quod remediis dæmonis recuperari poſſit ſanitas, etiamſi aliter recuperari non poſſit) & Abbas *in cap.2. per illum Textum de Sortilegiis*, vbi Pontifex potiùs patitur, quod Eccleſiæ Romanæ bona furto oblata perdantur, quàm quod per huiuſmodi remedia recuperentur.

Et quod etiam potiùs ſit tolerandum maleficium, quàm quærendum dæmonis auxilium, eſt Textus *Deuteron. capite* 18. vbi ſcriptura ſacra præcipit, quod interficiatur is, qui magos conſulit.

Et quod tandem non ſit (præcipuè ſcilicet) quærendum aliud remedium, quàm diuinum per bona opera, ieiunia, & peccatorum confeſſiones, tradunt S.Thomas *in 3. diſt.24. q.3. ad 3.* & Ioannes *de maior. in 4. diſt.34. q.2.* quos ſequitur Turrecremata *in cap. ſi per Sortilegia 33. q 1.* Non enim, ſubdit ipſe, licitum eſt, inuocare auxilium dæmonis etiam pro mille corporum ſanitate; quia minus detrimentum eſt, quod pereant mille corpora, quam quod pereat vna anima, ſicuti probat Textus *in cap. Admonet 26. q.6.* dicens, quod hæc omnia ſint dæmonis laquei, & inſidiæ, quibus ille perfidus hoſtis naturam humanam decipere conatur.

SECTIO IV.

Quænam remedia adhiberi poſſint contra maleficium?

SVMMARIVM.

1 *Contra maleficium adhiberi poſſunt remedia naturalia, ſupernaturalia, ſeu Eccleſiaſtica, & moralia.*

2 *Naturalia remedia frequenter vim habent, & virtutem modicam, quia facilè dæmon, ſi velit, illorum actionem eludit, bonum tamen eſt, illa in principio experiri, & ex conſilio medicorum adhiberi ea, quæ ipſi ex ſymptomatibus opportuna indicabunt.*

Huc ſpectant ea, à quibus dæmon abhorret, vt ſignis.

3 *Remedia ſupernaturalia, ſeu Eccleſiaſtica, ſunt multa, quorum primum eſt fides, & fiducia in diuina protectione; nihil enim poteſt dæmon in illos, qui ſpem, & fiduciam habent in Deum.*

4 *Remedium ſecundum ſupernaturale eſt ſuſceptio baptiſmi, ſi nondum ſuſceptus fuerit; quia per baptiſmum exuimus veterem hominem, quem dæmon inducit, & induimus Chriſtum Dominum, efficimurque eius membra, & filij.*

5 *Tertium remedium eſt peccatorum confeſſio, quia frequenter dæmoni poteſtas à Deo in hominem permittitur ob peccata; quibus deletis poteſtas illa dæmonis à Deo permiſſa euaneſcit.*

6 *Quartum remedium eſt Sanctiſſimæ Euchariſtiæ ſumptio, vel eius præſentia; quia nulla conuentio lucis ad tenebras, nec Chriſti ad Belial.*

7 *Quintum remedium ſunt Eccleſiæ Exorciſmi; quia in Eccleſia ſpecialiter inſtituti ſunt à Chriſto Domino, vel vt alij volunt, ab Apoſtolis ad dæmones eiiciendos, & coercendos.*

8 *Sextum remedium eſt aqua benedicta; quia & hæc vim habet ad dæmonis infeſtationes, & machinationes auertendas.*

9 Septimum

9 *Septimum ſunt Sanctorum Reliquiæ, & alia res ab Eccleſia benedicta, vt Agnus Dei, Cerei ſacri, Panes, & ſal benedictum, & ſimilia.*

10 *Octauum eſt ſignum Crucis; quia & hoc etiam aduerſus omnes dæmonis infeſtationes vim magnam habet multis de cauſis.*

11 *Primò, quia continet tacitam inuocationem ſanctiſſimæ Trinitatis per meritum Paſſionis Chriſti.*

12 *Secundò, quia continet principalis doctrinæ Chriſtianæ profeſſionem.*

13 *Tertiò, quia Crux eſt Inſtrumentum, quo Chriſtus dæmonem vicit, eiuſque potentiam confregit, ingeritque dæmoni memoriam ignominiæ, quam per eam accepit.*

14 *Crucis ſignum tribus modis vim habet: Primò, in modum Inuocationis: Secundò, tanquam opus fidei, & profeſſio Religionis Chriſtianæ: Tertiò, ratione diuinæ virtutis ex ordinatione diuina exiſtentis.*

15 *Idem dicas de reliquis cæremoniis Eccleſiaſticis, cum hæ nihil aliud ſint, quàm profeſſiones tacitæ veritatum fidei.*

16 *Nonum remedium eſt Inuocatio IESV, Beatæ Virginis, Angeli Cuſtodis, vel aliorum Sanctorum Nominis.*

17 *Decimum eſt oratio, præſertim ſi ieiunio coniungatur; quia ſic valet etiam ad peſſimum quoddam genus dæmoniorum expellendum, vt patet ex* Matthæi 17.

Quæ igitur dixi, multum valent ad placandum Deum, vt vel ſic dignetur coercere Dæmonem, nè plus vexet.

18 *Moralia remedia ſunt, quæ pertinent ad pactum cum dæmone diſſoluendum, quando dæmon ex pacto nocet.*

1 RESpondetur: adhiberi poſſe remedia naturalia, ſupernaturalia, ſeu Eccleſiaſtica, & moralia. Eſt ſententia communis Doctorum.

2 Naturalia ſæpè ſæpiùs vim, & virtutem modicam habent; quia facilè dæmon, ſi vult, illorum actionem eludit; quia tamen forſan dæmon id facere à Deo non permittitur, bonum eſt, illa in principio experiri, bonumque eſt etiam, ex conſilio Medicorum adhiberi, quæ ab ipſis Medicis ex ſymptomatibus opportuna iudicabantur; vt ſi ſit indicium veneni, ſi abundet humor melancholicus, biliòſus, vel alius (quo dæmon in hac affectione vti videretur) ſi alicui parti corporis intemperies fuerit illata, vel quid ſimile, &c. vt ſic à corpore depellantur praui humores; quibus vtitur dæmon ad vexandum, ſicque etiam ſubtrahatur dæmoni materia vexandi, ſeu nocendi.

Huc ſpectant illæ aliæ res, à quibus dæmon abhorret, vt ſignis, ſicut enim dæmon delectatur quibuſdam rebus (v. g. crapulis, luxuriis, porcis & locis fœtidis) tanquam ſignis, ſic etiam abhorret à quibuſdam aliis rebus (v. g. à ruta, à fumo ex pelle combuſta, & ſimilibus) tanquam à ſignis, iuxtà ea, quæ dicebam *in 1. p. S. Thomæ in tract. de Angelis*; Et videri poterunt Pariſienſis *lib. 7. de vniuerſit.* Carthuſian. *in cap. 8. Tobiæ*, Valeſ. *de ſacr. Philoſoph. cap. 28.* Lemnius *de occult. miracul. natur. lib. 2.* Victoria *relect. de Magia q. 6.* & alij quos citat, & ſequitur Martinus del Rio *lib. 6. diſquiſ. magic. cap. 2. q. 3. ſect. 2.*

3 Supernaturalia, ſeu Eccleſiaſtica ſunt multa, quorum, Primum eſt magna fides, & fiducia in diuina protectione ex pſalmo 90. *qui habitat in adiutorio altiſſimi in protectione Dei cœli commorabitur, &c.* ex quibus verbis pſalmi ſatis clarè colligitur, nihil poſſe dæmonem in illos, qui ſperant, & fiduciam habent in Deum, & videri poterit S. Greg. *lib. 1. Dialog. p. 4.*

4 Secundum eſt ſuſceptio Baptiſmi, ſi nondum ſuſceptus fuerit, quia per baptiſmum exuimus veterem hominem, quem dæmon induxit, & induimus Chriſtum Dominum; Et per baptiſmum etiam efficimur eius membra, eius filij & domeſtici, & transferimur de poteſtate tenebrarum in regnum filij Dei, ſicuti Apoſtolus ſcribit *ad Coloſſenſes primo.*

5 Tertium, peccatorum confeſſio; quia ſæpè ſæpiùs dæmoni poteſtas à Deo in hominem permittitur ob peccata, quibus deletis, poteſtas illa dæmonis in hominem à Deo permiſſa euaneſcit; quibus autem permanentibus, fruſtrà remedia alia adhibentur; quapropter, qui maleficio vexatur, ſiue in ſe, ſiue in rebus ſuis, quamprimum accuratam peccatorum ſuorum confeſſionem, & vitæ ſuæ emendationem procurare debet, Videri poterit Petrus Cluniacenſis *lib. 1. de miraculis cap. 6.*

6 Quartum, ſanctiſſimæ Euchariſtiæ ſumptio, vel eius præſentia; quia nulla conuentio lucis ad tenebras, nec Chriſti ad Belial. Hoc pacto multa maleficia fuiſſe curata, & domum quamdam oblato in ea ſacrificio, ab infeſtatione dæmonum fuiſſe liberatam, legitur *in vita Sancti Bernardi lib. 1. cap. 10.* & tradit, S. Auguſtinus *de Ciuitate Dei, lib. 22. cap. 8.*

7 Quintum, Eccleſiæ Exorciſmi (quorum alij in Eccleſia inſtituti ſunt ad expellendum dæmonem à corporibus humanis, alij ab infeſtatione Ædium, alij ad illum compeſcendum, ne damna per tempeſtates, vel per aliud medium inferat) quia in Eccleſia ſpecialiter inſtituti ſunt à Chriſto Domino, vel (vt alij volunt) ab Apoſtolis ad dæmones eiiciendos, & coërcendos, ſicuti patet ex Concilio Carthaginenſi 4. *cap. 7.* & ex Cypriano *epiſt. 2. & 55.* & ex alijs Sanctis Patribus.

8 Sextum, aqua benedicta; quia & hæc vim habet ex Eccleſiæ precibus, per quas factum eſt, vt quodammodò ipſi inſideat diuina quædam virtus ad dæmonis infeſtationes, & machinationes auertendas, ſic DD. & Sancti Patres communiter.

9 Septimum, Sanctorum Reliquiæ, & res aliæ ab Eccleſia benedictæ, vt Agnus Dei, cerei ſacri, panis & ſal benedictum, & ſimilia; ſic DD. & Sancti Patres, etiam communiter.

10 Octauum, ſignum crucis, quia & hoc etiam aduerſùs omnes dæmonis infeſtationes, & machinationes vim magnam habet, Chryſoſtomus *homil. 8. in epiſt. ad Coloſſenſes*, Cyprianus *ſermone de Paſſione Domini* & Lactantius. *lib. 4. cap. 27.*

11 Primò quia continet tacitam inuocationem Sanctiſſimæ Trinitatis per meritum Paſsionis Chriſti: ſicut enim voce, ſic & actione, ſeu geſtu Deum inuocare, & mentem noſtram exprimere poſſumus.

12 Secundò quia continet principalis doctrinæ Chriſtianæ profeſſionem: ſignificat enim (præſertim ſi adiungatur formula. *In nomine Patris, Filij, & Spiritus Sancti*, qua prædictum ſignum crucis fieri ſolet) Deum vnum in eſſentia, & trinum in perſonis, pro nobis incarnatum, paſſum, & mortuum eſſe.

13 Tertiò quia crux eſt inſtrumentum, quo Chriſtus dæmonem vicit, eiuſque potentiam confregit, ingeritque dæmoni memoriam ignominiæ, quam per crucem accepit.

14 Quapropter tribus modis ſignum crucis vim habet; Primò in modum inuocationis: Secundò, tanquam opus fidei, & Profeſsio Religionis Chriſtianæ: Tertiò ratione diuinæ virtutis ex ordinatione diuina aſsiſtentis, cum etiam in infidelibus crux vim habeat, ſicuti patet de Iuliano Apoſtata *ex Hiſtoriis Eccleſiaſticis*, & tradit S. Gregorius *lib. 3. Dialog. c. 7.*

15 Idem ſimili modo dicas de reliquis cæremoniis Eccleſiaſticis, cum hæ nihil aliud ſint, quam Profeſſiones tacitæ veritatum fidei, & ſacræ precationes, quæ animum excitant ad maiorem Dei reuerentiam, & deuotionem.

16 Nonum, nominis *IESV*, *Beatæ Virginis*, Angelis, cuſtodis, vel aliorum ſanctorum inuocatio; ſic DD. & Sancti Patres etiam communiter.

17 Decimum, oratio, præſertim ſi ieiunio coniugatur; quia ſic valet etiam ad peſsimum quoddam genus dæmoniorum expellendum, vt patet *ex Matthæi* 17. & videri poterit S. Gregorius *cit. lib.* 3. *Dialog. cap.* 33. & Martinum del Rio *lib.* 6. *diſquiſit. magic. cap.* 2.

Si igitur adhibeantur ſacramenta Chriſti, opera pœnitentiæ, Exorciſmi Eccleſiæ, vel alia ex iis, quæ ſupra dicebam, multum adiuuabunt ad placandum Deum, vt ſic miſericorditer dignetur coërcere dæmonem, nec ampliùs vexet; cum ſint à Deo ad hunc finem conſequendum ordinata, ſicuti conſtat ex vſu Eccleſiæ, & *ex cap. finali* 33. *q.* 1.

28 Moralia remedia ſunt, quæ pertinent ad pactum cum dæmone diſſoluendum, quando dæmon ex pacto nocet; quod fit amouendo, vel deſtruendo ſigna magica, ad quorum præſentiam dæmon noxam infert, de quibus iam ſuprà ſatis dictum eſt.

SECTIO V.

Proponuntur Corollaria.

SVMMARIVM.

1 *Maleficium ad tollendum præter dicta remedia, ſi adhibeantur alia media, quæ nullo modo conducunt ad effectum ſunt ſuperſtitioſa, atque adeò illicita, vtpote vana, de quibus delectatur dæmon; quia non refert quare dæmon aduocetur, modo aduocetur; quandoquidem culpa eſt in aduocando, non ex re, qua inuocatur, ſi ex ſe iniqua non ſit.*

2 *Neque licet cuipiam vti rebus prædictis, quando putatur, dæmonem ceſſare ab operando, & vexando, ſtante earumdem vſu ex pacto; quia hoc eſſet conſentire in pactum initum cum dæmone.*

3 *Iudices cogere non poſſunt maleficum, vt benedictione aliqua liberet à maleficio eos, quos ligauerit: id enim faciendo peccant mortaliter; quia ſi illa benedictio de ſe, vel ſupernaturaliter haberet virtutem deſtruendi maleficium, eſſet adhibenda vel à Sacerdote, vel ab aliquo alio Religioſo viro.*

4 *Rebus de ſuperſtitione dubiis, etiam cum proteſtatione non conſentiendi in pactum implicitum, ſeu non vtendi, quatenùs ſunt vana, & ſuperſtitioſa, etſi effectus obtineatur à dæmone, ſed ſolùm quatenùs ſunt licita, et ſi effectus obtineatur à Deo, in dubio ſecundùm aliquos vti non poteſt; ſecùs tamen dic, depoſito dubio, quia eſt poſitiuè probabile, quod non interueniat pactum.*

5 *Proteſtatio quando auertit animum à facto, iuuat proteſtantem; quia facit, quod conſentiat in id, à quo auertit animum per ipſam.*

1 EX dictis ſequitur, quod ſi ad tollendum maleficium præter dicta remedia adhibeantur alia media, quæ nullo modo conducunt ad effectum, ſint ſuperſtitioſa, atque adeò illicita, vtpotè vana, de quibus delectatur dæmon; Sprenger *in Malleo maleſ. par.* 2. *cap.* 6. *verſ. De ſecundis vero remediis*, Gaëta *in repet. cap. Ad limina* 30. *q.* 1. §. 4. *q.* 236. *n.* 541. Martin. del Rio *lib.* 6. *diſquiſ. magic. cap.* 2. *ſect.* 1. *q.* 2. *verſ. Alij itaque* & Philiarc. *de offic. Sacerd. tom.* 1. *part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 11. *concl.* 4.

Videri etiam poterit Sylneſt. *lib.* 2. *de ſtrygib. cap.* 10. *punct.* 1. *circa finem*, (vbi expreſsè ait, quod non liceat cuipiam, vti rebus vanis, & indifferentibus, ſi ſuperſtitioſo modo adhibeantur; quia omnia remedia, quæ ex natura ſua non conducunt ad talem effectum, ſunt ſuperſtitioſa, & illicita, *cap. illud* 26. *q.* 2. ſubditque; quod à fortiori non liceat cuipiam, vti prædictis rebus, ſi credatur, ad ipſarum vſum dæmonem diſſoluere maleficium, ſed eſſe id culpam mortalem; quia non refert, qua re dæmon aduocetur, modò aduocetur; quandoquidem culpa eſt in aduocando, non ex re, qua inuocatur, ſi ex ſe iniqua non ſit.

Neque dicas, licere cuipiam, vti rebus prædictis, 2
quando putatur, dæmonem ceſſare ab operando, & vexando, ſtante earumdem vſu ex pacto (quod initum ſit inter maleficum, & dæmonem de ceſſatione) quando hoc vel illud fiat, quia hoc eſſet conſentire in pactum initum cum dæmone, & per tale ſignum aduocare dæmonem, vt ſoluat maleficium, non ſecùs, ac ſi aliud maleficium adhiberetur: quandoquidem hoc pacto non cogeretur dæmon ceſſare à vexatione, ſed ipſe ſponte ceſſaret, ratione pacti initi cum malefico.

Hinc etiam ſequitur, quod non poſſint iudices co- 3
gere maleficum, vt benedictione aliqua liberet à maleficio eos, quos ligauerit, ſed id faciendo peccent mortaliter; quia ſi illa benedictio de ſe, vel ſupernaturaliter haberet virtutem deſtruendi maleficium, eſſet adhibenda vel à Sacerdote, vel ab aliquo alio viro religioſo; quapropter, cum ſit adhibenda à malefico, ſignum eſt, quod non liberet à maleficio, niſi in virtute alicuius pacti initi cum dæmone: Erit igitur illa execranda, tanquam adducens dæmonem ad ſoluendum maleficium; quinimmò etiam ipſe maleficus benedicens peccaret mortaliter; quia de nouo aduocaret dæmonem; Et conſequenter maleficiatus ſimiliter (ſi conſentiret, quod tali pacto auferatur maleficium) peccaret etiam mortaliter; quia conſentiret in vſum rei operantis ex pacto inito cum dæmone; Martinus del Rio *lib.* 6. *diſquiſ. magic. cap.* 2. *ſect.* 1. *q.* 2. *verſ. Infertur* 1. Sanchez *de matrimon. lib.* 7. *diſput.* 95. *num.* 10. Fagundez *præcept.* 1. *Decalogi lib.* 1. *cap.* 42. *n.* 8. Filiuc. *tractat.* 24. *cap.* 8. *q.* 4. & Trulleoch. *lib.* 1. *in Decalogum cap.* 10. *dub.* 13. *n.* 6.

An autem maleficiatus ſciens poſſit permittere, quod tali pacto maleficium ſoluatur.

Reſpondetur, quod de hac re conſtat ex dictis ſuprà.

Item an, & quid dicendum, ſi in dubio quis 4
vtatur rebus ſuſpectis de ſuperſtitione; Et quid, ſi vtatur cum proteſtatione, non conſentiendi ſcilicet in pactum implicitum, ſeu non vtendi illis rebus (quatenùs ſunt vanæ, & ſuperſtitioſæ, & ſi effectus obtineatur à dæmone) ſed ſolùm vtendi prædictis rebus, quatenùs ſunt licitæ, & ſi effectus obtineatur à Deo.

Reſpondetur, quod (quamuis nonnulli, quos ſequitur Raphaël de la Torre *in ſumma q.* 96. *art.* 1. *diſput.* 1. *aſſertion.* 4. dicant, non poſſe in dubio adhiberi res illas, quas ex pacto implicito cum dæmone operari, dubitatur) intelligendum tamen ſit id, ſi non deponatur dubium; quia depoſito dubio, eſt poſitiuè probabile, quod non interueniat pactum; quinimmò abſolutè poſſe res prædictas adhiberi cum proteſtatione, tradunt ſic Caietanus *in ſumma verb. Incantatio* §. 4. ex excellentia, & Fagundez *præcept.* 1. *Decalog. lib.* 1. *cap.* 55. *n.* 6. quia in hoc caſu proteſtatio non eſt contraria facto, ſed auertit animum à facto; ſiquidem factum non eſt ſuperſtitioſum ex natura ſua, ſed ſolùm ex pacto inito cum dæmone, ac proindè ſuperſtitio eſt ſeparabilis à pacto, ſicque poterit quis conſentire in factum, & mediante proteſtatione auertere animum à ſuperſtitione, iuxta ea, quæ habentur, *in l. non ſolùm* §. *morte ff. de nou. oper. nuncupat.* Et dicebantur *ſuprà dubit. præced. ſect.* 15. & 26.

Quando autem proteſtatio auertit animum à facto 5
pro

proteſtatio iuuat proteſtantem; quia facit, quod conſentiat io id, à quo auertit animum per ipſam. Rub. *in d. l. Non ſolum §. morte n. 349.* Ripa *in cap. Cum M. Ferrarienſis n. 70. & 83. de Conſtitution.* Burſat. *conſil.* 214. *n.* 16. *lib.* 1. & Rota *deciſ.* 218. *n.* 6. *par.* 5. *Recent.* Quapropter, ſtante dubio de ſuperſtitione, excluditur conſenſus in ipſam; & ponitur, non obſtante dubio de ſuperſtitione, fundamentum ad deponendam conſcientiam dubiam circa vſum talis rei; quia per proteſtationem excluditur conſenſus in ſuperſtitionem; Ideóque formari poterit dictamen, quod liceat illa re vti, excluſo conſenſu in ſuperſtitionem. Vide, quæ dicebam *ſect.* 1. *dicto* 3. [illegible] quæ dicebam *dubit. præcedenti ſect.* 15. & *ſect.* 26.

SECTIO VI.

An, & quomodo procedatur contra Maleficos, Sortilegos, Magos, &c.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores, licet de Iure veteri non habuerint Iuriſdictionem niſi ſuper maleficia, & ſortilegia, quæ ſaperent hæreſim manifeſtè; De Iure tamen nouo Bullæ Sixti V. habent iuriſdictionem ſuper omnia maleficia, ſortilegia, &c. Ita vt de Iure nouo cognoſcant, & procedant contra omnes maleficos, ſortilegos, &c. etiamſi non ſapiant hæreſim.*

2 *Præuentioni locus datur, ſecundùm aliquos Doctores, in prædictis maleficijs, & ſortilegijs, ſi non ſapiant hæreſim; quia Bulla Sixti non eſt vbique vſu recepta, & ideò iuriſdictio Inquiſitorum eſt cumulatiuè cum laicis iudicibus.*

3 *Inquiſitores poſſunt procedere in dictis criminibus, etiam ſi ſit dubium, an contineant hæreſim; quia Iudex etiam delegatus cognoſcit, an ſua ſit Iuriſdictio.*

4 *Delinquens maleficio, diuinatione, vel ſortilegio ſapiente hæreſim manifeſtam, quia ſignificat tali delicto, ſe credere, quod res ſacræ in prædictis vim habeant, debet de hac credulitate diligenter examinari, & ſi neget, debet torqueri, & ſi tortus non fateatur, debet, tanquam vehementer ſuſpectus, adhuc de vehementi abiurare.*

5 *Delinquentes ſupradicti poſſunt, ſpectata qualitate perſonarum, coërceri anathemate, dignitatum ſuſpenſione, verberibus, exilio, carcere, monaſterijs, alijſque ſupplicijs; Poſſunt etiam induti mitra infami in publicum produci, vel cum vituperatione propè fores Eccleſiæ conſtitui.*

6 *Delinquentes prædicti, ſi ſint ignobiles laïci, hodie de ſtilo Inquiſitionis Romanæ ſolent ad triremes condemnari.*

7 *Sacerdos, qui ſuper res ad ſortilegia perpetranda miſcendas, vel quomodocúmque adhibendas Miſſam celebret, vel vaſibus, veſtibus ſacris, aut his ſimilibus in ſortilegijs abutitur, vel in celebratione ſacrorum turpes preces porrigit, deponitur, beneficijs priuatur, & in perpetuum carcerem detruditur.*

8 *Sacerdos etiam, qui pro viuentibus, vt moriantur, Miſſas Defunctorum celebrat, Sacerdotio priuatur, & ſimul cum illo, qui id fieri conſuluit, vel mandauit, ad exilium perpetuum mittitur.*

9 *Sortilegus, vel maleficus, &c. etiam hæreticus, & Eccleſiaſticus, ſi fateatur, ſe in ſortilegiis, vel maleficiis, &c. homicidium commiſiſſe, paratus tamen ſit corrigi, non poteſt ab Inquiſitoribus Curiæ ſæculari tradi, ſed debet ad reconciliationem admitti.*

20 *Secùs tamen eſt ex Bulla Gregorij XV. edita die 20. Martij Anno 1625. conſtito, quod quis pactum cum dæmone fecerit, & à fide apoſtatando ſortilegiis, vel maleficiis, &c. vnam, vel plures perſonas ità læſerit, vt ex ſortilegio, vel maleficio, &c. mors ſecuta fuerit.*

21 *Sortilegus, vel maleficus, ex cuius maleficio mors ſecuta non ſit, ſed damnum aliquod, puta infirmitas diuortium, impotentia generandi, vel etiam Animalibus, frugibus, aut aliis fructibus damnum notabile, muro claudi, vel carceribus in Sancto Officio, vbi extiterit, mancipari debet.*

22 *Dicta de maleficiis, & ſortilegis, procedunt etiam in magis; quia ſi reperiantur habere errorem in intellectu, & ipſi etiam inſtar illorum puniãtur.*

SVpponó, quod Inquiſitores (licet de Iure vete- 1
ri ooo habuerint Iuriſdictionem, niſi ſuper maleficia, & ſortilegia, quæ ſaperent hæreſim manifeſtè) de Iure tamen nouo Bullæ Sixti V. habeant iuriſdictionem ſuper omnia maleficia, ſortilegia, &c. itavt de iure nouo cognoſcaot, & procedant contra omnes maleficos, ſortilegos, &c. Raphaël de la Torre *in* 2. 2. *S. Thom. q.* 96. *art.* 4. Torreblanc. *de magia lib.* 3. *cap.* 9. *n.* 14. *& ſeqq.* Azor. *tom.* 1. *lib.* 9. *c.* 26. *q.* 4. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 38. *num.* 92. Molfeſ. *in ſumma tom.* 1. *tract.* 11. *cap.* 7. *num.* 145. Zaoard. *in director. theolog. part.* 3. *cap.* 64. Naldus *in Annotat. pract. ſuper cap. In Tabulis de Sortilegiis*, & Scortia *in Bull. Pontif. epitom.* 58. *theorem.* 158.

Videatur etiam Ioſeph Seſſe *tom.* 4. *deciſ.* 464. *n.* 8. *& ſeqq. & deciſ.* 466. *n.* 4. 16. *& ſeqq.* Quatenus ait: ſi oon apparet, quod illa, quæ admiſcentur in ſortilegiis, ſapiuor hæreſim maoifeſtè, ſed eſt dubium, vtrùm talia ſapiant hæreſim, necne (veluti, ſi qui conficit ſortilegium ſe conuertat ad ortum ſolis, vel proferat verba inuſitata, vel intelligibilia, & ſimilia, addetu, admiſceat, tanquam neceſſariam, circumſtantiam quamcumque, quæ vana ſit, ſeu ad rem non faciat; quia tunc cum effectus expectari non poſſit à circunſtantia tali, expectabitur à dæmone) oon ſe intromittent Inquiſitores de Iure, hodie tamen per motum proprium Sixti V. ſubſunt dicti ſortilegi Inquiſitoribus.

Videatur & etiam Seraphinus Freytas *in additione* 2
ad Acugnam qu. 5. *num.* 35. quatenus inquit: Hodie Inquiſitores ex conſtitutione Sixti Quinti cognoſcunt contra omnes maleficos, ſortilegos, &c. Adhuc tamen arbitror, quod ſi maleficia, diuinationes, vel ſortilegia, &c. non ſapiant hæreſim, locus io tali caſu ſit præuentioni inter Iudices laïcos, & Inquiſitores; ſicque in tali caſu iuriſdictio Inquiſitorum ſit accumulatiuè ad Iudices laicos, & dicta conſtitutione Sixti V.

Quamuis alij, quos ſequitur Scacc. *de Iudic. cauſ. lib.* 1. *c.* 12. *n.* 53. doceant quod hodie cognitio maleficiorum, ſortilegiorum, &c. etiam ſi non ſapiant hæreſim, ſpectet ad Inquiſitores priuatiuè quoad Iudices laïcos; ſícque maleficia, ſortilegia, &c. etiãſi non ſapiant hæreſim, non ſint mixti fori cum Iudicibus laïcis ex eadem dicta conſtitutione Sixti V.

Cæterùm, quoniam vtrum hæc conſtitutio Sixti V. ſit vbique vſu recepta, dubitant Azorius *tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 26. *q.* 4. Emmanuel Morera *de Incantationibus opuſc.* 1. *ſect.* 3. *cap.* 1. *n.* 9. & alij, videtur, quod hodie etiam locum habere poſſit opinio Freytas ſupradicta, nempè quod ſi maleficia, diuinationes, vel ſortilegia non ſapiant hæreſim, hodie etiam locus ſit præuentioni inter iudices laïcos, & Inquiſitores; ſícque hodie etiam Iuriſdictio Inquiſitorum ſit accumulatiuè, non priuatiuè ad Iudices laïcos, non obſtante dicta coοſtitutione Sixti V.

An autem io dubio, vtrum maleficium, vel ſor- 3
tilegium, &c. ſapiat hæreſim maoifeſtè, potuerint Inquiſitores ſe iotromittere de Iure veteri? (Dixi de

Iure

Iure veteri, quia de iure nouo conſtitutionis Sisti V. quod poſſint, clarum eſt ex ſupradictis.)

Reſpondetur (quamvis negandum videatur per Textum *in c. Accuſatus §. ſanè*, quandoquidem talis Textus, vt ait Syluuſter *verb hæreſis n.4* non poteſt intelligi de dubio, an factum ſit perpetratum, necne, ſed de dubio, an illud ſapiat hæreſim) Contrarium tamen iure, ratione, & vſu comprobatum eſt; quia Iudex, etiam delegatus, cognoſcit, ao ſua ſit iuriſdictio; Tùmquia, ſi contraria ſententia fuiſſet amplectenda, inquiſitorum cognitio facilè ſubuerti potuiſſet, aſſerenti quodlibet maleficium, diuinationem, vel ſortilegium, &c. non ſapere hæreſim manifeſtè; Videatur Peña *in director. part. 2. comment. 63.* Simanch. *tit. 30. n. 21.* & Acuña *de confeſſor. ſollic. q. 5. num. 13.* his ſuppoſitis,

4 Reſpondetur, loquendo quoad abiurationem: (ſi maleficium, diuinatio, vel ſortilegium, &c. ſapit hæreſim manifeſtè) is, qui ſic delinquit (quia ſic delinquendo ſignificat, ſe credere, quod res ſacræ in maleficio, diuinatione, vel ſortilegio adhibitæ vim habeant ad operationem maleficij, diuinationis, vel ſortilegij) debet de hac credulitate diligenter examinari, & ſi neget, debet torqueri, & ſi tortus non fateatur, debet, tanquam vehementer ſuſpectus, adhuc de vehementi abiurare; Peña *in director. inquiſit. p. 2. comment. 67.* Scacc. *de iudic. lib. 1. c. 12. n. 34.* Mart. del Rio *in diſquiſ. magic. lib. 5. ſect. 15. §. dico 3.* Raphaël de la Torre *in 2. 2. S. Thomæ q. 96. art. 4. diſput. 2.* Zaoardus *in director. Theolog. p. 3. c. 64.* & Ioſeph. Seſſe *tom. 4. deciſ. 466. n. 9.*

Videatur etiam Genuenſis *in praxi Archiepiſc. c. 62. n. 8.* quatenus inquit, quod ſiquis ſit ſuſpectus vehementer, v. g. quia adhibuit Sacramentalia in ſortilegiis, torquetur pro vlteriori veritate ſuper intentione, & ſi neget, adhuc compellitur abiurare de vehemēti.

Videatur & etiam, Emmanuël Moura *de incantationib. opuſcul. 1. ſect. 3. c. 5. n. 32.* quatenus ait, quod Miſcentes in ſortilegiis quælibet Sacramenta, ſacramentalia, res, orationes, vel verba ſacra, tanquam hæreticales, ſubjiciuntur Inquiſitoribus pœna condigna puniendi; & ſi negent, ſe credere, quod prædicta ſacra vim habeant ad cogendum arbitrium, aut ad alios turpes effectus, aut alium errorem, debent adhuc abiurare de vehementi.

5 Loquendo vero quoad alias pœnas ſupradictis delinquentibus imponendas, dico: Poſſunt hi, ſpectata perſonarum qualitate, coërceri anathemate, dignitatum ſuſpenſione, verberibus, exilio, carcere, monaſteriis, aliiſque ſuppliciis; poſſunt etiam induti mitra infami, in publicum produci, vel cum vituperatione propè fores Eccleſiæ conſtitui. Simanch. *tit. 21. n. 22.* Peña *in director. Inquiſit. part. 2. comment. 67.* & alij, quos ſequitur Ioſeph. Seſſe *tom. 4. deciſion. 466. num. 13.*

6 Quamvis hodie de ſtylo Inquiſitionis Romanæ prædicti delinquentes, ſi ſint ignobiles laici, ſoleant ad triremes condemnari; Genuenſ. *in praxi Archiepiſc. c. 68. n. 8.* videri etiam poterit Mart. del Rio *in diſquiſ. magic. lib. 5. ſect. 16.* Scortia *in Bull. Pontific. epitom 58. theorem. 158.* & Souſa *in Aphor. inquiſ. lib. 1. c. 58. n. 10. & ſeqq.*

7 Aduerte tamen hîc, quod Sacerdos (qui ſuper res ad ſortilegia perpetranda miſcendas, vel quomodocumque adhibendas Miſſam celebrat, vel vaſibus, veſtibus ſacris, aut his ſimilibus in ſortilegiis abutitur, vel in celebratione ſacrorum turpes preces porrigit) deponatur, beneficiis priuetur, & in perpetuum carcerem detrudatur; ſic Doctores, quos ſequitur Souſa
8 *loc. ſupr. cit.* Vbi rectè ſubdit, quod Sacerdos etiam (qui pro viuentibus, vt moriantur, Miſſas defunctorum celebrat) Sacerdotio priuetur, & ſimul cum illo (qui id fieri conſuluit, vel mandauit) ad exilium perpetuum mittatur.

Aduerte 2. quod ſortilegus, vel maleficus, &c. (etiam hæreticus, & Eccleſiaſticus) ſi fateatur, ſe in ſortilegiis, vel maleficiis, &c. homicidium commiſiſſe, paratus ſit tamen corrigi, non poſſit ab Inquiſitoribus Curiæ ſeculari tradi, ſed debeat ad reconciliationem admitti; iuxta ea, quæ dicebam *dubitatione 206. petitione 6.* & tradunt præterea Souſa *loco ſuprà citato*; Menoch. *lib. 1. centur. 4. caſ. 388.* & Farin. *de hæreſ. q. 20. num. 105.* 9

Quamvis nouiſſimè Gregorius XV. in Bulla die 20. Martij anno 1623. edita, mandauerit, vt (conſtito, quod quis pactum cum dæmone fecerit, & à fide apoſtatando, ſortilegiis, vel maleficiis, &c. vnam, vel plures perſonas ita læſerit, vt ex ſortilegio, vel maleficio, &c. mors ſecuta fuerit) etiam pro primo lapſu, debitis pœnis puniendus Curiæ ſæculari tradatur; Qui verò ſimiliter apoſtatando pactum cum dæmone, vt præfertur, fecerit, & ſortilegium, vel maleficium, &c. commiſerit (ex quo, licet mors ſecuta non fuerit, infirmitas tamen diuturna, impotentia generandi, vel etiam animalibus, frugibus; aut aliis fructibus damnum notabile prouenerit) muro claudi, vel carceribus in Sancto Officio Inquiſitionis, vbi illud extiterit, fabricandis mancipari debeat; Ita Pontifex in dicta Bulla. 10 11

Aduerte 3. quod quæ dicta ſunt de maleficis, & ſortilegis, eadem dicenda ſint de magis; quia iſti etiam, ſi inueniuntur habere errorem in intellectu, ſicut malefici, & ſortilegi, puniuntur, vt hæretici formales: Si verò secùs, abiurant de vehement, & puniuntur eiſdem pœnis, quas *ſuprà* dicebam [i], pro qualitate perſonarum, & circumſtantiarum delicti. 12

SECTIO VII.

An ſit maleficium, vel ſortilegium, &c. ſapiens hæreſim, ſicque hæreticale, inuocare dæmonem ſine cultu, & honore, & ſine mixtura rerum, vel verborum ſacrorum ad ſciendum, vel obtinendum ea quæ dæmon viribus naturaliter ſcire, & præſtare poteſt?

SVMMARIVM.

1 *Maleficium, vel ſortilegium, &c. ſapiens hæreſim, ſicque hæreticale eſt inuocare dæmonem ſine cultu, & honore, & ſine mixtura rerum, vel verborum ſacrorum ad ſciendum, vel obtinendum ea, quæ dæmon viribus naturaliter ſcire, & præſtare poteſt. Vbi vide plura exempla. Contra aliquos Doctores negantes, præſertim ſi fiat imperatiuè, & non deprecatiuè; quia includit ſaltem pactum implicitum antecedenter cum dæmone, & quamdam dicit cum eo familiaritatem.*

2 *Hæreticus non eſt, qui dæmonem inuocat ad tentandam pudicitiam alicuius mulieris, vel ad quid aliud faciendum non alienum à poteſtate dæmonis, cùm hæreſim non miſceat, nec habeat errorem in intellectu, neque dæmoni ſe ſubiiciat; nihilominus aduerſus illum inquiri poteſt tanquam contra vehementer ſuſpectum.*

3 *Pertinet ad ſocietatem dæmoniacam exigere à dæmone conſilium, fauorem, aut quodvis officij genus, ſiue exactio fiat deprecando, ſiue imperando.*

4 *Amantes, ſi ſtimulis libidinis agitati, dæmonem inuocent, vt is flectat animum illius perſonæ, quam amant; in turpem amorem, licet communis videatur eſſe ſententia, quod talis inuocatio non ſapiat hæreſim*

hereſim manifeſtam, præſertim ſi fiat per modum Imperij; Probabilior tamen eſt ſententia contraria, hoc ſcilicet ſcelus ad hereſim magnopere præſumendam pertinere.

3 *Qui inuocat dæmonem etiam imperatiuè, & non deprecatiuè, licet non abiuret de formali, quia præſcindit ab errore intellectus; Abiurat tamen ſi non de vehementi, ſaltem de leui.*

1 VErbi gr. ad inueniendum theſaurum, ad ſciendum an partus (iam in vtero formatus) naſciturus ſit mas, vel fæmella; ad ſciendum dictum, vel factum aliquod occultum præteritum, vel etiam præſens; ad tentandam pudicitiam mulieris; ad impediendum, ne ignis filum, vel aliam rem proiectam combureret; ad transferendum hominem, vel aliam rem de loco ad locum; ad inferendas ægritudines; ad ligandos ſponſos; ad faciendum, quod corpus mortuum appareat viuum per aliquod tempus; ad illuminandum cæcum, non quidem à natura (quod eſt ſolius Dei) ſed ab impedimento, quod dæmon poſſit amouere; ad habendam ſcientiam per purgationem phantaſmatum, & facilitatem ſenſuum, ad inducendas nebulas, tempeſtates, tonitrua, & ſimilia?

Reſpondetur (quamvis negent Peña *in Director. Inquiſ. p. 2. comment.* 68. Oldrad. *conſil.* 210. Afflictus *in conſtitution. Regn. p. 1. rubr.* 1. *n.* 17. Locatus *in praxi Inquiſit. verb. Apoſtata n.* 13. Torreblanc. *de magia lib.* 3. *c.* 17. *n.* 13. Genuenſ. *in prax. Archiep. c.* 18. *n.* 11. Scacc. *de iudiciis lib.* 1. *c.* 12. *n.* 39. Ricc. *in praxi tom.* 1. *reſolut.* 424. *nu.* 11. Ioſeph Seſſe *tom.* 4. *decif.* 463. *n.* 11. Binsfeldius *de malef. l.* 4. *q.* 2. *concl.* 3. Belloch. *in prax. Theolog. moral. p.* 2. *q.* 9. *n.* 64. Lucerna Inquiſit. *verb. dæmones inuocare, n.* 2. & alij communiter: Præſertim, ſi fiat imperatiuè, & non deprecatiuè, ſeu fiat verbis imperatiuis, & non deprecatiuis) Probabiliùs tamen, iuxta ea, quæ dicebam *dubit.* 195. *ſect.* 42. affirmant alij, Tum ratione antecedentis pacti, ſaltem impliciti, quia alioquin dæmon (cùm ex Iob non ſit ſuper terram poteſtas, quæ comparetur ei) non poſſet per imperium cogi, ſeu inuocari; Tùm ratione recurſus, familiaritatis, & commercij cum dæmone: quia (cùm ſit hoſtis generis humani, & inimicus Dei) omne commercium (ex Mart. del Rio *in diſquiſ. magic. lib.* 5. *ſect.* 15. *§. dico* 5. & aliis communiter) eſt nobis interdictum, vt propterea meritò, ſaltem leuem, de hæreſi, vel Apoſtaſia ſuſpicionem inducat.

2 Atque ita tenet Bartholomæus Spina *Apol.* 4. *contra Ponzinibium*, Simanch. *tit.* 21. *num.* 13. (quatenùs ait: ſunt, qui dicunt, non fore hæreticum illum, qui dæmonem inuocaret ad tentandam pudicitiam alicuius mulieris, vel ad quid aliud faciendum, non alienum à poteſtate dæmonis: nam, vt aiunt, ſi dæmoni ſe non ſubiiciat, nec hæreſim miſceat, cùm non habeat errorem in intellectu, non erit hæreticus; ſed quamvis hæc ita ſint; Tamen aduersùs illum inquiri poterit, tanquam contra vehementer ſuſpectum: Ea enim ad Apoſtaſiam, & infidelitatem pertinent) Raphaël de la Torre *in* 2. 2. *S. Thomæ q.* 95. *art.* 4. *diſput.* 1.

3 *aſſertion.* 4. (quatenùs inquit: pertinet ad ſocietatem dæmoniacam exigere à dæmone conſilium, fauorem, aut quodvis officij genus, ſiue exactio fiat deprecando, ſiue imperando) Homobon. *de bonis in examin. Ec-*

4 *cleſ. p.* 1. *tr.* 7. *c.* 3. *q.* 16. (quatenùs aſſerit: ſi amantes ſtimulis libidinis agitati dæmonem inuocant, vt is flectat animum illius perſonæ, quam amant, in turpem amorem, licet communis videatur eſſe ſententia, quod talis inuocatio non ſapiat hæreſim manifeſtam, præſertim ſi fiat per modum Imperij; Probabilior tamen eſt ſententia contraria, hoc ſcilicet ſcelus ad hæreſim magnopere) Farinac. *tr. de hæreſi q.* 181. *§. n.* 88. (quatenùs tacitè retractans, quæ dixerat *q.* 20. *n.* 80. ſubdit: Ex his infertur, non eſſe veram concluſionem, licet communiter à Doctoribus receptam, quod hæreticale non ſit, à dæmone per modum imperij petere, vt alienam tentet pudicitiam; cùm huiuſmodi inſtantia fieri non poſſit per modum imperij, prout Doctores contrarij, ad hoc vt ceſſet qualitas hæreticalis, requirunt) & Zanard. *in Director. Theolog. p.* 3. *c.* 64. quatenùs tradit: contra ſortilegos non hæreticantes poſſunt Inquiſitores procedere, tanquam contra ſuſpectos de leui ex amicitia cum pacto ſaltem implicito cum dæmone; quia, ſicuti ſubditus contrahens amicitiam cum hoſte ſui Principis, redditur de infidelitate ſuſpectus; ita & qui cum dæmone fœdus, pactum, vel amicitiam contrahit, aut ad eum facit recurſum, etiam quoad ea, quæ ſunt dæmoni propria, vel quoad ea, ad quos ſe poteſt extendere dæmonis virtus, ſeu poteſtas.

Qui igitur inuocat dæmonem modo, quo ſuprà dicebam, etiam imperatiuè; & non deprecatiuè (licet non abiuret de formali; quia vbi non eſt error intellectus, vti contingit in caſu noſtro; cùm ſolùm talis credat, quod credere poteſt, ſcilicet dæmonem facere poſſe, quæ ipſi propria ſunt, & ad quæ facienda naturalem virtutem habet) abiurabit tamen, ſi non de vehementi, ſaltem de leui; Tùm ratione pacti, ſaltem impliciti, tum ratione recurſus, & commercij cum dæmone, quæ ſaltem leuem, de hæreſi, vel Apoſtaſia ſuſpicionem inducunt, vti dicebam. Videatur ex Doctoribus *ſuprà citatis* præcipuè Zanard. *vbi ſuprà.* 5

SECTIO VIII.

An ſit maleficium, vel ſortilegium, &c. ſapiens hæreſim, ſicque hæreticale, miſcere in maleficio, vel ſortilegio, &c. Hoſtiam non conſecratam, dummodo ſuper eam Miſſa fuerit celebrata? Vbi etiam quid dicendum de illo, qui in maleficio, vel ſortilegio, &c. abuſus fuerit Euchariſtiæ Sacramento?

SVMMARIVM.

1 *Maleficium, vel ſortilegium eſt ſapiens hereſim, ſicque hereticale, miſcere in dictis delictis hoſtiam non conſecratam, dummodo ſuper eam Miſſa fuerit celebrata. Contra nonnullos id negantes: Miſcet enim rem ſacram, ſcilicet celebrationem Miſſæ, & ſacrificio abutitur, eſtque puniendus pœnis ſupradictis, & abiurare debet de vehementi.*

2 *Qui in maleficio, vel ſortilegio, &c. abuſus eſt SS. Sacramento Euchariſtiæ traditur Curiæ ſæculari ex ſancti Officij ordinatione poſita in fine operis iudicialis Inquiſitorum.*

REſp. quoad primum; (quamuis negent Girland. *de ſortil. q.* 10. *n.* 16. *&* 17. Torrebl. *de magia, lib.* 3. *c.* 8. *n.* 18. Raph. de la Torre *in* 2. 2. *S. Thom. tom.* 2. *q.* 96. *art.* 4. *diſp.* 2. *tit. de qualificatione ſuperſtitionum* & Farin. *de hæreſi q.* 20. *n.* 83. Melius tamen affirmant alij; quia qui ſic miſcet in maleficio, vel ſortilegio, &c. ſuper hoſtia (licet non conſecrata) miſcet rem ſacram, ſcilicet celebrationem Miſſæ; Ergò tale maleficium, ſeu ſortilegium eſt ſapiens hæreſim, ſicque hæreticale, non propter hoſtiam non conſecratam, ſed propter Miſſam ſuper ea celebratam: Tùm quia ſic miſcet, ordinat, licet mediatè, ad maleficium, vel ſortilegium, &c. ſacrificium Miſſæ illo abutendo; quin etiam & ſignificando, ſe credere, quod ſacrificium Miſſæ vim habeat ad maleficium, vel ſortilegium, &c. operandum. 1

Atque ita tenet Scaccia *de Iudiciis lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 34. Souſa in *Aphoriſm. Inquiſit. libro* 1.

*cap.*17.*n.*11. (quatenùs ait; Arbitror, ſortilegium, in qoo ponitur, vel quod fit cum hoſtia conſecrata, aut cum aliqua re, ſuper quam Sacerdos Miſſam celebrat, hæreſim ſapere manifeſtè) & Emanuël Moura *de Incantation. opuſcul.* 1. *ſect.* 3. *cap.* 5 *num.* 29. quatenùs inquit: Eſt ſortilegium ſapiens hæreſim manifeſtè, Sacerdotem celebrare Miſſam ſuper hoſtiam non conſecratam, ad effectum ſortilegum, etiamſi talis effectus dæmonis potentiam non excedat; quia continet abuſum ſacrificij Miſſæ, & ſanctiſſimæ Euchariſtiæ.

Qui igitur ſic miſcet (modo ſcilicet, quo ſuprà dicebam) eſt puniendus pœnis ſupradictis *ſect.* 6. cum abiuratione de vehementi, etiamſi propter rationes primo loco dictas non crediderit, ſacrificium Miſſæ habere vim ad maleficium, vel ſortilegium, &c. operandum: quod dictum eſt contra nonnullos, quos ſequitur Martinus del Rio *in diſquiſit. magicar. lib.* 5. *ſection.* 15. §. *dico quinto*; Vbi diſtinguit, quod ſi, qui ſic miſcet, benè ſentit de præſentia corporis Chriſti, & de Tranſubſtantiatione panis, & Vini in corpus, & ſanguinem Chriſti, & non præbuit hanc hoſtiam, (ſcilicet non conſecratam, quam dicebam) populo adorandam, ſed verè aliam (quam conſecrauit, & eleuauit) hanc verò poſuit acceſſoriè tantùm ſuper Altare ad magicos effectus operandos, ſit tantùm ſuſpectus de hæreſi: ſi autem illa alia credidit, tunc ſit hæreticus; ſi autem reuera non credidit, iſta vim aliquam habere ad effectus magicos prædictos operandos, non ſit ſuſpectus de hæreſi, ſed extra ordinem puniendus; Et hoc, ſi de hac ipſius intentione conſtiterit: Nam (quamdiu non conſtiterit) quia præſumptio eſt contra ipſum, videtur etiam de hæreſi ſuſpectus.

2 Cæterum, qui in maleficio, vel ſortilegio, &c. abuſus eſt ſanctiſſimo Sacramento Euchariſtiæ, traditur Curiæ ſæculari, ex ſancti Officij ordinatione, poſita in fine operis iudicialis Inquiſitorum, & tradunt Genuenſis *in praxi Archiepiſcop. cap.* 68. *n.* 10. Emanuël Moura *de incantationib. opuſcul.* 1. *ſect.* 3. *cap.* 5. *n.* 29. & alij paſſim.

SECTIO IX.

An, & quid dicendum de pœnis iure ſtatutis contra Maleficos, Magos, & alios Diuinatores: Item quid dicendum de libris, & ſcriptis ipſorum: Item an reſtituere teneantur ipſi pretium, quod pro diuinatione, vel opera ſua receperunt?

Reſpondetur: de his dixi *ſuprà dubit.* 228. *ſect.* 1. 2. 3. & 4.

DVBITATIO CCXXX.

Quidnam dicendum de infidelibus? Vbi etiam de Iudæis.

Vt in hac dubitatione ſoluenda diſtinctius procedamus, ſit.

SECTIO PRIMA.

Qualiter nam, Fidelibus communicatio interdicatur?

SVMMARIVM.

1 *Communicatio fidelium cum infidelibus poteſt dupliciter contingere: Primò, in rebus infidelitatis miniſtrando infidelibus ea, quibus illi ad ritus infideles abutuntur: Secundò, in rebus politicis, & ad humanum commercium pertinentibus.*

2 *Communicatio cum infidelibus in rebus politicis non interdicitur Fidelibus in pœnam infidelium; quia cum infideles ſint extra Eccleſiam, non poſſunt ſpirituali iudicio priuari, quemadmodum hæretici, qui ſunt de Eccleſia.*

3 *Communicatio prædicta Fidelibus interdici non debet, qui ſic in Fide firmi ſunt, vt nullum exinde ipſis peruerſionis periculum immineat, ſed potius infidelium conuerſio probabiliter ſperetur.*

4 *Communicatio aſſidua cum Iudæis, cum periculum ſubuerſionis inuoluat, meritò ab Eccleſia Fidelibus interdicitur.*

5 *Excipe caſum, in quo communicans cum infidelibus, ita in Fide firmus ſit, vt potius conuerſio eorum ſperetur, quàm ipſius communicantis peruerſio.*

Reſpondetur; Communicatio Fidelium cum in- 1
fidelibus poteſt dupliciter contingere.

Primò in rebus infidelitatis miniſtrando, vel vendendo infidelibus ea, quibus illi ad ritus infideles abutuntur. Et de hac communicatione videri poterunt, quæ dicebam Tractatu de radice reſtitutionis, aliarumque obligationum, & pœnarum vt Excommunicationis, & irregularitatis, quæ oritur ex delicto.

2. In rebus politicis, & ad humanum commer- 2
cium pertinentibus. Et hæc communicatio cum infidelibus non interdicitur Fidelibus in pœnam infidelium; quia cum infideles ſint extra Eccleſiam, non poſſunt ſpirituali Iudicio, ablata ſcilicet communicatione Fidelium, ab Eccleſia priuari, quemadmodum hæretici, cum ſint de Eccleſia, de facto per excommunicationem ab Eccleſia communicatione Fidelium priuantur, quamvis poſſit ab Eccleſia interdici Fidelibus hæc communicatio cum infidelibus, ratione periculi ſubuerſionis ipſis ex ea imminentis; ſic S.Thomas 2.2. *q.* 10. *art.* 9. quem communiter ſequuntur DD.

Hinc ſequitur, quod interdici non debeat prædi- 3
cta communicatio Fidelibus, qui ſic in Fide firmi ſunt, vt nullum exinde ipſis peruerſionis periculum immineat, ſed potiùs infidelium conuerſio probabiliter ſperetur; quia, cum prædicta communicatio Fidelibus ratione periculi ſubuerſionis exinde iis imminentis interdicatur, vbi tale periculum ceſſat, ceſſat etiam & interdictio; ſic S.Thomas *vbi ſuprà*, quem etiam ſequuntur communiter DD.

Cæterum, quia ex prædicta communicatione in- 4
fidelium cum Fidelibus vt plurimum prædictum periculum ſubuerſionis Fidelibus imminentis locum habet; meritò ob tale periculum Eccleſia interdixit Fidelibus aſſiduam communicationem, & familiaritatem cum Iudæis, *cap. Ad hæc de Iudæis*; & ita vt ſi Fideles moniti, ab hoc ſe non abſtineant à peccato mortali non excuſentur; ſic Angel. *verb. Iudæus n.* 1 *circa finem*, Syluest. *ibidem q.* 1 *dicto* 7. Tabiena *q.* 1. *n.* 2. Armill. *n.* 5. & paſſim cæteri Summiſtæ.

Excipe cum Syluestro *vbi ſuprà n.* 1. & aliis, caſum 5
quem ſuprà dicebam ad mentem S.Thomæ, ſi ſcilicet qui communicat cum infidelibus, ſic in Fide firmus ſit, vt nullum exinde peruerſionis periculum ipſi immineat, ſed potius infidelium conuerſio probabiliter ſperetur.

SECTIO

Digitized by Google

SECTIO II.

In quotnam caſibus ſpecialiter interdicatur fidelibus communicatio cum Iudæis?

SVMMARIVM.

1 *Communicatio Fidelium cum Iudæis in decem caſibus interdicitur, & quinam ſint recenſentur.*

1 RESpondetur: In decem caſibus.

Primò ioterdicitur Fidelibus, quod cum Iudæis habitent.

2. Quod eorum Azymis veſcantur.

3. Quod eos, vt medicos, ad medendum Chriſtianorum morbis accerſant.

4. Quod ab eis medicinas exhibitas recipiant.

5. Quod ſimul cum eis in balneum ingrediantur.

Hi quinque caſus habentur *in cap. Nullus* 28. *qu.* 1. (quod deſumptum eſt ex Canone 11. Concilij Trullani) Et puoiuntur ibi, ita, vt ſiquis ſit Clericus, depooatur; ſi verò ſit laïcus, excommuoicetur, ſicuti videre eſt *in citato c. Nullus.*

6. Quod eos ad conuiuia inuitent, vel ad eorum conuiuia ſe conferant, *cap. omnes* 28. *q.* 1. *ex Concilio Agathenſi c.* 40. Et ita vt peccatum hoc ibi ſacrilegium vocetor.

7. quod eorum filios in domibus ipſorum Iudæorum nutriant; *cap. Ad hæc de Iudæis*; Et ita vt committatur ibi Prælatis, quod per cenſuram receſſum compellant.

8. Quod eis famulentur, *eodem c. Ad hæc.*

9. Quod eis ſeruitutis vinculo ſubuciantur, *d. cap. Ad hæc.*

10. Quod eos publicis officiis inter Chriſtianos fungi permittaot, *c. Conſtituit* 17. *q.* 4. Et ita vt ibi permittentes excommonicandi iubeantur.

De ſingulis his decem caſibus dicebam *ſuprà dubit.* 115. *petitione* 11. & dicam oonc diſtinctiùs, quare ſit.

SECTIO III.

Quidnam dicendum de primo caſu, in quo Fidelibus interdicitur, quod habitent ſimul cum Iudæis?

SVMMARIVM.

1 *Cohabitatio cum Iudæis interdicitur Fidelibus; idemque procedit ſi Fideles habitent ſimul cum Saracenis, vel cum quibuſcumque aliis infidelibus; quia ſic expreſſe habetur in iure Canonice.*

2 *Chriſtianus, licet habere poſſit ſeruum Iudæum, non tamen debet cum eo morari, ita vt cum eodem familiaritatem habeat; quia Iudæi ſunt obſtinatiores, & ad ſubuertendum peritiores: ſecùs tamen dic de ſeruo Saraceno, qui ex communi praxi retineri poteſt in eadem domo, cum eo ceſſet tale periculum.*

1 RESpondetur: Idem dicendum eſſe, ſi habitent ſimul cum Saraceois, vel cum quibuſcumque aliis infidelibus; quia ſic expreſsè ioterdicitur *in cap. Iudæi* 2, *de Iudæis*, & tradunt ibi cum Gloſſa commu oiter Canoniſtæ.

Hinc ſequitur, quod licet Chriſtianus habere poſſit ſeruum Iudæum (ſicuti conſtat *ex c.* Etſi Iudæi eod. titulo) non tamen debeat cum eo morari ita, vt cum eodem familiaritatem habeat, *cap. Nullus & cap. Omnes* 28. *quæſt.* 1. & docent Syluester *verbo Iudæus quæſt.* 3. *dub.* 1. Armilla *ibidem num.* 6. Tabiena *qu.* 3. *num.* 4. & paſſim Summiſtæ; redduntque ratiooem; quia Iudæi ſunt obſtinatiores, & ad ſubuertendum peritiores; vnde colligitur, quod ad mentem iſtorum Doctorum non ſimiliter interdicatur Chriſtianus habere Saracenum, vel quemcumque alium infidelem, tanquam ſeruum, intra eandem domum: Quod & praxis vbique terrarum recepta ſatis demonſtrat. 2

Aduerte tamen hìc, quod nomine huius habitationis nonnulli intelligant ſolùm diuturnam Fidelis in famulatu ſubiectionem; quia hæc ſubiectio indigna eſt Chriſtiani nominis in Terris Chriſtianorum, & generat periculum peruerſionis; Suarez *diſput.* 18. *ſect.* 6. *n.* 7. Coninch. *diſp.* 18. *dub.* 11. *n.* 167. & 168. Bonacina *de Fide diſp.* 3. *q.* 2. *punct.* 5. & alij.

Hinc ſequitur, quod licitè poſſit Fidelis Iudæum habere in ſeruum; quod & conceditur *in cap. Etſi Iudæi de Iudæis* vti *ſuprà* dicebam.

Sequitur 2. quod licitè etiam poſſit Fidelis cum Iudæo commorari, ſeruiendo ſcilicet vterque Fideli, ſeu Catholico Domino, ſi tamen abſit periculum peruerſionis; quia ſolùm habitatio famulatus prohibetur in ſupradicto *cap. Ad hæc*, Coninch. *loco ſuprà cit.* Expedit tamen Fideli, quod quamcumque huiuſmodi familiaritatem & cohabitationem euitet.

SECTIO IV.

Quidnam dicendum de 2. caſu, in quo Fidelibus interdicitur, quod Azymis Iudæorum veſcantur?

SVMMARIVM.

1 *Iudæorum Azymi interdicuntur Fidelibus, etiamſi ij Azymis Iudæorum ſeorsùm veſcantur; quia ſunt cibi diſcreti à Iudæis.*

2 *Excipe caſum neceſſitatis extremæ, quia tunc non aſſumuntur ſicut Patres à Iudæis diſcreti; ſed prout ſunt ad nutriendum idonei.*

3 *Amplia Chriſtianum poſſe veſci licitè in caſu extremæ neceſſitatis Idolothytis, id eſt, cibi Idolo à gentilibus conſecratis.*

4 *Neque obſtat Sancti Auguſtini ſententia, vbi inquit ſatius eſſe fame perire quàm Idolothytis veſci; nam intelligitur de manducatione formali, non de materiali, de qua hìc loquimur.*

5 *Chriſtianus pariter licitè non poteſt veſci his cibis, quos Iudæi diſcernunt, illos ſcilicet reſpuentes, & contemnentes; quia tunc videretur eſſe illis inferior.*

6 *Prædicta intellige, ſi fiant cum nota & offenſione aliquorum Catholicorum.*

RESpondetur: Idem dicendum eſſe (tametſi Fideles à Iudæis ſeorſim, Azymis Iudæorum veſcantur) quia ſunt cibi diſcreti à Iudæis; ita Syluester *verb. Iudæus qu.* 1. *dict.* 5. & paſſim Summiſtæ *eodem verbo Iudæus.* 1

Excipe cum Syluestr. Angel. & Armill. ibidem, niſi ſit caſus extremæ neceſſitatis; quia tunc licitè poterit Chriſtianus veſci Azymis Iudæorum, non quidem prout illi ſunt panes Azymi à Iudæis diſcreti, ſed prout ſunt panes ad nutriendum idonei, ſeu proportionati. 2

Digitized by Google

3 Quod adeò verum eſt, vt ſimiliter ſit caſus extremæ neceſſitatis, etiam licitè poſſit Chriſtianus veſci Idolothytis, id eſt, cibis Idolo à Gentilibus conſecratis, modo tamen eodem, quo ſuprà, ſcilicet non provt illi ſunt Idolothyti, ſed provt etiam ſunt panea ad nutriendum idonei ſeu proportionati.

4 Neque obſtat, ſi dicas, quod S. Auguſtinus *de bono coniugali c.16.* & refertur *in c. ſicut ſatiùs 32.q.4.* inquit, ſatiùs eſſe fame perire, quàm Idolothytis veſci.

Reſpondetur enim cum Gloſſa *ibi verbo fame*, Archidiacono *ibidem n.1. & 2.* Turrecremata *circa finem.* Syluestro *verbo Iudaus quæſt.1.dicto 2.* & aliis Canoniſtis, & Summiſtis *in locis ſuprà citatis*, quod Auguſtinus *iuxta ſupradicta*, intelligatur caſu quo quis Chriſtianus iis veſcatur formaliter, id eſt, provt ſunt cibi Idolo conſecrati, in eius cultum: Secùs, caſu quo materialiter, id eſt, provt ſunt cibi ad nutriendum idonei, ſeu proportionati, ſicuti *ſuprà* dicebam.

5 Ex dictis ſequitur, quod licitè ſimiliter non poſſit Chriſtianus veſci iis cibis, quos Iudæi diſcernũt, illos ſcilicet reſpuentes, ac contemnentes; ſic Doctores communiter, quos ſequitur Azor. *tom.1. Inſtitut. moral. lib.8. cap.22. q.3. circa finem*; Quia & in hoc caſu etiam militat ratio tradita *in cap. omnes 28.q.1.* dum ibi, quatenus Iudæorum conuiuiis intereſſe Chriſtianis interdicitur, aſſeritur, ne (cum Iudæi cibos diſſcernant, non omnibus ſcilicet veſcentes, ſed quoſdam renuentes, nos autem non renuamus) videamur eſſe illis inferiores idest, eſſe illis minùs Sancti, ſicuti præter nonnullos alios Canoniſtas, & Summiſtas *in locis ſuprà citatis* explicat Syueſter *verbo Iudaus qu.1. dicto 2.*

6 Cæterum, quæ ſuprà dixi, intelligenda cenſeo, ſi fiant cum nota, & offenſione aliquorum Catholicorum.

His adde, quod de iure Eccleſiaſtico ſolum prohibita ſit illa comeſtio, quæ de iure diuino etiam prohibita eſt: quapropter, cum de Iure diuino ſolùm prohibita ſit Azymorum comeſtio (quæ fit ritu Iudaico, ſcilicet quæ fit ex obſeruatione legis Moſaicæ, & illa, ex qua hoc ſcandalum generari poteſt) ſolum illa comeſtio prohibita eſt; Colligitur *ex cap. Sanctus 32.q.4.* & tradunt Suarez *vbi ſuprà ſect.6. n.7.* & Coninch. *n.168.*

SECTIO V.

Quidnam dicendum de tertio caſu, in quo Fidelibus interdicitur, quod Iudæos, vt Medicos, ad medendum ipſorum Chriſtianorum morbis accerſant?

SVMMARIVM.

1 *Fidelibus interdicitur, quod Iudaos, vt Medicos, ad medendum Chriſtianorum morbos accerſant, ſi non ſit caſus neceſſitatis, v.g. non adſit alius medicus Chriſtianus, vel ſi adſit, ſit Iudao notabiliter inferior, &c.*

1 RESpondetur: Id intelligendum eſſe, ſi non ſit caſus neceſſitatis; Syluest. *verbo Iudaus q.1 dicto 4.* Angelus *ibidem n.8.* Armilla *n.9.* Tabiena *q.5. n.6. & verbo Medicus q.16. n.17.* & alij paſſim, v.g. ſi non adſit alius Medicus Chriſtianus, vel ſi adſit, non ſit ſufficienter peritus, vel Iudæo notabiliter inferior pro præſenti morbo, vel tandem ſi morbi grauitas multis Medicis indigeat, & non ſit copia Catholicorum; quia tunc perinde eſt, ac ſi Catholici non ſint ſufficientes pro morbo.

Aduerte tamen hîc quod hic tertius caſus de aduocando Medico Iudæo ad curandum, extendatur etiam ad aduocandum Medicum Saracenum ad eundem finem; quodque prædictus tertius caſus receptus ſit non tam ex citato *cap. Nullus* quàm ex ſpeciali Bulla Gregorij XIII. (quæ incipit: Aliàs piæ memoriæ, & eſt 28. ipſius in Bullario) in qua hæc prohibitio continetur; ſed, cum omnis lex humana, & Eccleſiaſtica non obliget in caſu grauis neceſſitatis, adhuc ex benigna interpretatione Legiſlatoris hæc obligatio ceſſat, quotieſcumque fidelis infirmus grauiter indiguerit ope Medici Iudæi, vel Saraceni; Hæc autem neceſſitas arbitrio Prudentis relinquitur; Et ex dictis ſufficit, ſi Iudæus ſit notabiliter doctus, vel morbus indigeat multis Medicis, & Catholici non ſufficiant; Suarez *vbi ſuprà n. 8.* Coninch. *n.168.* & Bonacina *puncto 5. verſ. Tertius caſus.*

SECTIO VI.

Quidnam dicendum de quarto caſu, in quo interdicitur Fidelibus, quod à Iudæis medicinas exhibitas recipiant?

SVMMARIVM.

1 *Fidelibus interdicitur, quod à Iudæis medicinas exhibitas recipiant; At ſecundùm aliquos intelligendum eſt de medicinis præparatis; ſecùs tamen de non præparatis, & per Chriſtianos præparandis, deque medicinis præparatis, ſi neceſſitas excuſet.*

2 *Fidelibus ſecundùm alios, licet recipere à Iudæis etiam medicinas præparatas; ſecùs vltro oblatas vel donatas; quia cum ius interdicat ad cauendam familiaritatem cum ipſis, vitatur ipſa, interueniente pretio, non autem ſi dono, & gratis ea recipiantur.*

3 *Fidelibus, ſecundum probabiliorem ſententiam, non interdicitur recipere medicinas præparatas, neque vltrò oblatas, ſeu donatas; ſed ſolum recipere à Iudæo medicinas, ſi is medicinam infirmo fideli applicet, ſeu exhibeat; quia hoc eſt quaſi mederi infirmo; neque interdicitur familiaritas, quæ eſt inter ementem, & vendentem, neque inter donatarium, & donantem.*

4 *Fidelis non poteſt extra caſum neceſſitatis vti miniſterio Barbitonſoris Iudæi ad venam ſibi aperiendam, vel cucurbitulas applicandas, vel ad quodcumq; aliud exercitium ad infirmitatem ſpectans.*

5 *Fidelis è contra poteſt vti miniſterio eiuſdem Barbitonſoris Iudæi in aliis rebus ad medicinam infirmo applicandam non pertinentibus, v.g. ad capillos ſcindendos, &c.*

6 *Medicus Chriſtianus poteſt vendere Iudæo, vel donare medicinas, ſed non ei applicare & exhibere illas, niſi cauſa pietatis, videlicet in caſu neceſſitatis; quia eſt eadem ratio, & contrahitur eadem familiaritas.*

QVidam, vt Gloſſa *in cap. nullus 28. q.1.* Angelus *verbo Iudæus n.7.* Roſella *ibidem num.1.* Armilla *n.9.* & Tabiena *q.5. n.6.* putant, non intelligendum eſſe, ſi fidelis recipiat à Iudæo medicinas nondum præparatas, at per Chriſtianos præparandas, ſed ſolum ſi recipiat à Iudæo medicinas iam ab eodem Iudæo præparatas (dummodò non excuſet neceſſitas, deficiente ſcilicet Catholico, qui eas benè præparet) quia recipiendo, inquiunt ipſi, à Iudæo medicinas iam ab eodem Iudæo præparatas, contrahitur quædam familiaritas cum Iudæis. 1

Alij

2 Alij autem (quos ſequitur Azor. *tom.* 1. *Inſtitut. moral. lib.* 8. *cap.* 22. *q.* 5.) cenſent, non intelligendum eſſe, etiam ſi fidelis recipiat à Iudæo medicinas, iam ab eodem Iudæo præparatas, ſed ſolùm ſi recipiat à Iudæo medicinas vltrò oblatas, vel donatas, quia Ius (dicunt ipſi) ad familiaritatem vitandam interdicit ſolùm fidelibus accipere à Iudæo medicinas vltrò oblatas, ſeu donatas, & non aliud: His tamen nonobſtantibus.

3 Reſpondetur, ex probabiliori Doctorum aliorum ſententia, non intelligendum eſſe, neque ſi fidelis recipiat à Iudæo medicinas iam ab eodem Iudæo præparatas, neque ſi recipiat à Iudæo medicinas vltrò ab eodem Iudæo oblatas, vel donatas, ſed ſolùm ſi recipiat à Iudæo medicinas ità, vt Iudæus ipſe medicinam infirmo fideli applicet, ſeu exhibeat; Quia (præter quam quod non poteſt reddi ratio, cur potiùs medicinas, quàm alias res per emptionem, vel donationem à Iudæis accipere fidelibus interdixerit) hoc eſt quaſi mederi infirmo; & ius *in dicto cap. nullus* interdicit ſolùm familiaritatem, quæ eſt inter medicantem, & infirmum, non interdicit familiaritatem, quæ eſt inter ementem, & vendentem, neque quæ eſt inter donatarium, & donantem.

Atque ita tenent Archidiaconus *in cit. cap. nullus n.* 2. Turrecremata *ibidem n.* 4. & 5. Bellamera *n.* 1. Syluester *verbo Iudæus q.* 1. *dicto* 4. & alij: Quatenus, licet (vt verum fatear) non loquantur de donatione ſed de emptione, explicant Textum illum de medicina applicata, & exhibita fideli Infirmo ab ipſomet Iudæo, vt familiaritas inter infirmum, & medicantem non contrahatur; ſicque clarè inſinuant, non interdici fidelibus quamcumque aliam medicinæ acceptionem à Iudæo, ſed ſolùm, ſi ipſe Iudæus eam Infirmo fideli applicet, & exhibeat.

4 Hinc ſequitur, quod non poſſit fidelis extrà caſum neceſſitatis (quem *Sectione præcedenti* explicabam) vti miniſterio Barbitonſoris Iudæi ad venam ſibi aperiendam, vel cucurbitulas applicandas, vel ad quodcumque aliud medicamenti genus circà ſe exercendum; quia hæc omnia ſunt medicinæ quædam applicatio, & per ipſa contrahitur familiaritas, quæ eſt inter infirmum, & medicantem.

5 Sequitur ſecundò, quod è contrà poſſit fidelis vti miniſterio eiuſdem Barbitonſoris Iudæi in aliis rebus ad medicinam Infirmo applicandam non pertinentibus, &c. ad ſibi barbam radendam, vel ad capillos tondendos; quia nullibi id ſimiliter in Iure interdictum reperitur.

6 Sequitur tertiò, quod poſſit etiam Medicus Chriſtianus Iudæo vendere, vel donare medicinas, ſed non ei applicare, & exhibere illas (niſi cauſa pietatis; ſi ſcilicet concurrat neceſſitas, quam *citata Sectione præcedenti* dicebam) quia eſt eadem ratio, & contrahitur eadem familiaritas ſiue Iudæo Chriſtianus, ſiue Chriſtiano Iudæus medeatur; Archidiaconus *eodem cap. nullus n.* 2. Tetrecremata *ibid. n.* Bellamera *n.* 2. & alij paſſim.

Solùm igitur fideli prohibetur recipere medicinas à Iudæo per manum, & miniſterium ipſius Iudæi (qua de re præcipuè videri poterit Suarez & Bonac. *locis ſuprà citatis*) quia hæc medicinarum applicatio eſt quædam curatio, & reduci poteſt ad prohibitionem factam à Gregorio XIII. Quapropter ex dictis non poterit fidelis extra caſum neceſſitatis permittere, quod Iudæus ipſi venam ſcindat, Chyrurgi officium exerceat; vel alias medicinas applicet; ſecùs autem, quod barbam radat, vel capillos tondat; quia hæc nullibi prohibentur, cum non ſint medicinarum applicatio.

Cæterùm (quamuis, vti dicebam, Doctores ſupradictam prohibitionem extendant etiam ad fidelem medicinas Iudæo applicantem, & proptèrea teneant, quod fidelis etiam non poſſit illas Iudæo applicare extrà caſum neceſſitatis, eo quod ſit eadem cauſa prohibitionis) contrarium tamen mihi non omninò improbabile videtur; quia prohibitio, tametſi eadem ratio militet, extendi non debet extrà caſum in legis verbis comprehenſum; præterquam quod in præſenti, neque videtur adeſſe eadem ratio familiaritatis reſpectu fidelis, quandò ipſe fidelis officium medici exerceat circa Iudæum, ac quandò idem fidelis curatur; quia fidelis quando ipſe curatur, ratione beneficij recepti procurat ſe oſtendere gratiorem, & beneuolentiorem: quam familiaritatem non contrahit quandò idem fidelis curat Iudæum.

SECTIO VII.

Quidnam dicendum de quinto caſu, in quo fidelibus interdicitur, quod ſimul cum Iudæis in balneum ingrediantur.

SVMMARIVM.

1 *Fidelibus interdicitur, ne ſimul cum Iudæis in balneum ingrediantur; ſecùs ſi neceſſitas vrgeat, vt ſi v. g. fidelis ingrediatur in balneum, in quod Iudæi etiam ingrediantur cauſa ſanitatis, quin etiam cauſa recreationis, dummodò non cum Iudæo, vel propter Iudæum.*

2 *Textus* in cap. nullus 28. q. 1. *declaratur.*

Reſpondetur, intelligendum non eſſe, ſi neceſſitas vrgeat iuxtà ea, quæ dicebam *ſuprà ſect.* 5. vt ſi v. g. fidelis ingrediatur in balneum (in quod Iudæi etiam ingrediuntur) cauſa ſanitatis; DD. quos ſequitur Philarchus *de Officio Sacerdot. tom.* 1. *part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 12. *circà finem*; quin etiam; etſi ingrediatur cauſa ſolius recreationis; dummodò non ingrediatur cum Iudæo, vel propter Iudæum (id eſt vt ſocius Iudæi, vel ex conuentione inita cum Iudæo:) & dummodò in balneo non ſe familiarem exhibeat Iudæo. 1

Probatur; quia Textus *in cap. nullus* 28. *quæſt.* 1. ſolùm interdicit, quod fidelis ſimul cum Iudæo in balneo lauetur, ad hoc vt inter ipſos familiaritas non contrahatur: At non dicuntur ſimul lauari, ità vt inter ipſos aliqua familiaritas contrahatur, quandò prædicto modo in eodem balneo lauantur (vt non dicuntur ſimul furari, qui, non vt ſocij, nec ex conuentione inter ipſos inita, ſed caſu ingrediantur vnum, eumdémque locum ad furandum) Ergò, &c. 2

His adde, quod hic quintus videtur, quod hodie ſimpliciter locum non habeat, & obligationem non inducat, vti dicebam *ſuprà dubit.* 205. *ſectione* 17. *in Appendice.*

SECTIO VIII.

Quidnam dicendum de ſexto caſu, in quo fidelibus interdicitur, quod Iudæos ad conuiuia inuitent, vel ad eorum conuiuia ſe conferant.

SVMMARIVM.

1 *Fidelibus interdicitur, ne Iudæos ad conuiuia inuitent, vel ad eorum conuiuia ſe conferant: quod ſimpliciter intelligendum eſſe probabilius eſt; licèt nonnulli intelligant, ſi Iudæos cibos diſcernant, quoſdam ſcilicet reſpuentes: At ſecùs ſi ſine vlla ciborum diſcretione cibentur; quia*

Digitized by Google

ratio huius prohibitionis non fuit ſolùm diſcretio ciborum, ſed vitatio familiaritatis.

2 *Excipe tamen ſi caſu Fidelis, & Iudæus in eodem diuerſorio reperti manducent in eadem menſa; quia Textus* in d. cap. omnes, *tantum præcipit, quod fideles Iudæorum conuiuia vitent.*

3 *Reprahenduntur nonnulli aſſerentes, interdictum eſſe fidelibus non ſolùm comedere cum Iudæis; ſed etiam coram ipſis, quod nullo pacto ſubſiſtit.*

4 *Fidelis ſi hoſpes ſit in diuerſorio Iudæi, vel ad tabernam illius accedat, non peccat, ſi ibi cibos emat, & comedat, quia hoc non eſt inuitari à Iudæo.*

5 *Excipe ſecundò eos, qui mittuntur ad Iudæorum conuerſionem procurandam; quia poſſunt cum illis veſci, vt ex familiaritate cum ipſis contracta, poſſint facilius illos ad fidem conuertere.*

6 *Fidelibus non ſolùm interdicitur accedere ad Iudæorum conuiuia; ſed etiam ad eorum nuptias, dies feſtos, ſinagogas, cum ijs frequentius ludos, vel choreas agere; quia ex his magna familiaritas cum illis contrahitur.*

7 *Fidelibus etiam, qui templa Gentilium inuiſunt, & ingrediuntur tempore, quo ibi à Paganis ſuperſtitioſa celebrantur, reprehendi debent; quia ſic ſufficienter alijs fidelibus ſcandali, vel offenſionis anſam præbent: secùs ſi ingrediantur alio tempore ad ſtructuram percipiendum.*

1 RESpondetur (quamuis Angelus *verbo Iudæus numero* 1. Roſella *ibidem numero* 1. Tabiena *qu.* 1. *numero* 2. Rrmilla *num.* 4. Azor. *tom.* 1. *Inſtit. moral. lib.* 8. *cap.* 22. *q.* 3. & Coninch. *diſputat.* 18. *dub.* 11. *num.* 169. putant, intelligendum eſſe, ſi Iudæi cibos diſcernunt, quoſdam ſcilicet reſpuentes: ſecùs, ſi ſine vlla ciborum diſcretione veſcantur; ex eo, quia Textus *in cap. omnes* 28. *quæſt.* 1. qui id prohibet, eam rationem aſſignat, ne Catholici cibos non diſcernentes videantur inferiores Iudæis diſcernentibus; quæ ratio prorsùs ceſſat, ſi Iudæi non diſcernant) Probabilius tamen eſſe oppoſitum, (quod docent alij cum Syluestro *loco ſuprà citato verbo Iudæus quæſtione* 1. *dicto* 2.) Intelligendum ſcilicet eſſe, etiamſi Iudæi non diſcernant.

Probatur, quia huius prohibitionis ratio non fuit ſolùm diſcretio ciborum, ſed etiam vitatio familiaritatis cum Iudæis, ex qua peruerſionis periculum fidelibus imminet (ſicuti conſtat ex gloſſa *dicto cap. omnes verbo Iudæorum* Hoſticoſi *in cap. Quam ſit n.* 3. *de Iudæis*, Ioanne Andrea *ibidem n.* 5. Abbate *n.* 3. Turrecremata *in cap. nullus* 28. *quæſtione* 1. *num.* 4. & alijs, Vbi quærentes, cur potiùs fidelibus interdicatur cum Iudæis conuiuium, quàm colloquium, eam reddunt rationem; quia maior in conuiuio, quàm in colloquio familiaritas contrahitur;) At hæc ratio locum habet, etiamſi Iudæi, cum veſcuntur, cibos non diſcernant; Ergò, &c.

2 Excipe tamen, ſi caſu fidelis, & Iudæus in eodem diuerſorio reperti manducent in eadem menſa; quia Textus *in dicto cap.* omnes tantùm præcipit, quod fideles Iudæorum conuiuia deuitent, quodque Iudæos ad ſua conuiuia non excipiant; At in caſu poſito nec fidelis Iudæo, nec Iudæus fideli conuiuium facit; Ergò, &c. Videri poterit Philiarcus *de Officio Sacerdotis tom.* 1. *part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 12. *circà finem.*

3 Hinc ſequitur, quod minùs rectè dixerint nonnulli (quos ſequitur Turrecremata *in cap. nullus* 28. *q.* 1.) interdictum fidelibus eſſe non ſolùm quod comedant cum Iudæis, ſed etiam quod comedant corã Iudæis; quia (quia ſicuti conſtat ex dictis) nullo pacto interdicitur fidelibus, quod comedant coram Iudæis.

Et hoc adeò verum eſt, quod ſi fidelis in diuerſo- 4
rio Iudæi hoſpes ſit, vel ad tabernam illius accedat, non peccet ſi ibi cibos emat, & comedat; Quia hoc non eſt, fidelem inuitari à Iudæo, cum caupo pretio cibos hoſpitibus vendens, eiſque, vt ibi comedant, porrigens non dicatur eis facere conuiuium: Quod ſolùm interdicit Textus *in d. cap. omnes.* Accedit, quod neque ex hoc familiaritas aliqua contrahitur cum Iudæo.

Excipe ſecundò, ſi qui Miſſi fuerint ad Iudæorum 5
conuerſionem procurandam; qui hi poterunt cum illis veſci, vt, familiaritate cum illis contracta, poſſint faciliùs illos ad fidem conuertere, *cap. Quam ſit de Iudæis*, & ibi Canoniſtæ communiter, & ex Recentioribus Suarez *diſp.* 18. *sect.* 6. *n.* 7. & Bonacina *diſp.* 3. *q.* 2. *punct.* 5. *caſ.* 5. Sicque, teſte Archidiacono *ibi n.* 2. intelligitur Textus *in cap. Ad menſam* 11. *q.* 3. (qui deſumptus eſt ex Chryſoſtomo *homil.* 25. *ad cap.* 11. *ad Hebræos*) vbi dicitur, *permitti ad menſam Paganorum accedere.*

Cæterum fidelibus non ſolùm interdicitur, acce- 6
dere ad eorum nuptias, dies feſtos, ſinagogas, frequentiùs, vel cum iis ludos, aut choreas agitare; quia exinde magna familiaritas cum illis contrahitur; Roſella *verbo Iudæus*, & alij, quos ſequitur Azor. *tom.* 1. *Inſtit. moral. lib.* 8. *cap.* 22. *q.* 3. *circà finem.*

Hinc repræhenſione etiam digni ſunt fideles, qui 7
Templa Gentilium inuiſunt, & ingrediuntur tempore, quo ibi à Paganis ſuperſtitioſa celebrantur; quia ſic ſufficienter aliis fidelibus ſcandali, vel offenſionis anſam præbent. Secùs, ſi inuiſant, & ingrediantur alio tempore, vt ſcilicet ſtructuram, & ornatum Templi perſpiciant; Vel vt eorum vana, & ſuperſtitioſa irrideant, & commodiùs impugnent; Ità vt tota huius malitia, quocumque tempore (etiam quandò prædicta vana, & ſuperſtitioſa celebrantur) Templa Paganorum inuiſantur, & intrentur, pendeat ex ſcandalo, & periculo peruerſionis ingredientis ſcilicet: ſi ſcandalum & periculum peruerſionis ceſſent, non ſit peccatum mortale; ſed, ſi finis ſit vanus (vt vana curioſitas) ſit tantùm peccatum veniale; ſi verò finis ſit bonus nullum ſit peccatum, neque etiam veniale; ſic Doctores quos ſequitur Bonacina *diſp.* 3. *q.* 2. *punct.* 3. *verſ.* 8.

Aduerte tamen quod (quamuis ex dictis ratio, cur fideli interdicatur, vt Iudæos ad conuiuia incitet, vel ad eorum conuiuia ſe conferat ex probabiliori ſententia Doctorum ſit, vt vitetur familiaritas cum Iudæis; quia ex illa peruerſionis periculum naſcitur) non tamen omninò improbabile ſit, quod ratio dictæ prohibitionis ſit diſcretio ciborum à Iudæis facta: Iudæi enim quoſdam cibos, tanquam immundos, reijciunt, quoſdam verò non; ſicque fidelis Iudæorum conuiuia admittens exponitur periculo, quod eorum conſuetudinem approbet, vel ſaltem quod appareat inferior illis in ſanctitate; Quapropter ſi Iudæi cibos non diſcernant, ceſſare videtur hæc prohibitio; Et quod ciborum diſcretio ſit ratio prohibitionis, colligi etiam videtur *ex d. cap. omnes* 28. *q.* 1. Vbi ex Concilio Agathenſi *cap.* 40. ſic dicitur: [Omnes deinceps Clerici, ſiue laïci Iudæorum conuiuia euitent, neque eos ad conuiuium quiſquam accipiat; quia, cum apud Chriſtianos communibus cibis non vtantur, indignum, atque ſacrilegum eſt, eorum cibos à Chriſtianis ſumi; cum ea, quæ Apoſtolo permittente, nos ſumimus, ab illis iudicentur immunda, ac ſi inferiores incipiant eſſe Chriſtiani, quàm Iudæi, ſi nos, quæ ab illis opponuntur, vtamur; Illi verò à nobis oblata contemnant.]

Aduerte ſecundò, quod ſupradicta prohibitio, quomodocumque ſumatur, non compræhendat Prædicatorem ad Iudæorum conuerſionem miſſum; quia ratione talis officij, & ratione fructus, qui ſpectatur, permittitur illi (vt ſic faciliùs obtineatur conuerſio)

uerſio) talis familiaris, communicatio, ſicuti *ſuprà* dicebam *ex cap. Quam ſit de Iudæis.*

Aduerte tertio, quod (licet, vt ſuprà etiam dicebam, probabilius ſit, prædictam prohibitionem extendi ad alia plura v. g. quod fidelis neque licitè poſſit ad Iudæorum nuptias, & feſtiuitates accedere, neque in eorum Templa, præcipuè quandò ſuperſtitioſa ibi celebrantur, ingredi, neque cum iis ludos, & choreas agitare; quia ex huiuſmodi actionibus non modica cum iiſdem familiaritas conciliatur) tamen non omninò improbabile ſit (quod docent Doctores, quos ſequitur Bonacina *diſp.* 3. *q.* 2. *punct.* 5. *verſ.* 8. Ratio, quia non inuenitur aliquis Textus, in quo ſpecialiter hæc prohibitio contineatur; ſicque non videtur prædicta prohibitio vltrà id, quod ratio naturalis dictat, extendenda. Quapropter, ſi tanta contraheretur familiaritas, vt vel peruerſionis, vel ſcandali periculum generaretur, peccatum eſſet eas admittere: Secùs, ſi tale periculum ceſſaret; Idémque dicendum de ingrediente in Templum Iudæorum, vt eorum ornatum aſpiciat, vel vt eorum ſuperſtitionem ſpectet, & irrideat, quod ſcilicet neque iſte talis peccabit, ſi peruerſionis, & ſcandali periculum abſit.

SECTIO IX.

Quidnam dicendum de ſeptimo caſu, in quo fidelibus interdicitur, quod Iudæorum filios in domibus eorundem Iudæorum nutriant?

SVMMARIVM.

1. *Fidelibus interdicitur nutrire in eorum domibus Iudæorum filios: Quod licet aliqui intelligant de nutritione agenda in domo ipſius Iudæi: Probabilius tamen eſt, quod id indiſtinctè intelligatur; quia ius interdicit, ne contrahatur familiaritas cum Iudæis, quæ tamen vtroque caſu contraheretur.*
2. *Textus* in cap. *Ad hæc de Iudæis, in quo habetur hæc:* In *eorumdem domibus, non poſuit eam ad reſtringendam propoſitionem; ſed gratia frequentioris vſus; quia frequentius intrà domum contigit nutritio.*
3. *Prolis nutritio ſi extrà domum* Iudæi *fiat; itàvt vitetur omninò familiaritas cum* Iudæis, *iure non eſt interdicta; quia ceſſat ratio prohibitionis.*

1 RESpondetur (quamuis Gloſſa *in cap. Ad hæc de Iudæis verbo in eorumdem*, Cardinalis *ibidem n. vnico.* Abbas *n.* 2. Coninch. *diſp.* 18. *dub.* 10. *num.* 170. Bonacina *de fide diſp.* 3. *q.* 5. *verſic. ſeptimus caſus*, putent id intelligendum eſſe, ſi fidelis Iudæi filium non extrà, ſed intrà domum eiuſdem Iudæi nutriat; quia *in citato cap. Ad hæc*, ſolùm interdicitur nutritio intrà domum Iudæi, ne cum illo contrahatur familiaritas) Probabilius tamen, eſſe oppoſitum (quod tenent Oſtienſ. *in eodem cap. Ad hæc n.* 1. Io. Andreas *ibidem circà finem.* Ananias *n.* 6. Angelus *verbo* Iudæus *n.* 4. Syluester *eodem ver. q.* 2. *dicto* 3. Tabiena *q.* 4. *n.* 5. Armilla *n.* 8. & alij, quos ſequitur Suarez *diſput.* 18. *de fide ſect.* 6. *n.* 8. & Azor. *tom.* 1. *Inſtit. moral. lib.* 8. *cap.* 22. *q.* 9.) Intelligendum ſcilicet eſſe, ſiue nutriat intrà, ſiuè etiam extrà domum ipſius Iudæi.

Probatur; quia id Ius interdicit, ne contrahatur familiaritas cum Iudæis: At etiam, ſi filius Iudæi, nutriatur extrà domum Iudæi (cum Parentes amore filij frequenter eam inuiſant) familiaritas prædicta contrahitur; Ergò, &c.

Non obſtat, quod Textus *in d. cap. Ad hæc*, dixerit: *in eorumdem domibus.* 2

Reſpondetur enim, quod Textus non poſuerit eam particulam ad reſtringendam propoſitionem, ſed gratia frequentioris vſus; quia frequentiùs intrà domum contigit nutritio; Ità vt ſenſus ſit, *maximè in eorumdem domibus.*

Hinc ſequitur, quod ſi nutritio prolis extrà domum Iudæi fiat, ità vt vitetur omninò familiaritas cum Iudæis iure non ſit interdicta; quia interdictionis ratio ceſſat, Angel, Sylueſt. Tabiena, Armilla, & alij *in locis ſuprà citatis.* Accedit, quod ſic filius nutritius, ſi non ad fidem, ſaltem ad fidelium mores, aliquo modo diſponatur. 3

Cæterùm (quamuis ex dictis probabilius ſit, prohibitum eſſe fideli, nutrire filios Iudæorum, non ſolùm domi, ſed etiam extrà domum illorum; quia, licet Textus *in cap. Ad hæc*, ſpecialiter dicat, *in domibus Iudæorum*; Illud tamen verbum non poſitum videtur gratia reſtringendæ obligationis, ſed cum frequentiùs contingat, poſitum videtur in exemplum; ità vt ſenſus prohibitionis ſit, ne fidelis Iudæorũ Infantes nutriat, maximè in eorum domibus; quia ratio huius prohibitionis eſt, vitare familiaritatem, & affectionem cum Iudæis: quæ familiaritas, & affectio non vitatur, tametſi fidelis in ſua domo Iudæorum Infantes nutriat; Cùm Parentes amore prolis ſæpè, ſæpiùs nutricem inuiſere ſoleant; Quapropter, ſi quandò hæc frequens viſitatio ceſſaret, ità vt non cenſeretur contrahi ſpecialis familiaritas, & affectio cum Iudæis ob dictam nutritionem infantium, ceſſaret etiam prædicta prohibitio) Nihilominùs non omninò improbabile eſt oppoſitum, ſcilicet ſub dicta prohibitione non compræhendi infantium nutritionem factam extrà domos Iudæorum; quia potiùs finis illius prohibitionis non eſt vitare quamcumque familiaritatem, & affectionem cum Iudæis, ſed ſolùm familiaritatem, & affectionem in famulatu; cum hæc periculoſior ſit, & Fidei dignitati indigna videatur; Non enim decet, quod filius liberæ ſeruiat filis ancillæ, *cap. etſi de Iudæis*; Atquando fidelis in ſua domo nutrit Iudæorum infantes, non propriè dicitur illis ſeruire, & reuerentialem familiaritatem contrahere, quæ animum ipſius ſubmittat, & inclinet voluntati Domini, cui ſeruit; aliàs, ſi familiaritas qualiſcumque eſſet prohibitionis ratio, multæ actiones prohibitæ eſſent, vt emere frequenter à Iudæo, vel illi merces vendere, colloquia miſcere, illum habere in ſeruum, & alia huiuſmodi; quæ apud Authores alterius ſententiæ etiam, tanquàm licita, conceduntur.

SECTIO X.

Quidnam dicendum de octauo caſu, in quo fidelibus interdicitur, quod Iudæis famulentur? Vbi etiam an liceat cum Iudæis contractus inire, vel aliquid iis in teſtamento legare?

SVMMARIVM

1. *Fidelibus interdicitur famulari* Iudæis. *Quod alij limitant intrà domum, alij probabilius intelligunt etiam extrà domum* Iudæi, *ſi tamen famulus ſit aſſiduus, & diuturnus; alij vero ſatis probabiliter indiſtinctè legem accipiunt; quia id interdicitur fidelibus, non ſolùm ne contrahatur familiaritas, ſed etiam ne* Iudæi *ſint ſuperiores fidelibus.*
2. *Fidelibus non interdicitur operas ſuas locare* Iudæo, *ſiue ſit in domo, ſiue extrà domum ipſius; dummodò*

Digitized by Google

modò Iudæus non ſit præſens. Quod intellige etiam, ſi quandóque aſſiſtat, dummodò non propter aſſiſtentiam; ſed ad perſpiciendum opus illuc accedat.

3 *Iudæo permiſſum eſt, habere Chriſtianum colonum adſcripititium, vel originarium; non tamen illum habere ſeruum.*

4 *Fidelibus neque interdicitur locare res ſuas Iudæis, vel Infidelibus, vt currus, domus, Boues, iumenta, & ſimilia.*

5 *Fidelibus è contra interdicitur aliquid Iudæis, vel Infidelibus in Teſtamento legare: limita modò non fiat legatum vniuerſitati Iudæorum; ſecùs autem ſi alicui particulari de illa vniuerſitate, Idque ſi ille magnam neceſſitatem patiatur, & non alias etiam ſi Teſtatoris ſit ſoror, vel frater.*

6 *Fidelibus non prohibetur inire contractus cum Iudæis in mercibus emendis, vel vendendis; quia id nullo iure prohibetur.*

7 *Fidelibus bellum iuſtum gerentibus non interdicitur aduocare quoſcumque Infideles in ſubſidium, ſeu adiutorium, ſi ſola rei natura ſpectetur; quia id nullo iure prohibetur: At ſæpè id nefas eſt, tùm ratione ſcandali, tùm etiam ratione magnæ ruinæ in Religione, moribus, & rebus Chriſtianorum.*

QVidam (vt Oſtienſis *in cap. Ad hæc de Iudæis n.* 1. Io. Andreas *ibid. n.* 2. Coninch. *diſputat.* 18. *dubitat.* 12. *n.* 171. Bonacina *diſput.* 3. *quæſt.* 2. *punct.* 5. *n.* 2. *verſ.* 1. *caſus*, & alij) intelligunt intrà dnmom Iudæi; quia Textus *in cap. Iudæi* 2. *de Iudæis* famulatum intrà domum ioterdicit.

Alij (vt Gloſſa *in d. cap. Ad hæc verbo aſſiduè*, Abbas *ibidem n.* 1. Anaoias *n.* 5. Roſella *verbo Iudæus* 1. *n.* 5. Aogelus *ibidem n.* 2. Syluester *q.* 2. *dicto* 1. Tabiena *q.* 2. *n.* 3. & Armilla *n.* 6.) probabiliùs iotelligunt, etiam extrà domum Iudæi, ſi tamen famulatus ſit aſſiduus, & diuturnus; Quia Textus *in d. cap. Ad hæc* interdicit fidelibus omnem familiaritatem cum Iudæis, quæ abſque dubio contrahitur etiam ex aſſiduo, & diuturno famulatu cum illis; Ergò, &c.

Alij tandem (quos ſequitur Azor. *tom.* 1. *Inſtit. moral. lib.* 8. *cap.* 22. *q.* 7. & quibus Ego libenter aſſeotior) ſatis probabiliter, ſatiſque etiam piè intelliguot, ſiue iotrà, ſiue etiam extrà domum Iudæi, & ſiue frequenter, & aſſiduè, ſiue etiam raro; quia id interdicitur fidelibus, non ſolùm ne contrahatur familiaritas, ſed etiam ne Iudæi ſiot ſuperiores fidelibus, & filij liberæ ſeruiant filiis ancillæ: quæ ratio etiam in hoc caſu locum habet; Ergò, &c.

5 Aduerte tameo, non ioterdici etiam Fidelibus, quod operas ſuas Iudæo, ſiue in domo, ſiue extrà domum Iudæi, locent, dummodò Iudæus non ſit præſens; v. g. non interdici Fidelibus, quod mercede conducti, vel io domo Iudæi aliquod opus fabriceotur, vel extrà agros Iudæi colant, dummodò Iudæus ſit abſens; quia ſi Iudæus ſit præſens, quædam familiaritas cum illo contrahitur, & Fidelis Iodæo ioſeruire videtur; DD. *in cap. multorum de Iudæis*, Angelus *verbo Iudæus n.* 2. Syluester *ibidem q.* 2. *dicto ſecundo*, Tabiena *qu.* 2. *n.* 3. & alij, quos ſequitur Azorius *tom.* 2. *Inſtit. moral. lib.* 8. *cap.* 21. *q.* 8.

Quamuis aliter ſentire videaotur Abbas *in cap. Ad hæc de Iudæis n.* 1. Aoaoias *ibidem n.* 3. Roſella *verbo Iudæus* 1. *n.* 5. & alij, quateoùs aiunt, non licere Fideli famulari Iudæo, ſi velit perſonæ Iudæi mioiſtrare; ſecùs, ſi velit aliquod opus Iudæo, ſiue extrà, ſiue etiam intrà domum eiuſdem Iudæi, fabricari; (quos tamen Authores ego iuxtà ea, quæ ſuprà dicebam intelligerem, ſi Iudæus oon ſit præſens, ideſt, Iudæus non ferè ſemper aſſiſtat; ſecùs, ſi aliquandò ad perſpiciendum opus illuc accedat; cum tuoc non reputetur moraliter eſſe præſens.)

Hioc nonnulli Doctores (vt Angelus *n.* 6. Syluester, & Azorius *in locis ſuprà citatis*) inferuot *ex cit. cap. multorum*, eſſe permiſſum Iudæo habere Chriſtianum colonum aſcriptitium, vel originarium non tameo illum habere ſeruum. 3

Aduerte ſecundò, neque interdici Fidelibus, quod res ſuas, vt currus, domos, boues, iumenta, & ſimilia locent Iudæis; DD. communiter, quos ſequitur Azorius *cit. q.* 8. *circa finem*; quia id fidelibus nullibi iure prohibetur 4

Aduerte tertiò, interdici è contrà Fidelibus aliquid Iudæis, vel Infidelibus in teſtamento legare, *cap. ſanè* 2. 23. *qu.* 2. *& cap. ſi quis Epiſcopus de hæreticis*, & tradunt communiter Doctores, quos ſequitur Suarez *diſp.* 18. *ſect.* 6. *n.* 9. & Coninch. *diſp.* 18. *dub.* 12. *n.* 171. 5

Et quamuis nonnulli (quos refert Syluester *verbo Iudæus q.* 1. *dicto* 6.) limitent interdici Fidelibus aliquid in teſtamento legare vniuerſitati Iudæorum, vel Infidelium; ſecùs aotem alicui particulari de illa vniuerſitate; meliùs tamen ipſe Syluester ex communi ſententia Doctorum id intelligit, ità vt aliquid legare vniuerſitati Fidelibus nonquam liceat, liceat tamen aliquandò alicui particulari de illa vniuerſitate; Idque ſi ille magnam neceſſitatem patiatur, & non aliàs, etiamſi Teſtatoris ſit ſoror, vel frater.

Non licet igitur Fideli, hæredes, vel legatarios facere Iudæos; & quidem non licere Fideli aliquid vniuerſitati Iudæorum legare, eſt communis ſententia Doctorum *ex l.* 5. *Cod. de Iudæis*; legare autem aliquid cuipiam Pagano in particulari, prohibitum eſt Epiſcopis *in cap. ſi quis Epiſcopus de hæretic.* Quod præceptum extenditur ad Clericos *in cap. inter cos eodem titulo.* Sed iam conſuetudo obtinuit, nullum in vniuerſum eſſe legatum extrà extremam, vel grauem oeceſſitatem relicto Iudæo, ſiue Iudæus conſanguineus, ſiue non conſanguineus ſit; Syluester, & Suarez *in loc. ſuprà cit.* Quamuis alij (quos ſequitur Coninch. *vbi ſuprà n.* 171.) putent, attendendam eſſe conſuetudinem loci.

Hinc ſequitur, quod non prohibeatur Fidelibus cum Iudæis in mercibus emendis, vel vendendis contractus facere; quia id ipſis nullibi iure prohibetur, quinimò à contrario ſenſu permiſſum eſſe colligitur ex Textu *in cap. Poſt miſerabilem de vſuris*; Quia (cum ibi ſtatuatur, Iudæos poſſe compelli ad vſuras è Chriſtianis extortas reſtituendas, & ſi non reſtituant, poſſe à conſortio Chriſtianorum expelli, ſequitur, quod, ſi hæc culpa tali pœna à Iudice oon plectatur, hos contractus cum Iudæis facere, Fidelibus permittatur, Abbas *in citato capite Poſt miſerabilem n.* 3. & alij Canoniſtæ *ibidem.* Syluester *verb. Iudæus q.* 1. *dict.* 7. Roſella *n.* 5. Angelus *n.* 1. *circà finem*, Armilla *n.* 5. Tabiena *qu.* 1. *num.* 2. & alij, quos ſequitur Azor. *tom.* 1. *Inſtit. moral. lib.* 8. *cap.* 22. *q.* 4. 6

Aduerte quartò, non interdici Fidelibus bellum iuſtum gerentibus, io ſubſidium, ſeo adiutorium aduocare quoſcumque Infideles, ſi ſola rei natura ſpectetur; qoia id Fidelibus nullubi interdictum reperitur; & eſt ſenteotia communis Doctorum omnium. 7

Dixi; *ſi ſola rei natura ſpectetur*; quia ſæpè id nefas eſt; Tùm ratiooe ſcandali; Tùm etiam ratione magnæ ruinæ, quam iſti tales ex odio, io Religiooe, moribus, & rebus Chriſtianorum libenter operantur; Bannez. 2. 2. *q.* 40. *art.* 1. *dubit.* 3. Molina *de Iuſtit. & Iure tom.* 1. *diſput.* 112. *circà finem.* Valentia 2. 2. *diſput.* 3. *q.* 16. *punct.* 2. *verſ.* Atque eadem ratione, & alij, quos ſequitur Azor. *tom.* 1. *Inſtit. moral. lib.* 8. *cap.* 25. *q.* 13.

Aduerte quintò, (licet ex dictis probabilios ſit, prædictam

prædictam prohibitionem extendi ad famulatum, etiamſi ſit extra domum, & ſiue ſit rarus, ſiue frequens; quia ratio prohibitionis eſt, ne filij liberæ ſeruiant filiis ancillæ: Quæ ratio procedit de quocumque famulatu, ſiue ſit intra, ſiue extra domum, & ſiue ſit rarus, ſiue frequens; Item quod licet ex dictis etiam probabilius ſit, quod licitè fidelis poſſit locare operas ſuas Iudæis ad colendos agros, fabricandam domum, modo tamen Iudæus non ſit continuo præſens labori, cum ſi frequenter adſit, videatur occaſio familiaritatem contrahendi, ac proinde militare prohibitio) nihilominùs oppoſitum (quod ducent Oſtienſis, Io. Andreas, Coninch, & Bonacina) non eſſe omninò improbabile, ſcilicet ſolùm famulatum in propria domo Iudæi prohiberi; quia ſolùm is, qui ibi habitat, & per propriam perſonam Iudæo miniſtrat, propriè famulus nuncupatur; alij verò Coloni, & Mercenarij nuncupantur.

Neque obſtat, rationem prohibitionis eſſe, ne filij liberæ ſeruiant filiis ancillæ, quia dici poteſt, non quodcumque ſeruitium prohiberi (aliàs non liceret operas conducere, quod & Doctores alterius ſententiæ etiam vltrò concedunt) ſed prohiberi ſolùm ſeruitium famulatus, qui propriè in ſola domo Iudæorum reperiri poteſt; quod autem præſens, vel abſens ſit Iudæus, labori præſtito, dici poteſt, non poſſe eſſe cauſam, quod propterea fidelis impediatur illi operas ſuas locare, quia ex tali locatione & ſeruitio non ſolet contrahi familiaritas; tùm quia non quælibet familiaritatis occaſio eſt prohibita, ſed ſolùm illa, quæ contingit ex famulatu; neque textus *in cap. multorum de Iudæis*, diſtinguit, abſens, vel præſens ſit Iudæus culturæ agrorum, vel ædificationi domorum.

Aduerte ſecundò, prohiberi etiam fideli, deferre arma, veſtes, cibos, & alia ſuffragia Iudæis, & Paganis Chriſtianæ Reipublicæ inimicis, ſub pæna excommunicationis latæ, & reſeruatæ Summo Pontifici in Bulla Cœnæ Domini: quæ prohibitio habetur etiam *in cap. ita quorumdam, & in cap. quod olim de Iudæis.*

SECTIO XI.

Quidnam dicendum de nono caſu, in quo fidelibus interdicitur, quod Iudæis ſeruitutis vinculo ſubiiciantur; Et quidnam dicendum de decimo caſu, in quo iiſdem fidelibus interdicitur, quod eoſdem Iudæos publicis officiis inter Chriſtianos fungi permittant?

SVMMARIVM.

1 *Fidelibus interdicitur ſubiici Iudæis ſeruitutis vinculo nec non permittere, quòd iiſdem Iudæi publicis officiis inter Chriſtianos fungantur. De quibus prohibitionibus dicendum eſt, quod proxima præcedenti ſectione dictum eſt.*

1 Reſpondetur: Id patet ex iis, quæ dicebam *ſuprà præſertim ſect. præced. & ſect. 2. in fine.*

Extra hos caſus licebit fideli cum Iudæis, vel Paganis communicare, atque adeò licebit fideli cum illis contractus emptionis, & venditionis inire, & ſimilia facere, ſicuti ſuprà dicebam; Cauere tamen debebit nimiam familiaritatem, ne forſan ſcandali, vel peruerſionis periculum ſuccedat; ſic Doctores communiter, quos ſequitur Azor. *lib. 8. inſtitut. moral. cap. 12. q. 4.* & Bonac. *diſp. 3. q. 2. punct. 5. circa finem.* Vide, quæ dicebam *ſuprà dubit. 205. ſect. 17. per totam.*

SECTIO XII.

An communicatio in omnibus decem caſibus (de quibus ſuprà dicebatur) interdicta fidelibus cum Iudæis, ſit etiam interdicta iiſdem fidelibus cum omnibus aliis infidelibus?

SVMMARIVM.

1 *Communicatio in omnibus prædictis decem caſibus interdicta fidelibus cum Iudæis, licet à nonnullis cenſeatur interdicta indiſtinctè cum Iudæis, & cæteris omnibus infidelibus; quia ex aliis etiam imminet periculum peruerſionis: probabilius tamen eſt oppoſitum; quia Iudæi, vtpotè obſtinatiores, & ad ſubuertendum peritiores, ſunt Eccleſiæ odioſiores.*

2 *Iura interdicentia fidelem cohabitare cum Iudæo, ſi alios comprehendere velint, v. g. Saracenum, exprimunt, & ad alios expreſsè extendunt diſpoſitionem.*

3 *Statutum loquens de Iudæis ſecundùm Doctores non porrigitur ad alios infideles, niſi id exprimatur.*

4 *Prohibitio fidelibus facta imitandi Iudæos, vel ad eorum conuiuia accedendi, extenditur tanquam caſus ſpecialis ad alios infideles, qui inſtar Iudæorum cibos diſcernunt.*

5 *Prohibitio ſimiliter fidelibus facta ſimul cum Iudæo in balneum ingrediendi, extenditur etiam tanquam caſus ſpecialis ad alios infideles; At non ſecundum auctorem, quia id nullibi reperitur interdictum cum aliis infidelibus.*

6 *Communicatio cum infidelibus, vel Iudæis in illis rebus, & actionibus, quæ directè pertinent ad cultum infidelitatis, vel Iudaiſmi: nullo modo eſt licita.*

7 *Infideles, vel Iudæos è contra licitum eſt ad prædicationem verbi Dei permittere, non tamen ad Sacrificium Miſſæ: At non indè ſequitur, quod nos poſſimus adire, ſeu accedere ad eorum conuenticula; in noſtris namque proponitur veritas Euangelij: in illis error ſuperſtitionis, & Idololatria.*

Reſpondetur, quod (licet nonnulli, quos ſequitur 1
Tabiena *verbo Iudæus q. 1. n. 2.* affirment, quia, quamuis iura de ſolis Iudæis loquantur; tamen cum idem peruerſionis periculum fidelibus ex aliorum infidelium communicatione naſcatur, ad alios omnes infideles extendenda videntur.) Probabilius tamen ſit oppoſitum.

Probatur, quia Iudæi, vtpotè obſtinatiores, & ad ſubuertendum peritiores, & odium habentes in Chriſtianos ſunt Eccleſiæ odioſiores; ergo communicatio cum Iudæis ſpecialiter fidelibus interdicta, extendi non debet ad alios infideles.

Confirmatur; quia textus *in cap. Iudæi 2. de Iudæis* 2
interdicens cohabitationem fidelis cum Iudæo, & volens id extendere ad Saracenos id expreſſit.

Confirmatur 2. quia Antonius, & alij Canoniſtæ 3
in c. cum ſit de Iudæis, aiunt, quod ſtatutum in Iudæos, extendi non debeat ad alios infideles.

Confirmatur 3. quia gloſſa *in c. Ad menſam verbo* 4
Permittimus 11. q. 3. & in c. omnes verbo Iudæorum 28. q. 1. & in c. quam ſit verb. Vti de Iudæis, Oſtienſis *ibid. n. 2.* Io. Andr. *n. 1.* Syluest. *verb. Iudæus q. 1. dict. 1.* Roſel. *ibid. n. 5.* & alij prohibitionem fidelibus factam, imitandi Iudæos, vel ad eorum conuiuia accedendi

ſſ ex

extendunt, tanquam caſum ſpecialem, ad alios infideles; eo quod, inquiunt ipſi, omnes alij infidelas, inſtar Iudæorum, cibos diſcernunt; vnde de ſolis infidelibus, inſtar Iudæorum, cibos diſcernentibus extenſionem iſtam, quam prædicti Doctores faciunt, intelligendam ait præter alios Turrecremata *in dicto cap. Ad menſam num.6. & in cap. nullus 28. qu.1. numero 3.*

5 Confirmatur quartò, quia gloſſa *in cap. omnes verb. Balneum* 24. q.1. Sylueſter *eodem verbo q.3.* Armilla *ibidem num.3.* & alij ſimiliter prohibitionem fidelibus factam ſimul cum Iudæo in balneum ingrediendi, extendunt etiam, tanquam caſum ſpecialem, ad alios infideles per ſupradictum textum *in cap. omnis,* in quo refertur, quod quidam vir ſanctus à balneo exiuerit, eo quod in illo repériretur hæreticus.

Quamuis hæc extenſio mihi non probetur; quia nullibi reperitur ad interdictum cum aliis infidelibus: nec factum illud illius viri ſancti quidquam probat; quia diuerſa ratio eſt de hæreticis, qui propter excommunicationem, etiam non denunciati antè Concilium Conſtantienſe vitandi erant; tùm quia dici poteſt, quod ille vir ſanctus id fecerit non de præcepto, ſed ſolùm de Concilio.

Aduerte tamen, quod nonnulli alij Doctores (quos ſequitur Suarez *de fide diſput.18. ſect.6.n.10*) procedant cum diſtinctione, prohibitionem ſcilicet dictam non extendi ad quoſlibet gentiles, & Paganos (quia non omnes ſunt Chriſtiani Religioni inimici, & infeſti) extendi tamen ad Saracenos, & Mahometanos; quia iſti Chriſtianam Religionem æquè impugnant, ac Iudæi, & iſtorum familiaritas æquè pernicioſa eſt, ac Iudæorum; tùm etiam, quia hæc extenſio ſæpè reperitur in iure, vt *in l. vltima §. vltimo Cod. de Epiſcop. & cleric. in cap. Ad hæc, in cap. Cum ſit nimis, in cap. In nonnullis, in cap. Iudæi 2. & in cap. vltimo de Iudæis.*

At (cum prohibitio extra verba legis extendi non debeat, & prohibitiones ferè omnes de ſolis Iudæis loquantur) magis mihi probatur, quod ſuprà dicebam, alios ſcilicet infideles non comprehendi, ſed quia ſunt aliqui caſus, in quibus prohibitio expreſsè extenditur ad Iudæos, & Saracenos, ſolùm illos caſus, in quibus talis extenſio expreſsè reperitur, excipiendos arbitror (non alios) hi ſunt famulari Iudæis, & Saracenis *ex cap. Iudæi 2. de Iudæis*; & præponere Iudæum, & quemlibet Paganum publicis officiis *ex cap. cum ſit, & cap. ex ſpeciali de Iudæis.* Extra duos hos caſus, non arbitror alios reperiri caſus, in quibus alij infideles, præter Iudæos, comprehendendi ſint propter rationes iam dictas.

6 Aduerte ſecundò, quod nullo modo licitum ſit communicare cum infidelibus, vel Iudæis in iis rebus, & actionibus, quæ directè pertinent ad cultum infidelitatis, vel Iudaiſmi. Eſt ſententia communis Doctorum, & colligitur ex illo 2. ad Corinth. 6. 14. *Nolite iugum ducere cum infidelibus.*

7 Aduerte tertiò, quod è contra licitum ſit, admittere infideles, vel Iudæos ad prædicationem verbi Dei, non tamen ad ſacrificium Miſſæ; S. Thomas *in 3. par. q.8. art.4. ad 4.* communiter receptus, & habetur in Concilio Carthaginenſi 4. *canon.*84. ibi: [Epiſcopus nullum prohibeat ingredi in Eccleſiam, & audire verbum Dei, ſiue gentilem, ſiue Iudæum, ſiue hæreticum, vſque ad Miſſam, Catechumenorum:] quæ verba referuntur apud Gratianum *cap. Epiſcopus de conſecrat. diſt.*1.

Dices: poſſumus admittere infideles, vel Iudæos ad noſtras conciones, & Eccleſias: Ergò & poterimus admitti, ſeu accedere ad eorum conuenticula.

Reſpondetur: nego conſequentiam; & diſparitas eſt; quia noſtris concionibus proponitur veritas Euangelij, ſed in conuenticulis infidelium, vel Iudæorum proponitur error ſuperſtitionis, vel Idololatriæ, &c. licitum eſt autem cuicumque audire veritatem, non ſimiliter errorem ob periculum ſubuerſionis, ſeu defectionis à fide Chriſti.

SECTIO XIII.

An communicatio in omnibus decem caſibus de quibus ſuprà dicebatur) cum Iudæis, ſit peccatum mortale?

SVMMARIVM.

1 *Communicatio cum Iudæis in omnibus decem caſibus recenſitis ſecundum aliquos licet ſit peccatum mortale, niſi materiæ leuitas excuſet: Probabilius tamen eſt oppoſitum præciſo ſcandalo, vel nimia cum Iudæis familiaritate, vel ſubuerſionis, ſeu à fide defectionis periculo, vel fidei, ſeu Religionis Chriſtianæ dignitatis diminutione.*

Reſpondetur, quod (licet Angelus *verbo Iudæus n.8.* Sylueſter *ibidem q.1. dicto* 5. Roſella *num.1.* Tabiena *q.7. num.7.* & alij, quos ſequitur Suarez *diſput.18. de fide ſect.6. n.9.* & Azor. *tom.1. Inſtitut. moral. lib.8. cap.*22. *q.1.* limitans, niſi materiæ leuitas excuſet, ſententiam affirmatiuam ſequantur; quia in omnibus decem prędictis caſibus contrauenienti pœnæ graues, etiam in aliquibus eorum excommunicatio ferenda, ſicuti patet ex iis, quæ dicebantur *ſect.* 2.) probabilius tamen ſit oppoſitum (quod docent Caietanus *verbo Iudæorum conuerſatio*, Armilla *verbo Iudæus n.3.* Aragonius 2.2. *q.10. art.9. in princip.* & Emanuël Sà *in ſumma eodem verbo Iudæus n.1.* quatenùs ait non eſſe mortale cum Iudæo conuerſari, etiam intra domum eiuſdem Iudæi habitando, vel eiuſdem Iudæi, tanquam medici, operam adhibendo) dummodo tamen non adſit ſcandalum, vel ob nimiam cum Iudæis familiaritatem, ſubuerſionis, ſeu à fide defectionis periculum (cum tunc quis abſque dubio ſe debeat abſtinere, quia eodem præcepto, quo prohibetur à fide defectio, prohibetur etiam à fide defectionis periculum; & conſequenter communicatio, in qua eſt tale periculum) vel contemptus, vel fidei, ſeu Religionis Chriſtianæ dignitatis diminutio. 1

Probatur, quia omnes prædicti decem caſus interdicuntur fidelibus cum Iudæis ratione alicuius ex his quatuor inconuenientibus; ergo, ſi omnia hæc quatuor inconuenientia ceſſabunt, excuſari poterit contrauenienos à peccato mortali.

Cæterum nonnulli alij Doctores, & quidem ſatis probabiliter procedunt cum diſtinctione, eſſe ſcilicet mortale peccatum per ſe omnia illa, quæ iure communi continentur, quæ ſunt quinque illi caſus poſtremo loco poſiti (vt diuturnè famulari Iudæo, Iudæi medici opera vti, Iudæis filios in eius domo nutrire, Iudæum in officiis publicis tolerare, &c.) quia tam ex parte finis, quàm ex parte materiæ cauſa ſufficiens eſt, vt horum caſuum obligatio grauis eſſe cenſeatur, licet aliquando ex paruitate materiæ à peccato mortali hæc excuſari poſſint: quod commune eſt omnibus præceptis; qua de re videri poterit præter alios Suarez *de fide diſp.18. ſect.6. n.9.* & Azor. *lib.8. inſtit. moral. cap.*22. *q.*2. Non autem eſſe mortale peccatum per ſe quinque alios primos caſus deſumptos ex Concilio Trullano, & relatos *in cap. nullus* 28. *q.1.* (ita vt circa iſtos nulla ſit alia prohibitio præter eam, quæ iure naturæ ineſt, ſcilicet ſi periculum ſcandali, vel peruerſionis adſit) quia canones talis Concilij non ſunt *ex 6. Synodo*

geno

generali prout arbitratur Gratianus,ſed ex quibuſdam Pontificibus, qui vt Iuſtiniano Imperatori placerent, plura ſtatuerunt; quorum ſtatuta ab Eccleſia Romana recepta non ſunt, vt præter alios probat Bannez 2.2.q.1. *art*.1. *dub*.5. quapropter huiuſmodi quinque caſus non obligare, affirmant Doctores, quos ſequitur Coninch. *diſp*.18. *dub*.15. *n*.168.& nos notabamus *ſupra dubit*.205. *ſect*.17.

SECTIO XIV.

Quiſnam poſſit diſpenſare cum fidelibus, vt in aliquo ex prædictis decem caſibus (de quibus ſuprà dicebatur) communicent cum Iudæis v. gr. quod fœmina Chriſtiana nutriat filium Iudæi in domo eiuſdem Iudei?

SVMMARIVM.

1 *Solus Summus Pontifex diſpenſare poteſt cum fidelibus, vt in aliquo ex prædictis decem caſibus communicent cum Iudæis,v.g. quod fæmina Chriſtiana nutriat Filium Iudæi in domo eiuſdem: prohibitio enim prædicta, ſicut procedit a iure Pontificio, ita per Pontificem tolli poteſt.*

2 *Epiſcopus, licet ſecundùm Ananiam, poſſit in prædicto caſu diſpenſare; Probabilius tamen eſt oppoſitum, & cur.*

3 *Solus Summus Pontifex ſimiliter poteſt diſpenſare in communicatione in quolibet alio ex decem caſibus; quia pariter ex vno capite eius prohibitio deſcendit ex iure Pontificio, & ex altero capite nullibi reperitur Epiſcopo conceſſa diſpenſatio.*

1 Reſpondetur: Solus ſummus Pontifex; Abbas *in cap. Ad hæc circa finem de Iudæis*, Ananias *ibid. n*.6. *Cardinalis in fine*, Sylueſter *verbo Iudæus q*. 2. *dict. tem*.4. Angelus *ibidem n*.5. Roſella *n*.6. Armilla *numero* 8. Tabiena *q*.5. *n*.5. Item & *in verbo infidelitas q*.7. *num*.7. Suarez *diſputat*.18. *ſect*.6. *num*.9. & alij tam Canoniſtæ, quàm Summiſtæ, & Theologi communiter.

Probatur; quia ex vno capite prohibitio hæc deſcendit à Iure Pontificio, & ex altero capite nullibi reperitur Epiſcopo commiſſa diſpenſatio; Ergò, &c.

2 Aduerte tamen, quod nonnulli cum Anania *loco ſuprà citato* teneant, poſſe Epiſcopum diſpenſare, quod fæmina Chriſtiana nutriat filium Iudæi, extra domum tamen eiuſdem Iudæi; quia id (cum ſint hinc & inde opiniones, an iure prohibeatur, vt patet ex iis, quæ dicebantur *ſectione* 9.) non eſt, inquiunt ipſi, propriè diſpenſare in Iure Pontificio.

At opinio hæc mihi non probatur; quia vel ſequimur opinionem, eſſe id iure prohibitum, affirmantium, vel ſequimur opinionem negantium; Si primum, ob rationem dictam non poteſt Epiſcopus diſpenſare: Si ſecundum non eſt opus vlla diſpenſatione.

3 Aduerte ſecundo, quod ſimiliter ſolus ſummus Pontifex poſſit diſpenſare ad communicationem in quolibet alio ex decem cæteris caſibus (ſi ſit tamen in vigore obligationis, iuxtà ea, quæ ſuprà dicebantur) quia ſimiliter ex vno capite eius prohibitio deſcendit ex Iure Pontificio,& ex altero capite nullibi reperitur Epiſcopo conceſſa diſpenſatio. Videri poterit præter alios Tabiena *cit. verb. Infidelitas q*.7.*n*.7.

Cæterùm, licet in ſupradictis caſibus diſpenſare, dum eſt illos obſeruandi obligatio (qualis ſaltem forſan eſt in quinque caſibus poſterioribus, ſi non in quinque aliis prioribus, iuxtà ea, quæ dicebam *ſect. præced*.& *dubitatione* 205. *ſect*.17.) non poſſit, niſi ſolus Pontifex; quia (ſicuti dicebam) eſt lex ab ipſo lata (cuius diſpenſatio nullibi conceſſa Epiſcopo reperitur:) In caſu tamen ſpeciali, vbi ſcilicet neceſſitas inſtaret, & in mora periculum eſſet, diſpenſare poſſet etiam Epiſcopus; quia tunc ex benigna legiſlatoris interpretatione cenſetur etiam Epiſcopo eſſe conceſſa diſpenſatio; ſic Doctores, quos ſequitur Suarez *diſput*.18. *ſect*.6. *num*.9. omninò videantur, quæ dicebantur *ſuprà citata dubit*.205. *ſect*.17. *in Appendice*.

SECTIO XV.

An omnis Infidelitas ſit peccatum?

SVMMARIVM.

1 *Infidelitas eſt duplex, vna purè negatiua, qualis eſt in illis, qui nihil vnquam audierunt de fide Chriſti: altera contraria, qualis eſt in illis, qui è contra audierunt quidem de fide; ſed tamen vel contemnunt, vel oppugnant, vt ſunt hæretici, Turcæ, Iudæi, & multi alij gentiles.*

2 *Infidelitas poſterior, ſcilicet contraria, abſque dubio, vtpotè, quia præcognita, vincibilis, atque adeò voluntaria, ſicque imputabilis, atque culpabilis, eſt peccatum.*

3 *Infidelitas purè negatiua, an ſit peccatum nec nè, pendet ex altera illa quæſtione, an ſcilicet in nonnullis gentilibus poſſit eſſe inuincibilis ignorantia noſtræ fidei; Si enim poteſt eſſe vtpotè non præcognita, atque adeò non voluntaria, ſicque non culpabilis, non eſt peccatum.*

4 *Infidelitas non eſt peccatum contrà fidem; ſed ſolùm eſt pœna peccati, quando quis inuincibiliter, ſicque ſine culpa ignorat myſteria fidei Chriſtianæ, quod quidem probatur ſcripturis, & ratione.*

5 *Nonnulli etiam ſunt ſurdi & muti, vt vix ac ne vix quidem inſtrui poſſint: Et nonnulli etiam ſunt hebetes ita ingenio, vt vix diſcurrere valeant.*

6 *Contemporanei Chriſto, priuſquam ipſis Euangelium promulgatum fuiſſet, abſque dubio inuincibiliter ignorabant fidem Chriſti; ita vt non credendo non peccarent; Et idem dicendum eſt de iis, quibus hoc tempore idem Euangelium ſufficienter promulgatum non eſt.*

7 *Facienti quod in ſe eſt, non quidem viribus naturæ, ſed auxilio gratiæ, Deus non denegat gratiam, & neceſſaria ad ſalutem: vnde infertur, quod deneget fidem in pœnam peccati.*

8 *Fides Chriſti haberi poteſt à quolibet homine, etiam gentili, quantum eſt ex parte Dei, niſi ipſemet homo impediat; quia ſi faceret quod in ſe eſt, Deus illum non deſereret; ſed paulatim ſcilicet, vel extrinſecus per hominem, aut Angelum, vel intrinſecus per illuminationem ſupernaturalem aliquam internam produceret ad fidem.*

9 *Infidelitas purè negatiua non eſt culpabilis, quaſi ipſa per ſe ſit culpa, ſeu peccatum, vtpotè inuincibilis, & non præcognita, neque voluntaria; eſt tamen culpabilis; quia oritur ex culpa, ſeu peccato.*

10 *Infidelitas oritur ex culpa, ſeu peccato, non ita vt ſit præuiſa in culpa, ſeu peccato: oritur tamen vt non præuiſa in culpa, ſeu peccato, & conſequen-*

Ss 2 ter

ter non eſt voluntaria; atque adeò in ſe ipſa non eſt culpa, ſeu peccatum.

11 *Peccatum, ex quo oritur infidelitas purè negatiua, eſt in noſtra poteſtate phyſicè, ſeu in genere natura, & eſt in noſtra poteſtate moraliter, ſeu in genere moris; vt prauiſum in culpa, ſeu in peccato; ſecùs ſi non vt prauiſum in culpa, ſeu in peccato; quia tunc vt non prauiſum non eſt voluntarium.*

12 *Facienti quod in ſe eſt, Deus non denegat gratiam, & neceſſaria ad ſalutem, conſequenter neque fidem, cum & hac ſit quam maximè neceſſaria ad ſalutem, non inde tamen infertur, quod ignorantia purè negatiua fidei, ſit in ſe peccatum, &c.*

13 *Ignorans inuincibiliter fidem noſtram poteſt, & non poteſt ſaluari: non poteſt conſequenter ad ignorantiam fidei; qua vtpotè pœna peccati ſupponit peccatum, cum quo ſine dubio ſaluari poteſt: Poteſt tamen antecedenter ſi faciat quod in ſe eſt; quia tunc paulatim à Deo producitur ad fidem.*

14 *Ignorans inuincibiliter fidem, implicat ſi ſit adultus, quod nunquam peccauerit mortaliter; quia fecit quod eſt in ſe; atque adeò conſecutus eſt fidem, nullus enim adultus, qui eſt ſine peccato mortali, diſcedit ex hac vita ſine fide.*

15 *Apoſtolus* ad Romanos 10. & 18. *vbi ait*: *Et quidem in omnem terram exiuit ſonus eorum, &c. loquitur de omnibus, & ſingulis nationibus, non autem de omnibus, & ſingulis perſonis.*

1 SVppono, quod infidelitas ſit duplex; vna purè negatiua (qualis eſt in illis, qui nihil vnquam audierunt de fide Chriſti) vt ſunt nonnulli gentiles, quibus fides Chriſtiana non eſt ſufficienter promulgata: altera contraria (qualis eſt in illis, qui è contra audierunt quidem de fide, ſed tamen contemnunt, vel oppugnant illam (vt ſunt hæretici, Turcæ, Iudæi, & multi alij gentiles, quibus è contra fides Chriſtiana ſufficienter eſt promulgata.

2 Suppono ſecundò, quod poſterior infidelitas (*ſcilicet contraria*) abſque dubio (vtpotè, quia præcognita, vincibilis, atque adeò voluntaria, ſicque imputabilis, atque adeò culpabilis) ſit peccatum; quæſtio autem ſit inter Doctores, an ſimiliter etiam ſit peccatū prior
3 ignorantia (ſcilicet *purè negatiua*) cuius quæſtionis ſolutio pendet ex altera illa quæſtione; An ſcilicet in nonnullis gentilibus poſſit eſſe inuincibilis ignorantia noſtræ fidei? ſi enim poteſt eſſe iam illorum infidelitas (vtpotè quia non præcognita, non voluntaria atque adeò non imputabilis, ſicque non culpabilis) non eſt peccatum, ita vt hi tales non peccent, non credendo; ſi non poteſt eſſe iam è contra (vtpotè quia præcognita, voluntaria, atque adeò imputabilis, ſicque culpabilis) eſt peccatum; ita vt hi tales è contra peccent non credendo. His ſuppoſitis.

Reſpondetur: poteſt quis inuincibiliter, ſicque ſine culpa ignorare myſteria fidei Chriſtianæ, ita vt in tali caſu infidelitas illius non ſit peccatum contrà fidem, ſed ſolùm ſit pœna peccati S.Thomas 1.2.*q.*10. *art.*1. & alij, quos citat, & ſequitur Vaſquez *ibidem diſput.* 120. *cap.*1. contrà Alexandrum, Albertum, Gabriëlem, S.Bonauenturam, & alios apud eumdem Vaſquez.

4 Prior pars probatur ſcripturis *ex illo Ioannis* 15. 22. [Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis, peccatum non haberent; nunc autem excuſationem non habent de peccato ſuo:] Quod explicans Auguſtinus *tract.* 89. *in Ioannem de peccato infidelitatis*, ait: eos, quibus Chriſtus prædicatus non eſt, habere excuſationem, [non de omni peccato ſuo, ſed de hoc peccato, quo in Chriſtum non crediderunt.]

Secundò probatur ratione; quia tunc quis cenſetur inuincibiliter rem aliquam ignorare, quando nihil vnquam de illa vel audiuit, vel cogitauit, & nihil vnquam de illa moraliter audire, vel cogitare poſſit; At nonnulli ſunt gentiles hoc tempore, qui nihil vnquam audiuerunt, vel cogitauerunt de fide Chriſti, & in illis locis, vbi degunt, nihil vnquam de illa moraliter audire, vel cogitare potuerunt: Ergò cenſentur inuincibiliter ignorare fidem Chriſti, ita vt non peccent non credendo; quia nihil eſt voluntarium, niſi præcognitum (cum voluntas, teſte Philoſopho ſit potentia cæca) & ex alio capite nihil eſt imputabile, ſicque culpabile; atque adeo peccatum, niſi voluntarium.

Confirmatur; quia nonnulli etiam ſunt ſurdi, & 5
muti, vt vix, ac ne vix quidem inſtrui poſſint; Et nonnulli etiam, teſte Ariſtotele, ſunt homines irrationales, id eſt, ita ingenio hebetes & ſtupidi, vt vix diſcurrere valeant, & de ſe, ſcilicet ſine alio inſtruente, conſequi poſſint.

Confirmatur ſecundò, quia qui vixerunt tempore 6
Chriſti priuſquam Euangelium promulgatum fuerit, abſque dubio inuincibiliter ignorabant fidem Chriſti, vt non credendo non peccarent; Ergò idem dicendum de iis, quibus hoc tempore ſimiliter idem Euangelium ſufficienter promulgatum non eſt. Antecedens patet. Conſequentia probatur à pari, cum vtrobique ſit eadem ratio.

Poſterior pars (nempè, quod tamen ſi infidelitas in eo, qui inuincibiliter ignorat fidem Chriſti, non ſit peccatum, vt dicebam, nihilominus ſit pœna peccati) probatur auctoritate Auguſtini *epiſt.* 109. *ad Sixtum circa medium*, vbi tractans illud ad Romanos 1. 18. *Reuelatur ira Dei*, concludit, *ignorantiam in illis, qui intelligere noluerunt, peccatum eſſe; in iis autem, qui non potuerunt, pœnam peccati eſſe.*

Secundò probatur ratione; quia facienti quod in 7
ſe eſt (non quidem viribus naturæ; Sic enim ipſemet homo ſe diſponeret ad gratiam, & ipſemet homo ſe diſcerneret contra illud Apoſtoli: *Quis eſt, qui ſe diſcernat?* ſicque natura habeat connexionem cum gratia: quod ſapit Pelagianiſmum; ſed facienti, vt rectè explicat S.Thomas, quod in ſe eſt cum auxilio gratiæ) Deus non denegat gratiam, & neceſſaria ad ſalutem: Ergò neque denegat fidem (cum hæc quam maximè ſit neceſſaria ad ſalutem) Ergò ſi eam alicui denegat, denegat, quia ille non facit, quod in ſe eſt; Ergò denegat in pœnam alicuius peccati; ergò in tali caſu ignorantia fidei, licet non ſit peccatum ob rationes dictas, erit tamen pœna peccati.

Ex quibus aduerte, quod fides Chriſti haberi 8
poſſit à quolibet homine etiam gentili, quantum eſt ex parte Dei, niſi ipſemet homo impediat; quia ſi faceret, quod in ſe eſt, Deus illum non deſereret, ſed paulatim (ſcilicet vel extrinſecùs per hominem, aut Angelum, vel intrinſecùs per illuminationem aliquam ſupernaturalem internam perduceret ad fidem; At quoniam complures non faciunt, quod in ſe eſt, ſicque ipſi per ſua peccata impediunt, quominus ad fidem à Deo paulatim modo ſupradicto perducantur; ideo infidelitas ipſorum eſt pœna alicuius peccati, ita vt tunc ipſi decidentes non damnentur ob ignorantiam fidei, quia non eſt illis peccatum, ſed damnentur ob illud peccatum, in cuius pœnam continuè vſque ad vitæ finem habuerunt ignorantiam fidei.

OBIECTIONES.

Obiicies infidelitas purè negatiua eſt pœna alicuius peccati; ergò eſt culpabilis; ergò eſt peccatum, & non tantùm pœna peccati.

Reſpondetur: diſtinguo primum conſequens: Eſt 9
culpabilis, quaſi ipſa per ſe ſit culpa, ſeu peccatū, nego

con

Digitized by Google

conſequentiam; quia vtpotè inuincibilis, & non præcognita, oon eſt voluntaria: Eſt culpabilis, quia oritur ex culpa, ſeu peccato, & concedo: At nego conſequentiam ob rationem dictam; quia ſcilicet eſt inuincibilis, & non præcognita, atque adeò non voluntaria, ſicque non culpabilis in genere moris, atque adeò non culpa, ſeu peccatum.

10 Inſtabis: oritur ex culpa, ſeu peccato tanquam ex cauſa: Ergò eſt culpabilis in cauſa; ergò adhuc in ſe ipſa eſt culpa, ſeu peccatum, & non tantùm pæna peccati; quemadmodum homicidium factum in ebrietate, ſicque ortum ea ebrietate tanquam ea cauſa; quia eſt culpabile in cauſa, eſt in ſe ipſo culpa, ſeu peccatum.

Reſpondetur: diſtinguo antecedens: oritur ex culpa, ſeu peccato, ita vt ſit præuiſa in culpa, ſeu peccato. & nego antecedens (alioquio non eſſet coorra ſuppoſitum inuincibilis ignorantia) oritur ex culpa, ſeu peccato, ita vt non ſit præuiſa in culpa, ſeu peccato, & coocedo antecedeos; At nego conſequentiã; quia vtpotè non præuiſa in culpa, ſeu io peccaro, non eſt voluntaria, atque adeò in ſe ipſa noo eſt culpa, ſeu peccatum, quẽmadmodum homicidium, quod ſit in ebrietate, & oritur ex illa, tanquam ex cauſa, & in ſe ipſo peccatum, ſi præuideatur in ebrietate. ſecùs ſi oon præuideatur in illa; quapropter retorquetur potiùs argumennm contrà aduerſarios.

11 Reinſtabis: peccatum, ea quo oritur ioſidelitas purè negatiua, eſt in noſtra poteſtate; Ergò eſt in ooſtra poteſtate id, quod ſequitur in tali peccato; Ergò & eſt in noſtra poteſtate inſidelitas purè negatiua, quæ ſequitur ea dicto peccato; Ergò ſi dicta inſidelitas eſt in ooſtra poteſtate, eſt in ſe ipſa culpabilis, atque adcò eſt in ſe ipſa peccatum, & noo tantùm pæna peccati.

Reſpondetur: diſtinguo primum, & ſecundum conſequens: eſt io noſtra poteſtate phyſiceè, ſeu in genere naturæ; concedo: Eſt in noſtra poteſtate moraliter, ſeu in genere moris ſubdiſtinguo, ſi præuideatur in culpa, ſeo in peccaro, conecdo, (quia tunc vt præuiſa in culpa, ſeu in peccato, eſt voluntaria) ſi non præuideatur io culpa, ſeu in peccato (quemadmodum contingit in noſtro caſu) nego; quia tunc, vt oon præuiſa, non eſt voluntaria, atque adcò non eſt in ſe culpa, ſeu peccatum; ſicuti patet in exemplo ſuprà adducto de homicidio facto in ebrietate.

12 Vrgebis: facienti quod in ſe eſt, Deus non denegar gratiam, & neceſſaria ad ſalutem: Ergò neque fidem. (cùm & hæc ſit quam maximè neceſſaria ad ſalutem:) Ergò Deus illam nemini denegat, niſi qui ooo facit, quod in ſe eſt: Ergò denegar propter culpam, ſeu peccatum: Ergò ignorantia purè negatiua fidei eſt in ſe ipſa peccatum, & non tantùm pæna peccati.

Reſpondetur: concedo totum: At diſtinguo vltimum conſequens: ſi præuideatur in peccato, concedo: ſi non præuideatur in peccaro, oego; propter rationem dictam: ita vt ex communi illo axiomate nihil aliud concludatur, quàm quod dicebam, ſcilicet quod inſidelitas purè negatiua quorumdam gentilium ſit pœna peccati; quodque illi ideò ignoreot ooſtram fidem, quia non faciunt, quod in ſe eſt, ſicque id patiantur io pænam talis peccati.

13 Obiicies ſecundò: ſit, qui ignoret inuincibiliter fidem noſtram; iſte talis vel poterit, vel non poterit ſaluari: ſi poterit, iam ſine fide ſaluaretur, & ſic fides non eſſet neceſſaria ad ſalutem: ſi non poterit, iam ſalus ille eſſet impoſſibilis: At vtrumque eſt falſum; Ergò.

Reſpondetur, quod iſte talis poterit, & non poteris ſaluari: non poterit conſequenter ad igoorantiam fidei, quæ vtpotè pæna peccati ſupponit peccatum, cum quo ſine dubio nemo ſaluari poteſt: poterit antecedenter ſi faciat, quod in ſe eſt, quia tunc paulatim modo, quo ſuprà dicebam, à Deo produceretur ad fidem; & ſic vtrumque eſt verum, ſcilicet neminem poſſe ſaluari ſine fide, & vnumquemque poſſe ſaluari, ſi faciat, quod in ſe eſt; quia ſi faciat, quod in ſe eſt, conſequetur fidem, & fidem aſſecutus poterit ſaluari, ſi aliuodè ſibi nun deſit.

Obiicies tertiò: ſit, qui inuincibiliter ignoret fidem, & nunquam peccauerit mortaliter; iſte talis oon poteſt ſaluari; quia non habet fidem; nec poteſt damnari; quia nunquam peccauit mortaliter; Ergò. 14

Reſpondetur: implicat caſus; quia, ſi nunquam peccauit mortaliter, fecit, quod eſt in ſe, atque adeò conſecutus eſſet fidem, vti ſuprà dicebam; Nullus igitur adultus, qui eſt ſioe peccato mortali, diſcedit ex hac vita ſioe fide, quia, ſicuti dicebatur, ſi eſt ſioe peccato, facit quod in ſe eſt, & ſi facit, quod in ſe eſt, Deus non denegar illi neceſſaria ad ſalutem, atque adeò neque deoegat fidem.

Obiicies quartò: Apoſtolus *ad Romanos* 10. 18. videtur ſupponere, quod nemo poſſit ſe excuſare propter ignorantiam fidei, cum Euangelium vbique ſufficienter promulgatum ſit: Ibi: *Nunquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum*; Ergò. 15

Reſpondetur, nego aſſumptum; quia Apoſtolus, licet loquatur de omnibus, & ſingulis, loquitur tamen de omnibus, & ſingulis nationibus, non autem de omnibus, & ſingulis perſonis.

SECTIO XVI.

Quotnam ſint ſpecies peccati Infidelitatis?

SVMMARIVM.

1 *Infidelitatis contrariæ tres ſunt ſpecies, Paganiſmus, Iudaiſmus, & hæreſis: ſicut enim tot ſunt ſpecies alicuius vitij, quot modis vitium opponitur virtuti; ita & in fide infidelitas, quia tribus modis opponitur fidei Chriſtianæ, tres ſortitur infidelitatis ſpecies.*

2 *Infidelitas vel opponitur fidei nondum ſuſceptæ, & tunc eſt Paganiſmus; vel fidei ſuſceptæ in figura, & tunc eſt Iudaiſmus, vel tantùm opponitur fidei ſuſceptæ in veritate, & tunc eſt hæreſis.*

3 *Infidelitatis prædictæ tres ſpecies non diſtinguuntur ſpecie, ſeu naturaliter in ratione malitiæ, ſeu peccati; quia virtus fidei conſiſtit in eo, quod aliquis credat diuinæ auctoritati reuelanti.*

4 In *Paganiſmo*, Iudaiſmo, *& hæreticiſmo non ſunt ſpecie ſeu eſſentialiter diuerſæ priuationes, conſequenter neque ſunt ſpecie, ſeu eſſentialiter diuerſa malitia.*

5 *Infidelitatis prædictæ tres ſpecies intra eamdem ſpeciem diſtinguuntur ſolùm accidentaliter ſecundum magis, & minus, ideſt ſecundum maiorem, & minorem oppoſitionem auctoritate diuinæ reuelante.*

6 *Infidelitatis inter prædictas tres ſpecies, grauiſſimum peccatum eſt hæreſis; quia licet in omni ex dictis caſu malum ſit aduerſari fidei diuinæ; peſſimum tamen eſt aduerſari fidei diuinæ ſuſceptæ in manifeſta veritate, quod fuit hæreticus.*

7 *Paganus errat circa plura, quàm* Iudeus, *&*

Digitized by Google

Iudæus errat circa plura, quam hæreticus extenſiuè, & quoad plura obiecta materialia, non autem intenſiuè, ſcilicet quoad maiorem contemptum diuinæ auctoritatis reuelantis.

8 *Infidelitas præter illas tres ſpecies, quas habet, quatenùs opponitur fidei diuinæ, habet innumeras alias ſpecies, quatenùs reſpicit varios errores in materia fidei diuinæ, quod intellige materialiter tantùm, non autem formaliter.*

9 *Apoſtaſia & ſumitur pro receſſu ab obedientia, aut ab ordine clericali, aut à ſtatu religioſo, & tunc non eſt infidelitas: vel ſumitur pro receſſu à fide, & tunc licet ſit quædam infidelitas, per quam quis omninò recedit à vera fide in Baptiſmo ſuſcepta, non tamen eſt peculiaris ſpecies infidelitatis diſtincta ab hæreſi, Iudaiſmo, & Paganiſmo; ſed vlteriùs ſolùm inuoluit quamdam circumſtantiam aggrauantem.*

10 *Blaſphemia non eſt quædam infidelitas quando eſt contra virtutem Religionis, quando verò eſt contra fidem tunc reducitur ad hæreſim.*

1 NOn loquor de infidelitate purè negatiua, qualis eſt in quibuſdam gentilibus, qui nihil vnquam audiuerunt de fide Chriſti, ita vt illa ipſis ſufficienter non ſit promulgata; quia talis infidelitas (vtpotè inuincibilis, ſeu vtpotè non præcognita, ſicque non voluntaria, atque adeò non imputabilis) non eſt peccatum (vti *ſect. præced.* dicebam) ſed loquor de infidelitate contraria, qualis eſt in illis, qui quidem audiuerunt de fide Chriſti, ita vt illa ipſis ſit ſufficienter promulgata, illam tamen contemnunt, vel impugnant; quæ infidelitas contraria (cum ſit ipſis vincibilis, ſeu præcognita) eſt ipſis voluntaria, ſicque imputabilis, atque adeò peccatum. His ſuppoſitis.

Reſpondetur, infidelitatis contrariæ (quæ ſcilicet ex dictis opponitur fidei) ſunt tres ſpecies, Paganiſmus, Iudaiſmus, & hæreſis; S. Thomas 1.2.*q.*10.*art.*5. & alij communiter.

Probatur; quia tot ſunt ſpecies alicuius vitij, quot modis vitium opponitur virtuti, ſed infidelitas tribus modis opponitur fidei Chriſtianæ: Ergò tres
2 ſunt ſpecies infidelitatis. Maior patet in virtute morali, cui propterea duo vitia opponuntur, quia duobus modis vitium opponitur virtuti, ſcilicet per exceſſum, vel per defectum. Minor probatur; quia infidelitas vel opponitur Fidei nondum ſuſceptæ, & tunc eſt Paganiſmus; vel opponitur fidei ſuſceptæ in figura, & tunc eſt Iudaiſmus; vel tandem opponitur fidei ſuſceptæ in veritate, & tunc eſt hæreſis.

3 Hinc ſequitur, quòd iſtæ tres ſpecies infidelitatis non diſtinguantur ſpecie, ſeu eſſentialiter in ratione malitiæ, ſeu peccati; S. Thomas *loco ſuprà citato artic.*5. *ad primum* communiter receptus; quia virtus fidei conſiſtit in eo, quod aliquis credat diuinæ authoritati reuelanti; Ergò (cum oppoſitio contrà talem virtutem ſit eiuſdem naturæ in Pagano, ſeu gentili, Iudæo & hæretico, licet non habeat vbique eaſdem circumſtantias, vt mox infrà apparebit) prædictæ ſpecies infidelitatis non diſtinguuntur ſpecie, ſeu eſſentialiter in ratione malitiæ, ſeu peccati.

4 Confirmatur; quia in Paganiſmo, Iudaiſmo, & hæreſi non ſunt ſpecie, ſeu eſſentialiter diuerſæ priuationes; Ergò neque ſunt ſpecie, ſeu eſſentialiter diuerſæ malitiæ. Conſequentia patet, quia formalis ratio peccati, vt *in* 1.2. *tractat. de peccato*, non eſt quid poſitiuum, ſed quid tantùm priuatiuum. Antecedens probatur, quia priuationes vnius, & eiuſdem formæ non ſunt ſpecie, ſeu eſſentialiter diuerſæ; ſed prædictæ priuationes ſunt vnius, & eiuſdem formæ (ſcilicet illius bonitatis, ſeu rectitudinis, quæ eſt in aſſenſu fidei diuinæ) Ergò non ſunt priuationes ſpecie, ſeu eſſentialiter diuerſæ, atque adeò Paganiſmus, Iudaiſmus, & hæreſis non ſunt vitia ſpecie, ſeu eſſentialiter diuerſa.

Sequitur ſecundò, quod prædictæ tres ſpecies infidelitatis intra eamdem ſpeciem diſtinguantur ſolùm accidentaliter, ſecundùm magis, & minùs, ideſt, ſecundùm maiorem, & minorem oppoſitionem cum authoritate diuina reuelante; quia, cæteris paribus, maior eſt oppoſitio cum fide diuina in hæreſi, quàm in Iudaiſmo; & maior oppoſitio in Iudaiſmo, quàm in Paganiſmo (cum maior oppoſitio contra veritatem fidei diuinæ ſit ibi, vbi eſt maior contemptus diuinæ authoritatis reuelantis, & maior contemptus diuinæ authoritatis reuelantis ſit ibi, vbi maiora ſunt fundamenta credibilitatis rerum, quas Deus reuelauit:) At hæc omnia maiora ſunt in hæretico, quàm in Iudæo, & maiora in Iudæo, quàm in Pagano (cum hæreticus agnoſcat Meſſiam veniſſe, quod non agnoſcit Iudæus, & Iudæus agnoſcat teſtamentum vetus, quod non agnoſcit Paganus) Ergò, &c. 5

Sequitur tertiò, quod inter prædictas tres ſpecies infidelitatis grauiſſimum peccatum ſit peccatum hæreſis, S. Thomas *loco ſuprà citato art.*6. & alij communiter quia licet in omni caſu ex dictis malum ſit aduerſari fidei diuinæ; peſſimum tamen eſt aduerſari fidei diuinæ ſuſceptæ in manifeſta veritate, quod facit hæreticus; cum Iudæus ſolùm aduerſetur fidei diuinæ ſuſceptæ in figura, & Paganus ſolùm aduerſetur eidem fidei diuinæ nullo modo ſuſceptæ, neque ſcilicet in manifeſta veritate, neque in figura: Ergò, &c. 6

Confirmatur ex illo 2. *Petri* 21. Ibi: *Meliùs illis erat, non cognoſcere viam iuſtitiæ, quàm poſt agnitionem retrorſum reuerti ab eo, quod illis traditum eſt.*

Neque obſtat, ſi dicas: Paganus errat circa plura, quàm Iudæus; & Iudæus errat circa plura, quàm hæreticus; Ergo Paganiſmus eſt maxima infidelitas, & hæreſis minima. 7

Reſpondetur enim: concedo antecedens: At diſtinguo conſequens: Si loquamur extenſiuè, ſcilicet quoad plura obiecta materialia, concedo: Si loquamur intenſiuè, ſcilicet, quoad maiorem contemptum diuinæ authoritatis reuelantis: nego.

OBIECTIONES.

Obiicies: præter illas tres ſpecies ſupradictas, quas habet infidelitas, quatenùs opponitur fidei diuinæ, habet innumeras alias ſpecies, quatenùs reſpicit varios errores in materia fidei diuinæ, (ſicuti docet S. Thomas *vbi ſuprà art.*5. communiter receptus; quia alius eſt error circa Trinitatem; alius circa Incarnationem, alius circa Euchariſtiam; alius circa iuſtificationem, &c. vnde dicimus eſſe in Eccleſia multas hæreſes, aliam ſcilicet Arrij, aliam Pelagij, aliam Macedonii, aliam Lutheri, aliam Caluini, &c.) Ergo ſpecies infidelitatis ſunt plures, quam tres quas ſuprà dicebam. 8

Reſpondetur, diſtinguo antecedens: ita vt hæc diſtinctio ſit tantùm materialis, concedo, quia tantùm desumitur ex diuerſitate articulorum, quos Deus reuelauit: ita vt ſit diſtinctio formalis, & nego; quia non deſumitur ex diuerſo contemptu authoritatis Dei reuelantis.

Obiicies ſecundò ſaltem, præter tres illas ſpecies infidelitatis ſupradictas datur Apoſtaſia; ergo adhuc ſpecies infidelitatis ſunt plures, quàm tres, quas ſuprà dicebam. 9

Reſpondetur, nego conſequentiam, quia Apoſtaſia (cum, vt ait S. Thomas *q.*12. *art.*1. quem communiter Doctores ſequuntur, non ſit aliud, quam receſſus à Deo) vel ſumitur pro receſſu ab obedientia,

aut ab ordine clericali, aut à ſtatu religioſo, & tunc certum eſt, quod non ſit quædam infidelitas: vel ſumitur pro receſſu à fide, & tunc, licet quidem ſit quædam infidelitas, per quam quis omnino recedit à vera fide in baptiſmo ſuſcepta (ſicuti quando ex Chriſtiano fit Iudæus, vel Paganus, &c.) non tamen eſt peculiaris ſpecies infidelitatis diſtincta ab hæreſi, Iudaiſmo, & Paganiſmo, ſed inuoluit ſolùm vlteriùs quamdam circumſtantiam aggrauantem (vti rectè ait S.Thom. *cit. art.1. ad 3.* quidquid in contrarium dixerint alij) vnde eadem ſolet eſſe pœna hæreticorum, & apoſtatarum, vt *ſuprà dubit.47.48.49. & 71.* dicebam. Vide etiam quæ dicam *infra dubit.232. de apoſtatis & fugitiuis.*

10 Obijcies tertiò, ſaltem, præter tres ſpecies infidelitatis dictas, datur blaſphæmia; ergò recurrit difficultas.

Reſpondetur, nego etiam conſequeotiam; quia vel blaſphemia eſt contra virtutem Religionis, (vt volunt nonnulli, quos ſequitur Valentia *q.13. puncto 2.*) & tunc certum eſt ſimiliter, quod blaſphæmia non ſit quædam Infidelitas. Vel eſt contra fidem, aut contra confeſſiooem fidei (vt volunt alij cum S.Thoma *citata q.13.*) & tunc, ſi noo ad Paganiſmum, vel ad Iudaiſmum, reducitur ſimiliter ad hæreſim. Vide, quæ dicebantur *ſuprà dubit.218. de blaſphæmia.*

SECTIO XVII.

An liceat Infidelium, & Iudæorum ritus tolerare?

SVMMARIVM.

1 *Principes Chriſtiani, quando infideles, & Iudæi non ſunt ipſis ſubiecti in temporalibus, tunc debent tolerare infidelium, & Iudæorum ritus, qui ſunt iniurioſi ſolùm legi naturali, non autem Chriſtianæ Religioni, & Eccleſiaſticæ poteſtati, vel etiam Innocentibus; quia tunc debent impedire, & prohibere.*

2 *Eccleſia habet ius defendendi, & propagandi ſuam fidem, & Religionem, conſequenter & impediendi ea omnia, quæ ſunt iniurioſa ſuæ fidei, & Religioni.*

3 *Quilibet habet ius defendendi Innocentem iniuſtè oppreſſum: conſequenter impediendi infantium immolationem.*

4 *Principes Chriſtiani, quando infideles & Iudæi ſunt ipſis ſubiecti, tunc omnes illorum ritus, etiam eos, qui ſunt iniurioſi ſolùm legi naturali, poſſunt impedire, & prohibere; quia ij habent ius compellendi omnes ſuos ſubditos ad obſeruationem legis naturalis, &c.*

5 *Ritus prædicti contra legem naturalem poſſunt à Principibus Chriſtianis infidelibus, & Iudæis permitti tribus de cauſis. Primò, vt impediatur maius malum. Secundò vt non impediatur maius bonum. Tertiò ſi adſit præſens aliqua vtilitas.*

6 *Iudæorum ritus, ſicuti ab Eccleſia tolerantur, ſi etiam & ipſorum libri continentes ſimplicem diſpoſitionem veteris teſtamenti; non autem libri Talmudici, & alij continentes blaſphemias contra Chriſtum, Virginem Mariam, & fidem noſtram.*

1 SVppono, quod infideles, & Iudæi vel ſint ſubiecti principibus Chriſtianis in temporalibus, vel non.

Suppono ſecundo, quod ritus infideliom, & Iudæorum vel ſint iniurioſi ſolùm legi oaturali, vel ſint etiam iniurioſi Chriſtiaoæ Religionì, & Eccleſiaſticæ poteſtati, vel etiam iniurioſi Innocentibus, cuiuſmodi eſt infantium immolatio. His ſuppoſitis,

Reſpondetur, & dico primo: quando infideles, & Iudæi oon ſuot ſubiecti principibus Chriſtiaois in temporalibus, tunc infidelium, & Iudæorum ritus, qui ſont iniurioſi ſolùm legi naturali, poſſunt, & debent à priocipibus Chriſtianis tolerari; qui verò ritus infidelium, & Iudæorum ſunt etiam iniurioſi Chriſtianæ, Religioni, & Eccleſiaſticæ poteſtati, vel etiam iniurioſi Ionocentibus, poſſunt à principibus Chriſtianis impediri, & prohiberi.

Prima pars patebit ex iis, quæ dicentur *infrà ſect.19.*

Secunda pars probatur; quia Eccleſia habet ius defendeodi, & propagandi ſuam fidem, ac Religionem: ergo habet ius impediendi ea omnia, quæ ſunt iniurioſa ſuæ fidei, ac Religiooi. Sic Ionocentius Papa in Concilio generali præcepit, puniri omnes illos infideles, qui contra Chriſtum blaſphemias proferrent, vt habetur *in cap. in nonnullis de Iudæis, & Saracenis.* 2

Tertia pars probatur; quia quilibet habet ius defendeodi Innocentem iniuſtè oppreſſum; ergo quilibet habet ius impediendi immolationem infantium. Antecedens patet *ex Prouerbior.24.11.* Conſequentia probatur; quia infans, qui immolatur inpoccos eſt, & ioiuſtè opprimitur. 3

Dico ſecundò infideles, & Iudæi ſunt ſubiecti principibus Chriſtianis, tunc omnes illorum ritus, etiam ij, qui ſont iniurioſi ſolùm legi oaturali, poſſunt à Principibus Chriſtianis impediri, & prohiberi; ſic DD. communiter; & 4

Probatur, quia principes Chriſtiani habent ius compellendi omoes ſuos ſubditos ad obſeruationem legis naturalis: ergo; Conſequentia patet. Antecedens probatur, tùm ex vſu principum Chriſtianorum, quandoquidem Conſtantinus Imperator tulit in Codice de Paganis contra Idololatras leges, quæ approbatæ ſunt ab Auguſtioo *Epiſt.48.* & ab omoibus aliis Sanctis Patribus: tum quia iuriſdictio temporalis extenditur etiam, ad naturalem finem obſeruationis legis naturalis; præſertim eorum præceptorum, quæ pertinent ad publicam pacem, vel ad publicam morum honeſtatem.

Aduerte tamen, quod hi vltimi ritus, de quibus mox *ſuprà* dicebam, poſſint à Principibus Chriſtiaois permitti. 5

Primò, vt impediatur maius malum; cuiuſmodi eſſet magna perturbatio Reipublicæ.

Secundò, vt non impediatur maius bonum: cuiuſmodi eſſet infidelium conuerſio, quæ ſperari poteſt ex eo, ſi ad tempus eorum ritus tolerentur.

Tertiò ſi adſit præſens aliqua vtilitas, quo modo facilius Iudæorum, quam gentilium ritus tolerantur; qoia Iudæorum ritus coofirmant veritatem noſtræ fidei cuius figuram contioent, ideoque nobis argumenta contra ipſos Iudæos ſuppeditant; S. Auguſtinus *de Ciuit. Dei lib.18. cap.46.* (quare eos ait, ideo Iudæos non fuiſſe extinctos à Deo, ſed permiſſos diſpergi per vniuerſum orbem, vt ab inimicis noſtris noſtræ fidei teſtimonium haberemus) quem cum S.Thom. *q.10. art.11.* ſequuntur alij paſſim.

Aduerte ſecundo, quod ſicut Iudæorum ritus, ſic etiam & Iudæorum libri ab Eccleſia tolerentur: quod tamen intellige de illis Iudæorum libris (qui continent ſimplicem expoſitionem veteris teſtamenti; quia ſicut Iudæorum ritus, ſic etiam & Iudæorum huiuſmodi libri Chriſtianæ fidei figuram defenduot, & veritati teſtimonium præbent) non autem de illis aliis Iudæorum libris, quos ſcribunt Rabini contra Chriſtum, & contra noſtram fidem; huiuſmodi enim Iudæorum 6

Digitized by Google

dæorum libri non tolerari, ſed ſi commodè fieri poteſt, comburi debent; quia ſunt iniurioſi Chriſtianæ fidei, vt propterea Eccleſia ius habeat eos impediendi, & comburendi: qua de re videri poterit ſic Caietanus *cit. q. 10. art. 11.* Et videri etiam poterunt, quæ dicebam *ſuprà dubit. 35. vſque ad 46. de prohibitione librorum, & dubit. 228. ſect. 3.*

SECTIO XVIII.

An poſſit Princeps Chriſtianus infideles, vel Iudæos ſibi ſubditos in temporalibus priuare Dominio, quod habent in ſeruos, ſi hi Chriſtiani efficiantur?

SVMMARIVM.

1 *Princeps priuare poteſt infideles ſibi ſubditos Dominio, quod habent in ſeruos.*

2 *Serui Iudæorum tam vernaculi, quàm ad ſeruitutem empti, liberi fiunt eo ipſo, quod fidem Chriſti ſuſcipiunt; ſi autem empti ſunt ad mercaturam, tenetur Dominus eos intra ſex menſes venales exponere, vt emi poſſint à Chriſtianis, & ſic fidem ſuſcipere.*

3 *Serui infidelium etiam Chriſtianis Principibus non ſubiectorum ſi periculum peruerſionis patiantur poſſunt à Dominio ſuorum Dominorum poteſtate Eccleſiaſtica abſolui.*

4 *Infidelibus non eſt permittendum, vt acquirant nouum in Chriſtianos Dominium, quod antea in iſtos non habebant, quia hoc cederet in ſcandalum, & periculum fidei.*

5 *Dominium antiquum priùs à Superioribus infidelibus, vel Iudæis in ſuos ſubditos, vel ſeruos habitum, non amittitur per hoc præcisè, quod ipſorum ſuperiorum infidelium vel Iudæorum ſubditi, ſeu ſerui efficiantur Chriſtiani, quia infideles, vel Iudæi ſunt capaces talis Dominij, cum illud fundetur ex dictis in iure gentium, & ex alio capite fides non obſtet; quia fideles non ſunt iure diuino exempti.*

6 *Chriſtus.* Matth. 17. 25. *vbi dixit: ergò liberi ſunt filij, loquitur de ſe ipſo, non autem de aliis.*

7 *Chriſtus* ad Galat. 5. 13. *vbi per Paulum dixit: vos in libertatem vocati eſtis fratres, &* in primo ad Cor. 6. *vbi reprehenduntur fideles, quod cauſas agerent apud iudicem infidelem: in priori loco tantùm loquitur de libertate à peccato: in poſteriori reprehendit eos; qui cum poterant adhibere iudicem fidelem, adibant tamen infidelem.*

8 *Eccleſia poteſt priuare infideles, vel Iudæos antiquo Dominio, quod priùs habebant in ſuos ſeruos, ſi ipſorum infidelium, vel Iudæorum ſerui efficiantur Chriſtiani; quia tam ea, quàm princeps Chriſtianus poteſt, ſi ita expediat ad bonum commune, aliquem priuare Dominio aliquarum rerum.*

9 *Eccleſia, & Princeps Chriſtianus poteſt infidelibus, vel Iudæis in temporalibus ſibi ſubiectis imponere tributum.*

10 *Eccleſia, & Princeps Chriſtianus poteſt ferre in ſuo territorio legem, vt ſerui fidelium, hoc ipſo ſi fiant Chriſtiani liberi ſint à Dominio, & obedientia Dominorum fidelium.*

11 *Eccleſia poteſt, etiam priuare infideles vel Iudæos antiquo Dominio, quod priùs habebant in ſuos ſeruos; ſi ipſorum infidelium, vel Iudæorum ſerui pariter efficiantur Chriſtiani; etiam ſi ij, vel Iudæi non ſubiiciant temporalibus principibus Chriſtianis.*

12 *Eccleſia, & princeps Chriſtianus ſi id non poſſet, cederet etiam in ſcandalum, & periculum fidei.*

13 *Infideles propter ſuam infidelitatem ex ſe digni ſunt priuari omni Dominio in Chriſtianos, & ex alio capite fas non eſt, quod Chriſtiani ſint inferiores infidelibus.*

14 *Princeps Chriſtianus licet non poſſit prædictos infideles, vel Iudæos in temporalibus ſibi non ſubiectos per temporalem iuriſdictionem punire directè, poteſt tamen indirectè, ſiue ex commiſſione Eccleſiæ.*

RESpondetur affirmatiuè; S. Thomas 2. 2. *q. 10. art.* 1
10. quem ſequuntur communiter Doctores; Et
ſeruat Eccleſia, quæ etiam *in cap. fraternitatem diſt.*
54. *& in cap. 1. & 2. de Iudæis* decernit, quod ſerui Iu- 2
dæorum (tam vernaculi id eſt in ſeruitute nati, quam
ad ſeruitutem empti) liberi eo ipſo, quod fidē Chri-
ſti ſuſcipiunt, efficiantur; ſi autem empti ſint ad mer-
cationem, teneatur Dominus eos intra tres menſes
venales exponere, vt poſſint emi à Chriſtianis, ſicque
fidem ſuſcipere; Et ratio eſt, quia princeps licitè poteſt
ſubditos ſuos priuare dominio rerum, quas habent;
ſi ſic bonum commune, præſertim fidei, vel Religio-
nis, ea poſtulauerit, vti dicebam de Comitiis, ſeu Par-
lamentis *dubit. 4. edit. 1. & c. 2. dubit. 4. ſect. 32. edit. 2.*

Quod adeò verum eſt, vt ſi ſerui infidelium, vel 3
Iudæorum etiam Chriſtiano principi in temporalibus
non ſubditorum, periculum peruerſionis à ſuis Domi-
nis infidelibus, vel Iudæis patiantur, poſſint à Domi-
nio prædictorum ſuorum Dominorum Eccleſiaſtica
poteſtate abſolui, quia tunc non directè, ſed indirectè
tantùm in infideles, vel Iudæos iuriſdictio exercetur
quatenùs ſcilicet id neceſſarium eſt ad tuendum fi-
nem Eccleſiaſticæ poteſtatis principibus Chriſtianis
à Deo conceſſæ: quod præcipuè præſtare poteſt ſum-
mus Pontifex, vti dicebam *ibid. & ſect. 42. & ſeqq.*

Corollaria.

Ex dictis ſequitur primò, quod non ſit permitten- 4
dum infidelibus, vel Iudæis, vt acquirant nouum in
Chriſtianos Dominium, quod antea in iſtos non habebant, S. Thomas *cit. q. 10. art. 10.* quem paſſim ſequuntur alij Doctores; Et colligitur ex multis Canonibus in decretalibus *tit. de Iudæis, & Saracenis*; & ratio eſt; quia hoc cederet in ſcandalum, & cederet in periculum fidei: cederet in ſcandalum; quia facilè infideles aduerterent peccata & defectus ſubditorum fidelium; ſicque contemnerent fidem iſtorum (quapropter & Apoſtolus 1. *ad Corinth. 6.* prohibuit, ne fideles contenderent in iudicio coram iudice infideli) cederet in periculum fidei, quia facilè etiam ſubditi fideles peruerti poſſent authoritate Superiorum infidelium.

Sequitur ſecundò, quod antiquum Dominium priùs à ſuperioribus infidelibus, vel Iudæis in ſuos ſubditos ſeu ſeruos habitum non amittatur per hoc præcisè, quod ipſorum ſuperiorum infidelium, vel Iudæorum ſubditi, ſeu ſerui efficiantur Chriſtiani. S. Thomas *loco ſuprà cit.* quem etiam paſſim ſequuntur alij Doctores; Et colligitur *ex illo* 1. *Timothei 6.* [Quicumq; ſunt ſub iugo ſerui, Dominos ſuos omni honore dignos arbitrentur, nè nomen Domini, & doctrina blaſphemetur, qui autem fideles habent Dominos, non contemnant, quia fratres ſunt, ſed magis ſeruiant, quia fideles ſunt:] Quibus verbis Apoſtolus ſatis clarè duplicis generis ſeruos Chriſtianos cōprehendit; vnos, qui ſubiecti ſint Dominis fidelibus: ergo ſatis clarè ſupponit quod Domini infideles non amittant antiquum Dominium (quod priùs habebant in ſuos ſubditos,

ditos, ſeu ſeruos) per hoc præciſè, quod ipſorum infidelium, vel Iudæorum ſubditi, ſeu ſerui efficiantur Christiani; Et ratio eſt; quia (ſicuti rectè adnotauit Sanctus Thomas *vbi ſupra*) poteſt iure Gentium vnus homo habere dominium, & iuriſdictionem in alium: Ergo Domini infideles, vel Iudæi non amittunt antiquum dominium (quod prius habebant in ſuos ſubditos, ſeu ſeruos) per hoc præciſè, quod ipſorum infidelium, vel Iudæorum ſubditi, ſeu ſerui efficiantur Christia-
5 ni. Antecedens patet. Conſequentia probatur; quia infideles, vel Iudæi ſunt capaces talis dominij, cum illud ex dictis fundetur in iure Gentium; & Fides ex alio capite non obſtet; quia Fideles non ſunt iure diuino exempti, cum nullibi tale ius habeatur.

6 Obijcies: Christus videtur eos eximiſſe *Matthæi* 17. 25. Ibi: *Ergò liberi ſunt filij*; In quo loco ſermo eſt de libertate à ſoluendo tributo; ita vt ſenſus ſit, quod non debeant Christiani ſoluere tributum infidelibus.

Reſpondetur nego antecedens; quia ibi Christus loquitur de ſe ipſo; ita vt ſenſus ſit: Filij Regum terrenorum liberi ſunt à ſoluendo tributo: igitur multo magis & Ego, qui ſum filius Regis cæleſtis.

7 Inſtabis: ſaltem Christus videtur eos exemiſſe *ad Galatas* 5. 13. Ibi: *Vos in libertatem vocati eſtis fratres*: vnde etiam *primum ad Corinthios* 6. reprehenduntur fideles, quod cauſas agerent apud Iudicem infidelem.

Reſpondetur: nego etiam antecedens; quia Apoſtolus in priori loco tantùm loquitur de libertate à peccato, & à iugo legis Moſaicæ; In poſteriori autem reprehendit Christianos, quod, cum poſſint adire Iudicem Christianum, adeant tamen Iudicem infidelem: nam, quod alioquin licitum ſit, adire Iudicem infidelem, patet ex eo, quod & ipſe Apoſtolus *Actorum* 25. 11. de facto appellauerit ad Cæſarem.

8 Sequitur tertiò, quod Eccleſia tamen poſſit priuare infideles, vel Iudæos antiquo dominio (quod prius habebant in ſuos ſeruos) ſi ipſorum infidelium, vel Iudæorum ſerui efficiantur Christiani; & ita vt de facto prædictos infideles, vel Iudæos tali dominio priuet, ſi prædicti infideles, vel Iudæi ſint ſubiecti Principibus Christianis in temporalibus: ſic Sanctus Thomas *citato articulo* 10. quem ſequuntur communiter Doctores; Et conſtat (ſicuti *ſuprà* dicebam) ex praxi Eccleſiæ, quæ iampridem *in cap. fraternitatem, diſtinctione* 54. & *in cap. præſenti, & cap. multorum de Iudæis, & Saracenis* decreuit, quod Iudæorum ſerui (ſiue vernaculi, ſcilicet in ſeruitute nati, ſiue ad ſeruitutem empti) liberi ſint eo ipſo, quod ad Fidem conuertuntur: quod ſi fuerint empti ad mercationem, decreuit, quod intra tres menſes venales exponantur, vt emi poſſint à Christianis; Et ratio eſt; quia (ſicuti etiam ſuprà dicebam) Eccleſia, & Princeps Christianus poteſt, ſi ſic expediat ad bonum commune, aliquem priuare dominio aliquarum rerum: ergo propter eandem rationem poterit etiam aliquem priuare dominio aliquarum perſonarum.

9 Confirmatur; quia Eccleſia, & Princeps Christianus poteſt infidelibus, vel Iudæis, in temporalibus ſibi ſubiectis, imponere tributum: Ergo etiam loco tributi, ſeu per modum tributi poterit iiſdem infidelibus, vel Iudæis imponere hoc onus, vt amittant dominium in ſuos ſeruos, ſi iſti efficiantur Christiani.

10 Confirmatur ſecundò, quia Eccleſia, & Princeps Christianus poteſt, (vt de facto videtur in vrbe Roma) ferre in ſuo Regno legem, vt ſerui fidelium hoc ipſo (ſi fiant Christiani) liberi ſint à dominio, & obedientia dominorum fidelium; ergo multò magis poterit ferre legem, vt ſerui infidelium, vel Iudæorum (qui in tali Regno ſubiecti ſunt Eccleſiæ, vel Principi Christiano) hoc ipſo ſimiliter (ſi fiant Christiani) liberi ſint à dominio, & obedientia dominorum infidelium; cum poſſit iſtis Eccleſia, & Princeps Christianus (ſi ibi iſti viuere velint) imponere maiora tributa, ſicuti dicam *ſect.* 18. & 19. *ſequent.*

Sequitur quartò, quod Eccleſia poſſit etiam priuare infideles, vel Iudæos antiquo dominio (quod 11
prius habebant in ſuos ſeruos) ſi ipſorum infidelium, vel Iudæorum ſerui ſimiliter efficiantur Christiani (etiam ſi prædicti infideles, vel Iudæi non ſint ſubiecti in temporalibus Principibus Christianis) S. Thomas *loco ſuprà citato* (quidquid in contrarium dixerint alij,) quia, licet Eccleſia nullam habeat iuriſdictionem in huiuſmodi infideles, vel Iudæos (neque ſcilicet politicam, ſeu temporalem, vtpote non ſubiectos Principi Christiano; neque etiam Eccleſiaſticam, ſeu ſpiritualem, vtpotè non baptizatos) ſicque non poſſit illos directè punire, ſeu per modum pœnæ prædicto dominio directè priuare; habet tamen iuriſdictionem Eccleſiaſticam, ſeu ſpiritualem in ſeruos ipſorum infidelium, vel Iudæorum (quando prædicti ſerui ſunt ad Fidem conuerſi) ergo poteſt, ac debet iſtorum ſeruorum (quando ſunt ad Fidem conuerſi) ſaluti conſulere, pericula remouere, iniurias iiſdem illatas vindicare, vel per ſe, vel per Principes Christianos ſæculares; ſicque poteſt prædictos infideles, vel Iudæos indirectè punire, ſeu per modum pœnæ prædicto dominio (quia ſcilicet illo in detrimentum filiorum Eccleſiæ abutuntur) indirectè priuare.

Confirmatur 1. quia alioquin cederet etiam in 12
ſcandalum, & periculum Fidei, ſicuti dicebam *ſuprà primo Corollario.*

Confirmatur ſecundò, quia infideles propter ſuam 13
infidelitatem ex ſe digni ſunt, qui priuentur omni dominio in Christianos, ſicuti dicebat Sanctus Thomas *loco ſuprà citato*; Et ex alio capite fas non eſt, quod Christiani ſint inferiores infidelibus, quodque filij liberæ ſeruiant filiis ancillæ: Ergo.

Sequitur quintò, quod Princeps Christianus etiam 14
(licet in prædictos infideles, vel Iudæos, vtpotè ſibi in temporalibus non ſubiectos, non poſſit per Politicam, ſeu temporalem iuriſdictionem eoſdem infideles vel Iudæos directè punire, ſeu per modum pœnæ prædicto dominio priuare) poſſit tamen indirectè; ſiue ſcilicet ex commiſſione Eccleſiæ, (quæ poteſt indirectè, vt modò ſuprà dicebam,) ſiue quatenus vel pro ſe, vel pro aliis iniurias ab infidelibus, vel Iudæis contra iuſtitiam illatas vlciſcatur, vt dicam *citata ſectione* 19. & 20. *ſequentibus.*

SECTIO XIX.

An poſſit Princeps Christianus aliquo modo infideles, vel Iudæos ſibi ſubditos in temporalibus cogere ad Christi Fidem amplectendam: vbi etiam de hæreticis, & Apoſtatis.

SVMMARIVM.

1 *Princeps, etiam Summus Pontifex, licet non poſſit infideles, ac Iudæos etiam ſibi ſubditos ad Christi Fidem amplectendam directè cogere,*

inſtituto v.g. contra eos bello, vel propoſita eis pæna mortis, &c.

2 *Poteſt tamen eos cogere indirectè, idque duobus modis: Primo negando illis ius habitationis in Regione ſua, niſi Euangelij prædicationem audire velint: Secundò imponendo illis maiora, quàm aliis ſubditis tributa, modo tamen ſint intra limites iuſtitiæ.*

3 *Summus Pontifex è contra poteſt cogere directè Hæreticos, & Apoſtatas, vtpotè Eccleſiæ, atque adeò ſibi ratione Baptiſmi ſubiectos.*

4 *Eccleſiæ Prælati, qui habent iuriſdictionem ſpiritualem, non poſſunt directè cogere infideles, vel Iudæos ad Fidem, vel Baptiſmum ſuſcipiendum: At cogere poſſunt Hæreticos; quia licet ſint extra Eccleſiam quoad internam vnionem, quæ fit per Fidem; ſunt tamen ſubiecti Eccleſiæ quoad iuriſdictionem ratione Baptiſmi ſuſcepti.*

5 *Principes ſæculares Chriſtiani, qui habent iuriſdictionem temporalem, neque poſſunt directè cogere infideles, vel Iudæos, etiam illos ſibi ſubiectos in temporalibus ad eandem Fidem, vel Baptiſmum ſuſcipiendum; quia horum poteſtas ordinatur ſolùm ad finem naturalem, & non extenditur ad ea, quæ ſunt ordinis ſupernaturalis.*

6 *Eccleſiæ Prælati, & Principes ſæculares Chriſtiani licet non poſſint directè cogere infideles, vel Iudæos ad Fidem, vel Baptiſmum ſuſcipiendum; poſſunt tamen indirectè: Primò denegando illis ius habitationis: Secundò imponendo illis maiora tributa, vt ſuprà dictum fuit.*

7 *Auctoritas* Lucæ 14. 23. *Vbi Paterfamilias, in Parabola Euangelij, præcipit ſeruo, quod exeat in vias, & compellat intrare, nihil officit; quia per illos, qui compelluntur intrare ad Cœnam, non ſignificantur infideles, & Iudæi: ſed hæretici, & ſchiſmatici, qui ratione Baptiſmi ſuſcepti pertinent ad iuriſdictionem Eccleſiæ.*

8 *Infideles, & Iudæi vi legis Diuinæ tenentur ad Fidei, & Baptiſmi ſuſceptionem: At non per hoc Eccleſiæ Prælati, & Principes ſæculares poſſunt directè cogere eos, vt faciant id, quod vi legis Diuinæ facere tenentur; cum ſint extra Eccleſiam.*

9 *Fidei, & Baptiſmi ſuſceptio non cedit in detrimentum; ſed potiùs in commodum, ſeu vtilitatem infidelium, & Iudæorum, ſi ſit voluntaria, ſeu libera; ſecùs ſi ſit coacta, ſeu neceſſaria.*

10 *Infidelibus nulla fit iniuria, ſi ij compellantur ad Fidem ab eo, qui habet iuriſdictionem in illos, qualis eſt Deus, qui habet plenam iuriſdictionem in omnes homines: Secùs ſi compellantur ab eo, qui eam non habet in illos, quales ſunt Principes Chriſtiani.*

11 *Deus aliquando per terrores compellit homines ad Fidem, & Baptiſmum, ſicut compulit Saülum; at non compulit vi, ſeu neceſſario; alioquin non fuiſſet meritum in eo ſed liberè, fortiter tamen, & ſuauiter per ſuam gratiam efficacem; quod Chriſtiani Principes efficere nequeunt.*

12 *Iudæos ad Baptiſmum compulit Siſebutus Rex, qui tanquam Religioſiſſimus laudatur à Concilio Toletano quarto, item Conſtantinus Imperator ad impediendum cultum Idololatriæ iuſſit claudi omnia Templa Paganorum, laudatur tamen à Concilio prædicto Siſebutus, non quia Patres approbauerint factum, cum potiùs oppoſitum decreuerint; ſed quia commendarunt zelum ipſius.*

13 *Conſtantinus autem laudatur à S. Auguſtino; quia rectè, & laudabiliter id fecit, neque enim compulit Paganos ad Fidem directè, ſed tantum indirectè. Idemque dic de Rege Hiſpaniarum.*

14 *Eccleſia licet non poſſit directè compellere infideles, & Iudæos ad Fidem, vel Baptiſmum: poteſt tamen directè compellere eos ad non impediendum: ſed permittendum prædicationem, ſeu propagationem Fidei, & Euangelij; quia Princeps habens aliquod ius, vel poteſtatem, non ſolùm poteſt illam exequi, ſed etiam poteſt quoſcunque alios, vt proprij iuris executionem non impediant compellere.*

15 *Eccleſia poteſt etiam concedere alicui Principi Chriſtiano curam, & poteſtatem introducendi, atque conſeruandi idoneos Prædicatores in prouinciis infidelium, & Iudæorum, quin & concedere eidem poteſtatem vlciſcendi quamlibet iniuriam huiuſmodi Prædicatoribus ab infidelibus & Iudæis illatam, & titulo belli occupandi eorum terras, & prouincias.*

16 *Eccleſia poteſt directè compellere infideles, & Iudæos ad audiendam prædicationem Fidei, & Euangelij, non directè: quia non habet iuriſdictionem in illos, ſed indirectè, vt dictum fuit.*

17 *Eccleſia poteſt compellere infideles, & Iudæos ad non impediendam prædicationem Euangelij: at non ex hoc ſequitur, quod poſſit illos compellere directè, vt audiant prædicationem illius; quia infideles, & Iudæi non ex eo, quod nolunt impedire prædicationem Euangelij, cenſentur eam impedire: ſed ex eo ſolùm, quod alios volentes audire, non permittunt, vt audiant.*

18 *Eccleſia habet ius prædicandi Euangelij: at non inde ſequitur, quod habeat ius compellendi omnes, vt illud audiant.*

RESpondetur, quod Princeps Chriſtianus Summus Pontifex (quamvis non poſſit infideles, vel Iudæos, etiam ſibi ſubditos in temporalibus ad Chriſti Fidem amplectendam cogere directè, inſtituto v.gr. contra eos bello, vel propoſita eis pœna mortis, carceris, bonorum ſpoliationis, &c. ſicuti habetur *in c. ſunt de Iudæis*; & docet S. Thom. 2. 2. *q.* 10. *art* 8. quem ſequuntur communiter DD. & ratio eſt, quia in illos quoad hoc, vtpote qui ſunt extra Eccleſiam, Princeps Chriſtianus iuriſdictionem, & poteſtatem vllam non habet: Tum quia Eccleſiæ praxis oſtendit, quod voluntas Dei non ſit, vt homines ad Chriſti Fidem audiendam, vel amplectendam compellantur; cum ad Dei honorem, & ſuauem Euangelij propagationem, & Eccleſiæ ædificationem multum interſit, quod Chriſti Fides liberè ſuſcipiatur, eoq; conſtantiùs retineatur) Poſſit tamen cogere indirectè; Idque duobus modis. 1 2

Primò negando illis facultatem habitandi in Regionibus ſuis, ſi prædicationem Euangelij audire nolint, cum habitandi ibi illis ius non debeatur, ſed abſolutè poſſit negari.

Secundò imponendo illis maiora, quàm aliis ſubditis, tributa (modo tamen ſint intra limites iuſtitiæ) donec Chriſtiani efficiantur.

Atque ita deſumitur *ex c. iam verò* 25. *q* 6. Et docent S. Antonio. *p.* 3. *tit.* 12. *c.* 1. §. 1. & alij paſſim; & ſuadet ratio; quia ratione boni communis ſpiritualis Princeps Chriſtianus in illos (vtpotè ſibi ſubditos in temporalibus) iuriſdictionem, & poteſtatem habet, ſi non directè, ſaltem indirectè, ſicuti diffusè dicebam *citat. tractatu de Comitiis, ſeu Parlamentis.*

Ex his ſequitur, quod Princeps Chriſtianus, ſaltem Sum. Pontifex poſſit è cótra cogere directè hæreticos & Apoſtatas, vtpotè Eccleſiæ, ratione ſuſcepti Baptiſmi, ſubditos, ſeu ſubiectos, ſicuti patet ex iiſdem, quæ *ſupr. & eod. tr. de Comitiis, ſeu Parlamentis* dicebantur. 3

Confirmatur; quia Summus Pontifex (licet non poſſit Infideles, vel Iudæos, qui Fidem Chriſtianam nunquam

nunquam ſuſceperunt, ſpiritualibus pœnis ad Chriſti fidem compellere, ſicut *ex Apoſtolo* 1. *ad Corinth.* 3. clarè colligitur; Et ratio eſt; quia Eccleſiaſticæ iuriſdictioni nunquam ſe ſubdiderunt) poteſt tamen ſpiritualibus pœnis ad illam cogere hæreticos, & Apoſtatas; quia (cum iſti Chriſti fidem in baptiſmo profeſſi, & per hanc, veluti, ianuam, in Eccleſiam ingreſſi, eiuſdem iuriſdictioni ſe ſubdiderint, ſequitur, quod ab illa poſtea impiè recedentes ad obſequium fidei, & obedientiam Eccleſiæ meritò compelli poſſint.

Atque ita habetur *in cap. de Iudæis diſtinct.* 45. *& in cap. excommunicamus de hæreticis.* Adeò vt qui relapſi, & incorrigibiles reperiuntur, ſæculari Magiſtratui traditi, pœna mortis afficiantur, iuxtà textum *in c. ad abolendam* §. *illos, & in cit. cap. excommunicamus* §. 1. Et docet S. Thomas 2. 2. *q.* 10. *art.* 8. *& q.* 11. *art.* 3. communiter receptus; Et agnouit etiam S. Auguſtinus *lib.* 2. *retractationum cap.* 5. *tract.* 11. *in Ioannem. cap.* 3. *lib.* 1. *contrà Epiſtolam Parmeni, cap.* 7. *epiſt.* 48. *ad Vincentium, & epiſt.* 50. *ad Bonifacium.* Etſi aliquando aliter ſenſerit.

Corollaria.

4 Ex dictis ſequitur, quod Eccleſiæ prælati, qui habent iuriſdictionem ſpiritalem, non poſſint directè cogere infideles, vel Iudæos ad fidem, vel baptiſmum ſuſcipiendum; S. Thomas *cit. q.* 10. *art.* 8 & alij communiter, & colligitur *ex illo primo ad Corinthios* 5. 12. *Quid enim mihi de iis, qui foris ſunt, iudicarem nonne de iis, qui intus ſunt, vos iudicatis? Nam eos qui foris ſunt, Deus iudicabit:* Vbi per illos, qui foris ſunt, intelligit Apoſtolus infideles, qui ſunt extra Eccleſiam, & per illos, qui intus ſunt, intelligit fideles, qui ſunt in Eccleſia: vnde ſic ſumitur ratio huius primi Corollarij: Eccleſiæ Prælati non habent poteſtatem iuriſdictionis in infideles, vel Iudæos (cum ſint extra Eccleſiam) ergo non poſſunt iudicare, vel pœnis cogere illos, ad fidem, vel baptiſmum ſuſcipiendum.

Dices: ergo neque poterunt cogere hæreticos; quia & iſti etiam ſunt extra Eccleſiam.

Reſpondetur, nego conſequentiam; quia, licet hæretici ſint extra Eccleſiã quoad internam vnionem quæ fit per fidem, ſunt tamen ſubiecti Eccleſiæ quoad iuriſdictionem ratione baptiſmi ſuſcepti, ſicuti *ſect. præced.* dicebatur.

5 Sequitur ſecundò, quod principes ſæculares Chriſtiani (qui habent iuriſdictionem temporalem) neque poſſint directè cogere infideles, vel Iudæos (etiam illos, qui ipſis ſubiecti ſunt in temporalibus) ad eamdem fidem, vel baptiſmum ſuſcipiendum; quia poteſtas, & iuriſdictio talium principum ordinatur ſolùm ad finem naturalem, & non extenditur ad ea, quæ ſunt ordinis ſupernaturalis: ergo non extenditur ad id, quod poſſint illos cogere ad fidem vel baptiſmum ſuſcipiendum. Antecedens patet. Conſequentia probatur; quia ſuſceptio fidei, & baptiſmi non pertinet ad finem naturalem, ſed tantùm ad finem ſupernaturalem.

Confirmatur, quia in principibus ſæcularibus Chriſtianis vel eſt tantùm iuriſdictio ciuilis, vel etiam iuriſdictio Eccleſiaſtica: Si primum, non extenditur; niſi ad ciuilia, & politica (qualis non eſt ſuſceptio fidei, vel baptiſmi) Si ſecundum, non extenditur, niſi in illos, qui ſubiecti ſunt Eccleſiæ; ſed infideles, & Iudæi (de quibus nunc agimus) non ſunt ſubiecti Eccleſiæ (cùm ſint foris, ſeu extra Eccleſiam, vt ex Apoſtolo *ſuprà* dicebam) ergò &c.

6 Dixi, quod Eccleſiæ Prælati, & principes ſæculares Chriſtiani non poſſunt directè cogere infideles, vel Iudæos ad fidem, vel baptiſmum ſuſcipiendum; quia indirectè poſſunt, vti *cit. ſect. præcedenti* dicebatur.

Primò denegando illis ius habitandi in ſuis Regionibus, niſi audiant prædicationem Euangelij; quia quod quis poteſt alicui iuſtè denegare abſolutè, & ſine conditione aliqua, poterit multò magis denegare ſub conditione aliqua honeſta; ſed Eccleſiæ prælati, & principes ſæculares Chriſtiani poſſunt infidelibus, & Iudæis ius habitandi in ſuis Regionibus (cum illud iis non debeatur) denegare abſolutè; ergo & poterunt denegare ſub hac conditione honeſta, ſi ſcilicet non velint audire prædicationem Euangelij.

Secundò, imponendo illis maiora tributa, quàm aliis ſubditis Chriſtianis (dummodo tamen ſint intrà limites iuſtitiæ) vt hac ratione illi (quando vident benigniùs agi cum Chriſtianis, quàm cum aliis) ad fidem Chriſtianam recipiendam alliciantur: qua de re videri poterit Gratianus *in cap. iam verò* 23. *quæſt.* 6.

Obiicies: *Lucæ* 14. 23. Pater familias in parabola Euangelica præcipit ſeruo, quod exeat in vias, & compellat quoſcumque inuenerit intrare ad Cœnam; ergo directè compelli poſſunt, & debent omnes infideles intrare in Eccleſiam; quod fit per fidei, & baptiſmi ſuſceptionem. 7

Reſpondetur, nego conſequentiam; quia per illos, qui compelluntur intrare ad Cœnam, non ſignificantur (vt ait Auguſtinus *epiſt.* 50. ad Bonifacium) infideles, & Iudæi, (de quibus nunc agimus) ſed intelliguntur hæretici, & Schiſmatici, qui ratione baptiſmi ſuſcepti pertinent ad iuriſdictionem Eccleſiæ; ſicque directè iure compelli poſſunt, quod redeant ad vnitatem corporis Chriſti; vt omittam, quod ſi intelligantur etiam infideles, & Iudæi, tunc ly *compellere* (vt ait S. Thomas *q.* 22. *de veritate art.* 9. *ad vltimum*) non accipitur pro violenta compulſione, ſed pro quadam vehementia miraculorum, quibus vſi ſunt Apoſtoli ad conuertendos infideles, & Iudæos.

Obiicies ſecundò, infideles, & Iudæi vi legis diuinæ tenentur ad fidei, & baptiſmi ſuſceptionem: 8
ergo Eccleſiæ prælati, & principes ſæculares Chriſtiani (cum ſint cuſtodes legis diuinæ) poterunt directè cogere eos, vt faciant id, quod vi legis diuinæ facere tenentur.

Reſpondetur, nego etiam conſequentiam; quia ex dictis principes Chriſtiani non poſſunt cogere eos per iuriſdictionem Eccleſiaſticam (cum infideles, & Iudæi, ſicuti ex Apoſtolo dicebam, non ſint ſubiecti Eccleſiæ:) nec per iuriſdictionem ciuilem; cum illa non extendatur niſi ad ciuilia, & politica; Ergò, &c.

Obiicies tertiò: Suſceptio fidei, & baptiſmi 9
non cedit in detrimentum, ſed potiùs in commodum, ſeu vtilitatem infidelium, & Iudæorum: ergo nulla fit illis iniuria, ſi ad eam compellantur.

Reſpondetur: Diſtingue antecedens: ſi ſuſceptio fidei, & baptiſmi ſit voluntaria, ſeu libera: concedo; Si ſit coacta, ſeu neceſſaria, nego, quia tunc eſſet illis cauſa maioris detrimenti, & peccati.

Reſpondetur ſecundò; Tranſeat antecedens: At 10
diſtinguo conſequens: Nulla fit illis iniuria, ſi ad eam compellantur ab eo, qui habet iuriſdictionem in illos (qualis eſt Deus, qui habet plenam iuriſdictionem in omnes homines) concedo: Si ad eam compellantur ab eo, qui non habet iuriſdictionem in illos (quales ex dictis ſunt principes Chriſtiani reſpectu infidelium, & Iudæorum in negotio fidei) nego; quia aliquem ad aliquid compelli ab eo, qui

non habet poteſtatem compellendi, eſt grauamen contra iuſtitiam.

11 Objicies 4. Deus aliquando per terrores compellit homines ad Fidem, & Baptiſmum (quo modo compulit Saülum *Actor.* 9. 4.) Ergo non peccant Principes Chriſtiani ſi ſimiliter compellant infideles, & Iudæos ad eandem Fidem, & Baptiſmum.

Reſpondetur, tranſeat Antecedens (quamvis reuera Deus eo modo non compulerit Saülum vi, ſeu neceſſariò, alioquin non fuiſſet meritum in Saülo: ſed liberè; fortiter tamen, & ſuauiter, per gratiam ſcilicet efficacem ſuam) At nego conſequentiam; Et diſparitas eſt, quia (ſicuti dicebam) Deus habet plenam iuriſdictionem in omnes homines, quam non habent nec Eccleſiæ Prælati, neque Chriſtiani Principes ſæculares reſpectu infidelium, & Iudæorum in negotio Fidei, & Baptiſmi, de quo nunc tractamus.

12 Inſtabis: Siſebutus Rex compulit Iudæos ad Baptiſmum (vt habetur in Concilio Toletano 4. *can.* 55. & refertur apud Gratianum *in cap. de Iudæis diſt.* 45.) & ibi tanquam Rex Religioſiſſimus, laudatur à Concilio: Item Conſtantinus Imperator ad impediendum cultum Idololatriæ iuſſit, claudi omnia Templa Paganorum (vt habetur *in leg. Nemo Cod. de Paganis*) & propterea laudatur ab Auguſtin. *epiſt.* 48. Item Rex Hiſpaniarum iuſſit, omnes Iudæos, qui non vellent conuerti, excedere ex ipſius Regnis; Ergo.

Reſpondetur, nego etiam conſequentiam: quia Siſebutus Rex non laudatur à Concilio propter factum (cum in eodem capite, vbi refertur hoc ipſius
13 factum, expreſsè prohibeatur, quod deinceps Iudæi compellantur ad Fidem) ſed laudatur propter zelum; Conſtantinus autem rectè, & laudabiliter id fecit; quia id non fuit compellere Paganos ad Fidem, niſi indirectè: idemque dico de Rege Hiſpaniarum: præſertim, quia poterat abſolutè expellere Iudæos è ſuis Regnis (cum non teneretur eis dare ius perpetuò ibi habitandi) ſicque multò magis poterat id facere ſub honeſta conditione, ſi ſcilicet conuerti non vellent, vti *ſuprà* dicebam.

14 Sequitur 3. quod, licet Eccleſia non poſſit directè compellere infideles, & Iudæos ad Fidem, vel Baptiſmum, poſsit tamen directè compellere eos, quod non impediant, ſed permittant prædicationem, ſeu propagationem Fidei, & Euangelij. S. Thomas *citata quaſt.* 10. *art.* 8. Sotus *in* 4. *diſt.* 5. *qu.* 1. *art.* 10. Victoria *in relectione de Indis*, & alij communiter: quia Princeps, qui habet aliquod ius, vel poteſtatem, non ſolùm poteſt illam exequi, ſed etiam poteſt quoſcumque alios, vt proprij iuris executionem non impediant, compellere; quin etiam & poteſt eos (qui, iuris prædicti executionem impediendo, iniuriam ſibi inferunt) bello punire; ſed Eccleſia habet ius, & poteſtatem prædicandi Fidem per vniuerſum orbem, *Matthei* 28. 19. *&* *Marci* 16. 15. ergo etiam habet poteſtatem compellendi quoſcumque infideles, & Iudæos, vt non impediant, ſed permittant Fidei prædicationem, ſeu propagationem.

15 Sequitur 4. quod Eccleſia poſſit etiam, ſicuti *ſect. ſequenti* dicetur, concedere alicui Principi Chriſtiano curam, & poteſtatem introducendi, atque conſeruandi idoneos Prædicatores in Prouinciis infidelium, & Iudæorum, quin & concedere eidem poteſtatem vlciſcendi quamlibet iniuriam huiuſmodi Prædicatoribus ab infidelibus, & Iudæis illatam, ſicque & concedere etiam eidem Principi Chriſtiano poteſtatem titulo belli occupandi infidelium, & Iudæorum Terras, & Prouincias, in quibus non permittitur libera Prædicatio, ſeu propagatio Fidei, & Euangelij.

16 Objicies: ergo poterit Eccleſia compellere infideles, & Iudæos ad audiendam prædicationem Fidei, & Euangelij.

Reſpondetur: Diſtinguo conſequens: poterit compellere directè, nego; quia, ſicuti dicebam, non habet iuriſdictionem in illos; poterit compellere indirectè (negando ſcilicet illis ius habitandi inter Chriſtianos, vel imponendo illis maiora tributa, quàm Chriſtianis, niſi velint audire prædicationem Euangelij) concedo.

Inſtabis: poteſt Eccleſia compellare infideles, & Iudæos, vt non impediant prædicationem Euangelij: ergò poteſt illos compellere directè, vt audiant prædicationem illius. Conſequentia probatur; quia eo ipſo, quod infideles, & Iudæi non volunt audire prædicationem Euangelij, cenſentur impedire prædicationem illius. 17

Reſpondetur, nego conſequentiam, & probationem eiuſdem conſequentiæ quia infideles, & Iudæi non ex eo ipſo, quod nolunt audire prædicationem Euangelij, cenſentur impedire prædicationem illius, ſed ex eo ſolùm, quod alios volentes illud audire non permittunt, vt illud audiant.

Vrgebis: Eccleſia ex dictis habet ius prædicandi Euangelium; ergo habet ius compellendi omnes, vt illud audiant. Conſequentia probatur à pari; quia ex eo quod Eccleſia habet ius remittendi peccata, rectè infertur, quod habeat etiam ius compellendi omnes homines, vt confiteantur ſua peccata; ergo ex eo, quod Eccleſia habet ius prædicandi Euangelium, rectè inferetur, quod habeat etiam ius compellendi homines, vt audiant prædicationem illius. 18

Reſp. nego etiam conſequentiam; & diſparitas eſt de iure remittendi peccata, ac de iure prædicandi Euangelium; quia illud priùs conceſſum eſt Eccleſiæ reſpectu ſubditorum tantùm, qui ratione Baptiſmi ſuſcepti, ſubiecti ſunt iuriſdictioni Eccleſiæ, & in quos Eccleſia iuriſdictionem habet: at iſtud poſterius conceſſum eſt Eccleſiæ reſpectu omnium, etiam non ſubditorum, qui non ſunt ſubiecti Eccleſiæ, & in quos Eccleſia iuriſdictionem non habet.

SECTIO XX.

An poſſit Princeps Chriſtianus aliquo modo perſequi bello infideles, vel Iudæos exteros (id eſt, ſibi non ſubditos in temporalibus) propter Idololatriam, infidelitatem, vel ſimilia alia eorum delicta, ſeu peccata.

SVMMARIVM.

1 *Princeps, atque etiam Summus Pontifex, licet non poſſit inuadere, aut bello perſequi Paganos exteros, ſua ſcilicet iuriſdictioni non ſubiectos propter infidelitatem, idololatriam, & ſimilia alia peccata, ſi Chriſtianis, aut aliis innocentibus illa iniurioſa non ſint: poteſt tamen id in eos efficere, ſi eorundem peccata contra Chriſtianos, aut alios innocentes iniuriam aliquam quomodocumque contineant.*

2 *Infideles tunc eſſent in cauſa: primò ſi impiis ſuis ritibus innocentes damno afficiant, rapiendo, vel immolando infantes, ſi moniti à Chriſtianis deſiſtere nolint.*

3 *Item ſecundò, ſi Chriſtianam Fidem contumeliis, & blaſphemiis proſequantur, aut Chriſtianos ſubuertere conentur.*

4 *Item tertiò, ſi Chriſtianis Euangelij Prædicatoribus aditum in Regiones ſuas dare Fidem, & Prædicatores audiendi, & amplectendi, liberam poteſtatem concedere recuſent.*

5 *Eccle*

5 *Eccleſia poteſt concedere alicui Principi Chriſtiano curam, & poteſtatem introducendi, & ſeruandi idoneos Prædicatores in Prouincijs Infidelium, & vlciſcendi iniurias ipſis ab Infidelibus illatas: Imò etiam titulo belli concedere poteſtatem occupandi Infidelium Prouincias, in quibus non permittitur libera prædicatio Euangelij.*

6 *Infideles ſubiecti Chriſtianæ Iuriſdictioni, compelli poſſunt, vt naturæ legem obſeruent, ideóque vt abſtineant à falſorum deorum cultu, & omni impietate ſacrilega.*

7 *Item Iudæi, & Pagani propter dicta, & huiuſmodi alia peccata poſſunt à Chriſtiano Principe terris ſuis expelli, ne Chriſtiani damna ab illis patiantur.*

8 *Iudæorum cauſa, ſeu controuerſia ciuiles decidi debent apud Iudicem Chriſtianum ſecundùm legem Moſaïcam, & ſi controuerſia ſit cum Chriſtiano, decidi debet ſecundùm ius Chriſtianorum.*

9 *Infidelium habentium proprias Terras, vel Prouincias, & Principibus Chriſtianis in temporalibus non ſubiectorum ſi ſint iniurioſi fidei Chriſtianæ, & Eccleſiaſticæ Poteſtati, vel alijs Innocentibus, licitum eſt vi, & bello, eorum Terras, vel Prouincias occupare; Non tamen licet eas inuadere & vi, ſeu bello occupare ex eo ſolum, quod Infideles ſint, & contra legem naturalem delinquunt defectu Iuriſdictionis.*

10 *Infideles ſecundum Auguſtinum non poſſunt à nobis compeſci, niſi prius habeamus in illos poteſtatem.*

11 *Infideles propter ſuam Infidelitatem non amiſerunt dominium ſuarum Terrarum; itàvt illud translatum iam ſit ad fideles.*

12 *Gregorius Papa laudans Gennadium, quod bello Infideles inuaſiſſet, vt apud illos prædicari poſſet Euangelium, Ac pro Infidelibus intellexit Hæreticos, vel Apoſtatas, in quo Eccleſia iam ius habet, de quibus etiam loquitur Cyprianus: Nam intelligit de Idololatris à fide Apoſtatis.*

13 *Iſraelitæ, Deo volente, & approbante, per vim & arma occuparunt Terras Gentilium, Cananæorum propter illorum Infidelitatem, & Idololatriam, tranſgreſſionémque legis naturalis: At non idem efficere poſſunt Principes fideles in Gentes, & Populos Infideles; Eſt enim inter vtrumque diſparitas; quia Deus id præceperat Iſraelitis; Quod in Principibus Chriſtianis locum non habet.*

14 *Infideles licitum eſt armis infeſtare ad vlciſcendam iniuriam; quam inferunt nobis, vel proximis noſtris innocentibus; non, tamen iniuriam, quam inferunt Deo per Infidelitatem, & Idololatriam, ratione diſparitatis, quæ aſſignatur.*

15 *Peccata omnia non eſt opus, vt ab hominibus puniantur cum Deus poſſit ea ſufficienter punire tùm in hac vita, ſiue per ſe, ſiue per alios: tùm in futura.*

1 RESpondetur, quod (etſi non poſſit Princeps Chriſtianus, neque etiam Summus Pontifex, inuadere, vel bello perſequi Paganos, vel Iudæos exteros, ideſt, ſibi non ſubditos, ſeu ſuæ Iuriſdictioni non ſubiectos in temporalibus) propter Infidelitatem, Idololatriam, vel ſimilia alia eorum delicta, ſeu peccata; ſi Chriſtianis, vel alijs innocentibus illa delicta, ſeu peccata iniurioſa non ſint; vt ex communi, & probabiliori ſententia Doctorum docent Victoria *relatione de Indis Inſulanis part. 1. n. 39.* Couarr. *regula Peccatum part. 2. §. 20. num. 4.* Molina *de Iuſt. & Iur. tom. 1. tract. 2. diſputat. 106* Cajet. Bannez, & alij, quos citat, & ſequitur Valent. *tom. 3. diſput. 1. q. 10. punct. 7. contrà Caſtrum de iuſta hæreſ. punition. lib. 1. cap. 24.* S. Antoninum *3. par. tit. 22. cap. 5. §. 8.* Panormitanum, Aluarum, Pelagium, Ioannem Majurem, & Geneſium Sepuluedam apud eumdem Valentiam *loco ſuprà citato*; Et ſuadet ratio; quia ad omnem iuſtam punitionem, vel vindictam requiritur Iuriſdictio, vel ſaltem iniuria illata, itàvt vbi vtraque deeſt, iuſta punitio, vel vindicta locum habere, ſeu inferri non poſſit.

Etſi, inquam, non poſſit Princeps Chriſtianus;
neque etiam Summus Pontifex ex communiori, &
probabiliori ſententia Doctorum inuadere, vel bello
perſequi Paganos, vel Iudæos exteros (ideſt ſibi non
ſubditos, ſeu ſuæ Iuriſdictioni non ſubiectos in
temporalibus) ſi illorum delicta, ſeu peccata Chri-
ſtianis, aut alijs innocentibus iniurioſa non ſint;
Poteſt tamen id in eos efficere, & præſtare, ſi eo- 2
rumdem delicta, ſeu peccata contrà Chriſtianos, vel
alios innocentes iniuriam aliquam quomodocúmque
contineant; vt ſi v.g. impijs ſuis ritibus innocentes
(rapiendo, vel immolando ſcilicet Infantes) dam-
no afficiant, & à Chriſtianis moniti deſiſtere recu-
ſent; qua de re præter alios videri poterit Molina
citata diſp. 106.

Item, ſi Chriſtianam fidem contumelijs, & blaſ- 3
phemijs perſequantur, vel Chriſtianos peruertere
conentur; vti colligitur *ex cap. in nonnullis de Iudæis,
& Saracenis.*

Item, ſi Euangelij Prædicatoribus (cùm ex volun- 4
tate & Imperio Dei mittantur, vt in omnem Terram
exeat ſonus Euangelicæ Doctrinæ, ſecundùm Chri-
ſti promiſſionem, *Matth. cap. 24. n. 14. & cap. 28.
n. 19.*) aditum in Regiones ſuas concedere, vel ſuis
ſubditis fidem à Prædicatoribus audiendi, atque am-
plectendi liberam poteſtatem concedere non velint.

Atque ità docent S. Th. *q. 10. art. 8.* Victoria *relatione
de Indis, par. 2. n. 15.* & alij: quapropter poterit etiam
Eccleſia concedere alicui Principi Chriſtiano curam, 5
& poteſtatem introducendi, atque conſeruandi ido-
neos Prædicatores in Prouincijs eorumdem Infide-
lium, vel Iudæorum, & vlciſcendi iniurias ab eiſ-
dem Infidelibus, vel Iudæis fidei Prædicatoribus il-
latas; quin & poterit quoque Eccleſia titulo belli
concedere eidem Principi Chriſtiano poteſtatem oc-
cupandi Prouincias dictorum infidelium, vel Iudæo-
rum, in quibus non permittitur libera Euangelij
prædicatio.

Loquutus ſum autem de Infidelibus, & Iudæis ex-
ternis, ideſt Chriſtiano Principi non ſubiectis in
temporalibus; quia, qui Infideles, & Iudæi Chri-
ſtiano Principi ſubiecti ſunt in temporalibus, hi à
Chriſtiano Principe compelli poſſunt, quod naturæ
legem obſeruent, ideóque quod à falſorum deorum 6
cultu, & omni impietate ſacrilega ſe abſtineant; ſi-
cuti conſtat *ex l. Nemo Cod. de Paganis & Clem. vnica
de Iudæis, & Saracenis;* & docet S. Auguſt. *epiſt. 48. ad
Vincentium* S. Th. *2. 2. cit. q. 10. art. 11.* Molina *de Iuſt. &
Iur. tom. 1. tract. 2. diſp. 106. concl. 2.* & Valentia *tom. 3.
diſput. 1. qu. 10. punct. 6. ad 4.*

Item ijdem Infideles, & Iudæi, de quibus dice- 7
bam propter dicta, & ſimilia alia peccata contrà le-
gem naturæ, & vt Chriſtiani damnum ab illis non
patiantur, à Chriſtiano Principe expelli poſſunt è
Regionibus ſuis.

Item Iudæorum cauſæ, ſeu controuerſiæ ciuiles 8
decidi debent apud Iudicem Chriſtianum ſecundùm
legem eorum Moſaïcam; v.g. quod filius excludat
filiam ab hæreditate Patris, vti colligitur *ex cap. 27.
inuncta Gloſſa ordin.* ſin verò caſus lege Moſaïca de-
terminatus non ſit, vel ſi Iudæus cum Chriſtiano li-
tiget, tunc cauſa, ſeu controuerſia decidi debet
ſecundùm ius Cæſareum, & ius commune illius
Regni, in quo ipſi degunt, *l. Iudæi Cod. de Iudæis.*

OBIECTIONES.

9 Ex dictis igitur (quamuis Iofidelium, qui habent proprias Terras, vel Prouincias, & oon ſunt ſubiecti Principibus Chriſtianis in temporalibus, licitum ſit vi, & bello eorum Terras, vel Prouincias occupare, quando ſunt iniurioſi fidei Chriſtianæ, & Eccleſiaſticæ Poteſtati, vel alijs Innocentibus, vti ſuprà dicebam) licitum tamen ex communiori, & probabiliori ſententia Doctorum non eſt, eorum Terras, vel Prouincias inuadere, & vi, ſeu bello occupare, ex eo ſolùm, quod Infideles ſint, & contra legem naturalem delinquant.

Ratio; quia, ſicuti etiam ſuprà dicebam, ad omnem iuſtam punitionem, vel iuſtam vindictam requiritur Iuriſdictio (vt cum Princeps punit ſuos ſubditos, quando delinquunt) vel ſaltem iniuria illata ſibi, vel alteri, (vt cum quis ſe, vel proximum iuſtè defendit, ſiue quoad vitam, ſiue quoad alia bona) Ità vt, quotieſcumque Iuriſdictio, & iniuria illata deeſt, iuſta punitio, vel iuſta vindicta inferri non poſſit; At & Iuriſdictio, & iniuria illata deficit in caſu noſtro; Ergò.

Minor quoad partem poſteriorem patet; quia loquimur de illis Iofidelibus, qui in Terris, ac Prouinciis ſuis viuentes non verſantur cum Chriſtianis; vel ſi verſentur cum iſtis, non nocent iſtis, neque alijs Innocentibus in vita, vel in alijs bonis: Quoad partem priorem probatur; quia Princeps Chriſtianus non habet Iuriſdictionem in Infideles, ex eo præcisè quod Infideles ſint; cum ex ſcriptura ſatis conſtet, Principes Infideles propter Idolatriam, vel Infidelitatem non amittere dominium rerum ſuarum, aut Iuriſdictiooem in ſubditos ſuos, iuxtà illud *Matthæi* 22. *verſ.* 21. [Reddite, quæ ſunt Cæſaris Cæſari:] *& Lucæ* 22. *verſ.* 25. [Reges Gentium dominantur eorùm:] Et Apoſtoli *ad Romanos* 13. 7. [Reddite omnibus debita; cui tributum, tributum, cui vectigal, vectigal.] Et primo *Petri* 2. 13. [ſubiecti eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſiue Regi quaſi præexcellenti, ſiue Ducibus, tanquam ab eo miſsis:] Et paulò pòſt: [Non tantum bonis, & modeſtis, ſed etiam diſcolis.] Ex quibus, & alijs ſimilibus ſcripturæ locis ſatis patet, quod Principes in Infideles non amittant, ſed retineant ſuum dominium & ſuam Iuriſdictionem; itàvt ex eo præcisè, quod Infideles ſint ipſorum ius & poteſtas non transferatur in Principes Chriſtianos, neque ipſi iſtis ſubiecti efficiantur, vt titulo Iuriſdictionis à Principibus Chriſtianis puniri, vel ipſorum Terræ, & Prouinciæ vi, ſeu bello occupari licitè poſsint. Et

10 Confirmatur ex Auguſtino *Serm.* 6. *de Verb. Domini cap.* 11. quatenùs ait, quod Infideles non poſsint à nobis compeſci, niſi priùs habeamus in illos poteſtatem: Quod confirmat ex illo *Deuteron.* 1. *verſ.* 1. [cum introduxerit te Dominus Deus tuus in terram quam poſſeſſurus ingrediens, & tradiderit tibi gentes, percuties eas ad internecionem:] Et paulò pòſt: Aras eorum ſubuertite, & confringite ſtatuas, lucóſque ſuccidite.] Quem locum Auguſtinus explicat ſic: [cum data fuerit vobis Terra in poteſtatem (priùs ait in poteſtatem; & ſic dixit, quæ facienda ſunt) Aras (inquit) eorum deſtruetis, lucos eorum comminuetis & omnes titulos eorum confringetis. Cum acceperitis poteſtatem; hoc facite: Vbi oobis non eſt data poteſtas, non facimus; vbi data eſt, non prætermittimus.]

11 Objicies: Infideles propter ſuam Infidelitatem amiſerunt dominium ſuarum rerum; itàvt id tranſlatum iam ſit ad fideles, iuxta illud *Eccleſiaſtici* 10. 8. [Regnum à gente in gentem transfertur propter iniuſtitias, iniurias, & contumelias:] Et iuxta illud *Iſaiæ* 60. 12. [Gens, & Regnum, quod non ſeruierit tibi, peribit:] Ergò, &c.

Reſpondetur: Nego Antecedens; quia reuera Iofideles propter ſolam ſuam Infidelitatem non amiſerunt dominium ſuarum rerum, itàvt illud tranſlatum iam ſit ad fideles, vti ſuprà ex ſcriptura, & Auguſtino probabam; locus autem Eccleſiaſtici, qui contra nos adducebatur, ſolùm probat, quod ſæpè ſæpius propter iniuſtitias, iniurias, & contumelias Regna traosferantur de gente ad gentem; ſed ità tamen, vt propterea non transferantur ſolùm ab Infidelibus ad fideles, ſed etiam à fidelibus ad Infideles; ſicuti patet ex Imperio Orientali, quod à fidelibus tranſlatum iam eſt in Turcas; & locus Iſaiæ ſolùm probat, quod gens illa, quæ fuerit extrà Eccleſiam, ſaluari nullo pacto poſsit.

Objicies ſecundò: Gregorius Papa *lib.* 1. *epiſt.* 73. laudat Gennadium, quod bello inuaſiſſet Infideles, vt apud illos prædicari poſsit Euangelium: Et Cyprianus *in libro de exhortatione martyrij ad Fortunatum cap.* 5. affert quædam veteris Teſtamenti præcepta, quibus Deus mandat, Idololatras interfici; poſteaque ſubiungit hæc verba: [Quod ſi ante Aduentum Chriſti circà Deum colendum, & Idola ſpernenda, hæc præcepta ſeruata ſunt, quantò magis poſt Aduentum Chriſti ſeruanda erunt?] & Auguſt. *epiſtol.* 50. *ad Bonifacium* ait: [Nam & temporibus Prophetarum omnes Reges qui in populo Dei nõ prohibuerunt, nec euerterunt, quæ contrà Dei præcepta fuerunt inſtituta, ſculpantur; & qui prohibuerunt, & euerterunt, ſuper aliorum merita laudantur;] Et Papa Alexander VI. conceſsit Ferdinando Regi Hiſpaniarum, quod occuparet Inſulas Occidentales, & eas ſibi ſeruaret: Ergo. 12

Reſpondetur: Nego conſequentiam; quia Gregorius Papa laudauit Gennadium, quod bello inuaſiſſet Infideles, vt apud illos prædicari poſſet Euangelium; Infideles ſcilicet illos, qui erant Hæretici, vel Apoſtatæ (in quos Eccleſia iam ius habet ratione baptiſmi ſuſcepti) ſicuti patet ex Epiſtola ipſius Gregorij Papæ LXXII. ad eumdem Gennadium: Cyprianus ſimiliter loquitur de Idololatris à fide Apoſtatis; ſicuti patet ex eo, quod Cyprianus ibi vult deterrere fideles ab Apoſtaſia, & hortari eoſdem ad conſtantiam martyrij, Ideóque affert ibi ex veteri teſtamento Dei præceptum, quo iubentur interfici Iſraëlitæ, quando deficiunt ad Idololatriam) & affert etiam exemplum Mathathiæ, qui interficit Iudæum, qui ad Aram Gentilium ſacrificaturus acceſſerat: Auguſtinus ſimiliter etiam ait, laudatos fuiſſe Iudæorum Reges, qui euerterunt Aras, & Idola, quæ à Iudæis Apoſtatis in populo Dei erecta fuerant; Papa Alexander VI. autem conceſsit Ferdinando Regi Hiſpaniarum, quod occuparet Inſulas Occidentales & illas ſibi ſeruaret; Ità tamen vt ei conceſſerit tantùm ius patrocinij in illas Inſulas, ſuppoſita illarum legitima conuerſione; non autem itàvt ei conceſſerit etiam dominium earumdem Inſularum, ex eo præcisè, quod Infideles eſſent; quamuis ſi Ferdinandus Rex id fortè fecerit, fecerit ſequutus opinionem contrariam, non omninò improbabilem,

Objicies tertiò: Iſraëlitæ, Deo volente, & approbante, per vim, & arma occuparunt Terras Gentilium Chanaoæorum, propter illorum Infidelitatem, Idololatriam, & tranſgreſsionem legis naturalis, iuxtà illud *Deuteronomij* 12. 2. [ſubuertite omnia loca, in quibus coluerunt Gentiles Deos ſuos: diſsipate Aras eorum, & confringite ſtatuas, & Idola comminuite:] Ergò idem præſtare poterunt Principes Fideles in gentes, & populos Infideles. 13

Reſpondetur: Nego conſequentiam; & diſparitas eſt; quia Iſraelitæ (eo quod ipſis Deus, qui omnium Dominus eſt, id mandauerat, & ipſis id ſatis conſtabat, eſſe voluntatem Dei ex teſtamento veteri) habuerunt legitimum titulum occupandi

Terraa

Terras Gentilium Cananæorum, & interficiendi Regem eorum: Quod in Principibus Chriſtianis locum non habet, cum ſaltem iſtis quid ſimile non conſtet ex teſtamento nouo; Quapropter retorquetur potiùs contrà Aduerſarios argumentum; vt omittam, quod (vt ait Auguſtinos *Sermon.* 105. *de tempore*) illa Terra Gentilium Cananæorum iure hæreditatis ad Iſraëlitas ſpectabat; quia (ſicuti ait idem Auguſtinus *loco ſuprà citato*) Sem filius Noë fuit Dominus illius Terræ, & poſtea per vim, & arma Gentiles Cananæi, filij Cam, illam vſurparunt; Quapropter quia filij Abraham deſcendebant ex Sem, abſque dubio habebant ius recuperandi eandem Terram.

14 Objicies quartò, licitum eſt, armis infeſtare Infideles ad vlciſcendam iniuriam, quam inferunt nobis; vel proximis noſtris innocentibus (vti patet ex iis, quæ ſuprà dicebantur, & colligitur *ex illo Pſal.* 81. 4. [Eripite pauperem, & egenum, de manu peccatoris liberate)] Ergò multò magis licitum erit, armis infeſtare Infideles ad vlciſcendam iniuriam, quam inferunt Deo per Infidelitatem, & Idololatriam.

Reſpondetur: Concedo Antecedens: At nego conſequentiam; & diſparitas ſimiliter (vti dicebam) eſt; quia illud prius conſtat nobis ex ſcripturis, non autem conſtat iſtud poſterius, Quapropter & retorquetur potiùs ſimiliter contrà Aduerſarios argumentum. Vt omittam, quod Deus ipſe poſſit vindicare iniurias ſibi illatas, quandò vult & quo modo vult; & ex alio capite nobis non conſtet, An eas vindicare velit per Principes Chriſtianos (ſicut olim conſtabat, quod eas vindicare vellet per Moïſem, & alios Principes Iudæorum;) Inferior autem vindicare non debet iniuriam ſuperiori illatam, niſi fiat cum illius conſenſu, & voluntate: Nam cum ipſe ſuperior, qui iniuriam paſſus eſt, habet ius vindicandi ſe eo modo, quo vult, non debet inferior illius ius vſurpare; quia neſcit, An ſuperior velit vindicare, necne; Tum quia neſcit modum, quo ſuperior velit iniuriam ſibi illatam vindicare: Cum igitur Deus ſit ſupremus omnium Dominus, qui & poſſit facilè vindicare, & ſoleat ſæpè ſæpiùs condonare, non debemus nos ſponte iura ipſius aſſumere; niſi nobis conſtet de eius voluntate, de qua ſanè nihil nobis conſtat in nouo teſtamento.

15 Objicies quintò: Niſi id licitum eſſet, nullus foret modus, quo Infidelium peccata puniri poſſent ab hominibus; ſed hoc videtur abſurdum: Ergò.

Reſpondetur: Nego minorem; quia non eſt opus, vt omnia peccata ab hominibus puniantur; Cum Deus poſſit ea ſufficienter punire; Tum in hac vita (ſiue per ſe, ſiue per alios; vt olim puniebat Iudæos per Ægyptios, & Babylonios) Tùm in futura. Vt omittam, quod quædam Infidelium peccata (v. g. rapinæ, furta, ſtupra, adulteria, homicidia, & ſimilia) puniri poſſint ab ipſorum Infidelium Principe, vel Magiſtratu; cum non omnia peccata, vt delicta punè fiant apud ipſos.

DVBITATIO CCXXXI.

Quidnam dicendum de deſperatione; & quibuſnam aliis modis peccetur contrà virtutem ſpei?

SECTIO PRIMA

Suppoſita.

SVMMARIVM.

1 *Fides, eſt preceptum de actu ſpei aliquando eliciendo; quia de omni acta ad vitam æternam conſequendam neceſſario, extat præceptum; At inter alios ad illam conſequendam eſt neceſſarius actus ſpei, ſperare ſcilicet peccatorum veniam, & gloriam à Deo.*

2 *Spei præceptum negatiuum, nempè non deſperandi, obligat ſemper, & ad ſemper inſtar cuiuſcumque alterius præcepti negatiui.*

3 *Spei præceptum affirmatiuum, nempè eliciendi aliquando actum ſpei, ſecundum Aragonium, amplius non obligat probabiliter habito ſemel actu ſpei.*

4 *Præceptum igitur ſpei negatiuum obligat ſemper, & ad ſemper; quia ſemper quis obligatur non deſperare de diuina miſericordia, & de æterna vitæ conſecutione; At præceptum affirmatiuum ſpei quo tempore obliget, diſcordant Doctores.*

5 *Spei præceptum affirmatiuum obligat quotieſcumque ſine acta ſpei debita oratio, pænitentia, & tentationis victoria obtineri non poteſt; quia præceptum obligans ad aliquem finem, obligat etiam ad ponenda media neceſſaria ad illum finem; At id non tantum prouenit ex præcepto ſpei, quà orationis, ſeu pænitentiæ.*

6 *Spei præceptum ſecundùm alios obligat ſtatim ac homo peruenerit ad vſum rationis; quia tum (inquiunt ipſi) tenetur homo, ſe in Deum conuertere ſuper omnia Deum diligendo; ſed id videtur minùs probabile, & cur?*

7 *Spei præceptum, ſecundùm alios, obligat ſtatim ac homo ſiue per ſe, ſiue per alium monitus, vtilitatem, ac neceſſitatem actus ſpei ad iuſtè, & piè viuendum cognitam habuerit, quod pariter neque probatur Auctori.*

8 *Spei præceptum, ſecundùm alios, obligat ſemel in anno, ſicut præceptum de eliciendo actu fidei: At neque ſimiliter Auctori probatur, dicitur enim id gratis.*

9 *Spei præceptum, ſecundùm alios, obligat quotieſcumque occurrerit obligatio pænitentiæ, de anteacta vita ad gratiam Dei conſequendam; quia cum pænitentia fundamentum ſit ſpes veniæ obtinendæ, pænitentia ſine acta ſpei conſiſtere non poteſt; At hoc etiam non probatur Auctori; quia in omnibus his euentibus non obligat præceptum ſpei per ſe, & ex vi talis præcepti; ſed per accidens ratione alterius præcepti adiuncti, ſcilicet pænitentiæ, &c.*

10 *Pænitentiæ Sacramentum omittens, non tenetur in confeſſione aperire omiſſionem actus ſpei illi*

illi adiuncti; quia non tenetur in Sacramento Pœnitentia directè ad elicitudum actum ſpei, ſed indirectè, quatenùs ſpes eſt medium per ſe neceſſarium ad orationem ſaciendam.

11 *Poteſt aliquis eſſe obligatus v.g. ad orationem aliquam ſaciendam, & tamen non eſſe obligatus, neque etiam indirectè ad habendum formalem actum ſpei.*

12 *Spei preceptum, ſecundum alios, obligat quotieſcumque quis graui deſperationis tentatione vexatus, reperiatur in periculo ſuccumbendi, niſi eliciat actum ſpei, per quem contra tentationem, qua vexatur, confirmetur.*

13 *Spei actus, difficilis eſt cognitu, quando reputari poteſt medium per ſe neceſſarium ad vincendam deſperationis tentationem; quapropter tempus prædictæ obligationis non facilè cognoſcitur.*

14 *Spei præceptum ſatis probabiliter, ſecundum aliquos Doctores nullum habet tempus determinatum, in quo obliget; ſed ex prudentis arbitrio menſurandum, ità tamen, vt non ſit longo tempore differendum.*

15 *Spei præcepto poſitiuo quilibet ſatisfit primò, cum de peccatis dolet; quia tunc vix, ac ne vix quidem elicit actum formalem ſpei, quo erigitur ad peccata deteſtanda: ſecundo cum nunquam peccandi mortaliter propoſitum elicit.*

16 *Spei actus eliciendus eſt aliquando ſub præcepto ad vitandas tentationes in aliis materiis, quando in iis etiam eſſet periculum ſuccumbendi, quod Auctori non probatur; quia tunc non obligat per ſe, ſed per accidens, ratione alterius præcepti adiuncti, vt alias dictum eſt.*

17 *De fide eſt, eſſe præceptum eliciendi aliquando actum timoris Dei, qui enim ſine timore eſt, non poteſt iuſtificari, cum igitur iuſtificatio neceſſaria ſit ad ſalutem, ſequitur, quod ad ſalutem neceſſarius ſit etiam actus timoris Dei.*

18 *Timor Dei duplex eſt, honeſtus vnus filialis, alter ſeruilis; & de vtroque aliquando eliciendo præceptum eſt.*

19 *Timor filialis eſt, quo quis timet offendere Deum, & ab eo per peccatum ſeiungi, non cauſa, vel amore ſuipſius, ſed cauſa, vel amore ſolius Dei, & dicitur filialis eo quod naſcatur ex amore Dei.*

20 *Timor ſeruilis eſt, quo quis timet pœnas à Deo peccatoribus conſtitutas, & ideò vt eas effugiat, & ſibi conſulat, inducitur ad euitandum peccatum; dicitur enim timor ſeruilis; quia non propriè naſcitur ex amore Dei, ſed ex amore ſemetipſius hominis.*

21 *Timor filialis Dei eſt (vt breuiter dicamus) quo quis ex amore Dei, timet, & fugit offenſam illius, ſicut legitimus filius timet offendere Patrem; quia illum amore proſequitur.*

22 *Timor Dei autem ſeruilis honeſtus eſt, quo quis more ſeruorum timet offendere Deum propter pœnam, quam ex hoc incurrit.*

23 *Præcepta de timore filiali, & ſeruili eliciendo, putant nonnulli eſſe ſpecialia, obligaréque timorem filialem, quando quis eſt in periculo peccandi; & ad præcauendum peccatum ducitur amore Dei: Obligare autem timorem ſeruilem, quando quis ſimiliter eſt in periculo peccandi, & præcauendum peccatum ducitur timore pœnæ: At oppoſitum eſt probabilius, non eſſe ſcilicet præcepta ſpecialia prædictorum timorum; ſed ſolum vt ſunt præcepta aliarum virtutum.*

24 *Timorum defectus eſt conditio tranſcendentalis, ſeu generalis quæ reperitur, & inuoluitur in omnibus peccatis, & conſequenter non conſtituit ſpeciale peccatum.*

25 *Spei actus requiſiti ad non ſuccumbendum tentationibus contra alias virtutes occurrentibus, omiſſio, non conſtituit ſpeciale peccatum; quia non exigitur talis actus propter ſe, ſed propter præcepta aliarum virtutum.*

26 *Timorum iſtorum de defectu neque ſe accuſant viri timorati, neque interrogant Confeſſarij docti, atque prudentes.*

27 *Iuſtificatio Impij non inuoluit aliquem ex iis Dei timorem expreſſè, & formaliter, ſed ſolum virtualiter.*

28 *Grauis tentatio ſæpè vincitur, timendo ne Deus offendatur, vel ne Inferni pœna incurrantur; At non ex hoc ſequitur, quod talis timor obliget per ſe, ſed tantum per accidens.*

29 *De timore tam filiali, quàm ſeruili, ſi ſpeciale, & formale præceptum daretur, raro quis, niſi eſſet valdè peruerſus, & omninò Dei oblitus, illius executionem omitteret.*

SVppono, quod ſit de fide, eſſe præceptum de actu 1
ſpei aliquando eliciendo. Patet ex *Pſal.* 4. [ſperate in Domino;] & ex Apoſtolo *ad Titum* 2. [expectantes beatam ſpem;] & *ad Roman.* 15. [vt per patientiam, & conſolationem ſcripturarum ſpem habeamus,] & ex aliis multis Sacræ Scripturæ locis. Et probatur ratione; quia de omni actu, qui ad vitam æternam conſequendam ſit neceſſarius extat præceptum; At inter alios ad illam conſequendam eſt neceſſarius actus ſpei (ſperare ſcilicet peccatorum veniam, & gloriam à Deo, ſicuti conſtat ex Tridentino Concilio *Seſſ. 6. cap. 6.*) Ergo, &c.

Et quidem quantum ſpectat ad præceptum nega- 2
tiuum, (nempè non deſperandi, quod pertinet ad virtutem ſpei) obligat ſemper, & ad ſemper, inſtar cuiuſcumque alterius præcepti negatiui; Quantum 3
autem ſpectat ad præceptum affirmatiuum (nempè eliciendi aliquando actum ſpei) eſt difficultas inter Doctores, pro quonam tempore ſcilicet obliget.

Præceptum igitur ſpei negatiuum obligat ſemper, 4
& ad ſemper (ſicuti dicebam,) quia ſemper quis obligatur non deſperare de diuina miſericordia, & de æternæ vitæ conſecutione; Præceptum autem ſpei affirmatiuum quonam tempore obliget diſcordant Doctores, quamuis concordent cum S. Thoma 2. 2. *q.* 22. *art.* 1. quod aliquando obliget, & è Scripturæ locis ſuprà citatis; Et quia ſine Beatitudinis ſpe Beatitudo obtineri non poteſt; cum ſpes ſit firmiſſima Anchora noſtræ vitæ ſpiritualis.

Et quidem, ſi loquamur de tempore huius præce- 5
pti affirmatiui obligationis indirectæ, certum eſt, quod præceptum ſpei affirmatiuum obliget, quotieſcumque ſine actu ſpei debita oratio, pœnitentia, & tentationis victoria obtineri non poteſt; quia præceptum obligans ad aliquem finem, obligat etiam ad ponenda media neceſſaria ad illum finem; At hæc obligatio non tam eſt ex præcepto ſpei, quàm ex præcepto orationis, pœnitentiæ, & tentationis vincendæ; ſicque eius omiſſio non eſt ſpecialiter contrà ſpem, ſed contrà orationem, pœnitentiam vel tentationem vincendam, &c. Ità vt propterea neceſſariò non ſit in Sacramento Confeſſionis explicanda; Bannez 2. 2. *q.* 22. *art.* 1. *dub.* 2. Suarez *diſp.* 2. *de ſpe ſect.* 1. *n.* 2. & 3. & alij communiter.

Si verò loquamur de tempore huius obligationis directæ.

Quidam, (quos refert Aragonius 2. 2. *q.* 22. *art.* 1. *dub.* 1.) tenent, quod habito ſemel actu ſpei, probabiliter tale præceptum ampliùs non obliget.

At hoc non eſt dicendum, vt patebit ex iis, quæ dicam infià circà finem huius primi ſuppoſiti.

Alij (vt Aragonius *loco ſuprà citato*, Bannez 2. 2. 6
quæſt. 22. *art.* 1. *dub.* 2. & Petrus de Ledeſma *in ſumma tom.* 2. *tractat.* 2. *cap.* 4. *concluſ.* 3.) tenent, quod obliget ſtatim, ac homo peruenerit ad vſum

Digitized by Google

vſum rationis; quia tunc, inquiunt ipſi, tenetur homo ſe in Deum conuertere ſuper omnia Deum diligendo, ſeu omnia in Deum referendo, quod abſque actu ſpei in Deum, ſeu abſque eo, quod in Deum ſperet, præſtare non poteſt.

At hoc mihi minùs probatur; quia probabilius eſt, quod tunc temporis non extet tale in Deum conuerſionis præceptum; vt alibi diffusè probabam; & videri poterit præter alios Valentia 2. 2. *diſp.* 2. *q.* 4. *punct.* 1. Tum quia, licet tunc temporis extet dictum in Deum conuerſionis præceptum, non tamen obligaret per ſe, & ex vi talis præcepti, ſed per accidens, ratione ſcilicet alterius præcepti adiuncti, quod tunc obligaret; ſicque hæc non eſſet obligatio directa ſpei, ſed conuerſionis in Deum, quæ ſi fieri poſſet ſine ſpe, nullum de ſpe eſſet præceptum; Tum quia in Deum conuerſio perfecta videtur poſſe fieri ſine ſpeciali actu ſpei, eo ſcilicet ipſo, quod quis Deum, vt ſummum bonum cognoſcat, illúmque ſuper omnia diligat: Nihil enim impedit, quominùs, nullo actu ſpei mediante, fidem Amor ſubſequatur; Cum (vt dicatur ſpem inter fidem, & Charitatem mediare) ſufficiet eam inter iſtas mediare regulariter.

7 Alij (quos ſequitur Valentia 2. 2. *diſp.* 2. *qu.* 4. *punct.* 1.) tenent, quod obliget ſtatim ac homo, ſiue per ſe, ſiue per alium monitus, vtilitatem, ac neceſſitatem actus ſpei ad iuſtè, & piè viuendum cognitam habuerit.

At hoc minùs etiam mihi probatur; quia gratis dicitur, & abſque vllo ſolido fundamento.

8 Alij (vt Petr. de Ledeſma *in ſumma tom.* 2. *tract.* 2. *cap.* 4. *concl.* 6.) tenent, quod obliget ſemel in anno, ſicut & præceptum de eliciendo actu fidei.

At hoc minùs etiam ſimiliter mihi probatur; quia ſimiliter gratis dicitur, & abſque vllo vrgenti fundamento.

9 Alij, (vt Aragonius, Bannez, Petrus de Ledeſma *in locis ſuprà citatis*, Coninch. *diſp.* 19. *dub.* 9. *n.* 117. & Azorius *tom.* 1. *Inſtit. moral. lib.* 9. *cap.* 2. *quæſt.* 7.) tenent, quod obliget, quotieſcumque occurrerit obligatio pœnitentiæ de anteacta vita ad gratiam Dei conſequendam, quia cum Pœnitentiæ fundamentum, inquiunt ipſi, ſit ſpes veniæ obtinendæ, Pœnitentia ſine actu ſpei conſiſtere non poteſt; Idémque dicunt, quotieſcumque occurrerit obligatio, ſeu præceptum orationis; quia ſimiliter ſine actu ſpei impleri non poteſt obligatio, ſeu præceptum orationis; cum ſine ſpe conſequendi petitum, non videatur quis quod poſſit debitè petere; Idémque addunt, quotieſcumque occurrerit obligatio ſeu præceptum dilectionis Dei ſuper omnia; quia ſimiliter ſine actu ſpei impleri non poteſt obligatio, ſeu præceptum dilectionis Dei ſuper omnia; Idémque etiam addunt, quotieſcúmque quis obligatus fuerit aliquid aliud ſimile facere, quod etiam ſine actu ſpei commodè fieri non poteſt.

At hoc & minùs etiam mihi probatur; quia in omnibus his euentibus non obligat præceptum ſpei per ſe, & ex vi talis præcepti, ſed per accidens, ratione alterius præcepti adiuncti, ſcilicet pœnitentiæ, orationis, dilectionis Dei ſuper omnia, vel faciendi
10 quid aliud ſimile; Itàvt tunc non eliciens actum ſpei non peccet contrà hoc præceptum; ſicque non teneatur in Sacramento Pœnitentiæ confiteri ſpei actus omiſſionem; ſed ſolùm peccet contrà illud aliud præceptum adiunctum (quod non impleuit) ſicque teneatur ſolùm confiteri huius præcepti adiuncti tranſgreſſionem; quia non eſt obligatio ſpei directa, ſed indirecta; quatenùs ſpes eſt mediũ per ſe neceſſarium v.g. ad orationem faciendam: Quod inde patet, quia ſi v.g. orationem debitam quis omittat, non peccat contra virtutem ſpei, ſed contrà virtutem Religionis, cuius actum exercere tenebatur.

Secundò, quia bene ſtare poteſt, aliquem eſſe 11
obligatum, verbi gratia, ad orationem aliquam faciendam, & tamen non eſſe obligatum, (neque etiam indirectè) ad habendum formalem actum ſpei; cum ſufficiat, quod illum habeat implicitum, & virtualem; ſic DD. quos ſequitur Suarez *diſput.* 2. *de ſpe ſect.* 5. *n.* 2. Et ratio eſt; quia qui petit à Deo beneficium aliquod, non tenetur illud petere ex amore ſuipſius, & ex relatione ad Beatitudinem ſibi conuenientem, ſed poteſt illud petere; & ſperare conſequi ex amore amicitiæ, vel ex aliquo alio honeſto fine: Ergò non obligatur elicere formalem actum ſpei.

Alij tandem (vt Bonacina *diſp.* 3. *qu.* 3. *punct.* 2. 12
n. 2. Aragonius, Petrus de Ledeſma, Bannez, & Valentia vbi ſuprà, quos ſequor) tenent, quod obliget, quotieſcumque quis graui deſperationis tentatione vexatus, reperitur in periculo ſuccumbendi, niſi eliciat actum ſpei, per quem contrà tentationem, qua vexatur, confirmetur: Tunc enim per ſe hoc ſpei præceptum obligat; quia eodem ſpei præcepto tenemur ſperare, & non deſperare: Ergo, ſi tunc elicere actum ſpei, eſt medium per ſe neceſſarium ad non deſperandum, tunc obligabit per ſe hoc Præceptum ad actum ſpei eliciendum, cum (ſicuti dicebam) eodem præcepto, quo tenemur non deſperare, teneamur etiam, & ſperare quotieſcúmque ſperare eſt medium per ſe neceſſarium, ne deſperemus.

Quamuis (vt fatear) valdè difficile cognitu ſit, 13
quandò actus ſpei reputari poſſit medium per ſe neceſſarium ad vincendam deſperationis tentationem (cum ad quamlibet grauem deſperationis tentationẽ vincendam multa alia à Deo inſtituta ſint media, vt Fides, Amor, Oratio, Conſideratio, vel denique Imaginationis diuerſio) non ergò hoc tempus obligationis facilè cognitu eſt.

Quapropter nonnulli Doctores ſatis probabiliter 14
tenent, quod nullum ſit tempus determinatum, in quo huiuſmodi præceptum obliget, ſed ſit prudentis arbitrio menſurandum: Ità tamen, vt non ſit, longo tempore differri permittendum; ſic præter alios Suarez *diſp.* 2. *de Spe ſect.* 1. *n.* 3.

Cui præcepto poſitiuo quilibet ſatisfacit; Primò, 15
eum de peccatis dolet; quia tunc vix, ac ne vix quidem non elicit actum formalem ſpei, quo erigitur, (vt dixit Tridentinum Concilium *Seſs.* 6. *cap.* 6. ad peccata deteſtanda, & ad nouam vitam inchoandam: Secundò eum nunquam peccandi mortaliter propoſitum elicit: huiuſmodi enim propoſitum etſi aliquando eliciat ex amore Dei perfecto, ſæpè ſæpiùs tamen elicit ex amore imperfecto; quia conſiderat æternam retributionem, quam ipſe peccatis amittit, & ex conſideratione illius in ſpem vitæ æternæ, tanquam ſibi conuenientis, erigitur, & peccata deteſtatur; cum in hac vita, quæ tot difficultates inuoluit, ſine ſpe aliqua retributionis, eaque ſæpè ſæpiùs repetita, non poſſit homo per longum tempus peccata vitare, ſicque in diuina gratia conſeruari: Qua de re videri poterit præter alios Coninch. *diſputat.* 19. *dubitat.* 9. *num.* 114.

Ex dictis tamen (quod addunt nonnulli ex his 16
Doctoribus mox citatis, præſertim Valentia, eſſe ſcilicet etiam aliquando neceſſarium, & ſub præcepto, actum ſpei elicere ad vincendas tentationes in aliis materiis, quando & in aliis materiis etiam eſſet periculum ſuccumbendi) Mihi non probatur; quia tunc vti dicebam, præceptum ſpei non obligabit per ſe, & ex vi talis præcepti, ſed per accidens, ratione præcepti alterius adiuncti, ſuperandi ſcilicet talem tentationem: Ergò tunc non elicere actum ſpei, non eſt peccatum, neceſſariò faciendum diſtinctum ab eo, quod committitur tentationi ſuccum

ſuccombrodo, vel quod committitur ſuccumbendi periculo ſe eaponendo; quia tunc actus ſpei non requirebatur per ſe, ſed ratione alterius præcepti adjuncti, deuitando ſcilicet illud aliud peccatum, ad quod tentatione vexatus impellebatur.

17 Suppono ſecuodò: Quod ſit etiam de fide, eſſe præceptum de eliciendo aliquando actu timoris Dei, *ex illo ſapientia primo verſ.* 27. *&* 28. [i Qui ſine timore eſt, non poterit iuſtificari:] Cum igitur ioſtificatio neceſſaria ſit ad ſalutem, ſequitur, quod ad ſalutem neceſſarius ſit etiam actus tiuoris Dei, ſine quo ipſa iuſtificatio eſſe non poteſt; & tradit S. Th. 2. 2. *qu.* 22. *art.* 2. quem ſequuntur Suarez *diſput.* 2. *de ſpe ſect.* 1. *n.* 4. & alij paſsim.

18 Sed quia duplex eſt Dei timor honeſtus; Vnus filialis; Alter ſeruilis; de vtroque timore Dei aliquando elicieodo præcepnim eſt; & quidem (quantum ſpectat ad timorem filialem) patet *ex Deuteronomio* 10. [Quid Dominus Deus tuus perit à te, niſi, vt timeas Dominum Deum tuum, & ambules in viis eius, & diligas eum, &c.] (quantum autem ſpectat ad timorem ſeruilem) patet ea *Matth.* 10. *&* *Luca* 12. [eum timete, qui poſtquam occiderit corpus, habet poteſtatem & corpus, & animam perdere in gehennam,] & colligitur ea Tridentino Coocilio *Seſs.* 6. *cap.* 6. quatenùs definit, ad iuſtificationem impij huoc timorem geheonæ concurrere; Videri etiam poterit S. Thom. *cit. qu.* 22. *art.* 2.

19 Eſt autem timor filialis ex eodem S. Thom. *loco ſuprà citato qu.* 19. *art.* 2. quo quis timet offendere Deum, & ab eo per peccatum ſeiuogi, non cauſa, vel amore ſuiipſius, ſed caoſa vel amore ſolius Dei: Dicitur enim timor filialis eò, quod naſcatur ex amore Dei, ſicut amor filialis in hominem Patrem oaſcitur ea amore hominis Patris, quo illum filius proſequitur.

20 Eſt è cootra timor ſeruilis, quo quis timet pœnss à Deo peccatoribus conſtitutas, & ideò vt eas effugiat, & ſibi cooſulat, inducitur ad vitandum peccatum: dicitur enim timor ſeruilis; quia oon propriè naſcitur ex amore Dei, ſed ex amore ſuimetipſius hominis operaotis, quo quis, vt dictas pœnss effugiat, & ſibi prouideat, inducitur ad non peccandum, inſtar ſerui, qui non amore Domini, ſed timore pœnæ ductus, Domioo obedit, & obſequitur.

21 Breuiter igitur timor filialis Dei eſt, quo quis ex amore Dei timet, & fugit offenſam illius, ſicut legitimus filius timet offendere Patrem; quia illum amo-
22 re proſeqoitur; ſeruilis autem timor Dei honeſtus, eſt, quo quis more ſeruorum timet offendere Deum propter pœnam, quam eainde incurrit; In qoo affectus potiùs ad ſuam incolumitatem, quàm ad diuioum honorem reſpicit, & de vtroque timore Deì aliquaodo eliciendo eſſe præceptum, tradit S. Thomas 2. 2. *q.* 22. *art.* 2. quem ſequuotur alij communiter, & nos *ſuprà* dicebamus.

23 An autem præcepta de timore filiali, & ſeruili eliciendo ſint ſpecialia (ità vt aliquaodo & huiuſmodi timorum defectu contingat committi ſpeciale peccatum) vel ſint ſolùm ipſamet Charitatis, vel aliatum virtutum præcepta, quæ exigunt prædictos timores, quatenùs per illos ab ipſorum præceptorum tranſgreſſiooe homo retrahitur?

Reſpoodetur, quod (quamuis noonolli, ad qoorum ſenteotiam inclinat Bannez 2. 2. *q.* 22. *art.* 2. *in reſponſione ad primum, & ſecundum*, putent eſſe ſpecialia præcepta; obligétque timor filialis, quando quis eſt in periculo peccandi, & ad præcauendum peccatum ducitur amore Dei; obliget autem timor ſeruilis, quando quis ſimiliter eſt in periculo peccandi, & ad præcauendum peccatum ducitur timore pœoæ) Probabilius tamen ſit oppoſitum (quod docent alij, quos ſeqnitur Valentia 2. 2. *diſput.* 2. *q.* 4. *punct.* 2. *circa finem*) non eſſe ſcilicet prædictorum timorum præcepta ſpecialia, ſed eſſe eadem præcepta, ac ſuot præcepta aliarum virtutum, Ità vt committens quodcumque peccatum, à quo timorom iſtorum actu retrahi poſſet, ſufficienter in Sacramento pœnitentiæ fateatur, explicando ſolùm peccatum illud commiſſum, vel ſi non commiſit, explicaodo ſolùm eiuſdem peccati committendi periculum, cui ſe expoſuit.

Probatur, quia timorum defectus, de qoo loquimur, eſt conditio traoſceodentalis, ſeu generalis, quæ reperitur, & inuoluitur in omnibus peccatis commiſſis; Ergò uon cooſtituit ſpecisle peccatum. Antecedens patet; Conſequentia probatur à pari, quia defectus cooſiderationis aliorum mediorum, quæ à peccando auerterent. & tamen ab ipſo peccante oegliguntur, non conſtituit ſpeciale peccatum, eo, quod ſit tranſcendentalis, ſeu generalis omnium peccatorum commiſſorum conditio. 24

Confirmatur etiam à pari; quia ex dictis ſuprà omiſſio ſpei actus requiſiti ad ooo ſuccumbendum tentationibus contrà alias virtutes occurréibus non conſtituit ſpeciale peccatuio, eo quod talis actus noo exigatur propter ſe, ſed propter aliarum virtutum præcepta; Ergò ſic, &c. 25

Confirmatur ſecuodò; qoia de iſtorom defectu neque ſe accuſant viri timorati; neque ioquirunt, oeque ioterrogant Confeſſarij docti, atque prudentes. 26

Cæterum, cum neceſſarium noo ſit ad iuſtificationem impiis aliquem ex his Dei timoribus expreſsè, & formaliter concurrere, ſed ſufficiat, quod virtualiter ſolùm inſit; ſic DD. quos ſequitur Valeotia *diſp.* 2. *de Spe q.* 4. *punct.* 2. ſequitur, quod nullum adſit præceptum expreſſum exercendi hos Dei timores formaliter, ſed ſatis exerceotur tuoc, cum opera aliàs præcepta eaecutiooi mandantur; ſic DD. quos ſequitur Valentia *loco ſuprà citato*. 27

Objicies: ſæpè quis graui tentatiooe vexatur, & illam vincit, timens, ne Deum offendat, vel ne inferni pœnas incurrat, alioquin illam non victurus; Ergo huiuſmodi Dei timor obligat ſaltem in præſenti caſu. 28

Reſpondetur: Concedo antecedeos: At diſtinguo conſeqoeos. Per ſe, nego. Per accidens (ità vt obligatio directè naſcatur oon ea præcepto ſpeciali ſpei, & timoris Dei, ſed ex præcepto illius virtutis, contrà quam tentaris) concedo: Quod patet ex eo; quia, ſi tentationi conſentiat, oon peccat contrà virtutem ſpei; ſed ſolùm contrà illam virtutem, circà quam erat tentatio, ità vt haoc ſolam culpam in Sacramento Confeſſionis eaplicare teneatur; & ratio eſt; quia ille timor Dei ſolùm eſt cooditio quædam geoeralis, retioeos animum à peccstis, ſicut diuinorum beneficiorom conſideratio. Ac proinde ſicut ſpecialem culpam non conſtituit defectus huius conſideratioois, ità etiam neqoe ſpecialem culpam conſtituet defectus prædicti timoris Dei.

Accedit, quod, etſi de timore tam filiali, quàm ſeruili præceptum ſpeciale, & formale daretur, raro qois (niſi eſſet valdè peruerſus, & omninò Deì oblitus) illius executionem omitteret; quia (cum huiuſmodi obligatio noo pro ſingulis menſibus, neque pro ſingulis aoois deberet conſtitui, ſed aliquoties tantùm in vita, arbitrio prudentis viri) raro omitti poteſt; cum oemo (niſi, ſicuti dicebam, ſic valdè peruerſus, & omnioò Dei oblitus) reperiatur, qui aliquoties in vita non omittat Dei offenſam, vel ob Dei ipſius bonitatem, & amorem, vel ob vitandas geheonæ pœnas, quæque his motiuis excitatus non doleat de peccatis; Ergò non eſt, cur io huiuſmodi præcepti executione ſcrupuli inijciantur. 29

SECTIO

SECTIO II.

Dubitationis Reſolutio.

SVMMARIVM.

1 *Spei contra virtutem peccatur primò non eliciendo actus talis virtutis, quando talis virtus obligat.*

2 *Spei contrà virtutem peccatur etiam per defectum deſperando, dùm quis ſcilicet deſperat futurum quod ad meliorem vitam ſe vnquam recipiat, & peccatorum veniam, ac gloriam à Deo tandem conſequatur: Quod eſt peccatum tàm graue, vt nequeat euadere veniale paruitatis materia, quia motus deſperationis, eſt conformis indicio falſo de Deo.*

3 *Deſperationis actus huiuſmodi eſt coniunctus cum hæreſi, quando deſperans tali falſo Iudicio aſſentitur; quia hæc indicia ſunt contra fidem; quare erit tunc duplex malitia ſpei diſtincta in confeſſione explicanda.*

4 *Deſperationis actus poteſt etiam eſſe ſine hæreſi; quia ad eliciendum actum deſperationis, neceſſarium non eſt quod deſperans actu habeat illud falſum iudicium de Deo.*

5 *Deſperationis actus non neceſſariò includit dictum falſum de Deo iudicium, nempè conſequi gratiam, & gloriam Dei, eſt mihi impoſſibile: Deus non poteſt mihi parcere, &c. Sed ſatis eſt, quod inuoluat hoc aliud iudicium: Nunquam mihi parcet Deus, &c.*

6 *Spei contrà virtutem peccatur etiam per exceſſum, committendo vitium præſumptionis, dum quis ſcilicet ſperat à Deo aliquid tanquam poſſibile, quod ſecundum illius legem ordinariam eſt impoſſibile, vt v. g. remiſſionem peccatorum, gratiam, & gloriam abſque meritis, vel ſolis proprijs viribus naturalibus.*

7 *Spem ponere in creaturis tanquam in eis, quæ vna cum adiutorio Dei adiuuent, & ad vitam æternam conſequendam nos promoueant, non eſt illicitum, neque interdictum: ſecùs ſi ſine adiutorio Dei.*

8 *Præſumptionis peccatum vt euitetur, non requiritur quotieſcumque gratia, & gloria Dei ſperatur, expreſſa mentio adiutorij Dei; ſed ſufficit interpretatiuè, vel virtualiter talis intentio.*

9 *Præſumptionis peccatum eſt ſemper mortale, ità vt ſolùm poſſit eſſe veniale ratione imperfectionis actus, ideſt defectu ſolùm plenæ aduertentiæ, ſeu deliberatis, non autem ratione paruitatis materiæ; quia hic præſumptionis motus eſt conformis falſo Iudicio de Deo.*

10 *Præſumptionis peccatum, licet ſecundum aliquos ſit mortale, quando quis ſpe veniæ obtinendæ pœnitentiam de peccatis in ſenectutem, vel vitæ finem differat: Probabilius tamen eſt oppoſitum, non eſſe ſcilicet ſemper mortale, niſi contingat tempus, quo pœnitentiæ præceptum obliget.*

11 *Præſumptionis peccatum poteſt etiam eſſe cum hæreſi & abſque hæreſi: quando eſt cum hæreſi, tunc inuoluit duplicem malitiam ſpecie diſtinctam neceſſariò confitendam; ſecus è contrà.*

1 RESpondetur & dico Primò, peccatur contra virtutem ſpei, non eliciendo actum talis virtutis, quando talis virtus obligat iuxtà ea, quæ dicebam *ſuprà ſuppoſito* 1.

2 Dico Secundò, Peccatur etiam contrà eamdem virtutem per defectum, deſperando; dum quis ſcilicet deſperat futurum quod ad meliorem vitam ſe vnquam recipiat, & peccatorum veniam, ac gloriam à Deo tandem conſequatur; Quod peccatum eſt ità graue, vt non poſſit euadere veniale defectu paruitatis materiæ, ſed ſolùm defectu plenæ aduertentiæ, ſeu deliberationis. Ratio, quia motus deſperationis eſt conformis iudicio falſo de Deo, quo quis iudicat, quod per Dei miſericordiam non poſſit ſalutem æternam obtinere: Quod in qualibet materia eſt grauiter offendere miſericordiam Dei.

3 Vbi aduerte, quod iſte deſperationis actus ſit coniunctus cum hæreſi, quando deſperans actu format tale Iudicium illi aſſentiendo, v. g. [conſequi gratiam, & gloriam Dei eſt mihi impoſſibile; vel Deus non poteſt mihi parcere; vel Deus mihi non parcet, etiamſi per auxilium ſupernaturale, vel debitè quemadmodum decet me diſpoſuero] & ſimilia. Ratio; quia hæc, & ſimilia Iudicia ſunt contrà fidem; Quapropter erit tunc duplex malitia ſpecie diſtincta, vtraque propterea neceſſariò in Sacramento Confeſſionis explicanda: vna ſcilicet hæreſis, altera verò deſperationis quamuis dictus deſperationis actus poſſit etiam eſſe ſine hæreſi.

4 Velquia (ſicut ex S. Thoma præter alios notauit Valentia 2. 2. *diſp.* 2. *q.* 3. *punct.* 1.) ad eliciendum actum deſperationis non eſt neceſſe, quod deſperans actu habeat illud falſum de Deo Iudicium, quod dicebam; ſed ſatis eſt, quod per Iudicium practicum æſtimet, eſſe ſibi tunc deſperandum, ſiue, vt quid ſibi iucundum, vel delectabile, & aptum præſenti diſpoſitioni, ſiue vt quid ſibi vtile ad alios prauos fines conſequendos, vt ad liberiùs peccandum, &c. Quemadmodum qui furatur, vel fornicatur, &c. non iudicat ſibi hoc furtum, vel fornicationem illam, &c. licitam eſſe; quia ſic eſſet hæreticus, ſed tantùm practicè furtum, vel fornicationem illam, &c. amplectitur, tanquam quid ſibi iucundum, ſeu delectabile, vel tanquam quid ſibi vtile ad alios prauos fines conſequendos, vti dicebam.

5 Vel quia (ſicuti volunt alij, quos ſequitur Toletus *in ſumma lib.* 4. *cap.* 7. *n.* 9.) ad eliciendum dictum actum deſperationis non eſt neceſſe, quod deſperans actu habeat dictum falſum de Deo iudicium (nempè [conſequi gratiam, & gloriam Dei eſt mihi impoſſibile: Deus non poteſt mihi parcere: Deus mihi non parcet, etiam ſi debitè me diſpoſuero, &c.] Sed ſatis eſt, quod habeat hoc aliud Iudicium: Nunquam mihi parcet Deus, nunquam me diſponam: nunquam benè agam, &c. quia, cum hæc alia Iudicia ſint de ſolo facto, non ſunt hæretica.

6 Dico tertiò: Peccatur etiam contrà virtutem ſpei per exceſſum, committendo vitium præſumptionis, dùm quis ſcilicet ſperat à Deo aliquid, tanquam poſſibile (quod ſecundùm illius legem ordinariam eſt impoſſibile) vt v. g. remiſſionem peccatorum, gratiam, & gloriam abſque meritis, vel ſolis proprijs viribus naturalibus, vel ſolis creaturis, tanquàm præſidio ad ſalutem conſequendam ſufficienti, ſine adiutorio Dei, S. Thomas 2. 2. *q.* 21. *art.* 1. quem ſequuntur communiter Doctores.

7 Dixi: [ſolis creaturis, tanquam præſidio ad ſalutem conſequendam ſufficienti, ſine adiutorio Dei;] Quia ponere ſpem in creaturis, tanquam in eis, quæ vna tùm adiutorio Dei adiuuent, & ad vitam æternam conſequendam nos promoueant, non eſt illicitum, neque interdictum: ſic Doctores paſſim, quos ſequitur Azor. *tom.* 1. *Inſtit. moral. lib.* 9. *cap.* 2. *q.* 7.

8 Vbi aduerte, quod ad vitandum præſumptionis peccatum, non requiritur (quotieſcumque gratia, & gloria Dei ſperatur) expreſſa mentio Adiutorij

  Dei,

Dei, ſed ſufficit interpretatiuè, vel virtualiter talis intentio (ſicque communiter in Chriſtianis contingit) Bannez 2. 2. *q.* 21. *art.* 2. *dubit.* 3. Aragonius *ibidem* & alij paſſim.

9 Aduerte ſecundò, quod peccatum præſumptionis eſt ſemper mortale, ità vt ſolùm poſſit eſſe veniale ratione imperfectionis actus, ideſt defectu ſolius plenæ aduertentiæ, ſeu deliberationis, non autem ratione paruitatis materiæ, Bannez *ibid. dubit.* 12. Valentia 2.2. *diſput.* 2. *qu.* 5. *punct.* 2 Quia hic præſumptionis motus eſt conformis falſo Iudicio de Deo, quo quis iudicat, quod poſſit conſequi à Deo gratiam, & gloriam abſque mediis à diuina Prouidentia, & Iuſtitia decretis, ſicque grauiſſimè vtrúmque Dei attributum offendit.

10 Aduerte tertiò, quod (licet Bannez 2. 2. *q.* 21. *art.* 2. *circa finem*, & Medina *in ſumma lib.* 1. *capite* 14 §. 2. putent quod ſit etiam Præſumptionis peccatum, illúdque mortale; ſi quis ſpe veniæ obtinendæ pænitentiam de peccatis in ſenectutem, vel vitæ finem differat) Probabilius ſit oppoſitum (quod docent alij, quos ſequitur Azor. *tom.* 1. *Inſtit. moral. lib.* 9. *cap.* 2. *q.* 7.) non eſſe ſcilicet ſemper mortale, niſi contingat tempus, quo Pænitentiæ præceptum obliget; Ità vt qui ſpe veniæ obtinendæ pœnitentiam de peccatis differt, ſolùm peccet contra Pœnitentiæ præceptum, ſi ſcilicet intendat eam differre vltrà tempus, quo dictum Pœnitentiæ præceptum obligat; ſícque non ſit propriè peccatum contrà virtutem ſpei; cum non ſperetur gratia, & gloria abſque pœnitentia, & adiutorio Dei.

11 Aduerte quartò, quod peccatum præſumptionis etiam poteſt eſſe cum hæreſi; & abſque hæreſi, ſicuti de deſperatione dicebam *dicto* 2. Eſt autem peccatum præſumptionis cum hæreſi (ità vt ſit duplex, ſpecie diſtincta malitia, ſícque duplex neceſſariò in Sacramento Confeſſionis explicanda) cum quis crederet, quod gratiam, vel gloriam abſque pœnitentia, & meritis, vel ſolis propriis viribus naturalibus, &c. abſque auxilio Dei conſequi poſſit; quia tamen ad præſumptionis iſtud peccatum non requiritur neceſſariò, quod is tale Iudicium habeat, ſed ſufficit, quod ità tendat in ſalutem æternam, ac ſi poſſit eam abſque meritis, vel ſolis propriis viribus naturalibus, &c. abſque auxilio Dei obtinere; Propterea tunc peccatum iſtud præſumptionis erit abſque hæreſi iuxtà ea, quæ *ſuprà* dicebam; & videri poterit præter alios Valentia 2. 2. *diſput.* 2. *qu.* 3. *punct.* 2. videri etiam poterunt, quæ dicentur, *infrà ſect.* 7.

SECTIO III.

In quonam conſiſtat deſperatio?

COROLLARIVM I.

SVMMARIVM.

1 *Deſperatio formaliter non conſiſtit in Iudicio intellectus, quo quis iudicat ſe non poſſe à Deo conſequi ſalutem, vel ſimpliciter, vel ſecundum quid; ſed in fuga voluntatis, quare fugit ſalutem tanquam obtineri impoſſibilem, licet prædictum iudicium ſupponat; quia deſperatio opponitur ſpei.*

2 *Deſperatio non neceſſariò ſequitur in voluntate poſito prædicto Iudicio in intellectu; quia voluntas non cogitur à dicto Iudicio.*

3 *Sperare tamen quis adhuc non poteſt poſſit prædicto iudicio, & voluntate non deſperandi; quia nemo poteſt ſperare, niſi habeat iudicium contrarium, quo iudicet ſe poſſe ſaluari.*

4 *Peccaret qui iudicaret, ſe non poſſe ſaluari; licet non deſperaret; quia non ſolùm iudicaret falſum, ſed etiam exponeret ſe periculo deſperationis.*

5 *Spei virtutem tamen non amitteret is per hoc peccatum periculi deſperationis, vti ſe exponeret; quia fides non amittitur per ſolum periculum hæreſis, ſed per ſolum actum ipſius; & idem dici debet de ſpe.*

6 *Deſperationis definitio deſumi debet ex contrarietate, quam deſperatio habet cum ſpe: quia cum ſpes conſiſtat in voluntate efficaci obtinendi beatitudinem, illamque procurandi, ſequitur quod deſperatio conſiſtat etiam in voluntate efficaci nolendi proſecutionem eiuſdem beatitudinis.*

7 *Deſperationem conſiſtere aiunt nonnulli vel in nolitione beatitudinis, vel in actu intellectus, quo quis iudicat, ſe non eſſe ſaluandum: At minùs rectè; quia deſperatio non poteſt conſiſtere in nolitione; Nullus enim eſt, qui poſsit nolle beatitudinem; neque poteſt conſiſtere in actu intellectus; quia deſperatio eſt contraria ſpei, quæ quidem eſt in voluntate, & in voluntate poni debet ipſa deſperatio, &c.*

8 *Deſperatio ex dictis conſiſtit in duplici actu voluntatis, vel etiam in vno actu cum duplici reſpectu: Primò quidem in quadam voluntate efficaci omittendi per totum vitæ tempus media neceſſaria ad ſalutem: Secundò in fuga, ſeu receſſu ipſiuſmet beatitudinis.*

9 *Deſperatio ſufficienter innoluit iudicium, quo quis iudicet beatitudinis conſecutionem eſſe ſibi difficilem & arduam; cum ex hoc iudicio moueri poſſit ad nolendum illam procurare, & conſequi.*

10 *Deſperatio aliquando oritur ex Iudicio falſo, & erroneo, quo quis iudicat ſuam ſalutem impoſſibilem eſſe; & quidem ſi deſperatio oriatur ex hoc iudicio, ſupponit hæreſim; ſi verò oriatur ex alio iudicio, ſupponit quem nimis peccatis deditum.*

EX dictis ſequitur, quod deſperatio formaliter non conſiſtat in Iudicio intellectus, (quo quis iudicat, ſe non poſſe à Deo conſequi ſalutem, vel ſimpliciter, vel ex ſuppoſitione:) Sed in fuga voluntatis (qua refugit ſalutem, tanquam obtineri impoſſibilem) tametſi prædictum iudicium ſupponat; S. Thomas *quæſtione* 20. *articul.* 1. quem ſequuntur alij communiter; & ratio eſt; quia deſperatio opponitur ſpei: Ergò ſicut ſpes conſiſtit in proſecutione boni, quatenùs iudicatur obtineri poſſibile, ſic deſperatio conſiſtit in fuga eiuſdem boni, quatenùs iudicatur obtineri impoſſibile. 1

Aduerte tamen, quod, poſito prædicto Iudicio in intellectu, non neceſſariò ſequatur deſperatio in voluntate; quia voluntas non neceſsitatur à tali Iudicio: Ergò manet libera; ſícque non neceſſariò deſperat: Quapropter, licet quis iudicaret ſe non ſaluandum à Deo, poſſet nihilominus dicere: *nolo deſperare, ſed faciam, quod potero.* 2

Aduerte ſecundò, quod, poſito prædicto Iudicio, & voluntate non deſperandi, non poſsit tamen quis adhuc ſperare; quia nemo poteſt ſperare, niſi habeat iudicium contrarium, quo iudicet, ſe poſſe ſaluari; ſed hoc Iudicium non poteſt conſiſtere cum altero iudicio prædicto; Ergò. 3

Aduerte tertiò, quod peccaret, qui iudicaret, ſe non poſſe ſaluari, tametſi non deſperaret; quia non 4

Digitized by Google

non ſolùm iudicaret falſum, ſed etiam exponeret ſe periculo deſperationis; Et ideò peccaret etiam contra virtutem ſpei.

5 Aduerte 4. quod per hoc peccatum periculi deſperationis (cui ſe exponeret) non amitteret tamen virtutem ſpei; quia fides non amittitur per ſolum periculum Hæreſis (cui quis ſe exponit) ſed per ſolum actum ipſius hæreſis: Ergo idem dicendum eſt de ſpe; quod ſcil. ſpes non amittatur per ſolum periculum deſperationis (cui quis ſe exponit) ſed per ſolum actum ipſius deſperationis.

6 Aduerte 5. quod definitio deprecationis deſumi debeat ex contrarietate, quam deſperatio habet cum ſpe: quapropter, cum ſpes (vt *in 3. ſentent. diſtinct. 26.* & cum S. Thoma *2. 2. qu. 17.*) conſiſtat in voluntate efficaci obtinendi Beatitudinem, illamque procurandi, ſequitur, quod deſperatio conſiſtat etiam in voluntate efficaci nolendi proſecutionem eiuſdem Beatitudinis; Cum ſic deſperatio explicetur ſpei directè contraria; vt autem hoc melius intelligatur.

7 Aduerte 6. quod quidam (vt Almainus *tract. 1. moral. cap. 5.*) ſentiant, deſperationem conſiſtere, vel in nolitione Beatitudinis (quemadmodum ſpes conſiſtit in voluntate illius) vel conſiſtere in actu intellectus, quo quis iudicat, ſe non eſſe ſaluandum, (quemadmodum ſpes ſupponit actum fidei, quo quis credit, ſe poſſe ſaluari.)

At minus rectè prædicti Doctores ſic ſentiunt; quia deſperatio non poteſt conſiſtere in nolitione Beatitudinis; quia nullus eſt, qui poſſit nolle Beatitudinem; cum in Beatitudine nulla apprehendatur ratio mali, quæ eſt obiectum nolitionis, ſeu fugæ; Tum quia deſperatio eſt ſolùm illius rei, quam quis vult, & appetit ſequi: Ergo, ſi de facto non vult Beatitudinem, quia ſibi ex aliqua ignorantia non placet, illam non deſperat, ſed potius, tanquam quid malum, reſpuit.

Neque deſperatio poteſt conſiſtere in actu intellectus, quo quis iudicat, ſe non eſſe ſaluandum; quia deſperatio eſt contraria ſpei: Ergò, cum ſpes ſit in voluntate, ſequitur, quod deſperatio neceſſariò ſit in eadem: tum quia vel iudicat, ſe non eſſe ſaluandum, quantumcumque diuina gratia adiutus faciat, quod poteſt; vel iudicat, ſe non eſſe ſaluandum, quia determinat, non apponere media neceſſaria ad ſalutem: Primum iudicium eſt hæreticum: ergo deſperatio non poteſt conſiſtere in illo, aliàs deſperatio confunderetur cum hæreſi contra Doctores communiter diſtinguentes deſperationem ab hæreſi, & affirmantes, manere poſſe in homine fidem abſque ſpe propter peccatum deſperationis: Secundum Iudicium, quamvis hæreticum non ſit, adhuc tamen non conſtituit deſperationem; quia poſito tali Iudicio, adhùc quis non cogitur deſperare (cum non neceſſiretur ab illo Iudicio) ſed potiùs poterit dicere: *faciam quantum potuero, vt ſaluer*: Ergo deſperatio conſiſtere non poteſt in tali Iudicio; tametſi regulariter ex illo Iudicio ſequatur deſperatio; ſic Doctores communiter, quos ſequitur Suarez *diſput. 2. de ſpe, ſect. 2. num. 2.*

Accedit, quod nullum ex his duobus iudiciis ad deſperationem neceſſariò requiratur, ſed aliud iudicium (de Beatitudinis ſcilicet conſequendæ difficultate efformatum) ad illius deſperationem ſufficiat, vt mox infrà patebit.

3 Dicendum igitur eſt, quod deſperſtio conſiſtat in duplici actu voluntatis, vel etiam in vno actu cum duplici reſpectu; Primò ſcilicet in quadam voluntate efficaci omittendi per totum vitæ tempus media neceſſaria ad ſalutem; quia tibi difficilia apparent, & tuis appetitibus contraria ſunt; Secundò in fuga, ſeu receſſu ipſiuſmet Beatitudinis; qualis actus, quatenus reſpicit Beatitudinem, dicitur propriè deſperatio (cum Beatitudinem deſperet, qui illam non vult proſequi;) Quatenus verò reſpicit mediorum (quæ ad Beatitudinem requiruntur) executionem, dicitur nolitio; quia abſolute non vis media Beatitudini neceſſaria exequi.

Hinc ſequitur, quod ad deſperationem ſufficiat iudicium, quo iudices, Beatitudinis conſecutionem eſſe tibi difficilem, & arduam; Cum ex hoc iudicio moueri poſſis ad nolendum illam procurare, & conſequi; ſicque etiam conſequenter ad deſperandam illius conſecutionem; debes tamen carere iudicio, quod ipſe Beatitudinem conſecututus ſis; quia, ſtante tali iudicio deſperare non poſſes; ſed potius illam ſperare deberes; ſi ſcilicet aliquem actum eliciturus eras. 9

Aduerte ſeptimò, quod deſperatio aliquando oriatur ex iudicio falſo, & erroneo, quo iudicas, tuam ſalutem impoſſibilem eſſe; Et quidem, ſi deſperatio oriatur ex hoc iudicio, ſupponit hæreſim: ſi verò oriatur ex alio iudicio, ſupponit, te nimis peccatis deditum, iuxta illud *Ieremiæ* 18. [Deſperauimus, poſt cogitationes noſtras ibimus;] Et iuxta illud *ad Epheſios* 4. [Deſperantes ſemetipſos tradiderunt impudicitiæ, in operationem immunditiæ omnis, in auaritiam, &c.] 10

SECTIO IV.

Quàm graue peccatum ſit deſperatio?

COROLLARIVM II.

SVMMARIVM.

1 *Deſperatio eſt ex ſua genere peccatum grauius, quàm omnia alia peccata, quæ ſunt contrà virtutes morales; quia deſperatio opponitur ſpei, quæ eſt virtus Theologica, tendens ſcilicet immediatè circa Deum, & virtutes Theologicæ ex ſuo genere ſunt perfectiores virtutibus moralibus.*

2 *Deſperationis peccatum per accidens contingere poteſt, quod ſit minus graue, quàm alia prædicta peccata, ſi videlicet committatur ſine plena aduertentia, ſeu deliberatione, vel tantùm ex ſubreptione; qua ratione poteſt eſſe peccatum veniale; Secùs tamen ratione paruitatis materiæ, quæ in eo inueniri non poteſt.*

3 *Deſperatio eſt peccatum minus graue, quàm odium Dei, & grauius, quàm infidelitas; quia ſpes eſt imperfectior, quàm Charitas, & perfectior, quàm Fides, ſaltem in genere moris.*

4 *Infidelitas eſt peccatum grauius deſperatione, ſi loquamur de infidelitate in genere naturæ: Secùs ſi loquamur de infidelitate in genere moris.*

5 *Deſperatio poteſt eſſe ſine infidelitate; quia ſpes eſt poſterior Fide, ſaltem in ordine naturæ, & remota ſpe, poteſt remanere Fides.*

6 *Deſperare neminem poſſe, niſi prius iudicet, ſe non poſſe ſaluari, non eſt verum, ſi deſperatio oriatur ex iudicio falſo; ſi verò oriatur ex aliquo alio iudicio, tunc eſt ſine infidelitate, & non includit peccatum hæreſis.*

SEquitur 2. quod deſperatio ſit ex ſuo genere peccatum grauius, quàm omnia alia peccata, quæ ſunt contra virtutes morales; ſic DD. communiter cum S. Thoma *q. 20. art. 3.* & ratio eſt, quia deſperatio opponitur ſpei (quæ eſt virtus Theologica, tendens 1

ſcilicet immediatè circa Deum.) Ergo ex ſuo genere eſt peccatum grauius, quàm rapina, furtum, ſtuprum, adulterium, homicidium, & ſimilia. Antecedens patet ex iis, quæ communiter dicuntur 1.2. *tr. de Fide, Spe, & Charitate.* Conſequentia probatur; quia virtutes Theologicæ ex ſuo genere (vtpotè tendentes immediatè circa Deum) ſunt perfectiores virtutibus moralibus: Ergo etiam peccata oppoſita prædictis virtutibus Theologicis ex ſuo genere ſunt grauiora, quàm ſint peccata oppoſita aliis virtutibus moralibus.

2 Dixi: *ex ſuo genere*; quia per accidens; contingere poteſt, quod deſperatio ſit peccatum minùs graue, quàm alia prædicta peccata; vt ſi ſcilicet peccatum deſperationis committitur ſine plena aduertentia, ſeu deliberatione, vel committatur tantum ex ſubreptione: qua ratione poteſt eſſe peccatum veniale; ſecùs tamen ratione paruitatis materiæ; quia paruitas materiæ inueniri non poteſt in voluntate deficiendi integrè à proſecutione Beatitudinis, ſeu æternæ vitæ; ſic Doctores communiter quos ſequitur Suarez *diſput. 2. ſect. 2. num. 4.* & Valentia *diſput. 2. qu. 3. punct. 1. circa finem.*

3 Aduerte tamen, quod deſperatio ſit peccatum minùs graue, quàm odium Dei: at grauius, quàm infidelitas; quia Spes eſt imperfectior, quàm Charitas; & perfectior, quàm Fides (ſaltem in genere moris, vt *in 1. 2. citato tractatu de Spe, Fide, & Charitate*) Ergo deſperatio (quæ opponitur Spei) eſt peccatum minùs graue, quàm odium Dei, (quod opponitur Charitati) & grauius, quàm infidelitas, quæ opponitur Fidei.

4 Objicies: infidelitas eſt peccatum grauius, quàm deſperatio, ſicut ait Sanctus Thomas *loco ſuprà citato*; Et ſuadet ratio; quia infidelitas attingit immediatè Deum in ſe, quatenùs eſt prima veritas in dicendo; At deſperatio non attingit immediatè Deum in ſe, ſed quatenùs à nobis poteſt poſſideri: Ergo.

Reſpondetur: Diſtinguo Antecedens: ſi loquamur de infidelitate in genere naturæ, concedo: ſi loquamur de infidelitate in genere moris (ſicuti videre eſt *in loco citato de Fide, Spe, & Charitate*) nego.

5 Aduerte 2. quod deſperatio poſſit eſſe ſine infidelitate; ſic DD. etiam communiter cum eodem S. Thoma *citata q.* 20. *art.* 2. Et ratio eſt; quia Spes eſt poſterior Fide (ſaltem in ordine naturæ:) ergo remota Spe, poteſt remanere Fides (cum remoto poſteriori, non ſtatim remoueatur prius.) Ergo deſperatio poteſt eſſe ſine infidelitate.

6 Objicies: Nemo poteſt deſperare, niſi priùs iudicet, ſe non poſſe ſaluari, (ſicuti ſuprà dicebam:) At hoc iudicium eſt hæreticum (cum de Fide quilibet poſſit ſaluari per gratiam Dei) ergo nemo deſperat, niſi habeat iudicium hæreticum, atque adeò deſperatio non poterit eſſe ſine infidelitate.

Reſpondetur: Nego maiorem; quia aliquando deſperatio poteſt oriri ex alio iudicio; quapropter ſi deſperatio oriatur ex iudicio falſo; v.g. *Deus, quidquid agam, non remittet mihi peccata*: Tunc iudicium eſt hæreticum, & deſperatio eſt ſimul cum hæreſi, ita vt ſimul committantur duo peccata, ſcilicet hæreſis, & deſperationis; ſi verò deſperatio oriatur ex aliquo alio iudicio, v.g. *Ego de facto non perſeuerabo*; vel *ego de facto non ſaluabor*; Tunc deſperatio eſt ſine infidelitate, ita vt committatur ſolum peccatum deſperationis, & non item peccatum hæreſis, ſeu infidelitatis.

SECTIO V.

An deſperatio ſemper, & in omni caſu ſit peccatum, atque adeò intrinſecè mala?

COROLLARIVM. III.

SVMMARIVM.

1 *Deſperatio ſemper, & in communi caſu eſt peccatum, atque adeò intrinſecè mala, ſi videlicet ſupponamus, quod re ipſa factum eſt, nempè promiſiſſe Deum, ſe non velle alicui negare ſuam miſericordiam, ſeu gratiam in hac vita; ſublata enim hac ſuppoſitione, deſperatio non eſt ſemper, & in omni caſu peccatum, atque adeò intrinſecè mala.*

2 *Sperare Beatitudinem ille non teneretur, cui reuelatum eſſet à Deo, eum eſſe reprobum; poteſt tamen ſperare ſufficiens auxilium ad ſingula peccata vitanda; quia in tali caſu ablata eſſet illi poteſtas ſperandi Beatitudinem, & conſequenter etiam obligatio.*

3 *Is, cui facta eſſet huiuſmodi reuelatio, non poſſet ſperare media ad conſequendam Beatitudinem; poſſet tamen ſperare media ad noua peccata cauenda.*

4 *Reprobationis reuelatio poteſt fieri tribus modis, & quinam ij ſint.*

5 *Is, cui reuelata eſſet ſua reprobatio 2. modo ſupradicto poſſet deſperare de miſericordia, ſeu gratia Dei; non autem ſimiliter is, cui reuelatum eſſet, quod ipſe ſit reprobatus 3. modo; quia quamdiu poteſt ſperare Beatitudinem, non poteſt deſperare.*

6 *Deus, ſi alicui reuelet, ſe abſolutè velle illum punire propter peccata præterita, & illum relinquere ſine miſericordia, ſeu gratia, certò deberet credere ſe nullam miſericordiam, ſeu gratiam eſſe à Deo conſecuturum.*

7 *Reuelatio, quod aliquis ſit reprobatus, non repugnat diuinæ Bonitati, & diuinæ Sapientiæ; quia falſum eſt vllam ibi inuolui implicantiam, ſeu repugnantiam; nam licet ex tali reuelatione quis poſſit nanciſci occaſionem deſperandi, & quamplurima peccata committendi, non tamen tribuenda erunt Deo, qui non eſt obligatus illa impedire.*

8 *Anti-Chriſti nulla implicantia videtur, quod reueletur impænitentia finalis, & damnatio æterna: ſiquidem illa impænitentia finalis non eſſet ex reuelatione illi facta à Deo; ſed ex ipſius malitia.*

9 *Is, cui reuelata fuit eius reprobatio, non videtur abſolutè peccaturus in deſperando Beatitudinem; quia ex vi talis reuelationis, certò ſciens Beatitudinem ſe non eſſe conſecuturum, illam ſperare non poteſt, conſequenter non peccabit deſperando, ſi illa deſperatio procedat ex iudicio, quo credat non conſecuturum ſe Beatitudinem ex ſua infirmitate.*

10 *Conatus ſerius, & efficax Beatitudinis aſſequendæ neceſſariò inuoluit iudicium de poſſibilitate conſecutionis Beatitudinis: At qui certo ſcit, illam ſe non eſſe conſecuturum, non poteſt probabiliter iudicare, eſſe ſibi poſſibile illam conſequi.*

11 *Conatus ſerius, ſeu firmus, qui neceſſarius eſt ad vitandum peccatum, tollit omnem reuelationem reuelationis; quia aliàs impediretur moraliter potentia vitandi peccatum.*

12 *Non valet Argumentum ex præſcientia Dei de peccato*

cato futuro alicuius propter quam non impeditur libertas illud vitandi, ad reuelationem diuinam ob diſparitatem rationis; quia præſcientia Dei in re non cauſat quidquam; At reuelatio cauſat iudicium, quo iudicat ſibi peccatum eſſe vitatu impoſſibile.

13 *Deſperationis peccatum abſolutè non committit quis in caſu quo ei ſit reuelatum eſſe reprobum in deſperando beatitudinem, id ſolum concedendo in primo, & ſecundo gradu reuelationis; non tamen in tertio.*

14 *Quis ad aliquem finem conſequendum, non poteſt eligere medium, quod hic & nunc inutile reputat ad conſecutionem illius finis; ſi inutilitas medium aliundè quam ex ſua voluntate proueniat; ſecus è contra.*

1 SEquitur tertiò, quod deſperatio ſemper, & in omni caſu ſit peccatum, atque adeò intrinſecè mala; ſi ſcilicet ſupponamus (quod re ipſa factum eſt) nempè promiſiſſe Deum, ſe non velle alicui negare ſuam miſericordiam, ſeu gratiam in hac vita. Nam, ſublata hac ſuppoſitione, deſperatio (ſicut infrà clarè patebit) non eſt ſemper, & in omni caſu peccatum, atque adeò intrinſece mala; præſertim, ſi Deus alicui reuelaret ſe non velle illi ſuam miſericordiam, ſeu gratiam in hac vita præſtare: Quem caſum ego poſſibilem (etſi nonnulli cum S. Bonauentura *in 1. diſtinct. 48. circa literam*, & ibi Gregorio *q. vlt.* S. Thom. *ex parte*, quatenùs vocat caſum quaſi impoſſibilem, Altiſſiodorenſ. *lib. 3. tract. 5. cap. 6. q. 5.* contrarium ſentiant) cum S. Thoma, Maior. & Gabr. apud Suarez *diſp. 2. de ſpe ſect. 2. n. 6.* Vaſq. 1. 2. *diſp. 72. n. 15.* & Coninck. *diſp. 20. dub. 12. n. 91.* Lorc. 2. 2. *q. 22. art. 1. ſect. 2. diſp. 38.* & aliis, arbitror; quia Deus iam de facto reuelauit, quod Antichriſtus ſit reprobatus, & tempore Antechriſti poſſet alicui alteri reuelare, quod ille ſit Antechriſtus; ergo Deus poſſet etiam ipſimet Antechriſto reuelare, quod ipſe Antichriſtus ſit reprobatus; præſertim, cum hic nulla appareat repugnantia, ſeu contradictio, & nulla appareat malitia moralis.

2 Vbi aduerte, quod ſi alicui facta eſſet reuelatio, ipſum eſſe reprobatum, non teneretur ille ſperare beatitudinem, poſſet tamen ſperare ſufficiens auxilium ad ſingula peccata vitanda, & ad aliqua bona opera facienda.

Prior pars probatur; quia in tali caſu ablata eſſet illi poteſtas ſperandi beatitudinem: ergo & ablata etiam eſſet illi obligatio illam ſperandi. Conſequentia patet, quia nemo obligatur ad impoſſibile. Antecedens probatur; quia non poteſt quis ſperare beatitudinem, niſi iudicet, quod poſſit illam obtinere: ſed huiuſmodi iudicium non poteſt habere ille, cui facta eſſet reuelatio, ipſum eſſe reprobatum; ergo ablata eſſet illi poteſtas ſperandi beatitudinem.

Poſterior pars patet, quia hoc non repugnaret reuelationi factæ.

3 Obiicies: poſſet in tali caſu ſperare à Deo ſufficiens auxilium ad ſingula peccata vitanda, ergo poſſet etiam obtinere à Deo illud auxilium, & per conſequens poſſet ſaluari; ſed hoc repugnat reuelationi factæ, ergo. Accedit, quod, qui non poteſt ſperare finem, neque etiam poteſt ſperare media; ſed is, cui facta eſſet talis reuelatio, non poſſet ſperare finem (vti dicebam) ergo neque poſſet ſperare auxilia gratiæ, quæ ſunt media ad finem.

Reſpondetur: non poſſet ſperare media ad conſequendam beatitudinem (vt rectè dicitur in argumento) poſſet tamen ſperare media ad noua peccata cauenda: quod vt meliùs intelligatur, & meliùs tota difficultas, quæ fiebat, ſoluatur.

4 Aduerte ſecundò, quod reprobationis reuelatio poſſit fieri tribus modis. Primò vt alicui reueletur, quod ipſe ſit reprobatus ex ſola Dei voluntate, nullo habito reſpectu ad ſua demerita, ſeu ad ſua opera praua; quo modo nec ſit, nec fuit, nec fieri poteſt reprobatio; quia licet non repugnet ex parte omnipotentiæ Dei (quatenùs ſcilicet eſt abſolutus creaturarum Dominus) videtur tamen repugnare ex parte infinitæ ipſius Dei bonitatis, & miſericordiæ. Secundò, vt alicui reueletur quod ipſe ſit reprobatus propter peccata præterita, quæ Deus neque remiſit, neque ſtatuit remittere: quo modo poſſet fieri reprobatio, & fieri ipſius reprobationis reuelatio; & tunc talis homo abſque dubio nõ poſſet ſperare beatitudinem, nec media (v.g. peccatorum remiſſionem, &c.) neceſſaria ad conſequendum beatitudinem; poſſet tamen ſperare auxilia gratiæ ad cauenda noua peccata; Et in hoc ſenſu procedit quod dicebam *ſuprà in primo aduertendo.* Tertio vt alicui reueletur, quod ipſe ſit reprobatus propter peccata futura, quæ liberè facturus ſit, & tunc talis homo poſſet ſperare beatitudinem, & media ad illam conſequendam neceſſaria; quia teneretur vitare peccata futura, quantum in ſe eſſet: ergo poſſet petere, & ſperare media ad non peccandum: ergo etiam poſſet ſperare, ſe non damnandum; (quia non damnaretur, niſi peccaret) ergo poſſet ſperare, ſe ſaluandum.

Aduerte tertiò, quod is, cui facta eſſet reuelatio, 5
quod ipſe ſit reprobatus ſecundo modo (quem ſuprà explicabam) poſſet deſperare de miſericordia, ſeu gratia Dei; non autem ſimiliter is, cui facta eſſet reuelatio, quod ipſe ſit reprobatus tertio modo.

Poſterior pars patet; quia quamdiu quis poteſt ſperare beatitudinem, non poteſt deſperare; ſed is, cui reuelatum eſt, quod ipſe ſit reprobatus propter futura peccata, poteſt ſperare beatitudinem (vti ſuprà dicebam) ergo non poteſt deſperare.

Prior pars probatur; quia, ſi Deus alicui reuela- 6
ret, quod abſolutè velit illum punire propter peccata præterita, & illum relinquere ſine omni miſericordia, ſeu gratia, certo deberet credere, quod ipſe nullam miſericordiam, ſeu gratiam ſit à Deo conſecuturus; ergo de illa conſequenda poſſet deſperare.

Atque ex his clariùs patet Corollarium tertium, quod ſuprà in principio ponebam.

OBIECTIONES.

Obiicies: reuelatio, quod ſit reprobatus, repugnat 7
diuinæ bonitati, & diuinæ ſapientiæ; quia te conſtituit in grauiſſima, & vehementi occaſione deſperandi de diuina miſericordia, & multiplicandi quamplurima, & turpiſſima peccata; tùm quia impedit ſerium & firmum circa beatitudinem conatum, quem habere non poteſt, ſi certo ſcias, quod non ſis beatitudinem conſecuturus.

Reſpondetur, nego antecedens; quia falſum eſt, quod vlla ibi inuoluitur implicatio, ſeu repugnantia: nam licet ex tali reuelatione conſtituaris in grauiſſima, & vehementi occaſione deſperandi de diuina miſericordia, & multiplicandi quamplurima, & turpiſſima peccata, non tamen peccata illa Deo tribuenda erunt quia ipſe Deus non erat obligatus illa impedire, vel à tali reuelatione, & occaſione ſe abſtinere; cum ipſe iuſta cauſa (v.g. oſtenſione diuinæ iuſtitiæ) motus id effecerit; quotieſcumque autem peccata ex alicuius actione ſequuntur per accidens, & præter ipſius intentionem, ipſi (etiamſi ab ipſo in actione illa præuideantur) non tribuuntur, ſi obligatus non erat ab actione illa ſe abſtinere (quemadmodum patet in ſcandalis Phariſæorũ, quę oriebantur ex factis, vel dictis Chriſti Domini; licet enim talia

ſcan

ſcandala à Chriſto Domino in ſuis factis, vel dictis præuiderentur, non tamen Chriſto Domino tribuuntur; quia non præuidebantur in ſuis dictis, vel factis, à quibus ſe abſtinere deberet; Et ideò communiter dicontur ſcandala Phariſæorum ad differentiam ſcandalorum diuerſi generis, quæ dicuntur ſcandala puſillorum:) Item falſum eſt, quod ex illa reuelatione impediaris habere ſerium, & firmum circa Beatitudinem conatum, quantum eſt ex parte tua; licet, attenta humana fragilitate, ſis difficillimè illum habiturus; quia Deus in tali caſu non tribuat tibi auxilia efficacia, ſed ſolùm ſufficientia; Ea nullo igitur capite implicat talis reuelatio; præſertim ſi fiat illa peccatori, ſeu alicui in aliquo peccato exiſtenti, in vindictam peccati iam ſemel commiſſi, & nondum emendati, vel retractari; & præſertim ſi fiat ad terrorem aliis incutiendum.

8 Accedit, quod (ſicuti ſuprà dicebam) nulla implicantia videtur, quod Anti-Chriſto reueletur ſua impœnitentia finalis, & damnatio æterna: ſiquidem illa impœnitentia finalis non eſt ex reuelatione illi facta à Deo, ſed ex malitia ipſiuſmet Anti Chriſti, eodem modo, ac ſi nulla illi facta eſſet reuelatio à Deo; quia reuelatio, quemadmodum & præſcientia Dei, non mutat operationem cauſarum, ſed potiùs ſupponit illam obiectiuè.

Objicies 2. ſaltem in caſu, quo ſibi ſit reuelatum, te eſſe reprobum, abſolutè non videris peccaturus in deſperando Beatitudinem; quia ex vi talis reuelationis tibi factæ certò ſciens, quod Beatitudinem conſecuturus non ſis, illam ſperare non potes; ſiquidem (vt dixit S. Auguſtinus *in Enchyridion cap.* 8.) [quid ſperari poteſt quod non creditur?] quaſi diceret; ſi non credis, quod Beatitudinem conſecuturus ſis, quomodo illam ſperare potes? Ergo non peccas in deſperando illam; cum deſperatio nihil aliud ſit, quàm voluntas non proſequendi, ſeu non conandi proſequi Beatitudinem.

9 Reſpondent nonnulli (quos ſequitur Coninch. *diſp.* 20. *dubit.* 12. 13. *&* 14. *per totam*) Concedo totum, affirmando ſcilicet, deſperationem tunc non eſſe peccatum; ſi procedat illa ex iudicio, quo credis, quod illam non ſis conſecuturus, ex tua infirmitate; ſecùs ſi procedat ex iudicio, quo credas, quod miſericordia Dei tibi parata non ſit; idque probant; quia ſciens abſolutè tuam reprobationem, ſeu condemnationem, non potes ſperare, quod aliter ſit futurum: Ergo licitè potes velle non ſperare Beatitudinem; Ergo licitè deſperas illam; cum voluntas non ſperandi ſit formaliter deſperatio; Quæ quidem deſperatio non eſt intrinſecè mala, ſed ſolùm illa; quæ eſſet de Deo, & de illius miſericordia.

10 Quod ſi dicas: Ergo exinde ſequitur, quod non tenearis quinimò nec poſſis circa Beatitudinem conari; quia ſerius, & efficax circa Beatitudinem conatus eſſe non poteſt cum iudicio certo de illius non conſecutione: Item ſecundò, ſequitur, quod non ſis peccaturus; conſentiens tentationi; quia hanc vincere non potes ſine ſerio, & efficaci conatu circa Beatitudinem, quam certo iam non habebis.

Reſpondent prædicti Doctores concedendo primam ſequelam, ea præcipuè ratione, quia ad ſerium & efficacem circa Beatitudinem conatum neceſſariò requiritur, quod ſaltem probabiliter iudices, eſſe tibi poſſibile, Beatitudinem conſequi; ſed qui certò ſcit, quod illam non ſit conſecuturus, non poteſt probabiliter iudicare, eſſe tibi poſſibile, illam conſequi; Ergo non poteſt circa illam seriò, & efficaciter moueri: Secundam ſequelam etiam concedunt, do-

11 cendo, quod propter illam ipſam ſequelam nemini reuelari poſſit à Deo proprium, & ſpeciale peccatum in aliquo determinato tempore committendum, ob quod ſit ille reprobandus, ſeu condemnandus; quia ex tali reuelatione tolleretur ſerius, ſeu firmus conatus, qui neceſſarius eſt ad vitandum peccatum illud, ad proinde impediretur moraliter potentia peccatum illud vitandi, & conſequenter ceſſaret ratio peccati.

Quod ſi dicas: Ex præſcientia Dei de tuo peccato futuro non impeditur tua libertas ad illud vitandum; ergo neque etiam impeditur ex illa præſcientia Dei tibi reuelata; cum ſemper obiectum ſupponat, & modum operandi non immutet. 12

Reſpondent prædicti Doctores, negando conſequentiam, & aſſignant diſparitatis rationem; quia præſcientia Dei in re non cauſat quidquam; at reuelatio cauſat in te iudicium, quo iudicas, tibi peccatum eſſe vitatu impoſſibile, & conſequenter tollit vires, & conatum ſerium tuum ad illud vitandum. Sic Doctores, quos ſequitur Coninch. vbi *ſuprà*.

Reſpondetur tamen ſecundò meliùs) iuxta ea, quæ dicebam,) negando, quod ſaltem in caſu, quo tibi ſit reuelatum, te eſſe reprobum, abſolutè non videatis peccatores in deſperando Beatitudinem, ſed id ſolùm concedendo in primo, & ſecundo caſu reuelationis, non item in tertio; quia (iuxta eadem, quæ ibidem dicebam) arbitror, quod cum iudicio certo de reprobatione, ſeu condemnatione poſſis quantum eſt ex parte tua, ſerium conatum habere circa Beatitudinis conſecutionem; quia illa condemnatio non prouenit ex aliqua cauſa, quæ tibi neceſſitatem inferat, ſed prouenit ex tua libera voluntate temetipſum liberè determinante ad peccatum: ergo antecedenter ad illius determinationem ſeriò, ſeu firmiter conari poteris, vt te non determines: Nihil enim, eſt quod te impediat, non iudicium, quo iudicas, te non euitaturum eſſe peccatum; quia hoc iudicium ſupponit tuam liberam determinationem cum omnibus cauſis, quæ ad illam concurrunt; & cum omnes iſtæ cauſæ vim, & neceſſitatem voluntati tuæ non inferant indicas, te liberè eſſe determinandum: ergo cum hoc iudicio ſtare poteſt aliud iudicium, quo iudicares, te poſſe non determinari, atque adeò poſſibile eſſe, non condemnari; ergo ſerium conatum habere potes pro vitando peccato, & condemnatione tua. 13

Inſtabis: Ad aliquem finem conſequendum non potes eligere medium, quod hìc & tunc inutile reputas ad conſecutionem illius finis; ergo non potes ſeriò, ſeu firmiter, & conſtanter eligere ad vitandum peccatum, & condemnationem tuam medium, quod, attentis iſtis circumſtantiis, inutile reputas. 14

Reſpondetur: diſtinguo Antecedens: ſi inutilitas medij aliundè quàm ex tua voluntate proueniat, concedo; quod ſcilicet ſeriò, ſeu firmiter, & conſtanter conari non poſſis ad finis conſecutionem per illud medium: at ſi inutilitas medij, non aliundè, quam ex tua voluntate proueniat, nego, quod non poſſis conari finis conſecutionem per illud medium; cum hoc obiectum non excedat tuam voluntatem, & potentiam.

SECTIO VI.

An habitus Spei corrumpatur per actum deſperationis?

SVMMARIVM.

1 *Spei actus corrumpitur per quemlibet actum, quo*

quo quis deſperat de ſalute, vel de aliquo medio neceſſario ad ſalutem; quia reliquæ virtutes ſupernaturales infuſæ corrumpuntur per quemlibet actum ſibi contrarium.

2 *Deſperans de mediis neceſſariis ad ſalutem, non poteſt retinere ſpem circa ſalutem conſequendam; cum finis non poſſit retineri ſine mediis neceſſariis.*

3 *Spei habitus prædictus non corrumperetur, ſi quis deſperaret de vno medio ad finem non neceſſario, ſed tantùm vtili; quia talis deſperatio non eſſet contraria ſpei.*

4 *Deſperatio prædicta non eſſet peccatum mortale per ſe, eſſet tamen per accidens: deſperatio enim quæ eſſet de re non neceſſaria ad ſalutem, non eſſet peccatum mortale, niſi per accidens, quatenùs ſcilicet poſſet hominem inducere in periculum peccandi mortaliter, &c.*

5 *Viator homo ſi ſit iuſtus, de fide eſt quod habeat habitum ſpei, & timoris tam ſeruilis, quam filialis, quia per horum habituum actus, diſponitur ad iuſtificationem; Si verè ſit peccator, non propterea perdit habitum ſpei.*

6 *Attritio cum ſpe veniæ ſecundùm Concilium Tridentinum eſt donum ſpiritus Sancti nondum inhabitantis; ex quo, ſicut Concilium ſupponit, quod nos poſſimus Chriſto imperfectè coniungi; ita etiam & quod poſſimus fidem, & ſpem habere ſine Charitate.*

1 SEquitur quartò, quod habitus ſpei corrumpatur per quemlibet actum, quo quis deſperat de ſalute, vel de aliquo medio neceſſario ad ſalutem; Et ratio eſt, quia reliquæ virtutes ſupernaturales infuſæ corrumpuntur per quemlibet actum ſibi contrarium, (v.g. Fides per quemlibet actum infidelitatis; & Charitas per quemlibet actum mortiferum;) Ergò & etiam corrumpitur per quemlibet actum deſperationis.

2 Confirmatur; quia ſi deſperas de mediis neceſſariis ad ſalutem, non poteſt retinere ſpem circa ſalutem conſequendam; cum finis non poſſit obtineri ſine mediis neceſſariis; Et cum qui deſperat de vno medio neceſſario, non poſſit eſſe diſpoſitus ad ſperandum aliud medium neceſſarium, (non enim eſt maior ratio de ſperando vnum, quàm de ſperando aliud) Et cum qui offert miſericordiam ſuam in dando vno, offerat etiam miſericordiam ſuam in dando alio; Ergò ſi deſperas de vno, non es diſpoſitus ad ſperandum aliud.

3 Aduerte tamen, quod prædictus habitus ſpei non corrumperetur ſimiliter, ſi quis deſperaret de vno medio ad finem non neceſſario, ſed tantùm vtili; quia talis deſperatio non eſſet contraria ſpei; Siquidem ſpes ſolùm obligat ad ſperanda ea, quæ ſunt ad ſalutem neceſſaria, non autem ad ſperanda ea, quæ ſunt ad ſalutem tantùm vtilia; Ergò ſolùm ille peccat contra ſpem, qui deſperat de iis, quæ ſunt ad ſalutem neceſſaria; non autem & ille, qui deſperat de iis, quæ ſunt ad ſalutem tantùm vtilia.

4 Obiicies: Talis deſperatio eſſet peccatum mortale, atque adeò contra aliquam virtutem; ſed non niſi contra ſpem: ergò.

Reſpondetur: Diſtinguo maiorem: eſſet peccatum mortale per ſe, nego: Eſſet peccatum mortale per accidens, tranſeat; At nego ſimiliter minorem; Dico igitur quod deſperatio, quæ eſſet de re non neceſſaria ad ſalutem, non ſit peccatum mortale, niſi per accidens; quatenùs ſcilicet poſſet hominem inducere in periculum peccandi mortaliter, vel in aliquod aliud notabile detrimentum ſpirituale: Et tunc pertineret ſolùm ad illud genus peccati, in cuius periculum hominem induceret, v.g. ſi quis deſperaret de perpetua caſtitate ſeruanda, eo quod ex vna parte experiretur in ſe vehementes carnis tentationes, & ex altera parte conſideraret, ſe nullo Dei præcepto ad perpetuam caſtitatem obligari, & ſine illa ſe poſſe ſaluari, non eſſet peccatum mortale per ſe; poſſet tamen eſſe peccatum mortale per accidens; ſi ſcilicet talis deſperatio cauſaret illi periculum fornicationis contra caſtitatem, vel aliud notabile detrimentum ſpirituale, ſicuti ſuprà dicebam.

Aduerte ſecundò, quod ſi viator homo ſit iuſtus, de fide ſit, quod habeat habitum ſpei, & timoris, tam ſeruilis, quam filialis; quia viator homo per horum habituum actus, vti dixit Tridentinum Concilium ad iuſtificationem diſponitur; Si verò ſit peccator, non propterea deperdat habitum ſpei; ſicuti clarè colligitur ex eodem Concilio Tridentino *ſeſſ.6. cap.7.* quatenùs ait, quod per fidem, & ſpem nos non ſimus Chriſto perfectè coniuncti, niſi præterea acceſſerit Charitas: Ergò ſupponit Concilium Tridentinum, quod poſſimus Chriſto imperfectè coniungi, atque adeò poſſimus fidem, & ſpem habere ſine Charitate. Et clariùs colligitur ex eodem Concilio *ſeſſ.* 14. *cap.*4. quatenùs loquens de attritione cum ſpe veniæ, inquit, quod ſit donum ſpiritus Sancti nondum inhabitantis: Ergò ſeparantur fides, & ſpes à Charitate; Et in hoc conueniunt Catholici; ſed ſi peccatum ſit infidelitatis, ſpes omninò deperditur; quia, ſublata fide, omnia ſupernaturalia virtutis dona corrumpuntur; cum illorum fundamentum, & radix ſit fides, ſicuti dixit idem Concilium *ſeſſ.6. cap.*8. Et ſimiliter, ſi peccatum ſit deſperationis, ſpes etiam deperditur; cum ſpei ſpecialiter ſit contrarium; ſicuti ſuprà dicebam, & ſupponunt ſic Doctores omnes, vti videre eſt apud Suarez *citata diſput.* 1. *de ſpe ſect.*8. *in principio*, & Coninch. *diſput. cit.*19. *dub.*12. 5

SECTIO VII

Quotuplex ſit præſumptio?

COROLLARIVM. IV.

SVMMARIVM.

1 *Præſumptio duplex eſt, vna, qua quis inordinatè innititur propriæ virtuti, vt ſi præſumat, ſe poſſe præſtare aliquid, quod ſit ſuprà ſuas vires: Altera, qua quis inordinatè innititur miſericordiæ, & potentiæ Dei, vt ſi ſperet, ſe poſſe obtinere à Deo remiſſionem peccatorum ſine pænitentia, vel beatitudinem ſine meritis.*

2 *Præſumens ſi eius præſumptio oriatur ex iudicio falſo, v.g. non requiri ad remiſſionem peccatorum pænitentiam, vel ad conſequēdam beatitudinem, merita, ſeu bona opera ſupernaturalia, eſt hæreticus, & committit duo peccata, ſcilicet hæreſis, & præſumptionis; quia tunc iudicium eſt hæreticum.*

3 *Præſumptio ſumitur multipliciter; Primo pro ſpe, & fiducia conſequendi à Deo auxilium opportunum: Secundò pro iudicio ex coniecturis deſumpto; Tertiò pro vitio oppoſito humanitati, & magnanimitati: Quarto pro vitio oppoſito virtuti ſpei Theologicæ.*

4 *Præſumptio ſumpta hoc quarto modo definitur ſic: Eſt ſpes obtinendi à Deo gratiam, & gloriam, & cætera ſupernaturalia dona, aliter quàm ipſe Deus ea obtinenda conſtituerit.*

5 *Præſumptio etiam hoc quarto modo ſumpta, eſt*

peccatum graue, quod patet tunc ex ſcriptura, tùm ex ratione; quia voluntas obtinendi à Deo dona ſupernaturalia præter ordinem ab ipſo conſtitutum prouidentia, ſapientia, & potentia Dei, eſt valdè contraria.

6 *Præſumptio prædicta etiam quarto modo ſumpta, committitur. Primò præſumendo, vt Pelagius, propriis viribus naturalibus, abſque ſcilicet auxiliis Dei ſupernaturalibus Beatitudinem conſequi, &c.*

7 *Secundò præſumendo, vt Lutherus, ſine pœnitentia peccatorum remiſſionem, & ſine ſupernaturalibus bonis operibus gloriam obtinere.*

8 *Item dic, ſi hac ſpe obtinendi peccatorum remiſſionem, differat pænitentiam in finem vitæ; quia ſic nimium de diuina miſericordia præſumit: At huiuſmodi peccatum non eſt proprium contra ſpem; ſed contra virtutem pænitentiæ.*

1 SEquitur quartò, quod duplex ſit præſumptio. S. Thomas *q.21. art.1. & 4.* quem ſequuntur alij communiter.

Vna, qua quis inordinatè innititur propriæ virtuti, vt ſi præſumat, ſe poſſe præſtare aliquid, quod eſt ſuprà ſuas vires naturales: quo pacto Pelagiani hæretici præſumebant, ſe poſſe propriis virtutibus naturalibus, ſine Dei gratia, ſeu auxilio ſupernaturali ſeruare omnia præcepta, & mereri Beatitudinem, gloriam, ſeu vitam æternam.

Altera, qua quis inordinatè innititur miſericordiæ, & potentiæ Dei, vt ſi ſperet, ſe poſſe obtinere à Deo remiſſionem peccatorum ſine pœnitentia, vel obtinere Beatitudinem, gloriam, ſeu vitam æternam ſine meritis, ſeu bonis operibus ſupernaturalibus: quod præter Lutheranos faciunt quodammodò etiam mali Catholici illi, qui perſeuerant in ſuis peccatis, & nihilominùs ſperant, ſe poſſe ſaluari per infinitam miſericordiam, bonitatem, & potentiam Dei.

2 Aduerte tamen, quod, ſi qui ſic præſumit, præſumat ita, vt ipſius præſumptio oriatur ex iudicio falſo (v.g. non requiri ad remiſſionem peccatorum pœnitentiam, vel non requiri ad conſequendam beatitudinem, merita, ſeu opera bona ſupernaturalia) ſit hæreticus; ita vt ſimul committat duo peccata ſcilicet hæreſis, & præſumptionis; quia tunc iudicium eſt hæreticum; At ſi præſumptio oriatur ex hoc alio iudicio; [Deus pro ineffabili ſua miſericordia condonabit mihi mea peccata, etiamſi modo non agam pœnitentiam,] Tunc non ſit hæreticus, ita vt ſimul committat ſimiliter etiam duo peccata, ſcilicet hæreſis, & præſumptionis, ſed committat vnum ſolum præſumptionis; quia tunc non videtur eſſe iudicium hæreticum, ſed tantùm ſtultum, & temerarium.

3 Aduerte ſecundò, quod præſumptio ſumatur multipliciter; Primò pro ſpe, & fiducia conſequendi à Deo auxilium opportunum, iuxtà illud *Iudith.6.* [Non derelinquis præſumentes de te;] & iuxta illud aliud *Iudith.9.* [Exaudi me miſeram deprecantem, & de tua venia præſumentem.] Secundò pro iudicio ex coniecturis deſumpto, quod pro qualitate coniecturarum aliquando eſt certum, aliquando verò tantùm probabile vnde ortum habuit diuiſio illa ſatis recepta præſumptionis in violentam, vehementem, & leuem, de qua dixi *ſuprà dubio.367. & ſeqq.* Tertiò, pro vitio oppoſito humanitati, & magnanimitati, de quo S.Thomas *q.130.* quem alij ſequuntur communiter. Quartò pro vitio oppoſito virtuti ſpei Theologicæ, de quo mox dicebam ſuprà; Ita vt præſumptio ſic quarto modo ſumpta cum S. Th.

4 2.2. q.21. & aliis in hunc modum definiri poſſit: [Eſt ſpes obtinendi à Deo gratiam, gloriam, & cætera ſupernaturalia dona, aliter quàm ipſe Deus ea obtinenda conſtituerit:] quia cum ſpes ſit voluntas obtinendi à Deo gratiam, gloriam, & cætera ſupernaturalia dona, mediis ab ipſo Deo conſtitutis, & præſumptio alia via hæc eadem dona obtinere intendat, fit, quod præſumptio directè ſpei opponatur.

Aduerte tertiò, quod præſumptio ſic etiam quarto modo ſumpta ſit peccatum graue; Et patet tùm ex authoritate *Eccleſiaſt* 18. Vidi præſumptionem cordis eorum, quàm mala eſt: tùm ex ratione; quia voluntas obtinendi à Deo dona ſupernaturalia præter ordinem à Deo conſtitutum, eſt prouidentiæ, ſapientiæ, & potentiæ Dei valdè contraria: Ergò habet malitiam grauem; ita vt à peccato mortali excuſari non poſſit, niſi ſolùm ea defectu plenæ deliberationis, vel aduertentiæ; ſic Doctores communiter, quos ſequitur Bannez 2.2. *q.1. dub.2.* Valentia *diſput.2. qu.3. punct.2.* Toletus *lib.4. ſumma cap.7. num.9.* & Azorius *prima part. Inſtitut. moral. lib.9. cap.2. quaeſt.7.* 5

Aduerte quartò, quod prædicta præſumptio etiam quarto modo ſumpta (ſicuti dicebam) committatur. 6

Primò, ſi præſumas, vt Pelagius, propriis viribus naturalibus, abſque ſcilicet auxiliis Dei ſupernaturalibus, Beatitudinem conſequi.

Ad idem eſt, ſi ſpem ponas in creaturis, tanquam in auxilio ſufficienti ex ſe ad ſalutem; quia nulla creatura, niſi cum auxilio Dei ſupernaturali, ſalutem tibi imperriri poteſt.

Quamuis, ſi inuoces creaturas, & in eis ſperes, vt ſimul cum Deo te adiuuent (etiamſi Dei memor expreſſè non ſis) peccatum præſumptionis non committas; quia ſufficit, quod virtualiter, & interpretatiuè Deum in adiutorium expoſtules: quæ eſt ſententia communis Doctorum.

Secundò, ſi præſumas, vt Lutherus, ſine pœnitentia peccatorum remiſſionem, & ſine bonis ſupernaturalibus operibus gloriam obtinere. 7

Ad idem eſt, ſi ex ſpe obtinendi peccatorum remiſſionem in fine vitæ ad illud tempus pœnitentiam differas; quia ſic nimium de diuina miſericordia præſumis; ſiquidem obtinere Dei miſericordiam præſumis, Dei miſericordiam nimis irritando; At iuſtum non eſt, vt miſericordiam inueniat, qui peccata multiplicandi occaſionem deſumpſit ea ipſa miſericordia, ex qua debebat à peccatis abſtinere. 8

Quamuis huiuſmodi peccatum non ſit propriè contrà ſpem; quia propriè non ſperas conſequi miſericordiam mediis peccatis de præſenti commiſſis, ſed ſperas media peccatorum pœnitentia, quam putas in fine vitæ facturus diuina gratia ſupernaturali adiutus; Erit tamen prædictum peccatum contrà virtutem pœnitentiæ, ſi pœnitentiam differas vltrà tempus obligationis; Eritque etiam contrà alias virtutes, ſi in contrariis vitiis intendas perſeuerare; ſic Doctores communiter *in locis ſuprà citatis.*

SECTIO VIII.

An hoc peccatum præſumptionis ita ſpei ſit contrarium, vt per illud hæc deperdatur?

SVMMARIVM.

1 *Præſumptionis peccatum, ſi ſit inſtar illius Pelagij, vel Lutheri præſumentium propriis viribus naturalibus, ſe Beatitudinem conſecuturos, abſque dubio ita ſpei eſt contrarium, vt per illud hæc deperdatur: ſecùs ſi hæc præſumptio ſit abſque erroneo intellectus iudicio; quia tunc ſpes non deperditur.*

Re

1 RESpondetur cum Valentia 2.2. *diſput.* 2. *q.*3. *punct.*2. Suarez *diſput.*2. *de ſpe ſect.*3. *n.*4. Coninch *diſp.*20. *dub.*15. *c.*149. Turriano *q.*21. *art.*2. & aliis, ſicut Pelagius, vel vt Lutherus, præſumas credena, propriis viribus naturalibus, vel ſine meritis ſupernaturalibus Beatitudinem conſecuturus, abſque dubio ſpem deperdes; quia ſic deperdis fidem, ſine qua non eſt ſpes, neque vlla alia virtus.

Quamuis ſpei virtutis deperditio in hoc caſu non propriè proueniat ex præſumptione contraria ſpei, ſed ex hæreſi, quæ præſumptionem antecedit.

Hinc fit, quod ſi prædictam præſomptionem abſque erroneo intellectus iudicio habueris, (vt communiter mali Catholici habere ſolēt) ſcilicet ita ſperes Beatitudinem conſequi, ac ſi illam propriis viribus naturalibus, vel ſine meritis ſupernaturalibus iudicares aſſequendam (& ſi ſpei per exceſſum aduerſaris) ſpem tamen non deperdas; quia non per quodcumque peccatum ſpei contrarium ſpes deperditur, ſed per ſolum illud peccatum, quo cum ſpes nulla ratione compari poteſt (quod non eſt aliud, niſi deſperatio) At cum præſumptione prædicta abſque ſcilicet erroneo intellectus iudicio ſpes compati poteſt: (cùm tam ſpes, quàm præſumptio conueniant in obiecto formali ſperato, quod eſt beatitudo, vt bonum proprium, & ſolùm differant, quia diuerſo modo illam conſequi ſperant) ergo &c. Valentia, Suarez, Coninch, & Turrianus *in locis ſuprà citatis*.

DVBITATIO CCXXXII.

Quidnam dicendum de Tentatione Dei?

SECTIO PRIMA.

Dubitationis Reſolutio.

SVMMARIVM.

1 *Tentatio Dei duplex eſt; vna inductionis ad peccatum, quia non cadit in Deum, neque paſſiuè, neque actiuè: Altera eſt probationis, & experimenti, ſeu ad probandum, vel experiendum.*

2 *Tentationis peccatum duplex eſt, vnum propriè dictum, quod oritur ex Infidelitate, vel ex Dubitatione de Dei aliquo attributo, ſeu perfectione; ſed multoties ex præſumptione, vel ex nimia confidentia cum ipſo Deo, vt ſi abſque neceſſitate petatur rei occulta miraculoſa declaratio.*

3 *Signum petere à Deo alicuius occultæ rei extraordinarium ſeu declaratio ſit vtilis ad noſtram, vel aliorum ſalutem conſequendam; Item ad Dei voluntatem implendam, & veritatis cognoſcenda non adſint alia ordinaria media, licitum eſt pro opportuna inſtructione obtinenda.*

4 *Abraham licitè petijt à Domino Deo ſignum.*

5 *Ionathas etiam licitè petijt ſignum à Domino, præmiſſa ſcilicet oratione ad Deum.*

6 *Apoſtoli etiam per motum ſpiritus ſancti, petierunt à Deo vt ſigna fierent in nomine Ieſu, ad manifeſtandum eius virtutem Infidelibus.*

7 *Signum etiam petere licet à Deo, ſi ſpecialem aliquam apparitionem, vel reuelationem aliquis haberet ſine ſufficientibus indicijs, cuius rei exemplum habemus in Beatiſſima Virgine Maria* Lucæ 1. & *in Gedeone* cap.6. Iudic.

8 *Tentatio Dei eſt irreligioſitas quædam, per quam ex dubitatione de aliquo Dei attributo, ſeu perfectione ſumitur verbis, vel factis experimentum, an Deus illam perfectionem habeat.*

9 *Irreligioſitas tentatio dicitur, quia opponitur Religioni.*

10 *Dicitur ex dubitatione de aliquo Dei attributo, vel perfectione, quia ſemper in tentatione Dei, ſi ſit propria tentatio adeſt aliqua huiuſmodi dubitatio.*

11 *Quod quidem contingit dupliciter: Primò cum quis tentat Deum formaliter, explicitè, & ex intentione, nimirum expreſſè dubitando de aliqua Dei perfectione aliquid facit animo illius experienda. Secundò cum quis tentat Deum interpretatiuè, & implicitè, &c.*

12 *Dicitur nulla neceſſitate, vel vtilitate iuſta ad id cogente, quia ſi aliqua neceſſitate, vel vtilitate iuſta motus in ſuis petitionibus, vel factis auxilio diuino ſe committat, non dicitur tentare Deum, ſed agere potius quid licitum.*

13 *Finis, ob quem effectus ſperatur à ſolo Deo, ſi ſit iuſtus, ſeu ſit ad id iuſta cauſa cogens, non eſt tentatio Dei; ſecus ſi finis non ſit iuſtus, ſeu non ſit ad id iuſta cauſa cogens.*

14 *Tentatio Dei interpretatiua duobus modis contingere poteſt: Primò ſi quis media naturalia à Deo conſtituta prætermittens, ab eo ſolo ſperet effectum. Secundò ſi quis ſpontè ſubeat periculum, à quo vix, aut ne vix quidem liberari poſſit, niſi à ſolo Deo.*

15 *Poteſt quis tam formaliter, quam interpretatiuè tentare Deum, vel vt ipſemet experimentum de Deo capiat, vel vt alijs manifeſtum efficiat.*

RESPONDETVR, ſi nominis acceptio ſpectatur, duplex eſt tentatio: vna inductionis ad peccatum, quæ non cadit in Deum, neque paſſiuè, vt per ſe patet, neq; actiuè, iuxta illud *Iacobi cap.* 1. [Ipſe enim (ſcilicet Deus) neminem tentat:] Altera eſt probationis, vel experimenti, ſeu ad probandum, vel experiendū: Quo modo in ſacra ſcriptura Deus dicitur tentaſſe Abraham, vt filium Iſaac occideret: Item tentaſſe Iob, & Tobiam, *cap.*2. *Tobiæ, & in Deuteronomio* 13. dicitur: [Tentat vos Dominus Deus veſter, vt palam fiat (id eſt, ab omnibus agnoſcatur) vtrùm diligatis eum an non?] In quo ſenſu Deum à nobis tentari, eſt peccatum contrà virtutem Religionis. 1

Cæterum duplex eſt tentationis peccatum: vnum propriè dictum, quod oritur ex infidelitate, vel ex dubitatione de Dei aliquo attributo, ſeu perfectione, v.g. de præſentia vel omnipotentia, &c. In quo ſenſu de Iſraëlitis *Exodi* 17. dicitur: [Tentauerunt Dominum dicentes: eſt ne Dominus in nobis, an non?] Et *Pſalm.*77. [Tentauerunt Deum in cordibus ſuis,] &c. Numquid poterit parare menſam in deſerto? cuiuſmodi tentatio per ſe, & intrinſecè eſt mala, & vnum ex grauiſſimis peccatis, contrà Deum, vt contrà ipſum (cum ex infidelitate, vel ex dubitatione de Dei aliquo attributo, ſeu perfectione oriatur) procedere poſſint Inquiſitores. 2

Alterum minùs propriè dictum, quod non oritur ex infidelitate, vel ex dubitatione de Dei aliquo attributo, ſeu perfectione, ſed multoties ex præſumptione, vel ex nimia confidentia cum ipſo Deo, vt ſi ſine neceſſitatis, vel vtilitatis cauſa petas à Deo, vel voluntatis ſuæ diuinæ, vel alterius occultæ rei miraculoſam declarationem, ſicuti rectè dixit S. Auguſtinus *de Ciuit. Dei*, *lib.* 10. *cap.*19. quem ſequitur S. Thomas 2.2. *quæſt.*97. *art.*1. cum cæteris ſcholaſticis.

peccatum graue, quod patet tunc ex ſcriptura, tùm ex ratione; quia voluntas obtinendi à Deo dona ſupernaturalia præter ordinem ab ipſo conſtitutum prouidentia, ſapientia, & potentia Dei, eſt valdè contraria.

6 *Præſumptio prædicta etiam quarto modo ſumpta, committitur. Primò præſumendo, vt Pelagius, propriis viribus naturalibus, abſque ſcilicet auxiliis Dei ſupernaturalibus Beatitudinem conſequi, &c.*

7 *Secundò præſumendo, vt Lutherus, ſine pœnitentia peccatorum remiſſionem, & ſine ſupernaturalibus bonis operibus gloriam obtinere.*

8 *Item dic, ſi hac ſpe obtinendi peccatorum remiſſionem, differat pœnitentiam in finem vitæ; quia ſic nimium de diuina miſericordia præſumit: At huiuſmodi peccatum non eſt proprium contra ſpem, ſed contra virtutem pœnitentiæ.*

1 SEquitur quartò, quod duplex ſit præſumptio. S. Thomas *q.21. art.1. & 4.* quem ſequuntur alij communiter.

Vna, qua quis inordinatè innititur propriæ virtuti, vt ſi præſumat, ſe poſſe præſtare aliquid, quod eſt ſuprà ſuas vires naturales: quo pacto Pelagiani hæretici præſumebant, ſe poſſe propriis virtutibus naturalibus, ſine Dei gratia, ſeu auxilio ſupernaturali ſeruare omnia præcepta, & mereri Beatitudinem, gloriam, ſeu vitam æternam.

Altera, qua quis inordinatè innititur miſericordiæ, & potentiæ Dei, vt ſi ſperet, ſe poſſe obtinere à Deo remiſſionem peccatorum ſine pœnitentia, vel obtinere Beatitudinem, gloriam, ſeu vitam æternam ſine meritis, ſeu bonis operibus ſupernaturalibus: quod præter Lutheranos faciunt quodammodò etiam mali Catholici illi, qui perſeuerant in ſuis peccatis, & nihilominùs ſperant, ſe poſſe ſaluari per infinitam miſericordiam, bonitatem, & potentiam Dei.

2 Aduerte tamen, quod, ſi qui ſic præſumit, præſumat ita, vt ipſius præſumptio oriatur ex iudicio falſo (v.g. non requiri ad remiſſionem peccatorum pœnitentiam, vel non requiri ad conſequendam beatitudinem, merita, ſeu opera bona ſupernaturalia) ſit hæreticus; ita vt ſimul committat duo peccata ſcilicet hæreſis, & præſumptionis; quia tunc iudicium eſt hæreticum; At ſi præſumptio oriatur ex hoc alio iudicio; [Deus pro ineffabili ſua miſericordia condonabit mihi mea peccata, etiamſi modo non agam pœnitentiam,] Tunc non ſit hæreticus, ita vt ſimul committat ſimiliter etiam duo peccata, ſcilicet hæreſis, & præſumptionis, ſed committat vnum ſolùm præſumptionis; quia tunc non videtur eſſe iudicium hæreticum, ſed tantùm ſtultum, & temerarium.

3 Aduerte ſecundò, quod præſumptio ſumatur multipliciter; Primò pro ſpe, & fiducia conſequendi à Deo auxilium opportunum, iuxtà illud *Judith.6.* [Non derelinquis præſumentes de te;] & iuxta illud aliud *Judith.9.* [Exaudi me miſeram deprecantem, & de tua venia præſumentem.] Secundò pro iudicio ex coniecturis deſumpto, quod pro qualitate coniecturarum aliquando eſt certum, aliquando verò tantùm probabile vnde ortum habuit diuiſio illa ſatis recepta præſumptionis in violentam, vehementem, & leuem, de qua dixi *ſuprà dubit.167. & ſeqq.* Tertiò, pro vitio oppoſito humanitati, & magnanimitati, de quo S.Thomas *q.130.* quem alij ſequuntur communiter. Quartò pro vitio oppoſito virtuti ſpei Theologicæ, de quo mox dicebam ſuprà; Ita vt præſumptio ſic quarto modo ſumpta cum S.Th.
4 2.2.q.21. & aliis in hunc modum definiri poſſit: [Eſt ſpes obtinendi à Deo gratiam, gloriam, & cætera ſupernaturalia dona, aliter quàm ipſe Deus ea obtinenda conſtituerit:] quia cum ſpes ſit voluntas obtinendi à Deo gratiam, gloriam, & cætera ſupernaturalia dona, mediis ab ipſo Deo conſtitutis, & præſumptio alia via hæc eadem dona obtinere intendat, ſit, quod præſumptio directè ſpei opponatur.

Aduerte tertiò, quod præſumptio ſic etiam quarto 5
modo ſumpta ſit peccatum graue; Et patet tùm ex authoritate *Eccleſiaſt.18.* Vidi præſumptionem cordis eorum, quàm mala eſt: tùm ex ratione; quia voluntas obtinendi à Deo dona ſupernaturalia præter ordinem à Deo conſtitutum, eſt prouidentiæ, ſapientiæ, & potentiæ Dei valdè contraria: Ergò habet malitiam grauem; ita vt à peccato mortali excuſari non poſſit, niſi ſolùm ex defectu plenæ deliberationis, vel aduertentiæ; ſic Doctores communiter, quos ſequitur Bannez 2.2. *q.1. dub.2.* Valentia *diſput.2. qu.3. punct.2.* Toletus *lib.4. ſumma cap.7. num.9.* & Azorius *prima part. Inſtitut. moral. lib.9. cap.2. quæſt.7.*

Aduerte quartò, quod prædicta præſumptio 6
etiam quarto modo ſumpta (ſicuti dicebam) committatur.

Primò, ſi præſumas, vt Pelagius, propriis viribus naturalibus, abſque ſcilicet auxiliis Dei ſupernaturalibus, Beatitudinem conſequi.

Ad idem eſt, ſi ſpem ponas in creaturis, tanquam in auxilio ſufficienti ex ſe ad ſalutem; quia nulla creatura, niſi cum auxilio Dei ſupernaturali, ſalutem tibi impertiri poteſt.

Quamuis, ſi inuoces creaturas, & in eis ſperes, vt ſimul cum Deo te adiuuent (etiamſi Dei memor expreſſè non ſis) peccatum præſumptionis non committas; quia ſufficit, quod virtualiter, & interpretatiuè Deum in adiutorium expoſtules: quæ eſt ſententia communis Doctorum.

Secundò, ſi præſumas, vt Lutherus, ſine pœnitentia 7
peccatorum remiſſionem, & ſine bonis ſupernaturalibus operibus gloriam obtinere.

Ad idem eſt, ſi ex ſpe obtinendi peccatorum remiſ- 8
ſionem in fine vitæ ad illud tempus pœnitentiam differas; quia ſic nimium de diuina miſericordia præſumis; ſiquidem obtinere Dei miſericordiam præſumis, Dei miſericordiam nimis irritando; At iuſtum non eſt, vt miſericordiam inueniat, qui peccata multiplicandi occaſionem deſumpſit ex ipſa miſericordia, ex qua debebat à peccatis abſtinere.

Quamuis huiuſmodi peccatum non ſit propriè contrà ſpem; quia propriè non ſperas conſequi miſericordiam mediis peccatis de præſenti commiſſis, ſed ſperas media peccatorum pœnitentia, quam putas in fine vitæ facturus diuina gratia ſupernaturali adiutus; Erit tamen prædictum peccatum contrà virtutem pœnitentiæ, ſi pœnitentiam differas vltrà tempus obligationis; Eritque etiam contrà alias virtutes, ſi in contrariis vitiis intendas perſeuerare; ſic Doctores communiter *in locis ſuprà citatis.*

SECTIO VIII.

An hoc peccatum præſumptionis ita ſpei ſit contrarium, vt per illud hæc deperdatur?

SVMMARIVM.

1 *Præſumptionis peccatum, ſi ſit inſtar illius Pelagij, vel Lutheri præſumentium propriis viribus naturalibus, ſe Beatitudinem conſecuturos, abſque dubio ita ſpei eſt contrarium, vt per illud hæc deperdatur: ſecùs ſi hæc præſumptio ſit abſque erroneo intellectus iudicio; quia tunc ſpes non deperditur.*

Re

3 RESpondetur cum Valeotia 2.2. *diſput.* 2. *q.*3. *punct.*2. Suarez *diſput.*2. *de ſpe ſect.*3. *n.*4. Coninch *diſp.*20. *dub.*15. *n.*149. Turriano *q.*21. *art.*2. & aliis, ſicut Pelagius, vel vt Lutherus, præſumas eredens, propriis viribus naturalibus, vel ſine meritis ſupernaturalibus Beatitudinem conſecuturus, abſque dubio ſpem deperdes; quia ſic deperdis fidem, ſine qua non eſt ſpes, neque vlla alia virtus.

Quamuis ſpei virtutis deperditio in hoc caſu non propriè prouentat ex præſumptione contraria ſpei, ſed ex hæreſi, quæ præſumptionem antecedit.

Hinc fit, quod ſi prædictam præſumptionem abſque erroneo intellectus iudicio habueris, (vt communiter mali Catholici habere ſolēt) ſcilicet ita ſperes Beatitudinem conſequi, ac ſi illam propriis viribus naturalibus, vel ſine meritis ſupernaturalibus iudicares aſſequendam (& ſi ſpei per exceſſum aduerſaris) ſpem tameo noo deperdas; quia non per quodcumque peccatum ſpei contrarium ſpes deperditur, ſed per ſolum illud peccatum, quo cum ſpes nulla ratione compati poteſt (quod non eſt aliud, niſi deſperatio) At cum præſumptiooe prædicta abſque ſcilicet erroneo intellectus iudicio ſpes compati poteſt: (cùm tam ſpes, quàm præſumptio conueniant in obiecto formali ſperatu, quod eſt Beatitudo, vt bonum proprium, & ſolùm differant, quia diuerſo modo illam conſequi ſperant) ergo &c. Valentia, Suarez, Coninch, & Turrianus *in locis ſuprà citatis*.

DVBITATIO CCXXXII.

Quidnam dicendum de Tentatione Dei?

SECTIO PRIMA.

Dubitationis Reſolutio.

SVMMARIVM.

1 *Tentatio Dei duplex eſt; vna inductionis ad peccatum, quæ non cadit in Deum, neque paſſiuè, neque actiuè: Altera eſt probationis, & experimenti, ſeu ad probandum, vel experiendum.*

2 *Tentationis peccatum duplex eſt, vnum propriè dictum, quod oritur ex Infidelitate, vel ex Dubitatione de Dei aliquo attributo, ſeu perfectione; ſed multoties ex præſumptione, vel ex nimia confidentia cum ipſo Deo, vt ſi abſque neceſſitate petatur rei occulta miraculoſa declaratio.*

3 *Signum petere à Deo alicuius occulta rei extraordinarium ſeu declaratio ſit vtilis ad noſtram, vel aliorum ſalutem conſequendam; Item ad Dei voluntatem implendam, & veritatis cognoſcenda non adſint alia ordinaria media, licitum eſt pro opportuna inſtructione obtinenda.*

4 *Abraham licitè petijt à Domino Deo ſignum.*

5 *Ionathas etiam licitè petijt ſignum à Domino, præmiſſa ſcilicet oratione ad Deum.*

6 *Apoſtoli etiam per motum ſpiritus ſancti, petierunt à Deo vt ſigna fierent in nomine Ieſu, ad manifeſtandum eius virtutem Infidelibus.*

7 *Signum etiam petere licet à Deo, ſi ſpecialem aliquam apparitionem, vel reuelationem aliquis haberet ſine ſufficientibus indicijs, cuius rei exemplum habemus in Beatiſſima Virgine Maria* Lucæ 1. & *in Gedeone* cap. 6. Iudic.

8 *Tentatio Dei eſt irreligioſitas quædam, per quam ex dubitatione de aliquo Dei attributo, ſeu perfectione ſumitur verbis, vel factis experimentum, an Deus illam perfectionem habeat.*

9 *Irreligioſitas tentatio dicitur, quia opponitur Religioni.*

10 *Dicitur ex dubitatione de aliquo Dei attributo, vel perfectione, quia ſemper in tentatione Dei, ſi ſit propria tentatio adeſt aliqua huiuſmodi dubitatio.*

11 *Quod quidem contingit dupliciter: Primò cum quis tentat Deum formaliter, explicitè, & ex intentione, nimirum expreſsè dubitando de aliqua Dei perfectione aliquid facit animo illius experienda. Secundò cum quis tentat Deum interpretatione, & implicitè, &c.*

12 *Dicitur nulla neceſſitate, vel vtilitate iuſta ad id cogente, quia ſi aliqua neceſſitate, vel vtilitate iuſta motus in ſuis petitionibus, vel factis auxilio diuino ſe committat, non dicitur tentare Deum, ſed agere potius quid licitum.*

13 *Finis, ob quem effectus ſperatur à ſolo Deo, ſi ſit iuſtus, ſeu ſit ad id iuſta cauſa cogens, non eſt tentatio Dei; ſecùs ſi finis non ſit iuſtus, ſeu non ſit ad id iuſta cauſa cogens.*

14 *Tentatio Dei interpretatiua duobus modis contingere poteſt: Primò ſi quis media naturalia à Deo conſtituta prætermittens, ab eo ſolo ſperet effectum. Secundò ſi quis ſponte ſubeat periculum, à quo vix, aut ne vix quidem liberari poſſit, niſi à ſolo Deo.*

15 *Poteſt quis tam formaliter, quam interpretatiuè tentare Deum, vel vt ipſimet experimentum de Deo capiat, vel vt alijs manifeſtum efficiat.*

RESPONDETVR, ſi omnino acceptio ſpectatur, duplex eſt tentatio: vna inductionis ad peccatum, quæ noo cadit in Deum, neque paſſiuè, vt per ſe patet, neq; actiuè, iuxta illud *Iacobi cap.* 1. [Ipſe enim (ſcilicet Deus) neminem tentat:] Altera eſt probationis, vel experimenti, ſeu ad probandum, vel experiendũ: Quo modo in ſacra ſcriptura Deus dicitur tentaſſe Abraham, vt filium Iſaac occideret: Item tentaſſe Iob, & Tobiam, *cap.*2. *Tobiæ, & in Deuteronomio* 13. dicitur: [Tentat vos Dominos Deus veſter, vt palam fiat (Id eſt, ab omnibus agnoſcatur) vtrùm diligatis eum an non?] In quo ſenſu Deum à nobis tentari, eſt peccatum contrà virtutem Religionis. 1

Cæterum duplex eſt tentationis peccatum: vnum propriè dictum, quod oritur ex infidelitate, vel ex dubitatione de Dei aliquo attributo, ſeu perfectione, v.g. de præſentia vel omnipotentia, &c. In quo ſenſu de Iſraëlitis *Exodi* 17. dicitur: [Tentauerunt Dominum dicentes: eſt ne Dominos in nobis, an non?] Et *Pſalm.*77. [Tentauerunt Deum in cordibus ſuis,] &c. Numquid poterit parare menſam in deſerto? cuiuſmodi tentatio per ſe, & intrinſecè eſt mala, & vnum ex grauiſſimis peccatis, contrà Deum, vt contrà ipſum (cum ex infidelitate, vel ex dubitatione de Dei aliquo attributo, ſeu perfectione oriatur) procedere poſſint Inquiſitores. 2

Alterum minùs propriè dictum, quod noo oritur ex infidelitate, vel ex dubitatione de Dei aliquo attributo, ſeu perfectione, ſed multoties ex præſumptione, vel ex nimia confidentia cum ipſo Deo, vt ſi ſine neceſſitatis, vel vtilitatis cauſa petas à Deo, vel voluntatis ſuæ diuinæ, vel alterius occultæ rei miraculoſam declarationem, ſicuti rectè dixit S. Auguſtinus *de Ciuit. Dei*, *lib.* 10. *cap.*19. quem ſequitur S. Thomas 2.2. *quæſt.*97. *art.*1. cum cæteris ſcholaſticis.

3 Dixi: *ſine neceſſitatis*, vel vtilitatis cauſa; quia ſi alicuius occultæ rei extraordinarium ſignum, ſeu declaratio ſit vtilis ad noſtram, vel aliorum ſalutem conſequendam, item ad Dei voluntatem implendam & veritatis cognoſcendæ non adſint alia ordinaria media, tunc licitè poteris humiliter à Deo ſignum petere pro opportuna inſtructione obtinenda, gloſſa ſuper *cap.6. Deuter.* quam allegat S. Thomas *vbi ſuprà qu.97. artic.1. & 2.* Caietanus *ibidem*, Toletus *in ſumma lib. 4. cap.19.* & alij paſſim, quos citat, & ſequitur Sanchez *lib.2. moral. cap. 34. num.9.*

4 Sic licitè ſeruus Abrahami *Geneſi* 24. petiit à Domino ſignum: [Puella, cui ego dixero, inclina hydriam tuam, &c.] quia verba hæc direxit ad Dominum per modum rationis; necnon ex inſtinctu diuino, ad magnam Dei miſericordiam & prouidentiam circa ſemen Abrahæ declarandam, S. Thomas 2.2. *q.95. art.7. ad 3.* & alij communiter, quos citat, & ſequitur Suarez *tom.1. de Religione tract.3. lib.2. de ſuperſtitione cap.10. n.7.*

5 Sic etiam ſecundò, licitè Ionatas 1. *Regum* 14. petiit ſignum à Domino, præmiſſa ſcilicet oratione ad Deum; ſic DD. vbi ſupra.

6 Sic etiam tertiò, licitè Apoſtoli per motum ſpiritus ſancti *Actorum* 4. petierunt à Deo, vt ſigna fierent in nomine Ieſu, ad virtutem ipſius Ieſu infidelibus manifeſtandam: quamuis, ſi nunc abſque euidenti Dei inſtinctu petas à Deo miraculum fieri coram hæreticis ad ipſorum conuerſionem, Deum tentares; quia deeſſet neceſſitatis cauſa; cum non deficiant ipſis aliæ notæ, ſeu argumenta veritatis agnoſcendæ. Similiter tentares Deum, ſi etiam abſque euidenti Dei inſtinctu, peteres à Deo miraculum fieri coram gentilibus ad ipſorum ſimiliter conuerſionem, ſi eorum conuerſionem probabiliter non ſperares; quia deeſſet tunc iuſta vtilitatis cauſa; Doctores iidem *in locis ſuprà citatis*, præcipuè Tolet. *citato cap.19. verſ. Altera eſt vtilitas.*

7 Sic etiam quartò, ſi ſpecialem aliquam apparitionem vel reuelationem haberes, ſine ſufficientibus indiciis, quibus prudenter moueri debeas ad credendum, eam eſſe à Deo (cum etiam ipſe Sathan transfiguret ſe aliquando in Angelum Lucis *ad Corinthios* 11.) licitè tunc ſimiliter à Deo petere poſſes aliquod ſignum ad maiorem inſtructionem, aut ſecuriorem voluntatis ipſius Dei executionem conſequendam.

Cuius rei exemplum habemus in Beatiſſima Virgine Maria, *Luca* 1. [quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?] Auguſtinus *de Ciuit. Dei lib. 17. cap.24.* (vbi rectè ſubdit, peccaſſe tamen Zachariam petendo ſignum, *vnde ſciam hoc?* quapropter & punitus fuit, non eò quod dubitauerit de potentia Dei, ſed eo quod non crediderit, eſſe bonum Angelum ex Dei mandato, talia ipſi prædicentem, cum tamen adeò clarè Angelus ſe ipſi exhibuerit: vnde etiam & reprehenditur ab Angelo, non eo quod Deum omnipotentem, vel veracem non crediderit, ſed *eris tacens*, inquit, *pro eo, quod non credidiſti verbis meis.*)

Cuius rei etiam exemplum habemus in Gedeone *cap.6. iudic.* [Si inueni gratiam coram te, da mihi ſignum, quod tu ſis, qui loqueris ad me:] (quamuis S. Thomas *cit. q.97. art.2. ad 3.* putet, peccaſſe Gedeonem, ſicut & Zachariam) cum (vt volunt Abulenſis, & Lyranus) Gedeon à Deo ſignum petierit, quia non ſatis clarè cognoſcere poterat, an qui ſecum loquebatur, Angelus à Deo miſſus eſſet; vel cum (vt volunt alij, quos ſequitur Suarez *cit. cap.2.*) Gedeon à Deo ſignum petierit, ſicuti petiit Abrahamus *cap.15. Geneſis*: [Domine Deus, vnde ſcire poſſum, quod poſſeſſurus ſum eam: [(nempè terram promiſſionis) ita vt tam Gedeon, quàm Abrahamus ſignum à Deo petierint non eo, quod dubitarent, an Deus eſſet, qui per Angelum cum ipſis loqueretur; (Ambo enim ſicut ex textu colligitur, id priùs agnouerant) & multo minus eo quod dubitarent, an Deus in dictis vel promiſſis verax eſſet, ſed partim eo quod ſe ipſos recordatione accepti ſigni clarioris tanto magis confirmarent, & partim etiam eo quod populo tantò certiorem fidem facere poſſent: qua eadem ratione *c.7. Iſaiæ* Deus præcepit Achaz Regi: *Pete tibi ſignum*, &c.

Definiri ſic igitur poteſt tentatio Dei: [Eſt irreli- 8
gioſitas quædam, per quam ex dubitatione de aliquo Dei attributo, ſeu perfectione (vt Scientia, Veritate, Præſentia, Potentia, vel Bonitate, &c.) ſumitur verbis vel factis experimentum, an Deus illam perfectionem habeat, necne:] S. Thomas *2.2. q.97. art.1.* quem ſequuntur communiter Doctores.

Dicitur: *Irreligioſitas*: quia tentatio opponitur Re- 9
ligioni, ſicuti infrà clarius patebit.

Dicitur: ex Dubitatione de aliquo Dei attributo 10
vel perfectione: quia ſemper in tentatione Dei, ſi ſcilicet ſit tentatio propria; adeſt aliqua huiuſmodi dubitatio, S. Thomas *cit. artic. 1.* & alij paſſim.

Et hoc contingit dupliciter. Primò cum quis ten- 11
tat Deum formaliter, explicitè, & ex intentione, nimirum cum expreſsè dubitando de aliqua Dei perfectione aliquid facit animo illius experiendæ. Secundò cum quis tentat Deum interpretatiuè, & implicitè nimirum cum licet expreſsè de perfectione diuina non dubitet, nec de illa experimentum ſumere intendat, petit tamen, vel agit, quod ſuaptè natura ad nihil aliud pertinere, vel referri poſſe videtur, quàm ad perfectionem diuinam experiendam, vt ſi v.g. neglectis modis à diuina prouidentia conſtitutis, aliquid agat expectando effectum à ſolo Deo, nulla neceſſitate, vel vtilitate iuſta ad id cogente; S. Thomas *loco ſuprà citato* communiter ab omnibus receptus; quod ipſe S. Thomas explicat hoc exemplo, vt ſi quis abſque peculiari cauſa (v.g. fugiendi periculum aliquod) agitet equum; quia tunc, inquit ille, interpretamur illam equi agitationem ad nihil aliud pertinere, vel referri, quam ad illius equi velocitatem experiendam.

Dixi: nulla neceſſitate, vel vtilitate iuſta ad id 12
cogente:] quia ſi aliqua neceſſitate, vel vtilitate iuſta motus in ſuis petitionibus, vel factis auxilio diuino ſe committat, non dicetur tentare Deum, ſed agere potius quid licitum, iuxtà illud 2. *Paralip.* 20. [Cum ignoramus, quid agere debeamus, hoc ſolum habeamus reſidui, vt oculos noſtros dirigamus ad te;] & iuxtà illa quæ ſuprà dicebam.

Hinc ſequitur, quod ſi iuſtus ſit finis, ob quem 13
effectus ſperetur à ſolo Deo, ſeu ſit ad id iuſta cauſa cogens, non ſit tentatio Dei; ſecùs, ſi finis non ſit iuſtus, ſeu non ſit ad id iuſta cauſa cogens; quia tunc erit tentatio Dei ſaltem interpretatiua.

Vbi aduerte, quod hæc tentatio interpretatiua 14
Dei dupliciter poſſit contingere. Primò ſi quis media naturalia à Deo conſtituta, prætermittens, ſperet effectum à ſolo Deo. Secundò ſi quis ſponte ſubeat periculum, à quo vix, aut ne vix quidem liberari poſſit, niſi à ſolo Deo, vt ſi v.g. ex alto loco per aërem ſe deorſum demittat, quamuis id non animo Deum tentandi efficiat, vt tamen ſit tentatio Dei, etiam interpretatiua, requiritur, quod operans reſpectum habeat ad Deum, expectando ſcilicet medium extraordinarium ab ipſo Deo in ordine ad id; quod tunc operatur, quia tunc, quod operatur, opponitur Religioni, cum ſit irreuerentia Dei, expectare imprudenter huiuſmodi auxilium à Deo; ſic Doctores, quos ſequitur Suarez *tom.1. de Relig. tract.3. lib.1. cap.3. n.4. & ſeqq.* & Toletus *in ſumma lib.4. cap.19. num.6.*

15 Aduerte ſecundò, quod poſſit quis (tam formaliter, quam interpretatiuè) tentare Deum, vel vt ipſemet experimentum de Deo capiat, vel vt aliis manifeſtum efficiat, quia v.g. adhuc quis expertus ſapientiam alicuius, & de illa non dubitans, diceretur aliquo modo illum tentare, ſi aliquid diceret, vel efficeret, quo ſapientia illius aliis manifeſta efficiatur; qua de re præter alios videri poterit Toletus *cit. cap.* 19. *n.* 4.

SECTIO II.

Quotnam modis extraordinarium à Deo ſignum, vel auxilium, abſque neceſſitatis, vel vtilitatis cauſa peti poſſit vt ſit tentatio Dei?

SVMMARIVM.

1 *Signum à Deo, ita vt ſi ipſius tentatio, dupliciter peti poteſt, expreſſè ſcilicet, & interpretatiuè.*

2 *Tentatio Dei interpretatiua eſt, cum quis ſine conuenientibus mediis, adeoque contra ordinem communis prouidentiæ diuinæ aliquid aggreditur, vel aliquid ſe conſecuturum putat; quia in vtroque caſu extraordinarium à Deo effectum, ſeu auxilium tacitè implorare cenſetur, quod ſi ſine iuſta neceſſitate, vel vtilitatis cauſa fiat, eſt actu tentare Deum: Vide ibi multa exempla.*

3 *Iudex grauiter peccaret, ſi contra Deum tanquam proditum huiuſmodi ſigno probationis ſcilicet per ferrum candens, per aquam feruentem, vel frigidam, vel per ſanguinem ex occiſi cadauere in hominis præſentia fluentem ad ipſius Dei torturam, vel condemnationem procederet, &c.*

4 *Tentatio Dei interpretatiua etiam eſt, ſi Martyrio temerè quis ſe offerat, ſi in morbo periculoſo medicamenta recuſet, ſi non paratus ad Dei verbum prædicandum accedat.*

5 *Temeritates huiuſmodi vt ſint Dei tentationis peccata, neceſſe eſt, quod intentio operantis aliquo modo ad Deum dirigatur, tacitè ſcilicet ab ipſo ſine neceſſitatis, vel vtilitatis cauſa extraordinarium auxilium implorando.*

6 *Tentatio Dei licet partim ex Infidelitate, partim ex præſumptione oriatur, tamen tentationis peccatum propriè, & formaliter virtuti Religionis opponitur.*

7 *Tentationis peccatum ex genere ſuo eſt mortale, quamuis poſſit eſſe veniale, non ſolùm ob imperfectionem actus; ſed etiam ob leuitatem materiæ.*

1 RESpondetur dupliciter: Expreſſè ſcilicet, & interpretatiuè; quorum vtrumque ad tentationem Dei ſpectat; S.Thom. 2.2. *q.* 97. *in corpore art.* 1. quem
2 ſequuntur ſcholaſtici communiter. Dei tentatio expreſſa quænam ſit dixi *ſuprà dubitat. præced.* Dei tentatio verò interpretatiua eſt; cum quis ſine conuenientibus mediis, ideoque contra ordinem communis prouidentiæ diuinæ aliquid aggreditur, vel aliquid ſe conſecuturum putat; quia in vtroque caſu extraordinarium à Deo effectum, ſeu auxilium tacitè implorare cenſetur: quod ipſum, ſi ſine iuſta neceſſitatis, vel vtilitatis cauſa (ſiue ex dubitatione de Prouidentia, vel Omnipotentia Dei, &c. ſiue ex præſumptione, vel ex nimia confidentia cum Deo) eſt actu tentare Deum; S. Auguſtinus *in lib. 2. de opere Monachorum cap.* 27. quem ſequuntur, & alij paſſim ſcriptores.

2 Vt ſi v.g. quis ſe proiiciat in puteum, ad declarandam circa ſe Prouidentiam Dei; vel incedat ſuper carbones ardentes, ad demonſtrandam Innocentiam ſuam, &c. Quo ſpectant purgationes per ferrum candens, per aquam feruentem, vel frigidam, per Monomachiam (de qua latè Sanchez *lib. 2. moral. c. 39. per totum*) &c. prohibitæ *in lib. 5. decret. de purgat. canon. & de purgat. vulgar. cauſ. 2. q. 4. cap. conſuluiſti, & cap. Monomachia*: ſic DD. communiter, quos ſequitur Martin. del Rio *lib. 4. diſquiſ. magic. c. 4. q. 4.* vbi rectè ſubdit, quod Deus aliquando miraculis huiuſmodi delictorum purgationes comprobauerit, ob ſimplicitatem Innocentum, qui compluries etiam ad talem purgationis modum compellebantur, vti teſtatur S. Auguſtinus *epiſt. 137. ad Hipponenſes*, & colligitur ex textu *in cap. ſæpè contingit 2. q. 4.*

Quia verò Deus *Num. cap.* 5. præcepit, mulierem de adulterio ſuſpectam aquis amaris purgari debere, id ſpectabat ad leges cæremoniales, quæ nunc ceſſauerunt, & abolitæ ſunt.

Aduerte hîc, quod iudex grauiter peccaret, ſi contrà Reum, tanquam proditum, huiuſmodi ſigno probationis ſcilicet per ferrum candens, per aquam feruentem, vel frigidam, vel per ſanguinem ex occiſi cadauere in hominis præſentia fluentem, &c. ad ipſius Rei torturam, vel condemnationem; aut (ſi non proditus videatur) idcircò ad eius abſolutionem procederet. Ratio; quia iudex in proceſſu contra Reum vti debet indiciis, & probationibus, quæ naturali, & humano modo deprehendi poſſunt: quales non ſunt effectus illi, quorum origo ſuperſtitioſa, vel ſaltem nobis nota non eſt: qua eadem ratione peccaret etiam iudex, ſi procederet contra Reum, quem talem maleficum per incantationem, diuinationem, vel ſimilem illicitum modum cognouerat, & denunciauerat; quia ſicuti dicebam, non vteretur iudex indiciis naturalibus, vel humanis, ſed dæmoniaca reuelatione, ſeu indiciis, quæ dæmon Pater mendacij ſuppeditaret. 3

Aduerte ſecundò, quod Dei tentatio interpretatiua etiam ſit, ſi Martyrio temerè te offeras; ſi in morbo periculoſo medicamenta recuſes; ſi non paratus, nec præmeditatus ad Dei verbum prædicandum accedas; Nauarr. *in ſumma cap. 11. n. 40. & ſeqq.* & alij paſſim, quos citat, & ſequitur Sanchez *lib. 2. moral. cap. 34. num.* 14. 4

Quamuis vt huiuſmodi temeritates ſint Dei tentationis peccata, neceſſe ſit, quod intentio tua operantis aliquo modo ad Deum dirigatur, tacitè ſcilicet ab ipſo ſine neceſſitatis, vel vtilitatis cauſa extraordinarium auxilium implorando; ſic DD. quos citat, & ſequitur Suarez *loco ſupra cit. cap. 3. n. 4.* 5

In quo ſenſu putat S.Thom. *vbi ſuprà art. 3. ad 2.* intelligenda eſſe verba Eccleſiaſtici *cap.* 18. ante orationem præpara animam tuam, & noli eſſe quaſi homo tentans Deum; quia ſine animi humilitate, vel ſimili diſpoſitione (quæ requiritur) velle à Deo aliquid impetrare, ſine dubio quædam tentatio Dei cenſetur eſſe.

Aduerte tertiò, quod licet tentatio Dei partim ex infidelitate, partim ex præſumptione oriatur (quarum illa virtuti fidei, hac virtuti ſpei opponitur) tamen tentationis peccatum propriè, ac formaliter virtuti Religionis opponatur; quia, ſicuti ſpectat ad virtutem Religionis, ex fide, ac ſpe in Deum concepta, cultum, ac reuerentiam per orationes, vota, &c. eidem Deo exhibere, ita è contrario ſpectat ad irreligioſitatem, ex defectu fidei, vel nimio exceſſu ſpei irreuerentiam Deo irrogare, ſine cauſa ſcilicet rationabili extraordinarium, ac miraculoſum effectum ab illo petendo; S.Thomas 2.2. *q. 95. art. 3. in corpore*, & ad ſecundum, quem ſequuntur communiter ſcholaſtici. 6

Aduerte quartò, quod peccatum tentationis ex genere ſuo ſit mortale; quamuis poſſit eſſe veniale, non ſolùm ob imperfectionem actus (vt v. g. ob ſimplicitatem, vel ob aduertentiam non ſatis perfectam) 7

ſed etiam ob leuitatem materiæ, vt ſi quis v. g. in morbo non periculoſo (temerè confidens à Deo ſanitatem conſecuturus, non tamen eapreſsè petens ab illo curationem talem miraculoſam) medicamenta reſpuat; vel, ſi malè aut irreuerenter orans ea, quæ communiter rogari, & impetrari ſolent, à Deo nihilominùs impetraturus ſperet.

SECTIO III.

Corollaria.

SVMMARIVM.

1 *Tentatio Dei opponitur Religioni; quia cum finis Religionis ſit exhibere reuerentiam Deo; ſequitur. quod omnia, quæ directè opponuntur reuerentiæ Dei, opponantur Religioni: Tentaréque Deum opponitur eius reuerentiæ.*

2 *Tentatio Dei aliquo modo ſecundum alios dici poteſt, quod opponatur etiam virtuti ſpei; quia tentans Deum ſperat effectum ab eo, quem intendit indebito modo.*

3 *Tentatio Dei expreſſa, vel formalis eſt ex genere ſuo mortalis; ita vt ſolùm poſſit eſſe venialis ratione imperfectionis actus, ſeu ex ſolo perfectæ deliberationis defectu non autem ratione paruitatis materiæ.*

4 *Tentatio Dei, ſi abſit dubitatio, & non ſit ita propria, poterit eſſe venialis, non ſolùm ratione imperfectionis actus, ſeu ex ſolo perfectæ deliberationis defectu; ſed etiam ratione paruitatis materiæ.*

5 *Tentatio Dei cur dicatur orans ſine præparatione; ideſt non dimittendo, ſi quid aduersùs proximum habet, vel alias non ſe ad orationem diſponendo, faciendo ſcilicet quod in ſe eſt, vt à Deo exaudiatur.*

6 *Tentatio Dei, eſt ſecundùm aliquos, ſi quis exploret voluntatem Dei per aliquod ſignum petitum ab eo, &c.*

7 *In tentatione Dei diſcrimen eſt, ſi quis petat instructionem de attributo aliquo Dei, vel ſi petat inſtructionem de libera eius voluntate; & quomodo vtrumque contingat.*

8 *Dubitans de aliqua veritate Fidei, ſi eam non habeat ſufficienter propoſitam, vel ſi ſuſpendat aſſenſum, non peccat dubitando, donec de ea maiorem inſtructionem habuerit, idémque dic de habente aliquam reuelationem, ſi dubitet eam eſſe à Deo, vel à dæmone.*

9 *Tentatio Dei etiam eſt, ſi quis petat à Deo ſpeciale fidei ſignum pro eius veritate aliis manifeſtanda, niſi concurrat neceſſitas, ſimulque vtilitas.*

10 *Tentatio Dei etiam eſt, ſi quis ſola ratione prætermiſſis mediis naturalibus, bona naturalia à Deo impetrare conetur: Excipe tamen in aliquo caſu peculiari, ſi ad Dei gloriam id expedire videatur.*

11 *Tentatio Dei etiam eſt, ſiquis nulla iuſta cauſa coactus, abſque præuia meditatione prædicare velit, ſperans futurum quod Deus ipſi dicenda ſuggerat, & inſpiret.*

12 *Tentatio Dei etiam eſt purgatio à crimine obiecto per ferrum candens, per aquam feruentem, vel per quid aliud ſimile; quapropter & meritò purgatio iſta iure canonico interdicitur.*

13 *Non obſtat olim id licuiſſe, vt num.5. vbi mulier de adulterio ſuſpecta, aquis amaris purganda iubebatur, id enim fuit ex voluntate expreſſa Dei: quod tamen præceptum tanquam cæremoniale iam ceſſauit.*

14 *Neque obſtat, quod ſimilis purgatio delicti ſæpè fuerit miraculis confirmata à Deo; quia id accidit in aliquibus caſibus, in quibus id licuit ex inſtinctu Dei.*

15 *Neque tandem obſtat auctoritas Concilij Vormatienſis, vbi iubebatur Abbas explorare furtum, quod in Monaſterio contingebat; quia tale Concilium Prouinciale fuit: vel talis probatio facta auctoritate publica Iudicis Eccleſiaſtici non fuit illicita ſecundum Martinum del-Rio.*

16 *Infirmus non tentat Deum, neque peccat, quin potiùs opus valdè laudabile præſtat, ſi medicinas reſpuat tempore Martyrij ad diuinum honorem tuendum, quia ſic ad mortem pro Chriſto ferendam promptitudinem magnam oſtendit.*

17 *Tentatio Dei etiam eſt ſi quis temerè, & abſque iuſta cauſa Martyrio ſe offerat; quia ſumus in re graui, & abſque cauſa prouocantur infideles ad peccandum mortaliter.*

18 *Temerè, & abſque iuſta cauſa quis Martyrio ſe offert quando Martyrium non eſt ſub præcepto, neque ſub conſilio, & quomodo ſit ſub vtroque.*

19 *Tentatio Dei formalis, & expreſſa ſpecie differt à tentatione interpretatiua Dei; quia quando formalis, & expreſſa tentatio Dei procedit ex dubitatione de aliquo attributo Dei, trahit ſecum aliam coniunctam ſpecie diſtinctam malitiam moralem contra fidem.*

EX dictis ſequitur, quod tentatio Dei opponatur Religioni, S.Thom.2.2.*q.*97.*art.*3.quem ſequuntur communiter Doctores. Et videri præſertim poterit Suarez *tom.*1.*de Relig.tract.*3.*lib.*1.*cap.*2.*n.*5. *& ſeq.* quia (cum finis Religionis ſit exhibere reuerentiam Deo) ſequitur, quod omnia, quæ directè opponuntur reuerentiæ Dei, opponantur Religioni; ſed tentare Deum (præcipuè ſi ſit cum aliqua dubitatione de aliqua perfectione Dei) opponitur reuerentiæ Dei; Ergò &c. 1

Quamuis cum aliis (quos ſequitur Azorius *tom.*1. *inſtit. moral. lib.*9. *cap.*2. *q.*7.) dici poſſit, quod tentans Deum ſperat effectum, quem intendit, indebito modo à Deo. 2

Sequitur ſecondo, quod tentatio Dei expreſſa, vel formalis ſit ex genere ſuo mortalis; ita vt ſolùm poſſit eſſe venialis ratione imperfectionis actus, ſeu ex ſolo perfectæ deliberationis defectu; non autem ratione paruitatis materiæ; quia velle ex dubitatione quadam aliquod Dei tributum, ſeu perfectionem experiri, magnum Dei contemptum inuoluit, ſic Caiet. *in ſumma verb. Tentatio circa finem.* Valentia 2.2.*diſp.*6. *q.*14. *punct.* 2. & alij paſſim. 3

Quod ſi autem hæc dubitatio abſit, ſicque ſit tentatio Dei, non ita propria, poterit eſſe venialis, non ſolùm ratione imperfectionis actus, ea ſolo perfectæ deliberationis defectu (vt ſi quis v. g. procedat ex ignorantia, vel ſimplicitate non omninò craſſa, vel quadam inepta pietatis ſpecie;) ſed etiam ratione paruitatis materiæ (vt ſi nullo modo dubitans, ſed omninò certus in fide, procedat ea ſola curioſitate videndi opus aliquod ſopernaturale; vel petat ſignum à Deo voluntatis diuinæ; vel in morbo leui reſpuat medicinas, ſperando vanè ſalutem à ſolo Deo, non petito tamen expreſsè miraculo aliquo ab illo; vel ſi tandem materia non ſit talis, vt tentans Deum ſe maximo periculo exponat) Valentia *loco ſup.cit.* Sayrus *in Claui regia lib.*4.*cap.*7. *n.*14. Leſſius *de iuſt. & iur. lib.*2.*cap.*45.*dubit.*1.*n.*4. Toletus *in ſumma lib.*4.*cap.* 19.*n.*7. & alij, quidquid in contrarium dubitare videatur Suarez *de Religione tom.*1.*tract.*3.*lib.*1.*cap.*2. *num.*16. 4

Sequitur tertiò, cur Eccleſiaſt.18. orans ſine præparatione (id eſt, non dimittendo ſi quid aduersùs proximum habet, vel aliàs non ſe ad orationem diſ- 5

ponendo

ponendo; faciendo ſcilicet quod in ſe eſt, vt à Deo exaudiatur) vocetur quaſi tentator Dei; quia, cùm Deus ſic orantem non promiſerit, quod ſit exauditurus, ſequitur, quod ſic orans eo modo operandi non intendat aliud, quàm experiri, an Deus minùs benè orantem etiam exaudire velit, S. Thomas communiter receptus 2.2.*q.97.art.3.ad* 2. vbi rectè aduertit Caietanus, quod iſte talis non ſit propriè tentator Dei, quia ſic orans non inuoluit dubitationem de aliquo attributo Dei; & idcò *cit. Eccleſiaſt.*18. appellatur quaſi tentator Dei.

6 Sequitur quartò, quod (dum S. Thomas 2.2.*q.97. art.*1. ſic Caietanus *in ſumma verb. Tentatio*, & alij dicunt, eſſe tentationem Dei, ſiquis exploret voluntatem Dei per aliquod ſignum petitum à Deo) intelligant non propriam, ſed minùs propriam tentationem Dei, quæ ſcilicet inuoluat ſolùm quamdam irreuerentiam contrà Deum; quia, (ſicuti dicebam) propria tentatio Dei requirit dubitationem de aliquo attributo, ſeu de aliqua perfectione Dei, quidquid in contrarium dubitare videatur etiam Suarez *de Relig. tom.*1.*tract.*3.*lib.*1.*cap.*2.*n.*16.

7 Sequitur quintò, quod ſit diſcrimen, ſi quis petat inſtructionem de attributo aliquo Dei, vel ſi petat inſtructionem de libera voluntate Dei, ſcilicet quid liberè Deus velit ad extra; quia, cum non liceat dubitare de attributis Dei (vtpotè neceſſariis, & eſſentialibus Deo) velle illa explorare, eſt ſemper iniqua tentatio Dei, ſed cum liceat dubitare de libera voluntate Dei ſcilicet (vti dicebam) quid Deus liberè velit ad extra, petere inſtructionem à Deo per aliquod ſignum de hac libera voluntate ad extra Dei, non erit ſemper tentatio Dei, dummodo debitæ circumſtantiæ concurrant; S. Thomas 2.2.*q.97.art.*2.*ad* 3. ſic Caietanus *ibidem.* Suarez *de Relig. tom.*1.*tract.*3.*lib.*1.*cap.*2.*n.*9. *& ſeqq.* Valentia 2.2. *diſput.*6. *q.*14. *punct.*1. & alij paſſim.

8 Quod adeò verum eſt, vt id etiam verum ſit in caſibus (in quibus dubitare licet de aliqua veritate fidei) Caietanus, Valentia, & Suarez *in locis ſuprà citatis*; vt ſi quis v.g. non habeat ſufficienter propoſitam aliquam veritatem fidei, & ideò non peccat dubitando, vel ſuſpendendo aſſenſum de ea, donec maiorem inſtructionem habuerit; vel ſi habens aliquam reuelationem, dubitans tamen, vtrum an ſit à Deo, an à dæmone, petat à Deo inſtructionem per aliquod ſignum datum ab eo; vel ſi certus de aliqua reuelatione Dei, petat à Deo maiorem inſtructionem, aut clariorem confirmationem pro ſe, aut pro aliis de ea; vel ſi ſimiliter certus de aliqua alia reuelatione Dei, dubitet tamen, vtrum promiſſio Dei ſit abſoluta, an ſolùm iuxtà merita cauſarum ſecundarum, &c. ita vt in his caſibus etiam, & ſimilibus ſi quis petat per aliquod ſignum inſtructionem à Deo, non tentet Deum, ſed operetur licitè.

Dummodo (ſicuti dicebam) concurrant debitæ circumſtantiæ ſcilicet (vt ait S. Thomas *citato art.*2.) ſubſit iuſta neceſſitas, aut pia vtilitas, & alia, quæ ad hoc concurrere debent, nempè ſit talis veritas neceſſaria ad propriam, vel aliorum ſalutem, aut ad voluntatem Dei implendam, aut ſit valdè conueniens ad commune bonum, & non omittantur media ordinaria conſtituta à Deo ad talem veritatem aſſequendam; quapropter (inquiunt ſic Caietanus *in ſumma verb. Tentatio*, Azor. *tom.*1. *Inſtitut. moral. lib.*9.*cap.*2. *q.*7. & alij) licitum eſt, Deo ſupplicare, quod ſuam voluntatem occultam nobis explicet, vt eam aſſecuti nunquam tranſgrediamur.

Dummodo etiam concurrat debitus petendi modus, ſcilicet (vt explicant ſic Caietanus 2.1.*q.*97. *art.*2. Armilla *in ſumma verb. Tentatio n.*2.& alij) petatur ſignum à Deo humiliter, id eſt ea animi ſubmiſſione, vt petens non ita fidem ſuam alicui ſigno particulari, petito à Deo adſtringat, vt niſi illud concedatur à Deo, non ſit crediturus (cum hoc temerarium, & debitæ in Deum ſubordinationi contrarium ſit) ſed voluntati diuinæ (ſicuti decet) ſe ſubmittat; quapropter (ſubdunt ipſi) verè tentaret Deum, qui ſignum, quod ipſe petens vult à Deo, tanquam vnicum explorandæ illius rei medium, peteret à Deo.

Neque obſtat, ſi dicas, quod ſic aliquando nonnulli ſancti fecerunt,

Reſpondetur enim, quod id ex ſpeciali Dei impulſu fecerint, ſicque non obſtat ratio.

Sequitur ſextò, quod ſit etiam tentatio Dei, ſiquis 9
petat à Deo ſpeciale fidei ſignum pro eius veritate aliis manifeſtanda; niſi concurrat neceſſitas (vt ſi non appareat via aliter manifeſtandi illam veritatem) & niſi ſimul concurrat vtilitas (vt ſi non probabiliter ſperetur vtilitas eorum, quibus illa manifeſtanda erit) quare petens à Deo miracula ad fidem confirmandam coram hæreticis, tentaret Deum; quia tunc deeſſet neceſſitas; (cum eis ſufficere debeat teſtimonium Eccleſiæ:) Similiter petens à Deo miracula ad confirmandam fidem coram infidelibus (quando inde non ſperatur eorum conuerſio) tentaret etiam Deum; quia tunc deeſſet vtilitas; ſic DD. quos ſequitur Toletus *in ſumma lib.*4.*cap.*19.*n.*8.*&* 9. & Suarez *cit. cap.*2.*n.*13. vbi rectè ſubdit, quod adeò ſit excellens, & ſupernaturalis iſta petitio à Deo, vt ſine ſpeciali Dei motione (qua ſola ducti quidam ſancti fecerunt) fieri rectè non poſſit.

Sequitur ſeptimò, quod ſit etiam tentatio Dei, ſi- 10
quis ſola oratione prætermiſſis mediis naturalibus, bona naturalia à Deo impetrare conetur. Excipe, ſi in aliquo caſu peculiari ad Dei gloriam id impedire videatur S. Thomas 2.2. *q.97.art.*1.*ad* 3. quem ſequuntur communiter Doctores; Et videri præcipuè poterit Valentia 2.2.*diſput.*6.*q.*14. *punct.*1. *corollar.*2.

Sequitur octauò, quod ſit etiam tentatio Dei, ſi 12
quis nulla iuſta cauſa coactus, abſque præuia meditatione, prædicare velit, ſperans futurum, quod Deus ipſi dicenda ſuggerat, & inſpiret, Syluester *loco ſuprà cit.* Ludouicus Lopez 1.*part. inſtruct.cap.*41. *circa finem* & Nauarrus *in ſumma cap.*11. *n.*41. quod (licet ipſi arbitrentur abſolutè ſemper eſſe peccatum mortale) arbitror tamen ſolùm id eſſe verum, caſu, quo ille id animo Deum tentandi faciat, vel caſu, quo ſcandalum, vel aliud notabile detrimentum ſequatur; ſecùs ſi res aliter ſe habuerit.

Sequitur nonò, quod ſit etiam tentatio Dei purga- 12
tio à crimine obiecto per ferrum candens, per aquam feruentem, vel per quid aliud ſimile: quapropter & meritò purgatio iſta reperitur interdicta *in cap. Monomachia, in cap. conſuluiſti* 2. *q.*5. *in cap. ex tuarum de purgat. canon. & in cap. finali de purgat. vulgar.* vbi & redditur ratio, cur ſic Deus tentari videatur, quia ſcilicet ad bonum commune tuendum ſatis eſt, vti mediis humanis iure ſtatutis, ex quibus delictum, aut delinquentis Innocentia probatur; ideóque quod purgatio prædicta ſit quædam interpretatiua tentatio Dei, tradunt S. Thomas 2.2.*q.*95.*art.*8.*ad* 3.*&* 3.*par. q.*80 *art.*6.*ad* 3. Leſſius *de iuſt. & iur. lib.*2. *cap.*45. *dub.*1.*n.*3. Suarez *de Relig. tom.*1.*tract.*3.*lib.*1.*cap.*3. *n.*8. Valentia 2.2. *diſp.*6. *q.*14. *punct.*2. *corollar.*4. & Sayrus *in Claui regia lib.*4.*cap.*7. *n.vlt.* qui rectè ſubdunt, id non eſſe malum; quia prohibitum; ſed potiùs eſſe prohibitum, quia ex ſe malum; cum eius malitiæ rationem textus reddat; quia eſt tentatio Dei, quæ clarum eſt, quod ſit ex ſe quid malum, & contra rationem.

Neque obſtat, ſi dicas, id licere, quia *Num.*5. mu- 13
lier de adulterio ſuſpecta, aquis amaris purganda iubebatur.

Reſpondetur enim iuxtà, ea quæ *ſect. præced.* dicebantur, id licuiſſe ex voluntate expreſſa Dei: quod tamen præceptum, tanquam cæremoniale, hodie ceſſa

ceſſauit. Videri poterit Suarez, Sayrus, & Valentia *in locis ſuprà citatis.*

14 Neque obſtat ſecundò, ſi dicas, quod ſimilis purgatio delicti ſæpè fuerit miraculis confirmata à Deo; qua de re Martinus del Rio *lib.4. de magia cap.4. q.4. ſect.3. & ſeqq.*

Reſpondetur enim iuxtà ea, quæ *cit. ſect. præced.* dicebantur, quod id acciderit in aliquibus caſibus, in quibus id fieri licuit ex inſtinctu Dei, vel quod, eſto homines tunc peccauerint, id fecerit Deus volendo fauere innocentiæ illius, qui delinquens tunc iudicebatur.

15 Neque obſtat tertiò, ſi dicas, quod in Concilio Vormatienſi *cap.15.* (quod refertur *in cap. ſæpe 2. q.5.*) iubebatur Abbas explorare furtum (quod in monaſterio contingebat) data Monachis Euchariſtia, in his verbis: *Corpus Domini noſtri ſit tibi hodie ad probationem.*

Reſpondetur enim cum S. Thoma *3. part. q. 80. art. 6. ad 3.* Sayro *vbi ſuprà.* Valentia *citato punct. 1. circa finem* & alijs, quod id fuerit tentare Deum; quodque Concilium illud, tanquam Prouinciale, errauerit.

Quamuis alij, vt Martinus del Rio *citato lib.4. cap.4. q.3.* & Suarez *cit. cap.2. n. vltimo* velint, quod talis probatio, facta auctoritate publica iudicis Eccleſiaſtici, non fuerit illicita, quodque nullibi repetiatur ſpecialiter interdicta, ſed ſolùm generaliter (quatenùs *in cap. ex tuarum de purgat. canonic.* decernitur, peregrina iudicia eſſe vitanda) quodque etiam non fuerit intrinſeca Dei tentatio, quia non ad aliquam miraculoſam oſtenſionem, ſed ſolùm quaſi in teſtimonium, & iuramentum Innocentiæ efficiebatur.

16 Sequitur decimò, quod infirmus non tentet Deum, neque peccet, quin potius opus valdè laudabile præſtet, ſi medicinas reſpuat tempore Martyrij ad diuinum honorem tuendum; quia ſic ad mortem pro Chriſto ferendam promptitudinem magnam oſtendit: Similiter, quod non tentet Deum, neque peccet, ſed quid licitum operetur, ſi medicinas reſpuat deficiente mortis periculo, ne ceſſet dolor, ſicque magis pro Chriſto patiatur; quia ſic etiam ad patiendum pro Chriſto promptitudinem monſtrat; Tentet autem Deum, & peccet mortaliter; ſi reſpuat medicinas in morbo pericoloſo, ſperans ſalutem à ſolo Deo, relictis ſcilicet mediis naturalibus, quia tunc grauiter peccat contrà Charitatem; ſic Caietanus *2.2. q.97. art.1.* Nauarrus *in ſumma cap.11. n.41.* Leſſius *de iuſtitia, & iure lib.2. cap.45. dubit.1. n.4.* Suarez *cit. lib.1. cap.2. n.1.* Et videtur eſſe ſententia S. Thomæ *2.2. q.97. art.1. ad 3.* quatenùs ibi S. Agatham (quæ ſe nunquam medicinam carnalem adhibuiſſe gloriatur) excuſat, quod ex ſpeciali diuina prouidentia id fecerit.

17 Sequitur 11. quod ſit etiam tentatio Dei, ſi quis temerè, & abſque iuſta cauſa Martyrio ſe offerat; Nauarrus *in ſumma cap.11. n.4.* Ludouic. Lopez *1. par. inſtruct. cap.41. circa finem*, & alij paſſim, quia ſumma in re graui, & abſque cauſa prouocantur infideles ad peccandum mortaliter; Et videtur etiam eſſe ſententia S. Thomæ *2.2. q.124. art.1. ad 3.* quatenus ait, non eſſe præbendam infidelibus occaſionem iniuſtè agendi, ſed patienter ſubſtinendum, ipſis iniuſtè agentibus: Item videtur eſſe ſententia Caietani *ibidem*, quatenùs inquit, Martyres non prouocaſſe Tyrannos ad mortem ipſis inferendam, ſed exigente iuſta cauſa proceſſiſſe ad externam fidei confeſſionem, vt Euangelij prædicationem, & alios actus; Vnde Tyranni ea propria malitia ſumebant occaſionem varijs eos tormentis cruciandi; quod aliquando ſe martyrio offerebant, id erat vrgenti magna oſtendendæ fidei neceſſitate, & diuino inſtinctu ducti. Item tandem videtur eſſe ſententia Syluestri verbo martyrium numero vnico, quatenus tradit nullatenùs licitum eſſe abſque neceſſitate talem occaſionem infidelibus præbere; ſubditque & rectè, mortale peccatum eſſe, ſi quis ſubeat martyrium non principaliter propter Chriſtum, ſed propter vitæ tædium, vel odium.

Cæterùm *temerè, & abſque iuſta cauſa quis martyrio ſe offert,* quando martyrium non eſt ſub præcepto, neque ſub Concilio: Eſt ſub præcepto, quando eſt neceſſarium ad fidem, vel ſalutem multorum ſpiritualem conſeruandam, vel ad blaſphæmias in Chriſtum vitandas; Eſt autem ſub Concilio, quando ex eo nihil aliud, quàm gloria Dei, & exaltatio fidei conſequitur; S. Thomas *2.2. q.124. art.3. ad 1.* & alij communiter; qua de re tamen videri poterit præcipuè Syluester, & Nauarrus *in locis ſuprà citatis.* 18

Sequitur 12. quod formalis, & expreſſa tentatio Dei, (per quam ſcilicet ea intentione petito aliquo ſigno à Deo exploratur voluntas, vel attributum, aliquod Dei) ſpecie differat à tentatione interpretatiua Dei; quia quando formalis, & expreſſa tentatio Dei procedit ea dubitatione de aliquo attributo Dei, trahit ſecum aliam coniunctam ſpecie diſtinctam malitiam mortalem contra fidem, iuxtà ea, quæ *ſuprà ſect.1. & 2.* dicebantur. 19

DVBITATIO CCXXXIII.

Quidnam dicendum de Adiuratione, & ſuperſtitionibus, quæ in ea committuntur?

RESPONDETVR: De hac re vide *in tractatu de iuramento, mendacio, periurio, & Adiuratione*; vbi quoad hanc materiam ſatis dicebam.

DVBITATIO CCXXXIV.

Quidnam dicendum de Sanctorum, & Beatorum Reliquiarum, & imaginum Sacrarum cultu atque vſu?

VT Dubitatio hæc diſtinctiùs enucleatur, ſit,

SECTIO PRIMA.

An adorari poſſint, & debeant Reliquiæ Sanctorum, & Beatorum?

SVMMARIVM.

1 *Per Sanctorum, & Beatorum Reliquias intelliguntur ipſa Sanctorum, & Beatorum corpora, & qualibet ipſorum corporum, ſiuè carnium, ſiue oſſium particula.*

2 *Item capilli, vngues, dentes, cineres, vel pulueres, in quos conuerſa ſunt.*

3 Item

3 *Item ea, quibus ipſi Sancti, & Beati viuentes in hac mortali vita vſi ſunt.*

4 *Item vela, panni, & alia, quæ ipſorum corpora, aut oſſa tetigerunt, vel applicata eis fuerunt.*

4 *Vermes, qui ex ſanctorum, & Beatorum corporibus naſcuntur, non adorantur, ſicut cineres, aut pulueres; quia quod manet in Reliquijs ſanctorum, & Beatorum, ſolùm adoratur propter habitudinem ad Sanctum, & Beatum, cuius Reliquiæ ſunt; Quæ eſt quædam relatio rationis, ſeu quædam moralis dignitas inquantum commodè, & decenter in eis ipſe Sanctus, & Beatus, vt adorabilis apprehenditur.*

6 *Apprehendentes Sanctum, & Beatum in vermibus licet poſſit recta intentione, & ſincera fide ipſum in ijs venerari, non tamen poteſt eos vermes propter dictam rationem de indecentia publicè adorandas proponere.*

7 *Sanctorum, & Beatorum Reliquias venerari, eſt quid pium, & Sanctum, idque de fide; quia Sanctorum, & Beatorum Reliquiis idem cultus, qui Sanctis, & Beatis ipſis, quorum Reliquiæ ſunt, exhibetur.*

1 SVppono, per Sanctorum, & Beatorum Reliquias
intelligi ipſa Sanctorum, & Beatorum corpora, &
quaſlibet ipſorum corporum, ſiue carnium, ſiue oſ-
2 ſium particulas; Item capillos, vngues, dentes, ci-
3 neres, vel pulueres, in quos conuerſa ſunt; Item ea,
quibus ipſi Sancti, & Beati viuentes in hac noſtra vi-
4 ta vſi fuerunt; Item veſtes, calceos, vela, pannos, &
alia, quæ ipſorum corpora, aut oſſa tetigerunt, vel
ad ipſorum corpora, aut oſſa applicata fuerunt, aut
aliquo modo de præſenti pertinent; ſic DD. com-
muniter, apud Azor. *lib. 9. Inſtit. moral. cap. 8. q. 1.*
Sanchez *lib. 2. moral. cap. 43. n. 2.* & alios mox infrà
citandus.

5 Quod ſi dicas: Adorantur cineres, aut pulueres,
in quos Sanctorum, & Beatorum corpora conuerſa
ſint; Ergò non eſt, cur & non adorentur vermes,
qui ex ipſorum corporibus naſcuntur; cum vtrobique
ſola Sanctorum materia prima ſuperſit; ſicque vtro-
bique ſit eadem ratio.

Reſpondeo: Nego conſequentiam; & diſparitas
eſt, quia, quod manet in Reliquiis Sanctorum, &
Beatorum, ſolùm adoratur propter habitudinem ad
Sanctum, & Beatum (cuius Reliquiæ ſunt) quæ eſt
quædã relatio rationis, ſeu quædam moralis dignitas
in quantum commodè, & decenter in eis ipſe San-
ctus, & Beatus, vt adorabilis, apprehenditur: quare,
cùm ad eum ſtatum illæ perueniunt, vt adoratio non
ſit decens, nec in eis decenter (quod contingit,
quandò ſunt in vermes conuerſæ) Sanctus, & Bea-
tus apprehendatur, ceſſat adoratio; ſic DD. com-
muniter; quos ſequitur Suarez *in 3. par. tom. 1. diſp.*
55. ſect. 1. circà finem. Et Vaſquez *de Adorat. Imagin.*
6 *lib. 3. diſp. 3. cap. 8. n. 14.* Vbi rectè ſubdit, quod,
& ſi quis recta intẽtione, & ſincera fide poſſit in ver-
mibus Sanctum, & Beatum apprehendere, & vene-
rari, non tamen poſſit eos vermes publicè adorandos
proponere propter jam dictam rationem de indecen-
tia, ſeu inconuenientia, quam dicebam. His ſuppoſitis.

7 Reſpondetur affirmatiuè (itavt ſit quidquam, ac
Sanctum, Sanctorum, & Beatorum Reliquias adora-
ri, idque de fide.) Patet ex Concilio Niceno 2. *Act.*
6. Gragen. *cap. 2.* & ex Tridentino *Sect. 25. in 1. &*
ex cap. cum ex eo de Reliq. & tradunt (eo quod San-
cti ſunt amici, & Filij Dei, & conſortes gloriæ Chri-
ſtiæ) Sayr. *in clau. Reg. lib. 4. c. 3. n. 10.* Suar. *cit. diſp.*
55. Vaſquez etiam *cit. diſp. 3. n. 78. & ſeqq.* Valentia
2. 2. diſp. 6. q. 11. punct. 6. per tot. Bellarm. *lib. 1. de*
Sanct. cap. 1. 2. 3. 4. & 15. Azor. *tom. 1. Inſt. moral.*
lib. 9. cap. 8. q. 1. 2. 3. & 4. & cap. 10. q. 6. 7. 8. & 9.
Quia Sanctorum, & Beatorum Reliquiis idem cultus
(qui Sanctis, & Beatis ipſis, quorum Reliquiæ ſunt,
debitus eſt) exhibetur; cùm eæ non adorentur vlti-
matè, ſed tantum inultimatè (ſicut & Imagines) in
ordine ad Prototypum.

SECTIO II.

An adorari poſſint Reliquiæ alicuius viri Sancti, nondum canonizati, necdũ beatificati?

SVMMARIVM.

1 *Reliquiæ alicuius viri Sancti non canonizati, nec beatificati adorari poſſunt cultu priuato, non autem cultu publico, ſeu ſolemni, qui nomine totius Eccleſiæ, & tanquam ab ea inſtitutum exhibetur: Sancti enim alij ſunt canonizati, alij tantum beatificati, alij autem nec canonizati, nec beatificati.*

2 *Sanctum non canonizatum, nec beatificatum licet credere, & cum (etiam alijs audientibus, ſi non adſit ſcandalum) vocare Sanctum, ac inuocare; quia hæc pertinent ad cultum priuatum.*

4 *Sanctum non canonizatum non licet, tanquam poſitum à Pontifice in Catalogo Sanctorum, prædicare: neque licet eum in publicis Litanijs, & officio diuinio inuocare; quia hæc pertinent ad cultum ipſius Eccleſiæ nomine inſtitutum, ſicque publicum, & ſolemnem.*

4 *Amplia etiam, ſi Litania, & officium diuinum non recitentur publicè, ſed etiam ſi recitentur priuatim, quia adhuc talis cultus eſt publicus, & ſolemnis.*

5 *Sancti non canonizati, nec beatificati Imaginem licet pingere, & venerari, dummodò non adoranda proponatur etiam in Altari priuato.*

6 *Sancti non canonizati, nec beatificati picturam multò minus licet in Altari Templi conſtituere, vt ab omnibus colatur; quia id pertinet ad cultum publicum.*

7 *Id tamen licet, ſaltem acceſſoriè, & non principaliter, ex Summi Pontificis permiſſione ſcientis, & tolerantis, ſeu tacentis; At modò obſtat Decretum Alexandri VII. Summi Pontificis ſuper cultu Beatis adhuc non canonizatis præſtando, Anno 1659. die 27. Septembris editum.*

8 *Sancti non canonizati, nec beatificati licet etiam ponere Imaginem ſimul cum Imagine Sancti canonizati, in memoria beneficij ab illo recepti, & ad ornatum Altaris.*

9 *Sancti non canonizati, nec beatificati non licet in Altari domus priuatæ tenere Imaginem, ſi in eo ſola, & cum lampade ſit; Quamuis nonnulli contrarium ſentiant; quia id, inquiunt, ad cultum priuatum pertinet.*

10 *In Sancti non canonizati, nec beatificati honorẽ non licet dedicare Altare, & multò minus Templum.*

11 *Dedicare Altare in honorem alicuius Sancti, non eſt in Altari Imaginem eius conſtituere, id eſt, cum Altare conſecratur, illud tali Sancto dedicare.*

12 *In Sancti non canonizati, nec beatificati, honorem non licet ſacrificia inſtituere, vel Reliquias eius publicè in Templo venerandas proponere; quia, cũ hæc pertineant ad cultũ publicum, & ſolemnem ſũt propria Sancti canonizati; vel ſaltẽ beatificati.*

13 *Sancti non canonizati, nec beatificati licet veſtes, vel fruſtula ſumere; & manus, vel pedes oſculari, etiam alijs videntibus, dummodo ſcandalũ abſit; quia ſi licet hoc modo venerari viuentem, multo magis poterimus venerari defunctum.*

14 *De Sancti non canonizati, nec beatificati Reliquijs dicas idem, quod de Imagine ipſius dicebam.*

15 *Sancto non canonizato, nec beatificato neque licet publicum diem feſtum inſtituere; licet tamen*

alicui priuatæ in natali eius à ſeruilibus operibus ſe abſtinere, & in eius memoriam Deo vacare.

16 *Idem dic de ieiunio, & voto; non enim licet in memoriam Sancti non canonizati, nec beatificati indici publicum ieiunium, neque offerri publicum votum; quia hæc pertinent ad cultum publicum.*

17 *Epiſcopi facultas inſtituendi in ſua Diœceſi diem feſtum alicuius Sancti, intelligitur de Sancto canonizato à Pontifice, vel ab Eccleſia modo, qui prius olim ab ipſa Eccleſia ſeruabatur.*

1 SVppono, quod Sancti, alij ſint canonizati, alij ſolùm beatificati, alij verò nec canonizati, nec beatificati, ſed ſolùm (ex eò, quod piè, & cum opinione ſanctitatis vixerunt, & deceſſerunt) piè creduntur in cœlis cum Chriſto regnare, & propriè ſerui, vel ancillæ Dei dicuntur. His ſuppoſitis.

Reſpondetur negatiuè; ſi loquamur de cultu publico, ſeu ſolemni (qui non eſt, qui exhibetur coram aliis, licet quàm plurimis, ſed eſt, qui exhibetur nomine totius Eccleſiæ, ſeu tanquam inſtitutus ab Eccleſia, licet non coram aliis, quin etiam coram nullis.) Reſpondetur autem affirmatiuè; ſi loquamur de cultu priuato (qui eſt, qui exhibetur ex deuotione priuata colentis, etiam coram aliis, licet quàm plurimis, vti dicebam) & prætereà ſcandalum abſit.

Prior pars eſt communis Doctorum; & conſtat *ex cap. 1. & cap. finali de Reliq. & vener. Sanctorum*, vbi id expreſsè prohibetur.

Poſterior pars eſt Gloſſ. *in cap. vnico verb. Sedis de Reliq. & vener. Sanctorum in 6.* Abbatis *in cit. cap. fin. n. 3.* Antonij *ibidem n. 6.* Anchatani *n. 2.* Cardinalis *notab. 4.* Innocentij *in cap. 1. de Reliq. & venerat. Sanctor. circa finem.* Oſtienſis *ibidem.* Io. Andreæ *n. 6. & aliorum canoniſtar..m.* Bellarmini *lib. 1. de Sanct. cap. 10.* Azorij *tom. 1. Inſtit. moral. lib. 9. cap. 8. q. 8.* Sylueſtri *verb. Reliq. in principio.* Fagundez *precept. 1. Eccleſ. lib. 1. cap. 4. n. 19.* Suarez *3. par. tom. 1. diſp. 55. ſect. 1. & tom. 1. de Re[illegible] lib. 2. de Feſt. cap. 11.* Molfeſ. *conſil. 45. n. 64 & conſ. 55. n. 20.* Turriani *de Fide, Spe, & Charitate diſp. 27. dub. 12. in fine.* Bonacinæ *de legib. diſp. 3. q. 1. punct. 2.* Portellij *in dub. Regul. verb. Reliquia in Addition. n. 11.* Trullench. *lib. 1. in Decalog. cap. 9. dub. 6. n. 2. & ſeqq.* & aliorum Doctorum paſſim: Et conſtat etiam *ex eodem cap. finali de Reliq. & vener. Sanctor.* quatenùs ibi huiuſmodi Sanctus prohibetur quod honoretur publicè: Ergò à contrario ſenſu permittitur, quod honoretur priuatim. Vide etiam, quæ dicam *infrà Petitione prima.*

2 Hinc ſequitur, quod liceat, huiuſmodi Sanctum non canonizatum, nec beatificatum credere Sanctum, & eum, etiam alijs audientibus, ſi non adſit ſcandalum, vocare Sanctum, ac inuocare; quia hæc pertinent ad cultum priuatum; & probatur; quia oramus ſimilem virum viuentem (quamuis eum Sanctum eſſe, neſciamus) Ergò multò magis poterimus orare defunctum, quem maiori ratione Sanctum eſſe confidimus, & ſperamus; Gloſſa *in capite vnico verb. Sedis Apoſtolica de Reliq. & vener. Sanctor. in 6.* Hoſtienſis *in cap. 1. eodem Titulo.* Innocentius *ibidem.* Sylueſt. *verb. canonizatio n. 1. & 2.* Azor. *par. 2. lib. 5. cap. 6. q. 8. in fine.* Bellarmin. *lib. 1. de Beat. Sanct. cap. 10.* Fagund. *precept. 1. Eccleſ. lib. 1. c. 4. n. 19.* Bonac. *diſp. 3. de precept. Decalog. q. 1. punct. 2. n. 2.* & Trullench. *lib. 1. in Decalog. cap. 9. dub. 6. n. 5.* Vide etiam, quæ dicam *infrà Petitione ſecunda.*

3 Aduerte tamen, quod non liceat, prædicare eum, tanquam in Catalogo Sanctorum à Pontifice, poſitũ; Neque liceat, eum inuocare in Officio diuino, vel in quacumque alia oratione, quæ fuerit inſtituta ab Eccleſia; quia id pertinet ad cultum totius Eccleſiæ nomine inſtitutum, ſicque ad cultum publicum, & ſolemnem; ſic DD. quos ſequitur Bellarm. *loc. ſup. cit. n. 3.*

Multò minus licebit inuocare eum in Litaniis, in quibus non licet inuocare, etiam Sanctum beatificatum, nondum tamen canonizatum, vti dicam *infrà Petitione vltima.*

Quod intellige non ſolùm, ſi officium diuinum, vel quæcumque alia Oratio, quæ fuerit inſtituta ab Eccleſia, (idémque multò magis dicas de Litaniis) recitetur publicè, ſed etiam ſi recitetur priuatim; quia adhuc talis cultus, vtpotè ab Eccleſia inſtitutus, & nomine ipſius Eccleſiæ totius delatus, eſt publicus, & ſolemnis; vt proptereà ſolis Sanctis canonizatis, & beatificatis ille tribui poſſit. 4

Sequitur ſecundò: Quod liceat, eiuſdem Sancti non canonizati, nec beatificati Imaginem pingere, & venerari; dummodò non in altari publico, vel etiam priuato adoranda proponatur; quia tunc pertineret ad cultum publicum, non autem ad priuatum; Quapropter multò magis non licet, dictam picturam Sancti non canonizati, nec beatificati in Altari Templi, vt ab omnibus colatur, conſtituere; quia id pertinet, vti dicebam, ad cultum publicum, non autem ad priuatum; Et colligitur ex Tridentini Concilij Decreto *de Inuocatione, &c. Seſſ. 25.* quatenùs ibi Concilium interdicit quod in Templo inſolita Imago ponatur abſque Epiſcopi approbatione. 5 6

Aduerte tamen, quod liceat id fieri ſaltem acceſſoriè, & non principaliter, ex Summis Pontificis permiſſione ſcientis, & tolerantis, ſeu tacentis, quin & aliquandò fieri conſueuit; quandò ſcilicet de alicuius Sancti canonizatione tractatur; Etſi modò obſtare videatur Decretum Alexandri VII. quod referam *infrà in fine Sectionis præſentis.* 7

Aduerte ſecundò, quod liceat etiam, poni Imaginem alicuius Sancti non canonizati, nec beatificati ſimul cum Imagine Sancti canonizati, in memoriã beneficij ab illo recepti, & ad ornatum Altaris, iuxtà ea, quæ dicam *infrà Sect. 4.* 8

Sequitur tertiò: Quod non liceat tamen in Altari domus priuatæ teneri Imaginem Sancti non canonizati, nec beatificati, ſi in eo ſola, vel cum lampade teneatur; ſic DD. quos ſequitur Philiarcus de Officio Sacerdotis *tom. 1. par. 2. lib. 3. cap. 9. circa finem*; Et fauet Tridentinum Concilium *loc. ſup. cit.* quatenùs ibi prohibet, ne in aliquo loco, vel Eccleſia inſolita vlla Imago ponatur; Quamuis nonnulli contrarium ſentiant; quia id (inquiunt ipſi) ad cultum priuatum pertinet; & Tridentinum Concilium de loco publico intelligendum videtur; cùm in Altari domus priuatæ ſæpè Reliquiæ venerandæ exponantur, non approbatæ ab Epiſcopo. Vide tamen *infrà Petitionem quintam.* 9

At quidquid ſit de hoc, illud tamen omninò dicendum eſt, quod non liceat in honorem Sancti non canonizati, nec beatificati dedicari Altare, nec multò magis Templum; Vide *infrà Petitionem vltimam*, & Bellarm. *loc. ſup. cit. n. 3.* 10

Dedicare autem Altare in honorem alicuius Sancti non eſt in Altari Imaginem Sancti conſtituere, ſed eſt, cùm Altare conſecratur, illud tali Sancto dedicare; ſicuti patet ex Pontificali Romano Clem. VIII. Vbi in Litaniis conſecrationis Altaris tèr repetitur: *Vt hoc altare ad honorem tuum, & Sancti N. conſecrandum, &c.* Et quinquies ab Epiſcopo ſignatur Altare in his verbis: *Sanctificetur hoc Altare in honorem Dei, &c. & ad memoriam, & honorem Sancti N.* Et in ſepulchro eiuſdem Altaris ponuntur hæc verba: *Ego N. Epiſc. conſecraui Altare hoc in honorem Sancti N.* 11

Sequitur quartò: Quod neque liceat in honorem Sancti non canonizati, nec beatificati ſacrificia inſtitui, vel Reliquias eius publicè in Templo venerandas proponi; quia (cum hæc pertineant ad cultum publicũ & ſolemnem) ſunt propria ſancti canonizati, vel ſaltẽ beatificati; ſic DD. quos ſequitur Bell. *lib. ſup. cit.* 12

Aduerte tamen, quod liceat talis Sancti non canonizati,

nonizati, nec beatificati veſtes, vel fruſtula funii; & manus, vel pedes deoſculari, etiam aliis videntibus, dummodò ſcandalum abſit; quia, ſi licet nobis hoc modo venerari viuentem, multò magis poterimus venerari defunctum, quem maiori ratione Sanctum eſſe confidimus, & ſperamus, vti ſuprà dicebam; & videri poterit Bellarminus *ibidem loco citato*.

14 Cæterum quoad Reliquias talis Sancti non canonizati, nec beatificati in Altari priuato ponendas dicas idem, quod de Imagine dixi.

15 Sequitur quintò: Quod neque liceat publicum tali Sancto non canonizato, nec beatificato diem feſtum inſtitui, liceat tamen alicui priuato in natali eius à ſeruilibus operibus ſe abſtinere, & in eius memoriam Deo vacare; quia prius pertinet ad cultum publicum; & præterea nouiſſimè ſic expreſsè (etiam de Sancto beatificato, niſi ſpeciale Indultum Apoſtolicũ interuenerit) decernitur in prædicto Decreto Alexandri VII. Poſterius autem pertinet ad cultum priuatum; ſic DD. quos ſequitur Bellarminus *vbi ſuprà cap.* 10. Suarez *tom.* 1. *de Religione lib.* 2. *de Feſtis cap.* 11. *n.* 5. & conſtat ex Caſſiano *Collat.* 19.

16 Cæterum, quod dixi de die feſto, idem dicas de ieiunio, & voto; ſcilicet quod in honorem talis Sancti non canonizati, nec beatificati non poſſit indici publicum ieiunium, neque offerri publicum votum; quia hæc pertinent ad cultum publicum; At tamen poſſet quis priuatus in eius memoriam (vti dicebam de die Feſto) ieiunare, vel ei votum offerre (etiam ſcientibus aliis, dummodò ſcandalum abſit) quia hæc pertinent ad cultum priuatum.

Sequitur ſextò: Quod (cum Textus *in cap.* 1. *de conſecrat. diſtinct.* 3. & alter Textus *in cap. final. de Feriis*, permittunt Epiſcopo, quod diem Feſtum alicuius Sancti in ſua Diœceſi poſſit inſtituere) intelligantur de Sancto canonizato à Pontifice, vel ab Eccleſia modo (qui priùs olim ab ipſa Eccleſia ſeruabatur) iuxtà ea quæ dicentur *ſectione ſequenti num.* 4. Gloſſ. *in cap. vnico verbo Sedis de Reliq. & vener. Sanct. in* 6. Dominicus *ibidem n.* 12. & Franch. *num.* 3. Innocent. *in cit. cap. finali n.* 1. *verſ. ſolemniter*, Ioan. Andreas *ibidem n.* 8. Andreas *n.* 4. Imola *num.* 3. & Abbas *n.* 4. Gloſſ. *in cit. cap.* 1. *verb. feſtiuitates*, Oſtienſ. *ibidem num.* 8. & Io. Andreas *num.* 6. Syluest. *verb. Dominica qu.* 1. *dicto* 1. S. Antonin. 2. *par. tit.* 9. *cap.* 7. *in principio*, & alij paſsim; Quamuis contrarium (quod tamen poſt dictum Alexandri VII. Decretum dici non poteſt) teneant Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *cap.* 11. *n.* 4. & 5. & Fagundez *in* 1. *præceptis Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 3. *n.* 14. & 15. intelligendo prædictos Textus, etiam ſi Sanctus non ſit canonizatus, ſed tantùm beatificatus; ſicque per tales Textus corrigatur Textus *in cap. de Reliq. & vener. Sanct.* qui reſeruat Pontifici cultum Sancti non canonizati.

At, vt hæc, quæ modò dixi, magis clareſcant, ſint Petitiones ſequentes.

PETITIO PRIMA.

Quare Sanctis non canonizatis, neque beatificatis non poſſimus exhibere cultum publicum, ſeu ſolemnem; Poſſimus autem exhibere cultum priuatum?

SVMMARIVM.

1 *Sanctis non canonizatis, neque beatificatis non poteſt exhiberi cultus publicus, ſeu ſolemnis; quia, cùm huiuſmodi cultus ſit in nomine Eccleſia, & ex eius inſtitutione, non poteſt extendi vltrà eiuſdem conceſsionem.*

2 *Cultus publicus, ſeu ſolemnis, cùm ſit ex inſtitutione Eccleſia, certificat ſanctitatem Sancti, cui exhibetur.*

3 *Sanctis non canonizatis, neque beatificatis exhiberi poteſt cultus priuatus; Quia, cùm ſit ex priuata deuotione colentis, & non in nomine, & ex inſtitutione Eccleſia, poteſt extendi vltrà eiuſdem conceſsionem.*

4 *Cultus priuatus non certificat ſanctitatem Sancti, cui exhibetur; cùm priuata perſona colentis poſsit falli.*

Reſpondetur ex dictis: Quia cultus publicus, ſeu ſolemnis (cùm ſit in nomine Eccleſiæ, & ex inſtitutione Eccleſiæ) non poteſt extendi vltrà conceſſionem Eccleſiæ, & (cùm ſit in nomine Eccleſiæ, & ex inſtitutione Eccleſiæ, vti dicebam, & Eccleſia non poſſit falli) certificat ſanctitatem Sancti, cui exhibetur cultus publicus, ſeu ſolemnis; è contrà verò cultus priuatus (cùm ſit ex priuata deuotione colentis, & non in nomine, & ex inſtitutione Eccleſiæ) poteſt extendi vltrà conceſſionem Eccleſiæ; Et cum priuata perſona colentis poſſit falli) non certificat ſanctitatem Sancti, cui exhibetur cultus priuatus; Et propterea meritò *in cap. Audiuimus de Reliq. & vener. Sanct.* Sanctis non canonizatis, neque beatificatis prohibetur exhiberi cultus publicus, ſeu ſolemnis; argumento autem à contrario ſenſu permittitur exhiberi cultus priuatus; ſic Doctores communiter, quos citabam *ſuprà numero* 1. 1 2 3 4

PETITIO II.

An Sanctorum non canonizatorum, neque beatificatorum, antequam ſepulturæ tradantur, poſſimus deoſculari pedes, manus, vel veſtes, &c?

SVMMARIVM.

1 *Sanctorum non canonizatorum, neque beatificatorum deoſculari pedes, manus, veſtes, &c. antequam eorum corpora tradantur ſepulturæ, ſecundum aliquos, ſi publicè fiat, vel ad ſanctitatem denotandam, non poteſt. At contraria ſententia eſt probabilior: huiuſmodi enim deoſculatio eſt ſignum priuati affectus, & priuatæ reuerentiæ.*

2 *Deoſculatio prædicta fieri poteſt eiſdem in vita degentibus, Imò etiam poteſt in ſignum venerationis quis proſternere ſe ad eorum ſepulchrum, & ibi orare.*

3 *Sepulchri veneratio, quando agitur de Beatificatione, vel canonizatione, inter cæteros articulos probanda eſt: exigitur enim ab Eccleſia, tanquam fundamentum Beatificationis.*

4 *Decreta Vrbani VIII. non obſtant; quia in iis non recenſentur prædicta ſigna obſequij inter abuſus: Eſt enim tota diſpoſitio eorundem circa ea, quæ apponuntur ſepulchris circa Imagines, & circa libros, qui Typis mandantur.*

Reſpondetur (quamuis, ſi publicè fiat, vel ad ſanctitatem denotandam, negent nonnulli, quos ſequitur Contilorus *de canonizat. cap.* 22. *n.* 5. & Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 9. *dub.* 6. *n.* 16. quoad illa loca, vbi recepta ſunt Decreta Vrbani VIII. de cultu decedentium cum fama ſanctitatis) Meliùs tamen affirmant Bellarm. *lib.* 1. *de Beatif. ſanct. cap.* 10, 1

Sanchez *lib. 2. moral. cap. 43. n. 7.* & Fagundez *præcept. 5. Eccleſ. lib. 1. cap. 4. n. 19.* Quia hæc deoſcu-
latio eſt ſignum priuati affectus, & priuatæ reueren-
2 tiæ. Quod indè patet; quia eamdem deoſculationem
poſſumus exercere cum iiſdem Sanctis adhuc in hac
vita degentibus; Quinimò etiam poſſumus in ſignum
venerationis proſternere nos ad eorum ſepulchrum,
3 & ibi orare, &c. Quod inde conſtat; quia quandò
agitur de Beatificatione, vel canonizatione, inter cæ-
teros articulos probanda eſt veneratio ſepulchri;
Non exigeret autem Eccleſia, tanquam aliquod fun-
damentum Beatificationis, vel canonixationis, quod
fieret illicitè, & eſſet ab ipſa interdictum, Ergò,
&c.

4 Neque obſtaret Decreta Vrbani VIII. quia ibi prædicta ſigna obſequij non recenſentur inter abuſus enarratos, neque continentur in diſpoſitione, neque reduci poſſunt ad ibi diſpoſita; cum tota diſpoſitio prædictorum Decretorum Vrbani VIII. ſit circa ea, quæ apponuntur ſepulchris, circà Imagines, & circa libros, qui typis mandantur.

PETITIO III.

An corpora Sanctorum non canonizatorum, neque beatificatorum poſſimus ſepelire in loco honeſtiori, ſeorſim ab aliis, & cum ornatu veſtium pretioſarum?

SVMMARIVM.

1 *Sanctorum corpora non canonizatorum, neque Beatificatorum poſſunt ſepeliri in loco honeſtiori ſeorſim ab alijs, & cum ornatu veſtium pretioſarum.*

2 *Idem ſeruari ſolet cum ijs, qui non deceſſerunt cum fama ſanctitatis, ſed fuerunt in re aliqua excellentes.*

1 REſpondetur affirmatiuè; & docent ex communi
Molfeſius *conſil. 45. n. 14.* & Trullench. *lib. 1. in*
Decalog. cap. 9. dub. 6. n. 10. Et conſtat ex praxi;
2 Quinimò hoc ipſum ſeruatur etiam cum iis, qui non
deceſſerunt cum fama ſanctitatis, ſed fuerunt ſolùm
in re aliqua excellentes; itàvt prædictus honor per-
tineat ad cultum priuatum, ſacro, & prophano
communem.

PETITIO IV.

An Sanctorum non canonizatorum, neque beatificatorum Reliquias poſſimus deferre ad collum appenſas, offerre eis orationes, & iiſdem nos commendare, eoſdémque etiam Sanctos, vel Beatos appellare?

SVMMARIVM.

1 *Sanctorum non canonizatorum, neque Beatificatorum Reliquias poſſumus deferre ad collum appenſas, offerre eis orationes, & eiſdem nos commendare, eoſdémque Sanctos, vel Beatos appellare, non ſimpliciter, & abſolutè, ſed tantum ſi nomen Sancti, vel Beati ponatur qualificatiuè; ſecùs eſt, ſi ponatur denominatiuè, vel appellatiuè.*

2 *In concionibus, & in ſcriptis publicis tutius eſt, ſe abſtinere ab huiuſmodi appellatione.*

REſpondetur (Quamuis ſuprà in principio *Sect.* 1
num. 1. cum Doctoribus communiter affirma-
uerim ſimpliciter, & abſolutè, eo quod hæc omnia
ſunt priuati cultus; quin hæc omnia poſſunt exerceri
cum eiſdem adhuc degentibus in hac vita) Nunc
tamen, quatenùs ſpectat ad appellationem Sancto-
rum, vel Beatorum, ad maiorem claritatem diſtin-
guerem in hunc modum: Si nomen Sancti, vel Bea-
ti ponatur denominatiuè, ſeu appellatiuè (itàvt ex
contextu orationis appareat, nos ſignificare non
qualitatem; ſed titulum honoris) Tunc non poſſu-
mus ità eos appellare non ſolùm in concionibus,
vel in ſcriptis publicis, ſed nec etiam in colloquiis
priuatis, quia huiuſmodi Titulus eſt nota publici
cultus, & non poteſt conuenire alicui, niſi ex pu-
blica auctoritate, atque adeò per Apoſtolicæ Sedis
conceſſionem; At ſi nomen Sancti, vel Beati pona-
tur qualificatiuè (itàvt è contrà ex contextu oratio-
nis appareat, nos illud adhibere ad exprimendam
hanc qualitatem ſanctitatis, tunc poſſumus ſic eos
appellare, non ſolùm in colloquiis priuatis, ſed
etiam in concionibus, & in ſcriptis publicis; quia 2
pertineret ad priuatam reuerentiam, & ſolùm ex-
primeret priuatum ſenſum appellantis; Tutius ta-
men in concionibus, & in ſcriptis publicis etiam
ab huiuſmodi appellatione abſtinebimus, ne videa-
mur eos diuulgare tanquam canonixatos, vel Bea-
tificatos, vti rectè præter alios aduertunt Trullench.
lib. 1. in Decalog. capite 9. dubit. 6. num. 5. & Bo-
nacina *diſput. 3. de Præcept. Decalog. quæſt. 2. punct.*
2. num. 1. verſ. Hoc poſito; & ego dicam *infra Peti-*
tione 10. & 11.

PETITIO V.

An Sanctorum non canonizatorum, nec beatificatorum Imagines poſſimus tenere in Altari domus priuatæ ſolas, vel cum lampade?

SVMMARIVM.

1 *Imagines Sanctorum non canonizatorum, nec Beatificatorum non poſſunt teneri ſola in Altari cum lampade, etiam in domo priuata.*

2 *Imagines prædictorum Sanctorum non canonizatorum, neque Beatificatorum poſſunt teneri in parte ſiniſtra Altaris; præſertim in Oratoriis domus priuatæ; dummodò non ſint ſolæ, & non appareant deſtinatæ ad cultum diuinum; Quia cum dictæ Imagines colantur priuato modo, nihil certificatur de eorum Sanctitate.*

3 *Imagines prædictorum Sanctorum non poſſunt apponi etiam in loco priuato, tanquam deſtinata ad cultum diuinum: quia eis videretur tribui cultus, quem Eccleſia non conceſſit.*

REſpondetur (quamuis affirmet cum dubio San- 1
chez *lib. 2. moral. cap. 43. num. 6. & 7.* ex eo,
quia Sancti non canonizati, nec beatificati Ima-
ginem tenere in Altari domus priuatæ ſolam, &
etiam cum lampade, pertinet ad cultum priuatum;
& ex eo, quia Tridentinum *Seſſ. 25. in Decreto de*
Inuocatione, & Veneratione Sanctorum loquitur de
loco publico; & affirmet ſimpliciter Molfeſ. *conſil. 45.*
ex

ex eo, quia tametſi Tridentinum citatum dicat vllo in loco vel in Eccleſia, intelligit de loco eiuſdem qualitatis cum Eccleſia, ſcil. publico) Meliùs tamen negant Fagund. *præcept.* 1. *Eccl. lib.* c. 4. n. 16. & Trullench. *lib.* 1. *in decalog. cap.* 9. *dub.* 1. *num.* 12. ſicque omninò tenendum eſt poſt decretum Vrbani VIII. die 13. Martij, & die 2. Octobris anno 1625. circa cultum non canonizatorum, aut non beatificatorum; quia ibi Pontifex quodcumque Eccleſiæ ſignum, etiam in loco priuato huiuſmodi ſeruis Dei prohibet per hæc verba: [Decreuit, ne quorumvis hominum cum ſanctitatis, ſeu Martyrij fama (quantumcumque illa ſit) defunctorum imagines, aliaque prædicta, & quodcumque aliud venerationem, & cultum præſeferens, & indicans in oratorijs, aut locis publicis, ſeu priuatis, vel Eccleſiis tàm ſæcularibus, quàm Regularibus cuiuſcumque Religionis, Ordinis, Inſtituti, Congregationis, aut Societatis apponantur, antequam ab Apoſtolica Sede canonizentur, aut Beati declarentur. Et ſi quæ appoſitæ ſunt, amoueantur, provt eas ſtatim amoueri mandauit.] Et hæc omnia confirmata ſunt ab eodem Pontifice per Breue datum die 5. Iulij anno 1634. quod habetur cum alijs decretis ad Sanctorum canonizationem, & beatificationem ſpectantibus editum Romæ anno 1642.

2 Poterunt tamen prædictorum ſeruorum Dei imagines poni in parte ſiniſtra, vel dextera Altaris, præſertim in domibus, & oratorijs priuatis; dummodo poſitæ ſint ita, vt non appareant ad cultum deſtinatæ; ac proinde poterunt poni in cubiculis priuatorum in loco, vbi iſti priuati orare ſolent; dummodò non ponantur ſolæ, vel cum lampade; quia ſi poſitæ eſſent ſolæ, vel cum lampade, viderentur eſſe ad cultum deſtinatæ; Fagundez *præcept.* 1. *Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 4. *nu.* 15. & Trullench. *lib.* 1. *in decalog. cap.* 9. *dub.* 6. *n.* 6. & ratio eſt; quia, ſicuti dicebam *petitione* 1. dum prædictæ imagines priuato modo coluntur, nihil certificatur de ſanctitate eorum, quos ipſæ imagines repræſentant;

3 At ſi ponerentur tanquam ad cultum deſtinatæ, tribueretur ipſi, quod Eccleſia non conceſſit: cùm adhibere imagines, tanquam ad cultum deſtinatas, ſit ex vſu, & inſtitutione Eccleſiæ; ac proinde non poſſit extendi vltra conceſſionem eiuſdem Eccleſiæ.

Quamvis igitur prædictorum ſeruorum Dei imagines poſsint poni in Eccleſiis, Templis, vel oratorijs, &c. pro ornatu dictorum locorum, & ſeparatæ ab imaginibus Sanctorum (ſicuti poſſunt poni imagines Imperatorum, Regum, vel Patronorum, &c.) Bellarminus, Sanchez *in locis ſuprà citatis.* Portellus *in dub. regular. verbo*, Reliquia *Sanctorum num.* 10. & Peytinus *tomo* 1. *Priuileg. Minimorum*, *in conſtitutione* 3. *Leonis X. num.* 4. non tamen poterunt poni in altari aliquo publico, vel priuato, provt habetur in prædictis decretis anno 1642. editis.

At Sanchez *vbi ſuprà num.* 7. & Peytinus *citato num.* 4. limitant primò, vt id ſit tantùm verum, quando tales imagines ponuntur in altaribus ſolæ; Decreta tamen (vt fatear) vniuerſaliter loquuntur.

Limitant 2. iuxta ea, quæ dicebam (quod eſt probabilius) idem Sanchez, & Fagundez *vbi ſuprà c.* 4. *n.* 15. vt id ſit verum tantùm, quando prædictæ imagines ponuntur in ipſo Altari, non autem quando ponuntur ad latus pro ornatu ipſius Altaris.

Illud certius, prædictas imagines non poſſe poni cum lampade, provt ex dictis decretis habetur, & præter alios docent Philiarchos *de officio Sacerdotis tom.* 1. *part.* 2. *libr.* 3. *cap.* 9. Sanchez *vbi ſuprà* & Fagundez etiam vbi *ſuprà num.* 16.

PETITIO VI.

An Sanctis non canonizatis, nec beatificatis poſſimus erigere Altaria; Vbi etiam de Templis?

SVMMARIVM.

1 *Sanctis non canonizatis, neque beatificatis non poſſunt erigi Altaria; quia id pertinet ad cultum publicum interdictum ab Eccleſia exhiberi huiuſmodi Sanctis.*

2 *Sanctis non canonizatis, neque beatificatis non poſſunt erigi Altaria etiam in Ædibus priuatis, quia quamvis huiuſmodi erectio fiat priuato modo, pertinet tamen ad cultum publicum, ſeu ſolemnem, prohibitum ab Eccleſia exhiberi huiuſmodi Sanctis.*

Reſpondetur negatiuè; Bellarmin. *lib.* 1. *de beatificat. Sanct. cap.* 10. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 43. *n.* 7. Turrian. *de Fide, Spe, & Charitate diſp.* 27. *dub.* 11. Fagundez *præcept.* 1. *Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 4. *n.* 18. Contelorus *de canonizat. cap.* 22. *n.* 2. Trullench. *lib.* 1. *in decalog. cap.* 9. *dub.* 6. *num.* 21. & Bonacina *diſput.* 3. *de præcept. decalog. qu.* 1. *punct.* 2. *num.* 2. quia id pertinet ad cultum publicum, interdictum ab Eccleſia exhiberi huiuſmodi Sanctis per Textum *in cap. Audiuimus de Religion. & venerat. Sanct.* Vnde non 1
ſolùm prædictis ſeruis Dei non poſſumus erigere Altaria mediante conſecratione, ſed nec etiam Altaria non conſecrata, immò nec etiam in priuatis oratoriis; quia adhuc huiuſmodi erectio, quamvis fiat priuato modo, pertinet ad cultum publicum, ſeu ſolemnem ab Eccleſia inſtitutum, & prohibitum exhiberi huiuſmodi ſeruis Dei, ſicuti dicebam. 2

Multò minùs poterimus prædictis ſeruis Dei erigere Templa; quia hæc nec erigi poſſunt Sanctis beatificatis, iuxta ea quæ dicam *infrà petit. vltima.*

PETITIO VII.

An in honorem Sanctorum non canonizatorum, nec beatificatorum poſſimus inſtituere diem feſtum? Vbi etiam de Ieiunio, Voto, vel ſimili?

SVMMARIVM.

1 *Sanctorum non canonizatorum, neque beatificatorum non poſſunt inſtitui dies feſtius: Nam huiuſmodi cultus cùm exhibeatur in nomine, ſeu inſtitutione & imperio Eccleſia eſt publicus, ſeu ſolemnis, ſicque exhiberi prohibetur Sanctis non canonizatis, neque beatificatis.*

2 *Ieiunium in vigilia prædictorum Sanctorum non poteſt indici ab Ordinario: quia tale ieiunium eſt obſequium, & cultus, qui Sanctis iis exhibetur, qui coluntur ex inſtitutione Eccleſiæ.*

3 *In die anniuerſaria prædictorum Sanctorum perſonæ priuatæ, poſſunt ſe abſtinere ab operibus ſeruilibus, & in eorum vigilia ieiunare; quia præfata omnia pertinent ad cultum priuatum, & ex ſui natura non ſunt ordinata ad cultum; quia ob*

 aliam

PETITIO IX.

An in Anniuerſario Sanctorum non canonizatorum, neque beatificatorum poſſimus celebrare Miſſam de SS. Trinitate ſolemnem, vel priuatam?

SVMMARIVM.

1 *In Anniuerſario Sanctorum, non canonizatorum, neque beatificatorum non poteſt celebrari Miſſa de SS. Trinitate ſolemnis, aut priuata; quia eis prohibetur omnis cultus publicus.*

2 *Sacerdos celebrans Miſſas in honorem huiuſmodi Sanctorum impulſu deuotionis, non eſt damnandus in foro interiori.*

3 *Populus celebrans diem feſtum, vel agens aliquid ſimile in honorem dictorum Sanctorum impulſu deuotionis, non eſt damnandus; quia prohibitionibus humanis regulantur actus, qui fiunt humano modo, & non qui fiunt impulſu Spiritus ſancti.*

1 REſpondetur (quamvis affirment nonnulli, quos ſequitur Moiſeſius *conſil.45.n.46.*) meliùs tamen negant Contilorus *de canonizat. Sanctor. c.2.* & Trullench. *l.b.1. in decalog.cap.9. dub. 6. num. 16.* Vbi decreta Vrbani VIII. de cultu ſeruorum Dei ſunt in obſeruantia; quia in eis prohibetur in ordine ad prædictos ſeruos Dei omnis cultus publicus: celebrare autem Miſſam de SS. Trinitate, ſiue ſolemnem, ſiue priuatam (etiam in gratiarum actionem, quod Deus talem, vel talem ſeruum ſuum ad gloriam cæleſtem tranſtulerit) eſt in cultu publico ſanctitatem illius profiteri; atque adeo ei cultum publicum exhibere; ergo, accedit, quod hoc eſſet in ordine ad illum procurare cultum populorum: quod obſtaret beatificationi, & canonizationi ipſius; cùm in ordine ad beatificationem, & canonizationem probandum ſit, quod cultus non fuerit procuratus.

2 Non damnarem tamen pro foro interiori, ſeu conſcientiæ ſaltem, ſi in honorem illius Sacerdotes ex impulſu deuotionis celebrarent Miſſam, vel ſi populi celebrarent diem feſtum, vel agerent quid ſimile; quia prohibitionibus humanis regulantur actus, qui fiunt humano modo non autem qui fiunt ex impulſu Spiritus ſancti. Quando autem ij (ad quos non pertineret ſeruus Dei) ſine humano impulſu aliqua ex ſupradictis exercerent, præſumendum eſt, quod exerceant ex inſtinctu Spiritus ſancti. Sic Ioannes XXII. in Bulla canonizationis S. Thomæ de Aquino approbat factum quorumdam Monachorum, qui poſt ſeptem menſes ab obitu eiuſdem S. Thomæ in honorem ipſius, abſque licentia Sedis Apoſtolicæ Miſſam de communi Confeſſorum celebrarant: Et *in vita S. Caroli lib.7.c.16.* legitur, quod (cùm populus Mediolanenſis, in honorem S. Caroli exhiberet ea, quæ in honorem Sanctorum declaratorum exhiberi ſolent) Romæ prouiſum fuit, quod populus in ſua libertate relinqueretur; & (cùm, priuſquam S. Carolo, & S. Philippo Nerio publicus cultus decernerentur, coram Clemente VIII. ortum fuiſſet dubium de cultu, qui ipſis deferebatur, & quod ipſorum imago cum radiis pingebatur) Reſolutum fuit: *Nihil innouetur, & vt poſſidetis; ita poſſideatis*; Idemque coram Paulo V. anno 1615. reſolutum fuit de noſtro Beato Caëtano Clericorum Regularium fundatore.

PETITIO X.

An in Anniuerſario Sanctorum non canonizatorum, neque beatificatorum poſſimus habere concionem ad populum, præclara geſta, virtutes, merita, & laudes illorum efferendo?

SVMMARIVM.

1 *In Anniuerſario Sanctorum non canonizatorum, neque beatificatorum non poſſumus habere concionem ad populum efferendo eorum Virtutes, Miracula, & laudes, &c. quia talis cultus videtur eſſe publicus, & ſic prohibitus ab Eccleſia.*

2 *Nuncij Apoſtolici, Ordinarij, & Inquiſitores poſſunt de facto prohibere tales conciones, ſi in eis recenſeantur Miracula, reuelationes, &c.*

3 *Concio poteſt haberi in honorem præfatorum Sanctorum, ſi in ea non recenſeantur Miracula, reuelationes, & ſimilia: quia in decretis Summorum Pontificum, neque alibi prohibetur celebrari laudes, virtutes, & præclara geſta alicuius: dummodo non eum ponamus in veneratione, tanquam Sanctum.*

REſpondetur (quamvis affirment Hoſtienſis, & Innocentius *in cap.1. de reliq. & vener. Sanctor.* quos citat, & ſequitur Trullench. *libr. 1. in decalog. cap.9. dub.6. num.13.* quia re vera id in ſe non continet cultum publicum; cùm talis laudatio in quibuſdam Academiis quotannis, etiam pro viris illuſtribus, qui nullam ſanctitatis opinionem habent, fieri conſueuerit) circumſtantiæ tamen videntur reddere cultum publicum; quia concio fit in Eccleſia à perſonis Eccleſiaſticis, & conſuetudo habet, quod concio non habeatur, niſi in honorem alicuius Sancti; Et eſſet huiuſmodi concio (eo quod excitaret populos ad colendum talem, vel talem ſeruum Dei) quædam procuratio cultus in ordine ad dictum ſeruum Dei; ſicque officeret beatificationi, & canonizationi ipſius; cùm priuo loco articulandum ſit, quod cultus non fuerit procuratus. 1

An autem, ſi de facto habeatur talis concio, prohiberi poſſit à Nunciis Apoſtolicis, Ordinariis, vel Inquiſitoribus? &c. 2

R eſpondetur affirmatiuè; ſi in ea narrentur Miracula, reuelationes, vel gratiæ acceptæ à tali, vel tali ſeruo Dei (ſicuti conſtat ex conſtitutione Vrbani VIII. die 5. Iulij anno 1634. incipiente, *Cæleſtis Ieruſalem*, Ibi: [Quocirca venerabilibus fratribus Patriarchis, &c. & Apoſtolicæ Sedis Nunciis, ac hæreticæ prauitatis Inquiſitoribus vbilibet exiſtentibus per Apoſtolica ſcripta mandamus, vt ſtatim, atque præſentes literæ noſtræ ad eorum, & cuiuſlibet eorum notitiam peruenerint, in ſua quiſque reſpectiuè diœceſi, vel prouincia ſedulò peruigilet, ne ſine approbationibus prædictis imagines cum memoratis ſignis exponantur, aut Miracula, Reuelationes, ac Beneficia prædicta publicentur; aliavè contra ſuperiùs diſpoſita fiant.)] Secùs, ſi in ea non narrentur aliqua ex ſupradictis prohibitis; quia neque in ſupradictis decretis, neque alibi merita, laudes, virtutes, & præclara geſta alicuius celebrari, prohibetur: Quamvis, ſi concio excederet prædictos terminos, & tenderet ad ſanctitatem inſinuandam, ſeu ad perſuadendum, quod qui celebratur, ſit vir ſanctus, tunc prohiberi poſſit: quia non poſſumus ponere aliquem in veneratione tanquam ſanctum, niſi 3

ex

ex auctoritate Sedis Apoſtolicæ : vel quia ſaltem per hoc videtur diuulgari ille , tanquam canonizatus, vel beatificatus : Quod fieri tutum non eſt , iuxta ea , quæ dicebam petitione quarta , & dicam petitione ſequenti.

PETITIO XI.

An de Sanctis non canonizatis , neque beatificatis poſſimus poſt mortem eorum edere libros , geſta, miracula , reuelationes, gratias, & alia huiuſmodi eorumdem continentes?

SVMMARIVM.

1 *Libri miraculorum , reuelationum, &c. de Sanctis non canonizatis , neque beatificatis non poſſunt mandari Typis, ſine licentia Ordinarij, cum proteſtationibus decreti Vrbani VIII. quod incipit,* Reſponſum.

2 *In prædictis libris non poteſt tribui ſeruis Dei nomen Sancti , vel Beati ; quia eſt contra ſtylum Curiæ, à qua tribuitur ſolùm nomen ſerui, vel ancillæ Dei.*

1 RESpondetur (quamuis communiter affirment Doctores apud Molſeſium *conſil.* 45. *num.* 51. & conſtet ex praxi ſemper obſeruata ; cùm multorum, antequam Sancti declarati fuerint ab Eccleſia , vitæ, & miracula in omni ſæculo ſcripta videantur) modo tamen (vt prædicta geſta prædictorum ſeruorum Dei, etiam per modum hiſtoriæ referantur , ſicuti præter alios notauit Peytinus *tom.* 3. *Priuileg. Minim. cap.* 4. *num.* 1.) ſeruari debent , quæ præſcribuntur in decretis Vrbani VIII. circa cultum iſtorum ſeruorum Dei, ſcilicet, quod adſit approbatio Ordinarij, & circa tale negocium reſponſio Sedis Apoſtolicæ; & præterea tam in principio , quàm in fine libri apponantur proteſtationes præſcriptæ in dictis decretis Vrbani VIII. anno 1641. per hæc verba : [Reſponſum, quod à Sede Apoſtolica in vim prædictorum decretorum expectare debent Ordinarij locorum , vt imprimi poſſint libri continentes geſta , miracula ſeu reuelationes eorum , qui cum prædicta fama Sanctitatis , vel Martyrij deceſſerunt , non detur , niſi cum infraſcriptis proteſtationibus in dictis libris , & hiſtoriis inſerendis : declarando etiam expreſsè, quod tales libri, ſeu hiſtoriæ, licet ab Ordinariis reuiſæ, & poſt Sedis Apoſtolicæ reſponſum approbatæ , non faciant maiorem gradum probationis in ordine ad canonizationem , vel beatificationem, quàm quæ altàs abſque tali approbatione de iure feciſſent , non obſtante quocumque longiſſimi temporis curſu.]

2 Vbi aduerte circa prædictas proteſtationes , quod ad hoc vt geſta, miracula, vel reuelationes, &c. prædictorum ſeruorum Dei , qui cum opinione ſanctitatis deceſſerunt, imprimi poſſint, non ſufficiant ipſæ ſolæ prædictæ proteſtationes , ſed præterea requiratur approbatio Ordinarij , & reſponſio Sedis Apoſtolicæ , ſicuti ſuprà dicebam, & clarè habetur ex iiſdem decretis Vrbani VIII.

Adoerte a, quod in prædictis libris non poſſit prædictis ſeruis Dei tribui nomen *Sancti*, vel *Beati* ; quia eſt id contra Curiæ ſtylum, qui ſolùm ipſis tribuit nomen *Serui*, vel *Ancillæ Dei* ; Tùm quia ſæpè ſæpiùs in ſacra Congregatione Indicis, cùm de correctione librorum tractatur, ſimiles tituli non permittuntur, iuxta ea, quæ dicebam *petitione præcedenti*, & etiam priùs *petitione* 4.

PETITIO XII.

An circa ſepulturas Sanctorum non canonizatorum , neque beatificatorum poſſimus accendere cereos , vel lampades , aut appendere tabellas , imagines , & ſimilia?

SVMMARIVM.

1 *Cerei, vel lampades non poſſunt accendi , neque apponi tabellæ, imagines, & ſimilia circa ſepulturas Sanctorum non canonizatorum , neque beatificatorum ad exhibendum eis publicum cultum.*

2 *Cerei , lampades , & prædicta appoſita in honorem huiuſmodi Sanctorum poſſunt cuſtodiri in ſacrario, ſecreto tamen , eo modo , quo nullam venerationem, & cultum præſeferant.*

4 *Nemo cuiuſvis* Religionis, *vel Congregationis poteſt recipere teſtificationes de miraculis dictorum Sanctorum , niſi ſub ſigillo ſecreto ipſius referentis , in cuius gratiam narrantur contigiſſe miracula.*

4 *Relationes de Miraculis huiuſmodi Sanctorum ſunt tranſmittendæ Ordinario loci cum expreſſa declaratione, quod tales relationes nullum gradum faciant probationis.*

5 *Perſonæ priuatæ ad oſtendendam ſuam deuotiorem offerentes tabellas , imagines , vel lampades , & cereos accedentes ad ſepulchra prædictorum Sanctorum , non ſunt damnandæ : quia id pertinet ad ſepulchri venerationem, quæ non eſt interdicta.*

RESpondetur (quamvis affirment Molſeſius *conſil.* 45. *n.* 37. & Turrianus *de Fide, Spe, & Charitate diſp.* 27. *dub.* 10. quia id non continet cultum publicum , ſed tantùm eſt ſignum lætitiæ , & priuatæ reuerentiæ ; Quapropter etiam ; quando aguntur dies feſti prophani, accenduntur ignes in viis , & luminaria in feneſtris ad lætitiam declarandam : Immò etiam in commemoratione omnium defunctorum apponuntur , & accenduntur Cerei ad cuiuſlibet defuncti ſepulchrum) modò tamen poſt decreta Vrbani VIII. circa cultum defunctorum cum fama ſanctitatis die 13. Martij, & die 2. Octobris anno 1625. negandum eſt ; quia id ibi prohibetur per hæc verba : [Ad horum hominum ſepulchra vetuit etiam, ac inhibuit tabellas, atque imagines ex cera, aut argento, aut ex alia quacumque materia, tàm pictas, quam fictas, atque exculptas appendi , ſeu affigi , & lampades , vel alia quæcumque lumina accendi ſine recognitione ab Ordinario omninò prout ſuprà facienda , Sedique Apoſtolicæ referenda , ac probanda.] Videantur Barboſa *de offic. & poteſt. Epiſcop. alleg.* 97. *num.* 14. Contilor. *in addition. ad Iacobum q.* 9. *art.* 1. *n.* 29. Caſtellinus *de canonizat. Sanct. c.* 2. *part.* 8. §. 3. & Peytinus 3. *tom. priuileg. Minimor. c.* 4. *num.* 1. 1

Cæterum (quamvis in prædictis præcipiatur, quod ſi prædictæ lampades, tabellæ, vel imagines, &c. deferantur , cuſtodiri debeant in ſecreto loco ſeorſim ab Eccleſia) Nihilominus in nouiſſimis decretis anni 1641. permittuntur cuſtodiri in Sacrario, ſecreto tamen, & eo modo , quo cultum , & venerationem non præſeferant. 2

Videantur prædicta decreta , & videatur inter ea decretum etiam ſacræ Congregationis Rituum à Pontifice approbatum , & vbique vt ipſe præcipit, 3

publi

publicandum, tenoris ſequentis, [Cùm in tota Eccleſiæ gubernatione nihil omnis, nihil ſit auguſtius beatificatione, canonizatione Sanctorum, vtporè homines iam demortuos, etiam cum fama ſanctitatis, & miraculorum, declarare pro Sanctis, eóſque vti tales colendos, & venerandos, decernere, Sacra Rituum Congregatio, vt res hæc planè ampliſſima, atque grauiſſima, ritè, ſanctéque conficiatur, prohibet omnibus, & ſingulis perſonis Eccleſiaſticis tam ſæcularibus, quam Regularibus, etiam Sancti Ioannis Hieroſolymitani, Societatis Ieſu, vel aliorum quantumuis ſpeciali nota dignorum, ne audeant ipſi per ſe, vel per alios capere informationes ſuper ſanctitate, vel miraculis alicuius defuncti, neque vllo modo exquirere, vel obtinere ad hunc effectum extraiudiciales teſtificationes, aut ſubſcriptiones ſub pœnis arbitrio Sacræ Congregationis infligendis;

4 Quod ſi Superiori, Sacriſtæ, vel alteri Officiali illius Eccleſiæ, in qua requieſcit corpus ipſiuſmet defuncti, vel alterius etiam Eccleſiæ, fuerint reuelata aliqua miracula, vel Propheriæ dona, poſſint ea recipere ſub ſigillo ſecreti ab ipſis tantùm relatoribus, in quorum gratiam contigiſſe narrabitur; Teneantur tamen, quamprimum commodè poterunt eadem deferre, vel obſignata tranſmittere Epiſcopo loci, cum expreſſa declaratione, quod reuelationes, ſicut ſuprà receptæ, oon faciant aliquem probationis gradum, etiam cuiuſvis longiſſimi temporis curſu.]

5 Quapropter non damnarem, ſi quæ perſonæ priuatæ ob oſtendendam ſuam deuotionem ad ſepulchrum prædictorum ſeruorum Dei tabellas, imagines, lampades, vel cereos offerrent, & accenderent; quia id pertinent ad ſepulchri venerationem; quæ non eſt interdicta; Quinimò articulatur in proceſſu pro beatificatione, vel canonizatione; Tùm quia Pontifex per dicta Decreta, ſicuti patet ex eorum proœmio, intendit ſolùm tollere abuſus, vt proinde Pontifex videatur ſolùm id interdicere Miniſtris Eccleſiæ; Quod etiam indicat per illa verba: *Ad illorum ſepulchra lampades, & alia lumina apponuntur*: (lampades enim, & alia lumina non apponuntur à perſonis venerantibus ſepulchrum, ſed à Miniſtris Eccleſiæ) Ergò Pontifex intelligit de aliis ſimilibus, quæ ab iiſdem Miniſtris Eccleſiæ apponi ſolent; cùm dictio Ly: *alia* ſignificet ſimilia in qualitate; *l. finali* §. *cui dubia ff. de vino, tritico, oleóque legato*, & notat præter alios Ruinus *conſil.* 181. *numero* 2. Pariſius *conſil.* 145. *numero* 25. *lib.* 4. & Oſaſcluis *deciſ.* 52. *n.* 123. Tùm quia abuſus in hac materia conſiſtit in eo, quod prædicta fiant ad captandum cultum populorum; Quod ſolùm contingit, ſi prædicta apponantur à Miniſtris Eccleſiæ, non autem, ſi offerantur, & accendantur à perſonis priuatis venerantibus ſepulchrum, vti ſuprà dicebam.

PETITIO XIII.

An Sanctorum non canonizatorum, nec beatificatorum poſſimus formare, & exponere Imagines?

SVMMARIVM.

1 *Imagines Sanctorum non canonizatorum, neque beatificatorum poſſunt formari, & exponi dummodò fuerint ſine inſignibus, nempè ſine diademate, radijs, & ſplendoribus.*

2 *Imagines ſeruorum Dei cum inſignibus, & radijs indicant ſanctitatem.*

3 *Decretum Vrbani VIII. prohibet formare Imagines huiuſmodi Sanctorum non canonizatorum, neque beatificatorum cum radijs, & inſignibus.*

4 *Imagines prædictorum ſeruorum Dei poſſunt exponi in Eccleſia ſub Baldacchino, & circa circum ornari, ſine cereis tamen, & lampade; quia talia ſigna indicant ſanctitatem.*

5 *Imagines Domini Noſtri Ieſu Chriſti, Deiparæ Virginis Mariæ, Angelorum, Apoſtolorum, Euangeliſtarum, & aliorum Sanctorum non poſſunt pingi, neque veſtiri alio habitu, & forma, niſi ea, qua ſemper vſa fuit Catholica Eccleſia.*

6 *Cenſura, & pœna lata contra audentes pingere tales Imagines alio habitu, & forma.*

REſpondetur affirmatiuè, dummodò non forme- 1
mus, nec exponamus eas cum Imaginibus; Bellarmin. *lib.* 1. *de Beat. Sanct. cap.* 10. Fagundez *præcept.* 2. *Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 4. *n.* 17. Sanchez *lib.* 2. *moral. cap.* 43. *n.* 6. & Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 8. *dub.* 6. *n.* 6.

Quapropter non ſolùm non poterimus formare, & 2
exponere prædictas Imagines cum diademate, ſed neque etiam cum radiis, & ſplendoribus; quia hæc ex inſtitutione Eccleſiæ adhibentur tanquam inſignia æternæ gloriæ; Ideóque pertinent ad cultum publicum. Et hoc modo certū eſt ex decretis Vrbani VIII. circà cultum ſeruorum Dei, & ex conſtitutione eiuſdem Pontificis die 5. Iulij Anno 1634. quæ incipit, *Cæleſtis Hieruſalem*, ibi: [Statuimus, & decerni- 3
mus, ne quorumuis hominum, cum ſanctitatis, vel martyrij fama, quantacumque illa eſſet, defunctorum Imagines, aliáque prædicta, & quodcumque aliud venerationem, & cultum præſeferens, & indicans in Oratoriis, vel locis publicis, ſeu priuatis, vel Eccleſiis, tam Sæcularibus, quam Regularibus cuiuſcumque Religionis, Ordinis, Inſtituti, Congregationis, aut Societatis apponerentur, antequam ab Apoſtolica Sede canonizarentur, aut beatificarentur.] Et etiam certum eſt ex Decretis editis die 13. Martij, & die 1. Octobris Anno 1625. in quibus prædicta inter abuſus referuntur, Ibi: [Qui etſi neque canonizationis, neque beatificationis honore inſigniti ſint ab Apoſtolica Sede, eorum tamen Imagines in Oratoriis, atque Eccleſiis, aliiſque locis publicis, aut etiam priuatis cum laureolis, aut radiis, ſeu ſplendoribus proponuntur, &c.]

Sic igitur poſt dicta Decreta omninò dicendum erit, quidquid in contrarium dixerint alij, quos ſequitur Molfeſius *conſil.* 45. *numero* 30. Qui tamen ſimul cum illo ante prædicta Decreta ſcripſerunt.

Non obſtat; quod poſſimus iuxta ſenſum priuatum noſtrum prædictos ſeruos Dei habere pro Sanctis, & poſſimus etiam hunc ſenſum priuatum noſtrum exprimere, eos inuocando Sanctos; Quia hinc non rectè infertur, quod etiam poſſimus ad oſtendendum hunc ſenſum priuatum noſtrum formare, & exponere eorum Imagines cum radiis, ſeu ſplendoribus; quia tunc ad exprimendum hunc ſenſum priuatum noſtrum, non adhiberemus ſigna priuata, ſed ſigna publica; cum radij, ſeu ſplendores inſtituti ſint ab Eccleſia ad declarandam ſanctitatem eorum, quos repræſentant huiuſmodi Imagines: Vnde tunc exprimeremus ſanctitatem prædictorum ſeruorum Dei, non ex ſenſu priuato noſtro, ſed ex ſenſu Eccleſiæ: Qua ſimili ratione etiam, quamuis poſſimus ad fidelium memoriam, & reuerentiam excitandam Imagines eorumdem ſeruorum Dei ponere in Eccleſia, non tamen poterimus ante prædictas Imagines cereos, ſeu lampades accendere; quia hoc etiam eſt ex Inſtitutione Eccleſiæ ſignum ſanctita-
tis: Poterimus tamen prædictos Imagines præ- 4
dictorum ſeruorum Dei circumcirca ornare, & ponere ſub Baldachino; quia è contra hæc ſigna reuerentiæ non indicant ſanctitatem; cum etiam erga Principum, & Illuſtrium virorum Imagines adhibeantur.

Cæterum idem Vrbanus VIII. Motu proprio circa formam, & habitum ſacrarum Imaginum die
5 5. Martij Anno 1642. præcepit per hac verba; [Ne quis cuiuſcumque gradus, qualitatis, ordinis, ſtatus, vel conditionis, ac dignitatis, & præeminentiæ, etiam Eccleſiaſticæ, etiam indiuidua, ac ſpeciali expreſſione dignæ, exiſtat, Imagines Domini Noſtri Ieſu Chriſti, & Deiparæ Virginis Mariæ, ac Angelorum, Apoſtolorum, Euangeliſtarum, aliorumque Sanctorum, & Sanctarum quorumcumque ſculpere, aut pingere, vel ſculpi, aut pingi facere, aut ante hæc ſculptas, aut pictas, & aliàs quomodolibet effictas tenere, ſeu publico aſpectui exponere, aut veſtire cum alio habitu, & forma, quam in Catholica, & Apoſtolica Eccleſia ab antiquo tempore conſueuit, nec etiam cum habitu peculiari alicuius ordinis Regularis tenore præſentium prohibemus, Ac, vt Imagines aliter pictæ, vel ſculptæ ab Eccleſiis, & aliis locis quibuſlibet amoueantur, & deleantur, vel reducantur, & reformentur ad habitum, & formam in Eccleſia Catholica, & Apoſtolica ab antiquo tempore conſuetam, vt veneratio, & cultus ſic dictis Imaginibus augeatur, & quæ oculis fidelium ſubijciuntur, non inordinata, nec inſolita appareant, ſed deuotionem pariant, & pietatem; & ne exponantur in Eccleſiis quibuſlibet, ac quomodolibet qualificatis, ac earum frontiſpiciis, & atriis, Imagines prophanæ, vel aliàs indecentiam, & inhoneſtatem præferentes, cum domum Dei deceat ſanctitudo, præcipimus.]

Inferiùs autem præcipit omnibus Ordinariis, & Nunciis, ſeu Legatis, vt prædicta inuiolabiliter obſeruent, præcipitque omnibus, & quibuſcumque Regularibus, ſiue Sæcularibus. vt præmiſſa etiam obſeruent, & obſeruari faciant. Statuit etiam, quod ſi Regulares, ſeu Moniales prædictis parere neglexerint, Epiſcopi, & locorum Ordinarij, Metropolitani, Primates, Patriarchæ, Nuncij, & Legati Apoſtolici de Latere miſſi, tanquam in hoc à Sede Apoſtolica ſpecialiter delegati, contra omnes, & ſingulos prædictos, & quoſcumque alios quomodolibet inobedientes, & tranſgreſſores procedere, & quacumque appellatione, recurſu, reclamatione, aliiſque iuris, & facti remediis ordinariis penitus, & omninò remotis, ad omnimodam obſeruantiam illos,
6 præuia vnica monitione, cenſuris Eccleſiaſticis, & aliis eorum arbitrio, & præſertim quoad loci ſuperiores, etiam priuationis officij, & vocis actiuæ, & paſſiuæ, pœnis compellere poſſint, & debeant.

Ex dictis patet, in quo differant Sancti canonizati, & beatificati à non canonizatis, & non beatificatis, ſit nunc.

PETITIO XIV.

In quonam differant Sancti canonizati à Sanctis beatificatis?

SVMMARIVM.

1 *Differentia inter Sanctos canonizatos, atque beatificatos eſt multiplex.*
2 *Sanctis canonizatis exhibetur cultus publicus, & ſolemnis ſimpliciter, & abſolutè, non ſic beatificatis.*
3 *Sancti beatificati non inſeruntur in Litaniis; Ità DD. apud Fortunatum Scacchum.*
4 *Sanctis beatificatis eriguntur Altaria, ſed non Templa.*
5 *Sanctis beatificatis poteſt exhiberi Sacrificium Miſſæ, & Officium canonicum, ſed limitatè quoad perſonas, loca, & Tempora.*
6 *Dies feſtus non competit Sanctis beatificatis: Nam obſtat Decretum Alexandri VII.*
7 *Reliquiæ Sanctorum beatificatorum poſſunt exponi publicè, vt adorentur.*
8 *Reliquiæ ipſorum hoc ipſo, quod ipſi beatificantur à Papa, approbantur, vt coli poſſint.*
9 *Sancti beatificati; & non canonizati, non poſſunt eligi in Patronos, ſeu Protectores alicuius Ciuitatis.*
10 *Siquis tamen ipſorum ex conceſſione Papæ fuerit electus, debet præcedere Sanctum canonizatum poſteà electum; quia, cum in ratione Patroni, ſeu Protectoris ſit prior tempore, debet in eadem ratione Patroni, ſeu Protectoris præcedere.*
11 *Poſſunt ſolum eligi in Patronos illi Sancti, qui ab Eccleſia vniuerſali titulo Sanctorum coluntur; Non autem beatificati dumtaxat.*
12 *Electio Patroni Ciuitatis debet fieri per ſecreta ſuffragia à populo, mediante Concilio generali illius Ciuitatis, vel loci, non autem à ſolis Officialibus.*
13 *Epiſcopi conſenſus, & Clerici illius loci eſt neceſſarius ad electionem Patroni Ciuitatis, aut alicuius loci.*
14 *Electio Patroni Regni debet fieri per ſuffragia ſecreta à Populo ſingularum Ciuitatum Prouinciæ.*
15 *Gubernatores Prouinciarum, Proreges, & huiuſmodi ſtantes pro Regno, Prouincia, & Ciuitate non poſſunt eligere prædictos Patronos, niſi habeant ad hoc ſpeciale mandatum, & interueniat conſenſus Epiſcopi, & Cleri dictarum Ciuitatum.*
16 *Cauſa electionis nouorum Patronorum debent deduci in Sacram Congregationem, & ab ea examinari, approbari & confirmari.*
17 *Canonizato ſoli tribuitur nomen Sancti (licet etiam vocetur Beatus:) Beatificato autem ſolum tribuitur nomen Beati.*

RESpondetur: In hoc differunt, quod Sanctis canonizatis ab Eccleſia exhibentur præcipuè ſeptem honores: Primus, quod in Catalogo Sanctorum ſcribantur, ideſt, ſtatuitur, & iubetur, quod ab omnibus publicè Sancti habeantur, & dicantur. Secundus, quod in publicis Eccleſiæ precibus inuocentur. Tertius, quod Templa, & Aræ in eorum memoriam Deo dedicentur. Quartus, quod ſacrificia tùm Euchariſtiæ, tùm laudum, & precum, quæ *horæ canonicæ* vocantur, in eorum honorem publicè offerantur. Quintus, quod dies feſti in eorum memoriam celebrentur. Sextus, quod eorum Imagines cum laureolis, & ſplendoribus in ſignum gloriæ, quam in cœlis habent, pingantur. Septimus, quod eorum Reliquiæ ſpecioſis thecis includantur, & publicè honorentur; Bellarminus *lib. 1. de Sanctorum Beatitudine cap. 7.* Azorius *tom. 2. lib. 5. cap. 6. quæſt. 8.* Fagundez *in 1. præceptum Eccleſiæ lib. 1. cap. 3. num. 13.* & alij paſſim. 1

Beatificatis autem, licet (vti patet ex dictis ſuprà & ex vſu Eccleſiæ, & Bullis Pontificiis, quibus beatificantur) exhibeatur, ſicut & canonizatis, cultus publicus, & ſolemnis; non tamen iſte (quoad aliquos ſaltem ex ſeptem honoribus prædictis) exhibetur ſimpliciter, & abſolutè, ſicut canonizatis, ſed cum quibuſdam conditionibus coarctantibus; ſic Doctores communiter apud Peyrinum *tom. 1. Priuil. Minim. in Conſtit. 16. Leonis X. n. 1.* 2

Primus enim (qui eſt de inſcriptione in Catalogo Sanctorum) exhibetur quidem etiam Beatificatis, ſi per eum intelligatur Martyrologium (vti patet ex noſtro Beato Patre Caëtano in nouiſſimo Martyrologio Romano) ſecus autem, ſi intelligatur quid aliud.

Secundus

3 Secundus (qui eſt de inuocatione in publicis Eccleſiæ precibus) exhibetur etiam beatificatis; ſi per eas intelligantur illæ, quæ in Miſſa, & Officio canonico ipſorum dicuntur; Secùs, ſi per illas intelligantur Litaniæ; quia in Litaniis Beatificati non inſeruntur; ſic Doctores apud Tortunatum Scacch. *de cultu, & venerat. ſeruorum Dei lib. 1. ſect. 10. cap. 5. §. verum non licere.*

4 Tertius (qui eſt de Templis, & Aris) exhibetur etiam Beatificatis quoad Aras, non tamen quoad Templa: Quamuis enim Beatificatis dedicentur Aræ (cum plura Altaria ipſis, etiam in Vrbe, dedicata videantur) non tamen dedicantur Templa; cùm nullum Sancto Beatificato Templum dedicatum videatur; Fagundez tamen *vbi ſuprà num.* 15. Beatificatis aliquando quædam Eremitoria didicata fuiſſe, refert, & teſtatur.

5 Quartus (qui eſt de Sacrificio, & Officio canonico) exhibetur etiam Beatificatis; At limitatus tamen, & coarctatus ad perſonas, loca, & tempus, ſicuti patet ex Bullis Pontificiis, quibus beatificantur.

6 Quintus (qui eſt de diebus feſtis) licet Fagundez *loco ſuprà citato num.* 14. & 15. Suarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 4. *&* 5. & alij velint, quod etiam competat Beatificatis, contrarium tamen, ſaltem poſt decretum nouiſſimum Aleaandri VII. dicendum eſt.

7 Sextus (qui eſt, quod eorum imagines cum laureolis, & ſplendoribus pingontur) conuenit etiam Beatificatis, ſicut & canonizatis, tùm ea decretis Sacræ Congregationis, tùm ex iis, quæ ſuprà dicebam.

8 Septimus (qui eſt, quod Reliquiæ publicè adorandæ proponuntur) licet videatur, non poſſe competere etiam Beatificatis *ex cap. cum ex eo de Reliquiis* (vbi negatur publica veneratio reliquiarum, niſi à Papa approbentur) contrarium tamen non omninò improbabiliter tenent Fagundez *vbi ſuprà num.* 15. *& cap.* 4. *num.* 3. Portell. *in dub. regular. verb. Reliquia Sanctorum num.* 10. ex eo, quia ſi Beatificatis Miſſa, Officium, Altaria, & imagines cum laureolis, & ſplendoribus (quæ maiorem, & magis publicum cultum important, quàm veneratio, etiam publica, ipſorum Reliquiarum) exhibentur, non eſt, cur & prædicta veneratio, etiam publica, ipſorum Reliquiarum ſimiliter, quin multò magis non exhibeatur: Et *ad cap. cum ex eo* (in quo Reliquiarum, niſi à Papa approbentur, publica veneratio denegatur) reſpondent, quod ſufficienter approbatæ cenſeantur Reliquiæ alicuius ſancti beatificati eo ipſo, quod beatificatus eſt, & Miſſa, Officium, ac cætera, quæ dicebam, ei à Papa conceduntur.

9 Cæterùm ſancti beatificati eligi non poſſunt in
Patronos, ſeu protectores alicuius Ciuitatis; caſu
tamen quo quis eorum ea ſpeciali conceſſione Papæ
10 fuerit electus, debet præcedere ſanctum canonizatum
poſtea electum; quia, cùm in ratione Patroni,
ſeu protectoris ſit prior tempore, debet in eadem
ratione Patroni, ſeu protectoris præcedere, iuxtà
Regulam: *Prior tempore potior eſt in iure*; Atque ita
ea declarationibus Sacræ Congregationis reſoluit
præter alios Paſqualigos *deciſ.* 507.
Et quoad electionem Sanctorum in Patronos, ſeu
protectores Sacra Congregatio Rituom apud Peyrinum
3. *tom. Priuileg. Minimor. cap.* 12. *in Conſtitutione*
21. *Vrbani VIII.* & apud Barboſam *in collectaneis*
Bullarum verb. Patronus die 23. Martij Anno
11 1630. annuente Vrbano VIII. decreuit: [primò;
quod eligi poſſint in Patronos ij ſolùm, qui ab Eccleſia
vniuerſali titulo ſanctorum coluntur, non
12 autem beatificati dumtaxat: Secundò, quod Patroni,
Ciuitatis electio fieri debeat per ſecreta ſuffragia à
Populo, mediante Concilio generali illius Ciuitatis,
vel loci, non autẽ ab Officialibus ſolum; Et quod ac- 13
cedere debeat conſenſus Epiſcopi, & Cleri illius loci;
Idemque ſeruari debeat per ſecreta ſuffragia à Popu- 14
lo ſingularum Ciuitatum Prouinciæ; Et quod repræ-
ſentantibus regnum, Prouinciam, vel Ciuitatem nul- 15
la competat facultas eligendi Patronos, niſi ad hoc
habeant ſpeciale mandatum, & vlterius interueniat
conſenſus Epiſcopi, & Cleri dictarum Ciuitatum.
Tertiò, quod cauſæ electionis nouorum Patronorum 16
debeant in Sacram Congregationem deduci, & ab ea
examinari, ac demum, cauſa cognita, ab eadem Congregatione
approbari, & confirmari; Et ne præmiſſorum
ignorantia vllo vnquam tempore poſſit allegari,
eadem Sacra Congregatio Rituum ſupra dictum
decretum imprimi, & publicari mandauit.]
An autem ſancti beatificati dici poſſint ſimplici- 17
ter, & abſolutè ſancti?

Reſpondetur (quamuis affirment nonnulli; quia eo ipſo, quod ſunt Beati, ſunt etiam ſancti, tùm quia ex vſu Eccleſiæ ſicuti patet ex *Confiteor*, vbi Virgo Mater Maria, Michaël Archangelus, & Ioannes Baptiſta vocantur Beati, Apoſtoli autem Petrus, & Paulus vocantur, Sancti, Beati, & ſancti confunduntur) ex vſu tamen, & praxi curiæ canonizato ſoli tribuitur nomen *Sancti*, licet etiam vocetur Beatus; beatificato autem ſolùm tribuitur nomen *Beati*; ſic Doctores communiter, quos ſequitur Fortunatus Scacchus *loco ſupra citato ex cap. ſi quis hominem* 11. *quæſt.* 3.

At de his vide etiam nouiſſimum Alexandri VII. decretum tenoris ſequentis.

DECRETVM.

Super cultu Beatis adhuc non canonizatis præſtando à Sacr. Rit. Congregatione ordinaria. habita coram SS. D. N. Alexandro PP. VII. emanatum.

Ad aures Eminentiſſimorum Patrum Congregationis Sacrorum Rituum plures deuenerunt, qui patrantur indultorum, exceſſus in materia præſtationis cultus Beatis adhuc non canonizatis.

Quamobrem eos eliminare, ac ne in futurum inducantur, prouidere ſtudentes, ad infraſcripta deuenerunt decreta, &

I.

Quod eorumdem Beatorum imagines etiam non principaliter, & vti ſupplices appoſitæ, ſimulacra, picturæ, tabellæ, aut ſcripturæ eorum præclara geſta repræſentantes, aut referentes, in Eccleſiis, ſacrariis, & oratoriis quibuſcumque, & præſertim in quibus Miſſæ ſacrificium, vel alia diuina officia peraguntur, inconſulta Sede Apoſtolica, nullo pacto exponantur.

II.

Quod vbi indultum fuerit per Sedem Apoſtolicam imagines, ſimulacra, pictaſque tabellas in Eccleſiis poni, & coli poſſe, in pariete tantùm, non autem ſuper Altari collocandi facultas tributa cenſeatur.

III.

Quod ſi conceſſa fuerit per eamdem Sedem Apoſtolicam altarium erectio, non autem ob id Miſſam, & officium de prædictis Beatis celebrandi, vel recitandi facultas tradita præſumatur; Etenim ſpecifica, & expreſſa conceſſio ſuper his præcedere debet.

IV.

Vbi in vno loco cultus fuerit conceſſus, non ex-

tendatur inconſulto Pontifice ad alium locum, quauis alia concurrente auctoritate.

V.

Io locis, vbi Beatos prædictos ab omnibus coli permiſſum fuit, noo indè publica officij recitatio permiſſa cenſeatur, ſed tantummodò priuata, nec ſatisfactoria præcepto recitationis, niſi quoad illos, quibus Sedes Apoſtolica de hoc indulſerit.

VI.

Miſſæ pariter, quæ fuerint indultæ certis perſonis, nempè preſbyteris Regularibus, vel ſæcularibus alicuius loci, vel monaſterij, ſeu preſbyteris alicuius Eccleſiæ ſeruitio præcipuè addictis, à confluentibus Sacerdotibus quauis dignitate, etiam Cardinalatus inſignitis minimè celebrentur.

VII.

Dies feſti in Beatorum eorumdem memoriam non celebrentur, niſi ſpeciali indulto Apoſtolico prouiſum fuerit.

VIII.

Eorumdem nomina in Kalendariis non apponantur, niſi illius tantùm loci, eorumque perſonarum, in quo, & à quibus cultus cum officio, & Miſſa celebretur.

IX.

In quibuſuis Eccleſiaſticis precibus, etiam in oratoriis priuatis recitandis particularia eorumdem ſuffragia non apponantur, vel recitentur.

X.

Publicis in precibus præter indultas, & à Sede Apoſtolica approbatas iidem Beati noo inuocentur.

XI.

Eorumdemque Reliquiæ io proceſſiooibus minimè circumferantur.

Sacra tameo Congregatio præſentibus declaratione, & iuſſione remouere non intendit cultum Beatis per communem Eccleſiæ conſenſum, vel per immemorabilem temporis curſum, aut per Patrum, virorumque Sanctorum ſcripta, vel temporis centum annorum metam excedentis ſcientiam, hactenùs ac tolerantiam Sedis Apoſtolicæ, aut Ordinariorum præſtitum, ac certis modo, & forma ab eo tempore eis exhibitum. Verùm ſi à centum annis citrà cultus huiuſmodi aliqua ex parte conſtiterit auctus, & extenſus, eo caſu Sacra eadem Congregatio eumdem in priſtinum reduci iubet, prout quemuis cultum extra caſus prædictos ad expreſſa tantùm verbaliter In Apoſtolis indultis omninò reuocari mandat, ſub pœnis, &c.

Firmis quoque remanentibus decretis, nempè ne Beati in Patronos eligantur, ne eorum Natalitia cum octauis celebrentur, & aliis quibuſcumque à Sacra Congregatione hactenùs emanatis, quæ præſenti decreto renouantur.

His autem Sanctiſſimo relatis, & in Congregatione Sacra Rituum ordinaria habita coram ſanctitate ſua per Eminentiſſimum, & Reuerendiſſimum D. Cardinalem Sacchettum accuratè perlectis, maturè diſcuſſis, Sanctitas ſua ea approbauit, & pro omnimoda eorumdem obſeruatione mandauit typis imprimi, ad valuas affigi, & publicari, vt elapſo termino ſex menſium à die publicationis eorumdẽ omnes, & ſingulos afficiant, & arctent, ac ſi omnibus, & ſingulis eadem exhibita, vel perſonaliter præſentata, intimata, ſeu notificata fuiſſent. Induſitque locorum Ordinariis, vt auctoritate Sedis Apoſtolicæ poſſint, immò debeant ſæculares, & Regulares quoſcumque quantumuis exemptos, etiam Societatis Ieſu, S. Antonij Vienoenſis, & S. Ioannis Hieroſolymitani, ac reliquos omnes ſpeciali expreſſione indigentes etiam ſub cenſuris compellere.

Cumque aliqui nulli ſubdantur Epiſcopo, qui eos, ſi exceſſerint, coërcere valeant, eo caſu à Sedis Apoſtolicæ nunciis, ſi ederint, ſin minùs ab Archiepiſcopis, à quorum Prouinciis, vel ab Epiſcopis Romano tantùm Pontifici ſubiectis, intrà, vel propè quorum diœceſis limites eorum Eccleſiæ, vel monaſteria ſita fuerint, tanquam à Sede Apoſtolica delegatis ad huiuſmodi decretorum obſeruationem prædicti omninò cogantur. Die 27. Septembris 1659.

I. Epiſc. Sabioen. Card. Sacchettus.

Franciſcus Maria Phœbæus Sacr. Rit. Congr. Secr. loco ſigilli.

Romæ ex Typographia Reu. Cameræ Apoſtolicæ 1660.

SECTIO III.

An attento Tridentino Concilio *ſeſſ.* 25. in decreto de inuocatione, veneratione, & reliquiis ſanctorum, poſſit Epiſcopus reliquias Sancti antiqui nondum canonizati approbare, eaſque publicè venerandas proponere?

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus attento Concilio Tridentino, ſecundum aliquos, poteſt reliquias Sancti antiqui nondum canonizati approbare, eaſque publicè venerandas proponere; At oppoſitum eſt probabilius, quia correctio iuris in quantum fieri poteſt, vitari debet.*

2 *Decreta poſteriora, ſi prioribus expreſſè non aduerſentur ſunt per priora corrigenda determinanda, atque ſupplenda.*

3 *Concilium Tridentinum in eo decreto profitetur ſe velle quod in reliquiarum veneratione ſtetur vſui Eccleſiæ, & decretis Conciliorum.*

4 *Epiſcopus, vt poſſit alicuius ſancti feſtum inſtituere, vel reliquias in ſua diœceſi approbare, eaſque publicè venerandas proponere, ſufficit, quod ſanctus ſit canonizatus, ſiue per Bullam, ſiue per traditionem Eccleſiæ; & qui ſint tales.*

5 *Sancti non canonizati, aut beneficiati, reliquiæ licet ſint permixta cum reliquiis ſancti canonizati, vt diſcerni non poſſint; non poteſt tamen Epiſcopus omnes illas reliquias approbare, atque publicè adorandas proponere, ex communi Doctorum ſententia; quamuis prima facie videatur oppoſitum.*

Reſpondetur, quod (quamuis prima facie videatur affirmandum; quia quando certum erat, quod ſanctus ſit canonizatus, iure communi Epiſcopus poterat talis ſancti reliquias approbare, eaſque publicè venerandas proponere; Abb. *in cap. finali de reliqu. & vener. ſanctor. circa finem.* Graff. 2. *par. deciſ. lib.* 2. *cap.* 14. *n.* 9. & alij communiter; Ergò, dum Tridentinum Concilium concedit Epiſcopo priuilegium reliquias de nouo repertas approbandi, intelligi debet de reliquiis ſancti nondum canonizati, cum verba priuilegij neceſſariò debeant aliquid operari, *cap. ſi Papa verſ. Si autem de Priuileg. in* 6. quia aliàs eſſet fruſtratorium priuilegium, vtpotè quia nihil concederet) dicendum tamen ſit oppoſitum (quod docent Azor. *tom.* 1. *inſtit. moral. lib.* 9. *cap.* 8. *q.* 8. Philiarcus *de offic. Sacerdot. tom.* 1. *par.* 2. *lib.* 3. *cap.* 9. *circa finem.* Suarez *tom.* 1. *in* 3. *par. q.* 25. *art.* 6. *diſput.* 55. *ſect.* 2. *verſ. Sed quæret aliquis*, & alij communiter, 1

ſcili

Digitized by Google

ſcilicet quod Epiſcopus ſolas reliquias ſancti canonizati poſſit approbare, eaſque publicè venerendas proponere, non autem alias.

Probatur, quia correctio iuris in quantum fieri poteſt (etiam ſi ob id verba impropriantur) vitari debet; ſic DD. communiter, quos citat, & ſequitur Sanchez *de matrimon lib. 1. diſput. 17. n. 6.* (quod præcipuè locum habet in decretis Concilij generalis, vtpotè ſatis ſatiſque maturè conſideratis, de quibus, vt eis derogatum cenſeatur, in clauſula derogatoria expreſsè mentio fieri debet; ſic DD. etiam communiter, quos citat, & ſequitur idem Sanchez *de matrim. cit. lib. 1. diſput. 26. n. 7.*) Ergò, cum in prædicto Tridentini Concilij decreto nulla ſit clauſula derogatoria, dici non debet, quod per decretum Concilij Tridentini derogetur decreto Concilij generalis Lateranenſis (ex quo deſumptus eſt textus *in cap. finali de Reliq. & venerat. ſanctor.* decernens, quod Reliquiæ de nouo repertæ non adorentur publicè ſine licentia ſummi Pontificis) ſed vtrumque decretum ad concordiam redigi debet, vt ſcilicet decretum Concilij generalis Lateranenſis intelligatur, ſi Reliquiæ ſint ſancti non canonizati; decretum autem Concilij Tridentini intelligatur, ſi Reliquiæ ſint Sancti canonizati.

2 Confirmatur; quia decreta poſteriora, ſi prioribus expreſsè non aduerſentur, ſunt per priora (ad hoc vt legum correctio vitetur) corrigenda determinanda, atque ſupplenda; *l. ſed & poſteriores ff. de legibus,* gloſſa *ibidem verb. Pertinent*, & alij communiter; At certum eſt, quod poſterius decretum Concilij Tridentini non ita aduerſetur priori decreto Concilij Lateranenſis, vt iuxtà illud intelligi, & per illud declarari, & ſuppleri non poſſit (ſcilicet quod intelligatur de Reliquiis Sancti canonizati) Ergò &c.

3 Confirmatur ſecundò, quia Tridentinum Concilium in eo decreto profitetur, ſe velle, quod in Reliquiarum veneratione ſtetur vſui Eccleſiæ, & decretis Conciliorum, & dum committit Epiſcopo Reliquiarum approbationem, ait: *Hæc vt ſeruetur ſtatuit Sancta Synodus*, &c. Et in fine nullam clauſulam derogatoriam apponit (quemadmodum, quando vult derogare, apponere ſolet, vti conſtat ex eodem Concilio *ſeſſ. 7. cap. 10. de reformat. & ſeſſ. 23. cap. 10. de reformat.* & ex aliis quamplurimis locis) Ergò ſignum eſt, quod nullius Concilij generalis decretis voluerit derogari, ſed potiùs ea integrè voluerit ſeruari; ita vt tale decretum ipſiuſmet Tridentini Concilij nullum priuilegium Epiſcopo conceſſerit, ſed formam (quam *infrà ſect. ſequenti* referam) ab eo in reliquiis de nouo repertis approbandis ſeruandam ſolùm tradiderit.

Atque hinc patet ad rationem in contrarium in principio poſitam.

4 Aduerte tamen, quod vt Epiſcopus poſſit alicuius ſancti reliquias in ſua diœceſi approbare, eaſque publicè venerandas proponere, ſufficit quod ſanctus ſit canonizatus (vti ſuprà *ſect. præced. corollar. 6.* dicebam) vel à Pontifice, vel ab Eccleſia modo (qui prius ab ipſa Eccleſia olim ſeruabatur; per vniuerſalem ſcilicet ipſius Eccleſiæ conſenſum) quia id canonizationi ſummi Pontificis æquipollet; ſic DD. quos ſequitur Suarez *tom. 1. in 3. par. q. 25. artic. 6. diſput. 51. ſect. 2.* Et videtur eſſe ſententia Oſtienſis *in cap. de Reliq. & venerat. ſanctor. n. 8. & in cap. finali eod. tit. n. 9.* quatenùs ibi ait, quod ideò textus dicit, eſſe ſolius Pontificis reliquias de nouo repertas approbare; quia, ſi inueniretur cum eis ſcriptura, teſtans illas eſſe reliquias alicuius Sancti antiquitus approbati, poſſent illæ Reliquiæ inconſulto Pontifice, venerari: eo quod (inquit ipſe) antiquitus non ſeruabatur canonizationis ſolemnitas, quæ modo ſeruatur; Et videtur etiam eſſe ſententia Io. Andreæ *in eod. cap. 1. de Reliq. & venerat. ſanctor. n. 6.* quatenùs ibi ait, quod poſsit Epiſcopus diem feſtum alicuius ſancti inſtituere, ſi antiquitus ſanctus ille fuerit approbatus.

Vtrumque dictum igitur intelligas, ſi ſanctus ille, ſaltem Eccleſiæ antiquæ traditione, conſuetudine, & vniuerſali conſenſu approbatus fuerit (quales ſunt omnes ſancti, qui in Martyrologio Romano leguntur) vti dicebam ſuprà; Et tradunt Portellus *in dub. regular. verb. Reliquia Sanctorum n. 10.* & alij communiter.

Quid autem dicendum ſit de Reliquiis ſancti tantùm beatificati, vide *ſect. præced. petitione* 14.

Petes: An ſi Reliquiæ, ſancti alicuius non canonizati nec beatificati, ita cum Reliquiis Sancti canonizati permixtæ ſint, vt diſcerni non poſsint, poſsit tunc Epiſcopus omnes illas Reliquias approbare, atque publicè adorandas proponere, ratione ſcilicet connexionis, & impoſsibilis ſeparationis. 5

Reſpondetur, quod (licet prima facie videatur affirmandum, quia dignius trahit ad ſe minus dignum: quapropter aqua non benedicta, admixta benedictæ, remanet benedicta, & oleum non conſecratum admixtum conſecrato, remanet conſecratum; *cap. Quod in dubiis de conſecrat. Eccleſ.* & cum gloſſa *ibidem verbo conſecratio*; ſic Doctores communiter: tùm à pari, quia licet excommunicati corpus in loco ſacro ſepultum exhumari debeat, tamen, ſi ab aliorum fidelium corporibus diſcerni non poteſt, exhumari non debet; *cap. ſacr. de ſepult.* & cum gloſſa *ibidem verbo Excommunicatorum*; ſic DD. etiam communiter, idque vt inquiunt ipſi, ratione connexionis, & impoſsibilis ſeparationis iuxtà textum *in cap. denique 14. q. 5.*) dicendum tamen ſit oppoſitum ſcilicet, quod id non poſsit Epiſcopus idque etiam ex ſententia communi Doctorum.

Probatur; quia textus *in cap. quod in dubiis*, procedit ſolùm in liquoribus, Abb. *in cap. 1. de conſecrat. Eccleſ. circa finem*, Antonius *ibid. n. 11.* & alij Canoniſtæ communiter; vt omittam ad id requiri præterea ex communi ſimiliter ſententia Doctorum quod aqua benedicta mixta, vel liquor conſecratus mixtus ſit in maiori quantitate; quod in præſenti locum non habet; cum neſciamus, quætumnam Reliquiarum quantitas excedat.

Probatur ſecundò, quia textus *in cap. ſacris* non infert, quod omnes illæ Reliquiæ ratione connexionis, & impoſſibilis ſeparationis adorandæ ſint (quandoquidem, ſi conſtaret, eſſe etiam reliquias alicuius improbi hominis, non eſſent ob connexionem, & impoſſibilem ſeparationem dictam omnes venerandæ, ſed adoratio ſolùm ferenda eſſet ad eas Reliquias, quæ ſunt tantummodò viri Sancti) At ſolùm infert, quod ex Reliquiæ non ſint contemnendæ, & conculcandæ, ſed ſeparatim in loco aliquo decenti (ſicut de Reliquiis dubiis *ſect. ſequenti* dicetur) cuſtodiendæ.

Atque hinc patet ad rationes in contrarium ſuprà poſitas.

SECTIO IV.

Qualiſnam certitudo veritatis Reliquiarum Sancti canonizati requiratur, vt venerari poſſint?

SVMMARIVM.

1 *In veneratione, ſeu cultu priuato Reliquiarum ſancti canonizati, ſatis eſt certitudo moralis,*

Digitized by Google

v.g. priuatum teſtimonium alicuius viri fide digni; vel ratio, aut coniectura aliqua ita probabilis, vt ſufficiat ad prudenter iudicandum, quod ita ſit; quia in rebus moralibus non requiritur maior certitudo, quam ad exercendos alios virtutis actus.

2 *Idem dic de Reliquiis ſancti non canonizati, quod vt priuatim etiam adorentur, ſufficiet pariter dicta moralis certitudo; Idque etiam aliis videntibus, modo ſcandalum abſit.*

3 *Epiſcopus, ſi loquamur de veneratione, ſeu cultu publico, & ſolemni; poteſt in ſua diaceſi reliquias ſancti ab Eccleſia aliquo modo canonizati, tanquam veras, & ad talem ſanctum ſpectantes approbare; ſicque publicè venerandas proponere contra nonnullos contrarium ſentientes; Quod quidem probatur ex Concilio Tridentino, & aliis iuribus allegatis.*

4 *Ad cultum tamen Reliquiarum publicum ſemper requiritur approbatio Eccleſiæ ſed diuerſimodè Epiſcopus etiam extra ſuam diaceſim exiſtens, poteſt abſque aliqua Epiſcopi diaceſis, in qua tunc reperitur, licentia, dictam approbationem facere, atque facultatem concedere, quod in ſua diaceſi ſic approbata reliquia publicè veneranda proponantur.*

5 *Epiſcopus tamen ad hanc approbationem Reliquiarum faciendam tenetur adhibere in conſilium Theologos, & alios viros pios, & doctos; quia ſic expreſsè decernitur in prædicto Tridentini decreto.*

6 *Epiſcopus antequam definiat controuerſiam ſuper Reliquiis ſubortam, debet cogi Concilium Prouinciale, & illius expectare ſententiam; quia tunc deciſio non eſt ſolius Epiſcopi, ſed Concilij Prouincialis.*

7 *Quæ ſententia conſtituitur ad maiorem partem ſuffragiorum ex iis, qui ſuffragium deciſiuum in Prouinciali Concilio habent; quia conſtitutum à maiori parte Concilij, conſtitutum ab ipſo Concilio cenſetur.*

8 *Metropolitanus, & qui habent ſuffragium deciſiuum in Prouinciali Concilio, ſi ſententiam ſuam ferant ſeorſim, & non congregati in forma Concilij, non ſufficit ob diſpoſitionem dictam Tridentini.*

9 *Crux, quæ exponi ſolet in altari quandoque ornata variis Reliquiis non approbatis per Epiſcopum, non debet propter hoc auferri; quia Reliquiæ non adorantur per ſe, ſed conſiderantur, vt ipſius Crucis ornatus.*

10 *Reliquiæ quando ſunt Bullis ſeu literis Apoſtolicis, vel teſtimonio Epiſcopi diaceſis, à qua transferuntur in aliam diaceſim, legitimè approbatæ; non eſt Epiſcopi diaceſis earum veritatem examinare; quia iam legitimè earum veritas comprobata eſt; ſed poteſt ſolùm inquirere ſuper earum identitate.*

11 *Dubium ſi adhuc maneat, debita diligentia præmiſſa, an reuera ea reliquia ſint alicuius Sancti, abſtinendum eſt ab earum cultu, ſeu veneratione: non tamen ſunt contemnenda; ſed in aliquo loco decenti ſeparatim conſeruanda.*

12 *Quod ſi ab antiquis temporibus fuerint in veneratione, tunc publicè ad venerationem exponi poterunt.*

1 RESpondetur: Si loquamur de veneratione, ſeu cultu priuato, ſatis eſt certitudo moralis (v.g. priuatum teſtimonium alicuius viri fide digni, vel ratio, aut coniectura aliqua ita probabilis, vt ſufficiens ſit ad prudenter iudicandum, quod ita ſit) Et etiam vt abſolutè, & abſque aliqua conditione, priuatim tamen venerentur; ſic DD. Azorius *tom. 1. inſtit. moral. lib. 9. cap. 8. q. 8.* Vaſquez *de Adoration. Imagin. lib. 3. diſp. 3. cap. 8. n. 114.* Suarez *tom. 1. in 3. par. q. 25. art. 6. diſp. 55. ſect. 2. verſic. At verò vt Reliquiæ,* Fagundez *in 1. præcept. Eccleſ. lib. 1. cap. 4. n. 6.* & alij communiter.

Probatur; quia in rebus moralibus non requiritur maior certitudo, quàm ad exercendos alios virtutis actus; præſertim, quia in noſtro caſu nullum formalis erroris periculum adeſt; cum ratio formalis venerationis ſit ipſa ſanctitas, tametſi aliquando materialiter erretur.

Idemque dicas de Reliquiis ſancti non canonizati, quod ſcilicet (vt priuatim etiam adorentur) ſufficiat ſimiliter, ſi prædicta moralis certitudo ſanctitatis viri, & prædicta moralis certitudo veritatis Reliquiarum illius habeatur, quia vtrobique prorſus eſt eadem ratio. 2

Hinc ſequitur, quod licitum ſit, prædictas Reliliquias habere, & venerari, etiam alijs videntibus, modo ſcandalum abſit; cùm ſic habeat vſus, & praxis Eccleſiæ, quia cùm Martyres moriebantur; confluebant fideles ad eorum reliquias captandas. Et ſimiliter; cùm viri ſanctitate clari moriuntur, deuotè fideles eorum manus, & pedes oſculantur, & de eorumdem veſtibus reliquias ſeruant, nec id vnquam ab Eccleſia prohibitum fuit; tùm quia licitum eſt, honorare virum viuentem, ſi credatur ſanctus; Ergò eſt honorare, ſeu venerari eum defunctum; tùm quia cultus publicus qui denegatur reliquijs non approbatis, non eſt, qui exhibetur eis publicè coram alijs, ſed qui exhibetur nomine totius Eccleſiæ, tanquam ab illa inſtitutus. Videantur, quæ dicebam *ſuprà ſect. 2. in principio, & ibidem Petitione 1. ſequenti.* Videantur etiam præter alios Portell. *in dub. Regular. verb. Reliquia ſanctorum n. 11.* & Peyrin. *tom. 1. Priuileg. Minimor. in conſtitutione 3. Leonis decimi n. 3.*

Petes quid dicendum, ſi loquamur de veneratione, ſeu cultu publico, & ſolemni? 3

Reſpondetur, quod (licet tunc prima facie videatur eſſe dicendum, eſſe id ſolius Summi Pontificis, ita vt nullus alius poſſit reliquias Sancti, etiam canonizati, venerandas publicè proponere, atque ad id approbare; quia textus *in cap. finali de Reliq. & vener. Sanctor.* indefinitè, & generaliter habet, Reliquias de nouo repertas venerari non poſſe ſine Summi Pontificis authoritate. Nec obſtat, quod Tridentinum Concilium *ſeſſ. 25.* in principio in decreto de inuocatione, veneratione, & Reliquiis Sanctorum *circa finem*, videtur id Epiſcopis concedere; quia ſolùm ibi decernitur Reliquias nouas recipiendas non eſſe, niſi recognoſcente & approbãte Epiſcopo, vbi nihil Epiſcopo conceditur; cum propoſitio ſit negatiua, & dictio ly *niſi* etiam quando coniungitur negationi, nõ affirmet; ſic DD. quos refert Sanch. *de matrim. lib. 1. diſp. 19. n. 5.* tùm quia in fine illius decreti dictum Trident. Concil. concludit in his verbis: [Ita tamen vt nihil inconſulto Sancto Romano Pontifice nouũ, aut in Eccleſia hactenus inuſitatum decernatur:] Quæ clauſula, cum ſit in fine poſita, refertur ad omnia præcedentia; ſic DD. *in c. 2. requiris de appoſ.*) contrariũ tamen (quod docent Philiarcus *de offic. Sacerd. tom. 1. par. 2. lib. 3. c. 9. circa fin.* Suar. *1. tom. in 3. par. q. 25. art. 6. diſp. 55. ſect. 2. verſ. Sed quæret aliquis.* Azorius. *to. 1. Inſtit. mor. lib. 9. cap. 8. q. 8.* & alij) dicendum ſit tamen, quod Epiſcopus poſſit in ſua diæceſi Reliquias Sancti ab Eccleſia aliquo modo canonizati, tanquam veras, & ad talem Sanctum ſpectantes, ſeu pertinentes approbare, ſicque publicè venerandas proponere.

Probatur ex prædicto Tridentini Concilij decreto; quia (licet dictio ly *niſi*, cum adiungitur negationi, nõ affirmet in promiſſionibus, & contractibus) affirmat, tamen in reliquis aliis rebus; ſic DD. quos citat, & ſequitur idem Sanch. *de matrim. diſp. 19. n. 2. & ſeqq.* vt omittam, quod etiam affirmet, ſi quid poſtea addatur affirmatiuè, vel ex materia ſubiecta ſubintellectum,

Docto

Doctores, quos ſequitur Couarruu. 4. *decretal. 2. p. cap. 4. §. 1. n. 8.* atque ſic eſt in caſu noſtro; quia in prædicto decreto Tridentini Concilij ſtatim ſubiungitur forma, quam adhibere debet Epiſcopus in Reliquijs approbandis, & ſubinde concedatur ei ibi poteſtas approbandi Reliquias.

Neque obſtat, quod clauſula (cum in fine ſit poſita) referri debeat ad omnia præcedentia; quia id verum eſt, quotieſcumque in omnibus præcedentibus militat eadem ratio: ſic DD. quod refert, & ſequitur Sanchez *de matrim. lib. 8. diſp. 16 circa finem*, quod in caſu noſtro non contingit (cum Concilium Epiſcopo priùs concelſerit facultatem approbandi reliquias, quas, etſi de nouo fuerint repertæ, antiquitas approbauerat, poſtea verò Pontifici referuet ea, quæ vetuſtate non ſunt probata, ſed ſunt noua, & inuſitata, in quibus multa errorum pericula reperiuntur.

Neque obſtat etiam Textus *in d. c. finali*; quia (ſicuti *ſect. præcedenti* dicebam) loquitur de Reliquijs Sancti non canonizati; decretum autem Tridentini Concilij loquitur de Reliquijs Sancti canonizati.

Hinc ſequitur, quod (licet Sanctorum Reliquiæ de Fide, ſicuti dicebam *ſuprà ſect. 1.* venerandæ ſint, Nihilominus ad publicum ipſarum cultum (qualis eſt, cùm exponuntur publicè) requiratur, quod ſint ab Eccleſia approbatæ: diuerſimodè tamen: Nam ſi ſint Reliquiæ Sancti non canonizati, ſolùm probari debent à Papa; quia ſic habetur *in cap. Cum ex eo de Reliquijs*; Tum quia ſolius Papæ eſt, Sanctos canonizare. Si verò ſint Reliquiæ Sancti canonizati, ſed nouiter inuentæ, approbari poſſunt ab Epiſcopo: Nomine autem Sancti canonizati non ſolùm intelligitur is, qui in canone Miſſæ (Vnde forſan huiuſmodi denominatio deriuauit) eſt inſcriptus, vel per bullam canonizatus, ſed etiam qui per antiquam Eccleſiæ traditionem, ſeu conſuetudinem habetur, tanquam Sanctus; ſic Azor. *tom. 1. c. 8. q. 8.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 43. n. 11.* & Barboſa *de offic. & poteſt. Epi. co. allegat. 97. n. 11.* afferens declarationem ſacræ Congregationis. Tales ſunt omnes Sancti, qui in martyrologio Romano leguntur; Portell. *in dub. Regular. verb. Reliquia Sanctorum n. 10.* & alij paſſim.

Quid autem dicendum ſit de Sanctis ſolùm beatificatis, ad hoc, vt eorum Reliquiæ poſſint ſimiliter venerari, dicebam *ſuprà ſect. 2. petit. 14.*

4 Aduerte tamen hic quod Epiſcopus etiam extra ſuam diœceſim exiſtens, poſſit abſque aliqua Epiſcopi diœceſis (in qua tunc eſt) licentia eam approbationem facere, atque facultatem concedere, quod in ſua diœceſi ſic approbatæ publicè venerandæ proponantur; quia (cum iuriſdictio hæc non ſit inter partes inuitas exercenda) non eſt iuriſdictio contentioſa, ſed voluntariè, ſic DD. quos citat & ſequitur idem Sanchez *de matrimonio libr. 3. diſp. 19. n. 7.* Sed iuriſdictio voluntaria (cum per eam non videatur inuadi Territorium alterius) poteſt vbique ſine licentia alterius exerceri; Ergo, &c.

5 Aduerte 2. quod Epiſcopus tamen ad hanc Reliquiarum approbationem faciendam teneatur adhibere in conſilium Theologos, & alios viros pios, & doctos; quia ſic expreſsè decernitur in prædicto Tridentini Concilij decreto; quamvis, eorum voto audito, ſolius Epiſcopi ſit deciſio; quia Tridentinum tantùm petit, quod Epiſcopus eos adhibeat in conſilium; At quotieſcumque ſolùm alicuius conſilium petitur, non eſt neceſſe illud ſequi (cum conſultus tantùm habeat ſuffragium conſultiuum, non autem deciſiuum; ſic DD. quos citat, & ſequitur Sanchez *de matrim. lib. 1. diſp. 34. n. 24.*) Ergo, &c.

6 Aduerte 3. quod ſi poſtea grauis aliqua controuerſia ſoboriatur, debeat cogi Concilium prouinciale, & ſententia illius expectari, priùſquam Epiſcopus controuerſiam illam definiat; quia tunc deciſio non eſt ſolius Epiſcopi, ſed Concilij prouincialis, cum Tridentinum non petat Concilij prouincialis (ſicut Theologorum) conſilium, ſed petat illius ſententiam; Ergo.

Aduerte 4. quod hanc ſententiam conſtituat maior pars ſuffragiorum ex iis, qui ſuffragium deciſiuum in prouinciali Concilio habent; quia conſtitutum à maiori parte Concilij, conſtitutum ab ipſo Concilio cenſetur; *cap. Apoſtolica diſtinct. 56. cap. cum inter Canonicos in principio de electione, & l. quod maior. ff. ad municip. & ibi Canoniſtæ*, hic autem Iuriſtæ communiter. 7

Aduerte 5. quod non ſufficiat, ſi Metropolitanus, & qui habent ſuffragium deciſiuum in prouinciali Concilio, ſententiam ſuam ferant ſeorſim & non congregati in forma Concilij; quia Tridentinum expreſsè ait: Metropolitani, & Comprouincialium Epiſcoporum in Concilio prouinciali ſententiam expectet; Itavt Tridentinum non ſolùm velit, quod illi ſententiam ſuam ferant quomodocumque, ſed quod eam ferant in Concilium prouinciale congregati: tùm quia quotieſcumque Concilij, vel alicuius communitatis ſuffragia petuntur, requiritur, quod qui ſuffragia habent, in vnum locum publicum ſolemniter congregentur; aliàs non ſententia Concilij, vel illius communitatis, ſed ſententia ſingulorum diceretur, *cap. in Geneſi de elect.* vbi Gloſſa *verbo, Publicè* & paſſim alij Canoniſtæ; *& l. alum. §. refertur ff. de regul. iur. & l. omnes populi ff. de Iuſt. & Iur.* vbi Bartol. *n. 18. & ſeqq.* & paſſim etiam alij Iuriſtæ. 8

Aduerte 6. quod (ſi ſoleat aliquando in altari poni Crux ornata varijs Reliquijs, quæ non ſint omnes ab Epiſcopo approbatæ) id ſit; quia tunc Reliquiæ non exponuntur propter ſe, & vt adorentur, ſed ſolùm ad ornatum Crucis; vnde fit, quod earum non ſic habeatur ratio, vt earumdem neceſſariò requiratur Ordinarij approbatio, ſicut neceſſariò requiritur, ſi propter ſe exponerentur, iuxta Textum *in l. Et ſi non ſunt §. perueniamus ff. de aur. & argent. legat.* Quatenùs ibi dicitur: [ſemper cum quærimus, quid cui cedat, illud ſpectamus, quid cuius rei ornandæ cauſa adhibeatur, acceſſio cedat Principali:] & tradunt Bartolus, & alij Iuriſtæ ibidem, quatenus aiunt, [cum vnum eſt propter aliud, id ſolum, propter quod eſt, conſideratur.] 9

Aduerte 7. quod (quando Reliquiæ ſunt bullis, ſeu literis Apoſtolicis, vel teſtimonio Epiſcopi diœceſis, à qua transferuntur in aliam diœceſim, legitimè approbatæ) non ſit Epiſcopi diœceſis, earum veritatem examinare, quia iam legitimè earum veritas comprobata eſt: ſed ſit talis Epiſcopi ſolùm examinare: An ſint eæ Reliquiæ, quæ in bullis, ſeu literis Apoſtolicis, vel teſtimonio Epiſcopi continentur, vt ſic licentiam concedat, quod in ſua Diœceſi venerandæ publicè exponantur; vnde fit, quod tunc Epiſcopus non teneatur formam in eo Tridentini Concilij decreto traditam ſeruare, ſed poſſit nemine conſulto, eos titulos examinare; quia Tridentini Concilij decretum non loquitur in hoc caſo, ſed ſolùm in caſu, ſi Reliquiæ, quæ de nouo ſunt repertæ, fuerint approbandæ; ſicuti ex ipſo contextu apparet. 10

Aduerte 8. quod ſi, debita diligentia præmiſſa, adhùc maneat dubium, an reuera eæ Reliquiæ ſint alicuius Sancti, abſtinendum ſit ab earum cultu, ſeu veneratione, Armilla *verbo Canonizatio n. 2.* Suarez *to. 1. in 3. part. q. 25. art. 6. diſput. 55. ſect. 2. verſ. At verò vt reliquia.* Faguodez *in 1. præcept. Eccleſ. lib. 1. cap. 4. n. 10. & ſeqq.* Nald. *in ſumma verb. reliquia Sanctorum n. 1.* & alij paſſim. Quamvis propter dubium non ſint contemnendæ, vel in ignem dejiciendæ, ſed in aliquo loco decenti conſeruandæ, ſeparatim tamen, non autem permixtæ cum aliorum Sanctorum Reliquijs, neque cum eis expoſitæ ad venerandum, ſic DD. iidem quos ſuprà citabam. 11

Pro praxi igitur (quamvis neque in Eccleſia Re- 12

gulariorum

gularium proponi publicè poſſint Reliquiæ Sanctorum ſine Epiſcopi approbatione, prout ex declaratione ſacræ Congregationis apud Sellum *in ſelect. canonic. cap. 3. num. 11.* & Nouarium *in lucern. regular. verb. reliquia n. 3.* colligitur) Nihilominùs, quando in aliqua Eccleſia fuerint aliquæ Reliquiæ, quæ ab antiquis temporibus in veneratione fuerunt, tunc tales Reliquiæ publicè proponi poterunt; quia ſacra Congregatio declarauit expreſsè, quod Reliquiæ antiquæ habendæ ſint in illa veneratione, quam hactenùs habuerunt; ſic Nald. *in ſumma verb. reliquia ſanctorum num. 1.* & Barboſa *de offic. & poteſt. Epiſcop. allegat. 97. num. 11.* & in Concilium Tridentinum *ſeſſ. 25. in principio in decreto de Inuocat. venerat. & reliq. Sanctorum*; Et meritò, quia tunc poſſeſſio, & præſumptio ſtat pro ipſis Reliquiis.

SECTIO V.

An quis licitè poſſit Sanctorum Reliquias è collo ſuſpenſas geſtare?

SVMMARIVM.

1 *Non ſolum Clerici, ſed etiam laici Sanctorum Reliquias licitè poſſunt tangere, ſecum habere, & è collo ſuſpenſas geſtare.*

1 Reſpondetur: de hac re ſatis dixi *ſuprà dubit. 228. ſect. 9.* Et quidem licitum eſt, ſiue Clericis, ſiue laïcis Sanctorum Reliquias cum reuerentia tangere (prout dicam *ſect. 14.*) ſicut & decenter incluſas, deuotionis gratia, ſecum habere, vel è collo ſuſpenſas geſtare, prout dicebam *cit. dubit. 228. ſect. 9.* & tradunt Sylueſt. *verb. Reliquia q. 4.* Nauarrus *in ſumma cap. 11. n. 35.* Azor. *tom. 1. cap. 8. q. 6.* & alij, quos *ibidem* citabam.

SECTIO VI.

An, ſi quis Sanctorum Reliquias è collo ſuſpenſas geſtans peieret, aut aliter peccet inuoluat circumſtantiam in Sacramento Confeſſionis neceſſariò explicandam?

SVMMARIVM.

1 *Qui cum Reliquiarum geſtatione peccat, non inuoluit circumſtantiam neceſſariò confitendam.*

1 Reſpondetur: de hac re etiam ſatis dixi eodem *loco citato*; ſcilicet quod ſiquis Reliquias è collo ſuſpenſas geſtans peieret, occidat, furetur, detrahat, vel maledicta conjiciat, &c. grauiùs non peccet; quia non aduerſatur directè cultui Sanctorum Reliquiarum; Quinimò neque cum Sanctorum Reliquiarum geſtatione fornicari continet circumſtantiam neceſſariò confitendam; Naldus *in ſumma verb. Reliquia Sanct. n. 2.* Portel. *in dub. regul. verb.* Reliquia *Sanct. n. 9.* Fagundez *in 1. Eccl. præcept. lib. 1. c. 4. n. 13.* & alij, quos *ibidem* citabam; Quamuis in hoc venialem quamdam irreuerentiam meritò agnoſcant complures ipſorum (Adeò quod etiam in congreſſu maritali, atque adeò licitò, eas eſſe deponendas conſulant) ſpecialiter Homoboo *de examin. Eccl. fol. 517.*

SECTIO VII.

Qualenam peccatum ſit, falſas Reliquias venerandas proponere?

Reſpondetur: de hac re dixi *ſuprà dubit. 219. ſect. 3. coroll. 5.*

SECTIO VIII.

An Sanctorum Reliquiæ poſſint licitè de loco ad locum transferri?

SVMMARIVM.

1 *Reliquiæ Sanctorum ſi iam perpetuæ ſepulturæ ſint traditæ, non poſſunt de loco ad locum transferri ſine licentia Summi Pontificis, Epiſcopi, Sanctæ Synodi, vel Canonicorum capituli, niſi neceſſitas vrgeat incendij, ruinæ, vel hoſtium incurſus, &c. quia tunc ſufficit auctoritas Præſidis prouinciæ, ſi commodè adiri potuerit.*

Reſpondetur: ſi iam perpetuæ ſepulturæ ſint traditæ; non poſſunt licitè transferri ſine Summi Pontificis Epiſcopi, Sanctæ Synodi, vel Canonicorum Capituli licentia (niſi neceſſitas vrgeat, vt incendij, ruinæ, hoſtium incurſus, reparationis, vel mutationis Altaris, &c. quia tunc ſufficit auctoritas Præſidis prouinciæ, ſi commodè, ſcilicet adiri potuerit) ſic DD. communiter quos ſequitur Sayr. *in claui Reg. lib. 4. c. 7.* & conſtat *ex c. Corpora de conſecr. diſt. 1. & ex l. 1. Cod. de reliquiis, & ſumptibus fundi.* [At, ſi iam perpetuæ ſepulturæ traditæ non ſint, licitè ad alium locum religioſum transferri poterunt ſine alicuius auctoritate, ſeu licentia; ita Gloſſ. *in eis. c. Corpora verb. Principes.* Turrecr. *ibidem.* Angel. *verb. Reliquia, n. 1.* Sylueſt. *ibidem, q. 3.* Tabiena *n. 4.* Armilla *n. 3.* S. Antoninus *3. p. tit. 12. c. 8. circa fin.* & videri poterit Textus *in l. ſi nec dum C. de Reliq. & ſumpt. fund.* 1.

SECTIO IX.

An Sanctorum Reliquiæ licitè poſſint extra capſam oſtendi?

SVMMARIVM.

1 *Reliquiæ Sanctorum non poſſunt licitè extra capſam oſtendi, ſi ſint antiquæ; quia tunc expreſsè prohibetur. Cum enim oſſa tunc ſint vetuſtate conſumpta, & carnibus ſpoliata, rudiores occaſionem ſumerent detrahendi, & ſaltem ipſorum deuotio non leuiter tepeſceret.*

Reſp. negatiuè, ſi ſint antiquæ Reliquiæ, quia tunc expreſsè prohibetur *in c. fin. de Reliq. & venerat. Sanct.* Vbi & redditur ratio, *ne in poſterum detrahatur*; quia, ſicut ibi explicant Abb. & alij communiter Canoniſtæ) cum oſſa tunc vetuſtate ſint conſumpta, & carnibus ſpoliata, ſi extra capſam oſtenderentur, rudiores occaſionem deſumerent detrahendi, & exiſtimandi, quod non ſint oſſa Sanctorum; quia, ſi eſſent oſſa Sanctorum, non pactum fuiſſet, vt ita conſumerentur; ſicque ſaltem tepeſceret non leuiter deuotio multorum; ſic Ang. Sylu. & alij Summiſtæ *verb. Reliquia.* 1

SECTIO

SECTIO X.

An Sanctorum Reliquiæ licitè poſſint ſubripi; ſaltem vt in loco honorabiliori conſeruentur?

SVMMARIVM.

1 *Reliquiæ Sanctorum nequeunt licitè ſubripi, etiamſi conſeruandæ ſint in loco honorabiliori; eſt enim ſic furtum ſacrilegum; quia eſt rei ſacræ inuito Domino ſubreptio.*

2 *Limita niſi reliquiæ reperiantur apud infideles, quibus iniuſtè poſſidentibus nulla infertur iniuria.*

3 *Limita ſecundo cum aliis, niſi ſubripiantur auctoritate, ſeu licentia Præfecti Eccleſiaſtici, cui locus ſacer, & Reliquiarum cuſtodia commiſſa ſunt; at hæc limitatio reiicitur ab Auctore, quia prædictus eſt cuſtos, & non Dominus reliquiarum.*

4 *Textus* in cap. Quiſquis inuentus 17. q. 4. *ſolum probat non incurri pœnam ibi ſtatutam contra ſolos vim loco ſacro inferentes, cùm reuera non ſit vis, ſi Cuſtos permittat ſubripi.*

5 *Reliquiarum furtum ſacrilegum vt cognoſcatur an à peccato mortali excuſetur, non ſolum ſpectanda eſt quantitas reliquiarum, ſed etiam qualitas, v.g. dignitas, exiſtimatio, vel earum raritas.*

6 *Reliquias Sanctorum ſubripientes ſecundùm nonnullos incurrunt excommunicationem minorem, & niſi prius ſatisfecerint, priuandi ſunt communione, & ter moniti, niſi ſatisfecerint puniendi ſunt excommunicatione maiori, tamen dicendum eſt oppoſitum; neque enim conſtat ex citato textu, vtrum pœna in eo ſtatuta ſit excommunicatio minor, vel ſola ab vſu Euchariſtiæ ſeparatio, &c.*

7 *Excommunicatio minor hodie nullus eſt caſus in quo contrahatur, præter participationem cum Excommunicato vitando, denunciato ſcilicet, vel publico Clerici percuſſore.*

1 Reſpondetur negatiuè; & ita, vt id ſit furtum ſacrilegum; quia eſt rei ſacræ inuito Domino ſubreptio, *Syl. verb. Reliquiæ q. 1.* Angel. *ibid. n. 2.* Tab. *n. 2.* Armil. *n. 1.* S. Anton. *3. p. tit. 12. circà fin.* Philiarc. *de offic. Sacerd. tom. 1. p. 2. lib. 3. c. 9 circà fin.* Azor. *tom. 1. inſtit. moral. lib. 9. c. 8. q. 9.* & Sayr. *in claui regia lib 4. c. 7.*

2 Limito, niſi reliquiæ reperiantur apud infideles; quia tunc illis, cum iniuſtè poſſideãt, nulla inferretur iniuria.

3 Limitant ſecundò alij (quos ſequitur Azor. *loc. ſup. cit.*) niſi ſubripiantur authoritate, ſeu licentia illius præfecti Eccleſiaſtici, cui locus ſacer, & reliquiarum cuſtodia commiſſa ſunt; & pro ſua ſententia adducunt Textum *in c. Quiſquis inuentus verſ. Siquis domum 17. q. 4.*

At hæc limitatio mihi non probatur; quia is, cui locus ſacer, & reliquiarum cuſtodia commiſſa ſunt, nullum reliquiarum Dominium, vel adminiſtrationem habet, ſed ſolùm meram earum cuſtodiam; ergo eius auctoritas, ſeu licentia non excuſat à furto ſacrilego; ſicut neque authoritas, ſeu licentia eius, qui cuſtodit res alterius, excuſat à furto ſimpliciter.

4 Neque obſtat Textus *in cit. c. Quiſquis inuentus* (quem pro ſua ſententia adducunt) quia is Textus id non probat, ſed ſolùm probat, non incurri pœnam ibi ſtatutam contrà ſolos vim loco ſacro inferentes; cum reuera non ſit vis, ſi Cuſtodis auctoritate, vel licentia quid exindè ſubripiatur.

5 Vbi aduerte, quod ad videndum, an Reliquiarum furtum ſacrilegum à peccato mortali excuſetur, nec nè, non ſolùm ſpectanda ſit quantitas reliquiarum, ſed etiam qualitas, v.g. dignitas, æſtimatio moralis, vel earum raritas, &c. quia qualitas etiam aggrauat (ſicut & quantitas) & forſan magis, ſummiſtæ communiter *verb. Reliquiæ.*

Aduerte ſecundò, quod (licèt nonnulli, quos ſequitur Azor. *cit. c. 8. q. 10.* putent, Sanctorum Reliquias ſubripientem incurrere Excommunicationem minorem, &. niſi priùs ſatisfecerit, priuandum eſſe communione, & ter monitum, niſi ſatisfecerit, puniendum eſſe excommunicatione maiori, idque probant *ex cit. c. Quiſquis inuentus*) dicendum tamen ſit oppoſitum (quod docent alij, quos ſequitur Suar. *tom. 5. in 3. p. diſp. 22. ſect. 2. n. 9.*) 6

Probatur, quia non conſtat, vtrùm pœna in eo Textu contenta ſit excommunicatio minor, an ſola ab vſu Euchariſtiæ ſeparatio. Tùm quia quæcumque pœna illa ſit, videtur ibi ſolùm lata contrà fractorem Eccleſiæ, & raptorem (cum ibi dicatur: *Siquis domum Dei violauerit*, &c. & ex alio capite propriè ſecundùm ſubiectam materiam Eccleſiam violat, qui fores, vel muros Eccleſiæ; vt fatetur, infringit) tùm quia, eſto excommunicatio minor in eo textu contineatur, iam hodie (ſicuti rectè adnotarunt Caietanus *verbo Excommunicatio circa finem*, Sotus *in 4. diſt. 22. q. 2. art. 3.* Nauarrus *in ſumma cap 27. n. 25.* Henriq. *lib. 13. de excommunicat. c. 1. n. 4.* 7 Suarez *loc. ſup. cit. diſp. 24 ſect. 3. n. 2*, & alij) nullus eſt in vſu caſus, in quo talis excommunicatio minor contrahatur, niſi præter participationem cum excommunicato vitando, denunciato ſcilicet, vel publico Clerici percuſſore, itavt nulla tergiuerſatione celari, vel excuſari poſſit.

SECTIO XI.

Qualiternam Sanctorum reliquias venales; aut cauſa quæſtus exponi Iure prohibeatur?

SVMMARIVM.

1 *Reliquiæ Sanctorum venales, aut cauſa quæſtus exponi non debent ex Textu* in c. finali de reliquiis, & vener. Sanctor.

2 *Reliquiæ Sanctorum ſi pretio vendantur, abſque dubio eſt Simonia, quia pretio æſtimatur res ſacra, & ſpiritualis.*

3 *Limita, niſi reliquiæ Sanctorum ſint apud Infideles; quia tunc eſſet potius redemptio vexationis, quàm emptio eorum; vel, niſi contineantur in vaſis aureis, vel argenteis, & non reliquiæ, ſed vaſa pretio æſtimentur; ſicut quando venditur Calix conſecratus, & ratione conſecrationis non augetur pretium.*

4 *Textus* in cap. finali citato *ſecundùm aliquos non ſolùm prohibet veram reliquiarum venditionem, quia deducto pretio in pactum reliquiæ venduntur, vel oſtenduntur; ſed prohibet etiam ſi, nullo pacto inito; exponantur paſſim cauſa quæſtus ad finem, quod largiores eleemoſynæ recipiantur &c. Probabilius tamen eſt oppoſitum, nempè ſolum prohiberi venditionem reliquiarum Simoniacam.*

5 *Limitant ſupradictam ſententiam nonnulli Doctores; quando finis principalis eſt acquiſitio eleemoſynarum, inſiſtendo in illo fundamento, quod Simonia ſit, exercere ſpiritualia ob ſtipendium, tanquàm ob finem principalem; quæ quidem ſententia licet ſit probabilis; oppoſita tamen eſt probabilior; ſcilicet quod Simonia non ſit, ſi finis, etiam principalis, ſit lucrum temporale; dummodò non intendatur illud, tanquam pretium rei ſpiritualis.*

6 *Textus recenſitis non prohibent reliquiarum oſtenſionem, etiam ſi largiorum eleemoſynarum acquiſitio ſit finis principalis, dummodo ea non deducantur in pactum iuſtitiæ, nec intendantur, tanquam eius oſtenſionis pretium debitum, ſed ſolùm, tanquam eleemoſynæ gratis, vel in titulum ſuſtentationis; quia ſic intendere non eſt rem ſpiritualem pretio æſtimare.*

7 *Finis, quando non eſt mortalis, non inuoluit, niſi culpam venialem; ſi quis v.g. deſideret Epiſcopatum propter bona temporalia, vel exerceat ſpiritualia propter vanam gloriam, neque enim ſic peccat peccato ſimoniæ.*

8 *Qui alienat reliquias alicuius loci Eccleſiaſtici, probabiliter non incurrit excommunicationem, & pœnas latas in extrauaganti ambitioſæ* de rebus Eccleſ. non alien.

1 SVppono, quod textus in *cap. finali de Relig. & vener. ſanctorum* habeat; *ne exponantur venales*: & Tridentinum Concilium *ſeſſ. 25. in principio*, decreto de inuocatione, veneratione reliquiarum ſanctarum iubeat, quod in reliquiarum veneratione omnis turpis quæſtus eliminetur.

2 Suppono 2. quod ſi ſanctorum reliquiæ pretio vendantur abſque dubio ſit ſimonia; quia pretio æſtimatur res ſacra, & ſpiritualis; *l. nemo Cod. de ſacroſ. Eccleſ. & cap. cum ex eo de reliq.* Sanchez *lib. 2. moral. c. 43. n. 1.* Bonacina de Simonia *q. 4. n. 3.* Theſaur. *in prax. p. 2. verb. Reliquia c. 1. §. 1.* & DD. alij communiter.

3 Excipe, niſi reliquiæ ſanctorum ſint apud infideles; quia tunc non emeretur pretio ſanctum, quod eſt in reliquiis, ſed ſolùm, pretio dato, redimeretur vexatio, qua nos illi vexant, retinendo indecenter, & iniuſtè reliquias illas ſanctorum; ita Doctores quos ſequitur Sanchez *vbi ſuprà* Vgolin. *de ſimon. tabul. 1. c. 38. n. 5.* & Philiarc *de offic. ſacerdot. tom. 1. p. 2. lib. 3. c. 9. circa finem.*

Excipe ſecundo, niſi reliquiæ contineantur in vaſis aureis, vel argenteis, & tunc vendantur ratione vaſorũ, ita vt nullo modo augeatur pretium ipſorum ratione reliquiarum; quia ſic meritò vaſa pretio æſtimantur: Qua ratione etiam vendi poteſt calix conſecratus, ſi nullo modo augeatur pretium ipſius, ratione conſecrationis, quam habet; Sylueſter, Suarez Filliucius, & alij paſſim, quos ſequitur Bonacin. *loc. ſuprà cit.*

Difficultas igitur eſt; an textus illi (quos ſuprà adducebam, prohibeant quid amplius, quàm venditionem iſtam reliquiarum ſanctorum? His ſuppoſitis,

4 Reſpondetur (quamuis Abbas *cit. cap. finali in princ. notabil. 1.* Sylueſt. *verb. reliquia q. 1.* Angelus *ibid. in princ.* Graffis *2. par. deciſ. lib. 2. c. 14. n. 7.* Vgolinus *cit. c. 38. circa finem.* Io. Andr. *eodem cap. finali de reliquiis & venerat. ſanctorum.* Antonius *ibid. n. 4.* Ancharanus *n. 1.* Cardinalis *n. 2.* Armilla *verb. reliquia n. 1.* Tabiena *eodem verbo in principio,* Nauar *in ſumma c. 17. n. 69. verſ. 162.* & Philiarcus *loco ſuprà cit.* teneant, quod prædicti textus non ſolùm prohibeant veram reliquiarum venditionem, qua, deducto pretio in pactum, reliquiæ venduntur, vel oſtenduntur, ſed etiã prohibeant, ſi ſcilicet, nullo pacto inito, exponantur paſſim cauſa quæſtus ad finẽ, quod largiores eleemoſynæ recipiantur; quia hæc, inquiunt ipſi, eſt quædam larga reliquiarum venditio; etſi nonnulli tamen ex ipſis, vt Armilla, Tabiena, & Nauarrus limitent; quando propter maiores iſtas eleemoſynas reliquiæ principaliter oſtenduntur ſecus, quando eſſet finis minùs principalis, ſed finis principalis eſſet cultus ſanctorum in gloriam Dei, & finis minùs principalis eſſet lucrum temporale. Ad eum modum, quo Clericus ad chorum accedens principaliter propter lucrum temporale, eſt ſimoniacus; ſecùs, ſi lucrum temporale ſit cauſa minùs principalis, ſeu conditio, ſine qua non; quæ limitatio ſecuta eſt; ſic Doctores cõmuniter, quos ſequitur Portell. *in dub. regul. verb. reliquiæ ſanctorum n. 5.*) Probabilius eſt oppoſitum; quod ſcilicet prædicti textus prohibeant ſolùm venditionem reliquiarum ſimoniacam, quæ ſcilicet eſt, quando pretio in pactum iuſtitiæ deducto, oſtenduntur, vel venduntur, iuxta ea, quæ ad mentem S. Thomæ *2. 2. q. 100. art. 1. ad 5.* & in opuſculo ad Ducïſſam Brabantiæ dicebam in tractatu de ſimonia, ſcilicet quod ad ſimoniã (ſicuti etiam ad vſuram) non ſufficiat ſpes, quin neque pactum amicitiæ, gratitudinis, vel fidelitatis, &c. ex quo naſcatur debitum, ſeu obligatio quædam antidotalis (ita vt qui poſtea non ſeruauerit pactum, dicatur, vel accuſetur ſolùm, tanquam ingratus aut infidelis) ſed requiratur pactum rigoroſæ iuſtitiæ, ex quo naſcatur debitum, ſeu obligatio rigoroſæ iuſtitiæ (ita vt qui poſtea non ſeruauerit pactum, dicatur, vel accuſetur, tanquam iniuſtus) quamuis (vt ibidem ſubdebam) in praxi non ſit facilè concedendum pactum amicitiæ, gratitudinis, vel fidelitatis, &c. in huiuſmodi rebus; quia ſic facilè palliarentur ſimoniæ, & vſuræ: Quapropter in foro externo condemnarentur huiuſmodi pactiones, tanquam ſimoniacæ, vel vſurariæ.

Probatur; quia textus *in cap. finali* ſolùm habet, *ne exponantur venales*, & Tridentinum Concilium nihil innouat, ſed tantùm iubet, quod, *in reliquiarum veneratione omnis turpis quæſtus eliminetur*; atque ita Gloſſa *in*
eodem cap. finali verb. venales. & Oſtienſis *ibidem in prin-* 5
cipio reddunt rationem, eo quod pretio æſtimari non poſſunt abſque ſimonia; quare DD. qui limitant, quãdo finis principalis eſt acquiſitio eleemoſynarum innituntur fundamento, quod ſimonia ſit, exercere ſpiritualia ob ſtipendium, tanquam ob finem principalem: quæ ſententia licet vt fatear, ſit communis, & probabilis, non tamen eſt ita probabilis, quin oppoſita non ſit etiam probabilis, immò & forſan probabilior; ſcilicet quod ſimonia non ſit, etiam ſi finis principalis ſit lucrum temporale; ſed tantùm ſimonia ſit, ſi ſolùm intendatur lucrum, tanquam pretium rei ſpiritualis; quia reuera non eſt emere, vel vendere, quando non intenditur lucrum, tanquam pretium rei ſpiritualis, ſed intenditur, tanquam ſtipendium ſuſtentationis, (etiam cum pacto iuſtitiæ rigoroſæ) vel intenditur, tanquam eleemoſyna gratis oblata) etiam cum ſpe quam maxima talis eleemoſynæ: Quod, iuxta ea, quæ in *citato tractatu de ſimonia* dicebam, præter alios ad mentem Sancti Thomæ *vbi ſuprà* docet Sotus *de iuſt. & iur. lib. 9. q. 6. art. 2. circa finem corporis.* Sanchez *lib. 2. moral. c. 43. n. 2.* Portellus *in dub. Regular. verb. reliquiæ ſanctor. n. 3.* & Peirinus *tom. 3. priuileg. minim. c. 4. n. 2.*

6 Quapropter arbitror, quod prædicti textus, quos *ſuprà* adducebam, non prohibeant reliquiarum oſtenſionem, etiamſi largiorum eleemoſynarum acquiſitio ſit finis principalis; dummodo eæ non deducantur in pactum iuſtitiæ (excepto, ſi titulo ſuſtentationis) nec intendantur, tanquam eius oſtenſionis pretium debitum ſed ſolùm tanquam eleemoſynæ gratis, & ex reliquiarum deuotione oblatæ; quia hoc principaliter intendere, non eſt reliquias pretio æſtimare, vel venales exponere; atque adeò ſic intendere principaliter eas eleemoſynas non eſt ſimonia, quin neque alterius generis peccatum mortale, ſed ſolùm veniale; ſiquidẽ eſt ſolum prauæ ad finem ordinationis culpa; quæ,
quando finis non eſt mortalis, non inuoluit, niſi cul- 7
pam venialem; vt ſi quis v.g. deſideret Epiſcopatum, vel quodcumque aliud beneficium, non propter finem honeſtum ſpiritualem principalem, ſed propter finem vtilem minùs principalem; vel ſi quis deſideret matrimonium, non propter finem honeſtum prolis principalem, ſed propter finem vtilem, vel delectabilem minus principalem: vel ſi quis tandem exerceat ſpiritualia propter vanam gloriam, & ſimilia.

Videri poterit præter alios Caiet. 2. 2. *q. 148. art. 2. verſ.* ſed occurrit hic.

An autem, qui reliquias, quæ ſunt alicuius loci Eccleſiaſtici, vendunt, vel quomodolibet alienant, ſicut & qui eas recipiunt, incurrant excommunicationem, & pœnas latas *in extrau. ambitioſæ de reb. Eccl. non alien.*

8 Reſpondetur (licet affirment nonnulli; quia ſunt res mobiles pretioſæ, quæ ſeruando ſeruari poſſunt; ſic Genuenſis *in praxi c. 56. n. 4. & ſeqq.* & Theſaur. *in praxi part. 2. verb. reliquia cap. 1. §. 1.* Qui tamen limitant, id intelligendum eſſe de reliquiis muro clauſis, vel inſignibus, aut de ipſarum partibus notabilibus, vel perpetuæ ſepulturæ traditis.) Non omninò

tamen

tamen improbabiliter negant alij; quia dicta Extrauagans ſolùm videtur loqui de bonis temporalibus pretio æſtimabilibus; ſic Bonacina *de alienat. bonor. Eccleſ. punct. 1. num. 31.* & Bord. *reſolut. 27. num. 62.* Quibus tamen Curiæ ſtylus aduerſari videtur.

SECTIO XII.

An Clericus in ordinibus minoribus conſtitutus licitè poſſit Sanctorum Reliquias tangere, ſeu contrectare; vbi etiam an licitè poſſit vaſa ſacra, in quibus illæ continentur, in Proceſſionibus portare?

SVMMARIVM.

1 *Clericus in ordinibus minoribus conſtitutus licitè poteſt Sanctorum Reliquias tangere, ſeu contrectare; non obſtante S. Gregorij auctoritate* lib. 3. epiſt. 13. *ipſe locutus eſt de iis temporibus, in quibus nemo etiam in ordinibus ſacris conſtitutus licitè poterat Sanctorum corpora, oſſa, vel eorumque quaſcumque particulas è loco amouere, transferre, vel portare, &c.*

2 *Clericus, imò neque laicus damnandus eſt de peccato mortali, ſi Sanctorum reliquias piè tamen, & religioſe tangat, ſeu contrectet, ſicque eas, quas apud ſe habet in Reliquarij capſis, ſeu cellulis includat. Secus ſi irreligioſe, vel per contemptum.*

3 *Laicus, ſi pie, & religioſe reliquias tangat, vel contrectet, neque committit peccatum veniale; quia nullibi id interdictum in iure reperitur.*

4 *Clericus in minoribus ordinibus conſtitutus, licitè etiam poteſt vaſa ſacra, in quibus Sanctorum reliquiæ continentur, in Proceſſionibus portare.*

5 *Vaſa ſacra intelliguntur in Iure ſolùm Calices, & Patena.*

1 RESpondetur, quod (quamuis Sanctus Gregorius *lib. 3. Epiſtolarum epiſt. 13.* dicat intolerabile eſſe, & ſacrilegium, ſiquis Sanctorum corpora tangere voluerit) aſſerenda nihilominus ſit pars affirmatiua, quam tradunt Doctores, quos ſequitur Azorius *tom. 1. Inſtit. moral. lib. 9. cap. 9. quæſt. 5.*

Probatur; quia S. Gregorius ibi loquutus eſt de iis temporibus, in quibus nemo, etiam in ordinibus ſacris conſtitutus, licitè poterat Sanctorum corpora, oſſa, vel eorum quaſcumque particulas è loco amouere, transferre, vel portare, &c. Sed iam hodie vſu introductum eſt, quod Reliquiæ Sanctorum è loco amoueantur, transferantur, & è collo pendentes portentur, &c. ergo non
2 eſt de peccato mortali damnandus Clericus in ordinibus minoribus conſtitutus, quin neque etiam laicus, ſi Sanctorum Reliquias (piè tamen, & religioſè) tangat, ſeu contrectet; ſicque eas, quas apud ſe habet, in Reliquiarij capſulis, ſeu cellulis includat; ſecùs ſi irreligioſè, vel per contemptum.

3 Et hoc adeò verum eſt, quod, ſi quis, etiam laicus, priori modo (ſcilicet piè, & religioſè) eas tangat, non committat neque etiam peccatum veniale; quia nullibi id interdictum in iure reperitur.

4 Petes: an Clericus in ordinibus minoribus conſtitutus licitè etiam poſſit vaſa ſacra, in quibus Sanctorum Reliquiæ continentur, in Proceſſionibus portare?

Reſpondetur etiam affirmatiuè; quia (licèt in Concilio Bracharenſi *primo cap. 28.* quod refertur *in cap. Non liceat 1. diſtinct. 23.* ſic dicatur: *Non liceat lectoribus ſacra Altaris vaſa portare*; vbi Gloſſa verbo *portare.* Archidiaconus *ibidem num. vnic.* & nonnulli alij Canoniſtæ explicant *in Proceſſionibus*, dicúntque vocari vaſa ſacra, in quibus Sanctorum Reliquiæ continentur; & S. Antoninus *3. p. tit. 14. c. 12. §. 4.* Sylu. *verb. Euchariſtia 3. q. 4.* Tab. *verb. Communicare q. 51.* & Palud. *in 4. diſt. 13. q. 1. n. 15.* inquiunt, ſacra Reliquiarum vaſa tangere non licere laicis, ſed ſolis Acolytis.) Meliùs tamen explicant Textum illum Turrecremata *in eodem cap. Non liceat num. vnic.* & alij (quos ſequitur Graffius *2. p. deciſ. lib. 2. cap. 14. n. 8.*) Nomine ſcilicet ſacrorum Altaris vaſorum intelligi Calicem, & Patenam; quia hæc ſola ſacra 5
Altaris vaſa dicuntur.

Accedit, quod, eſto iam fuerit ea prohibitio, iam hodie (ſubdunt ipſi) vſu receptum eſt, quod Acolyti ſacra Reliquiarum vaſa in Proceſſionibus portent; ergò, &c.

Hinc probabiliter arbitror, quod nulla ſit culpa etiam venialis, & etiamſi laicis (reuerenter tamen) ea in Proceſſionibus (ſicut Cruces, & Imagines tangunt, & portant) ſimiliter tangant, & portent; quia quemadmodum ad mentem Turrecrematæ, Graffij, & aliorum dicebam, id nullibi prohibitum in iure reperitur; & dato, quòd olim fuerit prohibitum, iam nunc hodie eſt vſus in contrarium introductus.

SECTIO XIII.

Quænam decreta extent quoad Reliquias Sanctorum?

SVMMARIVM.

1 *Extant nonnulla Decreta Vicarij Vrbis Romæ de mandato Pauli V. prohibentia, ne quis audeat extrahere Reliquias, etiam in minima parte, de Catacũbis, & Cryptis. Quæ decreta extenduntur ad alios.*

2 *Præter cæteras pœnas, in quas incurrunt extrahentes Reliquias, vel fauorem præbentes, & conſentientes vt extrahantur, extat etiam excommunicatio reſeruata ſummo Pontifici.*

3 *Regulares extrahentes illicitè Reliquias, vel fauorem præbentes in earum extractione, priuantur voce actiua, & paſſiua, & redduntur inhabiles ad dignitates ſuæ Religionis.*

4 *Huiuſmodi edictum ligat etiam extraneos, Romam venientes; & eſt perpetuum; Nam fuit editum per modum legis, & ſtatuti.*

5 *Facultates conceſſæ à Pontifice viuæ vocis oraculo de extrahendis Reliquiis, nemini ſuffragentur, niſi de licentia Vicarij Vrbis Romæ in ſcriptis obtenta.*

6 *Notarij Officiorum Domini facientes fidem de huiuſmodi reliquiis ſine licentia Vicarij Vrbis Romæ incurrunt in pœnas priuationis Officij.*

7 *Notarij ſubſtituti in pœnas ſcutorum 500 incurrunt.*

8 *Quoad extractionem reliquiarum pro Prouincia Mediolanenſi extat prohibitio Gregorij XIII.*

9 *Reliquiæ ſanctorum non poſſunt radi, & dari in potum infirmis.*

REſpondetur: extat decretum, ſeu potiùs Vicarij 1
Vrbis Romæ de mandato Pauli V. anno 1613. *die* 24. Auguſti editum, in quo cauetur, ne quis audeat, vel præſumat intrare in aliquam ex Cryptis, Catacumbis, vel Cæmeteriis intra, vel extra Vrbem Romam exiſtentibus, neque de illis extrahere reliquias etiam in minima particula, ſeu quantitate, neque ad id præſtare auxilium, vel fauorem ſub pœna triremium, & ſub aliis pœnis arbitrio Vicarij ipſo facto incurrẽdis, & ſub pœna excõmunicationis latæ ſententiæ. Quæ prædictæ pœnæ, 2
& cenſuræ extenduntur in omnes (ad quorum inſtantiam extractio facta, vel attentata fuerit) & in cõplices, & in recipientes ſcienter prædictas reliquias illicitè extractas modo quo ſupra (abſolutio prædictarum pœnarum reſeruatur Pontifici.) In Regulares autem vltra prædictas pœnas imponitur ipſo facto priuatio vocis

actiuæ,& paſſiuæ, & inhabilitas ad dignitates, & gu-
barnationes ſuæ Religionis. Diſpenſatio, vel habili-
tatio reſeruatur ſimiliter eidem Pontifici; Bonacin.
de cenſur.in particular. diſput.2.q.3,punct.13.§. incidens,
& Theſaur. *in prax. part. 2. verb. Reliquia cap.1.§.1.*
4 Qui rectè ſubdunt, quod tale decretum, ſeu potiùs
edictum liget etiam extraneos Romam venientes,ſit-
que perpetuum; quia edictum eſt per modum legis,
ſeu ſtatuti.

5 Extat etiam decretum, ſeu potius eiuſdem Vicarij
Vrbis Romæ de mandato eiuſdem Pauli V. anno
1614. die 16. Maij edictum, in quo ſtatuitur, ne quis
vigore licentiarum à Papa viuæ vocis oraculo antè
duos menſes proximos conceſſarum, poſſit reliquias
extrahere de Eccleſiis,Monaſteriis,locis piis, cryptis,
vel cæmeteriis intra vel extra Vrbem Romam exi-
ſtentibus,alias incurrat excommunicationem ipſo fa-
cto Papæ reſeruatam: eaque extenditur in eos, qui
prædictarum Eccleſiarum,aut locorum curam,ſeu gu-
bernationem habent,ſi extractionem permiſerint,ſeu
extractioni conſenſerint; Theſaur. *vbi ſuprà n.3.* Inſu-
per in eodem decreto, ſeu potiùs edicto prohibetur,
6 ne quis ſæcularis,aut regularis vllam fidem,vel teſti-
monium,vel inſtrumentum,vel ſcripturam publicam,
aut priuatam extractionis, donationis, conſignatio-
nis,tranſlationis,vel alterius contractus,vel ſcripturæ
(vbi fiat mentio reliquiarum) faciat, niſi cum licentia
in ſcriptis eiuſdem Vicarij Vrbis,non ſuffragante qua-
cumque Sedis Apoſtolicæ licentia aliter emanata; &
ibidem in tranſgreſſores ſtatutæ ſunt pœnæ ipſo fa-
cto incurrendæ. ſcilicet in Dominos Officiorum pœ-
na priuationis Officiorum;in Notarios,& ſubſtitutos
7 pœna 500.ſcutorum;in Regulares autem pœna priua-
tionis vocis actiuæ,& paſſiuæ in perpetuum,& pœna
exilij ab omni ſtatu Eccleſiæ Romanæ; Theſaur.
etiam vbi *ſuprà n.4.*

8 Et quoad extractionem pro Prouincia Mediolanenſi
extat prohibitio Gregorij XIII. apud Barboſam *de
offic.& poteſt.Epiſcop.alleg.*50.*n.*158.quam moderata eſt
Sacra Congregatio ex Papa Sixto V.ſicuti refert Ga-
uantus *in manuali verb.Reliquiæ Sanctorum n.*36.

9 Et quod reliquiæ ſanctorum non poſſint radi, vt
ipſarum raſuræ dentur infirmis in potum, extat de-
claratio Sacræ Congregationis Epiſcoporum, & re-
gularium, ſicuti refert idem Gauantus *vbi ſuprà n.*34.

SECTIO XIV.

Quidnam dicendum de reliquiis,quas Agnos Dei nominamus; quiſnam ſcilicet licitè poſſit eos tangere,ſeu contrectare?

SVMMARIVM.

1 *Subdiaconi ſoli licitè poſſunt tangere, & contrectare Agnos Dei; quia non ſolùm oratione Pontificia ſunt ſacri,& benedicti;ſed etiam oleo ſacro,& chriſmate inſtar calicum conſecrati.*

2 *Laici etiam ſi abſque contemptu, ſed piè, & reuerenter eos tangant ſeu contrectent, non peccant mortaliter.*

3 *Fœmina pariter ſi abſque contemptu,ſed piè,& religiosè tangant ſeu contrectent etiam corporalia,& calices, non peccant mortaliter; Canones enim id prohibentes intelliguntur ſolùm de conſilio, non de præcepto, conſequenter neque peccant, ſi tangant Agnos Dei: neque mortaliter,neque venialiter, maximè ad eorum ornatum.*

4 *Agni ne pingantur,inficiantur,minio notentur, &c. prohibuit Gregorius XIII. ſub excommunicatione latæ ſententiæ.*

5 *Agnos Dei depictos tenere,ſeu habere, poſtquam depingens iam ſemel incidit in dictam excommunicationem, iam non eſt iterum prohibitum ſub cenſura,contra nonnullos; nam ex iſto motu proprio prohibere tantùm eos depictos teneri, vel haberi venales conſtat, &c.*

6 *Item dum Pontifex interdicit: Agnos Dei venales haberi, intelligitur de venditione ſimoniaca qualis eſt ſi vendantur, vel pluris vendantur ratione benedictionis; ſecùs ſi vendantur ratione ſolius materiæ, vel expenſarum,vel laboris.*

7 *Excommunicatio prædicta pingendi, ſeu retinendi depictos Agnos Dei venales,cum à multis ignoretur,non obligat extra vrbem, cum alibi non fuerit vſu recepta;quia paſſim venduntur depicti.*

RESpondetur,quod licitè tangere, ſeu contrectare 1
eos poſſint ſoli,ſubdiaconi; ſic DD communiter,
quos ſequitur Azor. *tom. 1. inſtit. moral. lib. 9. cap.6.
quæſt.3.*

Probatur; quia prædicti Agni Dei non ſolùm ora-
tione Pontificia ſunt ſacri,& benedicti,ſed etiam oleo
ſacro,& chriſmate,inſtar calicum, conſecrati:ergo,ſi-
cut ob hanc rationem ſoli ſubdiaconi poſſunt licitè
tangere, ſeu contrectare calices, ita ſimiliter & ſoli
ſubdiaconi licitè poterunt tangere, ſeu contrectare
Agnos Dei.

Aduerte tamen, quod ſi qui alij,etiam laïci abſque 2
contemptu,ſed piè,& reuerenter,eos tangant,ſeu con-
trectent non peccent mortaliter; ſic DD.quos ſequi-
tur idem Azor *loco ſuprà citato:* Præſertim, quia Sotus
in 4. diſtinct.13.q.2. art.1.cap.3. ad 3. (quem nonnulli 3
alij ſequuntur) tenent, quod & fœminæ (ſi ſimiliter
abſque contemptu,ſed piè, & religiosè) tangant, ſeu
contrectent etiam corporalia, & calices, neque pec-
cent mortaliter; & Canones id prohibentes intelli-
gantur ſolum de conſilio:ergo multo minus ad men-
tem Soti, & aliorum, qui eum ſequuntur) peccabunt
mortaliter, ſi eodem modo (ſine contemptu ſcilicet,
ſed piè,& religiosè, tangant, ſeu contrectent Agnos
Dei: Quinimò arbitror quod neque peccent venia-
liter eò quod hodie iam vſu introductum fuerit præ-
dictos Agnos Dei etiam à laïcis fœminis paſſim tan-
gi,ſeu contrectari, præſertim vt ornentur, & ve-
ſtiantur.

Aduerte ſecundo,quod Gregorius XIII. in quodam 4
motu proprio incipiente: *Omni certò ſtudio:* (quem re-
ferunt Quaranta *in ſumma Bullari. verb. Agnus Dei,*
Azor *tom.1.inſtit.moral.lib.9. cap.9.q.1.* & Lauorius *de
Iubileo cap.23.n.88.*) ſub excommunicatione latæ ſen-
tentiæ interdicat quibuſcumque dignitate prædictis,
Agnos Dei depingere,inficere, minio notare, vel au-
rum, aut colorem aliquem imponere, vel quidquam
aliud ſuperinducere, vel depingi, aut miniari facere,
vel illos venales proponere, ſeu tenere; & vlteriùs
præcipiat eos albos,& mundos decenter,ac reueren-
ter à cunctis haberi,deferri,& cuſtodiri.

Aduerte tertiò, quod poſtquam tamen quis in Ex- 5
communicationem prædictam inciderit, eos depin-
gendo,vel miniando,&c. non videatur vlteriùs inter-
dici,eos depictos,vel miniatos,&c. tenere,vel alteri
dono dare(qui multo magis eos licitè teneat)quia non
ob id illi deſtrui debent; Fagundez *præcept.1.lib.1.c.4.
n.25.* Scottia *in Bullar. Pontific. Theoremat.*330. & Bo-
nacina *tom.3. diſp.2. q.2. punct.29. n.2.* Quidquid in
contrarium dixerint alij, quos ſequitur Reynerius
*in Catalogo cenſurarum cap. 9. Excommunicat. 64. circa
finem.*

Non obſtat, quod in eo Motu Pontifex interdicat,
eos Agnos Dei *teneri*; quia tale infinitum (vt patet
ex contextu) coniungitur cum dictione ſequenti, *ve-
nales*; Ita vt interdicat illos teneri, ſeu proponi ve-
nales.

Non

Non obſtat 2. quod Pontifex in dicto motu concludat, agnos illos habendos, deferendos, & cuſtodiendos, albos, ac mundos; quia per id Pontifex ſolum intendit, non eſſe illos depingendos, vel miniandos, &c. ſed eſſe (ſicuti à Pontifice ſunt benedicti) cuſtodiendos, ita tamen, quod, vbi quis eos depingendo, vel miniando, &c. peccauerit, non interdicatur vlterius, eos ſic depictos, vel minatos; &c. tenere, (dummodò venales non teneat) quia non ob id illi deſtrui debent, ſicuti dicebam.

6. Aduerte 4. quod, dum Pontifex in eo motu proprio interdicit, Agnos Dei venales haberi, intelligatur de venditione ſimoniaca; qualis eſt, ſi vendantur, vel pluris vendantur ratione benedictionis; ſecùs, ſi vendantur ratione ſolius materiæ (ex qua conficiuntur) vel ratione expenſarum in iis conficiendis; vel ratione laboris in iiſdem Roma tranſportandis; Flauius Cherubinos in compendio Bullarum *tom. 2. conſtit. 2. Gregorij XIII. ſcholio* 1. Homobon. *de examine Eccleſ. par. 2. tract. 9. cap. 5. q. 9.* Suarez *de Religione tom. 1. tractat. 3. lib. 4. cap. 14. num. 6.* Naldus *in ſumma verbo ſacrilegium num. 9.* Bonacina *tom. 3. diſput. 2. quæſt. 2. punct.* 29. *num. 2.* Villalobos *tom. 5. tract. 37. difficult. 11. numero* 4. & alij, (quidquid in contrarium dixerint alij, quos ſequitur Azor. *tom. 1. inſtit. moral. lib. 9. cap. 9 q. 4.*) quia prædictus motus proprius Gregorij XIII. nullam ſpecialem prohibitionem venditionis (quæ aliàs non erat Simoniaca) inuoluit, ſed ſolam vendentibus excommunicationem indicit.

7 Aduerte 5. quod nonnulli, (quos ſequitur Filliuc. *tom. 1. tract. 14. cap. 6. num. 9.*) teneant, quod prædicta excommunicatio (cùm à multis ignoretur, & omittatur) non fuerit extra vrbem vſu recepta; quia paſſim videntur Agni Dei depicti, quos, non eſt veriſimile, depictos fuiſſe de licentia Pontificis: Quamuis alij (quos ſequitur Fagundez *præcept. 1. lib. 1. cap. 4. n. 25*) ſentiant oppoſitum, quod ſcilicet ſit in viridi obſeruantia; Etſi non ſit reſeruata Pontifici, quemadmodum rectè ex multis notauit Barboſa *de poteſt. Epiſc. par. 3. alleg. 50. num. 150.*

SECTIO XV.

Quid dicendum de Decreto Gregorij XV. (quod die 2. Iunij anno 1622. de Conceptione B. Virginis editum eſt) Vbi Pontifex confirmando Decretum Pauli V. per quod fuerat mandatum, neminem audere in publicis concionibus, lectionibus, concluſionibus, & aliis quibuſcumque actibus publicis aſſerere, quod Beata Virgo fuerit concepta in peccato originali, & contrauenientes voluit, & declarauit ſubiacere, & de nouo ſubiecerit cenſuris, & pœnis in conſtitutionibus ſuorum prædeceſſorum, & in ſuo ipſo facto incurrendis, & extendit, atque ampliauit ad colloquia, & ſcripta etiam priuata. Verba autem huius decreti ſunt hæc.

SAnctiſſimus Dominus Noſter poſt longam, & maturam diſcuſſionem auditis votis DD. Cardinalium contra hæreticam prauitatẽ Generalium Inquiſitorum, re accuratè, ac diligenter propenſa, prouidè conſiderans, quod quamuis in Conſtitutione Sixti IV. ſuper Conceptione Beatiſſimæ Virginis Mariæ pro remouendis inter Chriſti fideles ſcandalis, rixis, & contentionibus edita à ſancta Tridentina Synodo innouata; & deinde in alia Conſtitutione Pij V. ſuper eadem re, quas ſimiliter ſanctitas ſua innouauit cum quibuſdam prouiſionibus, & adiectionibus pœnarum pro efficaciori earum obſeruatione relinquebatur vnicuique libera facultas tenendi, & etiam aſſerendi vtramque partem, quod ſcilicet fuerit, vel non fuerit concepta cum peccato originali, dum tamen neutra veluti erronea, vel hæretica damnaretur; Nihilominus quia ex occaſione aſſertionis affirmatiuæ in publicis concionibus, lectionibus, concluſionibus, & actibus publicis, quod eadem Beatiſſima Virgo fuerit cum peccato originali concepta; oriuntur in populo Chriſtiano cum magna Dei offenſa ſcandala, iurgia, & diſſenſiones. Propterea volens huiuſmodi ſcandalis ex debito ſui muneris prouidere decreuit, & præcepit, ac præſentis decreti virtute mandat, & præcipit omnibus, & ſingulis cuiuſuis ordinis, & inſtituti Regularibus, & aliis quibuſcumque, tam Eccleſiaſticis, quàm ſæcularibus perſonis, cuiuſuis conditionis, ſtatus, gradus, ordinis, aut dignitatis, tam Eccleſiaſticæ; quam ſæcularis, etiamſi ſpecialis, ſpecifica, & indiuidua earum eſſet neceſſariò mentio facienda: Vt in poſterum donec articulus huiuſmodi à ſancta Sede Apoſtolica fuerit diffinitus, vel per ſanctitatem ſuam, & Sedem Apoſtolicam fuerit aliter ordinatum, non audeant in publicis concionibus, lectionibus, concluſionibus, & aliis quibuſcumque actibus publicis aſſerere, quod eadem Beatiſſima Virgo fuerit concepta cum peccato originali. Contrafacientes autem eadem ſanctitas ſua voluit, & declarauit ſubiacere debere, & ſubiecit cenſuris, & pœnis contentis in ſupradictis Conſtitutionibus ſuorum prædeceſſorum, & ſua ipſo facto incurrendis. Per huiuſmodi tamen prouiſionem ſanctitas ſua non intendit reprobare alteram opinionem, nec ei vllum protsùs præiudicium inferre: eam relinquens in eiſdem ſtatu, & terminis, in quibus de præſenti reperitur, præterquam quoad ſuprà diſpoſita. Vlteriùs ſub eiſdem cenſuris, & pœnis mandans, quod negatiuam opinionem, videlicet quod non fuerit concepta cum peccato originali, in prædictis publicis actibus aſſerentes, aliam opinionem non impugnent, nec de ea aliquo modo agant, ſeu tractent. Inſuper voluit, & expreſsè mandauit, vt extra hos caſus expreſſos publicorum actuum, in reliquis omnibus ſupradictæ conſtitutiones firmæ, & illæ remaneant, & exactè obſeruentur, perinde ac ſi præſens decretum non emanaſſet. Et ita decreuit, & mandauit vbique inuiolabiliter obſeruari, non obſtantibus in hac parte ſupradictis Conſtitutionibus, & aliis omnibus in contrarium facientibus, &c.

Hoc ſuo præſenti Decretò ex eiſdem cauſis euitandi ſcandala, diſſenſiones, atque diſcordias in populo Chriſtiano, quæ pari ratione oriri poſſunt, & vt accepit, in aliquibus Regionibus iam ortæ ſunt ex ſermonibus priuatis occaſione aſſertionis affirmatiuę, extendit, & ampliauit etiam ad priuata colloquia, & ſcripta, mandans, & præcipiens omnibus, & ſingulis ſupradictis, nè de cætero, donec articulus huiuſmodi à Sede Apoſtolica fuerit aliter ordinatus, neque etiam in ſermonibus, & ſcriptis priuatis audeant aſſerere, quod eadem Beatiſſima Virgo fuerit concepta cum peccato originali, nec de hac opinione affirmatiua aliquo modo agere, ſeu tractare, exceptis tamen quibus à ſancta Sede Apoſtolica fuerit ſuper hoc ſpecialiter indultum: Per hoc tamen ſanctitas ſua non intendit reprobare hanc opinionem, nec ei vllum protsùs præiudicium inferre, eam relinquens in eiſdem ſtatu, & terminis, in quibus reperitur, præterquam quoad in ſupradicto Fel. record. Pauli V. & hoc ſuo decreto diſpoſita. Eademque ſanctitas ſua voluit, & expreſsè mandauit, vt in reliquis omnibus, vbi huiuſmodi decretis non aduerſantur, Conſtitutiones Sixti IV. Alexandri VI. & Pij V. ac Pauli V. eius prædeceſſorum ſuper Conceptione Beatiſſimæ Virginis firmæ, & illibatæ remaneant, ac exactè obſeruentur, perinde ac ſi huiuſmodi decretum non emanaſſet. Et inſuper eadem ſanctitas ſua cum ſancta Romana Eccleſia de Beatiſſimæ Virginis Conceptione feſtum ſolemnizet, & Officium celebret, omnibus, & ſingulis perſonis Eccleſiaſticis, tam ſæcularibus, quã cuiuſuis ordinis, & inſtituti Regularibus mandat, ac præcipit, vt in ſacroſancto Miſſæ Sacrificio, ac diuino officio celebrandis tam publicè, quam priuatim, non alio, quam conceptionis nomine vti debeant. Contrauenientes autem ſanctitas ſua voluit, & declarauit ſubiacere debere, & ſubiecit cenſuris, & pœnis contentis

in ſupradictis conſtitutionibus, ac præfato decreto ſuorum prædeceſſorum, ipſo facto incurrendis. Et ita decreuit, & mandauit vbique inuiolabiliter obſeruari, non obſtantibus in hac parte conſtitutionibus ſuprascriptis, decreto præfato Pauli V. cõſuetudinibus etiam immemorabilibus, necnon omnibus, & ſingulis, quæ prædeceſſores prædicti voluerunt non obſtare, ac aliis quibuſcumque in contrarium facientibus. Volens, & decernens pro obſeruatione, & executione præſentis decreti, & omnium in eo contentorum, quod contra huiuſmodi tranſgreſſores etiam Regulares cuiuſuis ordinis, & inſtituti, etiam quomodolibet exemptos, & alias quaſcumque perſonas Eccleſiaſticas, ſtatus, conditionis, gradus, ordinis, aut dignitatis, tam Eccleſiaſticæ, quàm ſæcularis; Tam Epiſcopi, & Prælati ſuperiores, aliique ordinarij locorum deputati Inquiſitores procedant, & in eos ſeuerè animaduertant, tribuens eis, & eorum cuilibet liberam facultatem, & auctoritatem contra eoſdem tranſgreſſores procedendi, ac pœnis coërcendi, & puniendi. Voluit demùm, ne præmiſſorum ignorantia à quoquam prætendi poſſit, quod præſens decretum, ſeu illius exempla ad valuas Baſilicę Principis Apoſtolorũ de vrbe, & in acie campi Floræ affixa omnes ita arctent, & afficiant, perinde ac ſi vnicuique perſonaliter intimata fuiſſent; quodque præſentism tranſſumptis etiam impreſſis, manu Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem protsùs fides adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Andreas de Petinis S. R. & Vniuerſalis Inquiſit. Notarij.

SVMMARIVM.

1 *Concilium Baſilienſe eſt Acephalum.*
2 *Concilium Baſilienſe non definiuit Conceptionem Beatæ Virginis abſque peccato originali.*
3 *Concilij Baſilienſis acta ſunt irrita & nullius valoris.*
4 *Quid dicendum de laminis, & de libro, qui eſt attributus ſancto Cæcilio Martyri.*
5 *Prohibitio Pij V. nè de controuerſia Conceptionis vulgari ſermone ſcribatur.*
6 *Appellatione vulgaris ſermonis venit vſitatus.*
7 *An ſi exiſtens in Gallia ſcribat de Conceptione ſermone italico, violet Conſtitutionem Pij V.*
8 *An per Conſtitutionem Pij V. prohibeatur, edi, ſeu imprimi conciones tractantes de Conceptione B. Virginis.*
9 *Cur Eccleſia non definiuit materiam Conceptionis Beatæ Virginis.*
10 *Nimis credibile eſt, quod B. Virgo fuerit concepta ſine peccato originali.*
11 *Qualis tractatus de Conceptione prohibitus ſit.*
12 *Verba ſunt ſumenda cum reſtrictione ad cauſam, ob quam ſunt prolata.*
13 *Gregorius XIII. indulſit Patribus Dominicanis, quod inter ſe dumtaxat poſſint tractare de materia Conceptionis.*
14 *Prodijt nouiſſimè Bulla Alexandri VII.*

1 Reſpondetur, & dico primò: Neque etiam Concilium Baſilienſe, licet Acephalum, definiuit tanquam de fide, quod Beata Virgo concepta fuerit ſine peccato originali, ſed tantum definiuit, quod imposterum omnes teneant, eam conceptam fuiſſe ſine peccato originali tanquam quid pium, & cultui Eccleſiaſtico, fidei Catholicæ, &c. tanquam quid conſonum, nec poſſe quemquam contrarium dicere, aut prædicare; ſic enim habet *ſeſſ.* 36. [Nos verò diligenter, omnibus matura conſideratione penſatis, doctrinam illam diſſerentem (glorioſam Virginem Dei genitricem Mariam, præueniente, & cooperante diuini luminis gratia ſingulari, nunquam actualiter ſubiacuiſſe peccato originali, ſed immunem ſemper fuiſſe ab omni originali, & actuali peccato, ſanctam, & immaculatam) tanquam piam, & conſonam cultui Eccleſiaſtico, fidei Catholicæ, rectæ rationi, & ſacræ ſcripturæ, ab omnibus Catholicis approbandam fore, tenendam, & amplectendam, definimus, & declaramus; Nullique de cætero licitum eſſe in contrarium docere, & prædicare.] Videantur præter alios Corduba *lib. 1. q. 44. poſt 6. concluſ. §. pro reſponſione.* Bellarminus *lib. 4. de amiſſione gratiæ cap. 5. §. deinde Concilium*, & Ægidius *de Conceptione lib. 3. q. 3. ſect. 2. num. 7.* 2

At acta huius Concilij, tanquam Acephali, ſicut dicebam, irrita ſunt, & nullius valoris ex Concilio Lateranenſi 5. *ſeſſ.* 11. ex Bulla 20. Leonis X. & ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 5. quatenùs *in cap. de peccato originali* conſtituit, quod obſeruetur Conſtitutio Sixti IV. qui neutram opinionem damnat; Ideoque meritò Pius V. in ipſius Conſtitutione 114. vtramque permittit. 3

Contendebant præterea quidam præteritis annis, id definitum eſſe in Concilio Apoſtolorum, Beatam Virginem ſcilicet fuiſſe conceptam ſine peccato originali; quia in monte, qui dicitur ſanctus, propè ciuitatem Granatenſem inuentæ ſunt Reliquiæ ſancti Cæcilij Martyris Epiſcopi Elyberitani, & cum ipſis liber eidem Martyri attributus lingua Arabica ſcriptus, in quo dicitur, quod Beata Virgo præſeruata fuerit ab originali, quodque hæc ſit veritas Concilij Apoſtolorum. 4

At Vrbanus VIII. die 13. Maij anno 1641. decreuit, quod hic liber nullam habeat authoritatem, quodque nemo eo vti poſſit in materia de Conceptione B. Virginis ſub pœnis in eodem decreto contentis.

Dico 2. Pius V. *in Conſtitutione* 114. §. 2. *tom. 2. Bullarij* prohibuit, nè vulgari ſermone de hac controuerſia ſcriberetur: Nam poſt innouationem Conſtitutionis Sixti IV. ſubdit: [Atque, vt deinceps efficaciùs à cunctis obſeruetur, perpetuo ſtatuimus, & ordinamus, ac per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenùs nemo cuiuſcumque ordinis, conditionis, vel dignitatis exiſtat, in popularibus Concionibus, vel vbicumque promiſcua virorum, & mulierum multitudo conuenire ſolet, de huius controuerſiæ alterutra parte diſputare, rationibus, vel Doctorum auctoritate aſſerendo propriam ſententiam, & contrariam refellendo, aut impugnando, vel de hac quæſtione, cuiuſuis pietatis, aut neceſſitatis prætextu, vulgari ſermone ſcribere, vel dictare præſumat: Qui contrafecerint, ſuſpenſionis pœnam à diuinis, abſque noua declaratione, ipſo facto incurrat, ſi modo fuerit in ſacris conſtitutus, & quocumque præterea gradu, ſiue dignitate, vel adminiſtratione fungatur, illis omnibus ſit ipſo iure priuatus, & ad eadem, vel ſimilia munera obtinenda, vel obeunda perpetuę inhabilitatis cenſuræ ipſo etiam facto ſit obnoxius. Super quibus, niſi à Romano Pontifice exiſtente, diſpenſari, ſiue abſolui non poſſit: Et nihilominùs aliis pœnis, ſi opus fuerit, à proprio Prælato pro delicti menſura infligendis ſubiiciatur, prout ſubiicimus. 5

Per vulgarem ſermonem autem Pontifex intelligit illum, qui vulgò vſurpari ſolet, qualis eſt Italicus apud Italos, Gallicus apud Gallos, &c. Quapropter quouis horum ſermonum, qui apud aliquam Nationem vulgò vſurpari ſolet, prohibetur ſcriptio, & dictatio de quæſtione Conceptionis; quia appellatione vulgaris ſermonis venit vſitatus, *l. s. ff. de ſignific. verbor.* 6

Quid autem dicendum, ſiquis exiſtens in Gallia ſcriberet de hac quæſtione Italico ſermone, vel è contra. 7

Reſpondetur: faceret contra conſtitutionem prædictam; quia per eam non prohibetur, ſcribi vulgari ſermone in hoc, vel in illo loco, ſed abſolutè; Ideoque in quocumque loco ſcribatur vulgari ſermone, tamen ſi non ſit vulgaris in loco, in quo ſcribitur, erit prohibitum; quia finis prædictæ conſtitutionis eſt, quod hæc materia non deueniat ad manus hominum vulgarium: Deueniret autem ad manus eorum in Italia, ſi Italico ſermone ſcriberetur in Gallia.

Cæterùm

8 Cæterum an per hanc conſtitutionem, dum prohibetur, vulgari ſermone ſcribi, vel dictari, prohibeatur etiam, edi, ſeu imprimi conciones tractantes de Conceptione, Beatam Virginem ſcilicet eſſe conceptam ſine peccato originali?

Reſpondetur negatiuè; quia hoc conceditur pro concionibus, quæ vulgari ſermone fiunt ad populum; Ergo & conceditur etiam pro concionibus, quæ eduntur, ſeu imprimuntur.

Quod ſi tamen moueatur quæſtio, an B. Virgo ſit concepta in peccato originali, & rationibus ex vtraque parte diſcuſſis, & contrariis ſolutis, concludatur, quod B. Virgo ſit concepta ſine peccato originali, videtur per hanc conſtitutionem prohiberi; quia prohibetur, vulgari ſermone de hac quæſtione ſcribi, vel dictari quod non eſt aliud, quam hanc quæſtionem vulgari ſermone tractari; Idem etiam deducitur ex iis, quæ Pontifex priùs decreuerat, ſcilicet *pro alterutra parte diſputari*: Quapropter quod Pontifex in concionibus prohibuerat, extendit etiam ad ſcriptionem, & dictationem; Ideoque ex vi huius conſtitutionis concionatores, licet poſſint dicere, & docere, Beatam Virginem fuiſſe conceptam ſine peccato originali, non tamen poterunt diſputationem de hac materia inſtituere, & ſcholaſtico modo rem concludere: quod ſatis indicant etiam illa verba: [De huius controuerſiæ alterutra parte diſputare rationibus, vel Doctorum auctoritate aſſerendo propriam ſententiam, & contrariam refellendo, vel impugnando.]

9 Dico 3. Eccleſia non definiuit materiam Conceptionis Beatæ Virginis, non (vt volunt Carthagena *homil. lib. 1. homil. 4.* & Cherubinus *in compend. Bullar. ſcholio ad Conſtitutionem 97. Pauli V.*) ex prouidentia Dei, ne rudes homines certò ſcientes, Beatam Virginem non contraxiſſe peccatum originale, putarent, illam eſſe Deum; quia (cum dicatur, eam peccatum originale non contraxiſſe, eo quod per gratiam à Deo præſeruata fuerit) non eſſet, cur rudes homines putarent, illam eſſe Deum; cùm, vtpotè Chriſtiani, non colant, niſi vnum Deum; Potiùs ergo forſan id non definiuit Eccleſia; quia talis definitio non fuit neceſſaria ad ſalutem fidelium, nec ad cultum Beatæ Virginis; cùm poſſit Eccleſia conceptionem eius, quocunque modo fuerit concepta, colere, & venerari.

10 Quamuis credibile nimis ſit, Beatam Virginem conceptã fuiſſe ſine peccato, ſeu macula originali; quia (vt omittam alias quamplurimas rationes, de quibus alibi) Chriſtus Dominus voluit matrem omnino puram ab omni macula corporali, ſeu corporis: Ergo multò magis eamdem voluit omnino puram ab omni macula animæ: Antecedens probatur; quia noluit naſci ex muliere nupta, vel vidua, ſicque corrupta, etiam abſque vllo peccato veniali, ne dum mortali. Conſequentia patet; quia non macula corporis, ſed macula animæ facit nos filios iræ, & inimicos Dei; ſicque alienos à Deo.

Secundò, quia ex ſententia Chriſti Domini, *inter natos mulierum* (non Virginum, vt excludatur ipſe Chriſtus Dominus, qui de Virgine naſcebatur) *non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta*: Ergo B. Virgo, præueniente ſcilicet gratia, non cecidit, ſeu non contraxit originale peccatum, alioquin & ipſa per ſanctificationem ſurrexiſſet de illo, ſicut Ioannes Baptiſta, & iuxta dictam ſententiam Chriſti Domini non ſurrexiſſet maior Ioanne Baptiſta: quod eſt omninò falſum. Videatur S. Bernardinus *tom. 4. ſerm. 49.* & Paulus de Palatio *in Matth. 11.*

Tertiò, quia ex Apoſtolo 1. Corinth. 15. *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes viuificabuntur*; ſed in Chriſto non viuificantur omnes actu, ſed vel actu, vel potentia (ſcilicet ſecundum meritum ex vi meritorum Chriſti) Ergo (vt currat paritas) non omnes moriuntur (contrahendo ſcilicet maculam originalem) in Adam actu, ſed vel actu, vel potentia (ſcilicet ſecundum debitum:) quod non poteſt, niſi de Beata Virgine, verificari; cùm cæteros omnes (qui deſcendunt per ſeminalem generationem ab Adam, excepta B. Virgine, de fide ſit, mori actu (contrahendo ſcilicet actu maculam originalem) in Adam, in quo peccauerunt, tanquam in capite, ſeu radice.

Dico 4. Pontifex per illa verba: [*Nec de hac opinione affirmatiua aliquo modo agere, ſeu tractare*, non prohibet omninò tractatum (ita vt nemo poſſit dicere, vel oſtendere, quod S. Thomas v. g. ſenſerit, Beatam Virginem fuiſſe conceptam cum peccato originali) ſed ſolùm tractatum illum, quo doceatur, vel aliquo modo confirmetur hæc opinio; quia cauſa, propter quam ſic diſponit Pontifex, eſt, vt obſtet diſcordiis, & excludat aſſertionem opinionis affirmatiuæ, ſicuti conſtat ex illis verbis: [Hoc ſuo præſenti decreto ex eiſdem cauſis euitandi ſcandala, diſſenſiones, &c. ex ſermonibus priuatis occaſione aſſertionis affirmatiuæ, &c.] Ergo illa 11
verba: [Nec de hac opinione affirmatiua aliquo modo agere, &c.] Sumenda ſunt cum reſtrictione ad cauſam, ob quam ſunt prolata; *l. ſi quis ita ff. de teſtament.* & tradunt Surd. *deciſ. 117. n. 6.* Duranus *deciſ. 48. num. 14.* Rota in Bergomenſi Penſionis die 13. Nouemb. anno 1626. coram eodem Durano; *deciſ. 27. n. 2. par. 2. diuerſ. & deciſ. 429. n. 2. par. 1. recentior.* 12

Dico 5. Gregorius XV. in Conſtitutione (quæ incipit, Eximij atque ſingulares fructus) die 28. Iulij anno 1622. indulſit Patribus Dominicanis id, quod ſequitur, per hæc verba: [Vt de cætero in quibuſcumque priuatis eorum colloquiis, ſeu conferentiis inter ſe dumtaxat, & non inter alios, aut cum aliis de materia eiuſdem Conceptionis beatæ Mariæ Virginis diſſerere, & tractare, abſque vllo pœnarum in dictis decretis contentarum incurſu, liberè, & licitè poſſint, & valeant, Apoſtolica auctoritate tenore præſentium licentiam concedimus, & impartimur.] 13

Prodiit tamen nouiſſimè die 8. Decembris anno 1661. Bulla Alexandri VII. quam omnino videbis, & in fine præſentis operis reperies. 14

DVBITATIO CCXXXV.

Quidnam dicendum de Schiſmaticis?

SECTIO I.

Quid ſit Schiſma?

SVMMARIVM.

1 *Schiſma eſt disiunctio, per quam quis ſe ſeparat ab vnitate Eccleſiæ in quantum Eccleſia eſt quoddam corpus myſticum ex vniuerſis fidelibus, & Romano Pontifice Chriſti Vicario, tanquam ex capite conſtitutum.*

2 *Eccleſiæ vnitas conſiſtit in eo, quod vniuerſi fideles Eccleſiæ membra apto quodam ordine inter ſe, & cum Romano Pontifice Chriſti Vicario, & eiuſdem Eccleſiæ capite conuertantur, &c.*

3 *Eccleſiæ vnitas ſcinditur per ſchiſma, dum ſchiſmaticus non vult ſe in aliqua, vel in aliquibus ſpiritualibus actionibus ad hoc Eccleſiæ corpus myſticum pertinentibus ſe gerere tanquam huius corporis myſtici membrum, vel renuit ſubiici Pontifici tanquam capiti.*

4 *Schiſmatis modus duplex eſt: Primus quo quis ſe ſeparat à capite Eccleſiæ, & à cæteris eiuſdem membris. Secundus, quo quis ſe ſeparat vel à ſolo capite, vel à ſolis membris Eccleſiæ.*

5 *Separat ſe à capite, quotieſcumque quis Romano Pontifici Eccleſiæ capiti renuit ſubeſſe, ſeu ſubiici.*

6 *Separat ſe à membris, quotieſcumque ſpirituales actio-*

nes

nes non vult exercere tanquam pars Eccleſiæ, ſed tanquam ſi ipſemet eſſet quoddam totum ſeorſum, ſeu diſtinctum.

7 *Separat ſe virtualiter etiam à membris, qui expreſſè vel explicitè ſe ſeparat à ſolo capite. & è contra.*

8 *Schiſmatis ratio non conſiſtit in quacumque Romano Pontifici inobedientia; ſed in ea, quæ eſt cum rebellione quadam in Pontificem, vt Pontificem; Secùs ſi eum recognoſcens vt ſuperiorem nolit iudicio eius ſtare, & volens alioquin ei ſubiectus eſſe; vel ex parte perſonæ iudicantis, aut præcipientis; quod eam ſcilicet ſuſpectam, aut ſibi infeſtam, ſed parum beneuolam reputet.*

9 *Schiſmaticus multò minus erit qui non vult ſubeſſe Pontifici, eo quod probabiliter iudicet illum non eſſe legitimum Pontificem; quia tunc non renuit ſubeſſe Pontifici, vt Pontifici; ſed renuit ſubeſſe huic perſonæ, quam iudicat non eſſe Pontificem.*

10 *Schiſmaticus etiam multò minus erit, qui cum ſit incola alicuius oppidi Pontificis temporali Iuriſdictioni ſubiecti, renuit Pontifici vt temporali illius oppidi Domino ſubiici, ſed vult alium principem recognoſcere; quia Pontifex, vt Dominus temporalis, non eſt Pontifex.*

11 *Schiſmatis ratio non includit, quod quis velit ſe à Pontificis obedientia ſubtrahere directa intentione; ſed ſufficit, ſi id velit indirectè, nimirum ipſo effectu, vel opere.*

12 *Schiſmatici ſunt, qui exiſtentes in Anglia, exhibent Regi obedientiæ ſigna, quibus illum Chriſti Vicarium in ſpiritualibus eſſe teſtantur; quia ſeiunctio ab vnitate Eccleſiæ, eiuſque obedientia in opere externe conſiſtit.*

13 *Schiſmatici ſunt etiam qui ſine Pontificis auctoritate Concilium generale congregant, vel legitimè iam diſſolutum proſequuntur.*

14 *Schiſma charitati contrarium eſt; quia charitatis eſt vnire, amicos conciliare, & pacem tueri, quæ omnia per ſchiſma deſtruuntur.*

15 *Schiſma ex genere ſuo eſt peccatum mortale; itaut non poſſit eſſe veniale, niſi ex ſolo defectu perfectæ deliberationis, vel aduertentiæ, non autem ex paruitate materiæ; quia ſeparatio ab vnitate Eccleſiæ, vel capitis, nullo modo poteſt eſſe leue peccatum.*

16 *Aſſignatur differentia inter ſchiſma, & hæreſim; quia hæreſis formaliter conſiſtit in fidei doctrinæ negatione; Schiſma verò in Eccleſiæ myſtici corporis vnitatis ſciſſione; Quapropter omnis hæreticus eſt ſchiſmaticus; At non è contra, & cur?*

1 RESpondetur: Schiſma eſt diſiunctio, per quam quis ſe ſeparat ab vnitate Eccleſiæ, in quantum Eccleſia eſt quoddam corpus myſticum ex vniuerſis fidelibus, & Romano Pontifice, Chriſti Vicario, tanquam ex capite, conſtitutum; S. Thomas 2.2.*quæſt.*39. *art.* 1. Caietanus *ibidem*. & alij communiter.

2 Vbi aduerte, quod vnitas Eccleſiæ conſiſtat in eo, quod vniuerſi fideles Eccleſiæ membra, apto quodam ordine inter ſe, & cum Romano Pontifice Chriſti Vicario, & eiuſdem Eccleſiæ capite connectantur; ſcilicet, quod in actionibus ſpiritualibus (vt in fidei doctrina, Religionis cultu, ſpirituali regimine, &c.) ad tale corpus myſticum pertinentibus caput in reliqua membra quemdam principatum obtineat, & membra ex eo, tanquam ex capite, pendeant, & eidem, tanquam capiti, ſubdita ſint.

3 Et hæc vnitas ſcinditur per ſchiſma, dum ſchiſmaticus non vult ſe in aliqua, vel in aliquibus ſpiritualibus actionibus ad hoc Eccleſiæ corpus myſticum pertinentibus ſe gerere, tanquam huius corporis myſtici membrum, vel renuit ſubiici Pontifici, tanquam capiti; Scindit autem Eccleſiæ vnitatem non omninò, quaſi in aliis ea non remaneat, ſed in quantum hæc vnitas ex ipſo conſtabat, ſeu conflabatur; Caietanus *loco ſuprà citato*, & alij paſſim, quos ſequitur Valentia 2. 2. *diſp.* 3. *q.*15. *punct.*1.

4 Aduerte 2. quod duplex ſit ſchiſmatis modus.

Primus, quo quis ſe ſeparat à capite Eccleſiæ, & à cæteris membris Eccleſiæ.

Secundus, quo quis ſe ſeparat, vel à ſolo capite, vel à ſolis membris Eccleſiæ; S.Thomas *cit. art.* 1. & cum S.Thoma omnes communiter.

5 Dicitur, quod quis ſe ſeparet à capite, quoties cumque Romano Pontifici, Eccleſiæ capiti, renuit ſubeſſe, ſeu ſubiici.

6 Dicitur autem, quod ſe ſeparet à membris, quotieſcumque ſpirituales actiones (v.g. ſperare, credere, ieiunare, miniſtrare, vel recipere Sacramenta, &c.) non vult exercere tanquam pars Eccleſiæ, ſed tanquam, ſi ipſemet eſſet quoddam totum ſeorſum, ſeu diſtinctum; Caietanus in ſumma verbo ſchiſma, Valentia *citato punct.*1.*verſ.hoc cum ita ſit*, Petrus de Ledeſma *in ſumma tom.*2. *tract.*3.*cap.*12.*concl.*5. & alij communiter.

7 Aduerte 3. quod tacitè, & virtualiter ſe ſeparet etiam à membris, qui explicitè, ſeu expreſsè ſe ſeparat à ſolo capite, & quod è contra tacitè, & virtualiter ſe ſeparat à ſolis membris; vide Doctores præſertim Valentiā vbi ſuprà poſt tertiam propoſitionem; quia, cum membra, & caput ſint inter ſe connexa, & ſubordinata, ſequitur, quod qui ſe ſeparat à membris, ſe ſeparet etiam à capite, & è contra.

8 Aduerte 4. quod ratio ſchiſmatis non conſiſtat in quacumq; Romano Pontifici inobedientia (alias quodcumque Eccleſiæ præceptum quis tranſgrediens, ſchiſmaticus eſſet;) ſed conſiſtat in ea Romano Pontifici inobedientia, quæ ſit cum rebellione quadam in Pontificem, vt Pontificem; ſcilicet ex parte officij ipſius Pontificis, nempè ſi quis renuat ſubeſſe Pōtifici, vt fungitur eo officio Pontificio, ſicque vt Pontifex eſt vniuerſalis Eccleſiæ caput; ſecùs ſi nolit Pontificis iudicio ſtare, eiuſque præceptum exequi; vel ex parte rei iudicatæ, & præceptæ (vt ſi nolit in aliqua re, quam iudicat, aut præcipit Pontifex, Pontifici obedire, eum tamen recognoſcens tanquam ſuperiorem, & caput Eccleſiæ, & volens alioquin ei ſubiectus eſſe) vel ex parte perſonæ iudicantis, aut præcipientis quod eam ſcilicet ſubiectam, aut ſibi infectam, ſeu parùm beneuolam reputet; S.Thomas 2.2.*q.*39.*art.*1.*ad* 2. Caietanus *ibidem circa finem*, Bannez *in fine*, Valentia 2. 2. *diſput.*1. *q.*15. *punct.*1. *propoſitione* 3. Syluester *verbo ſchiſma paulò poſt principium*, Petrus de Ledeſma *in ſumma tom.*2. *tract.*3 *cap.*12.*concluſ.*5. Vgolinus *de cenſuris Papæ reſeruatis* 2 *par. cap.*1. *verſ. necnon ſchiſmat cos* §.1. *num.*4. & Azor. *tom.*1. *inſtit. moral lib.*8. *cap.*20. *quæſt.*4.

9 Quapropter multò minus ſchiſmaticus erit, qui non vult ſubeſſe Pontifici eo, quod probabiliter iudicet, quod ille non ſit legitimus Pontifex; quia tunc non renuit ſubeſſe Pontifici vt Pontifici, ſed renuit ſubeſſe huic perſonæ, quam iudicat non eſſe Pontificem; Caietanus *citato verbo ſchiſma circa finem*, Petrus de Ledeſma *concluſ.* 5. Valentia *eadem propoſit.*3. Vgolinus *eodem* §.1.*n.*2. & Azor. *eadem quæſt.*4.

10 Et multò minus etiam ſchiſmaticus erit, qui, cum ſit incola alicuius oppidi Pontificis temporali iuriſdictioni ſubiecti, renuit Pontifici, vt temporali illius oppidi Domino, ſed vult alteri Principi ſubiici; quia Pontifex, vt Dominus temporalis, non eſt Pontifex. & caput Eccleſiæ, ſed eſt inſtar cuiuſcumque alterius Domini; Ita vt ſeiunctio, & rebellio huiuſmodi non ſit formaliter contra Pontificem, vt Pontificem, nec contra officium illius, vt Pontifex eſt (quod ex dictis ad rationem ſchiſmatis expoſtulatur, Syluester, & Azorius *in locis ſupra citatis*, Valentia *eodem puncto* 1. *paulò poſt principium*, Nauarrus *de datis pro iuſtitia, vel gratia notab.*17. *numero* 29. *verſ.* 3. & Emanuël Sà *verbo ſchiſma numero* 1.

11 Aduerte 5. quod è contra ad rationem ſchiſmatis non expoſtuletur, quod quia velit ſe à Pontificis obe-

dientia

Digitized by Google

dientia ſubtrahere directa intentione,ſed ſufficiat, ſi id velit indirectè, nimirum ipſo effectu, vel opere; v. g. ſi potiùs ita ac ſi Pontifici non ſubiectus, nec Eccleſiæ pars eſſet, ſe gerere eligat, quam à peruerſo propo-
12 ſito reſilire: Qua ratione ſchiſmatici ſunt, qui exiſtentes in Anglia exhibent Regi obedientiæ ſigna, quibus (etiam ſi interius ſic nullo modo credant) illum Chriſti Vicarium in ſpiritualibus eſſe teſtantur; quia, ſicuti dicebam, ſeiunctio ab vnitate Eccleſiæ, eiuſque obedientia in opere ipſo externo conſiſtit, vt proinde iſti tales ſint verè ſchiſmatici; quamuis ſi non credant, non ſint etiam Hæretici; vide Doctores, quos ſequitur
13 Suarez *de cenſuris diſput.* 21. *ſect.* 2. *numero* 13. Item ob eamdem rationem etiam ſchiſmatici ſunt, qui ſine Pontificis auctoritate Concilium generale congregant, vel legitimè iam diſſolutum proſequuntur; ſicut verus homicida non ſolùm eſt, qui directè vult occidere, ſed etiam qui indirectè, non vitando ſcilicet ea, ex quibus ipſe homicidium ſequi præuidit, Caietanus *in ſumma verbo ſchiſma*, & 2. 2. *q.* 36. *art.* 1. *verſ. ad* 3. *autem dubium.* Bannez *ibidem dubio* 1. *ad* 3. Vgolinus *de cenſuris Papæ reſeruatis par.* 2. *cap.* 1. *verſ. nec non ſchiſmaticos* §. 1. *num.* 1. Suarez *tom.* 5. *in* 3. *par. diſput.* 21. *ſectione* 2. *num.* 13. Petrus de Ledeſma *in ſumma tom.* 2. *tractat.* 3. *cap.* 12. *concluſ.* 3. Valentia 2. 2. *diſput.* 3 *quæſt* 15. *punct.* 1. *propoſitione* 5. *verſ. nam qui ſeparant*, & Coninch. *diſp.* 13 *dub.* 5. *num.* 38.

14 Aduerte 6. quod ſchiſma charitati (de qua ſatis dixi *tractat. de ſimonia dubit.* 14. §. 63. *vſque ad* §. 81.) contrarium ſit; S. Thomas 2. 2. *q.* 39. *art.* 1. & cum S. Thoma communiter omnes alij; quia charitatis eſt vnire animos conciliare, & pacem tueri; quæ omnia per ſchiſma deſtruuntur.

15 Aduerte 7. quod ſchiſma ex genere ſuo ſit peccatum mortale, ita vt non poſſit eſſe veniale, niſi ex ſolo defectu perfectæ deliberationis, vel aduertentiæ, non autem ex paruitate materiæ; quia ſeparatio ab vnitate Eccleſiæ, vel capitis (in qua formaliter ſchiſma conſiſtit) quo ad nullam materiam poteſt eſſe leue; cum leue eſſe non poſſit, quempiam ab vniuerſali Eccleſia ſe ſeiungere, & ſuperiorem, ſeu caput illius, etiam in re leuiſſima non agnoſcere: Eſt enim hoc ipſum ſumma arrogantia, & diabolica ſuperbia, & Dei Eccleſiæ grauiſſimus contemptus; ſic Doctores, quos ſequitur Valentia 2. 2. *diſput.* 3 *quæſt.* 15. *puncto* 2. & Bonacina *diſput.* 3. *quæſt.* 4. *de charitate puncto vltimo* §. 5. *propoſitione* 2.

16 Aduerte 8. quod diſcrimen ſit inter ſchiſma, & hæreſim, quia hæreſis formaliter conſiſtit in fidei doctrinæ negatione; Schiſma verò in Eccleſiæ myſtici corporis vnitatis ſciſſione: Quapropter omnis hæreticus eſt ſchiſmaticus (ſub diuerſis tamen rationibus; Hæreticus ſcilicet quatenùs non credit Eccleſiæ; ſchiſmaticus autem, quatenùs ſe ſeparat ab vnitate illius, contrariam doctrinam ſectando) non tamen omnis Schiſmaticus eſt Hæreticus; quia poteſt quis amplectens vniuerſam Eccleſiæ doctrinam, & credens, quod Pontifex ſit ſuus ſuperior, nolle ex malitia ſuæ voluntatis illum, tanquam ſuum ſuperiorem agnoſcere, illique tanquam ſuo ſuperiori ſubiici; vel cum aliis Eccleſiæ membris vniri; S. Thomas 2. 2. *quæſtione* 39. *articulo* 1. *ad* 3 Valentia *citata propoſition.* 3. Farinacius *de hæreſi quæſt* 184. *numero* 2. Toletus *de caſibus Cœnæ Domini conſuſion.* 3. *excommunicat.* 1. Bonacina *diſput.* 3. *quæſtio.* 4. *puncto vltimo* §. 5. *numero* 5. & alij paſſim.

SECTIO II.

Quidnam dicendum de illo, qui ſe ſeparat ab vnitate Eccleſiæ Catholicæ, vel à capite illius, ſeu Vicario Chriſti Domini?

COROLLARIVM I.

SVMMARIVM.

1 *Schiſmaticus verè eſt, qui ſic alterutro modo ſe ſeparat ab vnitate Eccleſiæ Catholicæ, vel à capite illius.*
2 *Schiſmaticus eſt, qui Summo Pontifici ſubeſſe recuſat, aut aliam Eccleſiam, vel alium Pontificem conſtituit.*
3 *Schiſmatici ſunt, qui Summo Pontifici in quantum eſt Summus Pontifex ſubeſſe renuunt, vel Eccleſiæ membris ei ſubiectis communicare recuſant.*
4 *Schiſma nihil aliud eſt, quam ſeparatio ab vnitate Eccleſiæ vniuerſalis, qua Chriſtianus vel ſubtrahit ſe ab obedientia capitis Eccleſiæ, ſcilicet Romani Pontificis, vt Eccleſiæ caput eſt, vel à communione membrorum Eccleſiæ, nolens eſſe eiuſdem membrum.*
5 *Schiſma propriè ſignificat ſciſſuram; quia ſcindit vnionem, quæ debet eſſe inter partes Eccleſiæ.*
6 *Schiſma propriè opponitur charitati; quia ſeparat ab vnione, quæ conſiſtit in vnione omnium membrorum ad caput, & etiam inter ſe.*

EX dictis ſequitur 1. quod qui ſic alterutro modo ſe ſeparat ab vnitate ſcilicet Eccleſiæ Catholicæ, 1
vel à capite illius, verè ſchiſmaticus ſit; S. Thom. *q.* 39. *art.* 1. Bannez *ibidem circa finem*, Caietanus *etiam ibidem, & in ſumma verbo ſchiſma*, Gloſſa *in cap. non autem* 7. *q.* 1. *& in cap. ad noſtram verbo Eccleſia de hæretic. & in cap. vnico de hæreticis in* 6. in figuratione caſus, (quatenùs ait: Schiſmaticus eſt, qui Summo Pontifici ſub- 2
eſſe recuſat, aut aliam Eccleſiam, vel alium Pontificem conſtituit) Syluester *verb. ſchiſma in princ.* (quatenùs inquit: Schiſmatici ſunt, qui Summo Pontifici, in quan- 3
tum eſt Summus Pontifex, ſubeſſe renuunt, vel Eccleſiæ membris ei ſubiectis communicare recuſant) Nauarrus *in ſumma cap.* 27. *num.* 57. Valentia *tom.* 3 *diſput.* 3. *quæſt.* 15. *punct.* 1. *propoſitione* 3. Azor. *tom.* 1. *inſtitut. moral lib.* 8. *cap.* 20. *q.* 1. *& ſeqq.* Abbas *in cap.* 1. *de ſchiſm. num.* 1. Ioan. Andreas *ibidem num.* 3. Buttius *numero* 4. Diaz *in pract. crimin. canon. verb. ſchiſmatici, cap.* 112. *circa finem*, Ignatius Lopez *in addition. in principio*, Albertin. *in rubr. de hæret. in* 6. *q.* 11. *num.* 1. Simanch. *de cathol. inſtit. tit.* 58. *num.* 1. *& ſeqq.* Petrus Gregorius *Syntagma iuris lib.* 33. *cap.* 11. *num.* 2. Vgulinus *in Bull. Cœn. Domini in prima clauſula verſ. necnon ſchiſmaticos in principio num.* 1. (quatenùs ait: Schiſma nihil aliud eſt, 4
quam ſeparatio ab vnitate Eccleſiæ vniuerſalis, qua Chriſtianus vel ſubtrahit ſe ab obedientia capitis Eccleſiæ, ſcilicet Romani Pontificis, vt Eccleſiæ caput eſt, vel à communione membrorum Eccleſiæ, nolens eſſe eiuſdem Eccleſiæ membrum) & alij, tam Theologiæ, quam iuris canonici, vel ciuilis Doctores omnes.

Quare ſchiſma propriè ſignificat ſciſſuram; *cap. ſchiſma* 24. *q.* 1. & dicebam *ſect. præcedenti*, & probat 5
Caietanus *in ſumma verb. ſchiſma*, Paul. Grillandus *tractat. de hæretic. quæſt.* 2. *num.* 6. & Decian. *in tractat. criminal. lib.* 5. *cap.* 6. quia ex dictis citata ſectione præcedenti ſcindit vnionem, quæ debet eſſe inter partes Eccleſiæ, & cum capite illius, quod eſt Papa, Chriſti Domini Vicarius.

Et ſchiſma propterea opponitur charitati, ſicuti *eadem ſectione præcedenti* dicebam; Et probat S. Thomas 6
2. 2. *quæſt.* 39. *articulo* 1. quia ſeparat ab vnione (quam charitas facit) quæ vnio conſiſtit in vnione omnium

membrorum ad caput (quod eſt Chriſtus, cuius vicem Papa gerit) & in vnione, ſeu connexione eorumdem omnium membrorum inter ſe, quatenus ſunt membra Eccleſiæ; ſic S. Thomas *citato art.* 1. Caietanus, Syluester, & alij Doctores vbi ſuprà, item Marianus Soccinus Senior *rubr. de ſchiſmaticis numero* 5. & Sayrus *de cenſuris lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 21.

SECTIO III.

Quotnam modis quis poſſit eſſe ſchiſmaticus?

COROLLARIVM II.

SVMMARIVM.

1 *Schiſmaticus eſſe poteſt duobus modis: Primò ſi nolit obedire, nec ſe ſubiicere Romano Pontifici, vt Pontifex eſt Secundò, ſi nolit eſſe pars Eccleſiæ, ſed velit viuere ſeparatus à cæteri. fidelibus.*

2 *Schiſmatici, tam qui non agnoſcunt Pontificem, vt ſupremum caput Eccleſiæ, ſeu Vicarium Chriſti quam ij, qui ſe ſeparant ab vnione membrorum Eccleſiæ excommunicantur in Bulla Cœnæ.*

3 *Tanquam ſchiſmatici excommunicantur etiam qui ſine Summi Pontificis licentia congregant Concilium generale, vel illud legitimè diſſolutum proſequuntur; quia licet iſti non ſe ſubtrahant ab obedientia Summi Pontificis, verbis, ſubtrahunt ſe tamen ab obedientia illius factis; & ex dictis ſufficit quod quis ſe ſubtrahat ab obedientia Summi Pontificis indirectè, vt ſit ſchiſmaticus.*

4 *Schiſmatici indiſtinctè excommunicantur in Bulla Cœnæ licet non ſpecificentur niſi ij, qui ſe ſubtrahunt ab obedientia Summi Pontificis; Idque vt omnes magis timeant, ſe ab illa ſubtrahere.*

1 SEquitur 2. quod quis poſſit eſſe ſchiſmaticus duobus modis.

Primò, ſi nolit obedire, nec ſe ſubiicere Romano Pontifici vt Pontifex eſt, nec illum agnoſcere, vt Eccleſiæ caput eſt.

Secundò, ſi nolit eſſe pars Eccleſiæ, ſed velit viuere ſeparatus à cæteris fidelibus: Caietanus 2. 2. *quæſt.* 39. *art.* 1. *& in ſumma verbo ſchiſma.* Petrus de Ledeſma *in ſumma tom.* 2. *tract.* 3. *cap.* 12. *concluſion.* 3. Vgolinus *in cap.* 1. *Bulla Cœnæ verſ. necnon ſchiſmaticum num.* 4. *&* 5. Valentia *loco ſupra citato punct.* 1. & alij paſſim.

2 Vbi aduerte, quod in Bulla Cœnæ Domini excommunicentur tam ſchiſmatici, qui non agnoſcunt Pontificem, vt ſupremum caput Eccleſiæ, ſeu Vicarium Chriſti, quam ſchiſmatici qui ſe ſeparant ab vnione membrorum Eccleſiæ; ſic Doctores communiter, quos ſequitur Vgolinus *loco ſupra citato numero* 9. & Suarez *tom.* 5. *de cenſuris diſput.* 21. *ſect.* 2. *num.* 12. Vbi, tanquam

3 ſchiſmatici excommunicantur etiam qui ſine Summi Pontificis licentia congregant Concilium generale, vel illud legitimè diſſolutum proſequuntur; quia, licet iſti tales (vti *ſectione* 1. dicebam) non ſe ſubtrahant ab obedientia Summi Pontificis, verbis, ſubtrahant ſe tamen ab obedientia illius, factis; Et ex dictis ad ſchiſma non requiritur, quod quis ſe ſubtrahat à Summi Pontificis obedientia directè, ſed ſufficit, ſi ſe ſubtrahant indirectè ſcilicet opere, vel effectu. Caietanus 2. 2. *q.* 39. *art.* 1. *verſ. ad* 3. *& in ſumma verb. ſchiſma.* Bannez *eadem q.* 39. *dub.* 1. *ad* 1. Valentia 2. 2. *diſput.* 3. *quæſt.* 15. *punct.* 1. *propoſitione* 3. Vgolinus *loco ſuprà citato* §. 1. *n.* 1. & Suarez *vbi ſuprà num.* 13.

4 Obiicies: In Bulla Cœnæ Domini fit tantum mentio de iis ſchiſmaticis, qui ſe ſubtrahunt ab obedientia Summi Pontificis; Ergo ibi tales tantum ſchiſmatici excommunicantur.

Reſpondetur nego antecedens; quod ſcilicet in Bulla Cœnæ Domini fiat tantum mentio de iis ſchiſmaticis, qui ſe ſubtrahunt ab obedientia Summi Pontificis, ſed aſſero, quod fiat quidem ſpecialis mentio de huiuſmodi ſchiſmaticis; Idque, vt omnes magis timeant ſe ſubtrahere ab obedientia Summi Pontificis, quia ſæpiùs id contingere conſueuit. Cæterum cum in Bulla Cœnæ Domini excommunicentur abſolutè ſchiſmatici, eo ipſo ibi excommunicantur etiam illi, qui ſe ſubtrahunt à communione membrorum Eccleſiæ vniuerſalis; & excommunicantur etiam illi, qui ſine facultate Summi Pontificis congregant Concilium generale, vel illud legitimè diſſolutum proſequuntur; quia iſti omnes ſunt verè, & propriè ſchiſmatici.

SECTIO IV.

Quidnam dicendum de eo, qui ſe ſubtrahit ab obedientia Summi Pontificis materialiter.

COROLLARIVM III.

SVMMARIVM.

1 *Schiſmaticus verè, & propriè non eſt qui ſe ſubtrahit materialiter tantum ab obedientia Summi Pontificis, quapropter neque incurrit excommunicationem Bullarem; quia tunc non ſe ſubtrahit ab obedientia Summi Pontificis, vt Summus Pontifex eſt, & ſic formaliter, ſed tantum materialiter.*

2 *Qui ſe ſubtrahunt ab obedientia Summi Pontificis tantum materialiter, non autem formaliter, non propriè, & verè ſe ſubtrahunt ab eius obedientia; atque adeo non propriè, & verè ſunt ſchiſmatici.*

SEquitur 3. quod, qui ſe ſubtrahit ab obedientia Summi Pontificis materialiter, (vt ſi v. g. nolit obedire Summo Pontifici, aliquid præcipienti) vel ratione rei præceptæ; quia eam apprehendit arduam, ſeu difficilem, vel ratione perſonæ præcipientis; quia eam apprehendit ſibi infeſtam, ſeu parum beneuolam; cum tamen agnoſcat Summum Pontificem, tanquam caput Eccleſiæ, & Vicarium Chriſti, non ſit propriè, & verè ſchiſmaticus, atque adeò non excommunicetur in Bulla Cœnæ Domini, quia tunc non ſe ſubtrahit ab obedientia Summi Pontificis (vt Summus Pontifex, & vt caput Eccleſiæ, & Vicarius Chriſti eſt) atque adeò non ſe ſubtrahit ab obedientia Summi Pontificis formaliter, ſed ſolùm materialiter; ſicque non eſt formaliter, ſeu propriè, & verè, ſed ſolùm materialiter, ſeu impropriè, & largè ſchiſmaticus; Caietan. *in ſumma verb. excommunicatio numero* 7. Vgolinus *in Bulla Cœnæ Domini verſ. necnon ſchiſmaticos in principio num.* 9. Suarez *tom.* 5. *de cenſuris diſput.* 21. *ſect.* 2. *num.* 120. Azor. *tom.* 1. *inſtitut. moral. lib.* 8. *cap.* 20. *quæſtione* 5. & alij paſſim. 1

Obiicies: In prima clauſula excommunicationis Bullę Cœnæ Domini excommunicantur ſchiſmatici; & deinde excommunicantur illi, qui ſe ſubtrahunt ab obedientia Summi Pontificis; Ergo inter iſtos vltimos veniunt etiam, qui ſe ſubtrahunt ab obedientia Summi Pontificis, tantùm materialiter: Alioquin fruſtrà adderentur ſequentia vltima verba. 2

Reſpondetur: Concedo antecedens; At nego conſequentiam; quia qui ſe ſubtrahunt ab obedientia Summi Pontificis, tantùm materialiter, non autem formaliter, non propriè, & verè ſe ſubtrahunt ab obedientia Summi Pontificis, atque adeò non propriè, & verè ſunt ſchiſmatici; (vt omittam, quod pœnæ, vtpotè odioſæ, non ſint ampliandæ, ſed potiùs reſtringendæ) Cæterū,

quamuis

quamuis qui ſe ſubtrahunt ab obedientia ſummi Pontificis formaliter, comprehendantur ſub nomine propriè & verè Schiſmaticorum, exprimuntur tamen deinde ſpecialiter, vt hac ratione maior timor ipſis incutiatur; quia ſæpiùs id contingere conſueuit, vti *ſuprà* dicebam.

SECTIO V.

Quidnam dicendum de eo, qui putat, in Eccleſia non eſſe caput, vt ſi verbi gratia putet, Romanum Pontificem non eſſe caput Eccleſiæ, nec Vicarium Chriſti?

COROLLARIVM IV.

SVMMARIVM.

1 *Schiſmaticus non ſolum eſt, verum etiam hæreticus, putans in Eccleſia non eſſe caput, v. g. putans Romanum Pontificem non eſſe caput Eccleſiæ, nec Vicarium Chriſti; quia ſic ſentit aliquid contrà fidem.*

2 *Schiſmaticus ſolùm eſt, non autem hæreticus, putans Romanum Pontificem eſſe caput Eccleſiæ, & Vicarium Chriſti, ſuumque ſuperiorem, & tamen ex paſſione, vel ex malitia, non vult illum agnoſcere, vt Vicarium Chriſti, & caput Eccleſiæ, illique ſubeſſe, vel cum aliis membris communicare.*

3 *Quod tamen intellige, ſi nolit ſubeſſe Pontifici, vt Pontifici, ſeu vt eſt caput Eccleſiæ, & Vicarius Chriſti, ſeu vt fungitur officio Pontificio, ſecus ſi Pontificem agnoſcat quidem, vt caput Eccleſiæ, & Vicarium Chriſti, ſeu vt fungitur officio Pontificio, nolit tamen illi ſubeſſe, vel ratione rei præceptæ extrà poteſtatem Pontificis, quam putat arduam, ſeu difficilem, vel ratione perſonæ præcipientis, &c.*

4 *Schiſmaticus item non eſt, ſi cum habeat domicilium temporale in aliquo oppido ſubiecto temporali Iuriſdictioni Pontificis, nolit ſe ſubiicere Pontifici, tanquam habenti Dominium temporale in illo oppido; ſed velit in tali caſu ſe ſubiicere alteri Domino; quia Schiſma eſt rebellio, & ſeiunctio à Pontifice, vt eſt caput Eccleſiæ, &c.*

1 SEquitur quartò, quod iſte talis non ſolùm ſit Schiſmaticus, ſed etiam Hæreticus, quia ſic ſentit aliquid contra fidem, Syluester *verbo Schiſma in principio*, Suarez *tom. 5. de cenſuris diſput. 21. ſect. 2. num. 12.* Caſtro *lib. 1. aduerſus hæreſes cap 9.* Turrecremata *lib. 4. de Eccleſia part. 1. cap. 16.* Vgolinus *vbi ſuprà verbo Nec non Schiſmaticos §. 1. num. 2.* Graffius *lib. 4. deciſionum cap. 18. num. 12. & 13.* Saytus *de cenſuris lib. 3. cap. 5. num. 21.* & alij communiter.

At ſi putet, Romanum Pontificem eſſe caput Eccleſiæ, & Vicarium Chriſti, ſuúmque ſuperiorem, & tamen ex paſſione, vel ex malitia nolit illum agnoſcere, vt caput Eccleſiæ, & Vicarium Chriſti; & nolit illi ſubeſſe, vel nolit cum aliis membris Eccleſiæ communicare. Tunc erit ſolùm Schiſmaticus, non item Hæreticus; quia tunc non ſentit ſimiliter aliquid contrà fidem; hic Doctores iidem, quos *ſuprà* citabam; item etiam & Armilla *verbo Schiſma num. 1.* Butrius *in cap. 1. de Schiſmat. num. 4.* Abbas *ibidem num. 1.* Peña *in director. part. 2. quæſt. 48 commentar. 73. litt. B.* Locatus *in Iud. Inquiſ. verbo Schiſma num. 4.* Decianus *in tract. crim. lib. 5. c. 18. n. 1.* & Carrer. *tr. de hæret. n. 32.*

2 Quod tamen (eſſe ſcilicet iſtum talem Schiſmaticum) intellige, ſi nolit ſubeſſe Pontifici, vt Pontifici, ſeu vt eſt caput Eccleſiæ, & Vicarius Chriſti, ſeu vt fungitur officio Pontificio; ſecùs ſi Pontificem cognoſcat quidem vt caput Eccleſiæ, & Vicarium Chriſti, ſeu vt fungitur officio Pontificio, nolit tamen illi ſubeſſe, vel ratione rei præceptæ, quam putat extrà poteſtatem Pontificis, aut arduam, ſeu difficilem; vel ratione perſonæ præcipientis v. g. in odium, aut vindictam illius; vel ob aliquod bonum temporale conſequendum; vel ob inimicitias, quas cum illo gerit, vel ob aliquam ſimilem aliam cauſam; quia tunc non eſt Schiſmaticus; ſiquidem cum hac inobedientia ſtat recognitio prælationis Pontificis, ac proinde debita illi in aliis materiis ſubiectio; aliàs quilibet tranſgreſſor Eccleſiaſtici præcepti eſſet Schiſmaticus; quod non eſt dicendum; vti dicebam *ſect. 1. in aduertendo 4.* & tenent S. Thom. *2. 2. q. 39. art. 1.* Caiet. *ibid. dub. 2. & verb. excommunicatio c. 7.* Ban. *in cit. q. 39. circa finem,* Valent. *loc. ſup. cit. propoſ. 3.* Fagn. *q. 184. n. 11.* Coninch. *diſp. 20. dub. 5. n. 42.* Bonac. *diſp. 3. q. 4. punct. vlt. §. 5. n. 2. verſ. Sexto,* Sylu. *verb. Schiſma in principio,* Probus *ad Ioannem Monachum in c. Præſidentes de Hæret. in 6. n. 2.* Vgolin. *vbi ſup. c. 1. n. 4.* Azor. *tom. 1. Inſt. moral. lib. 8. c. 20. q. 4.* Sayr. *lib. 3. c. 5. n. 21.* & Tol. *lib. 1. c. 19. & lib. 4. c. 11. n. 2.*

Qua ratione etiam non eſt Schiſmaticus, ſi cum habeat domicilium temporale in aliquo oppido, ſubiecto temporali iuriſdictioni Pontificis, nolit ſe ſubiicere Pontifici, tanquam habenti Dominium temporale in illo oppido, ſed velit in tali caſu ſe ſubiicere alteri Domino temporali; quia Schiſma (ſicut dicebam *eadem ſect. 1.*) eſt rebellio, & ſeiunctio à Pontifice, vt eſt caput Eccleſiæ, & Vicarius Chriſti, ſeu vt fungitur officio Pontificio, at qui ſic ſe ſeiungit à Pontifice, non ſe ſeiungit à Pontifice, vt eſt Pontifex, ſeu vt eſt caput Eccleſiæ, & Vicarius Chriſti, ſeu vt fungitur officio Pontificio, ſed ſe ſeiungit à Pontifice, vt eſt Pontifex ſolùm prædicti oppidi Dominus temporalis; ergo, &c. Ita Doctores communiter, quos ſequuntur Vgolinus *cit. §. 1. num. 4.* & Bonacina *vbi ſuprà §. Septimo.* 3

SECTIO VI.

An ſit Schiſmaticus, qui non ſe ſeparat à Romano Pontifice, nec ab vniuerſis Eccleſiæ membris, ſed ſolùm ſe ſeparat ab aliquo Epiſcopo, renuens ſubeſſe auctoritati talis Epiſcopi, vel ſolùm ſe ſeparat à fidelibus membris Diœceſis eiuſdem Epiſcopi?

COROLLARIVM V.

SVMMARIVM.

1 *Schiſmaticus verè, & propriè non eſt qui non ſe ſeparat à Romano Pontifice, nec ab vniuerſis Eccleſiæ membris, ſed tantum ab aliquo Epiſcopo, renuens ſubeſſe auctoritati illius, vel ſolum ſe ſeparat à fidelibus membris Diœceſis eiuſdem Epiſcopi, quia verum Schiſma dicit diuiſionem formaliter ab Eccleſia vniuerſali.*

2 *Schiſmaticus neque erit, ſi ſe ſeparet à fidelibus illius Eccleſiæ, non quidem vt ſunt partes Eccleſiæ vniuerſalis nec quatenus ſubduntur ſummo Pontifici tanquam capiti Eccleſiæ vniuerſalis; ſed quatenus ſunt quidam homines conſtituentes talem Rempublicam, ſeu communitatem, quia ſic non ſe ſeparat formaliter ab vnitate Eccleſiæ vniuerſalis.*

3 *Sanctus Cyprianus licet huiuſmodi hominem appellauerit Schiſmaticum, non appellauit verè, & propriè ſed largè, & impropriè.*

4 *Limita ſi ita ſe ſeparet ab vnius Epiſcopi, vel Cleri obedientia, & communicatione cum Pontifice, vt tamen interim communicet cum Pontifice & cum aliis Eccleſiis; quia ſic non ſe ſeparat formaliter ab vnitate Eccleſiæ vniuerſalis; ſecus è contrà.*

1 SEquitur 5. quod iſte talis non ſit propriè, & verè ſchiſmaticus; quia verum ſchiſma (ſicuti *citata ſect. nu. 1.* dicebam) dicit diuiſionem formaliter ab Eccleſia vniuerſali, vel ab eius capite, qua ratione neque erit Schiſmaticus, ſi ſe ſeparet à fidelibus illius Eccle-
2 ſiæ, non quidem vt ſunt partes Eccleſiæ vniuerſalis, nec quatenùs ſubduntur ſummo Pontifici, tanquam capiti Eccleſiæ vniuerſalis, ſed quatenùs ſunt quidam homines conſtituentes talem Rempublicam, ſeu communitatem; quia ſic non ſe ſeparat formaliter ab vnitate Eccleſiæ vniuerſalis; Oſtienſis *in cap. 1. num. 1. de ſchiſmaticis*, Abbas *in rubrica eodem tit. numero* 1. & 2. Ananias *ibidem num. 3.* Soccinus Senior *num. 3.* Vgolinus *de cenſuris Papæ reſeruatis par. 2. cap. 1. verſ. necnon ſchiſmaticos in principio num. 3.* Azor. *tom. 1. inſtit. moral. lib. 8. cap. 20. q. 4.* Innocentius *in cap. 1. de ſchiſmaticis verſ. dicuntur etiam*, Buttrius *ibidem num. 4.* Ancharanus *in rubrica de ſchiſmaticis numero* 3. Buttrius *ibidem etiam circa finem.* Zabarella *numero* 1. Syluester *verb. ſchiſma in principio*, Valentia 2. 2. *diſput. 3. quæſtio. 15. punct. 1.* & Decian. *in tract. crimin. lib. 5. cap. 6. num. 3.*

3 Non obſtat, quod S. Cyprianus (cuius ſententia refertur *in cap. ſcire debes 7. q. 1. & in cap. loquitur. Dominus 24. q. 3.*) iſtum talem ſchiſmaticum appellauerit.

Reſpondetur enim cum iiſdem Doctoribus (quos citabam) quod ſchiſmaticum appellauerit, non quidem verè, ſeu ſtrictè, & propriè, ſed tantum largè, & impropriè, idque ob rationem iam ſupràdictam.

4 Quod tamen (eſſe ſcilicet iſtum talem non quidem verè, ſeu ſtrictè, & propriè, ſed tantum largè, & impropriè ſchiſmaticum) intellige, ſi ita ſe ſeparet ab vnius Epiſcopi, vel cleri obedientia, & communicatione, vt tamen interim communicet cum Pontifice, & cum aliis Eccleſiis, quia ſic non ſe ſeparat formaliter ab vnitate Eccleſiæ vniuerſalis; At ſi ille Epiſcopus, & Clerus communicet cum Pontifice, & cum aliis Eccleſiis in illa re (in qua ipſe communicare non vult) verè, ſeu ſtrictè, & propriè ſchiſmaticus erit, ſi ab illius obedientia ſe ſeparat; quia ſic implicitè, & virtualiter ſe ſeparat formaliter ab vnitate Eccleſiæ vniuerſalis, ſcilicet à Summo Pontifice, & à reliquis Eccleſiæ membris, quatenùs ſcilicet ille Epiſcopus, illiuſque ſubditi habent ſubordinationem, & connexionem cum Pontifice, & cum aliis Eccleſiæ membris, vt quædam pars cum ſuo capite, & cum reliquis eiuſdem corporis partibus; Et confirmatur, quod in tali caſu ſit verè, ſeu ſtrictè, & propriè ſchiſmaticus; quia in tali caſu ei tota Eccleſia vniuerſalis reſiſtit; Atque ſic, præter alios, docent Valentia *diſput. 3. quæſt. 15. punct. 1. poſt tertiam propoſitionem verſ. item eadem ratione*, Lorca *diſp. 48. n. 11.* Coninch. *diſp. 30. dub. 5 n. 40.* & Farinac. *q. 184. num. 27. & 30.*

SECTIO VII.

An ſchiſma ſemper ſit coniunctum cum hæreſi?

COROLLARIVM VI.

SVMMARIVM.

1 *Schiſma non ſemper eſt coniunctum cum hæreſi ſed poteſt eſſe cum hæreſi & ſine hæreſi; omnis enim hæreticus eſt ſchiſmaticus, non tamen è contra.*

2 *Schiſma ordinariè eſt coniunctum cum hæreſi.*

3 *Schiſmatici noſtri temporis ſunt hæretici etiam; Schiſma enim & hæreſis ſunt ſorores, & nullum eſt ſchiſma, quod non ſapiat hæreſim, & ſchiſmatici, & hæretici æquiparantur.*

4 *Schiſmatici, licet non ſint propriè hæretici, ſunt tamen de hæreſi ſuſpecti; Tunc enim ſchiſma eſt ſine hæreſi quando quis recedit ab Eccleſia, & capitis vnitate putans ſummum Pontificem non eſſe canonicè electum.*

SEquitur 6. quod ſchiſma non ſemper ſit coniunctum cum hæreſi, ſed poſſit eſſe cum hæreſi, & ſine hæreſi; quia ex dictis *ſectione* 1. & 2. omnis ſchiſmaticus eſt hæreticus; quandoquidem omnis hæreticus ſe auertit & ſeiungit ab Eccleſia, ſicque omnis hæreticus eſt ſchiſmaticus: (cum ſchiſma formaliter ſit ſeiunctio ab Eccleſia) non tamen omnis ſchiſmaticus eſt hæreticus, cum ſchiſmaticos non neceſſariò credat, nec neceſſariò doceat dogmata, quæ ſint contra fidem, ſeu contra Eccleſiam. 1

Aduerte tamen, quod ſchiſma ordinariè ſit coniunctum cum hæreſi; Nauarrus *in ſumma cap. 27. numero* 57. Valentia *tom. 3. diſput. 3. quæſtio. 15. puncto* 1. Suarez *tom. 5. de cenſuris diſput. 21. ſectione 2. numer* 12. Azor. *tom. 1. inſtitut. moral. lib. 8. cap. 20. quæſt* 1. & alij paſſim. Et patet *ex cap. inter hæreſim 24. quæſtione* 3. Vbi dicitur, quod ſchiſma non ſit ſine hæreſi, quia ſcilicet ſchiſma ordinariè eſt coniunctum cum hæreſi. 2

Aduerte 2. quod tales ſint ſchiſmatici noſtri temporis; Lopez *in addition. ad Diaz verb. ſchiſmatici cap.* 112. (quatenus ait, ſchiſma, & hæreſes eſſe ſorores; & nullum eſſe ſchiſma, quod non ſapiat hæreſim) Petrus Gregorius *Syntagma iuris lib. 33. cap. 11. num. 2.* (quatenus inquit, ſchiſma non eſſe aliud, quam hæreſim) Simanch. *de catholic. inſtitut. tit. 58. num* 2. (quatenus ait, ſchiſma eſſe ſororem hæreſis; Et patet *ex cap. denique 7. quæſt. 1. & in cap. firmiſſimè de hæreticis*, vbi ſchiſmatici, & hæretici æquiparantur; & notant ibi Oſtienſis *num.* 1. Buttrius *num.* 5. Abbas *num.* 2. Felinus *in principio.* Ioan. Andreas *num.* 1. Soccinus *num.* 4. & Ananias *num.* 1. Patet etiam *ex cap. 1. de ſchiſmaticis in 6.* Ibi: [Ipſoſque iudicauimus, & blaſphemos, & tanquam hæreticos puniendos:] Et notant ibi communiter canoniſtæ, præcipuè Franchus *num.* 2. & Geminianus *num. 1. & 4.* 3

Aduerte 3. quod ſchiſmatici, quamuis (ſicuti dicebam) non ſint propriè hæretici, ſint tamen de hæreſi ſuſpecti, S. Thomas 2. 2. *quæſt. 39. art. 2. ad* 3. Caietanus *ibidem & in ſumma verb. ſchiſma*, Menoch. *de præſumptionibus lib. 5. præſumption. 6. numero* 24. Azor. *tom. 1. inſtitut. moral. lib. 8. cap 20. quæſtio. 4. circa finem*, & alij, qui ſubdunt, quod tunc ſchiſma ſit ſine hæreſi, quando quis recedit ab Eccleſiæ, & capitis vnitate, eo quod putet, Pontificem non fuiſſe legitimè electum, vel ob ſua delicta eſſe Pontificia authoritate priuatum. 4

SECTIO VIII.

An in iure feratur ipſo facto aliqua excommunicatio in ſchiſmaticos?

COROLLARIVM VII.

SVMMARIVM.

1 *In ſchiſmaticos non fertur in iure excommunicatio aliquo ipſo facto; ſed ſolum per Bullam Cœnæ excommunicantur.*

2 *Verbum (damnentur) non importat excommunicationem latæ ſententiæ ſed tantum ferendæ.*

3 *Schiſmatici ſecundum alios Doctores ſunt ipſo facto excommunicati* in cap. licet de elect. *quod tamen verum nō eſt excommunicantur enim ibi ſolum illi, qui creato vero Pontifice, alium tamen ipſi creant, illumque*

Digitized by Google

lumque tanquam Eccleſiæ caput venerantur.

4 *Item ſecundùm alios cenſentur excommunicati ipſo facto* in cap. 1. de ſchiſmaticis, & in cap. nulli fas diſtinct. 19.& in cap.de liguribus 23.q 5. *At in dictis locis non habetur talis excommunicatio lata, ſed ferenda.*

5 *Item ſecundùm alios Doctores cenſentur excommunicati ipſo facto* in cap.2. de ſchiſmaticis, & io d. cap.de liguribus, *At in primo de excommunicatione nihil legitur, & in ſecundo ſolùm præcipitur, quod ſchiſmatici excommunicatione, & aliis pœnis puniantur.*

1 SEquitur ſeptimo, quod in iure non feratur ipſo facto aliqua excommunicatio in ſchiſmaticos, ſed ſolùm ſchiſmatici ſint ipſo facto excommunicati in Bulla Cœnæ Domini; Burrius *in cap. 1. de ſchiſmaticis n.2.* Azorius *tom. 1. inſtitut. moral. lib.8. cap.10.q.6.* Sayrus *de cenſuris lib.3. cap.5. n.19.* & alij multi; quia *in* 2 *cap. in homine* 24. habetur, quod ſchiſmatici damnentur; quod verbum non ſignificat excommunicationem latam, ſed ſolùm ferendam.

3 Alij tamen (vt Innocentius *in cap. 1. de ſchiſmaticis n.2.* Socinus ibidem *n 6.& 7.* Decianus *in tractat. crimin. lib.5. cap.64. n.1. & cap.63. n. 2. & ſeqq.* Oſtienſis *in ſumma § qua pœna n.3.* Abbas *in rubrica de ſchiſmaticis num.2.* Royas *tract. de hæretic. par 1. num.351.* Valentia *2.2.q.39.art.3.& 4.* Diaz *in practic. crimin. verb. ſchiſmaticis cap.112.*) putant, ſchiſmaticos ipſo facto excommunicatos eſſe *in cap. licet de electione.*

At ibi ipſo facto non excommunicantur in vniuerſum omnes ſchiſmatici, ſed tantùm illi, qui, creato vero Pontifice, alium adhuc tamen ipſi creant, illumque tanquam Eccleſiæ caput venerantur.

4 Alij (inter quos Syluester *verb. ſchiſma n.9.*) putant, ſchiſmaticos ipſo facto eſſe excommunicatos *in c. 1. de ſchiſmaticis, in cap. nulli fas diſtinct. 19. & in cap. de liguribus 23.q.5.*.

At in locis ſuprà allegatis non legitur, ſchiſmaticos ipſo facto eſſe excommunicatos, ſed eſſe excommunicandos.

5 Alij tandem (inter quos Turrecremata *lib. 4. ſummæ par. prima cap.* 8. putant, ſchiſmaticos eſſe excommunicatos ipſo facto *in cap. 2. de ſchiſmaticis, & in d. cap. de liguribus.*

At *in cap. 2. de ſchiſmaticis* de excommunicatione nihil legitur; *& in d. cap. de liguribus* ſolùm præcipitur; quod ſchiſmatici excommunicatione, & aliis pœnis *puniantur*; quæ verba non important excommunicationem ipſo facto, ſeu ipſo iure latam, ſed ſolùm ferendam.

SECTIO IX.

An ſit verè, & propriè ſchiſmaticus, qui eſt excommunicatus?

COROLLARIUM VIII.

SUMMARIUM.

1 *Excommunicatus, quamuis ab Eccleſia communione ſit ſeparatus, verè tamen, & propriè non eſt ſchiſmaticus; quia ſchiſmaticus intendit ſe ſeparare ab Eccleſia vnitate. quod facere non intendit excommunicatus, cum non ſe ſeparet ipſe, ſed potiùs ſeparetur ab alio à communione fidelium.*

2 *Excommunicatus omnis pertinaciter ſe ſubtrahit ab obedientia Pontificis ſecundum quid; at non abſolutè, & ſimpliciter: abſolutè enim ſe ſubtrahit non excommunicatus; ſed ſolum qui Pontificem non agnoſcit vt ſuperiorem, & non vult eidem eſſe vnitus.*

1 SEquitur octauò, quod excommunicatus, qoamuis ab Eccleſiæ communione ſit ſeparatus, verè tamen, & propriè non ſit ſchiſmaticus; quia ſchiſmaticus intendit ſe ſeparare ab Eccleſiæ vnitate: Quod facere non intendit excommunicatus; cum excommunicatus non ſe ſeparet ipſe, ſed potiùs ſeparetur ab alio ex communione fidelium; Abbas *in cap. 1. de ſchiſmaticis n 2.* Oſtienſis *ibidem n.1.* Io. Andreas *in rubrica de ſchiſmaticis num.3.* Abbas *ibidem n.1.* Zabarella *num.1.* Ananias *num.2.* Ancharanus *num. 1.* Marianus Soccinus *num 9.* Decianus *in tract. crimin. lib.5. cap.60. num.3.* Tabiena *verbo ſchiſma in princ. verſ. a.* Armilla *eodem verbo ſchiſma num.4.* Royas *tract. de hæretic. par. 1. num 504.* Paulus Grillanus *tract. de hæreticis q.2 num 7.* Suarez *tract. 5. de cenſuris diſput. 21. ſect. 2. n.13.* Reginaldus *lib.9 num. 258.* Bonacina *diſput. 3. q. 4. puncto vltimo §. 5. verſ. 3. propoſitione* 1. & alij complures, quos citat, & ſequitur Farinac. *q.184. n.26.*

2 Obiicies: Qui ſe ſubtrahit ab obedientia Pontificis, excommunicatur in Bulla Cœnæ Domini: ſed omnis excommunicatus pertinaciter ſe ſubtrahit ab obedientia Pontificis; ergo omnis excommunicatus eſt ſchiſmaticus.

Reſpondetur: Concedo maiorem: At diſtinguo minorem: omnis excommunicatus pertinaciter ſe ſubtrahit ab obedientia Pontificis, ſecundùm quid, tranſeat: abſolutè, ſeu ſimpliciter; nego. Abſolutè enim, ſeu ſimpliciter ab obedientia Pontificis non ſe ſubtrahit excommunicatus, ſed ſolum ille, qui Pontificem non agnoſcit vt ſuperiorem, & non vult eidem Pontifici eſſe vnitus: Quod facere non intendit excommunicatus; qui tantùm renuit in vna vel altera re obedire Pontifici: ita Doctores, quos ſequitur Suarez *loco ſuprà cit. n. 13.*

SECTIO X.

An ſit verè & propriè ſchiſmaticus, qui eſt in peccato mortali?

COROLLARIUM IX.

SUMMARIUM.

1 *Schiſmaticus neque verè, & propriè eſt, qui eſt in peccato mortali, quia peccator non ſe ſeparat ab vnitate Eccleſiæ; cum vnitas eius conſiſtat in fide, & Sacramentorum vſu cum debita ſubreptione ad Chriſtum eiuſque Vicarium.*

2 *Peccatores appellantur ſchiſmatici* in cap. Sacerdotes 1 q.1.& in cap. Apoſtolicæ 24.q.3. *non ſtrictè, verè & propriè, ſed amplè & minus propriè.*

3 *Apoſtata neque eſt idem quod ſchiſmaticus; quia Apoſtata recedens à fide Chriſti, vel accedit ad Paganiſmum, vel ad Iudaiſmum, quod minimè facit ſchiſmaticus.*

1 SEquitur nonò, qood neque verè, & propriè ſit ſchiſmaticus, qui eſt in peccato mortali; quia peccator non ſe ſeparat ab vnitate Eccleſiæ; cum vnitas Eccleſiæ conſiſtat in fide, & ſacramentorum vſu cum debita ſubiectione ad Chriſtum, eiuſque Vicarium; S.Thomas *2.2.q.39.art.1.ad 1.* Syluest. *verb ſchiſma in principio,* Abbas *in rubrica de ſchiſmat. n.1.* Soccinus *ibidem n 7. & ſeqq.* Ananias *n 1.* Burrius *n.4.* Afflictus *in conſtitut. Regni de hæreticis cap.1. num 28. rubrica 3.* Tabiena *verb. ſchiſma in principio n.1. verſ. 1.* Decianus *in tract. crimin. lib.5. cap.60. n.3.* Royas *tract. de hæretic. p.1. num 503.* Reginaldus, Bonacina, & Farinacius *in locis ſuprà citatis.*

2 Obiicies: *In cap. Sacerdotes 1.q.1. & in cap. Apoſtolica 24.q.3.* peccatores appellantur ſchiſmatici; ergò.

 Reſpondetur

Reſpondetur, appellantur ſchiſmatici, ita vt nomen ſchiſmaticorum ſumatur ſtrictè, verè, & propriè, nego. Ita vt ſumatur amplè, & minùs propriè, concedo.

3 Vbi aduerte, quod neque Apoſtata ſit idem; quod ſchiſmaticus; quia Apoſtata recedens à fide Chriſti vel accedit ad Paganiſmum, vel ad Iudaiſmum: Quod minimè facit ſchiſmaticus; cum ſchiſmaticus ſolùm velit Eccleſiam (quæ eſt vna) in plures Eccleſias diuidere, vel alterum caput conſtituere; ita Doctores, quos ſeqoitur Vgolinus in primam clauſulam Bullæ Cœnæ Domini *verſ. necnon ſchiſmatices* §. 1. *n.* 8.

SECTIO XI.

An ſit verè, & propriè ſchiſmaticus, qui (cum dubitetur, quiſnam ſit verus Pontifex, eo quod plures electi ſint Pontifices (nullum agnoſcit, vt Pontificem?

COROLLARIVM X.

SVMMARIVM.

1 *Schiſmaticus verè, & propriè non eſt, qui cum dubitatur, quiſnam ſit verus Pontifex, eo quod plures electi ſint nullum agnoſcit vt Pontificem; Et ideò neque contrahit dictam excommunicationem Bullarem; quia non renuit ſubeſſe Pontifici vt Pontifici, ſeu Pontifici formaliter; ſed tantùm huic perſonæ, quam putat non eſſe Pontificem.*

2 *Dubitans prædicto modo, ignorans, quiſnam ſit verus Pontifex, non peccat; conſequenter excommunicationem non contrahit, vtpotè pœna valde grauis.*

3 *Adhærens Pontifici non vero in tali caſu ob rationem iam dictam, neque contrahit prædictam excommunicationem Bullarem; quem tamen probabiliter putat eſſe verum, ſeu legitime electum, & remouet ſe ab illo, qui eſt verus, ſiue legitimè electus, quem tamen ignorat eſſe verum ſeu legitimè electum.*

4 *Non adhibens debitam diligentiam in inquirendo, quiſnam ſit verus, ſiue legitime electus Pontifex, reputatur ſchiſmaticus.*

5 *Schiſmaticus non eſt, qui ſe ſubtrahit ab obedientia Pontificis, putans probabiliter non eſſe verum, ſeu canonice electum Pontificem; quia tunc non peccat, non enim tenetur obedire ſuperiori niſi priùs morali certitudine nouerit eſſe illum ſuperiorem*

6 *Submittens ſe dubio Pontifici potiùs ſouet ſchiſmati; Quapropter cum quis electus eſt in Pontificem, de cuius legitima electione non ſatis conſtat, Eccleſia non tenetur illum vt Pontificem acceptare, illique obedire, & conſequenter neque ipſe poterit Officium Pontificis exercere.*

7 *Pontifex etiam ille, de cuius legitima electione prudenter dubitari non poteſt, tenetur cedere iuri, quod habet, & renunciare Pontificatum, ſi cognoſcit, quod alia via Eccleſia pacem habitura non ſit, quia Officium boni paſtoris eſt pro ouibus ſuis ponere animam ſuam.*

1 SEquitur decimò, quod nec iſte talis ſit verè, & propriè ſchiſmaticus, atque adeò nec contrahat excommunicationem in Bulla Cœnæ Domini; quia non non renuit ſubeſſe Pontifici, vt Pontifici, ſeu Pontifici formaliter, ſed ſolùm huic perſonæ (quam putat non eſſe Pontificem) & conſequenter Pontifici ſolùm materialiter; Caietan. *verbo ſchiſma circa finem.* Sylueſt. *eodem verbo q. finali.* S. Antoninus 2. *par. tit.* 3. *cap.* 11. Simanch. *de catholic. inſtitut. cap* 56 *in fine* Turrecremata *tract. de Eccleſia lib.* 4. *part.* 1. *cap.* 14. Sayrus *lib.* 3. *de cenſuris cap.* 5. *n.* 21. Graſſius *lib.* 4. *cap.* 18. *n.* 54. Vgolinus *in primam clauſulam Bullæ Cœnæ Domini verſ. necnon ſchiſmaticos* §. 1. *num.* 2. *& ſeqq.* Valentia 2. 2. *diſp.* 3. *q.* 15. *punct.* 1. *propoſit.* 3. Petrus de Ledeſma *in ſumma tom.* 2. *tract.* 3. *cap.* 12. *concl.* 3.

2 Confirmatur, quia iſte talis (cum, quiſnam ſit verus Pontifex, ignoert) non peccat; Ergò excommunicationem non contrahit; cum excommunicatio, vtpotè pœna valdè grauis, non contrahatur niſi propter peccatum graue, ſeu mortale: *cap. nullus, & cap. nemo Epiſcoporum* 11. *q.* 3.

3 Ob eandem rationem iam dictam neque contrahit excommunicationem in Bulla Cœnæ Domini, qui adhæret Pontifici non vero (quem tamen probabiliter putat eſſe verum, ſeu legitimè electum Pontificem, & remouet ſe ab illo qui eſt verus, ſeu legitimè electus Pontifex (quem tamen ignorat eſſe verum, ſeu legitimè electum Pontificem) Gloſſa *in ſummario* 24. *q.* 1. *verſ. qui vero.* Abbas *in cap. quia de election. n.* 2. *& in rubrica de ſchiſmatic.* S. Antoninus 2. *par. tit.* 11 §. 6. Caſtro *lib.* 1. *aduerſus hæreſes cap.* 9. *verbo ſchiſma.* Turrecremata *lib.* 4. *de Eccleſia part.* 1. *c.* 14. *propoſit.* 4. Vgolinus *loco ſuprà citato* §. 1. *n.* 3. Aluar. Pelagius *de Principatu Eccleſiæ art.* 65. Simanch. *de cath. inſtitut. tit.* 58. *num.* 9. Royas *de hæretic. part.* 1. *n.* 1. 507. & alij paſſim.

4 Aduerte tamen, quod, qui non adhibet debitam diligentiam in inquirendo, quiſnam ſit verus, ſeu legitimè electus Pontifex, reputatur ſchiſmaticus *cap quoties cordis* 1. *q.* 1. *& in cap. ſchiſma* 24. *q.* 1. & tradit Gloſſa *ibi*, & *in cap. Relegantes* 23. *q.* 1. Socinus *in cap. fraternitatis de ſchiſmaticis n.* 11. Felinus *in cap.* 1. *de hæreticis q.* 13. *c.* 24. *&* 25. & Turrecremata *in ſumma de Eccleſia lib.* 4. *par.* 1. *c.* 14. *propoſit.* 2.

5 Breuiter igitur dico, quod non ſis ſchiſmaticus, ſi te ſubtrahas ab obedientia Pontificis, quem probabiliter putas, non eſſe verum, ſeu canonicè electum Pontificem; quia tunc non peccas: Non enim teneris obedire ſuperiori, niſi priùs morali certitudine noueris, eſſe illum ſuperiorem: Suarez *diſp.* 12. *ſectione prima circa finem.* Valentia *diſp.* 3. *q.* 15. *puncto primo. propoſition.* 5. Coninch. *diſp.* 30. *dub.* 5. *n.* 36. *&* 41. Sanchez *li.* 2. *moral. cap.* 36. *n.* 3. & alij communiter. 6 Immo potiùs ſchiſma foueres, ſi dubio Pontifici te ſubmitteres: quapropter, cum quis electus eſt in Pontificem (de cuius legitima electione non ſatis conſtat) Eccleſia non tenetur illum, vt Pontificem acceptare, illique obedire, & conſequenter neque ipſe poterit Officium Pontificis exercere, cum ad hoc Officium neceſſario requiratur, quod poſſit cogere ſubditos, vt ſibi obediant: Imò potiùs ipſe tenetur iuri illi dubio ſuo cedere, ad hoc vt Eccleſia de paſtore ſibi prouideat. Non enim paſtorem habet, dum dubium illum habet, Caietanus, & alij, quos ſeqoitur Coninch *cit. diſp.* 30. *dub.* 5. *n.* 44. 7 Vbi etiam ait, quod aliquando Pontifex etiam ille (de cuius legitima electione prudenter dubitari non poteſt) teneatur cedere Iuri, quod habet, & renunciare Pontificatum, ſi cognoſcit, quod alia via Eccleſia pacem habitura non ſit, quia Officium boni paſtoris eſt, pro ouibus ſuis ponere animam, Ioan. 10. Ergo multò magis ponere honorem, & authoritatem. tum quia quilibet tenetur expendere proprium pro bono communi: ergo & Pontifex etiam tenebitur expendere auctoritatem Pontificiam pro pace Eccleſiæ, quæ bonum commune eſt. Vide, quæ dicentur *infrà ſectione* 14.

SECTIO XII.

Quàm graue ſit peccatum ſchiſmatis?

COROLLARIVM XI.

SVMMARIVM.

1 *Schiſma adeò graue peccatum eſt, vt nequeat eſſe veniale, niſi ſolùm ex defectu perfectæ deliberationis, non autem ex paruitate materiæ.*

2 *Schiſma*

2 *Schiſma eſt ſummum malum, & à Deo punitur magis quàm patricidium, vel idololatria, &c.*

3 *Per ſchiſmatis peccatum grauiter offenditur diuina maieſtas; ſchiſmaticus enim eſt rebellis, perfidus, & ſacrilegus, inobſequens ſeruus, & filius impius.*

4 *Schiſmaticus quamuis grauiſſimè peccet, nihilominus ſi ad Eccleſiam redire velit, recipitur præuia erroris abiuratione, & promittere tenetur ſe eſſe ſemper perſtiturum in vnitate Sanctæ Romanæ, & nunquam ad ſchiſma reuerſurum.*

1 SEquitur vndecimò quod adeò graue ſit peccatum ſchiſmatis vt non poſſit eſſe veniale niſi ſolùm ex defectu perfactæ deliberationis, non autem ex paruitate materiæ; ſicuti dicebam *ſuprà ſect. prim. 1, aduertendo 7.* & tradunt DD. communiter, quos *ibi* citabam.

2 Videri etiam poterit Ignatius Lopez *in addition. ad Diaz in practica criminali verbo ſchiſmatici cap. 112.* vbi ait, quod ſchiſma ſit ſummum malum, & à Deo puniatur magis, quam patricidium, vel idololatria, &c.) & Petrus Gregorius *ſyntagma iuris lib. 33. cap. 11. n. 1.* (vbi inquit, quod per hoc peccatum grauiter offendatur Diuina Maieſtatis, quodque ſchiſmaticus ſit rebellis, perfidus, ſacrilegus, inobſequens ſeruus, & filius impius;) & meritò; quia *in cap. alienus 24. q. 1.* ſchiſmatici dicuntur hoſtes Dei; & in *cap.* Quicumque eadem cauſa & quæſtione dicuntur eſſe in ſtatu perditionis; & *in cap. affirmamus* eadem cauſa, & quæſtione reputantur paganis deteriores.

3 Cæterùm, quamuis ſchiſmaticus grauiſſimè peccet; nihilominus ſi ad Eccleſiam reuerti velit, recipitur; debet tamen errorem ſuum abiurare; *cap. omnis cuiuſlibet 1. q. 1. & cap. quoties primo q. 7.* (vbi refertur forma, qua debet vti in abiuratione: promittere enim tenetur ſchiſmaticus, quod ſemper ſit perſtiturus in vnitate S.R. Eccleſiæ, Quodque nunquam ſit ad ſchiſma reuerſurus) & tradunt Peña *in directorio Inquiſitorum par. 2. q. 48 commentar. 73.* Vgolin. *verſ. necnon ſchiſmaticos §. 2. n. 1. in Bulla Cœnæ*, Goffredus *in ſumma de ſchiſmaticis n. 5.* Simancha *de cathol. inſt. tit. 58. n. 6.* Iacobatius *tract. de Conciliis lib. 7. n. 4* & alij paſſim.

SECTIO XIII.

An ſchiſmatici ſint membra Eccleſiæ?

SVMMARIVM.

1 *Schiſmatici licet ſecundùm aliquos Doctores ſint membra Eccleſiæ: probabilius tamen eſt oppoſitum.*

2 *Quod quidem primùm probatur ex patribus Cypriano, Auguſtino, & Fulgentio, necnon ex Iure Canonico.*

3 *Item ratione; quia Eccleſia debet eſſe vna vnione membrorum inter ſe, & cum ſuo capite, quam vnionem ſchiſmaticus ſeiungendo ſe ab aliis membris Eccleſiæ, & ab eius capite tollit.*

4 *Eccleſia in die Paraſceue orat Deum, vt Hæreticos, & Schiſmaticos dignetur reuocare ad Eccleſiam; ex quo infertur ſupponere, ſchiſmaticos non eſſe de Eccleſia.*

5 *Schiſmatici ſunt membra Eccleſiæ ex parte, ſeu ſecundùm quid non autem ſimpliciter, & abſolutè.*

6 *Infideles, & gentiles multo magis non ſunt de Eccleſia, ſeu de corpore Eccleſiæ, ſed extra Eccleſiam.*

7 *Hæretici ſimpliciter, ſiue abſolutè non ſunt de Eccleſia; ſunt tamen ex parte, & ſecundùm quid, ſcilicet quoad baptiſmum.*

8 *Excommunicati abſolutè, & ſimpliciter ſunt membra Eccleſiæ, ſeu de corpore Eccleſiæ, vel intra Eccleſiam; quia poſſunt eſſe vniti Chriſto non ſolum per baptiſmum, ſed etiam per fidem, & vlteriùs per charitatem, & pertinent ad Eccleſiam quoad externam gubernationem.*

9 *Iura, & Doctores aſſerentes excommunicatos non eſſe membra Eccleſiæ intelligendi ſunt ex parte, ſiue ſecundùm quid, non autem ſimpliciter, ſiue abſolutè.*

REſpondetur, quod (quamuis Alphonſus de Caſtro *lib. 2. de iuſta hæreticorum punitione c. 24.* Valentia *2. 2. diſp. 3. q. 15. punct. 3* Turrianus *de fide diſp. 14. dub. 1. difficult. 3.* affirment) probabilius ſit oppoſitum; (quod docent VValdenſis *tom. 1. lib. 2. cap. 9. doctrinalis fidei antiquæ*, Driedo *lib. 4. de ſcripturis, & dogmat. Eccleſiaſt. cap. 2. part. 2.* Decian. *in tract. criminal. lib. 5. cap. 67. n. 20.* Imola *conſil. 164. n. 17.* Bellarmin. *tom. 1. lib. 3. de Eccleſia cap. 5.* Azor *tom. 1 inſtitut. moral. lib. 8. cap. 20. q. 3.* Iacobatius *de Conciliis lib. 7 art. 1. ad 3. dubium.* Farinac. *de hæreſi q. 174. §. 2. n. 4.* & Ricciullus *de iure perſonal. lib. 9. c. 2 n. 1.* 1

Probatur ex Cypriano *lib. 4. epiſt. 9 ad Florentinum* & refertur *in cap. ſcire debes 7. q. 1.* Vbi dicitur: [Scito debes, Epiſcopum in Eccleſia eſſe, vt Eccleſia eſt in Epiſcopo, & ſi quis in Epiſcopo non ſit, in Eccleſia non eſſe] Sed ſchiſmatici non ſunt in Epiſcopo; ergò neque erunt in Eccleſia. 2

Secundò probatur ex Auguſtino *libro de fide, & ſymbolo cap. 10.* & refertur *in cap. loquitur Dominus 24. q. 1.* vbi ait, quod neque hæretici, neque ſchiſmatici pertineant ad Eccleſiam.

Tertiò probatur ex *cap pudenda, & cap. ſchiſma 24. q. 1.* Vbi Pelagius Papa probat, quod ſchiſmatici non ſint de Eccleſia; idemque patet *ex cap. Nouitianus 7. q. 1. cap. non vos 24. q. 5. & cap. quoniam 23. q. 1.* & ex Catechiſmo Romano *in explicatione ſymboli*, vbi etiam habetur, quod ſimiliter ſchiſmatici non ſint de Eccleſia, ſeu de corpore Eccleſiæ.

Quartò probatur ex Fulgentio *de fide ad Petrum cap. 38. & 39.* vbi expreſsè tradit, quod ſchiſmatici ſint extra Eccleſiam.

Quintò probatur ratione; quia Eccleſia debet eſſe vna anima membrorum inter ſe. & cum ſuo capite (ideo enim vocatur *vnum ouile*, ſub vno ſcilicet paſtore, *Ioan. 10.* & vocatur *vnum corpus*, ad Romanos 10. ibi: *Vnum corpus ſumus alterius membra:* & vocatur *vna ſponſa*, atque *vna columba, cantic. 6.*) ſed ſchiſmaticus ſeiungendo ſe ab aliis membris Eccleſiæ, & à capite Eccleſiæ tollit hanc vnionem (ſchiſmaticus enim non vult eſſe amplius membrum illius corporis, cuius ſunt alij fideles; nec vult eſſe ſub illo capite; ſub quo ſunt alij fideles:) ergo non poteſt eſſe de Eccleſia, ſeu de corpore Eccleſiæ, vel intra Eccleſiam. 3

Confirmatur; quia Eccleſia in die Paraſceue orat Deum, vt hæreticos, & ſchiſmaticos dignetur reuocare ad Eccleſiam: ergo ſupponit, quod iſti tales non ſint de Eccleſia, ſed ſint extra Eccleſiam. 4

Obiicies ex aduerſariis: ſchiſmatici ſunt membra Eccleſiæ (cum ſchiſmatici habeant baptiſmum, & fidem per quam homines ſunt membra Eccleſiæ) ergo ſunt de Eccleſia, ſeu de corpore Eccleſiæ, vel intra Eccleſiam (cum Eccleſia ſit Congregatio Catholicorum, *cap. Eccleſia de conſecratione diſtinct. 1.* & cum Eccleſia ſit Congregatio fidelium, *cap. firmiter de ſumma Trinitate, & fide Catholica*) ergo, &c. 5

Reſpondetur diſtinguo antecedens: ſchiſmatici ſunt membra Eccleſiæ, ex parte, ſeu ſecundùm quid (ſcilicet quoad baptiſmum, & fidem) concedo: ſunt membra Eccleſiæ ſimpliciter & abſolutè, nego ob rationes iam dictas. Vt omittam, quod ſchiſmatici non ſint propriè Catholici; quia ad hoc requiritur, vt profiteantur fidem Catholicam in Eccleſia Catholica; vtque omittam, quod in dictis capitibus non tradatur Eccleſiæ definitio plena & perfecta, ſed ſolùm quatenùs per illa verba excluduntur hæretici ab Eccleſia.

Hinc

6 Hinc ſequitur, quod multò magis (ſimpliciter ſcilicet, & abſolutè) non ſint de Eccleſia, ſeu de corpore Eccleſiæ, ſed extra Eccleſiam Infideles, & Gentiles iuxtà illud primo Corinthiorum 5. *Quid enim mihi de his, qui foris ſunt, iudicare?*

7 Sequitur ſecundò, quod neque (ſimpliciter ſcilicet & abſolutè) ſint de Eccleſia, ſeu de corpore Eccleſiæ, ſed extrà Eccleſiam Hæretici, licèt ex parte, ſeu ſecundùm quid (ſcilicet quoad baptiſmum, vel etiam quoad ipſius Baptiſmi, vel alterius Sacramenti caracterem) poſſint dici eſſe de Eccleſia, ſeu de corpore Eccleſiæ, vel intrà Eccleſiam.

8 Sequitur tertiò, quod è contrà (ſimpliciter ſcilicet, & abſolutè) ſint membra Eccleſiæ, ſeu de corpore Eccleſiæ, vel intrà Eccleſiam Excommunicati; quia poſſunt iſti eſſe vniti Chriſto, non ſolùm per baptiſmum, ſed etiam per fidem, & vlterius per charitatem; Tùm quia pertinent etiam ad Eccleſiam quoad externam gubernationem; tùm quia hæc videtur eſſe ſententia expreſſa ſancti Auguſtini *libro contrà Donatum*, quatenùs ibi ait: [Neque à populo Dei ſeparamus, quos excommunicando ad humiliorem locum redigimus]

9 Non obſtat, quod nonnulli (vt Gloſſa *in cap. Siquis non rectè 24. quæſt. 3. & in cap. Quomodo 11. quæſt. 3. verbo non alligat*, & *in cap. 1. de ſententia excommunicationis in 6.* Geminianus *ibidem num. 17.* Innocentius *in cap ex parte de offic. Iud. ordin. circa finem*, Abbas *ibidem num. 6. & in cap. Per tuas de ſentent. excommun. num. 3.* Thomas Vvildenſis *tom. 1. doctrinalis fidei antiqua lib 2. cap. 8.* Ioannes Dredo *libro de ſcriptura, & Eccleſiaſt. Dogmatib. cap. 2. part. 2.* Turrecremata *tom 1 lib. 8 ſumma de Eccleſia cap. 3.* Bellarmin. *lib. 3. de Eccleſia cap. 6.* Catechiſmus Romanus *in explicatione Symboli*, Alterius *de cenſuris tom. 1. lib. 1. diſput. 5. cap. 10.* Seraphinus Cotta *in cap. 1. de ſent excommun. num 12.* Caldertinus *in cap. Ab excommunicato de reſcriptis num. 6.* Ancharanus *conſil. 60. circa finem.* Romanus *conſil. 369. num. 12.* Federicus de Senis *conſil. 74. num. 2.* Corduba *lib. 1. quæſtion q. 43.* & Clarus *in § finali quæſt. 77. num. 3.* tradunt oppoſitum, ſcilicet, excommunicati non ſint membra Eccleſiæ, ſeu de corpore Eccleſiæ, ſed extra Eccleſiam; & probant *ex cap Omnis Chriſtianus, cap. Cum aliquis, cap. Quicumque, cap. Videas 11. quæſt. 3. cap. de Communione, cap. Sacerdotes, cap Apoſtolica 24. quæſt. 2. cap. Per tuas de ſent. excommun. & cap. Canonica 11. quæſt. 3.* Ibi: [Canonica inſtituta, & Sanctorum Patrum exempla ſequentes Eccleſiarum Dei violatores authoritate Dei, & Iudicio ſancti Spiritus à gremio ſanctæ matris Eccleſiæ, & à conſortio totius Chriſtianitatis eliminamus.]

Reſpondetur enim, quod intelligant ſolùm ex parte, ſeu ſecundùm quid (quatenùs ſcilicet excommunicati priuantur communi conſortio fidelium) non autem ſimpliciter, & abſolutè; quia excommunicatio non ſeparat hominem ab Eccleſia ſimpliciter, & abſolutè, ſed ſolùm ab Eccleſiæ Sacramentis, ſuffragiis communibus, & fidelium conſortio.

SECTIO XIV.

An Summus Pontifex cogi poſſit ad renunciandum Pontificatum pro tollendo Schiſmate?

SVMMARIVM.

1 *Pontifex verus, ſi conſtet eſſe verum, & legitimum, Pontificem & vexetur à pſeudo-Pontifice iniuſtè; non eſt cogendus ad renunciandum Pontificatum quia daretur anſa Principibus ad talem coactionem.*

2 *Scandalum, quod ſequitur in Eccleſia, caſu quo verus, & legitimus Pontifex nolit renunciare Pontificatum, non ſequitur ex culpa Pontificis; ſed ex malitia hominum improborum.*

3 *Pontifex verus, & legitimus, cum cogitur ad renunciandum Pontificatum, tota Eccleſia perturbatur; hinc infertur quod teneatur viriliter reſiſtere.*

4 *Prælati debent pro domo Domini tanquàm murum ſe ipſos opponere, quia Chriſtus Dominus, quamuis vexaretur à Iudæis, non propterea ceſſauit variis argumentis, & miraculis ſuam dignitatem defendere, nec voluit ſuæ dignitati renunciare.*

5 *Pontifex verus & legitimus, qui admitteret ſuam dignitatem, dum videt Principes laicos venire aduerſus eam veram, & legitimam, faceret contra Paſtoris officium, qui dimittit oues, dum videt lupum venientem.*

6 *Nauta perperam ageret contrà ſuum officium, ſi dimitteret in fluctibus nauim in detrimentum nauis illius Domini; ſic perperam ageret contra ſuum officium verus, & legitimus Pontifex, renunciando dignitati, &c.*

7 *Excipe, niſi Pontifex videat quod ſi non renunciaret, alia via Eccleſia Chriſti pacem habitura non ſit.*

8 *Pontifex, quando nullum eſt Schiſma iurans ante electionem, quod quotieſcumque Cardinales voluerint, Pontificatum renunciaturus ſit, cogi poſtea non poteſt ad renunciandum; neque tale iuramentum obligat eum ad id faciendum, quia tale iuramentum tempore diminuens Romani Pontificis maieſtatem, non eſt Deo acceptum, ac proinde non tenet, & eſt inualidum.*

9 *Schiſma eſt quando quis eligatur in verum, ſeu legitimum Pontificem, iurans ſimiliter ante electionem, quod ſi contingat, vt alter, qui ſe gerebat pro vero Pontifice, renunciet Pontificatum, vel decedat, ipſe quoque renunciaturus ſit, cogi è contra poterit ad renunciandum, ſi ſic expediens fuerit Eccleſiæ Chriſti; quia tale iuramentum cum præſtetur propter commune bonum Eccleſiæ, eſt Deo acceptum.*

10 *Cardinales ſi in eligendo Pontifice non conueniant, ita vt propterea plures Pontifices eligantur, nec conſtet de vero, & legitimo Pontifice, tunc Concilium eos cogere poterit ad renunciandum Pontificatum, etiamſi tales electi non iurauerint ante electionem, quod renunciaturi ſint poſt electionem; quia ſic exigit in tali caſu commune bonum Eccleſiæ.*

REſpondetur, & dico primò; quando conſtat, aliquem eſſe verum, ſeu legitimum Pontificem, & à pſeudo Pontifice (vt ipſe pontificiam poteſtatem vſurpet) iniuſtè vexatur, cogi non poteſt verus, ſeu legitimus Pontifex ad renunciandum Pontificatum, Baldus *in cap. Paſtoralis de electione num. 11. & ſequentibus.* Immola *in cap. Niſi cum pridem §. Alia verò de renunciatione num. 24.* Albanus *de poteſtate Papæ part. 2. n. 197.* Turrecremata *in ſumma de Eccleſia lib 4. part. 1. cap. 14.* Burſat. *lib. 4. conſil 442. num. 37.* Gamba *in repet. extrauag. Iulij 2. n. 256.* Ioan. Baptiſt. Caſtellinus *in Addit. ad Rom. ſing. 803.* & Iacobat. *lib 9. de Conciliis art. 3.* 1

Probatur; quia ſic poſſent Principes vexare verum, ſeu legitimum Pontificem, & cogere illum ad renunciandum Pontificatum; ex qua re complura mala, & ſcandala ſequerentur.

Confirmatur; quia, ſi interdum, cum Pontifex verus, ſeu legitimus non vult renunciare Pontificatum aliquod inconueniens, & ſcandalum in Eccleſia ſequatur, non ſequitur illud ex culpa Pontificis, ſed ex malitia hominum improborum, & propterea non eſſet ſcandalum puſillorum, ſed Phariſæorum: ergò tale inconueniens, & ſcandalum non eſt tribuendum Pontifici, & conſequenter non tenetur Pontifex renunciare Pontificatum.

Confirmatur

3 Confirmatur ſecundò, quia cum iniuſtè cogitur Pontifex verus, ſeu legitimus renunciare Pontificatum, tota Eccleſia perturbatur: ergo tunc Pontifex verus, ſeu legitimus non ſolùm non tenetur renunciare Pontificatum, ſed etiam tenetur viriliter reſiſtere. Antecedens patet. Conſequentia probatur; quia cum id Principes tentant, fides impugnatur, (cum vbi eſt ſchiſma, ibi ordinariè ſit hæreſis, *cap. inter hæreſim 24. q. 3.*) Ergo ex Auguſtino *in Pſalmum 52.* verſic.
4 *Ecce elongaui fugiens*, Prælati debent pro domo Domini tanquam murum, ſe ipſos opponere: tum quia Chriſtus Dominus quamuis vexaretur (à Iudæis, qui nolebant eum, tanquam Dei filium, acceptare) non propterea ceſſauit variis argumentis, & miraculis ſuam di-
5 gnitatem defendere, nec voluit ſuæ dignitati renunciare: tum quia, ſicut facit contra paſtoris officium, qui dimittit oues, dum videt lupum venientem, ſic etiam faceret contra ſuum officium verus, ſeu legitimus Pontifex, qui dimitteret ſuam dignitatem, dum videt Principes laicos venire aduerſùm ſuam veram, ſeu legitimam dignitatem, vt hac ratione dimittat oues, quarum à Chriſto Domino eſt creatus verus,
6 ſed legitimus paſtor: tum quia perperam ageret contra ſuum officium nauta, ſi dimitteret in fluctibus nauim, in detrimentum nauis illius Domini: Ergo multò magis perperam ageret contra ſuum officium verus, ſeu legitimus Pontifex, ſi ſuam dignitatem veram, ſeu legitimam, cum iniquè vexatur ad illam renunciandam, dimitteret in detrimentum Eccleſiæ Chriſti.

7 Excipe tamen caſum, ſi Pontifex videat, quod ſi non renunciet, alia via Eccleſia Chriſti pacem habitura non ſit; iuxta ea, quæ dicebam *ſuprà ſect. 21. circa finem.*

8 Dico ſecundò; ſi quando nullum eſt ſchiſma, quis eligatur in verum, ſeu legitimum Pontificem, iurans antè electionem, quod (quotieſcumque Cardinales voluerint, ipſe Pontificatum renunciaturus ſit) cogi poſtea non poteſt ad renunciandum; nec tale iuramentum obligat eum ad id faciendum; Baldus *in cap. venerabile de electione n. 20.* Franch *in cap. 1. de renunciat. in 6. n. 3.* Ancharanus *in Regula acceſſorium de Regul. iur. in 6. n. 20.* Iacobatius *lib 9. de Conciliis art. 4.* & alij paſſim.

Probatur; quia huiuſmodi iuramentum, (cum Romani Pontificis maieſtatem, & authoritatem diminuat) non eſt Deo acceptum, ac proinde non tenet, ſed eſt prorſus inualidum; & talis conditio, tanquam turpis, habetur pro non adiecta, iuxta doctrinam communem Iuriſtarum, & Canoniſtarum, Abb. *in cap. ſicut primo de iureiurand. notab. l. 3.* Felin. *in cap. 1. de probation. n. 7.* Alexandri *lib. 6. conſil. 224. n. 2.* Calderini *conſil. 1. de iureiurand.* & aliorum paſſim.

Dico tertiò; ſi verò quando eſt ſchiſma, quis eligatur in verum ſeu legitimum Pontificem, iurans ſimiliter antè electionem, quod ſi contingat, vt alter, qui ſe gerebat pro vero Pontifice, renunciet Pontificatum, vel decedat (ipſe quoque renunciaturus ſit, cogi è contra poterit ad renunciandum, ſi ſic expediens fuerit Eccleſiæ Chriſt; Baldus *cit. cap venerabile de election. n. 10.* Franchus *cit. cap. de renunciatione in 6.* Ancharanus *cit. n. 20. q. 6* Iacobatius *cit. lib 9. art. 3.* & Butrius *in cap. 1 de conſtitution. b. n. 1.*

Probatur; quia tale iuramentum, cum præſtetur propter commune bonum Eccleſiæ, eſt Deo acceptum, atque adeò eſt validum, & obligans iurantem, vt illud exequatur, & præſtet.

10 Dico quartò; ſi Cardinales in eligendo Pontifice non conueniant (ita vt propterea plures Pontifices eligantur; nec conſtet de vero, ſeu legitimo Pontifice,) tunc Concilium eos cogere poterit ad renunciandum Pontificatum; tamen ſi tales electi non iurauerint antè electionem, quod renunciaturi ſint poſt electionem; Baldus *vbi ſuprà n. 17.* Ancharanus, *cit. Regula acceſſorium n. 2. & conſil. 66.* Cardinalis *in cap. licet de electione verſ. quintus modus. & conſil. 150. numer. 14.* Decius *in cap. porrecta de confirmatione vtili, vel inutili numer. 3. & ſeqq.* Franchus *loco ſuprà citato,* Burſat. *lib. 4. conſil. 442 n. 37.* Gamb. *in repetit. extrauag. Iulij 2. num. 55.* Barbat. *conſil. 1. n. 18.* & alij communiter.

Probatur; quia in tali caſu ſic exigit bonum commune Eccleſiæ; vt omittam, quod nullus ex electis in Pontificatum ius certum habeat.

SECTIO XV.

An ſchiſmatici propter ſchiſmatis delictum priuentur omnibus beneficiis antè ſchiſma obtentis?

SVMMARIVM.

1 *Schiſmatici propter ſchiſmatis delictum priuantur omnibus beneficiis ante ſchiſma obtentis.*

2 *Schiſmatici quamuis ipſo facto non priuentur beneficiis antè ſchiſma obtentis, ſunt tamen inhabiles in poſterum ad beneficia obtinenda, necnon etiam ad ordines ſuſcipiendos; quidquid alij in contrarium ſentiant.*

3 *Summus Pontifex ſolus poteſt diſpenſare in hac inhabilitate, quia illius tantum eſt ſoluere, cuius eſt ligare.*

4 *Excipe ſi delictum ſchiſmatis ſit occultum; quia in tali caſu in ea inhabilitate poteſt diſpenſare Epiſcopus ex vi decreti Tridentini.*

Affirmant Gloſſa *in cap. 1. de ſchiſmaticis,* Rebuff. *in praxi beneficior. rubrica de modo amittendi beneficia num. 29.* Simanch. *de catholic. inſtitut. tit. 58. num. 7.* Pariſius *de reſignatione beneficij lib. 3. quæſt. 1. num. 36.* Azor. *lib. 8. inſtit. moral. tom. 1. cap. 20. quæſt. 8.* & alij multi. 1

Probant *ex cap. quia diligentia de elect.* At reuera ibi hoc non dicitur; ſed ſolùm, quod ſchiſmatici ſint inhabiles in poſterum ad beneficia obtinenda.

Secundò probant *ex cap. non conſuetudine diſtinct. 12.* At reuera etiam nec ibi hoc dicitur. His ergo non obſtantibus, meliùs.

Reſpondetur, quod ſchiſmatici, quamuis ipſo facto non priuentur beneficiis antè ſchiſma obtentis, ſint tamen inhabiles in poſterum ad beneficia obtinenda, necnon etiam ad ordines ſuſcipiendos, quamuis (quidquid quidam in contrarium ſentiant, vt *ſuprà dubit. 48. ſect. 4.* dicebam) ad pœnitentiam redierint, ſpeculator. *in tit. de diſpenſat. §. iuſta verſ. 14.* Raymundus *in ſumma verbo ſchiſma verſ. vltimo,* Io. Ananias *in rubrica de ſchiſmatic. num. 1.* Peña *in directorio Inquiſit. par. 2. quæſt. 48. commentat. 73. verſ. cognitu dignum eſt.* Suarez *tom. 5. de cenſuris diſput. 43 ſect. 2. num. 7.* Decianus *in tractat criminal. lib. 5. cap. 66. num. 7. & cap. 67. num. 10. & ſeqq.* Maiolus *de irregularitate lib. 5. cap. 46. num. 2.* Sanchez *lib. 2. moral. cap 36. num. 19.* Iacobatius *tract. de concil. lib. 7. art. 4.* & Azor. *tom. 1. inſtitut. moral. 8. capit. 20 quæſt. 8.* 2

Probatur *ex d. cap. quia diligentia de electione* & ex iis, quæ dicebam *dubit. 48. ſect. 4. per totam.*

Hinc ſequitur, quod ſolus Summus Pontifex poſſit diſpenſare in hac inhabilitate; quia illius tantùm eſt ſoluere, cuius eſt ligare, & tenet Abbas *in eodem cap. quia diligentia n. 7.* 3

Excipe, ſi delictum ſchiſmatis ſit occultum, quia in tali caſu poterit in ea inhabilitate diſpenſare Epiſcopus ex vi decreti Tridentini Concilij *ſeſſion. 24.* 4

de reformat. cap.6. quatenus ibi conceditur Ep ſcopis, quod diſpenſare poſſint in omni inhabilitate, quæ prouenit ex delicto occulto. Vide quæ dicebam *cit.dub.*48. *ſect.* 4. *per totam.*

SECTIO XVI.

An ſchiſmatici ſint irregulares?

SVMMARIVM.

1 *Schiſmatici, licèt ſecundùm aliquos Doctores ſint irregulares; probabilius tamen eſt oppoſitum; quia id nullo iure habetur.*

2 Ex cap. Quia diligentia de electione *tantum habetur Schiſmaticos eſſe inhabiles ad beneficia conſequenda; non autem eſſe irregulares.*

3 *Schiſmatis crimen ſi ſit notorium, Schiſmatici ſunt irregulares eo modo, quo irregulares ſunt omnes, qui commiſerunt crimen aliquod notorium depoſitione dignum. Quo caſu talis irregularitas ceſſaret per pœnitentiam.*

1 RESpondetur, quod (quamuis affirment Maiolus *lib.5.cap* 46. *de irregularitate num.*4 Azor. *tom.*1. *Inſtit moral.lib.*8. *cap.*90. *quæſt.*8. Duard. *in Bull. Cœnæ lib.*2. *quæſt.*56 *num.*5 & Peña *in directorio Inquiſ part.*2. *quæſt.*48 *commentar* 73. *verſ.Cognitu dignum eſt.*) Probabilius tamen ſit oppoſitum (quod docent Suarez *tom.*5. *diſput.*43. *ſect.*2. *num.*7. Sanchez *lib.*2. *moral.cap.*26. *n.*20. & Saytus *de cenſuris lib.*7. *cap.*12. *num.*10.) Schiſmaticos ſcilicet non eſſe irregulares, ſed iuxtà ea, quæ dicebam *ſect. præcedenti*, inhabiles ſolùm ad beneficia conſequenda.

Probatur; quia nullo iure habetur, eos eſſe irregulares; & ex alio capite irregularitas ex communi ſententia Doctorum, vtpotè nimis odioſa, non eſt apponenda, vbi expreſsè non apparet.

2 Non obſtat, ſi dicas cum aduerſariis, id haberi *in cap. Quia diligentia de electione.*

Reſpondetur enim, nego antecedens, cum ibi tantùm habeatur, Schiſmaticos eſſe inhabiles ad beneficia conſequenda, iuxtà ea, quæ citata ſectione præcedenti dicebantur.

3 Cæterùm, ſi crimen Schiſmatis ſit irregulare, eo tamen modo, quo ſunt irregulares omnes, qui commiſerunt crimen aliquod notorium depoſitione dignum: quo caſu ceſſaret talis irregularitas per pœnitentiam, ſicut ceſſaret per pœnitentiam infamia orta ex tali delicto, ad quam infamiam ſequebatur prædicta irregularitas. Vide, quæ dicebam *ſuprà dubitat.* 48. *ſectione quinta.*

SECTIO XVII.

An collationes beneficiorum factæ ab Epiſcopis Schiſmaticis ſint ipſo Iure nullæ?

SVMMARIVM.

1 *Collationes beneficiorum facta ab Epiſcopis Schiſmaticis ſunt ipſo iure nulla contra nonnullos Doctores.*

2 *Geſta à Schiſmaticis vniuerſaliter non eſſe valida conſtat ex Iure.*

3 *Actus, qui fiunt ſede vacante, dicuntur nulli, at Eccleſia dicitur vacare, quamdiu habet Paſtorem Schiſmaticum.*

4 *Schiſmatici cum habeantur tanquam intruſi, alienationes ab illis facta erunt inualida.*

RESpondetur, quod (quamuis negent Suarez *tom.* 5. *in* 3. *part. diſp.*23. *ſect.* 3. *num.* 4. & Sanchez *lib.*2. *moral.cap.*36. *num.*20. quatenùs aiunt, quod ſint ſolùm annullandæ) probabilius tamen ſit oppoſitum (quod docent alij) eſſe ſcilicet ipſo iure nullas. 1

Probatur *ex cap.*1. *de Schiſmaticis*; Vbi dicitur, eos, qui dignitates Eccleſiaſticas, ſeu beneficia per Schiſmaticos acceperunt, carere impetratis, alienationes etiam ab ipſis factas de rebus Eccleſiaſticis carere firmitate. & ad Eccleſias ſine omni onere reuerti (quemadmodum ſimiliter nullæ ſunt etiam vniones) & tenet Rota in Valentina Vnionis 2. Iunlj 1606. coram Coccino.

Confirmatur, quia vniuerſaliter geſta à Schiſmaticis non eſſe valida, conſtat *ex cap.* 1. *de Schiſmaticis*; & docent ibi Gloſſa *verb. firmitate*, & *in cap. precaria* 11. *quæſt.*2. & *in cap. alienationes* 12. *quæſt* 2. *verb. Alienationes*, Præpoſitus *ibidem num.*1. & Rota *deciſ.*612. *apud Seraphinum.* 2

Confirmatur ſecundò, quia actus, qui fiunt, ſede Vacante, dicuntur nonnulli *in dicto cap. Precaria*, & *in cap. Siqua de rebus* 12. *quæſt.*1. & docet præter alios Abbas *in cap. Cauſam, quæ de Iudic. num* 11. ſed Eccleſia, quamdiu habet Paſtorem Schiſmaticum, dicitur vacare; *cap.*1. & *cap. Cum vobis de præſcription.* Ergò. 3

Confirmatur tertiò, quia cum Schiſmatici habeantur tanquàm inſtruſi, alienationes ab illis factæ erunt inualidæ; ſiquidem *in cap. Nihil de electiou.* & *in cap. Alienationes* 12. *quæſt.* 2. dicitur, alienationes factas ab intruſis nihil valere; Vide, quæ dicebam *dubitatione* 48. *ſect.* 5. 4

SECTIO XVIII.

An poſſint Inquiſitores procedere contra Schiſmaticos?

REſpondetur: de hac re dixi *dubitatione* 48. *ſect.* 6.

Cætera quæ ſpectant ad Schiſmaticos, & ad iſtorum pœnas, vide *dubit.*47. & *citat. dubit.*48. *per totas.*

DVBITATIO CCXXXVI.

De Apoſtatis à Religione.

DIxi *dubit.*47. quod triplex ſit Apoſtaſia: Prima ab Ordine ſacro, vel Religione: ſecunda ab obedientia: Tertia à Fide; de quibus omnibus ibi. Nunc autem hic diffuſiùs dicam de Apoſtaſia, & Apoſtatis à Religione; ſicque etiam de Religioſis dimittentibus habitum de euntibus ad ſtudia ſine licentia, de fugitiuis, de eiectis, & de transeuntibus ad aliam Religionem, Quare ſit.

SECTIO I.

An Religioſus dimittens, ſeu non deferens habitum ſuæ Religionis excommunicationem incurrat?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus dimittens, ſeu non deferens habitum ſuæ Religionis excommunicationem incurrit ex Textu in* c. Vt periculoſa ne Clerici, vel Monach. in 6.

2 *Religioſus dimittens habitum ſuæ Religionis non incurrit*

1

incurrit dictam excommunicationem, ſi iuſta de cauſa habitum ſuæ Religionis dimittat, ſeu non deferat; quia non dicuntur fieri temere, quæ fiunt lege permittente.

3 *Religioſus non incurrit dictam excommunicationem ſi dimittat, ſeu non deferat habitum ſuæ Religionis, cum tranſit per loca periculoſa.*

4 *Clericus in tali caſu, vel ex alia iuſta cauſa licitè, poteſt deferre comam, & barbam, & etiam dimittere habitum.*

5 *Clericus in tali caſu licitè poteſt deferre arma.*

6 *Clericus in tali caſu licitè poteſt deferre veſtes virgatas.*

7 *Religioſus licitè poteſt dimittere, ſeu non ferre habitum ſuæ Religionis ad tuendam vitam, vel famam proximi. Et multo magis licitè poterit dimittere ſeu non deferre habitum ſuæ Religionis ad tuendam vitam, vel famam propriam.*

SVppono, quod (licèt habitus, vt dici ſolet, non faciat Monachum) nihilominùs, quia eſt ſignum Religionis, quam Religioſi profitentur, tenentur omnes, & ſinguli illum ſemper, & in omni occaſione portare; *cap. 2. Ne Cleric. vel Monach. in 6. cap. Vidua 20. q. 1. & cap. Sanctimonialis diſt. 23.* Itavt illum temerè dimittentes ſint excommunicati excommunicatione maiori, nulli tamen reſeruata, *cit. cap. 2. Ne Cleric.* Quæ excommunicatio comprehendit non ſolùm Religioſos illarum Religionum, quæ tunc temporis erant, ſed etiam quoſcumque alios futuros; quia lex (cùm ſemper loquatur) afficit non ſolùm præſentes, & extantes, ſed etiam in poſterum extituros; Doctores communiter, quos ſequitur Bonacin. *de clauſur. quæſt. 2. punct. 2. §. 13.* His ſuppoſitis.

1 Reſpondetur affirmatiuè, iuxta tamen Textum *in cap. Vt periculoſa ne clerici, vel Monachi in 6.* vbi ſic habetur: [Vt periculoſa Religioſis euagandi materia ſubtrahatur, diſtrictiùs inhibemus, ne de cætero aliquis quamcumque Religionem tacitè, vel expreſsè profeſſus in ſcholis, vel alibi temerè habitum Religionis ſuæ dimittat; nec accedat ad quæuis ſtudia literarum, niſi à ſuo Prælato cum conſilio ſui Conuentus, vel maioris partis eiuſdem ſibi eundi ad ſtudia licentia primitus ſit concesſa: Siquis autem horum temerarius violator extiterit, excommunicationis incurrat ſententiam ipſo facto.]

2 Ex quibus verbis clarè colligitur, quod non incurrat hanc excommunicationem Religioſus, ſi iuſta de cauſa habitum ſuæ Religionis dimittat, ſeu non deferat, (Idémque multò magis dicas, ſi deferat, ſed occultet ſub alio habitu, etiam ſæculari. Doctores communiter, quos ſequitur Suarez *4. tom. de Religion tract. 8. lib. 1. c. 5. num. 13.*) quia non dicuntur fieri temerè, quæ fiunt lege permittente, *l. finali ff qui ſatiſd. cog. 1. l. ſancimus ff. de minor. Tutel. l. Nemo damnum ff. de regul. Iur. & l. Gracchus ff. ad leg. Iul. de Adulter.* & docet Gloſſa *in cap penultim. de vita, & honeſt. Clericor. verbo cauſa, & in Clement. 2. eodem titulo verb. ceſſante, & in dicto cap. Vt periculoſa* verbo *temere*, Butrius *in cap. 3. de Apoſtatis num. 6.* Sylueſter *in ſumma verbo Habitus num 3.* & Antoninus *3. part. titul. 24. cap. 33.* & alij communiter.

3 Verbi gratia, non incurrit excommunicationem Religioſus, ſi dimittat, ſeu non deferat habitum ſuæ Religionis, cum tranſit per loca periculoſa; vt Turcarum, Hæreticorum, vel aliorum Religionis habitus inimicorum; multò minùs, ſi captiuus inter tales homines viuat; quia tunc eſt cauſa rationabilis & iuſta dimittendi habitum prædictum; Suarez *tom. 5. in 3. part. diſputat. 23. ſect. 4.* & Hieronymus Gratianus *in diſciplin regul. cap. 2. §. 2.* Quod patet etiam *ex cap. Si quis ex Clericis de vita, & honeſta. Clericorum, verſ. Niſi iuſta cauſa timoris*, & tenet præter Doctores ſuprà citatos Gloſſa *ibidem verb. Cauſa*; Idémque patet *ex cap. 2. eodem titulo in 6.* & docet Gloſſa *ibidem verbo rationabilis, & in cap. 2. verbo Clerici, & in cap. 4. verbo relaxauerit de vita, & honeſta. Clericor.* Butrius *in cap. 3. de Apoſtatis num. 6.* Soccinus *in cap. 1. eodem titulo num. 5.* Decianus *in tractat. crimin. cap. 75. num. 5.* Affiuctus *in conſtitutione, Apoſtatantes num. 9.* Menoch. *de arbitr. caſ. 146. num. 40.* Sylueſter *citato verbo habitus num. 3.* & Sanctus Antoninus *3. part. titulo 24. cap. 33.*

Confirmatur, quia Clericus in tali caſu, vel ex alia iuſta cauſa licitè poteſt deferre comam, & barbam, 4
Gloſſa *in cap. Siquis ex Clericis* neque comam *de vita, & honeſt. Clericor.* Ergo Religioſus licitè poterit dimittere habitum ſuæ Religionis.

Confirmatur ſecundò, quia Clericus in dicto caſu, 5
vel ex alia iuſta cauſa licitè poteſt deferre arma, Gloſſ. *in cap. 2. de vita, & honeſt. Clericor.* Ancharan. *ibidem n. 3.* & alij Canoniſtæ: ergo Religioſus licitè poterit dimittere habitum.

Confirmatur tertiò, quia Clericus in eodem caſu, vel 6
ex alia iuſta cauſa licitè poteſt deferre veſtes virgatas, *Clementina 2. verbo rationabilis eodem titulo*: ergo Religioſus licitè poterit dimittere habitum ſuæ Religionis.

Confirmatur quartò, quia Religioſus licitè poteſt 7
dimittere ſeu non ferre habitum ſuæ Religionis ad tuendam vitam, vel famam proximi, Gloſſa *in cap. 2. ne Clerici vel Monachi in 6. verbo temere.* Dominicus *ibidem in principio num 9.* Ioann. Andreas *num. 4.* Menoch. *de arbitr. lib. 2. centur 6. caſ. 546. num. 40.* Abbas *in cap. 1. de Apoſtatis num. 3.* Soccin. *ibidem num. 3.* Pottius *conſil 84. num. 10. & 11.* Suarez *tom. 5. diſput. 23. ſect. 4. n. 27. & ſequentibus.* Maſchardus *de probatione lib. 1. concluſ. 111. num. 16.* Sanchez *lib. 6. moral. cap. 8. num. 41.* Azor. *lib. 12. Inſtitut. moral. cap. 13. quæſt. 16.* Graff. *part. 2. deciſ. lib. 3. cap. 26. num. 9.* Sayrus *de cenſur. lib. 3. cap. 33. num. 9.* & Graſſis *de effectib. clericat. effect. 1. num. 10. & 64.* Ergo multò magis licitè poterit dimittere, ſeu non deferre habitum ſuæ Religionis ad tuendam vitam, vel famam propriam.

SECTIO II.

Quid dicendum de Religioſo, ſi dimittat, ſeu non deferat habitum ſuæ Religionis, ex cauſa quidem non iuſta, ſeu rationabili, ſed ignorantia, quamuis culpabili, vel ex paſſione, vel ex timore, vel ex animi leuitate cum aliqua apparenti ratione, ſeu excuſatione?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus dimittens, ſeu non deferens habitum ſuæ Religionis ex cauſa quidem non iuſta, ſeu rationabili, ſed ex ignorantia quamuis culpabili, vel ex paſſione, vel ex timore, vel ex animi leuitate cum aliqua apparenti ratione, non incurrit dictam excommunicationem, quia non facit temere, ſed ex ignorantia.*

2 *Excommunicatio quando fertur contrà præſumentes aliquid facere, vel omittere, qui illud fecerit, vel omiſerit ex ignorantia, vel metu etiam culpabili, excuſatur ab ea lata contrà præſumentes.*

3 *Amplia id verum eſſe, etiam ſi ignorantia fuerit craſſa, & ſupina, quia particula, (temere) idem eſt quod conſultò.*

4 *Temere aliquid facere, vel omittere is dicitur, qui id facit ſaltem ex contemptu virtuali legis.*

5 *Temere aliquid facere, vel omittere eſt ſtultè, ſeu fatuè facere, ac omittere.*

6 *Excipe, ſi ignorantia fuerit nimis craſſa, ſeu nimis ſupina; quia talis ignorantia æquiparatur ſcientiæ.*

1 RE ſpondetur, quod neque ex iſto caſu Religioſus incurrat excommunicationem; Doctores communiter (quos ſequitur Suarez *tom. 5. in 3. part. diſput. 4. ſect. 1. & 3.* & Sanch. *de matrim lib. 9. diſp. 35. num. 38.*) contrà Gloſſam *in cap. 1. de ſentent. excommunicat. verb. Temerarius*, Dominicum *ibidem num. 10.* Franchum *in cap. Vt periculoſa ne Monachi, vel Clerici in 6. num. 4.* Navarrum *in ſumma cap. 27. num. 28.* & alios, quatenus aiunt, quod ſola ignorantia inculpabilis, & invincibilis excuſet, ne Religioſus dimittens, ſeu non deferens habitum ſuæ Religionis incurrat hanc excommunicationem.

Probatur; quia, cum Religioſus id faciat ex ignorantia, (quamvis culpabili) vel ex paſſione, vel ex timore, vel ex animi levitate cum aliqua apparenti ratione, ſeu excuſatione, non facit temere, ſed potiùs ignoranter, timidè, vel ex cauſa apparente, ſeu excuſante; ergo neque in iſto caſu incurrit excommunicationem, vel alias pœnas latas contrà temere dimittentes habitum ſuæ Religionis; cum hæc particula *temerè* ſignificet idem, ac *ſcienter*; & præſertim, cum hæc particula: *temerè*: bis ponatur *in dicto cap. Vt periculoſa* (dicitur enim in principio: *temerè habitum dimittat*: Et poſtea ſubditur infrà: *Si quis horum temerarius violator extiterit*:) At quando in Canone, vel lege civili idem verbum repetitur, talis repetitio (vti docent Gloſſa *in Clementina prima de Iurepatronat. verb. Diæceſanis*, & Imola *ibidem num. 1.*) non caret myſterio; ergo non debet dicta particula quomodocumque, ſed ſolùm propt è, & ſtrictè deſumi, & intelligi.

2 Confirmatur, quia quando excommunicatio fertur contrà præſumentes aliquid facere, vel omittere, qui illud fecerit, vel omiſerit ex ignorantia, vel metu, etiam culpabili, excuſatur ab excommunicatione lata contrà præſumentes: ergo nunc etiam, cum excommunicatio feratur contrà temerè dimittentes, ſeu non deferentes habitum ſuæ Religionis, ſi ex ignorantia, vel ex timore (etiam culpabili) Religioſus habitum ſuæ Religionis dimiſerit, ſeu non detulerit, excuſabitur etiam ab excommunicatione lata contrà Religioſos temerè dimittentes, ſeu non deferentes habitum ſuæ Religionis.

3 Quod verum eſt, etiamſi ignorantia fuerit craſſa, & ſupina; quia ly *temerè* (ſicuti docent Cardinalis *in Clementina prima §. Signis notabili primo de ſtatu Monachor.* Ancharanus *ibidem num. 15.* alij, quos ſequitur Suarez *de cenſuris tom 5. diſput. 4. ſect. 10. num. 3.*) Idem eſt, ac conſultò, dolosè, ſcienter, vel præſumendo; ſed quotieſcumque in iure imponuntur pœnæ contrà ſcienter aliquid facientes, aut omittentes, vel contrà præſumentes aliquid facere, aut omittere, excuſat ab illis pœnis ignorantia etiam craſſa, & ſupina, ſicuti patebit ex iis, quæ dicam mox *infrà circa finem huius præſentis ſectionis*, ergo, &c.

4 Confirmatur; quia is dicitur aliquid temerè facere, vel omittere, qui illud facit, vel omittit ex contemptu (ſaltem virtuali) legis, (quia ſcilicet renuit illi ſubeſſe) Sanctus Thomas 2. 2. *quæſt. 53. articul. 3. ad 3.* Caietanus *ibidem*, & alij, quos ſequitur Suarez *tom. 5. citat. diſputat. 23. ſect. 4. num. 3.* ſed qui ex ignorantia (etiam craſſa, & ſupina) habitum ſuæ Religionis dimittit, ſeu non defert, non id facit ex contemptu legis; ergo non incurrit hanc excommunicationem.

5 Confirmatur ſecundò, quia temere aliquid facere, vel omittere (ſicuti docent Ioannes Monachus *in cap. 1. num. 12. de ſent. excommun. in 6.* Io. Andreas *ibidem num. 5.* & alij canoniſtæ) idem eſt, ac ſtultè, ſeu fatuè facere, vel omittere; ſed qui ex ignorantia (etiam craſſa, & ſupina) habitum ſuæ Religionis dimittit, non cenſetur ſtultè, ſeu fatuè illum dimittere; ergò, &c.

Excipe tamen, ſi ignorantia fuerit nimis craſſa, ſeu nimis ſupina; quia talis ignorantia quidem, etſi ſola, æquiparatur ſcientiæ, ita vt qui ex tali ignorantia aliquid fecerit, vel omiſerit, cenſeatur ſcienter, conſultò, dolosè, ſeu præſumendo facere, vel omittere, Antonius *in cap. 1. de conſtitut. n. 9.* Petrus de Ledeſma *in ſumma de Sacramentis cap. 3. de excommunicat. dub. vltimo dicto 3.* & alij, quos ſequitur Henriquez *lib. 13. cap. 13. n. 3.* 6

SECTIO III.

Quid dicendum de Religioſo, ſi calumniosè, & iniuſtè apud ſuum ſuperiorem fuerit accuſatus, timeátque inique, & crudeliter vexari, & propterea occultet, ſeu occultè deferat habitum ſuæ Religionis?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus, ſi calumniosè, & iniuſtè apud ſuum ſuperiorem fuerit accuſatus, timeatque inique, & crudeliter vexari, ſi propterea occultet, ſeu occultè deferat habitum ſuæ Religionis, non incurrit dictam excommunicationem, quia ſeruus, vt fugiat iram Domini ſui poteſt per aliquod tempus latere.*

2 *Quilibet ſi iniuſte vexetur licitè poteſt ſe tueri.*

RE ſpondetur, quod Religioſus neque in iſto caſu excommunicationem præſentem incurrat. Videri poterit Portius *conſil. 84.* 1

Probatur; quia ſeruus poteſt, vt Domini ſui iram effugiat, vel vt faciliùs apud illum deprecatorem inveniat, per aliquod tempus latere, *l. Bovem in principio ff. de edilic. edict. & l. qui ſi §. ſin autem eodem titulo:* Ergo Religioſus etiam, vt hoc modo ab iniqua calumnia, iniuria, & vexatione ſe defendat, poterit per aliquod tempus occultare, ſeu occultè deferre habitum ſuæ Religionis.

Confirmatur Argumento Clementinæ Paſtoralis *§. quis enim de ſent. & re iud.* quamvis hæc ibi habeantur: [Quis auderet talis Conſiſtorij ſubire iudicium, & ſe in hoſtium ſuum reponere, ac ad mortem, per violentam iniuriam, non per iuſtitiam, inferendam vltroneum ſe offerre: Hæc quidem iure timentur: hæc de more vitantur; hæc humana fugit ratio: hæc abhorret natura, &c.] Si igitur poteſt quis ad ſe defendendum, prædicta facere; multò magis poterit Religioſus ad eumdem finem occultare, ſeu occultè habitum ſuæ Religionis deferre. 2

Confirmatur ſecundò, quia quilibet, ſi iniuſtè vexetur, licitè poterit ſe tueri, iuxta Textum *in l. ſi percuſſorem Cod. de ſicariis, l. ſcientiam §. final. ad leg. Aquiliam, l. 1. ff. de vi, & vi armata, l. Tranſigere Cod. de tranſactionib. & cap. ius naturale diſt. 1.* Ergo, ſi Religioſus putauerit, quod non poſſit, niſi habitum ſuæ Religionis occultè deferendo, vel etiam illum dimittendo, conſulere, licitè poterit id facere.

SECTIO IV.

Quid dicendum de Religioſo, ſi commiſerit aliquod delictum, & propterea occultauerit, ſeu occultè habitum ſuæ Religionis detulerit, vel dimiſerit, ne à ſuo ſuperiore capiatur, ſicque debitas pœnas ſubſtineat?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus, ſi commiſerit aliquod delictum & propterea occultauerit, ſeu occultè habitum dimiſerit, vel detulerit ſuæ Religionis, ne à ſuo ſuperiore capiatur, ſicque debitas pœnas ſuſtineat, non effugit dictam excommunicationem, neque alias pœnas latas contra temerè dimittentes habitum, vel occultantes.*

2 *Is, qui iuſtè detinetur in carcere, poteſt licitè fugere, etiamſi non reperiat oſtium apertum; ſed ipſemet illud aperiat, vel effringat.*

3 *Superior in tali caſu iuſtè procedit contra talem Religioſum; cum ſuperioris munus ſit, malos homines punire, ne delicta remaneant impunita.*

4 *Is, qui iuſtè detinetur in carcere, poteſt licitè fugere propter ius naturale maximum quod habet in ſuam defenſionem etiamſi carceris oſtium aperiat, vel effringat, & tamen ſi fortè deprehendatur in fuga, licitè etiam poterit puniri à ſuperiore.*

5 *Seruus propter ius naturale maximum, quod habet in ſuam libertatem licitè poteſt fugere à Domino, & tamen ſi fortè etiam deprehendatur in fuga, licitè etiam poteſt caſtigari à Domino.*

6 *Religioſus, qui deliquit patienter debet ferre pœnitentias quæ ſibi imponuntur, & nullo modo dimittere habitum ſuæ Religionis.*

1 RESpondetur, quod è contra in tali caſu Religioſus non effugiat excommunicationem, nec alias pœnas latas contra temerè dimittentes, vel occultantes habitum ſuæ Religionis.

Probatur; quia ex Gloſſa *in l. ſuccurritur ff. ex quib. cauſ.* Bald. *ibidem circa finem*, Bartul. *in l. relegati ff de pœnis.* Abbat. *in cap. 1. & in cap. ſicut 3. de teſtibus*, *Cardinal. in Clement Paſtoralis de re iudic.* & aliis, is qui iuſtè detinetur in carcere, non poteſt licitè fugere, (quamuis reperiat oſtium apertum): Ergo multo magis non poterit Religioſus licitè dimittere habitum ſuæ Religionis, vt iuſtum criminis.

2 At hæc ratio (vt fatear) non conuincit; quia contraria opinio (& forſan communior, & probabilior) tenet, quod is, qui iuſtè detinetur in carcere poſſit licitè fugere, (etiamſi non reperiat oſtium apertum, ſed ipſemet illud aperiat, vel effringat) S. Thomas 2. 2. *quæſt 69. art. 4. ad* 2. Caietan. *ibidem.* Syluest. *verbo fugere num. 1.* Sotus *de iuſt. & iur. lib. 5. quæſt. 6. articul. 4.* Leſſius *lib. 2. cap. 31. dub. 5. num. 31.* Driedo *lib. 2. de libertate chriſtiana cap. 6.* Nauarrus *in ſumma cap. 17. num* 102. Couarruu. *lib. 1. variar. cap. 2. num. 11.* Henriquez *quodlib. 9. q. 25.* Saytus *in claui regia lib. 12. cap. 18. num. 12.* & alij.

3 Probatur 2. quia ſuperior in tali caſu iuſtè procedit contra talem Religioſum: (cum ſuperioris munus ſit, malos homines punire, ne delicta remaneant impunita, *l. nullùs quod de Iudais. l. vulneratus ff. ad leg. aquil. l. ſi Reo §. finali ff de fideiuſſ & l licitatio ff. de public.*) Ergo, cum ſuperior in tali caſu iuſtè procedat, non poterit Religioſus ſubditus licitè etiam dimittere habitum ſuæ Religionis, vt iuſtas, & debitas effugiat, ſed hoc modo potiùs illicitè ſe defendet; & iniuſta defenſio reprobatur, *l. ſi ſeruus Cod. de his qui ad Eccleſ. confug. l. ſiquis in graui §. ſi marius ff. ad Sillan. & l. milites ff. de re militar.*

4 At hæc ratio (vt etiam fatear) neque conuincit; quia poterit quis concedere antecedens, & negare conſequens: Nam (quemadmodum ſuprà dicebam) is, qui iuſtè detinetur in carcere, propter ius naturale maximum, quod habet in ſuam defenſionem, poteſt licitè fugere (etiam ſi carceris oſtium aperiat, vel effringat) 5
& tamen, ſi fortè deprehendatur in fuga, licitè etiam poterit puniri à ſuperiore: ſimiliter ſeruus propter ius naturale maximum; quod habet in ſuam libertatem, licitè poteſt fugere à Domino, & tamen ſi fortè etiam deprehendatur in fuga, licitè etiam poteſt caſtigari à Domino, & ſic in ſimilibus aliis quamplurimis caſibus. Quod mirum eſſe non debet; quia ſæpè ſæpiùs per accidens ratione ignorantiæ veritatis (quæ eſt à parte rei) apparet probabilitas ex vtraque parte: Vnde fit, quod ex vtraque parte detur bellum iuſtum, non quidem materialiter (quia vna eſt veritas à parte rei, licet nobis incognita) ſed formaliter propter rationes probabiles ex vtraque parte apparentes; vt de facto compluries contingit in ſupremis Principibus Chriſtianis, qui propter rationem dictam gerunt inter ſe bellum iuſtum formaliter ex vtraque parte.

Cæterùm, quamuis rationes iſtæ non conuincant 6
euidenter; Religioſus tamen, qui deliquit, patienter debet ferre pœnitentias, quæ ſibi imponuntur, & nullo modo dimittere habitum ſuæ Religionis; Præſertim, ſi adſit ſcandalum, & periculum incurrendi mali maioris.

SECTIO V.

Quid dicendum de Religioſo, qui per breue tempus dimiſerit habitum ſuæ Religionis in ſuo cubiculo, vel in aliquo loco ſecreto, vt meliùs quieſcat, dormiat, vel ſtudeat, &c.

SVMMARIVM.

1 *Religioſus, qui dimiſit habitum ſuæ Religionis in ſuo cubiculo, vel in aliquo loco ſecreto, vt meliùs quieſcat, dormiat, vel ſtudeat, non incurrit dictam excommunicationem, vel alias pœnas latas contra temerè dimittentes habitum ſuæ Religionis; quia in tali caſu non dimittit temerè habitum, contra nonnullos contrarium ſentientes.*

2 *Textus, in quibus habetur, quod Religioſus ſemper debeat deferre habitum ſuæ Religionis quocumque eat, & etiam quamuis quieſcat, intelligendi ſunt de conſilio, non autem de præcepto.*

RESpondetur, quod Religioſus neque in iſto caſu etiam incurrat excommunicationem, vel alias pœnas latas, contra temerè dimittentes habitum ſuæ Religionis; Ioan. Andreas *in dicto cap. vt periculoſa ne clerici, vel monachi in 6.* Franchin. *ibidem numero 5.* Geminianus *num. 9.* Henricus *in cap. 1. de Apoſtat. n. 6.* Antonius *ibidem num. 8.* Decianus *in tract. crimin. lib. 5. cap. 76. num. 8.* Syluest. *verbo excommunicatio 9. caſ. 24. notabil. 2. & num. 54.* Nauarrus *cap 27. n. 131.* Rodericus *tom. 2. queſtion. regular. q. 76. art. 6 notab. 2.* Tabiena *verb. excommunicatio 5. caſ. 25.* & S. Antoninus *3. par. tit. 24. cap. 53.* 1

Probatur ex iis, quæ dicam *infrà ſectione 6. & 7.* quia (licet Textus *in dicto cap. 2. ne clerici*, loquatur abſolutè, ſiquis temerè dimiſerit; Caietan. *in ſumma verb. excommunicatio cap 61.* & Sanch *lib. 6. moral. cap. 8. numero 48.*) Nihilominus, quia (ſi dimiſerit per breue tempus) moraliter loquendo ſecundum prudentium æſtimationem potiùs dicitur ſpoliatio, quam dimiſſio habitus excommunicationem prædictam non incurret; Cùm lex pœnalis non ſit extendenda, ſed potiùs reſtringenda, Bannez 2. 2. *quæſt. 12. articulo 1. dub. 2.*

Digitized by Google

& Azor. *lib.2. inſtit. moralium cap* 13. *q.5.* & *caſ.* 16.

Quod ob eamdem rationem (vt infra dicam *eadem ſect.6.* & 7) intellige, etiamſi id faciat animo exequendi pro illo breui tempore aliquid minùs licitum, vel etiam aliquid turpe, & illicitum; Nauarrus *in ſumma cap.*26. *num.*131. & Azor. *vbi ſuprà*; Quin & ſi id faciat animo diuagandi, vel eundi ad quemcumque locum; Sanchez *citat.cap.*8 *num.*16. & confirmatur; quia Religioſus in tali caſu non dimittit temerè habitum ſuæ Religionis iuxta ea, quæ dicebam *ſuprà ſectione* 2. Ergo &c.

2 Quamuis contrarium doceant alij, (inter quos Archidiaconus *in dict. cap. vt periculoſa num.*1. & Graff. *lib.*3. *deciſ. cap.*5. *num.*75.) quatenùs aiunt, quod Religioſus ſemper debeat deferre habitum ſuæ Religionis, quocumque eat, & quamuis etiam in lectulo quieſcat, vt dicitur *in cap. vidua* 20. *quæſt.*1. Ibi: [ſeu in lectulo quieſcens, ſeu in quocumque loco conſiſtens conſtanter vtatur apta Religionis profeſſioni veſte.] *in cap. ſanctimonialis* 23. *diſt.* & *in cap. clerici de vita, & honeſtat. clericorum*; ita vt ſaltem, ſi Religioſus omninò nudus, (ſcilicet etiam ſine camiſia, cauſa aliqua non vrgente) in lectulo dormiat, mortaliter peccet.

At cum Syluestro, Nauarro, & S. Antonino *in locis ſuprà citatis* Reſpondetur, quod hi textus intelligendi ſint de conſilio, non autem de præcepto; Ita vt ex his textibus (præciſis conſtitutionibus, & Religionis ſtatutis municipalibus, quæ obligent ſub mortali) non inferatur peccatum, ſaltem mortale.

SECTIO VI.

Quid dicendum de Religioſo, qui per breue tempus dimiſerit habitum ſuæ Religionis, ex leuitate quadam, v.g. vt melius currat, ſaltet, ludat, vel lapidem proiiciat?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus, qui ex quadam leuitate dimiſit habitum, v.g. vt melius currat, ſaltet, ludat, vel lapidem proiiciat, neque incurrit excommunicationem præfatam, vel alias pœnas latas contra temere habitum dimittentes quia non videtur eſſe mens Pontificis, vt incurratur pro dimiſſione habitus leui contra nonnullos.*

2 *Religioſus in tali caſu non dimittit habitum ſuæ Religionis animo vagandi ſeu vt liberius vagetur, quod ſolum videtur textus velle prohibere.*

3 *Non dicitur quis aſſumpſiſſe, quod ſtatim eſt dimiſſurus; nec dimittere quod ſtatim eſt reaſſumpturus.*

4 *Clericus ſi deferat veſtes virgatas, vel partitas non continuò, neque cauſa vſus proprij ſeu ad vtendum; ſed ob feſtum ſocij, qui militat, vel doctoratur, vel vxorem ducit, &c. neque incurrit pœnam Clementinæ* quoniam de vita, & honeſtate Clericorum.

1 Reſpondetur, quod Religioſus neque in iſto caſu etiam incurrat excommunicationem, vel alias pœnas latas contrà temerè dimittentes habitum ſuæ Religionis; Paludanus *in 4. diſtinct.* 18. *q.*3. *art.*3. *n.*41. Syluester *verbo habitus q.*2. & *verbo excommunicatio* 9. *caſu* 4. *n.*51. *notabili* 1. & *n.*53. *notabil.*3. Tabiena *eodem verbo excommunicatio* 5. *caſ.*21. *quæſt.*1. *num.*2 Nauarrus *in ſumma cap.*27. *num.*131. Sayr. *lib.*3 *de cenſur. c.*23. *n.*13. & 14. Rodericus *tom* 2. *quæſt. on. Regular. q.*76 *art.*6. *notabil.*2. S. Antoninus 3. *par. tit.*24. *cap* 53. Suarez *tom.* 5. *diſput.*23. *ſect.*4 *num.* 27. & *ſeqq.* Azor. *tom.*1. *lib.*12. *cap.*13. *quæſt.*5. *caſ.*16 qui ſubdunt, & rectè, id eſſe verum, etiamſi Religioſus depoſito habitu ſuæ Religionis, ad breue tempus habitum alium aſſumpſerit.

Probatur, quia non videtur eſſe mens Pontificis, vt incurratur excommunicatio pro dimiſſione habitus Religionis leui ſeu ad breue tempus; quemadmodum, cum imponitur excommunicatio pro furto, non intelligitur impoſita pro furto leui, ſeu quantitatis paruæ, ſed quantitatis magnæ, & notabilis.

Secundò, quia Religioſus in tali caſu non dimittit habitum ſuæ Religionis animo propriè vagandi, ſeu vt liberiùs propriè vagetur; (cum ſit per breue tempus) quod ſolum videtur velle prohibere textus *in cap. vt periculoſa ne Clerici, vel monachi in* 6. 2

Tertiò, quia non dicitur quis aſſumpſiſſe, quod ſtatim eſt dimiſſurus; Nec dicitur quis dimittere, quod ſtatim eſt reaſſumpturus; vnde, ſi Religioſus veſtem virgatam, vel partitam in momento aſſumeret, ſtatim eam dimiſſurus, non dicitur eam aſſumpſiſſe, *l. diuortium ff. de diuortiis.* 3

Quamuis contrarium doceant alij (inter quos Francbus *in dicto cap. vt periculoſa*) quatenùs expreſsè aiunt, quod Religioſus, qui dimittit habitum ſuæ Religionis ex leuitate, vt v.g. meliùs ſaltet, currat, vel cantet, &c. contrahat excommunicationem, & alias pœnas latas *in cit. cap. vt periculoſa*, contra temerè dimittentes habitum ſuæ Religionis

At quod dicebam, videtur mihi probabilius propter 4
rationes dictas

Adde, quod, ſi Clericus deferat veſtes virgatas, vel partitas non continuò, neque cauſa vſus proprij, ſeu ad vtendum, ſed ob feſtum ſocij, qui militat, vel doctoratur, vel vxorem ducit, &c. neque incurrat pœnam Clement. *quoniam de vita & honeſt. Clericorum*, quia talia rarò contingunt; & leges ex alio capite accommodantur ad ea, quæ frequentiùs accidunt, *l. nam ad ff. de legibus.* Videri poterit Cardinalis *in d. Clementina q.*3. Syluester *verb. excommunicatio* 9. *caſ.*24. *n.*53. *notabil.*3. & Nauarrus *in ſumma cap.*27. *n.*31. *declarat.*5.

SECTIO VII.

Quid dicendum de Religioſo, qui per breue tempus dimiſerit habitum ſuæ Religionis ex turpi cauſa (v.g. vt ſecretò quid furetur, fornicetur, vel percutiat, &c. quin etiam vt diuagetur, vel eat ad quemcumque locum) ſtatim tamen habitum illum, ſemel dimiſſum, iterum reaſſumpturus?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus qui dimittit habitum ſua Religionis ex turpi cauſa, v.g vt ſecreto furetur, vel fornicetur, vel percutiat, quin etiam vt diuagetur, vel eat ad quemlibet locum, animo tamen ſtatim reaſſumendi, quamuis grauiter peccet, non tamen incurrit dictam excommunicationem; quia non animo propriè vagandi ſed ad breue tempus dimittit; contra alios contrarium & quidem ſatis probabiliter ſentientes.*

Reſpondetur; quod Religioſus neque in iſto caſu (quamuis grauiter peccet aliundè) incurrat excommunicationem, vel alias pœnas latas contrà temerè dimittentes habitum ſuæ Religionis. 1

Probatur, quia Religioſus in tali caſu (cum habitum ſuæ Religionis dimittat ad breue tempus; & non animo propriè vagandi ex iis, quæ dicebam *ſuprà ſect.*5. & 6. non dicitur dimittere illum ſecundùm communem modum loquendi, & leges pœnales ex alio capite ſunt ſtrictè interpretandæ, & non extendendæ vltrà proprietatem verborum; ergo.

Atque ita docent Syluester *verbo excommunicatio* 9. *caſ.*

caſ.14. num.53. notabil.3. Tabiena *eodem verbo excommunicatio 5. caſ.23.q.1.num.2.* Azor. *tom.1. inſtit. moral. cap.13.q.5.caſ.16. & cap.17. q.9.* Sà *verbo excommunicatio num.9.* Toletus *lib.4. cap.18.num.4.* Sanchez *lib.6. moral. cap.8.num.57.* Nauarrus *in ſumma cap.27.n.131. declarat 3.* Saytus *de cenſuris lib.3.cap.53. num.16.* Paſſatellus *in priuilegiis minimorum cap.34.* & Confectus *in priuileg.mendicant. poſt Bullas Pontificias tit.13.c.14.*

Quamuis contrarium (& ſatis quidem probabiliter) doceant alij, vt Bannez *2.2. q.12. art.2. dub.2. concluſ.2.* Rodericus *in ſumma tom.1. cap.43. num.1.* Paludanus *in 4. diſtinct.18. q.3. art.3. num.41.* S.Antoninus *3. par. tit. 24.cap.53.* Rodericus *tom 2. quaſt. Regular. quaſt.76. art.6 notab.2.* & Suarez *tom.5. diſput.23. ſect.4. n.31.*

At quod dicebam, videtur mihi etiam ſatis probabile ob rationes dictas.

SECTIO VIII.

Quid dicendum de Religioſo, qui quidem non dimiſerit habitum ſuæ Religionis, illum tamen habitum ita occultè detulerit, vt ille habitus nullo modo exteriùs appareat, ſicque illum habitum deferens, nullo modo cognoſcatur, eſſe de tali Religione?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus, qui quidem non dimiſit habitum ſuæ Religionis, illum tamen ita occultè detulit, vt nullo modo exteriùs appareat, nullóque modo cognoſcatur, incurrit excommunicationem, & alias pœnas latas contrà temerè dimittentes habitum ſuæ Religionis.*

2 *Religioſus, qui ita occultat habitum ſuæ Religionis, vt talis habitus nullo modo appareat, ſicque illum deferens non poſſit diſcerni, quod ſit de tali Religione, eſt Apoſtata; quia ſic occultare perindè eſt ac illum non deferre. At probabilius eſt oppoſitum.*

3 *Apoſtata verè, & propriè eſt qui à Religione recedit animo nunquam ad illam redeundi, etiamſi habitum non dimittat.*

4 *Religioſus in tali caſu licet non dimittat habitum materialiter, & phyſicè, dimittit tamen formaliter, & moraliter.*

5 *Non deferre aliquid, & ita deferre illud, vt nullo modo videantur, æquiualent inter ſe.*

6 *Relicta in Teſtamento ſi non poſſint legi, non debent haberi pro relictis.*

7 *Religioſus ideo prohibetur dimittere habitum ſuæ Religionis, ne ex hac dimiſſione deſumat occaſionem vagandi.*

8 *Lex lata, ne Religioſi temerè dimittant habitum ſuæ Religionis, ſi non extenderetur ad Religioſum illum, modo, quo ſuprà occultantem, fruſtraretur.*

9 *Iudæi ſi non deferant ſignum, quo poſſint diſcerni à Chriſtianis, vel ſi occultent illud, vt nullo modo poſſint diſcerni, grauiſſimis pœnis afficiuntur.*

10 *Religioſis ideò præcipitur habitum ſuæ Religionis deferre, vt decenter, & honeſtè ſe gerant.*

11 *Religioſi ſic occultantes habitum ſuæ Religionis, fraudem faciunt legi, quia ratio cur prohibeantur ne dimittant habitum eſt vt cognoſcantur, contrà nonnullos contrarium ſatis probabiliter exiſtimantes.*

12 *Habitum occultare ita vt occultans nullo modo cognoſci poſſit, quod ſit de tali Religione, eſt formaliter, & moraliter dimittere habitum.*

13 *Religioſus dimittens habitum ſuæ Religionis exteriorem, retinens tamen habitum interiorem, non inuenit d. excommunicationem ſecundùm aliquos, quia non dicitur dimittere habitum ſimpliciter; at auctori id non probatur, & cur?*

Reſpondetur, quod Religioſus in tali caſu incur- 1
rat excommunicationem, & alias pœnas latas contrà temerè dimittentes habitum ſuæ Religionis; Caiet. *verbo excommunicatio c. 61.* Syluester *eodem verbo excommunicatio 9.caſ.24. num.53.q.4.* Armilla *caſ 53.n. vnico.* Nauarrus *cap.27. num.131.* S. Antoninus *3.par. tit.16. cap.6.* Bannez *2.2. diſput.1. quaſt.12. punct. primo circa finem*, Io. Andreas *in cap.2. Deus qui, de vita & honeſt. Clericor. num.2.* Ancharan. *ibidem num.4.* Antonin. *num.3.* Azor. *tom.1. inſtitut. moral. lib.12. cap.13.q.5. caſ.16.* Rodericos *tom.1. quaſtion. Regular. quaſt.3 art.2.* Oldrad. *conſil.184.num.12.* (vbi ſubdit, ita fuiſſe reſponſum à Clemente V.) Clar. *lib.5 .recept. §. finali in practica criminali q.76. num. 16.* Rebuff. *in praxi beneſic. tit.de diſpenſatione cum Regularib. num.43.* Valentia *tom. 3. diſput.1. q.12. puncto primo.* Roman. *conſil.449.* Thomas Triuiſanus *deciſ 19. lib.2.*) vbi ſubdit, ita fuiſſe iudicatum Venetiis; Ricciullus *lib.8. de Iure perſon.c.12. n.1. & ſeqq.* (vbi ſubdit, hanc opinionem eſſe veram, & ſic fuiſſe deciſum à Rota die 18. Nouembris coram Oradino) Achill. *deciſ.1. de Apoſtat. n.10. & 11.* (vbi ſubdit, ſic ſentiiſſe etiam antiquiores Pœnitentiariæ Reſidentes) & alij communiter.

Probatur; quia Religioſus, qui ita occultat habitum 2
ſuæ Religionis, vt talis habitus nullo modo appareat, ſicque illum deferens non poſſit diſcerni, quod ſit de tali Religione, eſt Apoſtata, S. Antonin. *3.par.tit.16. cap.6. in principio.* Io. Andreas *in cap. Deus qui de vita & honeſt. Cleric. or. num.2.* Ancharan. *ibidem n.4.* Cardinalis *in Clementina 2. de vita, & honeſt. Cleric. verbo dignitatem num. 2.q.3.* Ananias *in rubr. de Apoſtatis num.3.* Syluester *verbo excommunicatio 9.caſ.14.n.53.q.4.* & Rebuff. *in praxi beneſic. tit. de diſpenſat. cum Regular. num 43.* quia ſic occultare habitum ſuæ Religionis perindè eſt, ac illum non deferre, ſeu dimittere ergo ſi excommunicationem incurrit, qui dimittit, excommunicationem etiam incurret, qui ſic habitum ſuæ Religionis occultat, vt talis habitus nullo modo appareat, ſicque qui defert, nullo modo diſcerni poſſit, quod ſit de tali Religione.

At hæc ratio non conuincit; quia probabilius eſt, quod Religioſus habitum ſuæ Religionis deferens, & exteriùs talem habitum ita occultans (vt talis habitus nullo modo appareat, ſicque deferens nullo modo diſcerni poſſit, eſſe de tali Religione) non ſit verè & propriè Apoſtata; Rodericus *tom.1. quaſtion. Regular q.30. art. 2.* Mandoſ. *in ſignat. gratia verbo licentia verſ. qui licentia non obtenta*, & alij. quia verè, & propriè 3
Apoſtata eſt, qui à Religione recedit, animo nunquam ad illam redeundi, etiamſi habitum non dimittat, vt infrà loco ſuo dicetur; quapropter meliùs probatur.

Secundò, quia Religioſus in tali caſu, licet non di- 4
mittat habitum ſuæ Religionis materialiter, & phyſicè, dimittit tamen formaliter, & moraliter; quia moraliter loquendo, & in ordine ad notitiam aſpicientium idem eſt, omninò occultare habitum, ac illum dimittere; cum dimittat illum ſic, vt exteriùs nullatenus appareat, & deferens nullatenùs diſcerni poſſit, quod ſit de tali Religione, ergo.

Confirmatur; quia non deferre aliquid, & ita defer- 5
re illud, vt nullo modo videatur, æquiualent inter ſe, Franch *in cap 2. Ne clerici, vel monach in 6.* Ancharan. *in Clement. quoniam de vita, & honeſt. Clericor. num. 7.* Maſcard. *concl.112.n.2.* Franciſcus de Platea *tract. de excommunicat. §.9* de Religioſo, qui temerè habitum ſuæ Religionis dimittit *num.2* & alij; quia quod latet, dicitur non exiſtere, ſeu non eſſe, *l. in lege ff. de contrahen. emption. l. ſi ſ. ceris ff. de reb. dubiis, l. duo ſunt. ff. de teſtam. tutor. l. quoties ff. qui ſatiſd. cogunt. cap. finali de Clerico non baptizato, & cap. ſolemnitatei de conſecrat. diſtinct. 1.* & fauet etiam textus *in l. in principio, & in §. ſed ſi legi ff. de iis, quæ in teſtamento delentur* (quatenùs 6
ibi

ibi dicitur, quod ea, quæ relinquuntur in teſtamento, ſi non poſſint legi, non debeant haberi pro relictis) ergo ſi Religioſus non deferens habitum ſuæ Religionis incurrit excommunicationem, incurret etiam qui ſic occultè illum defert, vt nullo modo videatur, ſicque deferens nullo modo diſcerni poſſit, quod ſit de tali Religione.

7 Tertiò, quia *in d. c. Vt periculoſa ne Clerici, vel Monachi in 6.* ideò prohibetur Religioſus dimittere habitum ſuæ Religionis, ne ex hac dimiſſione deſumat occaſionem vagandi; ſed facilè hanc ipſam eandem occaſionem vagandi deſumere poſſet, ſi retineret quidem habitum ſuæ Religionis, ſed ita occultaret illum, vt cognoſci non poſſet, quod ſit Religioſus de tali Religione; ergo, cum ſit eadem ratio, ſequitur, quod, ſi dimittens habitum, incurrit excommunicationem, incurret etiam habitum quidem retinens, ſed ita illum occultans, vt nullo modo poſſit cognoſci, quod ſit Religioſus de tali Religione.

8 Confirmatur, quia lex lata, ne Religioſi temerè dimittant habitum ſuæ Religionis, ſi non extenderetur etiam ad Religioſum illum modo (quo ſuprà dicebam) occultantem, fruſtraretur fine ſuo: quod nullo modo eſt admittendum: ergo.

9 Quartò, quia eo quod Iudæis præcipitur ſub grauibus pœnis, vt deferant certum ſignum (quò poſſint diſcerni à Chriſtianis) fit, quod ſi ita occultent illud, vt nullo modo poſſint diſcerni ab illis, afficiantur iiſdem pœnis, quibus afficiuntur non deferentes: ergo idem dici debet de Religioſis, habitum quidem deferentibus, ſed ita tamen illum occultantibus, vt nullo modo poſſint cognoſci, quod ſint Religioſi de tali Religione.

10 Quintò, quia ideò præcipitur Religioſis habitum ſuæ Religionis deferre, vt decenter, & honeſtè ſe gerant. *cap. Clerici officio de vita, & honeſt. Clericor.* Et vt ab aliis diſcernantur, *l. Stigmata Cod de Fabricen. lib. 12. l. Sed ſi accepta ff. de Iur. fiſci, & cap. Si Iudex de ſent. excommunicat.* At Religioſi, ſi ſic occultè habitum ſuæ Religionis deferant, vt nullo modo cognoſci poſſint eſſe tales, his omnibus effectibus priuantur: ergo meritò non euitabunt excommunicationem, nec alias pœnas latas *in c. Vt periculoſa ne Clerici vel Monachi in 6.* contrà non deferentes, ſeu contra dimittentes habitum ſuæ Religionis.

11 Confirmatur, quia Religioſi ſic occultantes habitum ſuæ Religionis fraudem faciunt legi. Doctores communiter, (quos ſequitur Calcaneus *conſil.* 123 *num.* 1.) quia ratio, cur prohibeantur, ne dimittant habitum, eſt, ſicuti dicebam, vt cognoſcantur, quod ſint tales Religioſi: ſed idem contingit, cum illum ita occultant, vt nullo modo cognoſci poſſint, quod ſint tales Religioſi; ergo non debent ex ſua fraude commodum reportare, ſed potiùs incurrere eaſdem pœnas, quas incurrunt Religioſi dimittentes habitum ſuæ Religionis.

Quamuis nonnulli (vt Paludanus *in 4. diſtinct. 18. quæſt. 3. art. 3. num.* 41. Abbas *in cap. Deus qui de vita, & honeſt. Clericor. num. vltimo*, Tabiena *verbo excommunicatio 5. caſ. 23. quæſt. 1. num. 2.* Suarez *de cenſur tom. 5. diſput. 23 ſect. 4. num. 33.* & Sayrus *de cenſuris libr. 3. cap. 33. num 9. & 10.* Contrarium (ſcilicet, quod Religioſus, ſiquidem retineat habitum ſuæ Religionis, licet ita occultet illum, vt exteriùs nullo modo appareat, ſicque deferens nullo modo cognoſci poſſit, quòd ſit de tali Religione, non incurrat excommunicationem, & alias pœnas latas contra dimittentes habitum ſuæ Religionis) teneant. & quidem ſatis probabiliter; quia in tali caſu Religioſus non dicitur dimittere habitum ſuæ Religionis: *Et in c. Vt periculoſa, ne Clerici vel Monachi in 6.* prohibetur quidem Religioſis occaſio vagandi, non tamen abſolutè & ſimpliciter, ſed per dimiſſionem habitus, quem in dicto caſu Religioſus non dimittit: ergo non incurrit excommunicationem, ac alias pœnas latas contra dimittentes habitum ſuæ Religionis.

At, quod dixi, videtur mihi multò probabilius propter rationes iam dictas: Et fundamentum hoc aduerſariorum non vrget; Tum quia ex dictis habitum occultare ita vt occultans nullo modo cognoſci poſſit, quod ſit de tali Religione, eſt formaliter, & moraliter dimittere habitum ſuæ Religionis; Tum quia, ſi lex lata contra dimittentes habitum ſuæ Religionis, non extenderetur ad occultantes habitum eiuſdem ſuæ Religionis modo, quo dicebatur, fruſtraretur fine ſuo; Sed lex, etiam pœnalis, ſi alioquin fine ſuo fruſtraretur, extendi debet, vti ſuprà etiam dicebam, & patet *ex cap. nonnullis de Iudæis*, quatenus ibi, quia fertur lex, qua præcipitur Iudæis, vt deferant certum ſignum, quo à Chriſtianis diſcernantur, prædicta lex extenditur, ita, vt ſi Iudæi deferant quidem tale ſignum, ſed tamen ſic occultent illud, vt nullo modo exteriùs appareat, ſicque deferentes nullo modo à Chriſtianis diſcernantur, incurrant eaſdem pœnas, quas incurrunt non deferentes. Vide etiam, quæ dicam *infrà ſect. 17. Petitione 3.* 12

Cæterum, quod docet Abbas *in cap. Deus qui de vita, & honeſt. clericor. num. 2.* (ſcilicet Religioſum dimittentem habitum ſuæ Religionis exteriorem, retinentem tamen habitum eiuſdem ſuæ Religionis interiorem, quem per alium habitum ſuper impoſitum prorsùs occultet, non incurrere hanc excommunicationem; quia in tali caſu Religioſus, inquit ipſe, non dicitur, habitum dimittere ſimpliciter) mihi non probatur; ſed cum tantum cum Dominico *in dicto cap. vt periculoſa num. 6.* & aliis Canoniſtis, (quos ſequitur Suarez *loco ſuprà citato*) dicendum videtur. Ratio; quia Textus *in dict. cap. vt periculoſa*, loquitur de Religioſis dimittentibus habitum ſuæ Religionis non interiorem, ſed exteriorem (cum per habitum exteriorem cognoſcantur Religioſi, & per habitum exteriorem vitetur occaſio vagandi.) At Religioſi habitum exteriorem occultantes, ita vt agnoſci non poſſint, quod ſint de tali Religione, ex dictis illum dimittunt formaliter, & moraliter (quod prohibetur *in dict. cap. vt periculoſa, ne clerici, vel monachi in 6.*) Ergo, &c. 13

SECTIO IX.

Quid dicendum de Religioſo, qui occultet quidem habitum ſuæ Religionis, ſed ita tamen, vt à domeſticis, vel familiaribus ſuis, (quamuis non ab omnibus) cognoſci poſſit, quod ſit de tali Religione?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus, qui occultat habitum ſuæ Religionis, ſed ita tamen vt à domeſticis, vel familiaribus ſuis, quamuis non ab omnibus, cognoſci poſſit, non incurrit dictam excommunicationem, neque alias pœnas latas contra temerè dimittentes habitum ſuæ Religionis; quia ſic non dicitur dimittere abſolutè & ſimpliciter, ſed ex parte, & ſecundum quid.*

2 *Excommunicatio prædicta fertur, ne Religioſus poſſit liberè vagari.*

RESpondetur, quod Religioſus in tali caſu non incurrat excommunicationem, neque alias pœnas latas contra temerè dimittentes habitũ ſuæ Religionis. 1

Probatur, quia in dicto caſu Religioſus non dicitur dimittere habitum ſuæ Religionis abſolutè, & ſimpliciter, ſed ad ſummum ex parte, & ſecundum quid.

Confirmatur, quia hæc excommunicatio fertur, ne Religioſus poſſit liberè euagari (cum ex dimiſſione habitus non poſſit facilè cognoſci, quod ſit Religioſus) Ergo quotieſcumque Religioſus ita occultat habitum, 2

vt

vt poſſit cognoſci (ſaltem à domeſticis, vel familiaribus) quod ſit de tali Religione, non incurret hanc excommunicationem.

Atque ita ſentit Caietanus *in ſumma verbo excommunicatio cap.*61. quatenus ait, quod in tali caſu Religioſus non dimittat habitum ſuæ Religionis neque materialiter, neque formaliter ex toto, quamuis dici poſſit, quod dimittat aliqualiter ſecundùm quid ex parte) Nauarr. *in Manuali cap.*27.*n.*131.*declarat.*6. Bannez 2.2. *diſput.*1.*q.*12.*punct.*1. *circa finem*, Rodericus *tom.*2. *quæſt.regular.q.*76.*art.*1.*notab.*2. Azorius *tom.*1. *inſtitut. moral.cap.*17.*q.*10. & priùs *cap.*13. *q.*3. *caſ.*16. *verſ. is igitur.* (quatenùs hic inquit : [Excommunicationem incurrit Religioſus, qui licet non dimittat habitum, ita tamen occultat illum, vt non appareat ;] Quapropter, ſubdit Azorius. [Abbas, qui oppoſitum inſinuauit *in cap. Deus qui de vita & honeſt. clericor.* videtur locutus fuiſſe de eo, qui habitum occultat, ita vt facilè internoſci, & diſcerni poſſit, ſaltem à domeſticis, & familiaribus, quod ſit de tali Religione] Paſſarellus *in priuileg. Minimorum cap.*34. *circa finem*, & alij communiter. Vide etiam, quæ dicam *infrà ſect.*17. *Petitione* 3.

SECTIO X.

Quid dicendum de Religioſo, qui temerè dimiſerit habitum ſuæ Religionis animo vagandi; At poſteà, mutata voluntate illum ſtatim reaſſumpſerit?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus, qui dimittit habitum ſuæ Religionis animo vagandi, & poſtea mutata voluntate, ſtatim illum reaſſumpſit, non excuſatur ab excommunicatione & aliis pœnis latis contra temerè dimittentes habitum ſuæ Religionis.*

2 *Religioſus, in ipſo actu dimiſsionis cum animo vagandi peccat mortaliter : Hinc non excuſatur ab excommunicatione annexa tali peccato, contra nonnullos contrarium tenentes, ob leuem, & non notabilem habitus dimiſſionem.*

1 RESpondetur, quod in tali caſu Religioſus non excuſetur ab excommunicatione ; & aliis pœnis latis contra tamen dimittentes habitum ſuæ Religionis; vide Doctores, quos ſequitur Suarez *tom.*5. *diſput.*23. *ſect.*4. *num.*3. Videri etiam poterit Caietanus *in ſumma verb. excommunicatio cap.* 61. & Syluester *verbo habitus q.*2. *circa finem.*

Probatur ; quia Religioſus in ipſo actu dimiſſionis tali, ſcilicet cum animo vagandi, peccat mortaliter : Ergo non excuſatur ab excommunicatione annexa tali peccato mortali ; quemadmodum non excuſatur ab excommunicatione qui indebitè, vel illegitimè, atque adeò mortaliter extrahit Reum à loco ſacro, licet poſtea, mutata volontate, ſtatim reſtituat illum loco ſacro; Neque excuſatur à peccato mortali, qui aliquid graue ſumpſit animo retinendi, licet poſtea, mutata voluntate ſtatim reddat illud ei, cui ſubrepſerit.

2 Quamuis contrarium teneant Tabiena *verb. excommunicatio.* *caſ.*23.*q.*1. *num.*2. Sayrus *lib.*3. *de cenſuris cap.* 33. *num.*11. Sanchez *lib.*6. *moral. cap.*8. *num.*54. quos tamen ego intelligo caſu, quo Religioſus habitum ſuæ Religionis temerè dimiſerit animo vagand. ſolum per breue tempus, & poſtea, mutata voluntate, ſtatim reaſſumpſerit ; quia talis dimiſſio cum tali animo, ſeu cum tali intentione dici poteſt non neceſſario (vtpote leuis, & non notabilis, ſed ſolùm ad breue tempus) inuoluere peccatum mortale (quod neceſſario ſupponit excommunicatio, vtpotè pœna grauis) vel caſu, quo loquamur præſumptiuè in foro externo.

SECTIO XI.

An, vt Religioſus incurrat hanc excommunicationem, requiratur, quod non ſolùm temerè dimittat habitum ſuæ Religionis, ſed etiam vt aſſumat alium, ad vſum, ſeu ad vtendum?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus, vt incurrat hanc excommunicationem, requiritur, quod non ſolum dimittat habitum ſuæ Religionis; ſed etiam vt aſſumat alium ad vſum, ſeu ad vtendum, quia lata eſt hæc excommunicatio, ne ſumat occaſionem liberè vagandi.*

2 *Leges non loquuntur de iis quæ rarò accidere ſolent; ſed accommodantur ad ea quæ frequentiùs accidunt.*

RESpondetur affirmatiuè; Syluester *verbo excommunicatio* 9. *caſ.*24.*num.*52.*notab.*2. Bannez 2.2.*q.*12. *art.*1. *dub.*2. *concluſ.*2. *corollar.*1. Nauarrus *in ſumma cap.* 27.*n.*131. Rodericus *tom.*3. *quæſt. regular. q.*76. *notab.*1. & 2. Valentia 2.2. *diſput.*1. *q.*12. *art.*1. *verſ. vbi tamen*, & alij contra Suarez *tom.*5. *de cenſuris diſput.*23. *ſect.*4. *num.*18. 1

Probatur, quia lata eſt hæc excommunicatiò, ne Religioſus accipiat occaſionem liberè vagandi, ſed non poteſt liberè vagari, niſi alium habitum aſſumat (cum non ſoleat homo nudus incedere :) Ergo, &c.

Confirmatur, quia leges non loquuntur de iis, quæ rarò accidere ſolent, ſed accommodantur ad ea, quæ frequentiùs accidunt, *l. nam ad ea ff. de legibus.* 2

SECTIO XII.

An hanc excommunicationem incurrat Religioſus, qui temerè dimittat habitum ſuæ Religionis; & abſque licentia ſui Superioris à ſuo Monaſterio diſcedit animo ingrediendi aliam Religionem laxiorem, quam de facto ingreditur?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus, qui temerè dimittit habitum ſuæ Religionis, & abſque licentia ſui ſuperioris à ſuo Monaſterio decedit animo ingrediendi aliam Religionem laxiorem quam de facto ingreditur, non incurrit hanc excommunicationem quamuis aliunde peccet mortaliter contra aliquos Doctores contrarium tenentes.*

2 *Religioſus temerè dimittens habitum ſuæ Religionis, ideo excommunicatur, ne ex tali dimiſſione deſumat occaſionem periculosè vagandi, quod non facit qui aſſumit habitum alterius Religionis.*

3 *Textus* in cap. vt periculoſa ne clerici, vel monachi in 6. *qui non dicit Religionis in communi. ſed ſuæ, non obſtat. quia finis ipſius legis eſt adimere occaſionem vagandi, quæ ceſſat quando quis dimittit habitum ſuæ Religionis, vt ingrediatur in alienam.*

RESpondetur negatiuè (quamuis aliundè peccet mortaliter, non tamen peccato Apoſtaſiæ) Angelus *verbo Apoſtaſia num.*11. & *verbo excommunicatio* 7. *caſ.*27.*n.*1. & *verbo Religioſus n.*57. Abbas *in cap. ſanè de regular. n* 6. & *in cap. finali de Apoſtatis n* 4. Ioan. Andr. *ibidem num.*4. Anania *num.*3. Butrius *n* 2. Bannez 2.2. *q.*12 *art.*1. *concluſ.*4. Armilla *verbo Apoſtaſia num.*11. Romanus *conſil.*341. *numero* 1. Rodericus *tom.*1. *quæſtion. regular. q.*30. *art.*1. & *tom.*2. *quæſt.*76. *art.*4. *notabili* 2. Sayrus *de cenſuris lib.*3. *cap.*33. *numero* 17. Aragonius 1

Digitized by Google

2.2. q.12. art.1. Rebuff. *in praxi benefic. tit. de tranſlat. monachor. num.*11. Leſſius *de iuſt. & iur. lib.*2. *cap* 41. *dub.*13 *num.*102.& Ricciullus *de iur perſon.lib.*8. *cap.*31 *num.*2.

Quamuis contrarium teneant Sylueſter *verbo excommunicatio* 9.*caſ.*24.*num.*54.*circa finem,& verbo Religio* 4. *q.*4. Nauarrus *in ſumma cap.*27.*num.*131. *declarat.*7. Suarez *tom.*5. *diſput.*23. *ſect.*4. *num.*32. Azorius *tom.*1.*inſtitut moral lib.*12.*cap.*13.*q.*5.*caſ*16. (vbi tamen contrariam opinionem vocat valdè probabilem) & *cap.*14.*q.*10. & *cap.*17.*q* 11. & alij multi.

2 Probatur noſtra reſponſio negatiua; quia ideò *in cap. vt periculoſa ne clerici, vel monach. in* 6. excommunicatur Religioſus temerè dimittens habitum ſuæ Religionis, ne ex tali dimiſſione deſumat occaſionem periculosè vagandi (ſicuti clarè colligitur ex ipſomet Textu, & notant Caietanus *in ſumma verbo excommunicatio cap.*61. Bannez 2.2.*q.*10. *art.*1. & Valentia *ibidem diſp.* 1. *q.*12. *punct.*1.) ſed qui diſcedit à ſua Religione, & ſtatim aſſumit habitum alterius Religionis, non exinde dimittit talem occaſionem vagandi, nec quod facit, id facit cauſa, vel animo vagandi; & eum perſeueret in Religione, licet alia, quàm ſua, non tam dimittit, quàm commutat habitum ſuæ Religionis: Ergo Religioſus in tali caſu non incurrit hanc excommunicationem.

3 Obijcies ex aduerſarijs: Textus *in dicto cap. vt periculoſa* dicit, nequis temerè dimittat habitum ſuæ Religionis,& non dicit Religionis in communi, ſed ſuæ; & præterea talis Religioſus in tali caſu grauiſſimè peccat, tam irrationabiliter diſcedendo à ſua Religione, quam irrationabiliter etiam induendo habitum alterius Religionis: Ergo non eſt, cur non incurrat hanc excommunicationem.

Reſpondetur: Concedo antecedens; ſicque excommunicari quidem *in dicto cap. vt periculoſa* Religioſum temerè dimittentem habitum ſuæ Religionis; ſed ſi dimiſerit tamen ad vagandum; Talis autem Religioſus, licet quidem temerè dimittat habitum ſuæ Religionis, non tamen dimittit ad vagandum; quin (ſicuti ſuprà dicebam eum perſeueret in Religione licet alia, quam ſua, non tam cenſetur dimittere, quam commutare habitum ſuæ Religionis: Quapropter peccabit quidem mortaliter contra canones ob rationes ſuprà dictas, non tamen incurret hanc excommunicationem.

SECTIO XIII.

An hanc excommunicationem incurrat Religioſus, qui temerè dimittit habitum ſuæ Religionis, & aſſumit habitum alterius Religionis, quam tamen non ingreditur?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus, qui temerè dimittit habitum ſuæ Religionis & aſſumit habitum alterius, quam tamen non ingreditur incurrit dictam excommunicationem; quia incipit iam vagari.*

2 *Religioſus, ſi in tali caſu cogeretur adire illam Religionem cuius habitum aſſumpſit facilè poſſet ſe expedire probando quod non ſit Religioſus de tali Religione. & conſequenter ſolum cogi poſſet deponere talem habitum relicta ſibi occaſione, & facultate periculosè per diuerſas mundi partes vagandi.*

1 RESpondetur, quod Religioſus è contra in tali caſu incurrat hanc excommunicationem; Caietanus *in ſumma verbo excommunicatio cap.*61. Roſella *eodem verbo caſ.*6.*n.*5. S. Antoninus 3.*par.tit* 24.*cap.*53. Bannez 2.2.*diſp.*1.*q.*12.*art.*1.*concluſ.*2. *corollar.*1. Saytus *lib.*3.*de cenſuris cap.*38.*num.*17. Rodericus *tom.*2 *quaſtion. regular. q.*76. *art.*2. *notab.*2. *& confeſſ.in priuileg. mendic.* poſt Bullas Apoſtolicas in notabilibus *tit.* 13.*cap.*15.

Probatur; quia Religioſus in tali caſu (cum non ingrediatur Religionem) incipit iam vagari; Ergo, &c.

Confirmatur, quia ſi Religioſus in tali caſu cogeretur adire illam Religionem (cuius habitum aſſumpſit) facilè poſſet ſe expedire, probando, quod non ſit Religioſus de tali Religione; & conſequenter ſolum cogi poſſet deponere talem habitum, relicta ſibi occaſione, & facultate periculosè per diuerſas mundi partes vagandi: quod prohibetur ſub pœna excommunicationis ipſo iure latæ *in dicto cap. vt periculoſa ne clerici, vel monachi in* 6. Ergo.

Hanc igitur excommunicationem incurrit Religioſus, qui habitum ſuæ Religionis dimittit, & habitum alterius Religionis (quam non ingreditur) induit; quia propter rationem iam dictam iſte talis verè comprehenditur *in illo canone cap.*2. *ne cleric. vel monach. in* 6. 2

Quamuis, ſi dimiſerit habitum ſuæ Religionis, & aſſumpſerit habitum alterius Religionis (quam adhuc non ingreditur) ex cauſa rationabili; v.g. quia in illa per tempus notabile ad prædicandum, ad docendum, vel ad quid aliud honeſtum exercendum, morari debet, prædictam excommunicationem non incurrat; quia in tali caſu non dimittit habitum ſuæ Religionis, & aſſumit habitum alterius Religionis (quam non ingreditur) temerè, ſed ex cauſa honeſta, & rationabili; Textus autem loquitur de dimiſſione, & mutatione habitus ſuæ Religionis temeraria; Bannez 2.2. *diſp.*1. *q.*12.*art.*1. *dub.*2. & ex parte Azorius *tom.*1. *inſtit.moral.lib.*12.*cap.*17.*q.*4.

SECTIO XIV.

An hanc excommunicationem incurrat Religioſus, qui recedit à Religione cum licentia ſuperioris; at poſteà temerè dimittit habitum ſuæ Religionis? Vbi etiam quid dicendum, ſi dimittat prædictum habitum intra parietes Conuentus, vel Monaſterij eiuſdem ſuæ Religionis?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus, qui recedit à Religione cum licentia ſuperioris, & temerè dimittit habitum ſuæ Religionis incurrit dictam excommunicationem; quia in dicto cap. vt periculoſa, excommunicatur abſolutè Religioſus temerè dimittens habitum ſuæ Religionis.*

2 *Quod tamen intellige, dummodo Religioſus non dimiſerit habitum, etiam per totum diem domeſticè manendo; quia tunc propriè loquendo non eſt temeraria dimiſſio.*

3 *Religioſus ſi ſolum dimittat habitum ſuæ Religionis intra parietes Conuentus, vel Monaſterij non incurrit dictam excommunicationem.*

RESpondetur quoad primum affirmatiuè; Sylueſter *verb. excommunicatio* 9. *caſ.*24. *num.*54. *quaſt.*5. & *caſ.*25. *num.*55. Roſella *eodem verbo excommunicatio caſ.*16. *num.*5. Tabiena *eodem verbo excommunicatio* 5. *caſ.*13. *q.*1. *num* 2. Saytus *de cenſuris lib.*4. *cap.*33. *num.*19. Azorius *tom.*1. *inſtitut.moral.lib.*12. *cap.*17. *quaſt.*15. Nauarrus *cap.*27. *numero* 131. *declarat.*5. & alij communiter. 1

Probatur; quia *in dicto cap. vt periculoſa* excommunicatur abſolutè Religioſus temerè dimittens habitum ſuæ Religionis, Ergo, &c.

Quod tamen intellige cum Caietano *in ſumma verb. excommunic. cap.*61. dummodò Religioſus non dimittat habitum (quamuis per totum diem) domeſticè manendo intra parietes Conuentus, vel Monaſterij ſuæ Religionis; quia tunc, propriè loquendo, non eſt temeraria dimiſſio, & quia tunc ceſſat legis ratio de non vagando, 2

do; cum hoc pro ratione Canonis *in d. cap.* expreſsè aſſignetur; Caietanus *ibidem.*

Ex quibus contra Sylueſtrum *vbi ſuprà caſ.25. n.55.* & Graff. *1.par.deciſ.lib.3.cap.5 .num.77.* ſequitur, quod, ſi Religioſus dimittat habitum ſuæ Religionis ſolùm intra parietes Conuentus, vel monaſterij eiuſdem ſuæ Religionis, non incurrat hanc excommunicationem, Angelus *verbo excommunicatio 7.cap.27.in principio.* Et videri etiam poterit Probus *in eodem cap. vt periculoſa in addit. ad monachum n.7.* Franchus *ibidem in principio n.5.* Tabiena, & Saytus *in locis ſuprà citatis;* qui tamen duo DD. vltimi limitant, dummodò Religioſus non dimittat habitum continuè per multum tempus, (ideſt, per multos dies) & dummodò non ſic ſe obiiciat oculis ſæcularium aſpicientium.

SECTIO XV.

An hanc excommunicationem incurrat Religioſus, qui temerè dimittit habitum ſuæ Religionis, quamuis ſine animo apoſtatandi, vel eundi ad audiendam Phyſicam, aut Legem Ciuilem.

SVMMARIVM.

1 *Religioſus, qui temerè dimittit habitum ſuæ Religionis, quamuis ſine animo apoſtatandi, vel eundi ad audiendam Phyſicam, aut Legem Ciuilem, incurrit hanc excommunicationem; quia Religioſus in tali caſu abſque tali animo, adhuc tamen dimittit habitum ſuæ Religionis.*

2 *Religioſus qui è Religione fugit, ſi habitum temerè non dimittat, non incurrit dictam excommunicationem.*

3 *Amplia. etiamſi Religioſus fugeret animo apoſtatandi vel eundi ad audiendam Phyſicam, aut Legem Ciuilem; quia in d. capitulo ſolùm excommunicatur Religioſus, qui temerè dimittit habitum ſuæ Religionis.*

4 *Excommunicatio prædicta non incurritur per ſolum exitum temerarium, & ſine iuſta cauſa iure communi; modo temerè non dimittatur habitus Religionis; quia nullo Iure id cauetur contra nonnullos Doctores contrarium aſſerentes.*

1 REſpondetur affirmatiuè; Gloſſa *in cap. vt periculoſa ne Clerici, vel monachi in 6. verbo horum,* Archidiac. *ibidem n.6. circa finem.* Nauarrus *lib.5. conſil. tit. de Apoſtatis conſ. vnic. num.6.* Paludanus *in 4. diſtinct. 18. q.3. art.3. num.41.* Valentia *2.2. diſput.1. q.12. puncto primo in fine.* Leſſius *de iuſt. & iur. lib.2. cap.41. dub.15. n.101.* Roderic. *tom.1 quæſtion. regular. q.30. art.1. & in ſumma tom.1. cap.43. n.1.* Suarez *tom.5. de cenſuris diſp.23. ſect.4. n.26.* S. Antoninus *3. par. tit.24. cap.53. circa finem,* & alij communiter.

Probatur, quia Religioſus in tali caſu abſque tali animo adhuc temerè dimittit habitum ſuæ Religionis, vti ſuppono; Et ex alio capite hæc excommunicatio incurritur ſolùm propter ſolam temerariam dimiſſionem habitus Religionis cum prædictus animus, ſeu prædicta conditio non aſſignetur *in d. cap. 2. ne Cleric. vel monachi in 6.* nec includatur in dimiſſione habitus Religionis: Poteſt enim quis eſſe apoſtata cum habitu (ſi ſcilicet recedat cum habitu à Religione, animo deſerendi in perpetuum Religionem) & non eſſe apoſtata dimittendo (ſi ſcilicet dimittat habitum, non animo deſerendi in perpetuum Religionem) Paludan. & Nauarr. *in locis ſuprà citatis.*

2 Non tamen hanc excommunicationem incurrit Religioſus qui è Religione fugit, ſi habitum temerè non dimittat; quia *in dict. cap. vt periculoſa* non excommunicatur Religioſus fugitiuus, ſed excommunicatur Religioſus, qui temerè dimittit habitum ſuæ Religionis; Leſſius *loco ſuprà citato* (qui ſubdit, & rectè, hoc eſſe verum, etiamſi Religioſus fugeret animo apo- 3
ſtatandi, vel eundi ad audiendam Phyſicam, aut Legem Ciuilem; quia *in dict. cap ſolum excommunicatur Religioſus*, qui temerè dimittit habitum ſuæ Religionis; Et ex alio capite lex pœnalis extendi non debet vltra proprietatem verborum) Nauarrus *de regularib. commentar.2. num.61.* (qui ait, quod per ſolum exitum te- 4
merarium, & ſine iuſta cauſa non incurratur iure communi hæc excommunicatio, modò temerè non dimittatur habitus Religionis, quia nullo iure id cauetur) Bannez *2.2. q.12. art.1.* & alij paſſim.

Quamuis contrarium aſſerant quidam, (quos ſequitur Rebuffus *in praxi benefic. tit. de diſpenſat. cum regularib. num.17.*) ſine tamen efficaci ratione, & ſine Textu; Quinimmò potiùs & contra Textum, cum Textus *in extrauaganti viam de regularib.* requirat monitionem præuiam, vt Religioſus, exiens ſine licentia, excommunicatione puniatur.

SECTIO XVI.

An hanc excommunicationem incurrat Religioſus, qui temerè dimittit ſuæ Religionis habitum, quo vtuntur profeſſi illius Religionis, & aſſumit habitum, quo vtuntur Nouitij eiuſdem Religionis?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus, qui temerè dimittit ſuæ Religionis habitum, quo vtuntur profeſſi illius Religionis, & aſſumit habitum, quo vtuntur Nouitij eiuſdem Religionis, hanc excommunicationem incurrit; quia* in dicto cap. vt periculoſa *excommunicatur Profeſſus temerè dimittens habitum, &c.*

REſpondetur affirmatiuè; Et probatur; quia *in cap. vt periculoſa ne clerici vel monachi in 6.* excommunicatur Religioſus profeſſus temerè dimittens habitum ſuæ Religionis, & aſſumens alium habitum. At in hoc caſu Religioſus profeſſus temerè dimittit habitum ſuæ Religionis, & aſſumit habitum, qui non eſt Religionis, ſed Nouitiorum (qui non ſunt Religioſi) Ergo incurrit hanc excommunicationem. 1

Confirmatur; quia *in dicto cap.* prohibetur Religioſus temerè dimittere habitum ſuæ Religionis, nè exinde deſumat occaſionem, vel materiam liberè vagandi: At Nouitij poſſunt liberè vagari, (cum non poſſint inuiti retineri in Religione; quamuis poſſint cogi ad dimittendum habitum Nouitiorum talis Religionis) Ergo prohibetur temerè dimittere habitum Profeſſorum, & aſſumere habitum Nouitiorum (cum exinde deſumat materiam, vel occaſionem liberè vagandi) atque adeò incurrit hanc excommunicationem.

SECTIO XVII.

Quid dicendum de Religioſo, ſi fiat Epiſcopus, vel Cardinalis?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus, ſi fiat Epiſcopus, vel Cardinalis, tenetur adhuc deferre habitum ſuæ Religionis de iure communi.*

2 *Epiſcopi debent induere veſtes Epiſcopales: Monachi tamen ſi aſſumantur ad dignitatem Epiſcopalem, deferre debent habitum Monachalem.*

ddd 2 *Religioſus*

Digitized by Google

3 *Religioſus factus Epiſcopus in veſtibus Epiſcopalibus conformat ſe alijs Epiſcopis, retento colore habitus ſuæ Religionis.*

4 *Religioſus, ſi factus Epiſcopus, dimittat habitum ſuæ Religionis, & aſſumat tunicam exteriorem Epiſcopalem, quamuis aliqui Doctores ſentiant, quod incurrat dictam excommunicationem latam contra Religioſos temerè dimittentes habitum ſuæ Religionis;*

5 *Probabilius tamen eſt oppoſitum; quia non afficitur excommunicatione lata in aliquo canone, quamuis perperam agat monachus factus Epiſcopus.*

1 RESpondetur: Tenetur adhuc deferre habitum ſuæ Religionis de iure communi; Gloſſ. *in cap. monachi* 16. *q.*7. (quatenus ait, quod monachus, factus Canonicus, vel Epiſcopus, habitum monaſticum non amittit; Abbas *in cap. penultimo de vita, & honeſt. clericor. circa finem.* Imola *in clement.* 1. *de ſtatu monachor. num.*5. Abulenſis *in cap.*30. *munerorum quæſt.* 109. Couarruu. *in cap.*1. *de teſtament. num.*18. Angel. *verbo monachus n.*7. Nauarrus *conſ.*15. *de Regularib. num.*11. Leſſius *de iuſt. & iur. lib.*2. *q.*40. *dub.*14. *num.*113. Azor. *tom.*1. *inſtit. moral. lib.*12. *cap.*7. *q.*4. Sà *verbo Epiſcopus num.*11. & alij communiter.

2 Et patet *ex cap. penultime de vita, & honeſt. cleric. circa finem*, vbi dicitur: [Epiſcopos debere induere veſtes Epiſcopales; At verò monachos, ſi aſſumantur ad ad dignitatem Epiſcopalem, deferre debere habitum monachalem.]

3 Dixi de iure communi; quia nunc de conſuetudine Religioſus, factus Epiſcopus, in veſtibus Epiſcopalibus conformat ſe alijs Epiſcopis, retento colore habitus ſuæ Religionis.

4 Quod, ſi Religioſus, factus Epiſcopus, dimittat habitum ſuæ Religionis, & aſſumat tunicam exteriorem Epiſcopalem (quamuis Syluester *verbo Religio* 7. *q.*11. Cardinalis *in clement.* 1. *num.*9. *quæſt* 6. *de ſtatu monach.* Cuccus *lib.*3. *inſtitut. canonicar. tit.*1. *n.*157. Surdus *de alimentis tit.*8. *priuileg.*79. *n.*10. & Maiolus *lib* 2. *de irregularitate cap.*1. *num.*13. ſentiant, quod incurrat hanc excommunicationem latam contra Religioſos temerè dimittentes habitum ſuæ Religionis:) Probabilius tamen tenent oppoſitum Bonifacius *in Clementin.*1. *de ſtatu monachor.* §. *rurſus num.*33. & 34. Rodericus *tom.* 2. *quæſtion. regular. q.*58. *art.*3. & Azor. *tom.*1. *inſtitut. moral. lib.*12. *cap.*7. *q.*4. *verſ. verum de habitu*; quia, ſicuti rectè ait Couarruuias *de teſtament. cap* 1. *num.*18. non afficitur excommunicatione in aliquo canone (quamuis perperam agat) monachus, factus Epiſcopus, qui prætextu dignitatis Epiſcopalis albam illam, & candidam veſtem, (quam Epiſcopi exteriùs deferunt) aſſumit ad vtendum. Et probatur; quia *in cap. vt periculoſa ne clerici vel monachi in* 6. eſt ſermo de Religioſo qui eſt ſubditus Abbati, & qui prohibetur temerè dimittere habitum, ne propter talem dimiſſionem (cùm facilè cognoſci non poſſit, quod ſit Religioſus) deſumat materiam, & facultatem liberè vagandi: quæ conditiones Religioſo ad dignitatem Epiſcopalem prouecto accommmodari non poſſunt: Ergo, &c.

5 Et quod dixi de Religioſo prouecto ad dignitatem Epiſcopalē (quod ſcilicet debeat deferre habitum ſuæ Religionis) idem dico de Religioſo prouecto ad dignitatem Cardinalitiam; quia, & iſte etiam tenetur Religionis (quam ante dignitatem Cardinalitiam profeſſus fuerat) habitum deferre; Franchus *in rubrica de teſtamentis in* 6. *num.*76. *quæſt.*15. Sotus *de iuſt. & iur. lib. vltimo quæſt. vltima art. vltimo column.*5. *verſ. circa ſecundum.* Rodericus *tom.*2. *quæſtion. regular. q.*54. *art.*7. Pacianus *volum.*1. *conſ.*132. *numero* 39. Angles *in floribus par.*2. *quæſt. de voto art.*2. *difficult.*13. *dub.*2. & alij communiter.

Quamuis etſi iſte talem habitum dimittat, non incurrat excommunicationem latam *in dicto cap. vt periculoſa* propter eandem rationem, quam dicebam de Religioſo prouecto ad dignitatem Epiſcopalem; & præter Doctores, quos ſuprà citabam, videri etiam poterit Bonifacius *in Clementin.*1. *de ſtat. monachor. in* § *rurſus numero* 33.

PETITIO I.

Quid dicendum de Religioſo, ſi fiat Protonotarius Apoſtolicus?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus, etiamſi fiat Protonotarius Apoſtolicus, tenetur deferre habitum ſuæ Religionis.*

2 *Religioſus non poteſt exercere Officium Protonotariatus Apoſtolici ſine Sedis Apoſtolicæ auctoritate.*

RESpondetur: Tenetur etiam deferre habitum ſuæ Religionis; quia de facto quidam Religioſus (cum ad tale officium Protonotariatus Apoſtolici promotus habitum ſuæ Religionis dimiſerit) ſub pœna graui coactus fuit à ſacra Congregatione Regularium anno 1649. prædictum habitum reaſſumere; Ex cuius eiuſdem ſac. Congregationis declaratione anno 1646. habetur, quod prędictum Officium Protonotariatus Apoſtolici ſine Sedis Apoſtolicæ auctoritate à Religioſo exerceri non poſſit. 1 2

PETITIO II.

Quid dicendum, de Religioſo, ſi deferat habitum alterius Religionis, vel ita ſimilem, vt propterea cenſeatur vnus de iſta altera Religione?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus ſi audeat deferre habitum alterius Religionis, vel ita ſimilem, vt propterea cenſeatur vnus de iſta altera Religione, abſque Sedis Apoſtolicæ mandato ſpeciali poteſt à Diæceſano per cenſuras Eccleſiaſticas coerceri.*

2 *Habitum S. Claræ deferentes mulieres monitione præmiſſa ex Gregor. IX. coërcendæ ſunt ſub cenſuris ferendis.*

3 *Idem dic de geſtantibus habitum Minorum ex Innocentio IV.*

4 *Idem de geſtantibus habitum Congregationis Cœleſtinorum ex Cœleſtino V.*

5 *Ordinarius per cenſuras Eccleſiaſticas poteſt compellere deferentes habitum iſtarum Religionum, & tenetur exequi ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto incurrenda.*

6 *Habitu Religioſo vtens ignominiosè, vti mimi, ſeu Hiſtriones peccant mortaliter, & grauiter puniri poſſūt.*

7 *Habitu cum Religioſo ſiquis ſepeliri velit, poteſt id licitè, & laudabiliter facere, etiam contradicentibus Parochis ex Sixto IV. dummodo tamen Eccleſiæ Parochiali, eiuſque Rectori debita ſoluantur emolumenta.*

8 *Prælati, & Eccleſiarum Rectores ſub pœna excommunicationis, canonica monitione præmiſſa, incurrenda, & ſoli Papæ reſeruata non poſſunt impedire quoquo modo volentem taliter ſepeliri, ſaluo tamen ſemper iure Eccleſiarum.*

9 *Habitu cum Religioſo ſepeliri volenti Pontifices conceſſerunt varias Indulgentias, ad quas tamen conſequendas non ſufficit, quod is mortuus induatur dicto habitu, ſed requiritur, quod viuus, licet moribundus, eo indutus moriatur. Sufficit tamen illum ponere ſuper lectulum Agonizantis, prout obſeruatur in Regnis Hiſpaniarum.*

Reſpondetur:

Digitized by Google

1 RESpondetur: ſi id facere audeat abſque Sedis Apoſtolicæ mandato ſpeciali, poteſt à Diœceſano contra ipſum per cenſuras Eccleſiaſticas procedi. Sic conceſſit Sixtus IV. in Bulla (quæ incipit *dum attenta*) pro Carmelitis; ſpeculum eorum *Religion. fol. 89. & 90.* Sic etiam conceſſit Leo X. pro minimis; Peyrinus *tom. 1. priuileg. minim. in conſtitut. 2. Iuly a. 9. 18. n. 53.*

2 Adde, quod & Gregorius IX. prohibuit ſub cenſuris ferendis, monitione præmiſſa, contra mulieres deferentes habitum Sanctæ Claræ; Caſarub. *in compend.*

3 *priuileg. mendicant. verb. habitus n. 3.* Item ſimiliter prohibuit Innocentius IV. & Clemens IV. pro minoribus contra geſtantes eorum habitum; Caſarub. *ibidem n. 4.*

4 *& 5.* Item & Cœleſtinus V. prohibuit pro monachis ſuæ Congregationis contra ſimilem habitum portantes ita, vt eos Ordinarius per cenſuras Eccleſiaſticas

5 ad illum deponendum compellere poſſit, idque dictus Ordinarius ſub pœna ſuſpenſionis ipſo facto incurrenda exequi teneatur; Rodriquez *tom. 1. q. Regular. q. 75. art. 4.*

6 Cæterùm, ſi quis ignominioſè vtatur (idemque dicas de mimis ſeu Hiſtrionibus) habitu Religioſo, peccat mortaliter, & grauiter puniri poteſt, *vt habetur de Episcop. §. vlti. o collat. 9.* & docent præter alios Syluest. *verb. habitus n. 6.* & Rodriquez *vbi ſupra.*

7 E contra, ſi quis ex deuotione ſepeliri velit in habitu Religioſo, poteſt id licitè, & laudabiliter facere, etiam contradicentibus parochis; ita conceſſit Sixtus IV. pro minoribus in Bulla (quæ incipit *Apoſtolica manſuetudinis*) apud Rodriq. *vbi art. 8.* & Confectium

8 *in collect. literar. Apoſtolic.* in Sixto IV. Bulla 7. vbi etiam inhibentur Prælati, & Eccleſiarum Rectores ſub pœna excommunicationis, canonica monitione præmiſſa, incurrendæ, & ſoli Papæ reſeruatæ, ne taliter ſepeliri volentem quoquo modo impediant, ſed permittant, eum patenter ad Eccleſiam, & ſepulturæ locum in habitu huiuſmodi deferri, Iure Eccleſiarum ſemper ſaluo. Quod, & ſimile quodlibet aliud priuilegium per communicationem, quam habent, competit etiam aliis Religionibus.

9 Quinimo in habitu religioſo ſepeliri volenti (ſicut & habitum religioſum toties quoties oſculanti) ontifices varias conceſſerunt indulgentias, ad quos tamen conſequendos non ſufficit, quod is mortuus induatur dicto habitu religioſo, ſed requiritur, quod viuus (etſi moribundus) eo indutus moriatur, prout colligitur ex verbis Pontificum in ipſorum priuilegiis conceſſis; quamuis ſufficere videatur, quod prædictus habitus Religioſus ponatur ſuper lectulum hominis agonizantis, prout in Hiſpaniarum regnis obſeruatur.

PETITIO III.

Quid dicendum de Religioſo, ſi mutet habitum Religionis in ſæcularem?

SVMMARIVM.

1 *Habitum Religionis ſi Religioſus mutet in ſæcularem ſeriò, non autem ioci cauſa, & per tempus notabile, non autem per breue, etiamſi non mutet totum, ſed ex parte ita vt non cognoſcatur eſſe Religioſus, committit peccatum mortale ſufficiens ad incurrendam excommunicationem latam contra temerè dimittentes habitum ſuæ Religionis. Secus ſi mutet ſolùm ex parte, & ex altera parte dignoſcatur eſſe Religioſus.*

1 RESpondetur, ſi mutet (ſcilicet ſeriò, non autem ioci cauſa, & mutet per tempus notabile, non autem per tempus breue) habitum totum (vel etiam ex parte, ita vt ex altera parte, quæ remanet, non dignoſcatur eſſe Religioſus) committit peccatum mortale ſufficiens ad incurrendam excommunicationem latam contra temerè dimittentes habitum ſuæ Religionis; quia eſt id legis tranſgreſſio grauis, & quoad materiam, & quoad legis finem; qui eſt, quod Religioſus dignoſcatur, & habeatur vt talis; ſi verò mutet ſolùm ex parte ita vt ex altera parte, quæ remanet adhuc dignoſcatur, quod ſit Religioſus) non peccat, ſaltem mortaliter, neque incurrit prædictam excommunicationem; quia tum reuera non dimittit, neque occultat proprium ſtatum; Suarez *tom. 4. de Religione tract. 8. lib. 1. c. 5. n. 9. & ſeqq.* & alij, quos ſequitur Bonacin. *de clauſur q. 2. punct. 2. §. 8.* Videri etiam poterunt Roſella *verb. excommunicatio*, & Nauarr. *conſil. de Apoſtaſia n. 6.* Videri & etiam poterunt, quæ dicebā ſuprà *ſect. 8. & 9.*

SECTIO IV.

An diſpenſari poſſit cum Religioſo, quod extra clauſtra non deferat habitum ſuæ Religionis; vel quod ſaltem deferat illum occultum, præſertim ſub habitu clericali?

SVMMARIVM.

1 *Habitum ſuæ Religionis quod Religioſus non deferat extra clauſtra, diſpenſari poteſt: vel quod ſaltem deferat illum occultum præſertim ſub habitu clericali. Id enim non eſt de eſſentia ſtatus Religioſi.*

2 *Habitum ſuæ Religionis quod Religioſus deferat, eſt de Iure poſitiuo, conſequenter quid diſpenſabile, & multò magis commutabile in habitum clericalem maximè extra clauſtra.*

3 *Religioſus fieri poteſt, quod debeat, & teneatur viuere extra clauſtra ſine habitu Religionis, prout nonnulli in caſu de neceſſitate extrema parentum.*

4 *Religioſo permittendum etiam eſt conſideratis conſiderandis, etiam in caſu de neceſſitate parentum graui, vel in alio caſu ſimili viuere extra clauſtra.*

RESpondetur affirmatiuè; quia (quod Religioſus deferat habitum ſuæ Religionis) non eſt de eſſentia ſtatus Religioſi; cùm poſſit Religioſus vota Religionis eſſentialia obſeruare extra clauſtra abſque vllo habito Religionis. 1

Confirmatur; quia (quod Religioſus deferat habitum ſuæ Religionis) eſt de iure poſitiuo; *cap. vt periculoſa ne Cler. vel monach. n. 6.* & docent communiter Doctores, quos ſequitur Sanchez *lib. 6. moral. c. 6. n. 12.* Ergo eſt quid diſpenſabile, ac multo magis quid commutabile; prout contingeret, quando habitus Religioſus, ſeu regularis mutaretur in clericalem. 2

Confirmatur 2. quia fieri poteſt, quod Religioſus non ſolùm poſſit, ſed etiam teneatur viuere extra clauſtra ſine habitu Religionis (prout in caſu de neceſſitate parentum extrema, fatentur Nauar. *lib. 1. conſil. tit. de Regularib. conſil. 16. n. vnico edit. 1. & conſ. 3. n. vnico edit. 2.* Contrad. *in reſponſ. 10. 1. q. 61.* Corduba *in ſumma q. 141. art. 2. punct. 2.* & Sanch. *lib. 4. moral. c. 20. n. 14.*) Ergo ſi id in caſu de neceſſitate parentum extrema debet fieri, multò magis permitti à ſacra Congregatione. 3

An verò poſſit ab eadem ſacra Congregatione id ipſum permitti in caſu de neceſſitate parentum graui, vel in caſu alio ſimili? 4

Reſpondetur, quod (quamuis, vt videre eſt apud Sanchez *loco citato n. 15. & ſeqq.* nonnulli negent) alij tamen affirmant; & quidem de facto, conſideratis conſiderandis aliquando permiſſum eſt.

Andreas *in eodem cap. vt periculoſa in principio*, Dominicus *ibidem n.7* Franchus *n.3.* & alij Canoniſtæ communiter, Caietanus *in ſumma verbo comm.c.61.* Syluester *eod.verb.9.c.25.n.55.* & S. Anton. *3.p.tit.24.c.53.*

5 Aduerte 4. quod, quando Religioſus diſcedit ex ſuo Conuentu, vel Monaſterio ad aliud Monaſterium (vbi eſt Academia ſtudiorum) etiam cauſa ſtudiorum ſufficiat tunc licentia ſuperioris Conuentus, nec requiratur Concilium Conuentus, vel maioris partis eiuſdem Conuentus; Caietanus *in ſumma verb. excommunic. c.61.* Angelus *eodem verbo caſ.27.n.3.* Nauarr. *in ſumma c.27.n.33.declarat.2.* Azor *tom.1.inſtit.moral.lib.12 c.13. q.5.c.16.verſ.de altera excommunicatione*, Suarez *tom.5. de cenſur.diſp.23.ſect.4.n.35.* Sanchez *lib.6.moral.c.8.n. 75.* Sayrus *de cenſuris lib.3.c.33.n.21.* & alij communiter: quia in tali caſu Religioſus non propriè accedit ad ſtudia, ipſa; ideſt ad manendum in ſtudiis extrà Monaſterium, ſed potiùs diſcedit de monaſterio ad monaſterium, vbi habitans commoditatem habet ſtudendi; ſicque potiùs hæc eſt mutatio monaſterij, quam profectio ad ſtudia.

6 Aduerte 5 quod neque hanc excommunicationem incurrat Religioſus, quando è ſuo monaſterio cum licentia ſui ſuperioris (quinimò & etiam ſine tali licentia; quamuis in hoc caſu aliundè peccet, & aliundè excommunicationem etiam incurrere poſſit) diſcedit ad aliud monaſterium eiuſdẽ Religionis, vt ex illo adeat ſtudia, quæ ſunt extra ſuum monaſterium (dummodo ipſe Religioſus habitet in ſuo monaſterio) quia tunc non immediatè accedit ad ſtudia, ſed ad aliud monaſterium ſuæ Religionis, (quamuis indè poſtea egrediatur ad ſtudia conſtituta extrà ſuum monaſterium, in quo habitat) at excommunicatio fertur contra Religioſos euntes ſine dicta licentia ad ſtudia, manendo extra monaſterium; ergo, &c. Caietanus *loco ſupra citato.* Ledeſma *2.p.q.26.art.2.n.23.* & alij, quos ſequitur Suarez *tom.5.de cenſuris diſp.23 ſect.4.n.35.*

7 Aduerte 6. quod neque hanc excommunicationem incurrat Religioſus, quando manens ſine licentia ſui ſuperioris extra monaſterium, adiret ſtudia quæ in eo loco (vbi ipſe manet) conſtituta ſunt; quia textus *in cap. vt periculoſa* loquitur de Religioſis euntibus ad alium locum ſine licentia ſuperioris, & conſilio maioris partis Conuentus, cauſa ſtudiorum; at in hoc caſu Religioſus non manet extra monaſterium cauſa ſtudiorum; ergò, &c. Quamuis aliundè poſſet incurrere aliam excommunicationem, eo quod ſcilicet maneat extrà monaſterium ſine licentia ſui ſuperioris.

8 Aduerte 7. quòd multò minus hanc excommunicationem incurrat Prior (quando ob alia negotia degit extra monaſterium, ſi exindè adeat ſtudia, quæ ibi conſtituta ſunt) propter eamdem rationem, quam ſuprà dicebam; & videri poterit etiam Paludanus *in 4. diſt. 18.q.3.n.42.*

9 Aduerte 8. quod neque hanc excommunicationem incurrat Religioſus, quando ſine conſilio maioris partis Capituli proficiſcitur ad ſtudia, manſurus extra monaſterium, ex ſolo motu, conſenſu, vel licentia illius ſuperioris, cuius eſt mittere Religioſos aliò ad habitandum extra monaſterium (quam facultatem habere ſolent Præfecti Ordinum Mendicantium) Nauarrus *in ſumma c.27.n.133.declarat.3.* Sayrus *de cenſuris lib.3.c.33.n.21. verſ.5.* Et videri poterit etiam Io. Andreas *in d.cap.vt periculoſa n.2.* Franchus *ibidem n.3.* Roſella *verbo excommunicatio 1.caſu 16.v. vltimo* & Tabiena *eodem verbo excommunicatio 5. caſ. 23. n.6.* quia textus *in cit.cap.vt periculoſa ne clerici vel monachi in 6.* loquitur ſolùm de Conuentus Prælatis proximis, & immediatis, non autem de remotis, & mediatis, ſcilicet de Prælatis maioribus, ſeu maioris authoritatis.

10 Aduerte 9. quod neque hanc excommunicationem incurrat Religioſus, quando ſine conſilio maioris partis Capituli proficiſcitur ad ſtudia manſurus ſimiliter extra monaſterium, ex nutu, conſenſu, vel licentia Generalis vel Prouincialis (cuius ſola licentia conſueuerit ſufficere in Religione, quod Religioſus poſſit tam in ſtudiis, quàm alibi extra monaſterium manere) propter eamdem rationem quam ſuprà dicebam; quod ſcilicet textus *in cap.vt periculoſa ne Clerici, vel monachi in 6.* loquatur ſolùm de Conuentus Prælatis proximis, & immediatis, non autem remotis, & mediatis; Caietanus *in ſumma verbo excommunicatio c.61. circa finem.* & alij, quos ſequitur Suarez *tom.5.diſp.23 ſect.4. n.36.* & Azor *tom.1. inſtit.moral.lib.12 c.13.q.5.caſ.16. verſ. de altera.*

Aduerte 10 quod neque hanc excommunicationem incurrat Religioſus, quando ſine conſilio maioris partis Capituli proficiſcitur ad ſtudia, manſurus etiam extra monaſterium, ex nutu, conſenſu vel licentia Epiſcopi (ſi tamen talis Religioſus fuerit ſubditus iuriſdictioni Epiſcopi, & non exemptus à iuriſdictione illius quia, ſicuti dicebam, textus *in cap.vt periculoſa* loquitur ſolùm de ſuperioribus Conuentus proximis, & immediatis (ita vt iſtorum tantùm facultatem reſtringat, quod talem licentiam ſine tali conſilio maioris partis Capituli concedere non poſſint.) De ſuperioribus autem Conuentus mediatis, & remotis, nihil prorſùs dicit; ergò, &c. Syluester *in ſumma verb. excommunicatiò 9. caſ 25. n.55.q.2.* quatenùs ait, omnino eſſe contra omnem rationem, quod vbi Authoritas Abbatis, vel alterius Prælati Conuentus, ſeu monaſterij ab Epiſcopo dependet (ſcilicet in Conuentibus, ſeu monaſteriis non exemptis) quod poteſt inferior (ſcilicet Abbas, vel quicumque alius Prælatus Conuentus, ſeu monaſterij) non poſſit ſuperior (ſcilicet Epiſcopus) cui ſubditur Abbas, ſeu quicumque alius Prælatus Conuentus, ſeu monaſterij. 11

Quamuis contrarium teneat Sayrus *de cenſuris lib.3. c.33.n.23.* allegando pro ſua ſententia Archidiaconum *in citato cap. vt periculoſa n.5.* Tabienam *verbo excommunicatio 5.caſ.23.* & S. Antoninum *3.par. tit.24.cap.53. circa finem.*

At quod dicebam cum Syluestro *loco ſupra citato* ſatis rationabile, & probabile mihi videtur.

Aduerte 11. quod è contra hanc excommunicationem incurrat Religioſus, quando quidem à ſuperiore habet licentiam proficiſcendi ad ſtudia literarum, ſed ita tamen, vt talis licentia non ſit legitima, ſeu ſufficiens, eo quod ſcilicet ea fuerit obtenta per ſubreptionem, vel per vim, metum, dolum, aut per alias cauſas, (quæ faciunt, vt talis licentia non ſit ſufficiens,) vel tandem ab eo, qui illam concedere non poterat; quia, vt Religioſus in tali caſu hanc excommunicationem non incurrat, requiritur licentia ſui ſuperioris: ergò prædictam excommunicationem incurret, ſiquidem ſuperioris habeat licentiam, ſed ita tamen vt non ſit legitima, ſeu ſufficiens. Antecedens patet ex textu *in d.cap.vt periculoſa* Conſequentia probatur; quia licentia, gratia, vel diſpenſatio, quæ non ſit ſufficiens aliquo modo ex modis, quos dicebam, eſt inualida, & reputatur ac ſi non eſſet conceſſa; *cap. ad aures, cap. conſtitutus de reſcriptis cap. ſi motu proprio de præbendis in 6. & Clement. 1.de præbend.verſ. gratiam huiuſmodi*; & etiam Gloſſa *in cap.ad audientiam 2.de reſcriptis* Abbas *ibidem n.14.* Felinus *n.21.* Nauarrus *in cap.ſi quando de reſcriptis præludio primo*, Tuſchus *concluſ.722. lit. S.* Oldradus *conſil.257.n.27.* Menoch. *de arbitr.lib.2. caſ.101 n.2.& 16.* & alij communiter, quos ſequitur Sanchez *de matrim.diſp.21.n.3.& ſeqq.* 12

Confirmatur quia ex eo, quod, qui contrahit matrimonium cum conſanguinea ſine diſpenſatione, incurrit excommunicationem latam contrà huiuſmodi contrahentes *in Clem. vnica de conſanguinitate*, & docet Gloſſa, Cardinalis, Imola, Bonifacius, & alij Canoniſtæ paſſim ibidem. ſequitur, quod incurrat eamdem excommunicationem, ſi contrahat matrimonium cum conſanguinea cum diſpenſatione, quæ non ſit legitima, ſeu ſufficiens aliquo modo ex modis, quos ſuprà 13

dicebam

dicebam. Doctores communiter, quos citat,& ſequitur Sanchez *citato lib.8.de matrimonio diſp.*21. ergo ſic & in caſu noſtro.

14 Confirmatur ſecundò,quia ex eo, quod Religioſus donans aliquid abſque licentia, peccat contra votum paupertatis, ſequitur, quod peccet contra idem votum,ſi donet cum licentia, quæ ſimiliter non ſit legitima,ſeu ſufficiens aliquo modo ex modis,quos ſupra etiam dicebam : ergo ſic etiam ſimiliter & in caſu noſtrò.

15 Non obſtat, ſi dicas cum nonnullis (quos ſequitur Suarez *tom.5.de cenſur.diſp.23.ſect.4.n.37.*) in illis Religionibus, in quibus facultas mittendi Religioſos ad ſtudia publica reſeruatur Generali, vel Prouinciali, ſi Prælatus conuentus, ſeu monaſterij immediatus det hanc licentiam ſuis ſubditis cum conſilio maioris partis Capituli,tunc licet dictus Prælatus minùs rectè operetur (non ſeruando ſcilicet regulas ſuæ Religionis) Religioſus tamen cum tali licentia ad ſtudia publica accedendo, non incurret hanc excommunicationem eo, quod ad incurrendam hanc excommunicationem requiritur,quod Religioſus temerè accedat ad talia ſtudia,ſed in caſu noſtro Religioſus (cum immediatus conuentus, ſeu monaſterij Prælatus det licentiam ex conſilio maioris partis Capituli, quamuis talis licentia ſit reſeruata ſoli Generali,vel Prouinciali;non temerè accedit ad ſtudia;ergo,&c.

Reſpõdetur enim,quod nõ temerè accedat ad ſtudia, ſi ignorantia excuſetur;at ſecùs,ſi nouerit quod talis licentia non ſit legitima, ſeu ſufficiens aliquo modo, ſicuti ſuprà dicebam;& patet etiam in exemplis, quæ in confirmationibus afferebantur.

16 Non obſtat ſecundò, ſi dicas: Religioſus, qui ſine licentia diſcedit ex vno conuentu, vel monaſterio ad aliud,etiam cauſa ſtudiorum, hanc excommunicationem non incurrit:ergo neque etiam illam incurret in caſu noſtro.

Reſpondetur enim:Nego conſequentiam; & diſparitas eſt, quia in citato *cap.* vt periculoſa non excommunicantur vniuerſaliter Religioſi diſcedentes à ſuis monaſteriis ad alia monaſteria etiam cauſa ſtudiorum, abſque licentia;ſed excommunicantur ſolùm Religioſi diſcedentes ad ſtudia, manſuri extra conuentum, ſeu monaſterium, abſque legitima ſuperioris licentia.

17 Aduerte 12. quod è contra hanc excommunicationem non incurrat (etſi minùs rectè agat) conuentus, ſeu monaſterij Prælatus accedens ad ſtudia ſine conſilio maioris partis Capituli, tamen ſi manſurus extra omne monaſterium,& ſubiectus ſit aliis ſuperioribus, ſcilicet Prouinciali, ſeu Generali. Archidiacon. *in d. cap.vt periculoſa ne Clerici vel monachi in 6.n.*1. Io Andreas *ibidem n.*1.*& ſeqq.* Dominicus *n.*9. Ancharanus *n.*2.*notabil.*3. Angelus *verbo excommunicatio* 7. *caſ.*27. *n.*4.Nauarrus *in ſumma cap.*27.*n.*133. *declarat.*4. S.Antoninus 3.*par.tit.*24. *cap.*53. *circa finem* Sayr. *lib.*3.*de cenſur.*1 *cap.*31.*n.*12.*verſic.*6. (quamuis contrarium teneant Syluester *verbo excommunicatio* 9.*caſ.*25.*q.*1. & alij (ad quorum ſententiam aliquo modo inclinat etiam Franch. *in d.cap.vt periculoſa n.*5.) quia textus *in eodem cap. vt periculoſa* loquitur ſolùm de Religioſis, qui habent immediatum ſuperiorem illius monaſterij, ſeu conuentus, in quo morantur; & ex alio capite pœnæ non ſunt ampliandæ, ſed potiùs reſtringendæ; ergo.

18 Confirmatur;quia rarò contingit, quod conuentus, ſeu monaſterij Prælatus cauſa ſtudiorum exeat de conuentu, ſeu monaſterio extra omne monaſterium manſurus; & ex alio capite leges accommodantur ad ea,quæ frequentiùs accidunt, *l. nam ad ea ff.de legibus*, ergo, &c.

SECTIO XIX.

An, vt conuentus, ſeu monaſterij Superior immediatus poſſit dare legitimam, ſeu ſufficientem licentiam adeundi ſtudia Religioſo, extra conuentum, ſeu monaſterium ſuæ Religionis manſuro,ſine conſenſu maioris partis Capituli, ſufficiat, ſi audiat conſilium Capituli, vel teneatur ſequi conſilium maioris partis eiuſdem Capituli?

SVMMARIVM.

1 *Superior immediatus conuentus, ſeu monaſterij, vt poſſit dare legitimam, ſeu ſufficientem licentiam adeundi ſtudia Religioſo extra Conuentum, ſeu monaſterium ſuæ Religionis manſuro ſine conſenſu maioris partis Capituli, ſufficit, ſi ſolùm audiat conſilium Capituli, vt in poteſtate talis ſuperioris ſit prædictum conſilium ſequi, vel non ſequi, quia qui tenetur aliquid facere cum conſilio alterius, tenetur ſolùm audire conſilium, non exequi, contra Paludanum,& alios*

2 *Nemo tenetur ſequi alterius conſilium, & ſequi alterius cohortationem.*

3 *Qui tenetur aliquid facere cum conſilio alterius, licet regulariter non ſit obligatus illud ſequi; hoc tamen fallit, quando tenetur petere conſilium ab illo,tanquam à collega & participe officij, in qua ratione ſe fundant Paludanus,& alij.*

4 *Abbas, ſeu quicumque alius conuentus, ſeu monaſterij ſuperior in admittendo Nouitium ad profeſſionem ſolùm tenetur audire conſilium Capituli, non autem ſequi conſenſum maioris partis eiuſdem contra Nauarrum & Rodericum contrarium ſentientes ex eo, quod Capitulum ſit Collega, & particeps officij.*

5 *Praxis tamen apud omnes Religiones eſt in contrarium, ſcilicet,quia profeſſio eſt matrimonium quoddam ſpirituale, & vinculum perpetuum indiſſolubile, ſicque vna ex rebus valde arduis, & præcipuis conuentus. At non ſic eſt in danda licentia adeundi ſtudia Religioſo & cur?*

6 *Profeſſio vt ſit legitima ſeu valida,requiritur quod fiat conſenſu illius, cuius eſt incorporare Religioſum; quia nulla profeſſio eſt legitima, & valida,niſi duæ perſonæ conueniant; quarum vna obliget ſe Religioni tradendo ſe in ius illius: altera obliget Religionem illi, recipiendo illum in filium, & communicando illi iura reliquorum; cum profeſſio contineat reciprocam obligationem inter emittentem, & recipientem.*

7 *Religionis profeſſio eſt inualida, ſi fiat ſine conſilio Capituli quia vbi à Iure, vt in caſu præſenti conſilium requiritur, actus eſt inualidus, niſi illud adhibeatur, ſuperior tamen tenetur illud audire non exequi. contra nonnullos.*

8 *Epiſcopus etiam in monaſteriis ſibi ſubiectis,atque adeò in ſe non exemptis admittere poteſt ad profeſſionem; quia is in iis eſt ſuperior.*

9 *Profeſſio eſt inualida, ſi alius ad profeſſionem admittat abſque mandato ſuperioris monaſterij ſeu conuentus; niſi nomine eiuſdem recepta non fuerit; quia nemo ratum habere poteſt,quod ſuo nomine ratum non eſt.*

10 *Profeſſus inualidè quamuis probabile ſit, quod maneat obligatus voto ſimplici. ſi velint eum recipere; quia quantum petit ex parte ſua obligauit ſe cum hac tamen tacita conditione, ſi Religio viciſſim acceptauit; probabile tamen eſt etiam oppoſitum, quia in contractibus*

contractibus reciprocis conſenſus cenſetur reuocatus, quamdiu ab altero ex contrahentibus non fuerit receptus, prout in emptionibus, & venditionibus.

1 RESpondetur ſufficere, ſi ſolùm audiat conſilium Capituli: ita vt in poteſtate prædicti ſuperioris ſit tale conſilium ſequi, vel non ſequi; Franchus *in cap. vt periculoſa ne Clerici, vel Monachi in 6. n. 3. & 5.* & alij, quos ſequitur Suarez *tom. 5. diſput. 23. ſect. 4. num. 37.*

Probatur, quia licet, qui tenetur aliquid facere cum conſenſu alterius, teneatur illum ſequi, qui tamen (vt eſt in caſu noſtro) tenetur aliquid facere cum conſilio alicuius, tenetur ſolùm illud audire, non autem illud ſequi, (ſicuti patet *ex l. cum pater ff. de legib. 2.* & docent communiter Doctores *in cap. cum in veteri de electíon. & in cap cum olim de arbitr.* Bartol. *in l. 1. § ſi plures exercit. action.* Paulus de Caſtro *in l. turpia §. 1. tit. 3. de leg. 1.* Iaſon *ibidem n. 4.* Decius *in l fœmina ff. de Regul. iur. n. 38. & in l. 1. de offic. aſſeſſ. n. 3.* Felin. *in cap. ex parte de conſtit. num. 4.* Crauetta *conſ. 1. num. 3.* Ioannes de Anania *conſ. 15.* Ruinus *conſ. 126. num. 6. vol. 2.* Couarruu. *in Epitome de matrim. capit. 3. §. 8. numer. 3.* Cephal *conſ. 319. num 42.* Menoch. *conſil. 69. numer. 17.* Molin. *lib. 2. de primogen. cap. 13. num. 36.* Mantica *de coniectur. vlt. volunt. lib. 11. tit. 18 num. 10.* & Henriquez
2 *lib. 11. cap. 6. num. 6. & cap. 12. num. 6.* Et ratio eſt; quia nemo tenetur ſequi alterius conſilium, vt habet textus *in l. 2. ff. mandati circa finem*, & tradit Gloſſa *in cit. cap. cum olim*, ſicut & nemo tenetur ſequi alterius cohortationem, vt dicitur *in cap. vltimo circa finem diſt. 4.*) Ergo, vt poſſit conuentus, ſeu monaſterij ſuperior immediatus dare legitimam, ſeu ſufficientem licentiam adeundi ſtudia Religioſo, extrà conuentum, ſeu monaſterium ſuæ Religionis manſuro, ſufficit, ſi ſolùm audiat conſilium Capituli, non autem tenetur ſequi conſenſum maioris partis eiuſdem Capituli.

3 Quamuis contrarium ſentiant Paludanus *in 4. diſt. 38 q. 3. art 3. n. 42.* & alij, quos ſequitur Sayrus *de cenſuris lib. 3. cap. 33. n. 20.* Ex eo, quia licet regulariter loquendo, qui tenetur aliquid facere cum conſilio alterius, non ſit obligatus illud ſequi, hoc tamen fallit, quando tenetur petere conſilium ab illo, tanquam à collega, & participe officij (ſicuti docent Bartol. *in l. 1. § ſi plures n. 7. de exercitio action.* Dominicus *in cap. vnico § vbi verò de ſede vacante in 6. num. 9.* Franch. *ibidem n. 5.* Nauarrus *conſ. 9. de conſtitut. num. 13.*
4 & Rodericus *tom. 3. quæſtion. Regular q. 17. art. 7.* qui duo vltimo loco citati Doctores proptereà putant, quod, quando penes Abbatem, vel quemcumque alium conuentus, ſeu Monaſterij Superiorem eſt, admittere Nouitium ad profeſſionem cum conſilio Capituli, non ſolùm teneatur ſequi conſenſum maioris partis eiuſdem Capituli) at in caſu noſtro de danda licentia adeundi ſtudia Religioſo, extra Conuentum ſuæ Religionis manſuro (ſicut & in caſu de admittendo nouitium ad profeſſionem) tenetur Abbas, ſeu quicumque alius Conuentus ſeu Monaſterij Superior petere conſilium à Capitulo, tanquam à collega, & ſui officij participe (cum hæc duo ſint quædam ex rebus arduis, & præcipuis Conuentus; quæ propterea non poteſt Abbas, vel quicumque alius Conuentus, ſeu Monaſterij Superior exequi, ſed in illis exequendis Capitulum eſt collega, & particeps officij, Oldradus *conſ 97. n. 1.* Mandoſ. *in addit. ad Lapum allegat. 31.* & alij expreſsè ſentiunt, quod admittere nouitium ad profeſſionem, ſpectet ad Abbatem, ſeu quemcumque alium Conuentus, ſeu monaſterij Superiorem, & ſimul ad Capitulum, tanquam ad collegam, & participem officij) ergo, &c.

Reſpondetur: Nego aſſumptum; quandoquidem complures, & grauis authoritatis Doctores (vt Angelus *verbo profeſſio n. 1.* Syluester *verbo Religio 3. q. 13. & quæſt. 18. dicto 4.* & Felinus *in cap. quoniam de ſimonia num. 3.*) tenent, quod ob dictam noſtræ ſententiæ rationem Abbas, ſeu quicumque alius Conuentus, ſeu Monaſterij ſuperior in admittendo nouitium ad profeſſionem ſolùm teneatur audire conſilium Capituli, non autem ſequi conſenſum maioris partis eiuſdem Capituli; at quoniam (vt fatear; & notant Gloſſ. *in cap. porrectum verbo monachum de Regularib.* Anchatan. *in cap. finali de Regularib. in 6. notab. 2.* & Spino *in ſpeculo teſtamenti gloſſ. 12. in principio n. 2. & 3.*) Praxis apud omnes Religiones eſt in contrarium 5
(forſan, quia profeſſio eſt matrimonium quoddam ſpirituale, & vinculum perpetuum indiſſolubile, ſicque vna ex rebus valdè arduis, & præcipuis Conuentus) concedo totum in admittendo nouitium ad profeſſionem; ſed nego in danda licentia adeundi ſtudia Religioſo, extra Conuentum ſuæ Religionis manſuro; cum hic non militent eædem rationes, quæ militant ibi (ſe licet in admittendo nouitium ad profeſſionem) vti dicebam. Vide, quæ dicentur *infrà ſect. 32.*

Quantum igitur ſpectat ad profeſſionem, vt ſit legitima, ſeu valida, requiritur, quod fiat conſenſu illius, cuius eſt incorporare Religioni; Syluester *verbo Religio 3. quæſt. 19.* Nauarrus *comment. 4. de regularib. numer. 74* & alij communiter; & ratio eſt, quia nulla profeſſio eſt legitima, ſeu valida, niſi duæ perſonæ concurrant, quarum vna obliget ſe Religioni, tradendo ſe in ius illius, & obſtringendo ſe ad manendum in illa; Altera obliget Religionem illi, recipiendo illum in filium, & communicando illi iura reliquorum; cum profeſſio contineat reciprocam obligationem inter eum, qui illam emittit, & inter eum, qui illum recipit, iuxta textum *in cap. ad Apoſtolica de Regularib.* Quæ poteſtas regulariter eſt apud Conuentus Superiorem; cum incorporare Congregationi, & huius priuilegia, ac iura communicare ſit illius, qui illi præſidet: debet etiam Conuentus Superior ex dictia (niſi conſuetudo, vel Regula aliud præſcripta, 7
aut priuilegium aliud concedat) adhibere conſilium Capituli; quia Regula Monachorum præſcribit, quod Abbas præcipua Conuentus (qualis eſt admiſſio ad profeſſionem) explere debeat cum conſilio Capituli: Quapropter admiſſio ad profeſſionem iure communi erit inualida, ſi fiat ſine tali conſilio; quia vbi à iure conſilium requiritur, actus eſt inualidus, niſi conſilium adhibeatur, *cap. nouit.* de his, quæ fiunt à Prælato, iuncta Gloſſ. ibidem communiter recepta, non tamen Conuentus Superior tenetur conſilium illud ſequi, ſed ſatis eſt, quod illud exquirat, & audiat, vti docent Syluester, Angelus, & Felinus *in locis ſuprà citatis*; quamuis alij putent, non ſufficere, quod is exquirat, & audiat conſilium, ſed requiri etiam, quod ſequatur conſenſum maioris partis eiuſdem Capituli ex textu *in cap. ea noſcitur de his*, quæ fiunt à Prælato &c. vbi (vt præſentatio, vel collatio facta per Abbatem, vtpote res vna ex præcipuis Conuentus, ſit valida) requiritur conſenſus maioris, vel ſanioris partis Conuentus: Quapropter hoc poſterius videtur iure communi probabilius; quamuis (vti ſuprà dicebam, & notat præter alios Abbas *in cap. ad Apoſtolicam de Regular.* in huiuſmodi ſpectanda maximè ſit recepta conſuetudo.

Aduerte, quod Epiſcopus etiam (in monaſteriis ſcilicet ſibi ſubiectis, atque adeò in ſe non exemptis) ad- 8
mittere poſſit ad profeſſionem; Syluester *verbo Religio 3. q. 4* & alij paſſim; quia Epiſcopus in iis eſt Superior, cui Abbas etiam ſubeſt.

Aduerte 2. quod, ſi alius ad profeſſionem admittat 9
abſque mandato Superioris Monaſterij, ſeu Conuentus, profeſſio ſit inualida; quia non poteſt Religioni incorporare; ſi tamen nomine Superioris Monaſterij, ſeu Conuentus admiſerit, poteſt

ſuperior Monaſterij, ſeu Conuentus ratificare, Angelus *verbo Profeſſio n.1.* Syluester *loc ſupr. cit. q.18.* & alij paſſim: ante tamen ratificationem prædicti ſuperioris talis admiſſio non habebit vim profeſſionis, ſed ſolùm voti ſimplicis, quia non obligat (ſicut profeſſio) omninò, & abſolutè, ſed ſolùm ſub conditione, ſi ſcilicet ſuperior ratum habuerit, at ſi qui admiſſus fuit, admiſſus non fuerit nomine ſuperioris, non poteſt ſuperior ratificare, quia [Nemo ratum habere poteſt, quod ſuo nomine geſtum non eſt] *Regul.9. de reg. Iur. in 6.* quapropter ſi iſte talis rurſùs non profiteatur, profeſſus non erit.

10 An autem ex huiuſmodi profeſſione maneat obligatus ad ingrediendum?

Reſpondetur, quod (quamuis probabile ſit, manere eum obligatum voto ſimplici, ſi velint eum recipere, quia quantum potuit ex parte ſua, obligauit ſe, cum hac tamen tacita conditione, ſi ipſi viciſſim illum vellent recipere: quapropter tenetur inquirere, an velint, & ſi voluerint, tenetur rurſùs profiteri, ſi verò noluerint, erit omninò liber) probabile tamen ſit etiam oppoſitum, quia in tractibus reciprocis conſenſus, & obligatio reuocari poteſt, quamdiù ab altera parte non fuerit acceptata (niſi fortè conceſſum ſit tempus ad deliberandum:) At in caſu noſtro non cenſetur acceptata, cum altera pars nullam poteſtatem habuerit ad acceptandum, ergo, &c. (Idem contingit in emptionibus, venditionibus, & ſimilibus alijs contractibus,) quamuis ſecùs dicendum ſit, ſi fiat ſub ratihabitione ſuperioris, quia tunc expectari debet ratihabitio, cum in illam conſenſerint.

SECTIO XX.

An incurrant aliquam excommunicationem Magiſtri retinentes in ſuis ſcholis Religioſos?

SVMMARIVM.

1 *Magiſtri retinentes in ſuis ſcholis Religioſos incurrunt excommunicationem dicti* cap. Vt periculoſa.

2 *Magiſtrorum, ſeu Doctorum nomine intelliguntur ij, qui docent; ita vt in dicto Textu excommunicentur Magiſtri, ſeu Doctores, qui docent, ſi doceant ſiue in ſcholis ſiue extra ſcholas, vel ſi retineant in ſcholis Religioſum habitu dimiſſo: quapropter eam non incurrunt, qui non docent.*

3 *Magiſtri, ſeu Doctores qui docent, ſi nouerint quod Religioſus ex domo aliqua ſcholis propinqua audiat ipſos Doctores, hanc excommunicationem non incurrunt, cum ipſi id non intendant, nec poſſint prohibere; quod Religioſus domum illam non inhabitet: quapropter in hoc caſu neque retinere dicuntur.*

4 *Magiſtri, ſeu Doctores, qui docent, Religioſum retinere dicentur, cum illum regant, vel illi auxilium, aut fauorem præſtant, vt in ſcholis remaneat, non tamen ſimiliter, cum à docendo non deſiſtunt, vel eum non expellunt, niſi caſu quo ex officio competeret.*

5 *Magiſtri, ſeu Doctores neque incurrunt prædictam excommunicationem ſiue doceant, ſiue retineant in ſcholis Religioſum, ſi Religioſus leges ciuiles, vel medicinam audiat ab ipſis abſque habitus dimiſſione contrà nonnullos Doctores contrarium ſentientes.*

6 *Magiſtri, ſeu Doctores, qui docent, vt incurrant excommunicationem; quia ſcilicet participant in crimine, ob quod Religioſus eſt excommunicatus, requiritur, quod talis Religioſus non ſolùm ſit iam excommunicatus, ſed etiam quod ſit iam nominatim denunciatus, vt talis; quia ſic incurritur excommunicatio per participationem.*

7 *Magiſtri, ſeu Doctores, qui docent, vt incurrant excommunicationem, quæ infligitur* in d. cap. Vt periculoſa, *non requiritur, quod Religioſus ſit iam excommunicatus, & quod præterea ſit iam nominatim denunciatus, vt talis; ſed ſufficit quod ipſi nouerint eſſe Religioſum illum, qui leges, aut medicinam habitu dimiſſo audit.*

8 *Magiſtri, ſeu Doctores neque incurrunt dictam excommunicationem, ſi ex ignorantia iuris, vel facti doceant Religioſum, qui habitu dimiſſo, prædictas facultates audit; quia lex requirit ſcientiam, quo caſu ignorantia etiam culpabilis, atque craſſa, & ſupina liberat ab excommunicatione.*

9 *Excipe niſi ignorantia ſit nimis craſſa, & ſupina; quia æquiualet ſcientiæ, præſumptioni, fraudi & dolo.*

10 *Magiſtri, ſeu Doctores, qui docent prædictas facultates Sacerdotem non Religioſum ſed Sæcularem, non incurrunt hanc excommunicationem; quia iſta conſtitutio contrà Religioſum extendi non debet, vtpotè odioſa contrà Sacerdotem Sæcularem.*

11 *Magiſtri, ſeu Doctores, qui docent alias diſciplinas, quam leges ciuiles, & medicinam, Religioſum, neque incurrant dictam excommunicationem propter eandem rationem.*

12 *Magiſter publicè docens in ſcholis, ſi ſciat ibi eſſe Religioſum, qui habitu dimiſſo ſuæ Religionis, audiat leges ciuiles, vel medicinam, non tenetur eum vi repellere, niſi is eſſet ſimul Rector Vniuerſitatis ſtudiorum contra nonnullos Doctores contrarium ſentientes, & cur?*

13 *Magiſtri quoteſcumque voluntariè talem Religioſum dimiſſo habitu docent ſiue in ſcholis, ſiue extrà ſcholas hanc excommunicationem incurrunt; at ſecus ſi retineant extrà ſcholas, & eum tamen non doceant, ex diſpoſitione dicti Textus, &c.*

Reſpondetur affirmatiuè, quia *in d. c. Vt periculoſa ne Clerici, vel Monachi in 6.* excommunicantur etiam Magiſtri, ſeu Doctores legum (ſcilicet ciuilium) vel Phyſicæ, (ſcilicet Medicinæ) præſumentes retinere in ſuis ſcholis Religioſum, qui habitu dimiſſo, operam dat prædictis facultatibus. 1

Vbi aduerte, quod per Magiſtros, ſeu Doctores intelligantur iidem, ſcilicet qui docent: Ioan. Andr. *in d. c. Vt periculoſa §. Doctores n.2.* Franch. *ibid. in princ.* Caiet. *in ſumm. verb. Excomm. c.61.* & alij communiter; ita vt in hoc Textu excommunicantur Magiſtri, ſeu Doctores (qui docent) ſi doceant, (ſiue in ſcholis, ſiue extra ſcholas) vel ſi retineant in ſcholis Religioſum, habitu dimiſſo. 2

Quapropter hanc excommunicationem non incurrunt, qui non docent (quamuis ſint gradu Doctoratus inſigniti, & multò minùs, ſi non ſint inſigniti) etiam caſu, quo retineant in ſcholis Religioſum, habitu dimiſſo: quia, in prædicto Textu excommunicantur ſolùm Magiſtri, ſeu Doctores, qui docent, (ſiue in ſcholis, ſiue extrà ſcholas) vel ſi retineant in ſcholis Religioſum, habitu dimiſſo, ſicuti dicebam. Neque etiam hanc excommunicationem incurrunt Magiſtri, ſeu Doctores, qui docent, ſi nouerint, quod Religioſus ex domo aliqua ſcholis propinqua audiat ipſos docentes; cum ipſi id non intendant, nec poſſint prohibere, quod Religioſus domum illam, in qua tanquàm in propria moratur, non inhabitet; quapropter neque retinere Religioſum in iſto caſu dicentur: Gloſſa *in citato cap. Vt periculoſa verb. Retinere.* Franchus *ibidem §. Doctores circa finem.* Oſtienſis *in ſumma part. 2. lib.7. titul.2 art.2. caſ.37.* Syluester *verbo Excommunicatio 9. caſ.26. n.57. quæſt.2.* Tabiena *eodem verb. Excommunicatio 5. caſ.23. q.4. n.5.* & alij paſſim. 3

Tunc autem Magiſtri, ſeu Doctores (qui docent) retinere Religioſum dicentur, cum illum rogant, vel illi auxilium, aut fauorem præſtant, vt in ſcholis remaneat,

remaneat, non tamen ſimiliter cum à docendo non deſiſtunt, vel eum non expellunt, niſi caſu quo ex officio competeret ipſis huiuſmodi Religioſum expellere, (quemadmodum de facto ex officio competit ſtudiorum Rectori) Doctores communiter, quos ſequitur Suarez *tom. 5. de cenſuris diſputat. 23. ſect. 4. num. 41.* & Sanchez *lib. 6. moral. cap. 8. num. 97.*

5 Aduerte ſecundò, quod hanc excommunicationem neque incurrant Magiſtri, ſeu Doctores, qui docent, ſiue doceant, ſiue retineant in ſcholis Religioſum, ſi Religioſus prædictas facultates (ſcilicet leges ciuiles, vel medicinam) audiat ab ipſis abſque habitus dimiſſione; Caietanus *in ſumma verbo excommunicat. cap. 6. circa finem*, Tabiena *eodem verbo excommunicatio 5. caſu 23. q. 5. n. 4.* Nauarrus *in manuali cap. 27. num. 134.* Suarez *citata ſect. 4. num. 36.* & Sanchez *citato cap. 8. num. 90.* Ratio, quia *in dicto cap. Vt periculoſa* expreſsè dicitur, quod Magiſtri, vel Doctores (qui ſcilicet docent) hanc excommunicationem incurrant, quando docent (ſiue in ſcholis, ſiue extra ſcholas) vel quando retineant in ſcholis Religioſum, qui habitum dimiſerit.

Quamuis contrarium ſentiant Arch diaconus *in eodem cap. Vt periculoſa num. 7.* Ioan. Andreas *ibidem n. 6.* Roſella *verbo Excommunicatio 16. caſ. 26. num. 5.* Sylueſter *verbo Excommunicatio 9. caſ. 26. num. 56. quaſt. 1.* & Aſtenſis *in ſumma part. 2. lib. 7. titul. 2 art. 2. caſ. 37.*

At minùs rectè; quia, licet auditio, non demiſſo habitu, ſufficiat, quod Magiſter, ſeu Doctor, qui docet, incurrat aliam excommunicationem *per cap. Nuper, & cap. Si concubina de ſent. excommun.* Latam contra participantes cum excommunicato in crimine (ob quod eſt excommunicatus, & participans Magiſter, ſeu Doctor, qui leges ciuiles, vel medicinam docet Religioſum, poſtquam Religioſus ob auditionem incurrit excommunicationem latam *in cap. finali ne Clerici, vel Monachi*, ſi ſcilicet ipſe Religioſus prædictas facultates audiat, etiam non dimiſſo, ſed retento habitu) non tamen ſufficit, quod idem Magiſter, vel Doctor, qui docet, incurrat etiam hanc excommunicationem latam *in cap. Vt periculoſa.* quæ requirit dimiſſionem habitus, ſicuti patet ex ipſo eodem Textu vt periculoſa, quem iam ſuprà adducebam.

6 Cæterum vt Magiſtri, ſeu Doctores, qui docent, incurrant excommunicationem, quia ſcilicet participant in crimine (ob quod Religioſus eſt excommunicatus, quia ſcilicet audit leges ciuiles, vel medicinam, etiam retento habitu) requiritur, quod talis Religioſus non ſolùm ſit iam excommunicatus, ſed etiam quod ſit iam nominatim denunciatus, vt talis; quia excommunicatio ob participationem ſolùm incurritur, quandò is, (cum quo in crimine participatur) eſt iam excommunicatus, & prætereà eſt etiam iam nominatim denunciatus, vt talis, Nauarrus *in ſumma cap. 27. n. 112.* Henriquez *lib. 13. cap. 9. num. 1. & ſeqq.* & alij communiter, quos ſequitur Suarez *tom. 5. diſput. 23. ſect. 4. num. 41.*

7 *circa finem.* At vt prædicti Magiſtri, ſeu Doctores. qui docent, incurrant excommunicationem (quæ infligitur *in dicto cap. Vt periculoſa*) non requiritur, quod Religioſus ſit iam excommunicatus, & quod prætereà ſit iam nominatim denunciatus, vt talis; ſed ſufficit, quod ipſi nouerint, eſſe Religioſum illum, qui leges ciuiles, vel medicinam, habitu dimiſſo, audit; quia ſtatim tunc prædictam excommunicationem incurrent.

8 Aduerte tertiò, quod excommunicationem neque incurrant Magiſtri, ſeu Doctores, qui docent, ſi ex ignorantia iuris, vel facti doceant Religioſum, qui, habitu dimiſſo, prædictas facultates audit; quia Textus inquit: *Qui ſcienter præſumpſerit*; At quando lex petit, quod ſcienter aliquod fiat, ignorantia (etiam culpabilis, eáque craſſa, & ſopina) liberat ab excommunicatione incurrenda; cum non dicatur ſcienter aliquid facere, qui ex ignorantia (etiam culpabili, eaque craſſa, & ſupina) illud facit; Imola *in Clementina vnica de conſanguinitate num. 4.* Bonifacius *ibidem num. 15.* Dominicus *in cap. Is qui de ſententia excommunicationis in 6. §. Is vero in principio*, Bartolus *in l. Si adulterium ff. ad leg. Iul. de adulteriis numer. 11.* Angelus *verbo Excommunicatio 5. caſ. 12. numer. 15.* Caietanus *eodem verbo cap. 84.* Syluester *eodem verbo Excommunicatio 7. caſ. 14. dub. 5. num 34 & verbo ignorantia quæſt. 8.* S. Antoninus *3. parte titul. 24. cap. 54. verſ. Quæris item*, Nauarrus *in cap. 27. n. 155.* & Couarruuias *in cap. Alma mater part. 1. §. 10. num. 17.* Et patet ex iis, quæ dicebam *ſuprà ſectione ſecunda.*

Excipe, niſi ignorantia ſit nimis craſſa, & ſopina; 9
quia talis ignorantia quidem æquiualet ſcientiæ, præſumptioni, fraudi, & dolo, ſicuti dicebam *ibidem ſect. 2.*

Aduerte quartò, quod hanc excommunicationem 10
neque incurrant Magiſtri, ſeu Doctores, qui docent prædictas facultates Sacerdotem non Religioſum, ſed Sæcularem; quia cum hæc excommunicatio lata ſit contra magiſtros, qui docent leges ciuiles, vel medicinam Religioſum (& Religioſum cum dimiſſione habitus ſuæ Religionis) extendi non debet, vtpotè odioſa, ſi doceant prædictas facultates Sacerdotem non Religioſum, ſed Sæcularem; Gloſſa *in cap. 5. Ne Clerici, vel Monachi in 6. verbo declaramus*, Franchus *in citato cap. Vt periculoſa §. Doctores numero vnico*, & alij Canoniſtæ paſſim ibidem & Tabiena *in ſumma verbo Excommunicatio 5. caſ. 23. quæſt. 5. num. 6. circa finem.*

Aduerte quintò, quod hanc excommunicationem 11
neque incurrant magiſtri, ſeu Doctores, qui docent alias diſciplinas, quam ſint leges, vel medicina Religioſum; propter eandem eandem rationem; quia ſcilicet Textus *in dicto cap. Vt periculoſa* loquitur ſolùm ſi doceant has diſciplinas, ſeu facultates Religioſum, non autem ſi doceant aliàs.

Aduerte ſextò, ex dictis, quod ſi Magiſter publi- 12
cè docens in ſchulis ſciat, ibi eſſe Religioſum, qui, habitu dimiſſo ſuæ Religionis, audiat leges ciuiles, vel medicinam, non teneatur eum vi expellere (niſi prædictus Magiſter publicè docens in ſcholis eſſet ſimul Rector Vniuerſitatis ſtudiorum, ad quem ex officio ſpectat diſcipulos admittere, & non admittere, ſeu expellere;) quia cum ad ipſum Magiſtrum publicè docentem in ſcholis id non ſpectat ex officio, non cenſetur ipſe eum docere, vel retinere in ſchulis, ſed potiùs eum tolerare, ſeu permittere; Doctores, quos ſequitur Suarez *tom. 5. de cenſuris diſputat. 23. ſect. 4. num. 40. & 41.*

Quamuis contrarium ſentiant Gloſſa *in dicto cap. Vt periculoſa verbo Retinere*, Ioannes Andreas *ibidem circa finem*, Archidiaconus *in fine*, Roſella *verbo Excommunicatio primo caſ. 16. num. 7.* Syluester *eodem verbo Excommunicatio 9. caſ. 26. num. 57. quæſt. 3.* Armilla *eodem verbo caſ. 53.* Tabiena *eodem verbo Excommunicatio 5. caſ. 23. quæſt. 4. num. 5.* & Aſtenſis *in ſumma part. 2. lib. 7. titul. 1. articul. 2. caſ. 37.* quatenùs aiunt, quod Magiſter, qui docet, poſſit talem Religioſum exire renuentem vi expellere de ſchulis ſine metu excommunicationis, quod ſi per ſe, vel per alios non poſſit expellere, ſine periculo verberum, vel ſanguinis, deſiſtere debeat à docendo, vel exire de ſcholis; ſicut dicimus, quando excommunicatus intrat Eccleſiam.

At, quod priùs dicebam, videtur mihi probabiliùs propter rationem iam dictam.

Aduerte ſeptimò, quod hanc excommunicationem 13
incurrant Magiſtri, quotieſcumque voluntariè talem Religioſum, dimiſſo ſcilicet habitu, docent, ſiue in ſcholis, ſiue extra ſcholas (quia *in d. cap. vt periculoſa* abſolutè excommunicantur Magiſtri, qui docent) non autem dictam excommunicationem ſimiliter incurrant

magiſtri, ſi prædictum Religioſum retineant extra ſcholas, & eum tamen non doceant; quia non ſimiliter in eodem textu abſolutè excommunicantur Magiſtri, qui retinent, ſed cum particula coarctatiua qui retinent in ſcholis; Io. Andr. *ibi n. 3.* Franchus *ibidem §. Doctores n. vnico*, & alij Canoniſtæ communiter.

SECTIO XXI.

An aliquas pœnas incurrant Religioſi, exeuntes de Monaſteriis, ſeu Conuentibus ſuis ad Medicinam, vel Leges Ciuiles audiendas?

SVMMARIVM.

1 *Religioſi exeuntes de Monaſteriis, ſeu Conuentibus ſuis ad Medicinam, vel leges ciuiles audiendas, incurrunt aliquas pœnas.*

2 *Excommunicatio lata* in cap. non magnoperè ne Clerici, vel monachi *fuit poſtea commutata ab Honorio III.* in cap ſuper ſpecula eodem tit. *Vbi eſt ipſo Iure lata, non ferenda.*

3 *Excommunicatio ab Alexandro III. lata ſolùm contra Religioſos* in d. c. ab Honorio III. *poſtea extenſa fuit ad quoſdam alios Clericos.*

4 *Prælatus Religionis etiam cum conſenſu Capituli dare non poteſt Religioſo facultatem, vt habitans extra monaſterium audiat Medicinam, aut Leges Ciuiles; quia id ipſum prohibetur.*

5 *Excommunicatio prædicta licet non ſit lata contrà Superiores dantes talem licentiam; ſed ſolum contrà Religioſos exeuntes de Monaſteriis, ſeu Conuentibus, nihilominus conſentiens tantæ enormitati eſt propriis honoribus ſpoliandus.*

6 *Excommunicatio prædicta vt incurratur, tria requiruntur: Primum, vt Religioſus exeat ad Medicinam, vel ad Leges Ciuiles audiendas: Secundum vt exeat è clauſtro propter dictas diſciplinas: Tertium, vt intra duos menſes non redeat ad clauſtra.*

7 *Religioſus prædictam excommunicationem incurrit, ſi exeat de clauſtro cum animo audiendi Medicinam, vel Leges Ciuiles, & intra duos menſes non redeat ad clauſtrum; quamuis de facto illas poſtea non audiat; dummodo tamen fuerit extra clauſtrum, cum propoſito audiendi illas.*

8 *Religioſus è contrà prædictam excommunicationem non incurrit ſi exeat de clauſtro ad Leges Ciuiles ſeu Medicinam docendas; quia lex diſponit de audientibus, non autem de docentibus.*

9 *Legendi verbum in conſtitutione Alexandri III. poſitum ſtat pro verbo ſtudendi.*

10 *Non valet illatio à prohibitione auditionis ad dictionem; quia ſumus in pœnalibus, in quibus non fit extenſio.*

11 *Religioſus neque incurrit prædictam excommunicationem ſi exeat de clauſtro ad prædictas facultates in Academia publica audiendas, & poſtea reuertatur ad clauſtrum, ita vt habitet in monaſterio; quia in dictis iuribus excommunicatur Religioſus, niſi redeat intrà duos menſes.*

12 *Honorius tertius extendit prædictam excommunicationem ad omnes Presbyteros ſæculares, & ad quoſdam alios minores Clericos audientes prædictas facultates; At non indè poteſt inferri, dictos Religioſos ſtatim redeuntes poſt lectionem ad clauſtrum ſuorum monaſteriorum eſſe excommunicatos; quia ſumus in pœnalibus, &c.*

13 *Excommunicatio prædicta, vt locum habeat, neceſſe eſt, vt elabantur duo menſes; quia ſic ſtatutum eſt in* citato cap.

14 *Menſes duo prædicti ſunt computandi à die exitus à clauſtro, & propterea, etiam incepto itinere Religioſus non peruenerit ad ſtudia intra duos menſes, incurrit nihilominus dictam cenſuram.*

Reſpondetur affirmatiuè; quia *in cap. magnoperè ne Clerici vel Monachi* (quod eſt deſumptum ex Lateranenſi Concilio ſub Alexandro III.) ſic habetur: [Statuimus, vt nulli omnino poſt votum Religionis, & poſt factam in aliquo loco Religioſo profeſſionem ad Phyſicam idest, ad medicinam, legeſue mundanas permittantur exire; ſi verò exierint, & ad clauſtrum ſuum intrà duorum menſium ſpatium non redierint, ſicuti excommunicati, ab omnibus euitentur, & in nulla cauſa, ſi patrocinium præſtare voluerint, audiantur; & reuerſi, in Choro, Capitulo, Menſa, & cæteris, vltimi exiſtant, & ſine beneficio Romani Pontificis non promoueantur.] 1

Vbi aduerte, quod hæc excommunicatio fuerit poſtea confirmata ab Honorio tertio *in cap. ſuper ſpecula eodem titulo ne Clerici, vel Monachi*, vbi dicitur, quod prædicta excommunicatio, lata contra dictos Religioſos, ſit ipſo iure lata, & non ferenda. 2

Aduerte ſecundò, quod, quamuis excommunicatio ab Alexandro III. lata fuerit ſolùm contra Religioſos, nihilominus ab Honorio III. poſtea extenſa ſit ad quoſdam alios Clericos, ſicuti infrà dicetur *ſectione ſequenti*. 3

Aduerte tertiò, quod Prælatus Religionis, etiam cum conſenſu Capituli, dare non poſſit Religioſo facultatem, vt habitans extra monaſterium audiat medicinam, aut Leges Ciuiles; quia idipſum in dictis textibus prohibetur; & ex alio capite Prælatus Religionis, vtpote inferior, diſpenſare non poteſt in lege Pontificis, vtpotè ſuperioris. 4

Aduerte quartò, quod, quamuis hæc excommunicatio non ſit lata contra ſuperiores dantes talem licentiam, ſed ſolùm contrà Religioſos exeuntes de monaſteriis, ſeu conuentibus; nihilominus in Lateranenſi Concilio ſub Alexandro III. decernatur, quod Abbas, vel quicumque alius Religionis ſuperior tantæ enormitati conſentiens ſit propriis honoribus ſpoliandus, & ex Eccleſia arcendus. 5

Aduerte quintò, quod ad hoc, vt excommunicatio prædicta incurratur, tria requiruntur. 6

Primum, vt Religioſus exeat ad medicinam, vel ad leges mundanas audiendas.

Secundum, vt exeat extra clauſtrum propter dictas diſciplinas, ſeu facultates: Quapropter Religioſus excommunicationem hanc non incurret, ſi audiat medicinam vel Leges Ciuiles intra clauſtrum; quia odia, ſeu pœnæ non extendi, ſed coarctari debent; ita Doctores, quos ſequitur Sayrus *de cenſuris lib. 3. cap. 33. num. 2.* Neque Religioſus excommunicationem hanc incurrit, ſi exeat quidem de clauſtro, non tamen ad audiendas iſtas facultates principaliter, ſed ad alium finem, quamuis eum prauum in quo peccet mortaliter, ita vt etiam ſit apoſtata.

Tertium, vt intra duos menſes non redeat ad clauſtra quia ſi redeat, dictam excommunicationem neque etiam incurret, tametſi ſæpè ſæpiùs inter illos duos menſes dictas facultates audiat; Quemadmodum neque dictam excommunicationem incurret, ſi mutato conſilio audiat Theologiá, vel Ius Canonicum, etiam vltrà duos menſes; quia ad incurrendam hanc excommunicationem requiritur propoſitum permanendi extra clauſtra per duos menſes ad audiendas prædictas facultates; & requiritur etiam, vt exeat ad audiendas Leges Ciuiles, vel medicinam principaliter, & non ad honorandum v.g. medicum, vel iuris ciuilis Lectorem, aut Doctorem amicum. Abbas *in cap. finali ne Clerici, vel monachi n. 14. & ſeqq.* Henricus *ibidem n. 4.* & alij, quos ſequitur Toletus *in ſumma lib. 1. c. 17. n. 6.*

Aduerte

Digitized by Google

8 Aduerte ſextò, quod Religioſus prædictam excommunicationem incurrat, ſi exeat de clauſtro cum animo videndi medicinam, vel leges ciuiles, & intra duos menſes non redeat ad clauſtrum; quamuis de facto illas poſteà non audiat, & interim propoſitum non mutauerit) quia ſi mutauerit, nec velit audire illas facultates, ſed alias, vel etiam velit liberè vagari, prædictam excommunicationem non incurret; Abbas *in cit. c. Super ſpecula n.9.* Et videri etiam poteſt Angel. *verb. Excommun.7. caſ.9.n.3.* Sylu. *eod. verb. Excommun.9.n.22.* Tab. *eodem etiam verb. Excommun.5.caſ.* 22. §. 3. & iterum Abbas *in d.c. Magnopere n 9.* qui ſubdunt, quod Religioſus dictam excommunicationem etiam incurrat, ſi exeat è clauſtro non cum propoſito audiendi medicinam; vel leges ciuiles, ſed ob alium finem, & poſtea, mutato propoſito, velit audire iſtas facultates, & de facto audiat, & ad clauſtrum intra duos menſes non redeat; non tamen ſimiliter dictam excommunicationem incurrat, ſi exeat de clauſtro; vel etiam moretur extrà clauſtrum, non tamen ad audiendas prædictas facultates principaliter, ſed ad alium finem principalem (quamuis poſteà iſtas facultates audiat) niſi poſteà, mutato propoſito, permaneat extrà monaſterium principaliter ad eaſdem facultates audiendas principaliter; Abbas, Angelus, Syluester, & Tabiena *in loc. ſupr. cit.*

9 Aduerte ſeptimò, quod Religioſus è contra prædictam excõmunicationem non incurrat, ſi exeat de clauſtro ad leges ciuiles, vel medicinam docendas; Abbas *in dicto c. Non magnopere ne Clerici, vel Monach. n.16.* & alij quos ſequitur Toletus *in ſumma lib 1. cap.37.num.4.* contrà S. Antoninum *3.part. tit.24 cap.52.* & quoſdam alios.

Probatur; quia Honorius Tertius *in c. Super ſpecula eodem titulo* refert, quod conſtitutio Alexandri III. lata fuerit ab illo Pontifice contra Religioſos exeuntes de clauſtris ad prædictas facultates audiendas; ergò (cum conſtitutio Honorij III. ſit poſterior conſtitutione Alexandri III. & illam explicet de exeuntibus ad iſtas diſciplinas audiendas) etiam conſtitutio Alexandri III. tendi non debet ad Religioſus, qui de clauſtris exeunt ad eaſdem facultates legendas, ſeu docendas.

Obiicies ex aduerſariis: *In d. cap. Non magnopere* vtitur Alexander III. verbo *legendi*, & ex alio capite ly *legere* ſignificat *docere*: ergo per hanc conſtitutionem excommunicantur etiam Religioſi exeuntes de clauſtris ad prædictas facultates docendas.

Reſpondetur; concedo priorem partem Antecedentis, & diſtinguo poſteriorem; aliquando vel etiam vt plurimum, concedo; ſemper, nego; quapropter & nego etiam conſequentiam; quia (cum Honorius III. intellexerit conſtitutionem Alexandri III. de Religioſis exeuntibus è clauſtris ad illas facultates audiendas) in hoc eodem ſenſu conſtitutio Alexandri III. explicanda erit; ita vt verbum *legendi* ſumatur pro verbo *ſtudendi*, quemadmodum ipſe Honorius III. explicauit.

10 Obiicies ſecundò: Religioſus incurrit prædictam excommunicationem, ſi exeat de clauſtro ad prædictas facultates audiendas: ergo multò magis eandem excommunicationem incurret, ſi exeat de clauſtro ad eaſdem facultates docendas.

Reſpondetur; nego conſequentiam; quia pœnæ non extenduntur ob paritatem, vel etiam ob maioritatem rationis: Quapropter *in cap. Is qui de ſentent. Excommun in 6.* dicitur, quod pœna non ſit imponenda, niſi in iure ſit expreſſa: Paritas igitur, vel etiam maioritas rationis eſt quidem fundamentum ſufficiens, vt pœna poſſit imponi, non autem vt de facto ſit impoſita, niſi de facto in iure ſit expreſſa.

11 Aduerte octauò, quod Religioſus prædictam excommunicationem neque incurrat, ſi exeat de clauſtro ad prædictas facultates in Academia publica audiendas, & poſtea reuertatur ad clauſtrum (ita vt habitet in Monaſterio) vel ſi (& multò magis) eas facultates audiat in Monaſterio; Abbas *in dicto cap. Non magnopere num. 13.* Caietanus *verbo Excommunicatio cap. 50.* Nauarrus *cap. 27. num. 116.* Toletus *libr. 1. cap. 37. num. 4.* & Sayrus *de cenſuris lib. 3. cap. 33. numer. 2.*

Probatur; quia in dictis iuribus excõmunicantur Religioſi exeuntes de clauſtro ad prædictas facultates audiẽdas, niſi redeant intrà duos menſes ad clauſtrum; ergo prædicta excommunicatio extendi non debet ad Religioſum in caſu, quem ſuprà ponebam: ſi ſcilicet poſt lectiones auditas prædictarum facultatum redeat ad clauſtrum vel prædictas facultates audiat in Clauſtro, ſeu in Monaſterio, ſicuti ſuprà dicebam; præſertim cum pœnæ non ſint ampliandæ, ſed potiùs reſtringendæ.

12 Obiicies: Honorius III. *in dicto cap. Super ſpecula, ne Clerici vel Monachi*, extendit hanc excommunicationem ad omnes Presbyteros ſæculares, & ad quoſdam alios Minores Clericos audientes prædictas facultates: ergo multò magis talis excommunicatio extendi debebit ad Religioſos: ſiue Religioſi iſtas facultates audiant in propriis clauſtris, ſiue exeant ad eaſdem audiendas extrà clauſtra, & eodem die reuertantur ad clauſtra; præſertim quia cauſa motiua ferendi talem excommunicationem videtur fuiſſe non ſolum, ne Religioſi habitarent extra clauſtra, ſed etiam ne abſolutè darent operam Medicinæ, aut legibus ciuilibus, tanquam ab inſtituto proprio Religioſorum alienis, ſicuti patet ex illis verbis, quæ *in dicto capite* leguntur. [Ne occaſione ſcientiæ ſpiritualea viri mundanis rurſum actionibus inuoluantur.]

Reſpondetur: (quæcumque cauſa motiua fuerit ferendi prædictam excommunicationem) nego conſequentiam; quia pœnæ ſine expreſſu textu non ſunt extendendæ; & in pœnis extendendis paritas, ſeu maioritas rationis nihil confert, vti ſuprà dicebam.

Aduerte nonò, quod ad hoc, vt hæc excommunicatio locum habeat; neceſſariò requiratur, vt elabantur duo menſes; quia (quamuis *in dicto cap. Super ſpecula ne Clerici, vel Monachi* dicatur, ipſo facto incurri talem excommunicationem) non tamen id intelligitur, vt incurratur ipſo facto, quod Religioſus è clauſtro fuerit egreſſus propter talem finem; ſed ipſo facto quod elapſi fuerint duo menſes. 13

Vbi aduerte, quod prædicti duo menſes computari debeant à die exitus è clauſtro, Abbas *in dicto cap. Super ſpecula num. 8.* Syluester *verbo excommunicatio 9. num. 22. § 6.* Angelus *eodem verbo excommunicatio 7. caſ. 7. num. 1.* Tabiena *eodem verbo excommunicatio 5. caſ. 22.* & alij, quos ſequitur Sayrus *de cenſuris lib. 3. cap.33. num 4.* 14

Quod adeò verum eſt, quod, ſi Religioſus exeat è clauſtro propter hunc finem, & nondum (vel quia non potuit cauſa itineris peruenire ad Academiam publicam, vbi prædictæ facultates leguntur; vel ob aliquod aliud impedimentum) cœperit audire prædictas facultates, hanc excommunicationem incurrat ſtatim, atque fuerint elapſi prædicti duo menſes, quidquid in contrarium dixerint nonnulli, quod ſcilicet tempus computandum ſit non à die, quo Religioſus exiit è clauſtro, ſed à die, quo Religioſus cœpit audire tales facultates.

SECTIO XXII.

Ad quoſnam Clericos ſæculares Honorius Tertius extenderit excommunicationem?

SVMMARIVM.

1 *Honorius Tertius extendit dictam conſtitutionem* cap. Super ſpecula ne Clerici, vel Monachi, *ad*

Digitized by Google

omnes Presbyteros, ad inferiores vero Clericos non omnes; ſed ſolùm ad Archidiaconos, Decanos, Plebanos, Præpoſitos, Cantores, & alios Perſonatum habentes.

2 *Plebanorum nomine non comprehenduntur habentes Eccleſias Parochiales.*

3 *Excommunicatio prædicta non comprehendit Subdiaconos, vel Diacolos quamuis beneficium habeant.*

4 *Clerici ſæculares non incurrunt dictam excommunicationem, niſi elapſis duobus menſibus à die, quo cœperunt audire prædictas facultates; incurrent autem eam ſi per duos menſes audiant medicinam, vel ius ciuile etiam ſi non exeant ex propriis domibus ad audiendas prædictas facultates.*

5 *Clerici prædicti, & etiam Religioſi, ſi habeant priuatim in domibus propriis medicinæ, vel Iuris Ciuilis Lectorem, qui doceat ipſos priuatim prædictas facultates, non incurrent prædictam excommunicationem.*

6 *Pontifex ſi diſpenſauerit cum aliquo Sacerdote, quod poſſit audire ius ciuile, cenſetur etiam diſpenſare cum eodem quod in ea ſcientia poſſit ſuſcipere gradum Doctoratus.*

7 *Clerici Pauini ſecundùm aliquos Doctores poſſunt operam dare iuri ciuili per quinquennium.*

1 RESpondetur ad omnes Presbyteros; ad inferiores verò Clericos non omnes, ſed ſolùm ad Archidiaconos, Decanos, Plebanos, Præpoſitos, Cantores, & alios Perſonatum habentes.

2 Vbi aduerte, quod ſub nomine Plebanorum non comprætendantur habentes Eccleſias Parochiales, vti declarauit Bonifacius VIII. *in cap. 1. ne Clerici, vel Monachi in 6.* niſi (inquit Pontifex) tales Eccleſiæ ſint Plebaniæ habentes capellas, in quibus inſtituantur Clerici perpetui; Quemadmodum etiam præter alios notauit Abbas *in eodem cap. ſuper ſpecula ne Clerici, vel Monachi in 6.* quamuis contrarium ſentiat Innocentius non erat id determinatum per dictum caput primum, quod eſt: vti dicebam) Bonifacij VIII. qui fuit poſt Innocentium; ſicuti notauit etiam Toletus *in ſumma lib. 1 cap. 27. n. 5* qui ſubdit cum Geminiano in eodem capitulo primo id, quod dictum eſt, de Plebania habente tales Capellas, dicendum etiam eſſe de Plebania Collegiata.

3 Aduerte ſecundò, quod ſub hac excommunicatione non comprehendantur Subdiaconi, vel Diaconi; quamuis beneficium habeant, niſi forſan habeant Perſonatum.

4 Aduerte tertiò quod dictam excommunicationem non incurrant dicti Clerici ſæculares, niſi elapſis duobus menſibus à die, quo cœperunt audire prædictas facultates; incurrunt autem eam dicti Clerici, ſi per duos menſes audiát medicinam, vel ius ciuile, etiamſi non exeant ex propriis domibus ad audiendas prædictas facultates; Henricus *in d. cap. ſuper ſpecula n. 7.* Caietanus *in ſumma verbo excommunicatio n. 50.* & alij, 5 quos ſequitur Toletus *lib. 1. cap. 37.* Non tamen dictam excommunicationem incurrant iſti (quemadmodum nec Religioſi) ſi habeant priuatim in domibus propriis medicinæ, vel Iuris Ciuilis Lectorem, qui doceat ipſos priuatim prædictas facultates; Ancharan *in d. cap ſuper ſpecula n. 4.* & alij, quos ſequitur idem Toletus *loco ſuprà citato n. 4.* Nec etiam prædictam excommunicationem incurrent prædicti, ſi audiant ius ciuile, quatenùs conducit, vel conducere poteſt ad notitiam Iuris Canonici; Hoſtienſis *in citato cap ſuper ſpecula ne Clerici, vel Monachi n 4.* Abbas *ibidem n 2* Ludouicus Gomez *in §. in perſona n. 18. inſtitut. de actionib.* Toletus *vbi ſuprà n. 4.* Graſſus *eff. ct. 29. de Clericatu n. 3.* & alij communiter; quamuis in foro externo, quod non iudicat de internis, præſumerentur excommunicati.

6 Aduerte quartò, quod, ſi Pontifex diſpenſauerit cum aliquo Sacerdote, quod poſſit audire ius ciuile, cenſeatur etiam diſpenſaſſe cum eodem, quod in ea ſcientia ſuſcipere poſſit gradum Doctoratus; Vincentius Carocceus *in repetitione cap. cum quid part. 1. §. ſeu ſectione incipiente ad 4. de priuilegiis de Regul. iur. in 6. n. 5.* & alij, quos ſequitur Graſſus *loco ſuprà cit. n. 5.*

Aduerte quintò, quod complures Doctores teſtentur, Clericos Patauij poſſe iuri ciuili operam dare per quinquennium: qua de re Bart. de S. Blaſio *tom. 1. tract. diuerſ. tract. de contrad. Iuris Ciuilis & Canonic contrad. 34.* 7

SECTIO XXIII.

Quiſnam ſit Apoſtata à Religione, & quiſnam fugitiuus?

SVMMARIVM.

1 *Religioſi omnes, quicumque illi ſint obligantur ad aliquod genus clauſuræ in clauſtris, & Monaſteriis ſuarum Religionum ſeruandam.*

2 *Clauſula huiuſmodi inuoluit duo: Primum non apoſtatare: ſecundum non egredi è Monaſterio ſine licentia Superioris.*

3 *Religioſus egrediens ex ſuo Monaſterio ſine licentia Superioris (niſi materiæ paruitas excuſet) peccat mortaliter.*

4 *Religioſus cum ſubdatur ex vi ſuæ profeſſionis Superiori, vt ab illo gubernari poſſit, egrediens ſine licentia obedientiam grauiter offendit; quia apud omnes Religiones talis egreſſus furtiuus, tanquam culpa grauis punitur; Præſertim ſi fuerit nocturnus, vtpote magis ſcandaloſus &c.*

5 *Egreſſus huiuſmodi à Monaſterio ſine licentia ſuperioris à Clemente VIII. includitur in caſuum reſeruatione.*

6 *Egreſſus è monaſterio vt licitè fiat regulariter requiritur licentia explicita; Quamuis aliquando ſufficiat implicita virtualis, vel etiam interpretatiua, vt ſi inſtet proximi neceſſitas ſpiritualis, vel temporalis.*

7 *Religioſus licitè poterit fugere a monaſterio ad ſuperiorem Prælatum, ſi euidenter conſtet, quod iniuſtè vexetur à ſuo monaſterij ſuperiore: defenſio enim eſt de iure naturæ; & in tali caſu præſumitur licentia ſuperioris Prælati: ſicut ſi iniuſtè detineatur in carcere in pœnam alicuius delicti. Et cur non poſſit licitè, cum id licitè poſſit ſæcularis?*

8 *Limita in caſu, quo illa pœna euidenter ſit iniuſta; vel alimenta neceſſaria ei denegentur.*

9 *Limita in caſu, quo immineat periculum pœnæ capitis, vel abſciſſionis alicuius membri.*

10 *Limita, ſi immineat periculum damnationis ad triremes, quia hæc pœna eſt grauiſſima, & quodammodò perpetua mors.*

11 *Limita ſi damnatus fuerit ad talem carcerem in perpetuum quamuis oppoſitum non ſit omninò improbabile.*

12 *Egreſſus vt monaſterio licitè fiat, requiritur licentia ſingulis vicibus impetrata, & non ſufficit licentia ex vi alicuius licentiæ generalis, vel ſine cauſa approbata, vel ſine ſocio ad arbitrium ſuperioris aſſignato.*

13 *Monaſterij clauſura, vt magis conſeruetur, & omnis ſcandalorum, & vagationis occaſio deuitetur ex Clemente VIII. & Vrbano VIII. cuſtodiendi ſunt ianitores, qui diligentia, & morum integritate prædicti ſint.*

14 *Ianuæ monaſterij ianitor tenetur ſemper aſſiſtere, eamque nulli Religioſo aperire, niſi ſocium, & licentiam obtinuerit.*

15 *Religioſi redeuntes ad monaſterium tenentur adire ſuperiorem ab eo benedictionem recepturi, & vt ſocium interrogare poſſit de eo, quod actum eſt in itinere, &c.*

16 *Religioſis in Regnis Hiſpaniarum per Vrbanum VIII. fuerunt renocata omnia priuilegia, per quæ eximebantur ab obedientia ſuorum Prælatorum.*

17 *Religioſus eiectus non eſt Apoſtata, neque eſt fugitiuus; quia fugitiuus eſt, qui ſponte diſcedit vel animo deſerendi inſtitutum Religioſum, & ſic eſt Apoſtata; Vel vt ſit extrà poteſtatem ſuperioris, & ad tempus liberè vagetur cum animo poſtea redeundi, & ſic ſolum eſt fugitiuus.*

18 *Fugiens ſic dimiſſo habitu Religionis eſt excommunicatus, licet non fugiat animo apoſtatandi; quia temere dimittit habitum ſuæ Religionis.*

19 *Religioſus ſi habitum ſuæ Religionis non dimittat, licet fugiat ex Monaſterio non tamen eſt excommunicatus, niſi forte fugiat animo apoſtatandi, quo caſu in ſententia aliquorum Doctorum etiamſi habitum ſuæ Religionis non dimittat, incidit in cenſuram; At de iure communi probabilius videtur oppoſitum, & cur?*

20 *Lex pœnalis extendi non debet vltra verborum proprietatem.*

21 *Fugitiuus prædictus poteſt quidem puniri vt Apoſtata, ſcilicet excommunicatione, carceris incluſione, ſuſpenſione ab ordinibus, &c. Non tamen incurrit pœnam excommunicationis latæ ſententiæ iure communi niſi habitum ſuæ Religionis dimiſerit.*

22 *Religiones quædam habent priuilegia, quibus ipſarum Apoſtatæ abſolutè excommunicantur, licet habitum ſuæ Religionis non dimiſerit, ſed retinuerit.*

23 *Apoſtata eſt, qui ſponte à monaſterio diſcedit animo deſerendi inſtitutum religioſum, ſiue habitum dimiſerit, ſiue non.*

24 *Fugitiuus etiam eſt, qui ſponte etiam diſcedit, vt ſit extra poteſtatem, & obedientiam ſuperioris, & ad tempus liberè vagetur, cum animo tamen poſtea redeundi; Quapropter licet non incurrat peccatum Apoſtaſiæ; incurrit tamen peccatum inobedientiæ, & rebellionis contra præceptum ſuperioris diſcedendo.*

25 *Apoſtata omnis eſt fugitiuus, licet non omnis fugitiuus ſit Apoſtata.*

1 SVppono, quod omnes Religioſi, quicumque illi ſint, obligentur ad aliquod genus clauſuræ in clauſtris, & monaſteriis ſuarum Religionum ſeruandum. Patet ex vſu omnium Religionum, *& ex cap. placuit 2. cap. iuxta, & cap. monachi, &c.*

2 Suppono 2. quod huiuſmodi clauſura inuoluat duo: Primum non apoſtatare, ſeu per ſemper deſerere Religionem: Secundum non egredi è monaſterio ſine licentia ſuperioris.

3 Hinc ſiquis egrediatur ex ſuo monaſterio ſine licentia illius, (niſi materiæ paruitas excuſet) peccabit mortaliter. Patet ex Concilio Calcedonenſi *cap.* 4. & aliis Conciliis apud Gratianum 16. *quæſt.* 1. & ex Tridentino *ſeſſ.* 25. *cap.* 4. Ibi: [Nun liceat Regularibus à ſuis conuentibus recedere, etiam prætextu ad ſuos ſuperio-
4 res audiendi, niſi ab eis miſſi, vel vocati fuerint;] Et ex ratione tam à priori, quàm à poſteriori: A priori; quia (cum Religioſus ex vi ſuæ profeſſionis ſubdatur ſuperiori, vt ab illo gubernari poſſit) manifeſtum eſt, quod ſi à monaſterio ſine licentia ſuperioris egrediatur (cùm ſic ab illo gubernari non poſſit) obedientiam grauiter offendat: A poſteriori; quia apud omnes Religiones talis egreſſus furtiuus, tanquam culpa grauis, punitur; Præſertim ſi fuerit nocturnus, vtpotè magis ſcandalo-
5 ſus, & magis periculis ſubiectus: Vnde à Clemente VIII. in decretis *de reſeruatione caſuum* includitur inter caſus reſeruabiles à ſuperiore: quod eſt ſignum, eſſe peccatum mortale, cùm reſeruari non poſſit, niſi mortale. Vide præter alios Suarez *tom. 4. de Religione tract. 8. lib. 1. cap 6.*

6 Suppono 3. quod ad licitè egrediendum è monaſterio regulariter requiratur licentia explicita.

Quamuis aliquando ſufficiat implicita, virtualis, vel etiam interpretatiua; vt ſi inſtet proximi neceſſitas ſpiritualis, vel temporalis; ſicque Religioſus egrediatur verbi gratia ad abſoluendum moribundum, vel ad defendendum Innocentem, vel ad quid aliud ſimile, & commodè non poſſit petere licentiam à ſuperiore; vide Doctores communiter, quos ſequitur Suarez *loco ſuprà citato num.* 11.

Hinc etiam licitè poterit Religioſus fugere è mona- 7
ſterio ad ſuperiorem Prælatum, ſi euidenter conſtet, quod iniuſtè vexetur à ſuo monaſterij ſuperiore; quia in tali caſu (præterquam quod defenſio eſt de iure naturali, quod præualet iuri poſitiuo Religionis) præſumitur interueniente licentia ſuperioris Prælati, ad quem fugam capeſcit; Suarez *ibidem tract. 5. lib. 3. cap. 1. n. 6.*

Dixi, *ſi euidenter conſtet, quod iniuſtè vexetur à ſuperiore*; quia ſi iuſtè in carcere detinetur in pœnam alicuius delicti, fugere è carcere non poterit abſque eo, quod ſit vagus, vel fugitiuus: Nam etſi poſſit licitè ſæcularis, non tamen poteſt licitè Religioſus; quia tenetur Religioſus obedire ſuperiori quoad pœnas ſibi iuſtè inflictas, cùm ſine rationabili cauſa non poſſit ſe ſubtrahere à iugo, & obedientia ſuorum ſuperiorum; vide Doctores, quos ſequitur Ledeſma *in ſumm. tom. 2. tit. 8. cap.* 24. & Sayrus *in clau. regia lib. 12. cap. 18. num. 9.*

Limita, ſi euidenter conſtet, quod ipſi pœna illa car- 8
ceris iniuſtè imponatur, vel neceſſaria ad vitam denegentur, iuxta ea, quæ dicebam, & tradunt Nauarr. *comment. 4. de regularib. n. 64.* & Sayrus *vbi ſuprà num.* 10. Vnde Religioſus condemnatus, quin & miſſus ad triremes, poterit multo magis licitè ex eis fugere iuxta ea, quæ dicam *infrà ſect. 27. Petitione* 8. Et videri poterit præter alios Cardinalis de Lugo *de contract. diſput. 40. ſect. 4. num.* 54.

Limita ſecundò cum Bannez 2. 2. *q. 69. art.* 4. & aliis, 9
ſi immineat periculum pœnæ capitis, vel abſciſſionis alicuius membri; quia iuxta ea, quæ etiam dicebam, ius naturale conſeruandi vitam, & membra ſui corporis præpondetat iuri poſitiuo Religionis.

Limita tertiò cum eodem Bannez *cit. art. 4. contra* 10
Sanchez lib. 6. moral. cap. 8. num. 16. ſi immineat periculum damnationis ad triremes; quia (præterquam quod talis pœna eſt grauiſſima, ac veluti quædam perpetua mors) videtur contra decorum, & honeſtatem Religionis.

Limita quartò cum eodem etiam Bannez *vbi ſuprà*, 11
ſi damnatus fuerit ad talem carcerem in perpetuum; Quamuis oppoſitum non omninò improbabiliter teneant Rodriquez *tom. 2. quæſt. regular. q. 22. art.* 6. & alij moti ex eo, quod pœna carceris, etiam in perpetuum non ſit diſconueniens ſtatui religioſo, nec ſit tam contraria iuri naturali, vt non poſſit cenſeri Religioſus ex vi profeſſionis (quotieſcumque crimen proportionatum perpetrauerit) ad talem pœnam ſe obligaſſe.

Suppono 4. quod ad licitè egrediendum è monaſte- 12
rio requiratur licentia ſingulis vicibus impetrata, & non ſufficiat licentia ex vi alicuius licentiæ generalis, vel ſine cauſa approbata, vel ſine ſocio ad arbitrium ſuperioris aſſignato; ſic Clemens VIII. in decretis pro reformatione Regularium à Sac. Congregatione iuſſu Vrbani VIII. approbatis, & innouatis per hæc verba: [Nullus è conuentu egredi audeat, niſi ex cauſa, & cum ſocio, licentiaque ſingulis vicibus impetrata, ac benedictione accepta à ſuperiore, qui non aliter eam concedat, niſi cauſa probata, ſociumque exituro adiungat, non petentis rogatu, ſed arbitrio ſuo, neque eumdem ſæpiùs; licentiæ verò generales exeundi nulli omninò concedantur; Contrauenientes autem pœna graui, etiam carceris, ad ſuperioris arbitrium plectantur; eamdem etiam ianitor ſubeat, ſi ſciens exeundi facultatem fecerit.]

Et ad huiuſmodi clauſuram in monaſteriis magis 13
conſeruandam Clemens VIII. & Vrbanus VIII. in decretis ſupradictis volunt, quod, vt omnis ſcandalum, & vagationis occaſio deuitetur, monaſterio clauſura perpetuò diligenter cuſtodiatur, ac propterea à ſuperiore

riore ibi ianitor conſtituatur, qui diligentia, & motum integritate præditus ſit.

14 Et quoad ipſum ianitorem, ſeu monaſterij ianuæ cuſtodem præcipiunt, quod ianuæ cuſtodiendæ ſemper aſſiſtat, eamque nulli Religioſo aperiat, niſi ſocium, & egrediendi licentiam à ſuperiore obtinuerit.

15 Et quoad redeuntes ad monaſterium iubent, quod, cùm quis in monaſterium reuertitur, ſuperiorem iterum adeat, benedictionem recepturis; qui à ſocio itineris rationem, *& quod rei actum ſit, diligenter perquirat.*

16 Et quoad Religioſos in Hiſpaniarum Regnis degentes Vrbanus VIII. ad inſtantiam Catholici Regis in Bulla edita anno 1626. reuocauit, caſſauit, & annullauit omnia priuilegia iis conceſſa, per quæ iidem Religioſi ab eorum Prælatorum obedientia eximuntur, & ex eorum monaſteriis, & Regularibus domibus ad eorum libitum, & cum ſociis ſibi beneuiſis, & iam deſtinatis etiam ſuperiorum ſuorum non petita licentia, egrediuntur.]

17 Suppono 5. quod eiectus non ſit Apoſtata, neque etiam ſit fugitiuus; quia fugitiuus eſt, qui ſpontè diſcedit, idque vel animo deſerendi inſtitutum religioſum, & ſic Apoſtata; Vel, vt ſit extrà poteſtatem ſuperioris, & ad tempus liberè vagetur, cum animo poſtea redeundi, & ſic ſolum eſt fugitiuus: At, qui eiicitur, non ſpontè diſcedit, ſed iuſſus vel compulſus: Quapropter, qui eiectus diſcedit, non incurrit excommunicationem, vel alias pœnas Apoſtatarum.

18 Cæterùm, qui fugit dimiſſo habitu Religionis (etſi id non faciat animo apoſtatandi) eſt tamen excommunicatus; *cap. vt periculoſa, ne clerici, vel monachi in* 6. quia

19 temerè dimittit habitum ſuæ Religionis; Quod ſi habitum ſuæ Religionis non dimittit (etſi fugiat ex monaſterio) non eſt tamen excommunicatus, niſi fortè fugiat animo apoſtatandi, quo caſu in ſententia quorumdam Doctorum, etiamſi habitum ſuæ Religionis non dimittat, eſt excommunicatus: At de iure communi probabilius mihi videtur oppoſitum; quia *in dicto cap. vt periculoſa* ſolum excommunicatur is, qui temerè dimittit habitum ſuæ Religionis; vnde paſſim Doctores aiunt, talem eſſe Apoſtatam (quod per ſe patet; cum Apoſtata dicatur à deſertione inſtituti Religioſi, non autem à depoſitione habitus Religionis:) non tamen aiunt, incurrere excommunicationem; quinimmò Gloſſ. *in cap.1. verb. Apoſtata de tempor. ordin. in* 6. Oſtienſ. *in ſumma tit. de Apoſtat. n.4.* Tabiena *verb. Apoſtata n.15.* Caietanus *in ſumma etiam verbo Apoſtaſia.* Syueſt. *eod. verbo 5. q* 8. & alij manifeſtè inſinuant, quod ſi habitum non dimiſerit (quamuis ſit excommunicandus per Textum *in cap. ſiquis ex cleric. de vit. & honeſt. cleric.* vt communiter Doctores cum Gloſſ. *in cap.2. ne cleric. vel monach. in 6. verb. ipſo facto*) non tamen ſit excom-

20 municatus. Et meritò; quia lex pœnalis extendi non debet vltrà proprietatem verborum.

21 Non obſtat, ſi dicas; eſt Apoſtata, ergo incurrit Apoſtatarum pœnas, inter quas eſt excommunicatio.

Reſpondetur enim, quod poſſit quidem puniri, vt Apoſtata, ſcilicet excommunicatione, carceris incluſione, ſuſpenſione ab ordinibus, &c. non tamen incurrat pœnam excommunicationis latæ ſententiæ iure communi, niſi ſicuti dicebam) habitum ſuæ Religionis dimiſerit, quod ordinariè fieri ſolet.

22 Dixi: *Iure communi*, quia quædam Religiones habent priuilegia, quibus ipſarum Apoſtata abſolutè excommunicatur ipſo facto, etiam ſi habitum ſuæ Religionis non dimiſerit, ſed retinuerit; vt videre eſt *in compend. priuileg. mendic. verb. Apoſtata, & in compend. priuileg. Societatis Ieſu eodem verbo*, & notat præter alios Sanchez *lib.6. moral. cap.8. num.*20. Vide etiam *infrà ſect.*27. At ſi dimittat habitum, ex hoc etiam capite excommunicatus eſt per *cap. vt periculoſa ne cleric. vel monach.* Vnde ſi Apoſtata celebraret, irregularis fieret; Menoch. *lib.2. de arbitr. centur.6. caſ.*546. *num.*7. 30. *&* 48. Oldrad. *conſil.* 248. *num.*11. *Thuſc. lit. N, concluſ.*329. *num.*1. *&* 4. & alij communiter. His ſuppoſitis,

Reſpondetur: Apoſtata eſt, qui ſpontè à monaſterio 23 diſcedit animo deſerendi inſtitutum Religioſum (ſiue habitum dimiſerit ſiue non) fugitiuus autem eſt, qui 24 ſpontè etiam diſcedit, vt ſit extra poteſtatem, & obedientiam Superioris, & ad tempus liberè vagetur, cum animo tamen poſtea redeundi (ita vt, quamuis non incurrat peccatum Apoſtaſiæ, incurrat tamen peccatum inobedientiæ, & rebellionis, contra præceptum Superioris diſcedendo, quemadmodum etiam permanens in monaſterio, & nolens pertinaciter obedire Superiori, aliquid iuſtè præcipienti, inobediens, & rebellis similiter eſt, non tamen Apoſtata.) Quapropter omnis Apo- 25 ſtata eſt fugitiuus, tamen ſi non omnis fugitiuus ſit Apoſtata; Caietanus 2.2. *q.*12. *art.*1. *dub.*2. *col. vltima*, Bannez *ibidem dub.*1. *concl.*2. *&* 3. Aragon. *etiam ibidem.* Nauarrus *conſil. vnic. de Apoſtatis num.*8. Sylueſter *verbo Apoſtaſia verſ. quartò quæro.* S. Antoninus *par.*2. *tit.*12. *cap.*6. Valentia 2.2. *diſput.*1. *q.*12. *verſ. circa Apoſtaſiam*, & alij communiter, & ſic etiam reſolutum fuit in Rota Romana, *teſte Achill. deciſ.*1. *tit. de Apoſtatis.*

COROLLARIA.

SVMMARIVM.

1 *Religioſus egrediens à monaſterio ſine licentia ſuperioris cum animo redeundi non eſt propriè Apoſtata, ſed vagus, vel fugitiuus: Ratio enim Apoſtaſiæ conſiſtit in hoc, quod quis recedat à Religione animo in perpetuum illam deſerendi.*

2 *Religioſus, qui recedit à Religione animo illam deſerendi, ſeu animo ad illam reuertendi, ſolum poſt longum tempus, v.g. poſt quinque, vel ſex annorum ſpatium, vel donec aliquod diuturnum negotium compleuerit, &c. non eſt propriè Apoſtata; quamuis in foro externo Apoſtata præſumatur.*

3 *Religioſus, qui recedit à Religione, etiam dimittens habitum, dummodo non habeat animum deſerendi illam in perpetuum, non eſt propriè Apoſtata, ſed vagus, ſeu fugitiuus; quamuis grauiter peccet.*

4 *Religioſus, qui recedit à Religione animo illam in perpetuum deſerendi, ſeu nunquam ad illam reuertendi, licet non relinquat habitum, neque etiam habeat animum illum relinquendi, propriè Apoſtata cenſetur; Habitus enim cum non faciat monachum, non tollit, quominus ſit Apoſtata, qui à Religione cum dicto animo recedit.*

5 *Religioſus poteſt eſſe Apoſtata, quamuis habitum ſuæ Religionis non dimiſeris, ſed retinuerit. contra aliquos Doctores aſſerentes, ad incurrendum crimen Apoſtaſiæ requiri habitus ſuæ Religionis dimiſſionem: At minùs rectè; quia habitus non eſt de eſſentia Religioſi.*

6 *Religioſus induens habitum ſæcularem ſupra Regularem, vel etiam dimittens ſimpliciter habitum regularem, non eſt Apoſtata, ſiue in foro interno, ſiue etiam externo, ſi in alterutro foro conſtet, quod non habeat animum deſerendi Religionem.*

7 *Religioſus habitu dimiſſo præſumitur Apoſtata, ſi non conſtet, quod habeat animum reuertendi.*

8 *Religioſus quidam Venetiis repertus cum habitu ſæculari ſupra Regularem, fuit iudicatus Apoſtata; quia paria ſunt non deferre habitum regularem, & deferre coopertum ſæculari.*

9 *Apoſtata non eſt, qui tempore Nouitiatus à Religione recedit, & Religionis habitum relinquit; quia antequam profeſſionem emiſerit, non propriè dicitur, quod Religionem ingreſſus fuerit.*

10 *Amplia id verum eſſe, vt poſt Tridentinum Concilium diſtingui neceſſe non ſit; An fuerit ingreſſus animo relinquendi ſæculum, necne; quia ex eodem Concilio Profeſſio intra annum probationis emiſſa, eſt ipſo iure nulla.*

11 *Profeſſus,*

11 *Profeſſus, licet ante Tridentinum Concilium non teneretur ad eam Religionem ſpecialem, in qua ante annum Nouitiatus profeſſionem emiſit, tenebatur tamen ad Religionem in genere.*

12 *Excipe mulieres, quæ Conuertitæ nominantur; quia iſtæ in ingreſſu Religionis profeſſionem emittunt ex Concilio Tridentino* ſeſſ.25. de regularib.cap.18.

13 *Apoſtata neque eſt, qui extra monaſterium habitum alicuius Religionis ſuſceperit, ſi illum, quamuis per complurimos annos detulerit, dimittat; quia neque iſte talis eſt propriè Religioſus.*

14 *Apoſtata neque eſt Monialis Tirris, ſpeculorum de vrbe, ſi recedat à monaſterio habitu dimiſſo; quia neque iſta propriè eſt Religioſa, contra aliquos contrarium tenentes.*

15 *Apoſtata neque eſt, qui à Religione recedit, & ſtatim poſtea propoſito mutato ad illam reuertitur: quod tamen intellige, non quidem quoad forum internum apud Deum; ſed quoad forũ externũ apud homines.*

16 *Statutum puniens fugientes è carcere, non comprehendit eos, qui poſt fugam captam ſtatim reuertuntur.*

17 *Statutum puniens defraudantes gabellam non comprehendit eos, qui cœperunt illam defraudare; ſed ſtatim poſtea mutato propoſito perſoluunt.*

18 *Conſtitutio Eccleſiaſtica excommunicans extrahentes Reum de loco ſacro, in opinione multorum non comprehendit in foro externo eos, qui extrahunt, & poſtea mutato conſilio ſtatim reſtituunt.*

19 *Apoſtata neque eſt Religioſus, ſi detentus in carcere fugiat ad ſuperiorem, timens ne Prælatus inferior nimis rigide cum tractet, vel ſi fugiat ad amicum, vt eo tanquàm deprecatore, apud prædictum Prælatum inferiorem vtatur.*

20 *Religioſus neque eſt Apoſtata, ſi dimittat habitum Religionis ad fugiendum rigorem ſuperioris, vel ad quid aliud ſimile, ſi id faciat cum animo reaſſumendi prædictum habitum Religionis; quia hoc non eſt retrocedere à Religione.*

21 *Amplia, id locum habere etiam in foro exteriori, ſi concurrat præſumptio de iuſta cauſa habitum dimittendi, contra plures Doctores aſſerentes, id locum habere tantum pro foro interiori. Et iuſta cauſa poteſt eſſe grauamen ipſius ſuperioris.*

22 *Limita, id locum habere, quando habitus dimiſſio eſt neceſſaria ad ſe ſubtrahendum à rigore ſuperioris, vel ab aliquo alio ſimili.*

23 *Religioſus factus Epiſcopus neque eſt Apoſtata, ſi renuncians Epiſcopatui non redeat ad clauſtra, cùm is abſoluatur à iugo monaſticæ profeſſionis per aſſumptionem ad Epiſcopatum & ampliùs non obligetur Religioni ſiquidem Apoſtaſia conſiſtit in receſſione contra debitum.*

24 *Apoſtata vt aliquis ſit tria requiruntur videlicet vt ſit Religioſus profeſſus, vt deſerat habitum Religionis, quin & ipſam Religionem, & vt adſit animus non redeundi amplius ad Religionem*

25 *Animus non redeundi nihil aliud eſt, quàm animus viuendi in ſæculo ſæculariter.*

26 *Apoſtata vt aliquis verè ſit non ſolùm quoad affectum, ſed etiam quoad effectum, ſicque contrahat pœnas Apoſtaſiæ, non ſufficit animus viuendi in ſæculo ſæculariter. ſed requiritur inſuper effectuatio talis animi; Apoſtaſia enim vera dicit receſſum actualem à Religione.*

27 *Paruitas materiæ (v.g. recedens quis à Religione animo permanendi in ſæculo ſæculariter, ſi mutato animo ſtatim redeat excuſatur) habet locum etiam in peccato Apoſtaſiæ.*

28 *Apoſtaſia in foro externo expurgatur etiam per maius tempus, adeò quod ſi poſt triduum redeat ad Religionem, non cenſeatur Apoſtata: Et hoc triduum non includit diem receſſus, neque diem regreſſus.*

29 *Animus cùm ſit occultus, colligi non poteſt, niſi ex aliquo ſigno exteriori, quod ſufficiens eſt habitus dimiſſio.*

30 *Habitus dimiſſio facit ſolam præſumptionem talis animi non redeundi, ac proinde transfert onus probandi in eum, qui dimiſit habitum, quod tamen euacuari poteſt per probationes in contrarium.*

31 *Religioſus neque eſt Apoſtata, ſi tranſierit de vna Religione ad aliam, ſaltem clauſtralem, ſi tranſierit de clauſtrali etiam ad laxiorem ſine licentia Superiorum; quia ſic non deſerit Religionem ſaltem in genere ſeu ſtatum Religionis ſaltem in genere.*

EX dictis ſequitur, quod qui egreditur è monaſterio ſine licentia ſuperioris cum animo redeundi, non ſit propriè Apoſtata, ſed vagus, vel fugitiuus; Angelus, Syluester, Caietanus, & alij quos ſequitur Bannez 2. 2. *quæſt.* 12. *art.* 1. Aragon. *ibidem*, Valentia *diſp.* 1 *quæſt.* 12. *punct.* 1. Suarez *tom.* 4. *de Religione tractat.* 8. *lib.* 3. *cap.* 2. Sanchez *lib.* 6. *moral cap.* 8. *numero* 5. & Tamburin. *de iur. Abbat. tom.* 3. *diſput.* 8. *quæſt.* 1. *numero* 12. Quia iuxta ea, quæ dicebam, ratio Apoſtaſiæ conſiſtit in hoc, quod quis recedat à Religione animo in perpetuum illam deſerendi, ſeu animo nunquam ad illam reuertendi: quapropter, qui talem animum non habuerit, non erit propriè Apoſtata, ſed vagus, ſeu fugitiuus. 1

Hinc (quidquid in contrarium dixerit Suarez *loco ſuprà citato cap.* 22. & 23.) neque erit propriè Apoſtata, ſed vagus, ſeu fugitiuus, qui recedit à Religione animo illam deſerendi, ſeu animo ad illam non reuertendi ſolùm poſt longum tempus, v. g. poſt quinque, vel ſex annorum ſpatium, vel donec aliquod diuturnum negotium compleuerit, vel ad ſuum arbitrium, ſeu ſuam determinationem annorum; Quamuis in foro externo præſumatur Apoſtata, iuxta ea, quæ ſuprà dicebam, & colligitur ex Textu *in* §. *Pauonum inſtitut de rerum diuiſion. & in lib.* 3. *& in l.* 4. § *edita eodem tit.* & docet præter alios Tamburin. *vbi ſuprà num.* 13. 2

Item ſimiliter neq; erit propriè Apoſtata, ſed vagus, ſeu fugitiuus, qui recedit à Religione, etiam dimittens habitum, dummodò non habeat animum deſerendi illam in perpetuum (quamuis grauiter peccet, & propter dimiſſionem habitus ipſo facto excommunicatus ſit) vti ſuprà dicebam. 3

Item è contra propriè Apoſtata erit, qui recedit à Religione animo illam in perpetuum deſerendi, ſeu nunquam ad illam reuertendi, tamen ſi non relinquat habitum, nec etiam habeat animum illum relinquendi; quia (ſicut habitus non facit monachum, *cap. porrectum eſt, & cap. ex parte de regular.*) Ita retentio habitus non tollit, quominùs ſit Apoſtata, qui à Religione recedit dicto animo, ad ipſam ſcilicet in perpetuum non reuertendi: Quod patet etiam ex decreto Clementis VIII. de caſuum reſeruatione pro Regularibus (quatenùs ibi Pontifex inter caſus à Regularibus reſeruabiles ponit Apoſtaſiam à Religione, ſiue habitu dimiſſo, ſiue non dimiſſo, ſed retento) quia per hæc verba manifeſtè ſupponit, quod poſſit eſſe Apoſtaſia, etiam habitu non dimiſſo, ſed retento. Videatur præter alios Doctores ſupracitatos Tamburin. *de iur. Abbat. tom.* 3. *diſp.* 8. *q.* 1. *n.* 12. 4

Ex dictis igitur ſequitur, quod Religioſus poſſit eſſe Apoſtata, quamuis habitum ſuæ Religionis non dimiſerit, ſed retinuerit; Et docent Abb. *in cap.* 1. *de Apoſtatis n.* 2. Ananias *ibid. n.* 3. Socein. *n.* 2. Angel. *verbo Apoſtaſia n.* 4. Armill. *eod. verb. n.* 11. Menoch. *de arbitr. centur.* 6. *caſ.* 546. *n.* 56. Maſcard. *de probat. lib.* 1. *concluſ.* 12. *n.* 1. & Decian. *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 73. *num.* 21. & *ſeqq.*

Quidquid in contrarium dixerint Caldetin. *conſ.* 1. *de Apoſtatis*, & Iol. Clar. *in pract. crimin.* §. *fin. q.* 78. *verſ. Apoſtata punitur*, quatenùs aiunt, quod ad incurrendum crimen Apoſtaſiæ neceſſariò requiratur dimiſſio habitus Religionis. 5

At minus rectè, quia habitus non eſt de eſſentia Religioſi, ſicuti rectè dixit Abbas *in cap. porrectum de Regularibus numero* 5. & Butrius *ibidem numero* 5.

Quapropter *& in dicto cap. porrectum* dicitur, quod non habitus, ſed profeſſio regularis faciat monachum; Idemque dicitur *in cap. ex parte eodem titulo, & in cap. conſuluit qui clerici, vel vouentes*, & notat Ancharanus *ibi numero 1.* & Baldus *in l. interdum § diuus ff. de publ.* vnde & rectè etiam Abbas *in dicto cap. porrectum numero 7.* infert valere profeſſionem factam, quamuis non fuerit ſuſceptus habitus Religionis.

6 Sequitur 2. quod è contra Religioſus induens habitum ſæcularem ſuprà Regularem, vel etiam dimittens ſimpliciter habitum regularem non ſit Apoſtata, (ſiue in foro interno, ſiue etiam in foro externo) ſi conſtet ſiue in foro interno, ſiue etiam in foro externo, quod non habeat animum deſerendi Religionem; *cap. 2. ne clerici vel monach.* Vbi canoniſtæ, Rota coram Achille de Graſſis *deciſ. 346.* (quatenùs expreſsè ait quod ſola habitus dimiſſio, ſine animo ſcilicet deſerendi Religionem, non faciat Apoſtatam) Rodriquez *tom. 1. quæſtion. regular. quæſt. 30 art. 2.* & alij communiter: Quamuis, vt ibi dicitur *numero 11.* ſit vagabundus, ſeu fugitiuus, & dicatur impropriè, ſeu largo modo Apoſtata. At, (ſi non conſtet in foro externo, quod ſcilicet non habeat animum deſerendi Religionem) erit in foro externo Apoſtata præſumptiuè,
7
8 iuxta ea, quæ dicam *infra corollar. 9.* Et in hoc ſenſu intelligi debet *deciſ. 19. lib. 2.* Thomæ Triuiſiani, determinans, quod Venetiis fuerit Apoſtata quidam Religioſus, repertus cum habitu ſæculari ſuprà regularem; quia paria ſunt non deferre habitum regularem coopertum ſæculari; Ananias *in rubr. de Apoſtat.* Calcaneus *conſ. 23.* Achill. de Graſſis *deciſion. 1. de Apoſtat.* Henriquez *conſ. 22.* Riccius *deciſ. delf. in praxi rer. for. Eccleſ.* & Riccius *conſil. 60.*

9 Sequitur 3. quod neque ſit Apoſtata, qui tempore Nouitiatus à Religione recedit, & Religionis habitum relinquit; *cap. conſuluit, & cap. penultimo de regularib.* & docent præter lapſum *allegat. 46.* & Menochium *de arbitr. caſ. 546. numero 45.* communiter Doctores (itavt & ad ordines promoueri poſſit, *cap. poſtulaſti de Regularibus*, & expenſas monaſterio reſtituere non teneatur; Iaſon. *in l. 1 Cod. de ſacroſanct. Eccleſ. numero 4.* Ananias *in cap. ſtatuimus de regularib.* Franchus *in cap. beneficium de regularib. in 6.* Dominicus *ibidem*, Sylueſter *verbo Religio 5. q. 8.* Rodericus *tom. 3. quæſt. regular. q. 15. art. vltimo*, & Azorius *tom. 1. inſtit. moral. lib. 12. cap. 3. q 6.*)

Probatur; quia Nouitius, antequam profeſſionem emiſerit, non propriè dicitur, quod Religionem ingreſſus fuerit; niſi quoad beneficium fori, canonis, & alia quædam priuilegia, *cap. Religioſi §. quamuis de ſentent. excommunic. in 6.* & docent Bartol. *in l. 3. Cod. ne ſanctum Baptiſma, numero 4. & in Authent. ingreſſi Cod. de ſacroſanct. Eccleſiaſt. numero 56.* Iaſon *ibidem numero 50.* & Ruminaldus Iunior. *lib. 4. conſil. 477. num. 9.*

10 Quod adeò verum eſt, vt poſt Tridentinum Concilium diſtingui neceſſe non ſit; An fuerit ingreſſus animo relinquendi ſæculum, necne; quia ex eodem Tridentino Concilio profeſſio intra annum probationis emiſſa ipſo iure nulla eſt, non ſolùm in Religionibus mendicantium, (quod iam priùs ſtatutum fuerat *in cap. de regularib. in 6.*) ſed etiam in Religionibus non mendicantium; Ita vt is non teneatur etiam ad Religionem in genere eodem Tridentino Concilio *ſeſſ. 25. cap. 16. de regularib.* & docent Nauarrus *in cap. nullum 18. q. 2. numero 45.* Menochius *de arbitr. caſ. 546. num. 6.* & alij paſſim.

11 Quod dixi; quia, licet ante Tridentinum Concilium is non teneretur ad eam Religionem ſpecialem, in qua ante annum Nouitiatus profeſſionem emiſit, tenebatur tamen ad Religionem in genere *cap. non ſolùm de regularib. in 6.* Ibi: [Decernimus eum, qui taliter receptus fuerit, nullatenus veſtro ordini eſſe obligatum;] & tradit Gloſſa *ibidem verbo veſtro, & in cap. conſtitutionem de regularib. in 6. verb. obligatum*, quam Gloſſam præter Sylueſtrum *verbo Religio 3. quæſt. 4.* ſequuntur cæteri Doctores.

Excipe mulieres, quæ Conuertitæ nominantur; quia iſtæ in ingreſſu Religionis profeſſionem emittunt ex Tridentino Concilio *citata ſeſſ. 25. de regularib. cap. 18. circa finem*, Ibi: Ab his tamen excipiuntur mulieres, quæ Pœnitentes, aut Conuertitæ appellantur, in quibus conſtitutiones earum ſeruentur. 12

Quamuis igitur neque ſit Apoſtata, qui tempore Nouitiatus à Religione recedit, & Religionis habitum relinquit; quia non eſt verè Religioſus, vti dicebam: Nihilominùs, ſi retineat habitum Religionis, poterit capi, & puniri tanquam fugitiuus; Sylueſt. *verb. Apoſtata numero 3.* Clarus *in practic. quæſt. 78. numero 4.* & alij, quos ſequitur Riccius *par. 2. praxis reſolut. 11. numero 15.* quia, dum retinet habitum Religionis, profitetur ſubiectionem reſpectu Religionis.

Hoc tamen non habet locum in Religione noſtra Clericorum Regularium quoad hoſpites, ſeu pro illo tempore, quod præcedit annum probationis; quia nondum ſunt ſolemni induti habitu Religionis; ſicque, vt ita dicam, non deferunt habitum Religionis de iure, ſed ſolùm de facto, ſicut deferret ſæcularis, ſi ſæcularis de facto illum indueret.

Sequitur 4. quod neque ſit Apoſtata, qui extra monaſterium habitum alicuius Religionis ſuſceperit, ſi illum, quamuis per complurimos annos detulerit, dimittat; *cap. vt clerici de regularib.* & notat præter alios Oſtienſis *ibi numero 1.* Gloſſa *in Clementina eos de regularib.* Felinus *conſ. 29.* & Calderinus *cap. 5. de regularibus.* 13

Probatur, vt ſuprà; quia neque iſte talis eſt propriè Religioſus; *cap. vnico de voto in 6.* & docent Ioan. Faber *in Auth. ingreſſi Cod. de ſacroſanct. Eccleſ. num. 17.* Menoch. *de præſumptionib. præſumpt. 83. num. 15.* Rota *par. 1. diuerſ. deciſ. 50. num. 2.* & iterum Rota *apud Puteum lib. 1. deciſ. 116.*

Sequitur 5. quod neque ſit Apoſtata monialis Turris ſpeculorum de vrbe, (quod multò magis dicas de fœmina, tertiana, bizoca, ſeu mantellata, & de quamque alia collegialiter viuente, ſed non ſub clauſura, iuxta ea, quæ dicebam *ſuprà dubitat. 47.*) ſi recedit à monaſterio habitu dimiſſo, quia neque iſta propriè eſt Religioſa Nauarrus *conſil 6. & 7. de ſtatu monach.* & Riccius. *de iur. perſon. lib. 8 cap. 2 num. 7.* quamuis contrarium alij (vt Victorellus *de clauſur. monial.*) ſentiant, & acriter defendant. 14

Sequitur 6. quod neque ſit Apoſtata, qui à Religione recedit, & ſtatim poſtea, propoſito mutato, ad illam reuertitur; Baldus *in l. 1. Cod. de edilic. edict. numero 19.* Imola *conſil. 84 numero 18.* Rodericus *tom. 1. quæſt. regular. quæſtione 30. articulo 1. circa finem*, & in ſimili Abbas *in cap. ſuper ſpecula ne clerici, vel monachi numero 9.* 15

Quod tamen intellige, non quidem quoad forum internum apud Deum (quia iam apud Deum conſummauit peccatum) ſed quoad forum externum apud homines; quia moraliter apud homines qui diſcedit ab aliquo loco, & ſtatim reuertitur, receſſiſſe non cenſetur; *cap. diuortium ne pœnitentia diſtinction. 1. cum Gloſſa ibidem, & lib. 1. §. qui præſens ff. de verb. obligationib.* & notat præter alios, Alexander *ibidem*, & Baldus *in Authent. Habita Cod ne filij pro patre numero 39.* Vide, quæ dicam *Corollario 9.*

Quapropter ſtatutum puniens fugientes, è carcere, non comprehendit eos, qui poſt fugam captam ſtatim reuertuntur; Baldus *in l. 1. Cod. de ſeru. fugitiuis numero 27.* Plot. *in l. ſi quando Cod. vnde vi num. 283.* 16

quorum

17 Item ſtatutum puniens defraudantes gabellam, non comprehendit eos, qui cœperunt illam defraudare, ſed ſtatim poſtea, mutato propoſito perſoluunt; Ioan. Andreas *in addit. ad ſpeculat. tit. de conſtitut. §.2. numero 8. litt. G. verſic. ſed incidit*, & alij, quos ſequitur Maſcardus *de probat. par.2. concluſ.834. num.26.*

18 Item conſtitutio Eccleſiaſtica excommunicans extrahentes Reum de loco ſacro, in opinione multorum non comprehendit (ſcilicet in foro externo, ſicuti dicebam) eos, qui extrahunt, & poſteà, mutato conſilio, ſtatim reſtituunt; qua de re tamen quid ego ſentiam, vide, quæ dicebam *tractatu de immunit. & iuriſd. Eccleſ. tom.2. cap.16.*

19 Sequitur 7. quod neque ſit Apoſtata Religioſus, ſi detentus in carcere, etiam dimiſſo Religionis habitu, fugit ad ſuperiorem, timens ne Prælatus inferior nimis rigidè ipſum tractet. Bald. *in cap. ad noſtram de appellat. num 4.* Rodericus *tom.1. quæſtion. regular. quæſt.30. articul. 3.* & alij; Vel ſi etiam ſimiliter dimiſſo Religionis habitu, fugit ad amicum, vt eo, tanquam deprecatore apud prædictum Prælatum inferiorem vtatur; Riccius *lib.8. de iur. perſon cap.2. num.14.* Buſſius *tit. de car. fideiuſſ. commie num.46.* & colligitur *ex l. quis ſit fugitiuus §. ſin autem & ex l. bene in §. ff. de edilicio edict.*

20 Neque eſt igitur Apoſtata Religioſus, ſi dimittat habitum Religionis ad fugiendum rigorem ſuperioris, vel ad quid aliud ſimile, ſi id faciat cum animo reaſſumendi prædictum habitum Religionis; quia hoc non eſt retrocedere à Religione; In quo propriè conſiſtit Apoſtaſia, ſicuti dicebam, & videri poterit etiam Nauarr. *lib. conſil. 1. in tit. de Apoſtat. n.6. & ſeqq.*

21 Hoc tamen, quod dixi, locum habet, quando habitus dimiſſio eſt neceſſaria ad ſe ſubtrahendum à rigore ſuperioris, vel ab aliquo alio ſimili; quia tunc adeſt rationabilis cauſa dimittendi habitum Religionis, vt ſi v.g. cogeretur accedere ad ſuperiorem maiorem, & timeret quod, ſi habitum deferret impediretur; Gloſſa *in cap. vt periculoſa verb. temerè ne cleric. vel monach. in 6.* Portell. *in dub. Regular. verb. habitus in add.1. n. 3.* Azor. *par.1. lib.12. cap.12. q.8.* & Peyrinus *tom. 1. de ſubdit. Religioſ. q.1. cap.10.*

22 Et quamuis nonnulli (vt Miranda *tom.1. Manual. q.51. art. 1. concluſ.2.* Rodrig. *in compend. reſol. 11. n.27.* Bannez *2.2. q.11. art.1. in diſput. de Apoſtaſia poſt concluſ 6.* Coriolan. *de caſib. reſeruat. par.2. cap.2. de Apoſtat. n.13.* Peyrin. *de priuileg. ad conſtitut. 13. Leonis X §.1. n.3.* & Portellus *in dub. Regular. verb. Apoſtaſia in additi n.3.*) velint, id locum habere ſolùm in foro conſcientiæ, non autem in foro exteriori; Id tamen, quod ipſi volunt, intelligi debet, vt tunc ſolùm non habeat locum in foro exteriori, quando nulla concurrit præſumptio de iuſta cauſa dimittendi habitum Religionis; At ſi conſtaret de grauamine quod ſubditus de facto pateretur à ſuperiore, haberet locum etiam in foro exteriori; Rodriquez *par.1. ſummæ cap.43. num.1.* Sanchez *lib.6. moral. cap.8. n.17.* Donat. *in praxi rer. regular. par.2. tract.7. num.5.* & alij paſſim; quia tunc in foro exteriori præſumi non poteſt, quod habitus Religionis dimiſſus ſit ex animo deſerendi Religionem, cum præſumptio ſit in contrarium, iuxta ea, quæ ſuprà dicebam.

23 Sequitur 8. quod neque ſit Apoſtata Epiſcopus, ſi renuncians Epiſcopatui non redeat ad clauſtra; quia (cùm Epiſcopus ex Regularibus aſſumptus abſoluatur à iugo monaſticæ profeſſionis *iuxta cap. ſtatutum 15. quæſt. 1.* & ampliùs non obligetur Religioni) in ipſo, ſi non redeat ad Religionem, locum non habet Apoſtaſia; cùm non poſſit dici recedere, (ſcilicet contra debitum) à Religione qui non eſt ampliùs obligatus Religioni; ſicque non eſt Apoſtata; ſiquidem Apoſtaſia conſiſtit in receſſione contra debitum à Religione cum animo ampliùs non redeundi ad eam; ſicque ſupponit obligationem redeundi, & permanendi in ea; Caietan. *2.2. q.12. art. 1*, quem ſequuntur communiter Doctores.

Sequitur 9. quod ad hoc, vt quis ſit Apoſtata, tria requirantur; Primum, vt ſit Religioſus profeſſus. vnde 24 Nouitius deſerens habitum Religionis, quin & ipſam Religionem, non eſt Apoſtata. Secundum, vt deſerat habitum Religionis, quin & ipſam Religionem: Vnde, ſi tranſeat de vna ad aliam, etiam laxiorem, Religionem ſine licentia, neque eſt Apoſtata. Tertium, vt ſimul adſit animus non redeundi ampliùs ad Religionem.

Animus autem non redeundi ampliùs ad Religio- 25 nem, nihil aliud eſt, quàm animus viuendi in ſæculo ſæculariter; *cap. 1. de Apoſtatis*: Quapropter aduerte, 26 quod, vt quis ſit verè Apoſtata, (ſcilicet non ſolùm quoad affectum, ſed etiam quoad effectum ſicque contrahat pœnas Apoſtaſiæ:) non ſufficit animus viuendi in ſæculo ſæculariter, ſed prætereà requiritur effectuatio talis animi, *cap. Relatum de cleric. non reſidente*; quia Apoſtaſia vera dicit receſſum actualem à Religione; vnde, ſiquis recederet à Religione cum animo 27 viuendi in ſæculo ſæculariter, & ſtatim, mutato animo, rediret ad Religionem, ratione breuitatis temporis, ſeu ratione paruitatis materiæ excuſaretur ab Apoſtaſia vera, vt ſcilicet non ſit verè (etiam quoad effectum) Apoſtata; ſicque contrahat Apoſtaſiæ pœnas; Caietan. *in ſumma verb. excommunicatio.* Graff. *lib 3. deciſ. cap.5. num.77.* & alij, quos ſequitur Donatus *in praxi rer. Regul par.2. tract.6 de Apoſtat. num.1. vbi num.4.* hoc breue tempus extendit ad ſpatium vnius horæ; Caietanus autem, & Graffius *in loco ſuprà cit.* extendunt ad ſpatium trium horarum. Vide, quæ dicebam *ſuprà corollar.6.*

Quia in foro externo admittitur etiam maius tempus 28 ad expurgandam Apoſtaſiam, & ad effugiendas Apoſtaſiæ pœnas; adeò quod ſi poſt triduum redeat ad Religionem, adhuc non cenſeatur in foro externo Apoſtata, neque contrahat in foro externo Apoſtaſiæ pœnas; ſic colligitur *ex cap. ad noſtram*, vbi Gloſſa *verb. triduum de Regular. ex l.3. Cod. de error. Aduocat. & ex l. finali Cod de iudic.* & docent Riccius *de iur. perſon extra Eccleſ. grem. lib.8. cap.2 n.31.* Bonacina *de clauſura diſp. 2. punct.2. n.21.* & Donatus *in praxi rer. regular. par.2. tract.6. de Apoſtat. q.4 num.3.* Qui *num.4.* rectè ſubdit, quod hoc triduum non includat diem receſſus, neque diem regreſſus; quia dies termini non computantur in termino.

Quomodo autem pro foro externo colligatur animus 29 non redeundi ampliùs ad Religionem, ſed viuendi in ſæculo ſæculariter?

Reſpondetur, quod (cum animus ſit occultus) colligi non poteſt, niſi ex aliquo ſigno exteriori; ſignum autem ſufficiens exterius eſt habitus dimiſſio; Riccius *par 2. praxis reſol.11. n.16.* Donatus *in prax. rer. regular. par. tract.6. de Apoſtat. q.3. num 4.* & alij paſſim; quia (cum habitus ſit ſignum profeſſionis religioſæ, *cap. clerici officia de vit. & honeſt. cleric. & cap. in nonnullis eod. tit. in 6*) conſequens eſt, quod dimiſſio talis ſigni indicet ſufficienter animum non redeundi ampliùs ad Religionem.

Vbi tamen aduerte, quod dimiſſio habitus faciat ſo- 30 lùm præſumptionem talis animi, ſicque faciat ſolùm probationem præſumptiuam, iuxta Textum *in l. licet ff. de leg.1.* Vt proinde transferat onus probandi contrarium in eum, qui dimittit habitum, *l. final. ff. quod met. cauſ.* poſſit tamen per probationes euacuare talem præſumptionem, *l. ſi Chirographum ff. de probationib.*

Sequitur 10. quod neque ſit Apoſtata Religioſus, ſi 31 tranſit de vna Religione ad aliam (ſaltem clauſtralem, ſi tranſierit de clauſtrali) etiam laxiorem ſine licentia Superiorum; quia ſic non deſerit Religionem, ſaltem in genere (ſeu ſtatum Religioſum, ſaltem in genere) etiam clauſtralem; Angel. *verb. Apoſtaſia n.5.* Roſella *n.6.* Syl- ueſter *n.9.* Armilla *n.11.* Bannez *2.2. q.12. art.1. verb 4. concluſio*, & alij, quos ſequitur Azor. *par. 1. lib. 12. cap.13. quæſt.10.*

Sed de his omnibus vide, quæ dicebam *ſup. dub. 47.*

PETITIO I.

1 An, & quid dicendum de quodam Religioſo, qui propter delictum, ſicque non iniuſtè, detentus in carcere, ſeceſſit è conuentu titulo, ſeu ſub prætextu recuſandi ſuperiorem immediatum, vel titulo, ſeu prætextu appellandi ad ſuperiorem mediatum?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus, qui propter delictum, ſicque non iniuſtè detentus in carcere ſi decedat à conuentu titulo, ſeu ſub prætextu recuſandi ſuperiorem immediatum, vel titulo, ſeu prætextu appellandi ad ſuperiorem mediatum, indebitè, & illicitè facit.*

2 *Religioſus ſic diſcedens à conuentu ſub prætextu recuſandi dictum ſuperiorem facit contra Concilium Tridentinum* ſeſſ.25. cap.4. *cuius decretum ad minus intelligendum eſt de Regularibus, quando ſine iuſta cauſa iniqui grauaminis id faciunt.*

3 *Item quando, licet conſtet de iniquo grauamine, tamen aderat aliud remedium, quam de facto ad ſuperiorem accedere.*

4 *Item vel quando, licet ſimiliter conſtet de iniquo grauamine, tamen peti poterat priùs a ſuperiore mediato licentia ad ipſum accedendi.*

5 *Religioſus ſic recedens à conuentu facit etiam contra Bullas Sixtinas, 1. quæ incipit cum de omnibus, 2. quæ incipit ad Romanum. Vide ibi per extenſum particulas vtriuſque tenoris.*

6 *Item facit contra declarationem Sac. Congregationis Epiſcoporum, & Regularium ſub eodem Sixto V. anno 1587. apud Quarantam in ſumma Bullar. verbo monaſteria.*

7 *Item contra decretum Clementis VIII. à Sac. Congregatione ſub Vrbano VIII. confirmatum. Vbi acceſſus ad Romam ſine legitima licentia prohibitus eſt Religioſis ſub pœna priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ ad biennium.*

8 *Non obſtat dicere, quod prædictus Religioſus id fecit titulo ſeu prætextu recuſandi ſuperiorem immediatum; quia de iure canonico recuſatio non admittitur à iudice legitimo, niſi de illa fuerit iuſta cauſa aſſignata, & probata coram ipſo vel ſaltem coram arbitris eligendis.*

9 *Neque obſtat dicere, prædictum Religioſum id feciſſe titulo, ſeu prætextu appellandi ad ſuperiorem mediatum; quia, cùm non grauetur iniuſtè, de iure non interuenit appellatio.*

10 *Cauſa prædicti Religioſi nullo modo dici poteſt deuoluta ad generalem; quia nulla cauſa præſertim inchoata deuoluitur à iudice inferiori ad ſuperiorem niſi per legitimam recuſationem, vel appellationem.*

11 *Iura valdè fauent cauſæ inchoatæ non ſolùm ab Ordinariis, ſed etiam à Commiſſariis.*

12 *Generalis ſtando etiam in terminis diſciplinæ, & obſeruantiæ regularis, non debet admittere recurſum ad ſe prædicti Religioſi, ſed remittere eum iudicandum ad ſuperiorem immediatum.*

1 RESpondetur: indebitè, & illicitè fecit.

2 Primò, contra Tridentinum Concilium *ſeſſ.25. cap.4.* Ibi: [Nec liceat Regularibus à ſuis conuentibus recedere, etiam prætextu ad ſuperiores ſuos accedendi, niſi ab eiſdem miſſi, vel vocati fuerint:] Cuius Concilij decretum ad minus intelligendum eſt de Regularibus quando ſine iuſta cauſa iniqui grauaminis id faciunt; vide Doctores, quos ſequitur Sanch. *lib.6. moral.*
3 *cap.8. n.17.* Vel quando licet conſtet de iniquo grauamine, tamen aderat aliud remedium, quàm de facto ad ſuperiorem accedere; vide Doctores, quos ſequitur Azor. *tom.1 inſtit. moral. lib.12. cap.11. q.7. & 8.* Vel 4
quando, licet ſimiliter conſtet de iniquo grauamine, tamen poterat peti priùs à ſuperiore mediato licentia ad ipſum accedendi, iuxta Textum *in l. qui ff. de ædil. edict.* vide Doctores, quos ſequitur Diana *par.3. tract.2. reſolut.56.* Theſaur. *in praxi par.2. verb. Religioſi cap.5.* & alij apud ipſos.

Secundò contra Sixtum V. qui (cùm in Bulla, quæ 5
incipit *cum de omnibus in 2. tom. Bullar. num.71.* prohibuiſſet, ne Regulares reciperentur intra aliquod monaſterium, etiam tanquam hoſpites, ſi licentiam à ſuis ſuperioribus non haberent, poſtea in altera Bulla (quæ incipit *ad Romanum*) id explicans ait: [Quod ſi dicerent, ſe ad Apoſtolicam Sedem confugere ob grauamina à ſuis ſuperioribus ſibi illata, & ideò ab ipſis ſuperioribus licentiam, & literas obtinere non potuiſſe, non propterea vllo modo recipi valeant, niſi fide dignorum teſtimonio de petita ab ipſis licentia, & per ſuos ſuperiores denegata conſtiterit; In alma verò vrbe noſtra Religioſi aduenæ, & peregrini de grauaminibus ſibi illatis conquerentes nullibi ſine huiuſmodi literis, aut licentia recipiendi erunt, niſi priùs ad Congregationem Cardinalium ſuper negotia Regularium à nobis deputatorum, & perſonarum qualitate, quid agendum ſit ſtatuatur.

Tertiò contra declarationem Sacræ Congregationis Epiſcoporum, & Regularium ſub eodem Sixto V. 6
anno 1587. apud Quarantam *in ſumma Bullar. verbo monaſteria*, vbi de Regularibus Romam venientibus temerè, vel etiam ex cauſa leui, vel iniuſtè non vexatis, aut grauatis, dicitur, quod remittendi ſint ad ſuos ſuperiores immediatos pœna ſeueriori puniendi.

Quartò contra decretum Clementis VIII. à ſacra Congregatione ſub Vrbano VIII. confirmatum; vbi 7
acceſſus ad Romam (temerè ſcilicet, vel etiam ex cauſa leui, modo, quo ſuprà dicebam) ſine legitima licentia prohibitus eſt Religioſis ſub pœna priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ ad biennium.

Non obſtat, ſi dicas: Prædictus Religioſus id fecit 8
titulo, ſeu prætextu recuſandi ſuperiorem immediatum; Quia de iure canonico recuſatio non admittitur à iudice legitimo, niſi de illa fuerit iuſta cauſa aſſignata, & probata coram ipſo, vel ſaltem coram arbitris eligendis; *cap. legitima de appellat. in 6. cap. ad requiris*, & *cap. cum ſpeciali de appellat.* Videri poterit Sanch. *tom. 2. conſil. moral. lib.6. cap.8. dub.3.* & Peyrin. *tom.1. de ſubdito q.1. de obedientia cap.19. §.1. & 2.*

Neque obſtat 2. ſi dicas: Prædictus Religioſus id 9
fecit titulo, ſeu prætextu appellandi ad ſuperiorem mediatum; quia (cum in hoc iuſſu non grauaretur iniuſtè) de iure nõ interuenit, neq; interuenire potuit appellatio.

Ex his ſequitur, quod cauſa prædicti Religioſi 10
nullo modo dici poſſit deuoluta ad generalem; quia nulla cauſa, præſertim inchoata, deuoluitur à iudice inferiori ad ſuperiorem, niſi per legitimam recuſationem, vel appellationem, quarum neutra fuit in hoc caſu; Et dato, quod aliquando propter negligentiam iudicis inferioris cauſa deuoluatur ad ſuperiorem, *argum. cap.2. de conceſſ. præbend. & Clement. vnica de ſupplend. neglig. Prælat.* Nihilominus (cum negligentia hæc non fuerit in præſenti) adhuc nullus locus datur dictæ deuolutioni.

Dixi: *Præſertim inchoata*; quia iura valdè fauent cau- 11
ſæ inchoatæ, non ſolùm ab Ordinariis, vti eſt in caſu noſtro, ſed etiam à Commiſſariis, vti patet *ex cap. gratum, cap. relatum, & cap. licet vndique de offic. deleg.* & tradunt Suarez *lib.8. de legib. cap.31.* Bonacin. *de legib. diſp.1. q.3. par.8. §.1. n.24.* & alij paſſim.

Sequitur 2. quod ſtando etiam in terminis diſcipli- 12
næ, & obſeruantiæ regularis, Generalis non debeat admittere recurſum ad ſe prædicti Religioſi, ſed remittere eum iudicandum ad ſuperiorem immediatum, quia alioquin daretur ſubditis occaſio vagandi extra ſua monaſteria, & contemnendi auctoritatem ſuperiorum immediatorum.

PETITIO

PETITIO II.

An poſſint Inquiſitores procedere contra Apoſtatas à Religione,vel ab ordine?

RESpondetur : de hac re dixi *ſuprà dubit.* 47. *Petione* 8.

SECTIO XXIV.

Quidnam dicendum de pœnis ſtatutis in Bulla Pauli IV. (quæ incipit *Poſtquam diuina Bonitas*) contra Religioſos temerè extra clauſtra ſuorum regularium locorum degentes; & de aliis ſimilibus pœnis ſtatutis in Tridentino Concilio *ſeſſ.*25.*cap.*4. *de Regularib.& in Bulla Sixti V.*) quæ incipit cum de omnibus Eccleſiaſticis ordinibus) contra alios ſimiles Religioſos?

SVMMARIVM.

1 *Pœna ſtatuta in Bulla Pauli IV.quæ incipit:*Poſtquam diuina bonitas;*procedũt ſolùm cõtra veros,& proprios Apoſtatas, non item contra Religioſos fugitiuos,qui ad tempus diſcedunt à Religione, aut liberè vagantur cum animo redeundi poſtea ad eam. Quod quidem probatur ex proœmio dictæ Bullæ.*

2 *Pœnæ ſtatuta in eadem Bulla Pauli IV. comprehendunt omnes,& ſingulos Religioſos poſt emiſſam profeſſionem, at non ideo ſunt extendendæ ad fugitiuos; quia illa verba qui extra clauſtra degunt, intelligi debent de illis Religioſis ſolis,qui extrà clauſtra degunt per veram,& propriam Apoſtaſiam.*

3 *Bulla Pij V.non obſtat huic expoſitioni; quia de iis quos comprehendit Bulla Pauli IV. intelligi debet etiam Bulla Pij V.quippè quæ eam explicat.*

4 *Vna pars legis explicatur per aliam partem legis.*

5 *Bulla Pij V. ſecundùm alios, cum nihil dicat de pœnis contra Apoſtatas,ſed ſolùm prohibeat, ne ex vna Religione virtute facultatum aliquibus Religionibus particularibus conceſſarum tranſitus fiat ad aliam Religionem, non declarat Bullam Pauli IV.*

6 *Religioſus licet in caſu recenſito ex diſpoſitione Concilij Tridentini committat crimen Apoſtaſiæ; at ſecùs eſt ex probabiliori ſententia; nam Concilium non loquitur de Religioſo adeunte Superiorem ex graui cauſa, vt ſi ab immediato Prælato Conuentus, ſeu monaſterij ſit nimis grauatus.*

7 *Concilium intelligendum eſt de illo Religioſo, qui non grauatus ſine vlla appellatione Superiorem adit eo ſolùm, quod prætendat ſe licitè poſſe illum adire ſine Prælati immediati licentia: ſecus ſi adeat eo quod fuerit grauatus; quia ſi ſic adeat hoc ipſo habet ius ſe defendendi, & ſe ſiſtere coram immediato Superiore.*

8 *Non eſt petenda licentia ab illo, ad cuius grauamen tollendum pergitur ad Superiorem; ſuperiorémque adire propter iniuſtum grauamen vim appellationis habet.*

9 *Religioſus ſi ſine mandato Superiorum in ſcriptis obtento repertus fuerit ab ordinariis locorum tanquam deſertor ſui inſtituti eſt puniendus; quod tamen non habet locum in Religioſo, qui iniuſtè grauatus ad ſuos Superiores confugit.*

10 *Religioſus in tali caſu ſecundum Azorium neque tenetur licentiam petere; quia licentia, ſeu conſenſus peti non debet ab illo,qui iniuſtè vexat.*

11 *Sixtus V. in ſua Bulla, quæ incipit: Cum de omnibus Eccleſiaſticis ordinibus, mandat, quod Religioſus, qui de vna Prouincia ad aliam ſui Ordinis ſe confert, deferre debeat licentiam ſuorum Superiorum, alioquin non poſſit in hoſpitio recipi: at hæc conſtitutio non afficit iniuſtè grauatum, qui ad ſui defenſionem ad Superiorem immediatum proficiſcitur, &c.*

RESpondetur, quod pœnæ ſtatutæ *in dicta Bulla Pauli IV.* procedant ſolùm contra veros, & proprios Apoſtatas, non item contrà Religioſos fugitiuos, qui ad tempus diſcedunt à Religione, vt liberè vagentur cum animo redeundi poſtea ad eum; Doctores, quos ſequitur Nauarrus *conſilio vnico de Apoſtatis numero* 9. & Rodericus *tom.*1. *quæſtion. Regular quæſt.*30. *articul.* 1. 1

Probatur ex proœmio talis Bullæ, & ex verbis eiuſdem Bullæ; cum in illa compluries repetatur particula illa *Apoſtatæ*; & *Apoſtaſia*: Quæ res magnum myſterium importat; quemadmodum præter alios adnotarunt Nauarrus, & Rodericus *in locis ſuprà citatis.*

Obiicies; pœnæ ſtatutæ *in eadem Bulla Pauli IV.* comprehendunt omnes, & ſingulos, qui poſt profeſſionem ab ipſis in ætate legitima conſtitutis in aliquo approbato (etiam militari) ordine purè, & liberè emiſſam temeritate propria, vel quouis prætextu, vel cauſa extrà clauſtra degunt: ergò etiam illæ pœnæ extenduntur ad Religioſos fugitiuos extrà clauſtra degentes. 2

Reſpondetur; nego conſequentiam; quia illa verba (ſcilicet extrà clauſtra degunt) intelligi debent de illis Religioſis ſolis, qui extrà clauſtra degunt per veram, & propriam Apoſtaſiam; cum (ſicuti dicebam) repetitio eiuſdem verbi in eadem lege,vel Canone magnum myſterium importet; Vt & adnotauit etiam Gloſſa *in Clement.*1. *de Iurepatronatus, verbo Diœceſanis*, quem Gloſſam ſequuntur Nauarrus & Rodericus *in locis ſuprà citatis*, & alij paſſim.

Inſtabis: huic expoſitioni obſtat Bulla Pij V. (quæ incipit: *Quecumque ſacrarum*,&c.) ergò,&c. 3

Reſpondetur: nego antecedens; quia (ſicuti adnotarunt etiam Nauarrus, & Rodericus *vbi ſuprà*) de iis, quos comprehendit Bulla Pij IV. intelligi debet etiam Bulla Pij V. quippe quæ explicat illam; & lex explicans aliam legem, intelligi debet de comprehenſis in illa; itavt lex explicans recipiat omnes interpretationes, & limitationes, quas recipiebat lex explicata; Aretinus *conſil* 59. *in fine* & Bero. *in cap. nulli de rebs Eccleſ. non alienand num.* 87. *& in cap. In præſentia de probationibus num.*196.*&* 384.

Quod & patet ex Authentica. Hæc conſtitutio §. *Vnde collatione* 3. & ex Authentic. de filiis antè dotalia Inſtrumenta *collat.* 5. *circà finem* (vbi & Gloſſa,) & ex Clementina ſtatutum *de election.* (vbi etiam & Gloſſa *verbo conſuetudine*) *& ex cap. Is, qui de elect. in* 6. *& etiam ex paritate rationis* (cum vna pars legis explicetur per aliam partem legis, *l. Vtrum ff. de petenda hæreditate*, & Doctores ibi communiter; & cum ſimiliter etiam vna pars teſtamenti declaretur per aliam partem teſtamenti *l. ſi ſeruus § finali & l. Qui filiabus in principio Cod. de leg.* 1. *l. Heredes palam* §. 1. *ff. de teſtamentis, leg.* 2. *ff. de rebus dubiis, & leg. Numerus ff. de leg.* 3.) Ergò, cum Bulla Pauli IV. declarata loquatur de ſolis veris, & propriis Apoſtatis (vti dicebam) ſequitur, quod & de eiſdem ſolis veris, & propriis Apoſtatis loquatur etiam Bulla Pij V. declarans. 4

Quamuis alij Doctores, & quidem rectè (quidquid in contrarium dixerit Donatus *in prax. rer. Regul. p.* 2. *tract* 6. *quæſt.* 20. *num.* 5. putent, quod Bulla Pij V. 5

eùm (ſicuti patet ex inſpectione totius tenoris Bullæ illius) nihil dicat de pœnis contra Apoſtatas, ſed ſolùm prohibeat; ne ex vna Religione, virtute facultatum aliquibus Religionibus particularibus conceſſarum, tranſitus fiat ad aliam Religionem, ſed in hoc ſeruetur diſpoſitio iuris communis, non declaret, neque confirmet Bullam Pauli IV. (quam etiam priùs Pius IV. in ſua conſtitutione, quæ incipit *Sedis Apoſtolica ſolertia*, edita anno 1560. reduxerat ad formam iuris, & conſtitutionum, quæ ſunt *in cap. 1. de Apoſtatis, & in cap. finali de Regular.* Vbi communiter Doctores, quos ſequitur Proſp. Auguſtin. *in addit. ad Quarantam in ſumm. Bullar. verb. Apoſtata*) atque adeò non allegetur ad rem, ſeu pertinenter in caſu noſtro, de quo nunc loquimur.

6 Cæterùm in Tridentino Concilio *ſeſſione vigeſimaquinta capit. 4. de Regularibus* contrà Religioſos à ſuis Monaſteriis, ſeu conuentibus diſcedentes ita ſtatuitur: [Nec liceat Regularibus à ſuis Conuentibus recedere etiam prætextu ad Superiores ſuos accedendi, niſi ab eiſdem miſſi, vel vocati fuerint, qui verò ſine prædicto mandato in ſcriptis obtento repertus fuerit, ab ordinariis locorum, tanquam deſertor ſui inſtituti puniatur.] Ex quibus verbis nonnulli Doctores (quos ſequitur Bannez 2. 2. q. 12. cenſent, quod Religioſus in tali caſu crimen Apoſtaſiæ incurrat.

At ex probabiliori ſententia (quam ſequitur Nauarrus *commentar. 2. num. 61. & commentar. 3. num. 51. de regularibus verſ. Ad quartum.* Rodericus *tom. 1. quæſtion. Regular. quæſtion. 30. articul. 3.* Sayrus *in claui regia libr. 12. cap. 17 num. 40.* & Azorius *tom. 1. Inſtitutione moral. libr 12. cap. 11. quæſtion. 7.*) Concilium non loquitur de Religioſo adeunte Superiorem ex graui cauſa (vt ſi ab immediato Prælato Conuentus, ſeu Monaſterij ſit nimis grauatus) ſed ſolùm vetat, ne quis Religioſus poſſit diſcedere à Conuento, ſeu Monaſterio ſine licentia immediati Prælati, etiam vt adeat Superiorem, ſicque non vetat ſimiliter, ne grauiter grauatus per viam iniuſti grauaminis, & iuſtæ Appellationis verbo, vel facto interpoſitæ poſſit adire Superiorem ad conquerendum de illo, iuxtà doctrinam Baldi *in cap. Ad noſtram de appellat. num. 4.* & De-
7 cij *ibidem num. 2.* (cum hoc obuiare poſſit iuri etiam naturali, quo maliitiis hominum obuiandum eſt, *l. In fundo ff. de reiuendic.* & ibi Doctores. Itavt Concilium intelligendum ſit de illo Religioſo, qui non grauatus ſine vlla appellatione ſuperiorem adit, eò ſolùm, quod prætendat, ſe licitè poſſe illum adire ſine Prælati immediati licentia, ſecùs ſi adeat, eo quod fuerit grauatus, quia ſi ſic adeat hoc ipſo habet ius ſe defendendi, & hoc ipſo, quod è Monaſterio (vt ad Superiorem confugiat) egreditur, tacitè cenſetur appellaſſe, appellare autem licitè poſſet ad Superiorem, quando iniuſtè, & iniquè vexatur, *cap. de Priore de appellation.* Gloſſa *ibidem verbo contempſit*, Abbas *num. 6. & cap. Ad noſtram de appellat.* Gloſſa *ibidem circa finem.* Oſtienſis *num. 6.* Baldus *num. 2.* Præpoſitus *num. 3. & cap. Licet de officio ordinar.* Innocentius *in cap. Cum ſpeciali de appellat. in fine.* Oſtienſis *ibidem.* Syluester *verbo appellatio quæſt. 7. num 9.* Nauarrus *conſilio vnico de ſententia & re iudicat.* Rodericus *vbi ſuprà quæſt. 19. artic. 2.* & Sayrus *citato cap 17. num. 38.*

8 Vide Rodericum *quæſt. 30. articul. 3.* vbi ſubdit, quod non ſit repetenda licentia ab illo, ad cuius grauamen tollendum pergitur ad ſuperiorem iuxtà Gloſſam communiter receptam *in cap. Cum Paſtoris 2. q. 7.* quódque ſuperiorem adire propter iniuſtum grauamen vim appellationis habeat apud Religioſos, à quorum ſuperioribus verbo, vel facto appellari poſſe, tenent communiter Doctores.

9 Vide etiam Nauarrum *citato commentar. 3. de Regularib. n. 51. circa finem.* Rodericum *citata quæſt. 30. art. 4.* & Sayrum *citato cap. 17. n. 40.* Vbi ſubdunt, quod illa verba Concilij *in eodem cap. 4. ſeſſ. 25. de Regulari. in fine*) nempè, ſi Religioſus ſine mandato Superiorum in ſcriptis obtento repertus fuerit, ab ordinariis locorum, tanquam deſertor ſui inſtituti puniatur) intelligenda non ſint de Religioſo, qui iniuſtè grauatus ad ſuos Superiores confugit, ita vt, licet ordinarius iuſtè poſſit capere talem Religioſum per ſuum territorium tranſeuntem iuxta tenorem prædicti Concilij, non tamen iuſtè poſſit retinere, nec punire eum, ſi fidem faciat, ſe iniuſtè grauatum appellaſſe, vel de iniuſto grauamine proteſtatum iter ad Superiorem arripuiſſe; ideoque licentiam ſcriptam ſecum non deferre; quia noluit eam concedere Prælatus (à quo appellauit) vel quia iuſtè timuit ipſe eam ab illo petere, vel quia propter appellationem, aut licentiæ petitionem in carcerem iniuſtè coniectus fugam arripuit.

Vide etiam Azorium *citata q. 7.* vbi ſubdit, quod Re- 10
ligioſus in tali caſu neque teneatur licentiam petere; quia licentia, ſeu conſenſus peti non debet ab illo, qui iniuſtè vexat, vel cuius culpam iniuſtè vexatus expoſtulat emendandam, & corrigendam, eo quod contrà leges, & iura, & fas omne vexet; quia veriſimile non eſt, quod Concilium velit punire actus licitos, & nolit, quod ſubditos poſſit iuſta de cauſa ad Superiorem recurrere, contra textum *in cap. audita §. quia tamen de reſtit. ſpol. & in cap. factum legitimè de regul. iur. in 6. & in l. 1. ff. de legibus, & in l. leges Sacratiſſimæ Cod. eodem titulo*, & notat præter alios Cardinalis *conſil. 146. n. 1.* quia ſimiliter poteſt ſeruus, ſi à Domino iniquè tractetur, per fugam recurrere ad Superiorem *§. ſed maior inſtit. de his quæ ſunt ſui, vel alieni iuris, & l. 2. ff. eodem titulo*; tum quia Superiores puniri debent, ſi ſe malè gerant in ſubditos, *citata l. 2. circa finem*, & notat præter alios Bald. *ibid. n. 2. & ſeqq.*

Obiicies: Sixtus V. in Bulla (quæ incipit: *cum de* 11
omnibus Eccleſiaſticis ordinibus) mandat, quod Religioſus, qui de vna prouincia ad aliam ſui Ordinis Prouinciam ſe confert, deferre debeat licentiam ſuorum Superiorum; alioquin non poſſit in hoſpitio recipi, & præterea poſſit ab Ordinariis locorum capi, & in carcerem intrudi, tanquam ſuſpectus, quod ordinem Religioſum deſeruerit: ergo nullo modo concedi debet, quod Religioſus in aliquo caſu poſſit ex vna Prouincia tranſire ad aliam ſui Ordinis Prouinciam ſine Superiorum licentia, ſeu facultate.

Reſpondetur: Nego conſequentiam; quia iuxta ea, quæ dicebam, id quod mandat Sixtus V. intelligi debet, quando non conſtat, quod Religioſus iniquè fuerit vexatus, ſeu grauatus à ſuo Superiore immediato. Nam ſi conſtet de iniquo, ſeu iniuſto grauamine, & Religioſus non poſſit commodè ſui Superioris licentiam habere non videtur Sixtus V. velle, quod iſte talis adire non poſſit alium Superiorem, vt ſe defendat ab iniqua, ſeu iniuſta vexatione; ita Doctores, quos ſequitur Emmanuel Sà *verbo Religio n. 71.* Præſertim quia Canones animaduertunt in eum, qui impedit recurſum ad Superiores, vti conſtat *ex cap. vnico de Clerico peregrino, & ex cap. dilecti de appellat.* & præter alios notat Abbas *ibidem in principio, & n. 6.*

SECTIO XXV.

Quænam pœnæ ſtatutæ ſint aduersùs Apoſtatas.

SVMMARIVM.

1 *Apoſtata qui neque minis, neque etiam blanditiis reduci poſſunt, ſunt carcerandi ſub graui cuſtodia; ita quod*

quod ſolummodò ipſis miſera vita reſeruetur, donec à propoſito reſipiſcant.

2 *Superior, vigore decreti Honorij Tertij* in cap. A nobis de Apoſtatis, *poteſt ſuum Religioſum Apoſtatam, vel fugitiuum etiam manentem extra ſuum Monaſterium, & territorium, capere, & vinctum ad Monaſterium reducere; quia qui poſſidet aliquam rem, poteſt propria auctoritate eam capere.*

3 *Dominus poteſt capere ſeruum ſuum, ſi fugerit, vbicúmque eum inuenerit.*

4 *Curia, vel cohorti obligatus, ſi fugæ ſe dederit, capi poteſt auctoritate curiæ, vel cohortis.*

5 *Pontifices circa hoc plura priuilegia concesſerunt Regularibus.*

6 *Religioſus Apoſtata, vel fugitiuus poteſt vbique, etiam extra territorium à ſuo Superiore Religionis apprehendi, incarcerari, & duci ad Monaſterium, inuocato ad id, ſi opus fuerit, brachij Sæcularis adiutorio.*

7 *Amplia id procedere etiam quando Religioſus Apoſtata, vel fugitiuus detinetur ab Epiſcopo propter conſtitutionem Pij V.*

8 *Amplia, id procedere etiam quando Religioſus diſceſſit cum licentia per certum temporis terminum, qui poſtea tranſactus fuerit.*

9 *Religionis Prælatus poteſt etiam auctoritate propria apprehendere, incarcerare, & ad Monaſterium ducere ſuos Apoſtatas, vel fugitiuos ſine inuocatione brachij, ſiue Sæcularis, ſiue Epiſcopalis.*

10 *Religionis Prælatus tenetur requirere ſuos Apoſtatas, vel fugitiuos.*

11 *Apoſtata à Religione detinendus, ſi non poteſt aptè in Monaſterio, in locis competentibus ad agendum pœnitentiam, eique ibidem ſubminiſtranda ſunt alimenta neceſſaria à Religione, éſtque excommunicandus ſi fuerit inuentus, donec ad mandatum Superiorum ſimiliter reuertatur.*

12 *Sacra Congregatio Concilij in decreto de Apoſtatis à Religione innouauit de anno* 1624. *antiqua iura, quæ non erant amplius in vſu.*

13 *Reducere Religioſum Apoſtatam, vel fugitiuum in Religionem ſpectat ad Superiorem Religionis propter priuilegia Regularibus conceſſa, & in eorum defectu ad Ordinarios; & ita intelligi debet Concilium Tridentinum* ſeſſ. 25. cap. 4.

14 *Congregatio Concilij poſteà decreuit* in dicto Decreto de Apoſtatis, & fugitiuis, *vt ij ſiue habitum deferant, ſiue non, poſſint, ac debeant ab Epiſcopo loci, vbi morantur incarcerari, & Superioribus ſuis conſignari ſecundum inſtituta puniendi, &c.*

15 *Apoſtata à Religione in Apoſtaſia ordinem ſacrum ſuſcipiens, ſi poſtea ad Religionem redeat, exercere non poteſt talem ordinem ſuſceptum, niſi diſpenſauerit cum ipſo ſummus Pontifex.*

16 *Religioſus, ſi depoſita Apoſtaſia redeat ad Religionem, poteſt in ea omnes ordines ſuſcipere, eoſque ſuſceptos exercere.*

17 *Apoſtata, vt habetur* in cap. finali de Apoſtatis, *non poteſt ſine diſpenſatione Romani Pontificis miniſtrare in ordine Sacro ſuſcepto, quantumlibet ſuo fuerit reconciliatus Abbati; non tamen ex hoc ſequitur, quod per Apoſtaſiam Religioſus reddatur inhabilis ad ordines ſuſcipiendos, & ſuſceptos exercendos Apoſtaſia dimiſſa; quia in Textu citato ſolùm eſt ſermo de eo, qui ſuſcepit ordinem Sacrum in Apoſtaſia, & diſpoſitio dicti Textus vtpotè odioſa, non eſt ad alium extendenda.*

18 *Religioſus, qui ſuſcepit ordinem Sacrum in Apoſtaſia, non ſolùm non poteſt talem ordinem Sacrum exercere; ſed neque etiam poteſt alios ordines Sacros Superiores ſuſcipere; quia cui prohibentur minora, prohibita ſunt maiora.*

19 *Apoſtata rediens ad Religionem, poteſt exercere ordinem Sacrum, quem ſuſcepit antè Apoſtaſiam; quia* in dicto cap. finali de Apoſtatis, *ſolùm prohibetur, ne poſſit vti ordine Sacro ſuſcepto in Apoſtaſia.*

20 *Apoſtata, ſi ſuſceperit in Apoſtaſia ordinem minorem, rediens ſimiliter ad Religionem, poteſt etiam exercere talem ordinem minorem, dummodò propter Apoſtaſiam non contraxerit aliquam aliam cenſuram contra aliquos Doctores contrarium tenentes; ſubdentes tamen poſſe Epiſcopum cum eo diſpenſare, quoad vſum ordinis minoris ſuſcepti; ſecùs autem quoad maiorem.*

21 *Apoſtatas à Religione admitti non debere ad Clericale officium arguunt aduerſarij* ex cap. finali diſtinct. 50. *ex quo tamen Textu non colligitur, quod ſi ad ordines etiam minores admiſſi fuerint, ordines etiam minores exercere non poſſint.*

22 *Apoſtata licèt ſecundùm aliquos ſit irregularis; oppoſitum tamen eſt probabilius; quia id in iure non reperitur expreſſum, quamuis ſi ordinem ſuſceptum exercuerit, irregularis ſit ratione excommunicationis.*

23 *Apoſtata dum perſeuerat in Apoſtaſia, & fugitiuus dum perſeuerat in fuga, eſt irregularis; quia eſt ipſo iure infamis, ideòque etiam vt talis non admittitur in Teſtem.*

24 *Apoſtata, ſicut & fugitiuus non gaudet priuilegiis ſuæ Religionis propter decretum Sacr. Concilij Tridentini* ſeſſ. 25. cap. 19.

25 *Apoſtata neque gaudet priuilegiis exemptionis, ſicut gaudent cæteri Religioſi; ſed id intelligitur de Apoſtata ab ordine, non à Religione.*

REſpondetur, & dico primò: Honorius III. *in cap. A nobis de Apoſtatis* mandat, Apoſtatas, qui 1
minis, vel blanditiis nullatenùs poſſunt induci, vt abiectum habitum reaſſumant, poſſe ſub graui cuſtodia carcerari, ita quod ſolummodo vita ſibi miſera reſeruetur, donec à ſuæ præſumptionis nequitia reſipiſcant.

Quapropter vigore talis decreti poteſt Superior 2
ſuum Religioſum Apoſtatam, vel fugitiuum, etiam manentem extra ſuum Monaſterium, & territorium, capere, & vinctum ad Monaſterium reducere; Nauarrus *Commentar. 3. de Regular. num. 50.* Rodriquez *tom. 1. qq. Regul. q. 30. articul. 6.* & alij paſſim; quia qui poſſidet aliquam rem (ſicuti Religionis Superior poſſidet Religioſum) poteſt propria auctoritate eam capere, vbicumque eandem repererit, *leg. Quis. §. differenti ff. de acquir. poſſeſſion.* Tum quia *in leg. 1. §. Per ſeruum ff. de acquiren. poſſeſſione.* Poteſt Dominus 3
ſeruum ſuum, ſi fugerit, ſimiliter capere, vbicùmque eum inuenerit; tum quia *in leg. 1. Cod.* Vbi cauſa ſtat idem dicitur de ancilla fugiente, & inuenta, etiam extrà Prouinciam; tum quia tandem *in leg. 1. Cod.* Vbi 4
curialis ſimiliter dicitur, quod curiæ, vel cohorti obligatus, ſi fugæ ſe dederit, capi poſſit authoritate curiæ, vel cohortis, cui eſt obligatus: ergo idem dicendum erit de Religioſo Apoſtata, vel fugitiuo.

Accedit, quod multi Pontifices varia priuilegia de 5
hoc ordinibus Regularibus conceſſerint; ſicuti conſtat ex eorum priuilegiis *in verbo apoſtata*, & *in verbo fugitiuus.*

Religioſus igitur Apoſtata, vel fugitiuus poteſt 6
vbique, etiam extrà territorium, à ſuo Superiore Religionis apprehendi, incarcerari, & ad Monaſterium duci, inuocato ad id, ſi oportuerit, adiutorio brachij Sæcularis; tum ex vi iuris communis, quod concedit, vt ſic capi poſſit ſeruus fugitiuus (vbicumque repertus fuerit) *leg. Si quis §. differenti ff. de acquir. poſſeſſ.* & ille, qui alteri eſt obligatus, *leg. 1. §. Per ſeruum ff. eodem titulo.* Tum etiam ex multis priuilegiis, quæ

quæ Religionibus conceſſa ſunt, vti dicebam.

7 Adde, id eſſe verum etiam, quando Religioſus Apoſtata, vel fugitiuus detinetur ab Epiſcopo, propter conſtitutionem Pij V. (quæ incipit: *Etſi mendicantium*) præſertim quia qui debet aliis perpetuam obedientiam, capi poteſt de manu cuiuſcumque; Sic Doctores, quos ſequitur Peyrinus *tom. 2. de priuil. Minimor. in conſtitut. 7. Pij V. num.* 20.

8 Adde ſecundò, id & eſſe verum etiam, quando Religioſus diſceſſit cum licentia per certum temporis terminum, qui poſteà tranſactus fuerit.

9 Adde tertiò, poſſe Prælatum Religionis apprehendere, incarcerare, & ad Monaſterium ducere ſuos Apoſtatas, vel fugitiuos etiam auctoritate propria, ſine inuocatione brachij ſiue Sæcularis, ſiue Epiſcopalis; Doctores, quos ſequitur Cornæus *tom. 2. in 3. part. tractat. 5. de excommunicat. diſputat. 6. dub 5.*

10 Adde quartò, teneri Superiorem Religionis requirere dictos ſuos Apoſtatas, vel fugitiuos; *in cap. enim finali de Regularibus* præcipitur, quod [Præſidentes capitulis celebrandis, ſeu Patres, ſeu Abbates fugitiuos requirant ſolliciè annuatim; qui, ſi in Monaſteriis ſuis recipi poſſunt ſecundum ordinem Regularem, Abbates, ſeu Priores eorum, monitione præuia, per cenſuram eccleſiaſticam compellantur ad receptionem eorum, ſalua ordinis diſciplina] (ideſt) ſi Religioſus Apoſtata, vel fugitiuus non ſit notabiliter ſcandaloſus, & periculoſus, aliiſque Religioſis, & præterea poſſit aptè, ſcilicet ſine ſcandalo capi, & detineri; Syluester *verb. Apoſtaſia num.* 10. Rodericus *tom 1. qu. regular. q. 30. art. 5.*

11 In quo *eodem capit. finali de Regularibus* (caſu, quo Religioſus Apoſtata, vel fugitiuus non poſſit aptè in Monaſterio detineri) præcipitur etiam, [Quod apud eadem Monaſteria (ſi ſimiliter ſine ſcandalo fieri potuerit) in locis competentibus detineantur; alioquin in aliis Religionis domibus eiuſdem ordinis ad agendum ibi pœnitentiam talibus vitæ neceſſaria miniſtrentur; ſi verò huiuſmodi fugitiuos inobedientes inuenerint, eos excommunicent, & tamdiù faciant ab ab Eccleſiarum Prælatis excommunicatos publicè denunciari, donec ad mandatum ipſorum humiliter reuertantur.]

12 Quæ omnia anno 1624. innouata ſunt à ſacra Congregatione Concilij Trident. in decreto de Apoſtatis, fugitiuis, & electis, itavt propterea (licèt aliàs non fuerint in vſu) modò tamen Prælati Religionum ea exequi teneantur, alioquin incurrerent pœnas in dicto decreto aſſignatas, & inflictas.

13 Cæterùm reducere in Religionem Religioſum Apoſtatam, vel fugitiuum ſpectat ad Prælatos Religionum, propter priuilegia Religionibus conceſſa, ſicuti videre eſt apud compendium priuilegiorum *verb. Apoſtata*, & apud Nauarrum *comment. 3. de Regul. n.* 50.

Quapropter, quando Concilium Tridentin. *ſeſſ.* 25. *cap.* 4. videtur id remittere ad ordinarios intelligitur caſu, quo Prælati Religionum non fuerint diligentes, vel non fuerint in illis Diœceſibus, vbi Apoſtata, vel fugitiuus repertus fuerit; Miranda *in Manuali tom.* 1. *q.* 51. *art.* 3. & alij paſſim.

14 Quamuis poſtea prædicta Congregatio Concilij Tridentini præceperit *in d. Decreto de apoſtatis, & fugitiuis*, quod Apoſtatæ, vel fugitiui (ſiue habitum Religionis deferant, ſiue non) poſſint, ac debeant ab Epiſcopo loci, vbi morantur, incarcerari, ac Religionum Superioribus ſecundùm illorum inſtituta puniendi, conſignari, quódque ipſi etiam Religionum Superiores teneantur prædictos Apoſtatas, vel fugitiuos perquirere, ad Religionem reducere, atque efficere, vt ſi commodè potuerint apprehendi, apprehendantur. Vide quæ dicam *infrà in appendice poſt ſect.* 30.

15 Dico ſecundò: Apoſtata à Religione in Apoſtaſia ordinem ſacrum ſuſcipiens, etiam ſi poſteà ad Religionem redeat, ordinem talem ſacrum ſuſceptum exercere non poteſt, niſi diſpenſauerit cum ipſo ſummus Pontifex; Doctores communiter, quos ſequitur Suar. *tom.* 5. *in 3. p. diſp. 31. ſect* 6 & Sanch. *lib 6. moral. c. 8. n* 21. & dicam etiam *infrà ſect. 27. in Petitionibus.*

Probatur *ex c. finali de apoſtatis* ibi: [Monachus ſuſcipiens ſacrum ordinem in Apoſtaſia, quantumlibet ſuo fuerit reconciliatus Abbati, & receperit pœnitentiam abſque diſpenſatione Romani Pontificis, miniſtrare non poterit in ordine ſuſcepto.]

Quamuis, ſi depoſita Apoſtaſia, Apoſtata redeat ad ſuam Religionem, poſſit in ea omnes ordines ſuſcipere, eóſque ſuſceptos exercere, Cardin. *in c. Intelleximus de ætate & qualitate*, Ioan. Andr. *ibid. n vlt.* Oſtienſis *in cit. c. finali in principio.* Ioan. Andr. *ibid. n.* 1. Anchar. *n.* 3. & alij, quos ſequitur Suar. *tom. 5. de cenſur diſp. 31. ſect. 6. n.* 5. Quia *in d. c. fin.* ſolùm habetur, quod non poſſit vti ordine ſacro is, qui illum ſuſcepit in Apoſtaſia, ſed in caſu noſtro non ſuſcepit in Apoſtaſia, ſed depoſita Apoſtaſia; ergo id, quod ibi deciditur (cum ſit quid odioſum) extendi non debet ad eum, qui ſuſcepit ordinem ſacrum, depoſita Apoſtaſia. 16

Obiicies, *in d. c. finali de apoſtatis* dicitur, quod Apoſtata non poſſit ſine diſpenſatione Romani Pontificis, miniſtrare in ordine ſacro ſuſcepto, quantumlibet ſuo fuerit reconciliatus Abbati, & receperit pœnitentiam: ergo propter peccatum Apoſtaſiæ commiſſum redditur inhabilis ad ordines ſacros ſuſcipiendos, & ad eoſdem ordines ſacros ſuſceptos exercendos, vt propterea, quamuis egerit pœnitentiam de tali peccato commiſſo, non poſſit, niſi diſpenſetur cum ipſo ſuper inhabilitate à Romano Pontifice ordines ſacros ſuſcipere, & eos ſi ſuſceperit, vtpotè ab eorum exercitio ſuſpenſus, non poſſit exercere. 17

Reſpondetur, negando conſequentiam; quia, ſicuti dicebam, in illo Textu ſolùm eſt ſermo de eo qui ſuſceperit ordinem ſacrum in Apoſtaſia; itavt iſte tantùm, ſi poſtea redeat ad Religionem, non poſſit in tali ordine ſuſcepto miniſtrare (niſi ſummus Pontifex cum ipſo diſpenſauerit (ergo prædicti Textus diſpoſitio, vtpotè odioſa, non eſt ad alium extendenda.

Dico tertiò, qui ſuſcepit ordinem ſacrum in Apoſtaſia, non ſolùm non poteſt talem ordinem ſacrum exercere, ſed nec etiam poteſt alios ordines ſacros ſuperiores ſuſcipere; Abbas *in d. c finali de apoſtatis n.* 2. Ioan. Andr. *ibid. n.* 1. Cardin. *in fine* Tabiena *verb apoſtaſia q. 12. n.* 15. Armilla *eod. verb. n.* 12. & alij paſſim. 18

Probatur; quia *in c. Geſta diſtinct* 74. c. *Nulli* liceat, *diſt* 44. c. *Miramur* 24. *q.* 1. c. *Illud diſt* 95. *c. Cum illorum de ſent. excommun. & l. qui indignus ff. de Senator.* Cui prohibentur minora, prohibita etiam ſunt maiora; ſed ſuſcipere ordines ſacros ſuperiores eſt quid maius, quam exercere ordinem ſacrum inferiorem ſuſceptum; ergò, &c.

Hinc ſequitur, quod Apoſtata rediens ad Religionem poſſit exercere ordinem ſacrum, quem ſuſcepit antè Apoſtaſiam; DD. quos ſequitur Suar. *tom. 5. diſp. 31. ſect. 6. n.* 22. quia *in d. c. fin. de Apoſtatis* ſolùm prohibetur, ne poſſit vti ordine ſacro ſuſcepto in Apoſtaſia, ergò, &c. 19

Sequitur ſecundò, quod, ſi Apoſtata ſuſceperit in Apoſtaſia ordinem minorem, poſſit, rediens ſimiliter ad Religionem, etiam exercere talem ordinem minorem; dummodò propter Apoſtaſiam non contraxerit aliquam aliam cenſuram; DD. quos ſequitur Suarez *cit. ſect. 6. n.* 2. & Sanch. *lib. 6 mor. c. 8. n.* 26. (quamuis contrarium teneant Ioan. Andr. *in d. c. fin. de Apoſtatis n.* 1. Cardin. *ibid. n. vnic q.* 1. Ancharan. *n.* 1. & 2. Henricus *in c. Ex parte de tempor. ordinand. n.* 4. Aſtenſis *in ſumma p. 2. lib 6 tit. 4. art. 3. col. 5. verſ. Sed quid de apoſtata*, Syluester *verb. apoſtaſia q. 8. n.* 11. *circa fin.* & Armilla *eod. verb. n.* 12. qui tamen ſubdunt, quod poſſit cum illo diſpenſare Epiſcopus quoad vſum ordinis ſuſcepti minoris; 20

Digitized by Google

ne ris; ſecùs autem, ſi ſuſceperit ordinem ſacrum, ſeu maiorem; quia tunc diſpenſatio reſeruatur ſummo Pontifici.)

Probatur, quia nullo iure id prohibetur, & Textus *in d. cap. finali de Apoſtatis* loquitur ſolùm de ſuſcipientibus ordinem ſacrum, ſeu maiorem (à cuius executione ſuſpenditur) ergo prædictus Textus (vtpotè odioſus) extendi non debet ad ſuſcipientes ordinem minorem.

11 Obiicies fundamentum aduerſariorum, quia ſcilicet *in cap. finali diſt. 50.* dicitur, Apoſtatas à Religione admitti non debere ad Clericale officium. Ergò, &c.

Reſpondetur: nego conſequentiam, quia ex hoc textu ſolùm colligitur, quod Apoſtatæ admitti non debeant ad ordines, non tamen colligitur, quod, ſi ad ordines (etiam minores) admiſſi fuerint, ordines (etiam minores) exercere non poſſint.

12 Vbi aduerte, quod (licèt Henriquez *lib. 13. c. 39. n. 1. & cap. 40. etiam n. 1.* Maiolus *lib. 5. de Irregular. c. 54. n. 1.* & alij dicant, quod Apoſtata irregularis) dicendum tamen ſit oppoſitum, quia cum id (quod ipſi dicunt) nullo iure conſtet, gratis aſſeritur, præſertim quia irregularitas non incurritur, niſi fuerit in iure expreſſa.

Quamuis Apoſtata, ſi ordinem ſuſceptum exercuerit, irregularis ſit ratione excommunicationis (in quam ordinariè incurrit ob priuilegia Religionum, ſicut & fugitiuus, ſi habitum dimiſerit, *cap. Vt periculoſa ne Clerici, vel Monachi in 6.*) At nos loquimur de Apoſtaſia ex ſe præcisè, & dicimus, quod Apoſtaſiæ ex ſe præcisè non ſit de iure communi annexa irregularitas. Suarez *5. tom. in 3. p. diſp. 31. ſect. 6. n. 2.* & Sanchez *lib. 6. moral. cap. 8 num. 25 & ſeqq.*

13 Dici tamen poteſt, quod Apoſtata, dum perſeuerat in Apoſtaſia, ſicut & fugitiuus, dum perſeuerat in fuga, ſit irregularis, quia eſt ipſo iure infamis, ideóque etiam, vt talis non admittitur in Teſtem, Graff. *lib. 3. de caſibus reſeruat. caſ. 2. num. 26.* & Peyrin. *tom. 1. de ſubdita q. 1. de obedientia cap. 26.*

14 Addunt alij, quod Apoſtata, ſicut & fugitiuus, non gaudeat priuilegiis ſuæ Religionis propter decretum Concilij Tridentini *ſeſſ. 25. cap. 19.* ſed ibi non eſt ſermo de quocumque Apoſtata, ſed de illo, qui dimittit habitum Religionis, & prætendit, quod per vim, & metum, vel quod antè legitimam ætatem fuerit profeſſus, & de hoc dicitur ibi: *Nullo priuilegio ſua Religionis iuuetur.* Qua de re videatur præter alios Sanchez *lib. 6. moral cap. 8 num. 34.*

15 Addunt etiam alij (vt Eraſmus Cocher *de Iuriſd. Ordin. in exempt. part. 1. quæſt. 10.*) quod Apoſtata neque gaudeat priuilegiis exemptionis, quibus gaudent cæteri Religioſi, ſed id, vt alibi dixi, intelligendum arbitror de apoſtata ab ordine, non item de apoſtata à Religione, de quo nunc loquimur.

SECTIO XXVI.

An, ſi Religioſus abſque licentia ſui Superioris tranſeat ex Religione ſtrictiori ad aliam Religionem laxiorem, & in ea Ordinem ſacrum ſuſcipiat, ſuſpenſus ſit ab executione talis Ordinis ſacri ſuſcepti?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus, ſi abſque licentia ſui Superioris tranſeat ex Religione ſtrictiori ad aliam laxiorem, & in ea Ordinem ſacrum ſuſcipiat, non eſt ſuſpenſus ab executione talis Ordinis ſacri ſuſcepti, ſi de Iure communi loquamur; quia in nullo iure habetur in tali caſu dicta ſuſpenſio.*

2 *Religioſus in tali caſu non eſt verè, & propriè Apoſtata, etiamſi tranſitus ad laxiorem ſit publicus, & non occultus, licèt peccet mortaliter, tranſeundo ſine licentia ſui Superioris ad aliam Religionem laxiorem; quia iura non ſeruat, & Religioſos, quos dimittit, offendit, & turbat; non tamen ſimpliciter recedit à Religione, ſed à certa Religionis ſtatuto.*

3 *Religioſus in dicto caſu ſicut non eſt verè, & propriè Apoſtata; ita neque eſt verè, & propriè fugitiuus; quia id. facit animo vagandi, & redeundi poſtea ad ſuam Religionem; ſed potius facit animo nunquam redeundi ad illam. cum habeat animum permanendi ſemper in Religione.*

4 *Religioſus ſi abſque licentia ſui Superioris tranſeat ex Religione ſtrictiori ad aliam laxiorem, & in ea Ordinem ſacrum ſuſcipiat, ſuſpenſus eſt ab executione Ordinis ſacri ſuſcepti, ſi loquamur de Iure communi; ſecus ſi loquamur de Iure ſpeciali, ſeu priuilegiato quorumdam Religionum, & earum, quæ eadem priuilegia participant.*

REſpondetur negatiuè, (ſi de Iure communi lo- 1
quamur) Gloſſ. *in cap. final. de Apoſtatis.* Oſtienſi. *in ſumma titulo de Apoſtatis num. 3.* Aſtenſis *part. 2. lib 6. titul. 4. art. 3. col. 5. verſ. Sed quid de Apoſtata.* Sayrus *lib. 4. de cenſuris cap. 13. num. 16.* & alij, quos ſequitur Azorius *tom. 1. Inſtit. moral. lib. 12. cap. 17. qu. 5.* (quamuis contrarium teneant Gloſſa *in cap. Ex parte de tempor. ordinar. verbo libere.* Henricus *ibidem num. 6.* Bellamera *num. 3. verſ. Quarto dic,* quorum Doctorum ſententiam veram eſſe, ſi tranſitus ad Religionem laxiorem ſit publicus, ſecùs ſi ſit occultus, docent etiam Abbas *in d. cap. Ex parte circa finem,* Cardinalis *ibidem numero vnico oppoſitione prima.* Antonius *in fine,* & Majolus *de irregularitate, lib. 2. cap. 21. num. 15.*)

Probatur nihilominùs reſponſio noſtra; quia nullo iure habetur, quod Religioſus in tali caſu ſuſpenſus ſit ab Ordine ſacro ſuſcepto; quinimo *in cap. Ex parte de tempor. ord.* dicitur, quod quidam Monachus, qui ſic ad Religionem tranſierat, & in ea Sacerdotium ſuſceperat, poſſit in Sacerdotio ſuſcepto miniſtrare.

Obiicies: Religioſus in dicto caſu eſt propriè, & 2
verè Apoſtata; Franchus *in cap. Vt periculoſa ne Clerici, vel Monach. in 6. numer. 7.* Dominicus *in citato cap. §. final: numero vltimo,* & alij, quos ſequitur Suarez *tom. 5. de cenſur. diſputat. 31. ſect. 6. num. 4.* Ergò in dicto caſu ſuſpenſus eſt ab Ordine ſacro ſuſcepto. Conſequentia patet ex iis, quæ dicebam ſectione præcedenti dicto ſecundo; Antecedens probatur; quia poſterior Profeſſio (cum dimiſerit habitum abſque licentia ſui Superioris) eſt inualida, ſed Religioſus ſi habitum ſuæ Religionis temerè dimittat cum animo ad eam nunquam redeundi (ſicuti contingit in caſu noſtro) eſt propriè, & verè Apoſtata; ergò, &c.

Reſpondetur: nego antecedens cum Gloſſa *in Extrauaganti ambitioſa de Regular. in fine, & in citato cap. Ex parte, verbo, Ad nigros.* Geminiano *in cap. Vt periculoſa ne Clerici, vel Monachi in 6. circa finem,* Francho *ibidem §. penultimo,* Baldo *in Authent. Iubemus Cod. de Epiſcop. & Cler. num. 4.* Cardinali *in dicto cap. Ex parte de tempor. ordinand. in fine,* Henrico *ibidem num. 7.* Oſtienſi *in cap. final. de Apoſtatis,* Anania *ibidem num. 3.* Oſtienſi *in cap. Intelleximus de ætat. & qualitat. num. 5.* Abbate *ibidem num. 1.* Caietano *2. 2. quæſt. 21. art. 1. col. 2. verſicul. In eodem articulo primo aduerte,* Bannez *ibidem dub. 1. concluſ. 4.* Aragonius *dub. vnico,* Lapo *allegat. 33. & 130. num. 4.* Calcaneo *conſil. 123. num. 2. & 3.* Rebuffo *in Praxi tit. de Tranſlationib. Monachor. n. 11.* Boëtio *deciſ. 260. n. 29.* Deciano *lib. 1. conſ. 10 num. 25.*

Romano *conſ.*345. *num.* 1. Valentia 2.2. *diſput.*1. *q.*12. *punct.*1.*col.*3.*verſ. circa Apoſtaſiam a Religione*, Azotio *tom.*1.*lib.*12.*cap.*17.*q.*7. Angelo *verbo Apoſtaſia num.*5. Syluestro *eodem verbo q* 4. *num.*9. Tabiena *q.*11.*n* 14. Nauarro *conſil. vnico de Apoſtatis num.* 5. Aſtenſi *in ſumma* 2.*par.lib.*6.*tit.*4.*art* 3.*col.*5.*verſ. ſed quid de Apoſtata*, Leſſio *de iuſt. & iure lib.*2 *cap.*41.*dubit.*13.*n.*102. Roderico *tom* 1.*quæſt.regular.q.*30.*art.*1. & aliis;quia, licet Religioſus in dicto caſu peccet mortaliter(cum tranſeundo ſine licentia ſui Superioris ad aliam Religionem laxiorem iura non ſeruet;& præterea Religioſos,quos dimittit, offendat,ac turbet) non tamen propriè,& verè Apoſtaſiam committit;cum non ſimpliciter à Religionis,ſed à certæ Religionis inſtituto recedat:indè poteſt quidem incidere in alias pœnas iuris,non tamen in pœnas Apoſtaſiæ.

3 Inſtabis: ſaltem in dicto caſu (ſicuti docet Syluester *verbo Apoſtaſia q.*4.*n.*9.) Religioſus,ſi non eſt propriè,& verè Apoſtata,eſt tamen propriè,& verè fugitiuus; cum tranſeat ſine licentia ad aliam Religionem laxiorem,& fugiat ab obedientia ſui Prælati: ergo recurrit difficultas.

Reſpondetur: Nego antecedens; quia id Religioſus non facit animo vagandi, & redeundi poſteà ad ſuam Religionem, ſed potiùs facit animo nunquam redeundi ad illam,cum habeat animum permanendi ſemper in Religione, ad quam tranſiit; nego etiam conſequentiam;quia,licet quodammodo ſit fugitiuus, non tamen eſt cum dimiſſione habitus Religionis ſimpliciter; cum, licet dimittat habitum Religionis ſuæ, aſſumat tamen habitum alterius Religionis alterius;ſicque non habeat libertatem vagandi, ſicuti haberet,ſi dimitteret habitum Religionis ſimpliciter, ſeu omnis Religionis.

4 Vrgebis: ſaltem,ſi Religioſus eſt ex ordine mendicantium (& ſic etiam eorum, qui per communicationem participant Priuilegia mendicantium) eſt ipſo facto excommunicatus (ſicuti patet *ex extrauag. viam ambitioſè de Regularib. & tranſeuntib. ad Religionem*, vbi mendicantes tranſire ad Religionem non mendicantium, quocumque quæſito colore prohibentur ſub pœna excommunicationis, quam ipſo facto incurrunt tam Religioſi recipientes quacumque licentia non obſtante, ergo recurrit difficultas.

Reſpondetur: Nego conſequentiam;quia propterea dixi, ſi Religioſus abſque licentia ſui Superioris tranſeat ex Religione ſtrictiori ad aliam Religionem laxiorem.& in ea Ordinem ſacrum ſuſcipiat, ſuſpenſus eſt ab executione talis Ordinis ſacri ſuſcepti, ſi loquamur de iure communi, vt inſinuarem, quod ſecus ſit, ſi loquamur de iure ſpeciali, ſeu priuilegiato quarumdam Religionum,& etiam aliarum,quæ illarum priuilegia participant per communicationem; vt omittam quod Patres Societatis IESV habeant ſimile,& aliud maius quoddam priuilegium,ſi ſcilicet quis non velit tranſire ad Ordinem Carthuſianorum.

SECTIO XXVII.

An Apoſtata à Religione ſit ipſo facto excommunicatus?

SVMMARIVM.

1 *Apoſtata à Religione non eſt ipſo facto excommunicatus, ſi etiam de iure communi loquamur; quia nullo iure id habetur; ſecus tamen eſt de iure ſpeciali, ſeu priuilegiato omnium ferè Religionum.*

2 *Religioſus ſolum excommunicatur* in dicto cap. 2. ne Clerici vel Monachi, *qui habitum ſuæ Religionis dimittit. At Apoſtata à iure communi excommunicationum non incurrit, ſi habitum Religionis non dimittat.*

Reſpondetur negatiuè (ſi etiam de Iure communi loquamur) Gloſſ. *in cap.*1. *verb. Apoſtata de temper. ordin.in* 6. Oſtienſ. *in ſumm. tit.de apoſtat n.*4. Syluest. *verb. Apoſtata num.*11. Tabiena *num.*15. Imola *in cap. Deus qui de vit. & honeſt. Cleric. num.*2. Ananias *in cap.*3 *de Apoſtatis num.*1. Aſtenſis *in ſumma part.*2.*lib.*7. *titul.*2. *articul.*2. *caſ.*36. S. Antoninus 3. *part. titul.*24. *cap.*53.*circa finem*, Bannez 2 2 *quæſt.*12. *dub.*1.*concluſ.*2. Aragonius *ibidem articul* 1. Suarez *tom.* 5. *de cenſur. diſput.* 31. *ſect.*6. *num.* 1. & Leſſius *de iuſt. & iur. lib.*2. *cap.*41.*dub.*15.*num.*109. (quamuis contrarium teneant Andreas *in cap. finali de Apoſtatis num* 1. Cardinalis *ibidem num. vnico quæſt.*1. Bellamet *in cap. Abbates* 18. *quæſt.*2. *num.*4. Dominicus *in cap.*2. *ne Clerici vel Monachi in* 6 *num.*11. Armilla *verbo Apoſtata num.*11. Tabiena *verbo excommunicatio* 5. *caſ.*23.*q.*1. *num.*2. Henriquez *lib.*13. *cap.*39. *num.*1. & *cap.*40.*num.*1. & Azor *tom.*1.*inſtit. moralium lib.*12.*cap.*17. *q.*6.) Sed ſolùm eſt excommunicandus *ex cap. ſi quis ex cleric. de vit. & honeſt. cleric.* vt communiter Doctores cum Gloſſ. *in cap.*2.*ne Cleric.vel monach.in* 6.*verb.ipſo facto*. 1

Probatur, quia nullo iure habetur, quod Apoſtata à Religione ſit ipſo facto excommunicatus: ergo.

Quamuis ferè omnes Religiones habeant priuilegia particularia, in quibus ipſo facto in fauorem ipſarum fertur excommunicatio in tales Apoſtatas, vt videre eſt *in compendio priuileg mendican. verb. Apoſtata*, & *in compendio priuileg. Societ. Ieſu verb.eodem*, & notat præter alios Sanch. *lib.*6.*moral.cap.*8.*num.*20. Vide etiam,quæ dicebam ſuprà *ſect.* 23.

Obiicies: *In cap.*2.*ne Clerici, vel Monachi in* 6. excommunicatur Religioſus habitum Religionis dimittens, ne ex dimiſſione habitus deſumat occaſionem liberè vagandi, ſiue habitum non dimittat, ſiue dimittat,excommunicationem incurret. 2

Reſpondetur: Nego conſequentiam; quia *in dicto cap.*ſolùm excommunicatur Religioſus habitum Religionis dimittens; vel ad ſtudia ſine licentia Superioris accedens; Nauarr. *commentar.* 2. *de Regular.* Suar. *tom.*4. *de Relig.tr.*8. *lib.*3 *cap.*1.*num.*9. & *tom.*5.*in* 3. *part.diſput.*31.*ſect.*6. & Aragon.2.2.*q.*12.*art.*1. At nos dicimus, quod Apoſtata dè iure communi excommunicationem non incurrat, ſi habitum Religionis non dimittat: Quinimò in eodem *cap.* dicitur, quod Religioſus excommunicationem incurrat, ſi habitum Religionis(quamuis non ſit Apoſtata) temerè dimittat; & in eo textu Religioſo non tollitur occaſio liberè vagandi quouis modo, ſed ſolùm per temerariam habitus dimiſſionem; præſertim cum Religioſus habitum Religionis retinens non habeat libertatem vagandi,ſicut haberet, ſi habitum Religionis dimitteret; cùm habitum Religionis retinendo, facilè poſſit cognoſci, capi, & compelli, quod ad ſuam Religionem reuertatur; vt omittam, quod odia,& pœnæ non ſint ampliandæ,ſed potiùs reſtringendæ.

PETITIO I.

Quænam in Iure non poſſit Apoſtata?

SVMMARIVM.

1 *Apoſtata non poteſt facere teſtamentum, neque habet ius præſentandi ad beneficium ſui Patronatus, neque poteſt eſſe teſtis, repelliturque ab omnibus actis legitimis. Neque eſſe Epiſcopus, nec Doctorari, eſtque*

Google

eſtque inhabilis ad beneficia eccleſiaſtica ſecundum Riccium poſt alios.

2 *Riccius, & Doctores, quos citat, confundunt Apoſtaſiam à Religione cum Apoſtaſia à fide: Nam Religioſus quicumque, etiam non Apoſtata, non habet factionem teſtamenti, & eſt inhabilis ad beneficia.*

3 *Fugitiuus, vel Apoſtata à Religione ratione talis Apoſtaſia non poteſt ea, quæ non poteſt excommunicatus; quia licet de iure communi Apoſtata à Religione non ſit excommunicatus, ſed ſolùm ſit excommunicandus, ratione tamen priuilegiorum eſt ipſo facto excommunicatus.*

4 *Religioſus ſi dimittat habitum, ex hoc etiam capite, quamuis tantùm fugitiuus, eſt etiam excommunicatus.*

5 *Apoſtata, ſeu tantùm fugitiuus ſi celebret, fit irregularis.*

1 QVidam (& cit. Ricc. *var. reſolution. reſ. 97.*) tenent quod primò, Apoſtata non poſſit facere teſtamentum; Secundò, non habeat ius præſentandi, quamuis beneficium fuerit patronatum; Tertiò non poſſit eſſe teſtis; Quartò, repellatur ab omnibus actis legitimis; Quintò, non poſſit eſſe Epiſcopus, etiamſi Pontifex eum non agnoſcens ad Epiſcopatum promouerit; Sextò, non poſſit doctorari, cùm doctoratus ſit dignitas; Septimò, ſit inhabilis ad beneficia Eccleſiaſtica.

2 At minùs rectè; quia facere teſtamentum non poteſt omnis Regularis, ſicut etiam ad beneficia eſt inhabilis omnis Regularis, licèt non ſit fugitiuus, vel Apoſtata; quapropter ſi Doctores confundentes Apoſtatam à Religione cum Apoſtata à fide, ponunt ea, quæ non poteſt Apoſtata à fide. Meliùs igitur,

3 Reſpondetur, quod in iure fugitiuus, vel Apoſtata à Religione ratione talis Apoſtaſiæ non poſſit ea, quæ non poteſt excommunicatus; quia (licet vti dicebam *ſuprà in princip. ſect. præced & ſect. 23.* Apoſtata à Religione de iure communi non ſit excommunicatus, ſed ſolùm ſit excommunicandus,) Ratione tamen priuilegiorum (quæ conceſſa ſunt in fauorem Religionis) eſt ipſo facto excommunicatus, & prætereà ſi dimittat habitum ex hoc etiam capite (quamuis tantum fugitiuus) eſt ipſo facto excommunicatus *per cap. Vt periculoſa ne Cleric. vel Monach.* Vnde fit, quod ſi in dicto caſu Apoſtata, vel etiam tantùm fugitiuus celebraret, fieret irregularis, vti *ſupr. loc. cit.* dicebam, & tenent Tuſch. *lit. M. concl. 329. n. 1 & ſeqq* Menoch. *lib. 2. de arbitr. cenſur. 6. caſ. 546. n. 7. 10. & 48.* Oldrad. *conſ. 148. num. 12.* & alij communiter.

PETITIO II.

Quinam ſint effectus Apoſtaſiæ?

SVMMARIVM.

1 *Apoſtaſiæ effectus recenſentur ſecundùm aliquos Doctores, & Riccium; at minùs rectè, quia effectus recenſiti conueniunt Apoſtaſia à fide, non autem à Religione. Vide ibi quinam ij ſint.*

2 *Apoſtaſia à Religione alij effectus competunt, ſcilicet quod præter excommunicationem trahat infamiam.*

3 *Apoſtata à Religione prohibetur ſuſcipere ordines & ſuſceptos exercere, etiamſi redierit ad Religionem, atque à ſolo Pontifice ſuper hoc poſſit diſpenſari.*

4 *Apoſtata à Religione prohibetur etiam aſſumi ad dignitates.*

5 *Item poteſt carcerari, & affligi pœna ſtatuta à Religione, etiam à qualibet, ſi non à propria, vel pœna arbitraria.*

6 *Apoſtata à Religione priuatur etiam priuilegio Clericali; at hoc valet de Clerico apoſtatante à Clericatu; non autem de Religioſo.*

7 *Apoſtaſia pœna grauis eſt apud Minores; ſi enim quis ex ipſis manſerit ſuprà duos menſes extrà Religionem, vltrà congruas etiam carceris pœnitentias punitur priuatione vocis actiuæ, & paſſiuæ; vltrà quod Apoſtata ſolùm promouerit, poterit ad aliquod officium, ſi per totum decennium laudabiliter vixerit in Religione.*

8 *Minorita ſi tertia vice inciderit in hanc Apoſtaſiam grauem, quamnam incurrat pœnam poſt decretum Vrbani VIII. de Apoſtatis, & fugitiuis.*

9 *Apoſtata, vel etiam fugitiuus quando reſipiſcens, & ad Religionem readmitti humiliter petens, ſpontaneè redit, benignè eſt excipiendus, & mitiùs puniendus; quia iam ceſſauit in ipſo rebellio; & proptereà pœna non eſt neceſſaria vt reſipiſcat, &c. Nihilominùs in hoc caſu erit cum miſericordia coniungenda iuſtitia.*

10 *Religioſum inducens ad apoſtatandum, aut ad fugiendum vel cooperans in Apoſtaſiam, aut in fugam, tenetur ad omnia damna quæ inde obueniunt Religioni, ſicut etiam pro expenſis factis in ipſo perquirendo, &c.*

11 *Non tamen tenetur pro illis, quos ita ſeduxit ingredi Religionem, vel quærere alios, qui pro illis Religionem ingrediantur; quia religioſus ingreſſus debet eſſe omnino voluntarius.*

12 *An iſte ſeductor, &c. ſit de iure excommunicatus, videndus eſt Suarez.*

13 *Religioſum Apoſtatam, vel fugitiuum detinens, occultans, vel quomodocumque fauens, aut adiuuans in Apoſtaſiam, vel fugam, eſt ipſo facto excommunicatus ex multis priuilegiis in fauorem Religionum.*

14 *Epiſcopus non comprehenditur ſub hac excommunicatione; non enim poteſt à Prælato Religionis excommunicari; quia habet priuilegium à iure communi, vt non poſſit excommunicari, niſi expreſſa mentio de ipſo fiat.*

15 *Pius Secundus magnam conceſſionem Religionibus fecit contra Principes, Duces, aliosque Magnates fauentes Apoſtatæ, fugitiuo, vel cuicumque alteri Religioſo ſuis Religionis Superioribus inobedienti, quod ſcilicet poſſit contra prædictos fauentes procedi per cenſuras Eccleſiaſticas vſque ad inuocationem brachij Sæcularis.*

16 *Religioſum Apoſtatam, vel fugitiuum detinens, occultans, vel quomodocumque fauens aut adiuuans, excommunicationem prædictam non incurrit, ſi probabiliter iudicet, quod talis Religioſus habeat legitimam cauſam non manendi in Religione, vel ſi faciat ad illum reducendum ad pœnitentiam. Et idem dic de conſanguineis, amicis, & aliis ad dictum finem recipientibus, vel occultantibus.*

17 *Religioſum Apoſtatam, vel fugitiuum recipiens, vel occultans incurrit excommunicationem, etiamſi is prætendat ſe nulliter eſſe profeſſum, quia poſſeſſio ſtat pro Religione, donec non conſtet de nullitate profeſſionis.*

QVidam (& citant etiam Ricc. *cit. reſ. 97*) tenent, quod primò, bona Apoſtatæ publicentur ipſo iure; Secundò, quod licet crimina Rei morte extinguantur, crimen tamen Apoſtaſiæ morte non extinguatur; Tertiò, quod quilibet propter Apoſtaſiam à commercio hominum prohibeatur. Quartò, quod per Apoſtaſia recedatur à Regulis Iuris communis. Quintò, quod Apoſtata nulli poſſit ſuccedere. Sextò, quod crimẽ Apoſtaſiæ ſit crimen publicum. Septimò, quod licèt ius accuſandi in aliis criminibus regulariter non permittatur, niſi tantùm illi, cuius intereſt. In hoc tamen crimine Apoſtaſiæ permittatur cuilibet, etiam illi, cuius non intereſt. Octauò, quod Apoſtata poſſit carcerari, & affligi. Nonò, quod pœna Apoſtaſiæ etiam puniatur ille, qui apoſtatandi conſilium, vel ordinem præbet. Decimò, quod ſuſcipiens ordines in Apoſtaſia, ordines ſuſceptos non poſſit exercere. 1

At etiam minùs rectè;quia effectus iſti conueniunt
Apoſtaſiæ à fide,de qua loco citato loquitur Riccios;
non aotem Apoſtaſiæ à Religiöne, cui alij effectus
competunt, ſcilicet, quod præter excommuoicatio-
nem, de qua petitione præcedenti dicebam, trahat
3 infamiam, *cap alieni 2.q.7.* Item quod Apoſtata à Re-
ligione prohibeatur ſuſcipere Ordines Sacros, qoos
ſi ſuſceperit, poſtea (tametſi redierit ad Religionem)
prohibeatur exercere,ita vt à ſolo Pontifice ſuper hoc
poſſit diſpenſari, *cap.fin.di de Apoſtat.* & tradunt præ-
ter alios Suarez *tom.5.in 3.par.diſp.31.ſect.6.&* Sanch.
*lib.6.mor.cap.8.num.21.*Vide etiam,quæ dicebam *ſuprà*
4 *ſect.* 25. Item quod prohibeatur aſſumi ad dignitates
cap legi 16.*q.*1. Item quod poſſit carcerari, & affligi;
5 At (quoniam in iure communi non eſt determinata
aliqoa pœoa imponenda Apoſtaræ,quando retrahitur
ad Religionem propterea puniendus erit iuxta ſtatu-
ta ſpecialia cuiuſcumque Religionis, vel pœna arbi-
6 traria habita ratione circumſtantiarum.Item tandem,
quod priuetur priuilegio clericali, *cap.* 1. *de Apoſtat.*
Cochet. *de iuriſd.ordin.in exempt.par.* 1.*q.*20. At hoc va-
let ſolùm de Clerico apoſtatante à Clericatu,non au-
tem de Religioſo apoſtatante à Religione.
7 Aduerte tameo hic, quod apud Fratres Minores
(vti teſtatur Sanctorios ad ſtatuta ipſorum Mioorum
cap.2. ſtatut.67.) Apoſtaſia grauis (quæ eſt apud eoſ-
dem Minores ſi quis ſuprà duos menſes manſerit ex-
tra Religionem) vltra congruas, etiam carceris, pœ-
nitentias,punitur priuatione vocis actiuæ,& paſſiuæ,
vltra quod Apoſtata ſolùm promoueri poterit ad ali-
quod officium ſi per totum decennium laudabiliter
vixerit in Religione (qua de re vide, quæ dicam *infrà*
8 *ſect. ſequent*) At ſi tertia vice inciderit in hanc Apo-
ſtaſiam grauem,vel eiiaitur à Religione (quod tamen
nunc ob nouum decretum *de Apoſt. & fugitiu.* Vrba-
ni VIII. executioni mandari non poteſt, niſi ſecuto
anno probationis in carcere cum ieiunio & pœni-
tentia) vel per decennium damnatur ad triremes.
9 Aduerte ſecundò,quod quando Apoſtata,vel etiam
fugitiuus,reſipiſcens,& ad Religionem readmitti hu-
militer petens,ſpontaneè ad Religionem redit, beni-
gnè ſit excipiendus,& mitiùs puniendus; quia ſic ra-
tio naturalis, & clementia tam Eccleſiæ quam Reli-
gionis expoſtulat;tum quia iam ceſſauit in ipſo rebel-
lio; & proptereà pœna non eſt neceſſaria, vt reſipiſ-
cat; & prætereà pœnitentia voluntariè ſuſcepta facit,
vt maiori miſericordia ſit dignus; Nihilominùs erit
cum miſericordia coniungenda iuſtitia tum ob corre-
ctionem ipſius tum ob exemplum aliorum,ne ſcilicet
facilitas condonandi crimen,ſit incitamentom ad de-
linquendum,ſicque congruis pœnis puniendus, Gloſſ.
in cap. a nobis verb. reſipiſcant de Apoſtat. Nauar. *lib.* 3.
*conſil.de Regular.conſil.66.num.*1. Sanctor. *loc. ſup à cit.*
Peyrin. *in formulario lit. A.cap.20.n.5.&* 6. Fauſtus *lib.6.*
theſaur. Relig.q.234. Bordon. *in conſil. Regular reſol.41.*
quæſt.11. & Donat. *in prax. rer. Regular.part.2.tract.6.*
q.19.n.5.
10 Aduerte tertiò, quod ſi quis inducat Religioſum
ad apoſtatandum, aut ad fugiendum, vel cooperetur
ei in Apoſtaſiam, aut in fugam, teneatur ad omnia
damna, quæ indè oboeniunt Religioni (quales ſunt
pro Apoſtata, vel fugitiuo perquirendo expenſæ fa-
ctæ,lucra ceſſantia, & alia huiuſmodi) quia delinquit
contrà iuſtitiam, ſubtrahendo Religioni quod ſuum
eſt & eam damnificando: vnde tenetur etiam ad bonæ
opinionis detrimentum compenſandum. quod ob ta-
lem Apoſtaſiam,vel fugam ſubit Religio. Caietan. *in*
ſumma verb. reſtitutio cap. 7. & Suarez *tom.* 4. *de Relig.*
tract.8. lib.1.cap.1.n.8.
11 Non tamen tenetur pro illis,quos ad apoſtatandum,
vel fugiendum induxit, ipſe Religionem ingredi, vel
quærere alios,qui pro illis Religionem ingrediantur;
quia Religionis ingreſſus debet eſſe omnnò volun-
tarius,ſolumque propter finem vitæ perfectioris; So-
tus *de iuſtitia lib.4. q. 6. art.3.* Ledeſma 2. *par.4. q.18.*
art.2.& alij paſſim.
An autem qui induxit Religioſum ad apoſtatan- 12
dum,vel ad fugiendum, ſit de iure eccleſiaſtico excom-
municatus, propter priuilegia ſcilicet mendicantium,
videri poterit Suarez *tom.4. de Religione tract.* 8. *lib.3.*
cap. 3. n.26.
Aduerte quartò,quod detinens,occultans, vel quo- 13
modocumque fauens,aut adiuoans Apoſtatam,vel fu-
gitiuum Religioſum in Apoſtaſiam, vel io fugam,ſit
ipſo facto excommuoicatus, ex multis priuilegiis in
fauorem Religionum conceſſis; (ſicuti videre eſt apud
Caſarub. *in compend. priuileg. verb. Apoſtata ab Ordine,*
& Peyrin *de priuileg.ad conſtitut.2.Iulij II.§.13.n.47.*)
Quamuis ſub hac excommunicatione noo com- 14
prehendatur, neque poſſit à Prælato Religionis ex-
communicari Epiſcopus;quia Epiſcopus habet priui-
legium de iure communi, vt oon comprehendatur
ſub excommunicatione, neque poſſit ab aliquo ex-
communicari, niſi expreſſa mentio de ipſo fiat; *cap.*
quia periculoſum de ſent.excommun. in 6. At quia *in iſto*
cap. noo eſt ſermo de excommunicatione, ſed de ſuſ-
penſione,& interdicto; propterea, quod dixi,meliùs
probatur ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 24.c. 5. & ex*
cap. Sedes Apoſtolica de reſcript.
Pius II. etiam magnam conceſſionem Religionibus 15
fecit contra Principes, Duces,alioſque magnates fa-
uentes Apoſtatæ,fugitiuo, vel cuicumque alteri Reli-
gioſo ſuis Religionis Superioribus inobedienti,quod
ſcilicet poſſit contrà prædictos fauentes procedi per
cenſuras eccleſiaſticas vſque ad inuocationem Bra-
chij ſæcularis; Miranda *in Manuali tom.1.q.51.art.2.*
Detinentes etiam in ſuis Monaſterlis Apoſtatas Re-
ligionis Patrum Prædicatorum ſunt excommunicati
excommunicatione Papali; S Antonin. 3. *par.tit.24.c.7.*
& Filliucius *tom.1.quæſt.moral.tract.15.c.8.*
Cæterùm detinens,occultans, vel quomodocumque 16
fauens,aut adiuuans Apoſtatam, vel fugitioom Reli-
gioſum, excommunicationem prædictam non incur-
rit, ſi ipſe probabiliter iudicet, quod talis Religioſus
habeat legitimam cauſam (v.g. ex eo quod in illa non
ſit tutus,vel ex aliquo alio capite, &c.) non manendi
in Religione;quia tunc non peccat, ſed potiùs actum
charitatis exercet. Similiter,ſi id faciat ad hoc,vt præ-
dictum Religioſum Apoſtatam, vel fugitiuum redu-
cat ad pœnitentiam; quia tunc neque peccat, ſed po-
tiùs fauet Religioni,& vtiliter gerit negotium Reli-
gionis à qua prædictus Religioſus apoſtatauit, vel fu-
git. Similiter etiam, ſi detineat,vel occultet, &c. Apo-
ſtatam (non tanqoam Apoſtatam, ſeu contemplatione
Apoſtaſiæ) vel fugitiuum,noo tanquam fugitiuum,ſeu
contemplatione fugæ, ſed vt conſanguineum, ami-
cum,vel familiarem, ſeu contemplatione conſangui-
nitatis,amicitiæ,vel familiaritatis, etiamſi tunc moni-
tus eum noo eiiciat, (præſertim cum propoſito redu-
cendi eum ad meliorem ſtatum) quia tunc neque
etiam, peccat, ſed exercet officium de ſe bonum; &
quia excommunicatio lata eſt in odium Apoſtaſiæ,vel
fugæ; & à ſimili,quia ex ſatis probabili ſententia Do-
ctorum excommunicationem non incurrit,qui recipit
hæreticos,vel fauentes. &c. non tanquam hæreticos,
vel fauentes,&c.ſed tanquam conſanguineos,amicos,
vel familiares; Nauarr. *conſil.69.de Regular.n.1. & in*
ſumma c.27.num.1. Miranda *tom.1. manual.q.51.art.2.*
Portell. *in dubiis Regul.verb. Apoſtata n.4.* Rodriq. *tom.1.*
quæſt.Regul.q.30.art.9.& Peyrin. *de priuileg.ad conſt.1.2.*
Iulij II.n.49.
An autem recipiens,vel occultans, &c. Apoſtatam, 17
vel fugitiuum Religioſum neque incurrat excommu-
nicationem, ſi talis Religioſus prætendat, ſe nulliter
eſſe profeſſum.
Reſpondetur negatiuè;quia (quamdio nulla, ſeu in-
ualida, non eſt declarata profeſſio) in foro externo
poſſeſſio ſtat pro Religione, & præſumptio contra
ipſum

ipſum Religioſum, ſicque habetur pro Profeſſo, atque adeò pro Apoſtata, vel fugitiuo, vt propterea ex hoc ſolo capite nulhtatis profeſſionis recipiens, vel occultans, &c. excuſari non poſſit ab excommunicatione, & aliis pœnis, quas *ſupra* dicebam.

PETITIO III.

An Apoſtata in Apoſtaſia, ſicque in excommunicatione vltrà annum inſordeſcens, ratione inſordeſcentiæ (de qua Tridentinum *ſeſſ. 25. cap. 3. de reformat.*) ſit de hæreſi ſuſpectus, ſieque denunciandus Tribunali Sanctæ Inquiſitionis.

SVMMARIVM.

1 *Apoſtata in Apoſtaſia, ſicque in excommunicatione vltrà annum inſordeſcens, licet ſecundùm Farinacium, & alios ſit denunciandus Tribunali Sanctæ Inquiſitionis, vt de hæreſi ſuſpectus; probabilius tamen id habet locum, quando is eſſet denunciatus tanquam vitandus: inſordeſcentia enim non habet locum, niſi quoad excommunicatos denunciatos.*

2 *Inſordeſcentia in excommunicatione intantum inducit hæreſis ſuſpicionem, in quantum oſtendit contemptum aliquem clauium in facie Eccleſiæ; quo ceſſante, ceſſat etiam dicta ſuſpicio.*

3 *Inſordeſcens ad hoc vt inducat ſuſpicionem hæreſis poſt annum inſordeſcentiæ debet in facie Eccleſiæ eſſe excommunicatus, denunciatus; Nam Concilium Tridentinum requirit, quod contra ipſum præcedant legitimæ monitiones.*

4 *Idque frequenter ſeruatur in praxi.*

1 REſpondetur, quod (licet Farin. *de hæreſ. q. 193. §. 8. num.* 108. Peytin. *de priuileg. ad conſtitut. 2. Pauli V. §. 2. num.* 13. & Donat. *in praxi rer. Regul. part. 2. tract. 8. quæſt.* 43. affirment ſimpliciter) probabilius tamen dicatur, id habere locum ſolùm, quando Apoſtata, vel etiam fugitiuus, eſſet denunciatus, tanquam vitandus.

2 Probatur; quia inſordeſcentia non habet locum, niſi quoad excommunicatos denuntiatos (cùm in tantum inducatur in hæreſis ſuſpicionem, in quantum inſordeſcens contemnendo claues in facie Eccleſiæ, vel ſe illi contumacem exhibendo, videtur de illis malè ſentire, ſicuti deſumitur *ex cap. Bonæ de ætat. & qualit. & ex cap. cum contumacia de hæretic. in* 6. & docent Albertin. *de hæretic. numer.* 35. Additionator *ad Sayrum de cenſur. lib. 2. cap.* 10. & Rota *deciſ.* 132. *num. 7. part. 1. recent.*) Sed quando inſordeſcens non eſt denunciatus, non oſtendit aliquem contemptum clauium in facie Eccleſiæ, neque ſe illi contumacem exhibet: Ergo tunc locum non habet inſordeſcentia.

3 Confirmatur ex Concilio Tridentino *cit. ſeſſ.* 25. *cap. 3. de reformat. circa finem* Ibi: excommunicatus verò quicumque, ſi poſt legitimas monitiones non reſipuerit, non ſolùm ad Sacramenta, & communionem fidelium non recipiatur, ſed ſi obdurato animo cenſuris annexus in illis per annum inſorduerit, etiam contra eum, tanquam de hæreſi ſuſpectum, procedi poſſit, quia, ſi requiritur, quod præcedant legitimæ monitiones, inſordeſcens debet in facie Eccleſiæ eſſe excommunicatus, atque adeò denunciatus ſicque coram ipſa ſe obduratum oſtendere.

4 Confirmatur ſecundò, quia ſic etiam praxis in dies ſeruare videtur.

PETITIO IV.

Quiſnam in crimine Apoſtaſiæ, & à cenſuris, aliiſque pœnis huiuſmodi crimini annexis (ſi ſcilicet Apoſtata redeat ad Religionem) abſoluere poſſit?

SVMMARIVM.

1 *Apoſtaſiæ à crimine, & à cenſuris, aliiſque pœnis huiuſmodi crimini annexis (ſi ſcilicet Apoſtata redeat ad Religionem) poteſt abſoluere quilibet confeſſarius in conuentu, vel monaſterio deputatus, ſi crimen Apoſtaſiæ non ſit reſeruatum, &c.*

2 *Apoſtata vel fugitiuus ſi contraxit irregularitatem poterit diſpenſari à Prælatis ſuæ Religionis, dummodò non ſit bigamiæ, mutilationis membrorum, vel homicidij voluntarij; quia hi virtute ſuorum priuilegiorum diſpenſare poſſunt cum ſuis ſubditis ab omni alia irregularitate, exceptis prædictis.*

3 *Prælati Regularium diſpenſare poſſunt ab irregularitate ex homicidio voluntario ſecuto antè ingreſſum Religionis, in foro tamen conſcientiæ tantùm, ex priuilegio Pij V. conceſſo Monachis Caſſinenſibus.*

RΕſpondetur ſi crimen Apoſtaſiæ, vel etiam fugæ, non ſit reſeruatum, abſoluere poteſt quicumque Confeſſarius in Conuentu, vel Monaſterio deputatus; ſi verò ſit reſeruatum, recurrendum erit ad Superiorem, vti facta eſt reſeruatio. 1

Probatur; quia ad hunc finem (ſcilicet quoad caſus reſeruatos apud Regulares) non prodeſt Bulla Cruciatæ, nec Iubilæum particulare, nec alia huiuſmodi conceſſio, iuxta Conſtitutionem 105. Vrbani VIII. *tom. 4. Bullar.* Et notat, præter alios Portell. *in dub. Regular. verb. Apoſtata in addit. n.* 1.

Ab irregularitate autem, ſi quam prædictus Apoſtata, vel etiam fugitiuus, contraxerit, dummodo non ſit bigamiæ mutilationis membrorum, vel homicidij voluntarij) diſpenſare poterunt Prælati ſuæ Religionis; quia hi virtute ſuorum Priuilegiorum diſpenſare poſſunt cum ſuis ſubditis ab omni alia irregularitate, exceptis eis, quas ſuprà dicebam; S. Antonin. 3. *par. tit. 28. cap 7. §. vlt. in fine*, Caſarub. *in compend. Priuileg. verb. diſpenſatio*, Sorbus *ibidem verb. ordines ſacri*, Mirand. *tom. 2. manual. q. 8. art. vlt.* Peytin. *q. 1. de ſubdito Religioſo cap. 26. verb. ſed quares*, Naldus *in ſumma verb. infamia n.* 1. Theſaurus *in praxi par. 2. verb. Miſſa cap. 5. §. item ſi eſset*, & Bordonus *in conſil. Regular. reſol. 51. num.* 50. Quinimò etiam ex priuilegio Pij V.) quod conceſſum eſt monachis Sancti Benedicti Religionis Caſſinenſium anno 1571. vt in ſua conſtitutione 129. *tom. 2. Bullarij*) diſpenſare poſſunt ab irregularitate ex homicidio voluntario ſecuto antè ingreſſum, in foro tamen conſcientiæ, vti paſſim Doctores aduertunt. 2 3

PETITIO V.

An Religioſus ex legitima cauſa, poſſit, retento habitu Religionis, extra Monaſterium viuere? 1

SVMMARIVM.

1 *Religioſus poteſt ex legitima cauſa, retento habitu Religionis, viuere extrà Monaſterium; quia id non ſolùm non eſt intrinſecè malum; ſed neque derogat votis Religionis; cùm ea etiam extrà clauſtra poſſint ſeruari.*

2 *Religionum Prælati quamuis concedere poſſint licentiam viuendi extrà Monaſteria de Iure communi, cùm*

id ſpectet ad iuriſdictionem; non tamen concedere poſſunt de iure nouo Clementis VIII.

3 *Sacra Congregatio Regularium talem licentiam concedere ſolet cum quibuſdam certis conditionibus, v. g. ad manendum apud aliquem Epiſcopum, vt ei Religioſus inſeruiat in ſpiritualibus negotiis, & neceſſitatibus Epiſcopatus, &c. Vide ibi.*

4 *Religioſus non poteſt ſola licentia ſui Superioris manere extra monaſterium ad inſeruiendum alicui ſæculari beneficio, ſiue ſimplici, ſiue curato, neque alicui dignitati Eccleſiaſticæ.*

5 *Religioſus caſu quo ex priuilegio Sedis Apoſtolicæ beneficium aliquod ſiue ſimplex, ſiue curatum obtinuerit, licet illud poſtea dimiſerit, non poteſt ampliùs in Capitulis Generalibus, vel prouincialibus abſque licentia Generalis admitti, vel officium aliquod in Religione habere ſub pœna excommunicationis.*

6 *Religioſus quamuis ob neceſſitatem parentum poſſit habitu retento, manere extra monaſterium de iure communi, non tamen poteſt de iure nouo Clementis VIII. & Vrbani VIII.*

7 *Religioſus de facto egrediatur è monaſterio ſine legitima licentia ad ſubueniendum parentibus in extrema neceſſitate non eſt Apoſtata, neque fugitiuus; etiam ſi in tali neceſſitate id feceris erga alios extraneos.*

8 *Religioſus ſi de facto egrediatur è monaſterio ſine legitima licentia ad ſubueniendum parentibus in graui, aut grauiſſima neceſſitate, contradiſtincta ſcilicet ab extrema, eſt Apoſtata, & fugitiuus.*

9 *Religioſus nullus abſque licentia ſui ſuperioris poteſt ſe mancipare obſequio alicuius loci, vel perſonæ ex Concilio Tridentino, & ex decreto Sacræ Congregationis.*

10 *Religionum Prælati poſſunt reuocare ſuos ſubditos ſeruitio alicuius extra Religionem deputatos eoſque corrigere, cùm præceptis ſuorum ſuperiorum obedire teneantur, eorumque cenſuris ligentur, neque ſine eorum licentia eos aliquis poteſt in ſocios aſſumere.*

11 *Legatus à latere, Prælatus quicumque, & quæcumque perſona Religioſa, vel ſæcularis non poteſt aſſumere in ſocium Religioſum, niſi quem Magiſter Generalis, vel Prouincialis duxerit aſſignandum, ſine ſpeciali indulto Sedis Apoſtolicæ.*

12 *Commiſſarius cruciatæ niſi habeat facultatem ſpecialem, non poteſt aſſumere ſocios Religioſos inconſultis Superioribus Religioſis.*

1 RESpondetur affirmatiuè; quia id non ſolùm non eſt intrinſecè malum, ſed nec etiam derogat votis Religionis; cum etiam extra monaſterium Religioſus poſſit obſeruare votum paupertatis, obedientiæ, & caſtitatis; vide Doctores communiter, quos ſequitur Suarez *tom. 4. de Religion. tract. 8. lib. 3. cap. 7.*

2 Cæterùm (quamuis Prælati Religionum hanc licentiam concedere poſſint de iure communi; quia id ſpectat ad iuriſdictionem, quam ipſi de facto habent ſuprà ſubditos; Nauarr. *comment. 2. de Regular. num. 16. & 40. & comment. 4. num. 14.*) non tamen concedere poſſunt de iure nouo Clementis VIII. in decretis pro reformatione Regularium, à ſacra Congregatione iuſſu Vrbani VIII. approbatis, & innouatis; quia in his ſic habetur. [Inceatur ratio, qua ſublatis licentiis, & facultatibus hactenùs quibuſcumque conceſſis, degentes extra conuentus clauſtra, ad ea quamprimùm reuocentur, nec de cætero, niſi ex grauiſſima cauſa à Sede Apoſtolica approbanda, huiuſmodi facultates concedi poſſint.]

3 Hinc ſacra Congregatio Regularium talem licentiam concedere ſolet cum quibuſdam certis conditionibus, v. g. ad manendum apud aliquem Epiſcopum, vt ei Religioſus inſeruiat in ſpiritualibus negotiis, & neceſſitatibus Epiſcopatus; vel ad ſeruitutum alicuius confraternitatis; vel ad ſubueniendum parentibus ſenibus, aut egenis, & omni humano auxilio deſtitutis; Non item ad ſeruitium alicuius Principis ſæcularis: Quinimmò eadem Sac. Congregatio anno 1644. Generali cuiuſdam Religionis iuſſit, quod ſuos Religioſos ſub hoc titulo extra clauſtra degentes ad ea reuocaret.

Hinc 2. Religioſus non poteſt ſola licentia ſui Superioris manere extra monaſterium ad inſeruiendum alicui ſæculari beneficio (ſiue ſimplici, ſiue curato) neque alicui dignitati Eccleſiaſticæ; Idque non ſolùm ex decretis Clementis VIII. & Vrbani VIII. ſupradictis, ſed etiam ex multis iuribus, & auctoritatibus apud Syluestrum *verb. Religio 7. q. 3.* 4

Quinimmò caſu quo Religioſus ex principio Sedis Apoſtolicæ beneficium aliquod ſimile (ſiue ſimplex, ſiue curatum) obtinuerit, tamen ſi illud poſtea dimiſerit, non poteſt ampliùs in Capitulis generalibus, vel prouincialibus abſque licentia Generalis admitti, vel officium aliquod in Religione habere ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ; ſic conceſſit Sixtus IV. Carmelitis, vti videre eſt apud ſpecul. Ordinis *fol. 90.* & apud Rodriq. *tom. 2. q. 64. art. 3.* 5

Hinc 3. (quamuis Religioſus ob neceſſitatem parentum poſſit, habitu retento, manere extra monaſterium de iure communi; Nauarr. *lib. 3. conſil. de Regular. conſ. 54. & 55.* cum S. Thoma *2. 2. q. 101. art. 4.*) Tamen non poteſt de iure nouo Clementis VIII. & Vrbani VIII. ſupradicto, niſi ad id interceſſerit licentia Sedis Apoſtolicæ talem cauſam approbantis. 6

An autem, ſi de facto Religioſus egrediatur è monaſterio ſine legitima licentia ad ſubueniendum parentibus in neceſſitate extrema (quæ ſcilicet ſit talis, vt ſine egreſſu ipſius Religioſi mox, vel breui tempore ſequeretur mors parentum) ſit Apoſtata, vel fugitiuus? 7

Reſpondetur negatiuè, ita vt in tali caſu Religioſus non ſolùm poſſit egredi è monaſterio (etiam ſine licentia quacumque, ſi illam obtinere non potuerit) ſed etiam teneatur; quia caſus neceſſitatis extremæ de iure naturali eſt tam vrgens, vt in tali caſu (cùm ius naturale ſine comparatione præponderet iuri poſitiuo, teneatur non ſolùm parentibus, ſed etiam extraneis ſubuenire.

Quamuis non idem dicendum ſit in neceſſitate graui, vel etiam grauiſſima (quæ ſcilicet extrema, qualem ſuprà dicebam, non ſit) Ita vt Religioſus (quamuis Apoſtata, vel fugitiuus non ſit, ſi ſine legitima licentia egrediatur è monaſterio ad ſubueniendum parentibus in neceſſitate extrema) Tamen Apoſtata, vel fugitiuus ſit, ſi ſine dicta legitima licentia egrediatur è dicto monaſterio ad ſubueniendum parentibus in neceſſitate graui, vel grauiſſima, contradiſtincta ſcilicet ab extrema; Nauarr. *in commentar. de regular. ad cap. nullam 18. q. 1 num. 42.* Reginald. *tom. 1. lib. 20. cap. 2. de obligation. filior. num. 13.* Portell. *in reſponſ. moral. tom. 2. caſ. 72.* & Tamburin. *de iur. Abbat. tom. 3. diſp. 8. q. 6.* 8

Hinc 4. nullus Religioſus abſque licentia ſui ſuperioris poteſt ſe mancipare obſequio alicuius loci, vel perſonæ; quia (vt omittam de hac re prohibitionem Concilij Tridentini *ſeſſ. 25. de Regular. cap. 4.*) ex ſacræ Congregationis decreto ſupradicto concedere licentiam Religioſo, quod maneat extrà monaſterium, pertinet ad eamdem ſacram Congregationem. 9

Qualiter autem poſſint Prælati Religionum ſuos ſubditos ſeruitio alicuius extrà Religionem deputatos corrigere, & ad Religionem reuocare (cum præceptis ſuorum ſuperiorum obedire teneantur, eorumque cenſuris ligentur) Qualiter etiam nemo poſſit illos in ſocios ſibi aſſumere ſine licentia eorumdem Prælatorum, docent Rodriq. *tom. 2. quæſt. 64. art. 1.* & Peyrinus *tom. 5. priuileg. minimor. in conſtitutione 2. Iulij II. §. 11. num. 43.* Et extat etiam priuilegium Sixti IV. Carmelitis in Bulla *dum attenta* apud ſpecul. ordin. *fol. 89.* conceſſum, quo conceditur, quod Generalis Magiſter, vel Priores Prouinciales, & ipſorum Vicarij illos ex fratribus, de quibus auctoritate literarum Sedis Apoſtolicæ, vel legatorum ipſius Archiepiſcopis, & Epiſcopis, ac aliis 10

quibuſ

quibuſcumque prouiſum exiſtit, vel in poſterum contigerit prouideri, corrigere, ac etiam, non obſtante contradictione aliqua, poſſint ad ſuum ordinem reuocare, nec per literas eiuſdem Sedis, ſeu legatorum ipſius iam obtentas, vel de cætero obtinendas aliquos de fratribus ipſius ordinis præfatis Archiepiſcopis, & Epiſcopis, aut aliis teneantur in ſocios deputare, niſi dictæ literæ Apoſtolicæ obtinendæ de indulto eiuſdem, & ordine ipſo expreſſam fecerint mentionem, & alias id honeſtati ordinis, & illorum ſaluti viderint expedire.

11 Addit inſuper idem Pontifex ibidem : [Nullus autem legatus, etiam de latere noſtro miſſus, auctoritate literarum Sedis Apoſtolicæ ſpecialem de hoc indulto, & ordine noſtro non facientium mentionem, nulluſque Prælatus, nec aliqua perſona Religioſa, vel ſæcularis de fratribus eiuſdem ordinis ad ſua, ſeu Eccleſiæ negotia procuranda, vel ſecum manendum aliquos aſſumere valeat, niſi quos Generalis Magiſter in toto ordine, & Priores Prouinciales in ſuis Prouinciis ipſorum tanquam idoneos, & diſcretos ſibi duxerint aſſignandos, quos eos etiam ſubiacere volumus ordinis diſciplinæ.]

12 Ex quibus rectè reſoluit Portellius *in reſponſ. moral. tom. 1. caſ. 92.* de quodam Religioſo (quem extra voluntatem ſui Prælati quidam Commiſſarius Bullæ cruciatæ ad ſui obſequium mittendo illum ad quemdam locum pro negotio quodam peragendo aſſumpſerat) propter adducta ex Concilio Tridentino, & ex priuilegio Sixti IV. prædicto, quod id non potuerit facere, niſi in caſu, quo dictus Commiſſarius Cruciatæ aliud priuilegium (quod &, vt ipſi crederetur, oſtendere debebat) Concilio, & Sixti IV. priuilegio derogans haberet.

PETTIIO VI.

Ad quæ loca Religioſus ſine licentia Superiorum non poſſit ſe transferre, neque ibi prædicare?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus ſine licentia Superiorum non poteſt ſe transferre ad partes transmarinas, adeo quod ſi ſine tali licentia de facto ad eas ſe transferat, ſit excommunicatus excommunicatione Pontificiæ reſeruata.*

2 *Limita, in prædictam excommunicationem non incurrere Religioſos ſe transferentes ad partes transmarinas, in quibus multi fideles inueniuntur.*

3 *Monachus etiam, vel Canonicus Regularis nullam adminiſtrationem habens, ſine ſpeciali Prælatorum ſuorum licentia non poteſt ſe transferre ad Principum Curias, ita vt ſi ex tali tranſlatione Prælatis ſuis, ſeu monaſterio damnum cauſetur, ſit excommunicatus etiam ipſo facto.*

4 *Monachus etiam, vel Canonicus Regularis prædictam excommunicationem non incurrit, ſi ſe transferat ad prædictas Curias bono animo etiam ſi poſtea malum animum conceperit, neque incurrit, ſi ſe transferat animo nocendi peccato Religioſo.*

5 *Religioſis omnibus prohibitum fuit per Gregor. XIII. anno 1585 ſe transferre ad Iaponium, & partes propinquas præter quam Religioſis è Societate Ieſu; ſed per Clementem VIII. hæc facultas Ordinibus Regularibus conceſſa fuit anno 1600. Vide ibi.*

6 *Clemens VIII. monet ſuperiores Religionum, quod curent miſſiones prædictas vtiles eſſe conuerſioni infidelium; & quod prædicti Miſſionarij debeant eſſe ſub obedientia ſuorum Superiorum.*

7 *Religioſi Miſſionarij ſub excommunicationis Papæ reſeruatæ ſententia, & ſub aliis pœnis non poſſunt ex inſulis Philippinis, ſiue ex qualibet alia Indiarum Occidentalium tranſire in Iaponias, vel alias illi Prouincias adiacentes, & finitimas inſulas &c.*

8 *Religioſis Miſſionariis Paulus V. induſit, quod etiam per aliam viam, quam per Luſitaniam ad dictas Iaponicas, & alias Occidentis plagas ſe transferre poſſint.*

9 *Religioſi ad Indiarum partes ob fidem catholicam prædicandam, vel ob alia Eccleſiaſtica miniſteria exercenda miſſi, ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrenda, non poſſunt in itinere immorari, vel ad alia loca eis non deſtinata declinare.*

10 *Religioſi extra clauſtra, & obedientiam ſuarum Religionum viuentes, prohibentur etiam quorumcumque priuilegiorum prætextu permiſſi ab Epiſcopis prædicare, donec ab ipſis ſuper hac re Sedes Apoſtolica conſulatur.*

11 *Religioſorum bona extra clauſtra degentium etiam de ſuorum Superiorum licentia ſpectant ad Cameram Apoſtolicam, tanquam ipſius ſpolia.*

Reſpondetur, & dico primò: Religioſus ſine licentia ſuperiorum non poteſt ſe transferre ad partes tranſmarinas, adeò quod ſi ſine tali licentia de facto ad eas ſe transferat, ſit excommunicatus excommunicatione Pontifici reſeruata; *extrauag. ad noſtrum de regul.* & videri poterit præter alios Filliuccius *quaſt. moral. tract. 15. cap. 8.* 1

Eſt autem in dicta extrauaganti ſermo de Religioſo transferente ſe ad partes tranſmarinas, in quibus pauci fideles reperiuntur: Quapropter excommunicatio prædicta non comprehendit Religioſum illum, qui ſe transfert ad partes tranſmarinas, in quibus multi fideles inueniuntur; vide Doctores communiter, quos ſequitur Bonacina *de clauſur. q. 2. punct. 4.* 2

Dico ſecundò: Monachus etiam, vel Canonicus Regularis, nullam adminiſtrationem habens, ſine ſpeciali Prælatorum ſuorum licentia non poteſt ſe transferre ad Principum Curias, adeò quod ſi (vt damnum aliquod Prælatis ſuæ Religionis, vel monaſterio cauſet) ſe transferat ad illas, ſit excommunicatus etiam ipſo facto; *Clement. ne in agro de ſtatu monachor.* & videri poterit præter alios, Miranda *tom. 2. q. 35. art. 18.* 3

Quamuis ſi ſe tranſtulerit ad prædictas Curias bono animo, ſed poſtea ibi exiſtens conceperit malum animum (nocendi ſcilicet ſuis Prælatis, aut ſuo monaſterio) Probabiliter contra Suarez *de cenſuris diſput. 22. ſect. 5. n. 6.* & alios, excommunicatus non ſit, vide Doctores, quos ſequitur Bonacina *loco ſuprà cit. punct. 5. §. 4.* qui benè ſubdit, quod hæc excommunicatio non incurratur, ſi Religioſus ſe transferat animo nocendi priuato Religioſo, vel etiam Religioſo alterius Religionis, quantumuis Prælato; Neque etiam incurratur, niſi ſolùm à monachis, & Canonicis Regularibus, non autem ab aliis Religioſis; quia Textus ſolum de illis, non autem de iſtis loquitur. 4

Dico tertiò: (tametſi priùs ex Gregorio XIII. anno 1585. ſe transferre ad Iaponicum, & partes propinquas, prohibitum fuerit omnibus Religioſis, præter quam Religioſis è Societate Ieſu) Poſtea tamen ex Clemente VIII. in Bulla edita anno 1600. (quæ incipit *onerosa*) conceditur facultas omnibus, & ſingulis mendicantium Ordinum Magiſtris, Miniſtris, ſeu Prioribus Generalibus pro tempore exiſtentibus, [vt cùm neceſſitas poſtulauerit, quilibet Ordinis ſui ſpectatæ vitæ, & eruditionis Religioſos, quos nimirum ad prædicta officia, & miniſteria idoneos, & vtiles fore in Domino iudicauerit per Luſitaniam dumtaxat, & ſuſcepta inde nauigatione in Indias, & ciuitatem Goam, atque ad ſuperiores ordinum in illis partibus exiſtentes tranſmittere, & tam ipſi ſic tranſmittendi, quàm alij ſupradictorum ordinum Religioſi in eiſdem Indiarum partibus exiſtentes, & ad hoc munus obeundum à ſuis magiſtris, miniſtris, vel Prioribus Generalibus, ſeu aliis ſuperioribus electi, & approbati tam ad Iaponias prædictas

Digitized by Google

dictas, quam alias proximas, & adiacentes etiam Chinæ, & finitimorum, & terræ firmæ Indiæ Orientalis inſulas, Regiones, & Prouincias accedere.]

6 Deinde idem Pontifex monet ſuperiores Religionum, quod curent, prędictas miſſiones vtiles eſſe infidelium conuerſioni; Monet etiam, qualiter ipſi Religioſi miſſi, ſub obedientia ſuorum ſuperiorum, & ordinariorum debeant eſſe.

7 At tandem ſub excommunicationis Papæ reſeruatæ ſententia, & ſub aliis pœnis præcipit quibuſcumque Religioſis, [ne ex inſulis Philippinis, ſiue ex qualibet alia Indiarum Occidentalium (vel quæ pro partibus Indiarum Occidentalium parte tunc habetur) parte ad illas pertinente in Iaponias, vel alias illi proximas adiacentes, & finitimas Inſulas, Prouincias, & Regiones prædictas tranſire audeant;] Quod ſiquis aliter fecerit, ſub eiſdem pœnis redire teneatur.

8 Quamuis poſtea Paulus V. in Bulla (quæ incipit *Sedis Apoſtolicæ*, & habetur *in Appendice ad 3. tom. Bullar. fol. 48.*) conceſſerit omnibus Religioſis, quod etiam per aliam viam, quam per Luſitaniam, ad dictas Iaponicas, & alias Indiarum Orientalium Regiones ſe transferre poſſint, ſeruata tamen in reliquis dictarum Clementis VIII. literarum forma.

9 Vbi aduerte, quod Religioſi ad Indiarum partes ob fidem catholicam prædicandam, vel ob alia Eccleſiaſtica miniſteria exercenda miſſi, ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ non poſſint in itinere immorari, vel ad loca eis non deſtinata declinare; Paulus V. in Bulla, quæ incipit *accepimus*, & eſt inter Bullas huius Pontificis *in 3. tomo Bullarij*.

10 Aduerte 2. quod Religioſi extra clauſtra & obedientiam ſuarum Religionum viuentes prohibeantur, etiam quorumcumque priuilegiorum prętextu, permitti ab Epiſcopis, prædicare, donec ab ipſis Epiſcopi ſuper hac re Sedes Apoſtolica conſulatur; Tridentin. Concil. *ſeſſ. 5. cap. 2.*

11 Aduerte 3. quod bona Religioſorum extra clauſtra, etiam de ſuorum Superiorum licentia, viuentium, poſt mortem ipſorum ſpectent ad Cameram Apoſtolicam, tanquam ipſius ſpolia; Gregorius XIII. in Bulla, quæ incipit *Officij noſtri*, & eſt inter Bullas huius Pontificis *in 2. tom. Bullar.*

PETITIO VII.

An, & quomodo Religioſus extra clauſtra delinquens puniendus ſit?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus delinquens extra clauſtra puniendus eſt iuxta modum præſcriptum à Concilio Tridentino.*

2 *Religioſorum Prælati ad præcauendas fraudes, quæ interueniebant eludendo decretum ſacri Concilij Tridentini ex Clemente VIII. tenentur certiorem facere Epiſcopum de pœnis inflictis in Religioſis extra clauſtra delinquentes in ipſius Diœceſi.*

3 *Religioſus, qui deliquit extra clauſtra, dimiſſus impunitus, eſt reuocandus à ſuo ſuperiore inſtante Epiſcopo loci commiſſi delicti, & infrà tempus præfigendum ab Epiſcopo per ſuos ſuperiores puniendus, &c. ſub pœnis, &c.*

4 *Ordinarius loci, quo tranſmiſſus fuit Religioſus delinquens à ſuo ſuperiore impunitus, ſi is demùm inſtante Epiſcopo loci delicti non puniat, quid facere debeat eodem pariter inſtante.*

5 *Epiſcopo neque ex motu Clementis VIII. neque ex decreto ſacri Concilij Tridentini, neque ex declarationibus Sacræ Congregationis conceditur, vt poſſit per ſe vel per alios ad capturam Religioſi extra clauſtra notoriè delinquentis procedere; ſed ſolùm vt debeat inſtare apud Prælatum Religionis pro punitione illius; Quamuis probabiliter oppoſitum doceant alij in caſu ſuſpicionis fugæ, vel flagrantis criminis.*

6 *Epiſcopus vt teneatur inſtare Prælato Religionis, quod puniat Religioſum delinquentem extra clauſtra, delictum illius debet eſſe notorium, ac proinde non ſufficit, eſſe notum tantum alicui, vel aliquibus paucis perſonis.*

7 *Qualitas fundans Iuriſdictionem debet conſtare. Iudex debet agnoſcere, an ſua ſit Iuriſdictio.*

8 *Iuriſdictio competens ex qualitate, competit ſub conditione. Ideò priùs purificari debet conditio.*

9 *Ordinarius contra Religioſum extrà clauſtra delinquentem non poteſt componere proceſſum; Teſteſque aſſumptos ad deponendum de ſcandalo, & criminis notorietate ſuperiori Religionis ſuccedere debet.*

10 *Motus prædictus Clementis VIII. exigit dolum in Superiore, videlicet quod ob finem non puniendi Religioſum, illum alio tranſmittat extra Diœceſim Epiſcopi loci delicti, quo ceſſante ceſſat dicta diſpoſitio, vt ſi v. g. tranſmittat in pœnam delicti.*

11 *Quid facere debeat ſuperior Religionis ab Epiſcopo monitus.*

12 *An ſufficiat, quod ab Epiſcopum mittat ſententiam contra ſuum Religioſum latam, vel copiam, vel acta ſuper delictum.*

13 *Intra quod tempus ſuperior Religionis teneatur ſuum Religioſum punire.*

RESpondetur: Puniendum eſſe iuxta modum præſcriptum à decreto Concilij Tridentini *ſeſſ. 25. cap. 14.* ibi: [Regularis non ſubditus Epiſcopo, qui intra clauſtra monaſterij degit, & extra ea ita notoriè delinquit, vt populo ſcandalo ſit, Epiſcopo inſtante, à ſuo ſuperiore intra tempus ab Epiſcopo præfigendum ſeuerè puniatur, ac de punitione Epiſcopum certiorem faciat; ſin minùs à ſuo ſuperiore officio priuetur, & delinquens ab Epiſcopo puniri poſſit.] 1

At, quia aliqui ſuperiores Religionum admoniti de delictis ſuorum Religioſorum, eos extrà Epiſcoporum Diœceſim ex induſtria impunitos tranſmittebant, vel ipſimet Religioſi delinquentes ad alias Prouincias ſe transferebant, ſicque nec Religioſus delinquens poterat ab Epiſcopo puniri, nec ſuperior officio priuari, ideò Clemens VIII. in motu proprio (qui incipit *ſuſceptè muneris*, & eſt inter Bullas huius Pontificis 39.) præcipit omnibus, & ſingulis cuiuſcumque Religionis ſuperioribus in virtute ſanctæ obedientiæ, & indignationis Apoſtolicæ, ac priuationis dignitatum, & officiorum per eos obtentorum, eo ipſo incurrendis pœnis, quod iuxta decretum prædictum quilibet ipſorum Religioſum ſuum non ſubditum Epiſcopo, intra clauſtra degentem, & extrà ea, ſic notoriè, delinquentem, vt populo ſcandalo ſit, Epiſcopo inſtante, intrà tempus ab Epiſcopo præfigendum ſeuerè puniat, & de punitione Epiſcopum certiorem faciat, quodque decretum ipſum in omnibus, & per omnia exequatur. 2

Quod ſi ſuperior Religioſum ſuum ſic delinquentem non puniuerit, quinimmò illum impunitum ad alia ſuæ Religionis loca extra Epiſcopi Diœceſim tranſmiſerit, decreuit idem Pontifex, quod ſuperior, inſtante Epiſcopo, intrà terminum ab Epiſcopo præfigendum, & ſub eiſdem indignationis, ac priuationis dignitatum, & officiorum, necnon & ſub inhabilitatis ad illa, & alia in poſterum obtinenda, ac alteriùs priuationis actiuæ, & paſſiuæ vocis (ad quas à nemine præterquam à Romano Pontifice pro tempore exiſtente reſtitui poſſit) ipſo facto ſimiliter incurrendis pœnis ipſum Religioſum delinquentem à loco ad quem tranſmiſſus fuit, reuocare, & in quo deliquit conſtituere teneatur. 3

Quod, ſi hoc etiam facere prætermiſerit, ſtatuit, quod Ordinarius loci, ad quem Religioſus delinquens tranſmiſſus fuerit, ſuper præmiſſis ab ipſo ordinario loci, in quo deliquit, ſimiliter requiſitus, vel alias de illius 4

delicto

delicto informatus, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus prædictum Concilij decretum omninò exequi, & Religioſum delinquentem acriter punire poſſit, & debeat. Videatur Quaranta *in ſumma Bullarij verb. exemptio*, & Aldret. *lib. 1. de Religioſ. diſciplin. cap. 3. numero 35. & ſeqq.*

Verba prædicti motus, ſeu Conſtitutionis Clementis VIII. ſunt hæc:

CONSTITVTIO CLEMENTIS VIII. ſuper exequutione decreti Concil Trid. ſeſſ. 25. cap. 14.

Contra Regulares non ſubditos Epiſcopo intra clauſtra degentes, & extra ea ita notoriè delinquentes, vt populo ſcandalo ſint: ac contra eorum ſuperiores illos punire negligentes, aut impunitos ad alia ſuorum Ordinum loca tranſmittentes; vel tranſmiſſos, ad locum, in quo deliquerunt, non reuocantes. Romæ publicata die 18. Martij 1596.

CLEMENS PAPA VIII.

SVſcepti muneris ratio poſtulat, vt ea, quæ in Sac. Tridentin. Concil. prouidè conſtituta ſunt, ab iis, ad quos ſpectat, inuiolatè obſeruari curemus. Maturo ſanè conſilio, ipſius Concilij decreto prouiſum eſt, vt quicumque Regularis non ſubditus Epiſcopo intrà clauſtra degens, extrà ea ita notoriè deliquerit, vt populo ſcandalo ſit; Epiſcopo inſtante, à ſuo ſuperiore intra tempus ab Epiſcopo præfigendum ſeuerè puniatur, & Superior de punitione Epiſcopum certiorem faciat; ſin minùs ipſe à ſuo item ſuperiore officio priuetur, & delinquens ab Epiſcopo puniri poſſit. Verùm quia experientia compertum eſt, interdum in huiuſmodi decreti executione nimis remiſsè procedi; cùm enim Epiſcopus inſtat, aliquem regularem eo, quo ſuprà dictum eſt, modo delinquentem, à ſuo ſuperiore puniri, ſæpè fit, vt ſuperior Regularem delinquentem ad alia ſuorum Ordinum loca, extra Epiſcopi Diœceſin, ex induſtria impunitum tranſmittat, atque etiam ipſe aliquando ad alias Prouincias ſe conferat, nec vlteriùs ſuper delinquentis exceſſibus inquirat, nec de eius punitione Epiſcopum certiorem reddat. Vnde nec Regularis delinquens tunc ab Epiſcopo puniri poteſt, cùm extra ipſius Diœceſim exiſtat, nec Superior, qui delinquentem corrigere negligit, officio priuetur: nos pro paſtorali noſtra ſollicitudine, præfati decreti executioni, quantum cum Domino poſſumus fauere, & præmiſſis malis (vt par eſt) opportuno aliquo remedio occurrere volentes: de venerabilium fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium prædicti Concilij interpretum ſententia; motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, hac noſtra perpetuò valitura conſtitutione omnibus, & ſingulis cuiuſcumque Ordinis, & inſtituti Regularium, etiam mendicantium, Superioribus in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub indignationis noſtræ, ac priuationis dignitatum, & officiorum per eos obtentorum, eo ipſo incurrendis pœnis, præcipimus, & mandamus, vt iuxta prædictum decretum, quilibet ipſorum, Regularem non ſubditum Epiſcopo, intra clauſtra degentem, & extrà ea ita notoriè delinquentem, vt populo ſcandalo ſit, Epiſcopo inſtante, intra tempus ab Epiſcopo præfigendum ſeuerè puniat, ac de punitione Epiſcopum certiorem faciat, & aliàs decretum ipſum in omnibus, & per omnia exequatur. Cæterum ſi Superior in Regularem delinquentem non animaduerterit, quinimò, ſi illum impunitum ad alia ſuorum Ordinum loca, extra Epiſcop. Diœceſin, vt præfertur, tranſmiſerit: volumus, & ſimili motu, atque auctoritate decernimus, vt Superior, inſtante Epiſcopo, intra terminum ab Epiſcopo præfigendum, & ſub eiſdem indignationis noſtræ ac priuationis dignitatum, & officiorum obtentorum, necnon & ſub inhabilitatis ad illa, & alia imposterum obtinenda, ac vlteriùs priuationis actiuæ, & paſſiuæ vocis, ad quas a nemine, præterquam à Nobis, & Romano Pontifice pro tempore exiſtente reſtitui poſſit; ipſo facto ſimiliter incurrendis pœnis, ipſum Regularem delinquentem à loco, ad quem tranſmiſſus fuit, reuocare, & in quo deliquit, conſtituere, ſeu ſiſtere teneatur. Quod ſi hoc etiam facere prætermiſerit, per præſentes ſimiliter ſtatuimus, vt Ordinarius loci, ad quem Regularis delinquens tranſmiſſus fuerit, ſuper præmiſſis ab ipſo Ordinario loci, in quo deliquit, ſimiliter requiſitus, vel alias de illius delicto informatus, vt præfertur, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatus, prædictum Concilij decretum omninò exequi, & in Regularem delinquentem ſeuerè animaduertere poſſit, & debeat. Decernentes ſic, & non aliter per quoſcumque Iudices, & Commiſſarios quauis auctoritate fungentes, eiuſdem Roman. Eccleſ. Cardinales, & cauſarum Palatij Apoſtolici Auditores; ſublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, vbique iudicari, & diffiniri debere: irritum quoque, & inane, quidquid ſecùs ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtant, &c.

Aduerte tamen hic, quod neque ex decreto Concilij, neque ex motu Clementis VIII. concedatur Epiſcopo, quod poſſit per ſe, vel per alios ad capturam Religioſi, extra clauſtra notoriè delinquentis, procedere; ſed ſolùm quod debeat inſtare Prælato Religioſi pro punitione illius; Peyrin. *tom. 1. Priuileg. Minimor. in Conſtitutione 2. Sixti IV.* §. 11. *numer. 62. & ſeqq.* Nauar. *in Lucern. Regular. verb. delinquens numer. 6.* & Ceſpedes *de exempt. Regular. cap. 15. dub.* 238. quia Concilium (ſicut & Conſtitutio Clementis VIII.) tantùm Epiſcopo dat facultatem, quod inſtet apud Superiorem Religionis pro Religioſi, extra clauſtra delinquentis, punitione (ita vt ſi eum punire negligat Superior Religionis, punire poſſit ipſemet Epiſcopus) non autem dat facultatem, quod eum detineat; ergo, ſi eum detineat, excedit contra exemptum terminos ſuæ facultatis, ac proindè incurrit cenſuras à Summis Pontificibus, & à iure ſtatutas, & decretas; vnde, id non eſſe licitum Epiſcopo, declarauit etiam Sacra Congregatio apud Gallemat. *ad caput 14. de reformation. ſeſſione 25.* per hæc verba: 5

[Quando extra clauſtra Regularis delinquit notoriè, dubitatum fuit, an detinendus ſit in carceribus Epiſcopi, donec proceſſus in Curia Epiſcopali formetur, eoque compilato, inſtante Superiore remittendus ſit vnà cum proceſſu puniendus, an potiùs, non expectata compilatione proceſſus, ſtatim remittendus ſit ad Superiorem vnà cum his probationibus, quæ habentur? Sacra Congregatio reſpondit, ſtatim eum eſſe remittendum, etiam poſito, quod Superior Religionis nullam inſtantiam faceret.]

Et rursùs eadem S. Congregatio apud Collector. in Bullar. ad eumdem locum Concilij clariùs reſpondit per hæc alia verba:

[Epiſcopus non poteſt Regularem delinquentem incarcerare, vel proceſſare, ſed ſolùm inſtare apud Superiorem Religionis pro pœna.]

Quamuis oppoſitum videantur docere Portell. *in addit. ad dubia Regular. verb. punitio Relig. extra Conuentum num. 17.* Genuenſ. *in prax. Archiepiſcop. cap. 59 n. 3.* Piaſecus *in prax. Epiſcop part. 2. cap. 3. num. 43.* Nauarrus *in Lucerna Regular. verb. delinquens num. 5.* & Barboſa *de poteſt. Epiſcop. part. 3. allegat. 10. num. 19.* Quod tamen intellige in caſu, quo Epiſcopus fugam Religioſi timeret, vel Religioſum in fragranti crimine, verbi gratia in domo meretricis, comprehenderet; In quo vtroque caſu adhuc illum captum rectà via ad ſuperiorem Religionis deferendum curare tenebitur; Ita vt

Epiſcopus, ſi differat capere informationem, & Religioſum petentem nullet remittere, ad finem, vt illum carcere vexaret, excommunicationem incurrat, tanquam detinens carceratos Religioſum in caſibus à iure permiſſis; Gloſſa *in Clement. frequens verb. capiunt de exceſſib. Prælator.* & Abbas cum alijs *ibidem.* Vide *infra aduertendo 5.*

6 Aduerte 2. quod ad hoc, vt Epiſcopus teneatur inſtare Prælato Religionis, quod puniat Religioſum, modo ſuprà dicto delinquentem, delictum illius debeat eſſe notorium, & populo ſcandaloſum; quia ſic expreſsè habetur etiam in decreto Concilij Tridentini; Et quia alioquin potiùs generaretur ſcandalum cum detrimentu bonæ famæ Religioſorum; Non igitur ſufficiet, quod tale delictum ſit notum ſolùm alicui, vel aliquibus paucis perſonis; vide Doctores, quos ſequitur Peyrin. *loco ſuprà citato num. 63.*

Et quidem, quod qualitas notorietatis, & ſcandali in delicto Religioſi delinquentis extra clauſtra debeat eſſe notorium, & probari ſummariè, patet ex eo; quia agitur de Iuriſdictione, quæ Ordinario à Concilio ſolum conceditur ex qualitate delicti; ſed quando qualitas fundat Iuriſdictionem, debet de qualitate priùs conſtare (ſicuti tradunt communiter Doctores, quos citat, &

7 ſequitur Menoch. *conſ. 405. num. 3.* ex eo, quia, quando Iuriſdictio conuenit ex qualitate, remanet dubia, niſi conſtet de qualitate, ac proinde debet iudex cognoſcere, an ſua ſit Iuriſdictio *l. a. §. ſed ſi dubitetur; & l. ſiquis ff. de iudic.* Et qui vult vti aliqua Iuriſdictione, debet ſcire, ſe illam habere; *l. hæc autem §. 1. ff. ex quib. cauſ. in poſſeſſ. eat.* quod in præſenti non poteſt contingere, niſi conſtet de qualitate, ex qua conuenit Iuriſdictio) Ergo, &c.

8 Patet etiam ex eo, quia Iuriſdictio, quæ conuenit ex qualitate, conuenit ſub conditione qualitatis (cùm, ſi deficit qualitas, deficiat etiam Iuriſdictio) ſed quando Iuriſdictio conuenit ſub conditione, debet purificari conditio priùs, quam competat Iuriſdictio; Gloſſa *in Clement. 1. de officio delegat.* Cardinalis *in Clement. 1. de conceſſ. præbend. numero 18.* Anchatan. *conſ. 36. numero 4.* Decius *conſil. 603. numero 9.* & Gozadinus *conſil. 2. num. 16.* quos ſequitur Ruta coram Ludouiſio *deciſ. 1. num. 1.* Ergo, &c.

9 Aduerte 3. quod non poſſit Ordinarius contra Religioſum modo ſuprà dicto delinquentem componere proceſſum iuxta dicta in Aduertendo primo. Quod, ſi quos teſtes ad hoc, vt de ſcandalo & de criminis enormitate conſtet, examinandos curauerit, eorum depoſitionem ſuperiori Religionis tradere debebit.

Quamuis igitur, vti ſuprà dicebam, nec Concilium Tridentinum, nec Clemens VIII. ſtatuerint, quod Ordinarius prædictum Religioſum intra clauſtra degentem, & extrà illa delinquentem poſſit incarcerare (prout etiam declaratum eſt à Sac. Congregatione apud Aldretem *lib. 1. de Religioſ. diſcipl. cap. 3. num. 40.*) ſed ſolum debeat inſtare Prælato Religionis pro punitione talis Religioſi; Nihilominùs, quia nonnulli, id fieri poſſe, dicunt, intellige iuxta ea (quæ ſuprà dicebam) caſu quo Ordinarius timeret fugam Religioſi, aliàs non; quia (cùm Ordinarios dictum Religioſum punire non poſſit, neque fugam illius timeat) non eſt, cur poſſit illum incarcerare; caſu tamen quo incarcerauerit (quamuis ſimiliter nec Concilium Tridentinum, nec Clemens VIII. habeat, quod Ordinarius poſſit ſumere informationes ſuper delictum, eiuſque notorietatem) Nihilominùs, quia ex quadam declaratione Sacræ Congregationis Barboſa *de offic. & poteſt. Epiſcop. allegat. 105. numero 20.* & Nouarius *in lucerna Regular. verb. delinquens num. 9.* id fieri poſſe, tenent, intellige iuxta ea (quæ ſuprà etiam dicebam) dummodò ſtatim, & ſine mora id fiat, & informatio ſtatim ad ſuperiorem Religionis remittatur, provt etiam innuit Barboſa *ſuprà num. 19.* Piaſecus *in praxi Epiſcop. parte 2 cap. 5. numero 45.* & aſſerens de hoc declarationem S. Congregationis Nouarius *numero 6.* qui ex Genuenſi *in praxi cap. 19.* iuxta ea (quæ ſupra etiam dicebam) rectè ſubdit, quod, ſi Ordinarius differret capere informationem, & Religioſum carcere vexaret, abſque dubio contraheret excommunicationem impoſitam ſcilicet in Ordinarios procedentes contra Religioſos exemptos, & impoſitam in *can. Si quis ſuadente diabolo.*

Aduerte 4. quod motus Clementis VIII. ſolum procedat, quando ſuperior Religionis Religioſum extra clauſtra notoriè, & ſcandaloſè delinquentem tranſmittit ad locum extra Diæceſim eo fine, vt ſic impunitus remaneat; ſecùs, quando tranſmittit in pœnam delicti commiſſi, vel eo fine, vt ſic ibi decentiùs puniatur; Rodriquez *tom. 2. quæſtion. regular. q. 2. art. 6.* & Peyrin. *vbi ſupra num. 69.* 10

Aduerte 5. quod (quamuis etiam ad hoc, vt ſuperior Religionis debeat punire prædictum Religioſum, poſſit, quantum eſt ex vi decreti Concilij Tridentini, & motus Clementis VIII. expectare; vt ſæpiùs de ea re moneatur ab Ordinario; quia Concilium, & Pontifex vtuntur verbo *inſtare*: quod denotat vrgere cum quadam importunitate; Baldus *in l. eos §. Apoſtolos Cod. de appellat. numero 3.* Rodriquez, & alij, quos citat, & ſequitur Aldrete *lib. 1. de Religioſ. diſciplin. cap. 3. num. 37.* Et meritò, quia contingere poteſt, quòd Ordinarius ſit deceptus, vel de Religioſi delicto non benè informatus) Nihilominùs dictus ſuperior Religionis debeat ſtatim, ad primam monitionem Ordinarij, procedere ad puniendum talem Religioſum, non ſolum, ne propter ſuam moram videatur illius delicto connuere, ſeu acquieſcere, provt habet idem Aldrete *vbi ſuprà numero 38.* Sed etiam, quia ſic declarauit Sacra Congregatio teſte Barboſa *ſuprà numero 20.* & Nouatio *numero 9.* 11

Aduerte 6. quod (cùm in dicto decreto Concilij Tridentini, & motus Clementis VIII. ſtatuatur, à Prælato Religionis Ordinarium certiorem fieri de punitione prædicti Religioſi) Propterea non ſufficiat, à Prælato Religionis ad Ordinarium mitti ſententiam, ſeu copiam illius, vel acta ſuper delictum, ſed requiratur, à Prælato Religionis Ordinarium certiorem fieri de ipſa punitione, ſeu executione ſententiæ, provt etiam declarauit Sacra Congregatio teſte eodem Barboſa, & Nouario *ſuprà.* 12

Quod tamen intellige, niſi executio ſententiæ requireret ſucceſſionem temporis (vt ſi v. g. Religioſus propter illud delictum condemnatus eſſet ad ieiunium, vel diſciplinam per annum ſingulis Ferijs ſextis) quia tunc ſufficeret, Ordinarium certiorem fieri de ſententia pœnitentiæ impoſitæ, quodque quidem ea in executione poni, & adimpleri iam cœperit.

Aduerte 7. quod (cùm Concilium Tridentinum, & Clemens VIII. ſtatuant, Prælatum Religionis teneri punire prædictum Religioſum intrà tempus ab Ordinario deſignandum) ſi intrà illud tempus ob defectum Iuriſdictionis, vel ob aliam cauſam non potuerit eum punire, poſtulare debeat ab Ordinario termini prorogationem, quam debet Ordinarius concedere; quia terminus competens concedi debet; *cap. 1. de dilationibus, cap. 2. requiris §. 1. de appellation. & cap. legitima eodem tit.* Et quia alioquin inuenta eſſet via, qua, poſſet ſemper breuiſſimo tempore aſſignato, Ordinarius contra Religioſorum exemptionem Religioſum punire; vide Doctores, quos citat, & ſequitur Aldrete *loco ſuprà citato num. 38.* 13

PETITIO

PETITIO VIII.

An Religioſus exemptione quadam ſpeciali, quam habet, poſſit ſe tueri contra Epiſcopum procedentem, in vigore prædictæ Conſtitutionis Glementis VIII.

SVMMARIVM.

1 *Religioſi ſpeciali exemptione, quam habent, poſſint ſe tueri contra Epiſcopum procedentem vigore Conſtitutionis Clementis VIII. quia delegatio eſt facta in ordinem ad exemptos exemptione communi, & non ſpeciali.*

2 *Exemptio ſpecialis ſuperueniens exemptioni communi aliquid ſuper ipſam debet operari.*

1 RESpondetur (quamois quidam negent; quia Epiſcopus contra talem Religioſum procedit, tanquam delegatus Sedis Apoſtolicæ; Et pro ſe adducunt Rotam *in deciſ. Seraphin. in vna Salamantina Iuriſdictionis* 14.) Non omnino improbabiliter tamen affirmant alij; quia delegatio eſt facta in ordine ad exemptos exemptione communi: Ergo (cum Iuriſdictio delegata ſtrictè ſit interpretanda *cap 1. de reſcript. in 6.*) extendi non poterit ad exemptum exemptione ſpeciali.

2 Confirmatur; quia exemptio ſpecialis ſuperueniens exemptioni communi, debet aliquid ſuper ipſam operari: Ergo debet tollere ſubiectionem, quam habet exemptus exemptione communi, atque adeò eam, quam habet reſpectu ordinarij, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegati.

PETITIO IX.

In quo prędicta Conſtitutio Clementis VIII. contineat nouum ius?

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutio Clementis VIII. nouum ius continet, quo onerat ſuperiores ad reuocandum delinquentem in locum delicti ſub grauioribus pœnis quam infliguntur à Concilio Tridentino.*

2 *Epiſcopus loci tenetur coërcere delinquentem ad ſeipſum tranſmiſſum inſtante Ordinario loci delicti.*

3 *Superior Religionis amittit ſuum ius, ſi intra præfixum tempus non reuocauerit delinquentem in locũ delicti.*

1 RESpondetur: Continet nouum ius in eo, in quo onerat ſuperiores ad reuocandum delinquentem in locum delicti ſub pœnis grauioribus, quam infliguntur à Concilio Tridentino;
2 Tum in eo, quod eaſdem pœnas infligit eiſdem negligentibus coërcere Regulares; Tum etiam in eo, quod obligat Epiſcopum loci, ad quem delinquens tranſmiſſus fuerit, quod illum puniat,
3 inſtante Ordinario loci, delicti, ſi Religionis ſuperior, qui tranſmiſit, intra præfixum tempus non reuocet delinquentem in locum delicti.

PETITIO X.

An Religioſus degens extra clauſtra de licentia ſuperioris, puniri, ſi delinquat extra clauſtra, poſſit ab Ordinario loci?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus extra clauſtra monaſterij degens de licentia ſui ſuperioris poteſt puniri ab Ordinario loci, ſi extra clauſtra deliquerit.*

2 *Religioſus degens in domo ad monaſterij erectionem deſtinata, vbi non viget regularis obſeruantia, poteſt puniri ab Ordinario loci; quia ita fuit ſancitum à ſacra Congregatione Concilij Tridentini.*

3 *Religioſus degens extra monaſterium cum licentia ſui ſuperioris non ſubiicitur Ordinario, modo non deliquerit; quia in odioſis non eſt facienda extenſio.*

4 *Religioſus manens extra monaſterium cum licentia ſui ſuperioris, dicitur eſſe in monaſterio.*

5 *Religioſi degentes extra monaſterium ſine licentia ſuperioris poſſunt puniri ab Ordinario loci, tanquam deſertores ſui Ordinis.*

6 *Religioſi degentes extra monaſterium apud Vniuerſitates, ſtudiorum cauſa, ſubiiciuntur Ordinario loci.*

7 *Religioſi degentes in Grangiis, vel in aliis locis annexis monaſterio, ſi deliquerint, non ſubiiciuntur Ordinario; quia cum iſta loca ſint membra monaſterij, manent ſub directione ſuperioris, à quo poſſunt puniri.*

8 *Religioſus degens in loco ad erectionem monaſterij deſtinato, vbi adeſt ſuperior, quocumque nomine ille vocetur, ſi deliquerit, non ſubiicitur Ordinario; quia ibi adeſt aliqua forma monaſterij, neque ſubditus eſt deſtitutus correctione.*

9 *Religioſus degens in loco ad erectionem monaſterij deſtinato, vbi non viget regularis obſeruantia; neque viuitur conuentualiter. ſubiicitur Ordinario.*

10 *Facultas Ordinarij loci quoad ſuperiores Religionum eſt cumulatiuè, & non priuatiuè concesſa.*

11 *Milites Hieroſolymitani degentes extra monaſterium, non comprehenduntur in decreto Concilij Tridentini, niſi in caſu delicti notorij præbentis ſcandalum populo: quia cum ferè omnes extra monaſterium, vel conuentum degant, ipſorum exemptio corrueret.*

AFfirmant quidam, vt Rubinus *deciſ.15.* & Piccatlus *conſil.91.* quatenùs expreſsè aiunt, quod Re- 1
ligioſus manens extra clauſtra de licentia Superioris 2
(etiam in domo ad monaſterij erectionem deſtinata, niſi in dicta domo ſit regularis obſeruantia, vt ſaltem viuat ſub ſuperiore conuentualiter) poteſt puniri ab Ordinario loci; quia ſic declarauit Sac. Congregatio Concilij Tridentini.

Neque obſtat, ſubdunt, quod qui abeſt à clauſtro de licentia ſuperioris, cenſetur reſidere in clauſtro; Argumento Textus *in l. quæſitum* §.1. *ff. de legat.* 3. *& in l. Seia ff. de fund. inſtruction.* quia id, reſpondent, procedit extra caſum delicti; cùm tunc ſit acquiſitum ius Ordinario loci, & conſequenter tolli non poſſit illud per licentiam ſuperioris. His tamen non obſtantibus.

Reſpondetur: Id minùs rectè dictum eſſe videtur; 3
quia ſi attendatur prædicta Conſtitutio Clementis VIII. & decretum Concilij Tridentini *ſeſſion.* 25. *cap.14. de Regularibus & monialibus* (cum diſponant de Religioſo intra clauſtra degente, & extra clauſtra notoriè, & cum ſcandalo delinquente, non video, quomodo hæc diſpoſitio extendi poſſit ad eum, qui degit extra clauſtra de licentia ſuperioris; quia in odioſis non eſt facienda extenſio; Tum quia Tridentinum Concilium de degentibus extra clauſtra iam diſpoſuerat *ſeſſion.6. cap.3. de reformat.* Vbi ad Regulares extra clauſtra degentes puniendos conſtituit Epiſcopos, tanquam Sedis Apoſtolicæ delegatos, Ibi: [Nemo Regularis extrà monaſterium degens, etiam ſui Ordinis priuilegij prætextu, tutus cenſeatur, quominùs, ſi deliquerit, ab Ordinario loci, tanquam ſuper hoc à Sede Apoſtolica delegato, ſecun-

dum canonicas functiones viſitati, puniri, & corrigi valeat.

An autem decretum hoc habeat locum, quando Religioſus degit extra clauſtra de licentia ſuperioris?

4 Reſpondetur (quamuis ſatis probabiliter negent quidam, quos ſequitur Peyrinus *Conſtitut. 2. Sixti IV. §. 11. numero* 22. quia manens extra monaſterium de licentia ſuperioris dicitur eſſe in monaſterio, *cap. ex reſcripto de iureiurand.* Tum quia æquum non eſt, vt is, qui, quando opus eſt, à ſuo ſuperiore viſitatur, & punitur, extraordinario Iudici ſubſit) Probabilius tamen affirmant Genuenſ. *in praxi cap. 59. numero* 2. Campanil. *in diuerſ. iuris cap.* 12. *rubric.* 13. *numero* 22. Carlin. *lib.* 1. *controuerſ. forenſ. cap.* 50. *numero* 6. Piaſecius *parte* 2. *praxis cap.* 3. *numero* 42. & Barboſa *de poteſtat. Epiſcop. allegationib.* 105. *numero* 16.

5 Probatur; quia Concilium Tridentinum, quando loquitur de Religioſis repertis extra monaſteria ſine licentia ſuorum ſuperiorum, iniungit Ordinario, quod eos puniat, tanquam deſertores ſui Ordinis, vt *ſeſſion.* 25. *cap.* 34. *de Regularibus*, vbi etiam ſubdit

6 Epiſcopo eos, qui extrà monaſterium, ſeu conuentum manent ſtudiorum cauſa apud Vniuerſitates; Ergo, ſi intelligeret de iis, qui extra clauſtra degunt abſque licentia, bis de iiſdem diſpoſuiſſet; Et in decreto, de quo agitur, dixiſſet, vt puniantur abſolutè, tanquam Apoſtatæ, vel fugitiui, non autem dixiſſet, quod puniantur, ſi delinquant; Dum enim dicit, vt puniantur, ſi delinquant, tacitè concedit, quod manere poſſint extra clauſtra, quod non feciſſet, ſi intelligeret de iis, qui degunt ſine licentia.

Non obſtant oppoſita; quia manens extrà monaſterium de licentia ſuperioris dicitur eſſe in monaſterio fictione iuris, & quoad participationem iurium, priuilegiorum, &c. Concilium autem conſiderat eos, qui materialiter, & quoad habitationem degunt extrà monaſterium. Nec dici poteſt, quod ſubſit is viſitationi ſui Superioris; quia hæc non exercetur, niſi quoad eos, qui ſunt intra clauſtra, vel in locis annexis, iuxta ea, quæ mox dicentur.

7 Aduerte I. igitur, quod decretum hoc Concilij non habeat locum quoad eos, qui degunt in Grangiis, vel in aliis locis annexis monaſterio; Riccius *deciſion.* 231. *numero* 4. *parte* 4. & Barboſ. *de poteſt. Epiſcop. allegation.* 105. *numero* 17. quia hæc loca, cùm ſint membra monaſterij, manent ſub directione Superioris monaſterij, atque adeò etiam ij, qui ibi degunt, ideoque ſi delinquant, ab ipſo poterunt puniri, ſicque neceſſarium non eſt, quod ne delicta remaneant impunita, ſubdantur Ordinario, ſicuti ſubdant ij, qui degunt extra clauſtra monaſterij.

Quod, ſiquis manens in loco, ad erectionem monaſterij deſtinato, delinquat puniri poteſt ab Ordina-

8 rio; quia ſic declarauit Sacra Congregatio; Intellige tamen, ſi ibi maneat abſque ſuperiore; Piaſecius *parte* 2. *praxis Epiſcop. cap.* 3. Campanil. *in diuerſis. iur. rubric.* 12. *cap.* 13. *numero* 22. Genuenſ. *in praxi cap.* 59. *numero* 2. Riccius *deciſion.* 225. *numero* 5. *parte* 1. & Sperellus *deciſ.* 38. *numero* 21. *parte* 1. Quia, ſi ibi adſit ſuperior, quocumque nomine ille vocetur, puniri non poterit; cùm ibi tunc adſit aliqua forma monaſterij, ſeu regiminis Regularis, neque ſubditus ſit deſtitutus correctione. Sic Sacra Congregatio apud Gullemart. *ad cap.* 3. *de reformat. ſeſſion.* 6. per hæc verba.

9 [Fuit dubitatum, vtrum exiſtentes in aliqua domo, ad erectionem monaſterij deſtinata, comprehendantur in hoc decreto? Et fuit reſolutum die 24. Maij anno 1588. quod (licet ibi exiſterent de licentia ſuorum ſuperiorum, tamen ſi non haberent in dicta domo Priorem, ſeu Guardianum, & non viuerent iuxta inſtitutum Regulæ illius Religionis) comprehendantur in dicto decreto, vt ab Ordinario puniri poſſint; Non poſſint autem, ſi in ea domo ſub ſuperiore conuentualiter viuant.]

Ex qua declaratione ſequitur, quod, ſiquis, vbi eſt monaſterium, degeret in aliqua domo ad aliud nouum monaſterium exigendum deſtinata, præſens decretum locum non habeat; quia is, qui ibi degeret, maneret ſub cura, & regimine ſuperioris monaſterij iam erecti, & illa domus cenſeretur pro tunc, tanquam membrum prioris monaſterij, ſicque ſe haberet ille non ſecùs, ac ſi degeret in aliqua Grangia, ſeu in aliquo loco, qui ſit annexus monaſterio.

Aduerte 2. quod hæc facultas non ſit conceſſa Ordinario priuatiuè quoad ſuperiores Religionum, ſed cumulatiuè ad illos: Quapropter poterunt illi etiam punire tales Religioſos, & præuenire Ordinarium; vide Doctores, quos ſequitur Vvamæſius *conſil.* 465. *tom* 2. quia Concilium Religioſos degentes extrà clauſtra non eximit à Iuriſdictione ſuorum ſuperiorum, atque adeò neque à correctione illorum; cùm Iuriſdictio ſemper cenſeatur conceſſa cumulatiuè reſpectu iudicis Ordinarij; Bartolus *in l.* 1. *Cod. de offic. Præfect. Vrb. numero* 1. Baldus *in l. vnica §. vbi autem Cod. de caduc. tollend. numero* 6. Decius *conſil.* 3. *num.* 3. Ancharan. *conſil.* 164. *num.* 5. Surd. *conſil.* 56. *num.* 19. Ruin. *conſ.* 7. *numero* 5. *lib.* 4. & alij, quos ſequitur Ludouiſ. *deciſ.* 4. *num* 9. 10

Aduerte 3. quod dictum Tridentini decretum non comprehendat milites Hieroſolymitanos; Idque propter rationem, quæ mox infrà dicetur.

Excipe caſum delicti notorij, ita vt illi populo ſcandalum præbeant, & ſui ſuperiores ab Epiſcopo moniti illos non correxerint; quia tunc ſubintrat alia Concilij diſpoſitio, cuius vigore illi puniri poterunt, ſicuti ſæpè declarauit Sacra Congregatio Epiſcoporum, & Regularium; ſiquidem Pius V. in Conſtitutione (quæ incipit *expoſcit paſtoralis officij*) ſubiecit viſitationi ordinariorum, vt Apoſtolicæ Sedis delegatorum, Eccleſias ipſorum militum (quibus cura animarum incumbit) perſonaſque omnes eam exercentes in iis tantùm, quæ ad dictam curam pertinent; In cæteris autem exemptos reliquit: Et Gregorius XIII. *in Conſtitutione* 67. (quæ incipit *circumſpecta in omnibus*) reduxit priuilegia dictorum militum quoad Capellanos, Vicarios, Procuratores, Colonos, familiares ſeruientes, cæteraſque perſonas iiſdem militibus quomodocumque addictas ad terminos Concilij Tridentini, & ſolùm excepit eos, [qui Eccleſiis, aliiſque locis dictorum militum actu deſeruiunt, & intrà eorum ſepta & domos reſident, ac ſub eorum obedientia viuunt; quæ omnia debere ſimul concurrere, intelligantur: Et eos, qui legitimè, & ſecundùm Regulam prædictæ Religionis profeſſionem fecerint, de qua loci Ordinario conſtare debeat. 11

Ex quibus omnibus ſequitur, quod non poſſint Ordinarij circa milites Hieroſolymitanos extra monaſterium, ſeu Conuentum degentes ſe ingerere; Et ratio eſt, quia, cum milites Hieroſolymitani ferè omnes extra monaſterium, ſeu conuentum degant, ipſorum exemptio corrueret.

PETITIO XI.

An Religioſus inferens iniuriam Epiſcopo iuriſdictionem exercenti, poſſit ab illo puniri? Vbi etiàm quomodo Epiſcopus dicatur Ordinarius, Diœceſanus; & an ipſorum iuriſdictio ſit de iure communi?

SVMMARIVM.

1 *Religioſi inferentes iniuriam Epiſcopo exercenti iuriſdictionem poſſunt ab illo puniri: Nam delegatus poteſt punire delinquentes in ſuam perſonam, ſi ex hoc turbetur eius iuriſdictio; & conceſſa iuriſdictione, cenſentur conceſſa omnia, ſine quibus exerceri non poteſt.*

2 *Sub nomine Epiſcopi includuntur, quæ ſunt tantùm Ordinis, & ſic non comprehenduntur Epiſcopi electi antè conſecrationem.*

3 *Sub nomine Ordinarij includuntur, quæ ſunt Ordinis, & quæ ſunt iuriſdictionis.*

4 *Sub nomine Diœceſani comprehenduntur, quæ ſunt poteſtatis ſeu dignitatis.*

5 *Ordinariorum iuriſdictio eſt de iure communi.*

6 *Iuriſdictio ipſorum eſt ſuper omnes de Diœceſi, exceptis exemptis.*

1 RESpondetur quoad primum, quod videatur affirmandum; quia *in l. nullum Cod. de teſtib.* exemptus punitur propter aures offenſas; tum quia à delegato puniri poteſt extraneus delinquens in eius perſonam, ſi per hoc contingat turbari eius iuriſdictionem; Innocent *in cap. dilectus de pœnis*, & Abbas *in cap. 1. de offic. delegat.* tum quia, conceſſa iuriſdictione, cenſentur conceſſa omnia, ſine quibus ea exerceri non poteſt, *l. 2. ff. de iuriſd. omn. iudic. & cap. præterea de offic. delegat.*

2 Cæterùm quoad ſecundum in ly, *Epiſcopus*, includuntur, quæ ſunt tantùm Ordinis, & ſic non comprehenditur Epiſcopus electus antè conſecrationem:
3 In ly, *Ordinarius*, includuntur, quæ ſunt Ordinis, & quæ ſunt iuriſdictionis: In ly *Diœceſanus*, includuntur, quæ ſunt poteſtatis, ſeu dignitatis, vt per iura, quæ præter alios allegat Butrius *in ſil. 19. n. 3.* Et iuriſdictio ipſorum eſt de iure communi, *cap. omnes Baſilicæ 16. q. 7. & cap. cum perſona de priuileg. in 6.* Eſtque ſuper omnes de Diœceſi, exceptis exemptis, *cap ſanè de exceſſib. prælator.* & ibi Gloſſa.

PETITIO XII.

An Religioſus amittat priuilegia, ſi viuat irregulariter? Vbi etiam, an eadem amittat ob non vſum, vel ob ceſſionem, ſeu renunciationem eorum, volens verbi gratia ſe ſubmittere Ordinario?

SVMAMRIVM.

1 *Religioſus amittit Priuilegium, ſi viuat irregulariter, & ſeruare omittat Regulam non in aliquibus, ſed in omnibus.*

2 *Religioſus amittit Priuilegia ſuæ religionis non per ſimplicem non vſum; ſed per prohibitionem vſus, & acquieſcentiam Religionis.*

3 *Religioſus, vtpotè exemptus, & immediatè Sedi Apoſtolicæ ſubiectus, non poteſt renunciare priuilegium exemptionis.*

4 *Priuilegia conceſſa ratione ſtatus neque poſſunt renunciari, ſecùs alia priuilegia.*

1 RESpondetur, & dico primò: Religioſus amittit priuilegia ſi viuat irregulariter, ita tamen vt Regulam ſeruare omittat, non quidem tantùm in aliquibus, ſed in omnibus, ſicque ſolùm habitu, vel nomine ſit Religioſus; Rodriq. *tom. 1. quæſt. Regular. quæſt 9. articul.* 10. Cherubin. *in compend. Bullar. in Conſtitutione Pij V. & ſi Mendicantium in fine*, Miranda *tom. 2 manual. Prælator. quæſt. 43. articul. 3.* & Donatus *part. 1. prax. rer. Regular. tract. 12. q. 15.*

Probatur, tum ex Bulla Eugenij, qua conceſſit ſcholaribus Vniuerſitatis Salmaticenſis fructus beneficij in abſentia ſtudiorum cauſa, ſi tamen reuera ſtudiis operam nauârint, tum ex ratione; quia (cum priuilegia conceſſa ſint Religioni in communi, & ratione ipſius Religionis in communi ſe extendant ad perſonas ſingulares, quatenùs in eadem regulari ſocietate viuendi communicant) conſequens eſt, quod (ſi Religioſus relinquat Regulam in omnibus, & ſolùm retineat habitum, vel nomen Religioſi; ſicque deficiat fundamentum extenſionis Religionis ad ipſum) deficiat etiam extenſio priuilegiorum ad eumdem, iuxta Regulam *in cap. cùm ceſſante de appellat. nempè*, quod ceſſante cauſa, ceſſet effectus.

2 Dico ſecundò: ſi priuilegia ſint facultatiua (quidquid ſit de aliis) ea Religioſus non amittit per ſimplicem non vſum, ſed per prohibitionem vſus, & acquieſcentiam Religionis; Felin. *in cap. Paſtoralis numer. 5. de offic. Ordinar.* Franch. *in cap. ſignificanto numer. 3. de appellat.* Caſtrenſis *in l. qui luminibus numer. 2. ff. de ſeruitute verb. præd.* Afflict. *deciſ.* 378. *numer.* 2. Surd. *conſ.* 127. *numer.* 21. Seraphin. *deciſ.* 1086. *numer.* 1. Rota *deciſ.* 350. *numer. 2. part 2. recent. & deciſ.* 106. *numer. 9. coram Merlino*: In quo ſenſu intelligitur clauſula illa, quæ apponitur à Summis Pontificibus in confirmatione Priuilegiorum regularium ſub iſtis verbis: [Quatenus in vſu ſint, & ſacris Canonibus, & decretis Sacri Concilij Tridentini non aduerſentur.]

3 Dico tertiò: Religioſus, vtpote exemptus, & immediatè Sedi Apoſtolicæ ſubiectus, non poteſt cedere, ſeu renunciare priuilegium exemptionis, quia eſt priuilegium, quod habet implicatum ius tertij, ſcilicet Summi Pontificis, ideoque non poteſt ſe ſubiicere Ordinario, quia intereſt Sedis Apoſtolicæ, ne quis in ſibi immediatè ſubiectum manus apponat; Abbas *in cap. 1. numer. 11. de re iudic.* Ioann. Andr. *in cap. ſcienti, in fine de Regul. iur. in 6.* Franch. *ibidem numer.* 4. Felin. *in cap. cum olim numer. 3. de præſcript.* Caſtrenſis *conſ. 432. numer. 3. lib. 1.* Rota *in Vlyſſiponen. Monaſterij die 19. Nouembris anno* 1625. *coram Coccino, & in Gandauenſi Monaſterij die 24. Aprilis* 1641. *coram Panzirolo, & in deciſ. Seraphin.* 595. *n. 7.*

4 Confirmatur, quia dictum priuilegium exemptionis, ſicut priuilegium canonis, &c. conceſſum eſt ratione ſtatus, non autem ratione perſonæ; qui autem priuilegium aliquod habet ſibi conceſſum ratione perſonæ, poteſt illud renunciare, & tunc ſibi tantùm, non autem aliis conſimilibus præiudicare, eadem Rota *in dict. deciſ.* Seraphin. 595. *n. 7.* & Ferrer. *conſil. 102. lib. 1. n. 28.* & Cor. *conſ. 214. lib. 2. n. 8.*

PETITIO XIII.

An Religioſus, ſi diſcedat à ſuo Conuentu ſine licentia, poſſit ab Ordinario puniri?

SVMMARIVM

1 *Epiſcopus iuxta Decretum Vrbani VIII. poteſt iu-*

bere, vt Religioſi diſcedentes à Monaſterio ſine licentia Superioris, capiantur, tanquam deſertores Religionis, ſed debet eos tradere Superioribus ipſorum, vt puniantur.

2 *Per Decretum Vrbani VIII. fuit derogatum Concilio quoad facultatem puniendi, Epiſcopis conceſſam.*

1 RESpondetur (quamuis videatur affirmandum; quia ex Concilio Tridentino *loco ſuprà citando* non licet Religioſo, etiam prætextu adeundi ſuos Superiores, niſi ab iis miſſus, vel vocatus fuerit, à ſuo Conuentu diſcedere: qui verò ſine prædicto mandato in ſcriptis obtento repertus fuerit, ab Ordinariis locorum, tanquam deſertor ſui inſtituti, puniatur. Sic expreſsè prædictum Concilium *ſeſſ. 25. cap 4. de Regularib.*) Nihilominus ob Decretum Vrbani VIII. *de Apoſtat. & eiect.* (in quo decernitur quod Apoſtatæ, vel fugitiui, ſiue habitum regularem dimiſerint, ſiue non debeant ab Epiſcopo loci, vbi moram faciunt, in carceres coniici, & Superioribus Regularibus iuxta eorum regularia inſtituta puniendi conſignari) dicendum eſt, quod prædictus Religioſus poſſit ab Ordinario ſolùm capi, debeat autem ſuis Superioribus modo ſupradicto puniendus conſignari;
2 ita vt per hoc Decretum Vrbani VIII. derogatum ſit Concilio ſupradicto quoad facultatem puniendi Epiſcopis conceſſam; Miranda *tom. 1.* Manual. *quæſt. 51. articul. 2.* Lezana *tom. 1. quæſt. regular cap. 16. numer. 17.* & Leſped. *de exempt. Regular. cap. 16. numer. 2.*

PETITIO XIV.

An Religioſus, ſi quærat eleemoſynas, Conuentui ſcilicet ſuperfluas, poſſit ab Ordinario impediri?

SVMMARIVM.

1 *Religioſi mendicantes ſine neceſſitate, grauiter delinquunt: Auferunt enim panem verè indigentibus; & ſic merentur priuari priuilegio mendicandi.*

2 *Epiſcopi tamen non poſſunt impedire Religioſos mendicantes ſine neceſſitate, & circa hoc ſe ingerere; neque etiam titulo defenſionis naturalis, cùm ſint reuera defenſores, Patres, & Protectores Pauperum.*

3 *Epiſcopi, qui impediunt Religioſos mendicantes ſine neceſſitate, incurrunt pœnas interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ, & ſuſpenſionis ab adminiſtratione, & regimine ſuarum Eccleſiarum.*

4 *Prædicti Religioſi non poſſunt moleſtari à laicis; atque adeo, neque ab Epiſcopis, vtpote neque iuriſdictioni Epiſcoporum ſubiecti.*

5 *Dixi, ſi quærat eleemoſynas, Conuentui ſcilicet ſuperfluas, ſeu ſuprà Conuentus indigentiam; quia aliàs in omnium ſententia ab Ordinario ob indultum, & Priuilegium Pontificium* (vt in compend. Priuileg. Mendicant. verb. Eleemoſynæ) *ſine dubio impediri non poteſt. Hoc ſuppoſito.*

1 AFfirmant nonnulli; quia Religioſi in dicto caſu mendicantes ſine neceſſitate, cùm panem verè indigentibus auferãt, grauiter delinquunt *cap. Paſtor 2. quæſt. 1.* Ripa *de peſte remed. preſeruatiu. n. 169.* Quapropter id facere prohibentur, *l. vnica Cod. de mendicantib. valid. lib. 11.* Vbi præter alios Lucas de Peña; & expelli de ciuitate debent, Ripa *loc. ſuprà cit.* & Imola *in cap. Odoardus de ſolutionib.* Quod ex officio ſpectat ad Epiſcopus, tanquam ad Patres, & Protectores Pauperum, quos defendere tenentur, *diſtinct. 87. per totam, & cap. ſuper quibuſdam de verb. ſignificat. & cap. 1. diſtinct. 82.* Vbi dicitur, quod Epiſcopi, in quantum ipſis poſſibile eſt, teneantur prouidere neceſſitatibus pauperum; fauetque etiam textus *in cap. 8. ſeſſ. 22. de reformat. Concilij Tridentini*; Ergo poſſunt Epiſcopi, tanquam Patres, & Protectores, ſeu defenſores pauperum, quibus victus aufertur, ad obuiandum tali delicto tales mendicantes ab eleemoſynis ſuperfluis quærendis impedire. præſertim cùm prædictorum Religioſorum Priuilegium de mendicando non ſit intelligendum cum fraude, & præiudicio aliorum, *l. 2. §. merito, & §. ſi quis a Principe ff. ne quid in loc. public.* His tamen non obſtantibus.

Reſpondetur; Contrarium eſſe tenendum, quia (licet prædicti Religioſi quærentes ſcilicet eleemoſynas ſuperfluas, ſeu ſuprà ipſorum indigentiam, cùm præiudicent pauperibus verè indigentibus, male faciant, vt proindè, tanquam abutentes priuilegio, mereantur illo priuari, iuxta *cap. vbi iſta diſt. 74. cap. Priuilegium 11. quæſt. 3. cap. licet de Regularib. & cap. Tuarum de priuileg.*) Non tamen ſpectat ad Ordinarium, 2
prædictos Religioſos exemptus prædicto priuilegio, ſi eo abutantur, priuare, neque illud aliquo modo reſtringere, vel ne in executione ponatur aliquo modo impedire, adeò quod ſi id faciant, incurrant pœ- 3
nas interdicti ab ingreſſu Eccleſiæ, & ſuſpenſionis ab adminiſtratione, & regimine ſuarum Eccleſiarum: quas pœnas poſuit Sixtus IV. ad fauorem Patrum Prædicatorum, Minorum, & Carmelitarum, & Innocentius VIII. ad fauorem ſeruitarum, vt in priuilegiis eorum.

Confirmatur, quia prædicti Religioſi circa præ- 4
dictum eleemoſynas quærendi priuilegium, non poſſunt moleſtari à laicis, eo quod non ſubdantur iuriſdictioni ipſorum laicorum: ergo neque poterunt moleſtari ab Ordinario, eo quod, vtpotè exempti, neque ſubdantur iuriſdictioni ipſius Ordinarij.

PETITIO XV.

An, & quomodo Religioſus, ſi committat fraudem circa exemptiones ſibi conceſſas, puniatur in virtute Clementinæ primæ de decimis?

SVMMARIVM.

1 *Pœna Religioſorum fraudantium decimas de non exemptis.*

2 *Diſpoſitio Clement. 1. de decimis habet locum, probata ſolùm contrauentione.*

3 *Quando dicta diſpoſitio dictæ Clement. 1. habet locum, conſtat etiam de dolo.*

REſpondetur: in hac Clementina 1. de decimis 1
nequaquam imponitur pœna Religioſo committenti fraudem circa exemptiones ſibi conceſſas, ſed ſolùm iis, qui à ſoluendis decimis exempti committunt fraudem circa res non exemptas; vt ſi v. g. immiſceant animalia aliena cum propriis: Quapropter, cùm lex iſta pœnalis, extendi non debet vltrà materiam, pro qua imponitur, ideoq; Gloſſa *ibid. verbo* immiſcentium ait, quod Religioſi immiſcentes animalia decimis ſubiecta cum ſuis non ſubiectis, non amittant priuilegium quoad propria animalia.

Cæterùm, vt locum habeat pœna prædictæ Cle- 2
ment. 1. de decimis, ſufficit probatus actus abſque eo, quod probetur dolus, quia Religioſus habet contra
ſe

Digitized by Google

ſe Ius commune; *cap. ad decimas de reſtitut. ſpol.* niſi forſan aliqua rationabilis præſumptio ſit pro Religioſo, ſicut aduertit Zabarella *in repetit. dicta Clementina n.m.3.* & Bellamera *ibidem n.206.*

3 Stando igitur intra terminos diſpoſitionis prædictæ Clementinæ 1. non eſt probandus dolus; quia nunquam bona fides poteſt habere locum quando pœna ibi impoſita habet locum; niſi ab habentibus intereſſe requiſitio interponatur, vt claré ibi diſponitur per iſta verba: [Niſi poſt requiſitionem per eos, quorum intererit, ſuper hoc eis factam, à præmiſſis deſtiterint infrà menſem; aut ſi de iis quæ contra præmiſſa vſurpare, vel retinere præſumpſerint, infrà duos menſes damnificatis Eccleſiis emendam non fecerint competentem, ſint & tamdiu maneant ab officiis, adminiſtrationibus, & beneficiis ſuis ſuſpenſi; &c.] Vndè quando eò deuenitur, vt pœna locum habeat, iam conſtat de dolo; quia ſi Religioſus haberet aliquam exceptionem, opponere poſſet infrà tempus conceſſum ad ſatisfaciendum.

PETITIO XVI.

An Religioſus, ſi notoriè, & ſcandaloſè delinquant intrà Eccleſiam ſui Monaſterij, poſſit ab Ordinario puniri?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus notoriè, & ſcandaloſè delinquens intrà Eccleſiam ſui Monaſterij non eſt puniendus ab Ordinario.*

2 *Prædictus Religioſus notoriè, & ſcandaloſè delinquens intrà Eccleſiam Monaſterij, etiam ſuæ Religionis, vbi ipſe non degit poteſt puniri ab Ordinario.*

1 RESpondetur) quamuis affirment Barboſ. *in collectan. ad cap. vltimum n.8. de ſtat. Monach.* Sperell. *deciſ.38. num.15 part.1.* & Nauarrus *in Lucern. Regular. verb. delinquens num. 9.* afferendo declarationem S. Congregationis, quod ſcilicet etiam in hoc caſu locum habeat diſpoſitio Concilij Tridentini) negat tamen Nouarius *in ſumma Bullar. ſut. de Regularib. delinquent. ad Bullam Clementis VIII. n.9.* afferendo aliam declarationem in contrarium.

Quapropter (cùm ex his declarationibus contrariis mens Sacræ Congregationis nobis non conſtet) conſequens eſt, quod, quamdiu Sacra Congregatio quid ſenſerit, clarius non declarauerit, ſtandum ſit poſteriori declarationi; tum ex eo quod eſt poſterior; tum etiam ex eo, quod poſterior iſta declaratio magis congruit Decreto Concilij Tridentini; quia qui eſt intra Eccleſiam, verè eſt intrà clauſtra; tum quia totum Monaſterium ſimul cum Eccleſia eſt de iuriſdictione Prælati Religionis, eſtque veluti territorium ipſius Prælati Religionis; vnde non videtur delictum ſpectare ad Epiſcopum, ſicut, niſi obſtaret exemptio, ſpectaret, ſi committeretur extra clauſtra; quia commiſſum eſſet in territorio Epiſcopi.

2 Vel dicendum, quod prior declaratio locum habeat, ſi Religioſus notoriè, & ſcandaloſè delinquat intrà Eccleſiam etiam ſuæ Religionis Monaſterij, in quo tamen non degit; poſterior autem declaratio locum habeat, ſi Religioſus notoriè, & ſcandaloſè delinquat intrà Eccleſiam ſuæ Religionis Monaſterij, in quo degit; ſicque rectè concordantur prædictæ declarationes, quæ prima facie inter ſe contrariæ videbantur.

PETITIO XVII.

An Religioſus, ſi ob notorium crimen (v.g. percuſſionis Cleri, Duelli, vel violationis clauſuræ Monialium, &c.) incurrat excommunicationem, poſſit ab Ordinario excommunicatus declarari?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus incurrens excommunicationem ob aliquod notorium crimen non poteſt declarari excommunicatus ab Ordinario.*

2 *Epiſcopus non habet iuriſdictionem in Religioſos exemptos.*

REſpondetur negatiuè, atque ita ex Buttio *in cap. non poteſt de ſent. & re iudic.* Abbate *ibidem num 6.* & Felino *num.3.* docent Graſſius *part.1. deciſ.2. cap.49. numer.90.* Nauarrus *conſil.2. numer.1. de ſent. excommunicat.* Rodriq. *tom.1. quæſt. regular. quæſt 63. articul. 7.* Sorbus *in compend priuileg. verbo exemptio §. 14. in annotationib.* Zerula *in prax. Epiſcop. par.1. verb. excommunicatio*, Brun. *de Priuileg. Regul. r. tractat.2 cap.4. propoſit.6.* Peyrin. *de priuileg. aconſtitution.2. Sixti IV. §.16.* Vulpes *in prax. cap.42. numer.25.* & Antonellus *de regimin. Eccleſ. lib.7. cap. vltim. numer 2.* Quia ad declarandum aliquem excommunicatum requiritur iuriſdictio ſuprà illum: debet enim citari ad dicendum, quare non debeat declarari excommunicatus, debetque, illo audito, ferri iudicium, an incurrerit 1
excommunicationem: Quæ omnia ſunt actus iuriſdictionis, quam Ordinarius non habet in Religioſos exemptos, ergo. 2

Non obſtat textus *in cap. nulli de ſent. excommunicat.* Quia ibi non datur Ordinariis facultas declarandi excommunicatos exemptos; quod hodie extenditur ſolum ad denunciatos: vnde facultas declarandi relinquitur iuri communi, cui derogare non poteſt niſi Summus Pontifex, vel Sacra Congregatio de ſpeciali conſenſu Summi Pontificis.

PETITIO XVIII.

An licitè poſſit Religioſus propter crimina grauia condemnari, & mitti ad triremes?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus propter crimina grauia licitè poteſt condemnari, & mitti ad triremes; quia ſic habet conſuetudo.*

2 *Religioſus ſecundùm Peñam tranſmittendus ad Triremes eſt degradandus. Quod tamen gratis dixit.*

3 *Miniſtri Triremium verberantes talem Religioſum ad eas miſſum, dummodo modus non excedatur, neque tempus condemnationis completum fuerit, non incurrunt excommunicationem Canonis ſi quis ſuadente.*

4 *Religioſus rediens completo tempore condemnationis à Triremibus ad Religionem, readmitti non poteſt ad celebrandum ſine diſpenſatione; quia, vt infamis infamia iuris, eſt irregularis, ſi fuerit damnatus tali pœna ob cauſam famoſam; diſpenſabilis tamen à Prælato Religionis.*

5 *Triremium*

Digitized by Google

5 *Triremium pœna, licet ſit noua, cùm Religionum fundatores ad ſuos Religioſos puniendos, non ea, ſed diſciplinis, mortificationibus, & carceribus tantùm vſi fuerint, ſucceſſit tamen in locum antiquæ pœnæ deportationis, vel condemnationis ad opus publicum.*

6 *Religioſos puniri pœna triremium, licet ſit inconueniens, cùm per eam collocentur inter homines ſceleſtos, & propterea Vrbanus VIII. ſubſtituerit pœnam ergaſtuli; & tamen licitum; quia non extat prohibitio in contrarium, & aliter condignè quidam Religioſi puniri non poſſunt.*

7 *Religioſi ſi aliter condignè puniri poſſunt, non ſunt puniendi pœna Triremium; quia prædicta pœna eſt periculoſa ſaluti ſpirituali animæ, &c.*

8 *Religioſos regreſſos à Triremibus completo termino conueniens eſſet non reaſſumere habitum Religionis; & quia puniti fuerunt pœna irrogante infamiam; & quia præſumantur imbibiſſe ob peſſimorum conſuetudinem prauos mores.*

9 *Id tamen non eſt in vſu, præcipuè propter decretum ſacræ Congregationis de Apoſtatis, & dictis iuſſu Vrbani VIII. editum, &c.*

10 *Religioſi damnati ad triremes licet non peccent, ſi ex eis fugiant; peccant tamen mortaliter triremium Capitanei, ſi non recipiant Religioſos ad eas damnatos, vel ſi receptos ex eis dimittant non conſentiente Religione.*

11 *Limita niſi prædicti Capitanei certò nouerint, quod prædicti Religioſi iniuſtè tali pœna damnati fuerint.*

12 *Religioſi quæ acquirunt in triremibus, acquirunt Religioni; quia per hoc non ſunt omnino à Religione derelicti. Secus verò ſi in prædictis triremibus moriantur; quia tunc acquirunt Cameræ Apoſtolicæ.*

1 Reſpondetur affirmatiuè; quia ſic habet conſuetudo & aliquando ſic eſt neceſſarium, cùm aliter interdum ſimilia delicta condignè puniri non poſſint; Doctores, quos ſequitur Peyrinus *tom. 1. de ſubdito qu. 1. de obedientia cap. 27.*

2 Vbi aduerte, quod quidam (vt Peña *in 3. parte directorij Inquiſition. commentar.* 46) velint, quod priuſquàm talis Religioſus mittatur ad triremes, ſit degradandus. At, quidquid ſit de hoc,

3 Aduerte ſecundò, quod Miniſtri triremium verberantes talem Religioſum ad eas miſſum (dummodò modus non excedatur, neque tempus condemnationis completum fuerit) non incurrant excommunicationem *Can. ſi quis ſuadente Diabolo*; quia præterquàm ſic etiam habet conſuetudo, ideò ad illas mittitur, vt ſic puniatur: ergò licitè faciunt; Nauarrus *commentar. 3 de Regular. num.* 52. & Miranda *tom. 1. manual. q. 52. art.* 8.

4 Aduerte tertiò, quod prædictus Religioſus rediens poſtea completo tempore condemnationis, à triremibus ad Religionem, readmitti non poſſit ad celebrandum ſine diſpenſatione; quia, vtpote *ex l. Ad tempus Cod. ex quibus cauſ. infam. irrog.* infamis infamia iuris eſt irregularis; Toletus *in ſumma lib. 1. cap.* 62. Rodriquez *tom. 1. quæſtion. regular. quæſt. 24. art.* 6. & alij communiter. Quod intellige, ſi fuerit damnatus ad talem pœnam ob cauſam famoſam; Doctores, quos ſequitur Theſaur. *in praxi parte 1. cap. 33. §. talis eſt*, & *parte 2. verbo Miſſa cap. 5. §. Item ſi eſſet.*

Poterimus ab hac irregularitate diſpenſari poſſit à ſuperiore ſuæ Religionis iuxta ea, quæ ſuprà dicebam *Petitione 4. circa finem*: dummodo exinde non ſequatur ſcandalum, neque quid forſan obſtet quoad forum externum.

5 Aduerte quartò, quod (licet pœna triremium ſit noua; cum Religionum Fundatores ad ſuos Religioſos puniendos non ea, ſed diſciplinis, mortificationibus, & carceribus tantum vſi fuerint, Nauarrus *commentar. 3. de Regularibus num.* 52. & Peyrinus *tom. 1. de ſubdito quæſt. 1. cap. 27.*) ſucceſſerit tamen in locum antiquæ pœnæ deportationis, vel condemnationis ad opus publicum; Clarus, Farinacius, & alij, quos ſequitur Theſaurus *in praxi parte 1. cap. 33. §. Talis eſt, & parte 2. verbo Miſſa cap. 5. §. Item ſi eſſet.*

Aduerte quintò, quod (licet ſit inconueniens, 6
Religioſos puniri pœna triremium, cum per talem pœnam collocentur inter ſceleſtos homines; Nauarr. *loco ſuprà citato num.* 5. Clarus *in Practica libr. 5. §. finali*, & Diaz *in Praxi cap.* 143. Vt propterea Vrbanus VIII. loco pœnæ triremium, ſubſtituerit pœnam ergaſtuli) tamen iuxta ea, quæ dicebam, ſit licitum; quia non extat prohibitio in contrarium, & ſic obtinuit vſus Religionum, & ſunt quoad hoc aliqua priuilegia conceſſa quibuſdam Religionibus (ſcilicet Religioni ſancti Hieronymi in Hiſpania à Pio V. & Religioni ſancti Franciſci de Paula à Clemente VII.) & experientia docuit, quod aliter etiminoſi quidam Religioſi puniri condignè non poſſint; Peyrinus *loco ſuprà citato* Aldret. *de diſciplina Religioſa libr. 2. cap. 27. numer. 16. & 17.* & Rodriquez *tom. 2. quæſtionum Regularium, quæſtion. 24. art.* 1. Qui ſubdunt de modo, quo Religionum Superiores in tali pœna infligenda procedere debeant.

Hinc triremium pœna Religioſi puniri non debebunt, ſi aliter ij, condignè puniri potuerint; tum 7
propter rationem dictam; tum quia prædicta pœna eſt periculoſa ſaluti ſpirituali animæ non ſolùm propter ſocietatem ſceleſtorum hominum (etiam infidelium) qui in triremibus reperiuntur, ſed etiam propter participationem grauium peccatorum, quæ ibi perpetrantur; Diaz, & Peyrinus *in locis ſuprà citatis*: Videri etiam poterit Viuald. *in tractat. de diſpoſitione & degradatione ſubditi n.* 38.

Hinc quoque conueniens eſſet, quod prædicti Re- 8
ligioſi, quando completo tempore è triremibus reuertuntur, habitu Religionis ſpoliati remaneant; tum quia inconueniens eſt, quod homines, tam infami pœna puniti, habitum Religionis geſtent; tum quia propter ſocietatem peſſimorum hominum peſſimos mores imbibere ſolent, vt propterea meritò de Religioſorum conſortio ſeiungi debeant Rodriquez, & Peyrinus *vbi ſuprà*.

Id tamen in vſu non eſt (quinimò reuerſi genitu- 9
ram non amittunt; Syluester, Nauarrus, & alij, quos ſequitur Peyrinus *loco ſuprà citato*) Præcipuè propter decretum ſacræ Congregationis de Apoſtatis, & electis iuſſu Vrbani VIII. editum de non eiiciendo aliquem è Religione, niſi ſeruatis quibuſdam conditionibus, quæ ſæpè ſæpiùs in Religioſis iſtis ad triremes condemnatis non reperiuntur; etſi dicendum ſit, quod propter rationes dictas, dum mittuntur ad triremes, & in eis morantur, habitum Religionis geſtare non debeant; Doctores, quos ſequitur Bordonus *reſol. 15. num.* 29.

Aduerte ſextò, quod (licèt Religioſi ad triremes 10
damnati non peccent, ſi ex eis fugiant propter ea, quæ dicebam *ſuprà ſect.* 23.) peccent tamen mortaliter triremium Capitanei, ſi non recipiant Religioſos ad eas damnatos, vel ſi receptos ex eis dimittant, non conſentiente Religione; Doctores, quos ſequitur Peyrinus *vbi ſuprà*, qui *tom. 3. priuilegio Minimorum cap. 6. num.* 5. rectè limitat, niſi prædicti Capitanei certò nouerint, quod prædicti Religioſi iniuſtè ad talem pœnam damnati fuerint.

Aduerte ſeptimò, quod, quæ acquirant Religioſi 11
ad triremes (ſiue ad tempus, ſiue in perpetuum) damnati, acquirant ea Religioni; quia per hoc non ſunt

omnino

omninò à Religione derelicti, ſed ſolùm ſeparati; cuius rei ſignum eſt, quod ex cauſa rationabili poſſint exindè ab eadem Religione reuocari.

Quamuis, ſi ibi extra clauſtra morantur, quæ prædictis Religioſis ſuperſunt, ſpectent ad Cameram Apoſtolicam propter Conſtitutionem Gregorij XIII. (quæ incipit *Officij noſtri*) iuxta ea, quæ dicam *infrà poſt ſect. 30. in appendice aduertendo 9.*

PETITIO XIX.

Quid dicendum in ordine ad cauſas ciuiles, & criminales in communi Religioſorum?

SVMMARIVM.

1 *Cauſæ ciuiles Religioſorum, cùm ipſi ſunt actores, à quibus cognoſcantur.*
2 *An poſſint Religioſi tunc agere coram iudice ſæculari.*
3 *Quid quando ipſi Religioſi ſunt Rei.*
4 *Quid de Religioſis extra Monaſterium degentibus.*
5 *Quomodo* cap volentes de Priuileg. *& Tridentinum intelligi debeant.*
6 *Nec in prima inſtantia Religioſi coram Ordinariis trahi poſſunt.*
7 *Quomodo Bulla Pauli V. intelligi debeat.*
8 *Cauſa de nullitate Profeſſionis apud quos tractari debeât.*
9 *Quid de cauſis criminalibus Religioſorum.*
10 *An poſſint Religioſi trahere Reos coram aliis iudicibus.*
11 *Quid, quando ipſi ſunt Rei.*
12 *Coram Ordinariis quando trahi poſſunt.*
13 *Quid de criminibus ſpectantibus ad S. Officium.*
14 *Quid de crimine Monaſterij, tam in Italia, quam in inſulis Italiæ, vel extra Italiam.*
15 *Quid ſi Ordinarij procedant contra ipſos in caſibus non permiſſis.*
16 *An ſaltem poſſint procedere, data negligentia Superiorum Religionum.*

1 RESpondetur, & loquendo de cauſis ciuilibus, dico primò, ſi Religioſi ſunt actores, & ipſis illata eſt iniuria, vel violentia manifeſta, ipſorum cauſæ ciuiles cognoſci poſſunt à Conſeruatoribus, ex Conſtitutione Gregorij XV quæ incipit *Sanctiſſimus*, & ex declaratione S. Congregationis ſuper illam (etſi nonnulli, quos ſequitur Sanchez *lib 6. conſil. cap. 9. dub. 6.* teneant oppoſitum; niſi caſu, quo Religio ſpoliatetur bonis aliquibus quæ poſſidet.) Si verò ipſis non eſt illata iniuria, vel violentia manifeſta, ipſorum eædem cauſæ ciuiles non poſſunt cognoſci à Conſeruatoribus, ſed ab aliis iudicibus competentibus; quia (licet antè dictam Conſtitutionem Gregorij XV. fieri potuiſſet) poſt illam tamen fieri non poteſt, eo quod per dictam Conſtitutionem Gregorij XV. clarè decernitur, quod Conſeruatores nullam habeant iuriſdictionem *in cauſis, in quibus Regulares actores fuerint*: Quod explicans Sacra Congregatio excipit ſi Religioſis illata ſit iniuria, vel violentia manifeſta; ex quo infertur, quod ſi iis illata non ſit iniuria, vel violentia manifeſta, id fieri non poſſit. In quo eodem ſenſu intellige, cùm dicitur à quibuſdam Doctoribus, non poſſe nunc Conſeruatores Religioſorum procedere in cauſis ciuilibus eorum, qui aliquam ſummam pecuniæ, vel aliquam aliam rem ex locationibus, legatis, aut teſtamentis, &c. Religioſis debent, id ſcilicet non poſſe, ſi Religioſis iniuria, vel violentia manifeſta illata non ſit, poſſe verò ex vi declarationis Sac. Congregationis ſupradictæ, ſi Religioſis iniuria, vel violentia manifeſta illata ſit.

2 Cæterùm in eiſdem cauſis ciuilibus, in quibus ipſi Religioſi ſunt ſimiliter actores, poſſunt (ex licẽtia ſcilicet ſuorum Superiorum) ſiue ipſis iniuria, vel violentia manifeſta illata ſit, ſiue non, agere coram iudice ſæculari, ex prædicta Cõſtitutione Gregorij XV. adeò, vt ſi etiam (quando poſſunt, coram Conſeruatoribus non agant) ſibi nullo modo præiudicent; Federic. de Senis *conſ. 14. n. 5.* & alij paſſim, quos ſequitur Lauretus de Franchis *in controuerſ. Epiſc. & Regul. ſuper dictam Conſtitutionem Gregorij XV. pag. 178. in reſponſione ad 4.*

Dico 2. In prædictis cauſis ciuilibus ſi Religioſi ſunt Rei, trahi, ſeu conueniri debent coram ipſorum Superioribus Religionum; quia ij ſunt legitimi ipſorum Iudices; tum quia ex priuilegio ſunt exempti à quibuſcumque Iudicibus, etiam Eccleſiaſticis; poterunt tamẽ trahi ſeu conueniri etiam coram Conſeruatoribus, tũ ex conſtitutione prædicta Gregorij XV vbi id expreſsè habetur; tum ex declaratione S. Congregationis ſuper illam ſub Paulo V. 3

Dico 3. Religioſi tamen extra Monaſterium degentes, ſi, vbi degunt certum Iudicem à Sede Apoſtolica deputatum non habeant, conueniri debent coram Ordinariis, tanquam in hoc à Sede Apoſtolica delegatis, in ciuilibus cauſis mercedum, & miſerabilium perſonarum (ſcilicet in cauſis ſtipendiorum, ſeu ſalariorum Operariis, vel Mercenariis debitorum; Henriq *li. 7. de indulgentiis c. 25. n. 5. in comment. lit. O.* & Sanch *cit. lib. 6. c. 9. dub. 1 n. 5. & 6.* Vbi etiam tractat, quæ ſint iſtæ miſerabiles perſonæ, de quibus loquitur Concilium Tridentinum *loco mox infra citando*) Doctores communiter; quia ſic expreſsè determinatur in dicto Concilio Tridentino *ſeſſ. 7. c. 14.* 4

At quia Religioſus dicitur degere intra Monaſteriũ, quando extra illud degit ex licentia ſui Superioris, Angelus, Abbas, Syluester, Nauarrus, Henriquez, & alij paſſim, quos citat, & ſequitur Sanch. *vbi ſupra n. 4.* Ideò ſatis probabiliter Religioſus degens extrà clauſtra ex legitima licentia ſui Superioris conueniri non poteſt coram Ordinario, etiam in dictis cauſis ciuilibus mercedum, & miſerabilium perſonarum; quia ex dictis iſte talis cenſetur degere intra Monaſterium: vnde etiam inferunt Rodriq. *to. 2. queſt. Regul. q. 2. art. 8.* Peyrin. *tom. 1. priuil. minim. conſt. 2. Sixti IV. n. 29* & Tamburinus *de iur. Abbat. tom. 1. diſp. 15. q. 7. n. 9.* Quod Religioſi inſeruientes alicui beneficio, vel addicti ſeruitio monialium, non comprehendantur ſupradicto decreto; quia non degunt extra Monaſterium ex ſpeciali priuilegio, vel licentia, ſed ex inſtituto.

Non obſtat, ſi dicas, Religioſos ratione *cap. volentes de priuileg in 6.* (quod Concilium Tridentinum *ſuprad. ſeſſ. 7 c. 14.* innouat, & obſeruari præcipit in cauſis exẽptorum (poſſe trahi, ſeu conueniri coram Ordinariis; cùm Innocentius IV. *in d. cap volentes* de exemptis loquens ſic habeat: [Declaratione irrefragabili definimus, quod quantumcumque ſic exempti gaudeant libertate, nihilominùs tamẽ ratione delicti, ſiue contractus, aut rei, de qua contra ipſos agitur, ritè poſſunt coram locorum Ordinariis conueniri.] Ergo, cùm Concilium Tridentinum innouet prædictum caput volentes, videtur iuxta illud dicendum, Religioſos poſſe trahi, ſeu conueniri coram Ordinariis. 5

Reſpondetur enim in iſta ſatis probabili ſententia, quã ſuprà dicebã: nego conſequentiam; quia expreſsè Paulus V. in præd. Bulla & B. Congregatio ſuper illam declararunt, *in eo c. volentes* non comprehendi Religioſos. Accedit, quod (vt probat ex multis Sanch. *in c. 9. dub. 1. n. 23* & Barboſ *de offic. & poteſt. Epiſc. alleg. 105. n. 23.*) dictum *c. volentes* ſolùm loquitur de exemptis ratione loci: tales enim ſi deliquerint, vel cõtraxerint in loco non exempto, vel circa rẽ ſitã in loco nõ exẽpto conueniri poterunt corã Ordinariis; Nõ autẽ loquitur de habẽtib' exẽptionẽ perſonalẽ, quales sũt Religioſi.

Neq; obſtat, ſi dicas, Religioſos ratione decreti Cõcilij Tridentini *ſeſſ. 24. c. 20.* poſſe conueniri coram ordinariis, ſaltem in prima inſtantia; cùm Concilium Tridentinum ibi ſic habeat: *Cauſæ omnes ad forum eccleſiaſticum quomodolibet pertinentes, etiamſi beneficiales ſint, in prima inſtantia coram Ordinariis locorum dumtaxat cognoſcantur*: Ergo.

6 Reſpondetur enim in eadem fatis probabili ſententia ſupradicta nego antecedens; quia Paulus V. in eadem Bulla & S. Congregatio declararunt, huiuſmodi Concilij Tridentini decretum non pertinere ad Religioſos, neque per illud eſſe immutatas, vel reſtrictas eorum Conſeruatorias, neque aliquid noui inductum quoad illarum primam inſtantiam; ſicque etiam tradunt DD. quos ſequitur Barboſ. *de offic. & poteſt. Epiſcop. all. 81. n. 13.* aſſerens aliam S. Congregationis declarationem, & Rotæ deciſionem in Oſcenſi Iuriſdictionis die 12. Decembris anno 1614.

7 Vbi aduerte pro iis, quæ dicebam de iſta Bulla Pauli V & declaratione Sac. Congregationis ibidem inſerta, quod (licèt ſupplicatio facta per Religioſos ad Sac. Congregationem ſolùm eſſet de Religioſis degentibus intrà clauſtra, an iſti comprehenderentur tum *in d. cap. volentes* innouato à Concilio Tridentino *ſeſſ. 7. c. 14* Tum in decreto eiuſdé Concilij Tridentini *ſeſſ. 24. c. 20.*) Ipſa tamen S. Congregatio reſpondit ſine dicta determinatione de Religioſis degentibus intra clauſtra, ſed indefinitè, & generaliter de Religioſis; per quod denotare videtur, quod Religioſi, ſiue degant intra clauſtra ſiue extrà, non comprehendantur *in cap. volentes*, neque in decreto Concilij Tridentini *ſeſſ. 7. c. 14.* illud innouantis, neque etiam in decreto eiuſdem Concil j Tridentini *ſeſſ. 24. c. 20.* Vide dictam Bullam Pauli V. *in 3. tom. Bullarij* inter Bullas eiuſdem Pauli V. *n. 34.* & apud Peyrinum *tom. 1. privil. mendicant. in Conſtitut. 2. Sixt. IV. n. 22.* Vide etiam Barboſam *vbi ſup. à de offic. & poteſt. Ep. ſcop. alleg. 105. n. 23.* & Nouarium *in Lucerna Regular. verb. cauſa n. 3. & ſeqq.*

8 Dico quartò: cauſæ de nullitate profeſſionis tractari debent coram Ordinario, & Superiore Religionis, ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 25. de Regul. c. 19.*

Vbi aduerte, quod ſi huiuſmodi cauſæ non determinentur intrà biennium, trahi poſſint ad Iudices Superiores ex eodem Concilio Tridentino *ſeſſ. 24. c. 20.* Niſi aſſignentur cauſæ legitimæ, propter quas non ſint determinatæ; ſicque etiam habent Sac. Congregationis plures declarationes, quas refert Armendariz *in additio. ad Recopilat leg.* Nauarr. *l. 2. tit. 18. lib. 7. de Religione n. 40.* Riccius *in praxi reſol. 114.* Francisc. Leo *in Theſaur. for. Eccleſ. p. 2. c. 1. n. 72.* & Barboſa *de offic. & poteſt. Epiſcop. alleg. 81. n. 8. & in collectan. Bullar. verb. cauſa;* loquendo autem de cauſis criminalibus.

9 Dico quintò, iuxta ea, quæ dicebam de cauſis ciuilibus) ſi in cauſis criminalibus Religioſi ſunt actores; & ipſis illata eſt iniuria, vel violentia manifeſta, poſſunt Reos trahere etiam coram Conſeruatoribus ex eadem Conſtitutione Gregorij XV. & ex eadem declaratione Sac. Congregationis ſuper illam, quatenus expreſsè habet, (Minimè ſublatam eſſe facultatem, quam habent Conſeruatores defeondendi Regulares à manifeſtis iniuriis, ac violentiis dummodò obſeruent formam præſcriptam in Conſtitutionibus Innocentij IV & Bonifacij VIII. relatis *in c. 1. & in cap. finali de offic. d. legat. in 6.*]

10 Si verò ipſis Religioſis non eſt illata iniuria, vel violentia manifeſta, debent trahere Reos coram Iudicibus competentibus, vel Iudicibus ſpecialibus à Principe, vel à Magiſtratu deſignatis; etiam in cauſa ſanguinis facta tamen proteſtatione, iuxta ea, quæ dicebam *in tractatu de irregularitate.*

11 Dico ſextò: in prædictis cauſis criminalibus ſi Religioſi ſunt Rei, trahi debent coram ipſorum Superioribus Religionum; quia ij ſoli ſunt legitimi Iudices ipſorum, iuxta ea, quæ dicebam *ſuprà dicto* 4. Poterunt tamen trahi etiam coram Conſeruatoribus ex dicta Conſtitutione Gregorij XV & dicta declaratione Sac. Congregationis; At id non eſt expediens bono nominis & famæ Religioſorum, neque etiam eſt vſu receptum.

12 Dico ſeptimò: Coram Ordinariis tamen prædicti Religioſi nunquam trahi poſſunt; niſi in caſibus à Concilio Tridentino permiſſis; vt ſi Religioſus vagat, & delinquat extrà Monaſterium, iuxta ea, quæ dicebam *Petit. 10.* Quod Riccius *in collectaneis deciſ. 503.* & Nouarius *in Lucern. Regular. verb. delinquens n. 2.* extendunt etiam ad equites Hieroſolymitanos, qua de re vide, quæ dicebam ibi. Item, ſi Religioſus degat intrà clauſtra, ſed notoriè, & ſcandaloſè delinquat extrà illa, iuxta ea, quæ dicebam *eadem petit. 10.* Item, ſi Religioſus ſine mandato ſuorum Superiorum in ſcriptis, extra ſuos Conuentus fuerit repertus; vel ſi nullus ad vniuerſitates in Conuentu non inhabitet iuxta ea, quæ dicebam *Petit. 13.* Item, ſi obloquatur in materia Conceptionis Immaculatæ Virginis iuxta ea quæ dicebam *dub. 234. ſect. 15.* Itē ſi indebitè colat non canonizatos, aut beatificatos iuxta ea, quæ dicebam *cit. dubit. 234.* Item, ſi Religioſus ſit executor Teſtamenti; 13 vel ſi ſimus in caſu hæreſis, vel Aſtrologiæ iudiciariæ; vel ſi, cùm non ſit Sacerdos, celebret miſſam iuxta ea, quæ ſuprà dicebam in ſuis locis. Item ſi ſollicitet in confeſſione ad Venerea, iuxta ea, quæ dicam *infrà dubit. vltima.*

Item ſi Religioſus ſit Monetarius; quo caſu ex 14 Conſtitutione Vrbani VIII. (quæ incipit *cùm itaque*) Religioſus in Italia (cùm prædicta Conſtitutio, vt patet ex verbis ipſius, ſolùm ſit in Italia) ſubditur etiam Ordinario, & cognoſci non poteſt à ſuæ Religionis Superioribus, qui ex dicta Conſtitutione Vrbani VIII. non ſolùm prohibentur id facere ſed etiam, ſub pœnis excommunicationis latæ ſententiæ, & priuationis beneficiorum, atque officiorum obtentorum, & inhabilitatis ad alia in futurum, atque vocis actiuæ, & paſſiuæ, prohibentur impedire, moleſtare, vel perturbare Iudices in eadem Conſtitutione à Papa deſignatos; Quin etiam iubentur, quod quoties ad id ipſorum Religioſi requiſiti fuerint, etiamſi alicuius loci Regularis Superiores actu inueniantur, ipſis Legatis, Prolegatis, & Ordinariis, vel aliis, quibus iidem Legati, Prolegati, & Ordinarij mandauerint, cùm ſcripturis, & actis (ſi quæ facta fuiſſe reperiantur) tradant, & conſignent; in inſulis tamen Siciliæ, Sardiniæ, & Corſicæ adiacentibus (iuxta opinionem Gambæruptæ *de caſib. reſeruat. cap. 3. n. 8.* Peyrini *1. tom. Priuileg. Minimor. in Conſtitutione 1. Vrbani VIII. cap. 12. n. 8.* Dianæ *par. 3. tract. 17. reſol. 30* & aliorum tenentium, quod nomine Italiæ non veniant, præſertim in odioſis, inſulæ ſupradictæ Italiæ adiacentes) poterunt Prælati Religionum, ſicut in aliis Orbis Terræ partibus extra Italiam ſuos ſubditos crimen iſtud perpetrantes cognoſcere, & ſecundùm ſuarum Religionum iura punire; idque propter rationem dictam, quod ſcilicet nomine Italiæ non veniant, præſertim in odioſis inſulæ adiacentes Italiæ.

Ex dictis ſequitur, quod ſi Ordinarij tentent contra 15 Religioſos exemptos in aliis caſibus ſibi non permiſſis in Iudicio, vel extrà aut contra tes Monaſterij in quacumque cauſa ciuili, vel criminali, &c. procedere (cùm nullam habeant iuriſdictionem ſic facientes) proceſſus, ſententiæ, & indè ſequuta ipſo Iure ſunt nulla, & nullum inferunt præiudicium, nullumque operantur effectum, nec ſententia tranſit in rem iudicatam, nec mandari debet executioni; ita Doctores communiter, quos ſequitur Henriquez *lib. 7. de indulgent. cap. 25. per totam n. 5.* & Sanchez *lib. 6. moral. cap. 9. dub. 1. n. 27.*

Quæ omnia intellige, etiam in caſu quo Prælati Religionum in ſuis ſubditis corrigendis fuerint negligentes; quia non propterea ius aliquod deuoluitur ad Ordinarios, ſed ad Prælatum Superiorem Prælatis illis negligentibus; Henriquez *vbi ſuprà n. 4.* & Sanchez *num. 26.* 16

PETITIO

PETITIO XX.

Quænam ſit Conſtitutio Gregorij XV. quæ viget hodie, quoad electiones de Iudicibus Conſeruatoribus.

Reſpondetur: & hæc ſequitur:

REVOCATIO QVARVMCVMQVE Electionum de Iudicibus Conſeruatoribus hactenus factarum,

Et noua de eis, eorumque electionibus in poſterum faciendis diſpoſitio, Vbi dubium exortum ſuper nonnullis verbis huius Conſtitutionis declaratum per Congregationem Concilij Tridentini Interpretum recenſetur, cuius tenor eſt infraſcriptus.

SAnctiſſimus in Chriſto Pater, & Dominus noſter D. Gregorius Diuina Prouidentia Papa XV. ex certis rationabilibus cauſis animum ſuum mouentibus, & de voto Venerabilium Fratrum ſuorum S. R. E. Cardinalium Concilij Tridentini interpretum, partim fel. rec. Clementis Papæ VIII. prædeceſſoris ſui veſtigiis inhærendo.

§ I. Reuocauit, ac nullas, & inualidas decreuit omnes, & quaſcumque Iudicum Conſeruatorum electiones, nominationes, ſeu deputationes, tam in vim literarum Conſeruatoriarum iuxta formam in quinterno Cancellariæ deſcriptam, quàm in vim quorumcumque priuilegiorum perpetuò, vel ad tempus nondum elapſum, Apoſtolica auctoritate conceſſarum, ſeu aliàs quocumque iure vel titulo hactenùs factas pro quibuſcumque Conuentibus, Capitulis, militiis etiam Sancti Ioannis Hieroſolymitani, Congregationibus, Collegiis Ordinibus, Monaſteriis, Hoſpitalibus, aut aliis quibuſuis piis, tam ſæcularibus, quam cuiuſuis Ordinis, etiam Mendicantium, ſeu inſtituti, vel Societatis Regularibus, locis quantumuis exemptis, etiam de neceſſitate exprimendis, ſeu illorum perſonis, cuiuſuis qualitatis, ſeu conditionis exiſtant.

§. II. In futurum verò ſanctitas ſua hac generali, & perpetuò valitura Conſtitutione ſtatuit, & decreuit, vt Iudices Conſeruatores huiuſmodi, ſiue principales, ſiue ſubrogati, eligi, nominari, aut deputari nõ poſſint, niſi non ſolum habeant qualitates requiſitas, & deſcriptas in Conſtitutione ſimilis rec. Bonifacij VIII. etiam prædeceſſoris ſui, quæ incipit (ſtatutum) ita vt vel dignitate Eccleſiaſtica prædicti, vel perſonatum obtinentes, vel Eccleſiarum Cathedralium Canonici exiſtant; ſed etiam in Conciliis Prouincialibus, aut Diœceſanis, iuxta decretum Concilij prædicti, Iudices electi, ſeu deſignati ſint.

§. III. Quodque deinceps Literæ Conſeruatoriæ per Sedem Apoſtolicam concedendæ ſupraſcriptis tantùm dirigantur, & ſi quæ literæ aliter expedientur, illæ, ac deputationes huiuſmodi, omniaque exindè ſequenda nullius ſint roboris, vel momenti.

§. IV. Et nihilominùs qui ſecùs, quàm iuxta formam ſuperiùs præſcriptam, Conſeruatores huiuſmodi cũ eſſemus eligere, nominare, ſeu deputare, aut electis, nominatis, ſeu deputatis vti auſi fuerint; Regulares quidem voce actiua, & paſſiua ſint ipſo iure priuati, adeò vt habilitationem à nemine, prætérquam à Romano Pontifice conſequi valeant; reliqui verò aliis pœnis arbitrio ſanctitatis ſuæ coërceantur, & prædictorum omnium Conuentus monaſteria ac loca huiuſmodi, eorumque perſonæ, ac bona careant Conſeruatore ad annum, ita vt illorum cauſæ intereà coram locorum Ordinariis dumtaxat cognoſci, ac diffiniri debeant.

§. V. Cæterum, vt lariùs pateat Conſeruatorum huiuſmodi deligendorum facultas, ſanctitas ſua admonitos voluit omnes locorum Ordinarios, vt in Synodis Prouincialibus, aut Diœceſanis quamplures perſonas ex habentibus qualitates in prædicta Conſtitutione eiuſdem Bonifacij Prædeceſſoris contentas, & alioquin ad id aptas deſignari procurent; & ſi aliquem interim ex deſignatis mori contigerit, ſubſtituat Ordinarius loci cum Conſilio Capituli alium in eius locum vſque ad futuram Prouincialem, aut Diœceſanam Synodum.

§ 6. Inſuper ſanctitas ſua, inhærendo hac in parte decreto ſimilis recordationis Gregorij Papæ XIII. etiam prædeceſſoris ſui, ſtatuit, & ordinauit, vt Regulares, ac perſonæ huiuſmodi in Italia infrà duos, extrà Italiam verò infrà ſex menſes à die publicationis in vrbe præſentis Conſtitutionis inchoandos, debeant ſibi eligere, ſeu aſſumere Conſeruatores iuxta formam ſuperiùs propoſitam.

§ VII. Eiuſque electionis, ſeu aſſumptionis documentum infrà tempus huiuſmodi penes acta Curiæ Ordinariorum exhibere, & admittere teneantur; alioquin eo termino elapſo, quamdiu Conſeruatores ſecundùm formam præſentis Conſtitutionis non elegerint, coram eiſdem Ordinariis conueniantur.

§. VIII. Quodque Conſeruatores huiuſmodi ſemel legitimè deputati, niſi ex legitima cauſa à Sede Apoſtolica, aut locorum Ordinariis, prout iiſdem Regularibus, & aliis ſupradictis libuerit, approbanda, durante quinquennio à die deputationis, amoueri, aut mutari nullatenùs poſſint, aut valeant.

§ IX. Ad hæc ſtatuit ſanctitas ſua, vt coram ipſis Conſeruatoribus Regulares, ac perſonæ ſupradictæ conueniri quidem, aut trahi debeant, ſed alios conuenire, aut trahere non poſſint, ita vt memorati Conſeruatores in cauſis, in quibus Regulares, & alij actores fuerint nullam prorsùs iuriſdictionem habeant, ſed in iis tantùm in quibus Rei extiterint; neque extrà ciuitates ſeu Diœceſes, in quibus fuerint deputati, contra quoſcumque procedere præſumant.

§ X. Si qua verò inter Iudices Conſeruatores huiuſmodi, & locorum Ordinarios controuerſia ſuper competentia iuriſdictionis orta fuerit, nequaquam in cauſa procedatur, donec per arbitros in forma iuris electos ſuper iuriſdictionis competentia fuerit iudicatũ.

§ XI. Quod ſi qui Cõſeruatores, ſiue in hac parte, ſiue aliàs quomodolibet ſuos limites exceſſerint, per annũ ab officio Conſeruatoris huiuſmodi ſuſpenſi ſint, & pars quæ hoc fieri procurauerit, ſentẽtiam excommunicationis incurrat iuxta formam alterius Cõſtitutionis eiuſdem Bonifacij prædeceſſoris, quæ incipit (hac Cõſtitutione) quã ſanctitas ſua in omnibus, quæ præſẽti Cõſtitutioni nõ aduerſãtur innouauit, & innouat.

§. XII. Per hoc tamen non intendit ſanctitas ſua prohibere quominùs Regulares & alij ſupradicti in caſibus à iure permiſſis petant iudicem non ſuſpectum à Principibus, ſeu Magiſtratibus ſæcularibus, dum tamẽ hæc tria copulatiuè concurrant: videlicet vt Regulares, & alij prædicti ſint actores, non autem Rei; vtque agant contra laicum, non autem contra Eccleſiaſticũ, vel alias à iuriſdictione ſæculari exemptum; atque vt cauſa, in qua Iudex deputatus fuerit, prophana, non autem Eccleſiaſtica, & in ea iuxta Sacrorum Canonum diſpoſitionem laicus, vt præfertur, eligendus, Iudex competens exiſtat.

§ XIII. Quæ omnia, & ſingula in præſenti Conſtitutione contenta ſanctitas ſua voluit inuiolabiliter obſeruari; decernens ſic in iis, cæteriſque omnibus præmiſſis per quoſcumq; &c nec non irritũ, & inane, &c.

§. XIV Non obſtantibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, ac literis conſeruatoriis, quas omnes ad formam præſentis Conſtitutionis reduxit, in fauorẽ quorumcumq; Ordinũ tam mendicantiũ, quàm non mendicantiũ, Militiarũ, etiã S. Ioannis Hieroſolymitani, Cõgregat. Societatũ, aut cuiuſuis alterius inſtituti etiã neceſſariò exprimẽdi, Collegiorũ, Capitul.

Eccleſiarum, Monaſteriorum, ac piorum quorumcum que tam ſæcularium, quam Regularium locorum, necnon illorum etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica vel firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, etiam immemorabilibus, priuilegiis quoque, etiam ex cauſa, & titulo oneroſo, indultis & literis Apoſtolicis, etiam mari magno, ſeu Bulla aurea, aut alias nuncupatis, ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, ac cum quibuſuis, etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, necnon irritantibus, etiam motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, aut alias quomodolibet, etiam per viam communicationis, ſeu extenſionis conceſſis, & iteratis vicibus approbatis, & innouatis, etiam ſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque tenoribus, & formis ſpecialis, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes, mentio, ſeu quæuis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ſeruanda eſſet, tenores huiuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum nihil penitùs omiſſo, & forma in illis tradita obſeruata, inſerti forent præſentibus, pro expreſſis habens quibus quoad ea, quæ præſentibus aduerſantur, illis alias in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſſè derogauit, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

§ 15. Cæterum, vt præſens conſtitutio faciliùs omnibus innoteſcat, ſanctitas ſua voluit, & mandauit, vt non ſolùm in Cancellaria Apoſtolica, ſed etiam ad Valuas Baſilicæ Principis Apoſtolorum de vrbe, & in Acie Campi Floræ publicetur, illiuſque exempla in iiſdem locis affixa dimittantur, ac in Quinterno Cancellariæ inter Conſtitutiones perpetuas deſcribantur, & annotetur. Anno 1621. Die 20. Septembris.

Sequitur dubium ſuper iſtam Conſtitutionem exortum cum ſua declaratione.

In Conſtitutione de Conſeruatoribus edita à Gregorio XV. ex ſententia Sacræ Congregationis Concilij Tridentini inter cætera ſtatutum eſt, vt coram Conſeruatoribus Regulares conueniri quidem, aut trahi debeant, ſed alios conuenire, aut trahere non poſſint, ita vt prædicti Conſeruatores in cauſis in quibus Regulares, & alij fuerint Actores, nullam prorſus iuriſdictionem habeant, ſed in iis tantùm, in quibus Rei extiterint.

Dubitatur nunc, an per hæc verba ſublata ſit facultas, quam habent Conſeruatores defendendi Regulares, & alios à manifeſtis iniuriis & violentiis, quæ illis de facto inferuntur, dum à ſuis poſſeſſionibus deiiciuntur, & propriis bonis vti, aut frui impediuntur.

Sacra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini interpretum cenſuit, huiuſmodi verbis minimè ſublatam fuiſſe facultatem quam habent Conſeruatores defendendi Regulares à manifeſtis iniuriis, ac violentiis, dummodo obſeruent formam præſcriptam Conſtitutionibus Innocentij IV. & Bonifacij VIII. relatis *in c. 1. & vlt. de offic. deleg. in 6.* S. Cardinalis de Torres.

Proſper Fagnanus S. Congreg. Secr.

PETITIO XXI.

An Conſeruatores poſſint ſubdelegare?

SVMMARIVM.

1 *Conſeruatores poſſunt ſubdelegare.*
2 *Delegatus Principis poteſt ſubdelegare.*
3 *Conſeruatores ſunt delegati ad vniuerſitatem cauſarum.*
4 *Comparantur Iudicibus Ordinariis.*
5 *Delegatus ad vniuerſitatem cauſarum poteſt ſubdelegare.*
6 *Conſeruator, reintegra, poteſt reuocare ſubdelegationem.*
7 *Et etiam poteſt reuocare re non integra; ſi ſcilicet ſubdelegatus cœperit vti iuriſdictione ſibi delegata.*

RESpondetur affirmatiuè; Petr. Gregor. *in ſyntag.* 1
iur. lib. 47. c. 22. n. 27. Rodriquez *tom. 1. quæſt Regular. q. 65. art. 10.* Sorbus *in compend. Priuil. Mendicant. tit. Conſeruator ver. item Conſeruator*, Paſſarell. *in notat. ad priuil. notab. 32.* Confector *in compend. Priuil. Mendicant. tit. 4. c. 7. ver poſſunt item*, Moneta *de Conſeruator. c. 7. n. 58.* Peyrin. *de priuileg ad Conſtit. 5. Gregorij XV. §. 2. n. 5.* & alij communiter; & patet *ex cap. vltimo §. vices de offic. delegat. in 6. ex Conſtitutione Clementis VII.* (quæ incipit conqueſtionem delictorum) ibi: [Quatenus vel duo, aut vnus veſtrum per vos, vel alium, ſeu alios, etiamſi ſint extra loca, in quibus deputati eſtis Conſeruatores;] Ex Mare Magno Carmelitarum per Sixtum IV. & ex conſeruatoria Gregorij XIII. pro Patribus Societatis Iesv.

Et quidem Conſeruatores ex duplici capite poſſunt ſuam iuriſdictionem alteri ſubdelegare.

Primò quia ſunt Delegati Principis (ſcilicet Summi 2
Pontificis) quibus conuenit facultas ſubdelegandi, *cap. Paſtoralis, cap. final. de Offic. delegat. cap. ſtatutum §. in nullo de reſcript. in 6. & l. A Iudice Cod. de Iudic.*

Secundò; quia ſunt delegati ad vniuerſitatem cauſa- 3
rum (cùm ſub vniuerſali verbo *Conſeruatorum* cauſæ
commiſſæ ſint; Gloſſ. *in l. 1. ver. ab eo ff. qui, & à quo
appell.* Iaſon *in l. à iudice n. 8. Cod. de iudic. ibidem* Baldus,
& Salycetus, Menochius *lib. 1. de Arbitr. q. 67. n. 48.* &
Sanchez *de matrim. lib. 3. disp. 31. n. 4.* Vt proindè com- 4
parentur Iudicibus Ordinariis; Gloſſ. *in cap. cum cauſam de appellat. ibidem* Franch. Decius, & Præpoſitus; rurſùs Gloſſa *in d. l. à Iudice Cod. de Iud. ibid.* Iaſon *n. 8.* Menoch. *cit. q. 67. n. 52.* & Sbroz *de Vicar. lib. 1. q. 22. n. 12.*

Delegatus autem ad vniuerſitatem cauſarum poteſt 5
ſubdelegare; Gloſſ. *in cap. ſuper quæſtionum §. ſi verò ver. delegare de offic. delegat. ibidem* Abbas, & alij, Hoſtienſis *in ſumma tit. de offic delegat. n. 6.* Franch. *in cap. cum cauſam n. 20. de appellat.* Decius *ibidem in fine*; Rurſùs Gloſſ. *in l. 1. §. 1. ff. qui & à quo appell.* Bartol. *in l. More n. 11. ff. de iuriſd. omn. Iudic.* & alij, quos citat, & ſequitur Sanchez *lib. 3. de matrim diſp. 31. n. 2.*

Vbi aduerte, quod (quamuis quis Conſeruator Iu- 6
riſdictionem ſuam in totum ſubdelegauerit) poſſit tamen adhuc ſubdelegationem à ſubdelegato reuocare, priuſquam ſubdelegatus vti incipiat iuriſdictione ſibi ſubdelegata, *cap. quamuis de offic. delegat. in 6.* Et redditur ibi ratio, quia ſcilicet antè vſum iuriſdictionis delegatæ non cenſetur, ea tranſire efficaciter in ſub-
delegatum; Quinimò etiamſi ſubdelegatus cœperit vti 7
iuriſdictione ſubdelegata, adhuc Conſeruator poterit eam reuocare per textum *in l. Iudicium ſoluitur ff. de iudic.* Ibi: *Vetante eo, qui iudicare iuſſerat.* Et notat præter alios Couarruuias *pract. quæſt. c. 10. n. 1.* (Præſertim ſi in commiſſione iuriſdictionis ſubdelegatæ adſit Conſeruatoris clauſola: *donec vices ſuas inſſerit reuocandas*;) quia, cùm liberum ſit Conſeruatori, vices ſuas huic, vel illi committere, ſeu ſubdelegare, & ſubdelegatus nō procedat iuriſdictione propria, ſed aliena, liberum etiam erit ſubdeleganti reuocare iuriſdictionem ſubdelegatam; vt tamen iuſtè eam reuocet, iuſta cauſa requiritur; Doctores, quos ſequitur Couarruu. *loc. ſupra cit.*

PETITIO XXII.

An Conſeruatores ſint Iudices delegati? Vbi etiam an ſint æquiparandi Iudicibus Ordinariis; & an etiam aliquo modo dici poſſint Iudices Ordinarij?

SVMMARIVM.

1 *Conſeruatores ſunt Iudices delegati.*

2 *Morte*

Digitized by Google

2 *Morte concedentis expirat officium conſeruatoris.*
3 *Conſeruatores æquiparantur Iudicibus Ordinariis.*
4 *Conſeruatores ſunt delegati ad vniuerſitatem cauſarum.*
5 *De iure nouo Conſeruatores ſunt Iudices Ordinarij.*
6 *Iuriſdictio Ordinaria requirit neceſſario territorium formale, non materiale.*

1 Reſpondetur quoad primum affirmatiuè; & tradunt Gloſſa *in cap. 1. de offic. delegat. in 6.* Franch. *ibidem num. 3.* Buttius *num. 4.* Ancharan. *num. 2.* Archidiacon. *num. 1.* Syluester *verbo Conſeruator num. 3.* Armilla *eodem verbo num. 4.* Nauarrus *lib. 1. de offic. delegat. conſil. 1. num. 1.* Petrus Gregorius *in ſyntagm. iur. lib. 47 cap. 22. num. 25.* Sanctus Antoninus *3. p. tit. 9. cap. 4. §. 2.* Clar. *parte 2. lib. 5. cap. 34. in princ.* Tuſcus *lib. 2. de Viſitatione cap. 23. num. 3.* Iaſon. *conſil. 145. volum. 4.* Neuizanus *conſil. 35. num 9.* Moneta *de conſeruator. cap. 7. num. 36.* & alij communiter; &
2 patet ex dictis Petitione præcedenti. Item ex eo, quia de illis tractatur *in cap. 1. & vltimo de officio delegato in 6.* Item etiam ex eo, quia morte concedentis expirat officium Conſeruatoris, *citat. cap. vltimo §. officium autem de offic. delegat. in 6.* Non autem morte concedentis expirat ſimiliter iuriſdictio ordinaria.

Et quamuis (quoad ſecundum) Franch. *in cap. Cum cauſam de appellat. num. 17.* Anchoran. *in cap. vltimo de offic. delegat. in 6 num. 2.* Menoch. *lib. 1. de arbitr. qu. 67. num. 63.* & Neuizanus *cit. conſil. 35. num. 13.* negent, quod Conſeruatores æquiparandi ſint Iudicibus Ordinariis, eo quod non ſunt delegati ad vniuerſitatem cauſarum vnius Territorij, ſed tantum vnius generis per-
3 ſonarum; meliùs tamen affirmant Geminianus *in cap. vltimo §. officium autem de offic. delegat. in 6. num. 2.* Franch. *ibidem*, Auſter. *ad Capel. Toloſ. deciſ. 38.* Nauarr. *conſil. 3. de offic. delegat. num. 2.* Confectus *in compend. priuileg. tit. 4. cap. 7. in princ. & verſ. Præterea conſeruator*,
4 Moneta *de conſeruator. cap. 7. n. 37.* eo quod ſunt delegati ad vniuerſitatem cauſarum; cum ſint ipſis vnico verbo vniuerſali cauſæ commiſſæ, *lib. 1. ff. quis & à quo appell.* At hoc ſufficit, vt æquiparentur Iudicibus Ordinariis, Gloſſa *in l. A Iudice num. 8. Cod. de Iudic. ibidem* Baldus, Salycetus, & Iaſon, Caſtrenſis *in l. 2. ff. de offic. eius, &c. n. 3.* Soccin. Senior *in l. more ff. de iuriſd. omn. iudic n. 41.* Franch. *in cap. Cum cauſam de appellat. num. 27.* Cuttius Inn. *conſ. 2. num. 7.* & Sanch. *de matrim. lib. 3. diſp. 31. n. 4.* Ergo, &c.

5 Et hoc adeò verum eſt (ſcilicet de Iure veteri) vt ex Iure nouo conſeruatores ſint Iudices ordinarij. Doctores, quos ſequitur Peyrinus *de priuileg. ad conſtitutionem quintam Gregorij XIV. num. 2.* & Lezana *2. tom. ſumma cap. 10. num. 25.* ſicque declarauit Sacra Congregatio *in collect. ex Biblioth.* Bellarmin. *ad cap. 5. ſeſſ. 14. Concilij Tridentini* per hæc verba: [Conſeruatores ſunt iudices Ordinarij, ſed de illis committuntur cauſæ vt ſedis Apoſtolicæ delegatis.] Quod intellige de commiſſione cauſarum, quæ alias ad ipſos non ſpectarent, ſicque etiam indicat Conſtitutio prima Gregorij XIII. *in Bullario §. 5.* (quæ incipit: *Æquum reputantes*) quatenùs habet, quod Cõſeruatores habeant poteſtatem, & iuriſdictionem perpetuam, ac proinde ordinariam; cùm non expiret morte concedentis; *l. Et quia ff. de Iuriſd omn. Iudic. & cap. 2. de offic. legat. in 6.* Cùmque ſit à lege, quæ non conſtituit delegationem, *cap. A Iudicibus 2. qu. 6.*

6 Non obſtat, quod non habeant territorium; quia quando dicitur, quod iuriſdictio ordinaria requirat territorium, non intelligitur de territorio materiali prout ſcilicet importat certum locum, ſeu certam Regionem, vt *in l. Pupillus §. Territorium ff. de verb ſignific.* ſed de territorio formali, prout ſcilicet importat certos fines, intrà quos in determinatas perſonas inhabitantes exerceri poteſt iuriſdictio; Doctores quos ſequitur Oſſuad. *lib. 17 comm. cap. 9. num. 6. & ſeqq.* Et quod iuriſdictio ordinaria non requirat territorium materiale, (territorium enim formale abſque dubio requirit) expreſſè tenet Gloſſa *in Clementina Romani §. Sanè verb. Diœceſim de elect. Argum. ex cap. 1 de Religioſ. domib.* Felin. *in cap. Poſt ceſſionem in princ. de probationib.* Geminian. *in cap. de Ordinariis de offic. ordinar. in 6.* Sarauia *de iuriſd. qu. 33. num. 41.* Rota *deciſ. 324. num. 10. part. 1. Recentior.* Maranta *in ſpecul. part. 4. diſtinct. 5. titul.* An ſit iudicium Ordinarij *n. 1.* Moneta *de conſeruator. cap. 7. n. 41.* & Morella *tom. 3. diſp. 7. cap. 3. dub. 2. n. 59.*

PETITIO XXIII.

An Conſeruatores poſſint citare?

SVMMARIVM.

1 *Conſeruatores poſſunt citare.*
2 *Conſeruatores, mediante citatione, perpetuant ſuam iuriſdictionem.*
3 *Citatio eſt neceſſaria in actibus iudicialibus.*
4 *Conſeruatores debent citare etiam in notoriis.*
5 *Citatio per edictum eſt Principi reſeruata.*
6 *Conſeruatores poſſunt aliquando citare per edictum.*
7 *Delegatus Principis poteſt citare per edictum.*

Reſpondetur affirmatiuè, (ſi citandus exiſtit in loco citantis, Iaſon. *conſil. 145. lib. 4. num. 6.* vel in loco non multum diſtante, Gratian. *lib. 1. diſcept. forenſ. c. 170. num. 30. & 31.*) Innocentius *in cap. 1. & vltimo de offic. delegat. in 6.* Syluester *verſ. Conſeruatores 3. verſ. Dico quinto.* Butrius *tractat. de notorio artic. 4. num. 13.* Calderin. *in cap. Veſtra de cohabit. Clericor.* aliique paſſim; & habetur *ex dicto cap. 1. de offic. delegat. in 6.* quatenùs ibi dicitur, quod conſeruator delegatus perpetuare poſſit ſuam iuriſdictionem quæ perpetuari quidem non poteſt ſine citatione, *cap. Gratum de offic. delegat. in 6.* Ibi: [Citationibus, & ſententiarum denunciationibus duntaxat exceptis, quas per alios valeant exercere.] Et ratio eſt; quia in actibus iudicialibus eſt neceſſaria citatio, *l. De vno quoque ff. de re indic. & cap. Cum olim de teſtib.* Ergò, cùm conſeruatores habeant iudicare, debent poſſe citare; quia conceſſa iuriſdictione, conceduntur omnia ea, quæ ad ipſam exercendam ſunt neceſſaria. 1 2 3

Et hoc adeò verum eſt, vt conſeruatores poſſint, & debeant citare etiam in notoriis, iuxta ea, quæ cum Gloſſa *in cap. Ad noſtram de Iureiur. & in cap. Cum ſit Romana § finali de appellat.* Tradunt *ibidem* Innocentius, Abbas Imola, & Ioan. Andreas, Ancharanus, *in cap. 1. num. 6. de offic. delegat. in 6.* Alexand. *in l. A Diuo Pio §. In venditione ff. de denuntiation. num. 9.* Aret. *conſil. 163. num. 7.* Clar. *§. final. quæſt. 9. num. 4.* Farinac. *lib. 9 quæſt. criminu quæſt. 21. num. 67.* Capra *tractat. de notorio membr 4. nu. 20.* Et habetur *ex Clementina Paſtoralis de re iudic. ex cap. Deus omnipotens, & ex cap. Scelus 2. quæſt. 1.* 4

Non obſtat, quod nonnulli, quos ſequitur Scaccia *de re iudic. cap. 76 num. 8.* teneant oppoſitum propter nonnullos textus, quos adducunt pro ſua ſententia; quia id ſolum habet locum, quando conſtat, quod Reo nulla poſſit competere defenſio.

Quin, (quamuis citatio per Edictum, cùm ſit principi reſeruata, regulariter non ſit permiſſa, Felinus *in cap. 2. de conſtitution. num 7.* Vantius *de nullitat. in rubric. de nullitate ex defectu citationis*, & alij) Nihilominùs, quia in nonnullis caſibus à iure permittitur, poterit conſeruator etiam in iis caſibus citare per edictum; Scaccia *de iudic. cap. 34. num. 4.* Gayll. *obſeruation. 57. Practio. numer. 14. libr. 1.* Rebuffus *tom. 3. ad conſtitut. Gall titulo de citatione in præfatione num. 93.* 5

Digitized by Google

Confectus *de priuil. mendicant. tit.4. cap.7. in principio, & ver. Aduertendum eſt*, & Moneta *de conſeruatoribus cap.8. num.39.* quia ſcilicet conſeruatores ſunt delegati Summi Pontificis, & delegati principis poſſunt citare per edictum; *Auth. qui ſemel Cod. quomodo & quando iud.* Et conſtat etiam *ex Conſtitutione 3. Pij V.* apud Confectum *de priuileg. mendicant.*

PETITIO XXIV.

An Prælatus Regularis ſibi præiudicet, ſi non vtatur foro conſeruatorum?

SVMMARIVM.

1 *Prælatus Regularis non vtens foro Conſeruatorum ſibi non præiudicat.*

2 *Priuilegium reſpiciens plures actus non deperditur, niſi pro illa vice, pro qua quis illo non vtitur.*

3 *Ex actu contrario cenſetur renunciatum priuilegio tantum quantum indicat actus contrarius.*

4 *Priuilegio, quod Religioſi conueniantur coram conſeruatoribus, non poteſt renunciare Religioſus particularis.*

5 *Renunciatio priuilegij de conſeruatoribus per actum contrarium, non tenet non conſentientibus ſuperiorib.*

6 *Spatio 40. annorum contra Eccleſias inferiores præſcribitur priuilegium actu contrario.*

7 *Non ſic ſimiliter præſcribitur priuilegium, ne Religioſi conueniri debeant coram Conſeruatoribus.*

8 *Decretum irritans impedit præſcriptionem.*

9 *Habentes Conſeruatorem non poſſunt conſentire, quod conueniantur coram Ordinario, ſi ſint Religioſi; quia redundaret etiam in præiudicium ſedis Apoſtolicæ, cuius intereſt, ſubditos ſuos ab alio non iudicari.*

10 *Poſſunt tamen conſentire alij, ſi ſcilicet non ſint Religioſi; præiudicant autem ſibi ſolis, at non alijs.*

1 RESpondetur negatiuè; Doctores communiter, quos ſequitur Federicus de Senis *conſil.14. num 5.* Et ratio eſt; quia, quod Religioſi conueniri debeant coram conſeruatoribus, eſt priuilegium ipſorum Religioſorum: ergò, ſi velint, poterunt illo non vti.

Vbi aduerte, quod ſiquis Religioſus pateretur, ſe conueniri coram alio Iudice, quàm coram ſuo Conſeruatore, non propterea amitteret priuilegium pro
2 omni vice; quia, cùm priuilegium habeat tractum ſucceſſiuum, reſpiciens ſcilicet plures actus, ad ſummum amitteret priuilegium pro illa vice; Bartol. *in l.1. §. Hoc interdicto ff de itin. act. priuil.* Cynus *in l. voluntariò Cod de exenſ Tut.* Sylueſt. *ibidem* Bald. *conſ. 237. in fine lib.4. & in cap. Plerùmque de reſcription.* Alexand. *conſ 192. lib.2.* Decius *in cap. Cum acceſſiſſent de conſtitut. num.17.* Abbas *ibidem*, Felinus *num. 27.* Puteus *decif. 118. num. 3.* & Rodriquez *tom. 1. quæſt. regular.*
3 *quæſt.41. art 5.* Quia priuilegij renunciatio, cùm pendeat ex voluntate renunciantis, menſuratur ex voluntate eiuſdem renunciantis, vt propterea ex actu contrario tantùm ſolummodò cenſeatur renunciatum, quantum indicat actus contrarius, *l. finali Cod. ne vxor pro marito*: Ergò, ſicut actus contrarius ſolummodò trahit voluntatem renunciantis pro illa vice, ſic etiam ſolummodò trahet renunciationem ſimiliter pro illa vice.

4 Imò neque pro illa vice Religioſus validè priuilegium renunciaret; quia priuilegium, vt Religioſi conueniantur coram Conſeruatoribus, eſt Religionis priuilegium vt non poteſt perſona priuata renunciare; *c. Si dilecti de for. comp.* Abb. *in c. Ad audientiam n.12. de præſcript.* Felin. *ibid.* Cened. *lib.1. Pract. q.26. n. 9.* Cochier. *de iuriſd. Ord. in exempt. p.5. q.12. n.4.* Rota *decif. 240. n.5. p.4. diuerſ. & dec.704. n.9. coram Barallo, & dec.72. n 9. p.1. recent. & decif.63. n.10. p.5.*

Præterea, quia tractatur de ſuperiorum Iure, quod 5
læditur per huiuſmodi actum contrarium, Ideòque, non conſentientibus ipſis ſuperioribus, non tenet renunciatio per prædictum actum contrarium; Roman. *conſil. 369. n.18.* Cardinal. *conſil.38. circà finem.* Caſtrenſis *conſil. 431. n. 3.* Afflict. *decif. 173.* Gratian. *decif. 78. n. 50.* Gayll. *obſeruat. 40. n. 3. lib. 1.* Thuſcus *litt. C. concluſ. 1027.* Cened. *vbi ſuprà quæſt. 12. n. 8.* & Coſta *de ſcientia & ignorantia centur. 2. diſt. 66. n. 5.* Vt propterea poſſent ſuperiores prohibere, ne ſubditus proſequatur cauſam coram illo Iudice, poſſintque cauſam reducere ad conſeruatorem.

Imò etiam (quamuis per actus contrarios priuile- 6
gium contra inferiores Eccleſias ſpatio 40. annorum præſcribatur; *cap. Accidentibus de Priuil.* Vbi præter alios Innocentius, & Abbas, & Syluest. *verb. Priuil. num. 11.*) Nihilominus priuilegium hoc, vt ſcilicet 7
Religioſi conueniri debeant coram conſeruatoribus, neque etiam ſpatio 40. annorum deperdetur; quia habet clauſulam præſeruatiuam Decreti irritantis; Vti conſtat ex præcedenti conſtitutione Gregorij XV. §. 12. (Vbi, cùm priùs §. 9. Pontifex decreuerit, quod Religioſi conueniri debeant coram conſeruatoribus) ſubdit: [Quæ omnia, & ſingula in præſenti conſtitutione contenta ſanctitas ſua voluit inuiolabiliter obſeruari, decernens ſic in iis, cæteriſque omnibus præmiſſis per quoſcumque, &c. etiam ſacri Palatij Apoſtolici Auditores, necnon Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, ſublata, &c. iudicari, &c. Necnon irritum,
& inane, &c.] Decretum autem irritans facit, vt per 8
actus contrarios, tanquam per actus nullos, non præſcribatur Priuilegium; Abbas *in cap. cùm acceſſiſſent de conſt itu. num. 6.* Imola *ibid. n. 7.* Felinus *num. 30.* Burg. *num. 227.* Ant. Gabriel. *lib. 6. commun. concluſ. de clauſ. concluſ. 3. n. 39. & ſeqq.* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 41. n. 10* Rodriquez *tom. 3. quæſt. Regular. q. 41. art. 6.* & Moneta *de conſeruatoribus cap. 10. n. 430.*

Hinc ſequitur, quod ſi Religioſi immediatè ſubie- 9
cti Sedi Apoſtolicæ, & habentes conſeruatorem, conueniantur coram Ordinario, non poſſint conſentire; quia (præterquam quod eſt Priuilegium conceſſum ſtatui, non perſonæ) redundaret etiam in præiudicium Sedis Apoſtolicæ, cuius intereſt, ſubditos ſuos ab alio non iudicari; Abb. *in cap. 1. de re iudic. n. 19.* Felin. *in cap. cum olim, de præſcript. num. 3.* Io. Andr. *in cap. ſcienti de Regul. iur. in 6. ver. ſi verò*, Franch. *ibid. num. 4.* Caſtrenſ. *conſil. 432. n. 1. lib. 1.* Rota *in decif. Seraph. 595. n.7. & in Vlyſſiponenſi Monaſterio die 19. Nouemb. Anno 1625. coram Coccino, & in Gandauenſi Monaſterij die 29. Aprilis Anno 1641. coram Panzirolo*; & fauet conſtitutio Gregorij X V. *de conſeruatoribus §. 9.* Ibi: [ſtatuit ſanctitas ſua, vt coram ipſis conſeruatoribus Regulares, ac perſonæ ſuprascriptæ conueniri, vel trahi debeant, &c.] & etiam §. 12. Vbi ponit Decretum irritans omnia contraria iis, quæ in ea conſtitutione diſpoſita ſunt.

Et hoc locum habet, etiamſi agatur de Iuribus competentibus ex ceſſione, ſiue cauſa ſit criminalis, ſiue mixta, non obſtante Concilio Tridentino *ſeſſ. 14. cap. 5. de reformat.* quia Concilium, ne ſub illa diſpoſitione comprehendantur, excludit Religioſos, ſicut etiam excludit Vniuerſitates Generales, Collegia Doctorum, Scholarium, & Hoſpitalia actu hoſpitantia, ſicuti rectè præter alios aduertit Anguianus *lib. 3. de legib. controu. 33. num. 5. & 6.* & Moneta *de conſeruator. cap. 7. num. 326.*

Sequitur ſecundò, quod ſi alij, præter Religioſos, 10
ſubiecti ſimiliter conſeruatoribus, conueniantur coram Ordinario, poſſint quidem è contra conſentire; quia quilibet cedere poteſt iuri, & priuilegio ſuo particulari, ſed præiudicent tamen ſibi ſolis, & non aliis; Rot. *in cit. decif. Seraph. 595. n.7.* Ferretus *conſil. 102. n. 18. lib. 1.* & Corn. *conſ. 214. n. 8. lib. 2.*

PETITIO

PETITIO XXV.

Ad quem appelletur à Conſeruatoribus?

SVMMARIVM.

1 *A Conſeruatore appellatur ſolùm ad Papam.*
2 *Appellatur ad eum, qui dedit Iudicem.*
3 *Appellatur ad Papam, etiamſi Conſeruator datus à Papa ſit laicus.*
4 *A Conſeruatore Clerico, qui ſit datus à Principe laico appellatur ad Principem laicum.*
5 *A Conſeruatore non appellatur ad legatum, etiam à latere.*
6 *Delegatus Papæ in cauſa ſibi commiſſa eſt maior legato à latere.*
7 *Delegatus Papæ in cauſa ſibi commiſſa eſt maior quocumque Ordinario.*
8 *A ſubconſeruatore ad quem appelletur?*
9 *De Iure ciuili ſemper appellatur ad committentem.*

1 RESpondetur: ſolùm ad Papam; quia Conſeruatores ſunt Iudices delegati in cauſa ſibi commiſſa à Papa, *cap. 1. & 2. de offic. Iudic. delegat. in 6.* Anchatanus *conſil. 71. num. 1.* & alij communiter. & deſumitur *ex cap. Super quæſtionum de offic. delegat. ex cap. Si duo titul. eodem in 6.* & ex iis, quæ tradit Abbas *in cap. 2. de offic. legat.* & Speculator *titul. de appellat. rubric. Ad quem ſit appellandum §. Nunc tractemus n. 5.*
2 Et conſtat ex Regula generali, quod ſcilicet ſit appellandum ad eum, qui dedit iudicem; *l. 1. ff. quis & à quo appell. l. Imperatores ff. de appellat. & l. Præcipimus §. Hæc ſi Cod. de Iudic.*
3 Hinc ſequitur, quod etiamſi Papa det conſeruatorem laicum, adhuc appelletur ad Papam; Doctores *in cap. 2. de iudic. & in cap. Cum ſit generale de foro competent.* Speculat. *vbi ſuprà num. 8.* Germonius *de ſacror. Immunit. lib. 3. cap. 19. num. 86.* & Moneta *de conſeruator. cap. 9. num.* 184. Et deſumitur *ex cap. ſi duobus §. De-*
4 *nique de appellat. & ex cap. Nouit de iudic.* Sicut etiam ſi Princeps laicus det conſeruatorem Clericum, appellatur ad Principem laicum; Doctores *in c. In Archiepiſcopatu de Raptorib.* & Felinus *in dicto cap. Cum ſit generale de for. competen.*
5 Quin etiam appellatur à Conſeruatoribus ad Papam, vt non poſſit appellari ad legatum, etiam à latere; Anchatan. *conſil.* 132. Ruin. *conſil. 3. lib. 4.* & Conflict. *de priuileg. mendicant. titul. 3. cap. 5. circa finem.* Vbi ſubdunt, neque etiam valere conſuetudinem, quod à Conſeruatoribus appelletur ad Legatum de latere; redduntque optimam rationem; quia non poteſt conſuetudine introduci, quod à Maiori appelle-
6 tur ad iudicem minorem: Conſeruator autem tanquam delegatus Sedis Apoſtolicæ in cauſa ſibi commiſſa, eſt maior Legato de latere; quia Legatus de latere habet iuriſdictionem ordinariam; *cap. 2. de*
7 *offic. legat. in 6.* Et delegatus Papæ in cauſa ſibi commiſſa eſt maior quocumque Ordinario; *cap. Sanè 2. de efficio delegat. & cap. Paſtoralis §. Præterea de efficio Ordinar.* Quin quod delegatus Papæ in cauſa ſibi commiſſa ſit maior Legato de latere, deſumitur etiam *ex cap. Studuiſti de offic. legat.* Vbi Doctores communiter, Anchatanus *conſil. 132. num. 2.* Speculat. *titulo de legatis §. Supereſt num. 48.* Ruinus *conſil. 3. lib. 4.* & Mandoſ. *in Prax. verb. Conſeruatoria in principio.*
8 Ad quem autem appelletur à ſubconſeruatore? Reſpondetur diſtinguendo: ſi conſeruator (etiam quoad vnam cauſam) commiſit ſubconſeruatori totam ſuam iuriſdictionem, appellatur ſolùm ad Papam; ſi verò ſibi reſeruauit aliquid de iuriſdictione, appellatur ad Conſeruatorem. Pars prior habetur: *ex cap. Super quæſtionum de efficio delegat.* [Ibi: Cùm delegatus à nobis iuriſdictionem ſuam in alium transfert totam, ſi fuerit appellandum, non ad eum, ſed ad nos appellari debebit,] Et ratio eſt; quia ſi tranſtulit totam ſuam iuriſdictionem in ſubconſeruatorem non remanet apud ipſum alia iuriſdictio, cuius vigore in cauſa appellationis poſſit procedere. Pars poſterior deſumitur *ex cap. cum te de offic. delegat. ex cap. ſi delegatus tit. eodem in 6. & etiam ex dicto cap. ſuper quæſtionum.* indirectè, ſcilicet à contrario ſenſu; quia ſi ratio, cur non poſſit ad ipſum appellari, prouenit ex eo, quia commiſit totam iuriſdictionem; conſequens eſt, quod ſi non commiſit totam, ſed ſibi reſeruauit aliquid, poſſit ad ipſum appellari.

Hoc autem procedit de Iure canonico, non de iure ciuili; quia de iure ciuili ſemper appellatur ad com- 9
mittentem; *l. 1. ff. quis & à quo appel. l. Præcipimus §. hæc ſi Cod. de appellat. & l. finali circa finem Cod. de iudic.* Quia de iure ciuili nunquam iuriſdictio ita cenſetur committi in totum, quin remaneat etiam apud committentem.

PETITIO XXVI.

An Conſtitutio Gregorij XV. de Conſeruatoribus afficiat Equites Hieroſolymitanos?

SVMMARIVM.

1 *Conſtitutio Gregorij XV. non afficit Equites Hieroſolymitanos.*
2 *Poſſunt tamen eligere Conſeruatorem.*
3 *At ſeruare tenentur, ſi eligant, formam ibi præſcriptam.*

REſpondetur negatiuè, niſi quoad eligendos Iudices 1
Conſeruatores; & quidem Equitum Hieroſolymitanorum Religioni adhuc ius Iudices Conſeruatores 2
eligendi competere, declarauit Sacra Congregatio Concilij Tridentini die 6. Februarij anno 1627. per hæc verba: [Sacra Congregatio Illuſtriſſimorum Cardinalium Concilij Tridentini interpretum cenſuit, Conſtitutionem Gregorij XV. de Conſeruatoribus non afficere Religionem Hieroſolymitanam, niſi quoad Iudices Conſeruatores, ſicque eidem Religioni adhuc ius eiuſmodi Iudices Conſeruatores eligendi competere.] Supradicta declaratio repetitur impreſſa *in Bullario Vrbani VIII. fol. 392.* quæ incipit: *Exponi nobis, &c.*

Accedit, quod (cùm prædicta Conſtitutio quoad Iudices Conſeruatores afficiat Equites Hieroſolymitanos) conſequens eſt, quod ſi prædicti Equites Hieroſolymitani velint Conſeruatores eligere, teneantur il- 3
los eligere iuxta formam ibi præſcriptam: Quod rurſus etiam colligitur ex eadem Conſtitutione prædicta; cùm reuocet illa electiones Conſeruatorum in ſpecie, etiam Equitum Hieroſolymitanorum, detque formam eligendi in poſterum: Vnde fit, quod ipſi quoque Equites Hieroſolymitani (cùm quoad hoc comprehendantur ſub conſtitutione) teneantur ſeruare formam ibi præſcriptam; quia non poſſunt eligi Conſeruatores alio modo, niſi ſecundùm formam ibidem præſcriptam, præſertim ſtante decreto irritanti, *vt in §. 12.*

PETITIO XXVII.

Quid dicendum de electione Conſeruatorum ſiue quoad tempus, ſiue quoad locum facienda?

SVMMARIVM.

1 *Religioſi poſſunt ſemper eligere Conſeruatorem, ſeruata forma.*

2 Si

2 *Si iuriſdictio Conſeruatoris extenditur ad plures Epiſcopatus, debet electio illius notificari apud omnes Epiſcopatus.*

3 *Electio Conſeruatoris non poteſt mutari intrà quinquennium, niſi ex iuſta cauſa, & à quo approbanda.*

1 RESpondetur, & dico primò: Religioſi, quamuis Conſeruatorem non elegerint intra tempus à Gregorij XV. Conſtitutione conſtitutum, poterunt nihilominùs eum ſemper eligere, dummodo eligant iuxta formam in eadem Gregorij XV. Conſtitutione præſcriptam; ſic declarauit ſacra Congregatio die 18. Septembris Anno 1627. Sicque etiam ſatis indicat eadem Gregorij XV. Conſtitutio §. 7. Ibi: [Alioquin eo termino elapſo (ſcilicet præſcripto in conſtitutione ad eligendum, & docendum de electione) quamdiù Conſeruatores ſecundùm formam præſentis conſtitutionis non elegerint, coram eiſdem Ordinariis conueniantur.] Ex quibus conſtat, quod Conſeruatorem eligendi facultas concedatur pro quocumque tempore.

2 Cæterum (cùm iuriſdictio Conſeruatoris pro Religioſis ex conſtitutione Pij V. ad tres dietas extendatur) fieri poteſt, quod extendatur ad plures Epiſcopatus; & (cùm ex prædicta conſtitutione Gregorij XV. debeant, qui eligunt, notificare conſeruatoris electionem Curiæ Ordinarij) neceſſe eſt, quod eam notificent Curiæ cuiuſcumque Ordinarij, ad cuius Epiſcopatum iuriſdictio conſeruatoris poteſt extendi; alioquin ſolùm vti poterunt conſeruatore, quem eligerunt, in illo Epiſcopatu, cuius Curiæ dicta electio notificata fuit; ſic declarauit ſacra Congregatio die 11. Iulij Anno 1620.

3 Dico ſecundò, Conſeruator electus ſecundùm formam Conſtitutionis Gregorij XV. durante quinquennio à die ſuæ electionis, mutari non poteſt, niſi interuenerit legitima cauſa, quæ vel à ſede Apoſtolica, vel à locorum Ordinariis approbanda erit; Poterunt tamen Religioſi, prout magis voluerint, pro approbatione cauſæ recurrere vel ad ſedem Apoſtolicam, vel ad loci Ordinarium; ſic habet prædicta Conſtitutio Greg. XV. § 8. Poterit etiam Conſeruator Religioſorum durare in officio vltra quinquennium; quia decretum Tridentini Concilij *ſeſſ. 14 c. 5 de reform. vt conſeruator.* non durat vltrà quinquennium, non ſe extendit ad conſeruatores Religioſorum & nonnullos alios; ſic habet Concilium *in fine cit. c. 5. de reform.* Quapropter officium Conſeruatoris non eſt temporale. Doctores, quos ſequitur Miranda *tom. 1. Manualis Prælator. q. 47. art. 6.*

PETITIO XXVII.

An Conſeruator poſſit recuſari, tanquàm ſuſpectus?

SVMMARIVM.

1 *Conſeruator poteſt recuſari, tanquàm ſuſpectus, niſi debeat cognoſcere de iniuriis notoriis; & notorium ſit permanens, non tranſiens.*

2 *Recuſato Conſeruatore, tanquàm ſuſpecto, ſunt eligendi arbitri, qui iudicent de cauſis ſuſpitionis.*

3 *Quid, ſi oriatur competentia iuriſdictionis inter conſeruatorem, & Ordinarium?*

1 RESpondetur affirmatiuè, exiſtente tamen iuſta cauſa, ita vt etiam Actores poſſint tunc recuſare Conſeruatorem Religioſorum, & nolle, quod cauſa coram ipſo agitetur; quia, cùm Conſeruator ſit Iudex, eſt eadem ratio de ipſo, ac de aliis iudicibus; Iudex autem ſuſpectus recuſari poteſt; *leg. Apertiſſimi Codic. de Iudic. cap. Poſtremò, & cap. Cum ſpeciali de appellat.*

Quamuis id locum non habeat, quandò Conſeruator cognoſcere debet de iniuriis notoriis; *cap. Propoſuit de Appellat.* Gloſſ. *ibidem ver. manifeſto.* Innocent. *in cap. 1. n. 4. de offic. delegat. in 6.* Hoſtienſis *ibidem.* Syluest. *verb. conſeruat. n. 5.* Ceuallos *tom. 4. commun. contra comm. q. 897. n. 779.* Caualcan. *deciſ. 35. n. 5. par. 2.* Farinac. *in quæſt. crimin. q. 22. n. 129* Campanil. *in diuerſor. Iur. rubric. 12. cap. 13. num. 25.* & alij communiter, dummodò tamen notorium ſit permanens, non autem tranſiens; Farinac. *vbi ſuprà qu. 21. n. 131.* Burſat. *conſil. 21. n. 23. lib. 1.* Cauan. *in Rit. Mag. Cur. 165. n. 11.* & Laucell. *de attentat. par 2. c. 6. n. 33.*

Si ergò contingat, quod Conſeruator recuſetur, tanquam ſuſpectus, eligendi erunt Arbitri, qui iudicent de cauſis ſuſpicionis, vt de delegatis Apoſtolicis deciditur *in cap. cum ſpeciali de Appellat.* & *de conſeruatoribus* deciditur in Concilio Tridentino *ſeſſ. 14. cap. 5. de reformat.* Erunt autem arbitri eligendi à Partibus; quod ſi non adſit Aduerſarius, eligentur à recuſante, & recuſato; & ſi electi non concordent, addetur Tertius, vt *in cit. cap. cum ſpeciali de Appellat.* 2

Idémque erit ſeruandum, ſi oriatur controuerſia ſuper competentia Iuriſdictionis inter Conſeruatorem, & Ordinarium. Sic enim decernitur in Tridentino Concilio *loco ſuprà cit.* & *in conſtitutione Greg XV.* §. 10. 3

Quapropter Moneta *de conſeruatoribus cap. 9. n. 36.* minus rectè dixit, quod Conſeruator, tanquam Iudex delegatus, ſicque maior Ordinario, debeat cognoſcere de competentia Iuriſdictionis, eo quod qui eſt dignior, de controuerſia, quando oritur inter duos Iudices, cognoſcere debet; ſic Doctores *in cap. Paſtoralis, & cap. ſuper literis de reſcript. & in cap. cum ſit generale de for. competent.* quos ſequitur Roman. *conſil. 160.* Minùs rectè, inquam, Moneta ſic dixit; quia hoc non valet in caſu noſtro; cum in eo aliter à Iure ſit expreſsè diſpoſitum, vti dicebam.

SECTIO XXVIII.

An Apoſtata, vel fugitiuus ſi ad Religionem reuertatur, poſſit in ſuperiorem eligi?

SVMMARIVM.

1 *Apoſtata ſi ad Religionem reuertatur, poteſt in ſuperiorem eligi, ſi ad eam reuerſus religioſè viuat; quia oppoſitum in nullo Iure habetur.*

2 *Textus in cap. Per tuas de Voto de Apoſtatis à Religione nihil prorſùs dicit; ſed ſolùm diſponit, quod is, qui promotus eſt ad dignitatem Epiſcopalem, debeat illam reſignare, cum non impleuerit votum emiſſum ingrediendi Religionem.*

RESpondetur affirmatiuè, ſi ad Religionem reuerſus in ea religioſè viuat; Ancharan. *in cap. 1. Ne Clerici, vel Monachi in 6. n. 3.* Franchus *ibidem n. 7.* Oldradus *conſil. 202.* & alij, quos ſequitur Azor. *tom. 1. Inſtitut. moral. lib. 12. cap. 17. qu. vltima* (quamuis contrarium ſentiant Bellamera *in cap. leg. 16. quæſt. 1. in principio*, Sylueſt. *verbo excommunicatio 9. caſ. 24. num. 52. notab. 2.* & S. Antonin. *3. par. tit. 24. cap. 53.*) Vide, quæ dicebam *ſuprà ſect. 27. Petitione 1. 2. 3. & 4.* 1

Probatur, quia nullo Iure prohibetur, quod iſte talis in Religionis ſuperiorem eligatur, Ergò.

Neque obſtat Textus *in cap. Per tuas de voto* (quem Aduerſarij contra nos adducunt; (quia talis Textus ſolùm habet, quod is, qui promotus eſt ad dignitatem Epiſcopalem, debeat illam, cum non impleuerit Religionem ingrediendi votum, quod priùs emiſerat reſignare; & de Apoſtatis à Religione nihil prorſùs dicit; Quapropter prædictus Textus non facit ad rem. Videatur Azor. *lib. 12. Inſtit. moral. cap. 17. q. vltima* 2

Sanchez

Digitized by Google

Sanchez *lib.6 moral cap.8.n.32.* & Tamburinos *de Iur. Abbat.tom.3.diſput.8.q.9.n.4.* qui ſubdunt, quod textus videatut loqui ſolùm in caſu, quo culpa perſeuetat, & Religioſus non fuerit verè correctus.

SECTIO XXIX.

An Religio debeat Apoſtatis, vel fugitiuis alimenta præbere?

SVMMARIVM.

1 *Religio non debet Apoſtatis, vel fugitiuis præbere alimenta; quia in tantum ea tenetur Religioſo alimenta præbere, in quantum ei ipſe ſeruit, & miniſtrat; quod non facit Apoſtata, & fugitiuus.*
2 *Pater non tenetur alimenta præbere filio, qui voluntariè, & culpa ſua recedit, & fugit ab eo.*
3 *Maritus neque tenetur alimenta præbere vxori, quæ voluntariè, & culpa ſua diuertit, & fugit ab eo.*

1 Reſpondetut negatiuè; Surdus *de alimentis tit. 8. Priuileg.97.n.6. & t.1.9. q.27. n.22.* Henricus *in cap. finali de Regularib.num.6.* & alij paſſim.

Probatur; quia in tantùm Religio tenetur Religioſo alimenta præbere, in quantùm ei Religioſus ſeruit, ac miniſtrat, ac quidquid acquirit, eidem acquirit, Surd.*de aliment.tit.6 q.15.n.1.* Paulus *conſil.76. num.1. vol.1.* & alij communiter; At Religioſus Apoſtata, vel fugitiuus Religioni non ſeruit, neque miniſtrat (idque voluntariè, & culpa ſua) ergò non eſt, cur Religio teneatur ei alimenta præbere.

2 Confirmatur quia, ſi filius voluntariè, & culpa ſua recedat, ac fugiat à Patre, non tenetur ei alimenta præbere Pater, Aſcanius *in Clementin. tit. de Patr. poteſt. effect.17.num.32.* Surd. *de aliment.tit.7.quæſt.7.num 1.* & Pinell. *in cap.1. par. 1. num.54. Cod. de bonis matern.* Ergo ſic, &c.

3 Confirmatur ſecondò. quia ſi ſimiliter vxor voluntariè, & culpa ſua diuertat, ac fugiat à marito, non tenetur ei alimenta præbere maritus, Gloſſ. *in cap. ſignificaſti verbo matrimonio de diuortio*, Io. Lapus *in rubric.de donat.int.vir.& vxor.§ 64.n.6.& 10.* & Surd *cit. q.7.n.2.* Ergo neque Religioſo Apoſtatæ, vel fugitiuo tenebitur alimeota præbere Religio.

SECTIO XXX.

Ad quemnam pertineant bona acquiſita à Religioſo Apoſtata; vel fugitiuo?

SVMMARIVM.

1 *Apoſtatæ, vel fugitiui bona, ſiue ad ipſum deueniant ab inteſtato, ſiue ex donatione ſiue ex quocumque alio titulo, pertinent ad Cameram Apoſtolicam, ſi talis Religioſus moriatur extra Religionem ex Conſtitutione Gregorij XIII.*
2 *Bona acquiſita à Religioſo Apoſtata, vel fugitiuo, vel etiam eiecto minus rectè dixerunt aliqui ſpectare ad Cameram Apoſtolicam ſimpliciter moti ex eo, quod Bulla Gregorij XIII. loquitur de Religioſis vagantibus, & morantibus extra clauſtra; quia cùm de Iure communi omnia, quæ acquirit Religioſus, acquirat Religioni, fit quod etiam Apoſtata, & fugitiuus, quin & eiectus, cùm ſit adhuc Religioſus, acquirat Religioni.*
3 *Non obſtat Bulla Gregorij XIII. quia Pontifex in illa non applicat abſolutè Cameræ Apoſtolicæ eorum bona, ſed ſecuta eorumdem morte, ſicuti conſtat ex illis verbis: ſi deceſſerint ſine facultate teſtandi. Dictio enim (ſi) importat conditionem, qua non purificata, non habet locum diſpoſitio; & idem dicendum eſt de bonis, quæ Religio vendicat ſibi antè eorum obitum.*
4 *Bona acquiſita à Religioſo Apoſtata, vel eiecto, qui priùs fuerit in alia Religione minùs rectè aliqui dixerunt ſpectare ad Cameram Apoſtolicam ſimpliciter; quia id locum habet ſolum in caſu, quo talis Religioſus decedat extra clauſtra; at priuſquam ipſius mors eueniat bona ab ipſo acquiſita erunt poſterioris Religionis.*
5 *Apoſtatæ & fugitiui bona prædicta antè talem Bullam deuoluebant ad illud Monaſterium, ex quo prædictus Religioſus fugam arripuerat; quia Monaſterium talem Religioſum à ſe non abdicauit.*
6 *Bona ſerui fugitiui pertinent ad Dominum, à quo fugam fecit.*
7 *Religioſus Apoſtata, vel fugitiuus, ſi conſequatur Beneficium aliquod Eccleſiaſticum tunc, cùm tale beneficium tuta conſcientia retinere non poſſit, quæ acquirit intuitu Eccleſiæ pertinent ad Eccleſiam quæ verò intuitu perſonæ pertinent ad Monaſterium.*
8 *Religioſus Apoſtata, vel fugitiuus ſi tranſeat ad aliam Religionem illegitimè, tunc bona, quæ talis Religioſus acquirit ſi poſterior Religio talem tranſitum eſſe illegitimum agnoſcens, adhuc tranſeuntem recipiat, pertinent ad Religionem priorem; quia quæ acquirit ſeruus, pertinent ad Dominum priorem, & non ad poſteriorem.*
9 *Religio poſterior ſi dictum Religioſum Apoſtatam, vel fugitiuum recipiat bona fide, tunc bona, quæ acquirit talis Religioſus, pertinent ad Religionem poſteriorem; quia quæ acquirit ſeruus fugitiuus, pertinent ad Dominum poſteriorem bona fide illum poſſidentem contrà nonnullos putantes etiam in hoc caſu pertinere ad Religionem priorem.*

Reſpondetur: Bona acqoiſita à Religioſo Apoſtata, vel fugitiuo (ſiue talia bona deueniant ad ipſum Apoſtatam, vel fugitioum ex inteſtato, ſiue ex donatione, ſiue ex quocumque alio titulo) pertinent ad Cameram Apoſtolicam, ſi talis Religioſus moriatur extra Religionem. Secus, ſi non, iuxta ea, quæ mox infrà dicentur. 1

Probatur; quia ſic expreſsè definitur in Bulla Gregorij XIII. quæ incipit: *Officij noſtri* anno 1577. Et notat præter alios Naoarr. *conſil.17. de ſtatu monachi.*

Vbi aduerte, quod minùs rectè ſimpliciter dixerint aliqoi, bona acquiſita à Religioſo Apoſtata, vel fugitiuo, vel etiam eiecto ſpectare ad Cameram Apoſtolicam, moti ex eo, quod prædicta Bulla Gregorij XIII. loquatur de Religioſis vagantibus, & morantibus extra claoſtra (ſicuti colligitur, inquiunt ipſi, ex illis verbis Bullæ: *ſi deceſſerit ſine facultate teſtandi*; Quæ facultas conſiderari non poteſt in Monacho, Auth. Ingreſſi *Cod.de Sacroſ. Eccleſ.* vbi communiter Canoniſtæ, & Lapus *allegat.129. numer.18.* Et ſicuti colligitur etiam in illis aliis verbis eiuſdem Bullæ: *Extra clauſtra degentium*; & paulò infrà: *poſt eorum obitum*; ſiquidem verbum, *eorum*, eſt repetitioum præcedentium cum omnibus eius qualitatibus; Bartol. *in l. ſi quis ſeruum §. finali ff. de legat.2. numer.5. & in l.1. ff. de receptator.* & Pariſius *conſil.18. lib.2. numero 32.*) Ratio autem, cur minùs rectè ſic ſimpliciter dixerint, eſt; quia (cùm de Iure communi omnia, quæ acquirit Religioſus, acquirat Religioni) fit, qood etiam Apoſtata, vel fugitiuus, quin 2

quia & eiectus (cùm ſit adhuc Religioſus) acquirat Religioni, ſicque acquiſita ab ipſo pertineant ad Religionem; *cap. Abbates* 18. *q.* 2. & notant Doctores; quos citat, & ſequitur Donatus *in Praxi rer. Regular. par.* 2. *tract.* 6. *de Apoſtatis q.* 23. *n.* 2. Vt propterea ſi redeat ad Religionem, ſint ipſius Religionis. Vide *infra ſect.* 43. 44. & 45.

3 Non obſtat prædicta Bulla Gregorij XIII. (quam pro ſe adducebant Aduerſarij) quia Pontifex in illa non applicat abſolutè Cameræ Apoſtolicæ eorum bona, ſed ſecuta eorumdem morte, ſicuti conſtat ex illis verbis: *ſi deceſſerint ſine facultate teſtandi* (dictio enim, *ſi*, importat conditionem, qua non purificata, non habet locum diſpoſitio: Vnde in præſenti purificari debet, quod decedant ſine facultate teſtandi) & ſicuti colligitur etiam ex illis alijs verbis: *poſt eorum obitum*: Dictio enim, *poſt*, importat tempus, in quo locum habere incipit diſpoſitio: Vnde ſi Religio vendicet ſibi bona acquiſita à Religioſo Apoſtata, vel fugitiuo, vel etiam eiecto, priuſquam ſuccedat illorum obitus, ſpectabant prædicta bona ad ipſam Religionem, eruntque ipſius Religionis; quia Bulla loquitur de bonis apud ipſos repertis, dum obeunt, ſeu moriuntur. Vide *cit. ſect.* 43. 44. & 45. & quæ dicentur mox *infrà in Petitione.*

4 Aduerte ſecundò, quod etiam minus rectè ſimpliciter dixerint alij, bona acquiſita à Religioſo Apoſtata, vel eiecto, qui priùs fuerit in alia Religione, ſpectare ſimiliter ad Cameram Apoſtolicam, moti ex eo, quod prædicta Bulla etiam in tali caſu pro Camera Apoſtolica clarè loquatur. Ratio autem, cur etiam minùs rectè ſic ſimpliciter dixerint alij, eſt; quia (ſicuti dicebam) id locum habet ſolùm in caſu, quo talis Religioſus Apoſtata, vel fugitiuus, quin etiam & eiectus decedat extra clauſtra; At priùs quam ſuccedat ipſius mors, bona ab ipſo acquiſita erunt poſterioris Religionis, ſi ad ipſam tranſiuerit legitimè, iuxtà Regulam generalem, quod Monachus quidquid acquirit, acquirit Monaſterio, ſeu Religioſus Religioni; Quod ſi non tranſiuerit legitimè, erunt prioris Religionis; quia adhuc eſt membrum prioris Religionis, & Religio poſterior non acquirit aliquod Ius per exceptionem ipſius illegitimam, vt dicam mox infrà in Aduertendo 5. Imò peccat grauiter, & incurrunt excommunicationem ipſo facto, qui ipſum recipiunt, iuxtà priuilegia apud compendium Priuilegiorum mendicantium verb. Apoſtata, & iuxtà conſtitutionem Pij V. (quæ incipit cuicumque ſacratum Religionum) de quibus videatur præter alios Bordon. *in conſil. Regular. reſol.* 41. *qu.* 12.

5 Aduerte tertiò, quod ante talem Bullam prædicta bona ſimpliciter, & in omni caſu pertinebant ad illud Monaſterium, ex quo prædictus Religioſus fugam arripuerat; *cap. Abbates* 18. *qu.* 2. & docent Imola *in l.* 1. §. *Per ſeruum ff. de acquir. poſſ. num.* 30. Iaſon. *ibid. num.* 13. Abbas *in cap. Quod ante de Cleric. coniug. num.* 7. Innocentius *in cap. cum olim* 2. *de Priuileg. num.* 4. Oſtienſ. *ibid. num.* 13. Io. Andr. *n.* 7. Oſtienſis *in cap. finali de Regular. num.* 3. Cardinal. *ibid. num.* 2. *quæſt.* 1. Roſella *verb. Religio* 4. *quæſt.* 10. Syluest. *verb. Apoſtata qu.* 9. *num.* 12. S. Antoninus 3. *part. titul.* 16.

6 *cap.* 5. §. 1. & alij communiter; quia Monaſterium talem Religioſum à ſe non abdicat; Tùm à pari, quia bona ſerui fugitiui pertinent ad Dominum, à quo fugam fecit; *l.* 1. §. 1. *ff. de acquir. vel amittend. poſſeſſ.* Ergò bona Religioſi fugitiui pertinent ad Monaſterium, à quo fugam arripuit.

7 Aduerte 4. quod ſi Religioſus Apoſtata, vel fugitiuus conſequatur beneficium aliquod Eccleſiaſticum; Tunc (cum tale beneficium tuta conſcientia retinere non poſſit) quæ acquirit intuitu Eccleſiæ, pertinent ad Eccleſiam; *cap. cum in officiis de teſtament.* Quæ verò acquirit intuitu perſonæ, pertinent ad Monaſterium, ex quo exiuit; Abbas *in cap. finali de Regularib. num.* 3. AnchAran. *ibid. in fine.* Henric. *num.* 2. Tabiena *verbo Religio qu.* 27. *num.* 28. S. Antonin, 3. *par. tit.* 16. *cap.* 3. §. 1. & alij, quos ſequitur, Azor. *tom.* 1. *Inſtit. moral. lib.* 12. *cap.* 16. *quæſt.* 8.

Aduerte quintò, quod ſi Religioſus Apoſtata, vel 8
fugitiuus tranſeat ad aliam Religionem illegitimè, tunc bona, quæ talis Religioſus acquirit (ſi poſterior Religio talem tranſitum eſſe illegitimum agnoſcens, adhuc tranſeuntem recipiat) pertinent ad Religionem priorem; Angelus *verbo Religioſus num.* 44. Syluest. *verbo Religio* 4. *quæſt.* 10. Molin. *de Iuſt. & Iur. tom.* 1. *diſput.* 144. *col.* 12. *verſ. quando Religioſus poſt.* Nauarrus *comment.* 4. *de Regular. num.* 24. Roderic. *tom.* 2. *quæſt. Regular. quæſt.* 79. *art.* 2. Azorius *citato lib.* 12. *cap.* 15. *qu.* 3. Rodoanus *de ſpolijs Eccleſ. qu.* 8. *num.* 78. & alij paſſim; Quia quæ acquirit ſeruus, pertinent ad Dominum priorem, & non ad poſſeſſorem poſteriorem malæ fidei (cum ratione malæ fidei nullum Ius, in dicti ſerui bona comparauerit) Ergò, quæ acquirit Religioſus fugitiuus, pertinent ſimiliter ob eandem rationem ad Religionem priorem, non autem ad poſteriorem.

Quod ſi verò è contra Religio poſterior dictum 9
Religioſum Apoſtatam, vel fugitiuum recipiat bona fide, tunc bona, quæ acquirit talis Religioſus, pertinent ad Religionem poſteriorem; Soccinus *in l.* 1. §. *Per ſeruum ff. de acquir. poſſeſſ. n.* 12. Aretin. *ibidem* §. *item acquirimus num.* 55. Nauarrus *comment.* 2. *de Regular. num.* 30. & alij, quos ſequitur Azor. *citato lib.* 12. *cap.* 10. *qu.* 1. quia, quæ acquirit ſeruus fugitiuus, pertinent ad Dominum poſteriorem bona fide illum poſſidentem, *l. ſi ſeruus, & l. Homo liber* §. *quidquid ff. de acquir. rer. Domin.* Ergò, ſic &c. in caſu; quamuis nonnulli cum Alexandro *in citata l.* 1. §. *per ſeruum ff. de acquir. poſſeſſ. n.* 14. putent, quod etiam in hoc caſu bona talis Religioſi pertineant ad Religionem priorem; At quod prius dicebam, videtur mihi probabilius.

PETITIO.

An ſi Apoſtata tempore Apoſtaſiæ, vel etiam fugitiuus tempore fugæ contraxerit debita, & poſtea redeat in Religionem, Religio teneatur ſoluere prædicta debita creditoribus.

SVMMARIVM.

1 *Apoſtata tempore Apoſtaſiæ, vel etiam fugitiuus tempore fugæ ſi contraxerit debita & poſtea redeat in Religionem, Religio non tenetur ſoluere prædicta debita creditoribus.*

2 *Religioſus non poteſt pro aliquo fideiubere, aut pecuniam mutuo accipere abſque licentia maioris partis capituli, & Abbatis, alioquin non tenetur Conuentus pro his aliquatenus reſpondere, niſi fortè in vtilitatem domus ipſius manifeſtè conſtiterit redundaſſe.*

3 *Apoſtata, vel etiam fugitiuus cùm adhuc ſit verè Religioſus, ſubiacet legibus cæterorum Religioſorum: Hinc non poteſt ſe alteri obligare independenter à Conuentu.*

4 *Ratio naturalis dictat, quod qui ſentit commodum, debeat ſentire incommodum, & è contra, quod qui nullum commodum ſentit, nullum ſentire debeat incommodum.*

5 *Religio tenetur alere Religioſum, quamdiu manet ſub obedientia; ſecùs ſi culpa ſua fuerit extrà.*

6 *Excipe debita contracta in vtilitatem Religionis; quia ſi euidenter conſtiterit de dicta vtilitate Monaſterium tenetur perſoluere illa vtilitatem perceptam.*

7. Excipe

7 *Excipe etiam ſi Apoſtata, vel etiam fugitiuus rediens in Religionem ſecum afferat aliqua bona; quia tunc etiam Monaſterium tenebitur ſoluere debita, non quidem ratione contractus, ſed ratione vtilitatis perceptæ & iuxtà vtilitatem tantùm.*

8 *Apoſtata, vel etiam fugitiuus ſi moriatur extra Religionem, bona ab ipſis quocumque titulo acquiſita pertinent ad Cameram Apoſtolicam ex diſpoſitione Gregorij XIII.*

9 *Amplia etiam ſi fuerint acquiſita per illicitam negociationem, aut quodlibet aliud exercitium Clericis prohibitum, vt medendi, aduocandi, Principibus inſeruiendi, &c. ſi moriantur extrà Religionem; ſecùs ſi in Religione.*

10 *Amplia etiam ad ea quæ acquiſiuerunt contra iuſtitiam, quamuis cum ipſis bonis in tali caſu in Cameram, vel Monaſterium transfeat obligatio reſtituendi.*

11 *Bona Apoſtatæ à Religione, vel fugitiui, quandiù is vixerit, poſſunt vendicari à Religione, vt ſunt ipſius Religionis ſi dictus Apoſtata, vel fugitiuus redeat ad ipſam; vel reducatur & in tali caſu tenetur ad reſtitutionem eorum, quæ acquiſita fuerunt contra Iuſtitiam.*

12 *Apoſtata, vel etiam fugitiuus ſi impetrauerit aliquod beneficium, bona ab vtroque acquiſita ex fructibus beneficij, vel intuitu Eccleſiæ ſpectabunt ad ipſam Eccleſiam, ſecùs acquiſita intuitu perſonæ; quia ſpectabunt ad Monaſterium.*

1 RESpondetur negatiuè; Nauarrus *conſ.* 73. *num.* 3. *lib.* 3. Portellus *in dubiis regular. verb. Apoſtata num.* 7. Rodriquez *tom.* 1. *quæſt. Regular. quæſt.* 30. *art.* 11. & alij, quos ſequitur Donatus *in praxi rer. Regular. tract.* 6. *q.* 16 *n.* 1.

2 Probatur authoritate *ex cap. Non dicatis* 12. *q.* 1. *& ex cap. Quod quibuſdam de fideiuſſor.* Ibi: [Ne quis Religioſus abſque maioris partis capituli, & Abbatis ſui licentia pro aliquo fideiubeat, vel ab aliquo pecuniam mutuam accipiat vltrà ſummam à Capitulo conſtitutam; Alioquin non teneatur Conuentus pro his aliquatenus reſpondere, niſi fortè in vtilitatem domus ipſius manifeſtè conſtiterit redundaſſe.]

3 Probatur ſecundò, ratione; quia Apoſtata, vel etiam fugitiuus, cum adhuc ſit verè Religioſus, ſubiacet legibus cæterorum Religioſorum; ergò (cùm non habeat velle, nec nolle inſtar cæterorum Religioſorum) non poteſt contrahere, nec ſe aliquo modo alteri obligare independenter à Conuentu; itavt quidquid in contrarium egerit, ſit nullum, & inualidum defectu poteſtatis.

4 Confirmatur (vnde & probantur exceptiones, quæ ſequuntur) quia ſicut ratio naturalis dictat, qui ſentit commodum debeat ſentire incommodum iuxta Regulam Iuris *in* 6. ſic etiam dictat è contrà, quod qui nullum ſentit commodum, nullum ſentire debeat incommodum.

5 Neque dicas: Religio tenetur alere profeſſum: ergo alens ipſum repetere poteſt à Religione.

Reſpondetur enim, iuxtà ea, quæ ſectione præcedenti dicebam, quod Religio ſolùm teneatur alere Religioſum, quandiu manet ſub obedientia; ſecùs ſi culpa ſua fuerit extrà.

6 Excipe tamen debita, quæ contracta fuerint in vtilitatem Religionis, & euidenter conſtiterit, Religionis Monaſterium commodum percepiſſe; quia tunc tenebitur Monaſterium perſoluere illa iuxtà vtilitatem perceptam; vt habetur *in citat. cap. Quod quibuſdam;* & patet ex ratione; quia par non eſt, quod quis ex alieno diteſcat.

7 Excipe ſecundò, ſi Apoſtata, vel etiam fugitiuus, rediens in Religionem ſecum afferat aliqua bona; quia tunc etiam Religionis Monaſterium tenebitur ſoluere debita; Miranda *tom.* 1. *manual. quæſt.* 51. *art.* 8. *concluſ.* 1. Portellus *in dub. Regular. verbo Apoſtata, num.* 7. & alij, quos ſequitur Donatus *in Praxi rer. Regular. part.* 2. *tractat.* 6. *quæſt.* 16. *num.* 10. Non quidem ratione contractus, ſed ratione vtilitatis perceptæ; ſicque tantùm iuxtà quantitatem bonorum perceptorum, vti dicebam.

Cæterùm, vti etiam dicebam, ſi Apoſtata, vel etiam fugitiuus, moriatur extrà Religionem, bona ab ipſis quocumque titulo acquiſita pertinent ad Cameram Apoſtolicam, ex diſpoſitione Gregorij XIII. *in ſua Conſtitutione* 43. quæ incipit *Officij noſtri partes.* Vbi declarans Conſtitutionem Pauli IV. de hac eadem materia ſic decernit: [Bona quæcumque per Regulares extrà clauſtra Eccleſiarum, Monaſteriorum, domorum, & quomodocumque Regularium locorum degentes, quocumque iure, & actione, ſiue ex cauſa teſtati, ſiue inteſtati acquiſita, & in poſterum acquirenda, vel ad eos delata, in quibuſuis prouinciis, dominiis, regnis, & locis conſiſtat, niſi iidem, ad quos illa ſpectauerint ſufficienti fuerint teſtandi, aut de illis diſponendi facultate ſuffulti, eaque legitimè vſi fuerint, ad eandem Cameram Apoſtolicam pleno iure pertinuiſſe, & ſpectare, ac bona quæcumque eorumdem ſub ſpoliorum nomine comprehenſa per ipſam Cameram, eiúſque nomine à quibuſuis illa quandóque occupantibus, & detinentibus recuperari, & vendicare potuiſſe, & poſſe, ac iuxtà Pauli III. & aliorum prædeceſſorum noſtrorum literas, eadem Camera Apoſtolica in huiuſmodi bonis, ſpolia nuncupatis, verè vniuerſaliter ſuccedente.] 8

Quapropter omnia bona ab Apoſtata, vel etiam à fugitiuo, acquiſita, quamuis per illicitam negociationem, aut quodlibet aliud exercitium Clericis prohibitum (vt medendi, Chyrurgiam exercendi, Aduocandi, aut Principibus inſeruiendi, &c.) pertinent ad Cameram Apoſtolicam poſt mortem ipſorum, ſi moriantur extrà Religionem; vel ſi (vti præter alios notat Nauarrus *commentar. de ſpoliis* §. 7. *num.* 4. *&* 5.) in vita prædictis bonis per ſententiam priuentur. 9

Quod etiam extenditur ad acquiſita contrà Iuſtitiam: quamuis obligatio reſtituendi ea (eùm ſequatur ipſa bona) transeat cum ipſis bonis ad eandem Cameram Apoſtolicam, quæ proinde tenebitur reſtituere creditoribus prædicta bona acquiſita contrà iuſtitiam. 10

At, quia diſpoſitio Gregorij XIII. (vti etiam dicebam) procedit tantùm de bonis relictis poſt mortem Ibi: *Si deceſſerint ſine facultate teſtandi;* Et ibi: *poſt eorum obitum:* fit, quod quamdiù vixerit Apoſtata, vel etiam fugitiuus, bona ab vtroque acquiſita poſſint retrahi à Religione; atque adeò ſi dictus Apoſtata, vel etiam fugitiuus, redeat ad Religionem, ſint ipſius Religionis; quia (cùm Apoſtata, vel etiam fugitiuus, ſit verè Religioſus) acquirit Religioni, vt proptereà auferri debeant vtrique, & incorporari bonis Religionis, iuxtà Textum *in cap. Abbates* 18. *quæſt.* 2. Ibi: [Quod ſi quis per contumaciam extiterit indeuotus, aut per loca aliqua vagari; aut peculiare aliquid habere præſumpſerit, omnia, quæ acquiſiuerit, ab Abbatibus auferantur ſecundùm Regulam Monaſterio profutura.] Vbi Gloſſa *verb. Acquiſiuerit, & cap. Cùm olim* 2. *de priuileg.* Vbi Innocentius, & alij Canoniſtæ, *& Authentic. Ingreſſi Codic. de ſacroſanct. Eccleſ.* Vbi Doctores, & docent Syluester *verbo Apoſtata nu.* 12. Roſella *verb Religio* 1. *n.* 1 S. Antonin. 3. *p. tit.* 16. *cap.* 5. Rodriq. *tom.* 1 *quæſtion Regular. q.* 30. *art.* 11. Portell. *in dub. Regular. verb. Apoſtata num.* 2. & Sanchez *lib.* 7. *moral. cap.* 33. *num.* 6. 11

Quapropter bona omnia, quocumque titulo acquiſita fuerint ab Apoſtata, vel etiam à fugitiuo, ſpectabunt in tali caſu ad Religionem, quæ ſolùm tenebitur ad reſtitutionem eorum, quæ contra iuſtitiam acquiſita fuerint, vti dicebam de ipſa Camera Apoſtolica.

12 Quod ſi Apoſtata, vel etiam fugitiuus, impetrauerit aliquod beneficium, bona ab vtroque acquiſita ex fructibus beneficij, vel intuitu Eccleſiæ ſpectabunt ad ipſam Eccleſiam; Itavt ſi alteruter redeat ad Religionem, teneatur ea relinquere Eccleſiæ; At ſi acquiſiuerit intuitu perſonæ, vel ex propria induſtria, ſpectabunt ad Religionem; quia (cum acquiſitio perſonalis ſequatur perſonam, & perſona tranſlata ſit in Religionem) fit, quod ipſa quoque acquiſitio transferatur in eandem Religionem. Vide *ſuprà in principio ſectionis Aduertendo* 4.

APPENDIX.

Ad ea, quæ de fugitiuis, & Apoſtatis ſuprà dicebantur.

SVMMARIVM.

1 *Regulares fugitiui, vel Apoſtatæ ſunt perquirendi à ſuis Religionum ſuperioribus, & reducendi ad Religionem.*

2 *Religionum Superioribus tunc inſurgit obligatio perquirendi Religioſos fugitiuos, vel Apoſtatas, quando habetur aliqua notitia vbi perquiri poſſunt.*

3 *Religioſos Apoſtatas, vel fugitiuos perquirendi obligatio non ſolùm afficit Superiores Monaſterij, à quibus aufugerunt, ſed etiam Superiores maiores, & alios Superiores locales aliorum Conuentuum.*

4 *Religionum Superiores non tenentur perquirere, & reducere ad Religionem fugitiuos, vel Apoſtatas, ſi non adſit ſpes emendationis illorum, vel ſi timeatur, quod aliis ſcandalum, vel periculũ cauſaturi ſint.*

5 *Religionum Superiores poſſunt ſuos ſubditos, vel Apoſtatas capere vbicumque reperiantur, etiam extrà territorium, & in manu cuiuſcumque fuerint, nulla etiam præmiſſa monitione de reditu ad Religionem, & etiamſi opus fuerit, inuocato brachio ſæculari.*

6 *Iudices ſæculares requiſiti à Religionum Superioribus ob præſtandum brachium ſæculare ad capiendum ſuos ſubditos Apoſtatas, vel fugitiuos tenentur præſtare ſub peccato mortali; quia agitur de re graui, quæ cadit ſub obligatione ex connexione mutua, quam inter ſe inuicem habent Iuriſdictio ſpiritualis, & temporalis, & aliàs pœnis ad id cogi poterunt.*

7 *Apprehendentes, ligantes, & cogentes Religioſum fugitiuum, vel Apoſtatam, ſi adhibeatur brachium ſæculare, vt redeat ad Religionem, non incurrunt excommunicationem Canonis, etiamſi prædictum Apoſtatam, vel fugitiuum reſiſtentem pugnis, vel alio modo percutiant, aut etiam neceſſitate cogente vulnerent.*

8 *Religioſum fugitiuum, vel Apoſtatam capere non ſolum ſpectat ad Superiores Religionum, ſed etiam ad Ordinarios.*

9 *Religioſus fugitiuus, vel Apoſtata ſi non poſſit ſine graui ſcandalo, vel periculo nouæ fugæ, vel Apoſtaſiæ ad agendum pœnitentiam detineri in vno Monaſterio, ad proprij Monaſterij expenſas pro alimentis in alio Monaſterio eiuſdem Religionis reponendus eſt. Et idem dic de vna Prouincia in alia, debetque eo caſu recipi.*

10 *Bona, quæ acquirit Religioſus Apoſtata, vel fugitiuus, pertinent ad ſuam Religionem.*

11 *Amplia etiamſi ſit in remotiſſimis partibus apud Indes, & etiam per longum tempus.*

12 *Item etiamſi acquiſierit contra voluntatem Religionis, & illicitò contra ſacros Canones, peccando ſcilicet aliquo genere peccati, quod tamen non ſit contra Iuſtitiam.*

13 *Apoſtata in Apoſtaſia, vel fugitiuus in fuga, ſi impetrauerit beneficium alicuius Eccleſiæ, acquirit Eccleſiæ, ſi intuitu Eccleſiæ; & Religioni, ſi intuitu perſonæ, vel ſua induſtria, acquiſiuerit.*

14 *Si verò moriatur in dicta Apoſtaſia, vel fuga, pertinent acquiſita ad Cameram Apoſtolicam.*

15 *Secùs quæ prædictus Religioſus in vita ſua dederit Religioni; quia tunc ea erunt Religionis, & ad ipſam ſpectabunt.*

REgolares fugitiuos, vel Apoſtatas eſſe perquiren- 1
dos à ſuis Religionum Superioribus, & reducendos ad Religionem, decernitur *in cap. finali de Regul.* Quod innouat Decretum de Apoſtatis, & Eiectis Anno 1624. ad conſtitutionem 26. Vrbani VIII. & §. 8. etiam, [Quod fugitiui, vel Apoſtatæ ſiue habitum regularem deferant, ſiue non, poſſint, ac debeant ab Epiſcopo loci, vbi moram trahant, in carcerem conijci, ac Superioribus Religionum conſignari ſecundùm regularia ſtatuta puniendi; atque ipſi quoque Superiores Religionum teneantur eos perquirere, ad Religionem reducere, atque efficere, vt apprehendantur, ſalua tamen in omnibus facultate Ordinariis locorum attributa Decreto Concilij Tridentini *cap. 3. ſeſſ. 6.*]

Vbi aduerte, quod tunc Superioribus Religionum 2
inſurgat obligatio perquirendi Religioſos fugitiuos, vel Apoſtatas, quando habetur aliqua notitia, vbi perquiri poſſint, alioquin præciperetur perquiſitio non prudens, ſed inanis, ſine ſpe ſcilicet illos reperiendi.

Aduerte ſecundò, quod prædicta obligatio non ſo- 3
lùm afficiat Superiores illos in quorum Conuentu, vel Monaſterio reperiebantur fugitiui, vel Apoſtatæ, quando fugam arripuerunt, vel Apoſtatarint, ſed etiam Superiores maiores, & alij Superiores locales aliorum Conuentuum; quia curare bonum commune Religionis ſpectat ad omnes, & fugitiui, vel Apoſtatæ non ſunt membra vnius Conuentus, ſed totius Religionis.

Aduerte tertiò, quod prædicti Superiores Religio- 4
num non teneantur perquirere, & reducere ad Religionem fugitiuos, vel Apoſtatas, ſi non adſit ſpes emendationis illorum, vel ſi timeatur, quod aliis ſcandalum, vel periculum cauſaturi ſint, vel ſi commodè, ac aptè capi, vel detineri non potuerint, Syluest. *verb. Apoſtaſia num.* 10. Rodriq. *tom.* 2. *qu. Regul. qu.* 30. *art.* 5. Riccius *reſolut.* 16. *num.* 4. *par.* 3. Mirand. *tom.* 1. *manual. qu.* 51. *art.* 4. & Donatus *in praxi rer. Regul. pars* 2. *tract.* 6. *qu.* 15. *n.* 2. Ratio; quia *in cap. finali de Regularib.* innouato per dictum Decretum de Apoſtatis, &c. dicitur, quod Superiores Religionum teneantur, etiam per cenſuras, compellere fugitiuos, vel Apoſtatas ad redeundum in Religionem, *ſalua Ordinis diſciplina*; Ergò, ſi hæc periclitaretur ex aliquo capite ex dictis, ceſſabit obligatio. Ex quo inferunt Syluest. & alij (quos ſequitur Riccius *loc. ſup. cit.*) quod neque teneantur Superiores Religionum illos perquirere, ſi ipſorum Regula contradicat (vt v. g. apud Benedictinos, qui prohibentur recipere eum, qui ter Apoſtatauerit è Religione) Quapropter ad mentem prædictorum Doctorum recipiendus non eſt Religioſus fugitiuus, vel Apoſtata (etiam ſponte rediens) ſi non redeat facti pœnitentia ductus, ſed vel ex neceſſitate, vel ex alio motiuo compulſus, aut ſi exindè timeatur ſcandalum, vel periculum aliquod aliis ſecuturum.

Aduerte quartò, quod Superiores Religionum poſ- 5
ſint ſuos ſubditos fugitiuos, vel Apoſtatas capere, vbicumque reperiantur, etiam extrà territorium, & in manu cuiuſcomque fuerint, nulla etiam præmiſſa monitione de reditu ad Religionem, & etiam (ſi opus fuerit) inuocato brachio ſæculari. Tùm ex multis priuilegiis, quæ conceſſa ſunt Religionibus (vt videre eſt in compendio priuilegiorum verbo Apoſtata, & in mari magno Carmelitarum §. Apoſtatas corrigi;) Tùm etiam ex ratione; quia Religioſus comparatur ſeruo; ſeruus autem, ſi fugerit, capi poteſt vbicumque fuerit, *l.* 1. §. *per ſeruum ff. de acquirend. poſſeſſion. & l.* 1. *Cod.* Ibi curialis, &c.

Atque

Digitized by Google

Atque ita tenent Nauarr. *comment. 3. de Regular. n. 50.* Rodriq. *tom. 1. quæſt. Regular. q. 30. art. 2. corn. 5. par tract. 5. de excommunic. diſp 6. dub. 5.* Leander à Murcia *in c. 2. Regulæ S Franciſci c. 15. n. 6.* Peyrin *de priuileg. ad conſtitut. 13. Leonis X n 7.* Donat. *in praxi rer. Regular. tract. 6. q. 17. n. 1.* & Auila *de cenſur. p. 2. c. 3 diſp 2. dub. 4.* Qui traditam Doctrinam extendunt etiam ad eum Religioſum, qui tranſacto termino extra Religionem morandi ſibi conceſſo, renuit poſtea redire ad obedientiam Superiorum.

6 Aduerte 5. quod (cum ex dictis poſſint Superiores Religionum ad capiendos ſuos fugitiuos, vel Apoſtatas inuocare brachium ſæculare, teneantur Iudices laici ſub morali illud præſtare; quia agitur de re graui, quæ cadit ſub obligatione ex connexione mutua, quam inter ſe inuicem habent iuriſdictio ſpiritualis, & temporalis; quæ, cùm vtpotè temporalis, ſicque ordinis inferioris, ſubordinetur ſpirituali, ſicque ordinis ſuperioris; debet, quotieſcumque opus fuerit, huic deſeruire. DD. quos ſequitur Peyrin *de priuileg. ad conſtitut. 1. Iulij II n. 97.* Et ideò Iudices laici poterunt ad id cogi, & arbitrio Iudicis puniri, vel ſub pœna excommunicationis compelli (cum ex generali Regula poſſint per cenſuras compelli inobedientes) Menoch. *lib. 2. de arbitr. caſ. 452.* & Rodriq. *tom. 1. quæſt. Regular. loc. ſuprà cit. ex cap Adminiſtratores 23. q. 5.*

7 Aduerte 6. quod ſi adhibeatur brachium ſæculare, apprehendentes, & cogentes Religioſum fugitiuum, vel apoſtatam, vt redeat ad Religionem, non incurrant excommunicationem Canonis *ſi quis ſuadente diabolo*, ex conceſſione quadam à Leone X facta Fratribus Minimis apud Peyrin. *de priuileg. vbi ſuprà*, & eſt XIII. eiuſdem Leonis X. Quin neque etiam iidem incurrant prædictam excommunicationem, ſi prædictum Religioſum fugitiuum, vel Apoſtatam ipſis reſiſtentem, pugnis, vel alio modo vrgeant, percutiant, aut etiam, neceſſitate cogente, vulnerent, Doctores, quos ſequitur Peyrin, *loco ſuprà cit. de priuileg. ad conſtitut. 2 Iulij II. n 95. & cap. ſi Clericos de ſent. excommunic. in 6.* Ibi: [Niſi ex propoſito excedatur in ipſis,] cum Gloſſ & Alciato *verb. excedatur.*

8 Aduerte 7 quod capere Religioſum fugitiuum, vel Apoſtatam non ſolùm ſpectet ad Superiores Religionum, ſed etiam ad Ordinarios, vti conſtat ex Tridentino Concilio *ſeſſ. 25. c. 4. de Reformat. & ex decreto de fugitiuis, & Apoſtatis*, ita vt detur inter ipſos præuentio, ſicque poſſint ſe inuicem præuenire; quia ſi Ordinarius præuenerit, tenetur prædictum fugitiuum, vel Apoſtatam conſignare Superioribus ſuæ Religionis, ab illis iuxta ſuas Regulas, & conſtitutiones puniendum.

Vnde fit quod Officium Ordinarij ſit ſolùm cooperari capturæ Religioſi fugitiui, & Apoſtatæ, ſicuti conſtat ex eodem decreto de Apoſtatis ſuprà citato; vnde etiam fit, quod (cum *in cap. finali de Regul.* ſtatuatur illis verbis: [Si verò huiuſmodi fugitiuos inobedientes inuenerint eos excommunicent, & tamdiu faciant ab Eccleſiarum Prælatis excommunicatos publicè nunciari, donec ad mandatum ipſorum humiliter reuertantur.] Teneatur Ordinarius ad inſtantiam Superiorum Religionum Religioſum fugitiuum, vel Apoſtatam excommunicatum; atque adeò vitandum, donec reſipiſcat, denunciare.

9 Aduerte 8. quod ſi Religioſus fugitiuus, vel Apoſtata non poſſit ſine graui ſcandalo, vel periculo nouæ fugæ, vel Apoſtaſiæ ad agendam pœnitentiam detineri in vno monaſterio, ad proprij monaſterij expenſas pro alimentis in alio monaſterio eiuſdem Religionis reponendus ſit; *cap. finali de Regul.* quod iam innouatum eſt *in prædicto decreto de fugitiuis, & Apoſtatis:* Vnde fit quod ſi quis Religioſus fugitiuus, vel Apoſtata non poſſit detineri in aliqua Prouincia, poſſit cum adminiſtratione alimentorum transferri etiam ad aliam Prouinciam, & hæc teneatur eum recipere; quia quando edita fuit conſtitutio *dicti cap. finalis de Regularibus* monaſteria ad inuicem inter ſe minùs communicabant; quàm nunc communicent Prouinciæ; Ergò potior ratio nunc militat quoad Prouincias, quàm tunc militabat quoad Monaſteria eiuſdem ſcilicet Religionis.

Aduerte 9. quod ea, quæ acquirit Religioſus Apoſtata, vel fugitiuus, pertineant ad ſuam Religionem; tum quia ſic definitur *in cap. Abbas 18. q. 2.* tum quia tam Apoſtata, quam fugitiuus eſt verè Religioſus: ergo acquirere debet Religioni; Sylueſt. *verb. Apoſtata q. 9. n. 12.* S. Antoninus *3. part t. t. 16 c. 5.* & alij paſſim. 10

Quod intellige etiam, ſi ſit in remotiſſimis partibus apud Indos, & etiam, ſi ſit per longum tempus in poſſeſſione ſuæ Apoſtaſiæ, fugæ, vel libertatis; quia eſt eadem ratio; Cardinalis de Lugo *tom. 1. de iuſt. & iur. diſp. 2 ſect. 11. n. 235.* 11

Item intellige etiam, ſi acquiſiuerit contra voluntatem Religionis, & illicitè contra Sacros Canones, peccando ſe licet aliquo genere peccati; quod tamen non ſit contra iuſtitiam; quia tunc nulli alteri dominium acquiritur, ſed remanet apud Dominum; Roſella *in ſumma verbo Religio 1. n. 1.* Nauarr. *in commentario de ſpoliis §. 7. n. 3. & ſeqq.* Suarez *4. tom. de Religion. tract. 8. lib. 3. cap. 2. n. 23. & ſeqq.* & Sanchez *lib. 7. moral. cap. 33. n. 6.* 12

Quod ſi Apoſtata in Apoſtaſia, vel fugitiuus in fuga impetrauerit beneficium alicuius Eccleſiæ, ea, quæ acquirit intuitu talis Eccleſiæ, pertinent ad talem Eccleſiam; quia ea illi Eccleſiæ acquirit, vt pars illius Eccleſiæ; ea verò, quæ acquirit intuitu perſonæ, vel ſua induſtria, acquirit Religioni; quia perſona, & induſtria perſonæ pertinent ad Religionem; S. Antonin. *3. par. tit. 16. cap. 5. §. 1.* Azor. *tom. 1. inſtitut. moral. lib. 12. c. 16. q. 8.* & alij communiter. 13

Quod ſi tandem Religioſus moriatur in Apoſtaſia, vel in fuga, vel alio modo extra clauſtra (extra quæ tamen viuebat, etiam de licentia ſuorum Superiorum) quæ ſuperſunt, pertinent (dummodò iuxta ea, quæ dicebam, non fuerint acquiſita contrà iuſtitiam) ad Cameram Apoſtolicam, quia ſic declarauit Gregorius XIII. in Bulla (quæ incipit Officij noſtri edita anno 1577. & eſt in ſecundo Tomo Bullarij inter Bullas huius Pontificis *num. 43.*) & tradunt præter alios Nauarrus *lib. 3. conſilior. tit. de Regularib. conſil. 80. edit. prima, & tit. de ſtatu monachorum conſil. 17. editione ſecunda.* Suarez *tom. 4. de Religion. tractat. 8. lib. 3. cap. 2. n. 30* & Sanchez *lib. 7. moralium cap. 33. n. 9.* Vide, quæ dicebam *ſuprà ſect. 25.* 14

Secùs, quæ prædictus Religioſus in vita ſua dederit Religioni; quia tunc ea erant Religionis, & ſpectabant ad Religionem. Excipe, ſi culpa aliqua fuerit ex parte Religionis (eo quod ſcilicet is egreſſus, vel non reuerſus fuerit ad Religionem culpa ipſius Religionis; quia tunc poterit in pœnam Religio iis à Camera priuari; ſicque tenebitur Religio ea Cameræ reſtituere, ſi Camera poterit: Quod dixi; quia nemo tenetur ad pœnam antè inſtantiam, & condemnationem. Videatur præter alios Suarez *tom. 4. de Religion. tract. 8. lib. 3. c. 2. n. 27.* 15

SECTIO XXXI.

An Religio aliquando poſſit eiicere Religioſum?

SVMMARIVM.

1 *Religio aliquando poteſt eiicere Religioſum ob grauia & enormia delicta, ſi ſcilicet ob illa ſit incorrigibilis; tunc enim id non fit crudeliter, ſed miſericorditer, ex communi Doctorum ſententia.*

2 Religioſi

2 *Religioſi eiecti ſunt ſubiecti Ordinario, eo quod per eiectionem diſſoluitur quodammodo contractus, per quem Religioſus tanquam membrum incorporabatur Religioni ſicque quodammodo fit extraneus.*

3 *Eiiciendi licentia, ſeu facultas Religioſum incorrigibilem fuit à Summis Pontificibus conceſſa pluribus Ordinibus.*

4 *Eiiciendi Religioſum incorrigibilem Priuilegiis vti poſſunt omnes illæ Religiones, quæ habent priuilegium communicationis.*

5 *Superiores tantum ex priuilegio Alexandri VI. & aliorum poſſunt è Religione eiicere eos Religioſos, quos incorrigibiles eſſe prudenter iudicauerint.*

6 *Praxis eiiciendi incorrigibiles viget in omnibus Religionibus.*

7 *Regula Sancti Benedicti, & S. Auguſtini expreſsè tradit, quod Religioſus improbus, ſi corrigi nolit, eiici poſſit.*

8 *Regula Sancti Benedicti expreſsè etiam tradit, quod monachus tertiò fugiens, non ſit amplius admittendus; quod perinde eſt, ac ſi dicatur, quod reuerſus eiici debeat.*

9 *Quadrant pro dicta eiectione Apoſtoli verba* cap. 5. ad Galatas *: vtinam abſcindantur qui vos conturbant, id eſt qui conturbant pacem veſtram.*

10 *Malum eſt auferendum, inquit S. Thomas, ſecundum Apoſtolum, ne modicum fermentum totam maſſam corrumpat; ideò monachus, ſi corrigi, & emendari renuerit, cum contumax eſt, meritò repellitur.*

11 *Reſecandæ ſunt putridæ carnes, & ſcabioſa ouis à caulis repellenda, ne tota domus, maſſa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, putreſcant, intereant Arrius enim in Alexandria vna tantum ſcintilla fuit; ſed quia non ſtatim oppreſſa eſt, totum Orbem eius flamma eſt populata, &c.*

12 *Bonum commune præferri debet bono particulari: conſequenter Religioſus incorrigibilis tanquam homo peſtiferus eiici debet.*

13 *Religioſus incorrigibilis, ſi è Religione eiiciatur facilius à multis obiurgari, & hac ratione reſipiſcere poteſt, & ſuo exemplo, improbiſque moribus minus aliis nocebit &c.*

14 *Abſcindi debent vulnera, quæ fomentum medicinæ non recipiunt.*

15 *Religioſus improbus cum ſuis moribus conatur peruertere inſtitutum, alioſque Religioſos inſtitutum profitentes, non obſeruat, quod in profeſſione promiſit, ſe ſcilicet inſtitutum eſſe obſeruaturum.*

16 *Reſpublica debet expurgari improbis hominibus: & conſequenter Religio improbis Religioſis.*

17 *Senatores ob grauia delicta eiiciuntur à numero ſenatorum & milites priuantur inſigniis militaribus.*

18 *Iudices Eccleſiaſtici ob grauia delicta in ſæculo ſpoliant, & priuant Clericos ſæculares habitu clericali, & aliis Priuilegiis tali ſtatui conceſſis, traduntque eos ad mortem Magiſtratui ſæculari.*

19 *Religio tenetur alere Religioſum ſi is viuat modo Religioſo; ſecus ſi viuat modo non Religioſo, & grauia delicta committat; quia tunc poteſt ei alimenta denegare, vt & alij non labantur, & ipſe reſipiſcat.*

20 *Religioſus ſi è Religione eiiciatur habet occaſionem liberius peccandi, ita tamen vt occaſio ſumpta & ſcandalum Phariſaicum, non vt occaſio data, & ſic ſic ſcandalum puſillorum.*

21 *Contumax etiam per excommunicationem eiicitur ab Eccleſia, vt ſimiliter & alij non cadant, & ipſe celerius emendetur.*

22 *Nullus homo quantumuis malus ſi velit corrigi, & non ſit inobediens, ſeu cõtumax, debet excommunicari: ſic etiam nullus Religioſus quantumuis improbus, ſi velit emendari, & non ſit incorrigibilis, non debet à Religione eiici.*

1 RÉſpondetur affirmatiuè; v. g. ob grauia, & enormia delicta, ſi ſcilicet ob illa ſit incorrigibilis: Quod tunc (vt habetur *in Regula Sancti Auguſt. cap.* 20.) non fit crudeliter, ſed miſericorditer, ne ſcilicet talis improbus Religioſus plurimos contagione peſtifera perdat in damnum totius communitatis.

Probatur Primò; quia ex commoni ſententia Doctorum ità tenent S. Thomas *quodlibet.* 12. *art. vltimo*, Antonius *in cap. cum olim* 1. *de Priuileg. num.* 36. Nauarrus *comment.* 2. *de Regular. n.* 33. *verſ.* 2. *& conſil.* 77. *n.* 2. *de Regular. & in cap. nullum* 18. *q.* 2. *num.* 52. S. Antoninus 3. *par. tit.* 16. *cap.* 4. *in fine.* Gloſſa & Abbas *in cap. vltimo de Regular.* Leſſius *de Iuſt. & Iur. lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 104. *n.* 106. Syluest. *verb. Religio* 6. *qu.* 17. *& verbo* Abbas *qu.* 3. *n.* 6. *verſ.* 2. Tabiena *eodem verbo Religio, qu.* 45. Armilla *n.* 28. Corduba *in explicat.* Regul. *Sancti Franciſci cap.* 2. *q.* 21. *punct.* 1. Molina *de Iuſt. & Iur. tom.* 1. *diſp.* 130. *verſ. de eiectis à Religione.* Miranda *tom.* 1. *Manualis quæſtione* 52. *art.* 1. *concluſ.* 1. S. Bonauent. *in quæſtionibus circa Regulam Sancti Franciſci cap.* 14. Vmbert. *in expoſitione Regulæ Sancti Auguſtini cap.* 99. Turrecremata *in expoſit.* Regula Sancti *Benedicti tract.* 88. & alij paſſim, quos ſequitur Azor. *tom.* 1. *Inſtit. moral. lib.* 12. *cap.* 16. *q.* 2.

Videri præter alios poterit Inocentius *in cap. cum* 2
dilectus 2. *n.* 4. *de priuileg.* Oſtienſis *in cap. Quod Dei de ſtat. Monach.* Io. Andr. *in Clement.* 1 *eodem titulo*, & Paſqualig. *in Addit. ad Lauretum titulo de eiectis, & Apoſtatis*, Quatenus id ſupponendo inquiunt, quod eiecti ſint ſubiecti Ordinario, eo quod per eiectionem diſſoluitur quodammodò contractus, per quem Religioſus, tanquam membrum, incorporabatur Religioni; ſicque quodammodò fit extraneus; Et ideò non poteſt frui exemptione, quæ conceditur Religioni (cùm exemptio non ſe extendat, niſi ad membra Religionis) & etiam ſtatim ac eſt eiectus è Religione, ſubditur Epiſcopo, vt eum recognoſcat tanquam ſuperiorem.

Quamuis id ſit contra Imolam *in cap. cum in Eccleſia de maioritate, & obedientia n.* 8. Ioannem Andream *ibid. n.* 8. Cardinalem Zabarellam *apud Nauarrum in citato comment.* 2. *n.* 33. Angelum *verbo Abbas num.* 18. Graffium *in deciſ. par.* 2. *lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 145. Quatenus aiunt, quod Religioſus ob nullum crimen à Religione ſit eiiciendus, ſed ſi rebellis, & incorrigibilis fuerit, ſit apud Monaſterium in carcerem coniiciẽdus.

Secundò probatur; quia (ſicuti videre eſt, præſer- 3
tim apud Compendium *Priuil. mendicant. verb. eiicere*, & apud Cordubam *in Regul Sancti Franciſci cap.* 2. *q.* 21. *punct.* 1.) plures Pontifices Romani pluribus Ordinibus ſacris facultatem eiiciendi è Religione ſubditos Religioſos incorrigibiles de facto iam conceſſerunt: ſic Innocentius IV. Miniſtris Ordinis Sancti Franciſci in quodam Priuilegio (quod incipit: *Iuſtis petentium*) & in alio quod (quod incipit: *Paci & tranquillitati.*) Sic etiam Alexander IV. iiſdem Miniſtris eiuſdem Ordinis Sancti Franciſci in quodam Priuilegio (quod etiam incipit: *Iuſtis petentium*,) Sixtus IV. & alij complures Pontifices (vt habetur *in mari magno* prædicti Ordinis Sancti Franciſci, & in compendio Priuilegiorum verbo Apoſtata ab ordine) & quidem *in* §. 4. *dicto verbo eiicere*, habemus, Alexandrum VI. conceſſiſſe facultatem Generalibus Ordinum Minimorũ, quod per ſemetipſos dumtaxat, & Prouincialibus, quod per ipſos cum conſenſu maioris partis Capituli Prouincialis Religioſos dicti Ordinis (quos incorrigibiles inuenerint) poſſint habitu ſpoliare, & ab Ordine eiicere, & contra quoſcumque, eis auxilium, conſilium vel fauorem publicè, vel occultè, directè, vel indirectè, vel quouis quæſito colore ſuper dicti habitus delatione præſtantes; cuioſcumque dignitatis, gradus, ordinis, & conditionis fuerint, etiam per cenſuras Eccleſiaſticas, ac alia Iuris opportuna remedia, appellatione poſtpoſita, procedere, inuocando, etiamſi opus fuerit auxilium brachij ſæcularis; Et tandem Vrbanus VIII. vti videre, *eſt infrà ſect.* 32. *&* 70.

Vbi

4 Vbi aduerte, quod prædictis priuilegiis poſſint vti illæ omnes Religiones, quæ habent priuilegium communicationis. Eſt ſententia communis Doctorum.

5 Aduerte ſecundò, quod ex hoc priuilegio Alexandri I. ſicut etiam ex aliis priuilegiis aliorum Romanorum Pontificum Superiores tantùm poſſint è Religione eiicere eos Religioſos, quos incorrigibiles eſſe prudenter iudicauerint; & ex decreto nouiſſimo Vrbani VIII. ſolus Pater Generalis cum conſenſu ſex aliorum Patrum, vti videre eſt etiam *infrà cit. ſect.* 32. *& cit. ſect.* 70.

6 Tertiò probatur; quia ſic habet Praxis omnium Religionum.

7 Quartò; quia regula Sancti Benedicti *cap.* 28. & regula Sancti Auguſtini *cap.* 10. expreſsè tradunt; quod Religioſus improbus, ſi corripi nolit, eiici poſſit.

8 Quintò; quia regula eiuſdem S. Benedicti *cap.* 29. expreſsè etiam tradit, quod Monachus tertiò fugiens non ſit ampliùs admittendus; idque periode eſt, ac ſi diceretur, quod reuerſus eiici debeat.

9 Sextò, quia ſic colligitur ex Apoſtolo *cap.* 5. *ad Galatas* ibi: *Vtinam abſcindantur, qui vos conturbant,* id eſt, qui conturbant pacem veſtram, & bonam famam; quemadmodum interpretatur S. Bonauentura *in regula S. Franciſci quaſt* 14. Quapropter & S. Tho-
10 mas etiam *quodlib* 12. *quaſt. vltima,* inquit: [Quoniam ſecundum Apoſtolum malum eſt auferendum, ne modicum fermentum totam maſſam corrumpat; Ideò Monachus, ſi corrigi, & emendari renuerit, cum contumax eſt, meritò repellitur;] Item ſic colligitur *ex cap. Reſecanda* 24. *quaſt.* 3. (quod eſt deſumptum ex S. Hie-
11 ronymo *in Epiſt. ad Galatas cap.* 5. Ibi: [Reſecandæ ſunt putridæ carnes, & ſcabioſa ouis à caulis repellenda, ne tota domus, maſſa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, putreſcant, intereant: Arrius enim in Alexandria vna tantùm ſcintilla fuit, ſed quia non ſtatim oppreſſa eſt, totum Orbem eius flamma eſt populata:] Item ſic colligitur *ex cap. finali de Regularib. & ex cap. Cum ad Monaſterium de ſtatu Monachor.* Vbi dicitur, expellendum eſſe è Monaſterio Monachum proprietarium. Item tandem ſic etiam colligitur *ex cap. Illud ſanè* 14. *quaſt.* 3. vbi dicitur, iis, quibus non potuit prodeſſe correctio, non debere parcere abſciſſionem.

12 Septimò ratione, quia, bonum commune præferri debet bono particulari; ergo Religioſus incorrigibilis, tanquàm homo peſtiferus, eiici debet, ne tota Religio perturbetur, & inficiatur: Vnde rectè dixit ſanctus Bernardus: Meliùs eſt, vt pereat vnus, quàm vnitas, ideóque in Republica ſunt exilia, & in Eccleſia excommunicationes; quapropter hoc ius ex naturali iure deſcendit: in carcerem autem omnes Religioſos incorrigibiles includere nimis graue onus Religionis eſſet; & ſæpè propter conſanguineos, atque amicos fieri non poteſt, multáque alia incommoda ſecum inuoluit.

13 Confirmatur; quia, ſi Religioſus incorrigibilis è Religione eiiciatur, faciliùs à multis obiurgari, & hac ratione reſipiſcere poterit, & ſuo exemplo, improbiſque moribus minor aliis nocebit; cum tamen, ſi in Religione permaneret, multos peruerteret: *cap. Nec licuit diſtinct.* 17. *cap. Nemo diſtinct.* 83. *& cap.* 1. *diſtinct.* 96. Poterit etiam eſſe, vt ex ſtatus mutatione mutet ipſe mores, *cap. Valet diſtinct.* 81. ergò meritò conceditur facultas eiiciendi Religioſos incorrigibiles è Religione.

14 Confirmatur ſecundò, quia abſcindi debent vulnera, quæ fomentum Medicinæ non recipiunt; *c. Quia circa finem diſt.* 81. Et magis expedit Religioni, quod tales Religioſos à ſe eiiciat, quàm quod in illis in æternum puniatur *c. Illud ſanè* 24. *q.* 3.

15 Confirmatur tertiò, quia (cum Religioſus improbis ſuis moribus conetur peruertere inſtitutum, aliósque Religioſos inſtitutum profitentes) non obſeruat, quod in profeſſione promiſit (ſe ſcilicet inſtitutum eſſe obſeruaturum; vnde & Monaſterium illi tacitè etiam promiſit de retinendo ipſum, tanquàm filium in Religione; ergo cùm fidem datam ipſe non obſeruet, nec altera pars fidem illi datam de retinendo ipſo in Religione obſeruare debebit, ſed poterit illum, tanquàm ouem ſcabioſam, & peſtiferam, ex ſuo ouili depellere. Antecedens patet: Conſequentia probatur; quia frangenti fidem fides pariter frangenda eſt, *cap.* 3. *de iureiurand. cap. frangenti de Regul. Iur. c. ſi infidelis* 28. *q.* 2. *& l.* 1 *circa finem ff. de locis publicis.*

Confirmatur quartò, quia Reſpublica debet expurgari improbis hominibus, *l.* 3. *& l. Congruit ff. de offic. Præſidis*; ergò & Religio debet expurgari improbis Religioſis. 16

Confirmatur quintò, quia ob grauia delicta Senatores eiiciuntur à numero Senatorum, *l.* 2. *&* 3. *ff. de Senatoribus*; & milites priuātur inſigniis militaribus, *l.* 3. *§ ſi infrà vociferationem ff. de re militari.* Ergò & ob grauia delicta Religioſi eiici debent è Religione. 17

Confirmatur ſextò, quia ob grauia delicta etiam Iudices Eccleſiaſtici in ſæculo ſpoliant, & priuant Clericos ſæculares habitu Clericali; & aliis priuilegiis tali ſtatui conceſſis, tradúntque eos ad mortem magiſtratui ſæculari, vt ſic timore pœnarum alij non cadant; ſed contineantur in ſuo officio Eccleſiaſtico: ergò multò magis ob grauia delicta Prælati Regulares poterunt è Religione eiicere ſuos ſubditos Regulares, vt ſic timore eiectionis è Religione alij non labantur, & contineantur in officio regulari. 18

Obiicies: Religio tenetur alere Religioſum; Innocentius *in cap. Quanto de offic. ordinar. num.* 2. Abbas *in cap. Ex parte de accuſat. n.* 8. Surd. *de aliment. tit.* 1. *q.* 75. *n.* 1. & alij paſſim: ergò non poteſt eiicere illum. 19

Reſpondetur ex dictis, diſtinguo antecedens: ſi Religioſus viuat modo religioſo, concedo; ſi viuat modo non religioſo, & grauia delicta committat, nego; quia tunc Religio poteſt ei alimenta denegare, vt & alij non labantur, & ipſe faciliùs reſipiſcat; (præſertim ſi aliundè poterit ſibi victum acquirere:) quod mirum eſſe non debet; quia & parentes liberis (quos de iure naturæ tenentur alere, *l. prima §. huius ff. de iuſt. & iure & inſtitut. diſtinct. de iure naturali*) ſi contumaces ſint, poſſunt etiam alimenta non præſtare; *l. Aliud quoque Authent. Vt cum de appellat. cognoſc.*

Inſtabis: ſi religioſus è religione eiiciatur, habet occaſionem liberius peccandi: ergò non eſt, cur eiiciatur: ſed potiùs debebit apud religionem in carcerem intrudi. 20

Reſpondetur: diſtinguo antecedens; ita, vt ſit occaſio ſumpta, & ſic ſit ſcandalum Phariſæorum, concedo; Ita, vt ſit occaſio data, & ſic ſit ſcandalum puſillorum, nego; quia rationabiliter, vti ſuprà dicebam, eiicitur; cum alioquin ſuis prauis moribus, & ſuaſionibus poſſit multis obeſſe iuxta id, quod habetur *in l. omne delictum §. qui in acie ff. de re militar.* Sic 21
etiam per excommunicationem eiicitur contumax ab Eccleſia, vt ſimiliter & alij non cadant, & ipſe celeriùs emendetur: quapropter optimè dixit Syluester *verbo*
Religio 6. *n.* 17. Quod (ſicut nullus homo, quantumuis 22
malus, ſi velit corrigi, & non ſit inobediens, ſeu contumax, debet excommunicari, vel ab excommunicatione abſolutione priuari) ſic etiam nullus Religioſus, quantumuis improbus, ſi ſimiliter velit emendari, & non ſit incorrigibilis, non debeat è Religione eiici.

COROLLARIVM.

SVMMARIVM.

1 *Eiectio eſt remedium ordinatum præcipuè in fauorem*

rem, & bonum Religionis; quia cum illi, qui eiiciuntur, ſuis prauis moribus inficere poſſint alios, adinuentum eſt tale remedium eiectionis ad præcauendam infectionem aliorum: & eſt etiam ordinatum in fauorem ipſius eiecti, hoc eſt ad eius correctionem.

1 EX dictis ſequitur, quod eiectio ſit remedium ordinatum præcipuè in fauorem, & bonum Religionis, quia, cum illi, qui eiiciuntur, ſuis prauis moribus inficere poſſint alios, adinuentum eſt tale remedium eiectionis ad præcauendam infectionem aliorum (vt habetur in ipſo decreto Sacræ Congregationis Concilij Tridentini *de eiectis* §.6. Ibi: [Ne contagione peſtifera plurimos perdat, tanquam pecus morbida, & membrum putre, eiici tandem poſſit.] Eſt etiam ordinatum in fauorem, & bonum ipſius eiecti, vt ipſe ſcilicet conſiderans ſuam miſerabilem ſtatum, pudore compulſus tandem reſipiſcat, & corrigatur; vndè fit quod non poſſit quis eiici, niſi ſit verè incorrigibilis (vt habetur in eodem decreto Sacræ Congregationis Tridentini) quinam autem dicatur verè incorrigibilis, dicam *infrà ſect.* 33.

SECTIO XXXII.

A quonam Religioſus incorrigibilis è Religione eiici poſſit?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus incorrigibilis à Religione eiici non poteſt, niſi a Generali, vel præciſo nouiſſimo Vrbani VIII. Decreto, etiam a Prouinciali cum conſenſu maioris partis Capituli prouincialis; quod probatur ex priuilegiis Pontificiis.*

2 *Generales omnium Religionum vti poſſunt hoc Priuilegio qui priuilegiorum communicationem habent.*

3 *Verba:* De Conſilio Patrum Monaſterij S. Bartholomæi de Luparia: *Sunt appoſita; quia Generalis illius Ordinis, ibi ordinariè reſidere ſolet; Quapropter ſi inde diſceſſerit poterit etiam prædicto Priuilegio vti de conſilio Patrum illius Monaſterij.*

4 *Prælati Regulares volentes ex Ordine eiicere ſuos Religioſos incorrigibiles virtute Priuilegij Alexandri VI. conceſſi Generalibus Ordinis Minorum, quod per ſemet ipſos dumtaxat, & Prouincialibus de conſenſu maioris Partis Capituli Prouincialis poſſint Religioſos dicti Ordinis quos incorrigibiles nouerint, habitu ſpoliare, & ab Ordine eiicere, tenentur ſequi conſilium maioris partis Capituli, imò & obtinere conſenſum vigore dicti Priuilegij? aliter eiectio erit nulla.*

5 *Pius V. conceſſit Ordini S. Hieronymi, quod poſſit Generalis per ſe, vel per ſuos miniſtros eiicere è Religione ſuos Religioſos incorrigibiles de conſilio Patrum ipſius. Quare Prælati Regulares volente vti hoc priuilegio non tenentur ſequi dictum conſilium; quia conſilium non requiritur ad neceſſitatem, ſed tantum ad vtilitatem.*

6 *Prælatus ſi eiiciat ſuum ſubditum Religioſum incorrigibilem cum alij patres quos conſulere tenetur, aliud ſentiant de illius eiectione poteſt eiectus ab illius ſententia appellare: At non inde ſequitur, quod Prælatus teneatur ſequi conſilium maioris partis prædictorum patrum; ſed quod cauſa appellationis eiectis ſit rationabilis, &c.*

7 *Prælatus quando eiicit à Religione Religioſum incorrigibilem ex priuilegio Pij V. tenetur id facere de conſilio patrum; at non tenetur ſequi maiorem partem illorum; quia ſæpè contingere poteſt, vt quia conſultores aliter ſentiunt, quàm is, Prælatus audiendo ab illis aliquas cauſas, vel rationes, mutet ſententiam.*

8 *Recenſetur decretum editum die 21. Septembris anno 1624. de Regularibus Apoſtatis, & eiectis per Sacram Congregationem Eminentiſſimorum Cardinalium.*

9 *Prælati Regulares vigore dicti decreti tenentur fugitiuos & apoſtatas perquirere, vt ad Religionem reducantur.*

10 *Nullus legitimè profeſſus è Religione vigore dicti decreti eiici poteſt, niſi ſit verè incorrigibilis ſecundum iura, & niſi ſit per vnius anni ſpatium in pænitentia & ieiunio probatus.*

11 *Incorrigibilitatis declaratio vigore dicti decreti fieri debet à Patre Generali tantum cum conſilio, & aſſenſu ſex Patrum eligendorum à Capitulo Generali.*

12 *Eiectus extra Religionem degens eſt perpetuo ſuſpenſus vigore dicti decreti &c.*

13 *Sacra Congregatio prædicta innouat, & extendit textum in cap. finali extra de Regularibus etiam ad eiectos è Religione iuris ordine ſeruato.*

14 *Religioſus quis vt iuſtè è Religione eiciatur, & habitu priuetur, tria ſunt neceſſaria, & quænam ſint vide ibi per extenſum.*

RESpondetur: Non niſi à Generali cum conſenſu ſex aliorum Patrum, vel (præciſo nouiſſimo Vrbani VIII. Decreto, de quo mox *infra, & ſect.* 70.) etiam à Prouinciali cum conſenſu maioris partis Capituli Prouincialis. 1

Probatur ex Priuilegio Alexandri VI. (de quo dicebam ſectione præcedenti) & etiam ex Priuilegio Pij V. conceſſo Ordini S. Hieronymi in Hiſpania anno 1566. in quo Pius V. concedit (ſicuti patet in compendio Priuilegiorum eiuſdem Ordinis S. Hieronymi verbo condemnatio) facultatem, quod Capitulum generale, vel priuatum tantùm, Religioſos delinquentes in caſibus, in quibus Reus de iure communi ad mortem condemnatur) poſſit perpetuò in carcerem, vel perpetuò, aut ad tempus in triremes condemnare, & in aliis delictis grauioribus, vel grauiſſimis (vt inobedientiæ, contumaciæ, vel incorrigibilitatis) vſque ad priuationem habitus incluſiuè caſtigare: & idem Pius V. concedit eamdem facultatem, ſcilicet Religioſos delinquentes in triremes perpetuò, vel ad tempus condemnandi, nec non & habitu etiam priuandi Generali eiuſdem Ordinis per ſe, vel per ſuos Miniſtros de conſilio Patrum Monaſterij Sancti Bartholomæi de Luparia.

Vbi aduerte, quod hoc eodem Priuilegio poſſint vti omnes alij Generales aliarum Religionum, quæ Priuilegium communicationis habent. 2

Aduerte ſecundò, quod illa verba de conſilio Patrum Monaſterij Sancti Bartholomæi de Luparia, ſint appoſita; quia Generalis illius Ordinis ibi ordinariè reſidere ſolet: Quapropter, ſi inde diſceſſerit, poterit etiam prædicto Priuilegio vti de conſilio Patrum illius monaſterij, in quo ad tempus habitaret; cum huiuſmodi Priuilegium non ſit locale, ſed perſonale, ſequens ſcilicet perſonam ipſius Generalis. 3

Aduerte tertiò, quod, quoniam Alexander VI. (vti ſuprà dicebam) conceſſit Generalibus Ordinis Minorum, quod per ſemetipſos dumtaxat, & Prouincialibus de conſenſu maioris partis Capituli Prouincialis, poſſint Religioſos dicti ordinis, quos incorrigibiles inuenerint habitu ſpoliare, & ab ordine eiicere; ſequitur, quod Prælati Regulares volentes ex ordine eiicere ſuos Religioſos incorrigibiles virtute dicti Priuilegij, teneantur ſequi conſilium maioris partis Capituli; 4

quia

quia ex vi talis priuilegij non conceditur ipſis facultas eiicendi de conſilio, ſed de conſenſu maioris partis eiuſdem Capituli: ergò, ſi illos eiiciant ſine tali conſenſu inualidè eiicient; cum conſenſus ſignificet approbationem; ſicque, ſi maior pars non approbet, eiectio è Religione ſit inualida; Gloſſ. (quam, præter Palleottum *de Sacr. Concil comprobat. par. 1. quaſt. 5. art. 1.* ſequuntur communiter Doctores *in. cap. 1 §. final. ne ſede vacante in 6. & in cap. ſi porrò ver. aſſenſu de reſtit. in 6.* Vbi aduertit, quod, quando in aliquo ſtatuto, vel Regula apponitur clauſula, vt aliquid fiat de conſenſu aliquarum perſonarum, requiratur conſenſus illarum, vt actus ſit validus, alioquin erit nullus, & inualidus.

5 At quoniam è contra Pius V. (vti ſuprà etiam dicebam) conceſſit Ordini S. Hieronymi, quod poſſit Generalis eiicere è Religione ſuos Religioſos incorrigibiles per ſe, vel per ſuos miniſtros de conſilio Patrum ipſius, ſequitur, quod virtute talis Priuilegij Prælati Regulares in eiiciendis è Religione prædictis Religioſis incorrigibilibus, non teneantur ſequi conſilium aliorum Patrum iuxta ea, quæ dicebam *ſuprà ſect. 19.* quia, cum ad aliquid faciendum requiritur conſilium aliorum, Principalis non tenetur ſequi conſilium illorum; cum conſilium tantùm requiratur, vt meliùs ille ſuum officium exercere poſſit; neque conſilium non requiratur ad neceſſitatem, ſed ſolùm ad vtilitatem; *l. non dubium Cod. de repudio*; Quapropter Imperator ait, ſe cum conſilio prudentum, & peritorum omnia facturum; cum tamen non teneatur ſequi conſilium illorum; *l. humanum Cod de legib.* & Pontifex *in cap. de quibus diſtinct. 20.* inquit: [Nos de omnibus rebus debemus conſulere peritos, vt veritas meliùs cognoſcatur;] Ergò; cum Prælati Regulares virtute Priuilegij Pij V. poſſint eiicere ſuos ſubditos incorrigibiles de conſilio Patrum, ſequitur, quod virtute eiuſdem Priuilegij Pij V. poſſint eiicere eoſdem incorrigibiles; quamuis prædicti Patres tali eiectioni non conſenſerint; ſicque (ſicut in aliis rebus conſilium tantùm, vt meliùs negotia tractentur, requiritur, non tamen ordinariè obligat conſulentem, illud ſequi, niſi aliud dicatur: ita etiam in caſu Religioſorum eiectionis è Religione dicendum ſit.

6 Obiicies: ſi Prælatus eiiciat ſuum ſubditum Religioſum incorrigibilem, cum alij Patres, quos conſulere tenetur, aliud ſentiant de illius eiectione, poteſt eiectus ab illa ſententia appellare (ſicuti præter alios aſſerit Iaſon *in rubrica de iuramento circa finem*:) Ergo Prælatus tenetur ſequi conſilium maioris partis prædictorum Patrum.

Reſpondetur: Nego conſequentiam; quia ſolùm in tali caſu exindè ſequitur, quod eiectus poſſit non ſolùm, vt in aliis caſibus, appellare ad Superiorem, ſed etiam poſſit facilius probare, quod ſententia contra ſe pronunciata fuerit iniuſta, quodque ſine rationabili cauſa fuerit è Religione eiectus; cum alij Patres prudentes, & diſereti huiuſmodi eiectioni non conſenſerint.

7 Inſtabis: In prædicto Priuilegio Pij V. dicitur, quod quando Prælatus eiicit è Religione Religioſum incorrigibilem, teneatur id facere de conſilio Patrum: ergo tenetur ſequi maiorem partem illorum, alioquin fruſtrà illi in conſilium adhiberentur.

Reſpondetur: Nego etiam conſequentiam; quia ſæpè contingere poteſt, vt (quia conſultores aliter ſentiant, quam Prælatus) Prælatus audiendo ab illis aliquas cauſas, vel rationes mutet ſententiam; ſicque non faciat, quod alioquin feciſſet; ſi illorum conſilium non petiiſſet, ſeu illos in conſilium non adhibuiſſet.

8 Aduerte quartò, quod die 21. Septembris anno 1624. editum fuerit decretum de Regularibus Apoſtatis, & eiectis per Sacram Eminentiſſimorum Cardinalium Congregationem ſuper Tridentino Concilio iuſſu Sanctiſſimi Vrbani VIII. in quo infraſcripta fuerunt ſtatuta.

Primò, quod teneantur Prælati Regulares è Religione fugitiuos, & Apoſtatas perquirere, vt ad Religionem reducantur; atque operari, vt prædicti è Religione fugitiui, & Apoſtatæ apprehendantur, *§. curſus ſtatuit, &c.* 9

Secundò, quod nullus legitimè profeſſus è Religione eiici poſſit, niſi ſit verè incorrigibilis ſecundùm iura, & niſi ſit per vnius anni ſpatium in pœnitentia, & ieiunio probatus; *§ ad hæc.* 10

Tertiò, quod incorrigibilitatis declaratio fieri debeat à Patre Generali tantùm, cum conſilio, & aſſenſu ſex Patrum eligendorum à Capitulo generali, *§. Ad hæc.* 11

Quartò, quod eiectus extra Religionem degens ſit perpetuò ſuſpenſus ab exercitio Ordinum, ſublata locorum Ordinariis facultate dictam ſuſpenſionem relaxandi, vel etiam moderandi. *§. Item vt eiecti.* 12

Quintò innouat, & extendit textum *in cap. finali extra de Regularib.* etiam ad eiectus è Religione, iuris ordine ſeruato; dummodo tamen in eiectis ſubſit ſpes euidens emendicationis ex literis ſaltem teſtimonialibus Ordinarij. *§. Ac poſtremò cenſuit.* 13

Aduerte quintò quod vt quis Religioſus iuſtè è Religione eiiciatur, & habitu priuetur, tria ſunt neceſſaria. 14

Primum, vt talis eiectio fiat pro criminibus (pro quibus de iure communi eſſet delinquens ad mortem condemnandus, vel perpetuo carceri mancipandus, vel in perpetuum, aut ad tempus in triremes relegandus) vel pro aliis criminibus grauiſſimis inobedientiæ, contumaciæ, aut Apoſtolicæ, &c per tres vices replicatæ, non autem pro quocumque peccato mortali.

Secundum, quod prædicta eiectio fiat à Capitulo generali, vel à Patre generali cum conſilio, & aſſenſu ſex Patrum à Capitulo generali eligendorum ſicut in præcedenti *Aduertendo* 4. dicebam.

Tertium, quod eadem eiectio fiat ſeruatis ſeruandis, ſcilicet cauſa cognita, & per ſententiam diffinitiuam. Archidiaconus *in c. peruenit circa finem 27. q. 1.* Nauar. *conſ. 50. de Regularib.* Graff. *in deciſ. lib. 3 c. 5 n. 2. vol. 1. & conſ. 5. de Regular. n. 19.* Videri etiam poterit S Bonauentura *in quæſtionibus ſuprà Regulam Fratrum Minorum q. 14.* (quem refert etiam Collector Priuilegiorum Ordinis eorumdem Fratrum Minorum *in ſuo compendio ſub titulo eiicere poſt § 4*) Ludouicus Miranda *in manuali Prælator. tom. 2. q. 7. a. 1. 7.* & Sanchez *lib. 6. moralium c 9.* et *de hac re, & de nouiſſimo Vrbani VIII. decreto* vide, quæ diffusè dicam *infrà ſect. 70. per totum.*

PETITIO I.

An poſſit Generalis quempiam declarare incorrigibilem, & è Religione eiicere de conſilio, & conſenſu ſex Patrum per ſententiam ad tempus determinatum, quo finito, teneatur eiectus redire ad Religionem.

SVMMARIVM.

1 *Generalis non poteſt declarare quempiam incorrigibilem, & è Religione eiicere de conſilio, & conſenſu ſex Patrum per ſententiam ad tempus determinatum, quo finito teneatur eiectus redire ad Religionem poſt nouum decretum Sacræ Congregationis.*

2 *Religioſus ſi eiiciatur, tanquam incorrigibilis verè. eiici debet per ſententiam definitiuam in perpetuũ, neque poteſt readmitti ad Religionem, niſi ſe correxerit. Si verò non eiiciatur, tanquam incorrigibilis verè,* *ceſſat*

ceſſat facultas eiiciendi per dictum nouum decretum.

1 RESpondetur poſt nouum decretum ſacræ Congregationis negatiuè; Doctores communiter, quos ſequitur Leander *in cap.2. Regula S. Franciſci, c.16. circa finem.*

2 Probatur; quia vel eiicitur, tanquàm incorrigibilis verè, & tunc eiici debet per ſententiam definitiuam in perpetuum; Ita vt non poſſit readmitti ad Religionem, niſi ſe correxerit; quia (cùm eiectio ſit propter bonum commune Religionis) non poteſt retractari, niſi ceſſet cauſa eiectionis, ſcilicet incorrigibilitas: Vel non eiicitur tanquàm incorrigibilis verè, & tunc ceſſat facultas eiiciendi per dictum nouum decretum ſacræ Congregationis.

PETITIO II.

An poſſit Generalis quempiam declarare incorrigibilem, & è Religione eiicere, de conſilio, & conſenſu ſex Patrum per ſententiam in perpetuum ſub conditione, quod aliam Religionem ingrediatur?

SVMMARIVM.

1 *Generalis poſt nouum decretum de Apoſtatis, & fugitiuis non poteſt quempiam declarare incorrigibilem, & è Religione eiicere de conſilio, & conſenſu ſex Patrum per ſententiam in perpetuum ſub conditione, quod aliam Religionem ingrediatur: quamuis forſan olim potuerit.*

1 RESpondetur, quod (quamuis forſan olim potuerit ſic illum eiicere, & illi virtute priuilegiorum, de quibus *in compendio priuilegiorum mendicantium verb. Apoſtata n.9.* concedere ad hunc effectum literas teſtimoniales; qui propterea, vt volunt Layman. *lib.4. tr.5. c.13. q.5. n.9* Paſſarell. *in compend priuileg. Minimor. c.16.* & complures alij tenebatur adimplere talem conditionem.) Modò tamen poſt nouum decretum de Apoſtatis, & eiectis non poſſit; quia id expreſsè prohibetur per dictum decretum *in* § 9. per hæc verba: [Prætereà ſtatuit, vt iidem ſuperiores nemini ex Religioſis expulſis literas teſtimoniales concedant illos, ad ſedem Apoſtolicam reiicientes, vel iubentes aliam ingredi Religionem.]

An autem eiectus poſſit tranſire ad aliam Religionem authoritate propria dicam *infrà ſect. 76.*

PETITIO III.

An poſſit Generalis quempiam declarare incorrigibilem, & è Religione eiicere (per ſententiam ſcilicet in perpetuum) de conſilio, & conſenſu maioris partis ex dictis ſex Patribus ad talem finem electis?

SVMMARIVM.

1 *Generalis poteſt quempiam declarare incorrigibilem, & è Religione eiicere per ſententiam ſcilicet in perpetuum de conſilio, & conſenſu maioris partis ex dictis ſex Patribus ad talem finem electis.*

2 *Sex Patres electi à Religione non ſunt ferentes ſententiam eiectionis ſed tantum conſulentes, & conſentientes in ſententiam, ſicque non faciunt vnum corpus in iudicando, ac definiendo cum Generali.*

3 *Generalis cùm debeat ferre ſententiam de conſilio, & aſſenſu ſex Patrum, verificari debet, quod interueniat conſilium, & aſſenſus illorum ſex Patrum, quod fieri non poteſt ſi tres tantum conſulant, & aſſentiantur; ſecùs ſi quatuor, cùm ſolùm dicatur fieri ab omnibus, quod fit à maiori parte.*

4 *Generalis poterit validè eiectionis ferre ſententiam, dummodò ſex Patrum omnium, & ſingulorum votum per vocem, vel per literas audiuerit; ſecus ſi etiam Patris vnius votum non audierit; quia tunc forſitan opinionem mutaſſet.*

RESpondetur affirmatiuè; quia ſic (ſicuti in delatationibus ſacræ Congregationis *infrà poſt ſectionem 69.* referendis videre eſt) ipſa ſacra Congregatio declarauit; ſiquidem interrogata: [Vtrùm Generalis, vel delegatus poſſit ferre ſententiam eiectionis è Religione, quando à tribus ex ſex Patribus electis, vel ab illorum maiori parte dicta ſententia approbetur, an potiùs ſit neceſſarium, vt omnes ſex dent votum, itavt ex defectu voti, etiam vnius, non poſſit ſententia validè ferri?] Reſpondit, [Quod ſententia eiectionis è Religione ferri debeat, ſaltem de voto maioris partis ſex Patrum electorum.] Et quidem rectè; quia ſic deſumitur ex decreto de Apoſtatis, & eiectis: quandoquidem *ibi* §. 6. ſtatuitur, quod [Permanens in ſua incorrigibilitate eiici poſſit à Generali tantùm de conſilio, & conſenſu ſex Patrum ex grauioribus Religionis;] Per quæ verba ſatis clarè ſignificatur, quod ſententia eiectionis feratur à ſolo Generali cum conſilio, & conſenſu ſex Patrum; ergo hi ſex Patres non ſunt ferentes ſententiam, ſed tantùm conſulentes, & conſentientes in ſententiam, ſicque non faciunt vnum corpus in iudicando, & definiendo cum Generali, ac proindè ſenſus Generalis non vnitur cum ſenſu ſex illorum Patrum; quia eſt diuerſæ rationis; cùm ſex illi Patres concurrant vt conſulentes, & conſentientes; Generalis verò concurrat vt definiens, & operans principaliter. Rurſus ex alio capite (cum Generalis debeat ferre ſententiam de conſilio, & aſſenſu ſex Patrum) verificari debet, quod interueniat conſilium, & aſſenſus illorum ſex Patrum; At hoc verificari non poteſt, ſi tres tantùm Patres conſulant, & aſſentiantur (cùm ſolùm dicatur fieri ab omnibus, quod fit à maiori parte, *cap. Ne Epiſcopi de tempor. ordinat. & cap. Ex parte de cenſib.*) ergò, dum maior pars illorum ſex Patrum conſulit, & aſſentitur (ſcilicet ad minùs quatuor) omnes conſulere, & aſſentiri cenſentur. Et ſic Generalis poterit validè ferre ſententiam, dummodò ſex Patrum omnium, & ſingulorum votum per vocem, vel per literas audiuerit; ſecùs ſi ſic, etiam Patris vnius votum non audierit; quia tunc (cùm forſan, ſi audiſſet, opinionem mutaſſet, & eiectionis ſententiam, quam nunc de facto fert, non tuliſſet) inualidè ferret ſententiam.

(Margin numbers beside the preceding paragraph: 1 at its first line, 2 at "Religionis;] Per quæ verba", 3 at "operans principaliter. Rurſus", 4 at "omnes conſulere, & aſſentiri cenſentur. Et ſic Generalis".)

PETITIO IV.

An Generalis poſſit alteri delegare cauſam incorrigibilitatis?

SVMMARIVM.

1 *Generalis non improbabiliter poteſt alteri delegare cauſam incorrigibilitatis, quamuis videatur non poſſe; cùm ei hæc facultas commiſſa ſit per particulam taxatiuam (tantum.)*

2 *Particula, ſeu dictio taxatiua ponitur ad excludendas alias perſonas tanquam Iudices ordinarios; conſequenter Generalis, cum ſit Iudex Ordinarius, poterit alteri delegare: non enim dicta particula excludit id, ad quod ſit extenſio virtute iuris communis, ſeu alicuius legis.*

3 *Triden*

3 *Tridentinum Concilium ſeſſ. 24. cap. 6. de reformat. quando facultatem abſoluendi ab hæreſi occulta tantùm Epiſcopis, non autem eorum Vicarijs Generalibus concedit. intelligendum eſt de Iure ordinario, & veluti ex officio generaliter, ſcilicet ad omnes caſus; ita tamen vt interim nihil obſtet, quominus Epiſcopus Vicario ſuo, vel alteri idoneo viro talem facultatem ſpecialiter ad caſum particularem hic, & nunc occurrentem, committere poſſit.*

4 *Epiſcopus ſi in ſua Diœceſi reſeruet aliquos caſus, ſed multis Religionum Superioribus det poteſtatem ab illis abſoluendi, poterunt hi hic & nunc in contingentia alicuius caſus particularis alterum ſubdelegare, licet non poſſit ad nudum miniſterium delegatus ſubdelegare.*

5 *Sacra Congregatio Regularium interrogata ſub hac diſiunctione, an Generalis, vel delegatus poſſit ferre ſententiam eiectionis? Reſpondit interrogationi prædictæ ſimpliciter, ergo approbare videtur, quod ferre ſententiam eiectionis poſſit etiam delegatus.*

6 *Eadem Sacra Congregatio reſpondit etiam quod Generalis Ordinis non poſſit delegare facultatem eiiciendi à Religione Prouincialibus pro eorum Prouinciis, ſeu Commiſſariis, vel Vicariis Generalibus.*

7 *Quæ competunt Epiſcopo ratione poteſtatis iuriſdictionis de Iure, competunt etiam Vicario Generali; quia facit vnum Tribunal cum Epiſcopo.*

8 *Appellatio quod detur à Vicario Generali ad Epiſcopum, nulla conſuetudine introduci poteſt.*

9 *Vicarius Generalis (ſicut & ipſe Epiſcopus) poteſt dare licentiam egreſſus de clauſura, & cauſam talis egreſſus approbare.*

10 *Vicarius Generalis poteſt dare licentiam extractionis Rei de loco Sacro (ſi non gaudeat Eccleſiæ immunitate) & cauſam talis extractionis iudicare.*

11 *Vicarius Generalis Sacerdos poteſt confeſſiones Diœceſanorum audire, eorumque matrimoniis valdè aſſiſtere, & ſimiles facultates aliis delegare.*

12 *Vicarius Generalis in foro externo poteſt controuerſas cauſas cognoſcere, iudicare, præcipere, atque etiam excommunicare.*

13 *Vicarius Generalis, attento Iure communi, non poteſt concedere meras, & voluntarias gratias, cuiuſmodi ſunt collatio beneficiorum, diſpenſatio in irregularitatibus ex occulto delicto, in denunciationibus matrimonij, & ſimilibus.*

14 *Epiſcopo non prohibetur tribuere ſuo Vicario maiorem facultatem, quàm ei de Iure communi cõpetat.*

1 Reſpondetur, quod (quamuis videatur eſſe negandum; quia in decreto de Apoſtatis, & eiectis §. 6. dicitur: *Ab ipſomet Generali tantum*; quæ particula taxatiua excludit om̃es alias perſonas, quæ in ipſa perſona non comprehenduntur, *cap. cum Eccleſia Sutrina §. pars Canonic. de cauſ. poſſeſ. & proprietat.*) Nihilominùs de Iure non omninò improbabiliter poſſit dici oppoſitum (nempè quod Generalis poſſit alteri delegare dictam cauſam incorrigibilitatis.)

2 Probatur; quia particula, ſeu dictio taxatiua ponitur ad excludendas alias perſonas tanquam Iudices Ordinarios; ergo Generalis, cùm ſit Iudex Ordinarius, poterit de Iure alteri delegare; quia dicta particula, ſeu dictio taxatiua non excludit id ad quod fit extenſio virtute Iuris communis, ſeu alicuius legis (vt habetur *in l. 1. ff. de Regul. Iur.* & notant cum Bartolo *in l. ob æs Cod. de præd. min.* & cum Salyceto *in l. 1. Cod. de bonor. poſſeſſ. con. Tab.* communiter Doctores) at extenſio ad delegatum fit virtute Iuris communis, ſeu legis cõcedẽtis Ordinario facultatem delegãdi; Ergo.

3 Confirmatur primò; quia (ſicuti *in tractatu de Comitiis ſeu Parlamentis, dubit. 4. ſect. 19. ſubſect. 35. editione 1.* dicebam cum Nauarro *lib. 1. conſil. 11. de priuilegiis edit. 2.* Henriquez *lib. 6. c. 14. n. 7.* & in Gloſſa *lit. O.* Granad. *in 2. 2. S. Thomæ contron. 1. tract. 15. diſp. 14. ſect. 2. n. 8. & 9.* Rodriq. *tom. 1. quæſt. Regul. q. 20. art. 1.* Azorio *tom. 1. lib. 8. c. 10. q. 11.* Sanchez *lib. 2. moral. c. 15. num. 23.* Sà *verb. Epiſcopus n. 37.* & aliis) quando Tridentinum Concilium *ſeſſ. 24. c. 6. de reformat.* facultatem abſoluendi ab hæreſi occulta tantùm Epiſcopis, non etiam eorum Vicariis Generalibus concedit, intelligendum eſt de Iure ordinario, & veluti ex officio, generaliter ſcilicet ad omnes caſus; ita tamen, vt interim nihil obſtet, quominus Epiſcopus Vicario ſuo, vel alteri idoneo viro talem facultatem ſpecialiter ad caſum particularem, hic & nunc occurrentem, committere poſſit; Argum. *cap. vltimo de offic. Ordinar. iuncta gloſſa,* vbi dicitur: [Si cui ex officio, vel priuilegio dignitatis ſuæ competit abſoluere, aliumue iuriſdictionis actum exercere, poteſt id etiam per alium facere;] Et fauet ratio, quia correctio iuris antiqui ſine neceſſitate non deber introduci.

4 Confirmatur ſecundò quia (ſicuti docent Zerula *in prax. pœn. 1. c. 25. q. 17. & in praxi Epiſc. part. 1. ver. Pœnitentiari. q. 4.* Riccius *in praxi for. Eccleſ. p. 1. reſol. 419. n. 1.* Piaſecius *in prax. Epiſc. p. 2. c. 1. n. 15.* Finellius *de caſib. reſeruat. c. 9. n. 11.* Homobon. *de caſib. reſeru. p. 1. c. 5.* & videri etiam poterunt Molina *de Iuſt. & Iur. tract. 5. diſp. 15. n. 4.* & Sanchez *de matrim. lib. 3. diſp. 31. per totam*) ſi Epiſcopus in ſua Diœceſi reſeruet aliquos caſus; ſed multis Religionum Superioribus det poteſtatem ab illis abſoluendi (licet prædicti Religionum Superiores non poſſint eandem poteſtatem, niſi ad id ab Epiſcopo licentiam expreſſam habuerint, alter ſubdelegare; cùm delegatus ad nudum miniſterium non poſſit ſubdelegare, ſicque ipſi non poſſint omnes caſus ſimul alicui Confeſſario, vt ab eis abſoluat toties quoties, concedere) poſſunt tamen abſolutionem caſus particularis in facto contingentis (vt ſi quis ipſorum petitus ab aliquo Confeſſario inferiori, aiente, ſe habere pœnitentem cum tali à reſeruato) alteri committere; ita vt tunc poſſit dictus Religionis Superior petitus (idemque dico de pœnitentiario) dare auctoritatem dicto Confeſſario, vt dictum pœnitentem etiam à dicto caſu reſeruato cum aliis caſibus non reſeruatis abſoluat.

5 Confirmatur tertiò; quia (ſicuti videre eſt *infrà in declarationibus Sac. Congregationis poſt ſect. 69.* referendis) Sac. Congregatio interrogata ſub hac diſiunctione; [An Generalis, vel delegatus poſſit ferre ſententiam eiectionis?] Reſpondit interrogationi prædictæ, nihil dicens de delegato; ergo tacitè approbare videtur, quod ferre ſententiam poſſit etiam delegatus.

6 Dixi: Nihilominùs de Iure non omninò improbabiliter poſſit dici oppoſitum (nempè quod Generalis poſſit alteri delegare, &c. (Quia ex alia parte in contrarium obſtare videtur alia *in citato loco Sac. Congregationis.* Clarior declaratio; ſiquidem interrogata dicta Sac. Congregatio. [An Generalis Ordinis poſſit delegare facultatem eiiciendi è Religione Pruuincialibus pro eorum Prouinciis, ſeu Commiſſariis, vel Vicariis Generalibus; & an delegatio ſit à Generali facienda in quolibet caſu, an verò indefinitè in omnibus caſibus? Reſpondit, quod Generalis Ordinis non poſſit delegare facultatem eiiciendi è Religione Prouincialibus pro eorum Prouinciis, ſeu Commiſſariis, vel Vicariis Generalibus.

7 Vbi tamen aduerte, quod (ſicuti dicebam *in tract. de immunit. & iuriſd. Eccleſiaſt. c. 19. dub. 8.*) ea, quæ competunt Ordinario, ſeu Epiſcopo ratione poteſtatis iuriſdictionis, de Iure competant etiam Vicario Generali; quia Vicarius Generalis habet vnam, eandemque Iuriſdictionem, & conſtituit vnam, idemque Tribunal cum Ordinario, ſeu Epiſcopo (ita vt nulla conſuetudine introduci poſſit, quod à Vicario Generali ad Epiſcopum detur appellatio; c. 2. *de conſuetud. in 6. iuncta gloſſa verb. Officiali*) ideoque in omnibus Bullis, & decretis nomine Ordinarij, ſeu Epiſcopi venit etiam Vicarius Generalis.

Quapropter

9 Quapropter (ſicuti dicebam ibidem) poteſt Vicarius Generalis (ſicut & ipſe Ordinarius, ſeu Epiſcopus) dare licentiam egreſſus de clauſura, & cauſam talis egreſſus approbare.

10 Item poteſt Vicarius Generalis dare licentiam extractionis Rei de loco ſacro (ſi ſcilicet Reus Eccleſiæ immunitate non gaudeat) & cauſam talis extractionis indicare; præſertim, cùm in Bulla Gregorij XIV. expreſsè id committatur Epiſcopo, & eius officiali, ſeu Vicario Generali, quaſi independenter ab ipſo Epiſcopo.

11 Item poteſt Vicarius Generalis Diœceſanorum omnium Confeſſiones audire, eorúmque matrimoniis validè aſſiſtere, atque huiuſmodi facultates, & ſimiles (vt ſubſequentes) etiam aliis Sacerdotibus delegare.

12 Item poteſt Vicarius Generalis in foro externo controuerſas cauſas cognoſcere, iudicare, præcipere, atque etiam excommunicare.

13 Non tamen poteſt, attento iure communi, concedere meras, & voluntarias gratias; cuiuſmodi ſunt collatio beneficiorum, diſpenſatio in irregularitatibus ex occulto delicto, in denunciationibus matrimonij, & in ſimilibus.

14 Dixi, *attento iure communi*; quia licet iura decernant, quanta iuriſdictio Vicario Generali competat, non tamen prohibetur Epiſcopus ſuo Vicario tam in foro interno, quàm externo (ſiue contentioſo, ſiue voluntario) tribuere maiorem iuriſdictionem, quàm ei iure ordinario competat; At de his omnibus vide diffuſè *cit. cap. 19. dubit. 8. per totam de immunitat. & Iuriſdictionē Eccleſ.*

PETITIO V.

Quid præter dicta aliud in declarandis, & è Religione eiiciendis incorrigibilibus Generalis debeat ſeruare?

RESpondetur: Vide quæ dicam *infrà ſectione ſequenti in Corollariis.*

SECTIO XXXIII.

Quandonam Religioſus incorrigibilis eſſe dicatur?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus incorrigibilis eſſe dicitur, quando quis ſi eſſet Clericus ſæcularis, poſſet degradari, & brachio ſæculari tradi, ſi bis ipſi fuerit condonatum.*

2 *Religioſus in Religione S. Dominici incorrigibilis dicitur, itavt è Religione eiici poſſit, quandò culpas committere non timet, & pœnas ſuſtinere non vult; vel ex pœnarum inflictione ſæpè repetita diſcretorum iudicio proficere non iudicatur.*

3 *Religioſus in Religione S. Franciſci incorrigibilis dicitur, quando ter fuerit iuridicè conuictus, & punitus de eodem crimine graui, & non fuerit correptus, &c.*

4 *Incorrigibilis dicitur in ſententia aliorum, quando perſeuerat in delictis commiſſis, itavt de emendatione ipſius penitus deſperetur.*

5 *Incorrigibilis quis verè eſt, ſi concurrant requiſita de Iure communi ad incorrigibilitatem, & de iure nouo ſit probatus per annum in carcere cum ieiunio, & pœnitentia.*

6 *Incorrigibilis vt quis de Iure communi dicatur ad effectum vt poſſit eiici à Religione, requiritur primò, quod commiſerit aliquod graue delictum, vt furti, proprietatis, homicidij, inobedientiæ, adulterij, fornicationis, aut quid ſimile.*

7 *Secundò, quod delicto legitimè conſtet, ſcilicet ipſe Reus, vel ſit illud Confeſſus, vel ſit de illo conuictus.*

8 *Tertiò, quod ſit de delicto condemnatus, & punitus.*

9 *Quartò, quod pluries grauiter deliquerit, & fuerit conuictus, condemnatus, & punitus pro ſingulis delictis.*

10 *Qui ſemel deliquit, non poteſt dici verè incorrigibilis; cùm non ſit contumax, nec perſeuerans in delictis.*

RESpondetur: in decreto Parlamenti Pariſienſis (ſicuti refert Iulius Clarus *in Pract. crimin. q. 36. n. 34.* & Saredo *in Pract. Bernardi Diaz. c. 140. §. Incorrigibilis*) Religioſus incorrigibilis eſſe dicitur, quando quis, ſi eſſet Clericus Sæcularis, poſſet degradari, & brachio ſæculari tradi, ſi bis ipſi fuerit condonatum. 1

In Religione verò S. Dominici (ſicuti habetur in Conſtitutionibus eiuſdem Religionis Romæ impreſſis Anno 1566. *prima diſt. c. 19.*) incorrigibilis dicitur (ità vt è Religione eiici poſſit) quando culpas committere non timet, & pœnas ſubſtinere non vult, vel ex pœnarum inflictione ſæpiùs repetita diſcretorum iudicio proficere non iudicatur: tunc enim talis (vt *ibid.* ſubiicitur) de conſilio diſcretorum, ſi ſic expedire iudicauerint, poterit habitu exutus è Religione expelli. 2

In Religione S. Franciſci (ſicuti habetur in Conſtitutionibus generalibus Toletanis eiuſdem Religionis *c. 6. tit. de incorrigibilib.*) Incorrigibilis dicitur, quando ter fuit iuridicè conuictus, & punitus de eodem crimine graui, & non fuerit correptus, vel (ſicuti habetur in Conſtitutionibus eiuſdem Religionis in Capitulo generali editis anno 1593) Quando ter fuerit conuictus, & punitus de aliquibus delictis grauibus, etiam diſtinctis, & nunquam fuerit emendatus. 3

In ſententia aliorum (quos ſequitur Graffius *in deciſ. 1. part lib. 2. cap. 24. n. 14.* & Majolus *lib. 5. de irregularitate cap. 26. n. 4.*) Incorrigibilis dicitur, quando perſeuerat in delictis commiſſis; itavt de emendatione ipſius penitus deſperetur; præſertim ſi pœnitentias non acceperit, vel non exequatur. 4

Cæterùm tandem, quandonam nouiſſimè ex decreto de Regularibus Apoſtatis, & fugitiuis per ſacram Eminentiſſimorum Cardinalium Congregationem ſuper Tridentino Concilio iuſſu ſanctiſſimi Vrbani Papæ VIII. edito die 21. Septembris Anno 1624. Religioſus incorrigibilis dicatur, & in qua forma eius incorrigibilitas declarari debeat, Vide *ſuprà ſectione præcedenti in aduertendo 4. & 5. & infra ſection. 70. & ſequenti.*

Et quidem ex dicto decreto S. Congregat. Trident. Concil. verè quis incorrigibilis eſt, ſi concurrant requiſita de iure communi ad incorrigibilitatem, & prætereà de iure nouo eiuſdem decreti ſit probatus per annum in carcere cum ieiunio, & pœnitentia; Itavt adhuc elapſo anno perſeueret in ſua incorrigibilitate & ſpem emendationis vllam non præſtet. 5

De iure autem communi, vt quis dicatur incorrigibilis, ad effectum, vt poſſit eiici è Religione, requiritur primò, quod commiſerit aliquod graue delictum (vt furti, proprietatis, homicidij, inobedientiæ, adulterij, fornicationis, aut quid ſimile, &c.) ſicuti deſumitur ex *cap. Cùm ad Monaſteria de ſtatu Monach.* & ex *c. Cùm non ab homine de iud.* & dicam *infr. ſect. ſeq.* Secondò; 6
quod de delicto legitimè conſtet, ſcilicet ipſe Reus, aut ſit illud confeſſus, aut ſit de illo conuictus, ſicuti habetur *ex d. c. Cum non ab homine, & ex c. Vt famæ de ſent. excomm.* Tertiò, quod ſit de delicto condemnatus, & punitus, ſicuti deſumitur ex eiſdem textibus cit. Quartò, quod pluries grauiter deliquerit, & fuerit conuictus condemnatus, & punitus pro ſingulis delictis, ſicuti 7
8
9

ſicuti expreſsè habetur ex iiſdem etiam Teſtibus,
10 quos citabam; & meritò; quia qui ſemel delinquit, non poteſt dici verè incorrigibilis; cum ſit contumax, nec perſeuerans in delictis; Imò ſi poſt primum delictum non committit aliud delictum, præſumitur correctus, nedum præbens ſpem quod fuerit corrigendus: Quod ſufficit, vt non dicatur incorrigibilis.

COROLLARIVM I.

An poſſit quis declarari incorrigibilis, & eijci è Religione ob vnum ſæuum, & enorme delictum?

SVMMARIVM.

1 *Incorrigibilis quis declarari, & eijci à Religione non poteſt ob certum ſæuum, & enorme delictum contra nonnullos; quia licet per illud poſſit puniri graui pœna, puta triremis, aut ergaſtuli, non tamen poterit declarari incorrigibilis.*

2 *Textus* in cap. cum non ab homine de Iudicijs, *quatenus ſtatuit, quod pro delictis ibi disiunctiuè enumeratis Clericus poſſit deponi, non obſtat: diuerſa enim ſunt, quempiam deponi, & declarari incorrigibilem, &c.*

3 *Decretum ſacræ Congregationis Regularium prædictum diſponit, vt declaratio locum habere poſſit, quod declarandus incorrigibilis probetur per annum in carcere cum ieiunio, & pænitentia, &c.*

1 RESpondetur ex dictis (quidquid in contrarium dixerit Rodriquez *tom. 1. quæſt. Regular. qu. 30. art. 5.* & Graſſ. *de effectib. Clericat. effect. 1. n. 882.*) negatiuè; Quia licet ob vnum ſæuum, & enorme delictum puniri poſſit aliqua pæna (v.g. triremis, aut ergaſtuli, &c.) ob quam extrà Religionem manere debeat; Non tamen poterit declarari incorrigibilis; cum re vera non ſit incorrigibilis ob vnum tantum delictum commiſſum, vti *ſuprà* dicebam.

2 Neque obſtat Textus *in cap. cum non ab homine de Iudic.* Quatenus ſtatuit, quod pro delictis ibi disiunctiuè enumeratis Clericus poſſit deponi, ſicque pro vno tantum delicto commiſſo; Quia aliud eſt, quempiam deponi, & aliud declarari incorrigibilem; ſiquidem depoſitio eſt pœna, quæ ſolùm commenſurari debet delicto; At declaratio (cum non faciat, ſed ſupponat, quod declarat) debet, vt habeat locum, neceſſariò ſupponere incorrigibilitatem.

3 Confirmatur; quia Decretum Sacræ Congregationis prædictum diſponit, vt declaratio locum habere poſſit, quod declarandus incorrigibilis per annum in carcere cum ieiunio, & pænitentia probetur, an perſiſtat in incorrigibilitate, itàvt ſpem vllam non præbeat correctionis.

COROLLARIVM II.

An poſſit quis declarari incorrigibilis, & eijci è Religione ob conſpirationem in aliquem ex ſuis Superioribus?

SVMMARIVM.

1 *Incorrigibilis quis declarari non poteſt, & eijci è Religione ob conſpirationem in aliquem ex ſuis Superioribus; quia ſaltem poſt nouum Decretum Sacræ Congregationis Tridentini nullus eijci poteſt, niſi ſit verè incorrigibilis.*

1 RESpondetur etiam ex dictis (quidquid in contrarium dixerint Viuald. *in Candelabr. part. 3. tit. de depoſition. n. 29.* Dial. *in Practic. cap. 90.* & alij, moti ex eo, quod magis tenetur Religioſus obedire ſuis Superioribus, quam Clericus Epiſcopo, & tamen ſi Clericus in Epiſcopum conſpiret, deponitur; Ergo, &c.) negatiuè; quia (ſaltem poſt nouum Decretum Sacræ Congregationis Tridentini) nullus è Religione eijci poteſt, niſi ſit verè incorrigibilis (vti conſtat *ex illis verbis* §. 6. [Ad hæc, vt in poſterum è Religionibus nullus legitimè profeſſus eijci poſſit, niſi ſit verè incorrigibilis;)] At ob vnum, quamuis ſæuum, & enorme delictum, non eſt verè incorrigibilis, vti *ſuprà* probabam; Ergò, &c.

COROLLARIVM III.

An vt poſſit quis declarari incorrigibilis, & eijci è Religione præter perſeuerantiam in malo, requiratur monitio?

SVMMARIVM.

1 *Incorrigibilis vt quis poſſit declarari, & eijci è Religione præter perſeuerantiam in malo non ſufficit monitio verbalis, ſed requiritur pœna debita impoſita delictis, cùm pœna ſit effectus Iuſtitiæ coercitiuæ, & habeat vim coërcendi à delictis magis, quam monitio verbalis.*

2 *Incorrigibilis vt quis dicatur, licet ſecundùm aliquos ſufficiant duo delicta punita; Probabilius tamen requirantur tres monitiones, ſeu tria delicta punita.*

RESpondetur etiam ex dictis diſtinguendo: ſi loquamur de monitione verbali tantùm, nego: ſi loquamur de monitione vel verbali, vel reali, ſcilicet de debita pœna impoſita delictis; (cùm pœna ſit effectus Iuſtitiæ coërcitiuæ, & habeat vim coërcendi à delictis magis, quàm monitio verbalis, ideóque potentiori modo æquiualet monitioni verbali) concedo. Et patet ex dictis *ſuprà circa finem præſentis ſectionis*; quia ad hoc, vt quis ſit verè incorrigibilis, præter probationem per annum in carcere cum ieiunio, & pœnitentia, requiritur, quod pluries deliquerit, & fuerit conuictus, condemnatus, & punitus pro ſingulis delictis. 1

Quot autem monitiones, ſeu quot delicta punita requirantur, vt poſſit quis declarari verè incorrigibilis: 2

Reſpondetur, quod (quamuis Menoch. *conſ. 83. num. 130.* Caſtrenſ. *lib. 2. de Iuſt. hæretic. punit. cap. 2.* & alij teneant, quod requirantur duæ monitiones, ſeu duo delicta punita) Probabilius tamen putent Abbas *in cap. cum non ab homine de Iudic. num. 30.* Buttius *ibidem num. 22.* & Donatus *in prax. rer. Regul. parte ſecund. tractat. 8. quæſtione 10. numero ſecundo.* Quod requirantur tres monitiones, ſeu tria delicta punita.

Probatur; quia *in citat. cap. cum non ab homine*, dicitur, quod Clericus, deſperata emendatione, conſignandus ſit (tanquam in vltimum remedium) ſæculari poteſtati, vt exilio, vel alia pœna puniatur; At tunc (vt ibidem dicitur) & deſperata emendatio, quandò ter deliquit, & ter etiam fuit punitus, & tamen non reſipiſcit; Ergò ſic & in caſu noſtro; quia in eijciendis militat eadem cauſa finalis, quam Textus ibi exprimit, ſcilicet, ne poſſit eſſe vltrà perditio plurimorum.

COROLLARIVM IV.

An poſſit quis declarari incorrigibilis, & tranſacto anno probationis, eijci è Religione, ſi priùs fuerit ſcandaloſus, & frequenter delinquens dumtaxat?

SVMMARIVM.

1 *Incorrigibilis non poteſt quis declarari, & tranſacto anno probationis eijci è Religione, etiamſi fuerit ſcandaloſus, & frequenter delinquens dumtaxat; atque ſic declarauit Sacr. Congregatio Concilij Tridentini Anno 1635. Non enim dicitur quis verè incorrigibilis, niſi reſpuerit monitionem, & ex illa non profecerit.*

1 RESpondetur etiam ex dictis negatiuè, niſi ſit verè incorrigibilis modo, quo ſuprà dicebam circa finem præſentis ſectionis; Atque ſic declarauit Sacra Congregatio Concilij Tridentini Anno 1635. vt proinde (quamuis plura delicta commiſerit, non poſſit dici verè incorrigibilis, niſi ob illa delicta vel fuerit etiam punitus, vel ſaltem verbaliter monitus authenticè (ſcilicet à Superioribus authoritatiuo modo) quia non dicitur quis verè incorrigibilis, niſi reſpuerit monitionem, & ex illa non profecerit; Vnde, niſi præceſſerit authentica monitio; non poterit haberi authenticè pro incorrigibili; & proindè etiam Annus probationis in carcere cum ieiunio, & pœnitentia, &c. indicendus erit modo authoritatiuo, ad finem, quod, ſi tranſacto anno correctus non fuerit, à Religione eijci poſſit tanquam incorrigibilis.

COROLLARIVM V.

An poſſit quis (ſaltem in aliquo caſu) declarari incorrigibilis, & eijci è Religione, non ſeruata forma præſcripta per Decretum Sacræ Congregationis Tridentini prædictum?

SVMMARIVM.

1 *Incorrigibilis quis ſaltem in aliquo caſu poteſt declarari, & eijci è Religione non ſeruata forma præſcripta per Decretum Sacræ Congregationis Tridentini; præſertim ſi id per conſtitutiones Religionis permitteretur, v.g. caſu quo timeretur Religioni graue ſcandalum, vel grauis infamia.*

2 *Religio de Iure naturali habet, quod à ſe auertere poſſit quodlibet graue ſcandalum, vel quamlibet grauem infamiam, cui Iuri naturali derogare non poteſt Ius poſitiuum humanum.*

3 *Forma præſcripta quotieſcumque propter aliquam ſuperuenientem neceſſitatem redditur moraliter impoſſibilis, non eſt ſeruanda, ſed cenſetur remiſſa.*

4 *Caſus prædictus de omittenda forma præſcripta in declarando quem incorrigibilem, videtur Authori moraliter impoſſibilis, quòd aliter non poſſit occurri graui ſcandalo, vel infamiæ graui Religionis.*

1 RESpondetur: Affirmant (præſertim, ſi id per conſtitutionem Religionis permitteretur) ſed ante tale Decretum Syluest. *verb. Abbas quæſt. 3. num. 6.* Affirmant & etiam poſt tale Decretum alij, quos ſequitur Leander *in cap. 2. Regulæ Sancti Franciſci capi 16. num. 17.* Verbi gratia caſu quo timeretur Religioni graue ſcandalum, vel grauis infamia, ſi differretur eiectio, & in ea exequenda ſeruaretur forma præſcripta talis Decreti.

Ratio; quia Religio de Iure naturali habet, quod 2
à ſe auertere poſſit quodlibet graue ſcandalum, vel quamlibet grauem infamiam: cui Iuri naturali derogare non poteſt ius poſitiuum humanum, *l. ſcientiam §. qui cum aliter ff. Ad leg. Aquil.* Idque etiam ex intentione Summi Pontificis, qui ſcilicet operetur de plenitudine poteſtatis, non tamen intendit impedire, quæ ſunt de Iure naturali, *cap. cum inter de exception.* & Clement. *Paſtoralis §. cæterum de ſent. & re iudicat.* Quapropter (vt adnotarunt Felin. *in cap. quoniam vt lit. non conteſt.* Pariſ. *conſ. 38. n. 29. lib. 2.* Roland. *conſil. 81. n. 25. & ſeqq.* Tiraquell. *ad leg. connub. gloſ. 6. n. 34.* & alij,) forma præſcripta, quotieſcunque 3
propter aliquam ſuperuenientem neceſſitatem redditur moraliter impoſſibilis, non eſt ſeruanda, ſed cenſetur remiſſa.

At hic caſus videtur mihi metaphyſicus; quia vi- 4
detur mihi moraliter impoſſibile, quod non poſſit occurri graui ſcandalo, vel graui infamiæ Religionis, niſi omittatur forma præſcripta à prædicto Decreto Sacræ Congregationis Concilij Tridentini: Quapropter qui talem doctrinam in praxi ſequi voluerint, videant ipſi, an id, quod fecerint, futurum ſit, quod accepietur, & firmum habeatur à prædicta Sacra Congregatione Concilij Tridentini.

COROLLARIVM VI.

An poſſit declarari incorrigibilis, & eijci è Religione, non ſolùm, qui eſt incorrigibilis de Iure, ſed etiam, qui eſt incorrigibilis de facto?

SVMMARIVM.

1 *Incorrigibilis de Iure eſt, qui eſt talis ſecundùm diſpoſitionem Iuris, eo quod non obſtante multiplici punitione perſeuerat in malo.*

2 *Incorrigibilis de facto eſt, qui licet punitus non ſit, perſeuerat tamen in malo ſine vlla ſpe correctionis, multiplicando delicta, & ſcandalizando cæteros.*

3 *Incorrigibilis non ſolùm qui eſt de Iure, ſed etiam de facto ante Decretum Sacræ Congregationis Tridentini ſine dubio potuerat declarari incorrigibilis, & eijci è Religione.*

4 *Incorrigibilis non ſolùm qui eſt de Iure, ſed etiam qui eſt de facto poteſt declarari talis, & eijci è Religione, dummodò tamen per incorrigibilis de facto probetur in carcere, & ieiunio, & pœnitentia.*

5 *Incorrigibilis de facto eſt adhuc ſecundùm ſe verè incorrigibilis, & Decretum Tridentini non excludit incorrigibilitatem de facto.*

6 *Incorrigibilitas de facto eſt ſecundùm diſpoſitionem Iuris, cum in ipſo Iure fundamentum habeat.*

7 *Contumaces, & Rebelles de Iure ſunt, quando ſcilicet iuridicè puniti non reſipiſcunt.*

SVppono, quod incorrigibilis de Iure ſit, qui eſt 1
talis ſecundùm diſpoſitionem Iuris, eo quod ſcilicet non obſtante multiplici punitione perſeuerat in malo; Incorrigibilis autem de facto eſt, qui ſcilicet 2
(licet punitus non ſit, vel eo quod ipſius delicta fuerint diſſimulata; vel acta non fuerint ritè confecta; vel crimina non fuerint plenè probata) perſeuerat tamen in malo ſine vlla ſpe correctionis, multiplicando delicta, & ſcandalizando cæteros.

Suppono ſecundò, quod ante Decretum Sacræ Con- 3
gregationis Tridentini ſine dubio potuerit declarari incorrigibilis, & eijci è Religione non ſolùm, qui eſt incorrigibilis de Iure, ſed etiam qui eſt incorrigibilis de facto; Miranda *tom. 1. manual. quæſt. 52. artic. 2. concluſ.*

concluſ. 2. Rodriquez *tom.* 2. *quæſt. Regular. quæſtione* 30. *art.* 15. Pottell. *in dubitat. Regular. verb. eycere ab Ordine, numero* 1. & alij paſſim; difficultas igitur eſt, an idem fieri poſſit poſt dictum Decretum Sacræ Congregationis Tridentini. His ſuppoſitis.

4 Reſpondetur ex non omninò improbabili ſententia quorumdam (quos ſequitur Alphonſus de Leone *de Cenſur. reſolut.* 6. *verb. eycere numero* 314.) affirmatiuè, dummodò tamen per annum ſimiliter incorrigibilis de facto probetur in carcere, in ieiunio, & pœnitentia; iuxta formam præſcriptam ab ipſo Decreto.

5 Probatur; quia, qui eſt Incorrigibilis de facto, eſt adhuc ſecundùm ſe verè incorrigibilis, & Decretum Sacræ Congregationis Tridentini non excludit incorrigibilitatem de facto; ſiquidem (quamuis decernat, quod quis non ſit iudicandus incorrigibilis, niſi fuerit talis ex diſpoſitione Iuris) Hæc tamen verba ponuntur ad excludendam incorrigibilitatem, quam ponebant ſtatuta, & conſtitutiones aliquarum Religionum (cum recipiant declarationem, & reſtrictionem à ſubſequentibus verbis: ſublatis in hac parte ſtatutis, &c.) Ergò.

6 Confirmatur; quia etiam incorrigibilitas de facto eſt ſecundùm diſpoſitionem Iuris; cum ipſo Iure fundamentum habeat, vt dicitur de ignorantia Iuris, & facti.

7 Confirmatur ſecundò, quia ſic *in cap. finali de ſtat. Monachor.* habetur: [Quos contumaces inuenerint, & rebelles iuxta modum culpæ vice noſtra eijcient:] At poſſunt inueniri contumaces, & rebelles de Iure, quando ſcilicet iuridicè puniti non reſipiſcunt, & poſſunt inueniri contumaces, & rebelles de facto, (quando ſcilicet factis ipſis tales ſe præbent) Ergò ſi acceſſerit probatio præſcripta à Decreto Sacræ Congregationis Tridentini, poterunt, tanquam ſeruata forma, declarari incorrigibiles, & eijci è Religione, ſicut incorrigibiles de Iure.

cum ieiunio, & pœnitentia; Ergò, ſicut Profeſſio eſſet nulla, quando non præmittitur integer annus probationis in Nouitiatu, defectu formæ præſcriptæ; ita etiam in caſu noſtro.

Confirmatur; quia ſic declarauit eadem Sacra Congregatio die 13. Nouembris 1632. apud Peyrinum *de Priuileg. Regular. circa finem* in Decretis Sacræ Congregationis, per hæc verba: [legitimè profeſſus non poteſt à Religione eijci, niſi poſtquàm per annum in carcere cum ieiunio, & pœnitentia detentus, & probatus fuerit, & eo elapſo, non reſipuerit; ſed animo indurato in ſua pertinacia perſeuerauerit; Fugiens verò vt ſuprà è carcere, etiam pro eiuſmodi fugæ delicto erit puniendus, & poterit ferrea cuſtodia in carcere detineri.] Et iterum die 21. Iulij 1653. per hæc verba: [Religioſus delinquens, vt incorrigibilis, à Religione eijci non poteſt, anno carcerationis nondum expleto.] Ergò iuxta hanc declarationem etiam erit iterum coniiciendus in carcerem, & poterit propter fugæ delictum ferrea cuſtodia detineri in carcere. 2

Vbi tamen aduerte, quod in caſu particulari de quodam Carthuſiano è Religione eiecto propter delicta ab ipſo commiſſa, & propter è carcere fugam, eiuſdémque carceris effractionem, quamuis non omnia, quæ ex vi prædicti Decreti obſeruari deberent, ad vnguem obſeruata fuerint, Nihilominus, non obſtante tali Decreto, Vrbanus VIII. die 13. Ianuarij Anno 1637. per Breue ſpeciale approbauerit talis Religioſi eiectionem attenta ipſius pertinacia, *& ne*, inquit Pontifex, *contagione peſtifera ſit cauſa perditionis*: Per quæ verba ſatis inſinuatur, quod de benignitate Sedis Apoſtolicæ attemperari poſſit prædictum Decretum, quotieſcumque illud in caſu particulari ad vnguem obſeruari non poteſt; Tametſi non interueniente eiuſdem Sedis Apoſtolicæ auctoritate, obſeruandum ſit, quantum fieri poterit. 3

COROLLARIVM VII.

An poſſit quis declarari incorrigibilis, & & eijci è Religione, ſi infrà annum probationis è carcere fugam arripuerit?

SVMMARIVM.

1 *Incorrigibilis quis dicendus non eſt, neque eijciendus è Religione, ſi infra annum probationis è carcere fugam arripuerit, contra nonnullos oppoſitum ſentientes: Decretum enim Sacræ Congregationis Tridentini requirit pro forma annum integrum probationis in carcere cum ieiunio, & pænitentia.*

2 *Ita declarauit Sacra Congregatio apud Peyrinum de Priuileg. Regular. circa finem, &c.*

3 *Vrbanus VIII. in caſu de quodam Carthuſiano, qui fractis carceribus non completo Anno aufugit, & hoc non obſtante fuit per Superiorem declaratus incorrigibilis, & eiectus, approbauit per breue ſpeciale dictam eiectionem, ne contagione peſtifera ſit cauſa perditionis.*

1 RReſpondetur, quod, quamuis affirment nonnulli, quos ſequitur Beller. *part.* 2. *diſquiſit. Clerical. tit. de Pœnis Clericorum* §. 25. *numero* 13. ex eo quod nullum ſit malus ſignum incorrigibilitatis, quam nolle ſuſtinere pœnas correctionis, tamen dicendum ſit oppoſitum.

Probatur; quia Decretum Sacræ Congregationis Tridentini ad inducendam incorrigibilitatem requirit pro forma annum integrum probationis in carcere

COROLLARIVM VIII.

An poſſit quis declarari incorrigibilis, & eijci è Religione etiam propter illa delicta, de quibus priùs abſolutus fuit?

SVMMARIVM.

1 *Incorrigibilis quis declarari, & eijci è Religione non poteſt propter illa delicta, à quibus prius abſolutus fuit eo quod per abſolutionem declaratus fuerit ea non commiſiſſe.*

2 *Amplia id locum habere, etiamſi delicta verè commiſſa adhuc non potuerint probari; quia ſententia abſolutionis abſtergit omnem maculam.*

REſpondetur negatiuè; quia, cum delicta, de quibus prius abſolutus fuit, eo quod per abſolutionem declaratus fuerit ea non commiſiſſe, non ſint, non poſſunt dici correcta, vel non correcta, quandoquidem vti dici ſolet: Non entis nullæ ſunt partes, nullæque qualitates; ſic Doctores, quos ſequitur Riccius *deciſ.* 101. *circà finem part.* 4. & Donat. *in praxi rer. Regular. part.* 2. *tract.* 8. *qu.* 14. 1

Et hoc etiam locum habet, tametſi prædicta delicta fuerint ab ipſo commiſſa, ſed non potuerint probari; quia ſententia abſolutionis abſtergit omnem maculam, quæ ex fama vel ex indiciis ob talia delicta contracta fuerit. 2

COROL

Digitized by Google

COROLLARIVM IX.

An poſſit quis declarari incorrigibilis, & eiici è Religione, ſi detentus (etiam per annum in carcere cum ieiunio, & pœnitentia) libenter pœnitentias iniunctas ſuſtinuerit, & executus fuerit?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus detentus in carcere etiam per annum cum ieiunio, & pœnitentia, ſi libenter pœnitentias iniunctas ſuſtinuerit, & executus fuerit voluntate ſe corrigendi, non eſt declarandus incorrigibilis. Secùs ſi voluntatem malè agendi adhuc conſeruet propter contrariam rationem.*

2 *Præſertim ſi prædictas pœnitentias iniunctas libenter ſuſtinuerit, & executus fuerit ex deſiderio, quod declararetur incorrigibilis, & eijceretur è Religione; quia nullum maius ſignum incorrigibilitatis eſt, quàm velle declarari incorrigibilem.*

1 RESpondetur diſtinguendo: ſi id fecerit ductus pœnitentia ſuorum delictorum, & ex voluntate ſe corrigendi, nego; quia ſic iam depoſuit voluntatem malè agendi, atque adeò ſuam incorrigibilitatem; At ſi prædictam voluntatem malè agendi adhuc conſeruet, affirmo, propter contrariam rationem; Donat. *loco ſuprà citat. quæſtione* 12. *num.* 1. & Alphonſus de Leone *de Cenſuris recollect.* 6. *num.* 318.

2 Præſertim, ſi prædictas pœnitentias iniunctas libenter ſuſtinuerit, & executus fuerit ex deſiderio, quod declararetur incorrigibilis, & eijceretur è Religione; quia nullum maius ſignum incorrigibilitatis eſt, quàm velle declarari incorrigibilem, & eijci è Religione; vt proinde ſi quis poſt commiſſa delicta inſtaret, quod probatur in carcere cum ieiunio, & pœnitentia, ad finem, vt expleto anno probationis, declararetur incorrigibilis, & eijceretur à Religione, & expleto anno, adhuc in hoc prauo propoſito perſiſteret, habendus eſſet per quam maximè incorrigibilis; quia quam maximæ incorrigibilitatis ſigna præberet.

COROLLARIVM X.

An completo anno probationis in carcere, ad dignoſcendum, vtrùm quis perſiſtat in ſua incorrigibilitate, formandus ſit proceſſus de perſiſtentia in tali incorrigibilitate?

SVMMARIVM.

1 *Incorrigibilis vt quis eſſe dicatur, completo anno probationis in carcere, ad dignoſcendum, vtrum quis perſiſtat in ſua incorrigibilitate, formandus eſt proceſſus de pœnitentia in illa; Alias deueniri non poteſt ad ſententiam declarationis, & eiectionis è Religione.*

2 *Incorrigibilitatis perſiſtentia probatur per inſtantiam ipſius incorrigibilis, quæ proinde ſufficit, eam in actis referre. Quod ſi non inſtet, examinandi ſunt Teſtes ex Patribus grauioribus, qui deponant de dicta perſiſtentia in incorrigibilitate, & quid facere debeant, vt deponere poſſint ibi.*

3 *Incorrigibilis priuſquam aliquis declaretur, & eijciatur è Religione, neceſſaria eſt ſententia declaratoria incorrigibilitatis, vt proinde compilandus ſit proceſſus, ex quo conſtet de tali incorrigibilitate; maximè cum poſt ſupradictum decretum, eiectio notificanda ſit Ordinario.*

4 *Eiectus per eiectionem priuatur iure, quod per profeſſionem acquiſiuit ad conuiuendum cum alijs intra clauſtra & ad exigenda alimenta à Religione. Quod fieri non poteſt, niſi per ſententiam compilatóque proceſſu, contra nonnullos contrarium ſentientes, &c.*

5 *Incorrigibilitas non ſufficit quod probetur in genere, ſed probari debet in ſpecie per tale, vel tale delictum, itavt probata maneant delicta; in quibus ea fundatur, & quorum intuitu incorrigibilis ad annum probationis in ordine ad eiectionem admiſſus fuerit.*

6 *Proceſſus nouos fabricare de attentatis delictis ad docendum de dicta incorrigibilitate, non eſt neceſſarium, ſed ſufficit inſerere nouo proceſſui priores proceſſus per extenſum; quia ſic plenè remanent probata omnes cauſa prædictæ eiectionis.*

7 *Generalis Religionis ferre debet hanc ſententiam incorrigibilitatis de conſenſu, & conſilio ſex Patrum ex grauioribus ad hunc finem in ſingulis Capitulis generalibus eligendorum.*

8 *Generalis, vel aliquis ex dictis ſex Patribus non eſt neceſſarium, vt compilet proceſſum, ſed eius compilatio poteſt alteri delegari.*

9 *Neque eſt neceſſarium, vt in compilando proceſſu ſeruentur apices Iuris, ſed ſufficit, quod ille ſit compilatus ſecundùm ſtylum, & conſuetudinem Religionis.*

10 *Generalis quando eſt in viſitatione Prouinciarum poteſt in vnaquaque Prouincia, vbi reperitur eligere dictos ſex Patres pro ferenda ſententia incorrigibilitatis ex declaratione ſacræ Congregationis.*

11 *Electio ſex horum Patrum pro ſingulis Prouinciis facienda eſt in Capitulo, ſeu Congregatione generali per ſingulas Prouincias; quia electio fuit conceſſa Generali pro illa vice vſque ad proximum Capitulum.*

12 *Decretum de electione facienda à Capitulo generali debet intelligi, quando ſententia ferenda eſt in ipſo Capitulo generali, vel in loco; vbi regulariter moratur Generalis.*

13 *Electio dictorum ſex Patrum ſi ex obliuione, vel ex alia cauſa non fuerit facta in Capitulo generali, non poteſt amplius fieri, ſed recurrendum eſt ad ſacram Congregationem in ſingulis caſibus.*

14 *Neque neceſſe eſt, vt dicti ſex Patres, quando ferenda eſt ſententia ſimul reſideant vel conueniant, ſed ſufficit, quod ſinguli viſo proceſſu incorrigibilitatis ſuum votum in ſcriptis ſignificent Generali, qui poſteà iuxtà vota ſententiam ferat.*

RESpondetur affirmatiuè; quia (cùm non poſſit quis declarari incorrigibilis, & eiici è Religione, niſi ſit verè incorrigibilis, itavt ex dictis ſuprà debeat per annum in carcere cum ieiunio, & pœnitentia probari, vtrùm perſiſtat in ſua incorrigibilitate) deueniri non poterit ad ſententiam declarationis, & eiectionis è Religione, niſi conſtet, quod completo tali anno, perſiſtat in ſua incorrigibilitate; ergò formandus erit proceſſus de perſiſtentia in dicta incorrigibilitate. 1

Et quidem ſi ipſe inſtet, quod declaretur incorrigibilis, ſufficiet reduci in actis talem inſtantiam; quia ſic ſuperabundanter declarat ſuam incorrigibilitatem, vti *ſuprà Corollario* 8. dicebam; ſi verò ipſe non inſtet, examinandi ſunt teſtes (præſertim ex Patribus grauioribus) qui deponant de perſiſtentia in dicta incorrigibilitate; quod vt deponere poſſint, neceſſe erit, vt durante anno probationis in carcere carceratum inuiſant, & ad emendationem hortentur, ſicque diligenter obſeruent, vtrùm incorrigibilitatem ſuam depoſuerit, nec ne, ad hoc, vt in teſtificando poſteà ſui dicti rationem reddere poſſint; quod ſi dum fuerit in carcere, delictum aliquod attentauerit, quamuis illud 2

executus

exceutus non fuerit, iuuabit plurimum, ad probandam ipſius incorrigibilitatem; quia ſufficienter per prauum deſiderium, quod habet malè agendi, illam demonſtrat. Videatur præter alios Donatus *in Praxi rer. Regular. part. 2. tract. 8. q. 19. n. 3.*

3 Vbi aduerte, quod priuſquam aliquis declaretur, incorrigibilis, & eijciatur è Religione, neceſſaria ſit ſententia declaratoria incorrigibilitatis, vt proinde compilandus ſit proceſſus, ex quo conſtet de tali incorrigibilitate. Quod ſaltem dicendum eſt poſt nouum Decretum de Apoſtatis, & eiectis; quia tale Decretum expreſsè decernit, vt ſententia eiectionis notificetur Ordinario; Ergò ſupponit, quod ſit ferenda; Et meritò quidem, quia per eiectionem eiectus priuatur Iure, quod per profeſſionem acquiſiuit ad conuiuendum cum aliis intrà clauſtra, & ad exigenda alimenta à Religione; At hoc Iure priuari non poteſt, niſi per ſententiam, ſicque compilato proceſſu, ex quo conſtet de incorrigibilitate; (quia, cum non poſſit hoc Iure priuari, niſi cauſa iuſta ſubſiſtente, neceſſe eſt, quod de ea iuridicè conſtet;) Ergò ſemper neceſſaria fiet ſententia, ſicque compilato proceſſus, ex quo conſtet de incorrigibilitate; Clar. *in Pract. q. 36. n. 34. verſ. ſed quæritur.* Felin. *in cap. cùm non ab homine n. 10. de Iudic.* Capyc. *deciſ.* 112. *n.* 6. Froller. *in Prax. crimin. verb. Audiatur num.* 4. & Donatus *in Praxi rer. Regular. part. 2. tract. 8. qu. 13. num. 2.*

Quidquid in contrarium dixerint Farinac. *qu. 8. n. 49.* & Nouarius *in ſumm. Bullar. tit. de Apoſtat. & eiect. n.* 21. quatenùs volunt; quod id neceſſarium non fuerit ante prædictum nouum Decretum *de Apoſtat. & eiectis.*

5 Aduerte ſecundò, quod (cum ex eodem nouo Decreto de Apoſtatis, & eiectis plenè probandæ ſint eiectionis cauſæ in plurali) non ſufficiat, quod probetur incorrigibilitas in genere, ſed probanda ſit incorrigibilitas in ſpecie, ex tali ſcilicet, vel tali delicto, itavt probata maneant delicta, in quibus fundatur prædicta incorrigibilitas, & quorum intuitu incorrigibilis ad annum probationis in ordine ad eiectionem admiſſus fuerit;

6 Quamuis neceſſarium non ſit inſtruere nouos proceſſus de iis delictis, ſed ſufficiat inſerere nouo Proceſſui priores proceſſus, quorum vi punitus fuit; quia ſic planè remanent probatæ omnes cauſæ prædictæ eiectionis; Non ſufficiet tamen remiſſio ad priores proceſſus, ſed per extenſum erunt illi inſerendi, ad hoc, vt Iudices incorrigibilitatis videre poſſint, an plenè probatæ ſint cauſæ eiuſdem eiectionis.

7 Aduerte tertiò, quod hanc ſententiam ferre debeat Generalis Religionis de concilio, & conſenſu ſex Patrum ex grauioribus ad hunc finem in ſingulis Capitulis generalibus eligendorum iuxta prædictum nouum Decretum de Apoſtatis, & eiectis, per quod abrogata ſunt Religionibus conceſſa priuilegia aliter eijciendi incorrigibiles; ſic Doctores communiter, quos ſequitur Nouarius *de Iur. Pontificio concluſ.* 83. *num.* 3. & *in ſumm. Bullar. tit. de eiect. num.* 21.

8 Quamuis non ſit neceſſarium, quod Generalis, vel quia ex dictis ſex Patribus compilet proceſſum, ſed eius compilatio poſſit alteri delegari; quia dictum nouum Decretum tantùm requirit, quod Generalis ferat ſententiam de conſilio, & conſenſu dictorum ſex Patrum;

9 Nec etiam ſit neceſſarium, quod in compilando proceſſu ſeruentur apices Iuris, ſed ſufficiat, quod ille ſit compilatus ſecundùm ſtylum, & conſuetudinem Religionis, vt habetur *in eodem decreto* §. 6. Ibi: [Nonniſi inſtructo ſecundùm eorum ſtylum, & conſtitutiones proceſſu, & plenè probatis cauſis expulſionis ad ſacrorum Canonum præſcriptum.]

10 Aduerte quartò, quod (cùm difficulter Generalis cum dictis ſex Patribus ferre poſſit ſententiam eiectionis pro omnibus incorrigibilibus) ſacra Congregatio declarauerit, quod (quandò Generalis non moratur in aliquo loco, ſed ferè continuò viſitat Prouincias) poſſit in qualibet Prouincia eligere ſibi alios ſex Patres, de quorum ſimiliter conſilio, & conſenſu ferat in illa Prouincia ſententiam incorrigibilitatis, iuxta tamen reſponſionem eiuſdem Sacræ Congregationis, de qua videri poterit infrà in alijs ipſius declarationibus poſt *ſectionem* 69. referendis.

Aduerte quintò, quod electio ſex horum Patrum pro ſingulis Prouinciis facienda ſit in Capitulo, ſeu Congregatione generali; quia electio fuit conceſſa Generali pro illa vice vſque ad proximum primum Capitulum generale; Et Decretum de electione facienda à Capitulo generali debet intelligi, quandò ſententia ferenda eſt in ipſo Capitulo generali, vel in loco, vbi regulariter moratur Generalis. Sic declarauit Sacra Congregatio die 9. Auguſti 1625. Qua de re videri poterit etiam infrà in aliis dictis eiuſdem Sacræ Congregationis declarationibus poſt dictam *ſectionem* 69. adducendis; Et notauit præter alios Peyrin. *de Priuil. ad Conſtit.* 10. *Vrbani VIII.* Alphonſus de Leone *de cenſur. recollect.* 5. *n.* 322. Nouarius *part. 1. Bullar. tit. de Apoſt. n.* 35. & Donat. *in Prax. rer. Regul. p. 2. tr. 8. q.* 17. 11

12

Aduerte ſextò, quod (ſi ex obliuione, vel ex alia cauſa non fuerint electi dicti ſex Patres in Capitulo generali) non poſſint amplius eligi, ſed recurrendum ſit ad Sacram Congregationem in ſingolis caſibus; ſic declarauit Sacra Congregatio (ſicuti videre eſt in eiuſdem Sacræ Congregationis declarationibus infrà poſt dictam *ſectionem* 69. apponendis; ſiquidem interrogata [(quid ſi à Religione huiuſmodi ſex Patres non fuerint electi in Capitulo generali, ſeu Congregatione generali, faciendum ſit vſque ad primum Capitulum generale) Reſpondit, quod ſit recurrendum ad ipſam Sacram Congregationem in ſingulis caſibus.] 13

Aduerte ſeptimò, quod non ſit neceſſarium, vt dicti ſex Patres, quando ferenda eſt ſententia, ſimul reſideant, vel conueniant; ſed ſufficiat, quod ſinguli, expenſo proceſſu incorrigibilitatis, ſuum votum in ſcriptis ſignificent Generali, qui poſteà iuxta vota ſibi ſignificata ſententiam ferat; ſic etiam declarauit Sacra Congregatio (ſicuti videre eſt in eiſdem Sacræ Congregationis declarationibus poſt dictam *ſectionem* 69. referendis) ſiquidem interrogata [An ſufficiat, quod Prælatus Conuentualis, ſeu Prouincialis conficiat proceſſum ſtylo Religionis ſeruato, & illius ſummarium tranſmittat Generali, vel illius delegato, qui adhibitis ſex Patribus electis, quilibet eorum videat eumdem proceſſum, & tranſmittat votum ſuum per literas eidem Generali, vel delegato.) Reſpondit, quod proceſſus conficiendus ſit iuxta ſtylum, & conſtitutiones Religionis, & ipſius tranſumptum authenticum ſic tranſmittendum ad ſingulos ex dictis ſex Patribus. qui per literas votum ſuum datum ſignificare;] Et quidem rectè; quia Decretum de Apoſtatis, & eiectis tantùm requirit, quod Generalis ferat ſententiam de conſilio, & conſenſu illorum ſex Patrum, qui ſiue ſint præſentes, ſiue abſentes, ſufficienter poterunt conſilium & conſenſum ſuum ad talem finem præſtare. 14

PETITIO.

Quid præter dicta aliud in declarandis, & è Religione eijciendis incorrigibilibus Generalis debeat ſeruare?

RESpondetur: Vide, quæ dicebam *ſupra ſectione præcedenti in Petitionibus.*

SECTIO XXXIV.

Ob quænam delicta Religioſus, tanquam incorrigibilis, è Religione eijci poſſit?

SVMMARIVM.

1 *Delicta, ob quæ Religioſus tanquam incorrigibilis eſt eijciendus*

eijciendus è Religione vbinam colligi poſſint, recenſentur.

2 Religioſus regulariter, tanquam incorrigibilis è Religione eijci poteſt propter illa delicta, quæ ſi in ſæculo committeret, puniretur pœna mortis; puta propter homicidium, extractionem Rei ad mortem condemnati, ſodomiam, & ſimilia grauia delicta, &c.

3 Homicidio annexa eſt pœna mortis.

4 Excipe, ſi Religioſus homicidium commiſerit ex iracundia quadam, & de eo commiſſo magnum dolorem concipiat.

5 Extractioni Rei ad mortem condemnati annexa pariter eſt pœna mortis.

6 Excipe, ſi Religioſus id fecerit ex quadam pietate.

7 Sodomiæ etiam annexa eſt pœna mortis, quod adeò verum eſt, vt qui de tali crimine conuictus fuerit, etiam poſt mortem, igni tradendus ſit.

8 Religioſus ſodomita tanquam incorrigibilis erit eijciendus a Religione, ſicut & Clericus ſæcularis, ſi prædictum peccatum committat, erit eijciendus à clero, & in Monaſterium ad agendam pœnitentiam detrudendus; forſan caſu quo ſodomiæ delictum non fuerit plene, & per probationes luce meridiana clariores probatum, vel non fuerit conſummatum, vel dumtaxat attentatum.

9 Recenſentur pœnæ ſtatuta contra ſodomitas à Pio V.

10 Conſtitutio Pij V. nullam pœnam de nouo inducit contra ſodomitam laicum, ſed tantum contra ſodomitam clericum.

11 Clericus ſodomita non incurrit pœnas prædictæ conſtitutionis, ſi ſemel, bis, vel ter tantum huiuſmodi crimen commiſerit; quia pœnæ in dicta conſtitutione ſtatutæ ſunt contra exercentes ſodomiæ peccatum; Quod verbum exercere ſignificat frequentem, & continuatum vſum.

12 Non obſtat conſtitutio prior Pij V. cuius vigore, qui ſemel tale peccatum perpetrauit, damnandus erat pœna mortis quia fuit declarata per poſteriorem conſtitutionem in qua cum ſit verbum exercuerit, requirit non vnicum, ſed duos vel tres actus conſummatos.

13 Conſtitutio prædicta Pij V. non extenditur ad exercentes, vitium beſtialitatis contrà nonnullos contrarium tenentes: quia licet hoc vitium ſit contra naturam, non tamen eſt propriè ſodomiæ peccatum.

14 Beſtialitatis vitium eſt peccatum contrà naturam, & grauius vitio nefando; At quia in pœnalibus non ſit extenſio, neque valet argumentum à minoritate ad maioritatem rationis, non eſt eadem ratio, neque eadem Iuris diſpoſitio.

15 Pius V. edidit talem conſtitutionem contra ſodomitas, eo quod plures eſſent, qui committerent hoc peccatum, non autem ſimiliter eſſent plures, qui committerent vitium beſtialitatis, ob quam rationem interdum delicta leuiora, eo quod ſunt frequentiora grauiùs puniuntur, quàm grauiora.

16 Neque eſt verum, quod in odioſis, & pœnalibus (præſertim in foro conſcientiæ) fiat extenſio de caſu ad caſum, quamuis ſit eadem, vel maior ratio.

17 Identitas, vel maioritas rationis, licet ſit fundamentum, & imponatur eadem pœna, non tamen cenſeri debet vt ea de facto ſit impoſita, niſi de facto fuerit expreſſa.

18 Moniales profeſſæ nubentes, & accipientes illas in vxores, & etiam Profeſſi contrahentes matrimonium excommunicantur in Clementina vnica de conſang. & affinit. Et nihilominus licet ſit eadem ratio ſi aliqua fœmina ſæcularis contrahat matrimonium cum profeſſo non incurrit, ſicut incurrit mas ſæcularis.

19 Religioſus ſi ſine licentia Parochi adminiſtret Sacramentum Euchariſtiæ, Matrimonij, vel Extremæ Vnctionis; At licet ſit eadem ratio, non ſimiliter punitur, ſi adminiſtret Sacramentum Baptiſmi, vel Pœnitentiæ.

20 Fœminas cogentes ad ingreſſum Religionis excommunicantur per Tridentinum; At licet ſit eadem ratio, non excommunicantur cogentes mares ad huiuſmodi ingreſſum.

21 Monaſteria Monialium ingredientes prætextu licentiarum excommunicantur per Bullam Greg. XIII. At non excommunicantur ingredientes ſine prædicto prætextu.

22 Immunitate Eccleſiæ priuantur in Bulla Greg. XIV. occidentes, vel mutilantes in Eccleſia, vel Cœmeterio; At non ea priuantur etiam vulnerantes, furantes, blaſphemantes, vel alia delicta non excepta committentes, licet ſit eadem ratio.

23 Confeſſarius ſollicitans fœminas tanquam ſuſpectus de hæreſi in Bullis prioribus erat denunciandus S. Officio; At non ſic ſollicitans mares, quod tamen fuit Decretum in poſterioribus Bullis.

24 Pœna Textus in Clement. 1. de Decimis lata contra Religioſos eas fraudantes non extenditur ad Clericos ſæculares idem facientes.

25 Pœna lata in Textu cap. finali de Offic. delegati contra Conſeruatores, non extenditur contra delegatum idem facientem.

26 Pœna lata in cap. ſtatutum de reſcript. contra Legatum Pontificis non extenditur ad delegatos Ordinarij.

27 Sodomiæ delicto reſeruato alicubi, non cenſetur per hoc eſſe reſeruatum etiam delictum beſtialitatis.

28 Conſtitutio prædicta Pij V. contra ſodomitas ſecundum aliquos ob eamdem rationem non extenditur contra exercentes peccatum ſodomiæ cum fœmelis; contra alios contrarium ſentientes.

29 Pœnæ conſtitutæ in dicta conſtitutione Pij V. vt locum habeant, requiritur, quod peccatum ſodomiæ ſit in ſua ſpecie conſummatum, contra plures contrarium ſentientes, quatenùs aiunt, crimen ſodomiæ propter eius enormitatem etiamſi fuerit ſolùm attentatum, & non ſequuto effectu, pœna mortis punitur.

30 Lex quando prohibet aliquod delictum, loquitur de delicto conſummato, & ſodomiæ delictum non dicitur conſummatum, niſi ſemen ſit emiſſum, & emiſſum intrà vas contra naturam; ſecùs ſi non ſit emiſſum, etiamſi per multum ſpatium temporis inceperit, & proſequutus fuerit actum ſodomiticum.

31 Sodomiæ ad incurrendum caſum reſeruatum, requiritur, quod ſit actus conſummatus modo ſupradicto, contra plures contrarium ſentientes ob criminis enormitatem, quatenùs aiunt, quod clericus in affectu, & conatu hoc delictum committens, etiam non ſequuto, effectus puniri debeat eadem pœna, qua punitur is, qui in effectu & realiter illud commiſit

32 In delictis grauibus, & atrocibus punitur ſimiliter affectus & conatus, licet ſimiliter ſecutus non ſit effectus.

33 Clericus ſodomita virtute dictæ conſtitutionis amittit ipſo Iure beneficia, ſeu priuatur ipſo Iure beneficiis contra nonnullos non omninò improbabiliter contrarium ſentientes; quia lex imponens ſimpliciter pœnam, non præſumitur regulariter ipſo iure eam imponere.

34 Sodomiam exercens non tenetur in foro conſcientiæ dimittere Officium, vel Beneficium ante Iudicis ſententiam ex communi ſententia Doctorum.

35 Lex poſitiua pœnalis, quæ non poteſt executioni demandari abſque hominis actione, etiamſi pœnam ipſo Iure, vel ipſo facto ferat, dicendo, ipſo facto ſit priuatus, vel etiamſi dicat, nulla expectata declaratione, in conſcientia non obligat ante Iudicis ſententiam, & cur. Vide ibi plures rationes.

36 Lex poſitiua exempli gratia de ieiunando, de feſto ſeruando, &c. non obligat cum magno incommodo, neque cum periculo notabilis damni etiam fortunæ bonorum.

37 Reus

Digitized by Google

37 Reus, ſi agatur de cauſa graui, vt capitis, mutilationis, exilij duri, triremis, carceris perpetui, confiſcationis omnium, vel maioris partis bonorum, non tenetur in conſcientia (etiamſi legitimè interrogentur) reſpondere ad mentem Iudicis interrogantis, ſed licitè poteſt æquiuocare, dicendo v. g. neſcio, ſubintelligendo vt dicam tibi.

38 Reus etiam licitè propter delictum ſi de facto ſit graui pœna condemnatus, vt exilij duri, triremis, vel carceris perpetui, non tenetur in conſcientia illam ſubire, ſeu pati, ſed licitè poteſt fugere.

39 Lex poſitiua pœnalis, quæ non poteſt executioni demandari abſque Iudicis actione, etiamſi pœnam ipſo iure, vel ipſo facto, vel nulla expectata declaratione in conſcientia non obligat ante Iudicis ſententiam.

40 Bulla Sixti IV. contra Clericos non deferentes habitum, & Bulla Clementis VIII. contra Religioſos munera largientes, & quæcumque alia non obligat quoſcumque alios in conſcientia ad pœnas, quas infert.

41 Lex imponens taxam rebus venalibus, & imponens pœnam contra eum, qui contrauenerit, non obligat in conſcientia ante ſententiam Iudicis quoad pœnam impoſitam; ſecus tamen quoad reſtitutionem in foro animæ.

42 Beneficiatus non tenetur in conſcientia abdicare beneficium, donec delictum, propter quod ipſo facto eſt priuatus tali beneficio, niſi forſan in lege dicatur quod pœnam ſtatim in foro conſcientiæ ſubire debeat.

43 Rectores Eccleſiarum alienantes bona Eccleſiaſtica abſque Iuris ſolemnitatibus neceſſariis neque tenentur abdicare beneficia per extrauagantem ambitioſè de rebus Eccleſ. non alienam ante Iudicis latam ſententiam.

44 Religioſus admittens mulierem inter ſepta Monaſterij neque tenetur abdicare Officium per Motum proprium Pij V. ante Superioris ſententiam.

45 Superior alicuius Religionis incidens ipſo facto in priuationem Prioratus, vel Guardianatus, etiamſi palam conſtet de delicto, non tenetur ſententiam priuationis dimittere etiam in conſcientia.

46 Iudex, qui propter crimen ipſo facto eſt priuatus titulo, neque tenetur in conſcientia abdicare officium ſed licitè poteſt adhuc Iudicis officium exercere.

47 Is, cuius bona ipſo Iure confiſcantur, non tenetur ante Iudicis ſententiam dicta bona fiſco, ſeu alteri conſignare.

48 Lex poſitiua, ſeu humana, quæ ſtatuit priuationem Officij, vel Beneficij, aut confiſcationem bonorum, non habet eam vim, vt commiſſo crimine ſtatim Officium, vel Beneficium vacet, aut ſtatim bona pertineant ad fiſcum, non obſtantibus clauſulis ipſo facto, abſque declaratione.

49 Clauſula (abſque alia declaratione) intelligenda eſt de declaratione, quæ declaretur, pœnam eſſe incurſam; non autem de declaratione, quæ declaretur, crimen eſſe commiſſum, quæ diſtinctio vſu comprobatur.

50 Pœna conuentionalis debetur ex vi pacti initi inter contrahentes, ſicque communis hominum ſenſus, eam accipit, quæ propter multum differt à pœna legali, & iudiciali.

51 Pœna legalis, & iudicialis, ſicut non debetur ante ſententiam Iudicis, ſic etiam non debetur pœna conuentionalis ante exactionem Partis, ſeu creditoris.

52 Pœna conuentionalis in ſententia nonnullorum Theologorum neque debetur in foro conſcientiæ, priuſquam debitor talis pœnæ ad eam ſoluendam etiam per ſententiam Iudicis cogatur. Quod quidem non eſt omnino improbabile, & cur.

53 Pœna conuentionalis, & pœna legalis, ſeu iudicialis ſimpliciter non debetur in conſcientia niſi ſit moderata iuxta menſuram culpæ, & niſi ſit etiam poſt moram culpabilem, eamque notabilem.

54 Pactum legis commiſſoriæ in pignoribus eſt Iure prohibitum.

55 Pœna tota exigi non poteſt ſi pars debiti ſoluta fuerit.

56 Pœna non poteſt imponi ſine culpa, ſiue ſit iudicialis, quæ per ſententiam imponitur à Iudice; ſiue legalis, quæ imponitur à lege ſiue conuentionalis, quæ ex conſtitutione partium.

57 Pœna non debetur, ſi contractus, cui appoſita eſt, ſit Iure irritus; quia ſine peccato poteſt talis contractus non ſeruari; ſecus forſan ſi talis contractus ſit iuramento firmatus.

58 Ad pœnam non tenetur quis, ſi ſoluendi factus eſt impotens, ſiue ſine culpa ſiue etiam culpa ſua, &c.

59 Ad pœnam incurrendam vnius diei, vel etiam vnius hebdomadæ ſpatium ordinariè non debet eſſe ſufficiens, quamuis hic ſpectari debeat qualitas negotij.

60 Bulla, Conſtitutiones, aut leges pœnales cum clauſulis ipſo Iure, ipſo facto, abſque alia declaratione efficiunt, vt is, qui ipſo Iure priuatus eſt, ſtatim amittat titulum, ius ſcilicet illud firmum, quod accepit per collationem, quo aliàs non poterat inuitus priuari; retinet tamen poſſeſſionem peiorem, quà priuari non poteſt, niſi cauſa cognita.

61 Poſſeſſio Iuris dicitur ſi Iure permittente retineatur; facti autem poſſeſſio dicitur, ſi ius reſiſtit illi poſſeſſioni, obſtringens Reum ad illam deſerendam.

62 Executio in dictis pœnis retrotrahitur vſque ad tempus commiſſi criminis; quia ex eo tempore titulus Officij, vel Beneficij eſt amiſſus, & ex illo tempore dominium bonorum tranſlatum ad fiſcum.

63 Actus factus à prædictis delinquentibus, qui ipſo facto per legem priuati ſunt officio, & beneficio ſunt validi ante ſententiam Iudicis, inualidandi tamen poſt ſententiam. Idem dic de Iudice officium exercente, de alienatione, & diſpoſitione bonorum.

64 Is, qui ipſo Iure priuatus eſt officio, vel beneficio, vt euitemus omnem difficultatem, quæ occurrit in recenſita diſtinctione, meliùs dici poteſt, quod non ſolùm retineat Officij, vel Beneficij poſſeſſionem, quæ ſit Iuris, ſed etiam retineat titulum Officij, vel Beneficij.

65 Is, qui ipſo Iure priuatus eſt bonis, non ſolùm retinet bonorum poſſeſſionem quæ ſit Iuris, ſed etiam dominium, & proprietatem bonorum, non quidem completè, & ſimpliciter, ſed incompletè ſeu ſecundum quid, donec ſcilicet ponatur ſententia Iudicis.

66 Pœna, quod non debeatur in conſcientia antè ſententiam Iudicis, patitur nonnullas exceptiones; & primò excipe ſi ſic in lege dicatur; ipſo facto ſit priuatus, vt exinde clarè conſtet, quod talis fuerit mens legiſlatoris, vt ſi addatur teneri in conſcientia dimittere &c.

67 Excipe ſecundò ſi ſimus in cenſuris, vt in excommunicatione, ſuſpenſione, interdicto, & etiam in irregularitate, quæ poſſunt executioni demandari abſque hominis actione.

68 Excipe tertiò, ſi ſimus in pœnis teſtamentariis, vt ſi v. g. Teſtator relinquat ſuorum bonorum vſumfructum, vel quid aliud vxori, ſi caſtè vixerit, vel ſi ad ſecundas nuptias non tranſierit; quia tenetur in conſcientia antè ſententiam Iudicis quidquid à Teſtatore relictum habet, hæredi tradere.

69 Excipe quartò ex probabiliori ſententia Doctorum, ſi ſimus in pœna conuentionali, cùm debeatur in conſcientia, poſt tamen exactionem partis.

RESpondetur, id colligi ex prædicto priuilegio Pij V. conceſſo Religioni Sancti Hieronymi in Hiſpania 1566. (quo Priuilegio poſsũt etiã vti omnes aliæ illæ Religiones, quæ Priuileg. cõmunicat. habẽt) & ex prædicto etiã nouiſſimo decreto Regularib9 Apoſtat. & 1

Digitized by Google

eiectis per ſacram Eminentiſſimorum Cardinalium Congregationem ſuper Tridentino Concilio iuſſu Sanctiſſimi Vrbani PP. VIII. edito die 21. Septembris anno 1620. quatenus concedunt poſſe Religioſos delinquentes in caſibus (in quibus Reus de Iure communi ad mortem condemnatur) perpetuò in carcerem conijci, vel perpetuò, aut ad tempus in triremes relegari; Et poſſe etiam in alijs delictis grauibus (vt inobedientiæ, contumaciæ, vel Apoſtaſiæ, &c. per tres vices replicatæ, &c.) vſque ad priuationem habitus incluſiuè puniri, & caſtigari.

2 Regulariter igitur Religioſus, tanquam incorrigibilis, è Religione eijci poteſt propter illa delicta, propter quæ, prædicta delicta in ſæculo committeret, pœna mortis afficeretur; Verbi gratia, propter homicidium, propter rei ad mortem condemnati extractionem de manu Iudicis, propter ſodomiam, &c. Item propter delicta, vel æquè, vel etiam minùs grauia (vt propter adulterium, fornicationem, furtum, proprietatem, & etiam ebrietatem ſcandaloſam; ſic Doctores, quos ſequitur Portell. *in Reſponſ. moral. tom. 1. caſ. 35.*) non autem propter quodcumque delictum, ſeu peccatum mortale; ſicuti dicebam *ſuprà ſect. 32. & 33.* & dicebam *infra ſect. 70. & ſeqq.*

3 Dixi: *propter homicidium*; quia, quod homicidio annexa ſit pœna, patet *ex §. Item lex Cornelia Inſtitut. de public. iudic. ex l. penultima §. qui alias perſonas ff. de parricid. ex l. 1. Cod. de raptu Virginis, & ex l. 3. §. patiatur Cod. de Epiſc. audient.* Et docent Marſil. *in l. 1. n. 1. & in l. quicadem n. 1. ff. Ad leg. Cornel. de ſicarijs.* Soccin. *lib. 2. conſil. 137. n. 10.* Decius *conſil. 66. n. 1.* Corruu. *lib. 2. variar. cap. 9. num. 2.* & alij paſſim, quos ſequitur Boſſius *tit. de homicidio n. 10.*

4 Excipe, ſi Religioſus homicidium commiſerit ex iracundia quadam, & de eo commiſſo magnum dolorem concipiat; quia tunc (cum diminuatur ratio liberi) diminuitur ratio delicti, vt non ſit ità graue delictum, ob quod Religioſus è Religione tanquam incorrigibilis eijci debeat.

5 Dixi ſecundò, *Propter rei ad mortem condemnati extractionem* de manu Iudicis, quia & quod tali delicto annexa ſit etiam pœna mortis, patet *ex l. cuiuſcumque ff. Ad leg. Iul. Maieſt.* & docent communiter Doctores, Bartolus *in l. Addictos num. 4. Cod. de Epiſcop. audient.* Iaſon *in l. §. quod Prætor num. 12. ff. ne quis eum qui in ius vocatur.* Salycet. *in l. vnica num. 31. Cod de rapt. Virgin.* Alexander *conſil 35. num. 4. vol. 2.* Clarus *in Practica criminali quæſt. 68. num. 10.* Antonius Gomez. *tom. 3. variar. cap. 2 num. 7.* Decianus *in tractat. criminal. tom. 2. lib. 7. cap. 11. num. 1. & ſeqq.* & Marſilius *tract. de Bannitis verbo Capti num. 8.*

6 Excipe, ſi Religioſus id fecerit ex quadam pietate; quia tunc tam in iſto caſu, quam in altero ſupradicto ob rationem ibi dictam videtur, quod Religioſus, tanquam incorrigibilis è Religione eijci non debeat.

7 Dixi tertiò: *Ob ſodomiam*; quia & quod ſodomiæ annexa ſit ſimiliter pœna mortis, patet *ex l. cum vir Cod. Ad leg. Iul. de adulterijs* (vbi communiter Doctores) *ex Authentica vt non luxurietur §. propter* (vbi Gloſſa, & communiter etiam Doctores) *ex l. 2. §. qui puero ff. de extraordinar. crimin. ex §. Item lex Iulia Inſtitut. de public. Iudic. & ex cap. ſollicitatores §. ſi puero 33. quæſtione 2.* & docent cum Gloſſa *in cap. vt Clericorum verbo Ira Dei de Vita, & honeſt. Clericorum, & in cap. Clerici verbo ſubdantur de exceſſibus Prælatorum;* paſſim Doctores, quos refert, & ſequitur Theſaurus *in additionib. ad deciſ. ibi.* & Aloyſius Riccius *par. 5. collect. 1877.*

Quod adeò verum eſt, vt qui de tali crimine conuictus fuerit etiam poſt mortem igni tradendus ſit; Clarus *in Practica §. Sodomia n. 2. & ſeqq.* Ignatius Lopez *in Additionib. ad Dial. in Practica criminali cap. 86. littera verbo deteſtanda.* & Menoch. *de arbitr. lib. 2. cap. 286. n. 23. & ſeqq.* ſicque conſuetudine receptum eſſe, teſtantur Gomez. *in l. 80. Tauri n. 32.* Azorius *part. 3. lib. 3. cap. 19. in principio.* Riccius *in Praxi fori Eccleſiaſt. reſolut. 302. num. 1.* & alij, quos citat, & ſequitur Barboſa *de offic. Epiſc. part. 3. allegat. 44. n. 5.* & de hac re extat etiam in vrbe ſtatutum *lib. 2. cap. 48.* Quapropter in caſu ſine dubio Religioſus, 8
tanquam incorrigibilis, erit eijciendus è Religione, ſicut & Clericus ſi prædictum peccatum committat, erit eijciendus è clero, & in Monaſterium ad pœnitentiam faciendam detrudendus *ex cap. Clericus de exceſſib. Prælator.* & docent Bernardus *in Practica cap. 88.* Salſedo *ibidem*, & Clarus *vbi ſuprà verbo ſodomia n. 5.* forſan (cum potius ex dictis ſit morti tradendus) in caſu, quo ſodomiæ delictum non fuerit plenè, & per probationes luce meridiana clariores probatum, vel non fuerit conſummatum, ſed dumtaxat attentatum, iuxta ea, quæ dicam *ſectione ſequenti.*

QVASNAM AVTEM POENAS Pius V. contra peccatum ſodomiæ ſtatuerit.

Reſpondetur: In quadam ſua conſtitutione (quam 9
refert Nauarrus *in ſumma cap. 27. n. 249.*) has pœnas Pius V. in his verbis ſtatuit; [omnes, & quoſcumque Præsbyteros, & alios Clericos ſæculares, & Regulares cuiuſcumque gradus, & dignitatis, tam dirum nefas exercentes omni Priuilegio clericali, omnique officio, dignitate, & beneficio Eccleſiaſtico præſentis Canonis authoritate priuamus; Itàvt per Iudicem Eccleſiaſticum degradati, poteſtati ſtatim ſæculari tradantur, qui de ijs illud idem capiat ſupplicium, quod in laicos hoc in exitio deuolutos legitimis reperitur ſanctionibus conſtitutum.]

ADVERTENDVM PRIMVM.

Contra quem Sodomitam in hac Conſtitut. Pij V. de nouo pœnæ ſtatutæ ſint?

Aduerte primò, quod in hac conſtitutione Pij V. 10
de nouo nulla pœna contra Sodomitam laicum, ſed ſolùm contra Sodomitam Clericum ſtatuta ſit. Patet ex contextu, & præter alios notant Nauarrus *loco ſuprà citato verſ. Ad quod dico primo,* & Graffius *prima parte deciſ. lib. 2. cap. 9. num. 11.*

ADVERTENDVM II.

An prædictæ conſtitutionis Pij V. pœnas Clericus Sodomita incurrat, ſi ſemel, bis, vel ter crimen Sodomiæ commiſerit?

Aduerte ſecundò, quod prædictæ conſtitutionis 11
Pij V. pœnas Clericus Sodomita non incurrat, ſi ſemel, bis, vel ter tantùm crimen ſodomiæ commiſerit; Abb. *in cap. 1. de Iud. num. 14.* Emanuel de Valle *de incantationibus ſect. 3. cap. 1. n. 21.* Henriquez *in ſumma lib 13. cap. 36. in Gloſſa litt. N. & lib. 14. cap. 5. n. 1.* in Gloſſa F. Lopez *tom. 2. cap. 23.* Vgolinus *de irregularitate cap. 43. §. 2. n. 4.* Nauarrus *cap. 27. n. 249. verſ. 3. dico* (vbi ſubdit, quod Gregorius XIII. à ſe de hac re interrogatus, ita reſponderit) Suarez *tom. 5. de cenſuris diſput. 31. ſect. 4. n. 21.* Proſper *de Auguſtino in Addit. ad ſumma Bullarij Quaranta verbo Sodomia limit. 4.* Madrus *in tract. de Sacr. Ordin. cap. 25. num. 9* Belloch. *de caſ. reſ. par. 2. q. 1 n. 217.* Graff. *in deciſ. par. 1. lib. 2. c. 90. n. 12.* Rodr. *in ſumma par. 1. cap. 208 n. 2.* Homob. *de caſ. reſ. par. 2. cap. 4. ſect. 5.* Campanil. *in diuerſ. Iur. Canonic. rubr. 11. c. 22. n. 11.* Floron. *de caſ. reſ. p. 2. caſ 7. §. 1. n. 9.* Zanard. *in director. theol. par. 2. præcept. 9. cap. 9.* Fincll. *de caſib. reſeru. caſ. 9. num. 6.* Azorius *part. 3. lib. 3. capite 19. numero 2.* Coriolan. *de caſib. reſeruat. part. 2. caſ. 9. num. 25.* Filiuc. *tom. 1. tract. 17. cap. 7. num. 127.* Sayrus *de Cenſuris lib. 7. cap. 12. n. 23.* Genuenſis in

Praxi Archiepiſcop.cap.18.n.15.(vbi propterea ait, quod non ſit denuncianda mulier, quæ ſemel maleficium, aut ſuperſtitionem commiſerit, niſi manifeſtè hæreſim ſaperet, & ſimplicitas, vel alia iuſta cauſa non excuſaret) & cap.82.num.1. Rodericus tom.1.quæſtion.Regular. quæſt.30. art.19. Auila de cenſuris par.7. diſp.4. dubit.7. Maiolus lib. 5. cap.43. n.3. Franciſcus Leu in Theſauro fori eccleſiaſt.par.3.cap.4. n.30. Riccius in praxi fori Eccleſiaſt. reſol. 302. Ledeſma in ſumma part. 2. tract.27. cap.15. concluſ.4. Garzias de beneficiis part. 11. cap.10. num.198. Philiarcos de offic.ſacerdot. part.1.lib.4.cap.13. & Barboſa de offic. Epiſcop.par.2.allegat.44.n.25.

Quamuis contrarium teneant Azeued. lib.8.recop. leg.1.tit.21.n.22.& 23. Ioannes de Vela de pœn.delictor. cap.33. Aldret. de diſcipl. relig. lib.2.cap.15.§.5. num.8. Salſedo in practica criminal.c.8.lit C, & c.66.addition.2. Ceuallos tractat.de cognit. per viam violent. par.2.q.87. n.4. & in opinionib commun q.228.n.4. & Cherubinus in dictam Bullam Pij V.ſcholion 2.& ex probabili etiam Ledeſma in ſumma p.2.tract.27.p.17.cap.15.concl.4.

At contra poſteriores citatos Doctores probatur noſtrum aduertendum 1.quia prædictæ pœnæ in prædicta Conſtitutione Pij V. ſtatutæ, ſunt contra exercentes peccatum ſodomiæ; ſed non dicitur quis aliquid exercere, niſi frequenti, & continuato vſu illud fecerit §. Item lex Iulia de adulter. inſtitut. de public. iudic & docent Doctores ibi verbo exercere, Bartolus in proœmio ff.num.20. & in l.2.ff.de furtis n.3. Salicet. in l.falſus Cod eodem tit.& Abbas in cap.1.de Iudic num.24. Et meritò; quia v.g.non dicitur quis viatum graſſator, neque agrorum depopulator, neque maleficus (qui Inquiſitoribus ſit denunciandos) ex vno, vel altero crimine talis naturæ commiſſo (ſicuti dicebam tractatu de immunitate, & iuriſdictione Eccleſiaſtica cap. 16. tom 2.) Neque dicitur mercator ex vnica, vel altera negociatione, ſeu mercatura (ſicuti tradit Gloſſa in l.1.§.merci ff.de tributis, Stracta tract.de mercatura par.1. in principio n.6.& Graſſ.effect.6.de Cleric.num.20.) Neque etiam dicitur Hoſpitator ex vnica, vel altera hoſpitatione (ſicuti habetur in l.1. ff.de tributis) vndè & dici conſueuit, quod vnus flos, vel vna hirundo non faciat ver.

12 Neque obſtat, ſi dicas cum aduerſariis, quemlibet Clericum Sodomitas prædictas pœnas incurrere, quamuis ipſe ſemel peccatum Sodomiæ commiſerit, eo quod in priori Conſtitutione (quam idem Pius V. edidit, incipiente: Cum primum Apoſtolici Officij) dicitur: ſi quis tale peccatum perpetrauerit, curiæ ſæculari etſi fuerit Clericus, tradatur puniendus, omnibus Ordinibus degradatus ſimili pœnæ ſubiiciatur; ſicque ſatis ſit ad prædictas pœnas contrahendas, ſi ſemel Clericus hoc peccatum commiſerit.

Reſpondetur enim, quod (cum hæc Pij V. poſterior Conſtitutio, in qua dicitur: ſi quis exercuerit: ſit explicatiua Conſtitutionis prioris, in qua dicitur: ſi quis perpetrauerit) Conſtitutio prior intelligi debeat ad ſenſum Conſtitutionis poſterioris; præſertim, quia ſic reſpondit Gregorius XIII. de hac re interrogatus, teſte Nauarro. Vt omittam, dici poſſe, quod licet pœnæ conſtitutæ in Conſtitutione priori Pij V. (quæ ſunt minùs graues) comprehendant perpetrantes; pœnæ tamen conſtitutæ in conſtitutione poſteriori (quæ ſunt grauiores) comprehendunt tantùm exercentes.

ADVERTENDVM III.

An prædicta Conſtitutio Pij V. non extendatur ad Clericum exercentem vitium beſtialitatis?

13 Aduerte tertiò quod prædicta Conſtitutio Pij V. non extendatur ad Clericum exercentem vitium beſtialitatis; Bañez 2.2.q.64.art.9. in princip. Garzias de benefic.part.11.cap.10.numer.204.& alij quos ſequitur Barboſ. in collectan. tom.2.lib.5. tit.31. cap.4 numer.11. & de offic. Epiſcop.part 2.allegat.44.num.22. Quamuis contrarium teneant Rodericus tom.1. ſumma cap.108. numer.2. Riccius in praxi tom 3. reſol.59. Campanil. in diuerſor.Iur. Canonic.rubr.11.cap.22.num.18. Rolandus à Valle vol.1.conſil.7.numer.2. Ledeſma in ſumma tom.2. tractat.27. cap.11.concl.4. Vega in ſumma tom.2. cap. 102.caſ.2. Homobon.in examin. Eccleſiaſt. part.2 tract. 11.cap.12. numer.26. Narbona in 3. part. recopil.lib.4. titul.1 leg.20.gloſſ.8 num.13. Bellocch. de caſib. reſeruat. part.2. quæſt.2 num.39. Farinac. in praxi criminal. quæſt. 148. num. 47. & Proſper de Auguſtino in addit. ad ſumm. Bullar. Quarantæ citato verbo ſodomia ampliat.2.) quia, licet hoc vitium ſit contra naturam, non tamen eſt propriè peccatum ſodomiæ, ſed ſpecies quædam ab illo diſtincta: ſicuti rectè probat S. Thomas 2. 2. quæſt 154. articul. 11. quem ſequuntur Caietanus ibi, Syluester verbo luxuria §. 1. S. Antoninus in ſumma 2. part.tit.5.cap.4.& alij paſſim.

Non obſtat, ſi dicas cum aduerſariis: vitium be- 14
ſtialitatis eſt peccatum contra naturam, & eſt grauius vitio nefando: ergo conſtitutio prædicta Pij V. extendetur etiam ad beſtialitatis vitium exercentes; cum lex pœnalis extendatur de caſu ad caſum, quando eſt eadem, vel maior ratio; Gloſſ in cap.1.de tempor. ordinat.in 6.verb.Italis; quam Gloſſam ſingularem appellat Abbas in cap. nihil de election. & in cap. final. de reſcriptis.

Reſpondetur enim, nego conſequentiam, & pro- 15
bationem illius; quia (vt omittam, non eſſe eamdem rationem: Nam Pius V. edidit talem Conſtitutionem eo quod plures eſſent, qui committerent vitium Sodomiæ, ſicuti patet ex verbis eiuſdem Conſtitutionis: non autem ſimiliter eſſent plures, qui committerent vitium beſtialitatis; ob quam rationem interdum delicta leuiora, quia ſunt frequentiora, grauiùs
puniuntur, quàm grauiora) non eſt verum, quod in 16
odioſis, & pœnalibus (præſertim in foro conſcientiæ) fiat extenſio de caſu ad caſum, quamuis ſit eadem vel maior ratio, ex Regula odia de Regul. Iur.in 6. & ex cap. pœna de pœnis diſt. 1. quod ſcilicet odia, & pœnæ reſtringi debeant, & notant præter Dominicum, & alios Canoniſtas ibi, Iaſon in l. cum quidam ff. de liber. & Poſthum. num.9. Decius in l. ſi quis ff de iuriſd. omn. Iudic. numer.47. Caſtrus de pœnis lib.1. cap.7. document.3. lib.6.cap.3.numer.5. & cap.4. numer.1. Henriquez in ſumma lib.7. cap.30.num.4. in gloſſa lit.C. Garzias de benefic.tom.2. par.11. cap. 10. §.2. numer. 236. Miranda in manual.Prælat.tract.de monial quæſt.2.art.10. concl.1. Auila de cenſur.par.6. diſput.7. dubit.5. & San-
chez de matrimonio tom.3. lib.10. diſput.4. numer.3. Et 17
ratio vlterius eſt; quia, licet identitas, vel maioritas rationis ſit fundamentum, vt imponatur eadem pœna, non tamen cenſeri debet, quod ea de facto ſit impoſita, niſi de facto fuerit expreſſa propter rationem iam dictam, quod ſcilicet odia, & pœnæ reſtringi debeant.

Et hæc reſponſio probatur etiam exemplis.

Primò: quia in Clement. vnica de conſanguin. & 18
affin. excommunicantur moniales profeſſæ nubentes, & accipientes illas in vxores, & excommunicantur etiam profeſſi contrahentes matrimonium; ideò, licet ſit eadem ratio, notant Cardinalis, Ancharanus, & Bonifacius ibi, S. Antonin.p.3.tit.24 art.34. Caietan. in ſumma verb. excommunicatio cap.47. & Sanch. de matrimon lib.7. diſput.48. numer.2. quod, ſi aliqua fœmina ſæcularis contrahat matrimonium cum Profeſſo, non incurrat dictam excommunicationem, ſicut incurrit mas ſæcularis contrahens matrimonium cum moniali; quia textus, inquiunt ipſi loquitur de maribus ſæcularibus contrahentibus matrimonium cum monialibus, & non de fœminis ſæcularibus nubentibus cum Profeſſis; lex igitur pœnalis eſt reſtrin-

genda,

matrimonium cum Monialibus, & non de fœminis ſæcularibus nubentibus cum profeſſis; lex igitur pœnalis eſt reſtringenda, non autem amplianda, etiam ex identitate, vel maioritate rationis.

19 Secundò: quia *in Clement.1.de priuileg.* punitur Religioſus, ſi ſine licentia Parochi adminiſtret ſacramentum Euchariſtiæ, Matrimonij, vel Extremæ-Vnctionis; ideò (licèt ſit eadem ratio) adnotant Gloſſa, & Abbas *ibidem*, & Capell. Toloſ. *deciſ.* 121. quod non ſimiliter puniatur, ſi ſine licentia Parochi adminiſtret ſacramentum Baptiſmi, vel Pœnitentiæ; quia Textus loquitur in ordine ad ſacramentum Euchariſtiæ, Matrimonij, vel Extremæ-Vnctionis, non autem in ordine ad ſacramentum Baptiſmi, vel Pœnitentiæ.

20 Tertiò: quia in Tridentino Concilio *ſeſ.25. de Reg. cap.* 8. Excommunicantur, qui cogunt fœminam ad ingreſſum Religionis (vt ſcilicet habeatur libertas talis ingreſſus) ideò (licet ſit eadem ratio) docent Bannez, Suarez, & alij apud Sanchez *tom.1. moral. lib.4. c.4.n.3.* quod non excommunicentur etiam qui cogunt marem; quia Concilium loquitur de iis, qui cogunt fœminam, non autem de iis, qui cogunt marem.

21 Quartò: quia in Bulla Gregorij XIII. excommunicantur, qui ingrediuntur Monaſteria Monialium prætextu licentiarum, ideò non excommunicantur etiam, qui ingrediuntur prædicta Monaſteria ſine prætextu talium licentiarum; Doctores apud Suarez *de cenſur. diſput.21. ſect.6.n.11.*

22 Quintò: quia in Bulla Gregorij XIV. priuantur immunitate Eccleſiæ, qui occidunt, vel mutilant in Eccleſia, vel in Cœmeterio, ideò non priuantur etiam prædicta immunitate, qui vulnerant, furantur, blaſphemant, vel alia delicta non excepta (vt hæreſim, vel crimen læſæ Maieſtatis in perſonam Principis, &c.) committunt in alterutro ex prædictis locis.

23 Sextò: quia in Bullis prioribus, tanquàm ſuſpectus de hæreſi, ſancto Officio denunciandus erat Confeſſarius, qui in Confeſſione ſollicitabat fœminam, ideò ex communiori ſententia non erat etiam vt talis denunciandus Confeſſarius, qui in confeſſione ſollicitabat marem; adeò, quod (vt iſte etiam Confeſſarius, vt talis, ſit ſimiliter denunciandus) in Bullis poſterioribus poſt à à ſummis Pontificibus iam expreſſum ſit.

24 Septimò: Gloſſa *in Clement. 1. de decimis* pœnam talis Textus contrà Religioſos fraudantes decimas Eccleſiæ, de quibus loquitur Textus, non extendit ad Clericos ſæcolares idem facientes.

25 Octauò Gloſſa *in cap. finali de offic. deleg. in 6. verb. Suſpenſi* pœnam talis Textus contrà Conſeruatores, de quibus loquitur Textus, non extendit ad delegatum idem facientem.

26 Nonò: Gloſſa *in cap. ſtatutum §. Inſuper de reſcript. verb. Moderatas* pœnam talis Textus contrà Pontificis legatum, de quo loquitur Textus, non extendit ad delegatos Ordinarij eumdem exceſſum circa expenſas facientes.

27 Hinc, ſi alicubi reſeruetur delictum Sodomiæ (cum reſeruatio, vtpotè odioſa, ſit reſtringenda) non cenſetur per hoc eſſe reſeruatum etiam delictum beſtialitatis; Reginald *in praxi tom.1. cap.11. ſect.1. n.127.* Coriolan. *de caſib. reſeruat. part.1. ſect.5. n 4.* Naldus *in ſumma verb. caſus num. 3.* Capeauilla *de caſibus reſeru cap.6 q.1.* Bonac *de matrim. diſp.4. punct.11. num.5. & de ſacrament. diſp.5. q.7. punct.5. § 3. n.1.* & Homobon. *part.1. de caſib. reſern. cap.2.* contra Graffium *in praxi lib.1. cap 4. regul.4. n. 25.* Finellium *de caſib. reſeruat. caſ.4. n 15. & caſ.5 n.3.* & Floronum *de caſ. reſeru par.2. cap.1. num.30. & 40.*

28 Ob eandem rationem, quam ſuprà in principio aduertendi dicebam, nonnulli non omninò improbabiliter putant, quod prædicta Conſtitutio Pij V. neque extenderetur ad exercentes peccata contrà naturam cum fæmellis; quia nec tale peccatum etiam eſt propriè Sodomia: cum (licèt in tali caſu vas ſit contrà naturam, ſicque non ſeruetur debitum vas) ſeruetur tamen debitus ſexus: S. Thom. 2.2. q.154. *art.11.* Caietanus *ibidem*, Azor. *part.3. lib.3. cap.19. q.3.* Floronus *de caſib. reſeru. part.2. caſ.7. §.1. n.9.* Belloch. *de caſib. reſeruatis p. 2. q 1. n.*211. Tanner. *in 2.2. diſp.3 q.3. punct 6. n.*149. Valentia *tom.3. diſp.9 q.3. punct.3.* Zanard. *in direct. p.2. præcept 6. c.*10. Ledeſma *p.2. tr.27. c.15. concl.1.* Henriq. *lib.11. cap.*37. *n.*6. Gloſſ. *lit. A. & D.* Ioan. de la Cruz *in director. conſcient. p.1. præcept.7. art.7. dub.8. concl.1.* Bonac. *de matr. q.4. punct.11. propoſit.1.* Filiuc. *tom.1. tract.30. c 8. n.15* & ex probabili etiam Barboſ. *in collectan. tom.1. lib 5. tit.31. cap.4. n.10.* Quamuis contrarium ſentiant Menoch. *de arbitr. caſ.*386. *n.5.* (vbi citat Cardinalem, & Decium) Garzias *de beneſic. p.11. c.10. n.*207. Campanil. *in diuerſ. iur. canonic. rubr.* 11. *c.22. n.*17. Farinac. *in praxi criminal q.*148 *n.*36. Proſper de Auguſtino *verb. Sodomia in princ.* (vbi citat Afflictum, Clarum, Couarruu. & alios) Saytus *de cenſ lib.7. cap. 12. n.23.* Homobon. *in Exam. Eccleſ. q.1. tract 7. c.28. q.*14. Reginald. *in praxi tom.2. lib.22. c.3. ſect.10. n.*49. Leſſ. *de iuſtit. lib.4. cap.3. dub.13. num.90.* Plin. *in ſumma part.3. cap.8.* 21. Lambert. *de iure patron. part.1. lib.2. in art.1 princip. num.3.* Riccius *in praxi for. Eccleſ. reſ.*302. *num.2. & in collect. deciſ part.5. collectan* 187. *dub.* 1. & alij, quos ſequitur Barboſ. *de offic. Epiſcop. part.2. allegat.44. num.*23. eo quod peccatum contrà naturam ſiue cum maſculis, ſiue cum fæmellis, ſit eiuſdem rationis.

At quod dicebam in contrarium ſuprà, non eſt omninò improbabile: ita vt, ſi alicubi reſeruetur Sodomia (cùm reſeruatio, vtpotè odioſa, ſit reſtringenda) non etiam veniat ibi reſeruatus concubitus cum fæmella à parte poſteriori: ſicut nec beſtialitas vti *ſuprà* dicebam; Syluius *in 2.2. cap.154. art. 12.* Summa Corona *part.2. cap.2 n.16.* Capeauilla *de caſib. reſer. cap.15. quæſit.2.* Iacob. de Graff ſibi contrarius *tom.2. lib.5. c.3.* Floronus *de caſib. reſeru. part.2. caſ.7. num.6.* & Bonacina *de matrim. quæſt.4. punct.11. propoſit.1. num 5.* contrà Iacobum de Graffis *lib. 1. cap. 11. num.2.* Riccium *in praxi part.1. reſolut.302. num.2. & part.3. reſolut. 60. num.4.* Gambatupram *de caſib. reſeruat. caſ.2. n.3.* & Homobonum *de caſib. reſeruat part.2. caſ.5. ſect.5.*

ADVERTENDVM IV.

An ad hoc, vt pœna conſtituta in prædicta Conſtitutione Pij V. locum habeant, requiratur, ſodomiæ crimen eſſe in ſua ſpecie conſummatum?

Aduerte quartò, quod ad hoc, vt pœnæ conſtitutæ 29 in prædicta Conſtitutione Pij V. locum habeant, requiratur, ſodomiæ crimen eſſe in ſua ſpecie conſummatum; (ita vt ſemen ſit emiſſum, & emiſſum intra vas contra naturam; ſecus ſi nullo modo ſit emiſſum, vel emiſſum extra dictum vas. Lælius Zechins *in reſponſ. caſ. conſcientia caſ.1 tit. de irregular. §. de irregularitate proueniente ex delict. qualit.* Suarez *tom. 5. de cenſur. ſect.4. num.21.* Bellocchius *de caſib. reſeruat. part.1. q.1. n.*220. Azor. *p 1. lib.3. c.19. q.4.* Salzed. *in addit. ad Pract. crimin. Diaz c.*88. Iacob. de Graff *in deciſion. p.1. lib. 2. c.90 n.11.* Rodriq *in ſumma p.1. c.*208. Floron. *de caſib. reſeruat. p.2. caſ.7. n.8. & 9.* Sayr. *de cenſur. lib.6. cap.12. n.*23. Campanil. *in director. iur. canonic. rubr.11. cap.22. n.*14. Ledeſma *in ſumma tom 2. tract.27. cap.15. concl.4.* Zanard. *in Theolog. p.2. præcept.6. c.9.* Capeauilla *de caſib. reſeruat. c.15. quæſit.3.* Finell. *de caſib. reſern. caſ.9. n.6.* Filliuc. *tom.1. tract.17. c.7. n.*127. Proſper de Auguſtino *in addit. ad ſummam.* Quarantina *verb. Sodomia.* Coriolan. *de caſib. reſeruat. p.2. caſ.9. n.*26 Vgolinus *de irregularit. cap.*43. Garzias *citato cap.10. n.*203. Rodericus *tom. 1. quæſtion regular. quæſt.30. art.*18. Riccius *in praxi for. Eccleſ. reſol.* 302. *limitat. 1.* Alterius *de cenſur. tom.2. diſp.15. cap.3 verſ. Tertiò notandum.* Bonacina *de matrimon. q.4. punct.11. n.2.* & alij quos citat, & ſequitur Barboſ. *de offic. Epiſcop par.2. alleg.44. n.*24.

Probatur

30 Probatur: quia quando lex prohibet aliquod delictum, intelligit de delicto conſummato *cap.hac autem diſt.5.de pœnit.& l.1.§. Hac verba ff.quod quiſque iuris*. At ſodomiæ delictum non eſt conſummatum; niſi ſemen ſit emiſſum,& emiſſum intra vas contra naturam: ſecus, ſi non ſit emiſſum (etiam ſiquis per multum ſpatium temporis inceperit, & proſequutus fuerit actum ſodomiticum) vel ſit emiſſum extra vas contra naturam; vti dicebam, & docent Reginaldus *tom.2. lib.22.cap.3.ſect.10.num 49*.Sanchez *de matrim.tom.3. lib.10.diſp.1.n.13*.Molfeſ.*in ſumma tom.1.tract 7.cap.20. caſ.9.num.109*.& alij communiter: ergò.

31 Hinc ad incurrendum caſum reſeruatum ſodomiæ requiritur (cum reſeruatio, vtpote odioſa, ſit reſtringenda) ſit modo ſupradicto conſummat; Graff. *tom.1. lib.5.conſ.3.num.20.de Adulter*. Finell.*de caſib.reſeruat. cap.9.num.6*.Capeauilla *cap.25.quæſt.2*. Bonac.*de matrimon.q.4.punct.11.num.2*.& Homobon.*de caſib.reſer. p.2.cap.4.ſect.5.& in Examen. Eccleſiaſt. part.1.tr.7. cap.38 quæſit.114*.

Quamuis contrarium, tam quo ad primam, quam quo ad ſecundam partem, ſentiant alij, vt Clar. *in Practica §.Fornicatio num.22*.Menoch. *lib.2.caſ.186. num.44*.Petrus Gregorius *ſyntagmat.Iur.lib.36.cap.14. num.1*.Rolandus *lib.1.conſil.7.num.4*.& Boëtius *deciſ.316.n.1.& ſeqq*. (quatenus aiunt, quod crimen ſodomiæ propter eius enormitatem, etiam ſi fuerit ſolùm attentatum,& non ſequuto effectu, pœna mortis puniatur)& Barbatia *lib.1.conſil.64.num.10.& ſeqq*. Andreas Gaillus *de pace publica lib.1.cap.14.num.16*. Menoch.*de arbitr lib.2.caſ.360.num.6*. Iodo. *in pract. crimin.cap.96 num 16*.& Quaranta *in ſumma Bullar. verb.Sodomia limit.3*.(quatenùs inquiunt, quod Clericus in affectu, & conatu hoc delictum committens, etiam non ſequuto effectu, puniri debeat eadem pœna, qua punitur is,qui in effectu,& realiter illud committit) aſſeruntque de hac re & ſtatutum Vrbis *lib.2. cap.48*.& rationem, qoia ſcilicet (vti ſuprà dicebatur) in atrociſſimis delictis punitur affectus, & conatus tamen ſi ſecutus non ſit effectus, & Gloſſa *in l.1. §. Hac autem verbo Putamus ff. quod quiſque iuris*, quam ſequuntur Albericus *in l. Siquis non dicam Cod. de Epiſcop.& Cleric.num.2.& ſeqq*.Baldus *in l.Siſugitiui Cod.de ſeru.fugitiu.num.2*. Cepolla *ibidem n.10*. Silve. *iu cap. Is qui num.4.Cod.Ad leg Cornel.de Sicariis*.Felinus *in cap.1.de offic.delegat.num.1*. Couarruu. *in Clementina ſi furioſus num.6*.& Boëtius *deciſ.316.*

32 *num.4*. Adeò vt etiam in delictis grauibus,& atrocibus puniatur ſimiliter affectus, & conatus, tametſi ſimiliter ſecutus non ſit effectus ex Paulo de Caſtro *in citata l.Siquis non dicam Cod.de Epiſcop.& Cleric*. Saly eto *ibidem in ſummarie*.Ioanne Fabro *n.4*. Gloſſa *in l 1 §. Hac autem verbo Putamus ff. quod quiſque Iuris*. Bartol.*ibidem n.4*.Alberico *num.1*,Decio *in l.Si fugitiui Cod.de ſeru fugitiu.n.43*.Corneo *lib.1.conſil.202. num.1*.Anton.Gomez *de delictis cap.3.num.30*.& aliis, Et quidem hæc poſterior opinio, ſi locum habet præcipuè locum habet in foro exterro.

ADVERTENDVM V.

An virtute prædictæ Conſtitutionis Pij V. Clericus ſodomiam exercens amittat ipſo Iure priuilegium Clericale, officia, beneficia, &c.

33 Aduerte quintò, quod Quaranta *in ſumma Bullar. verbo Sodomia circa finem*, Cherubinus *in dictam conſtitutionem Pij V. Scholio 1*. Campanil. *dicta rubr. 11. cap.22.num.10*. Bonac.*de matrimonio quæſt.4.punct.11. cap.22.num.2*. Rebuff. *in practica titulo de mod. amittend. beneſic. num.38*.& Barboſa *de officio Epiſcop. part.2.allegat.44.num.29*. putent, virtute dictæ Conſtitutionis Pij V. Clericum ſodomiam exercentem amittere ipſo iure priuilegium Clericale, officia, beneficia, ſeu etiſe priuatum iri ipſo iure; quia dicta Conſtitutio Pij V. ſic habet: [Omnes & quoſcumque Presbyteros, & alios Clericos ſæculares cuiuſcumque gradus, & dignitatis tam dirum nefas, (ſcilicet ſodomiam) exercentes, omni priuilegio Clericali, omnique officio, dignitate, & beneficio Eccleſiaſtico præſentis Canonis authoritate priuamus, ita quod per Iudicem Eccleſiaſticum degradati, poteſtati ſtatim ſæculari tradantur.] At quando lex imponit pœnam loquendo per verba temporis præſentis, cenſetur illam imponere ipſo facto, ſeu ipſo Iure, quia continet ſententiam latam; Lapus *allegat.36*. Tiraquel. *de reuocand. donation. verbo Reuertatur* & Rota *deciſ.718 part.3.lib.3.diuerſ.*ergo,&c.

Quamuis contrarium (ſcilicet non eſſe ipſo iure priuatum, ſed priuandum) non omninò im probabiliter ſentiant Menoch. *de arbitr.caſ.286*. Mand. *de ſignatur.gratia titulo de priuation. verſ. Tertius procedere conſil.275*. Bernardus Diaz *in Practica cap. 86*. Antonius Gomez *l 80.Tauri num.32.& 33*. Staphyl. *tit. de variis modis vacationis 9. Quando quis veniat priuandus beneficio num.4*.& alij; quia lex imponens ſimpliciter pœnam non præſumitur regulariter ipſo iure eam imponere: Ergò,&c.

Et quidem in dubio (ſi verè dubium ſit) ſic præſumi debet,Anch aran.*conſil.145.num 2*.Baldus *in l.1.Cod. de legib.in fine*. Capul. *ad dec ſ.121.num.23*. Marſil. *in Practica § Aggredior num.114*.Suarez *tract at de legib. lib 5.cap.6.num.2.cap.7.num 5*.Alexand.*lib.1.conſ.124. in principio*, Tuſcus *verb. Pœna conciuſ.238.num.4.& verbo Priuatio conclus.719.num.17*. Ioan.Salas *de legib. quæſt.96 tract.14. diſp.15.ſect.6.n.79*.& alij paſſim; eo quod in pœnis benignior facienda ſit interpretatio *ex cap.In pœnis de regul.Iur.in 6*.Et pœnæ ſint reſtringendæ, non ampliandæ.

At quidquid ſit de hoc;illud tamen dicendum erit, 34 quod ſodomiam exercens, non teneatur in foro conſcientiæ dimittere priuilegium Clericale, officium,vel beneficium antè Iudicis ſententiam; quia generaliter quod quis commiſit delictum, ob quod priuatur priuilegio Clericali,officio,vel beneficio, &c. non teneatur in conſcientia dimittere illa ante Iudicis ſententiam. Eſt communis ſententia Doctorum, Nauarri *commentar. de datis & promiſſ.n.61*.Molinæ *de Iuſt.tom.1. diſp.96*. Couarru.*in 4.decretal.part.2.cap.6.§.8.num.8*. Leſſij *de Iuſtit.lib.2.cap.29.num.63.& 64.& cap.44.num 14. & 188*.Sayri *de cenſur.lib.7.cap.12.num.14*. Sanch. *de matrim.tom.2.lib.7.diſp.46.n.28*.(qui citat Graffium, Vegam, & Rodriquez, Aulæ *de cenſur.part.7.diſp.4. dub.7.concl.7*.Homobon *de Exam.Eccleſ par 1.tract.11. cap.12.ſect.26*.Floroni *de caſib.reſeruat. reſponſ. part.2. caſ.7.§.1.num.8*.Trincili *de caſib.reſeruat.caſ.9.num.6*. Fanatdi *in director. part.2. præcept.6. cap.9* Fliucij *tom.1.tract.17.num.127*.Henriquez *lib.7.cap 36.num.1. lit.l.& lib.13.cap.56.num.2*. Suarez *tom.5.de cenſur. diſp.27 ſect.1.num 8.& diſp.40.ſect.2.num.17.& 21*. Vaſquez *prima ſecunda tom.2.diſp.168.n.23*. Azorij *tom.1.Inſtitut.moral.lib.5.cap.8.quæſt.3*.& aliorum communiter.

Probatur hæc opinio; quia lex poſitiua pœnalis 35 (quæ non poteſt executioni demandari abſque hominis actione,etiam ſi pœnam ipſo iure,vel ipſo facto ferat,dicendo *ipſo facto ſit priuatus*,Vel etiam ſi dicat,*nulla expectata declaratione*) in conſcientia non obligat antè Iudicis ſententiam, non ſolùm ex eo,quia vſu, & conſuetudine (quæ eſt optima legum interpres) receptum eſt,vt nemo ſe priuet re prius obtenta,niſi declaratoria criminis ſententia à Iudice feratur; ſed etiam ex eo, quia, ſi talis lex in conſcientia obligaret antè Iudicis ſententiam, eſſet nimis rigida) cogeret enim homines ad ſe prodendum,& ad in ſe duriſſimam pœnam exequendum: Ad quod nulla lex poſitiua in conſcientia obligat;cùm lex poſitiua,vt in conſcientia obliget, debeat eſſe facilis, tolerabilis, atque humanæ imbecillitati

imbecillitati conformis, & accommodata. Aliuquin
non eſſet in ædificationem, ſed potius in deſtructio-
nem, neque eſſet in commune bonum, ſed potiùs in
commune detrimentum; cùm vix vnus ex mille eſſet
36 illam obſeruaturus; Quapropter dici conſueuit, quod
lex poſitiua (v. g. de ieiunando, de feſto ſeruando, &c.)
non obliget cum magno incommodo, neque cum pe-
37 riculo notabilis damni, etiam fonunæ bonorum; &
quapropter etiam (vt *alibi* dicebam) Reus, ſi aga-
tur de cauſa graui, vt capitis mutilationis, exilij duri,
triremis, carceris perpetui, confiſcationis omnium,
vel maioris partis bonorum, non tenetur in conſcien-
tia (etiamſi legitimè interrogetur) reſpondere ad men-
tem Iudicis interrogantis, ſed licitè poteſt æquiuoca-
re, dicendo v. g. neſcio, mente ſubintelligendo vt di-
38 cam tibi; Item ſi de facto ſit (etiam licitè propter deli-
ctum) ad grauem pœnam condemnatus, vt exilij duri,
triremis, vel carceris perpetui, &c. neque tenetur in
conſcientia illam ſuſtinere, ſeu pati, ſed licitè poteſt
fugere.

39 Atque ita, [Quod ſcilicet lex poſitiua pœnalis, quæ
non poteſt executioni demandari abſque hominis
actione, etiamſi pœnam ipſo Iure, vel ipſo facto fe-
rat, dicendo, ipſo facto ſit priuatus, vel etiam ſi dicat,
nulla expectata declaratione, in conſcientia non obli-
get antè Iudicis ſententiam propter rationes dictas.]
Docent Vaſquez *in 1. 2. tom. 2. diſp. 168. n. 14.* Molina *de
Iuſt. & Iur. tom. 1. tract. 2. diſputat. 95. numer. 14.* (qui ſub-
dit, ſententiam hanc eſſe communem inter Theolo-
gos, & Iuriſtas,) Salas *de legib. diſput. 15. ſect. 2 num. 30.*
Couarruu. *in 4 par. 2 §. 8. numer. 3. illat. 3.* Becanus *in 1.
2. tractat. 3. cap. 2.* Lorca *in 1. 2. tom. 2. diſput. 24. de legib.*
Leſſius *de Iuſt. & Iur. lib. 2. cap. 29. dubit. 8. numer. 65.*
Suarez *de legib. lib. 5. cap. 5. & 6.* Villalobos *in ſumma
tract. 2. diff. vlt. 26. numer. 2.* Surd. *deciſ. 147 per totam,*
Molfeſ. *in ſumma tom. 1. tract 9. cap. 9. num. 35.* Azor.
part. 1. lib. 5 cap 7. quæſt. 6. Io. de la Crux *in director.
comment. par 1. in principio dub. 3. de legib.* Nauarr. *in
ſumma cap. 27. num. 110.* Sanchez *lib. 2. moral. cap. 21.
num 10.* Rodriq *in explicat. Bullæ Pij V. contra Religioſos
admittentes mulierem intra ſepta monaſterij num. 32.* Io.
Valerus *in differentiis vtriuſq. fori verb. pœna differ. 20.
n. 4* & alij paſſim.

40 Hinc Bulla Sixti V. contra Clericos non deferen-
tes habitum, & Bulla Clementis VIII. contra Reli-
gioſos munera largientes, & quæcumque ſimilis alia
Bulla, vel poſitiua lex contra quoſcumque alios non
obligat in conſcientia ad pœnas, quas infert, vel im-
ponit, niſi poſt Iudicis ſententiam; videatur præcipuè
Molfeſius.

41 Item ſecundò lex imponens taxam rebus venalibus,
& imponens pœnam contra eum, qui contrauenerit
(licet non obligat in conſcientia antè ſententiam Iu-
dicis; ita vt in conſcientia reſtituere exceſſum pretij;
eum, rem vendendo ſuprà pretium lege taxatum ſic-
que ſuprà pretium legitimum peccauerit contrà iuſti-
tiam) non tamen teneatur in conſcientia ad pœnam
impoſitam, niſi à Iudice ad eam condemnetur; videa-
tur præcipuè Villalobos.

42 Item tertiò beneficiatus non tenetur in conſcien-
tia abdicare beneficium; donec declaretur delictum,
propter quod ipſo facto eſt priuatus tali beneficio; niſi
forſan (vt infrà dicam) in lege dicatur, quod pœnam
ſtatim in foro conſcientiæ ſubire debeat; videatur
præcipuè Surdus, & Azorius.

43 Item quartò; Rectores Eccleſiarum, alienantes
bona Eccleſiaſtica abſque Iuris ſolemnitatibus neceſ-
ſariis neque tenentur abdicare beneficia per extraua-
gantem ambitioſe *de reb. Eccleſ. non alien.* antè Iudicis
latam ſententiam. Videantur præcipuè Nauarrus, &
Sanchez.

44 Item quintò Religioſus, admittens mulierem intrà
ſepta monaſterij, neque tenetur abdicare Officium
per motum proprium Pij V. priuſquam ad id à Supe-
riore condemnetur. Videatur præcipuè Rodriquez.

Item ſextò Superior alicuius Religionis incidens 45
ipſo facto in priuationem Prioratus, vel Guardiana-
tus &c (etiamſi palam conſtet de delicto) neque in-
currit dictam pœnam; donec per Superiorem officio
priuatus declaretur; ita vt interim licitè poſſit ipſe in
conſcientia perſeuerare in officio, & è contra licitè
non poſſint in conſcientia ſubditi eum repellere à
cura, ſeu gubernatione, videatur præcipuè Ioannes
Valerus.

Item ſeptimò Iudex, qui propter crimen ipſo facto 46
eſt priuatus titulo neque tenetur in conſcientia abdi-
care officium, ſed licitè poteſt adhuc iudicare, ſeu Iu-
dicium exercere abſque peccato vſurpationis Iudicij,
& ferre ſententias validas, donec per ſententiam Su-
perioris de crimine fuerit condemnatus.

Item octauò is, cuius bona ipſo Iure confiſcantur 47
(vt propter crimen hæreſis iuxta *cap. cùm ſecundùm le-
ges de hæretic. in 6.* aut propter inceſtas nuptias, iuxta
idem cap. & Auth. inceſtas Cod. de inceſt. nupt.) Vel cuius
bona ipſo Iure cadunt in commiſſum, vt propter re-
rum illicitarum tranſuectionem, aut rerum vectarum
omiſſam profeſſionem iuxta *d. cap.* & alia ſtatuta, non
tenetur antè Iudicis ſententiam dicta bona Fiſco, vel
alteri conſignare. Videatur præcipuè Sanchez *vbi
ſuprà cap. 10. n. 7.*

Lex igitur poſitiua, ſeu humana, quæ ſtatuit priua- 48
tionem officij, vel beneficij aut confiſcationem bono-
rum non habet eam vim, vt commiſſo crimine ſtatim
officium, vel beneficium vacet, aut ſtatim bona ad fiſ-
cum pertineant; ita vt Reus ipſe teneatur ea dimittere
antè ſententiam iudicis.

Idque etiam, ſi in lege dicatur: ipſo facto ſit priua-
tus; S. Thom. 2. 2. *q. 62. art. 3.* Caietan. *ibidem.* Adrian.
quodlib 6. art 1 Sotus *de Iuſt. lib. 1. q. 6. art. 6.* Couarruu. *de
matrimon par. 2. cap. 6. §. 8. num. 9. & ſeqq.* & alij quos *ſu-
prà* dicebam.

Et etiam, ſi in lege dicatur: *Ipſo facto ſit priuatus;
abſque alia declaratione;* Sotus Couarruuias *in locis ſuprà
citatis,* & Henriq. *de excommunic cap. 56.* præter alios,
quos ſuprà etiam citabam.

Qui expreſsè tenent, adhuc in tali caſu non vacare, 49
ſed adhuc in tali caſu requiri ſententiam declarato-
riam criminis; ſubduntque, clauſulam illam: *abſque alia
declaratione:* intelligendam eſſe de declaratione, qua
declaretur, pœnam eſſe incurſam, non autem de decla-
ratione, qua declaretur, crimen eſſe commiſſum: Quæ
explicatio licet videatur aliquantulum extorta, & vio-
lenta, vſu tamen ipſo comprobatur; cùm ſic de facto
receptæ ſint ſimiles leges, vt ſcilicet antè declaratio-
nem criminis poſſeſſores non teneantur reſignare
quod poſſident: Quinimò vſus habet, quod, niſi exe-
cutio fiat per ſententiam (ita vt per eam non ſolùm
declaretur crimen, ſed etiam Reus ipſe priuetur offi-
cio, beneficio, vel aliis bonis ſupradictis) non cenſea-
tur omninò priuatus; Doctores apud Couarruuiam
loco ſuprà citato.

Obiicies: pœna conuentionalis (ſcilicet moderata)
poſt moram ſcilicet culpabilem, eamque notabilem 50
debetur in foro conſcientiæ antè Iudicis ſententiam;
ergò & pœna legalis, atque iudicialis.

Reſpondetur: Tranſeat antecedens; quia pœna con-
uentionalis debetur ex vi pacti initi inter contrahen-
tes, ſicque communis hominum ſenſus eam accipit:
Quapropter multum differt hæc pœna conuentio-
nalis à pœna legali, & iudiciali, quæ non debetur,
vti dicebam, antè ſententiam; quia non eſt ex vi pacti;
& promiſſionis rei, ſed ex præcepto Iuris, aut Iudicis
delictum punientis; Syluest. *verb. pœna n. 14.* Couarruu.
in Epitom. 4. decret. 2. part. cap. 6. §. 8. n. 11. & Molina *de
Iuſtitia diſp 97.*

Qui rectè ſubdunt, quod ſicut non debetur pœna 51
legalis, & iudicialis antè ſententiam Iudicis, ſic etiam
non debeatur pœna conuentionalis antè exactionem

pattis

partis, ſeu creditoris, cuius exactio, hic ſupplet vicem Iudicis, cùm ſit nimis durum, & moribus hominum non ſatis accommodatum; quod debeatur ante exactionem; ſi tamen æquum, quod debeatur parte, ſeu creditore exigente; quia debetur ex pacto: Quapropter, ſicuti non licet reſiſti Iudici iubenti, ſic etiam neque licebit reſiſti parti, ſeu creditori pœnam conuentam exigenti.

52 Dixi. *Tranſeat Antecedens*; quia ex ſententia Adriani; *quod l.6.art.1.conc.2.illat.3.* Lopez *de contract. l.1.c.31.& lib.1. c.34.* Nauarr. *in ſumma c. 23.n.68.* Sanch. *de matr. lib.1. diſp.37.* & aliorum, neque pœna conuentionalis debetur in foro conſcientiæ, priuſquam debitor talis pœnæ ad eam ſoluendam etiam per ſententiam Iudicis.

Quod quidē non eſt omninò improbabile, non tam ex eo, quia (ſicuti quidā volunt) eū etiā pœna hæc conuentionalis ſit contra voluntatem, ipſius etiam conditio naturalis requirit, vt neque ipſa etiam debeatur, niſi debitor ipſius etiam per ſententiā Iudicis cogatur (quod enim ex pacto debetur, non videtur requirere ſententiā Iudicis, qui cogat) ſed potiùs ex eo, quia hæc videtur eſſe contrahentium, & pœnam apponentium, niſi aliud exprimant, mens & intentio, vt ſcilicet neque pœna hæc conuentionalis debeatur in conſcientia, niſi debitor talis pœnæ etiam ad illam ſoluendam per ſententiam Iudicis cogatur: Ideo enim videntur apponere pœnam, vt ſcilicet ſic ſecum contrahentem cogant ad ſeruandam fidem, vſque ſcilicet ſic ius habeant compellendi eum ad ſoluendum pœnam, ſi fidem non ſeruauerit.

53 Cæterum pœna conuentionalis, idemque dicas de pœna legali, & iudiciali, ſimpliciter non debetur in conſcientia, niſi ſit moderata iuxta menſuram culpæ, & niſi ſit etiā poſt moram culpabilem, eamque notabilem.

Probatur quoad primum; quia, ſi pœna ſit immoderata, inique quis cogitur in eam conſentire; ac proinde non poteſt exigi, qua parte iuſtum modum excedit.

54 Hinc pactum legis commiſſoriæ in pignoribus, ſcilicet vt Pignus ſit creditoris, ſi certo tempore debitor debitum non ſoluerit, ex Iure prohibitum; *cap. ſignificante de pignorib. & l. 1. & 2. de pact. pignor.*

55 Hinc etiam, ſi pars debiti ſoluta fuerit, non poteſt exigi tota pœna, ſed pars tantum; quæ ſcilicet parti debiti non ſoluti proportionaliter correſpondeat.

56 Probatur quoad ſecundum, quod ſcilicet pœna ſimpliciter neque debeatur in conſcientia, niſi ſit etiam poſt moram culpabilem, itàvt debitor v.g. verè ſit in culpa, non ſoluendo debitum, quia ſine culpa non poteſt imponi pœna, ſiue ſit iudicialis, quæ per ſententiam imponitur à Iudice, ſiue legalis, quæ imponitur à lege, ſiue conuentionalis, quæ imponitur ex conſtitutione partiū.

57 Hinc nō tenetur quis ad pœnā, ſi cōtract⁹, cui appoſita eſt pœna, ſit Iure irritus; quia ſine peccato poteſt talis cōtract⁹ nō ſeruari, quāuis, ſi prædict⁹ cōtract⁹ ſit Iuramento confirmatus, pœna forſan tunc poteſt exigi, quia forſan tunc contractus obligat, ac proinde, eius violatio forſan tunc eſſet peccatum, quod pœnam meretur.

58 Hinc etiā non tenetur quis ad pœnā, ſi ſoluendi factus ſit impotens ſiue ſine culpa ſua, ſiue etiā culpa ſua; dommodò tamē nullo modo aduerterit, quod ex negligentia, vel ex actione ſua culpabili, v.g. ex ludo, vel ex cōmeſſatione, ſecutura ſit ſoluendi impotentia ſecus, ſi aduerterit; quia tunc non ſoluere eſt culpabile vtpotè volitum in cauſa culpabili. Videatur Nauarr. *c. 17.n.215.*

59 Probatur quoad Tertium, quod ſcilicet pœna ſimpliciter neque debeatur in conſcientia, niſi ſit etiam ſimiliter poſt moram culpabilem, eamque notabilem, quia vnius diei, vel etiam vnius hebdomadæ ſpatium ordinariè non debet eſſe ſufficiens ad pœnam incurrendam, Quamuis hîc ſpectari debeat qualitas negotij, & conſuetudo Prouinciæ; quis, ſi conceſſum fuerit ſpatium ſufficiens, intrà quod ſolutio facta non ſit, poterit tunc, etiamſi vel vnus dies exceſſerit, exigi pœna, ſi rigore Iuris vti velit is, cui debetur pœna.

60 Obijcies ſecundò: Quam ergò vim habent huiuſmodi Bullæ, Conſtitutiones, aut leges; quibus aliquis ipſo Iure priuatus eſt Officio, vel Beneficio, ſiue propter crimen, ſiue propter adeptionem alterius beneficij incompatibilis, vel quibus aliquis ipſo Iure priuatus eſt bonis, ſiue propter eorum confiſcationem, ſiue ex eo, quod ea ceciderunt in commiſſum ipſo Iure.

Reſpondent communiter ſic DD. Prædictæ Bullæ, cōſtitutiones, aut leges efficiunt hoc, vt Is, qui ipſo Iure priuatus eſt, ſtatim amittat titulum, Ius ſcilicet illud firmum, quod accepit per collationem, quo alias non poterat inuitus priuari; Itavt non ſit amplius Dominus beneficij, retinet tamen poſſeſſionem priorem, qua priuari non poteſt, niſi cauſa cognita, ſicuti docet Gloſſa *In c. licet Epiſc. de præbend in 6.* Et quamuis ille Textus ſolùm loquatur in caſu adeptionis beneficij incompatibilis; Tamen Gloſſa, & alij DD. quos ibi citat, volunt, quod ſit eadem ratio in cæteris, quotieſcumque ſcilicet quis ipſo Iure priuatus eſt re aliqua, quam poſſidet; cùm ſic quamplurimum expediat ad pacem, & tranquillitatem communem, quo titulo amiſſo retinet adhuc, vt dicebatur, Officij, vel Beneficij poſſeſſionem priorem, quam ante habebat propter rationem dictam.

Et quidem ſi, Iure permittente, illam retineat, itàvt Ius non obliget ipſum ad illam deſerendam, vocatur *Poſſeſſio Iuris*, ſi verò ius reſiſtat illi poſſeſſioni, obſtringens reum ad illam deſerendam, vocant poſſeſſio facti; Retinet igitur ex his, qui ipſo Iure priuatus eſt Officio, vel Beneficio, poſſeſſionem Iuris, ſicque & vſum talis Officij, vel Benef. donec, ſecuta ſententia declaratoria per iſtam prædicta poſſeſſione Iuris, & prædicto vſu eiuſdem Officij, vel Beneficij quoque ſpolietur. 61

Simili modo, quando quis ipſo Iure priuatus eſt bonis, ſiue per cōfiſcationem eorum, ſiue ex eo, quia ea ceciderunt in commiſſum ipſo Iure, ſtatim amittit etiam prædictorum bonorum, quæ ſunt confiſcata, vel in cōmiſſum ceciderunt ipſo Iure, dominium, & proprietatem, ſtatimque eam acquirit fiſcus, vt expreſsè habetur *in cap. cum ſecundum leges de hæretic. in 6.* & in aliis Iuribus; Retinet tamen ſimiliter, qui ipſo Iure priuatus eſt bonis, poſſeſſionem Iuris: ſicque & vſum talium bonorum, donec ſimiliter ſecuta ſententia declaratoria per iſtam prædicta poſſeſſione Iuris, & prædicto vſu eorumdem bonorum etiam ſpolietur.

Hinc fit, quod executio retrotrahatur vſque ad tēpus commiſſi criminis; quia ex illo tempore Titulus Officij vel Beneficij eſt amiſſus, & ex illo tempore Dominium, ſeu proprietas bonorum tranſlata eſt ad fiſcum, & conſequenter omnes fructus, ex illo tempore percepti, ſpectant ad eumdem fiſcum. 62

Interim tamē, quia is, qui ipſo Iure priuatus eſt officio, retinet Officij poſſeſſionē Iuris, ſicque & vſū, ſubdunt prædicti cōmuniter DD. quod ſi iſte talis iudicium exerceat, & ferat ſententiā, non vſurpet iudiciū, quin & faciat acta valida, inualidanda tamen poſt ſecutam ſententiā. Itē quod propter eamdē rationē ſi is, qui ipſo Iure priuatus eſt beneficio, reſignet, vel permutet beneficiū, faciat ſimiliter actus validos, inualidandos tamen ſimiliter poſt ſecutā ſententiā. Item quod propter eamdem etiam rationem, ſi is, qui ipſo Iure priuatus eſt bonis, de illis diſponat, quin & illa alienet, faciat etiam ſimiliter actus validos, inualidandos tamen etiam ſimiliter poſt ſecutam ſententiam. 63

At (quoniā non facilè intelligibile eſt, quomodò quis ſolū retineat officij poſſeſſionē, quæ etiam ſit Iuris, nedum facti, & interim faciat acta valida; Item quomodò quis ſolùm retineat Beneficij poſſeſſionē, quæ & etiam ſit Iuris, nedū facti, & interim validè reſignet, vel permutet beneficium; Item quomodò quis ſolùm retineat bonorum poſſeſſionem, quæ & ſimiliter etiam ſit Iuris nedū facti, & interim validè de illis diſponat, quin & validè illa alienet.) Ideò meliùs, & cōmodiùs contra cōmunē DD. opinionē dico, quod is, qui ipſo Iure priuatus eſt Officio, vel Benef. nō ſolū retineat officij, vel beneficij poſſeſſionē, quæ ſit Iuris, ſed etiā retineat titulū officij, vel Beneficij; ſimiliter quod is, qui ipſo Iure priuatus eſt bonis, non ſolū retineat bonorū poſſeſſionē, quæ ſit Iuris, ſed etiam dominium, & proprietatem bonorum, 64 65

non quidem complete,& ſimpliciter,cum iam ipſo iure priuatus ſit Officio,Beneficio,vel bonis,&c. ſed incompletè,ſeu ſecundũ quid,donec ſcilicet ponatur ſententia Iudicis,qua poſita,completè,& ſimpliciter priuetur Officio,beneficio,vel bonis,&c. Et executio retrotrahatur vſque ad tempus commiſſi criminis; ſicque omnes actus, & contractus ex illo tempore celebrati inualidentur, & conſequenter omnes fructus, etiam ex illo tempore percepti ſpectent ad fiſcum.

66 Cæterùm cum dixi, quod pœna non debeatur in conſcientia ante ſententiam Iudicis.

Excipe forſan primò, ſi ſic in lege dicatur, *ipſo facto ſit priuatus*, vt exinde clarè conſtet, quod talis fuerit mens legiſlatoris, v. g. ſi addatur [teneri in conſcientia dimittere, vel non poſſe abſolui, niſi dimittat, vel bona, officium, aut beneficium, &c. eo ipſo vacare, itàvt alteri liberè conferri poſſint;] ſicut in caſu *cap. dudum 2. de Elect.* quando ſcilicet quis accipit ſecundùm beneficium incompatibile.

67 Excipe ſecundò, ſi ſimus in cenſuris (vt in excommunicatione, ſuſpenſione, vel interdicto, & etiam in irregularitate) quæ poſſunt executioni demandari abſque hominis actione; quia ſic vſu, & conſuetudine (quæ eſt optima legum interpres) receptum eſt, vt ipſæ ſcilicet ante vllam Iudicis ſententiam obſtringant in conſcientia; & meritò propter rationem iam dictã.

68 Excipe tertiò, ſi ſimus in pœnis teſtamentariis, vt v.g. Teſtator reliquat ſuorum bonorum vſumfructum, vel quid aliud vxori, ſi caſtè vixerit, vel ſi ad ſecundas nuptias non tranſierit; quia hoc ipſo, quod vxor, etiam occultiſſimè, caſtè non vixerit, vel ad ſecundas nuptias tranſierit, tenetur in conſcientia ante vllam ſententiam Iudicis (quidquid à Teſtatore relictum habet) hæredi conſignare; cum pœnæ teſtamentariæ non ſint propriè pœnæ, ſed propriè conditiones, ſub quibus ſic & ſic Teſtator de ſuis bonis diſponit, ſeu ſic & ſic vult, quod bona ſua ad quempiam ſpectent, & non aliter: conſequenter, vt quis ad huiuſmodi pœnas in conſcientia teneatur non requiritur vlla ſententia Iudicis, ſicut neque in vlla alia eiuſdem, vel alterius Teſtatoris diſpoſitione, quæcumque fecerit.

69 Excipe quartò, ex probabiliori ſententia Doctorum, ſi ſimus in pœna conuentionali; quia pœna conuentionalis ex probabiliori ſententia Doctorum in conſcientia. debetur ante ſententiam Iudicis. poſt tamen exactionem Partis, ſcilicet eius, cui talis pœna debetur, vti ſuprà dicebam.

COROLLARIVM.

Qualis debeat eſſe Praxis Confeſſarij circa abſolutionem Clerici ſodomiam exercentis?

SVMMARIVM.

1 *Clericus ſi ſodomiam non exerceat, ſed bis, ter, vel quater tantùm eam commiſerit, abſque dubio à Confeſſario abſolui poteſt.*

2 *Clericus ſi exerceat ſodomiam, licet nonnulli velint, quod tunc abſolui non poſſit, niſi per ipſum Confeſſarium, vel alium virum ſecretum, nouam Officij, Beneficij, vel dignitatis prouiſionem procuret: Probabilius tamen eſt, quod adhuc abſque noua prouiſione in conſcientia abſolui poſſit; quia non tenetur in conſcientia pœnas Bulla Pij V. ſubire ante ſententiam Iudicis criminis declaratoriam.*

3 *Bulla Pij V. quoad forum internum probabile eſt, quod non ſit vſu recepta.*

4 *Clericus ſodomita occultus non eſt ſuſpenſus, ſicque ſi celebret, non ſit irregularis, contra aliquos Doctores oppoſitum ſentientes; quia nullum delictum, quantumuis ſit enorme, etiam degradatione dignum, ſi non fuerit notorium, præter homicidium, inducit irregularitatem.*

5 *Sodomia licet ratione infamiæ inducat irregularitatem, quia eſt crimen enormiſſimum; ſecùs tamen ſi non eſt publicum, ſed occultum; quia crimen occultum non parit infamiam.*

6 *Idẽ dic de quolibet alio crimine cui annexa eſt infamia.*

7 *Conſtitutio Pij V. contra Clericos ſodomiam exercentes non imponit pœnam ſuſpenſionis, & irregularitatis, ſed alias.*

8 *Conſtitutio prædicta Pij V. quoad forum internum non eſt vſu recepta.*

9 *Sodomita occultus non eſt ſuſpenſus, ſicque celebrando non efficitur irregularis; Ità neque eſt prohibitus ſuſcipere Ordines, vel obtinere beneficia*

10 *Clericus ſodomita, ſeu ſodomiam exercens, etiam occultus licet ſecundùm aliquos Doctores ſit ſuſpenſus ab Ordinis executione, ſicque ſi poſtea etiam peracta pœnitentia miniſtret, efficiatur irregularis ſolùm à Papa diſpenſandus: Tamen omnino dicendum eſt oppoſitum; quia nullum crimen, quamuis enorme (excepto homicidio licet occultiſſimo) irregularitatem inducit.*

11 *Clericus ſodomita occultus neque dicendus eſt irregularis propter criminis enormitatem.*

12 *Sodomita notorius cum ſit infamis, eſt etiã irregularis, neque poteſt obtinere beneficia ob eandem rationem.*

13 *Sodomitæ notorij omnia bona confiſcantur.*

14 *Sodomita etiam notorius non poteſt teſtari.*

15 *Clericus ſodomita non ſolùm agens, ſed etiam patiens incurrit pœnas latas in conſtitutione Pij V. quia vterque dicitur ſodomita, & in correlatiuis quod diſponitur de vno, cẽſetur diſpoſitum de altero.*

16 *Reſeruata ſodomia, ſecundum aliquos, vterque tam agens quàm patiens venit ſub reſeruatione; quamuis de patiente opinio oppoſita non ſit omnino improbabilis, eo quod patiens, vt patiens, potiùs dicitur mollis, quam ſodomita.*

17 *Mollis dupliciter dicitur, vel quia peragit in ſe pollutionem voluntariam, vel quia patiens eſt cũ aliis.*

18 *Diſcrimen magnũ eſt inter Agentẽ & Patientem ex diuerſitate grauitatis delicti,& pœna in vtroq; foro.*

19 *Sodomia reſeruata, ſecundùm Graſſium, extenditur tantùm ad Agentem.*

Reſpondetur ex dictis: ſi Clericus ſodomiam non exerceat,ſed bis,ter, vel quater tantùm eam commiſerit, abſque dubio abſolui poteſt; ſi verò exerceat, 1
ſcilicet frequenter,ſeu quaſi continuè eam commiſerit (licet nonnulli velint, quod tunc abſolui non poſſit,niſi 2
per ipſum Confeſſarium,vel alium virum ſecretum nouam Officij, Beneficij, vel dignitatis, &c. prouiſionem procuret) Probabilius tamen, quod adhuc abſque noua prouiſione in conſcientia abſolui poſſit; quia ſicuti dicebam, Clericus ſodomiam exercens non tenetur in conſcientia pœnas iſtius Bullæ Pij V. ſubire ante ſententiam Iudicis declaratoriam. Accedit, quod, vt ſuprà etiam dicebam, probabile præterea eſt, quod dicta Bulla Pij V. quoad forum internum non ſit vſu recepta: Quapropter ob iſtas ambas rationes dictas ſa- 3
tis probabile erit, quod Clericus ſodomiam exercens, ſi ſit contritus,poſſit,etiam retento Officio, Beneficio, vel dignitate,&c.in conſcientia abſolui abſque eo,quod interim prouiſionem vllam nouam procuret.

ADVERTENDVM VI.

An virtute prædictæ conſtitutionis Pij V. Clericus ſodomita occultus ſit ſuſpenſus,ſicque ſi celebret,fiat irregularis.

Aduerte ſextò, quod (licet virtute dictæ conſtitutionis Pij V. Clarus *in §. ſodomia n.5.* Froller. *in Praxi* 4
criminal. Canonic.p.6.c.37.n.11. Cauale.*dec.13.n.15.p.5.* Couarru.*in Clem. ſi furioſ.p.1.§.1.n.6.* Franc. Marc.*par.2. deciſ.687.n.16.* Lambertin *de Iur. Patron.p.1.lib.2.q. 2.art. 18.n.4.* Salſedo *in Addition. ad Practicam criminal.* Bernard. Dial.*cap.88.* Alterius *de cenſur.tom 2.diſp.15.cap.3. in principio*, & Delph.*deciſ. 687. num.6 part.2.* putent, Clericum ſodomitam occultum eſſe ſuſpenſum; ſicque, ſi celebret, fieri irregularem, cum quo ſolus Papa poſſit diſpenſare) dicendum tamen ſit oppoſitum.

(Clericum

Digitized by Google

(Clericum ſcilicet ſodomitam occultum non eſſe ſuſpenſum, nec vllo modo irregularem) quia nullum delictum, quantum ſit enorme etiam degradatione dignum, (ſi non fuerit notorium, præter homicidium) inducit irregularitatem, *cap. Ex tenore de temporib. &*
5 *& cap. finali eodem titulo*, licet igitur ſodomia ratione infamiæ inducat irregularitatem; *cap. Infames 6. q. 1.* quia eſt crimen enormiſſimum, *cap. Adulterium 32. q. 7.* Nihilominùs, ſi non ſit publicum, ſed occultum, non inducit irregularitatem; quia crimen occultum
6 non parit infamiam; ſecùs, ſi ſit publicum, vti iam *ſuprà* dicebam: quæ doctrina procedit in omni alio crimine, cui à Iure annexa eſt infamia; vti ſunt vſura vſuratum, periurium in iudicio, ſimonia, ſacrilegium, duellum, Hæreſis, eiúſque fauor, crimen læſæ Majeſtatis, hoſtilis perſecutio Cardinalium, & ſimilia.

7 Confirmatur; quia in dicta Conſtitutione Pij V. non imponitur pœna ſuſpenſionis, vel irregularitatis; ſed imponuntur aliæ pœnæ; quod ſcilicet ſodomiam exercens omni Clericali priuilegio, officio, dignitate, & beneficio priuetur, quódque degradatus poteſtati ſæculari tradatur. [Atque ſic tenent Nauarrus *cap. 27. num. 249.* Lezanus *de Sodomia num. 3.* Aretinus *in cap. Cum non ab homine de Iudiciis num. 90.* Vgolinus *de de irregularitate cap. 43. §. 2. num. 4.* Proſper de Auguſtino *in addition ad ſummam Bullary Quaranta verb. Sodomia limit. 1.* Valent. *tom. 4. diſput. 7. queſt. 19. punct. 3. de quinta ſpecie irregularitatis,* Petrus Ledeſma *in ſumma 2 part. tract. 27. cap 15 concluſ. 3.* Floronus *de caſib. reſeruat part. 2. caſ. 7. num. 7.* Sayr. *de cenſur. lib. 1. cap. 12. num. 22.* Finell. *de caſib. reſeruat. caſ. 9. num. 6.* Ortiz *in ſumma cap. 17. num. 114.* Graffius *lib. 2. cap. 89 num. 2.* Ludouicus Lopez *tom. 2. cap. 23.* Rodericus *in ſumma tom. 1. cap. 209. num. 1.* Henriquez *in ſumma lib. 13. c. 36. & lib. 14. cap. 5 §. 1.* Campanile *in diuerſor. iur. canonic. rubr. 11. cap. 22. num. 9.* Garzias *de benefic. part. 11. c. 10. num. 195.* Aula *de cenſur part. 3. diſput. 5. dub. 3. & p. 7. diſput. 4. dub. 7. concluſ. 7* Toletus *lib. 1. cap. 74. num. 3.* Coninch *de ſacrament. diſput. 18. dub. 7. num 56.* & Barboſ. *de offic. Epiſcop. part. 2. allegat. 44. num. 27. & in Collectan. tom. 2. lib. 5. tit. 31 cap. 4. num. 5.*

8 Vt omittam, dictam conſtitutionem Pij V. ex probabili ſententia Doctorum, quoad forum internum non eſſe vſu receptam; Et tenent Vgolinus, Henriquez, Proſper de Auguſtino, Rodericus *in locis ſuprà citatis,* Azorius *tom. 2. Inſtit. moral. lib. 7. cap. 18 circà finem,* Graffius *in deciſion. lib. 2. cap. 90. num. 14.* Aula *de cenſuris part. 7. diſput. 4. circa finem,* Campanile *citata rubrica 11. cap. 22. num. 13.* Sayrus *lib. 7. cap. 22. num. 24.* Belloch. *de caſib. reſeruat. part. 2. queſt. 1. n. 211.* Suarez *de cenſur. diſput. 31. ſect. 4. num. 12.* Filliuc. *de caſib. reſeruat. part. 2. cap. 7. §. 1. num. 3.* & Barboſa *citata allegat. 44. num. 26.* contra Nauarrum *in ſumma c. 27. num. 249.* Gambatuptam *de caſib. reſeru. caſ. 2. num 4.* & alios.

9 Hinc ſequitur, quod (ſicut Clericus ſodomita, ſeu ſodomiam exercens occultus non eſt ſuſpenſus, ſicque ſi celebrat, non efficitur irregularis) ita neque eſt prohibitus ſuſcipere Ordines, vel obtinere beneficia, Achill. *de Craſſ. deciſ. vnica titulo de pœnis,* Campanil. *dicto cap. 22. num. 19.* & alij quos ſequitur Barboſa *loco ſuprà citato n. 28.*

10 Quamuis igitur nonnulli velint, quod Clericus ſodomita, ſeu ſodomiam exercens (etiam occultus) ipſo iure ſit ſuſpenſus ab ordinis executione; ſicque ſi poſteà (etiam poſt peractam pœnitentiam) miniſtret, efficiatur irregularis, in qua irregularitate ſolus Papa poteſt diſpenſare: tamen omninò dicendum eſt oppoſitum, quia, ſicuti dicebam, nullum crimen quamuis enorme (excepto homicidio, licet occultiſſimo) irregularitatem inducit, *cap. Ex tenore de tempor. ord.* (vbi expreſsè dicitur, quod ex nullo crimine, quantumcumque graui, etiam degradatione digno, inducatur ſuſpenſio ab Ordinibus ſuſcipiendis, vel irregularitas ab ordinibus ſuſceptis, *& c. fin eod. tit.* Vbi expreſsè habetur, quod propter grauiſſima crimina (vt Adulterium, Periurium, &c.) excepto homicidio, non debeat quis poſt pœnitentiam à ſuſceptione, vel ab vſu ordinum impediri, niſi in iudicio prædicta crimina probata, vel notoria fuerint.

Non obſtat, ſi dicas cum aduerſariis, Clericum ſo- 11
domitam, ſeu ſodomiam exercentem (etiam occultum) eſſe irregularem non ob canones, & iura (cum nulla ſint, quæ talem irregularitatem inducant) ſed propter enormitatem, & grauitatem criminis.

Reſpondetur enim, id minùs rectè dici; quia *ex c. Is qui de ſent. excommun. in 6.* nulla irregularitas inducitur, niſi expreſſa reperiatur in iure, quæ tamen in caſu noſtro expreſſa non reperitur, ſicuti patet ex dictis.

Quod, ſi tamen eſt ſodomita notorius tum, cum ſit 12
infamis, Cardoſus *in praxi iudic. verb. Sodomia num. 8.* Donnell. *comment. Iur. Ciuil. lib. 18 c. 7. col. 1.* & Barboſ. *de offic. Epiſcop. p. 2. alleg 45. n. 7. & ſeqq.* ſicque irregularis, Nauarr. *in ſumma c. 27. n. 204.* Villadiego *de irregular. c. 11 n. 31.* Henriq. *lib. 14. c. 5. §. 3.* Roderic. *tom. 1. queſtion. regular. q. 24. art. 6.* Auil *de cenſur. p. 7. diſp. 4. dub. 5. & 7.* Hier. Elamas *in methodo c. 12. §. 10.* Valent. *tom. 4. diſput. 7. qu. 15. punct. 3. in 2 ſpecie irregularitatis,* Sayr. *de cenſur. lib. 7. c. 11. n. 6 & 11. c 12. n. 11.* Toletus *lib. 1 c. 62.* Vgolinus *de irregularitate cap. 60.* & alij paſſim, neque poteſt ſuſcipere ordines *cap. Infamis, cap. finali 51. diſt. & c. Accuſatum de ſimonia*, & docent Garzias *de benefic. p. 7. c. 8. num. 5.* Viuald. *in Appendice ad Candelabrum aureum c 10. n 3.* Campanil. *in diuerſorio Iur Canonic. rubr. 11. c 18. n. 1. & ſeqq.* & Bellet. *p. 1. diſpoſition. Cleric. §. 10.* quia infamibus Portæ dignitatum, & honorum (qualis eſt ordo, *c. Admittentur diſt. 54. cap. 1. de obligat. ad ratiocin. & l. Officiales Cod. de Epiſcop. & Cleric.*) patere non debent, *c Infamibus de reg. iur. in 6.*

Neque poteſt obtinere beneficia ob eandem rationem: vnde collatio beneficij facta infami eſt inualida; Abbas *in c. Querelam de iureiur. n. 3. & in cap. Super eo de electión. n. 5. & in c. Inter dilectos de exceſſib. Prælator. n 6.* Sylu. *verb. Infamia n. 15.* Armil. *eodem verbo n. 4. & in fine.* Lambert. *de Iurepatron. p. 1. lib. 2. q. 9. art. 16. n. 3. & 10.* Pariſius *lib. 4 de reſignat. benefic. q. 2. n 2.* Selua *de beneficiis p. 3. q. 2. & q. 5. n. 12.* Suarez *de Religion. tom. 2. tract. 5 lib. 3. cap vltim. n. 4. & 5.* Zech. *de Beneficiis & penſion. cap. 3. verſ. 2. ſi collatio,* & Aula *de cenſuris p. 7. diſp. 4. dub. 7.*

ADVERTENDVM VII.

An ſodomitæ, ſcilicet notorij, omnia bona confiſcantur?

Aduerte ſeptimò, quod ſodomitæ, ſcilicet notorij, 13
omnia bona confiſcentur, Menoch. *de arbitr. caſ. 286, num. 9.* Peregrin. *de Iur. fiſc. lib. 5. tit. 1. num. 169.* Gomez *in l. 80. Tauri n. 32. circa finem.* & alij paſſim.

ADVERTENDVM VIII.

An ſodomita, ſcilicet etiam notorius, non poſſit teſtari?

Aduerte octauò, quod ſodomita, ſcilicet etiam no- 14
torius, non poſſit teſtari: Decius *in l. 1. Cod. de ſecund. nupt. n. 8.* Gulielm. *in c. Raynutius verb. Mortuo n. 139.* Couar. *in Clementina ſi furioſus p. 1. §. 1. n. 6.* Menoch. *loc. ſup. cit. n. 10. & caſ. 360. n. 59.* Campanile *in diuerſorio Iuris Canon rubr. 11. c. 22. n. 4* Delphin. *deciſ. 892.* & alij, quos ſequitur Ricc. *in collect. deciſ. part. 1. collectan. 184. circa finem.*

ADVERTENDVM IX.

An pœnas prædictæ conſtitutionis Pij V. contra Clericum ſodomitam latas incurrat Clericus non ſolùm agens, ſed etiam patiens?

Aduerte 9. quod pœnas prædictæ conſtitut. Pij V. 15

contra Clericum ſodomitam latas incurrat Clericus, non ſolùm agens, ſed etiam patiens; Fioron. *de caſib. reſeruat. cap. 2. caſ. 1. §. 1. num. 6.* Riccius *in praxi tom. 3. reſol. 57. n. 7.* Coriolan *tract. de caſib. reſeruat. part. 2. caſ. 9. §. 10 n. 30.* Bonacina *tract. de matrimon. q. 4. punct. 11. n. 2.* & Finell. *de caſib. reſeruat. caſ. 9. n. 5.* quia tam Clericus agens, quàm patiens dicitur ſodomita; & Iura pœnas infligentia contra ſodomitam loquuntur tam de agente, quàm de patiente, ſicuti patet *ex l. cum vir Cod. de Adulter. §. 1. Authent. vt non luxurientur contra naturam.* Et meritò; quia in correlatiuis quod diſponitur de vno, cenſetur diſpoſitum de altero.

16 Hinc Bonacina, & Finellius *in locis ſuprà citatis* putant in caſum ſodomiæ reſeruatum incurrere non ſolùm agentem, ſed etiam patientem.

Quamuis non improbabiliter dici poſſit contrarium; eo quod patiens, vt patiens, non propriè dicitur perpetrare, vel exercere ſodomiam, neque propriè dicitur ſodomia, ſed mollis, iuxta illud Apoſtoli 1. Corinth 6. *Neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores Regnum Dei poſſidebunt*; vbi Gloſſa (quam ſequitur S. Thomas 2. 2. q. 138 *art. 1. ad 1.* & Caietanus
17 *in ſumma verb. mollities in fine*) exponens ait quod mollis dupliciter dicatur, vel quia peragit in ſe pollutionem voluntariam, vel quia patiens eſt cum aliis.

18 Accedit, quod non ſolùm ex diuerſitate vocabuli, ſed etiam ex diuerſitate grauitatis delicti, & grauitatis pœnæ magnum diſcrimen eſt inter agentem, & patientem; Quandoquidem (vt annotauit S. Antonin. *par. 3. tit. 17. c. 17 §. 4.*) quoad forum internum maius eſt delictum agenti, quàm patientis; & quoad forum externum maior pœna imponitur agenti, quàm patienti: & ex alio capite in odioſis non ſemper (præſertim in foro interno) quod diſponitur in vno ex correlatiuis, diſponitur in altero, ſicuti dicebam *ſuprà in aduertendo tertio.*

19 Hinc Iacobus de Graff. *de caſib. reſeruat. lib. 1. cap. 11. n. 7. 8. & 26.* & alij putant, ſodomiæ reſeruationem extendi ſolùm ad agentem, & non ad patientem.

SECTIO XXXV.

An Religioſus eiectus è Religione, teneatur ad illam redire?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus, ſi ſit eiectus à Religione ad tempus, tunc tenetur ſe emendare & rurſus ſe offerre Religioni, vt de nouo recipiatur.*

2 *Eiectus è Religione per ſententiam ſecundùm aliquos non tenetur ſe offerre, neque poteſt ad id compelli per Superiorem monaſterij; quia contractu reſciſſo per eiectionem tollitur omnis obligatio Religioſi.*

3 *Iudex poſt latam ſententiam abſolutè, cum iam functus fuerit officio ſuo, nullam ampliùs iuriſdictionem habet in illam cauſam de qua iudicauit.*

4 *Iudex non poteſt ferre ſententiam extrà territorium, in quo Iuriſdictionem non habet.*

5 *Iuriſdictionis propter defectum non tenetur quis obedire Iudici ferenti ſententiam extra ſuum Territorium.*

6 *Clericus citatus à Iudice Laico, non tenetur comparere coram illo.*

7 *Textus* in cap vltimo de Regularib. *intelligendus eſt de eiectis iniuſtè, vel inordinatè. vel ſaltem non per ſententiam diffinitiuam, ſed ſolùm ad tempus, vel illius diſpoſitio ſecundùm alios non eſt vſu recepta, quo caſu non obligat.*

8 *Textus prædicti diſpoſitio ſecundum Sylueſtrum, & alios intelligenda eſt, ſi ſine detrimento Religionis eiecti reuocari poſſint; quia ſi non eſſet ſpes emendationis, & eorum reuocatio Religioni detrimentum afferre poteſt tunc prædicta diſpoſitione non obligantur Prælati ad prædictos eiectos reuocandos.*

9 *Textus prædicti diſpoſitio ſecundum alios intelligenda eſſet, quando eiectos reuocare non eſſet contra Regulas, vel conſtitutiones alicuius Religionis.*

10 *Textus prædicti diſpoſitio ſecundum alios non eſt caſu recepta; quamuis Summus Pontifex poſſit ſtatuere, vt Superiores procurent eos ad Religionem reuocare.*

11 *Obligatio requirendi ſingulis annis Religioſos fugitiuos, & eiectos, imponitur omnibus Superioribus Religionis, atque etiam immediatis Superioribus monaſterij.*

12 *Abbatum nomine in dicta conſtitutione intelliguntur primo loco Abbates, & Priores, aut Viſitatores, aut qui præſident Conuentibus, & Comitiis ſcilicet Capitulis generalibus celebrandis; & ſecundo loco intelliguntur Abbates, & Priores minores ſingulis monaſteriis, Cœnobiis, Domiciliis, aut Collegiis præfecti.*

13 *Locorum competentium nomine in quibus* d. cap. finali de Regularib *præcipitur Prælatis, vt dictos eiectos apud eadem, vel alia eiuſdem Religionis Monaſteria retineant, intelliguntur carceres. aut ſimiles domus, in quibus prædicti eiecti in pœnam ſuorum delictorum ab aliis Religioſis ſeiuncti vitam degant.*

14 *Religioſus etiam eiectus per ſententiam, probabilius eſt quod teneatur redire ad Religionem, præſertim ſi à ſuis Superioribus ad id requiratur.*

15 *Religioſus ſi nolit redire, poteſt, & debet excommunicari tanquam contumax; quia ex vi votorum, & profeſſionis ſuæ tenetur manere in Religione ſua quamdiu vixerit, & priùs in tantum excuſabatur, in quantum non poterat redire.*

16 *Eiectus per eiectionem non ſoluitur à vinculo votorum Religionis, neque ab obligatione tendendi ad perfectionem, atque adeo ſe corrigendi & redeundi ad Religionem; & licet per eiectionem eximatur à vita communi, qua tenditur ad perfectionem, non autem liberatur ab obligatione de tendendo ad ipſam.*

17 *Coniux nocens facto diuortio per ſententiam diffinitiuam, ſi coniux innocens velit eum in gratiam recipere, & ſibi reconciliare, tenetur redire; conſequenter etiam Religioſus per ſententiam abſolutè eiectus tenebitur reuerti, ſi Religio illum velit recipere, quia coniux innocens non eſt per diuortium priuatus Iure ſuo.*

18 *Profeſſio ſicut eſt ſpirituale coniugium, ita eiectio è Religione eſt ſpirituale quoddam diuortium.*

19 *Sententia lata in Religioſum eiectum à Prælatis Regularibus, licet abſoluat Religionem ab obligatione illum retinendi, non tamen abſoluit eiectum ab obligatione permanendi in Religione; neque tamen dicta ſententia eſt iniuſta; quia debet fauere Innocenti, & non Reo.*

20 *Eiecto è Religione non conceditur libertas per ſententiam latam ſuæ eiectionis; quia per eam libertas conceditur ſolùm Religioni, vt non teneatur eiectum ampliùs recipere, cum prædicta ſententia lata ſit in fauorem Religionis innocentis.*

21 *Religio per ſententiam latam non ceſſit Iuri, quod habetur in Religioſum eiectum; quia ſolùm per ſententiam latam liberata fuit ab onere illum alendi, & retinendi.*

22 *Religioſus quamuis ſua culpa eiectus fuerit è Religione, per eiectionem tamen ipſius culpa punita fuit; at hinc non ſequitur, quod non poſſit cogere Religioſum ad redeundum; per hoc enim eiectus non iterum punitur, ſed adhuc iuſtè cogitur.*

23 *Seruus ſi à Domino eiiciatur, efficitur ſui Iuris, neque ampliùs eſt ſub poteſtate Domini, qui poſſit illum iterum redigere ad ſeruitutem; At non ſic Religioſus; quia Religioſus ob profeſſionem emiſſam non poteſt à vinculo voti liberari, nec per eiectionem deſinit eſſe Religioſus.*

24 *Supe*

24 *Superiores non poſſunt eiecto, cum eum ex ipſorum
poteſtate, cura, & obedientia eiecerint, quid-
quam participare; At non ſequitur ex hoc, quod
non poſſint eum cogere ad redeundum; quia eiectus
licet in aliis non teneatur obedire ſuis Superioribus,
qui ipſum extrà ipſorum curam proiecerunt; Nihil
ominus ſi à ſuis Superioribus iubeatur, quod redeat
ad Religionem, tenebitur obedire; quia in ſub-
ſtantia remanet Religioſus.*

25 *Diſpoſitio* in cap. finali de Regular. *per quam Su-
periores poſſunt cogere etiam cenſuris eiectum ad
redeundum, non poteſt dici, quod non ſit vſu rece-
pta; quia eſt innocata in Decreto de Apoſtatis, &
eiectis; Neque eſt eadem ratio de ſeruo manumiſſo;
quia facta manumiſſione remanet omninò liber: At
in eiectis remanet obligatio votorum.*

26 *Religio tamen non tenetur recipere electos, niſi ſit
ſpes euidens emendationis, & ſic etiam perquire-
re, & reducere non tenetur, niſi ſit eadem ſpes:
cùm enim per ſententiam ſint declarati incorrigi-
biles, præſumptio ſtat pro re iudicata.*

1 SVppono, quod, ſi ſolùm eiectus ſit ad tempus (vt
ſcilicet ſe emendet) tunc abſque dubio tenetur ſe
emendare, ſeque habilem reddere; & rurſùs ſe offer-
re Religioni, vt denuò recipiatur; difficultas igitur
eſt: An ſi ſit eiectus per definitiuam ſententiam ab-
ſolutè; & tunc in iſto caſu:

2 Quidam, (vt Nauarrus *conſil.* 78. *num.* 2. & *con-
ſil.* 80. *numero etiam ſecundo de Regularib. & in cap.
Non dicatis de Regular. commentar.* 2. *num.* 33. *& ſeqq.*
Sayrus *in Theſauro caſuum tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 9. *n.* 26.
Azorius *tom.* 1. *Inſtitut. moral. lib.* 12. *cap.* 16. *quæſt.* 6.
& cap. 17. *quæſt.* 1. Villalob. *part.* 2. *ſumm. tract.* 35. *diſ-
fic.* 39. *num.* 2. Rodriq. *tom.* 2. *quæſt. Regular. quæſtione*
30. *art.* 21. Diana *part.* 3. *tract.* 2. *reſolut.* 6. & alij,
quorum ſententiam probabilem vocat Sorbus in Pri-
uilegiis mendicantium verbo eijcere in principio) te-
nent, quod eiectus è Religione per definitiuam ſenten-
tiam abſolutè non teneatur ſe offerre, imò neque poſ-
ſit per Superiorem Monaſterij compelli, quod redeat,
vel ingrediatur aliam Regionem.

Probant; quia Religioſus ſic eiectus è Religione,
per talem ſententiam (cum tunc omninò reſcindatur
contractus; atque adeò extinguatur in eiecto omnis
obligatio permanendi in ea Religione, quam fuerat
prius profeſſus; ſicque talis obligatio in ipſo non am-
plius reuiuiſcat, *Argum. l. Qui res §. Aream ff. de ſo-
lution.*) deſinit eſſe membrum illius Religionis; ac
proinde eximitur à Iuriſdictione illius (ſicut ſeruus
eiectus à Domino, efficitur ſui Iuris, & deſinit eſſe
ſub poteſtate Domini) Ergo non poteſt compelli, ne-
que quod redeat ad propriam, neque quod ingredia-
tur aliam Religionem, quia ſuper Religioſum eie-
ctum per definitiuam ſententiam abſolutè Prælati Re-
gulares nullam iuriſdictionem retinent, vti dicebatur,
& docet Gloſſa *in Clement.* 1. *§. Ad hæc de ſtatu Mo-
nachorum verbo clauſtrum, cap. ſi quis iam tranſlatus* 21.
qu. 1. *& in cap. quodam* 16. *qu.* 2.

3 Confirmant; quia Iudex poſt latam definitiuam
ſententiam abſolutè (cum iam functus fuerit officio
ſuo) nullam amplius Iuriſdictionem habet in illam
cauſam, de qua iudicauit; *Argumento l. Iudex poſtea-
quam ff. de re iudicata, cap. in litteris de Offic. delegati;
& cap. finali de Regul. Iuris.*

4 Confirmant ſecundò, quia Iudex non poteſt ferre
ſententiam extrà Territorium, in quo Iuriſdictionem
non habet: Ergò neque poteſt ferre ſententiam extrà
illud tempus, in quo ſimiliter Iuriſdictionem non ha-
bet (cum per eiectionem Religioſi è Religione deſie-
rit tempus, intrà quod Prælatus Religionis in illum
Iuriſdictionem habebat). Antecedens patet ex iis, quæ
mox *infrà* dicentur. Conſequentia probatur; quia va-
let Argumentum de loco ad tempus; *l. vinum ff. ſi
cert. pet.* & *ibi* communiter ſic Doctores.

Confirmant tertiò, quia propter defectum Iuriſ- 5
dictionis non tenetur quis obedire Iudici ferenti ſen-
tentiam extrà ſuum Territorium, *l. finali ff. de Iuriſ-
dict. omn. Iudic. & cap.* 2. *de conſtitut. in* 6. Neque
tenetur quis obedire Iudici ordinario in loco exem-
pto, ſic Doctores etiam communiter *in dicta l. finali,*
& præcipuè Decius *ibidem numero ſecundo.* Neque 6
clericus citatus à Iudice laico tenetur comparare co-
ram illo; Gloſſa communiter recepta *in cap. conuerſis
verbo congruere* 23. *qu.* 8. Ergò, &c.

Sic dicas: *cap. vltimum de Regularib.* (quod eſt 7
Concilij Lugdunenſis ſub Gregorio X.) iubet, quod
Viſitatores, vel Abbates maiores, vel Priores quo-
tannis requirant fugitiuos, & eiectos (ſicque cogant
Monaſteria, quod eos recipiant) eoſque compellant;
quod redeant ad Religionem, & ſi nolint redire, quod
eos excommunicent: Ergò ſignum eſt, quod eiecti
teneantur redire.

Reſpondent, id intelligendum eſſe de electis iniu-
ſtè, vel inordinatè, vel ſaltem non per ſententiam
diffinitiuam, ſed ſolùm ad tempus. Alij (ſicut *infrà*
diffuſius dicetur) reſpondent, quod diſpoſitio illius
cap. non ſit vſu recepta; quia Prælati Religionum nec
fugitiuos quidem requirere conſueuerunt: Etſi enim
eiecti poſſint cogi ad reditum per ſummum Pontifi-
cem (qui etiam ſtatuere poteſt, quod quærantur, &
reducantur ad Religionem.) Nihilominus, ſi talis
diſpoſitio non eſt vſu recepta, vel eſt per contrariam
conſuetudinem abolita, non obligat. Alij tandem alio
modo reſpondent.

Et quidem Nauarrus *conſil.* 78. *de Regularib. num.* 3.
& cap. non dicatis num. 36. Roderic. *tom.* 1. *quæſtion.
Regular. quæſt.* 30. *art.* 12. Azorius *tom.* 1. *Inſtit. mo-
ral. lib.* 12. *cap.* 16. *quæſt.* 2. *circà finem, & capite* 17.
quæſtione 2. & Ricciullus *lib.* 8. *cap.* 10. *num.* 13. reſ-
pondent, id intelligendum eſſe de Religioſis eiectis
abſque iuſta cauſa, & per iniquam ſententiam, & non
ſeruato debito Iure: Quapropter non fit ibi mentio de
iis, qui eiiciuntur iuſta de cauſa, (ſcilicet, qui recu-
ſant emendari) neque de iis, qui propter grauia
delicta per iuſtam, & legitimam ſententiam eij-
ciuntur.

Alij (vt Sylueſter *verbo Apoſtaſia num.* 10. *quæſt.* 6 8
circà finem. Armilla *verbo Religio num* 16. S. Antoni-
nus 3. *part. tit.* 16. *cap.* 5. § 1. *in fine.* Corduba *in
Regulis S. Franciſci cap.* 2. *quæſtione* 21. *puncto* 2. &
Graſſius *in deciſion. prima parte lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 151.)
reſpondent, id eſſe intelligendum, ſi ſine detrimento
Religionis reuocari poſſint; quia, ſi non eſſet ſpes
emendationis, & eorum reuocatio Religioni detri-
mentum afferre poſſet, tunc prædicta diſpoſitione
non obligantur Prælati ad prædictos eiectos reuo-
candos; & videtur colligi ex prædicto *cap. finali* in
illis verbis: *Quando ſine graui ſcandalo id fieri pote-
rit*; Ità, vt ſenſus ſit, non eſſe reuocandos, quando
Religioſi illius Monaſterij, ad quod reuocantur, ità
offenduntur, vt nolint cum illis habitare, dicantque,
ſe potius velle recedere è Monaſterio, quam cum di-
ctis hominibus conuerſari Quemadmodum illa verba
explicant S. Antoninus *in dicto cap.* 5. §. 2. & Azo-
rius *tom.* 1. *Inſtitut. moral. lib.* 12. *cap.* 17. *quæſtione* 2.
ex Oſtienſi *in cap. fin. n.* 9. Cardinal. *ibidem num.* 1.
notabil. 4. & Anchatan. *num.* 6.

Alij (vt Ioan. Andreas *in dicto cap. finali de Re- 9
gularibus num.* 4. Cardinal. *ibidem num.* 1. *notabil.* 3.
Henricus *in fine.* Sylueſter *verbo Apoſtaſia quæſt.* 5. &
7. *num.* 10. Armilla *ibid. n.* 14. S. Antonin. *d. cap.* 5. &
Azor. *dicta quæſt.* 2.) reſpondent, id eſſe intelligen-
dū, quando illos reuocare non eſſet contra Regulas, vel
cōſtitutiones alicuius Religionis; quia ſi aliqua Religio
haberet regulam, vel conſtitutionem, ne, qui poſt-

nnn 3 quam

quam ſemel eiecti fuerint per definitiuam ſententiam abſolutè reuocentur, tunc prædicta diſpoſitione non obligantur Superiores Religionum eos reuocare; & videtur colligi *ex d. cap finali* in illis verbis: Quando ſalua ordinis diſciplina admitti poſſunt.

10 Alij tandem (vt Azorius *citato lib. 12. cap. 17. q. 1.*) reſpondent, quod prædicta diſpoſitio non ſit vſu recepta, quodque (quamuis Summus Pontifex poſſit ſtatuere, vt eiecti cogantur redire ad Religionem, & poſſit etiam ſtatuere, vt Superiores procurent eos ad Religionem reuocare; & forſan id ibi diſpoſuit.) Nihilominus, quia id non fuit vſu receptum, vel fuit per conſuetudinem contrariam abolitum; non teneantur Superiores id obſeruare: cum leges, & ſtatuta non recepta non obligent (quamuis primò non recipientes, non recipiendo peccauerint contra tamen ius naturale ſolum, ſi ſcilicet non erat, cur non reciperent) *l. de quibus ff. de legibus, & cap. In iſtis §. leges diſt. 4.* & tradunt Couarruuias *lib. 2. variar. cap. 16. n. 6.* Menoch. *de præſcript. lib. 2. præſumpt. 2. n. 1.* Mantica *de tacit. & ambigu. conuention. lib. 5. tit. 13. n. 35.* Mandoſ. *regul. 23. Cancellar. q. 1. n. 4. & ſeqq.* Valentia *tom. 2. diſp. 7. q. 5. punct. 5. q. 4.* Medina *par. 2. q. 90. art. 3. ad 2.* & Azorius *tom. 1. Inſtit. moral. lib. 5. cap. 4.* Quia lex cenſetur eſſe lata ſub conditione ſi recipiatur (vt præter alios dixit Dominicus *in cap. 1. de Tregua, & pace gloſſ. 2. circa finem*) cum lex, quæ non recipitur, non videatur, præſertim poſita hominum fragilitate, bono communi conuenire.

11 Vbi aduerte, quod (cum prædicta obligatio requirendi ſingulis annis Religioſos fugitiuos, & eiectos imponitur omnibus Superioribus Religionis, atque etiam immediatis Superioribus Monaſterij) nomine
12 Abbatum ibi primo loco intelligantur Abbates, & Priores, aut Viſitatores, aut qui præſident Conuentibus, & Comitiis (ſcilicet Capitulis generalibus celebrandis) ſecundo loco intelligantur Abbates, & Priores minores ſingulis Monaſteriis, Cœnobiis, Domiciliis, aut Collegiis præfecti; Abb. *in d. cap. finali de Regular. n. 3.* Cardinal. *ibidem n. 2. q. 6.* Bellamer. *num. 2.* Rodericus *tom. 1. quæſt. regul. q. 3. art. 5.* & alij, quos ſequitur Azorius *tom. 1. Inſtit. moral. lib. 12. cap. 17. q. 2. circa finem.*

13 Aduerte ſecundò, quod, cum *in d. cap. finali de Regularib.* præcipitur Prælatis, vt dictos eiectos in locis competentibus apud eadem vel alia eiuſdem Religionis monaſteria teneant, nomine locorum competentium intelligantur carceres, aut ſimiles domus, in quibus prædicti eiecti in pœnam ſuorum delictorum, ab aliis Religioſis ſeiuncti vitam degant; Archidiacon. *in cap. Abbates 18. q. 2. n. 3.* Abbas *in eodem cap. finali de Regularib. n. 1. notabil. 4.* Henricus *ibidem n. 7.* & alij paſſim Canoniſtæ.

14 His tamen non obſtantibus.

Reſpondetur, contrarium (quod docent Sylueſter *verbo Apoſtaſia q. 6. n. 10. & verbo Religio 6. q. 12. n. 12.* S. Bonauentura *in Regulam S. Franciſci c. 14. circa finem,* Vbertus *in Regulam S. Auguſtini q. 99.* Addentes *ad Nauarr. conſil. 77. de Regular.* Molina *de Iuſt. & Iur. tom. 1. diſput. 140. col. vltima verſ. Nauarrus in cap. non dicatis,* Vaſquez *1. 2. diſput. 165. cap. 8. n. 87.* Sot. *de iuſt. & Iur. lib. 7. q. 2. art. 1. circa fin.* Graff. *part. 1. deciſ. lib. 3. cap. 5. num. 147. & conſ. 7. lib. 3. tit. 1.* Layman *lib. 4. Theol. moral. tract. 5. cap. 11. n. 6* Philiarch. *tom. 1. de offic. Sacerd. part. 2. lib. 1. cap. 21.* Bonacin. *de clauſur. q. 2. punct. 12. §. 2. n. 1.* Contad. *part. 1. Reſp. quæſt. 285.* Nouarius *in ſumma Bullar. tit. de eiectis, & Apoſt. n. 27.* Fauſtus *lib. 6. theſ. Religioſ. quæſt. 226.* Donat. *in praxi reg. Regular. par. 2. tract. 8. quæſt. 25.* Bordon. *in controuerſ. moral. 8. num. 20.* Leſſ. *de iuſt. & iur. lib. 2. dub. 15. num. 111.* Suar. *de cenſ. diſp. 27. ſect. 5. num. 20.* Sanch. *lib. 6. moral. cap. 9. num. 30.* Cordub. *in Reg. S. Franciſci cap. 2. quæſt. 25. num. punct. 3.* & alij, quos ſequitur Paſſarellus *in Priuilegijs minimorum cap. 16.*) eſſe multò probabilius, ſcilicet quod Religioſus, etiam eiectus per definitiuam ſententiam abſolutè, teneatur redire ad Religionem, præſertim ſi ſuis Superioribus ad id requiratur. Vide, quæ dicebam *infra ſect. 70. in Corollariis Corollar. 6.*

Primo probatur; quia, ſi nolit redire, poteſt & debet 15
excommunicari, tanquam contumax (vt expreſſe habet textus *in d. cap. finali de Regularib.* iam renouatus a S. Congregationis Concilij decreto iuſſo Vrbani editoro, vbi ſupponit Concilium, quod is ſaltem tunc ad Religionem redire teneatur: Non enim Concilium imponit ei nouam obligationem, ſed eius Superioribus, vt ſcilicet eum quærant, & redire compellant; loquitur autem ſimul cum prædicto decreto innouante de omnibus eiectis, (etiam niſi iuſtè, diffinitiuéque, ex iuris ordine ſeruato eiecti fuerint, dummodo tamen in eiectis huiuſmodi ſubſit ſpes euidens emendationis ex literis ſaltem teſtimonialibus Ordinarij, cuius conſcientiam in his literis concedendis S. Congregatio ſeriò onerauit) & de omnibus fugitiuis: ergò per eiectionem in eiecto obligatio redeundi ad Religionem extincta non eſt, ſed nihilominùs in ipſa Religione poteſtas Iuriſdictionis, vt illum iterum ad ſe reuocet, manet; & ille etiam eiectus votis, quæ in Religione emiſit, obſtrictus perſeuerat. Alioquin fruſtrà præciperetur Prælatis Regularibus requirere, & reducere ad Religionem eiectum, quandò eſt emendatus, ſi non teneretur iſte ſe emendare, & ad Religionem redire.

Secundò probatur; quia ex vi votorum, & Profeſſionis ſuæ tenetur manere in Religione ſua, quamdiu vixerit: ergo quantum in ſe eſt, tenetur id efficere, & impedimenta remouere, ac perindè (cum iam facta ſit ipſi poteſtas redeundi) tenetur redire, vt præſtet ſcilicet quod Deo promiſit.

Confirmatur quia priùs in tantùm ſolùm excuſabatur, in quantum non eſſet in ipſius poteſtate ibi manere; ergo cum ipſi id iam requirentibus ſuis Superioribus factum ſit poſſibile, recurrit vis ſuæ prioris obligationis.

Confirmatur ſecundò; quia eiectus per eiectionem 16
non ſoluitur à vinculo votorum Religionis; ergo neque ſoluitur ab obligatione tendendi ad perfectionem, atque adeò ſe corrigendi, & redeundi ad Religionem. Antecedens patet, quia Prælatus Religionis non poteſt prædicta vota relaxare, neque etiam poteſt Summus Pontifex abſque cauſa vrgentiſſima; Molina *de iuſt. & Iur. diſput. 140. §. quando verò* Rodriq. *tom. 1. quæſt. Regul. 1. quæſt. 50. articul. 19.* Suarez *de cenſur. diſputat. 21 ſect. 1. numer. 20.* Vaſquez *1. 2. diſput. 165. numer. 87.* Ledeſma *par. 2. ſummæ tract. 10. cap. vltim. dub. 2.* Corduba *in Regul. S. Franciſci cap. 2. quæſit. 21. punct. 3.* Leſſius *de Iuſt. & Iur. lib. 2. cap. 41. dub. 15. numer. 113.* Azor. *par. 1. lib. 12. cap. 16. quæſt. 4. & 7.* Sanchez *lib. 6. moral. cap. 9. num. 27.* Donat. *in praxi par. 2. tract. 8. de eiectis quæſt. 23. & ſeqq.* Bordon. *controuerſ. moral. 8. num. 18.* & alij communiter. Conſequentia probatur; quia per vota Religionis eſſentialia ſuſcipitur obligatio tendendi ad perfectionem, cum ſuſcipiatur ſtatus Religioſus, qui eſt ſtatus tendens ad perfectionem. Doctores communiter cum S. Thoma *2. 2. quæſt. 84. art. 5. in corpore*: Ergò ſi durant vota, durat etiam & obligatio tendendi ad perfectionem atque adeò ſe corrigendi, & redeundi ad Religionem.

Non obſtat, quod eiiciatur extra Religionem, ſicque extra communionem in diſciplina Regulari; quia per hoc ſolum fit, quod de facto non admittatur ad exercendos illos actus, quibus in communi vita Regulari tenditur ad perfectionem, non autem quod liberetur ab obligatione de tendendo ad perfectionem; quia, cum vota contineant promiſſionem de ducenda vita religioſa Deo factam, ſicque de

cendendo

tendendo ad perfectionem, non relaxatur hæc promiſſio, ſicque remanet obligatio, quæ per illam inducitur de ducenda vita religioſa, & de tendendo ad perfectionem.

17 Tertiò probatur; quia, facto diuortio per ſententiam diffinitiuam, coniux nocens tenetur redire, ſi coniux innocens velit eum in gratiam recipere, & ſibi reconciliare: ergò ſimiliter Religioſus, per ſententiam abſolutè eiectus tenebitur reuerti, ſi Religio illum velit recipere. Probatur antecedens; quia ſic communiter tradunt DD. Gloſſa *in cap. ex literis de diuortio verbo redire*, Oſtienſis *ibidem numer.* 2. Io. Andreas *numer.* 1. Abbas *circa finem*, Alexander *num.* 20. Ancharan. *numer.* 10. Henricus *num.* 13. Cardinalis *in fine*, S. Thomas *in* 4. *diſtinct.* 35. *q. vnica articul.* 6. *ad* 3. S. Bonauentura *ibidem articul. vnico quæſt.* 5. Durandus *quæſt.* 2. *articul.* 1. *numer.* 6. S. Antoninus 3. *par. titul.* 1. *cap.* 21. §. 6. Angelus *verbo matrimonium* 4. *numer.* 3. Syluester *verbo diuortium quæſt.* 10. & alij communiter; quia coniux innocens non eſt per diuortium priuatus iure ſuo; cum illud in odium coniugis adulteri, & in fauorem ipſius factum ſit; Quod autem in fauorem alicuius factum eſt, non debet in eius damnum retorqueri *ex Regula Iuris* 61. *in* 6. *& l. quod fauore Cod. de legib.* & cum pœna (prout eſt diuortium) immunitatem coniugi adultero tribuere non debeat, *l. Relegatorum in fine ff. de interdictis & relegatis*; & cum contra rationem ſit, quod coniux adulter ex ſuo crimine commodum reportet, *l. itaque fullo ff. de furtis*, Quodque ſententia proſit Reo, contra quem lata

18 fuit, *l. euidenter ff. de except. rei iudic.* Probatur conſequentia; quia, ſicut Profeſſio eſt ſpirituale coniugium, ita eiectio è Religione eſt ſpirituale quoddam diuortium; quapropter ſententia lata contra Religioſum eiectum ſuffragari non debet illi, ſed ſoli Religioni, quæ (cum per profeſſionem emiſſam ius acquiſiuerit in Religioſum) cogere poteſt illum, quod reuertatur. Quin etiam dicendum, quod non ſit tutos in conſcientia, niſi ſe correxerit & ſe Religioni, vt teadmittatur, præſentauerit, ita vt per ipſum reuera non ſtet; vel niſi cum ipſo à Papa fuerit diſpenſatum ſi non quo ad vota eſſentialia (in quibus Papa non diſpenſat, niſi ex vrgentiſſima cauſa) ſaltem quo ad vitam clauſtralem. Vide *etiam infrà ſect.* 70. *Corollar.* 6.

Atque hinc, & ex dicendis mox infrà reſpondetur ad rationes aduerſariorum oppoſitas.

OBIECTIONES.

19 Obiicies: Per ſententiam in Religioſum eiectum à Prælatis Regularibus latam abſoluitur Religio ab obligatione illum retinendi, & etiam abſoluitur eiectus ab obligatione permanendi in Religione: ergò (ſicut Religio non tenetur illum recipere; quamuis eiectus petat, quod recipiatur) ita nec eiectus tenebitur redire; quamuis Religio petat, quod redeat; aliàs ſententia claudicaret, atque adeò iuſta non eſſet.

Reſpondetur: Nego ſecundam partem antecedentis; quia per prædictam ſententiam latam non tollitur obligatio ex vtraque parte, ſed tantùm ex parte Religionis, quæ non tenetur eum recipere; cum prædicta ſententia ſit lata in fauorem Religionis, & in odium, ac pœnam Religioſi delinquentis: Quapropter eadem prædicta ſententia (licet videatur claudicare) non tamen eſt iniuſta; quia ſententia debet fauere Innocenti, & non Reo, ſeu nocenti, & conſequenter debet fauere Religioni, (quatenùs poſſit eiectum repetere) & non Religioſo delinquenti (quatenus debeat admitti, quotieſcumque voluerit redire) adeò quod, ſi aliter ſententia ferretur, illa iniuſta & iniqua foret.

20 Obiicies ſecundò: *In cap. quod ſemel* 6. *quæſt.* 4. dicitur, quod ſtandum ſit ſententiæ ſemel latæ (in qua vtrique parti libertas conceditur) donec illa ſententia à Superiore fuerit renocata; ſed per ſententiã eiectionis tam Religioni eiicienti Religioſum, quàm Religioſo eiecto è Religione conceditur libertas; ergò, donec talis ſententia non fuerit retractata, Religioſus eiectus eſt in libertate ſua non redeundi ad Religionem, quamuis Superiores Religionis velint quod redeat ad Religionem.

Reſpondetur; Nego minorem, quia per ſententiam illam latam libertas conceditur ſolùm Religioni, vt non teneatur ſcilicet eiectum ampliùs recipere, cum prædicta ſententia lata ſit in fauorem Religionis innocentis, & non in fauorem eiecti nocentis, vti patet ex dictis.

Obiicies tertiò: Religio per ſententiam latam ceſſit Iuri, quod habebat in Religioſum eiectum: ergò non poterit ampliùs eum cogere, quod redeat ad Religionem. 21

Reſpondetur: Nego antecedens, quia ſolùm per ſententiam latam Religio liberata fuit ab onere illum alendi, & retinendi, non autem per hoc etiam voluit, ſe omninò eximere à Iuriſdictione, quam per profeſſionem acquiſiuit in Religioſum eiectum, vti patet etiam ex dictis.

Obiicies quartò: Religioſus, quamuis ſua culpa eiectus fuerit è Religione, per eiectionem tamen ipſius culpa punita fuit, ergò non debet, neque poteſt ampliùs cogi, quod redeat ad Religionem; cùm iam delictum ſit debita pœna punitum, & cum pro eodem delicto non debeat quis duplici pœna puniri, *cap. at ſi clericis de Iudiciis*, & cum qui ſentit onus, vel incommodum, debeat etiam ſentire commodum illi annexum, *cap. qui ſentit de Regular. b in* 6. *& l. ſecundum naturam ff. eodem.* 22

Reſpondetur: Nego conſequentiam, quia per hoc Religioſus eiectus non iterum punitur, ſed adhuc iuſtè cogitur, quod redeat ad Religionem: Nam cum in Religione profeſſionem emiſerit, hoc ipſo ſe obligauit ad permanendum in illa, quamdiu vixerit, ex parte ſua, & quamdiu Superior voluerit, ſicque hoc ipſo etiam ſe obligauit, quod redeat ad illam, ſi Superior ita ipſi præceperit: Quapropter cum ex dictis adhuc remaneat Religioſus, ſeu Religionis votis obſtrictus, adhuc tenetur præſtare obedientiam Superiori, ſi Superior præcipiat, quod iterum ad Religionem redeat, & iterum ſub obedientia viuat.

Obiicies quintò, ſeruus ſi à Domino eiicitur, efficitur ſui Iuris, nec ampliùs eſt ſub poteſtate Domini, qui poſſit illum iterum redigere ad ſeruitutem; ergo ſimiliter Religioſus, ſi à Religione expellatur, redditur ſui Iuris, nec ampliùs erit ſub poteſtate Prælati Regularis, qui poſſit illum iterum reducere ad Religionem: Quæ ratio magis vrget in Religioſo eiecto, qui poſt debitam emendationem petit admitti ad Religionem, & iterum reiicitur, quem propterea liberari à voto paupertatis, & obedientiæ, & poſſe tutò in ſæculo manere, docent Sotus *de iuſtitia lib.* 7. *q.* 2. *art.* 5. *ad* 5. Aragonius 2. 2. *q.* 88. *art.* 3. *verſ. Hucuſque diximus*, Angles *in floribus* 2. *par.* vbi agit *de voto q. vnica art.* 2. *difficult.* 8. Sayr. *in claui regia lib.* 10. *cap.* 9. *num.* 17. *& ſeqq.* Conradus *part.* 2. *reſponſ. q.* 285. & alij complures. 23

Reſpondetur: concedo antecedens: at nego conſequentiam, & diſparitas eſt; quia ex dictis Religioſus, & qui in Religione profeſſionem emiſit, non poteſt à vinculis voti liberari; nec per eiectionem deſinit eſſe Religioſus; nec Prælatus Religionis poteſt facere, quod, qui eſt Religioſus, fiat non Religioſus, ſeu de Monacho fiat non Monachus; at verò ſeruus poteſt à Domino manumitti, & effici abſolutè liber, ſeu ſui Iuris.

Obiicies

24 Obiicies ſextò, Superiores non poſſunt eiecto, cum eum ex ipſorum poteſtate, cura, & obedientia eiecerint, quidquam præcipere: ergò neque etiam poterunt eum cogere, quod redeat ad Religionem.

Reſpondetur, nego conſequentiam; quia, licet Religioſus eiectus in aliis non teneatur obedire ſuis ſuperioribus, qui ipſum extrà ipſorum curam proiecerunt; quia, vtpotè eiectus, non ducit vitam religioſam, ſeu clauſtralem, ſcilicet in clauſtris ſimul cum aliis Religioſis; nihilominùs ſi à ſuis ſuperioribus iubeatur, quod redeat ad Religionem, tenebitur obedire; quia in ſubſtantia remanet Religioſus, cum vota, quæ ſemel emiſit in Religione per profeſſionem, extincta non fuerint per eiectionem, vti dicebam. Vide Molinam *de Iuſt tom.1.diſp 140.col.vltima verſ.Nauarrus in cap.Non dicatis*, & Rodericum *tom.1. quæſt. regular.q 30.art.20*, quatenùs aiunt, quod Religioſus eiectus tutus ſit, ſi conetur taliter viuere, vt dignus ſit, qui iterum admittatur, paratúſque ſit in eadem Religione Prælatis obedire, ſi ſublatis impedimentis iterum admittatur; Vide etiam Azorium *tom 1. inſtit moral.lib 12.cap.16. quæſt.11.* quatenùs ait, quod Religioſus eiectus, quamuis abſque Religione ſit, quia eſt per iuſtam ſententiam è Religione depulſus, ſit tamen propriè & verè Religioſus, (ſicut Epiſcopus ſua Eccleſia ſpoliatus, eſt verè, & propriè Epiſcopus) ſicque ſit tribus votis obſtrictus, vt hoc ipſo debeat eo animo eſſe; vt ſuperioris iuſſis obtemperet, ſi ea facta fuerint ipſi.

Vide & etiam omninò *citat. cap. final. de Regular.* vbi diſponitur, quod poſſint ſuperiores, etiam cenſuris, cogere eiectum ad redeundum.

25 Nec poteſt dici, quod hæc diſpoſitio non ſit vſu recepta; quia (vt omittam, quod innouata iam ſit in decreto de Apoſtatis, & eiectis, vbi declaratum fuit, quod locum habeat etiam in eiectis iuſtè in perpetuum per ſententiam diffinitiuam Ibi: [Poſtremò cenſuit eſſe innouandam, & ſuæ Beatitudinis authoritate innouat conſtitutionem fel. record. Gregorij IX. relatam *in cap final.de Regularib.* At præterea declarat, eam conſtitutionem in iis quoque vendicare ſibi locum, ſeruandámque eſſe, qui iuſtè, diffinitiuéque, ac iuris ordine ſeruato repulſi fuerint.] Ibi Pontifex non diſponit de nouo, ſed ſuppoſita facultate ſuperiorum reuocandi eiectos, & ſuppoſita obligatione iſtorum ad redeundum (quæ prouenit ex obligatione votorum) monet Prælatos Regulares de ſua obligatione, & dat illis facultatem adhibendi cenſuras contra prædictos eiectos: vnde non eſt eadem ratio de ſeruo manumiſſo; quia, facta manumiſſione, remanet is omninò liber; at in eiectis autem remanet obligatio votorum, vti dicebam.

26 Aduerte tamen, quod (cùm prædictum decretum de Apoſtatis, & eiectis moderetur *citat. cap.final. de Regular.* quatenùs ſcilicet obligat Religionem recipere eiectos, niſi quando ſpes adeſt euidens correctionis eorum) fit, quod neque teneatur eos perquirere, & reducere, niſi quando extiti eadem ſpes euidens correctionis eorumdem, ſecundùm quam moderationem intelligendum eſt *dictum cap. finale*; quapropter Religio non tenetur eos perquirere, & reducere, quando non habet notitiam talis ſpei (ſicuti notant Doctores, quos ſequitur Leander à Murcia *in cap.2. Regulæ Sancti Franciſci cap.16. num.13.*) quia, ſtante incorrigibilitate (cum incorrigibilis ſemper præſumatur, talis donec contrarium conſtet, *cap. Mandata, & cap.Ex ſtudiis de præſumptione*,) adeſt ſemper violenta præſumptio contrà ipſos, tum quia, cum per ſententiam ſint declarati incorrigibiles, præſumptio ſtat pro re iudicata, *cap. Cum inter de ſententia & re iudicat.* Tum quia, cum teneatur ſe corrigere, & ad Religionem redire, donec non petet admitti, ſignum euidens eſt, quod perſeuerer in ſua incorrigibilitate.

SECTIO XXXVI.

An Religioſus eiectus è Religione, quæ nolit ipſum, quamuis ſe correxerit, iterum admittere, teneatur ad aliam Religionem tranſire?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus eiectus à Religione, quæ nolit ipſum, quamuis ſe correxerit iterum admittere, non tenetur ad aliam Religionem tranſire contra Syluestrum, Armillam, ſanctum Antonium, & alios.*

2 *Nullus Prælatus nec inferior, nec ſupremus poteſt cogere vllum Religioſum ad tranſeundum ad aliam Regulam ſtrictiorem; tum quia quis cogi non poteſt ad creſcendum per aſcenſum ad Religionem, quam non eſt profeſſus.*

3 *Neque cogi poteſt ad aliam ſiue æqualem, ſiue etiam laxiorem; quia ſimiliter non vouit eam; & nemo cogi poteſt vouere.*

4 *Summus Pontifex neque poteſt cogere vitam monachalem agentes ad ingrediendam, & profitendam aliam Religionem.*

5 *Superior non poteſt iubere ſubdito ſuo Regulari propter delicta etiam incorrigibilitatis, vt ingrediatur aliam Religionem.*

6 *Eiectus non tenetur ingredi aliam Religionem, etiam ſi laxior fuerit Religione, à qua fuit deiectus etiam ſi Pontifex id ipſi concedat; quia hoc ipſe non vouit.*

7 *Religioſus eiectus, qui citra probabile ſalutis periculum in ſæculo viuere non poteſt, in ſententiam ſancti Bonauenturæ tenetur tranſire ad aliam Religionem. At regulariter nullo iure qui eſt per ſententiam iuſtam eiectus, poteſt cogi ad aliam Religionem tranſire.*

8 *Vota, quæ emittuntur in Religione, debent voluntariè emitti: conſequenter Prælati Regulares non poſſunt obligare eiectum, vt ingrediatur aliam Religionem.*

9 *Reus, ſeu delinquens non poteſt per ſententiam diffinitiuam in pœnam ſuorum delictorum obſtringi, quod fiat Religioſus; cum profeſſio debeat eſſe voluntaria, conſequenter neque poterit eiectus obſtringi, quod aliam Religionem ingrediatur.*

10 *Religioſus eiectus, licèt cauſam dederit, vt eiiciatur, nihilominùs dum ſe correxerit, & fecerit vt eiiciatur, nihilominus dum ſe correxerit, & fecerit quantum eſt in ſe, vt readmitteretur, ſatisfacit propriæ obligationi, & ſtante Religionis recuſatione redditur ipſi impoſſibile, quod viuat regulariter, & redeat ad Religionem ſicut deberet. Conſequenter non tenetur redire, neque aliam ingredi; quia ex vi profeſſionis ſe tantùm obligauit Religioni, à qua eiectus eſt.*

11 *Religioſus, cum Religionem profeſſus eſt, non obligauit ſe ad viuendum religioſè in genere, vt ſupponitur in argumento; & quatenùs ſe obligaſſet, non ideò ſi non poteſt permanere in vna Religione, debet ratione voti emiſſi tranſire ad aliam, quia iſte talis adhuc viuit religioſè.*

12 *Religioſus tranſtulit ſui Dominium in Deum quoad regulares obſeruantias, & conſtitutiones non omnes, ſeu quaſcumque, ſed quoad certas, ſeu quaſdam, quas ſolas vouit.*

13 *Religioſus, qui animum tendendi ad perfectionem*

ſecundùm

ſecundùm regulas non habet, eſt in ſtatu peccati mortalis; at qui vult remanere in ſæculo itavt non curet emendari, & iterum recipi in Religionem, quam vouit, non habet ſaltem animum, non in aliam, quam non vouit.

14 *Religioſus ob ſua delicta eiectus è Religione, tenetur curare quod in ſuam Religionem iterum recipiatur, vel quod ad aliam admittatur.*

15 *Religioſus vt poſſit à clauſtro penè abſolui, neceſſe eſt, vt ad aliud monaſterium, vel ad curam animarum transferatur.*

16 *Is, qui propter culpam ſuam eiicitur à Prælato adhuc eſt ſubditus, ſicut ouis morbida, quæ, licèt expulſa à grege, adhuc eſt Paſtoris.*

17 *Religioſus eiectus à Religione ter, cum in ſententia ſancti Bonauenturæ non poſſit ampliùs recipi declarat hanc clauſulam referri ad eiectum, non ad Prælatum, cui facultas non tollitur repetendi illum, ſi non transierit ad alias.*

18 *Religioſus eiectus à Religione tenetur totis viribus procurare, & humiliter petere, quod iterum ad Religionem à qua fuit eiectus, recipiatur, & diſponere ſe, quod aptus reddatur; quia nemo debet ex delicto ſuo reportare commodum.*

19 *Religioſus eiectus, licet Religio liberetur ab obligatione erga illum ipſe tamen non liberatur ab obligatione circa Religionem, quam fuit ſemel profeſſus; & conſequenter non poteſt in ſæculo, & in ſtatu Clericatus ſaluari, niſi adſit ſpecialis Pontificis diſpenſatio ob iuſtam cauſam, & rationabilem ipſi conceſſa*

20 *Superior quod poſſit cogere Religioſum propter eius delicta ad ingrediendam aliam Religionem præter ſanctum Bonauenturam, tenent etiam non improbabiliter alij Doctores.*

21 *Religiones aliquæ, quod à Sede Apoſtolica habeant priuilegium, vt poſſint ſubditos ſuos Religioſos compellere ad ingrediendum aliam Religionem propter grauia delicta, ob quæ meritò per ſententiam diffinitiuam eiiciuntur, tenet Sanct. Bonauentura in expoſitione regulæ Sancti Franciſci.*

22 *Superiores Regulares ſecundùm prædictos Doctores præcipiunt eiectis vt ad aliam Religionem tranſeant, non auctoritate propria, ſed auctoritate ſummorum Pontificum, qui talem facultatem ipſis conceſſerunt.*

23 *Prælati Regulares poſſunt etiam de iure communi ſuos ſubditos Religioſos propter eorum crimina, quando per ſententiam diffinitiuam iuridice latam, eos eiectunt à Religione, obligare ad ingreſſum alterius Religionis, eoſque abſoluere à votis ſuæ Religionis, cum conditione, quod aliam Religionem ingrediantur.*

24 *Sententia negatiua in principio ſectionis allata Auctori magis probatur, prædictis non obſtantibus, ſaltem ex eo, quod profeſſio, ſeu vota ſolemnia in quacumque Religione debent eſſe voluntaria.*

25 *Religioſus eiectus à Religione ſi in principio ſui ingreſſus vouerit Religionem in communi, ſecundùm ſanctum Bonauenturam, & alios tenetur ingredi aliam Religionem; at probabilius eſt oppoſitum, quia hoc votum Religionis in communi extinctum fuit per profeſſionem factam in prima Religione, in quam ingreſſus eſt.*

26 *Votum Religionis in genere, ſeu in communi ſufficienter impletum fuit per ingreſſum in Religionem determinatam.*

27 *Eiectus remanet verè Religioſus, cum remaneat obſtrictus tribus votis ſubſtantialibus Religionis.*

28 *Mens ipſius eiecti non videtur fuiſſe, ſe obſtringere ad ingreſſum alterius Religionis, ſi poſt profeſſionem contingeret, quod eiiceretur ex iſta, niſi fortè id expreſsè cogitauerit, & apud ſe ſtatuerit, cum voueret; &c.*

Reſpondetur, quod (quamuis affirment Syluester *verbo religio 6. quæſt. 12.* Armil. *eodem verbo n. 15.* Sanctus Antoninus *3. parte titul. 1. cap. 4. circa finem,* Corduba *in regula in ſancti Franciſci cap. 2. quæſt. 21. punct. 3.* Fridericus de Senis *conſil. 38. mendicant. verbo eiicere in fine Annot.* S. Bonauentura *in regula ſancti Franciſci quæſt. 14. in fine,* Altiſiodoren. *lib. 3. ſumma tractat. 21. quæſtione penultima,* Tabiena *verbo religio num. 26.* Angelus *verb. religioſus num. 41.* Paſſarellius *ad priuil. Minimorum cap. 26.* & alij, ex eo, quia putant, eum eſſe obligatum Religioni in genere, ſeu in communi) Probabilius tamen negent Sotus *de iuſtit. & iure lib. 7. quæſt. 2. art. 1. ad 3. Argumentum in fine* (vbi ait, quod qui poſt ſolemne votum, tanquam incorrigibilis, è Monaſterio depellitur, quamdiù per ipſum ſteterit, quominùs recipiatur, non ſit tutus in conſcientia, ſed teneatur ſe emendare, & in viam redire, quia cum ex colpa ſua fuerit depulſus, quamdiù in tali culpa perſeuerauerit, verſabitur in periculo ſalutis, ſed ſi, correcta vita, ad clauſtra rediens non admittatur; tutus maneat in ſæculo: quapropter ad mentem Soti non tenebitur tranſire ad aliam Religionem) Nauarrus *commentar. 2. de regularibus num. 36.* (vbi inquit, quod talis Religioſus ad aliam Religionem tranſire nullo iure cogatur) & *commentar. 4 de regularibus num. 21.* (vbi ſcribit, 2
quod nullus Prælatus, nec inferior, nec ſupremus poſſit cogere vllum Religioſum ad tranſeundum ad aliam regulam ſtrictiorem; tum quia quis cogi non poteſt ad creſcendum per aſcenſum ad Religionem, quam non eſt profeſſus, *cap. Geſta cum Gloſſa diſt. 74.* Tum quia non vouit illam, & hæc res eſt voti, non præcepti *cap Integritas 32. quæſt. 1.* Neque quis co- 3
gi poteſt ad aliam, ſiue æqualem, ſiue etiam laxiorem; quia ſimiliter non vouit eam, & nemo cogi poteſt vouere) & *conſil. 16. de regularibus num. 5.* (vbi docet, quod neque etiam Pontifex poſſit coge- 4
re vitam monachalem degentes ad ingrediendam, & profitendam aliam Religionem) & *num. 6.* (vbi ait, quod omnes Doctores in hoc conueniant, Religioſum ſcilicet cogi non poſſe ad profitendam nouam regulam, quam priùs ipſe non vouerat) & *conſil. 77. num. 2.* (vbi inquit, quod ſuperior non poſſit iube- 5
re ſubdito ſuo regulari propter delicta; etiam incorrigibilitatis, vt ingrediatur aliam Religionem) Molina *diſputat. 190. verſ. Nauarrus*, vbi docet, quod 6
electus non teneatur ingredi aliam Religionem, etiam ſi laxior fuerit Religione, à qua fuit deiectus, & etiamſi Pontifex id ipſi concedat; quia hoc ipſe non vouit) Leſſius *de Iuſtitia & iure libr. 2. cap. 41. dubit. 15. num 121. & 124.* (vbi tradit, quod eiectus non teneatur intrare aliud Monaſterium, quia ad hoc ſe non obſtrinxit, ſicque quod vel teneatur redire ad ſuum, cui erat obſtrictus, vel ad nullum) Rodericus *tom. 1. quæſt. regular. quæſt. 30. art. 2.* (vbi inquit, quod obligare aliquem per ſententiam diffinitiuam, vt ſtrictiorem, ſeu etiam laxiorem Religionem ingrediatur, metas naturæ voti tranſgredi videatur; quia vota, quæ in quilibet Religione emittuntur, debent eſſe voluntaria; ſicque, ſicut non poteſt quis propter ipſius delicta in pœnam illorum obligari, vt Religionem ingrediatur, & ibi profeſſionem emittat, ita ſimiliter non poterit eiectus ad id ipſum obſtringi propter eandem dictam rationem) Azorius *tomus primus Inſtitutionis moralis libro duodecimo, capite decimoſexto, quæſtione ſeptima.* (vbi ait, quod religioſus per ſententiam iuſtam eiectus è religione, poſſit in ſæculo manere, nec teneatur ad aliam religionem

tranſire ; quia nunquàm vouit ingreſſum alterius Religionis) *& eodem cap. quæſt.*13. (vbi citans ſanctum Bonauenturam *in opuſculo de determinationibus circà Regulam ſancti Franciſci cap.* 14. *circà finem.* Docentem, quod eiectus è Religione tranſire debeat ad aliam, nec poſſit iure in ſæculo manere, interpretatur dictum
7 ſanctum Bonauenturam intelligendum eſſe de eiecto, qui in ſæculo citrà probabile ſalutis æternæ periculum viuere non poteſt) *& cap.* 17. *quæſt.* 2. (vbi ſcribit, quod nullo iure qui eſt per ſententiam iuſtam eiectus è Religione, cogi poſſit ad aliam Religionem tranſire ; quódque tribus votis ſolutus non ſit, quamuis in ſæculo commoretur.

Idémque docent Sanch. *lib.* 6. *moral. cap.* 9. *num.* 34. Graff. *conſ.* 3. *num.* 4. *de Regularib. lib.* 3. Fauſt. *lib.* 6. *Theſ. Relig. quæſt.* 206. Layman. *lib.* 4. *Theol. moral. tract.* 5. *cap* 13. *num.* 8. Donat. *in praxi rerum Regular. part.* 2. *tract.* 8. *quæſt.* 28. *num.* 1. & alij, quos citat, & ſequitur Barboſ. *ad cap. final. de Regular. num* 9.

8 Probatur, quia vota, quæ emittuntur in Religione, debent voluntariè emitti, ergò Prælati Regulares non poſſunt obligare eiectum, vt ingrediatur aliam Religionem ; cum hoc repugnet naturæ voti, quæ in voluntaria promiſſione conſiſtit.

9 Confirmatur ; quia non poteſt Reus, ſeu delinquens per ſententiam diffinitiuam in pœnam ſuorum delictorum obſtringi, quod fiat Religioſus ; cum Profeſſio debet eſſe voluntaria ex dictis ; ergò neque poterit eiectus obſtringi, quod aliam Religionem ingrediatur ; cùm & profeſſio in ea Religione debeat eſſe voluntaria etiam ex dictis.

10 Probatur ſecundò, quia Religioſus eiectus (licèt cauſam dederit, & eiiciatur nihilominùs, dum ſe correxerit, & fecerit, quantum eſt in ſe, vt readmitteretur, ſatisfecit propriæ obligationi, & ſtante Religionis recuſatione, redditur ipſi impoſſibile, quod viuat regulariter, & redeat ad Religionem, ſicuti deberet: ergò non tenetur redire ; nec tenetur Religionem aliam ingredi ; quia ex vi profeſſionis ſe tantum obligauit Religioni, è qua eiectus eſt ; ergò, ſi hoc ipſi reddatur impoſſibile, non tenetur Religionem aliam ingredi (quemadmodum qui vouit ingredi determinatam Religionem, ſi nolit illa ipſum recipere, non tenetur ingredi aliam) quamuis teneatur honeſtè viuere, & in quantum patitur ille ſtatus, vota ſeruare. Idémque dicas cum Sanchez, & aliis contra Altiſiodorenſem *in locis ſuprà citatis*, quod neque teneatur Religioſus, cuius Religio eſt extincta, ingredi aliam Religionem ; cum militet eadem ratio.

11 Obiicies: Religioſus, cum Religionem profeſſus eſt, obligauit ſe ad viuendum religiosè in genere : ergo, ſi non poteſt permanere in vna Religione, debet ratione voti emiſſi tranſire ad aliam Religionem.

Reſpondetur : tranſeat antecedens : at nego conſequentiam; quia iſte talis adhuc viuit religiosè ; cum remaneat verè, & propriè Religioſus, ſitque tribus Religionis votis obſtrictus; quamuis in pœnam ſuorum delictorum è Religione fuerit eiectus, & moretur in ſæculo.

Reſpondetur ſecundò: nego antecedens; quia falſum eſt, quod vouerit Religionem in genere, cum vouerit potiùs Religionem in particulari : quapropter ſi non permittatur viuere in illa, non propterea ratione voti emiſſi tenebitur tranſire ad aliam.

12 Obiicies ſecundò : Religioſus tranſtulit ſui Dominium in Deum, quoad regulares obſeruantias, & conſtitutiones: ergò ſi non poteſt iſtas ſeruare in vna Religione, tenebitur ſeruare in alia.

Reſpondetur ; diſtinguo antecedens ; tranſtulit ſui Dominium in Deum quoad regulares obſeruantias, & conſtitutiones omnes, ſeu quaſcumque, quas non vouit, nego antecedens: quoad certas, ſeu quaſdam quas ſolas vouit, concedo antecedens.

Obiicies tertiò : Religioſus, qui animum tenden- 13
di ad perfectionem ſecundùm Regulas non habet, eſt (vti rectè præter alios probat Nauarrus *commentar.* 1. *de Regular. num.* 10.) in ſtatu peccati mortalis : at talem animum habere non videtur is, qui vult remanere in ſæculo: ergò.

Reſpondetur : diſtinguo minorem : qui vult remanere in ſæculo, itavt non curet emendari, & iterùm recipi in Religionem, quam vouit, concedo : itavt non curet emendari, & recipi in aliam Religionem, quam non vouit, nego ; cum ad id ex dictis ratione voti emiſſi non teneatur.

APPENDIX

Ad ea, quæ ſuprà dicebantur : vbi quid dicendum, ſi Religioſus eiectus à principio vouerit Religionem in genere, non determinando hanc, vel illam Religionem in particulari ; vbi etiam an propria authoritate poſſit ad aliam Religionem tranſire ?

CÆterùm rectè noui præter prædictos Doctores, 14
quos ſuprà citabam alios complures tenere, quod
Religioſus, ob ſua delicta eiectus è Religione iterum
recipiatur, vel quod ad aliam admittatur : ita enim
tenet Federicus de Senis *conſil.* 134 (vbi ait, quod ad
hoc, vt Religioſus poſſit à clauſtro penè abſolui, ne- 15
ceſſe ſit, vt ad aliud Monaſterium, vel ad curam Animarum
transferatur,) Vbertus ſuper Regulam ſancti
Dominici (vbi, ſicuti patet ex conſtitutionibus ſuper
eandem Regulam ſancti Dominici habitis in Capitulo
generali Pariſiis celebrato 1276. *diſtinct.* 1. *cap.* 19. in- 16
quit, quod is, qui propter culpam ſuam eiicitur à
Prælato, adhuc ſit ſubditus ; ſicut ouis morbida, quæ
licèt expulſa à grege, adhuc eſt Paſtoris : vnde talis
eiectus non eſt abſolutus ab obedientia Prælati, quouſque
transierit ad aliquam Religionem, & in ea profeſſus
fuerit) S. Bonauentura *in loc. infrà citan.* (vbi lo- 17
quens de Religioſo ter eiecto è Religione, & dicens,
hunc non poſſe amplius recipi, ſubdit : Aduerte, quod
hæc clauſula refertur ad eiectum, cui adimitur ius implorandi
officium Iudicis, vt recipiatur, non tamen ad
Prælatum vti facultas non tollitur, ſcilicet repetendi
illum, ſi non transierit ad aliam) Corduba *in Expoſitione
regula ſancti Franciſci cap.* 2. *quæſt.* 21. *punct.* 3. (Vbi 18
tenet, quod eiectus è Religione teneatur totis viribus
procurare, & humiliter petere, quod iterum ad Religionem,
è qua fuit eiectus, recipiatur, & diſponere
ſe, quod aptus reddatur ; quia nemo debet ex delicto
ſuo reportare commodum, quod reportaret eiectus, ſi
poſſet in ſæculo tuta conſcientia remanere : quapto- 19
pter, licèt Religio liberetur ab obligatione ergà eiectum ;
eiectus tamen non liberatur ab obligatione
circà Religionem, quam fuit ſemel profeſſus ; & conſequenter
non poteſt in ſæculo, & in ſtatu Clericatus
ſaluari, niſi adſit ſpecialis Pontificis diſpenſatio ob iuſtam,
& rationabilem cauſam ipſi conceſſa; quod, ſi tamen
non inuenerit Religionem, quæ velit ipſum admittere,
tunc tandem ipſe poterit viuere in ſtatu Clericali.

Idémque tenent Miranda *tom.* 1. *in Manuali qu.* 52. *art.* 3. *concluſ. vnica*, *addentes ad conſil.* 77. Nauarri *de regularibus*, Saytus *libr.* 10. *de cenſuris*, *cap.* 9. *num.* 25. *& ſequentibus*, Aragonius 2. 2. *quæſt.* 88 *art.* 3. §. *Huc vſque diximus*, Zerola *in praxi Epiſcopor.* 2. *parte verbo regularis*, Angles *in floribus* 2. *part. in tractat de Voto quæſt. vnica art.* 2. *difficult.* 8. Graffiis *in deciſion. part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 147. Conradus 1. *part. reſponſionum quæſt.* 285. & Phyliarchus *tom.* 1. *part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 22. *circà finem.*

Et

20 Et quidem, quod poſſit Superior cogere Religioſum propter eius delicta ad ingrediendam aliam Religionem, tenent præter S. Bonauent. *in Regulam Sancti Franciſci qu.* 14. Anton. de Amatis *deciſ. Genuenſ.* 46. *circa finem*, & Paſſatellus *in Priuileg. Minimor. cap.* 18. quorum ſententiam probabilem iudicat Sorbus in compendio Priuilegiorum mendicantium verbo eiicere.

21 Et quod habeant aliquæ Religiones à Sede Apoſtolica Priuilegium, vt poſſint ſubditos ſuos Religioſos compellere ad ingrediendam aliam Religionem propter grauia delicta (ob quæ meritò per ſententiam diffinitiuam eijciuntur è Religione) tenet S. Bonau. *in expoſitione Regulæ S. Franciſci cap.* 2. & *in quæſtionib. ſuper eamdem Regulam qu.* 14. (vbi ait: ſed ne damnabiliter eiectus vagetur in ſæculo, ex gratia Sedis Apoſtolicæ ei, quem Religio iudicat non eſſe recipiendum, licentiam concedit ad aliam determinatam Religionem transeundi, vbi ſaluetur, ad quam tranſire tenetur, ſi poſſit; alioquin non erit in ſtatu ſalutis) & paulò pòſt (vbi inquit: & ideò, ſi demeretur in Religione, quam vouit, non retineri; cum ex facto ſuo non ſit conditio ipſius melior facta, vt poſſit eſſe liber, ſed potius deterior, oportet, quod ipſe aliam Religionem intret, & ſeruet; ſi vult ſaluari) & paulò pòſt (vbi aſſerit: ex authoritate Summi Pontificis, à cuius Iuriſdictione eiectus, non eſt exemptus, poteſt eum Religio compellere, & per cenſuras Eccleſiaſticas, vel alias pœnas corporales iure Summi Pontificis coërcere, quando non habuerit alium Iudicem Regularem, cui ſe ſubjecit, Regulam, & Ordinem illius ſtabiliter aſſumendi) & Corduba *in expoſitione eiuſdem Regulæ S. Franciſci cap.* 2. *qu.* 21. (vbi ait, quod Ordo Sancti Franciſci habeat Priuilegium, vt poſſit cogere eiectum ad ingrediendam aliam Religionem, vtque poſſit punire illum, ſi id non fecerit; ſed in ſæculo manſerit) & quidem alij.

22 Qui propter prædicti Doctores, quod Superiores Regulares præcipiant eiectis, vt ad aliam Religionem tranſeant, non authoritate propria, ſed authoritate Summorum Pontificum, qui talem facultatem ipſis conceſſerunt; Quodque, licet per eiectionem eiecti reddantur exempti à Iuriſdictione Prælatorum Regularium, non tamen redduntur exempti à Iuriſdictione Sedis Apoſtolicæ; ſicque Prælati regulares ex authoritate Summi Pontificis poſſint illis præcipere, vt ad aliam Religionem tranſgrediantur.

23 Subdunt, quod poſſint Prælati Regulares, etiam de Iure communi, ſuos ſubditos Religioſos propter eorum crimina (quandò per ſententiam diffinitiuam iuridicè latam eos è Religione eijciunt) obligare ad ingreſſum alterius Religionis, eoſque abſoluere à votis ſuæ Religionis, cum conditione, quod aliam Religionem ingrediantur; quia ſicut de Iure communi poſſunt eos obligare, vt non permaneant, neque morentur in aliquo loco (unde fuerunt eiecti) vel in aliquo alio loco iuſtis de cauſis; & poſſunt eis imponere pœnas graues, ſi non obedierint (vti patet ex communi Praxi omnium Religionum:) ita etiam poterunt de Iure communi eos obligare, vt in aliam Religionem tranſeant: Quod præceptum eis imponitur, vt pœna quædam debita ipſorum delictis; & quamuis Prælati Regulares non habeant Iuriſdictionem in Religioſum eiectum è Religione, habeant tamen Iuriſdictionem in illum (cum per ſententiam diffinitiuam volunt illum eijcere) imponendo illi, quod ad aliam Religionem tranſeat; ſicut etiam facit Iudex ſæcularis, cum fert ſententiuam condemnatoriam contrà delinquentes: Ad hoc enim vt Iudex poſſit in alterum ſententiam ferre, ſufficit, ſi tempore, quo fert ſententiam, is, qui condemnatur, ſit ipſi ſubditus, ſitque intrà ipſius Territorium.

24 Sed nihilominus adhuc mihi magis probatur ſententia negatiua Soti, Nauarri, Leſſij, Roderici, Azorij, Sorbi, & aliorum, quam *ſupra in principio ſectionis*, dicebam, ſaltem ex eo, quod Profeſſio, ſeu vota ſolemnia in quacumque Religione debeant eſſe voluntaria; cum hilarem Doctorem diligat Deus.

Petes, quid, ſi eiectus è Religione à principio ſui ingreſſus ad Religionem vouerit Religionem in communi? 25

Reſpondetur, quod (quamuis, præter S. Bonauenturam, Cordubam, & alios Doctores ſupà citatos, Sotus *de Iuſt. & Iur. lib.* 7. *q.* 2. *artic.* 1. *ad* 3. & quidam alij putent, quod eiectus è Religione in tali caſu teneatur ingredi aliam Religionem, ſi in ſua non recipiatur; quia manet votum Religionis, vti tenetur, & cui poteſt ſatisfacere; Tùm quia vouens Religionem in genere, ſi non recipiatur ab vna, tenetur ingredi aliam; Ergò & eiectus, ſi non poteſt viuere in vna, debet viuere in alia;) Probabilius tamen ſit oppòſitum (quod docent Nauarrus *conſil.* 78. *numero* 2. & *conſil.* 80. *numero* 1. *de Regularibus*, & *cap. non dicatis de Regularibus comment.* 2. *numero* 33. & *ſequentib.* & Leſſius *de Iuſtit. & Iur. lib.* 2. *capite* 41. *dubitat.* 15. *numerò* 110.)

Probatur; quia votum Religionis in genere, ſeu in communi ſufficienter impletum fuit per ingreſſum in Religionem determinatam; ſiquidem (cum ſpecies contineat genus) adimplens votum in ſpecie, adimplet etiam votum in genere, ſeu in communi; Ergò extincta tenta ſit obligatio talis voti, quæ non poteſt de nouo ampliùs reuiuiſcere, ſine noua voluntate vouentis, & ratio vlteriùs eſt; quia votum de aliqua re in genere, ſeu in communi, non eſt votum de omni ſpecie illius generis, ſed ſolùm de ipſo genere determinandi in aliqua ſpecie. 26

Confirmatur; quia eiectus remanet verus Religioſus, cum remaneat obſtrictus tribus votis ſubſtantialibus Religionis, vti toties dicebam. 27

Probatur 2. quia hoc votum Religionis in communi extinctum, fuit per profeſſionem factam in hac Religione; cum omnia vota ſimplicia commutentur in vota ſolemnia Religionis, ſcilicet in votum paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ, *cap. Scripturæ de voto*, vbi Alexander 3. inquit: [Reus fracti voti aliquatenus non habetur, qui temporale obſequium in perpetuam Religionis obſeruantiam noſcitur commutare.]

Confirmatur, quia mens ipſius eiecti non videtur fuiſſe ſe obſtringere ad ingreſſum alterius Religionis, ſi poſt profeſſionem contingeret, quod eijceretur ex iſta, niſi fortè id expreſsè cogitauerit, & apud ſe ſtatuerit, cum voueret: Quo caſu, ſi de eo conſtaret (quamuis communius, & probabilius ſit, quod debeat aliam Religionem intrare, nec poſſit in ſæculo remanere; quia illud votum non fuit per profeſſionem commutatum, cum nulla ratio commutationis ſubfuerit (oppoſitum tamen non omninò improbabile mihi videtur; cum & prædictum votum etiam, ſicut & alia, per profeſſionem vtpotè priuilegiatum, commutari videatur. 28

SECTIO XXXVII.

An Religioſus eiectus è Religione, quæ nolit ipſum, quamuis ſe emendauerit, iterum recipere, poſſit abſque alia diſpenſatione Summi Pontificis in ſæculo remanere, & cum quo habitu?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus eiectus è Religione, quæ nolit ipſum, quamuis ſe emendauerit, iterum recipere, poteſt abſque alia*

alia diſpenſatione Summi Pontificis in ſæculo remanere cum habitu tamen Clericali iuxta ordines ſacros ab ipſo eiecto receptos, quia in tali caſu non tenetur quinimò non poteſt vti habitu ſuæ Religionis, neque alterius.

2 *Quod tamen intellige de Religioſis eiectis per ſententiam diffinitiuam, non autem de Religioſis eiectis immaturè per iracundiam quamdam; quia quæ facta ſunt per iracundiam, durare non debent.*

3 *Opinio Sayri Rodriquez, Sanchez, & Tamburini, videlicet quod eiecti teneantur deferre habitum ſuæ Religionis, ſi cum eo eiiciantur, eo quod non poſſint illum propria auctoritate dimittere, Auctori non probatur; quia hoc ipſo quod eiiciuntur à corpore Religionis, priuantur etiam communicatione in habitu eiuſdem Religionis, &c. vide ibi rationes, quas affert.*

4 *Conuerſi eiecti à Religione non tenentur deferre habitum, contra nonnullos; Ad illum enim tantum tenentur ordinati.*

1 Reſpondetur affirmatiuè ex dictis *ſectione præcedenti*, habitu tamen clericali iuxta ordines ab ipſo eiecto receptos; Nauarrus *in cap. non dicatis de Regularib. commentar. 2. n. 36. & conſil. 78. n. 2. de Regul. edit. 2.* Ceſpide *de exempt. Regular. c. 21. dub. 315. n. 11.* Donatus *in praxi rer. regul. par. 2. tract. 8. de eiectis q. 41. num. 5.* Suarez *de Relig. tom. 4. tract. 8. lib. 3. c. 6. n. 14.* Leſſius *de iuſt. & Iur. cap. 41. dubit 15. n. 112.* Rodericus *tom. 1. quæſtion. Regul. q. 30. art. 11.* & Azorius *tom. 1. inſtitut. moral. lib. 12. c. 16. q. 13.*

Probatur; quia in tali caſu non tenetur, quinimò nec poteſt vti habitu ſuæ Religionis (cum ab illa iam fuerit eiectus) neque vti habitu alterius Religionis (cum iam in illa non fuerit admiſſus) ergò ſupereſt, quod vtatur habito clericali conuenienti Ordinibus, quibus ipſe eiectus initiatus fuerit.

2 Quod tamen (ſicut & alia, quæ ſuprà dicebam) intellige de Religioſis eiectis per ſententiam diffinitiuam, non autem de Religioſis eiectis immaturè per iracundiam quamdam (ſicuti rectè præter alios annotauit Nauarrus *conſ. 5. de ſtatu monachor. n. 1.*) quia; quæ facta ſunt per iracundiam, durare non debent, *cap. diuortium de pœnitentia diſtinct. 1. & cap. ſi quis iratus 2. q. 3.* Et quia ſententia probata, non ſeruato Iuris ordine, valida non eſt, *cap. ad noſtram 1. de iureiur. & l. prolatam Cod. de ſent. interlocutor.*

3 Cæterum doctrina, quam tradunt Sayr. *lib. 6. c. 9. n. 28. verb. denique*, Rodriq *tom 1. quæſt. Regular. q. 30. art. 27.* Sanchez *lib. 6. moral. c. 9. n. 55.* & Tamburin. *tom. 3. de Iure Abbat. diſp 8. q. 8. n. 10.* (ſcilicet quod eiecti deferre teneantur habitum ſuæ religionis, ſi cum eo eiiciantur, eo quod non poſſint illum propria auctoritate dimittere) mihi minùs probatur; quia, hoc ipſo, quod eiiciuntur è corpore religionis, priuantur etiam communicatione in habitu eiuſdem religionis; ſicque licet non interueniat habitus ſpoliatio materialis remanent tamen illo per ſententiam ſpoliati; tum quia, ſi illum portarent, cederet in dedecus religionis, ſi non primariò, ſaltem ſecundariò; cum, licet cedat principaliter in dedecus eiecti, cedat etiam aliquo modo in dedecus ipſius religionis; tum quia ſic abſoluè decreuit Sac. Congregatio Tridentini Concilij *in decreto de eiectis, & Apoſtatis* §. 7. Ibi: [Sic verò eiecti quamdiu non redierint ad religionem, in habitu clericali incedant.]

4 Quid autem dicendum, ſi nec in Ordinibus minoribus conſtituti ſint, ſed fuerint conuerſi, vel laici.

Reſpondetur, quod (quamuis probabiliter putent nonnulli, quos ſequitur Nouarius *in Lucerna Regular. verb. eiecti n. 7.* & Ceſpedes *de exemption. Regular. c. 21. dub. 315.* quod eiecti tunc non teneantur incedere cum habitu clericali; & fauet ipſis quædam Sac. Congregationis declaratio 1. Aprilis ann. 1618. apud Nouarium in Lucerna *Regular. verb. eiecti à Religione n. 7.* quatenùs ait, quod eiecti incedere debeant in habitu clericali, ſi in ordinibus, etiam minoribus conſtituti ſint) probabilius tamen affirment alij, quos ſequitur Donatus *in praxi rer. Regul. p. 2. tract. 8. de eiectis q. 41. n. 1.* quia decretum de Apoſtatis & eiectis loquitur generaliter, & abſolutè ſine vlla reſtrictione: ergo comprehendit omnes eiectos, ſiue ſint, ſiue non ſint in Ordinibus aliquibus conſtituti; tum quia eiecti, licet in nullo Ordine conſtituti, & nullis muneribus clericalibus deſtinati ſint, ſunt tamen verè Religioſi, & viuunt ſub obedientia Ordinarij, & gaudent priuilegio fori, & Canonis; ergo tanquam Eccleſiaſtici, debent incedere in habitu Eccleſiaſtico conformi ſtatui, & priuilegiis, quibus fruuntur. Vide, quæ dicam *infrà ſect. 70.*

SECTIO XXXVIII.

Cuinam Epiſcopo ſubiectus ſit Religioſus eiectus è Religione, quamdiu moratur in ſæculo?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus eiectus ſubiectus eſt Epiſcopo originis, quia domicilium originis eſt immutabile.*

2 *Domicilium acquiſitum per Abbatiam, Monachatum, vel quodcumque aliud beneficium non durat, niſi quamdiu quis fuerit Abbas, Monachus, vel Beneficiarius.*

3 *Religioſus eiectus à Monaſterio ſecundum Azorium, & alios, more aliorum Clericorum ſubijcitur Epiſcopo, in cuius Diœceſi tunc moratur.*

4 *Religioſus eiectus ſecundum alios poteſt ſubiicere ſe cuicumque Epiſcopo, ſcilicet originis, domicilij vel beneficij.*

5 *Religioſus eiectus à Religione quamdiu moratur in ſæculo ex probabiliori ſententia Doctorum ex vi ſui voti, ſeu profeſſionis non cecidit in obedientiam Epiſcopi, ſed ſolum tenetur illi obedire; ſicut alij de Clero; quia ſic per totum orbem vſu receptum videtur. ſecus ſi Religioſus eiectus non fuerit de monaſterio exempto.*

Reſpondetur: Epiſcopo originis; Nauarrus *comment. 2. de Regular. in cap. non dicatis n. 34. & conſil. 79. n. 4. de Regular. in nouis.* Vgolin *de poteſt. Epiſc. c. 2. §. 9. circa fin.* Riccius *deciſ. 9. n. 1. part. 3. & reſolut. 385. n. 3.* (qui ſubdit, ita ſenſiſſe curiam Archiepiſcopalem Neapolitanam) Matt. *de Iuriſdict. p. 4. caſ. 182. n. 4.* Federic. de Senis *conſ. 5. n. 2. verſ. ſecundùm hoc*, & alij, quos ſequitur Mitanda *in manuali tom. 1. q. 52. art. 4 concluſ. 2.* 1

Probatur; quia domicilium originis eſt immutabile, *l. aſſumptio ff. ad municipal.* Ergo.

Secundò, quia domicilium acquiſitum per Abbatiam, Monachatum, vel quodcumque aliud beneficium non durat, niſi quamdio quis fuerit Abbas, Monachus, vel Beneficiarius: ergo ſimiliter domicilium acquiſitum per Religionem non durat, niſi quamdiu quis fuerit Religioſus; ſicque Religioſus ſolutus à Religione redit ad priſtinum domicilium. 2

Quamuis alij (quos ſequitur Azorius *tom. 1. inſtit. moral. lib. 12. cap. 16. quæſt. 24.* Molina *de iuſt. tom. 1 diſput. 140.* qui volunt, ſententiam Nauarti locum habere quoad eiectos non exemptos, Fauſt. *lib. 6. theſ. q. 128.* Paſqualig. *in addit. ad Lauret. tit. de Regularib. eiectis, & Apoſtatis*, & Donat. *in prax. Regul. par. 3. tract. 8. q. 33. n. 3.*) putent, quod Religioſus eiectus è Religione, more aliorum Clericorum ſubiiciatur Epiſcopo, in cuius diœceſi tunc temporis moratur; ſicque nunc (cùm nomine 3

nomine Ordinarij loci,potiùs venia Ordinarius loci, in quo eiectus moratur,quàm Ordinatius loci,in quo eiectus eſt natus) dicendum videtur ex diſpoſitione decreti Sae. Congregationis *de eiect. & Apoſtat.* §.7. Ibi : ſic verò eiecti quamdiu non redierint ad Religionem,in habitu clericali incedant,atque Ordinarij loci Iuriſdictioni, & obedientiæ ſubſint ; proindéque Generalis illico expulſionis ſententiam eidem ordinario notificare teneatur. Vide (cùm decretum ſit generale)procedit tam de Religioſis exemptis,quàm de Religioſis non exemptis.

4 Quinimò alij(quos ſequitur Rodericus *tom.1.quæſt. Regul.q.30.art.15.*) volunt, quod talis eiectus poſſit ſe ſubiicere cuicumque Epiſcopo,ſcilicet originis,domicilij, vel beneficij, ſi ipſe eiectus beneficium aliquod conſecutus fuerit.

5 Vbi aduerte,quod Religioſus eiectus è Religione (quamdiu moratur in ſæculo) ex probababiliori ſententia Doctorum, vt Molinæ *diſput.* 140. Azorij *libro duodecimo cap.* 16.*q.*11. & aliorum ex vi ſui voti, ſeu ſuæ profeſſionis non deueniat in obedientiam Ordinarij (quamuis contrarium velint Paſqualigus in *loc. ſupra cit.* & alij cum Nauarro *in commentar.*2. *num.*34. *& ſeqq.* Addo quod eiectus transferre ſe non poſſit ad alium locum,præſertim mutando domicilium abſque licentia ſui Ordinarij quam ſi ſuus Ordinarius concedat,tenebitur ſuus Ordinarius de ſtatu eiecti monere nouum Ordinarium, loci ſcilicet, ad quem eiectus de nouo ſe confert, & tenebitur eiectus ſe præſentare tali nouo Ordinario;quia, inquiunt ipſi, ex verbis decreti de eiectis,& Apoſtatis,eiecti non ſolùm ſunt ſub Iuriſdictione Epiſcopi, quemadmodum cæteri clerici ſæculares,ſed etiam ſub obedientia Epiſcopi;& ideò non poſſunt ſe ſubtrahere ab obedientia Epiſcopi per mutationem loci,nec poſſunt recedere à Diœceſi Epiſcopi,niſi violent obedientiam illius ; quia ratione obedientiæ debitæ coarctantur manere intra terminos Diœceſis illius) ſed ſolùm teneatur obedire ordinario , ſicut alij de clero ; & hoc ſolùm important illa verba decreti : atque Ordinarij loci Iuriſdictioni, & obedientiæ ſubſint;& ratio eſt; quia ſic per totum orbem vſu receptum videtur; & Epiſcopi nihil peculiaris Iuris in Religioſos eiectos vſurpant ; nam iſti Religioſi eiecti in profeſſione non intendunt ſe obſtringere per totum obedientiæ Epiſcopo , ſed ſolùm ſuis Prælatis Regularibus , & mediis iſtis Romano Pontifici (qui eſt omnium Religioſorum communis Summus Superior cum ab ipſo omnis Iuriſdictio ſpiritualis ad illos deſcendat:) Quapropter, cum promiſſio , ſeu votum non operetur vltrà intentionem promittentis, ſeu vouentes non tenentur Epiſcopo obedire ex vi voti : Quod dictum præcipuè locum habet in iis eiectis , qui erant ab Epiſcoporum Iuriſdictione exempti : Nam in non exempris valdè probabilis eſt ſententia contraria Nauarri ; cum non exempti ex vi voti ſubſint Epiſcopo ; Non tamen tenentur ſe illi offerre , vt Epiſcopus ipſos dirigat ſpecialiter , & ipſi ab Epiſcopo dependeant ſpecialiter, vltra quam Clerici, ſæculares , quemadmodum contendit Nauarrus , quia ſicuti dicebam hunc modum viuendi extrà Religionem minimè vouerunt ; ſicuti neque propter eamdem rationem tenentur , ex vi voti ad aliam Religionem tranſire , quin neque poſſunt à Romano Pontifice ad id compelli quemadmodum etiam idem Nauarrus *docet conſil* 17. *de Regularibus* , & nos *ſuprà* ſuo loco dicebamus. Vide etiam , quæ dicentur *infrà ſect.*42.*& ſect.*50.*in Corollarijs Corollar.*6.

SECTIO XXXIX.

An Religioſus eiectus è Religione , ſi nulla ſpes ſit, quod ad priorem Religionem iterum admittatur , poſſit propria voluntate, abſque vllius licentia ad aliam Religionem tranſire?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus eiectus è Religione , ſi nulla ſpes ſit, quod ad priorem Religionem iterum admittatur , poteſt propria voluntate abſque vllius licentia tranſire ad aliam Religionem , etiam ad laxiorem ; quia per diffinitiuam ſententiam extincta eſt obligatio, qua tenebatur Religioni : contra Angelum , Tabienam , & alios aſſerentes , Religioſum eiectum non poſſe tranſire ad Religionem æqualem , vel laxiorem , niſi cum licentia ſuorum Superiorum , & contra Cordubam , & Suarez ſentientes , id non poſſe facere , niſi cum licentia ſummi Pontificis.*

2 *Coniux innocens monitus ſi nolit poſt latam diuortij ſententiam Coniugem adulteram emendatam ſibi reconciliare , poteſt Coniux adultera ingredi Religionem ; ita vt poſt profeſſionem in illa emiſſam non poſſit exindè ampliùs reuocari , cum in tali caſu videatur adultera , à Coniuge innocente conceſſa licentia.*

3 *Coniux innocens poſt diuortium licet habeat facultatem reuocandi Coniugem adulteram ad ſecum habitandum , ſi tamen nolit id facere , non propterea habet ius in illam ita ſtrictum , vt adultera , quaſi ligata non poſſit ingredi Religionem.*

4 *Religioſus eiectus , ſi prior Religio nolit ipſum iam emendatum recipere , poteſt remanere in ſæculo.*

5 *Religioſi eiecti , vel egreſſi de ordine fratrum Minorum ex indulto Innocentij IV. poſſunt tranſire ad alios ordines approbatos , præterquam quod ad Ordines ſancti Auguſtini Templariorum Hoſpitaliorum , & aliorum Religioſorum arma portantium , deferendo tamen literas teſtimoniales Generalis , vel Prouincialis.*

6 *Profeſſio dictorum eiectorum fratrum Minorum in in alia Religione ſine dictis literis teſtimonialibus eſt nulla ; quia cum aliquid debeat confirmari , ita tamen quod debeat præcedere inquiſitio , confirmatio non eſt valida , niſi præcedat inquiſitio contrà Rodericum ſentientem contrarium.*

7 *Facultas cum conceditur faciendi aliquid , adiecta tamen certa forma , ſi ea non ſeruetur , geſta ipſius non valent.*

8 *Contraria ſententia , quod ſcilicet eiectus non poſſit propria auctoritate ad aliam Religionem tranſire, non eſt omninò improbabilis.*

9 *Neque erat omninò improbabilis antè prædictum decretum de eiectis, quia eiectus, vel corrigebatur,& tunc tenebatur redire ad propriam Religionem, vel non , & tunc durabat cauſa finalis eiectionis.*

10 *Quod ſaltem nunc locum habet , etiam ſtantibus priuilegiis , &c.*

RESpondetur affirmatiuè,etiam ad laxiorem ; Nauarrus *conſ.*78. *de Regularib. num.*2. quatenùs ait, 1
quod quando Generalis,ſeruatis ſeruandis, fert ſententiam diffinitiuam priuationis habitus , & expulſionis ab ordine contra Religioſum propter demerita , tunc talis Religioſus poſſit ſine vllius licentia ad quamcumque Religionem (etiam laxiorem , quam poſſet intrare , ſi numquam intraſſet illam , à qua eſt iam ſolutus per diffinitiuam ſententiam) quia per talem diffi-

Digitized by Google

nitiuam ſententiam, inquit ipſe, extincta eſt obligatio, qua tenebatur illi Religioni; & ex alio capite extincta obligatio non poteſt reuiuiſcere, neque impedimentum tollere, vel afferre, *l. qui res §. aream ff. de ſolutionib.* S. Antoninus *3 par. tit. 16. cap. 4. circa finem*, quatenus inquit, quod ſi quis propter ſua demerita eiiceretur de Ordine mendicantium (quod fieri poteſt) tunc videtur, quod talis eiectus poſſit tranſire ad Ordinem monachalem quemcumque (qui velit eum recipere) quia extra Religionem & habitum Religionis, inquit ipſe, eſſe non poteſt; Quapropter non videtur tunc neceſſaria diſpenſatio Summi Pontificis; Rodericus *tom. 1. quæſtion Regul. q. 30 art. 22.* Sorbus *in compendio Priuileg. mendicantium verbo eiicere in fine annotat.* & alij, quos ſequitur Paſſarellus *in Priuileg. minimor. c. 39. circa finem.*

Quamuis Angelus *verbo Religio num. 42.* Tabiena *eodem verbo*, Bellett. *part. 2. in diſquiſit. Cleric. tit. de pœnis Cleric. §. 25. num. 22*, Donat. *in prax. Rer. Regular. part. 2. tract. 8. quæſt. 57. num. 3.* & alij teneant, quod Religioſus eiectus non poſſit tranſire ad Religionem æqualem, vel laxiorem, niſi cum licentia ſuorum Superiorum.

Et quamuis Corduba *in Regulam Sancti Franciſci cap. 2. quæſt. 21 punct. 3.* & Suarez *tom. 5. de cenſur. diſput. 22. ſect. 5. num. 20.* ſentiant, quod prædictus Religioſus eiectus id non poſſit facere, niſi cum licentia Summi Pontificis.

2 Probatur tamen noſtra Reſponſio, quia ſi coniux innocens monitus nolit poſt latam diuortij ſententiam coniugem adulterum emendatum ſibi reconciliare, poteſt coniux adulter ingredi Religionem, ita vt poſt profeſſionem in illa factam, non poſſit exindè ampliùs reuocari, Oſtienſis *in cap. Gaudemus de conuerſione coniugator. num. 3.* Cardinalis *q. 3.* & alij, quos ſequitur Veracruz *3. par. ſpeciali art. 1. concl. 2.* (cum in tali caſu videatur coniux innocens concedere licentiam coniugi adultero, quòd poſſit fieri Religioſus: Quandoquidem ſi in dicto caſu licentiam illi denegaret, irrationabiliter illi denegaret) ergò ſimiliter in caſu noſtro ſi Religioſus eiectus petat redire ad priorem Religionem, & Religio nolit eum recipere, eo ipſo videtur illi concedere licentiam, vt ingrediatur Religionem quamcumque ipſe voluerit; Quandoquidem ſimiliter ſi licentiam ei denegaret, irrationabiliter etiam ei denegaret.

3 Confirmatur; quia licet coniux innocens poſt diuortium habeat facultatem reuocandi coniugem adulterum ad ſecum cohabitandum, ſi tamen nolit id facere, non propterea habet ius in illum ita ſtrictum, vt coniux adulter quaſi ligatus, non poſſit ingredi Religionem; ergo ſimiliter licet Religio in caſu noſtro habeat ius reuocandi Religioſum eiectum, non tamen ſi Religio recuſet illum iterum recipere, habet ius ita rigoroſum, vt poſſit illi denegare licentiam ingredi aliam Religionem; vt ſcilicet ſuæ ſaluti ſpirituali conſulat.

4 Confirmatur ſecundò; quia Religioſus eiectus, ſi prior Religio nolit eum, iam emendatum, recipere poteſt remanere in ſæculo, ſicuti ſuprà *ſect. 37.* dicebam. ergò multò magis poterit adire quamcumque voluerit Religionem, etiam laxiorem.

5 At aduerte, quod Innocentius IV. (ſicuti habetur in libro inſcripto: *Monumenta Ordinum Fratrum Minorum* fol. 37. in impreſſione prima, & fol. 120. in impreſſione 2.) conceſſerit, quod eiecti, vel egreſſi de prædicto Ordine fratrum minorum poſſint tranſire ad alios Ordines approbatos (prætérquam ad Ordines Sancti Auguſtini, Templariorum Hoſpitaliorum, & aliorum Religioſorum arma portantium) deferendo tamen literas teſtimoniales Generalis, vel Prouincialis; & inhibuerit diſtrictè præterea, ne tales Religioſi aliter ad alium Ordinem tranſeant, neue aliqui eos recipere, ſeu retinere præſumant abſque licentia Sedis Apoſtolicæ faciente de præſentibus mentionem: Quod priuilegium participant per communicationem ferè omnes aliæ Religiones.

6 Quapropter ob hoc priuilegium (quamuis contrarium ſentiat Rodericus *in ſumma cap. 6. n. 11. tom. 2.*) ſi quis ordo recipiat huiuſmodi eiectos abſque literis dimiſſoriis teſtimonialibus prædictis, & huiuſmodi eiecti emittant ibi profeſſionem, talis profeſſio ſit nulla; DD. quos ſequitur idem Rodericus *tom. 1. quæſt. regul. quæſt. 30. art. 92. circa finem*, ſibimet ipſi contrarius.

Probatur; quia cum aliquid debet confirmari, ita tamen quod debeat præcedere inquiſitio, confirmatio non eſt valida, niſi præcedat inquiſitio, Gloſſa *in Clement. 1. verſ. inhibentes de iur. patron. & in cap. Prouido de elect. in 6.* Ergò ſimiliter etiam in caſu noſtro non erit valida receptio, vel profeſſio eiectorum in aliis Ordinibus, ſi non præceſſerit inquiſitio de literis teſtimonialibus prædictis.

7 Confirmatur; quia, cum alicui conceditur facultas faciendi aliquid, adiecta tamen certa forma, ſi eam non ſeruet, geſta ipſius non valent; Felinus *in cap. ex parte col. 4. de conſtitutionib.* & alij, quos ſequitur Tiraquellus *de Iudicio in rebus exiguis n. 12.* Ergò, cum ex dicto Priuilegio detur facultas Religioſis eiectis tranſeundi ad alios ordines, adiecta tamen forma, quod debeant deferre literas, teſtimoniales Generalis, vel Prouincialis, ſi eas non deferant, talis receptio, vel profeſſio non valebit.

8 Cæterùm contraria ſententia, quod ſcilicet eiectus non poſſit propria authoritate ad aliam Religionem tranſire, non eſt omninò improbabilis *ex decreto de eiectis §. 7.* Ibi: [Sic verò eiecti, quamdiu non redierint ad Religionem, in habitu clericali incedant, atque Ordinarij loci Iuriſdictioni & obedientiæ ſubſint;] Ergò, cùm præfigatur eiecto habitus Clericalis, & viuere ſub obedientia Ordinarij, non poterit pro ſua libertate eligere alium ſtatum, ſed tenebitur viuere in ſtatu præfixo.

9 Quinimò prædicta contraria ſententia neque etiam erat omninò improbabilis antè prædictum decretum de eiectis; quia vel eiectus corrigebatur, & tunc tenebatur redire ad propriam Religionem, iuxta textum *in cap. final. de Regular.* Vel non corrigebatur, & tunc durabat cauſa finalis eiectionis, atque adeò periculum infectionis aliorum; ideoque non poterat recipi ab vlla Religione: ergò, vt ad aliam Religionem tranſeat, vel tranſierit, requiritur, & requirebatur licentia Summi Pontificis & Prælati ſuæ Religionis; Suarez *de cenſur. diſput. 22. ſect. 5. n. 20.* & Corduba *in cap. 2. Regulæ Sancti Franciſci q. 21. part. 3.* quos ſuprà citabam.

10 Quod ſaltem nunc locum habet, etiam ſtantibus Priuilegiis, præſertim illo Innocentij IV. in fauorem Minimorum, & participantium, apud Rodriq. *tom. 1. quæſt. Regular. q. 40. art. 22.*) Quia per decretum de eiectis derogatum eſt omnibus priuilegiis eidem decreto de eiectis contrariantibus. Vide etiam, quæ dicam *infrà ſect. 70. in Corollariis Corollar. 7.*

SECTIO XL.

An, ſi Religioſus eiectus, ſed iam correctus, petat reuerti ad Religionem, teneatur Religio illum iterum recipere?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus eiectus, ſi iam correctus petat reuerti ad Religionem, licèt ſecundùm aliquos teneatur Religio illum iterum recipere, quod tamen non teneatur probat Sancta Bonauentura; quia talis eiectus*

1 *ctus longo vſu tepefactus, rariſſimò, verè, & perſeueranter emendatur, & facilè ipſius remiſſio aliis præbet anſam delinquendi.*

2 *Sedes Apoſtolica, quæ vnicuique ius ſuum ſeruat, & Religionem in ſua puritate permanere deſiderat, non cogit Religionem ad iterum recipiendum eiectum; cuius conuerſatio eidem ſit noxia; quia tunc faueret Reis.*

3 *Eiecti à Religione ſunt infames, & præterea ſi iterum recipiantur, dedecorant Religionem.*

4 *Sixtus V. in quadam ſua conſtitutione præcepit, ne admitterentur ad Religionem qui propter delicta ab ipſis commiſſa habentur tanquam infames.*

5 *Religiones habent a Sede Apoſtolica priuilegium eijciendi incorrigibiles ad ſemper, ſeu in perpetuum.*

6 *Incorrigibiles iuſta ſententia condemnati ſunt; quod in perpetuum viuant extrà Religionem.*

7 *Religio ſaltem id facere poteſt ad terrorem aliorum.*

8 *Coniux innocens poſt ſententiam diuortij non poteſt compelli ad reconciliandum ſe alteri coniugi, quamuis ſe correxerit.*

9 *Religio habet ius reuocandi eiectum; at non è contrà eiectus habet ius poſt emendationem redeundi.*

10 *Religio modo ex reſolutione Sacræ Congregationis ſuper Concilio Tridentino iuſſu Sanctiſſimi Vrbani Papæ VIII. videtur probabile eſſe, quod poſſit cogi ad recipiendum eiectos, ſi fuerint emendati, & ſpes ſit eos in emendatione perſtituros; niſi iuſtas cauſas habeat retuſandi.*

11 *Nauarrus reiicitur, quod minus rectè dixerit prædictos eiectos redeuntes ad Religionem teneri de nouo profeſſionem emittere; quia per eiectionem non liberantur a votis, neque ab obligatione, quam habent reſpectu Religionis, cùm ea non extinguantur, ſed tantùm ſuſpendantur.*

12 *Eiecti à Religione licet ſecundùm aliquos Doctores probabiliter quando redeunt ad ipſam non ſint reſtituendi ad eoſdem gradus, honores, prærogatiuas, antiquitatem, &c. probabiliter etiam ſecundùm alios dicendum eſt oppoſitum, niſi aliter per conſtitutiones, vel per ſententiam diſpoſitum ſit, &c.*

13 *Religio non tenetur readmittere eiectos, ſi correctio ſit prætenſa, ſeu præſumpta; quia per Decretum de eiectis, & Apoſtatis adeſſe debet de correctione ſpes euidens, quæ debet ſaltem eſſe teſtificata per literas Ordinary.*

14 *Religio neque tenetur readmittere eiectum, ſi exinde timeat ſibi ſcandalum; quia charitas, & ius poſitiuum, quod inducitur per prædictum Decretum de eiectis, & Apoſtatis, non obligant cum tanto incommodo.*

15 *Religio neque tenetur readmittere eiectos, ſi exinde timeat ſibi notabilem infamiam, ſeu notabile ſui honoris detrimentum, vt ſi v. g. Religioſus eiectus, poſtquam fuerit eiectus, crimen hæreſis, vel læſæ Maieſtatis commiſerit.*

16 *Religio neque tenetur readmittere eiectos, ſi exinde timeat ſibi malum, tametſi tantum temporale propter rationes ſupradictas.*

17 *Religioſus ſi à Religione eiectus fuerit verbaliter, & abſque priuatione, & ſpoliatione habitus, licet ſecundum Mirandam talem eiectum readmittere ſpectet ad Generalem, & ſi fuerit eiectus ſolemniter, & præuia degradatione ad ſummum Pontificem. Quod erat de Iure communi, de iure tamen nouo tenentur Superiores eiectum hoc ipſo quod ſe correxerit, readmittere.*

18 *Incorrigibiles Religioſi poſſunt vltrà eiectionem prædictam puniri etiam alijs pœnis à Iure ſtatutis.*

19 *Religio non tenetur ſoluere debita, quæ eiectus tempore eiectionis etiam pro alimentis contraxit. Secùs ſi Religio ex eiectione conſecuta fuerit aliqua bona; quia tunc tenebitur proportionaliter pro quantitate bonorum.*

RESpondetur, quod (quamuis affirment Syluester *verbo Apoſtaſia quæſt.* 5. Nauarr. *conſil.* 18. *de Regul. in fine.* S. Antonin. 3. *par. tit.* 16. *cap.* 5. Molina *de Iuſt. & Iur. tom.* 1. *diſp.* 145. *col. penult. verſ. Quid ad votum* Tappia. *Authent. ingreſſi verb. ſua cap.* 6. *n.* 43. Donat. *in Praxi rer.* Regul. *par.* 2. *tract.* 8. *q.* 26. *num.* 1. Murcia *in cap.* 2. Regul. *S. Franciſci cap.* 16. *num.* 2. Corduba *in* Regul. *S. Franciſci cap.* 2. *quæſt.* 71. *punct.* 2. Leſſius *de Iuſt, & Iur. lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 15. *n.* 112. & alij) negat tamen S. Bonau. *quæſtione* 14. *in quæſtionib. ſuper Regul. S. Franc.* Azor. *par.* 1. *lib.* 12. *cap.* 17. *quæſt.* 2. Rodr. *tom.* 1. *qu.* Regul. *quæſt.* 3. *art.* 20 *in fine.* Sanch. *lib.* 6. *Moral. cap.* 9. *num.* 32. & Fauſt. *lib.* 6. *Theſ. Relig. quæſt.* 227. 1

Probatur ex eodem S. Bonauent. *ibi*; quia talis eiectus longo vſu tepefactus rariſſimè, verè & perſeueranter emendatur; Et facilis ipſius remiſſio alijs præbet anſam delinquendi; & ipſe non poteſt allegare, fieri ſibi iniuriam, eo quod iterum non recipiatur; quia ipſe ex propria ſua culpa talem ſe præſtitit, indignúmque ſe reddidit, quod iterum reciperetur: Quin potius Religio legitimam cauſam habet contra ipſum agendi, eo quod ipſe Religionem dehoneſtauerit; Ergò meritò Religio poterit ipſum punire, & tradere ſæculo, cui ſeruiuit, & non iterum acceptare.

Addit etiam S. Bonau. *ibidem*, quod Sedes Apoſtolica quæ vnicuique Ius ſuum ſeruat, & Religionem in ſua puritate permanere deſiderat, non cogit Religionem, quod iterum recipiat eiectum, cuius conuerſatio noxia ſit Religioni; quia tunc Sedes Apoſtolica faueret Reis, ſeu nocentibus, & puniret innocentes, & daret occaſionem Religionis corruptioni per huiuſmodi peſtiferas perſonas, ſi eas iterum Religio recipere teneretur. 2

Secundò probatur ſic; quia eiecti è Religione ſunt infames (DD. quos ſequitur Lapus *ſuper conſil.* 38. Federici & diffusè dicam *infrà ſect.* 70. *in Aduertendis, Aduertendo* 6. & præterea dedecorant Religionem: Ergò Religio non tenetur illos iterum recipere, cum Religio non teneatur recipere homines infames. 3

Confirmatur; quia Sixtus V. in quadam ſua conſtitutione præcepit, ne admitterentur ad Religionem, qui propter delicta ab ipſis commiſſa habentur, tanquam infames; At iſti propter delicta, quorum cauſa eiecti fuerunt è Religione, ſunt (vt ſuprà dicebatur) homines infames; Ergò Religio non tenetur eos iterum recipere. [non obſtat, quod prædicta Sixti V. conſtitutio explicitè loquatur de ſæcularibus petentibus habitum Religionis; quia pari ratione extendenda videtur ad prædictos eiectos; cum poſtquam ſoluti ſint ab obedientia ſuorum Prælatorum, reputentur tanquam ſæculares. 4

Confirmatur ſecundò, quia Religiones habent à Sede Apoſtolica Priuilegium eijciendi incorruptibilea ad ſemper, ſeu in perpetuum; Ergò qui ſemel eiecti ſunt, non poſſunt compellere Religionem, quod ipſos iterum recipiat, alioquin Priuilegium vi ſua diſpoliaretur, & inane, ſeu fruſtratorium redderetur. 5

Confirmatur tertiò, quia incorrigibiles iuſta ſententia condemnati ſunt, quod in perpetuum viuant extrà Religionem; Ergò Religio compelli non poteſt, quod eos iterum admittat. 6

Confirmatur quartò, quia id ſaltem Religio facere poteſt ad terrorem aliorum (vt ſcilicet alij Religioſi in officio ſuo retineantur:) Ergò reprehendi non debet Religio, quod eiectos nolit iterum recipere. 7

Confirmatur quintò, quia poſt ſententiam diuortij, Conjux innocens non poteſt compelli, quod reconcilietur alteri Coniugi, quamuis ſe correxerit; Ergò neque poſt ſententiam eiectionis è Religione Religio innocens poterit cògi, quod iterum recipiat eiectum è Religione, quamuis ſe emendauerit. 8

Non obſtat, ſi dicas: Religio habet ius reuocandi eiectum è Religione ad Religionem: ergo etiam eiectus è Religione habebit ius compellendi Religionem

nem ad ipſum, iam emendatum recipiendum ad Religionem; alioquin diſpar eſſet ratio contractus celebrati inter Religionem, & Religioſum eiectum è Religione.

Reſpondetur enim: Nego conſequentiam; quia cum Religio ſit innocens, mirum non eſt, ſi potiori iure gaudeat, quàm Religioſus, qui ſuis prauis moribus Religionem deturpauit: Quemadmodum patet facto diuortio, in coniuge innocente reſpectu alterius coniugis nocentis vti *ſupra* dicebam.

10 Cæterum, quia *cap. vltimum de Regularib.* quod eſt Concilij Lugdunenſis ſub Gregorio X. iubet, quod viſitatores, vel Abbates maiores, vel Priores requirant ſuos fugitiuos, & eiectos & cogant monaſteria ad eos recipiendos; & quod eos, ſi reuerti noluerint, excommunicent; & Pius IV. in quodam ſuo motu proprio (quem refert Paſſarellus *in compendio Priuilegiorum fol.* 180) præcipit, quod Apoſtatæ recipiantur ad Religionem & nouiſſimè die 21. Septembris 1624. Sacra Congregatio Eminentiſſimorum Cardinalium ſuper Concilio Tridentino iuſſu Sanctiſſimi Vrbani PP. VIII. decernit, quod Religionum Superiores ſuos fugitiuos, atque Apoſtatas è Religione perquirant, & ad Religionem reducant, & efficiant, quod apprehendantur, *§ rurſus ſtatuit &c.*) Dicendum mihi videtur, quod ſi euidens ſit, eiectos eſſe emendatos, & in emendatione perſtituros debeant illi recipi, & Religio cogi poſſit eos admittere, niſi iuſtas cauſas habeat recuſandi; præſertim quia ſe ipſemet Pius IV. explicauit motum ſuum proprium, quem ſuprà dicebam; & præſertim, quia ſic optimè conciliantur opiniones prædictæ, quæ inter ſe prima facie contrariæ videbantur; & præſertim etiam; quia prædictum *cap. vltim. de Regul.* eſt innouatum in prædicto decreto Vrbani VIII de eiectis, & Apoſtatis; vbi quoque eſt declaratum, quod comprehendat etiam iuſtè eiectos per definitiuam ſententiã; & meritò; quia (licet tales eiecti non debeant recipi de Iuſtitia; cum ſibi imputare debeant, quod occaſionem dederint, vt in perpetuum reiiciantur) nihilominus recipi debent ex charitate ne relinquantur in periculo ſatisfaciendi propriæ obligationi (quam habent ratione votorum, quæ per eiectionem non extinguuntur, ſed tantùm ſuſpenduntur) ſicque perdendi animas ſuas. Vide etiam, quæ dicebam *infrà ſect. 70. coroll. 5.*

11 Vndè minus rectè dixit Nauarr. *conſil. 80. de Regul. lib. 3. edit. 2* quod prædicti eiecti, dum redeunt ad Religionem, teneantur de nouo profeſſionem emittere; quia per eiectionem non liberantur à votis, nec ab obligatione, quam habent reſpectu Religionis; cum ea, ſicuti dicebam, per eiectionem non extinguantur, ſed tantùm ſuſpendantur; Rodriq. *tom. 1 quæſt. Regul. q. 30. art. 18.* Sanch *lib. 6. moral. c. 9. n. 33.* Fauſt. *lib. 3. Theſ. Relig. q. 231.* Donat. *in praxi rer. regul. p. 2. tract. 8. q. 27. n. 1.* & alij communiter. Vide etiam, quæ dicam *infrà cit. ſect. 70 corollar. 5. & 6.* Hinc, dum redeunt ad Religionem, incipiunt obligare de nouo, (licet de nouo non emittantur) etiam vota ſpecialia Religionis; quia neque iſta vota per eiectionem obligare ceſſauerant; niſi ex ſubtractione materiæ (quatenus ſcilicet erant emiſſa in conſequentiam ad communionem Religioſam) Quapropter, cum prædicti eiecti de nouo redeant ad Religionem, applicatur de nouo eadem materia, ac proinde reuiuiſcit de nouo eadem obligatio prior.

12 An autem tales eiecti, cum redeunt ad Religionem, reſtituendi ſint ad eoſdem gradus honores, prærogatiuas, Anzianitatem, &c. quibus antè eiectionem fruebantur?

Reſpondetur, quod (quamuis probabiliter negent Suar. *tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. c. 5. n. 17.* Rodriq. *in compend. reſol. 57. n. 3.* & Donat. *in praxi rer. Regul. p. 2. tract. 8. q. 27. n. 3* ex eo, quod æquum non eſt, vt præcedant alios Religioſos, qui laudabiliter ſemper vixerunt, & pondus diei, & æſtus portarunt) probabiliter tamen etiam (niſi aliter per conſtitutiones, vel per ſententiam diſpoſitum ſit) affirment alij quos ſequitur Sanch. *lib. 6. moral. c. 9. n. 33.* ita vt ſaltem prærogatiuæ illæ, quæ ſunt perſonales, & perpetuæ (vt Doctoratus, Magiſterium, & Anzianitas) ſint ipſis conſeruandæ; quia per eiectionem ſimiliter non ſunt extinctæ, ſed ſuſpenſæ; ita vt (quemadmodum, ſecuta correctione, dum ad Religionem readmittuntur, recuperant iura communia cum aliis Religioſis) ita etiam recuperent Iura propria; cum ſit eadem ratio; præſertim, quia dum readmittuntur de nouo, tanquam correcti reſtituuntur ad ſuum priſtinum ſtatum, & præſertim etiam, quia ſic magis alliciuntur, vt redeant ad Religionem.

ADVERTENDA.

Aduerte tamen quod Religio non teneatur readmittere eiectos, ſi correctio ſit prætenſa, ſeu præſumpta; quia per decretum de eiectis, & Apoſtatis adeſſe debet de correctione ſpes euidens (quod ſcilicet non ſint ampliùs ſimilia delicta commiſſuri) quæ ſpes debet eſſe ſaltem teſtificata per literas teſtimoniales Ordinarij, in quo ipſius Ordinarij conſcientia oneratur; cùm igitur adeſſe debeat non qualiſcumque ſed euidens ſpes correctionis, quando de ipſa correctione aliundè non conſtat, quàm ex literis teſtimonialibus Ordinarij, non ſufficit quæcumque atteſtatio ipſius Ordinarij, ſed opus erit, quod ſit talis, vt fundet ſpem euidentem correctionis; DD. quos ſequitur Leander à Murzia *in c. 2. Regul. S. Franciſc. c. 16. n. 14.* Quapropter non ſufficiet ſimplex atteſtatio, ſed opus erit, quod ſit innixa tali informationi, quæ reddat euidentem, ſeu certam correctionem eiecti. ſicque quod dicta atteſtatio fiat cauſa cognita cum iuramento honeſtarum perſonarum, omni exceptione maiorum deponentium ſuper prædictam correctionem eiecti; quod, ſi non præcedat talis atteſtatio Epiſcopi cauſare non poterit euidentem, ſeu certam ſpem prædictæ correctionis; ſicque ſemper Religio poterit excipere, quod atteſtatio ſit inſufficiens. 13

Aduerte ſecundò, quod Religio neque teneatur readmittere eiectum, ſi exindè timeat ſibi ſcandalum; Gloſſa *in cap. finali de Regular. verb. ſi abſque ſcandalo,* Syluest. *verb. Apoſtaſia n. 10.* Armilla *verb. Religio n. 16.* S. Antonin. *3. par. tit. 16 c. 5.* Rodriq. *tom. 1. quæſt. Regular. q. 30. art. 5.* Graff. *p. 1. deciſion. lib. 3. c. 5. n. 251.* Corduba *in cap. 2. Regulæ S. Franciſc. q. 21. punct. 2.* Layman *lib. 4. Theol. moral. tract. 5. cap. 13. n. 7.* Sanch. *lib. 6 moral. c. 9. n. 10.* Murcia *cit. c. 16. n. 15.* & Donat. *in prax. rer. Regular. p. 2. tract. 8. q. 16. n. 12.* quia charitas, & ius poſitiuum (quod inducitur per prædictum decretum de eiectis, & Apoſtatis) non obligant cum tanto incommodo; neque ita eſt conſulendum eiectis, vt ex eorum culpa ſequantur ſcandala; præſertim, quia magis eſt conſulendum innocentibus, quam nocentibus, præſertim etiam, quia commune bonum Religionis præferri debet priuato. Accedit, quod quando timetur ſcandalum, non habetur de eiectis ſpes euidens correctionis, ſicque non vrget tunc obligatio eos readmittendi. 14

Aduerte tertiò, quod Religio neque teneatur readmittere eiectos, ſi exindè Religio ſibi notabilem infamiam, ſeu notabile ſui honoris detrimentum (vt ſi v.g. Religioſus eiectus, poſtquam fuerit eiectus, crimen hæreſis, vel Læſæ Maieſtatis commiſerit) DD. quos ſequitur Donatus *cit. q. 26. n. 3* & Leander à Murcia *in c. 2. Regulæ S. Franciſci c. 16. n. 17.* Idque propter eaſdem rationes ſupradictas, præſertim, quia ſubintrat ius naturale, vt Religio conſeruet ſe illæſam, & auertat à ſe tale detrimentum, præſertim etiam, quia, ſicuti dicebam, in præſenti concurrunt intereſſe commune Religionis, & intereſſe priuatum eiecti, quod debet cedere communi. 15

Aduerte quartò, quod Religio neque teneatur 16
readmittere

Digitized by Google

readmittere eiectus, ſi exindè timeat ſibi malum, rametſi tantùm temporale (vt ſi v.g. eiectus contraxerit interim morbum contagioſum.) Idque etiam propter eaſdem rationes ſupradictas; Donatus Murcia *in loc. ſuprà citat.* & Nouarius *part.2. ſummo Bullar. titul. de eiectis numero* 8. Quod & locum habet, ſi eiectus factus fuerit inhabilis ad ſeruitia Religionis; idque ſimiliter propter eaſdem rationes, quas ſuprà dicebam: Quapropter & id etiam intelligitur exceptum in decreto de eiectis, & Apoſtatis; quia leges humanæ non obligant cum graui incommodo, nec obligant communitatem, quando ex accidenti vergunt in detrimentum illius, nec quando contra ipſas ſubintrat ius naturale, ſicuti toties dicebam.

17 Aduerte quintò, quod (licet Miranda in Manual. Prælator. doceat, quod ſi Religioſus è Religione eiectus fuerit verbaliter, & abſque priuatione, & ſpoliatione habitus, readmittere talem eiectum, ſpectat ad Generalem Religionis; ſi verò fuerit eiectus ſolemniter, & actualiter illum degradando à Religione, ſpectet ad ſolum Summum Pontificem) id locum habeat ſolùm de Iure communi, non autem de Iure nouo; quia per decretum nouum de eiectis, & Apoſtatis ob ſolam incorrigibilitatem eijcitur, & eiectio eſt eiectio ſimplex; ita vt teneantur Superiores Religionis eiectum, hoc ipſo, quod ſe correxerit, readmittere ad Religionem; ſicque ſententia definitiua eiectionis ſtet cum hoc, quod, ſecuta correctione, Religioſus de nouo debeat readmitti; atque adeò locum ampliùs non habeat diſtinctio Mirandæ, & aliorum.

18 Cæterùm (cum prædictum decretum de Apoſtatis, & eiectis diſponat ſolùm de incorrigibilibus) non tollit, quin, ſecluſa incorrigibilitate, Religioſi delinquentes non poſſint puniri pœnia à Iure ſtatutis; Quapropter remanet in vigore Priuilegium (quod, teſte Rodriq. *tom. 1. quæſt. Regular. quæſt. 50. art. 16.* & Miranda *tom. 1. manual. quæſt. 52. articul. 1. concluſ. 8.* conceſſit anno 1566. Generali Religionis Sancti Hieronymi Hiſpaniæ, ſicque cæteris Religionibus communicationem habentibus) puniendi delinquentes ſubditos ſuos ad perpetuos triremes; quamuis hodie loco triremium ſucceſſerit ergaſtulum ab Vrbano VIII. erectum.

19 Aduerte ſextò, quod Religio neque teneatur ſoluere debita; quæ eiectus tempore eiectionis, etiam pro alimentis, contraxerit; Surdus *de alimentis titul. 7. quæſt. 35. numero* 1. Caſtrenſis *conſil. 76. numero primo, vol. 1.* & alij, quos ſequitur Sanchez, *libro ſexto moralium capite 9. numero* 20. quia cum Religio ipſum iam à ſe præciderit, ita vt culpa ſua ſub obedientia Religionis ampliùs non degat, extincta eſt Religionis obligatio ipſum alimentandi, ſicque ſoluendi debita, etiam pro alimentis contracta, quod ſi eiectus, quando readmittitur, habeat aliqua bona tempore eiectionis acquiſita, tunc (quamuis illa acquiſita fuerint non ipſi eiecto, ſed Religioni; cum quidquid acquirit Religioſus, acquirat Religioni.) Nihilominùs ex conceſſione implicita ipſiuſmet Religionis (quæ pro illo tempore eiectionis conceſſit eiecto liberam adminiſtrationem acquiſitorum) cenſentur affecta, ſeu obligata creditoribus, vt ex prædictis acquiſitis ſolui, ſeu ſatisfieri debeat creditoribus.

SECTIO XLI.

Quidnam autem dicendum, ſi Religioſus iniuſte eiectus fuerit è Religione?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus ſi iniuſtè eiectus fuerit è Religione, poteſt eam compellere ad ipſum iterum recipiendum, & alendum, dum viuit extra religionem, quia in tali caſu iniuſtè priuatus eſt iure ſuo manendi in religione, & percipiendi ab ipſa alimenta.*

Reſpondetur, quod in tali caſu eiectus abſque dubio compellere poſſit Religionem, quod iterum ipſum recipiat, & alimentet, dum viuit extrà Religionem; Ananias *in cap. ex parte de accuſation. num. 3.* Imola *in Clement. 1. de ſtatu monachor. numer. 37.* Cardinalis *ibidem §. quia verò numer. 7. quæſt. 4.* Lora *in l. ſi quis à liberis §. ſi vel parens ff de liber. agnoſcend. n. 59.* Simon de prætis *de interpret. vltim. volunt. lib. 5. dubit. 2. numer 12. & ſeqq.* Afflictus *deciſ. 10. numer. 4.* Felinus *in cap. cum delicta de reſcript. num. 16. fallentia 3.* Nauarrus *commentar. 2. de regularib. num. 65. verſ. addo ſeptimo.* Velaſcus *tom. 1. conſ. 7. num. 3. Cancellos. de attentat. par. 2. cap. 4. limit. 11. num. 30.* Boëtius *deciſ. 324. num. 5.* Surdus *de alimentis tit. 5. q. 2. num. 48. & titul. 6. q. 19. circa finem & q. 37. n. 6. menoch. de præſumpt. lib. 1. q. 35. num. 21.* Molina *de iuſt. & Iur. tom. 1. diſp. 140.* & alij paſſim. 1

Probatur; quia Religioſus in tali caſu iniuſtè priuatus eſt Iure ſuo manendi in Religione, & percipiendi à Religione alimenta: ergo compellere poteſt Religionem, vt & ipſum iterum recipiat, & alimentet, quouſque vixerit extra Religionem.

SECTIO XLII.

An Religioſus eiectus è Religione ſolutus ſit votis Religionis.

SVMMARIVM.

1 *Religioſus eiectus è Religione non eſt ſolutus votis Religionis, adeò vt teneatur ſeruare ſua vota Religionis ſolemniter emiſſa, ſcilicet paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ, eſt enim verè, & propriè Religioſus, ſicut Epiſcopus ſua Eccleſia ſpoliatus eſt verè, & propriè Epiſcopus.*

2 *Eiectus è Religione ſi non eſt obligatus ad vota emiſſa in profeſſione, reportaret commodum ex ſua eiectione, quod non eſt dicendum.*

3 *Eiectus è Religione vtpotè tantummodo eiectus ex illa, remanet verè, & propriè Religioſus.*

4 *Eiectus è Religione remanet obſtrictus voto caſtitatis.*

5 *Religioſus ſi fiat Epiſcopus remanet obſtrictus voto caſtitatis, & obedientiæ, quia licet non teneatur tunc obedire Superioribus Religionis, tenetur tamen obedire Summo Pontifici, quemadmodum etiam Generalis Religionis.*

6 *Religioſus factus Epiſcopus ex communiori, & probabiliori ſententia Doctorum remanet etiam obſtrictus voto paupertatis, cum non efficiatur Dominus redituum Eccleſiaſticorum, ſed ſolùm Adminiſtrator.*

7 *Obligatio prædicta quoad quoſdam effectus vel neceſſarios, vel quam maximè conuenientes ſtatui extra Religionem eſt ad ſummum aliquo modo ſuſpenſa quamdiu ſcilicet Religioſus eiectus vixerit extra Religionem, non enim ſi recipiatur, debet iterum emittere profeſſionem.*

8 *Religioſus eiectus à Religione non tenetur ſtatim ſe præſentare Epiſcopo, eique ſignificare, ſe eſſe eiectum è Religione; tenerique Epiſcopo obedire ex voto, modo ferè eodem, quo tenebatur obedire Prælato ſæculari contrà Nauarrum, & aliquos alios Doctores; Nullibi enim id ſeruatur in Praxi.*

9 *Religioſus eiectus à Religione, non tenetur ex vi voti aliquid aliud obſeruare, quam id, ad quod ex voto ſe obſtrinxit.*

10 *Eiectus neque ex vi voti tenetur obedire Summo Pontifici, quia priuſquam eijceretur, neque tenebatur obedire, niſi quatenùs eſt Summus Prælatus omnium Religionum, ad quem ſe extendit votum factum Prælatis Regularibus; quibus mediantibus obligatur etiam Summo Pontifici.*

11 *Religioſus eiectus à Religione, etiamſi Religio, à qua fuit eiectus, & Summus Pontifex id ipſi concedant, non tenetur ex vi voti ingredi aliam etiam laxiorem, neque ex voti obedire Epiſcopo.*

12 *Eiectus deſinit quodammodo eſſe membrum Religionis; atque ita deſinit quodammodò eſſe Religioſus, nempè quoad modum viuendi clauſtralem; quia per eiectionem Religio abdicat quodammodò à ſe ius, quod habet in Religioſum.*

13 *Eiectus non ceſſat omninò eſſe Religioſus, neque omninò eximitur à Iuriſdictione Religionis contrà nonnullos contrarium aſſerentes.*

14 *Recenſentur Doctores tenentes per eiectionem non eximi quemquam à Iuriſdictione Religionis.*

15 *Religioſus eiectus à Religione, quo non ſit liber à voto paupertatis, ſicque ſit dominij incapax, eorum, quæ acquirit, non habet dominium; ſed ſolùm ex tacita quadam Superiorum conceſſione, commoditatem, vſum, & adminiſtrationem.*

1 RESpondetur negatiuè; adeò vt teneatur ſeruare tria vota Religionis in profeſſione ſolemniter emiſſa, ſcilicet votum paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ; Sotus *de Iuſtit. & Iure lib. 7. q. 1. art. 1.* Nauarrus *commentar. 2. de Regularib. n. 34. & comment. 3. n. 46.* Corduba *in Regulam S. Franciſci cap. 2. q. 21. punct. 3.* Federic. *conſil. 14.* Molina *de Iuſtit. & Iur. tom. 1. diſp. 140. verſ. Quandò verò*, & *tom. 2. diſput. 276. §. quod cæteros.* Rodericus *tom. 1. quæſtione regular. q. 30. art. 20.* Leſſius *de Iuſtit. & Iur. lib. 2. cap. 41. dubit. 15. n. 115.* (quatenùs ait, quod eiectus è Religione non ſit ſolutus ſuis votis, & quod, licet ceſſet ex parte executio ob defectum materiæ, nempè quia caret Superiore, à quo dirigatur, debeat tamen ea ſeruare in præparatione animi) Suarez *tom. 5. de cenſuris diſputat. 21. ſect. 5. n. 20.* Vaſquez *part. 2. diſp. 165. n. 87.* Azorius *tom. 1. Inſtit. moral. lib. 12. cap. 16. q. 4. & 7.* & *cap. 17 q. 2.* (quatenùs, inquit, quod eiectus è Religione ſit verè, & propriè Religioſus, quamuis ſit abſque Religione; ſicut Epiſcopus ſua Eccleſia ſpoliatus, eſt verè, & propriè Epiſcopus, quamuis ſit ſine Eccleſia; & conſequenter, quod talis eiectus ſit tribus votis Religionis obſtrictus, atque adeò debeat eſſe eo animo, quod Superiorum iuſſis obtemperet, quotieſcumque interuenerint) Petrus de Ledeſma *in ſumma tom. 2 tract. 10. cap vltimo dubit. 2.* Miranda *in Manuali quæſt. 52. art. 5. concluſ. 1.* & alij communiter.

2 Probatur; quia alioquin eiectus è Religione commodum, ſcilicet liberationem à vinculis votorum, ex ſuo delicto reportaret quod eſt contra Textum *in cap. 1. de poſtulat. Prælator.* & *in c. Sedes Apoſtolica de reſcriptis.*

3 Confirmatur; quia eiectus è Religione, vtpotè tantummodo eiectus ex illa, remanet verè, & propriè Religioſus: Ergò remanet obſtrictus tribus votis Religionis; cum de eſſentia Religioſi ſit, quod obſtrictus ſit tribus votis Religionis; *cap. cum ad Monaſterium de ſtatu Monachor.*

4 Confirmatur ſecundò, quia eiectus è Religione, remanet obſtrictus voto caſtitatis: Ergò & voto etiam paupertatis, & obedientiæ; cum omnia tria vota pari modo ſint de eſſentia Religioſi; & omnia tria vota pari modo emiſſa ſint in profeſſione.

Confirmatur tertiò, quia Religioſus, ſi fiat Epiſcopus, remanet obſtrictus voto caſtitatis, & obedientiæ; S. Thomas *in 4. diſtinct. 38. quæſtione 1. artic. 4. quæſtiuncul. 1. ad 5.* S. Bonauentura *ibidem articul. 2. quæſtione vltima ad vltimum*, Maior *quæſtione 20.* Sotus *de Iuſtitia & Iure lib. vltimo, quæſtione vltima, articul. vltimo col. tert. verſic. de ſingulis.* Syluester *verbo Religio 6. quæſtione 10.* Nauarrus *conſil. 6. de donationibus numero 11.* Couarruuias *in cap. 1. de teſtament. numero 18.* Vaſquez *part. 2. diſput. 168. capite 8. numero 93.* Valentia *2. 2. diſputat. 10. quæſtione 3. punct. 8. verſus ſecundum certum.* Turrecremata *in cap. de Monachis 16 quæſtione 1. numero 3.* & alij paſſim (cum, licet non teneatur tunc obedire Superioribus Religionis, teneatur tamen obedire Summo Pontifici, quemadmodum Generalis Religionis, licet non teneatur obedire vlli Superiori Religionis, tenetur tamen obedire eidem Summo Pontifici.) Remanet etiam, ex communiori, & probabiliori ſententia Doctorum obſtrictus voto paupertatis; Gloſſa *in capite quia tua 12. quæſtione prima, verbo ſenſim.* Anchatan. *in cap. cum olim 2. de Priuil. numero 8.* Gullielmus Benedictus *in cap. Raynutius de teſtament. verbo Moriuo itaque Teſtatore numero 301.* S. Thomas *2. 2. quæſtione 88. art. 11. ad 4.* S. Bonauentura *in 4. diſtinct. 38. articul. 2. quæſtione vltima ad vltimum.* Maior *ibidem quæſtione prima, argumento tertio, contra primam concluſionem.* Molina *lib. de Primogen. capite decimo, numero vigeſimo-octauo*, Corduba *in regulam Sancti Franciſci capite ſecundo, quæſtione vigeſima, puncto tertio.* Turrecremata *in cap. non dicatis 12. quæſtione prima, articulo primo, numero ſecundo.* & alij multi (cum ex communiori, & probabiliori ſententia Doctorum non efficiatur Dominus redditunm Eccleſiaſticorum, ſed ſolùm Adminiſtrator, quia tantùm ſolummodò ſufficit ad ſtatum Epiſcopalem, vt derogetur de voto paupertatis, quod cum prædicto ſtatu Epiſcopali videtur repugnare) ergò etiam Religioſus, ſi eijciatur è Religione, remanebit obſtrictus prædictis tribus votis Religionis. 5 6

Aduerte tamen, quod hæc obligatio quoad quoſdam effectus, vel neceſſarios, vel quam maximè conuenientes ſtatui intra Religionem, ſit ad ſummum aliquo modo ſuſpenſa, quamdiu ſcilicet Religioſus è Religione eiectus vixerit extrà Religionem: Quapropter minùs rectè dixit Nauarrus *conſil. 80. de Regul. in fine*, quod forſan huiuſmodi eiectus, ſi redeat ad Religionem debeat iterum in ea profeſſionem emittere: minùs rectè, inquam, ſic dixit Nauarrus; quia cum prædictus Religioſus è Religione eiectus à prioribus votis, ſicque à priori profeſſione non fuerit abſolutus, non indiget noua profeſſione, ſicuti rectè præter alios adnotauit; Rodericus *tom. 1. qu. regular. qu. 30. art. 29.* 7

Aduerte ſecundò, quod (licet Oſtienſ. *in cap. Quod Dei de ſtat. Monach.* Io. Andr. *in Clement. 1. eod. tit.* Suarez *tom. 4 de Relig. l. 3. cap. 6. n. 4.* Nauarr. *conſil. 77. n. 3. & conſil. 78. n. 2. & conſil. 79. Regular.* & *commentar. 2. de Regul. n. 34.* & *commentar. 3. num. 46.* Fredericus *de Senis conſil. 38.* Zerola *in Praxi Epiſcop. part. 2 verb. Regul. verſ. 3.* Sorbus *in Priuil. mendicant. verbo eijcere in Annot. circa finem*, & alij putent, Religioſum eiectum è Religione teneri ſtatim ſe præſentare *Epiſcopo*, eique ſignificare, ſe eſſe eiectũ è Religione, tenerique talẽ eiectũ è Religione Epiſcopo obedire ex voto, modo ferè eodem, quo tenebatur obedire Prælato Regulari) Probabilius tamen ſit oppoſitum (quo docent Leſſius *de Iuſtit. & Iure lib. 2. cap. 41. dub. 15. n. 114.* Rodericus *tom. 1. q. regul. q. 30. n. 19.* Molina *de Iuſt. & Iur. tom. 1. diſp. 140* vocans ſententiã Nauarri improbabilẽ. Azor. *tom. 1. Inſtitut. moral. lib. 2. cap. 16. q. 11.* Sanchez *lib. 6. moral. c. 9. n. 29.* Lopez à Texeda *lib. 2. contr. dub. 9.* Portell. *in dubit.* 8

dubit. Regul. verb. ejicere in Addition. num. 6. Layman. *lib.* 4. *Theol. moral. tract.* 5. *cap.* 13. *num.* 1. Ceſpedes *de exempt. Regul. cap.* 41. *dubitat.* 315. *num.* 3. Barboſ. *ad cap. finali num.* 11. *de eiectis.* Fauſt. *lib.* 6. *Theſ. quæſt.* 128. Donat. *in Prax. rer. Regul. par.* 2. *tract.* 8. *de eiectis quæſt.* 34. & alij paſſim) ſcilicet quod eiectus è Religione non teneatur vnquam ſe offerre Epiſcopo, vt ab illo in omnibus dirigatur, & dependeat; Præſertim, ſi eiectus ſit ex iis religioſis, qui ab Epiſcoporum Iuriſdictione ſunt exempti.

Primo, quia nullibi eſt talis Praxis in Eccleſia Dei, quod eiectus è Religione teneatur ſe offerre, ſeu præſentari Epiſcopo.

9 Secundo, quia religioſus eiectus è religione non tenetur ex vi voti aliquid aliud obſeruare, quàm id, ad quod ex voto ſe obſtrinxit; At ex voto non ſe obſtrinxit obedire Epiſcopo (præſertim ſi ab illo fuerit exemptus) extrà religionem, ſed ſolùm obedire ſuo Prælato in religione; (alioquin etiam ante eiectionem teneretur Epiſcopo; cùm votum ſit ſemper idem, & eodem modo obligans, & non poſſit ſine nouo conſenſu vouentis extendi ad alias perſonas, ad quas priùs non extendebatur.) Ergò ex vi voti ſi eijciatur è religione, non tenetur obedire Epiſcopo extrà religionem, ſed tenetur ſolùm obedire illi extrà religionem eo modo, quo tenentur alij Clerici, qui ſunt ſæculares, & non religioſi.

10 Neque dicas, quod teneatur ex vi voti obedire Summo Pontifici; quia priuſquam eijceretur, neque tenebatur obedire Summo Pontifici, niſi quatenùs eſt Summus Prælatus omnium religionum, ad quem ſe extendit votum factum Prælatis regularibus, quibus mediantibus, obligatur etiam Summo Pontifici, ſicuti dicebam; Quapropter, cum ceſſet obligatio obediendi quoad Prælatos regulares, & votum remaneat ſolùm in habitu, ceſſabit etiam obligatio eiuſdem voti quoad Summum Pontificem, ſicuti rectè præter alios adnotarunt etiam Sanchez, & Lopez à Texeda *in locis ſup. citatis.*

11 Tertiò, quia religioſus eiectus è Religione (etiamſi Religio, è qua fuit eiectus, & Summus Pontifex id ipſi concedant) non tenetur ex vi voti ingredi aliam (etiam laxiorem) Religionem ex eodem Nauarro *commentar.* 2. *de Regul. num.* 36. quia illam (vt inquit ipſe) non vouit; Ergò neque tenebitur ex vi voti obedire Epiſcopo extra Religionem, ſicque alio modo, quam tenentur cæteri Clerici ſæculares (qui talem obedientiam non vouerunt) propter eamdem rationem, quia ſcilicet neque id ſimiliter vouit. Vide, quæ dicebantur *ſup. ſect.* 38. & quæ dicuntur *infrà ſect.* 70. *in Corollarijs Corollar.* 6.

12 Ex dictis ſequitur, quod eiectus deſinat eſſe membrum Religionis, atque adeò deſinat quodammodò eſſe Religioſus, nempè quoad modum viuendi clauſtralem, *cap. Nè pro cuiuſlibet* 16. *q.* 1. & notat Abbas *in cap.* 1. *de Infant.* & Ananias, & Soccinus *ibid.* Ricciull. *de Iure perſonar. extr. Eccleſ. grem. exiſt. lib.* 8. *cap.* 11. *num.* 3. Quia per eiectionem Religio abdicat quodammodò à ſe ius, quod habet in Religioſum, & conſequenter non poteſt ampliùs, vt priùs, in illum exercere Iuriſdictionem; Quapropter & eiectus non habet ampliùs, vt priùs, ſuum velle alligatum voluntati Religionis, ſed illud recuperat quodammodò quoad ſuum exercitium; cum poſſit exercere quodammodò, ſeù in aliquibus independenter à Religione.

13 Non tamen eiectus ceſſit omninò eſſe Religioſus, neque omninò eximitur à Iuriſdictione Religionis (quidquid in contrarium dixerit Nauarr. *comment.* 2. *num.* 36. *de Regul.* & *conſil.* 18. *num.* 2. *conſil.* 64. *n.* 1. & *conſil.* 79. *n.* 1. *de Regul. edit.* 1. Rodriq. *tom.* 1. *quæſt. Regul. q.* 50 *art.* 20. Azor. *tom.* 1. *lib.* 12 *Inſtit. moral. c.* 16. *q.* 6. & *cap.* 17. *q.* 1. Sorb. *in compend. priuileg. verb. eijcere*, & alij moti ex eo, quod per ſententiam eiectionis fiat totalis ſeparatio; ſicque eiectus omninò deſinat eſſe membrum Religionis, ſicuti ſeruus per manumiſſionem omninò eximitur à poteſtate Domini, & ex eo quod ſententia de ſe eſt perpetua, & ſeruanda *l. Res iudicata ff. de Regul. Iur.*) quia ex dictis hæc non conuincunt, ſiquidem eiectio non eſt totalis ſeparatio, ſed aliqualis (qualis eſt ſeparatio thori quoad habitationem) quoad clauſtralem diſciplinam ſolùm, ac proinde eiectus non omninò deſinit eſſe membrum Religionis; Quemadmodum ex dictis etiam coniuges facta ſeparatione thori, non omninò abſoluuntur à vinculo matrimoniali. Sententia autem eſt de ſe perpetua, & ſeruanda, quatenùs ſententia eſt, non autem res, circa quam ſententia verſatur: Hæc enim res mutari poteſt iuxtà poteſtatem, quæ relinquitur in ſententia: Quapropter, cum eiectus non omninò per ſententiam eiectionis eximatur à Religione, remanet ſubiectus Religioni ſecundùm menſuram ſubiectionis, quæ relinquitur; ſicque non eſt eadem ratio de ſeruo manumiſſo à Domino; cum ſeruus per manumiſſionem totaliter liberetur à Domino.

Atque ita (quod ſcilicet eiectus per eiectionem non 14 omninò, ſeu totaliter à Iure Religionis eximatur) tenent. Graff *parte* 1. *deciſ. lib.* 3. *capite* 5. *numero* 147. Gerula *in Praxi Epiſcop. parte* 2. *verſ. Regular.* Syluester *verb. Apoſtaſia quæſtione* 6. Molina *de Iuſtitia & Iure tom* 1. *diſputat.* 140. §. *Quoad votum.* Vaſquez 2. 2. *diſputat.* 165. *capite* 8. *numero* 67. Suarez *de Cenſur. diſputatio.* 27. *ſectione* 5. *numero* 20. Aragon. 2. 2. *quæſtione* 88. *articul.* 3. §. *Huc uſque diximus.* Sotus *de Iuſtitia & Iure lib.* 7. *quæſtione* 2. *articul.* 5. *ad* 3. Philiarch: *tom.* 1. *de Offic. Sacerd. parte* 2. *lib.* 2. *capite* 11. *circa finem.* Conrad. *parte prima Reſponſ. quæſtione* 285. Angles *in floribus quæſtione de voto articul.* 2. *diffic.* 8. Corduba *in Regular. Sancti Franciſci capite ſecundo, quæſtione* 21. *punct. tert.* Sanchez *libro ſexto, moral. capite nono, numero* 25. Leſſius *de Iuſtitia & Iure capite* 41. *dubitat.* 15. *numero* 111. Paſſatell. *ad Priuileg. Minimor. capite* 16. Barboſ. *ad capite final. de Regularibus numero ſeptimo*, Peyrin. *quæſtione prima, de ſubdito Relig. capite* 25. *verb. Dico quinto.* Donat. *in Praxi rer. Regular. parte ſecunda, tractat. octau. de eiectis quæſtione vigeſima-ſecunda.* Bonacina *de clauſur. quæſtione ſecunda, punct.* 12. §. *tertio, numero primo.* Miranda *Reſp.* 57. *num. quarto, tom. tert.* & alij paſſim.

Et ita conſtat etiam *ex capite finali de Regularibus*; Vbi Pontifex præcipit, quod eiecti (ſalua Ordinis diſciplina, quando ſcilicet ſine detrimento diſciplinæ reduci poſſunt) annuatim requirantur, vt reducantur ad Religionem, quod *cap. final.* quoad hanc partem innouatum eſt iam à Decreto prædicto de eiectis, & Apoſtatis; At locum non haberet, ſi eiectus omninò, ſeu totaliter à Iure Religionis eximeretur. Vide, quæ dicentur *infrà ſectione* 70. *in Corollarijs Corollar.* 6.

Sequitur ſecundò; Quod, cum Religioſus eiectus 15 è Religione non ſit liber à voto paupertatis, ſicque ſit dominij incapax! eorum, quæ acquirit, non habeat dominium, ſed ſolùm ex tacita quadam Superiorum conceſſione commoditatem, vſum, & adminiſtrationem, ità vt illis vti ſolùm poſſit ad ſe alendum iuxta ſtatum, in quo poſitus fuerit; Nauarrus *commentar. ſecund. de Regularibus num. trigeſimo-quinto.* Molina *de Iuſtitia & Iure tom. prim. diſputatione* 140. *circa finem, verſ. Quando verò.* Azorius *tom. prim. Inſtitution. moral. libro duodecimo, capite decimo ſexto, quæſtione quarta*, & alij communiter. Vide, quæ dicentur *infrà ſectione* 46.

SECTIO XLIII.

Cuinam acquirat Religioſus iuſtè per ſententiam diffinitiuam eiectus è Religione, ſi non tranſierit ad aliam Religionem, ſed maneat in ſæculo?

SVMMARIVM.

1 *Eiectus licet bonorum poſt ſuam eiectionem acquiſitorum ex conceſſione Superioris ſibi acquirat ad vitam ſuſtentandam vſum quendam proportionatum, & ſufficientem, non tamen eorum etiam ſibi acquirit dominium; quia dominij incapax eſt, ſtante voto ſolemni paupertatis; à quo per eiectionem non ſoluitur: nemo enim debet ex ſua culpa commodum reportare.*

2 *Eiectus ſi acquirat bona immobilia, vel mobilia pretioſa, non poteſt ea alienare, & quia ſunt facta bona Eccleſiaſtica, & quia non habet dominium,*

3 *Regularis factus Epiſcopus neque poteſt teſtari, vel cauſa mortis donare; quia ſimiliter ſolùm habet diſpenſationem rerum Eccleſiaſticarum. Quod dic etiamſi eiectus obtineret indultum Apoſtolicum, &c.*

4 *Religioſus eiectus à Religione ſi non tranſierit ad aliã, ſed maneat in ſæculo, licet in ſententia aliquorum Doctorum non acquirat Religioni, à qua fuit eiectus; quia Religio ſolùm acquirit ius in bona Religioſi, quamdiu in ea permanſerit, &c. dicendum tamen eſt oppoſitum, ſcilicet quod eiectus acquirat adhuc Religioni vel dominiũ, data illius capacitate, vel ſaltem commoditatem data incapacitate; quia Religio non debet amittere ius ſuum per culpam ſui Religioſi, &c.*

5 *Infans ſi fuerit expoſitus, vel eiectus à Parente, eximitur à Patria poteſtate, neque acquirit Parenti, & ſeruus ſimiliter ſi fuerit expoſitus, vel eiectus à Domino efficitur liber; At non ſic Religioſus; quin illud ſtatutum fuit in pœnam crudelitatis Parentis, vel ſerui: At in Religione nulla poteſt conſiderari crudelitas, vel culpa in eiectione Religioſi incorrigibilis; Idque procedit etiamſi interuenerit aliqua culpa Prælati, vel maioris partis Capituli, &c.*

6 *Religioſus eiectus ſi obtinuerit beneficium acquirit beneficio, & ſua Eccleſia.*

7 *Fugitiuus autem, & Apoſtata acquirit Religioni abſque vllo dubio.*

8 *Excipe, ſi fugitiuus, vel Apoſtata moriatur extrà Religionem; quia tunc omnia acquiſita à fugitiuo poſt fugam, vel ab Apoſtata poſt Apoſtaſiam ex quodam Motu proprio Gregorij XIII. ſpectant ad Cameram Apoſtolicam.*

9 *Religioſus eiectus à Religione, quidquid ſit de Iure antiquo, modò ſi manens in ſæculo acquiſiuerit bona, ſuccedit in vniuerſa eius hæreditate Camera Apoſtolica ex quodam motu Gregorij XIII. ſi decidat extrà Religionem. Idem dicendum de quocumque alio Religioſo, ſi permanenter viuat extrà Religionem, & ſimiliter decidat extrà Religionem.*

10 *Religioſus eiectus, antequam decidat extrà Religionem ex ſententia nonnullorum acquirit Romano Pontifici, vel Eccleſiæ, vel Epiſcopo.*

11 *Religioſus eiectus à Religione, ſi non erat exemptus ab Epiſcopo, acquirit Epiſcopo ſecundùm aliquos; At ſecùs, ſi erat exemptus; quia tunc acquirit Religioni, à qua iuſtè eiectus eſt.*

12 *Reiicitur ſententia Bellameræ, Oſtienſis, Io. Andr. & Roſellæ aſſerentium, eiectum à Religione nullũ acquirere dominium bonorum, quæ poſt eiectionem acquirit.*

SVppono, quod eiectus (licet bonorum poſt ſuam eiectionem acquiſitorum ex conceſſione Superioris ſibi acquirat ad vitam ſuſtentandam vſum quemdam proportionatum, & ſufficientem Nauarr. *comment.* 2. *de Regul. n.* 35. Molin. *de Iuſt. & Iur. tom.* 1. *diſp.* 141. Rodr. *q. Regul. tom.* 1. *q.* 30. *art.* 29. Leſſius *de Iuſt. & Iur. lib.* 2. *cap.* 41. *dubit.* 15. Sayrus *lib.* 6. *Theſ. cap.* 9. *n.* 18. Azor. *p.* 1. *lib.* 12. *cap.* 16. *q.* 4. Fauſt *lib.* 6. *Theſ. Relig. q.* 221. & Barbol. *in cap. finali de Regul. n.* 12. Quia non repugnat id voto ſolemni ſubſtantiali paupertatis, ſed ſtare poteſt cum ſubſtantia voti ſolemnis paupertatis) non tamen eorum etiam ſibi acquirat dominium; quia dominij non eſt capax, ſtante voto ſolemni paupertatis, à quo per eiectionem non ſoluitur; *cap. non dicatis* 12. *qu.* 1. & dicebam *ſup. ſect. præced.* & docet Innocent. *in cap. dilectus* 2. *de Simon.* dicendo, quod Monachus per depoſitionem non deſinat eſſe Monachus; Et Cardinal. *in Clem.* 1. §. *Quia vero de ſtat. Monach. q.* 1. & *in cap. finali de Regul.* dicendo, quod Monachatus eſt character quidam indelebilis; Et Nauarr. *in cap. nullam* 18. *q.* 2. cum aliis dicendo, quod nemo debet ex ſua culpa commodum reportare, iuxta Textum *in l. Itaque fullo ff. de Furt.* & *cap.* 1. *de poſtul.* 1

Hinc fit, quod ſi eiectus acquirat bona immobilia, vel mobilia pretioſa, non poteſt ea alienare, non ſolùm quia prædicta bona facta ſunt Eccleſiaſtica, ſed etiam defectu dominij. Fit etiam, quod eiectus non poſſit teſtari, neque cauſa mortis donare; quia teſtamentum, & cauſa mortis donatio ſupponunt dominium, cum dicant tranſlationem dominij factam cauſa mortis. 2

Quapropter neque Regularis factus Epiſcopus poteſt etiam teſtari, vel cauſa mortis donare, quia ſimiliter ſolùm habet diſpenſationem rerum Eccleſiaſticarum. S. Thom. 2. 2. *q.* 185. *art. vltimo ad* 3. & alij Doctores communiter; quapropter etiam, ſi eiectus obtineret indultum Apoſtolicum, vt de acquiſitis poſſit teſtari, vel cauſa mortis donare, cenſeretur ipſi ſolum conceſſa poteſtas extendendi diſpenſationem acquiſitorum per mortem ſuam valituram quia (cum per hoc non liberetur à voto ſolemni paupertatis) remaneret adhuc incapax dominij, atque adeò & incapax teſtandi, vel cauſa mortis donandi cum tranſlatione dominij. His ſuppoſitis, 3

Reſpondetur, quod (quamuis in tali caſu ſententia Nauarri *comment.* 2. *de Regularibus numero* 33. *verſ.* 2. *Quod.* Innocentij *in cap. cum olim* 2. *de Priuileg numero* 3. Oſtienſis *ibidem numero* 12. Cardinalis *numero* 4. Abbatis *in cap. vnico de Infantibus & languid. expoſit in fine.* Roſellæ *verbo Religio, primo numero.* Azorij *tom.* 1. *Inſtitut. moral. lib.* 12. *cap.* 16. *quæſt.* 9. & aliorum, non acquirat Religioni, è qua fuit eiectus; Quia Religio ſolum acquirit ius in bona Religioſi, quamdiu in ea permanſerit; ſecùs ſi ex ea eiectus fuerit; Tum quia Religioſus eiectus non eſt ampliùs Religionis membrum, nec ei amplius ſubiectus; ſicque ſi exemptus eſt, acquirat Summo Pontifici; ſi non exemptus, acquirat Epiſcopo loci) dicendum ſit tamen oppoſitum, (quod docent S. Antonin. 3. *part. tit.* 16. *capite* 5. §. 4. Lopez à Texeda *tom.* 1. *lib.* 2. *tractat.* 1. *controuerſ.* 16. *dubitat.* 1. *numero* 12. Fauſt. *lib.* 6. *Theſ. quæſt.* 221. *verb. cæterum verius.* Molina *de Iuſtit. & Iur tom.* 1. *diſputat.* 140. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 41 *dubit.* 15. *num.* 112. & alij complures) ſcilicet quod eiectus acquirat adhuc religioni, vel dominium, ſi religio eſt capax, vel ſaltem commoditatem poſt mortem, ſi religio non eſt capax; quia religio per culpam, & punitionem religioſi ius ſuum, quod in bonis illius habebat, amittere non debet; Nec eſt ſimile de ſeruo eiecto; quia ſeruus per eiectionem à Domino, efficitur liber, & dominij capax; non ſic religioſus; Tum quia religioſus eiectus non eſt ità à ſua Religione præciſus, quin teneatur reuerti, præſertim 4

Digitized by Google

tim ſi Religio velit; & quin(ſi ſe ſubtraxerit cogi non poſſit Religio, quod ipſum readmittat, niſi iuſtas cauſas habeat non admittendi, ſic vt ſuprà ſuo loco dicebam, tum quia Religio per eiectionem ſolùm ſeparat ſuum Religioſum à conuictu, ne cæteros inficiat; non autem abdicat à ſe iura, & debita, quæ habet contemplatione illius; cum teneatur procurare reductionem illius, & illum, ſi correctus redire velit, recipere de nouo, ſicuti conſtat ex *cap. finali de Regular.* innouato per præſens decretum de Apoſtatis, & eiectis; vndè durante Iure acquiſito, quidquid eiectus acquiſiuerit, tranſit in Ius Religionis; ſi que, ſi eiectus redeat ad Religionem, tenebitur ſecum deferre, quidquid acquiſiuit, & illud conſignare Religioni.

5 Obiicies: ſi infans fuerit expoſitus, vel eiectus à parente, eximitur à patria poteſtate, nec acquirit parenti: ſimiliter ſi fuerit expoſitus, vel eiectus ſeruus à Domino, efficitur liber, (ſicuti colligitur ex *cap. vnico de infantib. & l. nouid.*) Ergò pari modo, ſi Religioſus fuerit eiectus è Religione, eximetur à Iure Religionis, nec acquiret ampliùs Religioni, ſed Pontifici, vel Epiſcopo.

Reſpondetur concedo antecedens; at nego conſequentiam; & diſparitas eſt, quia illud priùs ſtatutum fuit in pœnam crudelitatis parentis, vel Domini; pœna verò non debet extendi vltrà ſuum caſum; præſertim cum Religionis nulla ſit crudelitas, vel culpa in eiectione Religioſi; ſed ſi in hac re eſt aliqua culpa, vel illa eſt ſolius Prælati, & ſic non debet nocere Religioni (cum delictum perſonæ redundare non debeat in Eccleſiam, vel Religionem, *Regul. 76. in 6.* idemque dicendum, ſi culpa ſit minoris partis Capituli) vel ex maioris partis eiuſdem Capituli, & ſic licet Religio poſſit priuari, non tamen Iure ſuo priuata eſt antè ſententiam Iudicis.

6 Quod ſi eiectus obtinuerit beneficium, acquiret beneficio, & ſuæ Eccleſiæ.

7 De fugitiuo autem, & Apoſtata dubium non eſt, quod acquirat Religioni, quia Religio Religioſum fugitiuum, vel Apoſtatam à ſe non abdicauit, vt ſuprà etiam ſuo loco dicebam.

8 Excipe, ſi fugitiuus, vel Apoſtata moriatur extrà Religionem, quia tunc omnia acquiſita à fugitiuo poſt fugam, vel ab Apoſtata poſt Apoſtaſiam, ex motu quodam Gregorij XIII. infrà recenſendo, ſpectant ad Cameram Apoſtolicam. Qua de re vide *ſuprà dict. 30. & mox infrà n. ſequenti.*

9 At quidquid ſit (cuinam Religioſus eiectus è Religione acquirat) hodie tamen, ſi Religioſus iuſtè per ſententiam diffinitiuam è Religione eiectus extra Religionem moriatur, omnia, quæ poſt eiectionem acquiſiuerit, (ſicque & quicumque alius Religioſus permanenter extra clauſtra viuens, ſi ſimiliter extra Religionem moriatur) Cameræ Apoſtolicæ acquirit, vt patet ex motu quodam proprio Gregorij XIII qui incipit *Officij noſtri partes. tom. 2. Bullar.* ſicque præter alios aduertunt Campanil. *in diuerſor. Iur. rub. 12. c. 15. n. 9.* Rodriq. *tom. 1 quæſt Regul. q. 30. art. 39 circa finem* Nald. *in ſumma verb. Religioſus n. 35.* Sanch. *lib. 7. moral. cap. 33. n. 22.* Riccius *deciſ. 245. p. 4.* Bonacina *de clauſur. q. 2. punct. 12. §. 7. n. 14.* Alphonſ de Leone *de cenſur. recollect. 6. n. 332.* Barboſ. *ad cap. final. de Regul. n. 15.* Nouarius *in praxi noui Iuris Portugal. de bon. Regul. concluſ. vnica & in Lucerna Religioſ. verb. eiecti n. 11.* & Donat. *in prax. rer. regular. p. 2. tract. 8. de eiectis q. 46. n. 5.*

Per hoc tamen, quod poſt mortem extra Religionem bona (tam eiecti, quàm cuiuſcumque alterius Religioſi permanenter extra clauſtra viuenti) ad Cameram Apoſtolicam pertineant, non tollitur, quin interim antè mortem ipſorum non poſſint ad alterum pertinere, & ſub alterius diſpoſitione eſſe, ſicuti conſtat in bonis acquiſitis ab Epiſcopo, de quibus poteſt iſte liberè diſponere; Quamuis, vbi fit ſpolium poſt mortem ipſius pertineant ad Cameram Apoſtolicam: Quapropter in hoc caſu etiam adhuc poſt hunc motum Gregorij XIII. durat difficultas inter Doctores, cuinam talis è Religione eiectus acquirat, vti ſuprà annuebam.

Et quidem ex ſententia nonnullorum acquirit Romano Pontifici, vel Eccleſiæ, vel Epiſcopo; ita vt ipſius eiecti bona poſt eiectionem acquiſita pertineant ad Romanum Pontificem, vel ad Eccleſiam, vel ad Epiſcopum, inſtar eorum bonorum, quæ vacantia dicuntur; quia, ſicut eius, qui abſque hærede decidit, bona, tanquam vacantia, pertinent ad Rempublicam, vel Principem, ita ſimiliter bona Religioſi è Religione electi, tanquam ſimiliter vacantia, pertinent ad Summum Pontificem, vel ad Eccleſiam, vel ad Epiſcopum, in cuius diœceſi moritur, vel alterius; videatur præter Syluestrum *verb. Apoſtaſia quæſt. 9.* & Abbatem *in c. fin. de Regul* Saytus *in claui regia lib. 6. c. 9. n. 28.* & Azor. *tom. 1 inſtit. moral. lib. 12. c. 16 q. 9.* 10

Videri etiam poterit Nauarrus *citato comment. 2. de Regularib. n 33.* quatenus ait, bona talis è Religione eiecti quoad verum dominium pertinere ad Deum, quoad ius adminiſtrandi ſummum pertinere ad Pontificem tanquam Dei vicarium, quoad ius adminiſtrandi ſpeciale pertinere ad Eccleſiam ſæcularem, vel Regularem, ſi ad eam iam legitimè tranſlatus, ſeu additus fuerit, iuxta *cap. ſi quis iam tranſlatus 21. q. 2. & cap. ne pro cuiuſlibet 16. q. 1.* & docent Abbas *in cap. finali de Regul. n. 3.* Ancharan. *in cap cum olim 2. de Priuileg. in fine*, Bartol. *in l. ſi ſeruus 57. ff. de ſtipul. ſeruor. n. 6.* Speculat. *in tit. de ſtatu monachorum q. 23 §. vnico n. 29. q. 23. & ex Theologis* S. Thomas *2. 2. q. 188 art. 8 ad 3.* Sotus *de iuſt. & iur. lib. 10. q. vltim. art. vltimo ad 3.* Leſſius *lib. 2. c. 41. dubit. 15. n. 112.* & tandem ex Summiſtis Tabiena *verbo Religio q. 27. n. 28.* & alij, quos citat & ſequitur Azorius *citata q. 9.*

Alioquin pertinebunt ad Epiſcopum domicilij, vel originis, vel alterius, ſicuti tradunt Abbas *in c. finali de Regularib. in fine*, Antonius *in cap. cum olim 2. de Priuileg. n. 36.* Angelus *verbò Monaſterium n. 6.* & Tabiena *verbo Apoſtaſia q. 15. n. 18.* Quia cum Religioſus è Religione eiectus acquirat verum dominium Deo, & ius adminiſtrandi Superiori, ſequitur, quod acquirat illud Epiſcopo domicilij, originis, vel alterius.

Et ex ſententia aliorum (quos ſequitur Syluester *verbo Apoſtaſia q. 9. n. 12*) prædictus è Religione eiectus acquirit quidem Epiſcopo, ſi talis Religioſus è Religione eiectus non erat exemptus ab Epiſcopo; at ſecùs, ſi erat exemptus; quia tunc acquirit Religioni, è qua iuſtè eiectus eſt, iuxta ea, quæ dicebam ſuprà ad mentem Mulinæ, Leſſij, & aliorum. 11

Cæterum ſententia Bellameræ *in cap. Abbates 18. q. 2.* Oſtienſis *in cit. c. cum olim n. 12.* Io. Andreæ *ibidem n. 5.* & Roſellæ *verbo Religio 1. n. 1.* (quod ſcilicet è Religione eiectus nulli acquirat dominium bonorum quæ poſt eiectionem acquirit) mihi nullo modo probatur; quia, cum talia bona non habeantur pro derelictis (alioquin eſſent primi occupantis) neceſſariò ſequitur, quod ſub alicuius dominio, & adminiſtratione eſſe debeant. 12

SECTIO XLIV.

Cuinam acquirat Religioſus iuſtè per ſententiam diffinitiuam eiectus è Religione, ſi tranſierit ad aliam Religionem, & non maneat in ſæculo?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus iuſtè per ſententiam diffinitiuam eiectus à Religione ſi tranſierit ad aliam, & non maneat in ſæculo, acquirit ſecundæ Religioni.*

2 *Religio ſecunda ſi incapax ſit poſſidendi, bona acquiſita per eiectum ſpectant ad dantem.*

3 *Dans pecuniam Religioni S. Franciſci, poteſt illam, quamdiu non fuerit alienata, reuocare, cum illius dominium retineat ipſemet Dans.*

4 *Ius reuocandi pecuniam datam in eleemoſynam non tranſit ad hæredes Dantis, ſed ceſſat morte ipſius Dantis.*

5 *De Iure nouiſſimo etiam pecuniæ datæ in eleemoſynam dominium non remanet apud Dantem, ſed eſt ſicut & aliorum bonorum penes Sedem Apoſtolicam.*

6 *Eiectus ſi ingreſſus fuerit aliam Religionem, & in ea profeſſus bona ipſius acquiſita antè ingreſſum poſterioris pertinebunt ad priorem.*

7 *Eiectus ſi diſpenſetur, & alicui Eccleſiæ in officio addicatur, quæ acquirit poſtea pertinebunt ad iſtam Eccleſiam.*

8 *Excipe hæreditates, ad quas Religio prior per ipſius eiecti profeſſionem iam ius acquiſiuerat, quia tunc tranſibunt ad Religionem, vel ad Eccleſiam, cui ipſe poſtea inſeruit.*

1 RESpondetur quod talis eiectus in tali caſu acquirat ſecundæ Religioni itavt bona, quæ poſt profeſſionem in iſta ſecunda Religione acquirit, pertineant ad ſecundam Religionem; Syluester *verbo Apoſtaſia q.9. n.12.* Tabiena *verb. Religio q.27.a.28.* Azor. *tom.1. inſtitat. moral. lib.12. cap.16. q.9.* & alij communiter; quia iam eſt factus membrum huius ſecundæ religionis, itavt ali debeat ab hac ſecunda religione.

2 Quod ſi hæc ſecunda religio ſit incapax ſuccedendi (qualis eſt religio Fratrum Minorum ſancti Franciſci de obſeruantia) tunc bona, quæ acquirit prædictus eiectus in prædicto caſu (quatenùs ſpectat ad dominium) pertinent ad dantem (ſi acquiſita res fuerit pecunia in eleemoſynam data;) vel ad Pontificem, ſi acquiſitæ res fuerint alia bona præter pecuniam, Petrus Ledeſma *2 part. q.18. art.1. dub.2* Rebellius *de Inſt. p.1. lib.1. q.7. ſect.4 a.33.* Salonius *2.2. q.62. in tractata de Dominio q.1. art.2. coroll.1.* Et patet ex *cap. Exiit qui ſeminat de verb. ſignif. in 6. §. Cæterum, & §. Ad hæc.*

3 Hinc ſequitur, quod qui pecuniam dat religioni S. Franciſci prædictæ, poteſt illam (quamdiù non fuerit aliena) reuocare; cùm illius dominium retineat ipſemet dans, vt habetur *in d. c. Exiit qui ſeminat*, & tradunt Bartol. *in tractatu Minoritarum lib 2 dub.1. c.2.* Sotus *de Iuſt. & iur. li.4 q.1. art.1. circà finem verſ. Hiſce tamen,* Azorius *tom.1 Inſtit. mor. lib.12. c.24. q.5.* Quemadmodum, & de alijs bonis religionis S. Franciſci prædictæ præter pecuniam poteſt diſponere Pontifex; cum illorum, præterquam pecuniæ Dominium habeat ipſemet Pontifex, ſicuti præter alios adnotarunt Ledeſma *loc. ſupr. cit.* & Leſſius *de Iuſt & iur lib.2. c.4. dub.5. n.19.*

4 Aduerte tamen, quod hoc ius reuocandi pecuniam datam in eleemoſynam non tranſeat ad hæredes dantis, ſed ceſſet morte ipſius dantis; S. Bonauentura in regulam S. Franciſci *cap.4. ad 4.* Corduba *in eandem regulam eiuſdem S. Franciſci cap.6. q.11. punct.4.* Roderic. *tom 2 quæſt. regular. q.126. art.1.* Sutbus *in compendio priuileg. mendicant verb Legata in Annotat. verſ Sed ſi aliquid:* & conſtat ex citato *cap. Exiit qui ſeminat §. In eo verò caſu.*

5 Aduerte ſecundò, quod de Iure nouiſſimo etiam pecuniæ in eleemoſynam datæ, Dominium non remaneat apud Dantem, ſed ſit (ſicut & aliorum bonorum) apud Sedem Apoſtolicam; quia ſic nouiſſimè per ſuas conſtitutiones ſtatuerunt Martinus V. & Paulus III. ſicuti videre eſt apud Rodericum *tom.2. quæſt. regular. q.25. art.6. dicto primo in fine*, vbi & ſubdit, quod ſic etiam deciſum fuerit in quodam Capitulo generali prædictorum Fratrum eiuſdem ſancti Franciſci.

6 Ex dictis igitur, ſi eiectus ingreſſus fuerit aliam religionem, & in ea profeſſus, bona ipſius acquiſita antè ingreſſum talis religionis pertinebunt ad religionem priorem, è qua eiectus eſt; acquiſita verò poſt prædictum ingreſſum pertinebunt ad religionem poſteriorem; quia tunc eſt membrum huius religionis poſterioris, non prioris.

Similiter ſi eiectus diſpenſetur, & alicui Eccleſiæ in officio addicatur, quæ acquirit poſtea, pertinebunt ad iſtam Eccleſiam; quia tunc ſimiliter eſt membrum iſtius Eccleſiæ. 7

Excipiuntur tamen hæreditates, ad quas religio prior per ipſius eiecti profeſſionem iam ius acquiſiuerat; quia tunc, cum ea non priuetur ſuo iure, hæreditates non tranſibunt ad religionem, vel ad Eccleſiam, cui ipſe poſtea inſeruit, ſed illas adibit religio prior, quocumque modo ſe habeat eiectus; & ſolùm ſi ipſe non habeat, vnde viuat, tenebitur ipſi religio alimenta præbere. Excipe, niſi eiectus aſcenderit ad Epiſcopatum; quia tunc, tanquam omnino à religione liberatus, acquiret ipſe hæreditates, iuxta Textum *in cap. Statutum 18. quæſt. 1.* 8

SECTIO XLV.

Quinam acquirat Religioſus, ſi fuerit iniuſtè eiectus è Religione, vel ſi fuit iuſtè eiectus, adhuc (quamuis ſe correxerit, & petierit reuerti) iniuſtè non fuerit iterum de nouo receptus?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus ſi fuerit iniuſtè eiectus è Religione, vel ſi fuit iuſtè eiectus probabilius acquirit Religioni, à qua fuit iniuſtè eiectus, vel ſi fuerit iuſtè eiectus contra omne ius, vtpotè iam correctus, & petens reuerti, non fuerit iterum receptus contrà Syluestrum, quia per talem iniuſtam eiectionem nō abſoluitur à votis Religionis.*

2 *Religio quod debeat priuari bonis Religioſi iniuſtè eiecti vel iuſtè eiecti, & poſt correctionem iterum non recepti, eſt pœna, quæ non ſolet, vtpote priuationis bonorum, infligi antè ſententiam Iudicis.*

3 *Religioſus eiectus non habetur pro derelicto rationabiliter, ſed irrationabiliter.*

4 *Delictum perſonæ non debet nocere Religioni, quādo culpa interueniſſet in eiectione, & ageretur de bonis eiecti iam defuncti, ſi ſolum ea culpa fuerit in Prælato, vel etiam in minori parte Capituli, quia Religio habet ius acquiſitum in bona, quæ acquiſiuit Religioſus.*

5 *Monaſterium, vel etiam maior pars Capituli ſi eiiciat quempiam, vel nolit de nouo recipere eiectum, adhuc eiectus acquirit Monaſterio, quia per hoc non abdicat à ſe ius proprium.*

RESpondetur, quod talis Religioſus, (ſi ſequamur ſententiam illorum, qui volunt, iuſtè eiectum, ſi ſe correxerit, & petierit reuerti, iterum recipiendum eſſe: Quorum Doctorum ſententiam, tanquam probabiliorem, præſertim poſt decretum S. Congregationis Concilij innouans *cap. fin. de regularib.* ſequebamur *ſuprà ſect. 40.*) probabiliùs acquirat Religioni, è qua fuit iniuſtè eiectus, vel ſi fuerit iuſtè eiectus, iniuſtè, vtpotè iam correctus, & petens reuerti, non fuerit iterum de nouo receptus. 1

Sic contrà Syluestrum *verbo Apoſtaſia q.9. num.12.* Oſtienſem *in ſumma titul. de Apoſtatis num.4.* Archidiaconum *in cap. Abbatis 18. q.2. circà finem*, Cardinalem *in c. Quod ad te de Cleric. coniugat. num. vnico*, Abbatem *in cap. Sicut nobis de regularib. in fine, & in cap. Vnico de infans. & languid. expoſit. in fine*, Innocentium *in cap olim 2. verſ. Sed ſi expulſus de priuileg.* Angelum. *verb. Monaſterium num.6.* Bellameram *in cap. Quando de offic. ordinar. n.11.* S. Antoninum *3 part. tit.16. c.5. §.4.* Surdum *de alimentis tit.7. q.3. n.9.* Redoanum *de ſpoliis Eccleſiaſt q.8. in principio n.76.* & alios docent Molina *de Iuſt. & iur. tom.1. diſp.140. in fine verſ. Quod ad votum.* (quatenùs ait, quod ſi quando culpa interueniſſet 2

in

in eiectione, & ageretur de bonis eiecti iam defuncti, eſto, fuiſſet iniuſtè eiectus à maiori parte Capituli, ſieque à Capitulo ipſo, iuſtúmque iudicaretur, quod religio propterea puniatur amiſſione commoditatis, & vſus illorum bonorum; non tamen id locum habeat antè latam ſententiam.) Et Leſſius *lib. 2. cap. 41. dub. 15. n. 112. in fine*, (quatenus ſimiliter inquit, quod ſi culpa eſſet in maiori parte Capituli, ſicque religio poteſt priuari, non tamen ipſo iure priuata ſit antè ſententiam Iudicis) & alij Recentiores paſſim.

Probatur, quia per talem iniuſtam eiectionem Religioſus non abſoluitur à votis Religionis; & Religio non poterat illum eiicere; & in caſu, quod iuſtè eiecerit, tenetur illum (ſi fuerit correctus, & petat reuerti) iterum recipere, atque etiam alimentare; ergò quamuis peccet Religio illum iniuſtè eiiciendo, vel illum iuſtè eiectum, ſed iniuſtè (vtpotè correctum, & petentem reuerti) iterum de nouo non recipiendo, non propterea Religio amittit ius, quod habet in bona, quæ pro tunc talis Religioſus acquirit.

2 Confirmatur; quia, quod Religio debeat priuari bonis Religioſi iniuſtè eiecti, vel iuſtè eiecti, & poſt correctionem iterum de nouo non recepti, eſt pœna; ſed pœna priuationis bonorum non ſolet ordinariè infligi antè ſententiam Iudicis: ergò, quamdiu Religio non fuerit in pœnam priuata bonis talis Religioſi, ſemper retinebit ius ea capiendi, atque etiam retinendi.

3 Obiicies fundamentum aduerſariorum in contrarium: talis Religioſus habetur pro derelicto: ergò quæ acquirit, non acquirit Religioni; atque adeò non requiritur ſententia Iudicis ad hoc, vt Religio amittat bona, quæ acquirit prædictus Religioſus.

Reſpondetur, diſtinguo antecedens: habetur pro derelicto, irrationabiliter, tranſeat; rationabiliter, nego; & cum talis Religioſus ex alio capite non ſit à votorum vinculis abſolutus, & ſit verè Religioſus (quem Religio non poterat, niſi iniuſtè, eiicere, vel ſi iuſtè eiecit, tenebatur illum; vtpotè iam correctum, & reuerti petentem, iterum de nouo recipere, atque etiam alimentare) ius habet Religio in bona prædicti Religioſi, quamdiu illa ipſa non priuatur per ſententiam Iudicis.

4 Et quod dixi, ſcilicet, quod talis Religioſus acquirat Religioni (ex qua iniuſtè fuit eiectus, vel, ſi fuit iuſtè eiectus, iniuſtè, vtpotè iam correctus, & reuerti petens, non fuit iterum de nouo receptus) certum ſaltem videtur; ſi prædictus Religioſus fuerit iniuſtè eiectus, vel ſi fuit iuſtè eiectus, iniuſtè (vtpotè iam correctus, & reuerti petens) non fuerit iterum de nouo receptus abſque conſenſu maioris partis Capituli, ſed ſolùm cum conſenſu minoris partis eiuſdem Capituli; Abbas *in cap. Sicut nobis de regularib. in fine*, Cardinalis *in cap. laico de infans. & languid. expoſit. n. 3.* Antonius *ibidem num. 5.* Molina *de Iuſt. & iur. tom. 1. q. 140. circa finem*; (quatenùs ait, quod quando culpa interueniſſet in eiectione, & ageretur de bonis eiecti iam defuncti, ſi ſolùm ea culpa fuerit in Prælato, vel etiam in minori parte Capituli, delictum perſonæ non debeat nocere Religioni, *regula delictum 76. de regul. iur. in 6.* & ibi communiter Doctores) Henricus *in cap. finali de regularib. n. 2.* Ancharan. *conſil. 352. n. 4.* Angelus *in ſumma verbo Monaſterium n. 6.* Leſſius *de Iuſtit. & iur. lib. 2. cap. 41. dub. 15. n. 112.* & alij communiter, & ratio eſt, quia Religio habet ius acquiſitum in bona, quæ acquirit Religioſus: ergò ſi Prælatus, etiam cum minori parte Capituli, iniuſtè eiiciat Religioſum, vel ſi iuſtè eiecit, iniuſtè illum, vtpotè iam correctum, & petentem reuerti, iterum de nouo non recipiat, non debet Religio huiuſmodi iure acquiſito priuari propter delictum perſonæ, vel etiam paucarum perſonarum, iuxtà *regulam delictum 76.* quam *ſuprà* tradebam, cum communi etiam ſententia Doctorum.

5 Ex dictis ſequitur, quod ſi Monaſterium, vel etiam maior pars Capituli eiiciat quempiam, vel nolit de nouo recipere eiectum, adhuc eiectus acquirat Monaſterio; quia per hoc, quod Monaſterium, vel etiam maior pars Capituli eiiciat quempiam, vel nolit de nouo recipere eiectum, non abdicat à ſe ius proprium, quod habet in illum; neque eiectus liberatur à paupertatis voto ſolemni, quo tenetur in ordine ad ſuam Religionem; immò non tenetur Religio illum de nouo recipere, niſi fuerit correctus; ergò ipſe adhuc acquirit ſuæ Religioni; cum maneat idem ius, & idem fundamentum, neque adſit aliquod ius priuans in tali caſu Religionem iure iam acquiſito: quod eſt verum, etiam ſi Religio iniuſtè eiiceret quempiam, vel iniuſtè nollet de nouo recipere correctum; quia licet religio tunc peccaret, & ad recipiendum illum cogi poſſet, non tamen cederet iuri ſuo, neque ex aliqua lege iure ſuo caderet, ſed ad ſummum in pœnam poſſet priuari, ſicuti dicebam.

SECTIO XLVI.

An Religioſus eiectus validè poſſit inſumere bona, quæ poſſidet, ad vſus ſuperfluos, illicitos, vel turpes, (verbi gratia ad actus meretricios, vel ad ludos prohibitos, &c.) ita vt recipiens huiuſmodi bona ab illo, non teneatur reſtituere? vbi etiam an prædictus Religioſus eiectus de prædictis bonis poſſit facere eleemoſynas, teſtari, vel cauſa mortis diſponere, & donare?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus eiectus ſi inſumat bona, quæ poſſidet ad vſus ſuperfluos, illicitos, vel turpes, accipiens huiuſmodi bona ab illo, ex non improbabili ſententia aliquorum non tenetur reſtituere; quia ſe quoad acquiſitionem, & adminiſtrationem ſaltem bonorum ſe habet quodammodo independenter à Prælato Religionis: ſicque vſu magis receptum videtur.*

2 *Religioſus, ſi dum viuit intrà Clauſtra, inſumat, vel expendat aliqua bona ad vſus ſuperfluos, vanos, turpes, vel illicitos, recipiens ea ab illo, reſtituere tenetur; at non, ſi viuat extrà clauſtra.*

3 *Etiam ſi Religioſus in priori caſu habuerit à ſuperiore licentiam inſumendi bona ad quoſcumque vſus ipſe voluerit, quia tunc cenſetur ipſi data licentia ad vſus licitos, & honeſtos, ille, qui accepit ad vſus ſuperfluos, vanos, turpes, vel illicitos, teneatur reſtituere.*

4 *Superior ſi daret ſubdito Religioſo licentiam, vt aliqua bona inſumat etiam ad vſus turpes, vel illicitos, adhuc accipiens teneretur reſtituere; quia is dare non poteſt Religioſo talem licentiam.*

5 *Religioſus etiam intra clauſtra viuens ſecundum aliquos, ſi habeat à ſuperiore licentiam inſumendi bona ad quoſcumque vſus voluerit, non peccat contrà iuſtitiam, ſeu contrà votum paupertatis, ſi inſumat ad actus meretricios, vel ludos prohibitos; quia Prælatus in tali caſu videtur ſolùm inuitus quoad modum, non autem, quoad ſubſtantiam actus.*

6 *Item qui accepit prædicta bona à prædicto Religioſo, cogitare poteſt, quod illa non ſint Religioſi, ſeu Religionis, ſed alicuius alterius, qui eidem tanquam diſtributori, talia bona præbuerit.*

7 *Religioſus eiectus è Religione poteſt abſque vlla peccare de bonis, quæ pro tunc habet, facere eleemoſynas; quia etiam Religioſus manens extrà clauſtra de licentia Prælati cauſa ſtudiorum poteſt facere aliquas eleemoſynas.*

8 *Religioſus*

8 *Religioſus prædictus eiectus è Religione, vtpotè iure inhabilis, non poteſt de bonis, quæ poſſidet teſtari, vel cauſa mortis diſponere, itavt talis diſpoſitio ſit nulla.*

9 *Religioſus eiectus è Religione eorum, quæ acquiſiuit tam ad alimenta, quàm ad pias cauſas, habet adminiſtrationem; quia hæc ipſi, dùm eiicitur, tacitè conceditur; non tamen de iis poteſt teſtari, vel cauſa mortis diſponere; quia iure ad hoc eſt inhabilis.*

10 *Religioſus eiectus, ſi in illicita expenderit, quamuis probabilius ſit, quod tunc accipiens ab eo aliquid, ad reſtitutionem teneatur; quia is non eſt Dominus, ſed ſolùm adminiſtrator; contrarium tamen eſt magis vſu receptum, & non omninò improbabile.*

DIxi, *An Religioſus eiectus validè poſſit inſumere bona, quæ poſſidet, ad vſus ſuperfluos illicitos, vel turpes, &c.* Suppono enim cum Doctoribus communiter (quod ſequitur Fauſtus *lib.6. Theſ.relig. qu.*222. Texeda *tom.1.lib.2.tract.1.controu.*10.*n.*17. & Donat. *in praxi rer.regular.part.2.tract.de eiectis q.*50. *num.*1.) quod abſque dubio licitè non poſſit; quia adhuc religioſus eiectus tenetur voto paupertatis ſolemni, neque habet vſum liberum acquiſitorum, niſi quatenus ipſi tacite licentia conceditur à ſuperioribus; ſicque ſecundùm illam menſuram, ſecundùm quam concedi poteſt, & conſequenter, ſecundùm menſuram voti ſolemnis paupertatis (cùm intrà talis voti terminos includatur poteſtas concedendi) ſed omnis vſus illicitus eſt contrà votum paupertatis (cum per ipſum relinquantur ſolùm ea, quæ ſunt licita, & pertinentia ad ſtatum:) ergò etiam à licentia conceſſa foret nulla defectu poteſtatis.

Quáuis licitè poſſit prædictus Religios⁹ eiectus exponere ludo aliquid modicum; quia (cũ ludus ordinetur ad honeſtam animi relaxationẽ, nec dedeceat Religioſum viuentem in habitu Clericali ſæculari extrà clauſtra) cenſetur id, cùm licitè concedi poſſit, licitè eſſe conceſſum: habet enim totam illam facultatem, quæ licite concedi poteſt, vti dicebam. His ſuppoſitis,

1 Reſpondetur ex non improbabili ſententia aliquorum affirmatiuè. Sic docent Molina *de Iuſtit. & iure tom,2.diſp.*176.*verſ.Quoad coteres, & diſput.*220. *circa principium.* Leſſius *lib.* 2.*c.*41.*dub.*15.*n.*113. Salas *tract.*1. *de ludo dub.*21.*n.*5. Sanchez *lib.6 moral.c.9.n.*47. Bonac. *de clauſura q.2.punct.*12.§.3.*n.*2.& Diana *p.*7. *q.*12.*reſol.* 5. (quamuis contrarium probabiliùs doceant alij, quos ſequitur Fauſtus *lib.6.Theſ.Relig. q.*222. Texeda *tom.*1.*lib.*2 *tract.*1.*controu.*10.*n.*17.& Donatus *in praxi rer.Regul.p.*2.*tract.*8. *de eiectis q.*50. *n.*7.) ex eo, quod eiectus, licet ipſi fiat aliqua relaxatio voti ſolemnis paupertatis, remanet tamen adhuc obſtrictus tali voto, permanétque in ipſo ſubſtantia talis voti (itavt concedatur ipſi acquiſitorum ſolùm amplior adminiſtratio, & vſus, non autem etiam Dominium) ergò debet, quæ poſſidet, adminiſtrare, & vti iuxta facultatem, quam accipere poteſt à ſuperioribus acceptæ: ergò inualidè, ſeu nulliter transfert; præſertim, quia talis facultas nec etiam à ſuperioribus ipſi concedi poteſt, accedit, quod priuſquàm eiiceretur, non poterat transferre Dominium per vſum illicitum; ergò neque poterit, poſtquàm fuit eiectus; quia, vt poſſit, debet ab illis recipere hanc facultatem, quam tamen ab illis, nec etiam tacitè recipit, cum non poſſint illi concedere, ſicuti dicebam. Videantur etiam, quæ dicam *infrà ſect.* 70. *in Corollariis coroll.*6.

Probatur; quia talis Religioſus eiectus è Religione quoad acquiſitionem, & adminiſtrationem talium bonorum, ſe habet quodammodo independenter à Prælato Religionis, veluti ac ſi quodammodo Dominium illorum haberet, & quodammodo ſui iuris, ſicque ſæcularis, & non Religioſus, ſed verus eorum bonorum Dominus eſſet; ergò, &c.

Confirmatur; quia ſic etiam vſu magis receptum videtur; cum nulli curæ ſit, quomodo ille pro tunc bona quæ poſſidet, inſumat, vel expendat; nec Religio cenſeat res illius in bonis ſuis antè mortem illius habere.

Confirmatur ſecundò ex iis, quæ dicentur *infrà num.*5.*& ſeqq.*

Obiicies: ſi Religioſus, dum viuit intra clauſtra inſumat; vel expendat aliqua bona ad vſus ſuperfluos, vanos, turpes, vel illicitos, recipiens ea ab illo reſtituere tenetur: ergò etiam ſi viuat extrà clauſtra. Conſequentia patet à pari. Antecedens tradit Sylueſter *verbo Religio* 6.*quæſt.* 7. *notabil.* 2. Abulenſis *in cap.* 6. *Matthæi quæſt.* 37. Nauarrus *commentar.* 2. *de Regularibus num.* 21. *& conſil.* 3. *de ſtatu Monachorum num.* 33. Molina *de Iuſtitia & iure tom.*1. *diſputat.* 94. *col.* 7. *verſ. Si gaudet diſput.* 140. *col.* 7. *verſ. Si aliquid teſtamento.* Leſſius *libr.* 2. *cap.* 18. *dubit.* 11. *num.* 83. *& cap.* 41. *dubit.* 8. *num.* 73. Rodericus *tom.* 2. *quæſtion. Regular. quæſt.*125. *artic.* 2. Sanctus Antoninus 3 *parte titulo* 16. *cap.* 2. §. 51. Azorius *tom.* 1. *Inſtitution. moral. libr.* 12. *cap.*12.*quæſt.*5. Sayrus *in Claui regia libr.* 9. *cap.* 16 *num.* 22. & Petrus Nauarrus *libro* 3. *de reſtitutione cap.* 1. *part.* 3. *dub.* 1. *num.* 168. *& ſequentibus.* Et ſuadet ratio; quia, cum is, qui recepit à Religioſo, receperit rem, quæ erat Religionis, abſque dubio tenetur reſtituere Religioni, cuius erat dominium illius rei, quam recepit à Religioſo. 2

Quod verum eſt, etiamſi Religioſus habuerit à ſuperiore licentiam inſumendi bona ad quoſcumque vſus ipſe voluerit; quia tunc etiam cenſeretur licentia tantùm data eſſe ad vſus licitos, & honeſtos; cum in generali conceſſione non cenſeatur eſſe conceſſa ea, quæ, ſi in particulari peterentur, non concederentur, Regula in generali 81. *de regul. iur. in* 6. Tum quia (cum ſuperior non poſſit dare ſine graui peccato ſubdito Religioſo licentiam, vt bona, quæ poſſidet, inſumat ad vſus turpes vel illicitos) non præſumitur, quod velit dare licentiam tam amplam, ſed ſolùm ad vſus honeſtos, vel licitos, Religioſo ſtatui conuenientes. 3

Imò, ſi ſuperior daret ſubdito Religioſo licentiam, vt aliqua bona inſumat, etiam ad vſus turpes, vel illicitos, adhuc accipiens ab huiuſmodi Religioſo teneretur reſtituere, quia (cum ſuperior non ſit Dominus, ſed ſolùm adminiſtrator bonorum Religionis) dare non poteſt ſubdito Religioſo talem licentiam; cum ius ſuperiori Religionis ſolùm concedat, quod poſſit dare ſubdito Religioſo licentiam inſumendi ad vſus licitos, vel honeſtos, ſtatui religioſo congruentes: quapropter ſi daret licentiam inſumendi ad vſus etiam turpes & illicitos, talis licentia eſſet nulla; cum fuerit data ab illo, qui illam dare non poteſt; & cum in hoc caſu Religioſus peccet contra ſolemne votum paupertatis, (ſicuti rectè dixerunt Nauarrus *commentar.* 2. *de Regularibus num.* 21. Leſſius *de Iuſtitia & iure libro* 2. *cap.* 41. *dubit.* 9. *num.* 79. Graffius *in deciſionibus part.* 2. *libr.* 3. *cap.* 19. *num* 15. Azorius *tom.* 1. *Inſtit. moral. lib.* 12. *cap.* 12. *quæſt.* 2. & Petrus Nauarra *libr.* 3. *de reſtitut. cap.*1.*p.*3. *dub.*1. *num.* 168. *corollar.* 3.) fit, quod accipiens ab huiuſmodi Religioſo teneatur reſtituere Religioni; quidquid recepit ab illo. 4

Reſpondetur: nego conſequentiam; & diſparitas eſt; quia cum ex dictis Religioſus eiectus è Religione habeat commoditatem, & adminiſtrationem bonorum, quæ poſſidet, quodammodo independenter à Prælato Religionis, fit, quod poſſit de illis agere, veluti ac ſi eſſet ſæcularis, & verus Dominus illorum; itavt, quamuis ipſe peccet inſumendo talia bona ad vſus turpes,

Digitized by Google

turpes, vel illicitos accipiens tamen excuſetur à reſtitutione propter rationes ſupradictas; Præſertim, cum talis eiectus non ſit perfectè vinculo ſolemnis voti paupertatis obſtrictus, ſed ſolum imperfectè & ſecundum quid; vti dixerunt Conradus 1. *parte Reſponſ. q.* 285. Phyliarcus *tom. 1. par. 2. lib. 3. cap. 21. circa finem.* Anglés *in floribus par. 2. de voto q. vnica art. 2. difficult.* 8. & Monaldus *conſ. 69. n. 5.*

5 Vt omittam, quod nonnulli cenſent, religioſum etiam intra clauſtra viuentem, ſi habeat à ſuperiore licentiam inſumendi bona ad quoſcumque vſus ipſe religioſus voluerit, non peccare contra iuſtitiam, ſeu contrà votum paupertatis, ſi inſumat ad actus meretricios, vel ludos prohibitos, &c. ſicquè recipiens aliquid ad illo, neque teneatur in iſto caſu reſtituere; ſicuti notabam *in tractat. de immunit. & iuriſdict. Eccleſ. cap. 2. dubitat. 11. ſect. 2. n. 5. & 6.* ex Bannez. 2. 2. *q.* 62. *art. 5. dub.* 5. Lopez *lib. 2. de contractib. cap.* 40. Rebellio *de obligat. iuſtit. par. 2. lib. 12. q. 4. ſect. 2. n. 6.* & alij; & ratio eſſe poteſt; quia (cum Prælatus religionis dederit ſubdito ſuo religioſo licentiam inſumendi aliqua bona ad aliquem vſum (quamuis licitum, & honeſtum) ſi talis religioſus inſumat prædicta bona ad alium vſum (quamuis illicitum, & inhoneſtum) prædictus ſuperior religionis videtur ſolum inuitus quoad modum, non autem quoad ſubſtantiam actus; & conſequenter, qui prædicta bona recepit à tali Religioſo, videtur quod neque in iſto caſu teneatur illa reſtituere Religioni.

6 Accedit, quod & qui recepit prædicta bona à prædicto Religioſo, cogitare poteſt, quod illa non ſint Religioſi ſeù potius Religionis, ſed alicuius alterius, qui talia bona præbuerit prædicto Religioſo, ità vt eorum bonorum non ſit quidem Dominus, ſed ſolum adminiſtrator, vel diſtributor; atque adeò ex hoc capite etiam videtur, quod non teneatur illa reſtituere Religioni.

7 Ex dictis ſequitur, quod Religioſus eiectus è Religione poſſit validè, & licitè abſque vllo peccato de bonis quæ pro tunc habet facere eleemoſynas; patet ex ijs, quæ dicebam *ſuprà* &

Confirmatur; quia Religioſus cum licentia ſuperioris extrà Monaſterium cauſa ſtudiorum, vel aliorum negotiorum manens poteſt facere aliquas eleemoſynas (vti rectè dixerunt Syluester *verbo eleemoſyna n. 7. q. 5. dicto 2. & verbo donatio primo q. 1. verſ. 5.* Angelus *eodem verbo eleemoſyna n. 6.* & *eodem verbo donatio, primo n. 9.* Abulenſis *in cap. 6. Matthæi qu.* 62. Nauarr. *comment. 2. de Regularib. n.* 8. Molina *de Iuſtit. & Iure, tom. 2. diſput.* 276. *circa finem.* Leſſius *lib. 2. cap. 18 dub. 11. n.* 85. Valentia 2. 2. *diſp. 10. q. 4. punct. 3. corollar.* 5. Rodericus *tom. 2. quæſt. regular. q. 17. art. 2.* Azor. *tom. 2. Inſtit. moral. lib. 12. cap. 1. q. 3.* & alij paſſim) ergò multò magis poterit facere Religioſus eiectus, qui bonorum, quæ poſſidet, plenam adminiſtrationem habet, veluti ac ſi illorum dominium haberet, vti *ſuprà* dicebam.

8 Aduerte tamen, quod prædictus Religioſus eiectus è Religione, vtpotè iure Inhabilis, non poſſit ſimiliter de bonis, quæ poſſidet, teſtari, vel cauſa mortis diſponere, & donare; Molina *de Iuſtit. & Iure tom. 2. diſp.* 277. *verſ. Quoad cæteros.* Sayr. *in Clau. Reg. lib. 6. cap. 9. num.* 28. Leſſius *lib. 2. cap. 41. dub. 15. n.* 113. & alij communiter; ſed, ſicuti de illis non poteſt teſtari, vel cauſa mortis diſponere, & donare (ità vt talis diſpoſitio & donatio ſit nulla) Religioſus viuens intrà clauſtra (vt habetur Auth. Ingreſſi *Cod. de Sacroſanct. Eccleſ. cap. quia ingredientibus* 19. *q.* 3. *cap. 2. de teſtament.* & docent præter alios Bartol *in l. 1. Cod. de Sacroſ. Eccleſ. q.* 3. Baldus *ibidem n.* 15. Magdalenus *de numero teſtium 2. part. cap. 4. circa finem.* Syluester *verbo Teſtamentum primo quæſt. 4. in fine,* & Armilla *eodem verbo num.* 2.) Ita ſimiliter neque poterit Religioſus eiectus è Religione; Præſertim, cum poſt obitum talis eiecti, Religio, Epiſcopus, vel Camera Apoſtolica (cui ille acquirebat iuxta ea, quæ *ſuprà*, & *ſectione præcedenti* dicebantur) curet, quod prædicti eiecti res habeat in ſuis bonis. Vide, quæ dicebantur *ſuprà ſectione* 42. & quæ dicentur *infrà ſectione 70. in Corollarijs Corollar.* 6.

Breuiter igitur dico, quod Religioſus eiectus è Religione eorum (quæ acquirit) tam in ordine ad alimenta, quam in ordine ad pias cauſas habeat validam & licitam adminiſtrationem; quia hæc ipſi dum eiicitur, tacitè conceditur; Non tamen de iis poteſt teſtari, vel cauſa mortis diſponere & donare; quia Iure ad hoc eſt inhabilis, vt patet ex dictis. 9

Quod, ſi dictus eiectus in illicita expenderit; (quamuis probabilius ſit, quod tunc accipiens ab eo aliquid, ad reſtitutionem teneatur; quia is reuera non eſt Dominus, ſed ſolùm adminiſtrator: ob quam cauſam reſtitutioni obnoxium eſt, quod Abbas, vel alius Regularis illicitè expendit) contrarium tamen eſt magis vſu receptum, & non omninò improbabile; quia eorum, quæ de nouo acquirit, commoditas, quouſque viuit, ipſi relinquitur, ac ſi quodammodo Religioſus non eſſet; & nemo curat, quomodo is expendat; quia Religio, Epiſcopus, vel Camera Apoſtolica (vti acquirebat) non cenſet res eius ante mortem eiuſdem in bonis ſuis habere. 10

SECTIO XLVII.

An Religioſus eiectus è Religione teneatur ad obſeruantias præſcriptas in Religione (verbi gratia, ieiunium, vigilias, vel delectum ciborum, &c.) Vbi etiam, An ad eaſdem teneatur Religioſus, ſi factus fuerit Epiſcopus? & an, qui vouit ieiunare qualibet feria ſexta, teneatur ieiunare in die natali Domini, ſi dies natalis Domini venerit in feria ſexta?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus eiectus è Religione non tenetur ad obſeruantias præſcriptas in Religione, verbi gratia ieiunium, vigilias, vel delectum ciborum, etiamſi obligent ſub mortali.*

2 *Religioſus eiectus è Religione ſi non fuerit in ſacris, non tenetur recitare horas canonicas contra Nauarrum, qui tenet oppoſitum; ſi fuerit iuſtè eiectus.*

3 *Neque etiam tenetur ad ieiunia, & alia annexa Religioni; quia de illis non fuit votum expreſſum.*

4 *Votum non obligat vltrà intentionem vouentis, & ex alio capite Religioſus emittens profeſſionem non ſe obligat ad obſeruantias regulares abſolutè, ſed ſolùm in conſequentiam ad ſtatum, & communionem religioſum, ſicque ad obſeruantias regulares, quatenùs includuntur in ſtatu Religioſo.*

5 *Amplia idem procedere etiam in ordine ad obſeruantias regulares, quæ obligant ſub mortali quia militat eadem ratio: diuerſificatur enim ſolùm obligatio, non autem obligationis radix.*

6 *Item procedit etiam in ordine ad horas canonicas, dummodò tamen eiectus non ſit conſtitutus in ſacris; quia tali caſu abſque dubio ad illas tenetur; quia obligatio horarum canonicarum eſt etiam quid annexum ſtatui Religioſo, prout dicit vitam clauſtralem.*

7 *Item procedit etiam in ordine ad vota ſpecialia, quæ in quibuſdam determinatis Religionibus remittuntur: eſt enim eadem ratio de his votis, ac de cæteris obſeruantiis regularibus.*

8 *Non obſtat, quod quodlibet ex prædictis votis ſit vo-*

Digitized by Google

tum eſſentiale; quia non eſt votum eſſentiale ſtatus religioſi, vt ſic, ſed talis ſtatus, & ideo obligat ſecundùm menſuram, ſecundùm quam vouens ſe obligauit ad talem ſtatum.

9 *Item procedit etiam in cæteris Religioſis, qui ratione verbi gratia alicuius officij, vel dignitatis extrahuntur à clauſtro.*

10 *Item procedit etiam non ſolùm in ordine ad eiectos in perpetuum, ſed etiam in ordine ad eiectos ad tempus.*

11 *Religioſus eiectus è Religione commodum non reportaret, ſi hoc eſſet ex propria iniquitate per ſe, & directè, ſed per accidens, & indirectè.*

12 *Religioſus ſi promoueatur ad Epiſcopatum, non tenetur ad ſuæ Religionis obſeruantias regulares, ſcilicet ad ieiunia, delectum ciborum, & alia huiuſmodi ſub peccato mortali; ſed ſolùm ex quadam conuenientia, decentia, & honeſtate, ſeu ex debito quodam morali; ſi non impediant munus Epiſcopale.*

13 *Religioſus promotus ad Epiſcopatum, neque tenetur ad pœnas, vel cenſuras contrà Religioſum ſuæ Religionis obſeruantias, & Regulares transgredientem ſtatutas.*

14 *Religioſus promotus ad Epiſcopatum, ſi contra id, quod præcipitur in ſua Regula, ſeu Religione feria ſexta carnibus veſcatur, non peccat mortaliter, contra Cajetanum; poteſtque in illa die, ſi tunc incidit Natale Chriſti Domini, veſci carnibus.*

15 *Religioſus ad Epiſcopatum promotus in tali die, vt ſecum aliis ſibi ſubditis conformet, conueniens eſt, vt carnibus veſcatur.*

16 *Vouens qualibet feria ſexta ieiunare, ſi in illam diem incidat Natale Chriſti Domini, non tenetur ieiunare, neque ſe abſtinere à carnibus; quia non cenſetur habuiſſe intentionem ſe obligandi ad ieiunandum in illa die, taléinque diem excepiſſe ſi aduertiſſet; ſecùs autem ſi aduertiſſet is, qui vouit, & tamen vouiſſet in illa die ieiunare.*

17 *Vouens in dubio an talem diem incluſiſſet necnè, adhuc non tenetur ieiunare; quia in dubiis melior eſt conditio poſſidentis; & in dubio præſumitur quod is voluerit ſe conformare vſui Eccleſiæ vniuerſalis.*

1 RESpondetur negatiuè (etiamſi ſint compoſſibiles cum ipſorum ſtatu atquè ità contrà Cordubam *in Regulam S. Franciſci cap.* 2. *q.* 21. *punct.* 3. Syluestrum *verbo Religio* 6. *q.* 17. Rodericum *tom.* 1. *quæſtion. Regular. q.* 30. *art.* 20. S. Antoninum *par.* 3. *tit.* 16. *cap.* 5. §. 8. Mirandam *tom.* 1. *manualis q.* 52. *art.* 5. *concl.* 1. Peyrinum *tom.* 1. *de ſubdit. Relig. q.* 1. *cap.* 25. §. *dico* 4. Hieronymum Rodriguez *in compendio reſ.* 57. *n.* 6. Donat. *in Praxi rer. Regular. par.* 2. *tract.* 8. *de eiectis q.* 52. *n.* 9. Paſſatellum *in Priuilegiis Minimorum cap.* 59. *circa finem*, & alios ſatis probabiliter docent Sotus *de iuſt. & iur. lib.* 7. *q.* 2. *art.* 1. *ad* 3. Nauarrus *conſil.* 78. *de Regularib. n.* 2. (quatenùs ait, quod per eiectionem è Religione extincta ſit in Religioſo obligatio, qua tenebatur Regulæ illius Religionis) & *commentar.* 3. *de Regularib. n.* 46. (quatenùs inquit, quod quicumque per iuſtam & diffinitiuam ſententiam eijcitur è Religione, non teneatur ſeruare talis Religionis obſeruantias regulares) v. g. abſtinere à carnibus prohibitis in illa Religione deferre habitum Priorem Religionis iuſtè ſibi per ſententiam ablatum, ieiunare, vel ſe diſciplinare iuxtà præſcripta Religionis, vel, ſi fuerit è Religionis Fratrum Minorum ſancti Franciſci de obſeruantia, non tangere pecuniam numeratam, licet hoc ſub peccato mortali vetitum ſit in tali Regula quia neque hoc eſt de ſubſtantia alicuius trium votorum (Leſſius *l.* 6. 2. *de Iuſt. & Iur. cap.* 41. *dubit.* 15. *n.* 115. (quatenùs docet, quod Religioſus eiectus è Religione liber ſit à quibuſdam Monaſticis obſeruantiis, ſit à ie-
iuniis, vigiliis, delectu ciborum, vel ſilentio, &c.
quia conſtituunt vitam Monaſticam) Philiarcus *in*
primo par. 2. *lib.* 3. *cap.* 21. *circà finem*, (quatenùs ri- 2
det, quod qui poſt votum ſolemne, tanquam incorri-
gibilis eijcitur è Religione, ſi non fuerit in ſacris,
non teneatur recitare horas canonicas contra Nauar- 3
rum *cap.* 7. *de orat. n.* 19. qui tenet oppoſitum, ſi fue-
rit iuſte eiectus è Religione; Nec etiam teneatur ad
ieiunia, & alia annexa Religioni; quia de illis non fe-
cit votum expreſſum; & quia ad illa non tenebatur,
niſi ratione Religionis, à qua eſt eiectus) Sotbus
verb. eiicere in fine Annotationum. Aragon. 2. 2. *quæſt.*
55. *art.* 3. §. *Hucuſque diximus.* Contad. *part.* 1. *Reſ-*
penſ. quæſt. 255. Saytus *lib.* 6. *cap.* 9. *num.* 28. Sà *verb.*
Religio n. 40. Layman. *lib.* 4. *Theol. moral. tractat.* 5.
cap. 13. *n.* 5. Graff. *conſil.* 3. *de Regularib. num.* 9. *tom.* 1.
Sanchez *lib.* 6. *moral. cap.* 9. *num.* 52. Fauſtus *lib.* 6.
Theſaur. Relig quæſt. 213. Barboſa *ad cap. finali n.* 12. *de*
Regularib. Diana *part.* 3. *de dubiis Regularib. reſolut.* 116.
Bordonus *controuerſ. moral.* 8. *num.* 19. Vega 2. *parte*
ſumma cap. 86 *caſ.* 16. Ioannes Suarez *in Enchirid. lib.* 3.
§. *de voto obedientiæ*, & alij communiter.

Probatur; quia votum non obligat vltrà intentio- 4
nem vouentis; & ex alio capite Religioſus emittens
profeſſionem non ſe obligat ad obſeruantias Regula-
res abſolutè, ſed ſolùm in conſequentiam ad ſtatum,
& communionem Religioſam: quod indè colligitur;
quia ipſius principalis intentio fuit, ſe obligare ad ſta-
tum religioſum, ſicque ad obſeruantias regulares, qua-
tenùs includuntur in ſtatu religioſo; Regulares autem
obſeruantiæ, quamuis executioni mandandæ ſint per
perſonas ſingulares, tamen non immediatè pertinent
ad perſonas ſingulares, quatenùs ſunt ſingulares, ſed
ſolum quatenùs ſunt membra communitatis Regula-
ris; ſicque obligatio ad illas afficit ſolùm Regulares,
quatenùs ſunt membra communitatis Regularis, quæ
tenentur cooperari vitæ Regulari; atquè adeò Religio-
ſus emittens profeſſionem intendit ſolùm ſe obligare,
quatenùs ſe facit membrum communitatis Regularis;
& ideò, cum per eiectionem deſinat eſſe actu mem-
brum communitatis Regularis, deſinit etiam actu
obligari ad obſeruantias Regulares.

Et hoc procedit etiam in ordine ad obſeruantias 5
regulares; quæ obligant ſub mortali; quia militat
eadem ratio; diuerſificatur enim ſolum obligatio, non
autem obligationis radix, quæ cum ceſſet inducere
actualem obligationem, ceſſat etiam quæcumque
obligatio exinde proueniens; præſertim quia tales ob-
ſeruantiæ regulares ſunt præcepta municipalia impoſi-
ta per ſe primò tali communitati, ſicque per ſe primo
impoſita membris talis communitatis: vnde non eie-
ctus deſinat eſſe membrum talis communitatis, deſinit
etiam obligari hiſce præceptis; ſicut & ciuis, ſi mutet
domicilium, deſinit obligari legibus municipalibus,
DD. præſertim Sanch. & Bordon. *in locis ſuprà citatis.*

Item ſecundò procedit etiam in ordine ad horas ca- 6
nonicas (dummodò tamen eiectus non ſit conſtitutus
in ſacris: Nam ſi ſit in ſacris conſtitutus, abſque du-
bio ad illas tenebitur; cùm abſque dubio annexa ſit
Ordini ſacro obligatio illarum independenter à quo-
cumque alio) Ratio, quia obligatio horarum canoni-
carum eſt etiam quid annexum ſtatui Religioſo, prout
dicit vitam clauſtralem; Ergò, cum ex dictis ceſſet in
caſu noſtro obligatio ad ea, quæ ſunt annexa ſtatui re-
ligioſo, prout dicit vitam clauſtralem, ceſſat etiam in
caſu noſtro obligatio horarum canonicarum propter
eamdem rationem; Sotus *de Iuſt. & Iur. lib.* 7. *q.* 2. *art.* 1.
Sanch. *tom.* 4. *de Rel. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 6. *n.* 12. Fauſtus
lib. 6. *Theſaur. Relig. q.* 216. & Io. Suarez *in Enchirid.*
lib. 3. *de voto obedientiæ*, & alij. contra Nauarrum *de*
horis canonicis cap. 7. *n.* 20. Ledeſmam 2. *par. ſumma*
tract. 9. *cap* 4. *dub.* 1. Rodrig. *tom.* 1. *qu Reg. q.* 30. *art.* 20.
Peyrin. *de ſubdit. Relig. q.* 1. *cap.* 25. §. 1. & Donatum *in*
Praxi rerum Reg. par. 2. *q.* 8. *de eiect. quæſt.* 52. *num.* 9.

Item

7 Item tertiò procedit etiam in ordine ad vota ſpecialia, quæ in quibuſdam determinatis Religionibus emittuntur (vt v. g. de vita quadrageſimali ſeruanda, de pecunia non tangenda de Captiuis redimendis &c.) quia & in his determinatis Religionibus Religioſus emittens profeſſionem, emittit prædicta vota quatenus ſunt de materia quæ includitur in obſeruantia regulari talis communitatis, ſeu quatenus eſt pars obſeruantiæ regularis talis communitatis, ac proindè non intendit ſe obligare, niſi quatenus ſe obligat ad obſeruantias Regulares & ad ſtatum regularem, ſeu religioſum talis communitatis, atque adeò quatenus ſe facit membrum talis communitatis, vndè cum per eiectionem poſtea deſinat eſſe actu membrum talis communitatis, ex intentione ipſius vouentis ſuſpenditur obligatio talium votorum itàvt actu non obligetur ad illa vota, ſicut nec actu obligatur ad alias obſeruantias regulares, eſt igitur eadem ratio de ſuis votis ac eſt de cæteris obſeruantijs regularibus talis communitatis, quia prædicta vota reſpiciunt partem obſeruantiæ regularis talium Religionum, ſicquè fundamentum prædictorum votorum eſt, quod emittens profeſſionem in aliqua ex talibus Religionibus, ſe conſtituat membrum talis Religionis, quæ ſeruat talem obſeruantiam regularem, ac proindè intenſio vouentis (cum innitatur huic fundamento) eſt etiam ſecundum menſuram huius fundamenti; Ideoque, corruente fundamento in Religioſo eiecto (quatenus ſcilicet deſinit eſſe actu membrum talis communitatis) corruit etiam intenſio extendendi votum ad talem caſum, atque adeò corruit etiam, durante tali ſtatu, ipſius voti obligatio; Vega *tom.* 2. *ſumm. cap.* 86. Sanchez *lib.* 6. *moral. cap.* 9. *n.* 56. Bordonus *continu.* 8. *moral. n.* 19. Fauſt. *lib.* 6. *theſ. Relig. q.* 213. Leander à Murcia *in cap.* 2. *Regul. ſancti Franciſci cap.* 17. *n.* 10. & alij, contra Ledeſmam *in ſumma cap.* 3. *de ſtat. Epiſt concl.* 25. *difficult.* 1. Peyrinum *de ſubdit. Relig q.* 1. *cap.* 25. §. 1. *verb. Dico* 4. & alios complures apud Donatum *in Praxi per. Regul. par.* 2. *tract.* 8. *de Eiectis q.* 51. *n.* 2. & 3.

8 Non obſtat, quod quodlibet ex prædictis votis ſit votum eſſentiale; quia non eſt votum eſſentiale ſtatus Religioſi, vt ſic, ſed talis ſtatus, & ideò obligat ſecundum menſuram ſecundum quam vouens ſe obligat ad talem ſtatum, ſcilicet ſecundum quod ſe facit membrum talis Religionis, ſeu communitatis, vti dicebam *ſuprà*. Vide etiam quæ dicam *infra ſect.* 70. *in Aduertendis Aduertend.* 1. & 2.

9 Item quartò procedit etiam non ſolum in ordine ad eiectos, ſed etiam in ordine ad illos qui legitimè ratione ſcilicet alicuius officij, vel dignitatis (vt Epiſcopatus eſt) extrahuntur à clauſtro; Idquè propter eaſdem rationes.

10 Item quintò procedit etiam non ſolum in ordine ad eiectos in perpetuum per ſententiã diffinitiuam, ſed etiam in ordine ad eiectos ad tempus vt ſe corrigant, contra Sanchez *lib.* 6. *moral. cap.* 9. *num.* 54. (qui quoad hos tenet oppoſitum, eo quod, cum eijciantur; vt ſe corrigant, liberi non ſint à Iugo Regulæ; quia cum etiam eiecti in perpetuum per ſententiam diffinitiuam remaneant obſtricti votis eſſentialibus, adhuc & ipſi tenentur ſe corrigere, vti dicebam *ſuprà ſect.* 35. & 40. & dicam *infrà ſect.* 70. *Corollar.* 3. & 5. Quapropter iuxta Decretum Sacræ Congregationis de Apoſtatis, & eiectis tenetur Religio eos, ſi habeant literas teſtimoniales ab ordinario de emendatione recipere, & & tamen per ipſum Sanchez, ſunt liberi à Iugo Regulæ; Ergò cum militet eadem ratio, erunt & etiam liberi eiecti ad tempus, vt ſe corrigant; cum pro illo tempore ſimiliter hi non ſint membra incorporata Religioni; ac proinde non afficientur ijs obligationibus, quæ ſunt propriè membrorum incorporatorum eidem Religioni.

OBIECTIONES.

11 Obijcies ex Aduerſariis: Si hoc eſſet, ſequeretur, quod eiectus è Religione commodum reportaret ex propria iniquitate: Sed hoc eſt abſurdum, & contra Textum *in cap. Tua de Cleric. non reſid.* Ergò.

Reſpondetur: diſtinguo ſequelam maioris, commodum reportaret ex propria iniquitate, per ſe, & directè (quaſi ex propria iniquitate reportaret commodum, cùm potiùs ex propria iniquitate reportaret priuationem communionis vitæ Regularis, & priuationem bonorum omnium ſpiritualium, quorum participes ſunt cæteri Regulares eiuſdem Religionis: Quod incommodum, ſeu malum ſpirituale eſt abſque comparatione maius commodo temporali) nego; & tunc concedo minorem, eſſe ſcilicet abſurdum, & cõtra Textum *in cit. cap. Tua.* per accidens, & indirectè (in quantum per propriam iniquitatem ponitur conditio, ſcilicet, eiectio, quæ faciat ſuſpendi in ipſo obligationes, ex quarum ſuſpenſione ipſi oriatur prædictum cõmodum temporale (concedo) & tunc nego minorem;) quia cum Religioſus iſta tenetur obſeruare ratione perſeuerãtiæ in Religione, eo ipſo quod in Religione per iuſtam eiectionem non perſeuerat per accidens, & indirectè, ſeu per quamdam conſequentiam redditur ſolutus, ſeu liber ab huiuſmodi obligationibus, quia huiuſmodi obſeruantias non vouit per ſe, & immediatè, ſed ſuppoſito, quod perſeueret in Religione (cum ſolùm per ſe, & immediatè vouerit caſtitatem, obedientiam, & paupertatem.) Nec deſunt exempla: ſic enim excommunicatus non tenetur (etiam in die feſto) ſacrum audire, nec (ſi ſit addictus choro) cũ aliis in choro canere. Item qui non poteſt ſe continere, ſæpè ſæpiùs contra votum caſtitatis peccando, obtinet diſpenſationem in tali voto, & qui habuit copulam cum conſanguinea, vel affine, obtinet diſpenſationem ad matrimonium cum illa contrahendum, & ſimilia.

Obijcies ſecundò, Religioſus tenetur ad ſuæ Religionis obſeruãtias Regulares, ſi promoueatur ad Epiſcopatum: ergò multò magis tenebitur ad illas, ſi propter ſua delicta eijciatur à Religione. Conſequentia patet à fortiori: Antecedens probatur; quia ſic tenent Tabiena *verbo Epiſcop. q.* 6. *n.* 7. Armilla *eodem verbò n.* 8. Rodericus *tom.* 1. *quæſt. regul. q.* 58. *art.* 3. & alij, quapropter & Gajetanus etiam 2. 2. *q.* 185. *art.* 8. *dubit.* 1 *circa finem* ait, quod religioſus, qui ex regula prohibetur veſci carnibus feria ſexta, peccet mortaliter, ſi in illa die (quamuis tunc inciderit Natale Chriſti Domini) carnibus veſcatur; quia licet (ſicuti conſtat *ex cap. explicari de obſeruat. ieiunij*) licitum ſit omnibus in illa die veſci carnibus (cum tamen ex deuotione licitè poſſint etiam abſtinere) nihilominùs id licitum non eſt ei, qui prohibetur ex voto, vel ex Regula ſuæ religionis veſci carnibus in illa die. 12

Reſpondetur contrà Tabienam, Armillam, Rodericum, & alios; Nego Antecedens; quia *ex cap vnico* 18. *q.* 1. religioſus promotus ad Epiſcopatum non tenetur ad regulares obſeruantias ſuæ religionis (ſcilicet ad ieiunia, delectum ciborum, & alia huiuſmodi) ſub peccato mortali, Couarruu. *in cap.* 1. *de teſtam. n.* 18. Valentia 2. 2. *diſp.* 10. *q.* 3. *punct.* 8. *circa finem.* Azor. *tom.* 1. *Inſtit. moral. lib.* 12. *c.* 7. *q.* 4. & alij paſſim; Quinimò neque tenetur ad prædictas regulares obſeruantias ſub peccato veniali. Oſtienſis *in ſumma titulo de ſtatu Monachorum n.* 5. Sotus *de Iuſt. & Iur. lib.* 10. *q.* 5. *art.* 7. *verſ. circa ſecundum autem.* Nauarr. *conſil.* 6. *de donat. n.* 11. Leſſius *de Iuſt. & Iur. lib.* 2. *cap.* 40. *dub.* 14. *n.* 113. & alij complures; & conſtat *ex cap. vnico* 18. *q.* 1. ſed ſolùm ad illas tenetur ex quadam conuenientia, decentia, vel honeſtate, ſeu ex debito quodam morali; Idque, ſi non impediant munus Epiſcopale: & multò minus religioſus promotus ad Epiſcopatum tenetur ad pœnas, vel cenſuras contrà religioſum, ſuæ religionis obſeruantias, & regulas tranſgredientem ſtatutas. Cajetanus *in Opuſcul. tom.* 1. *tract.* 25. *de obligat. & obſeruat. præcept. q.* 2. Sotus *loco ſuprà citato.* Valentia 2. 2. *diſp.* 10. *q.* 3. *punct.* 8. *col.* 2. Angles *in floribus p.* 2. *q. vnica de voto art.* 25. *diffic.* 13. *dub.* 3. 13

nem ad ipſum, iam emendatum recipiendum ad Religionem; alioquin diſpar eſſet ratio contractus celebrati inter Religionem, & Religioſum eiectum è Religione.

Reſpondetur enim: Nego conſequentiam; quia cum Religio ſit innocens, mirum non eſt, ſi ſuperiori Iure gaudeat, quàm Religioſus, qui ſuis prauis moribus Religionem deturpauit; Quemadmodum patet facto diuortio, in coniuge innocente reſpectu alterius coniugis nocentis vti *ſuprà* dicebam.

10 Cæterum, quia *cap. vltimum de Regularib.* quod eſt Concilij Lugdunenſis ſub Gregorio X. iubet, quod viſitatores, vel Abbates maiores, vel Priores requirant ſuos fugitiuos, & eiectos & cogant monaſteria ad eos recipiendos; & quod eos, ſi reuerti noluerint, excommunicent; & Pius IV. in quodam ſuo motu proprio (quem refert Paſſarellus *in compendio Priuilegiorum fol.* 180.) præcipit, quod Apoſtatæ recipiantur ad Religionem & nouiſſimè die 21. Septembris 1624. Sacra Congregatio Eminentiſſimorum Cardinalium ſuper Concilio Tridentino iuſſo Sanctiſſimi Vrbani PP. VIII. decreuit, quod Religionum Superiores ſuos fugitiuos, atque Apoſtatas è Religione perquirant, & ad Religionem reducant, & efficiant, quod apprehendantur, *§ rursùs ſtatuit &c.*) Dicendum mihi videtur, quod ſi euidens ſit, eiectos eſſe emendatos, & in emendatione perſtituros debeant illi recipi, & Religio cogi poſſit eos admittere, niſi iuſtas cauſas habeat recuſandi; præſertim quia ſic ipſemet Pius IV. explicauit motum ſuum proprium, quem ſuprà dicebam; & præſertim, quia ſic optimè conciliantur opiniones prædictæ, quæ inter ſe prima facie contrariæ videbantur; & præſertim etiam; quia prædictum *cap. vltim. de Regul.* eſt innouatum in prædicto decreto Vrbani VIII. de eiectis, & Apoſtatis; vbi quoque eſt declaratum, quod comprehendat etiam iuſtè eiectos per definitiuam ſententiã; & meritò; quia (licet tales eiecti non debeant recipi de Iuſtitia; cum ſibi imputare debeant, quod occaſionem dederint, vt in perpetuum reiiciantur) nihilominus recipi debent ex charitate ne relinquantur in periculo ſatisfaciendi propriæ obligationi (quam habent ratione votorum, quæ per eiectionem non extinguuntur, ſed tantùm ſuſpenduntur) ſicque perdendi animas ſuas. Vide etiam, quæ dicebam *infrà ſect. 70. coroll. 5.*

11 Vndè minus rectè dixit Nauarr. *conſil. 80. de Regul. lib. 3. edit. 2.* quod prædicti eiecti, dum redeunt ad Religionem, teneantur de nouo profeſſionem emittere; quia per eiectionem non liberantur à votis, nec ab obligatione, quam habent reſpectu Religionis; cum ea, ſicuti dicebam, per eiectionem non extinguantur, ſed tantùm ſuſpendantur; Rodriq. *tom. 1. quæſt. Regul. q. 30. art. 28.* Sanch. *lib. 6. moral. c. 9. n. 33.* Fauſt. *lib. 3. Theſ. Relig. q. 212.* Donat. *in praxi rer. regul. p. 2. tract. 8. q. 27. n. 1.* & alij communiter. Vide etiam, quæ dicam *infrà cit. ſect. 70. corollar. 5. & 6.* Hinc, dum redeunt ad Religionem, incipiunt obligare de nouo, (licet de nouo non emittantur) etiam vota ſpecialia Religionis; quia neque iſta vota per eiectionem obligare ceſſauerant; niſi ex ſubtractione materiæ (quatenùs ſcilicet erant emiſſa in conſequentiam ad communionem Religioſam) Quapropter, cum prædicti eiecti de nouo redeant ad Religionem, applicatur de nouo eadem materia, ac proinde reuiuiſcit de nouo eadem obligatio prior.

12 An autem tales eiecti, cum redeunt ad Religionem, reſtituendi ſint ad eoſdem gradus honores, prærogatiuas, Anzianitatem, &c. quibus antè eiectionem fruebantur?

Reſpondetur, quod (quamuis probabiliter negent Suar. *tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. c. 5. n. 17.* Rodriq. *in compend. reſol. 57. n. 3.* & Donat. *in praxi rer. Regul. p. 2. tract. 8. q. 27. n. 3.* ex eo, quod æquum non eſt, vt præcedant alios Religioſos, qui laudabiliter ſemper vixerunt, & pondus diei, & æſtus portarunt) probabiliter tamen etiam (niſi aliter per conſtitutiones, vel per ſententiam diſpoſitum ſit) affirment alij quos ſequitur Sanch. *lib. 6. moral. c. 9. n. 33.* Ita vt ſaltem prærogatiuæ illæ, quæ ſunt perſonales, & perpetuæ (vt Doctoratus, Magiſterium, & Anzianitas) ſint ipſis conſeruandæ; quia per eiectionem ſimiliter non ſunt extinctæ, ſed ſuſpenſæ; ita vt (quemadmodum, ſecuta correctione, dum ad Religionem readmittuntur, recuperant Iura communia cum aliis Religioſis) ita etiam recuperent Iura propria; cum ſit eadem ratio; præſertim, quia dum readmittuntur de nouo, tanquam correcti reſtituuntur ad ſuum priſtinum ſtatum, & præſertim etiam, quia ſic magis alliciuntur, vt redeant ad Religionem.

ADVERTENDA.

Aduerte tamen quod Religio non teneatur readmittere eiectos, ſi correctio ſit prætenſa, ſeu præſumpta; quia per decretum de eiectis, & Apoſtatis adeſſe debet de correctione ſpes euidens (quod ſcilicet non ſint ampliùs ſimilia delicta commiſſuri) quæ ſpes debet eſſe ſaltem teſtificata per literas teſtimoniales Ordinarij, in quo ipſius Ordinarij conſcientia oneratur; cùm igitur adeſſe debeat non qualiſcumque ſed euidens ſpes correctionis, quando de ipſa correctione aliundè non conſtat, quàm ex literis teſtimonialibus Ordinarij, non ſufficit quæcumque atteſtatio ipſius Ordinarij, ſed opus erit, quod ſit talis, vt fundet ſpem euidentem correctionis; DD. quos ſequitur Leander à Murzia *in c. 2. Regul. S. Franciſc. c. 16. n. 14.* Quapropter non ſufficiet ſimplex atteſtatio, ſed opus erit, quod ſit innixa tali informationi, quæ reddat euidentem, ſeu certam correctionem eiecti, ſicque quod dicta atteſtatio fiat cauſa cognita cum iuramento honeſtarum perſonarum, omni exceptione maiorum deponentium ſuper prædictam correctionem eiecti; quòd, ſi non præcedat talis atteſtatio Epiſcopi cauſare non poterit euidentem, ſeu certam ſpem prædictæ correctionis; ſicque ſemper Religio poterit excipere, quod atteſtatio ſit inſufficiens. 13

Aduerte ſecundò, quod Religio neque teneatur readmittere eiectum, ſi exindè timeat ſibi ſcandalum; Gloſſa *in cap. finali de Regular. verb. ſi abſque ſcandalo,* Syluest. *verb. Apoſtaſia n. 10.* Armilla *verb. Religio n. 16.* S. Antonin. *3. par. tit. 16. c. 5.* Rodriq. *tom. 1. quæſt. Regular. q. 30. art. 5.* Graff. *p. 1. deciſion. lib. 3. c. 5. n. 111.* Corduba *in cap. 2. Regulæ S. Franciſc. q. 21. punct. 2.* Layman *lib. 4. Theol. moral. tract. 5. cap. 13. n. 7.* Sanch. *lib. 6. moral. c. 9. n. 20.* Murcia *cit. c. 16. n. 15.* & Donat. *in prax. rer. Regular. p. 2. tract. 8. q. 26. n. 12.* quia charitas, & ius poſitiuum (quod inducitur per prædictum decretum de eiectis, & Apoſtatis) non obligant cum tanto incommodo; neque ita eſt conſulendum eiectis, vt ex eorum culpa ſequantur ſcandala; præſertim, quia magis eſt conſulendum innocentibus, quam nocentibus, præſertim etiam, quia commune bonum Religionis præferri debet priuato. Accedit, quod quando timetur ſcandalum, non habetur de eiectis ſpes euidens correctionis, ſicque non vrget tunc obligatio eos readmittendi. 14

Aduerte tertiò, quod Religio neque teneatur readmittere eiectos, ſi exindè Religio ſibi notabilem infamiam, ſeu notabile ſui honoris detrimentum (vt ſi v. g. Religioſus eiectus, poſtquam fuerit eiectus, crimen hæreſis, vel Læſæ Maieſtatis commiſerit) DD. quos ſequitur Donatus *cit. q. 26. n. 3.* & Leander à Murcia *in c. 2. Regulæ S. Franciſci c. 16. n. 17.* Idque propter eaſdem rationes ſuprà dictas, præſertim, quia ſubintrat ius naturale, vt Religio conſeruet ſe illæſam, & auertat à ſe tale detrimentum, præſertim etiam, quia, ſicuti dicebam, in præſenti concurrunt intereſſe commune Religionis, & intereſſe priuatum eiecti, quod debet cedere communi. 15

Aduerte quartò, quod Religio neque teneatur readmittere 16

readmittere eiectos, ſi exindè timeat ſibi malum, tametſi tantùm temporale (vt ſi v. g. eiectus contraxerit interim morbum contagioſum.) Idque etiam propter eaſdem rationes ſupradictas; Donatus Murcia *in loc. ſuprà citat.* & Notarius *part.2. ſummæ Bullar. titul. de eiectis numero* 8. Quod & locum habet, ſi eiectus factus fuerit inhabilis ad ſeruitia Religionis; idque ſimiliter propter eaſdem rationes, quas ſuprà dicebam: Quapropter & id etiam intelligitur exceptum in decreto de eiectis, & Apoſtatis; quia leges humanæ non obligant cum graui incommodo, nec obligant communitatem, quando ex accidenti vergunt in detrimentum illius, nec quando contra ipſas ſubintrat ius naturale, ſicuti toties dicebam.

17 Aduerte quintò, quod (licet Miranda in Manual. Prælator. doceat, quod ſi Religioſus è Religione eiectus fuerit verbaliter, & abſque priuatione, & ſpoliatione habitus, readmittere talem eiectum, ſpectat ad Generalem Religionis; ſi verò fuerit eiectus ſolenniter, & actualiter illum degradando à Religione, ſpectet ad ſolum Summum Pontificem) id locum habeat ſolùm de Iure communi, non autem de Iure nouo; quia per decretum nouum de eiectis, & Apoſtatis ob ſolam incorrigibilitatem eiicitur, & eiectio eſt eiectio ſimplex; ita vt teneantur Superiores Religionis eiectum, hoc ipſo, quod ſe correxerit, readmittere ad Religionem; ſicque ſententia definitiua eiectionis ſtet cum hoc, quod, ſecuta correctione, Religioſus de nouo debeat readmitti; atque adeò locum ampliùs non habeat diſtinctio Mirandæ, & aliorum.

18 Cæterùm (cum prædictum decretum de Apoſtatis, & eiectis diſponat ſolùm de incorrigibilibus) non tollit, quin, ſecluſa incorrigibilitate, Religioſi delinquentes non poſſint puniri pœnis à Iure ſtatutis; Quapropter remanet in vigore Priuilegium (quod, teſte Rodriq. *tom. 1. quæſt. Regular. quæſt. 50. art. 16.* & Miranda *tom. 1. manual. quæſt. 52. articul. 1. concluſ. 8.* conceſſit anno 1566. Generali Religionis Sancti Hieronymi Hiſpaniæ, ſicque cæteris Religionibus communicationem habentibus) puniendi delinquentes ſubditos ſuos ad perpetuos triremes; quamuis hodie loco triremium ſucceſſerit ergaſtulum ab Vrbano VIII. erectum.

19 Aduerte ſextò, quod Religio neque teneatur ſoluere debita; quæ eiectus tempore eiectionis, etiam pro alimentis, contraxerit; Surdus *de alimentis tit. 7. quæſt. 35. numero 1.* Caſtrenſis *conſil. 76. numero primo, vol. 1.* & alij, quos ſequitur Sanchez, *libro ſexto moralium capite 9. numero 20.* quia cum Religio ipſum iam à ſe præciderit, ita vt culpa ſua ſub obedientia Religionis ampliùs non degat, extincta eſt Religionis obligatio ipſum alimentandi, ſicque ſoluendi debita, etiam pro alimentis contracta, quod ſi eiectus, quando readmittitur, habeat aliqua bona tempore eiectionis acquiſita, tunc (quamuis illa acquiſita fuerint non ipſi eiecto, ſed Religioni, cum quidquid acquirit Religioſus, acquirat Religioni.) Nihilominùs ex conceſſione implicita ipſiuſmet Religionis (quæ pro illo tempore eiectionis conceſſit eiecto liberam adminiſtrationem acquiſitorum) cenſentur affecta, ſeu obligata creditoribus, vt ex prædictis acquiſitis ſolui, ſeu ſatisfieri debeat creditoribus.

SECTIO XLI.

Quidnam autem dicendum, ſi Religioſus iniuſte eiectus fuerit è Religione?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus ſi iniuſtè eiectus fuerit è Religione, poteſt eam compellere ad ipſum iterum recipiendum, & alendum, dum viuit extra religionem, quia in tali caſu iniuſtè priuatus eſt iure ſuo manendi in religione, & percipiendi ab ipſa alimenta.*

Reſpondetur, quod in tali caſu eiectus abſque dubio compellere poſſit Religionem, quod iterum ipſum recipiat, & alimentet, dum viuit extrà Religionem; Ananias *in cap. ex parte de accuſation. num. 3.* Imola *in Clement. 1. de ſtatu monachor. numer. 37.* Cardinalis *ibidem §. quia verò numer. 7. quæſt. 4.* Lora *in l. ſi quis à liberis §. ſi vel parens ff de liber. agnoſcend. n. 59.* Simon de prætis *de interpret. vltim. volunt. lib. 5. dubit. 2. numer 12. & ſeqq.* Afflictus *deciſ. 10. numer. 4.* Felinus *in cap. cum delicta de reſcript. num. 16. ſallentia 3.* Nauarrus *commentar. 2. de regularib. num 65. verſ. addo ſeptimo.* Velaſcus *tom. 1. conſ. 7. num. 3.* Cancellar. *de attentat. par. 2. cap. 4. limit. 11. num. 30.* Boërios *deciſ. 324. num. 5.* Surdus *de alimentis tit. 5. q. 1. num. 48. & titul. 6. q. 19. circa finem & q. 37. n. 6.* menoch. *de præſumpt. lib. 1. q. 35. num. 21.* Molina *de iuſt. & Iur. tom. 1. diſp. 140.* & alij paſſim. 1

Probatur; quia Religioſus in tali caſu Iniuſtè priuatus eſt Iure ſuo manendi in Religione, & percipiendi à Religione alimenta: ergo compellere poteſt Religionem, vt & ipſum iterum recipiat, & alimentet, quouſque vixerit extra Religionem.

SECTIO XLII.

An Religioſus eiectus è Religione ſolutus ſit votis Religionis.

SVMMARIVM.

1 *Religioſus eiectus è Religione non eſt ſolutus votis Religionis, adeò vt teneatur ſeruare ſua vota Religionis ſolemniter emiſſa, ſcilicet paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ, eſt enim verè, & propriè Religioſus, ſicut Epiſcopus ſua Eccleſia ſpoliatus eſt verè, & propriè Epiſcopus.*

2 *Eiectus è Religione ſi non eſt obligatus ad vota emiſſa in profeſſione, reportaret commodum ex ſua eiectione, quod non eſt dicendum.*

3 *Eiectus è Religione vtpotè tantummodo eiectus ex illa, remanet verè, & propriè Religioſus.*

4 *Eiectus è Religione remanet obſtrictus voto caſtitatis.*

5 *Religioſus ſi fiat Epiſcopus remanet obſtrictus voto caſtitatis, & obedientiæ, quia licet non teneatur tunc obedire Superioribus Religionis, tenetur tamen obedire Summo Pontifici, quemadmodum etiam Generalis Religionis.*

6 *Religioſus factus Epiſcopus ex communiori, & probabiliori ſententia Doctorum remanet etiam obſtrictus voto paupertatis, cum non efficiatur Dominus redituum Eccleſiaſticorum, ſed ſolùm Adminiſtrator.*

7 *Obligatio prædicta quoad quoſdam effectus vel neceſſarios, vel quam maximè conuenientes ſtatui extra Religionem eſt ad ſummum aliquo modo ſuſpenſa quamdiu ſcilicet Religioſus eiectus vixerit extra Religionem, non enim ſi recipiatur, debet iterum emittere profeſſionem.*

8 *Religioſus eiectus à Religione non tenetur ſtatim ſe præſentare Epiſcopo, eique ſignificare, ſe eſſe eiectum è Religione; tenerique Epiſcopo obedire ex voto, modo ferè eodem, quo tenebatur obedire Prælato ſæculari contrà Nauarrum, & aliquot alios Doctores; Nullibi enim id ſeruatur in Praxi.*

9 *Religioſus eiectus à Religione, non tenetur ex vi voti aliquid aliud obſeruare, quam id, ad quod ex voto ſe obſtrinxit.*

10 *Eiectus neque ex vi voti tenetur obedire Summo Pontifici, quia priuſquam eijceretur, neque tenebatur obedire, niſi quatenus eſt Summus Prælatus omnium Religionum, ad quem ſe extendit votum factum Prælatis Regularibus; quibus mediantibus obligatur etiam Summo Pontifici.*

11 *Religioſus eiectus à Religione, etiamſi Religio, à qua fuit eiectus, & Summus Pontifex id ipſi concedant, non tenetur ex vi voti ingredi aliam etiam laxiorem, neque ex voti obedire Epiſcopo.*

12 *Eiectus deſinit quodammodo eſſe membrum Religionis; atque ita deſinit quodammodò eſſe Religioſus, nempè quoad modum viuendi clauſtralem; quia per eiectionem Religio abdicat quodammodò à ſe ius, quod habet in Religioſum.*

13 *Eiectus non ceſſat omninò eſſe Religioſus, neque omninò eximitur à Iuriſdictione Religionis contrà nonnullos contrarium aſſerentes.*

14 *Recenſentur Doctores tenentes per eiectionem non eximi quemquam à Iuriſdictione Religionis.*

15 *Religioſus eiectus à Religione, quo non ſit liber à voto paupertatis, ſicque ſit dominij incapax, eorum, quæ acquirit, non habet dominium; ſed ſolùm ex tacita quadam Superiorum conceſſione, commoditatem, vſum, & adminiſtrationem.*

1 RESpondetur negatiuè; adeò vt teneatur ſeruare tria vota Religionis in profeſſione ſolemniter emiſſa, ſcilicet votum paupertis, caſtitatis, & obedientiæ; Sotus *de Iuſtit. & Iure lib. 7. q. 1. art. 1.* Nauarrus *commentar. 2. de Regularib. n. 34. & comment. 3. n. 46.* Corduba *in Regulam S. Franciſci cap. 2. q. 21. punct. 3.* Federic. *conſil. 14.* Molina *de Iuſtit. & Iur. tom. 1. diſp. 140. verſ. Quandò verò, & tom. 2. diſput. 276. §. quod cæteros.* Rodericus *tom. 1. quæſtione regular. q. 30. art. 26.* Leſſius *de Iuſtit. & Iur. lib. 2. cap. 41. dubit. 15. n. 115.* (quatenùs ait, quod eiectus è Religione non ſit ſolutus ſuis votis, & quod, licet ceſſet ex parte executio ob defectum materiæ, nempè quia caret Superiore, à quo dirigatur, debeat tamen ea ſeruare in præparatione animi) Suarez *tom. 5. de cenſuris diſputat. 21. ſect. 1. n. 20.* Vaſquez *part. 2. diſp. 165. n. 87.* Azorius *tom. 1. Inſtit. moral. lib. 12. cap. 16. q. 4. & 7. & cap. 17. q. 2.* (quatenùs, inquit, quod eiectus è Religione ſit verè, & propriè Religioſus, quamuis ſit abſque Religione; ſicut Epiſcopus ſua Eccleſia ſpoliatus, eſt verè, & propriè Epiſcopus, quamuis ſit ſine Eccleſia; & conſequenter, quod talis eiectus ſit tribus votis Religionis obſtrictus, atque adeò debeat eſſe eo animo, quod Superiorum iuſſis obtemperet, quotieſcumque interuenerint) Petrus de Ledeſma *in ſumma tom. 2. tract. 10. cap. vltimo dubit. 2.* Miranda *in Manuali quæſt. 52. art. 5. concluſ. 1.* & alij communiter.

2 Probatur; quia alioquin eiectus è Religione commodum, ſcilicet liberationem à vinculis votorum, ex ſuo delicto reportaret quod eſt contra Textum *in cap. 1. de poſtulat. Prælator. & in c. Sedes Apoſtolica de reſcriptis.*

3 Confirmatur; quia eiectus è Religione, vtpotè tantummodo eiectus ex illa, remanet verè, & propriè Religioſus: Ergò remanet obſtrictus tribus votis Religionis; cum de eſſentia Religioſi ſit, quod obſtrictus ſit tribus votis Religionis; *cap. cum ad Monaſterium de ſtatu Monachor.*

4 Confirmatur ſecundò, quia eiectus è Religione, remanet obſtrictus voto caſtitatis: Ergò & voto etiam paupertatis, & obedientiæ; cum omnia tria vota pari modo ſint de eſſentia Religioſi; & omnia tria vota pari modo emiſſa ſint in profeſſione.

Confirmatur tertiò, quia Religioſus, ſi fiat Epiſcopus, remanet obſtrictus voto caſtitatis, & obedientiæ; S. Thomas *in 4. diſtinct. 38. quæſtione 1. artic. 4. quæſtiuncul. 1. ad 5.* S. Bonauentura *ibidem articul. 2. quæſtione vltima ad vltimum,* Maior *quæſtione* 20. Sotus *de Iuſtitia & Iure lib. vltimo, quæſtione vltima, articul. vltimo col. tert. verſic. de ſingulis.* Syluester *verbo Religio 6. quæſtione* 10. Nauarrus *conſil. 6. de donationibus numero* 11. Couarruuias *in cap. 1. de teſtament. numero* 18. Vaſquez *part. 2. diſput. 168. capite 8. numero 93.* Valentia *2. 2. diſputat. 10. quæſtione 3. punct. 8. verſus ſecundum certum.* Turrecremata *in cap. de Monachis 16. quæſtione 1. numero 3.* & alij paſſim (cum, licet non teneatur tunc obedire Superioribus Religionis, teneatur tamen obedire Summo Pontifici, quemadmodum Generalis Religionis, licet non teneatur obedire vlli Superiori Religionis, tenetur tamen obedire eidem Summo Pontifici.) Remanet etiam, ex communiori, & probabiliori ſententia Doctorum obſtrictus voto paupertatis; Gloſſa *in capite quia tua 12. quæſtione prima, verbo ſenſim.* Anchatan. *in cap. cum olim 2. de Priuil. numero 8.* Gullielmus Benedictus *in cap. Raynutius de teſtament. verbo Mortuo itaque Teſtatore numero* 301. S. Thomas *2. 2. quæſtione 88. art. 11. ad 4.* S. Bonauentura *in 4. diſtinct. 38. articul. 2. quæſtione vltima ad vltimum.* Maior *ibidem quæſtione prima, argumento tertio, contra primam concluſionem.* Molina *lib. de Primogen. capite decimo, numero vigeſimo-octauo,* Corduba *in regulam Sancti Franciſci capite ſecundo, quæſtione vigeſima, puncto tertio.* Turrecremata *in cap. non dicatis 12. quæſtione prima, articulo primo, numero ſecundo.* & alij multi (cum ex communiori, & probabiliori ſententia Doctorum non efficiatur Dominos redditunm Eccleſiaſticorum, ſed ſolùm Adminiſtratores, quia tantùm ſolummodò ſufficit ad ſtatum Epiſcopalem, vt derogetur de voto paupertatis, quod cum prædicto ſtatu Epiſcopali videtur repugnare) ergò etiam Religioſus, ſi eiiciatur è Religione, remanebit obſtrictus prædictis tribus votis Religionis.

7 Aduerte tamen, quod hæc obligatio quoad quoſdam effectus, vel neceſſarios, vel quam maximè conuenientes ſtatui extra Religionem, ſit ad ſummum aliquo modo ſuſpenſa, quamdiu ſcilicet Religioſus è Religione eiectus vixerit extrà Religionem: Quapropter minùs rectè dixit Nauarrus *conſil. 80. de Regul. in fine,* quod forſan huiuſmodi eiectus, ſi redeat ad Religionem debeat iterum in ea perfectionem emittere: minùs rectè, inquam, ſic dixit Nauarrus; quia cum prædictus Religioſus è Religione eiectus à prioribus votis, ſicque à priori profeſſione non fuerit abſolutus, non indiget noua profeſſione, ſicuti rectè præter alios adnotauit; Rodericus *tom. 1. qu. regular. qu. 30. art. 29.*

8 Aduerte ſecundò, quod (licet Oſtienſ. *in cap. Quod Dei de ſtat. Monach.* Io. Andr. *in Clement. 1. eod. tit.* Suarez *tom. 4 de Relig. l. 3. cap. 6. n. 4.* Nauarr. *conſil. 77. n. 3. & conſil. 78. n. 2. & conſil. 79. Regular. & commentar. 2. de Regul. n. 34. & commentar. 3. num. 46.* Federicus *de Senis conſil. 38.* Zerola *in Praxi Epiſcop. part. 2. verb. Regul. verſ. 3.* Sorbus *in Priuil. mendicant. verbo eijcere in Annot. circa finem,* & alij putent, Religioſum eiectum è Religione teneri ſtatim ſe præſentare *Epiſcopo,* eique ſignificare, ſe eſſe eiectū è Religione, tenerique talē eiectū è Religione Epiſcopo obedire ex voto, modo ferè eodem, quo tenebatur obedire Prælato Regulari) Probabilius tamen ſit oppoſitum (quo docent Leſſius *de Iuſti. & Iure lib. 2. cap. 41. dub. 15. n. 114.* Rodericus *tom. 1. q. regul. q. 30. n. 19.* Molina *de Iuſt. & Iur. tom. 1. diſp.* 240 vocans ſententiā Nauarri improbabilē. Azor. *tom. 1. Inſtitut. moral. lib. 2. cap. 16. q. 18.* Sanchez *lib. 6. moral. c. 9. n. 29.* Lopez à Texeda *lib. 2. contr. dub. 9.* Portell. *in dubit.*

dubit. Regul. verb. eijcere in Addition. num. 6. Layman. *lib.* 4. *Theol. moral. tract.* 5. *cap.* 13. *num.* 2. Ceſpedes *de exempt. Regul. cap.* 41. *dubitat.* 315. *num.* 3. Barboſ. *ad cap. finali num.* 12. *de eiectis.* Fauſt. *lib.* 6. *Theſ. quæſt.* 128. Donat. *in Prax. rer. Regul. par.* 2. *tract.* 8. *de eiectis quæſt.* 34. & alij paſſim) ſcilicet quod eiectus è religione non teneatur vnquam ſe offerre Epiſcopo, vt ab illo in omnibus dirigatur, & dependeat; Præſertim, ſi eiectus ſit ex iis religioſis, qui ab Epiſcoporum Iuriſdictione ſunt exempti.

Primo, quia nullibi eſt talis Praxis in Eccleſia Dei, quod eiectus è religione teneatur ſe offerre, ſeu præſentari Epiſcopo.

9 Secundo, quia religioſus eiectus è religione non tenetur ex vi voti aliquid aliud obſeruare, quàm id, ad quod ex voto ſe obſtrinxit; At ex voto non ſe obſtrinxit obedire Epiſcopo (præſertim ſi ab illo fuerit exemptus) extrà religionem, ſed ſolùm obedire ſuo Prælato in religione; (alioquin etiam ante eiectionem teneretur Epiſcopo; cùm votum ſit ſemper idem, & eodem modo obligans, & non poſſit ſine nouo conſenſu vouentis extendi ad alias perſonas, ad quas priùs non extendebatur:) Ergò ex vi voti ſi eijciatur è religione, non tenetur obedire Epiſcopo extrà religionem, ſed tenetur ſolùm obedire illi extrà religionem eo modo, quo tenentur alij Clerici, qui ſunt ſæculares; & non religioſi.

10 Neque dicas, quod teneatur ex vi voti obedire Summo Pontifici; quia priuſquam eijceretur, neque tenebatur obedire Summo Pontifici, niſi quatenùs eſt Summus Prælatus omnium religionum, ad quem ſe extendit votum factum Prælatis regularibus, quibus mediantibus, obligatur etiam Summo Pontifici, ſicuti dicebam; Quapropter, cùm ceſſet obligatio obediendi quoad Prælatos regulares, & votum remaneat ſolùm in habitu, ceſſabit etiam obligatio eiuſdem voti quoad Summum Pontificem, ſicuti rectè præter alios adnotarunt etiam Sanchez, & Lopez à Texeda *in locis ſup. citatis.*

11 Tertiò, quia religioſus eiectus è Religione (etiamſi Religio, è qua fuit eiectus, & Summus Pontifex id ipſi concedant) non tenetur ex vi voti ingredi aliam (etiam laxiorem) Religionem ex eodem Nauarro *commentar.* 2. *de Regul. num.* 36. quia illam (vt inquit ipſe) non vouit; Ergò neque tenebitur ex vi voti obedire Epiſcopo extra Religionem, ſicque alio modo, quam tenentur cæteri Clerici ſæculares (qui talem obedientiam non vouerunt) propter eamdem rationem, quia ſcilicet neque id ſimiliter vouit. Vide, quæ dicebamus *ſup. ſect.* 38. & quæ dicuntur *infrà ſect.* 70. *in Corollarijs Corollar.* 6.

12 Ex dictis ſequitur, quod eiectus deſinat eſſe membrum Religionis, atque adeò deſinat quodammodò eſſe Religioſus, nempè quoad modum viuendi clauſtralem, *cap. Nè pro cuiuſlibet* 16. *q.* 1. & notat Abbas *in cap.* 1. *de Infant.* & Ananias, & Soccinus *ibid.* Ricciull. *de Iure perſonar. extr. Eccleſ. grem. exiſt. lib.* 8. *cap.* 11. *num.* 3. Quia per eiectionem Religio abdicat quodammodò à ſe ius, quod habet in Religioſum, & conſequenter non poteſt ampliùs, vt priùs, in illum exercere Iuriſdictionem; Quapropter & eiectus non habet ampliùs, vt priùs, ſuum velle alligatum voluntati Religionis, ſed illud recuperat quodammodò quoad ſuum exercitium; cùm poſſit exercere quodammodò, ſeù in aliquibus independentèr à Religione.

13 Non tamen eiectus ceſſat omninò eſſe Religioſus, neque omninò eximitur à Iuriſdictione Religionis (quidquid in contrarium dixerit Nauarr. *comment.* 2. *num.* 36. *de Regul.* & *conſil.* 18. *num.* 2. *conſil.* 64. *n.* 1. & *conſil.* 79. *n.* 1. *de Regul. edit.* 1. Rodriq. *tom.* 1. *quæſt. Regul. q.* 30. *art.* 20. Azor. *tom.* 1. *lib.* 12. *Inſtit. moral. c.* 16. *q.* 6. & *cap.* 17. *q.* 1. Sorb. *in compend. priuileg. verb. eijcere,* & alij moti ex eo, quod per ſententiam eiectionis fiat totalis ſeparatio; ſicque eiectus omninò deſinat eſſe membrum Religionis, ſicuti ſeruus per manumiſſionem omninò eximitur à poteſtate Domini, & ex eo quod ſententia de ſe eſt perpetua, & ſeruanda *l. Res iudicata ff. de Regul. Iur.*) quia ex dictis hæc non conuincunt; ſiquidem eiectio non eſt totalis ſeparatio, ſed aliqualis (qualis eſt ſeparatio thori quoad habitationem) quoad clauſtralem diſciplinam ſolùm, ac proinde eiectus non omninò deſinit eſſe membrum Religionis; Quemadmodum ex dictis etiam coniuges facta ſeparatione thori; non omninò abſoluuntur à vinculo matrimoniali. Sententia autem eſt de ſe perpetua, & ſeruanda, quatenùs ſententia eſt, non autem res, circa quam ſententia verſatur: Hæc enim res mutari poteſt iuxtà poteſtatem, quæ relinquitur in ſententia: Quapropter, cum eiectus non omninò per ſententiam eiectionis eximatur à Religione, remanet ſubiectus Religioni ſecundùm menſuram ſubiectionis, quæ relinquitur; ſicque non eſt eadem ratio de ſeruo manumiſſo à Domino; cum ſeruus per manumiſſionem totaliter liberetur à Domino.

Atque ita (quod ſcilicet eiectus per eiectionem non 14 omninò, ſeu totaliter à Iure Religionis eximatur) tenent. Graff *parte* 1. *deciſ. lib.* 3. *capite* 5. *numero* 147. Gerula *in Praxi Epiſcop. parte* 2. *verſ. Regular.* Syluester *verb. Apoſtaſia quæſtione* 6. Molina *de Iuſtitia & Iure tom* 1. *diſputat.* 140. §. *Quoad votum.* Vaſquez 2. 2. *diſputat.* 165. *capite* 8. *numero* 67. Suarez *de Cenſur. diſputatio.* 27. *ſectione* 5. *numero* 20. Aragon. 2. 2. *quæſtione* 88. *articul.* 3. §. *Huc uſque diximus.* Sotus *de Iuſtitia & Iure lib.* 7. *quæſtione* 2. *articul.* 5. *ad* 3. Philiarch: *tom.* 1. *de Offic. Sacerd. parte* 2. *lib.* 2. *capite* 11. *circa finem.* Conrad. *parte prima Reſponſ. quæſtione* 285. Angles *in floribus quæſtione de voto articul.* 2. *diffic.* 8. Corduba *in Regular. Sancti Franciſci capite ſecundo, quæſtione* 21. *punct. tert.* Sanchez *libro ſexto, moral. capite nono, numero* 25. Leſſius *de Iuſtitia & Iure capite* 41. *dubitat.* 15. *numero* 111. Paſſatell. *ad Priuileg. Minimor. capite* 16. Barboſ. *ad capite final. de Regularibus numero ſeptimo,* Peyrin. *quæſtione prima, de ſubdito Relig. capite* 25. *verb. Dico quinto.* Donat. *in Praxi rer. Regular. parte ſecunda, tractat. octau. de eiectis quæſtione vigeſima-ſecunda.* Bonacina *de clauſur. quæſtione ſecunda, punct.* 12. §. *tertio, numero primo.* Miranda *Reſp.* 57. *num. quarto, tom. tert.* & alij paſſim.

Et ita conſtat etiam *ex capite finali de Regularibus;* Vbi Pontifex præcipit, quod eiecti (ſalua Ordinis diſciplina, quando ſcilicet ſine detrimento diſciplinæ reduci poſſunt) annuatim requirantur, vt reducantur ad Religionem, quod *cap. final.* quoad hanc partem innouatum eſt iam à Decreto prædicto de eiectis, & Apoſtatis; At locum non haberet, ſi eiectus omninò, ſeu totaliter à Iure Religionis eximeretur. Vide, quæ dicentur *infrà ſectione* 70. *in Corollarijs Corollar.* 6.

Sequitur ſecundò; Quod, cum Religioſus eiectus 15 è Religione non ſit liber à voto paupertatis, ſicque ſit dominij incapax eorum, quæ acquirit, non habeat dominium, ſed ſolùm ex tacita quadam Superiorum conceſſione commoditatem, vſum, & adminiſtrationem, ità vt illis vti ſolùm poſſit ad ſe alendum iuxta ſtatum, in quo poſitus fuerit; Nauarrus *commentar. ſecund. de Regularibus num. trigeſimo-quinto.* Molina *de Iuſtitia & Iure tom. prim. diſputatione* 140. *circa finem, verſ. Quando verò.* Azorius *tom. prim. Inſtitution. moral. libro duodecimo, capite decimo ſexto, quæſtione quarta,* & alij communiter. Vide, quæ dicentur *infrà ſectione* 46.

SECTIO XLIII.

Cuinam acquirat Religioſus iuſtè per ſententiam diffinitiuam eiectus è Religione, ſi non tranſierit ad aliam Religionem, ſed maneat in ſæculo?

SVMMARIVM.

1 *Eiectus licet bonorum poſt ſuam eiectionem acquiſitorum ex conceſſione Superioris ſibi acquirat ad vitam ſuſtentandam vſum quendam proportionatum, & ſufficientem, non tamen eorum etiam ſibi acquirit dominium; quia dominij incapax eſt, ſtante voto ſolemni paupertatis; à quo per eiectionem non ſoluitur: nemo enim debet ex ſua culpa commodum reportare.*

2 *Eiectus ſi acquirat bona immobilia, vel mobilia pretioſa, non poteſt ea alienare, & quia ſunt facta bona Eccleſiaſtica, & quia non habet dominium.*

3 *Regularis factus Epiſcopus neque poteſt teſtari, vel cauſa mortis donare; quia ſimiliter ſolùm habet diſpenſationem rerum Eccleſiaſticarum. Quod dic etiamſi eiectus obtineret indultum Apoſtolicum, &c.*

4 *Religioſus eiectus à Religione ſi non tranſierit ad aliã, ſed maneat in ſæculo, licet in ſententia aliquorum Doctorum non acquirat Religioni, à qua fuit eiectus; quia Religio ſolùm acquirit ius in bona Religioſi, quamdiu in ea permanſerit, &c. dicendum tamen eſt oppoſitum, ſcilicet quod eiectus acquirat adhuc Religioni vel dominiũ, data illius capacitate, vel ſaltem commoditatem data incapacitate; quia Religio non debet amittere ius ſuum per culpam ſui Religioſi, &c.*

5 *Infans ſi fuerit expoſitus, vel eiectus à Parente, eximitur à Patria poteſtate, neque acquirit Parenti, & ſeruus ſimiliter ſi fuerit expoſitus, vel eiectus à Domino efficitur liber; At non ſic Religioſus; quia illud ſtatutum fuit in pœnam crudelitatis Parentis, vel ſerui: At in Religione nulla poteſt conſiderari crudelitas, vel culpa in eiectione Religioſi incorrigibilis; Idque procedit etiamſi interuenerit aliqua culpa Prælati, vel maioris partis Capituli, &c.*

6 *Religioſus eiectus ſi obtinuerit beneficium acquirit beneficio, & ſuæ Eccleſiæ.*

7 *Fugitiuus autem, & Apoſtata acquirit Religioni abſque vllo dubio.*

8 *Excipe, ſi fugitiuus, vel Apoſtata moriatur extrà Religionem; quia tunc omnia acquiſita à fugitiuo poſt fugam, vel ab Apoſtata poſt Apoſtaſiam ex quodam Motu proprio Gregorij XIII. ſpectant ad Cameram Apoſtolicam.*

9 *Religioſus eiectus à Religione, quidquid ſit de Iure antiquo, modò ſi manens in ſæculo acquiſiuerit bona, ſuccedit in vniuerſa eius hæreditate Camera Apoſtolica ex quodam motu Gregorij XIII. ſi decidat extrà Religionem. Idem dicendum de quocumque alio Religioſo, ſi permanenter viuat extrà Religionem, & ſimiliter decidat extrà Religionem.*

10 *Religioſus eiectus, antequam decidat extrà Religionem ex ſententia nonnullorum acquirit Romano Pontifici, vel Eccleſiæ, vel Epiſcopo.*

11 *Religioſus eiectus à Religione, ſi non erat exemptus ab Epiſcopo, acquirit Epiſcopo ſecundùm aliquos; At ſecus, ſi erat exemptus; quia tunc acquirit Religioni, à qua iuſtè eiectus eſt.*

12 *Reijcitur ſententia Bellameræ, Oſtienſis, Io. Andr. & Roſellæ aſſerentium, eiectum à Religione nullũ acquirere dominium bonorum, quæ poſt eiectionem acquirit.*

1 SVppono, quod eiectus (licet bonorum poſt ſuam eiectionem acquiſitorum ex conceſſione Superioris ſibi acquirat ad vitam ſuſtentandam vſum quemdam proportionatum, & ſufficientem Nauarr. *comment.* 2. *de Regul. n.* 35. Molin. *de Iuſt. & Iur. tom.* 1. *diſp.* 140. Rodr. *q. Regul. tom.* 1. *q.* 30. *art.* 29. Leſſius *de Iuſt. & Iur. lib.* 2. *cap.* 41. *dubit.* 15. Sayrus *lib.* 6. *Theſ. cap.* 9 *n.* 18. Azor. *p.* 1. *lib.* 12. *cap.* 16. *q.* 4. Fauſt *lib.* 6. *Theſ. Relig. q.* 221. & Barbos. *in cap. finali de Regul. n.* 12. Quia non repugnat id voto ſolemni ſubſtantiali paupertatis, ſed ſtare poteſt cum ſubſtantia voti ſolemnis paupertatis) non tamen eorum etiam ſibi acquirat dominium; quia dominij non eſt capax, ſtante voto ſolemni paupertatis, à quo per eiectionem non ſoluitur; *cap. non dicatis* 12. *qu.* 1. & dicebam *ſup. ſect. præced.* & docet Innocent. *in cap. dilectus* 2. *de Simon.* dicendo, quod Monachus per depoſitionem non deſinat eſſe Monachus; Et Cardinal. *in Clem.* 1. §. *Quia vero de ſtat. Monach. q.* 1. & *in cap. finali de Regul.* dicendo, quod Monachatus eſt character quidam indelebilis; Et Nauarr. *in cap. nullam* 18. *q.* 2. cum alijs dicendo, quod nemo debet ex ſua culpa commodum reportare, iuxta Textum *in l. Itaque fullo ff. de Furt.* & *cap.* 1. *de poſtul.*

2 Hinc fit, quod ſi eiectus acquirat bona immobilia, vel mobilia pretioſa, non poteſt ea alienare, non ſolùm quia prædicta bona facta ſunt Eccleſiaſtica, ſed etiam defectu dominij. Fit etiam, quod eiectus non poſſit teſtari, neque cauſa mortis donare; quia teſtamentum, & cauſa mortis donatio ſupponunt dominium, cum dicant tranſlationem dominij factam cauſa mortis.

3 Quapropter neque Regularis factus Epiſcopus poteſt etiam teſtari, vel cauſa mortis donare, quia ſimiliter ſolùm habet diſpenſationem rerum Eccleſiaſticarum. S. Thom. 2. 2. *q.* 185. *art. vltimo ad* 3. & alij Doctores communiter; quapropter etiam, ſi eiectus obtineret indultum Apoſtolicum, vt de acquiſitis poſſit teſtari, vel cauſa mortis donare, cenſeretur ipſi ſolum conceſſa poteſtas extendendi diſpenſationem acquiſitorum per mortem ſuam valitura quia (cum per hoc non liberetur à voto ſolemni paupertatis) remaneret adhuc incapax dominij, atque adeò & incapax teſtandi, vel cauſa mortis donandi cum tranſlatione dominij. His ſuppoſitis,

4 Reſpondetur, quod (quamuis in tali caſu ſententia Nauarri *comment.* 2. *de Regularibus numero* 33. *verſ.* 2. *Quod.* Innocentij *in cap. cum olim* 2. *de Priuileg numero* 3. Oſtienſis *ibidem numero* 12. Cardinalis *numero* 4. Abbatis *in cap. vnico de Infantibus & languid. expoſit in fine.* Roſellæ *verbo Religio, primo numero.* Azorij *tom.* 1. *Inſtitut. moral. lib.* 12. *cap.* 16. *quæſt.* 9. & aliorum, non acquirat Religioni, è qua fuit eiectus; Quia Religio ſolum acquirit ius in bona Religioſi, quamdiu in ea permanſerit; ſecùs ſi ex ea eiectus fuerit; Tum quia Religioſus eiectus non eſt ampliùs Religionis membrum, nec ei amplius ſubiectus; ſicque ſi exemptus eſt, acquirat Summo Pontifici; ſi non exemptus, acquirat Epiſcopo loci) dicendum ſit tamen oppoſitum, (quod docent S. Antonin. 3. *part. tit.* 16. *capite* 5. §. 4. Lopez à Texeda *tom.* 1. *lib.* 2. *tract.* 1. *controuerſ.* 10. *dubitat.* 1. *numero* 22. Fauſt. *lib.* 6. *Theſ. quæſt.* 221. *verb. exterum verius.* Molina *de Iuſtit. & Iur tom.* 1. *diſputat.* 140. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 41 *dubit.* 15. *num.* 112. & alij complures) ſcilicet quod eiectus acquirat adhuc religioni, vel dominium, ſi religio eſt capax, vel ſaltem commoditatem poſt mortem, ſi religio non eſt capax; quia religio per culpam, & punitionem religioſi ius ſuum, quod in bonis illius habebat, amittere non debet; Nec eſt ſimile de ſeruo eiecto; quia ſeruus per eiectionem à Domino, efficitur liber, & dominij capax, non ſic religioſus; Tum quia religioſus eiectus non eſt ità à ſua Religione præciſus, quin teneatur reuerti, præſertim

tim ſi Religio velit; & quin(ſi ſe correxerit cogi non poſſit Religio,quod ipſum readmittat,niſi iuſtas cauſas habeat non admittendi, ſic vt ſuprà ſuo loco dicebam,tum quia Religio per eiectionem ſolùm ſeparat ſuum Religioſum à conuictu,ne cætero inficiat; non autem abdicat à ſe iura,& debita,quæ habet contemplatione illius;cum teneatur procurare reductionem illius,& illum,ſi correctus redire velit, recipere de nouo;ſicuti conſtat ex *cap.finali de Regular.* innouato per præſens decretum de Apoſtatis, & eiectis;vndè durante Iure acquiſito,quidquid eiectus acquiſiuerit, tranſit in Ius Religionis;ſi que, ſi eiectus redeat ad Religionem, tenebitur ſecum deferre, quidquid acquiſiuit,& illud conſignare Religioni.

5 Obiicies: ſi infans fuerit expoſitus, vel eiectus à parente,eximitur à patria poteſtate, nec acquirit parenti: ſimiliter ſi fuerit expoſitus,vel eiectus ſeruus à Domino,efficitur liber, (ſicuti colligitur ex *cap. vnico de infantib.& l. vnic.*) Ergò pari modo, ſi Religioſus fuerit eiectus è Religione, eximetur à Iure Religionis,nec acquiret ampliùs Religioni, ſed Pontifici, vel Epiſcopo.

Reſpondetur concedo antecedens; at nego conſequentiam; & diſparitas eſt, quia illud priùs ſtatutum fuit in pœnam crudelitatis parentis,vel Domini; pœna verò non debet extendi vltrà ſuum caſum;præſertim cum Religionis nulla ſit crudelitas, vel culpa in eiectione Religioſi; ſed ſi in hac re eſt aliqua culpa, vel illa eſt ſolius Prælati,& ſic non debet nocere Religioni(cum delictum perſonæ redundare non debeat in Eccleſiam,vel Religionem, *Regul.76.in 6.* idemque dicendum, ſi culpa ſit minoris partis Capituli) vel ex maioris partis eiuſdem Capituli, & ſic licet Religio poſſit priuari, non tamen Iure ſuo priuata eſt ante ſententiam Iudicis.

6 Quod ſi eiectus obtinuerit beneficium, acquiret beneficio,& ſuæ Eccleſiæ.

7 De fugitiuo autem, & Apoſtata dubium non eſt, quod acquirat Religioni, quia Religio religioſum fugitiuum,vel Apoſtatam à ſe non abdicauit, vt ſuprà etiam ſuo loco dicebam.

8 Excipe, ſi fugitiuus, vel Apoſtata moriatur extrà Religionem,quia tunc omnia acquiſita à fugitiuo poſt fugam, vel ab Apoſtata poſt Apoſtaſiam, ex motu quodam Gregorij XIII. inferiùs recenſendo, ſpectant ad Cameram Apoſtolicam. Qua de re vide *ſupr. ſect.30. & mox infrà n. ſequenti.*

9 At quidquid ſit (cuinam Religioſus eiectus è Religione acquirat) hodie tamen, ſi Religioſus iuſtè per ſententiam diffinitiuam è religione eiectus extra Religionem moriatur, omnia,quæ poſt eiectionē acquiſiuerit, (ſicque & quicumque alius Religioſus permanenter extra clauſtra viuens,ſi ſimiliter extra Religionem moriatur) Cameræ Apoſtolicæ acquirit, vt patet ex motu quodam proprio Gregorij XIII qui incipit *Officij noſtri partes. tom.2.Bullar.* ſicque præter alios aduertunt Campanil. *in diuerſor. Iur.rub. 12. c.15. n.9.* Rodriq. *tom.1 quaſt Regul.q.30.art.29 circa finem* Nald. *in ſumma verb. Religioſus n.35.* Sanch. *lib.7.moral.cap.33. n.22.* Riccius *deciſ. 245. p.4.* Bonacina *de clauſur. q.2. punct 12 §.7 n.14.* Alphonſ de Leone *de cenſur.recollect. 6.n.332.* Barboſ. *ad cap.final.de Regul.n.15.* Nouarius *in praxi noui Iuris Pontificij de bon.Regul.concluſ.vnica & in Lucerna Religioſ.verb.eiecti n.11.* & Donat. *in prax.rer. regular.p.2.tract.8.de eiectis q.46.n.5.*

Per hoc tamen,quod poſt mortem extra religionem bona(tam eiecti,quam cuiuſcumque alterius religioſi permanenter extra clauſtra viuenti) ad Cameram Apoſtolicam pertineant, non tollitur, quin interim antè mortem ipſorum non poſſint ad alterum pertinere, & ſub alterius diſpoſitione eſſe, ſicuti conſtat in bonis acquiſitis ab Epiſcopo, de quibus poteſt iſte liberè diſponere; Quamuis, vbi ſit ſpolium poſt mortem ipſius pertineant ad Cameram Apoſtolicam: Quapropter in hoc caſo etiam adhuc poſt hunc motum Gregorij XIII. durat difficultas inter Doctores, cuinam talis è Religione eiectus acquirat, vti ſuprà annuebam.

Et quidem ex ſententia nonnullorum acquirit Romano Pontifici,vel Eccleſiæ, vel Epiſcopo; ita vt ipſius eiecti bona poſt eiectionem acquiſita pertineant ad Romanum Pontificem, vel ad Eccleſiam, vel ad Epiſcopum,inſtar eorum bonorum, quæ vacantia dicuntur;quia,ſicut eius, qui abſque hærede decidit,bona,tanquam vacantia,pertinent ad Rempublicam, vel Principem, ita ſimiliter bona Religioſi è Religione eiecti, tanquam ſimiliter vacantia,pertinent ad Summum Pontificem,vel ad Eccleſiam,vel ad Epiſcopum, in cuius diœceſi moritur, vel alterius; videatur præter Syluestrum *verb. Apoſtaſia quaſt.9.* & Abbatem *in c. fin.de Regul* Saytus *in claui regia lib.6.c.9.n.28.* & Azor. *tom.1.inſtit.moral.lib.12.c.16 q.9.* 10

Videri etiam poterit Nauarrus *citato comment.2. de Regularib.n 33.* quatenus ait, bona talis è Religione eiecti quoad verum dominium pertinere ad Deum, quoad ius adminiſtrandi ſummum pertinere ad Pontificem tanquam Dei vicarium,quoad ius adminiſtrandi ſpeciale pertinere ad Eccleſiam ſæcularem, vel Regularem, ſi ad eam iam legitimè tranſlatus, ſeu additus fuerit,iuxta *cap.ſi quis iam tranſlatus 21.q.2.& cap.ne pro cuiuſlibet 16.q.1.* & docent Abbas *in cap.finali de Regul. n.3.* Ancharan. *in cap cum olim 2.de Priuileg.in fine,* Bartol. *in l.ſi ſeruus 37.ff.de ſtipul.ſeruor.n.6.* Speculat. *in tit. de ſtatu monachorum q.23 §.vnico n.29.q.13. & ex Theologis* S. Thomas *2.2.q.188. art.8.ad 3.* Sotus *de iuſt & iur.lib.10.q. vltim.art. vltimo ad 3.* Leſſius *lib.2.c.41. dubit.15.n.112.* & tandem ex Summiſtis Tabiena *verbo Religio q.27.n.28.* & alij quos citat & ſequitur Azorius *citata q.9.*

Alioquin pertinebunt ad Epiſcopum domicilij, vel originis,vel alterius,ſicuti tradunt Abbas *in c.finali de Regularib.in fine,* Antonius *in cap.cum olim 2.de Priuileg. n.36.* Angelus *verbô Monaſterium n.6.* & Tabiena *verbo Apoſtaſia q.15.n.18.* Quia cum Religioſus è Religione eiectus acquirat verum dominium Deo, & ius adminiſtrandi Superiori, ſequitur, quod acquirat illud Epiſcopo domicilij,originis,vel alterius.

Et ex ſententia aliorum (quos ſequitur Syluester *verbo Apoſtaſia q 9.n.12*) prædictus è Religione eiectus acquirit quidem Epiſcopo, ſi talis Religioſus è Religione eiectus non erat exemptus ab Epiſcopo; at ſecùs,ſi erat exemptus; quia tunc acquirit Religioni, è qua iuſtè eiectus eſt, iuxta ea, quæ dicebam ſuprà ad mentem Molinæ,Leſſij,& aliorum. 11

Cæterum ſententia Bellameræ *in cap. Abbates 18.q.2.* Oſtienſis *in cit.c.cum olim n.12.* Io. Andreæ *ibidem n.5.* & Roſellæ *verbo Religio 1. n.1.* (quod ſcilicet è Religione eiectus nulli acquirat dominium bonorum quæ poſt eiectionem acquirit)mihi nullo modo probatur; quia, cum talia bona non haberentur pro derelictis (alioquin eſſent primi occupantis)neceſſariò ſequitur, quod ſub alicuius dominio, & adminiſtratione eſſe debeant. 12

SECTIO XLIV.

Cuinam acquirat Religioſus iuſtè per ſententiam diffinitiuam eiectus è Religione,ſi tranſierit ad aliam Religionem, & non maneat in ſæculo?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus iuſtè per ſententiam diffinitiuam eiectus à Religione ſi tranſierit ad aliam, & non maneat in ſæculo,acquirit ſecundæ Religioni.*

2 *Religio ſecunda ſi incapax ſit poſſidendi,bona acquiſita per eiectum ſpectant ad dantem.*

3 *Dans pecuniam Religioni S. Franciſci, poteſt illam, quamdiu non fuerit alienata, reuocare, cum illius dominium retineat ipſemet Dans.*

4 *Ius reuocandi pecuniam datam in eleemoſynam non tranſit ad hæredes Dantis, ſed ceſſat morte ipſius Dantis.*

5 *De Iure nouiſſimo etiam pecunia data in eleemoſynam dominium non remanet apud Dantem, ſed eſt ſicut & aliorum bonorum penes Sedem Apoſtolicam.*

6 *Eiectus ſi ingreſſus fuerit aliam Religionem, & in ea profeſſus bona ipſius acquiſita ante ingreſſum poſterioris pertinebunt ad priorem.*

7 *Eiectus ſi diſpenſetur, & alicui Eccleſiæ in officio addicatus, quæ acquirit poſtea pertinebunt ad iſtam Eccleſiam.*

8 *Excipe hæreditates, ad quas Religio prior per ipſius eiecti profeſſionem iam ius acquiſiuerat, quia tunc tranſibunt ad Religionem, vel ad Eccleſiam, cui ipſe poſtea inſeruit.*

1 RESpondetur quod talis eiectus in tali caſu acquirat ſecundæ Religioni itavt bona, quæ poſt profeſſionem in iſta ſecunda Religione acquirit, pertineant ad ſecundam Religionem; Syluester *verbo Apoſtaſia q.9. n.12.* Tabiena *verb. Religio q.27.n.28.* Azor. *tom.1. inſtitut. moral. lib.12. cap.16.q.9.* & alij communiter; quia iam eſt factus membrum huius ſecundæ religionis, itavt ali debeat ab hac ſecunda religione.

2 Quod ſi hæc ſecunda religio ſit incapax ſuccedendi (qualis eſt religio Fratrum Minorum ſancti Franciſci de obſeruantia) tunc bona, quæ acquirit prædictus eiectus in prædicto caſu (quatenùs ſpectat ad dominium) pertinent ad dantem (ſi acquiſita res fuerit pecunia in eleemoſynam data;) vel ad Pontificem, ſi acquiſitæ res fuerint alia bona præter pecuniam, Petrus Ledeſma *2 part. q.18. art.1. dub 2* Rebellius *de Iuſt. p.1. lib.1. q.7. ſect.4 n.33.* Salonius *2.2.q.62. in tractatu de Dominio q.1. art.2. coroll.1.* Et patet ex *cap. Exiit qui ſeminat de verb. ſignif. in 6. §. Cæterum, & §. Ad hæc.*

3 Hinc ſequitur, quod qui pecuniam dat religioni S. Franciſci prædictæ, poteſt illam (quamdiù non fuerit aliena) reuocare; cùm illius dominium retineat ipſemet dans, vt habetur *in d. c. Exiit qui ſeminat*, & tradunt Bartol. *in tractatu Minoritarum lib 2 dub.1. c.2.* Sotus *de Iuſt. & iur. li.4 q.1. art.1. circà finem verſ. Hiſce tamen,* Azorius *tom.1 Inſtit. mor. lib.12. c.24. q.5.* Quemadmodum, & de aliis bonis religionis S. Franciſci prædictæ præter pecuniam poteſt diſponere Pontifex; cum illorum, præterquam pecuniæ Dominium habeat ipſemet Pontifex, ſicuti præter alios adnotarunt Ledeſma *loc. ſupr. cit.* & Leſſius *de Iuſt & iur lib.2. c.4. dub.5 n.19.*

4 Aduerte tamen, quod hoc ius reuocandi pecuniam datam in eleemoſynam non tranſeat ad hæredes dantis, ſed ceſſet morte ipſius dantis; S. Bonauentura in regulam S. Franciſci *cap.4. ad 4.* Corduba *in eandem regulam einſdem S Franciſci cap.6. q.11. punct.4.* Roderic. *tom 2 quæſt. regular. q 126. art.1.* Surbus *in compendio priuileg. mendicant verb Legata in Annotat. verſ Sed ſi aliquid:* & conſtat ex citato *cap. Exiit qui ſeminat §. In eo verò caſu.*

5 Aduerte ſecundò, quod de iure nouiſſimo etiam pecuniæ in eleemoſynam datæ, Dominium non remaneat apud Dantem, ſed ſit (ſicut & aliorum bonorum) apud Sedem Apoſtolicam; quia ſic nouiſſimè per ſuas conſtitutiones ſtatuerunt Martinus V. & Paulus III. ſicuti videre eſt apud Rodericum *tom.2. quæſt. regular. q.25. art.6. dicto primo in fine*, vbi & ſubdit, quod ſic etiam deciſum fuerit in quodam Capitulo generali prædictorum Fratrum einſdem ſancti Franciſci.

6 Ex dictis igitur, ſi eiectus ingreſſus fuerit aliam religionem, & in ea profeſſus, bona ipſius acquiſita antè ingreſſum talis religionis pertinebunt ad religionem priorem, è qua eiectus eſt; acquiſita verò poſt prædictum ingreſſum pertinebunt ad religionem poſteriorem; quia tunc eſt membrum huius religionis poſterioris, non prioris.

Similiter ſi eiectus diſpenſetur, & alicui Eccleſiæ in officio addicatur, quæ acquirit poſtea, pertinebunt ad iſtam Eccleſiam; quia tunc ſimiliter eſt membrum iſtius Eccleſiæ. 7

Excipiuntur tamen hæreditates, ad quas religio prior per ipſius eiecti profeſſionem iam ius acquiſiuerat; quia tunc, cum ea non priuetur ſuo iure, hæreditates non tranſibunt ad religionem, vel ad Eccleſiam, cui ipſe poſtea inſeruit, ſed illas adibit religio prior, quocumque modo ſe habeat eiectus; & ſolùm ſi ipſe non habeat, vnde viuat, tenebitur ipſi religio alimenta præbere. Excipe, niſi eiectus aſcenderit ad Epiſcopatum; quia tunc, tanquam omnino à religione liberatus, acquiret ipſe hæreditates, iuxta Textum *in cap. Statutum 18. quæſt. 1.* 8

SECTIO XLV.

Gulnam acquirat Religioſus, ſi fuerit iniuſtè eiectus è Religione, vel ſi fuit iuſtè eiectus, adhuc (quamuis ſe correxerit, & petierit reuerti) iniuſtè non fuerit iterum de nouo receptus?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus, ſi fuerit iniuſtè eiectus è Religione, vel ſi fuit iuſtè eiectus probabilius acquirit Religioni, à qua fuit iniuſtè eiectus, vel ſi fuerit iuſtè eiectus contra omne ius, vtpotè iam correctus, & petens reuerti, non fuerit iterum receptus contrà Syluestrum, quia per talem iniuſtam eiectionem nõ abſoluitur à votis Religionis.*

2 *Religio quod debeat priuari bonis Religioſi iniuſtè eiecti vel iuſtè eiecti, & poſt correctionem iterum non recepti, eſt pœna, quæ non ſolet, vtpote priuationis bonorum, infligi antè ſententiam Iudicis.*

3 *Religioſus eiectus non habetur pro derelicto rationabiliter, ſed irrationabiliter.*

4 *Delictum perſonæ non debet nocere Religioni, quãdo culpa interueniſſet in eiectione, & ageretur de bonis eiecti iam defuncti, ſi ſolum ea culpa fuerit in Prælato, vel etiam in minori parte Capituli, quia Religio habet ius acquiſitum in bona, quæ acquiſiuit Religioſus.*

5 *Monaſterium, vel etiam maior pars Capituli ſi eiiciat quempiam, vel nolit de nouo recipere eiectum, adhuc eiectus acquirit Monaſterio, quia per hoc non abdicat à ſe ius proprium.*

RESpondetur, quod talis Religioſus, (ſi ſequamur ſententiam illorum, qui volunt, iuſtè eiectum, ſi ſe correxerit, & petierit reuerti, iterum recipiendum eſſe: Quorum Doctorum ſententiam, tanquam probabiliorem, præſertim poſt decretum S. Congregationis Concilij innouans *cap. fin. de regularib.* ſequebamur *ſuprà ſect. 40.*) probabiliùs acquirat Religioni, è qua fuit iniuſtè eiectus, vel ſi fuerit iuſtè eiectus, iniuſtè, vtpotè iam correctus, & petens reuerti, non fuerit iterum de nouo receptus. 1

Sic contrà Syluestrum *verbo Apoſtaſia q.9. num.12.* Oſtienſem *in ſumma titul. de Apoſtatis num. 4.* Archidiaconum *in cap. Abbatis 18. q.2. circà finem,* Cardinalem *in c. Quod ad te de Cleric. coniugat. num. vnico,* Abbatem *in cap. Sicut nobis de regularib. in fine, & in cap. Vnico de infans. & languid. expoſit. in fine,* Innocentium *in cap olim 2. verſ. Sed ſi expulſus de priuileg.* Angelum. *verb. Monaſterium num.6.* Bellameram *in cap. Quando de offic. ordinar. n.11.* S. Antoninum *3 part. tit.16. c.5. §.4.* Surdum *de alimentis tit.7. q.3. n.9.* Redoanum *de ſpoliis Eccleſiaſt q.8. in principio n.76.* & alios docent Molina *de Iuſt. & iur. tom.1. diſp.140. in fine verſ. Quod ad votum.* (quatenùs ait, quod ſi quando culpa interueniſſet 2

in

in eiectione, & ageretur de bonis eiecti iam defuncti, eſto, fuiſſet iniuſtè eiectus à maiori parte Capituli, ſicque à Capitulo ipſo, iuſtúmque iudicaretur, quod religio propterea puniatur amiſſione commoditatis, & vſus illorum bonorum; non tamen id locum habeat antè latam ſententiam.) Et Leſſius *lib. 2. cap. 41. dub. 15. n. 112. in fine*, (quatenus ſimiliter inquit, quod ſi culpa eſſet in maiori parte Capituli, ſicque religio poteſt priuari, non tamen ipſo iure priuata ſit antè ſententiam Iudicis) & alij Recentiores paſſim.

Probatur, quia per talem iniuſtam eiectionem Religioſus non abſoluitur à votis Religionis; & Religio non poterat illum eiicere; & in caſu, quod iuſtè eiecerit, tenetur illum. (ſi fuerit correctus, & petat reuerti) iterum recipere, atque etiam alimentare; ergò quamuis peccet Religio illum iniuſtè eiiciendo, vel illum iuſtè eiectum, ſed iniuſtè (vtpotè correctum, & petentem reuerti) iterum de nouo non recipiendo, non propterea Religio amittit ius, quod habet in bona, quæ pro tunc talis Religioſus acquirit.

2 Confirmatur; quia, quod Religio debeat priuari bonis Religioſi iniuſtè eiecti, vel iuſtè eiecti, & poſt correctionem iterum de nouo non recepti, eſt pœna; ſed pœna priuationis bonorum non ſolet ordinariè infligi antè ſententiam Iudicis: ergò, quamdiu Religio non fuerit in pœnam priuata bonis talis Religioſi, ſemper retinebit ius ea capiendi, atque etiam retinendi.

3 Obiicies fundamentum aduerſariorum in contrarium: talis Religioſus habetur pro derelicto: ergò quæ acquirit, non acquirit Religioni; atque adeò non requiritur ſententia Iudicis ad hoc, vt Religio amittat bona, quæ acquirit prædictus Religioſus.

Reſpondetur, diſtinguo antecedens: habetur pro derelicto, irrationabiliter, tranſeat; rationabiliter, nego; & cum talis Religioſus ex alio capite non ſit à votorum vinculis abſolutus, & ſit verè Religioſus (quem Religio non poterat, niſi iniuſtè, eiicere, vel ſi iuſtè eiecit, tenebatur illum; vtpotè iam correctum, & reuerti petentem, iterum de nouo recipere, atque etiam alimentare) ius habet Religio in bona prædicti Religioſi, quamdiu illis ipſa non priuatur per ſententiam Iudicis.

4 Et quod dixi, ſcilicet, quod talis Religioſus acquirat Religioni (ex qua iniuſtè fuit eiectus, vel, ſi fuit iuſtè eiectus, iniuſtè, vtpotè iam correctus, & reuerti petens, non fuit iterum de nouo receptus) certum ſaltem videtur; ſi prædictus Religioſus fuerit iniuſtè eiectus, vel ſi fuit iuſtè eiectus, iniuſtè (vtpotè iam correctus, & reuerti petens) non fuerit iterum de nouo receptus abſque conſenſu maioris partis Capituli, ſed ſolùm cum conſenſu minoris partis eiuſdem Capituli; Abbas *in cap. Sicut nobis de regularib. in fine*, Cardinalis *in cap. vnico de infant. & languid. expoſit. n. 3.* Antonius *ibidem num. 5.* Molina *de Iuſt. & iur. tom. 1. q. 140. circa finem*; (quatenùs ait, quod quando culpa interueniſſet in eiectione, & ageretur de bonis eiecti iam defuncti, ſi ſolùm ea culpa fuerit in Prælato, vel etiam in minori parte Capituli, delictum perſonæ non debeit nocere Religioni, *regula delictum 76. de regul. iur. in 6.* & ibi communiter Doctores) Henricus *in cap. finali de regularib. n. 2.* Ancharan. *conſil. 352. n. 4.* Angelus *in ſumma verbo Monaſterium n. 6.* Leſſius *de Iuſtit. & iur. lib. 2. cap. 41. dub. 15. n. 112.* & alij communiter, & ratio eſt, quia Religio habet ius acquiſitum in bona, quæ acquirit Religioſus: ergò ſi Prælatus, etiam cum minori parte Capituli, iniuſtè eiiciat Religioſum, vel ſi iuſtè eiecit, iniuſtè illum, vtpotè iam correctum, & petentem reuerti, iterum de nouo non recipiat, non debet Religio huiuſmodi iure acquiſito priuari propter delictum perſonæ, vel etiam paucarum perſonarum, iuxtà *regulam delictum 76.* quam *ſuprà* tradebam, cum communi etiam ſententia Doctorum.

5 Ex dictis ſequitur, quod ſi Monaſterium, vel etiam maior pars Capituli eiiciat quempiam, vel nolit de nouo recipere eiectum, adhuc eiectus acquirat Monaſterio; quia per hoc, quod Monaſterium, vel etiam maior pars Capituli eiiciat quempiam, vel nolit de nouo recipere eiectum, non abdicat à ſe ius proprium, quod habet in illum; neque eiectus liberatur à paupertatis voto ſolemni, quo tenetur in ordine ad ſuam Religionem; immò non tenetur Religio illum de nouo recipere, niſi fuerit correctus; ergò ipſe adhuc acquirit ſuæ Religioni; cum maneat idem ius, & idem fundamentum, neque adſit aliquod ius priuans in tali caſu Religionem iure iam acquiſito: quod eſt verum, etiam ſi Religio iniuſtè eiiceret quempiam, vel iniuſtè nollet de nouo recipere correctum; quia licet religio tunc peccaret, & ad recipiendum illum cogi poſſet, non tamen cederet iuri ſuo, neque ex aliqua lege iure ſuo caderet, ſed ad ſummum in pœnam poſſet priuari, ſicuti dicebam.

SECTIO XLVI.

An Religioſus eiectus validè poſſit inſumere bona, quæ poſſidet, ad vſus ſuperfluos, illicitos, vel turpes, (verbi gratia ad actus meretricios, vel ad ludos prohibitos, &c.) ita vt recipiens huiuſmodi bona ab illo, non teneatur reſtituere? vbi etiam an prædictus Religioſus eiectus de prædictis bonis poſſit facere eleemoſynas, teſtari, vel cauſa mortis diſponere, & donare?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus eiectus ſi inſumat bona, quæ poſſidet ad vſus ſuperfluos, illicitos, vel turpes, accipiens huiuſmodi bona ab illo, ex non improbabili ſententia aliquorum non teneatur reſtituere; quia iſte quoad acquiſitionem, & adminiſtrationem talium bonorum ſe habet quodammodo independenter à Prælato Religionis: ſicque vſu magis receptum videtur.*

2 *Religioſus, ſi dum viuit intrà Clauſtra, inſumat, vel expendat aliqua bona ad vſus ſuperfluos, vanos, turpes, vel illicitos, recipiens ea ab illo, reſtituere teneatur; at non, ſi viuat extrà clauſtra.*

3 *Etiamſi Religioſus in priori caſu habuerit à ſuperiore licentiam inſumendi bona ad quoſcumque vſus ipſe voluerit, quia tunc cenſetur ipſi data licentia ad vſus licitos, & honeſtos, ille, qui accepit ad vſus ſuperfluos, vanos, turpes, vel illicitos, teneatur reſtituere.*

4 *Superior ſi daret ſubdito Religioſo licentiam, vt aliqua bona inſumat etiam ad vſus turpes, vel illicitos, adhuc accipiens teneretur reſtituere; quia ie dare non poteſt Religioſo talem licentiam.*

5 *Religioſus etiam intra clauſtra viuens ſecundum aliquos, ſi habeat à ſuperiore licentiam inſumendi bona ad quoſcumque vſus voluerit, non peccat contrà iuſtitiam, ſeu contrà votum paupertatis, ſi inſumat ad actus meretricios, vel ludos prohibitos; quia Prælatus in tali caſu videtur ſolùm inuitus quoad modum, non autem, quoad ſubſtantiam actus.*

6 *Item qui accepit prædicta bona à prædicto Religioſo, cogitare poteſt, quod illa non ſint Religioſi, ſed Religionis, ſed alicuius alterius, qui eidem tanquam diſtributori, talia bona præbuerit.*

7 *Religioſus eiectus è Religione poteſt abſque vllo peccato de bonis, quæ pro tunc habet, facere eleemoſynas; quia etiam Religioſus manens extrà clauſtra de licentia Prælati cauſa ſtudiorum poteſt facere aliquas eleemoſynas.*

8 Religioſus

8 *Religioſus prædictus eiectus è Religione, vtpotè iure inhabilis, non poteſt de bonis, quæ poſſidet teſtari, vel cauſa mortis diſponere, itavt talis diſpoſitio ſit nulla.*

9 *Religioſus eiectus è Religione eorum, quæ acquiſiuit tam ad alimenta, quàm ad pias cauſas, habet adminiſtrationem; quia hæc ipſi, dùm eiicitur, tacitè conceditur; non tamen de iis poteſt teſtari, vel cauſa mortis diſponere; quia iure ad hoc eſt inhabilis.*

10 *Religioſus eiectus, ſi in illicita expenderit, quamuis probabilius ſit, quod tunc recipiens ab eo aliquid, ad reſtitutionem teneatur; quia is non eſt Dominus, ſed ſolùm adminiſtrator; contrarium tamen eſt magis vſu receptum, & non omninò improbabile.*

DIxi, *An Religioſus eiectus validè poſſit inſumere bona, quæ poſſidet, ad vſus ſuperfluos illicitos, vel turpes, &c.* Suppono enim cum Doctoribus communiter (quod ſequitur Fauſtus *lib.6. Theſ.relig. qu.222.* Texeda *tom.1.lib.2.tract.1.controu.10.n.17.* & Donat. *in praxi rer.regular.part.2.tract.de eiectis q.50. num.1.*) quod abſque dubio licitè non poſſit; quia adhuc religioſus eiectus tenetur voto paupertatis ſolemni, neque habet vſum liberum acquiſitorum, niſi quatenus ipſi tacitè licentia conceditur à ſuperioribus; ſicque ſecundùm illam menſuram, ſecundùm quam concedi poteſt, & conſequenter, ſecundùm menſuram voti ſolemnis paupertatis (cùm intrà talis voti terminos includatur poteſtas concedendi) ſed omnis vſus illicitus eſt contrà votum paupertatis (cum per ipſum relinquatur ſolùm ea, quæ ſunt licita, & pertinentia ad ſtatum:) ergò etiam à licentia conceſſa foret nulla defectu poteſtatis.

Quãuis licitè poſſit prædictus Religioſ⁹ eiectus exponere ludo aliquid modicum; quia (cũ ludus ordinetur ad honeſtam animi relaxationẽ, nec dedeceat Religioſum viuentem in habitu Clericali ſæculari extrà clauſtra) cenſetur id, cùm licitè concedi poſſit, licitè eſſe conceſſum: habet enim totam illam facultatem, quæ licitè concedi poteſt, vti dicebam. His ſuppoſitis,

1 Reſpondetur ex non improbabili ſententia aliquorum affirmatiuè. Sic docent Molina *de Iuſtit. & iure tom.2.diſp.176.verſ.Quoad cæteros, & diſput.120. circa principium.* Leſſius *lib.2.c.41.dub.15.n.113.* Salas *tract.1. de ludo dub.21.n.5.* Sanchez *lib.6 moral.c.9.n.47.* Bonac. *de clauſura q.2.punct.12.§.3.n.2.* & Diana *p.7. q.12.reſol. 5.* (quamuis contrarium probabiliùs doceant alij, quos ſequitur Fauſtus *lib.6.Theſ.Relig. q.222.* Texeda *tom.1.lib.2 tract.1.controu.10.n.17.* & Donatus *in praxi rer.Regul.p.2.tract.8. de eiectis q.50.n.7.*) ex eo, quod eiectus, licet ipſi fiat aliqua relaxatio voti ſolemnis paupertatis, remanet tamen adhuc obſtrictus tali voto, permanétque in ipſo ſubſtantia talis voti (itavt concedatur ipſi acquiſitorum ſolùm amplior adminiſtratio, & vſus, non autem etiam Dominium) ergò debet, quæ poſſidet, adminiſtrare, & vti iuxta facultatem, quam accipere poteſt à ſuperioribus acceptæ: ergò inualidè, ſeu nulliter transfert; præſertim, quia talis facultas nec etiam à ſuperioribus ipſi concedi poteſt, accedit, quod priuſquàm eiiceretur, non poterat transferre Dominium per vſum illicitum; ergò neque poterit, poſtquàm fuit eiectus; quia, vt poſſit, debet ab illis recipere hanc facultatem, quam tamen ab illis, nec etiam tacitè recipit, cum non poſſint illi concedere, ſicuti dicebam. Videantur etiam, quæ dicam *infrà ſect. 70. in Corollariis coroll.6.*

Probatur; quia talis Religioſus eiectus è Religione quoad acquiſitionem, & adminiſtrationem talium bonorum, ſe habet quodammodo independenter à Prælato Religionis, veluti ac ſi quodammodo Dominium illorum haberet, & quodammodo ſui iuris, ſicque ſæcularis, & non Religioſus, ſed verus eorum bonorum Dominus eſſet; ergò, &c.

Confirmatur; quia ſic etiam vſu magis receptum videtur; cum nulli curæ ſit, quomodo ille pro tunc bona quæ poſſidet, inſumat, vel expendat; nec Religio cenſeat res illius in bonis ſuis antè mortem illius habere.

Confirmatur ſecundò ex iis, quæ dicentur *infrà num.5.& ſeqq.*

Obiicies: ſi Religioſus, dum viuit intra clauſtra inſumat; vel expendat aliqua bona ad vſus ſuperfluos, vanos, turpes, vel illicitos, recipiens ea ab illo reſtituere tenetur: ergò etiam ſi viuat extrà clauſtra. Conſequentia patet à pari. Antecedens tradit Syluester *verbo Religio 6. quæſt. 7. notabil. 2.* Abulenſis *in cap. 6. Matthæi quæſt. 37.* Nauarrus *commentar. 2. de Regularibus num. 21. & conſil. 3. de ſtatu Monachorum num. 33.* Molina *de Iuſtitia & iure tom. 1. diſputat. 94. col. 7. verſ. Si gaudet diſput. 140. col. 7. verſ. Si aliquid teſtamento.* Leſſius *libr. 2. cap. 18. dubit. 11. num. 83. & cap. 41. dubit. 8. num. 73.* Rodericus *tom. 2. quæſtion. Regular. quæſt. 125. artic. 2.* Sanctus Antoninus *3. parte titulo 16. cap. 2. §. 11.* Azorius *tom. 1. Inſtitution. moral. libr. 12. cap. 12. quæſt. 5.* Saytus *in Claui regia libr. 9. cap. 16 num. 22.* & Petrus Nauarrus *libro 3. de reſtitutione cap. 1. part. 3. dub. 1. num. 168. & ſequentibus.* Et ſuadet ratio; quia, cum is, qui recepit à Religioſo, receperit rem, quæ erat Religionis, abſque dubio tenetur reſtituere Religioni, cuius erat dominium illius rei, quam recepit à Religioſo. 2

Quod verum eſt, etiamſi Religioſus habuerit à ſuperiore licentiam inſumendi bona ad quoſcumque vſus ipſe voluerit; quia tunc etiam cenſeretur licentia tantùm data eſſe ad vſus licitos, & honeſtos; cum in generali conceſſione non cenſeatur eſſe conceſſa ea, quæ, ſi in particulari peterentur, non concederentur, Regula in generali 81. *de regul. iur. in 6.* Tum quia (cum ſuperior non poſſit dare ſine graui peccato ſubdito Religioſo licentiam, vt bona, quæ poſſidet, inſumat ad vſus turpes vel illicitos) non præſumitur, quod velit dare licentiam tam amplam, ſed ſolùm ad vſus honeſtos, vel licitos, Religioſo ſtatui conuenientes. 3

Imò, ſi ſuperior daret ſubdito Religioſo licentiam, vt aliqua bona inſumat, etiam ad vſus turpes, vel illicitos, adhuc accipiens ab huiuſmodi Religioſo teneretur reſtituere, quia (cum ſuperior non ſit Dominus, ſed ſolùm adminiſtrator bonorum Religionis) dare non poteſt ſubdito Religioſo talem licentiam; cum ius ſuperiori Religionis ſolùm concedat, quod poſſit dare ſubdito Religioſo licentiam inſumendi ad vſus licitos, vel honeſtos, ſtatui religioſo congruentes: quapropter ſi daret licentiam inſumendi ad vſus etiam turpes & illicitos, talis licentia eſſet nulla; cum fuerit data ab illo, qui illam dare non poteſt; & cum in hoc caſu Religioſus peccet contra ſolemne votum paupertatis, (ſicuti rectè dixerunt Nauarrus *commentar. 2. de Regularibus num. 21.* Leſſius *de Iuſtitia & iure libro 2. cap. 41. dubit. 9. num. 79.* Graffius *in deciſionibus part. 2. libr. 3. cap. 19. num 15.* Azorius *tom. 1. Iuſtit. moral. lib. 12. cap. 12. quæſt. 2.* & Petrus Nauarra *libr. 3. de reſtitut. cap. 1. p. 3. dub. 1. num. 168. corollar. 3.*) fit, quod accipiens ab huiuſmodi Religioſo teneatur reſtituere Religioni; quidquid recepit ab illo. 4

Reſpondetur: nego conſequentiam; & diſparitas eſt; quia cum ex dictis Religioſus eiectus è Religione habeat commoditatem, & adminiſtrationem bonorum, quæ poſſidet, quodammodo independenter à Prælato Religionis, fit, quod poſſit de illis agere, veluti ac ſi eſſet ſæcularis, & verus Dominus illorum; itavt, quamuis ipſe peccet inſumendo talia bona ad vſus turpes,

turpes, vel illicitos accipiens tamen excuſetur, à reſtitutione propter rationes ſupradictas; Præſertim, cum talis eiectus non ſit perfectè vinculo ſolemnis voti paupertatis obſtrictus, ſed ſolum imperfectè & ſecundum quid; vti dixerunt Conradus 1. *parte Reſponſ. q.* 285. Phyliateus *tom.1. par. 2. lib. 3. cap. 21. circà finem.* Angles *in floribus par. 2. de voto q. vnica art. 2. difficult.* 8. & Monaldus *conſ. 69. n. 5.*

5 Vt omittam, quod nonnulli cenſent, religioſum etiam intra clauſtra viuentem, ſi habeat à ſuperiore licentiam inſumendi bona ad quoſcunque vſus ipſe religioſus voluerit, non peccare contra iuſtitiam, ſeu contrà votum paupertatis, ſi inſumat ad actus meretricios, vel ludos prohibitos, &c. ſicquè recipiens aliquid ad illu, neque teneatur in iſto caſu reſtituere; ſicuti notabam *in tractat. de immunit. & iuriſdict. Eccleſ. cap. 1. dubitat. 11. ſect. 2. n. 5. & 6.* ex Bannez. 2. 2. *q.* 62. *art.5. dub.* 3. Lopez *lib. 2. de contractib. cap.* 40. Rebellio *de obligat. iuſtit. par. 2. lib. 12. q. 4. ſect. 2. n.6.* & alij; & ratio eſſe poteſt; quia (cum Prælatus religionis dederit ſubdito ſuo religioſo licentiam inſumendi aliqua bona ad aliquem vſum (quamuis licitum, & honeſtum) ſi talis religioſus inſumat prædicta bona ad alium vſum (quamuis illicitum, & inhoneſtum) prædictus ſuperior religionis videtur ſolum inuitus quoad modum, non autem quoad ſubſtantiam actus; & conſequenter, qui prædicta bona recepit à tali Religioſo, videtur quod neque in iſto caſu teneatur illa reſtituere Religioni.

6 Accedit, quod & qui recepit prædicta bona à prædicto Religioſo, cogitare poteſt, quod illa non ſint Religioſi ſeù potius Religionis, ſed alicuius alterius, qui talia bona præbuerit prædicto Religioſo, ità vt eorum bonorum non ſit qoidem Dominus, ſed ſolum adminiſtrator, vel diſtributor; atque adeò ex hoc capite etiam videtur, quod non teneatur illa reſtituere Religioni.

7 Ex dictis ſequitur, quod Religioſus eiectus è Religione poſſit validè, & licitè abſque vllo peccato de bonis quæ pro tunc habet facere eleemoſynas; patet ex ijs, quæ dicebam *ſuprà* &

Confirmatur; quia Religioſus cum licentia ſuperioris extrà Monaſterium cauſa ſtudiorum, vel aliorum negotiorum manens poteſt facere aliquas eleemoſynas (vti rectè dixerunt Syluester *verbo eleemoſyna n.7. q.5. dicto 2. & verbo donatio primo q. 1. verſ.5.* Angelus *eodem verbo eleemoſyna n. 6.* & *eodem verbo donatio, primo n. 9.* Abulenſis *in cap. 6. Matthæi qu.* 62. Nauarr. *comment. 2. de Regularib. n.* 8. Molina *de Iuſtit. & Iure, tom. 2. diſput.* 276. *circa finem.* Leſſius *lib. 2. cap. 18 dub. 11. n.* 85. Valentia 2. 2 *diſp.* 10. *q.* 4. *punct.* 3. *corollar.* 5. Rodericus *tom.2. quæſt. regular. q.17. art.2.* Azor. *tom.2. Inſtit. moral. lib. 12. cap. 1. q. 3.* & alij paſſim) ergò multò magis poterit facere Religioſus eiectus, qui bonorum, quæ poſſidet, plenam adminiſtrationem habet, veluti ac ſi illorum dominium haberet, vti *ſuprà* dicebam.

8 Aduerte tamen, quod prædictus Religioſus eiectus è Religione, vtpotè iure inhabilis, non poſſit ſimiliter de bonis, quæ poſſidet, teſtari, vel cauſa mortis diſponere, & donare; Molina *de Iuſtit. & Iure tom. 2. diſp.* 277. *verſ. Quoad cæteros.* Sayr. *in Clau. Reg. lib.6. cap.9. num.28.* Leſſius *lib. 2. cap. 41. dub. 15. n. 113.* & alij communiter; ſed, ſicuti de illis non poteſt teſtari, vel cauſa mortis diſponere, & donare (ità vt talis diſpoſitio & donatio ſit nulla) Religioſus viuens intrà clauſtra (vt habetur Auth. Ingreſſi *Cod. de Sacroſanct. Eccleſ. cap. quia ingredientibus* 19. *q.* 3. *cap. 2. de teſtament,* & docent præter alios Bartol *in l. 1. Cod. de Sacroſ. Eccleſ. q. 3.* Baldus *ibidem n.* 15. Magdalenus *de numero teſtium 2. part. cap. 4. circa finem.* Sylueſter *verbo Teſtamentum primo quæſt. 4. in fine,* & Armilla *eodem verbo num.2.*) Ita ſimiliter neque poterit Religioſus eiectus è Religione; Præſertim, cum poſt obitum talis eiecti, Religio, Epiſcopus, vel Camera Apoſtolica (cui ille acquirebat iuxta ea, quæ *ſuprà,* & *ſectione præcedenti* dicebantur) curet, quod prædicti eiecti res habeat in ſuis bonis. Vide, quæ dicebantur *ſuprà ſectione* 42. & quæ dicentur *infrà ſectione 70. in Corollarijs Corollar.* 6.

Breuiter igitur dico, quod Religioſus eiectus è Religione eorum (quæ acquirit) tam in ordine ad alimenta, quam in ordine ad pias cauſas habeat validam & licitam adminiſtrationem; quia hæc ipſi dum eiicitur, tacitè conceditur; Non tamen de iis poteſt teſtari, vel cauſa mortis diſponere & donare; quia iure ad hoc eſt inhabilis, vt patet ex dictis. 9

Quod, ſi dictus eiectus in illicita expenderit; (quamuis probabilius ſit, quod tunc accipiens ab eo aliquid, ad reſtitutionem teneatur; quia is reuera non eſt Dominus, ſed ſolùm adminiſtrator: ob quam cauſam reſtitutioni obnoxium eſt, quod Abbas, vel alius Regularis illicitè expendit) contrarium tamen eſt magis vſu receptum, & non omninò improbabile; quia eorum, quæ de nouo acquirit, commoditas, quouſque viuit, ipſi relinquitur, ac ſi quodammodo Religioſus non eſſet; & nemo curat, quomodo is expendat; quia Religio, Epiſcopus, vel Camera Apoſtolica (vti acquirebat) non cenſet res eius ante mortem eiuſdem in bonis ſuis habere. 10

SECTIO XLVII.

An Religioſus eiectus è Religione teneatur ad obſeruantias præſcriptas in Religione (verbi gratia, ieiunium, vigilias, vel delectum ciborum, &c.) Vbi etiam, An ad eaſdem teneatur Religioſus, ſi factus fuerit Epiſcopus? & an, qui vouit ieiunare qualibet feria ſexta, teneatur ieiunare in die natali Domini, ſi dies natalis Domini venerit in feria ſexta?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus eiectus è Religione non tenetur ad obſeruantias præſcriptas in Religione, verbi gratia ieiunium, vigilias, vel delectum ciborum, etiamſi obligent ſub mortali.*

2 *Religioſus eiectus è Religione ſi non fuerit in ſacris, non tenetur recitare horas canonicas contra Nauarrum, qui tenet oppoſitum; ſi fuerit iuſtè eiectus.*

3 *Neque etiam tenetur ad ieiunia, & alia annexa Religioni; quia de illis non fuit votum expreſſum.*

4 *Votum non obligat vltrà intentionem voventis, & ex alio capite Religioſus emittens profeſſionem non ſe obligat ad obſeruantias regulares abſolutè, ſed ſolùm in conſequentiam ad ſtatum, & communionem religioſum, ſicque ad obſeruantias regulares, quatenùs includuntur in ſtatu Religioſo.*

5 *Amplia idem procedere etiam in ordine ad obſeruantias regulares, quæ obligant ſub mortali quia militat eadem ratio: diuerſificatur enim ſolùm obligatio, non autem obligationis radix.*

6 *Item procedit etiam in ordine ad horas canonicas, dummodò tamen eiectus non ſit conſtitutus in ſacris; quia tali caſu abſque dubio ad illas tenetur; quia obligatio horarum canonicarum eſt etiam quid annexum ſtatui Religioſo, prout dicit vitam clauſtralem.*

7 *Item procedit etiam in ordine ad vota ſpecialia, quæ in quibuſdam determinatis Religionibus emittuntur: eſt enim eadem ratio de his votis, ac de cæteris obſeruantiis regularibus.*

8 *Non obſtat, quod quodlibet ex prædictis votis ſit vo-*

tum eſſentiale; quia non eſt votum eſſentiale ſtatus religioſi, vt ſic, ſed talis ſtatus, & ideo obligat ſecundùm menſuram, ſecundùm quam vouens ſe obligauit ad talem ſtatum.

9 *Item procedit etiam in cæteris Religioſis, qui ratione verbi gratia alicuius officij, vel dignitatis extrahuntur à clauſtro.*

10 *Item procedit etiam non ſolùm in ordine ad eiectos in perpetuum, ſed etiam in ordine ad eiectos ad tempus.*

11 *Religioſus eiectus è Religione commodum non reportaret, ſi hoc eſſet ex propria iniquitate per ſe, & directè, ſed per accidens, & indirectè.*

12 *Religioſus ſi promoueatur ad Epiſcopatum, non tenetur ad ſua Religionis obſeruantias regulares, ſcilicet ad ieiunia, delectum ciborum, & alia huiuſmodi ſub peccato mortali; ſed ſolùm ex quadam conuenientia, decentia, & honeſtate, ſeu ex debito quodam morali; ſi non impediant munus Epiſcopale.*

13 *Religioſus promotus ad Epiſcopatum, neque tenetur ad pænas, vel cenſuras contrà Religioſum ſuæ Religionis obſeruantias, & Regulares tranſgredientem ſtatutas.*

14 *Religioſus promotus ad Epiſcopatum, ſi contra id, quod præcipitur in ſua Regula, ſeu Religione feria ſexta carnibus veſcatur, non peccat mortaliter, contra Caietanum; poteſtque in illa die, ſi tunc incidit Natale Chriſti Domini, veſci carnibus.*

15 *Religioſus ad Epiſcopatum promotus in tali die, vt ſecum aliis ſibi ſubditis conformet, conueniens eſt, vt carnibus veſcatur.*

16 *Vouens qualibet feria ſexta ieiunare, ſi in illam diem incidat Natale Chriſti Domini, non tenetur ieiunare, neque ſe abſtinere à carnibus; quia non cenſetur habuiſſe intentionem ſe obligandi ad ieiunandum in illa die, talémque diem excepiſſe ſi aduertiſſet; ſecùs autem ſi aduertiſſet is, qui vouit, & tamen vouiſſet in illa die ieiunare.*

17 *Vouens in dubio an talem diem incluſiſſet necnè, adhuc non tenetur ieiunare; quia in dubiis melior eſt conditio poſſidentis; & in dubio præſumitur quod is voluerit ſe conformare vſui Eccleſiæ vniuerſalis.*

1 RESpondetur negatiuè (etiamſi ſint compoſſibiles cum ipſorum ſtatu atquè ita contrà Cordubam *in Regulam S. Franciſci cap. 2. q. a 1. punct. 3.* Sylueſtrum *verbo Religio 6. q. 17.* Rodericum *tom. 1. quæſtion. Regular. q. 30. art. 20.* S. Antoninum *par. 3. tit. 16. cap. 5. §. 8.* Mirandam *tom. 1. manualis q. 52. art. 5. concl. 1.* Peyrinum *tom. 1. de ſubdit. Relig. q. 1. cap. 25. §. dico 4.* Hieronymum Rodriguez *in compendio reſ. 57. n. 6.* Donat. *in Praxi rer. Regular. par. 2. tract. 8. de eiectis q. 52. n. 9.* Paſſatellum *in Priuilegiis Minimorum cap. 59. circa finem*, & alios ſatis probabiliter docent Sotus *de iuſt. & iur. lib. 7. q. 2. art. 1. ad 3.* Nauarrus *conſil. 78. de Regularib. n. 2.* (quatenùs ait, quod per eiectionem è Religione extincta ſit in Religioſo obligatio, qua tenebatur Regulæ illius Religionis) & *commentar. 3. de Regularib. n. 46.* (quatenùs inquit, quod quicumque per iuſtam & diffinitiuam ſententiam eijcitur è Religione, non teneatur ſeruare talis Religionis obſeruantias regulares) v. g. abſtinere à carnibus prohibitis in illa Religione deferre habitum Priorem Religionis iuſtè ſibi per ſententiam ablatum, ieiunare, vel ſe diſciplinare iuxtà præſcripta Religionis, vel, ſi fuerit è Religionis Fratrum Minorum ſancti Franciſci de obſeruantia, non tangere pecuniam numeratam, licet hoc ſub peccato mortali vetitum ſit in tali Regula quia neque hoc eſt de ſubſtantia alicuius trium votorum (Leſſius *l. 6. a. de Iuſt. & Iur. cap. 41. dubit. 15. n. 115.* (quatenùs docet, quod Religioſus eiectus è Religione liber ſit à quibuſdam Monaſticis obſeruantiis, ſit à ieiuniis, vigiliis, delectu ciborum, vel ſilentio, &c. quia conſtituunt vitam Monaſticam) Philiarcus *in primo par. 2. lib. 3. cap. 21. circà finem*, (quatenùs tra- 2
dit, quod qui poſt votum ſolemne, tanquam incorrigibilis eijcitur è Religione, ſi non fuerit in ſacris,
non teneatur recitare horas canonicas contra Nauar- 3
rum *cap. 7. de orat. n. 19.* qui tenet oppoſitum, ſi fuerit iuſte eiectus è Religione; Nec etiam teneatur ad ieiunia, & alia annexa Religioni; quia de illis non fecit votum expreſſum; & quia ad illa non tenebatur, niſi ratione Religionis, à qua eſt eiectus) Sorbus *verb. eiicere in fine Annotationum.* Aragon. *a. 2. quæſt. 55. art. 3. §. Hucuſque diximus.* Contad. *part. 1. Reſponſ. quæſt. 255.* Sayrus *lib. 6. cap. 9. num. 28.* Sà *verb. Religio n. 40.* Layman. *lib. 4. Theol. moral. tractat. 5. cap. 13. n. 5.* Graff. *conſil. 3. de Regularib. num. 9. tom. 1.* Sanchez *lib. 6. moral. cap. 9. num. 52.* Fauſtus *lib. 6. Theſaur. Relig quæſt. 213.* Barboſa *ad cap. finali n. 12. de Regularib.* Diana *part. 3. de dubiis Regularib. reſolut. 116.* Burdonus *controuerſ. moral. 8. num. 19.* Vega *2. parte ſummæ cap. 86 caſ. 16.* Ioannes Suarez *in Enchirid. lib. 3. §. de voto obedientiæ*, & alij communiter.

Probatur; quia votum non obligat vltrà intentio- 4
nem vouentis; & ex alio capite Religioſus emittens profeſſionem non ſe obligat ad obſeruantias Regulares abſolutè, ſed ſolùm in conſequentiam ad ſtatum, & communionem Religioſam: quod indè colligitur; quia ipſius principalis intentio fuit, ſe obligare ad ſtatum religioſum, ſicque ad obſeruantias regulares, quatenùs includuntur in ſtatu religioſo; Regulares autem obſeruantiæ, quamuis executioni mandandæ ſint per perſonas ſingulares, tamen non immediatè pertinent ad perſonas ſingulares, quatenùs ſunt ſingulares, ſed ſolum quatenùs ſunt membra communitatis Regularis; ſicque obligatio ad illas afficit ſolùm Regulares, quatenùs ſunt membra communitatis Regularis, quæ tenentur cooperari vitæ Regulari; atquè adeò Religioſus emittens profeſſionem intendit ſolùm ſe obligare, quatenùs ſe facit membrum communitatis Regularis; & ideò, cum per eiectionem deſinat eſſe actu membrum communitatis Regularis, deſinit etiam actu obligari ad obſeruantias Regulares.

Et hoc procedit etiam in ordine ad obſeruantias 5
regulares; quæ obligant ſub mortali; quia militat eadem ratio: diuerſificatur enim ſolum obligatio, non autem obligationis radix, quæ cum ceſſet inducere actualem obligationem, ceſſat etiam quæcumque obligatio exinde proueniens; præſertim quia tales obſeruantiæ regulares ſunt præcepta municipalia impoſita per ſe primò tali communitati, ſicque per ſe primo impoſita membris talis communitatis: vnde non eiectus deſinat eſſe membrum talis communitatis, deſinit etiam obligari hiſce præceptis; ſicut & ciuis, ſi mutet domicilium, deſinit obligari legibus municipalibus, DD. præſertim Sanch. & Bordon. *in locis ſuprà citatis.*

Item ſecundò procedit etiam in ordine ad horas ca- 6
nonicas (dummodò tamen eiectus non ſit conſtitutus in ſacris: Nam ſi ſit in ſacris conſtitutus, abſque dubio ad illas tenebitur; cùm abſque dubio annexa ſit Ordini ſacro obligatio illarum independenter à quocumque alio) Ratio, quia obligatio horarum canonicarum eſt etiam quid annexum ſtatui Religioſo, prout dicit vitam clauſtralem; Ergò, cum ex dictis ceſſet in caſu noſtro obligatio ad ea, quæ ſunt annexa ſtatui religioſo, prout dicit vitam clauſtralem, ceſſat etiam in caſu noſtro obligatio horarum canonicarum propter eamdem rationem; Sotus *de Iuſt. & Iur. lib. 7. q. 2. art. 1.* Sanch. *tom. 4. de Rel. tract. 8. lib. 3. cap. 6. n. 12.* Fauſtus *lib. 6. Theſaur. Relig. q. 216.* & Io. Suarez *in Enchirid. lib. 3. de voto obedientia*, & alij, contra Nauarrum *de horis canonicis cap. 7. n. 20.* Ledeſmam *2. par. ſummæ tract. 9. cap. 4. dub. 2.* Rodrig. *tom. 1. qu Reg. q. 30. art. 20.* Peyrin. *de ſubdit. Relig. q. 1. cap. 25. §. 1.* & Donatum *in Praxi rerum Reg. par. 2. q. 8. de eiect. quæſt. 52. num. 9.*

7 Item tertiò procedit etiam in ordine ad vota ſpecialia, quæ in quibuſdam determinatis Religionibus emittuntur (vt v. g. de vita quadtageſimali ſeruanda, de pecunia non tangenda de Captiuis redimendis &c.) quia & in his determinatis Religionibus Religioſus emittens profeſſionem, emittit prædicta vota quatenus ſunt de materia quæ includitur in obſeruantia regulari talis communitatis, ſeu quatenus eſt pars obſeruantiæ regularis talis communitatis, ac proindè non intendit ſe obligare, niſi quatenus ſe obligat ad obſeruantias Regulares & ad ſtatum regularem, ſeu religioſum talis communitatis, atque adeò quatenus ſe facit membrum talis communitatis, vndè cum per eiectionem poſtea deſinat eſſe actu membrum talis communitatis, ex intentione ipſius vouentis ſuſpenditur obligatio talium votorum itàvt actu non obligetur ad illa vota, ſicut nec actu obligatur ad alias obſeruantias regulares, eſt igitur eadem ratio de ſuis votis ac eſt de cæteris obſeruantijs regularibus talis communitatis, quia prædicta vota reſpiciunt partem obſeruantiæ regularis talium Religionum, ſicquè fundamentom prædictorum votorum eſt, quod emittens profeſſionem in aliqua ex talibus Religionibus, ſi conſtituat membrum talis Religionis, quæ ſeruat talem obſeruantiam regularem, ac proindè intenſio vouentis (cum innitatur huic fundamento) eſt etiam ſecundum menſuram huius fundamenti; Ideoque, corruente fundamento in Religioſo eiecto (quatenus ſcilicet deſinit eſſe actu membrum talis communitatis) corruit etiam intenſio extendendi votom ad talem caſum, atqoe adeò corruit etiam, durante tali ſtatu, ipſius voti obligatio; Vega *tom. 2. ſumm. cap.* 86. Sanchez *lib. 6. moral. cap. 9. n.* 56. Bordonus *continu.* 8. *moral. n.* 19. Fauſt. *lib. 6. theſ. Relig. q.* 213. Leander à Murcia *in cap. 2. Regul. ſancti Franciſci cap.* 17. *n.* 10. & alij, contra Ledeſmam *in ſumma cap. 3. de ſtat. Epiſt concl.* 25. *difficult.* 1. Peyrinom *de ſubdit. Relig q. 1. cap. 25. §. 1. verb. Dico* 4. & alios complures apud Donatom *in Praxi per. Regul. par. 2. tract. 8. de Eiectis q. 51. n. 2. & 3.*

8 Non obſtat, quod quodlibet ex prædictis votis ſit votum eſſentiale; quia non eſt votum eſſentiale ſtatus Religioſi, vt ſic, ſed talis ſtatus, & ideò obligat ſecundum menſuram ſecundum quam vouens ſe obligat ad talem ſtatum; ſcilicet ſecundum quod ſe facit membrum talis Religionis, ſeu communitatis, vti dicebam *ſuprà.* Vide etiam quæ dicam *inf. a ſect. 70. in Aduertendis Aduertend.* 1. & 2.

9 Item quartò procedit etiam non ſolum in ordine ad eiectos, ſed etiam in ordine ad illos qui legitimè ratione ſcilicet alicuius officij, vel dignitatis (vt Epiſcopatus eſt) extrahuntur à clauſtro; Idquè propter eaſdem rationes.

10 Item quintò procedit etiam non ſolum in ordine ad eiectos in perpetuum per ſententiã diffinitiuam, ſed etiam in ordine ad eiectos ad tempus vt ſe corrigant, contra Sanchez *lib. 6. moral. cap. 9. num.* 54. (qui quoad hos tenet oppoſitum, eo quod, cum eijciantur; vt ſe corrigant, liberi non ſint à Iugo Regulæ; quia cum etiam eiecti in perpetuum per ſententiam diffinitiuam remaneant obſtricti votis eſſentialibus, adhuc & ipſi tenentur ſe corrigere, vti dicebam *ſuprà ſect.* 35. & 40. & dicam *infrà ſect.* 70. *Corollar.* 3. & 5. Quapropter iuxtà Decretum Sacræ Congregationis de Apoſtatis, & eiectis tenetur Religio eos, ſi habeant literas teſtimoniales ab ordinario de emendatione recipere, & & tamen per ipſum Sanchez, ſunt liberi à Iugo Regulæ; Ergò cum militet eadem ratio, erunt & etiam liberi eiecti ad tempus, vt ſe corrigant; cum pro illo tempore ſimiliter hi non ſint membra incorporata Religioni; ac proinde non afficientur ijs obligationibus, quæ ſunt propriè membrorum incorporatorum eidem Religioni.

OBIECTIONES.

11 Obijcies ex Aduerſariis: Si hoc eſſet, ſequeretur, quod eiectus è Religione commodum reportaret ex propria iniquitate: Sed hoc eſt abſurdum, & contra Textum *in cap. Tua de Cleric. non reſid.* Ergò.

Reſpondetur: diſtinguo ſequelam maioris, commodum reportaret ex propria iniquitate, per ſe, & directè (quaſi ex propria iniquitate reportaret commodum, cùm potiùs ex propria iniquitate reportaret priuationem communionis vitæ Regularis, & priuationem bonorum omnium ſpiritualium; quorum participes ſunt cæteri Regulares eiuſdem Religionis: Quod incommodum, ſeu malum ſpirituale eſt abſque comparatione maius commodo temporali) nego; & tunc concedo minorem, eſſe ſcilicet abſurdum, & cõtra Textum *in cit. cap. Tua.* per accidens, & indirectè (in quantum per propriam iniquitatem ponitur conditio, ſcilicet, eiectio, quæ faciat ſuſpendi in ipſo obligationes; ex quarum ſuſpenſione ipſi oriatur prædictum cõmodom temporale (concedo) & tunc nego minorem;) quia cum Religioſus iſta tenetur obſeruare ratione perſeuerãtiæ in Religione, eo ipſo quod in Religione per iuſtam eiectionem non perſeuerat, per accidens, & indirectè, ſeu per quamdam conſequentiam redditur ſolutus, ſeu liber ab huiuſmodi obligationibus, quia huiuſmodi obſeruantias non vouit per ſe, & immediatè, ſed ſuppoſito, quod perſeueret in Religione (eum ſolùm per ſe, & immediatè vouerit caſtitatem, obedientiam, & paupertatem.) Nec deſunt exempla: ſic enim excommunicatus non tenetur (etiam in die feſto) ſacrum audire, nec (ſi ſit addictus choro) cũ aliis in choro cãnere. Item qui non poteſt ſe continere, ſæpè ſæpiùs contrà votum caſtitatis peccando, obtinet diſpenſationem in tali voto; & qui habuit copulam cum conſanguinea, vel affine, obtinet diſpenſationem ad matrimonium cum illa contrahendum, & ſimilia.

Obijcies ſecundò, Religioſos tenetur ad ſuæ Religionis obſeruãtias Regulares, ſi promoueator ad Epiſcopatum: ergò multò magis tenebitur ad illas, ſi propter ſua delicta eijciatur à Religione. Conſequentia patet à fortiori: Antecedens probatur; quia ſic tenent Tabiena *verbo Epiſcop. q. 6. n. 7.* Armilla *eodem verbo n.* 8. Rodericus *tom. 1. quæſt. regul. q. 58. art.* 3. & alij, quapropter & Gajetanus etiam 2. 2. *q.* 185. *art.* 8. *dubit.* 1 *circa finem* ait, quod religioſus, qoi ex regula prohibetur veſci carnibus feria ſexta, peccet mortaliter, ſi in illa die (quamois tunc inciderit Natale Chriſti Domini) carnibus veſcatur; quia licet (ſicuti conſtat *ex cap. explicari de obſeruat. ieiunij*) licitum ſit omnibus in illa die veſci carnibus (cum tamen ex deuotione licitè poſſint etiam abſtinere) nihilominùs id licitum non eſt ei, qui prohibetur ex voto, vel ex Regula ſuæ religionis veſci carnibus in illa die. 12

Reſpondetur contrà Tabienam, Armillam, Rodericum, & alios; Nego Antecedens; quia *ex cap vnico* 18. *q.* 1. religioſus promotus ad Epiſcopatum non tenetur ad regolares obſeruantias ſuæ religionis (ſcilicet ad ieiunia, delectum ciborum, & alia huiuſmodi) ſub peccato mortali, Couarrum *in cap. 1. de teſtam. n.* 18. Valentia 2. 2. *diſp. 10. q. 3. punct. 8. circa finem.* Azor. *tom. 1. Inſtit. moral. lib. 12. c. 7. q.* 4. & alij paſſim; Quinimò neque tenetur ad prædictas regulares obſeruantias ſub peccato veniali. Oſtienſis *in ſumma titulo de ſtatu Monachorum n.* 5. Sotus *de Iuſt. & Iur. lib. 10. q. 5. art. 7. verſ. circa ſecundum autem.* Nauarr. *conſil. 6. de donat. n.* 11. Leſſius *de Iuſt. & Iur. lib. 2. cap. 40. dub. 14. n.* 113. & alij complores; & conſtat *ex cap. vnico* 18. *q.* 1. ſed ſolùm ad illas tenetur ex quadam conuenientia, decentia, vel honeſtate, ſeu ex debito quodam morali; Idque, ſi non impediant munus Epiſcopale: & multò minus religioſus promotus ad Epiſcopatum tenetur ad pœnas, vel cenſuras contrà religioſum, ſuæ religionis obſeruantias, & regulas tranſgredientem ſtatutas. Cajetanus *in Opuſcul. tom. 1. tract. 25. de obligat. & obſeruat. precept. q.* 2. Sotus *loco ſuprà citato.* Valentia 1. 2. *diſp. 10. q. 3. punct. 8. col.* 2. Angles *in floribus p. 2. q. vnica de voto art. 25. diffic. 13. dub.* 3. 13

Azor. *tom.* 1. *Inſtit. moral. l.* 11. *c.* 7. *q.* 4. & alij cõmuniter; & colligitur *ex c. Quia periculoſum de ſent. excom. in* 6.

Quapropter, quod dicebat Cajet. 2. 2. *q.* 185. *art.* 8. *dubit.* 1. *circa finem*; ſcilicet Religioſum promotum ad Epiſcopatum, ſi contra id, quod præcipitur in ſua Regula, ſeu Religione, feria ſexta carnibus veſcatur, peccare mortaliter) mihi non probatur; ſed dicendum videtur, poſſe illum in illa die, ſi tunc incidat natale Chriſti Domini, veſci carnibus; cum ex dictis prædictus Religioſus ad Epiſcopatum promotus non teneatur obſeruare talem Regulam ex debito legali, ſed ſolum ex debito morali, ſeu ex quadam ſcilicet conuenientia, decentia, vel honeſtate; & Textus *in dicto cap. explicari de obſeruat. Ieiunij* loquitur de ijs, qui tenentur ad talem abſtinentiam ex debito legali, non autem de ijs, qui tantum tenentur ad illam ex debito morali, vel honeſtatis.

15 Quinimò, quod Religioſus ad Epiſcopatum promotus in tali die (vt ſe cum alijs ſibi ſubditis conformet) carnibus veſcatur, conueniens eſſe, docent Couarr. *in cit. cap.* 1. *de teſtament. n.* 18. Sotus *citat. qu.* 5. *art.* 7. Rodericus *in ſumma tom.* 2. *cap.* 10. *n.* 4. & etiam Cajetanus ipſe *in citato tract.* 25. *qu.* 2.

16 At qui vouit qualibet feria ſexta ieiunare, in ſententia; Molina *de Iuſt. tom.* 2. *diſp.* 272. *verſ. exempla ſunt.* Azorij *tom.* 1. *Inſtit. moral. lib.* 11. *cap.* 20. *q.* 3. & aliorum (ſi in illam diem incidat natale Chriſti Domini) non tenetur ieiunare, neque ſe abſtinere à carnibus; quia non cenſetur, quod habuerit intentionem ſe obligandi ad ieiunandum in illa die, ſed quod talem diem excepiſſet, ſi aduertiſſet; In ſententia autem Paludani *in* 4. *diſt.* 38. *q.* 7. *artic.* 4. *n.* 26. Cardinalis *in cap. finali de obſeruat. ieiuniorum in fine.* Abbatis *ibid. n.* 3. Vaſquez *part.* 2. *q.* 7. *art.* 4. *diſput.* 30. *cap.* 4. *n.* 26. Suarez *lib.* 4. *de voto cap.* 20. *n.* 5. & 6. Cordubæ *in ſumma q.* 169. Sanchez *lib.* 4. *moral. cap.* 11. *n.* 61. Sayri *in claui Regia lib.* 6. *cap.* 8. *n.* 11. & Reginaldi *lib.* 8. *n.* 190. tenetur ex dicto *cap. explicari de obſeruat. ieiunij*, quia votum prædictum eſt generale per quamlibet ſcilicet anni feriam ſextam.

Ego tamen (quamuis vtraque ſententia ſupradicta ſit ſatis probabilis) ita diſtinguerem: Vel qui vouit qualibet feria ſexta ieiunare, ità vouit, vt ſi aduenisſet ad diem natalem Chriſti Domini, adhuc illum incluſiſſet, & tunc in dicto die tenetur ieiunare; quia tunc virtualiter, ſeu intentione quadam virtuali talem diem incluſit: vel ità vouit, vt ſi aduertiſſet, non incluſiſſet, & tunc è contra in dicto die non tenetur ie-

17 iunare; quia è contra virtualiter, ſeu virtuali quadam intentione talem diem non incluſit. Quod ſi vouens ſit in dubio an incluſiſſet necne, & tunc neque tenetur ieiunare; quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis, & quia in dubio factum non præſumitur, niſi demonſtretur, vti colligitur *ex l. in bello §. facta ff. de captiuis & poſtlimin. reuerſ.* & *ex l.* 2. *ff. de probat.* & quia in dubio præſumitur, quod voluerit ſe conformare vſui Eccleſiæ vniuerſalis, quæ in dicto die Natalia Chriſti Domini (etiamſi inciderit in feria ſexta) non ieiunat. Vt omittam, quod etiam præſumitur non voluiſſe domeſticos contriſtare, ſi ſe non conformando cum illis, in dicto die ieiunaret.

PETITIO I.

An eiectus teneatur manibus propriis laborare?

SVMMARIVM.

1 *Eiectus non tenetur manibus propriis laborare; quia licet ad id teneretur iuxta ſtatuta ſuæ Regulæ; ceſſaret tamen in illo hoc ipſo, quod eiectus fuerit. Secus ſi non haberet vndè viueret; quia tunc teneretur de Iure naturæ proprijs manibus conſeruare vitam.*

2 *Per laborem manuum propriarum non ſolùm intelliguntur officia mechanica, ſed etiam quæcumque alia, ex quibus licitè victum ſibi quærere poteſt.*

3 *Fides paupertatis in ordine ad diſpenſationes matrimoniales, in qua atteſtandum ſit, quod Oratores viuant propriarum manuum labore, fieri poterit omnibus, qui quocumque officio humano licitè ſibi victum quærunt.*

4 *Eiectus cum incedere debeat habitu clericali, non tenetur, nec debet, vt ſibi victum quærat, exercere officia vilia, & clericis prohibita.*

RESpondetur negatiuè; quia, licet iuxta ſtatuta ſuæ Regulæ teneretur manibus propriis laborare, ceſſaret tamen in illo, hoc ipſo quod eiectus fuerit, talis obligatio; cũ ceſſet in illo, hoc ipſo quod eiectus ſit, obligatio ſuæ Regulæ; ſicuti patet ex dictis *ſect. præcedenti.* 1

Quod, ſi non haberet vndè viueret, de Iure naturæ teneretur ad propriam vitam conſeruandam propriis manibus victum ſibi quærere; S. Th. 2. 2. *q.* 187. *art.* 3. *in corpore*, quem ſequuntur communiter Doctores.

Per laborem autem propriarum manuum non ſolùm intelliguntur officia mechanica, ſed etiam quæcumque alia officia, ex quibus licitè victum ſibi quærere poteſt; S. Thom. *loco ſuprà citato* cum cæteris Doctoribus: Quapropter Ludimagiſtri, Medici, Procuratores, Aduocati, & cæteri ſimiles Profeſſores, qui ſuis officiis ſibi victum quærunt, dicuntur manibus propriis laborare, ſeu manuum propriarum labore victum ſibi quærere. 2

Hinc Fides paupertatis in ordine ad diſpenſationes matrimoniales facienda, in qua atteſtandum ſit, quod oratores viuant manuum propriarum labore, fieri poterit omnibus, qui quocumque officio humano licitè ſibi victum quærunt. Ratio vlterius eſt; quia, quicumque ex opibus propriis viuere non poteſt, pauper appellatur; *l. paupertas ff. de excuſat. Tut.* Vbi Gloſſa, *cap. ſuper his de voto.* Vbi Abb. *n.* 3. & *l. ſi conſtantia ff. ſolut. matrimon. n.* 147. & Doctores, quos ſequitur Barboſ. *in l. maritum ff. eodem.* 3

Cæterùm (cum eiectus ex dictis *ſect.* 37. incedere teneatur in habitu clericali) non tenetur, nec debet, vt ſibi victum quærat, exercere officia vilia & clericis prohibita; quia hæc exercere etiam Religioſis clauſtraliter viuentibus non conuenit; S. Thom. 2. 2. *q.* 187. *artic.* 4. & *opuſcul.* 19. *cap.* 5. quem ſequuntur alij Doctores communiter; ſed quotieſcumque ab Epiſcopo prouiſus non fuerit, poterit, etiam oſtiatim mendicando, eleemoſynas quæritare; S. Thom. *vbi ſuprà* Nauarr. *in cap. non dicatis n.* 37. & alij paſſim; Quapropter tunc ſolùm tenebitur manuum propriarum labore victum quærere, quandò non habet, vnde viuat; & ex alio capite poteſt honeſta officia exercere; ſic Doctores quos ſequitur Graff. *pa.* 1. *deciſ. lib.* 1. *cap.* 5. *n.* 82. & *conſil.* 3. *de Regul. n.* 8. *tom.* 1. 4

PETITIO II.

An eiectus in tali caſu petere poſſit alimenta à Religione?

SVMMARIVM.

1 *Eiectus in tali caſu paupertatis non poteſt petere alimenta à Religione, quia culpa ſua eſt extrà eam: obligatio enim ad alendos Religioſos oritur ex eo, quod ſibi Religio eos incorporat tanquam membra.*

RESpondetur negatiuè; quia culpa ſua non eſt in Religione; & quidem obligatio Religionis ad alimentandos ſuos Religioſos oritur ex eo, quod ipſos ſibi incorporat, tanquam membra; & mutua interuenit,

nit obligatio inter Religioſos, & ipſam Religionem, ex parte Religioſorum ſcilicet, quod inſeruiant Religioni, tanquam eiuſdem membra in functionibus, quæ ſunt propriæ Religionis; & ex parte Religionis ſcilicet, quod habeat ipſos tanquam membra, ac proinde ipſis alimenta præſtet; Quapropter (cum per eiectionem diſſoluatur hæc obligatio, & eiectus tanquam membrum putridum, ſeparetur è corpore Religionis, & non ampliùs inſeruiat Religioni) ceſſat in Religione obligatio alimentandi talem eiectum Religioſum. Sic communiter Doctores.

PETITIO III.

An eiectus in dicto caſu petere poſſit alimenta à Religione, ſaltem ſi ipſe aliqua bona intulerit Religioni; vel ipſius intuitu, v.g. titulo legati, vel hæreditatis, aliqua bona antè eiectionem obuenerint Religioni?

SVMMARIVM.

1 *Eiectus in tali caſu paupertatis poteſt petere alimenta à Religione ſi ipſe aliqua bona intulerit Religioni, vel ipſius intuitu aliqua bona eidem obuenerint ſaltem ratione cuiuſdam conuenientiæ, & gratitudinis.*

1 REſpondetur in tali caſu affirmatiuè, ſaltem ratione cuiuſdam conuenientiæ, & gratitudinis; quia non debet donatarius eſſe ingratus ſuo donatori. Accedit, quod emittens profeſſionem in tantum videtur transferre ſua bona, & ſua iura in Religionem, in quantum Religio ſuſcipit obligationem eum ſaltem alimentandi, & conſequenter in quantum ſupponit, quod ſaltem talibus bonis non debeat ampliùs indigere; ſicque cenſetur transferre ſub hac tacita conditione, quod ſaltem ſit recepturus alimenta à Religione.

PETITIO IV.

An eiectus in eodem dicto caſu petere poſſit alimenta à Religione ſaltem ſi correctus petat de nouo recipi in Religionem, habeátque Ordinarij atteſtationem de ſua correctione?

SVMMARIVM.

1 *Eiectus laborans paupertate petere poteſt alimenta à Religione, ſaltem ſi correctus petat de nouo recipi in eam, habeáque Ordinarij atteſtationem de ſua correctione; ſecus ſi Fides Ordinarij non ſit facta legitimè.*

1 REſpondetur in tali caſu etiam affirmatiuè; adeò quod in tali caſu Religio teneatur, & cogi poſſit ad eum alimentandum; quia tunc illum non recipiendo iniuriam illi facit; ſiquidem iuxta *cap. final. de Regular.* à præſenti decreto de Apoſtatis, & eiectis innouatum Religio tenetur illum recipere; ergo per hoc, quod renuat illum recipere (cum teneatur illum recipere) non abſoluitur ab obligatione alimentandi.

Cæterum (ſi Ordinarij atteſtatio de correctione eiecti ſecuta non ſit facta ſecundùm formam præſentis decreti, ſcilicet conſideratè & maturè, & ita vt fundetur in correctione eiuſdem eiecti euidenti, non autem ficta, vel præſumpta) Religio non tenebitur eum recipere, atque adeò neque tenebitur eum alimentare; Doctores quos ſequitur Donat *in praxi rer. Regular. part. 2. tract. 8. quæſt. 31. num. 1.* quatenùs aiunt, quod non poſſit eiectus, licet ſe correxerit, prætendere ſtatim alimenta à Religione, quaſi habeat ius ad regreſſum; quia ad hunc regreſſum iuſtificandum multa requiruntur.

SECTIO XLVIII.

An Religioſus ſi factus fuerit Epiſcopus, teneatur, ſi non, ad obſeruantias Regulares, ſaltem ad tria vota ſubſtantialia Religionis? Vbi etiam an poſſit de bonis, quæ poſſidet, teſtari, vel cauſa mortis diſponere?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus ſi factus fuerit Epiſcopus, tenetur ſaltem ad tria vota ſubſtantialia Religionis, ita vt quamuis exemptus ſit à Regularibus obſeruantiis, exemptus tamen non eſt à tribus votis ſubſtantialibus, quia, cum remaneat verè, & eſſentialiter Religioſus, remanet etiam obſtrictus his tribus votis.*

2 *Religioſus factus Epiſcopus dubium non eſt, quod remaneat obſtrictus voto caſtitatis.*

3 *Religioſus factus Epiſcopus, quod remaneat obſtrictus voto obedientiæ, ita vt teneatur peculiari voto obedientiæ obedire Pontifici, docent Doctores.*

4 *Religioſus factus Epiſcopus, quod remaneat etiam obſtrictus voto paupertatis, pariter docent Doctores.*

5 *Nauarrus, & Aragonius id extendunt etiam ad Religioſum aſſumptum ad Pontificatum, ita vt ſi malè adminiſtret, peccet etiam contra votum paupertatis.*

6 *Religioſus promotus ad Epiſcopatum, cum non eximatur à voto paupertatis ſicque remaneat incapax dominij, tanquam iure inhabilis, non poteſt de bonis patrimonialibus, neque de bonis propria induſtria acquiſitis teſtari, vel cauſa mortis diſponere.*

REſpondetur quoad priorem partem affirmatiuè; ita vt quamuis Religioſus factus Epiſcopus ex dictis *ſcil.* præcedenti exemptus ſit ab obſeruantiis regularibus, exemptus tamen non ſit à tribus votis ſubſtantialibus Religionis, ſcilicet caſtitatis, obedientiæ, & paupertatis. 1

Probatur; quia, cum factus Epiſcopus remaneat verè, & propriè Religioſus, neceſſariò remanet etiam obſtrictus his tribus votis; cum hæc tria vota ſint de eſſentia ſtatus Religioſi, *cap. cum ad Monaſterium in fine de ſtatu monachorum.*

Et quidem, quod remaneat obſtrictus voto caſtitatis dubium non eſt. 2

Quod autem remaneat obſtrictus voto obedientiæ; ita vt factus Epiſcopus teneatur peculiari voto obedientiæ obedire Pontifici, docent Henriquez *lib. 10. cap. 13 circa finem,* Suarez *tom. 2. de Religione in tract. de voto lib. 6. cap 7. num. 10.* Vaſquez 1.2. *q.* 96. *art. 4. diſput.* 165. *cap. 8. num. 93.* Valentia 2.2. *q. 10. quæſtiuncul 3. punct.* 8. & Aragonius *ibidem q.* 88. *art.* 11. Quia à principio ſuæ Profeſſionis vouit obedientiam, etiam Pontifici, & præcipuè tanquam Prælato Prælatorum. 3

Quod autem remaneat etiam obſtrictus voto paupertatis, (ita vt reddituum Eccleſiaſticorum non ſit Dominus, ſed ſolùm Adminiſtrator) tradunt Iaſon *in Auth. ingreſſi Cod. de Sacroſ. Eccleſ. n. 13.* S. Bonauentura *in 4. diſtinct. 38. art. 2 q. vltima ad vltimum,* Maior *ibidem q. 20. arg. 3. contra primam concluſionem,* Syluester *verbo Religio 6. q. 10.* Armilla *verbo Epiſcopus n. 8.* Nauarrus *comment. 1. de Regularib. n. 31. & conſ. 6. de donation. n. 11. & conſ. 2. de Regularib. n. 17. & in conſil. 13. de ſtatu monachor. num. 20.* Aragonius 2.2. *q* 88. *art. 11.* Turrecremata *in cap non dicatis 12. quæſt. 1. art 1. num. 2.* Corduba *in Regul. S. Franciſci cap. 2. quæſt. 20. punct. 3.* Couarruu. *in cap. 1. de teſtament. numer. 18.* Leſſius *de iuſt. & iure lib. 2.* 4

lib.2. cap.40. dub.14. numer.113. & Azorius *tom.1. inſtitut.moral.lib.12.cap.7 quæſt.2.* quia ad ſtatum Epiſcopalem tantum ſolum ſufficit derogare de voto paupertatis, quod prædicto ſtatui Epiſcopali videtur repugnare.

5 Vbi aduerte, quod rectè Nauarros *in cit. conſil.2. de Regular. numer.17. & in eis. conſ.13. de ſtatu Monachor.numero* 20. & Aragonius *in citat. quæſt.48.art.11.* id extendant ad Religioſum, tametſi promotus fuerit ad Pontificatum, ita vt propter eamdem rationem, ſi malè adminiſtret peccet etiam contra votum paupertatis, ſicuti peccaret, ſi tantum promotus fuerit ad Epiſcopatum.

6 Ex his igitur (cum Religioſus promotus ad Epiſcopatum non eximatur à voto paupertatis, ſicque remaneat incapax Dominij ſequitur, quod tanquam Iure inhabilis, non poſſit de bonis patrimonialibus, neque de bonis propria induſtria acquiſitis teſtari, vel cauſa mortis diſponere; Paludanus *in 4. diſtinct. 38. quæſt. 4. articul. 2. conſil. 11. numero* 49. Supplementum Gabrielis *ibidem quæſt. 1. articul. vltimo*, Cardinalis *in cap. 1. de teſtamentis numero* 3. Præpoſitus *in cap. nulli dubium* 12. *quæſt. 5. numero* 22. Ancharan. *in cap.cum olim ſecunda de priuileg. numer.*8. Sylueſter *verbo Teſtamentum* 1. *quæſt.2.verſ.*11. Tabiena *verbo Epiſcopus quæſt.* 6. *numero* 7. Sotus *de Iuſt. lib.vltim.quæſt.5 articul.7 ad vltimum*, Rodericus *tom.3. quæſtion. Regular. quæſt* 69. *articul.*4. Graffius *in deciſ.2. part. lib.3. cap.19.numer.*87. & Redoanus *de ſpoliis Eccleſ.quæſt.3.§.vltim. num.*14.

SECTIO XLIX.

Ob quas cauſas poſſit Religio eiicere, ſeu dimittere Religioſum?

SVMMARIVM.

1 *Religio poteſt eiicere, ſeu dimittere Religioſum, primò ſi nolit corrigi.*

2 *Secundò ſi commiſerit aliquod delictum, propter quod in illa Religione conſtituta eſt eiectio, vel propter quod timetur infamia Religioni.*

3 *Item tertiò ſi tacuerit aliquod impedimentum, quod in illa Religione cenſeatur eſſentiale.*

4 *Non obſtat quod iſta duæ poſteriores cauſa non ſint iure communi expreſſa; quia ſufficit quod ſint approbata à Sede Apoſtolica.*

1 Reſpondetur: Prima eſt, ſi Religioſus nolit corrigi, ſeu emendari, quæ ſola cauſa eſt iure communi expreſſa.

2 Secunda; ſi commiſerit aliquod delictum, propter quod in illa Religione conſtituta eſt eiectio, vel propter quod timetur infamia Religioni; quia, ſicut Religio non tenetur retinere ſubditum Religioſum cum detrimento diſciplinæ (quando ſcilicet eſt incorrigibilis) ita neque etiam tenebitur retinere eum cum detrimento famæ (quando ſcilicet ſuis delictis factus eſt infamis.

3 Tertia; ſi tacuerit aliquod impedimentum, quod in illa Religione cenſetur eſſentiale, vel admodum graue; quia dolus dedit cauſam admiſſionis contractui: ergo merito tunc Religio non tenebitur eum retinere.

4 Non obſtat, quod iſtæ duæ poſteriores cauſæ non ſint iure communi expreſſæ; quia ſufficit, quod ſint approbatæ à Sede Apoſtolica, & cognitæ cuilibet antè profeſſionem; Præſertim, quia ſunt valdè conſentaneæ iuri gentium, & iuri naturali.

SECTIO L.

An, ſi Religio aliquem eiiciat, ſeu dimittat abſque iuſta cauſa, peccet contra iuſtitiam? Vbi etiam an iure ſtatui poſſit talis Religio? Et an eiectis debeat aliquid dare pro alimentis?

SVMMARIVM.

1 *Religio ſi aliquem eiiciat, ſeu dimittat abſque iuſta cauſa, peccat contra iuſtitiam: & quidem ſi ille eſt profeſſus, & renuit dimitti; quia fit ei iniuria cum profeſſio ſit contractus reciprocus &c.*

2 *Religioſus ſi nondum eſt profeſſus, eſt tamen factus Religioſus per tria vota ſubſtantialia, iure ſtatui poteſt, quod abſque vlla iniuria dimitti poſſit; quamuis alia cauſa non ſubſit; quia Iure, & abſque vlla iniuria ſtatui poteſt, quod vota illa habeant tacitè, vel expreſsè hanc conditionem, ſi Religio me retinere voluerit.*

3 *Qui admittitur à principio, ſcit, & acceptat huiuſmodi ſtatutum, conſequenter ſcienti, & volenti non fit iniuria.*

4 *In contractu ſtatui poteſt, quod non ſit vltro citroque obligatio in multis caſibus, ſed ſolùm ex altera parte, ſicque contractus claudicet, quando ſcilicet aliqua cauſa ſubeſt, prout in contractu ſponſalium impuberis cum pubere; quia puber reſilire non poteſt, impubes autem poteſt.*

5 *Maior ſeptennio ſi contrahat ſponſalia cum infante contractus ſponſalium eſt inualidus, non autem ex parte maioris ſeptennio; cum iſte reſilire non poſſit à tali contractu, donec infans peruenerit ad ſeptennium, quo volente maior tenetur ſtare contractui.*

6 *Contractus pupilli ſine auctoritate tutoris, & etiam contractus minoris poteſt ſibi obligare maiorem, & non è contra.*

7 *Amplia id eſſe verum non ſolum in contractu pupilli vel minoris, ſed etiam in omni contractu inito ab illis, quibus prohibitum eſt adminiſtrare bona.*

8 *Contractus initus à minore cum maiore, & à fœmina eſt validus, ſi talis contractus ſit illis vtilis, quamuis ſtatutum ſit in aliquo loco, quod non valeat contractus ab illis initus ſine interuentu conſanguineorum.*

9 *Vaſſallus, quamuis non poſſit alienare feudum ſine conſenſu Domini, valet tamen alienatio ab illo facta ſine conſenſu eiuſdem Domini, ſi fuerit vtilis, & in augumentum feudi.*

10 *Contractus initus à pupillo ſine auctoritate tutoris vel à minore ſine auctoritate Curatoris, ſuſtinetur in fauorem, & non in odium pupilli, vel minoris; ne quod in fauorem pupilli, vel minoris leges ſtatuerunt in eorum detrimentum redundet.*

11 *Dicta de pupillo intelligi etiam debēt de pupillo proximo pubertati; nempè qui habet decem annos cum dimidio.*

12 *Pubertas incipit in Mare anno 14. completo: in fœmella verò 12. item completo, ita vt tunc finiatur ætas pupillaris, & incipiant vocari puberes, ſeu minores.*

13 *Minor poteſt etiam, quamuis contraxerit cum auctoritate Curatoris petere, ſi læſus fuerit, reſtitutionem in integrum.*

14 *Amplia id verum eſſe, non ſolum ſi minor contraxerit cum auctoritate Curatoris; ſed etiam cum decreto Iudicis; quia auctoritas Curatoris, & decretum*

tum Iudicis ſolùm faciunt, quod actus ſit validus, non tamen priuant minorem beneficio reſtitutionis in integrum.

15 *Minor tunc dicitur læſus ita vt poſſit petere dictam reſtitutionem in integrum, cum facit contractum ex quo non vtilitatem, ſed detrimentum percipere poſſit.*

16 *Secularis obligatur ex contractu Religioſo; At non è contra.*

17 *Religioſus in profeſſione tacitè facta intrà annum probationis per ſuſceptionem habitus Profeſſorum in Religione non mendicantium antè Tridentinum Concilium, quia Profeſſus non erat obſtrictus Religioni, ſicut Religio erat obſtricta erga ipſum.*

18 *Contractus alienationis initus per Eccleſiam ſine debita ſolemnitate, & aſſenſu Apoſtolico claudicat in fauorem Eccleſiæ, ita vt eaſi velit, poſſit reſilire: At non tamen qui cum Eccleſia contraxerit.*

19 *Eccleſia poteſt ſine debita ſolemnitate Iuris facere contractum ſibi vtilem, & talis contractus eſt validus, & firmus.*

20 *Ludens pecunia præſenti in Regno Caſtellæ, ſi amittat, non poteſt repetere ſolutum, ſi verò ludit pecunia credita non tenetur neque etiam in foro conſcientiæ ſoluere amiſſum.*

21 *Priuilegium reſtitutionis in integrum multis eſt conceſſum, cum quibus ſi contrahat alter parem cum illis conditionem non habet, quia non competit ipſi ſimiliter dictum priuilegium.*

22 *Quod ſit in fauorem minoris ætatis, multò melius fieri debet in fauorem Religionis ob cauſas maioris momenti, vt Religio ſcilicet commodius in obſequium Dei, & proximorum vacare poſſit.*

23 *Maximè quia hac ratione facilius in officio ſuo Religioſi ſe continebunt ne ſcilicet dimittantur.*

24 *Ingrediens huiuſmodi Religionem ſcit à principio ſe eſſe obſtrictum ad perſeuerandum in illa, & Religionē poſſe ipsū dimittere, ſi minus aptus receptus fuerit.*

25 *Religio quamuis poſſit dimittere Religioſum, non tamen id facit, niſi iuſtis de cauſis.*

26 *Religioſus ordinariè, quinimo ferè nunquam dimittitur, qui vult ſe corrigere, & in poſterum Religioſam vitam ducere.*

27 *Religio, vt Religioſus in vita ſpirituali, & in literis proficiat, multum laborat, & in dimittendis Religioſis; quos ad prædictum finem magnis cum laboribus, & ſumptibus per multos annos nutriuit, magnam adhibet diligentiam.*

28 *Qualibet alia Religio in beneficium publicum ipſiuſmet Religionis, habet ius dimittendi Religioſum incorrigibilem & contumacem, quamuis talis dimiſſus non eximatur à votis.*

29 *Religio quamuis admittat vota huiuſmodi Religioſi, & acquirat ius in illum ſic voventem, non tamen admittit ita, vt non poſſit illum dimittere.*

30 *Qui ſe alteri in ſeruitutem tradit, manet illi obſtrictus, neque poteſt ab illo recedere, cum tamen Dominus poſſit illum dimittere.*

31 *Religioſus quamuis in prædicta Religione dimitti poſſit quantum eſt ex vi admiſſionis, & illius contractus, non tamen poteſt dimitti, quantum eſt ex vi conſtitutionum.*

32 *Inſtitutum huiuſmodi per Sedis Apoſtolicæ, & Concilij Tridentini auctoritatem eſt iam meritò ſatis approbatum.*

33 *Religioſus licet poſſit dimitti in prædicta Religione, eſt tamen verè Religioſus, quia ad eſſentiam Religionis, aut alterius ſtatus propriè dicti non requiritur tanta firmitas, vt per Superiorem Religioſus non poſſit ſolui, ſed ſufficit, vt ſemetipſum non poſſit ſoluere.*

34 *Neque eſt iniquum, vt poſtquam prædictus Religioſus abſque vlla ſpe recuperationis, bonis ſuis renunciauerit, dimittatur à Religione ob rationes ſupradictas, præſertim quia ratione Conſtitutionum non poteſt dimitti, niſi propter graues cauſas, &c.*

35 *Religioſo prædicto eiecto à tali Religione conſtituto in ſacris, ſi pauper eſt ſecundùm aliquos Religio tenetur prouidere de ſufficienti patrimonio: At oppoſitum eſt probabilius; quia inueterata omnium Religionum conſuetudo eſt, quod talibus eiectis pro alimentis nihil detur, &c.*

36 *Declaratio Eminentiſſimorum Cardinalium ſuper Concilio Tridentino eſt in contrarium, videlicet in fauorem eiectorum; quod ſcilicet prouideantur de ſufficienti redditu; At de tali declaratione non conſtat authenticè.*

37 *Religioſus in prædicta Religione liberatur à votis, quæ emiſerat in eadem Religione.*

38 *Superior in tali caſu non diſpenſat, neque commutat vota, vel relaxat; ſed qui ingreditur talem Religionem emittit vota cum conditione tacita adimplendi ea quamdiu fuerit membrum talis Religionis, ſeu quamdiu Superior eum retinuerit.*

39 *Superior eum dimittit à tali Religione Religioſum ex auctoritate à Sede Apoſtolica ſibi conceſſa, diſpenſat in votis cum illo.*

Reſpondetur affirmatiuè: & quidem, ſi ille eſt profeſſus, & renuit dimitti, patet Reſponſio; quia fit ei iniuria: ergò Religio lege Iuſtitiæ tenetur eum non dimittere; cum profeſſio ſit contractus reciprocus, per quem, ſicut Religioſus obſtringitur Religioni ad manendum, & perſeuerandum in illa, ſic ſimiliter Religio obſtringitur Religioſo ad illum tractandum, & retinendum tanquam filium, niſi contigerit, quod fiat noxius ipſi Religioni. 1

Si verò nondum eſt profeſſus, eſt tamen factus Religioſus per tria vota ſubſtantialia iure ſtatui poteſt, quod abſque vlla iniuria dimitti poſſit; quamuis alia cauſa non ſubſit, quàm quod decurſu temporis deprehendatur illi Religioni minùs conueniens, aptus vel idoneus. 2

Probatur quia iure, & abſque vlla iniuria ſtatui poteſt quod vota illa (quibus quis efficitur Religioſus) habeant tacitè, vel expreſsè hanc conditionem, *ſi Religio me retinere voluerit*: quo poſito licet ipſe obſtringatur Religioni, & tranſeat in ius Religionis, Religio tamen ex vi acceptationis voti, & contractus (qui in admiſſione conficitur) non obſtringitur Religioſo: ergò, quantum eſt ex vi huius contractus, poteſt Religioſus abſque vlla iniuria dimitti, quamuis ipſe ex parte ſua obſtrictus ſit ad perſeuerandum in Religione.

Antecedens (quod ſcilicet hoc iure, & abſque vlla iniuria ſtatui poſſit,

Primò probatur; quia, qui admittitur à principio ſcit, & acceptat huiuſmodi ſtatutum, ergò, & ei cum ſcienti, & volenti nulla iniuria fiat, vt habet Regula Iuris 27. *in 6.* 3

Secundò probatur; quia in multis caſibus iure, & abſque vlla iniuria ſtatui poteſt, quod in contractu non ſit vltro citróque obligatio, ſed ſolùm ex altera parte, ſicque contractus claudicet (quando ſcilicet aliqua cauſa ſubeſt) ergò etiam in caſu noſtro. 4

Antecedens patet in contractu ſponſalium impuberis cum pubere, quia pubes reſilire non poteſt, impubes autem (cum ad pubertatem peruenerit, & ſi non prius) poteſt à contractu recedere, vt habetur *in cap. de illis* 1. *de diſpenſat. impuberum.* & notant Gloſſa *ibi verſ. ſemel, Oſtienſis ibidem verbo* neg. uerit, Innocentius *in princ.* Henricus *n.* 5. Angelus *verbo ſponſalia n.* 37. Syluester *eodem verbo q.* 10. *caſ.* 12. Cour. *in* 4. *decret. p.* 1. *c.* 5. §. 1 *n.* 1. Henriq *lib.* 11. *c.* 13. *n.* 5. & alij communiter.

Quemadmodum etiam, ſi maior ſeptennio contrahat ſponſalia cum infante, contractus ſponſalium eſt inualidus ex parte infantis, non autem ex parte maioris ſeptennio; cum iſte reſilire non poſſit à tali contractu, donec infans peruenerit ad ſeptennium; quo volente 5

maior

maior ſeptennio tenetur ſtare prædicto contractui; Sylueſter *verbo ſponſalia q. 2. dicto 2.* Tabiena *eodem verbo q.4 §.5.* Armilla *n.4.* S. Antoninus *3.par.tit.1.cap. 18.* & alij quamplures.

6 Item patet ſecundò in contractu pupilli ſine auctoritate tutoris, & in contractu minoris ſine authoritate Curatoris inito cum maiore; quia pupillus, & minor poſſunt efficaciter ſibi obligare maiorem, quamuis ipſi non poſſint ſimiliter obligari maiori; vt habetur *Inſtitut. de authorit. Tutor. in principio, & §. pupillus de inutilib. ſtipulation. & in l. non eo minus Cod. de procuratorib.* & in alijs multis iuribus mox *infrà* citandis; ita vt contractus claudicet in fauorem pupilli, & minoris: Nam, ſi pupillus contrahat abſque authoritate tutoris, vel minor abſque auctoritate Curatoris cum maiore, contractus eſt validus in fauorem pupilli, vel minoris, non autem eſt validus etiam in fauorem maioris; ſicque pupillus, vel minor poteſt in tali caſu recedere, vel non recedere à contractu, non item maior; atque adeò maior ineſt obligatio ex vna parte, quàm ex altera, *§. ex contrario inſtitut.* quibus alienare non licet; & contractus ſuſtinetur in fauorem, ſed non in odium pupilli, vel minoris, *l. non eo minus Cod. de procuratorib.* Ibi: [Minoribus ætas in damnis ſubuenire, nec in proſperis geſtis obeſſe conſueuit:] *& Inſtitut. de Authorit. Tutor. in principio*, Ibi: [Placuit meliorem quidem ſuam conditionem pupillum facere poſſe, etiam ſine Tutoris authoritate, deteriorem verò non aliter, quàm cum Tutoris authoritate.] Vnde in iis caſibus, in quibus obligationes mutuæ noſcuntur (vt in captionibus, venditionibus, conductionibus, locationibus, mandatis, depoſitis, &c.) ſi authoritas Tutoris, vel Curatoris non interueniat, ij, qui cum pupillo, vel minore contrahunt, obligantur; At pupillus, vel minor non item; Gloſſa *loco ſupra citato verbo non obligantur.* Idemque habetur *in l. contra iuris ff. de pactis. & in l. neque Cod. de contrahend. & committend. ſtipulat.* & tenent Romanus *conſil. 316.* Alexander *conſ. 59. vol. 2.* Abbas *conſil. 22. col. 7. vol. 1.* Seraphinus *de priuileg. iurament. priuileg. 83. numer. 50. & 51.* Molina *de Iuſt. tom. 1. diſput. 224.* Tiraquell. *tract. de legib. connub.* Gloſſ 8.
7 *numer. 66 67. & 91.* (vbi ſubdit, id eſſe verum, non ſolùm in contractu pupilli, vel minoris, ſed etiam in omni contractu inito ab illis, quibus prohibitum eſt adminiſtrare bona, ceſſare ſcilicet (quando geritur vtiliter actus) talem prohibitionem; Baldus *conſ. 72. vol. 4. & in d. l. neque Cod. de contrahen. & committen. ſti-*
8 *pulat.* (vbi ſubdit, validum eſſe contractum initum à minore cum maiore, & à fœmina, ſi talis contractus ſit illis vtilis, quamuis ſtatutum ſit in aliquo loco, quod non valeat contractus ab illis initus ſine interuentu conſanguineorum) Antonius Gomez *tom. 2. variar. cap. 14. n. 1.* Sarmiento *de redditib. part. 1. cap. 2. n. 16. & 17.* & Sanchez *de matrim. lib. 6. diſputat. 38. num. 9.*

9 Sicut etiam quamuis Vaſſallus non poſſit alienare feudum ſine conſenſu Domini, valet tamen alienatio ab illo facta ſine conſenſu eiuſdem Domini, ſi fuerit vtilis, & in augmentum feudi, Baldus *in cap 1. §. contrarium de inueſtitura de rei alien. fact.* Iſernia *in cap. Imperialem col. 6. in fine verſ. Item ſecus de prohibit. feud. alienat.* Afflictus *ibidem n. 55. & in deciſion. cap. 11. n 1.* Capycius *deciſ. 100. n. 3.* Duenas *regul. 40. limit. 6.* & alij paſſim.

10 Et quidem contractum initum à pupillo ſine authoritate tutoris, vel à minori ſine authoritate Curatoris ſuſtineri in fauorem, & non in odium pupilli, vel minoris habetur etiam *in §. pupillus inſtit. de inutil. ſtipulat.* Et ratio eſt, ne quod in fauorem pupilli vel minoris leges ſtatuerunt in eorum detrimentum redundet.

11 Vbi aduerte, quod *in d. §.* Pupillus addatur, cum quod de pupillo dicitur, id etiam intelligendum eſſe de pupillo proximo pubertati, nempè qui habet decem annos cum dimidio (ſi fuerit mas) vel nouem cum dimidio (ſi fuerit fœmella) quandoquidem antè hoc tempus dicitur infans, vel infantiæ proximus; vnde.

Aduerte ſecundò, quod pubertas incipiat in Mare 14. anno completo; in Fœmella verò duodecimo item completo; ita vt tunc finiatur ætas pupillaris, & incipiant vocari puberes, ſeu minores vſque ad 25. annum completum, quo finito, vocantur maiores. 12

Aduerte tertiò, quod minor poſſit etiam (quamuis contraxerit cum authoritate Curatoris) petere (ſi læſus fuerit) reſtitutionem in integrum, *l. 1. & 2. Cod. ſi tutor interuenerit*; & tradunt Gloſſa *in l. pupillus ff. de Regul. Iur.* Paulus *in l. ſi Curatorem Cod. de in integr. reſtitut. numero 3.* & alij communiter iuriſtæ, quos ſequitur Molina *de Iuſt. & Iur. tom. 1. diſp. 224.* 13

Quod adeò verum eſt, vt idem (ſi ſcilicet minor læſus fuerit) dicendum ſit, non ſolùm ſi contraxit cum authoritate Curatoris, ſed etiam cum decreto Iudicis, *l. 1. & ſeqq. ff. de minorib. & ff. de in integr. reſtitut.* & docet præter alios Paulus *vbi ſupra citato num. 3.* quia authoritas Curatoris, & decretum Iudicis ſolùm faciunt, quod actus ſit validus; non tamen priuant etiam minorem beneficio reſtitutionis in integrum. Doctores, quos ſequitur Leſſius *de Iuſt. & Iur. lib. 2. cap. 17. dubit. 9. n. 63.* 14

Aduerte quartò, quod tunc minor dicatur eſſe læſus vt poſſit petere dictam reſtitutionem in integrum, cum facit contractum, ex quo non vtilitatem, ſed detrimentum percipere potest. Doctores, quos ſequitur Sarmiento *lib. 3. ſelect. interpr. c. 13. n. 2.* 15

Item patet tertiò in contractu ſæcularis cum Religioſo, quia ſæcularis obligatur Religioſo, non item ſimiliter Religioſus obligatur ſæculari quia de re præter alios videri poterit Nauarr. *comment. 2. de Regularibus n. 30. & 65.* 16

Item patet quartò in profeſſione tacitè facta intrà annum probationis per ſuſceptionem habitus Profeſſorum in Religione non mendicantium antè Tridentinum Concilium; quia qui ſic profeſſus erat, non erat obſtrictus illi Religioni; Religio tamen erat ipſi obſtricta; ita vt illum ſi ipſe manere vellet, Religio teneretur retinere; DD. communiter *in cap. Conſtitutionem de Regul. Iur. in 6.* 17

Item patet quintò in contractu inito cum Eccleſia; quia (ſi Eccleſia alienet bona immobilia, vel bona aliqua mobilia pretioſa ſine debita ſolemnitate, & aſſenſu Apoſtolico) talis contractus claudicat in fauorem Eccleſiæ; ita vt Eccleſia, ſi vult, poſſit ſtare contractui, vel ab eo reſilire; alter verò, cum quo Eccleſia contraxit, non poſſit ab eodem contractu, ſi Eccleſia tenuit, ſimiliter reſilire, dummodo tamen Eccleſia curet, quod ratificetur contractus, vt ſuppleatur prædicta ſolemnitas Iuris; Decius *in l. non omnis ff. ſi cert. petat. & in cap. Quæ in Eccleſiarum de conſtitut. numer. 101.* Albericus *in Auth. Hoc ius porrectum Cod. de Sacroſ. Eccleſiis.* Faber *in §. & ne huius inſtit. de eo cui liber.* Baldus *in l. contra Iuris ff. de pactis* (quatenùs inquit, quod Eccleſia poſſit ſine legitima ſolemnitate Iuris facere contractum ſibi vtilem, quodque talis contractus ſit validus, & firmus) Tiraquell. *de legib. connubial.* Gloſſ. 8. *numer. 62.* Antonius Gabriel *lib. 3. commun. opinion. titul. de reb. Eccleſ. non alienan. concl. 1.* Afflictus *in conſilio dua memoria numer. 66.* Maſcardus *de probation. concluſ. 68.* Reduanus *in tract. de reb. Eccleſ. non alien. in rubrica de cauſis vtilitatis, numer. 174.* Rebuffus *in compendio alienation. rer. Eccleſ. numer. 34.* Abbas *in cap. diuerſis fallaciis de Cleric. coniugat. numer. 6.* Menoch. *de arbitr. in addit. ad caſ. 172. num. 62.* Capycius *in deciſion. vol. 1. deciſ. 113.* Sarmiento *de redditibus par. 1. cap. 2.* 18

*cap.2.num.*18.Puteus *lib.*1.*deciſ.*310. *& lib.*2. *deciſ.*365. *num.*5.Carol.de Graſſi. *in tract. de except. in except.* 20. *num.*22.Leſſius *de Iuſt.& Iur.lib.*2.*cap.*17.*dubit.*8.*n.*62. Rota *in deciſ. diuerſor. deciſ.*133. *num.*11. *&* 12 *vol.*1.*& deciſ.*262. *n.*9.*par.*1. Rota etiam in vna Peruſina reſciſſionis contractus 24.Febr.1588.coram Blanchetto, & in vna Romana Domus coram Mantica 4. Decembris 1592. & in vna Romana cenſus coram Mellino 10. Decembris 1590. & in vna Vlyſſiponenſi nullitatis locationis 1.Iulij 1596. coram Pamphilio; ita vt Eccleſia vtatur Iure minoris, Gloſſa *in cap. Auditis de reſtit.in integr.*& Abbas *ibidem n.*15.

10 Item patet ſexto in contractu eius, qui ludit pecunia credita cum eo qui ludit pecunia præſenti; quia ludit pecunia præſenti in Regno Caſtellæ poſt Conſtitutionem Caroli V. ſi amittat, non poteſt repetere ſolutum; qui verò ludit pecunia credita, ſi è contrà ipſe amittat, non tenetur nec etiam in foro conſcientiæ, ſoluere amiſſum; Couarru. *ad Regul.peccatum p.*2. §.4.*num.*8. Alphonſus Caſtro *lib.*2. *de poteſt.leg.pænal. cap.*1. *corollar.*2. Molina *de Iuſt. tom.*2. *diſput.*515. *verſ. quoad ſecundum*, Henriquez *lib.*7. *de Indulgentiis, cap.*35.*num.*6.Bannez 2.2.*q.*32.*art.*7.Aragonius *ibidem eodem art.*7.Leſſius *de Iuſt.& Iur.lib.*2.*cap.*41. *dubit.*14. *num.*167.Salonius 2.2.*quaſt.*62.*de dominio art.*6. & alij, quos ſequitur Sanchez *de matrimon. lib.*1. *diſputat.* 31. *num.*2.

11 Item patet ſeptimò; quia multis eſt conceſſum Priuilegium reſtitutionis in integrum, cum quibus ſi contrahat alter (cui ſimiliter idem Priuilegium conceſſum non ſit) parem cum illis conditionem non habet; quia non competit ipſi ſimiliter dictum Priuilegium: Dixi: *cui ſimiliter idem priuilegium conceſſum non ſit*; quia ſi ipſi ſimiliter idem priuilegium conceſſum fuerit, conquaſſantur priuilegia, veluti ac ſi ex vtraque parte nulla forent.

12 Conſequentia ſecundæ rationis (quam ſuprà ponebam pro noſtra Reſponſione) probatur; quia ſi in fauorem minoris ætatis, & eorum, qui ſunt in aliena poteſtate, vel ob ſimiles cauſas minoris momenti Iure poteſt ſtatui hæc inæqualitas, & vni parti, altera manente obſtricta, à conuentione recedendi concedi facultas, non eſt, cur etiam Iure eadem ſimiliter ſtatui non poſſit in admiſſione ad Religionem ob cauſas maioris momenti; ſcilicet quod Religio (vt commodius ſaluti proximorum, & aliis miniſteriis, & exercitiis maximi momenti in obſequium Dei, & totius orbis vacare poſſit) non grauetur hominibus inutilibus, parum aptis, vel idoneis, quique aliis poſſint eſſe ſcandalo, vel impedimento in damnum publicum; cum longè minus incommodi ſit tales dimitti, & loco eorum alios vtiles, aptos, vel idoneos ſubſtitui, quàm Religionem huiuſmodi hominibus grauari cum magno in damnum publicum præcipuarum functionum detrimento.

13 Confirmatur; quia hac ratione (quatenùs ſcilicet vident, ſi ſecùs fecerint, ſe poſſe dimitti) ſinguli faciliùs in officio ſuo ſe continebunt, & melius ad inſtitutum ſuum ſe applicabunt: ergò Iure optimo inſtitui poteſt Religio, quæ facultatem habeat dimittendi Religioſum, ſi religioſe non vixerit; cum huiuſmodi facultas ſoleat, & debeat promouere Religioſum, vt omni alia cura poſtpoſita ad religiosè viuendum ſe totum conferat.

14 Confirmatur ſecundò, quia qui ingreditur huiuſmodi Religionem, ſcit à principio, quod ipſe ſit obſtrictus ad perſeuerandum in illa, quodque Religio poſſit ipſum ſi minùs aptus repertus fuerit, dimittere: ergò Religio nullam committit iniuſtitiam, illum dimittendo; cum ſcienti, & volenti nulla fiat iniuria iuxta Regulam *ſcienti de Regul. Iur. in* 6.*& iuxta cap. Ad Apoſtolicam de Regular.* vbi dicitur, quod quilibet ſuæ priuatæ vtilitati renunciare poſſit.

Confirmatur tertiò, quia, quamuis talis Religio poſſit dimittere Religioſum, non tamen id facit, niſi iuſtis de cauſis (ita vt ordinaria cauſa, cur dimittatur, non tam procedat à Religione, quæ dimittit, quàm ab ipſomet Religioſo, qui dimittitur) ergò dimiſſus non poteſt iure de Religione conqueri, quod iniuriam ab illa patiatur propter ſuimetipſius dimiſſionem. 25

Confirmatur quartò quia ordinariè, quinimò ferè nunquam dimittitur Religioſus, qui vult ſe corrigere, & in poſterum religioſam vitam ducere, ſed quicumque dimittitur, ideò dimittitur, quia parum curat religiosè viuere: ergò nullam patitur iniuriam, ſi dimittatur. 26

Confirmatur quintò, quia Religio vt Religioſus in vita ſpirituali, & in literis proficiat, multùm laborat, & in dimittendis Religioſis, quos ad prædictum finem magnis cum laboribus, & ſumptibus per multos annos nutriuit, magnam adhibet diligentiam: ergò culpa dimiſſionis non procedit à Religione, quæ dimittit, ſed potiùs ab ipſomet Religioſo, qui ob ſuas culpas dimittitur; cum non curet ſe emendare; nec pœnitentias ſibi impoſitas iuxta debitum adimplere. 27

Confirmatur ſextò, quia quælibet alia Religio in beneficium publicum ipſiuſmet Religionis (ne ſcilicet morbida pecus totum corrumpat ouile) habet ius dimittendi Religioſum incorrigibilem, & contumacem, quamuis talis Religioſus dimiſſus non eximatur à votis, quæ emiſerat in Profeſſione; ergò Iure optimo poterit inſtitui Religio, quæ habeat ius dimittendi Religioſum minùs vtilem, aptum, vel idoneum, quique aliis malum exemplum, & ſcandalum præbet; præſertim ſi talis Religioſus dimiſſus liberetur (quemadmodum de facto liberatur, vt dicetur infrà in Reſponſione ad oppoſitas rationes) à vinculis votorum, quæ emiſit in Religione. 28

Confirmatur ſeptimò, quia, quamuis Religio admittat vota huiuſmodi Religioſi, & acquirat ius in huiuſmodi Religioſum ſic vouentem, non tamen admittit, ita vt non poſſit illum (quod & ipſe optimè nouit) ſi rationabiliter voluerit, dimittere: ergò nullam iniuriam committit Religio, ſi dimittat prædictum Religioſum, qui non ſolùm non proficit in virtutibus, ſed potiùs aliis præbet ſcandalum, & malum exemplum. 29

Confirmatur octauò; Qui ſe alteri in ſeruitutem tradit, manet illi obſtrictus, neque poteſt ab illo recedere, cum tamen Dominus poſſit illum dimittere. Ergò qui ſe tradit alicui Religioni, vt in ea religiosè viuat, quamuis ipſe ſit obſtrictus ad perſeuerandum in ea, poterit tamen Religio à Summo Pontifice facultatem habere dimittendi illum, ſi alios ſcandalizet, & Religioſum Conuentum perturbet; ita vt talis Religioſus non habeat iuſtam cauſam conquerendi, ſi ob ſua demerita dimittatur. 30

Confirmatur nonò, quia, quamuis in prædicta Religione Religioſus dimitti poſſit, quantum eſt ex vi admiſſionis, & illius contractus, non tamen poteſt dimitti quantum eſt ex vi conſtitutionum; quia ſi conſtitutiones ſpectentur, non poterit dimitti, niſi propter graues cauſas ibidem expreſſas: ergò quamuis Religio ad illum retinendum non obſtringatur ex vi admiſſionis, obſtringetur tamen ex vi conſtitutionum. 31

Confirmatur decimò, quia huiuſmodi inſtitutum per Sedis Apoſtolicæ, & Concilij Tridentini authoritatem eſt iam meritò ſatis approbatum.

OBIECTIONES.

Non obſtat, ſi dicas: In prædicta Religione talis Religioſus poteſt dimitti: ergo non eſt verè Religioſus; cum non habeat ſtatum firmum, & immobilem. 32

33 Reſpondetur enim: Nego conſequentiam; quia ad eſſentiam Religionis, aut alterius ſtatus propriè dicti non requiritur tanta firmitas, vt per Superiorem Religioſus non poſſit ſolui, ſed ſufficit, vt ſemetipſum non poſſit ſoluere, ſicuti patet in ſtatu ſeruorum, qui tamen à Domino poſſunt manumitti, & in ſtatu Religioſorum profeſſorum, qui tamen per authoritatem Summi Pontificis poſſunt liberari: Quapropter, cùm prædictus Religioſus in caſu noſtro nullo modo poſſit ſe ipſum à vinculis votorum ſoluere, habet eam firmitatem quæ ſufficiat ad ſtatum perpetuum, & immobilem Religionis; quamuis reuera non habeat tantam firmitatem, quantam habet Religioſus profeſſus; ſed hæc tanta firmitas non eſt neceſſaria ad eſſentiam Religionis, vti *ſuprà* dicebam, & præter alios tradit Nauarrus *de Regularibus comment.* t.*n.*19.

34 Neque obſtat ſecundò, ſi dicas; iniquum videtur, vt poſtquam prædictus Religioſus abſque vlla ſpe recuperationis bonis ſuis renunciauerit, dimittatur è Religione, & cogatur ſibi victum procurare; ergò, &c.

Reſpondetur enim: Nego antecedens; idque ob rationes iam ſuprà dictas; præſertim quia ratione conſtitutionum non poteſt dimitti, niſi propter graues cauſas; vndè non plus incommodi eſt hic, quàm in dimiſſione Profeſſorum; præſertim etiam, quia rariſſimè contingit, vt quis poſt renunciationem dimittatur: ob quam etiam cauſam interdum permittitur, vt renunciationem ad aliquod tempus differat; præſertim tandem etiam quia proportionata alimenta (ſaltem dum legatum, donatum, beneficium, vel quid aliud, quod ipſi ad viuendum ſufficiat aliundè acquiſiuerit) de facto recipit à Religione, ſicut quilibet donans (etiam culpa ſua ad egeſtatem deuenerit) recipit à donatario; cùm alioquin donationem factam poſſit ob ingratitudinem reuocare.

35 An autem eiecto è tali Religione, ſi ſit conſtitutus in ſacris (quamuis, vtpotè pauper, nihil renunciauerit de ſuo prædictæ Religioni) debeatur aliquid pro alimentis, vel pro patrimonio?

Reſpondetur, quod (quamuis ſi Beneficium, vel patrimonium, vndè viuere poſſit, non habeat, affirment Boſſius *in moral. tom.* 2. *tit.* 3. §. 9. *n.* 24. Martinus *de Sacrament. Ordin. tract.* 2. *part.* 6. *cap.* 5. *n.* 5. Leander *de Sacrament. tom.* 2. *tract.* 6. *diſput.* 9. *q.* 2. Martinus de Sancto Ioſeph *tom.* 1. *lib.* 1. *tract.* 8. *de Ordin.* & alij) dicendum tamen de Iure ſit oppoſitum cum Fagundez *in præcept. decalog. tom.* 2. *lib.* 7. *c.* 6. *n.* 5. & aliis.

Probatur; quia inueterata conſuetudo omnium Religionum eſt, quod huiuſmodi eiectis nihil pro alimentis, vel pro patrimonio detur; Tum quia ſic iudicatum fuit in Parlamento Toluſano, ſicuti videre eſt *in decretis legitimæ Congregationis generalis cap.* 1. § *extat numer.* 7. Tum quia alioquin dolus & fraus patrocinaretur delinquenti; & delinquens ex ſuo delicto commodum reportaret; Tum quia talis eiicitur in pœnam ſuorum delictorum; & Iudex (cuius munus gerit Religio, quando ipſum dimittit) non ſolet alimenta tribuere ei, quem punit; Tum tandem quia totum redundaret in damnum temporale Religionum, etiam contrà expreſſam, vel tacitam voluntatem eorum (qui Religiones, & Monaſteria dotarunt) & in damnum ſpirituale eorumdem Religioſorum; cum exindè facilè ipſi aſſumerent occaſionem deſerendi Religionem, & Deum, cui piè, & laudabiliter ſe iam ſemel dedicauerant.

Obiicies: extat in contrarium declaratio Sacræ Congregationis Eminentiſſimorum *ſeſſ.* 21. *cap.* 2. *de reformat.* in his verbis: [Quoad Ieſuitas, cum poſt Sacerdotium exire non poſſint, niſi à Superioribus deiiciantur, prouideatur illis de reddittu 40. aureorum annuorum ex bonis Religionis; quoad alios, qui arbitrio ſuo exire, quando volunt, poſſunt (ne detur illis occaſio exeundi, vt fruantur illo reddittu) vocentur priùs, & intelligant, qua alia via proſpici poſſit; deindè maturè deliberandum.]

36 Reſpondetur, videndum eſſe; An talis declaratio extet, & conſtet authenticè; cum alioquin faciat ſolum opinionem probabilem, etſi ſatis, & valdè probabilem, ſaltem ab extrinſeco; ſicuti probabam *in tractat. de immunit. & iuriſdict. Eccleſiaſtica.*

37 Aduerte tamen hic, quod (vti ſuprà dicebam) in prædicta Religione Religioſus dimiſſus liberetur à votis, quæ emiſerat in eadem Religione.

38 Non obſtat ſi dicas: Non poteſt quis à votis liberari niſi in iis fiat diſpenſatio, commutatio, vel relaxatio; ſed cum Religioſus ſic dimittitur, non apparet talis diſpenſatio, commutatio, vel relaxatio: Ergò non debet dici, quod Religioſus è tali Religione dimiſſus liberetur à votis, quæ emiſerat in eadem Religione; &

Confirmatur, quia vota caſtitatis, & religionis ſunt reſeruata Summo Pontifici: ergò non poteſt Superior religionis liberare religioſum, quem dimittit, à vinculo talium votorum.

39 Reſpondetur enim, quod Superior in tali caſu non diſpenſet, neque commutet, vel relaxet vota, ſed qui ingreditur talem religionem, emittit vota cum conditione tacita adimplendi prædicta vota, quamdiu fuerit membrum talis religionis, ſeu quamdiu Superior eum retinuerit in religione; Quapropter ſtatim ac à Superiore dimiſſus fuerit, liberetur ab huiuſmodi votis; ſicut qui emittit votum ingrediendi aliquam religionem, emittit illud cum conditione tacita, ſi talis religio velit ipſum recipere: Quapropter ſi illa nolit ipſum recipere, ſtatim liberatur à voto; ita vt non requiratur alia diſpenſatio, commutatio, vel relaxatio.

Reſpondetur ſecundò, poſſe dici, quod cum Superior dimittit è tali religione religioſum, ex authoritate à Sede Apoſtolica ſibi conceſſa diſpenſet in votis cum illo; quia cum prædicta religio ſit confirmata à Summo Pontifice, cenſetur hoc ipſo Summus Pontifex concedere religionis Superiori facultatem, quod diſpenſet in votis cum illis, quos iudicans minùs aptos ad ſuum inſtitutum, minuſque religiosè viuere, ſed aliis ſcandaloſos eſſe è religione dimiſerit.

SECTIO LI.

An, qui ingreditur Religionem, in qua ex Pontificis facultate Superiori conceditur facultas, quod inferiorem (ſi hic importunè poſt vota emiſſa petat dimitti, non habens animum quieſcendi, donec Superior conceſſerit dimiſſionem, vel illam quomodocumque per iniuriam, vt per metum, vim, vel fraudem extorqueat) poſſit è Religione dimittere, eumque à votis liberare, ſit ille in ſtatu peccati mortalis, nec liberetur à votis, quamuis Superior illum dimittat?

SVMMARIVM.

1 *Ingrediens Religionem, in qua ex Pontificis facultate Superiori conceditur facultas, quod inferiorem poſſit è Religione dimittere, eumque à votis liberare eſt in ſtatu peccati mortalis niſi paratus ſit impedimẽta per malitiam poſita tollere. Et ſtrennuũ obſequiũ præſtare caſu quo Superior velit illum admittere, incurrit pœnas*

pœnas latas contra Apoſtatas, & eſt verè Apoſtata.

2 *Locans opera ſua alicui ad certum tempus, ſi male agat, ita vt cogat Dominum conductorem ad eum eiiciendum, non eſt tutus in conſcientia.*

3 *Extorquens dimiſſionem per iniuriam, vel per fraudem, infert iniuriam Hoſpitali, vel Monaſterio, & Prælato, adimendo illi libertatem, quam habere debet ad huiuſmodi actum, & cogendo illum ad id, quod aliàs nollet facere.*

4 *Quotieſcumque per iniuriam, vt per metum, ſiue grauem ſiue leuem modò iniuria ſit cauſa, ſine qua alter nollet diſſoluere, vel per vim aut fraudem cogit aliquem ad aliquem contractum, tenetur illum reſtituere ſuæ libertati.*

5 *Quotieſcumque aliquo modo per iniuriam extorquet quis ab altero condonationem illius rei, quam illi debet ex iuſtitia, vel alia tali obligatione, non liberatur niſi illum reſtituat ſuæ libertati.*

6 *Vouens aliquem finem, cenſetur tacitè vouere media neceſſaria ad illum finem.*

7 *Votum non poteſt tolli per diſpenſationem, cum non ſubſit iuſta cauſa, cuius defectu omnis diſpenſatio irrita eſt.*

8 *Is non videtur poſſe verè pœnitere coram Deo, niſi paratus ſit ſarcire iniuriam, quam intulit Hoſpitali, vel monaſterio.*

9 *Omnis promiſſio facta alicui ſub conditione poſita in arbitrio alterius, ita intelligitur, vt illi alteri debeat relinqui libertas, quod conditionem ponat, vel tollat.*

10 *Omnis conditio ita intelligi debet, vt non det occaſionem violandi votum, vel contractum.*

11 *Vouens ſe perſeueraturum in aliquo Hoſpitali, Monaſterio, vel Religione toto tempore, quo Superior illum retinere voluerit, cenſetur iniquè & irreligioſè vouere, & huiuſmodi votum eſſet inualidum, & Superior illud nullo modo acceptaret.*

12 *Emittens abſolutè vota Religionis, ſi poſteà prauè ſe gerendo dimittatur è Religione, non liberatur à votis emiſſis in Religione.*

13 *Emittens vota in tali Religione, de qua nunc loquimur, abſolutè quantum eſt ex parte ſua vouet.*

14 *Vouens ingredi Religionem illamque ingreditur, ſed antè profeſſionem culpa ſua ex eadem dimittitur, non liberatur à voto Religionis priùs emiſſo; ſed tenetur procurare regreſſum ad eandem Religionem.*

15 *A voto vt quis liberetur, debet eſſe iuſta cauſa diſpenſationis in voto qualis non eſt in eo, qui ſic cegit Superiorem ad diſpenſandum.*

16 *Vouens ſe facturum aliquid ſub conditione, ſi ipſe poſtea impedit ne conditio impleatur, ligatur voto; non ſecus ac ſi eſſet impleta conditio.*

17 *Vouens ingredi Religionem, eamque ingreditur, & in ea profeſſionem emittit ſi eiiciatur, tenetur ſe corrigere, & ſi non vult ingredi aliam Religionem, ſaltem procurare, quod iterum admittatur.*

18 *Vouens ingredi Religionem. ſi poſtea petit pertinaciter à Pontifice, vt ſecum diſpenſet, ita vt illum quodammodo cogat ad ſecum diſpenſandum, non liberatur à tali voto Religionis.*

19 *Petens per iniuriam, vel per fraudem à Pontifice liberationem à voto, non liberatur.*

20 *Item qui per iniuriam, vel per fraudem petit, vt liberetur ab aliquo iuramento, voto, promiſſione, vel obligatione.*

21 *Item qui frangendo ſe grauibus carnis ſtimulis vexari, neque eis reſiſtere poſſe, cum tamen totum ſit falſum, petit dimiſſionem à Religione, non liberatur.*

22 *Item qui aliquid alicui promiſit, & poſtea eum cegit, vt ipſum condonet quod promiſit, non liberatur.*

23 *Superior ſi in tali Religione Religioſum dimitteret ſponte ſua Religioſus ille ad nihil amplius teneretur etiam ſi nulla cauſa dimiſſionis ſubeſſet; At non ideò vt Religioſus ſit liber.*

24 *Votum illud habebat tacitam conditionem, ſi Superior me retinere voluerit; non tamen ſi retinere non voluerit ad nihil tenebitur Religioſus: in caſu enim priori illa dimiſſio eſt valida; quia ſponte eſt facta: in poſteriori autem conditio extorta eſt per iniuriã.*

25 *Dimiſſio eſt valida, quando Superior vult plenè, & omnino liberè dimittere; non autem quando per iniuriam vel fraudem aliquo modo cogitur.*

26 *Superior prædictam Religioſum dimittit ita vt ſit in poſſe ipſius Superioris eum dimittere plenè, & omnino liberè negatur. Secùs autem non plenè & non omninò liberè.*

27 *Religio habet facultatem dimittendi Religioſum, qui malè ſe gerit in Religione, ita vt eum qui male ſe gerit, dimittat eodem modo libere negatur; ſecùs autem non omnino libere.*

28 *Religioſus prædictus erit tamen liber à votis Religionis & in conſcientia tutus quotieſcumque humiliter proponeret Superiori ſe magnam difficultatem habere quo ad permanendum in Religione, neque poſſe ſe facilè accommodari ſtatui Religionis, quamuis in ſuperandis difficultatibus, & impedimentis occurrentibus magnam adhibeat diligentiam.*

29 *Romani Pontifices concedunt Religioni, quod poſſit dimittere ſuos Religioſos, voluntque vt ſic dimiſſi à votis Religionis ſint liberi, & in conſcientia tuti, ſi ſint dimiſſi plenè, ſeu omnino liberè: ſecùs ſi ſint dimiſſi non plene ſeu non omnino libere.*

30 *Religioſi etiam, qui per iniuriam vel per fraudem dimiſſionem è Religione extorſerunt ſolent frequentare Sacramenta Confeſſionis & Communionis, & à doctis Confeſſariis abſolui, at id non eſt ſignum, quod ſint à votis Religionis liberi, ſi correcti priùs non petierint, vt iterum recipiantur.*

31 *Religioſus eiectus, ſi poſtea correctus, petit vt iterum recipiatur ad Religionem, & repulſam patiatur à Prouinciali, omnino eſt liber à vinculis votorum Religionis, idque ſeruatur in praxi.*

32 *Vouens in Hoſpitali, vel Monaſterio non ſolum obſequium, & famulatum, ſed etiam continentiam perpetuam ſub eadem tacita, & expreſſa conditione, dimiſſione poſtea per iniuriam vel fraudem extorta, quamuis probabile ſit non teneri voto caſtitatis, quia mens ipſius non videtur talis fuiſſe, niſi manere in obſequium Hoſpitalis, ſatis tamen probabile eſt etiam oppoſitum.*

33 *Vouens antè dimiſſionem ſe recitaturum quotidie officium B. Virginis toto tempore vitæ ſuæ per talem dimiſſionem non liberatur.*

SVppono, quod ſolutio huius difficultatis pendeat à ſolutione illius alterius difficultatis; An ſcilicet obligatio voti (quod habet tacitam, vel expreſſam conditionem, ceſſet, ſi conditio tollatur per iniuriam, vt per metum, vim, vel fraudem ipſius vouentis. v.g. vouiſti Deo, & Superiori perpetuò ſeruire in aliquo Hoſpitali, vel Monaſterio ſub hac tacita: vel expreſſa conditione: *Si Superior te voluerit retinere* (quod votum Superior legitimè acceptauit) an obligatio huius voti ceſſet, ſi tu per iniuriam vt per metum, vim, vel fraudem (ſcilicet de induſtria male ſeruiendo, damna ſupellectili inferendo vel omnia perturbando, &c.) dimiſſionem extorſeris. Hoc ſuppoſito.

Reſpondetur affirmatiuè, eſſe ſcilicet illum in ſtatu peccati mortalis, nec eſſe tutum in conſcientia, niſi paratus ſit impedimenta per malitiam poſita tollere, & rurſùm ad obſequium præſtandum (ſi Superior velit eum admittere) ſe ipſum offerre, ita vt alioquin ſubiaceat pœnis latis contra Apoſtatas; cum alioquin ſit re vera Apoſtata; Riccardus *in 4. diſtinct. 38. art. 5. q. 3 in corpore.* Angelus *verbo votum num. 10.*

 Syluester

Syluester *eodem verbo votum* 2.q.2. Tabiena *eodem verbo votum* 3.q.2, *in principio*, Lopez *in inſtruct.p.*1.*c.*44. *verſ.qui vouit*,& alij paſſim.

2 Probatur; quia, ſi alicui locares operam ad certum tempus certo pretio ſub hac conditione : *Si is te voluerit in domo ſua retinere* ; & poſtea aliquo modo per iniuriam,vt per metum, vim, vel fraudem (malè ſcilicet agendo eo fine, vt te è domo ſua dimittat) liber non eris in conſcientia, niſi rursùs illi te offeras ad præſtandum contractum promiſſa correctione : ergò ſic & in caſu noſtro. Antecedens patet; tum quia iniuria,& fraus nemini debent patrocinari;tum etiam quia, ſicuti liberi debent eſſe contractus, ita etiam ſimiliter liberi debent eſſe diſtractus,ſeu contractuum diſſolutiones. Conſequentia probatur; quia non minus libertas requiritur ad condonationem voti, vel talis promiſſionis,quàm ad diſſolutionem alicuius alterius contractus.

3 Secundò;quia ſi per iniuriam, vel per fraudem extorqueas dimiſſionem,infers iniuriam Hoſpitali, vel Monaſterio, & Prælato, adimendo illi libertatem, quam habere debet ad huiuſmodi actum, & cogendo illum ad id, quod aliàs nollet facere : ergò teneris illum,(reddita libertate,quod faciat, quidquid voluerit) reſtituere in priorem ſtatum; At hoc fieri non poteſt, niſi paratus ſis rursùs ad obſequium præſtandum recipi, & quantum in te eſt,omnia reddere infecta,ea in priorem ſtatum reuocando;ergò.

4 Confirmatur; quia quotieſcumque per iniuriam, vt per metum (ſiue grauem,ſiue leuem, modo iniuria ſit cauſa, ſine qua alter nollet diſſoluere) vel per vim, aut fraudem cogis alterum ad aliquem contractum, vel diſtractum, teneris illum reſtituere ſuæ libertati, & te præbere paratum ad reducenda omnia in priorem ſtatum (vt per ſe patet) at in tali voto inter Prælatum, & te vouentem eſt aliquis contractus, & tu cogis illum per iniuriam ad contractum diſſoluendum : ergò.

5 Confirmatur ſecundò, quia quotieſcumque aliquo modo per iniuriam extorques ab altero condonationem illius rei, quam illi debes ex iuſtitia, vel alia ſtricta obligatione non liberatis, niſi illum reſtituas ſuæ libertati,vt liberè tibi condonet; At tu vouens,ex iuſtitia teneris manere, & extorques per iniuriam dimiſſionem,ergò non liberatis.

6 Tertiò; quia quotieſcumque voues aliquem finem cenſeris tacitè etiam vouere media neceſſaria ad illum finem, vt per ſe patet,at in caſu noſtro medium neceſſarium ad finem eſt, non ponere directè impedimenta implendi votum, & ſi poſueris, ea tollere, quantum potes : ergò, cum noueris perpetuum obſequium in aliquo Hoſpitali, vel Monaſterio, teneris non ponere directè impedimenta implendi huiuſmodi obſequium, & ſi poſueris,ea tollere, quantum potes,ac proinde, mutatis motibus, te rursùs ad prædictum obſequium præſtandum exhibere.

7 Neque dicas, id eſſe verum antè dimiſſionem, quando ſcilicet votum principale adhuc obligat; ſecùs autem, quando illud ſublatum eſt per diſpenſationem;quia certum eſt, quod huiuſmodi votum non poſſit tolli per diſpenſationem, cum non ſubſit iuſta cauſa (ſicuti ſuppono) cuius defectu omnis diſpenſatio irrita eſt; per irritationem autem, vel potiùs per deſitionem conditionis (ſub qua factum eſt) quamuis quidem tolli poſſit, nihilominùs cum per iniuriam extorta ſit, non poteſt ita tollere votum, vt ceſſet omnis obligatio, nec poteſt te reddere tutum in conſcientia, niſi paratus ſis omnia in priorem ſtatum reuocare;ſicut, ſi quid mihi vel alteri in meum fauorem promiſiſti,& cogas me ad condonationem, non liberatis,vti ſuprà dicebam.

8 Quartò;quia non videris poſſe verè pœnitere coram Deo niſi paratus ſis ſarcire iniuriam, quam intuliſti Hoſpitali,vel Monaſterio, & Prælato; vtendo ſcilicet modis illis iniquis,ſicque te ab obſequio promiſſo ſubtrahendo (præſertim, cum ei lege iuſtitiæ, vel quaſi iuſtitiæ propter promiſſionem factam ſit obſtrictus. Hoc enim habet omnis iniuria, vt non poſſimus de ea verè pœnitere, ſicuti oportet ad ſalutem, niſi parati ſimus illam, ſi alter velit ſarcire; idemque dico de iniuria facta Deo, cogendo Prælatum condonare quod ipſi promiſeras) ſed iniuriam iſtam non potes ſarcire, niſi dolendo ex animo de eo, quod feciſti, & te paratum exhibendo ad omnia in integrum reuocanda, quantum poteris; ergo,&c.

Quintò quia omnis promiſſio facta alicui ſub conditione poſita in arbitrio alterius, ita intelligitur, vt illi alteri debeat relinqui libertas, quod conditionem ponat, vel tollat, ita vt ſi tu promiſſor eum alterum cogas ad tollendam conditionem, non cenſeatis idcircò liber, v.g.promiſiſti Titio centum,ſi parens eius conſenſerit, deindè cogis parentem, vt non conſentiat, non idcircò cenſeris liber, quia non ſic ab initio conditionem intellexiſti; cum omnis conditio ita intelligi debeat, vt non det occaſionem violandi votum, vel contractum : Quam occaſionem conditio maximè daret,ſi ita intelligeretur,vt poſſet huiuſmodi grauis artibus euerti;ergò &c. 9

Sextò, quia,ſi voueas,te perſeueraturum in aliquo Hoſpitali, Monaſterio, vel Religione toto tempore, quo Superior te retinere voluerit, ita tamen vt ſi tu velis extorquere per vim, vel per fraudem dimiſſionem ſis liber à voto, cenſeris iniquè & irreligiosè vouere, & huiuſmodi votum eſſet inualidum, & Superior illud nullo modo acceptaret : ergò, ſi (cum de facto nunc voueris, te perſeueraturum in Religione, & poſtea extorqueas per vim, vel fraudem dimiſſionem) eſſes,liber à voto, eſſéſque tutus in conſcientia, ſequeretur, quod tacitè votum emiſeris ſub prædicta formula iniqua,& irreligioſa(nam ſic votum intelligi deberet, ſi quiuis modus tollendæ conditionis,& obtinendæ dimiſſionis ad liberationem ſufficeret)quod nullo modo eſt dicendum. 10 11

Septimò, ſi quis emittat abſolutè vota Religionis, & poſteà prauè ſe gerendo dimittatur à Religione, non liberatur à votis emiſſis in Religione : ergò neque liberabitur qui emiſit vota cum conditione tacita manendi in Religione, quamdiu Superior Religionis illum retinere voluerit, quia talis conditio non apponitur in fauorem ipſius vouentis, quaſi poſſit ipſe licitè à Religione recedere,ſi velit, ſed ſolùm in fauorem Religionis,vt ſcilicet poſſit ipſa dimittere Religioſum, ſi ſcilicet eum ineptum iudicauerit ad ſuum inſtitutum. 12

Confirmatur, quia qui emittit vota in tali Religione (de qua nunc loquimur) abſolutè, quantum eſt ex parte ſua vouet : ergo ſi dimiſſionem extorqueat, non erit liber à votis. 13

Octauò, qui nouit ingredi Religionem, & poſteà per fraudem,ſeu malitiam facit aliqua, ne admittatur in Religionem,non liberatur à voto Religionis : ergò,multò magis, qui ingreſſus eſt Religionem,& poſtea per fraudem, ſeu malitiam facit aliqua,vt dimittatur à Religione, non liberabitur à votis emiſſis in Religione.

Nonò,qui vouit ingredi Religionem, illamque ingreditur,ſed antè profeſſionem culpa ſua ex eadem dimittitur non liberatur à voto Religionis priùs emiſſo, ſed tenetur procurare regreſſum ad eamdem Religionem; DD. quos ſequitur Toletus *in ſumma lib.*4. *cap.*17.*n.*6.*& cap.*18.*n.*3. Ergò multò magis non liberabitur à votis, qui per extorſionem procurauit dimiſſionem à Religione. 14

Decimò, ad hoc vt quis liberetur à voto, debet eſſe iuſta cauſa diſpenſationis in voto, ſed qui cogit ſu- 15

periorem,

Digitized by Google

periotem, vt ipſum dimittat à Religione, non habet iuſtam cauſam, cur ſuperior cum ipſo diſpenſet, ipſumque dimittat à Religione; ergo ſic dimiſſus non liberabitur à votis emiſſis in Religione.

16 Vndecimò, qni vouit, ſe, facturum aliquid ſub conditione, & ipſe poſtea impedit, ne conditio impleatur, ligatur voto, non ſecus ac ſi eſſet impleta conditio (ſicuti docent Angelos *verbo votum primo n.* 10. Syluester *eodem verbo votum* 2. *q.* 2. *dicto* 2. Nauarrus *in ſumma cap.*12. *n.* 42. *& conſil.* 30. *de voto n.* 2. Angles *in floribus par.*2. *qu. de voto art.* 2. *diff.* 17. *dub.* 8. Rodericus *in ſumma tom.* 2. *cap.* 98. *circa finem*, & alij, quos ſequitur Azor. *tom.* 1. *Inſtit. moral. lib.* 11. *cap.* 20. *q. vlt.* & patet *ex cap. in executione de verb. obligat.* vbi dicitur, quod, quicumque ſub conditione obligatus curauerit, ne conditio exiſteret, nihilominùs obligetur, vti dicitur *in cap. Aduerſus de Immunit. Eccleſ.* quia fraus, & dolus nemini patrocinantur; quapropter ſi iuro, me daturum tibi centum, ſi ingrediaris aliquem locum, & ego poſteà ne ingrediaris, impedio, teneor ex iuramento dare tibi centum; quia fraus, & malitia non debent mihi patrocinari (ergò, ſimiliter, ſi vouero perſeuerare in Religione, & poſtea per fraudem, ſeù malitiam procurem non perſeuerare in Religione, ſed dimitti ex illa, non liberabor à voto Religionis.

17 Duodecimò, qui vouit ingredi Religionem, eamque ingreditur, & in ea profeſſionem emittit, ſed ob ſua delicta poſtea dimittitur ex illa, tenetur ſe corrigens, ſi non ingreditur in aliam religionem, ſaltem procurare, quod iterum admittatur in eamdem religionem (itàvt aliter ſic dimiſſus non ſit tutus in conſcientia; cum votum adhuc permaneat, ſicuti priùs; Ergò propter eamdem rationem idem dicendum erit, ſiquis per fraudem vel malitiam extorqueat dimiſſionem è religione; cum ſimiliter vota emiſſa priùs in religione adhuc permaneant etiam, ſicuti priùs.

18 Trigeſin.ò, Qui vouit ingredi religionem, & poſtea petit pertinaciter à Pontifice, quod ſecum diſpenſet, itàvt illum quodammodò cogat ad ſecum diſpenſandum in tali voto, non liberatur à voto Religionis: Ergò neque liberabitur religioſus, qui poſt vota emiſſa prius in religione petit dimitti è religione; itàvt ſua pertinacia quodammodò etiam cogat ſuperiorem, quod ipſum dimittat è religione.

19 Item qui per iniuriam, vel per fraudem petit à Pontifice liberationem à voto, non liberatur à voto: Ergò neque qui per iniuriam, vel per fraudem petit dimiſſionem à religione, liberabitur à votis emiſſis in religione.

20 Item qui ſimiliter per iniuriam, vel per fraudem petit, vt liberetur ab aliquo Iuramento, voto, promiſſione, vel obligatione, &c. non liberatur ab illis: Ergò neque religioſus, qui per iniuriam, vel per fraudem petit dimiſſionem è religione, liberabitur à votis emiſſis in religione.

21 Item qui fingendo ſe grauibus carnis ſtimulis vexari, neque eis reſiſtere poſſe (cum tamen totum in falſum) petit dimiſſionem è religione, non liberatur à votis emiſſis in religione (cum non voluntariè Superior illum dimittat, ſed per fraudem, ſeu malitiam) ergò neque qui prauè ſe gerendo in religione extorquet dimiſſionem è religione, liberabitur ab iiſdem votis emiſſis in religione.

22 Item qui aliquid alicui promiſit, & poſtea eum cogit, vt ipſi condonet, quod promiſit, non liberatur (vti *ſuprà* dicebam) à promiſſione: Ergò neque qui promiſit Deo, & Prælato perſeuerare, & poſtea cogit Prælatum, vt ipſum dimittat è religione, liberabitur à votis emiſſis in religione.

OBIECTIONES.

23 Obiicies: ſi ſuperior in tali religione religioſum dimitteret ſpontè ſua religioſus ille ad nihil amplius tenetur etiamſi nulla cauſa dimiſſionis ſubeſſet, idque ob tacitam conditionem, quæ voto ipſius ſubeſt, ergò ſimiliter in caſu noſtro religioſus ad nihil amplius tenebitur, ſed liber erit; cum abſolutè dimittatur à Superiore.

Reſpondetur, concedo Antecedens: At nego conſequentiam; & diſparitas eſt; quia in caſu noſtro ſuperior, licèt dimittat abſolutè, non tamen dimittit omninò, & plenè liberè, ſed quodammodò coactè; quæ autem vi, vel metu ſunt facta, in irritum ſunt reuocanda, ſeù ſic ſunt reſcindenda, ac ſi facta non fuiſſent, *cap.* 2. de iis, quæ vi.

Obiicies 2. illud votum habebat tacitam conditionem, *ſi ſuperior me retinere voluerit*: ergò ſi me retinere non voluerit, ſed dimiſerit; ad nihil amplius tenebor, ſed liber ero: Antecedens patet; Conſequentia probatur; quia non refert, ex quanam cauſa proueniat quod non velit me retinere, quandò reuera liberè dimittit. 24

Reſpondetur: concedo etiam Antecedens; At nego etiam conſequentiam; & diſparitas ſimiliter eſt; quia ideò in caſu priori illa dimiſſio eſt valida; quia ſpontè eſt facta (tollitur enim illa conditio, quæ tacitè inerat omninò liberè) In poſteriori autem conditio extorta eſt per iniuriam; Nego etiam probationem conſequentiæ; quia quam maximè refert, à quanam cauſa proueniat conſenſus in omni contractu: Nam ſi extorqueatur per iniuriam, contractus eſt irritus, vel irritabilis, ſeu in irritum reuocabilis; & qui extorſit, tenetur, ſi alter velit, omnia reducere ad priorem ſtatum; Neque etiam verum eſt, quod talis dimittatur omninò, & plenè liberè, ſeu ea libertate, quæ ſufficiat, vt actus ſit omninò validus, reddatque ipſum ſecurum in conſcientia: ſicuti patet in condonationibus ſimili modo extortis & in eo, qui, vrgente tempeſtate, proijcit merces ſuas in mare; cum vtrobiquè, licet adſit voluntas ſeu libertas, multum tamen inuoluatur de inuoluntario.

Obiicies tertiò, Superior non vult talem religioſum retinere: ergò dimiſſio eſt valida. 25

Reſpondetur: diſtinguo Antecedens: Non vult retinere plenè, & omninò liberè, nego: non vult retinere per iniuriam, vel fraudem quodammodò coactus, concedo; At nego conſequentiam; quia tunc dimiſſio eſt valida, quando Superior vult plenè, & omninò liberè dimittere; non autem quando per iniuriam, vel fraudem aliquo modo cogitur: quemadmodum contractus reſcindi poteſt, ſi reſciſſio fiat plenè, & omninò liberè; At ſecùs, ſi fiat per iniuriam, vel per fraudem; quia tunc reſciſſio non valet, vel ſaltem eſt in irritum reuocabilis; Ita dimiſſio erit in religioſo valida, quando Superior illum plenè, & omninò liberè dimittit; At ſecùs, ſi per iniuriam, vel per fraudem quodammodo dimittere cogatur.

Inſtabis: Superior prædictum religioſum dimittit, itàvt ſit in poſſe ipſius Superioris, eum dimittere, vel non dimittere; ergò dimittit liberè; Ergo dimiſſio eſt valida; atque adeò religioſus ſic dimiſſus erit in conſcientia tutus. 26

Reſpondetur iuxta, quæ *ſuprà* dicebam, diſtinguo Antecedens quoad Ly *Itavt ſit in poſſe ipſius Superioris eum dimittere, vel non dimittere*; plenè, & omninò liberè, ſeu ea libertate, quæ ſufficiat ad reddendam dimiſſionem validam, nego antecedens: Non plenè, & non omninò liberè, ſed ſit per iniuriam, vel per fraudem quodammodò coactus, ſeu ea libertate, quæ non ſufficiat ad reddendam dimiſſionem validam, concedo Antecedens. Et eodem modo diſtinguo conſequens; At nego vltimam conſequentiam; & ſic contingit in cæteris contractibus; quia, ſi mihi debeas centum, & à me per iniuriam, vel per fraudem extorqueas, vt remittam tibi illa centum; quamuis liberè remittam, ea tamen libertas, quia non

eſt plena) non ſufficit, vt tu à priori debito liber ſis, ſed ad hoc vt ſis liber, & in conſcientia tutus, debes iterum à me petere, vt ſponte, & omninò liberè ſibi remittam illa centum; ſic etiam contingit in caſu noſtro; quia ſi per iniuriam, vel per fraudem extorſiſti dimiſſionem è Religione, debes à Superiore Religionis vt te (ſi te, vt iterum recipiaris, iudicet, eſſe aptum) iterum recipiat, petere, & ſic omnia ad priorem ſtatum redigere.

27 Obiicies quartò, Religio habet facultatem dimittendi Religioſum, qui malè ſe gerit in Religione: Ergò is, quamuis malè ſe gerat in Religione, erit liber à votis Religionis, & in conſcientia tutus.

Reſpondetur: diſtinguo Antecedens; Itàvt eum, qui malè ſe gerit in religione, dimittat eodem modo liberè, quo dimittat eum qui eſt minus aptus, ſeu minus idoneus religioni, nego Antecedens; Itàvt dimittat diuerſo modo liberè, concedo Antecedens; cum in caſu, quo dimittit eum, qui malè ſe gerit in religione, intercedat iniuria vel fraus ex parte religioſi dimiſſi, & ſi admiſceatur quid de inuoluntario ex parte religionis dimittentis. Non ſic in caſu, quo dimittit eum, qui eſt minùs aptus ſeu minùs idoneus

28 religioni; Erit tamen religioſus liber à votis religionis, & in conſcientia tutus quotieſcumque humiliter proponeret Superiori; ſe magnam difficultatem habere quoad permanendum in religione, nec poſſe ſe facile accommodare ſtatui religionis, quamuis in ſuperandis difficultatibus, & impedimentis, quæ ſibi obiiciuntur moralem adhibeat diligentiam; quia tunc ſimiliter abeſt ex parte religioſi dimiſſi omnis iniuria, ſeu fraus, & nihil inuoluitur de inuoluntario quoad dimiſſionem talis religioſi ex parte religionis dimittentis.

29 Obiicies quintò, Romani Pontifices concedunt religioni, quod poſſit dimittere ſuos religioſos; voluntque, vt ſic dimiſſi à votis religionis ſint liberi, & in conſcientia toti: Ergò, quamuis quis religioſus extorqueat dimiſſionem è religione, erit tamen adhuc à votis religionis liber, & in conſcientia tutus.

Reſpondetur: concedo partem priorem Antecedentis; At diſtinguo partem poſteriorem; *voluntque vt ſic dimiſſi à votis Religionis ſint liberi, & in conſcientia tuti*: ſi ſint dimiſſi plenè, ſeu omninò liberè (quo modo dimittuntur qui ſunt minùs apti, ſeu minùs idonei religioni) concedo: ſi ſint dimiſſi non plenè, ſeu non omninò liberè (quo modo dimittuntur qui ſunt inobedientes, & proterui, & per iniuriam, vel per fraudem extorquent dimiſſionem è religione) nego.

30 Obiicies ſexto: etiam qui per iniuriam, vel per fraudem dimiſſionem è religione extorſerunt, ſolent frequentare Sacramenta Confeſſionis, & Communionis, & à doctis Confeſſariis abſolui: Ergò ſignum eſt; quod & iſti etiam ſint à votis religionis liberi, & in conſcientia toti.

Reſpondetur: Tranſeat Antecedens. At diſtinguo conſequens; ſi correcti priùs non petierint, vt iterum recipiantur ad religionem, nego; ſi correcti prius petierint, vt iterum recipiantur ad religionem, concedo; quia ſiquis correctus prius petierit, vt iterum recipiatur ad Religionem; & Superior iuſtis de cauſis eum non receperit (cum tunc ipſe fecerit, quantum in ſe eſt, vt iterum recipiatur ad Religionem; & per ipſum non ſteterit) erit quidem à votis Religionis liber,

31 & in conſcientiá tutus; & Generalis (penes quem ſolum eſt hæc poteſtas) cenſeretur in tali caſu (quando ſcilicet ſit dimiſſus & poſtea correctus prius, petit, vt iterum recipiatur ad Religionem, regulam patitur à Prouinciali) eum omninò liberare à vinculis votorum Religionis; & hæc ſolet eſſe Praxis in iſta re, vt ſcilicet quando quis ſic dimiſſus fecerit quantum in ſe eſt, vt iterum recipiatur, & tamen Prouincialis eum iterum non receperit, in tali caſu Generalis omninò, & abſolutè eum liberet à prædictis vinculis votorum religionis.

Petes: An (ſiquis in Hoſpitali, vel in Monaſterio 32
non ſolùm vouit obſequium, & famulatum, ſed etiam continentiam perpetuam ſub eadem tacita, vel expreſſa conditione) dimiſſione poſtea per iniuriam, vel fraudem extorta, teneantur adhuc voto caſtitatis?

Reſpondetur (quamuis probabile ſit, talem non teneri immediatè huiuſmodi voto; quia mens ipſius non videtur fuiſſe, ad hanc ſe obſtingere; niſi maneret in obſequium Hoſpitalis, vel Monaſterij, non autem ſi contingeret quod exinde dimittatur, teneri tamen mediatè quatenùs obligatur, ſe rurſus exhibere, vt recipiatur ad præſtandum ſerio, & bona fide prædictum obſequium, & famulatum, quem promiſit; cum tibi receptus fuerit, rurſus teneatur ex vi prioris voti) Probabile tamen ſit etiam oppoſitum (teneri ſcilicet immediatè) quia conditio, ſub qua promiſit, non fuit ſublata eo modo, quo tolli debuit, vt votum ceſſaret; cum mens ipſius vouentis fuerit, ſe obſtringere, quamdiù ſuperior ipſum ſponte non dimitteret, ſeu quamdiù ſuperior ipſum ſponte retinere vellet. At nunc ipſum non dimittit ſponte, ſed ab ipſomet per iniuriam, vel fraudem quodammodò coactus, & adhuc, quantum eſt ex parte ſua, ipſum retinere cupit: ergo conditio non eſt ſublata eo modo, quo tolli debebat, atque adeò obligatio adhuc manet, ſicut manebat priùs.

Hinc ſequitur, quod; ſi (vim ante dimiſſionem 33
vouiſſet ſe v. g. quotidie recitaturum officium B. Virginis toto tempore, quo erit in Hoſpitali, vel Monaſterio) dimiſſionem extorqueat, non liberetur ab illo debito, ſed ex vi prioris voti de permanendo in Hoſpitali, vel Monaſterio, quamdiù Superior ipſum ſponte non dimitteret, ſeu quamdiù Superior ipſum ſponte retinere vellet, teneatur immediatè, vel ſaltem mediatè (non ſecus, ac ſi permaneret adhuc in Hoſpitali, vel Monaſterio) quotidie recitare Officium B. Virginis; quemadmodum & idem officium B. Virginis quotidie recitare etiam teneretur, ſi capeſſiſſet fugam è Religione propter eamdem rationem.

SECTIO LII.

An Religioſus poſſit aliquando licitè tranſire ex vna Religione ad aliam; & quo modo; Vbi etiam, quandonam poſſit reuocari, vel non reuocari ad Religionem priorem, ex qua tranſiit.

SVMMARIVM.

1 *Tranſitus de vna Religione ad aliam non ſubſiſtente magna cauſa neque fieri, neque conſuli debet, & ob præceptum Apoſtoli, & ob ſcandalum.*

2 *Tranſitus de vna Religione ad aliam, ſubſiſtente legitima cauſa, licitè fit.*

3 *Conſtitutio Pij V. edita Anno 1569. qua ſtatuitur non poſſe recipi, neque retineri ab vlla Religione Religioſos alterius Religionis eo tendit, vt id fieri non poſſit ſolùm ex vi priuilegiorum aliquibus Religionibus conceſſorum.*

4 *Tranſitus de vna Religione ad aliam ſubſiſtit legitima cauſa; Primò ſi fiat non ex temeritate, animi leuitate, odio, ira, contemptu, vel quacumque alia animi perturbatione, ſed affectu, & deſiderio vitæ perfectioris; fiatque etiam ſine iactura Religionis.*

5 *Item*

5 Item ſecundò, ſi fiat petita licentia à ſuperiore, ne obedientia contemni videatur; ſufficitque quod ſit petita, licet non obtenta, iniuſtè denegetur.
6 Superior peccat mortaliter, iniuſte denegans huiuſmodi licentiam.
7 In dubio, An ſuperior licentiam tranſeundi ad aliam Religionem iuſtè, vel iniuſtè deneget; ſtandum eſt ipſius arbitrio.
8 Religioſus, qui ad aliam Religionem tranſire deſiderat, ſi ei facultas denegetur à ſuperiore, poterit appellare ad ſuperiorem alterius Religionis, à quo res decernatur de Iure communi.
9 Carmelitarum Diſcalceatorum Religio habet à Paulo V. priuilegium, vt ſub excommunicatione ipſo facto incurrenda tranſire non poſſit quis ex ipſa ad Religionem etiam Carthuſianam, niſi petita, & obtenta à ſuperioribus licentia.
10 Tranſitus ſtc licitè fit, ſi ad Religionem perfectiorem.
11 Item ſi non ſit alicui à Sede Apoſtolica interdictus.
12 Tranſitus ad aliam Religionem interdictus eſt Religioſis vt ſunt Mendicantes Trinitarij diſcalceati, Ciſtercienſes, Patres è Societate Ieſu, & Carmelitæ diſcalceati (excepta Carthuſiana.)
13 Clerici Regulares Miniſtrantes Infirmis prohibentur tranſire ad aliam Religionem, etiam Carthuſianam, ſine ſpeciali licentia Sedis Apoſtolicæ.
14 Item Capuccini prohibentur tranſire ad FF. Minimos.
15 Item diſcalceati Sancti Auguſtini ad calceatos eiuſdem Religionis, quin & ad quamcumque aliam laxiorem ſine licentia ſpeciali Sedis Apoſtolicæ.
16 Item Fratres B. Mariæ de Mercede prohibentur tranſire ad Mendicantes.
17 Item diſcalceati B. Mariæ de Mercede prohibentur tranſire ad calceatos.
18 Defectus primæ, & ſecundæ conditionis ex aſſignatis, non irritat tranſitum ex vna Religione ad aliam; Nec irritat profeſſionem factam in poſteriori Religione, ad quam fit tranſitus, ſed ſolùm reddit illam illicitam ſaltem in Iure communi.
19 Defectus tertiæ conditionis, niſi adſit legitima diſpenſatio, quod ſcilicet tranſitus fiat ad æque ſtrictam, vel laxiorem irritat tranſitum, & profeſſionem factam in poſteriori Religione.
20 Defectus quartæ conditionis aliquande irritat tranſitum, & profeſſionem factam in poſteriori Religione, ad quã fit tranſitus, & aliquando ſolùm reddit illam illicitã.
21 Religioſus poteſt aliquando licitè tranſire de vna Religione ad aliam, ſi ſcilicet fuerit melior ſtrictior, vel perfectior: Quod quidẽ probatur ex Iure & ratione; quia ipſis licitè poteſt commutare votum in melius.
22 Id intellige non ſolũ de Religioſis promotis ad ordines, vel promouendis, ſed etiam de Conuerſis & Oblatis.
23 Religioſus ad Religionem prædictam meliorem tranſiens debet primò à ſuperiore petere licentiam, quam ſi ipſe iniuſtè denegauerit, poterit ipſo, petita & non obtenta, ad illam tranſire.
24 Religioſus quod in dicto caſu debeat petere licentiam à ſuo ſuperiore tenent Doctores.
25 Verbum, debet, ſignificat aliquid faciendum eſſe non ſolùm ex debito honeſtatis, ſeu conuenientiæ; ſed etiam ex debito præcepti, ſeu neceſſitatis.
26 Religioſus quod non debeat in dicto caſu petere licentiam non improbabiliter tenet S. Thom. Verbum enim, debet, non ſemper importat neceſſitatem, ſed conuenientiam.
27 Religioſus ſi non petita licentia à ſuo ſuperiore ad arctiorem Religionem tranſierit, poteſt ante profeſſionem in hac arctiori Religione emiſſam, ad laxiorem Religionem, ex qua tranſiit reuocari; contra Paludanum, & alios.
28 Religioſus prædictus non ſeruauit de facto ordinem præſcriptum in Iure in faciendo talem tranſitum.
29 Religioſus prædictus, vt habetur in cap. licet de Regularibus reuocari non debet, ſi conſtiterit, quod ad Religionem arctiorem bono zelo tranſiuerit, qui quidem zelus non præſumitur in non petente licentiam.
30 Inutilis circuitus licet ſit euitandus; attamen quia poteſt eſſe, vt is, qui non petita licentia tranſit ad ſtrictiorem, reuocatus à ſuperiore, mutet propoſitum, & maneat in prima laxiore, non eſt fruſtrà iſta reuocatio.
31 Religioſus ſi tranſeat ad Religionem ſtrictiorem, in eaque emittat profeſſionem non petita licentia profeſſio eſt valida; quia poteſt quis abſque vlla licentia commutare votum in melius.
32 Textus in cap. licet de Regularibus præſcribit modum tranſeundi ad ſtrictiorem, non tamen inualidat profeſſionem iam emiſſam in ſtrictiori, etiam ſine licentia; quia in tali decreto nulla appoſita fuit clauſula irritans.
33 Pontifex prohibet in multis caſibus fieri matrimonium, & tamen ſi vlterius non apponat Decretum irritans, matrimonium contra talem prohibitionem factum, erit validum.
34 Qui non petita licentia, tranſit ad ſecundam Religionem etiam ſtrictiorem, poteſt ad primam laxiorem ante emiſſam profeſſionem reuocari, at non poſt emiſſam profeſſionem.
35 Religioſus poteſt propria auctoritate redire ad priorem Religionem laxiorem in caſu, quo non emiſerit profeſſionem in ſecunda ſtrictiori; ſecus ſi emiſerit.
36 Religioſus, qui non petita licentia tranſit ad ſtrictiorem, licet non poſſit præſumi tranſire malo zelo, quatenùs etiam præſumatur, non tamen poteſt reuocari poſt emiſſam profeſſionem, eſtque valida ſecunda profeſſio; quia citatum cap. licet de Regularibus, nihil diſponit de profeſſione.
37 Religioſus, qui ad aliam Religionem tranſiit legitimè, ſeu iuſtè, ſi ante profeſſionem in iſta poſteriori factam redire velit ad priorem Religionem, eſt in illa admittendus, quia adhuc manet cum vinculo prioris profeſſionis.

SVPPOSITA.

SVppono, quod, non ſubſiſtente magna cauſa, tranſitus de vna Religione ad aliam neque fieri, neque conſuli debeat; Tum ex illa 1. Corinthior. 7. *quiſque in vocatione, qua vocatus eſt, permaneat*; Tum ex Patribus, Caſſiano *collat.* 14. *cap.* 5. Baſilio *conſtitut. Monaſt. cap.* 34. Bernardo *in Epiſt.* 1. *ad Robertum*, & alijs; Tum ex eo, quia ex tali tranſitu ſæpè ſæpiùs inquietudo, murmuratio, ſcandalum, & infamia Religioſorum ſequi ſolet; S. Thomas 2.2. *q.* 189. *art.* 8. & alij, quos ſequitur Suarez 4 *tomo de Relig. lib.* 3. *cap.* 9. 1

Suppono 2. quod ſubſiſtẽte legitima cauſa, prædictus tranſitus licitè fiat: quod mox infrà etiam probabo. 2

Non obſtat conſtitutio Pij V. Anno 1569. (quæ incipit *quæcumque ſacrarum*) vbi ſtatuit Pontifex, quod non poſſint recipi, neque retineri ab vlla Religione Religioſi alterius Religionis, ſed remitti debeant ad proprias Religiones: 3

Reſpondetur enim, quod mens Pontificis ibi (ſicuti conſtat ex contextu) ſit ſolùm id fieri non poſſe ex vi facultatum, vel priuilegiorum aliquibus Religionibus conceſſorum; Nauarrus *lib.* 3. *conſil. tit. de Regul. conſ.* 88. & alij, quos ſequitur Suarez *vbi ſupra c.* 12.

Suppono 3. quod ſubſiſtat prædicti tranſitus legitima cauſa,

Primo, ſi is fiat non ex temeritate, animi leuitate, odio, ira, contemptu, vel quacumque alia animi perturbatione, ſed affectus & deſiderio vitæ perfectioris, fiatque etiam ſine iactura, vel detrimento Religionis, à qua fit tranſitus; *cap. licet de Regularib.* & docent præter alios Syluester *verb. Religio* 4. *q.* 1. S. Antonin. 3. *par. tom.* 1. *cap.* 4. Bonacina *de clauſura q.* 1. *punct.* 9. §. 1. *diff.* 2. *num.* 1. & Portel. *in dub. Regular. verb. Religionis tranſitus num.* 6. 4

Vnde

Vnde, ſi qui tranſit, ſit vir inſignis, vel valdè doctus, vel in aliqua re magnæ æſtimationis, non videtur poſſe licitè tranſire; quia talis tranſitus infert magnam iacturam, & detrimentum religioni, de qua tranſit; Doctores, quos ſequitur Portellus *vbi ſuprà*; & (quamuis defectus huius conditionis, vt dicam infrà, non irritet tranſitum, & Profeſſionem, quæ fit in Religione, ad quam eſt tranſitus) hoc tamen non obſtante Religio, de qua tranſit, habet ius repetendi prædictum Religioſum, qui cum notabili iactura, & detrimento prædictæ Religionis ad aliam tranſijt; quia ſic colligitur *ex cit. cap. licet*; Tum quia religioni, quotieſcumquè læſa fuerit, competit ius petendi reſtitutionem in integrum, *cap. de in integr. reſtitution.* Angelus, Sylueſter, S. Antoninus, Tabiena, & alij, quos ſequitur Sanchez *lib. 6. moral. cap. 7. n. 11. & q. 2.* & Bonacina *loco ſuprà citato*. Excipe, ſi culpa Religionis de qua ſit tranſitus, (vt ſi v. g. in ipſa ſint malè morigerati Religioſi) fiat talis tranſitus; quia tunc ſibi prædicta Religio imputare debet iacturam, & detrimentum, quod patitur ob prædictum tranſitum. Doctores, quos ſequitur Sanchez *vbi ſuprà n. 11.*

5 Secundò, ſi is fiat petita licentia à ſuperiore: *cit. cap.* 15. licet: ſcilicet obedientia contemni videatur; Nauarrus *vbi ſuprà conſil.* 52. & Abulenſis *cap.* 30. *numer. q.* 53. Quamuis ſufficiat, quod licentia ſit petita, tametſi non obtenta, quandò iniuſtè illam denegat ſuperior; *eod. cap. licet*, & docet præter alios Rodriq. 3. *tom. quæſt. Regular. q. 52. art.* 3. Syluest. *ver. 6. Religio 4. q. 1. notabil.* 5. Vechius *in praxi Nouit. diſp. 15. dub.* 2. Barboſ. *de iur. Eccleſ. lib. 1. cap. 42. num. 69. & ſeqq.* & miranda *in manuali tom. 1. q. 31. art.* 6. qui ſubdunt, quod, quando iniuſtè illam denegat ſuperior, mortaliter peccet, Argum. *cap. licet*
6 *quibuſdam de Regularib.* Ibi: *Prælatus ſubdito ſine difficultate, & prauitate quolibet debet tranſeundi licentia indulgere, nè videatur propoſitum impedire diuinitus*
7 *inſpiratum*: In dubio tamen vtrum juſtè, an iniuſtè deneget, ſtandum erit Iudicio ſuperioris: Caietan. 2. 2. *q. 189. art.* 8. & alij, quos ſequitur Sanchez *lib. 6.*
8 *moral. cap. 5. n.* 16. Poterit tamen tunc Religioſus (qui ad aliam Religionem tranſire deſiderat) appellare ad alium ſuperiorem, à quo res decernatur: Syluest. *vbi ſuprà q.* 1. & alij, quos ſequitur Azor. *tom. 1. inſtit. moral. lib. 12. cap. 14. q.* 5. Quod tamen intellige de
9 iure communi: Quia Religio Carmelitarum diſcalceatorum habet à Paulo V. priuilegium anno 1610. conceſſum, vt ſub excommunicatione ipſo facto incurrenda tranſire non poſſit quis ex ipſa ad Religionem etiam Carthuſianam, niſi petita, & obtenta à ſuperioribus licentia.

10 Tertiò, ſi is fiat ad Religionem perfectiorem, *cit. cap. licet de Regularib.* Quid autem intelligatur per Religionem perfectiorem, dicam *infrà ſect.* 60.

11 Quartò, ſi is non ſit alicui à ſede Apoſtolica interdictus: quia (quamuis, ſi ſeruentur tres conditiones, quas ſuprà dicebam, licitum ſit omnibus Religioſis ad Religionem perfectiorem tranſire) ſunt tamen ſpecialia quædam jura, ſeù priuilegia quibuſdam Religionibus conceſſa, quæ talem tranſitum ex eis ad alias, etiam perfectiores, Religiones interdicunt, juxtà ea, quæ dicam *infrà ſect.* 62. 64. & 65.

12 Pro nunc autem breuiter Religioſi, quibus interdictus eſt Tranſitus ad aliam Religionem (excepta Carthuſiana) ſunt Mendicantes, Trinitarij Diſcalceati, Ciſtercienſes, Patres è Societate Ieſu, & Carmelitæ Diſcalceati.

13 Item Clerici Regulares Miniſtrantes Infirmis, prohibentur à Paulo V. in Bulla Romanum *tom. 3. Bullarij inter Bullas Pauli V. num.* 29. tranſire ſine ſpeciali licentia Sedis Apoſtolicæ etiam ad Carthuſianos.

14 Item Capuccini prohibentur à Pio V. & Gregorio XIII. tranſire ad Fratres Minimos.

15 Item Diſcalceati Sancti Auguſtini prohibentur à Clem. VIII. tranſire ad Calceatos eiuſdem Religionis, quin & ad quamcumque aliam Religionem laxiorem, ſine ſpeciali licentia ſimiliter Sedis Apoſtolicæ.

Item Fratres Religionis B. Mariæ de Mercede prohibentur à Calixto III. tranſire ad Mendicantes. 16

Item Diſcalceati huius Religionis prohibentur ab 17
Vrbano VIII. tranſire ad Calceatos. Videantur, quæ dicam *infrà citata ſectione 62. 64. & 65.* Videantur etiam Sorbus *in Additionibus ad compendium Priuileg. Mendicant. verb. Recipere.* Barboſa *in collectaneis Bullar. verb. Tranſitus Religionis, & de Iure Eccleſiaſt. lib. 1. cap. 42. num. 43. & ſequentibus.* Peyrinus *tom. 3. Priuileg. Minim. cap. 12. in conſtitutione 11. & 21. Vrbanus VIII.* Bordon. *reſolut. 29. num. 27. & ſequentibus.* Tamburini *de Iur. Abbat. tom. 3. diſputat. 7. quæſito 2.* Theſaur *in Praxi parte 2. verb. Religionis cap. 4. num. 4. & ſequentib.* & Nouarius *in lucerna Regularium verb. Tranſlatio num. 9. & ſequentibus.*

Quomodo autem intelligenda ſint hæc, & ſimilia priuilegia prohibentia talem tranſitum, & an non obſtantibus huiuſmodi priuilegiis permitti poſſit prædictus tranſitus, Videantur, quæ dicam *infrà ſectione 58. & 59.* Videantur etiam Vecchius *in Praxi Nouit. diſputat. 15. dubitat.* 3. & Barboſa *de Iur. Eccleſiaſt. loco ſupra citato num.* 51.

Vbi aduerte, quod ex conditionibus aſſignatis pri- 18
mæ & ſecundæ defectus non irritet tranſitum ex vna Religione ad aliam, nec irritet profeſſionem factam in poſteriori Religione, ad quam fit tranſitus, ſed ſolùm reddat illam illicitam (ſaltem ſtando in Iure communi; quia (vt omittam, quod, cum non ſint contra ſubſtantiam tranſitus, & profeſſionis prædictæ, non debent irritare tranſitum, & profeſſionem prædictam) in Iuribus adductis nullum fundamentum irritationis; cum non apponantur ibi prædictæ conditiones, vt forma ſeruandæ, ſed vt modus ex Eccleſiæ præcepto requiſitus; cum igitur alias ex Iure naturæ non ſit irritus talis tranſitus, neque ſit irrita talis profeſſio (quia eſt de meliori bono, ſcilicet de Religione imperfectiori ad perfectiorem, vti ſuppono) non eſt irrita profeſſio; Suarez *tom. 4. de Religionibus lib. 3. capite 10. num.* 22. Bonacina *de clauſura quæſtione 1. punct. 9. §. 3. diff. 2. num.* 4. & Bordonus *reſolut. 19. num.* 48. Vide etiam, quæ *dicam mox infrà Corollar.* 2. quidquid in contrarium ſentire videatur Theſaurus *in praxi part. 2. verb. Religioſus cap. 40. num. 2.*

Defectus tamen 3. conditionis (niſi adſit legitima 19
diſpenſatio, quod ſcilicet tranſitus fiat ad æque ſtrictam, vel latiorem Religionem juxta ea, quæ dicam *infrà ſect. 58. & 59.*) irritat tranſitum, & profeſſionem factam in poſteriori Religione, ad quam fit tranſitus; quia tranſitus ad Religionem non perfectiorem (cum non ſit de maiori bono, & alias ſit ex natura ſuà contra priorem profeſſionem, per quam Religioſus, & obligatus priori Religioni, in qua eſt profeſſus) nullo Iure eſt permiſſus; & Religioſus ſui Iuris non eſt, vt validè poſſit in prioris Profeſſionis, & Iuris per talem profeſſionem priori Religioni acquiſiti præiudicium profiteri in alia Religione æque ſtricta, vel laxiori; DD. quos ſequitur Sanchez *lib. 6. moral. cap. 7. n.* 93.

Defectus autem quartæ conditionis aliquando irri- 20
tat tranſitum, & profeſſionem factam in poſteriori Religione, ad quam fit tranſitus; Aliquando verò ſolùm reddit illam illicitam; quia in Priuilegiis (quæ quibuſdam Religionibus conceſſa ſunt, nè ex eis fiat tranſitus ad alias, etiam perfectiores Religiones) aliquandò apponuntur verba irritantia. Aliquandò autem apponuntur verba ſolùm prohibentia: pro quo extat notabile priuilegium Innocentij VI. in fauorem Patrum Seruitarum in Annalibus Religionis eorum *centur. 2. lib. 2. cap.* 5. Quapropter quoad hoc ſpectanda erunt verba prædictorum Priuilegiorum, ſicuti rectè præter alios adnotauit Sanchez *vbi ſuprà numero* 88. His ſuppoſitis ſit,

Dubitat

Digitized by Google

Dubitationis Reſolutio.

21 Reſpondetur, quod Religioſus poſſit aliquando licitè tranſire ex vna Religione ad aliam, ſi ſcilicet fuerit ſtrictior, vel perfectior, ſeruatis etiam tribus aliis conditionibus, quas *ſupra in tertio ſuppoſito* dicebam. Eſt ſententia communis Doctorum; Et

Probatur Primò authoritate ex Textu *in cap. licet, cap. non eſt, cap. ſanè, cap. ſignificatum de Regularibus, cap. ſtatuimus, & cap. mandamus* 19. *quæſt.* 31 Vbi id ipſum habetur expreſsè.

Secundò ratione, quia licitè poteſt quis commutare votum in melius, vti habetur *in cap. Peruenit* 2. *de Iureiur.* ibi: [Promiſſum non infringit, qui illud in melius commutat;] & *cap. Scriptura de voto.* Ibi: [Reus fracti voti aliquatenùs non habetur, qui temporale obſequium in perpetuam noſcitur Religionis obſeruantiam commutare;] Vbi & ipſa hæc ratio redditur, quod ſcilicet commutatio fiat in melius; Et tradunt Maior *in* 4. *diſt.* 38. *quæſt.* 3. Cajetanus 2. 2. *quæſt.* 88. *articul.* 12. Valentia *ibidem diſputat.* 6. *quæſtione* 6. *punct.* 7. *verſ. Hac ipſa ratione*, Sanchez *libro ſexto moral. capite ſeptimo, numero ſecundo & tertio.* Nauarrus *in ſumma capite duodecimo, numero* 75. Suarez *tom.* 2. *de Religione tract. de voto libro ſexto, capite decimo-octauo, numero quarto*, & alij paſſim) ergò licitè etiam poteſt commutare vnam Religionem in aliam, ſcilicet ſtrictiorem, vel perfectiorem

22 Vbi aduerte, quod id intelligendum ſit non ſolùm de Religioſis promotis, vel promouendis ad Ordines, ſed etiam de Conoerſis, & Oblatis; Felinus *capite in præſentia de probation. numero* 47. Tappia *in Authent. Ingreſſi Cod. de Sacroſanct. Eccleſ. verb. ſua, capite* 6. *numero* 57. & complures alij; Idque ob eamdem rationem iam dictam; Quidquid in contrarium dixerint Barbatia *citato cap. in præſentia numero* 18. Angelus *verbo Monachus num. primo*, & Tabiena *eodem verbo numero etiam primo.*

23 Aduerte ſecundò, quod Religioſus ad Religionem prædictam meliorem tranſiens, neceſſariò debeat priùs à ſuperiore petere licentiam, quam ſi is iniuſtè denegauerit, poterit ipſe, petita, & non obtenta, ad illam tranſire, *dicto cap. licet de Regularibus*, & ibi communiter Canoniſtæ.

24 Quod autem Religioſus in dicto caſu neceſſariò debeat priùs à ſuperiore petere licentiam, tenent Abbas *in eodem cap. licet num.* 10. Ioan. Andreas *num.* 5. Cardinalis *num.* 1. & Nauarru. *conſil.* 52. *de Regularibus.* Quia *in dicto cap. licet* expreſsè dicitur, quod ſubditus, ſi tranſire velit ad Religionem ſtrictiorem, ſeu

25. arctiorem, petere debeat licentiam; At verbum *debet* ſignificat, aliquid faciendum eſſe non ſolùm ex debito honeſtatis, ſeu conuenientiæ, ſed etiam ex debito præcepti, ſeu neceſſitatis, *ex cap. oblat. de Appellat. cap. vt famæ §. Reſpondemus de ſentent. excommunic. cap. ſi Epiſcop.* 11. *q.* 3. *l.* 1. *§. qui magiſtratum ff. quod quiſque Iuris*, & *l. Prætor in principio ff. de edendo*, & tradunt Gloſſa *in Clement.* 2. *de ſtatu Monachorum verbo debent.* Seraphin. *deciſ.* 335. *in principio.* Hyppolitus *conſil.* 60. *num.* 4. Menoch. *de præſumpt. libro* 5. *q.* 47. *n.* 7. Seraphinus *de Priuileg. Iurament. priuileg.* 33. *n.* 70. Tabiena *verbo lex quæſt.* 28. *n.* 29. Felinus *in cap. Nam concupiſcentiam, de conſtitut. num.* 6. Ioſeph. de Seſſe *deciſ.* 230. *n* 15. Vaſquez *p.* 2. *diſput.* 158. *cap.* 3. *num.* 21. Bobadilla *in Politica lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 40. Azor. *tom.* 1. *Inſtitut. moral. lib.* 5. *cap.* 6. Rodericus *tomo tertio, quæſtione Regul. r. quæſtione* 47. *articul.* 4. Tuſchus *tom. ſecundo lib. D. concluſ.* 32. *num. ſecundo*, & *concluſ.* 262. *num.* 1. & Rota Bononienſis *diuerſor. deciſ.* 8. *n.* 21. Ergò, &c.

26 Quamuis contrarium non improbabiliter teneant S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 189. *art.* 8. *in corpore.* Cajetanus *ibidem:* Et colligitur *ex cap. licet de Regularib.* & ex Gloſſa, ibi, *verbo ſufficit in fine*; Et quidem, quod verbum *debet* non ſemper importet præceptum, ſeu neceſſitatem, ſed aliquando ſolùm decentiam, conuenientiam, ſeu vrbanitatem, docent Gloſſa *in l.* 3 *Cod. de Pignoribus verbo debent.* Tuſchus *in citata concluſ.* 32. *numero tertio.* Gratian. *tom.* 1. *diſcept. cap.* 146. *numero* 19. & Burgos de Paz. *conſil.* 46. *numero tertio*, & ſatis colligitur etiam *ex l. Non ſol. §.* 1. *ff. de nou. oper. nunciat.*

Hinc ſequitur, quod ſi Religioſus, non petita licentia à Superiore, ad arctiorem Religionem tranſiuerit, poſſit ante profeſſionem in hac arctiori Religione emiſſam, ad laxiorem religionem, ex qua tranſiit, reuocari; Et tenent Maior *in quarto diſtinct.* 38. *quæſt. vigeſima prima.* Oſtienſis *in cap. licet de Regularibus numero nono & decimo quinto.* Antonius *ibidem numero decimo tertio.* Abbas *numero ſexto*, & *conſil.* 95. *numero ſecundo.* Ioan. Andreas *in cap. licet de Regularibus.* Roſella *verbo Religio* 4. *numero quarto & ſexto.* Leſſius *de Iuſtit. & Iure cap. quadrageſimo-primo, dubit.* 13. *numero* 101. Romanus *conſil.* 341. *numero tertio, & ſequentibus.* Nauarrus *conſil.* 52. *de Regularibus numero ſecundo*, & alij, quos ſequitur, Azorius *tom.* 1. *Inſtitut. moral. lib. duodecimo, capite quadrageſimo, quæſtione ſexta*, quibus fauet declaratio Sacræ Congregationis apud Barboſam *de iure Eccleſiaſt. lib.* 1. *cap.* 42. *num.* 43. (Quamuis contrarium ſentiant Paludanus *in* 4. *diſt.* 38. *q.* 4. *art.* 4. *n.* 43. Syluester *verbo Religio* 4. *quæſt.* 1. *notabili* 4. & alij quos ſequitur, S. Anton. 2. *part. tit.* 11. *cap.* 2. *§.* 9. *verſ. hoc autem videtur.*) 27

Probatur, quia talis religioſus Ordinem in Iure præſcriptum (ſcilicet, quod talem tranſitum non faciat, niſi priùs licentiam à ſuperiore petierit) quem ordinem ſeruare debebat, de facto non ſeruauit. 28

Confirmatur, quia *in d. cap. licet habetur*, quod prædictus religioſus reuocari non debeat, ſi conſtiterit, quod ad religionem arctiorem bono zelo tranſierit; At qui tranſiit non petita licentia, ex probabili ſententia, Oſtienſis *in ſumma tit. de Regular. n.* 7. Abbatis *in dicto cap. licet n.* 10. Henrici *n.* 8. Aſtenſis *in ſumma part.* 1. *lib.* 1. *tit.* 20. *art.* 10. *q.* 1. *circa finem*, & aliorum cenſetur tranſiiſſe non bono zelo, ſed ex leuitate vel temeritate quadam: Ergò ad priorem religionem laxiorem, ex qua tranſiit, reuocari poteſt. 29

Dixi, quod, [qui tranſit ad religionem ſtrictiorem, non petita licentia, cenſeatur non bono zelo, ſed ex leuitate, vel temeritate quadam tranſiiſſe ex probabili ſententia, Oſtienſis, Abbatis, Henrici, Aſtenſis, & aliorum;] quia contrarium ſatis probabiliter etiam tenent alij, ſicuti infrà patebit ex iis, quæ dicam Corollario ſequenti in Reſponſione ad primū Argumentū.

Obiicies fundamentum Aduerſariorum: ſi prædictus religioſus reuocetur ad priorem religionem laxiorē, ex qua tranſiit, poterit poſtea, petita licentia, etiāſi ſuperior illā ipſi denegauerit, iterū redire ad poſteriorē religionem arctiorē, ad quā tranſierat; Ergò fruſtra reuocatur. 30

Reſpondetur concedo Antecedens; At nego conſequentiam; quia interim fieri poteſt, quod mutet ſententiam, & permaneat in ſua priori religione laxiore, ex qua tranſiit.

Sequitur ſecundò, quod è contrà, ſi religioſus, non petita licentia, tranſeat ad aliam religionem arctiorem, in eaque emittat profeſſionem, talis profeſſio ſit valida, & conſequenter huiuſmodi profeſſus non poſſit ad priorem religionem laxiorem reuocari; Sanctus Antoninus *in ſumma parte tertia, titulo* 16. *capite* 4. *circa medium verſ. quod ſi etiam.* Bonacina *de clauſura quæſt.* 1. *punct.* 9 *§.* 3. *diff.* 1. Turrecremata *in capite primo, numero ſecundo, decimo-nono, quæſtione tertia*; & alij (quamuis contrarium ſentire videantur, Abbas *libro primo, conſil. nonageſimo-quinto, num. ſecundo.* Roſella *verbo Religio* 4. *num.* 6. Sanchez *lib.* 6. *moral. cap.* 7. *numero* 11. Mandozius ad Lapum, 31

allegat. 61, in caſu, quo Religioſus tranſierit ad Religionem ſtrictiorem non bono zelo, ſed ex leuitate, vel temeritate quadam.

Probatur; quia poteſt quis abſque vlla alia licentia vel diſpenſatione commutare votum in melius, ità vt ſit valida commutatio huius voti (vt habetur *in cap. peruenit* 2. *de iure iur. & cap. ſcriptura de voto*: Quod non ſolùm eſt verum in voto ſimplici, ſed etiam in voto ſolemni, Caietan. 2. 2. *q.* 88. *art.* 12. *circà principium verſ. Ad huius euidentiam* & Carolus Tappia *in Auth. ingreſſi cap.* 9. *n.* 29. & rectè, quia vtrobiquè videtur eſſe eadem ratio) ergò poterit ſimiliter Religioſus abſque vlla alia licentia, vel diſpenſatione commutare Religionem laxiorem in arctiorem: Ità vt ſimiliter ſit valida commutatio huius laxioris Religionis.

32 Objicies: *In cap. licet de Regularib. habetur*, quod de tali tranſitu petenda ſit, licentia Superioris: Ergò ſi Religioſus tranſiens illam non petat, (quamuis emittat profeſſionem in Religione ſtrictiori) Profeſſio ipſius tanquam contrà Canones facta, erit inualida.

Reſp. (vt omittam, S. Thomam 2. 2. *q.* 189. *art.* 8. *in corpore*, & alios ſentire, talem licentiam eſſe petendam ſolùm ex humilitate, & propter bonum obedientiæ, ne Religioſus videatur illam contemnere ſicuti habetur *in d. cap. licet de Regularib.* cum nihilominùs adhùc præſumendam ſit, quod talis tranſitus fiat inſtinctu Spiritus ſancti ex Gloſſa *in d. cap. licet verbo ſufficit in fine* & ex Caietano *loco ſuprà citato*) nego conſequentiam; Quia quamuis in eo textu habeatur, quod de tali tranſitu petenda ſit licentia ſuperioris, id ſit quatenus præſcribitur modus, qui debet in hoc tranſitu ſeruari; Non tamen vlterius propterea diſponitur, quod qui talem modum non ſeruauerit, & in Religione ſtrictiori, ad quam tranſiit, profeſſionem emiſerit, reddatur talis Religioſi profeſſio inualida, iuxtà ea, quæ dicebam *ſuprà in ſuppoſitis*.

Et quidem, quod, quotieſcumquè lex præcipit, vt aliquid fiat, vel prohibet, ne fiat (ſi præterea non addat Decretum irritans, ſi ſcilicet ſecus fiat) non ideò illud ſit inualidum, tradunt Gloſſa *in element.* 1. *de iure Patronat. verbo inhibentes*, Imola *ibidem n.* 3. *& ſeqq.* Abbas *lib.* 5. *conſil.* 91. *n.* 6. *verſ. Ad prædicta induco*, Archidianus *in cap. ſtatuimus* §. *finali de reſcript. in* 6. Felinus *in cap.* 2. *n.* 2. *&* 3. *de Iudicijs*, *& in cap. ex parte limit.* 2 *n.* 10. *de conſtitutionibus*, Salas *de legibus q.* 96. *tract.* 14. *diſp.* 16. *lect.* 8. *n.* 33. Suarez *de legib. lib.* 5. *cap.* 31. *n.* 10. & alij paſſim: Ergò licet minùs rectè fecerit Religioſus ſi tranſeundo ad Religionem ſtrictiorem non petierit licentiam, non tamen propterea profeſſio ipſius erit inualida; cum multa facta teneant, quæ fieri prohibentur; *cap. ad Apoſtolicam de Regularibus*.

33 Quod indè etiam patet; Quia in multis caſibus Pontifex prohibet fieri matrimonium, & tamen, ſi vlterius non apponat decretum irritans, matrimonium contrà talem prohibitionem factum, erit validum; vt patet in matrimonij impedimentis impedientibus tantum, & non irritantibus: Innocentius *in cap. penultimo de deſponſat. impuber. circà finem*, Alexander, *ibidem n.* 21. Paludanus *in* 4. *diſt.* 34. *q.* 1. *art.* 2. *n.* 10. Ricardus *ibidem diſt.* 32. *art.* 5. *q.* 2. *circà finem*. Sylueſter *verbo matrimonium* 7. *q.* 1. *dicto* 3. S. Antonius 3. *par. tit.* 1. *cap* 16. *in principio*, Turrecremata *in cap. non oportet primo* 33. *cap.* 4. *n.* 2. *ad* 2. *&* alij communiter.

34 Obiicies 2. qui, non petita licentia tranſit ad ſecundam Religionem, etiam ſtrictiorem, poteſt (ſicuti *ſuprà* dicebam *corollario* 1.) ad primam Religionem laxiorem antè emiſſam Profeſſionem reuocari; Ergo etiam poſt emiſſam.

Reſpondetur: Nego conſequentiam; Quia tranſitus non eſt abſolutè perfectus, neque Religionis commutatio eſt abſolutè facta (ità vt poſſideat ſecunda Religio ſtrictior) antè emiſſam profeſſionem; Secus autem poſt emiſſam dictam profeſſionem.

Objicies 3. Religioſus poteſt propria authoritate redire ad priorem Religionem laxiorem, *cap. mandamus* 19. *q.* 3. *& cap.* intelleximus de ætate & qualitate, ibi. *Ad primam domum redire curaſſe*; Ergò. 35

Reſpondetur: Iura hæc intelligi, caſu quo Religioſus non emiſerit Profeſſionem in ſecunda Religione ſtrictiori; ſecùs ſi emiſerit.

Inſtabis: Qui non petit licentiam, quod poſſit tranſire ad aliam Religionem ſtrictiorem, præſumitur malo zelo tranſire ad eam; Ergò poterit reuocari ad Religionem priorem etiam poſt profeſſionem emiſſam in Religione poſteriori. 36

Reſpondetur: (vt omittam, Sanctum Thomam, & alios negare Antecedens, iuxtà ea, quæ dicebam in Reſponſione ad primum Argumentum) nego conſequentiam; quia *in cap. licet de Regularib.* nihil de nouo diſponitur de valore profeſſionis, ſed ſolùm præſcribitur modus ei, qui à Iure naturale, & poſitiuo facultatem habet tranſeundi ad ſtrictiorem Religionem, ſcilicet quod is debeat petere licentiam à Superiore Religionis; tùm tamen ibi vlteriùs non dicatur, quod Profeſſio talis Religioſi ſit inualida, ſi prædictam licentiam à Superiore Religionis non petierit.

Sequitur tertiò, quod Religioſus, qui ad aliam Religionem tranſiit legitimè, ſeu iuſtè, ſi ante profeſſionem in iſta poſteriori factam redire velit ad priorem Religionem, ſit in illa admittendus; quia adhuc manet cum vinculo profeſſionis factæ in priori Religione, à qua diſceſſit, & adhuc eſt membrum illius; Sylueſter *verb. Religion. quæſtione quinta*, & alij communiter, quos ſequitur Azorius *tom.* 1. *Inſtitut. moral. libro duodecimo*, *capite decimo quarto*, *quæſtione vndecima*. Sanchez *libro ſexto*, *moral. capite ſeptima*, *numero* 105. & Bordonus *reſolut. vigeſima-nona*, *numero quinquageſimo-ſeptimo*. Idémque dicendum, ſi tranſit ad aliam Religionem illegitimè, ſeu iniuſtè, propter eamdem, quinimò propter maiorem rationem; Sanchez *ibidem*.

SECTIO LIII.

In quanam Religione Religioſus, (ſi non petita licentia tranſierit ad aliam Religionem, & interim oriatur lis, apud quamnam Religionem eſſe teneatur) in tali caſu, lite pendente, permanere debeat?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus, ſi non petita licentia tranſierit ad aliam Religionem, & interim oriatur lis, apud quamnam Religionem eſſe teneatur, lite pendente permanere debet in poſteriori Religione. quia*

2 *Prior Religio ad Religioſum recuperandum triplicem habet actionem, & quanam ſint.*

3 *Religioſus eſt liber à priori Religione, quando bono zelo tranſierit ad aliam ſtrictiorem, & in ea profeſſus fuerit.*

4 *Poſſeſſio prioris Religionis licet ſit antiquior, attamen non eſt manutenibilis, quando Religioſus profeſſus eſt in ſecunda ſtrictiori, maximè quia non recuperauerit intra annum.*

5 *Religio laxior non præſumitur ignoraſſe, quod Religioſus tranſierit ad ſtrictiorem; ſed tantummodò præſumitur in ea quædam negligentia interceſſiſſe.*

6 *Regula, quod nemo ex culpa ſua debeat commodum reportare fallit in multis: & præſertim quando culpa interuenit ex vtraque parte, prout in caſu præſenti.*

7 *Religio ſecunda non eſt de facto ſpolianda ſua poſſeſſione, licet prior probet ſuam antiquiorem, & legitimam; quia potius fauendum eſt ſtrictiori, & arctiori, quam laxiori.*

Reſpondetur

1 RESpondetur: In poſteriori; Oſtienſis *in cap. licèt de Regularib. num.* 16. Abbas *ibid. circa finem.* Io. Andreas *num.* 11. & alij: (quamuis contrarium ſatis probabiliter etiam teneant Innocentius *in dicto capite licet num.* 4. Anchatanus *ibidem num. penult.* & Cardinalis *num* 2. *quæſt.* 13.)

2 Probatur; quia prior Religio ad Religioſum recuperandum triplicem habet actionem, ſcilicet rei vendicationem ex communi ſententia Doctorum; 2. conditionem, *ex cap. ſtatuimus* 19. *q.* 3. 3. officium Iudicis ex Innocentio *in citato cap. licet.* Butrio *ibidem num.* 9. Oſtienſi *n.* 16. Cardinali *n.* 3. *q.* 14, Abbate *n. vltimo*, & aliis paſſim quæ omnes actiones ſunt petitoriæ & non poſſeſſoriæ; ergo non poteſt in tali caſu Religioſus, lite pendente, cogi, quod redeat ad priorem Religionem; cum is cui competunt remedia petitoria ad aliquid recuperandum, non habeat ius, vt illa res, de qua vertitur controuerſia, maneat apud ipſum Actorem.

3 Confirmatur; quia Religioſus dicit, quod ſit liber à priori Religione, quodque bono zelo tranſierit ad aliam poſteriorem Religionem ſtrictiorem; Ergò non poteſt cogi ad redeundum in priorem Religionem; Quapropter ſi vtraque Religio ageret, & Religioſum illum ad ſe pertinere prætenderet, in tali caſu manutentio dari debet poſſeſſori; ſicuti colligitur ex doctrina Bartoli *in lib.* 1. *§. huius autem Interdicti ff. vt poſſidet. num.* 3. Goffredi *de libellis tit. de action. in rem præiudicand.* qua quæritur, an aliquis habeant filium in poteſtate, & aliorum complurium Doctorum.

Obiicies ex Aduerſariis: Poſſeſſio prioris Religionis eſt antiquior: Ergò manutentio debetur priori Religioni iuxta Textum *in §. hodie Inſtitut. de interdict.*

4 Reſpondetur: Nego conſequentiam; quia, cum Religioſus emiſerit profeſſionem in ſecunda Religione ſtrictiori; Prima Religio laxior (cum illius Religioſi recuperationem per anni ſpatium non curauerit) cenſetur in tali caſu (quamuis non interuenerit decennium, quod aliàs requireretur *ex lib. Adeò §. ſi forte ff. de acquirend. poſſ.*) amiſiſſe poſſeſſionem; ſic Doctores quos ſequitur Aymon *conſil.* 165. Quapropter manutentio non debetur primæ Religioni laxiori.

5 Inſtabis: Prima Religio laxior potuit ignorare, quod ille tranſierit ad aliam Religionem: Ergo non eſt dicendum, quod amiſerit ſui Religioſi poſſeſſionem.

Reſpondetur, diſtinguo Antecedens: Potuit ignorare; itàvt interim præſumatur, quod id non ignorauerit, ſed quod per negligentiam, vel alias cauſas illius recuperationem non curauerit (præſertim, cum Superiores Religionum teneantur ſuos Religioſos fugitiuos perquirere, *cap. fin. de Regularibus*, & Doctores, quos ſequitur Rodericus *tom.* 1. *quæſtion. Regular. quæſt.* 30. *art.* 5.) concedo Antecedens: Potuit ignorare; itàvt interim non ità præſumatur, ſed oppoſitum, & nego Antecedens, cum igitur in recuperatione Religioſi prima Religio fuerit negligens, manutentio debetur ſecundæ Religioni.

6 Obiicies ſecundò: Superior Religionis, ad quam Religioſus tranſiit, non debebat talem Religioſum admittere ſine literis dimiſſoriis Superioris alterius Religionis, *cap. ſtatuimus* 19. *quæſt.* 3. & tenent Oſtienſis *in d. cap. licet de Regularibus num.* 17. Ioan. Andreas *ibidem num.* 13. & alij paſſim; Ergò recipiendo culpauit; atque adeò propter culpam non debet lucrum reportare, ſed debet in pœnam tali Religioſo priuari.

Reſpondetur: diſtinguo primum conſequens: *Ergò recipiendo culpauit*, itàvt etiam culpauerit Superior primæ Religionis (cum illius Religioſi recuperationem non curauerit) concedo. Itàvt & etiam non culpauerit prædictus Superior primæ Religionis, nego. Regula autem illa, quod nemo ex culpa ſua debeat lucrum reportare, fallit in multis; Præſertim, ſi culpa etiam ex altera parte intercedat, vt ex dictis contingit in caſu noſtro.

Obiicies tertiò, Prima religio erat in legitima poſſeſſione illius religioſi propter in ipſa profeſſionem emiſſam: Ergò non debet illo ſpoliari. 7

Reſpondetur: Nego conſequentiam; quia cum nunc poſſeſſio de facto ſit penes ſecundam Religionem, licet quid de Iure dubitetur, non eſt hæc ſecunda Religio ſpolianda tali Religioſo; Præſertim, quia potiùs perfectiori, & arctiori, quàm laxiori faciendum eſt Religioni.

SECTIO. LIV.

An aliquando Religioſus tranſire non poſſit ad aliam Religionem, quamuis ſtrictiorem?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus aliquando tranſire non poteſt ad aliam Religionem, quamuis ſtrictiorem, ex communi Doctorum ſententia.*

2 *Religioſus primò tranſire non poteſt ad ſtrictiorem; quando prior Religio ob hunc tranſitum infamiam, vel damnum magnum pateretur.*

3 *Religioſus ſecundò tranſire non poteſt, quando dubitatur, an Religio, ad quam tranſire cupit, ſit arctior ſua Religione; quia tunc in dubio melior, eſt conditio Religionis poſſidentis.*

4 *Religioſus tertiò tranſire non poteſt, quando petita licentia, dubitatur, vtrum bono an malo animo moueatur ad tranſeundum in aliam Religionem.*

5 *Religioſus quando aſſerit, id facere ſtudio maioris perfectionis, & ratio euidens, vel ferè euidens non eſt in contrarium, eius verbis ſtandum eſt.*

6 *Religioſus tranſire non poteſt ad Religionem ſtrictiorem, quando Religio, de qua tranſit, habet perfectiorem finem, & media proportionata ad talem finem: Tranſitus enim fieri debet propter maiorem gloriam Dei, & maiorem perfectionem Religioſorum, quæ reperiuntur in fine perfectiori.*

7 *Religioſus tranſire non poteſt ad Religionem ſtrictiorem, quandò Religio, de qua tranſit, habet priuilegium, vt ex ipſa non fiat tranſitus.*

8 *Religioſus tranſire non poteſt ad Religionem ſtrictiorem, quando Religio, ad quam tranſit, eſt ſtrictior quoad primam Inſtitutionem, & Regulam, non tamen quoad præſentem obſeruantiam, & modum.*

9 *Tranſitus ſeruatis ſeruandis licitus eſt, quando aliqua Religio in ſe perfectior, vel ſtrictior relaxata eſt, etiam ad minus perfectam, & minus ſtrictam.*

10 *Religioſus tranſire non poteſt ad Religionem ſtrictiorem, quando ſtrictiorem hanc Religionem paratam non habet, vt ab ipſa ſtatim recipiatur, ne propterea occaſionem habeat vagandi.*

RESpondetur affirmatiuè; eſt communis ſententia Doctorum, & 1

Primò tranſire non poteſt, quando prior Religio ob hunc tranſitum infamiam, vel damnum magnum pateretur; Adeò quod in tali caſu ſi tranſiret, reuocari poſſet ad priorem Religionem; Ioannes Andreas *in cap. licet de Regularib. num.* 22. Anchitan. *ibid. num.* 117. Henricus *num.* 7. & complures alij Canoniſtæ, Syluester *verbo Religio* 4. *q.* 1. *circà finem.* S. Antoninus 3. *part. tit.* 1. *cap.* 4. *in principio.* Et conſtat *ex dicto cap. licet.* Et ratio eſt; quia præferri debet bonum commune Religionis.

3 Secundò tranſire non poteſt, quandò dubitatur, an Religio, ad quam tranſire cupit, ſit arctior ſua Religione. Abbas *in d. cap. licet n.* 3. Hoſtienſis *ibidem n.* 11. Sylueſter *vbi ſupra q.* 1. *&* 2. Angelus *verbo Religioſus n.* 34. Aſtenſis *in ſumma par.* 1. *lib.* 2. *tit.* 20. *art.* 10. *quæſtiuncul.* 1. *&* 2. & alij, quos ſequitur Azor. *tom.* 1. *inſtit. moral. lib.* 12. *cap.* 14 *q.* 5. & conſtat *ex eodem cap. licet*; Et probatur: Quia tunc in dubio melior eſt conditio Religionis poſſidentis: Quapropter in tali caſu requirendum erit judicium Superioris, ne forſan (vt dicitur in eodem cap. licet) Angelus ſathanæ transformet ſe in Angelum Lucis.

4 Tertiò tranſire non poteſt, quandò petita licentia, dubitatur, vtrum bono, an malo animo moueatur ad tranſeundum in aliam Religionem ſtrictiorem: Anchatanus *in citato cap. licet de Regularib. n.* 7. quem ſequuntur alij communiter, quia (cum talis mutatio non ſemper ſit laudabilis: Nam vnuſquiſque *ex Apoſtolo* 1. *Corinthior.* 7. manere debet in ea vocatione, qua vocatus eſt) præſumi poteſt, quod moueatur non bono animo, ſed ex leuitate, vel temeritate quadam, quamuis ordinariè præſumi debeat, quod ad tranſeundum in aliam Religionem arctiorem bono animo moueatur, Gloſſa *in d. cap. licet*, Oſtienſis *ibidem circà finem*, & alij paſſim 27.

5 Et quidem (quando Religioſus aſſerit, quod id faciat ſtudio maioris perfectionis, & ratio euidens, vel ferè euidens non eſt in contrarium) eius verbis ſtari debet; quia cum cordis intima nobis ſint incognita, & teſtibus probari non poſſint, proprio dicto ſtandum eſt. Præſertim, ſi illud iuramento confirmetur: Gloſſa *in §. Alæ inſtit. de Action. & in cap. Albertò* 2. *de ſent. excommunic.* Iaſon *in §. ſed & iſte Tit. de Action. n.* 89. Abbas *in cap. cognoſcentes de conſtitut. n.* 9 Decius *ibidem n.* 18. Felinus *in cap. Quod ad conſultationem n.* 31. *de re iudic.* Oſtienſ. *in cap. licet de regular. circà finem* Caſtr. *lib.* 2. *de leg. Panal. cap.* 14. *§. ſicut dictum eſt*, Surdus *lib.* 1. *conſil.* 5. *n.* 36. Gratian. *regul.* 170. *in principio.* Couarruuias *lib. practic. quæſtion. cap.* 32. *n.* 5. *verſ. Cæterum quidam, & lib.* 2. *variar. cap.* 10. *n.* 1. *verſ.* 3. *Admittenda eſt.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 86. *n.* 5. *& de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 95. *n.* 1. Romanus *conſil.* 228 *n.* 4. Maſcard. *de probat. concluſ.* 881. *n.* 1. Alciat. *de præſumpt. regul.* 2. *præſumpt.* 10. Farinac. *conſil.* 60. *q.* 105. Decian. *tract. criminal.* 1. *p. lib.* 4. *cap.* 9. *n.* 23. Nauarrus *conſil.* 1. *n.* 6. *& ſeqq. de conſtitut.* Salſedo *in addit. ad regul. Bernard. Diaz* 323. Tiraquell. *tract. de vtroque retractu §.* 35. Gloſſa 4. *n.* 9. *& de leg. connub. Gloſ.* 8. *n.* 183. & Guido Papa *ſingul.* 358. *verſ. decem dies.*

6 Quartò tranſire non poteſt ad Religionem ſtrictiorem in ſententia ſancti Thomæ 2. 2. *q.* 189. *art.* 8. & aliorum, quandò Religio, de qua tranſit, habet perfectiorem finem, & media proportionata ad talem finem. Quia tota ratio, quarè de Religione ad Religionem tranſitus ex natura rei, & iure Eccleſiaſtico licitus eſt, eſt propter maiorem gloriam Dei, & maiorem perfectionem Religioſorum; At hoc magis repetitur in Religione, quæ habet perfectiorem finem, & media proportionata ad talem finem: ergo. Vndè tranſire de Religione perfectiori ad arctiorem non eſt aſcendere, ſed deſcendere, & commutare votum de actu virtutis perfectioris in actum virtutis ſtrictioris non eſt licitum: S. Thom. *vbi ſuprà*. Nauarr. *commentar.* 4. *de Regular. n.* 2. *&* 3, & Suarez *tom.* 4. *de Religione lib.* 3. *cap.* 9. *n.* 10.

7 Quintò tranſire non poteſt ad Religionem ſtrictiorem, quandò Religio, de qua tranſit habet priuilegium, vt ex ipſa non fiat tranſitus ad aliam, quamuis perfectiorem, iuxta ea, quæ dicam *infrà ſect* 61. *&* 64.

8 Sextò tranſire non poteſt ad Religionē ſtrictiorem, quandò Religio ad quam tranſit, eſt ſtrictior quoad animarum inſtitutionem, & Regulam, non tamē quoad præſentem obſeruantiam, & modum, quo in illa Religione viuitur; Quia tunc qui tranſit, & talem tranſitum non conſequitur finem ſuum, vt ſcilicet degat ibi vitam perfectiorem, quam degere deſiderat; Leſſius *de iuſt. & iur. lib.* 2. *cap.* 41, *dubit.* 13. & Azor. *lib.* 12. *inſt. mor. cap.* 14. *q.* 3. *&* 8.

Quod adeò verum eſt, vt quandò aliqua Religio (in ſe perfectior, vel ſtrictior) relaxata eſt, licitum ſit, ſeruatis ſeruandis, de illa tranſire ad aliam, etiam minus perfectam, vel minus ſtrictam, ſed reformatam; Quia finis, propter quem omni iure licet tranſitus de vna religione ad alias eſt, vt ibi quis degat perfectiorem vitam: quod in propoſito caſu contingit; S. Thomas 2. 2. *q.* 189. *art.* 8 & alij, quos ſequitur Miranda *in manuali tom.* 1. *q.* 31. *art.* 4. 9

Septimò tranſire non poteſt ad Religionem ſtrictiorem, quandò ſtrictiorem hanc Religionem paratam non habet, vt ab ipſa ſtatim recipiatur; & propterea occaſionem habeat vagandi, vel apoſtatandi, iuxtà Concilij ſacræ Congregationis decretum de Apoſtatis, & ejectis juſſu Vrbani VIII. anno 1624. editum ibi: Deindè vt apoſtatandi opportunitas Regularibus præripiatur, ſtatuit, vt de cætero nullus permittatur ad arctiorem Religionem tranſire, niſi priùs ſuperiori legitimè conſtiterit, eam Religionem paratam eſſe, illum recipere, qui licentiam petiit; Tumquè Regularis recta via ſe transferat ad arctiorem: Quod vt reipſa adimpleatur, idem ſuperior omni ſtudio, ac diligentia inuigilet: quæ omnia locum etiam habent, quotieſcumque Religioſus tranſitet ad aliam Religionem æquè ſtrictam, vel minùs ſtrictam, ſeu laxiorem propter eandem, quinimmò propter maiorem rationem. Videatur præter alios Vecchius *in praxi nouit. diſp.* 15. *dub.* 2. *num.* 9. & Bordon. *reſol.* 29. *num.* 3. 10

SECTIO. LV.

An, qui, petita licentia, tranſire cupit ad Religionem ſtrictiorem, poſſit ſtatim ad illam tranſire?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus tranſire cupiens ad Religionem ſtrictiorem, non poteſt ſtatim petita licentia ad illam tranſire; Quia ne detur ipſi occaſio vagandi prius quærendum eſt, an ſecunda Religio ſtrictior, ad quam tranſire cupit, velit illum recipere, adeò vt ſi ſtatim ex Monaſterio, in quo degit, recedat grauiter peccat.*

2 *Amplia, id ità verum eſſe, quod ſuperior Religionis, ex qua dictus Religioſus recedere cupit, non teneatur illi ſtatim reſponſum dare, ſed debeat maturè negotium pertractare.*

3 *Subditus Religioſus ſi petat cauſam à ſuperiore cur nolit illi concedere licentiam tranſeundi ad ſtrictiorem, & Superior nullam alleget cauſam tunc poteſt tuta conſcientia tranſire ſine eius licentia.*

4 *Religioſus ſubditus debet petere hanc licentiam prinſquam tranſeat ad Religionem ſtrictiorem; ità vt minus rectè faceret, ſi poſt tranſitum tantum vellet illam petere.*

5 *Superior Religioſus debet interrogare Religioſum qua de cauſa moueatur ad tranſeundum in aliam Religionem ſtrictiorem, vt exinde poſſit cognoſcere, vtrum ſubditus id faciat ex bono animo: & ex deſiderio maioris perfectionis.*

RESpondetur negatiuè; quia, ne detur ipſi occaſio vagandi, priùs quærendum eſt; An ſecūda Religio ſtrictior, ad quam tranſire cupit, velit ipſum recipere, adeò vt ſi ſtatim ex Monaſterio, in quo degit recedat, grauiter peccet. Et Andreas *in cap. finali de renunciat.* 1

ciat.num.7. Abbas *ibidem n.3.* Anchatan, *in cap.cum de prebendis in 6. r.2.* Bartbol.Soccin. *vol.1. conſ.222.n.3.* & alij,quos ſequitur Rodericus *tom.3. quaſt.regul q.52. art.19.in fine.*

2 Quod adeò verum eſt, vt neque Superior Religionis, ex qua dictus Religioſus reddere cupit, teneatur illi ſtatim reſponſum dare,ſed debet maturè negotium pertractare, & ſubditus tenetur expectare,quid Superior ipſi reſpondeat,iuxtà id, quod habetur *in cap.cum in veteri de election. circa finem*, & docent Cardinalis *in cap.licet de Regular.num.2.oppoſit.3.* Antonius *ibidem n. 12.* Roſella *verbo Religio 4. num.4.* Syluester *eodem verbo Religio 4. q.1.notabil 2.*& alij,quos ſequitur Azor. *tom.1. Inſtit.moral.lib.12. cap.14. quaſt.5. verſ.quares an poſt quam.*

3 At, ſi ſubditus petat licentiam tranſeundi ad Religionem ſtrictiorem, & Superior nullam cauſam allegando licentiam deneget, & ſubditus, cur eam deneget, inſtanter petat, & adhuc nihilominus Superior nolit cauſam allegare, poterit tunc ſubditus tuta conſcientia tranſire ad Religionem illam ſtrictiorem: Io. Andreas *in dicto cap.licet n.9.* Oſtienſis *ibidem n.16.* & alij Canoniſtæ communiter; ſicut etiam ſimiliter tuta conſcientia tranſire poterit;ſi Superior alleget quidem cauſam; ſed illam alleget euidenter friuolam, vel accidenter iniuſtam; Oſtienſis *vbi ſupra n.15.* Abbas *ibidem num.9.* Syluester *verbo Religio 4. quaſt.1.notabilè 2.* & alij, quos ſequitur Azor. *tom.1. Inſtit.moral.libr.12. cap.14. q.5.* ſecus, ſi alleget cauſam veriſſimilem, quia tunc recurri debet ad ſuperiorem, cuius eſt diiudicare, vtrum iuſtè, an iniuſtè licentia denegetur; Sylueſter *loco ſuprà citato* Roſella *eodem verbo Religio 4.num.3.*& Tabiena *q 24.n.25.*

4 Vbi aduerte, quod religioſus ſubditus debeat petere hanc licentiam, priuſquam tranſeat ad religionem ſtrictionem, ità vt minus rectè faceret, ſi poſt tranſitum tantùm vellet illam petere; Angelus *verb.Relig.n.35.*& alij paſſim,quos ſequitur Azor.*d.c.4.q.6.*

5 Aduerte 2. quod Superior religionis debeat interrogare religioſum; qua de cauſa moueatur ad tranſeundum in aliam religionem ſtrictiorem, vt exinde poſſit cognoſcere,vtrum ſubditus id faciat bono animo & ex deſiderio maioris perfectionis; An autem malo animo, & ex leuitate, aut temeritate quadam.Ioan. Andreas *in d.c.licet de Regul.verb.n.3.* Oſtienſis *ibidem num.8.*& alij Canoniſtæ communiter.

SECTIO LVI.

Ab, ſi Religioſus,petita & obtenta licentia, tranſeat ad Religionem ſtrictiorem,& ante profeſſionem ibi emiſſam exindè dimittatur, vel mutata voluntate; redire velit ad priorem Religionem, teneatur prior Religio ipſum admittere?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus ſi petita, & obtenta licentia tranſeat ad Religionem ſtrictiorem, & ante profeſſionem ibi emiſſam, dimittatur, vel mutata voluntate redire velit ad priorem Religionem, tenetur prior Religio illum admittere.*

Reſpondetur affirmatiuè,ſi id contingat ante profeſſionem emiſſam in religione poſteriori;ſecus,ſi contingat poſt illam emiſſam; Sylueſter *verbo Religio 4. q.5.* Tabiena *eodem verbo q.24. num.25.circa finem,* Aſtenſis *in ſumma part.1. lib. 1. tit.20. art.10. quaſt.45.* S.Antonius *3. part. tit.16. cap.4. §. finali* & alij, quos ſequitur Azor. *tom.1.Inſtit.moral.lib 11.cap 14.q.11.* & Sanch.*l 6 moral.c.7.n.105.*& patet ex ijs,quæ dicebam *ſupra ſect.52.in Corollariis.*

Videri etiam poterit Abbas *vol.1 conſ.95. num.2.* Vbi vult, quod religio debeat etiam illum admittere, (ſi redire ſimiliter velit ad priorem Religionem) caſu quo, licentia non petita, vel iuſtè denegata, tranſierit ad Religionem aliam ſtrictiorem.

Religioſus igitur, qui tranſiit ad aliam Religionem legitimè, ſi ante profeſſionem in iſta poſteriori factam redire velit ad priorem Religionem, eſt in illa admittendus; quia adhuc manet cum vinculo profeſſionis factæ in Religione priori, à qua diſceſſit, & adhuc eſt membrum illius idemque dicendum,ſi tranſiit ad aliam Religionem illegitimè, ſeu iniuſtè, propter eandem, quinimò propter maiorem rationem, vti *ſupra ſect.21. circa finem* dicebam.

SECTIO LVII

A quonam Religionis Superiore Religioſus petere debeat licentiam, ſi tranſire velit ad Religionem aliam ſtrictiorem.

SVMMARIVM.

1 *Religioſus tranſire volens ad aliam Religionem ſtrictiorem,ſufficit,quod petat licentiam à ſuperiore immediato loci,vel Monaſterij,in quo degit.*

2 *Superior immediatus ſi velit tranſire, debet licentiam petere a Prouinciali, Prouincialis à Generali, & Generalis à Summo Pontifice.*

3 *Licentia peti debet à Prælato Religionis, ne bonum obedientiæ contemnatur.*

4 *Amplia id ita verum eſſe quod neque Religioſus teneatur eam petere a Prælato & conuentu ſimul.*

5 *Superior non ſolùm,verùm etiam tota Prouincia habet ius in Religioſum; At non ad effectum vt is teneatur petere licentiam exeundi ab alio, quàm à Prælato immediato loci; quia habet a Iure hanc facultatem tranſeundi ad ſtrictiorem.*

Reſpondetur ſufficere, quod licentiam petat à Superiore immediatè loci, vel Monaſterij, in quo Religioſus degit, quod ſi Superior immediatus velit 1
tranſire,debet Superior immediatus licentiam petere à 2
Prouinciali, & Prouincialis à Generali & Generalis à ſummo Pontifice, Nauarr. *comment.4.de Regular.n.10.* & alij, quos ſequitur Azorius *tom.1.Inſtit.moral.lib 12. cap.14 q 7.* (quamuis contrarium teneant Rebuffus *in praxi ben f.t. t.de tranſlat.monach.n.7.*Antonius Cucos *lib 3. Inſtit.canonic. tit.1. n.137.* & alij. quos ſequitur Rodericus *tom.3.quaſt Regul.q.52.art.3.*quatenus aiunt, quod immediatus Superior monaſterij non poſſit concedere talem licentiam, ſed ſolum Generalis, vel Prouincialis)

Probatur; quia *in cap. licet de Regularibus dicitur,* 3
quod licentia petenda ſit à Prælato Religionis, ne bonum obedientiæ contemni videatur; At immediatus Superior Monaſterij eſt verè, & propriè Prælatus, & Religioſus,qui tranſire cupit, ab illo licentiam petens non cenſeatur contemnere bonum obedientiæ;ſed potius illud æſtimare;ergo Religioſus ab immediato Superiore Religionis petens licentiam poterit tuta conſcientia tranſire ad Religionem ſtrictiorem; cum ſic, ſeu hac ratione ſeruet iam ordinem præſcriptum *in d. c. licet,*vt non teneatur propterea vlterius eam petere à Prouinciali,vel Generali.

Quod adeò verum eſt, vt neque tunc (vti patebit 4
è reſponſione ad fundamentum oppoſitum) teneatur eam petere à Prælato, & Conuento ſimul, ſed ſatis

ſit, ſi petat ſolùm à Prælato; Abbas *in cap. non eſt e Regular.* Cardinalis *in cap. finali de renunciatio-num. n. 2.* Franchus *in cap. ſtatuimus 19. q. 3. §. prohibemus num. 3.* Nauarrus *comment. 4. de Regularib. num. 10.* Aſtenſis *in ſumma par. 1. lib. 1. tit. 20. art. 10. quæſt. 4.* & alij, quos ſequitur Rodericus *tom. 3. quæſtion. regul. q. 52. art. 5.* (quamuis in contrarium inclinent Oſtienſis *in cit. cap. finali de renunciat. n. 3.* Antoninus *ibidem num. 13.* & alij, quos ſequitur Turrecremata *in cit. cap. ſtatuimus num. 1.* qui tenùs aiunt, quod petere dictam licentiam à Prælato, & à Conuentu ſimul, ſit quid tutius, etſi non quid ſimpliciter neceſſarium.)

5 Obijcies: in Religioſum, qui permanet in ſuo Monaſterio non ſolùm habet ius immediatum Superior Monaſterij, ſed etiam tota Prouincia. ergò talem Religioſum, vt toti Prouinciæ obnoxium, non poterit alienare, eique dare licentiam, vt tranſeat ad Religionem ſtrictiorem, ſolus immediatus Superior Monaſterij, ſed id pertinebit ſaltem ad Prouincialem illius Prouinciæ; præſertim, quia Superior immediatus Monaſterij non poteſt prædicto Religioſo dare licentiam, vt eat ad habitandum aliud Monaſterium eiuſdem Religionis: ergò multò minus poterit dare licentiam, vt tranſeat ad aliam Religionem, quamuis ſtrictiorem.

Reſpondetur, nego conſequentiam; quia Religioſus habet à Iure non ſolùm canonico, ſed etiam naturali, & diuino, ad aliam Religionem ſtrictiorem tranſeundi facultatem, quam non poteſt impedire Superior Religionis; ita vt Religioſus tranſeundo ad aliam Religionem ſtrictiorem vtatur Iure ſuo. Accedit quod in Iure canonico ſolùm requiritur, vt Religioſus ob bonum obedientiæ petat licentiam à Superior, qua petita etiam Superior illam denegauerit, poterit licitè tranſire ad aliam Religionem ſtrictiorem.

SECTIO LVIII.

Quid dicendum, ſi Religioſus, nulla exiſtente cauſa, tranſire velit ad Religionem æquè ſtrictam?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus ſi nulla exiſtente cauſa, tranſire velit ad Religionem æquè ſtrictam, non poteſt dare hanc licentiam tranſeundi niſi Summus Pontifex.*

2 *Licentia prædicta obtenta à Summo Pontifice probabiliter excuſat non ſolùm in foro exteriori; verùm etiam in foro exteriori.*

3 *Prælatus Summo Pontifice inferior poterit etiam dare hanc licentiam tranſeundi ad æquè ſtrictam ſi iuſta, ſeu legitima cauſa exiſtat.*

4 *Prælatus Summo Pontifice inferior, erit ſolùm Generalis vel Prouincialis non item immediatus Prælatus Monaſterij Prouincialis, ſeu Generalis; cùm caſus,*

5 *De quo agitur, ſit de grauioribus non poteſt facere ſine conſenſu Conuentus, vel Capituli. Quamuis ſecundum Ioannem Andream id non ſit ſimpliciter neceſſarium ſed ſolùm quid tutius.*

6 *Epiſcopus poteſt dare huiuſmodi licentiam Religioſis non exemptis ſicut Prouincialis, & Generalis poteſt exemptis.*

1 RESpondetur, quod in tali caſu licentiam dare non poſſit, niſi ſolus Pontifex; quia ſolus Pontifex eſt ſupremus Prælatus omnium Religionem, ſicque in tali caſu mutare Religionem de vna Religione ad aliam, ſpectat ad ſolum Pontificem, ſicut mutare de vna Prouincia ad aliam ſpectat ad Generalem, & mutare de vno Conuentu ad alium ſpectat ad Prouincialem; illicitè tamen faceret Pontifex, ſi nulla exiſtente cauſa in dicto caſu talem licentiam daret; quia hoc eſſet contra ius religionis, à qua ſit tranſitus; Tum quia mutationes ſunt ex ſua natura odioſæ, & patum vt iſte; Suarez *tom. 4. de Religion. lib. 3. cap. 14. num. 8.* Abbas *in cap. non eſt de Regularib. n. 6.* Cardinalis *in cap. finali de renunciat. n. 2. q. 3.* Syleſter *verbo Religio 4. q. 2.* Tabiena *eodem verbo q. 23. n. 24.* & alij, quos ſequitur Azor. *tom. 1. inſtit. moral. lib. 12. c. 14. q. 9.* & patebit magis ex dicendis.

Vbi aduerte, quod talis licentia obtenta à Summo Pontifice probabiliter excuſet non ſolùm in foro exteriori, ſed etiam in interiori. Angelus *verbo Religioſus num. 34.* Quamuis alij (quos ſequitur Franchus *in ca. cum ſingula de præbend. in 6. § prohibemus num. 4.*) Probabiliter etiam; & fortè probabilius doceant oppoſitum, ſcilicet, quod excuſet ſolùm in foro exteriori, non item in interiori; quia licet votum commutetur quidem in æquale, ius tamen priori religioni per profeſſionem in ea emiſſam acquiſitum, admittur ille ſine iuſta cauſa; quapropter religioſus non videtur eſſe tutus in conſcientia. 2

Dixi: *nulla exiſtente cauſa*; quia ſi iuſta ſeu legitima aliqua cauſa exiſtat, poterit etiam Prælatus, Summo Pontifice inferior, concedere talem licentiam ſiquidem Prælatus religionis, ſi ſubſit rationabilis cauſa, & ab Eccleſia non prohibeatur, habet poteſtatem diſpenſandi de rebus ſuæ religionis; At in caſu de diœceſando, quod religioſus tranſeat ad religionem æquè ſtrictam, eſt cauſa rationabilis (vt ſuppono) & ex alio capite per talem tranſitum nihil derogatur priori profeſſioni (cùm commutetur in æqualem) neque ab Eccleſia hoc prohibetur (cùm iura, quæ in contrarium adduci poſſent, ſolùm loquantur quando non eſt rationabilis cauſa diſpenſandi) ergo Rodriq. *num. 3. q. 5. art. 8.* Suarez *4. tom. de Religion. lib. 3. cap. 11. num. 2.* & alij, quos referam *infrà ſect. ſequenti n. 3.* 3

Talis autem Prælatus Summo Pontifice inferior, qui poſſit concedere dictam licentiam, erit ſolùm Generalis; vel ad ſummum in ſententia quorumdam etiam Prouincialis; quia (cùm concedere talem licentiam ſit alienare religioſum à tota religione, id ſpectare poteſt ad ſolum Generalem, vel ad ſummum in ſententia quorumdam etiam ad Prouincialem non item erit immediatus Superior Monaſterij (niſi Regula religionis aliud diſpoſuerit) DD. quos ſequitur Cuccus *lib. 3. inſtit. canonic. tit. 1. num. 137.* Rodriq. *in ſum. tom. 1. cap. 6. num. 8.* & Sanchez *lib. 6. moral. cap. 7. num. 63.* quia cùm in talem religioſum ius acquiſitum habeat tota Prouincia (ita vt ad totam Prouinciam pertineat) immediatus Superior Monaſterij non habet poteſtatem eum alienandi; ſed talis poteſtas erit ad ſummum penes Prouincialem, ſeu Superiorem, qui totam Prouinciam gubernat. 4

Vbi aduerte, quod id eum ſit aliquid de grauioribus religionis) non poſſit facere Generalis, & multò minus Prouincialis, ſine conſenſu Conuentus, ſeu Capituli; Gloſſa *in cap. cum ſingula de præbend. in 6.* Ancharab. *ibidem num. 2.* Bellamera *in cap. ex parte de tempor. ordin. circa finem,* Angelus *verbo Religioſus n. 34.* & alij, quos ſequitur Leſſius *de Iuſt. & Iur. cap. 40. dubit. 13. n. 107.* 5

Quamuis Io. Andreas *in cap finali de renunciat. n. 7.* Innocentius *ibidem n. 2.* & Franchus *in d. cap. cum ſingula §. prohibemus*, inclinent in contrarium, quatenus aiunt, id ſolùm eſſe quid tutius, non autem quid ſimpliciter neceſſarium.

Cæterum ex declaratione Sac. Congregationis (quam referunt Rodriq. *tom. 3. quæſt. Regular. quæſt. 52. art. 10* Quaranta *in ſumma Bullar. verb. Monaſteri*, & Barboſa *in Collectan. Bullar. verb. tranſitus religioſus.*) Tranſitus, etiamſi fiat ad Religionem arctiorem, nedum ad parem, vel laxiorem, fieri non poteſt, niſi cauſa cognita, idque ex approbatione Capituli

generalis

generalis; quamuis contrarium (quatenùs ſcilicet ſaltem ſpectat ad approbationem Capituli generalis) in Religionibus practicetur; attendi tamen debebit vſus, & ſtylus Religionis.

6 Aduerte ſecundò, quod in Religioſis non exemptis, ſed Epiſcopo ſubiectis id (quod facere in exemptis, & Epiſcopo non ſubiectis poteſt Generalis, vel etiam Prouincialis, dare ſcilicet iis, cauſa aliqua iuſta exiſtente, licentiam, quod tranſeant ad aliam Religionem æquè ſtrictam) facere etiam poſſit Epiſcopus; quia reſpectu talium Religioſorum (ſcilicet non exemptorum, ſed ipſi Epiſcopo ſubiectorum) Epiſcopus eſt verus Superior, & ſe habet, tanquam Prouincialis; Io. Andreas *in cit. cap. finali de renunciat num.* 7 Innocentius *ibidem num.* 1. Archidiacon. *in cap. ſi Religioſus circa finem de elect. in* 6. Angelus *verb. Religioſus num.* 34. Sylu. *verb Religio* 4. *quæſt.* 9. Tabiena *eodem verbo Religio q.* 23. *n.* 24. & alij communiter, quos *ſectione ſequenti* citabo.

SECTIO LIX.

Quid dicendum, ſi Religioſus, nulla ſimiliter exiſtente cauſa, tranſire velit ad Religionem laxiorem?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus, ſi nulla ſimiliter exiſtente cauſa, tranſire velit ad Religionem laxiorem, non poteſt dare hanc licentiam niſi Summus Pontifex.*

2 *Licentia huiuſmodi obtenta à Pontifice valet ſolùm pro foro exteriori; non item pro foro interiori; quia votum commutatur in minus; quod fieri non poteſt ſine iuſta cauſa cum votum ſit de Iure diuino.*

3 *Prælatus Summo Pontifice inferior iuſta cauſa exiſtente, v.g. ſi ſit collapſa diſciplina in Religione ſtrictiori, vel Religioſus tempore infirmus ſufferre non poſſit auſteritatem illius Religionis, vel ſit exoſus, aut malè tractetur, &c. poteſt dare licentiam tranſeundi ad laxiorem.*

4 *Nullus Religioſus poteſt transferri ad laxiorem ex Concilio Tridentino vigore cuiuſuis facultatis, ſi non intercesſerit aliqua iuſta cauſa; ſecùs ſi iuſta cauſa intercesſerit.*

5 *Mendicantes, vt habetur* in extrauaganti viam ambitioſæ de Regularib. *abſque licentia Romani Pontificis tranſire non poſſunt ad aliam Religionem, excepta Chartuſiana. Quod tamen intellige, ſi abſque iuſta cauſa tranſire velint.*

6 *Prælatus iſte Summo Pontifice inferior, qui poteſt intercedente aliqua cauſa iuſta dare prædictam licentiam non eſt Prælatus immediatus Monaſterij; ſed ſolùm Generalis, vel Prouincialis.*

7 *Epiſcopus etiam poteſt dare prædictam licentiam Religioſis non exemptis, ſicut Prouincialis, vel Generalis eam dare poteſt exemptis.*

8 *Generalis, Prouincialis. & Epiſcopus ita poſſunt prædictam licentiam dare, vt tamen requiratur conſenſus Conuentus, ſeu Capituli, quamuis contrarium non improbabiliter teneant aliqui Doctores.*

9 *Pontifex cum concedit alicui Religioſo facultatem tranſeundi ad Religionem laxiorem, non requiritur, quod expreſsè deroget decreto Concilij Tridentini, contrà nonnullos, & cur?*

1 RESpondetur, quod in tali caſu ſimiliter non poſſit dare licentiam, niſi ſolus Pontifex; Nauarrus *lib.* 3. *conſil. tit. de Regular. & comment. de Regularib. num.* 10. Leſſius *lib.* 2. *de Iuſt. cap.* 41. *dub.* 13. Gratianus *cap.* 434. *num.* 2. *& ſeqq.* & alij paſſim (quos ſequitur Ricciullus *lib.* 8. *cap.* 4. *num.* 8.) & patet ex dictis *ſectione præcedenti* & etiam ex dicendis mox *infrà*.

Vbi aduerte, quod talis licentia obtenta à Pontifice valeat ſolùm pro foro exteriori; Gloſſa *in cap. cum ſingula §. finali verbo canonicè de præbend. in* 6. Franchus *ibidem num.* 3. Geminianus *num.* 5. Cardinalis *conſ.* 128. *num.* 4. Lapus *allegat.* 130. *num.* 3. Nauarrus *in cap. ſtatuimus* 19. *q.* 3. *notabil.* 4. *num.* 12. Rebuff. *in praxi tit. de ſtatu Monachor. num.* 12. & Gratianus *diſcept. forenſ. cap.* 434. *num.* 6. Non item pro foro interiori (ita vt ſcilicet talis Religioſus ſit etiam tutus in conſcientia) Gloſſ. *in cap. non eſt de voto*, Abbas *ibidem num.* 9. Franch. *in cap. cum ſingula de præbendis in* 6. *numer.* 4. Maior *in* 4. *diſt.* 38 *quæſt.* 21. *concl.* 3. Nauarrus *conſil.* 56. *de Regularib. numer* 2. *& comment.* 4. *de Regularib. numer.* 10. *& in cap. ſtatuimus* 19 *quæſt.* 3. *notabil.* 4. *num.* 12. Leſſius *de Iuſt & Iur. lib.* 2. *cap.* 41. *dubit.* 13. *numer.* 102. Gratianus *cit. cap.* 434. *numer.* 17. Rodericus *tom.* 3. *quæſtion. Regular. q.* 52. *art.* 10. *& in ſumma tom* 2. *cap.* 6. *numer.* 8. & alij, quos ſequitur Azor. *tom.* 1. *inſtitut. moral. lib.* 12. *cap* 14 *quæſt.* 8. *circa finem.* Et ratio eſt; quia (cum votum commutetur in minus) in tali commutatione interuenit quædam diſpenſatio; ſed diſpenſatio voti (cum eius obligatio ſit de Iure diuino) non valet non intercedente aliqua iuſta cauſa: ergò. 2

Quod ſi aliqua iuſta cauſa intercesſerit (vt v.g. ſit collapſa diſciplina in Religione ſtrictiori, vel Religioſus auſteritatem Religionis propter infirmam corporis valetudinem ferre non poſſit vel in illa Religione ſit exoſus, aut malè tractetur, vel ſimilis alia cauſa, &c. de quibus Franchus *in cit. cap. cum ſingula de præbend. in* 6. *§. prohibemus num.* 4. Abbas *in cap. non eſt de Regularib. num.* 6. Rodericus *tom.* 3. *quæſtion. regular q.* 52. *art* 9. Suarez, Sanchez, Diana *in locis infrà citandis*, & Azor. *tom.* 1. *inſtit. moral. lib.* 12. *cap.* 14. *q.* 8. *verſ. Quæres.*) Tunc probabiliter, vti patebit è Reſponſione ad oppoſitas aduerſariorum rationes, etiam Prælatus Summo Pontifice inferior (quamuis contrarium dixerint Abb. *vol.* 1. *conſil.* 96. *tom* 3. Geminian. *in cap. cum ſingula §. Prohibemus de præbend. in* 6. *numer.* 6. Henricus *in cap. licet de Regular. numer.* 10 Ricciullus *lib.* 8. *de Iur. perſonar cap.* 4 *num.* 10.) poterit dare prædictam licentiam, (quod ſcilicet cauſa iuſta intercedente, Religioſus tranſire poſſit ad minùs ſtrictam Religionem). Azorius *vbi ſuprà* Rebuff. *in praxi tit. de tranſlation. monach. numer.* 10. Nauarrus *in cap ſtatuimus* 19. *quæſt.* 1. *comment.* 4. *tabul.* 3. *n.* 10. Suar. 4. *tom. de Relig tract.* 8 *lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 21 Sanch *lib.* 6. *Moral cap.* 7. *num.* 68. Diana *tract.* 2. *de dub. Regular. reſol.* 43. *par.* 3. Fagundez *in* 2. *Eccleſ. præcept. lib.* 8 *cap.* 5. *num.* 10. Peyrin *tom* 1. *de ſubdito q.* 1. *cap.* 24. *§. dico ſexto*, Barboſ. *in collectan. Bullar. verb. clauſtrales num.* 78. Tamburin *de Iur. Abbat. tom.* 3. *diſput.* 7. *quæſit.* 5. *num.* 7. Vech. & Fauſt. quos refert, & ſequitur Nouarius *in Lucerna Regular. verb. tranſlatio num.* 6. *&* 7. Vide priuilegia particularia Religionum, præcipuè Benedictinorum & Hieronymianorum apud Rodriquez *tom.* 3. *quæſt. Regular. q.* 52. *art* 10. & Portellum *in dubiis Regular. verb. Religionis tranſitus n.* 10. *&* 11. Vide etiam quæ dicantur *infrà ſectione* 63. *&* 65. *Corollar.* 7. *&* 8 3

Obiicies ex Abbate, Geminiano, Henrico, Ricciullo, & aliis aduerſariis: In Concilio Tridentino *ſeſſ.* 25. *de regularib. capit.* 19. dicitur, quod nullus Religioſus poſſit transferri ad Religionem laxiorem vigore cuiuſcumque facultatis: ergò falſum eſt, quod Prælatus Summo Pontifice inferior poſſit dare hanc licentiam. 4

Reſpondetur: diſtinguo antecedens, ſi non intercesſerit aliqua iuſta cauſa, cócedo: ſi intercesſerit aliqua iuſta cauſa, nego; quia Concilium ibi ſolùm vult, ne talis licentia detur abſque iuſta, ſeu legitima cauſa; ſolúmque vult tollere quemdam abuſum, qui olim erat; Quod ſcilicet quidá Superiores proprio arbitratu, non

præcedente

Digitized by Google

præcedente legitima cauſæ cognitione, dabant talem licentiam; Nauarrus *lib. 5. conſil. tit. de Regularib. conſil. 56. n. 3.* Leſſius *de Iuſt. & Iur. lib. 2. cap. 41. dubit. 13. n. 103.* & alij, quos ſequitur Azor. *tom. 1. Inſtit. moral. lib. 12. cap. 15. q. 1.*

5 Obiicies 2. *in extrauaganti viam ambitioſæ de Regularibus* prohibetur, ne mendicantes abſque licentia Romani Pontificis tranſire poſſint ad aliam religionem, excepta Chartuſiana, Adeò quod ibidem excommunicentur tam illi qui tranſeunt, quam illi, qui eos recipiunt; ergo ſolus Pontifex dare poteſt hanc licentiam.

Reſpondetur, diſtinguo antecedens eodem modo, quo ſupra, ita vt ſcilicet verba illa extrauagantis citatæ intelligantur ſolum de tranſeuntibus abſque iuſta cauſa Leſſius *vbi ſupra*, & Sanchez *lib. 6. moral. cap. 7. num. 68.* & manifeſte indicant illa alia: *fucatis coloribus, & vt liberius degant, & beneficia monaſtica conſequantur*, &c. vt omittam, nonnullos (quos ſequitur Leſſius *loco ſupra citato n. 104*) ſentire, quod extrauagans ea non ſit nunc vſu recepta.

6 Aduerte tamen, quod iſte Prælatos ſummo Pontifice inferior, qui poſſit, intercedente aliqua cauſa iuſta, dare prædictam licentiam (tranſeundi ſcilicet ad minus ſtrictam religionem) non ſit Prælatus immediatus Monaſterij, ſed ſolum Generalis, vel ad ſummum etiam Prouincialis; quia, cum in tali caſu religioſus non vtatur iure ſuo, ſed quod facit, faciat ex conceſſione ſuperioris, id debet facere ſaltem ex conceſſione illius, qui gubernat totam Prouinciam, iuxta ea, quæ dicebam *ſect. 27. & 28.* Nauarrus *conſil. 56. de Regularib. n. 1.* Rodericus *in ſumma tom. 2. cap. 6. n. 8.* & videri etiam poterit compendium Priuilegiorum ſocietatis Ieſu, *verbo Apoſtata n. 9.*

7 Aduerte 2. quod quemadmodum prædictam licentiam (tranſeundi ſcilicet ad minus ſtrictam Religionem intercedente aliqua iuſta cauſa) poteſt dare Generalis, vel etiam Prouincialis Religioſis ſibi ſubditis, & ab Epiſcopo exemptis, ita ſimiliter etiam & dare poſſit Epiſcopus Religioſis ſibi ſubditis, & ab ipſo Epiſcopo non exemptis, quia, ſicuti *ſect. præcedenti* dicebam, Epiſcopus reſpecto talium Religioſorum non exemptorum eſt verus Superior, & ſe habet, tanquam Prouincialis; Angelus *verbo Religioſus n. 34.* Speculator *tit. de diſpenſat. §. nunc n. 3. verſ. 20.* Innocent. *in cap. finali de renunciat n. 1.* Abbas *ibidem n. 1.* Io. Andreas *n. 7.* Tabiena *verbo Religio q. 23. n. 24.* & alij communiter, quos ſequitur Leſſius *de Iuſt. & Iur. lib. 2. cap. 41. dubit. 13. n. 103.*

8 Aduerte 3. quod Generalis, Prouincialis, & Epiſcopus ita poſſint prædictam licentiam dare, vt tamen neceſſario requiratur conſenſus Conuentus, ſeu Capitoli, Roſella verbo Abbas *n. 4.* Syluester *verbo Religio 4. q. 2.* Nauarrus *conſil. 56. de Regular. n. 3.* & alij, quos ſequitur Leſſius *loco ſupra cit. n. 103.* quamuis contrarium non improbabiliter teneant Oſtienſis *in cap. finali de renunciat. n. 3.* Antonius *ibidem n. 13. & Addent. ad Abbatem in cap Non eſt de Regular. litt. C. circa finem, quatenus aiunt*, id non eſſe ſimpliciter neceſſarium, ſed ſolummo lo quid tutius, ſed de hac re vide, quæ dicebam *ſupra ſect. præcedenti num. 5.*

9 Aduerte 4. quod cum Pontifex concedit alicui Religioſo facultatem tranſeundi ad Religionem laxiorem, non requiratur (quidquid in contrarium dixerint Nauarrus *conſil. 61. circa finem de Regularib.* Gratiani *cap. 434. n. 20. & alij*) quod expreſſè deroget decreto Tridentini Concilij paulo prius citato, quia Concilium ibi loquitur caſu, quo quis tranſire poſſit virtute facultatis conceſſæ, ſed Pontifex non dat hanc poteſtatem virtute facultatis ſibi conceſſæ, ſed ex propria ſua facultate, quæ ex ſe ipſimet competit; ergo, cum Pontifici non conueniant verba Concilij, neque etiam Pontifici conuenire debet diſpoſitio eiuſdem Concilij, *l. ſemper in ciuitate §. id eſt ff. de Iure immunitatis.* & tradit Bartol. *in l. 1. §. ait. Prætor ff. ne quid in flumen public.* quem cum Franciſco Becio *conſil. 54. n. 9.* ſequuntur communiter Doctores.

COROLLARIA.

SVMMARIVM.

1 *Tranſitus ad minus ſtrictam, ſeu laxiorem Religionem, non ſolum eſt prohibitus Religioſis, ſed etiamſi cauſa rationabilis non ſubſiſtat, non poteſt ſaltem quoad forum interius concedi ab ipſo Papa; quia talis tranſitus eſt commutatio voti de meliori bono in minus bonum.*

2 *Papa poteſt Ius naturale, vel diuinum interpretari; & ſi cauſa rationabilis ſubſiſtat, in quocumque voto diſpenſare.*

3 *Prælati Papa inferiores, ſtante legitima cauſa, probabile eſt, quod poſſint concedere licentiam tranſeundi de vna ad aliam Religionem etiam laxiorem.*

4 *Prælati Papa inferiores, ad quos ex probabili ſententia Doctorum, ſpectat etiam hanc facultatem concedere, ſunt Epiſcopi reſpectu Regularium non exemptorum: Reſpectu vero exemptorum ſunt Prælati ſuperiores Religionum ſcilicet Generales, vel ad ſummum etiam Prouinciales.*

5 *Tranſitum concedendi ad laxiorem cauſa legitima arbitrio prudentis viri diſpenſantis relinquitur: ſunt autem cauſæ legitimæ infirma corporis valetudo, vel fragilis corporis natura, magna neceſſitas Parentum, vtilitas Religionis, ad quam tranſit, & onus Religionis, a qua, inimicitia, infamia, &c.*

6 *Opinio, quod Prælati inferiores poſſint diſpenſare cum Religioſo in tranſitu etiam ad laxiorem, eſt tantum practicabilis pro foro interno, non externo.*

Ex dictis igitur tranſire ad minus ſtrictam, ſeu laxiorem Religionem non ſolum eſt prohibitum Religioſis (vti patet ex iuribus adductis ſupra ſect. 52.) ſed etiam, ſi cauſa rationabilis non ſubſiſtat, non poteſt (ſaltem quoad forum interius) concedi etiam ab ipſo Papa; quia talis tranſitus eſt commutatio voti de meliori bono in minus bonum: quod (cum ſit contra Ius diuinum, & naturale) inualide, ſi cauſa rationabilis non ſubſiſtat, fit etiam ab ipſo Papa, ſi cauſa tamen rationabilis ſubſiſtat, diſputare poteſt non ſolum Papa, ſed ex probabili diſpenſare poſſunt etiam Prælati Papa inferiores. 1

Et quidem quoad Papam patet; quia Papa poteſt Ius naturale, vel diuinum interpretari, & ſi cauſa rationabilis ſubſiſtat, in quocumque voto diſpenſare. 2

Quoad alios autem Prælatos Papa inferiores probatur, quia ex nullo Iure conſtat, quod talis diſpenſatio ſit reſeruata Papæ; ſiquidem Tridentinum Concilium (quando *ſect. 25. de Regularibus cap. 19.* decernit, quod nemo Religioſus cuiuſcumque facultatis vigore transferatur ad laxiorem Religionem) loquitur de facultate obtenta ſine legitima cauſa; & ſimiliter, (quando *extrauagans viam ambitioſæ de Regularibus.* prohibet, ne mendicantes tranſeant ad aliam Religionem, præter Carthuſianam) intelligitur etiam de tranſeuntibus ſine legitima cauſa, vel diſpenſatione; cum igitur ex alio capite Authoritas concedendi talem facultatem ſit fere neceſſaria ad bonum regimen Religionis, & perfectam ſubiectionem inferiorum ad ſuperiores, ſatis probabile eſt quod poſſint dictam facultatem concedere etiam alij Prælati Papa inferiores. 3

Prælati autem Papa inferiores, ad quos ex probabili ſententia Doctorum ſpectat etiam hanc facultatem concedere, ſunt reſpectu Regularium non exemptorum Epiſcopi, reſpectu vero exemptorum, ſunt Prælati Superiores Religionum ſcilicet generales, vel 4

ad

ad ſummum etiam Prouinciales, non item Prælati immediati Locorum, Conuentuum, Domuum, ſeu Monaſteriorum propter rationem, quam adducebam *ſectione præcedenti.*

5 Cauſæ legitimæ concedendi tranſitum ad Religionem laxiorem (cum nihil circa hoc aliquo iure præſcriptum ſit) arbitrio prudentis viri diſpenſantis relinquuntur; magis tamen generales cauſæ ſolent eſſe, ſi (vti dicebam) ſit infirma valetudo, vel fragilis corporis natura, quæ Religionis ſtrictioris auſteritatem ferre non poſſit; Azor. *cit. lib.* 12. *cap.* 14. Item ſi ſit magna neceſſitas Parentum, quibus Religioſus ſubuenire non poſſit in Religione, de qua tranſit; poſſit autem in Religione, ad quam tranſit; Rodriguez *citat. quæſt.* 52. *artic.* 9. Item, ſi Religioſus ſit vtilis in Religione, ad quam tranſit, ſit autem inutilis, vel oneroſus in religione, de qua tranſit; Suarez *citato tractat.* 8. *lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 21. Item, ſi religioſus iniuſtè vexetur, male tractetur, vel odio habeatur in religione, de qua tranſit; Azorius, & Rodriguez *vbi ſupra.* Item, ſi ſit in religione, de qua tranſit, infamatus de aliquo delicto, vt propterea neceſſario magnum pudorem, & magnam triſtitiam ſemper ibi patiatur; Doctores, quos ſequitur Diana *citat. Tractatu ſecundo, de dubiis Regular. reſolutioni.* 41.

Aduerte tamen hic, quod ex declaratione ſac. Congregationis (quam referont Quaranta *in ſumma Bullar. verb. Monaſterium verſ. quoad tranſitus*, & Barboſa *in collecta. Bullar. verb. clauſtrales*, religioſis clauſtralibus non licet tranſire ad non clauſtrales, quales ſunt militares, & Hoſpitalarij, per licentias, quæ conceduntur clauſtralibus ingrediendi quacumque religionem.

6 Aduerte 2. quod, licet probabilis ſit opinio, poſſe Prælatos Pontifice inferiores, ſcilicet religionum Prælatos ſupremos, ex legitima cauſa diſpenſare cum ſuis ſubditis, quod tranſeant ad religionem, etiam laxiorem, nihilominos probabilitas huius opinionis ſolum videtur practicabilis pro foro interno, idque cum certa, & indubitata cauſa talis diſpenſationis exiſtit) non autem pro foro externo; idque propter Decretum Concilij Tridentini ſupra adductum, & propter alia, quæ adducit Pegrin. *tom.* 1. *de ſubdito* §. *dixi*, & §. *caterum*, ita vt pro foro externo ſemper ſit conſulenda ſedes Apoſtolica, prout laudabiliter conſulitur etiam, quando tranſitus eſt ad Religionem ſtrictiorem. Doctores, quos ſequitur Eraſmus Cocher. *de iuriſdiction. ordinarij in exempt. par.* 4. *q.* 12. *circa finem.*

SECTIO LX.

Quidnam (cum in Iure conceditur, quod Religioſus tranſire poſſit ad Religionem perfectiorem) intelligatur nomine Religionis perfectioris?

SVMMARIVM.

1 *Religionis perfectioris nomine non intelligitur ea Religio, quæ in ſe eſt perfectior, & fructuoſior; ſed quæ in ſe eſt arctior, aſperior, & durior. Quod probatur auctoritate, & ratione à poſteriori; quia in omnibus Religionibus excipitur, quod Religioſus, qui non poteſt tranſire ad aliam Religionem, poſſit tamen tranſire ad Carthuſianam.*

2 *Tranſitus ad aliam Religionem ideo conceditur, vt ſalus Religioſi, qui tranſit in ſtatu magis tuto collocetur.*

3 *Canonici Regulares, licet Religio Monachorum ſit magis arcta, non tamen poſſunt tranſire ad illam, ſi tranſeant ex leuitate, temeritate, odio, vel aliqua alia animi perturbatione. Secus autem, ſi bono zelo, & deſiderio, ſeu ſtudio.*

4 *Religio, abſolutè loquendo, aliud eſt, quod ſit perfectior, aliud verò, quod ſit arctior, vel aſperior; quia Religionis perfectio ſumitur à meliori, & perfectiori fine.*

5 *Religio quænam ſit arctior, vel aſperior, penſandum eſt ex præſenti modo viuendi: Quapropter ſi aliqua Religio ex primæua ſua Inſtitutione ſit valdè aſpera ſi poſtea ſit collapſa, non poteſt quis licitè ad illam tranſire.*

6 *Item non tantum eſt aſpicienda externa corporis aſperitas, vel votorum multitudo, ſed etiam alia vitæ ratio, verbi gratia, exacta paupertas, ſtricta propriæ voluntatis abnegatio.*

Reſpondetur, quod non intelligatur ea Religio, quæ in ſe eſt perfectior, & fructuoſior, ſeu habet perfectiorem, & fructuoſiorem finem, & media proportionata ad talem finem, ſed quæ in ſe, ſeu quoad obſeruantias exteriores eſt arctior, aſperior, & durior, 1
Abb. *in cap. ſane de Regularib. in fine.* Henricus *ibidem n.* 16. Antonius *n.* 7. Angelus *verbo Religioſus n.* 34. Leſſius *de Iuſt. & Iure cap.* 41. *dubit.* 13. *n.* 106. Sanchez *lib.* 6. *moral. cap.* 7. *num.* 21. Azor. *tom.* 1. *Inſtit. moral. lib.* 12. *cap.* 14. *q.* 2. Fagundez *libr.* 8. *cap.* 5. *num.* 6. Tamburin. *de iur. Abbat. tom.* 3. *diſp.* 7. *quæſt.* 1. *num.* 18. Bonacina *de clauſ. q.* 1. *punct.* 9. §. 3. *diff.* 3. *num.* 2. Bordon. *reſol.* 29. *num.* 21. & alij, quos ſequitur Ricciullus *lib.* 8. *cap.* 6. Quamuis contrarium non improbabiliter teneant præter S. Thomam 2. 2. *quæſt.* 189. *art.* 8. Paludanus *in* 4. *diſtinct.* 38. *q.* 2. *n.* 17. & *q.* 3. *art.* 1. *n.* 11. Syluester *verbo Religio* 4. *q.* 1. *notabil* 3. & *q.* 3. *circa finem.* Tabiena *eodem verbo q.* 23. *n.* 24. Nauarrus *comment.* 4. *de Regular. n.* 2. & S. Antoninus 3. *par. tit.* 16. *cap.* 4. *in principio*, & Suarez 4. *de Relig. lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 10. eo quod tota ratio, quare tranſitus iſte liceat ex natura rei, & Iure Eccleſiaſtico, eſt propter maiorem gloriam Dei, & maiorem perfectionem Religioſi, qui tranſit, quod maximè reperitur in Religione; quæ habet perfectiorem finem, & media proportionata ad talem finem: vnde tranſire de Religione perfectiori ad Religionem arctiorem non eſt aſcendere, ſed deſcendere; & commutare votum de actu virtutis perfectioris in actum virtutis ſtrictioris non eſt licitum.

At Reſponſio noſtra.

Probatur primo Auctoritate *ex cap.* 1. 26. *q.* 4. vbi: [Virgines ſacræ, ſi pro lucro animæ ſuæ propter diſtrictiorem vitam ad aliud Monaſterium pergere diſpoſuerint, Synodus concedit;] & *ex cap. licet de Regularib.* Ibi: [arctioris vitæ prætextu:] & paulò pòſt ibi: *vt apud eos vitam duceret arctiorem.*

Secundò probatur ratione à poſteriori; quia in omnibus Religionibus excipitur, quod Religioſus, qui non poteſt tranſire ad aliam Religionem, poſſit tamen tranſire ad Carthuſianam; & tamen hæc in ſententia multorum non eſt alijs perfectior, ſed propter ſilentium, & arctiſſimam clauſuram aſperior, arctior, & durior: ergo ſignum eſt, quod (cum in Iure conceditur huiuſmodi tranſitus) non habeatur ratio ad maiorem perfectionem, ſed ad maiorem aſperitatem Religionis.

Tertiò probatur ratione à priori; quia ideo tranſitus ad aliam Religionem concedi videtur, vt ſalus Religioſi, qui tranſit, in ſtatu magis tuto collocetur: At 2
in ſtatu magis tuto collocatur ſalus Religioſi, qui tranſit, ſi amplectatur Religionem arctiorem vel duriorem, quam ſi retineat Religionem per ordinem ad finem, & ſalutem animarum perfectiorem, & fructuoſiorem (cum non leue periculum ſubeat, qui aliorum curam ſuſcipit) ergo, &c. quod aduertant præcipuè Religioſi, ſi cum ſint Religioſi: Epiſcopatum ambitiosè deſiderent, & procurent.

Obiicies: Religio Monachorum eſt arctior Religione Canonicorum Regularium, *cap. quod Dei timore de ſtat. Mon.ch.* & tamen Canonici Regulares tranſire non poſſunt ad Religionem Monachorum, *cap.* 2. 19. *q.* 3. (cum Religio Canonicorum Regularium ſit perfectior, vtpotè ordinata ad finem altiorem, ſcilicet ad ſalutem Animarum prædicationibus, lectionibus, aliiſque mediis huic fini quamplurimum accommodatis incumbendo, penes quem finem potiſſimum attenditur Religionis perfectio; S. Thomas 2. 2. *q.* 188. *art.* 6. S. Antoninus 3. *par. tit.* 16. *cap.* 4. §. 4. & alij paſſim): ergo (cum in iure conceditur, quod quis tranſire poſſit ad Religionem perfectiorem) nomine Religionis perfectioris, non intelligitur Religio, quæ eſt aſperior quo ad obſeruantias exteriores, ſed quæ eſt in ordine ad ſuum finem perfectior, & fructuoſior, ſeu habet perfectiorem, & fructuoſiorem finem, & media proportionata ad talem finem.

Reſpondetur: concedo priorem partem Antecedentis; At cum Gloſſa *in cap. licet de Regularib. verb. licentia*, diſtinguo poſteriorem partem eiuſdem Antecedentis (ſcilicet, *& tamen Canonici Regulares tranſire non poſſunt ad Religionem Monachorum*) ſi tranſeant ex leuitate, temeritate, odio, vel aliqua alia animi perturbatione, concedo: ſi tranſeant ex bono zelo, & deſiderio, ſeu ſtudio vitæ perfectioris, nego.

Aduerte tamen, quod (licet hîc nomine Religionis perfectioris intelligatur, Religio arctior, vel aſperior) abſolutè tamen loquendo, aliud eſt, quod Religio ſit perfectior aliud vero, quod Religio ſit arctior, vel aſperior; quia Religionis perfectio ſumitur à meliori, & perfectiori fine, vitæ ſcilicet contemplatiuæ, vel actiuæ, per virtutum perfectiorum exercitium. At Religionis ſtrictio, vel aſperitas ſumitur ab arctioribus, & aſperioribus vitæ, & corporis actionibus (vt à maiori ieiunio, ſilentio, clauſura, ciliciis, &c.) quæ in ipſa Religione exercentur. Vnde contingere poteſt; vt vna Religio ſit arctior, vel aſperior, altera vero (licet ſit minus ſtricta, vel aſpera) ſit perfectior, eo quod habeat meliorem, & perfectiorem finem per virtutum perfectiorum exercitium, vti dicebam; Doctores, quos ſequitur Portell. *vbi ſupra n.* 1.

Aduerte 2. quod ad iudicandum, quænam Religio ſit arctior, vel aſperior, ſpectari debet modus viuendi præſens; quapropter, ſi aliqua Religio ex primitiua ſua Inſtitutione ſit valdè aſpera, poſtea vero ſit collapſa, non poterit licitè quis ad illam tranſire; ſi Religio, ex qua tranſire, cupit, nunc de præſenti ſit reformatior, vel obſeruantior, & propterea forſan auſterior, quam illa; quia tunc tranſeundo ad illam non conſequitur finem ſuum, vt ſcilicet degat ibi vitam perfectiorem, quam degere deſiderat. Abbas *in dicto cap. licet n.* 7. Felinus *in cap. Ad noſtram de Appellat. n.* 6. Io. Andreas *in cap. ſane de Regularib. n.* 1. Ancharanus *ibidem n.* 2. Bellamera *in cap.* 2. 19. *q.* 3. *in principio*, Maior *in* 4. *diſt.* 38. *q.* 19. *punct.* 2. Syluester *verbo Religio* 4. *q.* 2. *&* 6. Leſſius *de Iuſt. lib.* 2. *cap.* 41. *dubit.* 13. Azor. *lib.* 12. *Inſt. Moral. cap.* 14. *quæſt.* 3. *&* 8. Rodericus *tom.* 3. *quæſt. regul. q.* 52. *art.* 5. Sanch. *lib.* 6. *moral. cap.* 7. *n.* 24. Bonacina *de clauſur. q.* 1. *punct.* 9. §. 3. *diff.* 3. *n.* 3. Peyrin. *tom.* 1. *de ſubdito q.* 1. *cap.* 24. §. *nota tamen*, Bordonus *reſol.* 29. *n.* 15. & Conſtat *ex dicto cap. ſanè.*

Aduerte 3. quod in iudicando, quæ Religio ſit arctior, vel aſperior, non ſolum inſpici debet externa corporis aſperitas, vel votorum multitudo, ſed etiam alia vitæ ratio, vt v. g. exacta paupertas, ſtricta propriæ voluntatis abnegatio, &c. quia hæc corporis aſperitatem quamplurimum ſuperant. Hinc meritò Summi Pontifices aliquando interdixerunt quibuſdam Religionibus, nè Fratres Minores, vel alios ſtrictioris Regulæ prætextu quarti voti, quod ipſæ habeant, reciperent; Sanch. & Bonac. *in locis ſup. cit.* Hinc etiam ceſſare videntur opiniones aliquorum Doctorum, qui propterea ſolùm putant, aliquas Religiones eſſe ſtrictiores, & propterea; ſolùm contendunt, poſſe ad eas tranſire quoſcumque Religioſos (etiam Carthuſianos) eo quod ſcilicet in eis ſit aliquod quartum votum.

SECTIO LXI.

Quonam de Iure competat Religioſo facultas tranſeundi ad aliam Religionem perfectiorem?

SVMMARIVM.

1 *Religioſo competit ſecundùm aliquos facultas tranſeundi ad Religionem perfectiorem de Iure Canonico; At probabilius eſt, quod competat de Iure naturali, & diuino.*

2 *Pius V. in ſua conſtitutione non reuocauit huiuſmodi facultatem; quia non loquitur de his Religioſis, qui tranſeunt ad aliam Religionem non petita licentia, ſed de iis, qui petunt eam.*

3 *Pontifex poteſt alicui Religioni concedere, ne quis ex illa tranſire queat ſinè licentia obtenta ad aliam Religionē auſteriorem, & perfectiorem iuſta de cauſa, nè ſcilicet inter Religiones oriantur ſcādala, &c.*

4 *Pontifex ordinariè quotieſcumque alicui Religioni concedit nè ex illa transferri poſſit ad aliā Religionem auſteriorem, & perfectiorem, mens ipſius cenſenda eſt, ne talis tranſitus fiat temerè, & leuiter.*

1 REſpondetur, quod (quamuis Sayrus *in claui Regia lib* 6. *c.* 10. *n.* 9. & Azor. *tom.* 1. *Inſtit. moral. lib.* 12. *c.* 17. *q.* 18. putent, competere de Iure Canonico) Probabilius tamen ſit, competere non ſolum de Iure Canonico *ex c. licet, c. ſtatutum c. mandatum* 19. *q.* 3. *c. non eſt, cap. ſane, & c. ſignificatum*, ſed etiam de Iure naturali, & diuino; quia ipſummet Ius naturale, & diuinum dictat, quod quilibet tendat de virtute in virtutē, & ad perfectiora; & docet præter alios Cajet. 2. 2. *q.* 88. *art* 12. *verſ. ad huius euidentiam.* Suar. *tom.* 4. *de Relig. lib.* 3. *cap.* 8. & Sanchez *lib.* 6. *moral. cap.* 7. *num.* 2. *&* 3.

2 Quapropter dicendum, quod talem facultatem non reuocauerit Pius V. in ſua conſtitutione (quæ incipit: *quæcumque ſacrarum*) quatenus ibi præcipit, nè vlla Religio recipiat, neuè retineat Religioſos alterius Religionis, ſed eos remittat ad propria Inſtituta.

Reſpondetur enim, quod prædicta conſtitutio loquatur de iis Religioſis, qui tranſeunt ad aliam Religionē, non petita licentia (ſicuti putant nonnulli, quos ſequitur Roder. *tom.* 3. *qu. Regul. q.* 52 *art.* 8.) vel quod loquatur de iis Religioſis, qui tranſeunt vigore Priuilegiorum aliquibus Religionibus conceſſorum (quæ omnia prædicta conſtitutio irritat) non autem de iis, qui tranſeunt vigore Iuris communis conceſſi *in d. cap. licet de Regul.* quin & etiam vigore Iuris naturalis, & diuini (ſicuti præter alios putat Nauarr. *conſ.* 88. *de Regul. n.* 1. & Soar. *tom.* 4. *de Relig. lib.* 3. *c.* 12.) Vt omittam, nonullos (quos ſequitur idem Roder. *in ſumma tom.* 2. *cap.* 7. *num.* 7.) putare, quod prædicta conſtitutio non ſit vſu recepta.

3 Aduerte tamen, quod Pontifex poſſit alicui Religioni concedere, nequis ex illa tranſire queat ſine licentia obtenta ad aliam Religionem auſteriorem, & perfectiorem iuſta de cauſa; Nè ſcilicet inter Religiones exoriantur ſcandala, perturbationes, vel lites, &c. Et nè Religio patiatur detrimentum ex iactura Religioſi, quem ſuis ſumptibus in ſtudiis, & virtutibus enutriuit, vt præter alios adnotauit Corduba *in Regulam S. Franciſci cap.* 2. *qu.* 17. *punct.* 4. & vti de facto iam conceſſit Paulus V. Anno 1610. die 3. Aprilis Religioni Carmelitarum diſcalceatorum, ne quis ſcilicet ſub excommunicatione ipſo facto incurrenda de tali Religione tranſire poſſit, etiam ad Religionem Carthuſianam, niſi petita, & obtenta licentia à ſuperioribus.

Quamuis

4 Quamuis ordinariè Pontifex, quotieſcumque alicui Religioni concedit, nè ex illa tranſitus fieri poſſit ad aliam Religionem auſteriorem, & perfectiorem, Mens Pontificis cenſenda ſit, ne talis tranſitus fiat leuiter, & temerè; ſecùs, ſi fiat ex bono zelo, & ſtudio maioris perfectionis (ſicuti adnotarunt Io. Andreas *in dicto cap. licet de regularib. n.* 2. & Antonius *ibidem n.* 3. & videri poterunt etiam Sanchez *lib. 6. moral. cap. 7. num.* 10. Vechius *in prax. nouit. diſp.* 15. *dub.* 3. & Barboſa *de iure Eccleſ. lib. 1. cap. 42. num.* 51.) cum non videatur velle Pontifex abſque cauſa impedire impulſum Spiritus ſancti excitantis Religioſum ad perfectiora. Vide quæ dicebam *ſect.* 52. & quæ dicam *ſect. ſequenti in fine. Quapropter cit. ſect.* 52. dicebam etiam, quod Prælatus in tali caſu, ſi deneget ſubdito licentiam, peccet mortaliter, & citabam præter alios, Vechium *in praxi nouit diſp.* 15. *dub.* 2. & Barboſam de *iur. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 42. *num.* 69. *& ſeqq.*

SECTIO LXII.

An quis Religioſus tranſire poſſit ex aliquo ordine Mendicantium ad quemcumque alium ordinem?

SVMMARIVM.

1 *Nullus Religioſus tranſire poteſt ex aliquo ordine mendicantium ad quemcumque alium ordinem, præterquam ad Carthuſianum ſub pœna excommunicationis ipſo iure lata Pontifici reſeruata.*

2 *Ordines Mendicantium ſunt quatuor, ſcilicet ſancti Auguſtini ſancti Dominici, ſancti Franciſci, & Carmelitarum.*

3 *Poteſt quis tranſire ab ordine Carthuſiano ad ordinem ſancti Dominici, & ad ordinem ſancti Franciſci, & ſecundum alios ad quemcumque ordinem Mendicantium; At hæc ſententia non probatur, cum nullo in iure fundetur.*

4 *Quiſpiam ſecundùm Syluestrum & ſanctum Antoninum non poteſt ab ordine Prædicatorum tranſire ad alium ordinem ſicut ſecundum S. Bonauenturam neque ab ordine Minorum poteſt tranſire ad alium ordinem poſſe alios autem Religioſos tranſire ad ordinem Minorum.*

5 *Sententia iſtorum Auctorum non probatur. & cur?*

6 *Ciſtercienſibus Monachis indulſit Eugenius. IV. quod, nemo ex ipſorum Religione tranſire poſſit ad aliam, præterquam ad Carthuſianam.*

7 *Clericis regularibus Miniſtrantibus infirmis conceſſit Paulus quintus, quod tranſire non poſſint ad Carthuſianos abſquè licentia ſedis Apoſtolicæ.*

8 *Carmelitis diſcalceatis conceſſit Paulus V. vt nemo ex illo ordine tranſire poſſit etiam ad ordinem Carthuſianum, non obtenta a ſuperioribus licentia ſub pœna excommunicationis.*

9 *Priuilegium huiuſmodi conceſſerunt prius Innocentius VIII. Martinus V. & alij ſumm. Pontifices ordini S. Hieronymi Hiſpaniarum; Benedictus XI. Cælestinis Sixtus IV. Canonicis Regularibus: Paulus III. & Gregorius XIII Societati Ieſu: Item Clericis ſancti Pauli Decollati: Sixtus V. Somaſchis.*

1 Reſpondetur negatiuè: Quia *in extrauag. viam de regular. & in regula* 23. *Cancellariæ* expreſſè prohibetur, ne fiat tranſitus ex vllo ordine Mendicantium ad quemcumquè alium ordinem, præterquam ad Carthuſianum; Vbi & excommunicetur excommunicatione ipſo iure lata, & reſeruata Pontifici & ipſe Religioſus, qui tranſit, & etiam Religioſi, qui illum recipiunt. Benedictus XII. etiam in Bulla anno 1335. edita (quæ incipit: *Regularem vitam*) prohibet ne fratres Mendicantes tranſeant ad Monachos nigros, & Ciſtercienſes. Videantur Miranda *in manual. tom.* 1. *q.* 31. *art.* 7. Suarez *tom.* 2. *de Religion. tract. de voto lib.* 3. *cap.* 6. *n.* 24. *& tom* 5. *in* 3. *par. diſput.* 22. *ſect.* 5. *n.* 17. Sanchez *lib. 6. moral. cap. 7. n.* 28. *& ſeqq.* & Bonacina *de clauſur. q.* 2. *punct.* 9. §. 5. *difficult.* 2. Vide etiam, quæ dicam *infra ſect.* 65. *petitione* 12.

Aduerte tamen hic, quod (vt habetur *in cap. unico § ſanè de regularib.*) ordines Mendicantium ſint quatuor, ſcilicet ſancti Auguſtini, ſancti Dominici, ſancti Franciſci, & Carmelitarum, quibus poſteà additi ſunt ordines ſancti Franciſci de Paula, & Societatis Ieſu. 2

Aduerte 2. quod Syluester *verbo Religio* 4. *q* 6. & S. Antoninus 3. *par. tit.* 16. *cap.* 4. §. 4 putent, poſſe quempiam tranſire ab ordine Carthuſiano ad ordinem Sancti Dominici (vbi perfectè illius ordinis regulæ obſeruantur (& quod Corduba in expoſitionem regulæ Minorum *cap.* 2. *q.* 17. *punct.* 1. & alij putent, poſſe ſimiliter quempiam tranſire ab ordine Carthuſiano ad ordinem ſancti Franciſci; Et quod Nauarrus *conſil.* 68. *de regular. in fine*, Rodericus *in ſumma tom.* 2. *cap.* 6. *n.* 9. & Leſſius *de iuſt. & iur. lib.* 2. *cap.* 41. *dubit.* 13. *n.* 100 putent, poſſe ſimiliter quempiam tranſire ab ordine Carthuſiano ad quemcumque ordinem Mendicantium, ſi id fiat ſine ſcandalo, & litibus. 3

At hæc iſtorum Authorum ſententia minùs mihi probatur; quia nulli Canonum authoritate nititur; cum nullibi habeatur, ab ordine Carthuſiano tranſiri poſſe ad alium ordinem: Quinimmò potius habeatur oppoſitum; vt *dicto Extrauag. viam de regular.* vbi expreſsè Religioſis omnibus conceditur tranſitus ad ordinem Carthuſianum.

Aduerte 3. quod Syluester, & S. Antoninus *in locis ſuprà citatis* putent etiam non poſſe quempiam ab ordine Prædicatorum tranſire ad alium ordinem (ſicut & S. Bonauentura *in expoſitione regulæ Minorum cap.* 2. *q.* 12. *&* 13. *in primo tomo*, & Corduba *vbi ſuprà* putant, non poſſe ſimiliter quempiam ab ordine Minorum tranſire ſimiliter ad alium ordinem, poſſe autem alios Religioſos ad ordinem Minorum. 4

At hæc iſtorum Authorum ſententia minùs etiam mihi probatur propter eandem iam dictam rationem. 5

Aduerte 4. quod Eugenius IV. in Bulla anno 1439. edita (quæ incipit: *Regularem vitam*) conceſſerit Monachis Ciſtercienſibus, quod nemo ex ipſorum Religione tranſire poſſet ad aliam, præterquam ad Carthuſianam; *Compend. Bullar.* 1. *tomo fol.* 59. quod idem etiam conceſſerunt Pius IV. & Pius V. Societati Ieſu: *Compend. priuileg. eiuſdem Societatis Ieſu verb Apoſtata* §. 4. & Suarez *tom.* 5. *in* 3. *par. diſput.* 22. *ſect.* 5. *n.* 19. [Quin & Paulus V. in Bulla Anno 1606. (quæ incipit *Romanum decet* 3. *tomo Bullar. inter Bullas Pauli V. n.* 29) conceſſit Clericis regularibus (qui miniſtrant infirmis) quod tranſire non poſſint, etiam ad Carthuſianos, abſque licentia Sedis Apoſtolicæ. Videantur Miranda *in Manual. tom.* 1. *q.* 31. *art.* 6. Suarez *tom.* 2. *de Religion. tract. de voto lib.* 3. *cap.* 6. *n.* 24. *& tom.* 5. *in* 3. *par. cit. diſput.* 22. *ſect.* 5. *n.* 17. *& ſeqq.* Sanchez *lib. 6. moral. cap.* 7. *n.* 28. *& ſeqq.* & Bonacina *de clauſur. q.* 2. *punct.* 9. §. 5. *difficult.* 2. 6 7

Aduerte 5. quod Paulus V. an. 1610. die 3. Aprilis conceſſerit etiam (vti dicebam ſuprà ſect. 61.) Carmelitis diſcalceatis, vt nemo ex ipſorum ordine tranſire poſſet, ad ordinem Carthuſianum, ſine licentia obtenta à Superioribus, ſub pœna excommunicationis ipſo facto incurrendæ. 8

Simile priuilegium conceſſerant priùs Innocentius VIII. Martinus V. & alij ſummi Pontifices ordini ſancti Hieronymi Hiſpaniarum (vt *in compendio prædicti ordinis titulo tranſeuntes ad aliam Religionem* §. 1. 5. *& ſeqq.* & dictum Priuilegium confirmatum fuit à Gregorio XIII. ſicuti refert Capucinus *in ſuis annotationibus in compendio Minorum titulo* 9

Apoſtata, ab ordine circà finem) & Benedictus XI. Cœleſtinis (*vt in tomo tertio, in Appendice Bullarij Bulla ſecunda*, quæ iocipit: *Religioſam vitam, &c.* §. 13. *fol.* 14.) & Sixtus I V. Canonicis Regularibus, (vt *in tomo* 1. *Bulla* 10. qoæ incipit *Dum ad vniuerſos* §. 31. *fol.* 347.) & Paulos III. Societati Ieſu (vt *in tom.* 1. *Bulla* 48. quæ incipit *licet debitum, &c.* §. 11. *fol.* 687.) & Gregorius X III. eidem Societati (vt *in tom.* 2. *Bulla* 77. in eius extenſione, quæ incipit *cum alias, &c. fol.* 461.) & eidem Gregorius XIII. clericis Sancti Pauli decollati (vt *in Bulla* 48. quæ incipit: *In ſpecula, &c. fol.* 418. & Sixtus V. Summaſchis (vt *in tom.* 2. *Bulla prima*, quæ incipit *Æquum reputamimus, &c.* §. 3. *fol.* 490.) vt ſcilicet nullos Profeſſus ex eis, quas dicebam, religionibus tranſire poſſit ad alium quemcumque ordinem, quamuis ſtrictiorem, etiam Carthuſianorum, bona licèt intentione ductos, ſeu motus, prætextu quorumcumque Priuilegiorum dictis ordinibus conceſſorum, & quarumcumque literarum Apoſtolicarum, quaſcumque clauſulas, etiam derogatorias in ſe continentium, quibuſcumque alicuius ex eiſdem, qoas dicebam religionibus Profeſſis in poſterum cedendarum, niſi in literis ipſis expreſſus conſenſus Generalis acceſſerit, & niſi de licentia eiuſdem Generalis petita, & obtenta; Alioquin tam recipientes, quàm recepti excommunicationis ſententiam (qua non niſi à Romano Pontifice, vel à dicto Generali, præterquàm in articulo mortis conſtituti, abſolui poſſunt) eo ipſo incurrunt; Vide etiam *infrà ſect.* 64.

Hoc autem, ſicut & quod in Aduertendo quarto dicebam, aduerte pro noſtra, & pro omni ferè alia religione, quæ per communicationem idem Priuilegium participat, vt præter alios adnotauit Peregrinus *in compendio Priuilegiorum noſtræ Religionis, Titulo tranſire* §. 1.

Quomodò autem intelligenda ſint hæc, & ſimilia Priuilegia prohibentia talem tranſitum, & an his priuilegiis non obſtantibus permitti poſſit prædictus tranſitus, videantor, quæ dicebam *ſuprà ſectione præcedenti*, & quæ dicam *infrà ſectione* 65. *Corollar.* 7. & 8. Videantur etiam Sanchez *lib.* 6. *moral. cap.* 7. *num.* 10. Vecchios *in Praxi nouit. diſput.* 15. *dubit.* 3. & Barboſa *de Iure Eccleſ. libro primo, capite quadrageſimo ſecundo, numero quinquageſimo-primo.*

SECTIO LXIII.

An etiam Monialis tranſire poſſit de vna Religione in aliam ſtrictiorem?

SVMMARIVM.

1 *Monialis etiam tranſire poteſt de vna Religione ad aliam ſtrictiorem, contra nonnullos; quia nullo Iure conſtat id Monialibus eſſe tunc temporis detractum, ſeu interdictum; Adeò quod iuſta cauſa intercedente poteſt tranſire etiam ad laxiorem.*

2 *Pius V. in conſtitutione, quæ incipit:* decori, *prohibet, ne Moniales egrediantur è Monaſterio ſine conſenſu Superioris, & non niſi in caſu Incendij, vel morbi leproſi; At non ideò prohibuit tranſitum ad Religionem ſtrictiorem.*

3 *Abbatiſſa non poteſt concedere Monialibus hanc licentiam; ſed Epiſcopus, vel alius Prælatus, cui Monaſterium illarum ſubſit.*

4 *Abbatiſſa in Moniales non habet poteſtatem ſpiritualem, ſed ſolùm domeſticam, & ciuilem, qualem habent matres in filios, & filias.*

5 *Tranſitus Monialis ad Monaſterium ſtrictioris diſciplinæ vt obtineatur, adiri debet Sacra Congregatio Regularium, vt concedat licentiam, pro qua requiruntur quatuor conditiones.*

6 *Monialis non poteſt tranſire ad aliud Monaſterium, niſi quatuor concurrentibus; nempè Primò, quod habeat aliud Monaſterium paratum recipere. Secundò vt perſoluat dotem. Tertiò quod non poſſit redire ad primum. Quartò quod recto tramite ducatur comitãtibus matronis honeſtis, & cõſanguineis.*

7 *Monialibus licitum eſt abſque vlla controuerſia tranſire de Monaſterio non ſeruante clauſuram, ad aliud Monaſterium ſeruans illam.*

RESpondetur affirmatiuè.

Idque non ſolùm olim (ſicuti docent S.Thom. 1
2.2.q.188. Gloſſa in *cap. vnico de ſtatu Regul. in* 6. *verbo perpetua*, Geminian. *ibid. n.* 11. Archidiac. *n.* 1. Abbas *in c. finali de ſtatu Monach. n.* 7. Franch. *in c.* 1. *de Rel. domib. n.* 2. Sylueſt. *verbo Relig.* 4. *q.* 16. *d.* 2. Soccin. *lib.* 2. *conſ.* 27. Decian. *reſponſ.* 20. n. 13. Greg. Lopez *in l.* 9. *verbo Relig. tit.* 7. *punct.* 1. & alij, quos ſequitur Carolus Tappia *c.* 9. *n.* 37. *de ſacroſanct. Eccleſ.* Quia quotieſcumque quid diſponitur de Monachis, idem cenſetur, ſi ſexus qualitas non repugnet, diſponi etiam de Monialibus, vt habetur *in cit. c. finali de ſtatu Monach. in fine, & in c. licet* §. *cum etiam de Regul.* & docent Bartol. *in l.* 1. *Cod. de Colleg. illicit. n.* 16. Decian. *vbi ſuprà.* Cardin. *in Clem.* 1. *de Regul. q.* 7. Narta *lib.* 2. *conſ.* 432. *n.* 9. *& ſeqq.* & Mandoſ. *de ſignat. Gratiæ titulo de licentiis verſ. qua verò*; Tum quia in *c.* 1. 20 *q.* 4. ſic expreſsè diſponitur in iſtis verbis: [Virgines ſacræ, ſi quo lucro Animæ ſuæ propter diſtrictiorem vitam ad aliud Monaſterium pergere diſpoſuerit, Synodus concedit.] Vbi & idipſum tradit Gloſſa verbo Virgines, communiter recepta.)

Sed etiam (quidquid in contrarium dixerint alij, quos ſequitur Azor. *tom.* 1. *Inſtit. moral. lib.* 13. *c.* 8. *qu.* 1.) nunc temporis (ſicuti docent Zerula *in Praxi p.* 1. *verb. Moniales in fine.* Nauar. *in c. ſtatuim.* 19. *q.* 3. *notabil.* 4. *n.* 48. & *conſ.* 5. *de ſtatu Monach. n.* 3. *& ſeqq.* Roder. *tom.* 3. *qu. regul. q.* 52. *art.* 6. Tappia *cit. n.* 37. & Ricciull. *lib.* 8. *c.* 5. n. 4. Et ità decisum eſt à Sac. Congregatione in vna Nannatenſi. 16. Ianuar. 1615. & in altera Redonenſi 31. Ianu. 1617. (vti refert Ricciull. *vbi ſup.* n. 4.) & meritò; quia nullo Iure conſtat, id eſſe Monialibus nunc temporis detractum, vel interdictum; adeò quod, iuſta cauſa intercedente, Moniales poſſint tranſire etiam ad laxiorem Religionem; Decian. & Ricciull. *in locis ſuprà citatis*, & ita etiã Deciſum eſſe ab eadẽ Sac. Congreg. in allegata Nannatenſi refert Ricciull. *in eodem loco citato.*

Obiicies fundamentum Aduerſariorum: Pius V. 2
in conſtitutione (quæ incipit *Decori*) prohibet, ne Moniales egrediantur è Monaſterio ſine conſenſu Superioris, & non niſi in caſu incendij, vel morbi leproſi; Ergò prædictus tranſitus Monialiũ, de vna ſcilicet Religione ad aliã ſtrictiorẽ, nõ eſt nunc tẽporis eis licitus.

Reſpondetur, Nego conſequentiam; quia Pius V. in 3
d. Conſtitutione *Decori* non voluit aliquid de nouo prohibere Monialibus quoad tranſitum de vna Religione ad aliam Religionem ſtrictiorem, nec voluit occludere etiam Spiritui ſancto excitanti Moniales ad perfectiora, ſed ſolùm voluit, ne Moniales aliis de cauſis, præter cauſam incendij, vel morbi leproſi dictam, egredi poſſint è Monaſtrio, Quapropter non voluit Monialibus prohibere, quod de Iure commoni poſitiuo, quinimò de Iure naturali, & diuino eis competit; Adeò quod ſicuti poteſt Religioſus, petita licentia, qoamuis non obtenta, tranſire ad aliam Religionem ſtrictiorem, ita & etiam poſſit ſimiliter Monialis.

Aduerte tamen, quod Monialibus hanc licentiam non poſſit concedere Abbatiſſa, ſed Epiſcopus, vel alius Prælatus, vti Monaſterium illarum ſubſit, ſic Doctores communiter, quos ſequitur Rodericos *tom.* 3. *q. regular. q.* 52. *art.* 6. quia (cum egredi è Monaſterio Monialem ſit quid magni momenti) non conuenit, quod id arbitrio mulieris committatur; Tum quia *in cap. licet de Regul. rib.* expreſsè habetur, qood in tranſitu ad aliam Religionem licentia petenda ſit à Prælato; ſed Abbatiſſa

non

non eſt propriè Prælata (ſicuti rectè adnotarunt Syl-ueſter *verbo Abbatiſſa in principio*, Armilla *ibi-*
4 *dem numero primo*, & alij paſſim ; & meritò ; Quia Abbatiſſa in Moniales non habet poteſta-tem ſpiritualem, ſed ſolum domeſticam, & ciui-lem, qualem habent matres in filios, & filias. Victoria *de poteſt. Eccleſ. q. 5. n. 4. & in ſumma vbi agit de cla-uibus n.* 325. Ledeſma 2. *par. 4. q.* 20. *art.* 4. Sotus *in 4. diſtinct.* 20. *q.* 1. *art.* 4. *col.* 7. *verſ. hinc fit.* Henri-quez *lib. 6. cap. 2. n. 5. & ſeqq.* & alij, quos ſequitur Rodericus *tom. 1. quæſt. regular. q. 12. art. 2. circà finem, & q. 15. art.* 1. ergo &c.

5 Aduerte 2. pro foro externo, quod ſæpè ſac. Con-gregatio (præſertim in quadam Nannetenſi, & Rhe-donenſi) reſponderit, in tali caſu recurrendum eſſe ad ipſammet ſac. Congregationem, quæ etiam ſimiles li-centias concedere non ſolet, niſi quatuor conditionibus exiſtentibus, quarum eſt

6 Prima, quod priuſquam Monialis egrediatur à pri-mo Monaſterio, aliud Monaſterium paratum ſit ipſam recipere, & quod beneuolas habeat receptatrices, & & quod etiam in hoc alio Monaſterio per ſecreta ſuf-fragia capitulariter recipiatur.

Secunda, quod perſoluat dotem à cæteris Monia-libus perſolui conſuetam.

Tertia, quod ipſi Moniali tranſeunti ſpes auferatur redeundi ampliùs ad primum Monaſterium.

Quarta, quod ad aliud Monaſterium, comitantibus Matronis, conſanguineis, & grauibus, tranſeat recta via abſquè diuerticulo, & ità vt nullibi pernoctetur, niſi ſolùm cauſa hoſpitij, & tunc non niſi apud honeſtas perſonas. Videantur præter alios Barboſa *in collectan. Bullar. verb. claustrales n. 45. & 46.* & Portellus *in dubijs Regular. verb. Religionis tranſitus n. 8. & 9.*

7 Aduerte 3. quod Teſte Riccinllo *vbi ſuprà n.* 6. Sa-cra Congregatio reſponderit in allegata Rhedonenſi, li-citum eſſe abſquè vlla controuerſia Monialibus tranſi-re de Monaſterio non ſeruante clauſuram ad aliud Mo-naſterium ſeruans illam ; Quodquè eadem ſacra Con-gregatio reſponderit in altera Meſſanenſi die 9. Octob. 1618. licitum etiam eſſe hunc tranſitum ad alterius Monaſterii gubernationem, ſeu inſtructionem, vel ad collapſæ diſciplinæ reſtitutionem.

An autem ibi debeat facere Nouitiatum, & Profeſ-ſionem de nouo, vide *infrà ſect. 65. corollario 6. & petitione 6.*

PETITIO.

An Monialis tranſiens de vna Religione ad aliam debeat ſecum deferre dotem.

SVMMARIVM.

1 *Monialis tranſiens de vna Religione ad aliam debet ſecum deferre dotem ; Dos etiam eſſe debet, vbi ſunt onera matrimonij, daturque pro Moniali ac-ceſſoriè ad perſonam.*

2 *Monialis ſi tranſeat de vna Religione ad aliam ſolum ex voluntate propria & Religionis, ad quam tran-ſit, ſatis probabile eſt, quod tunc non debeat ſecum deferre dotem ; quia cum Religio, de qua tranſit, non conſenſerit in tali tranſitu, non debet priuari dote iam ſemel ſibi acquiſita.*

3 *Monialis ſi tranſeat ad Monaſterium eiuſdem Reli-gionis. ſatis probabile eſt, quod non teneatur ſe-cum deferre dotem.*

4 *Dos Monialis Profeſſa tranſit ad Monaſterium ea mortua fauore Religionis, non ad hæredes. ſeu do-tantes ; Secùs dic in matrimonio carnali. Et etiam ſi Monialis mortua fuerit in Nouitiatu antè Pro-feſſionem ; quia tunc Monaſterium tenetur reſtituere dotantibus vnà cũ fructibus deductis tamen expẽſis.*

Reſpondetur affirmatiuè ; ſi tranſeat de licentia, 1
vel conſenſu Religionis, de qua tranſit.

Probatur ; quia Dos (vt habetur *in l. ſi is qui ff. de iur. dot.*) eſſe debeat, vbi ſunt onera matrimonij ; Tum quia Dos datur pro Moniali acceſſoriè ad perſonam ipſius Monialis, ſicquè ſub tacita conditione, dum il-la perſeuerauerit in Religione : Quam conditionem inuoluit etiam Dos, quæ datur viro ob matrimonium carnale ; Bald. *in nouell. de dote par. p. n.* 10. Soccin. *conſil.* 222. *n.* 3. *vol.* 2. Tappia *in auth. ingreſſi verb. ſua cap. 6 n.* 10. & alij paſſim ; Tum quia ſic deciſum videtur in vna Barchinona die 10. Aprilis anno 1615. (vt ex Barboſa refert Tamburin. *de iur. Abbatiſſ. diſput. 2. quæſit 6.*) Quatenus ibi inter conditiones neceſſa-rias pro tranſitu Monialium vna eſt, vt perſoluat do-tem à cæteris Monialibus perſolui conſuetam, ſicuti *ſu-prà* dicebam.

Dixi, [ſi tranſeat de licentia, vel conſenſu Religio- 2
nis, de qua tranſit ;] quia ſi ſolum tranſeat ex volunta-te propria, & Religionis, ad quam tranſit ſatis probabi-le eſt, quod tunc non debeat ſecum deferre dotem ; quia (cum Religio, de qua tranſit, non conſenſerit in tali tranſitu, non debet priuari dote iam ſibi ſemel acquiſi-ta ; Et cum Religio, ad quam tranſit, volens Monialem tranſeuntem admittat) ſibi tale incommodum imputa-re debet : In quo ſenſu intelligo Nauarrum, & Rodri-quez, quos ſequitur Sanchez *lib. 7. moral. cap. 32. n.* 12.

Dixi etiam, *ſi tranſeat ad aliam Religionem* ; quia ſi 3
ſolum tranſeat ad aliud Monaſterium eiuſdem Religio-nis, ſatis probabile etiam eſt ; nequè tunc requiri, quod Monialis tranſiens deferat ſecum dotem ; quia inter Mo-naſteria eiuſdem Religionis eſt maior conuenientia, & communicatio, ſicquè veluti implicita quædam con-uentio, quod ad inuicem (quotieſcumquè oportuerit, præſertim ſi ſuperioris acceſſerit voluntas, quæ omninò neceſſaria eſt pro his caſibus) talis tranſitus admittatur : Et in hoc ſenſu intelligo id, quod Barboſa *de officio, & poteſtat. Epiſcop. allegat.* 102. *n.* 26. ex Armendariz *in additionib. ad recopilat. leg Nauarr. lib. 2. tit. 18 lib. 7. de Relig. n. 100. & ſeqq.* refert deciſum de dote relin-quenda Monaſterio, de quo tranſit Monialis.

Vbi aduerte id, quod ſuprà dixi. applicari poſſe etiam ad caſum, in quo Monialis ex ſola voluntate ſummi Pontificis tranſeat de vno loco ad alium ; Ità vt ſcilicet, ſi tranſeat ad eamdem Religionem, non debeat ſecum deferre dotem ; ſecùs verò ; ſi tranſeat ad diuerſam, propter rationes, quas *ſuprà* dicebam.

Aduerte 2. (licet Dos, quæ datur pro matrimonio 4
carnali, non maneat apud virum mortua vxore, ſed tranſeat ad hæredes vxoris, Syluester *verb. Dos n.* 22. & alij paſſim) in fauorem tamen Religioſi ſtatus con-ſuetudine introductum eſſe, quod Dos, quæ datur pro Moniali remaneat apud Monaſterium ; etiam mortua Moniali ; dum modò tamen ibi Monialis Profeſſionem emiſerit ; Doctores, quos ſequitur Sanchez *lib. 7. mo-ral. cap. 9. num.* 23.

Dixi, *dummodo tamen ibi Monialis Profeſſionem emiſerit* quia ſi ibi Profeſſionem non emiſerit, ſed tempore Nouitiatus mortua fuerit, Monialis hære-dibus Dos reſtitui debet ; eaque etiam cum fructi-bus, ſi quos Monaſterium receperit, deductis indè expenſis Victus, & Veſtitus, prout declarauit Sacra Congregatio apud Armendariz *vbi ſupra n.* 30. & Barboſam *in collect. Bullar. verb. Dos.*

At de his omnibus, quæ dixi (tam quoad tranſi-tum, Nouitiatum, & Profeſſionem de nouo, quam quoad dotem Monialis) videantur præter Doctores ſupracitatos Cardinalis de Lugo *de iuſt. & iur. tom. 1. diſput. 3. ſect. 11. n.* 229. Portellus *in dub. Re-gular. verb. Religionis tranſitus num. 8. & 9.* Barboſ. *in collectan. Bullar. verb. Clauſtrales n. 45. & 46.*

& Tamburinos *vbi ſuprà diſput. 5. quæſt. 7.* Videantur etiam, quæ dicentur *infrà ſect. 65. corollar. 6. & petitione 6.*

SECTIO LXIV.

Quidnam dicendum ſit de Religione Minimorum Sancti Franciſci de Paula.

SVMMARIVM.

1 *Religio Minimorum Sancti Franciſci de Paula eſt valdè ſtricta, & aſpera, adeò quod nonnullis videatur ſtrictior Religione Carthuſianorum: Quod probatur ex Conſtitutionibus Pontificis idipſum aſſerentibus contrà Nauarrum.*

2 *Religioſi prædicti Sancti Franciſci de Paula ex voto tenentur abſtinere ſemper ab eſu carnium, lacticiniorum, ouorum, excepto tempore infirmitatis.*

3 *Leo X. in ſua Conſtitutione ait B. Franciſcum de Paula regulam ſtrictiſſimam inſtituiſſe, & eam ſub perpetua quadrageſimali vita per Fratres Ordinis huiuſmodi obſeruari: ſubdens eſſe contrà Regulam, & contrà votum eos carnes, & lacticinia comedere.*

4 *Carthuſianus, vt dicitur in Conſtitutione Iulij II. & Leonis X. poteſt tranſire ad Religionem Sancti Franciſci de Paula. Quamuis id quidem prohibeatur fratribus minoribus de obſeruantia.*

1 RESpondetur: Huiuſmodi Religio eſt valdè ſtricta, & aſpera, adeò quod nonnullis contra Nauarrum, & alios videatur eſſe ſtrictior Religione Carthuſianorum.

Et probant ex Conſtitutione Iulij II. (quæ incipit: *Ex iniuncto nobis*) promulgata die 29. Martij anno 1507. & ex altera Conſtitutione eiuſdem Pontificis promulgata die 7. Maij anno 1508. (quæ referuntur in compendio Priuilegiorum eiuſdem Religionis) quatenùs in eis expreſsè dicitur, Vitam Ordinis Minorum Sancti Franciſci de Paula cæteris aliorum Religioſorum Religionibus eſſe ſtrictiorem, & arctiorem.

Probant ſecundò ex Conſtitutione Leonis X. promulgata die 18. Auguſti anno 1516. (quatenùs ibi etiam expreſsè dicitur vitam & obſeruantiam huius ordinis cæterorum quatuor Mendicantium ordinum, & aliorum Religioſorum Religionum eſſe arctiorem, & ſtrictiorem) vbi & Leo confirmat, quod priùs ſtatuerat Iulius II. nullum ſcilicet eiuſdem Ordinis Religioſum abſque ſua, & Generalis Correctorij licentia ad vllum alium Ordinem poſſe tranſire.

Quamuis Nauarrus cum quibuſdam aliis (vti *ſuprà* dicebam contrarium ſentiat *conſil. 11. de Regular.* quod ſcilicet prædicta Minimorum Sancti Franciſci de Paula Religione ſtrictior, & arctior ſit Religio Carthuſianorum, adeò quod non peccet mortaliter Religioſus Sancti Franciſci de Paula tranſiens, niſi tranſgrediatur tria vota ſubſtantialia Religionis: quod improbant Authores contrariæ ſententiæ prioris;
2 quia reuera (ſubdunt ipſi) Religioſi prædicti S. Franciſci de Paula ex voto tenentur abſtinere ſemper ab eſu carnium, lacticiniorum, & ouorum, excepto tempore infirmitatis (ſicuti conſtat ex dicta Conſtitutione Leonis X & ex altera Conſtitutione eiuſdem Pon-
3 tificis edita die 20. Martij, anno 1519.) quatenùs Pontifex ibi expreſsè ait, Beatum Franciſcum de Paula regulam ſtrictiſſimam inſtituiſſe, & eam ſub perpetua quadrageſimali vita per fratres ordinis huiuſmodi obſeruari; ſubdens, eſſe contra Regulam, & contra votum eos carnes, & lacticinia comedere.

4 Accedit, quod in dictis Conſtitutionibus Iulij II. & Leonis X. dicitur: poſſe Carthuſianos, & alios quoſcumque Religioſos tranſire ad Religionem Sancti Franciſci de Paula, quamuis id quidem prohibeatur Fratribus Minoribus de Obſeruantia; quia Iulius II. prohibuit, ne poſſent iſti Religioſi tranſire ad dictam Religionem Sancti Franciſci de Paula (vti patet ex quadam Conſtitutione eiuſdem Pontificis edita die 9. Iunij anno 1515.) Quemadmodum & Pius V. etiam prohibuit, ne poſſent Capuccini tranſire ad dictum ordinem, nec Religioſi Sancti Franciſci de Paula tranſire ad Capuccinos (vti conſtat ex Conſtitutione eiuſdem Pontificis promulgata die 6. Octobris, anno 1567.) quæ omnia referuntur in Priuilegiis Ordinis prædicti Sancti Franciſci de Paula; ſed de hac re, & de multis aliis, quæ ſpectant ad tranſitum Religioſi de vna Religione ad aliam, ſiue ſtrictiorem, ſiue etiam laxiorem, vide, quæ dicam infrà ſectione ſequenti, & quæ dicebam *ſuprà ſection. 52. 61. 62. & 63.*

SECTIO LXV.

COROLLARIA.

SVMMARIVM.

1 *Omnes Religioſi de Iure tranſire poſſunt ad Religionem arctiorem; quamuis hoc non ſit laudabile, niſi propter notabilem necesſitatem, & vtilitatem; quia Apoſtolus hortatur ad manendum in vocatione: & ex tali tranſitu ſcandala oriri poſſunt.*

2 *In tranſitu prædicto non tam attenditur quanam Religio ſit maioris perfectionis; ſed quanam ſit arctioris Obſeruantia.*

3 *Omnes Religioſi etiam mendicantes de Iure tranſire poſſunt ad Ordinem Carthuſianorum; quamuis abſolutè hic ordo non ſit omnium perfectiſſimus.*

4 *Religio, ad quam fit tranſitus non eſt neceſſe, vt ſit in omnibus arctior; quia Religio Minimorum eſt in victu arctior quàm Religio Carthuſianorum, & tamen Minimi de Iure præciſis priuilegiis tranſire poſſunt ad Carthuſianos.*

5 *Canonici Regulares de Iure tranſire poſſunt ad Religionem Monachorum; quia Religio Monachorum eſt ſtrictior Religione Canonicorum.*

6 *Cluniacenſes de Iure tranſire poſſunt ad Ordinem Ciſtercienſium; idque propter eamdem rationem.*

7 *Mendicantes, ſicut de iure poſſunt tranſire ad Ordinem Carthuſianum; ita è contra Carthuſiani ad Ordinem Mendicantium.*

8 *Tranſitus ad Religionem etiam arctiorem fieri debet matura deliberatione, & ſtudio melioris vitæ. Secundò vt licentia petatur à Prælato, qui tenetur eam dare. Tertiò vt Monaſterium ad quod fit tranſitus, ſit arctius: Quartò vt expleat annum probationis, ſi tranſeat ad ordinem diſtinctum &c.*

9 *Tranſiens de vna ad aliam Religionem, tenetur de nouo facere nouitiatum vnius anni completi, & de nouo profiteri, ita vt id neceſſarium ſit etiam, quando tranſit de vna familia ad aliam eiuſdem Ordinis.*

10 *Excipe primo, niſi quis tranſeat de vna Religione ad aliam, vt ſit ibi Prælatus, quia tunc ſufficit profeſſio tacita.*

11 *Excipe 2. ſi quis tranſeat de ſtatu Clericorum ad ſtatum laicorum ſeu Conuerſorum in eadem Religione.*

12 *Excipe 3. ſi quis ex fratribus diſcalceatis Sanctiſſimæ Trinitatis tranſeat ad Calceatos; quia licet teneatur facere annum probationis, non tamen tenetur ad nouam profeſſionem.*

13 *Religioſi, ſi iuſta cauſa ſubſit, v.g. collapſa ſit diſciplina in ſtrictiori, vel odia, & ſimultates in illa vigeant, poteſt tranſire ad laxiorem, &c.*

14 *Pontifex ſine iuſta cauſa, neque poteſt dare licentiam Religioſo tranſeundi ad laxiorem; quia interuenit quædam votorum relaxatio. Quod non eſt quando*

Religio

Religio, ad quam ſit tranſitus, eſt abſolutè perfectior; quia tunc eſt commutatio.

15 *Tranſitus quandò ſit ad Religionem laxiorem non ſufficit; quod qui tranſit petierit licentiam; ſed requiritur prætereà, quod eam obtinuerit; quamuis non cenſeatur Apoſtata, ſi ſine licentia ſuperioris dimiſſo habitu tranſeat.*

16 *Neque in dicto caſu excommunicationem incurrit contrà nonnullos contrarium tenentes.*

17 *Epiſcopus poteſt dare dictam licentiam, ſi Monaſterium ſit ei ſubiectum, etſi ſit exemptus dare poteſt Superior, qui habet iuriſdictionem quaſi Epiſcopalem.*

18 *Decretum Concilij Tridentini prohibet talem tranſitum ſi fiat ſine iuſta cauſa; ſecùs è contra iuſta cauſa interueniente.*

19 *Neque obſtat, quod mendicantes de Iure communi etiam cum licentia ſui Generalis tranſire non poſſint ad non mendicantes. præterquam ad Carthuſianos. quia extrauagans, id prohibens non eſt vſu recepta.*

20 *Extrauagans citata agit ſolùm de illis, qui id faciendi iuſtam cauſam non habent.*

21 *Generales ex priuilegio poſſunt interdum ſuis ſubditis dare hanc licentiam.*

22 *Priuilegium prædictum intelligitur ſolùm de Ordinibus clauſtralibus.*

23 *Congregatio Clericorum Regularium Theatinorum, & aliæ Religiones participant dictum priuilegium, licet in eo ſit clauſula prohibitiua communicationis, & participationis per Priuilegium Gregorij XIV. conceſſum Congregationi Sancti Bernardi Regnorum Hiſpaniæ, & per alia priuilegia.*

24 *Religioſus mendicantium tranſiens ad Ordinem non mendicantium etiam cum facultate Pontificis, redditur inhabilis ad omnes dignitates, & beneficia intra. vel extrà Ordinem obtinenda, ad curam animarum, & ad omnia officia etiam nomine Vicario, &c.*

25 *Religioſus quilibet generatim ad aliam Religionem etiam arctiorem tranſlatus eſt incapax beneficiorum ſæcularium, etiamſi fuerint curata, debétque perpetuò manere in clauſtro.*

1 EX dictis *ſectione* 52. *& ſequentibus*, ſequitur, quod omnes religioſi de Iure tranſire poſſint ad religionem arctiorem; *cap. licet de Regularibus.*

Quamuis hoc non ſit laudabile (niſi propter notabilem neceſſitatem, vel vtilitatem) quia Apoſtolus 1. Corinth. 7. inquit, quod *quiſque in vocatione, in qua vocatus eſt permaneat* (quod præſertim locum habet in ſtatu perfectionis) Tum quia ex tali tranſitu ſæpè ſæpiùs ſcandalizantur illi, ex quibus fit tranſitus; Tum quia faciliùs quilibet proficit in ea religione, in qua conſueuit, quàm in alia, in qua non conſueuit, S.Thomas 2. 2. *q.* 189. *art.* 8. Tùm tandem quia Caſſian. ex Abbate Neſtorete *collat.* 14. *cap.* 5. ait, (quod cuique vtile eſt, vt ſecundum propoſitum, quod elegit, ſummo ſtudio, ac diligentia ad operis arrepti perfectionem peruenire feſtinet, & nequaquam à ſua, quam ſemel elegit, profeſſione diſcedat.

2 Dixi: *ad Religionem arctiorem*; quia in tali tranſitu non tam attenditur, quænam religio ſit maioris perfectionis (quamuis contrarium non omninò improbabiliter teneant S. Thomas, Paludanus, Sanctus Antoninus, Syluester, & alij) ſed quænam religio ſit arctioris obſeruantiæ; in qua religioſus, qui tranſit, tutius, & meliùs poſſit ſalutem ſuam operari, ſicuti tenent communiter Doctores, & colligitur *ex dicto cap. licet.* Hinc

3 Sequitur ſecundò, quod omnes religioſi, etiam mendicantes, de Iure tranſire poſſint ad Ordinem Carthuſianorum, vt habetur in extrauaganti Martini IV. quæ incipit: *viam ambitioſæ* in communibus; quamuis abſolutè hic Ordo non ſit omnium perfectiſſimus.

Vbi aduerte, quod non neceſſe ſit, vt Religio, ad quam fit tranſitus, ſit in omnibus arctior; quia Religio Minimorum, (cum non vtatur ouis; nec Lacticinijs) eſt in victu arctior, quàm Religio Carthuſianorum; & tamen Minimi de Iure (quidquid ſit ex Priuilegiis ſpecialibus tali Religioni conceſſis) cum numerentur inter mendicantes, tranſire, ſicut & Capuccini, poſſunt ad Carthuſianos; Religio tamen Carthuſianorum eſt arctior in ſilentio, ſolitudine, & officij diuini prolixitate. 4

Sequitur tertiò, quod Canonici Regulares de Iure tranſire poſſint ad Religionem Monachorum (vbi diſciplina benè ſeruatur) *cap. ſanè de Regularib.* Quia Religio Monachorum eſt ſtrictior Religione Canonicorum Regularium, vt habetur *in cap. Quod Dei timore de ſtatu Monachor.* 5

Neque obſtat Textus *in cap. Mandamus, & in cap. Nullus* 19. *quæſt.* 3. Vbi id videtur prohiberi; quia ibi ſolùm prohibetur, ne tranſitus iſte fiat ex ira, odio, leuitate animi, vel alia perturbatione, vel cum detrimento aliquo Eccleſiæ; vt *ibidem* notat Gloſſa, quam ſequuntur alij communiter Doctores.

Sequitur quartò, quod Cluniacenſes de Iure tranſire poſſint ad Ordinem Ciſtercienſium; *capite licet de Regularibus*; Idque propter eandem rationem. 6

Sequitur quintò, quod ex Sylueſtro *verbo Religio* 4. *q.* 6. Nauarro *tit. de Regularib. conſ.* 68. & aliis (ſicuti de Iure mendicantes tranſire poſſunt ad Carthuſianos) ita viciſſim de Iure Carthuſiani tranſire poſſint ad Mendicantes (ſi hic Regula benè ſeruetur, & tranſitus ſinè lite, & alio graui incommodo fiat) quamuis contrarium ego, tanquam quid probabilius, *ſupra ſect.* 62. tradiderim. 7

Sequitur ſextò, quod tranſitus ad Religionem etiam arctiorem, fieri debeat matura deliberatione, & ſtudio melioris Vitæ. 8

Secundo, vt licentia (ne obedientia contemni videatur) petatur à prælato, qui tenetur eam dare; quia ſi non det, hoc ipſo Ius eam concedit, vt habetur *in dicto cap. licet*; quod ſi, non petita licentia tranſeat, poterit, ſaltem antè profeſſionem in poſteriori Religione factam reduci ad prioris Religionis Monaſterium vt faciat, quod iure debebat; ſic Doctores quos ſequitur Nauarrus *de Regular. conſil.* 59. quamuis ſi non leuitate animi, ſed matura deliberatione tranſiuerit, reduci forſan non debeat; vt alij tradunt, & colligitur *ex capite ſanè de Regularibus.*

Tertio, (ſi ſcilicet ſine diſpenſatione ſuperioris, ex cauſa aliqua rationabili loquamur) vt Monaſterium, ad quod quis tranſit, ſit arctius, non ſolum inſtituto, ſed etiam vſu, & obſeruatione, quia ideò fit commutatio, vt Religioſus, qui tranſit, ibi ſanctius, & tutius viuat.

Quartò, vt expleat annum Probationis; Nauarrus *lib.* 3. *conſil. de Regul. conſil.* 3. & alij paſſim; quia Tridentinum Concilium generatim requirit hunc annum, (quo expleto Religioſus, qui tranſiit, profiteri debet, & iuxta ordinem huius profeſſionis in Capitulo locum obtinebit, vt idem Nauarrus docet *loco ſupra citato conſil.* 60.)

Quicumque igitur tranſit de vna Religione ad aliam, tenetur de nouo facere nouitiatum vnius Anni completi, & de nouo profiteri, Ita vt id neceſſarium ſit etiam, quando tranſit de vna familia ad aliam eiuſdem Religionis, (vt ſi v.g. tranſeat à Carmelitis diſcalceatis ad Carmelitas Obſeruantes, vel à Capuccinis ad Fratres Minores, aut è contra) quia etiam iſtæ Religiones habent diuerſas auſteritates, & diuerſos modos viuendi, vt propterea, tam ex parte Religionis, ad quam fit tranſitus, quàm ex parte Religioſi, qui tranſit, fieri debeat probatio de nouo per annum completum in ordine ad nouam profeſſionem in Religione, ad quam fit tranſitus; Et ideò Rota apud Farinacium *deciſ.* 115. *num.* 7. *part.* 2. *recent.* cenſuit, quod 9

Monialis

Digitized by Google

Monialis vnius Monaſtarij, tranſiens ad aliud, ſi in hoc alio, ad quod tranſi, non emiſerit Profeſſionem, non ſit Monialis talis Monaſterij, ad quod iam tranſiit (quamuis n. 8. teneat ſufficere profeſſionem emiſſam in Monaſterio, de quo tranſit, quotieſcumque tranſit de vno Monaſterio ad aliud Monaſterium eiuſdem regulæ; Barboſa *in collectan. Bullar. verb. Clauſtrales n. 85.*)

10 Excipe primò, ſi quis tranſeat de vna Religione ad aliam, vt ſit ibi Prælatus; quia tunc ſufficiet Profeſſio tacita nec opus erit annus probationis; Quinimmò non videtur opus eſſe Profeſſio noua; Quia ſubſtantialia ſunt eadem; & ad cætera ſatis obligari cenſetur ea lege, & conſuetudine, qua cæteri Prælati Regulares tenentur ſe communi Regulæ, & loci ſtatutis conformare, DD. quos refert, & ſequitur idem Nauarrus *citato conſil.* 3.

11 Excipe 2. ſi quis tranſeat de ſtatu Clericorum ad ſtatum Laicorum, ſeu Conuerſorum in eadem Religione, iuxtà ea quæ dicam *infrà petit.* 5.

12 Excipe 3. ſi quis ex ſtatribus diſcalceatis ſanct. Trinitatis tranſeat ad calceatos; quia & talis non tenetur emittere nouam Profeſſionem, licet debeat facere de nouo annum Probationis, iuxtà declarationem Sac. Congregationis apud Barboſam *in collect. Bullar. verb. Clauſtrales n.* 86. & Nouatium *in Lucerna Regular. verb Tranſlatio n.* 25.

Sed quoad Nouitiatum, & Profeſſionem de nouo faciendam, vel non faciendam vide, quæ dicentur *infrà Petitione ſexta.*

13 Sequitur 7. quod Religioſi, (ſi iuſta cauſa ſubſit, v. g. vti diffuſius dicebam ſuprà ſect. 59. collapſa ſit diſciplina in Religione ſtrictiori, vel odia, & ſimultates in illa vigeant; vel quis ex ipſis ſit aliis exoſus; vel ob corporis debilitatem non poſſit ferre rigorem) cum licentia Superioris tranſire poſſint ad ordinem laxiorem; Gloſſa *in cap. non eſt dubium de regular.* Abbas ibidem, & in cap. ſignificatum *eodem tit.* Innocentius *ibidem*, Oſtienſis *in ſumma* Syluester *verbo Religio 4. q. 2.* Nauarrus *commentar. 4. n.* 11. & alij paſſim; & vſus ipſe confirmat. Vide, quæ dicebam *ſuprà ſect.* 59.

Dixi: *Si iuſta cauſa ſubſit*; quia ſine cauſa nec
14 Pontifex poteſt concedere: quia interuenit quædam votorum relaxatio, quæ ſinè cauſa validè fieri non poteſt.

Cum autem ſit tranſitus ad Religionem ſtrictiorem; vel talis Religio eſt abſolutè perfectior, & ſic ſolum interuenit commutatio in melius, ità vt opus non ſit relaxatione; vel ſolum eſt arctior, & ſic interuenit aliqua votorum relaxatio; cum qui tranſit, liberetur ab obligatione operum perfectiorum, ità vt ea commutentur in obligationem operum Pænitentiæ, quæ ſunt in ſe ipſis minus perfecta, quamuis ei, qui tranſit, ob fragilitatem ſint magis conducentia ad ſalutem.

15 Dixi 2. *cum licentia Superioris*; quia, quandò ſit tranſitus ad Religionem laxiorem, non ſufficit, quod, qui tranſit, petierit licentiam, ſed requiritur prætereà, quod eam obtinuerit; quia ius aliter non concedit.

Quamuis, ſi ſinè licentia Superioris dimiſſo habitu tranſeat, non cenſeatur Apoſtata (ſicuti quidam contendunt) quia, in tali caſu, qui tranſit, ſtatum Religioſum non abſolutè deſerit, ſed potius commutat, vti ſuprà loco ſuo dicebam. Vide etiam, quæ dicam *infrà Petitione* 10.

16 An autem incurrat excommunicationem?

Reſpondetur, quod (quamuis Syluester, Caietanus, & alij, quos citat, & ſequitur Nauarrus *in ſumma cap. 25. n. 131. circà finem*, affirment ob textum *in cap. 2. ne Clerici, vel Monach. in 6.*) Probabilius tamen Dominicus, & Io. Andreas *in dicto cap. 2.* Abbas *in cap. ſanè de regularib.* & Angelus *verbo Religioſus n. 37.* negent ob ſimilem rationem; quia in dicto caſu, qui tranſit, habitum Religioſum non tam dimittit, quam commutat; Præſertim, cum immediatè aſſumit alium; neque id facit cauſa euagandi: Quæ fuit ratio tam acriter id prohibendi; Quapropter, cum lex pænalis strictè ſit interpretenda, non extendenda videtur ad hunc caſum: Quod & colligitur *ex cap. ex parte de tempor. ordin.*

Sequitur 8. quod, ſi Monaſterium ſit ſubiectum Epiſcopo, hanc licentiam dare poſſit Epiſcopus; ſi ſit exemptum, dare poſſit Superior, qui Iuriſdictionem habet quaſi Epiſcopalem in ſuos ſubditos (requiritur tamen conſenſus capituli; Syluester *verbo Religio 4. q. 2.* Gloſſa *in cap. non eſt dubium de regularib.* Roſella *verbo Abbas n. 4.* Nauarrus *conſil. 56. de regular n. 3.* & alij paſſim; quia hæc res eſt vna de maioribus Monaſterij negotijs, in quibus iuxtà regulam, & Canones requiritur conſenſus capituli; quamuis in contrarium inclinent Oſtienſis *in cap. finali de renunciat. n. 3.* Antonius *ibidem n. 13.* & Addent. *ad Panormitanum in cap. non eſt de regular. litt. C. circa finem* Quatenus aiunt, id non eſſe ſimpliciter quid neceſſarium, ſed ſolum quid tutius. 17

Non obſtat, quod Tridentinum Concilium *ſeſſ.* 18
25. cap. 19. decernat, vt nullus Religioſus vigore cuiuſcumquè facultatis transferatur ad Religionem laxiorem.

Reſpondetur enim cum Nauarro *citato conſil. 56.* d. Concilium intelligi, ſi id fiat abſquè iuſta cauſa, vel non præmiſſa cauſæ cognitione (quemadmodum olim interdum ſiebat, quibuſdam Prælatis id ſuo arbitrato concedentibus) vel deniquè ſi fiat ſinè conſenſu Capituli, ad mentem ſcilicet nonnullorum, quos ſuprà dicebam.

Non obſtat ſecundò, quod Mendicantes de Iure 19
communi, etiam cum licentia ſui Generalis; tranſire non poſſint ad non Mendicantes (præterquam ad Carthuſianos) abſquè licentia Pontificis; Adeò quod. ſi contrafecerint, tam recipientes, quam recepti ſint ipſo facto excommunicati, & Profeſſio ſit nulla, ſicuti patet *ex extrauaganti primo de Regularib.* quæ incipit *viam ambitioſæ.* in communibus.

Reſpondetur enim, extrauagantem iſtam non eſſe vſu receptam; quapropter Nauarrus *dicto conſil.* 56. abſolutè docet quod Generalis Ordinis ſancti Auguſtini ſuis ſubditis concedere poſſit facultatem tranſeundi ad Religionem laxiorem, ex iuſta ſcilicet cauſa; idque probat de Iure communi; nec huius extrauagantis (vt potè non vſu receptæ) aliquam mentionem facit; vel

Reſpondetur 2. quod dicta extrauagans agat ſolum 20
de illis, qui id faciendi iuſtam cauſam non habent: Quod ſatis clarè inſinuatur in illis verbis: *Fucatis coloribus* & vt liberius degant, & beneficia Monaſtica conſequi valeant.

At quidquid ſit de hoc, dicendum ſaltem eſt, quod 21
interdum Generales ex priuilegio poſſint ſubditis ſuis hanc licentiam dare; quia (vt omittam alios) Gregorius XIII. Priuilegium (quod incipit: *cum alias*; quodquè refert de verbo ad verbum Redericus *in ſua collectione Priuilegiorum Bulla 24. ſub Gregorio XIII. & eſt in Bullario Romano tom. 2. Bulla 77. in eius extenſione fol. 461. col. 1*) die 22. Decembris anno 1582. Societati Ieſu conceſſit, vt Generalis dictæ Societatis, ſeu Religionis poſſit ſuis ſubditis concedere licentiam tranſeundi ad quemcumquè alium ordinem Mendicantium, vel non Mendicantium, paris, laxioris, vel arctioris obſeruantiæ per ipſum Generalem illis præſcribendum. Vide, quæ dicebam *ſuprà ſect.* 59.

Vbi aduerte, quod prædictum Priuilegium ſolùm 22
intelligatur de ordinibus clauſtralibus, non item de ordinibus Militantibus.

Aduerte 2. quod (licet in dicto Priuilegio addit 23
clauſula prohibitiua communicationis, & participationis) noſtra tamen clericorum regularium, ſicut

&

& omnis alia ferè Religioſorum aliorum Religio, non obſtante hac clauſula, Priuilegium hoc participat per Priuilegium Gregorij XIV. conceſſum Congregationi Sancti Bernardi Regnorum Hiſpaniæ, & per alia Priuilegia aliorum Pontificum; ſicut præter alios adnotarunt Rodericus *tom. 1. quæſt. Regular. q. 55. art. 17.* & Peregrin. *in compend. Priuilegiorum noſtra prædictæ Religionis verb. tranſire §. 2. in ſcholio circa finem.*

14 Cæterum, quatenùs ſpectat ad Religioſos mendicantes, ſiquis ex ipſis Religioſis mendicantibus tranſeat ad ordinem non mendicantem, etiam cum facultate Pontificis, redditur inhabilis ad omnes dignitates, & beneficia intrà, vel extrà ordinem obtinenda, ad curam Animarum, & ad omnia officia, etiam nomine Vicarij, ſeu vt locumtenens, & caret loco; & voce actiua, & paſſiua in Capitulo; ſicuti patet ea Clementina prima vt Profeſſores de Regularibus, vbi ſub nomine officij Doctores intelligunt etiam officium Prædicatoris; Et quidam etiam officium Lectoris Theologiæ; cum hæc omnia in Religione communiter dicantur officia *vide, quæ dicam infra Petitione 9.*

15 Accedit, quod generatim quilibet Religioſus ad aliam Religionem etiam arctiorem tranſlatus, ſit incapax beneficiorum ſæcularium (etiam ſi fuerint curata) debeatque perpetuo manere in clauſtro ſub obedientia Superioris, vti decreuit Tridentinum Concilium *ſeſſ. 14. cap. 11. vide*, quæ dicam *infra cit. Petitione 9.*

Sed, vt hæc, quæ dixi, melius habeantur, ſint petitiones ſequentes.

PETITIO I.

An, & quid dicendum, ſi quis ingreditur aliquam Religionem animo tranſeundi ad aliam, poſtquam Profeſſionem emiſerit, vel animo reuertendi ad ſeculum poſtquam ſtudiorum curſum compleuerit; vel Preſbiteratum conſecutus fuerit.

SVMMARIVM.

1. *Ingrediens aliquam Religionem animo tranſeundi ad aliam, poſtquam profeſſionem emiſerit, vel animo reuertendi ad ſæculum, poſtquam ſtudiorum curſum compleuerit, vel presbiteratum conſecutus fuerit, peccat grauiter, quia Religionem decipit in re graui, tenetur que ad compenſationem expenſarum; ſecus ſi poſtea de facto legitimo modo tranſierit, quia tunc vtitur iure ſuo.*

1 Reſpondetur: peccat grauiter; quia Religionem decipit in re graui, quinimmo videtur, quod teneatur ad compenſationem expenſarum, quas conuentus, vel Monaſterium fecit in ipſo nutriendo (detractis iis, quæ ipſe proprio labore, & miniſterio in vtilitatem Conuentus, vel Monaſterij fecit) quia cum malitioſe Conuentui, vel Monaſterio damnum intulerit, videtur, quod teneatur tale damnum compenſare; Sanchez *lib. 6. moral. cap. 10. n. 2.* & alij, quos ſequitur Bonacina *in tract. de clauſur q. 2. punct. 9. §. 1. n. 2.*

Cæterum, ſi de facto poſtea legitimo modo tranſierit ad aliam Religionem tranſitus erit validus; quia vtitur Iure ſuo Sanchez, & Bonac. *in locis ſupra citatis.*

PETITIO II.

An, & quid dicendum de concilij Tridentini *ſeſſ. 14. de Reform. cap. 11.* Decreto, vbi dicitur [quia vero Regulares de vno ordine ad aliom ordinem tranſlati, facile à ſuo Superiore licentiam ſtandi extra Monaſterium obtinere ſolent, ex quo vagandi, & apoſtatandi occaſio tribuitur, nemo cuiuſcumque ordinis Prælatus, vel Superior vigore cuiuſuis facultatis aliquem ad habitum, & profeſſionem admittere poſſit, niſi vt in ordine ipſo, ad quem transfertur, ſub ſui Superioris obedientia in clauſtris perpetuo maneat.]

SVMMARIVM.

1. *Recipiens, & tranſiens ex vna ad aliam Religionem ex vi decreti Tridentini* cap. 11. ſeſſ. 14. de reformat. *animo non manendi intra clauſtra perpetuo, grauiter peccat quia in re graui facit cõtra Decretũ.*
2. *Receptio iſtius non eſt irrita, neque irritus tranſitus ex vi prædicti decreti.*
3. *Religionis Superior non obſtante prædicto decreto poteſt dare Religioſo ſic tranſeunti eas licentias ſtandi extra Monaſterium, quas alias licite, & de iure communi dare poteſt aliis Religioſis.*
4. *Sacra congregatio declarauit poſſe Prælatum prædictis tranſeuntibus concedere licentiam morandi ad modicum tempus extra Monaſteria, ſeu conuentus, cauſa prædicandi verbum Dei, vel audiendi confeſſiones.*

Reſpondetur, & dico primo ex vi talis decreti tam recipiens, quam tranſiens ea vna Religione ad aliam animo non manendi intra clauſtra perpetuo, grauiter peccat; quia in re graui facit contra decretum. 1

Dico 2. ex vi prædicti decreti non eſt tamen irrita receptio, neque irritus tranſitus; quia Concilium non apponit clauſulam irritantem. 2

Dico 3. Non obſtante prædicto decreto, poteſt etiam Superior Religionis dare Religioſo ſic tranſeunti eas licentias ſtandi extra Monaſterium, quas alias licitè, & de Iure communi dare poteſt aliis Religioſis eiuſdem Religionis; quia concilium ſolum videtur intendere, quod Religioſo ſic tranſeunti non dentur eæ licentiæ exiſtendi extra Monaſterium, quibus vagandi, vel apoſtatandi occaſio tribuitur. 3

Confirmatur; quia de facto ſacr. Congregatio *apud Armendariz in Addition. ad recopilat. legum Nauarræ lib. 2. tit. 18. leg. 7. de Relig. n. 69.* & Barboſam *in collectan. Bullar. verb. clauſtrales n.* 103. declarauit poſſe Prælatum prædictis tranſeuntibus concedere licentiam morandi ad modicum tempus extra Monaſteria, ſeu conuentus cauſa prædicandi verbum Dei, vel audiendi confeſſiones. 4

Videantur de hac re præter alios Suarez 4. *tomo de Religione tract. 8. lib. 3. cap. 15. n. 8.* & Sanchez *lib. 6. moral. cap. 7. n. 83.*

PETITIO III.

An tranſire poſſit ad Religionem arctiorem totus Conuentus?

SVMMARIVM.

1 *Conuentus totus tranſire poteſt ad Religionem ſtrictiorem, ſeruatis ſeruandis; eſt enim eadem ratio de tranſitu totius Conuentus, ac de tranſitu particularis Religioſi.*

Reſpondetur affirmatiuè, ſeruatis tamen ſeruandis, quæ *ſupra* dicebam; Rodrig. *tom. 3. q. 52. art. 6.* & alij, quos ſequitur Bonacina *de clauſur. q. 2. punct. 9. §. 2. n. 5.* & Burdon. *reſolut. 29. num. 54.* 1

Probatur; quia ſic ſupponitur *in cap. Recolentes verb. cæterum de ſtat. monach.* Tam quia eſt eadem ratio de tranſitu totius Conuentus, ac de tranſitu particularis Religioſi.

PETITIO IV.

An tranſire poſſit ad Religionem arctiorem Epiſcopus Regularis? Vbi etiam an tranſire

poſſint Laici Profeſſi, Religioſi Militares, Tertiarij, ſeu Tertiariæ & Oblati, vel Donati?

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus Regularis, Laici Profeſſi, Religioſi Militares, Tertiarij, vel Tertiariæ, & Oblati tranſire poſſunt ad Religionem arctiorem, cum licentia tamen ſummi Pontificis; quia arctior ſemper præſupponitur maioris perfectionis.*

2 *Epiſc. redeuntes ad ſuas Religiones trāſire poſſunt ad arctiorē cum licētia Superioris Prælati Religionis.*

3 *Laici Profeſſi, ſicut & Clerici tranſire poſſunt ad religionem ſtrictiorem ſeruatis iiſdem conditionibus.*

4 *Religioſi Militares tranſire poſſunt ad Religionem, arctiorem etiam abſque licentia ſuorum Superiorum, & ad quaſcumque clauſtrales, cum in clauſtris non degant.*

5 *Tertiarij, & Tertiariæ, cum non ſint vere Religioſi, tranſire poſſunt ad quamcumque religionem.*

6 *Oblati, ſeu donati, qui etiam votorum Profeſſionem non emittunt, pariter poſſunt tranſire ad aliam religionem ſtrictiorem & etiam ad quamcumque.*

1 RESpondetur affirmatiuè, cum licentia ſummi Pontificis; Sanchez *lib. 6. moral. cap. 7. n. 8.* & Bonacina *loc. citato.*

Probatur quoad partem priorem; quia Religio arctior ſemper præſupponitur eſſe maioris perfectionis, quam ſit Religio laxior; & ex alio capite cuilibet licitum eſt ſemper quærere perfectionem maiorem.

Probatur quoad partem Poſteriorem; quia ſic deſumitur *ex cap. licet de regul.* vbi generaliter prohibetur Epiſcopis, nè tranſire poſſint ad Religionē abſque licentia ſummi Pontificis: quod idem propter eandem rationem dicendum eſt de Epiſcopis Regulat. qui iam ex licentia ſummi Pontificis Epiſcopatū renunciarūt.

2 Quamuis, ſi iſti redeant ad ſuam Religionem ſub obedientia Prælatorum eiuſdem ſuæ Religionis ſatis ſit (vt tranſire poſſint) quod licentiam petant à Superioribus ſuæ Religionis, ſicut & alij, videantur Sanchez, & Bonacina *in locis ſuprà citatis.*

3 Cæterum trāſire poſſunt etiam ad Religionem ſtrictiorem Laici Profeſſi, ſicut & Clerici, ſeruatis eiſdē conditionibus, quos *ſupra ſect.* 52. dicebam de *Clericis.* Videri poterit præter alios Suarez. 4. *tom. de Relig. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 10. *n.* 1.

4 Item tranſire poſſunt Religioſi Militares, adeò quod tales (cum in clauſtris vitam communem non degāt) etiam abſque licentia ſuorum Superiorum trāſire poſſint ad quoſcumque clauſtrales: Et reſoluit Rota in vna Bononienſi Profeſſionis anno 1622. die 14. Maij corā Merl. *apud Vecchium in Praxi Nouitior. diſp.* 15. *dub.* 2. *n.* 14. & Barboſ. *in collectan. Bullar. verbo clauſtrales n.* 64.

5 Item tranſire poſſunt Tertiarij, & Tertiariæ, adeo quod & tales (cum non ſint vere Religioſi) tranſire ſimiliter poſſint ad quamcumque Religionem; quia quælibet Religio eſt perfectior ſtatu quem de facto obtinent, & ſeruant.

6 Item tranſire poſſunt Oblati, ſeu Donati (qui trium Votorum Profeſſionem non emittunt, ſed ſe, & ſua Monaſterio, ſeu Conuentui donarunt) quidquid in contrarium dixerint quidam Doctores, negantes id ex eo: quia prædicti Oblati, ſeu Donati ſint quaſi ſerui Conuentuū, ſeu Monaſteriorum quibus ſe donarunt; At minùs rectè; quia reuera non ſunt ſerui Conuentuum, ſeu Monaſteriorum, ſed ad pias operationes exercendas Pij, & deuoti Oblatores ſui, ſuorumque bonorum: Et quamuis id fecerint per pactum, vel donationem irreuocabilem habent tamen ſemper implicitè imbibitam illam conditionem (ſicut & contingit in quacumque obligatione facta cum homine) niſi ad meliorem ſtatum, ſicque multo magis ad Religionem ſe recipere voluerint; Sanch. *lib* 6. *moral. cap.* 7. *n.* 9. Bordon. *reſol.* 19. *n.* 54. Suarez *vbi ſupra,* qui rectè ſubdit, quod & poſſint etiam (cum non ſint verè Religioſi) tranſire ad quamcumque Religionem, ſicuti de Tertiarijs *ſuprà* dicebam.

PETITIO V.

An iuſſu, & authoritate Superiorum tranſire vel transferri, ſeu deijci poſſit ad ſtatum Laicorum, ſeu conuerſorum in eadem Religione Clericus ad chorum deputatus? Vbi etiam an è contra transferri poſſit ad ſtatum Clericorum Laicus, ſeu Conuerſus?

SVMMARIVM.

1 *Clericus ad Chorum deputatus in eadem Religione iuſſu & authoritate Superiorum tranſire, vel tranſferri poteſt ad ſtatum Laicorum. Poteſt enim is affici pœna eiectionis, Triremis, vel carceris per Superiorē.*

2 *Cauſa tranſlationis Clerici ad ſtatum Laici ſunt tres, Videlicet punitio delicti: Ineptitudo ad literas: & magnus ardor vitæ humilis.*

3 *Item non debet, vt eijci, vel transferri poſſit ad ſtatum Laicalem. exiſtere in Sacris.*

4 *Item ſic tranſlatus non tenetur horas recitare.*

5 *Laicus, ſeu conuerſus è contra transferri non poteſt in eadem Religione ad ſtatum Clericorum, vt ij ſequantur ſuam vocationem ex Apoſtolo.*

6 *Laicus, vel Conuerſus caſu quo ad Tonſuram, vel ad Ordines etiam Sacros ſine legitima facultate ſe promoueri fecerit, hic omnibus priuandus eſt; vt præcipuè puniatur in eo in quo deliquit.*

7. *Laicus, ſeu Conuerſus prædictus non ſolum priuatur vti Tonſura Clericali, ſed non poteſt exercere Ordines, quoſcumquè ſuſcepit; neque poteſt more Clericorum Officium Canonicum recitare, quod in Religione non fuerit choro deſtinatus.*

8 *Laicus, ſeu conuerſus prædictus caſu quod ad ſtatum Clericorum tranſierit (ſiuè licitè, ſiuè illicitè id factum fuerit) non requiritur reiteratio Nouitiatus Clericatui proportionati; quia pro legitimo anno Nouitiatus ſufficit, ſi ſolum in genere maneat ſub obedientia Prælati toto illo anno.*

9 *Referuntur hac in re plura decreta Sacræ Congregationis Epiſcoporum.*

RESpondetur affirmatiuè; Ledeſma 2. *par. ſumma tract.* 9. *cap.* 4. Sotus *de Iuſt. lib.* 10. *q.* 9. *art.* 3. Azor *tom.* 1. *Inſtitut. moral. lib.* 10. *cap.* 6. *q.* 7. Sanchez *lib.* 6. *mor. cap.* 7. *n.* 81. & Laurentius de Peyrinis *tom.* 1. *de ſubdito q.* 1. *de obedientia cap.* 24. 1

Probatur, quia poteſt prædictus Clericus à ſuis Superioribus affici pœna eiectionis, triremis, vel carceris, &c. maiori; ergo & affici poterit pœna iſta minori.

Vbi aduerte, quod cauſæ propter quas Clericus ad 2 Chorum deputatus poſſit tranſire, vel transferri, ſeu deijci ad Laicos, ſeu Conuerſos) regulariter ſint tres; ſcilicet punitio delicti, ineptitudo ad literas diſcendas, & magnus ardor vitæ humilioris.

Aduerte 2. quod (vt prædictus Clericus tranſire, 3 vel transferri, ſeu deijci poſſit ad ſtatum Laicorum, ſeu Conuerſorum) neceſſe ſit, quod non exiſtat in Sacris; quia ſi in Sacris exiſtat ad ordinem inferiorem tranſire, vel transferri, ſeu deijci non poterit etiamſi à ſuis Ordinibus Sacris ſuſpendatur.

Aduerte 3. quod prædictus Clericus (ſcilicet ad cho- 4 rum deputatus, & non exiſtens in Sacris) tranſiens, vel tranſlatus, ſeu deiectus ad Ordinem Laicorum ſeu Conuerſorum, non teneatur horas Canonicas recitare; quia tota ratio, cur Clericus deputatus ad chorum, & non exiſtens in Sacris, teneatur illas recitare, eſt dicta deputatio, ſeu deſtinatio ad chorum, & Religionis conſuetudo, quæ vtraque ceſſat in caſu, de quo loquimur. Videantur Doctores ijdem, quos *ſupr.* citabā.

An

An autem è contra transferri poſſit in eadem Religione ad ſtatum Clericorum Laicus ſeu Conuerſus?

Reſpondetur negatiuè; etiamſi profeſſus ibi fuerit.

Probatur; quia ſic habetur in Decretis Clementis VIII. Pro inſtitutione Nouitiorum in Monaſteriis deſignatis, vel deſignandis (quæ decreta ſunt etiam approbata à Sacra Congregatione ſub Vrbano VIII. & habentur ſimul cum decretis de Apoſtatis, & eiectis) ibi. [Qui ad Conuerſorum habitum recepti fuerint, ad Clericorum ſtatum tranſire, etiam durante tẽpore probationis, non poſſunt:] (Quamuis à Sacra Congregatione Regularium die 10. Februarij anno 1654. permiſſus fuerit tranſitus cuiuſdam Conuerſi ad ſtatũ Clericalem ſolùm pro caſu, quo in ſtatu Laicali non fecerit Profeſſionem tacitam vel expreſſam; & videri poterũt etiam, quæ dicam infrà in fine Petitionis præſentis) & merito tum ex eo, vt Laici, ſeu Conuerſi ſequãtur ſuam vocationem iuxtà præſcriptum Apoſtoli 1. *Corinth.* 7. Tum ex eo, vt non habeant anſam, vel occaſionem talis ambitionis, quam ſæpe ſæpius habere conſueuerunt.

6 Vbi aduerte, quod caſu quo quis Laicus, vel Conuerſus ad Tonſuram, vel ad Ordines, etiam Sacros, ſinè legitima facultate ſe promoueri fecerit, his omnibus priuari debeat, tum ex eo, nè, vtpotè rebellis, & inobediens ſit melioris conditionis, quam Laici, ſeu Conuerſi quieti, & obedientes, qui ſua Profeſſione contenti talem ambitionem non exercuerunt; Tum ex eo, vt præcipuè puniatur in eo, in quo deliquit iuxtà Ius tam Canonicum, quam Ciuile; Caſarubius *in compend. Priuileg. Mendicant. verb. Laici Fratres*, & Rodriquez *tom. 1. quæſt. Regular. q. 123. art. 5.*

7 Aduerte 2. quod prædictus Laicus, ſeu Conuerſus priuatus & non permiſſus vti Tonſura Clericali, neque exercere Ordines quoſcũque ſuſcepit, non teneatur more Clericorum Officium Canonicum recitare; quia ſolum illud recitare tenentur Religioſi choro deſtinati, vel pro ordinatis admiſſi iuxtà ea, quæ *ſuprà* dicebam; & videri poterit Caſarub. *vbi ſupra.*

Idque adeo verum eſt, vt neque debeat præd. Laicus ſeu Conuerſus permitti præd. Officium Canonicum perſoluere; Doctores, quos ſequitur Peyrin. *tom. 2. de Prælato q. 3. cap. 7. n. 27.*

8 Aduerte 3. quod caſu quo prædictus Laicus, ſeu Cõuerſus ad ſtatum Clericorum tranſierit (ſiuè licitè, ſiuè illicitè id factum fuerit) non requiratur reiteratio Nouitiatus Clericatui proportionari; quia pro legitimo anno Nouitiatus non requiritur, quod Nouitius experiatur omnes Religionis aſperitates, ſed ſufficit, ſi ſolum in genere maneat ſub obedientia Prælati pro eo toto anno; Suarez, Sanchez, Barboſa, Bartholomæus à ſancto Fauſto, Rodriquez, & alij, quos citat & ſequitur Peyrinu. *loco ſuprà citato.*

9 Confirmatur; quia Sac. Congregatio Epiſcoporum, & Regularium anno 1645. die 29. Septembris de quodam Conuerſo (qui bona fide tranſierat ad ſtatum clericalem ſinè licentia Sedis Apoſtolicæ, dum ſupplicaret pro rehabilitatione) reſcripſit generali eiuſdem Religionis, vt (conſtito ipſi, quod idem Orator non fraudulenter, & doloſè, ſed bona fide Minores, Maioreſquè Ordines ſuſcepiſſet, & probata idoneitate eiuſdem Oratoris coram Ordinario loci) eundem Oratorem præuio examine rigoroſo ad exercitium Prædicatorum Ordinum reciperet. Similiter de alio Conuerſo bona fide etiam ordinato, & poſteà ſuſpenſo ſtatuit eadem Sacra Congregatio anno 1648. die 17. Iunij, quod talis Conuerſus ſimiliter præuio rigoroſo examine rehabilitari poſſet; & de quadam etiam Conuerſa Moniali, quod transferri poſſet ad ſtatum, ſeu gradum Choriſtarum, extant literæ eiuſdem Sacræ Congregationis anno 1647. die 8. Nouembris ad Epiſcopum tranſmiſſæ.

PETITIO VI.

An, qui tranſit de vna Religione ad aliam, debeat in Religione, ad quam tranſit, eſſe de nouo Nouitius per annum, & completo Nouitiatu, de nouo profiteri?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus tranſiens de vna Religione ad aliam debet in Religione, ad quam tranſit, eſſe de nouo Nouitius per annum, & completo Nouitiatu, de nouo profitere.*

2 *Amplia etiam ſi tranſeat, vt ſit ibi Prælatus, contra nonnullos id negantes; quia hoc ipſo ibi implicitè profitetur.*

3 *Amplia etiam ſi tranſeat de vna ad aliam familiam eiuſdem Religionis, vt ſi de Capuccinis ad Fratres Minores &c.*

4 *Sacra Congregatio Epiſcoporum, & Regularium concedere ſolet Religioſo, qui tranſit de vna Religione ad aliam, quod compleat Nouitiatum & Profeſſionem emittat infrà annũ poſt aliquot menſes tantũ.*

RESpondetur affirmatiuè; quia Concilium Tridentinum *ſeſſ. 25. de regul. cap. 15.* id præcipiens generaliter præcipit; Nauarr. *lib. 3. conſilior. de regularib. conſ. 3. n. 1. & conſ. 49. n. 2.* Miranda *in Manuali tom. 1. q. 31. art. 21. & 22.* & alij paſſim. 1

Qui id extendunt ad caſum, quo quis tranſit de vna Religione ad aliam, vt ſit ibi Prælatus: Quamuis alij negent; quia hoc ipſo, inquiunt, ibi implicitè profitetur. Videatur Eraſmus Cocher *in tract. de Iuriſd. ord. in exempt. par. 5. q. 14.* 2

Extendunt etiam ad caſum, quo quis tranſit de vna ad aliam familiam eiuſdem Religionis, vt ſi tranſeat de Cappucinis ad Fratres Minores de Carmelitis diſcalceatis ad Obſeruantes, eſt, vel è contra; quia licet tales Religiones cenſeantur vna, & eadem Religio ratione Regulæ & Fundatoris ſunt tamen diuerſæ religiones ratione diuerſarum aſperitatum, & ratione diuerſi modi viuendi; vt proptereà neceſſarius ſit nouus Nouitiatus in ordine ad nouam Profeſſionem emittẽdam tam ex parte eius, qui tranſit, (vt ſic experiatur diuerſas prædictas aſperitates, & diuerſum prædictũ modum viuendi) quam ex parte Religionis, quæ recipit (vt & ſic ipſa experiatur mores, & qualitates Religioſi, qui tranſit) 3

Quamuis ſæpè ſæpius Sacra Congregatio Epiſcoporum, & regularium concedere ſoleat Religioſo, qui tranſit de vna Religione ad aliam, quod cõpleat Nouitiatũ, & emittat Profeſſionem infrà annum poſt aliquot menſes tantum. Vide quæ dicebam *ſuprà corol. 6.* 4

PETITIO VII.

An, & quem locum, qui tranſit de vna Religione ad aliam, tenere debeat in Religione, ad quam tranſit?

SVMMARIVM.

1 *Tranſiens de vna Religione ad aliam tenere debet locum non quem habebat in Religione ex qua tranſit, ſed ſuæ Profeſſionis in Religione, ad quam tranſit.*

2 *Limita, niſi tranſeat, vt in ea ſit Prælatus.*

3 *Amplia: quia completo etiam tempore Prælationis, debet habere locum Prælato proximiorem.*

RESpondetur: Tenere debet locum, non quem habebat in Religione, de qua tranſit, ſed locum ex tempore Profeſſionis emiſſæ in Religione, ad quam tranſit; Nauarr. *lib. 3. conſil. tit. de regularib. conſ. 61. edit. 1.* Rodriq. *tom. 3. quæſt. regular. q. 52. art. 29.* & Sanch. *lib. 6. moral. cap. 7. n. 86.* Videri poterit etiam 1

Barbuſa *in collectan. Bullar. verb. clauſtrales num.* 88. *&* 89. & Bordunus *reſol.* 29. *num.* 57.

2 Excipe, ſi qui tranſit de vna Religione ad aliam, tranſeat, vt in Religione, ad quam tranſit, ſit illius Prælatus; quia tunc abſque dubio debet in ea primum locum habere; cum inconueniens ſit, quod Prælatus habeat ad ſubditos ſuos inferiorem locum.

3 Quod adeò verum eſt, vt etiam poſtea completo officio, debeat ſaltem de conuenientia habere locum immediatè poſt Prælatum, & non locum ex tempore Profeſſionis emiſſæ in iſta poſteriori Religione, ad quam tranſiit.

Dixi. *ſaltem de conuenientia*; quia de rigore Iuris attendi deberet ad conſuetudinem, & ſtatuta talis Religionis; Nauarr. & Rodriquez *in locis ſuprà citatis.*

PETITIO VIII.

An, ſi Religioſus exemptus tranſeat in Prælaturam Conuentus, ſeu Monaſterij non exempti, remaneat exemptus, vel non?

RESpondetur: De hac re videri poterunt, quæ dicebam *in tractatu de immunit. & Iuriſd. Eccleſiaſt.* & videri etiam poterit præter alios Eraſius Cochet. *in tract. de Iuriſd. ordin. in exempt. par.* 5. *q.* 14.

PETITIO IX.

An Religioſus, qui tranſit de vna Religione ad aliam, teneatur ad obſeruantias prioris Religionis, de qua tranſit?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus, qui tranſit de vna Religione ad aliam, non tenetur ad prioris obſeruantias, ſed tantum ad poſterioris.*

2 *Neque tenetur ad Vota ſpecialia in Profeſſione prioris Religionis, de qua tranſit olim emiſſa.*

3 *Tranſiens de vna Religione ad aliam (etiamſi ſit Canonicus Regularis) adhuc eſt omnino incapax cuiuſcumque beneficij ſecularis, etiam curati, etiam ſi tranſeat ad Religionem ſtrictiorem.*

4 *Refertur hac in re Conſtitutio Vrbani VIII. edita anno* 1635.

5 *Mendicantes qui etiam auctoritate Apoſtolica tranſeunt ad non Mendicantes, priuantur voce in Capitulo, ſicquè tam actiua, quam paſſiua.*

6. *Item priuantur loco in eodem Capitulo, nequè poſſunt aſſumi ad Prioratus adminiſtrationes, aut quæcumquè alia Officia, etiam tanquam Vicarij, ſeu Miniſtri, vel aliorum locumtenentes, nec poſſunt pro ſe, vel pro alijs exercere curam aut regimen Animarũ.*

7 *Limita prædictam deciſionem ex quadam Cardinalium declaratione in Carthuſianis.*

1 RESpondetur negatiuè; Suar. *tom.* 2. *de Religion. tract. de Voto lib.* 6. *cap.* 3. *n.* 7. Sanch *lib.* 6. *moral. cap.* 7. *n.* 87. & alij, quos ſequitur Barboſa *in Collectan. Bullar. verb. Clauſtrales num* 90. & Bonacina *de horis Canonicis diſput.* 1. *q.* 2. *punct.* 2. *n.* 2. Quia iam exemptus eſt à Iugo prioris Religionis, de qua tranſit; vnde etiam, ſi de Religione (in qua Clericus exiſtens tantum in Minoribus, ſed deputatus ad chorum tenetur ex obligatione orta à conſuetudine, quæ ibi viget, recitare horas Canonicas (tranſeat ad aliam Religionẽ, in qua talis conſuetudo non viget, non tenetur (ſi ipſe ſcilicet exiſtat tantum in Minoribus, licet deputatus ad Chorum) illas recitare; quia ceſſat in hac alia Religione, ad quam tranſit, ratio obligationis, ſcilicet conſuetudo de recitandis horis Canonicis, quam *ſuprà* dicebam. Doctores, quos ſequitur Bonacina *loco citato.*

Quinimmò neque tenetur ad Vota ſpecialia in Pro- 2
feſſione Prioris Religionis (de qua tranſit) olim emiſſa; v. g. ſi tranſeat de Religione Minimorum, non tenetur ad degendam vitam quadragesimalem, ad quam Religio Minimorum ex vi quarti Voti tenetur; quia Vota ſpecialia ſunt annexa Profeſſioni Prioris Religionis de qua quis tranſiit; Ergo ceſſante ipſa tanquam quodam Principali, ceſſant etiam Vota ſpecialia, tanquam quædam Acceſſoria; Suarez & Sanchez *in locis ſuprà citatis.*

Aduerte tamen, quod qui tranſit ex vna Religione 3
ad aliam (etiamſi ſit Canonicus Regularis) adhuc eſt ex Concilio Tridentino *ſeſſ.* 14. *cap.* 11. omninò incapax cuiuſcumque beneficij ſæcularis, etiam curati; quia ſic expreſſe deciditur in Concilio Tridentino *loco ſupra citato.* Et ratio deciſionis eſt, ne quis tranſeat ex vna Religione ad aliam ſub ſpe obtinendi aliquod beneficium ſæculare; Suarez 4. *tom. de Religion. tract.* 8. *lib.* 3. *cap.* 15. Leſſius *de Iuſt. lib.* 2. *cap.* 41. *dubit.* 13. *n.* 105. & Sanchez *lib.* 6. *moral. cap.* 7. *n.* 108. (quod intellige, quamuis tranſeat ad Religionem ſtrictiorem; quia Concilium loquitur generaliter, & vtrobiquè eſt eadem ratio) indè propter eamdem rationem, ſi tranſeat de Religione, quæ habet votum de non acceptando Epiſcopatu tranſibit ipſe cum eodem Voto, quamuis Religio, ad quam tranſit, non habeat tale Votum.

Qua de re extat præstereà nunc conſtitutio Vrbani 4
VIII. edita anno 1635. die 21. Maij, in qua expreſsè ſtatuitur, quod Religioſi, qui ex ſuo inſtituto habent Votum, vel iuramentum de non procuranda, vel acceptanda extra ſuam Religionem dignitate, vel ſuperioritate aliqua, tranſeuntes (etiam cum licentia Pontificis) ad aliam Religionem, vel ex illa dimiſſi, ſeu eiecti, remaneant obſtricti dicto Voto, vel iuramento: Quapropter eſto, quod prædicti Religioſi tranſeuntes, vel dimiſſi non tenerẽtur d. Voto vel iuramento, eo quod hæc cenſerentur annexa, ac veluti acceſſoria Priori Profeſſioni, nihilominus hoc nouo Iure prædictæ Conſtitutionis Vrbani VIII. inducta eſt præſumptio Iuris, quod ea nunc cenſeatur principaliter in cultum Dei, & non vt annexa Priori Profeſſioni, facta. Doctores, quos ſequitur Theſaur. *in Praxi par.* 2. *verb. Religioſus cap.* 4. *n.* 13 qui, licet cum iiſdem Doctoribus putet tale Votum, vel Iuramẽtum de Iure communi non eſſe reſeruatum Pontifici, nihilominus ex alia Conſtitutione eiuſdem Vrbani VIII. data anno 1645. die 26. Februarij declaratum eſt, prædictum Votum, vel Iuramentũ non poſſe diſpenſari, aut relaxari, nec aduerſus illud aliquam licentiã vel indultum obtineri, niſi tantum à Romano Pontifice pro tempore exiſtente, ſublata facultate id faciendi omnibus, & quibuſcumquè Superioribus, Nunciis Apoſtolicis, Legatis, etiam de latere, ſublatis etiam quibuſcumque Priuilegiis, Indultis, & facultatibus in contrarium.

Aduerte 2. quod Mendicantes (qui, etiam authoritate 5
Apoſtolica, tranſeunt ad non Mendicantes) ex *Clementina* 1. *de regular.* priuantur Voce in Capitulo (ſicquè tam Voce actiua, quam paſſiua; quia Textus generaliter loquitur) quamuis id ipſis ab aliis concedatur; Item
priuantur loco in eodem Capitulo; Item non poſſunt 6
aſſumi ad Prioratus Adminiſtrationes, aut quæcumque alia officia, etiam tanquam Vicarij, ſeu Miniſtri, vel aliorum locumtenẽtes nec poſſunt pro ſe, vel pro aliis exercere curam, aut Animarũ regimen; Ità vt quidquid in contrariũ factum fuerit irritũ ſit; quia ſic expreſsè deciditur in *prædicta Clementina* 1. *de regul.* & ratio deciſionis eſt, vt ſi Mendicantes quietius perſiſtant in hac ſua Vocatione; Azor. *lib.* 12. *Inſt. moral. cap.* 14. *q.* 12. Sanchez *lib.* 6. *moral. cap.* 7. *n.* 109. *& ſeq.* & alij, quos ſequitur Bonacina *de clauſura q.* 2. *punct.* 9 § 5. *n.* 2.

Quamuis

Digitized by Google

Quamuis quædam Cardinalium declaratio prædictam deciſionem pro tranſeuntibus ad Carthuſianos limitet per hæc verba: Omnes cuiuſcumque Religionis legitimè tranſlati ad Carthuſianas poſſunt in eadem Carthuſienſi Religione in clauſtro Priores, & extra clauſtrum Procuratores eſſe:] Videantur Suarez *tom. 4. de Religion. tract. 8. lib. 3. cap. 15. n. 6.* Sanchez, & Bonacina *in locis ſupra citatis.*

At de his omnibus videantur, quæ dicebam *ſupra corollar. 7. & 8.*

PETITIO X.

An, qui illegitimè (ſcilicet ſine cauſa, vel licentia, vel contra Iuris prohibitum) tranſit ex vna Religione ad aliam, ſit Apoſtata, vel fugitiuus?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus tranſiens illegitimè ex vna Religione ad aliam non eſt Apoſtata, ſed fugitiuus; Non eſt Apoſtata, quia non recedit à ſtatu Religioſo.*

2 *Religioſus recedens à Religione ſine voluntate ſuperiorum, etiamſi tranſeat ad aliam ſtrictiorem, eſt fugitiuus; ſecùs ſi cum licentia ſuperiorum tranſeat ad aliam etiam laxiorem.*

3 *Profugus, vel fugitiuus non eſt, qui legitimè, ſeruatiſque ſeruandis tranſit de vna Religione ad aliam: deſertor enim ſuæ Religionis ſolùm eſt, qui vagus, ſeu profugus ſuam Religionem deſerit.*

4 *Verba præcedentia declarant ſubſequentia.*

1 RESpondetur: Non eſt Apoſtata: benè tamen fugitiuus.

Probatur quoad partem priorem; quia, licet ſit illicitè, & etiam aliquando inualidè recedat de Religione, tranſit tamen ad aliam, ſicquè non recedit à ſtatu Religioſo, ſeu à vita religioſa ſimpliciter (quod requiritur ad Apoſtaſiam, vti dicebam *ſupra ſect. 23.*) ſed ſolum à certè Religionis Inſtituto (cum in qualibet Religione tria vota Religioſi inſtituti ſubſtantialia reperiantur) ergo non eſt Apoſtata; Syluester *verb. Apoſtaſia q. 4. n. 9.* Leſſius *de Iuſtitia lib. 2. cap. 41. dubit. 13.* Azor. *lib. 12. Inſtitut. moral. cap. 17. q. 7.* Bannez, Nauarrus, Valentia, Rodriguez, Aragonius, Emanuel Sà, & alij, quos ſequitur Sanchez *lib. 6. moral cap. 8. n. 8. contra* Suarez *5. tom. in 3. par. diſput. 31. ſect. 6. n. 4.* & contra quoſdam Antiquiores.

2 Probatur quoad partem poſteriorem; quia (cum ſic etiam indebitè recedat contra voluntatem ſuorum ſuperiorum eſt fugitiuus; Leſſius, & Azor. *in locis ſupra citatis.*

3 Hinc, qui tranſit de vna Religione ad aliam (etiam laxiorem) cum licentia ſuperiorum, nequè etiam erit fugitiuus; quia fugitiuus eſt, qui contra, vel præter obedientiam ſuorum ſuperiorum recedit, Sylueſter, & Sanchez *vbi ſupra.*

Hinc etiam (ſi in aliqua Religione ſit ſtatutum prohibens, ne ad ipſam recipiatur Apoſtata, vel deſertor alterius Religionis) recipi poterit, qui legitimo modo, ſeruatiſque ſeruandis tranſire vult de ſua Religione ad hanc aliam Religionem, quæ tale prohibens ſtatutum habet, quia, ſicuti dicebam; iſte talis, qui ſic tranſit, non eſt Apoſtata, nequè deſertor ſuæ Religionis, Cum *ex l. deſertorem ff. de re militar.* deſertor ſit, qui per prolixum tempus euagatus reducitur; & conſequenter deſertor ſuæ Religionis ſolum eſt, qui vagus, ſeu profugus ſuam Religionem deſerit, non autem qui legitimè, ſeruatiſquè ſeruandis non intermedio tempore vult tranſire de ſua Religione ad aliam.

Confirmatur vlterius ex illa voce Apoſtata; præcedente per quam explicatur illa alia vox deſertor; ſubſequens; ſiquidem verba præcedentia declarant ſubſequentia; *l. qui filiabus in principio & l. ſi ſeruum §. finali ff. de legat. 1. & l. vtrum ff. de petition. hæredit.* & docent Surd. *deciſ. 288. n. 80. & ſeqq.* Caſtro *conſil. 347. n. 2. lib. 2.* Pariſ. *conſil. 23. num. 118. lib. 1.* Ceful. *conſil. 156. n. 10. & 11.* & *conſil. 351. n. 58.* Marc. Anton. *variar. Reſolut. lib. 3. reſol. 1. n 60.* Tuſch. *tom. 8. litt. V. concluſ. 144. n. 21.* & Farinac. *in Praxi crimin. par. 4. conſil. 30. n. 115.* & *conſil. 61. n. 110.* 4

PETITIO XI.

Ad quamnam Religionem ſpectent bona Religioſi, qui de vna Religione tranſit ad aliam?

SVMMARIVM.

1 *Bona Religioſi, qui tranſit de vna Religione ad aliam, ſi poſt emiſſam profeſſionem, ſpectant ad priorem Religionem; ſi vero ante, ad poſteriorem: ſecùs ſi tranſitus illegitimè, quia tunc bona ſpectant ad priorem Religionem in qua profeſſus fuit.*

2 *Religioſus, qui de vna Religione tranſit ad aliam, non poteſt ex bonis, quæ ad vſum ſuum habebat in Religione, de qua tranſit, deferre quidquam; niſi ſolùm id, quod ſibi gratioſè conceſſum fuerit à ſuperioribus Religionis.*

RESpondetur: Omnia bona Religioſi, (qui legitimè, & etiam cum licentia ſuorum ſuperiorum tranſiit ad aliam) antè profeſſionem in Religione poſteriori (ad quam tranſit) factam acquiſita, vel quomodocumquè ad ipſum pertinentia, ſpectant ad Religionem priorem, de qua tranſiit; Nauarrus *comment. quart. numero vigeſimo quarto, ver. vndecim.* & *libro quinto, conſil. quinquageſimo-quinto, numero nono.* Azorius *primo tom. Inſtitut. moral. libro duodecimo, capite decimo-quinto, quæſtione tertia.* & *capite decimo, quæſtione octaua.* Portellus *in dubitat. Regular. verb. bona tranſeuntium. numero primo.* Barboſa *in collectan. Bullar. verb. clauſtrales. numero nonageſimo primo*, & Bordon. *reſolut. vigeſima nona, numero octogeſimo octauo, & ſequentibus*; quia antè profeſſionem in Religione poſteriori (ad quam tranſiit) factam, ſemper manet membrum Religionis prioris, de qua tranſiit: ergo ſemper pro toto illo tempore, quidquid acquirit, acquirit prædictæ Religioni priori, de qua tranſiit. 1

Quod multo magis dicas, ſi tranſiit quocumque modo illegitimè, quia tunc non ſolum bona ante, ſed etiam poſt profeſſionem in poſteriori Religione, (ad quam tranſiit) factam, acquiſita ſpectant ad Religionem priorem, de qua tranſiit; Nam (cum tunc tranſitus ſit illegitimus, & inualidus) nullum Ius in prædicta bona prouenire poteſt Religioni poſteriori, ad quam tranſiit, Molina *de Iuſtitia tom. 1. diſput. 144.* in Azor. *cit. cap. 15. q. 31*

Hinc ſequitur, quod Religioſus, qui de vna Religione tranſit ad aliam, non poſſit ex bonis (quæ ad vſum ſuum habebat in Religione, de qua tranſit) deferre quidquam; niſi solùm id, quod ſibi gratioſè conceſſum fuerit à ſuperioribus Religionis, de qua tranſit; Nauarrus *in cap. non dicatis num. 30. & 31.* & *in cap. ſtatuimus num. 24.* & alij paſſim. 2

At de pœnis de vna ad aliam Religionem illegitimè tranſeuntium vide Theſaurum *in praxi p. 2. verb. Religioſus cap. 4. per totum.*

PETITIO XII.

An Religioſi, ſi recipiant quempiam alterius Religionis, peccent mortaliter, ſintque excommunicati?

SVMMARIVM.

1 *Religioſi cuiuſcumque Religionis, exceptis Carthuſianis, ſi præter ordinem Iuris recipiant quempiam alterius Religionis, peccant mortaliter, ſuntque excommunicati.*

2 *Excommunicatio Martini V. lata ſpecialiter pro Mendicantibus tranſeuntibus ad Monachales, exceptis Carthuſianis.*

3 *Religioſi Ordinis B. Mariæ de Mercede non poſſunt etiam prætextu quarti voti, recipere Minores de Obſeruantia, vel alterius Religionis ſtrictioris profeſſores.*

4 *Recipientes quempiam de Fratribus Minimis ſunt excommunicati à Iulio II.*

5 *Nulli Religioſi Religionis, quæ ſit paris, vel minoris auſteritatis, poſſunt recipere quempiam de Fratribus Carmelitis.*

6 *Fratres Prædicatores, vel Minores, vel Auguſtiniani neque poſſunt quempiam de dictis Fratribus Carmelitis ad ſuam Religionem recipere, vel retinere ſine licentia eiuſdem Generalis.*

1 REſpondetur: Religioſi cuiuſcumque Religionis, exceptis Carthuſianis, ſi præter ordinem Iuris recipiant quempiam alterius Religionis, peccant mortaliter, ſuntque excommunicati, iuxtà ea, quæ dicebam *ſuprà ſectione 61. & extrauag. viam de Regularibus*; quæ vide ibi.

2 Accedit, quod extat etiam excommunicatio lata ſpecialiter Martini V. pro Mendicantibus tranſeuntibus ad Monachales, exceptis ſimiliter Carthuſianis; Miranda *in manual. tom. 1. q. 51. art. 2.* Caſarub. *in compend. Priuileg. verb. Apoſtata ab Ordine*, & Bonacina *de clauſur. q. 2. punct. 9. §. 5.* Itàvt nulla Religio, excepta Carthuſiana, poſſit recipere ad ſe quempiam de Mendicantibus ſub pœna excommunicationis latæ.

3 Item Religioſi Ordinis B. Mariæ de Mercede non poſſunt (etiam prætextu quarti voti) recipere Minores de Obſeruantia, vel alterius Religionis ſtrictioris profeſſores; Clemens VIII. in Bulla *Nuper ad nos* Anno 1596. edita, vbi ſatis declarat; quod Religio ſtrictior iudicanda non ſit, eo quod habeat quartum votum.

4 Item qui recipiunt quempiam de Fratribus Minimis, ſunt excommunicati à Iulio II. in Bulla *Sacer Ordo* Anno 1508. edita; Videatur Peyrinus *tom. 1. de ſubdito q. 1. de Obedientia cap. 24.*

5 Item ex priuilegio Alexandro IV. nulli Religioſi Religionis, quæ ſit paris, vel minoris auſteritatis, poſſunt quempiam de Fratribus Carmelitis ad ſuam Religionem recipere ſine conſenſu Generalis eiuſdem Religionis Carmelitarum, Itàvt ſi de facto quempiam ex dictis Carmelitis receperint, teneãtur illũ reſtituere.

6 Item ex Priuilegio Ioannis XXII. Fratres Prædicatores, vel Minores, vel Auguſtiniani neque poſſunt quempiam de dictis Fratribus Carmelitis ad ſuam Religionem recipere, vel retinere ſine licentia eiuſdem Generalis Religionis Carmelitarum, Itàvt ſi quempiam de iiſdem Fratribus Carmelitis receperint, vel retinuerint ſine eiuſdem Generalis licentia, pœnam priuationis officij, vel Adminiſtrationis, & inhabilitatis ad alia ipſo facto incurrent; ſpeculum Ordinis *dictor. Carmelitar. fol. 71.* Et videri poterit præter alios Bonacina *loco ſuprà citato.*

SECTIO LXVI.

An Summus Pontifex, ſi iuſta cauſa ſubſit, diſpenſare poſſit in voto ſolemni caſtitatis Religioſi?

SVMMARIVM.

1 *Summus Pontifex, ſi iuſta cauſa ſubſit, diſpenſare poteſt in voto ſolemni caſtitatis Religioſi probabilius contra nonnullos Doctores.*

2 *Pontifex poteſt diſpenſare in voto ſimplici caſtitatis perpetuæ, conſequenter etiam in voto ſolemni; quia voti ſolemnitas eſt inducta ex ſola conſtitutione Eccleſiæ.*

3 *Voti ſolemnitas conſiſtit in eo, quod ipſum votum coniunctum ſit ſuſceptioni Ordinis ſacri, vel profeſſioni Religionis approbatæ; Quodque ex coniunctione cum tam præclaro actu ſolemne dicatur.*

4 *Eccleſia approbat Religiones, ſine cuius approbatione vota Religionis non eſſent ſolemnia.*

5 *Eccleſia ſtatuit, vt ratione huius coniunctionis vota illa cenſeantur ſolemnia, & certos habeant effectus, quos per ſe non haberent, ſcilicet vt votum caſtitatis reddat hominem inhabilem ad matrimonium, & votum paupertatis priuet eundem omni dominio, illiuſque reddat incapacem. &c.*

6 *Solemnitas voti non conſiſtit in aliqua benedictione, vt innuit S. Thomas, vel conſecratione; quia nulla harum eſt neceſſaria præter eam, quæ ſit ab ipſo vouente.*

7 *Non obſtat, quod in aliquibus Religionibus fiat aliqua benedictio à Superiore; quia hæc non fit in omnibus.*

8 *Voti ſolemnitas neque conſiſtit in traditione, & acceptatione, vt volunt Sotus, & Aragonius; quia etiam in voto ſimplici fit traditio.*

9 *Pontifex, ſi cauſa legitima ſubſit, poteſt diſpenſare in voto ſolemni clericorum.*

10 *Non obſtat, quod votum ſolemne clericorum non ſit eſſentialiter annexum Ordini ſacro; quemadmodum votum ſolemne Religioſorum eſt eſſentialiter annexum ſtatui Religioſo. & cur?*

11 *Summus Pontifex de facto pluries diſpenſauit in voto ſolemni caſtitatis Religioſi; Nam Alexander III. diſpenſauit cum Nicolao Iuſtiniano Veneto Monacho profeſſo in Monaſterio Sancti Nicolai, & diſpenſauit cum Rege Aragoniæ. Cæleſtinus III. diſpenſauit cum Conſtantia filia Regis Siciliæ, quæ erat Monialis profeſſa Panormi. Gregorius XIII. cum Germano Cardinali Ioioſa Sacerdote profeſſo, & Prouinciali Ordinis Capuccinorum, Clemens VII. diſpenſauit cum multis Religioſis.*

12 *Votum caſtitatis eſt eſſentialiter annexum ſtatui Religioſo, vt per Sanctum Thomam, vt proinde illud diuelli non poſſit ab hoc ſtatu; non tamen ſequitur quod non poſſit diuelli ab homine habente talem ſtatum; quia talis ſtatus non conſiſtit in aliqua conſecratione diſtincta ab obligatione votorum.*

13 *Res, quæ Deo conſecrantur, ex cauſa conuerti poſſunt in vſus prophanos, vt fiebant panes propoſitionis, quamuis eſſent conſecrati Deo, & ſoli Sacerdotes iis vti, & veſci poſſent, ex cauſa enim, ſcilicet in neceſſitate David, & eius Socij illis vſi fuerunt.*

14 *Conſecrationes alias ab Eccleſia inſtitutas eiuſdem Eccleſiæ auctoritate, rebus ipſis ſaluis manentibus, tolli poſſe à rebus conſecratis, & benedictis, vt à Tẽplis, Altaribus, Calicibus, &c. valde probabile eſt.*

15 *Omnis talis benedictio, & conſecratio non eſt aliud, quam deputatio ad vſum ſacrum cum inuocatione diuinæ virtutis, & aſſiſtentiæ, vel ad debitum vſum, vel ad excitandam deuotionem, & reuerentiam.*

16 *Oratio*

16 *Oratio, & contemplatio, cum ſint finis continentiæ, ſunt quid melius, & tamen votum illarum poteſt relaxari; & ſcriptura non præfert continentiam cæteris virtutibus, ſed potiùs talentis auri.*

17 *Tam in voto ſimplici, quam in ſolemni non ſolùm eſt promiſſio, verum etiam traditio; cum per votum ſimplex caſtitatis vouens ſtatim teneatur ad omnia ea, ad quæ tenetur per votum ſolemne eiuſdem.*

18 *Apoſtolus Matthæus noluit diſpenſare cum Iphigenia Regis Æthiopum filia; quia Hirtacus non ſincero animo conuerſionem ſui atque Regni promiſerat.*

19 *Pontifex ſi poſſet diſpenſare in voto ſolemni caſtitatis, fieri non poſſet, quod ſupponitur; ſcilicet quod quis viuente priore vxore ducere poſſet ſecundam, &c.*

20 *Poteſt non ſolum Pontifex voti vinculum relaxare; ſed etiam vinculum matrimonij, cum matrimonium ratum ſoluatur per profeſſionem Religionis, neque hoc eſt abſurdum; poſſe ſcilicet cum iuſta cauſa diſpenſare matrimonium ratum non conſummatum.*

21 *Summus Pontifex neque poteſt ſine iuſta cauſa indulgere licentiam Religioſo habendi proprium; quia abdicatio proprietatis, ſicut & Cuſtodia caſtitatis eſt annexa Regulæ Monachali; poteſt tamen iuſta cauſa interueniente.*

22 *Poteſtas Pontificis in diſpenſatione voti paupertatis, & ex diſpenſatione voti caſtitatis æquiparantur.*

23 *Commutatio voti caſtitatis perpetuæ ſolemne in caſtitatem coniugalem, non mutat ſubſtantiam Regulæ.*

24 *Votum prædictum coniugale in Religione Sancti Iacobi, Alcantaræ, vel Calatrauæ, &c. poteſt dici aliquo modo ſolemne, ſcilicet quoad perpetuitatem abſolutam.*

1 RESpondetur, quod (quamuis negent Gloſſa *in cap. cum ad Monaſterium de ſtatu monachor. & in cap.* 1. *de voto & voti redemptione*, S. Thomas 2. 2. *q.* 88. *art.* 1. 1 Altiſiodorenſis *lib.* 3. *ſumma cap.* 22. Albertus *in* 4. *diſt.* 38. *art.* 7. Syluester *verbo votum* 4. *q.* 5. Almaynus *tract. de poteſt. Pontific. cap.* 2. Armilla *verbo diſpenſatio n.* 11. Aragonius 2. 2. *q.* 88. *art.* 11. & Sotus *de Iuſt. & Iur. lib.* 7. *q.* 4. *art* 2. Probabilius tamen affirment (ita vt & qui fuit Religioſus, matrimonium poſſit contrahere) ferè communiter Theologi Henricus *quodlibeto* 5. *q.* 28. S. Thomas *in* 4. *diſt.* 38. *q.* 1. *art.* 4. *quæſtiunc.* 1. *ad* 3. (quamuis in ſumma mutauerit ſententiam ex minus recto intellectu decretalis cum ad Monaſterium, teſte Caietano) Riccardus *in eadem diſt.* 4. *art.* 9. *q.* 1. Durandus *q.* 2. Scotus *q. vnica*, Paludanus *q.* 4. *art.* 4. *conſil.* 11. & 12. Caietanus 2. 2. *q.* 88. *art.* 11. Angelus *verbo votum* 4. *q.* 5. & alij (quos ſequitur S. Antoninus 2. *par. tit.* 11. *cap.* 2. §. 9.) & omninò communiter Canoniſtæ, (quos ſequitur Nauarrus *in ſumma cap.* 11. *n.* 77.) & Recentiores (vt Henriquez, Vaſquez, Sanchez, Azorius, Tannetus, Præpoſitus, Reginaldus, Leſſius, Coninch, Rebellius, & alij) quos citat, & ſequitur Diana *par.* 8. *tract.* 1. *reſol.* 73.

2 Probatur: Poteſt Pontifex diſpenſare in Voto ſimplici Caſtitatis perpetuæ: ergo etiam & in voto ſolemni Caſtitatis, Antecedens eſt in confeſſo apud omnes: conſequentia probatur: quia voti ſolemnitas eſt introducta ex ſola conſtitutione Eccleſiæ (ſicuti habetur in conſtitutione Gregorij XIII. quæ incipit: *Aſcendente Domino*, & *in cap. quod votum de voto in* 6. Ibi: [quod votum debeat dici ſolemne, ac ad dirimendum matrimonium efficax, nos conſulere voluiſti: Nos igitur attendentes, quod voti ſolemnitas ex ſola Eccleſiæ conſtitutione eſt inuenta, matrimonij verò vinculum ab ipſo Eccleſiæ capite, rerum omnium conditore, ipſum in Paradiſo, & in ſtatu Innocentiæ inſtituente vnionem & indiſſolubilitatem acceperit, præſentibus declarandum, duximus, oraculo ſanctionis, illud ſolum votum debere dici ſolemne (quantum ad poſt contractum matrimonium dirimendum) quod ſolemnizatum fuerit per ſuſceptionem Sacri Ordinis, aut profeſſionem expreſſam, vel tacitam alicui de Religionibus per Apoſtolicam ſedem approbatis] ergo ſi voti ſolemnitas eſt introducta ex ſola conſtitutione Eccleſiæ, non eſt, cur ſummus Pontifex non poſſit in illa diſpenſare; cum non ſit, cur non poſſit ſuam conſtitutionem relaxare.

Vbi aduerte, quod tam ex dicta conſtitutione Gregorij XIII. (quæ incipit, *Aſcendente Domino*) quam ex dicto *cap. quod votum de voto in* 6. voti ſolemnitas conſiſtat in eo, quod ipſum votum coniunctum ſit ſuſceptioni Ordinis Sacri, vel Profeſſioni Religionis approbatæ, quodquè ex coniunctione cum tam præclaro actu ſolemne dicatur: Ait enim Pontifex ibi votum per ſuſceptionem Sacri Ordinis, aut profeſſionem Religionis ſolemnizari, ſcilicet ſolemne, fieri; conſiſtit igitur voti ſolemnitas formaliter in hac coniunctione. Dicitur autem hæc voti ſolemnitas eſſe ex conſtitutione Eccleſiæ; quia Eccleſia approbat Religiones (ſinè qua approbatione vota illa non eſſent ſolemnia, ſed ſimplicia) & annectit Ordini Sacro votum Caſtitatis; Tum quia ſtatuit, vt ratione huius coniunctionis cenſeantur ſolemnia, & certos habeant effectus (quos per ſe non haberent) ſcilicet, vt votum Caſtitatis reddat hominem inhabilem ad matrimonium, & votum paupertatis priuet eundem omni dominio, illiuſquè reddat incapacem; Tum quia Eccleſia ad voti ſolemnitatem poteſt plura, vel pauciora requirere, & ei plures, vel pauciores effectus tribuere; ſicut etiam ad matrimonij ſolemnitatem plura, vel pauciora poteſt expoſtulare; & olim erat votum ſolemne, etiamſi Religio non eſſet à ſede Apoſtolica, ſeu à ſummo Pontifice approbata, ſicuti tradunt communiter Doctores in tractatu de ſtatu religioſo. 3 4 5

Ex dictis ſequitur, quod ſolemnitas voti non conſiſtat, vt (innuit S. Thomas) in aliqua benedictione, vel conſecratione; quia nulla benedictio, vel conſecratio eſt neceſſaria præter eam quæ fit ab ipſo vouente per votum, per quod ipſe ſe Deo conſecrat; qualis reperitur etiam in voto ſimplici. 6

Non obſtat, quod in aliquibus Religionibus fiat aliqua benedictio à Superiore; quia hæc non fit in omnibus (non enim fit in Religionibus Mendicantium) neque eſt conſtitutiua rei Sacræ, qua res accipiat quoddam eſſe Sacrum maneatque immobiliter ad vſum Sacrum deputata (qualis eſt benedictio aquæ, ſalis, veſtium ſacrarum, &c.) ſed eſt tantum inuocatiua, ſicut benedictio Pontificis, & Epiſcopi ſuper Populum, benedictio menſæ, & ſimilia; qua de re Cajetanus *citato art.* 11. 7

Sequitur ſecundò: quod ſolemnitas voti neque conſiſtat (vt volunt Sotus, & Aragonius *locis ſupra citatis*) in traditione, & acceptione, quia etiam in voto ſimplici fit traditio ſui ad cultum Dei; & acceptatio tam à Deo, quam à Prælato; ſicuti patet in illis qui vouent caſtitatem in manibus Epiſcopi; & in illis, qui emittunt tria vota ſubſtantialia in ſocietate Ieſu, in qua ſtatim, emiſſis votis poſt biennium probationis, vouens manet ligatus eodem modo, quo profeſſus; Ita vt, & ipſe vouens etiam tranſeat in Ius Religionis, & quidem non poteſt reddi ratio, cur homo non poſſit ſe tradere tam Deo, quam Prælato per votum ſimplex, ita vt Prælatus in illum ius acquirat, accedente præſertim Eccleſiæ ordinatione, qua hic modus approbetur, & Prælato authoritas acceptandi concedatur. 8

Secundò probatur: poteſt Pontifex, ſi cauſa legitima ſubſit, diſpenſare in voto ſolemni Religioſorum. Antecedens eſt in confeſſo apud omnes, etiam apud ipſum S. Thomam; & ſatis fauet vſus Eccleſiæ Græcæ. Conſequentis probatur; quia votum ſolemne clericorum non eſt minus ſolemne: neque minus continet ſui traditionem, quam votum ſolemne Religioſorum. 9

Non obſtat, quod Votum ſolemne clericorum non 10

fit

ſit eſſentialiter annexum Ordini Sacro, quemadmodum votum ſolemne Religioſorum eſt eſſentialiter annexum ſtatui religioſo; quia exinde tantum ſequitur; quod fieri non poſſit, vt quis maneat Religioſus ſoluto voto, ſicuti fieri poteſt, vt quis maneat ordinatus ſublato voto: Non autem ſequitur, quod votum tolli non poſſit ſimul cum ſtatu religioſo; quinimò ſequitur, & conuincitur quod ipſe quoque ſtatu religioſus tolli poſſit; cum hic non conſiſtat, niſi in obligatione votorum.

11 Tertiò probatur; quia de facto ſummus Pontifex plures diſpenſauit in voto ſolemni caſtitatis Religioſi: ſic enim (vt habetur in *vita ſancti Laurentij Iuſtiniani* apud *Surium* 8. *Ianuarij*, *& apud Volaterranum lib.* 4. *hiſtor*) Alexander III. diſpenſauit cum Nicolao Iuſtiniano Veneto Monacho profeſſo in Monaſterio S. Nicolai, vt poſſet, ne ipſius familia tam illuſtris extingueretur, ducere vxorem, ex qua ſuſceptis ſex filiis, & tribus filiabus, rediit ad Monaſterium, miraculis poſtea clarus, & (vt teſtatur Paludanus *diſt.* 38. *q.* 4. *art.* 4. *concluſ.* 11. & referunt Annales Hiſpaniarum) diſpenſauit cum Rege Aragoniæ, qui cum eſſet Monachus profeſſus, & eius Pater obiiſſet ſine liberis, ſolutus eſt, vt vxorem duceret, votis ſolemnibus Religionis; & (vt refert Platina in Cæleſtino Tertio) diſpenſauit cum Conſtantia filia Regis Siciliæ, moniali profeſſa, vt nuberet Henricò VI. & (vt aduertunt alij) Gregorius XIII. diſpenſauit cum germano Cardinalis Ioioſæ, ſacerdote profeſſo, & Prouinciali Ordinis Capoccinorum: & (vt aduertunt Azorius *tom.* 1. *Inſtit. moral. lib.* 12. *cap.* 7. *q* 1. & Rocafus *in Praxi Theolog. moral. tom.* 2 *lib.* 3. *par.* 2. *decalogi cap.* 4. *num.* 104.) Clemens VII diſpenſauit cum multis Religioſis Equitibus profeſſis in Religione Alcantaræ, & Calatrauæ quod vxores ducerent eo tempore, quo caſtitatem abſolutam vouebant.

OBIECTIONES.

12 Obiicies fundamentum S. Thomæ: votum Caſtitatis eſt eſſentialiter annexum ſtatui Religioſo, vt proinde illud diuelli non poſſit ad hoc ſtatu: ergo ſi non poteſt diuelli ab hoc ſtatu, neque etiam poterit diuelli ad homine habente talem ſtatum; cum talis ſtatus ab homine, dum viuit diuelli non poſſit: Antecedens patet; quia ſtatus religioſus eſſentialiter conſiſtit in tribus votis ſcilicet caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ; & apertè colligitur ex capite cum ad Monaſterium de ſtatu monachorum, conſequentia probatur, quia dictus ſtatus conſiſtit in quadam conſecratione, per quam totus homo conſecratur Deo; quod autem ſemel eſt conſecratum Deo, non poteſt amplius conuerti ad vſus humanos, neque poteſt deſinere eſſe conſecratum, quamdiu integrum manet (vt patet in calice conſecrato, & in homine conſecrato in ſacerdotem) ergo, qui ſemel per votum ſolemne Religionis eſt conſecratus Deo, non poteſt, dum viuit, deſinere eſſe Religioſus, vnde vlterius refert S. Thomas, quod ſummus Pontifex neque diſpenſare poſſit in voto ſolemni paupertatis, & obedientiæ; cum hæc etiam vota ſint eodem modo eſſentialiter annexa ſtatui Religioſo.

Reſpondetur concedo Antecedens; At nego conſequentiam ſtatum ſcilicet Religioſum non poſſe diuelli ab homine talem ſtatum habente, quamdiu viuit; quia talis ſtatus ex dictis non conſiſtit in aliqua conſecratione diſtincta ab obligatione votorum (vti ſupponit Argumentum) ſed conſiſtit ſolum in ipſa obligatione votorum; Quapropter non obligatio prædicti voti diuelli poſſit ab homine habente ſtatum Religioſum (ſicuti patet in voto ſolemni ſacris Ordinibus annexo) ſequitur, quod diuelli poſſit ab eodem homine conſecratio illa, quæ eſt in ipſo homine per votum; Et confirmatur exemplo illarum rerum, quæ ſic Deo conſecrantur (vt ſunt res omnes, quæ ex voto offeruntur Deo) quæ tamen ex cauſa conuerti poſſunt ad vſus prophanos; ſic etiam Panes propoſitionis, quamuis eſſent conſecrati Deo, & ſoli Sacerdotes iis vti, 13
ſeu veſci poſſent, ex cauſa tamen, ſcilicet in neceſſitate, Dauid, & eius Socij illis vſi fuerant; ſic ſimiliter etiam ſæpè factum eſt in Terra conſecrata, in armis, veſtibus, & ſimilibus rebus oblatis Deo.

Accedit, quod valdè probabile ſit, etiam alias 14
conſecrationes ab Eccleſia inſtitutas, eiuſdem Eccleſiæ authoritate (rebus ipſis ſaluis manentibus) tolli poſſe à rebus conſecratis, & benedictis, vt à Templis, Altaribus, Calicibus, Aqua benedicta, veſtibus ſacris, & ſimilibus: non enim poteſt reddi ratio, cur Eccleſia non poſſit conſtituere, quod Templum conſecratum conſecrationem amittat, dum polluitur, vel prophanatur; vel calix dum à ſabro malleo tangitur, aut percutitur; vel etiam quod conſecratio non duret, niſi ad certum tempus, & tunc per ſe euaneſcat; quia 15
omnis talis benedictio, & conſecratio non videtur eſſe aliud, quam deputatio ad vſum ſactum cum inuocatione diuinæ virtutis, & aſſiſtentiæ, vel ad debitum vſum, vel ad excitandam reuerentiam, & deuotionem, vel ad conſequendum finem noſtrarum precum, (cum hæc duo ſatis ſint, vt res dicatur conſecrata, & ſacta; Nec alia ratione videatur Eccleſia poſſe rei ſanctitatem extra Sacramentum conferre) ſed illa duo, ſcilicet Deputatio, & Inuocatio, non habent vim, neque durationem, niſi ſecundum intentionem deputantis, & inuocantis, ergo, &c.

Obiicies ſundamentum Gloſſæ, & Altiſiodorenſis: Nihil eſt continentia melius, quo poſſit ea compenſari, iuxtà illud Eccleſiaſt. 26. *Omnis ponderatio non eſt digna animæ continentis*: Ergo. 16

Reſpondetur; Nego Antecedens (ſicut & negat ipſe Sanctus Thomas) quia oratio, & contemplatio (cum ſint ſiois continentis) ſunt quid melius, & tamen votum illarum poteſt relaxari. Accedit, quod Scriptura non præfert continentiam cæteris virtutibus, ſed potiùs talentis auri.

Obiicies tertiò, fundamentum aliorum: In voto 17
ſimplici ſolùm eſt promiſſio; In voto autem ſolemni eſt etiam traditio ſui; ſed quod ſemel eſt traditum, non poteſt vnquam repeti: Ergò, &c.

Reſpondetur, Nego maiorem; quia & in voto ſimplici non tantum eſt promiſſio, ſed etiam traditio ſui; cum per votum caſtitatis ſimplex homo ſtatim teneatur ad omnia ea, ad quæ tenetur per votum caſtitatis ſolemne: Quinimò per vota ſimplicia poteſt homo (ſi ſedes Apoſtolica ad hunc finem ea acceptet) fieri verus Religioſus, vt patet in Societate Ieſu; Quapropter verum non eſt, quod votum ſimplex ſe habeat ad votum ſolemne, ſicut ſe habent ſponſalia ad matrimonium; niſi loquamur de certo, & particulari illo voto ſimplici, quo quis vouet, ſe fore Religionem; Huiuſmodi enim votum ſe habet ad vota ſolemnia, ſicut ſe habent ſponſalia ad matrimonium.

Obiicies quartò: Apoſtolus Matthæus noluit diſ- 18
penſare cum Iphigenia Regis Æthiopum filia, vt Hittaco (etiam ſi ille conuerſionem ſui, atque Regni promitteret) matrimonium contraheret; Ergò.

Reſpondetur: Concedo Antecedens; At nego conſequentiam; Tum quia non eſt certum (vti cum Cajetano complures teſtantur) quod Hittacus petierit ab Apoſtolo Matthæo, vt cum Iphigenia diſpenſaret; Tum quia etiamſi petierit, non videtur, quod ſincero animo conuerſionē ſui, atque Regni promiſerit, forſan in illis principiis Eccleſiæ id non erat expediens, & Iphigenia non erat contenta. Accedit, quod, ſi Argumentum quid probaret, nimis probaret, nempè quod Summus Pontifex neque diſpenſare poſſit in voto ſimplici caſtitatis.

Obiicies quintò: Si Pontifex poſſet diſpenſare in 19
voto

voto ſolemni caſtitatis, fieri poſſet, quod quis, viuente priori vxore, ducere poſſet ſecundam vxorem, atque adeo habere duas vxores viuentes (v. g. ſi Titius, ducta vxore, ante Matrimonium conſummatum, ingrediatur Religionem; deinde, Pontifice diſpenſante; egrediatur, & ducat ſecundam vxorem): ſed hoc eſt falſum: ergo,

Reſpondetur, nego ſequelam maioris, quia prior vxor, ſoluto vinculo Matrimonij per profeſſionem Religionis, deſiit eſſe vxor.

20 Inſtabis: ſi Pontifex poſſet talis voti vinculum relaxare, poſſet etiam relaxare vinculum Matrimonij rati, (cum Matrimonium ratum ſoluatur per profeſſionem Religionis) At hoc videtur abſurdum: ergo.

Reſpondetur: concedo ſequelam maioris; At nego minorem, eſſe ſcilicet abſurdum (cum multo probabilius ſit, quod in oppoſitum) poſſe Pontificem ex cauſa iuſta diſpenſare in Matrimonio rato non conſũmato; ſicuti ex communi tenent Canoniſtæ, quos citat, & ſequitur Nauarrus *in ſumma cap.* 22. *n.* 21. quod adeo verum vt, ſit de facto plures Pontifex in dicto caſu Matrimonij rati diſpenſauerit; ſic enim præter alios Paulus III. Pius IV. & Gregorius XIII. qua de re videri poterit Caietanus *tom.* 1. *opuſcul.* 28. Nauarrus *loco ſup. citato* & Henriq. *de Matrim. cap.* 8. *n.* 11.

21 Obijces 6. *In cap. cum ad Monaſterium de ſtatu monachor.* habetur: [Neque æſtimet Abbas, quod ſuper habenda proprietate poſſit cum aliquo diſpenſare; quia abdicatio proprietatis, ſicut & cuſtodia caſtitatis adeo eſt annexa Regulæ monachali; vt contra eam neque etiam ſummus Pontifex poſſit licentiam indulgere;] ergo &c.

Reſpondetur cum Durando *in* 4. *diſt.* 28. *q.* 2. *conſultò* Textum dicere, quod [neque etiam ſummus Pontifex poſſit dictam licentiam indulgere] quia ſummus Pontifex non poteſt ad libitum, & abſque iuſta cauſa; vel (vt volunt alij) quia non poteſt coniunctiuè nempè facere, quod Religioſus (quamdiu manet Religioſus) proprium habeat, vxorem ducat, & liber ſit ab obedientia, eo modo, quo ſunt & cæteri ſæculares: (cum hæc pugnent cum natura ſtatus Religioſi) non autem quia non poteſt diſiunctiuè nempè facere, quod qui alias erat Religioſus, ex iuſta cauſa deſinat eſſe Religioſus, habeat proprium, vxorem ducat, & liber ſit ab obedientia eo modo, quo & ſunt prædicti cæteri ſæculares.

22 Et hoc ſummum Pontificem poſſe facere confirmatur *ex eodem cap. cum ad Monaſterium de ſtatu monachor.* Ex quo patet, quod poteſtas Pontificis in diſpenſatione voti paupertatis, & poteſtas eiuſdem Pontificis in diſpenſatione voti caſtitatis æquiparentur, & pari paſſu ambulent; ſed ex dictis *ſect.* 67. ſummus Pontifex cum Religioſo ex cauſa diſpenſare poteſt in voto Paupertatis: ergo & ſimiliter diſpenſare poterit in caſu noſtro, & ſimul commutare votum caſtitatis perpetuæ ſolemne in votum caſtitatis coniugalis; quia ſicuti dictum, poteſtas diſpenſandi in voto paupertatis, & poteſtas diſpenſandi in voto caſtitatis æquiparantur, & pari paſſu ambulant, & ex alio capite

23 etiam ſicuti latitudinem habet votum paupertatis; ita & latitudinem habet votum caſtitatis: vnde commutatio voti caſtitatis perpetuæ ſolemne in caſtitatem coniugalem non mutat ſubſtantiam Regulæ; Doctores, quos ſequitur Riccius *in Praxi, part.* 4. *reſolut.* 76. *n.* 3. Sperellus *tom.* 1. *deciſ.* 24. *n.* 64. Machin. *in alleg. pro Iuriſdictione Ordinum militantium art.* 2. *n.* 12. & Rota *d. verſ. par.* 2. *deciſ.* 266. *n.* 6.

24 Accedit, quod (vt rectè adnotarunt Suarez *de Religione tom.* 4. *tract.* 9. *cap.* 5. *n.* 29. Lezana *tom.* 2. *cap.* 5. *n.* 9. & Pellizzarius *tom.* 1. *tractat.* 1. *cap.* 3. *n.* 32.) prædictum coniugale votum in Religione Sancti Iacobi, Alcantaræ, vel Calatrauæ &c. poteſt aliquo modo ſcilicet quoad perpetuitatem abſolutam, dici ſolemne: ergo &c.

SECTIO LXVII.

An ſummus Pontifex diſpenſare poſſit etiam in voto ſolemni Paupertatis, & Obedientiæ?

SVMMARIVM.

1 *Summus Pontifex diſpenſare poteſt etiam in voto ſolemni Paupertatis, & Obedientiæ, ſi iuſta cauſa ſubſit; quia in his non eſt maior difficultas, quam in voto caſtitatis, contra nonnullos putantes ſubeſſe non poſſe iuſtam cauſam diſpenſandi, præſertim in voto paupertatis; quia ſufficit ei abſque dominio plena adminiſtratio.*

2 *Idem, ac tradunt de voto obedientiæ; quia neque neceſſe eſt vinculum obedientiæ relaxari; ſed ſufficit materiam ſubtrahi, tollendo ſubiectionem, quam ſubditus habet ad ſuum Prælatum, ita vt tunc maneat ſolum ſubiectus ſummo Pontifici.*

3 *Diſpenſandi in Votis paupertatis, & Obedientiæ ſubeſſe poſſe iuſtam cauſam cenſet Auctor eſſe probabilius, vt ſi v. g. diſpenſetur Religioſus vt fiat princeps ſæcularis, & ducat vxorem; quia tunc eſt ſufficiens cauſa, quod ei votum paupertatis diſpenſetur.*

4 *Idem dicit etiam de voto Obedientiæ; quod etiam videtur ceſſare hoc ipſo, quod quis deſinit eſſe Religioſus: quod tamen non procedit in Epiſcopis, in quibus manet ratio obedientiam erga ſummum Pontificem.*

5 *Amplia id adeo verum eſſe, vt nonnulli putent de facto cum Religioſo, cum ſit Epiſcopus, diſpenſari à Pontifice in voto paupertatis; quamuis contrarium auctori magis probetur.*

6 *Obligatio horum votorum eſt de eſſentia Religionis, conſequenter Epiſcopus cum non deſinat eſſe Religioſus non ſoluitur votis.*

7 *Religioſus factus Epiſcopus neceſſe non eſt, quod ſit Dominus ſuæ portionis, vel aliorum bonorum, quæ poſſidet; ſed ſatis eſt, quod plenam adminiſtrationem ſolummodo habeat.*

8 *Religioſus factus Epiſcopus, quoad dominium non obtinet portionem ſibi aſſignatam, ſicut Epiſcopus ſæcularis; ſecus quoad adminiſtrationem plenam.*

9 *Religioſus factus Epiſcopus licet liberetur ab obſeruantiis Regularibus, non tamen abſoluitur à votis eſſentialibus; & ideo per Epiſcopatum non acquirit Ius ſucceſſionis, ſed per Epiſcopatum tantum fit, vt quod acquirit, non cedat Monaſterio, ſed ſuæ Eccleſiæ.*

10 *Pontifex interdum Religioſo facto Epiſcopo concedit poteſtatem vt emat bona ſæcularia; & illa relinquat cuicumque voluerit ſed non ita vt illi concedat dominium talium bonorum, ſed tantum plenam adminiſtrationem.*

Reſpondetur affirmatiuè, ſi iuſta cauſa ſubſit: Probatur; quia in his non eſt maior difficultas, quam in voto caſtitatis, 1

Dixi, *ſi iuſta cauſa ſubſit*; quia nonnulli (quos ſequitur Nauarrus *comment.* 2. *de Regular. n.* 17.) cenſent, non poſſe ſubeſſe iuſtam cauſam, præſertim vt diſpenſetur in voto paupertatis; quia ſufficit (inquiunt ipſi) in tali caſu, vt ei, cui diſpenſatur, abſque dominio concedatur plena adminiſtratio (quæ tamen aliquo modo dependens ſit ab arbitrio ſummi Pontificis) cum hæc plena adminiſtratio ad omnes actus neceſſarios (vt ad donandum, ad acquirendum, ad contrahendum, ad condendum teſtamentũ, & ſimilia) abundè ſufficiens ſit. Idemque tradunt de voto obedientiæ; quia neque neceſſe eſt vinculum obedientiæ relaxari, ſed etiam ſufficit, materiam ſubtrahi, tollendo ſubiectionẽ, 2

quam ſubditos habet ad ſuum Prælatum; Ita vt is maneat tunc ſoli Summo Pontifici ſubiectus; (ſicuti contingit, quando Religioſus fit Epiſcopus, vel Cardinalis.

3 At contrarium (poſſe ſcilicet ſubeſſe iuſtam cauſam) arbitror ego probabilius, vt ſi v. g. diſpenſetur, quod Religioſus fiat Princeps ſæcularis, & ducat vxorem; quia tunc ſaltem eſt ſufficiens cauſa, quod ei votum paupertatis (ne affectu proprietatis, largitionibus, ſumptibus ſuperfluis, vel aliis diuerſis modis, qui facilè in hoc ſtatu poſſunt euenire, mortaliter pec-

4 cet contra dictum votum) omnino relaxetur; Idemque dico de Voto Obedientiæ; quinimo tale votum videtur ceſſare hoc ipſo, quo is deſinit eſſe Religioſus; cum dictum votum obedientiæ non intelligatur, niſi de iis, quæ continentur in Regula, vel de iis, quæ diriguntur ad obſeruationem Regulæ; In Epiſcopo tamen non deſinit, ſed mutatur in obedientiam ad ſummum Pontificem congruentem illi ſtatui ipſiuſmet Religioſi iam Epiſcopi facti, tacito, vel expreſſo conſenſu à principio ſuæ profeſſionis, quando ſcilicet in Religione vota ſolemnia emiſit in manu Prælati; cum ſummus Pontifex ſit omnium Religionum Prælatorum Prælatus.

5 Et quod dixi, adeò verum eſt, vt nonnulli (quos ſequitur Sotus *de Iuſt. & Iur. lib.* 10. *q.* 5. *art.* 7.) putent, de facto cum Religioſo eum ſit Epiſcopus, diſpenſari à Pontifice in voto paupertatis.

Quamuis mihi contrarium (quod cum S. Thomas 2.2 *q* 88 *art.* 11. *ad* 4. docent Syluester *verbo Religio.* 6. *n.* 10. Armill. *eodem verbo n.* 15. Nauarrus *de redditib. q.* 3. *monit.* 12. & alij communiter Doctores, videatur probabilius cum Religioſo ſcilicet, quando fit Epiſcopus, de facto non diſpenſari a Pontifice in voto paupertatis, ſicut nec in voto Obedientiæ.

6 Primò, quia obligatio horum votorum (vti dicebam *ſectione præcedenti* & apertè colligitur *ex cap. cum ad Monaſterium de ſtatu monachor.*) eſt de eſſentia Religionis, ergo, cum Religioſus per Epiſcopatum non deſinat eſſe Religioſus, non ſoluitur de facto iſte talis huiuſmodi votis.

7 Secundò; quia neceſſe non eſt, quod Religioſus factus Epiſcopus ſit dominus ſuæ portionis, & aliorum bonorum, quæ poſſidet; ſed ſatis eſt, quod plenam adminiſtrationem (qualem Canones, tum ad ſuam ſubſtentationem, tum ad pias cauſas ipſi permittunt) ſolummodu habeat (cum talis Adminiſtratio ad tales actus abundè ſufficiat) ergo, &c.

8 Obiicies fundamenta Aduerſariorum: Primo (quatenus ſpectat ad prouentus Eccleſiaſticos) Religioſus factus Epiſcopus obtinet portionem ſibi aſſignatam eodem modo, quo obtinet Epiſcopus ſæcularis ſuam: At Epiſcopus ſæcularis ex probabiliori ſententia Doctorum portionem ſuam ita obtinet, vt Dominium eius babeat: ergo & Religioſus factus Epiſcopus ſuæ portionis Dominium habebit.

Reſpondetur diſtinguo maiorem [Religioſus factus Epiſcopus obtinet portionem ſibi aſſignatam eodem modo quo obtinet Epiſcopus ſæcularis ſuam.] Quoad Dominium, nego, quoad plenam Adminiſtrationem, concedo.

9 Obiicies 2. (quatenus ſpectat quoad bona ſæcularia, *in cap. ſtatutum* 18 *q.* 1. Dicitur: [Statutum eſt, vt monachus, quem electio Canonica à iugo Regulæ, & profeſſionis monachalis abſoluit, & Sacra Ordinatio de monacho Epiſcopum fecit, velut legitimus hæres paternam ſibi hæreditatem poſtea iure vendicandi poteſtatem habeat:] Vbi duo dicuntur: Primum, quod monachus per electionem Canonicam (confirmatam ſcilicet à Pontifice) liberetur à iugo Regulæ, ita vt non amplius teneatur ieiuniis, abſtinentia carnium, vſu laneorum, ſilentio, & reliquis Monaſticis obſeruationibus in Regula præſcriptis (excipe tamen habitum, quem, vt Religioſus factus Epiſcopus ſeruet, decernit Textus *in cap. clerici officio de vita & honeſt. cleric.* quamuis in quibuſdam locis id non ſeruetur) ſecundum, quod ille *habeat ius ſucceſſionis hæreditariæ*, (quod intellige, tamenſi fortè tale Ius fuerit quaſi extinctum, vt ſi fuerit ex ordine Mendicantium; quia non fuit extinctum abſolutè, ſed ſolum ſub conditione, niſi ſcilicet fieret Epiſcopus) ergo ſignum eſt, quod Religioſus factus Epiſcopus (quatenus ſpectat ad bona ſæcularia) Dominium illorum habeat.

Reſpondetur: Nego conſequentiam, quia Religioſus factus Epiſcopus per Epiſcopatum non acquirit ius ſucceſſionis (cum illud etiam antea, exiſtens Monachus iam ſemper habuerit vti conſtat *& cap. ſi qua mulier* 19. *q.* 3. *& ex l. Deo nobis Cod. de Epiſc. & cleric.*) ſed per Epiſcopatum tantum fit, vt, ſi quid ipſe in poſterum acquirat, id cedat non Monaſterio, ſicut antea, ſed cedat Eccleſiæ ipſius; & hoc eſt, quod diſponitur *in dicto cap. ſtatutum*, quod ſi ſcilicet ipſe ſit ex Ordine Mendicantium ſitque aliquo modo extinctum Ius ſucceſſionis, per Epiſcopatum illud reuiuiſcit, incommodum tamen Eccleſiæ ipſius, ita vt rei ſic acquiſitæ Eccleſia Dominium, ipſe verò tantum Adminiſtrationem habeat; qua de re videri præter alios poterit Syluester *verbo Religio* 4. *q.* 10.

Obiicies 3. Pontifex interdum Religioſo facto Epiſcopo concedit poteſtatem, vt emat bona ſæcularia; & illa relinquat cuicumque voluerit: ergo ſignum eſt, quod Religioſus factus Epiſcopus bonorum, quæ poſſidet, Dominium habeat. 10

Reſpondetur diſtinguo Antecedens, ita vt tunc Pontifex illi concedat Dominium talium bonorum, nego: Ita vt tunc concedat Adminiſtrationem illorum concedo; Vnde nego conſequentiam.

SECTIO LXVIII.

An Summus Pontifex diſpenſare poſſit, quod quis Eques ex Religione Hieroſolymitana Sancti Ioannis tranſeat ad Religionem Sancti Iacobi, Alcantaræ, vel Calatrauæ, &c.

SVMMARIVM.

1 *Pontifex diſpenſare poteſt, quod quis eques Hieroſolymitanus ſancti Ioannis tranſeat ad Religionem ſancti Iacobi, Alcantara, vel Calatraua, &c. ſi ſimiliter iuſta cauſa ſubſit, quia poteſt diſpenſare, vt quis tranſeat à ſtrictiori ad laxiorem, & poteſt totaliter diſpenſare in voto caſtitatis; At hic tantum commutat, quod eſt quid minus.*

2 *Religio Sancti Iacobi Alcantara, vel Calatraua, &c. non eſt vera Religio, qualis eſt Hieroſolymitana ſancti Ioannis; At rationes ſuperius allegatæ in iis etiam habent locum, quia reuera eſt vera Religio, prout aſſerunt plures Doctores.*

3 *Votum caſtitatis coniugalis licet ad conſtituendum votum ſolemne caſtitatis ſeu ad conſtituendum veram Religionem non ſufficiat de Iure communi: ſufficere tamen poteſt ex priuilegio; Nam cum ſolemnitas voti inducta ſit de Iure poſitiuo Eccleſiaſtico, poteſt illa, ſi rationabilis cauſa ſubſit, minui, vel augeri à Pontifice.*

4 *Obligatio voti licet ſit inducta de Iure naturali, & diuino, ſolemnitas tamen eiuſdem voti inducta eſt de Iure poſitiuo Eccleſiaſtico: Pontifex enim induxit, quod ad conſtituendum votum ſolemne Religionis, ſeu ad conſtituendum veram Religionem, requirantur tria vota, ſcilicet caſtitatis integræ, paupertatis, & obedientiæ, &c. & conſequenter potuit etiam inducere, quod ſufficiat caſtitas coniugalis.*

5 *Omnes*

Digitized by Google

5 *Omnes Religioſi licet emittant votum paupertatis, non tamen omnes pari modo obligantur ad illam ſeruandum; quia Franciſcani de Obſeruantia, & Capuccini tenentur illam ſeruare in particulari, & in communi: quidam autem alij, ſiue Mendicantes, ſiue non Mendicantes tantum in particulari, & non in communi.*

6 *Mendicantes prædicti ante Concilium Tridentinum non poterant habere in communi, niſi cum certa limitatione; Modò poſſunt poſt Concilium habere ſine dicta limitatione.*

7 *Religioſi aliqui, qui non poſſunt de Iure communi habere proprium, poſſunt ex Priuilegio certo modo teſtari.*

8 *Equites prædicti Sancti Iacobi, Alcantaræ, vel Calatrauæ gaudent priuilegio fori, Canonis, & exemptionis gabellarum.*

9 *Equites prædicti, omiſſa profeſſione, relinquendo Religionem, ſunt Apoſtatæ.*

10 *Neque poſſunt emittere profeſſionem, niſi completo anno decimo ſexto, & non niſi completo anno Nouitiatus.*

11 *Item poſt profeſſionem fornicantes committunt ſacrilegium, itavt in confeſſione teneantur explicare talem circumſtantiam.*

12 *Equites prædicti deferentes portare habitum, peccant mortaliter, & excommunicationem incurrunt.*

13 *Equites prædicti, tanquam veri Religioſi, à Clemente VIII. excepti fuerunt, ne comprehendantur in Bulla de munerum largitione.*

14 *Equites prædicti poſſunt tandem tanquam veri Religioſi eligere ſibi Confeſſarium ab ordinario non approbatum.*

15 *Equites Sancti Iacobi, Alcantaræ, vel Calatrauæ emittunt tantùm votum caſtitatis coniugalis; Hieroſolymitani verò Sancti Ioannis votum ſolemne, quod Summus Pontifex non poteſt ità diſpenſare, itavt totaliter illud remittat, ſecus ſi partim remittat.*

16 *Pontifex non diſpenſat cum dicto Equite Hieroſolymitano, in voto ſolemni; ſed ponit illum in tali ſtatu, in quo amplius dicti voti ſolemnis obligatio ipſum non obſtringit; Itàvt in hoc caſu neque ſit diſpenſatio mera, neque admixta commutationi, ſed tantùm ex vera, & rationabili cauſa tranſlatio ex vno ad alium ſtatum.*

17 *Religioſus ex Minimis, vel Mercenariis, ſi tranſiret v. g. ad Carmelitas, non tenetur ad votum quadrageſimale, nec ad votum redemptionis Captiuorum non ex eo quod Pontifex diſpenſauerit cum illo in dictis votis, ſed ex eo, quod tranſtulerit in ſtatum, in quo non amplius ſeruantur illa vota.*

18 *Votum quodcunque annexum priori profeſſioni, caſu quo Religioſus profeſſus legitimè tranſierit ad alium ordinem, vbi denuò profiteatur, illud diſſoluitur, & omninò deſinit obligare.*

19 *Excipe votum de non petenda dignitate extra Religionem quale votum in præſenti non ceſſat per quamcumque Religioſi tranſlationem.*

20 *Licentia conceſſa à Pontifice tranſeundi à ſtrictiori ad laxiorem continet diſpenſationem, ſeu commutationẽ votorum ſecundum probabiliorem ſententiã.*

1 Reſpondetur ex dictis etiam affirmatiuè, ſi ſimiliter iuſta cauſa ſubſit.

Probatur; quia ex dictis *ſectione* 59. Summus Pontifex diſpenſare poteſt, quod quis tranſeat ex Religione arctiori ad Religionem laxiorem; Ergo, &c. Secundò; quia ex dictis *ſectione* 66. diſpenſare poteſt in voto ſolemni caſtitatis, totaliter illud relaxando: Ergò & diſpenſare poterit in eodem illud commutando in votum caſtitatis coniugale; cum in tali caſu Summus Pontifex abſque dubio quid minus relaxet: Tertiò, quia ex dictis *ſectione* 67. diſpenſare poteſt in voto ſolemni Paupertatis, & Obedientiæ: Ergò & diſpenſare poterit in voto ſolemni caſtitatis, cum *ex cap. cum ad Monaſterium de ſtatu Monachor.* Poteſtas Summi Pontificis in diſpenſatione voti ſolemnis caſtitatis æquiparentur, ſeu pari paſſu ambulent.

Obiicies: Religio Sancti Iacobi, Alcantaræ, vel Calatrauæ, &c. non eſt vera Religio (qualis eſt Religio Hieroſolymitana Sancti Ioannis) ſic Doctores; quos ſequitur Sotus *de Iuſt. & Iur. lib. 7. q. 5. artic. 3. ad 3.* Ergò prima ratio noſtra non conuincit. 2

Reſpondetur: Tranſeat Antecedens; At nego conſequentiam, ſaltem propter ſecundam, & tertiam rationem eiuſdem noſtræ reſponſionis affirmatiuæ principalis.

Reſpondent ſecundò: Nego Antecedens (quod ſcilicet Religio Sancti Iacobi, Alcantaræ, vel Calatrauæ, &c. non ſit vera Religio) atque ità probabam *Tractatu de Immunit. & Iuriſd. Eccleſ. cap. 1. dub.* 11: & tenent Fabrus *in Cod. lib. 6. tit.* 12. *different.* 33. *n.* 2. Suarez *de Religione tom 4. lib. 1. c. 4. n. 8. & ſequentibus.* Sanchez *lib. 7. moral. cap. 29. n. 105.* Pontius *in tractat. de Impediment. matrim. cauſ. 27. q. 1. §. 4.* (itàvt oppoſitum iudicet ipſe nimis licentioſè dictum; cum literæ Pontificiæ pleno ore Equites Sancti Iacobi; Alcantaræ, vel Calatrauæ, &c. appellent Religioſos; & cum vera Religio conſtare poſſit etiam ex caſtitate coniugali, eo quod, ſicut datur latitudo in paupertate, ſic etiam & datur in caſtitate, quæ eſt materia voti) Valenzuola *conſ. 95. n* 9. Velaſc. *conſult.* 108. *n.* 27. Carleual. *de Iudiciis tom. 1. lib. 1 tit. 1. diſput. 2. q. 6. n.* 416. Zipæus *de Iuriſdict. lib. 1. cap. 12. n. 1.* Ferentillus *in deciſionem* 2. Buratti; Guazzinus *defenſ.* 20. *n.* 16. Riccius *in Praxi tom. 4. reſolut.* 170. *& reſolut.* 176. Pereyra *deciſ.* 58. Megalius *tom 4. lib. 4. cap. 20. q. 5. n.* 40. Tranſmera *de Polygamia lib. 3. q.* 22. *n.* 26. Valerus *in different. vtriuſque fori verbo munera differ.* 1. *n.* 12. & 13. Nouarius *in lucerna Regularium n.* 16. Pellizzarius *in manuali Regular. tom. 1. tract. 1. cap. 3. n.* 28 Lezana *in ſumma tom* 20. *cap* 5. *n.* 6. Bordonus *in conſil. Regular. tom. 1. reſolut.* 18. *num.* 23. Leander *de Sacram. tom. 1. tract. 5. diſput.* 11. *q.* 47. Sperellus *tom. 1. deciſ.* 2 *n.* 64. Marinus de San Ioan. *in monit. confeſſ. tom. 1. tract.* 24. *de pœnitent n.* 4. Sancius *in ſelectis diſp.* 49. *n.* 10. Fauſtus *in theſauro lib. 5. q.* 11. & complures alij, quos citabam *citato cap.* 1. *dubitat.* 11. *de Immunit. & Iuriſdict. Eccleſ.*

Et ratio eſt, quia, licet votum caſtitatis coniugalis 3
ad conſtituendum votum ſolemne caſtitatis, ſeu ad conſtituendam veram Religionem non ſufficiat de Iure communi, ſufficere tamen poteſt ex priuilegio: Nam, cum ſolemnitas voti inducta ſit de Iure poſitiuo Eccleſiaſtico, poteſt illa, ſi rationabilis cauſa ſubſit, minui, vel augeri à Pontifice, ſicque, ſicut Pontifex poteſt facere Religioſo facultatem aliquo modo teſtandi; vel aliquo modo quid (vt v. g. penſionem) habendi, & poſſidendi, moderando ſcilicet ſolemnitatem voti paupertatis; ità etiam poterit facere facultatem vtendi legitimo coniugio, minuendo ſimiliter ſolemnitatem voti caſtitatis. Deinde, licet obligatio voti ſit inducta de Iure naturali, & diuino; ſolemnitas tamen eiuſdem voti inducta eſt de Iure poſitiuo Eccleſiaſtico: Pontifex enim induxit, quod ad conſtituendum votum ſolemne Religionis, ſeu ad conſtituendam veram Religionem requirantur tria vota, ſcilicet caſtitatis integræ, paupertatis & obedientiæ; Item & quod hæc tria vota fiant in Religione approbata; Item & quod fiant in manibus, qui poteſt vouentem incorporare Religioni, alioquin non ſint vota ſolemnia; & ideò, ſicut Pontifex induxit, quod omnia prædicta requirantur, vt vera Religio conſtituatur, ſeu quod aliquod votum dicatur ſolemne, & ſufficiens ad faciendũ aliquem verum Religioſum, & ad quoſdam alios certos effectus, &c. Ità etiam Pontifex poterit inducere, quod ad ea, quæ dicebam, aliquid ampliùs requiratur; vel aliquid minus ſufficiat; & conſequenter poteſt efficere, quod ad eadem, quæ dicebam, non ſolùm ſufficiat votum caſtitatis integræ, ſed etiam votum caſtitatis coniu-

galis; Cum quilibet Pontifex æqualem, quinimò
eandem poteſtatem Eccleſiaſticam immediatè à Deo
(ſicuti & ipſe Petrus) habeat, & poſſideat, *argu-*
mento cap. nouo 21. diſt. cap. cuncta, cap. ipſi ſunt 9. q. 3.
5 *& cap. 1. de homicid. in 6.* vnde fit, quod, licet omnes
Religioſi emittant votum paupertatis, non tamen om-
nes Religioſi pari modo obligentur ad illam ſeruan-
dam; quia Franciſcani de Obſeruantia, Capuccini,
& quidam alij tenentur illam ſeruare in particulari, &
in communi; Quidam autem alij (ſiue non Mendi-
cantes, ſiue Mendicantes) tantùm in particulari, &
6 non in communi; Quin & hi Mendicantes ante Tri-
dentinum Concilium non poterant habere in commu-
ni, niſi cum certa limitatione: Nunc autem poſt di-
ctum Concilium poſſunt habere etiam ſine tali limi-
7 tatione, iuxta *cap. 2. ſeſſ. 25.* eiuſdem Concilij, quin-
etiam & aliqui Religioſi, qui non poſſunt de Iure com-
muni habere propriũ, poſſunt ex priuilegio certo mo-
do (vt v. g. penſionem) habere, & poſſidere per li-
mitationem voti paupertatis; quapropter non eſt mi-
rum, quod Eccleſia ſtatuerit, vt quidam Religioſi
ex Religionibus ad malitiam armatam conſtitutis pro-
pter maximam difficultatem, quam (conuerſando fe-
rè ſemper cum ſæcularibus hominibus, & fæmellis)
ſeruandi votum integræ caſtitatis habent, ſatisfacerent
voto, ſtatui Religioſo neceſſariæ, ſeruandu ſolùm
caſtitatem coniugalem.

8 Ex quibus *in citato tractat. de Immunit. & Iuriſd.*
Eccleſiaſt. deducebam, quod prædicti Equites Sancti
Iacobi, Alcantaræ, vel Calatrauæ, &c. gaudeant Pri-
uilegio fori, Canonis, & exemptionis gabellarum;
9 Item, quod emiſſa profeſſione relinquendo Religio-
10 nem, ſint Apoſtatæ; Item, quod non poſſint emitte-
re profeſſionem, niſi completo anno decimo-ſexto, &
11 non niſi completo Anno Nouitiatus. Item, quod poſt
profeſſionem fornicantes committant ſacrilegium, ità-
vt in confeſſione teneantur explicare talem circumſtan-
tiam tam ipſi, quàm mulieres, quæ cum iis fornican-
12 tur: Item quod deſerentes geſtare habitum, mortali-
13 ter peccent, & excommunicationem incurrant; Item,
quod, tanquam veri Religioſi, à Clemente VIII. ex-
cepti fuerint, ne comprehendantur in Bulla, in qua
14 ille interdixit Religioſis munerum largitionem; Item,
quod tandem poſſint, tanquam etiam veri Religioſi, eli-
gere ſibi confeſſarium ab Ordinatio non approbatum;
ſic quos ſequitur Riccius *in Praxi tom. 4. reſol. 170.*
num. 2. Maximus de Sancto Ioſeph *in Monita Confeſſa-*
rior. tom. 1. lib. 1. tract. 24. de pænitentia n. 4. Nouarius
de elect. for. q. 69. n. 23. ſect. 2. & Leander *de Sacram.*
tom. 1. tract. 5. diſput. 11. quæſt. 47.

15 Obiicies ſecundò: In Religione Sancti Iacobi,
Alcantaræ, vel Calatrauæ, &c. emittitur tantùm
votum caſtitatis coniugalis; In Religione vero Hiero-
ſolymitana Sancti Ioannis emittitur votum caſtitatis
perpetuæ ſolemne; ſed hoc ex Sancto Thoma 2. 2.
qu. 88. art. 11. (quem ſequuntur ferè communiter
Thomiſtæ) non poteſt Summus Pontifex diſpenſare:
Ergò, &c.

Reſpondetur: Nego minorem ex iis, quæ dicebam
ſectione 66. vel

Reſpondetur ſecundò, diſtinguo minorem: Non
poteſt Summus Pontifex diſpenſare, itàvt totaliter il-
lud remittat, & ſit diſpenſatio mera, tranſeat: Non
poteſt diſpenſare, itàvt illud partim remittat, partim
verò commutet, & non ſit diſpenſatio mera, ſed ad-
mixta commutationi. & nego; vt patet ex iis, quæ
dicebam *citata ſectione 66. in reſponſione ad ſextum Ar-*
gumentum.

16 Vt omittam tertiò, dici etiam poſſe, quod in tali
caſu Pontifex non diſpenſet in voto ſolemni caſtitatis,
ſed tantùm ponat Equitem Religionis Hieroſolymita-
næ Sancti Ioannis (cum quo diſpenſat) in alio ſtatu,
in quo amplius dicti voti ſolemnis obligatio illum non
obſtringit, itàvt in hoc caſu, de quo loquimur, ne-
que ſit diſpenſatio mera, neque etiam ſit diſpenſatio
admixta commutationi, ſed tantùm ex iuſta, & ra-
tionabili cauſa tranſlatio ex vno ſtatu, ad alium ſtatum,
in quo poſteriori ſtatu non adſunt obligationes eodem
modo, quo aderant in priori; & ideò ſi quis v. g. ex
Capuccinis cum licentia Põtificis tranſiret ad Canoni-
cos Regulares, vel ad Franciſcanos Conuentuales, non
teneretur ad votum Paupertatis tam rigidè, ſicut an-
tea, ſic Doctores quos ſequitur Cenedo *de paupertate*
religioſa dubit. 50. num. 18. & Machin. *in allegatione*
pro Iuriſd. Ordin. militar. art. 3. num. 34. Et ſi quis v.g. 17
ex Minimis, vel ex Mercenariis tranſiret ad Carmeli-
tas, non teneretur ad votum quadrageſimale, nec ad
votum Redemptionis Captiuorum, non eo, quod
Pontifex diſpenſauerit cum illo in omnibus ſupradictis
votis, ſed eo quod tranſtulerit illum in ſtatum, in quo
non adeſt ampliùs obligatio obſeruandi illa vota. Et ra-
tio horum omnium eſt, quia per legitimum tranſitũ ad
aliam Religionem diſſoluitur vinculum prioris pro feſ-
ſionis, quatenus ſcilicet vnus ſtatus Religionis mutatur 18
in aliũ iuxtà diuerſitatẽ profeſſionũ, quæ in talibus Re-
ligionibus reſpectiuè emittuntur, ſic DD. quos ſequi-
tur Sanchez *lib. 6. moral. cap. 7. n. 87.* & Pellizzarius
in manuali Regularium tom. 1. tract. 1. cap. 2. n. 34. &
tractat. 3. cap. 5. ſectione 1. n. 11. Itavt, ſi quod aliud
votum, ſiue ſolemne, ſiue non ſolemne) erat anne-
xum priori profeſſioni, caſu quo Religioſus profeſſus
legitimè tranſierit ad alium ordinem, vbi denuò pro-
fiteatur, illud diſſoluatur, & omninò deſinat obligare. 19
Excipe tamen votum de non petenda, vel acceptanda
dignitate extrà Religionem: Quale votum in præſen-
ti non ceſſat per quamcumque Religioſi tranſlationem
habitus priuationem, vel dimiſſionem, &c. ex conſtitu-
tione Vrbani VIII. in ordine 140.

Quamuis (vt fateor) ex communiori, & probabi- 20
liori ſententia Doctorum in licentia à Pontifice ad
tranſitum Religionis laxioris conceſſa adſit diſpenſatio
in voto ſolemni Religionis ſtrictioris (etſi partim ad-
miſceatur commutatio) itàvt propterea talis licentia
non poſſit abſque iuſta cauſa à Pontifice concedi; ſic
Doctores, quos citat, & ſequitur Sanchez *lib 6. moral.*
cap. 7. n. 52. & Ricciul. *de Iur. perſonar. lib. 4. cap. 8. num. 4.*

SECTIO LXIX.

Quænam ſit iuſta cauſa, ob quam Summus Pontifex (diſpenſando implicitè, & ſimul commutando votum caſtitatis perpetuæ ſolemne in votum caſtitatis coniugalis) indulgere poſſit, quod quis Eques ex Religione Hieroſolymitana Sancti Ioannis tranſeat ad Religionem Sancti Iacobi, Alcantaræ, vel Calatrauæ, &c.

SVMMARIVM.

1 *Duplex eſt iuſta cauſa, ob quam Summus Pontifex indulgere poteſt, quod Eques Hieroſolymitanus Sancti Ioannis tranſeat ad Religionem Sancti Iacobi, Alcantara, vel Calatraua: vna priuata, altera publica.*

2 *Cauſa priuata eſt periculum damni ſpiritualis, quod prædictus Eques Hieroſolymitanus ſubit propter ſuam fragilitatem contrà alios Doctores non admittentes, hanc eſſe iuſtam cauſam, qui tamen intelligi debent caſu, quo is peteret diſpenſationem abſolutam à voto, & Religione.*

3 *Item intelligi debent prædicti Doctores, caſu quo prædictus Eques non adduceret aliam cauſam, quam ſuam fragilitatem; ſecus ſi adduceret quamdam inconſiderationem, vel leuitatem in emittendo votum.*

4 *Quas*

Digitized by Google

4 *Quas duas cauſas eſſe ſufficientes, ſcilicet leuitatem in emittendo votum, & fragilitatem, aſſerunt dicti Doctores.*

5 *Publica cauſa eſt, ne illuſtris, ſeu nobilis aliqua familia extinguatur. Et hanc cauſam propter bonum publicum eſſe iuſtam cauſam diſpenſandi in voto ſolemni caſtitatis tradunt Doctores.*

6 *Gregorius XIII. diſpenſauit cum quodam comitiſſa in voto caſtitatis ab illa emiſſo in manu Epiſcopi, vt matrimonium contraheret cum marito olim ſuæ ſororis, & cum ſuo Patruo.*

7 *Ad publicam cauſam reducitur, ſi adſint merita alicuius magni principis intercedentis pro eo, qui petit diſpenſationem, quia multum expedit Eccleſiæ habere magnos principes ſpecialiter ſibi deuinctos.*

8 *Alexander III. diſpenſauit cum Nicolao Iuſtiniano etiamſi eſſet Monachus profeſſus, & etiamſi eſſet vir priuatus, & non magni Principis filius, ne ſcilicet eius familia illuſtris ſeu nobilis extingueretur.*

9 *Fauendum, & adhærendum eſt in his materiis Auctoritati Summi Pontificis.*

10 *In ſecundo gradu, licet ex diſpoſitione Concilij Tridentini non ſit diſpenſandum, niſi inter magnos Principes: diſpenſari ſolet aliquando etiam inter Barones feudatarios, & inter alios viros nobiles, nec ex cauſa publica, ſcilicet, qua directè tangat bonum publicum ſed tantum bonum priuatum.*

11 *Summus Pontifex diſpenſat etiam cum perſonis inferioris nota, etiamſi non adſit cauſa publica.*

12 *Sanctus Thomas, Sotus. & alij Doctores aſſerentes, infidelem eſſe diſpenſatorem, niſi diſpenſet propter bonum commune intelligendi ſunt, niſi diſpenſet propter bonum commune ſaltem per accidens, indirectè, remotè, vel mediatè. Et ideò in diſpenſatione voti ſolemnis caſtitatis ſufficere priuatam cauſam ex parte vouentis, docent plures Doctores.*

13 *Summus Pontifex ſi non diſpenſet ſimpliciter, multò magis concedere poteſt dictam licentiam; cum pro dicto tranſitu ſufficiat tantùm bonum priuatum.*

1 RESpondetur: duplex, vna priuata, altera publica.

2 Priuata eſt periculum damni ſpiritualis, quod prædictus Eques Religionis Hieroſolymitanæ Sancti Ioannis perſeuerando in hac Religione ſubit propter ſuam fragilitatem; & hanc cauſam, vtpotè ſpectantem ad ſalutem animæ, eſſe iuſtam cauſam diſpenſandi in voto ſolemni caſtitatis integræ, tenent Leſſius *de Iuſt. & Iur. lib. 2. cap. 40. dubit. 17. n. 120.* Sanchez *lib. 4. moral. cap. 41. n. 40.* Præpoſitus *in par. 2. Sancti Thomæ q. 97. dubit. 3. n. 28.* Raphaël de la Torre *in 2. 2. Sancti Thomæ tom. 1. q. 88. art. 12. diſput. 4. art. 4.* Layman *lib. 4. tract. 4. cap. 8 n. 5.* Stephanus *de Sacrament. lib. 3. cap. 113. n. 3.* Martinus Perez *de matrimon. diſput. 45. ſect. 5. n. 13.* Nauarr. Suarez & Saytus, quos citat, & ſequitur Ochagauia *de Sacrament. tract. 4. de diſpenſat. matrim. q. 6. n. 6.*

Quod, ſi alij (quos ſequitur Gratianus *diſcept. 457. n. 16.*) & quidem ſatis probabiliter, non admittant, hanc eſſe iuſtam cauſam, vt ob illam Summus Pontifex diſpenſare poſſit in voto caſtitatis Equitis Religionis Hieroſolymitanæ Sancti Ioannis.

3 Reſpondetur, quod ij Doctores id intelligant caſu, in quo prædictus Eques peteret diſpenſationem abſolutam à voto, & Religione: Quod non contingit in caſu noſtro, in quo prædictus Eques tranſeundo ad Religionem Sancti Iacobi, Alcantaræ, vel Calatranæ, &c. adhuc manet Religioſus, & non obtinet diſpenſationem abſolutam à voto, & Religione, ſed tantùm ipſius votum caſtitatis abſolutum commutatur in votum caſtitatis coniugalis. Vel

Reſpondetur ſecundò, quod prædicti Doctores id intelligant caſu, in quo prædictus Eques non adduceret aliam cauſam, niſi ſolam ſuam fragilitatem in obſeruando voto; ſecùs autem ſi præterea adduceret aliam cauſam, v. g. quamdam inconſiderationem, vel leuitatem in emittendo voto, (quam eſſe iuſtam cauſam ad diſpenſandum, tradunt; & Doctores quos citat, & ſequitur Caſtruſpalaus *tom. 3. tract. 13. punct. 9. n. 7.* Ochagauia *tract. 4. de matrimon. q. 7. num. 5.* & Stephanus *de Sacrament. lib. 3. cap. 113. num. 3.*) quia fieri poteſt, quod plures cauſæ, quarum ſingulæ disiunctim non ſufficerent, coniunctim ſufficiant; Caſtruſpalaus *tom. 5. diſput. 4. tract. vltimo §. 12. num. 2.* Trullench. *de Sacram lib. 7. cap. 10.* Perez *de matrim. diſp. 45. ſect. 5. n. 3.* Leand. *de Sacr. p. 2. tract. 9. diſp. 24. q. 23.* & Hurtadus *de matrim. diſp. 26. difficult. 5. n. 13.*

Et duas prædictas cauſas coniunctim ſumptas (ſci- 4
licet leuitatem in emittendo votum, & periculum labendi ex fragilitate) ſufficientes eſſe, vt Summus Pontifex concedat licentiam tranſeundi ad Religionem laxiorem, tradunt Doctores, quos citat, & ſequitur Sanchez *lib. 6. moral. cap. 7. n. 72.*

Publica cauſa eſt, ne Illuſtris, ſeu Nobilis aliqua 5
familia extinguatur; & hanc cauſam, vtpotè ſpectantem ad bonum publicum, eſſe iuſtam cauſam diſpenſandi ſimiliter in voto ſolemni caſtitatis, patet *ex l. 1. §. denunciare verſ. publicè ff. de ventr. inſpicien.* & tenent Perez *de matrim. diſp. 45. ſect. 5. n. 10.* Caſtruſpalaus *tom. 5. diſp. 4. punct. vltimo §. 2. n 2.* Baſſæus *verb. matrim. 9. n. 5.* Stephanus *de Sacram. lib. 3. cap. 113. n. 2.* Trullench. *de Sacram. lib. 7. cap. 10. dub. 2. num. 9.* Sanchez, Coninch, & alij quos citat, & ſequitur Gaſpar Hurtadus *de matrim. diſp. 26. diffic. 3. n. 12.*

Videri etiam poterit Villalob. *in ſumma tom. 1. tract. 14. diſput. 26. n. 6.* vbi notat, quod ob dictam cauſam (ne ſcilicet familia Illuſtris, ſeu Nobilis extingueretur; quia ad publicum, & commune commodum ſpectabat) Gregorius XIII. diſpenſauerit cum 6
quadam Comitiſſa in voto caſtitatis ab illa emiſſo in manu Epiſcopi, vt matrimonium contraheret cum marito olim ſuæ ſororis, & cum ſuo Patruo.

Ad hanc publicam cauſam reducitur, ſi adſint me- 7
rita alicuius Magni Principis intercedentis pro eo, qui petit diſpenſationem; quia multum expedit Eccleſiæ, quod ipſa habeat Magnos Principes ſpecialiter ſibi deuincto: Et propterea hanc eſſe iuſtam cauſam diſpenſandi, & per conſequens concedendi licentiam in voto ſolemni caſtitatis, docent Sanchez *de matrim. lib. 8. diſput. 19. num. 22.* Malfeſius *in ſumma tom. 1. tract. 4. cap. 11. n. 57.* Reginaldus *tom. 2. lib. 31. cap. 26. n. 19.* Caſtruſpalaus *tom. 1. diſput. 4. punct. vltimo §. 2. n. 1.* Coninch. *de Sacram. diſput. 23. dub. 5. num. 49.* Villalobos *tom. 1. tract. 4. difficult. 26. n. 7.* Hurtadus & Perez *locis ſuprà citatis.*

Vbi Aduerte primò, quod ob dictam cauſam (ne 8
ſcilicet familia Illuſtris, ſeu Nobilis extingueretur) Alexander Tertius diſpenſauerit cum Nicolao Iuſtiniano, etiamſi Nicolaus eſſet Monachus profeſſus, & etiamſi eſſet vir priuatus, & non Magni Principis filius, & etiam abſolutè, & totaliter, itàvt & poſſet vxorem ducere.

Aduerte ſecundò, quod in his materiis ſemper ad- 9
hærendum ſit ſententiæ, quæ fauet; & amplius poteſtatem Summi Pontificis, vti rectè dixerunt, ſic Doctores quos ſequitur Michaël Medina *de Sacram. lib. 5.* & Pellizzarius *tom. 1 tract. 3. cap. 5. ſect. 1.*

Aduerte tertiò, quod (licet in Concilio Tridentino 10
ſeſſ. 24. cap. 5. de reformat. matrim. habeatur, quod in ſecundo gradu nunquam diſpenſetur, *niſi inter magnos Principes* & ob publicam cauſam:) Hoc tamen non obſtante (vt aduertunt Sanchez *de matrim. lib. 8. diſp. 19.* Zerula *in Praxi par. 1. verb. diſpenſatio §. 1.* Zipæus *lib. 4. tit. de eo, qui cognouit vxorem n. 7.* Baldell. *tom. 1. lib. 5. diſp. 51. n. 9.* Pontius *de matrim. lib. 9. cap 14 n. 12.* Roccaful. *par. 3. lib. 6. cap. 17. q. 4.* Filliocius *tom. 2. tract 10. par 2. cap. 10. n. 318.* Trullench. *de Sacram. lib. 7 cap. 10. dubit. 2.*

num. 15. & Villalobos *tom.* 1. *tract.* 14. *diffi ult.* 26. *n.* 4.) Pontifices in ſecundo gradu aliquando diſpenſare ſolent etiam inter Barones feudatarios, & inter alios viros nobiles, nec ex cauſa publica (ſcilicet quæ per ſe directè, proximè, vel immediatè tangat bonum publicum, ſed tantùm quæ per ſe directè, proximè, vel immediatè tangat bonum priuatum, & per accidens, indirectè, remotè, vel mediatè tangat bonum publicum; quia (ſicuti patet ex eodem Concilio Tridentino *ſeſſ.* 25. *cap.* 18. *de reformat.*) non ſemper requiritur ad iuſtitiam cauſæ diſpenſationis faciendæ, quod cauſa per ſe, directè proximè, vel immediatè tendat in bonum commune, ſed ſatis eſt, ſi tendat in illud per accidens, indirectè, remotè, vel mediatè; Quandoquidem bonum commune pendet ex bono priuatorum, ſeu priuatu; vndè bonum priuatorum, ſeu priuatum aliquo modo dici poteſt bonum
21 commune; Et in Dataria videmus, quod Pontifices diſpenſent eum perſonis, etiam inferioris notæ, tametſi non adſit cauſa publica, quæ per ſe directè, proximè, vel immediatè reſpiciat bonum commune,

22 Hinc ſequitur, quod (quando S. Thom. *in p.* 2. *q.* 97. *art.* 4. Sotus *de Iuſt. lib.* 1. *q.* 7. *art.* 3. & alij docent, quod infidelis ſit diſpenſator, niſi diſpenſet propter bonum commune) intelligendi ſint, niſi diſpenſet propter bonum commune, ſaltem per accidens, indirectè, remotè, vel mediatè; & ideò etiam in diſpenſatione voti ſolemnis caſtitatis ſufficere priuatam cauſam ex parte vouentis, docuerunt Henricus de Gandao *quodlibet.* 5. *q.* 28. Riccardus *in* 4. *diſtinct.* 38. *art.* 9 Caietanus *tom.* 1. *opuſculor. tract.* 27. *de diſpenſat. matrim. q. vnica*, & ex probabili Valentia *tom.* 3. *diſp.* 6. *q.* 6. *punct.* 7. Quam ſententiam etiam damnare non audet Medina *de Sacram. lib.* 5. *cap.* 35. & 37. eo quod in praxi poſita ſit à Clemente VII. quoad diſpenſationem cum Equitibus Alcantaræ, & Calatrauæ, ſicuti *ſup. ſectione* 66. dicebam.

23 Sequitur 2. quod multò magis dictam licentiam cōcedere poſſit Summus Pontifex ſi non diſpenſet ſimpliciter, nec faciat de Religioſo non Religioſum eum, eum quod diſpenſat, ſed tantùm commutet illius votū ſolemne caſtitatis abſolutè in votum caſtitatis coniugalis, ſtante licentia, quam illi præbet tranſeundi ex Religione Hieroſolymitana Sancti Ioannis ad Religionem Sancti Iacobi, Alcantaræ, vel Calatrauæ, &c. Pro quo tranſitu ſufficere tantùm bonum priuatum, tradunt Doctores, quos ſequitur Sanchez *cit. lib* 8. *de matrim. diſp.* 19. Quod multò magis locum habebit, ſi concedatur etiam pro Illuſtri, ſeu Nobili familia aliqua conſeruanda; quia id pertinet ad bonum publicum, vti *ſuprà* dicebam.

APPENDIX

Ad ea, quæ per Dubitationem præſentem totam dicebantur.

DECRETA

Sacr. Congregationis Concilij Tridentini De Religioſis Apoſtatis, de fugitiuis, de dimittentibus habitum Religionis, de eiectis, & de tranſeuntibus ad aliam Religionem.

SAcra Congregatio Cardinalium Concilij Tridentini interpretum, Regularium eiectorum, & fugitiuorum ſtatui conſulere, illorúmque ſcandala ſummouere, & ſuccreſcentem numerum frangere operæpretium exiſtimans, auditis Religionum ſuperioribus, reque diligentiſſimè perpenſa, communicato etiam conſilio cum S.D.N. Vrbano VIII. atque ex peculiari ſanctitatis ſuæ facultate, infraſcripta Decreta edidit.

§. 1. Ac primò, vt infecta ſemina, è quibus praui eiuſmodi fructus potiſſimum prodeunt, deinceps ne ſerantur in vinea Domini, cenſuit eſſe innouandas, & Sanctiſſimi auctoritate innouat conſtitutiones & Decreta generalia ſan. me. Clementis VIII. ad Regularium reformationem, ac Nouitiorum receptionem, profeſſionem, atque Inſtitutionem ſpectantia, diſtrictéque præcipit, Generalibus, atque aliis omnibus Ordinum Superioribus, vt illa exactè obſeruent, atque vt obſeruentur, efficiant, ſub pœnis ſtatutis in iiſdem conſtitutionibus.

§. 2. A quibus tamen excipiendum cenſuit caput illud, quo decernitur, ne in Conuentibus, ſeu Monaſteriis ad Nouitios recipiendos hactenùs deſignatis, & approbatis, ſeu imposterum deſignandis, & approbandis, Nouitij ad habitum vllatenùs recipi poſſint, niſi priùs à Congregatione Reformationis Apoſtolicæ, vel à propriis locorum Ordinariis expreſsè, & nominatim approbati fuerint. A cuius quidem Decreti obſeruatione Sacra Congregatio iuſtis de cauſis cenſuit Regulares eſſe abſoluendos, prout auctoritate S. D. N. abſoluit, atque exemit.

§. 3. Deinde, vt Apoſtatandi opportunitas Regularibus præcipiatur, ſtatuit, vt de cætero nullus permittatur ad arctiorem Religionem tranſire, niſi priùs ſuperiori legitimè conſtiterit, eam Religionem paratam eſſe illum recipere, qui licentiam petit, tumque Regularis rectà ſe transferat ad arctiorem. Quod vt reipſa adimpleatur, idem ſuperior omni ſtudio, ac diligentia inuigilet.

§. 4. Rurſus ſtatuit vt fugitiui, & Apoſtatæ, ſiue habitum regularem deferant, ſiue non, poſſint, ac debeant ab Epiſcopo loci, vbi moram trahunt in carceres coniici, ac ſuperioribus Regularibus conſignari, ſecundùm Regularia Inſtituta puniendi; vtque ipſi quoque ſuperiores teneantur eos perquirere, ad Religionem reducere, atque efficere, vt apprehendantur; ſalua tamen in omnibus facultate Ordinariis locorum attributa *Decreto Concilij cap.* 3. *ſeſſ.* 6.

§. 5. Quod ſi Apoſtata huiuſmodi citrà montes infrà quatuor, vltrà montes verò infrà octo menſes à præſentis Decreti publicatione inchoando, ſua ſponte ad ſuam quiſque Religionem redierit, tùm pœnarum omnium ipſis propter Apoſtaſiam inflictarum, aut infligendarum remiſſionem, atque impunitatem aſſequantur. Ità tamen, vt debeant à ſuperiore abſolutionem humiliter petere, & coram eo culpam fateri, atque emendationem polliceri; Superior verò è contrà benignè illos teneatur ab huiuſmodi pœnis abſoluere, & paterna charitate complecti.

§. 6. Ad hæc, vt in poſterum è Religionibus nullus legitimè profeſſus eiici poſſit, niſi ſit verè incorrigibilis: verè autem incorrigibilis minimè cenſeatur, niſi non ſolùm concurrant ea omnia, quæ ad hoc ex Iuris communis diſpoſitione requiruntur, ſublatis hac in parte ſtatutis, & conſtitutionibus cuiuſque Religionis, & Ordinis, etiam à Sede Apoſtolica approbatis & confirmatis: verum etiam vnius anni ſpatio in ieiunio, & pœnitentia probetur in carceribus; proindéque vnaquæque Religio priuatos habeat carceres in qualibet ſaltem Prouincia. Elapſo autem anno, ſi nihilominùs non reſipuerit, ſed animo Indurato in ſua peruicacia perſeuerauerit, ne contagione peſtifera plurimos perdat, tanquàm pecus morbida, ac membrum putre eiici tandem poſſit, ſed ab ipſomet Generali tantùm de conſilio, & aſſenſu ſex Patrum ex grauioribus Religionis eligendis in ſingulis Capitulis, vel Congregationibus generalibus; Tumque non niſi inſtructo ſecundùm eorum ſtylum, & conſtitutiones proceſſu, & plenè probatis cauſis expulſionis ad ſacrum Canonum præſcriptum. Intereà tamen vſque ad primum generale Capitolum, ſeu Congregationem proximè celebrandam, ſi quempiam ex iuſtis, & neceſſariis cauſis expellere oportebit, eie-

ctio

Digitized by Google

ctio fieri poſſit à Generali cum conſilio,& aſſenſu ſex Patrum,vt ſupra,quos idemmet Generalis eligere debeat infrà quatuor menſes à præſentis Decreti publicatione; ſeruata tamen in reliquis forma ſuperiùs præſcripta.

§. 7. Sic verò eiecti, quamdiu non redierint ad Religionem,in habitu Clericali incedant, atque Ordinarij loci Iuriſdictioni, & Obedientiæ ſubſint; proindéque Generalis illico expulſionis ſententiam eidem Ordinario notificare teneatur.

§ 8. Cæterùm Sacra Congregatio Religionum Superiores ſeriò admonet, ac per Ieſu-Chriſti viſcera obteſtatur,vt memores paternæ charitatis, & manſuetudinis,quam profitentur, nihil intentatum relinquant,vt lucrentur Animas fratrum ſuorum ferè in profundum malorum delápſas,antequam grauiſſimũ, atque extremum expulſionis remedium experiantur. Idque eo magis,quod ſubditorum ſanguinem, qui ea malo negligentium & ſui officij immemorum Prælatorum regimine peribunt, Dominus Noſter Ieſus Chriſtus in ſupremo Dei iudicio de eorumdem Prælatorum manibus ſit requiſiturus.

§ 9. Præterea ſtatuit vt iidem ſuperiores nemini ex Religioſis expulſis literas teſtimoniales concedant, illos ad ſedem Apoſtolicam reiicientes, vel iubentes aliam ingredi Religionem.

§ 10. Item, vt eiecti extrà Religionem degentes ſint perpetuò ſuſpenſi ab exercitio Ordinum, ſublata Ordinariis locorum facultate dictam ſuſpenſionem relaxandi, aut moderandi.

§ 11. Ac poſtremò cenſuit, eſſe innouandam, & ſuæ Beatitudinis auctoritate innouat conſtitutionem fel. rec. Gregorij IX. relatam *in cap. finali extrà de Regular.* ac prætereà declarat eam conſtitutionem in iis quoque vendicare ſibi locum, ſeruandámque eſſe, qui iuſtè, diffinitiuéque, ac Iuris ordine ſeruato, expulſi fuerint; dummodò tamen in expulſis huiuſmodi ſubſit ſpes euidens emendationis ex litteris ſaltẽ teſtimonialibus Ordinariis, cuius conſcientiam in his literis concedendis ſacra Congregatio ſerio onerauit.

§. 12. Nè qua verò difficultas in ſupradictis Decretis,& ordinationibus exequendis ſuboriatur, ſacra Congregatio, S. D. N. annuente, atque approbante, vniuerſis Generalibus, Prouincialibus, Commiſſariis, Miniſtris, Præſidentibus, Abbatibus, Prioribus, Præpoſitis, Guardianis, Vicariis, & quibuſcumque aliis Superioribus quorumcumque Ordinum, vel Congregationum, Monaſteriorum, Conuentuum, Collegiorum, Domorum, ac locorum Regularium vbique locorum exiſtentium iniungit,ſerióque mandat, vt illa diligenter obſeruent, atque obſeruari procurent in omnibus Cœnobiis, ac Monaſteriis,Collegiis,ac Domibus quorumcumque Monachorum,ac Regularium vbique locorum exiſtentibus,efficiantque,vt tam Decreta ſupradicta fel. record. Clementis VIII. quam præſentes Ordinationes in ſingulis huiuſmodi locis bis ſaltem in anno legantur in publica Menſa.

§. 13. Siquis verò ipſorum aduersùs ea,quæ ſuperiùs præſcripta ſunt, vel eorum aliquid,quoquo modo facere, vel moliri præſumpſerit, ipſo facto pœnam incurrat priuationis omnium officiorum, quæ tunc obtinebit,vociſque actiuæ,& paſſiuæ, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa impoſterum obtinenda, pœnaque huiuſmodi ſit Sanctitati ſuæ, ac Sedi Apoſtolicæ reſeruata iiſdem ſuperioribus, etiam Generalibus, & Protectoribus illam moderandi,ſeu relaxandi poteſtate penitùs interdicta,& nihilominùs ſit irritum,& inane quidquid ſecùs à quoquam actum extiterit,

§.14. Non obſtantibus conſtitutionibuſ, & ordinationibus Apoſtolicis in fauorem quarumcumque perſonarum atque Ordinum tam Mendicantium, quã non Mendicantium.Congregationum, Monaſteriorũ, Conuentuum,Domorum,ac locorum Regulariũ quorumcumque,necnon illorum etiam iuramento,confirmatione Apoſtolica,vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis vel conſuetudinibus,etiam immemorabilibus, exemptionibus quoque Indultis,& Priuilegiis, etiam in corpore Iuris clauſis,aut ex cauſa,vel titulo oneroſo, vel in limine fundationis conceſſis, etiam Mari magno, ſeu Bulla aurea aut aliàs nuncupatis, ſub quibuſcumque tenoribus,& formis,& cum quibuſvis etiã derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis necnon irritantibus Decretis,etiã motu proprio, & ex certa ſcientia, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, aut alias quomodolibet, etiam per viam communicationis.ſeu extenſionis conceſſis, & iteratis vicibus approbatis,& innouatis,etiamſi prò illorum ſufficienti derogatione de illis,eorumque totis tenoribus & formis,ſpecialis & indiuidua, ac de verbo ad verbum,non autem per clauſulas generales idem importantes mentio,ſeu quæuis alia expreſſio habenda,aut aliqua alia exquiſita forma ſeruanda eſſet; Tenores huiuſmodi, ac ſi de verbo ad verbum nihil penitùs omiſſo,& forma in illis tradita obſeruata,inſerti forent. Præſentibus pro expreſſis habens:quibus quoad ea,quæ ſupradictis quomodolibet aduerſantur,illis alias in ſuo robore permanſuris ſpecialiter,& expreſsè ſanctitatis ſuæ auctoritate,derogat,cæteriſq; cõtrariis quibuſcumque. Datum Romæ die 21. Sept.1624.

C. Cardin. de Torres.

Proſper Fagnanus S. Congr. Secr.

Eiuſdem Sacræ Congregat. Concilij Tridentini Declarationes, & ſolutiones aliquorum dubiorum circà incorrigibiles.

PRocurator Generalis Ordinis B. Mariæ de Mercede Redemptionis Captiuorum mediante interceſſione Eminentiſſimi Card. de Lugo Protectoris, ſupplicat pro ſua (vt inquit) & aliorum Superiorum Regularium inſtructione,per ban. Sac.Congreg.reſponderi ad infraſcripta quæſita ſuper Decreto de Apoſtatis,& eiectis,iuſſu Summi Pontificis,ex ſententia eiuſdẽ Sacræ Congregat. noſſedito Anno 1624. & impreſſo *in Bullario nouo tom. 4. pag. 267. verſ. Ad hac.*

Primò: An Regularis conſtitutus in carceribus ſpatio vnius anni, in ieiunio,& pœnitentia, ad finem, vt tanquam incorrigibilis à Religione eiiciatur, ſi è carceribus fugiat (dicto carcerationis anno nondùm expleto) & deinde ſit captus,poſſit tunc vt incorrigibilis eiici. An verò quid aliud faciendum ſit?

Secundò: An Regularis pluribus interpolatis vicibus,pro reiteratis delictis in diuerſis temporibus commiſſis in carceribus detentus poſſit vno carcerationis anno (vt ſuprà interpolatè expleto) tanquam incorrigibilis à Religione eiici, ſi poſt dictum annum carcerationis interpolatum, animo indurato, in ſua pertinacia perſeuerans iterùm delinquet?

Tertiò: An generali Ordinis poſſit delegare facultatem eiiciendi à Religione Prouincialibus pro eorum Prouinciis.ſeu Commiſſariis, vel Vicariis Generalibus & an delegatio ſit à Generali facienda in quolibet caſu,an verò indefinitè in omnibus caſibus?

Quartò: An ſex Patres; de quorum conſilio, & aſſenſu eiectio fieri debet, ſint eligendi de tota Religione, an potiùs ſufficiat ex qualibet Prouincia, ſeu Regno?

Quintò: Quod ſi à Religione huiuſmodi ſex Patres non fuerint electi in Capitulo, ſeu Congregatione generali, quid faciendum ſit vſque ad primum Capitulum generale?

Sextò: An ſufficiat,vt Prælatus Conuentualis,ſeu Prouincialis conficiat proceſſum,ſtylo Religionis ſeruato, & illius ſummarium tranſmittat Generali Ordinis,ſeu illius delegato, qui adhibitis ſex Patribus electis, quilibet eorum videat eundem Proceſſum, & tranſmittat Votum ſuum per literas eidem Generali, ſeu delegato.

Septimò: An generalis, ſeu delegatus poſſit ferre

ſententiam

ſententiam eiectionis à Religione, quandò à tribus ex ſex Patribus electis, ſeu ab illorum maiori parte dicta ſententia approbetur; An potiùs ſit neceſſarium, vt omnes ſex dent votum, itàvt ex defectu voti etiam voius, non poſſit ſententia validè ferri?

Die 21. 1653. Sacra Coogregatio Eminentiſſimorum Cardinalium Concilij Tridentini interpretum omnibus maturè perpenſis.

Ad Primum: Reſpondit, Regulares delinquentes, vti incorrigibiles eiici non poſſe à Religiooe, Anno carcerationis nondum explero.

Ad Secundum: Reſpondit, non ſufficere annum carcerationis interpolatè expletum, ſed requiri ſpatium vnius anni continuum, & integrum.

Ad Tertium: Reſpondit, Generalem Ordinis non poſſe delegare facultatem eiiciendi à Religione. Prouincialibus per eorum Prouincias, ſeu Commiſſariis, vel Vicariis Generalibus.

Ad Quartum, Inhærendo declarationi aliàs factæ, die 9. Auguſti 1625. à ſa. mem. Vrbano VIII. approbatæ. Reſpondit, ſex Patres eligi poſſe in vnaquaque Prouincia ſeu Regno.

Ad Quintum: Reſpondit, recurrendum ad Sacr. Congregationem in ſingulis caſibus.

Ad ſextum: Proceſſus eſſe conficiendos iuxtà ſtylum, & conſtitutiones Religionis, & illorum tranſumptum authenticum eſſe tranſmittendum ad ſingulos ex ſex Patribus electos, qui per litteras poſſunt votum date.

Ad ſeptimum: ſententiam eiectionis à Religione ferri debere, ſaltem de voto maioris partis ſex Patrum electorum. Petrus Aloyſius Cardinalis Carafa Præfectus. Loco † ſigilli. Fraociſc. Paulutius S.C.C. Secretar.

Ego Præſentatus Frater Ferdinandus de Galatea Notarius publicus & Apoſtolicus in Archiuio huius Romanæ Curiæ deſcriptus, ac Secretarius Reuerendi admodum Patris noſtri Magiſtri Fratris Michaëlis de Alcantara Vicarij Generalis Italiæ, & Procuratoris Generalis totius Ordinis B. Mariæ de Mercede Redemptionis Captiuorum, Sanctæ Inquiſitionis Qualificatoris, & Sacræ Congregationis Indicis Conſultoris, eiuſdem iuſſu, fidem facio, huiuſmodi copiam propria manu ex Originali, quod quidem in Archiuio noſtræ Sacræ Religionis in hoc Conuentu Sancti Adriani remanet, accuratè tranſumptam, poſteaque diligenter collationatam, cum illo fideliter concordare. In cuius rei teſtimonium præſentes literas nomine meo ſubſcripſi, meoque ſigno communiui. Romæ in hoc prædicto Conuentu S. Adriani die 8. Auguſti Anni 1653. In teſtimonium veritatis. Locus † ſigilli. De mandato R. A. P. N. Vicarij, & Procuratoris generalis; Frater Ferdinaodus de Galatea Præpoſitus, & Secretarius, Notarius publicus, & Apoſtolicus.

Frater Michaël de Alcantara Vicarius Generalis Italiæ, & Procurator Generales totius Ordin. B. Mariæ de Mercede Redemptionis Captiuorum, S. Inquiſitionis Qualificator & Sacr. Congregat. Indicis Cooſultor, tenore præſentium fidem facimus, & atteſtamur, Eminentiſſimum, & Reuerendiſſ. Card. de Lugo, noſtri ſacri Ordinis Protectorem, tranſumptum infraſcripti decreti nobis propria manu dediſſet, quod & ab Illuſtriſſ. D. Franciſco Paulutio Sac. Congregat. Concilij Secretario, ſibi remiſſum, & tandem Sac. Congreg. nobis tradi præcepiſſe affirmauit, pro pleniori videlicet intelligentia declarationis ad infrattum dubium ab ipſa ad noſtram inſtantiam nuper factæ. Teoor autem Decreti talis eſt.

Die 9. Auguſti 1625. Sacra Congregatio Concilij, S. D. N. approbànte, declarauit, ſex Patres in ſingulis Capitolis, vel Congregationibus Generalibus eligendos, de quorum conſilio & aſſenſu, Generalis poteſt Regolares iocorrigibiles à Religione eiicere, in vnaquaque Prouincia eligi poſſe, eoſdémque ſic electos Generalis tàm longè abfuerit, vt vna conuenire non poſſit, debere ad eundem tranſmittere ſummariũ Proceſſus, vnà cum eorum voto, vt iuxtà illud Generalis poſſit ad ſententiam expulſioois procedere; Interea tamen vſque ad primum generale Capitulum, vel Congregationem proximè celebrandam, ſanctitas ſua annuit, vt eiectio (ſeruata in reliquis forma Decreti de hac re editi) fieri poſſit à Generali, itidem cum coosilio, & aſſenſu ſex Patrum, quos idemmet Generalis, in qualibet Prooincia infrà quatuor menſes elegerit. Datom Romæ io hoc noſtro Conuentu S. Adriani die 21. Aogoſti 1653. Frater Michaël de Alcantara, qui ſuprà, manu propria.

His omnibus adde quod in caſu particulari de quodam Carthuſiano è Religione eiecto propter delicta ab ipſo commiſſa, & propter è carcere fugam, eiuſdémque carceris effractionem (quamuis non omnia, quæ ex vi prædicti Decreti obſeruari deberent, ad vnguem obſeruata fuerint) Nihilominùs, non obſtante tali Decreto, Vrbanus VIII. die 13. Ianuarij Anno 1637. per Breue ſpeciale approbauerit talis Religioſi eiectionem, attenta ipſius pertinacia, & *ne* (inquit Pontifex) *contagione peſtifera ſit cauſa perditionis*: per quæ verba ſatis inſinuatur, quod de benignitate Sedis Apoſtolicæ attemperari poſſit prædictum Decretum (quotieſcumque illud in caſu particulari ad vnguem obſeruari non poteſt) tametſi, non interueniente eiuſdem Sedis Apoſtolicæ auctoritate, obſeruandum ſit, quantum fieri poterit.

SECTIO LXX.

An, & quid dicendum de Iure nouo, & Decreto Sacræ Congregationis Concilij iuſſu Papæ Vrbani VIII. Anno 1624. edito circa Religioſos è Religione propter incorrigibilitatem eiiciendos?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus de Iure antiquo, & communi eijci non poterat à Religione propter incorrigibilitatem, niſi tribus concurrentibus, nempè criminum grauiorum frequentia monitionis neglectu, & pœnitentiæ recuſatione.*

2 *Incorrigibilis dicitur ſolùm is, cuius emenda non ſpectatur.*

3 *Religioſus vt tanquam incorrigibilis, eijci poſſit à Religione, quæ conditiones requirantur de Iure nouo?*

4 *Incorrigibilis verè Religioſus minimè cenſetur, niſi concurrant requiſita recenſita de Iure communi, & de Iure nouo vnius anni ſpatio in ieiunio, & pœnitentia probetur in carceribus.*

5 *Religio qualibet debet habere priuatos carceres ad probandam incorrigibilitatem, ſaltem in vnaquaque Prouincia.*

6 *Incorrigibilis eiici tandem poteſt à Generali ſi elapſo anno non reſipuerit, ſolùm de conſilio, & aſſenſu ſex Patrum ex grauioribus Religionis eligendis in ſingulis Capitulis, & Congregationibus generalibus, &c.*

7 *Crimina grauia ad eyciendum Religioſum propter incorrigibilitatem non ſolùm cenſentur homicidiũ, Sodomia, Adulterium, Fornicatio, Proprietas, Furtum, &c. ſed etiam ebrietas ſcandaloſa*

8 *Generalis viſitando ſi non potuerit habere conſilium ſuorum ſex Patrum electorum pro dicta expulſione facienda de incorrigibili Religioſo, vti poterit ſex alijs alterius Religionis ex reſcripto Sac. Congregationis Concilij.*

9 *Decretum Vrbani VIII. Sanctæ memoriæ determinat*

tempus

Digitized by Google

tempus vnius Anni in carceribus, vt quis dici poſſit incorrigibilis, non autem ieiunium, & pœnitentia, quæ remitti debent arbitrio prudentis viri.

10 *Incorrigibilis detentus in carcere ad hoc, vt anno completo è Religione eiiciatur, ſi è carcere fugam arripiat, puniendus eſt pro fuga, & detinendus ferrea cuſtodia, nec ob id eiiciendus, niſi anno completo in carcere.*

11 *Prælati Religioſi in formando proceſſu contra incorrigibilem non tenentur procedere apicibus, & rimulis Iuris ſeruatis, ſed ſecundum conſuetudines approbatas, & generalia facta, & facienda ordinis inſtituta.*

12 *Particula (ſimpliciter ſignificat procedendum, excluſis calumniatoriis, & doloſis dilationibus inanibuſque exceptionibus.*

13 *Particula (ſummariè) ſignificat, quod ſolùm adhibeantur ea, quæ ad Iudicii vim, & eſſentiam pertinent.*

14 *Particula (de plano) importat, quod procedatur, omiſſa ſolemnitate ſedendi, vel etiam omiſſis feriatis diebus & propoſitis vanis exceptionibus, tergiuerſationibus, & appellationibus.*

15 *Particula (ſola veritate facti inſpecta) infert, quod accidentales ſolemnitates Iuris reiiciantur, ſeruatis ſolùm, quæ de Iure naturali diuino, & Iure Gentium ſeruanda ſunt.*

16 *Priuilegium in dicto proceſſu fabricando omittendi ſolemnitates Iuris conceſſit Bonifacius VIII. non ſolùm fratribus Prædicatoribus, verùm etiam Minoribus, & Ciſtercienſibus; Iulius II. Minimis, & Oliuetanis; Leo X. Camaldulenſibus; & Eugenius IV. Congregationi Sanctæ Iuſtinæ.*

17 *Iuriſtæ aliqui minus rectè nolunt admittere, quod Prælati Regularium dictarum Religionum, & etiam earum quæ cum eis communicant in priuilegiis, obſeruare non debeant in proceſſibus ſuis Iuris ſolemnitates, ac ſubtilitates, ſed ſolum ea, quæ de Iure naturæ, vel Iure Gentium neceſſaria ſunt.*

18 *Religioſus an iuſtè, vel iniuſtè eiectus ſit, inquirere Epiſcoporum non eſt, licet Generalis illicò expulſionis ſententiam eidem Ordinario notificare teneatur, contra nonnullos adducentes pro ſua ſententia Cardinalem* in Clement. 1. de ſtatu Monachor.

19 *Cardinalis ſolum dixit, quod ſi Monachus eiiciatur ſine cauſa a Monaſterio, & Monachi non velint eum ampliùs recipere, ponitur ab Epiſcopo in alio Monaſterio, & bona quæ ſecum attulit ipſum ſequuntur, & tranſeunt ad poſterius Monaſterium.*

20 *Cardinalis ibi loquitur de Monachis non exemptis; quia non poſſet Epiſcopus eum ponere in alio Monaſterio, ſi foret illud exemptum.*

21 *Recognoſcere quod eſt ab alio geſtum, eſt actus ſuperioritatis.*

1 RESpondetur, quod (quamuis de Iure antiquo, &
communi, ad hoc, vt quis Religioſus è Reli-
gione propter incorrigibilitatem eiici poſſit, requi-
rantur hæc tria; ſcilicet quod crimina grauia ſæpè
commiſerit, quod monitus ſæpè non deſtiterit quod-
2 que pœnitentiam pro illis non acceptauerit. Ratio,
quia ſolùm is dicitur incorrigibilis, cuius emenda
non ſperatur; vt autem emenda non ſperetur, tria hæc
requiruntur; & tradunt Doctores communiter, quos
ſequitur Sanchez *lib. 6. moral. cap. 9. n. 4.* & Saytus *de*
3 *cenſur. lib. 5. cap. 21. n. 37.*) De Iure tamen nouo, &
Decreto Sacræ Congregationis prædicto ad hoc, vt
Religioſus è Religione tanquam incorrigibilis eiici
poſſit, alias conditiones requirit dictum Decretum in
his verbis. [In poſterum è Religione nullus legitimè
4 profeſſus eiici poſſit, niſi ſit verè incorrigibilis; Verè
autem incorrigibilis minimè cenſetur, niſi non ſolùm
concurrant ea omnia, quæ ad hoc ex Iuris communis
diſpoſitione requiruntur, ſublatis hac in parte ſtatu-
ti, & conſtitutionibus cuiuſque Religionis, & Ordi-
nis (etiam à Sede Apoſtolica approbatis, & confir-
matis.) Verùm etiam vnius anni ſpatio in ieiunio, &
pœnitentia probetur in carceribus, proindéque vna-
quæque Religio priuatos habeat carceres in qualibet
ſaltem Prouincia; Elapſo autem anno, ſi nihilominùs 5
non reſipuerit, ſed animo indurato in ſua pertinacia
perſeuerauerit, ne contagione peſtifera plurimos
perdat, tanquam pecus morbida, & membrum putri-
dum, eiici tandem poſſit, ab ipſo tamen Generali ſolùm
de conſilio, & aſſenſu ſex Patrum ex grauioribus Reli- 6
gionis eligendis in ſingulis Capitulis, vel Congrega-
tionibus generalibus; & tunc, non niſi inſtructo ſe-
cundum eorum ſtylum, & conſtitutiones proceſſu, &
plenè probatis cauſis eiectionis ad ſacrorum Cano-
num præſcriptum; Interea tamen vſque ad primum
generale Capitulum, ſeu Congregationem proximè
celebrandam, ſi quempiam ex iuſtis, & neceſſariis
cauſis eiicere oportebit, vt eiectio fieri poſſit à Gene-
rali cum conſilio, & aſſenſu ſex Patrum, vt ſuprà,
eos idem et Generalis eligere debeat infrà quatuor
menſes à præſentis decreti publicatione, ſeruata ta-
men in reliquis forma ſuperiùs præſcripta.]
Vbi aduerte, quod inter crimina grauia (propter 7
quæ Religioſus è Religione, tanquam incorrigibilis
eiici poteſt) non ſolùm numeretur homicidium, So-
domia, Adulterium, Fornicatio, Proprietas, Fur-
tum &c. Sed etiam ebrietas ſcandaloſa; ſic Docto-
res, quos ſequitur Portell. *in Reſponſ. moral. tom. 2.
caſ. 35.*
Aduerte ſecundo, quod circa ſex illos Patres eli- 8
gendos (de quorum ſolum conſilio, & aſſenſu Reli-
gioſus è Religione ex vi prædicti Decreti, tanquam
incorrigibilis à Patre Generali eiici poteſt) cùm diffi-
cile ſit, quod Generalis quocumque ierit; illos ſecum
deferat, Sacra Concilij Congregatio ſupplicata reſ-
pondit, quod poſſit Generalis (ſicut & quando quis
prædictorum ſex Patrum mortuus fuerit) in qualibet
Prouincia (in qua id opus eſſet) eligere ſimiliter è
grauioribus Religionis alios pro eadem cauſa prædi-
cta; Laurentius Peyrinus *tom. 2. de priuil. Minimor.
in conſtitutione* 10. *Vrbani VIII. & in Additamentis ad
eundem Peyrinum Decret.* 2. Qua de re vide tamen,
quæ dicebam *ſuprà ſect.* 32. *&* 33.
Aduerte tertiò quod cùm ſit à prædicto Decreto 9
determinatum tempus, vnius ſcilicet anni, in carce-
ribus, non autem ſit determinatum ieiunium, & pœ-
nitentia, conſequens eſt, quod hæc duo vltima re-
mittantur arbitrio prudentis Viri.
Aduerte quartò, quod ex Decreto prædictæ Sacræ 10
Congregationis Concilij pro Religione Minimorum
in Additamentis ad Peyrinum, [ſi qui detinetur in
carcere (Ad hoc, vt Anno completo, ſeu tranſacto,
tanquam incorrigibilis, è Religione eiiciatur) è car-
cere fugam arripiat, puniri debeat pro fuga, & deti-
neri poſſit ferrea cuſtodia;] Vnde colligitur, quod
adhuc tanquam incorrigibilis è Religione eiici non
poſſit, niſi priùs Annus completus, ſeu tranſactus
fuerit. Vide, quæ dicebam *ſuprà ſectione* 33, *in
Corollarijs Corollar* 7.
Aduerte quintò, circa illa verba §. 6. [& tunc non 11
niſi inſtructo ſecundùm eorum ſtylum, & conſtitutio-
nes Proceſſu, & plenè probatis cauſis eiectionis ad ſa-
crorum Canonum præſcriptum, &c.] quod Prælati Re-
ligionum ex Priuilegio Bonif. VIII. conceſſo Patribus
Prædicatoribus non teneantur in cauſis Religioſorum
ſuorum procedere [apicibus, & rimulis Iuris ſeruatis,
ſed ſecundùm conſuetudines approbatas, & generalia
facta, & facienda Ordinis inſtituta:] Quatenùs ipſe
Pontifex ibi ſic ait: [licet Prælati omnes ad apices
Iuris ex ſupradicto priuilegio non teneantur (vt ſunt
citationum interualla, dilationes interlocutoriæ, &
cætera huiuſmodi, quæ non ſunt de eſſentia Iuris)
non tamen in actis iudicialibus pro eorum arbitrio

præcedere poſſunt, ſed Iure diuino, ac naturali ad ſubſtantialem Iuris ordinem tenemur:] Videatur Thomas de Ieſu *de Viſitation. Regular. tract. 3. cap.* 1.

Quo etiam ſenſu quidam alij Pontifices in ſuis Decretis appoſuerunt particulas, [ſimpliciter, ſummariè, de plano, ſola veritate facti inſpecta:] Quæ particulæ ſignificant ferè idem, quod dicebat Bonifacius
12 VIII. ſuprà; quia particula *ſimpliciter*, ſignificat procedendum, excluſis calumniatoriis, & doloſis dila-
13 tionibus, inanibúſque exceptionibus: Particula, *ſummariè*, denotat, quod ſolùm adhibeantur ea, quæ ad Iu-
14 dicij vim, & eſſentiam pertinent: Particula, *de plano*, importat, quod procedatur omiſſa ſolemnitate ſedendi, vel etiam omiſſis feriatis diebus, & poſtpoſitis vanis exceptionibus, tergiuerſationibus, & appellationibus:
15 Particula, *ſola veritate facti inſpecta*, infert, quod accidentales ſolemnitates Iuris reiiciantur, ſeruatis ſolùm, quæ de Iure naturali, diuino, & Iure Gentium (qualia ſunt ſtatus Religionum) ſeruanda ſunt; Videatur Aldrete *lib.* 1. *de diſciplin. Relig. cap.* 8. & Thomas de Ieſu *loco ſuprà citato.*

16 Simile priuilegium conceſſit idem Bonifacius VIII. minoribus (vt patet per Bullam in Bullario apud Rodrig in Bonif. VIII. Bulla 2. quæ refertur etiā à Caſarubio in compendio Priuilegiorum Mendicantiū *verbo correctio fratrum n* 6. Vbi etiam *n.* 8 refertur eadem conceſſio Bonifacij IX. per Bullam pro ſupradictis Patribus Prædicatoribus.) Simile etiam Priuilegium conceſſit idem Bonifacius VIII. Patribus Ciſtercienſibus (vt patet per Bullam in Bullario apud eumdem Rodriguez inter Bullas Bonifacij VIII. *n.* 10.) Item Iulius II. Minimis, & Oliuetanis, Leo X. Camaldulenſib. & Eugenius IV. Congregationi S. Iuſtinæ. Videatur Cardinalis de Lugo *tom.* 5. *de Iuſt. & Iure diſp.* 37. *ſect.* 14. *n.* 162.

17 Quapropter minùs rectè nonnulli Iuriſtæ nolunt admittere, quod Prælati Regulares dictarum Religionum, & etiam earum, quæ cum eis cōmunicant in priuilegiis, ſicque eodem priuilegio potiuntur, obſeruare non debeant in proceſſibus ſui Iuris ſolemnitates, ac ſubtilitates, ſed ſolùm ea (quæ de Iure Naturæ, vel Iure Gentium neceſſaria ſunt) iuxta prædictas Bullas, & prædicta Priuilegia prædictorum Pontificum in fauorem Religionum, præſertim cum in eis non facilè reperiantur proceſſus formandi periti.

Cæterùm circa formulam, qua ſunt formanda Acta Proceſſuum Regularium, videatur Franciſcus Aretinus *in Practica crimin. par.* 3. Aldrete *loco ſupra citato lib.* 3. & Thomas de Ieſu *vbi ſuprà tractat.* 3. *cap.* 5. circa modū etiam, quo fieri debet purgatio canonica (licet hæc nunc temporis parum ſit in vſu) videatur idem Franciſcus Aretinus *eodem loco citato, & cap.* 13. *de purg. canon.*

18 Aduerte 6. circà illa verba § 7. [proindéque Generalis illicò expulſionis ſententiam eidem Ordinario notificare teneatur] quod non pertineat ad Epiſcopum inquirere, an Religioſus iuſtè, vel iniuſtè eiectus ſit (quidquid in contrarium dixerint quidam adducentes pro ſua ſententia Cardinalem *in Clementi.* 1. § *quia verò*
19 *verb. Addo* 4. *de ſtat. Monach.*) Tùm quia neque Cardinalis facit pro ipſorum ſententia; ſiquidem ibi Cardinalis ſolùm inquit, quod ſi Monachus, eiiciatur ſine cauſa è Monaſterio, & Monachi non velint eū ampliùs recipere, ponitur ab Epiſcopo in alio Monaſterio, & bona, quæ ſecum attulit, ipſum ſequuntur, & transeunt ad poſterius Monaſterium: Quod quidem non eſt in-
20 quirere, an Religioſus iuſtè, vel iniuſtè eiectus ſit. (Vt omittam, quod Cardinalis ibi loquatur de Monachis non exemptis; quia non poſſet Epiſcopus eum ponere in alio Monaſterio, ſi foret illud exemptum; Tùm quia præſens Sacræ Congrega. Tridentini Concilij Decretum de Apoſtatis & eiectis ſolùm diſponit, quod notificetur Ordinario eiectionis ſententia, non autē quod Ordinarius recognoſcat, an Religioſus iuſtè, vel iniu-
21 ſtè eiectus ſit. Tum quia recognoſcere, quod eſt ab alio geſtum, eſt actus ſuperioritatis (cùm qui poteſt recognoſcere, poſſit etiam retractare, corrigere, vel confirmare, Argumento *ex cap. ſententia*, 35. *q.* 9. *& ex l.* 1. *ff de quaſtion. b.* & tradunt cum Gloſſa *in cap. Nemini* 17. *q.* 4. & Bald. *in l.* 5. *de ſentent. exper. recit.* communiter Doctores) At Epiſcopus non habet iuriſdictionem ſuprà Religioſos cùm ſint ab ipſo omnino exempti *ex cap. Nimis praua de exceſſ. Prælat. & ex cap. Neque aliquis de priuileg. in* 6. & ex Tridentino Concilio *ſeſſ.* 14. *cap.* 5. *de reformat.* Ibi; ſed exempti omninò ſint, & eſſe intelligantur.) Ergò, &c. Videantur præter alios Paſqualig. *in quæſt. canonic.* 155. *n.* 5. *ceatur.* 5. & Donatus *in Prax. rer. Regular. par.* 2. *tract. de eiectis q.* 55. *n.* 3. Videantur etiam, quæ de hac re diffusè dicebam *in Tractat. de Immunit. & Iuriſdict. Eccleſiaſtic.*

COROLLARIVM I.

An, quandò, & quomodò Religioſus è Religione eiici poſſit?

SVMMARIVM.

1 *Nullus Religioſus ex Decreto Vrbani VIII. Sanctæ mem. in poſterum è Religione eiici poteſt, niſi titulo incorrigibilitatis; quia ius nouum omnia priuilegia in contrarium conceſſa tollit.*

2 *Sacra Congregatio Epiſcoporum, & Regularium primo die Iunij Anno 1635. in quadam cauſa Patrum Ciſtercienſium dixit: non poſſe è Religione eiici ſcandaloſos, aut delinquentes ſi non ſiat verè incorrigibiles. Eſtque conforme Decretum prædictum Iuri antiquo communi, in quo ſolùm propter incorrigibilitatem permittitur Religioſi eiectio à Religione.*

EX hoc Decreto Sacræ Congregationis Tridentini Concilij iuſſu Papæ Vrbani VIII. edito, non ſo- 1
lùm habetur quod in poſterum nullus Religioſus è Religione eiici poſſit, niſi ſeruatis prædictis conditionibus; ſed etiam quod nullus Religioſus è Religione eiici poſſit, niſi titulo incorrigibilitatis. Patet ex illis verbis: [In poſterum è Religione nullus legitimè profeſſus eiici poſſit, niſi ſit verè incorrigibilis.]

Non obſtant multa priuilegia Religionibus conceſſa, (ex vi quorum propter alia delicta præter illa, quibus in ſæculo reſpondet pœna mortis) Religioſus è Religione eiici poterat (vt præter alios adnotauit Azorius *tom.* 1. *Inſtit. moral. lib.* 12. *cap.* 16. *q.* 3.) Quia Ius nouum prædicti Decreti Sacræ Congregationis Concilij omnia priuilegia in contrarium conceſſa tollit, & vult, quod Religioſus è Religione ſolùm propter incorrigibilitatem eiici poſſit: Quapro- 2
pter etiam Sacra Congregatio Epiſcoporum, & Regularium 1. die Iunij Anno 1635. in quadam cauſa Patrum Ciſtercienſium dixit, non poſſe è Religione eiici ſcandaloſos, aut delinquentes, ſi non ſint verè incorrigibiles.

Nec mirum, quia prædictum Sacræ Congregationis Concilij Decretum eſt conforme Iuri antiquo cōmuni, in quo ſolùm propter incorrigibilitatem permittitur huiuſmodi è Religione Religioſi eiectio; S. Thom. *Quodlibet.* 12. *art. vlt.* & S. Bonauent. *in Regula S. Franciſci q.* 14. & alij cum ipſis communiter.

COROLLARIVM II.

Quid, ſi Religioſus iniuſtè, vel illegitimè eiectus fuerit?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus ſi iniuſtè, vel illegitimè, modo prædicto*

dicto non ſeruato, è Religione eijciatur, non ſolùm eijciens peccat grauiter contra Iuſtitiam; ſed etiam eiectus poteſt compellere Religionem, vt ipſum admittat, & alimentet; quia iniuſtè priuatus eſt iure ſibi debito.

2 *Religioſi. per profeſſionem ſe obligauit ad manendum in Religione, & ad ei inſeruiendum: ſic etiam Religio ſe obligauit ad illum retinendum, & alendum, vt propterea Religioſus pro alimentis contra Religionem agere poſſit etiam nomine proprio, cum ipſe tali Iuri ceſſit, ſicut nec etiam ordinariè Iuri, famæ, aliiſque Iuribus ſpiritualibus ceſſit.*

1 HAbetur ſecundò, quod ſi Religioſus iniuſtè, vel illegitimè, modo prædicto nun ſeruato, è Religione eiiciatur, non ſolùm eiiciens peccet grauiter contra Iuſtitiam, ſed etiam eiectus poſſit compellere Religionem vt ipſum admittat, & alimentet; quia iniuſtè priuatus eſt Iure ſibi debito: Sicut enim Reli-
2 gioſus per profeſſionem ſe obligauit ad manendum in Religione, & ad ei inſeruiendum (vt propterea, ſi non maneat, vel ſi etiam manens iuxta ſuam profeſſionem non inſeruiat, nec laborare velit, itàvt notabiliter negligens ſit, peccet contra Iuſtitiam, & ſic in ſtatu peccati mortalis; S. Thomas 2. 2. *qu.* 187. *art.* 4. & Fauſtus *in Theſauro Religioſor. lib.* 6. *quæſt.* 179. iuxta illud Apoſtol. 2. ad Theſſal. 3. *Hoc denunciabamus vobis, quoniam ſi quis non vult operari, nec manducet*) ſic etiam Religio ſe obligauit ad illum retinendum, & alendum, vt propterea Religioſus pro alimentis contra Religionem agere poſſit, etiam nomine proprio; cum ipſe tali Iuri non ceſſerit, ſicut nec etiam ordinariè iuri, famæ, aliiſque Iuribus ſpiritualibus ceſſit; Videatur Nauarrus *q.* 1. *de redditibus monit.* 9. *& comment.* 2 *de Regularibus.* Molina *de Iuſtit. tom.* 1. *diſput.* 40. § *quando Religioſus*, & Sanchez *lib.* 6. *moral. cap.* 8. *n.* 7. *&* 8. Religioſus igitur contra Religionem agere poteſt, etiam nomine proprio, ſuper Iure alimentorum, Iure eligendi ſibi competente, Iure manendi in tali, vel tali Monaſterio, &c. quia, ſicuti dicebam, Religioſus per votum paupertatis non renunciat bonis ſpiritualibus, nec Iuribus prædictis, aut honoribus, qui pro tali debentur, ſed tantùm temporalibus, vti præter Doctores *ſupra* citatos, docet etiam S. Thomas 2. 2. *q.* 186. *art.* 7. *ad* 4. & Cajetan. *ibidem.*

COROLLARIVM III.

An Religionum Prælati teneantur eiectum quærere, & reducere ad Religionem?

SVMMARIVM.

1 *Prælati Religionum tenentur quærere annuatim Religioſum eiectum, & ſi ſalua Religionis diſciplina, admitti potuerit, reducere ad Religionem.*

2 *Textus* in cap. finali de Regularib. *licet ſecundùm Sanch. & alios in vſu non ſit, & ſecundum Azor & alios extendatur ſolū ad eos, qui iniuſtè fuerunt eiecti; Hodie tamen ex Decreto ſac. Congreg. Concilij extenditur ad illos etiam qui iuſtè, & legitimè ſunt eiecti, dūmodo in illis ſubſit ſpes euidēs emēdationis.*

3 *Religioſi huiuſmodi eiecti ſi non poſſint admitti ſalua Religionis diſciplina, ſint apud eadem Monaſteria in locis competentibus, ſi ſine graui ſcandalo fieri poterit; Alioquin in aliis Religioſis domibus eiuſdem Religionis ad agendam ibi pœnitentiam, eiſdem vitæ neceſſaria miniſtrentur.*

4 *Religioſi prædicti, ſi inuenti fuerint inobedientes, excommunicandi ſunt publicè, donec ad mandatum ipſorum Religionis ſuperiorum humiliter reuertantur.*

5 *Non obſtat prædicta per non vſum eſſe abrogata, quia per Decretum Sacræ Congregationis innouata ſunt.*

1 HAbetur tertiò, quod Religionum Prælati Religioſum è Religione eiectum teneantur quærere annuatim, (ſi ſalua Religionis diſciplina admitti poterit) reducere ad Religionem; Quia ſic præcipitur
2 *in cap. finali de Regular.* Quod capitulum licet (vt volunt nonnulli, inter quos Sanchez *loco ſupra cit. cap.* 9. *n.* 18.) in vſu non fuerit, vel (vt volunt alij, inter quos Azor. *lib.* 17. *Inſtit. moral. cap.* 16. *q.* 2. *& cap.* 17. *q.* 2.) extendatur ad eos, qui iniuſtè fuerunt eiecti. Hodie tamen eſt innouatum à ſupradicto Decreto ſact. Congregationis Concilij, & extenſum ad illos etiam, qui iuſtè, & legitimè ſunt eiecti, dummodò in illis ſubſit ſpes euidens emendationis, per hæc verba [Ac poſtremò cenſuit, eſſe innouandam, & ſuæ Beatitudinis auctoritate innouat conſtitutionem fel. recordat. Gregorij IX. relatam *in cap final. de Regular.* Ac prætera declarat, eam conſtitutionem in iis quoque vendicare ſibi locum, ſeruandamque eſſe, qui iuſtè, diffinitéque, ac Iuris ordine ſeruato, expulſi fuerint; Dummodo tamen in expulſis huiuſmodi ſubſit ſpes euidens emēdationis ex literis teſtimonialib. Ordinariis &c.]

Additur præterea in eodem *cap. finali*, quod, ſi tales 3
eiecti non poſſint admitti, ſalua Religionis diſciplina, [ſint apud eadem Monaſteria in locis competentibus, ſi ſine graui ſcandalo fieri poterit; alioquin in aliis religioſis domibus eiuſdem Religionis, ad agendum ibi pœnitentiam talibus vitæ neceſſaria miniſtrentur;] Et quod, [ſi tales inuenti fuerint inobedien- 4
tes, eos Religionis Superiores excōmunicent, & tamdiu faciant ab Eccleſiarum Prælatis excommunicatos pronunciari publicè, donec ad mandatum ipſorū Religionis ſuperiorum humiliter reuertantur.] Quæ om- 5
nia, licet fortaſsè per non vſum iam abrogata fuerint; Nihilominùs, quia de nouo innouata ſunt, vt ſuprà, à prædicto ſacræ Congregationis Concilij Decreto, à Religionis ſuperioribus executioni mandari debebūt.

COROLLARIVM IV.

In quo habitu eiectus, quamdiu ad Religionem redierit, incedere debeat?

SVMMARIVM.

1 *Religioſi ſic à Religione eiecti quamdiu ad Religionem non redierint in habitu clericali incedere, & loci Ordinarij Iuriſdictioni, obedientiaque ſubiecti eſſe debent.*

2 *Generalis Religionis ſtatim eiectionis ſententiam Ordinario notificare tenetur.*

3 *Superiores Religionis nemini ex Religioſis eiectis literas teſtimoniales concedere debent remittentes illos ad Sedem Apoſtolicam, vel aliam Religionem ingredi iubentes, dandæ tamen ſunt eis literæ dimiſſoriæ, quæ contineant eiectionis ſententiam, quæ etiam id locorum Ordinariis denuncietur.*

4 *Item monendi ſunt, quod nullo modo à votis ſunt ſoluti, neque in dictis votis diſpenſati, quod tamen non neceſſarium, ſed tantum conueniens dicitur; cùm id eiecti ſcire teneantur, niſi forſan ſint idiotæ, vel ignorantes.*

5 *Religioſi eiecti ex dicto Decreto extrà Religionem degentes ſunt perpetuò ab exercitio Ordinum ſuſpenſi, ſublata locorum Ordinariis facultate dictam ſuſpenſionem relaxandi, vel moderandi dummodo non intrent in aliam aliquam Religionem.*

1 HAbetur 4. quod ſic è Religione eiecti, quādiu ad Religionem non redierint, in habitu clericali incedere, & loci ordinarij iuriſdictioni, obediētiæq; ſubiecti eſſe debeant; Et propterea Generalis Religionis

ſtatim eiectionis ſententiam eidẽ loci Ordinario notificare teneatur. Patet ex eodem ſac. Congreg. Concilij Decreto, quod Decretum præterea ſtatuit, vt iidem Religioſis Superiores nemini ex Religioſis è Religione eiectis literas teſtimoniales concedant, illos ad Sedem Apoſtolicam reiicientes, vel aliam Religionem ingredi iubentes.

3 Quamuis dandæ ſint illis literæ dimiſſoriæ, quæ contineant eiectionis ſententiam, quâ etiam id locorum Ordinariis denuncietur; Aldrete *lib. 2. de diſciplin. Relig. cap. 26. n. 23.* Vbi ſubdit, monendos eſſe tales, quod nullo modo à votis ſint ſoluti, neque in dictis votis diſpenſati; Id tamen, quod ait Aldrete, non neceſſarium, ſed ſolùm conueniens eſſe puto; cùm id ipſi Religioſi eiecti ſcire teneantur, niſi forſan ſint idiotæ, vel ignorantes, vt laici, vel conuerſi, &c.

4 Item dictum Decretum ſtatuit, vt eiecti extrà Religionem degentes ſint perpetuò ab exercitio ordinũ ſuſpenſi, ſublata locorũ Ordinariis facultatem dictam ſuſpenſionẽ relaxandi, vel moderandi; Quãuis ex illis verbis. *extra Religionẽ degentes*, inferri videatur, quod prædictum Sacræ Congreg. Concilij Decretũ, quantũ ad hanc partem, ſolũ locũ habeat in illis eiectis, qui non intrant in aliquam aliã Religionẽ; ſic Doctores, quos ſequitur Bonacina *de clauſ. q. 2. punct. 12. §. 6.*

5

COROLLARIVM V.

An eiectus, ſi fuerit correctus, poſſit cogere Religionem, vt readmittatur?

SVMMARIVM.

1 *Religioſus eiectus, ſi fuerit correctus, poteſt cogere Religionem, vt denuo eum admittat.*

2 *Excuſatio aliqua admitti non debet poſt dictum ſacr. Congreg. Concilij Decretum, quia per illud iam innouatum* eſt cap. final. de Regularib. *quamuis redeuntes prædicti Religioſi eiecti ad Religionẽ non teneantur nouam profeſſionem emittere & cur?*

3 *Religioſi eiecti, ſi denuo admittantur ad Religionem, regulariter non redeunt ad priſtinum gradum antiquitatis, ſecus tamen eſt, vbi eſſent aliqua leges, ſeu ſtatuta Regularia in contrarium.*

1 Habetur 5. quod ſi conſtiterit, tales eiectos plenè correctos eſſe, poſſint ipſi cogere Religionem, è qua eiecti ſunt vt readmittantur. Patet ex iis, quæ dicebam *ſuprà ſect.* 40 per totam; Patet etiam ex eodem *cap. finali*, adiunctu ſac. Congregat. Concil. Decreto: Ibi enim iubétur Religionis Superiores prædictos eiectos quærere annuatim; ergò multò magis tenebantur eos, ſi iam correcti redeant, ad Religionem admittere; Nauarr. *lib. 3. conſil. tit. de Regul. conſil.* 18. Molina *de Iuſt. tom. 1. diſput.* 140. §. *Quoad votum*, & alij.

2 Neque in hoc poſt dictum ſacr. Congreg. Concilij Decretum (quidquid in contrarium dixerint Corduba in Regula S. Franciſci *cap. 2. q. 71. punct. 2.* Sanch. *lib. 6. moral. cap. 9. n. 32.* & Leſſius *de Iuſt. lib. 2. cap. 41. dub. 15. n. 112.* qui, vtpotè ad tale ſacræ Congregat. Decretum tempore poſteriores, illud videre non potuerunt) admitti debet aliqua excuſatio; quia per tale ſacræ Congregationis Decretum iam innouatum eſt dictum *cap. final. de Regularibus.*

Quamuis redeuntes prædicti Religioſi eiecti ad Religionem non teneantur (quidquid in contrariũ nonnulli cum Nauarro dixerint) nouam profeſſionẽ emittere iuxtà ea, quæ dicebam *ſup. cit. ſect.* 40. quia prior profeſſio non eſt extincta, ſed ſolùm pro aliquo tempore ſuſpenſa; Rodrig. *tom. 1. qu. Regul. q.* 30. *art* 28. Sanch. *lib. 6. moral. cap. 9. n.* 3. & Tambur. *de Iure Abbat. tom. 3. diſput.* 8. *quæſit.* 8. *n.* 5.

3 An verò redeuntes admitti debeant in eodem antiquitatis gradu, quem priùs ante eiectionem habebãt, ſicque cum eiſdem prærogatiuis antiquis, pendet ex variis Religionum legibus, & ſtatutis; Regulariter tamen ex probabili dici poterit cum nonnullis (quos ſequitur Suarez *tom. 4. de Religione tract.* 8. *lib. 3. cap. 5. n.* 17. Rodrig. *in compend. reſolut.* 57. *n.* 3. & Donat. *in praxi rer. regular. 2. tract. 8. q. 27. n. 5.*) quod cum meruerint è Religione eiici, mereant etiam, quod prædictas prærogatiuas non habeant. Vide etiam, quæ dicebam *ſuprà eadem ſect.* 40. *circa finem.*

COROLLARIVM VI.

An eiectus maneat verè Religioſus, & cum onere trium votorum eſſentialium, ſicuti priùs?

SVMMARIVM.

1 *Religioſi eiecti poſt ſententiam eiectionis adhuc ſunt verè Religioſi, & cum onere trium votorum eſſentialium, ſicuti prius, &c. Aliàs enim ex ſuo delicto commodum reportarent, &c.*

2 *Religioſi eiecti è Religione manent cum eodem voto caſtitatis, vti prius.*

3 *Item manent cum eodem voto obedientiæ quantum ad hoc, quod tenentur obedire Religionis Superioribus, ſi eos velint ad Religionem reuocare.*

4 *Item manent ſimiliter cum eodem voto obedientiæ, quantum ad hoc, quod tenentur rectè viuere, & reddere ſe aptos, vt ad Religionem reuocentur & readmittantur; quia ad hoc etiam ſunt obligati ex vi ſuæ profeſſionis: quantum enim eſt ex parte ipſorum debent eſſe parati ad obſeruandum id, quod promiſerunt, vtpotè non ob id ſoluti, ac diſpenſati à votis, contra nonnullos, quos ſequitur Diana.*

5 *Nullus Religioſus è Religione eiici poteſt ita in perpetuum vt Religio non debeat illum, ſi fuerit correctus, readmittere; quare tenetur ille corrigi, vt adimpleat quod in profeſſione promiſit.*

6 *Religioſus eiectus à Religione non eſt tutus in conſcientia, niſi fuerit cum ipſo diſpenſatum à Sede Apoſtolica, vel niſi correctus petierit readmitti, & exauditus non fuerit; vel etiam forſan niſi ſecutus fuerit contrariam opinionem.*

7 *Religioſi eiecti à Religione non tamen tenentur ex vi voti obedientiæ, quod emiſerunt, contra Nauarrum, & alios.*

8 *Religioſi eiecti à Religione neque tenentur ex vi voti obedientiæ tranſire ad aliam Religionem; quia nullo modo vouerunt illam; ſicut neque vouerunt Religionẽ in genere, ſed ſolùm Religionẽ determinatã.*

9 *Votum obedientiæ, quo tenentur eiecti obedire ſuperioribus Religionum remanet in habitu: Suſpenditur tamen quodammodo quoad exercitium, vel executionem; quia Religio eos eiiciens ſubtrahit ab ipſis materiam obediendi, &c.*

10 *Religioſi eiecti à Religione remanent cum eodem voto paupertatis (in quantum ſcilicet patitur ipſorum ſtatus) quia hoc etiam eſt de eſſentia Religionis, quam ſunt profeſſi, & à qua ex alio capite non ſunt diſpenſati.*

11 *Religioſi eiecti à Religione non habent, neque habere poſſunt dominium alicuius rei; quia hoc eſt directè contra votum paupertatis.*

12 *Neque habent, aut habere poſſunt vſum irreuocabilem, aut vſum Iuris, ſed ſolùm vſum facti rerum ſibi ad victum, veſtitum, habitationem, & vitam neceſſarium; quia hoc non eſt contra votum paupertatis.*

13 *Neque poſſunt teſtari, vel aliquid legare, aut cauſa mortis donare, ſi in tali ſtatu moriantur; quia poteſtas teſtandi, vel aliquid legandi, aut cauſa mortis donandi pugnat cum voto paupertatis.*

14 *Neque ex probabiliori ſententia poſſunt facere donationes, nec expenſas illicitas, vel ſuperfluas, adeo quod accipientes ab illis teneantur ad reſtitutionem; quia ipſi non ſunt rerum, quas poſſident, Domini, ſed nomine, vel conceſſione Religionis tantum in ordine ad neceſſarios vſus adminiſtratores.*

15 *Religioſi eiecti poſſunt facere expenſas licitas, & moderatas abſque eo, quod accipientes teneantur ad reſtitutionem.*

16 *Religio non præſtat alimenta Religioſis eiectis; quia illa ſolum præſtare debet iis, qui degunt ſub diſciplina regulari non autem illis, qui ſunt extra illam culpa propria.*

17 *Religioſi eiecti ſi velint agere contra renunciationem bonorum factam ex cauſa ingreſſu Religionis non audiuntur; quia cum eiectio non deſtruat profeſſionem, nec ſoluat Vota ſolemnia, durat renunciatio, ſi alias valida fuerit, præſertim quia eiecti ex ſuo delicto commodum reportarent, & præberetur anſa incorrigibilitatis.*

18 *Religioſi eiecti ſi aliquid acquirunt; dum extra Religionem viuunt, acquirunt illud Religioni, a qua ſunt eiecti, quia Religio ex vi profeſſionis ab illis emiſſæ habet ius ad omnia bona ab illis in poſterum acquirenda.*

19 *Quod verum eſt etiam, ſi iniuſtè fuerint eiecti, vel iniuſte extra Religionem detenti; quia delictum Prælati vergere non debet in dammum Religionis.*

20 *Religioſorum eiectorum bona acquiſita ab illis, donec extra Religionem viuerunt, poſt illorum mortem, ſi etiam extra Religionem moriantur, applicantur Cameræ Apoſtolicæ propter conſtitutionem Gregorij XIII.*

5 HAbetur 6. quod tales è Religione eiecti maneant vere Religioſi, & cum onere trium votorum eſſentialium, ſicuti prima patet; quia ſic colligitur *ex dicto cap. finali de Regularib.* & ex dicta declaratione Sacræ Congregationis Epiſcoporum, & Regularium primo die Iunij, Anno 1635. in cauſa Patrum Ciſtercienſium edita, quam ſupra referebam: & ratio eſt, quia per eiectionem è Religione non ſunt diſpenſati, vel abſoluti à profeſſione, quam emiſerant; alias redeuntes ad Religionem deberent nouam profeſſionem emittere contra id; quod *ſupra* dicebam. Item alias ex ſuo delicto commodum reportarent contra ea, quæ traduntur *cap. 1. de poſtulat. Prælator. & cap. ſedes Apoſtolica de reſcript.* Item alias eſſent melioris conditionis quam Religioſi facti Epiſcopi, vel Cardinales, quos manere veros Religioſos, præter alios docent Nauarr. *comment. 2. de Regularib. n. 34. & ſeqq. & comment. 3. n. 46.* & Azor. *tom. 1. Inſtitut. moral. lib. 12. cap. 16. quæſt. 4. 7. & 11.*

2 Vnde manent prædicti à Religione eiecti cum eodem voto caſtitatis, vti prius; quia, ſicuti dicebam in tali voto, non ſunt diſpenſati.

3 Item 2. manent cum eodem voto obedientiæ, quantum ad hoc, quod teneantur obedire Religionis ſuperioribus, ſi eos velint ad Religionem reuocare, ſiquidem habent hi ius illos reuocandi, quod inde patet, quia in prædicto *cap. finali* renouato à Sacræ Congregationis Concilij decreto iubentur cogere illos ad Religionem redire: quod non eſſet, ſi illi non eſſent ad hoc obligati ex vi voti obedientiæ; Syluester *verb. Apoſtaſia q. 6. n. 10. & verb. Religio 6. q. 12. n. 12.* Nauarrus. *lib. 3. conſ. 77. tit. de Regularib.* Molina *de Iuſtit. tom. 1. diſput. 140. §.* quoad votum, & Rodriquez *tom. 1. quæſt. regular. q. 30. art. 19.*

4 Manent ſimiliter cum eodem voto obedientiæ quantum ad hoc, quod tenentur rectè viuere, & reddere ſe aptos, vt ad Religionem reuocentur, & readmittantur, quia ad hoc etiam ſunt obligati ex vi ſuæ profeſſionis, in qua cum ipſis non eſt diſpenſatum; per profeſſionem enim, quam emiſerunt, obligarunt ſe ad perſeuerandum in religione, donec vixerint & ex alio capite per eiectionem, vti dicebam, non ſunt ſoluti ab hac obligatione, ſed propter crimina commiſſa, & ne aliis ſcandalum præberent ad tempus, donec corrigantur, ab aliis religioſis ſunt ſeparati; ergo quantum eſt ex parte ipſorum debent eſſe parati ad implendum id, quod promiſerunt: At niſi ſe corrigant, non redduntur apti, vt reuocentur, & readmittantur, ſed potius reſiſtunt; ergo Sotus *de Iuſtitia lib. 7. q. 2. art. 5. ad 3.* Aragonius *2. 2. q. 88. art. 3.* Sanchez *lib. 6. moral. cap. 9. n. 25. & ſeqq.* Naldus *in ſumma verb. Religioſus n. 8.* Bonacina *de cla ſur. q. 2. punct. 12. §. 2. n. 1.* & alij, quos citabam *ſupra ſect. 35.* vide etiam, quæ dicebam *cit. ſect. 35.*

Quamuis contrariam ſententiam probabilem putent Nauarrus, & alij. (quos ſequitur Diana *tract. 2. de dubiis Regular. reſolut. 60.* & Nouarius *in lucerna Regular. verb. eiecti e Religione n. 3.*) quæ tamen mihi minus probabilis videtur; Tum propter rationem dictam; Tum quia *in cap. finali. de Regular.* (quod iam innouatum eſt à ſupradicto Sacræ Congregationis Concilij decreto) præcipitur Religionum Prælatis, quod tales eiectos quærant, & quoneſcumqne ſalua Religionis diſciplina readmitti poſſunt, readmittantur: ex 5
hoc enim euidenter ſequitur, quod nullus Religioſus à Religione eiici poſſit tam in perpetuum, vt Religio non debeat illum, ſi fuerit correctus, readmittere; ac proinde teneatur ille corrigi, vt adimpleat, quod in profeſſione promiſit, vnde Naldus *loco ſupra cit.* rectè ait, Nauarrum minus rationabiliter contrarium conſuluiſſe; & Bonacina *loco etiam ſupra citato* recte ſubdit, Religioſos eiectos teneri petere à Religione, quod admittantur; quia ad id obſtringuntur ex vi profeſſionis, quam emiſerunt, & in qua ex alio capite non ſunt diſpenſati.

Non eſt igitur eiectus è Religione tutus in conſcientia niſi fuerit cum ipſo diſpenſatum à ſede Apoſtolica; vel niſi correctus petierit readmitti, & exauditus non fuerit (vt pote forſan non creditus de ſua correctione) vel forſan etiam niſi ſecutus fuerit contrariam opinionem, quam ſi ſequi voluerit, ipſe viderit. 6

Non tamen prædicti eiecti è Religione tenentur ex vi voti obedientiæ, quod emiſerunt (quidquid in contrarium dixerint Nauarrus, & quidam alij, quos ſequitur Suarez *de Relig. tract. 8. lib. 3. cap. 6.* & videri etiam poterit Eraſmus Cochier *de Iuriſd. ordinar. in exempt. par. 1. q. 2.* qui putat, tales eiectos per eiectionem amiſiſſe exemptionis priuilegium) ſubeſſe Epiſcopis ſpecialiori modo, quam alij clerici, quia votum obedientiæ, quod emiſerunt in profeſſione, ſolum erat votum obediendi Prælatis Religionum, non item aliis; Molin. *de Iuſt. tom. 1. diſput. 149.* & Leſſius *lib. 2. cap. 41. dubio 25. n. 114.* 7

Nec etiam tenentur ex vi eiuſdem voti obedientiæ tranſire ad aliam Religionem; quia nullo modo vouerunt illam, ſicut neque vouerunt Religionem in genere, ſed ſolum Religionem determinatam, à qua eiecti ſunt; Sotus *de Iuſtitia lib. 7. q. 2. art. 1.* & Nauarrus *comment. 2. de Regularib. n. 36.* quod etiam ſupponere videtur prædictum Sacræ Congregationis Concilij decretum, quatenus præcipit Religionum ſuperioribus [ne huiuſmodi literas teſtimoniales concedant, iubentes, ingredi *aliam Religionem*:] Non igitur eiecti è Religione tenentur obedire ſuperioribus iubentibus, quod tranſeant ad aliam Religionem propter rationem dictam, Leſſius vbi *ſupra*, & Rodriguez *tom. 1. quæſt. regul. q. 30, 30. art. 22.* 8

Ex his ſequitur, quod votum obedientiæ, quo tenentur eiecti obedire ſuperioribus Religionum, remaneat in habitu, ſuſpendatur tamen quodammodo quoad exercitium, vel executionem; Paſqualig. *in Addit. ad Lauretum.* Ceſpedes *de exempt. Regular. cap. 21. dub. 215. n. 5.* Donat. *in Prax. rer. Regular. par. 2. tract. 8.* 9

de eiect. ſ q. 24. *n.* 3. & alij paſſim, iuxta ea quæ dicebam *ſupra ſect.* 42. quod inde prouenit, quia religio eos eiiciens ſubtrahit ipſis materiam obediendi, & renunciat executioni talis voti per actum facti, quatenus ab iis tanquam ab extraneis, non exigit conſuetam obedientiam.

10 Item 3. manent prædicti eiecti cum eodem voto paupertatis (in quantum ſcilicet patitur ipſorum ſtatus) quia hoc etiam eſt de eſſentia religionis, quam ſunt profeſſi, & à qua ex alio capite non ſunt diſpenſati, Nauarrus *comment.* 2. *de Regularib. n.* 35. & alij, quos ſequitur Sanchez *lib.* 6. *moral. cap.* 9. *n.* 27.

11 Quapropter non habent, neque habere poſſunt dominium alicuius rei; quia hoc eſt directe contra votum paupertatis, & ſic ſatis colligitur ex declaratione Sacræ Congregationis Epiſcoporum, & regularium quam ſupra adducebam.

12 Neque etiam propter eamdem rationem habent, vel habere poſſunt vſum irreuocabilem, aut vſum Iuris, ſed ſolum vſum facti rerum ſibi ad victum veſtitum, habitationem, & vitam neceſſariarum; quia hoc non eſt contra votum paupertatis, cum in profeſſione non vouerint, vt huiuſmodi rebus carere debeant, ſed potius, ſi illas religio ipſis non concedat, eo ipſo aliunde ſibi quærere, & habere poſſint; ſic Doctores, quos ſequitur Leſſius *loco ſupra citato num.* 112.

13 Neque poſſunt teſtari, vel quid legare, aut cauſa mortis donare, ſi in tali ſtatu moriantur; quia poteſtas teſtandi, vel quid legandi, aut cauſa mortis donandi pugnat cum voto paupertatis: Nam prædicta poteſtas ſupponit non vſum merum, quem ſolum eiecti (vtpotè adhuc Religioſi) habent, ſed ipſiſſimum dominium rei: Leſſius *vbi ſupra n.* 113. Molina *de Iuſt. & Iur. tom.* 2. *diſput.* 277. *verſ. quoad cæteros*, & Sayrus *in claui regia lib.* 6. *cap.* 9. *n.* 88. Videantur, quæ dicebam *ſupra ſect.* 46.

14 Neque etiam ex probabiliori ſententia poſſunt facere donationes, nec expenſas illicitas, vel ſuperfluas, adeo quod accipientes ab illis teneantur ad reſtitutionem, quia, ſicuti dicebam, prædicti eiecti non ſunt rerum, quas poſſident, Domini, ſed nomine, vel conceſſione Religionis tantum in ordine ad neceſſarios
15 vſus adminiſtratores; poterunt tamen facere donationes, & expenſas licitas, & moderatas, abſque eo, quod ſimiliter accipientes teneantur ad reſtitutionem; quia, ſicuti etiam dicebam, quoad iſtas habent licentiam, ſeu conceſſionem à Prælatis Religionis, è qua ſunt eiecti; Videantur Molina *de Iuſtit. tom.* 5. *diſput.* 276. & 550. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 15. *n.* 113. Salas *tract.* 5. *de ludo dub.* 21. Sanchez. *lib. moral. cap.* 9. *n.* 47. Bonacin. *de clauſur. q.* 2. *punct.* 15. §. 3. *n.* 2. Fauſtus *lib.* 6. *Theſ. Relig. q.* 222. Taxeda *tom.* 1. *lib.* 2. *tract.* 1. *controu.* 10. *n.* 17. Diana *par.* 7. *tract.* 15. *reſol.* 15. & Donat. *in prax. rer. regul. par.* 2. *tract.* 8. *de eiectis q.* 50. *n.* 7. Videantur etiam, quæ dicebam *cit. ſect.* 46.

16 Quibus tamen eiectis Religio alimenta non præſtat; quia illa ſolum præſtare debet iis, qui degunt ſub diſciplina regulari, non item iis, qui ſunt extra illam culpa propria; Aldrer. *lib.* 2. *de relig. diſciplin. cap.* 56. *n.* 27. & Azor. *lib.* 12. *Inſtit. moral. cap.* 16.

17 Hinc, ſi prædicti eiecti velint agere contra renunciationem bonorum factam ex cauſa ingreſſus Religionis, non audiuntur; Sanchez *lib.* 6. *moralium cap.* 9. *n.* 34. & 45. Donat. *in prax. rer. regular. par.* 2. *tract.* 8. *q.* 58. *n.* 1. & Rota *deciſ.* 109. *par.* 5. *Recent.* quam refert Nouar. *in lucerna Regular. verb. eiecti à Religione n.* 14. propter rationem, quam ſupra dicebam; quia, cum eiectio non deſtruat profeſſionem, nec ſoluat vota ſolemnia, ſicque eiectus remaneat obſtrictus voto paupertatis, durat renunciatio, ſi alias valida fuit. Accedit, quod cum prædicta bona ſint iam acquiſita Religioni, non debet Religio illis priuari ex tali cauſa; Præſertim quia alias eiecti ex ſuo delicto commodum reportarent, quin & propterea plures eiectionem procurarent.

Quinimmo, ſi tales eiecti, dum extra Religionem 18
viuunt, aliquid acquirant, acquirunt illud Religioni, è qua ſunt eiecti; quia Religio ex vi profeſſionis ab illis emiſſæ habet ius ad omnia bona ab illis in poſterum acquirenda, præſertim cum prædicti eiecti non ſint omnino à Religione derelicti, ſed ſolum ad tempus, donec corrigantur, à communione, & commercio Religionis ſeparati. Quod inde patet; quia Religio tenetur illos quærere, & ſi correcti fuerint readmittere, ſicuti *ſupra* dicebam, & docent præter alios Molina *de Iuſtit. tom.* 1. *diſp.* 140. & Leſſius *citato cap.* 41. *n.* 112.

Et quod dixi (ſcilicet, quod eiecti, ſi quid, dum 19
degunt extra Religionem, acquirunt, acquirant Religioni) eſt verum, etiamſi iniuſte fuerint eiecti, vel iniuſte extra Religionem detenti; quia delictum Prælati vergere non debet in damnum Religionis; Angelus *verb. Monaſterium n.* 6. S. Antonin. *par.* 3. *tit.* 16. *cap.* 5. §. 4. & alij communiter.

Huiuſmodi autem eiectorum bona acquiſita ab illis, 20
donec extra Religionem vixerint, poſt illorum mortem, ſi etiam extra Religionem moriantur, applicantur Cameræ Apoſtolicæ propter conſtitutionem Gregorij XIII. *tom.* 2. *Bullarij inter Bullar. eiuſdem Pontificis n.* 43. in qua ſic expreſſe habetur, quod ſcilicet ſpolia regularium extra clauſtra degentium pertineant ad Cameram Apoſtolicam, & videri poterit præter alios Sanchez *lib.* 7. *moral. cap.* 33. *n.* 51. 31. & Bonacina *de clauſur. q.* 2. *punct.* 12. §. 7.

COROLLARIVM VII.

An eiectus poſſit tranſire ad aliam Religionem ſinè licentia ſuperiorum ſuæ Religionis.

SVMMARIVM.

1 *Religioſi eiecti donec degunt extra Religionem, non poſſunt tranſire ad aliam, ſiue æqualem, ſiue laxiorem, ſine licentia ſuperiorum ſuæ Religionis, & ſine aliis conditionibus; quia ſunt eidem Religioni adhuc ſubiecti.*

2 *Limita id procedere de Iure communi; ſecus forſitan vigore priuilegiorum, ſeu illorum participationis.*

3 *Priuilegium Innocentij quarti Minoribus conceſſum, quo permittitur Religioſis eiectis tranſire ad alias Religiones, forſitan non eſt amplius in vſu.*

HAbetur 7. quod prædicti eiecti, donec degunt 1
extra religionem, non poſſint tranſire ad aliam, ſiue æqualem, ſiue laxiorem religionem, ſine licentia ſuperiorum ſuæ religionis, & ſine aliis conditionibus, quas infra loco ſuo dicemus; quia tales eiecti etiam tempore eiectionis perſeuerant eſſe religioſi illius religionis (è qua ſunt eiecti) & eſſe eidem religioni ſubiecti, ſicuti ſupra dicebam; ergo non poſſunt tranſire ad aliam, ſiue æqualem, ſiue laxiorem religionem ſine licentia ſuperiorum ſuæ religionis, & ſine aliis conditionibus, quas *infra eodem loco* dicemus; & docent præter alios Suarez *tom.* 5. *in* 3. *par. diſp.* 22. *ſect.* 2. *n.* 50. & Corduba *in regul. S. Franciſ. cap.* 2. *q.* 21. *punct.* 3.

Quod tamen intellige de Iure communi; quia ſi 2
forſan permanet in vi ſua Priuilegium quoddam Innocentij IV. Minoribus conceſſum poterunt non ſolum iſti eiecti de religione Minorum, ſed etiam alij eiecti de aliis ſuis religionibus illius priuilegia participantibus tranſire ad alias religiones approbatas, præter quam ad certas quaſdam religiones, & cum certis quibuſdam conditionibus in eo priuilegio expreſſis videatur

deatur Sanchez *lib. 6. moral. cap. 9. §. 39.* & Rodriq. *tom. 1. quaſt. regul. q. 30 art. 22.*

1 Dixi; [ſi forſan permanet in vi ſua Priuilegium quoddam Innocentij IV.] quia forſan tale Priuilegium non eſt amplius in vſu (præſertim poſt decretum de eiectis) vel forſan illud fuit viuæ vocis oraculo; quod ſi tale fuerit, hodie nihil valet, vtpote cum alijs huiuſmodi priuilegijs reuocatum; vide etiam, quæ dicebam *ſupra ſect. 36. in appendice circa finem.*

ADVERTENDVM I.

An eiectus teneatur ad omnes ſuæ Religionis obſeruantias.

SVMMARIVM.

1 *Religioſi eiecti à Religione licet ſecundum aliquos teneantur ad omnes ſuæ Religionis regulares obſeruantias quas in ſæculo poſſunt ſeruare: probabile tamen eſt oppoſitum. quia ij videntur voluiſſe eas, & tria vota eſſentialia tanquam acceſſoria, & annexa perſeuerantiæ in tali religione.*

2 *Votum deſinit obligare quotieſcumque eius materia ita notabiliter mutatur, vt notabiliter reddatur difficilior, & quæ ſi à principio fuiſſet præuiſa, non fuiſſet incluſa in voto.*

1 ADuerte, quod (quamuis Syluester *verb. Religio 6. q. 17.* S. Antonin. *3. par. tit. 16. cap. 5. §. 8.* Miranda *tom. 1. manualis q. 52. art. 5. concl. 1.* Rodriq. *tom. 1. quaſt. regul. q. 30. art. 20.* Corduba *in regul. S. Franciſci cap. 2. q. 21 punct. 3.* Peyrin. *tom. 1. de ſubdit. relig. q. 1. cap. 15. §. dico 4.* Donat. *in Praxi rer. regular. par. 2. tract. 8. de eiectis q. 52. n. 9.* Hieronym. Rodriq. *in compend. reſol. 57. n. 6.* & Paſſarell. *de privileg. Minimor. cap. 59. in fine*, & quidem probabiliter, teneant, tales eiectos teneri ad omnes ſuæ Religionis regulares obſeruantias, quas in ſæculo poſſunt ſeruare, & teneri etiam ad alia vota, ſupra tria eſſentialia, quæ in profeſſione ſuæ Religionis emiſerunt, quale eſt v. g. illud Minimorum de vita quadrageſimali ſeruanda, & illud mercenariorum de captiuis redimendis; quia alias ex ſuo delicto commodum magnum reportarent) probabile tamen ſit oppoſitum (quod docent Sotus *de Iuſt. & Iur. lib. 7. q. 2. art. 1. ad 3. in fine.* Nauarrus *commentar. 3. de Regularib. n 46. & lib. 3. concilior tit. de Regular. conſ. 51. n. 2.* Aragon. *2. 2. q. 55. art. 4. §. Hucuſque diximus* Conradus *par. 1. Reſp. q. 255.* Sayr. *lib. 6. cap. 9. n. 28.* Philiarch. *lib. 1. de officio ſacerd. par. 2. lib. 3. cap. 21. in fine.* Leſſius *de Iuſt. & Iur. lib. 2. cap. 41. dubit. 15. in fine.* Sà *verb. Religio n. 40.* Layman *lib. 4. Theol. moral. tract. 5. cap. 13. n. 5.* Graff. *conſ. 3. de Regular. n. 9. tom. 1.* Barboſa *ad cap. finali de Regular. n. 12.* Sanchez. *lib. 6. moral. cap. 9. n. 52.* Diana *par. 3 tract. 2. de dubijs Regular. reſol. 116.* Fauſtus *lib. 6 Theſ. Relig. q. 213.* Vega *par. 2. ſumma cap. 86. caſ. 16.* Suarez *in enchirid. lib. 3. § de voto obedientia.* & Bordonus *controu. moral. 8. n. 19.* quia Religioſi videntur voluiſſe prædictas regulares obſeruantias & prædicta vota, ſupra tria eſſentialia, tanquam acceſſoria, & annexa perſeuerantiæ in tali Religione; ſicque ſolum pro eo tempore, quo in Religione manerent; tum quia, generaliter loquendo, votum deſinit obligare, quotieſcumque materia ipſius voti ita
2 notabiliter mutatur, vt notabiliter reddatur difficilior, & quæ, ſi à principio fuiſſet præuiſa, non fuiſſet incluſa in voto, ſeu non fuiſſet promiſſa per votum (quod contingit in caſu noſtro) ergo, &c. vide *ſupra ſect. 47.*

ADVERTENDVM II.

An eiectus teneatur recitare diuinum Officium.

SVMMARIVM.

1 *Religioſi eiecti à Religione neque tenentur recitare diuinum Officium, etiamſi fuerint choro deſtinati, dummodo non ſint in Sacris conſtituti contra Nauarrum, & plures alios.*

ADuerte 2. quod prædicti eiecti neque teneantur recitare diuinum officium, etiamſi fuerint choro deſtinati (dummodo non ſint in Sacris conſtituti) Sotus *de Iuſt. & Iur. lib. 7. q. 2. art. 1.* Io. Suarez *in enchirid. lib. 3. § de vot. obed.* Fauſt. *lib 6. Theſ. Relig. q. 216.* Leand. a Murcia *in cap. 2. regul. S. Franciſci cap. 17. n. 10.* & Suarez *tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 6. n. 12.* 1

Quamuis contrarium ſentiant Nauarrus *de Iur. canonic. cap. 7. n. 20.* Ledeſma *2. par. ſumma tract. 9. cap. 4. dub. 2. par. 13 concl. 1.* Rodriq. *tom. 1. quaſt. regular. q. 30. art. 20* Peyrin. *de ſubdit. Relig. q. 1. cap. 25. §. 1. verbo dico 5.* & Donatus *in prax. rer. Regular. par. 2. tract. 8. de eiectis q. 52. n. 9.* Vide *cit. ſect. 47.*

ADVERTENDVM III.

An eiectus teneatur portare habitum Religionis.

SVMMARIVM.

1 *Religioſi eiecti neque tenentur, neque debent portare Religionis habitum, quia illo iuridicè priuati ſunt in pœnam ſuorum delictorum: Tum quia ſi illum portarent, cederet in dedecus Religionis, contra aliquos Doctores oppoſitum ſentientes.*

ADuerte 3. quod neque teneantur, quin neque debeant portare habitum Religionis; quia illo iuridice priuati ſunt in pœnam ſuorum delictorum; Tum quia, ſi illum portarent, cederet in dedecus Religionis; Suarez *cit. cap. 6. n. 14.* Leſſius *de Iuſtit. lib. 2. cap. 41. dub. 15. n. 112.* Nauarrus *tom. 2. de Regular. n. 36. & conſil. 78. n. 2. de Regular. edit. 2.* Ceſpides *de exempt. Regular. cap. 21. dub. 315.* Paſqualig. *in Addit. ad Lauretum n. 986.* Donat. *in praxi rer. Regular. par. 2. tract. 8. de eiect. q. 41. n. 5.* & Azor. *tom. 1. Inſtit. moral. lib. 17. cap. 18. q. 13.* 1

Quamuis alij, quos ſequitur Sanchez *lib 6. moral. cap. 9. n. 55.* Tambur. *de Iur. Abbat. tom. 3. diſp. 8. quaſit. 8. n. 10.* Sayr. *in Theſaur. lib. 6. cap. 9. n. 28.* & Rodriq. *tom. 1. quaſt. Regular. q. 30. art. 27.* putent quod ſi Religio illos eiiciens propter aliquam rationabilem cauſam habitu Religionis non priuet, teneantur illum portare; quia ſunt vere Religioſi, nec ſunt habitu priuati; & ex alio capite poſſunt cum illo viuere extra Religionem, quemadmodum de facto cum illo viuunt extra Religionem, qui è Religione aſſumpti facti ſunt Epiſcopi; & illum portare, non cedit in dedecus Religionis, ſed in dedecus ipſius portantis. At quod dicebam prius, mihi magis probatur iuxta ea, quæ dicebam *ſect. 37. per totam.*

ADVERTENDVM IV.

An eiectus poſſit confeſſiones audire, prædicare, vel docere, &c.

SVMMARIVM.

1 *Religioſi eiecti à Religione propter incorrigibilitatem non poſſunt extra eam, quamdiu vixerint, confeſſiones audire, prædicare, neque docere propter priuilegium Innocentij IV. quo vti poſſunt tam ipſi minores, quibus fuit conceſſum, quam cæteri participantes.*

2 *Regulares eiecti quamdiu in ſæculo vixerint, ſunt infames infamia ſcilicet facti.*

3 *Item ſunt irregulares, cum omnes infames ſint irregulares.*

4 *Epiſcopi non poſſunt aſſumere ad concionandum Regulares eiectos, licet concionari non ſit exercitium ordinis, ſed ſtante priuilegio Innocentij IV. & quia cum ſint infames, ſunt omnis honoris, ac dignitatis incapaces.*

5 *Regulares eiecti ex decreto Sacræ Congregationis Concilij ſunt ad minus ſuſpenſi ab exercitio ordinis.*

6 *Neque poſſunt prædictos ordines exercere; quia per eiectionem, vt indigni, excluſi ſunt à fauoribus Religionis, etiamſi Prælati regulares, cum poſſint diſpenſare, cum ipſis diſpenſent; quia priuilegia regularibus Prælatis conceſſa non videntur conceſſa in ordine ad tales ſubditos.*

7 *Adde, Sacram Congregationem Epiſcoporum declaraſſe, prædictos eiectos celebrare non poſſe, niſi præcedente diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ.*

1 ADuerte 4. quòd iidem eiecti, quamdiu in ſæculo vixerint, non poſſint confeſſiones audire, nec prædicare, nec docere, &c. propter priuilegium Innocentij IV. apud Caſtrub. *verb. eiicere n.* 1. Minoribus conceſſum; quo priuilegio vti poſſunt tam ipſi minores, quam qui eorum priuilegia participant; Miranda *tom.* 1. *manuali q.* 52. *art.* 5. & Rodriq. *tom.* 1. *quæſt. regul. q.* 30. *art.* 21.

2 Vnde inferunt Rodrig. *loco ſupra cit.* & Peyrinus *tom.* 5. *de ſubdito q.* 1. *de obedientia cap.* 25. §. 1. quod prædicti eiecti, quamdiu in ſæculo vixerint, ſint in-
3 fames, infamia ſcilicet facti; inferunt etiam alij, quod ſint irregulares; cum omnes infames ſint irregulares.

4 Ex dictis igitur eiecti (licet ex decreto de apoſtatis, & eiectis tantum ſuſpenſi ſint ab exercitio ordinum, vt in §. 10. & concionari non ſit exercitium ordinis) non tamen poterunt ab Epiſcopo aſſumi ad concionandum; tum quia obſtat priuilegium Innocentij IV. quod dicebam, & alterum Sixti IV. apud ſupradictos Doctores, & apud Rodriq. *in compendio quæſtion. regular. reſol.* 121. per quæ id interdicitur eiectis; tum quia, cum ſint infames, omniſque honoris, ac dignitatis incapaces, aſſumi non debent neque poſſunt ad munus concionandi.

5 Ad minus (vti dicebam, ex prædicto decreto Sacræ Congregationis Concilij) [ſunt ſuſpenſi perpetuo ab exercitio ordinum, ſublata ordinariis locorum facultate, dictam ſuſpenſionem relaxandi, vel moderandi,] quapropter non poterunt exercere ordines, quos habent, ſine ſedis Apoſtolicæ diſpenſatione; ſicque licet ſint ſacerdotes, non poterunt miniſtrare Euchariſtiam.

Petes; An miniſtrando illam, incurrant excommunicatione Clement. Religioſi de Priuilegiis, in qua ſub pæna excommunicationis interdicitur Religioſis miniſtrare Euchariſtiam ſine licentia Parochorum.

Reſpondetur, quod (licet affirment nonnulli, quos ſequitur Lopez de Texeda *lib.* 2. *tract.* 1. *controu.* 10. ex eo, quod eiectus remaneat Religioſus, ſicque afficiatur excommunicatione impoſita Religioſis) Probabilius tamen negent Donat. *in prax. rer. Regul. par.* 2. *tract.* 8. *q.* 61. *n.* 4. & Ceſpedes *de exempt. Regular. cap.* 6 *dub.* 127. *n.* 3. quia (licet quidem eiectus remaneat Religioſus) ſit tamen ſeparatus à conuictu Religioſorum, & translatus ad habitum clericalem; ſicque cum non fruatur priuilegiis Religioſorum, nec etiam ſubiici debet pænis illorum; Tum quia, cum ſit ſub obedientia Epiſcopi, à quo dirigi debet, ſit, vt quoad vitam politicam, & communionem habeatur cum cæteris pro clerico.

Petes 2. An poſſint prædictos ordines exercere, ſi 6
cum ipſis diſpenſent Prælati ſuæ Religionis, habentes priuilegia diſpenſandi cum ſubditis in ſuſpenſionibus, & cenſuris a ſede Apoſtolica impoſitis.

Reſpondetur, quod (quamuis videatur affirmandum; quia adhuc eiecti, perſeuerante eiectione, manent aliquo modo ſubditi Religioni; ſiquidem eos Religio quærere, & aliquando readmittere tenetur vti ſupra dicebam.] Nihilominus potius ſit negandum; quia per eiectionem, vt indigni, excluſi ſunt à fauoribus Religionis; ſicque huiuſmodi priuilegia diſpenſandi Religionis Prælatis conceſſa, conceſſa nō videntur in ordine ad tales ſubditos; Accedit, quod Sacra 7
Congregatio Epiſcoporum, & Regularium in vna Vlyſſiponenſi de facto (ſicuti refert Nouarius *in lucerna Regular. verb. eiecti à Religione n.* 6. & videri etiam poterit Sanchez *tom.* 2. *concilior. moral. lib.* 7. *cap.* 1. *dub.* 24. *n.* 3.) declarauit, prædictos eiectos celebrare non poſſe, niſi præcedente diſpenſatione ſedis Apoſtolicæ.

ADVERTENDVM V.

An eiectus, ſi ordines, quos habet, exerceat, fiat irregularis?

SVMMARIVM.

1 *Religioſi eiecti, ſi ordines, quos habent, exercent, fiunt irregulares; quia ſuſpenſi ab exercitio ordinum, ſi illos exerceant, generaliter fiunt irregulares.*

2 *Prælati Religionum non poſſunt diſpenſare in dicta irregularitate, ſed ſolum ſummus Pontifex, vel ſi delictum fuerit occultum, Epiſcopus.*

ADuerte 5. quod (cum ſuſpenſi ab exercitio ordinum; ſi illos exerceant, fiant irregulares, vt habet communis opinio Doctorum) conſequens eſt, quod & prædicti eiecti, ſi ordines, quos habent, exerceant, fiant ſimiliter etiam irregulares; Bonacina *de clauſur. q.* 2. *punct.* 15. §. 6. *n.* 4. Nouarius *loco ſupra cit. n.* 5. & alij communiter: In qua irregularitate propter rationem, quam *ſupra* dicebam, diſpenſari non poſſunt à Prælatis ſuarum Religionum, ſed ſolum à ſummo Pontifice, vel, ſi delictum fuerit occultum, à ſuo Epiſcopo, propter decretum Tridentini Concilij *ſeſſ.* 24. *cap.* 6. & videri poterit Sanchez *cit. lib.* 6. *moral. cap.* 9. *n.* 39. & *citato tom.* 2. *concilior. moral. lib.* 7. *cap.* 1. *dub.* 24.

ADVERTENDVM VI.

An eiectus promoueri poſſit ad ordines ſuperiores.

SVMMARIVM.

1 *Religioſi eiecti à Religione neque promoueri poſſunt ad ordines ſuperiores; quia cui vetita eſt functio ordinis, vetita etiam eſt illius ſuſceptio: tum quia vtpote*

Digitized by Google

potè infames, ſaltem infamia facti, ſunt irregulares.

2 *Idem dic de prædictis eiectis, ſi aliàs non erant in ſacris conſtituti: Ij enim promoueri non poſſunt ad Ordines ſacros propter dictam rationem.*

3 *Religioſi eiecti ita ſunt ſuſpenſi ab exercitio Ordinum vt neque ab Epiſcopo ſuper tali ſuſpenſione diſpenſari poſſint.*

4 *Religioſi eiecti licet ſecundùm Sanchez, & alios poſſint diſpenſari à ſuis Prælatis, & promoueri ad Ordines quos non habent, id tamen hodie locum non habet, ſtante decreto de Apoſtatis & eiectis, quia cùm ſint perpetuò ſuſpenſi, ſunt inhabiles ad exercendum etiam Ordines.*

5 *Quod verum eſt etiam excluſo dicto decreto cùm enim propter incorrigibilitatem eiiciantur, remanent infames.*

6 *Ideò magìs procedit; quia ſunt irregulares ex duplici capite, & quia ſunt infames infamia facti, & infames infamia Iuris.*

7 *Opinio Theſauri, quod ſi crimen non ſit grauius Adulterio, ſuper hac irregularitate prædicti eiecti diſpenſari poſſint ab Epiſcopo, ſubſiſtere non poteſt, & cur?*

8 *Religioſi eiecti, ſi ſe corrigant, & ad Religionem redeant, tunc diſpenſari poterunt à Prælatis ſuæ Religionis virtute ſaltem priuilegiorum, per quæ illis conceditur, vt à ſuis ſubditis poſſint abſtergere omnem notam infamiæ, eoſque reſtituere in priſtinum ſtatum.*

1 ADuerte 6. quod iidem neque promoueri poſſint ad ordines ſuperiores; quia (cùm ordines ſuſcipiantur, vt exerceantur) cui vetita eſt Ordinis functio, vetita etiam eſt illius ſuſceptio; ſed eiectis è Religione vetita eſt cuiuſcumque Ordinis functio (ſicuti patet ex prædicto Sacræ Congregationis Concilij decreto in illis verbis: *ſint perpetuò ſuſpenſi ab exercitio Ordinum*) ergo & vetita erit Ordinis ſuſceptio; Tum quia, vtpotè infames, ſaltem infamia facti (ſunt enim eiecti non ſolùm propter grauia delicta, ſed etiam incorrigibilitatem, ſine qua eiici non poſſunt, ſicuti patet ex eodem Sacræ Congregationis Concilij decreto) ſunt irregulares; ergò promoueri non poſſunt ad Ordines Superiores.

2 Similiter dicas de prædictis eiectis (ſi aliàs non erant in Sacris conſtituti) quod ſcilicet promoueri non poſſint ad Ordines ſacros propter rationem prædictam.

3 Quod autem eiecti ſuſpenſi ſint ab exercitio ordinum, ita vt neque ab Epiſcopo ſuper tali ſuſpenſione diſpenſari poſſint. Patet *ex §. 9. decreti de Apoſtatis, & eiectis*: Ita: [Item & eiecti extra Religionem degentes ſint perpetuò ſuſpenſi ab exercitio Ordinum, ſublata Ordinariis locorum facultate dictam ſuſpenſionem relaxandi, vel moderandi.

4 Vnde, (quamuis Sanch. *lib. 7. conſil. moral. cap. 1. dub.* 24. Diana *par. 3. tract. 2. reſolut.* 116. *verb. & tandem*, & nonnulli alij putent, prædictos eiectos poſſe diſpenſari à ſuis Prælatis, & promoueri ad Ordines, quos non habent) modò tamen id, ſtante prædicto decreto de Apoſtatis, & eiectis, locum non habet (vti rectè præter alios adnotarunt Bonacina *cit. punct.* 12. *§. 7. n. 4.* Donatus *cit. tract. 8. q. 35. n. 7.* & Nouarius *in Lucerna Regul. verb. eiecti n. 1.*) quia, cùm ſint perpetuò ſuſpenſi, ſunt inhabiles ad exercendum actum Ordinis (ita vt ſi illum exerceant, ſtante huiuſmodi ſuſpenſione, fiant irregulares; ſic Doctores, quos ſequitur Donatus *vbi ſuprà n.* 38.) Inhabilis autem ad exercendum actum ordinis non poteſt promoueri, ſicuti dicebam, & conſtat in irregulari.

5 Et quod dixi, adeò verum eſt, vt etiam, ſecluſo prædicto decreto, tales eiecti arcendi ſint ab exercitio ordinum; quia (cùm eiiciantur propter incorrigibilitatem, remanent infames; Lapus, Federic. *de ſacris conſil.* 38. Nauarr. *in addition. ad conſil. 77 circa finem de Regularib.* quos citat, & ſequitur Bordonus *controu. moral. 8. n. 14.* Nec poſſunt diſpenſari; quia ſi ſe non emendent, durat fundamentum, & cauſa infamiæ; ſi verò ſe emendent, redire debent ad Religionem.

Et eo magis idem, quod dixi, verum eſt, quia ſunt irregulares ex duplici capite: Primò, quia (cùm eiici non poſſint, niſi propter grauia delicta, quæ punita ſint) ſunt infames infamia Iuris; Sanch. *lib. 6. moral. cap. 9. n. 59. & lib. 7. conſil. moral. cap. 1. dub. 24.* Donat. *in prax. rer. regul. p. 2. tract. 8. q. 44. n. 2.* & alij 2. quia (cùm omiſerint bonam opinionem vitæ inculpatæ, & cum dum incorrigibiles, permanent, continuo cauſant prauam opinionem de ſe ipſis) ſunt infames infamia facti; Miranda *tom.* 2. *Manual. q. 52. art. 3. concluſ. vnica circa finem.* Rodrig. *tom. 1. quæſt. regular. q. 30. art. 2. in fine.* & Peytinus *q. 1. de ſubdito Religioſo cap. 25. §. 1.* 6

Et quamuis nonnulli (quos ſequitur Theſaur. *par. 2. Praxis cap. 13. verb. Religioſi legitimè eiecti n. 5.*) velint, quod *per cap. at ſi Clerici §. de adulteriis de Iudic.* ſuper hac irregularitate (ſi crimen non ſit grauius adulterio) prædicti eiecti diſpenſari poſſint ab Epiſcopo, id tamen ſubſiſtere non poteſt, non ſolùm propter præſens decretum de apoſtatis, & eiectis, per quod prohibetur Epiſcopis, ne cum eiectis diſpenſent ſuper ſuſpenſione; ſicque multò magis ſuper irregularitate, ſed etiam in virtute *dicti cap. at ſi clerici*; quia ibi tunc demum conceditur Epiſcopis facultas diſpenſandi, cùm infamis pœnitentiam peregit, & reſipuit; At eiecti, donec permanent in ſua incorrigibilitate, dici non poſſunt pœnitentiam peregiſſe, & reſipuiſſe (quapropter readmitti non poſſunt ad Religionem) ergò, &c. 7

Quod ſi ſe corrigant, & ad Religionem redeant, tunc quidem diſpenſari poterunt à Prælatis ſuæ Religionis, virtute ſaltem priuilegiorum, per quæ illis conceditur, vt à ſuis ſubditis poſſint abſtergere omnem notam infamiæ, eoſque reſtituere in priſtinum ſtatum; ſic enim in ſpecie conceſſit Pius V. Monachis Sancti Benedicti Ordinis Caſſinenſium ann. 1571. *tom. 2. Bullar.* Vbi etiam conceditur facultas, quod diſpenſare poſſint ſuper irregularitate ex homicidio voluntario, pro foro tamen tantùm conſcientiæ. Suſpenſio verò ab Ordinibus hoc ipſo, quod redeunt ad Religionem, de ſe ipſa ceſſat; ſic Doctores, quos ſequitur Donatus *in prax. rer. Regul. p. 2. tract. 8. q. 40.* & patet *ex præd. decreto de Apoſtatis & eiectis* §. 10. Ibi: [Extra Religionem degentes ſint perpetuò ſuſpenſi ab exercitio ordinum.] Per hæc enim verba clarè coarctatur ſuſpenſio ad tempus, in quo eiecti degunt extrà Religionem. 8

ADVERTENDVM VII.

Si eiectus diſpenſetur, vt ordinetur, à quonam Epiſcopo ordinari debeat?

SVMMARIVM.

1 *Religioſi eiecti diſpenſati ad ſuſcipiendos Ordines, eos ſuſcipere debent ab Epiſcopo originis; quia ſemper domicilium huiuſmodi ſeruant, cùm illud ſit immutabile.*

2 *Epiſcopus originis ſi de dictis eiectis non habuerit ſufficientem notitiam, debet ſumere informationem ab illis, qui talem notitiam habent.*

3 *Religioſi eiecti, cùm à quolibet Monaſterio arceantur, nullibi domicilium acquirant, poſſunt ratione habitationis illud acquirere cum animo permanendi, ſicuti acquirunt cæteri Clerici.*

ADuerte 7. quod caſu quo prædicti eiecti ſint diſpenſati in dictis impedimentis, & aliàs ſint habiles, vt 1

ordines ſuſcipiant, illos ſuſcipere debeant ab Epiſcopo ſuæ originis; quia ſemper domicilium huiuſmodi ſeruant, cùm ſit illud immutabile; Sanchez *loco ſuprà cit. conſilior. moral. n.2.* Barboſa *de offic. & poteſt. Epiſcop. allegat.41. num.21.* Nouarius *in praxi ſub.non. Pontif.tit. de ordinib.concluſ.2.num.7.* Donatus *in prax.rer. Regular. par.2.tract.8.q.36. n.3.* & Ceſpedes *de exempt. Regular. cap.21. dubit.315.n.9.*

2 Quod ſi Epiſcopus originis non habuerit forſan de ipſis ſufficientem notitiam, debebit, vt ritè concedat facultatem ſuſcipiendi ordines, ſumere informationem ab illis, quibus prædicti eiecti fuerint ſatis noti.

3 Cæterùm, quia (licet eiecti ratione Religionis, cùm à quolibet monaſterio arceantur, nullibi domicilium acquirant) poſſunt tamen ratione habitationis cum animo ibi permanendi illud acquirere, ſicut acquirunt cæteri Clerici; ſicque eſt eadem ratio de ipſis, ac de cæteris Clericis; ſit, quod, quando concurrunt requiſita, poſſint ordinari etiam ab Epiſcopo domicilij, vel ab iſto facultatem ſuſcipiendi ordines obtinere. Et hoc adeò verum eſt, vt quidam addant, quod (cùm eiecti iuxta decretum de eiectis & apoſtatis ſint ſub obedientia Epiſcopi) non poſſint ordinari ſine licentia illius Epiſcopi, ſub cuius obedientia viuunt.

ADVERTENDVM VIII.

Sub quo titulo, qui eiectus fuerit, ordinari debeat?

SVMMARIVM.

1 *Religioſi eiecti ordinari non debent titulo Religionis; quia de ea ſunt eiecti, & ab ea non debent ſuſtentari, neque titulo patrimonij proprij; quia ratione voti paupertatis ſunt eiuſdem incapaces; ſed ordinari debent titulo aliquorum redditunm ipſis quoad vſum aſſignato.*

2 *Non obſtat, quod Concilium Tridentinum requirat pacificam poſſeſſionem proprietatis; quia Regularibus eiectis cenſetur tacitè conceſſum, dum conceditur facultas ordines ſuſcipiendi; quia conceſſo vno, conceduntur etiam omnia, ſine quibus non peruenitur ad ipſum.*

3 *Summus Pontifex quamdiu eiecti ſe non correxerint, diſpenſare cum illis non poteſt; quia quamdiu ſe non corrigunt, ſunt indigni quod ordinentur, & Pontifex poteſtatem habet ſolùm in ædificationem.*

4 *Religioſi eiecti ordinari non poſſunt ad titulum beneficij ſi beneficio annexum ſit exercitium alicuius Ordinis; quia, vtpote ſuſpenſi, incapaces ſunt beneficij; ſecùs è contra, ſi beneficium ſit ſimplex, vel penſio.*

5 *Relig oſi prædicti, cùm ob votum paupertatis ſint incapaces beneficij, abſolutè ordinari non poſſunt.*

1 ADuerte octauò, quod ordinari non debeant titulo Religionis; quia de ea ſunt eiecti, & ab ea, ſicutì ſupra dicebam, non debent ſuſtentari; Nec etiam ordinati debeant titulo patrimonij proprij; quia ratione voti paupertatis in profeſſione emiſſi (in quo diſpenſationem non obtinuerunt) ſunt patrimonij talis incapaces; Sanchez, Bonacina *in locis ſuprà citatis*, & alij paſſim; ſed (ne mendicare cogantur) ordinari debeant titulo aliquorum redditunm (qui ſint in proprietate Eccleſiæ, vel Epiſcopi) ipſis ab Epiſcopo quoad vſum aſſignatorum, Rodriquez *tom.1.quæſt.regular.q.30.art.14.* Sanchez *lib.6.moral.cap.9.n.59.* Ceſpedes *de exempt. Regul.cap.4. dub.75.n.4.& cap.21.dub.315.n.9.* Donatus *in praxi rer.*
2 *Regul.par.2.tract.8.q.36.n.6.* & alij; Quod etiam habeat locum, ſi aſſignato patrimonio, quod ſtet in proprietate alterius, obligentur ipſis eiectis fructus pro ſuſtentatione ſua, ſicuti præter alios docet Sanchez *loc.ſuprà cit.*

Et quamuis hoc non ſit ſecundùm formam Tridentini Concilij (quatenùs ſcilicet neque patrimonium, neque Beneficium, ex quo aſſignantur fructus, eſt in proprietate ordinandi) cenſetur tamen tacitè conceſſum, dum conceditur facultas ſuſcipiendi ordines; quia, conceſſo vno, conceduntur etiam omnia, ſine quibus non peruenitur ad ipſum, *l. 2. ff. de Iuriſd. omn. Iudic.* 2

Arbitror tamen, quod Pontifex, quamdiu eiecti ſe non correxerint, diſpenſare cum illis non poſſit; quia quamdiu ſe non corrigunt, ſunt indigni, quod ordinentur, & Pontifex ſolùm poteſtatem habet in ædificationem, non autem in deſtructionem; ſi verò ſe corrigant, quia tunc ad Religionem redire tenentur, d. bebit Pontifex ſimul diſpenſare, quod manentes perſeuerare poſſint extrà Religionem. 3

An autem ordinati poſſint titulo beneficij?

Reſpondetur: (quamuis nonnulli diſtinguant, ſi beneficium eſt tale, cui ſit annexum exercitium alicuius ordinis, titulo beneficij ordinati non poſſunt; quia, cùm ſuſpenſi maneant ab exercitio ordinum, incapaces ſunt beneficij, cui ſit annexum exercitium ordinis; ſi verò Beneficium eſt iſte, cui non ſit annexum exercitium alicuius ordinis, v.g. ſit beneficium ſimplex, vel penſio, ordinari poſſunt titulo beneficij; ita vt ſi ipſis concedatur tale beneficium, vel penſio ab habente facultatem, titulo talis beneficij, vel penſionis ordinari poſſint, ſublatis dictis impedimentis; ita Doctores, quos ſequitur Bonacina *loco ſupra citato.* Abſolutè potiùs negandum eſt, non poſſe ſcilicet tales eiectos ad titulum beneficij promoueri, quia, cùm ſint Religioſi, atque adeò voto paupertatis obſtricti, non ſunt capaces beneficij, *cap. cum de beneficiis de præbend. in 6.* Clement. *vnica de ſupplenda negligentia Prælatorum*, & Tridentinum Concilium *ſeſſ.14.cap.1 0.de reformat.* Vnde ſolùm promoueri poterunt titulo aſſignationis, ſi ſcilicet pro congrua ſuſtentatione aſſignentur ipſis prouentus (qui tamen maneant ſecundùm proprietatem apud alium) modo, quo ſuprà dicebam. Videantur Rodriquez, Sanchez, Ceſpedes, & Donatus *locis ſuprà citatis.* 4 5

ADVERTENDVM IX.

An eiectus incedere debeat in habitu clericali, tametſi tantùm in Ordinibus Minoribus conſtitutus, aut laicus, ſeu conuerſus ſit?

SVMMARIVM.

1 *Religioſi eiecti à Religione incedere debent in habitu Clericali, etiamſi in Ordinibus Minoribus conſtituti ſint; ſecùs tamen eſt, ſi ſint laici, vel conuerſi.*

2 *Religioſi eiecti reſpectu habitus Clericalis retinent eamdem obligationem, quam retinent cæteri Religioſi reſpectu habitus Religionis; quia non deſinunt eſſe Religioſi, & propterea ſi dimittant habitum Clericalem incidunt in excommunicationem.*

3 *Religioſi eiecti ob habitus Clericalis dimiſſionem non videntur eſſe Apoſtatæ.*

ADuerte nonò, quod ex prædicto Sacræ Congregationis Concilij decreto eiecti è Religione incedere debeant in habitu Clericali, [Si in Ordinibus, etiam Minoribus, conſtituti ſint;] ſic declarauit, Sac. Congregatio 1. Aprilis anno 1618. (ſicuti videre eſt apud Nouarium *in Lucerna Regular. verb. eiecti à Relig. num.7.* 1

n.7.) Vnde probabiliter infertur, quod non teneantur incedere ſimiliter in habitu clericali, ſi ſint laici, vel conuerſi, iuxta ea, quæ dicebam *ſect.* 37. quia tales in Ordinibus, nec etiam Minoribus, conſtituti ſunt.

2 Ex dictis ſequitur, quod (cùm eiectus, ſaltem in Ordinibus conſtitutus, debeat incedere in habitu clericali, ſicque habitus clericalis ſit ipſi per decretum Sac. Congregationis ſubrogatus loco habitus religioſi (reſpectu habitus clericalis retineat eandem obligationem (quam retinent cæteri Religioſi reſpectu habitus Religioſi) quia non deſinit eſſe Religioſus, vti dicebam; & propterea, ſi dimittat habitum clericalem, incidet in excommunicationem *cap. vt periculoſa ne Cler. vel Monach.* Doctores, quos ſequitur Maranta *par.* 3. *controuerſ. reſponſ.* 58. *n.* 31. & Donat. *in praxi rer. Regul. tractat.* 8. *quæſt.* 4.

3 Non tamen videtur eſſe Apoſtata; quia non deſerit Religionem cum animo laicaliter, ſeu extra clauſtra, viuendi; ſiquidem iam ita viuebat; ſed tantùm deponit habitum eodem modo, quo deponeret Religioſus ſine animo apoſtatandi, ſed ad alium finem, degens intra clauſtra.

ADVERTENDVM X.

An, ſi quis eiectus fuerit propter crimina falſa, quæ ipſemet ſibi impoſuit, in conſcientia tutus ſit?

SVMMARIVM.

1 *Religioſi ſi eiecti fuerint è Religione propter crimina falſa, quæ ſcilicet ipſimet ſibi falsò impoſuerunt, in conſcientia tuti non ſunt extrà Religionem degentes, ſed ſunt verè Apoſtatæ; quia talis eiectio vtpotè per fraudes, & falſitates extorta, eſt Religioni in-*
2 *uoluntaria; Secùs tamen dicendum eſt, ſi verè commiſerint crimina, tametſi eo animo, vt à Religione eiiciantur.*

1 ADuerte decimò, quod ſi qui fuerint eiecti è Religione propter crimina falſa (quæ ſcilicet ipſimet ſibi falsò impoſuerunt) in conſcientia tuti non ſint, extrà Religionem degentes, ſed ſint verè Apoſtatæ; quia talis eiectiò, vtpotè per fraudes, & falſitates extorta, eſt inuoluntaria Religioni; Ergò propterea non debet illis ſuffragari, ſed tenentur detegere fraudem, & redire ad Religionem; ſic Doctores communiter, quos ſequitur Bonacina *loco ſuprà cit.* §. 1. *n.* 13. & Sanchez *lib.* 6. *moral. cap.* 9 *n.* 67.

2 Secùs tamen dicendum eſt, ſi verè commiſerint crimina, tametſi eo animo, vt è Religione eiicerentur, quia tametſi talis intentio fuerit quam maximè deformis, & peccaminoſa, poſita tamen eiectione (quæ fundetur in criminibus verè commiſſis) liberi ſunt, ſicut & alij; Quamuis, quia (ſicuti *ſuprà* dicebam) tenentur extra Religionem rectè viuere, vt readmittantur ad illam, parum ipſis proſit talis fraus, taliſque malitia.

ADVERTENDVM XI.

An etiam Monialis eiici poſſit, tanquam incorrigibilis?

1 *Moniales, quantumuis incorrigibiles, eiici non poſſunt è Religione ſimiliter ac poſſunt viri, neque transferri de vno ad aliud Monaſterium ſine conſenſu Sedis Apoſtolicæ, non ſolùm ex praxi totius Eccleſiæ, ſed etiam ex decreto Sac. Congregationis Epiſcoporum, non obſtante Iure communi.*

2 *Praxis igitur præter prædictam declarationem Cardinalium declarauit, quod conceſſio eiiciendi Religioſos incorrigibiles non ſe extendit ad Moniales, quodque in tali caſu locum non habeat Regula, fœmininum, comprehendi à Maſculino.*

3 *Priuilegium Innocentij IV. Ciſtercienſibus conceſſum, vt eorumdem Prælati Moniales rebelles eiicere poſſint, vnquam fuit in vſu.*

4 *Aſſeruntur etiam ſuper hoc plures reſolutiones, & ratio eſſe poteſt, quia exindè magnum clauſuræ incommodum ſequeretur, & Monialibus, quæ ſi vagarentur, maius ſubirent periculum, daretur occaſio incorrigibilitatem ſimulandi.*

5 *Neque ob dictam incorrigibilitatem transferri debent ad aliud Monaſterium ſui Ordinis, inconſulta Sede Apoſtolica.*

6 *Ordinarij locorum, vel Superiores Regulares transferre non poſſunt Moniales ab vno Monaſterio in Monaſterium recenter erectum pro Nouitiarum in illud introducendarum inſtitutione, niſi obtenta à Sede Apoſtolica, vel à Sacra Congregatione ſpeciali facultate.*

7 *Moniales quando ex conceſſione Sedis Apoſtolicæ, vel Sacræ Congregationis transferendæ ſunt de vno ad aliud Monaſterium, tranſlatio facienda eſt in aurora, vt illæ à paucis conſpici poſſint, & à perſonis grauibus, & honeſtis, & ſanguine eis coniunctis.*

1 ADuerte vndecimò, quod Moniales, quantumuis incorrigibiles, eiici non poſſint è Religione, ſimiliter ac poſſunt viri, non ſolùm quia Iura, & decreta Pontificum (quæ de eiuſmodi eiectione loquuntur) de viris ſolùm, non item de fœminis intelligi, Praxis Eccleſiæ hucuſque recepit; ſed etiam quia ſic Sacta Congregatio Epiſcoporum, & Regularium die 27. Maij 1603. declarauit, [Moniales ſcilicet incorrigibiles non poſſe eiici, neque transferri, inconſulta Sede Apoſtolica,] Quapropter (& ſi loquendo de Iure communi prædictæ Moniales incorrigibiles eiici poſſint è Religione) nihilominus attenta prædicta Eccleſiæ conſuetudine, & prædicta Sacræ Congregationis declaratione eiici non poterunt ſine conſenſu Sedis Apoſtolicæ, Sanchez *lib.* 6. *moral. cap.* 9. *n.* 6. Miranda *de Monialibus q.* 3. *art.* 2. Rodriq. *lib.* 8. *de Iur. perſonar. cap.* 5. *n.* 8. Alphonſ. de Leone *de cenſur. recollect.* 6. *n* 312. Nauar. *in prax. nou. Iur. Pontific. concl.* 1. Bonacina *q.* 1. *de clauſur. punct.* 9. *num.* 19. *verſ. maior difficultas*, Ricciulli *lib.* 8. *de Iur. perſonar. cap.* 5. *n.* 8. Tamburin. *de Iur. Abbatiſſar. diſp.* 21. *q.* 4. *n.* 3. Barboſa *in cap. finali de Regular. n.* 10. & alij, quos ſequitur Gaoant. *in Manuali Epiſcopor. verb. Monialium clauſura num.* 23.

2 Praxis igitur, præter declarationem prædictam Cardinalium, declarauit, quod conceſſio eiiciendi Religioſos incorrigibiles non ſe extendat ad Moniales; quodque in tali caſu locum non habeat Regula: [Fœmininum comprehendi à Maſculino:] Vndè nec Innocentij IV. priuilegium Ciſtercienſibus (vti videre eſt apud eorum Bullarium, & apud Rodrig. *in compend. reſol.* 55. *n.* 3.) conceſſum, vt eorumdem Prælati Moniales rebelles eiicere poſſint, vnquam in effectu poſitum eſt.

Accedit, quod, & ſic deciſum fuiſſe in vna Reconenſi, teſtatur Ricciullus *de Iur. perſonar. extra grem. Eccleſ. vagant. lib.* 8. *cap.* 5. *n.* 8. ſicque ſimiliter etiam deciſum fuiſſe in vna Vlyſſiponenſi An. 1625. teſtatur Bonacina *vbi ſuprà punct.* 9. *n.* 14. Et ratio vlteriùs eſt, quia exindè magnum clauſuræ incommodum ſequeretur, & monialibus, quæ ſi vagarentur, maius ſubirent periculum, daretur occaſio, quod aliquot ex ipſis, vt vel ſic ſaltem eiici poſſent, incorrigibilitatem ſimularent; Quapropter iuxta ea, quæ *ſuprà* dicebam, etſi de Iure communi loquendo id licitum eſſet (ſicuti præter alios habet Sanchez *lib.* 6. *moral. cap.* 5. *numer.* 6. & forſan etiam Priuilegium Innocentij III. pro

Ciſtercienſibus apud Rodrig. *in compend. quaſtion. Regular. reſolut. 57. n. 5.*) propter Deciſiones tamen dictas & propter praxim Eccleſiæ Monialis de Religione eiectio nullatenus admitti debebit.

5 Et quod dixi, adeò verum eſt, vt nec etiam ad ad aliud Monaſterium eiuſdem Religionis, Monialis correctionis, vel punitionis gratia, inconſulta Sede Apoſtolica, transferri debeat; Quia (quamuis de Iure communi id vetitum non ſit, quinimò aliquo modo permiſſum *in cap. Quoniam de Simonia*, & tenent præter alios Sanchez *vbi ſuprà cap.* 15. *n.* 47. Rodrig. *tom.* 1. *quaſt Regular. q.* 40. *art.* 5. Bonacina *loco ſuprà citato n.* 12. & Portell. *in dub regul. verb. clauſur: Monialium n.* 22.) Nihilominùs contrarium, teſte Barboſa *in collectan. Bullar. verb. Monialium tranſlatio* 8. & Tamburino *cit. diſput.* 21. *quaſt.* 3. *n.* 4. declaraſſe videtur Sacra Congregatio Epiſcoporum & Regularium per hæc verba: [Monialem nullam ſibi ſubiectam ex vno Monaſterio ad aliud tranſmittere poſſunt locorum Ordinarij, vel Superiores Regulares, etiam ex cauſa ſeditionis, vel incorrigibilitatis, vel criminis perpetrati;] Vult ergò prædicta Sacra Congregatio, quod Monialis incorrigibilis, criminoſa, vel ſeditioſa, in proprio Monaſterio puniatur.

6 Et pro caſu tranſlationis Monialis ex vno ad aliud Monaſterium pro Inſtitutione Nouitiarum in illud introducendarum; Teſte eodem Barboſa *loco ſuprà citato, & de Offic. & poteſt. Epiſcop. allegat.* 102. *n.* 26. hæc etiam declarauit eadem Sac. Congregatio Epiſcoporum, & Regularium in vna Turronenſi Anno 1605. (Moniales ab vno Monaſterio non transferant locorum Ordinarij, vel Superiores Regulares in Monaſterium recenter erectum pro Nouitiarum in illud introducendarum inſtitutione, niſi obtenta à Sede Apoſtolica, vel à Sacra Congregatione ſpeciali facultate.]

7 Et pro caſu conceſſo tranſlationis Monialis ex vno ad aliud Monaſterium hæc etiam, Teſte eodem Barboſa *vbi ſuprà*, declarauit prædicta Sacra Congregatio: [Moniales, vbi ad aliud Monaſterium ex iuſta cauſa transferenda ſunt, tranſlatio debet fieri in Aurora, vt illæ à paucis conſpici poſſint, atque à perſonis grauibus, & honeſtis, & ſanguine eis proximioribus deducantur.] At de his, & ſimilibus Vide quæ diffusè dicebam *in Tractatu de clauſura Monialium cap. vltim. de Immunit. & Iuriſdict. Eccleſiaſt.*

ADVERTENDVM XII.

Quid, ſi de Summi Pontificis licentia, tanquam incorrigibilis, eiecta fuerit, ad quid extrà clauſtra teneatur?

SVMMARIVM.

1 *Moniales caſu quo ex conceſſione Pontificis à Religione eiiciuntur tenentur ab obſeruationem Regula, & votorum. Totumque dicendum eſt de Moniali eiecta, ac de eiectis viris Religioſis.*

1 ADuerte duodecimò, quod in caſu, quo de Summi Pontificis licentia Monialis è Religione eijciatur, quoad obligationem Regulæ, votorum, obſeruationum, &c. idem dicendum ſit de eiecta Moniali, ac dictum eſt, *ſuprà* de eiectis viris Religioſis.

DVBIT. CCXXXVII. & vltima.

Quidnam dicendum de Confeſſario ſollicitante, ſeu ad Venerem excitante?

RESpondetur: De hac re, præter Bullas Pij IV. Clementis VIII & Pauli V. extat nouiſſimè Bulla Gregorij XV. (in qua illæ confirmantur, & ampliantur) tenoris ſequentis.

GREGORIVS PAPA XV.

Ad futuram rei memoriam.

VNiuerſi Dominici Gregis curam, eamque immeriti cœleſti diſpoſitione gerentes ſeduiò inuigilare tenemur, vt ab omnibus prauis contagiis conſeruetur immunis, multóque maiori ſtudio prouidere, vt omnis peſtis ab iis auertatur, quibus alios ſanandi officium eſt commiſſum, ne quod Euangelica ſcripta nos admonezet ſale infatuato non ſit in quo ſaliatur, & ad nihilum proſit vltrà, niſi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.

§. 1. Quoniam autem à Romanis Pontificibus Prædeceſſoribus noſtris quibuſdam in locis prouiſum fuit, vt impium, ac nefandum ſcelus, quod non ſolùm inter Chriſti fideles non eſſe, ſed nec etiam nominari debet, procul ab iis arceatur, videlicet, vt aliquis Sacerdos ad audiendas confeſſiones deputatus, Sacroſancto Pœnitentiæ Sacramento, ſollicitando pœnitentes ad turpia, abutatur, ac pro medicina venenum, pro pane aſpidem porrigat, cœleſti medico infernalis veneficus, & ex patre ſpirituali proditor exectabilis animarum reddatur. Idcircò, Nos ea, quæ his perniciosiſſimis diaboli inſidiis arcendis certis in locis ſalubriter conſtituta ſunt, vt nullibi deſiderentur, quatenus ex alto conceditur, prouidere duximus.

§. 2. Alias ſiquidem à fel. rec. Pio Papa IV. Prædeceſſore noſtro emanarunt literæ tenoris ſubſequentis videlicet: Pius Papa IV. Venerabili Fratri Archiepiſcopo Hiſpalenſi, in Regno Hiſpaniæ, hæreticæ prauitatis Inquiſitori Generali. Cùm, ſicut nuper, non ſine animi noſtri moleſtia accepimus, diuerſi Sacerdotes in Regnis Hiſpaniarum, atque etiam in Ciuitatibus, & Diœceſibus curam animarum habentes, ſiue eam pro aliis exercentes, aut alias audiendis confeſſionibus Pœnitentium deputati, in tantam proruperint iniquitatem, vt Sacramento Pœnitentiæ in actu audiendi Confeſſiones abutantur; nec illi, vt qui in eo inſtituti ſunt, Domino Deo, & Saluatori noſtro Ieſu Chriſto iniuriam facere vereantur, mulieres videlicet pænitentes ad actus inhoneſtos, dum earum audierunt confeſſiones, alliciendo, & prouocando, ſeu allicere, & prouocare tentando, ac loco earum per Sacramentum huiuſmodi Creatori noſtro reconciliationis, grauiorum peccatorum mole eas onerando, & in manibus diaboli tradendo, in diuinæ Majeſtatis offenſam, animorum perniciem, & Chriſti fidelium ſcandalum non modicum Nos in animum inducere nequeuntes, quod qui de fide catholica rectè ſentiunt, Sacramentis ab Eccleſia Dei inſtitutis abutantur, aut illis iniuriam faciant, fraternitati tuæ, de cuius eximia pietate, virtute, atque doctrina plurimùm in Domino confidimus, per præſentes committimus, & mandamus, quatenus per te. vel alium, ſeu alios à te deputandum, ſeu deputandos, contra omnes, & ſingolos Sacerdotes dictorum Regnorum, ac illarum Ciuitatum, & Diœceſum de præmiſſis quomodolibet diffamatos, tàm ſæculares, quàm quoſuis etiam exemptorum, ac Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiectorum Ordinum Regulares cuiuſcumque dignitatis,

dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ exiſtant tam ſuper præmiſſis, quàm ſuper fide Catholica, & quid de ea ſentiant, diligenter inquiras; & iuxtà facultatem tibi contra hæreticos, aut de hæreſi quouis modo ſuſpectos à Sede Apoſtolica conceſſarum continentiam, & tenorem procedas, ac culpabiles repertos iuxtà exceſſuum ſuorum qualitatem, provt de Iure fuerit faciendum debita præcedente degradatione; ſæcularis Iudicis arbitrio puniendos tradas. Non obſtant. &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, ſub annulo Piſcatoris, die 16. Aprilis, Anno Domini 1561. Pontificatus noſtri Anno ſecundo.

§. 3. Igitur vt literæ prædictæ perpetuis futuris temporibus, & vbique locorum inuiolabili et obſeruentur, Motu proprio, & ea certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtra, ac de conſilio venerabilium Fratrum noſtrorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium contra Hæreticam prauitatem generalium Inquiſitorum, præinſertas literas huiuſmodi, ac omnia, & ſingula in eis contenta Apoſtolica auctoritate tenore præſentium approbamus, & confirmamus, illiſque omnibus, & ſingulis inuiolabilis Apoſtolicæ firmitatis robur adiicimus, illaſque non ſolùm in prædictis Hiſpaniarum Regnis, ſed in quibuſuis Chriſtiani orbis partibus firmiter, & inuiolabiliter obſeruari præcipimus & mandamus.

§. 4. Ac præterea ne in futurum de pœna his delinquentibus imponenda, & de modo contra eoſdem procedendi ab aliquo dubitari poſſit, ſtatuimus, decernimus, & declaramus, quod omnes, & ſinguli Sacerdotes, tam ſæculares, quam quorumuis, etiam quomodolibet exemptorum, ac Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubiectorum Ordinum, Inſtitutorum, Societatum, & Congregationum regulares, cuiuſcumque dignitatis, & præeminentiæ, aut quouis priuilegio muniti exiſtant, qui perſonas, quæcumque illæ ſint, ad inhoneſta, ſiue inter ſe, ſiue cum aliis quomodolibet perpetranda in actu Sacramentalis Confeſſionis, ſiue ante vel poſt immediatè, ſeu occaſione, vel prætextu Confeſſionis huiuſmodi, etiam ipſa confeſſione non ſecuta, ſiue extrà occaſionem Confeſſionis in Confeſſionario, aut in loco quocumque, vbi confeſſiones Sacramentales audiantur, ſeu ad confeſſionem audiendam electo, ſimulantes ibidem audire, ſollicitare, vel prouocare tentauerint, aut cum eis illicitos, & inhoneſtos ſermones, ſiue tractatus habuerint, in officio S. Inquiſitionis ſeueriſſimè, vt infrà, puniantur. Et præterea omnes hæreticæ prauitatis Inquiſitores, & locorum Ordinarios omnium Regnorum, Prouinciarum, Ciuitatum, Dominiorum, & locorum vniuerſi Orbis Chriſtiani in ſuis quemque Diœceſibus, & Territoriis per has noſtras literas, etiam priuatiuè quoad omnes alios ſpecialiter, ac perpetuò Iudices delegamus, vt ſuper his contra prædictos ſimul, vel ſeparatim in omnibus, provt in cauſis fidei, iuxtà ſacrorum Canonum formam, necnon officij Inquiſitionis huiuſmodi conſtitutiones, priuilegia, conſuetudines, & Decreta diligenter inquirant, & procedant: & quos in aliquo ex huiuſmodi nefariis exceſſibus culpabiles repererint; in eos pro criminum qualitate, & circumſtantiis, ſuſpenſis ab executione ordinis, priuationis beneficiorũ, dignitatum, & officiorum quorumcumque, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, necnon vocis actiuæ, & paſſiuæ (ſi Regulares fuerint) exilij, damnationis ad triremes, & carceres etiam in perpetuum abſque vlla ſpe gratiæ, aliaſque pœnas decernant, eos quoque, ſi pro delicti enormitate grauiores pœnas meruerint, debita præcedente degradatione, Curiæ ſæculari puniendos tradant.

§. 5. Dantes etiam facultatem venerabilibus Fratribus Noſtris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus; & generalibus Inquiſitoribus, ne delictum tam enorme, Eccleſiæ Dei tam pernicioſum, remaneat ob probationum defectum impunitum, cùm difficilis ſit probationis, teſtibus etiam ſingularibus, concurrentibus præſumptionibus, indiciis, & aliis adminiculis, delictum probatum eſſe arbitrio ſuo iudicandi, & Curiæ ſæculari, vt præfertur, reum tradendum eſſe, pronunciandi.

§. 6. Non obſtantib. omnibus, quæ dictus Prædeceſſor in ſuis literis prædictis voluit non obſtare, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

§. 7. Mandantes omnibus Confeſſariis, vt ſuos Pœnitentes, quos nouerint fuiſſe ab aliis, vt ſuprà, ſollicitatos, moneant de obligatione denunciandi ſollicitantes, ſeu, vt præfertur, tractantes, Inquiſitoribus, ſeu locorum ordinariis prædictis: quod ſi hoc officium prætermiſerint, vel pœnitentes docuerint non teneri ad denunciandum confeſſarios ſollicitantes, ſeu tractantes, vt ſuprà; iidem locorum Ordinarij, & Inquiſitores illos pro modo culpæ punire non negligant.

§. 8. Volumus autem, vt præſentium tranſumptis, etiam impreſſis, manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem proſſùs fides in iudicio, & extrà vbique habeatur. Quæ præſentibus haberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

§. 9. Quodque eædem præſentes literæ, ſeu illarum exempla, ad Valuas Baſilicarum S. Ioannis Lateranenſis, ac Principis Apoſtolorum de Vrbe, & in acie campi Floræ affixæ, omnes ità arctent, & afficiant, ac ſi vnicuique perſonaliter intimatæ fuiſſent.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem ſub Annulo Piſcatoris die 30. Auguſti M. D C. XXII. Pontificatus noſtri Anno ſecundo.

Declarationes factæ per Sacram Congregationem Eminentiſſimorum Cardinalium Inquiſitorum generalium Hæreticæ prauitatis ſuper dictam Bullam, & tranſmiſſæ ad Archiepiſcopum Auenionenſem die 27. Octobris Anno 1624.

Molto Illuſtriſſimo, e Reuerendiſſ. Signore. Dopo eſſerſi hauuta lunga, e matura conſideratione ſopra il dubio ſignificato da diuerſe bande, ſe è Penitenti ſono obligati à denuntiare i Confeſſori, dà quali ſono ſtati ſollicitati nel luogo, ò atto della confeſſione, quando hanno conſentito alla ſollicitatione. Noſtro Signore, e queſti miei Signori Illuſtriſſimi in Congregatione auanti ſua Santit. à 25. di luglio paſſato, dopò hauere anco inteſo il parere di vna particolare Congregatione deputata per queſti effetto, hanno reſolute, che qualſiuoglia Penitente è tenuto à denonciare il Confeſſore, ancorche l'habbia conſentito, e non è tenuto à propalare il proprio conſenſo, nè ſoprà ciò s'interroghi dal Veſcouo, ò Inquiſitore, ò da' loco Vicarij, auanti i quali deporrà la confeſſione; procedendoſi poi contra di lui ne i conſtituti, che ſegli faranno. Non s'interroghi ſopra detto conſenſo. & in caſo ch'egli voleſſe dirlo da ſe, non ſi ſcriua il ſuo detto come coſa in ordine alla perſona ſollicitata, non ſpettante al Santo Officio. Le parti dunque di V. S. ſono il ſignificare la detta riſolutione à i confeſſori, & incaricargliene ſtrettamente l'oſſeruanza, acciò ne i caſi, che occorrono alla giornata conforme al tenore della conſtitutione publicata da Gregorio XV. ſan. mem. contra i Confeſſori ſollicitanti, ſignifichino à i penitenti l'obligo, che hanno di denunciare i confeſſori, da' quali ſaranno ſollicitati; & hauendoli conſentito, e facendo difficoltà in ſcoprire il proprio conſenſo conforme alla riſolutione, che s'è fatta, li dichiari apertamente, che non ſono tenuti à propalare il detto conſenſo, e che tanto eſſi Penitenti, quanto i Confeſſori ſollicitanti, procedendoſi contra di loro, non ſaranno di ciò interrogati, e dicendolo da ſe, non ſi riceuerà, nè ſcriuerà il detto. E quando tutta via

il Penitentè perſiſteſſe nella medeſima renitenza, Noſtro Signore ſi contenta, che dal Veſcouo o dall'Inquiſitore ſi dia auttorità al confeſſore di riceuere per ſcrittura, e con giuramento la denuncia, per portarla ſubito a chi l'hauerà data auttorità di pigliarla: e ſe oltre le ſudette coſe occorrerà altro caſo graue, per lo quale non ſi poſſa indurre il Penitente à denunciare, vuole ſua Santità che ſe ne ſcriua quà, e s'aſpetti la riſpoſta, & intanto ſi ſopraſeda nell'aſſolutione di eſſo. E tanto ſi contenterà V.S. di far'oſſeruare nella ſua Dioceſe, facendo regiſtrare la preſente ne gli atti di coteſta Corte per informat on ſua, e de' ſuoi ſucceſſori, che deueranno hauer mira, che la preſente riſolutione riſguarda ſolo quei Penitenti, che per hauer conſentito, fanno difficoltà in denunciare; mà à quei, che non hanno conſentito, ò hauendo conſentito, non ſono in ciò renitenti, non deue il confeſſore porre difficoltà alcuna, mà laſciare, che liberamente, & indifferentemente ſodisfaccino all'obligo, che hanno di denunciare conforme alla ſudetta conſtitutione, e per fine il Signor Iddio conceda á V.S. ogni altra proſperità maggiore. Di Roma li 27. di Settembre 1624. Di V.S. Affettionatiſſimo per ſeruirla. Il Cardinal Millino.

Vbi cum Peyrino *in Priuileg. Minim. tom. 2. conſtit. 4. Gregory X V. §. 9. n. 34.* Aduerte, quod die 3. Octobris Anno 1626. omnibus Archiepiſcopis, & Vicariis generalibus datæ fuerint literæ Cardinalis Millini ſubſcriptæ, per quas dictis Ordinariis de mandato Vrbani VIII. præcipitur, vt omnibus Sacerdotibus, tam Regularibus, quam ſæcularibus ad confeſſiones audiendas approbandis in actu ipſo approbationis dicta Bulla Gregorij X V. præſertim §. nonus qui incipit: *Mandantes*, legatur, & intimetur, ad hoc, vt eodem tempore Confeſſarij ſciant pœnas impoſitas ſollicitantibus, & quod ipſi Confeſſarij non hortantes (vti debent) pœnitentem ſollicitatum, quod denunciet, vel docentes, quod non teneatur denunciare, ab Inquiſitoribus punientur.

Vt autem in hac Dubitatione reſoluenda diſtinctiùs procedamus, ſit,

---

SECTIO PRIMA.

SVPPOSITA.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitori Generali Hiſpaniarum Pius I V. ſolùm tribuit Iuriſdictionem cognoſcendi, & puniendi per ſe, vel per alium à ſe deputatum delinquentes Sacerdotes Regnorum Hiſpaniæ, tam ſæculares, quam Regulares, abutentes Sacramento Pœnitentiæ in actu audiendi confeſſiones, ſcilicet Pœnitentes Mulieres ad actus inhoneſtos alliciendo, & prouocando, &c.*

2 *Clemens V I I I. ſolùm ſtatuit, quod Inquiſitor Generalis in Regnis Hiſpaniarum procedere poſſit contrà quoſcumque Presbyteros ſæculares, & Regulares in Sacramento Pœnitentiæ, ſeu in actu confeſſionis Sacramentalis ſollicitantes mulieres pœnitentes ad peccata carnis, vel ad impudicitiam, ſicut & in aliis cauſis ad Sanctæ Inquiſitionis Officium pertinentibus etiam priuatiuè quoad ſuperiores Regulares cuiuſcumque Ordinis.*

3 *Gregorius XV. in ſua conſtitutione aduerſus ſollicitantes vbiuis Terrarum primò confirmat conſtitutionem Pij IV. eamque firmiter, & inuiolabiliter obſeruari præcipit, & mandat.*

4 *Idem decernit ſecundò, quod omnes, & ſinguli Sacerdotes, tam exempti, quam non exempti, qui perſonas, quæcumque illæ ſint, ad inhoneſta, ſiue inter ſe, ſiue cum alijs, quomodocumque perpetranda in actu Sacramentalis Confeſſionis, ſiuè ante, ſiue poſt, immediatè, ſeu occaſione, vel prætextu confeſſionis huiuſmodi, etiam ipſa confeſſione non ſecuta, &c. ſollicitare, vel prouocare tentauerint, aut inhoneſtos ſermones cum eis habuerint, in Officio Sanctæ Inquiſitionis ſeueriſſimè puniantur.*

5 *Item remittit tertiò cognitionem huius delicti tam Inquiſitoribus, quam locorum Ordinariis ſimul, vel ſeparatìm.*

6 *Culpabiles reperti in huiuſmodi prauis exceſſibus decernit quartò, quod præter abiurationem de hæreſi, pro criminum qualitate, & circumſtantijs puniendè ſint ſuſpenſione, ab executione Ordinis, priuatione beneficiorum, dignitatum, & officiorum quorumcumque, & perpetua inhabilitatis ad illa, &c. vltimo triremium, & perpetua degradationis.*

7 *Sollicitare in confeſſione ad actus inhoneſtos, ob iniuriam, quæ infertur Sacramento, eſt Sacrilegium.*

8 *Sacrilegium eſt delictum, cui poteſt imponi pœna depoſitionis.*

9 *Sollicitatio huiuſmodi refertur quodammodo ad peccatum inceſtus ſecundùm aliquos, cum ſit cognoſcere carnaliter filiam ſpiritualem: At inceſtus eſt dignus depoſitione.*

10 *Sollicitanti filiam ſpiritualem, vltrà pœnam depoſitionis, imponi debet duodecim annorum peregrinatio, & tandem vt in Monaſterio Deo ſeruiat per totam vitam.*

11 *Textus* in cap. ſiquis Sacerdos 30. q. 1. *mentionem quamuis faciat ſolùm de filia ſpirituali, quam Sacerdos in Sacramento Baptiſmi, vel Confirmationis tenuit; Nihilominus idem dici debet, ſi cognoſcat eam carnaliter, quæ per Pœnitentiæ Sacramentum facta eſt filia ſpiritualis.*

12 *Datur quintò in dicta conſtitutione Gregoriana facultas Eminentiſſimis Cardinalibus Generalibus Inquiſitoribus, Teſtibus etiam ſingularibus, concurrentibus præſumptionibus, indiciis, & aliis adminiculis delictum probatum eſſe, arbitrio ſuo iudicandi &c.*

13 *Item Gregorius V I. ibi mandat omnibus Confeſſarijs, vt ſuos Pœnitentes, quos nouerint, vt ſuprà, ab aliis fuiſſe ſollicitatos, moneant de obligatione denunciandi ſollicitantes. Secùs facientes ab Inquiſitoribus, vel Ordinariis, ſi conſtiterit de huiuſmodi negligentia, pro modo culpæ puniantur.*

14 *Sollicitatio ad Venerem tantum præcauetur in dictis conſtitutionibus; non tamen ſollicitatio ad alia delicta.*

15 *Sollicitatio ad Venerem, quæ in huiuſmodi conſtitutionibus prohibetur, eſt ſollicitatio ad actus turpes, non ſolum integros, & completos, vt copula, ſed etiam ſi non ſint integri, & completi, vt oſcula, tactus, amplexus, &c.*

16 *Sollicitatio Mulieris tantùm præcauetur in conſtitutionibus Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V. At in Gregoriana, ſollicitatio cuiuſcumque perſonæ.*

17 *Sacerdos Pœnitentem ſollicitans in confeſſione ex conſtitutionibus Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V. veniebat tantum puniendus: At in Gregoriana venit puniendus Pœnitentem ſollicitans, aut cum eo inhoneſta tractans, ſiue in confeſſione, ſiue extrà, ante, vel poſt immediatè, ſiue in confeſſario, ſiue loco confeſſionibus deputato, ſiue alibi confeſſiones audire ſimulans.*

18 *Denunciandi Confeſſarium obligatio nulla imponitur Pœnitenti in Bullis Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V. præter eam, quæ de Iure Naturæ inſita eſt; At in Gregoriana præſupponitur, Pœnitens Confeſſarium ſic ſollicitantem denunciare teneatur; Et quod Confeſſarius moneat Pœnitentem de tali obligatione.*

19 *Pœnitentes tenentur ſub mortali denunciare Inquiſitoribus*

Digitized by Google

quæſitoribus Sacerdotem ſollicitantem, itàvt alioquin non poſſiat abſolui, nec etiam à Confeſſariis quantumcumque priuilegiatis.

20 *Pœnitens, qui in periculo mortis abſoluitur per Confeſſarium ab excommunicatione reſeruata, cum obligatione, ſi ſupervixerit, præſentandi ſe poſtea ſuo ſuperiori, tenetur ſub mortali ſe præſentare, quando commodè poterit.*

21 *Confeſſarius tenetur monere Pœnitentem, qui poſt votum caſtitatis contraxit matrimonium, de obligatione non petendi debitum, & Pœnitens tenetur ſub mortali non petere, ſed ſolum reddere.*

22 *Sollicitati in aliquibus Prouinciis adſunt ſtatuta; quod non poſſiat abſolui, niſi denuncient Confeſſarios à quibus ſunt ſollicitati; vigetque ibi talis conſuetudo, quæ eſt optima legis interpres.*

23 *Confeſſarius non declarans Pœnitenti obligationem, quam habet denunciandi, ſi fuerit ab aliquo Sacerdote ſollicitatus, & multo magis eidem Pœnitenti dicens, quod non tenetur denunciare, poteſt pro qualitate culpæ puniri.*

24 *Criminis huiuſmodi cognitio ex conſtitutionibus Pij IV. Clement. VIII. & Pauli V. ſolum committitur Inquiſitori Generali Hiſpaniarum, & ab eo deputatis; At in Gregoriana imponitur omnibus Inquiſitoribus totius mundi Chriſtiani.*

25 *Conſtitutio Gregorij XV. ſecundùm aliquos non obligat in Hiſpania; quia ibi non fuit publicata neque fuit vſu recepta: Noluerunt enim Inquiſitores Hiſpaniæ eam acceptare, quia in hac parte eorum derogat Iuriſdictionem ab aliis Pontificibus conceſſam.*

26 *Conſtitutiones Pontificiæ Romæ publicatæ poſt ſex menſes obligant in Hiſpania.*

27 *Conſtitutiones Pontificiæ neque validè, neque licitè poſſunt non recipi.*

28 *Conſtitutio Gregorij XV. non derogat Conſuetudini, & Priuilegio Apoſtolico, quæ adſunt in Regnis, & locis, vbi eſt Inquiſitio Hiſpanica.*

1 SVppono Primò, quod Pius IV. Anno 1561. in Conſtitutione (quæ incipit: *Venerabili Fratri Archiepiſcopo Hiſpalenſi Hiſpaniarum hæreticæ prauitatis Inquiſitori Generali*, apud Paramum *de origine Inquiſitionis lib. 3. q. 10. in fine*, & Coriolanum *de caſibus reſeruat. 1. part. ſect. 2. art. 22.*) ſolùm tribuit Hiſpaniarum Inquiſitori Generali Iuriſdictionem cognoſcendi, & puniendi per ſe, vel per alium à ſe deputatum, delinquentes Sacerdotes Regnorum Hiſpaniæ, tam ſæculares, quam Regulares, qui Sacramento Pœnitentiæ in actu audiendi confeſſiones abutuntur, Mulieres ſcilicet Pœnitentes ad actus inhoneſtos, dum earum confeſſiones audiunt, alliciendo, & prouocando, ſeu allicere, & prouocare tentando, & prouocando; ſuper iis autem ſubdit Pontifex: [diligenter inquiras, & iuxta facultatem tibi contra hæreticos, aut de hæreſi quouis modo ſuſpectos à Sede Apoſtolica conceſſarum continentiam, & tenorem procedas.]

2 Suppono ſecundò, quod poſtea Clemens VIII. Anno 1592. (& Paulus V.) in alia ſua conſtitutione apud Paramum, & Coriolanum *in locis ſuprà citatis* (vt infertur in Decreto ſupremi Senatus Inquiſitionis Hiſpaniarum) ſolùm ſtatuit, quod Inquiſitor Generalis in Regnis Hiſpaniarum procedere poſſit contrà quoſcumque Presbyteros ſæculares, & Regulares in Sacramento Pœnitentiæ, ſeu in acto confeſſionis Sacramentalis, ſollicitantes Mulieres pœnitentes ad peccata carnis, ſeu ad impudicitiam, ſicut & in aliis cauſis ad Sanctæ Inquiſitionis Officium pertinentibus (vt hactenùs fecit) etiam priuatiuè, quoad ſuperiores Regularium cuiuſuis Ordinis, & Congregationis, etiamſi Mendicantium exiſtant; Ipſique Regulares non exiſtimantur ab onere denunciandi huiuſmodi delinquentes eidem Sanctæ Inquiſitionis Officio, quemadmodum in aliis caſibus, & cauſis eiuſdem Sanctæ Inquiſitionis Officij, in quibus alij Chriſti fideles de Iure tenentur.

Suppono tertiò, quod poſt Pium IV. Clementem 3
VIII. & Paulum V. Gregorius XV. tandem Ann. 1622. in ſua conſtitutione aduersùs Sacerdotes ſollicitantes vbiuis Terrarum primò confirmat conſtitutionem Pij IV. (quam *ſuprà* referebam) illamque non ſolùm in prædictis Hiſpaniarum Regnis, ſed etiam in quibuſcumque Chriſtiani Orbis partibus firmiter, & inuiolabiliter obſeruari præcipit, & mandat.

Secundò ne de pœna his delinquentibus imponen- 4
da, & de modo procedendi quis dubitare poſſit, decernit, quod omnes, & ſinguli Sacerdotes, tam exempti, quàm non exempti, qui perſonas (quæcumque illæ ſint) ad inhoneſta, ſiue inter ſe, ſiue cum aliis quomodocumque perpetranda in actu Sacramentalis confeſſionis, ſiue ante, ſiue poſt, immediatè, ſeu occaſione, vel prætextu confeſſionis huiuſmodi (etiam ipſa confeſſione non ſequuta) ſiue extra occaſionem confeſſionis in confeſſario, vel in loco quocumque, vbi confeſſiones Sacramentales audiantur; ſeu ad confeſſionem audiendam electo, ſimulantes ibidem confeſſiones audire, ſollicitare, vel prouocare tentauerint, aut cum eis illicitos, & inhoneſtos ſermones, ſiue tractatus habuerint, in Officio Sanctæ Inquiſitionis ſeueriſſimè puniantur.

Tertiò opponit modum cognoſcendi de tali deli- 5
cto: Remittit enim eius cognitionem, tam Inquiſitoribus, quàm locorum Ordinariis, ſimul, vel ſeparatis, Ibi: [omnes hæreticæ prauitatis Inquiſitores, & locorum Ordinarios vniuerſi Orbis Chriſtiani in ſuis quemque Diœceſibus, & Territoriis per has noſtras literas, etiam priuatiuè quoad omnes alios ſpecialiter, ac perpetuò Iudices delegamus, vt ſuper his contra prædictos ſimul, vel ſeparatim in omnibus, prout in cauſis fidei, iuxta ſacrorum Canonum formam, necnon Officij Inquiſitionis conſtitutiones, &c. diligenter inquirant, & procedant]

Quartò qui in aliquo ex huiuſmodi prauis exceſſi- 6
bus culpabiles fuerint reperti (præterquam quod, tanquam ſuſpecti de hæreſi ad abiurandum cogi debent, vti ſuprà loco ſuo probabam) pro criminum qualitate, & circumſtantiis puniendi ſint, ſuſpenſione ſcilicet ab executione Ordinis, priuatione beneficiorum, dignitatum, & Officiorum quorumcumque, & perpetuæ inhabilitatis ad illa, nec non vocis actiuæ, & paſſiuæ (ſi Regulares fuerint) exilij, damnationis ad triremes, carceris perpetui; Quin, ſi pro delicti grauitate maiores pœnas meruerint, debita degradatione præcedente, Curiæ ſæculari puniendi tradantur.

Et merito; quia ſollicitare in confeſſione ad actus 7
inhoneſtos ob iniuriam, quæ infertur Sacramento, eſt ſacrilegium; Azor. *tom. 1. lib. 9. cap. 28.* & Baiardus *ad Claram §. ſacrilegium n. 1. & ſeqq.* At ſacrilegiũ 8
eſt delictum; cui poteſt imponi pœna depoſitionis; Rebuff. *in Pract. par. 3. tit. de mod. amittend. Benefic. n. 46.* & Bermondus *in Pract. cap. 81. n. 2.* Ergò; Tum quia talis ſollicitatio (cùm præſertim cognoſcere car- 9
naliter filiam ſpiritualem ſit inceſtus, ad mentem Menochij *de Arbitr. centur. 6. caſ. 502. n. 29.* Deciani *in Tractat. crimin. lib. 6. cap. 21. n. 1.* Bermondi *de public. concubin. rubr. de inceſtu n. 23.* Roderici *tom. 2. quæſt. regul. q. 27. art. 1.* & aliorum) refertur ſaltem quodammodò ad peccatum inceſtus: At peccatum inceſtus eſt dignum depoſitione; Bermondus *in Pract. cap. 84. n. 2.* & alij quos ſequitur Farinac. *in Pract. crimin. q. 149. n. 53.* Ergò.

Et in particulari, quod peccatum commiſſum cum filia ſpirituali ſit puniendum pœna depoſitionis, habetur *in cap. ſiquis Sacerdos 30. q. 1.* Ibi: [ſiquis Sa- 10
cerdos cum filiabus ſpiritualibus fornicatur, graue delictum committit & qui huiuſmodi malum exemplum præbet hominibus, ab omni officio deponitur, & peregrinando duodecim annos pœnitere debet; & tandem

ad

ad Monaſterium eat, vbi per totum vitæ tempus Deo ſeruiat:] Quod idem tradunt Abbas *in cap. At ſi clerici de Iudic. n.* 35. Berous *n.* 169. Butr. *n.* 13. Guttier. *lib.* 2. *canonic. cap.* 7. *n.* 60. & Farin. *in Pract. crim. q.* 117. *n.* 27.

11 Et quamuis *in dicto cap. Siquis* Sacerdos mentio fiat ſolùm de filia ſpirituali, quam Sacerdos in Sacramento Baptiſmi, vel Confirmationis tenuit, iuxta Textum *in cap.* 1. §. *ex datione de cognat. ſpiritual. in* 6. Nihilominùs idem dici debet, ſi cognoſcat carnaliter eum, quæ per Pœnitentiæ Sacramentum facta eſt filia ſpiritualis, *ex cap. finali de cognat. ſpiritual. in* 6. & *ex cap Omnes* 30. *q.* 1. Ibi: [Omnes, quos in Pœnitentia accipimus, ita filij noſtri ſunt, vt in Baptiſmate ſuſcepti;] Et notant præter alios Rodericus *tom.* 2. *quæſt. Regular. q.* 27. *art.* 1. & Graffius *lib.* 2. *de caſibus reſeruat. cap.* 12. *n.* 22.

12 Quintò datur facultas Eminentiſſimis Cardinalibus Generalibus Inquiſitoribus (ne delictum tam enorme, & Eccleſiæ Dei tam pernicioſum ob probationum defectum, cùm difficilis probationis ſit, impunitum remaneat) Teſtibus, etiam ſingularibus, concurrentibus præſumptionibus, indicijs, & alijs adminiculis, delictum probatum eſſe, arbitrio ſuo iudicandi, & Curiæ ſæculari, ſicuti dicebam, Reum tradendum eſſe, denunciandi.

13 Sextò mandat omnibus Confeſſarijs, vt ſuos pœnitentes, (quos nouerint ab alijs, vt ſuprà, fuiſſe ſollicitatos) moneant de obligatione denunciandi ſollicitantes, ſeu, vt dicebam, tractantes Inquiſitoribus, ſeu locorum Ordinarijs prædictis; Quod ſi facere prætermiſerint, vel Pænitentes docuerint, quod non teneantur ad denunciandos Confeſſarios ſollicitantes, ſeu tractantes, vt ſuprà: iidem locorum Ordinarij, & Inquiſitores pro modo culpæ eos punire non negligant.

14 Suppono quartò, quod in prædictis conſtitutionibus ſolùm præcauetur ſollicitatio ad Venerem, non tamen ſollicitatio ad alia delicta, tametſi grauiora ſint; quia non eſt æquè periculum de ſollicitatione ad iſta, ac eſt de ſollicitatione ad Venerem.

15 Cæterùm ſollicitatio ad Venerem, quæ in huiuſmodi conſtitutionibus prohibetur, & punitur, eſt ſollicitatio ad actus turpes (non ſolùm ſi ſint integri, & comple i, vt copula, ſed etiam ſi non ſint integri, & completi, vt oſcula, tactus amplexus, &c.) ſiue fiat factis, ſiue fiat verbis, non ſolùm expreſſis, ſed etiam tacitis, & occultis; ſic Doctores communiter, quos ſequitur Paramus *q.* 10. *n.* 116. *& ſeqq.* & Rodericus Acugna *de confeſſ. ſollicit. n.* 14. Qui rectè ſubdunt, quod hî ſollicitare ſumatur pro precari, rogare, allicere, vel procurare, &c. quomodò ſumitur *in cap. Per Inquiſit. de elect.* & notat ibi præter alios Abbas *n.* 5.

16 Suppono quartò, quod in conſtitutione Pij IV. & in conſtitutione Clementis VIII. & Pauli V. ſolùm præcauetur ſollicitatio Mulieris; At in conſtitutione Greg. X V. præcauetur ſollicitatio cuiuſcumq; perſonæ Ibi: [qui perſonas, quæcũq; illæ ſint, ad inhoneſta, &c.]

17 Suppono ſexto, quod in conſtitutione Pij IV. & in conſtitutione Clementis VIII. & Pauli V. veniebat puniendus Sacerdos Pœnitentem ſollicitans, aut cum eo inhoneſta tractans, ſiue in confeſſione, ſiue extra, ante vel poſt immediatè, ſiue in Confeſſionario, ſeu loco confeſſionibus deputato, ſiue alibi confeſſiones audire ſimulans.

18 Suppono ſeptimò, quod in conſtitutione Pij IV. & conſtitutione Clementis VIII. & Pauli V. nulla, præter eam, quæ de Iure Naturæ inſita eſt, imponitur Pœnitenti obligatio denunciandi Confeſſarium; At in conſtitutione Gregorij XV. præſupponitur, quod Pœnitens Confeſſarium ſic ſollicitantem denunciare teneatur; & inſuper imponitur omnibus Confeſſarijs, vt Pœnitentes ſuos de tali obligatione moneant, & certiores faciant. Vide *infrà ſect.* 13. *Poſitione* 7.

19 Quod etiam eſt ſignum, Pœnitentes teneri ſub mortali denunciare Inquiſitoribus Sacerdotem ſollicitantem, itàvt alioquin non poſſint abſolui, nec etiam à Confeſſarijs quantumcumque priuilegiatis; Rodericus *tom.* 2. *qu. Regul. q.* 27. *art.* 1. *& in ſumma par.* 1. *cap.* 107. *concluſ.* 1. Acugna *q.* 21. & alij paſſim; ſicut quia Con- 20
feſſarius, qui in periculo mortis abſoluit pœnitentem ab excommunicatione reſeruata, tenetur illum monere de obligatione ſi ſuperuixerit, præſentandi ſe poſtea ſuo ſuperiori, Pœnitens tenetur ſub mortali ſe præſentare quando commodè potuerit; Item quia Confeſſa- 21
rius Pœnitentem, qui poſt votum caſtitatis contraxit matrimonium tenetur monere de obligatione non petendi debitum, Pœnitens etiam tenetur ſub mortali non petere, ſed ſolùm reddere; Ideoque in aliquibus 22
Prouincijs adſunt ſtatuta Inquiſitorum, vt ſollicitati non poſſint abſolui, niſi denuncient Confeſſarios, à quibus ſunt ſollicitati; Vigetque ibi talis conſuetudo, quæ eſt optima legis interpres; *cap. Cum dilectus de Conſuetudinibus*; & meritò; Tùm quia alioquin prædictæ Pontificiæ conſtitutiones adeò rationabiles rarò conſequentur ſuũ effectum, cùm vt plurimùm ſollicitati ex eo, quod non abſoluuntur, inducãtur ad denunciandũ; Tũ quia in ſe eſt tranſgreſſio præcepti in ſe grauiſſima, & magni momenti pro Religione Chriſtiana.

Vbi aduerte, quod Confeſſarius non declarans pœ- 23
nitenti obligationem, quam habet denunciandi, ſi fuerit ab aliquo Sacerdote ſollicitatus & multo magis eidem Pœnitenti dicens, quod non obligetur denunciare, poſſit ab Inquiſitoribus pro qualitate culpæ puniri, ſicut habetur in dicta conſtitutione Gregorij XV. & notat præter alios Souſa *in Aphor. Inquiſit. lib.* 1. *cap.* 34. *n.* 73. & Freytas *in Addit ad Tract. de confeſſ. ſollicit. q.* 21. *n.* 77. Quas autem pœnas vltrà peccatum incurrat Pœnitens ſollicitatus, ſi nolit denunciare Sacerdotem, qui in confeſſione ipſum ſollicitauit? Vide *dubit.* 25. *per totam.* Vide etiam Souſam *de Confeſſ. ſollicitat. tract.* 2. *cap.* 19. & Freytas *in nou. addition. ad Tractat. ſimiliter de confeſſ. ſollicit. q.* 20. *n.* 28. & Sacræ Congregationis declarationem adiunctam ad conſtitutionem Gregorij XV. quam *ſuprà* referebam.

Suppono octauò, quod in conſtitutione Pij IV. & 24
in conſtitutione Clementis VIII. (ſicut & Pauli V.) talis criminis cognitio ſolùm committitur Inquiſitori Generali Hiſpaniarum, & ab eo deputatis; At in conſtitutione Gregorij XV. imponitur omnibus Inquiſitoribus totius Orbis Chriſtiani, & Ordinarijs locorum, ſimul, vel ſeparatim.

Hinc nonnulli dubitant, An conſtitutio Gregorij 25
XV. obliget, in Hiſpania; Quia conſtitutio hæc in Hiſpania non fuit publicata: Tum quia, eſto fuerit publicata, non videtur eſſe vſu recepta; Nam, cum in dicta conſtitutione Gregorij XV. Inquiſitores Ordinarijs locorum æquales efficiantur, noluerunt Inquiſitores Hiſpaniæ hanc conſtitutionem, quæ ipſis in hac parte Iuriſdictionem à Pio IV. à Clemente VIII. (ſicut & à Paulo V.) vt ſcilicet ipſi ſoli de hoc crimine cognoſcant, conceſſam derogat, recepturę.

At, quantũ ſpectat ad primã rationẽ (quod ſcilicet in 26
Hiſpania prædicta Bulla Gregorij XV. non fuerit publicata) non poteſt eſſe in cauſa, quominus in Hiſpania obliget; quia ex communiori, & probabiliori ſententia Doctorum ſufficit, quod Romæ fuerit publicata, vt poſt ſex menſes in Hiſpania poſſit obligare.

Quantũ autẽ ſpectat ad ſecundã rationẽ (quod ſcilicet in Hiſpania non videatur eſſe vſu recepta.) An hoc 27
ſit verũ, (& ſi verum) an potuerit fieri validè, ne dũ licitè, viderint ipſi, qui talẽ ſententiã defendũt, & ſequuntur; Qua de re videri poterũt, quæ diffusè dicebã *de Immunit. & Iuriſd. Eccleſiaſt. tom.* 2. *cap.* 14. *dubitat.* 10.

Potiùs dicerem, quod prædicta conſtitutio Grego- 28
rij XV. non deroget conſuetudini, & Priuilegio Apoſtolico, quæ adſunt in Regnis, & locis, vbi eſt Inquiſitio Hiſpanica; de qua re videri poterunt, quæ dicam *infrà ſect.* 13. *in fine*, *& ſect.* 19.

SECTIO

Digitized by Google

SECTIO II.

An Inquiſitoribus denunciari debeat Sacerdos, fæminam, vel marem ad actus inhoneſtos inducens?

SVMMARIVM.

1 *Obligatio denunciandi delinquentem, qui per correctionem fraternam non emendatur, metienda eſt per regulas generales correctionis, & denunciationis, de qua hìc non eſt ſermo, ſed de ea, quæ oritur ex conſtitutionibus Pontificiis, & ex Inquiſitorum edictis.*

2 *Conſtitutio Gregorij XV. in illis partibus, in quibus recepta eſt, abſque dubio Sacerdos ad actus inhoneſtos marem ſollicitans in confeſſione denunciari debet; quia Pontifex ibi non loquitur de fæminis ſolis, ſed de quibuſcumque pænitentibus ſollicitatis.*

3 *Perſona nomen comprehendit marem, & fæminam, & dictio:* quæcumque: *ſuperaddita facit, quod diſpoſitio comprehendat omne genus perſonarum.*

4 *Inquiſitores in Hiſpania ſatis probabiliter ſecundùm aliquos non habent ius cognoſcendi de ſollicitante mares; quia Bulla Gregoriana ibi non eſt vſu recepta, & cæteræ conſtitutiones aliorum Pontificum loquuntur ſolùm de ſollicitante fæminas.*

5 *Priuilegium iuri alterius quæſito derogans non debet extendi, ſed potiùs limitari.*

6 *Metus Principis præſumitur in vniuerſum non eſſe, quod ius tertij lædat.*

7 *Inquiſitores Hiſpaniæ ſi poſſent priuatiuè de ſollicitantibus mares, ſicut & fæminas, cognoſcere, non eſſet cur in edictis ſuis ſolùm de ſollicitantibus fæminas loquerentur, & non per verba generalia de ſollicitantib. pœnitentes in genere.*

8 *Sollicitare marem, non obſtat, quod ſit grauius delictum, quam ſollicitare fæminam; quia ſæpè leges grauius puniunt delicta minùs grauia, quàm grauiora; vtpotè frequentiora.*

9 *Inquiſitores in Hiſpania ſatis probabiliter etiam ſecundùm alios, habent ius cognoſcendi de ſollicitante marem ex conſtitutionibus Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V. priuatiuè, ſicut & de ſollicitante fæminam; quia finis principalis horum Pontificum eſt in fauorem Sacramenti pænitentiæ, vt ſcilicet puriùs, & honeſtiùs, & cum maiori animarum fructu adminiſtretur.*

10 *Finis alicuius conſtitutionis quando eſt fauorabilis, conſtitutio illa extendi potiùs, quàm limitari debet, præcipuè cum odium à fauore diſtingui non poteſt, vt contingit in hoc caſu.*

11 *Conſtitutio, quæ reſeruantur fructus vacaturi Epiſcopo mortuo, fauorabilis appellatur; quia principaliter edita eſt in fauorem Epiſcopi, vt debita perſoluat, quamuis redundet in damnum eorum, quibus obuenire debebat.*

12 *Lex Priuilegium, & qualibet alia diſpoſitio, ſaltem ſi ſimus in caſibus eiuſdem rationis, & diſpoſitio ſit fauorabilis, extendi debet ad caſum, vbi eſt eadem, vel maior ratio.*

13 *Conſtitutiones Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V. & Inquiſitorum Edicta loquuntur ſolùm de ſollicitantibus fæminas; quia leges attendunt ad ea, quæ frequentius contingunt: At Gregorius XV. ad maiorem cautelam, & ad tollendam omnem prorſus dubitationem, exprimit etiam mares.*

14 *Conſtitutio Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V. loquitur de Confeſſarijs in actu Confeſſionis ſollicitantibus fæminam, conſequenter non eſt extendenda contra ſollicitantes marem; maſculinum enim non includitur ſub fæminino, ſicut fæmineum, præſertim in pænalibus, & odioſis non includitur ſub maſculino.*

15 *Moniales profeſſæ, eiſque nubentes, & accipientes illas in vxores, licet excommunicentur* in Clem. vnica de conſanguinit. & affinit, *& excommunicentur etiam profeſſi contrahentes matrimonium; Non tamen ſi aliqua mulier ſæcularis contraheret matrimonium cum Profeſſo, incurreret etiam excommunicationem, ſicut incurreret mas contrahendo matrimonium cum moniali.*

16 *Cogentes mulierem ad ingrediendum monaſterium licet excommunicentur in Concilio Tridentino* ſeſſ. 25. de Regularib. cap. 8. *Non tamen excommunicantur qui cogunt marem ad idem.*

17 *Pœna grauior imponitur pro delicto minori, quàm imponatur pro maiori, ſi ſcilicet illud frequentiùs committatur.*

18 *Leges, & ſtatuta feruntur ob id, quod communiter, non autem quod rarò contingit.*

19 *Pœna impoſita rapientibus fæminam, non extenditur ad fæminas rapientes marem.*

20 *Viricidium non impedit contrahi matrimonium, ſicut impedit vxoricidium; quia in* cap. Interfectores & cap. 33. q. 2. *fit ſolùm mentio de vxoricidio: Hoc enim contingit aliquando, illud autem rarò.*

21 *Sollicitare in Confeſſione ſecundùm Doctores ad peccata maiora peccatis carnis, non trahit prædictorum conſtitutionum pœnas; quia peccata carnis, licet ſint aliis peccatis leuiora, ſunt tamen in Sacramento Confeſſionis frequentiora.*

22 *Verba poſita in conſtitutione, vel in leg. tunc ad ſummum extenduntur ad alios caſus (vt tunc non ſit extenſio, ſed potius incluſio) quando adeſt eadem ratio, non quidem partialis? ſcilicet ſolùm grauitas delicti, ſed totalis, ſcilicet grauitas delicti, & eiuſdem frequentia.*

23 *Religioſi mendicantes ſi cum Romani Pontificis licentia tranſierint ad non mendicantes, non poſſunt habere locum, neq; vocem in capitulo, & tamen hoc ipſum etiam extenditur ad moniales profeſſas, ſi ſimiliter cum licentia Romani Pontificis tranſierint ex Ordine mendicante ad alium Ordinem non mendicantem; ſit ratio hæc tam quoad tranſitum, quàm quoad frequentiam æquè militat in Religioſis viris, ac in monialibus; quod quidem non eſt ita in ſollicitantibus.*

24 *Conſtitutio Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V fauorabilis, vtpotè lata in publicam vtilitatem, in ſalutem animarum, in debitam adminiſtrationem Sacramenti Confeſſionis, in fauorem Religionis, &c. Conſequenter extendenda, & amplianda, quia quotieſcumque de his agitur ad euitanda peccata, fieri debet etiam in correctorijs, & pænalibus latiſſima extenſio, & interpretatio.*

25 *Lex pœnalis quando tendit in fauorem Reipublicæ poteſt ſimiliter extendi, & latè interpretari: Puniri enim delicta, vt Regio expurgetur improbis hominibus, tendit in fauorem publicum.*

26 *Idem dic etiam ſi conſtitutio ſit odioſa, & onerosa delinquentibus; quia eſt fauorabilis Sacramento Confeſſionis Religioni, & bono communi, quod priuato præferri debet.*

27 *Sententia prædicta eſt ſatis probabilis, At contraria probabilior, conſtitutiones ſcilicet prædictas eſſe pænales, ſicque ſtrictè interpretandas, quia alioquin omnes ferè excommunicationes, vtpotè in ſalutem animarum, & in bonum commune lata,*

ferent amplianda ; & tamen iuxtà doctrinam communiter receptam reſtringuntur.

28 Ex*communicatio quando eſt dubium , vtrùm ſit lata, an verò ferenda , fieri debet interpretatio , quod ſit ferenda.*

29 *Reſeruatio votorum eſt facta in ſalutem animarum, eſt in fauorem Religionis ; & tamen adhuc iudicatur pænalis,& odioſa,ſicque reſtringenda.*

30 *Votum in dubio , an ſit reſeruatum,necne cenſendum, eſt,non eſſe reſeruatum.*

31 *Reſeruatio peccatorum eſt introducta in ſalutem animarum ex Concilio Tridentino* ſeſſ.14.cap.7. *& tamen adhuc etiam iudicatur pænalis,& odioſa, ſicque ſtrictè etiam ſumenda.*

32 *Peccatum in dubio, an ſit reſeruatum,necne ,cenſendum eſt ſimiliter,non eſſe reſeruatum.*

33 *Confeſſarius ſi in confeſſione ſollicitet marem,grauius peccat,& magis redditur ſuſpectus de fide,quam ſi ſollicitet fæminam: At non indè ſequitur prædictas conſtitutiones,excepta Gregoriana , comprehendere etiam Confeſſarios ſollicitantes marem ; quia non ſemper pro peccato grauiori infligitur eadem pæna , quæ infertur pro peccato minùs graui , ſi minùs contingat frequenter .*

34 *Acolyto publicè miniſtranti ad ſecundum Baptiſmum imponitur pæna irregularitatis* in cap. literarum de apoſtatis :*Et tamen Doctores communiter extendunt illum caſum ad Sacerdotem rebaptizantem ; quia ſi textus imponit Acolyto miniſtranti irregularitatem multo magis imponit eandem Sacerdoti rebaptizanti,cùm grauius ille is peccet ; Ideò enim hanc irregularitatem incurrunt ambo; quia eorum miniſterium eſt circa idem ſubiectum numero; Non ſic autem ſollicitatio fæminæ,& ſollicitatio maris.*

35 *Vir , ſi inceſtum committat cum conſanguinea ſua vxoris vſque ad primum ſcilicet , & ſecundum gradum , non poteſt propter impedimentum affinitatis contractum petere debitum à ſua vxore, neque poteſt poſt mortem vxoris contrahere cum quacumque perſona aliud matrimonium : quia in hoc caſu eſt eadem ratio totalis , ſcilicet delicti grauitas æqualis , & frequentia pariter æqualis: Quod non eſt in ſollicitantibus maſculos.*

36 *Conſtitutio Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V. dum loquitur de Confeſſario ſollicitante fæminam, verba poſita ſunt ibi, quia frequentius id contingit : At verba , quæ in lege ponuntur gratia frequentioris vſus , non ſolent ita illum reſtringere, vt non extendantur etiam ad caſum, qui non ita frequenter contingit, ſi non ita frequenter contingit cum exceſſu ſcilicet non notabili: Parum enim pro nihilo reputatur; Secùs,ſi cum exceſſu notabili ſicut in caſu noſtro.*

37 *Verba quando poſſunt adaptari fæminæ,ſicut mari,& poteſt accommodari materia vtrique ſexui ; Id quod dicitur de mare ex Bartolo, quamuis lex ſit pænalis,& odioſa , intelligi debent etiam de fæmina,& è contrà : Sed id eſt verum, ſi vtrobique eſt eadem ratio totalis,ſcilicet delicti grauitas,& frequentia ; ſecùs,ſi aliter.*

38 *Paulus V. die 6.Februar. Ann.1609.ante conſtitutionem Gregorij XV. declarauit,quod Confeſſarij ſollicitantes marem ſint incluſi in Bullis Pontificiis, & per conſequens denunciandi: At de iſta declaratione non conſtat authenticè.*

39 *In pænalibus tunc non efficitur extenſio,ſeu ampliatio de caſu ad caſum , ſed efficitur ſolùm declaratio cum vtrobique per omnia eſt eadem ratio. Tunc autem efficitur extenſio,quando caſus non eſt omnino ſimilis : At in caſu noſtro de ſollicitante marem non ſolùm per omnia eſt eadem ratio , ſed etiam maior ſi loquamur de ratione partiali , ſecùs, ſi de totali.*

40 *Affirmatiua ſententia , his tamen non obſtantibus, adhuc eſt ſatis probabilis , vtpotè communis, & in vſu poſita , & ad mentem aliorum Pontificum , qui marem non explicarunt ex quadam honeſtate.*

SVppono,quod loquor de obligatione naturali,cui- 1
libet fideli inſita denunciandi delinquentem , qui per correctionem fraternam non emendatur;quia talis obligatio per regulas generales correctionis , & denunciationis metienda eſt;ſed loquor de obligatione denunciandi,quæ oritur ex conſtitutionibus Pontificiis, & ex Edictis Inquiſitorum,quibus excommunicatio annexa reperitur.

Suppono 2.quod de hac obligatione poſteriori lo- 2
quendo,in illis partibus,in quibus conſtitutio Gregorij XV.recepta eſt , abſque dubio Sacerdos ad actos inhoneſtos ad marem ſollicitans , denunciari debet; quia Gregorius XV. non loquitur de fæminis ſolis, ſed de quibuſcumque pænitentibus ſollicitatis , ibi: [Omnes,& ſinguli Sacerdotes;qui perſonas,quæcumque illæ ſint,ad inhoneſta ſollicitare,&c.] Vbi notanter appoſuit Pontifex : *Perſonas , quaecumque illa ſint:* vt inſinuaret,quod non ſolùm fæminas,ſed etiam mares velit comprehendere ; Siquidem non ſolùm no- 3
men *Perſona* comprehendit marem,& fæminam ;*cap. Perſona de Priuileg. in 6.* & notant Rebuff. *in l.1. ff. de verb. ſignif.* Gomez *in Regul. & idiom. quaſt.2. num.2.* Coccinus *deciſ.277.n.2.* & Gonzalez *ad Regul.8. Cancell. gloſſ.5.num.199.* ſed etiam illa dictio: *Quaecumque*:ſuperaddita, facit,quod diſpoſitio comprehendat omne genus perſonarum ; Menoch. *conſil.224. num. 7.* Monach. *deciſ. Bononien. num.48.* Honded. *conſil.92.num.7. vol.1.* Burſat. *conſ. 32. numero 14. lib.1.* & Giurba *conſil. crimin.21.num.2.* Et tradunt in terminis huius Bullæ Venet. *lib.5.examin. Epiſcop. cap.17. num.19.* Peyrinus *tom. 2. de Priuileg. ad conſtitutionem quartam Gregorij XV.§.5. n.14.* Naldus *in ſumma ver. Confeſſio num.31.* & Belloch. *de caſibus reſeruat. part.2. quaſt.7. num.28. & q.10. num.51.*

Difficultas igitur eſt,an idem dicendum ſit ex con- 4
ſtitutione Pij IV.Clementis VIII. Pauli V.in illis partibus (v.g.in Hiſpania) vbi forſan conſtitutio Gregor. XV.(ſicut prætenditur) vſu recepta non eſt; Ita vt in his partibus etiam (& ſic in Hiſpania,ſicuti dicebam) ex conſtitutione Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V. Inquiſitores Hiſpaniæ ius habeant cognoſcendi de ſollicitante mares in confeſſione,& ad ipſos ſic ſollicitans deferri debeat?

Negant ſatis probabiliter nonnulli, quos ſequitur Bariola *in florib.Inquiſit.fol.227.* Portell.*in dub.Regul. ver. ſollicitare fæminas n.5.*Fagundez *de praecept. Eccl. 2.par. lib.4.cap.3. num.31.*& inclinat Paramus *lib.3. de origin. Inquiſit. quaſt.10. num.96.* Quia Pius IV. Clemens VIII.& Paulus V. ſolùm loquuntur de ſollicitante fæminas : Ergo ipſorum decretum extendi non debet ad ſollicitantem mares. Antecedens patet ex contextibus. Conſequentia probatur ; quia,licet horum Pontificum decretum videatur pænitentiæ Sacramento fauorabile,eſt tamen Sacerdotibus oneroſū (cum illos puniendos ſubdat Inquiſitionis Tribunali, cuius punitio ob infamiam,quam ſecum trahit, valdè grauis cenſetur) eſt etiam locorum Ordinariis odioſum (cùm delinquentes à ſua iuriſdictione excludat, & Inquiſitoribus puniendos tradat) ergo non eſt vltrà proprietatem verborum extendendum ; cùm Pri- 5
uilegium iuri alterius quæſito derogans,non extendi, ſed potiùs limitari debeat , ex textu *in cap. Ex tuarum de authorit. & vſu Pallij* , & *in cap. licet in corrigendis de offic. Ordinarij* , & *in l.1.§. meritò ff. ne quid in loco publico* : Quapropter in vniuerſum præſu- 6
mitur , mens principis non eſſe , quod ius tertij lædat , *leg. Nec Codice de emancipation. liberorum;*

ergò

ergò cùm per huiuſmodi Priuilegium Inquiſitoribus conceſſum locorum Ordinarij lædantur in ſua iuriſdictione, tale Priuilegium extendi non debet.

7 Confirmatur; quia ſi Inquiſitores Hiſpaniæ poſſent priuatiuè de ſollicitantibus mares, ſicut & fœminas, cognoſcere, non eſſet, cur in edictis ſuis ſolùm de ſollicitantibus fœminas loquerentur, & non per verba generalia de ſollicitantibus Pœnitentes in genere, ſicut poſt Pium IV. Clementem VIII. & Paulum V. locutus eſt Gregorius XV. ibi: [omnes, & ſinguli Sacerdotes, qui perſonas, quæcumque illæ ſint, ad inhoneſta ſollicitare, &c.] ſicuti ſuprà notabam.

8 Confirmatur ſecundò: quia non obſtat, quod ſollicitare marem ſit grauius delictum, quàm ſollicitare fœminam; quia ſæpè leges grauiùs puniūt delicta minùs grauia (quàm grauiora vtpotè frequentiora, ſicut & in præſenti conſtitutio Gregorij XV. grauiùs punit delictum ſollicitationis ad Venerem, vtpotè frequentiùs, quàm delictum ſollicitationis ad delicta Venere grauiora, vtpotè minùs frequens.

9 Affirmant autem ſatis probabiliter etiam Manuel Rodriquez *tom. 1. q. Regul. q. 59. art. 4. in fine, & tom. 2. q. 27. art. 3.* Cotiolan. *de caſib. reſeru. par. 1. ſect. 2. n. 22. & ſeqq.* Ludouic. Lopez *1. par. Inſtruct. cap. 35. verſ. At h etiam,* Salſed. *in Pract. cap. 82. verſ. deponantur 40. ver. Confeſſor. in fine.* Megalius *1. par. lib. 1. cap. 5. n. 32.* Graffius *1. tom. conſiliorum conſil. 2. de cognat. ſpiritual. n. 43. & ſeqq. & de caſib. reſeru. cap. 12. n. 32.* Quaranta *in Bullar. ver. Confeſſor. in Bulla Pij IV.* Cherubin. *in compend. Bullar. part. 2. Conſtit. 31.* Gyptius *de caſib. reſeru. q. 19. n. 4.* Scorția *in Bull. Pontif. Epitom. 77. theor. 197.* Molſeſ. *par. 1. ſumma tract. 7. cap. 24. num. 34.* Teſtans de Praxi etiam ante conſtitutionē Gregorij XV. Riccius *reſol. 66. n. 3. par. 3.* Praxis, Hieron. Rodriquez *in comp. qu. Regul. reſol. 131. n. 3.* Ant. Souſa *de Confeſſ. ſollicit. tract. 4. cap. 12. n. 12.* & Acugna *de Confeſſ. ſollicit. q. 5. per totam & q. 6. n. 6. & ſeqq.* (ſcilicet quod etiam in Hiſpania, & in alijs partibus, in quibus conſtitutio Gregorij XV. forſan vſu recepta non eſt, poſſint Inquiſitores Hiſpaniæ ex vi conſtitutionis Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V. priuatiuè cognoſcere de ſollicitantibus mares, ſicut & de ſollicitantibus fœminas; Teneantúrque ex mandato Inquiſitionis Hiſpaniæ ſic ſollicitatos denunciare ſollicitantes) quia finis principalis conſtitutionis Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V. eſt in fauorem Sacramenti Pœnitentiæ (vt ſcilicet Sacramentum hoc puriùs, & honeſtiùs, & cum maiori animarum fructu adminiſtretur, ſicuti conſtat ex prædictis conſtitutionibus, quibus pœnitentiæ Sacramenti abuſus, & illius iniuria per Sacerdotes

10 ſollicitantes facta coërceri procuratur.) At quando alicuius cōſtitutionis finis principalis eſt fauorabilis (etiamſi in alterius pœnam, & grauamen redundet) conſtitutio illa extendi potiùs, quàm limitari debet (præcipuè, cùm odium à fauore diſtingui non poteſt, vt contingit in caſu noſtro, in quo diſtingui non poteſt fauor factus Sacramento Pœnitentiæ, quod ſcilicet Inquiſitores de Sacerdotibus ſollicitantibus fœminas cognoſcat; Quin in grauamen, & pœnam ſollicitantium, & in diminutionem Iuriſdictionis locorum Ordinariis conceſſæ redundet) Ergo, &c.

11 Confirmatur, quia Gloſſa *in cap. ſi propter de reſcript. in 6. verb. primi anni* (quem ſequuntur ibi Dominicus *n. 9.* Franchus *n. 9.* Couarr. *1. variar. cap. 11. n. 5.* Flaminius *de reſignat. benef. lib. 12. q. 2. n. 23.* Salas *de legib. tract. 14. diſp. 21. ſect. 4. n. 20.* & Sanchez *de matrim. lib. 1. diſp. 1. n. 4.* illam Conſtitutionem reſeruantem fructus vacaturæ, Epiſcopo mortuo, fauorabilem appellat, eo quod principaliter edicta ſit in fauorem Epiſcopi, vt debita perſoluat, quamuis redundet in damnum eorum; quibus obuenire debebat: Ergò (cùm conſtitutio de ſollicitantibus fœminas fauorabilis ſit Sacramento Pœnitentiæ) ſequitur, quod & ad eos, qui ſollicitauerint mares, extendi debeat.

Confirmatur ſecundò; quia iuxta ſatis probabilem 12
ſententiam Doctorum (ſicuti videre eſt apud Salas *loco ſuprà citato ſect. 5. n. 11. & ſeqq.* Rebell. *lib. 1. de oblig. Iuſtit. q. 6. ſect. 4.* Io. Sanch. *in ſelect. diſp. 11. n. 12. & ſeqq.* & alios) lex, priuilegium, & quælibet alia diſpoſitio (ſaltem ſi ſimus in caſibus eiuſdem rationis; vt infrà dicam; & diſpoſitio ſit fauorabilis, vt ſuprà dicebam) extendi debet ad caſum, vbi eſt eadē, vel maior ratio; Ergò (cùm conſtitutio Pij IV. Clement. VIII. & Pauli V. maiori ratione procedant in ſollicitantibus mares, quàm in ſollicitantibus fœminas, grauius enim delictum eſt, ſollicitare illos, quàm iſtas; & delictum eſt eiuſdem rationis) ſequitur quod prædictæ conſtitutiones loquentes de ſollicitantibus fœminas extendi debeant ad eos, qui ſollicitauerint mares.

Atque hinc poterit quis reſpondere ad rationes ad- 13
ductas in contrarium, concedendo quidem, quod conſtitutiones prædictæ, & Inquiſitorum edicta loquantur ſolùm de ſollicitantibus fœminas; quia fœminæ apponuntur exempli gratia, & leges attendunt ad ea, quæ frequentius contingunt, ea ſcilicet explicando nominatim, *l. Nam ad ea ff. de legib.* quod autē poſtea ſcilicet poſt Pium IV. Clem. VIII. & Paulum V. Greg. XV. generaliter de ſollicitantibus Pœnitentes locutus fuerit, non autem de ſollicitantibus ſolas fœminas (ſicut fecerant Pius IV. Clem. VIII. & Paul. V.) fecit ſolùm ad maiorem cautelam, & ad tollendam omnem prorsùs dubitationem, & difficultatem.

Quamuis affirmatiua hæc ſententia poſterior (quę eſt certa poſt conſtitutionem Greg. XV. Naldus *in Addit. ad ſummam ver. Confeſſio n. 31.* Peyrin. *in Priuil. Minim. tom. 2. conſt. 4. Greg. XV. §. 5. n. 14.* Venerus *in exam. Epiſt. lib. 5. cap. 17. n. 19.* & Bellocch. *de caſ. reſ. p. 2. q. 7. n. 28. & q. 10. n. 51.*) Alias etiam ante dictam conſtitutionem Greg. XV. difficultates habuerit; quarum eſt.

Prima; quia conſtitutio Pij IV. (ſicut & conſtitu- 14
tio Clem. VIII. & Pauli V.) loquitur de Confeſſariis in actu Confeſſionis ſollicitantibus fœminā: ergò extendi non debet ad eoſdē ſollicitantes marem. Antecedens patet ex contextibus illarū. Conſequētia probatur; quia, ſicut fœmininū, præſertim in pœnalibus, & odioſis, non includitur ſub maſculino, *l. 1. §. quare ff. de ven. in poſſeſ. mitten. & l. Iuſta ff. de verb. ſignif.* Sic neque maſculinum includitur ſub fœminino.

Vnde (licet *in Clementina vnica de conſanguin.* 15
& affin. excōmunicentur Moniales profeſſæ, cumque eis nubentes, & accipientes illas in vxores; & excōmunicentur etiam Profeſſi matrimonium contrahentes.) Non tamen, ſi aliqua mulier ſæcularis contraheret matrimonium cum Profeſſo, incurreret etiam excommunicationem, ſicut incurreret mas contrahendo matrimonium cum Moniali; Ancharan. Card. & Bonif. *in d. Clem. vnica.* Cajetan. S. Anton. *p. 3. tit. 25. c. 33.* & alij, quos ſequitur Sanch. *de matr. lib. 7. diſp. 48. n. 2.* Item (licet in Concil. Trident. *ſeſſ. 25. de Reg. c. 8.* excōmunicentur omnes, qui cogunt mulierē ad Monaſteriū ingrediendū.) Non tamē excōmunicātur, qui cogunt marē ad idē; Bann. Suarez, & alij, quos ſequitur etiam Sanchez *lib. 4. moral. cap. 4. numero 3.*

Secunda; quia ſæpè, ſicuti ſuprà pro ſententia negatiua dicebatur, pro delicto minori imponitur pœna grauior, quàm pro delicto maiori; (ſi ſcilicet illud committatur frequentius, & homines ad illud ſint propenſiores; S. Th. *in 4. diſt. 37. q. 2. art. 2. ad 2.* & ibi S. Bonauent. *articul. 2. quæſtion. 2. in corpore.* Richard. *art. 2. q. 2. ad vltimum.* Gloſſa *in cap. Admonere 33. q. 2. art. 2. n. 5.* & Euerard. *in Topicis loco ab effectu n. 6.*) Ergò, (cùm ſollicitare marem, licet ſit delictum grauius, rarò tamen contingat) non

videtur veriſimile, quod pœna, quæ infertur contra Confeſſarios ſollicitantes fœminam, extendatur etiam ad eoſdem ſollicitantes Marem.

18 Tertia; quia leges, & ſtatuta feruntur ob id, quod communiter, non autem quod rarò contingit; *l. Nam ad ea ff. de legib.* (cum vbi periculum eſt maius, ibi plenius ſit conſulendum; *cap. vbi periculum in princ. de elect. in 6. & l. 1. verſ. Sed & ſi quis ff. de Carbon. edict.*) Ergò (cùm in confeſſione fœmina ſollicitetur interdum, Mas autem rarò) conſtitutio Pij IV. ſicut Clementis VIII. & Pauli V. non fertur contra Confeſſarios ſollicitantes Marem.

19 Quarta; Quia ideo Cynus *in l. vnica Cod. de rapt. Virgin. n. 4. q. 2.* Salycet. *ibid. n. 7.* Iul. Clar. *lib. 5. Recept. §. Raptus n. 6.* Decianus *in Tract. crimin. lib. 8. cap. 7. numero 27.* Grillandus *de pœnis nefar. coit. qu. 10. num. 23.* Bertach. *ver. Raptor Mulieris verſ. Raptus pœna*, & Iodocus *in Practica cap. 95. numero 17.* (Quamuis diſſentiant Baldus *in dicta l. Vnica numero 23.* Angelus *ibid. circa finem.* Hippol. *n. 225.* Tiraquell. *de retract. lignag. §. 20. gloſſa vnica n. 4.* Vega *in ſumma tom. 2. cap. 34. caſ. 157.* & Henriq. *lib. 12. de matrim. cap. 14. n. 4.*) volunt, quod pœna impoſita Rapientibus fœminam, non extendatur ad fœminas rapientes Marem, eo quod *in dicta l. vnica Cod. de rapt. Virgin.* fit ſolùm mentio de Mare rapiente fœminam; & hic caſus contingit aliquandò; contrarius autem contingit rarò; Ergò à pari ſic ſimiliter dicendum erit in caſu noſtro.

20 Quinta; quia ideò Syluester *ver. Matrimonium 7. qu. 6. dict. 1.* Armilla *eodem verbo numero 58.* Ledeſma *2. part. 4. quæſt. 62. art. 2.* Toletus *in ſumma lib. 7. cap. 15. numero 3.* (quamuis diſſentiant Sotus *in 4. diſt. 37. quæſtione vnica art. 1. verſ. ſimplex item.* Palatius *ibidem diſt. 34. diſputat. 2. ad finem in 3. impedim.* Nauarrus *in ſumma cap. 22. numero 74.* S. Antonin. *part. 3. cap. 16. §. 4.* & Henriquez *citat. lib. 12. cap. 2. numero 1.*) volunt, quod viricidium non impediat contrahi matrimonium, ſicut impedit vxoricidium; quia *in cap. Interfectores, capite Admonere, & capite quicumque 33. quæſtione 2.* fit ſolùm mentio de Vxoricidio; & Vxoricidium contingit aliquandò, viricidium autem contingit rarò; ergò à pari ſic etiam dicendum erit in caſu noſtro.

21 Sexta; quia ideò Doctores, vti ſuprà dicebam, communiter conſentiunt, quod ſollicitare in confeſſione ad peccata maiora peccatis carnis, non trahat prædictarum conſtitutionum Pontificiarum pœnas, quas trahit ſollicitare ad peccata carnis; quia peccata carnis, licet ſint aliis peccatis leuiora, ſunt tamen in Sacramento confeſſionis frequentiora.

Faciunt etiam ad hoc exempla, quæ adducebam in prima Probatione.

22 Septima; quia (ſicuti colligitur ex ſupradictis, & videri poterit, præter alios, Tiraquell. *de retract. lignag. §. 20. gloſſa vnica numero 6.*) Tum ad ſummum verba poſita in Conſtitutione, vel lege extenduntur ad alios caſus (itàvt tunc non ſit extenſio, ſed potius incluſio, iuxta id, quod ait Gloſſa *in cap. 1. de temp. ordinat. in 6. ver. vt alia*, ſcilicet quod caſus, in quo militat eadem ratio, dicatur incluſus, ſeu comprehenſus in caſu expreſſo) quando adeſt eadem ratio (non quidem partialis, ſcilicet ſolùm grauitas delicti, ſed totalis, ſcilicet grauitas delicti, & frequentia delicti: Quæ eſt tota ratio diſpoſitionis Conſtitutionis, aut legis) in iſtis, ac in aliis caſibus; At in Confeſſario ſollicitante Marem, licet adſit eadem ratio partialis, quin maior (ſcilicet grauitas delicti) non tamen adeſt eadem ratio totalis (ſcilicet grauitas delicti, & frequentia delicti; quæ eſt tota ratio diſpoſitionis Conſtitutionum Pij IV. Clementi. VIII, & Pauli V.) Ergò verba poſita in Conſtitutione de ſollicitante fœminam non ſunt extendenda ad caſum, non ita vſitatum, de ſollicitante Marem.

23 Objicies: *In Clement. 2. de Regul.* habetur, quod Religioſi Mendicantes, ſi cum Romani Pontificis licentia tranſierint ad non Mendicantes, non poſſint habere locum, neque vocem in Capitulo; & tamen hoc ipſum etiam extenditur ad Moniales profeſſas, ſi ſimiliter cum licentia Romani Pontificis tranſierint ex Ordine Mendicante ad alium Ordinem non mendicantem; Gloſſa *in d. Clementina ver. quomodolibet in fine.* Imola *ibidem n. 8.* & alij, ergò idem dicendum erit in caſu noſtro, de quo nunc agimus.

Reſpondetur: Concedo Antecedens quoad partem priorem, & tranſeat illud quoad poſteriorem; At nego conſequentiam, quia ideò in ea Clementina ſic ſtatutum eſt; quia Pontifex vult, quod quilibet permaneat in eo Ordine, ad quem vocatus eſt, & paſſim non fiat huiuſmodi tranſitus (præſertim ex Ordine mendicanti ad non mendicantem:) Quæ ratio, tam quoad tranſitum, quàm quoad frequentiam, ſicque ratio totalis æque militat in Religioſis viris, & in Monialibus: Quod non eſt in caſu noſtro, ſicuti dicebam.

24 Objicies ſecundò: Conſtitutio Pij IV. (ſicut Clementis VIII. & Pauli V.) eſt fauorabilis, vtpotè lata in publicam vtilitatem, in ſalutem animarum, in debitam adminiſtrationem Sacramenti Confeſſionis, in fauorem Religionis, &c. Ergò eſt extendenda, & amplè interpretanda; quia quotieſcumque de his agitur ad euitanda peccata, fieri debet etiam in correctoriis, & pœnalibus latiſſima extenſio, & interpretatio; Hoſtienſis *in cap. penultimo circa finem. Qui filij ſint legitimi*; Innocentius *in cap. Epiſcopi de reb. Eccleſ. n. 3.* Dominicus *in cap. licet §. finali de elect. in 6. n. 4.* Abbas *in cap. ex tenore qui fil. ſint legit. n. 6.* Euerardus *in Topicis loco à ratione legis n. 3.* Caſſador. *deciſ. 5. de Conſtitut. n. 10.* Iaſon *in Auth. quas actiones Cod. de Sacroſ. Eccleſ.* Gloſſa *in cap. ſciant cuncti verb. alios, & in cap. ſi poſtquàm ver. prouiſione de elect. in 6.* Bartol. *in Auth. Sacramenta Puber. Cod. ſi aduerſus venditionem n. 19.* Ripa *in l. ſi conſtante ff. ſolut. matrim. n. 72.* Decius *conſ. 233. n. 7.* Pariſius *de reſignat. benef. lib. 11. q. 2. n. 17.* Syluest. *verb. lex q. 19.* Rota *in deciſ. diuerſ. deciſ. 29. n. 10. vol. 2.* Crauetta *de antiq. temp. part. 4. n. 10.* Peregrinus *de Duello q. 15. n. 7. & q. 21. n. 3.* Quaranta *in Bullar. Tit. Monaſteria Monialium, & verb. Confeſſor.*

25 Ideòque etiam lex pœnalis, quando tendit in fauorem Reipublicæ, poteſt ſimiliter extendi, & latè interpretari; Bartol. *in l. quemadmodum Cod. de Agricol. & cenſib. lib. 11.* Boſſius *in Pract. crimin. tit. de Pœnis n. 11.* & Peregrinus *de Duello q. 28. n. 4.* Ac punire delicta, vt Regio improbis hominibus expugnetur, tendit in fauorem publicum; Arg. Textus *in l. congruit ff. de Offic. Præſid.* & docent Bartolus, Boſſius, Peregrinus, *in locis citatis*, & Franchus *in cap. 1. de temp. ordin. in 6. & in cap. ſciant cuncti n. 6. de elect. in 6.* Ergo neque obſtat, quod prædicta

26 Conſtitutio Pij IV. (ſicut Clementis VIII. & Pauli V.) ſit delinquentibus grauis, oneroſa, & odioſa; quia eſt fauorabilis Sacramento Confeſſionis, Religioni, & bono communi, quod principaliter intenditur, & bono priuato præferri debet. Accedit, quod, eſto ſit pœnalis, & odioſa, ſicque ſtrictè interpretanda; *l. Interpretatione ff. de Pœnis*; Hæc tamen Regula non procedit in his, quæ ſunt eiuſdem generis; *cap. Pœnale 14. q. 5. & cap. Meretrices 23. q. 4.*

27 Reſpondetur: Tranſeat totum, vtpotè ſatis probabile, ſicuti ſuprà dicebam pro ſententia poſteriori affirmatiua; At adhuc ſatis probabiliter etiam cum Fagundez docent alij contrarium, Conſtitutiones ſcilicet prædictas eſſe pœnales, ſicque ſtrictè interpretandas, *ex cap. Odia de Regul. Iur. in 6. cap. cùm expediat de election. l. cum quidam ff. de liber. & poſth. l. Interpretatione ff. de pœnis, l. Præcipimus Cod. de Appellationibus, l. Sancimus Cod. de Teſtib. §. finali in Auth. de*

Adminiſtr.

Digitized by Google

Adminiſtr. offic.l.ſi furioſ. Cod.de Nuptiis, & ex Auth.
quas actiones Cod.de ſacroſanct. Eccleſ. quod inde con-
firmant; quia alioquin omnes ferè excommunica-
tiones, vtpotè in ſalutem animarum, & in bonum
commune latæ, forent ampliandæ: & tamen iuxta
doctrinam communiter receptam reſtringuntur;
28 Ideoque, quando eſt dubium, vtrum excommunicatio
ſit lata, an verò ferenda, fieri debet interpretatio, quod
29 ſit ferenda, non autem lata. Item reſeruatio votorum
eſt facta in ſalutem animarum, & in fauorem Religio-
nis, & tamen adhuc iudicatur pœnalis, & odioſa, ſic-
30 que reſtringenda; Ideoque, cùm ſimiliter eſt dubium,
vtrùm votum ſit reſeruatum, necne, cenſendum eſt,
non eſſe reſeruatum; ita Sotus *de iuſt.lib.7.q.4.a.3.*
Petrus de Ledeſma *in ſumma tom. 2. tract. 10. cap. 3.*
dub.7. Suarez *de relig. tom.2.lib.6.de voto cap.21.n.1.*
31 & Sayr. *libr.6.in clauis reg.cap.11.n.48.* Item etiam re-
ſeruatio peccatorum eſt introducta in ſalutem ani-
marum ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 14. cap.7.* & ta-
men adhuc iudicantur pœnalis, & odioſa, ſicque ſtri-
32 ctè eſt ſumenda: Ideoque ſimiliter, cùm eſt dubium
vtrùm peccatum ſit reſeruatum, necne, cenſendum
eſt ſimiliter, non eſſe reſeruatum; ita Suarez *tom.5.*
diſp.40.ſect.6. Henriquez *lib.6.de pœnit.cap.26.num.6.*
& alij paſſim (quidquid in contrarium dixerit Armil.
verb.Caſus, num.13. & Corduba *in regul. S.Franciſci,*
cap.7.q.4.punct.1.caſ.5.) Accedit, quod in caſu de ſol-
licitatione fœminæ, & de ſollicitatione maris non eſt
vtrobique eadem ratio totalis, iuxta ea, quæ dicebam
ſuprà probatione 7. ſententiæ prioris negatiuæ.

33 Objicies 3. ſi Confeſſarius in confeſſione ſollicitet
marem, grauiùs peccat, & magis redditur ſuſpectus
de fide (Adeo quod apud Luſitaniam contra Sodo-
mitam procedant Inquiſitores in omni caſu, etiamſi
ſcilicet Sodomiæ facinus contigerit non occaſione
confeſſionis, quin & in non Clerico, ſed in puro lai-
co) quàm ſi ſollicitet fœminam; Ergo conſtitutio
Pij IV. (ſicut Clementis VIII. & Pauli V.) compræ-
hendit etiam Confeſſarios ſollicitantes marem; ſic
Argumentu Textus *in cap.pœnale 14.q.5.& in cap.me-*
retrice 23.q.4.

Reſpondetur: nego conſequentiam; quia, ſicuti
ſuprà dicebam, non ſemper pro peccato grauiori in-
fertur eadem pœna, quæ infertur pro peccato minùs
graui; ſi ſcilicet peccatum minùs graue contingat
frequentiùs: peccatum autem grauius contingat ra-
rò. Accedit, quod prædicta conſtitutio Pij IV. (ſicut
Clementis VIII. & Pauli V.) eſt valde pœnalis, &
odioſa; cùm reddatur Confeſſarius ſuſpectus de hæ-
reſi, & procedatur contra ipſum, ac ſi eſſet hæreticus,
pœnis grauiſſimis depoſitionis, & degradationis, &c.
In pœnalibus autem, & odioſis fieri non debet exten-
ſio, nec etiam ex maioritate rationis, (ſi ſcilicet ratio
non ſit totalis, ſed partialis, iuxta ea, quæ dicebam ſu-
prà probatione 7. ſententiæ prioris negatiuæ) Gloſſ.
in l.Iam is §.1.ff de donation. cauſ.mort. Ripa *in l.ſi con-*
ſtante ff.ſolut.matrim.n.57. Iaſon *in Auth.quas actiones*
C.de ſacroſ.Eccl.n.21. Capra *reg.90.n.15.* & alij, quos
ſuprà referebam.

34 Objicies 4. *In cap.litterarum de Apoſtatis* imponi-
tur pœna irregularitatis Acolyto publicè miniſtranti
ad ſecundum Baptiſmum; & tamen Syluester *verbo,*
Baptiſmus 5. q.3. & verb. Irregularitas n.8. Nauarrus
in ſumma cap.27.n.246. Suarez *in 3. part. q.71.artic.4.*
diſp.31.ſect.6. Henriquez *de irregular.cap.4.n.4.* Auila
de cenſur. part.7. diſput.7. dub.1. & alij communiter
extendunt illum caſum ad Sacerdotem rebaptizan-
tem; quia, inquiunt ipſi, ſi textus imponit irregulari-
tatem Acolyto miniſtranti, multò magis imponit
eamdem Sacerdoti rebaptizanti; cùm grauiùs peccet
Sacerdos rebaptizans, quàm Acolytus ad ſecundum
Baptiſmum miniſtrans: Ergo (cùm in caſu noſtro gra-
uiùs peccet Confeſſarius ſollicitans marem, quàm ſol-
licitans fœminam) pœnæ impoſitæ contra ſollicitantes
fœminam, extenduntur etiam ad eoſdem ſollicitan-
tes marem.

Reſpondetur: tranſeat illa irregularitatis extenſio, quàm faciunt communiter Doctores ab Acolyto miniſtrante ad Sacerdotem rebaptizantem: (dixi verò: *tranſeat*; quia irregularitas, vt in materia de irregularitate, locum non habet, niſi expreſsè habeatur in iure, adeò quod non extendatur de caſu ad caſum, etiam à maioritate rationis.) At nego conſequentiam, quia miniſterium Acolyti, & rebaptizatio Sacerdotis ſunt circa idem ſubiectum numero; quare rectè deducitur, quod ſi Acolytus incurrit irregularitatem, Sacerdos etiam incurrat eandem; Non ſic autem, ſollicitatio fœminæ, & ſollicitatio maris; qui ſunt actus diſtincti circa ſubiecta diſtincta numero: quare non etiam rectè deducitur, quod ſi Confeſſarius ſollicitans fœminam incurrat quaſdam pœnas, incurrat etiam eaſdem: ſi ſollicitet marem. Vt omittam, quod in rebaptizatione Sacerdotis ſit, ac in miniſterio Acolyti eadem ratio totalis, ſcil. delicti grauitas æqualis, quin maior; (cùm rebaptizatio Sacerdotis ſola ſit ſubſtantialiter confectio Sacramenti) & delicti frequentia etiam æqualis, quin etiam maior; cùm rebaptizatio Sacerdotis poſſit eſſe ſine miniſterio Acolyti, non autem è contra.

Objicies 5. ſi vir inceſtum committat cum con- 35
ſanguinea ſuæ vxoris (vſque ad primum ſcilicet, & ſecundum gradum) non poteſt propter impedimentum affinitatis contractum petere debitum à ſua vxore, neque poteſt poſt mortem vxoris contrahere cum quacumque perſona aliud matrimonium; *cap.1.& cap. Tranſmiſſa* de eo, qui cognouit conſanguineam, docetque Sanctus Thomas *in 4. diſtinctione 34. quæſt. vnica articulo 5.* Richardus *ibidem articulo 4. quæſt. 2. ad primum,* & Turrecremata *in cap. quedam cum fratre 32. quæſt. 7. numero 2. ad ſeptimum.* Et tamen propter eandem rationem pœna extenditur etiam ad vxorem, ſi ſcilicet ſimiliter vxor inceſtum committat cum conſanguineo ſui mariti; ita Paludanus *in 4. diſtinctione 34. quæſtione 1. artic.2. num.12* Petrus de Soto *ſect.14. de matrimonio.* Sanctus Antonius *parte 3. titulo 1. cap.16. §.4.* Syluester *verbo, Matrimonium 7. quæſt. vltima, diſtinctione 3,* Armilla *eodem verbo, Matrimonium, num. 57.* Corduba *lib.1.q.12. circa principium.* Veracruz *prima parte ſpeculi, articulo 23. concluſ.2.* Toletus *libro 7. cap.15. num.2.* & alij paſſim; Et tamen Textus præcitati loquuntur de ſolo viro; ergo idem dicendum erit in caſu noſtro, quod ſcilicet pœnæ impoſitæ contra Confeſſarios ſollicitantes fœminam, extendi debeant ad eoſdem ſollicitantes marem.

Reſpondetur: Concedo antecedens; At nego conſequentiam; quia in caſu de inceſtu eſt eadem ratio totalis (delicti ſcilicet grauitas æqualis, & delicti frequentia etiam æqualis) tàm in viro, quàm in fœmina. Vt omittam, quod, vxorem inceſtuoſam contrahere ſimiliter, ac virum prædictum impedimentum affinitatis, expreſsè habeatur *in cap. Si quis viduam 32.q.7. & in cap. Si quis cum matre 34. quæſt.2.*

Inſtabis dùm conſtitutio Pij IV. (ſicut Clemen- 36
tis VIII. & Pauli V.) loquatur de Confeſſario ſollicitante fœminam, verba poſita ſunt ibi: quia frequentiùs id contingit: At verba, quæ in lege ponuntur gratia frequentioris vſus, non ſolent ita illam reſtringere, vt non extendantur etiam ad caſum, qui non ita frequenter contingit: ita Gloſſa *in Clement.1. de reſcript. verbo, Præſidentes,* Tiraquellus *de retract. lignag. §.20.* Gloſſa vnica *num.4* Rebuff. *de nominat. quæſt.1. num.3.* & Valaſcus *tom.1. conſil.7.n.2.* Ergo.

Reſpondetur: Diſtinguo minorem, [(Non ſolent ita illam reſtringere, vt non extendantur etiam

ad caſum, qui non ita frequenter contingit)] ſi non ita frequenter contingit cum exceſſu ſcilicet non notabili, concedo; quia parum pro nihilo reputatur; ſi non ita frequenter contingit, cum exceſſu ſcilicet notabili, ſicut eſt in caſu noſtro, nego; quia leges non feruntur ob id, quod rarò contingit, vti dicebam.

37 Vrgebis: ita Bartolus *in l. cura. ff. de legib. circa finem* (quem ſequuntur communiter alij) ait, quod (quando verba poſſunt adaptari fœminæ, ſicuti mari, & materia poteſt accommodari vtrique ſexui) id, quod dicitur de mare (quamvis lex ſit pœnalis, & odioſa) intelligi debeat etiam de fœmina, & è contra: ergo, quamvis conſtitutio Pij IV. (ſicut Clementis VIII. & Pauli V.) loquatur de ſollicitatione fœminæ compræhendet etiam ſollicitationem maris.

Reſpondetur diſtinguendo antecedens, doctrinam ſcilicet illam eſſe veram; ſi vtrobique ſit eadem ratiò totalis (nempe delicti grauitas æqualis, & delicti frequentia etiam æqualis) ſecùs, ſi aliter, iuxta ea, quæ dicebam ſuprà probatione 7. ſententiæ prioris negatiuæ.

38 Objicies 6. ante conſtitutionem Gregorij XV. Paulus V. die 6. Februarij anno 1619. declarauit, quod Coofeſſarij ſollicitantes marem ſint incluſi in Bullis Pontificiis, & per conſequens denunciandi, ſicuti teſtatur Scortia *in Bull. Pontific. epitom. 77. theor.* 197. Idemque etiam declarauerat priùs die 29. Nouembris anno 1612. ſicuti teſtatur Hieronymus Rodriquez *in compend. quæſt. regular. reſol. 131. num. 3.* & Souſa *de Confeſſ. ſollicitan. tract. 1. cap. 12. n. 12.* Ergo.

Reſpondetur: Tranſeat totum: At de huiuſmodi declarationibus non conſtat authenticè.

39 Objicies 7. Ex gloſſa *in cap. 1. de tempor. ordin. in 6.* (quanto celebrat Abbas *in cap. Nihil de elect.* & Baldus *in l. ſi quis furto Cod. de furtis, & in l. illud C. de ſacroſ. Eccleſ.*) Tunc in pœnalibus non efficitur extenſio, ſeu ampliatio de caſu ad caſum, ſed efficitur ſolùm declaratio, cùm vtrobique per omnia eſt eadem ratio, (ſicuti fit *in cap. ſi poſtquam de elect.* & *in l. quadam §. nummularios ff. de edend.*) Tunc autem efficitur extenſio, quando caſus non eſt omninò ſimilis: At in caſu noſtro de ſollicitante marem noo ſolùm per omnia eſt eadem ratio, ſed etiam maior: Ergo dicendum, quod talis caſus fuerit incluſus in Bullis Pontificiis: qood nouiſſimè fecit Gregorius XV. ad tollendas opiniones Doctorum, ad cautelam, & declarationem maiorem.

Reſpondetur: diſtinguo minorem: [In caſu noſtro de ſollicitante marem oon ſolùm per omnia eſt eadem ratio, ſed etiam maior;] ſi loquamur de ratione partiali aliarum conſtitutionum ante, & præter conſtitutionem Gregorij XV. concedo; ſi loquamur de ratione totali, nego; quia ratio totalis aliarum conſtitutionum ante, & præter conſtitutionem Gregorij XV. non ſolùm fuit delicti grauitas, ſed etiam delicti frequentia, iuxta ea, quæ ſuprà dicebam.

40 His tamen non obſtantibus, adhuc etiam eſt ſatis probabilis affirmatiua ſententia poſterior, vtpote communis, & in vſu poſita ex conſuetudine (quæ eſt optima legis Interpres) & ad mentem aliorum Pontificum, qui marem non explicarunt ex quadam honeſtate (cùm ſcandaloſum ſit, audire, quod Confeſſarij ſollicitent marem ad nefandum crimen in Sacramento Confeſſionis) poſtea, ſolùm tamen ad cautelam, & ad tollendam omnem difficultatem, fecit Gregorius XV. honeſtè, in quantum potuit, per hæc verba generalia: [Omnes, & ſinguli Sacerdotes, qui perſonas, quæcumque illæ ſint, ad inhoneſta ſollicitare, &c.]

SECTIO III.

An Inquiſitoribus ſub graui culpa denunciari debeat Sacerdos pœnitentem ad actus inhoneſtos ſolùm venialiter ſollicitans?

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos ad actus inhoneſtos ſolùm venialiter ſollicitans Inquiſitoribus ſub graui culpa denunciari debet ſatis probabiliter; quia, licet v. g. calcare pedem, vel brachium, tangere manum, vel mammillam fœminæ, digitos intorquere, vellicare fœminam in fronte; vel in manu, oſculari, & ſimilia, ſint ob paruitatem materiæ peccata venialia; Nihilominus ſi hæc fiant in confeſſione, ante, vel poſt immediatè, ob irreuerentiam Sacramento factam ſunt peccata mortalia contra Religionem.*

2 *Sumere quid modicum cibi, licet ſit peccatum veniale in materia temperantiæ, nihilominùs illud ſumere ante ſumptionem Euchariſtiæ eſt ſacrilegium graue in materia Religionis.*

3 *Peccata de ſe venialia in materia caſtitatis, eo quod fiant in Sacramento Pœnitentiæ, non redduntur mortalia contra Religionem, neque de iure naturali, & diuino, neque de iure poſitiuo Pontificiarum conſtitutionum.*

4 *In recenſitis conſtitutionibus non fit aliqua ſpecialis prohibitio de peccatis venialibus, ſed ſolùm prohibetur id, quod eſt de ſe malum, & inhoneſtum, immò quia eſt malum, & inhoneſtum, ideò ſolùm in eis prohibetur. Idem dic etiam de prohibitione percuſſionis Clerici ob reuerentiam Ordini debitam: non enim prohibetur ſub peccato graui, ſi leuis ſit in ratione percuſſionis. Et ita de furto ſacrilego, ſi in ratione furti ſit leue.*

5 *In conſtitutionibus recenſitis Pontifices non intellexerunt, veniale peccatum contra caſtitatem, fieri mortale contra Religionem; immò potiùs colligitur oppoſitum; quia videntur expreſsè intelligere de peccato mortali. Vide ibi verba conſtitutionum, quæ ponderantur.*

6 *Pœna ſollicitantibus impoſita eſt grauis, & pro leui delicto non imponenda.*

7 *Pœna excommunicationis impoſita in quodam certo actu, intelligitur de actu inuoluente peccatum mortale.*

8 *Hæreſis ſuſpicio non poteſt ex peccato veniali præſumi, ſicut nec graue quid ex leui deduci.*

9 *Sacrilegium non oritur ex actu veniali.*

10 *Paruitas materiæ, cùm non ſimus in virtutibus Theologalibus, quæ attingunt immediatè Deum, vbi non eſt reperire parum, ſed quidquid reperitur, eſt eſſentialiter ipſemet Deus, excuſat à mortali: vnde ſi Confeſſarius dicat Pœnitenti verba leuia, vel faciat ſignum, aut opus leue indicatiuum amoris laſciui, quæ iuxta iudicium prudentis viri non ſint peccatum mortale, neque ſufficientia ad perſuadendum, non videtur, quod ſit denunciandus Inquiſitoribus ſub graui culpa.*

11 *Peccata venialia ſecundùm ſe, poſſunt fieri peccata mortalia in materia Religionis; ſed hoc fit, quando non prohibentur, quà ratione in ſe mala ſunt, ſed ſolùm ob reuerentiam ſacris debitam: at, quando prohibentur, ne ſcilicet fiant in Sacramento, quà ratione mala ſunt ſequuntur naturam,*

Digitized by Google

ram, quam in ſe habent; ita vt ſi ſint peccata venialia, & non mortalia in materia iuſtitia, vel caſtitatis, &c. ſint ſimiliter peccata venialia, & non mortalia in materia Religionis.

12 *Auctor hæc ſcripſit, præſcindendo à decreto nouiſſimo Alexandri VII. vbi vult, quod tam hæreticus, quàm quiuis de hæreſi vel leuiſſimè ſuſpectus, locorum Ordinariis, aut Inquiſitoribus, nulla præmiſſa correctione, denuncietur.*

13 *Confeſſarius, etiamſi ſollicitet verbis non expreſſis, v.g. perſonam, quam ſollicitat laudando de pulchritudine, gratia, venuſtate, & morum elegantia, dummodò prudenter iudicetur, huiuſmodi verba, vel ſigna tendere ad ſollicitationem grauem, denunciari debet Inquiſitoribus, ſeu Ordinariis; quia ſic abutitur Sacramento pænitentiæ grauiter.*

14 *Pænitens, cui Confeſſarius verba dubia profert, vel factum, aut ſignum dubium præbet, tenetur illum Inquiſitoribus denunciare; quia in caſu dubio, quando exindè quid contra bonum publicum ſequi poteſt, par non eſt, quod ſtetur iudicio perſonæ priuatæ.*

15 *Aſſignatur diſcrimen per accidens inter ius externum, & internum; quia in foro interno, ſeu animæ nihil plus inquiritur, niſi veritas actualis, & in eo præſumptio non datur. Secùs fit in foro externo, ſiu contentioſo.*

16 *In ſententia dicentium, oſcula, & tactus, ſi abſit periculum pollutionis, ſeu conſenſus ad copulam, eſſe tantùm peccata venialia, Confeſſarius hæc in confeſſione committens denunciandus non eſt. Secùs verò in foro externo, cùm ex his præſumatur animus ad copulam.*

17 *Paruitas materiæ ſatis probabiliter in materia luxuriæ non datur, vtpotè valde procliuis, & periculoſa: Contraria enim ſententia non habet probabilitatem, immò eſt falſa: Et Doctores aſſerentes, dari in rebus Venereis paruitatem materiæ, actumque Venereum, ſi ſit ſufficienter deliberatus, poſſe vacare culpa mortali, ſunt denunciandi Inquiſitoribus.*

18 *Huiuſmodi tamen propoſitionum aſſertores non ſunt cogendi ad abiurandum, ſed ſolùm ad illas reuocandum publicè, & ad ſuum errorem deteſtandum.*

19 *Sententia affirmans, Sacerdotem, qui ſollicitat pænitentem ad actus inhoneſtos ſolùm venialiter, non eſſe denunciandum Inquiſitoribus ſub graui culpa, eſt contrà praxim ſacri Tribunalis Inquiſitionis, tam Romæ, quàm Hiſpaniæ.*

20 *Conſtitutiones prædicta, vtpotè Religioni fauorabiles, cùm ſumma ratio ſit, quæ facit pro Religione, extendi, & ampliari debent.*

21 *Non obſtat, quod hinc poſſint prouenire multa incommoda Confeſſario, puta infamia, &c. quia bonum publicum, prout eſt bonum Religionis, præferri debet priuato, ſicque meliùs continentur Confeſſarij in officio ſuo.*

22 *Benignior interpretatio in re dubia facienda eſt, minorque malitia præſumenda.*

23 *Verba, vel ſigna, quando poſſunt habere bonum, vel malum ſenſum, potiùs ſunt interpretanda in bonum, quàm in malum ſenſum.*

24 *Laudare perſonam pænitentem de pulchritudine, de gratia, de venuſtate, & de morum elegantia, poteſt habere bonum, & malum ſenſum; At ſecùs eſt in caſu noſtro; quia ſola confabulatio cum fæmina in deteriorem partem interpretatur: Et meritò, quia peccatum carnis eſt peccatum valdè lubricum.*

25 *Illud gloſſa de Clerico amplectente fæminam, ſcilicet quod præſumitur, non ex libidine, ſed ex animo illam benedicendi, facere eſt prorſus ridiculum.*

26 *Confeſſarius eſt denunciandus, præſertim poſt conſtitutionem Gregorij XV. & decretum Alexandri VII. ſi laudet pænitentem ex pulchritudine, vel venuſtate, &c. dummodo non conſtet, vel præſumatur rationabiliter, quod ſic laudauerit abſque fine, vel intentione prouocandi ad actus inhoneſtos: vt ſi diceret, eam iniuriam facere ſuæ pulchritudini, proſtituendo ſe aliis, &c.*

27 *Confeſſarius eſt denunciandus, ſi pænitenti verba dubia vel factum, aut ſignum dubium protulerit; quia præter rationes ſupradictas, ſtante tali dubio, poſſunt Inquiſitores vocare, & interrogare Confeſſarium, quanam intentione verba, vel ſigna illa dubia protulerit; Aliàs enim fruſtrà daretur iis iuriſdictio in dicto crimine, ſi id non poſſent.*

Affirmant ſatis probabiliter (ita vt ſic cenſeam conſulendum in praxi) Io. Sanchez *cit. diſp.* 11. *num.* 22. Acugna *de Confeſſ. ſollicit. quæſt.* 7. *per totam.* Fagundez *de præcept. Eccleſ. in edit. nouiſſima part.* 2. *lib.* 4. *cap.* 3. *numero* 52. Nauarrus *in ſumma Bullar. titulo de ſollicit. in Confeſſion. numero* 4. Trullench. *in Decalog. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 3. *dub.* 18. *numero* 17. Leander de Sacrament. *tom.* 1. *tract.* 5. *diſput.* 13. *quæſt.* 12. Alphonſ. de Leon. *de cenſur. recollect.* 4. *ver. ſollicitantes*, Boſſius *de Iubilæo in Append. de Confeſſ. ſollicit. dub.* 18. *numero* 55. Trimarch. *de Confeſſ. ſollic. diſput.* 2. *ſect.* 7. *numero* 44. Bordonus *in S. Tribunali cap.* 23. *quæſt.* 2. *numero* 14. Carena *tract. de Offic. Inquiſit. part.* 2. *tract.* 6. §. 6. *numero* 37. Philippus de Bictis *in praxi cauſar. iudiciar. Regular. cap.* 3. *tractat.* 11. *quæſt.* 122. *numero* 37. & Seraphin. Freytas *quæſt.* 7. *numero* 33. Quia, licet v.g. calcare pedem, vel brachium, tangere manum, vel mammillam fæminæ, digitos intorquere, vellicare, fæminam in fronte, vel in manu oſculari, & ſimilia in genere caſtitatis (cùm ob ſolam delectationem, quæ exindè ſequitur, abſque vlteriori fine, & abſque periculo pollutionis, & conſenſus ad copulam, efficiuntur) ob paruitatem materiæ ſint peccata venialia, Salas 1. 2. *tom.* 2. *quæſt.* 74. *tract.* 13. *diſputat.* 6. *ſect.* 20. *numero* 146. Thomas Hurtadus *tom.* 1. *tract.* 4. *cap.* 8. *reſolut.* 65. §. 2. *numero* 927. & §. 3. *numero* 932. & *ſeqq.* Seraphin. Freytas *loco ſuprà citato numero* 28. Nauarrus *in ſumma cap.* 14. *qu.* 31. & complures alij; quos citat, & ſequitur Thomas Sanchez *de matrim. lib.* 9. *diſputat.* 47. *numero* 16. Nihilominùs, ſi hæc fiant in Confeſſione, antè, vel poſt immediatè, ob irreuerentiam Sacramento factam, ſunt peccata mortalia contra Religionem; Quemadmodùm, licèt ſumere quid modicum tibi, ſit peccatum veniale in materia temperantiæ, Nihilominùs illud ſumere antè ſumptionem Euchariſtiæ, eſt Sacrilegium graue in materia Religionis. His tamen non obſtantibus. 1 2

Reſpondetur, non omninò improbabile eſſe contrarium) quod tenent Portell. *in Addit. ad dubia Regular. verb. ſollicitare fæminas n.* 4. Souſa *de Confeſſ. ſollicit. tract.* 1. *cap.* 1. *n.* 7. & *in Aphor. Inquiſit. lib.* 1. *cap.* 33. *n.* 4. Lupus *de Edict. Inquiſit. par.* 1. *lib.* 5. *diſt.* 2. *art.* 1. *difficul.* 3. Gaſpar. Hurtadus *de Iuſtitia Tractat. de Iudic. forenſ. diſput.* 2. *difficult.* 7. & Ioſeph de Ianuario *de caſib. reſeru. reſol.* 56. *per totam*) Quia peccata de ſe venialia in materia caſtitatis, eo quod fiant in Sacramento Pænitentiæ, non redduntur mortalia contra Religionem, nequè de iure naturali, & diuino, neque de iure poſitiuo Pontificiarum Conſtitutionum: Ergò, &c. conſequentia patet. Antecedēs, quoad partem priorem etiam patet; quia aliàs quodlibet peccatum veniale in materia iuſtitiæ, patientiæ, vel humilitatis, &c. in Sacramento pænitentiæ factum (cùm æquè de iure naturali, & diuino omnia hæc prohibeantur (eſſet mortale ſacrilegium in 3

materia

milis Confeſſarius in foro interno ; In foro autem externo , quia illud nititur præſumptioni, & ex tactibus , & verbis Venereis præſumit finem mortalem (nempe copulam) aliud dicendum erit; Quod, ſi ſcilicet tactuum , & verborum Venereorum adſit ſufficiens probatio , puniendus ſit, tanquam verus ſollicitator in foro externo , ſicut præter alios rectè aduertit Salas t. 1. *quaſt*. 74. *tract*. 13. *diſput*. 6. *ſect*. 10. *num*. 44. ad hoc adductus à Freytas *ad Acugnam quaſt*. 7. *num*. 31. ſicque contingere poteſt, quod ſollicitatio obligationem denunciandi inducat in peccato veniali ; quia iure externo adeſt prædicta peccati mortalis præſumptio , quæ deficit foro interno ; ſicque etiam benè procedit diſtinctio, quam ſuprà afferebam , quod ſi ſcilicet certo ſciatur , Confeſſarius noluiſſe procedere ad vlteriora nempe ad perficiendam copulam, non ſit denunciandus : Secùs autem, ſi conſtet contrarium , vel res maneat verè dubia ; quia tunc ſequenda eſt iuris externi præſumptio , tam ad denunciandum , quàm ad puniendum ſimilem Confeſſarium, nedum ad eum coram Tribunali ſanctæ Inquiſitionis vocandum, & interrogandum , quanam intentione prædicta verba bis protulerit, vel prædicta facta, aut ſigna præbuerit in confeſſione, vel propè confeſſionem.

16 Accedit 2. quod ſatis probabiliter in materia luxuriæ (vtpotè valdè procliui , & periculoſa) non datur paruitas materiæ ; Remigius *in tract. Confeſſ. tract*. 5. *c*. 6. §. 5. *n*. 3. Caſtropalaus *tom*. 1. *tract*. 15. *diſp*. 5. *punct*. 10. *n*. 4. (quatenus ait, contrariam ſententiam non habere probabilitatem) Ioan Henriquez *in q. ſelect. ſect*. 8. *q* 8. *n*. 51. (quatenus inquit, eam eſſe falſam) Taseda *in controu. Theol. moral. tom*. 1. *lib*. 5. *tract*. 3. *controu*. 13. *n*. 65. (quatenus aſſerit , eam non poſſe ſuſtineri ; quia Clemens VIII. & Paolus V. condemnarunt illam, & decreuerunt ; ſic DD. aſſerentes, dari paruitatem materiæ in rebus Venereis, actumque Venereum , ſi ſit ſufficienter deliberatus , poſſe vacare culpa mortali , eſſe denunciandos fidei Inquiſitori-
17 bus ; Ideoque omninò dicendum , delectationem Veneream, libidinoſam captam ex oſculis , aut amplexibus , aut impudicis tactibus , etiam ſecluſo periculo aſſenſus ad copulam , & pollutionis, quamvis parua ſit , eſſe mortalem) Verricell. *in quaſt. moral. tract*. 4. *quaſt*. 17. *n*. 3. (quatenùs vult, eam eſſe cenſura dignam , quinimò etiam in publicè eam docentes poſſe procedere fidei Inquiſitores ; quia Paulus III. in conſtitutione, quæ incipit : *in Apoſtolici culminis ſpecula* , & habetur poſt directorium Inquiſitorum , facultatem dedit Inquiſitoribus procedendi contra quoſcumque aſſerentes propoſitiones periculoſas, ſcandaloſas, errorem continentes, & alias catholicæ fidei minùs conſonas, Chriſtianæque pieta-
18 ti, ac bonis moribus minimè conformes ; Huiuſmodi tamen propoſitionum aſſertores non eſſe cogendos ad abiurandum , ſed ſolùm ad illas publicè reuocandum , iuxtà Extrauag. *vas electionis de hæretic*. vt præter alios aduertit Carena *tract. de ſancto Officio, part*. 2. *tit*. 16. *n*. 55.) Franciſc. Brichius *in promptuar. Confeſſ. p*. 2. *cap*. 6. Fagundez *de præcept. Eccl. edit. vltim. præcept*. 2. *lib*. 4. *c*. 3. *n*. 55. Homobonus *in conſult. caſ. conſcient. vol*. 2. *p*. 5. *reſponſ*. 139. & alij complures.

19 Accedit 3. quia ſententia affirmans , Sacerdotem, qui ſollicitat Pœnitentem ad actus inhoneſtos ſolùm venialiter, non eſſe Inquiſitoribus ſub graui culpa denunciandum, eſt contra praxim ſacri Tribunalis Inquiſitionis, tam Romanæ, quàm Hiſpanicæ , & aperit viam fraudibus , & præbet impunè ſollicitandi anſam improbis Confeſſariis ; quia ſi Pœnitens per actus inhoneſtos ſolùm venialiter conſentiret ſollicitationi, Confeſſarius haberet intentum; ſi verò pænitens non conſentiret , Confeſſarius denunciationem ſubterfugeret propter excuſationem paruitatis materiæ , quæ datur in rebus Veneris.

Accedit 4. quod , cùm ſupradictæ conditiones Pij IV. Clementis VIII. Pauli V. & Gregorij XV. latæ ſint in publicam vtilitatem , in ſalutem animarum , in reuerentiam Sacramenti (ad tollendos ſcilicet abuſus, qui circa illud aliquandò contingunt) ac denique in fauorem Religionis; Et ſumma ratio ſit, quæ facit pro Religione *l. ſunt ff. de Religioſ. & ſumpt. funer. & c. In fidei fauorem de hæretic. in* 6. tanquam fauorabiles, ſatis probabiliter , iuxta doctrinam complurium Doctorum extendi debebunt. 20

Dices: ſi Inquiſitores procedere poſſent in tali caſu, ſubiret Confeſſarij magnum periculum infamiæ, & quamplurima alia incommoda ; At, vt hæc propter hanc leuem ſuſpicionem ſubeant, recta ratio non dictat ; Ergo. 21

Reſpondetur : Nego minorem ; quia (cùm in caſu poſito huiuſmodi verba, vel ſigna alliciant non leuiter , ſed prudenter perſonam pœnitentem ad actus inhoneſtos ; cumque hæc lex lata ſit, vt Sacramenta reuerenter, & legitimè adminiſtrentur, vtque formidine pænæ Confeſſarij in officio ſuo contineantur) maior ratio haberi debet boni communis , ſalutis animarum , debitæ adminiſtrationis Sacramenti, & fauoris Religionis, quàm incommodi , quod interdum poſſit ſubire perſona aliqua particularis.

Inſtabis : in re dubia benignior interpretatio eſt 22
facienda, minorque malitia præſumenda. Item, quando verba , vel ſigna poſſunt habere bonum, vel malum ſenſum , potius ſunt interpretanda in bonum , quàm in malum ſenſum ; *cap. graue, cap. quamvis, cap. non ſolùm* 11. *quaſt*. 3. *Regul. in ambiguis de regul. iur. in* 6. *cap. eſtote miſericordes eodem tit. cap. cùm delicti de de accuſation. cap. ſi fortè de elect. in* 6. *l. merito ff. pro ſocio,*
& l. proximè ff. de his , quæ in teſtament. Ergo (cùm 23
laudare perſonam pænitentem de pulchritudine , de venuſtate , & de morum elegantia, poſſit habere bonum, & malum ſenſum) non debent Inquiſitores ſuſpicari, quod huiuſmodi verba, vel ſigna in malum ſenſum fuerint prolata.

Accedit , quod ex Gloſſa *in cap. Abbat*. 11. *q*. 3. *ver. ſiniſtrum contingat*. vt Clericus fœminam amplectatur , præſumitur, quod non ex libidine ſed potiùs ex animo illam benedicendi id operetur.

Reſpondetur : Tranſeat antecedens regulariter; 24
at nego tamen in caſu noſtro; quia (cùm ſola confabulatio cum fœmina in deteriorem partem interpretetur *ex cap. pernicioſum in fine* 18. *q*. 2. *& ex c. Clericus diſt*. 81. Et meritò, quia peccatum carnis eſt peccatum valdè lubricum) multò magis in deteriorem partem interpretanda ſunt prædicta verba , vel ſigna; Præſertim quia ſic exigit bonum commune, ſalus animarum, debita adminiſtratio Sacramenti, & fauor Religionis, vti ſuprà dicebam.

Quod verò ait Gloſſa de Clerico amplectente fœminam (ſcil. quod præſumitur non ex libidine , ſed ex animo illam benedicendi , id operari) eſt prorſus ridiculum, vti rectè præter alios obſeruauit Abbas *in cap*. 1. *de Clericis non reſidentib. n*. 7. & Menoch. *de præſumpt. lib*. 5. *præſumpt*. 5. *n*. 59. 25

Confeſſarius igitur iuxta ea , quæ dicebam , eſt denunciandus (præſertim poſt conſtitutionem Gregorij XV. & decretum Alexandri VII.) ſi laudet pœnitentem ex pulchritudine, vel venuſtate, &c. 26

Dummodò non conſtet , vel rationabiliter non præſumatur , quod ſic laudauerit abſque fine, vel intentione prouocandi ad actus inhoneſtos (vt ſi v. g. diceret pænitenti , quod ſuæ pulchritudini, vel venuſtati, &c. iniuriam faciat proſtituendo ſe alteri; Quamvis & ab his verbis etiam Confeſſarius ſe abſtinere debeat, cùm aliam efficaciorem, quàm iſtam , rationem adinuenire poſſit, vt pænitens ſe non proſtituat alteri.) Ratio, quia pænitentis pulchritudinem, vel venuſtatem , etiam in ipſo actu confeſſionis , laudare , non ſolùm eſt de ſe peccatum mortale , ſed nec

Digitized by Google

ſarios, ſi donum tribuitur Pænitenti pauperi, non eſt ſollicitatio, quia tunc per ipſos præſumptio ſtat pro Cōfeſſario ex titulo paupertatis; ergo neque, ſi tribuitur Pænitenti diuiti; quia tunc etiam præſumptio ſtabit pro Confeſſario ex titulo beneuolentiæ honeſtæ, vel gratitudinis ob dona, & beneficia, ſiue accepta in præteritum, ſiue accipienda in futurum, vti ſuprà dicebatur. His tamen non obſtantibus.

5 Reſpondetur etiam ex dictis ſuprà probabiliùs affirmatiuè, ſi donum ſit non modici, ſed notabilis valoris, & non detur pauperi, ſed diuiti, extra occaſionem, & impertinenter ad confeſſionem; quia in tali caſu eſt magna præſumptio contra Confeſſarium; Tùm quia, vt rectè ait Eſcobar *vbi ſuprà n.16.* non ſolùm prohibetur ſollicitatio aperta, ſed etiam palliata, tacitè ſcilicet, vel amphibologicè demonſtrata, qualis videtur doni datio, de qua loquimur; cùm tam fœminæ, quàm adoleſcentuli facilè muneribus alliciantur, & prououentur; Tùm quia eſt ſollicitatio ſaltem dubia; ergo poterunt Inquiſitores vocare talem Sacerdotem, & eum de intentione interrogare, iuxta ea, quæ *ſuprà* dicebam.

SECTIO IV.

An Inquiſitoribus denunciari debeat Sacerdos, ſi Pœnitenti tradat in confeſſione chartam (in qua ad Venerem illum incitet) non poſt ſuſceptum Sacramentum immediatè, ſed poſt illud tranſacto iam aliquo tempore, legendam?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitoribus denunciari debet Sacerdos, ſi Pœnitenti tradat in confeſſione chartam, in qua ad Venerem illum incitet non poſt ſuſceptum Sacramentum immediatè, ſed poſt illud, tranſacto iam aliquo tempore, legendum; quia traditio illa chartæ eſt iam moraliter incepta, ſeu inchoata ſollicitatio, & negari non poteſt, quin per illam fiat iniuria Sacramento.*

2 *Traditio talis chartæ videtur ſolùm charta ſollicitationis, non autem vllo modo ſollicitatio: Pœnitens enim non mouetur ad peccatum, quando recipit chartam, ſed quando legit illam, extra confeſſionem.*

3 *Sacerdos vt ſubjiciatur pænis conſtitutionum Pontificiarum aduersùs ſollicitantes, requiritur, quod delictum ſit completum in ratione ſollicitationis: quemadmodum in excommunicatione contrahenda requiritur v.g. percuſſio Clerici completa in ratione percuſſionis, &c.*

4 *Finis principaliter intentus in prædictis Pontificiis Conſtitutionibus aduerſus ſollicitantes, eſt, ne Pœnitens loco reconciliationis peccatis grauioribus oneretur, & loco Medicinæ venenum propinatum accipiat.*

5 *Non obſtat, ſi dicatur, quod per talem traditionem fit iniuria Sacramento.*

6 *Talis actio, prout eſt facta in confeſſione, omninò indifferens eſt in foro externo, neque ab alio, quàm à tradente malitia illius cognoſcitur. Conſequenter Sacerdos non videri denunciandus.*

7 *Traditio prædictæ chartæ legendæ, tranſacto aliquo tempore poſt confeſſionem, eſt verè ſollicitatio denuncianda, non obſtantibus quibuſcumque: debet enim præcaueri, & coërceri omnis occaſio huius delicti, & per accidens eſt, quod charta tradita non immediatè legatur.*

Reſpondetur affirmatiuè; ita Doctores, quos ſequuntur Fagundez *de præcept. Eccl. in edit. nouiſſima part. 2. lib. 4. cap. 3. num. 62.* & Ioan. Sanchez *in ſelectis diſp. 11. n. 31.* quia traditio illa chartæ eſt iam moraliter incæpta, ſeu inchoata ſollicitatio; Et negari non poteſt, quin per illam fiat iniuria Sacramento (cùm Pœnitenti eo tempore, quo monendus erat de mutatione vitæ in melius, tradatur inſtrumentum, quo ſaucietur, & venenum, quo inficiatur) Ergò. 1

Objicies: talis chartæ traditio eſt ſolum cauſa ſollicitationis, non autem vllo modo ſollicitatio: Ergo non eſt Inquiſitoribus denuncianda: Conſequentia patet. Antecedens probatur; quia pænitens non mouetur vllo modo ad peccatum, quando recipit chartam, ſed quando legit illam: Ergò non ſollicitatur vllo modo in confeſſione, ſed extra illam; cùm actualis inductio ad peccatum formaliter ſit ſollicitatio. 2

Objicies 2. vt Sacerdos ſubjiciatur pænis contentis in Pontificiis conſtitutionibus aduersùs ſollicitantes, & ſic ſit Inquiſitoribus denunciandus, requiritur, quod delictum ſollicitationis ſit completum in ratione ſollicitationis: quemadmodum, vt contrahatur excommunicatio Canonis, *ſi quis ſuadente diabolo*, requiritur, quod Clerici percuſſio ſit completa in ratione percuſſionis; & vt contrahatur irregularitas ex homicidio voluntario, requiritur, quod homicidium ſit completum in ratione homicidij; neque ſufficit, quod delinquens cauſam dederit his delictis: ergò cùm in traditione prædictæ chartæ non ſit ſollicitatio completa in ratione ſollicitationis, imò neque ſit vllo modo ſollicitatio, non erit Sacerdos, ſic delinquens, denunciandus, neque ex rigore decreti ſanctæ Inquiſitionis puniendus. 3

Objicies 3. finis principaliter intentus in prædictis Pontificiis conſtitutionibus aduersùs ſollicitantes eſt, ne Pænitens loco reconciliationis peccatis grauioribus oneretur, & loco medicinæ venenum propinatum recipiat: at in ſupradicto caſu ceſſat hic finis: Ergo. Maior patet ex contextibus. Minor probatur; quia abſolutè Pænitens per confeſſionem de præſenti Deo reconciliatur, & medicinam, non autem venenum, recipit (cùm reconciliationi, & medicinæ prædictæ charta tradita non obſtet) Ergo. 4

Objicies 4. talis actio, prout eſt facta in confeſſione, omninò indifferens eſt in foro externo, neque ab alio, quàm à tradente malitia illius cognoſcitur; ergo Sacerdos Pænitenti illam tradens, non eſt Inquiſitoribus denunciandus; cùm ſolùm actio, quæ in Sacramento mala apparet, & quæ Pœnitentem in Sacramento ſauciare, vel maculare poteſt, Inquiſitoribus denunciari debeat, vti patet ex iiſdem contextibus. 5

Objicies 5. Non obſtat, ſi dicatur: Per traditionem prædictæ chartæ fit iniuria, & abuſus Sacramento; Reſpondetur enim; fit quidem iniuria, & abuſus Sacramento, ſed abſque ſollicitatione, quæ præterea requiritur ad incurrendas pænas Pontificiarum conſtitutionum. Neque etiam obſtat, ſi dicatur; ex negatiua ſententia datur Confeſſariis anſa, & occaſio ſollicitandi Pœnitentes, fraudando legem, & eludendo pœnas prædictarum conſtitutionum, Reſpondetur enim; datur quidem Confeſſariis talis anſa, & occaſio, ſed remotè; Et non fraudando legem, ſed ſubtrahendo ſe à lege, conſtituendo ſcilicet ſe ſub circumſtantiis, in quibus non obligat lex; ſicut cùm quis (vt in die, in quo obligat ieiunium, euitet obligationem ieiunij) per ludum pilæ v.g. vel per coitum, etiam illicitum, reddit ſe impotentem ad ieiunium, vel confert ſe ad locū, vbi non obligat ieiunium: ſic enim conſtituēdo ſe ſub circūſtantiis, 6

in quibus non obligat ieiunium, non peccat (ſi non ieiuneri contra ieiunium.

7 Ob has rationes poterit alicui non improbabilis omninò hæc negatiua ſententia videri; ita vt ſcilicet prædictæ chartæ traditio non ſit ſollicitatio in Bullis Pontificiis (ſi charta non poſt ſuſceptum Sacramentum immediatè, ſed poſt illud, tranſacto iam aliquo tempore, legatur) aliquo modo compræhenſa, & ſic Inquiſitoribus neque denuncianda. At, quia delictum eſt nimis graue, nimiſque perniciosum (vt propterea præcaueri, & coërceri debeat omnis occaſio illud committendi) contrarium dicendum arbitror, vti ſuprà in principio dicebam; præſertim, quia de ſe valde per accidens eſt, quod charta tradita non immediatè, ſed tranſacto iam aliquo tempore poſt ſuſceptum Sacramentum legatur.

SECTIO V.

An Inquiſitoribus denunciari debeat Sacerdos, ſi Pœnitentem ſollicitet ad actus turpes, & inhoneſtos in gratiam alterius, vt ſcilicet illos Pœnitens, non cum ipſo Sacerdote, ſed cum alio committat, vel exerceat?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitoribus denunciari debet Sacerdos, ſi Pænitentem ſollicitet ad actus turpes, & inhoneſtos in gratiam alterius, vt ſcilicet illos pænitens cum alio committat: Hæc enim ſollicitatio cenſetur comprehenſa in Bullis Pontificiis, præſertim Gregorij XV.*

2 *In dictis Bullis punitur Confeſſarius ſollicitans pænitentem ad actus inhoneſtos, & non dicitur ibi ad actus inhoneſtos cum ipſo Confeſſario.*

3 *Confeſſarius, eo quod grauem irreuerentiam infert Sacramento Confeſſionis, eoque abutitur, redditur ſuſpectus de hæreſi, & malè ſentire de ipſo Sacramento.*

1 RESpondetur affirmatiuè; ita vt & hæc ſollicitatio cenſeatur compræhenſa in Bullis Pontificiis, præſertim Gregorij XV. atque adeò Inquiſitoribus ſit denuncianda; quia verè Sacerdos in tali caſu etiam pænitentem ad actus turpes, & inhoneſtos inducit; & per accidens eſt, quod illi cum ipſo Sacerdote, vel cum altero ſint committendi, & exercendi; Graff. *conſil.* 1. *num.* 41. *de cognat. ſpirituali*, Acugna *q.* 17. *n.* 3. Freytas *qu.* 7. *num.* 13. Ioan. Sanchez *in ſelectis diſp.* 11. *num.* 43. & alij paſſim. Vide etiam, quæ dicam *ſectione ſequenti*.

2 Confirmatur; quia in dictis Bullis Pontificiis punitur Confeſſarius ſollicitans pœnitentem ad actus inhoneſtos; Et non dicitur ibi *ad actus inhoneſtos cum ipſo Confeſſario*, ſed generaliter; At generaliter loquens, generaliter eſt intelligenda; ita Pariſius *lib.* 1. *conſil.* 20. *n.* 77. Gabriel *de regul. iur. concl.* 4. *n.* 22. Surd. *libr.* 3. *conſil.* 303. *num.* 35. & Natta *conſil.* 546. *n.* 13. Ergo, &c.

3 Confirmatur 2. quia in eiſdem Bullis Pontificiis punitur Confeſſarius eo quod grauem irreuerentiam infert Sacramento Confeſſionis, eoque abutitur, ſicque redditur ſuſpectus de hæreſi, & malè ſentire de ipſo Sacramento: Quæ rationes æque militant in Confeſſario, ſiue ſollicitet pro ſe, ſiue pro alio; quinimò videtur eſſe magis ſuſpectus, ſi ſollicitet pro alio: at non ſolùm in fauorabilibus, ſed etiam in odioſis, & pænalibus (præſertim, ſi ſimus in iis, quæ ſunt eiuſdem generis) non omninò improbabiliter poſſe, & debere fieri extenſionem ea paritate, vel maioritate rationis, putant Nauarrus *in cap. Pœnæ de Pænitent. diſtinctione* 1. *num.* 10. Bolognetus *in leg. omnes populi, ff. de iuſtitia & iure*, *n.* 130. Antonius Gabriel *tom.* 2. *conſiliorum lib.* 17. Guttierr. *de iuramento part.* 3. *cap.* 2. *num.* 8. & 9. & alij multi Doctores; Ergo, &c.

SECTIO VI.

An Inquiſitoribus denunciari debeat Sacerdos, ſi Pœnitentem ſollicitet, vt procuret, quod alia perſona cum ipſo Sacerdote, vel cum aliquo alio in actus turpes, & inhoneſtos conſentiat, v. g. vrgeat Pœnitentem de proſternenda ſibi, vel alteri filia, conſanguinea, vel amica? &c.

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitoribus denunciari debet Sacerdos, ſi Pænitentem ſollicitet, vt procuret, quod alia perſona cum ipſo Sacerdote, vel cum alio in actus turpes, & inhoneſtos, conſentiat, verbi gr. vrgeat Pænitentem de proſtituenda ſibi, vel alteri filia, conſanguinea, vel amica, &c. maximè ſi loquamur de conſtitutione Gregorij XV.*

2 *Idem dic procedere ex conſtitutione Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V. ſunt enim emanata contra prouocantes Pænitentes ſuas ad actus inhoneſtos, ſicut etiam facit, qui mediat, ſeu procurat per alium.*

3 *Sollicitationem Pænitenti factam prohibendi tota ratio eſt, ne Sacerdos propinet venenum, cui debet propinare ſalutis antidotum.*

4 *Decreta dictorum Pontificum, vtpotè in bonum Religionis, & ſalutem Animarum, ſunt fauorabilia, & amplianda.*

RESp. de hac re videatur Acugna *de Confeſſ. ſollicit.* *q.* 17. *n.* 8. & ibi Freytas *n.* 14. Souſa *de Confeſſ. ſollicit. in Annot. ad Bullam Gregorij XV. num.* 7. & *in Aphoriſm. Inquiſ. lib.* 1. *cap.* 34. *num.* 21. Naldus *in Addit. ad ſummam verb. Confeſſio, n.* 31. Bonacina *in tract. var. diſp.* 6. *punct.* 3. *num.* 19. Sancius *in ſelect. diſpat.* 11. *num.* 43. & 44. Peyrinus *in priuil. Minim. tom.* 2. *conſtitut.* 4. *Gregorij XV.* §. 5. *num.* 16. Nouarius *in ſumm. Bullar. titul. de ſollicitatione in confeſſione num.* 10. & Lezana *in ſumma quaeſt. Regul. cap.* 19. *num.* 34. 1

Et quidem, ſi loquamur de conſtitutione Gregorij XV. dubium non eſt, quod talis ſollicitatio (quidquid in contrarium dubitare videatur Souſa *de Confeſſ. ſollicit. in Annot. ad Bullam Gregorij XV. n.* 7.) ſit ibi compræhenſa, atque adeò Inquiſitoribus denuncianda; quia ibi Pontifex ait: [denunciandos eſſe Sacerdotes, qui ad inhoneſta, ſiue inter ſe, ſiue cum aliis perpetranda ſollicitauerint;] Et paulò poſt: [qui cum Pænitentibus illicitos, & inhoneſtos ſermones, ſiue tractatus habuerint.]

At, ſi loquamur de conſtitutione Pij IV. de conſtitutione Clementis VIII. & Pauli V. & de decretis Inquiſitorum (quamvis quidam ex Doctoribus, quos ſuprà citabam, probabile putent, non eſſe talem ſollicitationem ibi compræhenſam, atque adeò non eſſe talem Sacerdotem, ſic ſollicitantem, Inquiſitoribus denunciandum; quia (cùm ſollicitatio iſta non ſit ad exequendum carnis peccatum cum Pænitente, ſeu non ſit ſollicitatio Pænitentis, ſed lenonis, vel turpis

Interceſſo

Intereeſſoris) non videtur in prædictis Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V. conſtitutionibus comprehenſa, ſeu prohibita) probabilius tamen eſt oppoſitum, quod putant alij.

2 Probatur, quia ex prædictis Pij IV. Clementis VIII; & Pauli V. conſtitutionibus, & ex Inquiſitorum edictis mandantur denunciari Sacerdotes, qui mulieres pœnitentes ad actus inhoneſtos prouocăt, ſeu alliciunt: At qui prouocat pœnitentem, vt medier, ſeu procuret, abſolutè prouocat ad actus inhoneſtos (cùm illa ipſa mediatio, ſeu procuratio ſit actus inhoneſtus, & eiuſdem ſpeciei cum crimine præparando,) ergò.

3 Confirmatur; quia tota ratio prohibendi ſollicitationem pœnitenti factam, eſt, ne Sacerdos propinet venenum, cui debebat propinare ſalutis antidotum, & ne loco reconciliationis eidem grauiorem peccati molem imponat; At hoc ipſum locum habet etiam in caſu noſtro: Ergo.

4 Confirmatur ſecundò: quia ex ſententia ſatis probabili prædictorum Pontificum Decreta, vtpotè in publicam vtilitatem, in ſalutem animarum, in fauorem Religionis (quæ eſt ſumma ratio, *l. ſunt in finali ff. de Religioſ. & ſumptibus funerum*, & colligitur *ex cap. in fide fauorem de hæretic. in 6.*) & in fauorem Sacramenti Pœnitentiæ principaliter lata, ſunt fauorabilia; Ergo potiùs extendi, quam limitari debent. Vide etiam, quæ dicebam *Sectione præcedenti.*

SECTIO VII.

An Inquiſitoribus denunciari debeat Sacerdos, ſi Pœnitens ipſum ſollicitet ad copulam; Sacerdos verò renuat, intendens ſolùm oſculis, vel tactibus cum pœnitente delectari, & ad illos ſolos Pœnitentem prouocet?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitoribus denunciari debet Sacerdos, ſi Pænitens ipſum ſollicitet ad copulam, Sacerdos verò renuat, intendens ſolùm oſculis, vel tactibus cum pænitente delectari, & ad illos ſolos pænitentem prouocet.*

2 *Fæmina v.g. ſi prouocet Confeſſarium ad actum Sodomiticum, Confeſſarius verò renuens, ad actum naturalem illam incitet, abſque dubio Inquiſitoribus denunciari debet.*

3 *Minus malum alteri etſi liceat conſulere, vt maius vitetur, quando alia via maius vitari non poteſt; Tamen cùm poteſt vitari maius malum ſine effectione mali minoris, nullo modo licet minus malum efficere; præſertim ſi minus malum ſit intrinſecè malum.*

4 *Fæmina ad actum Sodomiticum inducta non licet vas naturale offerre, vt ſic præpoſterum ſeruet; quia talis oblatio eſt intrinſecè mala.*

5 *Confeſſarius ſollicitatus à fæmina pænitente ad malum, v.g. ad peccatum Sodomiticum, ſi is ſollicitet ad minus malum, puta ad fornicationem tantum, dicitur abſolutè ſollicitator ad malum; quia fornicatio eſt intrinſecè mala, & ipſi ſacrilega. Et idem dic, ſi tantum ſit contentus de oſculis, &c. quia ita etiam conſentit in ſollicitatione, & conſequenter denunciandus.*

6 *Confeſſarius, & Pænitens ſi ſe ſollicitent adinuicem, ſeu ad inuicem fiat ab ipſis ſollicitatio, priùs à Pænitente, poſteà verò à Confeſſario, non eſt denunciandus; quia id ex parte Confeſſarij non eſt prouocare, ſed potiùs in prouocationem factam conſentire, & illam continuare, contra ſentientes oppoſitum.*

7 *Verba conſtitutionis Gregorij XV. referuntur ad Confeſſarios auctores inhoneſtorum ſermonum, & tractatuum.*

8 *Confeſſarius non eſt denunciandus, ſi ſollicitationi conſentiat metus cauſa ductus; Vt ſi ad ægrotantis Pænitentis confeſſionem vocatus ſollicitetur ab illo minante, ſe exclamaturum, ſibi vim inferri ab ipſo, niſi conſentiat, vt propterea ad vitandum periculum infamiæ, actui impudico non renuat.*

9 *Confeſſarius huiuſmodi ſi denunciaretur, puniendus eſſet ab Inquiſitoribus pæna arbitraria, & extraordinaria tantùm abſque vlla abiuratione.*

10 *Pænitens ſi in Confeſſione ſollicitet Confeſſarium, & is conſentiat Pænitenti; Confeſſarius non incurrit pænas Pontificiarum conſtitutionum; quia loquuntur de Confeſſario ſollicitationi conſentiente, vel fornicario.*

11 *Sollicitatio ſupponit preces, & poſtulationes prærequiſitas; Ideóque Pontifices vtuntur his verbis: allicere, vel prouocare, &c.*

12 *Lex non fertur ad id, quod rarò contingit, ſed accommodatur ad id, quod frequentius accidit.*

13 *Fæmina delinquens punitur minus, quàm vir, ſi vir delictum idem committat.*

14 *Fæminæ minus rationis habent, quam viri, ideóque ſi cætera ſint paria, fæmina minus peccat, quàm vir.*

15 *In terminis conſtitutionis Gregorij XV. contrarium docent alij non omninò improbabiliter propter verba illius conſtitutionis hîc ponderata, præſertim quia non excipitur caſus, in quo ipſe non fuerit primus.*

16 *Sententia Auctoris, quæ erat certa ante conſtitutionem Gregorij XV. nunc difficultatem habet.*

17 *Verba conſtitutionis Gregorij XV. non ſunt intelligenda de Confeſſario conſentiente ſollicitationi Pænitentis, quem excipit Pontifex implicitè propter rationes dictas, ſed de ſollicitante ad aliquid inhoneſtum perpetrandum.*

18 *Confeſſarius conſentiens ſollicitationi, ſed ſtatim deſiſtens loqui de turpi illa materia, differendo complementum ſollicitationis ad aliud tempus, & non præbendo Pænitenti abſolutionem, in ſententia Auctoris non eſt denunciandus quia Confeſſarius in hoc caſu tantum videtur eſſe infidelis Miniſter, qui pænitentem ab impudico propoſito noluit, cum deberet ex officio, diſtrahere, ſeu amouere, non autem videtur eſſe ſollicitans.*

19 *Confeſſarius prædictus eſt denunciandus in ſententia aliorum non improbabili; quia, vt is incurrat prædictas pænas conſtitutionis Gregorij XV. non eſt opus, quod abſolutionem Sacramentalem impendat, nec vt de rebus turpibus, & inhoneſtis longius cum Pænitente loquatur, ſed ſufficit ſolùm, quod Pænitentis ſollicitationi conſentiat.*

20 *Confeſſarius in vtraque ſententia, tam affirmatiua, quam negatiua, eſt denunciandus, ſi Pænitens ad actum Sodomiticum prouocet Confeſſarium, & Confeſſarius è contra Pænitentem ad actum copulæ naturalis.*

21 *Item certò denunciandus eſt, ſi Pænitens ſollicitaſſet Confeſſarium & poſtea dolore tactus peteret de hoc abſolutionem, & Confeſſarius nihilominus ſollicitaret ipſum Pænitentem; quia ceſſauit Pænitens à ſollicitatione, & conſtituitur in ſtatu, ac ſi nunquam ſollicitaſſet.*

22 *Item etiam certò denunciandus eſt, ſi Pænitens*

animo confitendi accuſaret ſe in confeſſione, habuiſſe animum peccandi cum ipſo Confeſſario: Vnde ipſe ſumeret occaſionem ſollicitandi.

23 *Pœnitens ſi ſimiliter in confeſſione ſollicitet Confeſſarium, neque etiam incurrit ipſe Pœnitens pœnas prædictarum Conſtitutionum; quia loquuntur de Confeſſario ſollicitante.*

1 REſpondetur, quod (quamuis nonnulli, quos ſequitur Ioannes Sanchez *in ſelect. diſput.* 11. *n.* 28.
ſatis probabiliter putent, talem Sacerdotem Inquiſitoribus denunciari debere; quia tàm à copula, quàm
ab oſculis & tactibus pœnitentem auertere poterat;
Ergò, cùm ad eos illum prouocet, grauiter peccat,
2 atque adeò Inquiſitoribus denunciari debet; Tùm
quia ſi fœmina v.g. prouocet Confeſſarium ad actum
ſodomiticum, confeſſarius verò tenuens ad actum naturalem illam incitet, abſque dubio confeſſarius Inquiſitoribus denunciari debet: Ergò ſimiliter, ſi confeſſarius à pœnitente prouocatus ad copulam, & renuens, ad oſcula, & tactus pœnitentem prouocet, Inquiſitoribus denunciari debebit. Conſequentia patet
3 à pari. Antecedens probatur; quia & ſi liceat minus
malum alteri conſulere, vt maius vitetur, quando alia
via minus vitari non poteſt, tamen, cum poteſt vitari maius malum ſine effectione mali minoris, nullo
modo licet minus malum efficere; præſertim ſi mi-
4 nus malum ſit intrinſecè malum: Vnde non licet fœminæ ad actum ſodomiticum inductæ vas naturale
offerre, vt ſic præpoſterum fugiat; quia talis oblatio
eſt intrinſecè mala.) Nihilominùs oppoſitum non
omninò improbabile eſſe puto.

5 Probatur; quia eſto, ſi fœmina prouocet Confeſſarium ad actum ſodomiticum, Confeſſarius verò renuens fœminam ad actum naturalem incitet, vel è
contra, Confeſſarius ſit Inquiſitoribus denunciandus; quia tunc abſolutè Confeſſarius inductor eſt ad
malum, ad quod non eſt à fœmina prouocatus; At
quando prouocatus ad copulam, renuit copulam,
volens ſe oſculis, vel tactibus tantùm delectari, non
cenſetur ſollicitare pœnitentem ad malum, ſed ſolùm
ſollicitationi ſibi à pœnitente factæ conſentire: (pœnitens enim prouocans ad copulam, tacitè, & virtualiter prouocat ad oſcula, & tactus, vtpotè præuia ad
copulam: Quapropter copula in pœnitentiæ Sacramento manifeſtata, nulla eſt obligatio confitendi
oſcula, & tactus:) Ergò Confeſſarius ſuadens in tali caſu ſolùm oſcula, & tactus, renuens vlterius
proſequi, non ſuadet pœnitenti (ad copulam ſollicitanti) aliquod malum, ad quod ipſe pœnitens confeſſarium non prouocauerit; Quinimmò pœnitenti
ſuadet, vt contentus ſit ſolùm ſollicitatione ad oſcula, & tactus, & vltrà non velit procedere;
Ergò non eſt in tali caſu Inquiſitoribus denunciandus.

Confirmatur ad hominem; quia ipſemet Io. Sanchez *in ſelectis cit. diſp.* 11. *n.* 26. cum Acugna *q.* 11.
n. 1. *per totam*, & ibi Freytas *n.* 24. Portell. *in Addit. ad dub. Regul. ver. ſollicitare fœminas n.* 10. & aliis
tenet, quod ſi adinuicem fiat ſollicitatio, à pœnitente primò, & à Confeſſario ſecundò (ita vt mutuo ad
inhoneſti, & turpis actus complementum ſe prouocent) Confeſſarius non ſit Inquiſitoribus denunciandus; quia ex parte Confeſſarij illa non eſt prouocatio, ſed ſolùm in prouocationem factam conſentire
ſolùmque illam continuare; At quando Confeſſarius
à pœnitente prouocatus ad copulam perſuadet pœnitenti oſcula, & tactus, ſolùm in dimidiatam prouocationem, ſeu in dimidiam partem prouocationis
conſentit; Ergò non eſt in tali caſu Inquiſitoribus
denunciandus.

6 Ex dictis ſequitur, quod ſi Confeſſarius, & pœnitens ad inuicem ſe ſollicitent, ſeu ad inuicem fiat ab
illis ſollicitatio, primò à pœnitente, poſtea verò à
Confeſſario, Confeſſarius in tali caſu non eſt denunciandus; quia id ex parte Confeſſarij non eſt prouocare, ſed potiùs in prouocationem factam conſentire, & illam continuare; Tùm quia verba illa conſti- 7
tutionis Gregorij XV. referuntur ad Confeſſarios
Authores inhoneſtorum ſermonum, ſeu tractatuum,
vti colligitur ex ly: habuerint, quod ſine dubio refertur tantùm ad Confeſſarios Acugna *de Confeſſ. ſollicit. q.* 11. *n.* 1. Peyrinus *in Priuil. Minim. tom.* 2. *conſtit.* 4. *Gregorij XV.* §. 3. *n.* 10. & Sancius *in ſelectis diſput.* 11. *n.* 26. Quamuis contrarium, tam in terminis
conſtitutionis Gregorij XV. quam in terminis conſtitutionum Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V.
teneant Souſa *in Aphor. Inquiſ. lib.* 1. *cap.* 34. *n.* 11. *&*
de Confeſſ. ſollic. tract. 1. *cap.* 6. *num.* 9. Freytas *de Confeſſ. ſollicit. q.* 11. *n.* 35. *edit. vlt.* Trimarchus *de Confeſſ. ſollic. diſp.* 2. *ſect.* 4. Eſcobar *de Confeſſ. ſollic. par.* 1.
q. 3. *n.* 44. & Ioſeph de Auguſtino *tit. de Confeſſ. ſollic. num.* 4.

Et multò magis (quando te *infrà ſect.* 13. *Petit.* 10.) 8
Confeſſarius non eſt denunciandus, ſi ſollicitationi
conſentiat metus cauſa ductus, vt ſi vim ſibi inferri
ab ipſo, niſi conſentiat, vt propterea dictus Confeſſarius ad vitandum periculum infamiæ, actui impudico non reniat; Acugna, & Graffius, quos citat, &
ſequitur Io: Sancius *cit. diſp.* 11. *n.* 30. Leander de
Sacrament. *tract.* 5. *diſp.* 13. *q.* 23. *circa fin.* & Peyrinus
cit. §. 3. *n.* 9.

Quamuis, ſi talis Confeſſarius denunciaretur, Sou- 9
ſa *in Aphoriſm. Inquiſ. lib.* 1. *cap.* 34. *n.* 28. *& de Confeſſ. ſollic. tract.* 1. *cap.* 17. *n.* 8. *&* 9. velit, quod puniendus ſit ab Inquiſitoribus pœna arbitraria tamen,
& extraordinaria tantùm abſque vlla abiuratione;
Freytas autem *de Confeſſ. ſollic. q.* 11. *n.* 36. velit, quod
dictus Confeſſarius non ſit denunciandus, quin non
poſſit ab Inquiſitoribus puniri pœna, neque etiam
arbitraria, & extraordinaria tantùm. Vide quæ dicam *infrà cit. ſect.* 13. *Petit.* 10.

Ex dictis igitur ſequitur, quod ſi pœnitens in 10
Confeſſione ſollicitet Confeſſarium, & Confeſſarius
conſentiat pœnitenti, Confeſſarius non incurrit pœnas Pontificiarum conſtitutionum; quia eæ loquuntur de Confeſſario ſollicitante, non autem de Confeſſario ſollicitationi conſentiente, vel fornicario, &c.
Sollicitatio enim ſupponit preces, & poſtulationes 11
prærequiſitas; Ideoque Pontifices vtuntur his verbis:
allicere, vel *prouocare*; ſed Confeſſarius priùs ſollicitatus non poſtulat, non allicit, non prouocat;
Ergò non eſt denunciandus; Tùm quia raro contingit, quod pœnitens in Confeſſione ſollicitet
Confeſſarium; Ergò dictæ conſtitutiones non loquuntur in tali caſu: cum lex non feratur ob id,
quod raro contingit, ſed accommodetur ad ea, quæ
frequentiùs accidunt; *l. Nam ad ea ff. de legibus*; Tùm 12
quia in dicto caſu Confeſſarius quodammodo amittit vſum rationis; Ergo videtur tunc mens Pontificum eſſe, quod velint, talem Confeſſarium punire 13
pœnis tam grauibus. Antecedens patet. Conſequentia probatur; quia ſi fæmina delinquat, punitur
pœnis leuioribus, quam vir, ſi vir delictum idem
committat, *l. ſi adulterium* §. *ſtuprum ff. de adulter. l. Sacrilegij pœnam ff. ad leg. Iulian. pec. l. quiſquis* §.
ad filias Cod. ad leg. Iul. maieſt. cap. indignantur 32.
q. 6. *& in cap. ſicut dignum in princ. de homicid.* Ratio,
quia ex Doctoribus communiter apud Tiraquellum
in legib. connubialib. l. 1. *n.* 69. fæminæ minus rationis 14
habent, quàm viri; Ideoque, ſi cætera ſint paria,
fæmina minùs peccat, quàm vir. S. Thomas 2. 2. *qu.*
163. *art. vlt. & in* 4. *diſt.* 35. *q.* 4. & ibi S. Bonauentura *in expoſitione literæ.* Richardus *art.* 7. *q.* 4. & alij
paſſim.

Quamuis contrarium in terminis conſtitutionis 15
Gregorij XV. doceant alij non omnino improbabiliter propter verba illa dictæ conſtitutionis Gre-

gorij

gorij XV. *aut cum eis illicitos, & inhoneſtos ſermones, ſiue tractatus habuerint* : & paulò poſt : *ſeu tractantes vt ſuprà*; His enim verbis denotari videtur, quod non ſolùm Confeſſarius ſollicitans, ſed etiam ſollicitatus, ſi prædicta commiſerit, comprehendatur in ea conſtitutione, ſitque propterea ſimiliter Inquiſitoribus denunciandus; Præſertim quia non excipitur caſus, in quo ipſe non fuerit primus; ſed ſatis eſt, ſi inhoneſtos ſermones, ſeu tractatus habuerit; Fagundez *de præcept. Eccleſ. præcet. 2. lib. 4. cap. 3. n. 56. & 57.* Diana *part. 4. tract. 5. reſol. 42.* & alij, quos ſupra citabam.

16 Quapropter, licet noſtra ſententia fuerit certa ante conſtitutionem Gregorij XV. nunc tamen difficultatem habet; Quia in dicta conſtitutione Pontifex vult, eſſe denunciandos Confeſſarios, qui pœnitentes ſollicitare, vel prouocare tentauerint, aut cum iis illicitos, & inhoneſtos ſermones, ſiue tractatus habuerint : Vbi Pontifex non ſolùm ſimpliciter (vt fecerant priùs Pius IV. Clemens VIII. & Paulus V.) vtitur verbis *ſollicitandi* & *procurandi*, ſed diſiunctiuè addidit illa verba : *aut cum iis illicitos, & inhoneſtos ſermones, ſiue tractatus habuerint*; At Confeſſarius in iſto caſu, licet priùs à Pœnitente fuerit ſollicitatus, tamen illicitos, & inhoneſtos ſermones, ſiue tractatus cum illo in Confeſſione habet: Ergò vigore dictæ conſtitutionis eſt denunciandus.

17 Reſponderi tamen poteſt cum Peyrino *in Priuil. Minimorum tom. 2. conſtitutione 4. Gregorij XV. §. 2. n. 2. & §. 3. n. 10.* Homobono *de Examin. Eccleſ. tom. 1. tract. 11. cap. 12. q. 26.* Bonacina *in tract. var. diſp. 6. punct. 3. n. 17.* & Ioanne Sancio *in ſelect. diſt. 11. n. 25. & 26.* illa verba conſtitutionis Greg. XV. eſſe intelligenda non de Confeſſario conſentiente ſollicitationi Pœnitentis (quem excipit Pontifex propter rationes dictas) ſed de Confeſſario loquente de rebus turpibus in Confeſſionario cum Pœnitente, abſque ſollicitatione ad aliquid inhoneſtum perpetrandum.

18 Ex his ſoluitur illa quæſtio: An Confeſſarius conſentiens ſollicitationi, ſed ſtatim deſiſtens loqui de turpi illa materia, differendo complementum ſollicitationis ad aliud tempus, & non præbendo Pœnitenti abſolutionem, ſit denunciandus.

Non eſt enim denunciandus in noſtra ſententia; & tenet Souſa *de Confeſſ. ſollicit. tract. 1. cap. 6. n. 8. & in Aphor. Inquiſ. lib. 1. cap. 34. n. 10.* quia Confeſſarius in hoc caſu ſolùm videtur eſſe infidelis Miniſter, qui pœnitentem ab impudico propoſito noluit; (cum deberet ex officio) diſtrahere, ſeu amouere; Non autem videtur eſſe ſollicitans; neque videtur eſſe volens inferre iniuriam Sacramento (ſicuti colligi poteſt ex eo, quod noluerit confitenti, tanquam perſonæ indiſpoſitæ, abſolutionem impendere) Neque videtur eſſe abutens Sacramento poſitiuè (quod ad tranſgreſſionem conſtitutionis Gregorij XV. neceſſariò requiri videtur ex illis verbis: *allicere, prouocare*, &c. quæ abuſum Sacramenti actiuum important) ſed ſolùm videtur eſſe non benè vtens Sacramento, Sacramentum miniſtrando.

19 Eſt autem denunciandus in ſententia aliorum poſteriori non omninò improbabili; quia vt incurrat Confeſſarius prædictas pœnas conſtitutionis Gregorij XV. non eſt opus, quod abſolutionem Sacramentalem impendat, nec vt de rebus turpibus, & inhoneſtis longiùs cum Pœnitente loquatur, ſed ſufficit ſolùm, quod Pœnitentis ſollicitationi conſentiat, per quæcumque ſcilicet verba; quia eo ipſo quod ita ſollicitationi conſentit, dicitur habere turpes, & inhoneſtos ſermones cum pœnitente: Quod prohibet Gregorius XV. in ſua conſtitutione: Non enim magis, aut minùs mutant ſubſtantiam, vel differunt ſpecie, *l. finali ff. de fund. inſtruct. & l. ſi is cui ff. quemadmodum ſeruit. amitt.* & docent Surdus *conſil. 305. n. 66. & conſil. 368. n. 13.* Marius Antonius *var. reſol. lib. 3. reſol. 39. n. 4.* Ferrer. *in conſtitut. Catalon. gloſ. 8. n. 155.* & alij paſſim.

Aduerte tamen hic, quod in vtraque ſententia 20
(tam ſcilicet affirmatiua, quod ſit Confeſſarius denunciandus, quam in negatiua, quod non ſit denunciandus) certò denunciandus eſt, ſi fœmina Pœnitens prouocaret Confeſſarium ad Sodomiam, Confeſſarius verò prouocaret Pœnitentem ad copulam naturalem; vel ſi fœmina Pœnitens prouocaret Confeſſarium ad fornicationem, Confeſſarius verò prouocaret Pœnitentem ad mollitiem, vel è contra; Quia in vtroque caſu Confeſſarius ſollicitaret Pœnitentem ad malum, ad quod ſollicitatus non fuit à Pœnitente.

Item certò denunciandus eſt, ſi Pœnitens ſollici- 21
taſſet Confeſſarium, at poſtea Pœnitens dolore tactus peteret de hoc abſolutionem à Confeſſario, à quo tamen poſtea ſollicitaretur Pœnitens, quia, poſteaquam Pœnitens ceſſauit à ſollicitatione, conſtituitur in ſtatu, ac ſi nunquam ſollicitaſſet; vt propterea ſollicitatio Pœnitentis poſtea facta à Confeſſario non poſſit dici continuatio ſollicitationis factæ à Pœnitente, ſed potius noua ſollicitatio ex parte ipſius Confeſſoris.

Item etiam certò denunciandus eſt, ſi Pœnitens 22
animo confitendi accuſaret, ſe in Confeſſione habuiſſe animum peccandi cum ipſo Confeſſario; Vnde Confeſſarius ſumeret occaſionem ſollicitandi Pœnitentem; quia ex dictis in tali caſu Confeſſarius potiùs diceretur ſollicitare Pœnitentem, quam è contra; ſecùs ſi id Pœnitens diceret animo ſollicitandi Confeſſarium, quia tunc Confeſſarius potius ſollicitaretur à Pœnitente, quàm è contra; & Confeſſarius ſolùm cenſeretur Pœnitentis ſollicitationi conſentire, & illam continuare.

Sequitur ſecundò, quod, ſi ſimiliter Pœnitens in 23
Confeſſione ſollicitet Confeſſarium, neque etiam Pœnitens ſollicitans incurrit pœnas prædictarum conſtitutionum; ſic Doctores, quos referam *infrà Sectione 12. in fine* quia prædictæ conſtitutiones loquuntur de Confeſſario ſollicitante Pœnitentem, non autem de Pœnitente ſollicitante Confeſſarium: Tùm quia, ſicuti dicebam, non eſt par ratio: Raró enim contingit, quod Pœnitens in Confeſſione ſollicitet Confeſſarium; & leges accommodantur ad ea, quæ frequentiùs accidunt; Tùm quia, ſi Confeſſarius ſollicitet Pœnitentem, eſt grauius peccatum, & maius periculum, quam ſi Pœnitens ſollicitet Confeſſarium : facilè enim poſſet Confeſſarius perſuadere Pœnitenti, non eſſe peccatum, exerceri quoſdam actus inhoneſtos, v. g. tactus, amplexus, oſcula, &c. (quod non eſt timendum de Pœnitente) ſicque facilè poſſent tales Confeſſarij parere in Eccleſia doctrinam peſtiferam, vt propterea Pontifices tales conſtitutiones laudabiliter ediderint, & promulgauerint. Vide, quæ dicam *infrà citata Sectione 12. in fine.*

SECTIO VIII.

An Inquiſitoribus denunciari debeat ſolùm ſollicitatio ad Venerem? Vbi etiam, ſi contigerit ſolùm in Sacramento Confeſſionis?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitoribus non eſt denunciandus Confeſſarius ſollicitans ad alia peccata præter Venerea contra Pœnam, & alios aſſerentes debere Pœnitentem,* ad

ad quodlibet peccatum à Confeſſario ſollicitatum, ſollicitantem Confeſſarium denunciare; quia id in nulla conſtitutione habetur, neque in edictis Inquiſitorum; cùm ſemper hæc ſolùm de ſollicitantibus ad impudicitiam, peccata carnis, actus Venereos, libidinoſos, turpes, vel inhoneſtos loquantur.

2 *Mens Pontificum non fuit per recenſitas conſtitutiones omnibus ſceleribus remedium adhibere.*

3 *Non obſtat, in dictis conſtitutionibus dici denunciandos Confeſſarios inducentes, ſeu prouocantes ad actus inhoneſtos; quia ſe reſtringunt ibi ad actus Venereos, ſeu libidinoſos.*

4 *Neque obſtat, in conſtitutione Gregorij XV. de hac re prohiberi etiam ſermones illicitos; quia loquitur in materia libidinoſa.*

5 *Inquiſitoribus denuncianda neceſſariò neque eſt ſollicitatio ad Venerem, ſi illa interuenerit in adminiſtratione aliorum Sacramentorum, vt Baptiſmi, Euchariſtiæ, & Matrimonij, &c. quia, quod talis denunciatio fiat, nullibi reperitur cautum.*

7 *Superiori è contra delinquentis denuncianda eſt tam ſollicitatio ad Venerem in adminiſtratione aliorum Sacramentorum, quam ſollicitatio ad quodcumque aliud peccatum mortale, vt corrigatur.*

1 NEgat quoad primum Pegna in directorio Inquiſitorum *part. 2. comment. 81. verſ.* Ille quoque, Zechius *in ſumma tom. 1. tract. de fide cap. 15. n. 5. §. 5. ſuſpicio*, & Emmanuel Moura *opuſcul. 1. de Emſalm. & incantation. ſect. 3. cap. 3. n. 57.* (ità vt teneant; debere Inquiſitoribus Pœnitentem, ad quodlibet peccatum à Confeſſario ſollicitatum, ſollicitantem Confeſſarium denunciare;) quia ideò ſollicitatio ad Venerem Inquiſitoribus denunciari debet; quia ſic ſollicitans de hæreſi ſuſpectus redditur (cum præbeat fundamentum, ſaltem leue, vt de ipſo ſuſpicio formetur, quod non bene de Sacramento ſentiat) ſed hæc ratio æquè, quin magis procedit, ſi ſollicitatio fiat ad furtum, homicidium, ad venenum viro, vel filiis præbendum, ad Euchariſtiam ſine confeſſione ſumendam, aut quoduis aliud ſimile peccatum perpetrandum (cum maior malitia adeſſe videatur in inductione ad hæc peccata, quam in inductione ad luxuriam, quæ magis ea paſſione, quàm ex malitia procedit) Ergò, &c. Quam tamen Pegnæ ſententiam, Freyras *in addit. ad Tract. de Confeſſ. ſollicitant. q. 8. n. 17.* putat eſſe ſequendam, quandò Confeſſarius ſollicitat Pœnitentem ad eadem peccata, quæ confitetur, veluti ſi confiteatur ſortilegium, & Confeſſarius petat ab illo, quod de tali ſortilegio faciendo doceatur; quia in tali caſu Confeſſarius acciperet occaſionem à peccato confeſſo, & ſic procederet ſuſpicio de fide. His tamen non obſtantibus.

Reſpondetur: (Etſi probabiliter dici poſſit, quod ob generalem Inquiſitoribus conceſſam facultatem cognoſcendi de hæreſi ſuſpectos, poſſint cognoſcere de ſic ſollicitantibus, ſi deferantur, iuxta ea, quæ dicam *Sectione 12. & 13. Petit. 11.*) Nihilominus cum Ledeſma *de matrim. q. 56. art. 2. §.* & non eſt idem, Paramo *lib. 3. q. 10. n. 125. & ſeqq.* Acugna *q. 8. n. 3. & 6.* Bariola *in flor. inquis fol.* 225. Scortia *in Bull. Pontif. epitom. 77. theor.* 197. Molfeſ. *in ſumma tom. 1. tract. 7. cap. 24. n. 35.* Venero *in Exam. Epiſc. lib. 5. cap. 17. n.* 18. Peyrino *in Priuil. Minim. tom. 2. conſtit. 4. Gregorij XV. §. 5. n.* 14. Freyta *de Confeſſ. ſollicit. cap. 17. n. 21. & q. 8. n.* 18. Bonacina *in Tract. var. diſp. 6. punct. 3. n. 7.* Homobono *in conſultat. caſ. conſcient. par. 3. Reſponſ.* 130. Souſa *de Confeſs. ſollicit. tract. 1. cap. 13. n. 4. & 5.* Ioan. Sancio *cit. diſp. 11. n. 23.* & alij dicendum arbitror, quod Pœnitens Confeſſarium ſic ſollicitantem non teneatur Inquiſitoribus denunciare; quia, quod talis denunciatio Inquiſitoribus facienda ſit, nullibi reperitur cautum, neque ſcilicet in Pontificum conſtitutionibus, neque in Inquiſitorum edictis; cùm ſemper hæc ſolùm de ſollicitantibus ad impudicitiam peccata carnis, actus Venereos, libidinoſos, turpes, vel inhoneſtos loquantur, ſicque etiam habet Praxis; & meritò, quia ob fragilitatem naturæ humanæ hæc ſollicitatio frequentiùs contingere, & maius in ea conſentiendi periculum interuenire poteſt.

Cùm igitur Pontifices in ſuis conſtitutionibus voluerint remedium adhibere, ne committatur ſcelus, quod interdum in aliquibus locis in Sacramento Confeſſionis contingit (qualis eſt ſollicitatio ad actus inhoneſtos) vti patet ex dictis conſtitutionibus in principio, & non fuerit ipſorum Pontificum mens per dictas conſtitutiones omnibus ſceleribus remedium adhibere, idcóque in dictis conſtitutionibus nulla mentio fiat, niſi de ſceleribus carnis, non debemus dictas conſtitutiones extendere ad alia ſcelera, quia in delictis non fit extenſio, *l. Interpretatione ff. de pœnis, & cap. in pœnis de Regul. Iur. in 6.* Præſertim quia eſt diſparitas de hoc ſcelere, ac de aliis ſceleribus, vti ſuprà dicebam. 2

Non obſtat, ſi dictas: in dictis conſtitutionibus dicitur, quod Inquiſitores debent procedere contra Confeſſarium ſollicitantem ad actus inhoneſtos: At actus inhoneſti non ſolùm ſunt actus Venerei, ſeu libidinoſi, ſed etiam alij, ſcilicet furta, homicidia, ſacrilegia, maleficia, &c. Ergò pœnæ impoſitæ in dictis conſtitutionibus non ſolùm ſunt contra Confeſſarium ſollicitantem ad actus Venereos, ſeu libidinoſos, ſed etiam ad alios actus malos, ſeu peccaminoſos. 3

Reſpondetur enim, per actus inhoneſtos hîc intelligi actus Venereos, ſeu libidinoſos, vti conſtat ex dictis conſtitutionibus; & quamuis alia peccata ſint etiam actus inhoneſti, *l. 1. ff. de condit. cauſ. dot. & l. cum profitearis Cod. de reuocand. donat.* Ordinariè tamen per actus inhoneſtos ſolùm intelliguntur, & veniunt actus Venerei, ſeu libidinoſi, ſicuti conſtat, *ex l. ſi cum dies §. ſi Arbiter ff. de recept. Arbitr. & ex l. Pronunciatum §. Mater familias ff. de verb. ſignif.*

Neque obſtat, ſi inſtes: In conſtitutione Gregorij XV. habetur, quod Inquiſitores debeant procedere contra Confeſſarium habentem in Confeſſione cum Pœnitentibus ſermones non ſolùm inhoneſtos, ſed etiam illicitos; Ergò. 4

Reſpondetur enim, per Ly, *illicitos* voluiſſe Gregorium XV. comprehendere omnes ſermones illicitos, in eadem tamen materia carnali: quod fortaſſe per alterum verbum, *inhoneſtos*, non ità clarè comprehendiſſet; Vt quando v. g. Confeſſarius, tanquam leno, vrgere in Confeſſione Pœnitentem, vt cum aliquo peccaret, vel vt ſibi filiam, conſanguineam, aut amicam, &c. proſtitueret. Videatur præter alios Acugna *de Confeſſ. ſollicit. q. 17. n. 10.*

Aduerte tamen quoad ſecundum, quod Inquiſitoribus denuncianda neceſſariò non ſit ſollicitatio ad Venerem, ſi illa interuenerit in adminiſtratione aliorum Sacramentorum; vt Baptiſmi, Euchariſtiæ, vel Matrimonij, &c. quia quod de tali ſollicitatione denunciatio Inquiſitoribus fieri debeat, nullibi ſpecialiter cautum reperitur; & in dictis conſtitutionibus Pontificiis ſolùm fit mentio de Sacramento Confeſſionis; Freyras *loco ſuprà citato num.* 10. Acugna *qu. 26. n. 6.* Io. Sanchez *cit. diſp. 11. n. 42.* Lezana *in ſumma quæſt. Regul. cap. 19. n. 34* Peregrin. *in conſtit. Cleric. Regul. par. 1. cap. 5. litt. M.* Bonacina *in Tract. var. diſp. 6. punct. 3. n. 7.* & Peyrin. *in Priuil. Minim. tom. 2. conſtit. 4. Gregorij XV. §. 5. num.* 17. contra Mouram *opuſcul. 1. de Emſalm. & Incantant. ſect. 3. cap. 3. n.* 17. Et meritò quia in adminiſtratione aliorum Sacramentorum ſollicitatio ad Venerem 5

non

non ita facilè, & frequenter contingere conſueuit, ſicut in Sacramento confeſſionis; cum in hoc Sacramento Pænitens manifeſtet confeſſario ſua peccata, & ſuam inclinationem ad ea; Vnde Confeſſarius facilè ſumere poteſt occaſionem ſollicitandi Pænitentem ad peccata prædicta.

6 Aduerte ſecundò, quod è contra ſuperiori delinquentis denuncianda ſit tam ſollicitatio ad Venerem in adminiſtratione aliorum Sacramentorum, quam ſollicitatio ad quodcumque aliud peccatum mortale in adminiſtratione Sacramenti confeſſionis ad finem, vt ſuperior illum corrigat & iniuriam Sacramenti remoueat, ſeruatis tamen conditionibus in denunciatione facienda requiſitis, de quibus Doctores in materia de correctione faterna, & denunciatione iudiciali, ſeu in poblico iudicio.

SECTIO IX.

Quandonam ſollicitatio ante, vel poſt confeſſionem immediatè facta cenſeatur, vt Inquiſitoribus denunciari debeat?

SVMMARIVM.

1 *Sollicitatio ante, vel poſt confeſſionem immediatè facta Inquiſitoribus denunciari debet.*

2 *Sollicitatio ante, vel poſt confeſſionem tunc immediatè facta cenſetur, quando inter ſollicitationem, & confeſſionem nihil mediat, itavt neque Confeſſarius, neque Panitens ad extraneos actus deuenerit.*

3 *Secùs, ſi Confeſſarius ſtatim poſt confeſſionem ad cellam, domum, vel cubiculum ducens Panitentem, vt Chyrographum confeſſionis tradat, illum ſollicitet; quia talis actus ratione dependentia includit confeſſionem.*

4 *Confeſſarius, vt ante confeſſionem immediatè ſollicitare dicatur, nullo modo requiritur, quod confeſsio ipſa ſequatur; ſed ſufficit, ſi Panitenti ad confeſsionem accedenti ſuadeat Venerem: Tunc enim parat laqueum, & venenum.*

5 *Id intelligitur, quando Panitens diceret velle ſe ſtatim confiteri; quia ſi diceret Confeſſario, vello ſe confiteri in craſtinum, & tunc Confeſſarius occaſione talis dicti Panitenti diſſuadeat confeſsionem, & ſuadeat Venerem, talis ſollicitatio non eſt immediata, ſeu proxima confeſsioni facienda, ſed ſolùm immediata, ſeu proxima conuentioni de confeſsione facienda, ac proinde tunc non delinquit in confeſſione.*

6 *Neque eſt ſollicitatio immediata, ſeu proxima ad confeſsionem, ſi tempore ſollicitationis neque Panitens neque Confeſſarius de confeſsione facienda cogitauerint, quia talis confeſsio ortum habet ex eo, quod Panitens de peccato dolorem conceperit.*

7 *Sollicitatio ante, vel poſt confeſsionem immediatè facta, Inquiſitoribus denunciari debet ex conſtitutionibus recenſitis; quia alioquin ea eſſent fruſtratoria, cùm vix reperiatur Confeſſarius, qui in actu confeſsionis audeat ſollicitare.*

8 *Inquiſitores poſſunt procedere non ſolùm contra hareſim ſed etiam contra crimen, quod ſapit hareſim.*

9 *Inquiſitores in tantum poſſunt procedere contra Confeſſarium ſollicitantem, inquantum videtur malè ſentire de Sacramento confeſsionis, & talis eſt Confeſſarius, qui ſollicitat occaſione eiuſdem confeſsionis immediatè ante, vel immediatè poſt ipſum, committit enim crimen, quod ſapit hareſim.*

10 *Moraliter idem exiſtimatur aliquid fieri in confeſsione, ac paulò ante, vel paulò pòſt confeſsionem.*

11 *Qua fiunt paulò pòſt, vel paulò ante, habentur pro eodem actu.*

12 *Id, quod proximè eſt faciendum, habendum eſt pro facto.*

13 *Qui de proximo eſt accingendus habetur pro accincto; & parum pro nihilo reputatur.*

14 *Confeſſarius moraliter loquendo dicitur ſollicitare Panitentem in confeſsione, ſi ſollicitet vel in actu confeſsionis, vel paulò ante, aut paulò poſt confeſsionem.*

15 *Inquiſitores de communi Doctorum conſenſu non poſſunt procedere contra Confeſſarium, ſi ſollicitet non paulò poſt confeſsionem, ſed poſt multum tempus ad confeſsionem, verbi gratia, ſi ſollicitet Panitentem poſtquam is ſe recepit in ſuam domum, ibi eum viſitando perſonaliter, vel ibi adhibendo literas amatorias, aut internuncios, &c. Quamuis grauius peccet, ſi ſollicitet per lenas, quam per ſeipſum, & lena ſic ſollicitantes capite plectuntur.*

16 *Idem dic, ſi Confeſſarius ſollicitet Panitentem in itinere, quin etiam in ipſa Eccleſia, poſteaquàm tamen alteruter ſe conuerterit ad extraneos actus à confeſsione.*

17 *Inquiſitores de communi conſenſu Doctorum poſſunt procedere contra Confeſſarium, ſi ſollicitet Panitentem in confeſsionario, vel in alio loco ſub pratextu confeſsionis; quia, licet non ſequatur abſolutio, adhuc tamen confeſsio bona fide facta Sacerdoti dicitur Sacramentalis.*

18 *Mulier dicitur fieri filia ſpiritualis Confeſſarij, ſi ei peccata ſua manifeſtet, etiamſi non ſequatur abſolutio.*

19 *Nemini debet dolus, & fraus patrocinari, ſicut eſſet ſi ad euitandas panas contra Confeſſarios ſollicitantes latas non abſolueret.*

20 *Circumſtantia, qua Confeſſarius committit peccatum luxuria cum Panitente in ipſa confeſsione, vel proximè ad illam, eſt confitenda, quia mutat ſpeciem ob iniuriam, & irreuerentiam contra Sacramentum Panitentia commiſſam; ſi verò committatur poſt diem confeſsionis, non habet hanc ſpecialem deformitatem neceſſario confitendam, ſed ſolùm aggrauantem circumſtantiam.*

21 *Pratextus confeſsionis quandocumque adhibeatur à Confeſſario ad ſollicitandum, vel conficeatur, vel non, vel confiteatur, ſed non abſoluatur, ſemper inducit obligationem denuntiandi poſt Bullam Gregorij XV.*

22 *Confeſſarius eſt denunciandus, etiamſi interueniat mala fides vtriuſque, v. g. defectu Iuriſdictionis ſaltem in terminis conſtitutionis Gregorij XV. contra nonnullos.*

23 *Item dic, ſi Confeſſarius deprehendat, Panitentem non habere verum propoſitum emendationis.*

24 *Confeſſarius, qui ſollicitat Panitentem ipſi confitentem ad hoc, vt excommunicationem pro defectu annua confeſsionis euitet, comprehenditur etiam in ſupradictis annuis conſtitutionibus.*

25 *Vide tres caſus ſollicitationis ante conſtitutionem Gregorij XV.*

1 SVppono ex conſtitutionibus Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V. non conſtare ſatis, quod ſollicitatio ante, vel poſt confeſsionem immediatè facta Inquiſitoribus denunciari debeat; (Quapropter nonnulli, quos ſequitur Portell. *in Addit. ad Dubia Regular. ver. ſollicitare fœminas numero 6. & ſequentibus*, & Fagundez *de precept. Eccleſiaſt. 2. parte lib. 4. capite 3. numero* 101. tenent, quod nulla ſit obligatio Sacerdotem ſollicitantem denunciandi, niſi ſollicitatio in ipſo actu confeſsionis, nempè poſt ſignum Crucis, & ante abſolutionem efficiatur) conſtare tamen ſatis ex conſtitutione Gregorij XV. & ex edictis Inquiſitorum.

Prior pars ſuppoſiti probatur; quia in dictis Bullis Pontificis Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V. erant illa verba: *In actu audiendi confeſſiones, & dum eorum audiunt confeſſiones.* Ergò pœna impoſita crimini facto in Sacramento, ſeu intrà Sacramentum, non eſt extendenda ad crimen factum ante, vel paulò pòſt Sacramentum; quia lex pænalis non eſt extendenda ad caſum non expreſſum; ſic Doctores, quos ſequitur Rodriquèz *tom. 1. quæſt. Regular. quæſt. 47. articul. 1.* & Sanchez *de Matrimon. lib. 10. diſputat. 4. numero* 23. Ideò in caſibus reſeruatis vtpotè pœnalibus, ſtricta eſt facienda interpretatio; Reginald. *in prax. tom. 1. capite 11. lib. 1. Sectione 1. num.* 127. Chapeauilla *de caſibus reſeruatis capite 6. quæſtion. 1.* Cotolao. etiam *de caſibus reſeruatis part. 5. ſectione 1. articul. 5. numero* 4. Bonacina *de Matrimon. diſputat. 4. punct. 11. numero 5. & de Sacrament. diſputat. 5. quæſtion. 7. punct. 5. §. 3. numero* 1. Naldus *ver. caſus numero* 3. & Homobonus *de caſibus reſeruatis parte 1. capite* 2. Ideóque probabiliter dixerunt Bonacina *vbi ſuprà de Matrimon.* Summa corona *part. 2. capite 2. numero* 16. & Florous *de caſibus reſeruatis parte 2. caſ. 7. numero* 6. Quod concubitus cum fœmina in vaſe præpoſtero non ſit caſus reſeruatus Sodomiæ; quia propriè Sodomia non eſt, & (cùm ſimus in pænalibus) lex extendi non debet; Ideóque etiam probabiliter dixerunt, Azorius *parte 3. lib. 3. cap.* 19. & alij, quod Clericus cognoſcens fœminam in vaſe ſimiliter præpoſtero non incurrat pænas extrauagantis Pij V. Poſterior pars ſuppoſiti patet, quia Gregorius XV. ibi clarè, quod talis Sacerdos ſit denunciandus, decernit per illa verba: [In actu Sacramentalis confeſsionis, ſiue ante, ſiue poſt immediatè.] His ſuppoſitis.

2 Reſpondetur: Tunc ſollicitatio ante, vel poſt confeſsionem immediatè facta cenſetur, quando inter ſollicitationem, & confeſsionem nihil mediat, itàvt neque neque Confeſſarius, neque Pænitens ad extraneos actus ſe diuerterit; Vnde ſi, abſolutione impenſa, alter ipſorum ad extraneum actum diuerſus fuerit, & ſic vel Confeſſarius diuerſus, vel Pœnitentem diuerſum ſtatim ſollicitauerit, non dicetur ad confeſsionem immediatè ſollicitare, vel ſollicitari; Paramus *de Origine Sanctæ Inquiſitionis libro 3. quæſt. 10. numero* 47. Souſa *de Confeſſ. ſollicitat. In Additionibus numero* 10. Ægidius *de Priuileg. honeſtatis artic. 11. num.* 19. Freytas *quæſt. 5. num.* 20. & Ioan. Sanchez *in ſelectis diſputat. 11. num.* 49.

3 Secùs, ſi Confeſſarius ſtatim poſt confeſsionem ad cellam, domum, vel cubiculum ducens Pænitentem, vt Chyrographum confeſsionis tradat, illum ſollicitet; quia talis actus ratione dependentiæ includit confeſsionem; ſicuti ſi poſt Confeſsionem Pænitenti pœnitentiam imponat, vt ab ipſo Confeſſario nudus verberetur; & de facto ab ipſo Confeſſario ſic, ſiue manu propria, ſiue inſtrumento aliquo verberatur; quia talis actus eſt actus inhoneſtus, & ſollicitatio in confeſsione dici debet, cùm confeſsionis pœnitentia per ſe confeſsioni ſit annexa; Item ſi poſt confeſsionem Pænitenti ſuadeat, vt ibi ipſi oſtendat verenda, quæ iam in confeſsione morbo affecta ſe habere dixit; quia talis ſuaſio, cùm non fiat ad medicinam præſtandam, fit ad ſollicitationem exercendam; ſic Doctores, quos ſequitur Souſa *de Confeſſ. ſollicitat. tractat. 1. cap. 18. num.* 14.

Et multò magis dictus Confeſſarius denunciandus erit, ſi hæc (cùm ſit quid hæreticum) dixerit non eſſe peccata.

Aduerte tamen, quod, vt Confeſſarius ante confeſsionem immediate ſollicitare dicatur, nullo modo requiritur, quod confeſsio ipſa ſequatur, ſed ſufficit, ſi Confeſſarius Pænitenti ad Confeſsionem accedenti ſuadeat Venerem; quia tunc Confeſsarius parat laqueum, & venenum, à quo Pænitentem liberare debebat: Vnde Gregorius XV. in ſua conſtitutione Claris verbis appoſuit, *puniendum eſſe confeſſarium ſollicitantem occaſione confeſſionis*; etiamſi ſcilicet confeſſio non ſequatur, vel quia Confeſſarius noluit Pænitentem audire, vel quia Pænitens noluit confiteri; Acugna *de Confeſſ. ſollicit. qu. 14. num.* 8. Souſa *in Aphor. Inquiſit. lib. 1. cap. 34. num.* 39. Ioan. Sancius *in ſelect. diſp. 11. num.* 49. & Lezana *verb. denunciatio num.* 6. 4

Aduerte ſecundò, quod id intelligitur, quando Pænitens diceret, velle ſe ſtatim confiteri; quia ſi diceret Confeſſario, velle ſe confiteri in craſtinum, & tunc Confeſſarius occaſione huius dicti Pænitenti diſſuadeat confeſſionem, & ſuadeat Venerem, talis ſollicitatio non eſt immediata, ſeu proxima confeſſioni faciendæ, ſed ſolùm immediata, ſeu proxima conuentioni de confeſſione facienda; Ac proinde Confeſſarius tunc non delinquit in confeſsione, neque proximè, ſeu immediatè ad confeſsionem, vt Inquiſitoribus denunciari debeat: Aliàs ſi Pænitens diceret, velle, ſe tranſacto anno, confiteri, & Confeſſarius illi diſſuadeat confeſsionem, & ſuadeat Venerem, delinqueret adhuc aduersùs Pontificias conſtitutiones contra ſollicitantem latas, quod nemo dixerit vnquam. Videatur Sancius *cit. diſp. 11. num.* 49. 5

Quamuis contrarium teneat in terminis conſtitutionis Gregorij XV. Fagundez *de precept. Eccleſ. in edit. vltima, part. 2. lib. 4. cap. 3. num.* 49. Quem tamen intellige, ſi ſollicitatio fiat in confeſſionario, vel in loco quocumque, vbi confeſſiones Sacramentaliter audiuntur, & Confeſſarius, dùm Pænitentem ſollicitat, confeſſionem eius audire ſimulet, iuxta ea, quæ dicam *ſectione 11. dicto ſecundo in fine*.

Aduerte tertiò, quod neque eſt ſollicitatio immediata, ſeu proxima ad confeſſionem, ſi tempore ſollicitationis neque Pænitens, neque Confeſſarius de confeſſione facienda (etiamſi confeſſio immediatè ſequatur) cogitarunt; quia talis confeſſio ortum habèt ex eo, quod Pænitens de peccato dolorem conceperit, velitque ab illo per confeſſionem citò liberari; cuius Pænitentis voluntati ſi Confeſſarius conſentiat, benefaciet; dummodò ſigna doloris ſatis aperta viderit in Pænitente, ne fortè Sacramentum pænitentiæ ſine verò dolore efficiatur. 6

Dixi in ſuppoſito, (ex conſtitutionibus Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V. non conſtare ſatis, quod ſollicitatio ante, vel poſt confeſſionem immediatè facta, Inquiſitoribus denunciari debeat;] quia ex dictis etiam conſtitutionibus Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V. (nedum ex conſtitutione Gregorij XV.) conſtare ſatis, ſentiunt contra Portellium; & Fagundez *vbi ſuprà* Rodericus *tom. 1. quæſt. Regul. quæſt. 59. art. 4. verſ. Vnde iuſtiſſimè, & tom. 2. qu. 27. art. 1. circa finem, & artic. 2. & artic. 3. in princ. & in ſumma capite 207. numero* 5. Paramus *de* 7

Origine

Digitized by Google

Origine Inquiſit. lib. 3. *quaſt.* 10. *num.* 44. Cherub. *in compend. Bullar. tom.* 2. *conſtit.* 31. *Pij IV. Schol.* 1. Genuenſis *in Praxi capite* 66. *numero* 2. Molfeſius *in ſumma tom.* 1. *tractat.* 7. *cap.* 24. *num.* 31. Homobonus *de exam. Ecclеſ. parte* 1. *tractat.* 7. *cap.* 6. *quaſtion.* 29. Bariola *in florib. Inquiſit. fol.* 226. Scortia *in Bull. Pontif. epitom.* 77. *theorem.* 197. Ortiz. *in ſumma cap.* 24. *numero* 15. Llamas *in ſumma parte* 3. *cap.* 8. §. 15. Gyprius *de caſib. reſeruat. cap.* 14. *numero* 3. Riccius *in Praxi parte* 2. *reſolut.* 240. *numero* 2. Cortolanus *de caſibus reſeruat. parte* 2. *caſ.* 9. *circa finem.* Megal. *parte* 1. *lib.* 1. *capite* 5. *numero* 32. Villalobos *in ſumma tom.* 1. *tractat.* 9. *dubit.* 36. *numero* 20. Bonacina *de Matrimon. quaſtion.* 4. *punct.* 16. *propoſit.* 5. *numero* 7. Henriquez *lib.* 6. *capite* 17. *numero* 4. *in gloſſ. litt. L.* Graffius *lib.* 2. *de caſibus reſeruatis capite* 12. *numero* 10. & alij complures, Primò; quia alioquin prædictæ conſtitutiones Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V. eſſent fruſtratoriæ; cum vix reperiatur confeſſarius, qui in actu confeſſionis audeat ſollicitare, ſed ſoleant confeſſarij, quando id attentant, attentare paulo ante, vel paulò pòſt confeſſionem; conſtitutio autem, ſeu lex, ne fruſtratoria reddatur (quamuis ſit exorbitans, & pœnalis) extendi debet; Gloſſa *final. in capite* 2. *de Vſur. in* 6. *ver. Teſtamenti*, Felin. *in capite, Tranſlato de Conſtitution. num. vltimo*, & patet ex *capite ſi Ciuitas de ſententia excommunic. in* 6. *& ex dicto capite* 2. *de Vſuris etiam in ſexto.*

8 Secundò; quia Inquiſitores poſſunt procedere non ſolùm contrà hæreſim, ſed etiam contra crimen, quod ſapit hæreſim, tametſi non manifeſtam; Imola *in capite* 1. *de Offic. delegat. num.* 8. Felinus *ibid. numero* 17. Iaſon *in l.* 2. *ff. ſiquis in ius vocatus numero* 6. Simanch. *de cathol. Inſtitut. tit.* 30. *numero* 21. Arelatenſis *de hæreticis notabil.* 3. Royas *ſingul.* 103. *numero* 5. Gundiſalnu. *tractat. de hæretic. quaſtion.* 8. *numero* 6. Penna *in directtor. Inquiſit. part.* 3. *comment.* 17. *verſ. Num autem.* Lopez *in Allegat. hæretical.* §. 4. *circa finem.* Et deducitur ex conſtitutione Innocentij VIII. (quæ incipit *ſummis deſiderantes affectibus*) ex conſtitutione Alexandri VI. (quæ incipit *cùm acceperimus*) ex conſtitutione Adriani VI. (quæ incipit *Dudum*) apud Pennam inter litteras Apoſtolicas, & ex conſtitutione 21. in Bullario Sixti V. At ex dictis etiam conſtitutionibus Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V. (nedum ex conſtitutione Gregorij XV.) ſollicitatio, tametſi fiat paulo ante, vel paulò pòſt confeſſionem, ſapit hæreſim; Ergò, &c.

9 Dices: Inquiſitores in tantum poſſunt procedere contra confeſſarium ſollicitantem, in quantum videtur malè ſentire de Sacramento confeſſionis; At confeſſarius, qui ante, vel poſt confeſsionem ſollicitat, non poteſt dici, quod malè ſentiat de Sacramento Confeſsionis (cum ante confeſsionem non ſit Sacramentum confeſsionis, neque etiam poſt confeſsionem iam ſemel peractam, & abſolutionem receptam) ergò, &c.

Reſpondetur: Nego minorem; quia (licet ante confeſsionem non ſit Sacramentum confeſsionis, nec etiam poſt confeſsionem iam ſemel peractam, & abſolutionem receptam) Nihilominùs, quia prædicta ſollicitatio fit occaſione Sacramenti confeſsionis; adhuc confeſſarius tunc ſollicitans videtur malè ſentire de Sacramento Confeſsionis. Accedit, quod alioquin, ſicuti dicebam, prædictæ conſtitutiones Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V. eſſent fruſtratoriæ. Accedit ſecundò, quod ſicuti etiam dicebam, ex eiſdem conſtitutionibus Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V. ſollicitatio facta etiam paulò ante, vel paulò pòſt confeſsionem, eſt crimen ſapiens hæreſim.

Et meritò, quia moraliter idem exiſtimatur, aliquid fieri in confeſsione, ac paulò ante, vel paulò poſt confeſsionem, iuxta doctrinam Bartoli *in l. penultima §. mulier ff. ſolut. Matrimon. circa finem, & in §. ſi verò intrà Authent. de Monachis, & in l. diuortia ff. ſolut. Matrimon.* Gloſſæ *in dicta l. diuortia §. interdum & in l. Bona fidei Cod. de pactis verb. in continenti & in l. Pomponius §. rarò ff. de Offic. Proconſ.* Salyceti *in l. eam te Cod. de donat. ante nuptias circa finem.* Abbatis *in capite Eccleſia de Immunit. Eccleſ. notabil.* 3. Cæpollæ *in tractat. ſimulatorum contract. in* 2. *caſ. circa principium.* Et colligitur *ex l.* 2. *§. exactis ff. de Origin. Iur. ex l. cum antiquitas Cod. de Teſtament. ex l. ſi ventri §. in bonis ff. de Priuileg. credit. & ex l. Nunquam ff. de Iudic.* (cum in eis dicatur, quod ea, quæ fiunt paulo pòſt, vel paulò ante, habeantur pro eodem actu) & iuxta doctrinam Baldi, (quatenùs *in l. ſi impuberi ff. de Tutor. & Curator. numero* 2. *& in l. penultima ff. de Militar. Teſtament.* ait, id, quod proximè eſt faciendum, habendum eſſe pro facto.) Et patet *ex l.* 1. *§. D. Adrianus ff. ad leg. Cornel. de Sicariis, ex l. Is, qui cum telo Cod. eodem, ex l. qui planè §. Diuus Pius ff. de Manumiſſ. ex l. legato ff. de legat.* 3. *& ex l. penultima ff. de Teſtament. milit.* (vbi dicitur, quod qui de proximo eſt accingendus, habetur pro accincto) & ex Regula Iuris *Parum pro nihilo reputatur*, & tandem ex iis, quæ adducit Tiraquel. *de tr. conuent. par.* 2. *§.* 1. *gloſſ.* 4. *&* 5. *num.* 23. 10

Inſtabis: In dictis tribus conſtitutionibus Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V. dicitur, quod Inquiſitores debent procedere contra Confeſſarium *ſi ſollicitet in actu audiendi confeſſiones, & dum audit confeſſiones*, ſed in caſo noſtro non audit confeſſiones: Item dicitur, quod Inquiſitores debent procedere contra confeſſarium, ſi ſollicitet *Pœnitentem*; ſed ante, vel poſt confeſſionem non eſt quis pœnitens, nec confitens, nec confeſſionis actum exercens: Accedit, quod Confeſſarius tunc (cùm non adſit tunc Sacramentum confeſſionis) non abutitur Sacramento confeſſionis, nec vti dicebam, allicit Pœnitentem, dùm eius audit confeſſionem; Ergò dictæ tres conſtitutiones non loquuntur in tali caſu. 11 12 13

Reſpondetur, nego conſequentiam; quia ex dictis id intelligi debet moraliter; Moraliter autem loquendo confeſſarius dicitur ſollicitare Pœnitentem in confeſſione, ſi Pœnitentem ſollicitet vel in actu confeſſionis, vel paulò ante, aut paulò pòſt confeſſionem; & per hæc reſponderi poteſt ad ea, quæ dicebantur pro priori parte ſuppoſiti: quod poſt conſtitutionem Gregorij XV. eſt certum ex verbis eiuſdem conſtitutionis, vti dicebam in poſteriori parte ſuppoſiti. 14

Conueniunt tamen Doctores, quod Inquiſitores non poſſint procedere contra Confeſſarium, ſi ſollicitet non paolò pòſt confeſsionem, ſed poſt multum tempus ad confeſsionem; verbi gratia, ſi ſollicitet Pœnitentem, poſtquam Pœnitens ſe recipit in ſuam domum, ibi Pœnitentem viſitando perſonaliter, vel ibi adhibendo litteras amatorias, aut internuncios, &c. (Quamuis grauiùs peccet, ſi ſollicitet per lenas, quàm per ſeipſum; & lenæ ſic ſollicitantes capite plectuntur, Authent. *de lenonibus §. preconizamus col.* 3. Quam tamen pœnam Clarus *lib.* 5. *§. finali verb. lenones*, ait, non eſſe in praxi vſu receptum) videantur Nauarr. *conſil.* 2. *de hæreticis*, Molfeſius *in ſumma tom.* 1. *tractat.* 7. *capite* 24. *numero* 32. Graffius *prima parte deciſionum lib.* 2. *capite* 48. *numero* 16. *& lib.* 2. *de caſibus reſeruatis cap.* 12. *num.* 29. 36. *& ſequentibus.* 15

Paramus *quæſtion.* 10. *num.* 91. Rodericus *in quæſtio-*
nibus Regular. tom. 2. *quæſtion.* 27. *articul.* 2. (Vbi
circa finem rectè ſubdit, quod in tali caſu prædictus
Confeſſarius puniri debeat ab Ordinario (Scortia *in*
Bullar. Pontif. epitom. 77. *theorem.* 197. Rodericus
Acugna *de Confeſſar. ſollicit. qu.* 5. *n.* 14. *&* 15. &
Souſa *de Confeſſ. ſollicit. in Addition. num.* 10.

16 Idemque dicas, ſi Confeſſarius ſollicitet Pæni-
tentem in itinere, quin etiam in ipſa Eccleſia, po-
ſtea quam tamen alteruter (Confeſſarius ſcilicet,
vel Pænitens) ſe conuerterit ad extraneos actus à
Confeſſione, in qua contigit ſollicitatio, iuxtà ea,
quæ dicebam in Principio præſentis ſectionis; quam-
vis contrarium teneant Peyrinus *in Priuilegiis Mini-*
morum tom. 2. *conſtitutione* 4. *Gregor. XV. Schol.* 2.
num. 2. & Lezana *in ſumma quæſtion. Regular. cap.* 19.
num. 34.

17 Conueniunt ſecundò, quod Inquiſitores è contra
poſſint procedere contra Confeſſarium, ſi ſollicitet
Pænitentem in Confeſſionario, vel in alio loco ſub
prætextu Confeſſionis, licet non ſequatur abſolu-
tio; Quia, licet non ſequatur abſolutio, adhuc ta-
men Confeſſio bona fide Sacerdoti facta dicitur
Sacramentalis; ſic Doctores (quos ſequitur Ioannes
Medina *Cod. de Confeſſ. tract.* 3. *q.* 7. *verſ. Nec ob-*
18 *ſtat*) & patet *ex cap. Officij de pænit. & remiſſ.* Tùm
quia Mulier dicitur fieri ſpiritualis filia Confeſſarij
in cap. Ad limina §. finali, & in cap. ſequenti 30. *q.* 1.
§. vltimo, ſi ei peccata ſua manifeſtet, in quibus
Textibus, vt id fiat, non requiritur, quod ſequatur
19 abſolutio; Tùm quia nemini debet dolus, & fraus
patrocinari, *cap.* 15. *quæſt.* 6. *& cap. conſtituit* 20.
par. 3. ac Confeſſarius, ne mulier fieret ſibi filia ſpi-
ritualis, ſicque non incurreret pœnas in Iure latas,
non abſolueret, & conſequenter ipſi dolus, & fraus
contra prædictos Textus patrocinaretur. Videantur
præter Paramum, & Freytas *vbi ſupra.* Vaſquez *in*
tertiam partem tom. 4. *quæſt.* 91. *dub.* 2. *n.* 20. Vega
in ſumma cap. 35. *caſ.* 19. Pontius *de impedimentis*
Matrimonij cauſ. 30. *cap.* 24. *§.* 2. *verſ. Atque hæc.*
Rodriquez *in ſumma tom.* 1. *cap.* 200. *num.* 1. Azo-
rius *part.* 3. *lib.* 3. *cap.* 9. *quæſt.* 5. Ioan. Sancius *diſp.*
11. *num.* 3. *& ſeqq.* Bonacina *de Matrimonio quæſt.* 4.
punct. 16. *num.* 7. Ledeſma *in ſumma tom.* 1. *de pæn.*
cap. 19. *concluſ.* 6. Portellus *in Addition. ad Dubitat.*
Regular. verb. eligendum 3. Graffiis *lib.* 1. *de cognat.*
ſpiritual. conſil. 1. *& lib.* 2. *de caſibus reſeruatis cap.*
12. *num.* 31. Ludouicus de San Iuan *in Luc. Confeſſ.*
quæſt. 5. *de Sacrament. Pænitent. articul.* 12. *difficultat.*
5. Ochagauia *tract.* 2. *de Confeſſion Sacrament. quæſt.*
14. *num.* 14. & Hurtadus *de Sacramento Pænitentiæ*
diſp. 9. *difficultat.* 4. *§. qui*, qui non omninò impro-
babiliter contra Nugnum *in Addition. ad tertiam*
partem tom. 2. *quæſtione* 9. *articul.* 2. *dub.* 3. *in fine.*
Homobonum *part.* 1. *tract.* 5. *cap.* 12. *quæſtion.* 75.
Ragucium *in Lucern. Parochor. de Sacrament. Pæni-*
tent. quæſt. 43. Sanchez *de Matrimon. lib.* 7. *diſputat.*
55. *num.* 4. Coninch. *de Sacrament. diſput.* 32. *dubit.*
2. *numero* 23. Megalium 1. *part. lib.* 5. *capite* 12.
num. 46. Renardum *in director. Theolog. part.* 1. *de*
Sacramento Pænitent. cap. 18. *in circumſtantiis quis.*
Acugnam *de Confeſſ. ſollicit. quæſt.* 5. *num.* 53. Fil-
lincium *tom.* 1. *tractat.* 10. *cap.* 5. *numero* 187. Fagun-
dez *de præcept. Eccleſ. tractat.* 2. *lib.* 4. *cap.* 3. *numero*
20 33. & alios, volunt, quod ſi contingat, aliquem
Confeſſarium committere peccatum luxuriæ cum
Pænitente in ipſa Confeſſione, vel proximè ad il-
lam, talis circumſtantia ſit confitenda, quia mutat
ſpeciem ob iniuriam, & irreuerentiam contra Sa-
cramentum Pænitentiæ commiſſam; ſi verò dictum
peccatum committatur, etiam vnico die, poſt
Confeſſionem, non habeat eam ſpecialem defor-
mitatem neceſſariò confitendam, ſed ſolùm habeat
circumſtantiam aggrauantem; quia non dicitur
commiſſum proximè ad Confeſſionem; Tum quia
ex Sacramento Confeſſionis non contrahitur, ſicut
ex Sacramento baptiſmi, cognatio ſpiritualis per-
petuo duratura; Cùm in nullo iure expreſſa repe-
riatur, & Textus ſupra adducti intelligantur de in-
ceſtu metaphorico; & improprio, licet Confeſſa-
rius dicatur Pater ſpiritualis.

Quod autem dicebam (quidquid ſit de conſtitu- 21
tionibus Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V.) poſt
conſtitutionem Gregorij XV. eſt certum; quia (ſi-
cuti notat Scortia *in Bullar. Pontif. epitom.* 77. *theo-*
rem. 197. Venerus *in Exam. Epiſcop. lib.* 5. *cap.* 17.
numero 9. & Bellocchius *de Caſibus reſeru. part.* 2.
quæſtion. 9. *numero* 5.) Gregorius XV. in dicta ſua
conſtitutione, dictum Confeſſarium à fortiori eſſe
denunciandum, declarauit per illa verba: *qui præ-*
textu Confeſſionis Pænitentem ſollicitauerit, ſcilicet,
etiamſi non ſequatur Confeſſio, & multò magis, ſi
ſequatur Confeſſio, ſed non ſequatur Abſolutio;
ſicque habent edicta Inquiſitorum; ſicque etiam
ante conſtitutionem Gregorij XV. docuerat præ-
ter alios Rodericus Acugna *in Tractat. de Confeſſ.*
ſollicit. quæſt. 15. *per totam.*

Cæterùm, quamuis ex Henriquez *lib.* 6. *cap.* 21. 22
num. 4. Sancio *in Select. diſput.* 11. *num.* 39. & aliis,
ſi mala fides Confeſſarij, & Pænitentis ſimul in-
terueniat (eo quod ſcilicet ambo cognoſcant Con-
feſſionem fore inualidam ex defectu Iuriſdictionis,
& ſic non poſſint intendere conficere Sacramen-
tum) in tali caſu Confeſſarius non ſit denuncian-
dus; contrarium non eſt omninò improbabile per
ea, (quæ adducit Freytas *de Confeſſ. ſollicit. quæſt.*
13. *numero* 22. *editione vltima*, & adducam ego
Sectione 12.) ſi non in terminis conſtitutionum Pij
IV. Clementis VIII. & Pauli V. ſaltem in termi-
nis conſtitutionis Gregorij XV. itàve ſi non in ter-
minis prædictarum conſtitutionum priorum, ſal-
tem in terminis conſtitutionis poſterioris Gregorij
XV. ſupradictus Confeſſarius ſit denunciandus; ſic
Doctores, quos ſequitur Sancius *in loco ſuprà citato*
numero 41. Qui rectè ſubdit, hoc etiam procedere 23
à fortiori, ſi Confeſſarius deprehendens Pænitentem
non habere verum propoſitum emendationis, illum
ex iuſta cauſa non abſoluit, ſed hoc non obſtante,
illum ſollicitat; quia in tali caſu dictus Confeſſa-
rius erit denunciandus, non ſolùm in terminis con-
ſtitutionis Gregorij XV. per illa verba: [Qui occa-
ſione Confeſſionis, etiam ipſa Confeſſione non ſe-
cuta, ſollicitare, &c.] ſed etiam in terminis alia-
rum priorum conſtitutionum; quia, licet in dicto
caſu non conficiatur Sacramentum, in foro Pœni-
tentiæ tamen ſit accuſatio, quæ ſufficit ad contra-
hendam obligationem ſigilli Confeſſionis.

Ex quibus etiam ſequitur, quod Confeſſarius, 24
qui ſollicitat Pænitentem ipſi confitentem; ad hoc
vt excommunicationem Eccleſiæ pro defectu an-
nuæ Confeſſionis euitet, comprehendatur etiam
in ſupradictis Pontificiis conſtitutionibus; ſic Do-
ctores, quos ſequitur Souſa *in Aphoriſm. Inqui-*
ſitor. libro 1. *capite* 34. *numero* 16. *& de Confeſ-*
ſario ſollicitante in Annotationibus ad Bullam Gre-
gorij XV.

Et quoad ea, quæ dicebam cum Sancio, videa- 25
tur Acugna *de Confeſſar. ſollicit. quæſt.* 14. *num.* 10.
Vbi eius Additionator Freytas *n.* 16. *& ſeqq.* ponit,
etiam in terminis aliarū conſtitutionum ante conſti-
tutionem Gregorij XV. alios tres ſollicitationis caſus:
Primum, ſi pœnitens ſub ſigno Crucis velit peccata
detegere, & à Confeſſario ad Venerem excitante
interrumpatur: Secundum, ſi filia ſpiritualis, id eſt, ex
præcedentibus confeſſionibus nota, ad genua pro-
cumbens ante ſignum Crucis à Confeſſario ſollicitan-
te

Digitized by Google

te præoccuparetur: Tertium, ſi quocumque alio modo Confeſſarius pœnitentem accedentem ad confeſſionẽ, vel ſciens, pœnitentem velle confiteri, illum ante ſignum Crucis ſollicitet, quamvis confeſſio non ſequatur, ſiue quia pœnitens ſollicitatus confiteri poſtea noluit; ſiue quia Confeſſarius illum audire recuſauit, vel ad alium Confeſſarium remiſit, vel eius confeſſionem in aliud tempus diſtulit.

Contrarium tamen in omni caſu (ſi confeſſio non ſequatur) tenet Souſa *Confeſſar. ſollicit. tract.* 1. *c.* 18. *num.* 7. quatenùs loquendo ſuper decretum Pauli V. ait: In hoc decreto Pauli V. puto, non comprærhendi caſum, ſi ſcilicet mulier accedens confeſſionis cauſa à Confeſſario præueniatur, vt confeſſio in aliud tempus differatur, mutatoque confitendi animo à Confeſſario ſollicitetur; quia ſollicitatio tunc non eſt immediata ad confeſſionem; Cùm ante omnem ſollicitationem mutatum ſit propoſitum confitendi; ſicut ſi mulier ipſa, quæ aliàs, vt confiteretur, acceſſit, dicat Confeſſario, ſe iam confiteri nolle, & ſollicitet Confeſſarium, cui ſollicitationi Confeſſarius conſenſum præbeat, quin & in actum Venereum deueniat: Pro eodem enim puto, mulierem propoſitum cõfitendi mutaſſe iam ad pedes Confeſſarij, ac ſi mutaſſet domi, vel in itinere, antequam ad Confeſſarium accederet, dummodò id fecerit ante ſollicitationem; Idemque etiam puto, ſi mulier abſque Confeſſarij ſuaſu in ipſa confeſſione iam incœpta à confitendi propoſito deſiſtat, Confeſſarioque dicat, ſe nolle ampliùs confiteri, ſed confabulari, & poſtea, longa confabulatione interiecta, ſollicitatio ſequatur.

At, quidquid ſit, an in terminis aliarum conſtitutionum talis Confeſſarius denunciandus ſit, in terminis tamen conſtitutionis Gregorij XV. iuxta ea, quæ ſuprà dicebam, abſque dubio denunciandus erit; quia huiuſmodi ſollicitatio fit in confeſſionario, & Confeſſarius, dum pœnitentem ſollicitat, eius confeſſionem audire ſimulat.

SECTIO X.

An ſi Sacerdos pœnitenti dicenti, velle ſtatim confiteri, confeſſionem diſſuadeat, animo poſtea eum alliciendi ad Venerem, talis diſſuaſio cenſeatur ſollicitatio in confeſſione, ita vt Sacerdos ſic ſollicitans Inquiſitoribus denunciari debeat?

SVMMARIVM.

1 *Sacerdos ſi pænitenti dicenti velle ſtatim confiteri, confeſſionem diſſuadeat, animo poſteà eum alliciendi ad Venerem, non cenſetur ob talem diſſuaſionem ſollicitare in confeſſione, ſi pænitenti Sacerdotis animus non manifeſtetur ſufficienter: Talis enim diſſuaſio ſic declarata eſt vera inductio pænitentis ad peccatum.*

2 *Diſſuaſio confeſſionis non poteſt eſſe ſollicitatio exterior, niſi quatenus talis animus prauus ſufficienter declaratur, quod non fit per ſigna quaſi indifferentia, & non clara: at talia ſigna hic & nunc non ſunt indifferentia pænitenti, ſed terminata ad malum.*

RESpondetur negatiuè, ſi pœnitenti Sacerdotis animus non manifeſtetur; at ſi manifeſtetur ſufficienter (taliter quod pœnitens intelligere poſſit, confeſſionis diſſuaſionem oriri ex animo alliciendi ad Venerem) eſt vera ſollicitatio, ita vt Inquiſitoribus ſit ſollicitans, denonciari debeat: ſic Doctores, quos ſequitur Io. Sanch. *loco ſupr. cit. n.* 49.

Probatur; quia talis diſſuaſio ſic declarata eſt vera inductio pœnitentis ad peccatum; ſi enim Confeſſarius confeſſionem diſſuadens pœnitenti diceret, ſe illius amore captum eſſe, ideoque nolle eum confiteri, verè ſollicitaret: ergo ſimiliter ſollicitat, ſi aliis ſignis talem animum ſufficienter declarat.

Objicies: diſſuaſio confeſſionis (etiam ex prauo animo poſtea alliciendi pœnitentem ad Venerem) non poteſt eſſe ſollicitatio exterior; niſi quatenùs talis animus prauus ſufficienter declaratur; at huiuſmodi declaratio eſt per ſigna quaſi indifferentia, & non clara: (colligit enim pœnitens prauum iſtum animum Confeſſarij ex eo, quod Confeſſarius aſpectu blando, & alacri ipſum pœnitentem alloquatur, & nullam confeſſionis negandæ cauſam præbeat; quæ ſigna non ſufficienter prauum affectum declarent) ergo talis diſſuaſio confeſſionis, & confuſa declaratio praui animi non eſt vera ſollicitatio, vt proinde Confeſſarius Inquiſitoribus denunciari debeat; quemadmodum non eſt vera hæreſis Inquiſitoribus denuncianda, quæ per verba ſufficienter expreſſiua mentis non efficitur; neque eſt caſus reſeruatus, qui manifeſtè in opus exterius non tranſit. 2

Reſpondetur, quod (etſi aliquibus ob hanc rationem non videatur Confeſſarius ſic Pænitenti Confeſsionem diſſuadens, & prauum animum oſtendens per verba, vel ſigna, alioquin honeſta, ſeu indifferentia, quorum determinatio ad malum non præcisè ex illis, ſed ex aliis adiunctis, à Pænitente colligatur, Inquiſitoribus denunciandus eſſe) Mihi tamen contrarium potiùs dicendum videtur; quia licet aliis illa verba, vel ſigna quaſi indifferentia ſint, at tamen pœnitenti hîc & nunc indifferentia non ſint, ſed determinata ad malum, & ſatis expreſſiua prauæ voluntatis Confeſſarij; ita vt ſaltem reſpectu pœnitentis (cùm ab illo cognita ſint, vt talia) conſtituant ſollicitationem exteriorem, & ſic peccatum exterius conſummatum, atque adeò Inquiſitoribus denunciandum. Vide, quæ dicebam *ſuprà ſect.* 3. in caſu de verbis dubiis, & quæ dicam *infrà ſect.* 20. in caſu, quod Confeſſarius arguat concubinam in confeſſione de zelotypia.

SECTIO XI.

An Inquiſitoribus denunciari debeat ſollicitatio facta in Confeſſario, vel in alio loco ſimulata confeſſione?

SVMMARIVM.

1 *Confeſſionem ſimulatam intelligit Auctor non eam, quæ eſt abſque dolore peccatorum, ſed eam, quam facit pænitens, ſcienterque Confeſſarius audit, vt de rebus inhoneſtis agant. Vel ſi non animo confitendi peccata, ſed tractandi alia negotia ad confeſſionem accedat.*

2 *Inquiſitoribus denunciari non debet, ſi tam Confeſſarius quàm Pænitens, vt liberiùs de rebus inhoneſtis tractarent, in ſimulatione confeſſionis conuenerunt, neque Pænitens ſe ipſum denunciare tenetur: hæc enim eſt mutua ſollicitatio.*

3 *Confeſſarius, & pænitens in tali caſu grauiter peccant non ſolùm contra caſtitatem, ſed etiam contra* Religionem *pænitentia Sacramento debitam.*

4 *Exterior illa cerimonia, ſeu reuerentia, vt ſcilicet pænitens flexis genibus, detecto capite, & ſupplex ad confeſſionarij pedes accedat, eſt pænitentia Sacramento debita, conſequenter qui eam*

inhoneſtæ locutioni arrogat, Sacramentum grauiter lædit.

5 *Pænitens ſi bono animo alia negotia in confeſſione cum Sacerdote tractaturus ad illum accedat; Sacerdos verò exinde occaſione ſumpta ad Venerem eum inducat, in tali caſu ex conſtitutione Gregorij XV. tenetur pænitens ſollicitatus Sacerdotem ſollicitantem Inquiſitoribus denunciare: Et id magis verum eſt ponderatis verbis dictæ conſtitutionis.*

6 *Sacerdos ſi cum aliquo de rebus turpibus, & inhoneſtis in confeſſionario tractet, illumque ad illas ſollicitet, abſque eo, quod vlla confeſſionis audiendæ ſimulatio interueniat, vtpotè non pænitentem, ſed aliam perſonam, non eſt denunciandus Inquiſitoribus.*

7 *Pænitens ſupradictus, vbi conſtitutio Gregorij XV. recepta non eſt, non tenetur ſollicitatus ſollicitantem Inquiſitoribus denunciare; quia talis ſollicitatio non eſt facta in confeſſione, neque proximè ad confeſſionem faciendam.*

8 *Lex extenditur ad caſus habentes rationem ſimilem, quod eſt verum etiam in correctoriis, pænalibus, & odioſis.*

9 *Sacerdos vt ſollicitet eum, qui accedit ad locum, vbi audit confeſſiones, rariſſimè ſolet contingere.*

10 *Conſtitutiones recenſitæ ſunt latæ principaliter ob vtilitatem publicam, in ſalutem animarum, in fauorem Sacramenti confeſſionis, & Religionis: at non ſunt extendendæ, ſi non admittant extenſionem.*

11 *Leges non accommodantur ad ea, quæ raro contingunt, ſed ad ea, quæ frequentius accidunt.*

12 *Lex, diſpoſitio, & teſtamentum ex ſententia communi cenſentur comprehendere, quod Legiſlator, diſponens, & Teſtator, ſi de eo fuiſſent interrogati ſtatuiſſent.*

13 *Pontifices, quando non liquet de eorum mente, reſpondent, ſuas conſtitutiones eſſe interpretandas iuxta propriam verborum ſignificationem.*

14 *Conſtitutiones Pontificiæ loquuntur de Confeſſariis ſollicitantibus in confeſſione ſacramentali, vel proximè ad eam; conſequenter non extendendæ vltra legitimum verborum ſenſum.*

15 *Legiſlator, Diſponens, & Teſtator, eſt verum, quod cenſentur ſtatuiſſe, quemadmodum, ſi eſſent interrogati, reſponderent, quando aliquid fuit expreſſum, ex quo illa eorum voluntas deprehendatur; ſecùs, quando caſus eſt omiſſus.*

1 SVppono, quod non loquor de ſimulata confeſſione, qua quis accedit ad confeſſionem abſque vero dolore peccatorum, volens tamen ſua peccata ſacramentaliter confiteri; quia talis confeſſio eſt vera confeſſio; ita vt in tali caſu, ſi Confeſſarius pænitentem ſic accedentem ſollicitet, abſque dubio Inquiſitoribus ſit denunciandus, & ab illis puniendus: ſic Doctores communiter, quos ſequitur Acugna *quæſt.* 14. *num.* 10. & Ioannes Sancius *citata diſp.* 11. *num.* 41.

Sed loquatur de confeſſione ſimulata; vt ſi ambo (tam ſcilicet pœnitens modo, quo infrà, quàm Confeſſarius, ſimulando audire confeſſionem, vel etiam impendere abſolutionem) ad hoc, vt liberiùs de rebus inhoneſtis agant, ſimulant confeſſionem; vel ſi pœnitens non animo confitendi peccata, ſed animo tractandi alia negocia ad Confeſſarium accedat; cùm tamen pænitens à circumſtantibus videntibus ad confeſſionem accedere iudicetur. His ſuppoſitis.

2 Reſpondetur, & dico primò; ſi ambo (vt liberiùs de rebus inhoneſtis tractarent) in ſimulatione confeſſionis conuenerunt, neuter ipſorum tenetur denunciare, non Sacerdos, vt per ſe patet; neque pænitens, aliàs ſe ipſum denunciare teneretur, ergo, &c.

Confirmatur; quia hæc ſollicitatio non eſt potiùs propria Sacerdotis, quàm pænitentis, ſed eſt mutua ſollicitatio; ac proinde in ſollicitationem ad inuicem ſibi factam ambo conſentiunt: ergo non eſt Inquiſitoribus denuncianda; ſicuti patet ex iis, quæ ſuprà dicebam *ſectione* 7. Et tenet præter alios Acugna *de Confeſſ. ſollicit. q.* 15. *n.* 2. Quamvis in terminis conſtitutionis Gregorij XV. contrarium teneat Ioannes Sancius *in ſelect. diſp.* 15. *n.* 3.

Aduerte tamen, quod in tali caſu tàm Confeſſarius, 3
quàm pænitens grauiter peccent, non ſolùm contra caſtitatem, ſed etiam contra Religionem pœnitentiæ Sacramento debitam: ſic Doctores communiter quos ſequitur Ioan. Sancius *in ſelect. diſp.* 35. *n.* 5.
quia illa exterior cæremonia, ſeu reuerentia (vt ſcili- 4
cet pœnitens flexis genibus, detecto capite, & ſupplex ad Confeſſarij pedes accedat) eſt pœnitentiæ Sacramento debita; ergo qui hanc cæremoniam, & reuerentiam inhoneſtæ locutioni arrogat, Sacramentum grauiter lædit; cùm ſub habitu Sacramenti, & prætextu illius flagitium adeò impium committat.

Dico 2. ſi pœnitens bono animo alia negotia à 5
confeſſione cum Sacerdote tractaturus ad illum accedat, Sacerdos verò exinde occaſione ſumpta ad Venerem eum inducat, in tali caſu (ſi de conſtitutione Gregorij XV. loquamur) tenetur pœnitens ſollicitantem Inquiſitoribus denunciare; Doctores communiter, quos ſequitur Souſa *in Aphoriſm. Inquiſ. lib.* 9. *cap.* 34. *n.* 42. & Io. Sancius *in ſelectis diſput.* 11. *n.* 40. 65. *& ſeqq.*

Probatur; quia Gregorius XV. in prædicta conſtitutione ſic habet: [Qui perſonas, quæcumque illæ ſint, ad inhoneſta, ſiue inter ſe, ſiue cum aliis, quomodolibet perpetranda, in actu ſacramentalis confeſſionis, ſiue ante, vel poſt, immediatè, ſeu occaſione, vel prætextu confeſſionis huiuſmodi, etiam ipſa confeſſione non ſequuta, ſiue extra occaſionem confeſſionis, in confeſſionario, aut in loco quocumque, vbi confeſſiones ſacramentales audiantur, ſeu ad confeſſiones audiendas electo, ſimulantes ibidem confeſſiones audire, ſollicitare, vel prouocare tentauerint, aut cum eis illicitos, & inhoneſtos ſermones, ſiue tractatus habuerint, in officio ſanctæ Inquiſitionis ſeueriſſime puniantur] Ergo, cùm in præſenti Sacerdos ſimulet audire confeſſiones (eo quod ſit in loco illis audiendis deſtinato, & pœnitens alia negotia tractaturus flexis genibus aſſiſtat, vel alio modo, quo circumſtantes videntes, fieri confeſſionem apprehendant) & ſic tamen ſollicitet, abſque dubio in Gregorij XV. conſtitutionem delinquit, & proinde ſit Inquiſitoribus denunciandus, & ab illis puniendus.

Aduerte tamen, quod poſſit Sacerdos cum aliquo 6
de rebus turpibus, & inhoneſtis in confeſſionario tractare, illumque ad illas ſollicitare, abſque eo, quod vlla confeſſionis audiendæ ſimulatio interueniat, & tunc (vtpotè quia etiam non ſollicitaret pœnitentem, ſed perſonam aliam longè diuerſam) denunciandus Inquiſitoribus non ſit; quia non quælibet ſollicitatio in confeſſionario facta ex conſtitutione Gregorij XV. cauetur, ſed ſola ſollicitatio, quæ confeſſionis audiendæ ſimulationem inuoluat, vt ex eadem conſtitutione conſtat ibi; ſimulantes ibidem confeſſiones audire; videatur Gyptius *de caſib. reſeru. capit.* 14. *num.* 7. & Acugna *de confeſſ. ſollicit. qu.* 14. *num.* 11.

Dico 3. Vbi Conſtitutio Gregorij XV. recepta non 7
eſt, non tenetur ſupradictus pœnitens ſollicitatus Sacerdotem ſollicitantem Inquiſitoribus denunciare, Henriquez *ſumma lib.* 6. *cap.* 21. *num.* 4. Suarez *tom.* 4.

de

de Pænitem. diſputat. 33. *ſectione ſecund. numero* 4. Acugna *de Sollicitat. quæſtione* 14. *numero* 6. *&* & Ioannes Sancius *loco ſupra citato numero* 40. Quia talis ſollicitatio non eſt facta in confeſſione (cùm hæc de facto non interueniat) neque proximè ad confeſſionem faciendam (cùm Pænitens, vti ſuppono, nullam confitendi voluntatem Sacerdoti ſignificauerit) & ex alio capite ex conſtitutionibus Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V. & ex edictis Inquiſitorum ſolùm prohibetur, & Inquiſitoribus denoncianda mandatur ſollicitatio facta in confeſſione, vel proximè ad confeſſionem, ſiuque cum iniuria, & abuſu Sacramenti confeſsionis, vti patet ex contextu, Ibi: [Sacramentis à Chriſto Domino inſtitutis abutantur, aut illis iniuriam faciant;] At in caſu noſtro Sacerdos non facit iniuriam, neque abutitur Sacramento confeſsionis; cùm Sacerdos verè non audiat confeſsionem, & qui accedit, non accedat ad Sacerdotem animo confitendi; Ergò ſub iſtis conſtitutionibus non comprehenduntur huiuſmodi Sacerdotes.

8 Objicies: lex extenditur ad caſus habentes rationem ſimilem; Gloſſ. *in Clement.* 1. *ver. Præſidentes de reſcript. & in Clement.* 1. *ver. eligatur de Electionibus.* Caſſador. *deciſ.* 6. *numero* 11. *de Iurepatron.* Et conſtat *ex cap. cum dilecta de confirmat. vtil. vel inutil.* Quod eſt verum, etiam in correctoriis, pænalibus, & odioſis, *l. His ſolis ver. Tacitè cautum Cod. de nautic. fænor.* & docent Couaruu. *in cap. Alma mater* 1. 2. §. 4. *numero* 7. Molina *lib.* 1. *de Primogen. cap.* 5. *numero* 10. Lambertin. *de Iurepatron. lib.* 2. *part.* 1. *quæſtione* 10. *artic.* 4. *circa finem.* Roland. *conſil.* 27. *numero* 48. & Anton. Gomez *libro* 2. *variar. cap.* 5. *numero* 12. Sed ita eſt in caſu noſtro: Ergò.

9 Reſpondetur: Tranſeat maior; At nego minorem ex dictis. Accedit, quod rariſsimè ſolet contingere, vt Sacerdos ſollicitet eum, qui accedit ad locum, vbi Sacerdos audit confeſsiones, ob alia negotia, & non ob finem, quod velit ei confiteri, & ab eo Sacramentaliter abſolui; leges autem, vti dicebam, *ex l. Nam ad ea ff. de legibus*, non accommodantur ad ea, quæ raro contingunt, ſed accommodantur ad ea, quæ frequentiùs accidunt.

10 Inſtabis: Conſtitutiones Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V. ſunt latæ principaliter in vtilitatem publicam, in ſalutem animarum, in fauorem Sacramenti confeſsionis; & Religionis: Ergò debent extendi iuxta ea, quæ tradunt Innocentius *in cap. Epiſcopi de reb. Eccleſ. num.* 9. Bartolus *in Auth. Sacramenta Puberum Cod. ſi aduerſus vendit. numero* 19. & Ripa *in l. ſi conſtante ff. ſol. matrim. numero* 77.

Reſpondetur: Tranſeat Antecedens: At diſtinguo conſequens: debent extendi, ſi verba admittant illam extenſionem, concedo: ſi non admittant, nego; Et ita eſt in caſu noſtro; cùm loquantur de Confeſſariis ſollicitantibus in confeſsione Sacramentali, vel proximè ad illam: Quod non contingit in caſu noſtro; cùm non interueniat in caſu noſtro confeſsio Sacramentalis; Nec qui accedit, accedat ad Confeſſarium, vt ei Sacramentaliter confiteatur, ſed ob alia negoria, ſicuti ſuppono.

11 Accedit, quod, ſicuti etiam dicebam, leges non accommodantur ad ea, quæ raro contingunt, ſed ad ea, quæ frequentiùs accidunt; Raro autem contingit, quod quis accedat ad Confeſſarium ob alia negotia; & ſollicitetur ab illo ad actus turpes, & inhoneſtos.

12 Vrgebis: Si Pius IV. Clemens VIII. & Paulus V. fuiſſent interrogati, an vellent ſub dictis conſtitutionibus comprehendere tales Sacerdotes, reſpondiſſent vtique, quod vellent comprehendere: Ergò verè tales Sacerdotes incurrunt pœnas in illis conſtitutionibus ſtatutas; cùm ſit ſententia communis, legem, diſpoſitionem, & Teſtamentum comprehendere, quod legiſlator, diſponens, & Teſtator, ſi de eo fuiſſent interrogati, ſtatuiſſent; Gloſſa vltima *in l. Tale pactum* §. *finali ff. de pact.* & *ibi* Bartolus, Baldus, & Iaſon *numero* 16. Item Baldus *in l. quod verò col.* 1. *verſ. Item veriſimile eſt ff. de legibus.* Capycius *deciſ.* 69. *numero* 20. Grammatic. *deciſ.* 102. *numero* 117. Curtius Iunior *conſil.* 89. *numero* 4. Pariſius *conſil.* 72. *numero* 94. *& conſil.* 96. *numero* 31. *& conſil.* 114. *numero* 17. Socinus Iun. *conſil.* 139. *numero* 12. Ceuallus *in quæſt. pract. quæſt.* 676. *numero* 13. Burgo de Paz *conſil.* 34. *numero* 29. Anton. Gabriel. *lib.* 6. *commun. concluſ. titul. de Regular. Iuris concluſ.* 10. Menoch. *tom.* 1. *conſil.* 14. *numero* 12. *& conſil.* 72. *numero* 4. *& tom.* 3. *conſil.* 204. *numero* 46. *& conſil.* 233. *numero* 4. *&* 33. *& conſil.* 235. *numero* 29. Decius *conſil.* 89. *numero* 1. *& conſil.* 227. *numero* 10. *& conſil.* 407. *numero* 7. Iaſon *conſil.* 140. *col. vltima verſ. ſecto.* Crauetta *conſil.* 96. *numero* 2. Rubeus *conſil.* 49. *numero* 2. Bellun. *conſil.* 9. *numero* 15. Brunus *in Tract. quod, ſtantibus maſculis, fœminæ non ſuccedant cap.* 5. *numero* 79. Decian *conſil.* 1. *numero* 125. *libro* 1. & conſtat *ex l. cum res ff. de legat.* 1. *ex l. Mulier in fine ff. Ad Trabell. ex l. Titius* §. *ſolutius ff. de liber. & poſthum. & ex l.* 3. *Cod. de inofficioſ. Teſtament.* Et colligitur etiam *ex cap. ſuper literis de reſcript. in* 6.

Reſpondetur, Nego ſequelam Antecedentis; 13
ſed id eſſet diuinare. Accedit, quod Pontifices cum
interdùm, quando de mente legiſlatorum non conſtat, interrogantur, ſolent reſpondere, quod conſtitutiones Pontificiæ ſint interpretandæ iuxta propriam ſignificationem verborum; Cùm igitur prædictæ conſtitutiones Pij IV. Clementis VIII. & 14
Pauli V. loquantur de Confeſſariis ſollicitantibus in confeſsione Sacramentali, vel proximè ad eam, eſt contra legitimum ſenſum verborum, velle, quod illæ extendantur ad Confeſſarios ſollicitantes extra confeſsionem Sacramentalem omni modo; Vel ſolent Pontifices reſpondere, quod ſint interpretandæ iuxta iura; cùm igitur iura velint, leges accommodari ad ea, quæ frequentiùs accidunt, non eſt cur modò fiat extenſio ad caſum, de quo loquimur, qui rariſsimè contingit. Ad dictum autem, quod ſit
ſententia, [legem, diſpoſitionem, & teſtamen- 15
tum comprehendere, quod legiſlator, diſponens, & teſtator, ſi de eo fuiſſent interrogati, ſtatuiſſent:] Reſpondetur, eſſe verum, quando aliquid fuit expreſſum, ex quo illa voluntas legiſlatoris, diſponentis, & teſtatoris deprehendatur; ſecùs quando caſus eſt omiſſus; Baldus, & Imola *in l. quidam cum filium ff. de hered. Inſtit.* Menoch. *conſil.* 233. *num.* 33. Decius *conſil.* 189. *numero* 3. & Brunus *conſil.* 74. *numero* 11. *lib.* 1. & facit Textus *in l. vnica* §. *ſin autem Cod. de caducis tollen.* Cùm igitur in conſtitutionibus Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V. ſi caſus, de quo loquimur, omiſſus, non eſt; cur ad illum fiat extenſio; Præſertim cùm ſit rariſsimè contingens.

Hæc dixerim probabiliter iuxta prædictas conſtitutiones Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V. quia iuxta conſtitutionem Gregorij XV. abſque dubio Sacerdotes ſollicitantes in loco, vbi peccata audiunt (etiamſi nulla adſit, & ſequatur confeſsio, dummodò ſimuletur adeſse incurrunt omnes illas pœnas, iuxta ea, quæ dicebam dicto ſecundo; quamuis non item iuxta conſtitutiones Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V. iuxta ea, quæ dicebam dicto tertio.

An autem iuxta has conſtitutiones Pij IV. Clem. VIII. & Pauli V. Sacerdos ſollicitans modo, quo dicebam eodem dicto tertio, ſit denunciandus ſuo ſuperiori, vt ab illo corrigatur, dixi *ſuprà ſectione* 8.

PETITIO

Digitized by Google

PETITIO.

An, & quomodo intelligenda ſint Gregorij X V. conſtitutionis illa verba: *ſimulantes confeſſionem audire?*

SVMMARIVM.

1 *Verba conſtitutionis Gregorij X V. videlicet* ſimulantes confeſſionem audire, *intelligenda ſunt de ſimulatione ad illuſionem circumſtantium ſiue actu, ſiue in potentia, contra Ioannem Sancium.*

2 *Confeſſarius non eſt denunciandus, ſi ſub prætextu confeſſionis audiendæ vocatus, etiam ex præcedenti tractatu tam ipſius Confeſſarij, quàm Pænitentis habentium intentionem exercendi inter ſe actus turpes, & inhoneſtos, poſtea ſollicitet in domo; quia in tali caſu non interuenit ex parte Confeſſarij ſollicitatio in confeſſione, vel proximè ad confeſſionem, ſed ex placito amborum tractatus remotus, qui impertinenter ſe habet.*

3 *Confeſſarius in terminis conſtitutionis Gregorij XV. erit denunciandus, ſi poſtea ſollicitet in domo, & loco ad confeſſionem deputato, ſimulans audire confeſſionem ad illuſionem circumſtantium, ſi ipſe incipiat ſollicitare Pænitentem, non autem è contra.*

4 *Confeſſarius denunciandus eſt, ſi ſedens etiam in confeſſionario, & loquens cum Pænitente ſtante etiam ante confeſſionarium illum ſollicitet; quia neque in hoc caſu interuenit confeſſio, vel confeſſionis ſimulatio; quamuis contrarium non omninò improbabiliter teneant alij ex Decreto Pauli V. apud Coriolanum.*

5 *Decretum prædictum Pauli V. refertur, & ponderatur.*

6 *Gregorius XV. reſtrinxit Decretum Pauli V. ad terminos ſimulationis, vel declarauit ad quod Decretum illud reduci debeat.*

7 *Paulus V. in ſuo Decreto, & Gregorius XV. in ſua conſtitutione ex Sancio videntur idem omnino decernere.*

8 *Freytas aſſerit ſtando in terminis conſtitutionis Gregorij XV. quod ſi Confeſſarius ſollicitet in confeſſionario extra confeſſionis occaſionem, non ſimulando audire confeſſionem, ſed alloquendo Pænitentem ſtantem, vel ſedentem, non incurrat pænas.*

9 *Idem à fortiori locum habet, ſi Confeſſarius ſollicitet in ſubſellijs Eccleſiæ, in quibus etiam ſæculares ſedere ſolent, non autem in confeſſionario, licet aliquando in iiſdem confeſſiones excipiant.*

1 RESpondetur: Intelligenda eſſe de ſimulatione ad illuſionem circumſtantium, ſiue actu, ſiue in potentia; ſic Doctores quos ſequitur Freytas *de Confeſſ. ſollicit. qu. 9. num. 21. & qu. 15. numero 24.* Souſa etiam *de Confeſſ. ſollicit. in addit. num. 10.* & alij paſſim; Quidquid in contrarium ſentire videatur, Ioannes Sancius *in ſelectis diſputat. 11. numero* 40.

2 Hinc ſequitur, quod non ſit denunciandus confeſſarius, ſi ſub prætextu confeſſionis audiendæ vocatus (etiam ex præcedenti tractatu tam ipſius Confeſſarij, quàm Pænitentis habentium intentionem exercendi inter ſe actus turpes, & inhoneſtos, poſteà ſollicitet in domo; quia in tali caſu non interuenit ex parte Confeſſarij ſollicitatio in confeſſione, vel proximè ad confeſſionem, ſed ex placito amborum tractatus remotus, qui tractatus remotus præcedens nihil facit ad rem, ſed impertinenter ſe habet, ſiue ſimuletur, ſiue non ſimuletur confeſſio; Erittamen 3
in terminis conſtitutionis Gregorij X V. denunciandus, ſi poſtea ſollicitet in domo, & loco ad confeſſionem deputato, ſimulans audire confeſſionem ad illuſionem circumſtantium in actu, vel in potentia, ſicuti dicebam; ſaltem ſi ipſe Confeſſarius incipiat ſollicitare Pænitentem, non autem è contra, itàvt Confeſſarius ſit potius ſollicitatus, iuxta ea, quæ dicebam *ſect.* 7. Prætextus igitur Confeſſionis, de quo loquitur conſtitutio Gregorij XV. debet eſſe proximus, non autem remotus à loco, & ſtatu confeſſionis, de quo videantur Freytas, & Souſa *in locis ſuprà citatis.*

Sequitur, quod neque denunciandus ſit Confeſ- 4
ſarius, ſi ſedens (etiam in confeſſionario) & loquens cum Pænitente ſtante, vel ſedente (etiam ante confeſſionarium) illum ſollicitet, quia neque in hoc caſu interuenit confeſſio, vel confeſſionis ſimulatio; Freytas *de Confeſſ. ſollicit. qu. 13. n. 30. & qu. 15. n. 52.* Souſa etiam *de Confeſſ. ſollicit. tract. 1. cap. 15. & in Annot. n. 13.* Sancius *in ſelect. diſp. 11. n. 66.* Boſſius *in diſcept. moral. diſcept. 5. n. 3.* Leander de Sacram. *tom. 1. tract. 5. diſp. 13. qu. 30.* & Lezana *in ſumm. qu. Regul. cap. 19. n. 34.*

Quamuis contrarium non omninò improbabiliter 5
teneant Bordonus *in S. Tribun. cap. 23. n. 46.* Eſcob. *de Confeſſ. ſollicit. p. 1. q. 4. §. 1. n. 35.* Trullench. *in Decalog. tom. 1. lib. 1. c. 3. dub. 18. n. 73.* & alij *ex Decreto Pauli V. apud Coriolanum de caſ. reſeru. par. 1. ſect. 2. art. 22. num. 4.* & apud Peyrinum *de Priuil. Minim. tom. 2. conſtit. 4. Gregorij XV. §. 5. num 15. ſequentis tenoris.* [Feria 5. die 19. Iunij, Anno 1614. In generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis habita coram Paulo V. ac Illuſtriſsimis & Reuerendiſsimis S. R. E. Cardinalibus aduersùs hæreticam prauitatem in tota Republica Chriſtiana Generalibus Inquiſitoribus à Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis, facta relatione, quod multi Confeſſarij tractant cum mulieribus in confeſſionali extra occaſionem confeſſionis de rebus inhoneſtis, Sanctiſsimus decreuit, vt contra huiuſmodi Confeſſarios procedatur in Sancto Officio;], Vbi nulla fit mentio de ſimulatione confeſſionis: Quapropter dicendum videtur, quod ex vi talis Decreti denunciandus ſit Confeſſarius, ſi licet non ſimulet confeſſionem, ſollicitet tamen in confeſſionario; ſicque diſcrimen ſit inter ſollicitationem, quæ ſit in confeſſionario, & inter ſollicitationem, quæ ſit in ſubſelliis, & aliis locis (quæ licet deputentur aliquando ad confeſſiones audiendas, tamen non ſunt, neque dicuntur confeſſionalia) Videtur enim Summus Pontifex, quod reſpexerit ad locum illum, qui ex inſtituto ad Sacramentum exercendum deputatus eſt in Eccleſia, ſicque talis caſus in hoc, quod dicebam, differat à conſtitutione Gregorij XV.

Reſpondetur tamen cum Doctoribus ſupra citatis, 6
quod Gregorius X V. per ſuam conſtitutionem reſtrinxerit Decretum Pauli V. ad terminos ſimulationis; vel quod declarauerit ad quid Decretum illud Pauli V. reduci debeat; quapropter Ioan. Sancius
(iuxta ea, quæ dicebam *ſect. 11. dicto 2. circa finem*) 7
ait *loco ſuprà citato*; quod Paulus V. in ſuo Decreto, & Gregorius X V. in ſua conſtitutione idem omninò decreuerint.

Videatur etiam Freytas *cit. q. 15. n. 51.* vbi ad eandem opinionem inclinat: quamuis *n. 49. in edit. vltima* ſic habeat: ſtando in terminis Bullæ Gregor. XV. 8
ſi Confeſſarius ſollicitet in confeſſionario extra cōfeſſionis occaſionem, non ſimulando audire confeſſionem, ſed alloquendo Pænitentem ſtantem vel ſedentem

deocem (qui impoſitionis modus à communiter accedentibus confeſsionis actum, & ſpeciem non ce-
9 præſentat, non incurrit pænas: Quod à fortiori locum habet, ſi Confeſſarius ſollicitet in ſubſellijs Eccleſiæ (in quibus etiam ſæculares ſedere ſolent) non autem in confeſsionario; Tamen ſi aliquando in eiſdem ſubſellijs, vel ſcamnis confeſsiones excipiat.

SECTIO XII.

Quinam ex Pontificiis conſtitutionibus veniat nomine Confeſſarij, vel Sacerdotis ſollicitantis, itàve ob id Inquiſitoribus denunciari debeat?

SVMMARIVM.

1 *Confeſſarij nomine, vel Sacerdotis ſollicitantis ex Pontificijs conſtitutionibus venit Sacerdos, ſi, licet confeſſiones audiendi iuriſdictionem non habeat, ad illos tamen ſe exponat; quia is cenſetur Confeſſarius, cùm habeat poteſtatem Ordinis, &c. & alias conſtitutiones recenſita redderentur eluſoria.*

2 *Id maximè verum eſt, ſaltem in terminis conſtitutionis Gregorij XV. cum talis Sacerdos ſimulet ſe audire confeſſiones, & ſic ſimulans Pænitentem inſtiget ad actus turpes, & inhoneſtos, contrà Leandrum, & alios contrarium ſentientes etiam in terminis dicta conſtitutionis; quia in tali caſu non adeſt confeſsio vera, & Sacramentalis; Quaratio non valet, maximè ſi interueniat mala fides Confeſſarij, & Pænitentis.*

3 *Leander, Portellus, & alij melius defenderentur, ſi dixiſſent, Confeſſarium facultatem non habentem audiendi confeſsiones, non eſſe propriè Confeſſarium, licet ad illas ſe exponat: conſtitutiones enim Pontificia loquuntur de Sacerdotibus deputatis, & habentibus curam animarum.*

4 *Sacerdos non habens Iuriſdictionem, vel laicus, Subdiaconus, aut Diaconus ſollicitans ad Venerem in confeſsione, licet non ſit denunciandus ex vi pradictarum conſtitutionum, eſt tamen ſubiectus Iudicio Inquiſitorum, & ab illis poteſt puniri, eo quod iniuriam inferat Sacramento, & ſit ſuſpectus de fide.*

5 *Sacerdos ſollicitans, ſi ſit Epiſcopus, non eſt à Pænitente ſollicitata denunciandus Inquiſitoribus; quia Epiſcopus non eſt ſubiectus illis neque in delicto hareſis, & multè magis non eſt ſubiectus in delicto, quod tantùm hareſis ſuſpicionem habet.*

6 *Epiſcopi nomine Inquiſitoribus non ſubiecti, venit etiam Epiſcopus Titularis; quia & hic etiam verus eſt Epiſcopus. Secùs, ſi ſit ſolùm electus; quia tunc Inquiſitoribus ſubditur, itàvt ſi ſollicitet, ſit eiſdem denunciandus.*

7 *Nuncius, ſeu Sedis Apoſtolica Legatus, aliuſque eiuſdem Sedis Apoſtolica Miniſter, vel Officialis ſimiliter non eſt Inquiſitoribus denunciandus, vel Ordinariis, quia iis non ſubditur.*

8 *Delegati, Miniſtri, vel Officialis Sedis Apoſtolica nomine venit, qui nomine Sedis Apoſtolica mittitur ad negotium ad Sanctam Sedem ſpectans tractandum; ſecùs, ſi mittatur, vt quotidie ſit ad cauſas particulares.*

9 *Inquiſitores Hiſpania ſollicitantes in confeſsione, ſi ſunt Sedis Apoſtolica Delegati, eiuſque Officiales, nullo modo Tribunali Sancta Inquiſitionis, vel Ordinario denunciandi ſunt. Si verò non ſunt, ſed tantùm ſubdelegati Commiſſarij Generalis, denunciandi ſunt; ſed ſupremo Senatui, vel Inquiſitori Generali.*

10 *Epiſcopus, & Inquiſitor licet alijs Inquiſitoribus denunciandus non ſit, vt corrigatur, vel puniatur ab illis, poſſunt tamen ab alijs Inquiſitoribus contra vtrumque, ſi denunciatio fiat, Teſtium depoſitiones recipi, qua Sedi Apoſtolica, vel Generali Inquiſitori remittantur.*

11 *Sollicitans, ſi ſit laicus, vel non Sacerdos, & fingens ſe Sacerdotem, confeſsiones excipiat, non venit Inquiſitoribus denunciandus ex ſupradictis Pontificijs conſtitutionibus, contra Gypsium; quia dicta conſtitutiones loquuntur de Sacerdotibus, non de illis, qui Sacerdotes ſe fingunt, propriéque Confeſſarij non ſunt: Pæna enim, qua contra Sacerdotes exiſtunt, non ſunt extendenda ad laicos.*

12 *Laicus, vel non Sacerdos Sacerdotem ſe fingens, licet non ſit denunciandus Inquiſitoribus ex Pontificijs conſtitutionibus aduerſus ſollicitantes latis; Eſt tamen illis denunciandus ex conſtitutione Gregorij XIII. lata aduerſùs eos, qui Sacerdotes ſe fingunt, & ſub tali fictione confeſsiones excipiunt.*

13 *At ex hoc capite requiritur, quod non ſolùm confeſsiones audierit, ſed etiam abſolutionem impenderit; quia ſi non abſoluerit, Pænitentia Sacramentum adminiſtraſſe non cenſetur.*

14 *Interpres, quicumque ſit, etiam Sacerdos, ſi Pænitentem in confeſsione ſollicitet, neque eſt Inquiſitoribus denunciandus ex obligatione pradictarum Pontificum conſtitutionum, contra aliquos Doctores contrarium ſentientes ob eamdem rationem.*

15 *Interpres, licet laicus, participat aliquid de actu clauis.*

16 *Interpres tenetur aquè ac Confeſſarius ad ſigillum confeſsionis.*

17 *Interpres non tamen eſt denunciandus; quia ſe tenet potiùs ex parte pænitentis, quàm ex parte Confeſſarij, & caſus interpretis rarò contingit.*

18 *Mandans, quicumque ſimiliter ſit etiam Sacerdos, Confeſſario quod ſollicitet pro ſe pænitentem, neque eſt Inquiſitoribus denunciandus; quia verba legis pænalis ſunt accipienda formaliter, & propriè, non autem fictè, & metaphoricè, & impropriè.*

19 *Mandans facere non contrahit excommunicationem latam contra aliquid facientem.*

20 *Mandans occidere, vel furari, neque contrahit excommunicationem latam contra occidentem, vel furantem.*

21 *In dubio, an mandans, vel conſulens comprehendatur ſub cenſura lata contra facientes dicendum eſt, quod non comprehendatur, niſi aliter expreſsè deciſum fuerit.*

22 *Regula (qui per alium facit, per ſe ipſum facere videtur) intelligatur quoad contractus, non quoad alia, & in iis, qua ſpectant ad culpam, non in iis, qua ſpectant ad pænam.*

23 *Neque denunciandus eſt, qui licet Sacerdos, tactibus, nutibus, vel ſignis prouocat pænitentem, dum is alteri confitetur.*

24 *Pænitens, quicumque etiam ſit, ſi Confeſſarium in confeſsione ſollicitet, neque eſt à Confeſſario Inquiſitoribus denunciandus ex tenore pradictarum conſtitutionum, & Decretorum Inquiſitorum: Non enim ſunt aduerſùs Pænitentes, ſed aduerſus Confeſſarios Pænitentem ſollicitantes.*

25 *Conſtitutiones prædictæ ſunt pœnales, & ideò non extendendæ ad alium caſum.*

26 *Edicta pœnalia non admittunt argumentum à pari, neque à ſimili, neque à contrario ſenſu.*

27 *Pœna* l. vnicæ Cod. de Raptoribus Virginum *non extenditur, ſi Virgo rapiat marem, vel mas marem.*

28 *Excommunicatio lata contra ingredientes Monaſteria ſub prætextu licentiarum, non extenditur contra ingredientes ſine tali prætextu.*

1 RESpondetur, & dico primò: Venit Sacerdos, ſi, licèt confeſſiones audiendi Iuriſdictionem; non habeat, ad illas tamen audiendas ſe exponit. Doctores, quos ſequitur Lezana *ver. denunciatio, n.6.* Acugna *cit. qu.14. n.5.* Seraphin Freytas *vbi ſuprà num.13.* Trimarchus *de Confeſſ. ſollicit. diſp.2. ſect.4.* Eſcobar *de Confeſſ. ſollicit. part.1. q.3. n.27.* & Ioannes Sancius *diſp.11. n.38.* Quia talis ſacerdos cenſetur Confeſſarius; cùm habeat poteſtatem Ordinis, & à peccatis venialibus, mortalibus aliàs confeſſis, etiam extrà articulum mortis, & ab omnibus aliis in articulo mortis abſoluere poſſit.

Confirmatur; quia aliàs quilibet Sacerdos ſollicitans dicere poſſet, quod Iuriſdictionem non haberet abſoluendi à peccatis, quæ ſibi confeſſa fuerant: Quod eſſet eludere Conſtitutiones Pontificum, & decreta Inquiſitorum; Ergò.

2 Et quidem ſic dicendum eſt, ſaltem in terminis Conſtitutionis Gregorij XV. cùm talis Sacerdos ſimulet ſe audire confeſſiones, & ſic ſimulans Pœnitentem inſtiget ad actus turpes, & inhoneſtos.

Quamuis contrarium, etiam in terminis Conſtit. Gregorij XV. teneant Leander de Sacram. *tom.1. tract.3. diſp.13. q.37. 38. & 39.* Portellus *in Addit. ad dub. Regular. ver. ſollicitare fœminas n.13.* Souſa *in Aphoriſm. Inquiſ. lib.1. cap.14. n.16. & de Confeſſ. ſollicit. in Annotat. ad Bullam Gregorij XV. n.4.* & Fagundez *de præcept. Eccleſ. in edit., vltima par. 2. lib.4. cap.3. n.79.* moti ex eo, quia in tali in caſu non adeſt confeſſio vera, & Sacramentalis, & pœnam impoſitam alicui actui non incurrit is, qui facit illum actum, ſi ſit nullus, & inualidus, iuxtà ea, quæ tradit præter alios Henriquez *lib.6. cap.21. n.4.*

At minus rectè, ſaltem ſtante dicta Conſtit. Gregorij XV. In qua Pontifex vult, quod non ſolum ſit denunciandus Confeſſarius, ſi ſollicitet in confeſſione, ſed etiam ſi ſollicitet prætextu confeſſionis, ſeu extrà occaſionem confeſſionis in confeſſionario, ſimulans ibi confeſſionem, iuxta ea, quæ dicebam *ſuprà ſect.9. & ſect.11.* ſicque poſt dictam Conſtitutionem Gregorij XV. tradit præter alios Acugna, Ioannes Sancius *in locis ſuprà citatis*, & Freytas *in edict. vltima de Confeſſ. ſollicit. q.13. n.22.* Etiam ſi interueniat mala fides Confeſſarij & Pœnitentis, eo quod ſcilicet ambo cognoſcant, confeſſionem foro inualidam, & ob id nequeant intendere conficere Sacramentum. Vide *ſuprà cit. ſect.9. circa finem.*

Melius igitur, qui vellet defendere ſententiam Leandri, Portelli, Souſæ, Fagundez, & aliorum, dicere deberet cum Bordono *in ſac. Tribunali qu.14. n.66.* quod prædictus Sacerdos (qui ſcilicet confeſſiones audiendi iuriſdictionem non habeat, ad illas tamen audiendas ſe exponit) non ſit denunciandus ex eo, quia propriè non dicitur Confeſſarius: Conſtitutiones autem Pontificiæ loquuntur de Sacerdotibus deputatis, & habentibus curam animarum; Et præterea quia caſus contingit rarò; Leges autem accommodantur ad ea, quæ frequentiùs accidunt, iuxtà ea quæ dicebam *ſuprà ſect.2.* ex Textu *in l. Nam ad ea ff. de legib.*

4 Vbi aduerte, quod Sacerdos non habens Iuriſdictionem, vel laicus ſubdiaconus, aut Diaconus ſollicitans ad Venerem in confeſſione, licet non ſit denunciandus ex vi prædictarum Conſtitutionum Pontificiarum, ſit tamen ſubiectus iudicio Inquiſitorum, & poſſit puniri ab illis, eo quod & iniuriam inferat Sacramento, & ſuſpectus videatur in fide, iuxtà ea, quæ dicam *infra dicto 2. & ſect.13. Petit. 11.* & dicebam *ſuprà ſect.8.* in quibus locis idem dicebam, ſi Sacerdos habens iuriſdictionem ſollicitet ad alia peccata quam ad peccata Veneris. Videantur Fagundez *in Decalog. lib. 6. cap. 12. num. 23.* Leander de Sacrament. *tom. 1. tract.3. diſp.13. q.4.* & Boſſius *in diſceptat. moral. diſcept.5. num.4.*

Aduerte 2. quod ſi Sacerdos ſollicitans ſit Epiſcopus, non eſt à Pœnitente ſollicitato denunciandus Inquiſitoribus; Quia Epiſcopus non eſt ſubiectus illis, *ex cap. Inquiſitores de hæretic. in 6.* & ex Tridentino Concilio *ſeſſ. 24. cap. 5. de reform.* Nam, ſi non eſt ſubiectus Inquiſitoribus in delicto hæreſis multò magis non eſt ſubiectus illis in delicto, quod tantum hæreſis ſuſpicionem habet. 5

Nomine autem Epiſcopi Inquiſitoribus non ſubiecti venit etiam Epiſcopus Titularis; quia & & hic Epiſcopus etiam eſt verè Epiſcopus; Molina *de iuſt. & Iur. tom.6. tract.5. diſput.28. n.19.* Acugna *p.12. num. 7.* & alij paſſim. Venit etiam Epiſcopus electus, & à ſede Apoſtolica approbatus, etiam ſi conſecratus non ſit. Secùs, ſi ſit ſolùm electus; quia tunc Inquiſitoribus ſubditur; ità vt ſi ſollicitet, ſicut & quilibet alius Sacerdos, Inquiſitoribus denunciari debeat; Molin. *loco ſuprà citato numero 20.* Acugna *qu. 11. num. 12.* Freytas *numero 31.* & Ioannes Sancius *diſput. 11. num. 33. & 35.* 6

Aduerte 2. quod, ſi Sacerdos ſollicitans ſit Nuncius, ſeu ſedis Apoſtolicæ Legatus, aliúſque eiuſdem Sedis Apoſtolicæ Miniſter, vel Officialis, ſimiliter non ſit Inquiſitoribus, vel Ordinariis denunciandus; quia neque & iſte talis Inquiſitoribus, vel ordinariis ſubditur, etiam in quocumque alio grauiſſimo delicto, ex textu *in Extrauaganti. Cùm Matthæus de hæretic.* Et tradunt Farinac. *de hæreſi q.186.* Decian. *tom. 1. criminal. lib. 1. cap. 23. numero 10.* Molina *de Iuſtitia & Iur. tract. 3. diſput. 28. numero 20.* 7

Nomine autem Delegati, Miniſtri, vel Officialis Sedis Apoſtolicæ venit, qui nomine Sedis Apoſtolicæ mittitur ad negocium Sedi Apoſtolicæ pertinens tractandum. Secus, ſi mittatur, vt quotidie fit, ad cauſas particulares inter alios iudicandas, ac dirimendas, quia tunc non negocium Sedis Apoſtolicæ, ſed negocium Perſonarum particularium (& ſi quidem authoritate Sedis Apoſtolicæ) tractat; Doctores, quos ſequitur Molina *vbi ſuprà tract.3. diſp.28. num.20.* 8

An autem, ſiquis ex Inquiſitoribus Hiſpaniæ Pœnitentem in confeſſione ſollicitet, Tribunali eiuſdem ſanctæ Inquiſitionis, vel Ordinario, ſeù Epiſcopo denunciandus ſit?

Reſpondetur: ſi Inquiſitores Hiſpaniæ ſunt Sedis Apoſtolicæ delegati, eiuſque Officiales (vt volunt Eymericus *lib.3. directorij, q. 30.* Pegna *ibidem Scholio 79.* & alij) nullo modo Tribunali Sanctæ Inquiſitionis, vel ordinario denunciandus eſt, vt patet ex ſupradictis; Quod ſi verò prædicti Inquiſitores Hiſpaniæ non ſunt Sedis Apoſtolicæ delegati, eiuſque Officiales, ſed eius ſolùm ſubdelegati, & Inquiſitoris generalis Commiſſarij (vt volunt alij, quos ſequitur Simanch. *de catholic. Inſtitut. tit.25.*) denunciandus quidem eſt, non tamen Ordinario, ſeu Epiſcopo, neque alteri Inquiſitori; quia eis non ſubditur; ſed ſupremo Senatui, vel Inquiſitori generali, cui omnes ſubduntur; Doctores, quos ſequitur Molina *loco ſuprà citato.* 9

Aduerte

Digitized by Google

10 Aduerte tamen, quod & ſi Epiſcopus, & Inquiſitor alijs Inquiſitoribus denunciandus non ſit, vt corrigatur, vel puniatur ab illis, poſſint tamen ab alijs Inquiſitoribus contra vtrumque (ſi denunciatio fiat) teſtium depoſitiones recipi, quæ Sedi Apoſtolicæ, vel generali Inquiſitori remittantur; Doctores, quos citat, & ſequitur Molina *de iuſt. & iure diſp.* 18. *num.* 19. & Acugna *q.* 12. *n.* 9. *& ſeqq.* Vide etiam, quæ dicebam *ſupra dubit.* 24. *per totam.*

11 Dico 2. ſi ſollicitans ſit laicus, vel non Sacerdos fingens ſe Sacerdotem, & confeſſiones excipiat, non venit Inquiſitoribus denunciandus ex ſupradictis Pontificijs conſtitutionibus; Doctores, quos ſequitur Acugna *q.* 13. *num.* 5. Io. Sancius *in ſelect. diſput.* 11. *num.* 36. Portell. *in addition. ad dub. Regular. ver. ſollicitare fœminas n.* 14. (quidquid in contrarium dicerit Eſcobar *de Confeſſ. ſollicit. par.* 1. *q.* 3 *num.* 27. & Gypsius *de caſib. reſeruat. cap.* 14. *n.* 6.) quia ſupradictæ Pontificiæ Conſtitutiones loquuntur de Sacerdotibus, non autem de illis, qui Sacerdotes ſe fingunt, propriéque Confeſſarij non ſunt; Et pœnæ quæ contra Sacerdotes exiſtunt, extendi non debent ad laicos. Vt omittam, quod Confeſſio tali laico, vel non Sacerdoti, Sacerdotem tamen ſe fingenti facta, non ſit Confeſſio Sacramentalis, neque propriè ſigilli obligationem inducens; Et Conſtitutiones Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V. (& ſi ſolæ) loquantur de Sacerdotibus iniuriam facientibus, & abutentibus Sacramento Confeſſionis, & ſic quando eſt Confeſſio vera, & Sacramentalis.

12 Aduerte tamen, quod licèt prædictus laicus, vel non Sacerdos, Sacerdotem tamen ſe fingens, non ſit Inquiſitoribus denunciandus ex Pontificijs Conſtitutionibus aduersùs ſollicitantes latis, eſt tamen illis denunciandus ex iis, quæ dicebam *ſuprà dicto primo & ſect.* 8. & dicam *infrà ſect.* 13. *Petitione* 11. & ex Conſtitutione Gregorij XIII. lata aduersùs eos, qui Sacerdotes ſe fingunt, & ſub tali fictione confeſſiones excipiunt.

13 Requiritur tamen ex hoc capite, quod non ſolùm confeſſiones audierit, ſed etiam abſolutionem impenderit; Acugna *loco ſuprà citato n.* 17. Rodrig. *in quæſtion. Regular. tom.* 2. *q.* 28. *art.* 2. & *in ſumma cap.* 83. *n.* 3. & Io. Sancius *num.* 36. quapropter in Edictis Inquiſitorum dicitur, denunciandum eſſe illum, qui cum ſacris (ſcilicet proportionatis) initiatus non ſit, aliquod Sacramentum adminiſtrauit, At ſi abſolutionem non impenderit, Pœnitentiæ Sacramentum adminiſtraſſe non cenſetur; Ergò, &c.

14 Dico 3. Interpres (quicumque ſit, etiam Sacerdos) ſi Pœnitentem in confeſſione ſollicitet, neque eſt Inquiſitoribus denunciandus ex obligatione prædictarum Conſtitutionum. Sic contra Trimarchum *de Confeſſ. ſollic. diſput.* 2. Eſcobar *par.* 1. *quæſt.* 2. *n.* 31. & Freytas *in Addition. ad Rodericum.* Acugna *tract. de Confeſſ. ſollicit. q.* 15. *n.* 27. *& in edit. vltima n.* 37. *&* 38. (qui contrarium tenent ex eo, quia eſt eadem ratio in Interprete, ac in Confeſſario, abuſus ſcilicet Sacramenti, Sacrilegium, Antidoti remedium in venenum, cùm ſumatur Sacramentum vt
15 medium ad peccandum. Tum quia interpres, licèt laicus, ex S. Thoma. *in addit. ad tertiam par. q.* 11. *art.* 3. *in corpore*, Suario *tom.* 2. *diſput.* 33. *ſect.* 5. *n.* 4. & alijs participat aliquid de actu clauis; Ergò comprehenditur conſequenter ſub nomine Confeſſarij, ſiuè per participationem, ſiuè, ſaltem extenſiuè per interpretationem; Tum quia dictus laicus in tali caſu ſecundùm opinionem communiorem apud Bonacinam *de pœnitentia diſput.* 5. *q.* 6. *ſect.* 5. *par.* 3. tenetur æquè, ac Confeſſarius, ad ſigillum Confeſſionis; cùm, ſicut ex S. Thoma ſuprà participat de actu clauis, ſic ex eodem S. Thoma *in* 4. *diſt.* 21. *q.* 3. *art.* 4. *ad* 3. participet de ſigillo confeſſionis; Et meritò, quia concurrit ad confeſſionem, & cognoſcit peccata in ordine ad confeſſionem) docent Souſa *in Aphoriſm. Inquiſ. lib.* 1. *cap.* 34. *n.* 14 & *de Confeſſ. ſollicit. tract.* 1. *cap.* 10. *n.* 3. Pordonus *q.* 14. *n.* 69. & Sancius *in ſelectis diſput.* 11. *n.* 10. *&* 37; Quia Interpres abſolutè 17
non eſt Confeſſarius, neque Miniſter Sacramenti confeſſionis; Tum quia Interpres potiùs ſe tenet ex parte Pœnitentis, quàm ex parte Confeſſarij ſicque non ſollicitat, vt Confeſſarius, etiamſi ſit ſacerdos; Tum quia caſus Interpretis de quo nunc loquimur, rarò contingit: leges autem accommodantur ad ea, quæ frequentiùs accidunt; *l. Nam ad ea ff. de legib.*

Atque hinc patet ad Freytas rationes in contrarium.

Dico 4. Mandans (quicumque ſimiliter ſit, etiam 18
Sacerdos Confeſſario, quod ſollicitet pro ſe pœnitenté, neque eſt Inquiſitoribus denunciandus, Trullench *in decalogum tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 3. *dub.* 18. *num.* 48. Leande Sacrament. *tom.* 1. *tract.* 51. *diſp.* 13. *q.* 36. Eſcobar *de Confeſſ. ſollicit. par.* 1. *c.* 2. *num.* 36. & alij paſſim contra Carenam de officio ſanctæ Inquiſitionis *p.* 2. *tit.* 6. *§. per totum*, Riccium *in Praxi par.* 3. *reſolut.* 65. *n.* 2. & Homobonum *de exam. Eccleſ. p.* 2. *tract.* 21. *cap.* 12. *q.* 26. *reſol.* 4. Quia verba legis pœnalis ſunt accipienda formaliter, & propriè, non autem fictè, metaphoricè, & impropriè; Atque adeo non ſunt extendenda; Vt propterea non contrahat Excommu- 19
nicationem latam contra aliquid facientem is, qui mandat facere, Angelus *ver. Excommunicatio* 8. *n.* 1. Tabiena *eodem ver. Excommunicatio* 5. *caſ.* 49. *§.* 7. Nauarrus *in ſumma cap.* 27. *num.* 1. Suarez. *de cenſur. diſ.* 4. *ſect.* 3. *n.* 5. & alij communiter in materia de cenſuris; Neque cõtrahat excommunicationem latam 20
contra occidentem, vel furantem Is, qui mandat occidere, vel furari; Doctores in locis ſuprà citatis, Regnald. *in Prax. tom.* 1. *lib.* 9. *cap.* 12. *num.* 214. & Bonacina *de cenſur. in communi diſput.* 1. *q.* 1. *punct.* 6. *n.* 1.
Vbi rectè ſubdit, quod quando oritur dubium, an 21
mandans, vel conſulens comprehendatur ſub cenſura lata contra facientes, dicendum ſit, quod non comprehendatur, niſi aliter expreſsè deciſum fuerit ex Nauarro *conſil.* 55. *de ſent. Excommun. lib.* 6. & Auila *de cenſur. par.* 2. *cap.* 2. *diſput.* 3. *dub.* 2. *&* 6.

Et meritò, quia (vt omittam, odia eſſe reſtringenda) quandò lex vult punire non ſolùm facientem, ſed etiam mandantem, conſulentem, vel iubentem, &c. id explicat; Vt propterea *in cap. Mulieres de ſententia Excommun.* extendatur ad mandantem, &c. Excommunicatio, quæ *in cap. ſiquis ſuadente diabolo.* erat lata tantùm contra eum, qui percutit clericum. Ratio, quia, ſicuti dicebam, leges latæ contra facientes non ligant mandantes, vel conſulentes; Tamen ſi Confeſſarius in caſu noſtro denunciandus ſit quidem, tanquam leo.

Non obſtat, ſi cum Riccio, & Homobono vbi 22
ſuprà, dicas: *In cap. qui per alium de Regul. Iur. in* 6 habetur, *quod qui per alium facit, per ſeipſum facere videtur*; [Et *in l. Manumiſſiones ff. de Iuſt. & Iur. & in l. ſi amicis ff. de Adult.* dicitur, [*quod faciat is, qui iubet aliquid facere:*] Ergò.

Reſpondetur enim, id intelligi quoad contractus, non quoad alia; Et ſi intelligatur quoad alia, tantum ſit verum, quantum ſpectat ad culpam, non quantum ſpectat ad pœnam. Videatur Auila *de cenſur. par.* 2. *cap.* 5. *diſp.* 3. *dub.* 2. *in fine*, Bonacina *de legib. diſp.* 3. *q.* 7. *punct.* 4. *n.* 12. Megal. 3. *par. lib.* 4. *cap.* 2. *q.* 1. *n.* 12. ex Bartolo *in l. ſed ſi vnicus §.* 1. *de Iniuriis*, quatenùs expreſſè ait, quod qui per alium facit, non verè, ſed fictè faciat; Cùm igitur verba prædictarum Conſtitutionem Pontificiarum ſint directa contra Confeſſarios ſollicitantes, non ſunt extendenda ad mandantes Confeſſariis ſollicitare.

Ex dictis ſequitur, quod neque denunciandus ſit; 23
qui (licet Sacerdos) tactibus, nutibus, vel ſignis pro-

uocat Pænitentem, dum is alteri confitetur, quia talis ſub Conſtitutionibus Pontificiis non comprehenditur; cùm eæ tantum loquantur de Sacerdote, cui pænitens actualiter confitetur, nec habeant locum in altero; Tum quia, licèt ex ſimili ſollicitatione inferatur iniuria Sacramento Pænitentiæ, non tamen infertur à Sacerdote, velut ab eius Miniſtro, ſed ab altero, velut ab extraneo, ſicut inferri poſſet à quolibet laico, qui nec eſt, nec eſſe poteſt Miniſter Sacramenti. Tum quia caſus eſt rarus & leges accommodantur ad ea, quæ frequentiùs accidunt. *l. Nam ad ea, ff. de legib.* Vide Souſam, & Eſcobar *de Confeſſ. ſollicit. par. 1. q. 4. §. 1. n. 71.*

24 Dico 5. Pænitens (quicumque etiam ſit) ſi Confeſſarium in confeſſione ſollicitet, neque eſt (quidquid in contrarium dixerint Paramus. *de origin. Inquiſ. lib. 3. q. 10. circà finem*, & Bellocch. *de caſib. reſeruat. par. 2. q. 9. num. 51.* Moti ex eo; quia non minùs lædit Sacramentum, ſi ſollicitet Pænitens, quàm ſi ſollicitet Confeſſarius; ſed ſi ſollicitet Confeſſarius, eſt denuntiandus; Ergò, & ſi ſollicitet Pænitens) à Confeſſario Inquiſitoribus denunciandus ex tenore prædictarum Conſtitutionum, & Decretorum Inquiſitorum; ſit Doctores communiter, quos ſequitur Graſſius *lib. 2. de caſib. reſeru. cap. 12. num. 38.* Acugna *q. 9. num. 3. & ſeqq.* Riccius *in Praxi par. 3. reſol. 67. num. 1.* Bonacina *in tract. var. diſput. 6. punct. 3. num. 20.* & Ioannes Sancius *in ſelectis vbi ſuprà num. 24.* quia prædictæ Conſtitutiones Pontificum & Decreta Inquiſitorum non ſunt aduersùs Pænitentes, ſed aduersùs Confeſſarios Pænitentem ſollicitantes; Et meritò, quia ſollicitatio non ex parte Pænitentis in Confeſſarium, ſed ex parte Confeſſarij in Pœnitentem euenire conſueuit; leges autem accommodantur ad ea, quæ frequentiùs accidunt; *l. Nam ad ea ff. de legib.* Vide *ſuprà ſect. 7. in fine.*

25 Accedit, quod (cum prædictæ Conſtitutiones ſint pænales) non ſunt extendendæ ad alium caſum, *ex l. cum quidam ff. de liber. & Poſth. & ex cap. Statutum de elect.* Et tradunt ex communi Caſtr. *de leg. pænal. lib. 1. cap. 7. document. 3.* Sanchez *de matrim. lib. 10. diſp. 4. n. 3.* & Barboſa *de poteſt. Epiſ. par. 3.*
26 *allegat. 102. num. 82.* Et ideò edicta pænalia non admittunt argumentum à pari, neque à ſimili, neque à contrario ſenſu; Ideoque, pæna *l. vnica Cod. de rapt.*
27 *Virgin.* non extenditur, ſi virgo rapiat marem, vel mas marem, Caſtrenſis *in l. Raptores Cod. de rapt. Virgin.* Decian. *lib. 8. tom. 7 num. 28. & 29.* Triuiſanus *par. 2. deciſ. 21.* Sanchez *vbi ſuprà lib. 7. diſp. 12. num. 25.* Emmanuel Barboſa *ad ordinat. Portugal.*
28 *lib. 5. tit. 18. §. 3. num. 2.* Ideoque etiam Excommunicatio lata contra ingredientes Monaſteria ſub prætextu licentiarum, non extenditur, ſi ingrediantur ſinè tali prætextu; Miranda *in Manuel. Prælator. tract. de Monialib. qu. 2. art. 10. concl. 1.* Megal. *in 3. par. lib. 4. cap. 3. q. 2. num. 21.* Barboſa *de poteſt. Epiſc. par. 3. allegat. 102. n. 37.* Suar. Philiarch. Zerol. Sayrus, & Rodriguez, quos citat, & ſequitur Sanchez *lib. 6. moral. cap. 16. n. 78.* Vndè patet reſponſio ad Argumentum Parami, & Bellocchij vbi ſuprà in contrarium.

An autem prædictus Reus in tali caſu denunciandus ſit ſuo ſuperiori, vt ab illo corrigatur? Diximus *ſuprà ſect. 8.*

SECTIO XIII.

In quibuſnam caſibus ceſſet obligatio denunciandi Sacerdotem ſollicitationis crimen committentem.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio denunciandi Sacerdotem ſollicitantem ceſſat, ſi Sacerdos emendatus præſumatur: Quod vix, aut ne vix quidem præſumi poteſt; quia, cùm malus ſemper præſumatur malus in eodem genere mali, qui ſemel abuſus eſt Sacramento, ſemper illo præſumitur abuti.*

2 *Secus, ſi ex Inquiſitorum mandato aliud conſtiterit, poterunt enim in punitionem delicti commiſſi, & in exemplum aliorum, quod delicta etiam ſi emendata fuerint, manifeſtentur.*

3 *Item obligatio denunciandi ceſſat, ſi Sacerdos per correctionem fraternam integrè emendandus ſperetur; quia licet de iure natura Sacramenti reuerentiam procurare teneamur, tenemur tamen id facere minori damno Proximi, quo fieri poſſit; licèt poſt decretum Alexandri VII. raro denunciandi obligatio ceſſet.*

4 *Obligatio denunciandi ceſſat etiam, ſi Sacerdos aliquo modo de tali delicto infamatus non ſit, & quia denuntiatio ſub pæna Excommunicationis præcepta regulariter non obligat de delictis occultis, & quæ probari non poſſunt, ne denuntiator calumniator reputetur. Quod tamen Auctori minùs probatur, & cur?*

5 *Verba Conſtitutionis Clementis VIII. ſuprà relata non obſtans; quia ibi. Is mandat denunciari quemlibet Sacerdotem de hoc crimine quomodolibet infamatum, ideſt infamatum etiam apud ſollicitatam Perſonam tantùm.*

6 *Aduerbium* quomodolibet *reſtringit infamiam, vt non ſumatur in rigoroſa ſua ſignificatione, & ſic non requiritur, quod præcedat vera infamia, ſed ſufficit qualiſcumque infamia.*

7 *Obligatio denuntiandi Confeſſarium ſollicitantem in confeſſione ceſſat, ſi ſollicitationem quis ſciuerit ſub ſecreto naturali; quia huiuſmodi ſecretum non vergit ad damnum proximi, & ex alio capite obligat de iure naturali, & præceptum denuntiandi eſt tantum de iure poſitiuo, & humano.*

8 *Secretum ſeruari non debet quoties eius obſeruatio vergit in damnum commune, prout eſt non denunciare ſollicitantem. Quod verum eſt etiam ſi Secretum fuerit iuratum.*

9 *Nullum Iuramentum promiſſorium cedens in damnum Tertij, vel Reipublicæ, eſt obligatorium.*

10 *Lex obligans ad denuntiandum, eſt quidem affirmatiua, & tanquam Ordinis inferioris, non derogat obligationi legis naturalis, ſicque non obligat ad non ſeruandum ſecretum, quandò de iure naturali eſt illud ſeruandum.*

11 *Confeſſarius quidam perditè ſolicitationes, & turpes actus in ipſo Confeſſionario per decem annos exercuit, eo quod per totum illud tempus à nullo Pænitente ſollicitato denunciatus fuit.*

12 *Obligatio denunciandi Inquiſitoribus ceſſat etiam, ſi ſollicitans Epiſcopo denuntietur; quia Clemens VIII. non abſtulit ab Epiſcopis facultatem de hoc crimine cognoſcendi, ſed eam cum Ordinario tradidit ſimul Inquiſitori.*

13 *Ordinarij in Hiſpania nunquàm de hoc crimine cognoſcunt, ſed ſolùm Inquiſitores.*

14 *Inquiſitores in Hiſpania ideò noluerunt Conſtitutionem Gregorij XV. recipere; quia illa æque ipſis, ac Ordinariis dat facultatem procedendi.*

15 *Conſtitutio Gregorij XV. non derogat Conſuetudini, & priuilegio Apoſtolico, quæ adſunt in Regnis, & locis, vbi eſt Hiſpanica Inquiſitio.*

16 *Inquiſitores quando de hoc crimine iudicant, Ordinarium vocant, & ſimul cum illo cauſam decidunt.*

17 *Alexandri VII. decretū edictum Anno 1660. Menſe Auguſto, poſtquam Auctor hæc ſcripſerat,*

diſtrictè

diſtrictè mandat, vt tam hæreticus, quàm de hæreſi vel leuiſſimè ſuſpectus, locorum Ordinariis, aut Inquiſitoribus, nulla præmiſſa correctione, denuncietur.

18 *Hæreticus pertinax, qui ſcilicet profert errores in fide ex malitia, non autem ex ſimplicitate, vel ignorantia quadam, quales ſunt aliqui concionatores, qui propterea non ſunt propriè hæretici, eſt denunciandus; At cum iis, qui ob ignorantiam, vel ſimplicitatem labuntur, ſeruandus eſt ordo Euangelij.*

19 *Denunciare tenetur & ſuſpectum de hæreſi, & ſollicitantem in confeſſione, &c. non ſolùm is, qui delictum certò nouit, ſed etiam is, qui à perſonis fide dignis, ſi ij non denunciant, audiuit.*

20 *Secùs eſt, quando audiuit à perſonis leuibus; quia talis notitia nullam fidem gignit; & forſan aliquando denunciatio Innocenti alicui nocere poteſt.*

21 *Nemo tenetur denunciare, quæ audiuit ab hominibus parui nominis, ita vt ſi illis crediderit, de leui credulitate à prudentibus viris notari poſſit: quod adeò verum eſt, vt procedat etiam, ſi à ſuperiore ſub pœna excommunicationis, & in virtute ſanctæ obedientiæ iubeatur.*

22 *Contraria ſententia, quam tenent alij in hoc crimine, non cenſetur omninò improbabilis, quatenus aſſerunt, quod nemo peccatum, quod eſt dubium, an fuerit commiſſum, & quæ ab hominibus leuibus, & non fide dignis audiatur, non ſit obligatio denunciandi: Secùs, ſi crimen ſit contra bonum commune.*

23 *Excipiuntur tamen caſus, in quibus vel ob grauitatem criminis, vel ob aliam rationabilem cauſam prælatus præcipit denunciari ab omnibus etiam qui audiuerint, & aliter non ſciuerint.*

24 *Siquis igitur audiuerit, quod Confeſſarius aliquis pœnitentem in confeſſione ſollicitauerit, tenetur Confeſſarium illum denunciare, nec ad ipſum qui audiuit, ſed ad Inquiſitores pertinebit diſcernere, an is, qui dixit, ſit bonæ famæ, necnè.*

25 *In Sancto Officio admittuntur contra Reum etiam teſtes inhabiles, vt excommunicati, criminoſi, infames, & hoc in deteſtationem criminis hæreſis.*

26 *Non obſtat, quod forſan aliquando denunciatio alicui innocenti nocere poſſet; quia magis procurari debet bonum commune, quàm particulare.*

27 *Denunciare tenetur etiam is, qui delictum nouit, vel audiuit, vt ſuprà, ſi ſit Clericus, vel Religioſus, quamuis inde timeatur ſequenda mors hæretici.*

28 *Et tenetur ad denunciandum, etiamſi iurauerit, id non eſſe facturum; quia Sacramentum in tali caſu, vtpotè de re illicita, obligationem non inducit. Dummodo probabiliter ſibi non timeat aliquod malum notabile.*

29 *Excipe, ſi ex omiſſione denunciationis ſequatur etiam malum notabile Reipublicæ, vel communitati, quia bonum commune; ſicut & malum commune præferri debet particulari.*

1 RESpondetur: Ceſſat primò, ſi Sacerdos emendatus præſumatur, (quod vix, ac ne vix quidem præſumi poterit; quia, cùm malus ſemper præſumatur malus in eodem genere mali, qui ſemel abuſus eſt Sacramento, ſemper illo præſumetur abuti; tùm quia, cùm non audiat Eccleſiam, non præſumetur audire monitionem perſonæ particularis) & periculum non ſit, quod fiat recidiuus; ſic Doctores, quos ſequitur Fagundez *de præceptis præcep.5. 2. par. lib.5. cap.31. num.1.* quia Pontificiæ conſtitutiones non tam intendunt punitionem delinquentis Sacerdotis, quam reuerentiam Sacramento debitam; quapropter *ſuprà ſect. 2.* dicebam, quod prædictæ conſtitutiones ſatis probabiliter ſint fauorabiles, atque adeò dilatandæ, non autem odioſæ, atque adeo reſtringendæ.

At intellige, ſi ex Inquiſitorum mandato aliud non conſtiterit; quia poterunt Inquiſitores in punitionem delicti commiſſi, & in exemplum, & coërcitionem aliorum, mandare quod delicta, tametſi iam emendata fuerint, ſibi manifeſtentur; quo caſu ſcientes, (præſertim poſt Alexandri VII. decretum infrà referendum) tenebuntur illa inquiſitoribus manifeſtare; Suarez *de fide diſp. 20. ſect.4. num.11.* Sanchez *tom.2. conſil. moral. lib.6. cap.2. dub.5. n.6.* Ioan. Sancius *in ſelect. diſp.11. n.56.* & alij, quos ſequitur Diana *par.1. tract.4. reſol.2. & 3.* 2

Ceſſat 2. ſi Sacerdos per correctionem fraternam integrè emendandus ſperetur; ſic Doctores iidem, quos ſequitur idem Fagundez *loco ſuprà citato*, quia licet de iure naturæ Sacramenti reuerentiam procurare teneamur, tenemur tamen id facere minori proximo damno, quo fieri poſſit. 3

At iuxtà ea, quæ mox ſuprà dicebam, rarò per hanc correctionem fraternam emendatio ſperari poteſt vt propterea rarò ex hoc capite denunciandi obligatio (præſertim poſt Alexandri VII. decretum infrà referendum) ceſſare poſſit.

[1] Quod etiam intellige (vt ſcilicet ceſſet obligatio denunciandi) ſi ex Inquiſitorum mandato aliud non conſtiterit, iuxtà ea, quæ mox etiam ſuprà dicebam.

Ceſſat 3. ſi Sacerdos aliquo modo de tali delicto infamatus non ſit; Doctores iidem, quos ſequitur etiam idem Fagundez *vbi ſuprà*; & Megalius *lib.1. cap.5. n.14.* quia Conſtitutio Clementis VIII. petit, Sacerdotem eſſe infamatum, Ibi: *de quomodolibet infamatis*, conſtitutio autem pœnalis extendi non debet vltrà verborum proprietatem, *ex Regul. odia de Regul. iur. in 6. & ex l. cum quidam ff. de liber. & poſthum.* Et quia denunciatio, ſub pœna excommunicationis præcepta regulariter (excepto ſcilicet delicto hæreſis) non obligat de delictis occultis, & quæ probari non poſſunt, ne denunciator calumniator reputetur; Sot. *de tegendo ſecreto n.31. q.1. concl.4.* Nauarr. *in ſumma cap.25. n.46.* Enriquez *lib.13. cap.18. n.3.* & alij paſſim. 4

At hoc mihi cum Moura *de Enſalm. & incantat. ſect.3. cap.3. n.11.* Acugna *de Confeſſ. ſollicit. q.4. n.4.* Freytas *in nou. addit. n.62.* Souſa *de Confeſſ. etiam ſollic. tract.3. cap.21. n.2. & 3.* Portello *in Addit. ad dubia Regular. ver. ſollicitare n.11. & 20.* & Peyrino *in priuil. Minim. tom.2. conſtit.4. Gregorij XV. §.3. num.3.* minus probatur; quia ſic rarò ſollicitatus teneretur Sacerdotem ſollicitantem denunciare; cùm hoc delictum ſecretiſſime committatur; neque ab alio quàm à ſollicitato cognoſci ſoleat, neque infamatio contingere, niſi cum delictum denunciatum fuerit: tùm quia hæc denunciatio ordinatur ad præcauendum delictum, & ad impediendam Sacramenti irreuerentiam in quo caſu neceſſe non eſt, quod delictum ſit publicum; præſertim quia nullus adeſt timor, quod denunciator pro calumniatore habeatur; cùm denunciator non perſonam accuſatoris, ſed perſonam delatoris, & teſtis induat; tùm quia in crimine hæreſis (eo quod ſerpit contra bonum commune) fieri poteſt Inquiſitio, tametſi contrà Reum nulla præcedat infamia, ſeu diffamatio; Simanch. *de Cathol. inſtitut. tit.43. n.7. & 8.* Roland. à Valle *conſil.8. n.6. lib.3.* Scaccia *de iudic. lib.5. cap.59. n.10.* Royas *ſingul.3. n.22.* Pegna *in director. Inquiſ. par.3. comment.16.* Campeg. *in Addit. ad Zanchinum tract. de hæretic. cap.9. num.9.* & alij paſſim; Ergò etiam fieri poterit in hoc crimine ſollicitationis

in confeſſione propter eamdem rationem: Quòd clarè conſtat ex verbis conſtitutionis Gregorij XV. per illa verba: [diligenter inquiras, & iuxtà facultatem tibi contra hæreticos, &c. procedas.]

5 Neque obſtant verba conſtitutionis Clementis VIII. ſuprà relata; quia mandat quidem ibi Clemens VIII, denunciari quemlibet Sacerdotem de hoc crimine quomodolibet infamatum, ideſt infamatum etiam apud ſollicitatam perſonam tantùm; cum adverbium illud: *quomodolibet*: reſtringat infamiam, vt
6 non ſumatur in ſua rigoroſa ſignificatione; Et ſic non requiratur quod præcedat vera infamia, ſed ſufficit qualiſcumque infamia, ſicuti conſtat *ex cap ſtatutum §. in nulla de reſcript. in 6. & ex cap. indemnitatibus §. ſanè de elect. etiam in 6.* dicta igitur verba non exigunt infamiam ſimpliciter, ſed eam, quæ quocumque modo talis dici poſſit: dicitur enim diffamatus *quomodolibet*: dicetur autem diffamatus quomodolibet, ſeu aliquo modo, qui iam non habet famam integrã, & illæſam, ſed laceratam per notitiam (præſertim fœminarum) per quam eſt in proximo periculo publicitatis; vel dicas, Clementem VIII. intelligere, hunc, ſcilicet *quomodolibet infamatum*, eſſe præcipuè denunciandum: Vnde Fagundez *in editione nouiſſima num.* 83. ſuum iudicium circa præſentem quæſtionem Sancti Tribunalis praxi ſubiecit, & Megalius in ſecunda editione in Apoſtilla marginali ſententiam mutauit. Vide etiam, quæ dicam *infra ſect.* 15.

7 Ceſſat 4. ſi ſollicitationem ſciueris ſub ſecreto naturali; vt ſi audieris Confeſſarium ſollicitantem in confeſſione, vel ſi Confeſſarius ipſe ſub ſecreto id tibi aperuerit; Fagundez *eodem loco ſuprà citato*, Raynald. *de monitor. par. 1. cap. 3. punct. 3.* Thom. Hurtad. *variar. reſol. tract. 4. cap. 8. reſolut. 17. n. 260. & ſeqq.* loquens tamen (iuxtà ea, quæ mox *infrà* dicam) quando ſollicitans eſt emendatus, aut ſperatur emendandus, & Sanchez *lib. 2. moral. cap.* 32. *n.* 4. loquens tamen de blaſphæmis occultis; quia huiuſmodi ſecretum non vergit in damnum proximi, & ex alio capite obligat in iure naturali; præceptum autem denunciandi ſollicitantem obligat tantùm de iure poſitiuo, & humano; Ergò vinculum iuris naturalis fortius præualere debet vinculo iuris poſitiui, & humani minùs forti.

8 At hoc generaliter mihi cum Boſſio *in Appendic. de Iubileo dubit.* 29. *num.* 88. Trimarcho *de Confeſſ. ſollicit. diſp. 6. num.* 29. & Diana *par. 1. tract. 4. reſolut.* 24. minùs etiam probatur; quia ſecretum ſeruare non debes, quoties eius obſeruatio vergit in damnum commune; Sed non denonciare ſollicitantem, quando non eſt emendatus, neque ſub ſpe emendandus, vergit in damnum Sacramenti pænitentiæ, ſicque in damnum commune, quinetiam in damnum illuc accedentium (quibus loco medicinæ venenum paratur) ergo tunc ſaltem tale ſecretum, etiam ſi fuerit iuratum, ſeruare non debes; quia ex Leſſio *de iuſt. & iur. lib. 2. cap. 30. dub. 6. num.* 47. & aliis communiter, certum eſt, quod ſi denonciatio ſit neceſſaria ad damnum aliquod priuatum, vel publicum auertendum, (vt eſt in caſu noſtro; cùm expediat Reipublicæ Chriſtianæ, tales Confeſſarios punire;
9 Ideoque in conſtitutione Gregorij XV. dicatur, quod in hoc caſu procedendum ſit, ſicuti proceditur in cauſis fidei) promiſſio ſecreti, etiam iuramento firmata, non obligat (cùm nullum iuramentum promiſſorium, cadens in damnum tertij, vel Reipublicæ ſit obligatorium) Ergo teneberis ſecretum illud aperire, non ſecùs, ac ſi non iuraſſes, nec promiſiſſes.

10 Vide *ſuprà dubitat.* 23. Quia lex obligans ad denunciandum eſt quidem affirmatiua, & tanquam ordinis inferioris, non derogat obligationi legis naturalis; ſicque non obligat ad non ſeruandum decretum, quando de iure naturali eſt illud ſeruandum; quapropter, quando ſciueris ſub ſecreto aliquem in confeſſione ſollicitaſſe, obligaberis ad denunciandum ſolùm, quando ratione finis legis ceſſabit obligatio tegendo ſecretum; Secùs autem, quando talis obligatio non ceſſabit, conſiderandæ quapropter erunt circumſtantiæ, & videndum, an ceſſet obligatio ſecreti; Tunc autem talis obligatio procul dubio ceſſabit, quando bonum commune grauiter læderetur, ſi omitteretur denunciatio; quia lex naturalis non eſt ſibi ipſi contraria; Ideoque, cùm obliget ad tuendum bonum commune (caſu quo bonum commune, ſi ſeruaretur ſecretum, læderetur) ſecretum non erit ſeruandum, etiamſi fuerit iuratum, vti dicebam; quia tunc eſſet iuramentum de re illicita, atque adeò non acceptum Deo, vtpotè contra Deum.

Vide etiam Freytas *in Addit. ad tract. de Confeſſ.* 11
ſollicit. q. 21. n. 26. vbi refert, quod quidem Confeſſarius perditè ſollicitationes, & turpes actus in ipſo Confeſſionario per decem annos exercuerit, eo quod per totum illud tempus à nullo pænitente ſollicitato denunciatus fuit; Ideoque arbitror, quod Confeſſarius ſollicitans, ſi à pænitente ſollicitato denunciatus non fuerit, ab eo, qui id nouit (etiam ſub ſecreto naturali) denunciandus ſit: Quod in caſu de hæreſi formali multò certius eſt; vt propterea ſi quis ſciat, aliquem eſſe hæreticum, vel à ſe ipſo, vel ab alio, (etiam ſi dederit fidem, & iuramentum de non manifeſtando ſecreto) multò magis denunciare debeat, ſicuti dicebam.

Ceſſat quintò, ſi ſollicitantem Epiſcopo denun- 12
cies; Doctores iidem, quos ſequitur Fagundez *eodem loco, vbi ſuprà*; Putant enim iſti Doctores, quod Clemens VIII. non abſtulerit ab Ordinariis facultatem de hoc crimine cognoſcendi, ſed quod eam cum Ordinario tradiderit ſimul Inquiſitoribus: Ergò non arctaris ſollicitantem Inquiſitoribus denonciare taxatiuè, ſed poteris eum vel Inquiſitoribus, vel Ordinario denunciare diſiunctiuè; ita vt ſi Ordinarius denunciationem acceptauerit, ceſſet tibi obligatio denunciandi Inquiſitoribus.

At, licet hoc verum ſit, ſi loquamur de conſtitu- 13
tione Gregorij XV. & ſic in locis, vbi conſtitutio Gregorij XV. recepta eſt; Acugna *de Confeſſ. ſollicit. q. 2. per totam*, Peyrinus *in Priuil. Minim. tom. 2. conſtitution. 4. Gregorij XV. §. 6. n.* 20. & Bonacina *in tractat. var. diſp. 6. punct. 3. n.* 23. tamen, ſi loquamur de conſtitutione Clementis VIII. (ſicut Pij IV. & Pauli V.) & ſic in locis, vbi conſtitutio Gregorij XV. (vt in Hiſpania ad mentem aliquorum) recepta non eſt, minus etiam mihi probatur; quia probabilius videtur, Clementem VIII. (ſicut Pium IV. & Paulum V.) abſtuliſſe ab Ordinariis huius criminis cognitionem, & priuatiuè conceſſiſſe illam Inquiſitoribus.

Primò, quia nunquam in Hiſpania Ordinarij de hoc crimine cognoſcunt, ſed ſolùm Inquiſitores: At conſuetudo eſt optima legum interpres; Ergò, &c.

Secundo, quia ideò Inquiſitores Hiſpaniæ no- 14
luerunt Gregorij XV. conſtitutionem recipere; quia illa æquè ipſis, ac Ordinariis facultatem procedendi
in hoc crimine concedit. Vel meliùs; quia dicta 15
conſtitutio Gregorij XV. non derogat conſuetudini, & Priuilegio Apoſtolico, quæ adſunt in Regnis, & locis, vbi eſt Hiſpanica Inquiſitio; qua de re vide quæ dicam *infrà ſect.* 19, & quæ dicebam *ſuprà ſect.* 1. *circa finem.*

Tertiò, quia Inquiſitores, quando de hoc crimi- 16
ne iudicant, Ordinarium vocant: & ſimul cum illo (ſicut & in cauſis fidei) cauſam decidunt. Ergò ſignum eſt, quod neque Ordinarius ſine Inquiſitoribus, neque Inquiſitores ſine Ordinario poſſint in Hiſpania quoad hanc cauſam procedere, ac proindè

non

non Ordinario, ſed Inquiſitoribus denunciatio fieri debet; quia ipſis ſolis independenter ab Ordinario proceſſum formare competit.

17 Cæterùm quoad hanc materiam de denunciando, vide quæ dicebam *ſuprà dubit. 15. vſque ad 25.* Vide, etiam Alexandri VII. decretum Anno 1660. menſe Auguſto, poſtquam hæc ſcripſeram, editum, in quo diſtrictè mandat, vt tam hæreticus, quàm de hæreſi (vel leuiſſimè) ſuſpectus, locorum Ordinariis, aut Inquiſitoribus nulla præmiſſa correctione, denuncietur.

18 Et quidem, iuxtà ea, quæ dicebam, hæreticum pertinacem, qui ſcilicet profert errores in hæc ex malitia, non autem ex ſimplicitate, vel ignorantia quadam (quales ſunt aliqui concionatores; qui proptereà non ſunt propriè hæretici, cùm ad hæreſim requiratur pertinacia, ſicque cum ipſis ſeruandus eſt ordo Euangelicus, & Nauarrus, Corduba, & alij, quos ſequitur Sanchez *tom. 2. conſil. mo al. lib. 6. dub.*
19 *15. n. 6.*) & ſuſpectum de hæreſi, & ſollicitantem in confeſſione, &c. tenetur denunciare non ſolum is, qui delictum certò nouit, ſed etiam is, qui à perſonis fide dignis (ſi hi non denunciant, ſecùs ſi denunciant; cùm tunc denunciatio ipſius ſuper denunciationem illorum fidei plus quidquam non addat) delictum audiuit; quia talis verè, & propriè dicitur habere notitiam de delicto; & Nauarrus *de hæretic. conſ. 3. n. 1.* Rodriquez, & alij, quos ſequitur idem Sanchez *ſupra dubit. 15. n. 1.* Leſſius *de iuſt. & iur. lib. 2. cap. 30. dub. 7. n. 49.* Reginald. *tom. 2. lib. 24. cap. 3. ſect. 6. n. 50.* Genuenſis *in practica cap. 2. n. 9.* Petrus Nauarra *de reſtitution. lib. 2. cap. 4. num. 218.* Ioannes de la Cruz *in directorio conſcient. par. 1. præcept. 8. art. 4. dub. 13. concl. 3.* & Pitigianus *in pract. crimin. Regul. cap. 3.*

20 At non ſic, quando audiuit à perſonis leuibus; quia talis notitia nullam fidem gignit; Et forſan aliquando denunciatio Innocenti alicui nocere poſſet in tali caſu; Nauarrus *in ſumma cap. 25. n. 46.* Corduba *libro 1. q. 43. dub. 2. ſextò quando*, Portellus *in Addit. ad dub. Regul. verſ. ſollicitare fœminas n. 22.* Rodriquez *in quæſt. Regul. tom. 2. q. 6. art. 7.* (quatenùs ait, quod nemo tenetur denunciare, quæ audiuit ab hominibus parui nominis, ita vt ſi illis crediderit, de leui credulitate à prudentibus viris notari poſſit: quod adeò verum eſt, vt procedat, etiamſi à ſuperiore ſub pæna excommunicationis, & in virtute ſanctæ obedientiæ iubeatur) & Fagundez *de præcept.*
21 *Eccleſ. præcept. 2. lib. 4. cap. 3. n. 31.* (quatenus inquit, quod ſi pænitens coram multis dicat, ſe fuiſſe à tali Confeſſario in confeſſione ſollicitatum, & pænitens ſit fide dignus, iam talis Confeſſarius manet infamatus, & qui audiunt, tenentur ſub pæna excommunicationis denunciare: Secùs, ſi dictus pænitens non ſit fide dignus.)

22 Quamuis in hoc crimine ſollicitationis, ſicut & in aliis criminibus pertinentibus ad Sanctum Officium (cùm hæc crimina ſint contra bonum commune) contrarium eſt omninò improbabiliter teneant alij, quos ſequitur Thomas à Ieſu de Viſitatione *tract. 1. cap. 15. n. 11.* (quatenus aſſerit, quod nemo peccatum, quod eſt dubium, an fuerit commiſſum, & quæ ab hominibus leuibus, & non fide dignis audiuit, tenetur denunciare; Secùs, ſi crimen ſit contra bonum commune; quia tunc ſimul cum dubio, & leuitate referentium denunciare tenebitur) & Spatarius *in praxi de modo corrigendi Regulares tract. 5.*
23 *cap. 11. n. 4.* (quatenùs docet, quod nemo tenetur denunciare, quæ tantùm audiuit, & aliter non ſciuit; Excipiuntur tamen caſus, in quibus vel ob grauitatem criminis, vel ob aliam rationabilem cauſam prælatus præcipit, denunciari ab omnibus, etiam qui audierint, & aliter non ſciuerint; Tunc enim ſubditi tenentur denunciare, quæ audierint à quibuſcumque, nec ad ipſos ſed ad prælatum, qui ſic præcipit, pertinebit diſcernere, an ab hominibus bonæ famæ, nec nè audiuerint.) Hæc omnia Spatarius; Quæ omnia multò magis locum habebunt in criminibus pertinentibus ad Sanctum Officium; cum iſta crimina, ſicuti dicebam, ſint contra bonum commune.

Si quis igitur audiuerit, quod Confeſſarius aliquis 24
pænitentem in confeſſione ſollicitauerit, tenetur, Confeſſarium illum denunciare; nec ad ipſum, qui audiuit, ſed ad Inquiſitores pertinebit diſcernere, an is, qui dixit, ſit bonæ famæ, necne. Accedit, quod *ex* 25
cap. In fidei fauorem hæret. in 6. in Sancto Officio admittuntur contra Reum teſtes etiam inhabiles (vt excommunicati, criminoſi, periuri, infames, &c.) Et hoc, quia crimen hæreſis, vel hæreſim ſapiens eſt ita graue, & perniciosum Reipublicæ, vt meritò in eius deteſtationem (ad hoc vt ſic facilius puniri, & extirpari poſſit, teſtes tales admittantur. Non obſtat, quod 26
forſan aliquando denunciatio alicui Innocenti nocere poſſet in tali caſu; quia magis procurari debet bonum commune, quàm particulare; vt proptereà etiam admittantur teſtes inhabiles, ſicuti dicebam.

Ex his ſequitur, quod minùs rectè dixit Homobonus *in Conſultat. moral. tom. 1. par. 4. reſponſ. 51.* quod Confeſſarium ſollicitantem teneatur denunciare ſolùm pænitens ſollicitatus, non item qui audiuit, ſiuè ab hominibus non fide dignis, ſiue etiam dignis; Et quidem contrarium ſeruat praxis Sancti Officij, ſcilicet vt Confeſſarium ſollicitantem denunciet non ſolùm pænitens ſollicitatus, ſed etiam qui audiuit, ſaltem à fide dignis.

Et tenetur etiam denunciare is, qui delictum nouit 27
vel audiuit, vt ſuprà, ſi ſit Clericus, vel Religioſus; quamuis indè timeatur ſequenda mors hæretici, vel ſuſpecti de hæreſi; quia agitur de malo communi impediendo; ſic Doctores, quos ſequitur Lezana *ver. Accuſator. num. 18. & ſeqq.* ſaltem cum proteſtatione, ſic Doctores, quos ſequitur Sanchez *loco ſuprà citato dub. 10.*

Et tenetur ſimiliter denunciare is, qui delictum no- 28
uit, vel audiuit, vt ſuprà, ſi iurauerat, id ſe non eſſe facturum; quia iuramentum in tali caſu, vtpotè de re illicita, obligationem non inducit; vti ſuprà dicebam, & docent etiam Syluest. *ver. teſtis q. 8.* & alij, quos ſequitur Sanchez *vbi ſuprà dub. 21.*

Dummodò, qui denunciat, ex denunciatione probabiliter ſibi non timeat aliquod malum notabile mortis, vel infamiæ, vel bonorum, &c. ſibi vel ſatis, iuxtà ea, quæ dicebam *dubit. 19. &* 21.

Excepto, ſi ex omiſſione denunciationis ſequatur 29
etiam malum notabile Reipublicæ, vel communitati; quia bonum commune (ſicut & malum commune) debet præferri particulari, ſeu æſtimari magis, quàm particulare; ſic DD. quos ſequitur Genueuſ. *in prax. cap. 18. n. 8.*

PETITIO I.

An pænitens ſollicitatus teneatur regulariter denunciare Confeſſarium, ſi ex illa denunciatione, timeat damnum notabile?

SVMMARIVM.

1 *Pænitens ſollicitatus non tenetur regulariter denunciare Confeſſarium, ſi ex illa denunciatione timeat damnum notabile, contra nonnullos contrarium affirmantes.*

2 *Fœmina ſollicitata regulariter excuſatur à denunciando,*

ciando, ſi ex denunciatione ipſi ſequatur mors, membri abſciſsio, vulnus, fama, vel honoris iactura notabilis, maioris, vel magna partis bonorum amiſſio, aut ſi hac probabiliter timeat euentura conſanguineis, vel affinibus vſque ad quartum gradum, & facilè eis non poſſit occurri.

3 *Fæmina deobligatur à denunciatione, ſi graue damnum timeat in fama, vita, vel bonis temporalibus propriis, aut mariti, filiorum, fratris, aut amici maximi, ſecus tamen ſi periclitetur bonum fidei, iuxtà ea, quæ ſupra dicta ſunt quia tunc bonum commune, præſertim fidei, præferri debet bono priuato.*

4 *Creditor magna quantitatis multò magis tenebitur denunciare debitorem hæreticum, licet exindè probabiliter timeat difficultates, & dilationes petendi debitum à fiſco.*

5 *Confeſſarii debent monere Pænitentem, non eſſe inhoneſtum, quod coram Inquiſitoribus pro catholica fidei defenſione compareat ad denunciandum taliter delinquentes.*

6 *Mulieres etiam egregia, & Nobiles, tenentur cauſa teſtificationis in ſollicitationis crimine adire Inquiſitores.*

7 *Confeſſarij debent etiam monere Pænitentem, quod ceſſantibus prædictis malis, vel periculis, omninò teneatur denunciare Confeſſarium ſollicitantem.*

1 REſpondetur: (Quamuis affirment nonnulli, quos ſequitur Bonacina *in Tractat. var. diſ. 6. punct. 1. §. 3. num. 6. & punct. 3. num. 11.* quia ferè nunquàm huiusmodi damni periculum imminet; Tum quia incommoda, quæ ſequuntur ex abuſu Sacramenti Pænitentiæ, præualent incommodis, priuatarum perſonarum) Probabiliùs tamen negant Acugna *de Confeſſar. ſollicit. q. 19. num. 6.* & ibi Freytas *n. 20.* Souſa *in Aphoriſm. Inquiſ. lib. 1. cap. 34. num. 58.*
2 (quatenùs expreſsè ait: Regulariter excuſatur fæmina ſollicitata à denunciando, ſi ex denunciatione ipſi ſequatur mors, membri abſciſſio, vulnus, famæ, vel honoris iactura notabilis, maioris, vel magnæ partis bonorum amiſſio, aut ſi hæc probabiliter timeat euentura conſanguineis, vel affinibus vſque ad quartum gradum; & facile eis non poſſit occurri, eo quod qui minatur, poteſt & conſueuit illa, vel ſimilia præſtare) Sancius *in ſelect. diſp. 11. n. 55.*
3 (quatenùs inquit: deobligatur fæmina à denunciatione, ſi graue damnum timeat in fama, vita, vel bonis temporalibus proprijs, aut mariti, filiorum, fratris, aut amici maximi) Peyrinus *in Priuil. Minim. tom. 2. Conſtit. 4. Gregorij XV. §. 9. num. 28.* Fagundez *præcep. 2. lib. 4. cap. 3. n. 31.* & Lezana *in ſumma quæſt. Regul. cap. 19. n. 34.*

Quamuis ſi iuxta ea, quæ dicebam *ſect. ſuperiori* ex omiſſione denunciationis periclitetur (ſicut ex crimine hæreſis) bonum fidei, omitti non poſſit denuntiatio, licet eatnde denuncians probabiliter timeat prædicta mala, vel pericula) inquo caſu vera eſt ſententia prior Bonacinæ, & aliorum, quos ipſe ſequitur) non ſolùm conſanguineis, vel amicis (quia in dictis caſibus maior amicus eſt Deus, & dici ſolet *Amicus vſque ad Aras*; Tum quia alioquin raròquis teneretur denunciare hæreticum conſanguineum, vel amicum; cùm propter hæreſim omnia bona hæreticus amittat *ex cap. cum ſecundum de hæretic. in 6.*) ſed etiam ſibimetipſi, quia bonum commune præſertim fidei præferri debet bono priuato, ſicut *ibidem* dicebam.

4 Hinc multò magis quis Creditor magnæ quantitatis tenebitur denunciare hæreticum debitorem; licèt exinde probabiliter timeat difficultates, & dilationes petendi debitum à fiſco; Præſertim quia non eſt timor iniuſtè illatus, & timor non excuſat, niſi ſit iniuſtè illatus, qualis non eſt iſte; Præſertim etiam, & multò magis, ſi per dictas difficultates, & dilationes denuntiator non mutet ſtatum, eo quod ſcilicet ſit diues, & adhuc habeat, vnde poſſit viuere ſine mutatione ſtatus. Vide *infrà Petitione 5. in fine.*

Cæterùm Confeſſarij debent monere Pænitentem, non eſſe inhoneſtum, quod coram Inquiſitoribus pro Catholicæ fidei defenſione compareat ad denunciandum taliter delinquentes: Vnde Acugna *q. 22. num. 14.* & *ibi* Freytas *num. 14.* Sancius *cit. diſput. 11. n. 45.* & alij aſſerunt; quod mulieres, etiam egregiæ, & nobiles teneantur cauſa teſtificationis in ſollicitationis crimine adire Inquiſitores; cùm id nimis durum non ſit ob bonum Religionis, niſi clauſura, infirmitas, vel alia iuſta cauſa ipſas excuſet. 5 6

Debent etiam monere Pænitentem, quod, ceſſantibus prædictis malis, vel periculis teneatur omnino denunciare Confeſſarium ſollicitantem. 7

PETITIO II.

An Confeſſarius ſit denunciandus, ſi fuerit emendatus?

SVMMARIVM.

1 *Confeſſarius non videtur denunciandus, ſi fuerit emendatus, & emendatus præſumitur, ſi idem Pænitens ſollicitatus, ter, vel quater ad eumdem accedens, ab illo iterum non ſollicitetur.*

2 *Confeſſarius non videtur ex Sancio denunciandus, ſi multi ſint anni elapſi poſt factam ſollicitationem, & credatur veriſimiliter Confeſſarius iam emendatus.*

3 *Tres annos exigit communis opinio doctorum, vt delinquens iam emendatus præſumatur.*

4 *Ceſſante cauſa ceſſat effectus, & ita emendato confeſſario, videtur ceſſare obligatio denunciandi.*

5 *Obligatio denunciandi non ceſſat, emendato confeſſario, poſito tamen mandato Inquiſitorum.*

6 *Obligationis cauſa denunciandi videtur quidem eſſe, vt confeſſarius emendetur, & non ampliùs Sacramento confeſſionis abutatur, ſi loquamur de cauſa partiali; At ſecùs, ſi de totali.*

7 *Dubius de emendatione alicuius, præſertim hæretici tenetur illum denuntiare.*

REſpondetur: Negant præter Fagundez *lib. 4. cap. 31. num. 1.* Souſa *de Confeſſ. ſollicit. tract. 2. capite 6. concluſione 4. numero 16.* (vbi ſubdit, quod præſumatur emendatus, ſi idem Pænitens ſollicitatus ter, vel quater ad eumdem Confeſſarium accedens, ab illo iterum non ſollicitetur) Ioannes Sancius *in ſelect. diſp. 11. num. 15.* (quatenus expreſsè ait quod ſi multi ſint anni elapſi poſt factam ſollicitationem, & credatur veriſimiliter Confeſſarius iam emendatus, non ſit denunciandus; cùm ſic pia conditio humana pati videatur, vt poſt longum tempus commiſſi criminis delinquens non deferatur ad Tribunal punitionis, ſed præſumatur iam emendatus: Tres autem annos exigit communis opinio doctorum; vt delinquens iam emendatus præſumatur) Acugna *q. 3. num. 15.* Peyrinus *de priuil. Minim. tom. 2. conſtit. 4. Gregorij XV. §. 9. num. 31.* & Lezana *in ſumma quæſt. Regul. cap. 19. numero 34.* Quia, poſita emendatione Confeſſarij, ceſſare videtur obligatio denunciandi; cùm quidem ceſſante cauſa ceſſet effectus; & cauſa obligationis denunciandi 1 2 3 4

ciandi videatur eſſe, vt Confeſſarius emendetur, & non amplius Sacramento Confeſſionis abutatur: Ergo, &c. Hanc eamdem ſententiam à fortiori tenere debebunt, qui teneot, quod etiam Hæreticus non ſit denunciandus, ſi fuerit emendatus. His tamen non obſtantibus.

5 Reſpondetur contrarium eſſe teneodum, ſaltem poſito Mandato Inquiſitorum, iuxta ea, quæ tenebam in principio ſectionis; ſicque etiam tenent complures Doctores (quos ſequitur Bonacina *in tractat. var. diſp.6. punct.3. n.9.*) Quia ex prædicto Mandato Inquiſitorum iudicialis denunciatio, & Inquiſitio, quæ contra huiuſmodi delinquentes fieri debet, non ſolum inſtituitur ad emendationem delinquentis, ſed etiam ad pœnam, vt tam ipſe, quam cæteri metu pœnæ à tali crimine in futurom retrahantur.

6 Ex quibus patet reſponſio ad argumentum contrariæ ſententiæ, cùm cauſa obligationis denunciandi videatur quidem eſſe, vt confeſſarius emendetur, & non amplius Sacramento Confeſſionis abutatur; ſi loquamur de cauſa partiali. At ſecùs, ſi loquamur de totali, ſicuti dicebam. Et hæc ſententia nunc præſertim poſt decretum Alexandri VII. ſupra relatum tenenda eſt.

7 Patet etiam, quod multò magis. Tu dubius de emendatione alicuius Rei in Edicto Inquiſitorum poſiti (præſertim Hæretici) tenearis illum denunciare; ita vt quamvis tibi priuato moraliter conſtet, aliquem Reum in Edicto Inquiſitorum poſitum (præſertim Hæreticum) eſſe emendatum, vrgeatque alioquin præceptum diuinum de non infamando proximum abſque neceſſitate, tenearis etiam coram Eccleſiæ Miniſtris eum deferre ad Tribunal ſancti Officij. Et multo magis, vti dicebam, in dubio de eius emendatione; quia decernere, an is ſit, vel non ſit emendatus, exigit iudicium altius, quam priuatæ perſonæ; ſic Doctores, quos ſequitur Freytas *in Addition. ad Acugnam de Confeſſ. ſollicit. q.23. num. 26.* & Emmanuel Moura *opuſcul. 1. de Incantation. & Emſalm. ſect. 2. c.16. n. 13.*

PETITIO III.

An Confeſſarius ſit denunciandus, ſi ſperetur emendatio?

SVMMARIVM.

1 *Confeſſarius ſollicitans Pænitentem, eſt denunciandus, etiamſi ſperetur emendatio, contra nonnullos contrarium ſentientes.*

2 *Idem à fortiori docere debent Doctores, qui tenent, quod etiam hæreticus ſit prius corrigendus, ſi fuerit certa ſpes emendationis.*

3 *Finis adæquatus, quin præcipuus, huius denunciationis iudicialis, non eſt ſolum emendatio fratris, ſed etiam publica correctio, & ſecuritas aliorum fidelium, ad quem finem ſecreta monitio nunquam eſt remedium ſufficiens.*

4 *Secreta monitio licet debeat præcedere ante denunciationem, tamen id non eſt neceſſarium, quando proceditur via Accuſationis.*

5 *Præceptum Chriſti Domini* Matthæi 18. *de correctione fraterna obligat ex iure naturæ, ſi ſtemus tantum in ſolo iure Naturæ: At contra ſi adſit ius aliquod Eccleſiaſticum rationabiliter præcipiens immediatè eſſe procedendum ad denunciationem iudicialem.*

6 *In criminibus ſollicitationis, hæreſis, & ſimilibus poteſt ius Eccleſiaſticum rationabiliter ſic præcipere propter periculum communis detrimenti: cùm rariſſimè poſſit adhiberi remedium conueniens, per ſolam monitionem priuatam.*

7 *Bonum Religionis, & commune cum debeat magis procurari, quam priuatum; in dictis criminibus non ſufficit probabilitas, quod criminoſus emendabitur per correctionem priuatam; quia hac probabilitate ſtare poteſt prudens timor de perſeuerentia criminis & de læſione Communitatis.*

8 *Experientia docet, ſollicitantem, hæreticum, vel ſimilem non facile per correctionem fraternam emendari ex ſententia autem Auctorum contraria ſententiæ.*

9 *Crimen ſollicitationis in confeſſione, regulariter loquendo, quantumcumque occultum, ſtatim denunciandum eſt omiſſa ſecreta admonitione.*

10 *Non ſufficit probabilitas delinquentem fore emendandum per correctionem priuatam; quia cum hac probabilitate ſtare poteſt prudens timor, quod delinquens non emendabitur, & Communitas grauiter lædetur.*

11 *Sententia Auctoris poſt decretum Alexandri VII. omnino tenenda eſt.*

Reſpondetur (quamuis negent etiam præter eumdem Fagundez *ubi ſuprà*, Arugna *de Confeſſ. ſollic. q. 18. num.14.* Rodriquez *in compend. quæſt. Regular. reſolut. 131. num. 54.* Ledeſma *in ſumm. tom.2. tract. 4. cap.4. concluſ. 24. dub.2.* Souſa *de Confeſſ. ſollicit. tract. 2. cap.6. num.9. & in Aphoriſm. Inquiſ. lib.1. cap.34. num.57.* Portellus *in addit. ad dub. Regul. ver. ſollicitare fæminas, num. 18.* Lezana *in ſumma quæſt. Regular. cap.10. num.34.* Peyrin. *in Priuil. Minim. conſtit.4. Gregorij XV. §.9. num.26.* & Ioannes de la Croz. *in director. Conſcient. par.1. præcept.5. q.2. dub.5. concl.2.* 5

Quod idem à fortiori docere debebunt ſic Doctores, qui tenent, quod etiam hæreticus ſit priùs corrigendus, ſi fuerit certa ſpes emendationis (Contrarium etiam eſſe tenendum, ſaltem poſito ſimiliter Mandato Inquiſitorum, iuxta ea, quæ ſimiliter tenebam in principio ſectionis; ſicque etiam tenent Doctores,) quos ſequitur Areualus *de correct. fratern. fol.181.* Suarez *de fide diſp.20. ſectio.3. num.12. & ſect.4. num.10.* Gorgonius *in Theol. moral. tom.2. lib.6. q.12. cap.25. §.2. num.68.* Freytas *de Confeſſ. ſollicit. q.18. num.30.* & Ioannes Sancius *in ſelect. diſp.11. n.56.* 2

Quia ſicuti dicebam, finis adæquatus, quin præcipuus, huius denunciationis iudicialis non eſt ſolum emendatio fratris, ſed etiam publica correctio, & ſecuritas aliorum fidelium: Ad quem finem ſecreta monitio nunquam eſt remedium ſufficiens. Ideoque in *cap.* Qualiter & quando de Accuſat. dicitur, quod licet ante denunciationem (ſcilicet Euangelicam) debeat præcedere ſecreta monitio, non ſit tamen id neceſſarium, quando proceditur via Accuſationis: Ac eadem ratio eſt de denunciatione iudiciali; (cum hæc quoad finem, & effectum intentum ſit eiuſdem rationis) Ergo &c. Ideoque etiam Gloſſa *in cap.2. de Accuſat. ver. charitatiuè*, ait, quod in modo denunciationis tunc, quando agitur ad pænitentiam, neceſſaria ſit admonitio ſecūdum veritatē Euangelicā. 3 4

Obiicies: Præceptum Chriſti domini *Matthæi* 18. de correctione fraterna obligat ex iure Naturæ, quando ſperatur emendatio (ita vt delinquens non ſit denunciandus, quando ſperatur emendatio, & multo minus, quando iam eſt emendatus) quæ emendatio in caſu noſtro coniici poterit ex qualitate corrigentis, & ex conditione corrigendi; ita vt ſi Pænitens ſollicitatus nouerit aliquem ad illam correctionem idoneum, poſſit per eum illam intendere, tractare, & exequi. 5

Reſpondetur diſtinguo Antecedens (*Præceptum Chriſti dominici Matth.18. de correctione fraterna obligat ex iure natura*) ſi ſtemus tantùm in ſolo iure naturæ, concedo: ſi adſit ius aliquod Eccleſiaſticum rationabiliter præcipiens, immediate eſſe procedendum ad denunciationem judicialem (en quod ſcilicet ſic expediat bono Religionis, & communi, vt in ſollicitatione Pænitentis, hæreſi, vel ſimili crimine vergenti in damnum commune, ſeù ſerpenti contra bonum commune) nego; quia tunc præceptum illud de correctione fraterna (quod obligat ex iure naturæ) ceſſat; cum ius naturæ non ſit ſibimetipſi contrarium.

6 Quod autem in dictis criminibus poſſit ius Eccleſiaſticum rationabiliter ſic præcipere, patet primò; qua propter periculum communis detrimenti) quod eſt in dictis criminibus vergentibus in damnum commune, ſeù ſerpentibus contra bonum commune, vt eſt ſollicitatio, hæreſis, vel ſimile crimen rariſſimè poteſt adhiberi remedium conueniens per ſolam monitionem priuatam. Et magna prudentia requiritur ad cognoſcendum, an ſollicitans, hæreticos, vel ſimilis criminoſus verè corrigatur, an fingat, & decipiat. Ergo meritò potuit Eccleſia propter bonum Religionis, & commune, quaſi reſeruare ſibi, vel ſuis Prælatis, & iudicibus huiuſmodi negotium, & illud non relinquere arbitrio, & diſcretioni alicuius perſonæ priuatæ.

7 Secundò, quia (cum bonum Religionis, & commune debeat procurari magis, quam priuatum, non ſufficit in dictis criminibus probabilitas, quod criminoſus emendabitur per correctionem priuatam; quia cum hac probabilitate ſtare poteſt prudens timor, quod crimen perſeuerabit, & communitas grauiter lædetur. Ergo merito potuit Eccleſia præcipere, quod in huiuſmodi criminibus immediate procedatur ad denunciationem iudicialem; & non poſſit in re tanti momenti perſona priuata ſibi perſuadere emendationem delinquentis in præiudicium, & periculum boni Religionis, & communis.

8 Tertio quia experientia docuit quod ſollicitans, Hæreticus, vel ſimilis criminoſus (vtpote valde peruerſus; cum procedat contra bonum Religionis, & commune) non facile per correctionem fraternam emendetur; ſed ſit remedium huiuſmodi priuatum inſufficiens; Ergo. &c.

Et hoc adeo verum eſt, vt etiam Authores contrariæ ſententiæ concedant, quod raro in prædictis criminibus ceſſet obligatio denunciandi quia raro ſperatur emendatio, per correctionem fraternam.

9 Videatur ex dictis Authoribus contrariæ ſententiæ ſupra citatis præcipuè Souſa *in Aphoriſm. cit. lib.1. cap.34. num.56.* quatenus ait, quod regulariter loquendo crimen ſollicitationis in confeſſione, quantumcumque occultum, ſtatim denunciandum ſit, omiſſa ſecreta adminiſtratione) Videatur etiam Henriquez *lib.6. cap.17. num.4. in gloſſ. lit.I.* (quatenus inquit, quod caſus ſollicitationis reſeruetur Cenſoribus fidei; quia ſerpit contra bonum commune, & honorem Chriſti. Et vix vafer Confeſſarius emendari ſolet per correctionem priuatam) & Granadus *in 2. 2. ſancti Thomæ contron.3. tract.12.*
10 *diſp.5. ſect.4. num.33.* Quatenus loquens de correctione facienda in criminibus vergentibus in damnum commune aſſerit, quod non ſufficiat probabilitas, delinquentem fore emendatum per correctionem priuatam quia cum hac probabilitate ſtare poteſt prudens timor, quod delinquens non emendabitur, & communitas grauiter lædetur, vt, proptereà non poſſit quis, niſi ſit vir magnæ authoritatis, & efficacitatis, practice loquendo ſatis ſibi perſuadere, quod ſua priuata monitio impediet malum imminens Communitati.

At nunc poſt decretum Alexandri VII. ſuprà relatum noſtra ſententia omnino tenenda eſt. 11

PETITIO IV.

Quid dicendum de Edictis in communi?

SVMMARIVM.

1 *Edicta in communi, quæ à iudicibus, vel Prælatis promulgari ſolent, tam ſcilicet pro caſu hæreſis, vel ſuſpicionis de hæreſi, vt ſollicitationis in confeſſione, &c. quam pro reſtitutione rerum ſubreptarum ſunt licita.*

2 *Denunciatio fieri debet iuxta terminum præfixum in Edictis; At ſi quis ſciens non denunciauerit intra terminum, non propterea liber erit ab hac obligatione: Talis enim terminus non aſſignatur, vt obligatio extinguatur, ſed vt vrgeatur.*

3 *Qui ignorauit Edictum tempore, quo terminus Edicti currebat, probabiliter non tenetur denunciare ſtatim ac habuit notitiam Edicti, ſed poteſt expectare tantum temporis, quantum deſignabat Edictum.*

4 *Secus tamen dicendum eſt de eo, qui non denunciat ob aliquod impedimentum intrà terminum Edicti, dum eſſet conſcius Edicti: non enim ipſi conceditur nouus terminus ad denunciandum contra alios affirmantes concedi nouum terminum ſatis probabiliter.*

5 *Siquis poſtquam contraxit excommunicationem, denunciationis præceptum adimpleat, poterit abſolui ab Excommunicatione à quocumque Confeſſario virtute Bullæ Cruciatæ.*

6 *Per accidens contingere poteſt, quod quis teneatur nunciare priuſquam terminus, qui eſt in Edicto præfixus, finiatur, vt ſi prævideat, ſe tranſacta illa occaſione, habiturum impedimentum ad denunciandum.*

7 *Sicuti plures docent de præcepto Miſſæ, confeſſionis, &c. intrà tempus ſcilicet, quo de his præceptum incepit obligare: ſecùs, ſi non incepit currere tempus præcepti.*

8 *Edicta Inquiſitorum, cum ferantur auctoritate Apoſtolica, non habent minorem vim, quam leges canonicæ, & quamuis videantur eſſe præcepta ab homine; tamen, vt emanata à Tribunali ſancti Officij per modum legis, perpetuo durant: Et ideò etiam ſi aliquando Inquiſitores ſint negligentes in publicando Edicto, adhuc tamen fieri debet denunciatio virtute priorum Edictorum.*

9 *Edicta Inquiſitorum durant per totum Anni tempus donec iterum publicentur. Contra Henriquez.*

10. *Edicta Epiſcoporum non durant ſimiliter per totum annum, ſed per duos, vel tres menſes circiter; Vnde ſi poſt hoc temporis ſpatium nouerit quis, quempiam eſſe Concubinarium, non tenetur denunciare.*

11 *Edicta vt obligent, requiritur intentio ferentis, & per eam excommunicantis: Quare ſi iudex proferat excommunicationem exterius, non tamen intendat excommunicare, ſed ſolum terrere, qui contrauenit, non incurrit excommunicationem.*

Immò

12 *Immò & etiam requiritur intentio partis, ad cuius inſtantiam fertur excommunicatio.*

13 *Excommunicatio quando fertur ad inſtantiam partis contra eum, qui non ſoluit intrà certum terminum, ſi pars velit, quod ille non incurrat excommunicationem, non incurret, etiamſi non ſoluat in præſcripto termino. At ſi fuerit incurſa, non poteſt ea tolli à parte, ſed tantum abſolui ab illo, qui facultatem habet abſoluendi.*

14 *Pars poteſt prorogare terminum debitori, vt non incurrat in excommunicationem iam decretam, niſi infrà menſem ſoluerit, ad duos, vel tres menſes vltra, poſt quos demum incurrat; Et id poteſt etiam ſine conſenſu iudicis; quia licet non ſit expreſſus, cenſetur tamen eiuſdem adeſſe conſenſus tacitus.*

15 *Stylus curiæ circa penſiones habet, quod excommunicatio contra eum, qui ſtatuto tempore non ſoluit penſionem, lata in fauorem illius, cui ſoluitur penſio, tali tempore elapſo non cenſeatur incurſa, niſi ille cui debetur, declaret, ſe velle, quod illa ſit incurſa.*

16 *Quando per edictum iubentur ſcientes denunciare, v. g. intra ſex primos dies, inter eos non numeratur dies primus publicationis: quapropter, cum dies naturalis ſpatio 24. horarum circumſcribatur, incipit terminus à ſequenti die, & hora qua Edictum in præcedentia promulgatum fuit.*

17 *Edicti tempus computari debet de momento ad momentum, ita tamen, vt nec ignoranti, nec legitime impedito illud currat.*

18 *Edictum Inquiſitorum non comprehendit hæreticum, vel ſuſpectum de hæreſi, &c. neque eius complices; quia nemo tenetur prodere ſeipſum.*

19 *Fallit hoc in Pænitente ſollicitato ſollicitationi conſentiente.*

20 *Edictum Inquiſitorum neque comprehendit eos, qui ex denunciatione ſibi rationabiliter timent graue damnum vitæ, vel bonorum, &c. quia prædictum Edictum non obligat cum tanto incommodo.*

1 RESpondetur, & dico primo: Edicta in communi, quæ à Iudicibus, vel prælatis promulgari ſolent, tam ſcilicet pro caſu hæreſis, vel ſuſpicionis de hæreſi, vt ſollicitationis in confeſſione, &c. quam pro reſtitutione rerum ſubreptarum, vel pro ſimili) ſunt licita; Bannez 2. 2. *qu.* 33. *art.* 8. *dub.* 2. *ad* 7. & alij, quos ſequitur Sanch. *cit. cap.* 2. *dub.* 26.

Etiam, ſi in illis, quando ſunt pro bono communi, præcipiatur, denunciari delictum, ſcilicet hæreſis, vel ſuſpicionis de hæreſi, vel ſollicitationis ad actus inhoneſtos, non præmiſſa correctione delinquentis; Quia rariſſime poteſt in his caſibus per ſolam monitionem hominis priuati adhiberi remedium conueniens propter periculum infectionis hæreſis, & propter malitiam eius, quia eſt hæreticus, vel eſt de hæreſi ſuſpectus; Tum quia finis adæquatus denunciationis in dictis caſibus non eſt ſola emendatio fratris, ſed correctio publica, ſecuritas aliorum fidelium, vti dicebam, & docent etiam Suarez *de fide diſput.* 20. *ſect.* 3. *numero* 12. & alij, quos ſequitur Diana *parte quarta, tractatu* 5. *reſol.* 24.

2 Dico 2. Denunciatio fieri debet iuxta terminum præfixum in Edictis; quod ſi quis ſciens Edictum, non denunciauit intrà terminum præfixum in Edicto, non propterea, hoc termino elapſo liber eſt à tali obligatione, quia talis terminus non aſſignatur vt obligatio extinguatur, ſed vt vrgeatur, & & non differatur; Suarez *de cenſur. diſput.* 20. *ſect.* 2. *numero* 15. Filliucius *tom.* 1. *tractatu* 14. *cap.* 2. *numero* 42. Acugna *de Confeſſ. ſollicit. qu.* 21. *num.* 4. Ioannes Sancius *in ſelect. diſp.* 11. *num.* 59. & alij communiter.

Qui autem ignorauit Edictum tempore, quo terminus Edicti currebat, probabiliter non tenetur denunciare ſtatim, ac habuit notitiam Edicti, ſed poterit expectare tantum temporis, quantum temporis deſignabat Edictum, quia non debet eſſe peioris conditionis, ac alij; Suarez *vbi ſuprà ſect.* 3. *num.* 15. Portell. *in dub. Regul. ver. denunciatio num.* 3. Filliucius, Acugna, & Sancius *in locis ſuprà citatis.* 3

An autem idem dicendum ſit de eo, qui non denunciat ob aliquod impedimentum intra terminum Edicti, dum eſſet conſcius Edicti, an ſcilicet ipſi ſimiliter concedatur nouus terminus ad denunciandum? Negant Suarez & Sancius *vbi ſuprà*; quia habuit ſcientiam, vt poſſet toto illo tempore conſulere, & deliberare quid & quomodo operari deberet; Affirmant tamen, & ſatis probabiliter alij, quos ſequitur Freytas *in nouiſſimis Additionibus de Confeſſ. ſollicit. q.* 21. *num.* 41. quia impedimentum legitimum videtur de Edicto promulgato ignorantiæ æquiualere. 4

Quod ſi tamen quis, poſtquam contraxit excommunicationem, denunciationis præceptum adimpleat, poterit abſolui ab excommunicatione à quocumque Confeſſario virtute Bullæ Cruciatæ (cum in ea concedatur, ſatisfacta parte, priuilegium abſoluendi ab omnibus cenſuris) vel à Regularibus virtute priuilegiorum; Nec tenebitur in Sacramento pænitentiæ, vel extra illud Inquiſitoribus fateri, quod negligens fuerit in denunciando; Et hoc procedit etiam in quocumque alio caſu contento in eiuſdem. Edictis Idemque dicas de debitore penſionis in ordine ad penſionarium, ſi ei penſionem ſoluerit poſt contractam excommunicationem. 5

Per accidens tamen contingere poteſt, quod quis teneatur denunciare priùs quam terminus, qui eſt in Edicto præfixus, finiatur; vt ſi timeat damnum Reipublicæ, vel fugam Confeſſarij, qui alibi quoque nociturus eſſet; quia tunc obligatio ius naturæ (quod vrget fortius) vel ſi præuideat, quod, tranſacta ea occaſione habiturus ſit impedimentum ad denunciandum; 6 Sicuti plures docent de obligatione Miſſæ, Confeſſionis, vel Communis; intrà tempus ſcilicet, quo de his præceptum cæpit obligare: Quod dixi, quia ante tale tempus nemo tenetur præuenire præceptum, etiamſi præuideat, quod habiturus ſit impedimentum ad implendum tempore, quo curret & incipiet obligare præceptum: Nemo enim v. g. tenetur ieiunare hodie, quando non eſt vigilia, ſi præuideat, quod cras, quando erit vigilia, habiturus ſit impedimentum ad ieiunandum; Neque tenetur audire Miſſam hodie, quando non eſt dies feſtus ſi præuideat, quod cras, quando erit dies feſtus, habiturus ſit impedimentum ad Sacrum audiendum. Videantur præter Suarium, Portellum, Filliucium, Acugnam, & Ioannem Sancium *vbi ſuprà*, Fagundez *par.* 3. *lib.* 1. *capite* 6. *numero* 3. Syluius *in* 3. *par. quæſt.* 80. *art.* 11. *diff.* 2. & Laymaa *lib.* 5. *tract.* 6. *cap.* 3. *num.* 9. 7

Dico 4. Edicta Inquiſitorum, cùm ferantur [illegible] 8
ctoritate Apoſtolica, non habent minorem vi[illegible] quam leges Canonicæ; Et quamuis videantur eſſe præcepta ab homine; Tamen quia Tribunal, à quo procedit, eſt perpetuum, ideo per modum legis perpetuo durant, ſcilicet vſque ad promulgationem aliorum Edictorum (ſicuti de Bulla cœnæ dici ſolet)

Suarez *de fide diſp.*20. *ſect.*4. *num.*11. Fagundez *de præcept. Eccleſ.par.*2.*lib.*4.*cap.*3. *n.*31. Auila *de cenſuris part.*2.*cap.*5.*diſp.*5.*dub.*5. *concl.* 3. Ioannes Sancius *in ſelect.diſp.*11. *n.*62. & alij paſſim. Vndè caſu quo Inquiſitores aliquando forent negligentes in Edictis promulgandis, adhuc fieri debebit denunciatio ex vi priorum edictorum; Doctores communiter, quos ſequitur Diana *vbi ſuprà Reſolution.*41.

9 Edicta igitur Inquiſitorum durant per totum anni tempus donec iterum publicentur, vt propterea in quocumque anni tempore ſciat quis, aliquem eſſe ſollicitatorem in confeſſione; ſuſpectum de hæreſi vel hæreticum, &c. teneatur denunciare; quia hæc videtur eſſe intentio Inquiſitorum; cum huiuſmodi crimina ſint contra bonum Religionis, & commune; ſicque de facto practicatur, quod ſcilicet fideles in quocumque anni tempore prædicta crimina denuncient.

10 Quidquid in contrarium dixerit Henriquez *l.*13. *c.*18.*n.*4. *gloſ. lit. I*, quatenus ait: Dum Inquiſitor viſitat pro cauſa fauorabili fidei, prout habet maius territorium, ſic longiori tempore durat obligatio denunciandi, ſed nouo præcepto Edicti non intendit obligare pro toto anno? Et ideò prudens vir perpendet, quanto tempore duret noua obligatio, dum promulgatur Edictum per præcipuas Parochias; quia Pegna, & recentiores negant illud obligare pro toto anno. Ex quibus ſequeretur, quod quis poſt menſem v. g. decimum à die publicationis Edicti non tenetur denunciare; At minùs rectè propter rationes, quibus probabam, illud obligare pro toto anni tempore, vſque ſcilicet ad promulgationem alterius Edicti.

11 Verum, tamen eſt, quod edicta Epiſcoporum non durent ſimiliter per totum annum, ſed per duos, vel tres menſes circiter: Vnde ſi poſt hoc temporis ſpatium nouerit quis quempiam eſſe concubinarium, vel inceſtuoſum, &c. non tenebitur denunciare; quia huiuſmodi Edicta (cùm non tendant in in damnum commune) non tam ſtrictè intelliguntur, neque cum tanto rigore à fidelibus accipiuntur ſicuti accipiuntur Edicta Inquiſitorum.

12 Dico 4. Ad hoc, vt Edicta obligent, requiritur intentio ferentis, & per ea excommunicantis; Vnde (ſi iudex proferat excommunicationem exteriùs, non tamen intendat excommunicare, ſed ſolùm terrere) qui contrauenit, non incurret excommunicationem; Abb. *in cap. ex parte de Offic. Ordinar.*

13 *n.*6. quem ſequuntur alij communiter; Immo & etiam requiritur intentio partis, ad cuius inſtantiam fertur excommunicatio; Vnde (ſi quis v. g. petat excommmunicari eos, qui ſibi ablata non reſtituunt, non tamen intendat filios, ſi forte abſtulerunt, excommunicari) quamuis excommunicatio ſit generalis, non tamen ligantur filij, iuxta intentionem ſcilicet partis; quia Officium iudicis, requiſitum à parte non excedit intentionem requirentis partis; Angelus *ver. Excommunicatio* 3. §.16. & alij paſſim.

14 Hinc etiam ſequitur, quod (quando excommunicatio fertur ad inſtantiam partis contra eum, qui non ſoluit intrà certum terminum (ſi pars velit quod ille non incurrat excommunicationem, non incurret, etiamſi non ſoluat in præſcripto termino (quamuis ſi fuerit incurſa excommunicatio, non poſſit ea tolli à parte, ſed tantum abſolui ab illo, qui facultatem habuerit abſoluendi) Quod adeò verum eſt, vt ſatis probabiliter poſſit pars etiam propagare terminum; verbi gratia, ſi lata ſit excommunicatio, niſi debitor intra menſem ſoluat, facere quod illa prorogetur ad duos, vel tres menſes, poſt quos incurrat excommunicationem ſi non ſoluerit; Abbas *num.*4. & Decius *contra Innocentium in cap. prætereà* 2. *de Appellat.* qui tenet contrarium ex eo quod non poſſit pars id facere abſque conſenſu iudicis; ad quod tamen reſponderi poteſt, quod implicitè adſit conſenſus iudicis, cum tulerit Is dictam excommunicationem iuxtà intentionem partis; Et ex alio capite per hoc non deterioratur ſed melioratur conditio Debitoris.

Dico quintò ſtylus Curiæ circà penſiones habet, quod excommunicatio contra eum, qui ſtatuto tempore non ſoluit penſionem, lata in fauorem illius cui ſoluitur penſio, tali tempore elapſo, non cenſeatur incurſa, niſi ille, cui debetur, declaret, ſe velle quod illa ſit incurſa; Adeo quod ſi decedat ante declarationem, vel ſoluatur penſio, vel fiat concordia, vel moriatur Penſionarius, &c. non cenſeatur incurſa; quia ſic pœna videtur appoſita in gratiam illius, vti ſoluenda eſt penſio, vt ſcilicet ipſo tacente, non incurrat is, qui non ſoluit, excommunicationem, nec vllam aliam pœnam. Videatur præter alios Caſſiodorus *deciſ.* 2. *de locat. n.*3. *&* 4. 15

Dico ſextò quando per Edictum iubentur ſcientes denunciare v. g. intra ſex primos dies, inter eos non numeratur dies primus publicationis: Quapropter (cum dies naturalis ſpatio 24. horarum circumſcribatur) incipit terminus à ſequenti die, & hora, qua Edictum in præcedenti promulgatum fuit; Vt propterea, ſi Edictum publicetur die Dominico v. g. finiatur publicatio ſequenti die Dominico in eadem hora; ſic Doctores, quos ſequitur Freytas *de confeſſ. ſollicit.q.*21. *n.*41. *&* 42. 16

Dico 7. Tempus Edicti computari debet de momento ad momentum; ità tamen, vt nec ignoranti, nec legitime impedito illud currat; vndè DD. quos ſequitur idem Freytas *vbi ſup.* quia ignorantia, & legitimum impedimentum æquiparantur, vt propterea iura ignorantibus, & legitimè impeditis faueant æqualiter; iuxta ea, quæ dicebam *ſuprà dicto* 2. Tamen ſi contrarium velit Suarez *de cenſur. diſp.*20. *ſect.*3. *num.* 14. vt adnotabam *ibidem*. 17

Dico 8. Edictum Inquiſitorum non comprehendit hæreticum, vel ſuſpectum de hæreſi, &c. neque eius complices: quia tenetur prodere ſeipſum; ſicque non comprehendit hæreticum, vel ſuſpectum de hæreſi &c. quia is denunciando ſeipſum; directè proderet ſeipſum: Neque comprehendit eius complices; quia complices denuntiando hæreticum, vel ſuſpectum de hæreſi, &c. indirectè proderent ſe ipſos. Vide, quæ dicam *infrà ſect.*18. 18

Quod tamen modo dixi, fallit in Pœnitente ſollicitato conſentiente ſollicitationi, iuxta ea quæ dicam *cit. ſect.*18. Iſte enim tenetur denunciare ſollicitantem Confeſſarium eo modo quo dicam *ibidem*, quia ſic ipſe ex tali denonciatione nullam honoris ſui iacturam patitur. Vide *ibidem*. 19

Dico 9. Edictum Inquiſitorum neque comprehendit eos, qui ex denunciatione ſibi rationabiliter timent graue damnum vitæ, vel bonorum, &c. quia prædictum Edictum non obligat cum tanto incommodo, iuxta ea, quæ dicebam *ſuprà Petitione prima*; Dummodo tamen timor amiſſionis vitæ, vel bonorum, &c. ſit iniuſtus, illatus ſcilicet malitia aliorum; quia tunc excuſat. Secus, ſit timor iuſtus, impoſitus ſcilicet per leges, vt ſi v. g. ex denunciatione Hæretici (eo quod talis hæretici bona publicabuntur) amittat ius, vel ſpem, quam habebat ad illa; quia talis timor non excuſat. Vide Seraphinum Freytas *vbi ſuprà q.*19.*n.*20. & quæ dicebam *citata Petitione prima*. 20

PETITIO

PETITIO V.

An ſi Edicta non publicentur de nouo, adhuc pænitens ſollicitatus teneatur denunciare Confeſſarium ſollicitantem ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ex vi ſcilicet prioris Edicti veteris?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitorum Edictum eſt annuale, neque deſinit, aut finitur per terminum in ipſo appoſitum, ſed durat per integrum annum, cùm ſingulis annis publicetur.*

2 *Obligatio denunciandi hæreticum, ſeu Confeſſarium ſollicitantem eſt perpetua, vtpotè de iure naturæ; licet nulla Edicta cenſuras, vel alias pœnas infligentia publicentur.*

3 *Pænitens ſollicitatus, etiam ſi Edictum non publicetur, tenetur denunciare, contra aliquos hoc negantes; Nam ſi non ex vi noui Edicti ſaltem veteris; In caſu enim noſtro non deſiit, cum duret vſque ad promulgationem noui Edicti.*

4 *Pænitens ſollicitans tenetur etiam denunciare Confeſſarium ſollicitantem ſub pœna excommunicationis ex vi præcepti die 3. Ianuarij Anno 1623. Sacræ vniuerſalis Inquiſitionis. Quod quidem hic refertur.*

5 *Confeſſarij ſollicitantes, cùm ij ſint de hæreſi vehementer ſuſpecti, ex vi recenſiti decreti denunciandi ſunt ſub pœna excommunicationis.*

6 *Præceptum, & decretum ſæpiùs in iure confunduntur.*

7 *Præceptum prædictum obligat vbique locorum.*

8 *Verbum:* Præcipimus *: quo vtuntur Inquiſitores in dicto decreto, intelligi non debet à die data, ſed à die notitia.*

1 SVppono ex dictis *ſuprà Petitione* 4. *dicto* 3. quòd Inquiſitorum Edictum ſit annuale, nec deſinat, ſeu finiatur per terminum in ipſo appoſitum, ſed duret per integrum annum, cùm ſingulis annis publicetur: Difficultas igitur eſt quid dicendum, ſi per Inquiſitores particulares ex negligentia, vel ex alio capite Edictum non publicetur de nouo, an ſcilicet in hoc etiam caſu pænitens ſollicitatus teneatur denunciare Confeſſarium ſollicitantem ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ex vi ſcilicet prioris Edicti veteris.

2 Dixi; *ſub pœna excommunicationis*; quia certum eſt, quod teneatur ſub pœna peccati mortalis; cùm obligatio denunciandi hæreticum, vel de hæreſi ſuſpectum (ſicque ſuppoſitis Bullis Pontificiis, Confeſſarium in confeſſione ſollicitantem) vtpotè de iure naturæ, ſit perpetua, ſicque vigeat ſemper, licet nulla Edicta, cenſuras, vel alias pœnas infligentia publicentur.

3 Reſpondetur (quamuis negent nonnulli cum Seraphino Freytas *de Confeſſ. ſollicit. q.*21. *n.*44. *&* 58. quod non tenetur ex vi Edicti veteris, quia iam deſiit, & vltrà annum non durat; Neque ex vi Edicti noui, quia nondum cœpit, nequedum publicatum eſt; Neque etiam ex vi Bullarum Pontificum, quia in eis non imponitur pœna excommunicationis in pænitentem ſollicitatum non denunciantem Confeſſarium ſollicitantem) contrarium tamen dicendum eſt ſcilicet quod teneatur ex vi Edicti veteris; quia in caſu noſtro non deſiit, cùm duret vſque ad promulgationem alterius Edicti noui, ſicuti dicebam de Bulla Cœnæ, quæ durat vſque ad promulgationem alterius Bullæ Cœnæ nouæ: quapropter rectè dixit: Io. Sancius *in ſelect. diſp.* 11. *n.*62. præceptum Inquiſitorum circa denunciationem in Confeſſarios ſollicitantes eſſe perpetuum, & per conſequens excommunicationem etiam eſſe perpetuam.

Tenetur etiam pænitens ſollicitatus denunciare Confeſſarium ſollicitantem ſub pœna excommunicationis ex vi præcepti die 3. Ianuarij Anno 1623. Sacræ vniuerſalis Inquiſitionis Romanæ de hæreticis, ſeu de hæreſi ſuſpectis iudicialiter denunciandis ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ per hæc verba. 4

[Vniuerſis, & ſingulis Chriſti fidelibus, tam Eccleſiaſticis, quam ſæcularibus, vtriuſque ſexus, cuiuſuis ſtatus, ordinis, gradus, conditionis, & præeminentiæ exiſtentibus, & quacumque dignitate, & authoritate, etiam maxima, fulgentibus harum ſerie, ac tenore, auctoritate noſtra, & huiuſmodi noſtri Officij, qua fungimur in hac parte, præcipimus, & mandamus, quatenus infrà 12. dies proximè computandos, quorum primos quatuor pro primo, & alios quatuor primis quatuor immediatos pro ſecundo, & vltimos quatuor pro tertio termino, & peremptorio, ac trina monitione canonica aſſignamus, omnes, & ſingulos hæreticos, ſeu de hæreſi quomodolibet ſuſpectos, de quibus notitiam habuerint, debeant nobis, vel Reuer. Commiſſario noſtro quoad habitantes in vrbe, quo verò ad alios extra vrbem, & vbiuis locorum degentes, Inquiſitoribus, vel locorum Ordinariis, vel eorum vicariis generalibus ſub excommunicationis maioris latæ ſententiæ pœna, quam in contrarium facientes ipſo facto incurrant, iudicialiter propalare; cuius excommunicationis maioris abſolutionem Sanctiſſimo Domino Noſtro Papæ, & nobis reſeruamus: Certificantes huiuſmodi conſcientiæ ſuæ immemores, ac dictam excommunicationis pœnam contemnentes, quod contra ipſos, tanquam contra hæreticorum fautores, aliàs, prout meliùs viſum, & iuris fuerit procedere. Ideo, &c. Datum in noſtra, & Officij Sanctæ Romanæ vniuerſalis Inquiſitionis Congregationis die 3. Ianuarij Anno 1623.]

Cùm enim quis ex vi huius prædicti præcepti Sacræ vniuerſalis Inquiſitionis Romanæ teneatur ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ iudicialiter denunciare hæreticos, & de hæreſi ſuſpectos, conſequens eſt, quod ex vi eiuſdem præcepti teneatur etiàm ſub pœna eiuſdem excommunicationis latæ ſententiæ iudicialiter denunciare Confeſſarios ſollicitantes; cùm hi ſint de hæreſi vehementer, vel ſaltem leuiter ſuſpecti; Acugna *de Confeſſ. ſollicit. q.*2. *n.*20. Genuenſ. *in praxi cap.*66. *n.*2. Bariola *de Confeſſ. ſollicitant. poſt Flores Inquiſit.* Madius *de Sacr. Ordinib. c.*27. *n.*6. Seſſe *tom.*3. *deciſ.*449. *n.*3. & alij communiter. 5

Non obſtat, ſi dicas, hoc ſupradictum præceptum Sacræ vniuerſalis Congregationis non fuiſſe perpetuum, quia proponitur ſub nomine præcepti, non autem ſub nomine decreti. 6

Reſpondetur enim, præceptum, & decretum ſæpè ſæpiùs in iure confundi; ſicut præter alios notat Thuſcus *ver. præcept. concluſ.*480. *n.*4. *&* 11. Et patet ex Conſtitutione Sixti V. circa agitationea Taurorum apud Gutierrez *lib.*1. *canonic. quæſt.*1 *cap.*7. *num.*36. in qua, poſtquam retuliſſet Pontifex Conſtitutionem quamdam Pij V. & alteram Gregorij XIII. ait: [Nos, vt Romanorum Pontificum præcepta, prout decet, inuiolabiliter obſeruentur.] vbi Conſtitutiones Pontificum vocat præcepta.

Accedit, quod prædictum Sacræ vniuerſalis Congregationis præceptum obligat vbique locorum, & pœna indefinitè poſita, eſt perpetua; proponitur autem ſub nomine præcepti, forſan quia id eſt familiarius Tribunali Sanctæ Inquiſitionis. 7

 Ne

Neque obſtat, ſi dicas ibi dici: *præcipimus, vt infrà 12. dies proximè computandos*, &c.

Reſpondetur enim, id intelligi, non à die datæ dicti præcepti, ſed à die notitiæ delicti. Videantur Peyrinus *de Priuil. Minim. tom. 2. conſtit. 9. Pauli V. §. 2. num. 27.* & Freytas *de Confeſſ. ſollicit. quæſt. 21. num. 48. & ſeqq.*

PETITIO VI.

An denunciatio facienda ſit ante confeſſionem vel ſaltem ante abſolutionem, ita vt non poſſit quis abſolui, niſi priùs denunciet?

SVMMARIVM.

1 *Pænitens non debet abſolui in caſu ſollicitationis, niſi priùs denunciet Confeſſarium ſollicitantem Inquiſitoribus, præcipuè ſi pænitens ſit homo; quia facilè poſſet poſt abſolutionem negligere talem denunciationem.*

2 *Excipe, niſi neceſſitas communionis vrgeat, & pænitens ſit timorata conſcientia, & promittat, quod denunciabit, quamprimum, &c.*

1 Reſpondetur affirmatiuè; ſic Doctores, quos ſequitur Auila *de cenſuris par. 2. cap. 7. in fine*, quatenùs ait, quod in rebus grauibus, præcipuè ſi pænitens ſit homo ordinarius, curandum ſit, vt prius denunciet, etiamſi, nondum incurriſſet excommunicationem; quia ſi prius abſolutionem obtinueriт, facilè id omittere conſueuit: In caſibus autem Inquiſitionis remittendus eſt, vt priùs denunciet, ſicuti præcipitur in Edicto Inquiſitorum.

2 Excipe cum Zanardo *in direct. Theolog. par. 2. præcept. 2. cap. 11. circa finem*, & Rodriq. *in ſumma tom. 2. cap. 34. n. 6.* ſi neceſſitas communionis, vrgeat, & pænitens ſit timoratæ conſcientiæ, & promittat, quod denunciabit quamprimum. Addunt alij cum Peyrino *in Priuil. Minim. tom. 1. conſtit. 4. Gregorij XV. §. 9. n. 24.* etiamſi adſit cauſa, propter quam prudenter iudicabit Confeſſarius, quod denunciatio differenda ſit, dummodo tamen promittat, quod denunciabit quamprimum, vti dicebam; quinimmò Portellius *in Addition. ad dub. Regular. verſ. ſollicitare fœminas numero 24.* Ortiz *in ſumma cap. 24. n. 11.* & Sancius *in ſelect. diſp. 11. n. 62.* volunt, etiam ſi ſolùm denunciandi propoſitum habeat; Et loquuntur in caſo de denunciando cum hæretico. Vide, quæ dicam *Petit. 7.*

PETITIO VII.

An denunciandus ſit Confeſſarius, qui propter ſollicitationem alterius ab altero fuit denunciatus?

SVMMARIVM.

1 *Confeſſarius, qui propter ſollicitationem alterius ab altero fuit denunciatus, non eſt denunciandus, ſecundùm aliquos Doctores; quia iam præſumitur emendatus, contra alios affirmantes, eſſe denunciandum.*

2 *Confeſſarius iam denunciatus de ſollicitatione in confeſſione, ſi de nouo incidat in crimen prædictum ſecundùm aliquos non eſt denunciandus, eo quod ſollicitans iam fuit denunciatus, & iudicatus; At alij dicunt oppoſitum; quia nihil prodeſt illa denunciatio ad ſecundam punitionem infligendam.*

3 *Pænitens ſollicitatus, ſi non denunciauit, & tamen Confeſſarius ab altero pænitente denunciatus fuit, tenetur denunciare, ſi Confeſſarius fuit abſolutus, vel non plenè punitus defectu probationis; quia in tali caſu promotor fiſcalis S. Officij habet ius acquiſitum ad procedendum contra illum.*

4 *Confeſſarius vtpotè confeſſus, vel conuictus, ſi fuit plenè punitus, pænitens ſollicitatus, qui nondum denunciauit, non tenetur illum denunciare; quia iudicium non ſolet bis exerceri in idipſum, & res ſimul iudicata, & punita regulariter, non ſolet reuocari, in iudicium, vt iterum puniatur. Secùs tamen eſt, ſi non omnia delicta eiuſdem detecta fuerint Inquiſitoribus, quia tunc non cenſeretur ſufficienter punitus.*

Negant Freytas *in Addit. ad Acugnam in tract. de Confeſſ. q. 3. n. 34.* Peyrinus *de Priuileg. Minim. tom. 2. Conſtit. 4. Gregorij XV. §. 3. n. 32.* & Sancius *in ſelect. diſp. 11. n. 52.* Quia iam præſumitur emendatus; Affirmant autem alij. 1

Quid autem dicendum, ſi de nouo incidat in crimen ſollicitationis?

Negat etiam Sancius *citata diſput. 11. n. 53.* quia obligatio ad denunciandum ob præteritam ſollicitationem extincta remanſit, eo quod ſollicitans Confeſſarius iam fuit denunciatus, & iudicatus; Et ex alio capite non renaſcitur obligatio denunciandi ex eo, quod iterùm in ſollicitationis crimen Cōfeſſarius incidit, quia nihil prodeſt illa denunciatio ad ſecundam punitionem infligendam, cùm crimen illud fuerit commiſſum ante primam punitionem; cumque ad ſecundam punitionem ſolùm attendenda ſint delicta commiſſa poſt primam punitionem: Non enim deterior iudicabitur Confeſſarius eo quod nunc reuelentur aliqua ſollicitationis delicta commiſſa ante primam punitionem, ſed ſolùm quòd poſt vnam punitionem in alia noua crimina ſollicitationis, primam punitionem ſpernens, fuerit relapſus. 2

Affirmat autem Freytas *vbi ſuprà*, quia minùs verum eſt, nihil prodeſſe iſtam denunciationem ad ſecundam punitionem infligendam; cùm Inquiſitores pro pluribus ſollicitationibus, pœnas grauiores, quàm pro vna, imponere ſoleant; cumque in cauſa hæreſis, accedente noua probatione, Reus iterùm puniatur, & condemnetur.

Vt autem difficultas hæc diſtinctiùs elu ceſcat.

Reſpondetur: Pænitens ſollicitatus (ſi non denunciauit, & tamen Confeſſarius, ab altero pœnitente ſollicitato fuit denunciatus) tenetur denunciare, ſi Confeſſarius fuit abſolutus, vel non plenè punitus defectu probationis; quia in tali caſu promotor fiſcalis Sancti officij habet ius acquiſitum ad procedendum contra talem Confeſſarium; Quod ius non ceſſat per prædictã talem ſententiam, ſed adueniente noua probatione, de nouo repetitur cauſa, cùm ſit de re pertinente ad fidem: Quo caſu ſententia non tranſit in rem iudicatam (vt propterea, quia non ſemper conſtat, quod Reus fuerit ſufficienter punitus, regulariter ſit denunciandus) Doctores quos ſequitur Souſa *de Confeſſ. ſollicit. tract. 2. cap. 20. n. 12.* Quamuis contrarium teneat Freytas *in Addition. nouiſſim. ad tract. de Confeſſ. ſollicit. q. 3. n. 54.* (etiamſi ſcilicet Confeſſarius fuerit abſolutus, vel non plenè conuictus defectu probationis, vti dicebatur) quia præſumitur emendatus, ideoque non ſit denunciandus. Quod autem dicebam cum Souſa, eſt multò probabilius. 3

At, ſi Confeſſarius fuit, vtpotè confeſſus, vel conuictus, plenè punitus, diſtinguo: vel fuit plenè punitus etiam de ſollicitatione illius pænitentis, qui nondum denunciauit, vel ſolùm de ſollicitatione alte 4

alterius pænitentis; Si primum puto cum Freytas, quod pænitens ſollicitatus, qui non denunciauit, non teneatur denunciare Confeſſarium, qui delictum illud iam abiurauit; quia iudicium non ſolet bis exerceri in idipſum, & res ſemel iudicata, & punita, regulariter loquendo, non ſolet reuocari in iudicium, vt iterum puniatur. Si ſecundum, puto contrà Freytas, quod prædictus pænitens adhuc teneatur denunciare, etiamſi Confeſſarius ſemel abiurauit, quia ſicſcùm grauiores pœnæ pro pluribus delictis, quàm pro vno inſerri debeant, non cenſetur ſufficienter punitus: Tùm quia abſolutus, vel condemnatus in cauſa hæreſis, debet iterum puniri, vel condemnari, accedente noua probatione: Ergò etiam in caſu noſtro debebit iterum puniri, accedente noua denunciatione; ſicque tenebitur pænitens denunciare prædictum Confeſſarium.

PETITIO VIII.

An denunciandus ſit Confeſſarius ſub onere peccati mortalis? Vbi etiam, quid dicendum, ſi ſollicitatus non denunciet?

SVMMARIVM.

1 *Confeſſarius ſollicitans in confeſſione denunciandus eſt ſub onere peccati mortalis, maximè poſt Conſtitutionem Gregorij XV.*

2 *Denunciandi præceptum ante Conſtitutionem Gregorij XV. per alias conſtitutiones Pontificias non fuerat iniunctum, ſed tantùm per eas tribuebatur iuriſdictio Inquiſitoribus puniendi tale delictum; Fuerunt tamen illæ etiam ante prædictam Conſtitutionem Gregorianam conſuetudine receptæ cum obligatione denunciandi dictos Confeſſarios ſollicitantes ſub onere peccati mortalis.*

3 *Conſuetudo eſt optima legis interpres.*

4 *Denunciandi obligatio ante Conſtitutionem Gregorianam, tanquam de iure naturæ inſita, præſupponebatur.*

5 *Sollicitatus ſi conſcius Edicti non denunciet intrà terminum præfixum, incurrit excommunicationem, à qua abſolui non poteſt, neque per Bullam cruciatæ, neque per priuilegia Regularium, niſi facta ſit denunciatio, vel per ipſum non ſtet, quin ea fiat: Quia pars læſa, Inquiſitores ſcilicet, quorum iuſtum mandatum non eſt impletum, non eſt adepta ſatisfactionem.*

6 *Neque abſoluendi ſunt, à dicta cenſura antequam denuncient, etiamſi promittant denunciare; quia in re tam graui non eſt facilè credendum promittenti.*

7 *Retinens rem alienam poteſt abſolui bis, & ter, cum propoſito reſtituendi.*

8 *Contumax, qui non vult ad iudicium venire, poteſt abſolui, ſi cautionem de ſtando iudicio præſtiterit: At non ſic ab excommunicatione, niſi priùs denunciauerit.*

9 *Abſoluendus non eſt, qui excommunicatus, donec expellat concubinam, niſi priùs expulſerit, nec ſufficiat, quod promittat, vel proponat expellere.*

1 RESpondetur iuxtà ea, quæ dicebam *ſect. 1. ſuppoſito 7.* affirmatiuè; Et tenent Acugna *de Confeſs. ſollicit. q. 21. n. 6. & 7.* Henriquez *lib. 6. cap. 2. n. 6.* Rodriquez *in quæſt. Regular. tom. 2. q. 27. art. 1.* & alij communiter; Et eſt hoc magis clarum poſt Conſtitutionem Gregorij XV. per illa verba: [Mandantes omnibus Confeſſarijs, vt ſuos pœnitentes, quos nouerint fuiſſe ab alijs ſollicitatos, moneant de obligatione denunciandi ſollicitantes:] quam obligationem denunciandi Pontifex ibi non imponit, ſed ſupponit, tanquam de iure naturæ inſitam, iuxta dicta *in cit. ſect. 1. ſuppoſito 7.*) vnde quamuis ab Inquiſitoribus Edictum denunciandi non fuerit publicatum, clariùs, & certiùs tenebitur pœnitens ſollicitatus poſt dictam Conſtitutionem Gregorij XV. Confeſſarium ſollicitantem denunciare, ſicuti rectè præter alios adnotauit Sancius *in ſelectis diſp. 11. n. 20.* Et licet ex tenore aliarum Conſtitutionum ante Conſtitutionem Gre- 2 gorij XV. nullum ſignificabatur præceptum pænitentibus ſollicitatis denunciandi Confeſſarios ſollicitantes, ſed tantùm tribuebatur iuriſdictio Inquiſitoribus puniendi tale delictum; tamen prædictæ aliæ conſtitutiones ante prædictam Conſtitutionem Gregorij XV. fuerunt conſuetudine receptæ cum obligatione denunciandi dictos Confeſſarios ſollicitantes ſub onere peccati mortalis (quæ conſuetudo eſt optima legis interpres, *cap. cum dilectus de conſuetud.*) Et me- 3 ritò, quia in prædictis alijs conſtitutionibus, ante prædictam Conſtitutionem Gregorij XV. prædicta obli- 4 gatio denunciandi, tanquam de iure naturæ inſita, præſupponebatur, ſi non explicitè, vt in Conſtitutione Gregorij XV. ſaltem implicitè, iuxtà ea, quæ dicebam *cit. ſect. 1. ſuppoſito 7.*

Vbi aduerte, quod ſollicitatus, ſi conſcius Edicti 5 non denunciet intrà terminum præfixum, incurrat excommunicationem, à qua abſolui non poteſt neque per Bullam Cruciatæ, neque per Priuilegia Regularium, niſi facta ſit denunciatio, vel per ipſum non ſtet, quin fiat denunciatio; quia pars læſa (ſcilicet Inquiſitores, quorum iuſtum mandatum non eſt impletum) non eſt adepta ſatisfactionem; Auila *de cenſur. par. 2. cap. 7. dub. 7. circa finem*, Sancius *in ſelect. diſp. 11. n. 62.* & Trullench *in Bull. Cruciat. lib. 1. §. 7. cap. 2. dub. 6. n. 11.* Quia in re tam graui non eſt facilè pro- 6 mittenti credendum, quod denunciabit; Et contraria ſententia (quam ſequitur Lucius *in ſumma cap. 24. n. 13.* & ad quam inclinet cum Rodriquez Freytas *de Confeſſ. ſollicit. q. 21. n. 25. & ſeqq.* moti ex eo, quia retinens rem alienam poteſt abſolui; bis, & ter, cum 7 propoſito reſtituendi; Et quia contumax, qui non vult ad iudicium venire, poteſt abſolui, ſi cautionem de 8 ſtando iudicio præſtiterit; Ergò ſic, & qui promiſit denunciare) licèt ſtando in iure communi, & attenta ſolùm natura præcepti, ſuſtineri poſſit; tamen ſuppoſita excommunicatione, teneri non debet; quia, cùm à peccatis nemo poſſit abſolui, niſi ab excommunicatione priùs ſit immunis, & pænitens ſollicitatus ab excommunicatione illa abſolui non poſſit, neque per Bullam Cruciatæ, neque per priuilegia Regularium, niſi priùs ſatisfacta parte (ſcilicet Inquiſitoribus) conſequens eſt, quod ne ſemel quidem abſolui debeat; Ideoque ſi confitetur, quod poſt habitam notitiam criminis, & poſt terminum lapſum negligens fuerit in denunciando, ne ſemel quidem (iuſta ſcilicet non interueniente cauſa prout dicebam *Petit. 5.*) abſoluendus non erit, quamuis promittat, quod ſtatim denunciabit; Sicuti abſoluendus non eſt, qui excommunicatur, donec expellat concubinam, niſi priùs 9 expulerit; nec ſufficit, quod promittat, vel proponat expellere; Sotus *in 4. diſt. 22. q. 2. art. 3.* Suarez *de cenſuris diſput. 7. ſect. 5. n. 45.* Gutierrez *in quæſtionibus canonic. lib. 1. cap. 5. num. 30. & 31.* & alij paſſim.

Quid autem dicendum, poſtquam denunciauerit? Vide *ſuprà Petit. 4.*

PETITIO IX.

An denunciandus ſit Confeſſarius, ſi ante ſollicitationem pœnitenti præbuerit multa munera intuitu eleemoſynæ v.g. abſque malo fine?

SVMMARIVM.

1 *Confeſſarius ex Sancio denunciandus non eſt, ſi ante ſollicitationem pœnitenti præbuerit multa munera intuitu eleemoſynæ, verbi gratia abſque malo fine.*

2 *Confeſſarius item ex Sancio denunciandus non eſt, ſi contingat ante impenſa beneficia eumdem ſollicitaſſe, & per tempus ſollicitationi incumbendo maxima beneficia impertiri fœminæ ſollicitatæ; quia & in tali caſu Benefactoris naturam non ſubterfugit.*

3 *Item ſe priuare fœminam beneficiis in futurum ſuſcipiendis, eſſet idem, ac in propriis bonis iacturam ſentire.*

4 *Item fœmina ſollicitata non conſtringitur denunciare Confeſſarium, qui licet ipſi ſollicitatæ nulla fuerit impertitus beneficia, benè tamen impertitus fuit filiis, marito, parentibus, vel fratribus fœminæ; quia gratitudinis natura obligat ad gratias agendas.*

5 *Auctor tamen ſentit, his non obſtantibus, dictum Confeſſarium eſſe denunciandum: licet enim obligatio ex gratitudine oriatur ex lege naturali; tamen obligatio reuelandi Confeſſarium ſollicitantem non ſolùm oritur ex lege poſitiua humana, ſed etiam ex lege naturali ſuperioris Ordinis.*

6 *Reuelatio Confeſſarij ſollicitantis tendit ad abolitionem peccati præteriti, & futuri, ad compeſcendos alios Confeſſarios, ne labantur in tale peccatum, &c.*

7 *Attendendo etiam titulum gratitudinis, magis homo obſtringitur Deo, quàm cuicumque Benefactori, vel amico.*

8 *Neque ſunt aperiendæ viæ per munera ad eludendas Pontificias conſtitutiones.*

9 *Plus eſt pati damnum, quam lucrum non facere; neque enim damnum emergens in hoc caſu excuſat à denunciando, niſi fuerit notabile.*

1 RESpondetur (quamuis neget Io. Sancius *in ſelect. diſp. 11. n. 55.* quatenùs ait: Nec denonciandi aderit obligatio, ſi fœmina ſollicitetur à ſuo maximo Benefactore, vel amico: Poteſt enim contingere, Confeſſarium, benefica plurima fœminæ impendiſſe, ipſamque gratitudinis vinculo conſtringi, non ſolùm damnum Confeſſario exoriendum impedire, ſed etiam bonis ipſum efficere: inhumanum ergo eſſet, fœminam obligare, ſuo Benefactori eſſe auctricem
2 damni: Immò, ſi contingat, ante impenſa beneficia Confeſſarium ſollicitaſſe, & per tempus ſollicitationi incumbendo maxima beneficia impertiri fœminæ ſollicitatæ, neque denunciandus erit; quia licet, dum cœpta eſt ſollicitatio non aderat excuſatio ex gratitudine ad denunciationem omittendam poſtea tamen, dum munera elargitur, etiam ob implendam libidinem, Benefactoris naturam non ſub-
3 terfugit, cui damnum parare, inhumanum eſſet; Præſertim quod ſe priuare fœminam beneficiis in futurum ſuſcipiendis, eſſet idem, ac in propriis bonis iacturam ſentire; diximus autem ſuprà, fœminam non conſtringi denunciare cum bonorum ſuorum iactu-
4 ra; Deducitur etiam, non conſtringi fœminam ſollicitatam denunciare Confeſſarium, qui licet ipſi fœminæ nulla fuerit impertitus beneficia, bene tamen fuit impertitus filiis, marito, parentibus, vel fratribus fœminæ; Quia gratitudinis natura obligat ad gratias agendas non ſolùm pro beneficiis in perſona propria ſuſceptis, ſed etiam in perſona filiorum, mariti, parentum, & fratrum; cùm iſtorum ſiue bona, ſiue mala reputentur propria.) Contrarium tamen eſt omninò dicendum.

Primò; quia, licet obligatio ex gratitudine oriatur ex lege naturali, obligatio tamen reuelandi Con- 5
feſſarium ſollicitantem non ſolùm oritur ex lege poſitiua humana, ſed etiam ex lege naturali ſuperioris ordinis, quàm ex gratitudine. Ergò ceſſabit tunc obligatio, quæ oriebatur ex gratitudine. Antecedens patet; quia reuelatio Confeſſarij ſollicitantis tendit ad abolitionem peccati præteriti, & futuri, ad compeſcendos alios Confeſſarios, ne labantur in tale peccatum, ad impediendum malum aliorum ad eumdem Confeſſarium ratione confeſſionis recurrentium, ac denique ad conſeruandum bonum totius Reipublicæ Chriſtianæ. Conſequentia probatur, quia ius naturale non eſt ſibimetipſi contrarium; vnde propter ſimiles rationes ceſſat etiam obligatio conſeruandi propriam vitam propter obligationem conſeruandi ſigillum Sacramentale confeſſionis.

Secundò; quia, attendendo etiam titulum grati- 7
tudinis, magis homo obſtringitur Deo, quàm cuicumque Benefactori, vel amico; Vnde dici conſueuit (& meritò) *Amicus vſque ad Aras.*

Tertiò; quia alioquin ſic, per præbitionem ſcilicet munerum aperiretur via ad fruſtrandas conſtitutiones Pontificias, quin etiam ad fruſtrandas omnes leges reſpicientes bonum commune, & intendentes impedire damnum non ſolùm peccatorum, ſed etiam communitatis.

Dices: Si fœmina ſollicitata denunciaret in noſtro
caſu Confeſſarium ſollicitantem, priuaret ſe benefi- 9
ciis impoſterum ſuſcipiendis ab illo: Ergo non tenetur denunciare: quia, ſicuti dicebam *ſuprà Petit. prima*, pœnitens ſollicitatus non tenetur denunciare Confeſſarium ſollicitantem cum iactura ſuorum bonorum.

Reſpondetur: Tranſeat antecedens: At nego conſequentiam; quia plus eſt, damnum pati, quàm lucrum non facere. Vt omittam, quod neque damnum emergens excuſet à denunciando in noſtro caſu, niſi fuerit notabile, iuxtà ea, quæ dicebam *in dicta Petit. prima*: Quod notabile non eſt in noſtro dicto caſu.

PETITIO X.

An denunciandus ſit Confeſſarius, ſi vocatus à pœnitente pro eius confeſſionibus audiendis, ab eo ſollicitetur ad turpia, minante, quod exclamabit, ſibi vim inferri à Confeſſario, niſi non conſentiat, vt propterea Confeſſarius conſenſum præbeat?

SVMMARIVM.

1 *Confeſſarius, ſi vocatus à pœnitente pro eius Confeſſionibus audiendis ab eo ſollicitetur ad turpia, minante, quod exclamabit, ſibi vim inferri à Confeſſario, niſi conſentiat, ſi conſenſerit, non eſt denunciandus, contra Caronam affirmantem eſſe denunciandum; quia in tali caſu perficit inhoneſta cum pœnitente; neq; ex capite metus poteſt ſe tueri.*

2 *Idem*

2 *Idem ampliat, ſi Confeſſarius vi, vel metu commotus fœminam minantem turpiter violet in actu Sacramentali; vel cum ea habeat inhoneſtos actus; quia & in tali caſu debet denunciari, & p[illegible]ri, pœna tamen mitiori, quam minuere de-[illegible], & metus.*

3 *Con[illegible]ius ideò non eſt in hoc caſu denunciandus; quia non ſollicitat pœnitentem, ſed ſollicitatus ab ipſo vi, & metu conſentit.*

4 *Confeſſionis occaſio eſt abrepta à pœnitente ad perficienda turpia, ſeu inhoneſta, vel ad habendos tractatus, ſeu ſermones turpes, ſeu inhoneſtos cum Confeſſario, qui merè paſſiuè ſe habet in ordine ad hanc abreptionem.*

5 *Falſum eſt, quod in hoc caſu timor non ſit grauis, ſed leuis, cùm enim exindè infamia inferatur de facto, eſt potius timor grauis, & cadens in conſtantem virum, quàm leuis: Qui propterea facit ceſſare obligationem legis poſitiuæ.*

6 *Confeſſarius ſollicitatus, cùm conſentiat timore ductus, conſentit ſolùm ſecundùm quid, non autem conſentit ſimpliciter.*

7 *Durum, & non ad mentem Inquiſitorum videtur, quod pœnitens, qui ſimpliciter eſt Auctor mali, teneatur poſtea denunciare Confeſſarium ab ipſo inductum per timorem, & deindè etiam ſi inductus ſit puniendus.*

8 *Confeſſarius prædictus ſic ſollicitatus ſi de facto denunciatur, eſt ab Inquiſitoribus puniendus pœna arbitraria, contra alios aſſerentes, quod non ſolùm non debeat denunciari, ſed etiam quod non debeat puniri dicta pœna arbitraria.*

1 RESpondetur (quamuis affirmet Carena *par. 2. tit. 6. §. 19. n. 94.* ex eo, quod Confeſſarius in tali caſu inhoneſta perficit cum pœnitente occaſione confeſſionis, & in Conſtitutione Gregorij XV. comprehenditur habens ſermones, & tractatus cum pœnitente in confeſſione, vel occaſione confeſſionis; Nec ex capite metus poteſt ſe tueri talis Confeſſarius; quia talis metus non eſt grauis, ſed eſt leuis, vtpotè non cadens in conſtantem virum; cùm exindè non timeatur probabiliter infamia, ſicuti notant Doctores *in l. Metum 2. ff. quod met. cauſ.* vna cum aliis allegatis per Sanchez *de matrim. lib. 4. diſp. 1. n. 5.* Et affirmet etiam Eſcobar *de Confeſſ. ſollicitant.*
2 *par. 1. quæſt. 4. §. 2. numero* 33. quatenùs ait: Amplia, ſi Confeſſarius vi, vel metu commotus fœminam minantem turpiter violet in actu Sacramentali, vel cum ea habeat inhoneſtus actus; Quia in tali caſu debet ea Conſtitutione Gregorij XV. denunciari Inquiſitoribus, & puniri pœna (mitiori tamen) quam minuere debet vis, & metus, quia minuit & culpam, licet prorsùs non excludat, per textum *in cap. Sacris de his, quæ vi.* Dixi in actu Sacramentali, quia ſi ab initio fœmina aperiat animum non confitendi prouocetque Confeſſarium dicens, quod ſi non conſentiat, clamabit, vim ſibi inferri ab ipſo Confeſſario; vt propterea Coofeſſarius ad vitandam infamiam conſenſum præbeat, puniri non debet per Inquiſitores, neque etiam extraordinaria pœna, quia deficit Sacramentum, & iniuria Sacramenti, & ex parte Confeſſarij non ſimulatur confeſſionis Sacramentum.) Contrarium tamen eſt dicendum.

3 Primò; quia in caſu noſtro Confeſſarius perficit turpia, ſeu inhoneſta, vel habet tractatus, aut ſermones turpes, ſeu inhoneſtos in confeſſione, vel occaſione confeſſionis cum pœnitente, non ſollicitans pœnitentem, ſed ſollicitatus à pœnitente; ergo non eſt denunciandus per ea, quæ dicebam *ſuprà ſect. 7.*

Confirmatur; quia occaſio confeſſionis eſt abrepta à pœnitente ad perficienda turpia, ſeu inhoneſta, vel ad habendos tractatus, aut ſermones turpes, 4
ſeu inhoneſtos cum Confeſſario, ita vt Confeſſarius in ordine ad hanc arreptionem (cùm acceſſerit animo tantùm audiendi peccata pœnitentis) merè paſſiuè ſe habeat, ſi. que non Confeſſarius occaſione confeſſionis habeat tractatus, aut ſermones turpes, ſeu inhoneſtos, ſed pœnitens: Ergo (cùm Conſtitutio Gregorij XV. loquatur de Confeſſario habente, tractatus, aut ſermones turpes, ſeu inhoneſtos occaſione confeſſionis, non autem de pœnitente) conſequens eſt, quod Confeſſarius non ſit Inquiſitoribus denunciandus.

Secundò, quia falſum eſt, quod in caſu noſtro timor non ſit grauis, ſed leuis, eo quod non ſit ca- 5
dens in conſtantem virum, cùm exindè infamia non timeatur probabiliter; cùm enim exindè infamia inferatur de facto, eſt potius verè timor grauis, & cadens in conſtantem virum; Timor autem grauis, & cadens in conſtantem virum facit ceſſare obligationem legis poſitiuæ, etiam inferentis excommunicationem de facto, cùm vt in materia de cenſuris non obliget cum tanto incommodo, & rigore.

Confirmatur; quia, cùm Confeſſarius conſentiat 6
ſollicitatus, & timore ductus, conſentit ſolùm ſecundùm quid, non autem conſentit ſimpliciter; Ergo non eſt denunciandus; cùm ex conſtitutionibus Pontificiis denunciandus ſit, qui conſentit ſimpliciter.

Tertiò, quia durum, & noo ad mentem Inqui- 7
ſitorum videtur, quod pœnitens, qui ſimpliciter eſt Author mali, ipſe poſtea teneatur denunciare Confeſſarium ab ipſo inductum per timorem, & deinde Confeſſarius inductus per timorem ſit puniendus, inducens autem ſit impunitus, denunciator, & teſtis principalis.

Quamuis ſi denuncietur de facto, quidam cum 8
Souſa *in Aphoriſm. Inquiſit. lib. 1. cap. 34. num. 28. & de Confeſſ. ſollicit. tract. 1. cap. 17. numero* 8. *&* 9. velint, quod ſit ab Inquiſitoribus puniendus, pœna tamen arbitraria, & extraordinaria tantùm, abſque vlla abiuratione; quia qui timore peccat, pœnam arbitrariam, & extraordinariam non effugit ex textu *in cap. Sacris de his quæ vi* ibi: [Licet metus attenuet culpam, non tamen eam prorsùs excuſat;] *& ex l. ſeruos Cod. ad leg. Iul. de vi public.* Et tradunt Baldus, & Salycetus *ibidem poſt num* 3. Tiraquellus *de pæn. temp. cauſ. 36. num. 2. & ſeqq.* Clarus *in pract. §. finali quæſt. 60. verſ. Solet dubitari* Couarruu. *in 4. decret. par. 2. cap. 3. §. 4. numero* 7. Graffius *in deciſion. lib. 2. cap. 64. numero* 11. *verſ. Sed an excuſatur*, & Farinac. *de pæn. tempo. quæſt. 97. caſ. 1. numero* 23.

Alij autem, & non omnino improbabiliter cum Freytas *de Confeſſ. ſollicit. q. 11. num. 36.* velint, quod dictus Confeſſarius non ſolùm non debeat denunciari Inquiſitoribus, ſed etiam neque poſſit pœna arbitraria, & extraordinaria puniri ab Inquiſitoribus; quia propter rationes dictas crimen in caſu, de quo loquimur, non eſt de foro, ſeu de iuriſdictione Inquiſitorum. Vide, quæ dicebam *ſuprà cit. ſect. 7.*

PETITIO XI.

An ſit denunciandus Confeſſarius, qui cum pænitente ab ipſo Confeſſario per artem (vt per Medicinam, vel maleficium) aut à natura (vt per ſomnum, vel morbum) inter confitendum oppreſſo actus inhoneſtos habet?

SVMMARIVM.

1 *Confeſſarius, qui cum pænitente ab ipſo per artem (vt per Medicinam, vel maleficium) aut à natura (vt per ſomnum, vel morbum) inter confitendum oppreſſo actus inhoneſtos habet, non eſt denunciandus: Contra alios affirmantes oppoſitum ex eo, quia verè ſollicitat in confeſſione, vel proximè ad confeſſionem opere, ſi non verbis,*

2 *Et in alia parte dubij ſi propriè non ſollicitat pænitentem, habet tamen cum illo tractatus inhoneſtos proximè ad confeſſionem opere ſimiliter, ſi non verbis.*

3 *Pænitens in vtroque caſu, ſi habeat ſenſus ligatos grauiter, ita vt in totum impediantur operationes illorum, non debet denunciare Confeſſarium, Secùs ſi habeat ſenſus ligatos leuiter, ita vt pænitens aliqualiter aduertat actus Confeſſarij.*

4 *Confeſſarius, ſi actu audiens confeſſionem pænitentis, interiùs conſentiat in actum aliquem inhoneſtum cum illo, & ſecreto ſe polluat, pænitenti autem nihil aperiat, non eſt denunciandus, etiamſi poſtea tractu temporis id aperiat.*

5 *Tam primus, quàm ſecundus caſus eſt rarùs.*

6 *Confeſſarius in tali caſu, licet inferat iniuriam Sacramento; quia tamen conſtitutiones loquuntur de Confeſſario ſollicitante in actu confeſſionis, ſeu ante, vel poſt proximè ad illum, non eſt denunciandus.*

7 *Confeſſarius in primo caſu delinquit grauius in pænitentem, quàm in omnibus aliis caſibus in genere naturæ, lædendo ſcilicet pænitentem in corpore, non in genere moris, lædendo ſcilicet pænitentem in anima, quod eſt grauius.*

8 *Item eſt eadem ratio de vno, quàm de alio, attentis conſtitutionibus Pontificum, hoc eſt de earum ratione partiali; Secùs ſi de totali, quæ eſt grauitas, & frequentia peccati.*

9 *Confeſſarius tamen tam in primo caſu, quàm in ſecundo, quando denunciatur, poteſt ab Inquiſitoribus cognoſci, & puniri, ſi non ex vi conſtitutionum Pontificiarum, ſaltem ex ſuſpicione in fide, propter iniuriam ſcilicet Sacramento Confeſſionis illatam.*

1 Reſpondetur (quamuis affirment, & ſatis quidem probabiliter, Io. Sancius *diſput.* 11. *n.* 31. *&* 32. & Trullench. *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 3. *dub.* 18. *n.* 54. in primo caſu, non item in ſecundo; Et quamuis affirment etiam ſatis probabiliter Bonacina *tract. var. diſp.* 6. *de onere, & obligat. denunciand. punct.* 3. *num.* 3. Leander de Sacrament. *tract.* 5. *diſput.* 13. *q.* 33. *tom.* 1. Et Eſcobar *de Confeſſ. ſollicit. par.* 4. *q.* 4. *§.* 2. *n.* 29. tam in primo caſu, quàm in ſecundo: In primo, quia tunc Confeſſarius verè ſollicitat pænitentem in confeſſione, vel proximè ad confeſſionem, opere, ſi non
2 verbis: In ſecundo, quia tunc Confeſſarius, etſi propriè non ſollicitet pænitentem, habet tamen cum illo tractatus inhoneſtos proximè ad confeſſionem opere ſimiliter, ſi non verbis: Quod eodem tenore eſt prohibitum per Conſtitutionem Gregorij XV.)
Contrarium tamen in vtroque caſu, ſi pænitens ha- 3
bet ſenſus ligatos grauiter, ita vt in totum impediantur operationes illorum: (ſecùs ſi habet ſenſus ligatos leuiter, ita vt pænitens aliqualiter aduertat actus Confeſſarij, qui poſſint, vel tunc, [illegible]ſteà eſſe pænitenti tentatio, & prouocatio ad V[illegible]: Tunc enim verè tentaretur, & prouocaretur ad Venerem) eſt non omninò improbabile. Videatur Freytas *ad Acugnam q.* 9. *n.* 51. & Lapus *de Edict. Inquiſit. part.* 1. *lib.* 5. *art.* 2. *diffic.* 1.

Probatur; quia tunc in vtroque caſu pænitens eſt incapax tentationis, & prouocationis, non ſecùs ac ſi eſſet mortuus, vel lapideus, & conſequenter Confeſſarius cenſebitur non ſollicitator, ſed fornicator; Ergò ex vi conſtitutionum Pontificiarum non erit denunciandus; cùm conſtitutiones Pontificiæ non loquantur de Confeſſario fornicante, ſed ſollicitante.

Confirmatur; quia ſi Confeſſarius actu audiens 4
confeſſionem pænitentis interiùs conſentiat in actum aliquem inhoneſtum cum illo perpetrandum, & ſecreto ſe polluat, pænitenti autem nihil aperiat neque in ipſa confeſſione, neque proximè ad confeſſionem, vel in confeſſionali, vel in alio loco electo ad confeſſionem, non eſt denunciandus, etiamſi poſteà remotè per aliquod tempus extra confeſſionale pænitenti rem totam aperiat; quia reuera non ſollicitat in confeſſione, neque proximè ad confeſſionem, vel in confeſſionali, vel in alio loco electo ad confeſſionem.

Confirmatur ſecundò, quia tam primus, quàm 5
ſecundus caſus eſt rarus; Et leges accommodantur ad ea, quæ frequentiùs accidunt, *l. Nam ad ea ff. de legib.*

Non obſtat, ſi dicas: Confeſſarius tam in primo ca- 6
ſu, quàm in ſecundo infert iniuriam Sacramento; Ergò eſt denunciandus.

Reſpondetur enim: Diſtinguo antecedens: Infert iniuriam Sacramento, ſollicitando, prouocando, ſeu alliciendo pænitentem; nego: Infert iniuriam Sacramento, non ſollicitando, &c. Pænitentem, concedo: At nego conſequentiam; quia, ſicuti dicebam, conſtitutiones Pontificiæ loquuntur de Sacerdote Confeſſario, ſollicitante pænitentem: Quemadmodum, quia ex dictis loquuntur de Sacerdote Confeſſario ſollicitante ad Venerem, non comprehendunt pænitentem, ſi ſimiliter ſollicitet Sacerdotem Confeſſarium ad Venerem, neque comprehendunt mandantem, neque interpretem; neque etiam laïcum (qui ſe fingit Sacerdotem Confeſſarium) ſimiliter ſi ſollicitet pænitentem ad Venerem, quin neque etiam comprehendunt ipſum Sacerdotem Confeſſarium, ſi ſollicitet pænitentem ad alia peccata (quam ad peccata Veneris) tamen ſi grauiora; quia, ſicuti dicebam, Conſtitutiones Pontificiæ loquuntur de Sacerdote Confeſſario ſollicitante pænitentem ad Venerem, & non de iſtis aliis delinquentibus.

Neque obſtat, ſi dicas: Confeſſarius in primo ca- 7
ſu delinquit grauius in pænitentem, quàm in omnibus aliis caſibus; Ergò denunciandus erit, quia eſt eadem, quin maior ratio.

Reſpondetur, diſtinguo antecedens: [Confeſſarius in primo caſu delinquit grauiùs in pænitentem, quàm in omnibus aliis caſibus:] in genere naturæ, lædendo ſcilicet pænitentem in corpore, concedo: In genere moris, lædendo ſcilicet pænitentem in anima propter inductionem ad peccatum, nego: Quare nego conſequentiam; quia grauius eſt lædere, aliquem in genere moris, lædendo illum in anima propter inductionem ad peccatum, quàm lædere in genere naturæ, lædendo illum ſolùm in corpore.

Reſpondetur 2. Tranſeat antecedens: At nego 8
con

conſequentiam; Et ad probationem conſequentiæ Reſpondeo diſtinguendo: Eſt eadem, quin maior ratio: ſi loquamur de ratione conſtitutionum Pontificiarum partiali (quæ eſt grauitas peccati) concedo: Si loquamur de ratione conſtitutionum Pontificiarum totali (quæ eſt grauitas, & frequentia peccati) nego iuxtà ea, quæ dicebam *ſect.* 2. Vnde Confeſſarius ante conſtitutionem Gregorij XV. non erat denunciandus, ſi ſollicitabat marem (licet eſſet grauius peccatum) quia non eſt ita frequens; Et poſt Conſtitutionem Gregorij XV. non eſt denunciandus Confeſſarius, ſi ſollicitat pœnitentem ad alia peccata, quàm luxuriæ quamuis grauiora, propter eamdem rationem; quia alia peccata non ſunt ita frequentia in confeſſione, ſicuti peccata luxuriæ.

9 Non nego tamen cum Fagundez *in Decalogum lib. 6. cap. 12. n. 23.* & aliis, quod Confeſſarius tam in primo caſu, quam in ſecundo, quando denunciatur, poſſit ab Inquiſitoribus cognoſci, & puniri, ſi non ex vi Conſtitutionum Pontificiarum, ſaltem ex ſuſpicione in fide, propter iniuriam ſcilicet Sacramento Confeſſionis illatam, iuxta ea, quæ dicebam *ſect. octaua, & duodecima*

Idemque dico de mandante, de interprete, de laïco ſe fingente Sacerdotem Confeſſarium, ſi ſollicitent pœnitentem ad luxuriam, & de Sacerdote Confeſſario, ſi ſollicitet pœnitentem ad alia peccata, quam peccata luxuriæ. Videantur præter alios Fagundez *loco ſupràcitato* Leander de Sacram. *tom. 1. tract. 5. diſp. 13. q. 37. 38. & 39.* & Boſſius *in diſcept. moral. diſceptat. 5. n. 4.*

SECTIO XIV.

Quonam modo Inquiſitores procedere debeant in hoc crimine ſollicitationis?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores, vt ritè, ac legitimè Confeſſarium ſollicitantem diſponant, atque aliis pœnis puniant, debent prius iuridicè procedere, ita vt non poſſint eum punire, niſi crimen plenè probetur.*

2 *Teſtes ſingulares licet regulariter non probent, tamen in criminibus ſollicitationis, & reuelationis etiam confeſſionis plenè probant, aliter enim probari non poſſent.*

3 *Fœminæ cogi non poſſunt ad denunciandum coram Inquiſitoribus Sacerdotem ſollicitantem, præſertim ſi ſint Nobiles, & Virgines, regulariter tamen; At non ſemper, & omnino, ita vt non excludantur aliqua crimina, præſertim ſi ea aliter probari non poſſunt.*

4 *Teſtes ſingulares regulariter non probant, ſed non ſemper, & omninò, ita vt non excludantur aliqua crimina præſertim, ſi ea aliter probari non poſſent.*

5 *Fœminæ ſunt mutabiles, doloſæ, mendaces, leues, & corruptibiles, & propterea non admittuntur in iudicio ad teſtimonium ferendum, regulariter tamen, ſed non ſemper, & omninò.*

6 *Fœmina non poteſt probare, quod fuerit ſollicitata, & nihilominus tenetur manifeſtare Inquiſitoribus Confeſſarium ſollicitantem; quia Regula, quod nemo teneatur manifeſtare, quod non poteſt probare, eſt vera, quando publicè, & iudicialiter proceditur, & quando manifeſtatio ordinatur principaliter ad puniendum; Secus verò, quando præcipuè ordinatur ad bonum ſpirituale.*

7 *Tenetur homo manifeſtare matrimonij impedimentum, quod eſt inter illos, qui volunt contrahere; quia hæc manifeſtatio non tendit ad puniendum, ſed ad vitandum delictum.*

8 *Fœmina reuera tenetur Confeſſarium ſollicitantem manifeſtare iudicialiter, eumque deferre Inquiſitoribus, tanquam iudicibus, qui videlicet debent procedere ad puniendum, non via accuſationis; Nam accuſator tenetur probare quod accuſat, ſed via denunciationis: denunciator enim non tenetur probare quod denunciat.*

9 *Fœmina ſuccumbens in probatione ſuæ denunciationis non incurrit pœnam Talionis.*

10 *Sollicitationis crimen non probatur plenè, ſeu ſufficienter per teſtimonia duarum fœminarum, ſeu per duas fœminas, non ſolùm quia non ſunt conteſtes, ſed etiam quia non ſunt teſtes omni exceptione maiores: earum namque teſtimonium eſt infirmum.*

11 *Sollicitationis crimen per quot fœminas probari debeat, remittitur prudentiæ Inquiſitorum, qui conſiderare debent circumſtantias, & qualitates tam denunciantium, quàm denunciati.*

12 *Reus neque etiam, donec duobus, vel tribus teſtibus fuerit teſtificatus, recluditur in carcerem; quia cum teſtes ſint ſingulares, & præſumptio regulariter ſtet pro Confeſſario, requiritur in hoc crimine probatio efficacior, quàm in aliis criminibus.*

13 *Confeſſarius denunciatus in crimine ſollicitationis in Regnis Hiſpaniarum non ſolet ab Inquiſitoribus particularibus ſine conſilio ſupremi Senatus, præſertim ſi ſit Religioſus in carcerem recludi. Quin, ſi teſtes non ſint ſatis qualificati, Reo propria domus pro carcere aſſignatur.*

14 *Inquiſitor, & Ordinarius in Regnis Hiſpaniarum, cauſa determinata, ſeu concluſa, vocant Conſultores Eccleſiaſticos tantùm, & ex eorum conſilio ſententiam proferunt, illamque Reo in Tribunali ſecreto denunciant; licet nonnulli velint, quod ea in publico actu fidei legi, & delinquens triremi condemnari debeat; Sed iſtorum ſententia in praxi non eſt vſu recepta.*

15 *Sententia Inquiſitoris contra Confeſſarium ſollicitantem lata legitur in Tribunali ſecreto, præſentibus cuiuſcumque Ordinis duobus Religioſis Confeſſariis; ibique Reus grauiter reprehenſus abiurat, & à confeſſionibus audiendis, & à verbo Dei prædicando perpetuo priuatur, ſi caſus ſit grauis.*

16 *Confeſſarius, qui ſollicitauit in confeſſione, ſi caſus non ſit grauis, per aliquos annos à virorum, & in perpetuum à mulierum confeſſionibus excipiendis priuatur, & per vnum, vel alterum annum in aliquod monaſterium recluditur.*

17 *Delinquens, ſi ſit Religioſus, in praxi iubetur, quod in choro, refectorio, aliiſque locis communibus, voce actiua, & paſſiua interim priuatus, vltimum locum teneat, & quod aliquando hæc ſententia iterum in ſuo conuentu præſentibus omnibus Religioſis per Secretarium legatur; vt ſit illis in exemplum, & delinquenti in confuſionem.*

18 *Sententia prædicta, quod debeat legi in Capitulis Religioſorum Ordinis delinquentis non probatur, & cur?*

19 *Sollicitatio ſi ſe extenderit ad plures perſonas, & cum illis Reus actus valdè turpes commiſerit, ab omnibus Religioſis poſt latam ſententiam flagellatur.*

20 *Reus ob hoc crimen religatur, & triremi condemnatur, præſertim cum ſollicitatio fuit virorum*

in qua ſollicitatione ſi actus fuerit conſummatus in Aragonia Regno Curiæ ſæculari traditur.

21 *Reus ſi ante duorum Teſtium depoſitionem Inquiſitoribus ſe detulerit, in carcerem ſecretum non includitur, ſed lite conteſtata, & cauſa concluſa abiurat, & ab audiendis confeſſionibus priuatur. Quod ſi ſemel tantum ſollicitauerit, ob dictam ſpontaneam comparitionem grauiter reprehenditur, & vlterius non punitur.*

22 *Reus ſi crimen duobus Teſtibus ſingularibus ſibi probatum, negauerit, Inquiſitores Teſtium qualitatem diligenter examinare debent, an ſcilicet veriſimilibus Indicijs ſuas depoſitiones comprobent, & ſi ſic inuenerint, ipſum etiam negantem condemnent, dummodò teſtes ob inimicitiam non repellat.*

1 RESpondetur: Ad hoc, vt Inquiſitores ritè, ac
legitimè Confeſſarium ſollicitantem deponant,
atque alijs pænis puniant, debent priùs iuridicè procedere,
itàvt non poſſint eum punire, niſi crimen
plenè probetur; Et quamuis regulariter in crimini-
2 bus Teſtes ſingulares non probent, in hoc tamen
crimine, ſicut & in crimine reuelationis confeſſionis
(cùm huiuſmodi crimina aliter, quàm per ſingulares
Teſtes probari non poſſint) plenè probant;
ſic Doctores communiter, quos ſequitur Henriquez
lib. 6. cap. 19. num. 10. & Suarez *tom. 4. de Pœnitentia
diſp. 33. ſect. 8. num. 3.* Sicque propter gloriam
Dei, Animarum ſalutem, Fidem, Religionem, &
bonum commune, vt euitentur crimina enormia
decreuit Pius IV. Clemens VIII. & Paulus V. contra
Sacerdotes ſollicitantes: Et Clariùs nouiſſimè
Gregorius XV. contra eoſdem, ſicuti patet ex verſ.
illo: *dantes etiam facultatem, &c.*

3 Obijcies: Fœminæ cogi non poſſunt ad denunciandum coram Inquiſitoribus Sacerdotem ſollicitantem, præſertim ſi ſint Nobiles, & Virgines, iuxta Textum *in l. Ad perſonas, ff. de Iureiuran.* Ibi: [Perſonæ Illuſtres & Egregiæ non ſunt facilè cogendæ ad teſtificandum, & comparendum coram Iudice;] & meritò, quia alioquin facilè periculum famæ ſubirent: Ergò.

Reſpondetur: Diſtinguo Antecedens; regulariter, concedo: ſemper, & omninò, itavt non excludantur aliqua crimina, præſertim ſi ea aliter probari non poſſunt, nego propter rationes dictas; quo caſu, ſi prædictæ perſonæ Illuſtres, & Egregiæ periculum famæ ſubirent, denunciare poterunt, vel per ſuum Chyrographum (ſi ſcribere nouerint) vel per certum hominem ab ipſis miſſum ad Inquiſitores, vel è contra.

4 Inſtabis: *Ex cap. Nihilominùs 3. q. 9. ex capite Bonæ ver. contrà, & ex cap. cum dilectus ver. Nos verò de electon.* Teſtes ſingulares non probant, ſaltem plenè; Ergò recurrit difficultas.

Reſpondetur, diſtinguo eodem modo, vt ſuprà: regulariter, concedo; ſemper, & omninò, itàvt non excludantur aliqua crimina, præſertim ſi ea aliter probari non poſſunt, (vti dicebam) & nego propter eaſdem etiam rationes.

5 Vrgebis: fœminæ ſunt mutabiles, doloſæ, mendaces, leues, & corruptibiles, vti diffuſiùs probat Tiraquellus *in connub. lib. 9. num.* 49. & Maſcardus *de probation. lib. 2. concluſ.* 763. & propterea non admittuntur in Iudicio ad teſtimonium ferendum; Gloſſ. *in cap. quoniam de Teſtib. ver. Mulieres*, & ibi Abbas *num.* 2. Felin. *num.* 1. & iterum Gloſſa *in cap. Mulieres 33. qu. 5. ver. Nec Teſtis*, Decius *in l. fœmina ff. de Regul. Iur. n.* 34. Maſcard. *vbi ſuprà lib. 3. concluſ.* 1358. *num.* 80. & Farinac. *de Teſtib. qu. 59. in principio*; & patet *ex dicto cap. Mulierem*, & *cap. Forus de verb. ſignific.* Ergò recurrit difficultas.

Reſpondetur, diſtinguendo eodem modo etiam vt ſuprà. Accedit, quod de facto fœminæ admittuntur ad teſtimonium ferendum in crimine hæreſis, in crimine læſæ Majeſtatis humanæ, & in quibuſdam alijs enormibus criminibus. Gloſſa *in cap. cum Pater de Accuſation. & in Cap. forus de verb. ſignificat. verb. Non fœmina.* Maſcard. *de probat. lib. 1. concluſ.* 463. *n.* 6. Paramus *quæſt. 10. n.* 135. Decianus *conſ. 63. num. 37. vol. 3.* Mart. del Rio *lib. 1. in 2. Append. quæſt. 12. & 13.* & Farinac. *de Teſtib. quæſt. 59. num. 10. & de hæreſi quæſt. 188. §. 4. n. 76.* Et conſtat *ex capite Per tuas primo, & ex cap. Tanta de Simonia.*

Reurgebis: Fœmina non poteſt probare, quod fuerit ſollicitata: Ergò non tenetur manifeſtare Inquiſitoribus Confeſſarium ſollicitantem; cùm nemo teneatur manifeſtare, quod non poteſt probare; Gloſſa *in Extrauag. 1. de ſent. Excomm. verb. proferatur, & in Clement. 2. de hæretic. verſ. Quod ſi taliter*, Præpoſitus *in cap. ſi quis Papa in fine diſt. 79.* Angelus *ver. Confeſſ. 8. n.* 22. Roſel. *ver. Confeſſionis celatio n.* 13. Repertor. Inquiſit. *ver. denunciatio verſ. Generale*, Nauarr. *in cap. inter verba concluſ. 6. n.* 388. Henriquez *lib. 13. cap. 18. n. 3.* Villadiego *de hæretic. qu. 10. num. 7.* Et deducitur *ex cap. Plerumque 2. quæſt. 7. & ex cap. Placuit 6. qu. 2.* 6

Neque reſpondeas ad Argumentum, Regulam
illam veram eſſe, quandò publicè, & iudicialiter procedi
tur, & quandò manifeſtatio ordinatur præcipuè
ad ſpirituale bonum alterius (vt ſcilicet iſte talis
emendetur) quia tunc quidem manifeſtatio poteſt
fieri ſuperiori, tanquam Patri, qui monebit delinquentem,
vt emendetur: Quod eſt conforme doctrinæ
Nauarri *in ſumma cap. 22. num. 83. & in cap.
Sacerdos de Pœnitent. diſt. 6. num. 27.* Couarruuiæ *in
4. Decretal. 2. part. cap. 6. §. 10. num.* 21. Vega *in
ſumma lib. 3. caſ. 136. circa finem.* Bartholomæi Ledeſmæ
dub. 21. §. ſed dubium, Roderici *in ſumma
tom. 1. cap. 217. num. 3.* Petri de Ledeſma *quæſt. 43.
de matrim. artic. 3.* Guttierrez *lib. 1. quæſt. canonicar.
cap. 11. num. 27.* & aliorum, qui docent, teneri ho- 7
minem manifeſtare matrimonij impedimentum,
quod eſt inter illos, qui volunt matrimonium contrahere;
quia hæc manifeſtatio, inquiunt ipſi, non
tendit ad puniendum, ſed ad vitandum delictum, ne
illud committatur; Ideóque tenetur homo manifeſtare
tale impedimentum, quamuis ſit ità occultum,
vt illud non poſſit probare.

Neque, inquam, reſpondeas ad argumentum, 8
vti ſuprà; quia reuera tenetur fœmina Confeſſarium ſollicitantem manifeſtare iudicialiter, eumque deferre Inquiſitoribus, tanquam Iudicibus; qui iudicialiter debent procedere ad puniendum huiuſmodi Confeſſarium delinquentem; & tenetur fœmina illum ſic iudicialiter manifeſtare, & Inquiſitoribus, tanquam Iudicibus, deferre, non quia (ſicuti volunt nonnulli) forſan aliæ fœminæ quoque fuerint ſollicitatæ, ſed tenetur ſimpliciter, etiam quamuis certò nouerit, quod ipſa ſola, & nulla alia fuerit ſollicitata: deſeruiet enim hoc, tanquam adminiculum, ſi forſan aliæ fœminæ poſtea fuerint ſollicitatæ.

Reſpondetur igitur ſic in forma ad argumentum: [fœmina non poteſt probare quod fuerit ſollicitata:] concedo Antecedens; [Ergò non tenetur manifeſtare Inquiſitoribus, Confeſſarium ſollicitantem:] diſtinguo conſequens: [Non tenetur manifeſtare via accuſationis:] concedo; Quia accuſator quidem tenetur probare, quod probat: [Non tenetur manifeſtare via denunciationis,] nego; quia denunciator non tenetur ſimiliter probare, quod denunciat, vti *ſuprà in ſuis locis* dicebam: in hac igitur manifeſtatione via denunciationis ſatis eſt, ſi fœmina dicat, ſe denunciare ex zelo fidei, vel ne incurrat pœnas latas contra non denunciantes; Directorium *Inquiſit. par. 3. in rubric. de ſecundo modo procedendi in cauſ. fidei*

fidei per denunciationem num. 68. Peña *ibidem comment.* 15. *verſ. His peractis* & Farinac. *de hæreſi quæſt.*
9 185. *num.* 71. Quapropter fæmina ſi non probet,
quod denunciat, non incurrit pænam Talionis; Param. *lib.* 3. *de origin. Inquiſit. qu.* 88. *num.* 22. Farinac.
vbi ſuprà num. 71. & Henriquez *lib.* 5. *cap.* 10. *num.*
18. Excipe, ſi de calumnia conſtiterit; Param. *num.*
23. Farinac. *num.* 71. & alij, quos refert, & ſequitur
Freytas in *Addition. ad Acugnam quæſt.* 11. *num.* 13.
& 14. Sicque (quod ſcilicet denuncians non teneatur probare, quod denunciat) ſeruatur in praxi;
Freytas *vbi ſupra num.* 15. Farinac. *num.* 71. & Maſcard. *de probat. concluſ.* 505. *num.* 2.
10 Aduerte tamen hîc, quod huc crimen ſollicitationis non probatur plenè, ſeu ſufficienter per teſtimonia duarum fæminarum, ſeu per duas fæminas,
non ſolùm quia non ſunt conteſtes, ſed etiam quia
non ſunt teſtes omni exceptione maiores: Fæminæ
namque teſtimonium eſt infirmum, & debile, Felin.
in cap. quoniam de Teſtib. num. 5. Nauarr. *conſil.* 4. *de
Accuſat. num.* 3. (quatenùs ait; teſtimonium fæminæ longè minorem præſumptionem facere, quam
teſtimonium viri; quia fæmina regulariter repellitur à teſtimonio dicendo in criminalibus, à quo
dicendo non repellitur vir) Farinac. *lib.* 1. *conſil.* 19.
num. 20. & alij communiter. Quando igitur *in l. Vbi
numerus ff. de Teſtib. & in cap. ſi Teſtis §. Vbi numerus*
4. *quæſt.* 3. dicitur, in quauis cauſa duos Teſtes plenè, ſeu ſufficienter probare: (quod etiam tradunt
Maſcard. *de probation. lib.* 1. *in præfatione.* Gomez *de
delict. cap.* 18. *num.* 9. Farinac. *de Teſtib. quæſt.* 63.
num. 232. & alij paſsim) intellige, non ſolùm ſi Teſtes ſint conteſtes, ſed etiam ſi Teſtes ſint omni
exceptione maiores, qui ſcilicet nulla exceptione
repelli poſsint, quales non ſunt fæminæ, ſicuti
11 *ſuprà* dicebam; Quot autem fæminæ ad plenè, ſeu
ſufficienter hoc ſollicitationis crimen probandum
requirantur, remittitur prudentiæ Inquiſitorum,
qui conſiderare debent circumſtantias, & qualitates
tam fœminarum denuncianrium, quàm Confeſſarij
denunciati, iuxtà ea, quæ *infrà* dicentur.
12 Aduerte ſecundò, quod reus neque etiam (donec
duobus, vel tribus Teſtibus fuerit teſtificatus) recluditur in carcerem, quia cum teſtes ſint ſingulares, &
præſumptio regulariter ſtet pro Confeſſario, requiritur in hoc crimine probatio efficacior, quàm in
13 aliis criminibus; Adeo quod in Regnis Hiſpaniarum
non ſolent particulares Inquiſitores ſine conſilio ſupremi Senatus aliquem Confeſſarium, præſertim
Religioſum, in carcerem ſecretum recludere; Quin
ſi teſtes non ſint ſatis qualificati, reo propria domus,
vel Ciuitas pro carcere aſſignatur; Interim tamen,
dum cauſa ipſius agitur prohibetur Miſſam celebrare, Sacramenta miniſtrare, & verbum Dei prædicare.
14 Aduerte tertiò, quod etiam in Regnis Hiſpaniarum, cauſa poſtea determinata, ſeu concluſa, vocantur Conſultores Eccleſiaſtici tantùm, & ex conſilio iſtorũ Inquiſitor, & Ordinarius ſententiam proferunt, illamque Reo & Tribunali ſecreto denunciant; quia (licet nonnulli, quos ſequitur Carena *in quæſt. de hæretic. num.* 65. velint quod illa in publico actu fidei legi, & delinquens triremi condemnari debeat (iſtorum tamen ſententia in praxi non
eſt vſo recepta; ne plures, exinde ſumpta occaſione, à Sacramentis recipiendis abſtineant, nevè Hæretici, qui ſic pænitentiæ Sacramentum deteſtantur,
Confeſſores irrideant.
15 Legitur igitur ſententia in Tribunali ſecreto præſensibus cuiuſcumque Ordinis duobus Religioſis
Confeſſariis, ibique Reus grauiter repræhenſus abiurat, & à Confeſſionibus audiendis, & à verbo Dei
prædicando perpetuo priuatur, ſi caſus ſit grauis,
nempe ſi plures ſollicitauerit, & ſollicitationis
effectum conſecutus fuerit; Si vero caſus non ſit 16
ita grauis, per aliquot annos à virorum, & in
perpetuum à mulierum confeſſionibus excipiendis
priuatur, & per annum, vel alterum annum in aliquod Monaſterium recluditur; Quod ſi delinquens
ſit Religioſus, in praxi iubetur, quod in Choro, 17
Refectorio, aliiſque locis communibus, voce actiua, & paſſiua interim priuatus, vltimum locum teneat, & quod aliquando hæc ſententia iterùm in
ſuo conuentu præſentibus omnibus Religioſis per
ſecretarium legatur, vt ſit illis in exemplum, & delinquentiin confeſſionem; ſic Doctores, quos ſequitur Carena *part.* 2. *tit.* 6. §. 17. *n.* 89. quatenus ait,
poſſe Inquiſitores imponere Confeſſario Regulari
quod inter regulares ſui Monaſterij teneat locum
vltimum in Choro, Refectorio, & aliis locis &
aliquando debere eoſdem Inquiſitores mandare,
quod ſententia contra Confeſſarium Regularem lata
legatur ad aliorum exemplum, & terrorem publicè in proximo Capitulo ſuæ Religionis generali.
Quamuis aliis non omnino improbabiliter cum 18
Bordono *de Sacro Tribunal. cap.* 23. *q.* 38. *n.* 114. non
approbent hoc poſterius (poſſe ſcilicet Inquiſitores
mandare, quod ſententia contra Confeſſarium Regularem lata legatur ad aliorum exemplum, & terrorem publicè in proximo capitulo Religionis generali) quia id eſſet habere, Inquiſitores aliquale ius
in Capitulum Religionis, Quod nullibi Inquiſitoribus conceſſum reperitur. Vt omittam, quod ſufficienter huiuſmodi delictum priuatis literis publicatur apud Regulares & multò magis non approbent
illud prius (poſſe ſcilicet Inquiſitores imponere Confeſſario Regulari, quod inter Regulares ſui Monaſterij teneat locum vltimum in Choro, Refectorio, &
aliis locis, quia in Conſtitutione Greg. XV. ſufficienter exprimuntur pænæ in huiuſmodi ſollicitantes
Confeſſarios imponendæ: Qua de re, præter ipſam
Conſtitutionem Gregorij XV. videri poterunt, quæ
dicebam *ſuprà ſectione* 20.
Adde iis, quæ dicebantur de praxi, & communi 19
ſententia Doctorum, quod ſi ſollicitatio ſe extenderit ad plures perſonas, & cum illis reus actus valde turpes commiſerit, ab omnibus Religioſis poſt lectam ſententiam flagellatur.
Adde etiam, quod aliquando ob hoc crimen relegatur, & triremi condemnatur, præſertim cum ſollicitatio fuit virorum; In qua ſollicitatione, ſi actus
fuerit conſummatus, in Aragoniæ regno reus Curiæ
ſæculari traditur; præſertim quia ibi ex ſpeciali Apoſtolicæ Sedis Priuilegio Inquiſitores de hoc crimine
cognoſcunt, vti *ſupra dubitatione* 217. dicebam. 20
Aduerte 4. quod, ſi reus ante duorum teſtium 21
depoſitionem Inquiſitoribus ſe detulerit, in carcerem ſecretum non includitur, ſed lite conteſtata, & cauſa concluſa, ſicuti dicebam, abiurat, & ab
audiendis confeſſionibus priuatur, aliiſque pænis vlterius (etiam ſi plures ſollicitaſset) non afficitur;
Quod ſi ſemel tantum ſollicitauerit, & ante Teſtis
vllius depoſitionem Inquiſitoribus ſe detulerit, grauiter reprehenditur, & vlterius non punitur; Idemque fit in caſu, quo ſollicitatæ perſonæ negant, quod
ſollicitatio ſibi facta fuerit.
Aduerte 5. quod, ſi reus crimen duobus Teſti- 22
bus ſingularibus ſibi probatum negauerit, Inquiſitores teſtium qualitatem diligenter inueſtigare debent; An ſcilicet illi veriſimilibus indiciis ſuas depoſitiones comprobent; & ſi ſic Inquiſitores inuenerint, reum (etiam ſi neget, dummodo teſtes ob inimicitiam non repellat) condemnent, vt abiuret, &
à confeſsionibus excipiendis abſtineat; regulariter
tamen illum torturæ non ſubiiciant; quia regulariter hoc crimen pænæ corporali non ſubiicitur: Qua-

propter reus pro eruenda veritate Torturæ ſubiici non debebit.

PETITIO I.

Quonam modo ex Conſtitutione Gregorij X V. probetur hoc crimen ſollicitationis? Vbi etiam, An ad capturam, incarcerationem, & torturam talis rei ſufficiat vnicus Teſtis.

SVMMARIVM.

1 *Sollicitationis crimen ex Conſtitutione Gregorij XV. probatur per teſtes ſingulares, concurrentibus adminiculis indiciis, & præſumptionibus. Vide ibi verba dicta Conſtitutionis, vbi de delictum probatum eſſe Inquiſitorum arbitrio remittitur.*

2 *Arbitrium prædictum non conceditur omnibus, ſed ſolum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus Congregationis ſancti Officij, & Generalibus Inquiſitoribus.*

3 *Arbitrium prædictum non poteſt formari, niſi Teſtes ſingulares ſint talis qualitatis, & adminicula, indicia, & præſumptiones ſint talis conditionis, vt coniunctam habeant tantam vim, quod moueant, & vrgeant iudicem ad iudicandum, delictum eſſe verè commiſſum, ſicque reddant illud moraliter euidens.*

4 *Teſtes ſingulares, quotquot ſint, non ſufficiunt, niſi concurrant adminicula, indicia, & præſumptiones; quia Pontifex concedit, delictum eſſe probatum per teſtes ſingulares, iis concurrentibus.*

5 *Dictio, ſeu particula (&) ita copulat, vt requirat concurſum copulatorum.*

6 *Pontifex licet in hoc crimine concedat probationes minùs legitimas; Non tamen vult, eas eſſe imperfectas in ſuo genere.*

7 *Meretrices, & aliæ famellæ viles, & fide non dignæ, non ſunt admittendæ pro hoc delicto ſollicitationis probando; ſed tantum honeſtæ, quibus, par eſt, vt fides habeatur.*

8 *Teſtes ſingulares, qui admittuntur ad hoc delictum probandum, debent eſſe ſaltem idonei, ne probatio nimis infirmetur.*

9 *Teſtis vnicus quando agitur de alterius præiudicio, in nulla materia facit fidem: vnus enim Teſtis, nullus Teſtis.*

10 *Teſtes duo quod in hoc delicto ſufficiant, affirmant aliqui, & alij melius negant; quia duo teſtes fide digni ſufficiant, vt denunciatus reddatur valde ſuſpectus, licet enim duo teſtes plene probent, quando ſunt conteſtes, non tamen quando ſunt ſingulares.*

11 *Sollicitationis delictum, licet poſſit probari per teſtes ſingulares, debet tamen ſuppleri ſingularitas, quando ſaltem aliunde non ſuppletur, &c.*

Teſtes quatuor fide digni requiruntur ſecundum alios, quia vt plurimum in hoc crimine teſtificantur Mulieres, quæ ſunt fragiles, & modicæ fidei, vt propterea numerus ſupplere debeat fragilitatem ſexus. Et è contra dignitas, & auctoritas Confeſſarij requirit, vt cautè procedatur, præſertim ob infamiam, & ſcandalum magnum.

13 *Teſtes tres omni exceptione maiores ſecundum alios ſufficiunt in hoc delicto probando, ſi ſint omni exceptione maiores; quia alioquin fere nunquam punirentur.*

14 *Teſtes quatuor ſecundum alios neque ſufficiunt; quia ex teſtibus ſingularibus nunquam conſurgit plena probatio; licet tamen in criminibus exemptis admittantur fœminæ, ſi ſint conteſtes, non tamen quatuor plene probant ad imponendam pœnam ordinariam delicto.*

15 *Hæc ſententia non videtur improbabilis, quando foret imponenda pœna grauiſſima.*

16 *Regula certa hic ex magis communi aſſignari non poteſt: Inquiſitores enim omnia maturè conſiderare debebunt; quia, cum in hoc crimine procedatur ſicut in crimine hæreſis, ſemper timeri poteſt, ne innocens damnetur.*

17 *Teſtis vnus, quamuis fide dignus, non ſufficit ad capturam qui tractatur de re graui, & quæ non parum deturpat bonam opinionem.*

18 *Teſtis vnus fide dignus ſufficit, ſi concurrant Indicia, præſumptiones graues, vel ſi Confeſſarius ſit malæ famæ, vel aliàs ſuſpectus, vel aliàs punitus à ſancto Officio.*

19 *Teſtes duo ſecundum alios fide digni requiruntur ſaltem quoad id ſatis probabiliter.*

20 *Sancius cum aliis remittit hoc inquiſitorum arbitrio. Vide ibi, aliorum ſententias circa prædictam incarcerationem.*

21 *Zanardus minus rectè dicit, quod ex teſtimonio, ſeu delatione vnius fœminæ, quæ ſit bonæ famæ, & opinionis, & non patiatur aliquam exceptionem, v. g. non ſit ſuſpecta de mendacio, vel de inimicitiis cum Confeſſario, præſertim probatæ vitæ, Confeſſarius poſſit torqueri: Si enim non poteſt in carcerem detrudi, multò minus poteſt torqueri; cùm fœmina, ſicut & mas minoris ætatis, nunquam ſit teſtis omni exceptione maior.*

22 *Hæc faciunt pro Inquiſitione Romana, in qua Confeſſarius ſollicitans torquetur; Non autem pro Hiſpanica, in qua non torquetur.*

Reſpondetur quoad primum, probari per teſtes ſingulares, concurrentibus adminiculis, indiciis, & præſumptionibus, §. 5. [Ibi: dantes etiam facultatem S. R. E. Cardinalibus, & Generalibus Inquiſitoribus (ne delictum tam enorme, Eccleſiæ Dei tam perniciosum remaneat ob defectum probationum impunitum, cum difficilis ſit probationis) teſtibus etiam ſingularibus, concurrentibus præſumptionibus, indiciis, & aliis adminiculis, delictum probatum eſſe, arbitrio ſuo iudicandi.] 1

Circà quam diſpoſitionem aduerte, quod hoc arbitrium non conceditur omnibus, ſed ſolum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus Congregationis Sancti Officij, & Generalibus Inquiſitoribus; Vt propterea cæteri inferiores Proceſſum compilantes non habeant huiuſmodi arbitrium. 2

Aduerte 2. quod non poteſt formari prædictum Arbitrium, & Iudicium, niſi teſtes ſingulares ſint talis qualitatis, & adminicula, Indicia & præſumptiones ſint talis conditionis, vt coniunctim habeant tantam vim, quod moueant, & vrgeant iudicem ad iudicandum, delictum eſſe verè commiſſum, ſicque reddant delictum moraliter euidens; quia arbitrium, & iudicium debet eſſe regulatum ſecundum rationem, & *prout de iure*; Bartolus *in Extrauag. Ad id reprimendum num.* 8. Pariſ. *conſ.* 8. *num.* 21. *lib.* 4. Duran. *deciſ.* 5. *num.* 3. Merlin. *deciſ.* 400. *num.* 1. Ludouiſ. *deciſ.* 465. *n.* 1. de Graſsis *deciſ.* 8. *de re iudic. num.* 2. & Rota *deciſ.* 285. *num.* 1. *par.* 1. *Recent.* & *deciſ.* 567. *part.* 2. Vt ſcilicet Teſtes ſingulares cum adminiculis, indiciis, & præſumptionibus æquipolleant plenæ probationi Teſtium conteſtium, quæ de iure requiritur ad reum condemnandum. 3

Aduerte 3. quod teſtes ſingulares, quotquot ſint, non ſufficiunt, niſi concurrant Adminicula, Indicia, 4

&

& præſumptiones; quia Pontifex concedit facultatem iudicandi, delictum eſſe probatum per teſtes ſingulares, concurrentibus indicijs, adminiculis, & alijs præſumptionibus, cum quibus vult coniungi teſtes ſingulares; Tum quia (cum Pontifex vtatur ablatiuo abſoluto, *concurrentibus* &c.) inducit conditionem *l. ſi debitor* §. 1. *ff. quibus mod. pign. vel hipot. ſoluat.* Paulus. *in l.* 1. *quæſt.* 3. *ff. de condit. & demonſtr.* Ludouiſ. *deciſ.* 492. *num.* 7. & alij paſſim; At deficiente conditione deficit conceſſio; *l. Mænius*, *& l. qui heredi ff. de condit. & demonſtr.* Et tradunt Surd. *conſil.* 129. *n.* 36. Menoch. *conſ.* 134. *num.* 30. Molina *lib.* 3. *de rit. nupt. quæſt.* 51. *num.* 11. Valenzuola *conſ.* 37. *num.* 77. *vol.* 2. & alij communiter; Ergo &c. Neceſſarium igitur erit, quod coniunctim concurrant adminicula, indicia, & aliæ præſumptiones; ſicuti conſtat
5 etiam ex illa dictione. *Et*: quæ ità æque copulat, vt requirat concurſum copulatorum; Decius *conſil.* 417. *n.* 1. Menoch. *conſ.* 56. *n.* 95. Felinus *in cap.* 1. *de reſcript. n.* 32. Pariſ. *conſ.* 95. *n.* 6. *vol.* 1. Theſaur. *deciſ.* 189. *n.* 1. Guido Papa *deciſ.* 527. *n.* 1. & Rota *deciſ.* 125. *n.* 8. *par.* 1. *diuerſor.*

6 Aduerte 4. quod, licet Pontifex concedat (cum qualitas delicti, vt potè difficilis probationis ſic exigat) vti probationibus minus legitimis; Non tamen vult, quod eæ ſint imperfectæ in ſuo genere.

7 Quapropter circà qualitatem teſtium pro hoc delicto ſollicitationis probando non ſunt admittendæ Meretrices, nec aliæ fæmellæ viles, & fide non dignæ ſed tantùm honeſtæ, quibus par eſt vt habeatur fides. Paramus *lib.* 3. *de origin. Inquiſit. quæſt.* 10. *num.* 165. Ioannes Sanchez *in ſelect. diſp.* 11. *num.* 57. Anton. Souſa *de Confeſſ. ſollicit. tract.* 2. *cap.* 12. *concl.* 4. *num.* 8. Acugna ſimiliter *de Confeſſ. ſollicit. quæſt.* 23. *num.* 11. vbi Freytas *lit. H, num.* 26. & Cortus etiam ſimiliter *de Confeſſ. ſollicit. par.* 3. *quæſt.* 4. §. 4. *num.* 1.

8 Quia, cum in probatione huius delicti admittantur teſtes ſingulares, debent hi eſſe ſaltem idonei, ne probatio nimis infirmetur; Vnde debet conſtare de idoneitate Teſtium; Riccius *in collectan. collect.* 549. Molfeſ. *in ſumma par.* 1. *tract.* 7. *cap.* 14. *num.* 38. & Peyrinus *de Priuil. ad Conſtitutionem* 4. *Gregorij XV.* §. 3. *num.* 1. ac proinde debet capi informatio de qualitate eorum, ad hoc, vt de eorumdem idoneitate iudicari poſſit.

9 Circa vero numerum teſtium (quamuis nonnulli, quos ſequitur Bonacina *quæſt.* 4. *de matrim. punct.* 16. *num.* 9. velint haberi fidem vnico teſti (Contrarium tamen cum communi dicendum eſt, quia ſecundum Regulam communem in nulla materia, quando agitur de alieno præiudicio, vnicus teſtis facit fidem, iuxta illud: *Vnus teſtis, nullus teſtis*; ſeu *dictum vnius dictum nullius*; Tum quia (cùm Gregorius XV. in ſua Conſtitutione contra ſollicitantes concedat, quod in probatione huius delicti teſtes ſingulares adhiberi poſſint, concurrentibus adminiculis, indicijs, & præſumptionibus) omnes alias probationes minores (quale eſt dictum vnius teſtis) tanquam inſufficientes, excludit; cum neque velit, fidem haberi teſtibus ſingularibus, niſi concurrant adminicula, indicia, & præſumptiones.

10 Quod autem ſufficiant duo teſtes, vt talis reus condemnari poſſit affirmant Paramus *lib.* 3. *de Inquiſit. quæſt.* 10. *num.* 155. & 165. Bariola. *de Confeſſ. ſollicitat. quæſt.* 15. & Molfeſ. *in ſumma par.* 1. *tract.* 7. *cap.* 15. *num.* 39. Quia hic numerus ſufficit ad probandum in quolibet delicto, etiam atroci; Tum quia crimen hæreſis, & alia crimina priuilegiata probantur per duos Teſtes.

At negant melius Peyrinus *de priuileg. ad Conſtitutionem quartam Gregorij XV.* §. 8. *num.* 23. Cortus *de Confeſſ. ſollicit. par.* 3. *quæſt.* 4. §. 3. *num.* 17. (qui tamen vult, duos teſtes fide dignos ſufficere, vt poſſit Confeſſarius, prohiberi, ne audiat Confeſſiones; quia etiam teſtes tales ſufficiunt, vt ipſe reddatur valde ſuſpectus, ac proinde prohiberi debeat audire Confeſſiones ne Pænitentibus pro medecina venenum propinet) Thom. Hurtad. *parte* 1. *reſol. moral. tractatus* 4. *reſol.* 9. §. 3. *numero* 1054 (qui tamen vult ſimiliter ſufficere duos teſtes fide dignos, ſi agatur de pæna non grauiori, & Confeſſarius ſit improbæ famæ (Acugna *de Confeſſ. ſollicit. quæſtio.* 23. *numero* 4. vbi Freytas *numero* 15. Souſa etiam *de Confeſſ. ſollicitant. capite* 12. *numero* 1. & alij quia, licet duo teſtes plene probent, quando ſunt conteſtes, non tamen plenè probant, quando ſunt ſingulares; Tum quia licet 11
hoc delictum poſſit probari per teſtes ſingulares, debet tamen per numerum ſuppleri ſingularitas, quando ſaltem aliundè non ſuppletur; Tum quia idem delictum eſt ſolum priuilegiatum, in hoc, quod poſſit probari per teſtes ſingulares, non autem in hoc, quod ſufficiat ille numerus præciſus, qui ſufficeret, ſi eſſent conteſtes.

Iden Peyrinus *vbi ſuprà* §. 7. *numero* 23. Ortiz *in ſumma cap.* 34. *numero* 11. Trimarchus *de Confeſſ. ſollicitant. diſput. vltima ſect.* 3. & Ioannes Sanchez *in ſelectis diſput.* 11. *numero* 46. (quorum ſententiam eſſe veram, & ſequendam in omnibus ferè circumſtantiis pro quacumque ſpecie ſollicitationis, ait Thomas Hurtadus *citata reſol.* 9. *numero* 1056.) requirunt ſaltem tres teſtes fide dignos.

At, ſi teſtes ſint ſingulares, non eſt iſtorum ſententia conformis Conſtitutioni Gregorij XV. quia, ſicuti dicebam, concedit quidem Pontifex pro probatione huius criminis vti teſtibus ſingularibus, ſed ſi tamen concurrant adminicula, indicia, & præſumptiones &c. Ergò, his non concurrentibus, crimen non erit ſufficienter probatum.

Iden alij (vt Acugna *de Confeſſ. ſollicitat. quæſt.* 23. *numero* 11.) requirunt ſaltem quatuor teſtes fide dignos; quia vt plurimum in hoc crimine teſtificantur mulieres, quæ ſunt fragiles, & modicæ fidei vt propterea numerus ſupplere debeat fragilitatem ſexus; Tum quia è contra dignitas, & authoritas Confeſſarij requirit, vt caute procedatur, præſertim ob infamiam, & ſcandalum magnum, quod inde naſci ſolet: Quam ſententiam ſatis rectè approbat Thomas Hurtadus *citata reſolut.* 9. §. 3. *numero* 1058. Si Teſtes ſint fæminæ & agatur de pæna grauiori; Sed minus rectè reprobat Cortus 12
vbi ſuprà cit. quæſt. 4. §. 3. *numero* 8. aſſerens, 13
ſufficere tres omni exceptione maiores; quia alioquin ferè nunquam puniretur hoc delictum; Tum quia, cum delictum ex natura ſua ſit occultum, requirit minorem probationem; quamuis ad degradationem requirat teſtium numerum maiorem.

Alij vero (vt Freytas *ad Acugnam quæſt.* 23. 14
numero 21. & *ſeqq.* & Souſa *de Confeſſ. ſollicit. tract.* 1. *cap.* 12. *numero* 6. quibus fauet Riccius *collect.* 549. aſſerens, iudicatum fuiſſe, quod ex teſtibus ſingularibus fæminis non ſit imponenda pæna ordinaria delicti) requirunt teſtes plures, & putant, neque ſufficere quatuor teſtes; quia ex teſtibus ſingularibus nunquam conſurgit plena probatio; ſic Doctores, quos refert, & ſequitur Maſcard. *de probat. concl.* 856. *numero* 1. & Farinac. *de Teſtib. quæſt.* 64. *numero.* 59. Tum quia, licet in criminibus exceptis admittantur fæminæ, & ſint conteſtes, non tamen quatuor plenè probant; ſic Doctores, quos citat, & ſequitur idem Farinacius *vbi ſuprà quæſt.* 59. *numero* 29. Tum quia, cùm non publicentur teſtes, deficit Reo magna pars defenſioni; Quapropter ſupplere debebit numerus Teſtium.

Et

Digitized by Google

15 Et hæc ſententia mihi non improbatur, quando foret imponenda pœna grauiſſima.

16 Quamuis communiter Riccius *par.3. collect.* 49. Peyrinus *de priuileg. ad Conſtitutionem* 4. *Gregorij XV.* §.7. *num.*3. Fagundez *precept.* 2. *Eccleſ.l.*4. *cap.*3. *numero* 101. Trullench. *in decalog. lib.*1.*cap.*3. *dub.*18. *num.* 98. Molſeſ. *in ſumma par.*1. *tract.*7. *cap.* 25. *num.*38. Bulle&c. *par.*2. *diſquiſ. Cler.* §. 8. *num.*11. Souſa *de confeſſ. ſollicit. tract.* 2. *cap.* 12. *numero ſeptimo*, & *ſeqq.* (quatenus ibi ait: Inquiſitores omnia mature conſiderare debebunt; quia cùm in hoc crimine procedatur, ſicut in crimine hæreſis, vbi teſtes non publicantur, ſicque plenus defenſionis ordo non conceditur; ſemper timeri poteſt ne innocens damnetur: licet enim quilibet teſtis ſingularis ſit probatiſſimus, ignotum tamen eſt Iudici, quid ei à Reo obiici poſſit) Ioannes Sancius *in ſelect. de Sacrament. diſp.* 11. *num.* 46. Diana *par.*1. *tract.*4. *reſol.*28. Cotrus *de Confeſſ. ſollicit. part.*3. *quæſt.*4. §.3. *numero* 10. Trimarch. *de abuſ. Sacrament. Confeſſ. diſp. vltima ſect.*4. & Thomas Hurtad. *tract.*4. *reſol. moral. reſol.*9. §.3. *numero* 1062. velint quod non poſſit hîc aſſignari certa regula, ſed debeat remitti iudicio Inquiſitorum, qui, conſiderata qualitate, & numero teſtium, conſideratiſque adminiculis, indiciis & præſumptionibus, poterunt, & debebunt iudicare, an delictum ſit probatum; Et hæc ſententia eſt magis conformis Conſtitutioni Gregorij XV. quia, cum pontifex ibi concedat arbitrium iudicandi, crimen eſſe probatum per teſtes ſingulares, concurrentibus adminiculis, indiciis, & præſumptionibus, conſequens eſt quod etiam reliquat arbitrio quinam numerus teſtium, conſiderata qualitate perſonarum, & circumſtantiarum, ſufficiens ſit ad probandum.

17 Cæterum quoad ſecundum, quod ſcilicet quoad capturam, incarcerationem, & torturam non ſufficiat vnus Teſtis quamuis fide dignus, contra Canteram *cap.*2. *de probation. per Teſtes quæſt.*1. *numero* 47. tenent communiter Doctores quia tractatur de re graui, & quæ non parum deturpat bonam opinionem Confeſſarij.

18 Addunt tamen, quod ſufficiat vnus teſtis fide dignus, ſi concurrant indicia, & præſumptiones graues vel ſi confeſſarius ſit malæ famæ, vel alias ſuſpectus vel alias punitus à ſancto Officio: Quod deſumitur *ex cap. Accuſatio* 2. *q.*7. Et tenent, atque teſtantur de praxi Freytas *in Addit. ad Acugnam de Confeſſ. ſollicit. quæſt.* 4. *num.* 27. Corrus etiam *de Confeſſ. ſollicit. par.*3. *quæſt* 4. §. 4. *numero* 2. Peyrinus *de priuil. Minimor. ad Conſtitutionem* 4. *Gregorij XV.* §.3. *num.*4. & *in Addit. ad eamdem Conſtitutionem cap.* 11. *numero* 4. Souſa *de Confeſſ. ſollicit. tractat.* 2. *cap.* 21. *numero* 6. Thom. Hurtadus *tract.*4. *cap. vnico reſol.*9. §. 3. *numero* 1051. & *ſeqq.* Larus *de Confeſſ. ſollicit. par.*3. *quæſt.*4.§. *num.* 15. Et faciunt, quæ tradunt Pegna *par.*3. *director. commentar.* 12. *circa finem* & *part.*3. *numero* 14. Royas *de hæret. p.*2. *numero* 16. Simanch. *in Enchirid. tit.* 25. *numero* 1. & Paramus *lib.*3. *de origin. Inquiſ. q.*10. *num.*123.

19 Quamuis quod ad id requirantur duo ſaltem Teſtes fide digni, ſatis probabiliter velint Batiola *de Confeſſ. ſollicit. quæſt.*15. (quatenus ait: vt Inquiſitores procedant contra Confeſſarios, prius conſtare debet de delicto per duos ſaltem Teſtes fide dignos) Acugna ſimiliter *de Confeſs. ſolicit. quæſt.*23. *num.* 9. quatenus loquit: Non ſufficiunt duo teſtes, ſi fuerint complices) & Souſa etiam *de Confeſs. ſollicit. tract.* 2. *cap.* 12. *concl.* 4. *numero* 8. (quatenus aſſerit: Niſi fæminæ ſint probatæ vitæ, & famæ, non ſufficiunt duæ, deponentes de diuerſis actibus, ad incarcerandum Con-
20 feſſarium, ſed ad minus requiruntur tres). Alij vero cum Sancio *in ſelect. diſput.* 11. *numero* 47. etiam ſatis probabiliter velint, quod hoc remittendum ſit arbitrio Inquiſitorum, qui qualitates, & mores denunciati, & denunciantium prudenter inſpicere debebunt; Abſolutè tamen contra Canteram vbi ſuprà, Vnus teſtis, etiam fide dignus, non ſufficiet ita vt ex vnius fæminæ quantumuis honeſtæ, delatione non ſit Confeſſarius in carcerem detrudendus, vti dicebam ſupra ex communi ſententia Doctorum ex quibus præcipue videatur Freytas *in Addit. ad tract. de Confeſs. ſollicit. quæſt.*4. *numero* 27. & Souſa *loco citato* dum aſſerit, quod talis Confeſſarius iuſte poſſit in carcerem detrudi, ſi duæ fæminæ probatæ vitæ contra illum denunciauerint; Vnde ſecundum Souſam vna non ſufficiet: Quod ipſum etiam aperte tradit *cap.*21.*num.*6. Prædicta tamen vnius fæminæ delatio ſufficiens erit ad inquirendum; Adeo quod ſi (vt rectè præter alios obſeruauit Freytas *vbi ſupra numero* 28.) per inquiſitionem apparuerit, quod Confeſſarius ſit leuis, ſeu potius improbæ vitæ, poterit in carcerem detrudi; Ideoque Molfeſius *in ſumm. tom.*1. *tract.*7. *cap.* 25. *n.*39. ait: [Dum eſt ſola denunciatio vel depoſitio Mulieris ſollicitatæ ad turpia, quæ ſit bonæ famæ, Inquiſitores verbotenus ſe informent de qualitatibus Confeſſarij, an is alias inquiſitus ſit de ſimilibus; quia ſi non, in pari qualitate præualet Cõfeſſarius, vt ab iiſdem Inquiſitoribus audiui, vtque ſeruatur in praxi.]

Vide etiam Zanardum *in direct. theol. par.* 3. *c.*88. Vbi 21
ait, quod ex teſtimonio, ſeu delatione vnius fæminæ, quæ ſit bonæ famæ & opinionis, & non patiatur aliquam exceptionem (v.g. non ſit ſuſpecta de mendacio vel de inimicitiis cum Confeſſario, præſertim probatæ vitæ) poſſit torqueri dictus Confeſſarius, cum ſimus in crimine occulto, & nullus præſumatur ſuæ ſalutis immemor vt propterea talis fæmina, ſicut ſimiliter talis teſtis probans de proprio auditu (qui in tali delicto æquiualet ei, qui aliquid deponit de proprio viſu) tanquam Teſtis integer habeatur.

At, minus rectè, quia ſi ex vnius fæminæ quantumuis honeſtæ, teſtimonio, ſeu delatione Confeſſarius non eſt in carcerem detrudendus, multo minus erit torquendus; cum fæmina (ſicut & mas minoris ætatis) nunquam ſit Teſtis omni exceptione maior; Et ex alio capite vnus teſtis non ſufficiat ad torquendum, niſi ſit omni exceptione maior. Dicendum igitur eſt, quod fæmina prædictæ conditionis, & qualitatis requiratur ad minus duplex, vel quod tale negotium remittatur arbitrio inquiſitorum, qui inſpectis circumſtantiis, & qualitate teſtium, ac reorum, dictum negotium prudenter determinabunt.

Hæc autem dixerim pro inquiſitione Romana, In 22
qua Confeſſarius ſollicitans torquetur; non autem pro Inquiſitione Hiſpanica, in qua non torquetur; quin neque recluditur in carcerem, quouſque duobus, vel tribus teſtibus fuerit teſtificatus; Et ſi ſit Religioſus, non recluditur in carcerem, niſi de conſilio ſupremi ſenatus, iuxta ea, quæ tradit Souſa *de Confeſs. ſollic. tract.*2.*cap.*21. *n.*7. & dicebam ego *ſupra de tortura Reorum.*

PETITIO II.

Quonam modo probetur crimen reuelationis Confeſſionis?

SVMMARIVM.

1 *Crimen reuelationis Confeſſionis probatur eodem modo quo crimen ſollicitationis.*

2 *Sacerdos, cui obiectum eſt crimen reuelationis confeſſionis, ſi dicat, ſibi factam fuiſſe licentiam à Pœnitente id reuelandi, non tenetur id probare præſertim*

præſertim ſi ſit probus; Quia tales licentia ſecreto, & ſine teſtibus concedi ſolent. & in defectum aliarum probationum ſufficit iuramentum Sacerdotis.

3 *Rei iuramento ſtandum eſt in ſecretis, quando ſumus in dubio, & multo magis quando alia probatio haberi non poteſt.*

4 *Idem dicendum, ſi Sacerdos confiteatur tale dictum, ſed neget, illud habuiſſe in confeſſione, contra nonnullos contrarium ſentientes.*

5 *Sacerdos ſi excipiat, quod aliundè id ſciuerit, tenetur probare; quia ſumus in materia capaci probationis; Adeò quod ſi non probauerit, præſumptio erit contra ipſum.*

1 Reſpondetur ex eiſdem dictis *ſuprà*, probari, ſicut crimen ſollicitationis in confeſſione, per teſtes ſingulares, propter eaſdem rationes.

2 Vbi tamen aduerte, quod ſi quis obiiciat Sacerdoti, quod reuelauerit confeſſionem, credendum eſt ipſi Sacerdoti, præſertim probo, ſi dixerit, ſe habuiſſe à pænitente licentiam reuelandi, vt propterea non teneatur id probare; quia hæc licentia ſecreto, & ſine teſtibus concedi ſolet: quapropter in defectum aliarum probationum ſufficiat iuramentum Sacerdotis; Menoch. *præſumpt* 58. *n.* 15. *lib.* 1. Viuius *in commun. opin. verſic. Confeſſio* (vbi teneatur de communi) Hippol. *in pract.* §. *diligenter n.* 99. Lapus *allegat.* 94. *poſt principium*, Cotta *in memorial. ver. Iuramentum*, Diaz *in pract. cap.* 112. *n.* 4. Vbi Salçedo *verſ. Credi debet*, & alij paſſim:
3 In hoc igitur caſu ſtari debet iuramento Sacerdotis, quia in ſecretis, quando ſumus in dubio, ſtari debet iuramento Rei; *cap. Si verò de ſent. excomm.* vbi gloſſa, *& cap. lectum* 2. *q.* 2. Et notat idem Lapus *allegat.* 47. *n.* 6. & Felinus *in cap. ſignificaſti* 1. *n.* 4. *fallent.* 3. *verſ. Et eleganter de homicid.* Ergò multò magis in caſo noſtro, cùm alia probatio haberi non poſſit, ſtari debebit iuramento Sacerdotis, præſertim ſi adminicularetur ex eo, quod dum reuelauit dixerit, ſe id facere de licentia pænitentis.

4 Idem propter eaſdem rationes dicendum videtur, ſi Sacerdos fateatur, reuelaſſe tale dictum, ſed neget illud habuiſſe in confeſſione; Quamuis contrarium ſentire videatur Angelus *verſ. Confeſſ. n.* 21. Videri tamen poterit Cardinalis *in cap. omnis de pænit.* Abb. *ibid.* Royas *in ſingul.* 3. Nauarr. *in cap. penult. de pænit. & remiſſ. n.* 164. & Maſcard. *concl.* 1192. *n.* 5.

5 At, ſi Sacerdos dicat, & excipiat, quod aliundè id ſciuerit, tunc tenetur Sacerdos id probare; quia ſumus in materia, quæ (cùm poſſit ipſe adducere, vnde ſciuerit) eſt capax probationis; Abb. *in cap. omnis vtriuſque ſexus in fine de pænit. & remiſſ.* Innocentius *in cap. ſuper his de Accuſat.* Io. Andreas *ibid.* & Salçed. *ad pract.* Diaz *cap.* 112. §. *credi debet verſ. Et poſt huius, in fine*; Adeò quod ſi non probauerit (cùm conſtet de reuelatione) præſumptio erit contra ipſum, atque adeò punietur, pæna extraordinaria tamen; quia, cùm crimen non ſit plenè probatum, non habet locum pæna ordinaria.

SECTIO XV.

An Inquiſitores procedere poſſint contra Confeſſarium de hoc crimine ſollicitationis ſuſpectum?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores procedere poſſunt contra Confeſſarium de hoc crimine ſollicitationis ſuſpectum, quià, cum ſit quam maximè ſecretum, & occultum, eſt multò difficilioris probationis.*

2 *Non obſtat, quod non præceſſerit diffamatio, quia procedere debent contra ſuſpectum de hoc crimine, quemadmodum contra de hæreſi ſuſpectum, pro qua non eſt neceſſe, quod præceſſerit diffamatio, ſeu infamia: In conſtitutionibus enim non dicitur, Inquiſitores poſſe procedere contra Confeſſarium diffamatum ſimpliciter, ſed quomodolibet, quod verbum requirit qualemcumque infamiam.*

Reſpondetur affirmatiuè, ſicuti procedere poſſunt contra hominem ſuſpectum de hæreſi; Nauarr. *in cap. inter verba concluſ.* 6. *n.* 296. Clarus *in pract.* §. *finali q.* 6. *n.* 6. Simancha *de Cathol. Inſtitut. tit.* 43. *n.* 7. *&* 8. *& in Enchiridion. tit.* 22. *n.* 6. Rolandus *lib.* 3. *conſil.* 8. *n.* 6. Paramus *de origin. Sancta Inquiſit. lib.* 3. *q.* 6. *n.* 92. *& q.* 7. *n.* 34. Locatus *in iudicial. ver. Infamia n.* 11. *& ver. Inquiſitor. n.* 18. *& ver. procedere num.* 5. Martinus del Rio *lib.* 1. *diſquiſ. magic. q.* 7. Repertorium Inquiſit. *ver. Inquiſitio verſ. Nota quod crimen*, Peña *in director. par.* 3. *comment.* 16. *n.* 66. Scacc. *de iudic. cauſ. cap.* 59. *n.* 10. Campeg. *in Addit. ad Zanchinum tract. de hæretic. cap* 9. *n.* 9. Boſſius *tit. de hæreticis, n.* 6. Decianus *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 20. *num.* 18. Dueñas *Regul.* 298. *n.* 9. & Royas *ſingul.* 3. *num.* 22. 1

Quin multò magis; quia, cum hoc crimen ſollicitationis ſit quam maximè ſecretum, & occultum, eſt multò difficilioris probationis, quàm crimen hæreſis.

Non obſtat, ſi dicas: In prædictis Pontificiis conſtitutionibus dicitur, quod Inquiſitores procedere poſſint contra Confeſſarium de crimine ſollicitationis diffamatum; Ergò ſi non præcedat diffamatio, ſeu infamia, procedere non poterunt; Cùm conſtitutio pænalis extendi non debeat vltrà proprietatem verborum; *l. cùm quidam ff. de liber. & Poſthum. & Regula Odra de Regul. iur. in* 6. 2

Reſpondetur enim, quod ſicuti in crimine hæreſis fieri poteſt Inquiſitio, tamen ſi contra talem delinquentem non præcedat diffamatio, ſeu infamia, ſic ſimiliter, quin multò magis, in caſu noſtro, ſicuti ſuprà dicebam; Et ſatis colligitur ex eiſdem Pontificiis conſtitutionibus: Non enim in eis dicitur, quod Inquiſitores procedere poſſint contra Confeſſarium de crimine ſollicitationis diffamatum, ſimpliciter, ſed diffamatum: *quomodolibet*: ly autem: *quomodolibet*: ſignificat, non requiri, quod præcedat diffamatio, ſeu infamia vera, ſed ſufficere, quod præcedat diffamatio, ſeu infamia qualiſcumque; ſicuti patet *ex cap. ſtatutum* §. *in nulla de reſcript. in* 6. *ex cap. indemnitatibus* §. *ſanè de elect. etiam in* 6. *cum Gloſſa ibid. & ex Clement.* 2. *de priuilegiis circa finem*; Cùm ſuſpicio, quæ oritur ex indiciis etiam dici poſſit diffamatio, ſeu infamia *quomodolibet*, ſeu qualiſcumque. Vide, quæ dicebam *ſect.* 13.

SECTIO XVI.

An Inquiſitores procedere potuerint contra Confeſſarium, qui ante conſtitutiones à Pio IV. Clemente VIII. Paulo V. & Gregorio XV. promulgatas, ſollicitaret in confeſſione? Et ſic cōtra Confeſſarium, qui ſollicitaret in confeſſione marem ante Conſtitutionem Gregorij XV. vel quemcumque pænitentem extra confeſſionem in confeſſionatio, vel in quocumque alio loco (vbi confeſſiones Sacramentales audiuntur) ſi ibi ſimuletur confeſſio?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores procedere non potuerunt contra Confeſſarium, qui ante conſtitutiones à Pio IV. Clemente VIII. Paulo V. & Gregorio XV. promulgatas ſollicitarat in confeſſione marem, vel quemcumque penitentem extra confeſſionem in Confeſſionario, vel quocumque alio loco, vbi confeſſiones Sacramentales audiuntur; quia conſtitutio, aut lex non extenditur ad preterita.*

2 *Quod eſt verum, licet cauſa, ob quam fuit lata conſtitutio, aut lex, militaret etiam ante tempus, quo conſtitutio, aut lex promulgata fuit.*

3 *Amplia, id verum eſſe, etiamſi conſtitutio loquatur per verba temporis præſentis.*

4 *Amplia etiam, ſi verba conſtitutionis, aut legis ſint communia, poſſintque ſe extendere non ſolùm ad futura, ſed etiam ad preterita.*

5 *Quod etiam eſt verum, & multò magis, ſi conſtitutio faciat, quod aliquis actus ſit delictum, cum ante conſtitutionem, aut legem illam non eſſet.*

6 *Quod etiam eſt verum, & multò magis, ſi conſtitutio addat grauiſſimam pœnam, vti contingit in crimine ſollicitationis in confeſſione; quamuis contrarium non ſit omninò improbabile in hoc caſu, in quo conſtat de mente legiſlatoris.*

7 *Lex, ſeu Conſtitutio Sixti V. cum illegitimis, & receptione Religioſorum, & Concilium Tridentinum cum ordinatis in minoribus, extenditur etiam ad preterita.*

8 *Reus ſi fuerit à iudice competenti abſolutus, aut punitus, tunc etiam in poſteriori iſta ſententia Inquiſitores procedere amplius non poterunt; quia lex non extenditur ad preterita iam definita.*

1 RΕſpondetur negatiuè; Et tenent Portell. *in Addit. ad dubia Regul. ver. ſollicitare fœminas n.7.* Fagundez *tract.2. lib.4. cap.3. n.31.* Anguianus *de legib. lib.5. controu.1. n.13. & ſeqq.* Miranda *in Manuali prælat. tom.2. q.25. art.20.* Souſa *de Confeſſ. ſollicit. tract.1. cap.20. n.6. & ſeqq. & in Annotat. ad Bullam Gregorij XV. n.3.* & Nouarius *in ſumma Bullarum tit. de ſollicit. in confeſſion. n.16.* quia conſtitutio, aut lex non extenditur ad præterita; *cap. cognoſcentes de conſtit.* ibi: [Quoties quid nouum ſtatuitur, ita ſolet futuris formam imponere, vt diſpendiis præterita non commendet:] & *cap. finali eod. tit.* ibi: [declaramus, non ad præterita, ſed ad futura tantùm extendi; cùm leges, & conſtitutiones futuris, certum ſit, dare formam negotiis, non ad præterita facta trahi, niſi nominatim in eis de præteritis caueatur:] & *cap.1. de poſtulat. prælator. in 6. & l. leges Cod. de legibus* ibi: [Conſtitutiones futuris certum eſt dare formam negotiis, non ad facta præterita reuocari:] Idemque dicitur *in Auth. de nupt. §. duo igitur circa finem, & in §. finali Auth. de heredib. ab inteſt. collat.9.* Et tradunt Thuſcus *pract. concluſ. verb. Lex concluſ. 264. numero 1. & ſeqq.* Andreas Gayllus *lib.2. obſeruat. practic. obſeruat. 9. numero 3.* Capra *concluſ.6. per totam*, & alij communiter.

2 Quod eſt verum, tametſi cauſa, ob quam fuit lata conſtitutio, aut lex, militaret etiam ante tempus, quo conſtitutio, aut lex promulgata fuit; Baldus, *in l. teſtium Cod. de teſtibus notab.6.* & Salycetus *ibid.* Felinus *in cap. finali de conſtitut. n.2.* & Maſcard. *de interpret. ſtatut. q. vlt. n.3.*

3 Quod etiam eſt verum, tametſi conſtitutio, aut lex loquatur per verba temporis præſentis; Angelus *conſil. 261. num.5.* Bertazol. *conſil. 345. & 346.* Maſcardus *vbi ſuprà concluſ. 13. numero 8.* & Thuſcus *eodem citat. concluſ. 264. numero 2. & ſeqq.*

Quod etiam eſt verum, tametſi verba conſtitu- 4
tionis, aut legis ſint communia, poſſintque ſe extendere non ſolùm ad futura, ſed etiam ad præterita; Curtius *in l. omnes Populi ff. de inſt. & iur. n.134.* Abbas *in cap. finali de conſtitut. numero 3.* Felinus *ibidem numero 2.* Cephal. *conſil.644. numero 33. lib.5.* Soccin. *iun. conſil. 21. numero 15. lib.1.* Capra *cit. concluſ.6. num.79.* Thuſcus *eadem concluſ.264. num.3. & ſeqq.* & Maſcard. *de interpret. ſtatut. quæſt. vltima num.6.* Quia de ratione conſtitutionis, aut legis eſt, reſpicere futura, non autem præterita, ſicuti dicebam, & tradit etiam gloſſa *in cap.2. de conſtitut. in 6. var. commiſerint, & in cap. vltimo de Clerico non reſidente in 6.*

Quod etiam eſt verum, & multò magis, ſi conſti- 5
tutio, aut lex facit, quod aliquis actus ſit delictum; cùm ante conſtitutionem, aut legem illam non eſſet, Bartol. *in dicta l. omnes Populi ff. de inſt. & iur. n.44.* citans etiam *l. [illegible] circa finem Cod. de teſtamentis & §. finali in Auth. de S. Epiſcop.* Maſcard. *vbi ſuprà n.2.* & Bertazol. *conſil. 344. num.2. & conſil.347. num.52.*

Quod etiam eſt verum, & etiam multò magis, ſi 6
conſtitutio, aut lex addat grauiſſimam pœnam, vti contingit in crimine ſollicitationis in confeſſione, cui crimini imponuntur, & adduntur pœnæ pergraues.

Quamuis contrarium non ſit omninò improbabile in caſu noſtro; Et tenent Acugna *de confeſ. ſollicit. quæſt.3. num.10.* Bonacina *in variar. tract. diſputat.6. punct.3. n.7.* Freytas *de Confeſſ. ſollicit. q.3. n.15.* & Hieronym. Rodriquez *in compend. quæſt. Regular. reſol.131. num.1.* quia in tantum conſtitutio, aut lex non extenditur ad præterita, in quantum non conſtat de tali mente legiſlatoris; Secùs, ſi conſtet (quod ſcilicet velit legiſlator, ſuam legem, & pœ-
nas extendi etiam ad præterita, ſicuti fecit Siſtus V. 7
cum illegitimis, & receptione Religioſorum; Et Concilium Tridentinum cum ordinatis in minoribus) quia tunc lex illa extenditur etiam ad præterita; ſed ita contingere videtur in caſu noſtro; Ergò. Maior eſt Gloſſa *in dicto cap.1.* Imolæ *in cap. vltimo de conſtitut. numero 12.* Syluestri *verb. Lex quæſt. 23.* Malderi *in par.2. quæſt.96. artic.3. dub.4.* Capræ *regular.6. numero 3. & 76.* Thuſci *citata concluſ.264. num.66. & 69. & concluſ. 265. numero 1. & ſeqq.* Et conſtat *ex l. leges Cod. de legib. & cap. finali de conſtitut. & ex Clement.2. circa finem de iudiciis.* Minor probatur; quia quatuor illi Pontifices volunt, quod pœnæ latæ in ſuis prædictis conſtitutionibus comprehendant etiam Confeſſarios, qui ante illas conſtitutiones deliquerant, vti colligi videtur ex illis verbis: *quomodolibet diffamatos*: & ex illis aliis: *ſuper præmiſſa diligenter inquiras.*

Cæterùm, ſi reus à competenti Iudice fuerit abſo- 8
lutus, aut punitus, tunc etiam in poſteriori iſta ſententia Inquiſitores procedere ampliùs non poterunt contra illum, qui ſcilicet deliquerat ante promulgatas dictas Conſtitutiones, vti contra Mouram *opuſcul. de Incantationib. ſectione 3. capite 3. numero 16.* docet Acugna *quæſt.3. numero 11.* & *ibi* Freyt. *num.46.* Et conſtat *ex cap. de his de Accuſat. & ex l. cauſas, Cod. de Tranſaction.* Et tradunt Berous *in dicto cap. de his num.20.* Abbas *repetit. in Clement. dudum §. hos etenim de ſepultur. verſ. Pacta, & in cap. finali de conſtitut. numero 9.* Felinus *ibidem numero 3.* Bartol. *in l. omnes Populi ff. de inſt. & iur. numero 41.* Crottus *ibidem numero 137.* Maſcard. *de interpret. ſtatut. concluſ.13. num.16.* Thuſc. *verbo Lex concluſ.265. n.13.* Angel. *conſil.53.* Alexander *lib.6. concluſ.199. num.4.* Capra *regul.6. num.3.* Decianus *in tract. crimin. lib.3. cap.30.* Gomez *de delict. cap.1. numero 27.* & Marant. *de ordin. iudic. par.6. tit. de*

In

*Inquiſit.num.*49. Quia lex non extenditur ad præterita iam definita, ſeu deciſa per ſententiam, ſolutionem, rem iudicatam, vel tranſactionem, &c. Quamuis etiam in lege fiat expreſſa mentio de præteritis, vti dicebam.

SECTIO XVII.

An Inquiſitores procedere poſſint contra Confeſſarium ſollicitantem, quamuis ſe ſollicitaſſe ſtatim pænituerit?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores procedere poſſunt contra Confeſſarium ſollicitantem, quamuis ſe ſollicitaſſe ſtatim pænituerit; quia quod factum eſt; non poteſt eſſe non factum.*

2 *Opinio hæc fundatur in alia opinione aſſerente, quod Confeſſarius emendatus ſit denunciandus.*

3 *Quod ex vehementi animi perturbatione, commotione, ſeu paſſione fit reputatur ac ſi non eſſet factum, ſi ſcilicet ceſſante dicta perturbatione fuerit reuocatum, ſeu non fuerit confirmatum. Ad id procederet in caſu noſtro, ſi priuaret hominem vſu rationis, & deliberatione, quæ ſufficiat ad culpam mortalem, quod quidem rariſſimè contingit; & non facilè præſumitur.*

4 *Occidens aliquem ex iracundia magna rariſſimè excuſatur à peccato mortali: Ad deliberationem enim ſufficientem ad peccatum mortale non requiritur tempus notabile, ſed ſatis eſt tempus imperceptibile.*

5 *Dolor ſubſequens ad animi perturbationem poſt commiſſum peccatum, arguit peccatum eſſe commiſſum.*

6 *Concupiſcentia non cauſat inuoluntarium; quia voluntarium dicitur, quod eſt iuxta inclinationem voluntatis.*

7 *Aſsignatur diſparitas inter ea, quæ fiunt ex metu, & inter ea, quæ fiunt ex concupiſcentia: Metus enim ponit circumſtantiam contra inclinationem voluntatis. Concupiſcentia addit circumſtantiam iuxta inclinationem voluntatis.*

8 *Concupiſcentia auget de voluntario, & minuit de libero, quia libertas conſiſtit in indifferentia.*

9 *Blanditiæ non faciunt inuoluntarium, ſicque extorta per blanditias à principibus non ſunt inuoluntaria.*

10 *Limita, niſi blanditiæ principum admiſceant virtualiter minas.*

11 *Extorta per blanditias à meretricibus neque ſunt inuoluntaria; atque adeò neque ſunt obnoxia reſtitutioni.*

12 *Homo ex amore efficitur ebrius ex Caietano; ſed iſta ebrietas eſt merè voluntaria, ſicque ei non fieri iniuriam per blanditias, & licet minuat de libero, adhuc tamen remanet libertas.*

1 Reſpondetur affirmatiuè; Doctores, quos ſequitur Bonacina *tract. verſ. diſp.*6. *punct.*3. *n.*4. quia quod factum eſt, non poteſt non eſſe factum, *l. In bello ff. facta de captiu. poſtlim. reuerſ.* Et vlterius ratio

2 huius opinionis fundatur in alia opinione aſſerente, quod Confeſſarius emendatus ſit denunciandus; At, dato & non conceſſo, quod Confeſſarius emendatus non ſit denunciandus; Adhuc tamen in caſu, de quo loquimur, magna requiritur prudentia: quia quilibet Confeſſarius ſollicitans, vt effugiat denunciationem, dicere poterit, quod ſe pænituerit de ſollicitatione facta: Quapropter arbitror, quod ſupradictus Confeſſarius regulariter ſit denunciandus; quin & etiam in caſu, quo ex vehementi animi perturbatione, commotione, ſeu paſſione motus fuerit ad ſollicitandum.

Non obſtat, ſi dicas: quod ex vehementi animi perturbatione, commotione, ſeu paſſione fit, reputatur, ac ſi non eſſet factum, (ſi ſcilicet ceſſante dicta perturbatione fuerit reuocatum, vel etiam, vt volunt Bartol. *in Regul. quidquid calore ff. de Regul. iur.* Decius *ibid. n.*1. Iaſon. *in l. filia Cod. de inofficioſ. teſtam. n.*5. Menoch. *de præſumpt. lib.*1. *q.*15. *n.*1. & Tiraquell. *de pæn. temperand. cauſ.*1. *n.*24. non fuerit confirmatum, eo quod tunc ſignum eſt, adfuiſſe defectum deliberationis ſufficientis ad deliberandum, ſicque cenſetur, quod factum eſt, inconſideratè, & ineptè factum) ex Regula quidquid calore 48. *ff. de Regul. iur. ex l.*3. *ff. de diuortijs, ex cap. diuortium de pænit. diſt.* 1. *& ex cap. ſi quis iratus* 2. *q.*4. vnde tunc non valere contractum, neque votum, neque iuramentum, putant Richard. *in* 4. *diſt.*38. 2. 2. *q.*1. Gabriel *dicta diſt.* 38. *q.*1. *art.*1. Angelus *verb. Votum* 1. *n.*6. Tabiena *ibid. q.*1. Antonius *in cap. ſicut ex literis de iureiur. n.*9. Abbas *ibid. n.*2. *& in cap. Si verò eod. tit. n.*7. Tiraquell. *vbi ſuprà n.*26. & alij. 3

Reſpondetur enim: Concedo totum, ſi animi perturbatio, commotio, ſeu paſſio eſt ita vehemens, vt priuet hominem vſu rationis, & deliberatione, quæ ſufficiat ad culpā mortalem: quod quidem rariſſimè contingit; Ideoque non facilè præſumitur, ſed potiùs paſſim præſumitur contrarium: Ideoque etiam rariſſimè excuſatur à peccato mortali, qui ex iracundia magna aliquem occidit; Et meritò, quia ad deliberationem, quæ ſufficiat ad peccatum mortale, non requiritur tempus notabile, ſed ſufficit tempus imperceptibile, ita vt huiuſmodi deliberatio fieri poſſit etiam in inſtanti; & ſufficiat, ſi deliberatio actum peccaminoſum, vel virtuoſum præcedat non tempore, ſed tantum natura. Videatur Paludanus *in* 4. *diſt.*38. *q.*1. *n.*1. Caiet. 2. 2. *q.*88. *art.*1. Nauar. *in ſumm. cap.*12. *n.*26. Alexander *in cap. ſicut ex literis de iureiur. n.*18. & Felinus *ibid. n.*3. 4

Hinc, quod nonnulli Doctores ſupra citati aſſerebant (ſignum ſcilicet eſſe, adfuiſſe defectum ſufficientis deliberationis, cùm quis poſt vehementem animi paſſionem dolet, ſe aliquid feciſſe, vellétque vt non fuiſſet factum) eſt minùs verum; quia multa peccata committimus, dùm animi paſſione perturbamur, & ceſſante iſta paſſione vellemus, non commiſiſſe, & magnopere debemus de peccato commiſſo, & tamen verè (ita vt in illa actione fuerit ſufficiens deliberatio) peccatum eſt commiſſum, & perpetratum, quinimmò etiam ſæpè ſæpiùs nos pænitet eorum, quæ magna cum deliberatione geſſimus, & ſumus operati; Contrarium igitur eſt dicendum, ſaltem vt plurimum, & regulariter, vti dicebam. 5

Aduerte etiam hîc, quod ex S. Thoma 1. 2. *q.*6. *art.*7. (quem ſequuntur communiter Doctores) concupiſcentia non cauſet inuoluntarium; quia voluntarium dicitur, quod eſt iuxta inclinationem voluntatis: At concupiſcentia auget, non minuit inclinationem voluntatis; Ergò potiùs auget, quàm tollat voluntarium. 6

Hinc ſequitur, diſparitatem eſſe inter ea, quæ fiunt ex metu, & inter ea, quæ fiunt, ex concupiſcentia; quia metus ponit circumſtantiam contra inclinationem voluntatis, ideoque ponit inuoluntaria; Concupiſcentia autem addit circumſtantiam, iuxta inclinationem voluntatis, ſicque addit de voluntario. 7

Sequitur ſecundò, concupiſcentiam augere de voluntario, & minuere de libero; quia libertas conſiſtit in indifferentia, & indeterminatione voluntatis; At concupiſcentia addit inclinationem ad 8

vnum; ergò minuit de indifferentia, & indeterminatione ad plura, ſicque minuit de libero.

9 Sequitur 3. blanditias non facere inuoluntarium, ſicque extorta per blanditias à principibus non eſſe inuoluntaria, atque adeò non eſſe obnoxia reſtitutioni; Sanctus Bonauentura *in 4. diſt. 29. q. 1. n. 8.* & alij communiter.

10 Limita, ſi blanditiæ principum admiſceant virtualiter minas; Sotus *de iuſt. & iur. lib. 4. quæſt. 7. articul. 1.* & alij paſſim iuxtà ea, quæ dicebam de metu.

11 Eadem ratione extorta per blanditias à meretricibus neque ſunt inuoluntaria, atque adeò neque ſunt obnoxia reſtitutioni. Quidquid in contrarium (ſcilicet quoad ea, quæ ſunt ſuprà iuſtum pretium) teneat ſic Caietanus 2. 2. *quæſt. 32. articul. 7.*

12 Ad id verò, quod ibidem ſubdit Caietanus (hominem ſcilicet ex amore effici ebrium, ſicque extorta per blanditias à meretricibus effici inuoluntaria, atque adeò eſſe obnoxia reſtitutioni.) Reſpondemr, hanc ebrietatem eſſe homini merà voluntariam; ſicque ei non fieri iniuriam per blanditias, quæ ſimpliciter potiùs augent, quàm minuunt voluntarium, & licet minuant de libero, adhuc tamen remanet libertas ſufficiens ad donandum, ſaltem vt plurimum, & regulariter, vti ſuprà dicebam.

SECTIO XVIII.

An Inquiſitores procedere poſſint contra Confeſſarium ſollicitantem; quamuis ad nullum actum turpem deuentum fuerit, eo quod verbi gratia renuerit perſona ſollicitata? Vbi etiam quid, ſi non renuerit, ſed conſenſerit?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores procedere poſſunt contra Confeſſarium ſollicitantem, quamuis ad nullum actum turpem deuentum fuerit, eo quod v. g. renuerit perſona ſollicitata; Ita enim cauetur in iure; & conſtitutionibus de hac re.*

2 *In delictis grauibus punitur affectus, etiam non ſecuto effectu.*

3 *Inquiſitores, ſi fœmina non renuerit, ſed conſenſerit ſollicitationi, procedere poterunt contra Confeſſarium; quia ſic ſatis colligitur ex Conſtitutione Gregorij XV.*

4 *Perſona ſollicitata non debet in tali caſu ab Inquiſitoribus interrogari de conſenſu.*

5 *Mulier interrogata de conſenſu, quamuis minus rectè, non tenetur confiteri; quia ſi ex imprudentia confeſſa fuerit, non debent Inquiſitores id ſcribere, & ponere in actis, nec poterunt eam punire, ſed ſolùm Confeſſarium ſollicitantem.*

6 *Souſa reiicitur, quatenùs ait, quod ſi pœnitens ſollicitationi conſentiat, & veniat in Sacramentali confeſſione præſertim ad actum peccati, non teneatur denunciare Confeſſarium: Nam tenetur denunciare, neque poteſt interrogari de actu copulæ, ne retrahantur fœminæ à denunciando, ſed tantùm tenetur denunciare ſollicitationem contrà declarationem conſtitutionis Gregorianæ.*

7 *Regula in iure, quod ſocius criminis non poſſit interrogari de complicibus, neque ſit teſtis idoneus, non comprehendit crimina excepta propter publicum bonum.*

8 *Mulier non tenetur dicere, quod conſenſerit, ſed ſolùm quod fuerit ſollicitata.*

9 *Perſona ſollicitata, licet non poſſit probare ſollicitationem, tenetur denunciare; quia probare ſpectat ad accuſatorem, non autem ad denunciantem.*

Reſpondetur quoad primum affirmatiuè: Probatur *ex l. ſed eſt, & ex l. ſequenti ff. de iniuriis,* 1
ibi: [Iniuriarum actione tenetur, qui tam fœminam, quàm maſculum impudicos facere attentauerit.]

Secundò ex *cap. ſollicitatores de pænit. diſt. 1.* ibi: [Sollicitatores alienarum nuptiarum, itemque matrimoniorum interpellatores, etſi effectu ſceleris puniri non poſſint, voluntate tamen pernicioſæ libidinis extra ordinem puniuntur:] Idemque tradit Archidiacon. *in cap. Nemo de pænit. diſt. 1. ver. Attentata*; Et conſtat *ex l. ſi quis ſeruo alieno C. de furtis,* & *in l. Item apud labeonem §. abduxiſſe ff. de iniuriis,* ibi: [Abduxiſſe dicitur non tantùm is, qui per vim abduxit, ſed is, quoque, qui perſuaſit commiſſo, vt eam defereret.]

Tertiò, ex prædictis Pontificiis conſtitutionibus Pij IV. Clementis VIII. Pauli V. & Gregor. XV. ibi: *Mulieres pænitentes ad actus inhoneſtos, dum earum audiunt confeſſiones, alliciendo, & prouocando.*

Quartò ex ratione; quia in delictis grauibus pu- 2
nitus affectus etiam non ſequuto effectu, *Clem. Paſtoralis ver. tractauerit de re iudic.* & docet Gloſſa communiter recepta, *in l. 1. de extraordinar. crimin. ver. propter.*

Cæterùm quoad ſecundùm Inquiſitores procede- 3
re poterunt etiam (quin multò magis) contra Confeſſarium ſollicitantem, ſi ſcilicet perſona ſollicitata non renuerit, ſed conſenſerit, ideſt cum illo actus impudicos exercuerit, quia ſic ſatis colligitur ex verbis conſtitutionis Gregorij XV. ibi: [At cum eis illicitos, & inhoneſtos ſermones habuerint:] Cùm enim Confeſſarij tales ſermones habent cum mulieribus, illæ etiam ſolent conſenſum præſtare, ſed in tali caſu mulieres ſollicitatæ tenentur Confeſſarios ſollicitantes denunciare; Ergò etiam, ſi cum iiſdem Confeſſariis ſollicitantibus carnaliter peccauerint, tenentur ſimiliter etiam eos denunciare, quia ſic etiam quin multò magis, tunc exigit bonum commune, ſalus animarum, debita adminiſtratio Sacramenti, & fauor Religionis iuxta ea, quæ dicebam *ſect. 3.*

Non debet tamen in tali caſu perſona ſollicitata 4
ab Inquiſitoribus interrogari de conſenſu; quia nemo tenetur ſe prodere, *cap. ſi quis aliquando de pænit. diſt.*
5. Quapropter, ſi forſan (quamuis minùs rectè) de 5
conſenſu interrogata fuerit, non tenetur confiteri; quin, ſi ex imprudentia confeſſa fuerit, non debent Inquiſitores id ſcribere, & ponere in actis; Nec poterunt punire, eam ſed ſolùm Confeſſarium ſollicitantem; cùm illum tantùm punire, ſpectet ad ipſos: Videatur præter alios Acugna *de Confeſſ. ſollicit. q. 10.* Hieronym. Rodriq. *in compend. q. Regul. reſol. 131. n. 11. & 12.* & Fagundex *de præcept. Eccleſ. præcept. 2. lib. 4. cap. 3. n. 56. & 57. Edit. 2.*

Videatur etiam dictæ Gregorij XV. conſtitutionis declaratio ex quo clariùs reiicitur Souſa *de Confeſſ.*
ſollic. tract. 2. c. 7. n. 4. quatenùs ait, quod ſi pænitens 6
ſollicitationi conſentiat, & veniat, præſertim in actu confeſſionis, ad actum peccati, non teneatur denunciare (quod eſt verum) ſed etiam teneatur aperire copulam; & ſi hoc non fecerit, poſſit ab Inquiſitoribus interrogari de omnibus ſollicitationis circumſtantiis, tam ſcilicet tactuum, quàm etiam copulæ; Quæ omnia ſunt contra ſupradictam Gregorij XV. conſtitutionis explicationem, & retrahunt pænitentem ſollicitatum à denunciando; Vt propterea, non ſint admittenda, neque practicentur in Tribunali Sanctæ Inquiſitionis.

Dices:

7 Dices: Eſt Regula in iure, quod ſocius criminis noo poſſit ioterrogari de complicibus, neque ſit Teſtis idoneus, ſicuti conſtat *ex cap. veniens* 1. *de Teſtibus*. Ergo quando; perſona ſollicitata præbuit conſenſum, non poteſt obligari ad denunciandum Confeſſarium ſollicitantem.

Reſpondetur. Nego conſequentiam; quia propter bonum publicum ab illa regula excipiuntur quædam crimina; Gloſſa *in l. finali ver. Conſcientia cod. de Accuſation.* ſpeculat. *in Tit. de Accuſationib.* 1. *n.* 10. *verſ. iam repellitur*, Angel. *de malefic. ver. Et Semproninm, n.* 5. & Iul. Clarus *in §. finali, q.* 21. *num.* 3. Cum igitur propter bonum publicum ſpirituale ſummus Pontifex præcipiat, quod Perſona ſollicitata teneatur denunciare confeſſarium ſollicitantem; Conſequenter, vult, vt iſtud crimen etiam à dicta Regula excipiatur; Qui enim vult conſequens, vult etiam neceſſario Antecedens, qualem autem probationem faciat ſollicitata perſona ſocia criminis, videri poterit Iulius Clarus *citata quaſt.* 21. *numero* 8. *&* 9.

8 Inſtabis: ſi perſona ſollicitata ſollicitationi conſentiens obligaretur ad denunciandum Confeſſarium ſollicitantem, obligaretur ad ſuam turpitudinem detegendam; At hoc eſt abſurdum: Ergò.

Reſpondetur, Nego ſequelam maioris; quia, ſicuti dicebam, oon tenetur, dicere, quod conſenſerit, ſed ſolùm quod fuerit ſollicitata; Quod ſi hîc perſona ſollicitata, quæ conſenſit, incommodum aliquod patiatur, non eſt habenda ratio propter bonum publicum ſpirituale; cum ſit in ſuperiori ordine, & præferri debeat booo particulari.

9 Vrgebis: Perſona ſollicitata (ſiue conſenſerit, ſiue non conſenſerit) non poteſt probare, quod fuerit ſollicitata; Ergo non tenetur denunciare.

Reſpondetur, nego conſequentiam; quia probare tenetur ſolum is, qui accuſat, ſeu procedit via accuſationis; non autem qui denunciat, ſeu procedit via deounciationis, iuxta ea, quæ dicebam *ſuprà ſect.* 14.

SECTIO XIX.

An, & quid poſſit Epiſcopus in hoc crimine ſollicitationis?

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus non poteſt cognoſcere Sacerdotes, præſertim Regulares de crimine ſollicitationis Pænitentis in Confeſſione, niſi habeat facultatem ad id à ſummo Pontifice delegatam.*

2. & 3. *Inquiſitores ante Bullam Gregorij XV. ſoli poterant cognoſcere de crimine ſollicitationis; ſed poſt dictam Bullam indiſtinctè tam Inquiſitores, quam Epiſcopi ſimul, vel ſeparatim contra quoſcumque procedere poſſunt.*

4 *Epiſcopi omnium Regionum, etiam Hiſpaniarum, poſſunt diuiſim cognoſcere de crimine ſollicitationis.*

5 *Epiſcopi de iure communi poſſunt procedere ſeparatim ab Inquiſitoribus in caſibus fidei contra ſuſpectos de fide, & contra hæreticos.*

6 *Inquiſitores in cauſis fidei dati ſunt Epiſcopis, tanquam Coadiutores, & eorum iuriſdictio cenſetur data cumulatiuè, non autem priuatiuè.*

7 *In Regnis Hiſpaniarum Epiſcopi non poſſunt ex Priuilegio Apoſtolico cognoſcere de cauſis fidei, ſed tenentur denunciationes ſibi factas ad ipſos Inquiſitores remittere.*

8 *Confeſſarius ſollicitans, & Pænitens ſollicitatus in Regnis Hiſpaniarum, ſi citentur tam ab Epiſcopo, quam ab Inquiſitore comparere, debent coram Inquiſitore, cum ibi priuilegio Apoſtolico tractentur tantum cauſæ fidei.*

9 *Iuriſdictio Inquiſitoris cum ſit delegata à ſummo Pontifice, eſt maior iuriſdictione ordinaria; & ſic vbique locorum coram Inquiſitore comparere debent.*

10 *Inquiſitores ſine Epiſcopis, & è contra, licet ex Bulla Gregoriana poſſint diuiſim procedere contra ſollicitantes; Tamen non poſſunt diuiſim ferre ſententiam, ſed fieri debet excommunicatio Proceſſuum iuxta aliàs dicta.*

11 *Inquiſitores & Epiſcopi non poſſunt ſeparatim proferre ſententiam abiurationis, quia eſt proprio condemnatio.*

12 *Epiſcopi ſententia abiurationis lata contra Confeſſarium ſollicitantem ſine Inquiſitore, non tenet, contra nonnullos Doctores.*

13 *Inquiſitores, & Epiſcopi non poſſunt ſeparatim abſoluere Confeſſarium ſollicitantem rationibus aliis recenſitis.*

14 *Inquiſitores non poſſunt cognoſcere de ſollicitatione prætenſa, ſi illa iam iudicata fuerit ab Epiſcopis.*

15 *Crimina iam iudicata à iudice Ordinario, manent extincta in foro Eccleſiæ.*

16 *Crimen quando inducit ſuſpicionem de hæreſi, poteſt recognoſci, vt Reus ſaltem cogatur ad abiurandum.*

17 *Confeſſarius ſollicitans, qui non iudicatur de fide ſuſpectus, non eſt ad ſuum Ordinarium remittendus, ſed adhuc ab Inquiſitoribus ratione culpæ puniendus eſt.*

18 *Iuriſdictio Inquiſitorum cenſetur ſuſpenſa, ceſſante ſuſpicione contra fidem. Sed contra, ratione abſoluta commiſſionis.*

19 *Confeſſarius ſollicitans, licet non ſit ſuſpectus de fide, Tamen punitur ſine abiuratione, pænitentia ſalutari, ſecundum qualitatem exceſſus.*

REſpondetur: Epiſcopus de hoc crimine ſolli- 1
citationis ex probabiliori ſententia Doctorum
non poſſet hodie Sacerdotem, præſertim Regularem,
cognoſcere, niſi ad id hodie à ſummo Pontifice
poteſtatem delegatam haberet; Quia, licet ex 2
conſtitutione Pij IV. & aliorum, ante Conſtitutio-
nem Gregorij XV. de hoc crimine Sacerdotem
etiam ſæcularem, ex probabiliori ſentẽtia Doctorum
cognoſcere non poſſet Epiſcopus, ſed ſolum poſ-
ſent Inquiſitores, poſt dictam tamen Conſtitutio-
nem Gregorij XV. de dicto crimine cognoſcere
Sacerdotem, etiam Regularem poſſunt etiam 3
Epiſcopi, ſeu Ordinarij locorum, nedum Inqui-
ſitores, vti patet excitata Conſtitutione Gregorij
XV. Ibi: *Et præterea omnes Inquiſitores, & loco-
rum Ordinarij ſuper his contra prædictos ſimul; vel ſepa-
ratim in omnibus, &c.* Et tradunt Peyrinus *ſuper pri-
uileg. Minim. tom.* 2. *Conſtit.* 4. *Gregorij XV. §.* 6.
num. 20. Fagundez *de præceptis Eccleſiæ par.* 2. *lib.* 4.
cap. 31. *num.* 1. Bonacina *diſput.* 6. *punct.* 3. *num.* 23.
Sanctarellus *de hæreſ. cap.* 44. *num.* 11. Acugna *de
Confeſſ. ſollicit. q.* 2. *per totam*, & alij communiter,
iuxta ea, quæ dicebam *ſect.* 1. *&* 13.

Non obſtat, ſi dicas: ſecluſis Conſtitutionibus
Pij IV. & aliorum, etiam ante Conſtitutionem
Gregorij XV. poterat Epiſcopus procedere con-
tra Confeſſarios ſollicitantes (cum ſollicitare pro-
priè non ſit peccatum hæreſis, immò nec etiam red-
dat tales Confeſſarios ſuſpectos de hæreſi: Quando-
quidem potius præſumendum eſt, dictos Confeſſa-
rios id facere ex motiuo luxuriæ, quam ex eo, quod
male ſentiant de Sacramento Pænitentiæ) Ergo etiam,
poſitis prædictis Conſtitutionibus Pij IV. & aliorum,

ante conſtitutionem Græ gorj XV. poterat Epiſcopus procedere contra tales delinquentes; cum Iuriſdictioni ordinariæ non cenſeatur derogari, niſi fiat expreſſa mentio de derogatione, Menochi *præſumpt.* 18. *numero* 26. Afflict. *deciſ.* 41. *num.* 2. & ibi Additionator. Et conſtat *ex l.* 1. *Cod. de Offic. Præfect. Vrbis.*

Reſpondetur enim: Nego antecedens; quia prædictis Conſtitutionibus Pij IV. & aliorum, ante Conſtitutionem Gregorij X V. videtur derogatum Iuriſdictioni Epiſcoporum; ſiquidem ij Pontifices volebant, quod iſti Confeſſarij conſtituerentur ſuſpecti de fide, & tanquam tales inquirerentur de fide, ſeu quid ſentirent de fide; Hoc autem pertinet ad Inquiſitores, & non ad Epiſcopos, ob conſuetudinem, vbi reperiuntur Inquiſitores, ferè vbique terrarum introductam; Salced. *in Pract. cap.* 82. *verb. deponantur*, Peña *in director. par.* 2. *comment.* 81. Rodericus *tom.* 2. *quæſt. Regular. q* 27. *art.* 1. & 2. Farinac. *in Praxi par.* 4. *de delict. carn. q.* 137. *num.* 28. & alij paſſim; At poſt Conſtitutionem Gregorij X V. poſſunt de crimine cognoſcere, etiam Epiſcopi, nedum Inquiſitores, ſicuti patet ex illius Conſtitutionis contextu, & ex dictis *ſectio. p. circà finem, & ſect.* 13.

4 Et quidem non ſolum poſſunt coniunctim, ſed etiam ſeparatim, vt patet ex citatis verbis eiuſdem Conſtitutionis Gregorij X V. Idque non ſolum in Regnis, & locis, in quibus eſt Inquiſitio Romana (in quo conueniunt Doctores omnes) ſed etiam in Regnis, & locis, in quibus eſt Inquiſitio Hiſpanica; quia prædicta verba citatæ Conſtitutionis ſunt generalia, & abſolutè loquuntur de Epiſcopis omnium Regnorum, quod ſcilicet poſſint iſti ſimul, vel ſeparatim ab Inquiſitoribus de edicto crimine ſollicitationis cognoſcere.

5 Accedit, quod Epiſcopi poſſunt de iure communi ſeparatim ab Inquiſitoribus procedere in cauſis fidei contra ſuſpectos de fide, & contra hæreticos (ſicut, *dubitat.* 195. dicebam cum Simancha *de catholic. Inſtit. tit.* 6. *num.* 3. & aliis ex Textu *in cap. per hoc, cap. præſidentes, cap. ſtatutum, cap. vt inquiſitionis de hæreticis in* 6. *cap. Ad abolendum, cap. Excommunicamus Clement.* 1. *& extrauag. p. de hæretic.*) Ergo ſimiliter poterunt ſeparatim procedere contra Sacerdotes ſollicitantes in confeſſione; cum iſti per ſollicitationem reddantur ſuſpecti de fide ex vi prædictæ Conſtitutionis Gregorij X V. & Pauli. V.

6 Accedit 2. quod Inquiſitores Epiſcopis ad cauſas fidei dati ſunt, tanquam adiutores; Vnde quod iuriſdictio Inquiſitorum non præiudicet iuriſdictioni Epiſcoporum (cum iuriſdictio Inquiſitorum cenſeatur conceſſa cumulatiuè, non autem priuatiuè) docent Gloſſa, & Abbas *in cit. cap. Ad abolendum de hæretic.* Syluester *verb. Hæreticus* §. 2. *num.* 10. Decianus *tom.* 2. *lib.* 5. *cap.* 21. *num.* 10. Sraccia *de iudic. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 67. *num.* 9. Royas *ſingul.* 28. *num.* 2. Simanc. *de cathol. Inſtitut. tit.* 25. *num.* 4. Gundiſaluus *de hæret. quæſt.* 7. *numero* 9. & Carrera *de hæretic. num.* 67.

7 Quamuis in Regnis, & locis (vbi eſt Inquiſitio Hiſpanica, ex quadam conſuetudine, & Priuilegio Apoſtolico Inquiſitoribus concedente, quod ibi non poſſint Epiſcopi ſeparatim ab Inquiſitoribus cauſas de rebus fidei cognoſcere, ſed teneantur denunciationes ſibi factas ad Inquiſitores remittere, & non poſſint Reum, niſi ſit de fuga ſuſpectus, carcerare; ſed teneantur prædictos Inquiſitores, vt illum capiant certiores facere, de quo Priuilegio teſtantur Molina *de iuſtit. & iur. tom.* 5. *tract.* 5. *diſput.* 28. *num.* 12. & 13. Pegna *in director. part.* 3. *quæſt.* 52. *comment.* 101. Ioannes Valerus *in differentiis vtriuſque fori*, Acugna *de ſollicit. Confeſſar. quæſt.* 2. *num.* 1. & Barboſa *in Collectan. tom.* 3. *lib.* 5. *tit.* 2. *cap.* 17. *num.* 3.) Contrarium doceant alij, ex eo quod prædicta Conſtitutio Gregorij X V. prædictæ Conſuetudini, & prædicto Priuilegio Sedis Apoſtolicæ non deroget, ſi alicubi adſint, vt adſunt in Inquiſitione Hiſpanica; Quapropter (ſicuti Fagundez *de præcep. Eccleſ. præcep.* 2. *l.* 4. *c.* 3. *n.* 97. & Souſa *in Annotationib. ad Bullam Gregorij XV. num.* 21. aiunt quod per dictam Conſtitutionem Gregorij X V. non reuocatur Priuilegium Luſitaniæ Inquiſitori Generali conceſſum aduocandi ad ſe omnes cauſas hæreſis, etiamſi coram Ordinariis tractentur; Vt propterea, non obſtante eadem Conſtitutione Gregorij X V. teneant, quod hodie poſſit Luſitaniæ Inquiſitor Generalis ad ſe aduocare omnes Proceſſus, & integras cauſas Confeſſariorum ſollicitantium, inceptas coram Epiſcopis (ſic etiam dicendum erit, quod per dictam Conſtitutionem Gregorij X V. non reuocentur conſuetudo, & Priuilegium Inquiſitioni Hiſpaniæ conceſſum, vt Epiſcopi ſcilicet non poſſint ſeparatim ab Inquiſitoribus cauſas fidei, qualis eſt hæc (de qua loquimur) pertractare. Secus autem dicendum de alus Regnis, & Inquiſitionibus, vbi talis conſuetudo, & Priuilegium Sedis Apoſtolicæ non adſunt quia ibi quidem ex hac Conſtitutione Gregorij X V. poterunt Epiſcopi contra Confeſſarios ſollicitantes ſeparatim ab Inquiſitoribus inquirere.

Ex quibus reſpondere quis poteſt ad fundamentum contrariæ ſententiæ, quod ſcilicet quæ ibi dicuntur, intelligenda ſint de omnibus Regnis, in quibus Inquiſitores non habent conſuetudinem, & Priuilegium Apoſtolicum, vt Epiſcopi ſcilicet non poſſint ſeparatim ab ipſis Inquiſitoribus procedere. Et ad confirmationes primam, & ſecundam reſpondere poterit, quod illa doctrina ſit vera, ſi loquamur in terminis iuris communis; ſecùs, ſi loquamur ex conſuetudine, & Priuilegio Apoſtolico, vt adſunt in Inquiſitione Hiſpanica.

Hæc ex hoc capite dixerim non omnino improbabiliter. Vt omittam ſententiam illorum, qui volunt, quod dicta Conſtitutio Gregorij X V. quod hoc vti notabam *ſuprà ſect.* 1. & 13. *circa finem*) in dictis Regnis & locis Inquiſitionis Hiſpanicæ non ſit vſu recepta.

8 Vnde, ſi confeſſarius ſollicitans, & pœnitens ſollicitatus in dictis Regnis, & locis Hiſpanicæ Inquiſitionis eodem tempore ab Epiſcopo, & Inquiſitore citentur, coram Inquiſitore, & non coram Epiſcopo comparere debent, cùm in prædictis locis ex prædicta conſuetudine, & prædicto Priuilegio Apoſtolico cauſæ fidei tractentur à ſolis inquiſitoribus, cum quibus tamen aſſiſtunt Epiſcopi per Procuratores.

9 Accedit quod Iuriſdictio Inquiſitoris, cùm ſit à ſummo Pontifice delegata, eſt ſuperior, & maior Iuriſdictione Ordinaria; ſicque etiam in Regnis, & locis, vbi non eſt Inquiſitio Hiſpanica, ſed Romana; coram Inquiſitione ſimiliter, & non coram Epiſcopo comparere debent; ſic Doctores quos ſequitur Souſa *opuſculo de Confeſſarij ſollicitatione tract.* 2. *cap.* 2. & 7. Quamuis contrarium ſentiant alij, quos ſequitur Royas *ſingul.* 44. *num.* 3. & 4. præſertim, ſi Confeſſarius ſollicitans ſit Regularis; cùm Epiſcopus contra iſtum procedat etiam (ac Inquiſitor) ex facultate à ſummo Pontifice ſibi delegata. Vide quæ dicebam *ſuprà cit. dubit.* 195.

10 Aduerte tamen, quod licet ex vi prædictæ conſtitutionis Gregorij X V. poſſint tam Inquiſitores, quam Epiſcopi (ſaltem in locis, vbi non eſt Inquiſitio Hiſpanica) ſeparatim procedere, non poſſint tamen ſeparatim etiam ſententiam condemnatoriam contra Confeſſarium ſollicitantem in confeſſione proferre; ſed quoad hoc ſeruari debeant iura, & Pontificiæ Conſtitutiones, vt fieri debeat ſecundum ius canonicum communicatio Proceſſuum *cap. per hoc*

Digitized by Google

hoc de hæretic. in 6. & tradunt Molin. *de iuſt. & iur. tract.5. diſput.* 28. *num.* 16. Paramus *lib.3. queſt.4. num.2.* Lucerna Inquiſitorum *ver. Abſoluere num. 2.* Peña *par.3.directorij comment.97.* Fagundez *cit. par.2. lib.4. cap. 3. numero 96.* Souſa *de confeſſ. ſollicit. tract. 2.cap. 1. num.15.* & Azor. *par.1.lib.8. cap.18. queſt. 16.*

Quod adeò verum eſt, vt neque poſſint ſeparatim proferre ſententiam abiurationis quia per abiurationem Reus abiurans pronunciatur Hæreticus, vel ſaltem de hæreſi ſuſpectus; ſicque verè, & propriè condemnatur.

Quapropter, ſi Epiſcopi ſine Inquiſitoribus, vel è contra, ſententiam abiurationis contra Confeſſarium ſollicitantem in confeſſione proferant, factum non tenet; *Clement.1.de hæretic.* quia poſtquam ibi Pontifex dixerat, non poſſe Inquiſitores abſque Ordinario, vel è contra, ad ſententiam contra reum procedere, concludit, quod, ſi ſecus fieri præſumptum fuerit, totum irritum, & inane ſit; Sicque etiam dicebam *ſupr. cit. dub. 195. contra Pegnam vbi ſuprà*, & quoſdam alios Doctores; qui ſentiunt contrarium; Quatenus aiunt, quod id ſit de genere eorum, quæ facta tenent, licet fieri prohibeantur ſed minus rectè, ſicuti patet ex dictis.

13 Aduerte 2. quod neque poſſint ſeparatim proferre ſententiam abſolutionis; Pegna *cit. commentar.* 9.7. Loyas *ſingul.27. num.7.* Simanc. *de Catholic. Inſtit. tit.3. n.8.* Azorius, Zanchinus, Carrerius, & alij, quos citat, & ſequitur Barboſa *in ſuprad. Clement. num.18. contra Molinam vbi ſuprà num.15.* Fagundez. *n.93.* Souſam *n.1.* & alios; Quia licet Clementina loquatur de ſola ſententia condemnatoria (quod eſt fundamentum Aduerſariorum) indirectè tamen, & implicitè loquitur etiam de omni alia ſententia; Tum ob communicationem, & examinationem Proceſſuum ſententiæ prærequiſitam; Tum quia condemnare, & abſoluere, vt potè contraria (quorum eſt eadem iuris diſciplina) ſunt eiuſdem poteſtatis. *l. qui condemnare ff. de re iudicat.* Vide quæ dicebam *citata Dubit.195.*

14 Aduerte 3. quod neque poſſint vlteriùs procedere Inquiſitores in ſollicitationem præteritam, ſi illa prius iudicata fuerit ab Epiſcopis; quia crimina prius iudicata ab Ordinario iudice, manent extin-

15 cta in foro Eccleſiæ; Siquidem Reus vel eſt iudicialiter abſolutus, & ſic Accuſatio ſiſtit, nec vltra progreditur; *cap. de his de accuſat.* vel eſt damnatus per definitiuam ſententiam (quamuis non ſufficienter) & ſimiliter accuſatio ſiſtit, nec etiam vltrà progreditur; ſic Doctores, quos ſequitur Acugna *queſt. 3.n.15.* & Freytas *in Addition. ad d. quæſtionem 3.n.37. & ſeqq. contra Mouram opuſcul.1. de enſalm.*

16 *& incantation. ſect.3. num.16.* qui ſentit, quod, cum huiuſmodi crimen inducat ſuſpicionem de hæreſi, & conſtitutio Pontificia ſit ſolum excitatiua Iuriſdictionis Inquiſitorum, poſſint ipſi Inquiſitores crimen illud reaſſumere, ſaltem ad hoc, vt cogant Reum ad abiurandum; ſed de hac re vide, quæ dicebam *ſuprà ſect.56. & citata dubitat.195.*

17 Aduerte 4. quod Confeſſarius ſollicitans in Confeſſione qui non iudicetur de fide ſuſpectus, non proptereà ſit ad ſuum Ordinarium remittendus, ſed adhuc ab Inquiſitoribus, ratione culpæ, puniendus; ſic Doctores communiter, quos ſequitur Souſa *tract.2. cap.1. num.7.* & Eſcobar. *de confeſſ. ſollicit. par.1. queſt. 5. n.16.*

18 Neque obſtat dici, quod, ceſſante ſuſpicione contra fidem, ſuſpendi videatur iuriſdictio Inquiſitorum.

Reſpondetur enim, quod licet ratio commiſſionis ſit ſuſpicio, commiſſio tamen Pontificis eſt abſoluta; & Pontifex ex illo facto præſumit, & ſuper præſumpto ſtatuit.

Quapropter rectè dixit Molfeſius *in ſumma tom.1.* 19
tract. 7. cap. 24. num. 43. quod Confeſſarius ſollicitans in confeſſione, licet non ſit ſuſpectus de fide, puniatur ſine abiuratione tamen, ſecundum exceſſus qualitatem pænitentia ſalutari. Vide, quæ dicam *ſect. ſequenti circa finem.*

Cæterum qualiter Sacerdotes, etiam Regulares, in quibuſdam aliis caſibus (vt Aſtrologiæ iudiciariæ; contra puriſsimam Virginis Mariæ Conceptionem obloquentium; Miſſam celebrantium, qui non ſunt Sacerdotes, vel indebitè ſub prætextu ſanctitatis defunctos non canonizatos, neque beatificatos colentium) iudicari poſsint, & debeant ab Ordinario. Vide *ſupra dubitatione* 220. *& dubitatione* 234. *ſectione* 15. *& dubitatione* 236. *Petitione* 19.

SECTIO XX.

Quonam modo procedatur contra Confeſſarium ſollicitantem, conuictum ſcilicet vel Confeſſum?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores ex Conſtitutionibus Pij IV. Clementis VIII. Pauli V. & Gregorij XV. contra Confeſſarium ſollicitantem conuictum procedere poſſunt; quia ſic faciens habetur pro ſuſpecto de fide.*

2 *Reus prædictus ſecundum aliquos Doctores hodie de ſtylo vrbis eſt ſuſpectus de fide vehementer, & proptereà regulariter compellitur ad abiurandum de vehementi, & tranſmittitur ad remum per quinquennium, aut ſeptennium.*

3 *Reus prædictus ſecundum alios eſt ſuſpectus de fide leuiter.*

4 *Praxis diuerſitas orta eſt ex hac diuerſitate opinionum inter Inquiſitionem Romanam, & Hiſpanicam: Nam Romana torquet, non torquet Hiſpanica.*

5 *Inquiſitio Romana propter eamdem rationem facit Confeſſarium ſollicitantem, tanquam ſuſpectum de hæreſi vehementer, abiurare de vehementi: Inquiſitio Hiſpanica, tanquam ſuſpectum leuiter, abiurare de leui.*

6 *Pœnæ reliquæ, quibus Confeſſarius ſollicitans punitur, ſunt ex Conſtitutione Gregorij XV. ſuſpenſio ab executione Ordinis, priuatio Beneficiorum, & Officiorum quorumcumque, perpetua inhabilitas ad illa ac priuatio vocis actiuæ, & paſſiuæ, ſi Confeſſarius ſollicitans ſit Religioſus.*

7 *Carceratio, item in perpetuum, & aliæ pœnæ vt priuatio facultatis audiendi confeſſiones adminiſtrandi alia Sacramenta, prædicandi verbum Dei, &c. arbitrio Inquiſitorum ſecundum delicti qualitatem, & etiam traditio Curiæ Sæculari.*

8 *Parochus ſollicitans Neapoli ſuſpenſus fuit per annum à Cura animarum.*

9 *Confeſſarius ſic delinquens debet ſaltem priuari audiendis Confeſſionibus præſertim Mulierum.*

10 *Item ſuſpenditur ab audiendis Confeſſionibus arbitrio Inquiſitorum.*

11 *Item eſt in perpetuum priuandus ab omnium Confeſſionibus.*

12 *Confeſſarius prædictus abiurat, & fit ſubiectus omnibus pœnis ſupradictis arbitrio Inquiſitorum pro qualitate perſonæ delinquentis, & circumſtantiarum*

propter reus pro eruenda veritate Torturæ ſubiici non debebit.

PETITIO I.

Quonam modo ex Conſtitutione Gregorij XV. probetur hoc crimen ſollicitationis? Vbi etiam, An ad capturam, incarcerationem, & torturam talis rei ſufficiat vnicus Teſtis.

SVMMARIVM.

1 *Sollicitationis crimen ex Conſtitutione Gregorij XV. probatur per teſtes ſingulares, concurrentibus adminiculis indiciis, & præſumptionibus. Vide ibi verba dictæ Conſtitutionis, vbi dedelictum probatum eſſe Inquiſitorum arbitrio remittitur.*

2 *Arbitrium prædictum non conceditur omnibus, ſed ſolum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus Congregationis ſancti Officij, & Generalibus Inquiſitoribus.*

3 *Arbitrium prædictum non poteſt formari, niſi Teſtes ſingulares ſint talis qualitatis, & adminicula, indicia, & præſumptiones ſint talis conditionis, vt coniunctam habeant tantam vim, quod moueant, & vrgeant iudicem ad iudicandum, delictum eſſe verè commiſſum, ſicque reddant illud moraliter euidens.*

4 *Teſtes ſingulares, quotquot ſint, non ſufficiunt, niſi concurrant adminicula, indicia, & præſumptiones; quia Pontifex concedit, delictum eſſe probatum per teſtes ſingulares, iis concurrentibus.*

5 *Dictio, ſeu particula (&) ita copulat, vt requirat concurſum copulatorum.*

6 *Pontifex licet in hoc crimine concedat probationes minùs legitimas; Non tamen vult, eas eſſe imperfectas in ſuo genere.*

7 *Meretrices, & aliæ famellæ viles, & fide non digna, non ſunt admittendæ pro hoc delicto ſollicitationis probando; ſed tantum honeſtæ, quibus, par eſt, vt fides habeatur.*

8 *Teſtes ſingulares, qui admittuntur ad hoc delictum probandum, debent eſſe ſaltem idonei, ne probatio nimis infirmetur.*

9 *Teſtis vnicus quando agitur de alterius præiudicio, in nulla materia facit fidem: vnus enim Teſtis, nullus Teſtis.*

10 *Teſtes duo quod in hoc delicto ſufficiant, affirmant aliqui, & alij melius negant; quia duo teſtes fide digni ſufficiant, vt denunciatus reddatur valde ſuſpectus, licet eum duo teſtes plene probent, quando ſunt conteſtes, non tamen quando ſunt ſingulares.*

11 *Sollicitationis delictum, licet poſſit probari per teſtes ſingulares, debet tamen ſuppleri ſingularitas, quando ſaltem aliunde non ſuppletur, &c.*

Teſtes quatuor fide digni requiruntur ſecundum alios, quia vt plurimum in hoc crimine teſtificantur Mulieres, quæ ſunt fragiles, & modicæ fidei, vt propterea numerus ſupplere debeat fragilitatem ſexus. Et è contra dignitas, & auctoritas Confeſſarij requirit, vt cautè procedatur, præſertim ob infamiam, & ſcandalum magnum.

13 *Teſtes tres omni exceptione maiores ſecundum alios ſufficiunt in hoc delicto probando, ſi ſint omni exceptione maiores; quia alioquin ſere nunquam punirentur.*

14 *Teſtes quatuor ſecundum alios neque ſufficiunt; quia ex teſtibus ſingularibus nunquam conſurgit plena probatio; licet tamen in criminibus exceptis admittantur fœminæ, ſi ſint conteſtes, non tamen quatuor plene probant ad imponendam pœnam ordinariam delicto.*

15 *Hæc ſententia non videtur improbabilis, quando foret imponenda pœna grauiſſima.*

16 *Regula certa hic ex magis communi aſſignari non poteſt: Inquiſitores enim omnia maturè conſiderare debebunt; quia, cum in hoc crimine procedatur ſicut in crimine hæreſis, ſemper timeri poteſt, ne innocens damnetur.*

17 *Teſtis vnus, quamuis fide dignus, non ſufficit ad capturam qui tractatur de re graui, & quæ non parum deturpat bonam opinionem.*

18 *Teſtis vnus fide dignus ſufficit, ſi concurrant Indicia, præſumptiones graues, vel ſi Confeſſarius ſit malæ famæ, vel aliàs ſuſpectus, vel aliàs punitus a ſancto Officio.*

19 *Teſtes duo ſecundum alios fide digni requiruntur ſaltem quoad id ſatis probabiliter.*

20 *Sancius cum aliis remittit hoc inquiſitorum arbitrio. Vide ibi aliorum ſententias circa prædictam incarcerationem.*

21 *Zanardus minus rectè dicit, quod ex teſtimonio, ſeu delatione vnius fœminæ, quæ ſit bonæ famæ, & opinionis, & non patiatur aliquam exceptionem, v. g. non ſit ſuſpecta de mendacio, vel de inimicitiis cum Confeſſario, præſertim probata vita, Confeſſarius poſſit torqueri: Si enim non poteſt in carcerem detrudi, multò minus poteſt torqueri; cùm fœmina, ſicut & mas minoris ætatis, nunquam ſit teſtis omni exceptione maior.*

22 *Hæc faciunt pro Inquiſitione Romana, in qua Confeſſarius ſollicitans torquetur; Non autem pro Hiſpanica, in qua non torquetur.*

RESponderur quoad primum, probari per teſtes 1
ſingulares, concurrentibus adminiculis, indiciis, & præſumptionibus, §. 5. [Ibi: dantes etiam facultatem S. R. E. Cardinalibus, & Generalibus Inquiſitoribus (ne delictum tam enorme, Eccleſiæ Dei tam pernicioſum remaneat ob defectum probationum impunitum, cum difficilis ſit probationis) teſtibus etiam ſingularibus, concurrentibus præſumptionibus, indiciis, & aliis adminiculis, delictum probatum eſſe, arbitrio ſuo iudicandi.]

Circà quam diſpoſitionem aduerte, quod hoc ar- 2
bitrium non conceditur omnibus, ſed ſolum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus Congregationis Sancti Officij, & Generalibus Inquiſitoribus; Vt propterea cæteri inferiores Proceſſum compilantes non habeant huiuſmodi arbitrium.

Aduerte 2. quod non poteſt formari prædictum 3
Arbitrium, & Iudicium, niſi teſtes ſingulares ſint talis qualitatis, & adminicula, Iudicia & præſumptiones ſint talis conditionis, vt coniunctim habeant tantam vim, quod moueant, & vrgeant iudidicem ad iudicandum, delictum eſſe verè commiſſum, ſicque reddant delictum moraliter euidens; quia arbitrium, & iudicium debet eſſe regulatum ſecundum rationem, & *prout de iure*, Bartolus *in Extrauag. Ad id reprimendum num.* 8. Pariſ. *conſ.* 8. *num.* 21. *lib.* 4. Duran. *deciſ.* 5. *num.* 3. Merlin. *deciſ.* 400. *num.* 1. Ludouiſ. *deciſ.* 465. *n.* 1. de Graſsis *deciſ.* 8. *de re iudic. num.* 2. & Rota *deciſ.* 285. *num.* 1. *par.* 1. *Recent.* & *deciſ.* 567. *part.* 2. Vt ſcilicet Teſtes ſingulares cum adminiculis, indiciis, & præſumptionibus æquipolleant plenæ probationi Teſtium conteſtium, quæ de iure requiritur ad reum condemnandum.

Aduerte 3. quod teſtes ſingulares, quotquot ſint, 4
non ſufficiunt, niſi concurrant Adminicula, indicia,

&

Digitized by Google

& præſumptiones; quia Pontifex concedit facultatem iudicaodi, delictum eſſe probatum per teſtes ſingulares, concurrentibus indicijs, adminiculis, & aliis præſumptioonibus, cum quibus vult coniungi teſtes ſingulares; Tum quia (cum Pontifex vtatur ablatiuo abſoluto, *concurrentibus* &c.) inducit conditionem *l. ſi debitor* §. 1. *ff. quibus mod. pign. vel hipot. ſoluat.* Bartol. *in l.* 1. *quaſt.* 3. *ff. de condit. & demonſtr.* Ludouiſ. *deciſ.* 492. *num.* 7. & alij paſſim; At deficiente conditione deficit conceſſio; *l. Manius*, *& l. qui hæredi ff. de condit. & demonſtr.* Et tradunt Surd. *conſil.* 129. *n.*56. Menoch. *conſ.* 134. *num.*30. Molina *lib.* 3. *de rit. nupt. quaſt.* 51. *num.*11. Valenzuola *conſ.* 37. *num.*77. *vol.*2. & alij communiter; Ergo &c. Neceſſariuo igitur erit, quod coniunctim concurrant adminicula, iodicia, & aliæ præſumptiones; ſicuti conſtat
5 etiam ex illa dictione. *Et*: quæ ità æque copulat, vt requirat concurſum copulatorum; Decius *conſil.* 417. *n.*1. Menoch. *conſ.* 56. *n.*95. Felinus *in cap.* 2. *de reſcript. n.* 32. Pariſ. *conſ.* 95. *n.*6. *vol.* 1. Theſaur. *deciſ.* 189. *n.* 1. Guido Papa *deciſ.* 527. *n.* 1. *&* Rota *deciſ.* 115. *n.*8. *par.* 1. *diuerſor.*

6 Aduerte 4. quod, licet Pontifex concedat (cum qualitas delicti, vt potè difficilis probationis ſic exigat) vti probatioonibus minus legitimis; Non tamen vult, quod eæ ſint imperfectæ in ſuo genere.

7 Quapropter circà qualitatem teſtium pro hoc delicto ſollicitationis probando non ſuot admittendæ Meretrices, nec aliæ fæmellæ viles, & fide non dignæ ſed tantùm honeſtæ, quibus par eſt vt habeatur fides. Paramus *lib.* 3. *de origin. Inquiſit. quaſt.* 10. *num.* 165. Ioannes Sanchez *in ſelect. diſp.* 11. *num.* 57. Anton. Souſa *de Confeſſ. ſollicit. tract.* 2. *cap.* 12. *concl.* 4. *num.* 8. Acugna ſimiliter *de Confeſſ. ſollicit. quaſt.* 25. *num.* 11. vbi Freytas *lit. H, num.* 26. & Cortus etiam ſimiliter *de Confeſſ. ſollicit. par.* 3. *quaſt.* 4. §. 4. *num.* 2.

8 Quia, cum in probatione huius delicti admittaotur teſtes ſingulares, debent hi eſſe ſaltem idonei, ne probatio nimis infirmetur; Vnde debet conſtare de idoneitate Teſtium; Riccius *in collectan. collect.* 549. Molfeſ. *in ſumma par.* 1. *tract.* 7. *cap.* 24. *num.* 38. & Peyrinus *de Priuil. ad Conſtitutionem* 4. *Gregorij XV.* §. 3. *num.* 1. ac proinde debet capi informatio de qoalitate eorum, ad hoc, vt de eorumdem idoneitate iodicari poſſit.

9 Circa vero numerum teſtium (quamuis nonnulli, qnos ſequitur Bonacina *quaſt.* 4. *de matrim. punct.* 16. *num.* 9. velint haberi fidem vnico teſti (Contrarium tamen cum communi dicendom eſt, quia ſecundum Regulam communem in nulla materia, quando agitur de alieno præiudicio, vnicus teſtis facit fidem, iuxta illud: *Vnus teſtis, nullus teſtis*, ſeu *dictum vnius dictum nullius*; Tum quia (cùm Gregorius XV. in ſua Conſtitutione contra ſollicitantes concedat, quod in probatiooe huius delicti teſtes ſingolares adhiberi poſſint, concurrentibus adminicoſis, indiciis, & præſomptionibus) omnes alias probationes minores (quale eſt dictum vnius teſtis) tanquam ioſufficientes, excludit; cum neque velit, fidam haberi teſtibus ſingularibus, niſi concurrant adminicula, indicia, & præſumptiones.

10 Quod autem ſufficiant duo teſtes, vt talis reus condemnari poſſit affirmant Paramus *lib.* 3. *de Inquiſit. quaſt.* 10. *num.* 155. *&* 165. Bariola. *de Confeſſ. ſollicitat. quaſt.* 15. & Molfeſ. *in ſumma par.* 1. *tract.* 7. *cap.* 25. *num.* 39. Quia hic numerus ſufficit ad probandum io quolibet delicto, etiam atroci; Tum quia crimen hæreſis, & alia crimina priuilegiata probantur per duos Teſtes.

At negaot melius Peyrinus *de priuileg. ad Conſtitutionem quartam Gregorij XV.* §. 8. *num.* 25. Cortus *de Confeſſ. ſollicit. par.* 3. *quaſt.* 4. §. 3. *num.* 17. (qui tamen vult, duos teſtes fide dignos ſufficere, vt poſſit Confeſſarius, prohiberi, ne audiat Confeſſiones; quia duo teſtes tales ſufficiunt, vt ipſe reddatur valde ſuſpectus, ac proinde prohiberi debeat audire Confeſſiones ne Pænitentibus pro medecina venenum propinet) Thom. Hurtad. *parte* 1. *reſol. moral. tractatus* 4. *reſol.* 9. §. 3. *numero* 1054 (qui tamen vult ſimiliter ſufficere duos teſtes fide dignos, ſi agatur de pæna non graoiori, & Confeſſarius ſit improbæ famæ (Acugna *de Confeſſ. ſollicit. quaſtio.* 23. *numero* 4. vbi Freytas *numero* 15. Souſa etiam *de Confeſſ. ſollicitant. capite* 12. *numero* 1. & alij quia, licet duo teſtes plene pro- 11
bent, quando ſunt conteſtes, non tamen plenè probant, quando ſunt ſingulares; Tum quia licet hoc delictum poſſit probari per teſtes ſingulares, debet tamen per numerum ſuppleri ſingularitas, quando ſaltem aliundè non ſuppletur; Tum quia idem delictum eſt ſolum priuilegiatum, in hoc, quod poſſit probari per teſtes ſingulares, non autem in hoc, quud ſufficiat ille oumerus præciſus, qui ſufficeret, ſi eſſent conteſtes.

Ideò Peyrinus *vbi ſuprà* §. 7. *numero* 23. Ortiz *in ſumma cap.* 34. *numero* 11. Trimarchus *de Confeſſ. ſollicitant. diſput. vltima ſect.* 3. & Ioannes Saochez *in ſelectis diſput.* 11. *numero* 46. (quorum ſententiam eſſe veram, & ſequendam in omnibus fere circumſtantiis pro quacumqoe ſpecie ſollicitatioois, ait Thomas Hurtadus *citata reſol.* 9. *numero* 1056.) requirunt ſaltem tres teſtes fide dignos.

At, ſi teſtes ſint ſingulares, non eſt iſtorom ſententia conformis Conſtitutioni Gregorij XV. quia, ſicuti dicebam, coocedit quidem Pontifex pro probatiooe huius criminis vti teſtibus ſingularibus, ſed ſi tamen concurrant adminicula, indicia, & præſumptiones &c. Ergò, his non concurrentibus, crimen non erit ſufficienter probatum.

Ideo alij (vt Acugna *de Confeſſ. ſollicitat. quaſt.* 12
23. *numero* 11.) requirunt ſaltem quatuor teſtes fide dignos; quia vt plorimum io hoc crimine teſtificantur mulieres, quæ ſunt fragiles, & modicæ fidei vt propterea numerus ſupplere debeat fragilitatem ſexus; Tum quia è contra dignitas, & authoritas Confeſſarij requirit, vt caute procedatur, præſertim ob infamiam, & ſcandalum magnum, quod inde oaſci ſolet: Quam ſententiam ſatis rectè approbat Thomas Hurtadus *citata reſolut.* 9. §. 3. *numero* 1058. Si Teſtes ſint fæminæ & agatur de pæna graoiori; Sed minus rectè reprobat Cortus *vbi ſuprà cit. quaſt.* 4. §. 3. *numero* 8. aſſerens, 13
ſufficere tres omni exceptione maiores; quia alioquin ferè nunquam puniretur hoc delictum; Tum quia, cum delictum ex natura ſua ſit occultum, reqoirit minorem probationem; quamuis ad degradationem requirat teſtium oumerum maiorem.

Alij vero (vt Freytas *ad Acugnam quaſt.* 23. 14
numero 21. *& ſeqq.* & Souſa *de Confeſſ. ſollicit. tract.* 2. *cap.* 12. *numero* 6. quibus fauet Riccius *collect.* 549. aſſerens, iudicatum fuiſſe, quod ex teſtibus ſingularibus fæminis non ſit imponenda pæna ordinaria delicti) requirunt teſtes plures, & putant, neque ſufficere quatuor teſtes; quia ex teſtibus ſingularibus nunquam conſurgit plena probatio; ſic Doctores, quos refert, & ſequitur Maſcard. *de probat. concl.* 856. *numero* 2. & Farinac. *de Teſtib. quaſt.* 64. *numero.* 59. Tum quia, licet in criminibus exceptis admittantur fæminæ, & ſint conteſtes, non tamen qnatuor plenè probant; ſic Doctores, qoos citat, & ſequitur idem Farinacius *vbi ſuprà quaſt.* 59. *numero* 29. Tum quia, cùm non publicentur teſtes, deficit Reo magna pars defenſioni; Quapropter ſupplere debebit numerus Taſtium.

Et

Digitized by Google

15 Et hæc ſententia mihi non improbatur, quando foret imponenda pœna grauiſſima.

16 Quamuis communiter Riccius *par.3. collect. 49.* Peyrinus *de priuileg. ad Conſtitutionem 4. Gregorij XV. §.7. num.3.* Fagundez *præcept. 2. Eccleſ. l.4. cap.3. numero 101.* Trullench. *in decalog. lib.1. cap.3. dub.18. num. 98.* Molfeſ. *in ſumma par.1. tract.7. cap.25. num.38.* Bulleſt. *par.2. diſqui. Cler. §.8. num.11.* Souſa *de confeſſ. ſollicit. tract. 2. cap.12. numero ſeptimo, & ſeqq.* (quatenus ibi ait: Inquiſitores omnia mature conſiderare debebunt; quia cùm in hoc crimine procedatur, ſicut in crimine hæreſis, vbi teſtes non publicantur, ſicque plenus defenſionis ordo non conceditur; ſemper timeri poteſt ne innocens damnetur: licet enim quilibet teſtis ſingularis ſit probatiſſimus, ignotum tamen eſt Iudici, quid ei à Reo obiici poſſit) Ioannes Sancius *in ſelect. de Sacrament. diſp. 11. num.46.* Diana *par.1. tract.4. reſol.28.* Cotrus *de Confeſſ. ſollicit. part.3. quæſt.4. §.3. numero 10.* Trimarch. *de abuſ. Sacrament. Confeſſ. diſp. vltima ſect.4.* & Thomas Hurtad. *tract.4. reſol. moral. reſol.9. §.3. numero 1062.* velint quod non poſſit hîc aſſignari certa regula, ſed debeat remitti iudicio Inquiſitorum, qui, conſiderata qualitate, & numero teſtium, conſideratiſque adminiculis, indiciis & præſumptionibus, poterunt, & debebunt iudicare, an delictum ſit probatum; Et hæc ſententia eſt magis conformis Conſtitutioni Gregorij XV. quia, cum pontifex ibi concedat arbitrium iudicandi, crimen eſſe probatum per teſtes ſingulares, concurrentibus adminiculis, indiciis, & præſumptionibus, conſequens eſt quod etiam reliquat arbitrio quinam numerus teſtium, conſiderata qualitate perſonarum, & circumſtantiarum, ſufficiens ſit ad probandum.

17 Cæterum quoad ſecundum, quod ſcilicet quoad capturam, incarcerationem, & torturam non ſufficiat vnus Teſtis quamuis fide dignus, contra Canteram *cap.2. de probation. per Teſtes quæſt.1. numero 47.* tenent communiter Doctores quia tractatur de re graui, & quæ non parum deturpat bonam opinionem Confeſſarij.

18 Addunt tamen, quod ſufficiat vnus teſtis fide dignus, ſi concurrant indicia, & præſumptiones graues vel ſi confeſſarius ſit malæ famæ, vel alias ſuſpectus vel alias punitus à ſancto Officio: Quod deſumitur *ex cap. Accuſatio 2. q.7.* Et tenent, atque teſtantur de praxi Freytas *in Addit. ad Acugnam de Confeſſ. ſollicit. quæſt. 4. num. 27.* Cotrus etiam *de Confeſſ. ſollicit. par.3. quæſt 4. §. 4. numero 2.* Peyrinus *de priuil. Minimor. ad Conſtitutionem 4. Gregorij XV. §. 3. num 4. & in Addit. ad eamdem Conſtitutionem cap. 11. numero 4.* Souſa *de Confeſſ. ſollicit. tractat. 2. cap.21. numero 6.* Thom. Hurtadus *tract.4. cap. vnico reſol.9. §. 3. numero 1051. & ſeqq.* Larus *de Confeſſ. ſollicit. par.3. quæſt. 4.6. num.15.* Et faciant, quæ tradunt Pegna *par.3. director. commentar. 12. circa finem & part.3. numero 14.* Royas *de hæret. p.2. numero 16.* Simanch. *in Enchirid. tit.25. numero 1.* & Paramus *lib.3. de origin. Inquiſ. q.10. num.123.*

19 Quamuis quod ad id requirantur duo ſaltem Teſtes fide digni, ſatis probabiliter velint Bariola *de Confeſſ. ſollicit. quæſt.15.* (quatenus ait: vt Inquiſitores procedant contra Confeſſarios, prius conſtare debet de delicto per duos ſaltem Teſtes fide dignos) Acugna ſimiliter *de Confeſſ. ſolicit. quæſt.23. num.9.* quatenus inquit: Non ſufficiunt duo teſtes, ſi fuerint complices) & Souſa etiam *de Confeſſ. ſollicit. tract. 2. cap. 12. concl. 4. numero 8.* (quatenus aſſerit: Niſi fœminæ ſint probatæ vitæ, & famæ, non ſufficiunt duæ, deponentes de diuerſis actibus, ad incarcerandum Con-

20 feſſarium, ſed ad minus requiruntur tres). Alij vero cum Sancio *in ſelect. diſput. 11. numero 47.* etiam ſatis probabiliter velint, quod hoc remittendum ſit arbitrio Inquiſitorum, qui qualitates, & mores denunciati, & denunciantium prudenter inſpicere debebunt; Abſolutè tamen contra Canteram vbi ſuprà, Vnus teſtis, etiam fide dignus, non ſufficiet ita vt ex vnius fœminæ quantumuis honeſtæ, delatione non ſit Confeſſarius in carcerem detrudendus, vti dicebam ſupra ex communi ſententia Doctorum ex quibus præcipue videatur Freytas *in Addit. ad tract. de Confeſſ. ſollicit. quæſt.4. numero 27.* & Souſa *loco citato* dum aſſerit, quod talis Confeſſarius iuſte poſſit in carcerem detrudi, ſi duæ fœminæ probatæ vitæ contra illum denunciauerint; Vnde ſecundum Souſam vna non ſufficiet: Quod ipſum etiam aperte tradit *cap.21. num.6.* Prædicta tamen vnius fœminæ delatio ſufficiens erit ad inquirendum; Adeo quod ſi (vt recte præter alios obſeruauit Freytas *vbi ſupra numero 28.*) per inquiſitionem apparuerit, quod Confeſſarius ſit leuis, ſeu potius improbæ vitæ, poterit in carcerem detrudi; Ideoque Molfeſius *in ſumm. tom.1. tract.7. cap. 25. n.39.* ait: [Dum eſt ſola denunciatio vel depoſitio Mulieris ſollicitatæ ad turpia, quæ ſit bonæ famæ, Inquiſitores verbotenus ſe informent de qualitatibus Confeſſarij, an is alias inquiſitus ſit de ſimilibus; quia ſi non, in pari qualitate præualet Cófeſſarius, vt ab iiſdem Inquiſitoribus audiui, vtque ſeruatur in praxi.]

21 Vide etiam Zanardum *in direct. theol. par. 3. c.88.* Vbi ait, quod ex teſtimonio, ſeu delatione vnius fœminæ, quæ ſit bonæ famæ & opinionis, & non patiatur aliquam exceptionem (v.g. non ſit ſuſpecta de mendacio vel de inimicitiis cum Confeſſario, præſertim probatæ vitæ) poſſit torqueri dictus Confeſſarius, cum ſinius in crimine occulto, & nullus præſumatur ſuæ ſalutis immemor vt propterea talis fœmina, ſicut ſimiliter talis teſtis probans de proprio auditu (qui in tali delicto æquiualet ei, qui aliquid deponit de proprio viſu) tanquam Teſtis integer habeatur.

At, minus rectè, quia ſi ex vnius fœminæ quantumuis honeſtæ, teſtimonio, ſeu delatione Confeſſarius non eſt in carcerem detrudendus, multo minus erit torquendus; cum fœmina (ſicut & mas minoris ætatis) nunquam ſit Teſtis omni exceptione maior; Et ex alio capite vnus teſtis non ſufficiat ad torquendum, niſi ſit omni exceptione maior. Dicendum igitur eſt, quod fœmina prædictæ conditionis, & qualitatis requiratur ad minus duplex, vel quod tale negotium remittatur arbitrio inquiſitorum, qui inſpectis circumſtantiis, & qualitate teſtium, ac reorum, dictum negotium prudenter determinabunt.

22 Hæc autem dixerim pro inquiſitione Romana, in qua Confeſſarius ſollicitans torquetur; non autem pro Inquiſitione Hiſpanica, in qua non torquetur; quin neque recluditur in carcerem, quouſque duobus, vel tribus teſtibus fuerit teſtificatus; Et ſi ſit Religioſus, non recluditur in carcerem, niſi de conſilio ſupremi ſenatus, iuxta ea, quæ tradit Souſa *de Confeſſ. ſollic. tract.2. cap.21. n.7.* & dicebam ego *ſupra de tortura Reorum.*

PETITIO II.

Quonam modo probetur crimen reuelationis Confeſſionis?

SVMMARIVM.

1 *Crimen reuelationis Confeſſionis probatur eodem modo quo crimen ſollicitationis.*

2 *Sacerdos, cui obiectum eſt crimen reuelationis confeſſionis, ſi dicat, ſibi factam fuiſſe licentiam à Pænitente id reuelandi, non tenetur id probare*

præſertim

præſertim ſi ſit probus; Quia tales licentia ſecreto, & ſine teſtibus concedi ſolent, & in defectum aliarum probationum ſufficit iuramentum Sacerdotis.

3 *Rei iuramento ſtandum eſt in ſecretis, quando ſumus in dubio, & multo magis quando alia probatio haberi non poteſt.*

4 *Idem dicendum, ſi Sacerdos confiteatur tale dictum, ſed neget, illud habuiſſe in confeſſione, contra nonnullos contrarium ſentientes.*

5 *Sacerdos ſi excipiat, quod aliundè id ſciuerit, tenetur probare; quia ſumus in materia capaci probationis; Adeò quod ſi non probauerit, præſumptio erit contra ipſum.*

1 RESpondetur ex eiſdem dictis *ſuprà*, probari, ſicut crimen ſollicitationis in confeſſione, per teſtes ſingulares, propter eaſdem rationes.

2 Vbi tamen aduerte, quod ſi quis obiiciat Sacerdoti, quod reuelauerit confeſſionem, credendum eſt ipſi Sacerdoti, præſertim probo, ſi dixerit, ſe habuiſſe à pænitente licentiam reuelandi, vt propterea non teneatur id probare; quia hæc licentia ſecreto, & ſine teſtibus concedi ſolet: quapropter in defectum aliarum probationum ſufficiat iuramentum Sacerdotis; Menoch. *præſumpt 58. n. 15. lib. 1.* Viuius *in commun. opin. verſic. Confeſſio* (vbi tenetur de communi) Hippol. *in pract. §. diligenter n. 99.* Lapus *allegat. 94. poſt principium*, Cotta *in memorial. ver. Iuramentum*, Diaz *in pract. cap. 112. n. 4.* Vbi Salçedo *verſ. Credi debet*, & alij paſſim: In hoc igitur caſu ſtari debet iuramento Sacerdotis, quia in ſecretis, quando ſumus in dubio, ſtari debet iuramento Rei; *cap. Si verò de ſent. excomm.* vbi gloſſa, *& cap. lectum 2. q. 2.* Et notat idem Lapus *allegat. 47. n. 6.* & Felinus *in cap. ſignificaſti 1. n. 4. fallent. 3. verſ. Et eleganter de homicid.* Ergò multò magis in caſu noſtro, cùm alia probatio haberi non poſſit, ſtari debebit iuramento Sacerdotis, præſertim ſi adminicularetur ex eo, quod dum reuelauit dixerit, ſe id facere de licentia pænitentis.

3

4 Idem propter eaſdem rationes dicendum videtur, ſi Sacerdos fateatur, reuelaſſe tale dictum, ſed neget illud habuiſſe in confeſſione; Quamuis contrarium ſentire videatur Angelus *verſ. Confeſſ. n. 21.* Videri tamen poterit Cardinalis *in cap. omnis de pænit.* Abb. *ibid.* Royas *in ſingul. 3.* Nauarr. *in cap. penult. de pænit. & remiſſ. n. 164.* & Maſcard. *concl. 1192. n. 5.*

5 At, ſi Sacerdos dicat, & excipiat, quod aliundè id ſciuerit, tunc tenetur Sacerdos id probare; quia ſumus in materia, quæ (cùm poſſit ipſe adducere, vnde ſciuerit) eſt capax probationis; Abb. *in cap. omnis vtriuſque ſexus in fine de pænit. & remiſſ.* Innocentius *in cap. ſuper his de Accuſat.* Io. Andreas *ibid.* & Salçed. *ad pract.* Diaz *cap. 112. §. credi debet verſ. Et poſt huius, in fine*; Adeò quod ſi non probauerit (cùm conſtet de reuelatione) præſumptio erit contra ipſum, atque adeò punietur, pæna extraordinaria tamen; quia, cùm crimen non ſit pleno probatum, non habet locum pæna ordinaria.

SECTIO XV.

An Inquiſitores procedere poſſint contra Confeſſarium de hoc crimine ſollicitationis ſuſpectum?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores procedere poſſunt contra Confeſſarium de hoc crimine ſollicitationis ſuſpectum, quià, cum ſit quam maximè ſecretum, & occultum, eſt multò difficilioris probationis.*

2 *Non obſtat, quod non præceſſerit diffamatio, quia procedere debent contra ſuſpectum de hoc crimine, quemadmodum contra de hæreſi ſuſpectum, pro qua non eſt neceſſe, quod præceſſerit diffamatio, ſeu infamia: In conſtitutionibus enim non dicitur, Inquiſitores poſſe procedere contra Confeſſarium diffamatum ſimpliciter, ſed quomodolibet, quod verbum requirit qualemcunque infamiam.*

RESpondetur affirmatiuè, ſicuti procedere poſſunt 1
contra hominem ſuſpectum de hæreſi; Nauarr. *in cap. inter verba concluſ. 6. n. 296.* Clarus *in pract. §. finali q. 6. n. 6.* Simancha *de Cathol. Inſtitut. tit. 43. n. 7. & 8. & in Enchiridion. tit. 22. n. 6.* Rolandus *lib. 3. conſil. 8. n. 6.* Paramus *de origin. Sancta Inquiſit. lib. 3. q. 6. n. 92. & q. 7. n. 34.* Locatus *in iudicial. ver. Infamia n. 11. & ver. Inquiſitor. n. 18. & ver. procedere num. 5.* Martinus del Rio *lib. 1. diſquiſ. magic. q. 7.* Repertorium Inquiſit. *ver. Inquiſitio verſ. Nota quod crimen*, Peña *in director. par. 3. comment. 16. n. 66.* Scacc. *de iudic. cauſ. cap. 59. n. 10.* Campeg. *in Addit. ad Zanchinum tract. de hæretic. cap 9. n. 9.* Boſſius *tit. de hæreticis, n. 6.* Decianus *in tract. crimin. lib. 5. cap. 20. num. 18.* Duchas *Regul. 298. n. 9.* & Royas *ſingul. 3. num. 22.*

Quin multò magis; quia, cum hoc crimen ſollicitationis ſit quam maximè ſecretum, & occultum, eſt multò difficilioris probationis, quàm crimen hæreſis.

Non obſtat, ſi dicas: In prædictis Pontificiis 2
conſtitutionibus dicitur, quod Inquiſitores procedere poſſint contra Confeſſarium de crimine ſollicitationis diffamatum; Ergò ſi non præcedat diffamatio, ſeu infamia, procedere non poterunt; Cùm conſtitutio pænalis extendi non debeat vltrà proprietatem verborum; *l. cùm quidam ff. de liber. & Poſthum. & Regula Odia de Regul. iur. in 6.*

Reſpondetur enim, quod ſicuti in crimine hæreſis fieri poteſt Inquiſitio, tamen ſi contra talem delinquentem non præcedat diffamatio, ſeu infamia, ſic ſimiliter, quin multò magis, in caſu noſtro, ſicuti ſuprà dicebam; Et ſatis colligitur ex eiſdem Pontificiis conſtitutionibus: Non enim in eis dicitur, quod Inquiſitores procedere poſſint contra Confeſſarium de crimine ſollicitationis diffamatum, ſimpliciter, ſed diffamatum: *quomodolibet*: ly autem: *quomodolibet*: ſignificat, non requiri, quod præcedat diffamatio, ſeu infamia vera, ſed ſufficere, quod præcedat diffamatio, ſeu infamia qualiſcumque; ſicuti patet *ex cap. ſtatutum §. in nulla de reſcript. in 6. ex cap. indemnitatibus §. ſanè de elect. etiam in 6. cum Gloſſa ibid. & ex Clement. 2. de priuilegiis circa finem*; Cùm ſuſpicio, quæ oritur ex indiciis etiam dici poſſit diffamatio, ſeu infamia *quomodolibet*, ſeu qualiſcumque. Vide, quæ dicebam *ſect. 13.*

SECTIO XVI.

An Inquiſitores procedere potuerint contra Confeſſarium, qui ante conſtitutiones à Pio IV. Clemente VIII. Paulo V. & Gregorio XV. promulgatas, ſollicitaret in confeſſione? Et ſic contra Confeſſarium, qui ſollicitaret in confeſſione marem ante Conſtitutionem Gregorij XV. vel quemcumque pænitentem extra confeſſionem in confeſſionario, vel in quocumque alio loco (vbi confeſſiones Sacramentales audiuntur) ſi ibi ſimuletur confeſſio?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores procedere non potuerunt contra Confeſſarium, qui ante conſtitutiones à Pio IV. Clemente VIII. Paulo V. & Gregorio XV. promulgatas ſollicitarat in confeſſione marem, vel quemcumque pœnitentem extra confeſſionem in Confeſſionario, vel quocumque alio loco, vbi confeſſiones Sacramentales audiuntur; quia conſtitutio, aut lex non extenditur ad præterita.*

2 *Quod eſt verum, licet cauſa, ob quam fuit lata conſtitutio, aut lex, militaret etiam ante tempus, quo conſtitutio, aut lex promulgata fuit.*

3 *Amplia, id verum eſſe, etiamſi conſtitutio loquatur per verba temporis præſentis.*

4 *Amplia etiam, ſi verba conſtitutionis, aut legis ſint communia, poſſintque ſe extendere non ſolùm ad futura, ſed etiam ad præterita.*

5 *Quod etiam eſt verum, & multò magis, ſi conſtitutio faciat, quod aliquis actus ſit delictum, cum ante conſtitutionem, aut legem illam non eſſet.*

6 *Quod etiam eſt verum, & multò magis, ſi conſtitutio addat grauiſſimam pœnam, vti contingit in crimine ſollicitationis in confeſſione; quamuis contrarium non ſit omninò improbabile in hoc caſu, in quo conſtat de mente legiſlatoris.*

7 *Lex, ſeu Conſtitutio Sixti V. cum illegitimis, & receptione Religioſorum, & Concilium Tridentinum cum ordinatis in minoribus, extenditur etiam ad præterita.*

8 *Reus ſi fuerit à iudice competenti abſolutus, aut punitus, tunc etiam in poſteriori iſta ſententia Inquiſitores procedere amplius non poterunt; quia lex non extenditur ad præterita iam definita.*

1 RESpondetur negatiuè; Et tenent Portell. *in Addit. ad dubia Regul. ver. ſollicitare fœminas n.7.* Fagundez *tract. 2. lib. 4. cap. 3. n. 31.* Anguianus *de legib. lib. 5. contron. 1. n. 13. & ſeqq.* Miranda *in Manuali prælat. tom. 2. q. 25. art. 20.* Souſa *de Confeſſ. ſollicit. tract. 1. cap. 20. n. 6. & ſeqq. & in Annotat. ad Bullam Gregorij XV. n. 3.* & Nouarius *in ſumma Bullarum tit. de ſollicit. in confeſſion. n. 16.* quia conſtitutio, aut lex noo eatenditur ad præterita; *cap. cognoſcentes de conſtit.* ibi: [Quoties quid nouum ſtatuitur, ita ſolet futuris formam imponere, vt diſpendiis præterita non commendet:] & *cap. finali eod. tit.* ibi: [declaramus, non ad præterita, ſed ad futura tantùm extendi; cùm leges, & conſtitutiones futuris, certum ſit, dare formam negotiis, non ad præterita facta trahi, niſi nominatim in eis de præteritis caueatur:] & *cap. 1. de poſtulat. prælator. in 6. & l. leges Cod. de legibus* ibi: [Conſtitutiones futuris certum eſt dare formam negotiis, non ad facta præterita reuocari:] Idemque dicitur *in Auth. de nupt. §. duo igitur circa finem, & in §. finali Auth. de hæredib. ab inteſt. collat. 9.* Et tradunt Thuſcus *pract. concluſ. verb. Lex concluſ. 264. numero 1. & ſeqq.* Andreas Gayllus *lib. 2. obſeruat. practic. obſeruat. 9. numero 3.* Capra *concluſ. 6. per totam,* & alij communiter.

2 Quod eſt verum, tametſi cauſa, ob quam fuit lata conſtitutio, aut lex, militaret etiam ante tempus, quo conſtitutio, aut lex promulgata fuit; Baldus, *in l. teſtium Cod. de teſtibus notab. 6.* & Salycetus *ibid.* Felinus *in cap. finali de conſtitut. n. 2.* & Maſcard. *de interpret. ſtatut. q. vlt. n. 3.*

3 Quod etiam eſt verum, tametſi conſtitutio, aut lex loquatur per verba temporis præſentis; Angelus *conſil. 261. num. 5.* Bertazol. *conſil. 345. & 346.* Maſcardus *vbi ſuprà concluſ. 13. numero 8.* & Thuſcus *eodem citat. concluſ. 264. numero 2. & ſeqq.*

Quod etiam eſt verum, tametſi verba conſtitu- 4
tionis, aut legis ſint communia, poſſintque ſe extendere non ſolùm ad futura, ſed etiam ad præterita; Curtius *in l. omnes Populi ff. de iuſt. & iur. n. 134.* Abbas *in cap. finali de conſtitut. numero 3.* Felinus *ibidem numero 2.* Cephal. *conſil. 644. numero 33. lib. 5.* Soccin. *iun. conſil. 21. numero 15. lib. 1.* Capra *cit. concluſ. 6. num. 79.* Thuſcus *eadem concluſ. 264. num. 3. & ſeqq.* & Maſcard. *de interpret. ſtatut. quæſt. vltima num. 6.* Quia de ratione conſtitutionis, aut legis eſt, reſpicere futura, non autem præterita, ſicuti dicebam, & tradit etiam gloſſa *in cap. 2. de conſtitut. in 6. var. commiſerint, & in cap. vltimo de Clerico non reſidente in 6.*

Quod etiam eſt verum, & multò magis, ſi conſti- 5
tutio, aut lex facit, quod aliquis actus ſit delictum; cùm ante conſtitutionem, aut legem illam non eſſet, Bartol. *in dicta l. omnes Populi ff. de iuſt. & iur. n. 44.* citans etiam *l. Iubemus circa finem Cod. de teſtamentis & §. finali in Auth. de S. Epiſcop.* Maſcard. *vbi ſuprà n. 2.* & Bertazol. *conſil. 344. num. 2. & conſil. 347. num. 52.*

Quod etiam eſt verum, & etiam multò magis, ſi 6
coostitutio, aut lex addat grauiſſimam pœnam, vti contingit in crimine ſollicitationis in confeſſione, cui erimioi impoonntur, & adduntur pœnæ pergraues.

Quamuis contrarium non ſit omninò improbabile in caſu noſtro; Et tenent Aeugna *de confeſ. ſollicit. quæſt. 3. num. 10.* Bonacina *in variar. tract. diſputat. 6. punct. 3. n. 7.* Freytas *de Confeſſ. ſollicit. q. 3. n. 15.* & Hieronym. Rodriquez *in compend. quæſt. Regular. reſol. 131. num. 1.* quia in tantum conſtitutio, aut lex non extenditur ad præterita, in quantum non conſtat de tali mente legiſlatoris; Secùs, ſi cooſtet (quod ſcilicet velit legiſlator, ſuam legem, & pœ-
nas extendi etiam ad præterita, ſicuti fecit Sixtus V. 7
cum illegitimis, & receptione Religioſorum, Et Concilium Tridentinum cum ordinatis in minoribus) quia tunc lex illa extenditur etiam ad præterita; ſed ita contingere videtur in caſu noſtro; Ergò. Maior eſt Gloſſa *in dicto cap. 1.* Imolæ *in cap. vltimo de conſtitut. numero 12.* Syluestri *verb. Lex quæſt. 23.* Maldert *in par. 2. quæſt. 96. artic. 3. dub. 4.* Capræ *regular. 6. numero 3. & 76.* Thuſci *citata concluſ. 264. num. 66. & 69. & concluſ. 265. numero 1. & ſeqq.* Et conſtat *ex l. leges Cod. de legib. & cap. finali de conſtitut. & ex Clement. 2. circa finem de iudiciis.* Minor probatur; quia quatuor illi Pontifices volunt, quod pœnæ latæ io ſuis prædictis conſtitutionibus comprehendant etiam Confeſſarios, qui ante illas conſtitutiones deliquerant, vti colligi videtur ex illis verbis: *quomodolibet diffamatos:* & ex illis aliis: *ſuper præmiſſa diligenter inquiras.*

Cæterùm, ſi reus à competenti Iudice fuerit abſo- 8
lutus, aut punitus, tunc etiam in poſteriori iſta ſententia Inquiſitores procedere ampliùs non poterunt contra illum, qui ſcilicet deliquerat ante promulgatas dictas Conſtitutiones, vti cootra Mouram *opuſcul. de Incantationib. ſectione 3. capite 3. numero 16.* docet Aeugna *quæſt. 3. numero 11. & ibi* Freyt. *num. 46.* Et conſtat *ex cap. de his de Accuſat. & ex l. cauſas, Cod. de Tranſaction.* Et tradunt Berous *in dicto cap. de his num. 20.* Abbas *repetit. in Clement. dudum §. hos etenim de ſepultur. verſ. Pacta, & in cap. finali de conſtitut. numero 9.* Felious *ibidem numero 3.* Bartol. *in l. omnes Populi ff. de iuſt. & iur. numero 41.* Crottus *ibidem numero 137.* Maſcard. *de interpret. ſtatut. concluſ. 13. num. 16.* Thuſc. *verbo Lex concluſ. 265. n. 132.* Angel. *conſil. 53.* Alexander *lib. 6. concluſ. 199. num. 4.* Capra *regul. 6. num. 3.* Decianus *in tract. crimin. lib. 3. cap. 30.* Gomez *de delict. cap. 1. numero 27.* & Marant. *de ordin. iudic. par. 6. tit. de*

In

Digitized by Google

*Inquiſit. num.*49. Quia lex non extenditur ad præterita iam d-finita, ſeu deciſa per ſententiam, ſolutionem, rem iudicatam, vel tranſactionem, &c. Quamuis etiam in lege fiat expreſſa mentio de præteritis, vti dicebam.

SECTIO XVII.

An Inquiſitores procedere poſſint contra Confeſſarium ſollicitantem, quamuis ſe ſollicitaſſe ſtatim pœnituerit?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores procedere poſſunt contra Confeſſarium ſollicitantem, quamuis ſe ſollicitaſſe ſtatim pænituerit; quia quod factum eſt, non poteſt eſſe non factum.*

2 *Opinio hæc fundatur in alia opinione aſſerente, quod Confeſſarius emendatus ſit denunciandus.*

3 *Quod ex vehementi animi perturbatione, commotione, ſeu paſſione fit reputatur, ac ſi non eſſet factum, ſi ſcilicet ceſſante dicta perturbatione fuerit reuocatum, ſeu non fuerit confirmatum. Ad id procederet in caſu noſtro, ſi priuaret hominem vſu rationis, & deliberatione, quæ ſufficiat ad culpam mortalem, quod quidem rariſſimè contingit; & non facilè præſumitur.*

4 *Occidens aliquem ex iracundia magna rariſſimè excuſatur à peccato mortali: Ad deliberationem enim ſufficientem ad peccatum mortale non requiritur tempus notabile, ſed ſatis eſt tempus imperceptibile.*

5 *Dolor ſubſequens ad animi perturbationem poſt commiſſum peccatum, arguit peccatum eſſe commiſſum.*

6 *Concupiſcentia non cauſat inuoluntarium; quia voluntarium dicitur, quod eſt iuxta inclinationem voluntatis.*

7 *Aſſignatur diſparitas inter ea, quæ fiunt ex metu, & inter ea, quæ fiunt ex concupiſcentia: Metus enim ponit circumſtantiam contra inclinationem voluntatis. Concupiſcentia addit circumſtantiam iuxta inclinationem voluntatis.*

8 *Concupiſcentia auget de voluntario, & minuit de libero, quia libertas conſiſtit in indifferentia.*

9 *Blanditiæ non faciunt inuoluntarium, ſicque extorta per blanditias à principibus non ſunt inuoluntaria.*

10 *Limita, niſi blanditiæ principum admiſceant virtualiter minas.*

11 *Extorta per blanditias à meretricibus neque ſunt inuoluntaria; atque adeò neque ſunt obnoxia reſtitutioni.*

12 *Homo ex amore efficitur ebrius ex Caietano; ſed iſta ebrietas eſt merè voluntaria, ſicque ei non fieri iniuriam per blanditias, & licet minuat de libero, adhuc tamen remanet libertas.*

1 Reſpondetur affirmatiuè; Doctores, quos ſequitur Bonacina *tract. verſ. diſp.*6. *punct.*3. *n.*4. quia quod factum eſt, non poteſt non eſſe factum, *l. In*
2 *bello ff. facta de captin. poſtlim. reuerſ.* Et vlteriùs ratio huius opinionis fundatur in alia opinione aſſerente, quod Confeſſarius emendatus ſit denunciandus; At, dato & non conceſſo, quod Confeſſarius emendatus non ſit denunciandus; Adhuc tamen in caſu, de quo loquimur, magna requiritur prudentia. quia quilibet Confeſſarius ſollicitans, vt effugiat denunciationem, dicere poterit, quod ſe pænituerit de ſollicitatione facta: Quapropter arbitror, quod ſupradictus Confeſſarius regulariter ſit denunciandus; quin & etiam in caſu, quo ex vehementi animi perturbatione, commotione, ſeu paſſione motus fuerit ad ſollicitandum.

Non obſtat, ſi dicas: quod ex vehementi animi 3
perturbatione, commotione, ſeu paſſione fit, reputatur, ac ſi non eſſet factum, (ſi ſcilicet ceſſante dicta perturbatione fuerit reuocatum, vel etiam, vt volunt Bartol. *in Regul. quidquid calore ff. de Regul. iur.* Decius *ibid. n.*1. Iaſon. *in l. filia Cod. de inofficioſ. teſtam. n.*5. Menoch. *de præſumpt lib.*1. *q.*15. *n.*1. & Tiraquell. *de pæn. temperand. cauſ.*1. *n.*24. non fuerit confirmatum, eo quod tunc ſignum eſt, adfuiſſe defectum deliberationis ſufficientis ad deliberandum, ſicque cenſetur, quod factum eſt, inconſideratè, & ineptè factum) ex Regula quidquid calore 48. *ff. de Regul. iur. ex l.*3. *ff. de diuortijs, ex cap. diuortium de pænit. diſt.* 1. *& ex cap. ſiquis iratus* 2. *q.*4. vnde tunc non valere contractum, neque votum, neque iuramentum, putant Richard. *in* 4. *diſt.*38. 2. 2. *q.*2. Gabriel *dicta diſt.* 38. *q.*1. *art.*1. Angelus *verb. Votum* 1. *n.*6. Tabiena *ibid. q.*1. Antonius *in cap. ſicut ex literis de iureiur. n.*9. Abbas *ibid. n.*2. *& in cap. Si verò eod. tit. n.*7. Tiraquell. *vbi ſuprà n.*26. & alij.

Reſpondetur enim: Concedo totum, ſi animi perturbatio, commotio, ſeu paſſio eſt ita vehemens, vt priuet hominem vſu rationis, & deliberatione, quæ ſufficiat, ad culpã mortalem: quod quidem rariſſimè contingit; Ideoque non facilè præſumitur, ſed potiùs
paſſim præſumitur contrarium: Ideoque etiam rariſ- 4
ſimè excuſatur à peccato mortali, qui ex iracundia magna aliquem occidit; Et meritò, quia ad deliberationem, quæ ſufficiat ad peccatum mortale, non requiritur tempus notabile, ſed ſufficit tempus imperceptibile, ita vt huiuſmodi deliberatio fieri poſſit etiam in inſtanti; & ſufficiat, ſi deliberatio actum peccaminoſum, vel virtuoſum præcedat non tempore, ſed tantum natura. Videatur Paludanus *in* 4. *diſt.*38. *q.*1. *n.*1. Caiet. 2. 2. *q.*88. *art.*1. Nauar. *in ſumm. cap.*12. *n.*26. Alexander *in cap. ſicut ex literis de iureiur. n.*18. & Felinus *ibid. n.*3.

Hinc, quod nonnulli Doctores ſupra citati aſſere- 5
bant (ſignum ſcilicet eſſe, adfuiſſe defectum ſufficientis deliberationis, cùm quis poſt vehementem animi paſſionem dolet, ſe aliquid feciſſe, velletque vt non fuiſſet factum) eſt minùs verum; quia multa peccata committimus, dùm animi paſſione perturbamur, & ceſſante iſta paſſione vellemus, non commiſiſſe, & magnopere debemus de peccato commiſſo, & tamen verè (ita vt in illa actione fuerit ſufficiens deliberatio) peccatum eſt commiſſum, & perpetratum, quinimmò etiam ſæpè ſæpiùs nos pænitet eorum, quæ magna cum deliberatione geſſimus, & ſumus operati; Contrarium igitur eſt dicendum, ſaltem vt plurimum, & regulariter, vti dicebam.

Aduerte etiam hîc, quod ex S. Thoma 1. 2. *q.*6. 6
*art.*7. (quem ſequuntur communiter Doctores) concupiſcentia non cauſet inuoluntarium; quia voluntarium dicitur, quod eſt iuxta inclinationem voluntatis: At concupiſcentia auget, non minuit inclinationem voluntatis; Ergò potiùs auget, quàm tollat voluntarium.

Hinc ſequitur, diſparitatem eſſe inter ea, quæ fiunt 7
ex metu, & inter ea, quæ fiunt, ex concupiſcentia; quia metus ponit circumſtantiam contra inclinationem voluntatis, ideoque ponit inuoluntaria; Concupiſcentia autem addit circumſtantiam, iuxta inclinationem voluntatis, ſicque addit de voluntario.

Sequitur ſecundò, concupiſcentiam augere de 8
voluntario, & minuere de libero; quia libertas conſiſtit in indifferentia, & indeterminatione voluntatis; At concupiſcentia addit inclinationem ad

vnum; ergò minuit de indifferentia, & indeterminatione ad plura, ſicque minuit de libero.

9 Sequitur 3. blanditias non facere inuoluntarium, ſicque extorta per blanditias à principibus non eſſe inuoluntaria, atque adeò non eſſe obnoxia reſtitutioni; Sanctus Bonauentura *in 4. diſt. 59. q. 1. n. 8.* & alij communiter.

10 Limita, ſi blanditiæ principum admiſceant virtualiter minas; Sotus *de iuſt. & iur. lib. 4. quæſt. 7. articul. 1.* & alij paſſim iuxtà ea, quæ dicebam de metu.

11 Eadem ratione extorta per blanditias à meretricibus neque ſunt inuoluntaria, atque adeò neque ſunt obnoxia reſtitutioni. Quidquid in contrarium (ſcilicet quoad ea, quæ ſunt ſuprà iuſtum pretium) teneat ſic Caietanus s. 2. *quæſt. 35. articul. 7.*

12 Ad id verò, quod ibidem ſubdit Caietanus (hominem ſcilicet ex amore effici ebrium, ſicque extorta per blanditias à meretricibus effici inuoluntaria, atque adeò eſſe obnoxia reſtitutioni.) Reſpondemr, hanc ebrietatem eſſe homini merè voluntariam; ſicque ei non fieri iniuriam per blanditias, quæ ſimpliciter potiùs augent, quàm minuunt voluntarium, & licet minuant de libero, adhuc tamen remanet libertas ſufficiens ad donandum, ſaltem vt plurimum, & regulariter, vti ſuprà dicebam.

SECTIO XVIII.

An Inquiſitores procedere poſſint contra Confeſſarium ſollicitantem; quamuis ad nullum actum turpem deuentum fuerit, eo quod verbi gratia renuerit perſona ſollicitata? Vbi etiam quid, ſi non renuerit, ſed conſenſerit?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores procedere poſſunt contra Confeſſarium ſollicitantem, quamuis ad nullum actum turpem deuentum fuerit, eo quod v. g. renuerit perſona ſollicitata; Ita enim cauetur in iure; & conſtitutionibus de hac re.*

2 *In delictis grauibus punitur affectus, etiam non ſecuto effectu.*

3 *Inquiſitores, ſi fæmina non renuerit, ſed conſenſerit ſollicitationi, procedere poterunt contra Confeſſarium; quia ſic ſatis colligitur ex Conſtitutione Gregorij XV.*

4 *Perſona ſollicitata non debet in tali caſu ab Inquiſitoribus interrogari de conſenſu.*

5 *Mulier interrogata de conſenſu, quamuis minùs rectè, non tenetur confiteri; quia ſi ex imprudentia confeſſa fuerit, non debent Inquiſitores id ſcribere, & ponere in actis, nec poterunt eam punire, ſed ſolùm Confeſſarium ſollicitantem.*

6 *Souſa reiicitur, quatenùs ait, quod ſi pænitens ſollicitationi conſentiat, & veniat in Sacramentali confeſſione præſertim ad actum peccati, non teneatur denunciare Confeſſarium: Nam tenetur denunciare, neque poteſt interrogari de actu copula, ne retrahantur fæminæ à denunciando, ſed tantùm tenetur denunciare ſollicitationem contrà declarationem conſtitutionis Gregorianæ.*

7 *Regula in iure, quod ſocius criminis non poſſit interrogari de complicibus, neque ſit teſtis idoneus, non comprehendit crimina excepta propter publicum bonum.*

8 *Mulier non tenetur dicere, quod conſenſerit, ſed ſolùm quod fuerit ſollicitata.*

9 *Perſona ſollicitata, licet non poſſit probare ſollicitationem, tenetur denunciare; quia probare ſpectat ad accuſatorem, non autem ad denunciantem.*

Reſpondetur quoad primum affirmatiuè: Proba- 1
tur *ex l. ſed eſt, & ex l. ſequenti ff. de iniuriis*, ibi: [Iniuriarum actione tenetur, qui tam fæminam, quàm maſculum impudicos facere attentauerit.]

Secundò *ex cap. ſollicitatores de pænit. diſt. 1.* ibi: [Sollicitatores alienarum nuptiarum, itemque matrimoniorum interpellatores, etſi effectu ſceleris potiri non poſſint, voluntate tamen pernicioſæ libidinis extra ordinem puniuntur:] Idemque tradit Archidiacon. *in cap. Nemo de pænit. diſt. 1. ver. Attentata*; Et conſtat *ex l. ſi quis ſeruo alieno C. de furtis*, & *in l. Item apud labeonem §. abduxiſſe ff. de iniuriis*, ibi: [Abduxiſſe dicitur non tantùm is, qui per vim abduxit, ſed is, quoque, qui perſuaſit commiſſo, vt eam deſereret.]

Tertiò, ex prædictis Pontificiis conſtitutionibus Pij IV. Clementis VIII. Pauli V. & Gregor. XV. ibi: *Mulieres pænitentes ad actus inhoneſtos, dum earum audiunt confeſſiones, alliciendo, & prouocando.*

Quartò ex ratione; quia in delictis grauibus pu- 2
nitur affectus etiam non ſequuto effectu, *Clem. Paſtoralis ver. tractauerit de re iudic.* & docet Gloſſa communiter recepta, *in l. 1. de extraordinar. crimin. ver. propter.*

Cæterùm quoad ſecundùm Inquiſitores procede- 3
re poterunt etiam (quin multò magis) contra Confeſſarium ſollicitantem, ſi ſcilicet perſona ſollicitata non renuerit, ſed conſenſerit, ideſt cum illo actus impudicos exercuerit, quia ſic ſatis colligitur ex verbis conſtitutionis Gregorij XV. ibi: [Ac cum eis illicitos, & inhoneſtos ſermones habuerint:] Cùm enim Confeſſarij tales ſermones habent cum mulieribus, illæ etiam ſolent conſenſum præſtare, ſed in tali caſu mulieres ſollicitatæ tenentur Confeſſarios ſollicitantes denunciare; Ergò etiam, ſi cum iiſdem Confeſſariis ſollicitantibus carnaliter peccauerint, tenentur ſimiliter etiam eos denunciare, quia ſic etiam quin multò magis, tunc exigit bonum commune, ſalus animarum, debita adminiſtratio Sacramenti, & fauor Religionis iuxta ea, quæ dicebam *ſect. 3.*

Non debet tamen in tali caſu perſona ſollicitata 4
ab Inquiſitoribus interrogari de conſenſu; quia nemo
tenetur ſe prodere, *cap. ſi quis aliquando de pænit. diſt.*
5. Quapropter, ſi forſan (quamuis minùs rectè) de 5
conſenſu interrogata fuerit, non tenetur confiteri; quin, ſi ex imprudentia confeſſa fuerit, non debent Inquiſitores id ſcribere, & ponere in actis; Nec poterunt punire, eam ſed ſolùm Confeſſarium ſollicitantem; cùm illum tantùm punire, ſpectet ad ipſos: Videatur præter alios Acugna *de Confeſſ. ſollicit. q. 10.* Hieronym. Rodriq. *in compend. q. Regal. reſol. 131. n. 11. & 12.* & Fagundex *de precept. Eccleſ. precept. 2. lib. 4. cap. 3. n. 56. & 57. Edit. 5.*

Videatur etiam dictæ Gregorij XV. conſtitutionis
declaratio ex quo clariùs reiicitur Souſa *de Confeſſ.*
ſollic. tract. 5. c. 7. n. 4. quatenùs ait, quod ſi pænitens 6
ſollicitationi conſentiat, & veniat, præſertim in actu confeſſionis, ad actum peccati, non teneatur denunciare (quod eſt verum) ſed etiam teneatur aperire copulam; & ſi hoc non fecerit, poſſit ab Inquiſitoribus interrogari de omnibus ſollicitationis circumſtantiis, tam ſcilicet tactuum, quàm etiam copulæ; Quæ omnia ſunt contra ſupradictam Gregorij XV. conſtitutionis explicationem, & retrahunt pænitentem ſollicitatum à denunciando; Vt propterea, non ſint admittenda, neque practicentur in Tribunali Sanctæ Inquiſitionis.

Dices:

Digitized by Google

7 Dices: Eſt Regula in iure, quod ſocius criminis non poſſit interrogari de complicibus, neque ſit Teſtis idoneus, ſicuti conſtat *ex cap. veniens* 1. *de Teſtibus.* Ergo quandoq; perſona ſollicitata præbuit conſenſum, non poteſt obligari ad denunciandum Confeſſarium ſollicitantem.

Reſpondetur. Nego conſequentiam; quia propter bonum publicum ab illa regula excipiuntur quædam crimina; Gloſſa *in l. finali ver. Conſcientia cod. de Accuſation.* ſpeculat. *in Tit. de Accuſationib.* 1.*n.*10. *verſ. iam repellitur*, Angel. *de malefic. ver. Et Sempronium, n.*5.& Iul. Clarus *in* §. *finali, q.*21. *num.* 3. Cum igitur propter bonum publicum ſpirituale ſummus Pontifex præcipiat, quod Perſona ſollicitata teneatur denunciare confeſſarium ſollicitantem; Conſequenter, vult, vt iſtud crimen etiam à dicta Regula excipiatur, Qui enim vult conſequens, vult etiam neceſſario Antecedens, qualem autem probationem faciat ſollicitata perſona ſocia criminis, videri poterit Iulius Clarus *citata quæſt.* 21. *numero* 8. *&* 9.

8 Inſtabis: ſi perſona ſollicitata ſollicitationi conſentiens obligaretur ad denunciandum Confeſſarium ſollicitantem, obligaretur ad ſuam turpitudinem detegendam; At hoc eſt ab abſurdum: Ergò.

Reſpondetur, Nego ſequelam maioris; quia, ſicuti dicebam, non tenetur, dicere, quod conſenſerit, ſed ſolùm quod fuerit ſollicitata; Quod ſi hîc perſona ſollicitata, quæ conſenſit, incommodum aliquod patiatur, non eſt habenda ratio propter bonum publicum ſpirituale; cum ſit in ſuperiori ordine, & præferri debeat bono particulari.

9 Vrgebis: Perſona ſollicitata (ſiue conſenſerit, ſiue non conſenſerit) non poteſt probare, quod fuerit ſollicitata; Ergo non tenetur denunciare.

Reſpondetur, nego conſequentiam; quia probare tenetur ſolum is, qui accuſat, ſeu procedit via accuſationis; non autem qui denunciat, ſeu procedit via denunciationis, iuxta ea, quæ dicebam *ſuprà ſect.* 14.

SECTIO XIX.

An, & quid poſſit Epiſcopus in hoc crimine ſollicitationis?

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus non poteſt cognoſcere Sacerdotes, præſertim Regulares de crimine ſollicitationis Pænitentis in Confeſſione, niſi habeat facultatem ad id à ſummo Pontifice delegatam.*

2. & 3. *Inquiſitores ante Bullam Gregorij XV. ſoli poterant cognoſcere de crimine ſollicitationis; ſed poſt dictam Bullam indiſtinctè tam Inquiſitores, quam Epiſcopi ſimul, vel ſeparatim contra quoſcumque procedere poſſunt.*

4 *Epiſcopi omnium Regionum, etiam Hiſpaniarum, poſſunt diuiſim cognoſcere de crimine ſollicitationis.*

5 *Epiſcopi de iure communi poſſunt procedere ſeparatim ab Inquiſitoribus in caſibus fidei contra ſuſpectos de fide, & contra hæreticos.*

6 *Inquiſitores in cauſis fidei dati ſunt Epiſcopis, tanquam Coadiutores, & eorum iuriſdictio cenſetur data cumulatiuè, non autem priuatiuè.*

7 *In Regnis Hiſpaniarum Epiſcopi non poſſunt ex Priuilegio Apoſtolico cognoſcere de cauſis fidei, ſed tenentur denunciationes ſibi factas ad ipſos Inquiſitores remittere.*

8 *Confeſſarius ſollicitans, & Pænitens ſollicitatus in Regnis Hiſpaniarum, ſi citentur tam ab Epiſcopo, quam ab Inquiſitore comparere, debent coram Inquiſitore, cum ibi priuilegio Apoſtolico tractentur tantum cauſæ fidei.*

9 *Iuriſdictio Inquiſitoris cum ſit delegata à ſummo Pontifice, eſt maior iuriſdictione ordinaria; & ſic vbique locorum coram Inquiſitore comparere debent.*

10 *Inquiſitores ſine Epiſcopis, & è contra, licet ex Bulla Gregoriana poſſint diuiſim procedere contra ſollicitantes; Tamen non poſſunt diuiſim ferre ſententiam, ſed fieri debet excommunicatio Proceſſuum iuxta aliàs dicta.*

11 *Inquiſitores & Epiſcopi non poſſunt ſeparatim proferre ſententiam abiurationis, quia eſt propriè condemnatio.*

12 *Epiſcopi ſententia abiurationis lata contra Confeſſarium ſollicitantem ſine Inquiſitore, non tenet, contra nonnullos Doctores.*

13 *Inquiſitores, & Epiſcopi non poſſunt ſeparatim abſoluere Confeſſarium ſollicitantem rationibus aliis recenſitis.*

14 *Inquiſitores non poſſunt cognoſcere de ſollicitatione prætenta, ſi illa iam iudicata fuerit ab Epiſcopis.*

15 *Crimina iam iudicata à iudice Ordinario, manent extincta in foro Eccleſiæ.*

16 *Crimen quando inducit ſuſpicionem de hæreſi, poteſt recognoſci, vt Reus ſaltem cogatur ad abiurandum.*

17 *Confeſſarius ſollicitans, qui non iudicatur de fide ſuſpectus, non eſt ad ſuum Ordinarium remittendus, ſed adhuc ab Inquiſitoribus ratione culpæ puniendus eſt.*

18 *Iuriſdictio Inquiſitorum cenſetur ſuſpenſa, ceſſante ſuſpicione contra fidem. Sed contra, ratione abſoluta commiſſionis.*

19 *Confeſſarius ſollicitans, licet non ſit ſuſpectus de fide, Tamen punitur ſine abiuratione, pænitentia ſalutari, ſecundum qualitatem exceſſus.*

REſpondetur: Epiſcopus de hoc crimine ſolli- 1
citationis ex probabiliori ſententia Doctorum
non poſſet hodie Sacerdotem, præſertim Regularem,
cognoſcere, niſi ad id hodie à ſummo Pontifice
poteſtatem delegatam haberet; Quia, licet ex 2
conſtitutione Pij IV. & aliorum, ante Conſtitutio-
nem Gregorij XV. de hoc crimine Sacerdotem
etiam ſæcularem, ex probabiliori ſentẽtia Doctorum
cognoſcere non poſſet Epiſcopus, ſed ſolum poſ-
ſent Inquiſitores, pòſt dictam tamen Conſtitutio-
nem Gregorij XV. de dicto crimine cognoſcere
Sacerdotem, etiam Regularem poſſunt etiam 3
Epiſcopi, ſeu Ordinarij locorum, nedum Inquiſitores, vti patet ex citata Conſtitutione Gregorij XV. Ibi: *Et præterea omnes Inquiſitores, & locorum Ordinarij ſuper his contra prædictos ſimul; vel ſeparatim in omnibus, &c.* Et tradunt Peyrinus *ſuper priuileg. Minim. tom.* 2. *Conſtit.*4. *Gregorij XV.* §. 6. *num.*20. Fagundez *de præceptis Eccleſiæ par.*2. *lib.*4. *cap.*31. *num.*1. Bonacina *diſput.* 6. *punct.*3. *num.*23. Sanctarellus *de hæreſ. cap.*44. *num.* 11. Acugna *de Confeſſ. ſollicit. q.*2. *per totam*, & alij communiter, iuxta ea, quæ dicebam *ſect.*1. *&* 13.

Non obſtat, ſi dicas: ſecluſis Conſtitutionibus Pij IV. & aliorum, etiam ante Conſtitutionem Gregorij XV. poterat Epiſcopus procedere contra Confeſſarios ſollicitantes (cum ſollicitare propriè non ſit peccatum hæreſis, immò nec etiam reddat tales Confeſſarios ſuſpectos de hæreſi: Quandoquidem potius præſumendum eſt, dictos Confeſſarios id facere ex motiuo luxuriæ, quam ex eo, quod male ſentiant de Sacramento Pænitentię) Ergo etiam, poſitis prædictis Conſtitutionibus Pij IV. & aliorum,

hoc de heretic. in 6. & tradunt Molin. *de iuſt. & iur. tract.5. diſput. 28. num. 16.* Paramus *lib.3. quaſt.4. num.2.* Lucerna Inquiſitorum *ver. Abſoluere num. 2.* Peña *par.3.directorij comment.97.* Fagundez *cit. par.2. lib.4. cap. 3. numero 96.* Souſa *de confeſſ. ſollicit. tract. 2.cap. 1. num.15.* & Azor. *par.1.lib.8. cap.18. quaſt. 16.*

Quod adeò verum eſt, vt neque poſſint ſeparatim proferre ſententiam abiurationis quia per abiurationem Reus abiurans pronunciatur Hæreticus, vel ſaltem de hæreſi ſuſpectus; ſicque verè, & propriè condemnatur.

Quapropter, ſi Epiſcopi ſine Inquiſitoribus, vel è contra, ſententiam abiurationis contra Confeſſarium ſollicitantem in confeſſione proferant, factum non tenet; *Clement.1.de heretic.* quia poſtquam ibi Pontifex dixerat, non poſſe Inquiſitores abſque Ordinario, vel è contra, ad ſententiam contra reum procedere, concludit, quod, ſi ſecus fieri præſumptum fuerit, totum irritum, & inane ſit; Sicque etiam dicebam *ſupr.cit. dub. 195. contra Pegnam vbi ſuprà*, & quoſdam alios Doctores; qui ſentiunt contrarium; Quatenus aiunt, quod id ſit de genere eorum, quæ facta tenent, licet fieri prohibeantur ſed minus rectè, ſicuti patet ex dictis.

13 Aduerte 2. quod neque poſſint ſeparatim proferre ſententiam abſolutionis; Pegna *cit. commentar. 9.7.* Loyas *ſingul.27. num.7.* Simanc. *de Catholic. Inſtit. tit.3. n.8.* Azorius, Zanchinus, Carrerius, & alij, quos citat, & ſequitur Barboſa *in suprad. Clement. num.18. contra Molinam vbi ſuprà num.15.* Fagundez. *n.93.* Souſam *n.1.* & alios; Quia licet Clementina loquatur de ſola ſententia condemnatoria (quod eſt fundamentum Aduerſariorum) indirectè tamen, & implicitè loquitur etiam de omni alia ſententia; Tum ob communicationem, & examinationem Proceſſuum ſententiæ prærequiſitam; Tum quia condemnare, & abſoluere, vt potè contraria (quorum eſt eadem iuris diſciplina) ſunt eiuſdem poteſtatis. *l. qui condemnare ff. de re iudicat.* Vide quæ dicebam *citata Dubit.195.*

14 Aduerte 3. quod neque poſſint vlterius procedere Inquiſitores in ſollicitationem præteritam, ſi illa prius iudicata fuerit ab Epiſcopis; quia crimina prius iudicatá ab Ordinario iudice, manent extin-

15 cta in foro Eccleſiæ; Siquidem Reus vel eſt iudicialiter abſolutus, & ſic Accuſatio ſiſtit, nec vltra progreditur; *cap. de his de accuſat.* vel eſt damnatus per definitiuam ſententiam (quamuis non ſufficienter) & ſimiliter accuſatio ſiſtit, nec etiam vltrà progreditur; ſic Doctores, quos ſequitur Acugna *quaſt. 3.n.11.* & Freytas *in Addition. ad d. quaſtionem 3.n.37. & ſeqq. contra Mouram opuſcul.1. de enſalm.*

16 *& incantation.ſect.3. num.16.* qui ſentit, quod, cum huiuſmodi crimen inducat ſuſpicionem de hæreſi, & conſtitutio Pontificia ſit ſolum eacitatiua Iuriſdictionis Inquiſitorum, poſſint ipſi Inquiſitores crimen illud reaſſumere, ſaltem ad hoc, vt cogant Reum ad abiurandum; ſed de hac re vide, quæ dicebam *ſuprà ſect.16. & citata dubitat.195.*

17 Aduerte 4. quod Confeſſarius ſollicitans in Confeſſione qui non iudicetur de fide ſuſpectus, non propterea ſit ad ſuum Ordinarium remittendus, ſed adhuc ab Inquiſitoribus, ratione culpæ, puniendus; ſic Doctores communiter, quos ſequitur Souſa *tract.1. cap.1.num.7.* & Eſcobar. *de confeſſ.ſollicit.par.1. quaſt. 1.n.16.*

18 Neque obſtat dici, quod, ceſſante ſuſpicione contra fidem, ſuſpendi videatur iuriſdictio Inquiſitorum.

Reſpondetur enim, quod licet ratio commiſſionis ſit ſuſpicio, commiſſio tamen Pontificis eſt abſoluta; & Pontifex ea illo facto præſumit, & ſuper præſumpto ſtatuit.

Quapropter rectè dixit Molfeſius *in ſumma tom.1. tract.7. cap. 24. num.43.* quod Confeſſarius ſollicitans in confeſſione, licet non ſit ſuſpectus de fide, puniatur ſine abiuratione tamen, ſecundum exceſſus qualitatem pænitentia ſalutari. Vide, quæ dicam *ſect. ſequenti circa finem.* 19

Cæterum qualiter Sacerdotes, etiam Regulares, in quibuſdam aliis caſibus (vt Aſtrologiæ iudiciariæ; contra puriſsimam Virginis Mariæ Conceptionem obloquentium; Miſſam celebrantium, qui non ſunt Sacerdotes, vel indebitè ſub prætextu ſanctitatis defunctos non canonizatos, neque beatificatos colentium) iudicari poſsint, & debeant ab Ordinario. Vide *ſupra dubitatione 220. & dubitatione 234. ſectione 15. & dubitatione 236. Petitione 19.*

SECTIO XX.

Quonam modo procedatur contra Confeſſarium ſollicitantem, conuictum ſcilicet vel Confeſſum?

SVMMARIVM.

1 *Inquiſitores ex Conſtitutionibus Pij IV. Clementis VIII. Pauli V. & Gregorij XV. contra Confeſſarium ſollicitantem conuictum procedere poſſunt; quia ſic faciens habetur pro ſuſpecto de fide.*

2 *Reus prædictus ſecundum aliquos Doctores hodie de ſtylo vrbis eſt ſuſpectus de fide vehementer, & propterea regulariter compellitur ad abiurandum de vehementi, & tranſmittitur ad remum per quinquennium, aut ſeptennium.*

3 *Reus prædictus ſecundum alios eſt ſuſpectus de fide leuiter.*

4 *Praxis diuerſitas orta eſt ex hac diuerſitate opinionum inter Inquiſitionem Romanam, & Hiſpanicam: Nam Romana torquet, non torquet Hiſpanica.*

5 *Inquiſitio Romana propter eamdem rationem facit Confeſſarium ſollicitantem, tanquam ſuſpectum de hæreſi vehementer, abiurare de vehementi: Inquiſitio Hiſpanica, tanquam ſuſpectum leuiter, abiurare de leui.*

6 *Pœnæ reliquæ, quibus Confeſſarius ſollicitans punitur, ſunt ex Conſtitutione Gregorij XV. ſuſpenſio ab executione Ordinis, priuatio Beneficiorum, & Officiorum quorumcumque, perpetua inhabilitas ad illa ac priuatio vocis actiuæ, & paſſiuæ, ſi Confeſſarius ſollicitans ſit Religioſus.*

7 *Carceratio item in perpetuum, & aliæ pœnæ vt priuatio facultatis audiendi confeſſiones adminiſtrandi alia Sacramenta, prædicandi verbum Dei, &c. arbitrio Inquiſitorum ſecundum delicti qualitatem, & etiam traditio Curiæ Sæculari.*

8 *Parochus ſollicitans Neapoli ſuſpenſus fuit per annum à Cura animarum.*

9 *Confeſſarius ſic delinquens debet ſaltem priuari audiendis Confeſſionibus præſertim Mulierum.*

10 *Item ſuſpenditur ab audiendis Confeſſionibus arbitrio Inquiſitorum.*

11 *Item eſt in perpetuum priuandus ab omnium Confeſſionibus.*

12 *Confeſſarius prædictus abiurat, & fit ſubiectus omnibus pœnis ſupradictis arbitrio Inquiſitorum pro qualitate perſonæ delinquentis, & circumſtantiarum*

tiarum delicti in omnibus caſibus , qui includuntur à Gregorio XV. in ſua Conſtitutione per illa verba ſiue extra occaſionem Confeſſionis in confeſſionario , &c.

13 *Item abiurat , & ſit ſubiectus etiam omnibus pœnis ſupradictis arbitrio Inquiſitorum pro qualitate Perſonæ delinquentis , & circumſtantiarum delicti.*

14 *Confeſſarius ſollicitans , qui non iudicatur de fide ſuſpectus , remitti non debet ad ſuum Ordinarium , ſed adhuc puniri poteſt ab Inquiſitoribus.*

1 SVppono , quod Inquiſitores ex Conſtitutionibus Pij IV. die 6. Aprilis 1564. Clementis VIII. die 3. decembris Anno 1592. Pauli V & Gregorij XV. die 30. Auguſti Anno 1622. poſſit procedere contra talem reum , adeò quod nonnulli putant , quod Inquiſitores contra dictum reum poſſint procedere de iure communi; Sed quidquid ſit de hoc certum eſt quod poſſint procedere ex prædictis conſtitutionibus Pontificiis ; quia ſic faciens habetur pro ſuſpecto de fide ; ſic Doctores commun. apud Peyrinum *de priuileg. Minim. tom.2. Conſtitutione 4. Gregorij XV.* §. 3. *num.* 6. Difficultas autem (de qua vide etiam *infrà ſect.24. circa finem*) eſt, an dictus Reus ſit ſuſpectus de fide vehementer , vel tantum leuiter?

2 Quidam enim , vt Peña *in director. inquiſit. par.2. comment.* 81. Genuenſis *in praxi Archiepiſc. cap. 66. num.*1. (quatenus inquit : omittendum non eſt, quod tentans mulierem in actu confeſſionis ſit ſuſpectus de fide vehementer , quid ſcilicet ſentiat de Sacramento Pænitentiæ ; tamen ſi prope actum confeſſionis , ante ſcilicet , vel poſt ipſam confeſſionem , tentauit ; ſicuti fertur declaraſſe Clemens Papa VIII.) Bariola *Tractatu de Confeſſ. ſollicit. poſt flores Inquiſ.* (quatenus ait : hodie talis Confeſſarius de Stylo vrbis eſt ſuſpectus vehementer ; hinc regulariter repellitur ad abiurandum de vehementi, & tranſmittitur ad triremes per quinquennium , aut ſeptennium) & Madius *de Sacrament. Ordinis cap.27. num.6.* volunt , quod ſit ſuſpectus de fide vehementer.

3 Alij vero , vt Paramus *de origin. Inquiſit. lib. 3. queſt.10.num.*115. Ioſeph Seſſe *in deciſ. Regni Aragon. tom.4. deciſ. 449. num.3. deciſ. 450. num. 9. & deciſ.454. num.6.* Rodericus Acugna *de Confeſſ. ſollicit. quæſt.2. num.20.* & Souſa etiam *de Confeſſ. ſollicit. tract.1. cap. 5. num.6.* volunt , quod ſit ſuſpectus de fide leuiter. His ſuppoſitis.

4 Reſpondetur. Ex hac diuerſitate opinionum orta eſt diuerſitas praxis inter Inquiſitionem Romanam . & Hiſpanicam : Romana enim , quia putat, Confeſſarium ſollicitantem eſſe de fide ſuſpectum vehementer , illum torquet ; Zanard. *in direct. Inquiſit. par.3. cap. 78.* Genuenſis *vbi ſuprà numero* 1. Molfel. *in ſumma tom.1. tract. 7. cap.24. num* 40. *& ſequentibus.* Peyrinus *de Priuilegio Minim. tom. 2. Conſtitut. 4. Gregorij XV.* §. 3. *numero* 5. & Madius *cit. num.6.* Hiſpanica vero , quia putat ſupradictum Confeſſarium ſollicitantem eſſe de fide ſuſpectum leuiter , illum non torquet ; Acugna *vbi ſupra q. 13. num.14.* & Souſa *de Confeſſ. ſollicit. tractat. 2. cap.13. concluſ.3. num.11. & in Aphor. Inquiſit. lib.1. cap.39. n.64. & ſeqq.*

5 Item ex eadem ratione Inquiſitio Romana facit Confeſſarium ſollicitantem , tanquam ſuſpectum de hæreſi vehementer , abiurare de vehementi ; Bariola , & alij in locis ſupra citatis : Inquiſitio Hiſpanica vero facit illum , tanquam ſuſpectum de hæreſi leniter , abiurare de leui tantum ; Ioſeph Seſſe *tom.5. deciſ.454. num.5.* & Souſa *de Confeſſ. ſollicit. tract. 1. cap. 5. n.6.*

Reliquæ pœnæ, quibus Confeſſarius ſollicitans 6
punitur , ſunt ex Conſtitutione Gregorij XV. ſuſpenſio ab executione Ordinis, priuatio beneficiorum, & Officiorum quorumcumque , ac perpetua inhabilitas ad illa , priuatio vocis actiuæ , & paſſiuæ, ſi (Confeſſarius ſollicitans ſit Religioſus, iuxta ea , quæ dicam *ſect.23.*) exilium, damnatio ad triremes , quidquid in contrariũ de dãnatione ad triremes dixerit Freytas *in Add. ad Acugnam q.24. n.43. & 44.* etſi poſt Conſtitutionem Greg. XV. in nouiſsima editione *vbi ſuprà n.115.* ſe retractet) Carceratio , etiam in perpe- 7
tuum , & aliæ pœnæ (vt priuatio facultatis audiendi confeſsiones, adminiſtrandi alia Sacramenta, prædicandi verbum Dei &c. (arbitrio Inquiſitorum ſecundum qualitatem delicti , & etiam traditio Curiæ ſæculari. Sic enim habet expreſsè Gregorius XV. in prædicta ſua Conſtitutione.

Videatur etiam Ortiz *in ſumm. cap.24. n.11.* Acugna 8
in tract. de Confeſſ. ſollicit. q.24. num. 10. & ibi Freytas *in Addit. ad eumdem Acugnam n.50.* Riccius *par.5. collect.*549. (vbi notat , Neapoli Parochum ſollicitatorem ſuſpenſum fuiſſe per annum à cura animarum) Param. *lib. 3. q.10. num.* 166. (vbi 9
ait , debere Confeſſarium ſic delinquentem priuari Confeſsionibus , ſaltem mulierum) Homobonus *de Bonis Exam. Eccleſ. par.1. tract.5. cap.16. quæſt.99.*
(vbi inquit , ex Tribunalis ſanctæ Inquiſitionis 10
praxi ſupradictum Confeſſarium ſuſpendi ab audiendis confeſsionibus arbitrio inquiſitorum) Cantera *in quæſtion. crimin. cap.1. de hæretic. num.65.* (vbi aſ- 11
ſerit , abſolutè Confeſſarium ſollicitantem eſſe in perpetuum priuandum ab omnium Confeſsionibus) & Anton. Souſa. *de Confeſſ. ſollicit. tract. cap. 15. numero* 13. vbi docet , Confeſſarium ſollicitantem eſſe ſuſpendendum ab Officio Confeſſarij ſimpliciter.

Aduerte tamen hic , quod, ſicuti dicebam , Con- 12
feſſarius ſollicitans abiuret, & ſit ſubiectus omnibus pœnis ſupradictis arbitrio Inquiſitorum pro qualitate perſonæ delinquentis, & circumſtantiarum delicti in omnibus caſibus, qui includuntur à Gregorio XV. *in ſua Conſtitutione* per illa verba : *Siuè extra occaſionem Confeſſionis in Confeſſionario, aut in loco quocumque , vbi confeſſiones Sacramentales audiuntur, ſimulantes ibidem confeſſiones audire.* iuxtà ea, quæ dicebam *ſect.11.* Quidquid in contrarium ſentire videatur Antonius Souſa *in Aphor. Inquiſ. lib. 1. cap.34. numero 86.* quatenus ait : *Abiurant Confeſſarij ſollicitantes in Sacramentali Confeſſione , aut in actu proximo antecedente , vel conſequente , aut quando prætextu Confeſſionis , aut occaſione illius ſollicitant ; Non tamen abiurant , quando ſollicitatio fit ſolùm in Confeſſionario ; aut in loco , vbi audiuntur Confeſſiones , aut ad ipſas audiendas deputato* ; dictum enim hoc vltimum Souſæ minus verum eſt ; ſi ibi ſimulent confeſsionem , ſicuti dicebam ex verbis ipſis dictæ Conſtitutionis Gregorij XV. & dicam diffuſius *infra ſectione* 24.

Idem abiuret , & ſit ſubiectus etiam omnibus 13
pœnis ſupradictis arbitrio Inquiſitorum pro qualitate perſonæ delinquentis , & circumſtantiarum delicti Confeſſarius , ſi (iuxta ea , quæ dicebam *ſectione 3. & 10.*) concubinam in confeſsione laſciuè, ſeu zelosè reprehendit , quod cum alio tractet , vel rem habeat ; quia talis reprehenſio prouocat ad laſciuum, vel ad minus eſt ſignum oſtendens laſciuum amorem , & dolorem, quod alius, & non ipſe ſolus fruatur concubina ; Idque magis eſt verum, ſtante Conſtitutione Gregorij XV. prohibente , quod in Confeſsione illiciti tractatus , ſeu ſermones habeantur ; Fagundez *de præceptione*

Eccleſ.

Ecclеſ. precept.2. lib.4. cap.3. n.63. & Ioan. Sancius *in ſelect. diſp.11. n.32.* contra Seraphinum Freytas *de Confeſſ. ſollicit. quaſt.9. n.21. in nouis Additionibus.* Similiter ſi à Pœnitente in confeſſione pecuniam ad largiendum concubinæ, vel domum petit, vt eo adducat concubinam, vel vt eo pateat acceſſus concubinæ; quia in dicta Conſtitutione Gregorij XV. adſunt hæc verba: [Ad inhoneſta ſiue inter ſe, ſiue cum aliis quomodolibet perpetranda:] Quæ verba, [cum aliis, & quomodolibet,] caſum, de quo loquimur, includere videntur; Doctores, quos ſequitur Diana *part.4. tract.5. reſol.45.* contra Souſam *de Confeſſ. ſollicit. tract.1. cap.14. n.8.*

14 Aduerte ſecundò, quod Confeſſarius ſollicitans, qui non iudicatur de fide ſuſpectus, remitti non debeat ad ſuum Ordinarium, ſed adhuc puniri poſſit ab Inquiſitoribus; Doctores communiter, quos ſequitur Souſa *tract.2. c.1. n.7.* & Eſcob. *de Confeſſ. ſollicit. par.1. q.1. n.16.* & dicebam *ſect. præced. n.17. & ſeqq.*

SECTIO XXI.

An ſi Confeſſarius punitus ob crimen ſollicitationis gratiam obtineat, cenſeatur reſtitutus, vt iterum poſſit audire confeſſiones? Vbi etiam quid ſi abiurauerit?

SVMMARIVM.

1 *Confeſſarius, ſi punitus ob crimen ſollicitationis, gratiam obtineat, non cenſetur reſtitutus, vt iterum poſſit audire confeſſiones; qui ſic declarauit Quaranta* in ſumma verb. Confeſſ. *ex declaratione ſacræ Congregationis, quæ hîc refertur.*

2 *Idem confirmatum reperitur in actis Sancti Officij, ſub die 15. Nouemb. Anno 1565.*

3 *Confeſſarius, cui conceſſa eſt gratia reſtitutionis in priſtinum ſtatum, videtur habilitatus ad iterum audiendas confeſſiones; quia reſtitutio in priſtinum ſtatum ponit illam habilitatem.*

4 *Nemo reſtitutus cenſetur in priſtinum ſtatum, niſi obtineat ea omnia, quæ priùs obtinebat.*

5 *Decretum Sacræ Congregationis Sancti Officij in hoc obſeruari debet.*

1 REſpondetur negatiuè; quia, ſicuti refert Quaranta *in ſumma ver. Confeſſ.* ſic declarauit S. Congregatio Sancti Officij, per hæc verba.

[Die 2. Decembris Anno 1562. Illuſtriſſimi Doctores Cardinales Inquiſitores generales decreuerunt, quod per quamcumque gratiam factam, vel fiendam, quibuſuis aliis decretis non intendunt eum reſtituere, vt iterum poſſit confeſſiones aliquorum ſæcularium audire.]

2 Idemque confirmatum reperitur in Actis Sancti Officij ſub die 15. Nouembr. Anno 1565. cum addito, ſeu declaratione, quod is, qui abiurauit ſecretè, vel publicè, vel aliàs quomodocumque, non iterum admittatur ad audiendas Confeſſiones ſæcularium; ſic enim habetur inter Decreta Sancti Officij *in fine iudicial. Inquiſit. Romæ impreſſ. Anno 1570. fol.476.*

3 Quid autem dicendum, ſi gratia ſit reſtitutionis in priſtinum ſtatum?

Reſpondetur, quod in tali caſu videtur conceſſa habilitas ad iterum audiendas confeſſiones; quia reſtitutio in priſtinum ſtatum ponit illam habilitatem, quam quis habuiſſet, ſi nullum impedimentum poſuiſſet; Bartolus *in l. Et qui §. ſi in metallum, ff. de de munerib. & honorib.* & Bald. *in l.6. cum dotem §.*

vxor ff. ſolut. matrim. Tum quia nemo cenſetur re-
ſtitutus in priſtinum ſtatum, niſi obtineat ea om- 4
nia, quæ priùs obtinebat, *cap. Venerabilis, de Offic.*
delegat. vbi Abbas *l. cum indulgentia, & l. finali Cod.*
de ſent. paſſ. & reſt. Et Bartolus *in l. quod ſi minor §.*
reſtitutio ff. de minoribus Aretinus *§. rurſus verſ.*
quarto præmiſſo inſtitut. de actionibus Soccin. Sen. *con-*
ſil.26. lib.2. Pariſius *conſil.96. num. 112. lib.1.* &
Menoch. *de recuperand. poſſeſ. in prælud. n.4.*

Cæterùm, licèt hæc de Iure procedant; nihilomi- 5
nùs ſtante prædicto Decreto Sacræ Congregationis,
illam pro praxi conſulendam putarem.

SECTIO XXII.

An Eccleſiaſtici, qui interſunt ſententiæ contra Confeſſarium ſollicitantem, teneantur ſub peccato mortali non manifeſtare delinquentem?

SVMMARIVM.

1 *Eccleſiaſtici, qui interſunt ſententiæ contra Confeſſarium ſollicitantem, tenentur ſub peccato mortali non manifeſtare delinquentem, eo quia infamia talis criminis Tribunalis Sancti Officij limites non excedit, & Iudices fidei eum, qui ſic puniunt, non intendunt infamare.*

2 *Inquiſitores propter ſcandalum, quod manifeſtando tales delinquentes redundaret, ſolent exigere iuramentum de ſecreto ſeruando ab Eccleſiaſticis, quibus innoteſcit.*

3 *Non videntur ſaltem obligari ad ſeruandum hoc ſecretum, ſi dictum Iuramentum, ſeu Excommunicationis pæna non adhibeatur.*

REſpondetur affirmatiuè; Doctores, quos ſequi- 1
tur Souſa *de Confeſ. ſollic. tract.2. c.16. n.8.* quatenùs ait: Notandum puto, quod non ſint vocandi tot numero, vt crimen ſecreto ſeruari non poſſit; Et hoc dixi, quia, ſicuti puto, omnes, qui interſunt huiuſmodi ſententiæ, & abiurationi, tenentur ſub peccato mortali ſecretum ſeruare, perſonamque delinquentem aliis non manifeſtare; eo, quia infamia talis criminis Tribunalis Sancti Offic j Inquiſitionis (cùm ſententia illa propter bonum commune occultè proferatur) limites non excedit, & iudices fidei eum, quem ſic puniunt, non intendunt infamare; At quando crimen aliquos limites non excedit, c iminoſu non poteſt ſine peccato mortali manifeſtari; Ergò quotquot interſunt, tenentur ſecretum ſeruare; Et Freytas *in Addit. ad*
tract. de Confeſſ. ſollicit. q.14. n.49. quatenus te- 2
net; quod propter ſcandalum ab Inquiſitoribus
in tali caſu pæna excommunicationis, & iuramentum, ne interuenientes talem criminoſum aliis manifeſtarent, adhibendum ſit. Vnde videtur, quod, ſi
dicta pæna Excommunicationis, & iuramentum 3
non adhibeatur, non adſit obligatio peccati mortalis; præſertim ſi tales Eccleſiaſtici dictum criminoſum manifeſtarent inter alios Eccleſiaſticos, quia tunc nullum ſcandalum ſequeretur; quinimmò effectus bonus aliquis ſequeretur: Timore enim, ne ſimilia facerent, afficerentur. Secùs eſſet, ſi manifeſtarent inter ſæculares; Et quidem de manifeſtatione inter ſæculares loquitur Freytas *loco ſuprà citato.*

SECTIO XXIII.

An Confeſſarius Regularis ex abiuratione propter ſollicitationem, quam fuit confeſſus, vel de qua fuit conuictus, inhabilis remaneat ad Officia Religionis?

SVMMARIVM.

1 *Confeſſarius Regularis ex abiuratione propter ſollicitationem, quam fuit confeſſus, vel de qua fuit conuictus, inhabilis remanet ad Officia Religionis contra Henriquez, & alios negantes; quia non eſt (inquiunt) textus, nec gloſſa, nec Doctor, qui propter abiurationem de leui inhabilitatem inducat ad officia, & dignitates. Contrarium tamen, ſtante Decreto Vrbani VIII. dicendum eſt.*

1 RESpondetur (quamuis negent Henriquez *lib.13. cap.56. §.1. in gloſſa litt. K.* Garzias *de benefic. tom.2. p.11. cap.10. n.87.* Acugna *de Confeſſ. ſollicit. q.24. n.22. & ibi* additionator Freyt. *n.70.* Souſa etiam *de Confeſſ. ſollicit. tract.2. cap.16. n.6.* & alij complures, quatenùs expreſsè aiunt, quod Confeſſarius propter ſollicitationem, quam fuit confeſſus, vel de qua fuit conuictus, non maneat ipſo iure inhabilis ad gradus, & dignitates Eccleſiaſticas; quia non eſt, inquiunt ipſi, textus, nec Gloſſa, nec Doctor, qui propter abiurationem de leui inhabilitatem inducat ad officia, & dignitates) contrarium tamen, ſtante Decreto Vrbani VIII. edito Anno 1626. dicendum erit, quia in eo Regulares per Sanctum officium puniti (pænitentiis ſalutaribus exceptis) eo ipſo redduntur inhabiles ad gradus, & officia Religionis, & ad ea non poſſunt rehabilitari, niſi per Sanctiſſimum, vel per Inquiſitores Sacræ Congregationis; Bariola *in Aphoriſm. litt. R. ver. Regulares,* Peyrin. *in Priuil. Minim. tom.2. Conſtit.9. Pauli V. §.8. n.29.* Barboſ. *de iur. Eccleſ. lib.1. cap.19. n.128.* Tamburinus *de iur. Abbat. tom.1. diſput.5. quæſt.21. num.17.* Et videri poterunt, quæ dicebam *ſuprà ſect.20.*

SECTIO XXIV.

An, & quando Confeſſarius ſollicitans ſit ſuſpectus de hæreſi?

SVMMARIVM.

1 *Confeſſarius ſollicitans non eſt ſuſpectus de hæreſi ex Souſa, ſi ſollicitet in Confeſſionario; quia tunc ex aliquo facto colligitur ſuſpicio hæreſis, quando vel factum illud eſt coniunctum cum hæreſi, vel quando qui illud exequitur, inuenitur hæreticus.*

2 *Confeſſarius ſollicitans ideo eſt ſuſpectus de hæreſi, & abiurat; quia per actum ſollicitationis, infert iniuriam Sacramento Confeſſionis, quod non facit in hoc caſu. Et ideo non eſt puniendus pœna abiurationis, ſed aliis pœnis arbitrio Inquiſitorum ex Souſa.*

3 *Confeſſarius ſollicitans, ſecluſis aliquibus caſibus neque eſt ſuſpectus de hæreſi, ſi ſollicitet paulò ante, vel paulò poſt confeſſionem, ex eodem Souſa.*

4 *Confeſſarius, prædictis non obſtantibus, ſollicitans eſt ſuſpectus de hæreſi, ſicque debet abiurare in vtroque caſu, tam ſcilicet ſi ſollicitet in Confeſſionario, quam ſi ſollicitet paulo ante, vel paulò poſt confeſſionem.*

5 *Caſus prædicti poſiti à Souſa includuntur in Conſtitutione Gregorij XV. ſimul cum aliis caſibus, in quibus Confeſſarius ſollicitans eſt ſuſpectus de hæreſi, ideoque abiurat.*

6 *Ita etiam ſeruat praxis Romana, & Hiſpanica Inquiſitionis.*

7 *Non obſtat dicere, quod illa verba Conſtitutionis Gregorij XV. intelligi debeant ſecundùm ordinem procedendi: Nam ſi ibi Pontifex id voluiſſet, vtique illud dixiſſet.*

8 *Confeſſarij ſollicitantes in confeſſione, vel propè tam ex diſpoſitione iuris, quia abutuntur Sacramento, expediuntur vt ſuſpecti de hæreſi; Sollicitantes autem in Confeſſionario ſolummodo, non ſunt ſuſpecti de hæreſi, & non poſſunt expediri, vt ſuſpecti de tali crimine.*

9 *Regula illa iuris de vna determinatione reſpiciente plura determinabilia ceſſat vbi non militat eadem ratio.*

10 *Sententia Carenæ recenſita vera eſt, ſi loquatur de Confeſſariis ſollicitantibus, qui non ſimulant in Confeſſionario; At ſecùs eſt de ſimulantibus confeſſionem.*

11 *Item ſi non eſſent ſimiliter ſuſpecti de hæreſi, non poſſet aſſignari ratio, cur eſſent denunciandi.*

12 *Inquiſitores Hiſpaniæ procedunt contra Sodomitas ex ſpeciali delegatione Gregorij XIII. non autem tanquam contra ſuſpectos de hæreſi.*

13 *Confeſſarius ſollicitans licet ſecundùm plures Doctores ſit ſuſpectus de hæreſi leuiter, & de leui debeat abiurare in eorum ſententia; quia huiuſmodi ſuſpicio non eſt vehemens, neque violenta, ex facto enim ſollicitationis, inquiunt, colligitur potiùs, quod homo ſit luxurioſus, ad quam inclinat, quam hæreticus. At licet ita exiſtimetur in Inquiſitione Hiſpanica,*

14 *Praxis tamen Romana habet ſollicitantem in confeſſione ſuſpectum vehementer de hæreſi; & vt ſuſpectus de vehementi abiurat.*

SOuſa *poſt tractatum de Confeſſ. ſollicit. in Annotation. ad Bullam Gregorij XV. n.16. & 17. & in Aphoriſm. Inquiſ. lib.1. cap.34. num.68.* tenet, quod Confeſſarius ſollicitans non ſit ſuſpectus de hæreſi, ſi ſollicitet in Confeſſionario; quia tunc, inquit ipſe, ex aliquo facto colligitur ſuſpicio hæreſis, quando factum illud eſt coniunctum cum hæreſi, vel quando qui illud exequitur, inuenitur hæreticus: Sed neutrum eſt in caſu noſtro; Ergò. Maior patet; Minor quoad partem priorem probatur; quia illa hæreſis poſſet dici coniuncta cum tali ſollicitatione, quæ hæreſis nunc temporis negat confeſſionem auricularem: Ab hac autem longè abeſt ſollicitatio prædicta, cùm ibi non inueniatur confeſſio, neque etiam inchoata. Quoad partem poſteriorem patet; quia experientia nullum adhuc ſollicitantem hæreticum inuenit. 1

Confirmatur hæc ſententia; quia Confeſſarius ſollicitans ideò eſt ſuſpectus de hæreſi, & abiurat; quia per actum ſollicitationis infert iniuriam Sacramento Confeſſionis: Ideoque Paulus V. & Gregorius XV. in ſuis conſtitutionibus inquiunt: [Nos in animum inducere nequeuntes, quod qui de fide Catholica rectè ſenſerint, Sacramentis à Chriſto Domino noſtro inſtitutis abutantur, aut illis iniuriam faciant:] Sed in noſtro caſu Confeſſarius ſollicitans non abutitur Sacramento Confeſſionis, neque illi iniuriam infert 2

Digitized by Google

infert (cùm non ſollicitet in confeſſione, neque
ex occaſione, vel prætextu confeſſionis,) ergo non
poteſt dici ſuſpectus de hæreſi, ſicque neque debet
puniri pæna abiurationis, ſed aliis pænis arbitrio In-
quiſitorum.
3 Idem Souſa etiam *in opuſc. de Confeſſ. ſollicit. tract. 1.
c. 18. n. 13. & in Aphoriſm. Inquiſ. loc. ſupr. cit.* tenet,
quod, ſecluſis aliquibus caſibus, Confeſſarius ſollici-
tans neque ſit ſuſpectus de hæreſi, ſi ſollicitet paulò
ante, vel paulò pòſt confeſſionem; quia (cùm poſſit
ſollicitare commodiùs in actu confeſſionis, quando
ſcilicet Pænitens confitetur ſua peccata carnis; &
tamen tunc non ſollicitat, ſed ſollicitationem antici-
pat, vel differt) ſignum euidens eſt, quod nolit inferre
iniuriam Sacramento Confeſſionis: Ergo neque talis
Confeſſarius ſollicitans eſt ſuſpectus de hæreſi, ſic-
que neque debet abiurare. His tamen non obſtanti-
tibus.
4 Reſpondetur, quod confeſſarius ſollicitans ſit ſuſ-
pectus de hæreſi, ſicque debeat abiurare in vtroque
caſu, tam ſcilicet, ſi ſollicitet in Confeſſionario
(dummodò, vt *in ſect. 11.* ſimulet confeſſionem) quàm
ſi ſollicitet paulò ante, vel paulò pòſt confeſſionem;
quia in vtroque caſu infert iniuriam Sacramento
confeſſionis. In primo caſu, quia ſimulat confeſſio-
nem: In ſecundo caſu, quia id facit occaſione con-
feſſionis, iuxtà ea, quæ dicebam *ſup. ſect. 9. & cit.
ſect. 11.*
5 Confirmatur; quia prædicti caſus poſiti à Souſa
includuntur à Gregorio XV. ſimul cum aliis caſi-
bus, in quibus Confeſſarius ſollicitans eſt ſuſpectus
de hæreſi, ideóque abiurat; Et Pontifex eo modo
(quo loquitur de iſtis caſibus, qui ſecundùm Souſam
inducunt ſuſpicionem) loquitur etiam de illis, qui
ſecundùm eundem Souſam non inducunt ſuſpicio-
nem; Adeò quod poſtquam abſolutè, & ſine vlla
diſtinctione Pontifex enumeraſſet omnes ſupradi-
ctos caſus, ſubiungit: [Vt Inquiſitores, & Ordina-
rij locorum ſuper his, prout in cauſis fidei, inquirant,
6 & procedant;] Ergò in omnibus prædictis caſibus
Confeſſarius ſollicitans eſt ſuſpectus de hæreſi,
ideóque debet abiurare, prout de facto abiurat ſe-
cundùm praxim in Romana, & vniuerſali Inquiſitio-
ne Sancti Officij. Vide, quæ dicebam *ſup. ſect. 20
circa finem.*
7 Non obſtat, ſi dicas cum Carena *par. 2. tit. 6. §. 16.
n. 8.* quod ea verba Conſtitutionis Gregorij XV.
ſicut in cauſis fidei, commodè intelligi poſſunt quoad
ordinem procedendi, ſicque intelligi debeant, maxi-
mè id ſuadentibus verbis ipſius Conſtitutionis, ibi:
Inquirant, & procedant: Nam, ſi Pontifex voluiſſet,
quod etiam cauſæ terminarentur, illud vtique dixiſ-
ſet; & cùm de terminatione cauſarum Pontifex ibi
mentionem non fecerit, intelligitur, eam voluiſſe
8 reſeruare diſpoſitioni Iuris, ſecundùm quam Con-
feſſarij ſollicitantes in confeſſione, vel propè eam
(quia abutuntur Sacramento) expediuntur, vt ſuſ-
pecti de hæreſi; ſollicitantes autem in confeſſiona-
rio ſolummodo, quia non abutuntur Sacramento, &
per conſequens non ſunt ſuſpecti de hæreſi, non
poſſunt expediri, vt ſuſpecti de tali crimine. Accedit, 9
quod Regula illa Iuris, [De vna determinatione
reſpiciente plura determinabilia,] ceſſat, vbi non
militat eadem ratio in omnibus determinabilibus;
Surd. *conſil. 66. n. 19. vol. 1.* Sed hîc abſque dubio non
militat eadem ratio; Ergò,
Reſpondetur enim: Concedo totum, ſi Carena 10
loquatur de Confeſſariis ſollicitantibus, qui non ſi-
mulent in Confeſſionario confeſſionem: At ſecùs, ſi
ſimulent; quia tunc (cùm ex dictis ſimiliter faciant
iniuriam Confeſſioni) erunt ſimiliter ſuſpecti de
hæreſi, atque adeò erunt ſimiliter denunciandi Inqui-
ſitoribus.
Accedit, quod ſi non eſſent ſimiliter ſuſpecti de 11
hæreſi, non poſſet aſſignari ratio, cur eſſent denun-
ciandi Inquiſitoribus, ad quos ſpectat cognoſcere de
cauſis fidei, vel de habentibus connexionem cũ fide.
Neque etiam obſtat, ſi dicas cum eodem Carena, 12
quod Inquiſitores Hiſpaniæ habeant facultatem pro-
cedendi contra Sodomitas, & tamen tales criminoſi
non abiurant, neque etiam de leui.
Reſpondetur enim, quod Inquiſitores Hiſpaniæ
procedunt contra Sodomitas ex ſpeciali delegatione
Greg. XIII. ſub die 13. Auguſti Anno 1574. Non
autem tanquam contra ſuſpectos de hæreſi, ideóque
Inquiſitores aliorum Regnorum non procedunt
contra tales criminoſos: At in caſu noſtro procedi-
tur contra Confeſſarios in confeſſionario ſollicitan-
tes (ſi ſimulent ſcilicet in illo, vti dicebam, confeſ-
ſionem) tanquam contra ſuſpectos de hæreſi, ſicut
ipſe Pontifex ſe explicat; vt propterea, velit, quod
contra eos inquirant, & procedant Inquiſitores.
An autem Confeſſarius ſollicitans ſit ſuſpectus
de hæreſi vehementer, aut leuiter, ſicque debeat
abiurare de vehementi, aut de leui?
Reſpondetur (quamuis Paramus *de origin. Inquiſ.* 13
lib. 3. q. 10. n. 115. Ioſeph Seſſe *in deciſ. Regn. Aragon.
tom. 4. deciſ. 449. n. 3.* Acugna *de Confeſſ. ſollic. quæſt. 2.
n. 20.* Souſa etiam *de Confeſſ. ſollic. tract. 1. c. 5. n. 6.*
& alij velint, quod ſit ſuſpectus leuiter ſicque de-
beat abiurare de leui, moti ex eo; quia huiuſmodi
ſuſpicio non eſt vehemens, neque violenta, Ergò eſt
leuis; Conſequentia patet. Antecedens probatur;
quia ex facto ſollicitationis neque ferè ſemper, ne-
que vt plurimùm colligitur, quod ſollicitans ſit hæ-
reticus, ſed ſolùm quod ſollicitet ex luxuria, ad quam
homo quamplurimùm inclinat: Ergò ſollicitatio
non poteſt inferre ſuſpicionem maiorem; ſicque
intelligi debent verba illa Pontificum: *Nos in ani-
mum inducere nequeuntes, &c.* quibus verbis Pontifi-
ces ſolùm innuunt, non deeſſe in tali facto ſuſpicio-
nem; idque tradunt, tanquam certum, & manife-
ſtum; An verò dicta ſuſpicio ſit iudicanda vehe- 14
mens, aut leuis, non determinant; Vt propterea ſic
practicetur in Inquiſitione Hiſpanica) Contrarium
tamen (quod ſcilicet Confeſſarius ſollicitans ſit ſuſ-
pectus de hæreſi vehementer, atque adeò debeat
abiurare de vehementi) tenent alij; ſicque practica-
tur in Inquiſitione Romana per ea, quæ dicebam
ſup. ſect. 20. qua de re: Vide *ibi.*

DECRETA ET CONSTITVTIONES RECENTIORVM PONTIFICVM ad Tribunal Sanĉti Officij ſpectantes.

BENEVOLO LECTORI.

APPONIT Pegna in fine Directorij Inquiſitorum Conſtitutiones, quæ ad Sanctum Officium ſpectant, antiquiores; appono & ego in tui commodum recentiores.

DECRETA VRBANI OCTAVI
Feria 5. die 14. Aprilis 1633.

IN Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & vniuerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Montis Quirinalis coram ſanctiſſimo Domino noſtro Vrbano diuina prouidentia Papa Octauo, ac Eminentiſſimis, & Reuerendiſſimis Dominis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ aduerſus hæreticam prauitatem Inquiſitoribus Generalibus à Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

Sanctiſſimus Dominus noſter ſedulò incumbens, vt ea, quæ ſalubriter Apoſtolicis Decretis, & Conſtitutionibus ſtatuta, & ordinata ſunt, præſertim quæ ad ſanctum officium Inquiſitionis contra hæreticam prauitatem pertinent inuiolabiliter obſeruentur, & omnimodam ſortiantur executionem, districtè mandat, & præcipit, vt omnes ſuperiores cuiuſvis Ordinis, Congregationis, Societatis etiam de neceſſitate exprimendæ Regularis, aut cuiuſvis alterius instituti, etiam quantumvis exempti, & priuilegiati teneantur ſub pœna priuationis officij, ac vocis actiuæ & paſſiuæ ipſo facto incurrenda, aliiſque arbitrio ſanctitatis ſuæ infligendis in perpetuum, ſemel ſaltem in anno, ideſt, feria ſexta poſt Octauam Aſſomptionis Beatæ Mariæ Virginis in publica menſa, vel in Capitulo ad hoc ſpecialiter conuocato, & inſuper in quocumque generali, ac prouinciali Capitulo, Conuentu, Dieta, vel alio quovis nomine nuncupato capitulari congreſſu, ſuos ſubditos, ac Religioſos commonere de iniuncta omnibus obſeruantia, & executione earundem Apoſtolicarum Conſtitutionum, & Decretorum ad ſanctum officium Inquiſitionis aduersùs hæreticam prauitatem pertinentium, ac præſertim.

Iulij III. Conſt. 1. incipit, *Licet à diuerſis*, contra impedientes Inquiſitores hæreticæ prauitatis in eorum Officio, aut in cauſis Inquiſitionis ſe ingerentes, eorumque complices, & fautores: & contra ipſos Inquiſitores admittentes laicos ad criminis hæreſis cognitionem.

Et Pij V. Conſtit. 152. incipit, *Si de protegendis*, contra occidentes, verberantes, dejicientes, aut perterrefacientes quamvis ex miniſtris ſancti Officij Inquiſitionis, vel Epiſcoporum id munus in ſua Diœceſi, vel Pronincia obeuntium, ſeu accuſatorem, denunciatorem, aut teſtem in cauſa Fidei quomodocumque productum, vel euocatum: necnon contra diripientes, expugnantes, inuadentes, incedentes, expilantes, alioſve exportantes alicuius prædictorum bona, libros, literas, auctoritates, exemplaria, regeſta, protocolla, exempla, ſcripturas, aliave instrumenta, ſiue publica, ſiue priuata, vbicumque poſita, eorumque complices, & fautores, & contra effringentes carcerem, vel cuſtodiam publicam, vel priuatam, extrahentes, vel emittentes vinctum, prohibentes capiendum, caputve eripientes, recipientes, occultantes, ſeu facultatem effugiendi dantes, ſeu id fieri iubentes, eorumque complices & fautores, etiam effectu non ſecuto, nullatenus excuſandos, niſi claras tantommodo probationes contrarium adducentes: & contra intercedentes pro præfatis delinquentibus: inflictis contra quemlibet prædictorum pœnis quæ damnatis

damnatis ex primo capite legis Iuliæ majeſtatis, eorumque filiis irrogantur, & oblata reuelantibus impunitate.

Pij V. Conſtit. 31. incipit, *Cum ſicut nuper*, contra Sacerdotes, qui pœnitentes mulieres in actu ſacramentalis confeſſionis ad inhoneſtos actus prouocare, & allicere tentant, & ſollicitant.

Et Gregorius XV. Conſtir. 34. incipit, *Vniuerſi Domini gregis*, ampliatiuæ circa huius criminis probationes, & extenſiuæ contra Confeſſarios, qui perſonas (quæcunque illæ ſint) ad inhoneſta, ſiue inter ſe, ſiue cum aliis quomodolibet perpetranda in actu ſacramentalis confeſſionis, vel extra confeſſionis occaſionem in confeſſionario, aut alio in loco ad audiendam confeſſionem electo ſollicitare, vel procurare tentauerint, aut cum eis illicitos, & inhoneſtos ſermones, ſiue tractatus habuerint. Et contra Confeſſarios non mouentes eos, quos ſciunt ab aliis Confeſſariis ſollicitatos eſſe, vt Inquiſitoribus, vel Ordinariis ſollicitantes denuncient, vel docentes eos ad ita denunciandum non teneri.

Gregorij XIII. Conſtitur. 22. incipit, *Officij noſtri partes*, de Iuriſdictione Inquiſitorum hæreticæ prauitatis in eos, qui ad ordinem Presbyteratus non promoti Miſſas celebrant, & ſacramentaliter confeſſiones audiunt.

Clement. VIII. Conſtit. 151. incipit, *Et ſi aliàs*, declaratoriæ pœnæ contra eos infligendæ per Indices laicos, præuia eorum degradatione.

Et Sanctitatis ſuæ Conſtit. 79. incipit, *Apoſtolatus officium*, extenſiuæ ad minores vigintiquinque annis, dummodo vigeſimum ætatis annum compleuerint.

Sixti V. Conſtit. 17. incipir, *Cœli, & terræ Creator*, contra exercentes artem Aſtrologiæ Iudiciariæ, & alia quæcumque diuinationum genera, libroſve harum artium legentes, vel tenentes.

Et Sanctitatis ſuæ Conſtit. 113. incipit, *Inſcrutabilia iudiciorum Dei*, extenſiuæ ad alia, & cum grauioribus pœnis.

Clementis VIII. Conſtit. 42. incipit, *Cum ſicut*, contra Italos ne extra Italiam proficiſcantur ad loca, in quibus liber, & publicus cultus ſine vſus Catholicæ Religionis non exiſtat, minuſque in eis locis habitent.

Et Gregorius XV. Conſtit. 201. incipit, *Romani Pontificis*, contra hæreticos, ne in locis Italiæ, & Inſularum adjacentium quovis prætextu commorentur, & contra eorum fautores, & receptatores.

Pauli V. Conſtit. 26. incipir, *Romanus Pontifex*, reuocatoriæ facultatum ſuperioribus quorumcumque Ordinum, & Religioſorum quoquo modo conceſſarum, cognoſcendi cauſas ſuarum ſubditorum ad Officium ſanctæ Inquiſitionis quomodolibet pertinentes.

Eiuſdem Conſtit. 901. incipit, *Regis Pacifici*, innouatoriæ Conſtitutionum à Sixto IV. & Pio V. de conceptione Beatæ Mariæ Virginis editarum: impoſitionis maiorum pœnarum in tranſgreſſores, à locorum Ordinariis, & hæreticæ prauitatis Inquiſitoribus puniendos.

Et Gregorio XV. Conſtit. 29. incipit, *Sanctiſſimus Dominus noſter*, audiris, ampliatiuæ, & declaratoriæ prohibitionis aſſerendo; Beatam Mariam Virginem conceptam eſſe in peccato originali.

Gregorij XV. Conſtit. 27. incipit, *Romanus Pontifex in ſpecula*, reuocatoriæ quarumcumque conceſſionum viuæ vocis oraculo factarum.

Et Sanctitatis ſuæ Conſtit. extenſiuæ ad quoſcumque quantumvis priuilegiatos, & exemptos incipit, *Aliàs*, fel. record. Gregor. Papa XV. ſub dat. Romæ 20. Decembris 1631.

Eiuſdem Conſtit. 40. incipit, *Apoſtolatus Officium*, & Sanctitatis ſuæ Conſtit. 114. incipit eo modo, reuocatoriæ licentiarum quarumcumque legendi, & habendi libros prohibitos.

Sanctitatis ſuæ Conſtit. 37. incipit, *Sanctiſſimus Dominus noſter*, ſollicite animaduertens, de imaginibus nondum à Sede Apoſtolica canonizatorum, vel beatificatorum cum radiis ſplendoribus, aut laureolis non proponendis: tabellis, aut luminaribus ad eorum ſepulchra non apponendis, eorumve geſtis, miraculis, reuelationibus, beneficiorum imperrationibus non publicandis, aut imponendis.

Par ter Sanctitatis ſuæ Conſtit. 50. incipir, *Sanctiſſimus Dominus noſter*, pro debito ſui paſtoralis officij, de libris vbicumque compoſitis, de quacumque materia tractantibus, ab his, qui leguntur in ſtatu Eccleſiaſtico, non tranſmittendis aliò, vt imprimantur ſine Vicarij, & Magiſtri ſacri Palatij in Vrbe vel extra iam ſine Ordinarij, & Inquiſitoris, aut ab eis Deputatorum licentia.

Et eiuſdem Sanctitatis ſuæ Conſtit. ſub datum Romæ die 5. Nouembris 1631. incipit, *Cum ſicut accepimus*, quod Conſtitutiones Apoſtolicæ in concernentibus fidem Catholicam, & ſanctæ Inquiſitionis officium hactenùs editæ, & imposterum etiam ſuper quacumque alia re edendæ omnes Regulares quomodolibet priuilegiatos comprehendant, niſi in edendis illis ſpecialiter excipiantur.

Et inſuper iidem ſuperiores teneantur curare, & efficere, vt huius Decreti exempla aliquo in loco apud eos publico affigantur, & affixa conſeruentur, ita vt ab eiſdem ſubditis Religioſis omnibus videri, ac legi commodè queant. Deque huiuſmodi commonitione publico documento ſtatim certiorem facere Congregationem ſanctiſſimæ Inquiſitionis in vrbe. Et ita mandat, & præcipit Sanctitas ſua.

Ioannes Antonius Thomaſius, ſanctæ Romanæ, & vniuerſalis Inquiſitionis Notarius.

Anno milleſimo ſexcenteſimo trigeſimo tertio, Indictione prima, Pontificatus S. D. N. D. Vrbani diuina prouidentia Papæ VIII. die verò ſeptima Menſis Iunij ſupradictæ litteræ, ſiue Decretum affixum, & publicatum fuit ad valuas Principis Apoſtolorum, ac in acie Campi floræ, vt moris eſt, per me Alexandrum Labinium, Prælibati SS. Domini noſtri Papæ Curſorem.

Sequuntur Conſtitutiones relatæ in ſupradicto Decreto,

Contra impedientes Inquiſitores hæreticæ prauitatis in eorum Officio, aut in cauſis Inquiſitionis ſe ingerentes. Et contra ipſos Inquiſitores, admittentes laicos ad criminis hæreſis cognitionem.

IVLIVS EPISCOPVS, SERVVS SERVORVM DEI ad perpetuam rei memoriam.

LICET à diuerſis Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris, etiam per ſpeciales conſtitutiones in corpore Iuris inſertas, fuerit ritè, & ſalubriter ſancitum, atque Decretum, vt ſæculi Poteſtates, & Domini temporales, ac Prouinciarum, ciuitatum, terrarum, & locorum quorumcumque Rectores, quibuſcumque dignitatibus, vel officiis, aut nominibus cenſeantur, Diœceſanis Epiſcopis, & Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis in ipſo Inquiſitionis negotio faueant, & aſſiſtant, nemóque ex prædictis Poteſtatibus, Dominis, & Rectoribus, eorumque Officialibus de crimine hæreſis, cum merè ſit Eccleſiaſticum, quoquomodo cognoſcat, vel iudicet, neque Diœceſano Epiſcopo, vel Inquiſitori ipſius Inquiſitionis negotio incumbenti ſe opponere, aut ipſum aliquatenus impedire, vel impedientibus auxilium, aut fauorem ſcienter dare audeat, perpetuæ damnationis ſententia in eos, qui contra prædicta fecerint, promulgata, quam ſi per annum animo ſuſtinuerint pertinaci, ex tunc velut hæretici condemnentur, vſque adeò tamen in omnibus ferè, non ſolùm Italiæ verum etiam aliis Prouinciis, ciuitatibus, terris, & locis, complurium laicorum, vt accepimus mundanæ gloriæ proceſſit ambitio, vel ſacrorum Canonum inſcitia, vel Eccleſiaſticæ diſciplinæ contemptus, vt in animarum ſuarum perniciem, atque interitum; Diœceſanos Epiſcopos, & Inquiſitores à Sede Apoſtolica inſtitutos Inquiſitionis officium exercentes, alij ſub Iuſtitiæ prætextu, ne vlli, ſcilicet fiat iniuria impedire, alij verò ſub Pietatis colore, vt ſontes ſcilicet ſeueriùs puniantur, ſe ipſis Diœceſanis Epiſcopis & Inquiſitoribus adjungere, & vna cum eis de ipſo hæreſis crimine cognoſcere, proceſſus formare, formatoſque ſuo Iudicio ſubmittere non erubeſcant.

§. 1. Cui ſanè morbo jam nimis latè progredienti, ſolitam, ac ſalutarem Eccleſiæ medicinam pro noſtra paſtorali ſolicitudine afferre cupientes, ſæculi Poteſtates, Dominos temporales, ac Prouinciarum, ciuitatum, terrarum, & locorum Rectores ſupradictos, necnon quaſcumque alias ſæculares perſonas, tam priuatas, quàm publico quouis munere fungentes, requirimus, & monemus, ac in eis Ieſu Chriſti Redemptoris noſtri (cujus vices, licèt immeriti, gerimus in terris) nomine præcipimus, ne Diœceſanos Epiſcopos, & Inquiſitores ipſos in ſuo Inquiſitionis negotio, vllo modo impediant, ſeu perturbent, neque ſe in hæreſis crimine cognoſcendo, vel iudicando, quouis etiam aſſiſtentiæ, & fauoris colore, cauſa, vel occaſione (niſi quatenus ab ipſis Diœceſanis Epiſcopis, aut Inquiſitoribus, ſpontanea, & libera eorum voluntate fuerint requiſiti) ſe ingerant, ordinationes, prouiſiones, & leges quaſcumque, de ipſius criminis cognitione latas ſacris Canonibus obſiſtentes, & Eccleſiaſticam iuriſdictionem impedientes ſine mora abrogent, & deleant, prout etiam nos eas omnes inualidas fuiſſe, & eſſe decernimus, & declaramus, ac ex nunc pro abrogatis, & deletis haberi volumus & mandamus.

§. 2. Qui monitis his noſtris non obtemperauerint, quive ſcienter in prædictis conſilium, auxilium, aut fauorem dederint, nouerint ſe, non ſolùm per ſacras dictorum prædeceſſorum noſtrorum Conſtitutiones, verum etiam per hanc noſtram ſanctionem, ſiue ſententiam, & declarationem perpetuò duraturam (quam auctoritate omnipotentis Dei, ac Beatorum Apoſtolorum Petri, & Pauli, ac noſtra in ipſos non obtemperantes, quacumque illi præfulgeant dignitate, in his ſcriptis proferimus) communione fidelium, & omnium Eccleſiaſticorum Sacramentorum perceptione priuatos, ac maledictionis, ac execrationis æternæ vinculo ligatos; anathematiſque, & majoris excommunicationis mucrone percuſſos, ita vt nemo vnquam in præmiſſis delinquens, niſi à nobis, & ſucceſſoribus noſtris canonicè intrantibus, etiam prætextu quarumcumque facultatum, conceſſionum, & gratiarum, etiam conceſſionalium nuncupatarum, etiam à nobis, & à dicta Sede hactenus emanatarum, vel imposterum emanandarum, ſpecificam, & expreſſam, ac aliàs, quàm per verba generalia, de præſentibus noſtris litteris mentionem non facientium, præterquam in mortis diſcrimine, abſolui poſſit.

§. 3. Quibus etiam cenſuris ipſos Diœceſanos Epiſcopos, & Inquiſitores ſubjacere volumus, ſi laicos ſecum quomodocumque de ipſo crimine cognoſcere, aut judicare promiſerint.

§. 4. Vt autem præmiſſa omnia, ad eorum quorum intereſt, notitiam deducantur, nullúſque de eis ignorantiam juſtè prætendere poſſit, volumus, & Apoſtolica auctoritate decernimus, quod præſentes litteræ per aliquos Curſores noſtros, aut Notarios publicos in Baſilicæ Principis Apoſtolorum de vrbe, & Eccleſiæ Lateranenſ. ac Cancellariæ Apoſtolicæ valuis, necnon acie Campi floræ, vt moris eſt, publicentur earum exemplo, in ſingulis valuis, & acie huiuſmodi affixo, & dimiſſo; nulli ergo, &c.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ 1551. Kalend. 15. Aprilis, Pontificatus noſtri anno ſecundo.

Lata, & publicata fuit, die Veneris Sanct. in Capella Sanctitatis ſuæ, dum diuina celebrarentur Officia.

Contra

Contra offendentes ſtatum, res & perſonas ſanctiſsimi officij Inquiſitionis hæreticæ prauitatis, eorumque filios, necnon complices & fautores.

PIVS EPISCOPVS, SEVVS SERVORVM DEI ad perpetuam rei memoriam.

SI de protegendis cæteris omnibus Eccleſiæ miniſtris, quos in fidem, & clientelam noſtram à Domino recepimus, cura nobis quotidiana incidat, quanto majore ſtudio eam nos ſollicitudinem capeſſere neceſſe eſt, vt qui in ſacro Inquiſitionis hæreticæ prauitatis officio verſantur, ſub tutela inuiolatæ auctoritatis hujus Sedis periculorum omnium expertes, quæque munera ad exaltationem fidei Catholicæ exequantur.

§. 1. Cùm itaque hujus generis impiorum vis quotidie magis inualeſcat, qui omnibus malis artibus prædictum officium ſubvertere, miniſtroſque functionibus diſturbare moliuntur eò jam nos detruſit neceſſitas, vt nefariam, & ſceleſtam illorum audaciam acerbiore caſtigationis verbere reprimamus.

§. 2. Hic igitur generali Conſtitutione de fratrum noſtrorum conſilio ſancimus, vt quicomque ſiue priuatus, ſiue cuncta ciuitas, ſiue populus, ſiue Dominus, Comes, Marchio, Dux, vel potiore titulo illuſtris, quamvis ex Inquiſitoribus, Advocatis, Procuratoribus, Notariis, aliiſve miniſtris prædicti officij, vel Epiſcoporum id munus in ſua Diœceſi, aut Prouincia obeuntium, ſeu accuſatorem, denunciatorem, aut teſtem in cauſa fidei quomodocumque productum, vel euocatum occiderit, verberauerit dejecerit, ſeu perterrefecerit.

§. 3. Quive Eccleſias, ædes aliaſve res, ſiue publicas, ſiue priuatas officij, aut miniſteriorum, expugnauerit, inuaſerit, incenderit, expilauerit, aut libros, litteras auctoritates, exemplaria, regeſta, protocolla, exempla, ſcripturas, aliave inſtrumenta, ſiue publica, ſiue priuata vbicumque poſita combuſſerit, diripuerit, ſeu interverterit, ſeu ex incendio, aut direptione, aut alio quocumque modo, illa exportauerit, ſeu qui in conflagratione, expugnatione, aut direptione, etiam inermis, ſiue capiendi, ſiue comburendi, ſiue ſupprimendi cauſa fuerit, ſiue res, aut perſonas, ſeruari defendive, prohibuerit.

§. 4. Quive carcerem, aut aliam cuſtodiam, ſeu publicam, ſeu priuatam effregerit, vinctumque extraxerit, ſeu emiſerit, capiendum prohibuerit, raptumque eripuerit, occultauerit, ſeu facultatem effugiendi dederit, ſeu juſſerit id fieri, qui cætum, concurſumve fecerit, ſiue vt aliquid prædictorum fieret, omnes accommodauerit, ſiue aliàs auxilium, conſilium aut fauorem, publicè, vel occulte in quolibet prædictorum ſcienter præſtiterit, licèt nemo occiſus, nemo verberatus, nemo extractus, emiſſus, vel ereptus, nihil expugnatum, nihil effractum, ſuccenſum, direptumve nullum denique damnum re ipſa ſit ſecutum: nihilominus is ſit anathemate præſentis Canonis auctoritate legatus, idem quoque læſæ majeſtatis reus, dominio, dignitate, honore, feudo, ac quocumque alio beneficio temporali, & perpetuo eo ipſo priuatus, ſæcularis iudicis arbitrio relinquatur, qui de eo illas ipſas pœnas exigat, quæ damnatis primo capite dictæ legis per Conſtitutiones legitimas irrogantur, bonis, rebuſque omnibus fiſci iuribus applicatis, vti etiam eſt de damnatis hæreticis, per ſanctiones Canonicas conſtitutum, ejus filij paterna infamia ſubjecti, omnis, & cujuſcumque hæreditatis, & ſucceſſionis, & donationis, & legati, ſiue propinquorum, ſiue extraneorum omnino ſint expertes, eiuſdem præterea portæ nunquam pateant dignitatum.

§. 5. Nemo autem expurgationem habere, aut cauſam vllam proponere, vel prætendere poſſit, qui tantum nefas in contemptum, & odium hujus officij admiſerit, niſi contrarium per claras probationes docuerit ſe feciſſe. Quod porrò de prædictis, eorumque filiis ſtatuimus, illud idem de omnibus Clericis, & Presbyteris ſæcularibus, & quorumvis Ordinum, etiam exemptorum Regularibus, & quacumque etiam Epiſcopali, & majori dignitate præditis, ac etiam priuilegio quomodocumque ſuffultis, decernimus exequendum, itavt ipſi beneficiis, & officiis omnibus Eccleſiaſticis præſentium auctoritate priuati, per iudicem Eccleſiaſticum, hæreticorum more degradentur, demum poteſtati ſæculari traditi, pœnis prædictis laicorum inſtar ſubjiciantur.

§. 6. Pontificum tamen cauſis, nobis, & ſucceſſoribus noſtris reſeruatis, vt re quæſita, & nobis renunciata, contra eos ad depoſitionem, & alias pœnas prædictas procedamus, vti criminis atrocitas videbitur poſtulari.

§. 7. Quicumque autem pro talibus veniam petere, aut aliàs intercedere tentauerint, in eaſdem illas pœnas, quæ in hæreticorum fautores à ſacris Conſtitutionibus inferuntur, ipſo facto ſe nouerint incidiſſe.

§. 8. Verùm ſi quis etiam huiuſmodi criminum conſcius, vel affinis, ſiue Religionis ſtudio, ſiue pœnitentia ductus, rem adhuc incognitam retexerit, ſupplicio liberatur.

§. 9. Cæterùm eam omnium, & quantarumque abſolutionum rationem à prædictis criminibus, necnon habilitationem, & reſtitutionem, etiam ad famam, & honores, ita deinceps habendam optamus, vt ſucceſſores noſtri nullas, niſi ſaltem ſemeſtri poſt cujuſque aſſumptionem ad hujus dignitatis faſtigium excurſo, ac precibus apud ſupremum officium Inquiſitionis hic inſtitutum verificatis concedant. Decernentes omnes, & quaſcumque hujuſmodi abſolutiones, habilitationes, quæ precibus ſic non verificatis de cætero fierent, nemini prorſus prodeſſe, ſed nec præſentibus niſi toto ipſarum tenore ad verbum inſerto, & gratia ex certa Romani Pontificis ſcientia facta, & propria manu ſubſignata, vlla in parte derogari, nec derogatum cenſeri debere, etſi illis ex quacumque cauſa aliter derogari contigerit, derogationes hujuſmodi nullius prorſus fore roboris, & momenti.

§. 10. Iubemus igitur, vniuerſos, & ſingulos Patriarchas, Primates, Archiepiſcopos, Epiſcopos, & cæteros Eccleſiarum Prælatos, per vniuerſum orbem conſtitutos, vt per ſe, vel alios, præſentes litteras, aut earum exempla in ſuis quiſque Prouinciis, ciuitatibus, diœceſibus, & locis ſolemniter publicari; & quantum

tum in ſe eſt, firmiter, obſeruari procurent, contradictores quoſcumque, per cenſuras, & pœnas Eccleſiaſticas, appellatione poſtpoſita compeſcendo, ipſaſque cenſuras, & pœnas, etiam iteratis vicibus aggrauando inuocato etiam ad hoc ſi opus fuerit, auxilio brachij ſæcularis.

§. 11. Non obſtantibus Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis cæteriſque contrariis quibuſcumque.

§. 12. Volumus autem, vt præſentium exempla, etiam impreſſa edantur, eaque Notarij publici manu & cujuſcumque Curiæ Eccleſiaſticæ, vel Prælati ſigillo obſignata, eandem illam prorſus fidem vbique locorum faciant, quam ipſæ præſentes facerent ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ.

§. 13. Cæterùm omnes Orbis terrarum Principes, quibus gladij ſæcularis poteſtas ad malorum vindictam eſt permiſſa, per eam, quam ſe tueri promiſerunt fidem, obteſtantur, ita ſuas quiſque partes, ſiue in præſtando miniſtris prædictis auxilio, ſiue in criminum poſt Eccleſiæ ſententiam animadverſione, interponere, vt eorum quoque præſidiis miniſtri ipſi tanti officij munus pro Dei æterni gloria, & Religionis incremento feliciter exequantur, ampliſſimum à Domino premium recepturi, quòd fidei prædictæ aſſertoribus in æternæ beatitudinis conſortio præparauit.

§. 14. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc paginam noſtræ ſanctionis, legationis, ſtatuti, decreti, juſſionis, obteſtationis, voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ 1569. Kalend. Aprilis, Pontificatus noſtri anno quarto.

Ego Pius V. Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus.
Vtinam dirigantur viæ meæ ad cuſtodiendas juſtificationes tuas, F. Cardinalis Piſanus Epiſcopus Hoſtienſ.
Ioannes Cardinalis Moronus Epiſcopus Portuenſ.
Chriſtophorus Madruvius Epiſcopus Præneſtienſ.
Otho Cardinalis Truchſes Epiſcopus Albanenſ.
A. Cardinalis Farneſius Vicecancellarius Epiſcopus Tuſculan.
Ioan. Baptiſta Cicada Epiſcopus Sab. Cardin. S. Clem.
Ego Ph. Card. à Burdiſera.
Ego Antonius Card. Granuelanus.
Ego Franciſcus Card. Pacecus.
Ego Hieronymus Card. de Corrigio.
Ego Ioan. Franciſcus Card. de Gambara.
Ego Nicolaus Card. de Sermoneta.
Ego Ind. de Aualos Card. Aragona.
Ego M. Antonius Card. Columna.
Ego Ptolomeus Card. Comenſis.
Ego P. Card. de Sancta Cruce.
Ego Z. Card. Delphinus.
Ego Hu. Card. S. Sixti.
Ego Iulius Card. Vrbinus.
Ego Fulvius Card Peruſinus.
Ego Ioan. Riccius Card. Politianus.
Ego Scipio Card. Piſarum.
Ego Iacobus Card. Sabellus.
Ego Aloyſius Card. Cornelius.
Ego Alexander Card. Cribellus.
Ego Guido Card. Vercellus.
Ego Guilielmus Card. Sirletus.
Ego F. Michaël B. Card. Alex. Camer.
Ego Hieronymus Card. de Claraualle.
Ego Ludouicus Card. Madrutius.
Ego Hieronymus Card. de Monte.
Ego Hieronymus Card. Simoncellus.
Ego Ferd. Card. de Medicis.
F. Cardinalis Alciatus.
Ioannes Paulus Cardinalis ab Eccleſia.
A. Cardinalis Carafa.

Inquiſito

Inquiſitorum hæreticæ prauitatis facultas, procedendi contra Sacerdotes, qui mulieres pœnitentes in actu confeſſionis, ad actus inhoneſtos prouocare, & allicere tentant.

PIVS PAPA QVARTVS,

Venerabili Fratri Archiepiſcopo Hiſpalenſi, in Regnis Hiſpaniarum hæreticæ prauitatis Inquiſitori Generali.

CVM ſicut nuper, non ſine animi noſtri moleſtia, accepimus, diuerſi Sacerdotes in Regnis Hiſpaniarum, atque etiam in eorum ciuitatibus, & diœceſibus, curam animarum habentes, ſiuè eam pro aliis exercentes, aut aliàs audiendis confeſſionibus pœnitentium deputati, in tantam proruperint iniquitatem, vt Sacramento pœnitentiæ in actu audiendi confeſſiones abutantur, nec illi, & qui id inſtituit Domino Deo, & Saluatori noſtro Ieſu Chriſto injuriam facere vereantur, mulieres videlicet pœnitentes ad actus inhoneſtos, dum earum audiunt confeſſiones, alliciendo, & prouocando, ſeu allicere, & prouocare tentando, & procurando; ac loco earum per Sacramentum hujuſmodi Creatori noſtro reconciliationis, grauiori peccatorum mole eas onerando, & in omnibus diabolo tradendo; in diuinæ majeſtatis offenſam, animarum perniciem, & Chriſti fidelium ſcandalum non modicum.

§. 1. Non in animum inducere nequeuntes, quòd qui de fide Catholica rectè ſentiunt, Sacramentis in Eccleſia Dei inſtitutis abutantur, aut illis injuriam faciant, fraternitati tuæ, de cujus eximia pietate, virtute, atque doctrina plurimum in Domino confidimus, per præſentes committimus, & mandamus, quatenus per te, vel per alium, ſeu alios à te deputandum, ſeu deputandos contra omnes, & ſingulos Sacerdotes dictorum Regnorum, ac illarum ciuitatum, diœceſum de præmiſſis quomodolibet diffamatos, tam ſæculares, quàm quorumvis etiam exemptorum, ac Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjectorum Ordinum Regulares, cujuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ exiſtant tam ſuper præmiſſis, quam ſuper fide Catholica, & quid de ea ſentiant diligenter inquiras, & juxta facultatem tibi contra hæreticos, aut de hæreſi quovis modo ſuſpectos a Sede Apoſtolica conceſſarum continentiam, & tenorem procedas, ac culpabiles repertos, juxta exceſſuum ſuorum qualitatem prout juris fuerit punias, eos etiam, ſi, & prout juris fuerit faciendum, debita præcedente degradatione, ſæcularis Iudicis arbitrio puniendos tradendo.

§. 2. Non obſtantibus conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac Eccleſiarum, & Monaſteriorum, necnon Ordinum quorumlibet ipſi Sacerdotes fuerint etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, & litteris Apoſtolicis ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis clauſulis, & decretis etiam motu proprio, aut aliàs quomodolibet conceſſis, etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis, quibus omnibus eorum tenores præſentibus pro expreſſis habentes, & ac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, ſub Annulo Piſcatoris, die 16. Auguſti 1561. Pontificatus autem noſtri anno 2.

Confirmatio, & ampliatio Conſtitutionis Pij IV. edita contra Sacerdotes in confeſſionibus ſacramentalibus pœnitentes ad turpia ſollicitantes.

GREGORIVS PAPA DECIMVSQVINTVS,

ad perpetuam rei memoriam.

VNIVERSIS Dominici gregis curam, quamquam immeriti, cœleſti diſpoſitione gerentes, ſedulò inuigilare tenemur, vt ab omnibus prauis contagiis conſeruetur immunis, multoque majori ſtudio prouidere, vt omnis peſtis ab iis arceatur, quibus alios ſanandi officium eſt commiſſum, ne quòd Euangelica ſcripta nos admonent, ſale infatuato, non ſit in quo ſaliatur, & ad nihilum proſit vltrà, niſi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus quoniam autem in Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris quibuſdam in locis prouiſum fuit, vt impium, ac nefandum ſcelus, quod non ſolùm inter Chriſti fideles non eſſe, ſed nec etiam nominari debet, procul ab iis arceatur, videlicet, aliquis Sacerdos ad ſacras audiendas confeſſiones deputatus; Sacroſancto Pœnitentiæ Sacramento, ſollicitando pœnitentes ad turpia, abutatur, ac pro medicina venenum, pro pane aſpidem porrigat, & ex cœleſti Medico infernalis veneficus, ex parte ſpirituali proditor execrabilis animarum reddatur: idcircò nos ea, quæ his pernicioſiſſimi diaboli inſidiis arcendis, certis locis ſalubriter conſtituta ſunt, vt nullibi deſiderentur quantum ex alto conceditur, prouidentiam duximus. Aliàs ſiquidem à fel. record. Pio Papa IV. Prædeceſſore noſtro emanarunt

litteræ teno is ſubſequentis, videlicet, Pius Papa IV. venerabili fratri Archiepiſco Hiſpalenſ. in Regnis Hiſpaniarum hæreticæ prauitatis Inquiſitori Generali. Cùm ſicut nuper, non ſine animi noſtri moleſtia, accepimus: diuerſi Sacerdotes in Regnis Hiſpaniarum, atque etiam in eorum ciuitatibus, & diœceſibus curam animarum habe tes, ſiue eam pro aliis exercentes, aut alias audiendis Confeſſionibus pœnitentiam deputati in tantam proruperint iniquitatem, vt Sacramento pœnitentiæ, in actu audiendi Confeſſiones, abutantur, nec illi & qui id inſtituit, Domino Deo, & Saluatori noſtro Ieſu Chriſto injuriam facere vereantur, mulieres, videlicet, pœnitentes ad actus inhoneſtos, dum earum audiunt confeſſiones, alliciendo, & prouocando, ſeu allicere, & prouocare tentando, & procurando, ac loco earum per Sacramentum hujuſmodi Creatori noſtro reconciliationis, grauiori peccatorum mole eas onerando, & in manibus diaboli tradendo, in diuinæ Majeſtatis offenſam, & animarum perniciem, Chriſti fidelium ſcandalum non modicum, Nos in animum inducere nequeuntes, quòd qui de fide Catholica rectè ſentiunt, Sacramentis in Eccleſia, Dei inſtitutis abutantur, aut illis injuriam faciant, fraternitati tuæ, de cujus eximia pietate, virtute, atque doctrina plurimum in Domino confidimus, per præſentes committimus & mandamus, quatenus per te, vel per alium, ſeu alios à te deputandum; ſeu deputandos, contra omnes, & ſingulos Sacerdotes, dictorum Regnorum, ac illarum ciuitatum, & diœceſum de præmiſſis quomodolibet diffamatos tam ſæculares, quam quorumvis etiam exemptorum, ac Sedi Apoſto icæ immediatè ſubjectorum Ordinum Regulares cujuſcumque dignitatis, ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ exiſtant tam ſuper præmiſſis, quàm ſuper fide Catholica, & quid de ea ſentiant, diligenter inquiras, & iuxta facultatum tibi contra hæreticos, aut de hæreſi quovis modo ſuſpectos à Sede Apoſtolica conceſſarum continentiam, & tenorem procedas, ac culpabiles repertos juxta exceſſuum ſuorum qualitates provt juris fuerit, punias, eos etiam, ſi; & provt de jure fuerit faciendum, debita præcedente degradatione, ſæcularis judicis arbitrio puniendos tradendo. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibns Apoſtolicis, ac Eccleſiarum, & Monaſteriorum, necnon Ordinum quorumlibet, quorum ipſi Sacerdotes fuerint, etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, & litteris Apoſtolicis ſub quibuſcumque tenoribns, & formis, ac cum quibuſvis clauſulis, & decretis etiam motu proprio, aut aliàs quomodolibet conceſſis, etiam iteratis vicibus approbatis, & innouatis. Quibus omnibus eorum tenores præſentibus pro expreſſis habentes, hac vice duntaxat ſpecialiter; & expreſsè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris, die 16. Aprilis 1561. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

Igitur, vt litteræ prædictæ perpetuis futuris temporibus, & vbique locorum inuiolabiliter obſeruentur, motu proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtra, ac de conſilio venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium contra hæreticam prauitatem generalium Inquiſitorum, præinſertas litteras hujuſmodi, ac omnia, & ſingula, in eis contenta, Apoſtolica auctoritate, tenore præſentium approbamus, & confirmamus, illiſque omnibus, & ſingulis inuiolabilis Apoſtolicæ firmitatis robur adjicimus, illáſque non ſolùm in prædictis Regnis Hiſpaniarum, ſed in quibuſvis Chriſtiani Orbis partibus, firmiter, & inuiolabiliter obſeruari præcipimus, & mandamus. Ac prætereà, ne in futurum de pœna his delinquentibus imponenda, & de modo contra eoſdem procedendi ab aliquo dubitari poſſit, ſtatuimus, decernimus & ſingulos Sacerdotes tam ſæculares, quàm quorumvis, etiam quomodolibet exemptorum, ac Sedi Apoſtolicæ immediatè ſubjectorum Ordinum, Inſtitutorum, Societatum, & Congregationum Regulares cujuſcumque dignitatis, & præeminentiæ, aut quovis priuilegio muniti exiſtant, qui perſonas, quæcumque illæ ſint, ad inhoneſta, ſiue inter ſe, ſiue cum aliis quomodolibet perpetranda in actu ſacramentalis Confeſſionis, ſiue ante, vel poſt immediatè, ſeu occaſione, vel prætextu Confeſſionis hujuſmodi etiam ipſa Confeſſione non ſequuta, ſiue extra occaſionem Confeſſionis in confeſſionario, aut in loco quocumque vbi Confeſſiones ſacramentales audiantur, ſeu ad Confeſſionem audiendam electo, ſimulantes ibidem confeſſiones audire, ſollicitare, vel prouocare tentauerint; aut cum eis illicitos, & inhoneſtos ſermones, ſiue tractatus habuerint, in officio ſanctæ Inquiſitionis ſeueriſſimè, vt infra puniantur. Et præterea omnes hæreticæ prauitatis Inquiſitores, & locorum ordinarios omnium Regnorum, Prouinciarum, ciuitatum, dominiorum, & locorum vniuerſi Orbis Chriſtiani, in ſuis quemque Diœceſibus, & Territoriis, per has noſtras litteras etiam priuatiuè, quoad omnes alios, ſpecialiter ac perpetuò judices delegamus, vt ſuper his contra prædictos ſimul, vel ſeparatim in omnibus, provt in cauſis fidei juxta ſacrorum Canonum formam, necnon officij Inquiſitionis hujuſmodi Conſtitutiones, Priuilegia, Conſuetudines, & Decreta diligenter inquirant, & procedant, & quos in aliquo ex hujuſmodi nefariis exceſſibus culpabiles repererint, in eos pro criminum qualitate, & circumſtantiis, ſuſpenſis ab executione Ordinis, priuationis beneficiorum, dignitatum, & officiorum quorumcumque, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa; necnon vocis actiuæ, & paſſiuæ, ſi Regulares fuerint; exilij, damnationis ad triremes, & carceres, etiam in perpetuum abſque vlla ſpe gratiæ, aliáſque pœnas decernant; eos quoque ſi pro delicti enormitate grauiores pœnas meruerint, debita præcedente degradatione, Curiæ ſæculari puniendos tradant. Dantes etiam facultatem venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus Generalibus Inquiſitoribus ne delictum tam enorme, & Eccleſiæ Dei tam pernicioſum remaneat, ob probationum defectum impunitum (cùm difficilis ſit probationis) teſtibus, etiam ſingularibus, concurrentibus præſumptionibus, indiciis, & aliis adminiculis, delictum probatum eſſe, arbitrio ſuo judicandi, & Curiæ ſæculari, vt præfertur, reum tradendum eſſe pronunciandi. Non obſtantibus omnibus, quæ dictus Prædeceſſor in ſuis litteris prædictis voluit non obſtare, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Mandantes omnibus Confeſſariis, vt ſuos pœnitentes, quos nouerint fuiſſe ab aliis, vt ſupra ſollicitatos, moneant de obligatione denunciandi ſollicitantes, ſeu, vt præfertur, tractantes, Inquiſitoribus, ſeu locorum Ordinariis prædictis, quòd ſi hoc officium prætermiſerint, vel pœnitentes docuerint, non teneri ad denunciandum Confeſſarios ſollicitantes, ſeu tractantes, vt ſupra; iidem locorum Ordinarij, & Inquiſitores illos pro modo culpæ punire non negligant. Volumus autem, vt præſentium tranſumptis, etiam impreſſis, manu alicujus Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides in judicio, &

extra

extra, vbique babeatur, quæ præſentibus haberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ, quodque eædem præſentes litteræ, ſeu illarum exempla ad valuas Baſilicarum ſancti Ioannis Lateranenſ. ac Principis Apoſtolorum de vrbe, & in acie Campi Floræ affixæ omnes ita arctent, & afficiant, ac ſi vnicuique perſonaliter intimatæ fuiſſent.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris, die 30. Auguſti 1622. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

Juriſdictio Inquiſitorum hæreticæ prauitatis in eos, qui ad Ordinem Presbyteratus minimè promoti, Miſſas celebrant, & Pœnitentiæ Sacramentum miniſtrant.

GREGORIVS PAPA DECIMVSTERTIVS, *ad perpetuam rei memoriam.*

OFFICII noſtri partes ſedulò præſtare tenemur, vt dubia, quæ variis Doctorum opinionibus, hinc inde diuerſa ſentientibus agitantur, ad juriſdictionem ſanctiſſimi Officij Inquiſitionis hæreticæ prauitatis pertinent; noſtræ declarationis oraculo (provt ratio ipſa ſuadere videtur) dilucidentur, vt nulla cuiquam dubitandi occaſio in poſterum relinquatur.

§. 1. Ad aures noſtras ſiquidem nuper peruenit, multos eſſe, qui dubitent, an contra eos, qui in ſacro Presbyteratus Ordine non conſtituti, Miſſas celebrare, confeſſiones audire ac abſolutionem impartiri, ac ſi fuerint, per Officium ſanctiſſimæ Inquiſitionis hæreticæ prauitatis in Hiſpaniarum Regnis inſtitutum, & illius Inquiſitores procedendum, vel etiam animadvertendum ſit ac hi, qui talia patrauerint per Inquiſitores prædictos puniri debeant. Nam etſi multorum ſententia affirmetur, prædictum delictum ab Inquiſitoribus plectendum eſſe, hiſce præſertim temporibus, quibus hæretici temerè audent proferre etiam ſæculares eorum Sacramentorum miniſtros eſſe poſſe, non deſunt tamen hi, qui contrariæ adhærent opinioni. Vnde plerumque per eorundem Regnorum Inquiſitores, diuerſa feruntur in hujuſmodi cauſis ſuffragia.

§. 2. Nos itaque, vt omnibus difficultas, dubitatioque tollatur, animadvertentes, eos, qui Presbyteratus Ordine non ſunt inſigniti, & ſe in adminiſtrandis dictis Sacramentis ingerunt, facto Catholicam veritatem impugnare, quæ ſolos Presbyteros miniſtros eorundem Sacramentorum conſtituendo, illis dumtaxat, quibus eadem munera congruere exiſtimauit, committi voluit, eorum, qui in Presbyteratus Ordine non conſtituti Miſſas celebrant, ac Confeſſiones audiunt, vt præfertur, cognitionem, & punitionem etiam ad Inquiſitionis Officium, & Inquiſitores ante dictos pertinere, & quod hujuſmodi delicti ratione, adversùs eos inquirere, procedere, ac culpabiles repertos punire, Officium, & Inquiſitores prædicti valeant Apoſtolica auctoritate præſentium tenore, perpetuò declaramus, & diffinimus.

§. 3. Et ita ab omnibus, & ſingulis Ordinariis, & delegatis judicibus, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis alia judicandi, & interpretandi facultate, judicari, & diffiniri debere, irritum quoque, & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari decernimus.

§. 4. Non obſtantibus Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, necnon juribus municipalibus, legibus Regnorum prædictorum, pragmaticiſque ſanctionibus, ac ſtatutis, & conſuetudinibus ciuitatum, & locorum quorumcumque dictorum Regnorum, etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, priuilegiis quoque, indultis, & litteris Apoſtolicis forſan per nos, ac quoſcumque alios Romanos Pontifices Prædeceſſores noſtros, ſub quibuſvis verborum formis, & inſolitis clauſulis, irritantibuſque & aliis Decretis, etiam motu proprio, & ex certa ſcientia, ſeu de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, vel ad ſupplicationē Regum, Ducum & aliorum Principum conceſſis, & confirmatis, quibus omnibus illorum tenores præſentibus pro expreſſis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, hac vice duntaxat ſpecialiter, & expreſsè derogamus. Cæteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Romæ apud Sanctum Marcum, ſub Annulo Piſcatoris, die 6. Auguſti 1174. Pontificatus autem noſtri anno 3.

Quod Inquiſitores hæreticæ prauitatis, & locorum Ordinarij, eos, qui ad Presbyteratus Ordinem non promoti, Miſſas celebrant, vel Sacramentum pœnitentiæ miniſtrant, præuia degradatione, Curiæ ſæculari debitis ab ea plectendis pœnis tradant.

CLEMENS PAPA OCTAVVS, *ad perpetuam rei memeriam.*

ETSI aliàs fel. rec. Paulus Papa IV. Prædeceſſor noſter ad nefariam, & ſacrilegam quorundam hominum temeritatem coërcendam, qui cùm ad ſacrum Presbyteratus Ordinem minimè promoti ſunt Sacerdotis tamen auctoritatem ſibi temerè aſſumentes, Miſſarum celebrationem vſurpare, & Sacramentum Pœnitentiæ miniſtrare præſumunt, decreuerit, hujuſmodi delinquentes à ſanctæ Inquiſitionis judicibus tradi debere Curiæ ſæculari, debita animadverſione puniendos.

§. 1. Et poſtea fel. record. mem. Sixtus Papa IV. etiam Prædeceſſor noſter, prædictum Pauli IV. Decretum

innouari, ac ſeriò obſeruari mandauerit, eò tamen dictorum hominum prorumpit audacia, vt prætextu ignorationis hujuſmodi Decretorum, ac pœnarum contra ipſos, vt præfertur, inflictarum, & illis ſe minimè ſubjacere, & obnoxios eſſe putent, ac propterea ſe ab eiſdem literari, & abſolui poſſe prætendant.

§. 2. Nos igitur animadvertentes, hujuſmodi perditos, & nefarios homines ad ſacrum Presbyteratus Ordinem non promotos, Miſſarum celebrationem vſurpare præſumentes, non ſolum actus idololatriæ ſaltem extrinſecè, ſeu per externa & viſibilia Religionis, & pietatis ſigna exercere, ſed etiam quantum in ipſis eſt efficere vt Chriſti fideles, qui credunt, eos ordinatos eſſe, & ritè conficere Sacramentum Euchariſtiæ, idololatriæ crimen ignoranter incurrunt, purum videlicet panem, & vinum, tanquam verum Chriſti Domini noſtri corpus, & ſanguinem, eiſdem adorandum proponentes. Confeſſiones autem audientes, non ſolùm Sacramenti Pœnitentiæ dignitatem contemnere, verùm etiam Chriſti fideles decipere, dum ſcilicet inique ſibi aſſumunt gradum Sacerdotalem, & auctoritatem abſoluendi à peccatis, magno cum periculo, & ſcandalo plurimorum.

§. 3. Propterea, vt grauiſſima hæc ſcelera committentes, poſthac debito ſupplicio puniantur. Motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, ac matura deliberatione, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, S. Inquiſitionis indicium conſcientiæ conſulere, & ne in futurum de pœna hiſce delinquentibus imponenda dubitari poſſit, prouidere volentes prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes, hac perpetuò valitura Conſtitutione decernimus, atque ſtatuimus, vt cuicumque non promotus ad ſacrum Presbyteratus Ordinem, repertus fuerit Miſſarum celebrationem vſurpaſſe, vel ſacramentalem confeſſionem audiuiſſe à Iudicibus S. Inquiſitionis, vel locorum ordinariis tanquam Eccleſiæ miſericordia indignus à foro Eccleſiaſtico abjiciatur, & ab Ordinibus Eccleſiaſticis, ſi quos habuerit, ritè degradatus, ſtatim Curiæ ſæculari tradatur, per Iudices ſæculares debitis pœnis plectendus.

§. 4. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis ac in Conciliis etiam generalibus editis, etiam in corpore Iuris clauſis. Quibus omnibus, & ſingulis, illarum tenores pro ſufficienter expreſſis, & ad verbum inſertis habentes, ſpecialiter, expreſsè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

§. 5. Vt autem hujuſmodi Conſtitutionis ignorantia de cætero allegari, aut prætendi nunquam poſſit, atque præſentes litteræ omnibus innoteſcant, volumus, illas, ad valuas S. Ioannis Lateranenſis, & Principis Apoſtolorum de vrbe Baſilicarum, & in acie Campi Floræ more ſolito publicari, & affigi, atque iis inde amotis earumque exempla etiam impreſſa ibi affixa relinqui, factaque hujuſmodi publicatione, omnes, qui in vrbe poſt menſem, qui verò extra eam, & citra montes poſt quatuor menſes, qui demum vltra montes fuerint, poſt decem menſes, à die publicationis præſentium computandos afficere, & arctare, ac ſi eorum cuilibet perſonaliter intimatæ fuiſſent.

§. 6. Ac prætereà mandamus earumdem præſentium litterarum exemplis etiam impreſſis, & manu Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo Officij ſanctæ Romanæ Inquiſitionis, vel alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eandem prorſus fidem haberi, quæ hiſce præſentibus haberetur, ſi eſſent exhibitæ vel oſteoſæ.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris, die 1. Decembris 1601. Pontific. noſtri anno 10.

Ampliatio Conſtitutionis à Clemente VIII. contra non promotos ad ſacrum Presbyteratus Ordinem ſacramentales Confeſſiones audientes, aut Miſſam celebrantes, Curiæ ſæculari prauia degradatione tradendos editæ, ad omnes etiam minores vigintiquinque annis, dummodo vigeſimum ætatis annum compleuerint.

VRBANVS PAPA OCTAVVS
ad perpetuam rei memeriam.

APOSTOLATVS officium, cui meritis, licèt imparibus, diſponente Deo, præſidemus, à nobis poſtulat, vt quantum nobis ex alto conceditur, delinquendi fiduciam compeſcamus, in iis præſertim, quorum eo ſacrilega proceſſit audacia, vt ſub beneficio minoris ætatis, Apoſtolicis Conſtitutionibus confoueant in delictis, quorum ſtatutis pœnis ſe idcirco jactant, minimè ſubjacere. Aliàs ſiquidem à felicis recordationis Clemente Papa VIII. Prædeceſſore noſtro emanarunt litteræ tenoris ſequentis, videlicet.

Clemens Papa VIII. ad perpetuam rei memoriam. Et ſi aliàs felicis recordationis Paulus Papa IV. Prædeceſſor noſter ad nefariam, & ſacrilegam quorumdam hominum temeritatem coërcendam, qui cùm ad ſacrum Presbyteratum Ordinem minimè promoti ſunt, Sacerdotis tamen auctoritatem ſibi temerè aſſumentes, Miſſarum celebrationem vſurpare, & Sacramentum pœnitentiæ miniſtrare præſumunt, decreuit, hujuſmodi delinquentes à ſanctæ Inquiſitionis Iudicibus tradi debere Curiæ ſæculari, debita animaduerſione puniendos, & poſtea fel. rec. Sixtus Papa V. etiam Prædeceſſor noſter prædictum Pauli Papæ IV. Decretum innouari, ac ſeriò obſeruari mandauerit, eò tamen dictorum hominum prorupit audacia, vt prætextu ignorationis hujuſmodi decretorum, ac pœnarum contra ipſos, vt præfertur, inflictarum, illis ſe minimè ſubjacere, & obnoxios eſſe putent, ac propterea ſe ab eiſdem liberari, & abſolui poſſe prætendant. Nos igitur animadvertentes, hujuſmodi perditos, & nefarios homines ad ſacrum Presbyteratus Ordinem non promotos Miſſarum celebrationem vſurpare præſumentes, non ſolùm actus idololatriæ, ſaltem extrinſecè, ſeu per externa, & viſibilia Religionis, & pietatis ſigna exercere, ſed etiam (quantum in ipſis eſt) efficere, vt Chriſti fides, qui credunt eos ordinatos eſſe, & ritè conficere Sacramentum Euchariſtiæ, idololatriæ crimen

etiinen ignoranter incurrant, purum videlicet panem, & vinum, tanquam verum Chriſti Domini noſtri Corpus, & Sanguinem eiſdem adorandum proponentes: Confeſſiones autem audientes, non ſolùm Sacramenti Pœnitentiæ dignitatem contemnere, verùm etiam Chriſti fideles decipere, dum ſcilicet inique ſibi aſſumunt gradum Sacerdotalem, & auctoritatem abſoluendi à peccatis magno cum periculo, & ſcandalo plurimorum. Propterea vt grauiſſima hæc ſcelera committentes, poſthac debito ſupplicio puniantur. Motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra, ac matura deliberatione, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, ſanctæ Inquiſitionis judicum conſcientiæ conſulere, & ne in futurum de pœna biſce delinquentibus imponenda dubitari poſſit, prouidere volentes, ſupradictorum Prædeceſſorum noſtrorum veſtigiis inhærentes, ac perpetuò valitura Conſtitutione decernimus, atque ſtatuimus vt quicumq; non promotus ad ſacrũ Presbyteratus Ordinem repertus fuerit, Miſſarũ celebrationem vſurpaſſe, vel ſacramentalem cõfeſſionem audiuiſſe, à Iudicibus ſanctæ Inquiſitionis, vel locorum Ordinariis tanquam Eccleſiæ miſericordia indignus, à foto Eccleſiaſtico abjiciatur, ab Ordinibus Eccleſiaſticis ſi quos habuerit, ritè degradatus, ſtatim, Curiæ ſæculari tradatur, per Iudices ſæculares debitis pœnis plectendus. Non obſtantibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis ac in Concilio etiam generalibus editis, etiam in corpore juris clauſis. Quibus omnibus, & ſingulis illarum ten. pro ſufficienter expreſſis & ad verbum inſertis habentes, ſpecialiter; & expreſſè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Vt autem hujuſmodi Conſtitutionis, ignorantia de cætero allegari, aut prætendi nunquam poſſit; atque vt præſentes litteræ omnibus innoteſcant, volumus, illas ad valuas S. Ioannis Lateranenſ. & Principis Apoſtolorum de vrbe Baſilicarum, & in acie Campi Floræ more ſolito publicari, & affigi, atque iis inde amotis earundem exempla, etiam impreſſa ibi affixa relinqui, factaque hujuſmodi publicatione, omnes, qui in vrbe poſt menſem, qui verò extra eam, & citra montes, poſt quatuor menſes, qui demum vltra montes fuerint, poſt decem menſes à die publicationis præſentium computandos, afficere & arctare, ac ſi eorum cuilibet intimatæ fuiſſent perſonaliter. Ac præterea mandamus earumdem præſentium litterarum exemplis etiam impreſſis, & manu Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo Officij ſanctæ Romanæ Inquiſitionis, vel alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſticæ conſtitutæ munitis, eamdem prorſus fidem haberi, quæ hiſce præſentibus haberetur, ſe eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Datum Romæ apud Sanctam Petrum, ſub Annulo Piſcatoris, die 1. Decembris 1601. Pontificatus noſtri anno decimo.

Cùm autem, ſicut accepimus, nonnulli priuilegio minoris ætatis nimis temerè confiſi, & legum indulgentia ficti, pœnas à . Clementis prædeceſſoris conſtitutione in hujuſmodi delinquentes ſtatutas paucipendere præſumant. Nos deteſtantes, & quantum in nobis eſt, cohibere volentes impiam, ac nefariam horum temeritatem, qui atrociſſimo hoc ſcelere Catholicam veritatem, quæ ſolos Presbyteros dictorum Sacramentorum miniſtros eſſe docuit, facto impugnat, negotio hujuſmodi in Congregatione venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium Generalium Inquiſitorum coram nobis habita matu è diſcuſſo, inhærentes Conſtitutioni prædictæ, aliiſque decretis per fel. recordat. Paulum IV. & Sixtum V. Romanos Pontifices Prædeceſſores noſtros contra ſimilia perpetrantes editis, eaque etiam ad effectum prædictum matura deliberatione, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine ampliantes, & extendentes hac noſtra perpetuò valitura Conſtitutione ſtatuimus, & decernimus vt de cætero perpetuis futuris temporibus, qui impoſterum ad ſacrum Presbyteratus ordinem non promotus, miſſam celebrare, aut ſacramentalem Confeſſionem audire præſumpſerit, ætate minori annis viginti quinque non excuſetur, quo minus eidem Clementis Conſtitutioni ſubjiciatur, dummodo vigeſimum ſuæ ætatis annum compleuerit, ipſeque non promotus ſic delinquens, nulla habita conſideratione præfatæ minoris ætatis, ſiue laicus, ſiue Clericus ſæcularis, aut cujuſvis Ordinis, Congregationis, ſocietatis, etiam de neceſſitate exprimendæ regularis, aut cujuſvis alterius inſtituti, etiã quantumvis exempti, & priuilegiati, nobiſque, & Apoſtolicæ Sedi immediatè ſubjecti, necnon militiarum quarumcumque etiam ſancti Ioannis Hieroſolymitani fuerit, tradatur Curiæ ſæculari pœnis debitis plectendus, ſicque, & non aliter per quoſcumque ſanctæ Inquiſitionis Iudices, & Inquiſitores, etiam Generales ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, & locorum Ordinarios (ſublata eis, & eorum cuilibet, quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate) judicari, & definiri debere, ac irritum, & inane ſi ſecus ſuper bis à quoquam, quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, decernimus. Quocirca omnibus, & ſingulis ad quos ſpectat, & pro tempore quomodolibet ſpectabit, in virtute ſanctæ obedientiæ, diſtrictè præcipiendo, mandamus, quatenus ſtatutum, Decretum, & Conſtitutionem hanc noſtram inuiolabiliter obſeruent, & obſeruari faciant. Non obſtantibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, ac in Conciliis etiam generalibus, editis etiam in corpore Iuris clauſis, necnon legibus, ſtatutis, decretis, conſuetudinibus, & priuilegiis ad fauorem minorum vigintiquinque annis, quomodolibet, & vbicumque locorum editis, ac aliàs in ipſorum fauorem facientibus, Apoſtolica etiam confirmatione, ac juramento, ſeu quavis firmitate alia roboratis. Quibus omnibus, & ſingulis illorum ten. præſentibus pro ſufficienter expreſſis, & ad verbum inſertis babentes, ſpecialiter & expreſſè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Volumus autem harum litterarum publicationem, & affixionem fieri juxta formam in prædicta Clementis Conſtitutione præſcriptam, eaſque publicatas, & affixas omnes intra vrbem, & extra, tam citra, quàm vltra montes, & mare, poſt tempus in ipſa Clementis Conſtitutione præfixum, arctare, & afficere, ac ſi cuilibet perſonaliter intimatæ fuiſſent. Mandamus pariter vt earumdem tranſumptis, etiam impreſſis, manùque Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo Officij ſanctæ Romanæ Inquiſitionis, vel alicujus perſonæ, in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis eadem, quæ præſentibus hiſce adhiberetur, fides adhibeatut.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, ſub Annulo Piſcatoris, die 23. Martij 1628. Pontificatus noſtri anno quinto.

M. A. Maraldus.

Contra exercentes artem Aſtrologiæ judiciariæ, & alia quæcumque diuinationum genera, libroſque legentes, vel tenentes.

SIXTVS EPISCOPVS, SERVVS SERVORVM DEI ad perpetuam rei memoriam.

COELI, & Terræ Creator Deus, quem vnum Omnipotentem corde credimus ad juſtitiam, & ore confitemur ad ſalutem etſi homini, quem imaginem, & ſimilitudinem ſuam creauit, mentem dederit, quæ non ſolùm diuino fidei lumine illuſtrata, myſteria illa cognoſceret, quæ humanam intelligentiam ſuperant, ſed etiam naturæ ſuæ vi, magno licèt cum labore, præclara multa inueſtigaret, atque intelligeret, tamen vt ſuperbum animal homo non altum ſaperet, ſed timeret, & immenſam Conditoris ſui majeſtatem humi ſtratus veneraretur, ſibi ſoli eorum, quæ euentura ſunt, ſcientiam, & futurarum rerum cognitionem reſeruauit. Solus enim ipſe, cujus oculis omnia nuda, & aperta ſunt, & ad intimas hominum cogitationes penetrat, & conſequentes eorum actiones intuetur, ſolus ipſe, qui vocat ea, quæ non ſunt, tanquam ea, quæ ſunt: omnia præſentia & ante oculos poſita habet, ſolus denique omnia, & ſingula quæcumque, totius temporis decurſu, & ſæculorum ætatibus futura ſunt, ab omni æternitate nouit & admirabili prouidentia diſpoſuit, quæ non modò humanæ mentis imbecillitas ignorat, ſed nec dæmones ipſi præſentire poſſunt. Quare idolorum in futuris annunciandis falſitatem & imbecillitatem, & eorum qui eis cultum adhibebant, vanitatem irridet Spiritus S. apud Iſaiam illis verbis. Annunciate quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus, quia Dij eſtis vos; & in nouo Teſtamento Chriſtus Dominus, Diſcipulorum ſuorum de futuris euentis paulò cupidiùs inquirentium, interrogationem graui illa reſponſione rerudit, qua etiam omnium fidelium ſuorum curioſitatem coercuit, non eſt veſtrum ſcire tempora, vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate. Nec verò ad futuros euentus, & fortuitos caſus prænoſcendos (futuris euentibus ex naturalibus cauſis neceſſariò vel frequenter prouenientibus, quæ ad diuinationem non pertinent dũtaxat exceptis) nullæ ſunt veræ artes, aut diſciplinæ, ſed fallaces, & vanæ improborum hominum aſtutia, & dæmonum fraudibus introductæ, ex quorum operatione, conſilio, vel auxilio omnis diuinatio dimanat, ſiue quod expreſsè ad futura manifeſtanda inuocentur, ſiue quod ipſi prauitate ſua, & odio in genus humanum occultè, etiam præter hominis intentionem ſe ingerant & intrudant vanis Inquiſitoribus futurorum, vt mentis hominum pernicioſis vanitatibus & fallaci contingentium prænunciatione implicentur, & omni impietatis genere deprauentur. Quia quidem ipſis cognita ſunt, non diuinitate aliqua, nec vera futurarum rerum ſcientia, ſed naturæ ſubtilioris acumine, & aliis quibuſdam modis, quos hominum obtuſior intelligentia ignorat. Quamobrem dubitandum non eſt in hujuſmodi futurorum contingentium, & fortuitorum euentuum inquiſitione, & præcognitione, diaboli operationem ſe fallaciter immiſcere, & ſua fraude, ac dolis, miſeros homines à via ſalutis auertat, & laqueo damnationis inuoluat: quæ cùm ita ſint, nonnulli hæc fideliter & religioſè, vt debent non attendentes, ſed curioſa ſectantes, grauiter Deum offendunt, errantes ipſi, & alios in errorem mittentes, tales in primis ſunt Aſtrologi, olim Mathematici & Genethliaci vocati, qui vanam, falſamque Syderum, & Aſtrorum ſcientiam profitentes, diuinæque diſpoſitionis ordinationem ſub tempore reuelandam præuenire, audaciſſimè ſatagentes, hominum natiuitates, ſeu genituras, & motu Syderum, & Aſtrorum curſu metiuntur, ac judicant futura, ſiue etiam præſentia, & præterita occulta, atque ex puerorum ortu, & natali die, ſiue quauis alia temporum, & momentorum vaniſſima obſeruatione, & notatione de vniuſcujuſque hominis ſtatu, conditione, vitæ curſu, honoribus, diuitiis, ſobole, ſalute, morte, itineribus, certaminibus, inimicitiis, carceribus, cædibus, variis diſcriminibus, aliiſq; proſperis, & aduerſis caſibus, & euentibus præcognoſcere, judicare, & affirmare temerè præſumunt, non ſine magno periculo erroris, & infidelitatis: cùm ſanctus Auguſtinus præcipuum Eccleſiæ lumen, eum, qui hæc obſeruat, qui attendit, qui credit, qui in domum recipit, qui interrogat, Chriſtianam fidem, & Baptiſmum præuaricaſſe affirmet, vt illos meritò Apoſtolus arguat, atque increpet illis verbis: dies obſeruatis, & menſes, & tempora, & annos, timeo vos, ne fortè ſine cauſa laborauerim in nobis. Hi igitur leuiſſimi, & temerarij homines in miſerandam animarum ſuarum ruinam, graue fidelium ſcandalum, & Chriſtianæ fidei detrimentum, futuros rerum euentus, & quæcumque proſperè, vel aduerſè obuentura ſunt, ac actus humanos, ea denique, quæ ex libera hominum voluntate proficiſcuntur, Aſtris, Syderibuſque adſcribunt, eiſque eam facultatem, vim, ſeu virtutem, & efficaciam tribuunt ſignificandi futura, & ad præcognita ita inclinandi, vt ſic omnino, nec aliter euentura ſint, atque ob eam cauſam de iis rebus omnibus judicia facere prognoſtica, prædictiones, & præcognitiones ſibi aſſumere, & palàm vendicare non dubitarit, quibus pauci rudes, & imperiti, aliique nimis creduli, & imprudentes tantam fidem præſtant, vt ex hujuſmodi judiciorum, & prædictionum præſcripto, aliquid certò eſſe credant, aut ſperent, quorum ſanè, & mendacium Magiſtrorum temeritas, & infelicium diſcipulorum credulitas magnopere deploranda eſt, qui vel diuinis litteris admoniti non intelligunt hominis præſtantiam, cui cœli, & ſtellæ & clariſſima cœli Sydera, Sol, & Luna, Deo ita diſponente, non imperant, ſed inſeruiunt, ſic enim Moyſes populum Dei, vt hunc errorem caueret præmonebat, ne fortè eleuatis oculis ad cœlum, videas Solem, & Lunam, & omnia Aſtra cœli, & errore deceptus adores ea & colas, quæ creauit Dominus Deus tuus in miniſterium cunctis gentibus, quæ ſub cœlo ſunt; ſed quid Sydera mirandum eſt homini ſeruire? Nonne nobiliſſima intelligentia Angeli ipſi omnes ſunt adminiſtratores ſpiritus in miniſterium Miſſi, propter eos, qui hæreditatem capiunt ſalutis? nam rationales oues ita diligit Deus, vt non ſolùm Epiſcopos, quemadmodum à ſancto Ambroſio ſcriptum eſt, ad tuendum gregem ordinauerit, ſed etiam Angelos deſtinauerit. Præclarè etiam ſanctus Hieronymus: magna dignitas animarum, vt vnaquæque habeat ab actu natiuitatis in cuſtodiam ſui Angelum delegatum. Quòd ſi Angeli homines cuſtodiunt, quid aduerſùs Angelorum cuſtodiam, & tutelam aſtra moliri aut efficere poterunt, quæ cum ipſis Angelis nullo modo ſint comparanda? nec ſanè hoc loco prætereunda eſt eximij Eccleſiæ Doctoris, & Beatiſſ. Pontificis magni Gregorij ſententia qui Priſcillianiſtas hæreticos vnum-

quemque

quemque hominem ſub Conſtitutionibus ſtellarum naſci putantes magno rerum, & verborum pondere confutat. Abſit, inquit, à fidelium cordibus, vt aliquid eſſe fatum dicant, vitam quippe hominum ſolus hanc conditor, qui creauit, adminiſtrat, neque enim propter ſtellas homo, ſed ſtellæ propter homines factæ ſunt, etſi ſtella fatum hominis eſſe dicitur, ipſis ſuis miniſteriis ſubeſſe homo perhibetur. Vtinam inſani homines hæc ſaperent, & intelligerent, ac Dei monitis obtemperarent in Leuitico dicentis, non declinetis ad magnos, nec ab Ariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluamini per eos. Neque enim quæ Chriſtiana, & vera pietas repellit, ac damnat, tanto ſtudio inueſtigarent, iiſdem miſerè ſe decipi, atque irretiri paterentur. Sunt etiam inanes quidam homines, & curioſi, vel impij, & irreligioſi qui futurarum, & occultarum aliarum rerum notitiam adeò anxiè habere ſtudent, vt ab eadem prænoſcenda, & inueſtiganda in diuinæ legis offenſionem multipliciter incurrant. Alij enim Geomantiæ, Hydromantiæ, Aeromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chiromantiæ, Necromantiæ, aliiſque ſortilegiis, & ſuperſtitionibus non ſine dæmonum ſaltem occulta ſocietate, aut tacita pactione, operam dare, ſeu illis, ac ſortibus illicitis taxillorum, granorum, triticorum, vel fabarum jactu vti non verentur. Alij verò aliquas priſtinæ, & antiquatæ, ac per Crucis victoriam proſtratæ idololatriæ reliquias retinentes, quibuſdam auguriis, auſpiciis, ſimilibuſque ſignis, & vanis obſeruationibus ad futurorum diuinationem intendunt; alij autem ſunt, qui cum morte fœdus ineunt, & pactum faciunt cum inferno, qui ſimiliter ad occultorum diuinationem ad inueniendos theſauros, vel ad alia facinora perpetranda, etiam expreſſa cum diabolo pactione facta in manifeſta ſuarum perniciem animarum nefarias magicæ artis incantationes, inſtrumenta, & veneficia adhibent circulos diabolicos characteres deſcribunt, dæmones inuocant, aut conſulunt ab eis reſponſa petunt, aut accipiunt ejus preces & thuris, aut aliarum rerum ſuffimenta, ſeu fumigationes, aliave ſacrificia offerunt, candelas accendunt, aut rebus ſacris vel Sacramentis, aut ſacramentalibus ſacrilegè abutuntur, adorationes, genuflexiones, aut quævis alia impietatis obſequia præſtant, cultum, venerationemve tribuunt, aut annulum, vel ſpeculum, aut paruas phialas ſibi fabricant, aut fabricari curant ad dæmones in eis alligandos, ſeu includendos, vt putant, ad reſponſa ab ipſis inde petenda, aut habenda. Alij præterea etiam in corporibus obſeſſis, vel ſymphaticis, & phanaticis mulieribus dæmones, de futuris, vel occultis rebus, aut factis exquirunt, vt meritò ab eis, quos Dominus in Euangelio tacere imperauit, vanas, mendaceſque referant reſponſiones. Alij quoque præſtigiatores, frequentius verò mulierculæ quædam ſuperſtitionibus deditæ in phialis, ſeu vaſculis vitreis aqua plenis, vel in ſpeculo accenſis candelis etiam benedictis ſub nomine Angeli ſancti, & albi diabolum omnium malorum fautorem ſupplices adorantes, vel in vnguibus, aut palma manus, quandoque etiam oleo perunctis eundem omnium fallaciarum Architectum orant, vt ſimiliter futura, vel occulta quævis ſpectra & apparentes imagines, ſeu phantaſticas viſiones ſibi oſtendat, aut ab eodem Patre mendacij diabolo aliis incantationibus, aut variis ſuperſtitioſis obſeruationibus futurorum, & occultorum hujuſmodi veritatem quærunt, & hominum prædicere contendunt, quorum omnium, quos ſupra enumerauimus, conſimiles impietates parem exitum habent, nimirum, quod dæmonis præſtigiis, ac dolis, tum qui diuinant, tum qui diuinationem expetunt illuſi, ac deluſi miſerrimè reperiuntur. Itaque cum futuros euentus in ſeipſis conſiderare antequam fiant, ſit Dei proprium, illud neceſſario conſequitur, vt Aſtrologi, & alij prædicti, qui hujuſmodi futura prænunciare, aut prænoſcere quocumque modo, niſi Deo reuelante, audent, injuſtè, atque impudenter, quod Dei eſt, ſibi aſſumant, & vſurpent, ſic fit, vt dum ab eis, quod ſolius eſt creatoris perperam creaturis tribuitur, diuina majeſtas grauiter lædatur, fidei integritas violetur, animabus pretio Chriſti ſanguine redemptis, peſtis, atque exitium importetur.

§. 2. Et licèt jam pridem regulis Indicis librorum prohibitorum ex decreto ſacri generalis Tridentini Concilij, confecti, illud inter cætera conſtitutum fuerit, vt Epiſcopi diligenter prouiderent, ne hujuſmodi Aſtrologiæ judiciariæ libri, tractatus, Indices legerentur, vel haberentur, qui de futuris contingentibus, ſucceſſibus, fortuitiſve caſibus, aut iis actionibus, quæ ab humana voluntate pendent, certò aliquid euenturum affirmare audent, permiſſis tamen Iudiciis, & naturalibus obſeruationibus, quæ nauigationis, agriculturæ, ſiue medicæ artis juuandæ gratia conſcripta fuiſſent; libros verò omnes, & ſcripta Geomantiæ, Hydromantiæ, Chiromantiæ, Necromantiæ, ſiue in quibus continentur ſortilegia, veneficia, auguria, auſpicia, incantationes artis magicæ, prorſus rejici, & aboleri curarent, Non tamen errorum, corruptelarum, delictorum, & abuſum prædictorum extirpationi, vſque adeo prouiſum eſt, quin etiam adhuc in nonnullis locis, & apud plurimos curioſius vigeant, cum valdè frequenter detectis diaboli inſidiis, diuinationum, ſortilegiorum, & variarum ſuperſtitiorum omnia plena eſſe in dies detegantur.

§. 3. Nos igitur, qui pro noſtro paſtoralis officij munere fidei integritatem inuiolatam conſeruare debemus, & animarũ ſaluti proſpicere, quantum diuina gratia adjutrice poſſumus ex paternæ charitatis viſceribus optamus, damnantes, & reprobantes omne genus diuinationum, quæ diabolo auctore, ad fidelium deceptionem à prædictis curioſis, vel perditis hominibus fieri ſolent. Cupientes præterea ſanctam illam Chriſtianæ Religionis ſimplicitatem, præſertim vbi agitur de ſumma Creatoris Dei poteſtate, ſapientia, & prouidentia ab omni erroris labe, integram, atque incorruptam, vt par eſt, retineri. Volentes quoque prædictæ falſæ credulitati, ac hujuſmodi illicitarum diuinationum, & ſuperſtitionum, deteſtabili ſtudio, & execrandis flagitiis, atque impunitatibus occurrere: vt de Chriſtiano populo meritò dici poſſit, quod de antiquo Dei populo ſcriptum eſt. Non eſt augurium in Iacob, neque diuinatio in Iſraël. Hac perpetuò valitura Conſtitutione Apoſtolica auctoritate ſtatuimus, & mandamus, vt tam contra Aſtrologos, Mathematicos, & alios quoſcumque dictæ judiciariæ artem, præterquam circa agriculturam, nauigationem & rem medicam impoſterum exercentes aut facientes judicia, & natiuitates hominum, quibus de futuris contingentibus, ſucceſſibus, fortuitiſque caſibus, aut actionibus ex humana voluntate pendentibus aliquid euenturum affirmare audent, etiamſi id ſe certò non affirmare aſſerant, aut proteſtentur, quàm contra alios vtriuſque ſexus, qui ſupradictas damnatas, vanas, fallaces, & pernicioſas diuinandi artes, ſiue ſcientias exerceant, profitentur, & docent, aut diſcunt, quia hujuſmodi illicitas diuinationes, ſortilegas ſuperſtitiones, veneficia, incantationes, ac præmiſſa deteſtanda ſcelera, & delicta, vt præfertur, faciunt, aut in eis ſe quomodolibet intromittunt, cujuſcumque dignitatis, gradus, & conditionis exiſtunt, tam Epiſcopi, Prælati, Superiores, ac alij Ordinarij locorum, quàm Inquiſitores hæreticæ prauitatis, vbique gentium deputati, etiamſi in pleriſque ex his caſibus antea non procedebant, aut procedere non valebant, diligentius inquirant, & procedant, atque in eos ſeuerius canonicis pœnis, & aliis eorum arbitrio animaduertant.

§. 4. Prohibentes, omnes, & ſingulos libros, opera, & tractatus hujuſmodi judiciariæ Aſtrologiæ,

Geoman

Geomantiæ, Hydromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Necromantiæ, Chiromantiæ, Artis magicæ, aut in quibus ſortilegia, veneficia, auguria, auſpicia, execrabiles incantationes, ac ſuperſtitiones continentur, ac vt ſupra in memorato Indice interdictos ſub cenſuris, & pœnis in eo contentis à quibuſcumque Chriſti fidelibus legi, aut quomodolibet retineri, ſed illos Epiſcopis, & Ordinariis locorum, vel Inquiſitoribus prædictis præſentari, & conſignari debere. Et nihilominus eadem auctoritate ſtatuimus, & mandamus, vt contra ſcienter legentes, aut retinentes libros, & ſcripta huiuſmodi, ſeu in quibus talia continentur ſimiliter iidem Inquiſitores liberè, & licitè procedant, ac procedere, & pœnis condignis punire & coërcere poſſint.

§. 5. Non obſtantibus Conſtitutionibus & Ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

§. 6. Vt autem præſentes noſtræ litteræ ad communem omnium notitiam facilius deducantur, iubemus illas in valuis Baſilicarum Sancti Ioannis Lateranenſis & Principis Apoſtolorum de Vrbe, ac in acie Campi Floræ affigi, ſeu appendi, eiſque detractis ipſarum exempla etiam impreſſa eiſdem in locis affixa relinqui.

§. 7. Et inſuper vniuerſis & ſingulis venerabilibus fratribus noſtris Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, locorum Ordinariis, & Prælatis, necnon Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis vbilibet conſtitutis per hæc committimus, & virtute Sanchæ obedientiæ diſtinctè præcipiendo mandamus, vt per ſe vel alium, ſeu alios eaſdem præſentes litteras, poſtquam eas receperint, ſeu earum notitiam habuerint, in ſuis, & ſingulis Parochialibus Eccleſiis, dum in eis populi multitudo ad diuina conuenerint, deinde verò ſemel in anno, & quoties eis expedire videbitur, vulgari ſermone publicent, aut publicari faciant.

§. 8. Quia verò difficile foret præſentes litteras ad ſingula quæque loca in quibus de eis fides facienda erit, deferri, volumus, vt earum tranſumptis etiam impreſſis manu Notarij publici ſubſcriptis ac paruo ſigillo Sanctæ Romanæ & Vniuerſalis Inquiſitionis, aut alicuius Prælati vel Curiæ Eccleſiaſticæ munitis eadem prorſus fides in Iudicio & extra vbique locorum, adhibeatur, quæ eiſdem originalibus litteris adhiberetur ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergo, &c.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1585. Nonis Ianuarij Pontificatus noſtri anno primo.

Contra Aſtrologos iudiciarios, qui de ſtatu Reipublicæ Chriſtianæ, vel Sedis Apoſtolicæ, ſeu vita Romani Pontificis, aut eius conſanguineorum iudicia facere, necnon eos, qui illos deſuper conſulere præſumpſerunt cum annotatione ſimilis Conſtitutionis Sixti Papæ V.

VRBANVS EPISCOPVS, SERVVS SERVORVM DEI, ad perpetuam rei memoriam.

INSCRVTABILIS iudiciorum Dei altitudo non patitur, vt humanus intellectus tenebroſo corporis carcere conſtrictus ſuper aſtra ſe extollens, arcana ſinu diuino recondita, & ipſis Beatiſſimis Spiritibus ignota, nefaria curioſitate, non ſolum explorare, ſed etiam tanquam explorata in Dei contemptum, Reipublicæ perturbationem, & Principum periculum arroganti, & pernicioſo exemplo vendicare præſumat.

§. 1. Hinc eſt, vt quamuis ciuilibus, canoniciſque ſanctionibus, ac nouiſſimè felicis recordationis Sixti Papæ V. Prædeceſſoris noſtri Conſtitutione deſuper edita Aſtrologorum, Mathematicorum, Vaticinatorum, & aliorum, qui euentura diuinare, ſeu prædicare audent, quoſque vti homicidas, & maleficos antiquitas æſtimauit, illorum potiſſimum, qui de ſumma Reipublicæ, vel Principum ſalute iudicia ferre præſumerent, ars, profeſſio, ſiue exercitium grauibus pœnis inhibita eſſe noſcantur. Attamen ſicut accepimus, nonnulli iniquitatis filij propriæ puſillitatis obliti, ac lenitate forſan, vel conniuentia & audentiores facti, vanamque faſtidicorum æſtimationem aucupantes, in deplorandam animarum ſuarum perditionem, grauemque Chriſti fidelium ſcandalum, etiam de Reipublicæ, & Principum incolumitate, illis ſollicitudinem, hominibus verò inquietis rerum nouandarum occaſionem ea ratione inferre ſatagentes, prognoſtica, & prædictiones verbo, vel etiam ſcripto edere non erubeſcunt.

§. 2. Nos itaque huiuſmodi pernicioſis auſibus quantum nobis ex alto conceditur obuiam ire, ac quos Dei reſpectus in officio non continet, pœnarum grauitate, & ſeuerioris diſciplinæ fræno coërcere volentes, motu proprio, & ex certa ſcientia ac matura deliberatione noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine Conſtitutionem per Præfatum Sixtum Prædeceſſorem deſuper vt præfertur editam Apoſtolica auctoritate tenore præſentium perpetuò approbamus, confirmamus & innouamus.

§. 3. Et inſuper omnibus, & quibuſcumque laicis cuiuſcumque ſexus, conditionis, ſtatus, gradus, & dignitatis etiam Marchionalis, vel Ducalis exiſtentibus, qui de ſtatu Reipublicæ Chriſtianæ, vel Sedis Apoſtolicæ, ſiue de vita, aut morte Romani Pontificis pro tempore exiſtentis, eiuſque vſque ad tertium gradum incluſiuè conſanguineorum Mathematicos, ariolos, aruſpices, vaticinatoreſve nuncupatos, vel alios Aſtrologiam iudiciariam exercentes, ſeu aliàs quomodolibet profitentes de cætero conſuluerint, ſiue deſuper eorum iudicia, prognoſtica, prædictiones, ſeu præcognitiones etiam ſibi oblatas receperint, illiſve quomodolibet vſi fuerint, vel illas penes ſe ſcienter retinuerint, aut alicui oſtenderint, nec iiſdem Mathematicis, ariolis aruſpicibus vaticinatoribus, ſiue aliis Aſtrologiam iudiciariam, ſeu quamlibet artem diuinatoriam quomodolibet profiteri, qui Iudicia, prognoſtica, ſeu præcognitiones, & prædictiones ſuper præmiſſis etiamſi id certò ſe affirmare proteſtentur, fecerint ſiue à ſe vel ab aliis iam facta, ſeu factas impoſterum penes ſe ſimiliter retinuerint, vel alicui dederint, ſeu oſtenderint, aut de eis quouis modo etiam improbando ſcripto, vel verbis tractauerint, nedum excommunicationis maioris latæ ſententiæ, ſed etiam vti

læſæ

Digitized by Google

læſę majeſtatis reis, vltimi ſupplicij, ac confiſcationis omninm bonorum etiam Romanę Curiæ officiorum ac deuolutionis quarumque ciuitatum, caſtrorum, & locorum juriſdictionalium, & feudalium.

§. 4. Clericis quoque, & Presbyteris, aliiſque perſonis Eccleſiaſticis tam ſęcularibus, quam cujuſvis Ordinis, Congregationis, Societatis, ſeu Inſtituti, vel militiarum quarumcumque, etiam Hoſpitalis ſancti Ioannis Hieroſolymitani, aliiſque quomodolibet exemptis, ac nobis, & Apoſtolicæ Sedi immediatè ſubjectis, Regularibus vtriuſque ſexus vltra prędictas, etiam priuationis beneficiorum & dignitatum, ac officiorum Eccleſiaſticorum, etiam Monaſteriorum, Prioratuum, Pręceptoriarum, ac aliorum quorumcumque, & inhabilitatis perpetuę ad illa in poſterum obtinenda, ita quod perſonę Eccleſiaſticę prævia illarum degradatione Curię ſęculari tradantur puniendę; in Epiſcopali verò Archiepiſcopalitana, Primatiali, Patriarchali, aut quacumque alia, etiam Superiori Eccleſiaſtica, vel mundanda, quantumvis ſublimi, excellente, & ſpeciali nota digna etiam ſuprema conſtitutis dignitate, eaſdem excommunicationis, ac priuationis, etiam regiminis & adminiſtrationis Eccleſiarum, & aliorum quorumcumque beneficiorum, & dignitatum, quantumvis ampliſſimarum & Patriarchali majorum, ac officiorum ſuorum, & inhabilitatis pœnas ipſo facto incurrendas, Apoſtolica auctoritate tenore præſentium infligimus, & imponimus.

§. 5. Cognitionem verò cauſarum hujuſmodi quoad perſonas Eccleſiaſticas, tam ſęculares quàm regulares in vrbe noſtra, & illius diſtrictu ad dilectos filios noſtros ejus Vicarium in ſpiritualibus generalem, necnon ejuſdem vrbis Gubernatorem ac Cauſarum Curiæ Camerę Apoſtolicę Auditorem generalem, & eorum quemlibet inſolidum; extra verò vrbem, & diſtrictum prędictum in prouinciis nobis, & Apoſtolicę Sedis ſubjectis ad ſanctę Romanę Eccleſię Cardinales in eiſdem prouinciis de latere Legatos, & Prolegatos, ac Præſides in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutos, pro tempore exiſtentes, in aliis verò omnibus, & ſingulis Prouinciis, Regnis, Ciuitatibus, Oppidis, caſtris, & locis, tàm ſub noſtra, & dictæ Sedis, quàm cujuſuis alterius Principis dictione comprehenſis priuatiuè quoad omnes etiam Superiores Religioſorum, ipſiſque Superioribus penitus excluſis, ad Ordinarios locorum, vbilibet verò locorum etiam ad hæreticæ prauitatis Inquiſitores ſpectare volumus.

§. 6. Mandantes dilectis filiis noſtris & dictæ Sedis de latere Legatis, & eorum Vicelegatis, & præſidibus prædictis nunc & quotempore exiſtentibus, nec non venerabilibus Fratribus Patriarchis, Archiepiſcopis, & Epiſcopis ſingulis, videlicet in ſuis Ciuitate, & Diœceſi, & quoad loca intra fines alicuius Diœceſis, non tamen de Diœceſi exiſtentia ipſarum Diœceſum, intra quarum fines eadem loca extiterint; quo verò ad ea, quæ extra fines alicuius Diœceſis conſiſtunt vicinioribus eorumdem locorum Ordinariis, ac etiam Inquiſitoribus prædictis quatenus ad inſtantiam cuiuſuis fiſci vel denunciatoris, ac etiam ex eorum officio cauſarum huiuſmodi cognitiones ſuſcipientes, prævia etiam auocatione à quibuſuis aliis non expreſſis, nec à nobis ſpecialiter delegatis in cauſis ipſi modo promiſſo procedant, omnibus iuris, & facti remediis opportunis, inuocato etiam auxilio, brachij ſæcularis.

§. 7. Inhibentes inſuper Decanis, & Capitulis Eccleſiarum Cathedralium Metropolitanarum, & Patriarchalium, necnon quorumuis ordinum, & locorum Regularium, Societatum, & inſtitutorum, ac etiam Hoſpitalis prædictorum Superioribus, Conuentibus, & fratribus, quantumuis exemptis, ne ſub priuationis beneficiorum, & officiorum quorumcumque per eos reſpectiuè obtentorum, ac ſimiliter inhabilitatis ad alia in futurum obtinenda, vociſque actiuæ, & paſſiuæ, necnon excommunicationis latæ ſententiæ eo ipſo incurrendis pœnis, Ordinarios locorum, necnon Legatos, ſeu Vicelegatos, aliosque prædictos in cauſis huiuſmodi præcedentes quoquo modo impedire moleſtare, ſeu perturbare audeant, vel præſumant, ac etiam mandantes, vt quoties ad id fuerint requiſiti, Religioſos ipſos, etiamſi alicuius locireguIares Superiores actu fuerint, Ordinariis Legatis, ſeu Vicelegatis, ac aliis prædictis, ſeu quibus iidem mandauerint, conſignent cum ſcripturis, & actis, ſi quæ facta fuiſſe reperiantur.

§. 8. Sicque & non aliter in præmiſſis per quoſcumque iudices ordinarios, delegatos, & commiſſarios, ac etiam Cameræ Apoſtolicæ Clericos præſidentes; necnon cauſarum Palatij Apoſtolici, & Curiæ eiuſdem Cameræ Generalem, Auditores, ac Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Camerarium, & alios Cardinales de latere Legatos, necnon Vice Camerarium, ſublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate vbique iudicari, & definiri debere, irritum quoque, & inane ſi ſecus ſuper his à quo quam quauis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari decernimus.

§. 9. Non obſtantibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, necnon noſtra in numero ſeptuageſima, & aliis Cancellariæ Apoſtolicæ Regulis, ac Prouinciarum, Regnorum, Ciuitatum, terrarum, oppidorum, locorum, Eccleſiarum, Monaſteriorum, militiarum, Hoſpitalium, etiam Sancti Ioannis Hieroſolymitani prædictorum, aliorumque Religioſorum, & piorum locorum, etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate alia roboratis ſtatutis, & conſuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, & litteris Apoſtolicis eiſdem Prouinciis, Regnis, Ciuitatibus, terris, oppidis, locis, Eccleſiis, Monaſteriis, Hoſpitalibus, & militiis prædictis, & aliis piis locis, ac illorum vniuerſitatibus, Capitulis, Superioribus, & perſonis in contrarium, forſan quomodolibet conceſſis, approbatis, & innouatis. Quibus omnibus, & ſingulis, etiamſi de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes, mentio, ſeu quæuis alia expreſſio, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſeruanda foret, eorum omnium tenores ac ſi de verbo ad verbum inſerrentur, præſentibus pro expreſſis habentes, illis alias in ſuo robore permanſuris ac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſsè harum ſerie derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

§. 10. Volumus autem quod præſentes litteræ in valuis Eccleſiæ Lateranenſis, & Baſilicæ Principis Apoſtolorum de vrbe ac Cancellariæ Apoſtolicæ, necnon in acie Campi Floræ publicentur, & affigantur, quæ poſtquam ſic affixæ, & publicatæ fuerint, quoſcumque tam in ſtatu noſtro temporali, quàm extra eum, vbique locorum perinde arctent, & afficiant, ac ſi vnicuique nominatim, & perſonaliter intimatæ fuiſſent.

§. 11. Quodque earum exemplis etiam impreſſis manu Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis eadem prorſus fides in judicio & extra vbique adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ vel oſtenſæ.

§. 12. Nulli ergò omninò hominom liceat banc paginam noſtræ approbationis, innouationis, inflictionis, impoſitionis, inhibitionis, decreti, derogationis & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc arctare præſompſerit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus ſe nouerit incurſurum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ, Kalend. Aprilis, 1631. Ponficatus noſtri anno 8.

Quod Itali extra Italiam non habitent in locis, vbi liber, & publicus cultus, ſiue vſus Catholicæ Religionis non exiſtat.

CLEMENS PAPA OCTAVVS, ad perpetuam rei memoriam.

CVM ſicut, non ſine magno animi noſtri dolore, accepimus, quod plures Chriſti fideles ex diuerſis Italiæ partibus, eorum Patriis, vbi vera, & ſancta Catholica, & Apoſtolica Religio viget, & poblicè prædicatur, diſſidentes abeunt in longinqua loca, vbi non ſolum hæreſes impunè graſſantur, ſed quod pejus eſt, Catholicæ Religionis vſus publicè interdicitur, & prohibetur; quo fit vt perſonæ ibi permanentes, etiamſi Catholicæ ſint, cogantur tamen contra eorum pia deſideria ſacroſanctæ Miſſæ ſacrificio, aliiſque diuinis officiis, ac ſanctorum Sacramentorum perceptione in ſua um animarum diſcrimen diutiùs carere.

§. 1. Quare nos, his, & aliis malis, & periculis inde prouenientibus, quantum cum Domino poſſumus obviare cupientes, hac noſtra in perpetuum valitura Conſtitotione ſtatuimus, & ordinamus, vt de cætero nullus Italus, ſiue Mercator, ſiue cujuſvis alterius conditionis, vel ſtatus exiſtat, quovis quæſito colore, prætextu vel ingenio audeat habitare, vel domicilium tenere in ciuitate, oppido, ſeu loco vbi aliqua Eccleſia cum Parocho, vel Paſtore, ſeu Sacerdote catholico non exiſtat, in qua liberè & ſine omni periculo palam publicè celebrari & audiri poſſint ſacroſanctæ Miſſæ, & alia diuina officia, & conciones, ac Sacramenta Eccleſiaſtica miniſtrari, mortuorum corpora ſepeliri, & cætera fieri juxta ritum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ.

§. 2. Vtque iidem Itali abſtineant à matrimoniis cum hæreticis mulieribus, & ab hæreticorum ſepulturis, filios ſuos de ſacro fonte leuari per hæreticos non permittant, nec ipſi viciſſim hæreticorum filios, niſi per Catholicom Sacerdotem, Catholico more baptizentur leuare præſumant, Medicorum quoque hæreticorum opera, neceſſitate ceſſante, & vbi adſit copia catholici idonei non vtantur.

§. 3. Cum verò Itali prædicti ex Italia recedunt ad morandum, vel inhabitandum in partibus prædictis id ſignificent ſuis Ordinariis, vel Inqoiſitoribus locorum à quibus ſeriò admoneantur, vt in eis perpetuò Catholicam, & Orthodoxam fidem conſtanter retinentes, & profitentes, piam, & catholicam vitam ducant, Dominicos, & feſtos die, abſtinentius, & ſacra jejunia ab Eccleſia præcepta religiosè colant, atque omnem hæreſim, & errorem, hæreticos ſchiſmaticos, & ab Orthodoxà fide aberrantes fugiant, & euitent, ac vt ſaltem ſingulis annis de eorum ſacramentali peccatorum confeſſione, & ſanctiſſimæ Euchariſtiæ perceptione per eos facta, fidem, ſeo teſtimonium ipſis Ordinariis, vel Inquiſitoribus in Italiam tranſmittant, ad quod, & nos dictos Italos tenore præſentiom teneri, & obligatos eſſe decernimus, & mandamus.

§. 4. Quod ſi quis propriæ ſalutis immemor contra præmiſſa facere præſumpſerit, poſſit aduerſus eum per locorum Ordinarios, & Inquiſitores hæreticæ prauitatis, vti de hæreſi ſuſpectum procedi,

§. 5. Non obſtantibus Conſtitutionibus & Ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

§. 6. Volomus autem vt earumdem præſentium tranſumptis etiam impreſſis, & manu alicujus Notarij publici ſubſcriptis & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem proſus fides in judicio & extra adhibeatur, quæ ipſiſmet præſentibus haberetur, ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub Annulo Piſcatoris die 26. Iulij 1596. Pontificatus noſtri anno quinto.

Contra hæreticos in locis Italiæ, & Inſularum adjacentium quovis prætextu commorantes, eorumque fautores.

GREGORIVS PAPA DECIMVSQVINTVS, Ad perpetuam rei memoriam.

ROMANI Pontificis Beati Petri Apoſtolorum Principis ſoccеſſoris munus exigit, vt pro incumbente Dominici Gregis cura, & ſollicitudine Prædeceſſorum ſuorum Conſtitutiones, eas præſertim, quæ ad ſacroſanctæ fidei Catholicæ conſeruationem pertinent, quo ſuum perpetuum ſortiantur effectum, & inuiolabiliter obſeruentot, innouet, & extendat, provt rerum & temporum qualitatibus debitè compenſatis conſpicit in Domino ſalubriter expedire.

Aliàs ſiquidem à felicis recordationis Clemente Papa VIII. Prædeceſſore noſtro emanant litteræ tenoris ſequentis videlicet.

CLEMENS

CLEMENS PAPA OCTAVVS,
ad perpetuam rei memoriam.

CVm ſicut, non ſine magno animi noſtri dolore, accepimus, quod plures Chriſti fideles ex diverſis Italiæ partibus, eorum Patriis, vbi certa & ſancta Catholica, & Apoſtolica Religio viget, & publice prædicatur, diſſidentes abeunt in longinqua loca, vbi non ſolum hæreſes impune granantur, ſed quod pejus eſt, Catholicæ Religionis vſus publicè interdicitur, & prohibetur quo fit, vt perſonæ ibi permanentes etiam ſi Catholicæ ſint, cogantur tamen contra eorum pia deſideria ſacroſanctæ Miſſæ ſacrificio, aliiſque diuinis officiis, ac ſanctorum Sacramentorum perceptione in ſuarum animarum diſcrimen diutiùs carere. Quare nos, his, & aliis malis, & periculis inde prouenientibus quantum cum Domino poſſumus obuiare cupientes, hac noſtra in perpetuum valitura Conſtitutione ſtatuimus, & ordinamus, vt de cætero nullus Italus, ſiue Mercator, ſiue cujuſvis alterius conditionis, vel ſtatus exiſtat, quovis prætextu, quæſito colore, vel ingenio audeat habitare, vel domicilium tenere in Ciuitate, Oppido, ſeu loco, vbi aliqua Eccleſia, cum Parocho, vel Paſtore, ſeu Sacerdote Catholico non exiſtat, in qua liberè & ſine omni periculo palam & publicè celebrari, & audiri poſſint ſacroſanctæ Miſſæ, & alia diuina officia & Conciones, ac Sacramenta Eccleſiaſtica miniſtrari, mortuorum corpora ſepeliri, & cætera fieri juxta ritum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ. Vtque iidem Itali abſtineant à matrimoniis cum hæreticis mulieribus, & ab hæreticorum ſepulturis, filios ſuos de ſacro fonte leuari per hæreticos non permittant, nec ipſi viciſſim hæreticorum filios, niſi per Catholicum Sacerdotem Catholico more baptizentur leuare præſumant, Medicorum quoque hæreticorum opera, neceſſitate ceſſante, & vbi adſit copia Catholici Medici idonei non vtantur. Cum verò Itali prædicti ex Italia recedunt ad morandum, vel inhabitandum in partibus prædictis id ſignificent ſuis Ordinariis vel Inquiſitoribus locorum, a quibus ſerio admoneantur, vt in eis perpetuò Catholicam, & Orthodoxam fidem conſtanter retinentes & profitentes, Piam, & Catholicam vitam ducant. Dominicos, & Feſtos dies, abſtinentias, & ſacra jejunia ab Eccleſia præcepta religiosè colant, atque omnem hæreſim, & errorem hæreticos, & ab Orthodoxa fide aberrantes fugiant, & euitent, ac vt ſaltem ſingulis annis de eorum ſacramentali peccatorum confeſſione, & ſanctiſſimæ Euchariſtiæ perceptione per eos factis fidem ſeu teſtimonium ipſis Ordinariis, vel Inquiſitoribus in Italiam tranſmittant, ad quod, & nos dictos Italos tenore præſentium teneri & obligatos eſſe decernimus, & mandamus. Quod ſi quis propriæ ſalutis immemor contra præmiſſa facere præſumpſerit, poſſit adverſus eum per locorum Ordinarios, & Inquiſitores hæreticæ prauitatis vti de hæreſi ſuſpectum procedi. Non obſtantibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis cæteriſque contrariis quibuſcumque. Volumus autem vt earumdem præſentium tranſumptis etiam impreſſis, & manu alicujus Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis eadem prorſus fides in judicio & extra adhibeatur, quæ ipſiſmet præſentibus haberetur, ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Datum Romæ apud Sanctum Marcum ſub Annulo Piſcatoris, die 20. 1595. Pontificatus noſtri anno quinto.

Nos inuiolabili dictarum Clementis litterarum, & in eis contentorum quorumcumque obſeruationi quantum nobis ex alto conceditur peramplius prouidere volentes. Motu proprio & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, ac noſtra perpetuo valitura Conſtitutione eaſdem Clementis Prædeceſſoris litteras cum omnibus, & ſingulis in eis contentis tenore præſentium approbamus, & confirmamus, illaſque innouamus, ac inuiolabiliter obſeruari mandamus. Inſuper ne vllus hæreticus in locis Italiæ, & Inſularum adjacentium, neque etiam ſub commercij, & matrimonij, aut alio quovis prætextu domicilium contrahere, ſeu domum apertam habere propriam, vel conductam, aut gratis conceſſam, ſeu habitare, aut morari poſſit earumdem tenore præſentium prohibemus, ac reſpectiuè ſtatuimus, & ordinamus. Contra prohibitiones autem, ac ſtatuto & ordinationi noſtris hujuſmodi non parentes, ſeu contrauenientes cujuſvis ſtatus, gradus, conditionis, tàm Eccleſiaſticæ, quàm ſæcularis exiſtentes juxta formam juris procedatur, & puniantur; & ſimili modo eos, qui hæreticos prædictos receptauerint, eiſque quoquo modo contra præſentium literarum tenorem, fauorem, opem, ſeu auxilium præbuerint, vti fautores, & receptatores hæreticorum puniri, ſicque per quoſcumque Iudices Ordinarios, & delegatos, etiam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, & de latere legatos, (ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate) vbique judicari, & diffiniri debere, ac irritum, & inane ſi ſecus ſuper his à quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentatis auctoritate, & tenore prædictis decernimus, & declaramus. Non obſtantibus Conſtitutionibus, & Ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Volumus autem, quod præſentium tranſumptis, etiam impreſſis manu alicujus Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis eadem prorſus fides adhibeatur in judicio, & extra, quæ præſentibus adhiberetur ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ; quodque eædem præſentes poſt duos menſes à die illarum publicationis computandos, omnes & ſingulos ad quos ſpectat arctent, & afficiant, perinde, ac ſi vnicuique perſonaliter intimatæ fuiſſent.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem ſub Annulo Piſcatoris die 2. Iulij 1622. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

S. Cardinalis Sanctæ Suſannæ.

Reuocatio facultatum ſuperioris quorumcumque Ordinum, & Religioſorum quoquo modo conceſſarum cognoſcendi cauſas ſuorum ſubditorum ad officium ſanctæ Inquiſitionis hæreticæ prauitatis quomodolibet pertinentes.

PAVLVS EPISCOPVS, SERVVS SERVORVM DEI ad perpetuam rei memoriam.

ROMANVS Pontifex ea interdum, quæ Prædeceſſoribus ſuis temporum, & rerum qualitate id tunc expoſcente, proinde pro hæreſum extirpatinne ſancita ſunt, nouis emergentibus rationibus reuocat, & immutat, prout in Domino ſalubriter conſpicit expedire.

§. 1. Dum ſiquidem felicis recordationis Pius Papa Quartus Prædeceſſor noſter ſua perpetuò valitura Conſtitutione ſtatuit, ordinanit, & declarauit, qood ex tunc deinceps in omnibus Chriſtiani Orbis partibus Inquiſitores hæreticæ prauitatis, tàm generales, quàm in quibuſvis Prouinciis; Ciuitatibus, Oppidis, terris, & locis pro tempore deputati particulares, contra omnes quorumcumque Ordinum, etiam exemptorum, etiam mendicantium Profeſſores, & Religioſos, ac etiam alios quoſcumque quovis modo priuilegiatos & exemptos, de hæreſis crimine quomodolibet ſuſpectos ſunt culpabiles, dummodo ab eorumdem Profeſſorum, & Religioſorum Superioribus, vel Prælatis in cauſis hujuſmodi præuenti non fuiſſent juxta facultates Officij Inquiſitionis ipſius prauitatis inquirere, & procedere, ac culpabiles, & delinquentes repertos ſecundum canonicas ſanctiones caſtigare, atque punire poſſent, & valerent, ac aliàs prout in litteris ipſius Pij Prædeceſſoris latius continetur.

§. 2. Cum autem rerum vſu compertum ſit, occaſione præuentionum hujuſmodi nonnulla interdum impedimenta orta eiſe, quominus cauſæ hujuſmodi ea, qua decet diligentia, cognoſcantur. Nos de conſilio Venerabilium fratrum noſtrorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium, contra hæreticam prauitatem generalium Inquiſitorum illa de medio tollere volentes, motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia, ac matura deliberatione, hac noſtra etiam perpetuò valitura Conſtitutione omnia, & quæcumque priuilegia, indulta, facultates, & conceſſiones Generalibus, Superioribus, & Prælatis quorumcumque Ordinum, ſiue Mendicantium, Clericorum, Regularium, cujuſvis Ordinis, & Inſtituti, etiam in dicta Conſtitutione non expreſſorum, & quantumvis exemptorum, & quocumque nomine nuncupentur per dictum Pium, ac quoſcumque Romanos Pontifices Prædeceſſores noſtros, & Sedem Apoſtolicam conceſſa, approbata, & innouata, & quantumvis etiam longiſſimo tempore obſeruata, cauſas ad dictum officium quomodolibet ſpectantes, cognoſcendi, & terminandi, ſeu in illis quoquomodo ſe intromittendi; quorum omnium, & ſingulorum tenores, etiamſi de illis ſpecialis, & expreſſa mentio habenda eſſet præſentibus pro plenè, & ſufficienter expreſſis, & inſertis habentes, Apoſtolica auctoritate tenore præſentium perpetuò caſſamus reuocamus, & abolemus, ipſiſque Generalibus, Superioribus & Prælatis, vt de cætero quovis quæſito colore, vel prætextu, prætenſionis, vel conſuetudinis, & præſcriptionis immemorabilis, ſeu cognoſcendi, an delationes hujuſmodi calumnioſæ ſint, necnè in eiſdem cauſis tàm motis quàm mouendis quoquomodo ſe intromittere, ſe immiſcere, denunciationes recipere, teſtes examinare, proceſſus conficere, cauſas ipſas cognoſcere, definire, vel terminare minimè audeant, ſeu præſumant ſimili auctoritate diſtrictius inhibemus.

§. 3. Volentes, & expreſsè mandantes, vt ipſi Religioſi poſſint & debeant omnes etiam Ordinum hujuſmodi profeſſores de hæreſi ſuſpectos, Inquiſitoribus, vel Ordinariis locorum vicinioribus liberè denunciare abſque eo, quod Superiores prædicti perſonas denunciandas, & cauſas perquirere, vel quoquomodo id impedire, vel retardare audeant, ſeu præſumant.

§. 4. Inſuper omnes, & quaſcumque cauſas ad dictum Officium quomodolibet ſpectantes, & pertinentes coram Generalibus, Superioribus, & Prælatis hujuſmodi in quibuſcumque locis exiſtentibus, ac quoſcumque religioſos, vt præfertur exempros, moras, & pendentes, ad nos harum ſerie auocamus eaſque omnes in ſtatu, & terminis, in quibus de præſenti reperiuntur ipſius prauitatis Inquiſitoribus, vel Ordinariis locorum vicinioribus terminandas committimus.

§. 5. Præterea ipſis Generalibus, Superioribus, & Prælatis pari auctoritate præcipimus, atque mandamus, vt omnes proceſſus, & acta cauſarum hujuſmodi Inquiſitoribus, ſeu Ordinariis reſpectiuè remittant, & conſignent, necnon Religioſos Profeſſores, & fratres ſupradictos, quos hæreſis labe infectos, vel ſuſpectos etiam in viſitatione eſſe nouerint abſque alia conſultatione cum propriis Superioribus facienda, eiſdem Inquiſitoribus, vel Ordinariis locorum vicinioribus reſpectiuè denuncient.

§. 6. Quod ſi Generales, aliique prædicti præſentibus litteris non paruerint, eos omnes priuationis quarumcumque dignitatum, ſeu Prælaturarum, vel officiorum ſuorum Ordinum, ac vocis actiuæ & paſſiuæ, perpetuæque inhabilitatis ad eaſdem, necnon contra fautores hæreticorum, & impeditores officij ſtatutas, & inflictas pœnas, aliaſque cenſuras Eccleſiaſticas, etiam excommunicationis majoris latæ ſententiæ à qua nonniſi à nobis, vel à Romano Pontifice pro tempore exiſtente, præterquam in mortis articulo abſolutionis beneficium valeant obtinere, eo ipſo incurriſſe.

§. 7. Necnon præſentes litteras, licèt Generales, Superiores, & Prælati prædicti, aut quicumque alij quavis auctoritate, vel officio, ſeu honore fulgentes in præmiſſis quomodolibet intereſſe habentes, vel habere prætendentes ad hoc vocati non fuerint ſemper, & perpetuo validas, & efficaces exiſtere ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri & obtinere, ac de omnibus inuiolabiliter obſeruari;

ſicque

Digitized by Google

ſicque per quoſcumque Iudices & Commiſſarios quauis auctoritate fungentes, etiam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, ſublata eis, & cuilibet eorum quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari, & definiri debere, irritum quoque & inane, ſi ſecus ſuper his a quoquam quauis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari, decernimus, & declaramus.

§. 8. Non obſtantibus prædicta ac quibuſuis aliis conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, nec non ordinum, & inſtitutorum quorumcumque, iuramento confirmatione Apoſtolica, vel quauis firmitate aliqua roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus; Priuilegiis quoque, indultis, & literis Apoſtolicis, etiam mare magnum, vel aliàs quomodolibet nuncupatis eiſdem Ordinibus, eorumque Generalibus ſuperioribus & prælatis, ac perſonas etiam per quoſcumque Romanos Pontifices Prædeceſſores noſtros, ac Sedem prædictam, & per nos quouis modo conceſſis, confirmatis, & iteratis vicibus approbatis, & innouatis, quibus, ac aliis omnibus, quæ præſentibus quomodolibet obuiare poſſent etiam de illis eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, & expreſſa, ac indiuidua, & de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quæuis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſeruanda foret, eorum tenores pro plenè & ſufficienter præſentibus expreſſis, & totaliter inſertis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris hac vice dumtaxat, & ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

§. 9. Vt autem præſentes litteræ ad omnium notitiam deducantur, nene aliquis ignorantiam earum prætendere, aut contra eas ſe excuſare valeat, illas in valuis Sancti Ioannis Lateranenſis, & Principis Apoſtolorum, Baſilicarum de vrbe, necnon Cancellariæ Apoſtolicæ, ac acie Campi Floræ de more affigi, & publicari, earumque exempla inibi affixa dimitti, ac poſt publicationem huiuſmodi omnes, & ſingulos, quos concernunt, & concernent in futurum, perindè arctent, & afficiant, ac ſi eorum cuilibet perſonaliter intimatæ fuiſſent.

§. 10. Quodque earum tranſumptis etiam impreſſis Notarij publici manu ſubſcriptis & ſigillo alicuius Prælati, ſeu perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis in Iudicio, & extra, vbique gentium, & locorum adhiberi volumus, & mandamus, quæ eiſdem originalibus litteris adhiberetur, ſi eſſent exhibitæ vel oſtenſæ, & nihilominus, vt ad maiorem notitiam ſingulorum, & quorumcumque Religioſorum prædictorum præſentes deueniant etiam volumus, & in virtute ſanctæ obedientiæ mandamus, & præcipimus Generalibus, Superioribus, & Prælatis prædictis, vt in primis proximis futuris Capitulis, ſeu Congregationibus Prouincialibus, vel Generalibus cuiuſcumque Prouinciæ tam in Italia, quàm extra præſentes noſtras litteras legi & publicari faciant, & procurent.

Datum Romæ apud Sanctum Marcum anno Incarnationis Dominicæ 1606. Kalend. Septemb. Pontificatus noſtri anno ſecundo.

Innouatio Conſtitutionum à Sixto IV. & Pio V. de Conceptione Beatæ Mariæ Virginis editarum. Impoſitioque maiorum pœnarum in tranſgreſſores à locorum Ordinarijs, & hæreticæ prauitatis Inquiſitoribus puniendos.

PAVLVS PAPA QVINTVS,
Ad perpetuam rei memoriam.

REGIS pacifici, quamquam nullo noſtro merito diuina diſpenſatione vices gerentes in terris, ex muneris noſtri debito, pacis, & concordiæ inter Chriſti fideles, præſertim Eccleſiaſticas perſonas, quæ aliis in viam pacis dirigendis, & in vnitate ſpiritus continendis ſunt præſcriptæ, conſeruationi ſedulis inuigilare cupientes, ea quæ à Prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus ad ſcandalorum ſemina tollenda ſalubriter conſtituta ſunt, cum hoſtis antiqui inſidiis, qui ab initio diſſidia ſerere cœpit, minimè obſeruari, aut variis modis eludi dignoſcantur, vt inuiolata ſeruentur, opportunis remediis, quantum cum Domino poſſumus, prouidemus.

§. 1. Olim ſiquidem per felicis recordationis Sixtum Papam IV. Prædeceſſorem noſtrum, accepto, quod nonnulli diuerſorum Ordinum Prædicatores in ſuis ſermonibus ad Populum publicè per diuerſas Ciuitates, & terras affirmare non erubuerant, & quotidie prædicare non ceſſabant, omnes illos, qui tenebant aut aſſerebant, glorioſam, & immaculatam Dei genitricem abſque originalis peccati macula fuiſſe conceptam, mortaliter peccare, vel eſſe hæreticos, eiuſdemque immaculatæ Conceptionis officium celebrantes, audienteſque ſermones illorum, qui eam ſine huiuſmodi macula conceptam eſſe affirmabant, grauiter peccare, ſed, & prædictis prædicationibus non contenti, confectos ſuper eiſdem ſuis aſſertionibus libros in publicum ediderunt, ex quorum aſſertionibus, & prædicationibus non leuia ſcandala in mentibus fidelium exorta erant, & maiora meritò exoriri formidabantur in dies. Idem Sixtus Prædeceſſor huiuſmodi temerariis auſibus, & peruerſis aſſertionibus & ſcandaloſis, quæ exinde in Eccleſia Dei exoriri poterant obuiare volens huiuſmodi aſſertiones prædictorum eorumdem, & aliorum quorumlibet, qui affirmare præſumerent, eos, qui crederent, aut tenerent eandem Dei Genitricem ab originalis peccati macula in ſua Conceptione præſeruatam fuiſſe, propterea alicuius hæreſis labe pollutos fore, vel mortaliter peccare, aut huiuſmodi officium Conceptionis celebrantes, ſeu huiuſmodi ſermones audientes alicuius peccati reatum incurrere, vtpote falſas, & erroneas, & à veritate penitus alienas, editoſque deſuper libros prædictos id continentes quoad hoc reprobauit, & damnauit, ac ſtatuit, & ordinauit, quod Prædicatores Verbi Dei, & quicumque alij cuiuſcumque ſtatus, gradus, aut ordinis, & conditionis eſſent, qui auſu temerario præſumerent in eorum ſermonibus ad populum, ſeu aliàs quomodolibet affirmare, huiuſmodi ſic per eum improbatas, & damnatas aſſertiones veras eſſe, aut dictos libros pro veris legere, tenere, vel habere, excom-

municationis ſententiam eo ipſo incurrent, à qua ab alio, quàm Romano Pontifice, niſi in mortis articulo nequirent abſolutionis beneficium obtinere. Similique pœnæ, & Cenſuris ſubiecit eos, qui auſi eſſent aſſerere contrariam opinionem, tenentes videlicet glorioſam Virginem Mariam cum originali peccato fuiſſe conceptam, hæreſis crimen vel peccatum incurrere mortale, cum nondum id eſſet à Romana Eccleſia, & Apoſtolica Sede Decretum.

§. 2. Hanc verò Sixti Prædeceſſoris Conſtitutionem Oecumenica Tridentina Synodus poſtea innouauit.

§. 3. Ac deinde ſimilis recordationis Pius Papa V. etiam Prædeceſſor noſter, ſtatuit, ordinauit, & mandauit, quatenus nemo cuiuſcumque ordinis vel dignitatis exiſteret, in popularibus concionibus, vel vbicumque promiſcua virorum, & mulierum multitudo conuenire ſolet de huius controuerſiæ alterutra parte diſputare, rationibus, vel Doctorum auctoritate, aſſerendo propriam ſententiam, & contrariam refellendo, vel impugnando, aut de hac ipſa quæſtione cuiuſuis pietatis aut neceſſitatis prætextu vulgari ſermone ſcribere, vel dictare præſumeret; qui contrafaceret ſuſpenſionis pœnam à diuinis abſque noua declaratione ipſo facto incurreret, ſi modo eſſet in ſacris conſtitutus & quocumque præterea gradu, ſiue dignitate, vel adminiſtratione fungeretur, illis omnibus foret ipſo iure priuatus & ad eadem, vel ſimilia munera obtinenda, vel obeunda, perpetuæ inhabilitatis cenſuræ ipſo etiam facto obnoxius foret, ſuper quibus niſi à Romano Pontifice pro tempore exiſtente diſpenſari ſiue abſolui non poſſit, & nihilominus aliis pœnis ſi opus foret, à proprio Prælato pro delicti menſura infligendis ſubiectus eſſet prout ſubiecit.

§. 4. Cæterum quamdiu per Apoſtolicam Sedem altera pars diffinita non eſſet, oppoſitaque ſententia condemnata, liceret viris doctis in publicæ Academiæ diſputationibus, ſiue Generalium, aut Prouincialium Capitulorum, vel vbi aliàs intereſſent, qui rem capere poſſent, nec ſcandali vlla ſubeſſet occaſio de illa quæſtione diſſerere, & argumentis vtramlibet partem aſſerere vel impugnare. Dum tamen neutra veluti erronea prædicaretur, ſeruarenturque illa omnia, quæ à Sixto Prædeceſſore ſtatuta ſunt, quorum ſingula etiam quantum ad alias pœnas duxit innouanda, & innouauit, prout in Sixti, & Pij Prædeceſſorum litteris deſuper confectis plenius continetur.

§. 5. Verum licèt hæc proinde ſtatuta ſint, nihilominùs, ſicut accepimus, nonnulli in diuerſi Chriſtiani orbis partibus, in terminatis quæſtionibus nimis intenti, diſſenſionum huiuſmodi, iampridem Eccleſiæ diſciplinæ vigore reciſa germina coaleſcere procurant, indeque contentiones, & rixæ non ſine Dei offenſa, & ſcandalo plurimorum exortæ ſunt, & grauiores in dies, ne exoriantur, periculum eſt niſi à nobis opportunè prouideatur.

§. 6. Quamobrem motu proprio non ad alicuius nobis ſuper hoc oblatæ petitionis inſtantiam, ſed ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtris, Conſtitutionum Sixti, & Pij Prædeceſſorum huiuſmodi veriores tenores præſentibus pro expreſſis, & ad verbum inſertis habentes eaſdem Conſtitutiones Apoſtolica auctoritate tenore præſentium approbamus, & confirmamus, & etiam quoad earum pœnas quaſcumque, etiam abſolutionis reſeruationem innouamus, & inuiolabiliter ab omnibus etiam Regularibus cuiuſcumque tam Eccleſiaſticis, quàm ſæcularibus perſonis, cuiuſvis ſtatus, gradus, ordinis & conditionis, aut dignitatis tam Eccleſiaſticæ, quàm ſæcularis, etiamſi ſpecifica, & indiuidua earum eſſet neceſſario facienda mentio, & obſeruari præcipimus, & mandamus, donec à Romana Apoſtolica Sede huiuſmodi controuerſia fuerit diffinita.

§. 7. Ac præterea, ſi quis quouis modo contrauenerit præter ſupradictarum Conſtitutionum pœnas reſpectiuè ipſo facto incurrendas, etiam concionandi, publicè legendi, docendi, & interpretandi perpetuæ inhabilitatis pœnas ſimiliter ipſo facto incurrat abſque alia declaratione, à quibus non niſi à nobis ipſis, vel ſucceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus pariter abſolui, ſeu ſuper iis diſpenſari poſſit, & nihilominus aliis pœnis noſtro, & eorumdem Romanorum Pontificum ſucceſſorum noſtrorum arbitrio infligendis, ſubiiciatur, prout eum ſubiicimus per præſentes.

§. 8. Et contra huiuſmodi tranſgreſſores etiam regulares cuiuſvis Ordinis, & Inſtituti, etiam quomodolibet, & alias quaſcumque Eccleſiaſticas, & ſæculares perſonas cuiuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, aut dignitatis tam Eccleſiaſticæ, quàm ſæcularis, vt præfertur, tam Epiſcopi, & Prælati, Superiores, aliique ordinarij locorum, quàm hæreticæ prauitatis vbique locorum deputati Inquiſitores procedant, & inquirant, atque in eos ſeuerè animaduertant. Nos enim iis, & eorum cuilibet contra eoſdem tranſgreſſores procedendi, & inquirendi, ac pœnis coërcendi, & puniendi liberam facultatem, & auctoritatem iiſdem auctoritate, & tenore tribuimus, & impartimur, eoſque, vt præfertur, procedere, inquirere, & punire præcipimus, & mandamus.

§. 9. Non obſtantibus omnibus iis, & ſingulis, quæ tàm Sixtus, quàm Pius prædeceſſores prædicti in ſuis litteris huiuſmodi voluerunt non obſtare. Quibus omnibus, & ſingulis, eorum tenores præſentibus pro plenè & ſufficienter expreſſis, & ad verbum inſertis habentes, hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

§. 10. Et ne præmiſſorum ignorantia à quoquam prætendi poſſit volumus, & dicta auctoritate decernimus, quod præſentes litteræ ſeu illarum exempla ad valuas Baſilicæ Principis Apoſtolorum de vrbe, & in acie Campi-Floræ affixa omnes ita arctent, & afficiant perinde ac ſi vnicuique perſonaliter intimatæ fuiſſent.

§. 11. Quodque præſentium tranſumptis, etiam impreſſis, manu Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem prorſus fides adhibeatur, quæ præſentibus adhiberetur ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem ſub Annulo Piſcatoris, die 6. Iulij 1616. Pontificatus noſtri anno duodecimo.

Amplia

Ampliatio, & declaratio prohibitionis aſſerendi Beatam Mariam Virginem conceptam fuiſſe in peccato originali.

IN Generali Congregatione ſanctæ Romanæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis habita eſt hæc ampliatio in Palatio Apoſtolico in monte Quirinali coram ſanctiſſimo D. N. D. Gregorio diuina Prouidentia Papa XV. ac Illuſtriſſimis, & Reuerendiſſimis Dominis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus adverſus hæreticam prauitatem Inquiſitoribus Generalibus à ſancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis. Feria tertia die 24. Maij, anno à Natiuitate Domini noſtri Ieſu Chriſti 1622.

SAnctiſſimus Dominus noſter auditis votis Illuſtriſſimorum & Reuerendiſſimorum Dominorum Cardinalium contra hæreticam prauitatem Generalium Inquiſitorum Decretum aliàs editum à felicis recordationis Paulo V. ejus Prædeceſſore, tenore ſequentis videlicet.

Sanctiſſimus Dominus noſter poſt longam & maturam diſcuſſionem, auditis votis Illuſtriſſimorum & Reuerendiſſimorum Dominorum Cardinalium contra hæreticam prauitatem Generalium Inquiſitorum, re accuratè, & diligenter perpenſa proinde conſiderans, quod quamvis in Conſtitutione felicis recordationis Sixti IV. ſuper conceptione Beatæ Mariæ Virginis pro ſubmouendis inter Chriſti fideles ſcandalis, rixis, & contentionibus edita, a ſancta Tridentina Synodo innouata, & deinde in alia Conſtitutione ſanctæ memoriæ Pij V. ſuper eadem re, quas ſimiliter ſanctitas ſua innouauit cum quibuſdam prouiſionibus, & adjectionibus pœnarum pro efficaciori earum obſeruatione, relinquatur vnicuique libera facultas tenendi, & etiam aſſerendi vtramque partem, quod ſcilicet fuerit, vel non fuerit concepta cum peccato originali, dum tamen neutra, veluti erronea, aut hæretica damnetur, nihilominus ex occaſione aſſertionis affirmatiuæ, in publicis concionibus, lectionibus, concluſionibus, & actibus publicis, quod eadem Beata Virgo fuerit cum peccato originali concepta oriuntur in populo Chriſtiano cum magna Dei offenſa ſcandala, jurgia, & diſſenſiones. Propterea volens hujuſmodi ſcandalis ex debito ſui muneris prouidere, decreuit, & præcepit ac præſentis Decreti virtute mandat, & præcipit omnibus, & ſingulis cujuſvis Ordinis & Inſtituti Regularibus, & aliis quibuſque, tàm Eccleſiaſticis, quàm ſæcularibus perſonis cujuſvis conditionis, gradus, ordinis, aut dignitatis tam Eccleſiaſticæ quàm ſæcularis, etiamſi ſpecialis, ſpecifica, & indiuidua earum eſſet neceſſario mentio facienda, vt impoſterum, donec articulus hujuſmodi à ſancta Sede Apoſtolica fuerit diffinitus, vel per ſanctitatem ſuam, & Sedem Apoſtolicam fuerit aliter ordinatum, non audeat in publicis concionibus, lectionibus, concluſionibus, & aliis quibuſcumque actibus publicis aſſerere, quod eadem B. Virgo fuerit concepta cum peccato originali, contrafacientes autem eadem ſanctitas ſua voluit, & declarauit ſubjacere debere, & ſubjecit cenſuris, & pœnis contentis in ſupradictis Conſtitutionibus ſuorum Prædeceſſorum, & ſuo ipſo facto incurrendis. Per hujuſmodi tamen prouiſionem ſanctitas ſua non intendit reprobare alteram opinionem, nec ei vllum prorſus præjudicium inferre, eam relinquens in eiſdem ſtatu, & terminis, in quibus de præſenti reperitur, præterquam quoad ſupra diſpoſita. Vlterius ſub eiſdem cenſuris, & pœnis mandans, quoad negatiuam opinionem, videlicet, quod non fuerit concepta cum peccato originali, in prædictis publicis actis aſſerentes, aliam opinionem non impugnent, nec de eo aliquo modo agant, ſeu tractent. Inſuper voluit, & expreſsè mandauit, vt extra hos caſus expreſſos publicorum actuum, in reliquis omnibus ſupradictæ Conſtitutionis firmæ, & illæſæ remaneant, & exactæ obſeruentur, perinde, ac ſi præſens decretum non emanaſſet. Et ita decreuit & mandauit vbique inuiolabiliter obſeruari, non obſtantibus in hac parte ſupradictis Conſtitutionibus, & aliis omnibus in contrarium facientibus, &c.

Hoc ſuo præſenti Decreto ex eiſdem cauſis euitandi ſcandala, diſſenſiones, atque diſcordias in populo Chriſtiano, quæ pari ratione oriri poſſunt, & vt accepit in aliquibus Religionibus jam ortæ ſunt ex ſermonibus priuatis occaſione aſſertionis affirmatiuæ, extendit, & ampliauit etiam ad priuata colloquia & ſcripta, mandans & præcipiens omnibus, & ſingulis ſupradictis, ne de cætero (donec articulus hujuſmodi à Sede Apoſtolica definitus, vel per Sanctitatem ſuam, & Sedem Apoſtolicam fuerit aliter ordinatum) neque etiam in ſermonibus, & ſcriptis priuatis audeant aſſerere, quod eadem Beata Virgo fuerit concepta cum peccato originali, nec de opinione affirmatius aliquo modo agere, ſeu tractare, exceptis tamen quibus à ſancta Sede Apoſtolica fuerit ſuper hoc ſpecialiter indultum. Per hoc tamen Sanctitas ſua non intendit reprobare hanc opinionem, nec ei vllum prorſus præjudicium referre, eam relinquens in eiſdem ſtatu & terminis in quibus reperitur, præterquam quoad in ſupradicto felicis recordationis Pauli V. & hoc ſuo Decreto diſpoſita; eademque Sanctitas ſua voluit, & expreſsè mandauit, vt in reliquis omnibus, vbi hujuſmodi Decretis non adverſantur; Conſtitutiones Sixti V. Alexandri VI. Pij V. ac Pauli V. ejus Prædeceſſorum ſuper conceptione Beatæ Virginis firmæ & illibatæ remaneant, ac exactè obſeruentur, perindè, ac ſi hujuſmodi decretum non emanaſſet. Et inſuper eadem Sanctitas ſua cum ſancta Romana Eccleſia de Beatiſſimæ Virginis conceptione feſtum ſolemniter, & officium celebrat omnibus, & ſingulis perſonis Eccleſiaſticis tam ſæcularibus quam cujuſvis Ordinis, & Inſtituti Regularibus mandat, eo præcipit, vt in ſacroſancto Miſſæ ſacrificio, ac diuino officio celebrandis tàm publicè, quàm priuatim, non alio quàm conceptionis nomine vti debeant, contrauenientes autem Sanctitas ſua voluit & declarauit ſubjacere debere, & ſubjecit cenſuris, & pœnis contentis in ſupradictis Conſtitutionibus, ac præfato decreto ſuorum Prædeceſſorum ipſo facto incurrendis. Et ita decreuit, & mandauit vbique inuiolabiliter obſeruari non obſtantibus in hac parte Conſtitutionibus ſupradictis, decreto præfati Pauli V. conſuetudinibus etiam immemorabilibus, necnon omnibus & ſingulis quæ Prædeceſſores prædicti voluerũt non obſtare, & aliis quibuſcumque in contrarium facientibus. Volens, & decernens pro obſeruatione, & executione præſentis decreti, & omnium in eo contentorum, quod contra hujuſmodi tranſgreſſores etiam regulares cujuſvis Ordinis & Inſtituti etiam quomodolibet exemptos, & alias quaſcumque Eccleſiaſticas perſonas cujuſcumque ſtatus, conditiónis, gradus, ordinis, aut dignitatis

tam

tam Eccleſiaſticæ, quàm ſæcularis, tam Epiſcopi,& Prælati Superiores, aliíque Ordinarij locorum; quàm hæreticæ prauitatis vbique locorum deputati Inquiſitores procedant; & in eos ſeuerè animadvertant, tribuens eis,& eorum cuilibet liberam facultatem, & auctoritatem contra eoſdem tranſgreſſores procedendi ac pœnis coërcendi, & puniendi. Voluit demum ne præmiſſorum ignorantia à quoquam prætendi poſſit, quod præſens Decretum, ſeu illius exempla ad valuas Baſilicæ Principis Apoſtolorum de vrbe,& in acie Campi Floræ affixa omnes ita arctent & afficiant perinde acſi vnicuique perſonaliter intimata fuiſſent,quodque præſentium tranſumptis etiam impreſſis,manu Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicujus perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis eadem prorſus fides adhibeatur quæ præſentibus adhiberetur ſi forent exhibitæ,vel oſtenſæ.

Andreas de Pectinis Sanctæ Romanæ, & Vniuerſalis
Inquiſitionis Notarius.

Reuocatio quarumcumque Conceſſionum viuæ vocis oraculo factarum, exceptis oraculis factis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, & eorum manufirmatis.

GREGORIVS PAPA DECIMVSQVINTVS, ad perpetuam rei memoriam.

ROMANVS Pont. in ſpecula militantis Eccleſiæ diuina prouidentia conſtitutus gratias & indulta à ſe,& Prædeceſſoribus ſuis conceſſa iuſtis interdū ſuadentibus cauſis juxta creditū ſibi Paſtoralis officij debitum moderatur, aut reuocat prout rerum, & temporum qualitatibus debitè penſatis conſpicit in Domino ſalubriter expedire. Itaque motu proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine omnia & ſingula indulta, facultates, priuilegia, gratias & conceſſiones quaſcumque ſpirituales, & Eccleſiaſticas, tàm ad forum internum, quàm ad externum,ſpectantes, ac tam ad ſupplicationem partium,quàm motu, ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus à Sede Apoſtolica,quæ tamen viuæ vocis oraculo hactenus quandocumque, & qualitercunque ex quavis etiam de neceſſitate exprimenda cauſa quibuſvis Collegiis, Capitulis,Ordinibus,tàm mendicantium,quàm non mendicantium, Societatibus,etiam Societatis Ieſu, ac Congregationibus quibuſlibet, ſiue eorum & earum reſpectiuè Præpoſitis, Decanis, Magiſtris, Miniſtris, Prælatis, Prioribus, Rectoribus, Generalibus, vel Prouincialibus quocumque nomine nuncupatis; Superioribus etiam quomodolibet exemptis, ac Sedi prædictæ immediatè ſubjectis, cujuſcumque dignitatis, præeminentiæ, aut quovis priuilegio munitis, non tamen ad ſupplicationem Regum conceſſas in iis videlicet, quæ non ſunt ſortita effectum tenore præſentium reuocamus, caſſamus, tollimus, abrogamus, & annullamus, ac reuocata, caſſa, ſublata abrogata, & annullata viribuſque,& effectu vacua perpetuo fore & eſſe, neque in poſterum cuiquam ſuffragari poſſe, vel debere, neque aliquam iis de cætero vt vllo modo poſſe etiam ſi expreſſa, & ſpecifica mentio etiam de verbo ad verbum de iis facienda eſſet,decernimus, & declaramus; firmis tamen & in ſuo robore permanſuris omnibus indultis, & aliis conceſſionibus prædictis viuæ vocis oraculo ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus ad ipſorum vel aliorum quorumcumque fauorem propria Sanctæ R. E. Cardinalium manu firmatis pro ipſis,vel aliis factis, & de quibus iidem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales teſtimonium in ſcriptis præbuerunt. Decernentes præſentes litteras & in eis contenta quæcumque, etiam, ex eo quod quicumque in præmiſſis intereſſe habentes, ſeu habere prætendentes ad hoc vocati, & auditi non fuerint, de ſubreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis noſtræ, ſeu aliquo quocumque defectu notari, impugnari, redargui, vel in controuerſiam reuocari ad terminos juris reduci, aut aduerſus illas quodcumque juris, gratiæ, vel fuit remedium impetrare nullatenus poſſe, ſed illas ſemper validas; & efficaces exiſtere, & fore,ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri & obtinere, ſicque per quoſcumque judices ordinarios & delegatos, etiam cauſarum Palatij Apoſtolici Auditores, ac ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales etiam de latere Legatos & Nuncios (ſublata eis,eorum cuilibet quavis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate) judicari, & diffiniri debere, ac irritum, & inane ſi ſecus ſuper his à quoquam quavis auctoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus præmiſſis, ac quibuſvis Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, priuilegiis quoque indultis, & litteris Apoſtolicis, Ordinibus, Societatibus, & Congregationibus prædictis, eorumque Præpoſitis,Decanis, Magiſtris, Miniſtris, Prælatis, Prioribus, Rectoribus, & aliis Superioribus prædictis ſub quibuſcumque tenoribus,& formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, irritantibus & aliis decretis in genere, vel in ſpecie,ac aliàs in contrarium premiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis,& innouatis. Quibus omnibus & ſingulis etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tênoribus,ſpecialibus,ſpecifica,expreſſa, & indiuidua,ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quęvis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſeruanda foret, tenores hujuſmodi pręſentibus pro plenè,& ſufficienter expreſſis,& ad verbum inſertis habentes (illiſque aliàs in ſuo robore permanſuris) hac vice dumtaxat ſpecialiter & expreſsè, cęteriſque contrariis quibuſcumque. Volumus autem vt pręſentium tranſumptis etiam impreſſis manu alicujus Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonę in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutę munitis eadem prorſus fides adhibeatur, in Iudicio, & extra illud, quę pręſentibus adhiberetur ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ, quodque eædem præſentes litterę, ſeu illarum exempla ad valuas Baſilicarum ſancti Ioannis Lateranenſis, ac Principis Apoſtolorum de vrbe, & in acie Campi Floræ affixæ omnes ita arctent, & afficiant,

Google

ciunt, ac ſi vnicuique perſonaliter fuiſſent. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem ſub annulo Piſcatoris die 2. Iulij 1622. Pontificatus noſtri anno 2.

S. Card. S. Suſannæ.

Extenſio Conſtitutionis rec. mem. Gregorij Papæ Decimiquinti reuocatoriè conceſſionum viuæ vocis oraculo factarum.

VRBANVS PAPA OCTAVVS
Ad perpetuam rei memoriam.

ALIAS felicis recordationis Gregorius Papa Decimus quintus Prædeceſſor noſter, vt ſubnaſcentibus iugiter variis difficultatibus, & abuſibus ex priuilegiis à Sede Apoſtolica viuæ vocis oraculo ſæpè numero conceſſis obuiam iret, Conſtitutionem edidit tenoris ſubſequentis videlicet.

Gregorius Papa Decimus quintus. Ad perpetuam rei memoriam Romanus Pontifex in ſpecula militantis Eccleſiæ diuina prouidentia conſtitutus gratias, & indulta à ſe, & prædeceſſoribus ſuis conceſſa iuſtis interdum ſuadentibus cauſis iuxta creditum ſibi Paſtoralis officij debitum moderatur, aut reuocat prout rerum, & temporum qualitatibus debitè penſatis conſpicit in Domino ſalubriter expedire. Itaque Motu proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine omnia, & ſingula indulta, facultates, Priuilegia, gratias, & conceſſiones quaſcumque ſpirituales, & Eccleſiaſticas, tam ad forum interius, quàm ad exterius ſpectantes, ac tam ad ſupplicationem partium, quam motu ſcientia, & poteſtatis plenitudine ſimilibus à Sede Apoſtolica quæ tamen viuæ vocis oraculo hactenus quandocumque, & qualitercumque, ex quauis etiam de neceſſitate exprimenda cauſa, quibuſuis Collegiis, Capitulis, Ordinibus tam Mendicantium, quàm non Mendicantium, Societatibus, etiam Societati Ieſu, ac Congregationibus quibuſlibet, ſiue eorum, & earum reſpectiuè Præpoſitis, Decanis, Magiſtris, Miniſtris, Prælatis, Prioribus, Rectoribus Generalibus, vel Prouincialibus quocumque nomine nuncupatis; Superioribus etiam quomodolibet exemptis, ac Sedi prædictæ immediatè ſubiectis, cuiuſcumque dignitatis, præeminentiæ, aut quouis priuilegio munitis, non tamen ad ſupplicationem Regum conceſſas, in iis videlicet, quæ non ſunt ſortita effectum, tenore præſentium reuocamus, caſſamus, tollimus, abrogamus, & annullamus, ac reuocata, caſſata, ſublata, abrogata, & annullata, viribuſque, & effectu vacua perpetuò fore, & eſſe, neque in poſterum cuiquam ſuffragari poſſe, etiamſi expreſſa, & ſpecifica mentio etiam de verbo ad verbum de iis facienda eſſet, decernimus, & declaramus; firmis tamen, & in ſuo robore permanſuris omnibus indultis, & aliis conceſſionibus prædictis viuæ vocis oraculo Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus ad ipſorum vel aliorum quorumcumque fauorem propria Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium manu firmatis pro ipſis vel aliis factis, de quibus iidem Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales teſtimonium in ſcriptis præbuerunt; decernentes præſentes litteras, & in eis contenta quæcumque, etiam ex eo quod quicumque in præmiſſis intereſſe habentes ſeu habere prætendentes, ad hoc vocati, & auditi non fuerint de ſubreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis noſtræ, ſeu aliquo quocumque defectu notari, impugnari, redargui, in ius, vel in controuerſiam reuocari ad terminos iuris reduci, aut aduerſus illas quodcumque iuris, gratiæ, vel facti remedium impetrari nullatenus poſſe, ſed illas ſemper validas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, ſicque per quoſcumque iudices ordinarios, & delegatos etiam cauſarum Palatij Apoſtolici Auditores, ac Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales de latere Legatos, & Nuncios (ſublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate) iudicari, & diffiniri debere, ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtantibus præmiſſis, ac quibuſuis conſtitutionibus, & ordinationibus, Apoſtolicis, priuilegiis quoque indultis, & litteris Apoſtolicis, ordinibus, Societatibus, & Congregationibus prædictis, eorumque præpoſitis, Decanis Magiſtris, Miniſtris, Prælatis, Prioribus Rectoribus, & aliis Superioribus prædictis ſub quibuſcumque etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, ac irritantibus, & aliis decretis in genere vel in ſpecie, & alias in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſſis confirmatis, & innouatis. Quibus omnibus, & ſingulis, etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes, mentio, ſeu quæuis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma adhuc ſeruanda foret, tenores huiuſmodi præſentibus pro plenè & ſufficienter expreſſis, & ad verbum inſertis habentes (illiſque aliàs in ſuo robore permanſuris) hoc vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

Volumus autem, vt præſentium tranſumptis, etiam impreſsis manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis eadem prorſus fides adhibeatur in iudicio, & extra illud, quæ præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ. Quodque eaſdem præſentes litteras, ſeu illarum exempla ad valuas Baſilicarum Sancti Ioannis Lateranenſis, ac Principis Apoſtolorum de Vrbe, & in acie Campi Floræ affixæ omnes ita arctent, & afficiant, ac ſi vnicuique perſonaliter intimatæ fuiſſent.

Digitized by Google

Datum Romæ apud Sanctam Mariam maiorem ſub annulo Piſcatoris Die ſecunda Iulij 1622. Pontificatus noſtri anno 2.

S. Cardinalis Sanctæ Suſannæ.

CVm autem experientia rerum magiſtra compertum ſit conceſſiones & gratias viuæ vocis oraculo etiam à S. Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus obtentas, & ipſorum manu firmatas ſæpè ab his in quorum fauorem emanarunt, minùs canonica interpretatione extendi, & perperam in diſciplinæ Eccleſiaſticæ detrimentum executioni demandari. Idcirco quantum cum Domino poſſumus his, & alijs malis occurrere volentes. Motu proprio, ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtris, de quo Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, & de conſilio nonnullorum venerabilium fratrum noſtrorum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium quibus negotium huiuſmodi maturè diſcutiendum commiſimus, omnia, & ſingula priuilegia facultates, licentias, & gratias quaſcumque per Summos Pontifices prædeceſſores noſtros ac per nos viuæ vocis oraculo, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ prædictæ Cardinalium quorumcumque manu firmata quibuſcunque Generalibus, cæteriſque Superioribus, & perſonis cuiuſuis ordinis, Congregationis, Inſtituti, & Societatis, ſiue ſæcularibus, ſiue Regularibus, vel etiam ipſis ordinibus, Congregationibus, Inſtitutis, & Societatibus, etiam Societatis Ieſu, aut Clericis, ſeu presbyteris, alijſque perſonis prædictis quacumque de cauſa etiam de neceſſitate exprimenda, occaſione prætextu, vel colore, etiam intuitu, contemplatione, ſeu ad inſtantiam Imperatoris Regum, principum quorumcumque, aut aliàs quomodolibet conceſſa, illorum tenores præſentibus pro expreſſis habentes tenore præſentium reuocamus, caſſamus, tollimus, abrogamus, ac de cætero reuocata, caſſata, ſublata, abrogata, & annullata, viribuſque, & effectu vacua eſſe, & fore, nulliſque prorſus deinceps ſuffragari poſſe, nec debere declaramus. Præterea, vt præſentes litteræ omnibus, & ſingulis, ad quos ſpectat, & pro tempore ſpectabit quanto citius innoteſcant, omnibus, & ſingulis generalibus, & alijs quocumque nomine nuncupatis Superioribus, quorumcumque Ordinum, Congregationum, Societatum etiam Societatis Ieſu, & inſtitutorum, ſub excommunicationis, ac priuationis Officiorum, & dignitatum, necnon vocis actiuæ, & paſſiuæ pœnis ipſo facto incurrendis, præcipimus, & mandamus, vt infra tres menſes proximos à die publicationis præſentium computandos, omnes, & ſingulos Prouinciales eorumdem ſuorum Ordinum, Congregationum, Societatum, etiam Societatis Ieſu, & Inſtitutorum de eiſdem præſentibus literis certiores faciant, earumdemque præſentium exemplaria illis tranſmittant, qui quidem Prouinciales ſub eiſdem pœnis teneantur ſingulis Superioribus Monaſteriorum, Conuentuum, Collegiorum, domorum, & locorum Regularium præcipere, vt eaſdem præſentes ſubditis ſuis, vt moris eſt publicent. Diſcernentes præſentes litteras etiam ex eo, quod quicumque in præmiſſis, intereſſe habentes, vel habere prætendentes ad hoc vocati, & auditi non fuerint, de ſubreptionis, vel obreptionis vitio, aut intentionis noſtræ, ſeu alio quopiam defectu notari, impugnari, inualidari, in ius vel controuerſiam reuocari, aut ad viam & terminos iuris reduci, ſiue aduerſus illas quodcumque iuris, gratiæ, vel facti remedium impetrari nullatenus poſſe, ſed illas ſemper validas, firmas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere; ſicque per quoſcumque Iudices ordinarios, & delegatos etiam cauſarum Palatij Apoſtolici Auditores, (ſublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate) iudicari & definiri debere, ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit, attentari. Non obſtantibus præinſertis litteris huiuſmodi, ac conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, & quatenus opus ſit etiam regula noſtra de non tollendo iure quæſito priuilegiis quoque indultis, & litteris Apoſtolicis, eiſdem Cardinalibus, & Ordinibus, Congregationibus, Inſtitutis, & Societatibus, eorumque Superioribus quouis nomine nuncupatis ſub quibuſcumque verborum formis, & tenoribus, ac cum quibuſuis etiam derogatoriarum derogatoriis, alijſque efficacioribus, & in ſolitis clauſulis, ac irritantibus, & alijs decretis in genere, vel in ſpecie, ac aliàs in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis, & innouatis. Quibus omnibus, & ſingulis etiamſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica; & expreſſa, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quæuis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſeruanda foret, illorum omnium tenores præſentibus pro plenè, & ſufficienter expreſſis habentes, ſpecialiter, & expreſsè derogamus cæteriſque contrariis quibuſcumque. Volumus autem, quod præſentium tranſumptis etiam impreſſis, manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis eadem prorſus vbique fides adhibeatur, quæ præſentibus ipſis adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ, quodque eædem præſentes litteræ ſiue illarum exempla ad valuas Baſilicarum prædictarum, & in acie campi Floræ huiuſmodi ſimiliter affixa, omnes, quos concernunt perindè arctent, & afficiant, ac ſi vnicuique perſonaliter intimata fuiſſent, Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die 20. Decembris 1631. Pontificatus noſtri anno nono.

M. Antonius Maraldus.

DIe & anno ſupradictis affixa, & publicata fuit ad valuas Baſilicarum Sancti Ioannis Lateranenſis, & Principis Apoſtolorum, ac in acie Campi Floræ aliiſque locis ſolitis; & conſuetis, vt mos eſt, per me Andream Scalmarum Sanctiſſimi Domini Noſtri Papæ Curſorem.

Reuocatio

Reuocatio licentiarum quarumcumque legendi, & habendi libros prohibitos.

VRBANVS PAPA OCTAVVS,
Ad perpetuam rei memoriam.

APOSTOLATVS officium nobis, nullo licet meritorum ſuffragio, diuina prouidentia commiſſum poſtulat, vt ad ea vigilantiæ noſtræ partes propenſius intendamus, per quæ Religio Catholica, vbi diuina gratia illæſa viget, conſeruetur, & vbi reſtitutione indiget, reparetur.

§.1. Quapropter cum librorum prohibitorum lectio magno ſinceræ fidei cultoribus detrimento eſſe noſcatur, & ſicut accepimus, nimis exceſſiua ſit huiuſmodi libros legendi licentiarum copia. Nos vt huic malo maturè occurratur, & in poſterum, quàm cautiſſimè licentiæ huiuſmodi concedantur, quantum cum Domino poſſumus prouidere volentes; Motu proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine omnes, & ſingulas licentias legendi, & habendi libros quoſcumque ob hæreſim, vel falſi dogmatis ſuſpicionem, ſeu per conſtitut. Apoſtolicas etiam ratione Aſtrologiæ iudiciariæ, vel aliàs quomodolibet prohibitos, quibuſcumque perſonis laïcis, & Eccleſiaſticis, tam ſæcularibus quam Regularibus cuiuſcumque ordinis, ſocietatis, & inſtituti exiſtentibus ac quacumque dignitate, etiam Eccleſiaſtica fulgentes cuiuſcumque ſtatus, gradus, conditionis, qualitatis, & præeminentiæ etiam ſpeciali nota, & mentione dignis, ac per litteras Apoſtolicaa ad tempus, ſeu ad vitam, & aliter quomodocumque ex quacumque cauſa, tam in forma, quam aliter quomodocumque à prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus, ſeu à quibuſcumque aliis à nobis, vel ab eis facultatem, & auctoritatem habentibus, non tamen à nobiſmetipſis per litteras Apoſtolicas etiam in forma breuis, ſeu Chyrographum manu noſtra ſignatum conceſſas, earum tenores præſentibus pro expreſſis, & inſertis habentes hac noſtra perpetua valitura conſtitutione reuocamus, caſſamus, & annullamus, ac pro reuocatis, caſſatis, & annullatis haberi volumus, nulliſque ſuffragari.

§.2. Quinimo libros per licentias huiuſmodi permiſſos legentea, aut habentes pœnas in Sacris Canonibus, conſtitutionibus Apoſtolicis, & indicibus librorum prohibitorum contentas incurrere, volumus, & declaramus.

§.3. Decernentes, vt præſentes litteræ poſtquam in valuis Baſilicarum Sancti Ioannis Lateranenſis, ac Principis Apoſtolorum de Vrbe, & Cancellariæ Apoſtolicæ, necnon in acie campi Floræ affixæ fuerint, infra duos citrà montes; vltrà verò montes infra quatuor menſes ex tunc proximos, omnes, & ſingulos ad quos ſpectat; arctent, & afficiant, perinde, ac ſi vnicuique perſonaliter intimatæ fuiſſent; quodque dictis duobus & reſpectiuè quatuor menſibus durantibus, qui libros prohibitos huiuſmodi habuerint eos ad Epiſcopum ſeu Inquiſitorem, qui illo quanto citius comburere debeat, deferre; quique aliquos ſimiles libros prohibitos habere ſciuerit, eos denunciare teneantur, neque de cætero ſimiles licentiæ niſi à Congregatione Sancti Officij, dum ſingulis hebdomadis coram nobis habetur, vel ab aliis per nos etiam in eadem Sacra Congregatione ſpecialiter deputandis concedantur.

§.4. Ac quod earumdem præſentium tranſumptis etiam impreſſis manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis eadem prorſus fides in iudicio, & extra adhibeatur, quæ ipſis præſentibus adhiberetur ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ:

Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris, die ſecunda Aprilis Anni millesimi ſexcenteſimi trigeſimi primi, Pontificatus noſtri anno octauo.

Diffinitio quoad imagines nondum à Sede Apoſtolica Canonizatorum, vel Beatificatorum cum radiis, ſplendoribus, & laureolis proponendas, vel tabellas, & luminaria ad eorum ſepulchra apponenda, & cum atteſtationibus deſuper præponendis, recipienda, & aſſeruanda, ſiue eorum miracula in imponendis libris enarranda.

Feria quinta die 13. Martij anno à Natiuitate Domini noſtri Ieſu Chriſti 1625.

SANCTISSIMVS Dominus noſter ſollicitè animaduertens abuſus, qui irrepſerunt, & quotidie irrepere non ceſſant in colendis quibuſdam, cum Sanctitatis aut Martyrij fama, vel opinione defunctis, qui etſi neque canonizationis, neque Beatificationis honore inſigniti ſint ab Apoſtolica Sede, eorum tamen imagines in Oratorijs, atque Eccleſiis, aliiſque locis publicis, ac priuatis cum laureolis, aut radiis cum ſplendoribus proponuntur miracula, & reuelationes, aliaque beneficia à Deo per eorum interceſſiones accepta in libris rerum ab ipſis quæ narrantur, & ad illorum ſepulcra tabellæ, imagines, & res aliæ ad beneficia accepta teſtificanda, & lampades, & alia lumina apponuntur. Volenteſque proinde huiuſmodi abuſibus pro debito Officij Paſtoralis occurrere (re etiam cum Illuſtriſſimis, & Reuerendiſſ. Dominis D. Cardinalibus contra hæreticam prauitatem in vniuerſa Republica Chriſtiana generalibus Inquiſitoribus communicata & maturè conſiderata ac diſcurſa) declarauit, ſtatuit, & decreuit, ne quorumuis hominum cum Sanctitatis, ſeu martyrij fama (quantacumque illa ſit) defunctorum imagines, aliaque prædicta, & quodcumque aliud venerationem, & cultum præ-

ſcrens & indicans in Oratoriis, aut locis publicis, ſeu priuatis, vel Eccleſiis tàm ſæcularibus, quam regularibus cuiuſcumque Religionis, Ordinis, vel Inſtituti, Congregationis, aut Societatis opponantur, antequam ab Apoſtolica Sede Canonizentur, aut Beati declarentur, & ſi quæ appoſitæ ſunt) promoueantur, provt eas ſtatim amoueri mandauit.

Ac pariter imprimi de cætero inhibuit libros eorumdem hominum, qui Sanctitatis ſiue Martyrij fama, vel opinione vt præfertur) celebres è vita migrauerint, geſta, miracula, vel reuelationes, ſeu quæcumque beneficia tanquam eorum interceſſionibus à Deo accepta continentes ſine recognitione, atque approbatione ordinarij, qui in iis recognoſcendis Theologos, alioſque pios, ac doctos viros in conſilium adhibeat, & ne deinde frausaut error, ac aliquid nouum, aut inordinatum in rem tam graui committatur, negotium inſtructum ad Sedem Apoſtolicam tranſmittat eiuſque reſponſum expectet; reuelationes verò, & miracula aliaque beneficia ſupradicta quæ in libris horum hominum vitam, & geſta continentibus, hactenus ſine recognitione atque approbatione huiuſmodi impreſſæ ſunt nullo modo approbata cenſeri vult, mandatque ſua ſanctitas.

Ad horum hominum ſepulchra vetuit etiam ac inhibuit tabellas, atque imagines ex ære, aut argento, ſeu ex alia quacumque materia, tam pictas quam fictas atque exculptas appendi, ſeu affigi, & lampades, ſiue alia quæcumque lumina accendi ſine recognitione ab Ordinario omnino, provt ſupra, facienda, Sedique Apoſtolicæ referenda, ac approbanda.

Declarans, quod per ſupraſcripta præiudicare in aliquo non vult, neque intendit iis, qui aut per communem Eccleſiæ conſenſum, vel immemorabilem temporis curſum, aut per Patrum virorumque Sanctorum ſcripta vel longiſſimi temporis ſcientia, ac tolerantia Sedis Apoſtolicæ, vel Ordinarij colnntur.

Vt autem præmiſſa diligentius obſeruentur, vniuerſis, & ſingolis, tàm Ordinariis, quam hæreticæ prauitatis Inquiſitoribus diſtrictè præcipit, vt in ſua quiſque Diœceſi, vel Prouincia ſedulò peruigilet, ne ſine approbationibus prædictis imagines cum memoratis ſignis exponantur, aut miracula, reuelationes, ac beneficia prædicta publicentur; aliavè contra diſpoſita, vt ſupra, fiant: Tranſgreſſores verò, ſi Regulares fuerint, priuationis ſuorum officiorum, ac vocis actiuæ, & paſſiuæ, necnon & ſuſpenſionis à diuinis, & ab adminiſtratione Sacramentorum, exequutio neque ſuorum Ordinum reſpectiuè, aliiſque arbitrio prædictorum Ordinariorum, ſeu Inquiſitorum pro modo culpæ infligendis pænis plectendo. Qui autem libros impreſſerint, aut imagines pinxerint, ſculpſerint, ſeu quoquo modo affixerint, vel formauerint, cæterique artifices circa præmiſſa qualitercumque delinquentes, prædicta omnia amittant, & inſuper pecuniariis, aliiſque etiam corporalibus pœnis iuxta criminis grauitatem, eorumdem Ordinariorum, ſeu Inquiſitorum arbitrio afficiantur. Contrariis quibuſcomque non obſtantibus.

Et ne præmiſſorum ignorantia poſſit ab aliquo prætendi, voluit vt decretum huiuſmodi, ſeu illius exemplum ad valuas Baſilicæ Principis Apoſtolorum vrbis, ac in acie campi Floræ affixum omnes proinde arctet, atque afficiat, ac ſi vnicuique perſonaliter intimatum fuiſſet, quodque præſentium tranſumptis, etiam impreſſis manu Notarij publici ſubſcriptis, ac ſigillo alicuius perſonæ in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutæ munitis eadem prorſus fides habeatur, quæ præſentibus haberetur ſi forent exhibita, vel oſtenſa.

Poſtmodum verò idem Sanctiſſimus Dominus noſter à quibuſdam reuocari in dubium accepit, an tabellas, & imagines quas in poſterum offerri contigerit, recipere, & antea oblatas conſeruare liceret ſanctitas ſua, quæ tantummodo voluit, occurrendo abuſibus, qui irrepere videbantur, certiorem parare viam ad eorum in terris gloriam quorum Sanctimoniam diuinæ Clementiæ placuerit admirandis operibus illuſtrare; re prius cum Illuſtr. & Reuer. Dominis Cardinalibus contra hæreticum prauitatem generalibus Inquiſitoribus communicata præſenti decreto declarauit. Quod ſicut nunquam prohibuit, nec ſuæ intentionis fuit prohibere oblationem, receptionemque tabellarum, & imaginum huiuſmodi, ita vt nulli deinceps hæſitationis locus relinquatur, ſtatuit in præſentiarum & decernit, vt quoties ad aliquam Eccleſiam, aut oratorium, locumue aliom publicum ſæcularem, ſeu regularem tabellas, & imagines, aliudue ſimile quiſpiam detulerit, ac interceſſione hominum inter Sanctos, vel Beatos non adſcriptorum, quamuis cum martyrij, vel ſanctitatis fama demortuorum, optata ſe impetrauiſſe dixerit, liceat Eccleſiaſticis perſonis Eccleſiarum, locorumue prædictorum curæ præpoſitis, tabellas, & imagines, ſiue pictas, ſiue ex quauis materia factas, atque alia quocumque collocatæ gratiæ fidem facientia ſimul cum deferentis, aliorumque, qui conſcij fuerint, atteſtationibus recipere, atque approbantibus Ordinariis, ad quos referre ſtatim omnia teneantur, in ſecreto aliquo ſeorſum ab Eccleſia loco cuſtodire, ibidemque iam amota collocare, & aſſeruare, vt ſi quando Dominus talium virorum merita Beatificationis, ſeu Canonizationis honore in terris decorare voluerit extent huiuſmodi ſanctitatis qualeſcumque probationes Apoſtolicæ Sedis iudicio tunc examinandæ contrariis quibuſcumque non obſtantibus.

Prohibitio nè degentes in ſtatu Eccleſiaſtico mediatè, vel immediatè Sedi Apoſtolicæ ſubiecto libros ab eis vbicumque compoſitos de quacumque materia tractantes abſque Cardinalis Vicarij, & Magiſtri Sacri Palatij in vrbe, & extra eam abſque Ordinarij, & Inquiſitoris loci licentia deferant, aut imprimendos tranſmittant.

Feria 5. die 12. Septembris 1625.

IN Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & vniuerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtoli montis Quirinalis coram Sanctiſſimo Domino noſtro Domino Vrbano diuina prouidentia Papa octano ac Illuſtr. & Reuer. Dominis Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, aduerſos hæreticam prauitatem Inquiſitoribus generalibus à Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

San

Sanctiſſimus Dominus noſter pro debito ſui Paſtoralis officij corrigere volens abuſus nonnullorum in ſtatu Sedi Apoſtolicæ mediatè, & immediatè ſubjecto exiſtentium, qui libros à ſe compoſitos extra præfatum abſque vlla Ordinariorum, & Inquiſitorum loci vbi degunt, approbatione imprimendos tranſmittunt; ſtatuit, & decreuit, vt in poſterum nemo in ſtatu prædicto degens, cujuſvis conditionis gradus, ordinis, & dignitatis exiſtat, libros de quavis materia tractantes, & vbicumque compoſitos audeat aliò deferre, vel mittere imprimendos ſine expreſſa in ſcriptis approbatione Illuſtriſſimi & Reuerendiſſimi Domini Cardinalis Sanctiſſimi Domini noſtri Vicarij, & Magiſtri Sacri Palatij, ſi in vrbe; ſi verò extra vrbem exiſtat ſine Ordinarij, & Inquiſitoris loci illius, ſine ab iis deputatorum facultate, & licentia operi præfigenda: libros autem, quos contra præſentis decreti tenorem imprimi contigerit, præter alias pœnas arbitrio ſuæ Sanctitatis infligendas abſque alia declaratione ex nunc prohibet, & pro expreſsè prohibitis haberi vult, & mandat. Contrariis quibuſcumque non obſtantibus, &c.

Ioannes Antonius Thomaſius Sacræ Romanæ & Vniuerſalis Inquiſitionis Notarius.

Sanctiſſimi Domini noſtri Domini Vrbani Papæ VIII. declaratio, quod Conſtitutiones Apoſtolicæ in concernentibus fidem Catholicam, & S. Inquiſitionis Officium hactenus editæ, & in poſterum etiam ſuper quacumque alia re edendæ, omnes Regulares quomodolibet priuilegiatos comprehendant, niſi illi in edendis ſpecialiter excipiantur.

VRBANVS PAPA OCTAVVS,

ad perpetuam rei memoriam.

CVM ſicut accepimus Sancti Benedicti Ciſtercienſis, Præmonſtratenſis, ſancti Antonij Viennenſis, Societatis Ieſu, ac aliorum forſan Ordinum, Congregationum, Societatum, & Inſtitutorum Regularium Profeſſores, vigore, ſeu prætextu Priuilegiorum, & Indultorum ſibi, dictiſque Ordinibus, Congregationibus, Societatibus, & Inſtitutis ab hac Sede Apoſtolica; tam per viam meræ conceſſionis, quàm communicationis etiam motu proprio, & ex certa ſcientia, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine etiam conſiſtorialiter conceſſorum in Conſtitutionibus generalibus à Nobis & dicta Sede hactenus editis, & de cætero edendis ſe minimè comprehendi prætendant, niſi de eis ſpecialis, ſpecifica, indiuidua, & expreſſa mentio fiat.

§. 1. Hos, qui inter grauiſſimos, multipliceſque Apoſtolatus noſtri curas in eam præcipuo, ac peculiari ſtudio jugiter incumbimus, vt extirpatis hæreticarum prauitatum erroribus Catholica fides vbique gentium conſeruetur, & propagetur, ambiguitates, & dubia de medio tollere, & opportunæ diſpoſitionis miniſterio prouidere volentes, vt tot, tantæque Conſtitutiones generales à nobis, & hac ſancta Sede, & præſertim ad fauorem fidei Catholicæ, illiuſque propagationem & officij ſanctæ Inquiſitionis contra hæreticam prauitatem editæ, & de cætero edendæ, ſublatis quibuſlibet exceptionibus ſubterfugiis, & Impedimentis ad majorem Dei gloriam, ſanctæque Matris Eccleſiæ exaltationem, debitum, vt par eſt fortiantur effectum, necnon quorumcumque priuilegiorum, gratiarum, & indultorum, dictis Ordinibus, Congregationibus, Societatibus, & Inſtitutis cum quibuſvis clauſulis, & decretis etiam quantumlibet extraordinariis, & cautelis quomodolibet, & ex quacumque cauſa conceſſorum, etiamſi in corpore juris clauſa ſint, tenores præſentibus, ac ſi de verbo ad verbum, nihil penitus omiſſo, & forma in eis tradita obſeruata, inſerti forent, eiſdem præſentibus pro expreſſis habentes. Motu proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtris, deque Apoſtolicæ plenitudine ſtatuimus.

§. 2. Quod quævis generales Conſtitutiones, diſpoſitiones, & ordinationes Apoſtolicæ per nos & quoſcumque Romanos Pontifices Prædeceſſores noſtros in concernentibus fidem Catholicam, illiuſque propagationem, ſanctæ Inquiſitionis officium præfatum præſertim quoad ea, quæ in Congregationibus ſancti Officij, & propaganda fide coram nobis tractari ſolent hactenus editæ, omnes, & ſingulos, tàm S. Benedicti, Ciſtercienſis, Præmonſtratenſis, S. Antonij Viennenſis, & Societatis Ieſu præfatorum, quàm quorumcumq; aliorum Ordinum, Congregationum, Societatum, & Inſtitutorum Profeſſores omnino comprehendant, perinde, ac ſi præfati, & alij quantumlibet priuilegiati in eis nominatim expreſſi fuiſſent; edendæ verò in poſterum per nos, & Romanos Pontifices Succeſſores noſtros, tàm in fauorem præfatæ fidei Catholicæ, illiuſque propagationis, & ſancti Officij Inquiſitionis præfati, quàm ſuper quacumque alia re, negotio, ſeu materia, Conſtitutiones, & Ordinationes hujuſmodi ſimiliter omnino comprehendant præfatos eorundem Ordinum, Congregationum, Societatum, & Inſtitutorum profeſſores niſi in edendis Conſtitutionibus hujuſmodi ſpecialiter, & expreſsè excipiantur, etiamſi ipſi priuilegiati forent magis ſpeciali nota, & expreſſione digni, eiſque priuilegia, gratiæ & indulta, à Sede Apoſtolica præfata etiam ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus & inſolitis clauſulis, ac irritantibus & aliis decretis, & motu, ſcientia, ac de poteſtatis plenitudine ſimilibus, & conſiſtorialiter, etiam contemplatione, vel ad inſtantiam Imperatoris, Regum, & aliorum Principum, tàm per viam meræ conceſſionis, quàm communicationis, & aliàs quomodolibet conceſſa reſpectiuè ſint, quorum, ſeu quarum vigore, vel prætextu ſint excepti, ſeu minimè comprehendi prætendant in Conſtitutionibus generalibus vel aliis non facientibus plenam & expreſſam eorum mentionem.

§. 3. Præſentes verò litteras, omniaque, & ſingula in eis contenta, etiam ex eo quod Ordinum, Congre-

gationum, Societatum, & Inſtitutorum hujuſmodi Profeſſores, vel alij quicumque in præmiſſis intereſſe habentes, ſeu quomodolibet habere prætendentes, ad hoc vocati, & auditi, ac cauſæ propter quas eædem præſentes emanarunt, adductæ, verificatæ, ſeu aliàs iuſtificatæ non fuerint, vllo vnquam tempore de ſubreptionis, vel obreptionis, ſeu nullitatis vitio, aut intentionis noſtræ, vel alio quovis, etiam quantumvis ſubſtantiali defectu notari, impugnari, inualidari, retractari, in jus vel controverſiam reuocari, aut ad terminos juris reduci, aut aliud quodcumque juris, facti, gratiæ, vel juſtitiæ remedium impetrari nullatenus poſſe neque ſub quibuſvis ſimilium, vel diſſimilium gratiarum reuocationibus, ſuſpenſionibus, limitationibus, aut aliis contrariis diſpoſitionibus pro tempore quomodolibet faciendis comprehendi.

§. 4. Sed ſemper ab illis exceptas, ſemperque validas, firmas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus ſortiri, & obtinere, ac ab omnibus, & ſingulis, ad quos ſpectat, & pro tempore ſpectabit inuiolabiliter obſeruari, ſicque per quoſcumque Iudices Ordinarios, & delegatos etiam cauſarum Palatij Apoſtolici Auditores, ac ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales, etiam de latere Legatos dictæque Sedis Nuncios, ſublata eis, & eorum cuilibet quavis aliter judicandi & interpretandi facultate, & auctoritate judicari & diffiniri debere, ac irritum, & inane ſi ſecus ſuper his à quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit, attentari, decernimus.

§. 5. Non obſtantibus regula noſtra de iure quæſito non tollendo, ac quibuſvis aliis Conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, necnon tam ſancti Benedicti, Ciſtercienſis, Præmonſtratenſis, ſancti Antonij Viennenſis, & Societatis Ieſu præfatorum, quàm quorumcumque aliorum Ordinum, Congregationum, Societatum, & Inſtitutorum etiam juramento, confirmatione Apoſtolica, vel quavis firmitate alia roboratis, ſtatutis, & conſuetudinibus, etiam inmemorabilibus, & priuilegiis, necnon præfatis, & quibuſvis aliis priuilegiis, indultis & litteris Apoſtolicis etiam mare magnū, & aliàs quomodolibet nuncupatis eiſdem Ordinibus, Congregationibus, Societatibus, & Inſtitutis, eorumque Superioribus, bonis, rebus, monaſteriis, locis regularibus & perſonis ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, inſolitis clauſulis & aliis decretis in genere, vel in ſpecie, ac aliis in contrarium præmiſſorum quomodolibet conceſſis, confirmatis & innouatis. Quibus omnibus, & ſingulis etiam ſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, expreſſa, & indiuidua, ac de verbo ad verbum, non autem per clauſulas generales idem importantes mentio, ſeu quævia alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſeruanda foret illorum omnium, & ſingulorum tenores præſentibus pro plenè & ſufficienter expreſſis, & ad verbum inſertis habentes illis aliàs in ſuo robore permanſuris, hac vice dumtaxat ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

§. 6. Volumus autem, quod præſentium tranſumptis, etiam impreſſis manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis eadem prorſus fides adhibeatur, quæ adhiberetur ipſis præſentibus, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ: quodque eædem præſentes litteræ, ſeu illarum exempla ad valuas Baſilicarum ſancti Ioannis Lateranenſis, ac Principis Apoſtolorum de vrbe, & in acie Campi Floræ affixa omnes ita arctent, & afficiant, ac ſi vnicuique perſonaliter intimata fuiſſent.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, ſub Annulo Piſcatoris, die 5. Nouembris 1631. Pontificatus noſtri anno 9.

M. A. Maraldus.

Sequuntur Decreta, & aliæ Conſtitutiones ad Sanctum Officium ſpectantes.

De Iudaorum flagitiis, in qua prauitatis hæretica Inquiſitores animadvertere poſſunt.

GREGORIVS EPISCOPVS, SERVVS SERVORVM DEI, Ad perpetuam rei memoriam.

ANTIQVA Iudæorum improbitas, qua diuinæ bonitati ſemper reſtiterunt, tanto caecatior conſiſtit in filiis, quanto ipſi ad cumulandam Patrum ſuorum menſuram in Dei filio repudiando, eiuſque in mortem nefariè conſpirando, grauius deliquerunt, qui propterea ſuis effecti maioribus nequiores propriis ſedibus expulſi, atque in omnes diſperſi Orbis terrarum regiones, ſeruitutique perpetuæ mancipati, non maiorem in cuiuſquam ditione clementiam, quàm in Chriſtianorum Prouinciis, maximè verò in Apoſtolicæ pietatis gremio inuenerunt, quæ pro eorum conuerſione laborans eos miſericorditer excepit, atque in cohabitatione vna cum filiis ſuis ſuſtinuit ad veritatis lumen adjicere pro ſemper ſtudio conata eſt; rebuſque ad vitam neceſſariis iuvit, iniuriis, & contumeliis prohibuit, multis denique beneficenciæ ſuæ priuilegiis circummuniuit. Illi verò nullis beneficiis manſuefacti, nihilque de ſuo priſtino ſcelere remittentes, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum in Cœlo triumphantem adhuc in Synagogis ſuis, & vbique perſequuntur. Chriſti quoque membris infenſiſſimi non deſinunt in Religionem Chriſtianam horrenda facinora quotidie magis audere.

§. 1. Quibus nos, ne pietatis noſtræ puritas polluatur, aut à fœdis mancipiis Chriſto, Chriſtianorumve nomini impunè illudatur obviare volentes ſtatuimus, ac etiam declaramus Inquiſitores hæreticæ prauitatis liberè procedere poſſe in omnibus cauſis, & caſibus, qui ſequuntur.

§. 1. Si quis Iudæus, aut infidelis in iis, quæ circa fidem cum illis nobis ſunt communia, veluti Deum vnum,

vnum, & æternum, omnipotentem, Creatorem omnium, viſibilium, & inuiſibilium, & ſimilia non eſſe aſſeruerit, prædicauerit, vel priuatim alicui inſinuauerit.

§. 3. Si Dæmones inuocauerit, conſuluerit ve, aut eorum reſponſa acceperit, ad illoſve ſacrificia, aut preces ob diuinationem, aliamve cauſam direxerit, aut quid eis immolauerit, vel thuris, alteriuſve rei fumigationes obtulerit, aut alia quævis impietatis obſequia præſtiterit.

§. 4. Si Chriſtianos verbo, facto, vel exemplo, aut alio quovis modo nefaria huiuſmodi docuerit, vel ad ea perpetranda perduxerit, aut perducere attentauerit.

§. 5. Si Saluatorem, & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum purum hominem, vel etiam peccatorem fuiſſe, Matremve Dei non eſſe Virginem, & alias huiuſmodi blaſphæmias, quæ per ſe hæreticæ dici ſolent, in Chriſtianæ fidei ignominiam, contemptum, aut corruptionem impiè protulerit.

§. 6. Si cuiuſvis eorum opera, auxilio, conſilio, vel fauore aliquis Chriſtianus à fide deſciuerit, quamque ſemel ſuſceperat abnegauerit, vel ad Iudæorum, ſeu aliorum infidelium ritus, ceremonias, ſuperſtitiones, vel impias ſectas tranſierit, vel redierit, ſeu in hæreſim aliquam inciderit, aut qui vt Chriſti fidem abneget, ſeu in hæreſim incidat, opem, conſilium, auxilium, vel fauorem quomodocumque præſtiterit.

§. 7. Si quis Catechumenum, vel quemcumque ex Iudæis aut infidelibus Deo inſpirante ad fidem Chriſtianam venire volentem, poſt declaratam motu, verbo, facto, aut quocumque alio modo eius voluntatem, à fide, vel fidei inſtitutione, aut à ſacri Baptiſmi ſuſceptione retrahere, auertere, vel dehortari, aut ne ad fidem veniat, neve regenerationis lauacro abluatur quovis modo impediuerit.

§. 8. Si quis Apoſtatas, hæreticoſque, ſcienter domi ſuæ receptauerit, aluerit, commeatu iuuerit, ſeu quovis modo eis cibaria vbicumque præbuerit, aut dona, vel munera dederit, vel miſerit, aut de loco ad locum deduxerit ſeu aſſociauerit, vel deducendos, ſeu aſſociandos curauerit, aut ſumptus miniſtrauerit, vel ne ab eis perpetrata deprehendi, aut inueſtigari queant, fuerit, quique dictos apoſtatas, aut hæreticos ſcienter aliquo modo receptauerit, occultauerit, defenderit, aut eis opem, conſilium, auxilium, vel fauorem quomodolibet præſtiterit.

§. 9. Si libros hæreticos, vel Thalmudicos, aut alios Iudaïcos quomodolibet damnatos, aut aliàs prohibitos tenuerit, cuſtodierit, vel diuulgauerit, vel in quæcumque loca detulerit, aut ad eam rem operam ſuam accommodauerit.

§. 10. Si Chriſtianos deriſerit, redemptioniſque noſtræ hoſtiam ſalutarem in ara Crucis immolatam Chriſtum Dominum in ludibrio, & deſpectui habens quandocumque, maximè verò in ſacro Paraſceue die agnum ſiue ouem, haud quid aliud cruci affixerit, aut appenderit, in eamve conſpuerit, ſeu quodcumque contra ipſam fecerit.

§. 11. Si nutrices Chriſtianas contra ſacrorum Canonum ſtatuta, diuerſorumque Romanorum Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum ſanctiones adhuc tenuerit, aut eas retineos die qua ſanctiſſimum Eucharistiæ Sacramentum ſumpſerint, loco vno vel pluribus diebus in latrinas, vel cloacas, vel alia loca effundere coëgerit.

§. 12. In quibus caſibus vniuerſis & ſingulis omnes prædictæ prauitatis Inquiſitores omnium Regnorum, Prouinciarum, Ciuitatum, Dominiorum, & locorum vniuerſi Orbis Chriſtiani Iudices in his quique locis perpetuò delegamus; vt ſuper his contra Iudæos, atque Infideles quoſcumque ſimul, vel ſeparatim, prout in cauſis fidei iuxta ſacrorum Canonum formam, necnon Officij Inquiſitionis huiuſmodi Conſtitutiones diligenter inquirant, & procedant, & quos in aliquo, vel aliquibus horum flagitiorum exceſſibus culpabiles repererint, in eos pro culpæ modo, ac etiam pro criminum numero, vel multiplicatione, ac conſuetudine delinquendi flagra, remigiaque etiam perpetua, rerum quoque publicationes, exilia, atque atrociora decernant, & alia de eis exempla edant, quæ ſceleratos illos deterreant ab huiuſmodi flagitiis in poſterum admittendis.

§. 13. Nos enim venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus Inquiſitoribus Generalibus, necnon Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis locorum Prælatis, ac etiam aliis prædictis Inquiſitoribus in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictè præcipimus, vt præſentes noſtras in Ciuitatibus, & locis cuique ſubjectis publicare & iuxta illarum tenorem procedere illaſque debitæ executioni mandare procurent.

§. 14. Decernentes irritum, & inane quicquid ſecus per quoſcumque, ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.

§. 15. Non obſtantibus Conſtitutionibus & Ordinationibus Apoſtolicis, necnon exemptionibus, priuilegiis, immunitatibus, commeatibus, in fidem publicam receptionibus, & tolerantiis, prædictis Iudæis, & aliis infidelibus, maranis, & apoſtatis tam in Dominiis, terris, & locis noſtris, & Sedi Apoſtolicæ mediatè, vel immediatè ſubiectis, quàm alibi vbicumque Regnorum, Prouinciarum, & Dominiorum, gentium, & locorum commorantibus, vel in ea ex quibuſvis Regnis, & partibus tam fidelium, quàm infidelium confluentibus, eorumque Iudicibus, Aduocatis, & defenſoribus quacumque auctoritate, poteſtate, & dignitate fungantur etiam ad inſtantiam Imperatoris, Regum, Ducum, & quorumvis aliorum Principum, tam per fel. record. Paulum III. 10. Kalendas Martij, & Iulium etiam III. 9. Decembris, tertio anno hic cujuſque Pontificatus, quàm etiam quoſcumque alios anteriores, & poſteriores Pontifices, ac nos & Sedem Apoſtolicam, ejuſque Legatos ac etiam Cameram Apoſtolicam ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, ac cum quibuſvis clauſulis, & decretis etiam motu proprio, & aliàs quomodocumque hactenus conceſſis, confirmatis, & innouatis, atque in poſterum concedendis, confirmandis, & innouandis; quæ omnia, etiamſi de illis, illorumque totis tenoribus, ſpecialis, ſpecifica, expreſſa & indiuidua mentio, aut aliqua alia forma ad hoc ſeruanda foret, tenores hujuſmodi, ac ſi ad verbum inſererentur præſentibus pro plenè expreſſis habentes harum ſerie ſpecialiter, & expreſsè reuocamus, abrogamus, & omnino abolemus; cæteriſque contrariis quibuſcumque.

§. 16. Volumus autem præſentes in locis vrbis conſuetis de more publicari, & earum exemplis impreſſis manu Notarij publici, & ſigillo ſanctæ Romanæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis vel perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis eandem prorſus fidem, vbique tàm in Iudicio, quàm extra illud adhiberi, quæ adhiberetur eiſdem præſentibus, ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino, &c.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ 1581. Kalendis Iunij, Pontificatus noſtri anno 10.

Anno

Anno à natiuitate Domini 1581. indictione 9. die verò 10. menſis Iunij, Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri Domini Gregorij diuina prouidentia Papæ XIII. anno 10. retroſcriptæ litteræ Apoſtolicæ affixæ,& publicatæ fuerunt ad valuas Eccleſiæ ſancti Ioannis Lateranenſis, Baſilicæ Principis Apoſtolorum de vrbe, Cancellariæ Apoſtolicæ,& in acie Campi Floræ, ac etiam ad valuas ſepti Hæbreorum per nos Petrum Aloyſium Gaytam,& Nicolaum Tagliertum Apoſtolicos Curſores.

Antonius Ludouicus Magiſter Curſorum.

Contra Hebræos tenentes legenteſque libros Thalmudi, & alios hactenus damnatos, aut blaſphemias,& contumelias in Deum & Sanctos continentes.

CLEMENS EPISCOPVS, SERVVS SERVORVM DEI, Ad perpetuam rei memoriam.

CVM Hebræorum malitia nouas in dies excogitet fraudes, quibus pernicioſa volumina, libroſque impios,ac planè deteſtabiles, tum antiquitus damnatos, tum recens conſcriptos in vulgus proferat.

§. 1. Nos, & ipſis exitiale & Chriſtiano populo periculoſum rati, hanc eorum nequitiam conniuentibus oculis tolerare ac pro noſtro Paſtorali officio opportunum huic malo remedium adhibere volentes, adducti exemplo complurium Romanorum Pontificum Prædeceſſorum noſtrorum, præſertim fel. rec. Gregorij IX. Innocentij IV. Clementis IV. Honorij IV. Ioannis XXII. Iulij III. & Gregorij XIII. qui ſæpius impium illud Thalmudi nuncupatum,& alia ſimilia reprobata,& deteſtanda ſcripta, & volumina damnarunt & retineri prohibuerunt,ſeu aliàs ex Chriſtiani orbis Prouinciis, & Regnis pro zelo exterminarunt, omnes,& ſingulos eorundem Prædeceſſorum ſuper hoc editas litteras quarum tenores præſentibus volumus pro expreſſis haberi, harum ſerie approbantes, & innouantes.

§. 2. Atque illis hæc addentes omnibus, & quibuſcumque vniuerſitatibus Hebræorum eorumque ſingulis tam in temporali ſanctæ Romanæ Eccleſiæ ditione, quàm etiam extra eam vbivis locorum & in quibuſvis Chriſtiani Orbis partibus conſtitutis, perpetuò prohibemus, ne quoſvis libros & Codices impios Thalmudicos ſæpè damnatos Cabaliſtos atque alios nefarios à prædeceſſoribus noſtris prohibitos & condemnatos, necnon opera, commentaria, tractatus, volumina & ſcripta quæcumque, tàm lingua Hebraica, quàm quavis alia hactenus conſcripta, aut verſa, edita, & impreſſa, ac in poſterum conſcribenda, aut vertenda, edenda, vel imprimenda, continentia, ſeu continentes tacitè, vel expreſsè hæreſes, vel errores contra ſacras veteris legis, & teſtamenti ſcripturas necnon contumelias, impietates, blaſphemias, contra Deum, ſanctiſſimam Trinitatem,& Saluatorem Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, eiuſque ſanctam Chriſtianam fidem, ac Beatiſſimam ipſius Genitricem ſemper Virginem Mariam, & Beatos Angelos, Patriarchas, Prophetas, Apoſtolos, alioſve ſanctos Dei, ſacratiſſimam Crucem, Sacramenta nouæ legis, ſacras Imagines, & ſanctam Catholicam Eccleſiam, & Sedem Apoſtolicam, ac contra Chriſti fideles, præſertim Epiſcopos Sacerdotes, & alias Eccleſiaſticas perſonas, atque etiam contra nuper ad eiuſdem Chriſti fidem conuerſos, ac Neophytos & aliàs contra Religionem Catholicam, vel in quibus etiam impudicæ, & obſcenæ narrationes memorantur, etiam ſub prætextu quod expurgata fuerint mutatis nominibus, vel etiam ſub obtentu, ſeu tolerantia, aut permiſſione, vt prætendunt, aut cuiuſvis perſonæ ſacri Concilij Tridentini, aut Indicis librorum prohibitorum per rec. mem. Pium Papam IV. Prædeceſſorem noſtrum editi, vel cuiuſvis indulti, aut licentiam per ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales etiam Legatos, aut Camerarium ſeu Cameram Apoſtolicam vel Nuncios, etiam cum poteſtate Legati de latere, aut locorum Ordinarios ſeu Inquiſitores hæreticæ prauitatis forſan quomodolibet conceſſæ, aut quovis alio quæſito colore legere, habere vel retinere, emere, vel vendere aut evulgare nullo modo audeant vel præſumant.

§. 3. Omnes verò,& quaſcumque facultates, litteras, permiſſiones, indulta, tolerantias, legendi, tenendi etiam ad tempus certum, vel incertum, vel ad effectus prædictos, & ſub ſimilibus vel aliis prætextibus quæcumque, vt præfertur, prohibita ſcripta, volumina, libros,& alia ſupradicta quibuſvis Iudæis, in genere, vel in ſpecie à Prædeceſſoribus noſtris, & dicta Sede Apoſtolica, ſeu eius Legatis, etiam de latere, vel Nuncius, aut Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis, aut locorum Ordinariis vel quibuſvis aliis quavis dignitate, & auctoritate fungentibus etiam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus eiuſque Camerario, ſeu Camera prædicta ſub quibuſvis verborum formis, & conceptionibus, & quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis clauſulis, ac vim contractus inducentibus, irritantibuſque,& aliis decretis, etiam motu proprio,& ex certa ſcientia, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, ſeu ad quorumcumque Principum, etiam Regali, Ducali, vel alia quacumque præeminentia fulgentium inſtantiam, vel eorum intuitu conceſſas, auctoritate, & tenore præmiſſis reuocamus, irritamus,& annullamus ac pro reuocatis, irritis, & penitus infectis in perpetuum habere volumus.

§. 4. Diſtrictius inhibentes, tam quibuſcumque ex prædictis, quavis auctoritate & facultate ſuffultis perſonis, ne huiuſmodi licentias, tolerantias, indulta concedere, quam Iudæis, ne illis ſic per præſentes reuocatis, aut poſthac forſan de facto concedendis vti, ac earum prætextu, ſeu aliàs quomodolibet libros prædictos, tenere, legere, deferre, emere, vendere, aut de nouo edere præſumant.

§. 5. Quinimo ſi quos ad præſens habent, eos ſtatim intra decem dies Romæ in Officio ſanctæ Romanæ Vniuerſalis Inquiſitionis extra vrbem verò intra duos menſes à publicatione, præſentium numerandos, Ordinariis, ſeu Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis, à quibus poſtmodum abſque alio mandato noſtro, nulla interpoſita mora comburantur, exhibere, tradere, & conſignare omnino teneantur,& debeant.

§. 6. Piæ

Digitized by Google

§.6. Præcipientes tam ipſis Iudæis, quàm quibuſcumque Typographis, Bibliopolis, ſeu mercatoribus, aliis quibuſcumque Chriſti fidelibus, etiam cuiuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, vel conditionis exiſtentibus ſub pœnis amiſſionis librorum, & publicationis omnium bonorum, fiſco eius Principis, in cuius ditione, libri reperti fuerint applicandorum, ac aliis etiam grauioribus, & corporis afflictiuis arbitrio Diœceſani, ac etiam Inquiſitoris, ſi interfuerit, ſtatuendis, ac moderandis, necnon quoad Chriſtianos etiam excommunicationis maioris latæ ſententiæ vnumquemque contra facientem eo ipſo incurrendæ, ac huiuſmodi libros, & alia ſcripta ſuperius prohibita vt præfertur, retinere, habere, legere, edere, typis excudere, ſeu imprimere, deſcribere vel exemplare, aduehere, emere, vendere, donare, commutare, aut aliàs quomodolibet diſtrahere, vel alienare.

§.7. Neue quiſquam etiam ſub prædictis, & aliis pœnis contra fautores apoſtatarum à fide, & hæreticorum à ſacris Canonibus, & conſtitutionibus Apoſtolicis indictis ipſis Hebræis, pro habendis, ſcribendis, ſeu puniendis huiuſmodi libris, vel vndecumque afferendis, ſeu tranſuehendis, aut pro eorumdem legendorum licentia de cætero impetranda, opem, auxilium, conſilium, vel fauorem præſtare, aut impendere quoquo modo audeat.

§.8. Quocirca venerabilibus fratribus noſtris tam Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus aduerſus hæreticam prauitatem in toto terrarum orbe generalibus Inquiſitoribus, quam etiam Patriarchis, Primatibus Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque locorum Ordinariis, & Inquiſitoribus quibuſcumque eiuſdem hæreticæ prauitatis in quibuſuis Regnis, Prouinciis, & Ciuitatibus pro tempore exiſtentibus per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ipſi, & eorum ſinguli in Ciuitatibus, terris, locis, vbi Iudæi commorantur tam in eorum Synagogis, & locis publicis, quam priuatis domibus, & officinis, & aliàs vbique locorum, etiam apud Bibliopolas Chriſtianos prædictos ſic prohibitos libros, & ſcripta, per ſe, vel alium, ſeu alios ab eis deputandos diligentiſſimè perquirant, & contra eos, qui ſuper retentione huiuſmodi culpabiles reperti fuerint ad prædictarum, & aliarum etiam grauiorum eorum arbitrio pœnarum executionem procedant. Contradictores necnon inobedientes quoſcumque, eiſue auxilium, conſilium, vel fauorem præſtantes per opportuna iuris, vel facti remedia, appellatione poſtpoſita compeſcendo; inuocato etiam ad hoc ſi opus fuerit auxilio brachij ſæcularis.

§.9. Non obſtantibus præmiſſis, nec non conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, priuilegiis quoque indultis, & litteris Apoſtolicis, dictis Hebræis, eorumue vniuerſitatibus ſub quibuſcumque tenoribus, & formis, cum quibuſuis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus, & inſolitis clauſulis, & decretis in genere, vel in ſpecie quomodolibet conceſſis etiam ſæpius approbatis, & innouatis: Quibus omnibus, & ſingulis, etiam ſi aliàs pro illorum ſufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, & indiuidua mentio habenda, ſeu quæuis alia exquiſita forma ad hoc ſeruanda eſſet, tenores huiuſmodi, necnon formas, & decreta in illis appoſita, ac ſi de verbo ad verbum inſererentur præſentibus pro ſufficienter expreſſis, & inſertis habentes, illis quoad reliqua in ſuo robore permanſuris, ad effectum præmiſſorum ſpecialiter, & expreſsè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1593. Prid. Kal. Martij Pontificatus noſtri anno 2.

Anno à Natiuitate Domini 1593. Indictione 6. Die verò Sabathi 3. menſis Aprilis Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri Domini Clementis diuina prouidentia Papa VIII. anno eius 2. retroſcripta litteræ Apoſtolica affixa, & publicata fuerunt in valuis Baſilica Principis Apoſtolorum de vrbe, in acie Campi Floræ & in Platea nuncupata Iudæorum, relictis in eis copiis affixis per nos Ioannem Baptiſtam Bagno, & Franciſcum Baronem Sanctiſſimi Domini noſtri Papæ Curſores.

Io. Baptiſta Preſſius Magiſter Curſorum.

Innouatio conſtitutionis fel. rec. Pauli IV. contra negantes Trinitatem, aut diuinitatem Ieſu Chriſti, aut eius conceptionem de Spiritu Sancto, aut eius mortem, vt nos redimeret, aut Virginitatem Beatiſſimæ ſemper Virginis Dei Genitricis Mariæ.

Adiecta forma in publicatione eiuſdem Conſtitutionis ſeruanda, ne de cætero illius ignorantia à quocunque quouis prætextu poſſit alligari.

CLEMENS PAPA VIII.
Ad perpetuam rei memoriam.

DOMINICI gregis diuina prouidentia nobis, licet meritis imparibus commiſſi ſolicitudo poſtulat, vt Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum Conſtitutiones, quæ præſertim ad fidei Catholicæ integritatem conſeruandam, & impios homines, ac prauarum hæreſum aſſertores debitis pœnis plectendos pertinent, innouemus, ne qui eiuſmodi errorum labe infecti ſunt, earumdem Conſtitutionum, & pœnarum in eis inflictarum ignorationem vllo modo prætendere, aut quauis ratione excuſare ſe poſſe præſumant. Cùm itaque fel. rec. Paulus Papa IV. Prædeceſſor noſter ad quorumdam

hominum iniquitatem coërcendam, qui non ſolùm diuerſas hæreſes profiteri, ſed etiam ipſius fidei fundamenta negare præſumebant, ſuoque exemplo multos in interitum animæ trahebant quadam ſua perpetuò valitura conſtitutione, quæ incipit; *Cum quorumdam* hominum prauitas; vt huiuſmodi homines à ſuis erroribus intra certum eis præfixum tempus reſipiſcentium à quibuſcumque cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis, & temporalibus pleniſſima abſolutione ſanciuerit, vt quicumque tam eatenus lapſi fuiſſent, & intra tempus præfixum non reſipuiſſent, quam qui in poſterum prolaberentur in hos errores, aut eorum aliquem, qui nimirum aſſeruiſſent, dogmatizaſſent, vel credidiſſent Deum omnipotentem non eſſe trinum in perſonis & incompoſita omnino, indiuiſaque vnitate ſubſtantiæ, & vnum vnamet ſimplici diuinitatis eſſentia aut Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum non eſſe verum Deum eiuſdem ſubſtantiæ per omnia cum Patre, & Spiritu Sancto aut eundem ſecundum carnem non eſſe conceptum in vtero Beatiſſimæ, ſemperque Virginis Mariæ de Spiritu Sancto ſicut cæteros homines ex ſemine Ioſeph, aut eumdem Dominum, & Deum noſtrum Ieſum Chriſtum, non ſubiiſſe acerbiſſimam Crucis mortem, vt nos à peccatis, & ab æterna morte redimeret, & Patri ad vitam æternam reconciliaret, aut eandem Beatiſſimam Virginem Mariam non eſſe veram Dei Matrem, nec perſtitiſſe ſemper in Virginitatis integritate, ante partum ſcilicet, in partu, & perpetuò poſt partum, pro ſubuerſis, & relapſis in hæreſim haberi, & vt relapſi Curiæ ſæculari tradi, & per ipſam Curiam debitis pœnis in relapſos ſtatutis puniri poſſent in omnibus, & per omnia, perindè, ac ſi verè, & realiter in hæreſim relapſi eſſent, & eos relapſos eſſe constaret, prout in prædicta conſtitutione ſub Datum Romæ apud Sanctam Mariam ſeptimo Idus Auguſti, Pontificatus ſui anno primo, edita plenius continetur. Eo tamen huiuſmodi impiorum hominum prorumpit temeritas, vt prætextu ignorationis huiuſmodi conſtitutionis, ac pœnarum in eadem conſtitutione inflictarum ſe illis minimè ſubiacere, nec obnoxios eſſe putent, ac propterea ſe ab eiſdem pœnis liberari, & abſolui poſſe prætendant. Nos igitur animaduertentes (vt idem quoque Paulus prædeceſſor benè aduertit) huiuſmodi errores tam graues, ac nefandos exiſtere, vt illi, qui in eos incidunt, nullam prorſus excuſationem habeant, ſed ſubuerti potius & immanes, quàm hæretici meritò dici poſſint, propterea vt illi debita animaduerſione omnino puniantur, nec à præfatis erroribus vlla excuſatione de cætero tueri valeant. Motu proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtra, déque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, hac noſtra perpetuò valitura Conſtitutione, dicti Pauli prædeceſſoris veſtigiis inhærentes ac eius conſtitutionem prædictam quoad pœnas in ea contextas innouantes, ac perpetuò confirmantes, & approbantes, ſupradictos omnes & ſingulos, qui hactenus in ſimiles errores aut eorum aliquem lapſi ſunt, aut in poſterum prolabentur, attenta dictorum errorum grauitate, & enormitate, cuiuſcumque dignitatis, gradus, ordinis, vel conditionis exiſtant, nulla ipſis etiā ignorantia ſupradictæ conſtitutionis excuſatione ſuffragante pro ſubuerſis, & relapſis in hæreſim haberi, & tanquam relapſos Curiæ ſæculari tradi, ac per eandem Curiam debitis pœnis in relapſos ſtatutis puniri poſſe auctoritate Apoſtolica tenore præſentium, perpetuò ſtatuimus; Non obſtantibus omnibus illis, quæ prædictus Paulus prædeceſſor voluit non obſtare, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Vt autem huiuſmodi conſtitutionis ignorantia de cætero allegari, aut prætendi nunquam poſſit atque, vt præſentes omnibus innoteſcant, volumus illas ad valuas, Eccleſiæ Lateranenſis, & Baſilicæ principis Apoſtolorum, & in acie Campi Floræ more ſolito publicari, & affigi, atque iis inde amotis, earumdem exempla etiam impreſſa ibi affixa relinqui, factaque publicatione huiuſmodi, omnes qui in vrbe poſt menſem, qui verò extra eam, & citra montes, poſt quatuor menſes, & qui demum vltra montes fuerint poſt decem menſes à die publicationis huiuſmodi computandos, perindè afficere, & arctare, ac ſi eorum cuilibet perſonaliter intimatæ fuiſſent. Et nihilominus, vt ipſæ præſentes litteræ eo notiores fiant, & omnibus magis innoteſcant, nec non pro potiori cautela volumus, vt Inquiſitores cōtra hæreticā prauitatem, in iis ciuitatibus, terris, & locis, in quibus conſtituti ſunt, vbi verò huiuſmodi Inquiſitores non ſunt locorum Ordinarij, publicationem præſentium vt infra dicetur, fieri curent, ac propterea vniuerſis, & ſingulis venerabilibus Fratribus Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & aliis locorum ordinariis, necnon dilectis filiis Inquiſitoribus præfatis contra hæreticam prauitatem vbilibet conſtitutis per eaſdem præſentes committimus, & in virtute ſanctæ obedientiæ diſtrictè præcipiendo mandamus, vt per ſe, vel per alium, ſeu alios haſce noſtras litteras poſtquam earum exemplum receperint, ſeu earum notitiam habuerint ſemel, aut pluries, prout eis magis expedire viſum fuerit, ipſi quidem Patriarchæ Primates, Archiepiſcopi, Epiſcopi, & alij locorum ordinarij in eorum Cathedralibus, & maioribus reſpectiuè Eccleſiis Ciuitatum, Oppidorum, & locorum quorumcumque eorum Diœceſim, vbi Inquiſitores fuerint, ipſimet Inquiſitores in eiſdem Eccleſiis dum in eis maior populi multitudo ad diuina conuenerit ſolemniter publicent, & publicari auctoritate noſtra mandent, & faciant. Cæterum, quia difficilè foret eaſdem præſentes ad ſingula loca, vbi opus eſſet deferri, volumus, & ſimili auctoritate decernimus, vt earum tranſumptis impreſſis manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius Inquiſitoris contra hæreticam prauitatem, vel cuiuſcumque perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem vbicumque in iudicio, & extra fides adhibeatur, quæ ipſiſmet litteris haberetur ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die 3. Februarij 1603. Pontificatus noſtri anno vndecimo.

M. Vert. Barbianus.

In nomine Domini, Amen. Anno à Natiuitate eiuſdem Domini noſtri Ieſu Chriſti 1603. Indictione 1. die verò 14. menſis Februarij Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & Domini noſtri Domini Clementis diuina prouidentia Papæ VIII. anno eius 12. retroſcriptæ litteræ affixæ & publicatæ fuerunt ad valuas Baſilicarum Sancti Ioannis Lateranenſis Baſilicæ Principis Apoſtolorum de vrbe, & in acie Campi Floræ, relictis ibidem copiis impreſſis affixis per nos Auguſtinum Braueliriam, & Catherinum Menandi Apoſtolicos Curſores.

P. Aloyſius Peregrinus Magiſter Curſorum.

Decretum Clementis Papæ VIII. quo confirmantur litteris Pauli Papæ IV. & Pij IV. contra Confeſſarios ſollicitantes pœnitentes in Confeſſionibus.

IN nomine Domini, Amen. Per hoc præſens publicum inſtrumentum Decreti, cunctis pateat euidenter, & ſit notum, quod in Generali Congregatione Officij Sanctæ Romanæ, ac vniuerſalis Inquiſitionis habita coram Sanctiſſimo Domino noſtro Domino Clemente Papa octauo ac Illuſtriſſimis, & Reuerendiſſimis Iulio Antonio Sanctorio Sancti Bartholomæi in Inſula, S.Seuerinæ, Petro Sancti Hieronymi Illyricorum Deza, Dominico Sancti Chryſoſtomi, Pinello Fratre Hieronymo Bernerio Sanctæ Mariæ ſuper Mineruā Aſculano; Fratre Conſtantio Sancti Petri in monte aureo Sernano, & Paulo Sanctæ Cæciliæ Sfondraco nuncupatis, titulorum Presbyteris Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, in vniuerſa Republica Chriſtiana aduerſus hæreticam prauitatem generalibus Inquiſitoribus. In negotio Sanctæ Inquiſitionis Hiſpaniarum ſuper litteris Fel. rec. Pauli IV. & Pij Papæ IV. facultatis procedendi contra Presbyteros ſæculares & Regulares in Sacramentis pœnitentiæ, ſeu in actu Confeſſionis Sacramentalis, ſollicitantes mulieres pœnitentes ad impudicitiam, ſeu peccata carnis, Inquiſitori generali Hiſpaniarum aliàs conceſſæ, an priuatè, vel cumulatiuè quoad Superiores Regularium dicta Inquiſitio contra huiuſmodi delinquentes procedere poſſint. Sanctiſſimus Dominus noſter, re diligenter ac maturè diſcuſſa auctoritate ſua Apoſtolica declarauit, & decreuit, declarat, & decernit circa huiuſmodi facultatem procedendi nihil eſſe attendendum, aut innouandum, ſed inquiſitionem prædictam in omnibus Regnis, & Prouinciis ſibi ſubiectis ea iudicialiter vti poſſe, & debere, ſicut in aliis cauſis ad Sanctiſſimæ Inquiſitionis officium pertinentibus vti hactenus fecit etiam priuatiuè quoad Superiores Regularium cuiuſuis Ordinis, & Congregationis etiamſi Mendicantium exiſtant, ipſoſque Regulares non eximi ab onere deferendi, ſeu denunciandi huiuſmodi delinquentes eiſdem Sancto Officio, quemadmodum in aliis caſibus, & cauſis S. Inquiſitionis, in quibus alij Chriſti fideles de iure tenentur, ſed ad ipſum, ſicut alias teneri, & obligatos eſſe. Et ita Sanctitas ſua declarauit, & decreuit, atque ſeruandum eſſe ſtatuit omni meliori modo, & forma, quibus potuit, poteſtque, & debet, latum, datum, & pronunciatum fuit ſupradictum decretum per ſupradictum Sanctiſſimum Dominum noſtrum Dominum Clementem Papam octauum pro Tribunali ſedentem in ſolio maieſtatis ſuæ in generali Congregatione dicti Sancti Officij habita Romæ in Palatio Apoſtolico apud Sanctum Petrum anno à Natiuitate Domini noſtri Ieſu Chriſti milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſecundo, die verò tertia menſis Decembris Feria 5. Pontificatus prælibati Domini noſtri diuina prouidentia Papæ VIII. anno 1. Clementis, ibidemque præſentibus Reuerendiſſimo Fratre Vincentio Ordinis Fratrum Prædicatorum Epiſcopo Agnetino, & Reuerendiſſimo Patre Don Anſelmo Dandino Cæſenatenſi iuris vtriuſque Doctore, vtriuſque ſignaturæ eiuſdem Sanctiſſimi Domini noſtri Papæ referendario, dictique Sancti Officij Prælatis, & Conſultoribus teſtibus ad prædicta omnia, & ſingula vocatis habitis ſpecialiter, atque rogatis.

Ex Ludouico Paramo de origine Sancti Officij quæſt. 10. de ſollicitantibus prope finem.

Conſtitutio aduerſus maleficia, ſeu Sortilegia committentes.

GREGORIVS PAPA DECIMVSQVINTVS, ad perpetuam rei memoriam.

OMNIPOTENTIS Dei Saluatoris Noſtri qui, vt hominem à laqueo Diaboli liberaret, crucem ſubire dignatus eſt, vices, quamquam immeriti gerentes in terris, in id ſummo ſtudio iuxta creditum nobis deſuper Apoſtolicæ ſeruitutis Officium incumbimus; vt gregem Dominicum inæſtimabili pretio redemptum aduerſus Satanæ fraudes defendamus, eiuſdem officij partes deſuper interponendo, prout conſpicimus in Domino ſalubriter expedire. Sanè nonnulli ſuæ conditionis obliti, & ſolemnis ſponſionis ab iis factæ cum in Chriſti gregem per Sacrum Regenerationis lauacrum adſciti fuerunt, Satanæ, cui renunciantur artibus maleficiis, ſuperſtitionibus ac nefariis inuentis operam dare non verentur, quinimò Magiſtrum irritantes, qui Capituli odio, quo humanum genus proſequitur, hominibus inſidiari nunquam ceſſet, proximum variis modis lædere, animas verò ſuas perdere, non timent. Quapropter, vt tam vitioſa ſcelera à Chriſti fidelibus arceantur, grauioribus pœnis iuridicanda duximus. Motu itaque proprio, & ex certa ſcientia, ac matura deliberatione noſtris, deque Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, tenore præſentium decernimus, præcipimus, & mandamus vt conſtito, quod ſi aliquis pactum cum Diabolo fecerit, & à fide apoſtatando maleficiis, ſiue Sortilegiis, vnam ſeu plures perſonas ita læſerit, vt ex maleficio, vel Sortilegio mors ſequuta ſit etiam pro primo lapſu, Curiæ ſæculari tradatur, debitis pœnis puniendus; qui verò ſimiliter apoſtatando, pactum cum Diabolo, vt præfertur, fecerit, & maleficium, ſeu Sortilegium commiſerit, ex quo, licet ſequuta mors non ſit, infirmitas tamen, diuortia, impotentia generandi, ſiue animalibus, frugibus, vel aliis fructibus, damnum

Digitized by Google

notabile prouenerit; muro claudi, ſiue perpetuis carceribus in Sancto Inquiſitionis officio, vbi illud exiſtit fabricandis mancipari debeat; qui verò ſimilium delinquentium notitiam habuerint, eos Epiſcopo ſiue Inquiſitori denunciare teneantur. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Volumus autem quod præſentium tranſumptis etiam impreſſis contrariis manu alicuius Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica munitis, eadem prorsùs fides vbique adhibeatur, quæ eiſdem præſentibus adhiberetur, ſi forent exhibitæ, vel oſtenſæ, quodque eædem præſentes, poſtquam valuis Baſilicarum Sancti Ioannis Lateranenſis, ac Principis Apoſtolorum de vrbe, & Cancellariæ Apoſtolicæ, necnon in acie Campi Floræ affixæ fuerint, omnes, & ſingulos, ad quos ſpectat, arctent, & afficiant perindè, ac ſi vnicuique perſonaliter intimatæ fuiſſent.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die 20. Martij 1625. Pontificatus noſtri anno 3.

S. Cardinalis Sanctæ Suſannæ.

Anno à Natiuitate Domini noſtri Ieſu Chriſti 1623. Indictione ſexta, die verò vigeſimatertia menſis Martij Pontificatus Sanctiſſimi Domini noſtri Domini Gregory diuina prouidentia Papæ Decimiquinti anno eius tertio, retroſcripta litteræ Apoſtolicæ affixæ & publicatæ fuerunt ad valuas Baſilicarum Sancti Ioannis Lateranenſis, Principis Apoſtolorum de vrbe Cancellariæ Apoſtolicæ, & in acie Campi Floræ, per me Brandimarte Latinum Apoſtolicum Curſorem.

Illuſtriſſimorum, & Reuerendiſſimorum Dominorum Cardinalium Inquiſitorum generalium præceptum.

De hæreticis, ſeu de hæreſi ſuſpectis Sancto Officio propalandis.

OCTAVVS Epiſcopus Præneſtinus, Baudinus, Carolus tituli Sancti Cæſarei Madrutius; Ioannes Garxia tituli SS. Quatuor Coronatorum Millinus; Fabritius tituli Sancti Auguſtini; Gaſpar tituli Sanctæ Crucis in Hieruſalem Borgia. Frater Fœlix Centinus tituli Sanctæ Anaſtaſiæ Aſculanus; Scipio, Cobellutius tituli Sanctæ Suſannæ; Frater Deſiderius Scaglia tituli S. Clementis de Cremona; Ludouicus tituli S. Laurentij in Damaſo Ludouiſius presbyteri, & Ludouicus tituli Sancti Adriani Diaconus de la Valette nuncupati, miſeratione diuina Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales in vniuerſa republica Chriſtiana aduerſus hæreticam prauitatem Inquiſitores Generales à Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputati.

Vniuerſis & ſingulis Chriſti fidelibus tàm Eccleſiaſticis, quàm ſæcularibus vtriuſque ſexus cuiuſuis ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, & præeminentiæ exiſtentibus, & quacumque dignitate, & auctoritate etiam maxima fulgentibus harum ſerie ac tenore auctoritate noſtra, & huiuſmodi noſtri Officij qua fungimur in hac parte præcipimus, & mandamus quatenus infra duodecim dies proximè computandos; quorum primos quatuor immediatos pro ſecundo, & vltimos quatuor pro tertio termino, & peremptorio, ac trina monitione canonica aſſignamus omnes, & ſingulos hæreticos, ſeu de hæreſi quomodolibet ſuſpectos, de quibus notitiam habuerint, debeant nobis vel Reuerendo Commiſſario noſtro quoad habitantes in vrbe, quo vero ad alios extra vrbem, & vbiuis locorum degentes Inquiſitoribus, vel locorum ordinariis, vel eorum Vicariis generalibus, ſub excommunicationis maioris latæ ſententiæ, quam in contrarium facientes quo facto incurrant iudicialiter propalare, cuius excommunicationis maioris abſolutionem Sanctiſſimo Domino noſtro Papæ reſeruamus. Certificantes huiuſmodi conſcientiæ ſuæ immemores, ac dictam excommunicationis pœnam contemnentes, quod contra ipſos, tanquam contra hæreticorum fauores, alias prout melius viſum, & iuris fuerit procedatur. Ideo &c.

Datum in noſtra Officij Sanctæ Romanæ vniuerſalis Congregatione die 3. Ianuarij 1623.

Octauus Epiſcopus Præneſtinus Cardinalis Baudinus.
Carolus Cardinalis Madrutius.
Ioannes Garzia Cardinalis Millinus.
Fabritius Cardinalis Verallus.
Gaſpar Cardinalis Borgia.
Frater Fœlix Cardinalis Aſculanus.
Scipio Cardinalis Sanctæ Suſannæ.
Frater Deſiderius Cardinalis de Cremona.
Ludouicus Cardinalis Ludouiſius.
Ludouicus Cardinalis de la Valette.

Andreas de Pectinis Sanctæ Romanæ Inquiſitionis Notarius.

Decreta

Decreta in diuerſis Congregationibus Sanctiſſimi Officij Romæ facta.

Quod Portugalenſes, ſeu Luſitani Portugalliam, ſeu Luſitaniam habitantes, & inde in Italiam venientes ſi reperiantur judaizare, condemnentur tanquam Apoſtatæ à fide. Die vltima Aprilis 1556.

IN Congregatione coram ſanctiſſimo Domino noſtro, & Reuerendiſſimis Dominis Cardinalibus Inquiſitoribus generalibus ſanctiſſimus Dominus noſter Paulus diuina prouidentia Papa IV. mandauit, ſtatuit, & ordinauit, quod conſtito legitimè quoſcumque Portugalenſes, ſeu Luſitanos in Portugallia, ſeu Luſitania permanſiſſe, & inde diſceſſiſſe & & inde Italiam veniſſe, vbi reperiantur eſſe Iudæi ſiue judaizare, condemnentur tanquam Apoſtatæ à fide prout de iure ſimiles Apoſtatæ condemnari, & puniri debent; non obſtante quod fuerint expoſiti torturę, ſeu tormentis, quę ſuſtinendo negauerint ſe fuiſſe baptizatos vel Chriſtianè vixiſſe, aut Chriſtiana opera egiſſe, vel Sacramenta Eccleſiaſtica percepiſſe. Cum jam pro liquido & clarè à ſancta Sede compertum ſit, & habeatur à ſexaginta annis, vel circa, quod nullus Hebræus toleratus fuit habitare in Luſitania, ſeu Portugallia, niſi fuerint baptizati, & vixerint Chriſtianè, & ita ſeruari mandauit, ſtatuit, & ordinauit.

Quod Hæreticorum beneficia vacent à die commiſſi criminis, die 18. Iulij 1556.

IN Congregatione coram præfato ſanctiſſimo Domino, & Reuerendiſſimis Cardinalibus Inquiſitoribus generalibus idem ſanctiſſimus Dominus noſter qui ſupra, conſiderans quod hæreticorum beneficiis à die cõmiſſi criminis hæreſeos vacent, & quod multi hæretici id ſcientes, & in ſuis hæreſibus manentes, vt eos, quos optant, ſucceſſores habeant, in fauorem aliorum reſignent, vt ſaltem per clauſulas generales, quæ in ipſis reſignationibus de ſtylo ponuntur, jus aliquod in beneficiis acquirant huiuſmodi, iis prouidere volens, ſtatuit, & decreuit, quod ex prædictis reſignationibus nullum jus etiam per dictas clauſulas ipſis reſignatariis acquiratur, imò beneficia huiuſmodi hæreticorum à die commiſſi criminis ſpecialiter diſpoſitioni ſuæ ſanctitatis reſeruauit, itavt ſi non fiat mentio de huiuſmodi crimine per illum commiſſo, etiam diſpoſitiones per ipſum ſanctiſſimum Dominum factæ nullius ſint roboris, vel momenti. Quæ omnia extendi voluit etiam ad præteritas reſignationes, quæ tempore commiſſi criminis hæreſeos vel citationis hæreticis factæ ſuum plenarium effectum ſortitæ non fuerint.

Contra inſtituentes nouas Religiones, die 16. Iulij 1556.

PRÆLIBATVS ſanctiſſimus Dominus noſter ratificauit capturam Ioannis Franciſci Raymundi Mutinenſis Congregationis ſancti Pauli, & Barnabæ Ciuitatis Mediolani, & commiſit Reuerendiſſimis Dominis Cardinalibus Inquiſitoribus generalibus, ſiue Reuerendiſſimo Domino Commiſſario facultatem procedendi, ſeu procedi faciendi in futurum contra quaſcumque perſonas volentes inſtituere, ſeu inſtituentes nouam Religionem cuiuſcumque ſtatus, gradus, & conditionis exiſtant, & de contentis in titulo, ſeu titulis de Religioſis domibus, & de conſtituentibus nouam Religionem Monaſteria, vel alia quæcumque loca pia, quod poſſint dicti Reuerendiſſimi Cardinales, ſeu dictus Reuerendiſſimus Commiſſarius ea reuidere, & corrigere, ac omnia alia & ſingula in præmiſsis facere, quæ eis reſpectiuè videbuntur iuri conſona.

Pro vocantibus in S. Officio, die 29. Aprilis 1557.

A præfato ſanctiſſimo Domino Decretum inuenimus, vt infrà.

CVM in Congregationibus, quæ in cauſa hæreſis, ita Domino diſponente coram nobis fiunt, interuenire pro majori parte ſoleant nonnulli Clerici tàm ſæculares, quàm Regulares in ſacris, & Sacerdotio ac in Epiſcopali, & Archiepiſcopali, vel alia majori dignitate forſan conſtituti, ac deinceps interuenire poterunt, ac etiam nonnulli ex venerabilibus fratribus noſtris ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales nobiſcum in judicando aſsiſtant, & ſæpe numero contingit, vt per diſcurſum caſuum contingentia etiam ad caſus non minus forſan enormes, ac etiam minus enormes, quam hæreſim ſapientes in eiſdem Congregationibus tam præteritis, quàm futuris iidem Clerici, & in ſacris, & Sacerdotio ac Epiſcopali, Archiepiſcopali, vel alia, majori dignitate conſtituti, ac iidem venerabiles fratres noſtri ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales vocem, ſeu ſententiam eorum, ex qua mutilatio membri, ſeu ſanguinis effuſio

etiam ad mortem naturalem ſequota fuerit, ſeu in poſterum ſequetur, dixerint, ſeu etiam dicere parati exiſtunt. Nos ſecuritati, & tranquillitati eorum mentis, & conſcientiæ occurrere volentes, vt iidem Clerici etiam in ſacris, & Sacerdotio, ac quacumque dignitate etiam Epiſcopali, Archiepiſcopali, vel quacumque majori præditi etiam venerabiles fratres noſtri Cardinales, qui io iudicando nobis aſsiſtunt non ſolum in cauſis hæreſeos, ſed etiam in quacumque cauſa criminali, quæ in dictis Congregationibus coram nobis tractata fuerit & tractabitur vocem & ſententiam eorum, non ſolum quoad quæſtiones, & torturam ipſis reis pro delictis, qoibus pro tempore ioquiſiti, accuſari, ſeu denunciati fuerint, etiam ad condignam pœnam, & mulctam etiam vtqoe ad mutilationem ſeu ſanguinis effuſiooem ac vſque ad mortem uaturalem incluſiuè abſque alicuius cenſuræ, vel irregularitatis incurſu, dicere, & eiſdem Congregationibus intereſſe, & immiſceri poſsint, licentiam, & facultatem concedimus, ac quoad præterita ſi aliquam forſan irregularitatem iocurriſſent cum omnibus prædictis diſpenſamus non obſtantibus Conſtitutionibus.

Idem confirmauit ſanctiſsimus Dominus noſter Pius Papa V. extendique voluit ad omoes Inquiſitores eorumque Vicarios, Commiſſarios, & Conſultores.

Contra ſine Ordinibus celebrantes, dies 20. May 1557.

PRÆLIBATVS ſanctiſſimus Dominus noſter ſtatuit, & decreuit, quod quicumque oon habens Sacerdotium, & Ordinem Presbyteratus auſus fuerit Miſſam celebrare abſque aliqua diſputatione tradatur Curiæ ſæculari puniendus.

Ne Ordinarij conferant beneficia propter vacantia, die 20. Septembris 1558.

SANCTISSIMVS Dominus noſter, qui ſupra in Congregatiooe Sancti Officij mandauit omnibus Ordinariis, & quibuſcumque aliis ne ſe intromittant in conferendis beneficiis vacaotibus, vel vacaturis propter hæreſim, ſed illorum collatiooem ſibi ſuiſque ſucceſſoribus reſeruauit. Ad idem facit, quod ſequitur.

Sanctiſſimus Dominus noſter Pius Papa V. conſiderans beneficia hæreticorum à die commiſſi criminis eo ipſo vacare, & multi hæretici id ſcientes, & in ſuis hæreſibus maneotes, vt eos quos optant ſucceſſores habeant in fauorem aliorum reſignaot vt ſaltim per clauſulas generales, quæ in ipſis reſignationibus de ſtylo ponuntor ius aliquod in beneficia huiuſmodi acquirant iis prouidere voleores, ſtatuit & decreuit quod ex prædictis reſignationibus nullum ius etiam per dictas clauſulas ipſis reſignatariis acquiratur, imo beoeficia huiuſmodi hæreticorum à die commiſſi criminis ſpecialiter diſpoſitiooi ſuæ ſanctitatis, ſuorumque ſucceſſorum reſeruauit, ita vt ſi non fiat meotio de huiuſmodi crimine per illum commiſſo, etiam diſpoſitiones per ſuam ſanctitatem factæ ſint oullius roboris vel momenti. Quæ omnia extendi voluit etiam ad præteritas reſignationes, quæ tempore commiſſi criminis hæreſeos, vel citationis ipſis hæreticis factæ ſuum plenarium effectum ſortiræ ooo fueriot.

Contra abutentes Sacramentis, die 17. Februarij 1559.

SANCTISSIMVS Domioꝰs noſter Paulus Papa IV. in Congregatione ſancti Officij commiſit, qood omnes qui audiuerunt confeſsiones non exiſtentes in ſacris, & celebrantes Miſſas non exiſtentes etiam in ſacris, & abuſi ſunt ſacratiſsimo Altaris Sacramento, tradi debeaot Brachio ſæculari.

Die 2. Septembris 1562.

ILLVSTRISSIMI Cardinales Inquiſitores geoerales decreuerunt, quod per quamcumque gratiam factam, vel fiendam quibuſvis aliàs hæreticis, oon inteodaot eos reſtituere, vt poſsiot confeſsiones aliquorum ſæcularium audire.

Idem confirmatum fuiſſe, reperitur in actis ſaocti Officij ſub die decimaquinta Nouembris 1565. cum additiooe, ſeu declaratiooe, quod illi qui abjurarunt aliàs ſecretè, vel publicè, aut aliàs qoomodocumque non admittantur ad audientiam Coofeſsionum ſæcularium.

Teſtium nomina publicari non debent, die 14. Maij 1566.

ILLVSTRISSIMI Cardinales Inquiſitores generales in Congregatione ordinaria decreuerunt dari debere ouda teſtium dicta, prout eo vſque obſeruatum fuit abſque nominum publicatione, aliarumque circumſtantiarum, propter quas poſſet deueniri ad ipſorum teſtium ootitiam. Et quoad reſponſiones

ſiones teſtium ſuper rei interrogatoriis pariter decreuerunt non eſſe dandas ſi ex illarum publicatione deueniretur in notitiam quinam fuerit teſtes ipſi.

Regulares recurrentes ad ſanctum Officium, vt in eo teſtimonium non perhibeant non grauentur à ſuis ſuperioribus, die 17. Auguſti 1567.

SANCTISSIMVS Dominus noſter Pius Papa V. in generali Congregatione ſancti Officij conſulens libertati ipſius ſancti Officij, & indemnitati recurrentium ad illud, vel in eo teſtimonium perhibentium ſtatuit, & decreuit, vt Regulares quorumvis, etiam Mendicantium ordinum perſonæ, quæ pro tempore ad Officium ſanctæ Inquiſitionis pro quocumque negotio recurrerint, ſeu confugerint, vel in eo teſtimonium perhibuerint veritatis, aut aliàs quomodolibet depoſuerint, nequaquam à ſuis ſuperioribus per quinquennium continuum à dicto recurſu, ſeu depoſitionis hujuſmodi moleſtari, vel ea quacumque cauſa, vel exceſſibus præteritis perſonarum illarum, & de debitis propterea pœnis, ſeu pœnitentiis eiſdem imponendis, niſi ipſi Illuſtriſſimi Cardinales Inquiſitores generales certiores facti fuerint vel eis aliter clarè notificatum, & ab ipſis Cardinalibus deſuper reſponſum fuerit.

De torquendis reis pro finali veritate habenda, & ſuper Complicibus. Die 28. Iulij 1569.

INHÆRANDO Decretis aliàs per felicis recordationis Paulum Papam IV. ſanctiſſimus Dominus noſter Pius Papa Quintus decreuit omnes & quoſcumque reos conuictos, & confeſſos de hæreſi pro vlteriori veritate habenda, & ſuper Complicibus fore torquendos arbitrio Dominorum Iudicum.

Decretum Clementis VIII. quod in cauſis ad S. Inquiſitionem hæreticæ prauitatis ſpectantibus Iudices & Officiales gratis omnia expedire debent.

SANCTISSIMVS Dominus noſter volens, ac intendens prouidere, vt cauſæ negotia quovis modo ſpectantia ad ſanctam Inquiſitionem cognoſcantur & expediantur omni, qua decet integritate, amotis quibuſvis ſordibus, ac pecuniariis ſolutionibus; ſtatuit, & decreuit, vt in poſterum omnes Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, ac quivis Eccleſiarum Prælati, ſeu Inferiores ordinarij, eorumque Vicarij, & Officiales in cauſis, & negotiis ſancti Officij, pro examine teſtium principalium reorum, pro ſportulis ſententiarum pro quovis decreto, ſeu actu, ſeu quacumque expeditione nihil omnino exigant, & recipiant, etiam à ſponte dantibus, ſed gratis omnia expediant.

2. Ac eorum Secretarij, Cancellarij, & Notarij pro ſcripturis proceſſuum, informationum, ſeu repetitionis teſtium fiſci, quas mittunt ad ſanctam & vniuerſalem Inquiſitionem Romanam nihil penitus exigant, ſed gratis illas mittant.

3. Inſuper mandauit omnibus ſupradictis, eorumque Vicariis & officialibus, vt cum aliquid eis ſignificatur nomine ſupradictæ Inquiſitionis, quamprimum litteris reſcribant, & re negotia injuncta executioni demandent.

4. Et hoc decretum tam ipſi Prælati inuiolabiliter obſeruent, quàm ab aliis obſeruari curent, & eius exemplaria in eorum Cancellaria affixa retineri, vt omnibus innoteſcat, & in Archiuio regiſtrari faciant ſub pœna indignationis ſanctiſſimi Domini noſtri, & alia arbitrio ſanctitatis ſuæ infligendis.

5. In generali Congregatione ſanctæ Romanæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico apud ſanctum Petrum coram ſanctiſſimo Domino noſtro, ac Illuſtriſſimis & Reuerendiſſimis Dominis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus aduerſus hæreticam prauitatem generalibus Inquiſitoribus. 9. Ianuarij anno à Natiuitate Domini noſtri Ieſu Chriſti, &c.

Quintilianus Adrianus Notarius.

De Regulibus pœnitentiatis in ſancto Officio.

Feria 5. die 1. Octobris 1626.

IN generali Congregatione ſanctæ Romanæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Montis Quirinalis coram ſanctiſſimo Domino Vrbano diuina prouidentia Papæ VIII. ac Illuſtriſsimis, & Reuerendiſsimis Dominis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus in Vniuerſa Republica Chriſtiana aduerſus hæreticam prauitatem Inquiſitoribus à S. Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

Sanctiſſimus Dominus noſter juſtis de cauſis animum ſuum mouentibus, decreuit, & ſtatuit, vt in poſterum Regulares omnes cujuſvis Ordinis, Religionis, Societatis, & inſtituti, quibus pro delictis ad ſanctæ Inquiſitionis Officium ſpectantibus pœnitentiæ genus aliquod impoſitum fuerit (ſalutaribus pœnitentiis exceptis) eo ipſo ad omnes Religionis ſuæ gradus, & officia inhabiles cenſeantur, & deinceps (etiamſi pœnitentiæ tempus expleuerint, vel gratiam receperint) ad illa tamen promoueri nullatenus poſſint, niſi prius obtenta à ſanctiſſimo Domino noſtro, vel ab hac ſacra Congregatione coram ſanctitate ſua habenda ſpeciali, & expreſſa rehabilitationis gratia. Aliàs promotio quælibet nulla ſit, & promouentes ipſi priuationem ſuorum officiorum, ac præterea vocis actiuæ & paſſiuæ ipſo facto incurrant; ad quæ reſtitui, niſi ab eodem ſanctiſſimo Domino noſtro, vel ab eadem ſacra Congregatione coram ſanctitate ſua habenda, non poſſint. Præſens autem Decretum omnibus Religioſorum ſuperioribus intimari mandauit idem ſanctiſſimus Dominus noſter.

Thomas de Federicis Sanctæ Romanæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis Notarius ſubſtitutus de mandato.

Loco † ſigilli.

Decretum de non imprimendis libris.

Feria 5. die 18. Septembris 1625.

IN generali Congregatione ſanctæ Romanæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Montis Quirinalis coram ſanctiſſimo Domino noſtro Vrbano diuina prouidentia Papa VIII. ac Illuſtriſſimis, & Reuerendiſſimis Dominis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus adverſus hæreticam prauitatem Inquiſitoribus generalibus à ſancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

Sanctiſſimus Dom. N. pro debito ſui Paſtoralis officij corrigere volens adverſus nonnullorum in ſtatu Sedi Apoſtolicæ mediatè, vel immediatè ſubjecto exiſtentium, qui libros à ſe compoſitos extra præſatum ſtatum abſque vlla Ordinariorum, & Inquiſitorum loci vbi degunt, approbatione imprimendos tranſmittunt, ſtatuit, & decreuit, vt in poſterum nemo in ſtatu prædicto degens cujuſvis conditionis, gradus, ordinis, & dignitatis exiſtat, libros de quavis materia tractantes, & vbique compoſitos andeat aliò deferre, vel mittere imprimendos ſiue expreſſa in ſcriptis approbatione Illuſtriſſimorum & Reuerendiſſimorum Domini Cardinalis ſanctiſſimi Domini noſtri Papæ Vicarij & Magiſtri ſacri Palatij, ſi in vrbe; ſi verò extra vrbem exiſtat ſine Ordinarij, & Inquiſitoris loci illius, ſiue ab iiſdem deputatorum facultate & licentia operi præfigenda, libros autem quos contra præſentis Decreti tenorem imprimi contigerit præter alias pœnas arbitrio ſuæ ſanctitatis infligendas abſque alia declaratione ex nunc prohibet, & & pro expreſſè prohibitis haberi vult & mandat: contrariis quibuſcumque non obſtantibus, &c.

Antonius Thomaſius Sacræ Romanæ & Vniuerſalis Inquiſitionis Notarius.

Breue ſanctiſſimi Domini noſtri Pauli Papæ V. conceſſionis Indulgentiarum pro Cruce ſignatis; Inquiſitoribus hæreticæ prauitatis, eorumque Vicarijs, Conſultoribus, Officialibus, cæteriſque ſancti Officij Miniſtris, & ſeruientibus, vbique locorum conſtitutis.

PAVLVS PAPA QVINTVS.

CVM inter cæteras, quæ in Eccleſia Dei hactenus inſtitutæ reperiuntur, Chriſti fidelium Confraternitates, illa ad Dei omnipotentis gloriam, & Orthodoxæ fidei conſeruationē & propagationem ſatis vberes fructus attuliſſe, & in dies afferre dignoſcatur, quæ licèt in varias partes diſperſa ſub Cruce ſignatorum vocabulo, ſeu ſancti Petri Martyris inuocatione ad aſſiſtendum hæreticæ prauitatis Inquiſitoribus, auxiliumque quando, & quoties opus eſſet in Catholicæ fidei negotiis adverſus hæreticos, etiam vita ipſa præſtandum jam pridem inſtituta exiſtit. Nos paterna ſollicitudine vt eadem cruce ſignatorum Confraternitatem majora ſuſcipiat incrementa, quo ſpecialibus priuilegiis decorata, & cœleſtis gratiæ donis adjecta fuerit prouidere volentes, de omnipotentis Dei miſericordia ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum ejus auctoritate confiſi, omnibus, & ſingulis Chriſti fidelibus verè pœnitentibus, & confeſſis, qui eandem Confraternitatem pro tempore ingredientur, & in ea vbicumque locorum deſcribentur, ſeu recipientur die primo eorum ingreſſus, & receptionis hujuſmodi ſi ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ſumpſerint, necnon tam ipſis, quàm ad præſens exiſtentibus prædictæ Confraternitatis Confratribus, etiam verè pœnitentibus, & confeſs. ac ſacra Communione, ſi id commodè fieri potuerit, refectis, vel ſaltem contritis in eorum mortis articulo pium nomen Ieſu corde, ſi ore non potuerint; inuocantibus, inſuper dictis Confratribus ſimiliter pœnitentibus, & confeſſis, qui aliquam ex Eccleſiis, vel capellis, ſeu Oratoriis ipſius Confraternitatis, & Exaltationis ſanctæ Crucis ac ſancti Petri Martyris feſtis diebus, ſeu eorum aliqua à

primo

primis veſperis vſque ad occaſum ſolis cuiuſlibet dierum huiuſmodi quolibet anno pro tempore deuotè viſitauerint, & ibi pias ad Deum preces pro Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ac fidei Catholicæ fælici ſtatu & exaltatione hæreſumque extirpatione Rom. Pont. ſalute, & inter Chriſtianos Principes ſeruanda pace, concordia, & vnione effuderint quacunque feſtiuitate prædicta id pro tempore fecerint, ſimiliter dictum ſanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum ſumpſerint, plenariam omnium peccatorum ſuorum indulgentiam, & remiſſionem Apoſtolica auctoritate tenore præſentium concedimus, & elargimur. Prætetea eiſdem Confratribus pariter pœnitentibus, & confeſſis, ac ſacra communione refectis, qui aliquã ex Eccleſiis, vel Capellis, ſeu Oratoriis prædictis in Inuentionis eiuſdẽ S. Crucis, & Natiuit. D.N.I.C. ac Annunciationis, & Aſſumpt. B.M.V. necnon omnibus ſanctorum feſtiuitatibus, à primis ſimiliter veſperis vſque ad occaſum ſolis dierũ, feſtiuitatũ earundẽ deuotè etiam viſitauerint, & vt ſupra orauerint, qui dierum feſtiuitatum huiuſmodi id egerint; necnon etiam qui pro hæreticorum capturis, vel illis captis tutò deducendis aſſociando, ſeu aliàs operam præſtiterint, aut proceſſionibus iuxta eorum ſtatuta, ſeu aliàs de locorum Ordinariorum licentia quandocumque faciendis, ſeu publicis, vel priuatis eorumdem hæreticorum abiurationibus quandocumque, & vbicumque faciendis interuenerint, ſeu eorum conuerſioni, & in fide Catholica inſtructioni incubuerint, vel ad conciones, ſeu prædicationes, quæ contra illos fiunt, audiendum, & denique ad illos, eorumque fautores, receptatores, & defenſores impugnandos acceſſerint, ſeu in præmiſſis Inquiſitoribus auxilium conſilium, vel fauorem præſtiterint, quo die præmiſſa vel aliquod præmiſſorum egerint quadraginta annos de iniunctis eis, aut aliàs quomodolibet debitis pœnitentiis auctoritate, & tenore præmiſſis miſericorditer in Domino relaxamus in forma Eccleſiæ conſueta, quodque iidem Confratres ſingulis annis diebus quinque altaria, ſi totidem ibi fuerint, aut ſaltẽ vnũ Eccleſiæ loci in quo ipſos pro tempore morari contigerit, deuotè viſitando genibus flexis Pſalmum vnum, vel quinquies orationem Dominicã, & ſalutationẽ Angelicã, recitando, eaſdẽ Indulgentias, & peccatorũ remiſſiones, quas conſequerentur, ſi eo die Eccleſias vrbis in quibus ſtationes habentur, viſitauerint, conſequantur; ſimiliter auctoritate, & tenore præmiſſis concedimus, & indulgemus præſentibus perpetuis futuris tẽporibus valituris. Decernentes noſtræ intentionis exiſtere, quod præmiſſæ Indulgentiæ & gratiæ tam ſingulis Inquiſitoribus, & eorum Vicariis, quam Conſultoribus, cæteriſque officij Inquiſitionis hæreticæ prauitatis officialibus, miniſtris, & ſeruientibus vbilibet commorantibus, & etiam in dicta Confraternitate minimè deſcriptis, munere tamen ſuo prout quemlibet, reſque concernit fungentibus, & aliàs præmiſſa peragentibus conceſſæ ſint, & cenſeantur non obſtantibus Conſtitutionibus & ordinationibus Apoſtolicis, ac regula noſtra de non concedendis Indulgentiis ad inſtar. Cæteriſque in contrarium quomodolibet facientibus.

Datum Romæ apud S. Marcum ſub annulo Piſcatoris. Die 29. Iulij 1611. Pont. noſtri anno 7.

S. Cobellutius.

Confirmatio Conſtit. Pij Papæ V. & Greg. XIII. prohibentium quaſdam Theologorum ſententias, & opiniones. Necnon prohibitio libri, cui titulus, Auguſt. Cornelij Ianſenij, olim, Ipren. Epiſcopi, excuſi Louanij, Typis Iacobi Zezeri, an. 1640. aliorumque operum, ac libellorum, occaſione dicti libri, variis in locis, & variis idiomatibus impreſſorum.

Vrbanus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

IN Eminenti Eccleſiæ militantis Sede, meritis licet imparibus, conſtituti, ſedulò meditamur, vt quæ, ad fidei Catholicæ conſeruationem, à prædeceſſoribus noſtris proindè ſtatuta, & ordinata ſunt, firmiter perpetuò obſeruentur, & cùm opus ſit, noſtræ auctoritatis munimine confirmentur. Dudum ſiquidem à fel. record. Pio Papa V. prædeceſſore noſtro emanauit Conſtitutio tenoris ſubſequentis; videlicet. PIVS Epiſcopus Seruus Seruorum Dei. Ad futuram rei memoriam. Ex omnibus afflictionibus, quas, in hoc loco à Domino conſtituti, tam luctuoſo tempore ſuſtinemus, ille animum noſtrum præcipuè excruciat dolor, quòd Religio Chriſtiana tantis iam pridem turbinibus agitata, nouis quotidie propoſitis opinionibus conflictetur, Chriſtique populus antiqui hoſtis ſuggeſtione diſtractus, in alios, atque alios errores paſſim, & promiſcuè deferatur. Quæ enim verò ad Nos attinet, totis viribus conamur, vt illæ, ſimul atque proſiliunt, penitùs opprimantur: Magno enim mœrore afficimur, quòd plerique, ſpectatæ alioqui probitatis, & doctrinæ, in varias ſententias, offenſionis, & periculi plenas, tum verbo, tum ſcriptis, prorumpunt; deque eis, etiam in Scholis, inuicem controuerſantur; cuiuſmodi ſunt ſequentes. Nec Angeli, nec primi Hominis adhuc integri merita rectè vocantur gratia. Sicut opus malum ex natura ſua eſt mortis æternæ meritorium, ſic bonum opus ex natura ſua eſt vitæ æternæ meritorium. Et bonis Angelis, & primo Homini, ſi in ſtatu illo perſeueraſſet vſque ad vltimum vitæ, felicitas eſſet merces, & non gratia. Vita æterna Homini integro, & Angelo promiſſa fuit intuitu bonorum operum, & bona opera ex lege naturæ ad illam conſequendam per ſe ſufficiunt. In promiſſione facta Angelo, & Homini continetur naturalis iuſtitiæ conſtitutio, qua pro bonis operibus, ſine alio reſpectu, vita æterna iuſtis promittitur. Naturali lege conſtitutum fuit homini, vt ſi in obedientia perſeueraret, ad eam vitam pertranſiret, in qua mori non poſſet. Primi Hominis integri merita fuerunt primæ creationis munera: ſed iuxta modum loquendi Scripturæ ſacræ non rectè vocantur gratia; quo fit, vt tantùm merita, non etiam gratia, debeant nuncupari. In redemptis per gratiam Chriſti, nullum inueniri poteſt bonum meritum, quod non ſit gratis indigno collatum. Dona conceſſa homini integro, & Angelo, forſitan, non improbanda ratione, poſſunt dici gratia; ſed quia ſecundùm vſum ſacræ Scripturæ, nomine gratiæ, ea tantùm munera intelliguntur, quæ per Ieſum Chriſtum malè merentibus, & indignis conferuntur, ideo neque merita, neque merces, quæ illis redditur, gratia dici debet. Solutio pœnæ temporalis, quæ peccato dimiſſo, ſæpè remanet, & corporis reſurrectio, propriè non niſi meritis Chriſti adſcribenda eſt. Quòd piè, & iuſtè in hac vita mortali, vſque in finem, conuerſati, vitam conſequimur æternam, id non propriè gratiæ Dei, ſed ordinationi naturali ſtatim initio creationis conſtitutæ, iuſto Dei iudicio, deputandum eſt; neque in hac retributione bonorum, ad Chriſti meritum reſpicitur, ſed tantùm ad pri-

nnnn mam

mam inſtitutionem generis humani, in qoa lege naturali, conſtitutom eſt, vt iuſto Dei iudicio obedientiæ mandatorum vita æterna reddatur. Pelagij ſententia eſt. Opus bonum, citra gratiam adoptionis factum, non eſt Regni Cæleſtis meritorium. Opera bona à filiis adoptionis facta, non accipiunt rationem meriti ex eo, quòd fiunt per Spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, ſed tantùm ex eo, quòd ſunt conformia legi, quódque per ea præſtatur obedientia legi. Opera bona Iuſtorum non accipiunt in die Iudicij extremi ampliorem mercedem, quàm iuſto Dei iudicio mereantur accipere. Ratio meriti non conſiſtit in eo, quòd qui bene operatur habeat gratiam, & inhabitantem Spiritum ſanctum; ſed in eo ſolùm, quòd obedit diuinæ legi. Non eſt vera legis obedientia, quæ fit ſine charitate. Sentiunt cum Pelagio, qui dicunt, eſſe neceſſarium ad rationem meriti, vt homo per gratiam adoptionis ſublimetur ad ſtatum Deificum. Opera Cathecumenorum, vt fides, & pœnitentia ante remiſſionem peccatorum facta, ſunt vitæ æternæ merita, quam vitam ipſi non conſequentur, niſi prius præcedentium delictorum impedimenta tollantur. Opera Iuſtitiæ, & temperantiæ, quæ Chriſtus fecit, ex dignitate perſonæ operantis non traxerunt maiorem valorem. Nullum eſt peccatum ex natura ſua veniale, ſed omne peccatum meretur pœnam æternam. Humanæ naturæ ſublimatio, & exaltatio in conſortium Diuinæ naturæ, debita fuit integritati primæ conditionis, & proinde naturalis dicenda eſt, & non ſupernaturalis. Cum Pelagio ſentiunt, qui textum Apoſtoli, ad Romanos 2. Gentes, quæ legem non habent, naturaliter, quæ legis ſunt, faciunt, intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus. Abſurda eſt eorum ſententia, qui dicunt, hominem ab initio, dono quodam ſupernaturali, & gratuito, ſupra conditionem naturæ ſuæ fuiſſe exaltatum, vt Fide, Spe, & Charitate Deum ſupernaturaliter coleret. A vanis, & otioſis hominibus, ſecundum inſipientiam Philoſophorum, excogitata eſt ſententia, quæ ad Pelagianiſmum reiicienda eſt, Hominem ab initio ſic conſtitutum, vt per dona naturæ ſuperaddita, fuerit largitate conditoris ſublimatus, & in Dei filium adoptatus. Omnia opera infidelium ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia. Integritas primæ creationis non fuit indebita humanæ naturæ exaltatio, ſed naturalis eius conditio. Liberum arbitrium ſine gratiæ Dei adiutorio, non niſi ad peccandum valet. Pelagianus eſt error, dicere, quòd liberum arbitrium valet ad vllum peccatum vitandum. Non ſoli fures ij ſunt, & latrones, qui Chriſtum, Viam, & Oſtium veritatis, & vitæ negant; ſed etiam quicumque aliunde, quàm per ipſum in viam Iuſtitiæ (hoc eſt ad aliquam iuſtitiam) conſcendi poſſe docent, aut tentationi vlli, ſine gratiæ ipſius adiutorio reſiſtere hominem poſſe, ſic vt in eam non inducatur, aut ab ea non ſuperetur. Charitas perfecta, & ſincera, quæ eſt ex corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta, tam in Cathecumenis, quam in pœnitentibus, poteſt eſſe ſine remiſſione peccatorum. Charitas illa, quæ eſt plenitudo legis, non eſt ſemper coniuncta cum remiſſione peccatorum. Cathecumenus iuſtè, rectè, & ſanctè viuit, & mandata Dei obſeruat, ac legem implet per charitatem, ante obtentam remiſſionem peccatorum, quæ in Baptiſmi lauacro demum percipitur. Diſtinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur, vt auctor naturæ, & gratuiti, quo Deus amatur, vt beatificator, vana eſt, & commentitia, & ad illudendum ſacris Litteris, & plurimis veterum teſtimoniis, excogitata. Omne quod agit peccator, vel ſeruus peccati, peccatum eſt. Amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur, ex ſola philoſophia, per elationem præſumptionis humanæ, cum iniuria Crucis Chriſti defenditur à nonnullis Doctoribus. Cum Pelagio ſentit, qui boni aliquid naturalis, hoc eſt, quod ex naturæ ſolis viribus ortum ducit, agnoſcit. Omnis amor creaturæ rationalis, aut vitioſa eſt cupiditas, qua mundus diligitur, quæ à Ioanne prohibetur, aut laudabilis illa charitas, qua, per Spiritum ſanctum in corde diffuſa, Deus amatur. Quod voluntariè fit, etiamſi neceſſariò fiat, liberè tamen fit. In omnibus ſuis actibus peccator ſeruit dominanti cupiditati. Is libertatis modus, qui eſt à neceſſitate, ſub libertatis nomine non reperitur in ſcripturis, ſed ſolùm nomen libertatis à peccato. Iuſtitia, qua iuſtificatur per fidem impius, conſiſtit formaliter in obedientia mandatorum, quæ eſt operum Iuſtitia, non autem in gratia aliqua animæ infuſa, qua adoptatur homo in filium Dei, & ſecundum interiorem hominem renouatur, ac Diuinæ naturæ conſors efficitur; vt ſic per Spiritum ſanctum renouatus, deinceps bene viuere, & Dei mandatis obedire poſſit. In hominibus pœnitentibus, ante Sacramentum abſolutionis, & in Cathecumenis ante Baptiſmum, eſt vera iuſtificatio; ſeparata tamen à remiſſione peccatorum. Operibus pleriſque, quæ à fidelibus fiunt, ſolùm vt Dei mandatis pareant, cuiuſmodi ſunt, obedire parentibus, depoſitum reddere, ab homicidio, à furto, à fornicatione abſtinere, iuſtificantur quidem homines, quia ſunt legis obedientia, & & vera legis iuſtitia, non tamen iis obtinent incrementa virtutum. Sacrificium Miſſæ non alia ratione eſt Sacrificium, quàm generali illa, qua omne opus, quod fit, vt Sancta Societate, Deo homo inhæreat. Ad rationem, & diffinitionem peccati non pertinet voluntarium; nec diffinitionis quæſtio eſt, ſed cauſæ, & originis, verū omne peccatum debeat eſſe voluntarium; vnde peccatum originis verè habet rationem peccati ſine vlla relatione ac reſpectu ad voluntatem, à qua originē habuit. Peccatū originis eſt, habituali paruuli voluntate, voluntarium, & habitualiter dominatur paruulo, eò quòd non gerit contrariū voluntatis arbitriū; & ex habituali volūtate dominante fit, vt paruulus diſcedens ſine regenerationis Sacramento, quando vſum rationis conſecutus erit, actualiter Deum odio habeat, Deum blaſphemet, & Legi Dei repugnet. Praua deſideria, quibus ratio non conſentit, & quæ homo inuitus patitur, ſunt prohibita præcepto, Non concupiſces. Concupiſcentia, ſiue lex membrorum, & praua eius deſideria, quæ inuiti ſentiunt homines, ſunt vera legis inobedientia. Omne ſcelus eſt eius conditionis, vt ſuum authorem, & omnes poſteros eo modo inficere poſſit, quo infecit prima tranſgreſſio. Quantum eſt ex vi tranſgreſſionis, tantum meritorum malorum à generante contrahunt, qui cum minoribus naſcuntur vitijs, quàm qui cum maioribus. Diffinitiua hæc ſententia, Deum homini nihil impoſſibile præcepiſſe, falsò tribuitur Auguſtino, cum Pelagij ſit. Deus non potuiſſet ab initio talem creare hominem, qualis nunc naſcitur. In peccato duo ſunt; actus, & reatus; tranſeunte autem actu, nihil manet niſi reatus, ſiue obligatio ad pœnam; Vnde in Sacramento Baptiſmi, aut Sacerdotis abſolutione, propriè reatus peccati dumtaxat tollitur; & miniſterium Sacerdotum ſolùm liberat à reatu. Peccator pœnitens non viuificatur miniſterio Sacerdotis abſoluentis, ſed à ſolo Deo, qui pœnitentiam ſuggerens, & inſpirans, viuificat, eum & reſuſcitat; miniſterio autem Sacerdotis ſolùm reatus tollitur. Quando per eleemoſynas, aliaque pœnitentiæ opera Deo ſatisfacimus pro pœnis temporalibus; non dignum pretium Deo pro peccatis noſtris offerimus, ſicut quidam errantes autumant (nam alioqui eſſemus, ſaltem aliqua ex parte, redemptores) ſed aliquid facimus, cuius intuitu Chriſti ſatisfactio nobis applicatur, & communicatur. Per paſſiones Sanctorum in Indulgentiis communicatas non propriè redimuntur noſtra delicta; ſed per communionem charitatis nobis eorum paſſiones impertiuntur, vt digni ſimus, qui pretio ſanguinis Chriſti à pœnis pro peccatis debitis, liberemur. Illa Doctorum diſtinctio, Diuinæ legis mandata

bifariam

biſariam impleri, altero modo quantum ad præceptorum operum ſubſtantiam tantùm; altero quantum ad certum quendam modum, videlicet ſecundùm quem valeant operantem perducere ad regnum æternum (hoc eſt ad modum meritorum) commentitia eſt, & exploranda. Illa quoque diſtinctio, qua opus dicitur biſariam bonum, vel quia ex obiecto, & omnibus circumſtantiis rectum eſt, & bonum (quod moraliter bonum appellare conſueuerunt) vel quia eſt meritorium Regni æterni, eò quòd fit à viuo Chriſti membro per Spiritum charitatis, reiicienda eſt. Sed & illa diſtinctio duplicis Iuſtitiæ, alterius, quæ fit per Spiritum charitatis inhabitantem, alterius, quæ fit ex inſpiratione quidem Spiritus Sancti, cor ad pœnitentiam excitantis, ſed nondum cor inhabitantis, & in eo charitatis, & in eo charitatem diffundentis, qua Diuinæ Legis iuſtificatio impleatur, ſimiliter reiicitur. Item, & illa diſtinctio duplicis viuificationis; alterius, qua viuificatur peccator, dum ei pœnitentia, & vitæ nouæ propoſitum, & inchoatio per Dei gratiam inſpiratur; alterius, qua viuificatur, qui verè iuſtificatur, & palmes viuus in Vite Chriſto efficitur, pariter commentitia eſt, & ſcripturis minimè congruens. Nonniſi Pelagiano errore admitti poteſt vſus aliquis liberi arbitrij bonus, ſiue non malus; & gratiæ Chriſti iniuriam facit, qui ita ſentit, & docet. Sola violentia repugnat libertati hominis naturali. Homo peccat, etiam damnabiliter, in eo, quod neceſſario facit. Infidelitas purè negatiua in his, in quibus Chriſtus non eſt prædicatus, peccatum eſt. Iuſtificatio impij fit formaliter per obedientiam Legis, non autem per occultam communicationem, & inſpirationem gratiæ, quæ per eam iuſtificatos faciat implere legem. Homo exiſtens in peccato mortali, ſiue in reatu æternæ damnationis, poteſt habere veram charitatem; & charitas, etiam perfecta, poteſt conſiſtere cum reatu æternæ damnationis. Per contritionem, etiam cum charitate perfecta, & cum voto ſuſcipiendi Sacramentum coniunctam, non remittitur crimen, extra caſum neceſſitatis, aut martyrij, ſine actuali ſuſceptione Sacramenti. Omnes omnino Iuſtorum afflictiones, ſunt vltiones peccatorum ipſorum; vnde, & Iob, & Martyres, quæ paſſi ſunt, propter peccata ſua paſſi ſunt. Nemo, præter Chriſtum, eſt abſque peccato originali; hinc Beata Virgo mortua eſt propter peccatum ex Adam contractum, omneſque eius afflictiones in hac vita, ſicut, aliorum Iuſtorum, fuerunt vltiones peccati actualis, vel originalis. Concupiſcentia in renatis relapſis in peccatum mortale, in quibus iam dominatur, peccatum eſt, ſicut, & alij habitus praui. Motus praui concupiſcentiæ, ſunt, pro ſtatu hominis vitiati, prohibiti præcepto, Non concupiſces; Vnde homo eos ſentiens, & non conſentiens, tranſgreditur præceptum, Non concupiſces, quamuis tranſgreſſio in peccatum non deputetur. Quandiu aliquid concupiſcentiæ carnalis in diligente eſt, non facit præceptum, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. Satisfactiones laborioſæ Iuſtificatorum, non valent expiare de condigno pœnam temporalem reſtantem poſt culpam condonatam. Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, ſed naturalis conditio. Falſa eſt Doctorum ſententia, primum hominem potuiſſe à Deo creari, & inſtitui ſine Iuſtitia naturali. Quas quidem ſententias ſtricto coram Nobis examino ponderatas, quanquam nonnullæ aliquo pacto ſuſtineri poſſent, in rigore, & proprio verborum ſenſu ab aſſertoribus intento, hæreticas, erroneas, ſuſpectas, temerarias, ſcandaloſas, & in pias aures offenſionem immittentes, reſpectiuè, ac quæcumque ſuper iis verbo, ſcriptoque emiſſa, præſentium auctoritate damnamus, circumſcribimus, & abolemus; deque eiſdem, & ſimilibus poſthac, quoquo pacto, loquendi, ſcribendi, & diſputandi, facultatem quibuſcumque interdicimus. Qui ſecus fecerint, ipſos omnibus dignitatibus, gradibus, honoribus, beneficiis, & officiis perpetuò priuamus, ac etiam inhabiles ad quæcumque decernimus, vinculo quoque anathematis eo ipſo innodamus, à quo, nullus Romano Pontifice inferior, valeat ipſos, excepto mortis articulo, liberare. Cæterùm, vt iam commotis de rebus tumultus, & contracta odia facilius comprimi poſſint, ſimulque animarum ſaluti plenius conſulatur, Dilecto filio noſtro Antonio tituli Sancti Bartholomæi, in Inſula Presbytero Cardinali Granuelano nuncupato, par Apoſtolica ſcripta mandamus, vt ipſe, quid ad perpetuam dictarum ſententiarum, & ſcripturarum abolitionem, quid ad arcenda huiuſmodi proloquia, & diſputationes, quid denique ad vnionem, & pacem eum communi omnium, & Eccleſiæ Catholicæ ſatisfactione componendam, facto opus ſit, in primis diligenter expendat, deinde in iis omnibus, quæ pro communi ſalute, tranquillitate, & honore optimum iudicauerit, ſalua ſemper Eccleſiæ prædictæ vnitate, etiam per alium, ſeu alios, fide, doctrina, & religione præſtantes, ocyus exequatur, faciatque, quicquid decreuerit, inuiolatè ab omnibus obſeruari, Contradictores quoſlibet per cenſuras, & pœnas prædictas, cæteraque iuris, & facti remedia opportuna, appellatione poſtpoſita, compeſcendo; Inuocato etiam ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio Brachij ſæcularis: non obſtantibus, quod forſitan aliquibus ab Apoſtolica ſit Sede Indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per litteras Apoſtolicas, non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum de Indulto huiuſmodi mentionem; Et quibuſlibet aliis priuilegiis, exemptionibus, Indulgentiis, & litteris Apoſtolicis, ſpecialibus, vel generalibus, quorumcumque tenorum exiſtant, per quæ præſentibus non expreſſa, vel totaliter non inſerta, effectus præſentium impediri valeat quomodolibet, vel differri; & de quibus, corumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda ſit in noſtris litteris mentio ſpecialis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ damnationis, circumſcriptionis, abolitionis, interdicti, decreti, & mandati, priuationis, & innodationis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, anno Incarnationis Dominicæ Milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſeptimo, Kalendis Octobris, Pontificatus noſtri anno ſecundo. Deindeque piæ mem. Gregorius Papa XIII. etiam Prædeceſſor noſter, intellecto per eum, non ſine animi ſui dolore, non defuiſſe tunc temporis aliquos Theologos, tum ſtudioſos, tum profeſſores, qui articulos in prædicta Conſtitutione damnatos aſſerere, & pertinaciter defendere pergerent; pro officij ſui munere eorundem temeritatem, atque audaciam ad totius Eccleſiæ periculum pertinentem, minimè contemnendam, & diſſimulandam cenſuit; ſed ad coërcenda huiuſmodi ingenia, per aliam ſuam Conſtitutionem ſub datum quarto Kalendas Februarij anno Incarnationis Dominicæ Milleſimò quingenteſimo ſeptuageſimonono, Pontificatus ſui anno octauo, editam, Pij prædeceſſoris conſtitutionem prædictam ſua quoque auctoritate confirmauit, Articuloſque ibidem comprehenſos iteratò damnauit; & ne quis, hac in re conſtantem Sedis Apoſtolicæ voluntatem; ac ſententiam ignorare poſſet, ſuam huiuſmodi confirmationis Conſtitutionem, altera Pij V. comprehenſa, publicauit, & promulgauit. Poſtea recol. memor. Paulus Papa V. ſimiliter Prædeceſſor noſter, ad tollenda ſcandala, & diſſenſiones, quæ in Eccleſia Catholica oriebantur occaſione

editionis librorum, & operum de Auxiliis tractantium, in Generali Congregatione Sanctæ Romanæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis, ſub die 1. Decembris Anni Domini 1611. coram ipſo habita, decreuit, vt ſcriberetur Nuntiis Apoſtolicis, quod notificarent, & ordinarent Superioribus Religionum, & Vniuerſitatibus Studiorum, & Ordinariis eorum Nuntiaturæ, ne ſinerent imprimi in materia de Auxiliis, etiam ſub prætextu commentandi S. Thomam, aut alio modo; & qui vellent de hac materia ſcribere, & imprimere, prius mitterent Tractatus, & Compoſitionem ad dictam Sanctam Vniuerſalem Inquiſitionem; & in executionem mentis dicti Pauli prædeceſſoris, eiuſdem Decreti tenor omnibus prædictis per Nuntios reſpectiuè fuit legitimè intimatus; Succeſſiuèque ne contra prædictum Decretum aliquid attentari contingeret, ſed ſcandala, & diſſenſiones omnino ceſſarent, Nos in alia Generali Congregatione dictæ Sanctæ Romanæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis, Feria quinta die 22. Maij, Anno Domini 1625. per aliud Decretum noſtrum, ipſum Pauli prædeceſſoris Decretum confirmauimus, & innouauimus: ac omnibus, & ſingulis cuiuſuis Religionis, Ordinis, Congregationis, Inſtituti, & Societatis, etiam de neceſſitate exprimendæ, Regularibus, & aliis quibuſcumque tam Eccleſiaſticis, quàm ſæcularibus perſonis cuiuſcumque ſtatus, conditionis, gradus, ordinis, & dignitatis, tam Eccleſiaſticæ, quàm ſæcularis, ne impoſterum auderent imprimere, vel quoquo modo in lucem edere libros, tractatus, vel compoſitiones, ex profeſſo, vel incidenter, aut prætextu commentandi Diuum Thomam, vel quemlibet alium Doctorem, aut alia quauis occaſione, prætextu, vel modo, de materia Auxiliorum Diuinorum tractantes, ſine expreſſa, & ſpeciali licentia à nobis, in Congregatione Sancti Officij prædicta, obtinenda, donec aliud in hac materia à Sede Apoſtolica foret ordinatum, diſtricte præcepimus, & mandauimus; & vt huiuſmodi noſtrum Decretum inuiolabiliter obſeruetur, voluimus, & declarauimus, contrauenientes, pœnas priuationis Dignitatum, & officiorum ſuorum, vocis actiuæ, & paſſiuæ, facultatis concionandi, publicè legendi, docendi, & interpretandi, ipſo facto, abſque alia declaratione, incurrere, & nihilominus aliis etiam pœnis noſtro, & ſucceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum arbitrio infligendis, ſubiacere; librosque, quos ex tunc deinceps, contra dicti noſtri Decreti tenorem edi contingeret, abſque alia declaratione, tanquam expreſsè prohibitos haberi; & Impreſſores, præter amiſſionem librorum, pecuniariis, aliiſque corporalibus pœnis iuxta criminis grauitatem teneri. Nouiſſimè tandem accepto per nos in Oppido (Ciuitate nuncupato) Louanienſi, quoſdam aſſertos Cornelij Ianſenij olim Epiſcopi Iprenſis, executores ex teſtamento in lucem edi curaſſe librum, cui titulus, Auguſtinus, ex profeſſo continentem, & tractantem materiam de Auxiliis, nulla penitus petita, vel obtenta à dicta Congregatione licentia illum imprimendi; eiuſque operis occaſione Patres Societatis Ieſu, nonnullas in Ciuitate Antuerpien. de eadem materia tractantes Theſes, pariter abſque licentia eiuſdem Congregationis, imprimi curaſſe; opinioneſque Ianſenij in prædicto libro contentas oppugnaſſe; rurſúſque nonnullas alias, orationes, ſcripturas, Epiſtolas, Theſeſque in calce infraſcripti Decreti noſtri, tunc regiſtratas, tam pro dicti libri Ianſenij, quàm Theſium à Patribus Ieſuitis editarum defenſione impreſſas fuiſſe, non ſolùm contra prædictorum Decretorum prohibitionem, ſed etiam in graue ſcandalum, & offenſionem Eccleſiæ Catholicæ: Nos vt malis huiuſmodi imminentibus quanto citiùs occurreretur, & ne impoſterum vllus auderet dictis Decretis *contraire*, per aliud Decretum in alia plena, & generali Congregatione eiuſdem Sanctæ Romanæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis coram Nobis die prima Auguſti proximè præteriti habita, inhærendo prioribus Decretis à Paulo prædeceſſore, & à nobis, vt ſupra editis, pro tunc dictum librum Ianſenij, cui titulus; Auguſtinus, Louanij impreſſum, necnon Theſes à Patribus Societatis Ieſu Antuerpiæ in lucem editas; aliaſque ſcripturas in calce poſterioris noſtri Decreti huiuſmodi regiſtratas, iam vigore anteriorum ſupradictorum Decretorum prohibitas, de nouo prohibuimus, ac pro prohibitis omninò haberi volumus; Mandauimuſque ſub pœna excommunicationis, ipſo facto incurrendæ, ne quis cuiuſcumque ſtatus, gradus, conditionis, & qualitatis, etiam ſpeciali, & ſpecialiſſima nota dignæ, librum, & Theſes prædictas, aliaſque ſcripturas, vt ſupra, abſque dictæ Sedis licentia in dicta Congregatione Sancti Officij obtinenda, retinere, & legere poſſet. Mandauimus inſuper omnibus, & ſingulis, cuiuſuis Religionis, Ordinis, & Dignitatis, Abbatiali, Epiſcopali, Archiepiſcopali, & Patriarchali dignitate ſuffultis, Collegiis, & Vniuerſitatibus, ſub prædictis, vt ſupra, excommunicationis, ipſo facto incurrendæ, Interdicti Eccleſiaſtici, reſpectiuè, aliiſque, arbitrio noſtro, pœnis infligendis, etiam corporalibus, ne in poſterum auderent imprimere, nec quoquomodo in lucem edere libros, Tractatus, compoſitiones, ex profeſſo, vel incidenter etiam ſub prætextu commentandi Diuum Thomam, ſeu, in Philoſophicis agendi de concurſu cauſæ primæ cum ſecunda, & præſertim defendendi, aut impugnandi librum dicti Ianſenij, cui titulus, Auguſtinus, vel Theſes Patrum Societatis Ieſu, aliaſque ſcripturas in calce dicti poſterioris noſtri Decreti, vt præfertur, regiſtratas, & prohibitas, aut alia quauis occaſione, vel modo de materia Auxiliorum diuinorum, ſeu de gratia, & libero arbitrio tractantes, ſine expreſſa licentia à nobis in dicta Congregatione Sancti Officij obtinenda, donec aliud in hac materia à Sede Apoſtolica prædicta foret ordinatum. Abſolutionem verò à prædicta excommunicatione, necnon interdicti ſuſpenſionem, & relaxationem, Nobis, & dictæ Congregationi reſeruauimus; Non obſtantibus quibuſcumque priuilegiis, etiam Sanctæ Cruciatæ, Iubilæi (etiam generalis) & facultatibus Miſſionariorum, ac aliis à dicta Sede emanatis, ſeu emanandis; quibus omnibus in hac parte derogauimus: Voluimuſque ea omnia ſuum plenarium ſortiri effectum; omneſque contrafacientes, vt ſupra, ligare, nec quemquam excuſari poſſe, etiam ſub prætextu, quod anteriora Decreta Pauli prædeceſſoris, & noſtra, aliàs, vt præfertur edita, non forent in Prouinciis intimata, vel vſu recepta. Irritum quoque, & inane decreuimus quicquid ſecus ſuper his à quoquam quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contingeret attentari; Contrariis quibuſcumque non obſtantibus. Et ne præmiſſorum ignorantia poſſet ab aliquo prætendi, voluimus, vt poſterius noſtrum Decretum huiuſmodi, ſeu illius exemplum, ad Valuas Baſilicarum S. Ioannis Lateranenſis, & Principis Apoſtolorum de Vrbe, & in Acie Campi Floræ affixum, omnes ita arctaret, & afficeret, ac ſi vnicuique perſonaliter intimatum foret. Nota vero librorum, & ſcripturarum prohibitarum, in calce poſterioris Decreti noſtri huiuſmodi regiſtratarum, hæc eſt: Liber cui titulus, Auguſtinus, impreſſus Louanij Typis Iacobi Zegeri Anno 1640. & Pariſiis 1641. Theſes Theologicæ de Gratia, libero arbitrio, & Prædeſtinatione, Antuerpiæ apud Ioannem Meurſium Anno 1641. Cornelij Ianſenij Iprenſis Epiſcopi &c. Laudatio Funebris dicta à R. Fratre Ioanne à Lapide &c. Louanij, Typis Bernardini Marij &c. Epiſtola idiomate Hiſpano, All'Eminentiſſ. y Reuerendiſſ. Señor Cardinal de la Cueua de la Congregacion de la S. Inquiſicion, por el P. Pedro Biuero de la Cópañia de Iesvs Predicador del Señor Cardenal Infante; Dat. in Bruxellas 26. Henero 1641. Memoriale

moriale idiomate Hiſpano Cardinali Infanti Hiſpan. incip. Sereniſs. Señor, & finiens, Como es V. Cathol. Real. A. Libellus, cui titulus, humilis, & ſupplex querimonia Iacobi Zegers Typogr. Louan. adverſus Libellum R. P. S. I. Regiæ Capellæ Bruxell. Concionatoris & Theſes PP. Societatis, Louanij apud Iacobum Zegers, Anno 1641. primæ, ſecundæ, & tertiæ editionis. Memoriale ad Eminentiſsimum Cardinalem de la Cueua, circa Querimoniam friuolam Ianſenianã, &c. contra Theſes Theologicas, & libellum ſupplicem &c. eiuſdem de eodem tela ingeſta, & regeſta. Theſes Theologicæ, Apologeticæ, & Miſcellaneæ adverſus doctrinam Cornelij, &c. ſub prætextu querimoniæ Typographi Louanienſis, editionis ſecundæ, &c. Antuerpiæ apud Ioannem Meurſium anno 1641. Libellus, cui titulus, Auguſtini Hipponenſis, & Auguſtini Iprenſis, de Deo omnes ſaluare volente, &c. Humologia, &c. Louanij apud Iacobum Zegers anno 1641. Epiſtola Liberti Fromundi, & Henrici Caleni Louanij 16. Iunij 1641. R. P. Societati Ieſu Louan. incipiens. Theſes veſtras Epiſtola Profeſſorum S. Thom. Colleg. Societ. Ieſu Louan. Liberto Fromundo, & Henrico Caleno, incipien. Gratias agimus &c. Epiſtola; cui titulus; Petrus Bingerus Doctoribus Ianſenianis &c. Ad rem, Ad rem &c. incipiens Ad rem, Amici, &c. Somnium Hipponenſe, ſiue de Controuerſiis, &c. Relatore Phylectimo S. T. Baccal. Formato, Pariſiis anno 1641. Inſuper omnes alij libri, Opuſcula, Epiſtulæ, Orationes, Theſes, &c. aliaque omnia tam edita hucuſque, quàm imprimenda; tam contra, quàm pro Cornelio Ianſenio, ac Patribus Ieſuitis. Cum autem ex diligenti, & matura, eiuſdem libri, cui titulus, Auguſtinus, lectione, poſtmodum compertum fuerit, in eodem libro multas ex propoſitionibus à prædeceſſoribus noſtris olim vt præfertur, damnatas, contineri, & magno cum Catholicorum ſcandalo, & auctoritatis dictæ Sedis contemptu, contra præfatas damnationes, & prohibitiones defendi; Nos huic malo, in ſcandalum totius Reipublicæ Chriſtianæ, & Fidei Catholicæ perniciem, vertenti, opportunum remedium adhibere volentes; Conſtitutionis Gregorij, ac Pauli prædeceſſorum prædictorum noſtrorum, necnon Decretorum hujuſmodi totos, & integros tenores, ac Datas etiam veriores præſentibus pro totaliter expreſſis, & inſertis habentes, motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra, ac de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, hac perpetuò valitura Conſtitutione eiuſdem Pij, & Gregorij prædeceſſorum, huiuſmodi Conſtitutiones prædictas, omniaque, & ſingula in eis contenta, Apoſtolica auctoritate tenore præſentium, perpetuò confirmamus, & approbamus; librumque prædictum, cui titulus eſt, Auguſtinus, Articulos, opiniones, & ſententias in dictis Conſtitutionibus reprobatas, atque damnatas, vt à nobis compertum eſt, continentem, & renouantem; aliaque omnia opera præſentibus noſtris litteris ſubinſerta, quæ aliis ſub poſteriori Decreto noſtro prædicto regiſtratis, per præſentes addimus, atque adjungimus, eadem auctoritate, per præſentes omnino prohibemus, ac pro vetitis, & prohibitis haberi volumus, & mandamus. Iubentes inſuper ſub omnibus pœnis, & cenſuris in prædicta Conſtitutione Pij prædeceſſoris, contentis (à quibus, nullus Romano Pontifice inferior, excepto mortis articulo, abſoluere contra facientes poſſit) ne quis cuiuſcumque conditionis, & qualitatis ſit, etiam ſpeciali; & ſpecialiſſima nota, & expreſſione dignus, de prædictis, vt ſupra, damnatis, & in prædicto libro contentis, aliiſque (vt infrà) ſubinſertis, Articulis, Opinionibus, ſententiis, libellis, orationibus, ſcripturis, Epiſtolis, Theſibus, quoquo pacto loqui, ſcribere, & diſputare audeat, Librumque, & alia prædicta penes ſe retinere, vel legere præſumat; Remanente nihilominus in reliquis in ſuo robore poſteriori Decreto à nobis in ſacra ſupremæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis Congregatione, vt præfertur, edito; Decernentes que ſic, & non aliàs in præmiſſis omnibus, & ſingulis per quoſcumque Interpretes, Doctores, Academias, Vniuerſitates, & Studia generalia, aliaſque perſonas; Iudices Ordinarios, delegatos, mixtos, etiam Nuntios noſtros, & Sedis prædictæ, ſublata eis, & eorum cuilibet, qualibet, aliter iudicandi, & interpretandi, ac gloſſandi, & decidendi facultate, & auctoritate, vbique iudicari, & definiri debere; Irritumque & inane, quid ſecus ſuper his à quoquam quavis auctoritate ſcienter, vel ignoranter attentatum forſan eſt hactenus, vel impoſterum contigerit attentari. Non obſtantibus, omnibus, quæ in dicto noſtro poſteriori decreto voluimus non obſtare, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Opera verò addita aliis, in calce poſterioris noſtri Decreti, vt præfertur, regiſtratis, & prohibitis, ſuos, ſequentia, videlicet, Liberti Fromundi ſacræ Theologiæ Doctoris, &c. Breuis Anatomia hominis, Louanij apud Iacobum Zegers, &c. anno 1641. Conuentus Africanus, ſiue diſceptatio iudicialis apud Tribunal Præſulis Auguſtini &c. enarratore Artemidoro Oneirocritico, A Roüen, chez Nicolas de Montagne anno 1641. Memorial au Roy incipiens Iean Ianſenius Chanoine, &c. & finiens, contra illa duo Decreta Summorum Pontificum, &c. Item atteſtatio notarialis. &c. incipiens, Ego infraſcriptus, & finiens, Petrus Mintaert Notarius. Approbatio ſub nomine nonnullorum Theologorũ ex variis Religionibus, tam Ordinũ Monachalium, quàm Mendicantium, necnon Archiepiſcopi Philippenſis, aliorumve Theologorum Clericorum Sæcularium, Doctrinæ Cornelij Ianſenij in dicto libro Auguſtinus, contentæ, incipiens. Quid cenſendum ſit de doctrina in opere Reuerendiſsimi D. Cornelij Ianſenij Epiſcopi Iprenſis fel. mem. nuncup. Auguſtinus, contenta, patebit ex ſubſequentibus atteſtationibus Doctiſsimorum virorum in Belgio, & alibi exiſtentium, &c. & finiens; Et me publico, & Apoſtolico, ac dictæ Vniuerſitatis Notorio, & Scriba iurato, Quod atteſtor, Petrus Mintaert Notarius. Vt autem præſentes noſtræ litteræ, omniaque, & ſingula in eiſdem litteris, vt ſuprà contenta ad omnium notitiam deducantur, nec illarum ignorantia ab aliquo allegari poſsit, volumus eaſdem præſentes noſtras litteras, ſeu earum tranſumptum, etiam impreſſum (cui manu Notarij publici ſubſcripto, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munito, plenam vbique locorum, & tam in iudicio, quàm extra illud fidem adhiberi decernimus) in Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe, & Cancellariæ Apoſtolicæ Valuis, atque in acie Campi Floræ per aliquos ex Curſoribus Palatij Apoſtolici publicari, & affigi, earumque copiam inibi affixam dimitti, publicationemque, affixionem, & copiæ affixæ dimiſsionem huiuſmodi in omnibus, & quoad omnia ſufficere, & pro ſolemni, & legitima haberi, nec aliam publicationem in Regnis, Prouinciis, Ciuitatibus, Oppidis, & locis requiri, aut expectari debere, omneſque, & ſingulos perinde arctare, & afficere, ac ſi vnicuique nominatim, ac perſonaliter intimatæ, atque præſentatæ fuiſſent. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ confirmationis, approbationis, additionis, adjunctionis, prohibitionis, iuſsionis, Decreti, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ 1640. 1. Pridie Nonas Martij, Pontificatus noſtri anno 19.

E. DAT. Viſa de Curia P. Gentilis. F. Morolus.

P. Ciampinius.

Anno à Natiuitate D. N. Ieſu Chriſti milleſimo ſexenteſimo quadrageſimo tertio, Indictione vndecima, die verò 19. Iunij, Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & D. N. D. Vrbani Diuina Prouidentia Papæ VIII. Anno eius vigeſimo, ſupradicta Conſtitutio affixa, & publicata fuit ad Valuas Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe, & Cancellariæ Apoſtolicæ, atque in acie Campi Floræ, vt moris eſt, per me Ioan. Baptiſtam Ricium eiuſdem Sanctiſſ. D. N. Papæ, ac Sanctæ Inquiſitionis Curſorem.

Sanctiſſimi Domini noſtri Alexandri Diuina prouidentia Papæ VII. Confirmatio, & Declaratio Conſtitutionis Innocentij Papæ X. qua damnatæ ſunt quinque Propoſitiones excerptæ à libro Cornelij Ianſenij Epiſcopi Iprenſis, cui Titulus, Auguſtinus.

ALEXANDER EPISCOPVS, SERVVS SERVORVM DEI, Vniuerſis Chriſti fidelibus ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem.

AD Sanctam Beati Petri Sedem, & Vniuerſalis Eccleſiæ regimen, inſcrutabili Diuinæ Prouidentiæ diſpoſitione, nullis noſtris ſuffragantibus meritis euecti, nihil Nobis antiquius ex muneris noſtri debito eſſe duximus, quàm vt Sanctæ Fidei noſtræ, Deo poteſtate opportunè conſuleremus; ac licet ea, quæ Apoſtolicis Conſtitutionibus abundè fuerunt definita nouæ Deciſionis, ſiuè Declarationis acceſſione, nequaquàm indigeant, quia tamen aliqui publicæ tranquillitatis perturbatores illa in dubium reuocare, vel ſubdolis interpretationibus labefactare non verentur, ne morbus iſte latiùs diuagetur, promptum Apoſtolicæ authoritatis remedium cenſuimus non eſſe differendum. Emanauit ſiquidem aliàs à fel. rec. Innocentio Papa X. Prædeceſſore noſtro Conſtitutio, Declaratio, & Definitio tenoris, qui ſequitur, videlicet. Innocentius Epiſcopus Seruus Seruorum Dei. Vniuerſis Chriſti fidelibus ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Cum occaſione impreſſionis libri, cui titulus Auguſtinus Cornelij Ianſenij Epiſcopi Iprenſis, inter alias eius opiniones orta fuerit, præſertim in Gallijs, controuerſia ſuper quinque ex illis, complures Galliarum Epiſcopi apud Nos inſtiterunt, vt eaſdem Propoſitiones Nobis oblatas expenderemus, ac de vnaquaque earum certam, & perſpicuam ferremus ſententiam. Tenor vero præfatarum propoſitionum eſt prout ſequitur. Prima. Aliqua Dei præcepta hominibus iuſtis volentibus, & conantibus ſecundum præſentes, quas habent vires, ſunt impoſſibilia, deeſt quoque illis Gratia, qua poſſibilia fiant. Secunda: Interiori Gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur. Tertia: Ad merendum, & demerendū in ſtatu naturæ lapſæ non requiritur in homine libertas à neceſſitate, ſed ſufficit libertas à coactione. Quarta. Semipelagiani admittebāt præuenientis Gratiæ interioris neceſſitatem ad ſingulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem eſſe, cui poſſet humana voluntas reſiſtere, vel obtemperare. Quinta: Semipelagianum eſt dicere, Chriſtum pro omnibus omninò hominibus mortuum eſſe, aut ſanguinem fudiſſe. Nos, quibus inter multiplices curas, quæ animum noſtrum aſſiduè pulſant, illa in primis cordi eſt, vt Eccleſia Dei Nobis ex alto commiſſa, purgatis prauarum opinionum erroribus tutò militare, tanquam nauis in tranquillo maris ſedatis omnium tempeſtatum fluctibus ac procellis, ſecurè nauigare, & ad optatum ſalutis portum peruenire poſſit; Pro rei grauitate coram aliquibus S. R. E. Cardinalibus ad id ſpecialiter ſæpius congregatis, à pluribus in Sacra Theologia Magiſtris, eaſdem quinque Propoſitiones, vt ſupra, Nobis oblatas, fecimus ſigillatim diligenter examinari, eorumque ſuffragia tùm voce, tùm ſcripto relata maturè conſiderauimus, eoſdemque Magiſtros, varijs coram Nobis actis congregationibus, prolixè ſuper eiſdem, ac ſuper earum qualibet diſſerentes, audiuimus. Cumque ſtatim ab initio huiuſcemodi diſcuſſionis ad Diuinum implorandum auxilium multorum Chriſti fidelium preces, tùm priuatim, tùm publicè indixiſſemus; Poſtmodum iteratis eiſdem feruentiùs, ac per Nos ſolicitè implorata Sancti Spiritus aſſiſtentia, tandem Diuino Numine fauente ad infraſcriptam deuenimus declarationem, & definitionem. Primam prædictarum Propoſitionum: Aliqua Dei præcepta hominibus iuſtis volentibus, & conantibus ſecundùm præſentes, quas habent vires, ſunt impoſſibilia, deeſt quoque illis Gratia, qua poſſibilia fiant, temerariam, impiam, blaſphemam, anathemate damnatam, & hæreticam declaramus, & vti talem damnamus. Secundam: Interiori Gratiæ in ſtatu naturæ lapſæ nunquam reſiſtitur, hæreticam declaramus, & vti talem damnamus. Tertiam: Ad merendum, & demerendum in ſtatu naturæ lapſæ non requiritur in homine libertas à neceſſitate, ſed ſufficit libertas à coactione, hæreticam declaramus, & vti talem damnamus. Quartam: Semipelagiani admittebant præuenientis Gratiæ interioris neceſſitatem ad ſingulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem eſſe, cui poſſet humana voluntas reſiſtere, vel obtemperare, falſam, & hæreticam declaramus, & vti talem damnamus. Quintam: Semipelagianum eſt dicere, Chriſtum pro omnibus omninò hominibus mortuum eſſe, aut ſanguinem fudiſſe: falſam, temerariam, ſcandaloſam, & intellectam eo ſenſu, vt Chriſtus pro ſalute dumtaxat prædeſtinatorum mortuus ſit: impiam, blaſphemam, contumelioſam, Diuinæ pietati derogantem, & hæreticam declaramus, & vti talem damnamus. Mandamus igitur omnibus Chriſti fidelibus vtriuſque ſexus, ne de dictis propoſitionibus ſentire, docere, prædicare aliter præſumant, quàm in hac præſenti noſtra declaratione, & definitione continetur, ſub cenſuris, & pœnis contra hæreticos, & eorum fautores in iure expreſſis. Præcipimus pariter omnibus Patriarchis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, aliiſque locorum Ordinariis, necnon hæreticæ prauitatis Inquiſitoribus, vt contradictores, & rebelles

quoſcumque

quoſcumque per cenſuras, & pœnas prædictas, cæteraque iuris, & facti remedia opportuna, inuocato etiam ad hoc (ſi opus fuerit) auxilio brachij ſæcularis, omninò coërceant, & compeſcant. Non intendentes tamen per hanc declarationem, & definitionem ſuper prædictis quinque propoſitionibus factam, approbare vllatenus alias opiniones, quæ continentur in prædicto libro Cornelij Ianſenij.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, Anno Incarnationis Dominicæ 1653. pridie Kal. Iunij, Pontificatus noſtri anno 9.

Cùm autem, ſicut accepimus, nulli iniquitatis Filij prædictas quinque Propoſitiones, vel in libro prædicto eiuſdem Cornelij Ianſenij non reperiri, ſed fictè, & pro arbitrio compoſitas eſſe, vel non in ſenſu ab eodem intento damnatas fuiſſe, aſſerere magno cum Chriſti fidelium ſcandalo non reformident; Nos, qui omnia, quæ hac in re geſta ſunt, ſufficienter, & attentè perſpeximus, vtpotè qui eiuſdem Innocentij Prædeceſſoris iuſſu, dum adhuc in minoribus conſtituti, Cardinalis munere fungeremur, omnibus illis Congreſſibus interfuimus, in quibus Apoſtolica authoritate, eadem cauſa diſcuſſa eſt, ea profectò diligentia, qua major deſiderari non poſſet, quamcumque dubitationem ſuper præmiſſis imposterum auferre volentes; vt omnes Chriſti fideles in eiuſdem fidei vnitate ſeſe contineant, ex debito noſtri Paſtoralis Officij, ac matura deliberatione, præinſertam Innocentij Prædeceſſoris noſtri Conſtitutionem, Declarationem, & Definitionem, harum ſerie confirmamus, approbamus, & innouamus; & quinque illas Propoſitiones ex libro præmemorati Cornelij Ianſenij Epiſcopi Iprenſis, cui titulus eſt, Auguſtinus, excerptas, ac in ſenſu ab eodem Cornelio Ianſenio intento damnatas fuiſſe, declaramus, & definimus, ac vti tales, iniuſta ſcilicet eadem ſingulis nota, quæ in prædicta declaratione, & definitione vnicuique illarum ſigillatim inuritur, iterum damnamus, ac eundem librum ſæpedicti Cornelij Ianſenij, cui titulus, Auguſtinus, omneſque alios tàm manuſcriptos, quàm Typis editos, & ſi quos forſan imposterum edi contigerit, in quibus prædicta eiuſdem Cornelij Ianſenij Doctrina, vt ſupra damnata defenditur, vel aſtruitur, aut defendetur & aſtruetur, damnamus itidem, atque prohibemus. Mandantes omnibus Chriſti fidelibus ne prædictam doctrinam teneant, prædicent, doceant verbo, vel in ſcriptis exponant, vel interpretentur publicè, vel priuatim, palam, vel occultè imprimant, ſub pœnis, & cenſuris contra hæreticos in iure expreſſis ipſo facto, abſque declaratione incurrendis. Præcipimus igitur omnibus Venerabilibus Fratribus noſtris Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiſcopis, Epiſcopis, cæteriſque locorum Ordinariis, ac hæreticæ prauitatis Inquiſitoribus, ac Iudicibus Eccleſiaſticis, ad quos pertinet, vt præinſertam eiuſdem Innocentij Prædeceſſoris Conſtitutionem, Declarationem, ac finitionem iuxta præſentem noſtram Determinationem ab omnibus obſeruari faciant, ac inobedientes, & rebelles prædictis pœnis, aliiſque iuris, & facti remediis, inuocato etiam, ſi opus fuerit, brachij ſæcularis auxilio, omnino coërceant.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem, anno Incarnationis Dominicæ 1656. 17. Kal. Nouembris, Pontificatus Noſtri Anno 2.

I. Card. Prodat.

G. Gualterius.

Viſa de Curia. P. Ciampinus.

In nomine Domini, Amen. Anno à Natiuitate eiuſdem Domini noſtri Ieſu Chriſti 1656. Indictione 9. Pontificatus autem Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & Domini noſtri Domini Alexandri diuina prouidentia Papæ VII. anno eius 2. die verò 7. menſis Nouembris, retroſcriptæ litteræ ſub Plumbo expeditæ, affixæ fuerunt ad valuas Baſilicæ Principis Apoſtolorum de vrbe, Cancellariæ Apoſtolicæ, ac aliis locis ſolitis, & conſuetis Vrbis, per me Paulum de Graſſis Apoſtolicum Curſorem.

Pro Magiſtro Curſorum Iacobus Cornelius Curſor.

Feria 5. die 24. Ianuarij 1647.

IN generali Congregatione ſanctæ Romanæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Montis Quirinalis coram ſanctiſſimo Domino Innocentio diuina prouidentia Papa X. ac Illuſtriſſimis, & Reuerendiſſimis Dominis ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus in Vniuerſa Republica Chriſtiana aduerſus hæreticam prauitatem Inquiſitoribus à S. Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

Editus eſt anno 1645. Liber Gallico idiomate impreſſus, cui titulus: *De l'Authorité de S. Pierre, & de S. Paul, qui reſide dans le Pape ſucceſſeur de ces deux Apoſtres*, abſque nomine Authoris, & impreſſionis loco: Huius libri evulgationem ſubſecuta eſt editio alterius Libri Anonymi eodem idiomate impreſſi, cui titulus. *La Grandeur de l'Egliſe Romaine eſtablie ſur l'Authorité de S. Pierre, & de S. Paul*: Necnon Epiſtolæ eiuſdem argumenti Latino idiomate conſcriptæ, ac typis excuſæ plurimis adductis, atque congeſtis Sanctorum Patrum, Summorum Pontificum, Sacrorum Conciliorum, & Doctorum locis.

Quocirca, ne in re tanti ponderis error aliquis mentibus Chriſti fidelium irreperet, libris prædictis de mandato Sanctiſſimi maturè examinatis, lociſque adductis diligenter inſpectis, ac ponderatis.

Sanctiſſimus relata vnanimi Theologorum ad hoc ſpecialiter deputatorum cenſura, & auditis votis Eminentiſſ. & RR. DD. Cardinalium Generalium Inquiſitorum, Propoſitionem hanc: S. Petrus, & S. Paulus ſunt duo Eccleſiæ Principes, qui vnicum efficiunt; vel ſunt duo Eccleſiæ Catholicæ Coriphæi, ac ſupremi Duces ſumma inter ſe vnitate coniuncti; vel ſunt geminus vniuerſalis Eccleſiæ vertex, qui in vnum diuiniſſimè coaluerunt; vel ſunt duo Eccleſiæ Summi Paſtores, ac Præſides, qui vnicum caput conſtituunt, ita explicatam,

plicatam, vt ponat omnimodam æqualitatem inter Sanctum Petrum, & S. Paulum ſine ſubordinatione, & ſubiectione S. Pauli ad S. Petrum in poteſtate ſuprema, & regimine vniuerſalis Eccleſiæ, hæreticam cenſuit, & declarauit.

Epiſtolam verò, ac libros prædictos, alioſque, in quibus propoſitio vt ſupra explicata & damnata aſſeritur, & defenditur, tàm impreſſos, quàm imprimendos quocumque idiomate, aut quomodolibet etiam in ſcriptis euulgatos, vel in poſterum euulgandos, Sanctitas ſua omninò damnatos, & prohibitos eſſe voluit, prout præſenti Decreto damnat, & prohibet.

Mandans vt nemo cuiuſcumque gradus, & conditionis exiſtat etiam ſpeciali, ſeu ſpecialiſſima nota dignus, libros prædictos, aut aliquem ex illis apud ſe retineat, aut legat, nec imprimere, aut imprimi curare audeat, ſub cenſuris, & pœnis contra huiuſmodi delinquentes ſtatutis, ſed ſtatim à præſentis Decreti notitia, quicumque illos habuerit locorum Ordinariis, ſeu Inquiſitoribus conſignare teneatur.

Ioannes Antonius Thomaſius, Sanctæ Romanæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis Notarius.

Anno à Natiuitate Domini N. I. 1647. Indictione 15. Die verò 25. menſis Iannar. Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri Domini Innocentij diuina prouidentia Papæ X. anno eius 3. ſupradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valuas Baſilicarum S. Ioannis Lateranenſis & S. Petri de vrbe, necnon ad valuas Palatij Sacræ Inquiſitionis, & Cancellariæ Apoſtolicæ ac in acie Campi Floræ, vt moris eſt, per me Hieronymum. Maſcellam eiuſdem Sanctiſſimi Domini noſtri Papæ, & Sanctiſſ. Inquiſitionis Curſorem.

Decretum Sacræ Congregationis, ſupremæ & Vniuerſalis Inquiſitionis in tota Republica Chriſtiana à ſancta Sede contra Hæreticam prauitatem ſpecialiter deputatæ.

Feria 5. die 15. Ianuarij 1654.

CIRCVMFERTVR in vrbe, & forſan aliis in locis quoddam manuſcriptum idiomate Hiſpano exaratum, quod incipit, Por mano d'eſte Nunçio recibio Su Excellentia vna Carta, &c. & finit, Lo que mas conuenga al ſeruicio de Dios bien de las Almas, y recta Iuſticia. Cuius manuſcripti Auctor (vt publicè fertur) eſt, Benedictus de Treglies Collateralis Conſilij, ſiue Cancellariæ Neapolitanæ Regens, in quo inter alias Propoſitiones temerarias, & ſcandaloſas habetur quæ infra ſequitur videlicet, La Iuriſdició Eccleſiaſtica que toca a ſu Santidad como a Pontifice, fuera de ſu territorio temporal, reſpicit cauſas, & perſonas, y a determinadas cauſas, y perſonas, ſe reſtringe, y en ellas, ſolamente ſe puede exercitar, pero, el territorio, no es ſuio ſy no del Rey, y aſſi como quien exercita iuriſdicion en ageno territorio, tiene obligacion a pedir el beneplacito al dueño de la iuriſdicion de aquel territorio, aſſi quando ſin tener iuriſdicion de territorio quiere el Pontifice exercitarla, en el del Rey ſobre las cauſas, o perſonas, en quien le toca, deve permitir, ſe examinen por el Principe temporal ſus reſcriptos paraque reconozca ſy ſon de ſu iuriſdicion las cauſas, y perſonas que en ellos ſe contienen.

Quamquidem propoſitionem iuſſu ſanctiſſimi D. N. Innocentij Papæ X. à Qualificatoribus Supremæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis examinatam, & perpenſam; Iidem Qualificatores vnanimi conſenſu, Schiſmaticam, & Hæreticam cenſuerunt.

Quocirca, ne ex lectura præfati manuſcripti prauis opinionibus, & hæreſibus Chriſti fideles inficiantur, & deprauentur, eadem Sacra Congregatio Supremæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis prædictum manuſcriptum, ſiue Hiſpano, ſiue alio quocumque idiomate circumferatur, & diulgetur, de ſpeciali mandato Sanctitatis ſuæ omninò prohibet, & damnat, ſub pœnis, & cenſuris in Indice librorum prohibitorum contentis.

Et niſi illius Auctor quamprimùm ſeſe expurgauerit, cenſuris, ac aliis pœnis Eccleſiaſticis intelligat ſe omninò coërcendum.

Ioannes Antonius Thomaſius, Sanctæ Romanæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis Notarius.

Anno à Natiuitate D. N. Ieſu Chriſti milleſimo ſexcenteſimo quinquageſimo quarto, Indictione ſeptima, die verò 16. Ianuarij, Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris, & D. N. D. Innocentij Diuina Prouidentia Papæ X. Anno eius decimo, ſupradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valuas Baſilicarum S. Ioannis Lateranenſis, & S. Petri de Vrbe, nec non ad Valuas Palatij Sacr. Inquiſitionis, Cancellariæ Apoſtolicæ, ac in acie Campi Floræ, vt moris eſt, per me Hieronymum Maſcellam eiuſdem Sanctiſſ. D. N. Papæ, ac Sanctæ Inquiſitionis Curſorem.

Feria

Digitized by Google

FERIA V. DIE 8. IVLII 1660.

In Congregatione generali Sanctæ Romanæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico apud Sanctam Mariam Maiorem coram Sanctiſſimo D. N. ALEXANDRO Diuina Prouidentia Papa VII. ac Eminentiſſimis, & Reuerendiſſimis DD. S. R. E. Cardinalibus in Vniuerſa Republica Chriſtiana contra hæreticam prauitatem Inquiſitoribus generalibus à Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

LICET allàs pet Conſtitutionem fel. record. Pauli V. emanatam ſub die prima Septembris M. DC. VI. quæ incipit, Romanus Pontifex, fuerit diſtrictè prohibitum Superioribus Regularium, ne quouis titulo, vel prætextu præuentionis, aut conſuetudinis, & præſcriptionis, etiam immemorabilis, aut alio in cauſis ad Sanctum Officium ſpectantibus, ſe quoquomodo intromittere, aut immiſcere, denunciationes recipere, teſtes examinare, proceſſus conficere, cauſas cognoſcere, aut terminare audeant; imò ex eiuſdem Conſtitutionis diſpoſitione eiſdem fuerit grauiter iniunctum, vt ſuos ſubditos, ac Religioſos, quos hæreſis labe infectos, vel de hæreſi ſuſpectos nouerint, abſque alia conſultatione cum propriis ſuæ Religionis Superioribus, vel alia quauis perſona facienda; ſine mora Inquiſitoribus, vel locorum Ordinariis vicinioribus denuncient: Nihilominus animaduertens Sanctiſſimus D. N. ALSXANDER VII. ab aliquibus Regularibus in dubium reuocare prædictam denunciandi obligationem, adeò vt nedum ſuos ſubditos non denuncient, verùm etiam fideles ad ipſos pro conſilio recurrentes, an debeant Sancto Officio denunciare, quæ audierunt, aut viderunt, ad ipſum Sanctum Officium ſpectantia, ad id faciendum, vt deberent, non obligent, imò aliquando eoſdem perperam inſtruant, non teneri, nec ſub obligatione Conſtitutionum Apoſtolicarum comprehendi; & hanc opinionem erroneis aliquot Doctorum ſententiis confirmare tentantes, eoſdem in maximum fidei diſcrimen ab onere denunciandi retrahere conentur. Volens proinde Sanctitas Sua abuſum huiuſmodi ex ſui paſtoralis officij debito coërcere, poſt maturam facti diſcuſſionem, auditis Votis Eminentiſſimorum, & Reuerendiſſimorum DD. Cardinalium aduerſus hæreticam prauitatem generalium Inquiſitorum, innouans Conſtitutionem prædictam à felic. record. Pauli V. emanatam, & quatenus opus ſit, eam declarans. Hoc præſenti decreto diſtrictè præcipit, & mandat omnibus, & ſingulis Regularium Generalibus, Prouincialibus, Abbatibus, Prioribus, Guardianis, Rectoribus, Præpoſitis, aliiſque eiuſmodi quocumque nomine nuncupatis Superioribus cuiuſcumque Ordinis, & Inſtituti, ſiue Mendicantium, ſiue non Mendicantium, necnon Congregationis, & Societatis, Clericorum Regularium quorumcumque, etiam Societatis IESV, aliorúmque quomodocumque exemptorum, vel non exemptorum, etiamſi eſſent ſpecialiter, & nominatim exprimendi, vt omninò dictæ Conſtitutioni in omnibus pareant, & omnes, & quoſcumque Religioſos, tam ſibi ipſis ſubditos, quàm non ſubditos, cuiuſcumque dignitatis, gradus, & conditionis exiſtant, hæreticos, vel de hæreſi quomodocumque etiam leuiter ſuſpectos, deferant, & iudicialiter denuncient Inquiſitoribus, vel locorum Ordinariis; & nullatenus in cauſis ad Sanctum Officium ſpectantibus audeant ſe intromittere, neque ſuos ſubditos ad Sanctum Officium recurrentes, vel recurrere, aut accedere volentes, moleſtare, vexare, vel alio quouis modo ſiue directè, ſiue indirectè auertere, retrahere, diſſuadere; imò prædictos ſuos ſubditos monere debeant, vt ipſi quoque eidem decreto omninò pareant, & alios Chriſti fideles, etiam Confratres ſuos ad parendum pariter hortentur, & ſuadeant, reiectis penitùs huiuſmodi opinionibus, atque interpretationibus, quas Sanctitas Sua, cum voto dictorum Eminentiſſimorum DD. Cardinalium, tanquam pernicioſas, temerarias, & non conſiſtentes, à mente Sanctitatis Suæ prorsùs alienas reprobauit, & reprobat. Et quia quandoque etiam eorum ſubditi deficiunt, in eo, quod ipſis implendum incumbit cum Religioſis eiuſdem, alteriuſve Ordinis, aliiſve quibuſcumque perſonis de fide ſuſpectis, cæteriſque petentibus conſilium in materiis ad Sanctum Officium ſpectantibus, itavt nedum ipſimet denunciationes differant, vel ab illis prorsùs abſtineant; verùm etiam multoties ab eiſdem alios à ſe conſilium petentes retrahant malis artibus, vel mendicatis Doctorum opinionibus, vel ſub fraternæ correctionis factæ, vel faciendæ, aliove prætextu. Propterea idem Sanctiſſimus declarauit præfatos ſubditos abſque vlla participatione, etiamſi nulla petita venia à Superioribus, etiamſi nulla fraterna correctio, vel alia monitio præmiſſa fuerit, omninò teneri, & obligatos eſſe accedere ad denunciandum Ordinariis, vel Inquiſitoribus locorum quoſcumque etiam Confratres, ac Superiores etiam primarios ſuos eiuſdem Ordinis, & Religionis, quos nouerint eſſe de fide quomodolibet etiam leuiter ſuſpectos: Ac propterea eoſdem debere omnes, & quoſcumque etiam alios à ſe conſilium, vt ſuprà, petentes monere, & obligare ad denunciandum, nec poſſe illos à denunciando ſub dictæ fraternæ correctionis, vel alio quouis prætextu retrahere, aut retardare, & præfatos omnes tam Superiores, quàm ſubditos contrafacientes Sanctitas Sua voluit, & declarauit ſubiacere omnibus cenſuris in dicta Conſtitutione Pauli V. expreſſis; necnon priuationis quarumcumque Dignitatum, ſeu Prælaturarum, ſeu officiorum ſuorum Ordinum, ac vocis actiuæ & paſſiuæ, perpetuæque inhabilitatis ad eadem ipſo facto, & abſque alia declaratione incurrendis, aliiſque Sanctitatis Suæ, ac ſucceſſorum arbitrio infligendis pænis, quarum relaxationem, ſuſpenſionem, abſolutionem, vel diſpenſationem Sanctitas Sua ſibi ipſi, & ſucceſſoribus ſuis Romanis Pontificibus tantùm expreſsè reſeruauit. Et ne præmiſſorum prætendi poſſit ignorantia, idem Sanctiſſimus mandauit ſub eiſdem pœnis, ipſo pariter facto incurrendis, & vt ſuprà reſeruatis, vt Superiores omnes præfati in quocumque loco, Conuentu, vel Collegio ſui Ordinis, Decretum hoc ſemel ſaltem ſingulis annis Kalendis Martij in publica menſa, vel aliàs in Capitulo ad hoc ſpecialiter conuocato, legi curent vnà cum aliis Decretis, & Conſtitutionibus Apoſtolicis ad Sanctum Officium Inquiſitionis aduerſus hæreticam prauitatem pertinentibus quotannis legi ſolitis, iuxta Decretum fel. record. Vrbani VIII. Et inſuper iidem Superiores teneantur curare, & efficere, vt huius Decreti exempla aliquo in loco apud eos publico affigantur, & affixa conſeruentur, itavt ab iiſdem ſubditis Religioſis omnibus videri, ac legi commodè queant. Déque huiuſmodi lectione, & commonitione publico documento ab iiſdem Superioribus Conuentus, vel Domus ſubſcripto, vnáque ab aliis duobus Religioſis eiuſdem Domus, vel Conuentus ſtatim certiorem facere Congregationem Sanctiſ-

ſimæ Inquiſitionis in Vrbe, vel locorum Inquiſitores vbi ſunt. Statuitque prætereà Decretum hoc, ſeu illius exemplum ad valuas Baſilicæ Principis Apoſtolorum de Vrbe, & in Acie Campi Floræ affixum, omnes vbique exiſtentes arctare, & afficere, ac ſi vnicuique perſonaliter fuiſſet intimatum.

Loco † Sigilli. IOANNES LVPVS S.Romanæ,& Vniuerſalis Inquiſitionis Not.

Anno à Natiuitate D. N. IESV CHRISTI milleſimo ſexconteſimo ſexageſimo, Indictione decima tertia, die verò vigeſima quarta menſis Auguſti, Pontificatus autem Sanctiſſ. in Chriſto Patris, & D.N.D. Alexandri Diuina Prouidentia Papæ VII anno eius ſexto, ſupradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valuas Baſilicæ S.Petri de Vrbe, necnon ad valuas Palatij S.Inquiſitionis, ac in Acie Campi Floræ, vt moris eſt, per me Hieronymum Maſcellam eiuſdem Sanctiſſimi D.N.Papæ, & Sanctiſſimæ Inquiſitionis Curſorem.

SANCTISS. D. N. D. ALEXANDRI DIVINA PROVIDENTIA PAPÆ VII.

Innouatio Conſtitutionum, & Decretorum in fauorem ſententiæ aſſerentis, animam B Mariæ Virginis in ſui creatione & in corpus infuſione à peccato originali præſeruatam fuiſſe, editorum.

ALEXANDER PAPA VII.

Ad perpetuam rei memoriam.

SOLLICITVDO omnium Eccleſiarum, quam, licet meritis & viribus longè impares, Dei Optimi Maximi voluntate, & prouidentia gerimus, in id Nos anxiè tenet intentos & vigilantes, vt ſcandala quæ inter fideles pro humanæ naturæ corruptione & fragilitate neceſſe eſt, vt veniant, quantum fieri poteſt pauciſſima exoriantur, vtque exorta quàm celerrimè, & quàm diligentiſſimè amoueantur: nam iis per quos veniunt certam peccati perniciem, quibus verò præbentur præſens afferunt labendi periculum; quorum Nos pro noſtro paſtoralis officij debito, & damnum ſummopere dolemus, & diſcrimine aſſiduè vtimur. Sanè vetus eſt Chriſti fidelium erga eius Beatiſſimam Matrem Virginem Mariam pietas, ſentientium, eius animam in primo inſtanti creationis, atque infuſionis in corpus fuiſſe ſpeciali Dei gratia & priuilegio, intuitu meritorum Ieſu Chriſti eius filij, humani generis Redemptoris, à macula peccati originalis præſeruatam immunem, atque in hoc ſenſu eius Conceptionis feſtiuitatem ſolemni ritu colentium, & celebrantium; creuitque horum numerus, atque huiuſmodi cultus poſt editas à fel.rec. Sixto PP. IV. prædeceſſore noſtro in eius commendationem Apoſtolicas Conſtitutiones, quas ſacrum Concilium Tridentinum innouauit, atque obſeruari mandauit. Aucta rurſus, & propagata fuit pietas hæc, & cultus erga Deiparam poſt erecta hoc nomine, approbantibus Romanis Pontificibus, religioſum Ordinem, & Confraternitates, ac conceſſas ab iiſdem indulgentias, itavt accedentibus quoque pleriſque celebrioribus Academiis ad hanc ſententiam, iam ferè omnes Catholici eam complectantur. Et quia ex occaſione contrariæ aſſertionis in concionibus, lectionibus, concluſionibus, & actibus publicis, quod nempe eadem Beatiſſima Virgo Maria fuerit concepta cum peccato originali, oriebantur in populo Chriſtiano cum magna Dei offenſa ſcandala, iurgia, & diſſenſiones, rec.mem. Paulus PP.V. etiam prædeceſſor noſter vetuit horum opinionum præfatæ ſententiæ contrariam publicè doceri, aut prædicari. Quam prohibitionem piæ mem. Gregorius PP. XV. ſimiliter prædeceſſor noſter ad priuata etiam colloquia extendit; mandans inſuper fauorem eiuſdem ſententiæ, vt in ſacroſancto Miſſæ ſacrificio, ac diuino officio celebrandis, tam publicè, quam priuatim, non alio quam Conceptionis nomine vti quicumque debeant. Nihilominus, provt venerabiles fratres Epiſcopi ferè omnes Hiſpaniarum cum Eccleſiarum ſuarum Capitulis datis ad Nos litteris expoſuerunt, accedente etiam inſinuatione chariſſimi in Chriſto filij noſtri Philippi earundem Hiſpaniarum Regis Catholici, qui ſpecialem ſuper hoc miſit ad Nos Oratorem venerabilem fratrem Ludouicum Epiſcopum Placentinum, per quem etiam delatæ fuerunt ad Nos ſupplicationes Regnorum earundem Hiſpaniarum, pergunt aliqui contrarij illius opinionis aſſertores contra præfatas prohibitiones tum priuatim, tum publicè præfatam ſententiam aut impugnare, aut vellicare, & fauorem à Romanis Pontificibus cultui, & feſto ſecundùm illam præſtitum ita interpretari, vt fruſtrentur; imò Eccleſiam Romanam huic ſententiæ, & cultui iuxta illam Beatæ Virgini exhibito fauere, negant, pios Chriſti fideles è ſua pacifica quaſi poſſeſſione deturbare conando; vnde offenſiones, ſcandala, & iurgia, quibus obuiare voluerunt Paulus V. & Greg.XV. noſtri prædeceſſores perdurant adhuc, & ex occaſione eorundem aduerſantium maiora his incommoda in poſterum prudenter, & meritò timentur. Quapropter ſuper his tam præfati Epiſcopi cum Eccleſiarum ſuarum Capitulis, quàm memoratus Philippus Rex, eiúſque Regna nobis pro opportuno remedio inſtanter ſupplicari fecerunt. Nos conſiderantes quòd Sancta Romana Eccleſia de intemeratæ, ſempérque Virginis Mariæ Conceptione feſtum ſolemniter celebrat, & ſpeciale, ac proprium ſuper hoc officium olim ordinauit iuxta piam deuotam, & laudabilem inſtitutionem, quæ à Sixto IV. prædeceſſore noſtro tunc emanauit; volentéſque laudabili huic pietati, & deuotioni, & feſto, ac cultui ſecundùm illam exhibito in Eccleſia Romana poſt ipſius cultus inſtitutionem nunquam immutato, Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum exemplo fauere, necnon tueri pietatem & deuotionem hanc colendi & celebrandi Beatiſſimam Virginem, præueniente ſcilicet Spiritus ſancti gratia, à peccato originali præſeruatam; cupientéſque in Chriſti grege vnitatem ſpiritus in vinculo pacis, ſedatis offenſionibus, & iurgiis, amotiſque ſcandalis, conſeruare: ad præfatorum Epiſcoporum cum Eccleſiarum ſuarum Capitulis, ac Philippi Regis, eiúſque Regnorum oblatam Nobis inſtantiam ac preces, Conſtitutiones, & Decreta à Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris, & præcipuè à Sixto IV. Paulo V. & Greg. XV. edita in fauorem ſententiæ aſſerentis, animam B.Mariæ Virginis in ſui creatione & in corpus infuſione Spiritus ſancti gratia donatam, & à peccato originali præſeruatam fuiſſe, necnon & in fauorem feſti, & cultus Conceptioni eiuſdem Virginis Deiparæ ſecundùm piam iſtam ſententiam, vt præfertur, exhibiti, innouamus, & ſub cenſuris, & pœnis in eiſdem Conſtitutionibus contentis obſeruari mandamus. Et inſuper omnes, & ſingulos, qui præfatas Conſtitutiones, ſeu Decreta ita pergent interpretari, vt fauorem per illas dictæ ſententiæ, & feſto, ſeu cultui ſecundùm illam exhibito fruſtrentur, vel qui

hanc

hanc eandem ſententiam,feſtum,ſeu cultum in diſputationem reuocare,aut contra eo quoquo modo directè,vel indirectè,aut ſub quouis prætextu,etiam definibilitatis eius examinandæ,ſiue S.Scripturam, aut SS.Patres, ſiue Doctores gloſſandi,vel interpretandi,denique alio quouis prætextu,ſeu occaſione,ſcripto,ſeu voce, loqui,concionari,tractare,diſputare,contra ea quicquam determinando,aut aſſerendo,vel argumenta contra ea aſſerendo, & inſoluta relinquendo,aut alio quouis excogitabili modo diſſerendo,auſi fuerint,præter pœnas,& cenſuras in Conſtitutionibus Sixti IV.contentas,quibus illos ſubiacere volumus,& per præſentes ſubiicimus,etiam concionandi,publicè legendi,ſeu docendi,& interpretandi facultate,ac voce actiua,& paſſiua in quibuſcumque electionibus eo ipſo abſque alia declaratione priuatos eſſe volumus,necnon ad concionandum,publicè legendum,docendum,& interpretandum perpetuæ inhabilitatis pœnas ipſo facto incurrere abſque alia declaratione;à quibus pœnis nonniſi à Nobis ipſis, vel à ſucceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus abſolui , aut ſuper iis diſpenſari poſſint:necnon eoſdem aliis pœnis noſtro & eorumdem Romanorum Pontificum ſucceſſorum noſtrorum arbitrio infligendis pariter ſubiacere volumus,prout ſubiicimus per præſentes,innouantes Pauli V.& Greg.XV.ſuperiùs memoratas Conſtitutiones,ſiue Decreta. Ac libros in quibus præfata ſententia,feſtum,ſeu cultus ſecundùm illam in dubium reuocatur,aut contra ea quomodocumque,vt ſupra, aliquid ſcribitur, aut legitur,ſeu locutiones,conciones,tractatus,& diſputationes contra eadem continentur,poſt Pauli V.ſupra laudatum Decretum edita,aut in poſterum quomodolibet edenda,prohibemus,ſub pœnis,& cenſuris in Indice librorum prohibitorum contentis,& ipſo facto abſque alia declaratione pro expreſsè prohibitis haberi volumus,& mandamus. Vetamus autem Sixti IV. Conſtitutionibus inhærentes,quempiam aſſerere,quod propter hanc contrariam opinionem tenentes , videlicet glorioſam Virginem Mariam cum originali peccato fuiſſe conceptam , hæreſis crimen, aut mortale peccatum incurrant ; cùm à Romana Eccleſia , & ab Apoſtolica Sede nondum fuerit hoc deciſum, prout Nos nunc minimè decidere volumus,aut intendimus:quin potiùs contrariam illam opinionem hæreſis, aut peccati mortalis,aut impietatis damnare audentes,præter pœnas,quibus eos ſubiecit Sixtus IV.aliique prædeceſſores noſtri Romani Pontifices, grauioribus aliis pœnis ſubiicimus , quas in contrafacientes huic noſtræ Conſtitutioni ſuperiùs inflix imus. Volentes quod contra huius noſtræ Conſtitutionis tranſgreſſores,etiam regulares cuiuſuis Ordinis,& Inſtituti,etiam Societatis Ieſu,& quomodolibet exemptos,& alias quaſcumque Eccleſiaſticas,& ſeculares perſonas cuiuſcumque ſtatus,gradus,ordinis,aut dignitatis tam Eccleſiaſticæ,quàm ſæcularis,vt præfertur,tam Epiſcopi,& Prælati ſuperiores,aliique locorum Ordinarij, quàm hæreticæ prauitatis vbique locorum deputati Inquiſitores procedant,& inquirant, atque in eos ſtrictè animaduertant:Nos enim iis,& eorum cuilibet contra eoſdem tranſgreſſores procedendi,& inquirendi,ac pœnis coërcendi,& puniendi liberam facultatem,& auctoritatem iiſdem auctoritate,& tenore tribuimus,& impartimur,eoſque,vt præfertur,procedere,inquirere,& punire ſtrictè præcipimus,& mandamus. Non obſtantibus Conſtitutionibus,& ordinationibus, ac quibuſvis indultis,& literis ab Apoſtolicis quibuſvis perſonis quantumcumque qualificatis,& in quacumque, etiam Cardinalatus,Patriarchali,Archiepiſcopali,Epiſcopali,& quauis alia dignitate,& honore conſtitutis,etiam quod contra eos procedi,interdici,ſuſpendi,vel excommunicari nequeat quomodolibet conceſſis. Quibus omnibus,& eorum ſingulis,etiamſi pro ſufficienti illorum derogatione de eis,ipſorúmque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica,indiuidua,& expreſſa,ac de verbo ad verbum,non autem per generales,etiam id importantes,clauſulas, mentio habenda,aut alia exquiſita forma obſeruanda foret,tenores huiuſmodi ac ſi de verbo ad verbum inſerti forent,præſentibus pro ſufficienter expreſſis,& inſertis habentes,harum ſerie ſpecialiter,& expreſsè derogamus, cæteriſque contrariis quibuſcumque. Vt autem hæc noſtra Conſtitutio, & præmiſſa omnia ad eorum omnium, quorum intereſt notitiam congruentius peruenire poſſint,in virtute ſanctæ obedientiæ,& ſub pœna priuationis ab ingreſſu Eccleſiæ eo ipſo incurrenda præcipimus,& mandamus omnibus, & ſingulis locorum Ordinariis,ac eorum Vicariis,Suffraganeis, & Officialibus quibuſcumque, & aliis ſingulis, ad quos quomodolibet ſpectat, & pertinet,quatenus huiuſmodi noſtram Conſtitutionem ſingulis ſuæ Diœceſis, vel diſtrictus prædicatoribus, & aliis,quibus expedire iudicauerit,opportunè inſinuent,& publicent, ac inſinuari,& publicari faciant,ne quis in poſterum quoquo modo ignorantiam de præmiſſis poſſit prætendere , aut ſe contra præmiſſa valeat excuſare. Volumus,& ſimiliter eadem auctoritate decernimus,& mandamus,quod præſentes litteræ per aliquos ex noſtris Curſoribus in Baſilicarum S.Ioannis Lateranenſis,ac Principis Apoſtolorum,& Cancellariæ Apoſtolicæ valuis, ac in acie Campi Floræ de Vrbe de more publicentur,& affigantur;quæ affixio & publicatio ita omnes & ſingulos,ad quos ſpectet,afficiat,& arctet,ac ſi illis perſonaliter intimatæ fuiſſent;& quod illarum tranſſumptis,etiam impreſſis, manu alicuius Notarij ſubſcriptis , & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis eadem prorſus fides adhibeatur , quæ præſentibus litteris adhiberetur ſi oſtenſæ, vel exhibitæ forent. Dat.Romæ apud Sanctam Mariam Maiorem ſub annulo Piſcatoris die 8.Dec.1661.Pontificatus noſtri anno 7.

S. VGOLINVS.

Anno 1661 Indictione 13.die vero 11 menſis Dec. Pontificatus Sanctiſſ in Chriſto Patris,& D. N. D. Alexandri Diuina Prouidentia Papæ VII. anno 7. ſubſcriptæ litteræ affixæ, & publicatæ fuerunt in Baſilicarum S.Ioan. Lateranenſis, & Principis Apoſtolorum de Vrbe, ac Cancellariæ Apoſtolicæ valuis, & in acie Campi Floræ, vt moris eſt, per me Andream Caſtruccium prælibati Sanctiſſ.D.N.PP.Curſ.

Pro D. Mag. Curſ. Petrus Paulus Deſiderius Curſ.

FERIA V. DIE 24. SEPTEMBRIS 1665.

In Congregatione generali Sanctæ Romanæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Montis Quirinalis coram Sanctiſſ. D.N. ALEXANDRO Diuina Prouidentia Papa VII. ac Eminentiſſimis, & Reuerendiſſimis DD. S. R. E.Cardinalibus in tota Republica Chriſtiana aduerſus hereticam prauitatem Generalibus Inquiſitoribus à Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

SANCTISSIMVS D.N. audiuit non ſine magno animi ſui mœrore, complures opiniones Chriſtianæ Diſciplinæ relaxatiuas,& Animarum perniciem inferentes,partim antiquatas iterum ſuſcitari,partim nouiter prodere : Et ſummam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excreſcere,per quam in rebus

rebus ad conſcientiam pertinentibus modus opinandi irrepſit, alienus omninò ab Euangelica ſimplicitate, Sanctorumque Patrum doctrina, & quem ſi pro recta regula fideles in praxi ſequerentur, ingens eruptura eſſet Chriſtianæ vitæ corruptela. Quare, ne vllo vnquam tempore viam ſalutis, quam ſuprema veritas Deus, cuius verba in æternum permanent, arctam eſſe definiuit, in animarum perniciem dilatari, ſeu veriùs peruerti contingeret, idem Sanctiſſimus D. N. vt oues ſibi creditas ab eiuſmodi ſpatioſa, lataque per quam itur ad perditionem, via, pro paſtorali ſollicitudine in rectam ſemitam euocaret, earundem opinionum examen pluribus in Sacra Theologia Magiſtris, & deinde Eminentiſſimis, & Reuerendiſſimis DD. Cardinalibus contra hæreticam prauitatem Generalibus Inquiſitoribus ſeriò commiſit. Qui tantum negotium ſtrenuè aggreſſi, eique ſedulò incumbentes, & maturè diſcuſſis vſque ad hanc diem infraſcriptis propoſitionibus, ſuper vnaquaque ipſarum ſua ſuffragia Sanctitati Suæ ſigillatim expoſuerunt.

Homo nullo vnquam vitæ ſuæ tempore tenetur elicere actum fidei, ſpei, & charitatis ex vi præceptorum diuinorum ad eas virtutes pertinentium.

Vir equeſtris ad duellum prouocatus poteſt illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

Sententia aſſerens, Bullam Cœnæ ſolùm prohibere abſolutionem hæreſis, & aliorum criminum, quando publica ſunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus ſermo eſt, anno 1629. 18. Iulij in Conſiſtorio Sacræ Congregationis Emin. Cardinalium viſa, & tolerata eſt.

Prælati Regulares poſſunt in foro conſcientiæ abſoluere quoſcumque ſæculares ab hæreſi occulta, & ab excommunicatione propter eam incurſa.

Quamuis euidenter tibi conſtet Petrum eſſe hæreticum, non teneris denunciare ſi probare non poſſis.

Confeſſarius, qui in ſacramentali Confeſſione tribuit Pœnitenti chartam poſteà legendam, in qua ad Venerem incitat, non cenſetur ſollicitaſſe in Confeſſione; ac proinde non eſt denunciandus.

Modus euadendi obligationem denonciandæ ſollicitationis eſt: Si ſollicitatus confiteatur cum ſollicitante, hic poteſt ipſum abſoluere abſque onere denunciandi.

Duplicatum ſtipendium poteſt Sacerdos pro eadem Miſſa licitè accipere, applicando petenti partem etiam ſpecialiſſimam fructus ipſimet celebranti correſpondentem, idque poſt Decretum Vrbani VIII.

Poſt Decretum Vrbani poteſt Sacerdos, cui Miſſæ celebrandæ traduntur per alium ſatisfacere collato illi minori ſtipendio, alia parte ſtipendij ſibi retenta.

Non eſt contra iuſtitiam pro pluribus ſacrificiis ſtipendium accipere, & ſacrificium vnum offerre: Neque etiam eſt contra fidelitatem, etiamſi promittam, promiſſione etiam iuramento firmata, danti ſtipendium, quod pro nullo alio offeram.

Peccata in Confeſſione omiſſa, ſeu oblita ob inſtans periculum vitæ, aut ob aliam cauſam, non tenemur in ſequenti confeſſione exprimere.

Mendicantes poſſunt abſoluere à caſibus Epiſcopis reſeruatis, non obtenta ad id Epiſcoporum facultate.

Satisfacit præcepto annuæ Confeſſionis, qui confitetur Regulari Epiſcopo præſentato, ſed ab eo iniuſtè reprobato.

Qui facit Confeſſionem voluntariè nullam, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ.

Pœnitens propria auctoritate ſubſtituere ſibi alium poteſt, qui loco ipſius pœnitentiam adimpleat.

Qui Beneficium curatũ habent, poſſunt ſibi eligere in Confeſſarium ſimplicem Sacerdotem non approbatũ ab Ordinario.

Eſt licitum Religioſo, vel Clerico calumniatorem grauia crimina de ſe, vel de ſua Religione ſpargere minantem, occidere, quando alius modus defendendi non ſuppetit, vti ſuppetere non videtur, ſi calumniator ſit paratus vel ipſi Religioſo, vel eius Religioni publicè, & coram grauiſſimis Viris prædicta impingere, niſi occidatur.

Licet interficere falſum Accuſatorem, falſos Teſtes, ac etiam Iudicem, à quo iniqua certò imminet ſententia, ſi alia via non poteſt innocens damnum euitare.

Non peccat Maritus occidens propria auctoritate vxorem in adulterio deprehenſam.

Reſtitutio à Pio V. impoſita Beneficiatis non recitantibus, non debetur in conſcientia ante ſententiam declaratoriam Iudicis, eò quod ſit pœna.

Habens Capellaniam collatiuam, aut quoduis aliud Beneficium Eccleſiaſticum, ſi ſtudio litterarum vacet, ſatisfacit ſuæ obligationi, ſi Officium per alium recitet.

Non eſt contra iuſtitiam Beneficia Eccleſiaſtica non conferre gratis, quia collator conferens illa Beneficia Eccleſiaſtica pecunia interueniente non exigit illam pro collatione Beneficij, ſed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

Frangens ieiunium Eccleſiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, niſi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta, quia non vult ſe ſubiicere præcepto.

Mollities, ſodomia, & beſtialitas ſunt peccata eiuſdem ſpeciei infimæ ideoque ſufficit dicere in Confeſſione, ſe procuraſſe pollutionem.

Qui habuit copulam cum ſoluta, ſatisfacit Confeſſionis præcepto, dicens; commiſi cum ſoluta graue peccatum contra caſtitatem non explicando copulam.

Quando litigantes habent pro ſe opiniones æquè probabiles, poteſt Iudex pecuniam accipere pro ferenda ſententia in fauorem vnius præ alio.

Si liber ſit alicuius iunioris, & moderni, debet opinio cenſeri probabilis, dum non conſtet, reiectam eſſe à Sede Apoſtolica tanquam improbabilem.

Populus non peccat, etiamſi abſque vlla cauſa non recipiat legem à Principe promulgatam.

Quibus peractis, dum ſimilium Propoſitionum examini cura, & ſtudium impenditur, interea idem Sanctiſſimus re maturè conſiderata ſtatuit, & decreuit, prædictas Propoſitiones, & vnamquamque ipſarum, vt minimum, tanquam ſcandaloſas, eſſe damnandas, & prohibendas, ſicut eas damnat, ac prohibet: itavt quicumque illas, aut coniunctim, aut diuiſim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam diſputatiuè, publicè, aut priuatim tractauerit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem, à qua non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alio quacumque etiam dignitate fulgente, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolui.

Inſuper diſtrictè in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione Diuini Iudicij prohibet omnibus Chriſti fidelibus cuiuſcumque conditionis, dignitatis, ac ſtatus, etiam ſpeciali, & ſpecialiſſima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.

IOANNES LVPVS S. Romanæ, & Vniuerſalis Inquiſitionis Not. &c.

Loco † Sigilli.

Anno à Natiuitate D. N. IESV CHRISTI milleſimo ſexceteſimo ſexageſimo quinto, Indictione tertia, die verò ſecunda menſis Octobris, Pontificatus autem Sanctiſſ. in Chriſto Patris, & D. N. D. Alexandri Diuina Prouidentia Papa VII. anno vndecimo, ſupradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valuas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, Cancellariæ Apoſtolicæ, ac in acie Campi Floræ, ac in aliis locis ſolitis, & conſuetis Vrbis per me Carolum Melanum eiuſdem Sanctiſſimi D. N. Papæ, & Sanctiſſimæ Inquiſitionis Curſorem.

Hæc Bulla prodiit poſt factam libri impreſſionem, & ideò de ipſa, quoties locus erat, non feci mentionem in corpore.

INDEX

ALEXANDER EPISCOPVS
SERVVS SERVORVM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

CVM ad aures noſtras peruenerit duos prodiiſſe libros, quorum alteri titulus eſt: Cenſura Sacræ Facultatis Theologiæ Pariſienſis in librum, cui titulus eſt: *La Deffence de l'authorité de N. S. P. le Pape, de Neſſeigneurs les Cardinaux, les Archeueſques, & Eueſques, & de l'employ des Religieux mendians, contre les erreurs de ce temps; par Iacques de Vernant*, à Mets, 1658. Alteri verò titulus eſt: Cenſura Sacræ Facultatis Theologiæ Pariſienſis in librum, cui titulus eſt: *Amadei Guimeny Lomarenſis, olim primarij ſacræ Theologiæ profeſſoris opuſculum, ſingularia vniuerſæ ferè Theologiæ moralis complectens: aduerſus quorundam expoſtulationes contra nonnullas Ieſuitarum opiniones morales ad Tractatus De peccatis, De opinione probabili, &c. Editio nouiſſima, &c. Lugduni ſumptibus Phil. Borde, Laurentij Arnaud, Petri Borde, & Guillelmi Barbier 1664. cum approbatione, & Superiorum permiſſu.* Pariſiis 1665. in quibus libris cenſura præſumptuoſa notantur aliquæ propoſitiones eæque præſertim, quæ ad Romani Pontificis, & Sanctæ Sedis Apoſtolicæ auctoritatem, Epiſcoporum iuriſdictionem, Parochorum munus, Priuilegia à Sancta Sede conceſſa, Diſpenſationes Apoſtolicas, actionumquè moralium regulam pertinent, & aliæ, quæ & grauiſſimorum Scriptorum auctoritate, & perpetuo Catholicorum vſu nituntur. Et cum fieri non poſſit ſinè publico Catholicæ Religionis detrimento, vt prædictæ cenſuræ in commemoratis libris ſinè debita Eccleſiæ animaduerſione, & damnatione remaneant.

NOS pro apoſtolico munere, quo licèt immeriti fungimur, vt grauiſſimo ſcandalo, quod indè Catholicis accidere poſſet, occurramus; Habitis prius doctiſſimorum, ac inſignium in Sacra Theologia Magiſtrorum, ac Profeſſorum, ac ſacrarum Sedis Apoſtolicæ Congregationum Qualificatorum, quos ad hæc ſpecialiter deputauimus conſultationibus, vt rei grauitas videbatur poſtulare; Necnon auditis ſuffragiis venerabilium fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium in tota Republica Chriſtiana generalium Inquiſitorum, Motu proprio, & ex certa ſcientia noſtra, dequè Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine præfatas cenſuras, vti præſumptuoſas, temerarias, atque ſcandaloſas, auctoritate Apoſtolica damnamus, & pro damnatis haberi volumus, eaſquè nullius valoris, & roboris fuiſſe, ſed caſſas, & irritas eſſe declaramus: Mandamus inſuper, ne quiſquam ex Chriſti fidelibus cuiuſcumque gradus, ac dignitatis exiſtat, etiam Epiſcopali, Archiepiſcopali, Patriarchali, aut alia maiori dignitate, etiam ſpeciali, ac ſpecialiſſima nota digna ſuffultis, prædictas cenſuras approbet, ſequatur atquè defendat; Neuè in publicis, aut priuatis lectionibus, diſputationibus, ſeſſionibus, aut aliis actibus publicis illas ſequatur, tueatur, aut doceat; Nequè in libris, aut etiam ſcripturis publicis, vel priuatis, aut alio quocumquè modo illas alleget, ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ ipſo facto incurrendæ, cuius abſolutionem Nobis, ac Sedi Apoſtolicæ reſeruamus. Prætereà Typographis; ac Bibliopolis expreſsè prohibemus, nè præfatos libros, & cenſuras imprimere, ac Typis mandare, minuſquè impreſſos vendere audeant, ac præſumant ſub eadem pœna excommunicationis latæ ſententiæ ipſo facto incurrendæ. Inſuper libros, ſcripturas, & alia opera, in quibus præfatæ cenſuræ quomodolibet continentur, laudantur, & defenduntur, apoſtolica auctoritate prohibemus, ac pro vetitis haberi volumus; Mandamuſquè nè aliquis illos, ac illa legere, aut penes ſe retinere præſumat, ſed locorum Ordinariis, aut hæreticæ prauitatis Inquiſitoribus in locis, in quibus Sanctiſſimæ Inquiſitionis Officium exercetur conſignet, ſub pœna excommunicationis, vt ſupra ipſo facto incurrendæ. Dictiſquè Ordinariis, vt etiam tanquam apoſtolicæ Sedis Delegati, nec non præfatis hæreticæ prauitatis Inquiſitoribus diſtrictè præcipimus, vt contra tranſgreſſores, inobedientes, ac rebelles diligenter inquirant, & procedant, & ad declarationem dictæ excommunicationis, & ad alias pœnas pro grauitate ipſorum inobedientiæ, ac tranſgreſſionis pro eorum arbitrio procedant.

Cæterùm vlterius de præfatis cenſuris iudicium dequè opinionibus in prædictis libris Iacobi Vernant, & Amadæi Guimenij contentis, nec non de aliis in eiſdem cenſuris expreſſis, ſiuè in eis præmemoratæ opiniones notentur, ſiuè non, Nobis, ac Sanctæ Sedi apoſtolicæ reſeruamus.

Decernentes inſuper præſentes literas ſemper, & perpetuò validas, & efficaces exiſtere, & fore, ſuoſque plenarios, & integros effectus, ſortiri, & obtinere, ſicque per quoſcumque Iudices ordinarios, & Delegatos vbiquè iudicari, & definiri debere, ſublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, ac irritum, & inane eſſe quidquid ſecus ſuper his à quocumque quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Volumus autem vt præſentium tranſumptis etiam impreſſis, manu Notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo alicuius perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem fides prorsùs adhibeatur, quæ ipſis originalibus literis adhiberetur, ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ.

Nulli ergò hominum liceat hanc noſtram Conſtitutionem, & Ordinationem infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud S. Mariam Maiorem, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo ſexcenteſimo ſexageſimo quinto, Septimo Kal. Iulij, Pontificatus noſtri anno vndecimo.

I. Card. Prodatarius.

Viſa de Curia P. Ciampinus. — S. Vgolinus.

Regiſtrata in Secretaria Breuium. — P. Ciampinus.

Anno à Natiuitate D. N. IESV CHRISTI milleſimo ſexcenteſimo ſexageſimo quinto, Indictione tertia, die verò 26. menſis Iunij, Pontificatus autem SS. in Chriſto Patris, & D. N. D. Alexandri, diuina Prouidentia Papæ VII. anno eius vndecimo, ſupradictæ literæ Apoſtolicæ affixæ, & publicatæ fuerunt ad valuas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, Cancellariæ Apoſtolicæ, ac in acie Campi Floræ, ac in aliis locis ſolitis, & conſuetis Vrbis per me Carolum Melanum eiuſdem Sanctiſſimi D. N. Papæ, & Sanctiſſimæ Inquiſitionis Curſorem.

Digitized by Google

Feria v. Die 18. Martij 1666.

In Congregatione Sanctæ Romanæ, & vniuerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſtolico Montis Quirinalis coram Sanctiſſimo D. N. D. Alexandro Diuina Prouidentia Papa VII. ac Eminentiſſimis, & Reuerendiſſimis DD. S. R. E. Cardinalibus in tota Republica Chriſtiana aduersùs hæreticam prauitatem Generalibus Inquiſitoribus à Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter Deputatis.

SAnctiſſimus D. N. poſt latum Decretum die xxiv. Septembris proximè elapſi, quo viginti octo Propoſitiones damnatæ fuerunt; examinatis ſedulò, & accuratè vſque ad hanc diem infraſcriptis aliis quadrageſimum quintum numerum implentibus, per plures in Sacra Theologia Magiſtros, ac per Eminentiſſimos, & Reuerendiſſimos DD. Cardinales aduerſus hæreticam prauitatem Generales Inquiſitores, eorum ſuffragia ſigillatim ſuper vnaquaque ipſarum audiuit.

Propoſitio 29. In die Ieiunij, qui ſæpiùs modicum quid comedit, etſi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit Ieiunium.

30. Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, ſunt excuſati ab obligatione ieiunij, nec debent ſe certificare, an labor ſit compatibilis cum ieiunio.

31. Excuſantur abſolutè à præcepto ieiunij omnes illi, qui iter agunt equitando, vtcumque iter agant, etiamſi iter neceſſarium non ſit, & etiamſi iter vnius diei conficiant.

32. Non eſt euidens, quod conſuetudo non comedendi oua, & lacticinia in Quadrageſima obliget.

33. Reſtitutio fructuum ob omiſſionem horarum ſuppleri poteſt per quaſcumque Eleemoſynas, quas anteà Beneficiarius de fructibus ſui beneficij fecerit.

34. In die Palmarum recitans officium Paſchale, ſatisfacit præcepto.

35. Vnico officio poteſt quis ſatisfacere duplici præcepto pro die præſenti, & craſtino.

36. Regulares poſſunt in foro conſcientiæ vti priuilegiis ſuis, quæ ſunt expreſsè reuocata per Concilium Tridentinum.

37. Indulgentiæ conceſſæ Regularibus, & reuocatæ à Paulo V. hodie ſunt reualidatæ.

38. Mandatum Tridentini factum Sacerdoti ſacrificanti ex neceſſitate cum peccato mortali confitendi quamprimùm, eſt conſilium, non præceptum.

39. Illa particula *quamprimùm* intelligitur, cum Sacerdos ſuo tempore confitebitur.

40. Eſt probabilis opinio, quæ dicit, eſſe tantum veniale oſculum habitum ob delectationem carnalem, & ſenſibilem, quæ ex oſculo oritur, ſecluſo periculo conſenſus vlterioris, & pollutionis.

41. Non eſt obligandus concubinarius ad eiiciendam concubinam, ſi hæc nimis vtilis eſſet ad oblectamentum concubinarij, vulgo *regalo*, dum deficiente illo, nimis ægrè ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent; & alia famula nimis difficilè inuaniretur.

42. Licitum eſt mutuanti aliquid vltrà ſortem exigere, ſi ſe obliget ad non repetendam ſortem vſque ad certum tempus.

43. Annuum legatum pro Anima relictum, non durat plus quam per decem annos.

44. Quoad forum conſcientiæ, Reo correcto, eiuſque contumacia ceſſante, ceſſant cenſuræ.

45. Libri prohibiti donec expurgentur, poſſunt retineri, vſque dum adhibita diligentia corrigantur.

Quibus maturè penſatis, idem Sanctiſſimus ſtatuit, ac decreuit, prædictas Propoſitiones, & vnamquamque ipſarum, vt minimùm, tanquam ſcandaloſas eſſe damnandas, & prohibendas, ſicut eas damnat, ac prohibet: Itavt quicumque illas, aut coniunctim, aut diuiſim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam diſputatiuè, publicè, aut priuatim tractauerit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem, à qua non poſſit (præter quam in articulo mortis) ab alio quacumque etiam dignitate fulgente, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolui.

Inſuper diſtrictè in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione Diuini Iudicij prohibet omnibus Chriſti fidelibus cuiuſcumque conditionis, dignitatis, ac ſtatus, etiam ſpeciali, & ſpecialiſſima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.

Ioannes Lupus Sanctæ Romanæ, & vniuerſalis Inquiſitionis Not.

Loco † ſigilli.

Anno à Natiuitate D. N. IESV CHRISTI milleſimo ſexcenteſimo ſexageſimo ſexto, Indictione quarta, die verò 23. menſis Martij, Pontificatus autem Sanctiſſimo in Chriſto Patris, D. N. D. Alexandri, diuina Prouidentia Papæ VII. anno vndecimo, ſupradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valuas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, Cancellariæ Apoſtolicæ, ac in acie Campi Floræ, ac in aliis locis ſolitis, & conſuetis Vrbis per me Carolum Melanueri eiuſdem Sanctiſſ. D. N. Papæ, & Sanctiſſimæ Inquiſitionis Curſorem.

INDEX

INDEX

Rerum Notabilium, quæ in hoc ſecundo Tomo continentur.

Primus numerus paginam, ſecundus numerum marginalem indicat.

A

Abbatiſſa.

ABBATISSA qualem in Moniales habeat poteſtatem. 517.4

Abbatiſſa non poteſt concedere Monialibus licentiam tranſeundi de vna religione in aliam ſtrictiorem. 516.3

Abiurans, Abiuratio.

Abiurans de facto de mandato Inquiſitoris ſine Epiſcopo, & è contra, non manet ſubiectus pœnæ relapſi. 22.1

Abiuratio eſt ignominioſa Reo, & eius conſanguineis illúmque reddit obnoxium morti, ſi in crimen abiuratum incidat. 22.2

Abiuratio cenſetur grauiſſima pœna. ibid.3

Abiuratio non eſt contra Reum, quatenus purgat ſuſpicionem; eſt tamen contra Reum, quatenus reddit illum infamem, & relapſi pœnæ ſubiectum. ibid.4

Quotupliciter fieri poteſt abiuratio fautoria. 119.5

Exemplum abiurationis Barcinonæ in Iudæo. 116.2

An poſſit Inquiſitor ſine Epiſcopo, vel è contra, indicere hæretico pœnitenti abiurationem? 22. 5. & ſeqq.

An poſſint Inquiſitores indicere abiurationem de vehementi, & punire, tanquam credentem Hæreticorum eum, qui bis Hæreticorum concionibus, ſeu conuenticulis adſiſtit. 46

Abraham.

Abraham licitè petiit à Domino Deo ſignum. 348.4

Abſoluere, Abſoluendus, Abſolutus.

Abſoluere reum de hæreſi ſtat dupliciter. 24.16

Abſoluendus non eſt, qui excommunicatus, donec expellat concubinam, niſi priùs expulſerit, nec ſufficiat, quod promittat, vel proponat expellere. 591.9

An, qui fuit abſolutus in cauſa fidei, ſuperuenientibus nouis indiciis, iterum poſſit inquiri, examinari, & condemnari, etiam pœna ordinaria? 151

Abſolutio.

Variæ Doctorum ſententiæ circa ſecundam abſolutionem, conciliantur cum diſtinctione. 24.16

Abſurdum.

Abſurdum eſt dicere, Terram, Aquam, Ignem, &c. animata eſſe anima rationali, & ſentire. 252.4. & ſeqq.

Acceſſorium.

Acceſſorium ſequitur naturam ſui Principalis. 26.10

Conceſſa Iuriſdictione, & cognitione cauſæ principalis, conceduntur etiam acceſſoria, iuxta illud. ibid.

Accuſatio.

Accuſatio non eſt fauorabilis, quemadmodum eſt Inquiſitio, conſequenter priuilegium conceſſum pro Inquiſitione non debet extendi ad accuſationem. 63.2

Accuſator.

Accuſator tenetur probare quod accuſat, ſed via denunciationis. 596.8

Acolythus.

Acolytho publicè miniſtranti ad ſecundum baptiſmum imponitur pœna irregularitatis. 557.34

Acta.

Acta iudicij apud iudicem conſcripta à duobus teſtibus publicam fidem faciunt. 135.12

Actus.

Actus, qui fiunt Sede vacante, dicuntur nulli. 386.3

Actus peccaminoſus non cenſetur reſeruatus ſi ſit venialis, cum reſeruatio caſuum, vtpotè pœnalis, & odioſa, non ſit amplianda, ſed reſtringenda. 285.6

Plura facta vnico actu repetita reputantur pro vnico facto ratione continuationis. 185.9

Sollicitare in confeſſione ad actus inhoneſtos, ob iniuriam, quæ infertur Sacramento, eſt Sacrilegium. 555.7

Recognoſcere quod eſt ab alio geſtum, eſt actus ſuperioritatis. 438.21

Quæ fiunt paulò poſt, vel paulò ante, habentur pro eodem actu. 571.11

Actus factus à delinquentibus, qui ipſo facto per legem priuati ſunt officio, & beneficio ſunt validi ante ſententiam Iudicis, inualidandi tamen poſt ſententiam. 465.63.& ſeqq.

Adoratio.

Adoratio Dei, omniſque latriæ actio principaliter conſiſtit in mente. 212.4

Adoratio Dei duplex eſt. ibid.5

Adoratio, & laus Dei conſiſtit in intellectu, &c. 158.25

Adoratio ſanctorum licèt ſit diſtincta ab adoratione Dei, non tamen blaſphemia ſanctorum eſt diſtincta à Dei blaſphemia. 174.5

Quonam modo procedatur aduerſus Dæmonem adorantes, lamias, ſtryges, ſagas, magas, maleficas, ſeu veneficas. 111.1.& ſeqq.

Aduerbium.

Aduerbium *quomodolibet* reſtringit infamiam. 582.6

Aduocatus.

Aduocatus ſolùm præcipitur deſerere cauſam deſperatam. 546.4

Aduocati, ſiue Procuratoris officium non eſt definire, ſeu ius inter partes litigantes dicere, ſed ſolùm vni partium litigantium aſſiſtere, ſeu patrocinium præſtare. 146.6

An Aduocatus, vel Procurator aliquando teneatur de damno? 148.1.& ſeqq.

An Aduocatus, vel Procurator teneatur ſub mortali pauperibus patrocinari gratis. 149.1.& ſeq.

An Aduocatus, vel Procurator licitè poſſit tueri cauſam, ſeu partem Actoris. 146.1.& ſeqq.

Ægyptia.

Interrogans Ægyptiam de bona, vel mala fortuna, aut de aliis futuris contingentibus, peccat in duobus caſibus morraliter. 232. 2

An poſſint Inquiſitores procedere contra Ægyptias, quæ bonam, vel malam fortunam, inſpectis manibus, diuinare prætendunt? 49. 1

Aeromantia.

Aëromantia quid. 219. 29

Ætas.

Ætas in inquiſitoribus requiſita. 11.1. & ſeq.

Agnus Dei.

Qui tangere poſſint Agnos Dei? 372. 1.& ſeqq.

Alchymia.

Alchymiæ vſus ab aliquibus exiſtimatur licitus, & ab omni culpa liber. 283. 7

Altare.

Dedicare Altare in honorem alicuius Sancti, non eſt in Altari imaginem eius conſtituere. 364. 11

Amor.

Homo ex amore efficitur ebrius ex Caietano. 604. 12

Anima, Animus.

Anima hominis quantumcumque vehementer Imaginando, vel exardentet deſiderando, non poteſt res externas alterare, vel eis qualitatem aliquam imprimere. 253.13

Anima licet aliquid imprimeret ſignis, id tamen ſtatim euaneſceret, neque poſſet in res valde diſtantes operari. 252. 18

Quod ex vehementi animi perturbatione, commotione, ſeu paſſione fit reputatur, ac ſi non eſſet factum. 603.3

Anniuerſarium.

In Anniuerſario Sanctorum, non canonizatorum, neque beatificatorum non poteſt celebrari Miſſa de SS. Trinitate ſolemnis, aut priuata. 359. 1

In die anniuerſaria Sanctorum perſonæ priuatæ, poſſunt ſe abſtinere ab operibus ſeruilibus, & in eorum vigilia ieiunare. 358.3

Anti-Chriſtus.

Anti-Chriſti nulla implicantia videtur, quod reuelerur impœnitentia finalis, & damnatio æterna. 344. 8

Apoſtaſia.

Apoſtaſiæ quinam ſint effectus. 419.1

Apoſtaſia pro quo ſumatur. 326.9

Apoſtaſiæ pœna grauis eſt apud Minores. 420.7

Apoſtata.

Quid Apoſtata. 408. 23

Apoſtata poteſt carcerari, & affligi pœna ſtatuta à Religione. 410.5

Quid Apoſtata verè, & propriè? 391. 3

Apoſtata quænam in iure non poſſit. 419. 1. & ſequentibus.

Apoſtata rediens ad Religionem, poteſt exercere ordinem Sacrum, quem ſuſcepit ante Apoſtaſiam. 416. 19

Apoſtata, vel etiam fugitiuus ſi moriatur extra Religionem, bona ab ipſis quocumque titulo acquiſita pertinent ad Cameram Apoſtolicam ex diſpoſitione Gregorij XIII. 443.8. & ſeqq.

Apoſtata in Apoſtaſia, vel fugitiuus in fuga, ſi impetrauerit beneficium alicuius Eccleſiæ, acquirit Eccleſiæ. 445. 13. & ſeqq.

Apoſtata non eſt, qui tempore Nouitiatus à Religione recedit, & Religionis habitum relinquit. 409.9

Apoſtata à Religione prohibetur aſſumi ad dignitates. 420. 4

Apoſtata à Religione priuatur priuilegio Clericali. 410. 6

Apoſtata neque eſt, qui à Religione recedit, & ſtatim poſtea propoſito mutato ad illam reuertitur. 410. 15

Apoſtata neque eſt idem quod ſchiſmaticus. 382. 3

Apoſtata non gaudet priuilegiis exemptionis, ſicut gaudent cæteri Religioſi. 417.25

Apoſtata non poteſt facere teſtamentum. 419.1

Apoſtata, ſeu rantùm fugitiuus ſi celebret, fit irregularis. 415.5

Apoſtata dum perſeuerat in Apoſtaſia, & fugitiuus dum perſeuerat in fuga, eſt irregularis. 417.23

Apoſtata à Religione prohibetur ſuſcipere ordines, & ſuſceptos exercere. 420. 3

An Apoſtata à Religione ſit ipſo facto excommunicatus? 418. 3. & ſeq.

Quiſnam ſit Apoſtata à Religione, & quiſnam fugitiuus? 407.1. & ſeqq.

An ſi Apoſtata tempore Apoſtaſiæ, vel etiam fugitiuus tempore fugæ contraxerit debita, & poſtea redeat in Religionem, Religio teneatur ſoluere prædicta debita creditoribus. 443. 1. & ſequentibus.

An Apoſtata, vel fugitiuus ſi ad Religionem reuertatur, poſſit in ſuperiorem eligi. 440.1.& ſeq.

Apoſtata neque eſt Monialis Turris ſpeculorum de vrbe, ſi recedat à monaſterio habitu dimiſſo, 410. 14

Apoſtata, ſicut & fugitiuus non gaudet priuilegiis ſuæ Religionis propter decretum Sacr. Concilij Tridentini. 417. 24

An Apoſtata in Apoſtaſia, ſicque in excommunicatione vltra annum inſordeſcens, ratione inſordeſcentiæ ſit de hæreſi ſuſpectus, ſicque denunciandus Tribunali Sanctæ Inquiſitionis. 421. 1

Apoſtolus.

Apoſtolus Matthæus noluit diſpenſare cum Iphigenia Regis Æthiopum filia. 529.18

Apoſtoli per motum ſpiritus ſancti, petierunt à Deo, vt ſigna fierent in nomine Ieſu, ad manifeſtandam eius virtutem infidelibus. 348.6

Apoſtoli ſecundùm aliquos, forte diuiſerunt orbem terrarum inter ſe ad prædicandum Euangelium. 238. 3

Apparitiones.

Apparitiones licèt ſæpe ſint imaginariæ, negandum tamen non eſt, quod animæ beatæ, vel in Purgatorio, vel in Inferno detentæ, aliquando, ſic Deo permittente, viuentibus ob aliquas iuſtas cauſas appareant. 259.15

Quotnam modis diſcerni poſſint ſpirituum apparitiones, vt non accipiamus ſpiritus malos pro bonis? 259. 1. & ſeqq.

Appellans, Appellatio.

Appellans aliquem vnico impetu bis, vel ter, latronem, furem, vel homicidam, vnicum tantùm peccatum committit. 185. 5

Appellans vnico impetu ad Superiorem bis, vel ter, ſemel rantùm dicitur appellare. 185. 7

Appellatio quod detur à Vicario Generali ad Epiſcopum, nulla conſuetudine introduci poteſt. 451.8

Appellatio cuiuſlibet pro morte damnato admitti ſolet. 108. 14

An, & quid ſit appellatio, & quando fieri poſſit; vbi etiam quotuplex ſit, & quos effectus producat? 553. 1. & ſeq.

Argumentum.

Argumentum à contrario ſenſu non eſt leue in iure, quando contrarium eſt conforme diſpoſitioni iuris antiqui. 24. 13

Ars, Artificiale.

Ars Alchymica eſt expoſita multis fraudis periculis. 283. 5

Ars Alchymica ſub grauiſſima pœna prohibetur. 283. 6

Quid de Arte notoria? 271.5

Quid de quibuſdam artificialibus, quæ quatenus artificialia ſunt, ad aliquos extraordinarios effectus appli

applicantur. 182.1.& ſeqq.
Quid de Arte Alchymica, per quam metalla viliora in argentum, vel in aurum tranſmutantur, num ſcilicet ſit poſſibilis, & licita. 182.1.& ſeqq.

Aruſpicium.

Aruſpicium. 219.31

Aſtra.

Aſtra non influunt in Animam immediatè; ſed mediante corpore, & dependenter ab ipſo. 224.15
Prædicere ex aſtris ea, quæ pendent ex libero arbitrio non vt certò, ſed vt coniecturaliter euentura, & ita habeat in mente, non eſt peccatum mortale. 225.5.& ſeqq.

Aſtrologia.

Aſtrologia duplex eſt. 222.1
Multa quæſita de Aſtrologia. 225.1.& ſeqq.
Ex Aſtrologia naturali obſeruantur Aſtrorum ſitus. 222.2.& ſeqq.
Quidnam dicendum de Aſtrologia Iudiciaria quæ prænunciat res occultas, ſiue præteritas, ſiue præſentes. 227.1.& ſeqq.
Contra exercentes Artem Aſtrologiæ Iudiciariæ, & alia quæcunque Diuinationum genera, libroſque legentes, vel retinentes. 229.6.& ſeq.

Aſtrologus.

Aſtrologi committunt peccatum contra Religionis virtutem. 223.14
Aſtrologi prædicentes Aſtrorum effectus naturales v. g. Aëris ſerenitatem, ſalubritatem, ſiccitatem, vel pluuias, animalium morbos, vel mortes, anni ſterilitatem, &c. maiori certitudine,quam ex aſpectu Aſtrorum conſequi poſſunt, committunt peccatum temeritatis, & mendacij, non tamen peccatum diuinationis mortale. 223.12
Contra Aſtrologos Iudiciarios, qui de ſtatu Reipublicæ Chriſtianæ, vel Sedis Apoſtolicæ, ſeu vita Romani Pontificis, aut eius Conſanguineorum, iudicia facere; necnon eos, qui illos deſuper conſulere præſumpſerint, eum innouatione ſimilis Conſtitutionis Sixti V. 229.7
An, & quomodo procedatur contra Aſtrologos Iudiciarios. 218.1.& ſeqq.

Attritio.

Attritio cum ſpe veniæ ſecundùm Concilium Tridentinum eſt donum Spiritus Sancti nondum inhabitantis. 345.6

Augurium.

Quid Augurium. 219.33

Auſpicium.

Quid Auſpicium. 219.33

B

Bellum.

Bellum alteri inferre non poteſtis, cuius cauſa eſt minùs probabilis. 146.10

Beneficiatus.

Beneficiatus non tenetur in conſcientia abdicare beneficium, & cur? 464.42

Beneficium.

Collationes beneficiorum factæ ab Epiſcopis Schiſmaticis ſunt ipſo iure nullæ. 386.1
An cùm duo æquali eligentium numero ad Beneficium electi, ſunt, licitum ſit, quod electio alterutrius per ſortes dirimatur. 242.1.& ſeqq.

Beſtialitas.

Beſtialitatis ob delictum in Tribunali Sanctæ Inquiſitionis Hiſpaniæ nunquam animal crematur. 133.6
Beſtialitatis vitium eſt peccatum contra naturam & grauius vitio nefando. 461.14

Bigamus.

Bigamus quando eſt præuentus à Curia ſæculari debet remitti ad Curiam Eccleſiaſticam. 121.4

Blanditia.

Blanditiæ non faciunt inuoluntarium, ſicque extorta per blanditias à principibus non ſunt inuoluntaria. 604.9

Blaſphemare, Blaſphemans.

Blaſphemare factis aliqui dicuntur in ſacris literis. 165.30
Blaſphemandi tecenſita conſuetudo, ob ſcandalum vel periculum formalis blaſphemiæ mortalis fieri poteſt. 160.57
Blaſphemandi conſuetudinem ad hoc, vt quis habete dicatur, non ſufficit quod ſemel, aut bis blaſphemauerit, ſed requiritur quod ſæpe fecerit. 197.12
An audiens blaſphemantem, teneatur ſaltem illum Iudici denunciare. 195.1
Blaſphemans propriè non eſt nominans membra Dei; vel ſanctorum honeſta cum indignatione quadam, 171.47.& ſeqq.
An audiens blaſphemantem, teneatur (ſi tamen abſque ſuo periculo poſſit) eum grauiter obiurgare, etiamſi nulla emenda ſperetur. 194.1.& ſeqq.
Blaſphemans ex conſuetudine in omnium ſententiâ grauiùs quam alij puniri debet. 197.11

Blaſphemia.

Quid ſit blaſphemia? 157.1.& ſeqq.163.4
Quotuplex ſit blaſphemia? 158.8
Diuiſio alia blaſphemiæ. 159.28 & 160.56
Blaſphemia eſt peccatum, eo quod profertur verbum contumelioſum in Deum cum animo dehonorandi Deum vel directè,vel indirectè, ſeu interpretatiuè; & virtualiter. 181.10
Blaſphemia ſemper aliquid falſi continet, ſempèrque in ipſa aliquid falſi ſubſiſtit. 165.31
Blaſphemiæ hæreticalis circumſtantiæ in confeſſione explicandæ ſunt, & etiam eæ, quæ proferuntur ex deſperatione, vel ex odio Dei. 180.13
Blaſphemia eſt peccatum grauius periurio. 184.7
Blaſphemia dicitur publica dupliciter, vel quando eſt notoria de iure, vel quando eſt notoria de facto. 186.5
Blaſphemiæ ſimplices, excepta hæreticali,ſunt mixti fori. 188.3
Blaſphemia non eſt quædam infidelitas, quando eſt contra virtutem Religionis. 327.10
Blaſphemia eſt peccatum grauius homicidio. 184.5
Quænam blaſphemiæ ſint hæreticales, quænam autem non hæreticales,ſed ſimplices? 187.1.& ſeqq. 6. & ſeqq.
An ſit blaſphemia maledicere Sanctis. 174.1
Blaſphemiæ pariter eſt diſtincta ſpecies, ſi ea proceſſerit ex deſperatione,vel ex odio Dei formali 191.5
Blaſphemia eſt quædam ſpecies contumeliæ, ad quam contumeliam requiritur ſcientia, & dolus. 158.17.
Proferens ex ioco,vel ex leuitate quadam verba etiam blaſphemiæ aſſumendo ſolummodò Dei nomen in vanum, excuſatur etiam à peccato mortali, 182.16
Blaſphemia omnis notabiliter aduerſatur virtuti Religionis, & charitatis erga Deum, & conſequenter ex genere ſuo eſt peccatum mortale. 181.7
Opinionum diuerſitas circa blaſphemias 163. 9. & ſequentib.
Blaſphemia prolata contra Deum, vel contra Sanctos in ordine ad Deum, non poteſt eſſe peccatum veniale ratione paruitatis materiæ. 181.6
Circumſtantiæ blaſphemiæ non ſunt neceſſariò aperiendæ in confeſſione. 180.10
An blaſphemiæ peccatum ſit grauius, necne, cæteris peccatis. 184.1.& ſeqq.
Quid ſit blaſphemia in Spiritum ſanctum, & quare dicatur irremiſſibilis. 201.1.& ſeqq.

Quid

Quid ſit blaſphemia directa. 159.19
Blaſphemia opponitur Confeſſioni fidei. 167.5
Blaſphemiarum non hæreticalium exempla. 187.4
Vnde naſcatur blaſphemia. 159.23
Vnde oriantur blaſphemiæ hæreticales. 161.2
Blaſphemiarum hæreticalium exempla quænam ſint. 187.3
Blaſphemia in primo gradu, eſt omnium peſſima, ſi quis verè, vel falſo inter per gentilium Deos. 168.6
Blaſphemia grauiſſima eſt iurare per falſos Deos. 168.9 & ſeq.
Varia blaſphemiarum genera. 168.15.& ſeqq.
Diſtinctio blaſphemiæ ab infidelitate. 163.6.& 164.20
Blaſphemiæ de ratione etiam in communi licet non ſit ſentire falſum de Deo, eſt tamen de ratione illius ſignificare aliquid falſum de eo: & infidelitatis. 168.2
De quibuſnam blaſphemiis Inquiſitores cognoſcant. 188.1. & ſeqq.
An blaſphemia ſit ex genere ſuo peccatum mortale. 181.1.& ſeqq.
An blaſphemiæ in Deum, vel in Sanctos excuſentur interdum à peccato mortali. 191.1.& ſeqq.
Blaſphemia dici poteſt publica, quando fuit prolata coram ſex; occulta verò quando fuit prolata coram nullo, vel coram vno; penè occulta, quando fuit prolata coram quinque. 186.6
An blaſphemia contra Deum ſpecie diſtinguatur à blaſphemia contra Sanctos. 179.1.& ſeqq.
Quid ſit blaſphemia indirecta. 159.30
Dubiorum reſolutiones circa blaſphemiam & blaſphemantium confeſſarios. 161.4.& ſeqq.
Quid blaſphemia ſimplex. 160.53
Blaſphemiæ eo quod ſint impoſitæ grauiſſimæ pœnæ, infertur grauitas peccati. 181.5
An ſit blaſphemia maledicere creaturis. 176.1.& ſeqq.
Blaſphemia eſt diſtincta iuramento falſo. 184.8
Quidnam dicendum de blaſphemia. 156.1
Qualiter clariùs blaſphemia definiri poſſit. 163.1. & ſeq.
Blaſphemiæ hæreticales ſunt, ſi blaſphemans per modum indicatiui, aſſerat, Deum eſſe illorum capacem. 187.5
In quo conſiſtat propriè ratio blaſphemiæ. 163.5
An omnes blaſphemiæ ſint eiuſdem ſpeciei. 190.1
Blaſphemia licet ſit ſecreta, & ſperetur emendatio, nihilominus eſt denuncianda ob periculum magnum, & ob hæretici difficilem correctionem, etiam non præmiſſa correctione fraterna, contra plures oppoſitum tenentes. 195.7
Blaſphemia, quando eſt publica, poteſt blaſphemus denunciari Iudici, non ſolùm poſt præmiſſam fraternam correctionem, ſed etiam antea, quinimò etiam emendatione ſecuta. 195.10

Blaſphemus.

Blaſphemus habetur infamis & inhabilis. 197.19
Blaſphemus ex ira, vel ex aliqua alia paſſione mitiùs ſolet puniri. 198.24
Blaſphemi hæreticales ſunt denunciandi ſolis Inquiſitoribus, qui ſolùm de iis blaſphemiis cognoſcunt. 195.2
Blaſphemi denunciandi ſunt etiamſi non expreſsè Deum, vel Sanctos nominauerint. 195.6
Blaſphemi, quamuis blaſphemias ſub conditione protulerint, denunciandi ſunt. 195.5
An, & quomodo procedatur contra blaſphemum hæreticalem. 204.1.& ſeqq.
Varia blaſphemorum genera. 171.48.& ſeqq.
Blaſphemus in lege veteri præcipitur lapidari. 196.1
Blaſphemi in ira ſemel, bis, & ter, ſi ita magna fuit, & ex cauſa iuſta, non ſolent abiurare. 204.3
Blaſphemus eſt iurans per caput, vel per vitam Dei. 170.37
An blaſphemus à Confeſſario, niſi priùs ei graui pœnitentia, arbitrio ipſius Confeſſarij ante abſolutionem in foro conſcientiæ impoſita, abſolui non poſſit. 192.1
Blaſphemus in iure Canonico puniri præcipitur grauiſſimis pœnis, & quidem ſi ſit Clericus eſt deponendus. 197.6
Blaſphemus eſt iurans per membra Dei, vel Sanctorum honeſta, attribuendo ea Deo, vt Deus eſt, ſi ex contemptu. 170.42
Blaſphemus in iure ciuili præcipitur puniri pœna mortis. 197.2
Blaſphemi non hæreticales denunciandi ſunt Iudici Eccleſiaſtico, vel ſæculari. 195.3
Blaſphemus eſt dicens: tædeat, vel pœniteat S.Petrum, vel quemcumque alium ſanctum. 170.39
Blaſphemus eſt iurans per Chriſti, vel Sanctorum membra inhoneſta, ſeu pudenda, vel ſi ea quomodocumque inhoneſtè nominet. 170.41
Blaſphemus non eſt quicumque periurus licet adducat Deum in teſtem falſitatis, quia non dicit aliquid falſum de Deo. 171.54
Blaſphemi eſt probare, ſe ea verba ioci gratia protuliſſe. 189.7
Blaſphemus ſi in foro exteriori fuerit abſolutus, non tamen à Iudice Eccleſiaſtico condignè punitus, poteſt apud Iudicem ſæcularem accuſari, & ab eodem Iudice ſæculari iterum puniri, cum crimen ſimplicis blaſphemiæ ſit mixti fori. 195.11

Bonum.

Bonum commune præferri debet bono particulari. 447.12
Ad quemnam pertineant bona acquiſita à Religioſo Apoſtata, vel fugitiuo. 441.1.& ſeqq.

Bulla.

Bulla Sixti IV. contra Clericos & Bulla Clem. VIII. contra Religioſos ad quid obliget. 464.40
Quinam ſit poſt Bullam Pij IV. tenor Bullæ Pauli V. in qua ſit reuocatio facultatum Superioribus quorumcumque Ordinum, & Religioſorum quoquo modo conceſſarum cognoſcendi cauſas ſuorum ſubditorum ad Officium ſanctæ Inquiſitionis hæreticæ prauitatis quomodolibet pertinentes. 33.1. & ſeqq.

C

Cabala.

QVid ſit Cabala. 283.1.& ſeq.
Cabala ſuperſtitioſa, atque adeò illicita eſt. 283.3
Cabalam exercentes, & ab illam exercentibus conſilium circa illam petentes, ſubiacent iudicio Inquiſitorum, ſuntque iis denunciandi. 284.5

Cæcilius martyr.

Quid dicendum de laminis & de libro, qui eſt attributus ſancto Cæcilio Martyri. 374.4

Calumnia.

Quid ſit iurare de calumnia. 136.1
Quidnam dicendum, ſi Reus accuſatori calumniæ, ſeu mendacij crimen impingat. 135.10.& ſeqq.

Canonizatus.

Canonizato ſoli tribuitur nomen Sancti, Beatificato autem ſolùm tribuitur nomen Beati. 363.17

Canonici.

Canonici Regulares de iure tranſire poſſunt ad Religionem Monachorum. 519.5
Canonici Regulares, licet Religio Monachorum ſit magis arcta, quomodo poſſunt, vel non, tranſire ad illam. 514.3

Capitulum.

Capitulum non eſt requirendum Sede vacante. 30.14
Capitulum Sede vacante eſt iudex ordinarius in cauſa hæreſis & quomodo. 16 10

Capitulum Sede vacante in crimine hæreſis eſt etiam Iudex competens. 2.10

Modus quem ſeruare debet Capitulum in exercenda iuriſdictione in cauſis fidei. 16.14

Capuccini.

Capuccini prohibentur tranſire ad FF. Minimos, 504.14

Caracter.

Caractetes, figuræ, vel ſigna,&c certis locis, aut numeris itetata quotieſcumque in agendis adhibentur, tacitum pactum cum dæmone in illis interuenit, 285.8

Carceratus.

Carceratus, qui eſt in periculo vitæ poteſt licitè fugere de carcere, etiamſi Iudex, & leges præcipiant ne fugiat,& fugientem licitè puniant, 139.4

Cardinalis.

Non ad Inquiſitores, ſed ad ſolos Eminentiſſimos Catdinales pertinet procedere contra Epiſcopum de hæteſi ſuſpectum, & proceſſum formare. 25.2

Caro.

Reſecandæ ſunt putridæ carnes, & ſcabloſa ouis à caulis repellenda, 447.11

Carmelita.

Quale Carmelitarum Diſcalceatotum Religio habeat à Paulo V. priuilegium. 504.9

Carminatrix.

Quid de Carminatricibus femellis. 273 1.& ſeqq.

Carthuſianus.

Poteſt quis rtanſire ab otdine Carthuſiano ad ordinem S. Dominici, & ad otdinem ſancti Franciſci. 515.3

Carthuſianus, vt dicitur in Conſtitutione Iulij II. & Leonis X. poteſt tranſire ad Religionem S. Franciſci de Paula, 518.4

Catholicus.

An Catholicus blaſphemando peccet grauiùs, quàm hæreticus. 184.1.& ſeqq.

Cauſa.

Cauſa iam iudicata non debet iterum iudicari. 29.11

Cauſa probabilior non eſt ſemper iure potior reipſa, ſed eſt iure potior in prima appareotia. 146 9

Cauſa adhibita quotieſcumque non poteſt effectum naturaliter producere, effectus ſuperſtitioſus eſt, & pertinet ad pactum racitum eum dæmone. 276 5

Cauſæ ciuiles Religioſorum, eùm ipſi ſint actores,à quibus cognoſcantur. 433.1

Ceſſante cauſa ceſſat effectus, & ita emendato confeſſario, videtur ceſſare obligatio denunciandi. 584.4

Cauſa adhibita quotieſcumque nequit effectum naturaliter producere, eſt ſuperſtitio, & ad tacitum cum dæmone pactum ſpectat, 289.7

Charta.

Traditio chattæ legendæ, tranſacto aliquo tempore poſt confeſſionem, eſt verè ſollicitatio denuncianda,non obſtantibus quibuſcumque. 564.7

Chriſtianus.

Chriſtiani,necnon Iudæi blaſphemantes in Chriſtum, B.Virginem, in Sanctos, vel in fidem noſtram,ſunt puniendi. 190.10

Chyromantia.

Chyromantia quid. 219.33

Circumſtantia.

Circumſtantia, qua Confeſſatius committit peccatum luxutiæ cum pœnitente in ipſa confeſſione, vel ptoximè ad illam, eſt confitenda. 572.10

Omnis circumſtantia inutilis, ſi tanquam neceſſaria adhibeatur; facit vt opus ſit ſupetſtitioſum. 281.8

Citatio, Citatus.

Citatio per edictum eſt Principi reſeruata. 437.5

Citatio eſt neceſſatia in actibus iudicialibus. 437.3

Citatus ad reſpondendum de fide,ſi per annum integrum nullo allegato impedimento reſpondere neglexerit, habetur pro confeſſo, & debet condemnari tanquam hæreticus. 128.23

Citatus poteſt licitè aliquando non compatere etiamſi Iudex præceperit, quod compateat, & non comparentem tanquam contumacem licitè puniat. 138.6

Clericus.

Clerici Patauij ſecundùm aliquos Doctores poſſunt operam date iuri ciuili per quinquennium. 406.7

Clericus citatus à Iudice laico;non tenetur comparere coram illo. 469.6

Clerici,qui tenent concubinas,compellendi non ſunt ad eas abiurandas ptoptet periculum periurij, ſed cenſuris cogi debent. 139.9

Cauſæ tranſlationis Clerici ad ſtatum Laici ſunt tres. 522.2

Clericus ad Chorum deputatus in eadem Religione iuſſu & authoritate Superiorum tranſire,vel transferri poteſt ad ſtatum Laicorum. 522.1

Clerici Sede vacante ſunt Iudices in cauſis fidei. 16.11

Clericus iurans per capillum Dei, vel caput, vel alio modo blaſphemia contra Deum vſus fuerit,eſt deponendus. 170.45

Percutiens vnico impetu pluries Clericum, vnam tantùm excommunicationem incurrit. 185.6

Clerici Regulares Miniſtrantes infirmis,prohibentur tranſire ad aliam Religionem, etiam Carthuſianam,&c. 504.13

Clericus ſodomita quas pœnas incurrat. 460.11

Clericus ſi defecerit in purgatione hæreſis, condemnari debet. 141 3

Clericus ſodomita oon ſolum agens, ſed etiam patiens incurrit pœnas latas in conſtitutione Pij V. 467.15

Clericus ſodomita occultus non dicendus eſt irregularis propter criminis enotmitatem. 467 11

Clericus, imò neque laicus damnandus eſt de peccato mortali, ſi Sanctorum reliquias piè tamen, & religiosè tangat, ſeu contrectet. 271.2

Clerici exercentes vitium contra naturam debent deponi, & dicuntur dictum vitium exercere, ſi bis illud committant. 197.14

Clericus in ordinibus minotibus conſtitutus licitè poteſt Sanctorum Reliquias tangere, ſeu contrectare. 371.1

Ad quoſnam Clericos ſæculares Honorius Tertius extenderit excommunicationem. 406 1.& ſeqq.

Clericus ſodomita occultus non eſt ſuſpenſus, ſicque ſi celebret,non fit irregularis. 466.4

Cluniacenſes.

Cluniacenſes de Iure tranſire poſſunt ad Ordinem Ciſtercienſem. 519.6

Cœli.

Cœlorum anima, quàm nonnulli Sancti Patres vocarunt,accipi debet pro aſſiſtente intelligentia, non pro informante, 252.8

Cognitio.

Illicitum, non tamen ſupetſtitioſum eſt, ſecundùm Valentiam, procurare mediis vanis cognitionem, quæ dæmonis ſcientiam non excedat, 218.13

Cohabitatio.

Cohabitatio cum Iudæis interdicitur fidelibus. 315.1

Cohabitatio ſerui Iudæi,Chriſtiano non licet. 315 2

Commiſſarius.

Commiſſatius electus ab Inquiſitore non præfertur Epiſcopo; ſecus eſt ſi ſit electus à Pontifice, licet ſit ſubdelegatus. 18.7

Commiſſarius ſiue electus à Pontifice, ſiue ab Inquiſitore,

ſitore, eſt ſuperior ordinario, & eius citatio præferenda eſt citationi Epiſcopi. 19.9

Commiſſio, Committens.

Committens,ſeu commendans aliquem diabolo etiam non ex animo ſecundum Sotum, peccat mortaliter. 177.16

Commiſſio facta ab Inquiſitione generali Inquiſitori particulari eſt modificata,& reuocabilis ad libitum 28. 33

Communicatio.

Communicatio cum infidelibus in rebus politicis non interdicitur fidelibus in pœnam infidelium. 314. 2

Communicatio fidelium cum Iudæis in decem caſibus interdicitur,& quinam ſint, recenſentur. 315. 1. & ſeqq.

Communicatio proceſſuum facienda eſt, ne imprudenter procedant non viſis indiciis, & probationibus ad torturam. 20. 4

Communicatio proceſſuum in caſibus multis ceſſat hodie in Regnis Hiſpaniarum. 20. 5

Communicatio proceſſus fieri debet, non ſolùm in fine litis, ſed etiam quando vnus non poteſt commodè procedere, niſi viſo proceſſu, & viſis actis alterius, & poſtulat ſibi probari. 24.2

Communicatio neceſſaria inter Epiſcopum, & inquiſitorem habuit pro ratione impulſiua querelas de vexationibus factis ab Inquiſitoribus per exceſſus eorum commiſſariorum; at pro ratione finali habuit cauere ab errore in iudicando. 23. 10. & ſequentibus.

Quiſnam poſſit diſpenſare cum fidelibus,vt in aliquibus caſibus communicent cum Iudæis. 323. 1. & ſeqq.

An communicatio cum Iudæis, ſit peccatum mortale. 322. 1

Communicatio aſſidua cum Iudæis, cum periculum ſubuerſionis inuoluat, meritò ab Eccleſia fidelibus interdicitur. 314.4

Communicatio fidelium cum Infidelibus poteſt dupliciter contingere. 314. 1

An communicatio in quibuſdam caſibus interdicta fidelibus cum Iudæis,ſit etiam interdicta iiſdem fidelibus cũ omnibus aliis infidelibus. 321.1.& ſeqq.

Compenſatio.

An tenearis ad compenſationem damni, ſi nolis teſtari, vel occultes veritatem. 101.1. & ſeqq.

Conatus.

Conatus ſerius, & efficax Beatitudinis aſſequendæ neceſſariò inuoluit iudicium de poſſibilitate conſecutionis Beatitudinis. 344.10

Conatus ſerius, ſeu firmus, qui neceſſarius eſt ad vitandum peccatum, tollit omnem reuelationem reuelationis. 344.11

Conceptio B. V. M.

Concilium Baſilienſe non definiuit Conceptionem Beatæ Virginis abſque peccato originali. 374.2

Prohibitio Pij V. ne de controuerſia Conceptionis vulgari ſermone ſcribatur. 374.5

An ſi exiſtens in Gallia ſcribat de Conceptione ſermone Italico, violet Conſtitutionem Pij V. 374.7

An per Conſtitutionem Pij V. prohibeatur, edi, ſeu imprimi conciones tractantes de Conceptione B. Virginis. 375 8

Nimis credibile eſt, quod B. Virgo fuerit concepta ſine peccato originali. 375. 10

Qualis tractatus de Conceptione prohibitus ſit. 375. 11

Gregorius XIII.indulſit Patribus Dominicanis,quod inter ſe dumtaxat poſſint tractare de materia Conceptionis. 375. 13

Conceſſio.

Cõceſſio facta à Principe in fauorẽ publicũ,ſecundum aliquos Doctores,non expirat morte Principis.8.9

Conceſſio facta ad beneplacitum Principis, expirat morte Principis. 8. 2

Concilium.

Concilium Baſilienſe eſt Acephalum, 374.1

Concilij Baſilienſis acta ſunt irrita,& nullius valoris. 374. 3

Concupiſcentia.

Concupiſcentia auget de voluntario, & minuit de libero. 603. 8

Concupiſcentia non cauſat inuoluntarium. 603.6

Condemnatio.

Condemnatio de hæreſi ſuſpecto poſt mortem non reperitur in iure. 108. 3

Conditio.

Omnis conditio ita intelligi debet, vt non det occaſionem violandi votum, vel contractum. 500.10

Confeſſarius.

Confeſſarius ſollicitatus, cùm conſentiat timore ductus, conſentit ſolùm ſecundùm quid, non autem conſentit ſimpliciter. 593.6

An Confeſſarius ſit denunciandus, ſi fuerit emendatus. 584. 1. &ſeq.

Confeſſarius, qui ſollicitauit in confeſſione, ſi caſus non ſit grauis, per aliquos annos à virorum, & in perpetuum à mulierum confeſſionibus excipiendis priuatur. 597. 16

Confeſſarij ſollicitatores in confeſſione,vel propè eam ex diſpoſitione iuris, quia abutuntur Sacramento, expediuntur vt ſuſpecti de hæreſi. 611.8

Confeſſarius moraliter loquendo dicitur ſollicitare Pœnitentem in confeſſione,ſi ſollicitet vel in actu confeſſionis, vel paulò ante, aut paulò poſt confeſſionem. 571. 14

Nemini debet dolus, & fraus patrocinari, ſicut eſſet ſi ad euitandas pœnas contra Confeſſarios ſollicitantes latas non abſolueret. 572.19

An, & quomodo ſe gerere debeat Confeſſarius,ſi reus vel ſaga coram ipſo Confeſſario conſtanter aſſerat, ſe ſagam non eſſe, ſed metu tormentorum falsò crimen ſibi in iudicio impoſuiſſe. 151.1.& ſeqq.

An poſſint Inquiſitores procedere contra Confeſſarium tempore Iubilæi, ſi non expreſsè excipiatur hæreſis, abſoluentem in foro conſcientiæ ab hæreſi. 44.1.& ſeq.

An denunciandus ſit Confeſſarius, qui propter ſollicitationem alterius ab altero fuit denunciatus. 590.1 & ſeq.

Confeſſarius denunciandus eſt, ſi ſedens etiam in confeſſionario, & loquens cum pœnitente ſtante etiam ante cõfeſſionem illum ſollicitet.576.4

Confeſſarius ſi in confeſſione ſollicitet marem, grauius peccat, & magis redditur ſuſpectus de fide, quàm ſi ſollicitet fœminam. 557.33

An, & quomodo Confeſſarius ſe gerere debeat cum Reo, vel cum ſaga à Iudice capta, vel condemnata. 150 1.& ſeqq.

An, & quomodo Confeſſarius ſe gerere debeat cum Reo, vel cum ſaga vltrò ad Sacramentum Confeſſionis accedente. 149.1.& ſeq.

An, & quomodo ſe gerere debeat Confeſſarius cum Reo,vel cum ſaga (quæ in carcere moritura eſt) in ordine ad viaticum,vel ſacram Euchariſtiam, & ſepulturam. 152.1.& ſeq.

Confeſſarius, vt ante confeſſionem immediatè ſollicitare dicatur, nullo modo requiritur, quod confeſſio ipſa ſequatur. 570.4.& ſeq.

Confeſſarius quidam perditè ſollicitationes,& turpes actus in ipſo Confeſſionario per decem annos exercuit, eo quod per totum illud tempus à nullo pœnitente ſollicitato denunciatus fuit. 582.11

Confeſſarij, vt habetur in Concilio Lateranenſi ſob Leone X. non poſſunt abſoluere blaſphemum,niſi impoſita graui pœnitentia. 186.2

An,

Digitized by Google

An, & quomodo ſe gerere debeat Confeſſarius, ſi ex confeſſione ſacramentali proſpicere ſe arbitretur, quod Reus, vel Saga, crimen metu tormentorum confeſſa, reuera innocens ſit. 151.1
Confeſſarius eſt denunciandus, ſi pœnitenti verba dubia vel factum, aut ſignum dubium protulerit. 562. 27
Quonam modo procedatur contra Confeſſarium ſollicitantem, conuictum ſcilicet vel Confeſſum. 608. 1. & ſeqq.
Confeſſarius, ſi actu audiens confeſſionem pœnitentis, interiùs conſentiat in actum aliquem inhoneſtum cum illo, & ſecreto ſe polluat, pœnitenti autem nihil apetiat, non eſt denunciandus, etiamſi poſtea tractu temporis id aperiat. 594.4.& ſequentibus.
Confeſſarius ſollicitans, licèt non ſit ſuſpectus de fide, tamen punitur ſine abiuratione, pœnitentia ſalutari, ſecundum qualitatem exceſſus. 607.19
Confeſſarius ſollicitans debet ſaltem priuari audiendis Confeſſionibus præſertim mulierum. 608. 9. & ſeqq.
An Confeſſarius Regularis ex abiuratione propter ſollicitationem, quam fuit confeſſus, vel de qua fuit conuictus, inhabilis remaneat ad Officia Religionis. 610.1
Confeſſarius, ſi iuſta cauſa adſit diminuendi pœnitentiam Pœnitenti, benè facit illam diminuendo. 200.9
An poſſint Inquiſitores procedere contra Confeſſarium dicentem Pœnitenti, quod ipſi reuelet complicem, aliàs non poſſit, neque velit eum abſoluere, 44.1
Confeſſarius non tenetur diuerſitatem blaſphemiarum inquirere, neque tenetur pœnitens eam explicari pro diuerſitate illarum ſpecifica. 191. 6
Confeſſarius verbis ſollicitans & laudans de pulchritudine, venuſtate, &c. denunciari debet Inquiſitoribus, ſeu Ordinariis. . 560. 13
Confeſſarius debet imponere pœnitenti ſatisfactionem, & pœnitentiam proportionatam iuxta delicti qualitatem. 199.5
Confeſſarius quando multo leuiorem, quàm pœnitentis peccata merentur, pœnitentiam imponit, debet tunc illum monere grauioribus pœnitentiis eſſe puniendum, 200.6
Confeſſarius Pœnitenti nolenti acceptare Pœnitentiam grauem, debet illam diminuere, quantumcumque ille voluerit. 200.10
Confeſſarius ſollicitans in confeſſione denunciandus eſt ſub onere peccati mortalis. 591. 1. & ſeq.
An denunciandus ſit Confeſſarius, ſi antè ſollicitationem pœnitenti præbuerit multa munera intuitu eleemoſynæ, v. g. abſque malo fine. 592. 1. & ſeqq.
Confeſſarius ſollicitans, qui non iudicatur de fide ſuſpectus, remitti non debet ad ſuum Ordinarium, ſed adhuc puniri poteſt ab Inquiſitoribus. 609.14
An ſit denunciandus Confeſſarius, qui cum pœnitente ab ipſo Confeſſario per artem (vt per Medicinam, vel maleficium) aut à natura (vt per ſomnum, vel morbum) inter confitendum oppreſſo actus inhoneſtos habet. 594. 1. & ſeqq.
Qualis debeat eſſe Praxis Confeſſarij circa abſolutionem Clerici ſodomiam exercentis. 466. 1. & ſequentibus.
Confeſſarius ſollicitans & Pœnitens ſollicitatus in Regnis Hiſpaniarum ad quid teneantur. 606. 8
An Confeſſarius ſit denunciandus, ſi ſperetur emendatio. 585. 1. ſeqq.
Confeſſarius non eſt denunciandus, ſi ſollicitationi conſenſit metus cauſa ductus. 566.8
Confeſſarius ſollicitans non eſt ſuſpectus de hæreſi ex Souſa, ſi ſollicitet in Confeſſionario. 610. 1
Confeſſarij ſollicitantes, cùm ij ſint de hæreſi vehementer ſuſpecti, ex vi recenſiti decreti denunciandi ſunt ſub pœna excommunicationis 589.5
Confeſſarius ſollicitans ideo eſt ſuſpectus de hæreſi, & abiurat. 610. 2. & ſeqq.
An denunciandus Confeſſarius, ſi vocatus à pœnitente pro eius confeſſionibus audiendis ab eo ſollicitetur ad turpia. 593. 1. & ſeqq.
Confeſſarius ſollicitans fœminas tanquam ſuſpectus de hæreſi in Bullis prioribus erat denunciandus S. Officio. 462. 13
Confeſſarius ſollicitans, qui non iudicatur de fido ſuſpectus, non eſt ad ſuum Ordinarium remittendus, ſed adhuc ab Inquiſitoribus ratione culpæ puniendus eſt. 607. 17

Confeſſio.

Confeſſionis occaſio eſt abrepta à pœnitente ad perficienda turpia, ſeu inhoneſta, vel ad habendos tractatus, ſeu ſermones turpes, ſeu honeſtos cum Confeſſario, qui merè paſſiuè ſe habet in ordine ad hanc abreptionem. 593.4
Confeſſio rei facta in tormentis ei inflictis ab Inquiſitore ſine licentia Ordinarij, & è contra, licèt ratificata, non nocet confitenti. 21.2
Confeſſiones audiendi conceſſa licentia ad beneplacitum, non ceſſat morte Ordinarij concedentis, 8. 10
Moraliter idem exiſtimatur aliquid fieri in confeſſione, ac paulò ante, vel paulò poſt confeſſionem, 571. 10
Confeſſio ſi iam fuerit à Iudice, vel à Fiſcali acceptata, tunc ſi reus eam reuocet, errore probato, valida eſt reuocatio. 103. 7

Confiſcatio.

Confiſcatio bonorum eſt acceſſoria memoriæ defuncti condemnatæ, 109. 4

Congregatio.

Sacra Congregatio Concilij in decreto de Apoſtatis à Religione innouauit de anno 1624. antiqua iura, quæ non erant amplius in vſu. 416.12
Sacræ Congregat. Concilij Tridentini Declarationes, & ſolutiones aliquorum dubiorum circa incorrigibiles. 535

Coniectatio.

Quid de iis, qui ex auium, piſcium, aliorúmque animalium voce, cantu, vel volatu, &c. de fortuitis euentibus coniectationem accipiunt? Vbi & de aliis ſimilia obſeruantibus. 290. 1. & ſeqq.

Coniugatus.

Coniugatus, qui ſinè vxoris licentia in ſæculo degentis ſuſcepit Ordines ſacros, quas incurrat pœnas, 322. 14

Coniux.

Coniux innocens monitus, ſi nolit poſt latam diuortij ſententiam Coniugem adulteram emendatam ſibi reconciliare, poteſt Coniux adultera ingredi Religionem. 478. 2.& ſeq.
Coniux nocens facto diuortio per ſententiam diffinitiuam, ſi coniux innocens velit eum in gratiam recipere, & ſibi reconciliare, tenetur redire. 471.17
Coniux innocens poſt ſententiam diuortij non poteſt compelli ad reconciliandum ſe alteri coniugi, quamuis ſe correxerit. 4-9. 8
Coniux in actione rerum amotarum cogitur facto diuortio iuramentum emittere. 139.11

Conſanguineus.

Conſanguineus, & affinis etiam collateralis vſque ad 4. gradum repellitur in criminalibus & in quibus non, 85 8

Conſcientia.

Obligatus in conſcientia ad denunciandum, ſeu ad accuſandum ſine præcepto Iudicis tenetur ſponte id agere, ſi videat teſtimonium ſuum eſſe neceſſarium. 98.5

Conſeruator.

Conſeruatores, mediante citatione, perpetuant ſnam iuriſdictionem. 437.2
Conſeruatores debent citare in notoriis. 437.4
A Conſeruatore non appellatur ad legatum, etiam à latere. 439.5
Conſeruatores poſſunt citare. 437.1
Conſetuatores ſunt delegati ad vniuerſitatem cauſarum. 437.4
Conſeruatores poſſunt aliquando citare per edictum. 438.6
An Prælatus Regularis ſibi præiudicet, ſi non vtatur foro conſeruatorum. 438.1.& ſeqq.
Conſeruatot, re integra, poteſt renocare ſubdelegationem. 436.6
Conſeruatores poſſunt ſubdelegare. 436.1
Conſeruatores æquiparantur Iudieibus Ordinariis. 437.3
Si iuriſdictio Conſeruatoris extenditur ad plures Epiſcopatus, debet electio illius notificari apud omnes Epiſcopatus. 440.2
An Conſeruaior poſſit recuſari, tanquam ſuſpectus. 440.1.& ſeqq.
Conſeruatores ſunt delegatl ad vniuerſitatem cauſarum. 436.3
Conſeruatores ſunt Iudices delegati. 437.5
Electio Conſeruatoris non poteſt mutari intra quinquennium, niſi ex iuſta cauſa, & à quo approbanda. 440.3
Ad quem appelletur à Conſeruatoribus. 439.1.& ſequentibus.

Conſiliarius.

Conſiliarius, qui accipit ſub ſigillo ſecreti, vt conſilium, vel remedium miſero delinquenti adhiberet, non tenetur reuelare. 99.4

Conſilium.

Nemo tenetur ſequi alterius conſilium, & ſequi alterius cohortationem. 401.2

Conſtitutio.

Couſtitutio Clementis VIII. nouum ius continet. 427.1
Quænam ſit Conſtitutio Gregorij XV. quæ viget hodie, quoad electiones de Iudicibus Conſeruatoribus. 435
Conſtitutio, aut lex non extenditur ad præterita. 602.1.& ſeqq.
Conſtitutio Gregorij XV. non derogat conſuetudini, & priuilegio Apoſtolico, quæ adſunt in Regnis, & locis, vbi eſt Hiſpanica Inquiſitio. 582.15
Sixtus V. in quadam ſua Conſtitutione præcepit, ne admitterentur ad Religionem, qui propter delicta ab ipſis commiſſa habentur tanquam infames. 479.4
Conſtitutiones variæ Recentiorum Pontificum. 612. vſque ad finem.
Conſtitutio Pij V. quoad forum internum non eſt vſu recepta. 467.8
Conſtitutio Pij V. contra Clericos ſodomiam exercentes non imponit pœnam ſuſpenſionis, & irregularitatis, ſed alias. 467.7
Conſtitur. Gregorij XV. Contra maleficos, & ſortilegos, cum diabolo pactum facientes, & à fide apoſtatando alios lædentes. 291.1.& ſeqq.
Conſtitutiones Pontificiæ Romæ publicatæ poſt ſex menſes obligant in Hiſpania. 552.26
Conſtituriones Pij IV. Clementis VIII. & Pauli V. & Inquiſitorum Edicta loquuntur ſolùm de ſollicitantibus fœminas. 555.13
Conſtitutio Gregorij XV. in illis partibus, in quibus recepta eſt, abſque dubio Sacerdos ad actus inhoneſtos marem ſollicitans in confeſſione denunciari debet. 554.2
An, & quomodo intelligenda ſint Gregorij XV. conſtitutionis illa verba: *Simulantes confeſſionem audire.* 576.1.& ſeqq.
Conſtitutiones vtpotè Religioni fauorabiles, cùm ſumma ratio ſit, quæ facit pro Religione, extendi, & ampliari debent. 561.20
Conſtitutio pœnalis, licèt vt odioſa ſit reſtringenda, ſi tamen loquatur in plurali, extenditur etiam ad numerum ſingularem. 186.9
Conſtitutin Pij V. nullam pœnam de nouo inducit contra ſodomitam laicum, ſed tantùm contra ſodomitam clericum. 460.10
Conſtitutio, qua reſeruantur fructus vacaturi Epiſcopo mortuo, fauorabilis appellatur. 555.11
Conſtiturìones Pontificiæ loquuntur de Confeſſariis ſollicitantibus in confeſſione ſacramentali, vel proximè ad eam. 575.14
Conſtitutiones Pontificiæ neque validè, neque licitè poſſunt non recipi. 552.26

Conſuetudo.

Regnis & ſtatibus Hiſpaniæ ex recepta conſuetudine, & ex priuilegio Summi Pontificis Ordinarij non poſſunt ſeparatim ab Inquiſitoribus de cauſis hæreticalibus cognoſcere; ſed de huiuſmodi cauſis ſoli Inquiſitores cognoſcunt, & Epiſcopi per ſe, vel per Vicarios Inquiſitoribus aſſiſtunt. 19.16
An qui habet prauam conſuetudinem blaſphemandi, vel periurandi, &c. abſolui debeat. 193.1.& ſequentibus.
Conſuetudo eſt optima legis interpres. 591.3

Contemporaneus.

Contempotanei Chriſto, priuſquam ipſis Euangelium promulgatum fuiſſet, abſque dubio inuincibiliter ignorabant fidem Chriſti. 324.6

Contractus.

Contractus initus à minore cum maiore, & à fœmina eſt validus, ſi talis contractus ſit illis vtilis. 495.8.& ſeqq.
Contractus pupilli ſine auctoritate tutoris, & etiam contractus minoris poteſt ſibi obligare maiorem, & non è contra. 493.6

Contumax.

Contumax per excommunicationem eiicitur ab Eccleſia. 447.21
Contumax, qui non vult ad iudicium venire, poteſt abſolui, ſi cautionem de ſtando iudicio præſtiterit. 591.8
Contumaces, & rebelles de iure quando. 455.7

Conuerſi.

Conuerſi eiecti à Religione non tenentur deferre habitum. 476.4

Crimen.

Crimen quando inducit ſuſpicionem de hæreſi, poteſt recognoſci, vt reus ſaltem cogatur ad abiurandum. 607.16
Crimen falſo alteri imponens, ob quod ille morte puniendus eſt, in ſententia omnium eſt homicida. 151.5
Crimina iam iudicata à iudice Ordinario, manent extincta in foro Eccleſiæ. 607.15
Crimina grauia ad eiiciendum Religioſum propter incorrigibilitatem non ſolùm cenſentur homicidium, &c. 537.7
Quid de criminibus ſpectantibus ad Sanctum Officium. 434.13
Criminis ſocij, licèt admittantur ad alterius hæreſim probandam, debent tamen iuramentum præſtare de veritate dicenda. 59.4

Crux.

Crux eſt inſtrumentum, quo Chriſtus dæmonem vicit. 309.13
Crux, quæ exponi ſolet in altari quandoque ornata variis reliquiis non approbatis per Epiſcopum, non debet propter hoc auferri. 357.9
Cruces, & aliæ Chriſti imagines cultu latriæ adorantur. 212.8

Crucis

Crucis ſignum tribus modis vim habet. 308.14
Signum Crucis non poteſt eſſe ſuſpectum, &c. 281.7

Cultus.

Cultus indebiti vtriuſque modi deformitas in quo conſiſtat. 208.5
Cultus latriæ quo Deus honoratur, eſt diuerſæ virtutis à cultu Hyperduliæ, quo honoratur B. Virgo, & à cultu Duliæ, quo honorantur Sancti. 180.12
Cultus, ſi ſit indebitus, eſt peccatum mortale, quia falſus. 208. 6 & ſeqq.
Cultus publicus, ſeu ſolemnis, cùm ſit ex inſtitutione Eccleſiæ, certificat ſanctitatem Sancti, cui exhibetur. 355. 2
Cultus Diuini ſuperfluitas non vitabitur, quamuis nouatum præter Eccleſiæ morem ceremoniarum, Adinuentor ad interiorem deuotionem eas ordinare intendat. 207.16.& ſeqq.
Cultus priuatus non certificat ſanctitatem Sancti, cui exhibetur. 355. 4
Cultus falſus contingit dupliciter. 208. 4
Cultus falſi, mendacis, & pernicioſi prior ſpecies diuiditur in duos modos. 205. 4

Curatio.

Habentes gratiam curationum licitè fungi poſſunt ſuo munere, cùm Dominus velit per iſtos homines nobis miſericordiam impertiri. 282.20
Quid de quibuſdam in Hiſpania vulneratos curantibus. 279.1. & ſeqq.

Curia.

Curiæ, vel cohorti obligatus, ſi fugæ ſe dederit, capi poteſt auctoritate curiæ, vel cohortis. 415. 4

D

Dæmon.

QVid ſciat Dæmon? 217.11. & ſeqq.
Quonam modo procedatur aduerſus dæmonem adorantes, aduerſus lamias, ſtryges, ſagas, magas, maleficas, ſeu veneficas. 111
Dæmon quando in Dæmoniaco dicit, ſe eſſe animam alicuius defuncti, ſemper mentitur. 259.15
Quid de iis, qui dæmoni dato chyrographo ſi ad pœnitentiam reuertantur. 283.1.& ſeq.
Dæmon nunquam ceſſat ſponte à nocumento corporali, niſi vt grauiùs noceat in anima. 302. 8
Dæmonis tacita, vel remota inuocatio, ſi plena; ſeu perfecta aduertentia adſit, eſt eiuſdem rationis, ac expreſſa. 260.5
Dæmones, ſi eſſent boni, non cooperarentur ad opera vana, & curioſa, & ad maleficia, neque deciperent, & in varias fraudes impellerent homines. 253. 12
Dæmon vt magis ſibi deuincat hominem, ei quandoque reuelat vera. 215.9
Dæmonis inuocatione in iis, qui ei ſunt addicti, ordinariè admiſcentur aliæ crimina grauiſſima. 260. 6. & ſeqq.
Dæmon applicando actiua paſſiuis, efficere poteſt tranſmutationes. 257.14
Dæmon in dubio quod ſit auctor Enſalmi fas non eſt, illo vti, neque ſub conditione, & proteſtatione, ſi dæmon non ſubeſt. 289. 16
Dæmon ſæpè apparet fingens, ſe eſſe animam alicuius defuncti, vt ſic videntes in errorem inducat. 259.10
Dæmon poteſt verum lupum, homine repentè ſublato, ſubſtituere. 257.11
A Dæmone petere nullo modo licet, quod maleficio maleficiatum vexare ceſſet. 297. 9
Dæmonem cogere, vt tollat maleficium, quo aliquem vexat, licet. 293. 18
Dæmon poteſt mutationem facere nudo præſtigio. 257. 13
Dæmon ſi aliquid faciendum præſcribat faciendum non eſt. 259. 13
Dæmonem neque licet adiurare compulſiuo modo ad aliquid per eum obtinendum, vel addiſcendum. 293. 17
Dæmonis poteſtas ita ligata eſt, vt nihil ferè ſolus poſſit in nos, vel in bona noſtra externa, niſi Deus id ei ſpecialiter permittat. 302.7
Dæmonis adiuratio licita eſt, ſi fiat compulſiuo modo in virtute diuina. 293.16
Dæmonis ſuperioris vti auxilio ad coërcendum dæmonem inferiorem licet. 293.19.& ſeqq.
Dæmon ſolet quatuor modis præcipuè concurrere ad magorum effectus. 265. 7
Dæmon poteſt homine conſopito formam lupi aſſumere. 257.12

Dæmoniacus.

Dæmoniaci, energumeni, & laborantes morbo caduco, ſi frequenter cadant, non poſſunt in ordinibus miniſtrare. 597.13

Damnum.

Plus eſt pati damnum, quàm lucrum non facere. 592.9

Dauid.

Dauid maledixit montibus Gelboë. 178.14

Decretum.

Decretum Sacr. Congregationis Concilij Tridentini de Religioſis Apoſtatis, de fugitiuis, de dimittentibus habitum Religionis, de eiectis, & de tranſeuntibus ad aliam Religionem. 534

Defenſio.

Iuſta defenſio nemini negatur. 108 10
Minutio defenſionis rei in crimine hæreſis. 83.12

Delegatus.

Delegatus Principi poteſt ſubdelegare. 436. 2
Delegatus Principis poteſt citare per edictum. 438.7
Delegatus Papæ in cauſa ſibi commiſſa eſt maior legato à latere. 439.6
Delegatus ad vniuerſitatem cauſarum poteſt ſubdelegare. 436.5
Delegati, Miniſtri, vel Officiales Sedis Apoſtolicæ nomine venit, qui nomine Sedis Apoſtolicæ mittitur ad negotium, ad Sanctam Sedem ſpectans tractandum. 578. 8
Delegatus Papæ in cauſa ſibi commiſſa eſt maior quocumque Ordinario. 439.7

Deliberatio.

Plena rationis deliberatio non interuenit, quotieſcumque actus non eſt perfectus. 192. 4

Delictum.

In delictis grauibus, & atrocibus punitur ſimiliter affectus, & conatus, licet ſimiliter ſecutus non ſit effectus. 463. 32
Ob quænam delicta Religioſus, tanquam incorrigibilis, è Religione eiici poſſit. 459.1. & ſeqq.
In delictis grauibus puniuntur affectus, etiam non ſecuto effectu. 504. 2
An delicta per aliquod tempus, ſaltem inter Regulares, præſcribantur. 110. 1.& ſeqq.

Delinquens.

Delinquentis morte licèt extinguantur omnia crimina, non tamen extinguitur crimen hæreſis, ſicut neque crimen Læſæ-Maieſtatis. 107.1
Tres annos exigit communis opinio doctorum, vt delinquens iam emendatus præſumatur. 584. 5

Deluſio.

Deluſio dæmoniaca non eſt cauſa ſufficiens, ob quam parcendum ſit. 256.11. & ſeqq.

Denunciatio, Denunciare.

Denunciatio fieri debet iuxta terminum præfixum in edictis. 387. 2
An denunciatio facienda ſit ante confeſſionem, vel ſaltem ante abſolutionem, ita vt non poſſit quis abſolui, niſi priùs denunciet. 590.1.& ſeqq.
Denunciare, vel accuſare non tenetur, qui non poteſt probare. 100.15
Denunciare, an quis teneatur ſe ipſum, complices,

filium, vel patrem, aut matrem, &c. 235.8

Depoſitio.

Depoſitio vnius teſtis cum depoſitione alterius teſtis non coniungitur, cùm ſint de re omnino diſtincta. 80. 5

Depoſitio facta per eadem formalia verba falſitatis ſuſpicionem arguit. 79. 4

Deſperatio.

Deſperationis definitio deſumi debet ex contrarietate, quam deſperatio habet cum ſpe. 340. 6

Deſperationis actus poteſt eſſe ſine hæreſi. 339.4

Deſperationis actus coniunctus cum hæreſi, quando. 339. 3

Deſperationis actus non neceſſariò includit dictum falſum de Deo iudicium. 339. 5

Deſperatio poteſt eſſe ſine infidelitate. 341. 5

Quàm graue peccatum ſit deſperatio. 341. 1. & ſequentibus.

Deſperatio aliquando oritur ex iudicio falſo. 341.10

Deſperans de mediis neceſſariis ad ſalutem, non poteſt retinere ſpem circa ſalutem conſequendam. 345. 2. & ſeqq.

Deſperatio non neceſſariò ſequitur in voluntate poſito iudicio in intellectu. 340.2

Deſperatio non ſolùm eſt cauſa, ſeu radix blaſphemiæ, ſed etiam cum quis in verba deſperationis prorumpit, actu ipſo blaſphemat. 558. 26

Deſperatio eſt peccatum minus graue, quàm odium Dei, & grauius quàm infidelitas. 342. 3

Deſperatio formaliter in quo conſiſtat. 340. 1. & 341. 7. & ſeq.

Deſperatio an ſemper, & in omni caſu ſit peccatum, atque adeò intrinſecè mala. 343.1.& ſeqq.

Deus.

Dei maledictiones. 178

Deus non maledixit terræ quomodocumque, ſed quatenus in pœnam peccati Adami reddidit illam minùs fertilem, quàm futura fuiſſet. 178.30

Quomodo dehonoratur Deus? 181. 10

Dicens aliquid ioci cauſa contra Deum, B. Virginem, vel Sanctos, vel contra fidem, eſt puniendus. 189. 6

Deus aliqoando per terrores compellit homines ad Fidem, & Baptiſmum, ſicut compulit Saülum. 332. 11

Dictio.

Dictio, ſeo particula (&) ita copulat, vt requirat concurſum copulatorum. 599. 5

Dies.

Dies feſtus oon competit Sanctis beatificatis. 363.6

Differentia.

Differentia inter ſchiſma & hæreſim. 377. 16

Differentia inter Sanctos caoooizatos, atque beatificatos eſt multiplex. 362. 5

Diligentia.

Diligentia Inquiſitorum ſupplet id, quod defenſionis adimitur reo in complicaodis ei nominibus teſtium. 82. 8

Dimiſſio.

Dimiſſio eſt valida, quando ſuperior vult plenè, & omnino liberè dimittere 500.25. & ſeqq.

Extorquens dimiſſionem per iniuriam, vel per fraudem, cui infert ioiuriam. 500.3

Diſcalceatus.

Diſcalceati B.Mariæ de Mercede prohibentur tranſire ad calceatos. 504. 17

Diſcalceati S. Aoguſtini prohibentur tranſire ad calceatos eiuſdem religionis. 504.15

Diſcrimen.

Diſcrimen magnum eſt inter agentem & patieotem ex diuerſitate grauitatis delicti & pœnæ in vtroque foro. 468.18

Diſparitas.

Aſſignatur diſparitas inter ea, quæ fiunt ex metu, & inter ea, quæ fiunt ex concupiſcentia. 603.7

Diſpenſare.

An diſpenſari poſſit cum Religioſo, quod extra clauſtra non deferat habitum ſuæ Religionis, &c. 387. 1. & ſeq.

Pontifex diſpenſare poteſt, quod quis eqoes Hieroſolymitanus ſancti Ioannis tranſeat ad Religionem ſancti Iacobi, Alcantaræ, vel Calatrauæ, &c. 531.5

Diſſuaſio.

Diſſuaſio coofeſſionis non poteſt eſſe ſollicitatio exterior. 573.2

Diuinatio.

Diuinatio poſterior ſubdiuiditur in duas alias ſpecies. 219.34

Diuinatio, quæ continet pactum implicitum cum dæmone, eſt etiam ex genere ſuo peccatum mortale. 221. 3. & ſeqq.

De Diuinatione per ſortes conſultorias, & diuinatorias. 246. 1. & ſeqq.

Diuinationis malitia in quo conſiſtat? 215.5.& 217.5

Diuinatio dicitur quaſi Diuinitatis æmulatio. 214. 1

Diuinatio ſuperſtitioſa eſt prohibita omni iure diuino ſcilicet canonico & ciuili. 221. 1

Diuinatio per pactum implicitum eſt minùs grauis, & periculoſa, quàm per pactum expreſſum, ſeu explicitum. 215. 12

Diuinationis peccatum eſt grauius, & ad idololatriam propinquius. 215.6

Diuinatio illicita, & ſuperſtitioſa, quæ continet tacitum pactum cum dæmone, diſcernitur à diuinatiooe licita, & non ſuperſtitioſa ex tribus. 218.54

Diuinatio per pactum explicitum cum Dæmone nunquam excuſatur à peccato mortali. 215.15

Diuinatio definitur ſignificatio occultorum ex pacto cum Dæmone. 214.2.& ſeqq.

Diuinatio cum pacto explicito ſæpiùs grauiſſima peccata inuoluit, ſcilicet abiurationem Baptiſmi, Apoſtaſiam à Chriſto, idololatriam per geouflexionem, ſacrificium, incenſationem, &c. 215. 14

Qui modi diuinationis (vt per terram, per aquam, vel per aërem, &c.) conſtituant diuerſas ſpecies in genere moris, neceſſariò in Sacramento Confeſſionis explicandas. 220.1. & ſeqq.

Diuinatio duplex dicitur. 215.7

Diuinationis poſterioris ſpecies, & quæ eæ ſint. 219. 33

Diuinatio ex pacto expreſſo ex generali nomine Necromantia vocatur, & diuiditur in nouem ſpecies. 219. 22

Quid diuinatio per Pythones. 218. 26

Quid de Diuinatione per ſortes diuiſorias. 240. 1. & ſeqq.

Diuinatio, quæ contioet pactum cum dæmone ſiue verbis, ſiue ipſo facto explicitum eſt ſemper peccatum mortale. 221.2

Quid diuinatio per ſortes. 219.33

Quid diuioatio per ſomnia. 219.24

Diuinator.

Diuinatores non excuſantur propter diuturnam multorum priorum experientiam. 215. 15

An quicumque Diuinatores, Magi, vel Aſtrologi teneantur reſtituere pretium, quod pro diuinatione, vel alia opera ſua ſimili acceperunt. 222

Dolor.

Dolor ſubſequens ad animi perturbationem poſt commiſſum peccatum, arguit peccatum eſſe commiſſum. 603. 5

Domeſticus.

Domeſticus tam in cauſis criminalibus, quam in cauſis ciuilibus repellitur eodem modo quo conſanguineus, ſeu affinis. 85.9

Domicilium.

Domicilium acquiſitum per Abbatiam, Monachatum, vel quodcumque aliud beneficium non durat, niſi quamdiu quis fuerit Abbas, Monachus, vel Beneficiarius. 476.2

Dominus.

Dominus poteſt capere ſeruum ſuum, ſi fugerit, vbicúmque eum inuenerit. 415. 3

Dominus ipſe permiſit ſe transferri à dæmone ex deſerto in Pinnaculum Templi. 256.9

Donum.

Donum de ſua natura non ordinatur ad Venerem. 562. 2

Donum ex probabiliori ſi non ſit modici, ſed notabilis valoris, & non detur pauperi, ſed diuiti extra occaſionem, & impertinenter ad confeſſionem, in tali caſu eſt magna præſumptio contra Confeſſarium. 562.5

Dos.

Dos Monialis Profeſſæ tranſit ad Monaſterium ea mortua fauore Religionis, non ad hæredes, ſeu dotantes. 517.4

Dubium.

Dubia in meliorem partem ſunt interpretanda, ſempérque in dubiis benigniora ſunt præferenda, &c. 69. 3

In dubio ſtandum eſt pro lege prohibente. 27. 19

In dubio, an ſuperior licentiam tranſeundi ad aliam Religionem iuſtè, vel iniuſtè deneget; ſtandum eſt ipſius arbitrio. 504.7. & 505. 27. & ſeq.

E

Eccleſia.

ECcleſia non dicitur viduata morte alicuius Canonici, vel alterius aliam dignitatem habentis, ſed morte ſolius Prælati, qui ipſius Eccleſiæ ſponſus fuit. 245.4

Eccleſia poteſt etiam concedere alicui Principi Chriſtiano curam, & poteſtatem introducendi, atque conſeruandi idoneos Prædicatores in Prouinciis Infidelium, & Iudæorum. 335.15

Eccleſia, & Princeps Chriſtianus poteſt infidelibus, vel Iudæis in temporalibus ſibi ſubiectis imponere tributum. 329 9

Eccleſia habet ius prædicandi Euangelij. 312. 18

Eccleſia licet non poſſit directè compellere Infideles, & Iudæos ad fidem, vel Baptiſmum: poteſt tamen directè compellere eos ad non impediendum. 332. 14

Rectores Eccleſiarum alienantes bona Eccleſiaſtica abſque iuris ſolemnitatibus, quare non teneantur ea abdicare. 464.43

Eccleſia habet ius defendendi, & propagandi ſuam fidem, & Religionem. 327.2

Eccleſiæ poteſtas in ſeruos fidelium & infidelium. 329. 10. & ſeqq.

Eccleſia poteſt ſine debita ſolemnitate iuris facere contractum ſibi vtilem, & talis contractus eſt validus, & firmus. 496. 19

Eccleſia poteſt directè compellere Infideles, & Iudæos ad audiendam prædicationem Fidei, & Euangelij, non directè. 332.16

Cur Eccleſia non definiuit materiam Conceptionis Beatæ Virginis. 375.9

Eccleſia poteſt priuare Infideles, vel Iudæos antiquo Dominio, quod priùs habebant in ſuos ſeruos. 329 8

Eccleſia poteſt compellere Infideles, & Iudæos ad non impediendam prædicationem Euangelij. 332.17

Eccleſiaſticus.

Eccleſiaſtici, qui interſunt ſententiæ contra Confeſſarium ſollicitantem, tenentur ſub peccato mortali non manifeſtare delinquentem. 609.1

Edictum.

Quid de Edictis in communi. 587.1.& ſeqq.

Edictum Inquiſitorum non comprehendit hæreticum, vel ſuſpectum de hæreſi, &c. neque eius complices. 588.18

Quando per edictum iubentur ſcientes denunciare, verbi gratia, intra ſex primos dies, inter eos non numeratur dies primus publicationis. 588. 16

Edicta Inquiſitorum durant per totum anni tempus donec iterum publicentur. 588.9

Edicti tempus computari debet de momento ad momentum. 588.17

Edicta Epiſcoporum non durant ſimiliter per totum annum, ſed per duos, vel tres menſes circiter. 588. 10

Edicta Inquiſitorum, cum ferantur auctoritate Apoſtolica, non habent minorem vim, quam leges canonicæ, & quamuis videantur eſſe præcepta ab homine. 587.8

Edicta vt obligent, requiritur intentio ferentis, & per eam excommunicantis. 588.11

Effectus.

Effectus neque verificati poſſunt, quatenus Aſtra ſunt pura ſigna, adeóque ex alicuius inſtitutione ſignificantia, & cæt. 224.18

Effectus contingentes eueniunt ex eo quod propter concurſum aliarum cauſarum interdum impediri poſſint: vt Aëris ſalubritas, ſerenitas, &c. 223.4

Effectus in dubio cenſetur potiùs à cauſa naturali, quàm à dæmone. 288. 1. & ſeqq.

Effectus liberè contingentes non pendent ex Aſtris. 224. 17

Effectus ſi conſtet, quod virtutem cauſæ naturalis excedat, dicendum eſt, quod ſit à dæmone. 276.4

Eiectio.

Eiectio eſt remedium ordinatum præcipuè in fauorem & bonum Religionis. 448. 1

Eiectus.

An eiectus petere poſſit alimenta à Religione. 492. 1. & ſeqq.

An eiectus incedere debeat in habitu clericali, tametſi tantùm in Ordinibus Minoribus conſtitutus, aut laicus, ſeu conuerſus ſit. 546. 1.& ſeq.

An eiectus teneatur manibus propriis laborare. 492. 1. & ſeqq.

Eiectus è Religione remanet obſtrictus voto caſtitatis. 482.4

Si eiectus diſpenſetur, vt ordinetur, à quonam Epiſcopo ordinari debeat. 545.1. & ſeqq.

An eiectus poſſit confeſſiones audire, prædicare, vel docere, &c. 544.1. & ſeqq.

An eiectus, ſi ordines, quos habet, exerceat, fiat irregularis. 544.1. ſeq.

An eiectus promoueri poſſit ad ordines ſuperiores. 545. 1. & ſeqq.

An, ſi quis eiectus fuerit propter crimina falſa, quæ ipſemet ſibi impoſuit, in conſcientia tutus ſit. 547. 1. & ſeqq.

Sub quo titulo, qui eiectus fuerit, ordinari debeat. 546. 1. & ſeqq.

Eiecto è Religione non conceditur libertas per ſententiam latam ſuæ eiectionis. 471.20

Eiecti à Religione ſunt infames, & præterea ſi iterum recipiantur, dedecorant Religionem. 479.3

Eiectus non tenetur ingredi aliam Religionem. 473.6. & ſeq.

Eiectus remanet verè Religioſus, cum remaneat obſtrictus tribus votis ſubſtantialibus Religionis. 475.27

Electio.

Electio ſex Patrum pro ſingulis Prouinciis facienda eſt in Capitulo, ſeu Congregatione generali per ſingulas Prouincias. 457. 11. & ſeqq.

Electio omnis, vel compromiſſio ad officia, vel beneficia Eccleſiaſtica Iure canonico prohibetur. 239. 10

Electio in dubio Summi Pontificis, de conſenſu Cardinalium poterit diſcordia hæc ſorte dirimi. 239.11

Eleemo

Eleemoſyna.

An Religioſus, ſi quærat eleemoſynas, Conuentui ſcilicet ſuperfluas, poſſit ab Ordinario impediri. 430.1. & ſeqq.

Eleemoſynam facere non dicitur is, qui ſi eidem præberetur occaſio faciendi, eam faceret, cum tamen hic, & nunc nullo modo cogitet de ea facienda. 185.5

Elohym.

Elohym, licet ſit numeri pluralis, frequenter tamen apud Hebræos ſumitur pro numero ſingulari. 258.35

Emendatio.

Dubius de emendatione alicuius, præſertim hæretici tenetur illum denunciare. 585.7

Emphyteuta.

Emphyteuta cogi poteſt à Domino, ſi non negat ſe ſe eſſe emphyteutam, ad edendum emphyteuſis inſtrumenta. 135.9

Enſalmus.

Enſalmo dubio ſaltem ad medendum, & ſuccurrendum graui neceſſitati fas non eſt vti. 289.15

An poſſint Inquiſitores cognoſcere Enſalmos, & punire Enſalmatores. 49.1. & ſeq.

Epiſcopus.

Epiſcopus nequit cognoſcere Regulares de crimine hæreſis, niſi ad id delegata ſibi à Summo Pontifice poteſtate. 15.1

Epiſcopus ratione ſui muneris eſt competens Iudex omnium hæreticorum in ſua Diœceſi. 16.3

Epiſcopus attento Iure communi quatuor per ſe poteſt ſine Inquiſitore, & è contra Inquiſitor ſine Epiſcopo. 20.1

Epiſcopus, ſi fuerit de hæreſi ſuſceptus, inquirendum eſt contra ipſum, de eáque conuictus, poteſt deponi & degradari. 25.1

Epiſcopus poteſt abſque Inquiſitoris interuentu terminare cauſas ſuperſtitionum, incantationum, veneficiorum, librorum prohibitorum, & blaſphemiarum, ſi hæreſim manifeſtè non ſapiant, 20.5

An tranſire poſſit ad Religionem arctiorem Epiſcopus Regularis. 522.1. & ſeq.

Epiſcopus poteſt procedere contra alium Epiſcopum, ſi in illius Diœceſi hæreſim committat, vel de hæreſi ſuſpectus reddatur. 27.20

Epiſcopus de Iure antiquo poterat abſoluere ſine Inquiſitore. 23.7

Epiſcopi ſolent paſſim in ſuis edictis ſibi reſeruare publicam blaſphemiam. 186.4

Epiſcopus quamuis in cauſa hæreſis ſit de iure communi Iudex competens, debet tamen id facere cum conſilio Capituli. 2.8

Cuinam Epiſcopo ſubiectus ſit Religioſus eiectus è Religione, quamdiu moratur in ſæculo. 476.3. & ſeqq.

Epiſcopus in regnis Hiſpaniarum requiſitus ad locum Inquiſitoris accedit. 29.6

Epiſcopi contra Inquiſitores poſſunt tantùm informationes capere, & ad Sedem Apoſtolicam tranſmittere. 28.35

Epiſcopus inquirendo contra hæreticos, ſeruare debet modum, quem ſeruant Inquiſitores. 2.9

Epiſcopus ſine Inquiſitore, & è contra, tria non poteſt. 20.2

Epiſcopus negligens ſuper expurgando de ſua Diœceſi hæreticæ prauitatis fermento, Epiſcopali munere priuari debet, & loco ipſius alter idoneus ſubſtitui. 5.6

Epiſcopus, licet non explicitè, implicitè tamen de Iure nouo, non poteſt proferre ſententiam abſolutoriam ſine Inquiſitore. 23.9

Epiſcopi ſententia abiurationis lata contra Confeſſarium ſollicitantem ſine Inquiſitore, non tenet. 606.6

Epiſcopus in crimine hæreſis eſt Iudex competens, & Summus Pontifex. 2.5

An Epiſcopus procedere poſſit ſine conſilio Capituli. 16.9

In Regnis Hiſpaniarum Epiſcopi non poſſunt ex Priuilegio Apoſtolico cognoſcere de cauſis fidei, ſed tenentur denunciationes ſibi factas ad ipſos Inquiſitores remittere. 606.7

Epiſcopi debent induere veſtes Epiſcopales. 396.2

Epiſcopi facultas inſtituendi in ſua Diœceſi diem feſtum alicuius Sancti, intelligitur de Sancto canonizato à Pontifice, vel ab Eccleſia. 355.17

Epiſcopus loci tenetur coërcere delinquentem ad ſeipſum tranſmiſſum inſtante Ordinario loci delicti. 427.2

Quæ competunt Epiſcopo ratione poteſtatis iuriſdictionis de Iure, competunt etiam Vicario Generali. 451.7

Epiſcopo non prohibetur tribuere ſuo Vicario maiorem facultatem, quàm ei de Iure communi competat, 452.14

Epiſcopi in recipiendis teſtibus contra hæreticum, an teneantur adhibere has duas perſonas Religioſas. 70.12

Epiſcopi omnium Regionum, etiam Hiſpaniarum, poſſunt diuiſim cognoſcere de crimine ſollicitationis. 605.4

Epiſcopi de iure communi poſſunt procedere ſeparatim ab Inquiſitoribus in caſibus fidei contra ſuſpectos de fide, & contra hæreticos. 606.5

An, & quid poſſit Epiſcopus in hoc crimine ſollicitationis. 605.1. & ſeqq.

Epiſcopus poteſt dare licentiam Religioſis non exemptis ſicut Prouincialis, & Generalis poteſt exemptis. 511.6

Quinam veniant nomine Epiſcoporum. 27.16

Epiſcopi nomine Inquiſitoribus non ſubiecti, venit Epiſcopus Titularis. 578.6

Epiſcopus non habet iuriſdictionem in Religioſos exemptos. 431.2

Eques.

Equites S. Iacobi, &c. tanquam veri Religioſi, à Clemente VIII. excepti fuerunt, ne comprehendantur in Bulla de munerum largitione. 532.13

Quæ ſunt cauſæ ob quas Summus Pontifex indulget Equiti Hieroſolymitano in tranſitu ad Religionem. 533.1. & ſeqq.

Equites Hieroſolymitani emittunt tantùm votum ſolemne. 532.15

Equites S. Iacobi, &c. deſerentes portare habitum, peccant mortaliter, & excommunicationem incurrunt. 532.12

Equites prædicti poſſunt tandem tanquam veri Religioſi eligere ſibi Confeſſarium ab Ordinario non approbatum. 532.14

Equites Sancti Iacobi, Alcantaræ, vel Calatrauæ emittunt tantùm votum caſtitatis coniugalis. 532.15

Equites quidam emiſſa profeſſione, relinquendo Religionem, ſunt Apoſtatæ. 532.9

Equites S. Iacobi, Alcantaræ, vel Calatrauæ gaudent priuilegio fori, Canonis; & exemptionis gabellarum. 532.8

Conſtitutio Gregorij XV. non afficit Equites Hieroſolymitanos. 439.1. & ſeqq.

Eucharistia.

Sacra Euchariſtia ſi deferatur ad Reum, vel ſagam, vel ad aliam infamem perſonam, deferri debet cum ſolemnitate minori, hoc eſt ſine pulſu campanæ, & magno comitatu per plateas. 152.9

Excommunicatio.

Excommunicatio ſicut irregularitas, vel alia ſimilis pœna non extenditur de caſu ad caſum, etiam

ex

ex maioritate, nedum ex identitate rationis. 31.9
Excommunicatio duplex datur, vna ob fidem; Altera extra fidem. 127.1
Excommunicatio quando eſt dubium, vtrùm ſit lata, an verò ferenda, fieti debet interpretatio, quod ſit ferenda. 557.28
Excommunicatus, criminoſus, & infamis infamia iuris, qualiſcumque de aliquo crimine damnatus, repellitur à teſtimonio. 85.11
Permanens in excommunicatione per annum etiam pro aliis criminibus præter hæreſim, cogi poteſt ad purgationem ſubeundam. 131.11
Excommunicatio contra ſortilegos non eſt latæ ſententiæ, ſed ferendæ. 592.10
Qui per annum propter crimen hæreſis permanſit in excommunicatione, non debet, ſi petiit abſolutionem, condemnari vt hæreticus. 131 6
An, ſi excommunicatus, elapſo anno contumaciæ, priuſquam ſententia pronunciata, vel executioni mandata fuerit, compareat, debeat tunc, vti hæreticus, condemnari. 129.1 & ſeqq.
Quid dicendum, ſi excommunicatus, priuſquam labatur annus contumaciæ, ſic ſuſpectus, & citatus deceſſerit. 130.1. & ſeqq.
Perſeuerans per annum in excommunicatione non ex cauſa fidei non reputatur hæreticus, ſed ſolùm leuiter ſuſpectus de fide. 128.16
Excommunicatus ſi iudicem quæſiuerit, vel ſatisfactionem obtulerit, & abſolutionem poſtulauerit, contumax non cenſetur. 127.8
Excommunicatus ille dicitur ob cauſam fidei, qui vt reſpondeat de fide ſub excommunicatione ipſo facto citatus fuerit, & reſpondere, ſeu comparere noluerit. 128.20
De fide reſponſurus, ſi ſine ſuſpicione probabili ſub excommunicatione citatus in tali excommunicatione per annum perſiſtat, non redditur de hæreſi violenter ſuſpectus, neque vti hæreticus condemnari poteſt. 128.21
An ei, qui per annum in excommunicatione perſiſtit, proſit abſolutio, quæ datur à Papa in impetrationibus gratiarum, & collationibus beneficiorum ad effectum gratiæ conſequendæ? Vbi etiam, an eadem abſolutio proſit irregulari. 132.1. & ſeqq.
An excommunicationem incurrat Religioſus, qui temerè dimittit habitum ſuæ Religionis, quamuis ſine animo apoſtatandi, vel eundi ad audiendam Phyſicam, aut legem Ciuilem, aut alterius cauſa. 395.1.& ſeqq
Miniſtri Tritemium verberantes Religioſum ad eas miſſum, non incurrunt excommunicationem Canonis, ſi quis ſuadente. 432.3
An, vt Religioſus incurrat excommunicationem, requiratur, quod non ſolùm temerè dimittat habitum ſuæ Religionis, ſed etiam vt aſſumat alium, ad vſum, ſeu ad vtendum. 393.1
Mandans facere non contrahit excommunicationem latam contra aliquid facientem. 579.19
Non videntur Eccleſiaſtici obligati ad ſeruandum ſecretum, ſi dictum iuramentum, ſeu excommunicationis pœna non adhibeatur. 609.3
An incurrant aliquam excommunicationem Magiſtri retinentes in ſuis ſcholis Religioſos. 402.1. & ſeqq.
Quomodo admittantur vt teſtes excommunicati, criminoſi, infames, & alij inhabiles. 59.6
Mandans occidere, vel furari, neque contrahit excommunicationem latam contra occidentem, vel furantem. 579 20
Quæ excommunicatio incurratur ab extorquentibus pecunias prætextu ſanctæ Inquiſitionis. 31.10. & ſeqq.

Executio.

Executio pœnis retrotrahitur vſque ad tempus commiſſi criminis. 465.62

Exemptio.

An, & quomodo Religioſus, ſi committat fraudem circa exemptiones ſibi conceſſas, puniatur in virtute Clementinæ primæ de decimis. 430.1.& ſeqq.
Exemptio ſpecialis ſuperueniens exemptioni communi aliquid ſuper ipſam debet operari. 427.2

Exemptus.

Exemptus citatus eodem tempore ab Epiſcopo, & Inquiſitore poteſt comparere coram eo quem maluerit. 18.3

Experientia.

Experientia docet, ſollicitantem, hæreticum, vel ſimilem non facilè per correctionem fraternam emendari. 586.8

Extenſio.

In pœnalibus tunc non efficitur extenſio, ſeu ampliatio de caſu ad caſum. 557.39

F

Factum.

ID, quod proximè eſt faciendum, habendum eſt pro facto. 571.12

Facultas.

Facultas cum conceditur faciendi aliquid, adiecta tamen certa forma, ſi ea non ſeruetur, geſta ipſius non valent. 478.7.& ſeqq.
Facultates conceſſæ à Pontifice viuæ vocis oraculo de extrahendis Reliquiis nemini ſuffragentur. 575.5
De facultate à Summo Pontifice data Inquiſitoribus ad proceſſus contra quaſcumque perſonas. 27.21

Femella.

Femellæ carminatrices, quia vt plurimum ſuperſtitioſa; & vana permiſcent, permittendæ non ſunt, niſi in ciuitate ſint perſonæ probatæ vitæ. 273.5

Fœmina.

Fœminis ob ſexus fragilitatem non æquè ac maribus fides adhibetur. 140.32
Fœminas cogentes ad ingreſſum Religionis excommunicantur per Tridentinum. 462.20
Fœmina reuera tenetur Confeſſarium ſollicitantem manifeſtare iudicialiter, eúmque deferre Inquiſitoribus, tanquam iudicibus, qui videlicet debent procedere ad puniendum, non via accuſationis. 596.8
Fœmina non poteſt probare, quod fuerit ſollicitata, & nihilominus, tenetur manifeſtare Inquiſitoribus Confeſſarium ſollicitantem. 596.6
Fœminæ cogi non poſſunt ad denunciandum coram Inquiſitoribus Sacerdotem ſollicitantem, præſertim ſi ſint Nobiles, & Virgines, regulariter tamen. 596.3
Fœmina ſuccumbens in probatione ſuæ denunciationis non incurrit pœnam Talionis. 596.9
Fœminæ ad actum Sodomiticum inductæ non licet vas naturale offerre, vt ſic præpoſterum ſeruet. 566 4
Fœmina deobligatur à denunciatione, ſi graue damnum timeat in fama, vita, &c. 584.5
Fœmina ſollicitata regulariter excuſatur à denunciando. 584.2
Fœminæ minus rationis habent, quam viri, ideoque ſi cætera ſint paria, fœmina minus peccat, quàm vir. 566.14
Fœmina ſi prouocet Confeſſarium ad actum Sodomiticum, Confeſſarius verò renuens, ad actum naturalem illam incitet, abſque dubio

Inquiſitoribus denunciari debet. 566.2
Fœmina delinquens punitur minus, quàm vir, ſi vir delictum idem committat. 566.13
Fœminæ ſunt mutabiles, doloſæ, mendaces, leues, & corruptibiles, & propterea non admittuntur in iudicio ad teſtimonium ferendum. 596.5

Falſitas.

Falſitas in materia Religionis eſt valde graue, & pernicioſum peccatum. 208.6

Falſum.

Falſum dupliciter eſſe poteſt. 165 32

Faſcinatio.

Faſcinatio quæ naturaliter videtur fieri, forſitan fit aliquando per pactum initum cum dæmone. 279 4

Fauor.

Quod fit in fauorem minoris ætatis, multò meliùs fieri debet in fauorem Religionis. 497. 22. & ſequent.

Feſtum.

Sancto non canonizato, nec beatifico non licèt publicum diem feſtum inſtituere. 355.15

Fidelis.

Fidelibus interdicitur famulari Iudæis. 320.1
Fidelibus interdicitur nutrire in eorum domibus Iudæorum filios. 319 1.& ſeqq.
Fidelibus non prohibetur inire contractus cum Iudæis in mercibus emendis, vel vendendis. 320.6
Fidelibus interdicitur, quod Iudæos, vt Medicos, ad medendum Chriſtianorum morbos accerſant. 316.1
Fidelis ſi hoſpes ſit in diuerſorio Iudæi, vel ad tabernam illius accedat, non peccat, ſi ibi cibos emat, & comedat. 318.4
Fidelibus non interdicitur operas ſuas locare Iudæo, ſiue ſit in domo, ſiue extra domum ipſius. 320. 2. & 4
Fidelibus interdicitur aliquid Iudæis, vel Infidelibus in Teſtamento legare. 320.5
Fidelibus interdicitur, ne Iudæos ad conuiuia inuitent, vel ad eorum conuiuia ſe conferant. 318. 1. & ſeqq.
Fidelis non poteſt extra caſum neceſſitatis vti miniſterio Barbitonſoris Iudæi ad venam ſibi aperiendam, &c. 329.4.& ſeqq.
Fidelibus bellum iuſtum gerentibus non interdicitur aduocare quoſcumque infideles in ſubſidium, ſeu adiutorium, ſi ſola rei natura ſpectetur. 320. 7
Fidelibus interdicitur, quod ſimul cum Iudæis in balneum ingrediantur. 317.1.& ſeq.
Fidelibus interdicitur, quod à Iudæis medicinas exhibitas recipiant. 316.1.& ſeqq.
Fidelibus interdicitur ſubiici Iudæis ſeruitutis vinculo nec non permittere, quòd iiſdem Iudæi publicis officiis inter Chriſtianos fungantur. 321.1

Fides.

Fides quid? 336 1
Fidei confeſſio quid? ſecundum varios. 168.3. & ſequent.
Ignorans inuincibiliter fidem, implicat ſi ſit notorium quod nunquam peccauerit mortaliter. 325. 14
Fidei, & Baptiſmi ſuſceptio non cedit in detrimentum, &c. 331.9
Fides paupertatis in ordine ad diſpenſationes matrimoniales, quibus fieri poterit. 492. 3
Fides Chriſti haberi poteſt à quolibet homine, etiam gentili. 324 8
Fides quænam includat. 164.18
Suſpectus de fide citari debet cum aſſignatione termini ad reſpondendum. 128.12

Figura.

Reiicitur verificatio figuræ per Animodat, & etiam ea, quæ dicitur per accidentia, & cet. 223. 12
Figura per artem impreſſa non eſt idonea diſpoſitio ad qualitatem, vel virtutem phyſicam excipiendam. 253.21.& ſeqq.

Filia.

Sollicitanti filiam ſpiritualem, vltra pœnam depoſitionis, imponi debet duodecim annorum peregrinatio. 551. 10

Filius.

Filij maledicentes parentibus præſertim ipſis præſentibus, & audientibus, non excuſantur à peccato mortali, 177.13

Finis.

Finis, ob quem effectus ſperatur à ſolo Deo, ſi ſit iuſtùs, ſeu ſit ad id iuſta cauſa cogens, non eſt tentatio Dei. 348.13
Finis alicuius conſtitutionis quando eſt fauorabilis, conſtitutio illa extendi potiùs, quàm limitari debet. 555.10
Finis principaliter intentus in Pontificiis Conſtitutionibus aduerſus ſollicitantes qui? 563.4

Fornicatio.

Fornicationem petens à parata, non tenetur circumſtantiam inductionis explicare. 305.35.& ſeqq.

Frater.

Fratres B. Mariæ de Mercede prohibentur tranſire ad Mendicantes. 504.16

Fugitiuus.

Quid fugitiuus? 408.24
Fugitiuus, & Apoſtata acquirit Religioni abſque vllo dubio. 485.7
Fugitiuus, vel Apoſtata à Religione ratione talis Apoſtaſiæ non poteſt ea, quæ non poteſt excommunicatus. 419.3

Furtum.

Furtum, vel homicidium mentale non eſt reuera furtum, &c. 158.16

G

Generalis.

Generalis quando eſt in viſitatione Prouinciarum poteſt in vnaquaque Prouincia, vbi repetitur eligere dictos ſex Patres pro ferenda ſententia incorrigibilitatis. 457.10
An poſſit Generalis quempiam declarare incorrigibilem, & è Religione eiicere? 450.1.& ſeqq.
Generalis non improbabiliter poteſt alteri delegare cauſam incorrigibilitatis. 451.1
Generalis Religionis ſtatim eiectionis ſententiam Ordinario notificare tenetur. 540.2

Genethlia.

Genethlia quid? 219.33

Geomantia.

Geomantia quid? 219.27.& 33

Gratia.

Gratia gratis data quomodo in curationibus præſumi poſſit, & debeat. 279.6
Facienti quod in ſe eſt, non quidem viribus naturæ, ſed auxilio gratiæ, Deus non denegat gratiam, & neceſſaria ad ſalutem. 124.7
Gratia ſanitatum plenè cui conceſſa. 281.19

Gratitudo.

Attendendo titulum gratitudinis, magis homo obſtringitur Deo, quàm cuicumque Benefactori, vel amico. 592.7

H

Habitus.

Quid de Religioſo, qui temerè dimiſerit habitum ſuæ Religionis animo vagandi, &c. 393. 1. & ſeqq.

Quid

Quid de Religioſo, qui per breue tempus dimiſerit habitum ſuæ Religionis ex turpi cauſa. 390.1
Religioſis ſi ſolum dimittat habitum ſuæ Religionis intra parietes Conuentus, vel Monaſterij non incurrit excommunicationem. 395.3
In quo habitu erectus, quamdiu ad Religionem redierit, incedere debeat. 539.1.& ſeqq.
Quid de Religioſo occultante habitum ſuæ Religionis. 392.1
Habitu Religioſo vtentes ignominioſè, vti mimi, ſeu Hiſtriones, peccant mortaliter, & grauiter puniri poſſunt. 397.6

Hæreſis.

Hæreſis ſi non ſit plenè probata, neque iudicetur, quod breui tempore probanda ſit, Reus abſolui debet. 109.21
Hæreſis delictum probatur per teſtes. 81.1
Condemnatus de hæreſi, & à iuſtitiæ miniſtris captus, ſi probet ſe fuiſſe legitimè impeditum, & propterea non potuiſſe ſe iudiei præſentare, nulla debet pœna puniri. 131.7
An poſſiut Inquiſitores in crimine hæreſis Reum, qui eſt abſolutus, ſuperuenientibus nouis indiciis iterum inquirere, examinare, & condemnare etiam pœna ordinaria. 50
Hæreſis ſuſpicio non poteſt ex peccato veniali præſumi, ſicut nec graue quid ex leui deduci. 560.8
Aſſerenti, ſe cauſa ioei, vel lubrico linguæ, vel inaduertenter, vel ex ſubita iracundia verba hæreſim ſapientia protuliſſe; eredendum non eſt. 189.8
An Deus hæreſim teſtibus probatam fateri teneatur. 104 1.& ſeqq.
Probationes variæ hæreſis defuncti plenè & ſufficienter. 108.4. & ſeqq.
Quid de teſtibus duobus deponentibus de eadem hæreſi commiſſa eodem loco & tempore. 79.1. & ſeqq.
An & qui in crimine hæreſis ſint Iudices, & qua ratione poſſint in illo procedere. 1.1.& ſeqq.
Præſcribere modum procedendi in crimine hæreſis, cùm ſit crimen Eccleſiaſticum, ſpectat ad iuriſdictionem Eeeleſiaſticam. 53.8
Hæreſis ſemper eſt in exereente ſortilegia, vel maleficia 193.13
In cauſis hæreſis Inquiſitores per ſeipſos examinare debent teſtes. 5.5

Hæreticus.

An in defenſionem Hæretici admitti poſſint, etiam familiares, conſanguinei, & domeſtiei, ſi pro ipſo Reo & hi ſimiliter inducantur. 65.1.& ſeqq.
Nemo poteſt condemnari, & puniri tanquam hæreticus, niſi ſaltem duobus legitimis teſtibus fuerit de hæreſi conuictus. 76.3
An Iudex ſæcularis, ſi cognoſcat, hæreticum falſis teſtibus eſſe condemnatum, poſſit ſententiam exequi, vel poſſit à ſententia ſuperſedere. 54.1
Hæreticus ſimiliter poteſt eſſe teſtis contra alium hæreticum. 60.20
Hæreticus in contractibus, & vltimis voluntatibus admitti poteſt in teſtem. 60.16
Hæreticus poteſt eſſe teſtis in grauiſſimis delictis, vt in crimine læſæ Maieſtatis diuinæ, & humanæ. 60.18
Dicta de filiis, & nepotibus Hæreticorum, dici non debent de filiis, & nepotibus falſi teſtis in crimine hæreſis condemnati. 97 1
An puniri debeat, tanquam hæreticus, faciens ritus hæreticales, vel proferens verba hæreticalia, ſed negans intentionem. 111
Hæreticorum bona non præſcribuntur à poſſeſſoribus per ſpatium quinquennij, tametſi applicanda ſint fiſco ſingulari. 110.3
Quonam modo procedatur contra hæreticum abſentem. 105.1. & ſeqq.
Poſt mortem non proceditur aduerſùs fautores defenſores, vel receptatores Hæreticorum. 108.9
Hæreticus ſi in extremis ſigna contritionis exhibuerit, & ob temporis anguſtiam abſolui non potuerit, eius memoria damnari non debet. 109.22
Quonam modo procedatur aduerſùs fauentes hæreticis, aduerſùs impedientes; vel vſurpantes Officium Sanctæ Inquiſitionis, & aduerſùs non reuelantes Hæreticum. 117
Hæreticus pertinax, qui ſcilicet profert errores in fide ex malitia, non autem ex ſimplicitate, vel ignorantia quadam, quales ſunt aliqui concionatores, qui propterea non ſunt propriè hæretici, eſt denunciandus. 583.18
Quomodo procedatur aduersùs fauentes hæreticis, &c. 117.1.& ſeqq.
Hæreticus quandonam dicatur reincorporatus Eccleſiæ. 41.8
Quonam modo procedatur contra hæreticum abſentem. 105.1.& ſeqq.
Hæretici memoria condemnari non poteſt. 108.10
Hæreticorũ filij ſponte reuelantes hæreſim paternam ob laudabile factum in fauorem fidei, non incurrunt prædictas pœnas. 42.11
Quonam modo Iudici denunciandus ſit hæreticus, vel ſimilis alius delinquens. 107
Hæreticus viuens damnari non poteſt, niſi legitimè confeſſus vel conuictus. 107.2
Hæreticorum filij non priuantur beneficiis obtentis ante hæreſim parentum. 42.12
An poſſint Inquiſitores procedere contra retinentes, & legentes hæreticorum libros, Necromanticorum pentacula, &c. 50. & ſeqq.
Hæreticus defunctus vt damnetur, requiruntur claræ & dilucidæ probationes. 107.2
Quilibet de populo volens hæreticum defunctum defendere, admitti poteſt, & debet ad illius defenſionem. 108.13
Hæretico poteſt fides adhiberi, ſi veriſimile deponat; quia ſemper veritati locus eſſe debet. 60.19
Quonam modo procedatur contra hæreticum defunctum. 107
In Regnis Hiſpaniæ nullus Hæreticus, etiam conſentientibus Inquiſitoribus, & Epiſcopis, poteſt brachio ſæculari relaxari, niſi conſulto ſupremo Inquiſitore, eiúſque Senatu. 26.4
Quid dicendum in ſpecie de non denuneiantibus, vel non reuelantibus hæreticos. 121.1. & ſeqq.
Quid dicendum in ſpecie de fautoribus, defenſoribus, & receptatoribus hæreticorum. 119.2.& ſeqq.

Hieremias.

Hieremias graue malum optauit homini, qui nunciauit eius Patri, ipſius Hieremiæ natiuitatem, 177.18
Hieremias ſecundum originem, maledixit diei, in quo natus eſt, eo quod talis dies prætetitus nihil ſit. 178.23
Hieremias maledixit diei natalis ſui non in ſeipſo, 177.20.& ſeqq.

Homicidium.

Homicidio annexa eſt pœna mortis. 460.5

Homo.

Homo vilis, & inops repellitur à teſtificando in criminalibus. 85.7
Nullus homo quantumuis malus, ſi velit corrigi, & non ſit inobediens, ſeu contumax, debet excommunicari. 447.22
Homines rudes ſi bona fide, & ex mera deuotione ritum aliquem ab Eccleſia non receptum obſeruent, in ſua ſimplicitate interdum relinqui debent. 251.18

Hydromantia.

Hydromantia quid. 219.28

I

Ianitor.

Ianuæ Monaſterij ianitor tenetur ſemper aſſiſtere. 408.14

Idololatria.

Quid idololatria. 212.2.& 213.1. & ſeqq.

Idololatria merè externa non eſt vera formalis, lis,ſed ſimulata materialis,& impropria. 213.10

Idololatria tripliciter, etiam etſi diuerſo modo apud gentiles diuidebatur. 213.11

Idololatria triplex dicitur. 212.9

Idolum.

Idolum per extenſionem quandam dicitur omne illud, quod colitur vt Deus, cum Deus non ſit in corpore. 212.2

Idolum, ſecundùm Scripturam ſacram, & Scriptores Eccleſiaſticos, idem eſt, ac falſi Dei ſimulacrum. 212.1

Ieiunium.

Ieiunium in die Dominico damnatur à quibuſdam tanquam cultus ſuperſtitioſus falſus, ab aliis tanquam cultus ſuperſtitioſus ſuperfluus. 210.2

Ieiunium duplex. 210.2

Ieiunium in die Dominico eſt ſuperſtitioſum. 206.12. & ſeqq.

Ieiunium in vigilia Sanctorum non poteſt indici ab Ordinario. 358.2

Ieiunium in die Dominico ob quoddam ſingularitatis ſtudium eſt ſuperſtitionis peccatum. 210.4

Ieiunare die Dominico ſolo, & non aliis hebdomadæ diebus, eſt peccatum. 210.5.& ſeqq.

Ieiunium quodcumque tam luctus, quàm gaudij, hodie eſt etiam licitum die Dominico. 210.3

Quidnam de ieiunio in die Dominico. 210.1

Ignis.

An condemnatus ad ignem, debeat viuus comburi, vel prius ſuſpendi, ſeu ſtrangulari. 113.1. & ſeqq.

Condemnatus ad ignem apud Chriſtianos non comburitur viuus, ne incidat in deſperationem, &c. 113.2

Imago.

An Sanctorum non canonizatorum, nec beatificatorum Imagines poſſimus tenere in Altari domus priuatæ ſolas, vel cum lampade. 356. 1. & ſeqq.

Imagines ſeruorum Dei cum inſignibus, & radiis indicant ſanctitatem. 361.2. & ſeqq.

An Sanctorũ non canonizatorum,nec beatificatorum poſſimus formare, & exponere Imagines. 361.1

Sancti non canonizari, nec beatificati non licet in Altari domus priuatæ tenere Imaginem, ſi in eo ſola,& cum lampade ſit. 354.9

Immunitas.

An, & quantam immunitatem præſtet Reo ſaluus conductus, ſeu publica fides, & ſecuritas eundi ad certum aliquem locum, & exinde redeundi. 153

Immunitate Eccleſiæ priuantur in Bulla Greg. XIV. occidentes, vel mutilantes in Eccleſia, vel Cœmeterio. 462.22

Impedimentum.

Quid impedimentum naturale. 295.33

Impœnitens.

Impœnitens eſt, qui confeſſionem iam factam, non probato errore, neque probata cauſa erroris reuocat. 103.11

Imprecans, Imprecatio.

Imprecans proximo ſuſpendium malam mortem à diabolo euehi quo ille voluerit, peccat mortaliter, ſi interiùs, & ex animo. 177.15

Sunt imprecationes optatiuæ, quatenus ſancti ſe conformant cum diuina voluntate. 178.16

Inaduertentia.

Inaduertentia, ſeu inconſideratio ſecundùm Caietanum, & alios non excuſat à blaſphemia, vel periurio eum, qui ſolet blaſphemare, vel peierare. 185.7

Incantatio.

Incantationum,Sortilegiorum,&c.cognitio in terminis Bullæ Sixti V.non pertinet ad Inquiſitores priuatiuè quoad Ordinarios. 47.5

Inceſtum.

Viro cum conſanguinea ſuæ vxoris ad 1. & 2. gradum, inceſtum immittenti quid interdicatur. 557.35

Incorrigibilis.

An poſſit quis declarari incorrigibilis, & eiici è Religione etiam propter illa delicta, de quibus priùs abſolutus fuit. 455.1 & ſeq.

Incorrigibilis dicitur ſolùm is, cuius emenda non ſpectatur. 537.2

An poſſit quis declarari incorrigibilis, & eiici è Religione, ſi infra annum probationis è carcere fugam arripuerit. 455.1.& ſeqq.

Incorrigibiles iuſta ſententia condemnati ſunt, quod in perpetuum viuant extra Religionem. 479.6

An poſſit quis declarari incorrigibilis, & eiici è Religione,ſi detentus libenter pœnitentias iniunctas ſuſtinuerit,& executus fuerit. 456.1. & ſeq.

Incorrigibilis quis verè. 452.5

An poſſit quis declarari incorrigibilis, & tranſacto anno prohibitionis, eiici è Religione,ſi priùs fuerit ſcandaloſus,& frequenter delinquens dumtaxat. 354.1

Incorrigibilis eiici tandem poteſt à Generali ſi elapſo anno non reſipuerit. 537.5

An poſſit quis declarari incorrigibilis, & eiici è Religione ob conſpirationem in aliquem ex ſuis Superioribus. 453.1

Incorrigibiles Religioſi poſſunt vltra eiectionem puniri etiam aliis pœnis à iure ſtatutis. 480.18

An vt poſſit quis declarari incorrigibilis,& eiici è Religione præter perſeuerantiam in malo, requiratur monitio. 453.1.& ſeq.

Incorrigibilis de iure. 454.1

An poſſit quis declarari incorrigibilis, & eiici è Religione ob vnum ſæuum,& enorme delictum.453.1. & ſeqq.

Incorrigibilis de facto. 454.2

Incorrigibilis dicitur in ſententia aliorum, quando perſeuerat in delictis commiſſis. 452.4

Qui ſemel deliquit,non poteſt dici verè incorrigibilis. 453.10

Praxis eiiciendi incorrigibiles viget in omnibus Religionibus. 447.6.& ſeqq.

Incorrigibilitas.

An, & quid de iure nouo, & decreto Sacræ Congregationis Concilij iuſſu Papæ Vrbani VIII. Anno 1624. edito circa Religioſos è Religione propter incorrigibilitatem eiiciendos. 537.1.& ſeqq.

Incorrigibilitas de facto eſt ſecundùm diſpoſitionem Iuris, cum in ipſo Iure fundamentum habeat. 455.6

Incorrigibilitas non ſufficit quod probetur in genere. 457.5

Indicium.

Filiis, & hæredibus danda eſt copia indiciorum, & accuſationum,vt ſe defendant. 108.11.& ſeq.

Inductio.

Mulier ſi virum paratum induxiſſet, teneretur hanc inductionem aperire. 305.37

Vir inducens mulierem non paratam, tenetur inductionem confiteri. 305.38

Infamia.

Infamia.

Infamis infamia iuris repellitur ſimpliciter à teſtimonio. 85.12

Infamis infamia facti repellitur à teſtimonio. 85.11

Infidelis.

An poſſit Princeps Chriſtianus aliquo modo perſequi bello infideles, vel Iudæos exteros (id eſt, ſibi non ſubditos in temporalibus) propter idololatriam, infidelitatem, vel ſimilia alia eorum delicta, ſeu peccata. 335.1.& ſeqq.

Infideles ſubiecti Chriſtianæ iuriſdictioni, compelli poſſunt, vt naturæ legem obſeruent. 333 6

Infideles, & Iudæi vi legis diuinæ tenentur ad Fidei, & Baptiſmi ſuſceptionem. 331.8

Infidelibus non eſt permittendum, vt acquirant nouum in Chriſtianos Dominium, quod antea in iſtos non habebant. 328.4.& ſeqq.

Infideles licitum eſt armis infeſtare ad vlciſcendam iniuriam. 334.14

Infidelibus nulla fit iniuria, ſi ij compellantur ad fidem ab eo, qui habet iuriſdictionem in illos, qualis eſt Deus. 331.10

Infideles ſecundùm Auguſtinum non poſſunt à nobis compeſci, niſi prius habeamus in illos poteſtatem. 334.10

Infideles propter ſuam infidelitatem non amiſerunt dominium ſuarum terrarum. 334.11

Infideles propter ſuam infidelitatem ex ſe digni ſunt priuari omni Dominio in Chriſtianos. 319.13

Infidelitas.

Infidelitas vnde oriatur. 325.10

Infidelitas duplex. 324.1 & ſeqq.

An omnis Infidelitas ſit peccatum. 324 1.& ſeq.

Infidelitas eſt peccatum grauius deſperatione. 341.4

Infidelitas non eſt peccatum contra fidem. 324.4

Quotnam ſint ſpecies peccati Infidelitatis. 325.1. & ſeqq.

Infidelitas quænam includat. 164.18

Infirmus.

Infirmus non tentat Deum, neque peccat, quin potiùs opus valdè laudabile præſtat, ſi medicinas reſpuat tempore Martyrij ad diuinum honorem tuendum. 352.16

Inhalatio.

Inhalatio ſuper vulnus poteſt habere peculiarem vim naturalem, &c. 281.17

Inimicitia.

Inimicitia an ſit procurata per fraudem à parte relinquitur arbitrio Iudicis. 61.11

Inimicus.

An admittantur in teſtes inimici capitales. 60. 1. & ſeqq.

Iniuria.

An Religioſus inferens iniuriam Epiſcopo iuriſdictionem exercenti, poſſit ab illo puniri. 429.1. & ſeqq.

Iniuria grauis, & atrox dicitur quæ à vili perſona infertur in Magiſtratum, vel Senatorem; in illo maledictionem proferendo, conſequenter multo magis in Deum. 181.8

Is non videtur poſſe verè pœnitere coram Deo, niſi paratus ſit ſarcire iniuriam, quam intulit Hoſpitali, vel Monaſterio. 500 8

Iniuria, & contumelia illata priuatæ perſonæ puniri debet, conſequenter multo magis illata Principi. 201.4

Iniuriam inferre homini ex ſuo genere eſt peccatum mortale, & conſequenter multo magis blaſphemia. 181.3

Inquiſitio.

Stylus diuerſus Inquiſitionum. 78.10

Appellatur in Inquiſitione Romana ab Inquiſitore, & ab Epiſcopo ad Papam. 26.8

In Inquiſitione Hiſpanica appellatur à priuatis Inquiſitoribus ad Generalem Regnorum Inquiſitoré. ib.

Idem ſeruatur in praxi fundata in Priuilegio Pontificio. ibid.

An in cauſis ſanctæ Inquiſitionis omnia debeant gratis expediri. 36.1.& ſeqq.

Quid dicendum in ſpecie de impedientibus Officium ſanctæ Inquiſitionis. 120.1.& ſeqq.

Vana occultorum per diuinationem Inquiſitio innititur ſemper auxilio, vel pacto dæmonis ſiue expreſsè, ſiue tacitè ſaltem implorati. 217.2

Inquiſitor.

Inquiſitores in tota Italia non ampliùs eliguntur à Generalibus Ordinum S. Dominici, & S. Franciſci, ſed ab Eminentiſſimis Cardinalibus ſanctæ, & vniuerſalis Inquiſitionis Romanæ. 2.2

Inquiſitores de communi conſenſu Doctorum poſſunt procedere contra Confeſſarium, ſi ſollicitet pœnitentem in confeſſionario, vel in alio loco ſub prætextu confeſſionis. 372.17

Deſignato vno Inquiſitore à Pontifice ſpecialiter, & expreſsè contra aliquem vel aliquos, reliqui tunc Inquiſitores generaliter deſignati, de tali cauſa, tamen ſi cognoſcere cœperint, cognoſcere nullatenus ampliùs poſſunt. 6.5.& ſeq.

Inquiſitores Hiſpaniæ procedunt contra ſodomitas ex ſpeciali delegatione Gregorij XIII. non autem tanquam contra ſuſpectos de hæreſi. 611.12

An poſſint Inquiſitores inquirere, & punire quempiam, ſi in ſortilegio immiſcuerit ſacramentalia, &c. 38.1.& ſeqq.

An poſſint Inquiſitores punire eum, qui dederit conſilium Reo incarcerato, etiam iuſtum, ipſis inſciis. 39.1

Inquiſitores & Epiſcopi non poſſunt ſeparatim proferre ſententiam abiurationis. 606.11

Inquiſitores non poſſunt cognoſcere de ſollicitatione præterita, ſi illa iam iudicata fuerit ab Epiſcopis. 607.14

An poſſint Inquiſitores ſoli, non requiſitis Diœceſanis, procedere in cauſis ſtrygum, ſeu lamiarum. 114.1

Inquiſitor ſolus poteſt ſine Epiſcopo procedere in cauſis lamiarum ex vi Conſtitutionis Alexandri VI. quamuis Inquiſitio Hiſpanica ſeruet, vt in cauſis hæreticorum. 20.6

Inquiſitores, & Epiſcopi non poſſunt procedere contra alios Inquiſitores, & Epiſcopos, quia par in parem non habet imperium. 28.30

An Inquiſitoribus denunciari debeat Sacerdos, ſi pœnitens ipſum ſollicitet ad copulam. 566. 1. & ſeqq.

Inquiſitores etiam procedunt contra diuinos, & diuinatores ſuperſtitioſos in communi. 121.11

Inquiſitores procedere poſſunt contra Confeſſarium ſollicitantem, quamuis ſe ſollicitaſſe ſtatim pœnituerit. 603.1.& ſeq.

In quibus caſibus poſſint Inquiſitores procedere contra Iudæos, Mauros, & alios Infideles non baptizatos. 116.1 & ſeqq.

An Inquiſitoribus denunciari debeat ſolùm ſollicitatio ad Venerem. 568.1.& ſeqq.

Inquiſitores in Regnis, & ſtatibus Hiſpaniæ ſoli in rebus fidei formant proceſſum aduerſus Reum, ac proinde ſoli Reum citant, non autem Epiſcopi. 19.15

An Inquiſitor ſit Iudex ordinarius, vel delegatus. 2.1. & ſeq.

Inquiſitores remouendi ab Officio cauſa iuſta erat ipſorum infirmitas, ſenectus, negligentia, ignorantia. pecuniarum extorſio, &c. 3.4

Inquiſitores nunquam debent defunctum citare, & cauſam contra eius memoriam proſequi, niſi habeant plenam, & dilucidam probationem, quod ille in hæreſi deceſſerit. 109.17.& ſeqq.

Digitized by Google

Index Rerum

An poſſint Inquiſitores punire, tanquam hæreticum eum, qui negat concluſionem Theologicam. 40

Inquiſitores, vt ritè, ac legitimè Confeſſarium ſollicitantem diſponant, atque aliis pœnis puniant, debent priùs iuridicè procedere. 596.1

An poſſint Inquiſitores procedere contra dicentem, quod ex priuilegio confeſſi Religioſis ab Epiſcopo approbatis, iterum poſteà teneantur debito tempore eadem peccata confiteri ſuis Parochis, vt adimpleant præceptum Innocentij III. *in cap. omnis vtriuſque ſexus.* 45.5

Inquiſitoribus prohibentur cognitio aliarum cauſarum ab hæreſi, ſeu quæ hæreſim non concernunt, 15.8

Inquiſitor tenetur requirere Epiſcopum, & è contra, quoties vnus ſine alio non poteſt procedere, 29.1

Requiſitio Inquiſitoris Epiſcopo, & è contra, ſemel tantùm fieri debet. 20.2

Inquiſitores poſſunt procedere non ſolùm contra hæreſim, ſed etiam contra crimen, quod ſapit hæreſim. 570.8

Notarij, & Officiales Inquiſitorum debent illos, ſi in extorquenda pecunia deliquerint denunciare. 32.21

Inquiſitores, ſi fœmina non renuerit, ſed conſenſerit ſollicitationi, procedere poterunt contra Confeſſarium. 604.1

Quænam ſint cauſæ, ob quas Inquiſitores de loco in locum mutari poſſint. 11.1.& ſeq.

An Inquiſitor non à Sede Apoſtolica immediatè electus & inſtitutus, ſed ab aliis, qui ad id à Sede Apoſtolica authoritatem habent, dici debent à Sede ipſa delegatus. 4.2

Inquiſitores punire poſſunt eum qui factis & verbis ipſos iniuriauerit. 15.11

Inquiſitoribus diſſentientibus, & cauſa in Senatu S. Inquiſitionis delata, ſententiæ ſubſcribere ſe debent omnes, etiam illi, qui contrariam, vel diuerſam opinionem tuebantur. 26.7

Inquiſitores poſſunt prohibere, ne filij hæreticorum exerceant Officia publica. 41.1

An poſſint Inquiſitores habere familiam armatam, 37. 1. & ſeqq.

Inquiſitores procedere poſſunt contra Aſtrologos iudiciarios, tanquam contra ſuſpectos de fide, 224.16

Inquiſitor poteſt carcerare Epiſcopum ſuſpectum de fuga, ſi claré cognitus ſit Hæreticus. 27.18

An habeant poteſtatem Inquiſitores circa exemptos quoad corpora, Imagines, Vota, vel Tabellas, &c. quæ locis publicis, aut priuatis appenduntur. 49.1

Inquiſitores Inquiſitionis Hiſpaniæ exercere poſſunt aliqua, quæ ipſis competunt de conſuetudine. 19.23

An poſſit Inquiſitor ſine Ordinario, vel è contra, Reum abſoluere. 23.1.& ſeqq.

An poſſint Inquiſitores procedere contra confeſſarium frangentem ſigillum confeſſionis. 45

An poſſint Inquiſitores procedere contra Papam in hæreſi repertum. 19.1. & ſeqq.

Inquiſitor ſubordinatus in Regnis Hiſpaniarum nullum Religioſum, nullúmque Nobilem, vel aliqua ratione inſignem comprehendere poteſt, quin priùs Inquiſitorem generalem, eiúſque ſupremum Senatum de indiciis certiorem reddat; ſecus ſi adſit periculum fugæ, vel alterius grauis mali. 26.12

An Inquiſitoris iuriſdictio morte delegantis expiret. 7.1.& ſeqq.

An poſſint Inquiſitores procedere contra conſpurcantes, & percutientes Imagines ſacras. 51.1 & ſeqq.

Inquiſitor antequam ſententiam proferat contra Reum, debet Epiſcopum requirere, & inter ſe communicare proceſſus, & examinare, vtrum Reus ſit condemnandus, necne. 23.2

An poſſint Inquiſitores procedere contra communicantem in maioribus, vel pluribus Hoſtiis. 45.1

Inquiſitores de communi Doctorum conſenſu non poſſunt procedere contra Confeſſarium, ſi ſollicitet non pauló pòſt Confeſſionem, ſed poſt multum tempus ad confeſſionem. 571.15

Sententia Inquiſitoris contra Confeſſarium ſollicitantem lata legitur in Tribunali ſecreto, præſentibus cuiuſcumque Ordinis duobus Religioſis Confeſſariis. 597.15

Quonam modo procedatur contra Inquiſitorum familiares, vel officiales, ſiue in cauſis criminalibus, ſiue in cauſis ciuilibus contra illos diſceptatio ſit? Item quonam modo procedatur contrà exorcizantes, ſi exorcizando, ſuperſtitionem, quæ in adiuratione reperitur, committant, vel admiſceant? 132

Inquiſitor diſcordans ab Epiſcopo, & è contra in quocumque actu Iudicij ſpectato Iure communi debet tranſmitti negotium inſtructum ad Summum Pontificem; ſecùs eſt in Regnis Hiſpaniarum? 26.5 & 6

An poſſint Inquiſitores procedere contra prædicantem, quod animæ defunctorum non detineantur in purgatorio vltra decem vel viginti annos. 46. 1. & ſeqq.

An poſſint Inquiſitores per præſumptiones condemnare aliquem pro hæretico? 91.1.& ſeqq.

An gaudeant Inquiſitores fructibus præbendarum, & diſtributionibus? Vbi etiam an excuſentur à reſidentia Parochiali? 40.1.& ſeqq.

Inquiſitores ad nutum Inquiſitoris Generalis ſunt amouibiles. 9.1.& ſeqq.

Inquiſitor, & Epiſcopus procedentes diuiſim, formando diuerſum, & diſtinctum Proceſſum, tenentur ad inuicem ſibi ipſos communicare. 20.1

An debeant Inquiſitores punire, tanquam hæreticum, facientem ritus hæreticales, vel proferentem verba hæreticalia, ſed negantem intentionem? 50

Quid faciendum ſit, ſi in Prouincia ſint tres Inquiſitores diſſentientes, vt in Regno Siciliæ. 26.7

An poſſint Inquiſitores prohibere, ne filij hæreticorum exerceant Officia publica. 41.1.& ſeqq.

An poſſint Inquiſitores procedere, & punire eum (ſiue laicum, ſiue etiam Clericum, v. g. indoctum) qui diſputat de fide in caſu à iure prohibito? 40

Inquiſitor Inquiſitionis Hiſpaniæ nulla conſuetudine ſeorſim ab Epiſcopo profert ſententiam abſolutionis. 24.15

Inquiſitor ſi ſine Ordinario, & è contra, abſolueret, ſequerentur multa abſurda. 23.3

Inquiſitores in crimine hæreſis poſſunt procedere contra Reges, Principes, Duces, &c. 27.22

Inquiſitores poſſunt petere Reum, pro quibuſcumque delictis etiam grauiſſimis carceri incluſum apud Iudices ſæculares, ob negotium fidei, & illi tenentur tranſmittere. 47.1.& ſeqq.

Illuſtres perſonæ & aliæ honeſtiores fœminæ non ſunt facilè ab inquiſitoribus in iudicium trahendæ. 5.5

An debeant Inquiſitores circa declarationem propoſitionum, vel actionum vocare qualificatores? Vbi etiam quid, ſi ipſi Inquiſitores ſint Theologi? 41.1.& ſeqq.

Inquiſitor attento Iure communi non poteſt ſine Epiſcopo, & è contra ſuſpectum vehementer de hæreſi cogere abiurare. 22.1

Inquiſitor ſine Epiſcopi conſenſu, vel eo abſente; ſiue conſenſu Vicarij, & è contra, non poteſt priuare

re

re Reum hæreticum beneficiis,vel dignitatibus Ecclesiaſticis ante hæreſim obtentis. 21.1.& ſeqq.
Inquiſitores ſunt Iudices quoad iniurias in dicta Bulla Pij V. contentas, & ſibi, vel ſuis Miniſtris illatas 120.3
Inquiſitores propter ſcandalum, quod manifeſtando tales delinquentes redundaret, ſolent exigere iuramentum de ſecreto ſeruando ab Eccleſiaſticis, quibus innoteſcit. 609.2
An poſſit Inquiſitor ſine Ordinario, vel è contrà, Reum tormentis ſubiicere, vel condemnare? 21.1
An debeant Inquiſitores quamprimum expedire cauſas Reorum? 39.1
Quinam Inquiſitores non arctentur ad publicandas & denuntiandas ſententias per ſeipſos, ſed per alios. ibid.3
Inquiſitoribus debet Sacerdos denunciari, ſi pœnitenti tradat in Confeſſione chartam in qua ad Venerem illum incitet. 563.1
Inquiſitorum Inquiſitionis Hiſpaniæ Iuriſdictio in ordine ad eorum Miniſtros eſt etiam priuatiua. 10.22
Durum, & non ad mentem Inquiſitorum videtur, quod pœnitens, qui ſimpliciter eſt Author mali, teneatur poſtea denunciare Confeſſarium ab ipſo inductum per timorem,& deinde etiam ſi inductus ſit puniendus. 593.7
Inquiſitores ſicut olim eligebantur à dictis Generalibus,& Prouincialibus, ita poterant ab ipſis remoueri ab Officio. 2.3
Inquiſitoris iuriſdictio, non expirat morte vel depoſitione Generalis Inquiſitoris illam eligentis. ibid.5
Inquiſitorum Edictum eſt annuale, neque deſinit, aut finitur per terminum in ipſo appoſitum, ſed durat per integrum annum, cùm ſingulis annis publicetur. 589 1
An Inquiſitores procedere poſſint contra Confeſſarium de crimine ſollicitationis ſuſpectum. 601.1& ſeqq.
Inquiſitores procedunt contra ſuperſtitioſum, ſaltem ſi cultus error,ſeu defectus contingat ex parte obiecti. 207.1.& ſeqq.
Quid teneantur manifeſtare Inquiſitores in crimine hæreſis. 50
Quibus ſcientiis pollere debeant Inquiſitores. 12.1.& ſeqq.
Quando duo, vel plures Inquiſitores vnius diſtrictus præſentes ſunt, non poteſt vnus ſine altero procedere ad capturam, &c. 6.3
Inquiſitores in Hiſpania ſatis probabiliter ſecundùm aliquos non habent ius cognoſcendi de ſollicitante mares. 554.4
Inquiſitor ſuperior eſt ordinario & præualet quoad citationem. 18.8
Inquiſitores deliquentes à quibus puniri debeant. 28. 36. & 42
Inquiſitores in Hiſpania ideò noluerunt Conſtitutionem Gregorij XV. recipere. 582.14
An poſſint inquiſitores verba, vel facta dubia interpretari in ſenſu bono? 42.1.& ſeqq.
Inquiſitores aduerſus non Sacerdotes Miſſam celebrantes poſſunt, & debent procedere per pœnas grauiſſimas? 125.5
Inquiſitores poſſunt procedere non ſolùm in hæreticas, ſed etiam in alias inferioris notæ propoſitiones. 44.1
An Inquiſitor propter cædes infantium tradere debeat ſtryges, ſeu lamias iudici ſæculari? 114 1
An poſſint Inquiſitores diſpenſare ſuper irregularitate contracta ex delicto hæreſis? 43
An poſſint Inquiſitores permittere, quod Iudices laici ſecum aſſiſtant in cauſis fidei? 44.1.& ſeqq.
Inquiſitores in praxi Inquiſitoribus, & Epiſcopis ſolent mittere litteras requiſitorias. 37.3
Inquiſitores procedunt priuatiuè quoad Iudices contra Reum ſecundam vxorem, prima viuente, ducentem. 122.1.& 4
Inquiſitoris eſt ex officio cognoſcere de crimine hæreſis. 1.& ſeqq.
An ſolus Inquiſitor, vel ſolus Epiſcopus poſſit hunc teſtem falſum torquere, & punire? 91. 10. & ſeqq.
Inquiſitores Hiſpaniæ ſi poſſent priuatiuè de ſollicitantibus mares, ſicut & fœminas, cognoſcere, non eſſet cur in edictis ſuis ſolùm de ſollicitantibus fœminas loquerentur. 554.7
Inquiſitores in cauſa hæreſis, licet non poſſint procedere contra Epiſcopos, poſſunt tamen contra Generales Religionum, ſed debent cautè. 27.42
Quomodo procedunt Inquiſitores in maleficos? 311. 1.& ſeqq.
Inquiſitor ſuas vices alteri committere poteſt, in certis caſibus, in aliis verò nequit. 5. 1. & ſequentibus.
Inquiſitores plures ſi pro vna prouincia eligantur, quilibet eorum independenter ab alio poteſt procedere. 6.1
Triplici cauſa Inquiſitores ab Officio remouere poſſunt. 10.1.& ſeqq.
Inquiſitores ſupremi Senatus non ſunt delegati inquiſitoris Generalis, ſed Summi Pontificis. ibid.6
Edictum Inquiſitorum non comprehendit eos, qui ex denunciatione ſibi rationabiliter timent graue damnum vitæ, vel bonorum, &c. 588 20
Inquiſitores in cauſis fidei dati ſunt Epiſcopis, tanquam Coadiutores, & eorum iuriſdictio cenſetur data cumulatiuè, non autem priuatiuè. 606.6
Inquiſitor Generalis non poteſt procedere contra Epiſcopum per ſe ſolùm. 27.14
Inquiſitor Generalis in Hiſpaniarum Regnis ex ſpeciali Summi Pontificis priuilegio poteſt delinquentibus pœnitentias impoſitas mutare, & relaxare. 24.2
Inquiſitores alios ſubdelegare poſſunt, ſed ſubdelegatus alium ſubdelegare nequit. ibid 4
Inquiſitores, & Epiſcopi non poſſunt ſeparatim abſoluere Confeſſarium ſollicitantem. 607 13
Inquiſitores quando de crimine ſollicitationis iudicant, Ordinarium vocant, & ſimul cum illo cauſam decidunt. 582.16
Inquiſitor ſine Ordinario, & è contra, non poteſt Reum abſoluere. 23.1
Inquiſitor, & Ordinarius non ſolùm de hæreſi, ſed etiam de omnibus connexis dependentibus, & incidentibus illius cognoſcere poſſunt. 26.9
Inquiſitores etiam poſſunt procedere contra blaſphemum ſaltem blaſphemia hæreticali. 161.1

Inquiſitus.

Inquiſitus ſi pendente proceſſu mortuus fuerit, eius memoria, niſi aliundè plenè, & concludenter hæreſis probata fuerit, damnari non poteſt. 108.7

Inſordeſcens.

Quonam modo procedatur contra inſordeſcentem per annum in excommunicatione. 127. 1. & ſequentibus.

Inſtrumentum.

Inſtrumentum ſeu Scriptura priuata dicitur, quæ à priuato homine, qui nullam publicam auctoritatem habet, confecta eſt. 135.15
Quotuplex ſit inſtrumentum ſeu Scriptura & quæ dicantur? 135.10.& ſeqq.

Intentio.

Intentio Pontificis non eſt relaxare diſciplinam regularem quæ quidem relaxaretur, ſi ſubditi non poſſent regulariter puniri, &c. 363

Intentio

Intentio procurantis cognitionem ſpectari debet. 219. 19

Interpres.

Interpres, quicumque ſit, etiam Sacerdos, ſi Pœnitentem in confeſſione ſollicitet, neque eſt Inquiſitoribus denunciandus ex obligatione Pontificum conſtitutionum. 579.14

Interpres tenetur æquè ac Confeſſarius ad ſigillum confeſſionis. 579.16

Interpres, licet laicus, participat aliquid de actu clauis. 579. 15

Interpretatio.

Benignior interpretatio in re dubia facienda eſt, minorque malitia præſumenda. 561.22

Inuocatio.

Quid ad innocationem Dæmonis ſatisfit. 217. 5. & ſeqq.

Ionathas.

Ionathas licitè petiit ſignum à Domino, præmiſſa ſcilicet oratione ad Deum. 348.5

Irreligioſitas.

Irreligioſitas contingit dupliciter. 348.11

Irreligioſitas tentatiu dicitur. 348. 9

Iudæus.

Iudæus contra Chriſtianum ordinariè non poteſt eſſe teſtis; idémque dic de omnibus infidelibus 59.12

Iudæus poteſt eſſe teſtis contra Chriſtianum tranſeuntem, vel redeuntem ad Iudaiſmum, non tamen in fauorem Chriſtiani. 60. 15

Iudæo permiſſum eſt, habere Chriſtianum colonum adſcriptitium, vel originarium. 320. 3

Iudæorum cauſæ, ſeu controuerſiæ ciuiles decidi debent apud Iudicem Chriſtianum ſecundùm legem Moſaicam. 333. 8

Iudæorum Axymi interdicuntur Fidelibus & quando non. 315. 1. & ſeq.

Quonam modo procedatur contra Iudæos, Mauros, alióſque infideles non baptizatos. 115.1. & ſequentibus.

Iudæus poteſt eſſe teſtis contra alterum Iudæum. 60. 14

An Iudæi, &c. ab Inquiſitoribus puniri poſſint, ſi ad Saracenos, vel alios infideles tranſiuerint. 117. 1

Iudæos ad Baptiſmum compulit Siſebutus Rex. 332. 12. & ſeq.

Iudex.

Iudicum Eccleſiaſticorum Edicta præcipientia, ſibi blaſphemos denunciari, non impediunt denunciationem fieri alteri Iudici, quæ poteſt cognoſcere de talibus blaſphemiis. 195. 4

Iudex non poteſt ferre ſententiam in reum, niſi reus ſponte crimen ſuum fuerit confeſſus, vel niſi de crimine ſuo fuerit conuictus. 80. 2

An iudex ſæcularis, ſi cognoſcat, hæreticum falſis teſtibus eſſe condemnatum, poſſit ſententiam exequi, vel poſſit à ſententia ſuperſedere. 51. 1. & ſequentibus.

An iudex poſſit reum confeſſum interrogare de ſociis criminis, ſi hi nulla indiciorum ſuſpicione, vel infamia laborent. 140.1. & ſeqq.

Iudex debet ex officio teſtes prohibitos repellere. 86. 23

Iudices qui blaſphemos non puniunt pœnis grauibus plectuntur. 197. 17

An, & in quibus caſibus, iudice præcipiente, vel iuramentum deferente, tenearis teſtari, vel denunciare. 98. 1. & ſeqq.

Iudices ſæculares requiſiti à Religionum Superioribus ob præſtandum brachium ſæculare ad capiendum ſuos ſubditos Apoſtatas, vel fugitiuos tenentur præſtare ſub peccato mortali. 444. 6

Iudex, qui propter crimen ipſo facto eſt priuatus titulo non tenetur in conſcientia abdicare officium, ſed licitè poteſt adhuc Iudicis officium exercere. 464 46

Iudices non poſſunt licitè cogere maleficum, vt benedictione quadam maleficium ſoluat. 305. 24

Iudex non poteſt reum confeſſum interrogare de ſociis criminia, ſibi nulla indiciorum ſuſpicione, vel infamia laborent. 140.28

Quanam ratione Iudex ſæcularis in cauſa hæreſis ſe gerere debeat. 52.1.& ſeqq.

An, & quid dicendum ſit de praxi quorumdam Iudicum, qui in promulgata ſententia vnius lamiæ, ſeu ſagæ, aliam extra, vel intra carcerem defunctum interdum nominant. 114.1.& ſeqq.

Iudex prohibetur ex Concilio Bituricenſi aliquem condemnare ſine confeſſione propria, vel ſine probationibus apertis, & dilucidis. 80.3

Iudex poſt latam ſententiam abſolutè, cum iam functus fuerit officio ſuo, nullam ampliùs iuriſdictionem habet in illam cauſam de qua iudicauit. 469.3

Iudex ſi præciperet proferre aliquam ſcripturam ad cauſam ſpectantem eam lacerans, & occultans, tenetur ad reſtitutionem damni inde ſecuti. 102.8

Iudices ſæculares ab Inquiſitione auxilium pro capiendis hæreticis, illiſque cuſtodiendis vocati, tenentur fauorem præſtare. 53.14

An Iudex poſſit aliquando ex ſolis indiciis condemnare Reum ad pœnam ordinariam. 141. 1. & ſeqq.

Iudex non poteſt ferre ſententiam extra territorium, in quo iuriſdictionem non haber. 469.4

Iudex ſicut ex publica poteſtate, ita etiam ex publica ſcientia iudicare debet. 89.21

Iuramentum.

Iuramentum de calumnia quinque importat, & quæ ea ſint. 136.2

Iuramentum præſtitum per ſanctos eſt actus Religionis. 174.2

Iurans ſine reſtrictione tenetur reuelare, vt iuramento ſatisfaciat. 100.17

Rei iuramento ſtandum eſt in ſecretis, quando ſumus in dubio, & multo magis quando alia probatio haberi non poteſt. 601.3.& ſeq.

Iuramentum aſſertorium falſum non poteſt eſſe ratione paruitatis materiæ peccatum veniale. 181.9

Iuramentum, quo iuratur per Deum in ſeipſo eiuſdem ſpeciei eſt, cum eo, quo iuratur per Sanctos, quatenus in ipſis relucet Deus. 191.3

Nullum iuramentum promiſſorium cedens in damnum Tertij, vel Reipublicæ, eſt obligatorium. 582.9

Iuriſdictio.

Iuriſdictio Inquiſitoris cum ſit delegata à Summo Pontifice, eſt maior iuriſdictione ordinaria. 606.9

Iuriſdictio generaliter delegata Inquiſitori pro aliqua Diœceſi non derogat iuriſdictioni Epiſcopi. 18.1

An Inquiſitoris iuriſdictio morte delegantis ſaltem expiret, ſi delegatio non ad beneplacitum Sedis Apoſtolicæ, ſed ad beneplacitum Romani Pontificis facta ſit. 8.1.& ſeqq.

Iuriſdictio Inquiſitorum eſt ad reconciliatos, dum habitum pœnitentiæ portant, & generaliter ad quoſcunque pœnitentes, dum pœnitentiam exequuntur. 14.1. & ſeq.

Iuriſdictio Ordinaria requirit neceſſariò territorium formale, non materiale. 437.6

Iuriſdictionis propter defectum non tenetur quis obedire Iudici ferenti ſententiam extra ſuum territorium. 469.5

Iuriſdictio

Iuriſdictio delegata ex cauſa delegationis eſt maior qualibet alia iuriſdictione. 18.5
Iuriſdictio Inquiſitorum cenſetur ſuſpenſa, ceſſante ſuſpicione contra fidem. 607.18
Iuriſdictio competens ex qualitate,competit ſub conditione. 416 8
Iuriſdictio,Beneficium,Gratia, aut Priuilegium ſi conceduntur ad beneplacitum Principis non expreſſo eius nomine, non expirat morte Principis concedentis. 8.11
De iuriſdictione Inquiſitorum non ſolùm in ordine ad cauſas fidei, ſed etiam aliquando in ordine ad alias cauſas, tam criminales, quam ciuiles. 13. 1. & ſeq.
Sicut iuriſdictio poteſt acquiri priuilegio, ſit etiam acquiri poteſt conſuetudine,cùm conſuetudo etiam tribuat iuriſdictionem. 19.23
A quonam Inquiſitoris iuriſdictio reuocari poſſit. 9 1.& ſeqq.
Iuriſdictio Inquiſitoris reuocari poteſt à Summo Pontifice. 9.1
Olim reuocari poterat à Generali S. Dominici, & S.Franciſci reſpectiuè quoad ſuos Religioſos.ibid.a

Ius.

Regula iuris de vna determinatione reſpiciente plura determinabilia ceſſat, vbi non militat eadem ratio. 611.9
Ius reuocandi pecuniam datam in eleemoſynam non tranſit ad hæredes dantis, ſed ceſſat morte ipſius dantis. 486.4
Ius procedendi contra defunctum hæreticum præſcribitur. 109.1
Quorum eſt eadem iuris diſciplina,eiuſdem ſunt poteſtatis 23.5
Quilibet habet ius defendendi innocentem iniuſtè oppreſſum. 327.3
A iure antiquo non eſt recedendum, niſi in quantum iure nouo correctum illud inuenitur. 23.8
Confeſſio iuris dicitur ſi iure permittente retineatur. 465.61
Is, cuius bona ipſo iure confiſcantur, non tenetur ante Iudicis ſententiam dicta bona fiſco, ſeu alteri conſignare. 464 47
De iure nouo Conſeruatores ſunt Iudices Ordinarij. 437.5
Iura valdè fauent cauſæ inchoatæ non ſolùm ab Ordinariis,ſed etiam à Commiſſariis. 412.11
De iure ciuili ſemper appellatur ad committentem. 439.9
Aſſignatur diſcrimen per accidens inter ius externum,& internum. 560.15

Iuſtificatio.

Iuſtificatio impij non inuoluit aliquem ex iis Dei timorem expreſsè, & formaliter, ſed ſolum virtualiter, &c. 338.27

Iuſtitia.

Reus non videtur peccare contra iuſtitiam, etiamſi teſtis crimen occultum aperiat. 135.19

L

Labor.

QVid per laborem manuum propriarum intelligatur. 492.2

Laicus.

Laici Profeſſi,ſicut & Clerici tranſire poſſunt ad Religionem ſtrictiorem ſeruatis conditionibus.512.3
Laicorum punitio exercentium vitium contra naturam. 197.16
Quid de tranſlatione laici,ſeu conuerſi.513.4.& ſeqq.

Lamia.

Lamiæ,ſeu ſtryges ope dæmonum non poſſunt penetrare corpora. 257.19
Lamiæ aliquando reipſa non transferuntur à dæmone. 255.8.& 10
An,& in qoantum lamia, ſeu ſaga, ſi in carcere moriatur de crimine infamari,vel damnari poſſit.123.1 & ſeqq.

Latria.

Latriæ Græca vox, Latinè vno verbo dici non poteſt. cum ſit quædam propriè diuinitati debita ſeruitus, 212.6
Cultus externa ſigna quædam ſunt propria latriæ. 212.5
Quædam alia ſigna ſunt indifferentia ad latriam, & duliam, ſiue cultum inferiorem creaturis rationabilibus exhiberi conſuetum. 212.7

Laudans.

Laudans aliquem ſanctum non dicitur propriè, & directè laudare, 174.6

Legans.

Legans bis, vel ter in teſtamento eandem rem, vel in codicillis, ſemel tantùm legaſſe cenſetur. 185.8

Legatus.

Legatus à latere de iure poteſt cognoſcere de hæreſi contra omnes. 15.2

Lex.

Lex poſitiua pœnalis, quid. 463.35.& ſeq.
Lex pœnalis extendi non debet vltra verborum proprietatem. 408.20
Leges non accommodantur ad ea, quæ rarò contingunt, ſed ad ea, quæ frequentius accidunt. 575.11
Lex Summi Pontificis obligat independenter à conſenſu populi,cum habeat à Deo poteſtatem legiſlatiuam, non ſic Principes ſæculares. 199.4
Lex extenditur ad caſus habentes rationem ſimilem, quod eſt verum etiam in correctoriis, pœnalibus, & odioſis. 575 8
Lex non fertur ad id, quod rarò contingit, ſed accommodatur, ad id, quod frequentius accidit. 566.12
Lex,diſpoſitio, & teſtamentum ex ſententia communi cenſentur comprehendere,quod Legiſlator,diſponens, & teſtator, ſi de eo fuiſſent interrogati, ſtatuiſſent. 575.12
Leges à Principe feruntur ſub ea conditione, & intentione, vt non aliter obligent, quàm ſi fuerint vſu receptæ à populo, vel per contrariam conſuetudinem non abrogatæ. 199.3
Lex quando prohibet aliquod delictum, loquitur de delicto conſummato. 463.30
Lex, ſeu Decretum etiam latum à Concilio generali, ſi non fuerit vſu receptum, vel ſi fuerit per contrariam conſuetudinem abrogatum, non obligat, etiamſi habeat clauſulam irritantem. 199.2
Lex obligans ad denunciandum quæ. 582.1
Lex, Priuilegium, & quælibet alia diſpoſitio, ſaltem ſi ſimus in caſibus eiuſdem rationis, & diſpoſitio ſit fauorabilis, extendi debet ad caſum, vbi eſt eadem,vel maior ratio. 555.12
Lex imponens taxam rebus venalibus, &c. ad quid obliget. 464.41
Leges, & ſtatuta feruntur ob id, quod communiter, non autem, quod rarò contingit. 556.18
Lex poſitiua pœnalis ad quid obliget. 464.39
Leges non loquuntur de iis,quæ rarò accidere ſolent, ſed accommodantur ad ea, quæ frequentiùs accidunt. 193.2
Lex pœnalis quando tendit in fauorem Reipublicæ, poteſt ſimiliter extendi,& latè interpretari.556.25. & ſeqq.
Leges non debent contemni. 201.51

Libri.

Libri cenſuales, & ſimiles antiquæ ſcripturæ publicam fidem faciunt. 135.14

Libri.

Ad, & quid dicendum de libris, & ſcriptis Diuinatorum, Magorum, vel Maleficorum. 222

Licentia.

Licentia conceſſa à Pontifice tranſeundi à ſtrictiori ad laxiorem Religionem continet diſpenſationem,ſeu commutationem votorum. 532.20

Licentia obtenta à Summo Pontifice probabiliter excuſat non ſolùm in foro exteriori. 510.2

Non eſt petenda licentia ab illo, ad cuius grauamen tollendum pergitur ad Superiorem. 414.8

Qui non petita licentia tranſit ad ſecundam Religionem etiam ſtrictiorem, poteſt primam laxiorem ante emiſſam profeſſionem reuocari, at non poſt emiſſam profeſſionem. 506.54

Ad quæ loca Religioſus ſine licentia Superiorum non poſſit ſe transferre, neque ibi prædicare.423. 1.& ſeqq.

Licentia peti debet à Prælato Religionis, ne bonum obedientiæ contemnatur. 509.3

An, qui, petita licentia, tranſire cupit ad Religionem ſtrictiorem, poſſit ſtatim ad illam tranſire? 508. 1.& ſeqq.

Ligatura.

Ligaturas in collo geſtare, quas vel vſus Eccleſiæ, vel probatorum Medicorum non commendat,eſt quid ſuperſtitioſum, & omninò prohibitum. 271.5

Quid de ligaturis, & de Sanctorum Imaginibus,quæ collo geſtantur? 270.1 & ſeqq.

Locans.

Locans opera ſua alicui ad certum tempus, ſi male agat, ita vt cogat Dominum conductorem ad eum eiiciendum, non eſt tutus in conſcientia. 500.2

M

Magia.

MAgia ſuperſtitioſa duplex. 250.9.ibid.11.

Quænam fuerunt magiæ ſuperſtitioſæ fundamenta. 252.1.& ſeqq.

Magia ſuperſtitioſa per pactum expreſſum cum dæmone interdum alia grauiſſima ſcelera inuoluit. 250.12 & ſeqq.

Magia ſuperſtitioſa eſt ratio efficiendi mira opera per ſigna à dæmone inſtituta ope,vel miniſterio ipſius dæmonis. 250.6

Magia naturalis, licet per ſe non ſit mala, eſt tamen periculoſa. 250.4

Quid Magia naturalis. 250.2

Magia naturalis duplex eſt. 250 1

Magiæ naturalis multæ ſunt Regulæ. 250.3

De Magia naturali omnes libri tractantes tanquam ſuſpecti, & tanquam periculoſi iuuenes vitare debent. 250.5

Magia naturalis, ſicut vtitur cauſis naturalibus, ita & magia ſuperſtitioſa vtitur ſignis, quæ ſunt cauſæ morales. 250.7.& ſeq.

Magia ſuperſtitioſa, & diuinatio ſunt peccata eiuſdem rationis, ſolùmque differunt materialiter. 250.10

Quid de quibuſdam aliis magiæ quaſi ſpeciebus & quibuſdā aliis vanis obſeruationibus.261.1.& ſeqq.

Qualenam peccatum ſit Magia ſuperſtitioſa. 260 1. & ſeqq.

Magia obtinet Idololatriam, quandoque Idolodul iam, & aliam malitiam adiunctam. 260.1

Quotnam modis cognoſci poſſit an aliqua operatio ad Magiam pertineat. 255.1.& ſeqq.

Magus.

Quid de libris, & ſcriptis Magorum,& Maleficorum, vel Diuinatorum. 263 1

Magus, Ariolus, ſeu Diuinator ſi operam ſuam accepta mercede alicui præſtiterit, licet paſciſcendo peccauerit; tamen quod accepit in conſcientia reſtituere non tenetur, cum opera, quam præſtitit ſit pretio æſtimabilis. 262.8

Magi,ſagæ, vel lamiæ etiam ſi fortè damna aliquibus non intulerint,digni ſunt morte ob delicta.260.14

Magi dæmonum opera poſſunt curare morbos omnes,qui naturalibus remediis curari poſſūt,258 27

Magi dæmonum opera poſſunt inferre morbos occultos, qui nulla arte medica curari poſſint. 257.15.& ſeqq.

Magi circa animas ſeparatas nihil dæmonum opera poſſunt. 258.33

Magi dæmonum opera poſſunt immittere dæmonēs in hominem, & efficere, quod ab illis obſideatur, ſi ſcilicet Deus permiſerit. 258.31.& ſeq.

Magi dæmonum opera poſſunt impedire ſanguinis à vulnere effluxum. 258.28

Magi circa elementa dæmonum opera poſſunt excitare tempeſtates, grandines, &c. 255.6

A Magu fas non eſt petere, vt maleficium diſſoluat, ſi dubitetur, an id ſine nouo maleficio diſſoluat. 289.18

An Magi, Aſtrologi, vel Diuinatores teneantur reſtituere pretium, quod pro diuinatione, vel alia ſimili opera ſua acceperunt. 264. 1. & ſequentibus.

Magorum effectus, & operationes per fundamenta ad cauſas naturales reduci non poſſunt. 254. 24

Magi dæmonum opera poſſunt corpora hominum, vel animalium celerrimè transferre de loco ad locum. 255.7

Magi dæmonum opera poſſunt aliquo modo ſe efficere inuiſibiles, & quomodo. 258.30

Magi dæmonum opera poſſunt eruere theſauros occultos, & diuitias ſub mare iacentes. 258.29

Magi dæmonum opera poſſunt corpora hominum,& animalium transferre. 257.20

Magiſtratus.

An poſſint Inquiſitores procedere contra Magiſtratum ipſorum mandatis non obedientem. 40

Maledicere, Maledictio.

Quid maledictio, maledicens & maledicendi periculum. 176. 5. & ſeqq.

Qui maledixerit Patri, vel Matri, morte mori debet, conſequenter multo magis puniri debebit qui ſuo Principi maledixerit. 201. 7

Maledicens principi qua pœna puniendus ſit, remittitur arbitrio Principis. 201. 9

Aliqua de maledictione. 175. 7

Duplex eſt maledictio. 160 47

Maledicens creaturis in hoc mundo exiſtentibus rationalibus, vel irrationalibus, quatenus creaturæ Dei ſunt, ſicque cum habitudine etiam ad ipſum Deum, verò, & propriè blaſphemat. 160 44

An maledicens, Principi ſit puniendus. 201. 1. & ſequentibus.

Maledictio prima,ſecunda,& tertia,cæteræque ſequentes in eodem impetu, ſatis probabiliter nihil aliud ſunt, quàm prima confirmatio. 185. 10

An qui eſt aſſuetus maledicere, ſeu blaſphemare, vel periurare, &c. ſemper peccet mortaliter, maledicendo, ſeu blaſphemando, vel periurando, &c. 183.1.& ſeqq.

Maledicentes Principi ſi non punirentur, facilè poſſent Vaſſalli, coniurare in Principem. 201.8

An qui S.Petro & aliis vndecim Apoſtolis maledicit, vnum tantùm maledictioois, ſeu blaſphemiæ peccatum committat. 185.& ſeqq.

Maledictio creaturarum quatenus ſpectant ad homines,vel eorum vſum eſt blaſphemia. 160.47

An à peccato maledictionis, ſeu blaſphemiæ, etiam publico,& notorio, quilibet Sacerdos ab Epiſcopo ad audiendas confeſſiones approbatus poſſit abſoluere.

abſoluere. 186.1.& ſeq.

Serui maledicentes Dominis, & ſubditi maledicentes Prælatis etiamſi non ex animo, præſertim ipſis præſentibus, & audientibus, peccant mortaliter. 177.14

Maledicere diabolo non eſt peccatum mortale 178 29

Maledicens Principi ex leuitate animi, vel ex lubrico linguæ etiam punitur arbitrio Principis. 201.10

Maleficium.

Quomodo maleficij ſigna tolli poſſint. 298. 16. & ſeqq.

An ſit maleficium, vel ſortilegium, &c. ſapiens hæreſim, ſicque hæreticale, inuocare dæmonem ſine cultu,& honore, & ſine maxima rerum, vel verborum ſacrorum ad ſciendum, vel obtinendum ea quæ dæmon viribus naturalibus ſcite, & præſtare poteſt. 311.1.& ſeqq.

De maleficiis & malefico curioſa. 306.1. & ſeqq.

Maleficium inducit impotentiam ad copulam, quinque modis. 394.11 & ſeq.

Petens ſolui maleficium depoſito dubio negatiuo, neque adhuc ſe exponit periculo peccandi, neque etiam inducit alterum ad peccandum. 300.28

Maleficiis tollendis apta media 310 1.& ſeqq.

An ſit maleficium, vel ſortilegium, &c. ſapiens hæreſim, ſicque hæreticale, miſcere in maleficio, vel ſortilegio, &c. Hoſtiam non conſecratam, dummodo ſuper eam Miſſa fuerit celebrata. Vbi etiam quid dicendum de illo, qui in maleficio, vel ſortilegio, &c. abuſus fuerit Euchariſtiæ Sacramento, 313.1. & ſeqq.

Signorum maleficij à Dæmone tollendorum multa & varia. 302.1.& ſeqq.

Maleficij ſigna quædam. 295 30.& ſeqq.

Maleficium quot modis ſolui poteſt. 296. 1. & 298.11

Maleficij ſigna, vbicumque inuenta fuerint, quilibet poteſt licitè tollere, deſtruere, vel amouere. 297.10

Maleficiatus.

Maleficiatus ſi aliud remedium non ſuppetat, tenetur procurare vt ſigna malefica remoueantur, & ad id malefici opem eſpoſtulare. 302.9

Maleficus.

Quid agere poſſunt Iudices in maleficos. 303. 10. & ſeqq.

An, ſi quis homo, vel animal maleficio vexetur licitè poſſis magum maleficum, ſeu veneficum vocare, vt maleficium ſoluat. 296. 2. & ſequentibus.

An, & quomodo procedatur contra maleficos, ſortilegos,magos,&c. 311 1. & ſeqq.

A malefico non licet petere, quod maleficium maleficio ſoluat, illum rogando; neque illum cogendo minis, & verberibus. 304.23

Maleficus alliciens dæmonem ad nocendum alicui verbis,ſcriptutis, vel caracteribus poteſt omni ope impediri. 298.14

Malum.

Minus malum alteri licet conſulere, vt maius vitetur, quando alia via maius vitari non poteſt. 566.3

Imprecans malum alteri ex ira vel indignatione, ſed ita quod pro tunc vellet, vt illi eueniret tale malum peccat mortaliter. 177.17

Malum eſt auferendum, ne modicum fermentum totam maſſam corrumpat. 447 10

Imprecari ex animo mala hominibus licitum non eſt, etiam peccatoribus 178.27

Maritus non tenetur alimenta præbere vxori, quæ voluntariè, & culpa ſua diuertit, & fugit ab eo. 441.3

Materia.

Paruitas materiæ habet locum etiam in peccato Apoſtaſiæ. 411.27

Matrimonium.

Tenetur homo manifeſtare matrimonij impedimentum, quod eſt inter illos, qui volunt contrahere. 596.7

Pontifex prohibet in multis caſibus fieri matrimonium 506.33

Matrimonium contrahens cum conſanguinea ſine diſpenſatione quam incurrat excommunicationem. 389.13

Medicus.

Medicus profitens, ſe liberaturum infirmum à morbo, quem nouit immedicabilem, tenetur expenſas reſarcire. 264.3

Medicus, qui iuxta medicæ artis præcepta medicinam adhibuit,non tenetur infirmo moriente,mercedem acceptam hæredibus illius reſtituere. 262.9

Medicus Chriſtianus poteſt vendere Iudæo, vel donare medicinas. 317.5

Mendicans.

Mendicantes, de iure poſſunt tranſire ad Ordinem Carthuſianum. 519.7

Mercator.

Mercatorum libris ſaltem in minoribus debitis æquum eſt vt fides habeatur. 135.16

Meretrix.

Meretrices, & aliæ femellæ viles, & fide non dignæ, non ſunt admittendæ pro delicto ſollicitationis probando. 599.7

Extorta per blanditias à meretricibus non ſunt inuoluntaria. 604.11

Petens à meretrice in lupanari expoſita,quod peccet cum tertio, peccat mortaliter. 305.33

Meritum

Merita, vel demerita conditionata ſecundùm Theologos non ſunt verè & propriè merita vel demerita. 185.6

Metropoſcopia.

Quid Metropoſcopia. 219.33

Metus.

Metus Principis præſumitur, in vniuerſum non eſſe, quod ius tertij lædat. 554.6

Miles.

Milites Hieroſolymitani degentes extra Monaſterium, non comprehenduntur in decreto Concilij Tridentini. 418.11

Milites delinquentes in ebrietate ſunt puniendi, leuiùs tamen,quàm ſi delinquerent, quando ſunt rationis compotes. 202.11

Miniſter.

Miniſter ſi ſciuerit, quod alius Miniſter donum accepèrit, tenetur ſub eiſdem pœnis illum Inquiſitoribus reuelare. 38.2

Minor.

Minor 20. annis in cauſis criminalibus repellitur à teſtificando. 85.6

Minorita.

Minorita ſi tertia vice inciderit in Apoſtaſiam grauem, quamnam incurrat pœnam poſt decretum Vrbani VIII. de Apoſtatis,& fugitiuis. 410.8

Mira.

Mira quædam ab hominibus producta naturaliter, ab inſciis attributa fuerunt dæmonum virtuti. 276.5

Miraculum.

Ad miraculum confugere non debemus abſque neceſſitate, vel ad occultam boni, aut mali Angeli operationem. 276.2

Miſſa.

Quid ſi quis in ſacrificio Miſſæ vanis, & ad cultum diuinum impertinentibus cæremoniis tanquam neceſſa-

neceſſariis vtatur, ita ſcilicet eis innitendo, vt ſi eæ deficiant, deficere Miſſæ ſacrificium arbitretur. 274.1. & ſeqq.
Reus non Sacerdos Miſſam celebrans, vel aliud Sacramentum miniſtrans punitur pœna mortis, & brachio ſæculari traditur, vbicumque conſtitutiones Pontificiæ vſu receptæ fuerint. 125.2
Triginta Miſſæ S. Amatoris, & triginta S. Gregorij quomodo ſint licitæ,& quomodo non. 274.4

Miſſionary.

Religioſorum Miſſionatiorum priuilegium. 424.6. & ſeqq.

Mollis.

Mollis dupliciter dicitur. 468.17

Monaſterium.

Quid de crimine Monaſterij, tam in Italia, quam in Inſulis Italiæ,vel extra Italiam. 434.14
Quid de Religioſis extra Monaſterium degentibus. 438.4
Monaſteria Monialium ingredientes prætextu licentiarum exeommunicantur per Bullam Greg. XIII. 462.21
Religioſus manens extra Monaſterium cum licentia ſui Superioris, dicitur eſſe in Monaſterio. 428.4
Religioſi redeuntes ad Monaſterium tenentur adire ſuperiorem ab eo benedictionem recepturi. 408.15
Religioſi degentes extra Monaſterinm ſine licentia Superioris poſſunt puniri ab Ordinario loci, tanquam deſertores ſui Ordinis. 418.5
Religioſus admittens mulierem inter ſepta Monaſterij, non tenetur abdicare Officium per Motum proprium Pij V. ante Superioris ſententiam. 464.44
Cogentes mulierem ad ingrediendum Monaſterium excommunicantur in Concilio Trid 556.16

Monialis.

Monialis tranſiens de vna Religione ad aliam debet ſecum deferre dotem & aliquando non. 517.1. & ſeqq.
Monialibus licitum eſt abſque vlla controuerſia tranſire de Monaſterio non ſeruante clauſuram,ad aliud Monaſterium ſeruans illam. 517.7
Monialis non poteſt tranſire ad aliud Monaſterium, niſi quatuor concurrentibus. 517.6
Moniales profeſſæ nubentes, & accipientes illas in vxores, & etiam profeſſi contrahentes matrimonium excommunicantur. 461.18
Moniales quando ex conceſſione Sedis Apoſtolicæ, vel S.Congregationis transferendæ ſunt de vno ad aliud Monaſterium, tranſlatio facienda eſt in aurora. 548.7
Monialis ſi tranſeat ad Monaſterium eiuſdem Religionis, ſatis probabile eſt, quod non teneatur ſecum deferre dotem. 517.3
Moniales caſu quo ex conceſſione Pontificis à Religione eiiciantur, tenentur ad obſeruationem Regulæ, & votorum. 548.1
Moniales profeſſæ, eiſque nubentes, & accipientes illas in vxores, excommunicantur in Clem. vnica de conſanguinit. & affinit. 555.15
An Monialis tranſire poſſit de vna Religione in aliam ſtrictiorem. 516.1. & ſeq.
An Monialis eiici poſſit, tanquam incorrigibilis. 547.1. & ſeqq.

Monitio.

Secreta monitio licèt debeat præcedere ante denunciationem, tamen id non eſt neceſſarium, quando proceditur via Accuſationis. 585.4

Mors.

Nemo condemnari poteſt ad faciendum aliquid, vnde ipſi mors, mutilatio, vel aliquod graue corporis detrimentum ſequatur. 143.3
Mortis pœna vt actu infligatur, debet ſimul cum defenſione hæretici interuenire occiſio, vel grauis vulneratio alicuius Miniſtri ſanctæ Inquiſitionis. 120.6
Nemo morte inſtante ſuæ ſalutis immemor cenſetur. 151.7
Morte concedentis expirat officium conſeruatoris. 437.4

Mulier.

Mulier interrogata de conſenſu, quamuis minus recte, non tenetur confiteri. 604.5
Mulier dicitur fieri filia ſpiritualis Confeſſarij, ſi ei peccata ſua manifeſtet, etiamſi non ſequatur abſolutio. 572.18
Mulier quibus in cauſis criminalibus de iure canonico ob ſexus fragilitatem, & ingenij mutabilitatem appelletur à teſtificando. 85.25
Mulier non tenetur dicere, quod conſenſerit, ſed ſolùm quod fuerit ſollicitata. 605.8

Munus.

Non ſunt aperiendæ viæ per munera ad eludendas Pontificias conſtitutiones. 592.8
An poſſint Inquiſitores accipere munera(ſaltem eſculenta, & poculenta, quæ ſcilicet intra paucos dies conſumuntur) ſponte ſibi oblata. 38.1

N

Natiuitas.

PVnctum natiuitatis, (per quod dicunt Aſtrologi verificari punctum conceptionis) verificatur per Animodar. 223.9
Reiicitur ſententia Ptolomei, punctum ſcilicet conceptionis haberi per punctum natiuitatis. 223.10
Dicentes inuicem in nocte Natiuitatis Domini noſtri Ieſu Chriſti execrationes, ſeu maledictiones tempore, quo lectiones dicturi,benedictionem petunt, mortaliter peccant. 209.13

Nauta.

Nauta perperam agere contra ſuum officium, ſi dimitteret in fluctibus nauim in detrimentum nauis illius Domini. 385.6

Necromantia.

Quid Necromantia. 219.25

Neophytus.

Neophytus, non multò priùs ad fidem conuerſus contra Chriſtianum recipitur in teſtem. 60.13

Nobilis.

Quænam perſona habenda ſit nobilis, vel plebeia, diues, vel pauper,habetur in directorio Inquiſitionis. 190.9

Numerus.

Numeri appellatione intelliguntur duo. 58.2

Nuncius.

Nuncius,ſeu Sedis Apoſtolicæ Legatus,aliuſque eiuſdem Sedis Apoſtolicæ Miniſter, vel Officialis non eſt Inquiſitoribus denunciandus. 578.7
Nunciorum nomine veniunt legati Sedis Apoſtolicæ. 27.28

Nuptiæ.

Binas nuptias contrahentium culpa de iure communi ſpectat ad vtrumque Iudicem. 122.2
De contrahentibus binas nuptias & de eorum pœnis. 123.12. & ſeqq.
Conſulens aliquem vt binas nuptias contrahat quas pœnas incurrat. 123.10

O

Obedientia.

QVid de eo, qui ſe ſubtrahit ab obedientia Summi Pontificis materialiter. 378.1. & ſeqq.

Oblati.

Oblati, ſeu donati, qui etiam votorum Profeſſionem non emittunt, poſſunt tranſire ad aliam religionem ſtrictiorem,& etiam ad quamcumque. 522.6

Obligatio.

Obligatio.

Obligatio denunciandi delinquentem, qui per correctionem fraternam non emendatur, per quid metienda. 554.1

Obligatio voti licet ſit inducta de iure naturali, & diuino, ſolemnitas tamen eiuſdem voti inducta eſt de iure poſitiuo Eccleſiaſtico. 552.4

Obligatio denunciandi Inquiſitoribus ceſſat etiam, ſi ſollicitans Epiſcopo denuntietur. 582.12

Obligatio, qua quis lege iuſtitiæ tenetur in gratiam proximi aliquam functionem ſuſcipere, non oritur præcisè ex præcepto ſuperioris, ſed ex acceptatione illius qui illam ſuſcipit. 102. 5 & ſeq.

Obligatio denunciandi Confeſſarium ſollicitantem in confeſſione ceſſat, ſi ſollicitationem quis ſciuerit ſub ſecreto naturali. 582.7

Obligatio denunciandi hæreticum, ſeu Confeſſarium ſollicitantem eſt perpetua, vtpote de iure naturæ. 580.2

Obligatio denunciandi Sacerdotem ſollicitantem ceſſat, ſi Sacerdos emendatus præſumatur. 581 1. & ſeqq.

Obligatio denunciandi non ceſſat, emendato confeſſario, poſito tamen mandato Inquiſitorum. 585.5

Obligatio denunciandi ante Conſtitutionem Gregorianam, tanquam de iure naturæ inſita, præſupponebatur. 591.4.& ſeqq.

Obligatio requirendi ſingulis annis Religioſos fugitiuos, & eiectos, cui imponatur. 470 11

Obſeruantia.

Quidnam ſit vana obſeruantia,& in quonam differat à diuinatione. 265.1.& ſeqq.

Obſeruantiæ vanæ ſuperſtitio eſt duplex. 266.17

Quid de vanæ obſeruantiæ ſuperſtitione ad aliquid præcognoſcendum. 268.1 & ſeqq.

Vanæ Obſeruantiæ ſuperſtitio non eſt, ſi conditio,ſeu circumſtantia vana,& inutilis ſe habeat in precibus tantùm concomitanter. 270.5.& ſeqq.

Quid de vanæ Obſeruantiæ ſuperſtitione, qua media naturalia inefficacia ad effectum adhibentur. 271.1. & ſeqq.

Obſeruantiæ vanæ ſuperſtitionem non reddit licitam preces experientia effectuum ſucceſſus, qui per talem ſuperſtitionem obtineri conſueuit. 266.16

Quid de variæ Obſeruantiæ ſuperſtitione, qua vanæ verbo, vel ſcripto adhibentur, vel collo appenſæ geſtantur. 269.1.& ſeqq.

An Obſeruantia vana,ſeu Obſeruantiæ vanæ ſuperſtitio ſit ſemper peccatum mortale. 267.1.& ſeqq.

An Religioſus eiectus è Religione teneatur ad Obſeruantias præſcriptas in Religione. 490.1.& ſeqq.

Obſeruantiæ vanæ ſuperſtitio cognoſci poteſt ex duplici capite. 266.15

Obſeruatio.

Quid obſeruatio vana. ibid.

Occidere.

Occident aliquem ex iracundia magna rariſſimè excuſatur à peccato mortali. 603.4

Odium.

Odium Dei eſt etiam peccatum grauius blaſphemia. 184.4

Odium Dei non ſolùm eſt cauſa, ſeu radix blaſphemiæ præſertim in damnatis,&c. 158.27

Officialis

Quinam veniant nomine Officialium Sedis Apoſtolicæ. 27.29

Omen.

Quid omen. 219.33

Onirocritica.

Quid Onirocritica. 219.53

Oratio.

Oratio, & contemplatio, cum ſint finis continentiæ, ſunt quid melius. 528.16

Oratio Dominica dici poteſt nomine priuato; neque enim eſt inſtituta, vt ſolo nomine Eccleſiæ dicatur. 206.10

Ordinarius.

Ordinarius contra Religioſum extra clauſtra delinquentem non poteſt componere proceſſum. 426.9

Ordinarij locorum non poſſunt citare, capere, ſeu arreſtare vel in carcerem includere reos; ſed teſtium factas ſibi depoſitiones ad Inquiſitores tranſmittere, quibus in hac parte eſt conceſſa integra iuriſdictio. 19.17

Alia ordinariorum officia. 19.18.& ſeqq.

Ordinarij locorum in Regnis Hiſpaniarum non poſſunt cognoſcere cauſas ſancti Officij Inquiſitionis. 19.14

An poſſit Inquiſitor ſine Ordinario, vel è contra, tradere Reum carceri. 21.1. ſeqq.

Facultas Ordinarij loci quoad ſuperiores Religionum eſt cumulatiuè, & non priuatiuè conceſſa. 428. 10

Religioſi degentes extra monaſterium apud Vniuerſitates, ſtudiorum cauſa, ſubiiciuntur Ordinario loci. 428.6

An Religioſus, ſi notoriè, & ſcandaloſè delinquat intra Eccleſiam ſui Monaſterij,poſſit ab Ordinario puniri. 431. 1. & ſeq.

Ordinariorum iuriſdictio eſt de iure communi. 429.5

An Religioſus, ſi diſcedat à ſuo Conuentu ſine licentia, poſſit ab Ordinario puniri. 430. 1. & ſeqq.

Religioſi degentes in Grangiis, vel in aliis locis annexis monaſterio, ſi deliquerint, non ſubiiciuntur Ordinario. 428. 7

Coram Ordinariis quando trahi poſſunt Religioſi. 454.12

Quid ſi Ordinarij procedant contra ipſos in caſibus non permiſſis. 434.15

Ordo.

Ordines Mendicantium quot. 515. 2

P

Pactum.

PActum expreſſum cum dæmone dupliciter contingit. 265. 6.

Pactum aliud cum dæmone contingit dupliciter. 217.3

Pactum legis commiſſoriæ in pignoribus eſt iure prohibitum. 465. 54

Pactum, quod præmoriens ſuperſtiti appareat, deque ſuo ſtatu reddat certiorem, eſt temerarium, & non imitandum. 259. 14

Paganus.

Paganus, Iudæus, & Apoſtata à fide repellitur à teſtimonio contra Chriſtianum. 85.13

Paganus errat circa plura, quàm Iudæus, & Iudæus, &c. 326. 7

Papa.

Papa poteſt Ius naturale, vel diuinum interpretari. 512. 2

Parens.

Parentes contra liberos non coguntur eſſe teſtes; vel liberi contra parentes. 100.14

Parochus.

Parochus ſollicitans Neapoli ſuſpenſus fuit per annum à Cura animarum. 608.8

Pars.

Pars poteſt prorogare terminum debitori, vt non incurrat in excommunicationem decretam. 588.14

Particula.

Particula, ſeu dictio taxatiua ponitur ad excludendas alias perſonas tanquam Iudices ordinarios, 451. 2. & ſeqq.

Particula (ſimpliciter) quid ſignificat. 538 12

Particula (ſummariè) quid ſignificat. 538. 13
Particula (de plano) quid importat. 538. 14
Particula (ſola veritate facti inſpecta) quid inferat. 538. 15

Paruitas.

Paruitas materiæ ſatis probabiliter in materia luxuriæ non datur , vtpotè valde procliui , & pericuſa. 567. 17
Paruitas materiæ, cùm non ſimus in virtutibus Theologalibus , quæ attingunt immediatè Deum , vbi non eſt reperire paruum , ſed quidquid reperitur, eſt eſſentialiter ipſemet Deus , excuſat à mortali. 560. 10

Paſcha.

Ruſtici tempore Paſchatis , qui in maledictiones , ſeu blaſphemias incidere ſolent , abſoluuntur paſſim à piis , & doctis Confeſſariis. 193. 7

Pater.

Pater non tenetur alimenta præbere filio, qui voluntariè , & culpa ſua recedit , & fugit ab eo. 441. 2

Patronus.

Electio Patroni Regni debet fieri per ſuffragia ſecreta à Populo ſingularum Ciuitatum Prouinciæ. 363. 14. & ſeq.
Electio Patroni Ciuitatis debet fieri per ſecreta ſuffragia à populo. 363. 12
Cauſæ electionis nouorum Patronorum debent deduci in Sacram Congregationem , & ab ea examinari , approbari & confirmari. 363. 16
Poſſunt ſolùm eligi in Patronos illi Sancti , qui ab Eccleſia vniuerſali titulo Sanctorum coluntur. 363. 11
Epiſcopi conſenſus , & Clerici illius loci eſt neceſſarius ad electionem Patroni Ciuitatis , aut alicuius loci. 363. 13
Sancti beatificati , & non canonizati , non poſſunt eligi in Patronos , ſeu Protectores alicuius Ciuitatis. 363. 9. & ſeq.

Peccatum.

Peccandi periculo dupliciter homo ſe exponere poteſt. 390. 26
Peccatum in dubio an ſit reſeruatum , necne , cenſendum eſt , non eſſe reſeruatum. 557. 32
Eſt peccatum mortale , ſi quis Sanctorum reliquias falſas tanquam veras adorandas proponat. 209, 14
Reſeruatio peccatorum eſt introducta in ſalutem animarum. 557. 31
Peccata venialia ſecundùm ſe , poſſunt fieri peccata mortalia in materia Religionis. 560. 11
Peccaret qui iudicaret , ſe non poſſe ſaluari ; licèt non deſperaret. 340. 4
Peccata procedentia ex ignorantia , quæ in principio fuit culpabilis , nullam malitiam contrahunt de nouo. 185. 9
Eſt peccatum mortale , ſi quis miracula falſa , tanquam vera, prædicet , aut ſcriptis mandet. 209. 15
Peccata de ſe venialia in materia caſtitatis , eo quod fiant in Sacramento Pœnitentiæ , non redduntur mortalia contra Religionem. 559 3
Sumere quid modicom cibi , licèt ſit peccatum veniale in materia temperantiæ , nihilominùs illud ſumere ante ſumptionem Euchariſtiæ eſt ſacrilegium graue in materia Religionis. 559. 2
Peccatum quodlibet eſt talis naturæ , & conditionis, vt nullam mereatur veniam abſolutè. 203. 14

Pecunia

Dans pecuniam Religioni S. Franciſci , poteſt illam, quamdiu non fuerit alienata , reuocare. 486. 3
Ludens pecunia præſenti in Regno Caſtellæ , ſi amittat , non poteſt repetere ſolutum. 497. 20

Penſio.

Stylus curiæ circa penſiones quid habeat 588. 15

Periurium.

Periurium , & homicidium ſunt ex genere ſuo peccara mortalia & conſequenter multo magis blaſphemia. 181. 4

Periurus.

Periurus , qui in aliqua cauſa falſum cum iuramento depoſuit pariter quibus in cauſis repellatur. 85. 10

Perſona.

Perſonæ exemptæ , vel priuilegiatæ non coguntur eſſe teſtes. 100. 15
Perſonæ nomen comprehendit marem, & fœminam. 554. 31

Phyſiognomia.

Quid Phyſiognomia. 219 33
Phyſiognomia Philoſophiæ naturalis pars eſt licita. 332. 1
Dicta de Phyſiognomia intelligi etiam debent de Metopoſcopia , Chyromantia, &c. 232. 3. & ſeq.
Phyſiognomia eſt diuinatio ſuperſtitioſa. 217. 1
Phyſiognomia Aſtrologica, eſt ſuperſtitioſa, & illicita. 232. 2

Plebanus.

Plebanorum nomine non comprehenduntur habentes Eccleſias Parochiales. 406. 2

Pœna.

Pœna tota exigi non poteſt, ſi pars debiti ſoluta fuerit. 465. 55
An aliquas pœnas incurrant Religioſi , exeuntes de Monaſteriis , ſeu Conuentibus ſuis ad Medicinam, vel Leges Ciuiles audiendas 404. 1. & ſeqq.
Quibus pœnis prædicti Iudæi, Mauri, vel alij Infideles non baptizati prædicta delicta perpetrantes puniantur. 116. 1. & ſeqq.
Pœnæ quibus Confeſſarius ſollicitans punitur , ſunt aliquæ ex Conſtitutione Gregorij XV. 608. 6. & ſeq.
Quibus pœnis puniantur inquiſitores pecuniam S. Inquiſitionis prætextu extorquentes. 31. 1. & ſequentibus.
Quas pœnas incurrant Epiſcopi , & Inquiſitores, ſi ex malitia , ſeu ex fraude falsò contra aliquem de hæreſi procedant , vel ex odio , ſeu rancore, aut lucro contra Hæreticum omittant procedere. 30. 1. & ſeqq.
Pœnæ à conſtitutionibus Pontificis latæ non Sacerdotibus Miſſam celebrantibus. 125. 2. & ſeqq.
Quas pœnas incurrat qui in Societate Ieſu vota biennia emiſit, ſi matrimonium poſtea contrahat. 123. 16
Pœna Textus *in Clement.* 1. de Decimis lata contra Religioſos eas fraudantes non extenditur ad Clericos ſæculares idem facientes. 461. 24
Ad pœnam incurrendam vnius diei , vel etiam vnius hebdomadæ ſpatium ordinariè non debet eſſe ſoſficiens. 465. 59
Pœna lata in Textu *cap. finali de offic. delegato contra Conſeruatores* , non extenditur contra delegatum idem facientem. 462. 25
Pœna excommunicationis impoſita in quodam certo actu, intelligitur de actu inuoluente peccatum mortale. 560. 7
An pœna mortis puniri , & Curiæ ſæculari tradi debeat teſtis falſus pro defenſione Rei, ſeu qui falſum deponit pro defenſione Rei , negando v. g. hæreſim , quam Reum commiſiſſe , rectè nouit. 95. 1. & ſeqq.
Pœnæ graues contra blaſphemum in diuerſis locis imponuntur , prout in Gallia , & in Hiſpania. 198. 25
Pœna lata *in cap. ſtatutum de reſcript.* contra Legatum Pontificis non extenditur ad delegatos Ordinarij. 462. 26
Quanam pœna teſtis , ſi in Tribunali Sanctæ Inquiſitionis falſum depoſuerit puniri debeat. 92. 1. & ſeqq
Pœna grauior imponitur pro delicto minori , quàm

imponatur pro maiori, ſi ſcilicet illud frequentius committatur. 556.17

Pœna impoſita rapientibus fœminam, non extenditur ad fœminas rapientes marem. 556.19

An, & quid dicendum de pœnis iure ſtatutis contra Diuinatores, Magos, vel Maleficos. 222

Quid de pœnis Iure ſtatutis contra Magos, Maleficos, vel Diuinatores. 162. 1. & ſeqq.

Quas incurrant pœnas Epiſcopi & inquiſitores malitioſè contra hæreticum procedentes, vel omittentes procedere. 30. 1. & ſeqq.

Pœna conuentionalis debetur ex vi pacti initi inter contrahentes. 464.50. & ſeqq.

Quid de pœnis ſtatutis contra Religioſos in Bulla Pauli I V. 414.1.& ſeqq.

An Iudæi, &c. ab Inquiſitoribus puniri poſſint,pœna aliqua abiurationis, ſi ſcilicet delinquant in iis, quæ ſunt noſtræ, & ipſorum fidei. 116.1.& ſeqq.

Recenſentur pœnæ ſtatutæ contra ſodomitas à Pio V. 460. 9

An,& quid de pœnis iure ſtatutis contra iſtos diuinatores. 249

Pœna Sacerdotum perpetrandis ſortilegiis inſeruientium 312, 7.& ſeqq.

Pœna non poteſt imponi ſine culpa, ſiue ſit iudicialis, ſiue legalis. 465. 56

Pœna ſollicitantibus impoſita eſt grauis, & pro leui delicto non imponenda. 560.6

Quænam pœnæ ſtatutæ ſint aduerſus Apoſtatas. 415. 1. & ſeq.

Pœna non debetur, ſi contractus, cui appoſita eſt, ſit Ireirritus. 465. 57

Inquiſitor ſine Ordinario non poteſt, vel è contra, mutare pœnas ſeu relaxare Reis condemnatis, quia ad eas imponendas vterque ſimul debuit concurrere. 24. 1

A Saracenis contra blaſphemos graues pœnæ fuerunt impoſitæ. 198. 26

Ad pœnam non tenetur quis, ſi ſoluendi factus eſt impotens, ſiue ſine culpa ſiue etiam culpa ſua,&c. 465. 58

Pœna, quod non debeatur in conſcientia ante ſententiam Iudicis, patitur nonnullas exceptiones. 465. 66. & ſeqq

Pœnitens.

Pœnitens ſollicitans tenetur etiam denunciare Confeſſarium ſollicitantem ſub pœna excommunicationis. 589 4

Pœnitens in confeſſione, ſi abſolutè dicat ſe blaſphemaſſe, Confeſſarius non tenetur eum interrogare quomodo, vel quibus verbis vſus fuerit. 161.3

Pœnitens ſi in Confeſſione ſollicitet Confeſſarium, & is conſentiat pœnitenti; Confeſſarius non incurrit pœnas Pontificiarum conſtitutionum. 566.10

Pœnitens ſecundùm multos DD. poteſt lucrari Indulgentias, ſicque à pœnitentiis ſe liberare. 200.11

Pœnitens ſollicitatus, etiamſi Edictum non publicetur, tenetur denunciare, contra aliquos hoc negantes 589.3

Pœnitens ſollicitatus non tenetur regulariter denunciare Confeſſarium, ſi ex illa denunciatione timeat damnum notabile. 584.1

Non mouetur ad peccatum, quando recipit chartam, ſed quando legit illam, extra confeſſionem. 563.2

Laus perſonæ pœnitentis de pulchritudine, de gratia, de venuſtate, & de morum elegantia, poteſt habere bonum,& malum ſenſum. 561.24

Pœnitens, cui Confeſſarius verba dubia profert, vel factum, aut ſignum dubium præbet, tenetur illum Inquiſitoribus denunciare. 560.14

Pœnitentia.

Pœnitentia impoſita à Confeſſario eſt magis meritoria, & ſatisfactoria, quàm pœnitentia, quàm ſponte pœnitens ſibi aſſumit, & leuis pœnitentia poteſt minus præbere occaſionem emendationis. 200. 8

Quænam pœnitentia blaſphemo imponenda ſit in foro interiori,ſeu conſcientiæ. 199.1

Pontifex.

Pontifex interdum Religioſo facto Epiſcopo concedit poteſtatem, vt emat bona ſæcularia. 530.10

Poteſtas Pontificis in diſpenſatione voti paupertatis, & ex diſpenſatione voti caſtitatis æquiparantur. 529.22

An Summus Pontifex cogi poſſit ad renunciandum Pontificatum pro tollendo ſchiſmate. 348.1. & ſeqq.

An Summus Pontifex diſpenſare poſſit etiam in voto ſolemni Paupertatis, & Obedientiæ. 529. 1. & ſeqq.

Pontifex ſine iuſta cauſa,neque poteſt dare licentiam Religioſo tranſeundi ad laxiorem, &c. 520.14

Pontifices, quando non liquet de eorum mente, reſpondent, ſuas Conſtitutiones eſſe interpretandas iuxta propriam verborum ſignificationem. 575.13.

Summus Pontifex neque poteſt cogere vitam Monachalem agentes ad ingrediendam, & profitendam aliam Religionem. 473.4

Summus Pontifex non poteſt ſine iuſta cauſa indulgere licentiam Religioſo habendi proprium. 529.21

Quiſnam ex Pontificum Conſtitutionibus veniat nomine Confeſſarij, vel Sacerdotis ſollicitantis, ita vt ob id Inquiſitoribus denunciari debeat. 578.1. & ſeqq.

Pontifex,ſi cauſa legitima ſubſit, poteſt diſpenſare in voto ſolemni clericorum. 527.9

Iuris eſt Pontificis, non Inquiſitorum Epiſcopum de hæreſi ſuſpectum per ſententiam condemnare. 25.3

Summus Pontifex quamdiu eiecti ſe non correxerint,diſpenſare cum illis non poteſt. 546 3

Summus Pontifex diſpenſat etiam cum perſonis inferioris notæ, etiamſi non adſit cauſa publica. 533. 11. & ſeqq.

Romani Pontifices concedunt Religioni, quod poſſit dimittere ſuos Religioſos. 501.29

Summus Pontifex eſt index omnium ſupremus; idque eſt de fide. 1. 2

Fauendum, & adhærendum eſt in his materiis Auctoritati Summi Pontificis. 535.9

Pontifex non diſpenſat cum Equite Hieroſolymitano, in voto ſolemni. 532. 6

Pontifices circa quæ plùra priuilegia conceſſerunt Regularibus. 415.5

Præceptum.

Præceptum Chriſti Domini *Matthæi* 18. de correctione fraterna obligat ex iure naturæ. 585.5

Quale præceptum obliget vbique locorum. 590.7

Præceptum,& decretum ſæpiùs in iure confunduntur. 589.6

Prælatus.

Prælatus Regularis non vtens foro conſeruatorum ſibi non præiudicat. 438.1

Prælati in cauſa hæreſis contra ſubditos ſuos nullo modo cognoſcere poſſunt, ſed id totum Inquiſitoribus, & Epiſcopis eſt remiſſum. 26.11

Quæ ſit cauſa finalis prohibendi Prælatis Regularibus,ne cognoſcant cauſas ad Officium, ſeu Tribunal ſanctæ Inquiſitionis pertinentes. 35.1

Prælati Papa inferiores. ſtante legitima cauſa, probabile eſt, quod poſſint concedere licentiam tranſeundi

ſeundi de vna ad aliam Religionem etiam laxiorem. 512. 3. & ſeq.
Is,qui propter culpam ſuam eiicitur à Prælato, adhuc eſt ſubditus, ſicut ouis morbida. 474. 16
Religionis Prælatus tenetur requirere ſuos, Apoſtatas, vel fugitiuos. 4.6. 10
An Religionum Prælati teneantur eiectum quærere, & reducere ad Religionem. 539. 1. & ſeqq.
Prælatus Conuentus, ſeu Monaſterij raró contingit quod exeat de Conuentu, ſeu Monaſterio extra omne Monaſterium manſurus cauſa ſtudiorum, 390. 18
Prælati nomine non ſolùm venit ſuperior, vel Abbas Monaſterij; ſed etiam quicumque eius locum tenet. 388. 2. & ſeqq.

Prænunciatio.

Quid & quale peccatum prænunciatio. 219.24

Præſumptio.

Quotuplex ſit præſumptio. 346. 1.& ſeqq.
Præſumptionis peccatum eſt ſemper mortale. 340.9
An peccatum præſumptionis ita ſpei ſit contrarium, vt per illud hæc deperdatur. 347. 1

Præſtigium.

Præſtigium quid ſit. 219. 23

Præuentio.

Datur præuentio contra ſuperiores Regulares & inquiſitores. 26. 13

Princeps.

Princeps cum poſt mortem non ampliùs viuat, non poteſt amplius habere beneplacitum, nec diſpoſitionem. 8. 5
Princeps non habet maiorem poteſtatem ea, quam Reſpublica in ipſum tranſtulit. 89. 20

Priuilegia.

Priuilegium Innocentij IV. Ciſtercienſibus conceſſum. 548. 3. & ſeqq.
Priuilegium iuri alterius quæſito derogans non debet extendi, ſed potiùs limitari. 554. 5
Priuilegium in proceſſu fabricando omittendi ſolemnitates Iuris conceſſit Bonifacius VIII. & quibus, &c. 538.16
Priuilegia conceſſa ratione ſtatus non poſſunt renunciari. 429. 4
Priuilegia diuinarum Religionum recenſentur conceſſa à ſummis Pontificibus ſuperioribus Regularibus procedendi contra Fratres in cauſa hæreſis. 26. 13
An Religioſus amittat priuilegia ſi viuat irregulariter. 419. 1. & ſeq.
Priuilegium reſtitutionis in integrum multis eſt conceſſum. 497. 21

Probatio.

Probationes plures in criminalibus in ſua ſpecie imperfecta non faciunt vnam probationem perfectam. 80. 4
Probatio perfecta in aliis criminibus non conſtituitur ex multitudine teſtium ſingularum, & conſequenter multo minùs in crimine hæreſis. 80.6
Non poſſunt Inquiſitores vnire duas ſemiplenas probationes ad condemnandum reum pœna ordinaria. 76. 7
Ad integritatem probationum nihil ſpeciale habere debet vna depoſitio ab alia. 78. 3

Proceſſus.

Proceſſus nouos fabricare de anteactis delictis ad docendum de dicta incorrigibilitate, non eſt neceſſarium. 457 6
An, & quibus modis poſſint Inquiſitores terminare proceſſum. 40
In Regnis & ſtatibus Hiſpaniæ ſoli in reb. fidei formant proceſſum aduerſus reum, ac proinde ſoli reum citant non autem Epiſcopi. 19.15

Profeſſio.

Profeſſio, vt ſit legitima ſeu valida, requiritur, quod fiat conſenſu illius, cuius eſt incorporare Religioſum. 401.5
Profeſſio eſt inualida, ſi alius ad profeſſionem admittat abſque mandato ſuperioris monaſterij ſeu conuentus. 401.9
An, & quid dicendum, ſi quis ingreditur aliquam Religionem animo tranſeundi ad aliam, poſtquam Profeſſionem emiſerit, vel animo reuertendi ad ſæculum poſtquam ſtudiorum curſum compleuerit, vel Presbiterarum conſecutus fuerit. 521.1
Cauſæ de nullitate Profeſſionis apud quos tractari debeant. 430.8
Profeſſio ſicut eſt ſpirituale coniugium, ita eiectio è Religione eſt ſpirituale quoddam diuortiū 471.18
Epiſcupus etiam in monaſteriis ſibi ſubiectis, atque adeò in ſe non exemptis admittere poteſt ad profeſſionem. 401.8.
Religionis profeſſio eſt inualida, ſi fiat ſine conſilio Capituli. 401.7
Profeſſio eiectorum fratrum Minorum in alia Religione ſine dictis literis teſtimonialibus eſt nulla. 478.6

Profugus.

Profugus, vel fugitiuus non eſt, qui legitimè, ſeruatiſque ſeruandis tranſit de vna Religione ad aliam. 525.3

Promiſſio.

Omnis Promiſſio facta alicui ſub conditione poſita in arbitrio alterius ita intelligitur, vt illi alteri debeat relinqui libertas, quod conditionem ponat, vel tollat. 500.9
Tam in voto ſimplici, quam in ſolemni non ſolùm eſt promiſſio, verum etiam traditio. 529.17

Propoſitio.

Qualificandi & conſecrandi propoſitiones qualis modus 44.2
Epiſcopi licèt ex Concilio Tridentino procedere poſſint contra propoſitiones temerarias ſcandaloſas, &c. 44 3

Proteſtatio.

Proteſtatio quando auertit animum à facto iuuat proteſtantem. 310.5

Proximus.

Qui de proximo eſt accingendus habetur pro accincto, & parum pro nihilo reputatur. 571.13

Pſylli.

Pſylli in Africa, & in Italia Marſi extrahebant manum tacta venena à corporibus. 291.8

Pyromantia.

Quid Pyromantia. 219.30

Q

Qualitas.

QValitas fundans Iuriſdictionem debet conſtare. 426.7

R

Ratio.

RAtio naturalis dictat, quod qui ſentit commodum, debeat ſentire incommodum. 443.4
Quilibet tenetur habere rationem, & curam ſuæ famæ, ità vt potiùs debeat amittere vitam, quàm honorem. 201.6

Regula.

Regula, quod nemo ex culpa ſua debeat commodum reportare fallit in multis. 507.6
Regula in iure, quod ſocius criminis non poſſit interrogari de complicibus; neque ſit teſtis idoneus, non comprehendit crimina excepta propter publicum bonum. 605. 7
Regulæ Cancellariæ non obligant in foro interiori, & conſequenter donatio per Epiſcopum facta intra

tra viginti dies ante ſuum obitum, eſt valida in foro conſcientiæ. 235. 4. & ſeq.

Regularis.

Regulares fugitiui, vel Apoſtatæ ſunt perquirendi à ſuis Religionum ſuperioribus, & reducendi ad Religionem 444.1 & ſeqq.

An Regulares recurrentes ad S. Officium, vel ibi teſtificantes, poſſint à ſuis ſuperioribus grauari. 36. 1. & ſeqq.

Quandonam Regularis cenſeatur incidiſſe in caſum reſeruatum ex parte ſortilegij, ſi Superior Religionis reſeruauerit ſibi ſortilegium. 287. 1. & ſequentibus.

Quandonam Regularis cenſeatur incidiſſe in caſum reſeruatum ex parte veneficij, ſi Superior Religionis reſeruauerit ſibi veneficium. 286. 1. & ſequentibus.

Religio.

Quid Religio. 205.1

Religio non tenetur readmittere eiectos, ſi correctio ſit prætenſa, ſeu præſumpta 480.13

Religio non debet Apoſtatis, vel fugitiuis præbere alimenta. 441.1

Religio tenetur alere Religioſum, quamdiu manet ſub obedientia. 443 5

Quonam modo procedatur contra noſtræ religionis hoſtibus cibaria arma, equos &c. tranſmittentem vel transferentem. 133 1 & ſeqq.

Religio tenetur alere Religioſum, ſi is viuat modo Religioſo. 447.19

Religio tribuens cultum Deo, & Sanctis propter Deum eſt vnius & eiuſdem ſpeciei. 190.2

Religio Sancti Iacobi Alcantaræ, vel Calatrauæ, &c. non eſt vera Religio, qualis eſt Hieroſolymitana ſancti Ioannis. 531.2

Religio habet ius reuocandi eiectum. 480. 9. & ſequentibus.

Religio aliquando poteſt eiicere Religioſum ob grauia & enormia delicta ſi ſcilicet ob illa ſit incorrigibilis. 446.1

Religio non tenetur readmittere eiectum, ſi exinde timeat ſibi ſcandalum. 480.14 & ſeqq.

Religiones habent à Sede Apoſtolica priuilegium eiiciendi incorrigibiles ad ſemper, ſeu in perpetuum. 479.5

Religio non tenetur ſoluere debita, quæ eiectus tempore eiectionis pro alimentis contraxit. 480. 19

An tranſire poſſit ad Religionem arctiorem totus Conuentus. 531.1

Ad quamnam Religionem ſpectent bona Religioſi, qui de vna Religione tranſit ad aliam. 525. 1. & ſeqq.

Ingrediens Religionem, in qua ex Pontificis facultate Superiori conceditur facultas, quod inferiorem poſſit à Religione dimittere, eumque à votis liberare eſt in ſtatu peccati mortalis, niſi paratus ſit impedimenta per malitiam poſtea tollere. 499.1

Religio quælibet debet habere priuatos carceres ad probandam incorrigibilitatem, ſaltem in vnaquaque Prouincia. 537.5

Religio de iure naturali habet, quod à ſe auertere poſſit quodlibet graue ſcandalum. 454.2

Religio habet facultatem dimittendi Religioſum qui malè ſe gerit in Religione. 501.27. & ſeqq.

Ob quas cauſas poſſit Religio eiicere, ſeu dimittere Religioſum. 494.1. & ſeqq.

Religio per ſententiam latam non ceſſit iuri, quod habetur in Religioſum eiectum. 471.21

Tranſiens de vna ad aliam Religionem ad quid teneatur. 519.9 & ſeq. 523.1. & ſeqq.

Religio, abſolutè loquendo, aliud eſt, quod ſit perfectior, aliud verò, quod ſit arctior, vel aſperior. 514.4

Religio ſecunda ſi incapax ſit poſſidendi, bona acquiſita per eiectum ſpectant ad dantem. 486.2

Religio laxior non præſumitur ignoraſſe quod Religioſus tranſierit ad ſtrictiorem. 507.5

Prior Religio ad Religioſum recuperandum triplicem habet actionem, & quænam ſint. 507. 2. & ſeq.

Religio an teneatur recipere eiectos. 472.16

Religio ſecunda non eſt de facto ſpolianda ſua poſſeſſione, licet prior probet ſuam antiquiorem, & legatum. 507.7

An, & quem locum, qui tranſit de vna Religione ad aliam, tenere debeat in Religione, ad quam tranſit. 523.1. & ſeqq.

Religio quænam ſit arctior, vel aſperior, penſandum eſt ex modo viuendi. 514.5. & ſeq.

Quidnam intelligatur nomine Religionis perfectioris. 513.1

A quonam Religionis Superiore Religioſus petere debeat licentiam, ſi tranſire velit ad Religionem aliam ſtrictiorem. 509.1. & ſeqq.

Religio quamuis poſſit dimittere Religioſum, non tamen id facit, niſi iuſtis de cauſis. 497.25

Quid de Religione Minimorum Sancti Franciſci de Paula. 518.1. & ſeqq.

Religioſus.

Religioſi ſi aliter condignè puniri poſſunt, non ſunt puniendi pœna Triremium. 432.7

Religioſus poteſt propria auctoritate redire ad priorem Religionem laxiorem in caſu, in quo non emiſerit profeſſionem in 2. ſtrictiori. 506. 35. & ſequentibus.

Quid dicendum de Religioſo, qui per breue tempus dimiſerit habitum ſuæ Religionis in ſuo cubiculo, vel in aliquo loco ſecreto, vt meliùs quieſcat, dormiat, vel ſtudeat, &c. 389.1. & ſeqq.

Quid de Religioſo, ſi commiſerit aliquod delictum, & propterea occultauerit, ſeu occultè habitum ſuæ Religionis detulerit, vel dimiſerit, nè à ſuperiore capiatur; ſicque debitas pœnas ſuſtineat. 389.1. & ſeqq.

Religioſus factus Epiſcopus, ad quid teneatur. 493.1. & ſeqq.

Cuinam acquirat Religioſus, ſi fuerit iniuſtè eiectus è Religione, vel ſi fuit iuſtè eiectus. 486.2. & ſequentibus.

Religioſus vt tanquam incorrigibilis, eiici poſſit à Religione, quæ conditiones requirantur de iure nouo. 537.3. & ſeq.

Religioſos regreſſos à Triremibus completo termino conueniens eſſet non reaſſumere habitum Religionis. 432.8

Religioſi eiecti ob habitus Clericalis dimiſſionem non videntur eſſe Apoſtatæ. 547.3

In quanam Religione Religioſus, lite pendente, permanere debeat. 507.1

Quid de Religioſo qui per breue tempus dimiſerit habitum ſuæ Religionis ex leuitate quadam. 390. 1. & ſeqq.

Religioſi mendicantes ſi cum Romani Pontificis licentia tranſierint ad non mendicantes, non poſſunt habere locum, neque vocem in capitulo. 556.22

An, ſi Religioſus abſque licentia ſui Superioris tranſeat ex religione ſtrictiori ad aliam religionem laxiorem, & in ea ordinem ſacrum ſuſcipiat, ſuſpenſus ſit ab executione talis ordinis ſacri ſuſcepti. 417.1. & ſeqq.

Quandonam Religioſus incorrigibilis eſſe dicatur. 455.1. & ſeqq

Religioſis omnibus prohibitum fuit per Gregor. XIII. anno 1585. ſe transferre ad Iaponium, & partes propinquas præter quam Religioſis è Societate Ieſu. 423.5

Religioſum Apoſtatam, vel fugitiuum recipiens, vel occultans incurrit excommunieationem. 420. 17

Religioſus tranſiens illegitimè ex vna Religione ad aliam non eſt Apoſtata, ſed fugitiuus. 525. 1

Religioſi aliqui, qui non poſſunt de iure communi habere propiium, poſſunt ex Priuilegio certo modo teſtari. 532. 7

Religioſus degens in loeo ad erectionem monaſterij deſtinato, vbi adeſt ſupetior, quocumque nomine ille vocetur, ſi deliquerit, noo ſubiiciatur Ordinario. 428. 8. & ſeq.

Religioſus non poteſt ſola licentia ſui Superioris manere extra monaſterium ad inſeruiendum alicui ſæculari beneficio. 422. 4.& ſeqq.

Quid de Religioſo, ſi fiat Protonotarius Apoſtolicus. 396. 1. & ſeq.

An poſſint Religioſi agere cotam iudice ſæculari. 433. 2

Religioſus eiectus ſi obtinuerit beneficium acquirit beneficio, & ſuæ Eccleſiæ. 485. 6

An poſſint Religioſi trahere reos eoram aliis iudicibus. 334.10

Religioſus ſecundùm Peñam tranſmittendus ad Triremes eſt degradandus. 432. 2

An Religioſus eiectus è Religione, quæ nolit ipſum, quamuis ſe emendauerit, iterum recipere, poſſit abſque alia diſpenſatione Summi Pontificis in ſæculo remanere,& cum quo habitu.476.1.& ſequentibus.

Religioſus non temere accedit ad ſtudia, ſi ignorantia excuſetur. 390. 15. & ſeqq.

An Religioſus dimittens, ſeu non deferens habitum ſuæ Religionis excommunicationem incurrat.387. 1. & ſeqq.

An Religioſi,ſi recipiant quempiam alterius Religionis, peccent mortaliter, ſintque excommunicati. 526. 1. & ſeqq.

Quid ſi Religioſus, nulla exiſtente cauſa,tranſire velit ad Religionem laxiorem. 511.1. & ſequentibus.

An Religioſus eiectus è Religio ne, ſi nulla ſpes ſit, quod ad priorem Religionem iterum admittatur, poſſit propria voluntate, abſque vllius licentia ad aliam Religionem tranſire. 477. 1. & ſequentibus.

An, & quid de quodam Religioſo, qui propter delictum, ſieque non iniuſtè detentus in carcere, ſeceſſit è conuentu titulo, ſeu prætextu recuſandi ſuperiorem immediatum, vel titulo, ſeu prætextu appellandi ad ſuperiorem mediatum. 412. 1. & ſeqq.

Omnes Religioſi de iure tranſire poſſunt ad Religionem arctiorem. 519 1. & ſeq.

An Religioſus eiectus è Religione ſolutus ſit votis Religionis. 482.1. & ſeqq.

Religioſus licèt poſſit dimitti in Religione; eſt tamen verè Religioſus. 498. 33

Religioſus licitè poteſt dimittere, ſeu non ferre habitum ſuæ Religionis ad tuendam vitam, vel famam proximi. 387. 7

Omnes Religioſi etiam mendicantes de iure tranſire poſſunt ad Ordinem Carthuſianorum. 519. 3

Religioſus incorrigibilis ſi è Religione eiiciatur facilius à multis obiurgari, & hac ratione reſipiſcere poteſt. 447. 13

Religioſus, qui recedit à Religione cum licentia ſuperioris, & temerè dimittit habitum ſuæ Religionis incurrit excommunicationem 394. 1

Religioſus, ſi fiat Epiſcopus, vel Cardinalis, tenetur adhuc deferre habitum ſuæ Religionis de iure communi. 396. 1

Religioſi damnati ad triremes licèt non peccent, ſi ex eis fugiant; peccant tamen mortaliter triremium, &c. 432. 10

Religioſus eiectus, ſi poſtea correctus,petit vt iterum recipiatur ad Religionem, & repulſam patiatur à Prouinciali, omnino eſt liber à vinculis votorum Religionis, idque ſeruatur in praxi. 501. 31

Religioſus quis vt iuſtè è Religione eiiciatur, & habitu priuetur, tria ſunt neceſſaria, & quænam ſint. 419 14

Religioſi ſpeciali exemptione, quam habent, poſſunt ſe tueri contra Epiſcopum procedentem vigore Conſtitutionis Clementis VIII. 427.1

Religioſus eiectus ſubiectus eſt Epiſcopo originis. 476. 1

An Religioſus eiectus è Religione, quæ nolit Ipſum, quamuis ſe correxerit, iterum admittere, teneatur ad aliam Religionem tranſire. 473. 1. & ſequentibus.

Religioſi etiam, qui per iniuriam vel per fraudem dimiſſionem è Religione extorſerunt ſolent frequentare Sacramenta Confeſſionis, & Communionis, &c. 501. 30

Religioſo competit ſecundum aliquos facultas tranſeundi ad Religionem perfectiorem de iure Canonico. 514 1. & ſeqq.

Religioſus factus Epiſcopus, quoad dominium non obtinet portionem ſibi aſſignatam, ſicut Epiſcopus ſæcularis. 530. 8

Religioſus factus Epiſcopus neceſſe non eſt, quod ſit Dominus ſuæ portionis, vel aliorum bonorum, quæ poſſidet. 530.7

Quid, ſi Religioſus Iniuſtè, vel illegitimè eiectus fuerit. 539. 1. & ſeq.

Religioſus quamuis ſua culpa eiectus fuerit è Religione, per eiectionem tamen ipſius culpa punita fuit. 471. 12

Religioſus ſodomita tanquam incorrigibilis erit eiiciendus à Religione. 460. 8

An, ſi Religioſus eiectus, ſed etiam correctus, petat ad Religionem, teneatur Religio illum iterum recipere. 479. 5. & ſeqq.

Religioſus tranſtulit ſui Dominium in Deum quoad regulares obſeruantias. 474. 12

Religioſus, qui ad aliam Religionem tranſire deſiderat, ſi ei facultas denegetur à ſuperiore, poterit appellare ad ſuperiorem alterius Religionis, à quo res decernatur de iure communi. 504. 8

Religioſus de iure antiquo, & communi eiici non poterat à Religione propter incorrigibilitatem. 537.1

Religioſus accedens ad ſtudia ſine licentia ſui Prælati, peccat & excommunicationem incurrit. 388.1. & ſeqq.

Religioſus rediens completo tempore condemnationis à Triremibus ad Religionem, readmitti non poteſt ad celebrandum ſine diſpenſatione. 432.4

Religioſus, qui ſuſcepit ordinem ſacrum in Apoſtaſia, non ſolùm non poteſt talem ordinem ſacrum exercere. 416.18

Religioſus propter crimina grauia licitè poteſt condemnari,& mitti ad triremes. 432.1

An Religioſus poſſit aliquando licitè tranſire ex vna Religione ad aliam; & quo modo. 503.1

Religioſi quæ acquirunt in triremibus, acquirunt Religioni. 433.12

A quonam Religioſus incorrigibilis è Religione eiici poſſit. 448.1 & ſeqq.

Religioſus vt poſſit à clauſtro plenè abſolui, neceſſa eſt,vt ad aliud Monaſterium, vel ad curam animarum transferatur. 474.15

Religioſus factus Epiſcopus licet liberetur ab obſeruantiis Regularibus,non tamen abſoluitur à votis eſſentialibus. 530.9

Religioſus ob ſua delicta eiectus è Religione, tenetur iurare quod in ſuam Religionem iterum recipiatur.

Digitized by Google

piatur, vel quod ad aliam admittatur. 474.14

Religioſum fugitiuum, vel Apoſtatam capere non ſolum ſpectat ad Superiores Religionum, ſed etiam ad Ordinarios. 445 8

Religioſus ex Minlmis, vel Mercenariis, ſi tranſitet v.g. ad Carmelitas, ad quale tenetur votum 532.17

Religioſi poſſunt ſemper eligere Conſeruatorem, ſeruata forma. 439.1

An aliquando Religioſus tranſire non poſſit ad aliam Religionem, quamuis ſtrictiorem. 507.1.& ſeqq.

Quid de Religioſo, ſi deferat habitum alterius Religionis, vel ita ſimilem, vt propterea cenſeatur vnus de iſta altera Religione. 397.1.& ſeqq.

Cuinam acquirat Religioſus iuſtè per ſententiam diffinitiuam eiectus è Religione, ſi non tranſierit ad aliam Religionem, ſed maneat in ſæculo. 484 1. & ſeqq.

Quid de Religioſo, ſi mutet habitum Religionis in ſæcularem. 387.1

An, & quomodo Religioſus extra clauſtra delinquens puniendus ſit. 424.1 & ſeqq.

Religioſus factus Epiſcopus in veſtibus Epiſcopalibus conformat ſe aliis Epiſcopis, retento colore habitus ſuæ Religionis. 396.3

An quis Religioſus tranſire poſſit ex aliquo ordine Mendicantium ad quemcunque alium ordinem. 515.1.& ſeqq.

Quid de Religioſo, ſi calumnioſè, & iniuſtè apud ſuum ſuperiorem fuerit accuſatus, &c. 388. 1

Religioſus factus Epiſcopus neque eſt Apoſtata, ſi renuncians Epiſcopatui non redeat ad clauſtra. 411.23

An Religioſus eiectus validè poſſit inſumere bona, quæ poſſidet ad vſus ſuperfluos, illicitos, vel turpes. 488.1.& ſeqq.

Au Religioſus eiectus è Religione, teneatur ad illam redire. 469.1.& ſeqq.

Quid ſi Religioſus, nulla exiſtente cauſa tranſire velit ad Religionem æquè ſtrictam. 510.1

Quid de Religioſo iniuſtè eiecto è Religione. 481.1

Au Religioſus degens extra clauſtra de licentia ſuperioris, puniri, ſi delinquat extra clauſtra, poſſit ab Ordinario loci. 427.1.& ſeqq.

Religioſus iuſtè per ſententiam diffinitiuam eiectus à Religione ſi tranſierit ad aliam, & non maneat in ſæculo, acquirit ſecundæ Religioni. 486.1

Reliquiæ.

Reliquię alicuius viri Sancti non canonizati, nec beatificati quo adorari poſſint cultu. 354 1

Sanctorum, & Beatorum Reliquias venerari, eſt quid pium, & Sanctum, idque de fide. 355.7

Quid de reliquis quas Agnos Dei nominamus; quiſnam ſcilicet licitè poſſit eos tangere, ſeu contrectare. 372.5.& ſeqq.

Reliquiæ ſanctorum non poſſunt radi & dari in potum infirmis. 372.9

Qualiſnam certitudo veritatis Reliquiarum Sancti canonizati requiratur, vt venerari poſſint. 366.1.& ſeqq.

Reliquiæ Sanctorum venales, aut cauſa quæſtus exponi non debent. 370.1

An adorari poſſint, & debeant Reliquiæ Sanctorum, & Beatorum. 353 1.& ſeqq.

An Sanctorum Reliquiæ licitè poſſint extra capſam oſtendi. 368.1

Qualenam peccatum ſit, falſas Reliquias venerandas proponere. 368

Qui cum Reliquiarum geſtatione peccat, non inuoluit circumſtantiam neceſſariò confitendã. 368.1

An quis licitè poſſit Sanctorum Reliquias è collo ſuſpenſas geſtare. 368.1

Sanctorum non canonizatorum, neque Beatificatorum Reliquias poſſumus deferre ad collum appenſas, offerre eis orationes, &c. 356.1

Reliquiæ Sanctorum beatificatorum poſſunt exponi publicè, vt adorentur. 363.7

An Sanctorum Reliquiæ poſſint licitè de loco ad locum transferri. 368.1

Reliquiæ Sanctorum ſi pretio vendantur, abſque dubio eſt Simonia. 370.2.& ſeqq.

Reliquiæ Sanctorum nequeunt licitè ſubripi, etiamſi conſeruandæ ſint in loco honorabiliori. 369. 1. & ſeqq.

Quænam decreta extent quoad Reliquias Sanctorum. 371.1.& ſeqq.

Remedia.

Quænam remedia adhiberi poſſint contra maleficium. 309.1.& ſeqq.

Remedia ſupernaturalia, ſeu Eccleſiaſtica, ſunt multa. 309.3.& ſeqq.

Moralia remedia. 310.18

Naturalia remedia frequenter vim habent, & virtutem modicam. 309.2

Vtentes ad morbos remediis externis, quæ conſtat, quod non poſſint eſſe cauſæ naturales ſanctitatis, quamuis publicè tolerentur, non ſunt abſoluendi. 276.9

Reprobatio.

Reprobationis reuelatio poteſt fieri tribus modis, & quinam ij ſint. 343.4 & ſeqq.

Is, cui reuelata fuit eius reprobatio, non videtur abſolutè peccaturus in deſperando Beatitudinem. 343.9

Requiſitio.

Requiſitio fieri poteſt per Nuncium, vel per Epiſtolam, vel ad domum. 29.4

In requiſitione non requiritur expreſſio temporis octo dierum. 29.3

Requiſitus.

Requiſitus debet accedere ad locum, vbi eſt requirens, & Proceſſus formatus. 29.4

Quid requirens poſſit contra requiſitum. ibid.8

Res.

Res naturalis ſi dubitetur an ei vis talis ineſſe poſſit, non ſtatim tanquam ſuperſtitio magica damnari debet. 189.4

Retinens rem alienam poteſt abſolui bis, & ter, cum propoſito reſtituendi. 591.7

Reſeruatio.

Reſeruatio votorum eſt facta in ſalutem animarum, & in fauorem Religionis. 557.29

Reſpublica.

Reſpublica & Eccleſia poſſunt priuare condemnatum beneficio vel officio & illud applicare alteri. 142.8

Reſpublica vel princeps poteſt diſponere de bonis ſubditorum eaque aliis applicare. 142.4

Reſpublica debet expurgari improbis hominibus. 447.16

Reuelatio.

Reuelatio, quod aliquis ſit reprobatus, non repugnat diuinæ Bonitati, & diuinæ Sapientiæ. 343.7

Reuelationes quomodò cognoſcantur, an ſint à Deo, vel à dæmone. 49.2

An poſſint Inquiſitores examinare Reuelationes mulierculatum, & aliorum. 49.1

Reuelatio Confeſſarij ſollicitantis tendit ad abolitionem peccati præteriti, & futuri. &c. 592.6

Crimen reuelationis Confeſſionis probatur eodem modo quo crimen ſollicitationis. 601.1

Reuocatio.

Reuocatio confeſſionis, ſi neque fiat in continenti, neque errore probato nullius eſt valoris. 103 9

Reus.

Reus poſt ſententiã licitè poteſt fugere, dãnatus, ſi ſit ad ſeruitutẽ ductã; ſecùs ſi illa eſſet tolerabilis. 144.13

Reus ab vno Inquiſitore punitus ab alio puniri non poteſt. 6.2

An ſi Reus nihil teſtibus oppoſuerit, teneantur adhuc

Inquiſitores inquirere de vita, conditione, & qualitate teſtium contra dictum Reum. 49.1.& ſeqq.
An poſſint Inquiſitores per illa verba in cap. Accuſatus: *non ſe intromittant, ſed relinquant ſuis Iudicibus puniendos*: relinquere Reum ſimpliciter, & non remittere illum Iudicibus, vt ab illis puniatur. 47.1.& ſeq.
Reus ſi agatur de cauſa graui, non tenetur in conſcientia reſpondere ad mentem Iudicis interrogantis. 464.37
An poſſint Inquiſitores ex indiciis & præſumptionibus indubitatis punire reũ pœna ordinaria. 48 1
An poſſint Inquiſitores condemnare Reum vt publicè abiurer de leui. 50
Reo dari non debet copia cognominum teſtium, neque aliquarum depoſitionis circumſtantiarum, ex quibus in notitiam aduerſus ipſum deponentium deuenire poſſit. 72.2
Reus propter delictum pœna graui condemnatus non tenetur eam licitè ſubire. 464 39
Quid quando Religioſi ſunt Rei. 432.2
Reus defunctus facta citatione,& proceſſu,quam breuiſſimè fieri petetit formato, ſtatim abſolui, vel condemnari debet. 108.16
Contra Reum non Sacerdotem Miſſam celebrantem, vel aliud Sacramentum miniſtrantem proceditur tanquam contra de hæreſi ſuſpectum. 124.5
Reus non tenetur permanere in carcere, ſed iudicis eſt curare, quod ille cautè ibi detineatur. 144.7
Reus debet damnari formato proceſſu, ſi hæreſis eſt plenè probata, &c. 109.20
Extractioni Rei ad mortem condemnati annexa pariter eſt pœna mortis. 460.5
An Reus condemnatus ſecundùm allegata, & probata teneatur ſemper obedire ſententiæ iudicis. 142.1.& ſeqq.
Reus vt effugiat hoc iudicium,probare tenetur,quod ignoranter proceſſerit. 123 6
Quonam modo procedatur contra Reum ſecundam vxorem prima viuente, ducentem. 122
An poſſint Inquiſitores citare, & capere Reum in alieno Territorio, ſine literis ſubſidialibus Dominorum. 37.1.& ſeqq.
Quando, & quomodo in crimine hæreſis Inquiſitores procedere debeant ad carcerandum Reum. 111.1.& ſeqq.
An, & à quo iudice (originis ſcilicet, domicilij, vel delicti) debeat criminis Reus iudicari,& puniri. 153
Reus tenetur ſaltem ex charitate reſpondere, & ſe tueri modo minùs accuſatori offenſiuo. 136.22
An rata debeat eſſe Rei confeſſio (quam Iudex per fictam immunitatis promiſſionem, vel aliam ſimulationem extorſit) ita vt ſecundùm talem confeſſionem Reus damnari poſſit. 153
An Reus à Iudice interrogatus teneatur veritatem fateri, vel de calumnia iurare, ſaltem ſi Iudex interroget iuridicè,ſeu iuris ordine ſeruato. 139.1.& ſeqq.
An Reus licitè poſſit fugere ex carcere poſt ſententiam? Vbi etiam an licitè poſſit effringere vincula, & carcerem, ſiue poſt, ſiue etiam ante ſententiam. 143.1.& ſeqq.
Reus poſt ſententiam nō poteſt licitè fugere,ſi damnatus fuerit ad carcerem temporaneum. 144.12
An Iudex poſſit Reum infamatum, vel etiam conuictum de vno crimine, examinare de aliis criminibus, quæ nec ſua natura (ſcilicet antecedenter, vel conſequenter) nec indiciis connexa ſunt. 140.1.& ſeqq.
Oſtendere Reo viam,& modum,quo poſſit fugere nō eſt minus auxiliū quam præbere inſtrumenta. 145.3 & ſeqq.
Reus poſt ſententiam licitè poteſt fugere, ſi damnatus ſit ad carcerem perpetuum grauem; ſecùs ſi carcer eſſet laxus, & commodus. 144.14
Reus, quando alter poteſt licitè eius crimen aperire, ſit iniurioſus, negando crimen. 136.23
An alij licitè poſſint Reo fugam è carcere, & carceris, ac vinculorum effractionem conſulere, & ad hoc auxilium præſtare. 145.1.& ſeqq.
Reus tunc debet non ſolùm probare errore,ſed etiam probare cauſam,quare ſic errauerit. 103 8
Quonam modo procedatur contra Reum, non Sacerdotem (ſiue laicum ſcilicet, ſiue etiam Eccleſiaſticum) Miſſam celebrantem, vel Sacramentum Confeſſionis adminiſtrantem. 124
An, ſi Reus falſis teſtibus conuictus ſit, & propterea damnetur, poſſit ad euitandam mortem crimen ſibi falsò impoſitum fateri. 104.1.& ſeqq.
An ſit contra iuſtitiam, ſi Reus, Aduocatus, vel Procurator occultum crimen teſtis ad eius teſtimonium infirmandum aperiat? Vbi etiam de citatione Rei, & de probationibus contra Reum tam in cauſa ciuili,quàm in cauſa criminali. 134. 1. & ſequentibus.
An, ſi Reus ſanus, & in iudicio, nondum confeſſus, petat Confeſſarium, debeant Inquiſitores eum illi concedere. 37.1
An, & quomodò debent Inquiſitores examinare Reum. 43.1.& ſeqq.
Reus, ſeu delinquens non poteſt per ſententiam diffinitiuam in pœnam ſuorum delictorum obſtringi, quod fiat Religioſus. 474.9
Quandonam Reus ſufficienter cenſeatur conuictus, vel non. 801
An, ſi Reus hæreſim fateatur, & poſteà confeſſionem factam reuocet, à Iudicibus fidei poſſit condemnari. 102
Reus ſi confeſſionem factam reuocet in continenti,& in præſentia Iudicis, non poteſt ex prima illa confeſſione damnari. 103.6
An, ſi Reus falſis teſtibus conuictus ſit, & propterea damnetur, poſſit ad euitandam mortem crimen ſibi falsò impoſitum fateri. 104
Reus, ſi virile membrum intus poſuerit,quamuis extra ſemen effuderit, adhuc punitur pœna ordinaria Sodomiæ. 133.8
Reus poſt ſententiam licitè poteſt fugere, ſi damnatus ſit ad triremes. 144 15
Reus criminis mixti fori, ſi priùs à Iudice ſæculari punitus fuit, non poteſt poſtea regulariter à Iudice Eccleſiaſtico puniri. 195.13
Reus ſi hæreſim fateatur, & poſteà confeſſionem factam non reuocet, abſque dubio condemnari poteſt. 103.3
Reus neque etiam, donec duobus, vel tribus teſtibus fuerit teſtificatus, recluditur in carcerem 597.12
Reum ſæpe contingit hæreſim fateri, & poſtea confeſſionem factam reuocare. 103.2
An Reus hæreſim teſtib. probatā fateri teneatur. 104
Reus tenetur hæreſim teſtibus probatam fateri,ſi verè eam commiſit,Iudice legitimè interrogante. 104 1. & ſeq.
Reus in Tribunali Inquiſitionis poteſt eſſe vel Hæreticus,vel ob fauoriam de hæreſi ſuſpectus. 103.1
An Reus ob vitanda grauia tormenta poſſit hæreſim non commiſſam, ſemiplenè tamen probatam fateri, & miſericordiam poſtulare. 105 1 & ſeqq.
An poſſint licitè Inquiſitores promittere impunitatem Reo, ſi verum fateatur. 39.1

Ritus.

An liceat Infidelium,& Iudæorum ritus tolerare. 327.1.& ſeqq.

Rota.

Quid Rota, quæ dicitur Bedæ. 284.1 & ſeqq.
Inuentores primi Rotæ Bedæ inierunt pactum expreſſum cum Dæmone,& implicitum,qui ea vtuntur. 285.7

Rota prædicta ad quem pertineat ſpeciem ſortilegij. 285.9

S

Sacerdos.

Sacerdos vt ſubiiciatur pœnis conſtitutionum Pontificiarum aduersùs ſollicitantes, requiritur, quod delictum ſit completum in ratione ſollicitationis. 563.3

Sacerdos verus ſi ex eo, quod ſit in peccato mortali non conſecret, & verba conſecrationis proferat ſuper aliam hoſtiam iam conſecratam, vel non conſecratam oſtendat populo, &c. poteſt ab Inquiſitoribus puniri. 125.9

Sacerdos, cui obiectum eſt crimen reuelationis confeſſionis, ſi dicat, ſibi factam fuiſſe licentiam à Pœnitente id reuelandi, non tenetur id probare. 601 2

Sacerdos celebrans Miſſas in honorem Sanctorum non canonizatorem impulſu deuotionis, non eſt damnandus in foro Interiori. 359.2.& ſeqq.

An Inquiſitoribus denunciari debeat Sacerdos, ſi Pœnitentem ſollicitet, vt procuret, quod alia perſona cum ipſo Sacerdote, vel cum aliquo alio in actus turpes, & inhoneſtos conſentiat. 564. 1. & ſeqq.

Sacerdos, ſi in actu confeſſionis det aliquod donum pœnitenti ſecundùm aliquos eſt denunciandus. 562.1

Sacerdos donans aliquid Pœnitenti, præſumitur, qood donet ob paternitatem ſpiritualem, & ſuſpicari, quod id faciat ex affectu Venereo, prorsùs temerarium. 562.4

Sacerdos ſollicitans, ſi ſit Epiſcopus, non eſt à Pœnitente ſollicitato denunciandus Inquiſitoribus. 578.5

Sacerdos vt ſollicitet eum, qui accedit ad locum, vbi audit confeſſiones, rariſſimè ſolet contingere. 575.9

Sacerdos ſimplex audiendo confeſſiones, vel ſuſpenſus ab audiendis confeſſionibus, quamuis confeſſionem audiat, & abſoluat quas incurrat pœnas. 115.12.& ſeqq.

Sacerdos ad actus inhoneſtos ſolùm venialiter ſollicitans Inquiſitoribus ſub graui culpa denunciari debet ſatis probabiliter. 559.1

An ſi Sacerdos pœnitenti dicenti, velle ſtatim confiteri, confeſſionem diſſuadeat, animo poſtea eum alliciendi ad Venerem, talis diſſuaſio cenſeatur ſollicitatio in confeſſione, ita vt Sacerdos ſic ſollicitans Inquiſitoribus denunciari debeat. 573.1

An denunciari debeat Sacerdos, ſi in actu confeſſionis abſque vlla occaſione dicat Pœnitenti: ſumerem te in vxorem, ſi non eſſem Sacerdos, ſed ſæcularis. 562.1.& ſeqq.

An Inquiſitoribus denunciari debeat Sacerdos, ſi Pœnitentem ſollicitet ad actus turpes, & inhoneſtos in gratiam alterius. 564.1.& ſeqq.

Sacramentalia.

Sacramentalia non habent vim niſi per modum impetrationis. 280.3

Sacramentum.

Præter Sacramenta, quæ inſtituit Chriſtus Dominus, non datur aliud Sacramentum, &c. 276.10

Sacrilegium.

Sacrilegium eſt delictum, cui poteſt imponi pœna depoſitionis. 551.8

Sacrilegium non oritur ex actu veniali. 560.9

Sacularis.

Sæcularis obligatur ex contractu Religioſo; At non è contra. 496.16

Saga.

Sagis accidit, vt reipſa interdum deferantur ad montes. 281.15

Sagæ, maleficæ, lamiæ, ſiue ſtryges non phantaſticè tantùm, ſeu per imaginationem transferuntur, ſed etiam verè. 256.16

Salutator.

Salutatores dicunt poſſe ſe ſine vllo detrimento in ardentem ignem coniicere. 278.12

Salutatores, & qui ipſis ſalutatoribus vtuntur, peccant mortaliter. 277.1

Quid de ſalutatoribus, num ſcilicet iſti tales ſuperſtitioſi ſint, necnè. 277.28

Quid de virtute ſalutatorum: num ſcilicet ea ſit naturalis per naturalem quamdam è cœlorum conſtellatione complexionem, an ſupernaturalis; ſeu gratia gratis data à Deo. 279.1.& ſeqq.

Samuel.

Samuel non prodiit excitatus vi magica. 258.34

Sanare.

Sanandi virtutem licet de facto habeant quidam lapides, herbæ, & animalia, at non ſic homines. 279.5

Sanctus.

Sancti beatificati non inſeruntur in Litaniis. 363.3

An Sanctis non canonizatis, nec beatificatis poſſimus erigere altaria; vbi etiam de templis. 357.1.& ſeqq.

An Sanctorum non canonizatorum, neque beatificatorum, antequam ſepulturæ tradantur, poſſimus deoſculari pedes, manus vel veſtes. 355.1.& ſeqq.

Sanctis canonizatis exhibetur cultus publicus, & ſolemnis ſimpliciter, & abſolutè, non ſic beatificatis. 362.2

Sanctorum corpora non canonizatorum, neque Beatificatorum poſſunt ſepeliri in loco honeſtiori ſeorſim ab aliis, & cum ornatu veſtium pretioſarum. 356.1.& ſeq.

Sanctis non canonizatis, neque beatificatis exhiberi poteſt cultus priuatus. 355 3

Sanctum non canonizatum, nec beatificatum licet credere, vocare Sanctum, ac inuocare. 354.2

In Sancti canonizati, nec beatificati honorem non licet dedicare Altare, & multò minus Templum. 354.10

Sanctis non canonizatis, neque beatificatis non poteſt exhiberi cultus publicus, ſeu ſolemnis. 355.1

Fœdantes, conſpuentes, vel pedibus conculcantes, aut inhonorantes Chriſti, B. Virginis, aut aliorum Sanctorum, ſtatuas, Imagines, vel figuras grauiſſimè plectendi ſunt arbitrio iudicis. 190 12

An in honorem Sanctorum non canonizatorum, nec beatificorum poſſimus inſtituere diem feſtum. 358.1

In Sancti non canonizati, nec beatificati, honorem non licet ſacrificia inſtituere, vel Reliquias eius publicè in Templo venerandas proponere. 354.12

An Sanctos non canonizatos, nec beatificatos poſſimus inuocare in Diuino Officio, vel in eius recitatione commemorationē eorū facere 358.1.& ſeqq.

An attento Tridentino Concilio *ſeſſ.* 25. in decreto de inuocatione, veneratione, & reliquiis ſanctorū, poſſit Epiſcopus reliquias Sancti antiqui nondum canonizati approbare, eaſque publicè venerandas proponere. 364.1.& ſeqq.

Sancti non canonizati, nec beatificati Imaginem licet pingere, & venerari. 354 5.& ſeqq.

Sancti non canonizati, nec beatificati licet veſtes, vel ſtuſtula ſumere. 334.13

Sanctis beatificatis eriguntur Altaria, ſed non Templa. 363 4

Schiſma.

Schiſma quid ſit. 376.1.& ſeqq.

Schiſmatis modus duplex. 376 4

Schiſma charitati contrarium eſt. 377.14. & ibid. 6

Schiſma ex genere ſuo eſt peccatum mortale. 177.15

Schiſmatis ratio non conſiſtit in quacumque Romano Pontifici inobedientia. 376.8

Schiſma propriè ſignificat ſciſſuram. 377.5

An ſchiſma ſemper ſit coniunctum cum hæreſi. 380. 1. & ſeqq.

Google

Schiſma nihil aliud eſt, quam ſeparatio ab vnitate Eccleſiæ vniuerſalis. 377.4
Schiſma eſt ſummum malum, & à Deo punitur magis quàm patricidium, vel idololatria,&c. 383.2
Quam graue ſit peccatum ſchiſmatis. 383.1.& ſeqq.
Schiſmatis ratio non includit, quod quis velit ſe à Pontificis obedientia ſubtrahere directa intentione. 376.11

Schiſmaticus.

Schiſmatici, qui. 377.12.& ſeq.
An ſit verè & propriè ſchiſmaticus, qui eſt in peccato mortali. 381.1 & ſeq.
Schiſmatici cum habeantur tanquam intruſi, alienationes ab illis factæ erunt inualidæ. 386.4
An ſit verè, & propriè ſchiſmaticus, qui eſt excommunicatus. 381.1.& ſeq.
Geſta à ſchiſmaticis vniuerſaliter non eſſe valida conſtat ex iure. 386.2
An ſit ſchiſmaticus, qui non ſe ſeparat à Romano Pontifice, nec ab vniuerſis Eccleſiæ membris, ſed ſolùm ſe ſeparat ab aliquo Epiſcopo, renuens ſubeſſe auctoritati talis Epiſcopi, vel ſolùm ſe ſeparat à fidelibus membris Diœceſis eiuſdem Epiſcopi. 380.1.& ſeqq.
Schiſmaticus non ſolum eſt, verum etiam hæreticus, putans in Eccleſia non eſſe caput. 379.1.& ſeqq.
An in iure feratur ipſo facto aliqua excommunicatio in ſchiſmatico. 381.1.& ſeqq.
Schiſmatici propter ſchiſmatis delictum priuantur omnibus beneficiis ante ſchiſma obtentis. 385.1
An poſſint Inquiſitores procedere contra ſchiſmaticos. 386
Schiſmatici quamuis ipſo facto non priuentur beneciis ante ſchiſma obtentis,ſunt tamen inhabiles in poſterum ad beneficia obtinenda. 385.2
An ſchiſmatici ſint irregulares. 386.1.& ſeqq.

Scriptura.

Sacræ Scripturæ verba detorquens ad inania,ſcurrilia, & obſcœna, eſt etiam puniendus. 190.10

Secretum.

Secretum ſeruari non debet quoties eius obſeruatio vergit in damnum commune. 582.8

Sedes.

Sedes Apoſtolica, quæ vnicuique ius ſuum ſeruat, & Religionem in ſua puritate permanere deſiderat, non cogit Religionem ad iterum recipiendum eiectum. 479.2
Quid intelligatur nomine Sedis vacantis. 16.11

Seductor.

An ſeductor, ſit de iure excommunicatus. 410.12

Senator.

Senatores ob grauia delicta eiiciuntur à numero Senatorum, & milites priuantur inſigniis militantibus. 447.17

Sententia.

Sententia ata in Religioſum eiectum, quem & à quo abſoluat. 471.19
Sententia contraria locum habere poterit, ſi teſtes de verborum formalitate fuerint examinati, & vnus de aliis, & alter de aliis verbis deponat. 79.7

Sepulchrum

Sepulchri veneratio, quando agitur de Beatificatione,vel canonizatione, inter cæteros articulos probanda eſt. 356.3

Sepultura.

An circa ſepulturas Sanctorum non canonizatorum, neque beatificatorum poſſimus accendere cereos, vel lampades, aut appendere tabellas imagines, & ſimilia. 360.1.& ſeqq.

Seruitus.

Qui ſe alteri ſeruitutem tradit, manet illi obſtrictus. 497.30

Seruus.

Seruus bello captus ob ſummum ius ſuum libertatis recuperandæ poteſt licitè fugere, etiamſi dominus præceperit ne fugiat, & fugientem licitè puniat. 139.5
Seruus ſi à Domino eiiciatur, efficitur ſui iuris,neque amplius eſt ſub poteſtate Domini, qui poſſit illum iterum redigere ad ſeruitutem. 471.23
Serui Iudæorum tam vernaculi, quàm ad ſeruitutem empti, liberi fiunt eo ipſo, quod fidem Chriſti ſuſcipiunt. 328.2
Serui infidelium etiam Chriſtianis Principibus non ſubiectorum, ſi periculum peruerſionis patiantur poſſunt à Dominio ſuorum dominorum poteſtate Eccleſiaſtica abſolui. 328.3

Signum.

Signum petere licet à Deo, ſi ſpecialem aliquam apparitionem, vel reuelationem aliquis haberet ſine ſufficientibus indiciis. 348.7
Signa damni proxima ſignificantia pactum nocendi poſſunt à quocumque ſciente tolli, & deſtrui. 289.15
Per exiſtentiam ſigni exercetur pactum initum cum dæmone. 298.12. & ſeq.

Simonia.

Reus infamatus de ſimonia, ſi non poſſit ſe purgare, condemnari debet, perinde ac ſi crimen de ipſo eſſet probatum. 141.2

Singularitas.

Singularitas obſtatiua,quid. 74.3
Singularitas adminiculata,ſeu cumulatiua, quid. 74.4
Singularitas diuerſificatiua, quid. 74.5

Situs.

Componere ſe certo ſitu, vel modo, vt per ſomnia ſibi reuelentur occulta, peſſima ſuperſtitio eſt. 237.21

Societas.

Societas cum dæmone, quo maior, & euidentior eſt, eo euidentior eſt Apoſtaſia à Deo, ob quam Deus deſertorem ſuum auxiliis gratiæ priuat, & deceptori dæmoni derelinquit. 215.13

Socius.

Socius criminis repellitur à teſtimonio, & quando non. 85.14.& ſeqq.

Sodomia.

Sodomiæ annexa eſt pœna mortis. 460.7
Sodomiæ delicto reſeruato alicubi, non cenſetur per hoc eſſe reſeruatum etiam delictum beſtialitatis. 462.27.& ſeq.
Quonam modo procedatur contra Sodomiæ crimen committentem. 133.1. & ſeqq.
Sodomiæ ad incurrendum caſum reſeruatum,requiritur,quod ſit actus conſummatus. 463.31
Sodomia ratione infamiæ inducit irregularitatem. 467.5
Reſeruata ſodomia, ſecundum aliquos, vterque tam agens,quàm patiens venit ſub reſeruatione. 468.16
Sodomiæ reſeruatio, ſecundùm Graffium, extenditur tantùm ad Agentem. 468.19
Sodomiam exercens non tenetur in foro conſcientiæ dimittere Officium, vel Beneficium ante iudicis ſententiam. 463.34

Sodomita.

Sodomita notorius non poteſt teſtari. 467.14
Sodomitæ notorij omnia bona confiſcantur. 467.13
Quomodo puniantur ſodomitæ in Hiſpania & alibi. 133.2.& ſeqq.
Sodomita notorius cum ſit infamis, eſt etiam irregularis, neque poteſt obtinere beneficia ob eandem rationem. 467.12
Sodomita occultus non eſt ſuſpenſus, ſicque celebrando non efficitur irregularis. 467.9.& ſeq.

Sollicitare.

Sollicitare in Confeſſione ſecundùm Doctores ad peccata maiora peccatis carnis, non trahit conſtitutionum pœnas. 556.21

Sollicita

Sollicitare marem, non obſtat, quod ſit grauius delictum, quam ſollicitare fœminam. 554.8
Praais Romana habet ſollicitantem in confeſſione ſuſpectum vehementer de hæreſi. 611.14

Sollicitatio.

Sullicitatio ſupponit preces, & poſtulationes prætaquiſitas. 566.11
Sollicitationis crimen per quot fœminas probari debeat remirtitur prudentiæ Ioquiſitorum. 597.11
Sollicitatio licet fieri poſſit per donum, ea tamen non præſumitur, neque aſſeri debet, niſi dono adiungantur verba præſeferentia ſollicitationem. 562.3
Sollicitatio ſi ſe extenderit ad plures perſonas, & cum illis Reus actus valdè turpes commiſerit, ab omnibus Religioſis poſt latam ſententiam flagellatur. 597.19
Sollicitatio ad Venerem ibi præcaueatur? 552.15. & ſeqq.
Sollicitationis delictum, licet poſſit probari per teſtes ſingulares, debet tamen ſuppleri ſingularitas. 597 11. & ſeqq.
Crimen ſollicitationis in confeſſione, regulariter, loquendo, quantumcomque occultum, ſtatim denunciandum eſt, omiſſa ſecreta admonitione. 586.9. & ſeqq.
Sollicitatio ante, vel poſt confeſſionem immediatè facta Inquiſitoribus denunciari debet. 570. 1. & ſeqq.
Mulieres etiam egregiæ, & Nobiles, tenentur cauſa teſtificationis in ſollicitationis crimine adire Inquiſitores. 584.6
Sollicitationis crimen non probatur plenè, ſeu ſufficienter per teſtimonia duarum fœminarum, ſeu per duas fœminas. 597.10
An Inquiſitoribus denunciari debeat ſollicitatio facta in Confeſſatio, vel in alio loco ſimulata confeſſione. 574.1.& ſeqq.
Quonam modo ex Conſtitutione Gregorij X V. probetur crimen ſollicitationis. 598.1.& ſeqq.

Sollicitatus.

Sollicitati in aliqoibus Prouinciis, adſunt ſtatuta; quod non poſſint abſolui, niſi denuncient Confeſſarios à quibus ſunt ſollicitati. 552.22
Perſona ſollicitata, licet noo poſſit probare ſollicitationem, tenetur denunciare. 605 9
Perſona ſollicitata non debet in tali caſu ab Inquiſitoribus interrogari de conſenſu. 604.4

Somnium.

Somnium triplex eſt. 234.1
Somniorum obſeruatio illicita. 234 4
Somnium ſi proueniat ex præuiis curis, vel cogitationibus, nihil de futuris ſignificat, ſed ſolùm ſuam cauſam inſinuat. 237.20
Diabolicis diſcernuntor iiſdem modis, quibus diuinæ reuelationes à falſis. 236.4
Ea ſomniis ſæpius, & certius de affectionibus corporis, quam de mutationibus cœli, vel aëris coniecturæ deſumuntur. 237.19
Somnia, ſi quis putet eſſe ex cauſa naturali, licitè poterit ex illis de euentis, quæ ab illa cauſa prouenire ſolent, coniecturam facere. 237.18
Somnium inter dæmoniacum, & diuinum diſcernitor. 234.6
Ad quid ſomnium Dæmoniacum ioclinat. 234 7
Somnium in dubio vtrùm proueniat à Deo, vel à dæmone, non debet homo ſomnio fidẽ habere. 234.8
Somniorum quinque genera. 237.21
Somnium poſterius impropriè dictum eſt extaſis, ſeu raptus. 235.10
Somniom an ſit à Deo, vel ad homine expedir, vt tanquam à dæmone immiſſum contemnatur. 235.7
Somnium an ſit à Deo, vel à dæmone, vndenam diſcerni poſſit. 237.14
In ſomnio propriè dicto vſus rationis non eſt liber, & expeditus. 235.9
Somnia obſeruare quando licitum & quando illicitum. 235.1. & ſeqq.
Somnium proueoire poteſt à quinque cauſis, & qoænam ſint. 236. 12.& ſeqq.

Somnus.

In ſomnis ſæpè ſæpiùs vſus rationis eſt liber, & expeditus vt docet experientia. 237.23

Sonus.

Soous laſciuus, aut valdè ſæcularis, poteſt eſſe veniale peccatum ratione paruitatis materiæ, vel bonæ intentionis, vel inaduertentiæ, ſi non ſit impurus, ſed ſolummodò vanus. 209.11.& ſeq.

Sors.

Sors à ſcriptura appellatur ſecundùm aliquos diuinum quoddam donum. 246.11
Sortes ſunt in triplici genere. 238.1
Sortes interdictæ ſunt pœoa Anathematis à Leone I V. 285. 10
Sortium triplex genus. 287. 2
Sortes diuinatoriæ quæ. 239.12
Sorte etiam definiri poterit ex communi conſenſu in certo periculo communis naufragij, niſi aliqui nauigantium in mare proſiliant, vel eiiciantur, quinam ex ipſis in mare proſilire, vel eiici debeat. 238. 6
Sorti ſi aliqui nauiganrium conſentire recuſent, ab aliis in mare proiici poſſunt, ſi illi ſortitionem impedire conentur. 239.7
Sortes diuiſoriæ non ſunt per ſe malæ. 238.2
An ſortes diuiſoriæ in electionibus Eccleſiaſticis ita ſint interdictæ iure poſitiuo Eccleſiaſtico, vt electio Eccleſiaſtica (ſcilicet ad beneficia, officia, & Miniſtros Eccleſiaſticos) ſit ipſo iure nulla. 244.1. & ſeqq.
Sortes hîc propriè ſumuntur, cùm aliquid fit, vt, eius euentu conſiderato, aliquid fiat, vel innoteſcat. 287. 1
An ſortes diuiſoriæ in electionibus Eccleſiaſticis ſint interdictæ iure naturali. 244. 1. & ſeqq.
Multa de ſortibus diuiſoriis, an ſint licitæ, vel non. 245. 1. & ſeqq.
An licitum ſit, vti ſortibus ad terminandam litem inter Eccleſiaſticos. 243.1.& ſeqq.
Sortes conſultoriæ quæ. 239.9
Sors non aliquid mali eſt ſecundum Auguſtinum. 240. 2
Sortium directionem à Deo petere abſque iuſta neceſſitate vel abſque debita reuerentia eſt ſolùm peccatum tentationis, vel alterius irreligioſitatis. 239.13
Sorte ſecundùm Auguſtinum tempore peſtis dirimendum eſt, qui ex Sacerdotibus periculum ſubire debeat. 238.4
Sorte etiam definiri poterit, ſi plores morte digni fuerint ob delictum commiſſum, neque expediat quod omnes moriantur, quiſnam ex illis morti tradendus ſit. 238.5
Sortes interdicuntur etiam in tractatibus electioois. 242. 15
Sortes diuiſoriæ ſunt illicitæ in electionibus Eccleſiaſticis. 242.13
Sorte dirimi poterunt lites. 238.8

Sortilegium.

Sortilegium hæreticale, ſeu ſapiens hæreſim duplex. 293. 13
Sortilegiom, quaodo ſapit hæreſim, ſpectat ad Inquiſitores de iure veteri, de iure verò nouo, etiamſi non ſapiat hæreſim. 293. 11
Sortilegium punitur pœna excommunicationis, non tamen reſeruata, præciſa hæreſi. 292. 8
An poſſint Inquiſitores in dubio, vtrum ſortilegium ſapiat hæreſim manifeſtè, ſe intromittere. 48.1

Spatulamanthia.

Quid Spatulamanthia. 219.33

Spectrum.

Spectra, an quæ ad Magorum inuocationem ſe exhibent, ſint dæmones. 258.36

Spes.

Spei contra virtutem peccatur dupliciter. 339.1

Spei actus, difficilis eſt cognitu. 337.13

Spei actus eliciendus eſt aliquando ſub præcepto ad vitandas tentationes. 337.10

Spei præcepto poſitiuo quilibet ſatisfacit dupliciter. 337.15

An habitus Spei corrumpatur per actum deſperationis. 345.1.& ſeqq.

Spei actus requiſiti ad non ſuccumbendum tentationibus contra alias virtutes occurrentibus, omiſſio, non conſtituit ſpeciale peccatum. 338 25

Spei contrà virtutē peccatur etiā per exceſſum. 339.6

Spei præceptum quotuplex, & ad quid obliget. 336.2.& ſeqq.

Statutum.

Statutum puniens producentem falſos teſtes, comprehendit eum, qui vnicum tantùm teſtem falſum produxit. 186.8

Statutum Laïcorum Eccleſiaſticam Iuriſdictionē concernentia quouſque à Romano Pontifice non approbantur, nulla & inualida ſunt. 53.9

Statutum puniens defraudantes gabellam non comprehendit eos, qui cœperunt illā defraudare. 41.17

An Statutum, ſi per Principem ſit confirmatum non ſolùm Laïcorum, ſed etiam Regularium ſuſtineri debeat. 110.& ſeqq.

Statutum puniens fugientes è carcere, non comprehendit eos, qui poſt fugam captam ſtatim reuertuntur. 410.16

Subconſeruator.

A ſubconſeruatore ad quem appelletur. 439.8

Subdelegatus.

Subdelegatus delegati Summi Pontificis gaudet iiſdem priuilegiis, quibus ipſe delegatus. 19.10

Subdelegatos delegati Pontificis, cui conceſſa eſt iuriſdictio priuatiuè quoad alios, habet eandem iuriſdictionem. 19.11

Subſtitutus.

Subſtitutus iudicis Ordinarij deputatus ſine Principis facultate, non gaudet priuilegiis & immunitatibus ſubſtituentis. 19.13

Superior.

Superior non poteſt iubere ſubdito ſuo Regulari propter delicta etiam incorrigibilitatis, vt ingrediatur aliam Religionem. 473.5

Superior in quo caſu non diſpenſat, neque commutat vota, vel relaxat. 498 38

Superiores non poſſunt eiecto, cum eum ex ipſorum poteſtate, cura, & obedientia eiecerint, quidquam participare. 471.24

Superior non ſolùm, verùm etiam tota Prouincia habet ius in Religioſum. 510.5

Intra quod tempus ſuperior Religionis teneatur ſuum Religioſum punire. 426.13

Quid facere debeat ſuperior Religionis ab Epiſcopo monitus. 426.11

An Superior Regularis, ſeu Religionis, poſſit in Ordine ad ſuos ſubditos ſibi reſeruare Veneficium, Incantationē, & Sortilegium. 286.1.& ſeqq.

Religioſus recedens à Religione ſine voluntate ſuperiorum, etiamſi tranſeat ad aliam ſtrictiorem, eſt fugitiuus. 525.2

Superior Religionis amittit ſuum ius, ſi intra præfixum tempus non reuocauerit delinquentem in locum delicti. 427.3

Superſtitio.

Quid Superſtitio. 205.1.& 286.8

Superſtitio indebiti modi cultus diuini duplex eſt. 208.3

Superſtitio eſt, etiamſi certo alicuius diei feſto veoam equis fecet. 289.11

Quid Superſtitio grauis. 281.9.& ſeqq.

Superſtitionis quatuor ſpecies aſſignantur. 286.9

De ſuperſtitione mortifera damnandus non eſt, ſi quis tis verbis, vel rebus ſacris vtatur. 276.11

Superſtitio quadruplex eſt, & quænam ſit, quælibet earum recenſetur. 208.2

Superſtitiones puræ, quæ ſcilicet nullo modo hæreſim ſapiant, non pertinent ad Inquiſitores, etiam per Bullam Sixti V. 47.4

Quidnam dicendum de ſuperſtitione. 205.1.& ſeqq.

Superſtitioſus.

An poſſint Inquiſitores procedere contra ſuperſtitioſum. 47.1.& ſeqq.

Suſpectus.

Suſpecti quomodocumque de hæreſi, etiam de leui ex decreto ſanctiſſimi Domini noſtri Alexandri VII. ſunt denunciandi Inquiſitoribus, ſiue locorum Ordinariis. 195.9

T

Temperamentum

Temperamenti coniectatio contingens, & incerta eſt, ac naturalis propenſionis hominis nati ex aſpectu Aſtrorum obſeruato puncto natiuitatis. 213.5.& ſeqq.

Tertiarij.

Tertiarij, & Tertiariæ, cum non ſint vere Religioſi, tranſire poſſunt ad quamcumque religionem. 522.5

Teſtimonium.

Teſtimonium teſtis omni exceptione maioris vt vim habeat quid requiritur. 84.2

Teſtimonium vnius viri omni exceptione maioris ſufficit ad carcerandum. 111.4

Ad falſum teſtimonium dicendum qui alios induxit, ex iuſtitia tenetur eos monere, vt dictum falſum teſtimonium ſuum retractent. 101.6

Teſtis.

Teſtis vnicus, & ſingularis non ſufficit ad hoc. vt quis cōdēnetur pœna ordinaria Hæreticis impoſita. 75.9

Quinam poſſint eſſe teſtes in cauſa Fidei, ſeu in crimine hæreſis. 55.1.& ſeqq.

Teſtes duo ſufficiunt ad condemnandum de hæreſi, ſi ſint omnino integri, bonæ fidei, ſeu omni exceptione maiores. 82.9

Teſti dicenti, partem inimicitiam procuraſſe, nunquam creditur. 61.12

An ſi vnus teſtis deponat, Reum hæreſim commiſiſſe tali loco, & tempore, & alius deponat de eadem hæreſi abſolutè ſine ſignatione loci, & temporis (quia illorum non recordatur) tales teſtes ſint conteſtes. 78.5.& ſeqq.

Quotnam teſtes requirantur in rigore iuris ad condemnandum reum. 83.11

Teſtes ſingulares, qui admittuntur ad hoc delictum probandum, debent eſſe ſaltem idonei, ne probatio nimis infirmetur. 599.8

Nemo in cauſa propria teſtis admittitur. 86.12

Teſtis tenetur dicere veritatem ex obedientia, & virtute Religionis, ſi iurauerit eam dicere. 102,9

An ſi duo teſtes deponant, quempiam aliquam hæreſim ſpecialem commiſiſſe, deponant tamen de loco, & tempore diuerſo, dici debeant conteſtes, & ſic Reus ad pœnam ordinariam condemnari poſſit. 77.1.& ſeqq.

Teſtes ſingulares regulariter non probant, ſed non ſemper, & omnino, ita vt non excludantur aliqua crimina præſertim, ſi ea aliter probari non poſſint. 596.4

An teſtes examinati, lite non conteſtata, & parte non citata, probent aduerſus delinquentē. 67.1.& ſeqq.

Teſtes duo conteſtes omni exceptione maiores plenè probant delictum hæreſis, ita vt Reus ad pœnam ordinariam condemnari poſſit. 81.2.& ſeqq.

Quotnam teſtes in cauſis criminalibus requirantur, &

& ſufficiant ? Vbi etiam, an Iudex poſſit condemnare Reum ex priuata ſcientia, vel certè non citatum, aut non auditum. 87.1.& ſeqq.

Teſtes ſi ſint ſingulares ſingularitate adminiculatiua, ſeu cumulatiua ſibi inuicem adiuuant. 75.8

Teſtis ſingularis dicitur is, cuius depoſitio conteſtem non habet, ſeu cuius depoſitio cum nullius alterius depoſitione coniungitur. 74.1

Inquiſitor poteſt recipere dicta teſtium contra Epiſcopos, vt ea ad Pontificem tranſmittat. 17.17

Teſtis vnicus quando agitur de alterius præiudicio, in nulla materia facit fidem. 599.9

Teſtium dicta, quando ſunt obſcura, & ambigua, tunc accipiendus eſt ſenſus, qui delictum excludat. 69.2

Teſtis falſus grauiter delinquit, & obnoxius eſt Deo, Iudici, & Innocenti. 92.1

An poſſint Inquiſitores ad inſtantiam Fiſcalis recipere teſtem ad perpetuam memoriam, &c. 48 1

Teſtes, vel Reus quando examinantur in cauſa fidei, ſeu in crimine hæreſis præter ſecretarium neceſſariò requiritur, vt adſint duæ perſonæ diſcretæ, & religioſæ. 69.8

In Sancto Officio admittuntur contra Reum etiam teſtes inhabiles, vt excommunicati, criminoſi, infames, & hoc in deteſtationem criminis hæreſis. 583.15

Teſtes ſingulares ſingularitate diuerſificatiua mutuo ſe adiuuant, & depoſitionem probabiliorem faciunt. 807

Teſtes ſingulares, quotquot ſint, non ſufficiunt, niſi concurrant adminicula, indicia, & præſumptiones. 598.4

Teſtes tunc dicuntur conteſtes, cùm inferunt facti identitatem, Et tunc dicuntur ſingulares, cùm inferunt facti ſeparationem. 79.6

Quanam ratione teſtium, & accuſantium, vel denunciantium facta, depoſitio Reo publicari debeat. 70.1.& ſeqq.

Teſtes ſingulares licet regulariter non probent, tamen in criminibus ſollicitationis, & reuelationis etiam confeſſionis plenè probant, aliter enim probari non poſſent. 596.2

An teneatur teſtis ratione falſi teſtimonij ad compenſationem damni, quod exinde ſequitur. 100.1. & ſeqq.

Teſtium modica contrarietas, ſeu diuerſitas eorum fidem non infirmat. 79.5

An teſtes, alias inhabiles, non ſolùm admittantur ad probandum delictum, ſed etiam ad probandum alia adminicula, ſeu circumſtantias cum delicto connexas. 61.1 & ſeqq.

An teſtes inhabiles in crimine hæreſis excepto admitti debeant abſque tonſura. 63.1.& ſeqq.

An poſſint, & debeant Inquiſitores interrogare Teſtem vtrum ſit de genere Saracenorum, vel Iudæorum, &c. 48.1

Quinam teſtes inhabiles admittantur in crimine hæreſis & quomodo. 63.1.& ſeqq.

An quod dicebam de teſte falſo, idem dicendum ſit de corrumpente precibus, vel pretio teſtem, vt falſum deponat. 96.1

De quibuſdam teſtibus omni exceptione maioribus. 85.17 & ſeqq.

Quanam ratione in crimine hæreſis examinari debeant teſtes, de quibus vſque modo locuti ſumus. 66 1 & ſeqq.

Quidnam requiratur, vt duo teſtes plenè, ſeu integrè probent. 90.1.& ſeq.

Teſtes in crimine hæreſis poſſunt pluries examinari, ſi confusè depoſuerint, & de cauſa ſcientiæ minùs plenè requiſiti fuerint. 19.1

Teſtis vnus, quamuis fide dignus, non ſufficit ad capturam. 600 17

Teſtis qui per errorem, vel obliuionem falſum depoſuit, debet ſuum teſtimonium, ſeu dictum ante ſententiam latam reuocare. 98.8

An, & quomodo & vbi procedendum ſit contra falſum teſtem. 96.1.& ſeqq.

An teſtes examinati, parte non citata, debeant poſt citationem iterum examinari ? Vbi etiam, an ſtari debeat potiùs dicto priori ipſorum, ſi fuerint varij in dicendo. 67.5.& ſeqq.

Quinam ſit teſtis ſingularis, & quantamnam teſtimonium illius fidem faciat. 83.1.& ſeqq.

Teſtes non ſunt cum Reo confrontandi in hoc Tribunali Sancti Officij, ne à delicto manifeſtando fauore fidei remoueantur. 73 5

Quinam ſint teſtes omni exceptione maiores. 84. 1. 3.& ſeq.

An teſtis falsò hæreſim alicui imponens, pœna mortis damnari, & Curiæ ſæculari tradi debeat. 93.1.& ſeqq.

An teſtes, aliàs inhabiles, admitti poſſint in defenſionem Hæretici, ſi ab ipſo inducantur. 65. 1. & ſeqq.

Teſtis vel denunciator in aliquibus caſibus, etiam Iudice præcipiente, non tenetur teſtari 9 . 1.& ſeqq.

Teſtes, ſi ſint ſingulares ſingularitate obſtatiua, nihil probant. 75.7

Teſtes infames excommunicati, criminoſi, & alij ſimiles in fauorem fidei admittuntur, ad hoc, vt poſſit inquiri de hæreſi, non vt poſſit condemnari. 81.10

Teſtis falſus dicitur non ſolùm is, qui mendacium dicit, ſed etiam qui veritatem occultat. 92 2

Teſtium depoſitio Reo publicari debet in hoc Tribunali Sancti Officij ſuppreſſis nominibus teſtium & delatorum. 72.1

Teſtis non tenetur tertio reuelare, ſi notitiam criminis per iniuriam accepit. 99.5

Tentatio.

Tentatio Dei interpretatiua quid. 349.2 & 4

Tentatio Dei duplex. 347.3

Tentatio Dei cur dicatur orans ſine præparatione. 350.5

Tentatio Dei expreſſa, vel formalis eſt ex genere ſuo mortalis. 351.3

Tentatio Dei eſt, ſi quis ſola ratione prætermiſſis mediis naturalibus, bona naturalia à Deo impetrare conetur. 351.10

Tentatio grauis ſæpè vincitur, timendo ne Deus offendatur, vel ne inferni pœnæ incurrantur. 338. 28

Tentatio Dei formalis, & expreſſa ſpecie differt à tentatione interpretatiua Dei. 352.19

Tentatio Dei opponitur Religioni. 350 1

In tentatione Dei diſcrimen. 351.7

Tentatio Dei eſt purgatio à crimine obiecto per ferrum candens, per aquam feruentem, vel per quid aliud ſimile. 51.10

Tentatio Dei aliquo modo dici poteſt, quod opponatur etiam virtuti ſpei. 350.2

Tentationis peccatum duplex. 347.2

Tentatio Dei eſt, ſi quis petat à Deo ſpeciale fidei ſignum pro eius veritate aliis manifeſtanda, niſi concurrat neceſſitas, ſimulque vtilitas. 351.9

Quotnam modis extraordinarium à Deo ſignum, vel auxilium, abſque neceſſitate, vel vtilitatis cauſa peti poſſit vt ſit tentatio Dei. 349.1.& ſeqq.

Tentatio Dei interpretatiua duobus modis contingere poteſt. 348.14

Tentatio Dei eſt ſi quis temerè, & abſque iuſta cauſa martyrio ſe offerat. 351 17

Tentatio Dei, eſt ſecundùm aliquos, ſi quis exploret voluntatem Dei per aliquod ſignum petitum ab eo, &c. 351.6

Tentatio Dei eſt irreligioſitas quædam. 348.8

Tentatio Dei eſt, ſi quis nulla iuſta cauſa coactus, abſque

abſque præuia meditatione prædicare velit, ſperans futurum quod Deus ipſi dicenda ſuggerat, & inſpiret. 351 11
Tentatio Dei, ſi abſit dubitatio,& non ſit ita propria, poterit eſſe venialis. 350.4
Tentatio Dei partim ex infidelitate, partim ex præſumptione oritur. 349.6
Tentationis peccatum ex genere ſuo eſt mortale. 349.7

Textus.

Textus *in cap. vltimo de Regularib.* intelligendus eſt de eiectis iniuſtè,vel inordinatè.&c.469.7.& ſeqq.

Timor.

Quid Timor ſeruilis. 338 20
Quid Timor filialis. 318.19
Timor Dei duplex. 338.18
De fide eſt,eſſe præceptum eliciendi aliquando actum timoris Dei. 338.17
Timorum defectus eſt conditio tranſcendentalis, ſeu generalis quæ reperitur, & innoluitur in omnibus peccatis. 338.14
Præcepta de timore filiali, & ſeruili eliciendo, quid? 338.23

Tormenta.

An Reus ob vitanda grauia tormenta poſſit hæreſim non commiſſam, ſemiplene tamen probatam, fateri, & miſericordiam poſtulare. 105

Tortura.

Tortura non eſt contra Reum, quatenus purgat indicium, eſt tamen contra ipſum,quatenus infert dolorem. 21.5
Epiſcopus non poteſt procedere ad Torturam Rei ſine Inquiſitore,ſecùs fortaſſe ad torturam Teſtis, & è contra. 20.3

Tranſitus.

Tranſitus licitè fit, ſi ad Religionem perfectiorem. 504.10
Tranſitus ſeruatis ſeruandis licitus eſt. 508 9
Tranſitus quando fit ad Religionem laxiorem non ſufficit, quod qui tranſit petierit licentiam.520.15
Religio, ad quam fit tranſitus non eſt neceſſe, vt ſit in omnibus arctior. 519.4
Tranſitus ad Religionem etiam arctiorem fieri debet, multis rationibus. 519.8
Tranſitus ad aliam Religionem ideo conceditur, vt ſalus Religioſi,qui tranſit in ſtatu magis tuto collocetur. 5·3.2
Tranſitum concedendi ad laxiorem religionem cauſa legitima arbitrio prudentis viris diſpenſantis relinquitur. 513.5
Defectus irritantes tranſitum ab vna religione ad aliam. 504.18.& ſeqq.
Tranſitus ad aliam Religionem interdictus eſt Religioſis vt ſunt Mendicantes, &c. 504.12
Multa de Tranſitu & motiuis illius. 521.1.& ſeqq.

Tueri.

Quilibet ſi iniuſtè vexetur licitè poteſt ſe tueri.388.2

V

Vanitas.

EXempla multa vanitatum recenſentur. 281.14

Vas.

Vaſa ſacra intelliguntur in Iure ſolùm Calices, & Patenæ. 371.5

Verbum.

Verbum, debet,ſignificat aliquid faciendum eſſe non ſolum ex debito honeſtatis, ſeu conuenientiæ. 505 25
Verba, quando poſſunt adaptari fœminæ, ſicut mari, & poteſt accommodari materia vtrique ſexui. 557.37
Verba, quibus vtuntur Hiſpani in curandis vulneribus nihil continent ſuperſtitioſum. 281 6
Verba, vel ſigna, quando poſſunt habere bonum, vel malum ſenſum, potiùs ſunt interpretanda in bonum, quàm in malum ſenſum. 561.23
Verba ſunt ſumenda cum reſtrictione ad cauſam, ob quam ſunt prolata. 305.12
Verbum, *Præcipimus*, quo vtuntur Inquiſitores in vno decreto, intelligi non debet à die datæ, ſed à die notitiæ. 590.8

Veritas.

Veritatem occultare, ſeu mentiri in iudicio quoad quid parui momenti, non eſt peccatum mortale. 140.19
An Reus à Iudice interrogatus teneatur ſemper veritatem fateri; & an ſemper de calumnia iurare.136. 1.& ſeqq.
Teſtis, Iudice præcipiente, tenetur veritatem ſibi cognitam aperire, & de crimine teſtari. 98.6
Qui occultat veritatem, delinquit contra Fiſcum, & Rempublicam,& dignus eſt grauiori pœna, quàm qui delinquit contra priuatum. 96.3

Vermis.

Vermes, qui ex ſanctorum, & Beatorum corporibus naſcuntur, non adorantur, ſicut cineres, aut pulueres. 353.5.& ſeq.

Via.

Non eſt aperienda via fraudibus, & delictis, quorum pœna remitti debat,vt ſupplicium vnius eſſe poſſit exemplum multorum. 110.2.& ſeqq.

Viator.

Viator homo ſi ſit iuſtus, de fide eſt quod habeat habitum ſpei, & timoris tam ſeruilis, quam filialis. 345.5

Vicarius.

Vicarius Generalis poteſt dare licentiam extractionis Rei de loco Sacro & cauſam talis extractionis iudicare. 452.10
Vicarius Generalis in foro externo poteſt controuerſas cauſas cognoſcere, iudicare, præcipere, atque etiam excommunicare. 452.12
Vicarius Generalis poteſt dare licentiam egreſſus de clauſura, & cauſam talis egreſſus approbare. 452.9
Vicarius Generalis,attento Iure communi, non poteſt concedere meras, & voluntarias gratias. 452.13
Quas debeat qualitates habere Vicarius ſeu commiſſarius vt Inquiſitoris officium exerceat. 12.7
Vicario ſeu commiſſario tarò committitur integra Inquiſitionis poteſtas. 12.6
Vicarius Generalis Epiſcopi, vel capituli ſede vacante non eſt competens iudex hæreticorum niſi ad id ſpecialiter deputetur. 17.1

Vir.

An, & cur plures viris mulieres cum dæmone paciſcantur, & maleficia ſectentur. 114.1
Viri ſancti multa imprecantur peccatoribus. 178. 25

Viricidium.

Viricidium non impedit contrahi matrimonium,ſicut impedit vxoricidium. 556.20

Vita.

Quilibet magis tenetur conſidere vitæ ſuæ, quam vitæ alterius, quando cætera ſunt paria, ſeu quando ſumus in cauſa pari innocentiæ. 101.5

Vnum.

Vnum ex alio ſufficienter cognoſci poſſe contingit tripliciter. 218.18.& ſeqq.

Voluntas.

Voluntas cùm morte finiatur, morte mandantis finitur mandatum, & morte ſuperioris præcipientis præceptum. 8.6

Votum.

Votum Religionis in genere, ſeu in communi ſufficienter impletum fuit per ingreſſum in Religionem determinatam. 475.26

Notabilium.

Commutatio voti caſtitatis perpetuæ ſolemne in caſtitatem coniugalem, non mutat ſubſtantiam Regulæ. 529 23. & ſeq.

Votum non poteſt tolli per diſpenſationem, cum non ſubſit iuſta cauſa, cuius defectu omnis diſpenſatio irrita eſt. 500. 7

Summus Pontifex de facto pluries diſpenſauit in voto ſolemni caſtitatis Religioſi. 528.11

Votum noo poteſt emitti ad implorandas gratias interceſſione Sanctorum à toto populo, 358. 5

Petens per iniuriam, vel per fraudem à Pontifice liberationem à voto, non liberatur. 500. 19. & ſequentibus.

Poteſt non ſolùm Pontifex voti vinculum relaxare, ſed etiam vinculum matrimonij 529.20

A voto vt quis liberetur, debet eſſe iuſta cauſa diſpenſationis in voto. 500. 15

Votum in dubio, an ſit reſeruatum, necne, cenſendum eſt, non eſſe reſeruatum. 557. 30

Votum obedientiæ, quo tenentur eiecti obedire ſuperioribus religionum, remanet in habitu. 541. 9

Obligatio votorum eſt de eſſentia Religionis. 530 6

Votum quodcumque annexum priori profeſſioni, caſu quo Religioſus profeſſus legitimè tranſierit ad alium ordinem, vbi denuò profiteatur, illud diſſoluitur, & omnino deſinit obligare. 532.18

An eiectus maneat verè Religioſus, & cum onere trium votorum eſſentialium ſicuti priùs. 541. 1. & ſeqq.

Vota à priuatis perſonis poſſunt offerri ſeruis Dei, etiam in ordine ad obtinendas gratias. 358 4

Ieiunandi votum, præſertim diebus Dominicis ſine ieiunio afflictionis, ſiue exultationis, eſt irritum, & id vouens ad nihil tenetur, neque ad ieiunandum altera die. 210.7

Emittens abſolutè vota Religionis, ſi poſtea prauè ſe gerendo dimittatur è Religione, non liberatur à votis emiſſis in Religione. 500 12. & ſeq.

Votum caſtitatis coniugalis licèt ad conſtituendum votum ſolemne caſtitatis, ſeu ad conſtituendum veram Religionem non ſufficiat de iure communi, ſufficere tamen poteſt ex priuilegio. 531. 3

Omnes Religioſi licèt emittant votum paupertatis, non tamen omnes pari modo obligantur ad illam ſernaodam. 532. 5

Vota, quæ emittuntur in Religione, debent voluntariè emitti. 474.8

Vouens.

Vouens ieiunium in aliquo die, puta in die S. Ioannis Baptiſtæ, & talis dies veniat in Dominica, ſi votum ſit ieiunij afflictionis, debet ieiunare in Sabbatho præcedenti, ſi verò votum fuit ieiunij gaudij, ſeu exultationis, implere illud debet ipſa die Dominica, & cur. 211. 8

Vouens ante dimiſſionem ſe recitaturum quotidie Officium B M. Virginis toto tempore vitæ ſuæ per talem dimiſſionem non liberatur. 501.33

Vouens, ſi vtriuſque ieiunij memor fuit, debet ieiunare Sabbatho præcedenti. 211 10 & ſeqq.

Vouens ingredi Religionem, ſi poſtea petit pertinaciter à Pontifice, vt ſecum diſpenſet, non liberatur à tali voto Religionis. 500.18

Vouens ingredi Religionem, illámque ingreditur, ſed ante profeſſionem culpa ſua ex eadem dimittitur, non liberatur à voto Religionis priùs emiſſo. 500. 14

Vouens ſe perſeueraturum in aliquo Hoſpitali, Monaſterio, vel Religione toto tempore, quo Superior illam retinere voluerit, ceoſetur iniquè, & irreligioſè vouere. 500. 11

Vouens ſe facturum aliquid ſub conditione, ſi ipſe poſtea impedit ne conditio impleatur, ligatur voto. 500. 16

Vouens ingredi Religionem, eamque ingreditur, & in ea profeſſionem emittit, ſi eiiciatur, tenetur ſe corrigere. 500.17

Vouens aliquem finem, cenſetur tacitè vouere media neceſſaria ad illum finem. 500 6

Vouens, ſi neutrius ieiunij memor fuerit, debet ieiunare ipſa die Dominica. 211.9

Vſus.

Quid de quorundam locorum diuturno & à maioribus recepto vſu immiſcendi in quibuſdam precibus, ſeu orationibus vana quædam, quæ ſuperſtitionem ſapiant. 272.1.& ſeqq.

Vulnus.

Abſcindi debent vulnera, quæ fomentum medicinæ non recipiunt. 447.14

Vxor.

Vxor quia neceſſariò conuerſatur etiam ſi non reuelet de hæreſi ſuſpecta non eſt. 121. 5

F I N I S.

ANT
121/360

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

I 37.

Digitized by Google